Incipit tabula super scda pte partis theologie: videlicz a lra L. usqz ad finē alphabeti cōplectens fm ordinē operis oēs rubricas seu titulos eiusdem: adiūcto nomero chartar. s. precedente: vna cū numero capitulor sequēte: ita vt plerūqz vnico chartaruz numero plures tituli adiuncti appareāt in vna charta contenti.

## Laus dei

## Misericordia dei.



## Misericordia hominis ad hominem.



## Missa.



# Negligentia.



## Nomen.



# Obedientia.



## Oblatio.



## Occisio.



## Ocium.



## Oculi.



## Odium.



## Opus.



## Oratio.



## Ordo.

# Passio.



## Pater noster.



## Patientia.



## Pax.



## Peccatum.

Q quinq3 sunt inter alia conse-cutiua prudentie. 3

Q quattuor sunt inter alia que prudentie opponunt. 4

196 Q inconstantia opponit prudē-tie: ꝛ quare. 5

Q ꝑcipitatio opponitur prudē-tie ꝛ quare. 6

Q incōsideratio opponitur pru-dentie. 7

# Raptus.

Quō diffinitur raptus: in cuius diffinitiōe tangunt tria ꝛ que. 1

197 Ad hoc ꝙ intellectus ꝑ essentiā possit videre deum oportet ꝙ a quattuor abstrahat. 2

Quomodo moyses ꝛ Paulus in raptu dei essentiā viderūt. 3

Q sanct⁹ paulus fuit raptus ad tertiū celum: ꝛ quomodo intelli-gitur. 4

De tempore quo in raptu fuit ꝙ nō semꝑ ꝑmansit. 5

198 De modo quo raptus fuit paul⁹: vbi nota ꝙ anima aliqñ separat a corꝑe ꝛ nō rapit: aliqñ nō separat ꝛ rapitur: aliqñ vō separatur ꝛ ra-pitur. 6

## Ratio supior.

Q ratio supior ꝛ inferior nō sūt diuerse potentie: sed diuiduntur ꝯm actus. 1

Q habitus cui supior ratio attri-buitur est sapientia: ꝛ scientie at-tribuit inferior. 2

Q in ratione supiori ꝛ inferiori potest esse peccatū; ꝛ quō ratio ī cōmuni non errat: ꝛ qualit defe-ctus rōnis in cognoscendo veruz ex tribus causat. 3

Q in rōne supiori ꝛ inferiori ali-qñ est peccatū mortale aliqñ ve-niale. 4

## Ratiōis ligatio.

199 Q rōnis ligatio causat ex qnq3: ꝛ pmo ex natiuitate: vbi nota qt-tuor. 1

Q rōnis ligatio causat ex infir-mitate: ꝛ hoc trib⁹ modis. 2

Q rōnis ligatio cōtingit ex dor-mitione. 3

Q rōnis ligatio causat ex pertur-batione vel stupore. 4

Q quandoq3 ꝑuenit ex ebrieta-te: vbi de ebrietate noe ꝛ loth no-ta quattuor. 5

## Receptacula aīaꝝ.

Q quattuor sunt loca in quibus recipiunt aīe a corpore separe. 1

200 Q anime statim post separatio-nem sine mora consequunt glo-riam vel penam. 2

Nota septē valde vtilia circa ani-mam separatam ꝛ eius recepta-culum. 3

Quomodo boni deum videbunt ꝛ mali fine vltimo eternaliter pri-uabuntur. 4

## Rector.

Quomodo qnq3 in quolibet pre-lato vel domino requirit ꝛc. 1

## Relaxatio.

201 Quid sit relaxatio pene ꝛ quomō dupliciter potest sumi. 1

Quis potest relaxatiōes ꝛ indul-gentias facere. 2

Pro quo bono relaxatio fit: ꝛ ꝙ nō ꝑ temporali bono specialit. 3

Q nō solum existentibus in via sed etiā existentibus in purgato-rio valent. 4

Utrum papa potest totā penā de-bitam relaxare. 5

Quando nulla est iniūcta penitē-tia querit quid tali valeāt indul-gentie. 6

202 Utrum cui facta est plena indul-gentia debeat facere penitentiaz sibi iniūctam. 7

Quare oīno relaxant peccata pro ꝑegrinatione terre sancte. 8

## Religio.

Quid sit religio: ꝛ a quo dicit .s. a religando ꝛ eligendo ꝛc. 1

Q ꝑpter quattuor rōnes institu-ta est religio. 2

De ꝑfectiōe religionis que atten-dit penes quattuor. 3

203 De mutatione religionis quō fit transitus de vna ad aliam. 4

Quid sit religio: ꝛ a quo dicit. 5

Q religionis cultus soli deo est exhibendus. 6

Q religio habet quosdaz actus ꝑprios ꝛ imediatos ꝛ quosdam alios mediatos. 7

Q sūt duo actus exteriores reli-gionis .s. adoratio: ꝛ sacrificij ob-latio. 8

204 Q religio ꝑducit actus impera-tos mediantib⁹ virtutibus. 9

Q vitupat falsa religio ꝛ cōmen-datur vera religio. 10

Q ex tribus votis .s. pauptate: cō-tinentia ꝛ obedientia integratur status religionis. 11

Q nō est tm̄ vna religio sed plu-res. 12

Q preeminentia religionis qua excedit aliā attendit dupliciť. 13

Si sacerdos ħūgeret aliem vt in-traret religionem quid esset fa-ciendam. 14

## Religiosi.

An religiosi debeant manib⁹ ope-rari: ꝛ ꝙ labor manualis ad quat-tuor ordinatur. 1

Quomodo vilis ꝛ humilis habi-tus ē laudabilis religiosis ꝑpter quattuor rōnes. 2

205 Q votum obedientie est precio-sissimū inter alia vota. 3

Q per ingressum religionis reli-giosus consequit remissionē pec-catorum. 4

Qui dicendi sunt religiosi ꝛ qui non. 5

Que licent religiosis: ꝛ ꝙ sex sūt inter alia que eis licent. 6

Quō licet religiosis secularia ne-gocia tractare: ꝛ quō nō. 7

206 Quō licet religiosis manib⁹ labo-rare quattuor rationib⁹. 8

Q licet religiosis de elemosynis viuere ꝛ hoc quadrupliciter. 9

Q licet religiosis mendicare: ꝛ nota ꝙ aliqui mendicant quat-tuor rationib⁹. 10

Arguit ꝙ religiosis mēdicare nō licet. 11

Q licet religiosis alios ad reli-gionem inducere: ꝛ nota ibi vnā questionē. 12

Utruz sit laudabile ꝙ aliquis re-ligionē ingrediatur absq3 multo-rum cōsilio ꝛ diuturna delibera-tione: vbi circa ingressuz religio-nis nota tria. 13

207 Q tres fuerūt quorū primus ad sequendū xp̄m se obtulit ꝛ repro-bat: secundus sequi retardauit ꝛ inuitat: tertius negocijs seculari-bus se īplicauit ꝛc. ꝛ de pmo. 14

De secundo qui xp̄m sequi retar-dauit: ꝛ inuitat ꝛ quomodo no-tant tria. 15

De tertio qui se negocijs seculari-bus implicauit ꝛ increpat. 16

Figura de religiosis retro id est ad mundū respicientib⁹. 17

Quare vxor Loth ex respectu fuit punita ꝛ non Abraham: ꝛ quare deus hoc ꝑhibuit vxori Loth .s. ne respiceret post se. 18

## Remissio peccati.

208 Quid sit remissio peccati: ꝛ quō ꝑ peccatum impedit quis a cōse-cutione beatitudinis. 1

Quō exponit illa auctoritas Bea-ti quorum remisse sunt iniquita-tes ꝛc. 2

Secūdo tangitur deletio peccati mortalis: ꝛ quomodo peccatum comparat igni. 3

Tertio tangit remissio īegralis .s. mortalis ꝛ venialis quo ad cul-pam ꝛ penam. 4

Quarto tangit dispositio menta-lis que ē necessaria ad hoc ꝙ pec-catum remittat. 5

Quō peccatum mortale remittit ꝛ quō veniale. 6

Q peccatum veniale in hac vita

τ in purgatorio remittitᵣ quantũ ad culpam τ penam. 7

209 Quõ veniale peccatum remittitᵣ post hanc vitam. 8

Q; aliter remittitᵣ peccatũ mortale τ aliter veniale hic τ in futuro: q2 peccatum mortale nõ remittitur in futuro quo ad culpam: sed veniale vtroq; modo. 9

### ❡ Reprobatio.

Quid sit: τ q2 reprobatio τ approbatio sunt opposita. 1

Q; pdestinatio τ reprobatio includunt psentiã differenter. 2

Q; decet deum aliquos reprobare. 3

Q; deus aliquos reprobet, pbatᵣ tripliciter. 4

Q; reprobatio dei ẽ pncipaliter causa triũ τ quorũ. 5

210 Quattuor effectus diuĩe reprobationis. 6

Secũdus effectus diuine reprobationis est aggrauatio auditus τ vtrũ ad bonum vel ad malũ aliquis excecatur. 7

Tertius effectus est induratio affectus vel cordis τ quomodo cor induratᵣ. 8

Q; sm triplicem ppzietatem vel modum cor dicitᵣ obdurari. 9

Quartus effectus diuĩe reprobationis est auersio cogitationis a deo. 10

211 Quõ durum habet tres ppzietates q̃ pueniũt cordi obstinato. 11

De duritia in comparatione ad bonum τ impenitentia in comparatione ad malum. 12

Quomodo ẽ triplex gradus peccantiũ sm Ambrosiũ. 13

De pena obdurationis τ vtrũ in deo sit ira. 14

Describitᵣ tempus futuri iudicij q̃tum ad quinq;. 15

212 De penis damnatoꝝ que pdicitur quadruplex. 16

### ❡ Resurrectio.

Quõ necessarium fuit xp̃m resurgere ppter quattuor ratiões. 1

Quõ cõueniens fuit q2 xp̃us non statim s3 tertia die resurgeret. 2

Quõ resurrectio xp̃i habuit in se tria τ que. 3

Q; corp9 xp̃i post resurrectionẽ habuit in se quattuor cõditiones vel qualitates τ pmo q2 fuit verũ τ nõ fantasticũ. qõ pbatᵣ ex quattuor. 4

213 Q; xp̃s post resurrectionẽ habuit corpus gloriosum τ impassibile pbatᵣ triplici rõne. 5

Q; resurrexit integrũ sine diminutione τ eiusdem nature. 6

Q; conueniens fuit q2 resurgeret cũ cicatricibus ppter quinq; rationes. 7

### ❡ Restitutio.

Q; restitutio necessario debz fieri: τ hoc triplici rõne. 1

Q; tria genera hominũ restituere obligantᵣ τ quit. 2

214 Q; in tribus casibus nõ est restitutio facienda illi a quo quis accepit. 3

De tempore restitutionis. 4

Q; quattuor cõmuniter possunt auferri ĩ quibus recompensatio differenter fieri debet. 5

De restitutione facienda: notãda sũt quattuor vtilia documẽta. 6

Retractio a peccato.

215 Q; aliquis retrahitur a peccato precipue triplici ratiõe. s. iudicij diuini τc̃. 1

## Sacerdos.

Q; sacerdos interpretatᵣ duobus modis. 1

De vestimentis sacerdotis τ ministroꝝ. 2

216 Q; octo sũt actus vel officia que cõueniũt sacerdotibus τ que. 3

Q; sacerdos bonus quattuor debet habere τ que. 4

### ❡ Sacramentũ.

217 Quõ sacramentuz diffinitᵣ τ que sunt de rõne eius. 1

218 Q; sunt septem sacramenta τ de sufficientia numeri eoꝝ. 2

Q; sacramẽta noue legis sũt causae gratie sanctificãtis τ iustificantis. 3

Q; preeminẽtia vnius sacramenti respectu alteri9 potest attendi q̃tum ad quinq;. 4

### ❡ Sacrificiũ.

Q; sacrificium soli deo debet offerri. 1

219 Q; de trib9 bonis debem9 offerre sacrificiũ deo: τ quib9. 2

Q; oẽs tenentᵣ sacrificiũ deo offerre. 3

Iterũ nota quattuor circa sacrificiũ τ q2 soli deo est offerendũ. 4

De quib9 aĩalibus in lege veteri fiebat sacrificiũ. 5

220 Q; plura genera animaliũ τ rerũ in lege veteri nõ poterant offerri deo. 6

Q; quadruplex erat sacrificiorũ genus. s. holocaustũ τc̃. 7

Q; homo obligatᵣ deo ppter q̃ttuor causas τ ppter hoc fiebat sacrificium. 8

Q; sm grauitatez peccati hostia maior vel minor offerebatᵣ. 9

Q; intᵣ oĩa sacrificia holocaustũ erat precipuũ. 10

### ❡ Sacrilegium.

Quid nomen sacrilegij significat: τ nota quinq;. 1

Q; sacrilegiũ cõmittitᵣ triplici ratione psone: loci τ rei. 2

221 De grauitate pctĩ sacrilegij. 3

Q; pena sacrilegij est triplex. 4

### ❡ Satisfactio.

Q; satisfactio cõuenienter diffinitur duobus modis. 1

Q; quilibet quantũcunq; peccator in hac vita potest deo satisfacere. 2

Q; satisfactio non debet esse diminuta s3 integra. 3

222 Q; satisfactio nõ debet esse interrupta p peccatum. 4

Q; satisfactio non est meritoria q̃ fitᵣ in peccato mortali. 5

Q; satisfactio debet fieri p opera penalia vel afflictiua. 6

Q; tria sunt bona p q̃ satisfacere possum9 de peccatis τ que. 7

223 Quare p elemosynam: ieiuniũ τ orationẽ sit satisfactio. 8

Q; elemosyna ẽ magis satisfactoria q̃ ieiuniũ vel oratio. 9

### ❡ Scandalũ.

Quid sit scãdalũ: τ ibi nota quattuor ad euidentiam. 1

An omne scandaluz sit peccatum τ quale τ qõ est de se peccatũ. 2

224 Q; in viris pfectis ĩ charitate nõ põt inueniri scandalum. 3

Q; quattuor cõsiderare debem9 ne pxim9 scandalizetᵣ a nobis. 4

### ❡ Sensualitas.

Q; sensualitas distinguitᵣ: describitᵣ τ q̃ ei attribuuntᵣ. 1

225 Q; l3 sensualitas sit vna potentia distinguitᵣ tñ in irascibilẽ. 2

Q; sensualitas subijcitᵣ rationi τ obedit. 3

Q; in sensualitate potest esse peccatum veniale: s3 nõ mortale. 4

Q; ratio potest se habere ad motus illicitos qui sũt in sensualitate tripliciter. 5

226 Q; sensualitas a rebelliõe liberari nõ põt in hac vita. 6

Q; quedã sunt pene eternales: τ quedã temporales: τ quomodo tolluntᵣ. 7

Utrũ fomes vel cõcupiscentia in quibusdã plus τ in quibusdã minus repiatᵣ. 8

Q; fomes vel cõcupiscẽtia pluribus noĩbus nũcupatᵣ. 9

### ❡ Sententia.

Q; tres sũt differẽtie sũt species sententie τ que. 1

227 Ad hoc q2 sentẽtia teneat seu valeat quinq; in se debet habere. 2

Q; sententia hũana quattuor remedijs τ auxilijs subleuatᵣ. 3

### ❡ Sepultura xp̃i.

# Temperantia.

Finit tabula scđe partis.

In tabulam sequentē super secunda parte pantheologie pfatio quedā.

Quia in summa Rainerij que alias pantheologia vocant̄ multe ꝛ diuerse allegant̄ ꝛ exponunt̄ auctoritates biblie: idcirco hanc tabulam de auctoritatib⁹ biblie in eis allegatis ꝛ expositis sm ordinē librorū ꝛ capitulorꝫ biblie dignum duxi q̄si manualē seorsū ꝯscribere. Quatenꝰ lector eā pre manib⁹ habens in quocūqꝫ volumīe sibi op⁹ fuerit auctoritatē quaꝫ desiderat scire: ac etiā querit itelligere. quātotiꝰ valeat inuenire. Premonitum tñ eē cupio lectorē: hāc tabulā per oīa nō oib⁹ cōpetere pantheologijs: sꝫ tm̄ illis que post Annū dn̄i. M.cccc.lix. ex gandauo duxerūt originē: eo q̄ differētia nō modica in quottatione capitulorꝫ in plerisqꝫ libris inueniat̄. verbi grā: In passu de ꝓphetia ꝛ ꝓphetis q̄dā numerū capitulorꝫ cōtinuāt alij vero circa materiā de ꝓphetis intermittūt: ꝛ rursuꝫ a p̄mo nūerant ꝛ silr̄ in passu de visione ꝛ visiōe diuina. Qui ergo hāc tabulam suis libris adaptare voluerit: signet capla sua sm q̄ viderit in libris ex gandauo venientib⁹ depost prefatū temp⁹ esse signata. Nec faciliter aliq̄ immutet aut variet etiā si mutatiōe digna videant̄: alioq̄n vniuersam tabulaꝫ cōfunderet ꝛ eā in plurib⁹ locis mutari oporteret. Un̄ vero talis euenerit discrepantis alteri inuestigandū derelinquo. Hoc tñ scio: me in q̄dā tabula satis bona: capitula ita vt signata sunt habuisse: ꝛ laborē multa mutandi declinasse: cum nō referat an capitula sic vel sic distinguāt̄ dūmodo signata in tabula nō mētiāt̄: sꝫ ꝓmpte que signāt̄ sub assignatis capitulis inueniāt̄: qđ profecto fiet si omnia vt sunt immutata ꝑmāserint.

Ⱶ In hac ipsa nouissima impssione notāda sūt aliq̄ spālia vtilia, in opib⁹ antea impssis nō apparentia. Primū est q̄ sicut op⁹ ipsū diuisū ē in ptes duas: ita ꝛ due tabule huius opis biptite sunt. ꝛ sic p̄sens tabula tm̄ scđe partis hui⁹ opis cōtinet auctoritates. Scđm ē q̄ in hac tabula sicut ꝛ in alijs supadit⁹ est numerus chartarꝫ.s. pcedens p̄dictas auctoritates biblie. Tertiū est q̄ auctoritates in hac p̄senti tabula cōtente: locis suis quo tabula dirigit plerūqꝫ signate vident̄: ita q̄ littera p̄ma auctoritatis quā inuenire cupis in margine signata appareat circa lineā in qua incipit talis auctoritas: ꝛ h̄ vero si autoritates ipse in propria forma ponāt̄ in pcessu opis: q2 multotiēs aut hic aut ibi mutata ē forma verborū: ꝛ ꝓpter hec ꝛ alia interdū non signate reperientur.

Ⱶ Sequunt̄ auctoritates exposite in pantheologia ex genesi. Ca j.



Capitulo.ij.



Capitulo.iij.



Capitulo.iiij.



Capitulo.vj.



Capitulo.viij.



Capitulo.xij.



Capitulo.xiij.



Capitulo.xiiij.



Capitulo.xviij.



Capitulo.xix



Capitulo.xx.



Capitulo.xxij.



Capitulo.xxv.



Capitulo.xxviij.



Capitulo.xxxij.



Capitulo.xl.



Capitulo.xlj.



Capitulo.xlviij.



Ⱶ Sequunt̄ auctoritates exposite ex exodo. Capitulo.ij.



Capitulo.iij.



Capitulo. iiij.

Capitulo.vij.

157 Ite de decē plagis egypti. Preceptum.viij.

Capitulo.viij.

12 Abominatiões egyptioꝝ immolabimus deo. Lex.xxxviij.

Capitulo.ix.

210 Induratum est cor pharaonis. Reprobatio.viij.

Capitulo.xij.

13 Linient sanguinē agni in superliminarib⁹ domoꝝ. Lex.xlj.

18 Erit aūt agnus absq; macula masculꝰ āniculus ꝛc̄. Lex.lxj.

Capitulo.xviij.

283 Prouide de omni plebe viros sapientes ꝛ timētes deū in quib⁹ sit veritas ꝛ oderunt auariciam. Ueritas.iij.

Capitulo.xix.

177 Ueniā ad te in caligine nubis vt audiat me populꝰ loquentē ad te ꝛ credat tibi. Prophetia.xiij.

Capitulo.xx.

17 Nō ascēdes per gradus ad altare meum ꝛc̄. Lex.lv.

18 Altare de terra facietis mibi. Lex lv.ꝛ.lvj.

160 Nō babebis deos alienos ꝛ nō facies tibi sculptile nec adorabis ꝛc̄. Preceptum.xiiij.ꝛ.xv.

161 Non assumes nomen dei tui in nanū.ibidem.xvj.ꝛ.xvij.

161 Memento vt diē sabbati sanctifices.ibidem.xviij.

163 Et cōsequenter: Honora patrem tuū ꝛ matrem tuā vt sis longeu⁹ super terrā.ibidē.xxvij.ꝛ.xxviij.

199 Ego sum de⁹ tuus fortis zelotes visitās iniquitatē patrū in filios in tertiā ꝛc̄.ibidē.xxviij.ꝛ Zelus ij.iij.ꝛ precipue.v.ca.

164 Non occides Preceptum.xxix. Nō mechaberis.ibidem.xxx. Nō furtū facies.ibidē.xxxj.

164 Non loqueris contra primum tuum falsum testimoniū.ibidem xxxij.ꝛ Testimoniū.iij.

164 Nō cōcupisces vxorem proximi tui.ibidem.xxxiij.

165 Non cōcupisces rem primi tui. ibidem.xxxvj.

Capitulo.xxij.

28 Carnē que a bestijs fuerit pregustata nō comedetis ſꝫ proijcietis canibus.Lex.cxvj.

214 Qui furatus fuerit ouem reddet quattuor.Restitutio.vj.

214 Qui furatus fuerit bouem reddet pro illo quinq;.ibidem.

219 Qui imolat diis occidet. Sacrificium.iij.

Capitulo.xxiij.

29 Nō coques bedum in lacte matris sue.Lex.ciij.

30 Nō appalebis in cōspectu meo vacuus.Liberari a peccato.xiij.

Capitulo.xxv.

206 Cortina cortinam trabat. Religiosus.xj.

Capitulo.xxvij.

17 Facies ꝛ altare de lignis sethim. Lex.lvj.

Capitulo.xxxj.

251 Impleuit dñs beseleel spiritu sapientie ꝛ intelligentie ꝛ scientie. Spiritus sanctus.xxxvij.

Capitulo.xxxiij.

185 Nō videbit me homo ꝛ viuet cū transibit gloria mea ponam te in foramine petre ꝛ protegā dextera mea. Prophetia.xliiij.

Capitulo.xl.

17 Posuit tentorium in introitu tabernaculi ꝛ altare holocausti ꝛc̄. Lex.lvj.

17 Posuit altare aureū sub tecto testimonij. Lex.lvj.

¶ Sequuntur autoritates exposite ex Leuitico Cap.ij.

14 In oi sacrificio offeres sal: nec auferes sal federis. Lex.xlvj.

15 Simila offerri in sacrificio ē iussa.ibidem.xlvij.per totum.

15 Panis: vinū: oleū: thus: ꝛ sal: offerebat deo in sacrificiū. Lex.xlvj ꝛ.xlvj.

Capitulo.iij.

14 Si fuerit capra eius oblatio ꝛ obtulit eam dño. Lex.xliiij.

27 Nec adipem nec sanguinē dño comederis. Lex.xcvij.

28 Adipem ꝛ caudam totam cū renibus adolebit sacerdos super altare: Ibidem.

Capitulo.iiij.

200 Sacerdos si peccauerit: offeret vitulū imaculatū. Sacrificiū.ix.

24 Rogabitq; ꝑ peccato eius sacerdos pro eo. Lex.lxxxvj.ꝛ.lxxxvij.

Capitulo.vj.

14 Sacrificiū sacerdotuꝫ totū ignē cremebatur. Lex.xlv.

14 Quare aues offerebant inter holocausta ꝛ hostias ꝑ pctō. Ibidē.

14 Quare de hostia holocausti nihil cedebat in vsū offerentis sed totū cremebat.ibidem.

20 Omnis qui tetigerit tabernaculum sanctificabitur. Lex.lxx.

Capitulo.vij.

14 Offerebat hostia pacificoꝝ pro grāꝝ actiōe vide textū. Lex.xlv.

14 De hostijs pacificis que imolabāt reddebant pectusculū ꝛ armū dexteꝝ in vsus sacerdotū. Ibidē.

Capitulo.viij.

21 Cōgregabis omnē cetū ad ostiū tabernaculi ꝛc̄. Lex.lxx.

23 Tulit moyses vnctionis oleum ꝛ ꝛ fudit sup caput eius. Lex.lxxx. Ubi nota ꝙ in ꝯsuetudine sacerdotis legis veteris quattuor fiebant: ꝛ quō dextera auricula: pollices dextere manus ꝛ pedis tangebantur ꝛc̄.

23 Fundens oleū sup caput Aaron vnxit eū ꝛ cōsecrauit. Lex.lxxxij.

Capitulo.xj.

19 Qui tetigerit cadauer horū imundus erit. Lex.lxiiij.ꝛ.lxv.

19 Qui tetigerit morticina eoꝝ immundus erit.ibidem.

Capitulo.xij.

12 Par turturū aut duos pullos columbarū. Lex.xxxix.

Capitulo.xiij.

19 Homo in cuius cute vel carne lepre plaga apparet immūdus est. Lex.lxiiij.

19 Uestis lanea siue linea que leprā ꝛc̄.ibidem.

23 De corrosione carnis leprosoꝝ ꝛ de coloratiōe cutis. Lex.lxxxiij.

Capitulo.xiiij.

20 De mūdando leproso: vide textū vbi dicit: Cū inuenerit sacerdos lepram. Lex.lxvij.

25 Asperget illū qui mūdandus ē septies vt iure purget. Lex.lxxxviij

25 Sicut enim ꝑ peccato ita ꝛ ꝑ delicto ad sacerdotē pertinet hostia Lex.lxxxix.vsq; ad.xcv.inclusiue.

Capitulo.xv.

13 De muliere puerpera. Lex.xlj.vel fluxū sanguis patienti. Lex.lxiiij.

19 De imundicia mulieris mēstruate.ibidem.

19 Uir de quo egredit semen coit⁹ erit imundus.ibidem.

Capitulo.xvj.

13 Aaron ꝑ se ꝛ pro domo sua offerat vitulū ꝛ holocaustū ꝑ peccato suo. Lex.xlj.

13 De duob⁹ hircis quoꝝ vnus immolabit pro peccatis populi: alter vero emittebat in desertum: ibidem.xlij.

Capitulo.xvij.

27 Omnis anima ex vobis nō comedet sanguinem. Lex.xcvij.

Capitulo.xix.

28 Iumenta tua nō facies coire cuꝫ alteri⁹ generis aialibus. Lex.cij.

29 Qñ ingressi fueritis terram ꝛ plātaueritis in ea ligna pomifera auferetis preputia eoꝝ. Lex.ciiij.

67 Surdo non maledices nec coraꝫ ceco pones offendiculum. Maledictio primo.

28 Non seres agrum diuerso semine. Lex.cicj.

214 Non morabit apud te opus mercēnarij vsq; mane. Restitutio.iiij

Capitulo.xx.

68 Qui maledixerit patri vel matri morte moriat. Maledictio.iij.

Capitulo.xxj.

29 Nō ꝯtaminet sacerdos in mortibus ciuiū suoꝝ. Lex.cvj.

30 Nec radēt caput nec barbaꝫ nec

carnibus suis facient inscisuras. Lex.cvij.

30 Sacerdos scortũ ꝛ vile ꝓstibulũ nõ ducet vxorẽ nec viduã nec repudiatã ꝛc. sꝫ virginẽ. Lex.cviij.

21 Homo de semine aaron qui habuerit maculã non offeret panes corã deo nec accedet ad ministeriũ eius. Lex.lxxij. ꝛ.lxxiij.

Capitulo.xxiij.

161 Omne op⁹ seruile non facietis in eo. Preceptũ.xix. ꝛ.xxv. circa p̃nc.

Capitulo.xxiiij.

68 Homo qui maledixerit deo portabit peccatũ suum. Maledictio iij. in medio.

¶ Auctoritates exposite ex libro Numeri. Capitulo.v.

19 Qui semine fluit pollut⁹ est. Lex (lxiiij.

Capitulo.vj.

24 Benedicat tibi dñs ꝛ custodiat te ꝛ misereat̃ tui ꝛc. Lex. lxxxvj.

Capitulo.viij.

21 Cũq; lauerint vestimenta sua ꝛ mũdati fuerint tollent bouem de armẽto. Lex.lxxiiij.

21 Radant omnes pilos carnis sue. Lex.lxxiiij.

20 Tolle leuitas de medio filiorum israel ꝛc. Lex.lxx. ꝛ.lxxiiij.

Capitulo.x.

4 Fac tibi duas tubas argenteas.

Capitulo.xv. (Laus dei.ix.

14 Si anima peccauerit: offerat capram anniculam pro peccato suo ꝛc. Lex.xliij.

24 Rogabit sacerdos ꝑ omni multitudine filiorum israel, ꝛ dimittetur eis. Lex.lxxxiij.

162 Homo ligna colligens in sabbato lapidat⁹ ẽ. Preceptũ.xx. p⁹ me.

Capitulo.xvij.

20 Accipe ab eis ṽgas singulas per cogitationes suas ꝛc. Lex. lxxvj. Ubi nota de electiõe aarõ in summum sacerdotem.

Capitulo.xix.

13 Eleazar sacerdos sacrificet vaccã rufam: etatis integre in qua nulla sit macula nec portauerit iugũ ꝛc. Lex.xliij.

19 Uas quod non habuerit operculũ vel ligaturã desuper imunduꝫ erit. Lex.lxv.

21 Filij israel ꝛ filij aduene qui tetigerit cadauer hominis ꝛ propter hoc fuerit septeꝫ diebus imũdus aspergeẽ ex hac aqua die tertio. ꝛc. Lex.lxxiiij.

22 Lauabit vestimenta sua ꝛ corp⁹ Lex.lxxiiij.

Capitulo.xxiij.

178 Non est deus vt homo vt mutet̃ Prophetia.xvij. ante medium.

177 Assumpta parabola sua ꝛc. multa de asina balaam ꝛ de ipso Balaã. Prophetia.xv. ꝛ.xvj. ꝑ totũ.

177 Septem aras erexi ꝛc. Ibidem xvj. circa principium.

178 De summis silicibus videbo illum ꝛc. Ibidem.

178 Moriat̃ aĩa mea morte iustorũ. Ibidem in fine.

178 Dixit Balaac ad Balaam veni mecũ in alteꝝ locũ ꝛc. Ibidẽ.xvij

178 Non est idolũ in iacob nec simulachrũ ꝛc. Ibidem.

178 Nec maledicas nec benedicas. ꝛc. Ibidem.xviij.

Capitulo.xxiiij.

179 Dixit homo cui obscurat⁹ est oculus ꝛc. Prophetia.xviij.

179 Iratus Balaac cõtra Balaã cõplosis manib⁹ ꝛc. Ibidem.xix.

179 Orietur stella ex Jacob ꝛc. Ibidem.xxij.

Capitulo.xxv.

298 Finees fili⁹ eleazar auertit iram meã a filijs israel. Zelus.ij. capi.

Capitulo.xxviij.

13 Agnos anniculos ꝛc. quotidie mane et vespere immolabitur. Lex.xlj. ꝛ.lxij.

Capitulo.xxxv.

174 Homicida sub testibus puniet̃. Probatio capitulo vnico.

¶ Auctoritates exposite ex Deuteronomio Capitulo.xiiij.

127 Ne comedatis que imunda sunt super terram. Lex.xcvj.

Capitulo.xvj.

17 Nõ plantabis lucũ ꝛ oẽm arborem iuxta altare. Lex.lv.

Capitulo.xxij.

20 Non induet̃ mulier veste virili nec vir veste feminea abominabilis enim est coram deo qui hec facit. Lex.xcviij.

20 Non indueris vestimẽto quod ex lana linoq; cõtextũ ẽ. Ibidẽ.

20 Non arabis in boue simul ꝛ asino. Lex.xcix.

20 Non seres vineam tuam altero semine. Lex.c.

29 Si ambulans per viaꝫ in arbore vel in terra nidũ inueneris ꝛ matrem pullis vel ouis desuper incubantẽ non tenebis eam cum filijs. Lex.cv.

162 Non videbis bouem fratris tui aut ouem errantẽ ꝛ pteribis: sꝫ reduces fratri tuo. Preceptũ.xxiiij

Capitulo.xxiij.

101 Non ingrediet̃ mãzer ecclesiaꝫ dei vsq; ad quartã generationẽ. Ordo.xxiiij.

197 Si intraueris segetem amici tui franges spicas ꝛ manu conteres falce autem non metes. Usurpatio iudicij.vj.

Capitulo.xxv.

193 Pro mensura delicti erit ꝛ plagarum modus. Pena.xvj. in pn.

20 Non ligabis os boui trituranti. Lex.xxvij. capitulo.c.

112 Maledictus qui facit sculptile ꝛ dicet oĩs populus amen: quasi totum illud capitulũ. Pater noster vltimo ca. post medium.

Capitulo.xxxij.

251 Utinã saperent ꝛ intelligerẽt ac nouissima ꝓuiderẽt. Spirit⁹ sanctus.xxxvij.

¶ Josue.xxiiij.

160 Auferte deos alienos de medio vestri. Preceptũ.xv. circa p̃nci.

¶ Ruth.ij.

184 Intinge buccellã in aceto. Prophetia.xlj.

¶ Primo regũ ca.j.

96 Anna loquebat̃ in corde suo tantũq; labia eius mouebant̃. Oratio.v. post medium.

Capitulo.ij.

118 Si peccauerit vir in virũ placari ei poterit de⁹ ꝛc. Peccatũ.xv.

Capitulo.vij.

35 Preparate corda vestra dño. Liberari a peccato.xiiij. post me.

Capitulo.xv.

91 Melior est obedientia q̃ victime. Obedientia.iij. circa finẽ.

¶ Secundo regũ.vj.

5 David percutiebat in organis armigatis ꝛ psallebat totis viribus ante deũ. Laus dei.xiij.

¶ Tertio regũ.vj.

58 In edificatione domus dñi non fuit auditus malle⁹ neq; securis in domo dei. Linguũ.ij. capi.

¶ Scdo Esdre.iij. ꝛ.iiij.

283 Quõ tres iuuenes Darij regis dixerũt sermonẽ precellentẽ ꝛ vn⁹ intulit q̃ sup omnia veritas vincit. Ueritas.ij. post mediũ.

¶ Thobie.iij.

63 Nũq; cum ludentib⁹ me miscui neq; cum his qui in leuitate ambulant. Ludus.v.

¶ Hester ca.viij.

85 Judeis noua lux oriri ẽ visa gaudiũ: honor ꝛ tripudiũ. Lux.viij. in fine.

¶ Auctes exposite ex Job. Capi.j.

208 Nũquid considerasti seruũ meũ Job q̃ non sit ei similis in terra vir simplex ꝛ rect⁹ ac timẽs deũ Remissio.iiij. post p̃ncipium.

Capitulo.iij.

67 Pereat dies in qua nat⁹ sum ꝛc. Maledictio.ij.

65 Quare data est misero lux ꝛ vita his qui in amaritudine aie sunt. (Lux.ix.

Capitulo.iiij.

13 Recordare queso q̃s vnq̃ innocens perijt. Pena.xiij.

256 Ecce qui seruiũt ei nõ sunt stabiles ꝛ in ãgelis suis ꝛc. Supbia.ij.

Capitulo.v.

80 Qui fecit magna ⁊ inscrutabilia ⁊ mirabilia absq̄ numero. Miraculum.ij.

272 In sex tribulationibus liberabit te. Tribulatio.viij.

Capitulo.viij.

65 Impleatur os tuū risu: ⁊ labia tua iubilo. Lud⁹.ij. Cap.xj.

65 Uir verbosus nō iustificabitur. Locutio.ix.añ me. Cap.xij.

175 Qui reuelat pfunda de tenebris. Prophetia.iiij. Cap.xvj.

59 Si locut⁹ fuero nō quiescat dolor meus ⁊ si tacuero non recedet a me. Locutio p̄mo.

Capitulo.xvij.

136 Non peccaui ⁊ ī amaritudinib⁹ moratur oculus meus. Pena.x ante me. Capitulo.xix.

141 Miseremī mei ⁊c̄. Pena.xxix.

212 Scio q̄ redēptor me⁹ viuit. Resurrectio xp̄i.añ me.

Capitulo.xxj.

135 Quare impij viuūt sublenati sūt confortatiq̄ diuitijs. Pena.vij. circa principium.

200 Ducunt in bonis dies suos ⁊ in pūcto ad inferna descendūt. Receptacula animarū.ij.

132 Recede a nobis: scientiā viarum tuaꝝ nolum⁹. Peccatu.lxxviij.

Capitulo.xxiiij.

134 Transibūt ab aquis niuiū ad calorē nimiū. Pena.xxxv.

Capitulo.xxviij.

269 Timor dñi sapientia ⁊ recedere a malo intelligētia. Timor.iiij.

67 Non dedi ad peccandū guttur meum maledicens animam ei⁹. Maledictio p̄mo capitulo.

Capitulo.xxxij.

249 Spiritus est in hominib⁹ ⁊ inspiratio omnipotētis dat intelligentiam. Spiritus sanctus.xxxj.

Capitulo.xxxiiij.

137 Absit a deo impietas ⁊ ab oīpotente iniquitas. Pena.xij.

Capitulo.xxxv.

128 Si peccaueris quid ei nocebis ⁊ si multiplicate fūt erint iniquitates tue q̄d facies ꝯ illū. Peccati.lix

Capitulo.xxxvj.

233 Simulatores ⁊ callidi puocant iram dei. Simulatio.iij.post me.

Capitulo.xlj.

211 Cor eius indurabit̄ quasi lapis stringet̄ quasi malleatoris inc⁹. Reprobatio xij.ante medium.

271 Qui factus est vt neminem timeret. Timor.x.

¶ Auctoritates exposite ex psalterio. Psalmo primo.

126 Et erit tanq̄ lignū quod plātatū ⁊c̄. Peccatum.xlv.

190 Nō resurgunt impij in iudicio. Prophetia.lxv.post medium.

Psalmo.ij.

211 Tunc loquetur ad eos in ira sua. Reprobatio.xv.

181 Cū exarserit in breui ira eius. Prophetia.xxx.circa finem.

Psalmo.iiij.

7 Signatū est sup nos lumē vult⁹ tui domine. item Lex.vij.

114 In pace in idipsū dormiam ⁊ requiescam. Pax.iiij.

Psalmo.vj.

180 Dñe ne in furore tuo arguas me. Prophetia.xxviij.in fine.

148 Miserere mei dñe qm̄ infirm⁹ sum ⁊c̄. Spiritus sanctus.xxix.

Psalmo.ix.

5 Laudatur peccator in desiderijs aīe sue. Item laus dei.xiiij.

Psalmo.x.

143 Pluet super peccatores laqueos ignis spūs pcellaꝝ. Pena.xxxv.

Psalmo.xj.

208 Labia dolosa in corde ⁊ corde locuti sūt. Remissio.v.item Mendacium primo.

57 Corrupti sunt ⁊ abominabiles facti sunt. Libido.viij.

Psalmo.xiiij.

295 Qui pecuniā suam non dedit ad vsuram. Usura.ij.

Psalmo.xv.

279 De⁹ meus es tu qm̄ bonoꝝ meoꝝ nō indiges. Trinitas.xxxj. cir.fi.

229 Propter hoc letatū est cor meū: ⁊ exultauit lingua mea insuper ⁊ caro mea requiescet in spe. Sepultura christi.vij.viij.ix.xij.

229 Qm̄ nō derelinques aiam̄ meā in inferno ⁊c̄. ibidē.vij.circa p̄n.

Psalmo.xviij.

270 Timor dñi scūs pmanet in seculū seculi. Timor.vj añ medium.

146 Ab alienis parce seruo tuo. Penitentia.xiij.circa principiū.

10 Lex dñi immaculata cōuertēs animam ⁊c̄. Lex.xxv.

Psalmo.xx.

190 Dñs in ira sua cōturbabit eos ⁊c̄. Prophetia.lxvj.ante medium.

Psalmo.xxj.

4 Foderūt man⁹ meas. Aruit tanq̄ testa virt⁹ mea. Laus dei.viij.

Psalmo.xxiiij.

215 Uniuerse vie dñi mīa ⁊ veritas. Retractio a peccato p̄mo.in p̄n.

Psalmo.xxviij.

190 Uox domini intercidētis flammam ignis. Prophetia.lxvj.

Psalmo.xxix.

229 Que vtilitas in sanguine meo. Sepultura christi.vj.circa finē.

Psalmo.xxx.

237 In manib⁹ tuis sortes mee. Sortes.iij.circa finem.

Psalmo.xxxj.

208 Beati quorum remisse sunt iniquitates. Remissio peccati.j.

208 Beatus vir cui non imputauit dñs peccatū. Remissio pcti.j.ij.iij iiij.

59 Qm̄ tacui inueterauerūt ossa mea. ⁊c̄. Locutionis peccatū.p̄mo.capi.

130 Delictum meum cognitum tibi feci ⁊c̄. Peccatum.lxv.

Psalmo.xxxij.

3 In psalterio decē cordarum psallite illi. Laus.vj.

3 Confitemini domino in cithara. Laus dei.v.in principio.

251 Uerbo dei celi firmati sunt. Spiritus sanctus.xxxvj.

Psalmo.xxxiij.

2 Benedicā dñm in omni tempore. Laus dei.j.ca.ante medium.

2 In dño laudabit̄ aīa mea gaudeant mansueti ⁊ letentur. Ibidem.

49 Diuerte a malo ⁊ fac bonum. Liberari a peccato.xj.⁊.xij.

114 Inquirere pacem et persequere eam. Pax.iiij.

137 Oculi dñi sup iustos. Pena.xj.

137 Uultus dñi sup faciētes mala vt perdat de terra memoriā eorum. Pena.xj.post medium.

Psalmo.xxxiiij.

5 Lingua mea meditabit̄ iusticiaꝫ tuā tota die laudē tuā. Laus dei xiij.

Psalmo.xxxv.

68 Noluit intelligere vt bñ ageret. Malicia.ij. Itē pctī. lxxviij.et lxxxj.

Psalmo.xxxvj.

48 Declina a malo ⁊ fac bonū. Liberari a pctō.ca.viij.ī p̄n. ⁊ deinceps sequētib⁹.

Psalmo.xxxvij.

186 Iniq̄tates mee supgresse sunt caput meū: ⁊ sic on⁹ graue grauate sūt sup me. Prophetia.xlix.p⁹ me.

Psalmo.xlv.

92 Uacate ⁊ videte quoniam ego sū deus. Ocium. p̄mo capitulo.

Psalmo.xlvij.

252 Deus in domib⁹ eius cognoscet. Stat⁹.iiij.

Psalmo.xlviij.

254 Simul stultus ⁊ insipiens peribunt. Stulticia.iij.

278 Homo cum in honore esset non intellexit ⁊c̄. Trinitas.xxix.

Psalmo.xlix.

190 Ignis in cōspectu ei⁹ exardescet ⁊ in circuitu eius tempestas valida. Prophetia.lxv.

2 Sacrificium laudis honorificabit me. Laus dei p̄mo.

Psalmo.l.

208 Auerte faciem tuam a peccatis meis. Remissio.iij.

247 Cor mundum crea in me deus. Spiritus sanctus.xxvj.

48 Sacrificiū deo spūs cōtribulat⁹. ⁊c̄. Item liberari a peccato.v.

Psalmo.lvij.

107 Letabit̄ iustus cum viderit vindictam. Pater noster.vij.

Psalmo.lxij.
2 Sicut adipe ⁊ pinguedine repleat anima mea ⁊ labijs exultationis laudabit os meū. Laus dei.j.
Psalmo.lxv.
14 Holocaustū medullatū offeram tibi. Lex.xlv.in principio.
Psalmo.lxvj.
279 Benedicat nos deꝰ deus noster benedicat nos deus ⁊c. Trinitas
Psalmo.lxvij. (xxxiij.
4 Preuenerūt pncipes cōiūcti psallentibus. Laus dei.viij.
Psalmo.lxviij.
229 Laboraui clamās rauce facte sūt fauces mee. Sepultura xpi.viij.
298 Zelus domus tue comedet me. Zelus primo.
229 Super dolorē vulnerū meorū addiderūt. Sepultura xpi.viij.
36 Deleant de libro viuentium. Li
Psalmo.lxx. (ber vite pmo.
5 Repleat os meum laude: vt cantem gloriā tuā ⁊c. Laus dei. xiij.
3 Psallam tibi in cithara sanctus israel. Laus dei.v.
Psalmo.lxxj.
138 Qui facit mirabilia magna solus Miraculum.ij.
138 Ex vsuris ⁊ iniqtate redimet animas eorum. Pena.xvj.
Psalmo.lxxij.
299 Zelaui super iniquos pacē peccatorū videns. Zelus.ij.
247 Ego ad nihilū redactꝰ sum ⁊ nesciui. Spiritus sanctus.xxvj.
278 Uelut somniū surgentiū domine in ciuitate tua. Trinitas.xix.
Psalmo.lxxv. aū me.
186 Dormierunt somnū suum ⁊ nihil inuenerunt. Prophetia.l.
50 Uouete et reddite domino deo vestro. Liberari a peccato. xiij.
Psalmo.lxxvij.
47 Recordatus est: quia caro sūt ⁊c. Liberari a peccato.ij.
Psalmo.lxxix.
138 Potū dabis nobis in lachrymis in mensura. Pena.xvij.
129 Incensa igni ⁊ suffossa. Peccatū lxj.circa principium.
189 Exterminauit eā aper de silua ⁊ singularis ferꝰ ⁊c. Prophetia. lxij.
Psalmo.lxxx.
3 Sumite psalmū ⁊ date tympanū psalteriū iocūdum cum cithara. Laus dei. vij.
95 Dimisi eos scdm desideria cordis eorum. Oratio.ij.
Psalmo.lxxxij.
190 Deus meꝰ pone illos vt rotā ⁊c. Prophetia.lvj.
211 Erubescant ⁊ conturbent in seculū seculi ⁊c. Reprobatio.xv.
Psalmo.lxxxiiij.
47 Remisisti iniquitatē plebis tue operuisti omnia peccata eorum. Liberari a peccato primo ca.
Psalmo.lxxxv.
181 Miserator ⁊ misericors dñs patiens ⁊ multe misericordie ⁊ verax. Prophetia.xxx.
Psalmo.lxxxvij.
103 Repleta est malis anima mea. Passio christi.v.
Psalmo.xcvij.
4 Psallite dño in tubis ductilibꝰ ⁊ voce tube cornee. Laus dei.ix.
Psalmo.xcviij.
23 Moyses ⁊ aaron in sacerdotibꝰ eius. Lex.lxxxij.
Psalmo.c.
62 Non adhesit mihi cor prauum. Locutionis peccatum.xviij.
Psalmo.cj.
250 Tu autem idem ipse es. Spiritꝰ
Psalmo.cij. (sanctꝰ.xxxij.
2 Bñdic aīa mea dño ⁊ omnia q̄ intra me sunt nomini sancto eiꝰ. Laus dei primo capitulo.
Psalmo.ciij.
241 Emitte spiritū tuū ⁊ creabuntur. Spiritus sanctus.iij. ⁊.vj.
253 Omnia in sapia fecisti. Studiū.j.
Psalmo.cv.
5 Quis loquet potentias dñi auditas faciet omnes laudes eius. Laus dei xiiij.
Psalmo.cxviij.
33 Uiā mandatorū tuorū cucurri. dum dila. cor meū. Lex.cxx.
36 Tempus faciendi dñi dissipauerunt legem tuam. Lex.cxxxij.
98 Septies in die laudem dixi tibi Oratio.vij.in fine.
114 Pax multa diligentibꝰ legē tuā. Pax.iij.post medium.
300 Tabescere me fecit zelus meus. Zelus.vj.
Psalmo.cxxvj.
181 Nisi dominꝰ edificauerit domū Prophetia.xxix.in fine.
Psalmo.cxxix.
83 Si iniquitates obseruaueris dñe ⁊c. Misericordia dei vlti.ca.
Psalmo.cxxxij.
243 Ecce q̄ bonū ⁊ q̄ iocūdū. ⁊c. Spiritus sanctus.ix.
Psalmo.cxxxiiij.
5 Quoniā ego cognoui q̄ magnus est dominus. Laus dei.xiiij.
Psalmo.cxxxviij.
241 Quo ibo a spiritu tuo ⁊ quo a facie tua fugiam. Spiritus sanctus iij. ⁊.xxviij.
37 In libro tuo omnes scribentur. Liber vite.iiij.
Psalmo.cxxxix.
62 Uir linguosus non dirigetur in terra. Locutio. xiiij.
191 Habitabunt recti cum vultu tuo Prophetia.lxix.
Psalmo.cxlij.
246 Spiritus tuus bonꝰ deducet me Spiritus sanctus.xxv.
Psalmo.cxliiij.
2 Generatio ⁊ generatio laudabit opera tua. Laus dei.j.ca.
28 Miserationes eius super omnia opa eius. Misericordia dei.iiij.
Psalmo.cxlv.
5 Laudabo deū in vita mea. Laus
Psalmo.cxlvj. (dei.xiij.
5 Magnꝰ dñs ⁊ laudabilis nimis ⁊ magnitudinis eius non est finis. Ibidem.xiiij.
Psalmo.cxlvij.
249 Flauit spiritus eius ⁊ fluētaque Spiritus sanctus.xxxj.
Psalmo.cxlix.
4 Laudent nomen eius in choro.
Psalmo.cl. (Laus dei.xj.
5 Laudate dñm in sanctis eiꝰ vsq; in finē psalmi. Laus dei.xvj.
4 Laudate dominū in tympano ⁊ choro.ibidem.viij.
4 Laudate deū in cordis ⁊ organo Laus dei.xij. ⁊.xiij.
4 Laudate eū i sono tube.ibidē.ix
4 Laudate eū in sono tube laudate eū i psalterio ⁊ cithara.ibidē.x.
5 Laudate eum in cimbalis benesonantibus.ibidem.xvj.
6 Ois spūs laudet dñm. ibidē.xvj.
¶ Auctoritates exposite ex parabolis salomonis. Capitulo.j.
254 Prosperitas stultorū perdet illos
Cap.iij. (Stulticia.iiij.
203 In omnibꝰ vijs tuis cogita illū. Religio.vj.
117 Ne moliaris amico tuo malum cū ille in te fiduciā habeat. Peccatum.capitulo.ix.
Capitulo. iiij.
196 Omni custodia custodi cor tuū ⁊ remoue a te os prauum ⁊ labia detrahentia sint procul a te. Prudentia.vij.
196 Uia impiorū tenebrosa nesciunt vbi corruāt. Prudēcia.vj.cir.fi.
Capitulo.vj.
94 Sex sūt que odit dñs: ⁊ septimū detestat aīa eiꝰ. Odiū.iij. in pn.
66 Turpitudinē ⁊ ignominiā congregat sibi opprobriū quod non delibit. Luxuria primo.
299 Zelus ⁊ furor viri non parcet in die vindicte nec acquiescet cuiusquā precibꝰ. Zelus.iij. post me.
Capitulo.x.
61 In multiloquio nō deerit peccatū Locutionis peccatū.ix.
61 Qui moderat labia sua prudentissimus est. Locutiōis pctī. ix.
Capitulo.xj.
77 Statera dolosa abominatio est apud deū ⁊ pondus equum voluntas eius. Mensura.iij.

251 Qui cavet laqueos securus erit. Spiritus sanctus.xxxvij.
181 Qui abscondit frumenta tpe suo maledicet in pplis. Venditio. v.
Capitulo.xij.
92 Qui sectat ociũ: stultissimus est. Ocium.iiij.
114 Non cõtristabit iustũ quicqd ei acciderit. Pax.iij.post medium.
Capitulo.xiij.
61 Qui incõsideratus est ad loquendum sentiet mala. Locutio. xiij.
89 Vult ꝛ nõ vult piger. Neglĩetia.j.
186 Est quasi dives cuȝ nihil habeat ꝛ est quasi pauper cuȝ in multis divitijs sit. Prophetia.l.
Capitulo.xiiij.
63 Risus dolore miscebit. Lud9.ij.
61 Ubi plima vba tibi frequẽt, egestas. Locutiõis pcuñ.vij.ꝛ.xiij.ca.
Capitulo.xvj.
49 Semita iustorum declinat mala Liberari a peccato.xij.
112 Melior est patiẽs viro forti ꝛc. Patientia.ij.in medio.
237 Sortes mittunt in sinum ȝ a ꝛc. Sors.iij. Capitulo.xvij.
184 Melior est buccella sicca cuȝ ꝛc. Prophetia.xlj. Capitulo.xviij.
123 Impius cũ in pfũdũ venerit maior contẽnit. Peccatũ.xxxiiij.
238 Contradictiones cõpri mit sors. Sortes.v. Capitulo.xix.
268 Falsus testis nõ ꝛc. Tstionũ.iiij.
98 Qui negligit vias suas ꝛc. Negligẽtia.iij.ꝛ Prudẽtia.iiij. Ca.xx.
174 Ex studijs suis intelligit puer ꝛc. Presumptio.ij.
281 Malũ est: malũ est dicit omnis emptor. Vẽditio.iiij.
173 Quis põt dicere mũdum est ꝛc. Presumptio.j. Capitulo.xxj.
281 Qui congregat thesauras lingua mẽdacij ꝛc. Venditio.
190 Thesaur9 desiderabilis ꝛ oleũ in habitaculo ꝛc. Prudẽtia.iiij.
299 Nõ est sapia nõ est prudẽtia ꝛc. Zelus.iij. Capitulo.xxij.
262 Stulticia colligata est corde ꝛc. Tẽperantia.iij. Capitulo.xxiij.
262 Noli subtrahẽ a puero ꝛc.ibidẽ.
267 Erue eos qui ducũt Cap.xxiiij. ad mortẽ ꝛc. Testimoniũ pmo.
268 Ne sis testis frustra ꝯ primũ tuũ. Testimoniũ.iiij. Capitulo.xxv.
122 Aufer rubiginẽ de argẽto ꝛ egredietur vas purissimũ. Pctñ.xxix.
268 Jaculũ ꝛ gladi9 ꝛ sagitta acuta ꝛc. Testimoniũ.iiij. Capitu.xxvij.
59 Ne glorieris in crastinũ ignas ꝛc. Pater noster.xij. Capitu.xxix.
36 Qui custodit legẽ btũs ẽ. Lex.x2
136 Duo rogaui te ne denegẽs mihi ꝛc. Pena.viij.in pn. Ca.xxx.
136 Vanitatẽ ꝛ vba mẽdacij.ꝛc.ibid.
¶ Auctes ex ecclesiaste. Capi.j.
136 Vanitas vanitatũ ꝛc. Pena.viij.
247 Lustrãs uniuersa in circuitu ꝛc. Spus scũs.xxxvij. Capitulo.ij.
63 Risus reputaui errorẽ. Lud9.ij.
59 Tempus loquẽdi ꝛ tẽpus tacẽdi. Locutiõis penũ.j. Cap.iij.
261 Funicul9 triplex diffi cile rumpit. Testimonium.ij. Cap.iiij.
61 Ne temẽ qd loqris. Capitu.v. Locutio.ix.
61 In mltis smõib9 ꝛc.ibidẽ.xiij.
50 Si qd vouisti deo ne moreris. ꝛc. Liberari a peccato.xiij.
235 Ubi multa sunt sõnia ibi plurime vanitates. Sõnia.v. Cap.vij.
97 Melior ẽ finis orõnis.ꝛc. Orõ.8
271 Qui timet deũ nihil.ꝛc. Timor.14
47 Nõ ẽ hõ iust9 in terra q faciat ꝛc. Liberari a pctõ.iij. Capi.x.
62 Stultus verba multiplicat. Locutio.xiij.in fine. Cap.xj.
141 Si ceciderit lignuȝ ad austrũ ꝛc. Pene.xxx.
66 Mane semina semen tuum ꝛc. Lux.xiij. Cap.xij.
271 Deũ time ꝛ mandata ei9 obserua. Timor.xiiij.
¶ Auctes ex canticis. Capitulo.j.
110 Nigra sũ ȝ forma. Pr nr. xiiij.
299 En ipse stat post parieteȝ nostrũ. Zelus.iiij.in pn. Cap.v.
228 Veniat dilectus me9 in ortũ suũ Sepultura xpi.v.
144 Laui pedes meos quõ inqnabo illos. Prophetia.xlj.
4 Manus mee distillauerũt myrrham. Laus dei.ix.
53 Pessulum ostij mei aperui ꝛc. Liberari a pctõ.xxiiij. Cap.vj.
145 Reuertere reuertere sunamitis. Liberari a peccato.iij.
¶ Auctes ex libro sapie. Cap.j.
Diligite iusticiã ꝛc. Vindicta.j.
144 Spũs scũs disciplinæ effugiet fictũ. Spũs sanctus.xviij.in pn.
246 Benign9 ẽ enĩ spũs sapie. Spũs sanctus.xxv. Cap.iij.
286 Felix sterilis ꝛ incoinqnata ꝛc. Virginitas.ij.in fi. Cap.vij.
253 Sapia infinitus ẽ thesaurus ꝛc. Studiũ.j. Capitulo.viij.
153 Sobrietatẽ enĩ ꝛ prudẽtiã docet iusticiam ꝛc. Penitẽtia.xxviij.
253 Nõ hȝ amaritudinẽ conuersatio eius ꝛc. Studiũ.j. Cap.ix.
59 Corp9 qd corrũpit aggrauat aĩam. Libido.ix. Cap.xj.
82 Dissimulãs pctã homĩ ꝑpter penitentiã. Misericordia dei.iiij.
82 Misereris omniũ qȝ omnia potes. Misericordia dei.iiij.
82 Diligis oĩa q sũt nihil odisti ꝛc. Misericordia dei.iiij. Cap.xij.
246 O q̃ bon9 ꝛ suauis ẽ dñe spũs tu9. Spũs scũs.xxiiij. Cap.xxxj.
45 Qui potuit transgredi ꝛ nõ transgressus est. Liberũ arbitriũ. xxv.
¶ Auctes ex ecclesiastico. Cap.j.
269 Radix sapie timẽ deũ. Timor.v.
271 Timor dñi expellit peccatuȝ. Timor.xiiij. Cap.ij.
240 Nullus sperat in dño ꝛ confusus est ꝛc. Spes vltimo.
272 Pius ꝛ misericors est deus ꝛc. Tribulatio primo.
208 Ve duplici corde. Remissio peccati.v.circa finẽ. Cap.iij.
68 Quã male fame ẽ qui relinquit patrẽ.ꝛc. Maledictio.iij.
209 Cor durum male habebit in nouissimo. Reprobatio.ix.
Capitulo.iiij.
263 Fili obserua tempus ꝛ declina a malo. Tempus.iij. Cap.v.
173 Misericordia ꝛ ira ab illo: sũt cito ꝓximat. Presumptio.j.añ me.
61 Si est tibi intellect9 responde ꝓximo: sinaũt sit manus tua super os tuum. Locutio.ix.
261 Ne appelleris susurro ꝛ lingua tua capiaris ꝛ cõfũdaris. Susurratio primo.
261 Denotatio pessima sup bilinguẽ susurroni aũt odiũ aut inimicitia. Susurratio pmo post mediũ.
Capitulo.vij.
168 Noli querere ab homine ducatũ neqȝ a rege cathedram honoris. Prelatio.vj.vltra medium.
77 Noli velle mentiri omne mẽdacium. assiduitas enim eius nõ est bona. Mendacium.iij.
Capitulo.viij.
89 Non omni homini manifestes cor tuum. Negligẽtia.iij.circa fi.
Capitulo.x.
110 Omnis iniurie ꝓximi tui ne memineris. Pater noster.xiiij.ĩ me.
Qui timent deum vt filij erũt in oculis eius. Timor vltimo.
62 Vir prudens ꝛ disciplinatus nõ murmurabit correptus. Locutio (xviij).
Capitulo.xij.
66 Qui tetigerit picem inquinabitur ab ea. Luxuria.iij.in fine.
Capitulo.xiiij.
24 Felix qui non habuit anime sue tristiciam ꝛ nõ excidit a sua spe. Spes vltimo.
117 Qui sibi nequam cui bonus erit? Peccatum.ix.
238 In diuisione sortis da ꝛ accipe ꝛ iusticia aĩam tuã. Sortes.v.
253 Btũs vir qui in sapientia morabitur. Studiũ pmo.
Capitulo.xv.
269 Qui timet deum faciet bona. Timor.iiij.
115 Ne dicas ille me ĩplanauit nõ.n. necessarij sũt ei impij. Pctũ.iiij.
115 Nemini mãdauit de9 impie agẽ ꝛ nemini dedit spaciũ peccandi.

Ibidem.

Capitulo.xvij.

47 Relique pctã tua ꝛ peccare asi ꝛc. Liberari a pctõ.iij. Ca.xviij.

263 Aũ iudiciũ para iusticiã: ꝛ aũ ꝛc. Tempus.iij.

62 Anteq̃ loquaris disce. Locutionis peccatũ.xiiij.

262 Post ꝯcupias tuas nõ eas ꝛ a ꝛc. Tẽpantia.iij. Capitulo.xix.

120 Qui spernit modica paulatim decidet. Peccatũ.xxj.

174 Ex visu cognoscit vir ꝛ ab occursu faciei ꝛc. Presũptio.ij.

26 Amicus hominis nũciat de illo. Lex.xciij. Capitulo.xxj.

47 Fili peccasti nõ adijcias vltra ꝛc. Liberari a pctõ.iij. Ca.xxiiij.

246 Spũs meus sup mel dulcis. Spiritus scũs.xxv. Ca.xxv.

271 Beatus est cui donatũ est hr̃e timorẽ dei. Timor vltimo.

259 A muliere initiũ factum est pctĩ. Supbia.viij. Ca.xxvj.

67 Ois ponderatio nõ est digna ꝛc. Virginitas.iij. Ca.xxvij.

269 Si in timore dñi nõ tenueris te. Timor.iiij. Ca.xxviij.

261 Vir pctõr conturbat amicos. Susurratio pmo.

261 Susurro ꝛ bilinguis maledicti sunt. Ibidem.

261 Lingua tertia multos cõmouit. Ibidem. Ca.xxx.

118 Nõ est census sup censũ salutis corpis. Penitẽ.xij. Ca.xxxj.

45 Qui potuit trãsgredi ꝛ nõ ẽ trãsgress⁹. Liber arbi.xxv. Ca.xxxij.

200 Rectorẽ te posuerũt noli extolli. Rector p totũ. Ca.xxxiiij.

235 Somnia extollunt imprudentes Somnia.v.

264 Qui nõ est tẽtatus q̃ vel q̃lia scit. Tentatio pmo.

29 Qui baptizat a mortuo ꝛ iterum tangit ꝛc. Lex.cvj. Ca.xxxv.

49 Bñplacitũ est dño recedẽ ab ꝛc. Liberari a pctõ.xiij. Ca.xxxvij

173 O psũptio neq̃ssima vñ creata es. Presumptio pmo. Ca.xlvij.

66 Inclinasti femora tua mulierib⁹ ꝛ posuisti maculã ꝛc. Luxuria.j.

¶ Autoritates ex Isaia Cap. pmo.

188 Vulnus ꝛ liuor plaga tumẽs nõ est circũligata. Prophetia.lvj.

49 Quiescite agere puerse ꝛc. Liberari a peccato.xiij.

162 Querite iudiciũ subuenite oppsso. Preceptũ.xx. Ca.ij.

275 Quiescite ab hoie cui⁹ spũs est in narib⁹ suis. Trinitas.xvij. Ca.iij.

189 Quare atteritis populũ meũ ꝛc. Prophetia.lxij. Ca.iiij.

247 Scũs vocabit ois q̃ script⁹ est ꝛc Spũs scũs.xxvj. Ca.vi.

176 Vidi dñm sedentem ꝛc. p totum Prophetia.xl.

279 Seraphin clamabãt alter ad alterũ: Scũs. ꝛc. Trinitas.xxxiiij.

210 Excecã cor ppli hui⁹ ꝛ aures eius aggraua ꝛ oculos ei⁹ claude. Reprobatio.v.vj.ꝛ.vij. Ca.vij.

89 Ecce virgo concipiet ꝛc. Nomen xpi.ij. Capitulo.viij.

90 Voca nomẽ ei⁹ accelera spolia ꝛc Nomen xpi.iij. Ca.ix.

90 Et vocabit nomen ei⁹ admirabil. Nomen xpi.iiij. Ca.xiiij.

188 Quõ cecidisti de celo lucifer qui mane oriebaris. Prophetia.lv.

188 Silis ero altissimo. Ibidem.

Capitulo.xxiiij.

29 Et erit sicut pplus sic ꝛ sacerdos. Lex.cvj. Capitulo.xxvj.

38 Impius non videbit gloriã dei. Liber vite.ix.

148 Dñe a facie tua concepimus ꝛ ꝛc Spũs scũs.xxviij. Ca.xxix.

2 Populus hic labijs me honorat Laus dei pmo. Ca.xxxij.

114 Et erit op⁹ iusticie pax. Pax.iij.

Capitulo.xxxiij.

38 Regẽ in decore suo videbũt. Liber vite.ix. Ca.xxxv.

208 Gaudiũ ꝛ leticiã obtinebũt ꝛc. Remissio pctõꝝ.j. Ca.38.

182 Dispone domui tue ꝛc. Prophetia.xxxiiij. Capitulo.xl.

176 Quia mensus est pugillo aquas. ꝛ celos palmo ꝛc. Prophetia.ix.

27 Qui sperant in dño mutabũt fortitudinẽ. Religios⁹.xiij. Ca.xlj.

237 Annũciate pora ꝛ nouissima ꝛc. Sors.iij. Capitulo.xliij.

47 Ego sũ qui deleo iniq̃tates tuas ppter me. Liberari a pctõ pmo.

Capitulo.xlv.

63 Ego dñs formãs lucẽ. Lux.ix.

135 Ego dñs faciẽs pacẽ ꝛ creãs malum. Pene.v. Capitulo.xlvj.

51 Ego feci ꝛ ego feram. Liberari a peccato.xvj. Capitulo.xlvij.

176 Venient tibi hec duo subito i die vna sterilitas ꝛ viduitas. Prophetia.ix. Capitulo.xlviij.

2 Laude mea infrenabo te ne intereas. Laus dei pmo.

276 Gloriã meã alteri nõ dabo. Trinitas.xix. Capitulo.liij.

229 Vere languores nostros ipse tulit. Sepultura xpi.viij. Ca.liiij.

230 Ad punctũ in modico dereliqui te ꝛ in miserationib⁹ cõgregabo te. Sepultura xpi.ix.

Capitulo.lvij.

188 Cor impij quasi mare feruẽs qõ quiescere nõ põt. Prophia.lvj.

Capitulo.lviij.

4 Clama ne cesses ꝛc. Laus dei.ix.

176 Frange esurienti panẽ ꝛc. Prophetia.ix.

Capitulo.lxij.

90 Vocabit tibi nomẽ nouũ qõ os dñi noiauit. Nomen xpi.vj.

163 Supra muros tuos hierusalẽ cõstitui custodes tota die ꝛ nocte. Preceptum.xxvij.

59 Tota die ꝛ tota nocte ꝛc. Locutionis peccatum pmo.

Capitulo.lxiij.

2 Miserationũ domini recordabor laudem domini sup omnib⁹ Laus dei pmo.

Capitulo.lxv.

112 Seruos suos vocabit noie alio. Pater noster.xvij.

Capitulo.lxvj.

143 Vermis eoꝝ non moriet. Pene xxxv.capitulo.

¶ Autoritates exposite ex Hieremia Capitulo pmo.

126 Ecce constitui te sup gentes ꝛ regna. Peccatũ.xlv.

Capitulo.ij.

142 Duo mala fecit populus me⁹: me dereliquerũt fontem aque viue. Peccatum.xl.

19 Filij mẽpheos ꝛ taphnis cõstuprauerũt te vsq̃ ad verticẽ. Lex.lxv

Capitulo.vj.

138 Luctum vnigeniti fac tibi planctum amarũ. Pena.xvij.

Capitulo.viij.

215 Nullus est qui agat penitentiaꝫ sup peccato suo dicens: quid feci ꝛc. Retractio a peccato vitra mediũ pmo capitulo.

Capitulo.ix.

279 Nõ gloriet sapiens in sapientia sua nec fortis in fortitudine sua nec diues in diuitijs suis. Vana gloria.ij.capitulo.

Capitulo.x.

181 Corripe me dñe nõ in furore tuo Prophetia.xxviij.

Capitulo.xij.

136 Iustus quidem tu es dñe si disputem tecum verũtamen iuste loquar ad te: quare via impioꝝ psperatur. Pena.x.

Capitulo.xiij.

189 Si mutare potest ethiops pelleꝫ suã aut pardus varietatẽ suã: ita ꝛ vos poteritis bene facere cũ didiceritis malũ. Prophetia.lxj.

Capitulo.xviij.

180 Sicut lutũ in manu figuli sic vos in manu mea. Ibidẽ.xxviij.

180 Repente loquar aduersus gentẽ istã: vt eradicẽ ꝛ destruã ꝛ disperdam ꝛc. Prophetia.xxvij.xxviij.xix.capitulis.

181 Agam ꝛ ego pniam sup malo qõ cogitaui vt facerẽ ei. Prophetia xxxij.capitulo.

Capitulo.xxxi.

3 Virgo isrl' adhuc ornaberis tim

partis tuis ⁊ egredieris in choro laudantiũ. Laus dei.viij.

181 Sicut vigilaui vt euellerẽ: sic vigilabo sup eos vt edificẽ ⁊c̃. Prophetia.xxxi.⁊.xxxvi.

Capitulo.xlviij.

195 Maledictus qui facit opus dei fraudulent. Prudẽtia.iiij.

59 Itẽ maledict⁹ qui facit opus dei negligent̃ sm vnã translatione₃. Negligentia.ij.

Autoritates exposite ex Trenis Capitulo pmo.

92 Viderũt eam hostes ⁊ deriserũt sabbata eius. Ocium.ij.

103 O vos oẽs qui transitis p viã attendite ⁊ videte si est dolor ⁊c̃. Passio xpi.v.añ mediũ.

Capitulo.ij.

59 Deduc quasi torrentẽ lachrymas Locutiõis peccatũ pmo.

Autoritates exposite ex Ezechiele Capitulo pmo.

248 Spũs eni vite erat in rotis ⁊ alia que sequũt ⁊c̃. Spũs scũs.xxviij.

248 Ibant ⁊ non reuertebant cũ ambularent: Ibidem.

Capitulo.ij.

247 Ingressus est in me spũs postq̃ locutus est mihi ⁊ statuit me supra pedes meos. Spũs scũs.xxvij

Capitulo.iiij.

201 Diẽ p anno diem inquã p anno dedi tibi. Relaxatio pmo.

Capitulo.xi.⁊.xxxvi.

159 Auferã a vobis cor lapideũ. Preceptum.vij in fine.

Capitulo.xiiij.

185 Si fuerint tres viri isti in medio eorũ.s. Noe: Daniel ⁊ Job. Prophetia.xlviij.circa pncipiũ.

Capitulo.xvi.

131 Illis sceleratiora fecisti in oĩbus viis tuis. Pctm̃.lxx.

92 Hec fuit iniquitas sororis tue zodome ⁊c̃ Ocium pmo.

Capitulo.xx.

34 Dedi eis precepta nõ bona. Lex cxcvi.⁊.cxxviij.

Capitulo.xxi.

237 Stetit rex.s. nabuchodonosor in biuio ⁊c̃. Sors.iij.

Capitulo.xxviij.

188 Tu cherubin extentus ⁊ ptegens posui te in mõte sancto dñi. Prophetia.lv.añ mediũ.

Capitulo.xxxiij.

59 Si speculator viderit gladiũ venientẽ ⁊ nõ insonuerit buccina ⁊ populus se non custodierit veneritq₃ gladi⁹ ⁊ tulerit de eis aĩam ille quidẽ ⁊c̃. Locutiõis pctm̃.ij.

Capitulo.xxxvij.

247 A quattuor plagis vel ptib⁹ venit spũs. Spũs sanct⁹.xxvi.

Autoritates exposite ex Daniele Capitulo.ij.

187 In anno secũdo vidit nabuchodonosor somniũ ⁊c̃. Ubi nota expositionẽ vel iterptationẽ somnij nabuchodonosor. Prophẽia.lj.

187 Ecce arbor in medio ⁊c̃. Nota expositionẽ vel interptationẽ secũde visiõis nabuchodonosor. Ibidem.lij.⁊.liij.

241 Est deus ĩ celo reuelãs mysteria. Spũs sanctus.iiij.

Capitulo.v.

185 In eadẽ hora apparuit man⁹ scribẽtis in piete: Mane thetel phares. Prophetia.xlv.circa pñ.

Capitulo.vij.

188 De tertia visione Danieli facta.s. de diuisiõe ⁊ destructiõe regnoꝝ mũdi sub similitudine quattuor ventoꝝ inuicẽ pugnantiũ. Prophetia.lv.⁊.lvi. Ubi nota de fine mũdi ⁊ antichristo.

188 De pugna q̃ttuor besti aꝝ.s. leene: vrsi: pardi: ⁊ singularis fere. Prophetia.lvij.⁊.lviij.

189 Post hec aspiciebam ⁊ ecce alia bestia q̃si pardus ⁊ alas habebat Prophetia.lx.⁊.lxi.

18 De quarta bestia Danielis. Ibidem lxiij.

38 Judiciũ sedit ⁊ libri apti sũt. Liber vite.ix.in fine.

189 Et ecce cornu aliud ortum est de medio eoꝝ. Prophetia.lxiiij.

109 Antiquus dierũ seder ⁊c̃. Ibidẽ (lxv.

Capitulo.xij.

38 In illo tpe saluabit̃ popul⁹ tuus ois q̃ inuent⁹ fuerit scripť in libro vite. Liber vite.ix.in medio.

Autoritates exposite ex duodecim pphis minorib⁹. Osee.iiij.ca.

283 Nõ est veritas nõ est misericordia nõ est sciẽtia dei in terra. Ueritas.ij.capitulo.

29 Peccata populi mei comedent ⁊ ad iniq̃tates sublenabũt aĩas eorũ. Lex.cvi.in fine.

13 Sicut vacca lasciuiẽs declinauit israel. Lex.xliij.

Capitulo.vi.

47 Uenite ⁊ reuertamur ad dñm q₂ ipse cepit ⁊ sanabit nos ⁊c̃. Liberari a peccato.iij.circa finẽ.

Capitulo.x.

251 Diuisum ẽ cor eoꝝ nũc interibũt Spũs sanctus.xxxv.post mediũ.

13 Uaccas bethauen coluerũt habitatores samarie. Lex.xliij.in pñ.

Capitulo.xi.

180 Cõuersũ est in me cor meũ pariť cõturbata est penitudo mea non faciã furorẽ ire mee. Prophetia (xxviij.

Capitulo.xiij.

52 Ex te pditio tua israel: tantũmodo ex me auxiliũ tuũ. Liberari a peccato.xx.

Capitulo.xiiij.

96 Omnẽ aufer iniquitatẽ ⁊ accipe bonũ ⁊ reddem⁹ vitulos labiorũ nostroꝝ Oratio.v.

Johelis Caplo.ij.

246 Benign⁹ ⁊ misericors ⁊ patiens ⁊ multe misericordie ⁊ pstabilis sup malicia. Spũs scũs.xxv.

Capitulo.iij.

227 Cõgregabo oẽs gentes ⁊ ducam eas in valle Josaphat ⁊ disceptabo cũ eis Sñia.ij.

Jonas Capitulo.iij.

181 Quadraginta dies ⁊ niniue subuerteť. prophetia.xxxij.⁊.xxxiij.

Michee Capitulo pmo.

121 Infirmata es in bonis q̃ habitas in arath. peccatũ.xxvij.

Capitulo.vi.

208 Popule meus q̃d feci tibi aut in quo molestus fui tibi. Remissio iij.ante mediũ.

Abacuc Capitulo pmo.

136 Quare nõ respicis sup iniq̃ agentes ⁊ taces deuorẽte ipio iustiorẽ se. Pena.xi.in pncipio.

Sophonie Caplo pmo.

212 Dies illa dies ire calamitatis ⁊ miserie. Reprobatio.xvi.

121 Ambulabũt vt ceci q₂ dño peccauerũt. Peccatum.xxvij.

Zacharie Capitulo pmo.

53 Cõuertimini ad me ⁊ conuertar ad vos. Liberari a pctõ.xxiij.

Capitulo.ij.

117 Qui vos tangit: tangit pupillam oculi mei ⁊c̃. Pctm̃.ix.circa pñ.

Capitulo.vij.

211 Cor suũ posuerũt vt adamantem Reprobatio.xij.circa finẽ.

Capitulo.xi.

168 O pastor ⁊ idolũ derelinquẽs gregem. Prelatio.v.añ mediũ.⁊ Rector caplo pmo.

Capitulo.xiiij.

109 Et erit dies vna que nota est domino non dies neq₃ nox. Pater noster.xij.circa finẽ.

Autoritates exposite ex euangelio Matthei Caplo.iij.

150 Penitentiã agite appropinquabit eni regnũ celoꝝ. Pnia.xviij.

113 Beati q̃ psecutionẽ patiunť pp̃ť iusticiã. Patiẽtia.iij.

279 Sic luceat lux vestra corã hoĩb⁹ vt videãt vestra bona opa. Uana gloria pmo.

35 Nõ veni soluere legẽ s₃ adimplẽ Lex.cxxix.

66 Qui viderit mulierẽ ad concupiscendũ eã iam mechatus ẽ eã in corde suo. Luxuria.iij.

35 Ois qui dimiserit vxorẽ excepta fornicatiõis causa ⁊c̃. Lex.cxxx.

35 Ego aũt dico vobis nõ iurare omnino. Ibidem circa finẽ.

Capitulo.vi.

280 Cum facis elemosynā noli tuba canere añ te. Uana gloria.iii.

280 Tu aūt cū oraueris: intra cubicu lum tuū. Uana gloria.iii.

265 Et ne nos inducas in tentationē Tentatio.v.circa pnͨipiū.

110 Si dimiseritis pctā hoībus di mittet vobis pater vester celestis peccata vestra. Pater noster.xiii.

280 Cū ieiunatis nolite fieri sicut hy pocrite ꝛc. Uana gloria.iii.

297 Nemo pōt duobus dñis seruire Usurpatio iudicii.iii.

234 Nolite ergo soliciti esse qd man ducabitis ꝛc. Solicitudo ꝑ totū.

234 Nolite soliciti esse in crastinum Ibidem.

109 Crastinus dies solicitus erit sibi ipsi sufficit diei malicia sua. Pa ter noster.xii.

Capitulo.vii.

59 Nolite sanctū dare canibus. Lo cutionis petrū.ii.

238 Arta est via que ducit ad vitā ꝛ pauci ambulāt eā. Spes.ij.

126 Oīs arbor bona bonos fruct⁹ fa cit: mala aūt arbor ꝛc. Nō potest aūt arbor bona ꝛc. Peccatū.xlv. xlvj.ꝛ.xlvij.item volūtas.vj.

126 Igiť ex fructib⁹ eoꝝ cognoscetis eos. Peccatū xlviij.

143 Oīs arbor que nō facit fructū bo nū excideť. Pena.xxxiij.

180 Nōne in noīe tuo ꝓphetauimus ꝛ in noīe tuo virtutes multas fe cimus. Prophetia.xxvj. itē Mi raculum.v.

Capitulo.viii.

27 Cū descendisset iesus de monte leprosū curauit. Lex.lxxxij.

Capitulo.x.

244 Estote prudentes sicut serpētes Spūs sanctus.xviij.

211 Nihil opertū qḋ nō reueleť neqꝫ absconditū qḋ non sciať. Repro batio.xv.circa mediū.

268 Nolite timere eos q̄ occidūt cor pus. Timor pmo.

268 Multis passerib⁹ meliores estis vos. Timor pmo.

Capitulo.xi.

192 Amen dico vobis nemo inter na tos mulierū ꝛc. q̄ aūt minor est ī regno celoꝝ maior est illo. Pro phetia vltimo.

31 Uenite ad me oēs q̄ laboratis ꝛ onerati estis ꝛ ego reficiā vos. iu gum enim meū suaue est: ꝛ onus meū leue. Lex.cxiij.

Capitulo.xij.

161 Abiit iesus sabbato ꝑ sata ꝛ disci puli vellificabant spicas. Prece ptum.xx.añ mediū.

61 Ex abūdantia cordis os loquiť. Locutiōis peccatū.ix.

61 De oī verbo ocioso qḋ locuti fue rint hoīes reddent rōnē de eo in die iudicii. Ibidem.ix.

265 Cū imūdus spūs exierit ab hoīe Tentatio.vi.

Capitulo.xiij.

286 Attulit fructū aliud tricesimum aliud sexagesimū aliud cētesimū Uirginitas.iij.

144 Colligite pmū zizania ꝛ alligate fasciculos ad cōburendū. Pena (xxxvj.

Capitulo.xv.

2 Hypocrite bn̄ ꝓphetauit de vo bis Isaias dicens: Popul⁹ hic la bijs me honorat: cor aūt eoꝝ lon ge est a me. Laus dei pmo ca.

Capitulo.xvj.

281 Quid ꝓficit hoī si vniuersū mun dū lucreť ꝛc. Aut quā cōmutatio nē dabit hō ꝓ aīa sua. Uēditio.vj

78 Tūc reddet vnicuiqꝫ sm̄ opa sua Meritum pmo.

Capitulo.xx.

78 Uoca operarios ꝛ redde illis mer cedem. Meritū.j.ꝛ.iij.

62 Amice nō facio tibi iniuriā. Lo cutionis peccatū.xv.

169 Scitis qꝛ pncipes gentiū dñanť eoꝝ ꝛ qui potestatē exercent in eos benefici vocanť vocanť ꝛc. vsqꝫ in finē auctis. Prelatio.vii.

Capitulo.xxi.

67 Uidēs iesus ficulneā hn̄tē folia sine fructu maledixit ei ꝛ statim aruit. Maledictio.ii.

167 Homo q̄dā habuit duos filios ꝛ dixit ad pmū: vade hodie ꝛ ope rere i vineā meā ꝛc. Prelatio.iiii

Capitulo.xxii.

140 Ligate ei manus ꝛ pedes ꝓiicite ꝛc. Pena.xxxi.

143 Ibi erit fletus ꝛ stridor dentiū. Ibidem.xxxv.

Capitulo.xxiii.

168 Amant pmos recubitus i cenis ꝛ pmas cathedras in synagogis ꝛc. Prelatio.vi.

Capitulo.xxiiij.

156 Nō q̄ inceperit: sꝫ q̄ ꝑseuerauerit vsqꝫ in finē hic salu⁹ erit. Perse uerantia.viii.

191 Et nisi abbreuiati fuissent dies illi nō fieret salua ois caro. Pro phetia.lxvi.

Capitulo.xxv.

117 Amē dico vobis nescio vos. Pec catum.xi.

142 Discedite a me maledicti in ignē eternū. Pena.xxxiii.in pn̄.vel pe ne inferni.iiii.

Capitulo.xxvi.

36 Spūs quidem ꝓmptus est caro aūt infirma. Lex.xxxii.

296 Oēs enī qui acceperint gladiū gladio ꝑibūt. Usurpatio iudicii pmo

Capitulo.xxvii.

103 Latrones q̄ crucifixi erāt impro perabāt ei. Passio xp̄i.iii.

230 Deus deus me⁹ vt qd dereliqsti me. Sepultura xp̄i.ix.ꝛ.x.

229 Jesus clamās voce magna tradi didit spiū. Sepultura xp̄i.viii.

228 Et ecce vir noīe Joseph ꝛc. acce pto corpe inuoluit syndone mūda Sepultura xp̄i.iii.ꝛ.v

Capitulo.xxviii.

274 Eūtes in mundū docete oēs gen tes baptizantes eos in noīe pris ꝛ filii ꝛ spūs sancti. Trinitas.xi.

¶ Autoritates exposite ex euange lio sm̄ Marcum Capitulo.viii.

106 Et cōminatus est eis ne cui dice rent de illo. Pater noster.vi.

Capitulo.ix.

8 Si potes credere oīa possibilia sūt credenti. Miraculū.v.

Capitulo.xvi.

274 Qui crediderit ꝛ baptizatus fue rit saluus erit. Trinitas.xi.

174 Illi aūt ꝓfecti predicauerūt vbiqꝫ dño coopante ꝛ sermonē confir mante sequentibus signis. Pro phetia pmo.

¶ Autoritates exposite ex euange lio Luce Capitulo.ij.

90 Postq̄ꝫ consūmati sūt dies octo vt circūcidereť puer ꝛc. Nomen christi.v.ꝛ.vi.

12 Par turturū aut duos pullos co lumbaꝝ. Lex.xxxix.

Capitulo.iii.

146 Facite dignos fructus penitētie Penitentia.iiij.

Capitulo.v.

158 Precepit illi dñs ne cui diceret. Preceptum.ij.

Capitulo.vj.

77 Mensurā bonā ꝛ confertā ꝛ co agitatā ꝛ supeffluentē ꝛc. Men suro.iii.

Capitulo.ix.

207 Sequar te quocunqꝫ ieris. rn̄dit iesus vulpes foueas habēt ꝛ volu cres celi nidos ꝛc. Et ait dñs ad al terū seq̄re me ꝛc. Religios⁹.xvj.

207 Nemo mittens manū suā ad ara trum ꝛc. Religiosus.xvij.

Capitulo.x.

37 Gaudete qꝛ nomia vestra scripta sūt in celis. Liber vite.vj.

121 Homo quidā descēdebat ab hie rusalem in hiericho ꝛc. Peccatū xxviij.in medio.

Capitulo.xi.

97 Et ille si ꝑseuerauerit pulsans ꝛc. Oratio.viij.

Capitulo.xij.

167 Quisputas est fidelis seru⁹ ꝛ pru dens quem constituit dñs sup fa miliā suā vt det illis in tpe tritici mensurā. Prelatio.v.in pncipio.

184 Ignē veni mittere in terram ꝛc.

Spūs sanctus.xxviij.

114 Putatis qȝ veni pacē dare in terram.nō rc̄.Pax.ij.

Capitulo.xiiij.

163 Cui⁹ vestrū asinus aut bos in puteū cadet ꝛ nō continuo extrahet illū die sabbati.Preceptū.xxiij.

168 Recūbe.in nouissimo loco.Prelatio.vj.post mediū.

43 Compelle intrare rc̄.Liberū arbitrium.xvj.

Capitulo.xv.

162 Quis ex vobis homo qui habet centū oues ꝛ si ꝑdiderit rc̄.Preceptum.xxiij.

82 Cū adhuc longe esset vidit illum pater rc̄.Misericordia dei.iij.

Capitulo.xvj.

234 Diues epulo cū esset in tormētis rogauit Abrahaȝ vt mitteret Lazarum rc̄.Synderisis vltimo.

Capitulo.xvij.

24 Ite ostendite vos sacerdotibus.Lex.lxxxiij.

Capitulo.xviij.

97 Oportet semꝑ orare ꝛ nō deficere Oratio.vij.circa finē.

97 Publicanus alonge stans nolebat oculos rc̄.Oratio.viij.

Capitulo.xix.

215 Si quē defraudaui reddo quadruplū.Restitutio vltimo.

Capitulo.xxi.

290 Uere dico vobis quia hec vidua paupꝑ plus q̄ oēs misit rc̄.Uoluntas.iij.

Capitulo.xxij.

229 Desiderio desideraui hoc pascha manducare vobiscuȝ.Sepultura xp̄i.viij.

121 Facta est cōtentio inter discipulos quis eoꝝ rc̄.Prelatio.vij.

256 Ecce sathanas expetiuit vos vt cribraret rc̄.Tentatio.v.

Capitulo.xxiij.

59 Herodes interrogauit iesuȝ multis sermonib⁹ at ipse nihil illi respondebat.Locutiōis petiti ij.

200 Amen dico tibi hodie mecū eris in paradiso.Receptacula aiaꝝ.ij.

228 Et ecce vir noīe Joseph qui erat decurio rc̄.Sepultura xp̄i.ij.

Capitulo.xxiiij.

233 Et ipse finxit se longi⁹ ire.Simulatio p̄mo.

213 Palpate ꝛ videte qȝ spūs carneȝ ꝛ ossa nō hȝ.Resurrectio xp̄i.iiij.

¶ Autoritates exposite ex euangelio sancti Johis Capitulo p̄mo.

64 Erat lux vera.Lux.vij.

32 Lex ꝑ Moysen data est gratia ꝛ veritas ꝑ iesum xp̄m.Lex.cxxj.

32 Ecce agnus dei rc̄.Lex.cxxj.

208 Ecce vere israelita in quo dolus nō est.Remissio.v.

Capitulo.v.

118 Ecce sanus factus es noli peccare ne deteri⁹ tibi aliquid contingat Peccatum.xij.

227 Oēs qui in monumētis sunt audient vocem filij dei.Sepultura xp̄i p̄mo capitulo.

Capitulo.vij.

162 Mihi indignamini qȝ totuȝ hominē saluuȝ feci in sabbato.Preceptū.xxij.circa ꝑncipiū.

246 Nōdum erat spūs datus qȝ nondū fuerat iesus glorificat⁹.Spiritus sanctus.xxiij.

Capitulo.viij.

46 Ois qui facit peccatū seruus est peccati.Liberū arbitriū.xxviij.

46 Si ḡ vos fili⁹ dei liberauerit vere liberi eritis.Ibidem.

274 Abraham pater vester exultauit vt videret diē meuȝ vidit ꝛ gauisus est.Trinitas.x.

Capitulo.ix.

65 Operamini dum dies est qȝ venit nox q̄n nemo pōt operari.Lux.xij.

Capitulo.x.

276 Ego ꝛ pater vnū sum⁹.Trinitas (xx.

Capitulo.xj.

96 Ecce quē amas infirmat.Oratio iiij.ante mediū.

191 Uos nescitis quicq̄ȝ nec cogitatis expedit vobis vt vnus moriat hō rc̄.Prophetia.lxviij.

Capitulo.xij.

4 Nisi granū frumenti cadēs ī terram mortuū fuerit rc̄.Laus dei (viij.

Capitulo.xiij.

184 Qui lotus est non indiget nisi vt pedes laues rc̄.Prophetia.xlj.

Capitulo.xiiij.

65 Ego sum via:veritas ꝛ vita.Lux (viij.

Capitulo.xv.

242 Jam nō dicaȝ vos seruos qȝ oia q̄ audiui a patre nota feci vobis Spūs sanctus.v.

249 Cū venerit paraclitus quem ego mittā vobis a p̄re.Spūs scūs.xxx

Capitulo.xviij.

297 Mitte gladiū tuū in vaginā rc̄.Usurpatio iudicij.v.

Capitulo.xix.

131 Qui tradit me tibi mai⁹ peccatū habet.Peccatū.lxx.

191 Milites cū crucifixissent eū acceperūt vestimēta eius rc̄.vsq̄ ibi.Nō scidam⁹ eā.Prophia.lxviij.post mediū

229 Cōsūmatū ē.Sepultura xp̄i.viij.

228 Uenit Nicodemus ferēs mixturā myrrhe ꝛ aloe.Sepultura xp̄i iij.in medio.

228 Joseph tulit corpus iesu ꝛ inuoluit syndone munda.Sepultura xp̄i.v.

Capitulo.xx.

244 Accipite spiritū sanctuȝ:quoꝝ remiseritis pctā remittunt eis rc̄.Spūs sanctus.xvij.

Capitulo.xxj.

166 Pasce oues meas.Prelatio.ij.

¶ Autoritates exposite ex epistola pauli ad Romanos Caplo p̄mo.

258 Dicētes se esse sapientes stulti facti sūt.Supbia.vj.

95 Tradidit illis deus in desideria cordis eoꝝ.Oratio.ij.

Capitulo.ij.

246 An diuitias bonitatis ei⁹ patientie ꝛ longanimitatis cōtemnis.an ignoras:q̄m benignitas dei ad pniam te adducit.Spūs.xxv.

211 Scdm duriciā aūt tuā ꝛ cor ipenitens thesaurizas tibi iram rc̄.Reprobatio.xij.xiij.xiiij.ꝛ.xv.

Capitulo.iij.

32 Justificati gratis ꝑ grām ip̄ius.Lex.ca.cxv.

Capitulo.iiij.

33 Lex iram opat.Lex.ca.cxxiiij.

34 Ubi nō est lex nec ꝑuaricatio legis rc̄.Lex.cxxvj.

Capitulo.v.

34 Lex subintrauit vt abūdaret delictū.Lex.cxxvj cxxvij.

Capitulo.vj.

134 Quid ergo dicem⁹ ꝑmanebimus in pctō vt grā abundet rc̄.Absit.Pctm̄.lxxxiij.

110 Sicut exhibuistis mēbra vestra seruire īmundicie et iniqtati ad iniqtatē ita nūc exhibite.Pater nr̄.xiiij.

215 Quē ergo fructū habuistis tūc in quibus nunc erubescitis.Retractio a pctō circa finē.

Capitulo.vij.

34 Occasione autē accepta pctm̄ per mandatū opatū est in me oēȝ cōcupiam.Lex.cxxvj.

11 Ita lex quidē sancta:ꝛ mandatū sctm̄:ꝛ iustū:ꝛ bonū.Lex.xxxiij.

46 Uelle adiacet mihi:ꝑficere autē bonū nō inuenio.Liberum arbitrium.xxix.

46 Non.n.qḋ volo bonuȝ hoc ago:sed qḋ odi malū hoc facio.ibidē circa finem.

36 Cōdelector.n.legi dei sm̄ īteriorem hoiem.Lex.cxxxij.

Capitulo.viij.

36 Lex noua adducit in libertatem glorie filioꝝ dei.Lex ca.cxxxij.

247 Si sm̄ carnē vixeritis moriemini si aūt spū facta carnis mortificaueritis viuetis Spūs sanct⁹.xxvij.post p̄n.

248 Spūs adiuuat īfirmitatē nostrā Spūs sanctus.xxix.post mediū.

249 Nā quid oremus nescimus sed ipse postulat ꝓ nobis gemitibus inenarrabilib⁹.Ibidē.xxxj.

69 Diligentib⁹ deū omnia cooꝑantur

in bonū. Malum.v.

179 Quos p̄sciuit hos ꝛ p̄destinauit quos aūt predestinauit ꝛc̄. Prescientia diuina.ix. ꝛ Predestinatio p̄mo.

291 Quos p̄destinauit hos ꝛ vocauit Justificatio impij p̄mo ca.

Capitulo.ix.

82 Cui⁹ vult miseret: ꝛ quē vult indurat. Misericordia dei.ij.item Predestinatio p̄mo.item Reprobatio.viij. itē Liberari a peccato (xvij.

Capitulo.xj.

194 Om̄ia ex ipso ꝛ ꝑ ipsū ꝛ in ipso ꝛc̄. Trinitas capitulo.xix.

Capitulo.xij.

106 Probetis q̄ sit voluntas dei bona bn̄placens ꝛ ꝑfecta. Pr̄ nr̄.vj.

248 Spiritu feruentes. Spūs sanct⁹ .xxviij.

Capitulo.xiij.

298 Nō eni sine causa gladiū portat: dei eni minister ē. Usurpatio iudicij.viij.

214 Reddite oībus debita: cui tributum tributū cui vectigal vectigal ꝛc̄. Restitutio.iij.

36 Plenitudo legis ē dilectio. Lex xxxij.

Capitulo.xiiij.

96 Tu quis es q̄ iudicas alienū seruū suo dn̄o stat aut cadat. Usurpatio iudicij p̄mo.

27 Oīa mūda mūdis. Lex.xcvij.

Capitulo.xv.

248 Ut abundetis in spe ꝛ virtute spiritus sancti. Spūs sanctus.xxix.

Autoritates exposite ex epistola p̄ma ad Corintheos Capitulo.ij.

241 Spūs oīa scrutat̄ etiam ꝓfunda dei. Spūs sanctus.iij.

254 Animalis hō nō ꝑcipit ea q̄ sunt spūs dei. Stulticia.iij.

Capitulo.iij.

299 Cum sit inter vos zelus ꝛ contentio ꝛc̄. Zelus.ij.

172 Dei sumus adiutores. Spes.iij. itē Prescientia dīna.xij.itē Predestinatio.ij.ante mediū.

139 Siq̄s aūt supedificat sup fundamentū hoc: aurū: argētū: lapides p̄ciosos. Pena.xx. ꝛ.xxj.

50 Siq̄s supedificat lignū: fenū: stipulā: salu⁹ erit sic tn̄ quasi ꝑ ignē. Pena.xxviij.

Capitulo.iiij.

258 Quid habes qd̄ non accepisti. si aūt accepisti quid gloriaris quasi nō acceperis. Supbia.vj.

254 Nos stulti ꝑpter xp̄m: vos autē prudentes in xp̄o. Stulticia.iij.

Capitulo.vj.

242 Abluti estis: sanctificati estis: iustificati estis ꝛc̄. Spūs scūs.iij.

251 Qui adheret deo vnus spūs est cū eo ꝛc̄. Spūs sanctus.xxxv.

Capitulo.vij.

172 De virginib⁹ p̄ceptū dn̄i non habeo: cōsiliū aūt do. Uirginitas.ij

286 Mulier innupta ꝛ virgo cogitat q̄ dn̄i sūt. Uirginitas.ij.

Capitulo.viij.

253 Scientia inflat: charitas edificat Studium.ij.

160 Scimus q꞉ idolū nihil est in mūdo. Preceptum.xv.

Capitulo.x.

62 Neq̄ murmurauerītis sicut quidam eoꝝ murmurauerūt. Locutionis peccatum.xvij.

265 Fidelis deus qui nō patiet̄ vos tentari ꝛc̄. Tentatio.vj.

Capitulo.xj.

186 Omnis viri caput xp̄s. Prophetia.xlix.post mediū.

Capitulo.xij.

250 Diuisiones gratiaꝝ sūt: idem aūt spūs ꝛc̄. Spūs sanctus.xxxiij.

250 Hec oia opat̄ vnus atq̄ idē spūs diuidēs singulis ꝓut vult. Ibidē

298 Emulamini carismata meliora. Zelus p̄mo post mediū.

Capitulo.xiij.

277 Charitas nūq̄ excidit. Uirt⁹.vj.

277 Scientia destruet̄. Uirtus.vj

Capitulo.xiiij.

175 Si aūt oēs ꝓphetent: intret autē quis īfidelis ꝛc̄. Prophetia.viij.

117 Siquis ignorat: ignorabit̄. Peccatum.xj.ante mediū.

Capitulo.xv.

213 Seminat̄ in corruptiōe: resurget in incorruptiōe: seminat̄ in ignobilitate ꝛc̄. Resurrectio xp̄i.v.

Autoritates exposite ex epistola pauli secūda ad Corinthios Capitulo primo.

76 Non est apud me est ꝛ non ꝛc̄. Mendaciū p̄mo an̄ mediū.

Capitulo.iij.

34 Littera occidit ꝛc̄. Lex.xxxvj. ꝛ xxxviij.

33 Uelamen in lectione moysi manet in xp̄o reuelatū. Lex.xxxij.

33 Uelamen moysi in xp̄o reuelatū Lex.xxxiij.

36 Ubi spirit⁹ domini ibi libertas. Lex.xxxij.

33 Nos v̄o reuelata facie gloriā domini speculantes. Trinitas.xxix. item Lex.xxxiij.

Capitulo.iiij.

210 Deus hui⁹ seculi excecauit mentes infideliū. Reprobatio.vj.

Capitulo.x.

279 Quē deus cōmendat ille ꝓbatus est. Uana gloria p̄mo circa p̄nci.

Capitulo.xij.

283 Si gloriari voluero non ero insipiens ꝛc̄. parco aūt ne quis existimet ꝛc̄. Ueritas.iij.

Scio hominē in xp̄o raptū vsq̄ ad tertium celum. Raptus.iiij. ꝛ vj.capitulis.

177 Ne magnitudo reuelationū extollat me: datus est mihi stimul⁹ carnis mee angelus sathane. Tribulatio.j. item liberū arbitriū.v.

Autoritates exposite ex epistola pauli ad Galathas Capitulo.iij.

10 Lex ordinata est ꝑ angelos i manu mediatoris. Lex.xxviij.

Capitulo.iiij.

32 Egena fuit lex vetus: infirma ꝛ onerosa. Lex.xx.

Capitulo.v.

57 Caro cōcupiscit aduersus spiritū Libido.ix. Pater noster.vij. Liberum arbitriū.xxix.

Capitulo.v.

50 Alter alterius onera portate. Liberari a peccato.xv.

50 Unusquisq̄ onus suū portabit. Ibidem.

Autoritates exposite ex epistola ad Ephesios. Capitulo.iij.

247 Nos sum⁹ circūcisi qui seruim⁹ in spiritu ꝛ gloriamur ī xp̄o fiduciā habentes. Spūs scūs.xxvij.

Capitulo.iiij.

114 Solicīti seruare vnitatē spiritus ī vinculo pacis. Pax.ij. item spiritus sanctus.ix.in p̄ncipio.

250 Unicuiq̄ nostrū data est gratia s̄m mensurā donatiōis xp̄i. Spiritus sanctus.xxxiij.

242 Renouamini spū mentis vestre Spūs sanctus.vij.

Capitulo.v.

60 Fornicacatio aūt ꝛ oīs īmūdicia aut auaricia nec noīet̄ i vobis sicut decet sanctos ꝛc̄. Locutionis peccatum.v.

64 Omne qd̄ manifestat̄ lumen est. Lux.vj.

Autoritates exposite ex epistola ad Philippenses Cap̄lo p̄mo.

251 Statis in vno spiritu vnanimes. Spūs sanctus.xxxvij.

Capitulo.ij.

271 Cum metu ꝛ tremore vestrā salutem opantes. Timor.xiij ca.

62 Oīa autē facite sine murmurationib⁹ ꝛ hesitationib⁹. Locutionis peccatū.xvj.

Capitulo.iij.

248 Que retro sūt obliuiscens ad anteriora me extendens. Spūs sanctus.xxviij. itē Liberari a pctō.v.

Capitulo.iiij.

37 Quoꝝ noīa sunt in libro vite. Liber vite.viij.post p̄n.

Autoritates exposite ex epistola pauli Collossenses Cap̄lo p̄mo.

279 Ambuletis digne deo. Uana gloria capitulo p̄mo.

251 Permaneatis i fide fūdati: stabiles ꝛ īmobiles. Spūs scūs.xxxvii

Capitulo.ij.

90 In quo circũcisi estis circũcisiõe nõ manufacta. Nomen xp̃i.v. circa mediũ.

90 Expolians ꝑncipat⁹ ꝛ ꝑtẽtes traduxit cõfidenter palã triũphans i semetipso. Nomen xp̃i.iij.

Capitulo.iij.

227 Mortui enim estis ꝛ vita vestra abscondita est cũ xp̃o in deo. Sepultura xp̃i ꝑmo capitulo.

60 Nũc aũt deponite ꝛ vos oĩa irã: indignationẽ: maliciaꝫ: blasphemiã: ꝛ turpẽ sermonẽ. Locutionis peccatum.v.

Autoritates exposite ex epistola ad Thessalonicẽses Capitulo.v.

299 Dies.n. dñi sic fur in nocte ita veniet. Zelus.iiij.

265 Cũ dixerint pax ꝛ securitas tunc repentin⁹ eis ꝛc̃. Tempus.ij.

96 Sine intermissiõe orate. Orõ.vij.

Autoritates exposite ex epistola pauli ad Thimotheũ.j.cap. ꝑmo

112 Misericordiã cõsecutus sum: q2 ignorãs feci i incredulitate. Peccatum.lxxvij

276 Regi aũt seculoꝝ imortali inuisibili soli deo ꝛc̃. Trinitas.xix.

Capitulo ij.

96 Obsecro ꝑmo omniũ fieri obsecratiões: postulatiões. Orõ.iiij.

82 Deus vult oẽs hoĩes saluos fieri Misericordia dei ꝑmo.

Capitulo.iij.

166 Qui epatũ desiderat bonũ opus desiderat. Prelatio.ij. circa mediũ.

58 Oportet epm esse nõviolentũ: nõ ꝑcussorẽ: nõ litigiosũ. Litigiũ.ij.

Capitulo.vj.

136 Qui volũt diuites fieri incidũt i tentationẽ ꝛ laqueũ ꝛc̃. Pena.ix.

Autoritates exposite ex epistola secũda ad Thimotheũ Cap. scdo

36 Firmũ fundamentũ dei stat habens signaculuꝫ hoc nouit dñs q̃ sũt ei⁹. Liber vite ꝑmo capitulo.

58 Oportet seruuꝫ dñi nõ litigare sꝫ mansuetũ esse ad oẽs. Litigiũ.ij.

Capitulo.iiij.

205 Predica iusta opportune: importune argue: obsecra. increpa. Religiosus.vj.

Autoritates exposite ex epistola ad Hebreos Capitulo ꝑmo.

33 Qui cũ sit splẽdor paterne glorie ꝛ figura substãtie ei⁹. portãs oĩa verbo virtutis sue ꝛc̃. Lex.xxiij.

Capitulo.v.

21 Nemo sibi sumit honorẽ sꝫ q̃ vocat a deo tanq̃ Aarõ. Lex.ca.lxxi.

Capitulo.vj.

238 Habem⁹ spem sicut anchorã tutã ꝛ firmã. Spes.ij. circa principiũ.

Capitulo.x.

33 Umbrã habẽs lex futuroꝝ bonorum. Lex.xxxij.

Capitulo.xij.

33 Moyses dixit: exterritus sum ꝛ tremebũd⁹ Lex.xxxiij. circa ꝑnc.

Capitulo.xiij.

163 Obedite ꝑpositis vestris ꝛ subiacete eis: ipsi eñi ꝑuigilãt quasi rationẽ reddituri ꝓ aĩabus vestris Preceptũ.xxvij. in fi.

Autoritates exposite ex actibus apostoloꝝ Capitulo.ij.

245 Apparuerũt illis dispertite lingue tanq̃ ignis ꝛc̃. Spũs sctũs.xxi.

Capitulo.ix.

208 Saule saule quid me ꝑsequeris. Remissio peccati.iiij.

197 Et erat ibi trib⁹ dieb⁹ nõ videns neqꝫ manducauit neqꝫ bibit. Raptus.v.

Capitulo.xi.

228 Uas quoddã velut lintheuꝫ magnũ quattuor initijs vidit Petr⁹ sũmitti de celo ꝛ facta est vox ad eũ: Surge petre occide ꝛ manduca. Sepultura xp̃i.v.

Capitulo.v.

28 Abstineãt se a suffocato ꝛ sanguie Lex.lxxxvij.

Autoritates exposite ex epistolis canonicis Jacobi Cap. ꝑmo.

112 Patientia opus ꝑfectum habet. Patientia.ij.

95 Sitis ꝑfecti ꝛ integri in nullo deficientes Opus vel opatio.iij.

196 Uir duplex animo inconstans ẽ in oĩbus vijs suis. Prudẽtia.v.

265 Beatus vir qui suffert tentationem. Tentatio.vj.ca.

264 De⁹ neminẽ tentat. Tẽtatio ꝑmo

30 Qui ꝑspexerit in lege ꝑfecte libertatis Lex.xx. ꝛ.xxxiij.

204 Religio munda ꝛ imaculata hec est ꝛc̃. Religio.ix. ꝛ.x. capitulis.

Capitulo.ij.

94 Qui totã legẽ seruauerit: offẽdat aũt in vno factus est omniũ reus Opus vel opatio.iij.

118 Qui offendit in vno fact⁹ est oĩuꝫ reus. Peccatum.xv.

83 Superexaltat aũt misericordia iudiciũ. Misericordia dei vltimo.

Capitulo.iij.

59 Linguã nullus hominũ domare põt ꝛc̃. Locutiõis peccati.iij.

300 Ubi zelus ꝛ contentio ibi inconstãtia ꝛ dẽ corp⁹ prauũ. Zel⁹ vltio

Capitulo.iiij.

56 Unde bella ꝛ lites i vobis · nõne ex cõcupiscentia. Litigiũ ca. ꝑmo

56 Litigatis ꝛ belligeratis. Ibidẽ.

53 Appropinquate deo ꝛ appropinq̃bit vobis. Liberari a pctõ.xxiij.

Autoritates exposite ex epistola Petri ꝑma Capitulo.ij.

46 Quasi liberi ꝛ nõ quasi velamen hñtes ꝛc̃. Libe. arbitr.xxix. cc ꝑn.

163 Regẽ honorificate. Preceptum.

Capitulo.iiij.

113 Nemo vestrum patiat̃ vt fur aut homicida. Patientia.iij. aũ me.

Autoritates exposite ex secunda Petri Capitulo ꝑmo.

173 Nõ eñi voluntate humana allata est aliqñ ꝓphetia: sꝫ spũ sancto ꝛc̃. Prophẽa.ij. ꝛ ẽ spũs sctũs.xxxi circa ꝑnci.

Autoritates exposite ex epistola Johis ꝑma Capitulo ꝑmo.

64 Deus lux est ꝛ tenebre in eo non sunt vlle. Lux.vij.

Capitulo iij.

259 Cũ apparuerit similes ei erimus ꝛ videbim⁹ eũ sicuti ẽ. Uisio.iij.

Capitulo.iiij.

269 Qui timet penã habet: timor nõ est in charitate ꝛc̃. Timor.iij. ꝛ.v.

Capitulo.v. circa fi.

275 Tres sunt q̃ testimoniũ dant in celo: Pater: verbũ: ꝛ spũs sanct⁹. Ubi tres vnũ sunt. Trinitas.xij. ꝛ deinceps ꝑ plura capl̃a: ꝑcipue etiam.xx. capitulo.

234 Est peccatũ ad mortem nõ ꝓ illo dico vt roget q̃s. Peccatũ.lxxxij. ꝛ.lxxxiij.

Autoritates exposite ex Apocalypsi Capitulo ꝑmo.

227 Uidebit eũ omnis oculus ꝛ qui eũ pupugerũt. Snia.ij. caplo.cc fi.

Capitulo.iij.

38 Nõ delebo nomen eius de libro vite. Liber vite caplo.ix.

38 Tene qd̃ habes ne alius accipiat coronã tuã. Liber vite.viij.

299 Ecce ego sto ad ostium ꝛ pulso. Zelus.iiij.

53 Siquis apparuerit mihi introibo ad illuꝫ ꝛ cenabo cũ illo ꝛ ipse mecũ. Liberari a pctõ.xxiiij.

Capitulo.vij.

246 Nolite nocere terre ꝛ mari neqꝫ arboribus quoadusqꝫ signemus ꝛc̃. Spũs sanctus.xxiiij.

Capitulo.xviij.

183 Duplicate ei duplicia fm opera eius. Pena.xvj. circa finẽ.

138 Quantũ se glorificauit ꝛ in delitijs fuit tantũ date illi tormentuꝫ ꝛ luctum. Pena.xvj. ꝛ.xvij.

Capitulo.xix.

2 Laudẽ dicite deo nostro omnes sancti ei⁹ ꝛ qui timetis deum ꝛc̃. Laus dei.ij. post mediũ.

Capitulo.xx.

38 Libri aperti sũt ꝛ ali⁹ liber apert⁹ est. Liber vite.ix.

Finit tabula secũde ptis. de autoritatib⁹ biblie.

Incipit secūda pars secūde tabule huiꝰ operis. Cuius ꝑfationē vide in principio prime partis eiusdē tabule: quia cū presens tabula prius erat indiuisa sicut ⁊ alia tabula de auctoritatibꝰ biblie: ideo dicta prefatio vtrāq; partē tabule sufficiēter declarat: q̄re hic nō erit opus repetē ipsā.

Finit tabula tertia secūde partis hui⁹ operis.

On intitule iudicanti si ad honorē sanctissime trinitatis tertia addat tabula nōnulloꝝ dubioꝝ repulsiua querēti quidē occurrentia: eo q in qbusdam libris alique materie pponunt que ɔsideratio ordinis literarū sequentiū primā lrām dictionū principaliū postponi deberent: et ecōuerso postponunt que pponenda forent: vt patet inspiciēti pcessū hui' opis. verbigrā: lrā del lra P: quidā incboant a patientia: eo q .c. que est tertia lra dictionis illius: pcedit tertiā lrāꝫ cuiuslibet alterius dictionis a post hītis. Alij vero a passione incipiunt dignitati forte materie p hoc deferre cupientes: aut forte rectū lrāꝫ ordinem se obseruare putantes: cū a habeat pcedere t que s lra t p tertia lra in hac dictiōe passionis ratiōne deriuatiōis scribēda est: sed vt c pnūciari debet: eo q sillaba ti fit ci quocunqꝫ sequente vocali. Quidam aūt passus seu materie quedā indifferent collocant sub vna materia vel sub alia: vt verbigrā passus tractans de merito et pmio a qbusdam habet sub lra M ab alijs aūt sub lra P. Similiter passus orationis dñice cōmuniter inuenit sub p: titulo Pater noster pnotatus sed cū oratio dñica sibi titulus dat legentē ad passuꝫ de oratione sub lra o: destinare videt. Similia in qbusdaꝫ alijs cōtingūt passibus: que circa initiuꝫ prime ptis huius sunt recitata. Et ppter hec et alia huiusmōi querens dubius reddit quo loco pcise materiā quesitaꝫ repiet.

Ad hec ergo et similia dubia declināda sequēs tabula suffragabit cū faciliter ea inspecta cū breuis sit querēti liquebit in instanti que materia quā precedat vel seq̄tur vel sub qua litera reponat. Nec supfluū reor cuilibꝫ materie numeruꝫ suoꝝ capituloꝝ adiungere: cū differētia nō modica in quātitatiōe capituloꝝ in plerisqꝫ libris inueniat. Quāplures .n. capitula quotata nō hūt. quidaꝫ vo differēter hec hūt. verbigratia: In passu de religione omnes nouū numeꝝ incipiūt. sed quidā cum venitur ad materiā de religiosis: eundem numeꝝ ɔtinuant. quidaꝫ vero intermittunt et rursum a primo numerāt. et ita fit in passu de prophia et pphetis. Item in passu de visione et visione diuine eēntie: nonnullisqꝫ alijs in eisdē etiā passibus vt in prefatione sup tabula de auctoritatib' biblie tetigi: quidā plura habent capitula: quidā pauciora. Ad hec ergo huiusmodi capituloꝝ subnotatio pderit vt si in reuolutiōe folioꝝ numerus capituloꝝ cuiuslibet passus sciat: simulqꝫ qū idem numerus intermittit vel qū ɔtinuetur: nam vbi diuersaꝝ materiaꝝ aliqualē ɔformitatem habentiū, numerus ɔtinuat dictiones illas adinuicem quadaꝫ virgula colligatū ceteris positis separatim.

Notandū aūt circa initiū prime ptis de tabul' hui' opis hic volo vt repetant: ne idē cōtigat plures ponere.

¶ Qr trib⁹ modis ɔtingit laudare deū. CAP. I.

## Aus dei

Circa laudem dei tria cōsiderare debemus. s. modum: causatū: instrumē-tum. Circa laudē dei considerare debemus modū. Tribus modis cōtingit laudare deum. s. exterius tm̄. s. voce ⁊ non corde: interius tm̄. s. corde ⁊ non voce: interi⁹ ⁊ exterius simul. s. corde ⁊ ore. Primo enim quidam laudant deū exterius tm̄. s. ore non corde. de quo dicit̄ b Math. xv. Hypocrite bene ꝓphetauit de vobis Isaias p xxix. dicēs: Populus hic labijs me honorat: cor autē eorum lōge est a me. Qḋ verbū exponit̄ quattuor modis. Primo ſm Remigiū ibidē sic: Hypocrita dicit̄ simulator: qꝛ aliud ope simulat: ⁊ aliud corde gestat. sic popul⁹ iudaicus hypocrita dicit̄: qꝛ sub honore dei terrena lucra sibi accumulare cupiebat. Scḋo mō etiā ſm Remigiū exponit̄ sic: Iudeoꝝ nāqꝫ popul⁹ labijs ⁊ ore appropinquare ⁊ honorare videbat̄ christū: qꝛ vni⁹ dei cultū se habere gloriabat̄. sed corde ab eo recessit: quia visis signis atqꝫ miraculis: nec diuinitatē christi cognoscere: nec ipm̄ suscipe voluerat. Tertio mō ſm Rabanū exponitur sic: Iudei christū labijs honorāt qñ ore dicebant: Magister scim⁹ qꝛ verax es. sed cor eoꝝ longe ab eo fuit qñ miserūt insidiatores vt eū caperēt in sermone. Quarto mō ſm glo. exponit̄ sic: Cōmendādo iudei exteriorē mundiciā eū honorabāt ore: sed dū interiori mundicia que vera ē carebāt: cor eoꝝ longe erat a deo quasi diceret christ⁹: Populus iudaic⁹ labijs me honorat. i. ī superficie legē custodit verbo nō facto: fictione nō veritate: qꝛ cor eoꝝ. i. recordatio quo ad memoriā: intēcio quo ad intellectū: dilectio quo ad voluntatē longe est a me. Psal. Obliuioni dat⁹ sum tanqꝫ mortuus a corde. Hec autem laus. s. oris nō cordis est inutilis: ideo subdit dn̄s ibidē dicēs: Sine causa autē colūt me docētes doctrinā ⁊ mādata hominū. vbi Raban⁹ sic ait: Nō eni habebūt mercedē cū veris cultorib⁹ docētes doctrinā ⁊ mādata hominū ɔtemptis ꝑceptis diuinis. Hec bea. Tho. allegat ī euāgelio cōtinuo beati Mathei sup auctoritate ꝑdicta: Populus hic ⁊c. Scḋo quidā alij laudāt deum interius tm̄. s. corde nō ore. ⁊ talis laus. s. cordis est principalis: deus eni principaliter mēte colit̄ ⁊ corde laudat̄: dū g magnalia ei⁹ opa cogitant̄ cū effectu: vt in Psal. Generatio ⁊ generatio laudabit opa tua Glo. Repetitio generationis quasi ois generatio. vel due generationes: vna qua in pn̄ti renascimur filij dei per fidē: alia in futuro qua in resurrectiōe renascimur filij dei p gloriā. de qua in euāgelio dicit̄: In regeneratiōe cū sederit filius ⁊c. ⁊ subdit̄: Laudabit opa tua. q. d. materia laudis sunt opa tua: ⁊ que. s. opa potētie: sapiētie: misericordie: iusticie ⁊ aliorū attributorū vt de opibus laudemus opantem: de ɔditis ɔditorē: de creaturis creatorē. lauda ergo facta ꝑpter facientē. Sed forte argues ex hoc sic: Si opera laudas ⁊ te qui es op⁹ laudas: ꝯ illud: Nō te laudet os tuū ne arrogās videaris. Rn̄deo ⁊ dico qꝫ nō est arrogātia: quia deū in te laudas nō te laudas. Hec in glosa ibidē.

Tertio quidā laudāt deū interius ⁊ exteri⁹ simul. s. cor b de ⁊ ore. vn̄ in psal. Benedicā dn̄m in omni tpe ⁊c. In quo verbo ostendit̄ qꝫ laus dei debet esse mētalis: vocalis: perennis. Primo laus debet esse mentalis: ideo dicit: b Benedicā dn̄m. s. corde. Psal. Benedic aīa mea domino. Glo. Clama ergo voce si est hō qui audiat hoc. sꝫ qꝛ audit deus benedic. i. lauda aīa mea dn̄m. Ratio huius est: qꝛ cū aīa sit purior ⁊ nobilior corpore. ideo laus anime que spiritualis est: est nobilior qꝫ laus corpis. Et ꝓ hoc exprimit dicēs: Et omīa que intra me sunt nomini sancto eius. Glosa. i. omēs cogitationes: oēs vires: nulle discrepēt a laude dei. nunqꝫ eni deest qui audiat: ⁊ ideo nunqꝫ interiora sileāt. ⁊ dicit interiora nō exteriora solum: ad ostendendū qꝫ laus exterior sine interiori non sufficit. Scḋo laus dei debet esse vocalis: ideo subdit: Laus eius in ore meo. Tertio laus dei debet esse perennis ideo subiūgit: omni tpe ⁊ semp. In psal. Repleat̄ os meū laude: vt bn̄dictio referat̄ ad deū ratiōe sui inquātum sūme bonus est. laus vero referat̄ ad deum ratione suorū effectuū qui ab ipso procedūt. ⁊ subiungit: Omni tpe ⁊ semper. vt ostēdatur duplex bn̄dictio vel laudatio dei: vna vie: ⁊ alia patrie. Prima. s. bn̄dictio vie añcedit benedictionē patrie. ideo dicit: Benedicā dn̄m ī omni tpe. s. in prosperitate ⁊ in aduersitate. Gregori⁹: Dignuꝫ est semp deo gratias agere. qꝛ nūqꝫ cessat bn̄facere. Secunda bn̄dictio dei est bn̄dictio patrie ideo subdit: semper laus eius ⁊c. ad ostendendū qꝫ est laus tēporis: ideo ponit̄ omne tēpus quod dicit vnitatē partiū temporis. ⁊ est laus eternitatis: ideo ponit̄ semp qḋ dicit duratione sine successione. Ubi nota qꝫ hūc versiculū. s. bn̄dicam dn̄m ⁊c. ecclesia cantat in sexta qua hora passus est Jesus christ⁹. ⁊ sol feruet: qꝛ passio christi ex feruore charitatis procedēs nobis est causa ⁊ materia laudādi deū. Hec in glosa ibidē. Sed forte argues in oppositū qꝫ deus nec corde nec voce sic laudand⁹ sic: Optimoꝝ non est laus sed aliqḋ maius vel meli⁹ laude: vt dicit ph̄us ꝑmo ethicoꝝ. sed deus est oīa optima. ergo ei non debet̄ laus sed aliqḋ maius vel meli⁹ laude. vnde ecclesi. xliij. Maior est eni omni laude. Rn̄deo ⁊ dico qꝫ ī deo possumus duo ɔsiderare. s. suā entitatē: ⁊ nostrā vtilitatem. Primo suā entitatē que est in cōpręhēsibilis ⁊ ineffabilis: ⁊ sic est maior omni laude humana. ⁊ sic debetur ei reuerētia ⁊ honor latrie. vn̄ in psalterio Hieronymi dicitur: Tibi silet laus de⁹: qꝫtum ad primū. ⁊ tibi reddetur votū: qꝫtum ad secundū. Re. supra honor q̄ debet̄ deo. Scḋo possum⁹ in deo ɔsiderare nostrā vtilitatē quā ex laude dei ɔsequimur. Ubi nota qꝫ alia ratiōe vel intentione laudam⁹ hominē: ⁊ alia deū. Nā hominē laudamus duplici rōne. Prima ē vt p hoc ad meliora ꝓuocet̄: ex laude eni alterius prauitas vl̄ bonitas innotescit. qḋ patet: qꝛ sicut mali ex suis laudib⁹ extollunt̄: ita boni ad meliora ꝓuocant̄. Prouer. xxvij. Quomō ꝓbatur in ɔflatorio argentū. sic ꝓbatur hō ore laudantiū. Sicut eni fer auri vel argēti igne ɔsumitur ⁊ substātia purior reddit̄: sic hō malus laudib⁹ extollit̄ ⁊ vitupio frangit̄: hō vero iust⁹ perficit̄. Et sicut auꝝ vel argentū qḋ igne ɔsumit̄ reprobū est: sic hō si laudibus hoim extollit̄ vel vitupio frangit̄: reprob⁹ ē. vn̄ Aug. in ep̄la ad Uolusianum sic ait: Nō valde gaudere debem⁹ cum laudamur: nec tristari cū vitupamur: qꝛ nec dānare iniuria nec coronare pōt laus aliena. Scḋa ratio quare hoiem laudamus ē: vt ipm̄ quē laudam⁹ alij honore: bonitate: ⁊ reuerētia imitent̄. Sed deū laudam⁹ verbis: nō quidē ꝓpter eū. s. vt ei ɔceptus nostros manifestem⁹: qꝛ ipse est

inspector cordis·sed vt nosipsos vel alios audientes ad eius reuerentiã inducam⁹. ꝛ ideo laus exterior oris vti-lis est laudãti ꝛ audiẽti. Ualet enĩ ad quinq; .s. ad exci-tandũ affectũ: eleuandũ intellectũ: retrahendũ affectum: exhibendũ debitũ: ꝓuocandũ proximũ. Primo laus oris cũ laude cordis vtilis est ad excitandũ interiorẽ af-fectũ laudãtis. vñ in psal. Sicut adipe ꝛ pinguedine re-pleat̃ anima mea ꝛ labijs exultatiõis laudabit os meũ. Ubi nota ꝙ adeps ꝛ pinguedo sic adinuicẽ distinguũ-tur: ꝙ adeps est interior crassitudo: ꝛ significat fidei de-uotionẽ. ꝛ pinguedo est exterior crassitudo: ꝛ sigt̃ virtu-tum feruorẽ ꝛ perfectionẽ. His ergo duob⁹ replẽda est aĩa: vt sicut de pleno vase fit eructuatio: ita ab aĩa reple-ta deuotiõe ꝛ dei dulcedine ꝓcedat laus. ideo dicit: La-bijs exultationis laudabit os meũ. Scḋo laus oris cũ laude cordis vtilis est ad eleuandũ in deũ intellectũ ꝛ af-fectũ laudãtis. nã ꝑ diuinã laudẽ hõ affectu ꝛ intellectu ascẽdit in deũ. vñ in psal. Sacrificiũ laudis honorifica-bit me. Cui⁹ ratio ẽ: q2 nemo offert deo sacrificiũ laudis ꝛ mal⁹ est: q2 nemo deũ laudat q̃ malus ẽ. si enĩ laudat ꝛ nõ viuit bonus ẽ. nõ enĩ laudat si bñ dicit ꝛ male viuit. quiescat ergo a malis ꝛ offerat sacrificiũ laudis. Et sub-dit: Et illic. i. in sacrificio laudis ẽ iter: q2 hoc sacrificiũ est via ad deũ: quo itinere ostẽdã illi salutare dei. i. chri-stũ. Hec ĩ glosa ibidẽ. Tertio laus oris cũ laude cordis est vtil' ad retrahendũ affectũ laudãtis a ꝯtrarijs. inquã-tũ enĩ homo ꝑ diuinã laudẽ ascẽdit ꝛ eleuat̃ in deũ: vt patet: intantũ ꝑ hoc retrahit̃ ab his que sunt ꝯtra deũ: fm̃ illud Ysaie. xlviij. Laude mea infrenabo te ne inte-reas. Ubi nota ꝙ de⁹ infrenat vel refrenat demonẽ: ei⁹ furorẽ ꝛ potentiã coartãdo ne noceat. infrenat etiã ho-minẽ laude sua retrahẽdo a ꝯtrarijs ne intereat. Retra-bit enĩ deus sua laude hominẽ ab his q̃ sunt ꝯtra deum trib⁹ modis. s. bñficijs: flagellis: ꝛ doctrinis. Primo be-neficijs ꝯsolationũ: sanitatũ: ꝛ reꝝ terrenaꝝ. Scḋo fla-gellis. s. dolore egritudinũ· terrore: ꝯminationũ: ꝛ amis-sione bonoꝝ tẽporaliũ. Tertio doctrinis scripturaꝝ et ꝑdicatorꝝ. reclamatiõe synderisis que sp murmurat con-tra peccatũ: occupatiõe ꝯtra ocij periculum: erubescẽtia sui ꝛ hoĩm: ꝛ etiã custodia angeloꝝ: tẽꝑantia verboꝝ: abstinẽtia ciboꝝ: tedio ꝛ labore diuitiaꝝ ꝛ huiusmodi. Quarto laus oris valet ad exhibendũ deo debitũ vl' ob-sequiũ: vt. s. hõ deo seruiat fm̃ totũ illud qḋ a deo hz. i. ꝙ nõ solũ mẽte sed etiã ore deũ laudet: vt dicitur Ysaie lxiij. Miserationũ dñi recordabor: laudẽ dñi sup om-nibus q̃ reddidit nobis. q. d. Misericordias dñi mente reuoluã ꝛ ore laudãs recitabo. Et in quib⁹ exhibite sũt misericordie dñi subdit: Sup omnib⁹ q̃ reddidit nobis dñs. i. laudabo eũ sup oĩbus bonis ab eo datis ꝛ sup oĩ-bus malis nobis a deo indultis. Re. infra oratio: quare debet esse vocalis. Quinto laus oris ẽ vtilis ad prouo-candũ proximũ ad dei laudẽ: nam laus oris ꝓdest etiã alijs audiẽtib⁹: inquantũ alioꝝ affect⁹ ꝓuocant̃ ad deũ laudandũ. Uñ in psal. In dño laudabit̃ aĩa mea audi-ant mãsueti ꝛ letent̃. In quo verbo oñdit duo. s. intẽtũ ꝛ effectũ. Primo intentũ diuine laudis. s. ꝓpter q̃d de-bet laudari oẽ qḋ laudat̃ q2 in dño. Glo. Nõ in me vel in exteriorib⁹ sed in dño. q. d. totũ attribuit̃ deo. Augu. Tũc recte: tũc iuste: tũc pie bonũ op⁹ fit: cũ laude ei⁹ fit cui⁹ gratia donat̃ vt fiat. Et iterũ Aug. Esto humilis ser-uus: dñm bñdicere ꝛ laudare: est humilẽ esse: nolle in se laudari q̃ in se vult laudari supbus ẽ. Scḋo oñdit diui-ne laudis effectũ dicẽs: Audiãt mãsueti ꝛ letent̃ q̃si di-cat: Intẽtio laudãtis deũ est: vt ex hoc nõ tñ in se habe-at fructũ: sz vt etiã alijs cõicet fructũ. q. d. Audiãt ꝙ ego bñdico ꝛ laudo deũ: ꝛ ex hoc letent̃. Cõis enĩ leticia de-bet esse vbi laudat⁹. s. deus ẽ cõis: ꝛ eius effect⁹ sũt cões. s. dona sua. Et iteꝝ ibidẽ subdit̃: Magnificate dñm me-cũ ꝛ exaltem⁹ nomẽ eius in idipm. que magnificatio at-tendit̃ quo ad latitudinẽ bñficioꝝ dei: ꝛ exaltatio quo ad altitudinẽ. Et subdit: In idipsum. vt sit ꝯcordia ma-gnificantiũ ꝛ exaltantiũ nomẽ ei⁹. s. Christũ dei filiũ: sic-ut dicit Hiero. Quẽ de⁹ exaltauit fm̃ apostolũ. Hec. b. Tho. scḋa scḋe. q. xcj. arti. j. vtrũ deus sit ore laudandus: argu. cõtra: in coꝛ. q. ꝛ in solu. argu.

## ¶ De cãtus cõuenientia

¶ De cãtus cõueniẽter assumit̃ ad laudẽ dei. CAP. II.

Scḋo ꝑncipaliter circa laudẽ dei ꝯsiderare de-bem⁹ cantũ. nã cant⁹ ꝯueniẽter assumit̃ ad lau-dẽ dei. Qḋ tripliciter ꝓbo. s. auctoritate· ordina-tione: ꝛ rõne. Primo auctoritate psal. Dauid dicẽtis: Laudabo nomẽ dñi cũ cãtico ꝛ magnificabo eũ in lau-de. Et iteꝝ ibidẽ: Cõtate ei canticũ nouũ q2 mirabilia fe-cit. Expone has. Scḋo hoc idẽ ꝓbo ordinatiõe. Naz beat⁹ Ambro. in ecclesia mediolanensi ꝑmo cantũ insti-tuit. vñ Aug. lib. ix. ꝯfessionũ dicit: Qñ tpe ꝑsecutiõis ab arrianis Ambro. ordinauit vt hymni ꝛ psalmi fm̃ morẽ partiũ orientaliũ in ecclesia cãtarent̃ ne popul⁹ meroris tedio cõtabesceret: ꝛ ex illo in hodiernũ retentũ est mul-tis ac iam pene omnib⁹ gregibus tuis per ceteras orbis ecclesias imitãtib⁹. Tertio hoc idez ꝓbo ratiõe. Ubi nota ꝙ aliq̃ cantãt triplici ratiõe. prima ẽ ꝓpter ostẽ-tationẽ faciendã. scḋa est ꝓpter delectationẽ habendaz ꝛ inducendã. tertia est ꝓpter deuotionẽ sui ꝛ audiẽtiũ excitãdã. Prima ratio q̃re aliq̃ cantãt est ꝓpter ostẽ-tationẽ sui faciendã. ꝛ hoc rep̃hendit̃: q2 ẽ superbũ ꝛ va-num. vñ Hugo de sancto victore: lib. ij. de claustro aĩe fic ait: Igit̃ cũ in ecclesia ad op⁹ ꝯuentũ fuerit humilitatis honestas diligẽtius obseruet̃· ne vbi ante ꝯspectũ dei ve-nim⁹ ibidẽ deteriores fim⁹. Sunt enĩ quidã mẽte vagi: oculis attoniti: habitu dissoluti: plana parietũ ꝓspicien-tes ꝑlustrãt: aliud cantãt: ꝛ aliud cogitãt: in choro sunt corpe: ĩ foro mẽte. ꝛ subdit ibidẽ: Si sic cãtas vt ab alijs laudẽ queras· vocẽ tuã vẽdis: ꝛ facis eã nõ tuã sed alio-rũ. Scḋa ratio quare aliq̃ cantãt: est ꝓpter delectationẽ habendã ꝛ inducendã: ꝛ hoc rep̃hendit̃ eo ꝙ est impe-dimentũ attẽtionis: q2 cantantiũ ꝛ audiẽtiũ intẽtio ab-strahit̃ ꝛ impedit̃ a ꝯsideratiõe eorũ que cantant̃ q2 ꝓ-pter talẽ delectationẽ que in cãtu querit̃: ea que cantãt̃ tur min⁹ ꝑñt intelligi. vñ Bern. in meditatiõib⁹ suis sic ait: Ego quidẽ miser ad sacra mysteria: meaz sepe fregi vocẽ vt dulci⁹ cantarẽ: magis enĩ delectabar ĩ vocis mo-dulatiõe q̃ in cordis ꝯpũctione. deus enĩ nõ querit vo-cis lenitatẽ: sed cordis ꝯpunctionẽ. Dũ enĩ popul⁹ a can-tore mulcet̃: deus irritat̃. Et Aug. ibidẽ. x. ꝯfessionũ sic ait: Cũ mihi accidit vt me ampli⁹ cant⁹ q̃ res que cani-tur moueat penaliter vel grauiter me peccasse ꝯfiteor: ꝛ tũc mallẽ nõ audire cantantẽ. Tertia ratio ꝓpter quã aliq̃ cantãt est ꝓpter deuotionẽ sui ꝛ audiẽtiũ excitan-dã ꝛ ꝓuocandã. nã ꝓpter cantũ ecclesie spũalis deuotio ꝓuocat̃. Uñ Aug. lib. ix. ꝯfessionũ dicit: Quantũ fleui in hymnis ꝛ cãticis tuis suaue sonãtis ecclesie vocibus ve-hemẽter attrit⁹: voces ille influebãt auribus meis ꝛ eli-quebat̃ veritas ĩ cor meũ ꝛ estuabat effectus pietatis et currebãt lachryme ꝛ bene mihi erat cũ eis. Et iterũ Au-gustin⁹ sup psal. cxxxv. Psalmodia est ꝯsolatio flentiũ: cura dolentiũ: sanitas egrotantiũ: anime remediũ: ꝛ mi-seriarũ omniũ refugiũ. vnde si aliquis cantat ꝓpter de-uotionẽ excitandã: tunc ꝛ ipse attẽtius ꝯsiderat que di-cunt̃. Et ratio eadẽ etiã est de audiẽtib⁹: q̃ ꝛ si aliqñ nõ intelligũt que cantant̃: intelligunt tñ ꝓpter q̃d cantat̃. s.

ad laudē dei ⁊ hoc sufficit ad excitandā deuotionē. Ubi nota q̄ aliud ē laudare deū: ⁊ aliud decantare dn̄o q̄ laudare deū ꝯuenit oībus: ſm illud apoca. xix. Laudem dicite deo nostro omēs sancti vel serui eiꝰ q̄ timetis eū pusilli ⁊ magni. Glosa: Laudē dicere ē bn̄ operari. laudē ergo dicite: q̄ estis ad hoc facti. s. ad laudandū: et alios ad hoc idē ꝓuocandū: Deutro. xxvi. Quas creauit in laudē: nomen ⁊ gloriā. Et subdit cui. s. deo qui creauit. nostro: q̄ redemit. ⁊ subiūgit q̄ debent laudare. s. oēs sancti. Glosa: vel serui eius: q̄ vt dicit̄ ecclesi. xv. Nō est speciosa laus in ore peccatoris. ⁊ q̄ timetis deū. s. timore casto. Et q̄ in diligēdo deū sup omīa nō sunt omēs pfecti: ideo subdit: Pusilli q̄ nequeūt altiora penetrare mysteria nec dei pn̄t implere mysteria. Et magni. i. pfecti q̄ pn̄t hoc adimplere. Glosa ibidē: Paruitas nil nocet ingenii cuiꝰ cor ⁊ lingua dn̄i laude replet̄. Patet igitur ex p̄dictis q̄ laudare deū ꝯuenit oībus: sed cātare non decet oēs. s. maiores q̄ sunt in ecclesia: vt dicit. b. Greg. ⁊ habet̄ in decretis. di. xcii. ca. in sancta. Cuiꝰ ratio ē q̄ melior ē modus ꝓuocādi hoīes ad deuotionē p doctrinā ⁊ p̄dicationē q̄ per cantū. ⁊ ideo diaconi ⁊ plati quibus ꝯpetit p p̄dicationē ⁊ doctrinā alios hoīm ꝓuocare i dominū nō dn̄t cantibꝰ insistere ne p hoc a maioribꝰ retrahant̄. vn̄. b. Greg. ibidē sic dicit: Cōsuetudo ē valde reprehēsibilis vt in diaconatꝰ ordine ꝯstituti modulatiōi vocis inseruiāt: quos ad p̄dicatiōis officiū ⁊ elemosynaꝝ studiū vacare ꝯgruebat. Hec. b. Tho. scd̄a scd̄e. q. xci. arti. ii. vtrū cantꝰ sint assumēdi ad laudē dei: argu. 3. in cor. q. ⁊ in solu. ii. iii. ⁊. v. argu.

¶ De instrumenta musicalia ꝯuenienter assumunt̄ ad laudē dei. CA. III.

Tertio p̄ncipaliter circa laudē dei ꝯsiderare debemus instrumentū. nā in veteri testamēto laudabat̄ deꝰ etiā musicis instrumētis: vt patet ibidē in multis locis. Et hoc p̄cipue ꝓpter tres rōnes propter quas i nouo testamēto ecclesia nō assumit hec instrumēta: q̄ nō licet nobis iudaisare. Prīa rō est ꝓpter populi iudaici ꝯditionē vel dispositionē. Erat enī populꝰ iudaicꝰ magis durꝰ ⁊ carnalis. vn̄ p huiusmōi instrumēta ꝓuocādus erat sicut etiā p ꝓmissiōes terrenas ad laudē ⁊ cultū dei. Scd̄a ratio ē ꝓpter impfectionē. Sūt n. instrumēta musica impfecta: q̄ magis mouēt animū ad delectationē q̄ p ea formet̄ interiꝰ bona dispositio. ⁊ iō sicut nō licet nobis cātare ꝓpter delectationē vt patet capi. p̄cedēti scd̄a ratiōe: ita etiā nō licet nobis vti musicis instrumētis ad laudē dei. Tertia ratio est ꝓpter p̄figurationē: q̄ illa instrumēta corpalia aliq̄d figurabāt. p̄nte autē veritate nō licet nobis obseruare figuras. Hec. b. Tho. scd̄a scd̄e. q. xci. arti. ii. vtrū cantꝰ sint assumēdi ad laudē diuinā. in so. iiii. ar. p totū.

¶ De sacra scriptura hꝫ quattuor sensus. CAP. IIII.

Sed q̄ sacra scriptura sup alias sciētias ⁊ scripturas pter sensum vel intellectū litteralē que ē prima significatio vocis vel littere: habet etiā sensum sp̄ualē qui ē triplex. s. allegoricꝰ: tropologicꝰ: ⁊ anagogicꝰ. Primꝰ sensus sp̄ualis ē allegoricꝰ: quo vnū ex alio significat̄ ⁊ intelligit̄: ſm q̄ ea que sunt i lege noua sunt figure future glorie. Scd̄s sensus sp̄ualis ē tropologicꝰ vel moralis quo de moribꝰ ordinandis tractat̄: vel de his que agere debemꝰ p̄cipit̄. Tertiꝰ sensus sp̄ualis ē anagogicꝰ: quo de sūmis ⁊ celestibꝰ tractat̄ ⁊ ad superiora deducimur: inquātū ea q̄ sunt i sacra scriptura significāt christū vel ip̄m deū: vt dicit. b. Tho. p̄ma pte summe. q. i. arti. vtrum sacra scriptura sub vna littera habeat plures sensus. i cor. q. Ideo loquēdo sp̄ualiter tribꝰ modis p̄dictis. debemꝰ etiā in nouo testamēto ad laudem dei vti instrumētis musicis quibꝰ deꝰ in testamēto veteri laudabat̄. qđ de oībus patet. Ubi nota q̄ tria sunt genera sonorū: quorū nullū p̄termittit̄ ad laudē dei. qđ sic patet: Fit enī sonus pulsu p citharā: fit flatu vt p tubas: fit voce vt p chorū. Hec oīa ad hymnos ptinēt nuptiales: que nō p ꝓprietates: sed p similitudines referuntur ad laudē dei. Hec i glosa sup illud: psal. Laudate eū in sono tube. Et iterū sup illo verbo: Laudate eū in psalterio ⁊ cithara. Et iterū: Laudate eū in tympano ⁊ choro laudate eū in cordis ⁊ organo.

¶ De sono cithare sp̄ualiter debemus laudare deū. CAP. V.

Primo ergo debemꝰ laudare deū sp̄ualiter sono pulsus vt p citharā. vn̄ in psal. Psallite dn̄o in cithara. Et ibidē dicitur: Cōfitemini dn̄o in cithara. Ad litterā cithare ⁊ psalterii ⁊ artis musice oīm instrumētorꝫ reptor fuisse phibet̄ Iubal q̄ fuit de stirpe cayn ante diluuiū ex malleorꝫ sonitu ⁊ cordarꝫ extēsione. Gen. iiii. Forma autē cithare initio similis fuisse traditur pectori humano. ideo q̄ sicut vox ex pectore: ita ex cithara cantꝰ vel sonꝰ egredit̄. Cithara duo ligna habet: vnū inferiꝰ concauū: alterū supius solidū: ⁊ ab inferiori sonū emittit. vnde Aug. dicit: Cithara ē lignū concauū cui ligno corde mittunt̄ ⁊ tangunt̄: vt ex illa ꝯcauitate sonū ꝯcipiētes magis sonare reddant̄. Dicit̄ autē cithara sicut dicit Cassiodorꝰ: organū vel instrumētū qđ cita iteratione pcutit̄. Cithara vt dicit Hiero. sex cordas habet ⁊ dorsum cauatū. Antiqua autē cithara in septē cordis erat: vn̄ ⁊ Uirgi. Septē discrimīa vocū dicit. Discrimīa autē dicit eo q̄ nulla corda vicine cordis similē sonum reddat. Hec Isido. iii. li. etymo. Aug. autē dicit q̄ cithara nō habet determinatū numerū cordarꝫ. vnde sic ait: Citharā decē cordarꝫ nūq̄ mihi lecturū occurrit: psalteriū vero decē cordarꝫ in multis locis inueni. Hec sunt dc̄a de cithara ſm litterā. Sp̄ualiter autē p citharā quattuor intelligunt̄. Primo enī p citharā sp̄ualem quo ad sensum moralē intelligit̄ laus dei in p̄speris ⁊ aduersis. Cuiꝰ ratio ē: q̄ cithara ē instrumentū qđ cita iteratiōe pcutit̄ ⁊ ab inferiori sonat ⁊ ex terra est: p quē intelligit̄ q̄ celeriter debemꝰ deū laudare: ⁊ in terrena p̄speritate ⁊ aduersitate q̄ sit a deo nobis. vn̄ in psal. Confitemini dn̄o in citharā. Sēsus sp̄ualis vel moralis est. i. laudate deū siue habundēt p̄spera siue occurrāt aduersa. Scd̄o p citharam sp̄ualiter ⁊ moraliter intelligit̄ mortificatio carnis q̄ fit p pn̄iam ⁊ abstinētiā. vn̄ sic: Cōfitemini domino i cithara. i. exhibite corpa vestra hostiā viuā mortificādo carnē cū vitiis ⁊ ꝯcupiscētiis. Hec in glo. sup illo vbo psal. Cōfitemini dn̄o in cithara. Et in psal. Psallam tibi i cithara sanctꝰ israel. vbi dicit glo. Qđ sicut corde in cithara ꝯcordāt vt suauē reddāt melodiā: ita ordinata abstinētia vel mortificatio mēbrorꝫ. Hec autē melodia. i. abstinētia ordinata ꝯfūdit carnalē ꝯcupiscētiā. Corda cithare ē intēsio abstinētie: que si minꝰ tenditur vel extendit̄ nō sonat. si amplꝰ raucū sonat: q̄ nimirū virtꝰ abstinētie aut omnino nulla ē si tātū quisq̄ corpꝰ nō edomat quantū valet: aut valde inordinata ē si corpꝰ atterit plusq̄ valet: q̄ vitia sunt extinguēda nō caro: vt dicit. b. Greg. super illo verbo Iob. xxx. Cithara nostra versa ē in luctū. Tertio p citharā sp̄ualiter quo ad sensum anagogicū intelligit̄ christus. Cuiꝰ ratio ē: quia sicut cithara habet duo ligna: vnū supius solidū: alterum inferiꝰ concauū: sic in christo lignū supius solidū: ē omnipotētis diuinitas vnita carni. lignū inferiꝰ concauū est vnita diuinitati humanitas. Et dicit̄ hūanitas christi lignū concauū: q̄ humana natura in christo tāte gratie susceptibilis inuenit̄. vnde apostolꝰ ad Collocen. ii.

In quo habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Quarto p citharā spūaliter τ anagogice intelligit̃ christus. tum q2 sicut cithara antiqua septē cordis erat sicut dicit Virgi. sic τ in christo fuerūt septē spūssancti dona: tum q2 sicut cithara nō habet determinatū numerū cordarū: vt Aug. dicit: sic nō est miserationū dei finis. Nā opera misericordie dei quibus miser homo redimitur sunt infinita sicut scriptū est: Misericordie eius nō est numer⁹ in psal. Hec glosa magistralis.

¶ Q laudare debem⁹ deū spūalī sono psalterij. CA. VI.

Secūdo debemus laudare deū sono psalterij sm illō psal. In psalterio decez chordarū psallite illi s. deo. Ad litterā psalteriū est instrumentū quoddā musicale decē chordis aptatū: supi⁹ habet lignū perforatū. τ ideo dicit̃ reddere sonū a supiori. Psalteriū qd vulgo canticū dicit̃ a psallendo nominat̃: eo q ad eius vocem chor⁹ sonādo respondeat. Psalmus est modulatio q̃ fit in tali instrumēto p tactū decē chordarū. Hec Isid. in. li. bro etymo. Ab illo autē instrumēto qd psalterium decacordū nominat̃: dr̃ psalm⁹: q2 ad vocē illi⁹ instrumenti Dauid decātabat psalmos āte archā in tabernaculo domini. qd quidē psalteriū cū melodia cātilenarū suauium ab ecclesia frequentat̃ quo facilius animi ad deuotionē flectant̃. Propter carnales autē nō pp̃ter spūales ɔsuetudo cantādi τ psallēdi in ecclesia ē instituta: vt q2 verbis nō ɔpungunt̃: modulationis suauitate τ dulcedine moueant̃: vt Aug. dicit. Hec Papias. Spūaliter quo ad sensum moralē p psalteriū decē chordarū sm glosam ibidē intelligunt̃ tria. s. doctrina christi. obseruatio preceptorū: τ charitas. Primo p psalteriū decacordū significat̃ doctrina christi. Cui⁹ ratio est: q2 sicut psalteriū a supiori sonū reddit: τ est decē chordarū: sic doctrina christi desursum ē: q2 celestis ē: τ ad celū te vocat: que ī breui tibi ē ostēsa. ergo sic psallite illi in psalterio decacordo. i. laudate eū diū attenditis supiora que nobis dedit. Scdo psalteriū decacordū signat obseruationē decez preceptorū. Cui⁹ ratio ē: q2 nunc psalteriū a supiori sonat: qñ ex amore obseruant̃ precepta legis nō ex timore. Unde Augu. in lib. de decē cordis sic ait. Desup corde psalterij sonāt si ex amore p̃cepta dñi impleant̃. Tertio p psalteriū intelligit̃ charitas que in duob⁹ mādatis dei τ proximi continet̃ ad quā pertinēt mādata legis tria in prima tabula ad deū: septē in secūda tabula ad proximum. Vel sic: Psallite ei in psalterio decacordo. i. seruiāt membra vestra charitati: vbi tria τ septē mādata vel p̃cepta implent̃: in q̃bus tota lex pēdet τ pphete. Hec in glosa vbi. s. Sic igit̃ decē corde sunt decē p̃cepta. Tangamus singulas chordas τ resonabūt varie melodie. vbi gratia Primā chordā tāgis que ītonat in euāgelio: Nō habebis deos alienos corā me. non facies tibi sculptile neq3 omnem similitudinē vt resonet melodia diuine culture. Scda chorda intonat in euāgelio: Nō assumas nomen dei tui in uanum: vt resonet melodia vere doctrine. Tertia chorda resonat ī euāgelio: Memēto vt diē sabbati sanctifices: vt resonet melodia nō tm̄ sabbati sed quietis. Quarta chorda intonat in euāgelio: Honora patrē tuum τ matrē tuā: vt resonet melodia pietatis que specialiter dicit̃ in parentes. Quinta chorda ibidē intonat Nō mechaberis: vt melodia resonet castitatis. Sexta chorda ibidem intonat: Nō occides: vt melodia resonet mansuetudinis τ pietatis. Septima chorda intonat ibidē: Nō furtū facies: vt resonet melodia abstinētie a rapina. Octaua chorda ibidē intonat: Nō falsum testimoniū dices: vt melodia resonet veritatis. Nona chorda ītonat: Nō ɔcupisces vxorē proximi tui: vt melodia resonet omnimode abstinētie τ ɔtinētie a mūdanis. Decima chorda intonat: Nō ɔcupisces rē p̃ximi tui: vt melodia resonet etiā interne ɔsciētie τ ɔtinentie. Tangēdo igit̃ chordas preceptorū cadūt bestie peccatorū. verbi gratia: Tangis primā chordā qua colitur vnus de⁹: τ cecidit bestia supstitionis. Tāgis secundā chordā quā nō accipis nomen dei tui in uanū: τ cecidit bestia erroris τ nephādorum heresum. Tāgis tertiā chordā vbi p spe futuri quietis facis quicqd facis: interficit̃ crudelior bestia. s. amor huius seculi. pp̃ter amorē eni hui⁹ seculi laborāt homines in oībus negocijs. Tu autē in omnib⁹ opibus tuis labora: nō pp̃ter amorē huius seculi: sed pp̃ter sempiternā requiē quā pmittit deus. Tangis quartā chordam vt honorē parentibus deferas: τ cecidit bestia impie crudelitatis. Tāgis quintā chordā: non furtū facies τ cecidit bestia cupiditatis. Tāgi sextā chordā. s. nō mechaberis. τ cecidit bestia libidinis. Tāgis septimā chordam: nō furtū facies: τ cecidit bestia rapacitatis. Tāgis octauā chordā. s. nō ɔcupisces vxorē p̃rimi tui: τ cecidit bestia adulterine cogitatiōis. Tāgi nonā chordā: nō falsum testimoniū dices: τ cecidit bestia falsitatis. Tangis decimā chordā nō ɔcupisces rē p̃ximi tui: τ cadit bestia cupiditatis. Hec Aug. in lib. de decē cordis.

¶ Q laudare debemus deum in psalterio τ cithara simul. CAP. VII.

Postq̃ ostēsum est supius qualiter spūaliter debemus laudare deū in cithara p se τ in psalterio per se: vt patet in duob⁹ capitulis precedētibus nūc est in presenti capitulo ostendendū qualiter spūaliter debemus laudare deum in psalterio τ cithara simul: sm illud psalmi: Sumite psalmū τ date tympanū psalteriū iocundū cū cithara. In quo verbo tangunt̃ tria ptinentia ad laudē dei. Primū est bona intētio vel quotio que designat̃ per psalteriū ibi: Sumite psalteriū. i. cantū τ laudē cū melodia. i. psalmodis vel melodia cantus τ laudis deo sit faciēda. Scdm ē carnis castigatio p tribulatões exteriores. ibi: date tympanū. Re. infra tympanū. Tertiū ē carnis mortificatio quo ad passiões interiores qd per citharā exprimit̃. Verbū igit̃ psalmicū. Sumite psalteriū τc. spūalit̃ exponit̃ quattuor modis. Primo sm glosam Aug. Sumite psalmū. i. spūalia accipite. nam per psalmū intelligitur donū celeste quod a deo per gratiā largitur. Et date tympanū. i. carnale qd a vobis est. hec est ratio accepti τ dati τ econuerso. Unde apl's. i. ad corinth. ix. Si vobis spiritualia seminauimus: non est magnū si carnalia vestra metam⁹. Et iungit hic psalmo tympanū. Psalm⁹ ponit̃ hic pro psalterio: tympanum p cithara: quia psalteriū iocundū est cum cithara. q. d. Qui expectat celestia nō sit piger ad operandum terrena: vt predicationi verbi dei τ orationi corporalib⁹ respōdeam⁹ opibus. Hec in glo. Aug. ibidē. Scdo modo exponitur sic spūaliter quo ad sensum moralē: Cum psalteriū sonū reddat a parte superiori: τ cithara a parte inferiori: vt supra patet: psalteriū est exultatio iusti in contemplatione τ desiderio supernorū. Cithara vero ē humilis lamētatio ex cōsideratione τ horrore malorū suorum. Est autē psalteriū iocundū cum cithara: quia grata est deo τ placens iustorū innocētia: sed nihilominus mortificatio penitentiū est accepta. Sic ergo τ iusto est psalteriū τ penitēti cithara. Tertio modo exponit̃ spiritualiter de christo. s. q christus est psalteriū cū cythara. Est enī psalteriū sm diuinitatē inquantū eius ɔtemplatiōis dulcedine amatores suos oblectat. Cithara vero sm suscepti corporis passionē: dum pro eis moriens eos vocat ad veniam. Item psalterij sonus. i. diuinitatis

christi est iste: Ego et pater vnũ sumus. Et iterũ: Uolo pater vt vbi ego sum illic sit et minister meus. Cithare .i. humanitatis christi melodia ẽ ista: Discite a me: quia mitis sum et humilis corde. Et adhuc dulcius citharisans ait: Pater ignosce illis etc. Hec due expositiones sunt moralitates magistrales. Quarto mõ exponitur spũaliter etiã de christo sic: Per psalteriũ intelligunt operationes miraculorũ christi. cuius ratio est: quia sicut psalteriũ a parte superiori sonũ reddit: ita miraculorum operationes virtute diuinitatis sunt facte. Per citharã vero christi passio designatur. cuius ratio est: quia sicut cithara ab inferiori sonum reddit: sic passiones christi ex infirmitate humanitatis christi et carnis christi processerũt. Hec in glo. Aug. sup illo verbo psal. quarti nocturni: Exurge psalteriũ: in miserere scdo.

## ¶ Quod in omni sono tympani debemus laudare deũ spũaliter. CA. VIII.

Tertio debemus laudare deũ in tympano: secundum illud psal. Laudate eum in tympano et choro. Primo quidẽ verbũ spũaliter potest intelligi et exponi. primo de martyribus et virginibus et de christo. Cuius ratio ẽ: quia vt Cassiodorus et Isidorus lib. iii. etymo. dicit: Tympanũ ad litterã est instrumentũ quod fit de pelle vel de corio mortui aĩalis desiccato et extẽto ex vna parte ligni in similitudine cribri. quod pulsatur virgula vel manu vt sonũ reddat. Et est tympanũ pars media symphonie ad similitudinẽ cribri vt dixi. Symphonia autem vulgo appellatur lignũ concauũ ex vtraque parte pelle extẽta: quam virgulis hinc et inde musici feriunt: fitque in ea ex concordia grauis et acuti suauissimus cantus: vt dicit Isido. vbi s. Spũaliter enĩ nos debemus laudare deũ in tympano. Cuius ratio ẽ: quia sicut tympanũ fit de corio siccato et extẽso in ligno: sic nos debemus laudare deũ carne domita: et corio siccato ab humore peccati: et extẽsa ruga duplicitatis: vt dicit glosa Augustini sup illo psalmiste: Preuenerunt principes .i. apostoli a deo ad laudẽ vt populi sequerentur. et nõ ipsi soli laudãt: sed coniuncti psallẽtibus .i. qui laudẽ dei sonãt bene operando ad gloriam dei. Et isti principes vbi laudãt deum? Certe dicit in medio iuuencularũ tympanistriarum .i. martyrum et virginum: que ab apostolis formã laudãdi et patiẽdi sumpserunt: quales fuerunt beata Agnes et Margaretha et cetere que se exposuerunt morti pro fide christi. vñ Hiere. xxxi. Uirgo israel: adhuc ornaberis tympanis tuis et egredieris in choro laudantiũ. Ad litterã ostendit in his verbis: quod iudei multũ vtebantur musicis instrumẽtis in festis. Re. rationes supra. iii. ca. Spũaliter autẽ ostẽdit quod anima dupliciter reparatur .s. ex cultu et ex conuictu. Primo ex cultu .s. si ornatur tympano .i. carnis mortificatiõe. Scdo ex conuictu: si adiungatur choro laudantiũ .i. ex mentis consolatione. propterea hec duo coniunguntur in psalmo Laudate dominũ in tympano et choro. Dicitur autẽ ornamentum anime: carnis mortificatio. et merito: quia ex carnis afflictiõe ornatur spũs. ii. ad corinth. iiii. Si is qui foris est noster homo corrumpitur: ille qui intus est renouatur de die in diẽ. Scdo reparatur anima ex mẽtis consolatione. vñ subditur: Et egredieris in choro laudantiũ. vt .s. hilariter et letãter affligatur. nã cũ tympano et choro egrediendũ est: ad ostendendũ quod carnis mortificatio plus placet deo in societate quam singularitate vel solitudine. Scdo verba predicta: laudate eũ in tympano: spũaliter intelligi et exponi possunt de christo patiente in cruce: eo quod tres proprietates tympani fuerũt in carne christi patiẽtis in cruce. quod sic patet: Prima enĩ proprietas tympani est quod tympanum fit de corio mortui aĩalis: sic caro christi fuit mortua in cruce. vñ Luce. xxiiii. Nõne hec oportuit pati christũ: et ita intrare i gloriã suã? Necessariũ enĩ fuit christũ pati: nõ quidẽ necessitate coactionis. quod dupliciter probo: primo ex parte dei qui cogi nõ põt. scdo ex parte christi qui voluntarie passus fuit. Sed fuit necessariũ christũ pati ex parte finis. et hoc tripliciter. Primo ex parte preordinationis dei quia oportebat impleri quod pfinitũ et ordinatum erat a deo. Scdo ex parte exaltationis christi: quia per humilitatẽ passionis meruit gloriã resurrectiõis: vt dicitur hic: Nonne hec oportuit etc. Tertio ex parte liberationis nostre quia per eius passionẽ liberati sumus: secundum illud Joh. iii. Oportet exaltari filiũ hominis etc. Re. supra Crux. Hec hea. Thomas. iii. scripto sententiarũ arti. j. q. iii. verũ fuit necessariũ naturã humanã per passionẽ christi reparari: in cor. q. Et tertia parte summe. q. xlvi. arti. j. vtrum necessariũ fuit christũ pati pro liberatione humani generis: i cor. q. Re. infra Passio christi: primo capitulo. Et iterum Joh. xii. Nisi granũ frumenti cadens in terrã mortuũ fuerit etc. Si autẽ mortuũ fuerit etc. Circa quod verbũ quantum ad litterã sciendũ est quod grano frumẽti vtimur ad duo .s. ad panem et ad semẽ. hoc autẽ quod hic dicitur non intelligitur de frumẽto prout ẽ materia panis quia materia panis nunquam pullulat vt faciat fructum. sed hoc intelligitur de frumẽto quo ad semen. Unde Chryso. ibidẽ: Si hoc accidit in semine quod frumentũ magis facit fructũ cũ fit mortuũ: hoc accidit multo magis in me. Et Aug. ibidẽ: Se autẽ dicebat granũ mortificandũ in infidelitate iudeorum et multiplicandũ in fide populorum. Et iterum Aug. ibidem in glosa: Ipse christus ẽ frumentũ quo viuere debet fidelis anima: granum de quo spũalis seges debet surgere: cum sint multa grana nulli se comparat nisi frumẽto. vnde mos cepit ecclesie de hoc solo grano cõfici corpus dñi. Fuit autem christus passus secundum humanitatem et nõ secundum diuinitatem. vnde hic ẽ aries quẽ Abrahã immolauit supra aram liberato Isaac. vt dicitur Gen. xxii. quia .s. sola humanitas christi fuit immolata et passa in cruce et sustinuit angustias passiõis: diuinitate nullã angustiã patiẽte. Secunda proprietas tympani est: quia tympanũ fit de corio exsiccato. Sic et caro christi exsiccata fuit: secundum illud Psal.: Aruit tanquam testa virtus mea. Sicut enĩ testa quãdo calore ignis oĩno desiccatur et nullus in ea remanet humor: nullius valoris ẽ: imo frangitur et destruitur: ita fortitudo christi .i. omnipotẽtia christi videbatur annullata in passione eius. nõ quia nõ esset omnipotẽs ad miracula faciẽda: sed quia hec nõ fecit ne fructus passionis auferetur. vnde ibi abscõdita est fortitudo eius: vt dicitur Abacuc. iij. Tertia proprietas tympani ẽ: quia tympanũ ad hoc quod sonum reddat manu pulsatur: sic caro christi pulsata fuit manibus crucifigentiũ et sonum reddit redẽptionis et salutis. Uñ in psal. Foderũt manus meas et pedes meos etc. Ubi Aug. in glosa sic ait: Nota quod nõ ait: crucifixerũt vel vulnerauerunt sed foderũt: quia sicut terra fossa fructus facit: sic fructũ vite eterne dedit christus vulneratus etc.

## ¶ Quod debemus laudare in sono tube. CAP. IX.

Quarto debemus laudare in sono tube: vt dicitur in psalmo. Ubi nota quod per tubã spũaliter quo ad sensum moralẽ: signãtur predicatores: martyres et virgines vel continẽtes. Primo per tubã spiritualiter vel moraliter significantur predicatores. vnde Numeri. x. Fac tibi duas tubas argẽteas etc. Ratio autem quare signantur predicatores est duplex. Prima ẽ: quia sicut tube manu applicatur ori et sic spiritu vel flatu oris impleta sonũ emittit: sic predicatio nisi ope adiuuetur: inanis est et inutilis. Scda ratio ẽ: quia tuba in parte pricipali que ori coniungitur angustior ẽ: in parte vero finali est amplior. et hoc signat quod predicator debet sibi assumere artiora p

cepta ꝛ aliis latioꝝ:vt semꝑ pl⁹ faciat q̄ aliis faciendū
m imponat.vñ Canticoꝝ.v. Man⁹ mee distillauerunt
myrrhā.Glosa interl'.i.exemplū amara patiēdi.q.d.ma/
nus distillare myrrhā est pdicatores ꝛ platos exemplo
sui ad penitēciam ꝛ carnis mortificationē subditos vocare.
Sunt autē due tube p quas exercitus dicit:q2 per duo
pcepta charitatis christi popul⁹ ad pcinctum vocat.vel
duab⁹ cōstat illū tubis canere q̄ nouit nūc dei pmissio/
nes vel gratias.nūc eius terrores vel minas digna am/
plificatione iugiter cōmēdare.Uel ideo due tube sūt p/
pter vetus testamentū ꝛ nouū. Que tube ideo argentee
fieri precipiunt:vt predicatoꝝ verba lucis nitore pateāt:
vt auditoꝝ mētes nulla obscuritate cōfundant.Hec Hie/
ro.in glosa sup illo verbo Numeri.x.Fac tibi duas ꝛc.
Ubi nota q̄ pdicatio debet habere quattuor que per tu/
c bam significant:vt patet.que tangunt Isa.lviii.Clama
ne cesses quasi tuba exalta vocē tuā. Primo debet esse
affectuosā vel deuota.vnde dicit Clama:contra indeuo/
tos.Scdo debet esse cōtinua cōtra pigros.vnde dicit:Ne
cesses.Tertio debet esse cōminatoria cōtra timidos qui
non audēt vitia arguere.vnde dicit:Quasi tuba.ꝛ Ozee
viii.In gutture tuo sit tuba . Quarto debet esse alta.i.de
arduis ꝛ supnis.vnde dicit:Exalta vocē tuam. Isaie.xl.
Sup montē excelsum ascēde tu qui euāgelizas Syon.
vt.s.eminētia vite eleuet vocē contra malos.Et q2 iudei
duo genera tubaꝝ habebant sicut legit Numeri.x.alias
que argēto vel ere ductili pducebant:alias corneas.id
Dauid in psalmo morē iudeoꝝ tangēs ostendit: q̄ nos
spūaliter debem⁹ laudare deū his duob⁹ generibus tu/
p barū dicēs:Psallite dño in tubis ductilib⁹ ꝛ voce tube
cornee.per quas tubas martyres ꝛ virgines significantur.
Primo enī p tubas ductiles significant martyres vl' pa
tientes q̄ tribulati sub malleo vniuerse terre.i.sub dia/
bolo pnūciant ꝛ sonāt laudes dei.Talis tuba erat Job
qui repēte pcussus tātis dānis ꝛ orbitate:filioꝝ tunsio/
ne:illa tāte tribulatiōis tam suauē sonū dedit dicēs:Do
minus dedit dñs abstulit:sicut dño placuit ita factū est.
sit nomē dñi bñdictū. Scdo p scdas tubas.s.p tubas
corneas significant virgines vel cōtinētes.Cui⁹ ratio ē:
q2 sicut cornu de carne nascit ꝛ carni heret ꝛ tamē carnē
excedit ꝛ nō est caro.ꝛ sic firmū est ꝛ capax vocis.sic vir
gines ꝛ cōtinētes q̄ carnis affect⁹ superāt ꝛ libidines: q̄
nō terrena sapiūt sed que sursum sunt:ī carne quidē am
bulāt:sed nō fm carnē militāt: eo q̄ in carne existunt ꝛ
tamē supra carnē viuūt.Hec Aug.in glo.sup illo verbo.
psal.psallite dño ꝛc. Qr per psalteriū tubaꝝ ꝛ ci/
tharam significatur laus dei. CAP.X.

h Ecautē tria predicta.s.tuba:psalteriū ꝛ cithara humanis actibus compata.i. considerata iuxta visum humanoꝝ actuum:spūaliter ꝛ figuraliter
laudes dei personare dicunt in psalmo vbi sic dicitur:
l Laudate eū in sono tube :laudate eū in psalterio ꝛ cytha
ra.Ratio autē hui⁹ est:quia tuba terribilis est.vnde vel
in bello sumit vel in aduētibus regū apparat. psalteriū
vero in laudib⁹ dei sonat ꝛ a sūmo reddit sonū.Cithara
sponso cātat ꝛ ab imo sonat.Christus in tuba rex esse si/
gnificatur:in psalterio deus:in cithara spōsus.Est ergo
sensus:Laudate eū vt regē: quia nos ī bello diaboli vin
cere facit.Et laudate eū in psalterio.i.vt deum quia nos
fecit sūmos.Et laudate eū in cithara.i.vt sponsum:quia
nos ab imis liberauit.Hec Aug.ibidē in glosa. ¶ Qr
laudare debem⁹ deū spūalit̄ ī choro CA.XI.

q Uinto debemus laudare deū in choro.scdm il
l lud psalmi: Laudēt nomē eius in choro ꝛc.
Ubi nota scdm litterā. q̄ chorus intelligitur ꝛ accipi/
tur quattuor modis. Primo enī modo chorus accipi/
tur pro instrumēto musico.Est enī chorus instrumentū
canēdi:vt in psal.Laudate eū in tympano ꝛ choro . Se/
cundo modo chorus est multitudo in sacris collecta.et
tunc chorus dicit a corona : eo q̄ initiō in modum co/
rone circa aras stabāt psallētes ibi. Tertio modo cho⁹
dicitur a cōcordia vocū.vnde chorus est consona huma
narū vocum collectio:sine qua cōuenientia cōresponderi nō potest. Cum autē vnus canit grece monos
dia: latine sicinium.cum vero duo canūt bicinium.cum ve/
ro multi chorus.Quarto modo chor⁹ dicitur locus cho/
ri in capite ecclesie.Hec Isido.vii.libro etymo.ꝛ Papi/
as ꝛ Brito. Spūaliter debemus laudare deū in cho/
ro:hoc est vel ī concordia moꝝ seu virtutis: vt dicit via
glosa.vel in conuenientia societatis:vt dicit alia glosa.vel
in cōuenientia seu cōcordia charitatis sine qua conuen/
enter laudari nō potest.vel in decētia vel cōuenientia lo/
calitatis.Sicut enī locus cōueniens deputat adorationi
vel orōni:vt patet supra Adoratio.ꝛ infra Oratio: ita ꝛ
laudi. Hec autē cōcordis que per choꝝ signatur multum
placet deo.Ecclesiasti.xxv.In trib⁹ placitū est cordi meo q̄ sūt
probata corā deo ꝛ hoīb⁹.s.cōcordia fratrū ꝛc.

¶ Qr laudare debem⁹ deū ī chordis CA.XII.

s Exto debemus laudare deū in chordis: fm illō
l psal.Laudate eum in chordis.Ubi de chor/
quo ad litterā nota tria. Primū est q̄ Isidor⁹.ii°.libro
etymologiaꝝ dicit chordas dictas ꝛ denominatas a cor
de.Cuius ratio est: q2 sicut pulsus choris est in pectore:
ita pulsus chorde est in cithara.Has prim⁹ Mercurius
excogitauit. Idēq3 prior ī hymno sonas instruxit. Hec
Isi.vbi.s. Scdm est: q2 chorde sunt nerui mortui aīa/
lis ꝛ desiccant vt in instrumēto ponant.Tertium est: q̄
chorde fm quantitatē extēsionis sonū reddunt vel gra/
uem vel acutū vel supacutū. Spūaliter autē debemus
laudare deū in chordis propter chordaꝝ pprietates seu
cōditiones:quod sic patet. Prima enī pprietas vel cōdi/
tio chordarū:est q2 illi nerui q̄ vocant chorde deriuant
a corde: sic laus dei debet pricipaliter originari a cor/
de vel mēte alias nō est vtilis.Et sicut pulsus cordis est
in pectore:ita etiā pter laudē cordis requirit laus ore.
vt3 supra de laude dei capi.i. Scda pprietas ē: q̄ chor/
de sūt nerui mortui aīalis ꝛ siccant vt in instrumēto po/
nant.p q̄s signatur cōtinētia martyꝝ cōfessoꝝ ꝛ virginū. vñ
Laudate eū in chordis.i.ī carne a corruptiōe liberata
quā p tympanū designauerat:vt dicit glosa ibidē. Tertia
pprietas chordaꝝ ē q̄ chorde fm quātitatē extēsionis di/
uersum sonū efficiūt.s.vel grauē vel acutū vel supacutū.
p qd septē virtutes: quattuor cardinales vel morales:
tres theologice significant.qd sic pz: Chorde.n. vl' sūt
graues vel acute vl' supacute.Primo.n.p chordas fortitudo
ꝛ tpantia designant.Cui⁹ rō est: q2 sicut chorde graues
sūt q̄ deuiussi⁹ sonāt vel q̄ sonū depmūt:ita p fortitudinē
ꝛ tpantiā tractat hō de his q̄ sūt apd seipz. qd pz: q2 for
titudo est ꝯ tribulatiōis pssurā.tpantia est ꝯ motus cor/
dis ꝛ corporis illicitos.Scdo p chordas acutas prudētia
ꝛ iusticia designant. Cuius rō est: q2 sicut chorde acute
sūt q̄ acuūt ꝛ erigūt vel extollūt sonū:sic p prudētiā ꝛ iu/
sticiā erigit hō vel eleuat vsq3 ad pximū vel diabolū.
Qd patet q2 iusticia est erga pximū.prudētia vero circa
insidias demonū.Tertio p chordas supacutas.tres vir/
tutes theologice.s.fides spes ꝛ charitas designāt. Cui⁹
rō est: q2 sicut chorde supacuta altissimū sonū reddūt:sic
he tres virtutes eleuant vsq3 ad deū.ꝛ haꝝ si vna deficit
alie sonū suauē ꝛ iocūdū nō reddēt: q2 vbi deest vna vir/
ꝛ alie desūt.Hec ē expō moral' tho.mōachi sup cāti.cād.

¶ Q͂r debem⁹ laudare deū ī organo CA.XIII.

[S]Eptimo debemus laudare deū in organo: fm illud psal. Laudate eū in chordis ꝛ organo. Quod verbum q̄ntum ad lrām exponit̃ quattuor modis. Primo modo fm glosam beati Augustini ꝛ cassiodo. ibidē que sic dicit: Organum cuius reptor vel inuentor dicit̃ fuisse Tubal de stirpe cayn: vt pꝫ Geñ. iiii. est quasi turris diuersis fistulis fabricata que flatu folliū sonant. Secundo modo fm glo. ibidē ꝛ Isido. etymo. libro. iii. exponitur sic: Organū est generale nomen omniū vasoꝝ ꝛ instrumentoꝝ musicoꝝ: lꝫ n. cōmuni vsu dicit̃ illud organū qđ inflatis follibus sonat. Tertio mō exponit̃ sic: Organū dicit̃ modulatio que in cantilena ꝛ ꝓprie cum talibus instrumentis vel vasis cātat̃. Inde organista organiste ꝛ ē qui vel que cū organo. i. cū tali instrumento canit. ꝛ organiso organisas. i. organo cātare. Quarto mō exponit̃ sm deriuatiōe vel interptatiōe. dicit̃ n. organū ab orge grece qđ idē est ꝙ cultura latine. Hec Hugui. li. deriuationū vocabuloꝝ. Spūaliter aūt debemus vti organis ad cultū vel ad laudē dei: exemplo dauid q̄ percutiebat in organis armigatis. i. ad armū ligatis: vt dicit glo. ibidē: Et psallebat totis viribus ante deū. ii. Re. vi. Ex his aūt quattuor que de organo litteraliter sunt p̄dicta ondit̃ manifeste ꝙ spūaliter quattuor modis debemus laudare deū. Primo integrali q̄ntitate. Sicut eni in organo sunt multe fistule q̄ flatu folliū sonāt: ita ī nobis qui sumus spūale organū dei sunt multe potētie quibus debem⁹ laudare deū. vñ Aug. li. cōfessionū: sup illud psal. Laudabo deū meū in vita mea. sic ait: Qui laudāt deū in vita sua simul ꝛ lingua ꝛ vocibus pariter in se ꝓuocāt grām dei. Qui vo nō p̄ualent deū laudare vocibus: laudēt bonis opibus assiduis orōnibus: sctīs cogitatōibus. Scdo debemus laudare in organo spūalr: mentali iocūditate vel puritate. Sicut. n. organū est modulatio. i. dulcedo ꝛ suauitas vocis in cātu: vt dicit Papias: ita spūaliter debemus deū laudare in organo cordis cū amore ꝛ dulcedine mētis. vñ Basilius in exameron sic ait: Bonoꝝ ē deū iugit̃ laudare ꝛ amare q̄ concupiscunt ad coꝝ ꝯsortiū puenire. Et Berñ. sup cantica sic ait: Discamus in terris quas facturi sumus laudes in celis. Nihil ita ꝓprie in terris celestis habitatōis statum repñtat sicut alacritas laudantiū. Et subdit: Nō aūt ois gratiarūactio accepta est deo. sed solū illa que de pudicitia cordis ꝛ vera simplicitate ꝓcedit. Tercio debem⁹ laudare deū in organo spūaliter cōcordi varietate. vnde glo. sup illo verbo psal. Laudate eū in chordis ꝛ organo dicit. i. in cōcordi diuersitate. Sicut. n. in organo corporali sunt diuerse fistule: nō vt singule p se sonāt: sed vt diuersitate cōcordissima sonent. Et sicut diuersis vocib⁹: sed nō aduersis fit cantus: a qua tñ diuersitate vocū armonia scu cōsonantia nō impedit̃ sed pulcrior reddit̃: sic ex diuersis gratijs collatis insurgunt diuerse laudes ꝛ vna nō cōtraria sed alteri cōsona. vñ Hugo de sancto victore sic ait: Laudemus in deo potētiā: magnificem⁹ pietatem: admiremur sapientiā: extollamus generositatem: cōprobemus equitatē. Et Augu. sup illud psal. Repleat̃ os meū laude vt cantē gloriā tuā. tota die magnitudinē tuā. sic ait: Quid est tota die. i. sine intermissione laudare deū: in prosperis quia cōsolaris: in aduersis qꝛ corrigeris. Quid est cātabo magnitudinē tuam: Quia anteq̄ essem fecisti: qꝛ cum essem salutem dedisti: cū peccassem ignouisti: cōuersum viuificasti: pseuerantē coronasti. Patꝫ igit̃ ꝙ ex diuersis gratijs debem⁹ diuersimode laudare deū. Sicut. n. sancti habebūt pfecte in patria differētias suas cōsonantes. i. ꝯsentientes nō dissonantes: sic ex diuersis vocibus nō aduersis fit cantus: vt patet. s. in glo. sup illo verbo psal. Laudate eū in chordis ꝛ organo. Quarto debemus laudare deū in organo spūaliter virtuali abilitate. Sicut. n. organū corpale etsi nō sp sonet: est tñ semp abile ad sonandū: sic homo qui ē spirituale organū dei etsi non semp laudet deū: est tñ semp aptus laudare deum. Est tñ q̄ntum ad hoc differētia inter illos qui sunt in patria: ꝛ illos qui sunt in via. qꝛ illi qui sunt in patria semp actualiter laudāt deū. vñ Aug. in libro cōfessionum sic ait: Uere felix esset qui possꝫ diuine laudi semp insistere. Et iterū Aug. de ciui. dei in fine sic ait: Ipse deus qui est oīa in oībus finis erit desideriorꝝ nostroꝝ: q̄ sine fine videbit̃: sine fastidio amabitur: sine fatigatōe laudabitur. Hoc munus: hic affect⁹ hic actus ꝓculdubio erit omnibus sicut vita eterna cōmunis est omnib⁹. vnde in psal. Beati qui habitant in domo tua dñe ꝛc. Illi vo qui sunt in via nō tenent̃ semper actualiter laudare deū: Qđ ꝓbo dupliciter. Primo rōne sic: Nullus tenetur ad impossibile. sed impossibile est mentē diu esse attentā ad laudē dei vl' ad aliquid aliud: qꝛ opꝫet alijs rebus occupari: g̊ ꝛc. Secundo probo hoc idē similitudine sic: Sicut se hꝫ in orōe ꝛ in alijs opibus meritorijs: puta in peregrinatōe vel elemosynarū largitione: sic se habet in dei laude. sed in orōne ꝛ elemosynarꝫ largitōe ꝛ pegrinatōe nō requirit̃ semp actualis attentio: qꝛ non opꝫet ꝙ ille qui elemosynā largit̃ vl' pegrinat̃ semp actualiter d̄ huiusmodi cogitat. Et similiter est de orōne ꝛ laude dei. Debet tñ oratio vel laus dei esse cōtinua q̄ntum ad tria. Primo q̄ntū ad affectum: qꝛ desiderium ꝛ orandi ꝛ laudandi deū debet in nobis esse cōtinuū sicut ꝛ habendi deū. Secundo q̄ntū ad effectū: puta cum aliquis ex susceptis beneficijs ꝓuocat̃ ad deum laudandū. Tertio q̄ntum ad tps statutū. s. ꝙ non p̄termittat quin tpibus statutis oret vel laudet deū. Hec beatus Tho. secunda secunde. q. lxxxiii. arti. xiiii. vtrum oratio debet esse diuturna: in cor. q. ꝛ in solu. iii. ꝛ. iiii. argu. Quarto debet laus esse cōtinua q̄ntum ad actum bonum. vñ sup illo verbo psal. Lingua mea meditabit̃ iusticiā tuā: tota die laudē tuam: Augustin⁹ in glo. sic ait: Tota die deū laudat qui omnia bene agit. ꝛ nō desinit laudare qui nō desinit bene agere. aut qui nō desinit ē iustus. Omnia ergo bene age ꝛ deum laudas tota die. q̄ eni male viuunt deū nō laudant: qm̄ etsi lingua p̄dicant vel laudant: cōscientia ꝛ vita mala blasphemant.

¶ Q͂r melius est esse laudabilē q̄ȝ laudari actu. CA.XIIII.

[A]D maiorē tñ euidentiā p̄cedētis capituli ē sciendū ꝙ melius ē esse laudabilē q̄ȝ laudari actu. Cuius rō est: qꝛ interdum laudat̃ malus ꝛ indignus fm illud psal. Laudatur peccator in desiderijs anime sue ꝛc. Ubi sciendū ꝙ aliquis duobus modis dicitur malus. Uno modo peccator dicitur mal⁹ quia peccat in seipsū. ꝛ propter hoc dicitur: Laudatur peccator in desiderijs anime sue. Alio modo peccator dicitur malus: quia peccat in proximū. ꝛ talis dicitur iniustus vel iniquus. ꝛ propter hoc subdit̃: Et iniqu⁹ benedicitur. Sed esse laudabilē non conuenit nisi bono. Cuius ratio est: quia illud est laudabile qđ est dignum laude. Sed dignū laude est solum bonū ꝛ nō malum: ergo ꝛc. Ratio autē quare solum bonum est laudabile est: quia bonū ordinē ad finem importat. maluꝫ autē non dicit ordinē: sꝫ ordinis priuationē. vñ phs li. i. rhetorice: ca. xii. sic ait: Et laudabile bonū. null⁹ n. non bonū laudat sꝫ vt dignū laude. Et qꝛ de⁹ nō solū ē bon⁹ sꝫ sūme bon⁹: iō lꝫ a nullo viatore sp actualr laudet̃: vt pꝫ ca. p̄cedēti p duas rōnes: ē tñ sp sūme laudari dign⁹ fm

in illud psal. Magnus dñs ⁊ laudabilis nimis ⁊ magnitudinis eius nõ est finis. In quib⁹ verbis ꝓpheta tãgit tria. s. entitatẽ inadequabilẽ ibi Magnus dñs. dignitatẽ inestimabilẽ: ibi Et laudabilis nimis. virtutẽ interminabilem ibi: Et magnitudinis eius nõ ẽ finis. Primo tangit entitatẽ inadequabilẽ: ibi Magnus dominus. Glo. s. in essentia: quasi dicat: Causa diuine laudis est magnitudo seu ꝑfectio sue eẽntie: cui nulla creatura adequari põt. qḋ tripliciter ꝓbo. Primo rõne sic: Omne ꝑticipans aliquid nõ põt adequare qḋ ẽ ꝑ essentiã suã. sed in omni creatura est ꝑticipatio ⁊ ꝑ cõsequẽs differẽtia esse ⁊ essentie q̃ duo in deo sunt idẽ: g̃ ⁊c. Si võ hãc rõnẽ aliter vis formare dicas sic: Qḋ est ens ꝑ ꝑticipatõem nõ põt eẽ ꝑmũ. q꞉ illud qḋ ꝑticipat aliqd ꝑsupponit illud qḋ ꝑticipat. deus aũt est ꝑmũ ens quo nihil ẽ prius. g̃ essentia dei ẽ suũ eẽ. Hãc aũt sublimẽ veritatẽ moyses a dño ẽ edoctus q̃ cũ a dño q̃reret Exo. iij. Si dixerint ad me filij israel: qḋ ẽ nomẽ eius: qḋ dicaꝫ eis: Rñdit dñs: ego sum q̃ sum. Sic dices filijs israel: q̃ est misit me ad vos. Hec b. Tho. ꝯ gẽti. li. j. ca. xxij. q̃ in deo idẽ est eẽ ⁊ eẽntia rõne vltima. ⁊ prima ꝑte sum. q. iij. arti. iiij. in cor. q. Scḋo q̃ nulla creatura possit diuine eẽntie adeq̃ri ꝓbo auctoritate. b. Aug. i li. de verbis dñi sic dicentis. Nulla rõ patit̃ vt factori suo factura equet̃ vel opus opifici cõpet̃. Sꝫ deus est omniũ ꝑma cã: g̃ ⁊c. Tertio h̃ idẽ ꝓbo auctoritate psal. Ego cognoui vel fide vel naturali rõne q̃ magnus ẽ dñs. s. in essentia potentia: scientia: in bonitatis eminẽtia. s. q꞉ summe bon⁹ ⁊ deus noster ꝑ omnibus dijs. Glosa. i. sup omnes deos qui sunt in celo ⁊ in terra: q꞉ eos fecit. Et iterum in psal. Quis deus magnus sicut deus noster. Et iterũ. Nõ ẽ similis tui in dijs dñe. Secũdo tangit dignitatẽ inestimabilẽ: ibi Et laudabilis nimis vel valde. Glo. hoc vno verbo dedit cogitare q̃ ei⁹ dignitas vel bonitas nõ potest capi. ⁊ ideo nũq̃ cesses a dei laudib⁹. vñ Greg. li. xx. moral. sic ait: Pene oẽ qḋ de deo dr̃ iam indignũ ẽ quo potuit dici. nã cui⁹ laudi nõ sufficit obstupescẽs ꝯscientia: qñ vel quõ sufficiet loquẽs lingua: Rõ huius ẽ: q꞉ cũ eius essentia vel bonitas sit infinita: vt infra patebit: est incõꝑhẽsibilis ⁊ ineffabilis. Et ideo dr̃ Eccl. xliij. Maior ẽ omĩ laude. Glo. hũana vel angelica. vñ debet̃ ei reuerẽtia ⁊ honor latrie. vt dicit b. Tho. scḋa scḋe. q. lxxxi. ar. j. vtrũ de⁹ sit ore laudãdus: in so. j. ar. Re. s. honor q̃ debet̃ deo. iiij. ca. ⁊ in psal. Quis loquet̃ potẽtias dñi: ⁊ auditas faciet oẽs laudes ei⁹. Glo. q̃si dicat: Quis sufficiat loq̃ opa q̃ deus potẽter opat̃ ⁊ quis est qui faciat vt audiãt̃ ab alijs oĩa in qb⁹ ẽ laudãdus deus. q. d. null⁹. Sꝫ forte q̃ris: vtꝝ infideles ⁊ pctõres laudent deũ. Rñdeo ⁊ dico q̃ etsi deus ẽ laudabil̃: nõ tñ speciosa laus in ore pctõris: vt dr̃ Eccl. Tertio tangit virtutẽ interminabilẽ: ibi Et magnitudis eius nõ ẽ finis. Glo. q꞉ incõꝑhẽsibilis ẽ cogitatõe vl̃ loco: ⁊ q꞉ nõ ẽ finis magnitudinis eius. i. virtutis eius: ideo põt nullus laudẽ eius finire. Qꝫ aũt de⁹ sit infinite v̄tutis ꝓbo triplici rõe. Prima ẽ tal̃: virt⁹ ꝓducit effectũ aliquẽ ꝑsupposita potẽtia materie: sꝫ v̄tus dei nullã materiã ꝑsupponit sꝫ ex nihilo ꝓducit: g̃ est infinita. Scḋa rõ ẽ talis: Virt⁹ finita agit in tpe g̃ agẽs i nõ tpe. i. in instãti q̃lis ẽ v̄tus dei ẽ infinita. Tertia rõ ẽ talis: Effect⁹ vltra suã cãm extẽdi nõ põt: sed intellect⁹ nr̃ ⁊ effectus dei. nõ g̃ intellect⁹ nr̃ põt cogitare aliq̃d mai⁹ deo. Si igit̃ itellect⁹ nr̃ oĩ finito põt a deo mai⁹ cogitare cũ possit cogitare deũ eẽ: relinq̃tur eẽ deũ infinitũ. Hec. b. Tho. ꝯ gẽti. li. j. ca. xliij. q̃ de⁹ ẽ infinit⁹. vñ cassiodor⁹ sup illud psal. Magn⁹ dñs ⁊ laudabilis nimis ⁊c. sic ait: De⁹ ẽ virt⁹ inexplicabil̃: pietas incõꝑhẽsibilis: sapiẽtia ineffabil̃. Cui⁹ vera diffinitio ẽ finẽ i suis laudib⁹ nõ habere.

## ¶ Qz debemus laudare deum in cymbalis spũaliter. CA. XV.

Octauo ⁊ vltio debem⁹ spũaliter deũ laudare in cymbalis bñ sonãtib⁹: vt dr̃ in psal. Laudate eũ in cymbalis ⁊c. Ubi nota q̃ cymbalũ ad lr̃am ẽ instrm musicũ. vñ glo. in fine psal. dicit: Cymbala bñ tinnitia. i. acute sonãtia sunt ex ꝑmixtis metallis. s. ex ere ⁊ stanno ꝑtissime fiale q̃ acutũ reddũt sonum ⁊ armoniã faciũt. Itẽ Isido. li. iij. etymo. sic ait: Cymbala accutabula. i. instrumẽta sonabilia sunt q̃ ꝑcussa inuicẽ se tãgũt ⁊ faciũt sonũ. Ex quoꝝ dictis pꝫ q̃ cymbala ad lr̃am tres ꝓprietates hñt. prima ẽ: q̃ cymbala sp sunt ꝯcubinata. Scḋa ẽ: q꞉ sunt se tãgẽtia. tertia ẽ q꞉ adinuicẽ ꝑcussa sunt erea ⁊ bñ sonãtia. Spũaliter aũt quo ad sensũ moralẽ: prima ꝓprietas cymbaloꝝ ẽ. q꞉ cymbala sp sunt cõcubinata ⁊ signãt duo testamẽta. s. vetus ⁊ nouũ q̃ cõspexit ezechiel cũ vidit q̃si rotã in medio rote: prime capi. vel ꝑ duo cymbala dilectio dei ⁊ ꝓximi designat̃. Scḋa ꝓprietas ẽ q꞉ cymbala sunt se tãgẽtia ⁊ signãt labia nr̃a q̃ ꝑcussa adinuicẽ suauẽ hũane vocis armoniã reddũt: vt dicit glo. sup illo verbo. j. Parali. xv. Dixit quoq̃ dauid principib⁹ leuitaꝝ vt ꝯstituerẽt de fratrib⁹ suis cãtores i organis musicoꝝ ⁊ cymbalis: vt resonaret in excelsis sonitus letitie. Tercia ꝓprietas: quia cymbola sunt erea ⁊ ideo bñ sonãtia: ⁊ signãt illos qui se inuicẽ honorantes dãt laudẽ deo. vñ glo. Laudate eũ in cymbalis ⁊c. i. in his qui se inuicẽ monẽtes ⁊ honorantes suauẽ sonũ reddunt: q꞉ ex hoc laudant ⁊ delectant deũ. Ubi nota hic duo genera cymbaloꝝ. s. cymbalũ bñ sonans ⁊ cymbalũ iubilatõis. Cymbalũ bene sonans dicit̃ ꝑdicator ꝑ ꝑdicatõem in ore solũ absq̃ charitate. sed hoc non sufficit: imo est valde ꝑiculosũ. vt. dr̃. j. ad Corinth. xiij. Si linguis hominũ loquar ⁊ angeloꝝ charitatẽ aũt nõ habeã fact⁹ sum velut es sonãs aut cymbalũ tinnẽs. Oẽs aũt isti male vite ⁊ ꝑdicatõis sonore: sunt es ⁊ stannũ ex quib⁹ duobus vt ꝑdixi fit cymbalũ ⁊ cãpana. Et ẽ apta cõpatõis similitudo q̃tũ ad duo. Primo q꞉ sicut cãpana ⁊ cymbalũ nõ sonant motu ꝓprio sed impulsu alieno: sic loq̃ns linguis ⁊ absq̃ charitate ꝑdicãs ꝑ se nescit q̃d loquat̃: sed virtute spũs ꝓfert ea q̃bus audiẽtes mulceat. Secundo q꞉ sicut cymbalũ etsi alijs seruiat in hoc q̃ alios mulceat ⁊ delectet ⁊ attrahat: se nĩ cõsumit: sic qui absq̃ charitate ꝑdicat: ꝓfert ea que alijs sunt vtilia ⁊ eos mulcet: sed sibi nõ valẽt ad vitã eternã. Hec Ambro. i glo. ibidẽ. Et ideo talibus ꝑdicatoribus dicentibus xp̄o: Nõne in noĩe tuo ꝓphetauimus ⁊c. rñdebit̃ a dño Math. xxv. nescio vos. Scḋm genus cymbaloꝝ sunt cymbala iubilatõis. Ubi nota sm̃ Hug. q̃ iubilus ẽ tantũ gaudiũ qḋ verbis explicari nõ põt: qḋ intus cõceptũ vox extra testetur: q꞉ nõ põt penitus retineri. Jubilatio võ ẽ qñ ineffabile gaudiũ mẽte cõcipit̃ qḋ nec abscõdi possit nec sermonib⁹ apiri: ⁊ tñ quibusdã motib⁹ ꝓmit̃ q̃tus nullis ꝓprietatib⁹ exprimat̃. Hec Hugu. ⁊ Papias. In iubilatõe. n. charitas intelligit̃ tãq̃ effect⁹ ex sua cã. Est. n. iubilatio charitatis effectus. qḋ pꝫ: q꞉ nemo charitateꝫ nõ hñs ꝓprie dr̃ iubilare. vñ cymbalum iubilatõis dr̃ ꝑdicator ⁊ laudator dei ꝑ charitatẽ in corde ⁊ exemplũ in ope. plus. n. ꝑdicãt opa q̃ verba sm̃ beatũ Greg.

## ¶ Qz beati in patria funguntur oĩbus musicis instrumẽtis in quib⁹ dauid inuitat nos ad deũ sine fine laudãdũ. CA. XVI.

Et q꞉ sancti sunt in omnib⁹ instrumentis musicis significati: ideo hec omnia instrumenta non per proprietates sed per similitudines referunt̃ ad dei laudem in sanctis eius: vt dicit

l glosa in fine psalterij sup illuz versum: Laudate dñm in sanctis eius. vñ postq̄ inuitauit ad laudē dei in musicis instrumentis. i. in sanctis nō glorificatis qui sunt in via: hic multomagis inuitat ad laudē dei instrumentis musicis. i. sanctis glorificatis qui in patria deū sine fine laudabūt. Hoc aūt facit duplici rōne. Prima ē: q2 sicut deus ꝑ opibus iusticie sue in ꝑpetuū laudabit: ita etiā multomagis ꝑ opibus misericordie. Secunda rō est. q2 in patria ꝓpria gaudia singulorꝫ erunt cōmunia omniū. Et ideo sequit ꝙ sancti laudabunt deuꝫ ꝑ beatitudine aliorꝫ: sic etiā ꝑ ꝓpria beatitudine. Inuitans ergo psal. ad laudandū deum ꝑ gloria sanctorꝫ qui sunt in patria: Primo inuitat ad laudādū deuꝫ ꝑ gloria collata beate virgini dicens: Laudate eum in firmamēto celi. i. in beata virgine. Ipsa. n. dicit firmamētū celi ⁊ virtus dei: eo ꝙ cadentibus alijs de fide dñice passionis ipa sola ꝑstitit in fide firma: ⁊ merito. induta. n. erat virtute ex alto: sm ꝙ angelus dixit ei Luc. j. Secundo inuitat ad laudandū deū ꝑ gloria collata ipis beatis angelis dicens: Laudate euꝫ in virtutibus eius. ⁊ hoc ē dignū ꝙ hoīes laudent deū ꝑ gloria angelorꝫ: q2 ipsi angeli sꝑ laudant deū ꝑ salute hoīm electorꝫ. Tercio inuitat ad laudandū deū ꝑ gloria collata ipis patriarchis dicēs: Laudate eū sm multitudinē magnitudinis eius. i. in beatis patriarchis in quibus relucet multitudo magnitudinis bonitatis diuine. Ipsi. n. patriarche fuerūt primi fideles ⁊ fidei fundatores: ⁊ ad ipos facta ē ꝑmissio de xpo. Quarto inuitat ad laudandū deū ꝑ gloria collata ipis ꝓphetis ⁊ aplis dicens: Laudate eū in sono tube. Nam apostoli ꝑ tubas designant: Nume. x. Fac tibi duas tubas argenteas: q2 apli tubis p̄dicatōis sonuerunt ꝑ totū mūdum: psal. In oēm terrā exiuit sonus eorꝫ. Quinto inuitat ad laudandū deū ꝑ gloria collata ipis euāgelistis dicens: Laudate eum in psalterio et cithara. In psalterio eni designat doctrina euangelica seu moralis: in cithara vo innocentia vel cōtinentia virginalis. Sexto inuitat nos ad laudandū deū ꝑ gloria collata ipis martyribus dicens: Laudate eum in tympano. ꝑ tympanū. n. extensuꝫ designant martyres. Septimo inuitat ad laudādum deū ꝑ gloria collata sacris ⁊ beatis virginibus dicens: Laudate eū in choro. Quare aūt hoc faciat require. s̄. capi. xi. Octauo inuitat ad laudandū deū ꝑ gloria collata ipis beatis cōtinentibus vel cōfessoribus dicēs Laudate eum in cordis. Re. rōnem huius. s̄. c. xij. Nono inuitat ad laudandū deū ꝑ gloria collata ipis doctoribus dicens: Laudate eū in organo. Nam doctores recte organa dicuntur. Cuius rō est: q2 sicut ex organo diuersi soni emittunt a qua tñ diuersitate armonia seu cōsonantia nō impedit sed pulcrior redditur: sic a doctoribus multe sententie veteris ⁊ noui testamenti ꝓferunt cōcordiā facientes. Et sicut in organo sunt diuerse fistule nō vt singule ꝑ se sonent: sed vt diuersitate ꝯcordissima ꝯsonent: ita in patria habebunt sancti differentias suas consonantes nō dissonantes. i. cōsentientes: sicut ⁊ diuersis vocibus sed non aduersis. i. ꝯtrarijs fit cantus. Hec glo. ibidē. Decimo inuitat ad laudandū deuꝫ pro gloria collata ipis p̄dicatoribus dicens: Laudate eum in cymbalis bene sonantibus laudate euꝫ in cymbalis iubilatōis. Ubi nota ꝙ cymbalū tinniēs siue non bene sonans: est p̄dicator qui nō opatur sm ꝙ p̄dicat. Cuius rō est: q2 talis sine charitate est. Cymbalū aūt iubilatōis est p̄dicator qui ē in charitate: ⁊ ideo opatur qđ p̄dicat. Iubilatio. n. est ineffabilis laus dei: que nō nisi ab aīa ꝑficisci: vt dicit glo. ibidē. ⁊ ideo cōcludit ibidē dicēs

o Omnis spūs laudet dñm: In quo verbo ostēditur ꝙ sancti qui sunt in patria laudant quattuor modis deū. s. generaliter quia omnis: mentaliter q2 spūs: actualiter q2 laudet: rōnabiliter vel sublimiter q2 dñm. Ubi nota ꝙ triplex est vox. s. penitentie: iusticie: vite eterne. Prima vox. s. penitentie est ista: Miserere mei deus. Secunda vox. s. iusticie est ista: Misericordiam ⁊ iudiciuꝫ cantabo tibi domine. Tercia vox. s. vite eterne est ista: Omnis spūs laudet dñm. Hec in glo. sup illo verbo: Omnis spiritus ⁊c.

¶ Assignat in cōi diffinitio legis. CA. I.

Ex. Circa legeꝫ in cōi quattuor sunt cōsideranda. s. diffinitionis congruitas: distinctōis varietas: cōditionis ꝓprietas: ⁊ ꝑfectiōis sublimitas. Primo circa legem in cōmuni considerāda est diffinitiōis ꝯgruitas vel integritas. Nam diffinitio legis in ꝯmuni ex quattuor colligi potest. s. ꝙ lex est quedam ordinatio rōnis ad bonū cōmune ab eo qui curam cōitatis habet ꝑmulgata: vt dicit et ꝯcludit. b. Tho. prima secūde. q. xc. arti. iiij. vtrū ꝑmulgatio sit de rōne legis: in cor. q. in fine. Ex qb9 ptꝫ ꝙ lex in cōi accepta in sua diffinitiōe includit q̄ttuor. Primū ē ꝙ lex ē q̄dā rōis practice ordīatio. Scđm ē ꝙ lex ē cōis boni intētio. Terciū ē ꝙ lex ē ppli vł ꝑncipis ꝯstitutio Quartū ē ꝙ de rōne legis ē ꝑmulgatio. Primo dico ꝙ lex ē quedā rōnis practice ad actōes ordīatio. Qđ q̄druplicter ꝓbo. s. ex legis interꝑtatōe: diffinitiōe: operatione: auctoritate. i. prudētis assertiōe. Primo hoc ꝓbo ex legis interꝑtatōe sic: Lex. n. dicit a legēdo q2 scripta est: vt dicit Isido. li. v. etymol. vł đr a ligādo sicut iuriste ponunt cōiter eo ꝙ lex ꝑceptis affirmatiuis obligat ad agēdū: ⁊ p̄ceptis negatiuis retrahit ab agēdo. vel lex đr ab eligēdo vt dicit Aug. in q̄sti. noui ⁊ veteris testamēti. Sed hi tres actus sunt actus rōnis g̊ ⁊c. Scđo hoc idē ꝓbo ex legis diffinitōe vł rōne sic: Lex ē q̄dā mēsura vel regula hūanorꝫ actuū directiua. sed prima regula directiua actuū hūanorꝫ ē rō: g̊ ⁊c. Tercio hͦ idē ꝓbo ex legis opatōe sic: Quattuor actus lex hꝫ efficere vt dicit Isi. li. v. etymol. ⁊ infra clare patebit. s. p̄cipe: ꝓhibere: ꝑmittere: punire. sꝫ hi oēs sunt act9 rōnis: g̊ ⁊c. Quarto hoc idē ꝓbo prudētis assertōe: nā iurispitus dicit: ꝙ placitū principis legis vigorē hꝫ. Ubi nota ꝙ rō hꝫ virtutē mouēdi a volūtate qđ ptꝫ: q2 ex hoc ꝙ aliq̄s vult finē: rō impat de his q̄ sunt ad finē. Ad hoc ergo ꝙ lex vigorē habeat optet ꝙ sit rōne aliqua regulata. ⁊ hoc mͦ intelligit ꝙ volūtas principis hꝫ vigorē legis q2 ē rōne regulata: alioq̄n volūtas principis nō regulata rōe magis esset iniq̄tas q̄ꝫ lex. Hec. b. Tho. pma scđe. q. xc. arti. j. vtrū lex sit aliq̄d rōnis argu. ꝫ: ⁊ in cor. q. ⁊ in solu. j. ⁊ iij. argu.

¶ Quod lex ordinat ad bonum cōe tanq̄ꝫ ad finem. CA. II.

Secundo dico ꝙ đ rōne legis est boni cōmunis intentio vel ordinatio. nā lex ad bonū cōe omniū tanq̄ꝫ ad finē spē ordinata: qđ tripliciter ꝓbo. s. auctoritate: rōne: ⁊ silitudine. Primo auctoritate Isido. li. v. etymol. c. xxi. q̄les debeāt fieri leges dicētis: Lex nullo priuato cōmodo sed ꝑ cōi vtilitate ciuiū ꝯꝫ eē cōscripta. Scđo ꝓbo hoc idē rōne sic: Ultimus finis humane vite ē felicitas seu beatitudo cui9 legalia iusta dicimus factiua ⁊ ꝯseruatiua: vt ponit phs. v. ethi. sed vltim9 finis ē bonū cōe: nō quidē cōitate generis vel speciei: sed cōitate cause finalis: sm ꝙ bonū cōe đr finis cōis: g̊ ⁊c. Tercio hoc idem probo ⁊ cōfirmo similitudine tali: Sicut se hꝫ ps ad totū: ita vn9 homo ad felicitatē. sed ps ordinat ad totū sicut impfectū ad ꝑfectū. g̊ a. sili cū vnus

bomo sit pars cōmunitatis perfecte q̄ est felicitas siue beatitudo vt patet: necesse est q̄ lex ꝓprie respiciat ordinem ad felicitatē cōem tanq̄ ad bonū ꝑfectum. Et ideo quodcūq̄ aliud ꝑceptum a bono ꝑticulari factū nō habet rōnem legis nisi ſm ordinē ad bonū cōmune. Hec bea. Tho. prima secunde. q. xc. arti. ij. vtrū lex ordinet ad bonū cōe. argu. cōtra: in cor. q. ⁊ in solu. p totū.

¶ Qr lex dz instituti a mltitudie vel a pncipe. CA. III.

Tercio dico q̄ de rōne legis ē ꝑpli vel principis cōstitutio. oportet. n. q̄ lex sit edita vel cōdita a ꝑsona cōmuni. s. vel a multitudine vel a principe qui totius multitudinis curā gerit. qd̄ tripliciter ꝓbo. s. auctoritate ratiōe: intentione. Primo auctoritate Ysido. li. v. etymolo. ca. x. quid sit lex: sic legē diffiniens: Lex est cōstitutio populi quo maiores natu cum plebibus aliquid sanxerunt. Secundo hoc idem ꝓbo rōne sic. Lex ꝓprie ⁊ principalr ordinat ad bonū cōmune: vt ptz. c. īmediate ꝑcedēti. Ordiare aūt legē ad bonū cōmune vel est totius cōitatis vl' est alicuius principis curā totius cōitatis gerentis. Tercio hoc idem ꝓbo ex legislatoris intentione sic: Intentio legislatoris ē vt homines ad virtutes inducat ⁊ a vitijs retrahat. ꝑsona autē priuata pōt sua monitōe ad hoc mouere ⁊ inducere bene dispositos. Sed efficaciter inducere. s. p vim coactiuam ꝑteruos ⁊ male dispositos metu pene: non pōt nisi vel multitudo vel ꝑsona publica ad quas ꝑtinet penas infligere. Hec b. Tho. prima secunde. q. xc. arti. iij. vtrum rō cuiuslibet sit factiua legis: argu. cōtra in cor. q. ⁊ in solu. ij. argu.

¶ Qr lex dz ꝓmulgari ad hoc q̄ vim habeat obligandi. CA. IIII.

Quarto dico q̄ de rōne legis ē ꝓmulgatio. oportz enī q̄ lex ꝓmulget. quod tripliciter ꝓbo. s. auctoritate rōne: inductōe. Primo auctoritate. dicit. n. in decretis dist. iiij. Facte sunt leges: instituuntur cū ꝓmulgant. Secundo hoc idē probo rōne sic. Ad hoc q̄ lex obliget: opꝫ q̄ in alioꝝ noticiā deducat. sed hoc fit ex ipa ꝓmulgatōe: ergo ⁊c. Tercio hoc idē ꝓbo inductione vel p locū a sufficienti diuisione sic. Lex. n. fit duplex lex. s. interior ⁊ exterior: vt lex indita ⁊ scripta de q̄bus patebit infra quelibet lex diuersimode ꝓmulgat. qd̄ patet. qr lex indita. s. lex nature ꝓmulgat a deo ſm q̄ deus eam mētibus hominū inseruit naturaliter cognoscendā. lex exterior. s. lex humana ꝓmulgatur quo ad ꝑsens verbo sed in futurū scripto. vnde legis ꝓmulgatio que fit verbo in futurū extenditur p firmitatē scripture que quodāmō semꝑ legem ꝓmulgat. vñ Ysido. li. v. etymologia. dicit q̄ lex a legendo vocata est qr scripta est. Hec bea. Tho. prima secunde. q. xc. arti. iiij. vtrū de rōne legis sit ꝓmulgatio. argu. ij. in cor. q. ⁊ in solu. argu.

¶ Qr lex eterna diffinit seu describit a sanctis tribus modis. CA. V.

Secundo principaliter circa legē cōsiderāda est diffinitionis varietas. Nam lex in generali est triplex. s. lex eterna vel increata. lex indita vel interna. lex imposita vel superaddita vt lex scripta. s. lex humana vl' diuina: ⁊ lex mosaica vel euangelica. Prima. n. lex est eterna vel increata. ⁊ hec lex diffinitur tribus modis. duob⁹ a beato Tho. ⁊ vno modo a beato Aug. Primo mō diffinitur sic: Lex eterna est eternus diuine sapientie conceptus. ſm q̄ ordinat ad gubernatōem rerū ab ipso precognitarū. vt diffinit bea. Tho. prima secunde. q. xcj. arti. j. vtrum sit aliqua lex eterna in solu. j. argu. Rō aūt quare eternus cōceptus dicit lex eterna: qr deus nihil concipit ex tpe sed habet eternū conceptum: ibidem in cor. q.

Secūdo modo diffinit a beato Tho. sic: Lex eterna est ratio diuine sapiētie ſm q̄ ē directiua omniū actuū ⁊ motionū. Rō aūt vtriusq̄ diffinitiōis est. qr sicut in quolibet artifice ꝑexistit ratio fiendaꝝ rerū p artem que rō vocatur ars ⁊ exemplar artificiatoꝝ: ita in quolibet gubernante preexistit rō gubernatōis actuū subditoꝝ que ratio obtinet rōnem legis: seruatis quatuor cōditionib⁹ legis in quattuor alijs supradictis. deus aūt p suam sapientiam ē est cōditor vniuersaꝝ naturaꝝ ⁊ gubernator earum. ⁊ ideo sicut rō diuine sapientie inquantū est cōditor omniū habet rōnem artis vel exemplaris vel idee ita ratio diuine sapientie inquātū est gubernator ⁊ motor omniū ad fine debitum. habet rōnem legis eterne. Et ideo merito beatus Thomas legem eternaz ꝑdictis trib⁹ modis diffinit prima secunde. q. xcij. arti. j. quid ē lex eterna in cor. q. Tercio mō lex eterna diffinit a beato Augustino in libro de libero arbitrio sic: Lex eterna est summa rō cui sp obtpandū est: ꝓpter quā mali miseriā ⁊ boni bonā vitā merent; ꝓpter quā illa q̄ tpalis est fert recteq̄ mutat. que diffinitio cōuenit legi eterne p cōpatōem ad creaturā rōnalē. Ordinat aūt creatura rōnalis ad deū: ad se: ⁊ ad ꝓximū. Primo. n. inquantū lex eterna est principiū creature rōnalis ad deū p subiectionem ⁊ obedientiā dicit vl' diffinit sic: Lex eterna ē cui semp obtemparandū est: ad ostendendū q̄ nos debem⁹ bonitatem nr̄am ɔformare voluntati diuine: vt patz infra Pr nr̄. c. Fiat volūtas tua. ⁊ infra Volūtas. Secūdo inquantū lex eterna est principiū ordinis creature rōnalis ad se: dicit Lex eterna est p quā mali malā ⁊ boni bonā vitā merent. Ubi nota q̄ meritū appellat duob⁹ modis. vno mō act⁹ dign⁹ beatitudīe vel miseria. bon⁹ vel mal⁹ actus. Alio mō dicit meritū ordo actus ad ꝓmiū: siue sit beatitudo siue sit pena. Tercio inquātū lex eterna est pricipiū creature rōnalis ad ꝓximū lex eterna sic diffinit: Lex eterna ē p quā lex q̄ tpalis ē recte fert. recteq̄ mutat. Hec Alex. iij. pte sum. q. iij. arti. iij. vtꝝ lex cōueniēter diffiniat ab Aug in cor. q. vel de tercia diffinitiōe legis eterne que datur Augustino. Sed forte queres cur ꝑsone diuīe appropietur lex eterna: Rn̄deo ⁊ dico q̄ ad quālibet legē cōcurrunt tria. s. auctoritas: bonitas ⁊ veritas. ⁊ hec tria que cōcurrunt ad hoc q̄ sit lex. s. principiū legis: forma legis: finis legis: Primo ergo ratiōe principij debetur legi auctoritas: qr nō pōt eē principium legis nisi habens auctoritatē: vt patet. s. in ca. Secūdo rōne forme legis debetur legi veritas: qr lex nunq̄ fert sine rōne recta. Tercio rōe finis legis debet legi bonitas: quia lex non ordinat nisi ad bonū. Si ergo respiciamus in lege eterna auctoritatē: sic appropriat ꝑsone patris: ⁊ hoc rōne ptātis. Si aūt respiciam⁹ in lege eterna veritatē: sic appropriat ſm rōnem formalē sapientie ⁊ ita ꝑsone filij. Si vō respiciamus in lege eterna bonitatez que debet legi rōne finis. sic lex appropriat spiritui sancto. Hec Alex. xbi. s. arti. iij. vtrū ſm rōnē lex eterna debeat ꝑsonis diuinis: in cor. q.

¶ In quo ostēditur virtus legis diuine. CA. VI.

Ad maiorē tn̄ euidētiā ꝑdictoꝝ circa legē eternā nota tria. s. q̄ p legē eternū oia dirigunt: a lege eterna omnia deriuant: legi eterne oia subijciūtur. Primo dico q̄ p legem eternā oia in finem debitū dirigunt vt ptz ca. ꝑcedēti ex diffinitiōe legis eterne. Scdō dico q̄ a lege eterna ois lex deriuat. qd̄ sic ptz: Omnis alia lex ab eterna: vel ē lex natural: vl' lex humana tpalis: vl' lex fomitis. Prima lex. s. naturalis a lege eterna deriuat: eo q̄ lex naturalis est quedā pticipatio etne legis: vt patebit infra d lege naturali. Scda lex scz ois lex hūana vel tēpalis a lege eterna deriuat: ⁊ hoc

inquantū est ſm rōnem rectam. inquantū vo recedit a rōne dicitur lex iniqua. ⁊ ſic non habet rōnem legis ſed magis cuiuſdam violentie. Tercia lex. ſ. lex fomitis vel carnis a lege eterna deriuatᷣ: ⁊ hoc inquantū eſt pena cōſequens iuſticiā diuinam. inquantū vo lex fomitis vel carnis ad peccatū inclinat: ſic ꝯtrariatᷣ legi dei ⁊ nō habet rōnem legis. Hec. b. Tho. prima ſecunde. q. xciij. ar. iij. vtrū oīs lex deriuetᷣ a lege eterna· in cor. ſo. iuxta finem. ⁊ in ſolu. i. ⁊ ij. argu. Tercio dico ꝙ legi eterne omnia ſubijciuntᷣ. qḋ dupliciter probo. Primo de oībꝰ ī generali tali rōe: Sicut. n. omne illud qḋ eſt bonū in creatura: ⁊ omne verū in creatura eſt tractū ⁊ deriuatū a bonitate ⁊ veritate eterna vel a lege eterna: ita omne id qḋ eſt iuſtū ⁊ legitimū in creatura eſt tractū ⁊ deriuatū a lege eterna. nō aūt qḋ illegitimū ⁊ iniuſtū. Secūdo hoc idē ꝓbo de ſingulis in ſpāli ſic: Primo. n. creature irrōnales eterne legi ſubijciuntᷣ: inquantū ſequuntᷣ ſine iudicio. ſ. rōnis vel ſenſus id qḋ ē eis impſſum a deo Scḋo creature rōnales legi eterne ſubijciuntᷣ ꝑ noticiā vel intellectū diuini ꝑcepti: eo ꝙ eis datū eſt intelligere qḋ debeat agere ⁊ quid cauere. Tertio mali ſubijciuntᷣ impfecte legi eterne. ſ. neceſſitate coactionis inquātū ſubijciuntᷣ nō eius ꝑceptiōi ſed puniti ōi. ſ. inquātū mali puniuntur: qḋ lex eterna dictat ⁊ impat. Quarto boni ſubijciuntᷣ legi eterne pfecte. ſ. in coactiōe punitiōis: ſed voluntate obſecutiōis. ſ. voluntate obediendi deo amore nō timore. Quinto beati ⁊ dānati ſubijciuntᷣ legi eterne. Cuius rō eſt: qꝛ ſicut corpus graue grauitate mouetᷣ ad locū ita eadē grauitate qeſcit ī loco. A ſimili: Sicut boni ꝑ legē eternā merentᷣ beatitudinē ⁊ mali miſeriā: ita ꝑ eādē beati ⁊ dānati in beatitudie et miſeria ꝯſeruantᷣ. Hec. b. Tho. prima ſcḋe. q. xciij. ar. vj. vtrū oēs res hūane ſubijciātᷣ legi eīne ſm. b. Aug. ꝗ patet ca. ꝑcedēti

Quid ſit lex naturalis. CA. VII.

Secundo dico ꝙ pꝰ legē eternā de q̄. ſ. ptꝫ: eſt lex mēti rōnali indita vł inſerta. ſ. lex naturalis. Qꝛ aūt ſit lex naturalis ptꝫ ſup illud aplī ad Ro. ij. Cū gētes q̄ legē nō hñt: naturaliter ea q̄ legi ſunt faciūt ⁊c. oñdit glo. dicens: Etſi nō hñt legē ſcriptā hñt tñ legē naturalē. q̄ quiſqꝫ intelligit ⁊ ſibi cōſcius ē: ⁊ qḋ bonū ⁊ quid ſit malum. Et iterū multis querētibus ⁊ dicētibus: Quis oñdit nobis bona: Rñdit pſ. dicēs: Signatū ē ſup nos lumē vultus tui dñe. Qḋ verbū exponitur quatuor modis. Primo ſm glo. Aug. ibidē q̄ dicit: Qḋ lumē vultꝰ tui dñe rō ē nr̄a. ⁊ ē iſtud lumē ſignatū ſup nos. i. in ſupma pte aīe. hoc ē in mētetᷣ intellectu expſſum. qḋ lumē ideo dicitᷣ lumē vultꝰ: qꝛ ꝑ illud. ſ. ꝑ rōnē videtᷣ deꝰ. Scḋo exponitᷣ etiā ꝑ Aug. in glo. ibidē q̄ dicit: ꝙ lumē vultus dei ē grā iuſtificatiōis q̄ aīa reformetᷣ ex merito: qꝛ ꝑ pctm̄ hoīs rō ē deformata. ſed ꝑ xp̄i grām repata. grā ḡ qua imago creata renouatᷣ lumē vultus dicitᷣ. Tercio mō etiā exponitᷣ ꝑ Aug. in glo. ibidē q̄ dicit: ꝙ lumē vultꝰ dicitᷣ crux xp̄i q̄ ꝑ nobis impreſſa ē ⁊ interius. ſ. in fronte mētis ⁊ in frōte corpis in ſignū regis nr̄i qḋ ꝓbat ꝑ exemplū dicēs: Qꝛ ſicut numerus. i. denarius impatoris imaginē portat: ita fideles ſigna celeſtis principis imprimuntᷣ. Et dicitᷣ crux lumē eſſe verū vultus: qꝛ in talibꝰ irradiat deꝰ. Hec oīa bea. Aug. in glo. ibidē. Quarto mō exponitᷣ ſic: Lumē vultus qḋ ē lex naturalis ē lumē naturalis cognitōis boni ⁊ mali qḋ ē ſignatū ſup nos: qꝛ mēti rōnalis creature impſſū: ⁊ a lege eterna deriuatū. vñ lex naturalis eſt impſſio ⁊ ꝑticipatio diuini luminis a creatura rōnali: ſcꝫ lumē naturalis cognitōis boni ⁊ mali vt dictū eſt. ⁊ hoc mō exponit. b. Tho. prima ſcḋe. q. xci. arti. ij. vtrū in nobis ſit aliq̄ naturalis lex: arg. ꝫ. ⁊ in cor. ſo. Ubi nota ꝙ oīa alia ꝑcepta legis ſunt de lege nature: q̄ rō naturalis appꝑhendit vt bona et ꝑ cōſequēs faciēda: ⁊ eoꝝ cōtraria vt mala: ⁊ tō vitāda. Scḋm ergo ordinē inclinationū naturaliū ē ordo ꝑceptoꝝ legis nature. ineſt. n. inclinatio hominū ad bonū ſm naturā quattuoꝛ modis: ſm ꝙ natura pōt accipi quadrupliciter. Primo inclinatur homo ad bonū ſm naturā in qua cōicat cū omnibꝰ ſubſtātijs: put quelibet ſubſtātia vel natura appetit conſeruatōem ſui eſſe. ⁊ ſm hoc de lege nature vel de legis nature ꝑcepto eſt vite ꝓprie cōſeruatio: ⁊ cōtrarij impeditio. Secundo hō inclinatᷣ ad bonū faciendū ⁊ ad malū vitandū ſm naturā ſpālē in qua cōicat cū ceteris aīalibus: ⁊ ſm hoc de ꝑcepto legis nature ē maris ⁊ femīe ꝯiūctio: ꝓlis educatio: ⁊ ſilia. Tertio hō inclinatᷣ ad bonum imitādū: ⁊ ad malū vitandū ſm naturā ꝓpriā rōnis q̄ eſt ſibi ꝓpria. ⁊ ſic de ꝑcepto legis nature ſunt hec ſcꝫ de deo vera cognitio: ignorantie vitatio: cū alio conuerſatio: nullꝰ offenſio: ⁊ ſimilia. Hec. b. Tho. prima ſecūde. q. xciiij. arti. ij. vtrū lex naturalis cōtineat plura ꝑcepta vel vnū ſolū in cor. ſolu. Quarto ō ꝑcepto legis nature ſm naturā que ē hominū ꝓpria. ſ. ſm naturā rōnis eſt boni virtuoſa opatio. ſ. ꝙ homo opetur ſm virtutē. Cuius rō ē qꝛ cū vnūquodqꝫ inclinetᷣ ad opatiōem ſibi ꝯuenientē ſm ſuā formā ſicut ignis ad calefaciendū. et anima rōnalis ſit ꝓpria forma hoīs: ſequitᷣ ꝙ homo naturaliter inclinetᷣ ad hoc ꝙ agat ſm rōnē. ⁊ hoc ē agere ſm virtutē. vnde ſm hoc oēs actus virtutū ſunt de lege vel ꝑcepto naturali. dictat. n. hoc naturaliter vnicuiqꝫ ꝓpria ratio vt virtuoſe agat. Hec bea. Tho. vbi. ſ. immediate. q. xciiij. arti. iij. vtrū omnes actus virtutū ſint ō lege nature: in cor. ſolu. Sed forte queres: vtrū lex naturalis dictet ꝙ diligamus deū ſup omnia. Reſpondeo et dico ꝙ diligere deum ſup omnia ⁊ ſup ſe ⁊ ꝓpter ſe. eſt a lege naturali tanq̄ ab inſinuante vel oñdēte ⁊ inſtigāte: ſed nō tanq̄ ab efficiente vel ꝓducente. qḋ ptꝫ: qꝛ lex naturalis inquantū talis oñdit ⁊ inſinuat aīe q̄ dꝫ deū ſup omia diligere. ſed hoc nō efficit nec ad hoc ꝑducit. Cuius rō ē: qꝛ dilectio nō extendit ſe vltra cognitiōem: eo ꝙ nō diligitᷣ aliquid vltra q̄ cognoſcatᷣ. ſed impoſſibile ē ꝙ aīa aliquid: etiā deū plus ſe cognoſcat. Cuiꝰ rō eſt: qꝛ aīa ſe intelligit vel cognoſcit ꝑ ſuā eſſentiā vel naturā: alia vō ꝑ ſuas ſimilitudines: ⁊ deū ꝑ veſtigiū ſeu ꝑ ſpeculū in enigmate. ergo impoſſibile ē ꝙ aīa aliquid: etiā deū plus q̄ ſeipſam diligat. Et ideo neceſſaria ē lex gratie que ad iſtud ꝑducat. Hec Alex. iij. pte ſum. q. xxij. de lege naturali. arti. xj. vtrū lex naturalis dictet homini ꝙ deū ſup omnia diligat: in cor. q.

Qꝛ lex nālis hꝫ tres ꝓprietates: ⁊ prima ē ꝙ ē cōis. CA. VIII.

Ad maiorē tñ euidentiā ꝑcedētiū ē ſciendū: ꝙ lex naturalis tres ꝓprietates habꝫ Eſt. n. cōis: immutabilis: indelibilis. Prima legis naturalis ꝓprietas eſt: ꝙ ipſa eſt cōis ⁊ vnica apud omnes. quod tripliciter ꝓbo. ſ. auctoritate: rōne: ſimilitudine. Primo ꝙ lex naturalis ſit cōis apud omnes ꝓbo auctoritate Iſido. libro. v. etymo. c. iiij. Quid ſit ius naturale vel lex naturalis ſic dicentis: Ius naturale cōmune eſt omniū nationū. eo ꝙ vbiqꝫ inſtinctu nature non cōſtitutione aliqua habetur. Et ponitᷣ exempla dicens: vt viri ⁊ femine cōiunctio: liberoꝝ ſucceſſio ⁊ educatio cōmunis omniū poſſeſſio: ⁊ omniū vna libertas: acquiſitio eoꝝ que celo ⁊ terra mariqꝫ capiuntᷣ. Itē depoſite rei vel cōmodate pecunie reſtitutio: violentie ꝑ vim repulſio. nam hoc aut ſiquid huic ſimile eſt nunq̄ iniuſtum: ſed naturale equū habetur. Hec Iſidorus vbi. ſ.

Secundo hoc idē pbo rōne seu distinctōe sic: Lex na
turalis dupl'r pōt cōsiderari. Uno mō q̄tū ad cōmunia
principia: ꝛ sic est eadē apud oēs ꝛ fm rectitudinē ꝛ fm
noticiā. Alio modo q̄tū ad quedā ꝓpria que sunt qua-
si quedā ꝯclusiones principiorum cōmuniū. ꝛ sic est eadez
apud oēs vt in pluribus ꝛ fm rectitudinē ꝛ fm noticiaz
sed vt in paucioribus pōt deficere: ꝛ q̄tū ad rectitudinē
ꝓpter aliqua pticularia impedimenta. ꝛ etiā q̄tum ad
noticiā ꝓpter rōnem deprauatā. Tercio hoc idē pro-
bo ꝛ declaro similitudine; vt verbi grā: Nam apud oēs
verū est q triangulus hz tres angulos equales duobus
rectis: q̄uis hoc nō sit oībus notū. Similiter apud oēs
hoc est verū ꝛ rectū in cōi: vt fm rōnē agant: sed in spāli
nō. vnde cōtingit q aliqui habent rōnem deprauatā: et
hoc vel ex passione vel ex mala cōsuetudine vel ex mala
habitudine seu dispositōe nature: sicut apud germanos
olim latrociniū nō reputabat' iniquū: cum tamē expres-
se sit cōtra legem nature; vt refert Julius cesar in libro d'
bello gallico. vnde lz hoc principiū cōmune. s. vt omnes
fm rōnem agant sit notū omnib⁹: ex quo principio seq-
tur hoc quasi cōclusio: q deposita sint reddēda. quod lz
vt in pluribus verū sit: tñ in aliquo casu pōt contingere
q hoc sit damnosum. puta si aliquis petat gladiū ad im
pugnandū patriā. Et hoc tanto magis inuenit' deficere
quāto magis ad pticularia descendit'. Hec. b. Tho. pri-
ma secūde. q. xciiij. arti. iiij. vtrū lex natural' sit vna apud
oēs. ar. 3: ꝛ in cor. solu. Sed forte queres gratia aucto-
ritatis Jsido. vtrū de dictamine legis nature sit q vna sit
vnius. Rñdeo ꝛ dico q triplex ē dictamē nature: fm q
natura tribus modis mouet in natura rōnali. natura. n.
aliqn mouet vt natura. aliqn natura mouet vt rō. aliqn
rō mouet vt rō. Primo. n. fm q natura mouet vt natu-
ra: dictat masculū ꝯiungi femine ad multiplicatōez spe-
ciei. Secūdo in quantū natura mouet vt rō dictat q vn⁹
vni ꝯiungi dz: vel fm ꝯgruentiā status ꝛ tpis oportuni
tatē vnus cū pluribus vxoribus eo dispensante q̄ ē supra
naturā. Et ꝓpter hoc lamech qui prim⁹ duas vxores ac-
cepit: vt ptz Gen. iiij. ꝛ iacob vt ptz Gen. xxix. nō fecerūt
cōtra naturā qz dispensatū fuit eis ab eo. s. a deo q̄ est su
pra naturā ꝛ supra pceptū. Qd aūt fit auctoritate supio-
ris: non fit ꝯtra pceptū. Fecerunt aūt hoc quatuor rōni
bus. Prima est ex dispositōe dei. Secunda ex cā hone-
sta. s. vt multiplicaret' ples ꝛ numerus fideliū ad cultuz
dei. Tercia est: qz moderate pluribus vtebant'. Quarta
est: qz approbanda erat ꝯsuetudo ꝓpter sacramentū. oīa
eni in figura cōtingebāt illis fm aplm ad Hebre. Ratō
aūt quare natura inquantū ratio dictat ꝛ confert quare
vna vni dz ꝯiungi ꝛ ecōuerso est: qz nō est faciendū alte
ri qd sibi non vult fieri. Tercio aūt modo fm q rō mo-
uet vt ratio: vlterius cōfert ꝛ dictat natura q vnus debz
cōiungi cū vna insepabiliter cōiuncta. Hec Alex. tercia
pte sum. q. xiij. arti. xv. vtrū de dictamine legis sit: q vna
sit vnius in cor. q. Re. infra matrimoniū

¶ Secunda ꝓprietas legis nālis ē q sit immutabilis. CA. IX.

Secunda ꝓprietas legis natura-
lis ē q ipa est imutabilis. Ubi nota q lex nālis
pōt intelligi mutari duobus modis. Uno mo-
do p additōem. s. p hoc q ei aliquid additur: ꝛ sic nihil
ꝓhibet legē naturalē mutari. multa. n. supra legē natura
lem supaddita sunt vtilia ꝛ necessaria ad vitā hūanā tā
p legē diuinā q̄ p leges humanas. Scdo mō pōt intel-
ligi lex naturalis mutari p subtractōem. s. vt aliqd desi-
nat esse de lege nature qd prius fuit de lege nature. ꝛ ta
lis mutatio nō pōt fieri. Et hoc est qd dicit' in decretis
dis. v. Naturale ius ab exordio rōnalis nature nec varia
tur tpe: sed īmutabile pmanet. Sed ꝯtra videt' q lex
naturalis sit mutabilis tali rōne: Omne corrigibile est
mutabile: vel oē qd corrigit' mutat'. sed lex nature ē hu-
iusmodi. qd patet qz sup illud Eccl. xvij. Addidit eis di
sciplinā ꝛ legē vite. dicit glo. legē littere quam ad corre-
ctionē legis naturalis scribi voluit. ergo ꝛc. Rñdeo ꝛ
dico q lex scripta dicit' esse ad correctionē legis nature
duplici rōne: Prima est. qz lex scripta dicit' esse ad cor-
rectiōem non vitij legis scripte: qz talis correctio ponit
mutabilitatē: sed supplemēti que correctio nō dicit mu
tabilitatē. verbigratia: Qd lex naturalis dicit i genera-
li. s. vt nō facias alij ꝛc. hoc lex scripta dicit in pticulari:
puta vt nō hoc facias. s. vt nō occidas ꝛ h⁹mōi: ita q p le
gē scriptā suppletū ē qd deerat legi nature. Scda rō est:
qz lex nature in cordibus aliquorum q̄tū ad aliqua corru
pta erat: intantū vt estimarēt esse bona q̄ naturalr sunt
mala. ꝛ talis corruptio indigebat correctōe absq̄ muta
tōe legis naturalis. Hec. b. prima scde. q. xciiij. arti. v. vtrū
lex nature mutari possit: arg. 3 in cor. solu ꝛ in so. j. arg.
Et Alex. iij. pte sum. q. xiij. arti. xj. vtrū lex natural' sit mu-
tabilis q̄tū ad pcepta iuris naturalis: in solu. iij. arg. in
oppositū facti. Sed forte queres vtrū aliquid sit lici-
tum fm ius naturale: quod nō sit licitū fm ius positiuū
Rñdeo ꝛ dico q lex naturalis dictat aliqua tribus mo-
dis. s. vt debita: vt vtilia: vt ad finem expedientia. Pri-
mo. n. dico q lex naturalis dictat aliqua vt debita: qua-
lia sunt pcepta vel prohibita: vt quecunq̄ vultis vt faci-
ant vobis homīes ꝛc. Et quod tibi nō vis fieri ꝛc. Et in
his ius positiuū non pōt mutare pceptum de nō prece-
pto: ꝓhibitum d' non ꝓhibito quin peccet. Secūdo lex
naturalis quedā dictat vt vtilia. Tercio quedā vt ad fi-
nem expedientia. ꝛ in his duobus ius positiuū pōt im-
mutare legem nature: vt verbigratia: Jn natura. n. bene
disposita. s. ante peccatū dictabat lex naturalis libertatē
Sed in natura male disposita. s. post peccatum dictabat
lex naturalis seruitutē ꝛ dominatōem. quia hoc est vti-
le ad finem. s. pacis: qz aliter offenderent hoīes nisi ha-
berent qui coercerent eos: vt ponit Aug. exemplum de
medico qui fm eandem rōnem qua vinū esse bonū sa-
no dictabat ipm malū egro. Sed cōtra: Jsidorus libro
quīto Etymologiarum ca. ij. de legib⁹ diuinis ꝛ humanis
appellat fas ius naturale: ius aūt appropriat iuri positi-
uo dicens: Fas ē lex diuina: ius est lex hūana. Et ponit
exemplum dicens: Transire p agrū alienū fas est qz ē li
citū: ius nō est. fas. n. est qd est licitū. sed nō est ius: quia
nō ē licitū fm ius positiuū: imo vetitū ē in iure positiuo
ergo ius positiuū facit illicitū qd licitū est fm ius natu
re. Respondeo ꝛ dico q transire p agrū alienū nō ē de
pcepto vel de prohibitione iuris naturalis imo de con
cessione: ꝛ ideo rō vel argumentū non ꝓcedit. Hec Ale
xander tercia pte summe. q. xiij. arti. viij. vtrum aliquid
sit licitū fm ius naturale: quod non sit licitū fm ius po
sitiuū: in cor. solu. ꝛ in solu. primi argumenti.

¶ Tercia ꝓprietas legis naturalis est q est a corde in-
delibilis ꝛ quomodo. CA. X.

Tercia ꝓprietas legis naturalis est: q ipa ē a cor
de indelibilis. Ubi nota q lex naturalis dupli-
citer pōt cōsiderari. Uno mō q̄tū ad quedam
principia cōmunissima que sunt oībus nota et manife-
sta. ꝛ q̄tum ad hec principia lex naturalis nō pōt dele-
ri p culpā. Alio mō q̄tū ad quedaz pcepta pticularia. s.
in aliquo pticulari opabili. ꝛ sic pōt deleri a mente fm
q rō impedit' applicare cōe principiū ad aliquid pticu-
lare opabile: vel ꝓpter cōcupiscentiā vel ꝓpter malas p
suasiones: vel ꝓpter prauas ꝯsuetudīes ꝛ habitus corru

ptos: sicut apud quosdā latrocinia non reputabant̄ peccata vel etiā vitia cōtra naturā: vt etiā dicit apostol⁹ ad Ro. j. Sed contra videt̄: ꝙ lex naturalis deleat̄ a mente per culpā tali ratione: Qđ delet maius delet ⁊ minus. ſ; culpa delet lumē gratie qđ est maius lumine nature. ergo delet lumē nature. Rñdeo trib⁹ modis. Primo ꝙ culpa delet lumē gratie ⁊ nō lumē nature: eo ꝙ culpa mortalis est contraria legi gratie: ⁊ nō legi nature. Scđo quia culpa mortalis delet legē vel lumen nature in pticulari nō in vniuersali. Tertio ꝙ gratia vtī sit efficacior ꝙ̄ natura: tamē natura est essentialior homini. ⁊ ideo magis permanēs ꝙ̄ gratia. Hec bea. Tho. pma scđe. q. xciiij. arti. vj. vtrū lex nature a corde vel mēte hominis possit deleri: in cor. q. ⁊ in solu. ij. argumēti.

## ¶ Quomō lex scripta diffinitur. CAP. XI.

Ertio dico ꝙ post legē eternā ⁊ post legē naturalem mēti inditā vel insertam: est lex scripta. s. lex humana vel diuina: vetus ⁊ noua. s. mosaica vel euāgelica. Lex autē scripta. s. humana sic diffinitur: Lex humana est quoddā dictamen practice ratōis quo regulant̄ vel dirigunt̄ humani actus. ⁊ hoc mō diffinit legem humanā beat⁹ Tho. pma scđe. q. xcvij. arti. j. vtrū lex humana sit mutabilis: in cor. solu. in pricipio. Circa autē legē humanā vel scriptā quattuor ꝯsiderare debemus. s. ortū. profectū: effectū: subiectū. Primo ꝯsiderare debem⁹ ortū. nam lex scripta humanit⁹ adinuēta oritur ⁊ deriuat̄ a lege naturali nō scripta: sed menti inserta duob⁹ modis. s. per modū ꝯclusionis ⁊ determinationis. Primo per modū ꝯclusionis hoc modo: dictat enī lex naturalis nulli esse male faciendū: ⁊ ab hoc pricipio tāꝙ̄ ꝯclusio non esse occidendū ⁊ oīa alia negatiua ꝓcepta. Scđo lex scripta humana deriuat̄ a lege naturali per modū determinationis hoc mō: q: lex naturalis dictat ꝙ ille qui peccauit puniat̄: sed ꝙ tali ⁊ tali pena puniatur: puta ꝙ ille qui furat̄ suspēdat̄: ⁊ ille qui occidit decapitet̄: hec determinat lex humana: ita ꝙ lex scripta humanit⁹ adinuēta est ꝯclusio ⁊ determinatio legis nō scripte. s. legis nature. Hec bea. Tho. pma scđe. q. xcv. ar. ij. vtrū lex scripta: a lege nō scripta ⁊ naturali deriuet̄ in cor. q. iuxta finē.

## ¶ Qđ necessarium fuit esse leges humanas ⁊ quare. CAP. XII.

Ecūdo circa legē scriptā humanā ꝯsiderare debemus profectū. vtile enī ⁊ necessarium fuit aliquas leges ab hominib⁹ poni: ⁊ hoc vt ꝑ leges homines ad virtutē ⁊ pacē inducerent̄. Cui⁹ ratio ē quia homini naturaliter inest quedā aptitudo vel dispositio ad virtutē. Sed ꝑfectio vel ꝯplementū virtutis homini inest ꝑtripliciter: vel ꝑ monitiones: vel ꝑ leges: qđ patet ex diuersa ꝯpositione hominū. Nā aliq̄ sunt proni ad actus virtutū: vna ex trib⁹ causis: vel ex bona dispositione nature: vel ex bona ꝯsuetudine: vel magis ex diuino munere. s. diuine gratie. ⁊ talibus sufficit disciplina que est a monitione. Aliqui enī alij sunt ꝓterui ⁊ ad vitia ꝓni: qui verbis de facili moneri nō possunt. ⁊ tales vt metu pene fierēt virtuosi fuit necessaria lex hūana tāꝙ̄ disciplina metu pene. vnde Isidorus libro. v. etymo. ca. xx. quare facta est lex sic ait: Facte autem sunt leges vt earū metu humana coerceret̄ audacia. tutaq; sit inter improbos innocētia: ⁊ in ipsis improbis formidato supplicio refrenet̄ nocendi facultas. Patet igitur ꝙ necessarium fuit leges humanas cōdere: ad hoc vt mali: proterui: discoli: qui nō amore: sed timore pene ad virtutē ⁊ pacem inducerent̄. Et merito: quia sicut homo si sit perfect⁹ virtute est optimū animaliū: ita si sit separatus a lege: iusticia ⁊ virtute: est pessimū animaliū: eo ꝙ homo habet arma rationis ad explendas ꝯcupiscētias ⁊ seuicias que nō habent alia animalia. Hec beat⁹ Thomas pma scđe q. xcvij. arti. j. vtrū fuit vtile alias leges ab hominib⁹ poni. argu. ꝯtra. ⁊ in cor. solu. per totū.

## ¶ Qđ quattuor sūt effect⁹ humane legis ⁊ quare. CA. XIII.

Ertio circa legē humanā ꝯsiderare debem⁹ effectū. nā quattuor sunt effect⁹ vel act⁹ humane legis. s. precipe: ꝓhibere: ꝑmittere: punire. Hoc autē dupliciter ꝓbo. s. auctoritate: ⁊ rōne. Primo auctoritate Isidori. v. lib. etymo. ca. xix. q̄d possit lex: sic dicēs: Ois autē lex aut ꝑmittit aliquid vt vir fortis petat premium: aut vetat vt sacrarum virginum nuptias nulli petere liceat: aut punit vt qui cedem fecerit capite plectatur. eius enim premio aut pena vita moderatur humana: aut precipit vt diliges dominum deum tuū ⁊ filia.
Scđo hoc idē ꝓbo ratiōe sic: Precepta legis sunt de actib⁹ humanis in q̄b⁹ lex dirigit. Sūt autē tres differētie actuū humanoꝝ. Quidā sunt boni ex genere: sicut sūt act⁹ virtutū. ⁊ respectu hoꝝ prim⁹ effect⁹ vel act⁹ legis ē impare vel ꝑcipe: lex enī ꝑcipit oēs act⁹ virtutū: vt dicit̄ v. ethi. ⁊ infra patebit. Quidā vero sunt act⁹ mali ex suo genere: sicut sunt act⁹ vitiosi: ⁊ respectu hoꝝ scđs act⁹ legis est ꝓhibere. Quidā. n. sūt indifferētes ex suo genere ⁊ respectu hoꝝ terti⁹ actus legis ē ꝑmittere. Id autē ꝑ qđ lex inducit ad hoc ꝙ sibi obediat̄ ē timor pene: ⁊ ꝙ̄tū ad hoc ponit̄ quart⁹ effect⁹ legis. s. punire. Consulere autē qđ est respectu melioris boni non est ꝓprius effectus legis: sed pōt etiā ꝑtinere ad ꝑsonā priuatā cui⁹ nō est cōdere legē vt. ē. patet. vñ etiā apl's. j. ad corinth. vij. cū ꝯsiliū daret dixit: Ego autē dico nō dñs: de virginib⁹ ꝯsiliū do: preceptū dñi nō habeo. ⁊ ideo ꝯsiliū non ponitur inter effect⁹ vel act⁹ legis. Hec bea. Tho. pma scđe. q. xcij. arti. ij. vtrū effectus legis sunt quattuor supradicti: argu. ꝯtra: ⁊ in cor. q. ⁊ in solu. ij. argu. Ubi nota ꝙ similiter ꝑmiare non ponit̄ actus legis sicut punire. Cui⁹ ratio ē q: ꝑmiare sicut ꝯsulere pōt etiā ad quēlibet ꝑtinere. sed punire nō ꝑtinet nisi ad ministrū legis cui⁹ auctoritate pena infert̄: vt dicit bea. Tho. ibidē: in solu. iij. argumē.

## ¶ Qđ oēs subijciunt̄ legi hūane. CA. XIIII.

Uarto circa legē humanā ꝯsiderare debemus subiectū: vtrum. s. omēs subijciantur humane legi. Ad quā questionē respōdeo ⁊ dico ꝙ boni ⁊ mali subdunt̄ humane legi: differēter tamē. qđ tripliciter ꝓbo. s. distinctiōe: ratione: similitudine vel exēplo.
Primo hoc probo distinctiōe. Habet enī lex duplicē virtutē. s. directiuā inquantū est regula actuū humanorum: ⁊ virtutē coactiuā. ⁊ hanc habet ex principis potestate cui⁹ est ꝑ ministros inferre penas: ita ꝙ aliq̄s dupliciter potest esse subiect⁹ legi: vno modo sicut regulatū dirigēti. alio modo sicut violētatū cogēti. Primo dico ꝙ aliq̄s subijcit̄ legi sicut regulatū dirigēti. ⁊ h̄ modo homines virtuosi ⁊ iusti subdunt̄ legi inquantū voluntarie ⁊ amore iusticie subijciunt̄ hūane legi. Scđo aliq̄s subijcit̄ hūane legi sicut coactū cogēti. ⁊ h̄ mō hoies iusti ⁊ v̄tuosi nō subijciūt̄ legi: ſ; soli mali. Ratio hui⁹ ē: q: qđ est coactū ⁊ violentū: est ꝯtrariū volūtati. volūtas autē bonoꝝ ꝯsonat legi a q̄ voluntas maloꝝ discordat. ⁊ iō f̄m h̄ boni nō sunt sub lege: ſ; soli mali. Scđo ꝓbo hoc idē ratiōe sic: Qđ enī aliq̄s nō subdat̄ alterius potestati dupliciter potest ꝯtingere. Uno mō q: ab eius iurisditione ⁊ subiectiōe est simpliciter absolut⁹: vñ illi q̄ sūt de vna ciuitate vel regno: nō subdunt̄ legib⁹ pncipis alteri⁹ ciuitatis vel regni. Alio mō q: regit̄ lege maiori vel superiori vt qui subijcit̄ impatori ⁊ ꝓcōsuli: nō tenetur obedire ꝓcōsuli ꝯ̄ impatoris ꝓceptū. Et f̄m hec duo

q2 lex spūs est supioz omni lege hūanitatis posita: ideo viri spuales fm hoc q lege spūssancti ducūt nō subijciūtur legi humane q̄tū ad ea que repugnant ductioni spiritussancti. fm illud apl'i ad Ro. viij. Quicunq3 spū dei aguntur hi filij dei sunt. S3 q̄tū ad hoc qd ē de ductu spiritussancti hoies spuales legibus humanis subduntur.

Tertio hoc pbo silitudine sic. Quia aliter filius ē sub ptāte patris τ aliter seruus. nam filius subijcit patri voluntate τ amore obediendi. τ hoc mō iustus ē subiect⁹ legi. vñ in psal. In lege dñi fuit voluntas eius. Et simili' xps sicut dicit apl's ad Gala. iiij. Misit deus filiū suum factū sub lege. Alio mō est seruus subiectus patri. s. necessitate. timore pene coact⁹. τ hoc modo mali subijciūtur legi: nō aūt boni τ virtuosi. vñ. j. ad Thimo. j. dr: Justo nō est posita lex. s. coactiua: q2 ipi sunt sibi lex dū voluntarie ondunt opus legis scriptū in cordibus suis: vt dicit apl's ad Ro. ij. Sed forte argues in oppositū. s. q nō oēs subijciunt' hūane legi tali rōne: Qui est solut⁹ a lege nō subdit' legi. sed iurisptus dicit q princeps legis est solutus a lege. ergo princeps legis nō subijcit' legi. Rñdeo τ dico q esse solutū a lege pōt intelligi dupliciter. Uno mō q̄tū ad violentiam vel penā. τ sic princeps est solutus a lege: q2 nullus pprie cogit' a seipo: et nullus pōt in seipsum iudiciū cōdemnatiōis facere vl' inferre si otra legem agat. vñ sup illud psal. Tibi soli peccaui τc. dicit glo. Quia rex non habet hominē qui sua facta dijudicet. Scdo aliquis pōt intelligi subiectus legi inquantū lex habet vim directiuā vel q̄tū ad legis obseruantiam. τ sic princeps nō est absolutus a lege. quod tripliciter pbo. Primo p id qd dr extra d cōsti. ca. oēs: Qd quisq3 iuris in altero statuit: ipe eodē iure vti debz. Scdo hoc idem pbo auctoritate sapientis qui sic dicit: Patere legem quā ipse tuleris. Tertio hoc idē pbo auctoritate saluatoris qui improbat his qui dicunt τ non faciunt: τ qui alijs onera grauia imponunt: τ ipi nolūt ea mouere vt dicit' Math. xxiij. Hec b. Tho. prima scde q. xcvj. arti. v. vtrū oēs homies subijciant' humane legi: in cor. q. τ in solu. argu.

℄ Qr lex hūana si ē iusta obligat: alias nō. CA. XV.

a D maiorē tñ euidentiā pdictoꝝ pter ea que dicta sunt de lege hūana: circa legē humanā cōsideranda sunt quattuor. s. cōditio laudabilis: obligatio inuiolabilis: mutatio vtilis: dispensatio rōnalis.

Primo circa humanā legē cōsideranda ē cōditio laudabilis vt n. dicit Isido. li. v. etymo. ca. iij. lex vt bene ponatur tres principales cōditōes habere debet. vñ sic ait: Lex est omne iam qd rōne cōstiterit duntaxat: q religioni cōgruat: q discipline cōueniat: q saluti pficiat. Prima cōditio legis hūane est q religioni cōgruat: qd lex facit qñ est pportionata legi diuine. Scda cōditio est q discipline cōueniat: qd lex humana facit qñ est pportionata legi nature. Tercia cōditio ē q saluti pficiat: quod lex humana facit qñ est pportionata vtilitati hūane. Finis aūt hūane legis est vtilitas cōitatis sicut eius iurispitus dicit. Et ideo p respectū ad cōem vtilitatē hoīm Isido. vbi. s. ca. xxi. quales fieri debeant leges: pdictis trib⁹ cōditōibus addit alias tres cōditōes. Est aūt lex humana honesta: iusta: possibilis: fm naturā: fm cōsuetudinē patrie: loco: temporiq3 cōueniens τc. Que cōditiōes ad tres pdictas primas reducunt'. qd sic patet: Nā ista conditio legis q̄ ē q lex debet eē honesta: reducit' ad primā q̄ est q lex dz eē talis q religioni cōgruat. Et ista q̄ additur q lex dz eē iusta. refert' ad secundā principalē: q̄ ē q lex debet esse talis vt discipline cōgruat. Et ista que subiungit' q lex debet esse possibilis: refert' ad tertiā principalē que est: q lex debet esse talis q saluti pficiat. Debet. n. lex hūana vniculq3 eē cōueniens fm suā possibilitatē obseruata etiā possibilitate nature: q2 nō sunt eadē iponēda pueris q̄ imponunt' senib⁹. Hec b. Tho. prima secunde. q. xcv. arti. iij. vtr Isido. qualitatē legis ponēde ouenienter describat. argu. ō τ in cor. q. τ in solu. argu.

℄ Qr lex hūana tres cōditōes dz hre. CA. XVI.

f Ecūdo circa legē hūanā osiderāda ē obligatio inuiolabilis. vtrū. s. lex hūana imponat necessitatē in foro oscientie ad obseruātiā sui. Rñdeo τ dico q leges hūanitus posite aut sunt iuste aut iniuste. Primo. n. leges hūane sunt iuste ex trib⁹. s. ex fine: ex auctoritate: ex discretōe. Primo sunt iuste ex fine: puta qñ sunt ordinate ad bonū cōe. Scdo sunt iuste ex auctoritate: puta qñ ptātē facientis nō excedunt. Tercio sunt iuste ex discretōe: puta qñ discrete τ pportionabilit' onera fm oditōem τ facultatē multitudīs iponunt' ad bonū cōe. Et in his trib⁹ casibus leges hūane hñt vtutē obligādi a lege eterna a qua deriuāt'. fm illud pverb. viij. Per me reges regnant τ legū oditores iusta decernūt. Scdo dico q lex hūana ē iniusta duob⁹ modis. Primo cū cōtrariat' cōi bono: qualis ē lex tyrānoꝝ. τ talis lex nō obligat in foro cōscientie. nisi pter vitādū scādalū. pter qd hō dz cedere iuri suo: vt dicit' Math. v. Qui angariauerit te mille passus vade cū eo alia duo. Scdo lex hūana ē iniusta cū ōriat' bono diuino. s. cū ad idolatriā vl' ad aliqd ō legē dei induceret. τ tales leges nullo mō obseruare licet: q2 vt dr Actu. v. Obedire optet deo magis q̄ hoibus. Hec b. Tho. prima secūde. q. xcvj. arti. iiij. vtrū lex hūana iponat necitatē in foro osciētie ad obseruātiā sui in cor. q. p totū. S3 forte q̄res vtrū osuetudo possit obtinere vim legis: aut legē amouere. Rñdeo τ dico q lex hūana a volūtate hoīs rōe regulata pcedit. vñ sicut aliqs manifestat volūtatē suā verbo: ita facto. τ idō cū aliquid multotiēs fit: videt' ex deliberato rōnis iudicio puenire. Et fm hec osuetudo rōnalis hz vim legis τ legē abolet τ ē legū interptatrix. vñ Aug. dicit in epl'a ad casulanū: Mos inquit populi dei τ instituta maioꝝ p lege sunt tenenda. τ sicut puaricatores legū diuinarū: ita contemptores cōsuetudinū eccl'iasticaꝝ sunt coercendi. immo plus dico: q multitudo aut hz ptātē sibi legē facere: aut nō. Si hz: tunc cōsuetudo multitudinis habentis ptātē sibi odēdi legē plus ē q̄ auctoritas principis: qui nō hz ptātē odēdi legē nisi inquātū gerit psonam multitudīs. Si vō multitudo nō habeat ptātē odendi legē: ipa osuetudo in mltitudie puales obtinet vim legis inquātū tolerat' p eos ad quos ptinet multitudini legē imponere. Hec b. Tho. prima scde. q. xcvij. arti. iij. vtrū osuetudo possit obtinere vim legis: argu. otra: τ in cor. solu. τ in solu. iij. argumenti.

℄ Que ē osuetudo rōnalis q̄ obligat. CA. XVII.

a D maiorem tñ euidentiā pcedentis capituli est sciendū: q vbicunq3 ius deficit sp ē tenenda cōsuetudo si consuetudo est rōnalis. Si aūt cōsuetudo est irrōnalis τ iniqua: nullatenus est tenēda vl' seruanda. Ubi nota: q consuetudo rōnalis est que a iure pbatur et quam eccl'ia romana seruat τ precipit obseruari. τ talis cōsuetudo hz vim legis: τ est legū interptatrix: vt Hostien. τ Greg. dicunt. Et idē dicit. b. Tho. prima secunde. q. xcvij. arti. iij. in cor. solu. in fine. Cōsuetudo aūt irrōnalis τ iniqua intelligit' quatuor modis. primo qñ ē cōtra eccl'ie libertatem: vel otra canonica instituta. secūdo qñ ē cōtra supioris obedientiā. tertio qñ ē otra generale interdictū. quarto qñ est onerosa τ q̄ multū ledit. τ sic omnes tales osimiles leges sunt radicitus

extirpāde. Qui autē tales leges vel talia statuta ↄdunt sex mala incurrūt. Primo enī ipso iure eorū leges nō valēt. Scdo faciētes ⁊ ↄsentiētes mortaliter peccāt: ⁊ eorꝫ heredes nisi destruāt: nulla ↄsuetudine obstāte. Tertio sunt ipso iure excōmunicati. Quarto ↄditores talium legum ad restitutionē tenenť: quādo alij occasione talis statuti vel legis damnificanť. Quinto qui inducūt aliquē rectorē vel principē ad ↄdendū tales leges vel talia statuta tenenť in solidū. Sexto obseruantes tales leges peccāt mortaliter: ⁊ ad restitutionē obliganť omniū eorum que sunt lucrati occasione taliū legū. Hec in sum. cōfessorū li.ij.titu.v.de legib᷒.q.ccv.

¶ Qr lex naturalis ē immutabilis: lex vero humana est mutabilis. CAP.XVIII.

Tertio circa legē humanā cōsideranda est mutatio possibilis: vtrū.s.mutari possit. Ubi nota ꝙ aliter se habet de lege naturali ⁊ aliter de humana: qr lex naturalis est immutabilis. qđ ꝓbo duplici rōne. Prima ē talis: Lex naturalis est ꝑticipatio diuine legis. sed diuina lex ē immutabilis. ergo lex naturalis est lex immutabilis: ⁊ hoc ex ꝑfectione diuine legis vel rōne instituētis naturā. Scda ratio est talis: Lex naturalis cōtinet quedā precepta vniuersalia ⁊ affirmatiua: vt quecūqꝫ vultis faciāt vobis homines ⁊c. ⁊ quedā negatiua vt qđ tibi oderis fieri ⁊c. sed hec omīa ⁊ similia sempꝫ permanēt nec aliquā mutari possunt. ergo ⁊c. Scdo dico ꝙ lex humana ē mutabilis. qđ quintupliciter ꝓbo. Primo ex pte humane rōnis sic: Lex humana ex ratione causať humana. sed humana ratio est mutabilis de ꝑfecto ad perfectū. ergo ⁊c. Scdo hoc idē ꝓbo ex pte hominū qbus dať ꝙ sunt mutabiles. ⁊ ideo sm diuersas cōditiones qbus mutanť: lex mutari potest ⁊ debet. Tertio hoc idē ꝓbo sic: Lex humana ↄtinet quedam ꝓcepta ꝑticularia. sed talia scdm diuersos casus q emergūt sunt mutabilia. ergo lex humana ē mutabilis. Quarto hoc idē probo similitudine: qr sicut in scientijs speculatiuis illi q primo philosophati sunt: quedā imperfecte tradiderūt que ꝑ posteriores sunt magis perfecte tradita: ita etiā in opabilib᷒: primi q intenderūt aliquid vtile ciuitati vel vtilitati nō valētes omīa ex seipsis cōsiderare: quedā impꝫfecta ⁊ in multis deficientia instituerūt: que posteriores mutauerūt instituētes aliq magis ꝑfecte que i paucioribus possent deficere a cōmuni vtilitate. Quīto hꝯ ꝓbo auctoritate Augustini i li. de lib. arbi. dicētis: ꝙ lex tpalis q̃uis iusta sit cōmutari tñ per tpa iuste pōt. ⁊ hoc ex supradictis causis. Hec beat᷒ Thomas pma scđe.q.xcvij.arti.j.vtrū lex humana mutari possit. argu.3: ⁊ in cor. solu. ⁊ i solu. pmi arg. Sꝫ forte queres ꝑ qua causa vel ꝑ quo tpe lex humana mutari debeat: Rñdeo ⁊ dico ꝙ leges humane nō sunt mutāde ꝑ quacūqꝫ melioratiōe. Cui᷒ ratio est. qr ipsa legis mutatio quantū in se ē: est quoddā detrimentū cōis salutis: qr ad obseruātiā legū plurimū valet ↄsuetudo: intantū ꝙ ea que cōtra ↄsuetudinē fiūt: etiā si sint leuiora de se grauiora videnť: vnde quādo lex mutať diminuitur vis seu virt᷒ ↄstrictiua legis inquantū tolliť ↄsuetudo. Unī in decretis diciť. di.xij. Ridiculū est ⁊ satis abhominabile vt traditōes quas antiquit᷒ a patrib᷒ suscepimus frāgi patiamur ꝑ quacūqꝫ pua melioratione. Et ideo nūqꝫ lex humana mutari debet nisi ex vna parte tantū recōpenseť cōi vtilitati: quantū ex ista pte derogať. Qđ quidē ex duob᷒ ↄtingit. Primo ex maxima ⁊ euidētissima vtilitate que ex nouo testamento ꝓuenit. Scdo ex maxia necessitate. s. ex eo ꝙ lex ↄsuetā aut manifestā iniquitatē ↄtinet: aut eius obseruatio plurimū est nociua. Unī diciť a iurispito: ꝙ in reb᷒ vel legib᷒ nouis ↄstituēdis euidēs debet esse vtilitas vt recedať ab eo iure: qđ diu equū visū est. Hec bea. Tho. pma scđe q.xcvij.arti.ij.vtrū lex humana sempꝫ qū aliqđ meli᷒ occurrit sit mutāda: argu. ↄtra. ⁊ in cor. q.

¶ Qr rectores multitudinis possunt dispēsare i humana lege ⁊ hoc in duobus casibus. CAP.XIX.

Quarto circa legē humanā ↄsiderāda est dispēsatio rationabilis: vtrū.s. in lege humana possit fieri dispēsatio: ⁊ quis dispēsare pōt. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ ille q habet regere multitudinē: habet potestatem dispēsandi in lege humana que sue auctoritati cōmittiť: vt licētiā tribuat ne ꝓcepta fueriť. Et hoc in duobus casib᷒. Prim᷒ casus est qū per hoc preceptū impeditur aliqđ melius: vt verbigratia: sicut si in ciuitate obsessa statuať lex: ꝙ porte ciuitatis maneāt clause: hoc ē vtile cōi saluti vt in plurib᷒. Si tñ cōtingat casus ꝙ hostes insequanť aliquos ciues ꝑ quos ciuitas conseruatur: dānosum esset ciuitati nisi eis porte aperirenť. ⁊ iō in tali casu apiende essent ↄtra verba legis: vt cōis vtilitas seruareť quā legislator intēdit. Hunc casum ponit bea. Tho. prima scđe. q.xcvi. arti.vi. vtrū liceat ei q legi subdiť preter verba legis agere: in cor. solu. Scđs casus in quo ꝓceptū vel lex seruari nō debet est: si ꝑ hoc quis induceret ad malū si seruareť. verbigrā: lex precepit vt mutuū reddať: sed ꝙ mutuū nō reddať ꝓditori prouincie: vel aliqđ hmōi. ꝑ principē dispensať. Hūc casum ponit bea. Tho. prima scđe. q.xcvij. arti.iiij. vtrū rectores multitudinis possint in legib᷒ humanis dispensare: in cor. solu. ⁊ in solu.iij. argu. vbi ponit hūc casum.

¶ Quis potest humanā legē condere ⁊ epilogatio aliquorū premissorum. CAP.XX.

Si autē predicta breuius vis ↄcludere dicas: ꝙ circa legē humanā ↄsideranda sunt quatuor. s. quis sit ↄditor: obseruator: interꝑtator: dispensator humane legis. Primo circa humanā legē nota quis sit ↄditor vel institutor humane legis. Et quātum ad hoc dico: ꝙ legē cōdere nō ꝑtinet ad priuatā personam: sed solū ad multitudinē vel ad ꝑsonā publicam. s. ad principē qui toti᷒ multitudinis curā gerit. Hoc autem tripliciter probať: vt patet supra Lex.iij.ca. Re.ibi. Scđo nota quis sit obseruator legis humane. Ad hꝯ dico: ꝙ omēs homines subdunť legi: sed differēter tamen: qđ de omnib᷒ ptꝫ. Nā homines virtuosi subduntur legi spōte. i. amore iusticie: ⁊ nō coacte. i. nō timore pene: eo ꝙ volūtas bonorū spōte ↄsonat ⁊ obedit legi vt dirigēti. i. inquantū lex vt regula habet vim directiuaꝫ ⁊ nō coactiuam timore pene. Mali vero ecōuerso subdunť legi inuite vel coacte. i. timore pene subdūtur legi vt cogēti ⁊ nō vt dirigēti. qđ patet: quia omne coactum ⁊ violentū est contrariū voluntati. ⁊ ideo volūtas malorū discordat a lege. Exemplū borū ostendiť de filio ⁊ de seruo: quorū filius obedit patri spōte nō coacte. s. amore ⁊ non timore. seruus vero ecōtrario facit. Similiter viri spirituales qui spiritu dei ducuntur: vt dicit apostolus ad Ro.viij. subdunť humane legi quantū ad ea que nō repugnāt diuine legi. ⁊ hoc est ex ductu spiritussancti. non autē subdunť humane legi quantuꝫ ad ea que repugnāt diuine legi: qr tunc repugnarēt ductioni spiritussancti: ⁊ tunc nō essent viri spirituales. Similiter princeps qui est cōditor legis non subdiť legi humane quantū ad hoc ꝙ lex habet vim coactiuā vel inferre penā: sed quantū ad hoc ꝙ lex vt regula habet vim directiuā ⁊ quantū ad obseruantiā. Hec beatus Tho. prima scđe. q.xcvj. arti.v. vtrū omnes homines subijciātur

humane legi: in cor.q.⁊ in solu.argu. Re.supra lex.xiiij.
ca. Tertio nota quis sit interpretator humane legis.
Et dicendum ad hoc dico: ꝙ ad solos principes ꝑtinet inter/
pretari leges: in illis casibꝰ in quibus subditi possunt age
re ꝑter verba legis. Qḋ tali ratione ostēdo: Illi soli ha/
bent interꝑtari quid sit vtile ⁊ quid inutile cōmunitati: q
habēt ꝑpendere de bono cōi.sed hoc.s.ꝑpendere de bono
cōi pertinet ad principes solū.ergo ⁊c. Hec beatꝰ Tho.
vbi supra.q.xcvi.ar.vi.vtrū ei qui subdit legi liceat age/
re preter verba legis: in cor.solu. Quarto nota quis pos
sit esse dispēsator humane legis. Ubi sciendū ꝙ dispen
satio ꝓprie importat ꝯmēsurationē alicuiꝰ cōis ad sin/
gula. Unde sicut gubernator familie dicit dispensator in/
quantū vnicuiqꝫ de familia cū pōdere ⁊ mēsura tribuit
⁊ operationes ⁊ necessaria vite: ita etiā in quacūqꝫ multi
tudine ille dicit dispēsator qui ordinat qualiter aliqḋ
preceptū cōmune sit a singulis adimplendū vel non ser
uandū. Contingit autē multotiēs ꝙ aliquod preceptuꝫ
obseruari est vtile cōi vtilitati vt in pluribꝰ. qḋ tamē in
aliquibus casibus ꝑticularibus obseruare maxime ē no
ciuū. In duobus autē casibꝰ princeps pōt ⁊ debet dispē
sare in lege: vt.s.licentiā tribuat vt nō seruet preceptum
legis. q casus patēt supra ca.ꝑcedēti immediate. Si au/
tem absqꝫ ꝑdictis casibꝰ vel rationibꝰ pro sola volūtate
licentiā tribuat ne preceptū seruet: aut erit infidelis in
dispēsatione: aut imprudēs. Infidelis quidem si in rela
xādo preceptū nō habeat intentionē ad bonū cōmune.
Imprudēs autē si ratiōnē dispēsandi ignoret. ꝓpter qḋ
dn̄s dicit Luce.xij. Quis putas ē fidelis ⁊ prudēs dispē
sator ⁊c. Hec bea. Tho.prima.ij.q.xcvij.arti.iiij.vtrū re
ctores ciuitatis possint in legibꝰ humanis dispēsare: in
cor.solu. Re.ca.precedēti immediate. ❡ De necessa
riū fuit supra legē nālē esse legē hūanaꝫ. CA.XXI.

Ut autē de lege humana cōpletius agamꝰ: circa
legē humanā quatuor ꝯsiderare debemus.s.ne
cessitatē existētie: integritatē cōuenientie: vtili/
tatem influētie: multiplicitatē efficacie. Primo circa
legē humanā ꝯsiderare debemus necessitatē sue existē
tie. fuit enī necesse supra legē naturalē esse legē hūanaꝫ
⁊ hoc duplici ratiōe.s.ꝑpter ꝯpletionē ⁊ ꝑpter correcti
onē. Prima ratio ē ꝑpter cōpletionē. q: ꝑ legē scriptaꝫ
suppletū est qḋ deerat legi nature: vt verbi gratia: lex na
ture dictabat in generali ꝑcepta affirmatiua esse necessa
rio adimplēda: vt quecūqꝫ vultis faciāt vobis homines
⁊ vos eadē facite illis: ⁊ ꝑcepta negatiua necessario esse
cauēda: vt qḋ tibi oderis fieri: caue ne alteri feceris. Et
sub hac generalitate multa ꝑticularia ꝯprehendunt: vt
nō occidas: nō falsum testimoniū dicas: ⁊ cetera huiꝰōi
que ponit lex nature in generali. sed lex scripta ponit in
speciali. ⁊ ideo lex scripta ē ad supplementū legis natu/
re. Scḋa ratio quare lex scripta ē humanitus adinuēta
est ꝑpter correctionē. q: lex nature quantum ad aliq̄ in ali/
quorū cordibꝰ tn̄ erat corrupta vt estimarēt esse bona q
sūt naturaliter mala: ideo talis corruptio indigebat cor/
rectione. vn̄ sup illud ecci.xvij. Addidit eis disciplinā ⁊ le
gē vite: dicit glo. legē littere quantum ad correctionē legis
naturalis scribi voluit. Hec bea. Tho. ꝑma scḋe.q.xciiij.
arti.v.vtrū lex nature mutari possit: in so.j.argu. Re.su/
pra lex.cap.ix.de lege naturali.
❡ De ad quālibet legem requirunt tria redintegrantia
ipsam ⁊ quare. CAP.XXII.

Ecūdo circa legē humanā ꝯsiderare debemꝰ in
tegritatē cōuenientie. Nā ad legē humanam vel
ad quālibet aliā cōcurrūt tria ꝯstituētia ⁊ inte/
grātia ipsam.s.auctoritas: veritas: bonitas: de quibꝰ pa

tet supra Lex.v.ca.in fine.
❡ De vtile fuit hominibꝰ alias leges poni ꝑpter duas
vtilitates. CAP.XXIII.

Ertio circa legē humanā ꝯsiderare debemꝰ vti
litatē influentie. vtile enī fuit aliquas leges ab
hominibus poni. ⁊ hoc ꝑpter duas ratiōes vel
vtilitates.s.ꝑpter virtutē: ⁊ ꝑpter pacē. Prima ratio est
ꝑpter virtutē: vt.s.qui nolūt esse virtuosi spōte vel amo/
re iusticie: fiāt virtuosi coacte.i.penarū timore. Secūda
ratio est ꝑpter pacē. nā lege humana etsi nō ꝓhibentur
oīa peccata vt patebit infra: ꝓhibent tamē illa grauio/
ra peccata quibus proximis iniuria irrogat: vt homici
dia: furtū: ⁊ huiꝰōi. sine quorū ꝓhibitiōe humana socie
tas seruari nō potest. Unde Isidorus lib.v.ety.c.xx.sic ait:
Ideo facte sunt leges vt earū metu humana coerceretur
audacia ⁊c. Re.s̄.Lex.xiij.ca.de ꝑfectu hūane legis. Et
lex humana homines ad virtutē inducit: q: vt dicit phi
losophus in lib.politicorū. Sicut hō si sit ꝑfectus virtu/
te est optimū aīalium: ita si sit sepatus a lege: priuatꝰ iusti/
cia ⁊ virtute: est pessimū oīm animaliū. Cuius ratio est:
q: habet arma rationis ad explēdas ꝯcupiscētias ⁊ ser/
uitia que nō habēt alia animalia. Si autē queris qḋ
sit melius: an induci ad virtutē ammonitionibus dulci
bus an legibꝰ: Rn̄deo ⁊ dico ꝙ homines bene disposi/
ti inducunt ad virtutē melius monitionibꝰ dulcibus q̄
les sunt monitiones paterne q̄ coactiōe.s.metu penarū
ꝑ leges. Sed quidā male dispositi ad virtutē nō inducū
tur nec a vitijs retrahunt nisi cogant. ⁊ ideo facta est di
sciplina legū. Scḋa ratio quare humane leges sunt posi
te est ꝑpter pacē. Re.supra codē ca. ⁊ vide ibi. Patꝫ igi
tur ex ꝑmissis ꝙ vtile fuit leges ab hominibꝰ poni ꝑ
pter duas causas. Prima ē vt ꝑterui ⁊ male dispositi ⁊
ad vitia ꝓni saltē metu penaꝝ desistāt malefacere ⁊ vir
tuose agāt. Scḋa ratio ē: vt tales etiā metu penarū alijs
vitā quietā reddāt. Hec bea. Tho.prima scḋe.q.xcv.ar.
primo: vtrū fuit vtile aliquas leges ab hominibꝰ poni:
argu.cōtra: ⁊ in cor.solu. ⁊ in solu.ꝑmi argu.
❡ De lex hūana triplicē habet virtutē. CA.XXIIII

Uarto circa legē humanā cōsiderare debemus
multiplicitatē efficacie. Habet enī lex humana
triplicē efficaciā vel virtutē.s.cohibēdi vitia: ꝑ
cipiēdi virtuosa opa: obligādi ꝯscientiā. Primo enī
lex humana habet efficaciam cohibēdi vitia. Ubi nota
ꝙ lex humana nō ꝓhibet oīa vitia a quibꝰ virtuosi ab/
stinēt. Re.rōnes huius ca.sequenti immediate de lege
diuina. sed solū ꝓhibet grauiora peccata a quibꝰ possi
bile ē maiorē partē multitudinis abstinere ⁊ precipue
illa que sunt in nocumentū aliorū sine quorū cohibitio
ne societas humana ꝯseruari nō posset. sicut homicidia
furta: ⁊ huiꝰōi. Hec bea. Tho.prima scḋe.q.xcvi. arti.ij.
vtrū ad legē humanā ꝑtineat omnia vitia prohibere: in
cor.solu.iuxta finē. Scḋo lex humana habet efficaci
am ꝑcipiēdi opa virtuosa. nā lex humana ꝑcipit actus
oīm virtutū. qḋ dupliciter ꝓbo.s.auctoritate: ⁊ ratione.
Primo auctoritate phi.v.ethi.qui dicit ꝙ lex precipit
fortes opa facere ⁊ que tempati ⁊ que māsueti. Similr̄
autē fm alias virtutes ⁊ malicias hec quidē iubēs: hec
autē ꝓhibēs. Scḋo hoc idē ꝓbo ratiōe sic: Lex ordina/
tur ad bonū cōe vt patet supra Lex.ca.ij. Sed nō est ali/
qua virtus cuiꝰ actus nō sunt ordinabiles ad bonū cōe
⁊ hoc vel immediate sicut cū aliqua fiūt directe ꝑpter
bonū cōe: vel mediate sicut cū aliqua ordinant a legisla
tore ꝑtinētia ad bonā disciplinā ꝑ quā informantur ci/
ues vt omne bonū iusticie ⁊ pacis ꝯseruēt. Hec.b. Tho.
ꝑma scḋe.q.xcvj.ar.iij.vtrū lex hūana ꝑcipiat actus oīuꝫ

virtutũ: argu. cõtra: ⁊ in cor. solu. ⁊ in solu. tertij argu. Tertio lex humana habet efficaciã obligãdi ꝯscientiã. Ubi nota ꝙ lex humana aut ẽ iusta aut iniusta. Primo enĩ si lex ẽ iusta imponit necessitatẽ homini in foro conscietie. Cui⁹ ratio est: q꞉ cum omnis ptãs humana sit a deo vt dicit ad Ro. xiij. Qui ptãti resistit in illis que ad ordinẽ ptãtis pertinẽt dei ordinationi resistit. ⁊ fm hoc efficit reus quantum ad ꝯscientiã. Scdo vero si lex humana est iniusta vel iniqua nõ obligat ad obseruantiã sui. Ubi nota ꝙ humana lex ẽ iniqua qñ est cõtra mandatũ dei. ⁊ tũc tali legi nõ est obediendũ: sed deo. quia vt dicit act. v. Obedire oportet deo magisꝙ hominibus. Scdo lex hũana ẽ iniusta qñ infert subditis grauamen iniustũ. ⁊ tũc tali legi nõ est obediendũ si sine scãdalo vl detrimẽto quis resistere possit. Patet ergo ex pmissis ꝙ triplex ẽ actus humane legis. s. cohibere vitia: precipere virtuosa: ⁊ obligare ꝯscientiã. Hec bea. Tho. pma scde. q. xcvi. arti. iiij. vtrũ lex humana imponat necessitatem homini in foro ꝯsciẽtie. in cor. solu. ⁊ in so. argu.

¶ Qr supra legem humanã necesse fuit esse legem scriptam diuinam. CAP. XXV.

Ostẽso de tribus legib⁹ s. de lege eterna: de lege naturali mẽti indita: ⁊ de lege scripta. s. de hũana visuz est supius: nũc dicendũ est de lege scripta. s. de diuina. Ubi nota ꝙ pter legẽ scriptã humanã necessariũ fuit ꝙ esset lex scripta. s. diuina. Et hoc ꝑpter quattuor rationes: quas tãgit dauid p illũ versum psal. Lex dñi immaculata ꝯuertens aias: testimoniũ domini fidele sapiam prestãs puulis. Prima rõ est ꝑpter cohibitionẽ omĩs criminis. Scda ratio ꝑpter directionẽ mẽtis. Tertia est ꝑpter certitudinẽ veritatis. Quarta ꝑpter adeptionẽ felicitatis. Prima ratio quare lex diuina supra naturalẽ ⁊ humanã fuit necessaria: est propter cohibitionẽ vel exclusionẽ oĩs criminis. vt enĩ dicit Augu. in lib. de lib. arbi. Lex humana nõ põt omnia mala que fiũt ꝓhibere vel punire: q꞉ dũ auferret mala omĩa sequeret ꝙ etiã multa bona tollerent: ⁊ impediretur vtilitas boni cõis: qd̃ est necessariũ ad cõuersationem humanã. vt ergo nullũ malũ ꝓhibitũ ⁊ impunituz remaneat: necessariũ fuit supuenire legẽ diuinã. ⁊ idõ dicit dauid: Lex dñi immaculata. i. nullã pmittẽs peccati turpitudinẽ. Scda ratio ẽ ꝑpter directionẽ mentis sic: De his põt homo legẽ ferre de quib⁹ potest iudicare. iudiciũ autẽ homĩs non põt esse de interiorib⁹ motibus volũtatis qui latẽt: sed solũ de exteriorib⁹ actibus q̃ apparẽt: ⁊ tñ ad ꝑfectionẽ virtutis requirit ꝙ in vtrisq꞉ actibus hõ rectus existat. Et ideo lex humana nõ potest cohibere ⁊ ordinare sufficiẽter actus interiores mẽtis. ⁊ ꝑpter hoc necessariũ fuit ꝙ supuenirer lex diuina ideo addit: Conuertẽs aias. q꞉ nõ solũ actus exteriores sed etiã interiores dirigit: ideo subdit: cõuertens aias.

Tertia ratio ẽ ꝑpter certitudinẽ veritatis sic: Homo absq꞉ oi dubitatiõe debet scire quid habeat agere ⁊ qd̃ vitare. Sed hoc p legẽ naturalẽ ⁊ humanã nõ potest scire. qd̃ patet ex hoc ꝙ de reb⁹ humanis ideo iudicia diuersa dant ꝑpter incertitudinẽ humani iudicij ꝓcipue de reb⁹ ꝯtingẽtibus ⁊ pticularib⁹ ex quib⁹ etiã diuerse ꝯtrarie leges inferũt. Ut ergo hõ absq꞉ vlla dubitatione scire possit q̃d ei agendũ sit ⁊ quid vitanduz: necessariũ fuit vt in actib⁹ ꝓprijs dirigeret p legẽ diuinaz: de qua ꝯstat ꝙ errare non põt. ⁊ ideo subdit: Testimoniuz dñi fidele: ꝑpter certitudinẽ veritatis. Quarta ratio est ꝑpter adeptionẽ felicitatis sic: Per legẽ homo dirigit actus ꝓprios in ordine ad finẽ vltimũ. Si autẽ homo ordinaret tñ ad finẽ naturalẽ qui nõ excederet ꝓportionẽ facultatis. s. naturalis homĩs sufficeret lex humana. sed q꞉ hõ ordinat ad finẽ supnaturalẽ. i. ad finem eterne beatitudinis q̃ excedit facultatẽ humane virtutis idõ ẽ necessaria lex diuina p quã homo ad finẽ eterne beatitudinis ordinat. ⁊ ꝑpter hoc dauid subiungit dicens: Sapientiã prestãs puulis. inquantũ ordinat hominem ad finẽ supnaturalẽ ⁊ diuinũ. Hec bea. Tho. pma scde q. xci. arti. iiij. vtrũ fuerit necessariuz esse legẽ diuinã in cor. solu.

¶ Qr lex diuina est duplex. CA. XXVI.

Sit autẽ sciendũ ꝙ aliter se habet de lege naturali: ⁊ aliter de lege diuina: q꞉ lex naturalis est vna omniũ vt dictuz est. s. Cui⁹ ratio est q꞉ lex naturalis dirigit hominẽ fm quedã precepta cõia in q̃bus conueniũt tam pfecti q̃ȝ impfecti. ⁊ ideo ⁊c. Lex vero diuina dirigit hominẽ in quibusdã preceptis pticularib⁹ ad que nõ similiter se habẽt pfecti ⁊ imperfecti. ⁊ ideo oportuit legẽ diuinã esse duplicem. s. veterẽ ⁊ nouam: que leges adinuicẽ distinguunt nõ sicut ea q̃ sunt omnino diuersa vt equus ⁊ bos: sed sicut pfectũ ⁊ impfectũ. Hoc autẽ duob⁹ modis ꝓbo. Primo ex pte sacerdotij sic: Ubi ẽ aliud ⁊ aliud sacerdotiũ: ibi est alia ⁊ alia lex. vel aliter: vbi ẽ duplex sacerdotiũ ibi est duplex lex: vt dicit apost. ad heb. vij. Trãslato sacerdotio est necesse vt trãslatio legis fiat. Sed in lege veteri fuit sacerdotiũ leuiticũ: in lege autẽ noua sacerdotiũ christi. ergo ẽ duplex lex. s. lex vet⁹ ⁊ lex noua. Scdo hoc idẽ probo ex pte exẽpli: q꞉ apostolus ad gala. iiij. compat legẽ veterẽ statui puerili existẽti sub pedagogo. legẽ autẽ nouã comparat statui viri pfecti qui nõ ẽ sub pedagogo. Ex quo exẽplo talem rationẽ formo: Sicut paterfamilias in domo alia mãdata ponit pueris: alia adultis: ita deus aliã legẽ dedit impfectis vt legẽ veterẽ: ⁊ aliam perfectis et manuductis per priorẽ legem ad maiorẽ capacitatẽ diuinorũ. Attendit autẽ perfectio ⁊ impfectio vtriusq꞉ legis q̃tum ad tria. Primo ex pte finis vltimi. s. boni: q꞉ lex vetus ordinabat directe homines ad bonũ sensibile ⁊ terrenũ. sed lex noua ordinat ad bonũ intelligibile ⁊ celeste. vñ statim christus in sue ꝑdicatõis ꝑncipio ad regnũ celorũ inuitauit dicẽs math. iiij. Pniam agite appropinq̃bit enĩ regnũ celoꝝ. Scdo ex pte officij: quia lex vet⁹ cohibet manũ. sed lex noua cohibet animũ. Tertio ex pte animi vel motiui: q꞉ lex vet⁹ inducebat hoĩes ad obseruãtiã mãdatorũ timore penarũ. lex autez noua hoc facit amore q̃ in cordib⁹ nostris p gratiã christi infundit fm apost. Hec b. Tho. pma scde. q. xci. ar. v. vtrũ lex diuina sit tñ vna. argu. cõtra: ⁊ in cor. solu. ⁊ in solu. pmi ⁊ tertij argu. Et q꞉ lex diuina est duplex eo mõ quo supius ẽ ꝓbatũ. s. lex vet⁹ ⁊ lex noua: ideo pmo agenduz ẽ de lege veteri. ⁊ postea agendũ est de lege noua.

¶ Qr lex vet⁹ fuit bona sed impfecte. CA. XXVII.

Ex uetus. Circa legem veterem consideranda sunt quattuor. s. quantitas valoris: sublimitas latoris: proprietas receptoris: congruitas tẽporis. Primo circa legẽ veterem cõsideranda est quãtitas valoris. fuit enĩ lex vetus bona sed impfecte. qd̃ tripliciter ꝓbo s. auctoritate: distinctiõe: similitudine. Primo ꝓbo auctoritate apost. ad Ro. vij. cõmendantis legẽ veterẽ contra quosdã qui dixerãt eam esse malã: sic dicẽtis: Lex q̃dem sancta ⁊ mandatũ sanctũ: iustũ ⁊ bonum. Scdo hoc idez ꝓbo distinctiõe sic: Est enĩ duplex bonũ. s. perfectũ ⁊ imperfectũ. Bonũ perfectũ est qd̃ per se est sufficiens ad inducendũ vel consequendũ finem. Bonũ vero imperfectum est qd̃ ad hoc aliquid operatur. s. quia tñ ad

hoc disponit: non tamen ad hoc sufficit q̄ pducat ad fines. Tertio hoc idē probo similitudine vt verbi gratia: Ut sicut illa medicina est p se bona que hominē sanat: illa autē imperfecte bona que hominē adiuuat: sed sanare nō potest. sic a simili lex noua est perfecte bona: eo q̄ ad finē supnaturalē. s. ad vitā eternā perducit. Cuius ratio est qꝛ lex noua est lex gratie que est data p christuꝫ. gratia autē perducit pfecte ad gloriā. Lex autē vetus est bona: qꝛ ad finē supernaturalē. s. ad vitā eternam disponit: qꝛ peccata phibet ꝛ penas apponit. Est tamē imperfecte bona: quia ad finē supnaturalē per se. i. sua virtute nō potest pducere. sm illud apost. ad Heb. vij. Nihil ad perfectuꝫ perducit lex vetus. Hec bea. Tho. prima scđe q. xcviij. arti. j. vtrū lex vetus fuerit bona: argu. cōtra ꝛ in cor. solu.

¶ Q̄ lex vetus fuit data a deo p ministeriū angelorum. CAP. XXVIII.

Secūdo circa legē veterē ꝯsideranda est sublimitas latoris. nā lex vetus fuit data a bono ꝛ vero deo. qđ tali ratione ostēdo: Ab eo lex vetus est data a quo facta ē salus hominū per gratiā christi. sꝫ salus hominū facta est a deo qui est pater dñi nostri iesu christi ergo ꝛc. Et p oppositū ab illo nō est facta lex vetus cuius ē abducere homines ꝛ auertere a salute. sed hic est diabolus. ergo lex vetus nō est facta a principe tenebrarū. i. a diabolo: vt quidā heretici dixerūt. Hec bea. Thomas pma scđe. q. xcviij ar. ij. vtrū lex vetus fuerit data a deo. in cor. so. Sed forte queres vtrū lex vetus fuerit data a deo mediate vel immediate. Rñdeo ꝛ dico q̄ lex vetus fuit data a deo mediate. s. p manus angeloruꝫ. qđ tripliciter pbo. s. auctoritate aplī: ratiōe generali: ꝛ ratione speciali. Primo hoc pbo auctoritate apostoli ad gala. iij. sic dicētis: Lex ordinata est p angelos in manu mediatoris. Que verba Aug. i glo. exponit sic dicēs: Nota q̄ nō ait: lex data est: sed ordinata est. qꝛ ordinabiliter data. s. inter tēpus nature ꝛ inter tēpus gratie: antequā gratia cōmunicandi erat: vt patebit infra. iij. ca. Et Et subdit p quos lex data est dicens: Per angelos. i. per moysen ꝛ alios ministros dei qui angeli dicunt: Malach. ij. Labia sacerdotis custodiūt scientiā: ꝛ legeꝫ de ore eius exquirēt: angelus eni dñi exercituū est. Uel per angelos. i. p ministeria angelorū lex data est: in quibus angelis vtiqꝫ erant pater ꝛ filius ꝛ spūssanctus. Aliquādo sine vlla distinctiōe psone deus p illos figurabat. Et subiungit: In manu mediatoris. i. in ptāte christi: vt lex vetus staret dū vellet vel cessaret cū vellet. Hec Augu. vbi s. Scđo hoc idē probo ratiōe generali que ē: q̄ diuina debēt deferri ad homies mediātibus angelis. quam rationē assignat dionysius. iiij. ca. celestis hierarchie ergo ꝛc. Tertio hoc idē probo ratiōe speciali que est talis. Uidemus eni in omnibus ptātibus ꝛ artibus q̄ superior artifex p se formā inducit. inferior autē materiā ad forme susceptionē inducit. verbi gratia: Sicut nauifactor p seipsum nauē nō cōpaginat: sed prepat vel disponit materiā per artifices subministrantes: sic a simili qꝛ lex noua ē perfecta eo q̄ ad finē supernaturalē. i. ad vitā eternam pducit. vt patet ca. precedēti immediate. Ideo est data per christū deū ꝛ hominē factū. Lex autē vetus qꝛ impfecta ē non pducit sed disponit ad perfectā saluteꝫ humani generis. ꝛ ideo ꝯueniēs fuit vt p dei ministros. s. p angelos hominibus daret. Hec bea. Tho. prima scđe q. xcviij. arti. iij. vtrū lex vetus fuerit data a deo mediantibus angelis. argu. ꝯtra: ꝛ in cor. solu.

¶ Q̄ lex vetus debuit dari soli populo iudeorū. CAP. XXIX.

Tertio circa legē veterē ꝯsideranda est pprietas vel singularitas receptoris. nam soli populo iudeorū data ē lex vetus qđ fuit ꝯueniēs triplici ratiōe. s. ratione dispositiōis: discretionis: ꝛ pmissionis. Primo fuit conueniēs vt soli populo iudeorū daret lex vetus ratiōe dispositiōis vel ꝯditionis populi: qꝛ alijs populis ad idolatriā declinātibus solus populus iudeorꝫ in cultu vnius veri dei remāsit. ꝛ ideo alij populi indigni erāt legē recipe. ne sanctū daret canibus. vñ sicut lux corporalis vel sensibilis non lucet oculo nisi disposito: ita lux spūalis que lex ē non dat nisi disposito. Est auteꝫ homo dispositus ad ipsam legē per volūtatē: vt velit homo sub lege viuere ꝛ legi obedire. vñ quia solus populus iudeorꝫ prepabat se ad susceptionē legis. ex hoc dignus fuit vt lex sibi soli daret. Sꝫ forte ex hoc argues q̄ i alijs populis erāt psone alique deo accepte. ꝛ ideo debuit ētalijs populis lex vetus dari. Rñdeo ꝛ dico q̄ lex nō dat psone sed populis. Unde qꝛ solus populus iudeorū preparabat se ad receptionē legis: ideo solus populus iudeorum dignus fuit ꝛc. Tamē quia ista ratio nonē conueniens eo q̄ populus iudeorū etiā post legē latam ad idolatriā declinauit qđ grauius fuit vt patet Exodi. xxxij. Ideo scđo q̄ deus dedit legē populis iudeorū ratiōe discretionis: vt. s. populus iudeorū tanqꝫ a deo electus ꝛ tanqꝫ dignus ab alijs populis discerneret per legē veterē sibi datā a deo. Tertio deus soli populo iudeorū legē dedit ratione pmissionis. que autē promissio facta ē ostēdit apostolus ad gala. iij. dicēs: Abrae autē facte sunt promissiones ꝛ semini eius. nō dicit: ꝛ seminibus eius: quasi in multis sed in vno: ꝛ semini tuo qđ est christus. Ista autem pmissio. s. q̄ christus ex semine abrae nasceret: nō fuit ppter meritū ipsius abrae: sed ex gratuita electione ꝛ volūtate dei. Si autē rursus queraꝫ quare deus magis hunc populū iudeorū q̄ aliū elegit vt ex eo christus nasceret: notat ꝯueniēs respōsio augustini quā dat super illud. Joh. vj. Nemo pōt venire ad me: nisi pater qui misit me traxerit eū dicens: Nemo vetut nisi tractus. quē trahat ꝛ quē nō trahat: quare hunc trahat ꝛ illū nō trahat: noli iudicare si nō vis errare. si nō traheris ora vt traharis. Hec bea. Tho. prima scđe. q. xcviij. arti. iiij. vtrū lex vetus debuit dari soli populo iudeorū. in cor. solu.

¶ Q̄ lex vetus inter legē nature ꝛ legē gratie data ē populo iudeorum. CAP. XXX.

Quarto circa legem veterē cōsiderāda est ꝯgruitas temporis: nā lex vetus conueniēter ē data populo iudeorū inter legē nature ꝛ legē gratie. qđ tali ratiōe ostēdo. Quelibet lex duobus generibus hominum imponit. s. malis ꝛ bonis: alijs tamē ꝛ alijs rationibus. qđ sic patet: Imponit eni lex malis. s. duris ꝛ superbis in remediū cōtra ignorantiā: ꝛ in flagellū cōtra superbiam p legē eniꝫ mali. s. supbi ꝛ duri ꝯuincunt ꝛ domātur. Et qꝛ homines illo tempe erant tales: cōueniēs fuit vt tempe moysi lex vetus daret ad cōuincendū eorū superbiā. Qđ sic patet ꝛ pbo: De duobus eni superbiebat homo. s. de sciētia ꝛ potētia. Primo de sciētia. quasi ratio naturalis possit ei sufficere ad salutē. ꝛ ideo vt deberet superbia eius ꝯuinceret pmissus ē homo regimini fuerationis absqꝫ adminiculo legis scripte. ꝛ experimēto homo discere potuit q̄ patiebat rationis defectū: per hoc q̄ homines vsqꝫ ad idolatriaꝫ ꝛ turpissima peccata sunt plapsi. ꝛ ideo post tēpus legis nature fuit necessariū legem scriptā dari in remediū ignorātie: quia p legem est cognitio peccati scđm apostolū. Scđo supbiebat homo tēpore legis nature de potētia. nam postqꝫ est instructus per legē scriptā. quia ex arrogātia ꝛ presumptione dicebat: Nō deest qui impleat. sed deest qui iubeat: cōuicta est eius supbia de infirmitate ꝛ impotentia dū implere

nõ poterat qḋ cognoſcebat. Et ideo ſicut apoſtol⁹ ɔclu‑
dit ad Ro. viij. ꝙ impoſſibile erat legi in qua infirma‑
batur per carnẽ: miſit deus filiũ ſuũ vt iuſtificatio legis
impleret̃ in nobis. Scḋo dico ꝙ lex vetus data ẽ bo‑
nis dupliciter. ſ. in auxiliũ ⁊ in ſignũ. Primo in auxiliũ
ignorãtie ⁊ impotẽtie. qḋ quidẽ tunc primo neceſſariũ
fuit: quãdo lex naturalis obſcurari incipiebat ꝑ exube‑
rantiã peccatorũ. oportebat enĩ huius auxiliũ quodã or‑
dine dari: vt ꝑ imꝑfecta ad perfectionẽ manuducerent̃.
⁊ ideo oportebat inter legẽ nature ⁊ legẽ gratie legẽ ſcri‑
ptã dari. Scḋo lex vetus data bonis ẽ in ſignũ vel figu‑
ram legis gratie: vt patebit infra. Hec bea. Tho. ꝓma ſcḋe
q. xcviij. arti. vi. vtrũ lex vetus ɔueniẽti tẽpore. ſ. inter le‑
gem nature ⁊ legem gratie data fuerit ⁊ quare: in cor. ſo‑
lutõis. ℭ Qꝫ lex vet⁹ ɔtinebat tria: ⁊ primo moralia
precepta. CAP. XXXI.

D maiorẽ tamẽ euidẽtiam predictorũ circa le‑
gem veterẽ ɔſiderãda ſunt quattuor. ſ. cõtinẽ‑
tia: efficiẽtia: obſeruãtia: intelligẽtia. Prĩo cir‑
ca legẽ veterẽ ɔſideranda ẽ ɔtinẽtia. nam lex vetus con‑
tinet in generali tria ꝑcepta. ſ. moralia: ceremonialia: iu‑
dicialia. Primo lex vetus ɔtinebat ꝑcepta moralia.
qḋ tali ratione oſtẽdo: Intẽtio diuine legis eſt pricipa‑
liter vt faciat hominẽ amicũ dei ⁊ per ɔſequẽs bonũ: qꝛ
impoſſibile ẽ vt aliquis ſit amicus dei qui ẽ optim⁹: ni‑
ſi ſit bonus. bonitas autẽ hominis eſt a virtute que bo‑
num facit habentẽ ⁊ actũ eius ſm̃ phm̃. Sed precepta
moralia ſunt illa que dant̃ de actib⁹ virtutũ. ergo opor‑
tuit ꝙ lex vetus ꝑcepta moralia ɔtineret. Hec bea. tho.
ꝓma ſcḋe. q. xcix. ar. ii. vtrũ lex vetus ɔtineat ꝑcepta mo‑
ralia: in cor. ſolu. Ubi nota ꝙ morale ſemꝑ dictat bonũ
ſed differẽter. qḋ patet: qꝛ morale legis nature dictat in
generali bonũ faciendũ ⁊ malũ cauendũ. Morale vero
legis ſcripte dictat in ſpeciali hoc bonũ faciendũ ⁊ hoc
malũ vitandũ. Morale autẽ legis diuine dictat cui⁹ in‑
tuitu bonũ ſit faciendũ ⁊ malũ vitandũ. Et hoc duplici‑
ter: qꝛ morale legis moyſi dictat bonũ eſſe faciendum ⁊
malũ vitandũ intuitu timoris diuini. vñ ibi dicit̃: hoc ⁊
hoc facias: qꝛ ego dñs. Morale vero legis chriſti dictat
hoc bonũ eſſe faciendũ ⁊ illud malũ eſſe cauendũ intui‑
tu amoris dei. Uñ ibi dicit̃ hoc facite vt ſitis filii patris
mei ⁊ patris veſtri. i. amore ⁊ non timore: ita ꝙ morale
vnius legis addit ſupra morale alteri⁹ legis ⁊ actũ ⁊ mo‑
dum ⁊ intuitũ ſicut patet. Hec Alex. iii. pte. ſum. q. xv. art.
j. vtrũ radix vel origo moraliũ preceptorũ ſit natura vel
diſciplina ſeu ſcriptura vel gratia: in cor. ſolu. ℭ Qꝫ
lex vetus ɔtinebat ꝑcepta ceremonialia. CA. XXXII.

Ecundo lex vetus ꝑter precepta moralia ɔtinet
ꝑcepta ceremonialia. Qḋ tali ratione oſtendo:
Lex humana ꝑncipaliter inſtituit̃ ad ordinan‑
dũ homines ad deũ: nõ ſolũ ꝑ actus interiores mẽtis: q̃
ſunt credere: ſperare: amare: ſed etiã per quedã opa exte‑
riora quib⁹ homo diuinã ſeruitutẽ profitet̃. Sed pre‑
cepta ceremonialia ſunt que ordinant̃ ad cultũ dei er‑
go ⁊c̃. Ubi nota ꝙ cultus q̃ impẽdit̃ deo ceremonia vo‑
catur. i. munia. i. dona cereris que dicebat̃ dea frugum
vt quidã dicũt: eo ꝙ primo ex frugib⁹ oblationes fere‑
bant̃ deo. ſiue vt maximus Ualeri⁹ refert: nomen cere‑
monie introductũ eſt ad ſignificandũ cultũ diuinũ apd
latinos a quodã opido iuxta romã qḋ cere vocabat̃ eo
ꝙ roma capta a gallis: illic ſacra romanorũ oblata ſunt
⁊ reuerẽdiſſime habita. Hec bea. Tho. pria ſcḋe. q. xcix.
arti. iii. vtrũ lex vetus ꝑter ꝑcepta moralia ɔtineat prece‑
pta ceremonialia: in cor. ſolu. ℭ Qꝫ lex vetus cõti‑
nebat precepta iudicialia. CA. XXXIII.

Ertio lex vetus ꝑter precepta moralia ⁊ ceremo‑
nialia cõtinet ꝑcepta iudicialia. qḋ tali ratione
oſtẽdo: Ad legem diuinã pertinet ordinare ho‑
mines ad deũ ⁊ adinuicẽ. ergo ſicut determinatio pre‑
cepti cõis de cultu diuino ſit ꝑ precepta ceremonialia:
ita determinatio ꝑcepti cõis de iuſticia inter homines
ſeruãda ſit ꝑ precepta iudicialia. vñ ſicut precepta mora‑
lia dant̃ de actibus virtutũ: ⁊ precepta ceremonialia or‑
dinant̃ ad cultũ: ita ꝑcepta iudicialia ordinant̃ ad faci‑
endũ alteri homini qḋ eſt debitũ. Et ideo cũ apoſtolus
e ad Ro. vij. dixiſſet: ꝙ lex eſt ſancta ſubiũxit. Et manda‑
tum eſt iuſtũ ⁊ ſanctũ ⁊ bonũ. iuſtũ quidẽ q̃tum ad iu‑
dicialia: ſanctũ q̃tum ad ceremonialia. Nã ſanctũ dici‑
tur qḋ eſt deo dicatũ. ⁊ bonũ. i. honeſtũ q̃tum ad mora‑
lia. Hec bea. Tho. ꝓma ſcḋe. q. xcix. arti. iiij. vtrũ lex vet⁹
ꝑter precepta moralia ⁊ ceremonialia ɔtineat aliqua ꝑ‑
cepta iudicialia: in cor. ſolu. Ubi nota ꝙ ratio dictat
aliquid faciendũ: vel tanq̃ neceſſariũ ſine quo non põt
eſſe ordo virtutis: vel tanq̃ vtile ad hoc ꝙ ordo virtutis
melius ɔſeruet̃. Ex quib⁹ verbis nota quattuor differẽ‑
tias inter ꝑcepta ⁊ mãdata. Prima ẽ ꝙ quedã ꝑcipiun‑
tur vel ꝓhibent̃ in lege ſicut ꝑciſe debita: ſicut non occi‑
des: nõ furaberis ⁊c̃. Et hec ꝓprie dicunt̃ ꝑcepta. Que‑
dam vero precipiunt̃ vel ꝓhibent̃ in lege nõ quaſi pre‑
ciſe debita: ſed ꝓpter melius vel tanq̃ ad finẽ meliora vel
magis vtilia: que poſſunt dici mãdata: qꝛ quandã indu‑
ctionẽ vel ꝑſuaſionẽ habẽt. Uñ Hiero. dicit: ꝙ in prece‑
ptis eſt iuſticia: in mãdatis vero ẽ charitas. Hec beatus
Tho. ibidẽ arti. v. in cor. ſolu. iuxta mediũ. Scḋa differẽ‑
tia eſt: ꝙ preceptũ importat debitũ neceſſitatis: manda‑
tum vero debitũ charitatis vt ꝑ hiero. patet. Tertia dif‑
ferẽtia eſt: ꝙ preceptũ eſt eius q̃ iubet ꝑ ſe: mandatũ ve‑
ro ẽ eius qui aliq̃d iubet per aliũ. Et qꝛ multo dignius
eſt precipe ꝑ ſe q̃ per aliũ: ideo ſequit̃ ꝙ preceptũ nobi‑
lius ⁊ efficaci⁹ eſt mãdato. Quarta differẽtia eſt: ꝙ pre‑
cepta noue legis ſunt nobiliora ꝑceptis vel mandatis le‑
gis veteris: ⁊ ꝑcipue precepta moralia ꝑceptis ceremo‑
nialib⁹ ⁊ iudicialib⁹ ſũt nobiliora: eo ꝙ dñs ꝑ ſe iuſſit
⁊ ꝑcepit moralia: ſed ꝑ moyſen iuſſit ceremonialia ⁊ iu‑
dicialia. Hec Alex. iii. pte ſum. q. xiiii. arti. vii. vtrũ omia
que ſunt in lege poſſint reduci ad vnũ genus moraliũ.
in ſo. vltimi ar. ℭ Qꝫ lex vetus non habebat vir‑
tutẽ iuſtificãdi a culpa. CAP. XXXIIII.

Ecũdo pricipaliter circa legẽ veterẽ ɔſiderãda
eſt efficacia. ſ. vtrũ lex vetus haberet virtutẽ iu‑
ſtificãdi a culpa. Rñdeo ⁊ dico ꝙ nõ. Qḋ oſten‑
do quattuor modis. ſ. ratiõe: diſtinctiõe: ſimilitudine: ⁊
auctoritate. Primo oſtẽdo ratiõe ſic: Peccatũ nunq̃
põt remitti niſi ꝑ chriſtũ qui tollit peccata mũdi: vt dici‑
tur Joh. i. vñ qꝛ myſteriũ incarnatiõis ⁊ paſſionis chri‑
ſti nondũ realiter fuit peractũ iõ ⁊c̃. Scḋo hoc idem
oſtẽdo diſtinctione ſic: Nã in lege veteri duplex immũ‑
dicia obſeruabat̃: corpalis: ⁊ mẽtalis. Prima immundi‑
cia erat corporalis que tollebat idoneitatẽ ad cultũ diui‑
num ſicut leproſus dicebat̃ immũdus: vel ille qui tãge‑
bat aliqḋ morticinũ. ⁊ talis immũdicia nihil aliḋ erat
q̃ irregularitas quedã. ⁊ hãc immundiciã carnis cere‑
monie legis veteris habebãt virtutẽ mũdãdi. Cuius ra‑
tio ẽ: qꝛ hmõi ceremonie erant quedã remedia adhibi‑
ta ex ſtatuto vel ordinatiõe legis ad tollẽdas immundi‑
cias carnis. Et hoc eſt qḋ dicit aplſ ad hebre. ix. ꝙ ſan‑
guis hircorũ ⁊ thaurorũ ⁊ cinis vitule aſpſus inq̃natos
ſanctificabat ad emũdationẽ carnis. Ubi nota ꝙ hoc ip‑
ſum qḋ ceremonie legis veteris expiabãt ab immũdicijs
corporalibus erat figura expiatiõis a peccatis que ſit per

christū. Scōa immūdicia est mentis .s. peccatū. ⁊ ab hac immūdicia ceremonie veteris legis nō habebāt virtutē expiādi: nō enim poterāt a peccatis mūdare. Tertio hoc idē probo similitudine: q2 apostol9 ad gala. iiij. vocat ea egena ⁊ infirma. Egena quidē eo q2 nō continent in se gratiā. Et ex hoc vocat ea infirma: q2 nō possunt a peccato mundare. Quarto hoc idē probo auctoritate apostoli ad gala. ij. vbi sic ait: Si data esset lex que posset iustificare christ9 gratis mortuus ē .i. sine causa mortuus ē. sed hoc ē inconueniēs. ergo ⁊c̄. Hec bea. Tho. ꝑma scōe. q. ciij. arti. ij. vtrū ceremonie legis veteris tēpore legis haberēt virtutē iustificādi: argu. cōtra: ⁊ in cor. so. Ubi nota q2 sicut sanū dicit̄ tribus modis videlicet vno mō sanū dicitur ꝓprie qd̄ est subiectū sanitatis i. habēs sanitatē: alio modo ⁊ posteri9 qd̄ est signū sanitatis: tertio modo qd̄ est dispositiuū vel ꝯseruatiuū sanitatis: ita iustificatio dicit̄ tribus modis. primo ⁊ proprie factio iusticie. ⁊ hoc mō sacramēta veteris legis nō iustificabāt: eo q2 gratiā non ꝯtinebant. scōo mō iustificatio dicit̄ ⁊ improprie iusticie significatio. ⁊ hoc modo sacramēta veteris legis iustificabāt: q2 gratiam christi iustificantē significabāt. tertio mō iustificatio dicit̄ ad iusticiā dispositio. ⁊ hoc etiā modo illa sacramenta ⁊ ꝓcepta iustificabāt: inquantū .s. disponebāt homīes ad gratiā christi iustificantē. Hec bea. Tho. prima scōe. q. cviij. arti. xij. vtrū precepta moralia veteris legis iustificarēt: in cor. solu. in ꝓncipio. Si vero aliter vis procedere ⁊ breui9 dicas: q2 iustificatio tripliciter intelligit̄: vel assumit̄ trib9 modis. Uno modo vt ē gratie iustum faciētis infusio. ⁊ hoc modo dicit apostolus ad Ro. iij. Iustificati gratis per gratiā ipsius. Et hoc mō lex vetus nō iustificabat faciendo iustā personā que iniusta erat vel eliciēdo opus iustū: q2 hoc ē solius gratie christi vt patet supra. Scōo modo iustificatio ē iusticie significatio. Unū sup illo verbo psal. Inęternū nō obliuiscar iustificationes tuas. glo. dicit legē. Et hoc modo lex vet9 iustificabat q2 gratiā christi iustificantē figurabat vel significabat. Tertio mō iustificatio ē ad iusticiā dispositio. ⁊ hoc mō lex vet9 iustificabat: vt patet .s. Hec Alex. iij. pte sum. q. xiiij. arti. xvij. vtrū ea que continent̄ in lege veteri .s. moralia: ceremonialia: iudicialia iustificēt.

¶ Qz lex vetus aliquo tempore durauit ⁊ aliquo tēpore cessauit. CAP. XXXV.

Tertio circa legem veterē considerāda est permanētia vel obseruātia. Si enī queraf̄ quanto tēpore durauit lex vetus: ⁊ quo tempore cessauit. Rn̄deo ⁊ dico q2 aliquādo currebāt simul. aliquādo vero cessauit totaliter lex vet9 vt verbi gratia: Ante passionem christi: christo ꝓdicante ⁊ miracula faciente currebāt simul lex vet9 ⁊ euangeliū. Cui9 ratio est: q2 tūc mysteriū christi iam inceptū erat: sed nōdū ꝯsummatū. Sz cōpleto mysterio redēptionis humani generis in passione christi cū dn̄s dixit: cōsummatū est: vt habet̄ Joh. xix. tūc totaliter legalia debuerūt cessare quasi veritate eorū iam ꝯsummata: in cui9 signū in passione christi velum tēpli legit̄ fuisse scissum. Math. xxvij. Hec beatus Tho. ꝑma scōe. q. ciij. arti. iij. vtrū ceremonie veteris legis cessauerūt in aduētu christi: in cor. solu. ⁊ in solutione tertii argumēti. Si autē queraf̄ vlterius quo tempore ceremonie veteris legis possint obseruari sine peccato mortali. Rn̄det Augustin9 distinguēs tria tempora. Primū fuit ante passionē christi in quo legalia non erāt morticina nec mortifera. Secundū temp9 fuit mediū .s. a passione christi vsq3 ad diuulgationē euangelii: in quo legalia erāt quodāmodo morticina: q2 nec aliquā vim habebāt: nec aliquis ea obseruare tenebat̄: nō tamē fuerūt mortifera: q2 illi qui cōuersi fuerūt ad christū ex iudeis poterāt illa legalia licite obseruare: dūmodo nō sic ponerēt spem in eis: q2 ea reputarēt sibi necessaria ad salutē. q. sine legalib9 fides christi iustificare nō posset. Et ideo vt dicit̄ actuū. xvi. paul9 circūcidit thimotheū. titū autē qui ex gentilib9 natus erat circūcidere noluit. Et hoc voluit spūssanct9: vt quedā differētia inter ritus ostenderet̄. nā ritus gentiliū repudiabat̄ tanq3 omnino illicit9: ⁊ a deo semꝑ ꝓhibitus. Ritus autē veteris legis cessabat tanq3 implet9 per passionē christi: vtpote a deo in figurā christi institut9. ⁊ ideo ⁊c̄. Tertiū tēp9 fuit a passione christi post euāgelii diuulgationē: in quo legalia ⁊ sunt mortua ⁊ mortifera. mortua quidē q2 non habebāt virtutē expiādi a peccato. mortifera quidē quia nō possunt obseruari sine mortali peccato. Cui9 ratio ē q2 omēs ceremonie sunt ꝓtestationes fidei. vn̄ q2uis sit eadē fides quā habem9 de christo: ⁊ quā antiq̄ patres habuerūt tamē q2 ipsi precesserūt christū ⁊ nos sequimur: ideo eadē fides diuersis verbis a nobis ⁊ ab eis significat̄. verbi gratia: Nā ab eis dicebat̄ Ecce virgo ꝯcipiet ⁊ pariet filiū. que sunt verba futuri tēporis. Nos autem idē repńtam9 ꝑ verba ꝑteriti tēporis dicētes: q2 virgo cōcepit ⁊ pepit. Sicut ergo mortaliter peccaret: q̄ nunc suā fidē protestādo diceret christū nasciturū: qd̄ antiq̄ pie ⁊ veraciter dicebāt: ita etiā peccaret mortaliter: siq̄s nūc ceremonias obseruaret quas antiq̄ pie ⁊ fideliē obseruabāt. ⁊ hoc est qd̄ Augustin9 dicit cōtra faustū: Iaz nō ꝓmittit̄ christus nascitur9: passurus: ⁊ resurrectur9 que illa sacramēta quodāmodo ꝑsonabāt. Sed nunciatur q2 nat9 sit: q2 passus sit: q2 resurrexit. que omīa hec sacramēta que a christianis agunt̄ iam ꝑsonant. Hec beatus Tho. ꝑma scōe. q. ciij. arti. iiij. vtrū post passionē christi legalia possint obseruari sine peccato mortali: in cor. solu.

¶ Qz ratio preceptorū figuralium fuit duplex. CAP. XXXVI.

Quarto circa legē veterē ꝯsiderāda est intelligētia. Nam ꝓceptorū ceremonialiū .i. figuraliū ē duplex intelligentia: sensus vel ratio .s. litteralis vel spūalis. Qd̄ sic ostēdo: Rationes preceptorū ceremonialiū legis veteris dupliciter possunt accipi. Uno modo ex ratione cultus diuini qui erat pro tēpore illo obseruādus. ⁊ rationes iste sunt litterales: siue pertineant ad vitandū idolatriā. siue ad rememorandū aliqua beneficia dei: siue ad insinuandā diuinā excellentiā: siue ad insinuandū dispositionē intrinsecā .s. mētis que tunc requirebat̄ in colētibus deū. Alio modo possunt assignari rationes ipsorū sm̄ q2 ordinant̄ ad figurandū christū ⁊ iste ratiōes sunt spūales mystice vel figurales: siue accipiantur ex ipso christo ⁊ ecclesia qd̄ pertinet ad allegoriam: siue ad mores populi christiani qd̄ ꝑtinet ad moralitatē. siue ad statū future glorie ꝓut in eam trāsducimur per christū qd̄ ꝑtinet ad anagogiā. Hec bea. Tho. ꝑma scōe. q. cij. arti. ij. vtrū precepta ceremonialia habeant causam vel rationē litteralē vel spūalem seu figuralem: in cor. solu. Ubi nota q2 ceremonie legis veteris in quattuor differētias diuidunt̄ .s. in sacrificia: in sacra: sacramēta: ⁊ obseruātias. Sacrificia sunt que in dei cultum ⁊ reuerentiā offerunt̄. Sacra sunt que sunt deputata ad cultū dei. nam sacrū dicitur qd̄ est deo dicatū. Sacramēta sunt per quandā consecrationē vel populi vel ministrorū ad cultum dei. Obseruātie vero dicuntur ab obseruando illud qd̄ pertinebat ad quandā idoneitatē populi colentis deū. Hec beatus Thomas ꝑma scōe. q. cj. arti. iiij. vtrū ceremonie legis veteris in predicta qua-

tuor diuidanť: in cor. solu. Ita ꝙ hec quattuor ī lege veteri diuersis rationib⁹ sunt instituta. verbi gratia: Sacrificia sunt instituta ad repropiciationē: sacra ad dei honorem: sacramēta ad sanctificationē. obseruātie ad superstitionis idolatrie eliminationē: ⁊ erroris vel occasiōis erroris declinationē. Dicit ergo quidā ꝙ hec quattuor necessaria erant ꝑpter quattuor. Primo enī necessarium erat vt ministri irā dei declinarēt ⁊ pacē eius ⁊ gratiam obtinerēt qđ fiebat per sacrificia. Scđo erat necessariū vt ministri sanctificarenť ⁊ sanctificarēt quod fiebat ꝑ sacramentū. Tertio necessariū erat vt ipsiꝫ creatorē vultu placito hoc est loco ⁊ tēpore prout ꝯgruit honorarēt qđ fiebat per sacra. Quarto necessariū erat vt ea que videntur absurditatē cōtinere remouerēt de quibus patebit infra. Hec Alex. iii. pte sum. q. xxxiiii. arti. v. de gratia in generali ceremonialiū in pncipio. Si autē querit quare huiusmodi ceremonia fuerūt multa. Rñdeo ⁊ dico ꝙ lex bonis ⁊ malis datur. malis quidē vt per precepta legis coerceanť a malis: bonis vero vt ad melius ꝓuocenť. Sic ergo ex parte bonorū ⁊ maloꝝ ceremonie fuerunt multe triplici ratiōe. Prima est ex pte maloꝝ multiplicitas idolatrie. Ex eo ●●i ꝙ mali tunc idolatrie multipliciter deseruiebāt: oportuit multa ceremonia institui ad singula reprimēda. Scđa ratio ē ex parte bonorum varietas latrie: vt. s. ꝑ huiusmodi mens bonoꝝ diuersimode ferať in deū. Tertia ratio est multiplicitas figure. nam ꝑ huiusmodi ceremonias mysteriū christi figurabať. ⁊ quia gratie christi ⁊ vtilitates quas mundo attulit fuerūt multiplices ⁊ incōprehēsibiles: necesse fuit figuras multiplicari. Hec bea. Tho. ꝑma scđe. q. ci. arti. iii. vtrū debuerīt esse multa ceremonia: in cor. so.

¶ De his que pertinēt ad sacrificia: sacra: sacramenta ⁊ obseruātias veteris legis. CAP. XXXVII.

Postq̄ dictū est de differētijs ceremonialib⁹ in cōmuni: nūc dicendū est de eis in speciali: ⁊ primo de sacrificijs: scđo de sacris: tertio de sacramētis: quarto de obseruātijs. Ubi nota ea que ad ea spectant. Primo enī ad sacrificia pertinēt animalia ⁊ terre nascētia que pter animalia deo offerebātur ī sacrificiuꝫ vt dicit bea. Tho. ꝑma scđe. q. cii. arti. iii. Scđo ad sacra pertinēt tabernaculū seu templū: altare: vasa: solēnitates: ⁊ huiusmodi: vt patet ibidē arti. iiii. Tertio ad sacramēta pertinēt circūcisio: conuiuiū agni pascalis: purificatio: oblatio duoꝝ hircoꝝ: quoꝝ vnus immolabatur: alter in desertū mittebať ad expiationē peccatoꝝ: purificatio lepre homīs ⁊ dom⁹: purificatio ministroꝝ vestimēta sacerdotum ⁊ ministroꝝ ⁊ hmōi ibidē arti. v. Quarto ad obseruātias pertinent ea que videnť cōtinere absurditatē in esu: in habitu: in victu: ī actu. Primo in esu. prohibetur enī in lege esus quorundā ciboꝝ et esus sanguinis ⁊ adipis. Secūdo in habitu. prohibetur enī ibi mulieri indui veste virili ⁊ ecōuerso. Et iterū prohibētur indui veste lana linoq3 contexta. Tertio ī victu. prohibeť enim ibidē non alligare os bouis triturātis: non arare in boue ⁊ asino: nō serere agrū diuerso semine: non coquere hedū in lagena matris sue: nō auferre vel abijcere prima germina ab arboribus. Quarto in actu indifferēti. precipit enī deus ibidē dimittere aues incubantē sup pullos ⁊ huiusmodi: arti. vi. Re. rationes predictoꝝ omniū literales ⁊ spūales in capitulis sequentibus.

¶ Qr ad sacrificia legis pertinebāt diuersa animalia ⁊ quare. CAP. XXXVIII.

Rimo enī dico ꝙ ad sacrificia veteris legis ptinebant aīalia ⁊ terrenascētia. Ubi nota ꝙ deus nolebat de huiusmodi sacrificia sibi offerri: ꝓpter ipsas res quasi eis indigeret. vnde dicit Isaie ꝑmo ca. Holocausta arietū ⁊ adipē pinguium ⁊ sanguinē vitulorū ⁊ agnoꝝ ⁊ hircoꝝ nolui. sed vult ea offerri in sacrificiū propter alias ratiōes. vñ in sacrificio nō offerebatur deo nisi de tribus generib⁹ animaliū quadrupediū de genere boum vitul⁹: de genere capparū in vtroq3 sexu agnus ⁊ hirc⁹ ⁊ hedus: de genere ouiū agnus ⁊ aries: ⁊ de auibus cōiter turtur ⁊ colūba. Quare autē ista sola aīalia: ⁊ non alia offerebanť deo in sacrificiū: hoc de⁹ precepit ꝓpter quinq3 rationes. Prima ratio ē litteralis. s. ad excludendū idolatriā. nā precepta de sacrificijs nō fuerunt data populo iudeoꝝ nisi postq̄ declinauit ad idolatriā adorādo vitulū conflatilē quasi huiusmōi sacrificia sint instituta vt populus ad sacrificandū ꝓmptus huiusmodi sacrificia magis deo q̄ idolis offerret. Ista autē aīalia apud egyptios cū quibus ꝯuersati erāt abominabilia erāt ad occidēdū. vnde dicit Exodi. viii. Abominationes egyptiorum immolabim⁹ deo nostro. oues enī colebāt. thauros venerabātur: q2 in eoꝝ figuris demones apparebāt. bobus autē vtebanť ad agriculturam quā inter res sacras habebāt: ideo sola ista animalia precepit sibi deus offerri in sacrificiū. Scđa rō etiam ē litteralis. s. propter nostrā indigentiā. Si enī recte humana necessitas respiciať de huiusmodi aīalibus sūt deo sacrificia offerēda: eo ꝙ huiusmodi aialibus ad victum ⁊ vestitū maxime indigemus: q2 huiusmodi aīalibus humana vita maxime sustentať. Cetera vero aīalia superflua sunt q̄tum ad necessitatē vite vt porc⁹: canis ⁊ cetā h⁹mōi. Eo g̊ ꝙ noluit alia sibi offerri ī sacrificiū: abstulit occasionē querēdi nō necessaria: dum in eis nolunt honorari. Tertia ratio est etiā litteralis. s. ꝓpter eorum mundiciā: q2 huiusmodi aialia mundissima sunt ⁊ mundissimū habēt nutrimentū: q2 mūdissimis viuunt pastib⁹. Alia vero aīalia vel sunt siluestria ⁊ non cōmuniter hominū vsui deputata: vel si sint domestica immūdum habent nutrimentū vt porcus ⁊ gallina. vñ quia solum id qđ est purū ⁊ mundū est deo attribuendū: iō ⁊c. Quarta ratio est spūalis. s. moralis ꝓpter nostrā doctrinam. Nā per immolationē huiusmodi aīalium mentis puritas designať: vt dicit Isidorus ī glo. Leui. ꝑmo. Uitulum offerim⁹ cū carnis superbiā vincimus. agnū offerimus cū irrationabiles corrigimus motus. Hedū offerimus dū lasciuiā supamus. Turturē dum castitatē seruamus. In colūba vero manifestū est ꝙ mētis charitas ⁊ simplicitas significať. Quinta ratio est etiā spūalis s. allegorica ꝓpter figurā. Conueniēs enī fuit huiusmodi aīalia offerri deo in sacrificiū ꝓpter figurā christi: q2 vt Isidorus dicit in glo. vbi. s. Christus in vitulo offertur ꝓpter virtutē crucis: in agno ꝓpter innocentiā: ī ariete ꝓpter principatū: in hirco propter similitudinē carnis peccati: in turture ⁊ colūba duarū naturarū ꝯiunctio monstrať. vel in turture castitas: ī colūba charitas significabať. Ratio autē quare non solū aīalia quadrupedia sed etiā volatilia offerebātur in sacrificiū litteralis: erat ꝓpter paupertatem offerentiuꝫ qui maiora aīalia offerre non poterāt. Huiusmodi autē aues offerebanť deo ī sacrificiū specialiter: q2 habenť in copia in terra ꝓmissionis: de quibus mādatur offerri par turturū ⁊ duo pullos columbarū: quia omne qđ est optimū est deo attribuendū. vnde quia in turturibus meliores sūt mares q̄ pulli: in colūbis autē ecōtrario ideo ⁊c. Pisces vero a diuino sacrificio excludebātur duplici ratione. Prima ratio est: quia pisces in aquis viuūt ⁊ ideo magis sūt alieni ab homie q̄ alia aīalia que viuūt in aere sicut homo. Scđa ratio est: q2 pisces extracti ex aqua statim moriūtur

tur. vnde nō poterant in tēplo offerri sicut cetera animalis. Ubi nota ꝙ omnia huiusmodi aīalia occidebantur ꝛ igne cremebātur triplici ratione. Prima erat litteralis. s. quia veniūt in vsum hoīs occisa. Scd̄a rō erat spūalis quo ad mores: quia per occisionē ꝛ cremationē aīalium signat̄ occisio peccatorū: ꝙ homīes erāt digni occisione ꝓ peccatis suis: ac si alia aīalia loco ipsorū occiderentur: ad significandū expiationē peccatorū p occisionē. vnde sicut pie credi potest dicebat offerens: Sicut moriunt̄ ꝛ cōsumunt̄ ista aīalia: sic moriant̄ ꝛ consument̄ peccata: pro quibus offero illa. ꝛ iterū offerens protestaret̄ se dignū mortis ꝛ cremationis quā patiunt̄ hec aīalia vt diceret: Merui quidē suppliciū per peccatum meū: veniā autē peto a deo per hoc sacrificiū. Tertia ratio est etiā spūalis. s. allegorica: quia per occisionē huiusmodi aīalium significabat̄ vel figurabat̄ occisio christi. Hec beat⁹ Thomas prima secūde questiōe centesimasecūda: articulo tertio: vtrū sacrificia veteris legis habuerūt ratiōes vel causas cōueniētes in corpore solutiōis: ꝛ in solutiōe secundi tertij quarti quinti ꝛ noni argumenti: ꝛ p totū.

¶ Epilogatio precedētis capli. CA. XXXIX.

Si autē breuius vis ꝓcedere dicas ꝙ ratio generalis quare hec omnia sola aīalia ꝛ non alia offerri sibi deus voluit: est multiplex. Prima ē: qꝛ omnis alia genera aīalium aut idolatrie sacrificiis execrabilia fecerāt: aut augures vanitate obsecrationū suarum ꝓphanauerāt: aut magi veneficiis suis abominabilia reddiderāt. Scd̄a est: quia ista aīalia sūt humano victui necessaria: cetera vero superflua. Tertia ratio ē: quia sunt mūdissima ꝛ mundissimis pascuis vel pastibus viuunt: alia vero immūda non sic. Quarta vero ratio ē: qꝛ hec sunt inter oīa animalia quadrupedia māsuetissima ꝛ minori rebellione sustinēt mortē: ꝛ ideo cū minori periculo immolātur ꝛc. ꝛ he quattuor rationes sūt litterales. Non solū autē animalia quadrupedia: verū etiā volatilia quedā offerri voluit ꝛ ꝑcepit deus sibi in sacrificiū. Ita dicit̄ Luce. ij. vt darent hostiam sm̄ ꝙ dictum ē in lege: Leui. xij. Par turturū aut duos pullos columbarū. Qd̄ verbū exponitur quattuor modis. Primo sm̄ Bedā in glosa super Lucā ibidē ad litterā: vbi sic ait: Hostia autē hec oblatio pauperū erat. Precepit quippe dn̄s in lege: vt qui possent agnū pro filio vel filia simul ꝛ turturē siue columbā offerrēt. Qui vero non sufficiebāt ad offerēdū agnū: duos iā turtures vl̄ duos columbe pullos offerrēt. Beata autem virgo que agnum vnū habere non potuit pro oblatione filij hec volatilia obtulit. vel certe si habere potuit magis voluit annumerari matrem suā filius dei pauperibus ꝙ̄ diuitibus, et ideo magis elegit oblationē pauperum ꝙ̄ diuitum. Et subdit: Ergo domin⁹ cū diues esset: pauper fieri dignatus est: vt nos sua paupertate: diuitiarū suarum donaret esse participes. Hec Beda vbi supra. Scd̄o modo exponitur sic sm̄ Athanasiū spiritualiter ꝛ quo ad mores ibidē sic: Ideo vero bina iussit offerri: quia homine existente ex anima ꝛ corpe: duplicē poscit a nobis deus castitatē: non solum corporis sed etiā anime. alioqñ erit homo fictor ꝛ hypocrita: gerēs in tegumēto occulte malicie innocentiā apparentem. Tertio modo exponit̄ sm̄ Bedam super Lucā ibidē spiritualiter sic: Columba que gregatim volat: actiue vite frequentiā demonstrat. Turtur que singulariter gaudet: speculatiue idest contēplatiue vite culmina demonstrat. Et qꝛ eque vtraqꝫ conditori accepta ē hostia: consulte lucas dicit ꝙ vtriqꝫ pro domino sunt oblati. Et subdit: Sed ꝛ qui, clauso hostio patrem orat in abscondito: turturē offert qui solitarius est. Qui vero aperte orat: columbā ad altare portat que in grege conuersatur. Quarto modo exponitur scd̄m glosam spiritualiter: que ibidē sic incipit moraliter: Siue quis fortia opera que masculi nomie: siue infirma opa que femine nomine signant̄ creauerit: vt ꝟ domino legitime consecrant̄: necessarium est vt lachrymas cōpunctionis offerat: que per gemitū illatū auium signant̄. quia lachrymis etiā in bonis indigemus. quia quo fine cōsummādi sumus nō scimus. Et subdit: Qui nō inuenit agnū. i. diuitias innocētie vite: ad lachrymas recurrat. Sunt enī duo genera cōpunctionis. s. vel dum malorū recolētes supplicia timemus: vel dū desiderio celestiū ardentes de dilatiōe gemimus. vnde duo pulli offerri iubent̄ in holocaustum quando amore celestiū inflāmamur: velut pro peccato dum mala perpetrata gemimus. Uel aliter: Per duos pullos columbe qui in grege conuersant̄: duplex gemitus actiuorū designatur. Unus est doloris siue cōpunctionis ꝓ peccatis ꝓpriis. ps. Rugiebā a gemitu cordis mei. Et ibidē: Laboraui i gemitu meo ꝛc. Scd̄s est gemitus cōpassionis ꝓ peccatis ꝛ miseriis alienis. Trē. i. Omnes porte eius destructe: ideo sacerdotes eius gementes. Per duos autē turtures qui in solitudine morant̄: duplex gemitus contēplatiuorū designatur. Unus est amoris. Cant. ij. Dicite dilecto meo quia amore langueo. Alius est deuotiōis: Ad Ro. viij. Spiritus postulat pro nobis gemitib⁹ inenarrabilibus. Sed forte queres quare non dicit: par columbarū. Respōdeo ꝛ dico ꝙ hoc fecit: quia lasciuam etiem in tali etate offerri non decuit pro saluatore. Illō autē quod dicit glosa que incipit moraliter. non est verum. propter hoc dicendū ꝙ moralitas longas habet habenas ꝛ excedit historiam. Quinto modo exponitur sm̄ Cirillum ibidē de christo sic: Nimirum loquacissima est turtur. Columba autē in auibus animal est mansuetū. Talis autē erga nos factus ē saluator māsuetudinē vt colūba ꝑfecte colens: ꝛ vt turtur orbē alliciēs ortū suū replens ꝓpriis melodiis. Sexto mō exponit̄ sm̄ glosam ibidē spūaliter de christo sic: Turtur in desertis habitat: nō multis diuulgat̄: pullos nocte pascit: morticinio nō pascit̄. Sic ecclesia deserta ē a peccatis: nec christus i multis locis diuulgat̄ nisi in fide trinitatis ꝛ vnitatis: in nocte mundi sanctos pascit: heresim nō patitur. Hec beatus Thomas adducit ad expositionē illi⁹ auctoritatis: Luce. ij. vt darent hostiā in euāgelio cōtinuo super Lucam ibidē.

¶ Qꝛ triplex erat genus sacrificiorꝫ legis veteris. CAP. XL.

Ad maiorē euidentiā ꝑdictorū circa sacrificia legis q̄ fiebāt vel offerebant̄ deo de aīalibus ꝯsiderare debem⁹ tria. s. differētiā: eminentiā: ꝯuenientiā. Primo ꝯsiderare debem⁹ differētiā: triplex. n. erat gen⁹ vel differētia. vnū quod vocabat̄ holocaustū. scd̄m qd̄ vocabat̄ hostia ꝓ peccato. tertiū vero sacrificiū qd̄ vocabat̄ hostia pacifica. Primū sacrificiū vocabat̄ holocaustū quasi totū incensum qꝛ totū ꝯburebat̄. huiusmōi enī sacrificiū offerebat̄ deo ad honorē maiestatis ipsius: ꝛ amorē bonitatis ipsi⁹. ꝛ ꝯueniebat perfectionis statui i impletiōe ꝯsiliorꝫ. ꝛ ideo totū ꝯburebat̄. vt sicut totū aīal resolutū in vaporē sursum ascēdebat: ita etiā significaret̄ totū hoīem ꝛ oīa q̄ ipsi⁹ sunt dei dominio eē subiecta ꝛ ei eē offerēda. Scd̄m sacrificiū vocabat̄ hostia ꝓ petō: qꝛ pro petō offerebat̄ deo ex necessitate remissiōis peccati: ꝛ ꝯueniebat statui penitētiū i satisfactionē peccatorū. Qd̄ sacrificiū diuidebat̄ in duas ꝑtes. vna ps ꝯburebat̄. alia cedebat i vsum sacerdotū

ad significandũ q̄ expiatio peccatoꝝ fit a deo p ministe riũ sacerdotũ. nisi qñ offerebat̃ sacrificiũ ꝓ pctõ toti⁹ po puli vel specialit̃ ꝓ pctõ sacerdotꝫ. tũc. n. totũ ɔburebat̃. Nõ. n. debebãt i vsũ sacerdotũ venire q̄ ꝓ pctõ eoꝝ offere bant̃ duplici rõne. Pria ẽ vt nil peti remaneret in eis. Scda ẽ. q2 si cederet i vsũ eoꝝ ꝓ quoꝝ peccato offerebat̃ idẽ eẽ videret̃ ac si nõ offerret̃. Terciũ vo sacrificiũ vocabat̃ hostia pacifica que offerebat̃ deo: vel ꝓ grãrũ actione: vel ꝓ salute ꝛ ꝓsperitate offerẽtũ ex debito be neficij accepti vel accipiendi. ꝛ cõuenit statui ꝓficiẽtũ etiã in impletõe mãndatoꝝ. Et ista hostia diuidebatur in tres ptes. nam vna ps incendebat̃ ad honorẽ dei. alia ps cedebat in vsum sacerdotũ. tercia võ ps in vsum offe rentiũ: ad significandũ q̄ salus hoĩs ꝓcedit a deo di rigentibus ministris dei. ꝛ coopantibus ipis hoĩni bus qui saluant̃. Hec bea. Tho. prima secunde. q. cij. ar. iij. de causis vel rõnib⁹ sacrificioꝝ in so. viij. argu. ꝑ totũ.

Secũdo circa sacrificia pdicta ɔsiderare debem⁹ emi nentiã. nam inter omnia sacrificia holocaustũ erat pri mũ: q2 totũ cõburebat̃ ad honorẽ dei: ꝛ nihil ex eo relin quebat̃. ꝛ ideo nõ offerebat̃ in holocaustũ nisi mascul⁹ Nam femina ẽ animal imꝑfectũ. Hec bea. Tho. ibidez in solu. ix. argu. Secundũ võ locũ in sanctitate tenebat hostia ꝓ peccato: que comedebat̃ solum in atrio a sacer dotibus ꝛ in ipa die sacrificij. Terciũ võ locũ tenebant hostie pacifice ꝓ gratiarũ actiõe: q̄ comedebant̃ in ipa die: sed non vbiq3 nisi in hierusalem. Quartũ võ gradũ tenebant hostie pacifice ex voto: quaꝝ carnes poterant in crastinũ comedi. Et est rõ huius ordinis: q2 hõ obli gabat̃ deo ꝓpter quattuoꝛ. Primo. n. maxime obliga bat̃ homo ꝓpter eius maiestatẽ. Secundo ꝓpter offen sam cõmissam. Tercio propter beneficia iam suscepta. Quarto ꝓpter beneficia sperata. Hec bea. Tho. vbi. s. i solu. iiij. argu. Tercio circa sacrificia pdicta cõsidera re debemus cõuenientiã. nam sm̃ qualitatez vel graui tatẽ peccatoꝝ offerebat̃ varietas sacrificioꝝ aĩaliũ. Ubi nota q̄ status ꝑsone aggrauat peccatũ: ꝛ cã peccati tota est ex nobis. vnde plus peccat platus q̄3 subditus. ꝛ in p latis plus peccat sacerdos q̄3 princeps. ꝛ plus peccat p latus spũalis q̄3 secularis. Itẽ in subditis plus peccat di ues q̄3 paup: ceteris paribus. Et iterũ maius est peccatũ alicuius multitudĩs q̄3 alicuius ꝑsone singularis. Quia ergo sm̃ modũ peccati debet hostia ꝓ peccato offerri: ꝛ peccatũ aggrauat̃ ex statu peccantis vt ptz: ideo alia ho stia mandatur offerri ꝓ peccato sacerdotis: ꝛ alia ꝓ pec cato principis: ꝛ alia ꝓ peccato ꝑsone singularis. Est aũt notãdũ vt dicit rabbi moyses: q̄ quãto grauı⁹ erat pec catũ: tanto vilioꝛ spẽs animalis offerebatur ꝓ eo. vnde capra q̄ est vilissimum aĩal offerebat̃ ꝓ idolatria. Pro ignorantia võ sacerdotis offerebat̃ vitulus. Pro negli gentia võ principis offerebatur hircus. Hec bea. Tho. vbi. s. in solu. ij. argu. ꝑ totũ. Potissimũ aũt sacrificiũ est quo ipe xp̄s seipm̃ obtulit deo in odorẽ suauitatis: vt dicit̃ ad Ephe. v. tum ex parte largitoris: tum ex parte muneris: tum ex pte vigoris vel valoris. Primo ex pte largitoris: q2 inter oĩa dona que de⁹ hũano generi iam ꝑ peccatũ lapso dedit: pcipuũ ẽ q̄ dedit filiũ suũ. vñ dr̃ Joh. iij. Sic deus dilexit mundũ vt filiũ suũ vnigenitũ daret vt oĩs q̄ crederet in eũ ꝛc. Secũdo hoc ipsum pa tet ex pte muneris: q2 ipe fuit sacrificiũ veꝝ ꝛ nõ figu ra sicut oĩa supradicta. Tercio hoc idẽ patet ex pte vi goris vel finis: q2 sacerdos legis veteris easdẽ sepe offe rebat hostias que nunq̄3 pñt auferre peccatũ. xp̄s autez vnã ꝓ peccatis obtulit in sempiternũ. ꝛ propter hoc oĩa alia sacrificia offerebant̃ in lege veteri: vt hoc vnũ ꝛ sin gulare ꝛ pcipuũ omniũ quo xp̄s seipm̃ obtulit: figura ret̃ tanq̄3 pfectũ ꝑ imꝑfecta. vñ rõnes sacrificioꝝ figura liũ veteris legis sunt faciende ex vno sacrificio xp̄i. Hec beatus Thomas vbi. s. in corpore solu. in fine.

## ⁋ Declaratio duaꝝ questionũ. CA. XLI.

Vt autẽ sacrificioꝝ omniũ que de animalib⁹ in lege veteri deo mandabant̃ offerri veritas am plius habeat̃: intendo in hoc capitulo duas ꝓ ponere questiones: ꝛ eas pluribus causis ꝛ ratiõib⁹ de clarare. Prima questio ẽ: quare pceptũ ẽ vt aĩalia in sacrificio deo offerenda absq3 macula corpis offerantur nullo quoq3 membro carerent: nec aliquod vitiũ in mẽ bro haberent: seu modo aliquo immũda essent. Rñdeo ꝛ dico q̄ rõ huius fuit honoꝛ dei qui debet pcipuis ho norari: sm̃ q̄ dicit̃ Malach. j. Si offeratis cecũ: claudũ vl̃ languidum: nõne malũ est: Et subdit̃: Offer illud du ci tuo si placuerit ei: quasi dicat: non placebit ei. ergo q2 huiusmodi animalia maculosa solent haberi in cõtem ptum etiam apud homines: mu'tomagis apud deuz. ꝓ pter quod etiam ꝓhibitum est ne merces ꝓstibuli: nec precium canis in domũ dei offerretur. Et eadem etiaz rõne non offerebantur animalia ante septimũ diẽ: q2 ta lia aĩalia erant quasi abortiua nõdũ plene cõsistẽtia ꝓ pter teneritudinẽ. Hec beatus Thomas prima secũde: q̄ stiõe centesimasecũda: articlo tertio: de causis vel rõni bus sacrificiorũ: in solutiõe septimi argumẽti. Scda questio est: q̄ est rõ oblatiõis istoꝝ q̄nq3 aĩaliũ. s. agni: vituli: hirci: vitule ruffe: ꝛ capre. Rñdeo de agno ꝛ di co: q̄ offerebat̃ deo i sacrificiũ triplici rõne. Primo rõ ne purgatõis peccati: vt ptz Leui. xij. vbi i dr̃ q̄ mulier si suscepto semine pepit masculuz vel feminã immũda erit. cumq3 expleti fuerint dies purgatõis eius: ꝓ filio vel fi lia eius deferret agnũ agniculũ imaculatũ in holocau stũ: ꝛ pullũ colũbe ꝛ turturẽ. Q2 si ñ poterit offerre agnũ sumet duos turtures vel duos pullos columbaꝝ. vnuz in holocaustũ: ꝛ alterũ ꝓ peccato: orabitq3 sacerdos pro ea ꝛ sic mũdabit̃. Re. expositiõez. s. ij. cap. Secũdo agn⁹ imolabat̃ rõne vitatõis peccati: vt ptz Exodi. xij. vbi dr̃ q̄ quando filij israel ex egypto sunt liberati est eis prece ptũ agnũ imolare: ꝛ vt sanguinẽ eius linirent sup limi naria domoꝝ. Quod iussi sunt facere triplici rõne. Una est literalis quasi ꝓtestantes se recedere a ritibus ꝛ acti bus egyptioꝝ: qui arietẽ ꝛ agnum colebant ꝛ ipm̃ san guinẽ mortiferũ sibi existimabant. vnde ꝛ virtute diui na miraculose factũ est q̄ filij israel ꝑ aspsionem sangui nis vel linitõem in postibus domoꝝ liberati sunt a pe riculo exterminij q̄d iminebat egyptijs angelo extermi nante. Alia rõ ẽ spũalis vel figural̃. q2 sanguis agni lini tus sup limĩarib⁹ domoꝝ liberans ab exterminatõe: signi ficat fidẽ passiõis xp̄i in corde ꝛ ore fideliũ: ꝑ quã libe ramur a pctõ ꝛ morte: sm̃ illud pma Petri primo: Redẽ pti estis pcioso sanguĩe agni imaculati. Hec. b. tho. vbi s. arti. v. de causis ꝛ rõnib⁹ sacramẽtoꝝ: in solu. ij. argu. in medio. Tercio agnus imolat̃ rõne pfiguratõis ꝛ xp̄i et ꝑmij: vt ptz Nume. xxviij. vbi dicit̃ q̄ agnus quotidie mane ꝛ vespe imolabat̃: vbi ꝑ iuge sacrificiũ agni figu rabat̃ ppetuitas xp̄i qui ẽ agnus dei: sm̃ illõ ad Hebre. vltimo: Christ⁹ iesus heri ꝛ hodie ipe ẽ in secula. Uel ꝑ illud cõtinuũ festum: in quo quotidie mane ꝛ vespere immolabatur agnus: representatur perpetuitas diuine beatitudinis. Hec beatus Thomas vbi supra: articulo quarto: de causis ꝛ rationibus sacramentorũ legis vete ris: in solutõe noni argumenti in principio et iuxta fi nez. Secundo dico: q̄ Aaron sacerdos prius pro se: deinde pro domo sua iubet̃ a domino vitulum offerre

in holocaustū quattuor rōnib⁹. Prima ē literal.s. in cōmemoratōe peccati: qr deus nolebat eum esse sine metu de peccato vituli quē ipe filijs israel cōflauerat. & ideo in cōmemoratōez huius peccati qd aaron fecerat in cōflatione vituli aurei deus precepit ei vt vitulū immaculatum offerret corā deo in holocaustū. Hec beat⁹ Tho. prima secunde. q. cij. arti. v. de causis vel rōnibus sacramentoꝝ in solu. vj. argu. Precepit aūt vt offerret vitulum in holocaustum ante dn̄m: ad ostendendū qꝫ omne bonum qd agimus amore vel feruore charitatis debet esse accensum vel inflāmatum. Et iterum p̄cepit vt immolaret vitulum coram dn̄o nō coraz hominibus vt videatur ab eis: sed coram dn̄o vt ipe. s. videat & approbet deus. Secunda rō quare deus hoc ei p̄cepit est etiaz litteralis. s. in detestatiōez idolatrie. quia in egypto bos colebatur. vnde occisionē bouis & imolatōem pestiferā suspicabant̄ sibi egyptij. decuit aūt doctorem legis & diuini cultus exemplo suo supstitōem huiusmodi eliminare. Hec Alexan. tercia pte summe. q. xxxiij. arti. iij. de sacrificijs animaliū. & p̄cipue vituli. quare iubet̄ aaron vt ꝓ se & ꝓ domo sua vitulū immolaret. Tercia rō est spūalis & ptinet ad p̄latum & est talis: Sacerdos ꝓ peccato igrantie offerat vitulū Leui. xvj. Sacerdos charitateuict⁹ ē p̄latus: erga ꝓximū suū pius & erga deū deuot⁹. Dis. n. sacerdos q̄nto subiectos veri⁹ diligit: tāto eoꝝ errata vehementi⁹ insectat̄ & odit. Sed sepe dum eoꝝ culpas minus discrete ꝑcutit: dum ꝑcussoris vires pensare nescit vel negligit: charitatez in eis minus caute feriēs extingunt. ꝑ ignorantiam quippe peccat qn̄ malū vnde debuerat amputare inde accumulat. Sacerdos ergo q̄ indiscrete agendo dum bonū intendit: ꝑ errorem delinquit: vitulū ꝓ peccato suo offerat: & obediēdi potius q̄ȝ imperandi decetero desideriū habeat: qꝫ creditū sibi regiminis officium ad plenum ꝓut optet dispensare nō posse ꝑ experientiam iam ꝓbat. Offert ergo vitulū de armentis qui fieri iam optat quasi vnus de subditis. Notandum sane qꝫ non bouē sed vitulū iubetur offerre: ne pastoralem curam quā accepit: audeat temere vel incōsulte abijcere. Hec ē moralitas magistralis qualis debeat esse sacerdos vel p̄latus in sui satisfactione qui corrigendis vicijs modū discretionis excedit. Quarta ratio ē etiam spūalis: Sacerdos offert vitulū ꝑ singulos dies q̄ nunq̄ȝ vnigeniti filij dei obliuiscit̄ passionis. Hec est expositio magistralis.

## Quare hircus semel in anno offerebat̄. CA. XLII.

Ercio dico qꝫ lex vetus statuit ad expiatōez omniū peccatoꝝ totius populi vt semel in anno hircus a sacerdote immolatet̄. Rō aūt huius ē: qr hircus fetidus est in se & de pilis eius fiunt vestimenta pungentia: vt ꝑ hoc significaretur fetor & immundicia & & aculei peccatoꝝ. Assumebant̄ aūt duo hirci quoꝝ vn⁹ immolabat̄ ad expiandū peccatū multitudinis: alter vo hircus in desertū mittebatur: nō quidē vt offerretur demonibus quos in deserto colebant gentiles qr eis nihil licebat immolari: sed ad significandū effectuz illi⁹ sacrificij immolati. Uel ideo assumebant̄ duo hirci: quoꝝ vnus cremabat̄: alter in desertum mittebat̄: vt insinuarent̄ duo modi abolitionis peccatoꝝ. Unus est in declinādo seu fugiendo peccatū ꝑ cautelam. & hic modus figurabatur in hirco qui mittebatur in desertuz. vnde dictus est hircus emissarius qui portare peccata dicebat̄. Alius modus consumptionis peccatoꝝ est ꝑ penitētiā & hic modus figurabat̄ ꝑ sacrificiū alterius hirci q̄ cremabat̄ in holocaustum. Sacerdos aūt imponebat manum sup caput eius qui in desertum locū mittebat̄: confitens peccata filioꝝ israel: ac si ille hircus deportaret ea in desertū vbi a bestijs comederet̄: quasi portans penaz ꝓ peccatis populi. Dicebat̄ aūt portare peccata populi dupliciter: vel quia in eius remissione significat̄ remissio peccatoꝝ: vel qr colligabat̄ sup caput eius aliqua scedula vbi erant scripta peccata ppl̄i. Que aūt vel qual̄ esset oratio sacerdotis. R̄ndet̄ qꝫ oratio que fundebat̄ sup hircū erat talis vel dicit̄ fuisse talis. Sicut eiceris & longe efficeris a ppl̄o isto: ita fiat de peccato eoꝝ. vel sicut tu liber & sanus & immunis a morte & lesiōe euadis & emitteris: ita immunis & liber fiat ppl̄s iste de peccatis. Si aūt queritur quid sacerdos cōfitebat̄ & q̄d imp̄cabatur capiti hirci. R̄ndet̄ sicut dr̄ Leui. xvj. qꝫ sacerdos cōfitebat̄ oēs iniquitates filioꝝ israel: & posita vtraq̄ȝ manu sup caput hirci imp̄cabat̄ capiti eius oīa pctā filioꝝ israel. Qd̄ duobus modis intelligit̄. Uno mō: qr dicebat sic sacerdos ad hircuȝ: Sup caput tuū sint oīa pctā ista: siue capiti tuo imputet ea de⁹ & nō filijs israel. Alio mō qr scripturā omniū pctōꝝ. i. oīa peccata in vniuerso cōtinentē imponebat vl̄ ligabat sup caput eius: & tūc emittebat eū ꝑ hominē ad hoc paratū. Et sic disparebat vl̄ deuoratus a bestijs vel factus siluestris hircus ille: ita disparere vel dispire credebāt peccata sua ꝑ huiusmodi ritū. Et eodē mō dicebat sacerdos sup vitulū. Sicut tu cremaris & cōsumeris: ita cōsumant̄ peccata huius populi Hec beatus Tho. cōpendiose tangit prima secūde. q. cij. arti. v. de causis vel rōnibus sacromētoꝝ in solu. vj. arg. Et Alex. plixe ponit tercia pte summe. q. xxxiiij. arti. ij.

## Qr ad expiatiōem Eleazar sacerdos assumebat vaccam. CA. XLIII.

Uarto p̄cepit deus filijs israel ad expiationem generalem vt Eleazar sacerdos sacrificaret vaccam ruffam etatis integre: & in qua nulla sit macula nec iugū portauerit vt patet Numeri. xix. Ratio aūt huius sacrificij ē duplex. s. litteralis & spūalis. Prima rō sacrificij vacce ruffe ē litteralis. s. in cōmemoratiōem peccati adorationis vituli qd cōmiserūt aaron & ppl̄s. & ꝓpter hoc p̄ceptū fuit vt ruffa esset: colorē habens vituli adorati: vt ipi aaron & toti populo ꝑ substantiā & colorē rememoratōem faceret illius peccati ꝓ quo offerenda erat vt pudorē illius peccati ingereret. Uacca aūt in sexu feminino nō vitulus offerebat̄. qr dn̄s synagogā vaccā siue vitulā appellauit. & hoc duplici rōne. Prima est rōne rebelliōis vel auersiōis. Un̄ Osee. iiij. Sicut vacca lasciuiēs. s. qr nō vult iugū sustinere: declinauit israel iugū legis: qr recessit a dn̄i seruitute. Secundo dn̄s israel vaccā appellat rōne irrisionis. vn̄ Osee. x. Uaccas bethauen coluerunt habitatores samarie. s. filij israel. In quo verbo dn̄s insultat eis: eo qꝫ ꝑpetrati sunt scelus dignuȝ irrisione: qd erat colere & adorare vaccas. vn̄ irrisiōe dicit eos vaccas nō vitulos ꝓpter hoc qd dicit: Israel nō deos vitulos sed deas vaccas coleret. Debebat aūt vacca simulāda esse etat̄ integre n̄ abortiue: vt excluderet̄ immisericordia offerētiū. Et sine macula: vt ꝑ h̄ ostdat̄ qꝫ opus nr̄m debȝ eē absq̄ȝ admixtiōe alicui⁹ pctī & hoc ꝓpter reuerētiā dei q̄ a nobis debȝ de p̄cipuis honorari. Un̄ ille offert sine macula q̄ opa sua custodit vt munda sint: vt nil mali operetur: & vt cunctis bonis opibus insistat. qꝫ non portauerit iugum. s. legis contrarie vl̄ idolatrie. Precipiebatur autem vt cremaretur tota extra castra: vt significaret̄ ꝑ h̄ sacrificium pctī idolatrie maxime abominandū a castris israel. Intingebat aūt sacerdos digitū in sanguine ei⁹ & aspergebat fores tabernaculi septē vicib⁹ vt significaret̄ ꝑ hoc sacrificiū emūdatio ab vniuersitate peccatorum: que vniuersitas in septena

rio intelligitur: vel que tota in septenario dierū cōmittitur. Comburebatur in igne: ad significādū vel q deus i igne moysi apparuit: vel q igne data est lex. vel q2 p hoc sacrificiū significabatur q idolatria erat totaliter extirpāda et omne q̄d ad idolatriā ptinet: sicut vacca totaliter cum carne et pelle cremabatur. In crematōe aūt p̄cipiebat apponi et adiūgi lignū cedrinū et hysopus coccusq3 bistinctus: ad significandum q sicut ligna cedrina nō defacili putrescunt: coccus bistinctus nō amittit colorē: et hysopus retinet odorē etiam postq̄3 fuerit desiccatus: ita etiā hoc sacrificiū erat in cōseruatōnem ipsius populi et honestatis et deuotōis ipsius. Unū p hec tria. s. lignū cedrinū quod defacili putredinē non recipit: sed eam a se repellit: et p hysopum qui pectus purgat et bonū odorē spargit: ostendit vel significat q sacrificium istud cum sequela sua erat cōseruatiuum filiorum israel a putredine peccatorum et fetore atq3 decoloratione ex fide et deuotiōe offerenti, i. nō virtute ipsius sacrificij. Uel sm̄ Josephū quattuor elementa signata sunt p supradicta. Ignis. n. in crematione vacce apponebatur. Cedrus significat terrā propter sui terrestreitatē: nam ex terra crescit: et valde terrestris vel solide substātie ē. hysopus signat aerem propter odorē. Coccus bistinctus signat aquā: eadem rōne qua et purpura, propter tincturas que ex aquis sumūtur vel fiunt: vt p hoc exprimeretur q illud sacrificiū offerebatur deo altissimo tanq̄3 actori et creatori quattuor elemētorum. Uel vt p hoc ostēderetur quicquid immundicie ex quocunq3 quattuor elementorum cōtractum esset p hoc sacrificiū expiari intelligeretur. Et q2 hmōi sacrificiū offerebatur p peccato idolatrie in eius detestatōem: et cōburens et cineres colligens: et ille qui spargit aquas in quibus ponebantur cineres immundi reputabantur: vt p hoc ostenderetur q quicquid quocūq3 modo ad idolatriā ptinet: quasi immundū est abijciendū. Ab hac autē immundicia purificabantur p solam ablutōem vestimentorum. nec indigebāt aqua asp̄gi propter huiusmodi immūdiciam: quia sic esset pcessus in infinitū. Secūda ratio est spiritualis. s. moralis beati Gregorij in moralibus. et est in glo. ibidem que est talis: Uaccā ruffā mactamus: cum carnem a lascuia voluptatis extinguimus: quam cum hysopo: ligno cedrino et cocco offerimus: q2 cum maceratione carnis sacrificiū fidei: spei: et charitatis adolemus. Tercia rō est spūalis. s. figuralis: q2 p vaccam ruffā significatur xp̄s sm̄ infirmitatem assumptā. Unde glo. ibidem. Per masculū fortitudo: p feminā infirmitas corpis significatur. p vaccam ergo infirmitas dominice incarnatōis assumpta signatur. mortuus est enī xp̄s ex infirmitate: sed viuit ex virtute dei. Color vacce designat passionem eius. vnde glo. ibidē: ruffam. s. sanguinem passionis. vnde: Dilectus meus candidus et rubicundus. s. ex diuinitate: candidus etiam p iusticiā vite: rubicundus ex sanguine. Erat aūt vacca ruffa etatis integre et sine macula. Glo. quia omnis opatio xp̄i ē pfecta in qua nulla erat macula. Nec portauit iugum. Glosa. q2 xp̄s non portauit iugum peccati. Precipitur autē adduci ad moysen: quia imputabant ei transgressionē mosaice legis in violatione sabbati. Precipitur et tradi eleazaro sacerdoti: quia xp̄s occidendus in manus sacerdotum traditus est. Immolata est aūt vacca extra castra quia extra portā xp̄s passus est. Intingit aūt sacerdos digitū in sanguinem eius: quia p discretōem quam digitus signat: mysterium passionis xp̄i ē cōsiderandū et imitandum. Aspgitur aūt cōtra tabernaculū p quod significatur synagoga: vel ad cōdemnatōem iudeorum non credentium: vel ad purificatōem credentium: et hoc septē vicibus: vel propter septem dona spūssancti: vel propter septem dies in quibus misericordie tempus intelligitur. Sunt aūt omnia que ad xp̄i incarnationem ptinēt igne cremanda. i. spūaliter intelligenda. Nam p pellem et carnem exterior xp̄i opatio designatur: p sanguinem subtilis et interna virtus exteriora viuificās p fimū vero lassitudo. sic et omnia huiusmodi ad infirmitatem ptinentia designātur. Adduntur aūt tria. s. cedrus: q̄d signat altitudinē spei: coccus bistinctus q̄d signat geminā charitatem: hysopus q̄d signat humilitatem vel fidem. per hec. n. debemus xp̄o passo adherere. Iste aūt cinis combustionis colligitur a viro mundo: q2 reliquie passiōis xp̄i puenerunt ad gentiles qui nō fuerunt in xp̄i morte culpabiles. Apponuntur aūt omnes in aqua ad expiādū: quia ex passione xp̄i baptismus sortitur virtutem emundandi peccata. Sacerdos aūt qui imolabat et cōburebat vaccam: et ille qui cōburebat et colligebat cineres immundus fiebat: et etiam qui asp̄gebat aquam: vel q2 iudei facti sunt immundi ex occisione xp̄i p quam nostra peccata expiantur: et hoc vsq3 ad vesperā mūdi qn̄ reliquie israel cōuertentur. vel q2 illi qui tractant sancta ad emundatōem aliorum ipi etiam aliquas immundicias contrahunt: vt dicit Greg. in pastorali. et hoc vsq3 ad vesperam. i. vsq3 ad finem pn̄tis vite. Hec beatus Tho. prima secūde. q. cij. arti. v. de causis vel rōnibus sacramentorum: in so. v. argu. p totum. et assumit istam moralitatem ex dictis Grego. et Augu. ibidem in glo.

De oblatōe capre p pctō et quare. CA. XLIIII.

Quinto p̄cipiebatur a dn̄o in lege veteri offerri in sacrificium oblatio capre. ita dicit Numeri xv. Si anima nesciens peccauerit: offeret caprā anniculā p peccato suo: et deprecabitur pro ea sacerdos: q2 inscia peccauerit coram dn̄o: impetrabitq3 ei veniā et dimittetur illi: tam indigenis q̄3 aduenis vna lex erit omniū qui peccauerint ignorantes. Ubi nota q capra offerebatur p peccato idolatrie. Cuius rō est: q2 sicut capra est vilissimū animal: ita idolatria est grauissimum peccatum. et ideo cōueniens oblatio fuit. Hec bea. Tho. prima secunde. q. cij. arti. iij. de rōnibus sacrificiorum legis veteris: in solo. xj. argu. iuxta finem. Re. s̄. ca. immediate p̄cedenti. Sed forte queres: cum capra peccati vel peccatoris gerat imaginē: tum propter eius feditatē: tum propter eius turpitudinem: quid ē q in holocaustum domino iubetur offerri capra: nunquid deo acceptum potest fieri peccatum nostrum ꝛc. Respōdeo et dico q etsi deo nō placeat actio peccati: placet tn̄ ei maceratio. ideo v̄o computatur ouis et holocaustum capre: q2 in eodem vbi prioris malicie vetustatē deponimus: innocētie nouitatē dn̄o ꝯsecramus. Hos v̄o et ouis l3 sanctitatis spēm gerant: ideo tn̄ mactari iubentur: q2 nemo mundus a sordibus: nec iustificabitur in conspectu dei ois viuens. Hec est expositio vel moralitas magistralis. Itē sup illo v̄bo Leui. ij. Si capra fuerit eius oblatio. Glo. que habitum penitētie significat: et obtulerit eā dn̄o. Glosa. Simplex qui aū peccauit et penitet vel penituit. Et iterū ibidem: vbi hieronimus in textu dicit: et vtrunq3 renunculū. hx. habent lumbū. vbi glo. sic ait: Qui de capris imolat non hab3 lumbū imaculatū quē offerat: q2 olim peccato maculauit. Et subdit: Qui g̃ nō fuit pctis dedit imaculatū lumbū offerre pōt: nō q̄ peccator fuit. hac cā i sacrificio pacificorum ab agnis capras distinxit. lūbū g̃ sine macula habet integrū q̄ deo agnū offert. Hec in glo. ibidē.

Queruntur et soluūtur sex q̄ōnes CA. XLV.

Pro maiorem etiam euidentiam predictorum circa predicta sacrificia animalium quero sex que-

stiones. Prima questio talis est: quare omne sacrificium sacerdotum in igne consumeretur nec quicquam ex eo comedebatur: sicut patet Leui. vi. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ hoc fuit duplici rõne. Prima est propter figurã veri sacerdotis. s. xp̃i. qḋ quidem sacrificiũ ex pfecta charitate deo patri oblatũ est. Unde in psal. Holocaustum medullatum offeram tibi. i. meipsum offerã tibi cũ medullo intimi amoris. Et merito: quia in cruce xp̃s maximũ signum amoris: vt patet. s. crux. iij. ca. prime distinctionis. Secunda rõ est ad significandũ pfectionẽ sacerdotis qui p quolibet statu debet pfecta charitate ardere: siue cõteratur de peccatis qḋ est hostia de peccato: siue impleat ꝓceptũ dei qḋ est hostia pacificoꝝ: siue superroget cõsilis qḋ est specialiter holocaustũ. Hec alexander tercia pte summe. q. xxxv. de differẽtia sacrificioꝝ ḋ animalibus. q. v. in coꝛ. solu. Secunda questio est: quare de hostijs pacificis voluit in vsum vel ptem sacerdotum pectusculum ꝛ armũ dexterũ. Rñdeo ꝛ dico ꝙ rõ hui᷒ est duplex. Prima est literalis. s. ad excludendũ quandã diuinationis speciem que vocaᷓ spatulamantia: qꝛ. s. in spatulis animaliũ immolatoꝝ diuinabant: ꝛ similiter ĩ osse peccatoris. ꝛ ideo ꝓpter hoc ista offerentibus subtrahebanᷓ. Secunda rõ est spiritualis: qꝛ p hoc etiam significabaᷓ ꝙ sacerdoti erat necessaria sapientia cordis ad instruendũ populũ qḋ figurabaᷓ p pectus qḋ est tegumentũ cordis. Et etiã est sacerdoti necessaria fortitudo ad sustentãdũ defectus que significaᷓ p armũ dexterum. Hec beatus Tho. prima secũde. q. cij. arti. iij. de causis vel ratõnibus sacrificioꝝ: in solu. viij. argu. in fine.

Tercia questio est: quare de hostia holocausti nihil cedebat in vsum offerentis: sed totũ cremabaᷓ. Respondeo ꝛ dico ꝙ ratio huius est duplex. s. litteralis ꝛ spũalis. Prima est litteralis. s. quia totũ bonũ ẽ deo attribuendum: siue in statu iusticie: siue in statu superogatõnis: ꝛ nõ psone hominis. Secunda rõ ẽ spũalis: qꝛ hoc sacrificium qḋ dicitᷓ holocaustũ fuit propter figuram xp̃i veri sacerdotis: qḋ in sacrificio sacerdotis figurabaᷓ. quod quidẽ sacrificiũ xp̃i ex pfecta charitate oblatũ ẽ deo patri. Hec alexander tercia parte summe. q. iiij. in coꝛ. solu.

Quarta questio est: quare aues o offerebanᷓ in holocausta ꝛ hostias p peccato. Rñdeo ꝛ dico ꝙ aues ꝛ huiusmodi cõgruunt pfectiõem holocaustoꝝ ꝓpter altitudinem volatus: ꝛ etiã cõgruunt hostijs p peccato: quia habent gemitũ p cantu. vnde in hostia p peccato offertur volatile: nõ quia volatile: sed qꝛ gemens. gemit᷒ aũt p peccatis ptinet ad statũ penitẽtie: queãdmodũ gemitus p desiderio celestis patrie ptinet ad statũ superogationis siue pfecte charitatis. Hec beatus Tho. prima secunde vbi. s. in solu. ix. argumẽti in fine. ꝛ Alexãder tercia pte summe vbi. s. q. ij. in coꝛ. solu. Quinta questio est: quare si offerebaᷓ hostia pacificoꝝ p gratiariactiõe comedebanᷓ carnes eadem die: si ex voto similiter edebantur eadem die: siquid vo in crastinũ remanebat: licitum erat vesci: quicquid aũt dies terci᷒ inuenerit: ignis cõsumet: vt dicitᷓ Leui. vij. Respondeo ꝛ dico ꝙ rõ hui᷒ differentie in comestione pacificorum: est differẽtia obligationis ex receptione beneficij: ꝛ ex ꝓmissione voti. Nam qꝛ recepto beneficio statim tenemur referre gratias deo: non ꝓcurrente deliberatione: vel sequente aliqua ꝓmissione: ideo dicitur ꝙ hostia pacificoꝝ eadem die debet comedi: quia statim recepto beneficio: actiuꝫ habitum debꝫ reddi gratia deo. In voto võ ꝓcedit deliberatio quasi prima dies. Sequitᷓ ꝓmissio. i. secunda dies ꝛ in vtroqꝫ statu. s. deliberatõnis ꝛ ꝓmissionis licitum ẽ votũ reddere ꝛ implere. Tercia võ dies intelligi põt status remuneratõis post mortem in quo non erat vos factum impleri. Hec Alexãder in tercia pte summe vbi supra. q. x. in coꝛ. solu. Sexta questio est: cum triplex sit differentia sacrificioꝝ de animalibus. quarũ prima dicitur vel vocatur holocaustũ que offerebaᷓ deo ex amore solo sue bonitatis. Alia hostia vocabatur pacifica vꝫ hostia pacificoꝝ que offerebatur ex debito accepti beneficij vel accipiendi. Tercia vocabatur victima seu hostia p peccato que offerebaᷓ ex necessitate remissionis peccati. quare ante datõem legis non legatur fuisse oblata hostia p peccato. Respondeo ꝛ dico: ꝙ sicut dicitur ad Ro. iiij. Ubi non est lex: nec ꝓuaricatio legis: ante legem peccatũ erat absolute. Sed data lege: peccatũ erat ꝓuaricatio legis. ꝛ ideo peccans post datam legem indigebat remedio ampliori: vt cum ante legem in remedium sufficerent hostie holocausti ꝛ pacificoꝝ. data lege interueniente ꝓuaricatione legis necessarium fuit vt introduceretur nouum genus sacrificij. s. hostia p peccato quod esset spũale remedium ꝓuaricationis: itaqꝫ ante legem holocausta offerebantur p peccato originali vel veniali. Pacifica võ p reconciliatione ad deũ contra actualem culpam mortalem. postea võ vt dictum est contra ꝓuaricatõem addita est hostia p peccato data lege. Hec Alexãder vbi supra arti. xij. de differẽtia sacrificioꝝ tempe ante legem. q. iiij. in coꝛ. solu. ꝛ ibidem articulo. xiij. q. prima in solu. ij. argu. Ubi nota ꝙ sacrificium spũale quod offerimus deo in deuotõe bone voluntatis habet tres differentias sm tres conditões vel status hominis erga ꝓpriã voluntatẽ. Unus status hominis est status superogatõis in quo non habet homo vti propria voluntate propter abrenunciatõem proprie voluntatis p totum. quia tota voluntas debeᷓ deo cui debet reddi votum. ꝛ illud significatur in holocausto qḋ totum incenditur ad honorem dei. Secundus stat᷒ hominis est status penitentie in quo nõ potest homo sua vti vel propria voluntate propter ꝓuaricatõez qua amisit propriam libertatem. vnde in statu penitentie voluntas debet offerri deo p contritiõem. ꝛ sacerdoti p cõfessionem ad faciendum sm arbitrium ecclesie. ꝛ istud figuratur in hostia p peccato: in qua vna ps cremabatur ad honorẽ dei: ꝛ alia ps cedebat in vsum sacerdotis: nihil tamen in esum offerentis. Tercius status hominis est status iusticie in quo quis potest vti sua voluntate: dum tamen volũtas sua subiecta sit deo ꝛ ordinata p intentionem ꝛ similiter sub ecclesia seu sacerdote ordinata p obedientiã. ꝛ istud figuratur in hostia pacificorum. cuius vna ps offertur ad honorem dei: alia võ cedit in esum sacerdotis. Hec alexãder vbi supra. q. xxxv. de differentia sacrificioꝝ legis de aĩalibus. q. viij. in coꝛ. so.

## ¶ Qꝛ in lege veteri ex ꝓcepto dei offerebanᷓ deo in sacrificium terrenascentia. CA. XLVI.

Reter aĩalia quadrupedia ꝛ volatilia que in lege veteri ex mandato dei: deo offerebanᷓ in sacrificiũ: offerebanᷓ etiã deo in sacrificiũ terrenascẽtia. s. panis: vinũ: oleũ: thus ꝛ sal: vt habeᷓ Leui. ij. Rõ aũt huius ẽ duplex in generali. s. litteralis ꝛ spũalis. Rõ aũt huius litteralis ẽ triplex. s. pauptatis: diui honoris: vtilitatis. Primo dico ꝙ de᷒ ꝓcepit in lege rebus huiusmodi insensibilis nascẽtia ꝛ nõ solũ sensibilia supradicta offerenᷓ deo in sacrificiũ rõne pauptatis: qꝛ lex in sacrificijs voluit ꝓuidere pauptati offerentium: vt qui non possꝫ animal quadrupede: saltẽ offerret auem. quã qui habere non potest: saltem offerret panem. ꝛ si hunc habere non potest: saltem offerret farinam vel spicas.

Secunda rõ ẽ litteralis ꝛ ex pte diuini honoris. vo

luit eñi de hmõi offerri in sacrificiũ vt honorificet de⁹ iuxta illud .puerb.iij. Honora dñm de tua substantia.s. et ex his cõmunioribus ⁊ ad necessitatẽ hoĩs sine diffi/cultate magna occurrentibus: prestarent hoĩes deum honor omniũ largitorẽ. Tercia rõ est litteralis ⁊ su/mitur ex pte cõmunis vtilitatis.nam ea que in vsum ⁊ vtilitatẽ hominis veniunt ð terre nascentibus: vel sunt in cibum: ⁊ de his offerebatur panis: vel sunt in potum: ⁊ de his offerebaẽ vinũ: vel sunt in cõdimentũ ⁊ de his offerebaẽ oleum ⁊ sal: vel sunt in medicamentũ ⁊ ð his offerebatur thus. Rõ aũt spũalis oblatõis hor ẽ du/plex.s.figuralis ⁊ moralis. Prima rõ spũalis figuralẽ est q: panis signat christũ qui est panis viuus: vt dr̃ Joh. vj. Qui quidẽ erat sicut in spica .p statu legis nature ⁊ fide patrũ.erat aũt sicut simula in doctrina legis ⁊ .pphe tar.erat aũt sicut panis formatus post humanitatez as/sumptaz. Ubi nota: q panis in lege offerebaẽ: nunc co/ctus in clibano: nunc in sartagine: nunc in craticula. ⁊ si gnat christũ. vñ glo. sup Leui.ij. Sacrificiũ xp̃s .pro/nobis immolatus coctus igne ⁊ formatus spũsancto in cli bano.s.virginis vtero. Cuius rõ vel similitudo est ẽm glo. q: sicut clibanus panẽ suscepit ⁊ ignẽ: sic vterus vir ginis panem vite.i.dei verbũ: ⁊ ignẽ spũsancti de celo suscepit. vnde: Spũssanctus supueniet in te ⁊c. Qui etiã fuit coctus in sartagine p labores quos in mundo susti nebat. Et fuit coctus vel adustus in craticula: inquãtũ xp̃s fuit afflictus ⁊ aãustus in cruce. Uñ glo. sup Leui. ẽ ait: Sartago igne nõ cõsumiẽ: cibos suppositos: aut statim: aut longo interuallo esui reddit aptos. Et subdit Crux quoq3 sup omnia fortis: oẽm creaturã crucifixo subiecit: ⁊ carnẽ eius que ante passionẽ esui nõ videbaẽ apta: post aptã fecit. Si n. non fuisset crucifixus: sacrifi/ciũ corpis eius nõ comedissemus: qð modo in memo/riam passionis eius facimus. Uñ pter dictis q p pa/nem caro xp̃i signaẽ: p vinũ aũt sanguis eius p quẽ re/dempti sumus. Oleum aũt significat gratiã xp̃i: sal sciẽ/tiam: thus orõnez. Mel aũt nõ offerebaẽ in sacrificijs dei: ⁊ hoc duplici rõne. Prima rõ est: q: cõsueuerat of/ferri in sacrificijs idolor. Secunda rõ est: ad excluden/dum oẽm carnalez dulcedinẽ ⁊ voluptatẽ ab his q deo sacrificare intendunt. Fermentũ võ nõ offerebaẽ dupli ci rõne. Prima rõ est ad excludendũ corruptiõem. Se/cunda rõ est: q: in sacrificiis idolor solitũ erat offerri. Sal aũt offerebaẽ: q: impedit corruptõem putredinis ⁊ etiã in sale significaẽ discretio sapientie: vel etiã mor tificatio carnis. Thus võ offerebaẽ duplici rõne. Pri/ma est ad designandũ deuotõem mentis que ẽ necessa/ria offerentibus. Secunda ẽ ad designãdũ odorẽ bone fame. nam thus ⁊ pingue ẽ ⁊ odoriferũ. Hec hea. Tho. prima secũ de.q.cij.arti.iij. de ratõnibus sacrificior. i sa/lu.xj.argu. ⁊.xiij. ⁊.xiiij.ar. Sed forte queres que po/tuit esse ratio q sacrificiũ de aĩalibus oblatuz fuit ab Abel iusto: sacrificiũ võ de frugibus a Cayn peccatore. Rñdeo ⁊ dico: q cũ duplex sit sacrificiũ carnis xp̃i: vnũ qð ipsemet tulit in cruce. de quo sacerdote dicit apl̃s ad Hebre.vij. Pontifex sanctus impollutus. ideo cõpete/bat vt figura huius offerretur ab innocente ⁊ iusto abel aliud sacrificiũ carnis xp̃i est qð offerẽ a ministro in sa cramento sub specie panis: q: illud sacrificiũ põt offer/ri a malo ministro ⁊ peccatore: ideo figura huius sacri/ficij pmo pcessit in cayn iniusto ⁊ peccatore. Hec alerã. tercia pte summe.q.xxxv.arti.xiij. de differentia sacrifi/cior ante legem ⁊ in lege.q.iij. ⁊ in cor.solu.

¶ De rõ oblationis terrenascentiũ ptim est figuralis: ⁊ ptim moralis vt pbaẽ. CA.XLVII.

Jn võ aliter vis pcedere dicas: q rõ oblatiõis p dictor terrenascentiũ in sacrificiũ deo: de qb⁹ hẽẽ Leui.ij. est spũalis: ptim quippe figuralis ⁊ ptim moralis. qð sic patet: Precipiẽ.n. ibidem primo vt offeranẽ panes in sacrificiũ: qð ẽ figura sacrificij xp̃i Nam sicut dicunt sancti: panis sacramẽtũ est corporis xp̃i: ⁊ vinũ sacramentũ est sanguinis xp̃i. Glosa võ inter linearis dicit: Offeretis panẽ.i. euangelicã doctrinam. Glosa alia dicit: q verba aplor sunt panes. lagana sunt verba .pphetar. Cuius rõ est ẽm glosam ibidẽ: q: quan to panes laganis ad nutriendũ sunt apciores: tanto pcel lunt verba aplor verbis .pphar. Secundo pcipitur: vt panis vel sit coctus in clibano. Glosa interlinearis: q: xp̃s cõceptus est in virginis vtero. vel sit coctus in sar/tagine. Glo. interli. ad designandũ q xp̃s est passus i cru ce. Oblatio tua erit de sartagine. Glosa: Per sartaginem crux xp̃i figuraẽ. Cuius rõ est: q: sicut sartago media ẽ inter ignem ⁊ cibũ. sic quodãmodo crux inter impassi/bilem diuinitatẽ ⁊ humanitatẽ que est in igne passionis assata. Et sicut in sartagine mollia durescũt: ⁊ dura mol lescunt: sic in passione crucis lapidea corda mollita sunt ⁊ fluxa solidata. De sartagine ergo sacrificiũ offerre: est de mysterio crucis cũ veneratõe disputare. Uel sit coct⁹ in craticula. Glo. interli. De craticula sacrificiũ offerim⁹ cũ mortis xp̃i pie reminiscimur. Moraliter clibanus ẽ quelibet regularis disciplina: cuius decoctio diuturni/or q: vsq3 ad mortẽ: sed tolerabilior .ppter statũ pfectio nis ⁊ pmiũ fruitõis. Prouidendũ ẽ tñ his quibus ẽ cre dita vel tradita dispensatio vt discrete moderantibus ne vehemẽtior ignis adurat: aut tepidior forte nõ coquat sed q̃tum ad hoc idoneus quisq3 temptabit hunc cliba num vt nec nimis ferueat. nec nimis tepeat. Sed heu q̃ plurimi impiti imprudẽter pũmim⁹ qð nescim⁹ ⁊ incr ptũ nobis officiũ clibani spũal accipim⁹. Jnde ẽ q nũc estus acrior: nunc tepidior q̃ oporteat inueniẽ. Sarta/go moraliter est quelibet vehemẽtior tribulatio: cui tñ vehementior cõsolatio sociatur. Et propter hoc lagana nõ solum lita oleo sed etiã supfusa describunẽ: q: opor/tet grauioris alicuius tribulatõnis afflictu velut in sar tagine frixus: vt solo oleo abundantioris consolatõnis supungaẽ ⁊ recreeẽ: ne cremari incipiat. Craticula võ moraliter iam fortium est: quibus certamen forte daẽ: vt vincant ⁊ discant quoniã omniũ potentior est sapiẽ/tia vel potentia. omnem eñi molestiaz patienter tolerat vt flamã seuientis incendij nõ sentiat. Hec expositio vl moralitas magistralis est: Tercio pcipitur vt in sacri ficio offeratur simila. Glosa: Simila est dei noticia vel sapientia. Cuius ratio est ẽm glo. quia sicut simila ẽ de/licatissima farina ex qua fit panis optimus: ita sapien/tia inter dona dei est optima: ⁊ ponitur prima in ysaia: vbi dicitur: Et requiescet sup eum spũs domini spirit⁹ sapientie ⁊c. Uel simila ẽm glosam est conscientia pu/ra. nam sicut simila pura farina est furfuris admixtõne purgata: sic conscientia debet esse. vnde precipiebatur: q omnis oblatio que offertur deo absq3 fermento fie/ret. Glosa interlinearis: Absq3 fermento.s. ex corruptio/ne heretica exterioris doctrine vel alicuius mortal cul/pe. Quarto precipiebatur vel precipit vt super simi/lam oleum fundatur. Glosa: Oleum designat misericor/diam. Glosa moralis habet: Simila oleo conspersa est: quia omnis anima oleo indiget misericordie. nec vitaz presentem euadere põt nisi misericordia celestis affue/rit. Dicit autez q sup similã fundet oleum: tum q: mise ricordia dei est super omnis opa eius: tum quia miseri cordia superexaltat iudicium. Require infra misericor/

dia. Quinto precipit vt poneret thus. Glo. Thus est oratio deuota. thus. n. et oleu simile est supponendu: vt gratia dei elemosynis et oronibus misceat. Unde angelus ad corneliu ait: Orones tue et elemosyne tue ascenderunt ad dnm. Thure. n. interiores curant passiones. et fumo eius sanatur oculi ex infirmitate lachrymantes. Orones quoque aie passiones sanat: oculos interiores curat ab ignorantia: lachrymas ex egritudine peccati ascendentes fugant. Hec glo. ibide. Uel thus imponit oronis: qz non nisi amantiu virtus oronis est. Amor n. desideriu parit. desideriu aut orantes facit. Sexto precipit q pugillus simile et olei et no totu: totu vo thus offerret. Glo. moral. ibide: Quia sapientia vel charitas que in simila: et misericordia que in oleo designatur: in hac vita no pnt esse plena. vnde videmus nuc p speculu in enigmate: et nunc cognosco ex pte. Olei quoque pugillus offert: qz misericordia nunquam implet. qz etsi misercaris quantum potes: plus tn velle debes. Charitas etia que in oleo significatur in pnti inchoatur et in futuro pficiet. Thus aut totu crematur: qz sp oroni insistit vel opz insistere. Uel aliter: oleum diuidit: qz duo sunt mandata prima et maxima. s. dilectio dei et primi. Similiter et simila diuidit: qz oportet q ad honore dei et primi omnis nostra actio dirigat. Septimo precepit vt totu thus offerret deo ad designandu q solus deus est orandus. nam et q oram9 sanctos: hoc oramus vt p nobis orent deu. et p ipsos ad deu oro tota refert. Hec moralitas magistral. Octauo precipit quicquid obtuleris sacrificij sale condies: nec auferes sal federis dei tui de sacrificio tuo. Glo. interli. Ut quicquid ad honore dei offerimus: sale ronis et discretionis condiamus.

## ¶ De ad sacra leg9 veteris ptinebat quattuor et que. CA.XLVIII.

Ecundo principaliter dico q ad sacra ptinet tabernaculu seu templu: altare: vasa: solennitates: et hmoi. Ro aut huius est talis: Sacrificiu dicitur qd est deo dicatu: et p consequens sanctificatu. Sm que modu pdicta oia. s. tabernaculu et hmoi vt instrumenta colendi deu sanctificari dicebant. ergo oia supradicta ad sacra ptinent. Primo. n. in lege veteri tabernaculu vel templu ad colendu deu conuenienter institutu est: no quide ex pte dei qui colitur. Cuius ro est: qz cu ipse de9 sit incorporeus et infinitus: nullo corpali loco clauditur et hoc est qd salomon dicit. iij. libro Reg. viij. capi. Si celum et celi celorum te capere no pnt. quantomagis domus hec qua edificaui tibi. Uni pp ipm deu non oportuit tabernaculu fieri aut templu. sed ex pte hominu colentium deu qz corpales sunt: oportuit pp eos spiale tabernaculu vel templu institui ad cultu dei. Et hoc pp quatuor rones. s. pp maiore reuerentia: noticia: excellentiam: efficacia. Prima ro est pp maiore reuerentiaz. Uidemus. n. q ea que communia sunt et vilia ab alijs no distincta minus hoies venerent. Illa vo que habent aliqua excellentia discretois ab alijs: magis homines admirant et eo amplius reuerent. Exemplo hmoi consuetudo hominu inde inoleuit vt reges et principes quos oportet in reuerentia haberi a subditis: etia preciosioribus vestibus ornentur: et etiam ampliores et pulcriores habitationes possideant. Et pp hoc oportuit vt aliq specialia templa et speciale habitaculu et specialia vasa et speciales ministri ad cultu dei ordinantur: vt p hoc animi hominu ad maiorem reuerentia dei adducerent. Secunda ratio huius est propter maiore dei noticiaz: vt. s. per ea que in templo fiebant vel dicebantur ibi noticia dei amplius manifestaretur. Tercia ro est: vt per dispositoem templi vel tabernaculi aliqua ptinentia ad excellentiam diuinitatis vel humanitatis christi figuraretur. Quarta ratio est propter maiorem orationu efficaciam: vt. s. propter reuerentiam loci orationes que ibi fierent essent magis exaudibiles ex deuotione orantiu. Unde salomon. iij. Regu. viij. postea subdit: Sint oculi tui apti die ac nocte sup domu h qua dixisti: erit nome meu ibi: vt exaudias orone serui tui et populi tui israel in loco isto. Hec bea. Tho. prima secunde. q. cij. arti. iiij. de causis vel rationibus sacrorum et precipue templi. in cor. solu. et in solu. s. argu.

## ¶ De circa templum vel tabernaculu consideranda sunt octo et que. CA.XLIX.

Ad maiorem tamen euidentia pcedentis capituli circa tabernaculum vel templum consideranda sunt octo. s. primo quando fuit edificatum: secundo eius statuz: tercio q erat vnicum: quarto q erat distinctum: quinto vbi erat situ. sexto eius contentu: septimo eius tegumentu: octauo q fuit sanctificatu. Primo nota quando fuit edificatum. et in hoc est differentia inter templum et tabernaculum: quia tempe salomonis primo fuit edificatum templu in loco quez designauerit abraam ex diuina ordinatione et reuelatoe ad immolandum. dicitur enim Gen. xxij. q dominus mandauit abrae vt offerret filium suu in holocaustum super vnum montium quem monstrauero tibi. Et postea dicit q appellauit nomen loci illi9 dns videt: quasi sm dei puisionem esset locus ille electus ad cultu diuinu. propter qd dicitur Deutro. xij. Ad locu quez elegit dns deus vester venietis et offeretis holocausta et victimas vestras. Locus autem ille designari no debuit p edificatioem templi ante tempus salomois. et hoc pp tres rones quas rabi moyses assignat. Prima e ne gentes appropriarent sibi locum illum. Secuda est ne gentes ipm destruerent. Tercia vo ratio est ne quelibet tribus vellet habere locum illum in sorte sua. et propter hoc lites et iurgia orirentur. Et ideo no fuit edificatu templum donec haberent regez p quem possent huiusmodi iurgia compesci: qualis fuit rex Salomon. cuius tempe populus ille habuit quietissimu statum. Antea vo ad cultuz dei erat ordinatum tabernaculum. sed quale erat &c. Secundo nota tabernaculi et templi statuz. Nam ante tempus salomonis ad cultum dei erat ordinatu tabernaculu portabile ad diuersa loca. tpe salomonis fuit edificatu templum immobile. Ratio huius est duplex. Prima est litteralis. nam tabernaculum ideo erat portabile ad diuersa loca: quia locus diuini cultus nondu erat determinatus. Templum vo ideo erat fixum et stans: quia tempore salomonis quo illud fuit edificatu populus ille habuit quietissimu statum. Secunda ro est figuralis. et hec est duplex. Prima est: qz p tabernaculu significatur status legis veteris qui erat mutabilis. p templum vo a salomone constructu signatur status noue legis qui e stabilis vel durabilis vsque ad finem mudi. Secunda ratio figuralis est: qz p tabernaculu signatur status pntis vite mutabilis. Per templu vo qd erat stans signat stat9 future vite qui est omnino inuariabilis. Et pp hoc in edificatoe templi dicit: q no fuit auditus sonitus mallei vel securis ad signandu q ois pturbationis tumult9 longe erit a futuro statu. Hec beatus Tho. prima secunde. q. cij. arti. iiij. de causis sacrorum in solu. ij. argu p totu.

Tercio nota q tabernaculum vel templum erat solu vnicum. Ratio autem vnitatis ipsorum est duplex. Prima est litteralis. s. ad exclusione idolatrie: quia gentiles diuersis dijs diuersa templa construebant. et ideo vt firmaret in anis hominu fides vnitatis diuine voluit de9 vt in

vno loco tm̄ sibi sacrificium offerret. Alia rō lralis ē: vt
p hoc deus oñderet q cult⁹ corpalis nō ꝓpter se erat ei
acceptus. ꝛ ideo cōpescebant ne passim ꝛ vbiqȝ offerrēt
sacrificia. Sed cultus noue legis in cuius sacrificio spi
ritualis grā cōtinet est sm se deo acceptus. ꝛ ideo mul-
tiplicatio altariū ꝛ temploꝝ acceptat ī noua lege. Quā-
tū vō ad ea que ptinebant ad spūalem cultū dei qui cō-
sistit in doctrina legis ꝛ ꝓphāꝝ: erant etiā in lege vete-
ri diuersa loca deputata in quibus conueniebant ad lau-
dē dei que dicebant synagoge: sicut ꝛ nunc dicunt ec-
clesie in qbus populus xp̄ianus ꝯgregat ad laudē dei.
Secunda ratio est figuralis: qꝛ p vnitatē templi vel ta-
bernaculi signat vnitas eccīe vel militātis vel triūphā-
tis. Hec bea. Tho. vbi supra ī solu. iij. ar. p totū. Quar-
to nota q tabernaculū vel templū erat distinctū. Cuius
ratio est: qꝛ sicut in vnitate templi vel tabernaculi rep̄-
sentat vel figurat vnitas dei vel vnitas eccīe: ita etiā in
distinctiōe tabernaculi vel templi rep̄sentat distinctio
eoꝝ que deo sunt subiecta: ex quibus in venerat̄iōēz dei
cōsurgimus. Distinguebat aūt tabernaculū in duas p-
tes. s. in vnā que vocabat sancta sanctoꝝ que erat occi-
dentalis: ꝛ in aliā que vocabat sancta que erat ad oriē-
tem. Et iterū ante tabernaculū erat atriū. Istius aūt di-
stinctionis est duplex ratio. Una quidē lralis sm q ta-
bernaculū ordinat ad cultū dei. nam in distinctiōe ptiū
tabernaculi significant diuerse ptes mundi. qd̄ ptȝ. qꝛ
illa ps que dicit sancta sanctoꝝ figurabat seculū altius
qd̄ est spūalium substātiaꝝ. Illa vō ps que dicit sancta
exp̄mebat mūdū corpalē: ꝛ ideo scā. scā sanctoꝝ distin-
guebant quodā velo qd̄ quatuor coloribus erat distin
ctū: p quos quatuor elementa designant. s. bysso per qd̄
designat terra: linū eni de terra nascit. purpura p quā si
gnificabat aqua. fiebat. n. purpureus color ex qbusdaȝ
conchis que inueniunt in mari. hiacyntho p quam si-
gnat aer: qꝛ habet colorē aereū. ꝛ cocco bistincto p quē
signatur ignis. ꝛ hoc ideo: qꝛ ī materia quatuor elemē-
toꝝ est impedimentū p qd̄ velant nobis substantie in
corpales. ꝛ ideo ī interius tabernaculū. i. ī sanctasancto
rū solus summus sacerdos ꝛ semel tm̄ in anno introi-
bat: vt designaret q hec est finalis pfectio hoīs vt ad il
lud seculū introducat. In tabernaculū vō exterius qd̄
dicit sancta introibant sacerdotes quotidie: qꝛ soli sa-
pientes rōnes corpaliū p cōsideratōem attingere pnt.
Populus aūt solū ad atriū accedebat: nō aūt ad sancta
qꝛ ipse populus iam corpelia solū pcipe pōt: non aūt ra
tiones ipoꝝ. Alia rō distinctiōis tabernaculi ē spūa
lis vel figuralis. Nam p exterius tabernaculū qd̄ dr san
cta: figurat status veteris legis: vt dic aplš ad Hebre.
ix. q ad illud tabernaculū sp introibant sacerdotes sa
crificioꝝ officia cōsumantes. Per interius vō taberna
culuȝ qd̄ dicit sanctasanctoꝝ signat vel celestis gloria:
vel etiā status spūalis noue legis qui est quedā inchoa
tio future glorie: ī quē statū xp̄s nos introduxit: sm q
figurat p hoc q summus sacerdos semel in anno in san
ctasanctoꝝ intrabat. Uelū aūt figurabat spūaliū sacrifi
cioꝝ occultatōem in veteribus sacrificiis: qd̄ velū qua
tuor coloribus erat ornatū: bysso quidē ad significādū
carnis puritatē: purpura aūt ad significandū passiones
quas sancti sustinuerant pro deo: cocco bistincto ad si-
gnādū charitatē geminā. s. dei ꝛ pximi. hiacyntho signi
ficabatur celestis meditatio. Ad statū aūt legis veteris
aliter se habebat ppls ꝛ aliter sacerdos. Nam populus
ipa corpalia sacrificia cōsiderabat que in atrio offerebā
tur. Sacerdotes vō rōnem ipoꝝ sacrificioꝝ ꝯsiderabāt
habētes fidē magis explicatā de mysteriis xp̄i. ꝛ ideo
intrabant interius tabernaculū: qd̄ etiā quodā velo di-
stinguebat ab atrio: qꝛ quedā erāt velata populo circa
mysteriū xp̄i que sacerdotibus erāt nota: nō tm̄ erāt eis
plene reuelata sicut postea in nouo testamento: vt habe
tur ad Ephe. iij. Hec bea. Tho. prima secūde. q. cij. arti.
iiij. de causis sacroꝝ in solu. iiij. arg. p totū.

¶ Qr lex vet⁹ hēbat scāsanctoꝝ ad occidētē. CA. L.

Quinto circa tabernaculū nota colēdi sunt. Nā
tabernaculū qd̄ fuit institutū ad adorādū deū
habebat sanctasanctoꝝ ad occidentē vt versus
occidentē adorarent. Ratio aūt huius est duplex. Pri-
ma est literalis. Fuit. n. in lege veteri introducta adora
tio ad occidentē ad excludendū idolatriā. nam oēs gen
tiles adorabant deū ad orientē in reuerentiaȝ solis. vñ
dicit Ezechiel. viij. q quidā habebant dorsa ꝯtra tēplū
dñi ꝛ facies ad orientē ꝛ adorabant ad ortū solis. Uñ
ad hoc excludendū tabernaculū habebat sanctasancto-
rū ad occidentē. vt versus occidentē adorarent. Secū-
da rō huius est figuralis. s. quia totus status prioris ta
bernaculi ordinabat ad figurādū mortē xp̄i q p occasuȝ
significabat sm illud Psal. Qui ascendit sup occasum
dñs nomen illi. Hec bea. Tho. secūda secūde. q. cij. arti.
ij. de causis sacroꝝ in solu. v. argu.

¶ De his q ꝯtinebāt in tabernaculo interiori. CA. LI

Sexto nota tabernaculi contentū. quedā eni cō-
tinebant in tabernaculo interiori qd̄ dicit san
ctasanctoꝝ: ꝛ quedā in tabernaculo qd̄ dicitur
sancta. Primo. n. cū tabernaculū interius qd̄ dr sancta-
sanctoꝝ signaret vel figuraret altius seculū spūaliū sub
stantiaꝝ: vt ptȝ. s. In p̄mo tabernaculo ꝯtinebāt tria. s.
archa testamenti in qua erat vrna aurea habens māna:
ꝛ virga aaron que fronduerat: ꝛ tabule in quibus erāt
scripta decē mandata seu p̄cepta legis. Hec aūt archa si
ta erat inter duos cherubin que se mutuis vultibus re-
spiciebant. ꝛ sup archā erat quedā tabula que dicebat
ꝓpiciatoriū sup alas cherubin quasi ab ipis cherubin
portaretur: ac si imaginaremur q illa tabula esset sedes
dei. Unde ꝓpiciatoriū dicebatur: quasi exinde populo
ꝓpiciaret ad p̄ces summi sacerdotis. ꝛ ideo quasi por-
tabat a cherubin quasi deo obsequentibus. Archa vō
testamenti erat quasi scabellū sedentis supra ꝓpiciato-
riū. Rō aūt figuralis p̄dictoꝝ est: qꝛ p hec tria que sunt
in illo altiori seculo. Primo eni in illo altiori seculo est
deus qui super oīa est ꝛ incomp̄hensibilis omni crea
ture. ꝛ ꝓpter hoc nulla similitudo eius ponebat ad re-
presentandū eius inuisibilitatem. sed ponebat quedaȝ
figura sedis eius. quia. s. creatura comp̄hensibilis est: q
est subiecta deo sicut sedes sedenti. Secundo in illo al-
tiori seculo sunt etiā spirituales substātie que angeli di
cuntur. ꝛ hi signantur p duos cherubin mutuo se respi-
cientes: ad designandū cōcordiā eoꝝ adinuicem: sm il-
lud Job. xxv. Qui facit cōcordiam in sublimibus. ꝛ pro
pter hoc etiā nō fuit vnus cherubin tm̄: tum vt designa
retur multitudo celestiū spirituū: tum etiā vt excludere
tur cultus eoꝝ ab his quibus p̄ceptū erat vt solū vnum
deū colerēt. Tercio in illo altiori ꝛ in intelligibili secu-
lo sunt etiā rōnes oīuȝ que in hoc seculo pficiunt quo-
dāmodo clause: sic rōnes effectuū claudunt in suis cau
sis: ꝛ rōnes artificiatoꝝ in artifice. ꝛ hoc significabat p
archam in qua p tria contenta ibi rep̄sentabant tria
potissima in rebus humanis. s. sapientia que rep̄senta-
tur p tabulas testamenti. potestas regiminis que rep̄re-
sentabat p virgam aaron: vita que rep̄sentabat p māna
quod fuit sustentamentū vite. vel p hec tria significabā
tur tria dei attributa. s. sapiētia in tabulis: potētia in vir

ga bonitas in māna. tū propter eius dulcedinē. tum q̄a est ex misericordia dei populo data: et in memoriā diuine misericordie reseruabat᷑. Et hec etiā tria signata sunt in visione ysaie qui vidit dn̄m sedentē sup soliū excelsum et eleuatū: et seraphin assistētes et domū impleri gloria dei. vnde etiā seraphin dicebāt: Plena est omnis terra gloria eius. et sic similitudines seraphin nō ponebantur ad cultū quod phibebat᷑ primo legis precepto: sed in signū mysterij vt dictū est. Hec bea. Tho. prima scde q. cij. de causis sacrorum: in so. vj. ar. a principio vsq; ad mediū.

℗ De his que continebant᷑ in tabernaculo exteriori. CAP. LII.

Ostq̄; dictū est de contētis in lege veteri et rationibus ɔtentoꝝ in interiori tabernaculo quod dicit᷑ sancta sanctorū. Nunc dicendū est in presenti capitulo de ɔtentis et cōtentorū rationib᷒ in exteriori tabernaculo qd̄ dicitur sancta. Ubi nota q̄ in exteriori tabernaculo qd̄ significat p̄ns seculū continebant᷑ etiā tria. s. altare thimiamatis qd̄ erat directe contra archā: mensa ꝓpositionis sup quā duodecim panes ponebantur que erat posita ex pte aquilonari. candelabrū vero qd̄ erat positū ex pte australi: que tria vident᷑ respondere tribus que erāt in archa clausa. sed magis manifeste eadē representabāt. oportet enī rōnes rerū ad manifestiorē demonstrationē pduci q̄; sint in mēte diuina et angelorū: ad hoc vt homines sapientes eos cognoscere possint. que signant᷑ per sacerdotes ingrediētes tabernaculū. Primo enī dico q̄ p altare thimiamatis significabat᷑ officiū sacerdotū quorū erat populū ad deuz reducere. Et hoc etiā figurabat᷑ per virgā que erat in archa in interiori tabernaculo: ita q̄ sacerdotalis dignitas figurabat᷑ per ista duo. s. p virgā et per altare thimiamatis. Primo figurabat᷑ per virgā. cuius ratio ē quia sacerdos mediator ē inter deū et populū regēs populuz per potestatē diuinā quā virga signat. Scdo signatur p altare thimiamatis. q2 sacerdos odorē bone vite et sanctitatem populi deo offert quasi in altari thimiamatis. Scdo per mēsam ꝓpositionis significat᷑ nutrimentuz vite: sicut etiā per māna quod erat in interiori tabernaculo. sed hoc est cōmunius et grossius nutrimentū. s. panis. Aliud autē est suauius et subtili᷒. s. manna. Tertio p candelabrū signat᷑ sapiētia spūalis vel bona spiritualia: et hoc cōuenienter. cui᷒ ratio est q2 candelabrum ponebat᷑ ex pte australi. mēsa autē ex pte aqlonari. Naz ps australis est dextra ps mūdi. pars autē aquilonaris est sinistra ps mūdi: vt dicit᷑ in secūdo de celo et mūdo. Sapiētia autē pertinet ad dexteram sicut et cetera spiritualia bona. Tpale autē nutrimentū ad sinistrā: sm̄ illō pverbiorū. iij. In sinistra eius diuitie et gloria. potestas autē sacerdotalis media ē inter temporalia bona et spiritualē sapiam: q2 p potestatē sacerdotalē et spiritualis sapiētia et tpalia dispensant᷑. Scda autē ratio omniū predictorū pōt assignari magis litteralis que est talis: In archa enī cōtinebant᷑ tria. s. tabule legis virga aarō: et māna. Primo enī in archa cōtinebant᷑ tabule legis. et ratio est ad tollendā obliuionē legis. vn̄ dicitur exodi xxiiij. Dabo tibi duas tabulas lapideas et legē ac mādata que scripsi vt doceas filios israel. Scdo in archa ponebatur et cōtinebat᷑ virga aaron et hoc ad cōprimendā dissensionē populi de sacerdotio aaron. vn̄ dicit᷑ numeri. xvij. Refer virgā aaron in tabernaculū testimonij vt seruet᷑ in signū rebelliū filiorū israel. Tertio in archa cōseruabat᷑ manna. Et quare: Ad ɔmemorandū bn̄ficiuz quod dn̄s prestitit filijs israel in deserto. vnde dicitur exodi. xvj. Imple gomor et custodiat᷑ in futuras retrogenerationes: vt nouerint panes de q̄bus aliui vos in solitudine. Candelabrū vero erat institutū ad honorificentiam dom᷒ q̄ sit bene luminosa. Habebat autē candelabrū septē calamos vt dicit iosephus: ad designandū septē planetas q̄bus totus mūdus illuminabatur. et ideo ponebat᷑ candelabrū ex pte australi: q2 ex illa pte est nobis planetarū cursus. Altare vero thimiamatis est institutū vt iugiter in tabernaculo esset fumus boni odoris. tum ꝓpter venerationē tabernaculi. tū etiā in remediū fetoris quē oportebat accidere ex effusione sanguinis et occisione aialium. Ea enī que sunt fetida despiciuntur quasi vilia. que vero sunt boni odoris homines magis appreciant᷑. Mēsa autē apponebat᷑ ad signandum q̄ sacerdotes tēplo seruiētes in tēplo victū habere debebāt. vn̄ duodecim panes suppositos mēse in memoriā duodecim tribuū solis sacerdotibus edere licitū erat vt habetur Mathei. xij. Mensa autē nō ponebat᷑ directe in medio ante ꝓpiciatoriū ad excludendū ritū idolatrie. Nā gentiles in sacris lune ꝓponebāt mensas corā idolo lune: vt dicit᷑ hiere. vij. Mulieres conspergūt adipez vt faciāt placētas regine celi. In atrio vero extra tabernaculū continebat᷑ altare holocaustorū in quo offerebātur deo sacrificia de his que erant a populo possessa. Et ideo in atrio poterat esse populus qui hmōi deo offerebat p manus sacerdotuz. Sed ad altare interius in quo ipsa deuotio et sanctitas populi deo offerebat᷑ non poterāt accedere nisi sacerdotes quorū erat deo offerre populū. Est autē hoc altare extra tabernaculū in atrio constitutū ad remouendū cultū idolatrie. Nā gentiles intra templa altaria constituebāt ad immolanduz idolis. Ratio autez omniū figuralis et spūalis assignari pōt ex relatione tabernaculi ad christū qui significabat᷑. Est autē ɔsiderandū q̄ ad designandū imperfectionē legaliū figurarū diuerse figure fuerunt institute in tēplo ad significandū christū: vt verbi gratia. Ipse enī christ᷒ signatur p propiciatoriū. q2 ipsa ē propiciatio pro peccatis nostris: vt dicit᷑ prima iohānis pmo: Hoc ꝓpiciatoriū cōuenienter a cherubin portat᷑: q2 de christo scriptū est: Adorēt eū omnes angeli eius: vt habet᷑ ad hebreos pmo. Ipse etiā christus significat᷑ per archā: q2 sicut archa erat cōstructa de lignis sethim: ita corpus christi de mēbris purissimis cōstabat. Erat autē archa deaurata: q2 christus fuit plen᷒ sapiētia et charitate que p aurum designant᷑. Intra archā aūt erat vrna aurea. i. sancta anima habēs manna. i. omnē plenitudinē diuinitatis. Erat etiā in archa virga. i. potestas sacerdotalis: q2 ipse ē sanctus sacerdos in eternū. Erāt ibi tabule testamēti ad signandū q̄ ipse christus ē legislator. Ipse etiā christus p candelabrū significat᷑ q2 ipse dicit: Ego sum lux mūdi. Per septē lucernas septē dona spiritussancti signantur. Ipse etiā significat᷑ per mēsam: q2 est spiritualis cibus vt ipse dicit iohānis. vj. Ego sum panis viuus. Duodecim autē panes significāt duodecim apostolos vel doctrinā eorū. Siue p candelabrū et mēsam pōt significari doctrina ecclesie que etiā illuminat et spūaliter reficit. Ipse etiam christ᷒ significat᷑ p duplex altare. s. holocaustoruz et thimiamatis: q2 p ipsum oz nos offerre deo oīa virtutū opa: siue illa q̄bus carnē affligim᷒ que offerunt᷑ in altari holocaustorū: siue illa que maiore mētis pfectiōe per spūalia pfectorū desideria deo offerunt᷑ in christo quasi in altari thimiamatis sm̄ illud ad hebre. vlti. Per ipsuz ḡ offeram᷒ hostias laudis semp deo. Hec b. Tho. prima scde. q. cij. ar. iiij. de causis vel rōnibus sacrorū legis veteris. i so. vj. argu. p totū.

℗ De quatuor tegumētis tabernaculi. CA. LIII.

Eptimo nota tabernaculi tegumentū. naʒ taber
naclo fuerūt ɔueniēt apposita q̄tuor tegumēta
vel coopture vel cortine q̄tuor colorꝫ: pelles hia
cīthine pelles arietū rubricate: ⁊ saga cilicina: vt dr̄ Exo
di.xxvj. hoc mō: Nam corpꝰ tabernacl̄i ɔstabat ex q̄bus
daʒ tabulis in longitudinē erectis: q̄ quidē interiꝰ tege
bant quibusdā cortinis q̄tuor colorībꝰ variatꝭ .s. de bys
so retorta: ⁊ hiacyntho: ac purpura: coccoq̄ꝫ bistincto. ſꝫ
huiusmōi cortine tegebāt solū latera tabernaculi. Jn te
cto aūt tabernaculi erat opimentū vnum de pellibꝰ hia
cynthinis rubricatꝭ: ⁊ desup tertiū de quibusdā sagis ci
licinis: q̄ non tm̄ coopiebāt tectū tabernaculi: ſꝫ etiā de
scendebāt vsq̄ꝫ ad terrā ⁊ tegebāt tabulas tabernacl̄i ex
teriꝰ. Rō aūt hoꝝ tegumētoꝝ est lr̄alis ⁊ figuralis. Rō
aūt litteral' est duplex. Una erat i cōi vel gnāli ornatus
⁊ ꝓtectio tabernacl̄i ut in reuerētia haberet'. Alia vō rō
lr̄alis erat spālis. naʒ ſm quosdā p cortinas designabat'
celuʒ sidereū qd̄ est diuers̄ stellis variatū. p saga designa
bant' aque q̄ sunt supra firmamentū. p pelles rubricatas
celū empyreū in quo sunt angeli. p pelles hiacynthinas
celū sancte trinitatꝭ. Secūda vō hoꝝ rō est spūalis figu
ralis: qꝛ p tabulas ex quibꝰ ɔstruebat' tabernaculū signi
ficant' christi fideles ex quibꝰ ɔstruit' eccl'ia. Tegebant'
aūt interiꝰ tabule cortinis q̄dricolorībꝰ: qꝛ fideles iteriꝰ
ornant' quattuor virtutibꝰ. nā in bysso retorta vt glo. ibi
deʒ dic̄: signat' caro castitate nitēs: in hiacyntho mēs su
p̄na cupiens: in purpura caro passiōibꝰ subiacēs: in coc
co bistīcto mens inter passiōes dei ⁊ ꝓximi dilectiōe p̄
fulgēs. Per opimēta vō tecti significant' prelati ⁊ docto
res in quibꝰ debʒ nitere celestis ɔuersatio qd̄ significat' p
pelles hiacynthinas: ꝓmptitudo ad martyriū que sigt'
p pelles rubricatas: austeritas vite ⁊ tolerātia aduersoꝝ
que signat' p saga cilicina. Erat quoddā tectū vel coopto
riū fcm̄ de pilis capraꝝ: qd̄ pre aspitate saga dicebat'. vn̄
⁊ quosdā pannos aspos sagas dicimꝰ. ⁊ sic illa erāt saga
aspa exposita ventꝭ ⁊ pluuijs: vt dic̄ glo. Hec bea. Tho. p̄
ma secūde. q. cij. arti. iiij. de causꝭ vel rōnibꝰ sacroꝝ: in so
lu. octaui argu. p totum.

Ctauo ⁊ vltio nota quare tabernaculū fuit ɔsecra
tū vel sanctificatū. Rn̄deo ⁊ dico q rō scificatōis taber
naculi ⁊ vasoꝝ fuit duplex. Una fuit lr̄alis. s. vt i maiori
reuerētia haberet' q̄si p huiusmōi ɔsecrationē diuino cul
tui deputatū. Alia rō fuit figural'. s. qꝛ p hmōi scīfica
tionē figurat' spūalis scificatio viuentꝭ tabernacl̄i. s.
fideliū ex qbꝰ ɔstruit' eccl'ia dei ⁊ Jesu christi. Hec bea.
Thomas ibidē in solu. noni argumēti.

Quid sit altare. CAP. LIIII.

Ecūdo dico q ad sacra ptinet altare: eo q est ad
cultū dei dedicatū: ⁊ ideo sacꝝ. Circa altare ɔsi
derare debemꝰ tria. s. essentiā: māʒ: ⁊ residentiā. Primo
circa altare ɔsiderare debemꝰ essentiā. s. qd̄ sit. nam q̄daʒ
ɔueniēt altare diffiniet' dicētes: Altare ē diui honoris
titulꝰ ⁊ mēoriale adorantiū: ⁊ ꝓpiciatoriū oblationū: sā
ctificatoriū spūalis cōionis: ⁊ refectōis mēsa. Jn q̄ diffi
nitōe q̄tuor altaris officia ostendūt'. Primū est q alta
re est fcm̄ in honorē dei. in cuꝰ figura legit' Gen̄. xxviij.
q Jacob erexit lapidē in titulū. i. i mēoriā diui honoris
Secundū est q altare est fcm̄ ut i ipso ꝓpiciet' deꝰ ad ipʒ
fugientibꝰ ⁊ in ipso adorātibꝰ: ſm q in figura ostēdit':
Leuitici. iij. ⁊ iiij. Terciū est q altare ē fcm̄ ad sacrificia
⁊ munera offerēda que dicebant' scificata ⁊ ɔsecrata: ut
pʒ Leui. xxij. Quartū est q altare est fcm̄ ad fideliū spūa
leʒ refectionē ⁊ cōionē: ⁊ ministroꝝ q̄ altari deseruiūt sustē
tatōeʒ. vn̄ p̄ma ad corinth. ix. dr̄: Qui altario deseruiūt cū
altario participāt. Et ad hebre. xiij. Habemꝰ altare de quo
edere nō hn̄t potestatē qui tabernaclo deseruiūt. Rō aūt
distinctōis hoꝝ q̄tuor officioꝝ altaris est imperatio a
deo pfecte ordīatōis p misterii altarꝭ ad deū: ad seipʒ: ⁊
ad ꝓximū. p̄mo ad deū. s. p honorē. scdō ad seipʒ p remis
sionē peccōꝝ ⁊ p sactificationē. 3° ad ꝓximū p sacrā cōio
nē: ⁊ p ministri sustentationē. Patʒ ḡ ex p̄missis q deꝰ pre
cepit altare ɔstrui q̄tuor rōnibꝰ. p̄ma est ut deꝰ honora
ret'. scdā est ut deꝰ peccōꝝ ꝓpiciet' vel recōciliet'. tercia est
vt sacrificia offerant'. quarta est vt ppl's spūalr̄ reficiat': ⁊
sacerdos corporalr̄ sustentet'. Hec bea. Tho. sub ɔpēdio
ponit p̄ma scdē. q. cij. ar. iiij. de causꝭ vel rōibꝰ sacroꝝ: i so.
vij. arg. in p̄n°. Quare anteq̄ꝫ eēt ordīatū tabernaclm̄ da
tū fuit i lege ō altari ɔstruēdo triplex p̄ceptū. CA. LV

Ecūdo circa altare ɔsiderare debemꝰ māʒ. Ubi
no. q de ɔstructōe altarꝭ datū fuit a dn̄o duplex
preceptū: vnū quidē in p̄ncipio legis anteq̄ꝫ ta
bernaculū eēt fcm̄: ⁊ aliō tabernaclo fcō. Primū quidē
anteq̄ꝫ tabernaclm̄ eēt institutū datū fuit a dn̄o de alta
ri triplex p̄ceptū. Primū fuit vt altare fieret de t̄ra: Exo
di. xx. Altare de t̄ra facietꝭ mihi. Scdm̄ fuit q nō facerēt
altare excelsuʒ: ad qd̄ oporteret p ḡdus ascēdere: Exo. xx.
in fi. Non ascēdes p ḡdꝰ ad altare meū: ne reuelet' turpi
tudo tua. Terciū fuit q nō plantarēt nemꝰ vel aliquā ar
borē iuxta altare. vn̄ Deutro. xvj. Nō plātabis lucū ⁊ oēʒ
arborē iuxta altare dn̄i dei tui. Rō aūt hoꝝ est triplex. s.
lr̄alis figuralis: ⁊ moral'. qd̄ sic p̄ꝫ: Primo. n. p̄cepit deꝰ
vt altare solū fieret de terra. Rō aūt huiꝰ est triplex. Pri
ma est lr̄alis. s. ad detestandū ⁊ eliminādū idolatrie cul
tū. gentiles eni vel idolatre idol' ɔstruebāt ⁊ edificabāt
altaria auro ⁊ argēto ornata: in qbꝰ credebāt aliq̄d scītatꝭ
⁊ vtutꝭ eē. vt ex his magꝭ reuerēdā idolatriā facerēt. Et p
pter eandē cām ꝓhibuit altare fieri de lapidibꝰ sectis: vt
pʒ Exodi. xx. i fi. Scdā aūt huiꝰ rō est figural': qꝛ i christo
q̄ est nostꝝ altare debemꝰ ɔfiteri verā carnis nām q̄tuʒ
ad hūanitatē: qd̄ est altare de t̄ra fac̄. Hec bea. tho. p̄ma
scdē. q. cij. arti. iiij. de rōnibꝰ sacroꝝ: in solu. vij. arg. in me
dio. Tercia huiꝰ rō est moralis: nam altare de t̄ra est hō
qꝛ de t̄ra factꝰ est. vn̄: Altare de t̄ra facietꝭ mihi. q. d. vos
ipsos ɔsecrate mihi. hoc eni altare christi carnē ⁊ sangui
neʒ suscipit. in hoc. n. altari fit illud sacrificiū: de quo dr̄
in psalꝰ Sacrificiū deo spūs ɔtribulatꝰ. Et subdit Exodi
xx.° Offeretꝭ sup eo holocausta ⁊ pacifica vestra. qꝛ i hoc
altari offerimꝰ vnū deū placabilē: ⁊ eū nobis ꝓpiciū faci
mꝰ. Hec est expō vel moralitas mgr̄alis. Scdō p̄cepit
deꝰ vt non facerēt altare excelsū ad qd̄ oporteret p gradꝰ
ascēdere: vt dr̄ Exo. xx. Rō aūt huiꝰ fuit triplex. Prima
est lr̄alis. s. ad detestandū idolatriā: nam idolatre habe
bāt ad altaria sua ḡdꝰ: in qbꝰ singulis singl'as statōes: vel
genuflexiōes suis idolis faciebāt. Scdā rō est figuralis:
qꝛ i christo q̄ est nostꝝ altare debemꝰ ɔfiteri quantū ad
diuinitatē patrꝭ ⁊ filii ⁊ spūssancti equalitatē: qd̄ nō est
ascēdere p ḡdꝰ ad altare. Hec b. T. vbi. s. in solu. vij. arg. i
me. Uel dicas q h̄ altare fides est trinitatꝭ: ad quā ille q̄
dē p ḡdꝰ ascēdit q̄ maiꝰ ⁊ minꝰ in trinitate credit ⁊ itelli
git. ⁊ subdit: Plane igit' ⁊ nō p ḡdꝰ ad hoc altare ascēda
mꝰ ⁊ prēʒ ⁊ filiū ⁊ spūmscm̄ eq̄les esse credamꝰ. Si eni q̄s
ad hoc altare p gradꝰ arrij ascēdit: eiꝰ turpitudo. i. stulta
⁊ nefanda heres' cunctis gētibꝰ reuelat'. ascendēs. n. occi
dit: fusisq̄ꝫ visceribꝰ turpit' ⁊ inaudita morte interijt: vt Si
mon magꝰ. Hec est moralitas mgr̄alis. Tercia rō est mo
ralis que est talis: Non ascēdes p gradꝰ ad altare meū. i.
regnū vel regimē eccl'ie nō ascendes p gradꝰ ɔsanguini
tatis vel dignitatꝭ tēporal'. a deo. n. dʒ esse q p̄latꝰ erigit'
ad culmē regiminis eccl'ie. vn̄ Petrꝰ ait: Attēdite vobis ⁊
vniuerso gregi: i quo posuit vos spūsscūs regere ecclesiā

dei. Hec est moralitas mgfalis. Tertio pcepit de⁹ ne plantarēt arborē iuxta altare. deutro.xvi. Nō plātabis lucū.i.nem⁹ ⁊ oēz arborē iuxta altare dn̄i dei. Rō autez hui⁹ fuit duplex. Prima fuit lr̄alis.s.ad destruendū cul tū idolatrie. idolatre eni cōsueuerūt sub arborib⁹ sacrifi care ppter amenitatē ⁊ vmbrositatē: vt ipsa locoꝝ ame nitas eos ad idolatriā puocaret. In ipsis etiā arborib⁹ sculpebant vel depingebant imagines demonū ad ido latriā exercendā. Scda rō est figuralis.s. qr iuxta xp̄m q̄ est nostrū altare non debem⁹ admittere doctrinā genti liū ad lasciuiā puocantē. Hec.b.Tho.vbi.s.in solu.vij. argu. in medio. ❡ Qr facto tabernaculo precepit deus altare fieri de ere: ⁊ quare. CA.LVI.

**S**Ed facto tabernaculo ad honorē dei non erāt ti mende occasiones idolatrie. ⁊ iō dn̄s mādauit q̄ fieret altare holocaustoꝝ de ere qd̄ eēt oī po pulo ɔspicuū: ⁊ altare thimiamatis de auro qd̄ soli sacer dotes videbāt. nec erat tāta p̄ciositas eris: vt p hoc ppl̄s ad aliquā idolatriā puocaret. Hec.b.Tho.pma scde.q. ciij ar.iiij. de cāis sacroꝝ veteris legis.in solu.vij.argu.iuxta finē. Ubi ex p̄missis ɔcludit: q̄ i lege veteri q̄druplex altare a dn̄o fieri mādabat.s.terreū: ligneū: ereū: aureū. Primo mandatū fuit a dn̄o fieri altare terreū: Exo.xx. in fine ca. Altare de terra facietis mihi ⁊ h̄ extra taber naculū sub diuo. qd̄ de⁹ mādauit fieri duplici rōe. Pri ma est lr̄alis.s.ad destruendā idolatriā: ne pplus simplex ppter fulgorē aureū adoraret: ⁊ ad idolatriā declinaret. Scda rō hui⁹ est figuralis. vn̄ glosa interli.ibidē sic ait: Altare de terra.i. fidē de hūanitate xp̄i facietis mihi. Et Greg.in glo.collare.ibidē sic ait: Altare de terra deo fa cere: est incarnatōem xp̄i sperare. ⁊ subdit. Tūc eni mu nus nostrū accipit cū in hoc altari nostra hūilitas.i.sup dn̄ice incarnatōis fidē posuerit q̄cq̄d opat. Et ɔcludit: In altari g̊ de terra oblatū mun⁹ ponimus si actus nr̄os dn̄ice incarnatōis fide solidam⁹. Re.ca.p̄cedēti imedia te. Scdo mandatū fuit a dn̄o in lege veteri fieri altare ligneū: Exo.xxvij.i p̄ncipio vbi sic dr̄: Facies ⁊ altare d̄ lignis sethim qd̄ erat sub diuo ⁊ portatile. ⁊ non phibe bat habere g̃dus. Ubi nota q̄ in lege phibebat ad alta re p gradus ascēdere ad excludendū idolatriā. nā in fa cris pāpi gentiles sua pudēda pplō denudabāt. postmo dū v̄o indultū est sacerdotib⁹ feminaliū vsus ad tegimē pudendoꝝ. ⁊ iō sine periculo institui potuit tāta altaris altitudo vt p aliquos g̃dus ligneos non stātes sed por tatiles in hora sacrificij sacerdotes ad altare ascēderent sacrificia offerētes. Hec.b.Tho.pma scde.q.cij.ar.iiij. de cāis sacroꝝ: i solu.vij.argu.in fine. Un̄ Bern̄.in glo.sup Exo.xxvij.sic ait: Altare qd̄ de terra vel lapidib⁹ ɔstruit habere gradus phibet: ne pudēda reuelent: nūc v̄o de tabulis altare fieri p̄cipit. q̄ si apponat aliquid ad horā ministratiōis in qua stetit minister: ad altare non ptinet. Et iō sacerdos qn̄ imolabat ppter altaris altitudinē ascē debat p grad⁹ non fixos sed portatiles qui supponebāt altari qn̄ imolare necesse fuit: vt pz Exo.xxvij. Et glosa ibidē sup leuiti.ix. Rō aūt moralis est quā assignat glo. bern̄. Exo.xxvij. Facies ⁊ altare de lignis sethim dicēs: Altare.i.corda electoꝝ que ad offerēda sacrificia operū a dn̄o ɔsecrata sunt: debent esse de lignis sethim.s. quia mūda ⁊ incorrupta decet esse corda in q̄bus sp̄ūssanctus habitat. Tertio mandatū fuit a dn̄o in lege veteri fieri altare ereū. Exo.xl. vbi sic ait: Posuit ⁊ tentoriū in itro itu tabernaculi ⁊ altare holocausti offerens in eo holo caustū ⁊ sacrificia vt dn̄s imperauerat. Nā in atrio ex̄ tabernaculū ɔtinebat altare holocaustoꝝ ⁊ holocausto matū. ⁊ pōt dici altare sacrificioꝝ: sed a digniori nomē accepit. Illud eni dr̄ altare holocaustoꝝ vt dicit mgr̄ in historijs scholasticis ibidē: in quo altari offerebāt deo sacrificia de his que erāt a pplō possessa hoc mō: qr in illo altari carnes ɔburebant ⁊ sanguis hostiarū funde bat. Rō aūt lr̄alis quare hoc altare.s.holocausti extra ta bernaculū est in atrio ɔstitutū est ad remouendū cultū idolatrie. nā gentiles infra tēpla altaria ɔstruebant vel ɔstruebāt ad imolandū idolis. Hec.b.Tho.pma scde.q. cij.ar.iiij de cāis sacroꝝ.in solu.vj.argu.in me⁹. Quarto mandatū fuit a dn̄o in lege veteri fieri altare aureū vt pz Exo.xl. vbi sic dr̄: Posuit ⁊ altare aureū sub tecto te stimonij ɔtra velū ⁊ adoleuit sup eo incensuz aromatuz sicut iusserat dn̄s. Rō aūt lr̄alis quare altare thimiama tis fuit institutū est: vt iugit in tabernaculo esset fumus boni odoris: tū ppter veneratōem: tū etiā in remediū fe toris quē oportebat accidere ex effusione sanguis ⁊ oc cisione aīaliū. Ea eni que sunt fetida despiciunt q̄si vilia. que v̄o sunt boni odoris hoīes magis appreciant. Hec b.Tho.vbi.s̄.immediate. ❡ Qr altare holocaustoꝝ ponebat sub diuo: ⁊ altare thimiamatis ponebat intra tabernaculū: ppter quinq3 rōnes. CA.LVII.

**D** maiorē tn̄ euidentiā predictoꝝ potest queri hec qd̄: Quare altare holocaustoꝝ ponebat sub diuo.i.sub aere libero: altare vero thimiamatis ponebat intra tabernaculū. Rn̄deo ⁊ dico q̄ rō huius est q̄ntuplex. Prima: qr p duplex altare interi⁹ ⁊ exteri⁹ exp̄mebat duplex sacrificiū deo offerendū. naz p altare exterius exp̄mebat vel figurabat sacrificiū visibile: qd̄ in maceratōe carnis existit. per altare vero interi⁹ figu rabat sacrificiū inuisibile: qd̄ in ɔtritōe seu cordis deuo tōne ɔsistit. Scda rō que est p̄cedētis ɔfirmatio est qr p hoc ostendebat non sufficere sacrificiū pecoꝝ qd̄ offe rebat exteri⁹ sup altare holocaustoꝝ. sed necessaria erat fides ⁊ deuotio charitatis ⁊ orōnis ad deū que designat p incensuz qd̄ offerebat in altari interiori. vn̄ in ps̄. Di rigat oratio mea sicut incensuz in ɔspectu tuo dn̄e. Hec Alex.iij.pte summe.q.xxxiiij.ar.iij. de p̄ceptis ceremonia libus tabernaculi ⁊ altaris: in cor.solu. Tertia hui⁹ rō est moralis que est talis: Iō eni illud altare exteri⁹ erat ereū: istud vero.s. altare interi⁹ aureū. qr īperfecti velut es in ɔfessione resonāt peccatoꝝ: pfecti vero ictus tribu lationū patient sine sono murmuratōis sustinēt seu to lerāt: velut aurū qd̄ non resonat sub ictib⁹ malleoꝝ. Illi laborāt in actiōe. isti.s.pfecti quiescūt in ɔtēplatōe. Hec expō vel moralitas est mgr̄alis. Quarta vero rō hui⁹ ē ⁊ sp̄ūalis ⁊ moralis: ⁊ est Bern̄.in glo.ibidē sic dicētis: Apte vero altare exteri⁹ ereū: altare vero interi⁹ aureū. Nā recte altare ereū in quo carnes incendebant ⁊ san guis fundebat: illos significat qui edomitis ⁊ velut deo immolatis voluptatib⁹ carnis: pseuerant viā quā incho auere pagunt: ⁊ hanc primis incedendā crebro sermōe p̄dicatōis insonāt. Porro altare aureū illos significat q̄ ampliori gr̄a supne claritatis illustrant: sed min⁹ alijs q̄ in secreto de interna syncerintate gustāt aperiūt: minus eructare sufficiūt: q̄nta dulcedine dei in abscōdito vult⁹ reficiant. Et ɔcludit ibidē Bern̄.in glo.dicēs: Apte al tare thimiamatis quāto metalli fulgore p̄cellebat: tāto q̄ntitate min⁹ erat. quāto eni sanctiores: tāto pauciores vn̄ archa noe lata fuit in imo ⁊ stricta in sūmo: Gen̄.vij. Quinta rō est etiā Bern̄ ibidē in glo. ⁊ est sp̄ūal: moral: vel figuralis. vbi sic ait: Possum⁹ hec altaria interp̄tari vt ereū in quo carnes cōburunt ⁊ sanguis hostiaꝝ fun dit oēm hoīem hui⁹ tpis ⁊ ecclesie intelligere vl̄ accipe: in q̄ nullus est sine peccato: etiā infans vni⁹ diei. nullus eni est qui ex pctō p̄uaricatōis natus non: necesse habet

in xp̄o renasci: ꝛ spūs eius igne mūdari. Altare vero aureū signat xp̄m qui inestimabilit̄ ita verā carnē de adā traxit vt a peccō carnis ade immunis esset. Et subdit: In hoc altari quoq; nihil offerebat̄ carnale: sed aromata tm̄ offerebant̄: qꝛ xp̄s preces ꝛ lachrymas non ꝓ suis reatibus: sed ꝓ nostra salute effudit. Hec. b. Tho. vbi. s. Ideo in lege noua beatus Siluester papa decreto firmauit: vt nullū deinceps altare esset nisi lapideū. Rōnes hui⁹ reqre infra Missa: ca. xiiij. iuxta mediū. ¶ Qꝫ in lege veteri fuerunt septem solennitates vel festa: ꝛ quare.

Ertio dico qꝙ ad sacra ptinēt CA. LVIII.
t solēnitates. qđ tali rōne ostēdo: Totus exterior cult⁹ dei ad hoc pcipue ordinat̄ vt oēs deū in reuerētia haberēt. ꝛ ꝓpter hoc oportuit vt aliq̄ spūalia tpa sicut est spūale habitaculū, ꝛ spūalia vasa ꝛ spūales mīstri ad cultū dei ordinarent̄: vt ꝑ hoc animi hoīū ad maiorē dei reuerentiā adducerēt̄. Hāc rōēz assignat b. Tho. pma scđe. q. cij. ar. iiij. de cāis sacroꝝ. in coꝛ. solu. Est autē sciendū qꝙ in lege veteri erāt septē solēnitates tpales: ꝛ vna ꝯtinua: vt pōt colligi Nūeri. xxviij. ꝛ. xxix. Unū eni festū erat q̄si festū ꝯtinuū: qꝛ quotidie mane ꝛ vespe īmolabat̄ agn⁹: vt patebit infra in ca. sequēti imediate. Festoꝝ aūt tpaliū Primū erat sabbatū quod iterabat̄ q̄libet septimana in memoriā creatōis reꝝ. Secundū erat festū neomenie qđ iterabat̄ quolibꝫ mēse ad ꝯmemorandū op⁹ diuine gubernatōis. nā huiusmōi inferiora pcipue variant̄ fm motū lune. non aūt fiebat h̄ festū in plenitudine lune ad euitandū idolatrie cultū: q̄ in tali tpe lune sacrificabāt. Et qꝛ hec duo bñficia. s. creatōis ꝛ gubernatiōis rerū sunt cōis toti hūano generi: iō hec duo festa frequēti⁹ iterabant̄. Alia vō q̄nq; festa celebrabant̄ semel in anno ꝛ recolebant̄ in eis bñficia specialr̄ illi pplo exhibita. Unū terciū festū erat festū phasce qđ celebrabat̄ pmo mense ad ꝯmemorandū bñficiū liberatōis ex egypto. Quartū festū erat festū pēthecostes qđ celebrabat̄ post q̄nquagīta dies a pasca ad recolēdū legis date. Quintū festū erat festū tubaꝝ qđ celebrabat̄ pma die mēsis septimi in memoriā liberatōis ysaac: qñ Abraā iuenit arietē herētē cornib⁹: q̄ repñsentabāt p cornua qb⁹ bucinabāt. Erat etiā festū tubaꝝ quasi q̄dā inuitatio vt prepararēt se ad seq̄ēs festū. Sextū festū erat festū expiatōis qđ celebrabat̄ decima die mēsis septimi in memoriā illi⁹ bñficij quo de⁹ ꝓpiciat⁹ est peccō ppl̄i de adoratōe vituli ad p̄ces moysi. Septimū festū erat festū scenofegie. i. tabernaculoꝝ qđ celebrabat̄ septē dieb⁹ ad ꝯmemorandū bñficiū dīne ꝓtectōis ꝛ deductiōis ꝑ desertū vbi in tabernaclis habitauerūt. vñ in hoc festo debebāt hře fructū arboris pulcherrime. i. cedrū ꝛ lignū densaꝝ frōdiū q̄ sunt odorifera: ꝛ spatulas palmaꝝ: ꝛ salices de torrēte que diu retinēt suū viroꝛē. ꝛ hec inueniunt̄ ī terra ꝓmissionis: ad signandū qꝙ ꝑ aridā terram deserti eos duxerat de⁹ ad terrā deliciosaꝫ. Octauū festūꝫ erat festū cetus atq; collecte: qđ celebrabat̄ octaua die seq̄ntē: in quo festo colligebāt̄ a pplo ea q̄ erāt necessaria ad cult⁹ diuini expēsas. ꝛ significabat̄ adunatio ppl̄i: ꝛ pax ꝓstita in terra ꝓmissionis. Scđa rō hoꝝ festoꝝ est figuralꝫ. qđ sic ptꝫ: Primo eni ꝑ iuge sacrificiū agni figurat̄ ꝑpetuitas xp̄i qui est agn⁹ dei: fm illud ad Hebre. vlti. Xp̄s heri ꝛ hodie ipse est in secula. Scđo ꝑ sabbatū significabat̄ spūalis reqes nobis data ꝑ xp̄ꝫ: vt habet̄ ad Hebre. iiij. Tertio ꝑ neomeniā que ē incēsio lune noue: signat̄ illumiatio pmitiue ecclie ꝑ xp̄m: eo predicante ꝛ miracula faciēte. Quarto ꝑ festū pēthecostes signat̄ descēsus spūsscti in aplos. Quinto ꝑ festū tubaꝝ signat̄ pdicatio aploꝝ. Sexto ꝑ festū expiatōis signat̄ emūdatio a petis. Septimo ꝑ festū tabernacloꝝ signat̄ pegrinatio eoꝝ in hoc mūdo in quo ambulāt in virtutib⁹ ꝓficiēdo. Octauo ꝑ festū cet⁹ atq; collecte signat̄ ꝯgregatio fideliū in regno celoꝝ: ꝛ iō istud festū dicebāt esse sanctissimū. Et hec tria festa erāt ꝯtinua adinuicē: qꝛ oportet expiatos a vitijs ꝓficere ī virtute quousq; ꝑueniāt ad dei visionē: vt dr̄ in psal. Hec. b. Tho. pma scđe. q. cij. ar. iiij. de rōibus sacroꝝ: in solu. x. argu. ꝑ totū. Re. s. festū. ca. l. iij. ꝛ. xxiij. ¶ Qꝫ in lege veteri fuerūt octo festa.

I vō breui⁹ vis ꝓcedere: dicas CA. LIX.
s qꝙ in lege veteri in vniuerso erāt octo solēnitates in memoriā vel potētie: vel sapiētie: vl̄ iusticie: vl̄ misericordie ꝯditoris. qđ sic ptꝫ: Nā ad memoriā dīne potētie fiebāt tria festa. s. sabbatū: neomenia: pasca. Primo eni sabbatū erat in memoriā dīne potētie creantis oīa sex dieb⁹: ꝛ septima q̄escētis. Scđo neomenia erat in memoriā diuine potētie gubernātis oīa: que gubernatio maxie apparet quolibꝫ mēse in renouatiōe cursus lunaris. Tertio pasca erat deciaquarta die mēsis pmi ī memoriā diuine potētie liberātis a malis egyptiace seruitutis. Quarto pēthecostes q̄ fiebat q̄nquaginta dieb⁹ a pasca. erat in memoriā diuine sapiē q̄ claruit in latiōe legis. Ad memoriaꝫ diuine iusticie erāt institute due solēnitates. Unū q̄nta solēnitas tubaꝝ pma die mēsis septimi erat instituta in memoriā dīne iusticie ꝓbantꝭ bonos. s. in memoriā ꝓbatōis abrae qñ p̄ceptū est ei īmolare ysaac: ꝛ aries ꝓ eo est īmolat⁹. Sexta solēnitas ꝓpiciatōis fuit instituta decima die mēsis septimi: in memoriā diuine iusticie puniētis malos ꝛ ꝓpiciātis penitētib⁹. erat eni instituta in memoriā seueritatꝭ in puniēdo populū ꝓ adoratōe vituli. Septima solēnitas tabernacloꝝ septē dieb⁹ decimanona die mēsis instituta fuit in memoriā dīne misericordie ꝯseruātis pplm̄ israel in deserto. Octaua solēnitas cetus atq; collecte que fiebat octaua die seq̄ēte fuit instituta in memoriā diuine misericordie ꝯgregātis pplm̄ israel in terrā promissionis. Hec Alex. iij pte su. q. xxxiij. art. iij. q. vij. de ceremonijs solēnitatū legꝭ veter. in coꝛ. solu. Sed qꝛ ceremonie legꝭ veteris cessauerūt in aduētu xp̄i: sicut pfecto adueniēte cessat qđ est imperfectū: ꝛ veritate pñte cessat vmbra: ideo omū festū iudeoꝝ. s. sabbatū qđ significat pmā creatōem mutat̄ in diē dñicū in quo ꝯmemorat̄ noua creatura inchoata in resurrectōe xp̄i. Et sil'r alijs solēnitatib⁹ legꝭ veteris noue solēnitates succedūt. ꝛ bñficia pplo israel exhibita signāt bñficia nobis ꝑ xp̄ꝫ ꝯcessa. Unū festo pasce succedit festū passionis xp̄i ꝛ resurrectōis. Festo pēthecostes ī quo fuit data lex vet⁹ succedit festū pēthecostes in quo fuit data lex spirit⁹ vite. Festo neomenie succedit festū beate virginis: in q̄ pmo apparuit illūiatio solꝭ. i. xp̄i ꝑ copiā grē. Festo tubaꝝ succedūt festa aploꝝ. Festo expiatōis succedūt festa martyꝝ ꝛ ꝯfessoꝝ. Festo tabernaculoꝝ succedit festū oīuꝫ sctōꝝ. Hec. b. Tho. prima scđe. q. ciij. ar. iij. vtrū ceremonie legis veteris cessauerīt in aduētu xp̄i: in solu. iiij. argu. ¶ Qꝫ ad sacramenta veteris legis ptinebant octo: ꝛ que.

Ertio pncipalit̄ dico qꝙ ad sacra veteris legis ptinēt circūcisio: agni pascal̄ comestio: victimaꝝ oblatio: ꝛ panū ꝓpositōis comestio: purificatio a q̄busdā īmundicijs: expiatio a petis: manuū ꝛ pedū ablutio: ꝛ piloꝝ rasio. Rō aūt hui⁹ est: qꝛ sacra ꝓprie dicūt̄ illa q̄ ꝑ quandā ꝯsecratiōeꝫ adhibebant̄ dei cultorib⁹ ꝑ quā ꝯsecrationē deputabant̄ quodāmō ad cultum dei. Cult⁹ aūt dei mō quodā generali ptinebat ad totū pplꝫ sed mō spēali ptinebat ad mīstros. s. ad sacerdotes ꝛ leuitas q̄ erāt mīstri diuini cult⁹. Et iō quedā sacra legis

veteris ptinebãt generalr̃ ad totũ ppl̃m iudeoꝝ. q̇dã võ spẽaliter ptinebãt ad mĩstros. Et vtrisqꝫ. s. toti pplo ⁊ ministris tria erãt necessaria. s. institutio executio: ⁊ exclusio. Primũ est institutio. s. in statu colẽdi deũ. q̃ quidẽ institutio cõtĩet quãtũ ad oẽs fiebat p̱ circũcisionẽ sine qua null⁹ admittebaꝛ̃ ad aliqð legaliũ. Quantũ võ ad sacerdotes fiebat institutio per sacerdotũ ɔsecrationẽ. Scðo requirebaꝛ̃ executio eoꝝ q̃ ptinẽt ad diuinũ cultũ. ⁊ sic quantũ ad ppl̃m erat agni pascalis ɔuiuatis ad quã null⁹ incircũcisus admittebaꝛ̃: vt pꝫ Exo. xij. Quantũ vero ad sacerdotes erat victimaꝝ oblatio: ⁊ panũ ppositiõis comestio: ⁊ alia q̃ erãt sacerdotũ vsib⁹ deputata. Tertio req̇rebaꝛ̃ exclusio vel remotio eoꝝ p̱ que aliqui a cultu diuino impediebanꝛ̃. s. remotio immundiciaꝝ ⁊ culparũ. vñ quantũ ad ppl̃m erãt institute quedã purificatiões a q̇busdã exteriorib⁹ imundicijs: ⁊ etiã expiatiões a pctĩs. Quãtũ vero ad sacerdotes ⁊ leuitas erat instituta manuũ ⁊ pedũ ablutio ⁊ piloꝝ rasio. Rõ aũt oĩuꝫ hoꝝ erat duplex. Una lr̃alis sm̃ q̃ tpe illo ordinabanꝛ̃ p̃dicta ad cultũ dei. Alia est figuralis sm̃ q̃ ordinabãꝛ̃ ad figurandũ xp̃m: et patebit p̱ singula in seq̇ntib⁹ ca. Hec bea. Tho. pma scðe. q. cij. ar. v. de cãis sacroꝝ veteris legi in cor. solu. per totũ. Ubi nota q̃ quedã sacra noue legi habuerũt in lege veteri sacra figuralia sibi correspõdentia. et verbigrã. Nã circũcisioni respõdet baptism⁹ q̃ est fidei sacr̃m: vt dr̃ ad colocẽ. ij. Circũcisi estis in circũcisione dñi nostri iesu xp̃i: sepulti in baptismo. Conuiuio vero agni pascal' r̃ndet in noua lege sacr̃m eucharistie. Oĩbus aũt purificatiõib⁹ legi veteris r̃ndet in lege noua sacr̃m penitẽtie. Cõsecratiõi aũt pontificũ ⁊ sacerdotum r̃ndꝫ in noua lege sacr̃m ordinis. Sacro aũt ɔfirmatiõis qð est sacr̃m plenitudis grẽ nõ põt r̃ndere in lege veteri aliqð sacrꝫ qꝛ nondũ aduenerat tp̃s plenitudis: eo q̃ neminẽ ad pfectũ duxit lex. Silr̃ aũt etiã sacro extreme vnctiõis qð est quedã imediata p̃paratio ad introitũ glie: cui⁹ aditus nondũ patebat in lege veteri p̃cio nondũ soluto. Mrĩmoniũ autẽ fuit q̇dẽ in lege, ꝓut erat in officiũ nature. non aũt ꝓut est sacr̃m ɔiũctiõis xp̃i ⁊ eccl'e q̃ nondum erat facta. Hec. b. Tho. vbi. s̃. in solu. iij. argu.

## Quare sacr̃m circũcisionis institutum fuit in lege veteri quattuor rõnibus. CA. LXI.

Primo dico q̃ circũcisionis sacr̃m cui r̃ndet in lege noua sacr̃m baptismi qð est sacr̃m fidei: vt pꝫ. s̃. imediate: i lege veteri institutũ fuit ɔueniẽt. Cui⁹ institũtiõis duplex rõ fuit i gnali. s. lr̃al: ⁊ figural'. Pria rõ fuit lr̃alis. ⁊ h̃ fuit triplex. Prima ⁊ p̃nc palis rõ lr̃alis circũcisiõis fuit ad ꝓfessatiõeꝫ fidei vni⁹ dei. Et qꝛ abraã pm⁹ fuit de colẽtib⁹ deũ q̃ se ab infidelib⁹ colentib⁹ idola separauit exiens de domo suo ⁊ de cognatiõe sua: iuxta p̃ceptũ dñi: vt pꝫ Gen. xij. iõ ɔueniẽs fuit vt ipse primus sacr̃m circũcisionis ⁊ distinctiõis ab alijs pplis acciperet. Et hãc cãm assignat aplus ad Ro. iiij. Signũ accepit circũcisiõis signaculũ iusticie fidei q̃ est in p̃putio qꝛ. s. in h' legiꝛ̃ abrae fides ad iusticiã reputata q̃ ɔ̃ spez in spez credidit. s. ɔtra spez nature in spez grẽ: vt fieret pr̃ multaꝝ gentiũ cũ ipse esset senex ⁊ vxor sua anus ⁊ steril'. Et vt hec ꝓfessatio ⁊ imitatio fidei abrae firmareꝛ̃ i cordib⁹ iudeoꝝ: acceperũt signũ in carne sua cui⁹ obliuisci nõ possent. vñ dr̃ Gen. xvij. Et erit pactũ meũ in carne vr̃a in fedus eternũ. Scða rõ lr̃alis circũcisionis fuit ad debilitatiõem vel punitiõeꝫ incendij. s. ɔcupiscẽtie seuiẽtis in mẽbro illo. Uñ hem. Pro moderamĩe diuina dispõ ꝓuidit: vt in ea potissimũ pte ɔcupiscẽtia castigareꝛ̃: in qua vehemẽti⁹ seuire ɔstabat. Tertia rõ lr̃alis circũcisionis fuit in detestatiõeꝫ vel sugillationẽ sacrilegij. s. sacroꝝ veneris ⁊ p̃api: in q̇bus illa ps corpis honorabaꝛ̃. Dñs aũt non ꝓhibuit nisi incisionẽ q̃ in culturã deoꝝ fiebat cui non erat silis p̃dicta circũcisio. Rõ aũt quare circũcisio fiebat octauo die ⁊ non ante: fuit ꝓpꝛ̃ pueri teneritudinẽ: ⁊ doloris magnitudinẽ. nã ante octauũ diẽ puer erat valde tenell⁹: ex quo posset grauit' ledi: ⁊ reputaꝛ̃ adhuc q̃si quoddã non solidatũ. Unde etiaꝫ nec aĩalia offerebanꝛ̃ añ octauũ diẽ. Scða rõ circũcisiõis erat figural. qꝛ figurabaꝛ̃ ablutio corruptiõis fiẽda p̱ xp̃m que pfecte implebiꝛ̃ in etate octaua q̃ est etas resurgentiũ. Et qꝛ oĩs corruptio culpe ⁊ pene ꝓuenit in nos p̱ carnalẽ originẽ ex pctõ pmi parẽtis: iõ talis circũcisio fiebat i mẽbro generatiõis. vñ Apls ad colocẽ. ij. diꝛ̃: Circũcisi estis in xp̃o circũcisione non manufacta in carnis expoliatiõe corpis sed in circũcisione dñi nr̃i iesu xp̃i. Hec. b. Tho. pma scðe. q. cij. ar. v. de cãis sacroꝝ. in solu. j. argu. p̱ totũ. Re. s̃. Circũcisio.

## Quare agnus pascalis in lege veteri fuit sacrificiũ ⁊ sacrꝫ ⁊ figura veri agni. s. xp̃i immolati in noua lege. CA. LXII.

Secũdo dico q̃ agn⁹ pascalis in lege veteri fuit sacrificiũ ⁊ fuit sacr̃m in figura. qð pꝫ: qꝛ sicut p̱ sacrificiũ agni pascal' figuraꝛ̃ xp̃us imolatus: ita p̱ sacr̃m agni vel p̱ agnũ pascalẽ significaꝛ̃ sacr̃m eucharistie: sꝫ illud apl'i. j. ad Corinth. v. Pasca nostrũ immolat⁹ est xp̃s. Primo dico q̃ agn⁹ pascal' erat sacrificiũ in figura. Cui⁹ rõ est: qꝛ sacrificiũ est qð ordinatur imediate ad cultũ dei inquãtũ in dei reuerentiã imolaꝛ̃ sed talis erat ille agn⁹ typicus: vt dr̃ Exo. xij. Erit autem agn⁹ absqꝫ macula mascul⁹ annicul⁹. imolabitqꝫ eũ vniuersa multitudo filioꝝ israel ad vesperã. Que tria figurãt ⁊ sign̄t xp̃m: qꝛ xp̃us sine macula mũdauit a maculis: qꝛ mascul⁹ ⁊ fortis roborat ɔ̃ futura qꝛ anniculus ducit ad pfectionẽ in patria. Ubi nota q̃ agnus pascalis iuxta septuaginta de ouib⁹ ⁊ capris iubeꝛ̃ sumi: qꝛ xp̃s q̃ pasca nostrũ est ex iustis ⁊ peccatorib⁹ carnẽ assũpsit. Hec est expõ mgr̃alis. Gregl. aũt ibidẽ dicit q̃ xp̃us fuit sine macula culpe sed non sine macula pene vñ Apl's ad Gal. iij. Fact⁹ est ꝓ nobis maledictus. Et sup Leuit. xxij. dicit Beda in glo. q̃ non reprobaꝛ̃ macula velleris sꝫ corpis. xp̃s enĩ in se maculã non habuit: sed in nobis q̃ vestimẽtũ xp̃i sum⁹. vñ ꝓpheta: Oĩb⁹ his q̃si vestimẽtũ indueri. Et iteꝝ Nũe. xxviij. p̃cipiꝛ̃ q̃ quotidie imoleꝛ̃ duo agni in holocaustũ sempiternũ: vn⁹ mane ⁊ alẽ vespe. vbi sic diciꝛ̃: Agnos ãniculos imaculatos duos quotidie ⁊c̃. Ubi nota q̃ p̱ iuge sacrificiũ intelligebanꝛ̃ duo. Prio enĩ p̱ iuge sacrificiũ repñtaꝛ̃ ppetuitas diue beatitudis. Scðo p̱ iuge sacrificiũ significaꝛ̃ ppetuitas xp̃i. q̃ ẽ agn⁹ dei: sm̃ illud ad Hebre. viij. Jesus xp̃s heri ⁊ hodie ipse est ⁊ in secula. Hec. b. Tho. pma scðe. q. cij. arti. v. de cãis sacroꝝ. in solu. ij. argu. in p̃nci. ⁊ iuxta mediũ. Uel p̱ duos agnos quoꝝ vnũ iubemur offerre in holocaustũ i mane ⁊ alteꝝ vespe tria intelligunꝛ̃. Primo sic: Unũ mane offerens. Glo. interli. mane. i. in lege ⁊ ꝓphis attẽdẽtes. Et alteꝝ vespe. Glo. interli. i. in euangelica doctrina. q. d. vnũ in vmbra: ⁊ aliũ in veritate. Scðo sic hui⁹ holocaustũ fuit matutinũ qñ iusticie matutine mũdo apparent. est ⁊ vespertinũ: qꝛ vsqꝫ ad seculi vespã seu finẽ eccl'a sacrificaꝛ̃ p̱ ipsiꝫ. vñ a vespa passio xp̃i incepit. Tertio sic: per singulos dies mane offerꝛ̃ cũ singul' fidelib⁹ eius grã lumẽ fidei apiꝛ̃. Et vespe: cũ dei iusticia ꝓ nobis vtilit' cõsũmaꝛ̃. totiẽs quippe offerꝛ̃ ꝓ nobis quotiẽs oblatiõis sue vtilitatẽ ɔfert. Hec expõ moralis. Scðo agn⁹ pascalis fuit sacr̃m figuitãs sacr̃m eucharistie: vt dicit Aplus. j. ad Corinth. v. Pasca nostrũ ⁊c̃. Ubi nota q̃ rõ pascal' cõuiuij fuit duplex. Pria fuit lr̃alis. s. i cõmemoratiõeꝫ

bñficij quo de⁹ eduxit eos ex egypto. vñ p celebratõem huı⁹ diuini ↄfitebant̃ se ad illũ pplm ptinere quẽ deus sibi assumpsit ex egypto. qñ eni ex egypto sunt liberati: pceptũ est eis vt sanguinẽ agni linirẽt sup luminaria do moꝝ qñ pstãtes se recedere a ritib⁹ egyptioꝝ q̃ arietez colebãt. vñ ⁊ liberati sũt p sanguis agni aspsionẽ vel lini tionẽ in postib⁹ domoꝝ a piculo exterminij qd̃ egyptijs imminebat. Scd̃a rõ imolatõis ⁊ comestionis agni fuit fi guralis: vt dicit. b. Tho. pma scd̃e. q. cij. arti. v. de cãis sa croꝝ: in solu. ij. argu. in pnci. Re. s. Eucharistia ca. ij. pria figura a medio vsq̃ ad finem. ¶ Qꝫ oẽs purifica tões legis veteris erãt ordinate ad remouendũ impedi mentũ diuini cultus. CA. LXIII.

Ertio dico q̃ oẽs purificatões legi veteris fue rũt sacra q̃bus rñdz vel succedit in noua lege sa cramẽtũ penitẽtie. Que quidẽ purificatões erãt institu te quantũ ad pplm: ⁊ ordinate ad remouẽdũ impedimẽ ta diuini cult⁹ que sunt imundicie corpis. Ubi nota q̃ cult⁹ diuinus est duplex. Unus spũalis q̃ ↄsistit in deuo tõe mentis ad deũ. ⁊ ab isto cultu spũali ipediunt̃ hoies p peccatũ q̃bus hoies polluti dicebant̃: sicut p idolatriã ⁊ homicidiũ: p adulteria ⁊ incestus. ⁊ ab istis pollutõi bus purificabant̃ hoies p aliq̃ sacra vel cõit oblata, p to ta multitudine: vel etiã p pctis singloꝝ: non q̃ sacrificia illa corpalia haberẽt ex seipsis virtutẽ expiãdi pctã. sed q̃ figurabãt expiatõez peccatoꝝ futurã p xp̃m. cui⁹ expi atiõis pticipes erãt etiã antiq̃ pstãtes fidẽ redẽptõis in figuris sacrificioꝝ. Ali⁹ cultus diuin⁹ est corpalis: q̃ ↄsistit in sacrificijs ⁊ oblatõib⁹ ⁊ alijs huiusmõi. ⁊ a isti cultu exteriori impediebãt̃ hoies p q̃sdã imũdicias cor pales. Circa q̃s imundicias ↄsiderare debem⁹ tria. s. di stinctõez: rõez: purgationẽ. Primo circa imũdicias cor porales ↄsiderare debem⁹ distinctionẽ. nã imũdicie cor porales legi veteris pmo quidẽ ↄsiderabant̃ in hoibus: ↄsequẽt in alijs aĩalib⁹: ⁊ in vestimẽtis: ⁊ in domib⁹: ⁊ i vasis. Primo quidẽ in hoib⁹ imundicia esse reputabat̃ oẽ illud qd̃ corruptõez aliquã habebat vel erat corrupti oni expositũ. vñ q̃ mors ẽ quedã corruptio: iõ cadauer hois reputabat̃ imũdũ. ⁊ ppt̃ hoc ex ↄtactu mortui im mũdicia in lege veteri causabat̃: ⁊ hoc q̃druplicit̃. Pri mo ex ↄtactu cadaueris hois. ita dr̃ Nũe. xix. Qui tetige rit cadauer hois immundus erit. Scd̃o q̃ lepra ex corru ptõe humoꝝ ↄtingit q̃ etiã exteri⁹ erũpunt ⁊ alios infi ciũt: leprosi etiã reputabant̃ imundi. ita dr̃ Leuiti. xiij. Hõ in cuius cute vel carne vel plaga lepre apparuerit: se parabit̃ vel recludet̃ q̃si imundus. Silr̃ mulieres patiẽ tes fluxũ sanguis siue p naturã siue etiã p infirmitatẽ vl̃ tpibus mẽstrui vel etiã tpe ↄceptõis imunde erãt. Et ea dẽ rõe viri patiẽtes fluxũ semis vel p infirmitatez: vel p pollutionẽ nocturnã: vel etiã p coitũ reputabant̃ imũdi: vt dr̃ Leui. xv. Nã oĩs humiditas p̃dictis mõis ab hoie egrediẽs quandã imundã infectionẽ hz. Inerat etiã in hoibus imũdicia q̃dã vel ex ↄtactu quarũcũq̃ reꝝ imũ daꝝ: vel ex colloquio: vel p aspectũ rei imunde: vt rabbi moyses dicit de muliere mẽstruata. Tertio etiã erat q̃ dã imundicia ipsaꝝ reꝝ inaĩataꝝ sm se. ⁊ sic erat immũ dicia lepre in domo ⁊ in vestimẽtis. Cui⁹ rõ est: q̃ sicut morbus lepre accidit in hoib⁹ ex huore corrupto putre faciẽte carnẽ ⁊ corrũpente: ita etiã ppter aliq̃ corruptio nẽ ⁊ excessũ humiditatis vl̃ siccitat̃ fit q̃nq̃ aliq̃ corrosio in lapidib⁹ dom⁹ vel etiã in vestimẽto. Iõ hanc corru ptionẽ vel corrosionẽ vocabat lex leprã. ex q̃ domus vel vestis immunda iudicaret̃. Quarto etiã erat q̃dã imũdi cia vasoꝝ de q̃ dr̃ Nũe. xix. Uas qd̃ non habuerit opcu lũ vel ligaturã desup imundũ erit. Cui⁹ cã imundicie ẽ: q̃ in talia vasa de facili poterat aliqd̃ imũdũ cadere vñ poterãt imundari. Dec. b. Tho. pma scd̃e. q. cij. arti. v. de cãis sacramẽtoꝝ legis veteris: in solu. iiij. argu.

¶ Qꝫ in lege veteri, phibita sũt imũda octo rõib⁹ ⁊ q̃re. Ecũdo circa oẽs imundicias CA. LXIIII. legis veteris ↄsiderare dem⁹ rõez. nam p̃dictaꝝ imundiciaꝝ erat duplex rõ. s. lr̃alis ⁊ figuralis.

Prima eni rõ lr̃alis in generali haꝝ imundiciaꝝ fuit ho nor dei ⁊ puocatio gentiũ ad latriã ↄditoris. vt vidẽtes pplm israel mũdicie sectatorẽ ⁊ oẽz imundiciaz declina re: puocarent̃ ad ↄsuetudines ⁊ rit⁹ ipsoꝝ. nã ppter re uerentiã eoꝝ q̃ ptinẽt ad cultũ diuinũ in lege veteri: oẽs iste imũdicie fuerũt phibite: tũ q̃ hoies res p̃ciosas nõ solẽt ↄtingere cũ fuerint imũde: tũ etiã vt ex raro accessu ad sacra ea magi venerarent̃. Cũ eni huiusmõi imundi cias raro aliq̃s cauere possit: ↄtingebat q̃ raro poterant accedere ad attingendũ ea q̃ ptinẽt ad diuinũ cultũ. ⁊ sic qñ accedebãt cũ maiori reuerẽtia ⁊ hũilitate mẽtis acce debãt. In spẽali vo rõ lr̃alis q̃re huiusmõi imundicie in lege veteri phibebant̃ est multiplex: qd̃ de oib⁹ pz. Prio eni lex p̃cepit: vt q̃ tãgeret cadauer hois imundus esset: vt pz Nũe. xix. Qui tetigerit cadauer hois ⁊c. Rõ aũt lr̃alis hui⁹ fuit elõgatio ab opib⁹ maleficis ⁊ nigro mãticis q̃ in cadaurib⁹ mortuoꝝ exercent̃. ⁊ iõ q̃ tãgẽt mortuũ sm legẽ iudicabat̃ imundus. Et inde est q̃ sum mi sacerdotes phibiti sunt ingredi ad mortuos p̃terq̃ ad ppinquos: vt pz Leui. xxi. Ad ppinquos aũt ingredi pmissi sunt ne lex inhũana videret̃. Scd̃o lex p̃cepit vt hõ in cui⁹ cute vel carne plaga lepre apperet: separet̃ q̃si imundus: vñ Leui. xiij. Hõ in cui⁹ cute vel carne plaga ⁊c. Rõ aũt lr̃alis hui⁹ fuit puocatio ad latriã ↄditoris: vt. s. hoies nõ reformidarẽt accedere ad diuinũ cultũ pp ↄsortiũ leprosoꝝ. Cũ eni lepra sit morb⁹ ↄtagiosus ⁊ in fectiu⁹ cohabitatio leprosi inter alios corrũperet mltos: vt filij egritudine inficeret. Ex quo sequit̃ q̃ abhoiabil̃ ⁊ horribilis esset societas ppli israel ceteris gẽtib⁹. Per oppositũ ḡ separatio leprosoꝝ a societate israelis erat puo catiua aliaꝝ gentiũ ad cohabitatõez cũ eisdẽ ppt̃ salubri tatẽ ⁊ sanitatẽ: ⁊ ita p ↄñs ad imitationẽ ritus ⁊ ↄsuetu dinis in cultu ↄditoris. Tertio lex vet⁹ phibuit leprã in vestimẽti lanei ⁊ linei: atq̃ subtegminis ⁊ etiã in domo: vñ Leui. xiij. Uestis lanea siue linea q̃ leprã ⁊c. Rõ aũt lr̃alis huius imunditie declinãde fuit cautela idolatrie detestãde ⁊ declinãde. Sic eni accidit morb⁹ corrosiu⁹ capilloꝝ ⁊ piloꝝ in corpe hũano ↄsumẽs ⁊ putrefaciens eos paulatĩ queadmodũ lepra putrefacit ⁊ ↄsumit carnẽ. Silĩ mõ accidit passio in veste ⁊ pelle q̃ dicta est lepra ⁊ est passio corrosiua piloꝝ ⁊ substãtie pellis. Silis passio inuenit̃ in lapidib⁹ qui in seipsis ex abũdãtia siccitatis ↄsumunt̃: vñ dicunt̃ lapides cãcerosi. ⁊ p ↄñs in ipsis pa rietib⁹ domoꝝ queadmodũ nos videm⁹ ↄsumptõez fie ri in ipsis lignis. Dicũt ḡ q̃ p huiusmõi passionib⁹ cole bant̃ dij penates ⁊ lares: vt vel sm eoꝝ falsaz credulitatẽ tales passiões tollerẽt a domib⁹ vel vestimẽtis vl̃ ne eas inferrẽt. Inde est q̃ voluit deus vt ad sacerdotes p his passionib⁹ recurrerẽt ⁊ nouo ritu voluit passiões mun dari: vt a ritib⁹ sup̃stitiõis idolatrie lõge fierẽt. Et pp h̃ voluit aquã expiatõis p sacerdotes in emũdatiõe adhi beri: p quã huiusmõi demonia exterminaret̃. Quarto phibitus fuit in lege veteri imũdicia puerpe vel mulieri̇̃ fluxũ sanguis patiẽtẽ. vñ Leui. xv. Mulier q̃ patit̃ mlt̃ dieb⁹ ⁊c. Rõ aũt lr̃alis hui⁹ fuit ad vitãdũ idolatrie cul tũ: q̃ gẽtiles in ritu suoꝝ sacrificioꝝ vtebant̃ q̃nq̃ hũano sanguĩe ⁊ semie. voluit eni de⁹ vt filij israel horrerẽt effu sionẽ hũani sanguis i detestatõez idolatrie. In cui⁹ ritu

hūanus sanguis demoniis multiplr effūdebat ⁊ offerebat: vt pꝫ .iii. Regl. xviii. de ꝓpheris ⁊ sacerdotibꝰ baal: qui incidebāt se iuxta ritū suū cultris ⁊ lanceolis donec ꝯfunderet̄ sanguine. Quīto ꝓhibuit lex vetꝰ imūdiciā mēstruate vt pꝫ Leui. xv. Rō aūt lralis huiusmōi ꝓhibitōis fuit triplex. Prima fuit ī detestatōēz idolatrie. Solebāt eni mlieres mēstruate audaciꝰ se lune ceremoniis immiscere: qꝛ fluxꝰ mēstruoꝝ lune cursui deputat̄. Et iō reputabāt se mēstruate tpe mēstruoꝝ eoipso sacris lune digniores: qꝛ in ipsis luna eo tpe manifestiꝰ operaret̄. Multo aūt ꝓpt̄ hoc studio a mulieribꝰ idolatris luna colebat̄: sicut legit̄ Hiere. vii. Mulieres ꝯspergūt adipē vt faciāt placētas regine celi. Propt̄ hanc ḡ cām .s. ꝓpt̄ detestatōēz idolatrie lex vetꝰ mēstruatas iudicauit imūdas. Scda rō vel cā huiꝰ fuit ipse mēstruus sanguis de quo malefici multa horribilia faciebāt. Tertia cā huiꝰ fuit honor ⁊ reuerētia tabernaculi: in quo fluxꝰ mulieri posset ꝯtingere si ad illud eo tpe admitterent̄. Sexto seminis fluxꝰ a lege veteri iudicabat̄ immūdꝰ: ut dr̄ Nūe. v. Qui semie fluit pollutꝰ est. Rō aūt lralis ꝓhibitiōis huiꝰ imunditie est ꝓpt̄ abomiatōēz idolatrie veneri in q̄ ipsiꝰ semē hūane generatōis miscebat̄. Septio patiēs pollutionē nocturnā iudicabat̄ imūdus: vt pꝫ Leui. xv. Uir de quo egredit̄ semē coitus imūdus erit. Rō autē lralis ꝓhibitōis huiꝰ imūdicie erat: vt lex horrorē indiceret fluxus hūani semis alibi q̄ꝫ in ope generatōis: ⁊ hꝰ pp execratiōes idolatrie ⁊ sodomiticas abomiatōes q̄s lex vetꝰ oio voluit abolere. Octauo ꝓhibuit lex vetus imundiciā vasis non habētis opculū: dicens Nūe. xix. Uas qđ non habuerit opculū nec ligaturā desup imūdū erit. Rō aūt lralis huiꝰ imundicie duplex fuit. Pria fuit: qꝛ in talia vasa nō clausa poterat de facili aliq̄d imūdū cedere vñ poterāt imundari. Scda cā huiꝰ fuit ad declinādū idolatriā. Credebāt eni idolatre: q̄ si mures aut mustele: aut lacerte: aut aliq̄d huiusmōi q̄ idolis imolabant cito in vasa vel in aq̄s caderēt: q̄ essent gratiosiora diis ⁊ ad imolandū ꝯueniētiora sicut electa ab ipis: ⁊ iō vasa volebāt carere opculis. Adhuc etiā aliq̄ muliercule seruāt reliq̄as huiꝰ idolatrie. Credūt eni q̄daz nocturna numina q̄ ranas vocāt frequētare domos: ⁊ vasa q̄ disco opta inuenerīt postq̄ꝫ inde comederint ⁊ biberit denuo repleri. Si vo inuenerit ea clausa reputāt vl̄ credūt inde offendi: ⁊ ex hoc domui piculū imminere. Dec. b. Tho. sub ꝯpēdio ⁊ in generali ponit pma scđe. q. cii. arti. v. de cāis sacroꝝ: i solu. iii. argu. circa mediū ⁊ iuxta finē. Et Alex. diffuse ⁊ in spēali de singulis imundicijs. iii. pte. sū. q. xxviii. ar. viii. de obseruātia imūdiciaꝝ q̄tū ad statū legis: in coꝛ. solu. p totū. ¶ Qꝫ p imundicias supdictas spūaliter peccata signant̄. CA. LXV.

Ecūdo dico q̄ hāꝝ imundiciaꝝ rō figuralis seu spūalis fuit: qꝛ p huiusmōi imundicias exteriores significabant̄ diuersa peccata: qđ de singul̄ pꝫ. Primo eni imūdicia cadaueris cuiuscūq; significat imundiciā peccati qđ est mors aie. Uniuersalr̄ ḡ p imūdiciā ꝯtactꝰ rei imunde designat̄ imundicia ꝯsensus in peccā alteriꝰ: sm illud. ii. ad Corinth. vi. Exite de medio eoꝝ ⁊ sepamini. ⁊ imundū ne tetigeritis. Et sup illud Leuit. xi. Qui tetigerit morticinia eoꝝ polluet̄: qꝛ oīa hec imunda sunt. Rabanꝰ in glo. sic ait: Admirabili diuisione vit̄ legis latoꝛ: alij peccāt ex malicia: alij ex negligētia. Tāgit imūda q̄ ꝓpa deliberatōne alterꝰ imundicie coꝛ. i. ꝯsensuꝫ vel affectū apponit: ⁊ tal̄ ex malicia peccat ⁊ subdit: Sup illū cadit morticiniū q̄ subita tētatōe puētus desideriū prauū incurrit ⁊ postmodū actum: vt fecit Dauid. vidēs eni vxorē vrie se lauantē incidit in adulterū. Scđo imundicia lepre significat imundiciā hereticę doctrine duplici rōe. Prima est: qꝛ doctrina heretica ꝯtagiosa ē ⁊ infectiua sicut lepra. Scda est: qꝛ nulla falsa doctrina est q̄ vera falsis non admisceat. Sic etiā in supficie corpis leprosi appet q̄dā distinctio q̄rūdā maculaꝝ ab alia carne integra. Ubi nota q̄ lepra ꝓhibet̄ in capite in barba: in capillis: in habitatōe: in domo: vel veste: vt pꝫ Leuit. xiii. Primo eni p leprā in capite peccm ex corruptōe fidei designat̄. qui eni infidel̄ est lepiā in capite hꝫ: qꝛ vt dr̄. i. ad Corinth. xi. Uiri caput xp̄us: caput xp̄i deus. Hiere. ii. Filij quoq; nēpheos ⁊ daphneos ꝯstuprauerūt te vsq; ad verticē. Glo. Qui aūt i fide corrūpit̄: iā vsq; ad verticē ꝯstuprat̄. Scđo p leprā in barba vel in capillis intelligit̄ peccā supbie: q̄ ex supfluis ꝓuenit q̄ p capillos itelligit̄. Psal. Prodijt q̄si ex adipe iniq̄tas eoꝝ .i. ex supfluitate tpaliū. Tertio p leprā domꝰ significat̄ imundicia ꝯgregatiōis hereticoꝝ. p leprā in veste linea significat̄ pūersitas moꝝ ex amaritudine mētis. Per leprā vo vestis lanee significat̄ pūersitas adulatoꝝ. Per leprā vo in stamine significant̄ vitia aie. Per leprā vo in sub tegmie signt̄ peccā corpalia. Sicut eni stamē est sub tegmie: ita aia in corpe. Ubi sciendū q̄ lepra vel est stabilis vel inseparabilis: vel volatilis. Lepra stabilis signat peccm īpenitētis qđ ex pte peccantis est irremissibile. i. indignū remitti. Lepra volatil̄ sigt̄ casū de peccō in peccm: vñ glo. ibidē: Leprā volatilē habēt qui vnū peccm dimittētes incidūt in aliud: Isa. xxiiij. Qui fugerit a facie formidinis cadꝫ in foueā: ⁊ q̄ se explicuerit de fouea tenebit̄ laq̄o. Quarto p imundiciā mulieris sanguinē fluentis designat̄ imūdicia idolatrie ꝓpt̄ imolatiōnū cruorē. Per imundiciā viri semis fluxu designat̄ imundicia vane locutiōis eo q̄ semē est verbū dei. Per imundiciā vo coitꝰ ⁊ mulieris pariētis designat̄ imundicia originalis peccī. Per imundiciā vo mulieris mēstruate designat̄ imundicia mētis p voluptates emolite. Quīto ⁊ vltio p vas qđ nō habuerit aliqđ opculū nec ligaturā intelligit̄ oīs hō q̄ nō hꝫ aliqđ velamē taciturnitatis: ⁊ q̄ nō ꝯtegit̄ aliq̄ cēsura discipline. vñ Gregl. in glo. sup illo vbo Nūe. xix. Uas qđ non hūerit aliqđ opculū ⁊c. sic ait: Uas est hō. tegmē vel opculū vasis est taciturnitas. ligatura eī cēsura discipline q̄ q̄sq̄s ꝑuat̄ quasi vas pollutū imundūq; reprobat̄. Et subdit: Quasi eni vas sine opculo vl̄ ligatura pollut̄ q̄ p studiū ostētatōis patens nullo velamie taciturnitatis opit̄. Et ꝓuer. xxv. Sicut vrbs patēs absq; muroꝝ ābitu: sic vir q̄ nō pōt in loquēdo cohibere spm̄. vbi glo. sic ait: Sicut eni religiosꝰ q̄ murū silētij non hꝫ patꝫ malignus angelis: sic ⁊ iaculis inimici patet ciuitas mētis: ⁊ ita ciuitas mētis. Et cū se p verba ex̄ seipsa iacit aptā se aduersario ꝯñdit. vñ sic pꝫ: q̄ sicut silētiū ē munitio mētis ita p oppositū loq̄citas est iaculū ⁊ puersio mētis. nā diabolꝰ p multiloquiū ciuitatē mētis īpugnat. Est. n. īpossibile vel nimis difficile multa loq̄ sine peccō: ꝓuer. x. In multiloq̄o peccm non deerit. Dec. b. Tho. pma scđe. q. cij. arti. v. de cāis sacroꝝ: in so. iiij. ar. vbi ponit rōēz figuralē vl̄ spiritualē imūdiciaꝝ p̄dictaꝝ in meꝰ ⁊ in fine. ¶ Qꝫ in lege veteri purificabat̄ duplex imūdicia. s. maior ⁊ mior.

Ertio circa oēs imundicias legis veteris ꝯsiderare debemꝰ purificatōēz vel emundationē. Circa quā q̄tuoꝛ sūt ꝯsiderāda. s. ḡdus: virtꝰ: tpus: ritus vel modꝰ. CA. LXVI. Prio circa hāꝝ imūdiciaꝝ purificatōēz notādus est ḡdus. Erat eni in lege veteri duplex imūdicia .s. maioꝛ ⁊ mioꝛ. Prima erat imundicia maioꝛ q̄ ꝓueniebat p aliquā corruptōēz mētis vl̄ corpis ⁊ hꝰ maiori vel difficiliori ritu expiabat̄. s. sacrificio pro peccō: qꝛ oīs corruptio ex peccō ꝓcedit ⁊ peccm sigt̄. Scđa

imūdicia erat minor q̄ cātisabaꝛ ex solo ɔtactu rei imūde: ⁊ hec faciliori ritu expiabaꝛ .s. p solā aspsionē cuiusdā aq̄ de q̄ quidā aq̄ expiatiōis dr̄ Nūe. xix. Ubi notāꝛ q̄tuor q̄ ad expiationē reqrūꝛ. Primū est cā inducēs pp quā fit: qꝛ ɔtactꝰ imundicie. vn̄ dic: Oīs qui tetigerit hūane aīe morticiniū imundus erit. Spūalr̄ mortuū tāgit qui pctō mortali ɔsentit. Scd̄m est mā expiatiōi ɔueniēs. vn̄ dic: Tollēt de cineribꝰ ɔbustionis vitule ⁊ ɔmiscent aq̄s viuas. nā cineres vitule cremate ⁊ aq̄ viua admixta cineribꝰ sunt mā expiatōis. Spūalr̄ p aquā viuā q̄ cineribꝰ admiscebaꝛ intelligiꝛ diuina sapīa. p cineres mortificatio carnis cuz q̄ adiūgenda est sapīa: qꝛ cū discretiōe debemꝰ mortificare carnē: ad Ro. xij. Rōnabile sit obsequiū vestrū. Tertiū est psona ad expiandū sufficiēs. vn̄ dic hō mūdus. Spūalr̄ vir mūdus q̄ aspgit aquā est minister xp̄i qui alios mūdat. ⁊ iō mūdus dr̄ esse Ecci. xxxiiij. Ab imundo q̄s mundabiꝛ. Sap. xiiij. Silr̄ odio sūt deo ipius ⁊ impietas eiꝰ. Quartū est forma pficiēs. vn̄ dic: Aspget ex eo. Et sic ɔcludiꝛ expletio huiꝰ ritus dicēs: q̄ hoc mō mūdus illustrabit ⁊ expiabit imundū. hic inoleuit q̄ sacerdos ad funꝰ aspgit feretrū ⁊ domū. Hec q̄ in pncipio huiꝰ ca. poniꝛ allegat ⁊ ponit. b. Tho. pma scd̄e. q. ciij. ar. v. de cāis sacroꝝ: in solu. v. argu. in pn̄. Ubi nota: q̄ tres psone erāt in sacrificio vitule. s. imolās ⁊ cōburēs: ⁊ cineres colligēs: ⁊ aq̄s aspgēs: in quibus ponebaꝛ cinis qui oēs reputabāꝛ imundi. A q̄ q̄dē imūdicia purificabaꝛ p solā ablutionē vestimentoꝝ. Rō aūt huiꝰ erat duplex. s. lrālis ⁊ figuralis: vt pz. s̄. ca. xlij. Sz forte q̄res quō poterat sacerdos qui vaccaz imolabat: ⁊ ille .s. minister qui eā ɔburebat: ⁊ ille q̄ cineres colligebat: ⁊ ille q̄ aquas expiatōis tāgebat imundiciā ɔhere ex aq̄ expiatōis cū p illā ceteros mūdaret. Rn̄deo ⁊ dico q̄ duplex imundicia ɔhiꝛ. Quedā. n. imūdicia ɔhiꝛ ex indignitate tāgentꝫ: q̄dā vō ex imundicia rei tacte. Dr̄ aūt sacerdos imūdꝰ ex ɔtactu aq̄ illustratōis: nō pp aq̄ imūdiciā sz pp eiꝰ. s. sacerdotis indignitatē. Tāta enī est dignitas huiꝰ aq̄ q̄ q̄libz lz mūdus indignū dz se reputare eā tangere. Ex imundicia g̃ sacerdotꝫ ostēdiꝛ dignitas vel excellētia huiꝰ sacrificij. Oīs g̃ qui sancta tractat nō exinde polluiꝛ. sed hac de cā. s. qꝛ sctā tractat suā imundiciā solicitꝰ recogitare cōpelliꝛ. Alioq̄n si se mundū iudicat cuz deo approximat: inꝛ supbos reputabiꝛ ⁊ imundos. Hec est rn̄sio magistralis: ⁊ expō moralꝛ. ¶ Q̄ lex vetꝰ nō hēbat virtutē emūdādi a cl̄pa sz ondēdi. CA. LXVII.

Ecūdo ɔsiderāda est purificatōis virtꝰ. Nō enī p purificatiōes legis veteris mūdabaꝛ leprosꝰ a malicia culpe: qꝛ lex vetꝰ nō hēbat virtutē emūdādi a culpa: vt pz. s̄. ca. lxiij. Sz emendatꝰ ostēdebaꝛ: ⁊ hꝰ signaꝛ Leui. xiiij. cū dr̄ de sacerdote: Cū inuenerit sacerdos leprā esse mūdatā. In quo ostēdiꝛ q̄ nō est sacerdotis mūdare a culpa: qꝛ in ɔtritiōe mūdaꝛ a culpa. In cōfessione facta absolutiōe mūdatꝰ ostēdiꝛ. pp qd̄ dixit xp̄s leprosis mūdatꝫ: Ite ostēdite vos sacerdotibꝰ. Luce. xvij. iā g̃ lepra mūdata erat. Sed purificari dr̄ inq̄sitū iudicio sacerdotis restituebaꝛ ɔsortio hoīuz ⁊ cultui diuino. Contingebat tn̄ q̄nq̄z vt diuino miraculo p ritū legis corpalis lepra mūdareꝛ: ⁊ hꝰ qn̄ sacerdos decipiebaꝛ iudicio. Huiusmodi aūt purificatio leprosi duplr̄ vt dixi fiebat. Primo enī iudicabaꝛ a sacerdote leprosus esse mūdꝰ. Scd̄o aūt tāq̄z mūdus restituebaꝛ ɔsortio hoīuz ⁊ cultui diuino .s. post septē dies. In pma aūt purificatiōe. s. qn̄ leprosus a sacerdote iudicabaꝛ tanq̄z mūdus: offerebat p se leprosus mūdādꝰ duos passeres viuos: ⁊ lignū ⁊ vermiculū ⁊ hysopū hoc mō: vt filo coccino ligareꝛ passer ⁊ hysopus sil cū ligno cedrino: ita. s. q̄ lignū cedrinū esset q̄si manubriū aspsorij. hysopꝰ vō ⁊ passer erat illud qd̄ de aspsorio tingebaꝛ in sanguinē alterꝰ passeris imolati ī aq̄s viuis vt Leui. xiiij. in pn̄. Cū inuenerit sacerdos leprā eē mundatā: pcipiebat ei vt ⁊c. Rō aūt q̄re leprosus mūdandus p se hec q̄tuor offerebat est triplex. s. lrālis: moralis: ⁊ figuralis. Prima rō est lrālis. nā hec q̄tuor leprosus mūdādus p se offerebat ɔ q̄tuor defectꝰ lepre. Nā lepra hz putredinē: ferorē: insensibilitatē: ⁊ coloris turpitudinez. Prio g̃ ɔ lepre putredinē offerebaꝛ cedrus q̄ est arbor ipūtribilis. Scd̄o ɔ lepre fetorē offerebaꝛ hysopus q̄ est herba odorifera. Tertio ɔ lepre insēsibilitatē offerebaꝛ passer viuus. Quarto ɔ lepre turpitudinē coloris: offerebaꝛ vermiculꝰ qui hz viuū colorē. passer vō viuꝰ auolare emittebaꝛ in agrū: qꝛ leprosus restituebaꝛ pristine sanitati. In octauo vō die admittebaꝛ ad cultuz diuinū ⁊ restituebaꝛ ɔsortio hoīuz: pmo tn̄ rasis capillis totiꝰ corporis ⁊ lotis vestimētis: eo q̄ lepra pilos corrodit ⁊ vestimēta inq̄nat ⁊ fetida reddit: ⁊ postmodū sacrificiū offerebaꝛ p delicto eius: qꝛ lepra plerūq̄z induciꝛ p pctō. De sanguine aūt sacrificij tingebaꝛ extremū auricule eiꝰ qui erat mūdādus: ⁊ pollices manus dextere ⁊ pedis: qꝛ in istis ptibꝰ primū lepra dinosciꝛ ⁊ sentiꝛ. Adhibebāꝛ etiaz huic ritui tres liquores. s. sanguis ɔ sanguis corruptionē: oleū ad designandū morbi sanationē: aquā viuā ad emūdandū spurcitiē. Scd̄a rō hoꝝ est moralis. Nā p lignū cedrinū spes q̄ ad alta erigiꝛ itelligiꝛ: ad Hebre. vj. Cōfugimꝰ ad tenēdā ppositā spez ⁊c. Re. sīra. Spes. Per vermiculū q̄ est ignei coloris feruor charitatis expmiꝛ: Luce. xij. Ignē veni mittere in terrā. Re. s̄. charitas. Per hysopū vō hūilitas pñie designaꝛ: Isa. xlvij. Descēde de sede in puluere. Tertia hoꝝ rō erat figuralꝛ. Per duas passeres significaꝛ diuinitas vel hūanitas xp̄i: quoꝝ vnꝰ. s. hūanitas imolaꝛ in vase fictili sup aq̄s viuētes: qꝛ p passionē xp̄i aque baptismi ɔsecranꝛ. aliꝰ aūt passer. s. ipassibilis deitas viuꝰ remanebat: qꝛ diuinitas mori nō pōt. vn̄ ⁊ auolabat: qꝛ passione astringi non poterat. Hic aūt passer viuꝰ silꝛ cū ligno cedrino ⁊ cocco: vel vermiculo vel hysopo. i. fide: spe: ⁊ charitate mittiꝛ in aquā ad aspgendū: qꝛ in fide dei ⁊ hoīs baptisamur. Lauat aūt hō p aquā baptismi vel lachrymaꝝ vestimēta sua. i. opa sua ⁊ oēs pilos. i. cogitatōes. Tāgiꝛ aūt extremū auricle eiꝰ dextere: vt auditū muniat ɔ corrūpētia verba. Pollices aūt manꝰ dextere ⁊ pedis tāgunꝛ: vt sit eiꝰ actio sancta. Hec b. Tho. pma scd̄a. q. cij. ar. v. de cāis sacroꝝ: in solu. vij. argu. ¶ Q̄ erat duplex expiatio q̄ ptinebat ad offiū sacerdotis in lege veteri. CA. LXVIII.

Ertio ɔsiderare debemꝰ expiatōis seu purificatōis tpus. Ubi nota q̄ imundicia maior q̄ puenebat ex corruptōe mētis vl̄ corpis expiabaꝛ vl̄ purgabaꝛ per sacrificia p pctō: vt pz. s̄. ca. lxiij. Est aūt duplex expiatio q̄ ptinebat ad offiū sacerdotꝫ in lege veteri .s. pticularꝫ ⁊ generalꝛ. Pria erat pticularis vel singularis inq̄tū certis tpibus offerebāꝛ spēalia sacrificia p pctīs singuloꝝ. Scd̄a expiatio erat generalꝛ. Ex eo enī q̄ aliq̄ p negligētiā differebāt expiatiōez huiusmōi pctōꝝ ⁊ imūdiciaꝝ. aliq̄ vō pp ignorantiā ab huiusmōi expiatiōe desistebāt: iō institutū fuit in lege vt scꝫ in anno die decima mēsis septimi. s. mēsis septēbris fieret sacrificiū expiationis p toto pplo. Et ex sicut dic apl̄s ad Hebreos. vij. lex cōstituit sacerdotes hoīes infirmitatē hñtes: oportebat q̄ prius offerret p seipso duo aīalia. s. vitulū p pctō. s. i cōmemoratōez pctī qd̄ aaron fecerat i ɔflatōe vituli aurei ⁊ arietē in holocaustū p qd̄ significabaꝛ q̄ sacerdotis plātio quā aries designat q̄ est dux gregis erat ordiata ad honorē dei. Scd̄o sacerdos offerebat p pplo duos hir

coꝝ: quoꝝ vnus die pdicta imolabat̃ ad expiandũ pctm̃ multitudinis: alt' vo mittebat̃ in desertũ: vt. s. ille hircus sup quẽ sors dñi caderz imolaret̃ ꝓ pctõ: alt' vo sup quẽ venit emissionis sors vocabat̃ emissarius. Ubi nota fm̃ septuagita. ꝙ hirc' iste dicebat̃ apopeus ⁊ sonat emissari'. i. abiect' ⁊ refutat'. Dec. b. Tho. pma scõe. q. cij. ar. v. de cãis sacroꝝ in solu. vj. ar. Re. s. Lex. ca. xlij. de sacrificio vituli ⁊ hircoꝝ.

## ¶ De ꝯsecratiõe maioꝝ ⁊ minoꝝ sacerdotũ. CA. LXIX.

Quarto ꝯsiderãda est purificatiõis rit'. Ubi nota ꝙ in lege veteri fuit ꝯsecratio maioꝝ ⁊ minoꝝ sacerdotũ: vt hr̃ Leui. viij. ⁊ leuitaꝝ: vt hr̃ Nũe. viij. Que ꝯsecratio erat sacrm̃ legi veteris: cui correspõdet sacrz ordinis in lege noua. Rõ aũt ꝯsecratõis mistroꝝ legis veteris fuit duplex: vna cõis ⁊ alia spẽalis. Prima rõ fuit cõis. s. ꝙ sicut ille ppl's ꝯstituebat̃ ad cultũ dei p circũcisionẽ sine q̃ null' admittebat̃ ad aliqd legaliũ. ita ministri p aliquã purificationẽ vel ꝯsecratõez. vñ ⁊ separi ab aliis pcipiũt̃ q̃si spẽalit̃ ad misteriũ cult' diui p aliis deputati. Scda rõ hui' fuit spẽalis. s. vt p huiusmõi ꝯsecrationẽ ꝯsideret̃ mistros dei hr̃e quãdã ꝓrogatiuã puritatis: virtutis: ⁊ dignitatis. Et iõ in institutõe mistroꝝ fiebãt q̃tuor. ipsi enĩ purificabant̃: ordinabãt̃: ornabãt̃: cõsecrabant̃. ⁊ sic ad vsũz misterij applicabãt̃. Primo enĩ purificabant̃ cõit oẽs mistri p ablutiõez aq̃ ⁊ p q̃dã sacrificia. Spẽalr aũt oẽs leuite radebãt oẽs pilos carnis sue: vt hr̃ Leui. viij. Scdo ornabant̃. postq̃ enĩ abluti erant induebant̃ q̃busdã vestib' spẽalib' ad designãdũ dignitatẽ ipsoꝝ. Tertio ꝯsecrabant̃ ⁊ ordinabãt̃. que q̃dẽ ꝯsecratio q̃ idẽ erat ꝙ ordinatio: alio mõ fiebat circa põtifices: ⁊ alio mõ circa sacerdotes. Nã põtifices spẽaliter oleo vnctõis in capite vngebant̃ vt designaret̃ ꝙ ab ipo ptãs ꝯsecrãdi ad alios diffundebat̃ sicut oleũ ad inferiora a capite derivat̃: vt dr̃ in psal. Sicut vngentũ in capite qd descẽdit in barbã aaron. Minoꝝ vo sacerdotũ sole man' ꝯsecrabant̃: q̃ erãt ad sacrificia applicande. ⁊ de sanguĩe aĩal' imolatiõis tãgebat̃ extremũ auricule dextere ipsoꝝ: ⁊ pollices dextere manus aut pedis. Leuite vo non hẽbãt aliã ꝯsecratõez nisi ꝙ offerebant̃ dño a filiis israel q̃ orabãt ꝓ eis. Rõ aũt oĩuz pdictoꝝ fuit lr̃alis: moralis: ⁊ figural': vt de oĩb' patebit infra. Dec. b. Tho. pma scõe. q. cij. ar. v. de cãis sacroꝝ in solu. viij. arg. a pncipio vsq ad mediũ.

## ¶ Sex circa institutõez sacerdotũ sunt ꝯsiderãda. CA. LXX.

Ad maiorẽ aũt̃ euidentiã pdictoꝝ vt veritas clari' elucescat circa institutõez mistroꝝ. s. sacerdotũ ⁊ platoꝝ ꝯsiderãda sunt p ordinẽ sex. s. sepatio: lotio: vestitio: vnctio: oblatio: executio. Primo circa istitutõez mistroꝝ. s. sacerdotũ ⁊ platoꝝ ꝯsiderãda est sepatio. Naz mistri dei pcipiũt̃ separi ab aliis. s. non mistris. i. spẽalit̃ ad misteriũ diui cult' p aliis nõ deputatis: vt dic̃. b. Tho. pma scõe. Re. ca. pce. imediate in pnci. rõne pma. Et h̃ ẽ est qd dr̃ Nũe. viij. Tolle leuitas de medio filioꝝ israel. Ex quo verbo sumũt̃ due ꝯditiões ordinandoꝝ. Pria est ꝙ ordinand' sit de medio. i. de nũero ecclie. s. fidel': qz nullus infidelis ordinari põt: qd duplicit̃ ꝓbo. s. rõne ⁊ auctẽ. Primo rõne sic: Sicut est vel se hz ex pte nature: ita se hz ꝙ non ꝯtingit hr̃e esse ordinatũ nisi habeat ee simplex: sic ex pte gr̃e non pficit̃ q̃s in esse gr̃e ordinato nisi p prius pficiat̃ in esse gr̃e absolute. sed p susceptõez baptismi pficit̃ q̃s in esse gr̃e absolute: p susceptõez vo ordinis in esse gr̃e ordiato. g̃ baptism' cũ sit ianua sacroꝝ: si non affit baptism' nõ patebit adit' ad alia sacra. Scdo ꝓbo h̃ idẽ auctẽ Diero. sup illud verbũ Leui. viij. Cũq lauissent non ornãt̃ ad sacra: nisi in xp̃o noui hoĩes renascũt̃. Et ex hoc sequit̃ ꝙ generalr nullũ aliud sacrm̃ põt quis suscipe nisi suscepto prius baptismate. Sz ꝯ: si fiat salt' in ordinib' vt si omittat̃ ordo diaconat'. nihilominꝰ imp̃met̃ character in ordie sacerdotali. g̃ silr si fiat saltus in sacris: vt si omisso sacro baptismi accedat q̃s ad sacrm̃ ordis: nihilomiu' character impmit̃. g̃ silr omisso sacro baptismi. Rñdeo ⁊ dico ꝙ sicut se hz in his q̃ p substernitionẽ habẽt inherẽ vt pz in colorib': ita se hz in ordinibus. nã quedã pexigunt̃ sine q̃b' colores nõ hñt absolute inherere: q̃dã vo sine quib' non hñt ita decenter inherere: tamẽ possunt sine illis modo quocũq inherere. verbi gr̃a: Color. n. non hz inherere corpi nisi mediãte supficie terminata. color hiacyntin' et si non possit decent̃ corpi inherere nisi substracti prius aliis colorib': inherẽ tñ põt dũ affit supficies terminata. sic itelligẽdũ est de susceptiõe ordinis. pexigit enĩ aĩa se characterẽ baptismalẽ q̃si terminantẽ supficiẽ spũalẽ aĩe. ⁊ pp h̃ non põt sine illo imp̃mi character ordis in aĩa. Sacrm̃ vo ꝯfirmatõis nõ pexigit nisi colorẽ substratũ ad decentiã: ⁊ pp h̃ sine illo põt imp̃mi: sed non ita ꝯuenient̃. eo mõ ordo sacerdotalis ordinẽ diaconat'. Scda ꝯditio ordinãdi est ꝙ sit cleric'. vñ dr̃ Nũe. viij. Tolle leuitas q̃ soli erãt deputati ad misteriũ dei. Et Nũe. ij. Externus q̃ ad mĩstrandũ accesserit moriet̃. Ubi alia lr̃a q̃ est Augu. in glo. ibidẽ sic ait: Alienigena qui non est de tribu leui: qui accesserit ad ministrãdũ in tabernaculo moriet̃. Sed ꝯ Leui. vj dictũ est Oĩs q̃ tetigerit tabernaculũ scĩficabit̃. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ ꝯtingit tangẽ tabernaculũ duob' mõis: vel ob reuerẽtiã ⁊ sic est verũ qd dr̃ Leui. vj. vl' ad exequẽda ibidẽ mysteria: ⁊ sic est verũ qd dr̃ Nũe. iij. Oĩs alienigena q̃ tetigerit moriet̃. Uel aliť: duplex est tact' tabernaculi. vn' p affectũ: ⁊ sic tal' ꝯuenit oĩb': ali' p effectũ: ⁊ sic ꝯuenit clericis. Sz forte q̃res vtrũ laic' characterẽ ordĩs sacerdotalis possit recipe: Rñdeo ⁊ dico ꝙ absolute loquẽdo laic' characterẽ ordis sacerdotal' suscipe põt. Cui' rõ ẽ ꝙ ex quo baptisat' est: susceptibil' est cuiuslibet sacri cũ baptism' sit ianua oĩuz sacroꝝ. sed digne suscipe nõ põt: vñ h̃ nullo mõ dz fieri. Dec dñs Dug. cardial' ordis frm̃ pdicatoꝝ i postilla quã fec̃ sup li. Nũe. viij. sup illo vbo: Tolle leuitas de medio filioꝝ israel. ⁊ Ray. in sũ. Re. ifra Ordo.

## ¶ Qz null' dz platõez appetẽ: ⁊ q̃re. LXXI.

Secũdo circa istitutõez pserẽdoꝝ ẽ ꝯsiderãda electio. Null'. n. appetitu suo dz ad platõez puenire ⁊ h̃ duplici rõe: qz q̃ appetit plationẽ: aut ẽ supb': aut iniust'. Pria rõ est: qz tal' est supb' qd sic ꝓbo: Qz. n. aliq̃s existiet se esse magis dignũ platõe oĩb' aliis sup quos plationẽ accipit ad supbiã ptinet. Scda rõ ẽ: qz talis est iniust'. qd sic ꝓbo: Qz. n. aliq̃s velit sibi pl' de honore: aut de ptãte: aut de aliis huiusmõi bõis accipe nisi sit maiorib' dign' ad iniusticiã ptinet: vt dr̃ in. v. ethi. Et iõ solũ dei iudicio q̃libz dz vel appetẽ vel velle ad platõez attingere: fz illud apl'i ad Hebre. v. Nec q̃sq̃ sumit sibi honorẽ: sed q̃ vocat̃ a deo. Glo. Qui recte eligit̃ a deo vocat̃. Dec. b. Tho. ij. qõlibe. ar. xj. vtrũ sit pctm̃ appetẽ platiõez in cor. so. Re. infra. Prelatio. ca. ij. Sũt aũt circa electõez plati tria ꝯsiderãda: mõi varietas: loci ꝯgruitas: eligẽdi q̃litas. Primo circa electionẽ plati ꝯsiderãda est mõi varietas. nã diuersis tpib' fcã est electio trib' mõis. s. p sigñ p sortes: p voces. Primo in lege veteri fiebat electio per sigñ: vt pz i aaron q̃ p virge signũ fuit in sacerdotẽ sũmũ elect': Nũe. xvij. Accipe ab eis virgas ⁊c. vbi ex pcepto dñi moyses. xiij. virgas assumpsit: vnaz cõmunez: ⁊ xij. fm̃ numerũz tribuũ israel: ⁊ aliam aaron. ⁊ posuit eas in tabernaculo coram domino. Et subditur ꝙ moyses die sequente inuenit germinasse virgã aaron in domo leui ⁊

fronduisse ꝛ floruisse ꝛ fructū.s.amigdalas ꝓtulisse. qđ fuit signū ꝓprīū electiōis aaron ī sūmū sacerdotē ī quo ꝑtās ꝛ dignitas sacerdotalis exprimit᷑: q̄ debet eē arida ab oī hūore ꝯcupiscētiarū desiccata: germinare ꝑ bonā intētionē: frondē in ꝑdicatiōe: florē ꝑ bone fame odorē: fructificare amigdalas ꝑ bonā opationē. Uel alit᷑ ꝑ virgā intelligit᷑ ꝑlat᷒ q̄ ꝺʒ esse rect᷒: fructuosus: amar᷒: ꝛ dulcis. Primo ꝺʒ esse vt virga rect᷒ ne sit acceptor ꝑsonarū ne iproperet᷑ sibi illud Malach.ij. Accepistī faciē ī lege. Scđo ꝺʒ eē fructuosus ī bona opatiōe. vñ Biere.xvij.ꝺr̄ de ꝑlato bono: Erit q̄si lignū qđ trāsplantat᷑ sup aq̄s ne aliūde desinet facē fructū. 3[o] ꝺʒ esse vt nux amar᷒.s.seuer᷒ ī corripiēdo cōtumaces: ꝑma ad corinth.iiij. Quid vultis in virga veniā ad vos an in spū māsuetudīs: Quarto ꝺʒ eē dulcis alios ꝯsolādo: ad Gala.vj. Si ꝑoccupat᷒ fuerit hō ī aliquo delicto: vos q̄ spūales estis huiusmōi īstruite ī spū lenitatis. Scđo electio successit ꝛ facta fuit ꝑ sortes vt ꝑʒ de mathia Act.ꝑmo. Re. infra Sortes. 3[o] loco ista rū successit ꝛ facta ē canonica electio: in q̄ nil fraudis ꝺʒ fieri sic nec ī alijs. Hec dñs Hugo cardi.or.ꝑdi.ī postilla sup illo vbo: Quēcūq; elegerit ipē ꝛc̄. Re.s̄. Electio ꝑlati

Scđo circa electionē ꝑlati ꝯsiderāda ē loci cōgruitas vel testimonij firmitas: ita ꝺr̄ Leui.viij Cōgregabis.s.ī electiōe pōtificis vel sacerdotis Oēm cetū ad ostiū tabernaculi. Et subdit᷑: Cōgregataq; oī multitudīe añ fores ꝛc̄. Ex quo vbo elicit᷑ ꝙ ī electiōe pōtificis assens᷒ desiderat᷑ plebis. Sʒ forte q̄res an in electiōe pōtificis vel sacerdotis req̄rat᷑ p̄ntia ppl'i ad cōsensū hn̄d᷒. Rñdeo ꝛ dico ꝙ olim in lege veteri electio ꝛ ꝯsecratio pontificū fiebat cū assensu ppl'i fidelis. Ita dicit dñs ad moysen Numeri.viij. Applicabis leuitas corā tabernaclo federis ꝯuocata oī multitudīe filiorꝫ isrl. Cui᷒ rōnē assignat Hiero.ibidē ī glo. dicēs: Cōuocat᷑ synagoga: q2 ī ordināndo sacerdotē requirit᷑ p̄ntia ppl'i vt sciāt oēs ꝛ certi sint: q2 q̄ p̄stantior ē ex oī pplo: doctior: sanctior: virtute eminētior: eligit᷑.i. eligi ꝺʒ in sacerdotē Modo aūt req̄rit᷑ p̄ntia ppl'i: vt.s. electio nō clam vel in ꝯuato fiat: ne si eligend᷒ in aliquo defectuos᷒ vel vitios᷒ esset ꝯtingēt sub silentio p̄teriri. Hec dñs hugo sup illo verbo Leui.viij. Cōgregata oī multitudīe ꝛc̄. Re.s̄. Electio. ℭ Qꝫ in eligente: ꝓmouēte: suscipiēte: exequēte sacros ordines req̄rit᷑ vite bonitas. CA.LXXII.

Tertio circa electionē ꝯsiderāda est eligendi vel ordināndi q̄litas. Nā in ꝑlato vel sacerdote req̄rit᷑ vite bonitas: vt patebit. Et iō eligēs scienter ꝑlatū indignū mortalit᷑ peccat. ꝓmouēs ad ordīes indignū mortalit᷑ peccat. suscipiēs ordines indign᷒ mortalit᷑ peccat. exequēs ordines indigne mortalit᷑ peccat. Primo dico ꝙ eligēs scient᷑ indignū vel malū mortalit᷑ peccat: ꝛ eligēdi p̄tāte est ipso facto ꝑuat᷒: vt ꝺr̄ extra de electione: Cū in cūctis. Scđo dico ꝙ ꝓmouēs ad ordīes indignū mortalit᷑ peccat. qđ tali rōne ostēdo: Peius est malos ꝓmouere ad sacra q̄ʒ nō corripere iā ꝓmotos. Sʒ hely mortalit᷑ peccauit nō corrigēs efficacit᷑ filios suos de malicia sua: vñ ꝛ retrorsū cadēs mortu᷒ est: vt ꝺr̄ ꝑmi Reg.iiij. g̊ multo forti᷒ peccat mortalit᷑ ep̄s q̄ scient᷑ indignū ꝓmouet. Hec.b.Tho.iiij.scri.sen.di.xxiiij.arti.iij.q.iiij.argu.contra. Tertio dicit ꝙ suscipiēs ordines indigne mortalit᷑ peccat. Qđ tali rōne ostendo: In reb᷒ spūalib᷒ ꝛ diuinis nō est audendū esse ducē aliorꝫ nisi sit factus dei formissim᷒ ꝛ deo simillim᷒: vt dicit Diony.iij.ca[o] cele.hierar. Sʒ in quolibet ordine aliq̄s constituit᷑ dux aliorꝫ in reb᷒ diuinis. g̊ q̄si p̄sūptuosus mortalit᷑ peccat qui cū ꝯsciā peti mortalis ad ordines accedit. Ubi nota ꝙ scitas vel bonitas vite req̄rit᷑ in suscipiētib᷒ ordines de necessitate p̄cepti: sʒ non de necessitate sacramenti. vñ si mal᷒ ordinat᷑ nihilomin᷒ ordinē hʒ: tñ cū petō mortali. Hec.b.Tho.ibidē.q.ꝑma.in cor.so. Quarto dico ꝙ exequens ordines indigne mortalit᷑ peccat. qđ tali ratione ostēdo: Lex p̄cipit ꝙ ea q̄ iusta sūt exequant᷑ iuste. ꝛ iō q̄cūq; hoc qđ sibi ex ordine cōpetit indigne facit. qđ iniustū est iiuste exequit᷑ ꝛ ꝯ p̄ceptūʒ facit ac ꝑ hoc mortalit᷑ peccat. g̊ q̄cūq; cū petō mortali aliqđ officiū sacrū ꝑtractat indigne illud facit. vñ ꝑʒ ꝙ mortalit᷑ peccat. Si vō aliq̄s sacerdos in aliq̄ necessitate aliqđ sacrū cōtingeret vel exequeret᷑: ī illo casu in quo licēt laicus: sic si baptizaret ī articulo necessitatis: vel si corp᷒ xp̄i in terrā ꝑiectum colligeret ī talib᷒ casib᷒ vel similib᷒ a petō rōne necessitatis excusat᷑. Hec.b. Tho.ibidē.q.v.ī cor.q. ꝛ ī so.iiij.arg.

Scđo hec q̄tuor supradicta ꝓbo auctoritate sacre scripture quā.b.Tho.ad hec ꝓbādū adducit ꝛ exponit. Primo adducit eā.iiij.scrip.sen.ibidē arti.iij.q.j.argu. ꝯtra allegās illud Leui.xxi. Hō de semie aaron qui habuerit maculā nō offerat panes corā dño nec accedat ad ministeriū ei᷒. Sʒ ꝑ maculā vt dicit glo.ibidē intelligit᷑ ille q̄ est aliquo petō mortali irretit᷒. g̊ ille q̄ aliquo petō mortali vel vitio irretit᷒ est: nec eligi nec ꝓmoueri ad ordīes nec vti suscepto ordīe sine petō mortali pōt. Scđo beatus Tho. auctoritatē allegatā exponit dicēs: ꝙ macule vel defect᷒ corꝑales a q̄b᷒ sacerdotes debēt eē imunes signāt diuersa vitia ꝛ petā q̄b᷒ sacerdotes carē debēt. Prohibet᷑.n.eē cec᷒.i.ne sit ignorās: Ne sit claud᷒.i. instabil᷑ ꝛ ad diuersa se inclināns: Ne sit ꝑuo vel grandi vel torto naso.i.ꝑ defectū discretiōis ī plus vel ī min᷒ excedat: vel etiā aliq̄ praua exerceat. ꝑ nasū.n. discretio sigt᷑: q2 est discretiu᷒ odoris. Ne sit fracto pede vł manu.i. ne amittat virtutē tñ opandi vel ꝓcedēdi ī virtute. Repudiat᷑ si habeat gibbū añ vel retro. ꝑ quē significat᷑ supfluus amor terrenorꝫ: Si ē lipp᷒.i.ꝑ carnalē affectū ei᷒ igenū obscurat᷑: ꝯtingit.n. lippitudo ex fluxu hūoris. Repudiat᷑ etiā si hēat iugē scabiē.i. petulantiā carnis. ꝛ si hēat ipetiginē q̄ sine dolore corp᷒ occupat ꝛ membrorꝫ decorē fedat: ꝑ quā auaritia desigt᷑. vel ēt si sit herniosus vel pōderos᷒ q̄.s. gestat pōd᷒ turpitudīs ī corde: lʒ nō exerceat ī ope. Hec.b. Tho. ꝑma scđe.q.cij.arti.v. de causis sacramētorꝫ: ī solu.ix.ꝛ.x.argu.iuxta finē. ℭ Qꝫ habētes maculas nō possunt digne fieri sacerdotes. CA.LXXIII.

Si vō alit᷑ vis ꝓcedere dicas: ꝙ vite scitas vel bonitas req̄rit᷑ in sacerdotib᷒ ꝓmouēdis q̄ attendit᷑ in carētia macularū deturpantiū corp᷒. ꝛ iō q̄ hñt ꝑdictas maculas ꝑ quas diuersa petā ꝛ vitia designāt᷑: ī officio sacerdotali digne ministrare nō ꝑnt. Distinctio aūt istarꝫ macularꝫ ꝓhibentiū ministrare sic potest sumi: Oportet enī sacerdotē ꝓmouendū eē decorū ꝛ sine macula ī trib᷒.s. in sciā: ī fama: in vita. Primo in sciā triplici.s. eternorꝫ q̄ ē lumē ꝯtēplatiōis: ꝛ doni sapiē scripturarꝫ q̄ est ꝑ donū intellect᷒: ꝛ prudētie ꝯseruādi se in medio praue ꝛ ꝑuerse natiōis q̄ est donū sciē. Cōtra hec tria ponit᷑ triplex macula. Primo enī ꝯ lumen eternorꝫ ponit᷑ cecitas oculorꝫ seu ī oculo q̄ ꝑuat visū: vt ꝺr̄ Leui.xxj. Si cecus ꝛc̄. nā sacerdos ꝺr̄ esse cecus ꝑ ignorantiā: Isaie.xlij. Quis cecus nisi seru᷒ me᷒: Et ibidē.lvj. Speculatores ei᷒ ceci oēs. Est enī sacerdos oculus xp̄i ꝛ ecclie: Canti.ꝑmo: Oculi tui columbarꝫ. Xp̄m g̊ ꝛ ecclesiā excecant q̄ ibi ponūt cecū vbi vidēs ponēdus ē. Scđo ꝯ secūdū donū.s. ꝯ intellectū scripturarꝫ ponit᷑ claudicatio ī pede. vñ ꝺr̄: Si claud᷒ in pede.i. ī fide. claud᷒ enī nequit recte incedere. sic q̄ in fide claudicat.i. dubitat. nequit recte intelligere. iij. Regū.xviij. Usq;quo claudicatis in duas ꝑtes: Uel claud᷒ ē affect᷒ sacerdotis absq; noticia

scripturarum: eo ꝙ nequit recte agere quantum ad officium sacerdotis: quod in doctrina ⁊ in discretione iudicij cõsistit. vnde Bern. Deridendus ē speculator cecus: precursor claudus: pastor esuriens. Re. infra. Sacerdos quantā sciā hr̃e debeat. ca. iiij. 3º cõtra prudentiā cõuersandi que ē ꝑ donum scīe ponitur macula vel defectus in naso. nā ꝑ nasum qui ē discretiuus odorꝭ discretio designatur. Cõtra discretionē autem quā nasus significat: ponitur triplex defectus vel macula. Una ē paruitas que ē simplex fatuitas. Alia ē magnitudo que ē presumptio vel curiositas. Tertia ē turpitudo pui iudicij. Uel iste nasus. s. discretiōis ē puus ꝑ iprouidentiā: ⁊ grādis ꝑ discussionē nimiā: ē tortuosus ꝑ errorꝭ animi ⁊ vehementiā. 2º oportet sacerdotē eē decorū ⁊ sine macula ī fama cõtra quā ponitur ⁊ ē fractura pedis ⁊ manus: ꝑ que duo designatur defectus cõtēplatiōis ⁊ actiōis. nā pes fractus nequit incedē recte: manus fracta nequit opari. Et iõ dicit: si fracto pede vel manu. ꝑ bone volūtatis ⁊ opatiōis deformationē. quod ē qui nõ cõplet quod latus quod docet. cõtra quod Isaias. xxxv. sic ait: Cõfortate manus dissolutas: ⁊ genua debilia roborate. 3º oportet sacerdotē eē decorū ⁊ sine macula ī vita: ⁊ quo ad actus intrinsecos cordis: ⁊ quo ad actus extrinsecos corpis. Primo quo ad actus intrīsecos cordis vt hēat appetitus ordinatos. cõtra quod opponitur triplex macula. s. triplici cõcupiscētie. Prima ē cõcupiscētia oculorū que inflectit hoīez ⁊ īcuruat ad terrena. iõ dicit: Si gibbus. Gibbosus. n. ē qui nescit respicē celestia sꝫ semper terrena. Scḋa cõcupia ē carnis quēadmodū fluxus vitiosi hūoris oculū mētis vitiat: iõ cõtra hāc dicit: Si lippus nā lippus ē vt ait Isidorus cuius pupille sane sūt: sꝫ oculi noxio hūore defluūt: ⁊ iõ talis debilitē videt. ꝑ quē intelliguntur qui mala bn̄ sciūt facē: sꝫ bona male: Hiere. iiij. Sapientes sūt vt faciāt mala: bona autem facē nesciūt. Tertia cõcupia ē supbia vite seu vanitatis que est ī aīo sicut albugo ī oculo. ⁊ cõtra hāc dicit: Si ē albuginē hn̄s. Albugo. n. ē tela ī oculo. Spūalit albuginē hꝫ qui se credit vidē lumen xp̄ianitatis sꝫ arrogantia elongatur. De quibus dr̄ Joh. ix. In iudiciū ego veni ī hūc mūdū vt qui nõ vidēt videāt: ⁊ qui vidēt ceci fiant Et ad Ro. j. Dicētes se eē sapientes stulti facti sūt. 2º oꝫ esse decorū ⁊ sine macula quantū ad actus extrinsecos opis. ⁊ hoc triplr̄. Primo vt nõ appareat feruor luxurie seu lasciuie. ⁊ ꝓpter hāc dicit: Si iugē scabiē hēat. Nā sm̄ glosā ibidē: scabies ꝓuenit ex feruore viscerū que ad cutē trahitur ⁊ ꝓuenit. Scḋo vt nõ appareat vsurpatio auaritie que dr̄ ipetigo: ⁊ cõtra hāc dr̄: Nec ipetiginē hn̄s ī corpe. Ut eni dicit Isidorus in li. ethymo. ipetigo ē sicca scabies que sine dolore corpus occupat ⁊ membrorū decorē fedat. ex phleumate salso ꝓueniēs ⁊ significat auaritiā. 3º vt nõ appareat tumor supbie. ⁊ cõtra hāc dicit: Nec herniosus. Hernia eni est morbus ex descēsu viscerū ī vesicā ex inflatiõe testiculorū ꝓueniēs. vn̄ herniosus idē ē ꝙ ruptus hn̄s intestina ī regiõe virilium. ⁊ signat supbiā cuius tumor ex inflatiõe bonorū ꝓcedit. Hec dn̄s Hugo cardi. in postilla quā fecit sup Leui. caº. xxj. de maculis quibus sacerdos carē debet.

¶ Qꝫ ordinādi ī sacerdotes pri⁹ debeāt purificari: radi ⁊c. CA. LXXIIII.

Tertio circa institutionē sacerdotū cõsiderāda ē aspsio. Ubi nota ꝙ ordinādi vel ꝓmouēdi ī sacerdotes ī lege veteri debebāt pri⁹ aspgi: radi: ablui. Primo. n. debebāt aspgi ⁊ purificari. ita dr̄ Numeri. viij. Locutus est dn̄s moysi dicēs: Tolle leuitas de medio filiorū isrl̄: ⁊ purificabis eos iuxta hūc ritū. Aspergantur aq̄ lustratiõis. i. purgatiõis. lustrare eni idē ē quod purgare. vn̄ dr̄ lustrū spaciū quinq; annorū: qr romani vrbē suā lustrauerūt purgātes eā ī spacio quinq; annorū. Mūdatio eni ab irregularitate lustratio vocatur. vt eni hr̄ Numeri. xix. Aq̄ lustratiõis que fiebat de cineribus vitule ruffe ad expiandas vel purgādas immūdicias erat ex quibus hõ cõtrahebat irregularitatē. Ubi nota ꝙ sicut ī lege veteri erāt quedā irregularitates indispēsabiles de quibus habetur Leui. xxj. vt pꝫ in duob⁹ ca. imediate. cõ. Et quedā dispēsabiles a quibus aspsiõe aq̄ expiationis vel purgatiõis mūdabatur: sm̄ ꝙ hr̄ Numeri. xix. Filij isrl̄ ⁊ fili⁹ aduene qui tetigerit cadauer hoīs: ⁊ ꝓpter hoc septē dieb⁹ fuerit immūdus: aspgetur ex hac aq̄ die tertio. ⁊ sic mūdabitur: Si die tertio aspsus nõ fuerit: septio nõ poterit emūdari. In quibus vbis tanguntur quattuor. Primo psone que debēt expiari. ibi Filij isrl̄ ⁊ aduene. Scḋo cā ꝓpter quā: ibi Qui tetigerit immūdū. 3º modus expiandi: ibi. s. expiabitur aq̄ lustratiõis. 4º tēpus: ibi Die tertio. ꝓpter tres vires aīe. Et septimo qui est quartus a tertio ꝓpter quattuor hūores corpis: ⁊ sic sequitur mūdatio toti⁹ hoīs. Re. cõ. ca. lxvj. ⁊ trib⁹. c. se. Sic et ī lege noua sūt q̄dā irregularitates indispēsabiles: ⁊ quedā dispēsabiles. Et dispēsatio ī dispensabilib⁹ vocatur aq̄ lustratiõis ⁊ expiatiõis. Scḋo ī lege veteri ordināndi ī sacerdotes pri⁹ debebāt radi. Ita subditur Numeri. viij. Radant oēs pilos carnis sue. Sup quo vbo Greg⁹ in glo. interline. ⁊ colla. sic ait: Pili carnis sūt q̄libet supflue hūane carnis vel vite veteris cogitatiões. Oportet ergo leuitas oēs pilos carnis radere: quia qui in dei obsequijs assumitur a cūctis carnis cogitatiõib⁹ mūdus oꝫ apparē: ne illicitas ⁊ supfluas cogitatiões mēs ꝓferat: ⁊ pulchrā animi speciem: quasi pilis fructificantib⁹ deformē reddat. Et subdit: Pili ꝑcipiuntur radi nõ euelli: vt dicit glo. qr rasis pilis ī carne radices manēt ⁊ crescūt ⁊ iterū refcundātur. ergo magno studio supflue cogitatiões amputāde sūt. sꝫ fundit⁹ amputari non pñt nec extirpari: qr semper remanet fomes ex quo hn̄t nasci. Et subdit: Oēs pilos qr oēs cogitationes īmūde radende sūt: nõ medietas tm̄ vt quidā faciūt quod turpe ē. De qua turpitudie hr̄. ij. Reg. x. vbi pꝫ: ꝙ rex amon tulit seruos dauid ⁊ rasit dimidietatē barbe ipsorū. Ex quibus verbis manifestū ē ꝙ nõ solū intendit excludere ab ordinādis supfluitatē tpaliū exteriorū: sꝫ etiā cogitationū. Sꝫ forte occasione horū q̄res: vtrū ordināndi ī sacerdotes vel clericos pñt habē ꝓpriū. Rn̄deo ⁊ dico ꝙ clericorū ⁊ sacerdotū quidā ꝓfitentur cõēm vitā: ⁊ istis non licet habere ꝓpriū. Quidā vero alij nõ ꝓfitentur cõem vitā ⁊ his licet habere ꝓpriū in vsu nõ tm̄ in affectu. debēt. n. diuino cultui ea que possidēt subijcere. nec tenentur oīno abijcere. Sꝫ cõtra hoc argues dupliciter. Primo ex eo quod dicitur ꝙ radant primo oēs pilos carnis sue. rasio eni pilorū oīum est depositio omniū tpaliū. ergo ordināndi hn̄tes supfluitatem tpaliū videtur ꝙ peccēt in retinēdo ea. Rn̄deo ⁊ dico sm̄ Hierony. ⁊ hr̄ extra. xij. q. j. Duodecim gen⁹ xp̄ianorū ē quod mancipatū diuino officio ⁊ cõtēplationi deditū ab oī strepitu tpaliū cessare conuenit. ⁊ loquitur ibi de clericis. Greg⁹ in glo. ibidē dicit: Pili carnis radēdi sūt: qr quelibet supflua humane carnis vel vite veteris cogitatiões sic a mente incidim⁹. i. incidere debem⁹: vt de amissiõe earū nullo dolore fatigemur. Scḋo argues in oppositū auctoritate Hierony. ad nepocianū sic dicētis: Qui dn̄m possidet nihil extra deū habere pōt: cū dn̄s ꝑ ꝓphetam dicit. Dn̄s ps hereditatis mee ⁊c. ergo cū q̄liber clericus cū tonsuratur dicat hoc. s. dn̄s ps hereditatis ⁊c. null⁹ clericus partē aliquā nisi deū habere pōt. Rn̄deo ⁊ dico ꝙ habē extra deū vocatur qn̄ possessio deo ꝑponitur non supponitur. Hec petr⁹ de tharā. in ij. scrip. sen. di. xxiiij. arti. iij. q. j. vtrū clerici possint habere ꝓpriū. in cor. solu. ⁊ in so. primi arg. Tertio ī lege veteri ordināndi ī sacerdotes pri⁹ debēt lauari. ita subiūgitur Numeri. viij. Cūq; lauerint vestimēta sua ⁊ mūdati fuerint. tollent bouem de armento. Quod verbum glo. interline. exponens: loquens de mundicia que exigitur in ordinandis sic ait: Cum lauerint: id est

mūdauerīt vestimēta sua.i.opa vt ĩ cõspectu dei sit ɔuersatio eoꝝ mūda: ꝛ corã hoib⁹ irrephensibilis. Tollat bouem.i.corp⁹ officii. De armēto.i.de ꝓgenie ꝑriarchaꝝ ꝛ ꝓphetaꝝ. Et uerũ Numeri.xix. Lauabit vestimēta sua ꝛ corp⁹. Glo.interli.i. exteriora opa ꝛ mentē interiorē. Nã lotio vestimētoꝝ ꝛ corpis mūdatio ē exterior ꝛ interior. Ex ꝑmissis igit̃ pʒ ꝙ ĩ sacerdotib⁹ ordinãdis requirit̃ mūdicia mētis ꝛ corpis a pctõ. Sʒ ɔtra ꝓuer.xx. dr̃: Quis põt dicere: mūdũ ē cor meũ: ꝛ pur⁹ sum a pctõ: q̃si dicat null⁹. g̃ sm̃ hoc null⁹ põt ordĩes accipe. Rñdeo ꝛ dico ꝙ ad hoc ꝙ ordinãdi digne suscipiãt ordĩes exigit̃ mūdicia ab oĩ mortali: nõ tñ a veniali. vñ sm̃ ꝙ peccatũ ꝛ crimen distinguũt: q2 pctm̃ dr̃ cõiter de mortali ꝛ veniali: crimen aũt solũ de mortali. sm̃ hoc ĩ ordinandis nõ exigit̃ mūdicia a pctõ sm̃ ꝙ pctm̃ dr̃ de veniali ꝛ distiguit̃ ɔtra mortale. sʒ exigit̃ mūdicia a crimĩe: qd̃ dr̃ vel ĩtelligit̃ de mortali: ꝛ quo ad deũ ꝛ quo ad ecclesiã. Hec dñs Hugo ĩ postilla sup illo v̄bo Numeri.viij. Cũq3 lauerīt vestimēta ꝛc. Scd̃o hoc idē ꝓbo auctoritate bti Hiero. q̃ dicit: ꝙ nõ solũ epi: ꝑsbyteri: ꝛ diaconi debēt magnope ꝓuidere vt cunctũ ppl̃m cui ꝑsident sermõe: ꝑdicatiõe ꝛ cõuersatiõe ꝑcedãt. verũ etiã iferiores grad⁹: ꝛ oẽs q̃ dei oraculo deseruiũt. Et reddit causã hui⁹ dicẽs: Quia vehement̃ ecclesiã dei destruũt meliores esse laicos q̃3 clericos. Hanc auctoritatē allegat bea. Tho. ad ꝓbandũ ꝙ ĩ suscipiētib⁹ ordĩes reqrit̃ bonitas vite: q̃ est ꝑ mūdiciã a crimĩe. u ij. scri. sen. di. xxiiij. de ordinib⁹: arti. j. q. j. argu. ɔtra. Sʒ forte argues ĩ oppositũ sic: Si ordinãdi exiguntur tales q̃les dixisti. s. ꝛ q̃les describunt̃ a scĩs: aut nulli erũt: aut erũt pauci: ꝛ ita ecclia sufficient̃ gubernari non poterit. Rñdeo ꝛ dico ꝙ deus nũq3 deserit ecclesiã quin sufficienter mĩstri idonei inueniant̃ ad necessitatē plebis. ꝛ si tot mĩstri ĩuentre nõ possent quot sũt mõ. meli⁹ enĩ esset hr̃e paucos mĩstros bonos q̃3 malos multos: vt dicit. b. Clemens. Hec. b. Tho. vbi. s. q. iiij. ĩ so. j. arg. Re. ĩfra Ordĩes.

Qz ordinãdi vestiebant̃ q̃busdã spãlib⁹ vestib⁹. CA.LXXV.

Quarto circa institutionē põtificis sacerdotis ꝛ mĩstroꝝ cõsiderãda ē ornatio. postq̃3 enĩ ꝑdicti abluti erãt vt pʒ ca.° ꝑcedēti vestiebant̃ ꝛ ornabant̃ q̃busdã specialib⁹ vestimentis: ꝑtinentib⁹ ad designandũ dignitatē ipsoꝝ. Rõ aũt q̃re mĩstri legis veterĩ ꝑciosiorib⁹ vestimētis vtebant̃ ē duplex. s. lr̃alis ꝛ figuralis. Prima ē lr̃alis. Intẽtio. n. veterĩ legis erat inducē ad reuerentiã diui cult⁹. ꝛ hoc dupl̃r. Uno mõ excludēdo a cultu diuino dē illud qd̃ poterat eẽ cõtēptibile. Alio mõ apponēdo dē illud qd̃ poterat eẽ honorabile. Et idõ si institutũ fuit vt tabernaculũ ꝛ vasa ꝛ aĩalia offerenda essent sine macula: multo magis ĩ mĩstris diui cult⁹ erat hoc obseruandũ. vñ ad hoc ꝙ in maiori reuerẽtia haberent̃: institutũ fuit ĩ lege vt ex certa ꝓsapia sm̃ successionē generis assumerent̃: ꝛ ꝙ vestimenta spãlia eis adhiberent̃. Secũdo excludēdo dē illud qd̃ erat ɔtēptibile. ꝑcepit enĩ de⁹ gloriosa vestimēta fieri sacerdotib⁹ ne q̃ fuerãt ĩ egypto ꝛ viderãt sacerdotes apis ꝛ alioꝝ idolorũ fulgē ꝑciosis vestib⁹ mĩsteriũ illoꝝ cõtēnerēt ꝛ a cultu illoꝝ resilirēt. Secũda rõ hoꝝ vestimētoꝝ ē figural' ꝛ spũalis: q2 ornat⁹ exterioꝝ vestimētoꝝ in mĩstris significat ornatũ interiorē moꝝ ꝛ v̄tutũ quē mĩstri habere debēt. Et sicut a sacerdotib⁹ idoloꝝ habebant̃ ꝛ distinguebant̃ vestimēta sm̃ diuersitatē idoloꝝ: ita ĩ lege veteri erat ꝑceptũ vt mĩstri haberēt diuersa vestimēta ꝓpt̃ varietatē virtutũ. debēt enĩ ministri dei ornari diuersis virtutib⁹ sicut vestimētis. Et q2 vestes mĩstroꝝ designãt idoneitatē q̃ in eis requirit̃ ad tractãda diuina. Jõ quedã sũt que in mĩstris oĩb⁹ requirũt̃. ꝛ quedã q̃ in supiorib⁹ ꝛ quedã q̃ in inferiorib⁹. Hec. b. Tho. ꝑma scd̃e. q. cij. articulo. v. de causis sacroꝝ legis veteris: in so. ix. argu. de rõnib⁹ vestimentoꝝ. Et. iiij. scrip. sen. di. xxiiij. de ordinibus: arti. ix. vtrũ vestes mĩstroꝝ cõuenient̃ sint assignate in cor. solu. in ꝑncipio.

De vestimētis sũmi põtificis ꝛ maioꝝ ꝛ minoꝝ sacerdotũ. CA.LXXVI.

Ad maiorē euidentiã ꝑdictoꝝ dicendũ est de ornamētis vel vestimentis mĩstroꝝ veteris legis ꝛ noue. Primo enĩ dicendũ est de ornamentis legis veteris. Ubi nota ꝙ quedã ornamenta deputabant̃ sũmo pontifici: quedã v̄o maiorib⁹ sacerdotibus: quedã v̄o mĩorib⁹ sacerdotib⁹: quedã v̄o erãt specialia vestimēta: quedã v̄o cõia oĩbus. Primo enĩ dico: ꝙ põtifex habebat in spãli octo ornamenta. Primo habebat vestē lineã. Secũdo tunicã hiacyntinã in cui⁹ extremitate versus pedes ponebant̃ tintinnabula quedã ꝛ mala punica facta ex hiacyncto ꝛ purpura ꝛ cocco bistincto. Tertio habebat suphumerale: qd̃ ornamentum tegebat humeros ꝛ interiorē ptē vsq3 ad cingulũ qd̃ erat ex auro ꝛ hiacyncto ꝛ bysso retorta. ꝛ sup humeros habebat duos onicinos in quibus erãt scripta noĩa filioꝝ israel. Quarta erat rationale ex eadē materia factũ qd̃ erat q̃dratũ ꝛ ponebat̃ in pectore ꝛ cõiungebat̃ suphumerali. Et in hoc rationali erãt duodecim lapides ꝑciosi distincti ꝑ quattuor ordines in quib⁹ etiã erãt sculpta noĩa filioꝝ israel q̃si ad signãdũ ꝙ ferret onus toti⁹ ppl̃i ꝑ hoc hoc ꝙ habebat noĩa eoꝝ in humeris. ꝛ ꝙ iugit debebat de eoꝝ salute cogitare ꝑ hoc ꝙ portabat noĩa eoꝝ in pectore. In quo etiã rationali mãdauit dñs poni doctrinã ꝛ veritatē: q2 quedã ꝑtinētia ad veritatem iusticie ꝛ doctrine scribebant̃ ĩ illo rationali. Judei tñ fabulabãt̃ ꝙ ĩ rationali erat lapis q̃ sm̃ diuersos colores mutabatur sm̃ diuersa que debebãt accidere filijs israel. Quintũ ornamentũ fuit balthcus. i. cingulũ quoddã factũ ex ꝑdictis q̃ttuor colorib⁹. Sextũ erat tiara. i. mitra quedã de bysso. Septimũ ornamentũ erat lamina aurea pendens ĩ fronte ei⁹ in qua erat nomē dñi. Octauũ aũt erãt feminalia linea: vt operirent carnē turpitudinis q̃n accederet ad sanctuariũ vel altare. Ratio aũt figuralis: moralis vel spũalis hoꝝ ornamentoꝝ est: q2 varietas vestimentoꝝ designat varietatē virtutũ quib⁹ oportebat põtificē esse munitũ: vt verbi grã de oĩb⁹. Primo enĩ feminalia significabãt cõtinentiã. Secũdo tunica byssina q̃ multis tunsionib⁹ ꝑuenit ad candorē ꝓpter mortificationē carnis signat mūdiciã exteriorē. Tertio balthcus .i. cingulus q̃ stringit ventrē signat abstinentiã. Quarto tunica hiacynctina: q̃ est exterior ꝛ etherei coloris: designat cõuersationē celicã. Quinto cingulus quo tunica stringit̃: designat cõuersatiõis modestiã. Sexto suphumerale designat mãdatoꝝ obediētiã. Septĩo v̄o rõnale designat diuinã sciam. Octauo tiara. i. mitra designat ĩtentionē bone volũtatis. Nono lamĩa aurea cũ nomē dei inscribit̃ memoria seu meditatio dei iugis figurabat̃. Ex istis aũt octo ornamētis mĩores sacerdotes hēbant q̃ttuor. s. tunicã lineaꝫ: feminalia: balthcũ ꝛ tiarã. Ratio aũt hoꝝ figuralis vel spũalis ē: q2 oĩb⁹ mĩstris quattuor sũt necessaria. Primo castitas que ꝑ femoralia designatur. Secũdo vite puritas vel mūdicia que ꝑ tunicam lineam designat̃. Tertio moderatio discretionis que per ꝑ cingulũ designat̃. Quarto rectitudo intentiõis que ꝑ tiarã designat̃ q̃si murã ꝓtegentē caput. Sʒ p̃ter his põtifices debēt habere q̃ttuor. Primo iugē dei memoriã in contēplatiõe quã significat lamina aurea hñs nomē dei in fronte. Secũdo tolerantiã vel sufferentiã infirmi

tatis populi: qd̄ signat superhumerale. Tertio ad populū beniuolentiā. qd̄ signat̃ p rōnale. s. q̄ habeāt populū in corde ⁊ in viscerib⁹ p similitudinē charitatis. Quarto cōuersationē celestē p pfectiōis opa qd̄ signat̃ p tunicā hiacyntinā. vñ ⁊ tunice hiacyntine adiūgunt̃ i extremitate tintinnabula aurea p q̄ signat̃ doctrina diuino♃: quā oportet cōiungi celesti cōuersationi pontificis. Adiunguntur etiā malapunica p que signat̃ veritas fidei ⁊ concordia in oīb⁹ opib⁹ ⁊ morib⁹: q2 sicut tunica debet esse ei⁹ doctrina: vt p eā fidei ⁊ pacis vnitas nō rūpat̃. Hec habes Tho. prima scd̄e. q. cij. arti. v. de causis sacro♃ ⁊ de rōnib⁹ vestimento♃ q̄ in ministris veteris legis deputabant̃: in solu. ix. argu. a medio vsq3 ad finē. ¶ De ornamentis noue legis.

CA.LXXVI.

p Ostq3 dictū est de ornamentis ministro♃ legis veteris. s. pontificū maio♃ ⁊ mino♃ sacerdotū. nūc dicendū est de ornamētis ministrorū noue legis. Ubi nota q̄ vestimēta vel ornamēta ministro♃ designant idoneitatē q̄ in eis requirit̃ ad tractanda diuina. Et q2 quedā sunt que in oīb⁹ requirunt̃: quedā vō sūt que reqrunt̃ in supiorib⁹: ⁊ quedā q̄ in inferioribus exigunt̃: iō quedā vestes sūt oīb⁹ ministris cōes. quedā vō cōueniūt supiorib⁹ tm̄: quedā vō cōueniūt ministris inferiorib⁹ tm̄. Ratio aūt spūalis hoꝝ ē ista: Nā ornatus exterio♃ vestimento♃ in ministris: significat ornatum interiorē mo♃ vel virtutū quē ministri habē debent. Et q2 maior pfectio virtutū reqrit̃ in supmis q̄3 in medijs: ⁊ in illis q̄3 in infimis: iō maior adhibet̃ ornat⁹ vestiū supremis q̄3 medijs: ⁊ medijs q̄3 infimis: vt verbi grā. Primo eni oīb⁹ ministris tres vestes cōueniūt. s. camisea alba q̄ signat puritatē vite vel mundiciā a macula malo♃ operū. Amict⁹ humeros tegēs: q̄ significat fortitudinē ad diuina opa exequēda. Et cingulus in renib⁹: q̄ signat repressionē carnis ⁊ cōtinentiā corporis: ⁊ he sūt specialit̃ accolyto♃. Sz subdiacon⁹ vlteri⁹ duas vestes vel ornamēta hz. s. manipulū in sinistra manu quo significat̃ extersio minimarū macula♃: q2 manipul⁹ est quasi sudariū ad extergēdū vultū. ipsi eni debēt extergere lippitudinē oculo♃. i. oēm negligentiā circa diuinū ministeriū: q2 pmo ipsi admini̅t ad tractanda sacra. Hñt etiā subdiaconi tunicā strictā p quā doctrina xp̄i significat̃ vñ ⁊ in lege veteri in ipsa tintinnabula pendebāt ad signandū doctrinā aplicā in legēdo textū apl̄i. Sz diaconus hz ampli⁹ duo ornamēta. s. stolā in sinistro humero in signū q̄ applicat̃ ad ministeriū in ipsis sacramentis Tendit aūt stola a sinistro humero in dexterū ad significandū fortitudinē in tolerātis aduerso♃. Habet eni diaconus dalmaticā q̄ est vestis longa sic dicta: q2 i dalmatice ptib⁹ pmo vsus fuit: ad signandū q̄ ipse pmo dispēsator sacramento♃ ponit̃. ipse eni diacon⁹ dispensat. In dispensatiōe aūt requirit̃ largitas: ⁊ iō dalmatica ē larga. Sz sacerdoti in vtroq3 humero ponit̃ vt ostendat̃ q̄ plena ptās dispensandi sacra ei dat̃: non vt ministro alterius: ⁊ iō stola vsq3 ad inferiora descēdit. Habet etiā casulam siue planetā rotundā que signat charitatē que ē suprema omniū virtutū. ad signandū q̄ sacrm̄ charitatis cōsecrat. s. eucharistiā. Sz ep̄is supaddunt̃ nouem ornamēta. s. sup sacerdotes q̄ sūt calige: sandalia. succinctoriū tunica dalmatica: mitra: chirotece: anulus ⁊ bacul⁹. Et hoc ppter duas causas. Prima est: q2 nouē sūt que ep̄i supra sacerdotē possūt. s. clericos ordinare: virgines benedicere: pōtifices cōsecrare: man⁹ in confirmatiōe īponere: basilicas dedicare: synodos celebrare: crisma cōficere. vestes ⁊ vasa cōsecrare. Secūda causa est: q2 p ista nouē ornamēta ep̄i signant̃ nouē virtutes quas ep̄i hr̄e debēt. verbi gratia: Nam p caligas significat̃ rectitudo gressuū. p sandalia que pedes tegūt contēptus terreno♃ p succinctoriū quo stola ligat̃ cū alba amor honestatis. p tunicā pseuerantia: q2 Ioseph tunicā talarem habuisse legit̃. i. descendentē vsq3 ad talos p quos vite extremitas designat̃. p dalmaticā largitas in opib⁹ misericordie designat̃. p chirothecas cautela in ope. p mitrā scientia vtriusq3 testamēti: vñ ⁊ duo cornua habet. p baculū cura pastoralis. Cui⁹ rō est: q2 baculus est recurui⁹ in summo direct⁹ in medio: acutus in imo. Sic cura pastoralis bꝫ habet efficere. Primo eni dz colligere vagos: qd̄ signat curuitas in capite baculi. Secūdo dz sustentare ifirmos qd̄ signat rectitudo stipitis baculi. Tertio debet pungē lentos: qd̄ significat stimul⁹ vel acuitas in pede baculi. vñ versus: Collige sustenta stimula vaga morbida lenta. Sit ḡ queso platus curuus in summo. i. in sua potestate humilis ⁊ accessibilis oīb⁹ absolute. Sit in medio dirctus. i. causarū omniū spūaliū arbiter equus: dei ⁊ hominū sequester ⁊ medi⁹. Sit in imo acut⁹ ⁊ stimulus. i. pungat p imū illos. s. q̄ in imis habitant peco♃ ⁊ ab infimis desiderijs nō resurgūt. Hec est expositio vel moralitas magistralis. Per anulū vō signant̃ sacra fidei qua ecclīa desponsat̃ xp̄o. ipsi eni ep̄i sūt sponsi ecclesie loco xp̄i. Sz vlteri⁹ archiep̄i habēt palliū in signū priuilegiate potestatis signat eni torquē aureā quā solebāt legitime certātes accipere. Romanus aūt pōtifex nō vtit̃ baculo pastorali: ⁊ hoc duplici rōne. Prima ē: q2 petrus misit ipsū. s. baculū ad suscitandū quendā suū discipulū q̄ postea factus ē ep̄us treuerensis. ⁊ iō in diocesi treuerensi papa baculū portat ⁊ nō in alijs. Secūda rō ē: q2 papa habet plenitudinē potestatis: ⁊ iō non portat baculū in signū q̄ nō habet coartatā potestatē: qd̄ curuatio baculi signat. Hec. b. Tho. q̄rto scrip. sen. dis. xxiiij. de ordinibus. arti. ix. vtrū vestes ministro♃ noue legis in ecclesia cōuenient̃ sint institute in cor. solu. ⁊ in so. viij. argu. ¶ Qz ornamenta legis noue meliora sunt ornamentis veteris legis.

CA.LXXVIII.

a D maiorē euidentiā pdicto♃ est sciendū. q̄ p̄dictas vestes ⁊ pcipue femoralia. mitrā: superhumerale: rationale: laminā aureā: palliū nobili⁹: dignius ⁊ pfectius habuerūt ministri noue legis q̄3 veteris qd̄ sic pz de oībus. Primo eni lz in lege veteri fuerint feminalia: mō nō debēt esse. Cui⁹ causa ē: q2 sacerdotibus legis veteris indicebat̃ cōtinētia illo tm̄ tpe quo ad sum̄ misteriū accedebāt. Et iō in signū castitatis tūc seruāde i sacrificio♃ oblatiōe feminalibus vtebant̃. Sz ministris noue legis indicit̃ ppetua ɔtinētia: ⁊ iō nō ē sile. licz eni signū ɔtinētie tpalis. s. femialia eēt i veteri testō tm̄ significatū. s. ɔtinētia pfecti⁹ est i ministris noui testamenti: q2 ppetua vt ex p̄dicis pz. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. xxiiij. arti. ix. vtrū vestes ministro♃ i eccl'is ɔueniēt sint īstitute in so. pmi argu. Scd̄o dico q̄ cidaris nobili⁹ dat̃ nūc q̄3 tūc. Cui⁹ rō ē: q2 cidaris. i. mitra q̄ tūc dabat̃: nō erat signū alicui⁹ dignitat̃: q2 fuit sic qd̄dā gallerū vt Hiero. dicit. Sz cidaris q̄ erat signū. solis pontificib⁹ dabat̃ sic ⁊ nūc mitra: ibidē i so. ij. arg. Tertio dico q̄ superhūerale qd̄ i lege veteri pōtifex deferebat significabat onus euāgelij vt dicit beda. Pōtifex aūt nr̄ loco superhūeralis vtit̃ stola q̄ ad idē designandū ē instituta ad qd̄ superhumerale erat ibidē: in solu. q̄rti argu. Quarto palliū apud nos succedit loco rationalis: ibidē in solu. v. argu. Dat̃ autē modo palliū archiep̄o p rationali in signum amplioris dignitatis ⁊ pfectionis q̄3 habuit pōtifex veteris legis.

Ubi nota q̄ archiep̄s debet hr̄e palliū ⁊ nō ep̄s. Cui⁹ rō est: q2 q̄3uis archiep̄s nō habeat potestatem genere a

pfite epi: qd pz: qr quantu ad ea q sut epalis ordinis oes epi sut eqles: tn archiepus eande ptate hz z ampliorem q epus. Et io ad hanc pfectione designanda palliu sibi dat quo vndiq circudat: ibide in so.vij.argu. Uel dic q qtuis archiepus no sit supior cosecratioe vel ordine epo: est tn supior ptate z iurisdictioe. Et io palliu dat archiepo non epo. Hec pe. de thar.iuj.scrip.sen.di.xiiij.de ordinib circa quartu pbleu.arti.ij.vtru maior auctoritas vel dignitas sit i ministris noui testamenti q veteris: i solu.v.arg. Quito dico q qtuis illud ornamentu.s.lamina aurea couenirer pontifici veteris legis.tum rone dignitatis: qr inter oia ornamenta illud erat nobilissimu z dignissimu.tu rone significationis: qr illud ornamentu signat xpm reparasse vita pdita in Ada p passione sua.no tn sacerdos vel pontifex noue legis habere lamina aurea sz hz aliqd nobili ea: na p illa lamina aurea pontifex noster hz cruce: vt Innocenti dicit: sicut p feminalib hz sandalia: p linea hz alba. p baldheo cingulu: p podere tunica p ephot amictu vel stolam: p logion vel ronali hz palliu p cidari mitra: p lamia aurea habet cruce. Hec.b.Tho.vbi.s.in solu.vi.argu.

C Q i cosecratioe sacerdotu veteris legi fiebat qttuor.

Uinto circa institutione CA.L.XXIX.

q pontificu z sacerdotu cosideranda est cosecratio q qdem hoc mo fiebat z ordine: Na cosecrandi pmo lauabant: secudo induebant: tertio oleo vnctiois vngebant: quarto ad diuersa officia spualia applicabant. Ratio aut istor est duplex. Prima est lralis de q pater supra. Secuda est figuralis vel spualis: qr illi q sunt cosecrandi ad spuale ministeriu xpi.pmo debent purgari z lauari a pctis p aqua baptismi z lachrymar in fide passionis xpi. qd quide sacrificiu e expiatiuu z purgatiuu omniu pctor. Scdo postq loti z purgati vel purificati sut: debet radi vel radere oes pilos carnis sue.i.oes prauas cogitatioes z affectioes. Tertio debet ornari vestibus.i.virtutib z bonis opib: zacharie.iij. Ecce abstuli a te iniquitate z indui te mutatorijs. Re.s de ronibus vestimentor. Quarto debet ocrari oleo spus sci z aspersione sanguis xpi. Et sic quinto z vltimo debet ee intenti z soliciti ad spualia misteria exequenda. de his dicit Judith.x. Lauit se z induit se vestimetis iocuditatis z cotulit ei dns splendore. Hec.b Tho.pma secude.q.cij. arti.v.de causis sacror i so.viij.argu.i fine. Q tri

plex oleu i die cene dni ab epo ocrat. CA.L.XXX.

D maiore tn euidentia pdictor circa ocratione pontificu z sacerdotu tria considerare debemus.s.oleu quo cosecrant: mebru qd cosecrat: ministru quo cosecrant vel iniungut. Na triplex oleum in die cene dni ab epo cosecrat. Primu z pricipalius e sanctu crisma qd ex oleo z balsamo cofict. Et cum isto benedicunt fontes baptismales. Ite calix z patena. Ite cosecrat eccla z altare. Ite puer postq baptizat est iniungit in vertice z in frote. Ite iungunt epi qn cosecrantur. Ite oes fideles qn recipiut sacramentu cofirmationis qd quide oleu sanctu.s. crisma i die cene solumodo debet cofici. Secundu oleu dicit oleu sanctu vel oleum benedictu sz no crisma. z tale dicit oleu cathecuminoru Et isto oleo iniungit puer q debet baptizari in pectore z inter scapulas. Ite iniungunt sacerdotes. Ite iniungunt ta ecclesia q altare ante crismatione. Item iungunt reges z pncipes. Tertiu oleu e oleu infirmor quo vngut infirmi in mortis articulo: vt pz in extrema vnctione. z istud e sanctu siue benedictu no tn est crisma. Hec extra de sacro extreme vnctiois: Primu oleu.s.crisma non nisi in die cene cofici debet: vt pz de cose.di.iiij. Qi tepe.

Et extra de sen.ex. Qm.li.vi. De alijs aut duob oleis no inuenio pbibitu. Iste aut vnctiones figurate sut in triplici vnctioe dauid. Prima vnctio ei fuit in domo patris: vt pz pmo Regu.xvj. z significat vnctione cathecuminor. Secuda vnctio ei fuit sup iuda vt pz.ij. Reg.ij. z signat vnctione ifirmor. Tertia vnctio ei fuit i gyron sup iudam z israel: vt pz.ij. Reg.v. z signat vnctione pontificu sacerdotu z regu. C Q pontifex cu cosecrabat: vngebat in capite: minores vo sacerdotes in manibus: reges in humeris: z qre. CA.L.XXXI.

Ecudo circa consecratione pontificu sacerdotu z regu nota membru in quo iniungunt vel cosecrant. Nam pontifex olim oleo vnctiois in capite vngebat. Minor vo sacerdotu sole manus vngebant. Reges vo z pncipes brachio siue humero vngebantur. Leuite vo no vngebant vel cosecrabant. Primo dico q summus sacerdos oleo vnctiois in capite vngebat. ita dicit Leui.viij. Tulit moyses vnctionis oleu z effudit sup caput ei. z hoc est designaret q ab ipso diffunde dignitas cosecrandi ad alios sicut vngentu deriuat a capite ad mebra: vt habet in psal. Sicut vngentu in capite qd descendit in barbam aaron. Ratio aut hui simlitudinis est: Est eni queda virtus transfusiua z queda no. Uirtus seu potestas transfusiua e illa que e mebror radicaliu cuiusmodi est caput. No silr est de virtute pedis vel man: ppter qd cu potestas pontificu sit transfusiua. ideo pot transferre potestate suam ad inferiores qd no psit sacerdotes inferiores. z ideo ppter hoc solis pontificib couenit vngi in capite Secudo sacerdotum inferior manus in cosecratioe vngebant: ita dicit Le.xvi. Cuius man in sacerdotio con'ecrate sut. hoc dicit ad differentia minor sacerdotu quoru caput no vngebat: sz manus tn z auricula ad designandu q manus eor erant ampliande ad sacrificia: z aures ad obedientia. Ubi nota q in cosecratione sacerdotis fiebat qttuor. Primo offerebant huiusmodi sacrificia.s.vitulus p peccato: aries in holocaustu: aries que erat hostia pacifica. Re.ratione hor.s. Secudo offerebat canistru panu vt sciret sacerdos se assumpturu illi seruitiu qui pane celesti: hoc est manna filios israel aluit in deserto: Exodi.xvj. Tertio in cosecratioe sacerdotis imponebat sup man adeps arietis. armus dexter: z torta panis. z hoc duplici rone. Prima e vt ostederet q sacerdotes accipiebant potestate huiusmoi offeredi dno z accipiendi oblationes huiusmoi a pplo. Uel dicas q hec i cosecratione sacerdotis offerebant: vt se sciret sacerdos ex cosecratione accepisse duplice potestate.s.potestate offeredi deo sacrificiu qd significabat acceptio adipis: z potestatem accipiedi stipendiu de sacrificijs ad suu victu: qd significabat acceptio armi z pectoris. Quarto in consecratione tangebat extremu auricule ei dextere z pollex man dextere z pedis dexteri. Et hoc vt ostederet q sacerdos ex cosecratioe totaliter debet esse couersus ad celum quantu ad tria. Primo quantu ad attentione intellectus: q designat in dextera auricula. Secudo quantu ad approbatione affectus: q designabat i pollice pedis dexteri. Tertio quantu ad intentione affect: q designabat in pollice man dextere. Uel dicas q p ista triplice vnctione signabat eminetia sacerdotis quantu ad intellectu.affectu z actu. Primo quantu ad intellectu.s. i his q sut fidei q est ex auditu. io iungit auricula ei dextera Uel sz glo. ibide. In vnctioe auricule dextere specialis obedietia designat. vn i hoc tactu notat q inferiores plati debet obedire supiori i his q ptinet ad salute: ad hebre.vlti. Obedite ppositis vris z subiacete eis: sumetes

rationē et obediētia xpi: qua fuit obediens pri vsq3 ad mortē: ad Philip. ij. Secūdo p tactū z vnctionē man⁹ opatio intelligit. Per manū eni dexterā op⁹ pietatis signat Thobie. iiij. Ex substātia eni tua fac elemasynas. Tertio p pedē dexterū affectio cōpassiōis designat. ij. ad corinth. xj. Quis infirmat z ego nō infirmor? z. j. corinth. xij. Si qd patit vnū mēbrū ɔpatiūt oīa mēbra. Sz forte ɋres ɋre sacerdotes moderni nō vngunt in pede z aure: sicut vngebant legales. Rñdeo z dico q ro hui⁹ est: qz quanto aliqd ē impfecti⁹ tāto plurib⁹ indiget. vn̄ quantū ad ea q̄ designauit vnctio pedis z auris: magis sūt pfecti q̄ nō sūt: q̄ q erāt tpe legis. Cui⁹ rō est: qz auris obedientie pceptis fidei z affect⁹ charitatis opib⁹ xpi z virtute passiōis ei⁹ exercitati sūt. vn̄ in psal. Popul⁹ quē nō cognoui seruiuit mihi: in auditu auris obediuit mihi. z Isa. lij. Q̄ pulchri sup mōtes pedes āñūciantis z pdicātis pacem: q tūc tpis nō fuerūt. vn̄ Act. vij. Dura ceruice z incircūcisi cordib⁹ z aurib⁹: vos semp spūi scō resistitis sicut z pres vr̄i. Quia igit nūc apta ē auris fidei z affect⁹ charitatis q̄ p pedē significat. qd tūc nō erat: nō reqrit vnctio excitans ad hoc sic tūc. Man⁹ aūt modernoꝝ sacerdotū inungunt ꝑpter sacroꝝ ptractionē q̄ incūbit manuū opationi. Hec dñs Hugo cardinalis i postilla quā fecit sup Leui. viij. Leuite vō nō hēbāt aliā cōsecrationē nisi q offerebāt dño a filiis isrl' p man⁹ pontificis q orabat p eis z applicabāt ad ministeriū p hoc q intromittebāt in tabernaculū federis. i. ad ministrandū circa vasa scīaria. Hec. b. Tho. pma scḋe. q. cij. arti. v. de causis sacroꝝ in so. viij arg. Reges vō z pncipes vngūt in brachio siue in hūero ad ostendendū q debēt defendere z supportare onera subditoꝝ. ¶ Q in lege ve ex moyses cōsecrauit in sacerdotē aaron. CA. LXXXII.

Tertio cōsiderare debem⁹ dñm a quo cōsecrant̄ nā in lege veteri ex pcepto dñi moyses in sacerdotē aaron cōsecrauit. ita dicit Leui. viij. Fundens oleū sup caput aaron vnxit eū z cōsecrauit. Super quo verbo Aug⁹ in glo. allegata ait sic: Unxit g̃ moyses aaron z offert figurā xpi gerēs. ipse eni fili⁹ dei est q vngit z q vngit. vngit fm diuinitatē: fm illud psal. Unxit te de⁹ deus tu⁹. A pre vngit fm hūanitatē: Isa. lxj Spiritus dñi sup me zc. vn̄ z Daniel oblatū illū videt offerentē nō videt: qz seipsū offert. sic moyses vnxit z vngit. Ex quo vbo Aug⁹ ibidē talē q̄stionē q̄rit: Si moyses sacerdos nō fuit: qñō aaron sacerdotē vnxit z cōsecrauit? Si aūt sacerdos fuit quō sūmū sacerdotiū aarō incepit Psalm⁹ tñ in quo dictū ē: Moyses z aarō i sacerdotib⁹ ei⁹ affirmat eū sacerdotē fuisse. vestē aūt sacerdotalē que magnū cōtinet facīm aaron iubet accipe z filij z successores ei⁹. Rñdet ex hoc vbo Aug⁹ z dicit: q ambo sūm sacerdotes erant. sz aaron fuit sūm⁹ sacerdos z dignitate misterij z dignitate pōtificalis ornamēti. Moyses vō sūm⁹ sacerdos fuit dignitate misterij tm̄. Et subdit Aug. ibidē: Aaron sūmus sacerdos fuit ꝑpter vestē pontificalē: Moyses vō ꝑpter excellenti⁹ ministeriū. vn̄ Exo. iiij dicit: Ipse. s. aaron loquet p te ad pplm z erit tuus. tu aūt. s. moyses eris ei i his q̄ ad deū ptinēt. Glo. tanq̄ maiora faciēs. vn̄ glo. sup illo verbo: Moyses z aaron i sacerdotib⁹ ei⁹ sic ait: Moyses sacerdos dicit q̄ si nō hostias: vota tñ ppli deo obtulit z p pplo supplicauit. Si aūt q̄rit de cōsecratiōe moysi. s. q̄s eū cōsecrauit. Rñdeo z dico q sicut cōsecratio petri z pauli nō legit: tñ a spū scō dicit z credit illos fuisse cōsecratos: sic de moyse dr̄. Sz forte q̄res q̄s cōsecrauit sūmū pontificē post mortē moysi z aaron z sic de aliis? Rñdeo z dico q minores sacerdotes cōsecrabāt eū sicut epi nūc cōsecrant papam. vn̄ Raimūdus dicit q papa cōsecrari dz ab epis cardinalib⁹: q quo ad h̄ fungūt vice metropolitani: di. xxiij. In noie dñi: versi. qz g̃ sedes aplica. Et ganfre. in titu. de eta. z quali. ordi. ca°. hos oēs. dicit q papa consecrat ab epo hostiēs. q in hoc vicē metropolitani obtinet. z i sua ecclīa hoc fieri pōt als nō in quacūq3 etiā extra vrbē: vt in ca°. In noie. Ipse aūt met sūm⁹ pontifex in lege veteri sumebat pōtificalia. vn̄ pmo Macha. x. Induit se ionathas stolā sanctā. Sz fm Aug. minores poterant eū vestire quantū ad obseqū: nō aūt quātū ad excellēs ministeriū. i. nō opādo aliqd excellētie circa ipsū. vn̄ Aug⁹ in glo. Poterāt secūdi pmū vestire obseqēdo nō excellendo. sic videt q z vngere. Nota ad eui dētiā pdictorū q aarō sacerdos fuit sil' z pōtifex. i. sacerdotū pnceps. Sūpsit g̃ sacerdotalis ptās initiū ab aaron inquātū ipe fuit sacerdos sacrificia offerens: qd etiā minorib⁹ sacerdotib⁹ licebat. sz nō sumpsit sacerdotalis ptās initiū ab aaron inquantū fuit pōtifex p quā ptātē poterat aliq̄ facere vt ingredi semel scā scōꝝ: qd aliis non licebat. Hec btūs Tho. in scrip. sen. arti. ij. q. j. vtrū supra sacerdotalē ordinē debeat esse i ecclīa aliq̄ ptās epalis: in solu. pmi argu. ¶ Q offi. eiū sacerdotis legis veteris erat quadruplex. CA. LXXXIII.

Sexto z vltimo circa institutionē sacerdotū cōsiderādū ē officij applicatio vel executio. nā officiū sacerdotis legis veteris erat q̄druplex. s. iudicare: orare: mūdare: imolare. Primū officiū sacerdotis legalis erat discernere vl' iudicare de imūdicia lepre ita dicit Leui. xiiij Adducet leprosus ad sacerdotē. glo. interli. ad sacerdotē. i. ad xpm q sol⁹ pctā dimittit: Isaie xliij. Ego sū q deleo iniqtates ꝑpter me z nō ē ali⁹. Debet aūt sacerdos iudicare de lepra. i. de culpa duob⁹ modis. s. p signa cōcurrētia: z p signis nō cōcurrentia. Primo sacerdos legalis debebat iudicare de lepra p signa manifesta. Sūt aūt tria signa manifesta q̄ indicāt leprā de quib⁹ habet Leui. xiij. Primū signū est corrosio carnis: vt qñ cōsumūt musculi z depascit carozita q fit humilior reliq̄ carne. Secundū signū ē decoloratio cutis: vt qñ cutis lucet z hoc siue fit i ea pustula vel nō. Tertiū signū ē variatio coloris i cute z in pilis. Spūaliter istis trib⁹ signis cognoscit culpa in anima. Primū est corrosio carnis. sicut eni lepra carnē vel cutē corrodit z cōsumit: sic pctm virtutē Glo. interli. In carne vel cute leprā h3 q carnali voluptate iteriori z exteriori ē ifect⁹. Secūdū signū lepre est decoloratio cutis: vt qñ lucet. sic peccatū lucēs ē qñ malū placet vel exteriore conuersatiōe est patēs: Eccl. xix. Amict⁹ corporis z risus dentiū z igressus hoīs enūciāt de illo. Tertiū signū ē variatio coloris. sic i aīa ē inuisibilis lepra qñ variis pctis inqnat ɔsciā. dum eni ali⁹ homicidiū: dū ali⁹ furtū: ali⁹ adulteriū: z his silia ppetrat: q̄si diuersis colorib⁹ inuisibilis lepra aīam fedat. Patet g̃ ex his tribus signis leprā. i. culpā esse certā. Et oīs i quo hec signa apparēt: q̄si imūd⁹ iudicio sacerdotis separabit. s. extra castra. i. extra ecclesiā a nūero fidelium: nisi velit cōuerti. sic pcepit Paul⁹ fornicatorē separi pma ad corinth. v. Expurgate vet⁹ fermentū. modicū eni fermentū totā massam corrūpit. Secūdo ondit quō sacerdos legalis dz iudicare de lepra qñ deficiebāt signa manifesta pdicta. vn̄ dicit q q̄ videt leprosus tñ deficiētib⁹ signis pdictis primo recludat: sz nūq̄d incarceret? nō: sz cōem habitationē illi intēdicet: ne alios ificiat vel ne banelu⁹ imūdoꝝ īpediret ne cito pdēt lepra. Rabanus ibidē: Ille cui⁹ lepra nōdū ē declarata recludēd⁹ ē. i. vincul' pastoral' disciplie arcend⁹. Glo. interli. Sacerdos recludet eū p batiōis z emendatiōis cā. Secūdo dicit

q̄diu recludet eū.s. septē dieb⁹.q.d. Si culpa ē aliis oc-culta ꝛ dubia: q̄uis sit sacerdoti manifesta: debet tñ sa-cerdos peccatum ei⁹ recludere. qꝛ qd̄ in cōfessiōe nouit nullo mō debet alteri ,pdere. Uel fm glo. allegatā: septē dieb⁹ leprosus recludit̄. septenari⁹ eni numer⁹ pñtis vi-te plenitudinē signat: q̄ septē dieb⁹ agit̄: quo completo peccatū ꝛ seruitiū cessabit. vn̄ septima in diuinis scripturi requies noiat̄. Si aūt die septima lepra nō apparet cre-uisse: mūdus iudicat̄. cū eni aliqua q̄ a iustis landabilit̄ gerunt̄: maledicorū linguis obfuscant̄: ꝛ sinistra inten-tione ꝛ interp̄tatiōe deprauant̄: nō decet iudicem sequi opinionē popularē: Exodi. xxiii. Nō acquiesces senten tie plurimoꝝ. Sꝫ opoꝛtet diligenti⁹ considerare: ꝛ si die septima nō apparet creuisse: mūdus iudicabit̄. ꝛ tūc la-uabit vestimēta sua. i. mūdabit opa sua: vt i cōspectu dei sit ei⁹ cōuersatio mūda: ꝛ corā hoīb⁹ irreprehensibilis: si cut exponit glo. interlin. sup illo v̄bo Nume. xvi. Cūqꝫ lauerit vestimēta sua ꝛc̄. Ex quo sumit̄ qꝫ mūdicia ope-ris ꝛ cōuersatiōis requirit̄ in ordināḋis. Sed si mū-dus est q̄re lauabit̄: Rn̄deo ꝛ dico qꝫ hoc debet fac̄ du-plici rōne. Prima ē in signū qꝫ adiudicat⁹ est mundus a sacerdote. Secūda ē in signū b[illegible]ilitatis. s. ad ostenden dū qꝫ piarū mentiū ē ibi culpā agnoscē: vbi culpa nō ē: fm btm̄ Grego. Si v̄o aliis septē dieb⁹ lepra creuerit ad-ducet̄ ad sacerdotē ꝛ imūdus iudicabit̄. Raban⁹ ibidē sic ait: Bino septenario recludit̄: qꝛ quisqꝫ ad plenā fi-dei integritatē reducit̄ sicut de ei⁹ cōfessione ē amouen dus: sic de interioris fidei castitate. ꝛ q̄si bis ꝯcludit̄ dū voce pastoris ab ip̄ietatis ,pfessiōe ꝛ a sensus sui ,ppꝛie-tate cohibet̄. Uel alit̄ lepros⁹ duab⁹ vicib⁹ a sacerdote re cludit̄ qꝛ sacerdos dꝫ cōseruare subditū a pctō volūtati ꝛ actus vel opis. Hec ē expositio moralis vel magistral̄

Nota qꝫ si tantā diligentiā apposuerūt ꝛ habuerūt sa-cerdotes legales vt mūdū discernerēt ab imūdo: quantā q̄ deberēt habere sacerdotes euāgelici q̄ nō solū habent discernere ꝛ oñdere: sꝫ etiā absoluere. Propter qd̄ dixit dñs leprosis: Ite ꝛ oñdite vos sacerdotibus: Luce xvii. Sup quo verbo Ambro. in omel. sic ait: De nullis aliis legim⁹ qb⁹ dñs hec bñficia corpis p̄stitit qꝫ miserit eos ad sacerdotes nisi tñ de leprosis: qd̄ nō solū hoc in loco fecisse legit̄: sꝫ etiā alibi iuxta matth. cū descendens de monte leprosū curasset ait: Uade oñde te sacerdoti ꝛ of-fer mun⁹ qd̄ p̄cepit moyses in testimoniū illis. Qd̄ ,pp̄t q̄ttuoꝛ causas credim⁹ eū fecisse. Prima ē vt sacerdoti-bus honorē deferret. Secūda cā ē: ne cōtradictoꝛ legis videret̄ q̄ nō venit legē soluere: sꝫ implere. Nam p̄ceptū legis erat: vt siqs a lepra mūdat⁹ esset veniret ad sacerdo tem ꝛ offerret hostiā ,p sua emendatiōe. Tertia causa ē vt sacerdotes vidē:es leprosos mūdatos: sic crederēt in mūdatorē vt inuenirent salutē. si aūt credere nollēt: in-excusabiles essent. Quarta cā est vt oñderet qꝫ illud car-nale sacerdotiū: sp̄uale sacerdotiū qd̄ nūc in ecclia agit̄ p̄figurabat. Et qꝛ nō solū sacerdotib⁹ pctā sua confiteri debent: sꝫ etiā fm eoꝝ cōsiliū penitentiā ꝛ satisfactionē venie suscipe: iō recte dicit̄: Oñdite vos sacerdotibus. Uice eni dei eis pandēda sūt pctā: ꝛ iuxta eoꝝ cōsiliū pe nitētia ē agēda. qd̄ in diuina lege p̄figuratū est: qñ moysi de leprosis tale p̄ceptū datū est: Leui. xiii. Uir in cuius cute vari⁹ coloꝛ apparuerit: veniat ad sacerdotē ꝛ oñdat se illi. q̄ recludat eū septē dies in domo sepata seoꝛsuꝫ. ꝛ post septē dies ꝛc̄. ¶ Qꝫ scd̄m officiū sacerdotis le-gis veteris erat oꝛare. CA. LXXXIIII.

f Ecundū officium sacerdotis legis veteris erat oꝛare. Ita dicit̄ Leui. iiii. Rogabitqꝫ sacerdos ,p eo corā dño. et Numeri. xv. Rogabit sacer-dos ,p oi multitudīe filioꝝ isrl̄: ꝛ dimittet̄ eis. Ex q̄-bus auctoritatib⁹ nota tria. s. debitū. statū ꝛ fructū. Pri-mo nota sacerdotis debitū. tenet̄ eni sacerdos q̄ curam aiaꝝ recepit: vel clericus in sacris ordinib⁹ constitut⁹ di-cere horas canonicas. Qd̄ quadrupliciter ,pbo. Primo ex sacroꝝ ordinū susceptiōe. Nā ex hoc ipso qꝫ ē sacer-dos vel clericus in sacris ordinib⁹ cōstitut⁹ tenet̄ dicere horas canonicas. vident̄ eni tales specialit̄ assumpti ad laudē diuinā: fm illud Isaie. xliii. Populū istū foꝛma-ui mihi laudē meā narrabit. Secūdo hoc idem ,pbo ex bñficij adeptiōe. nā inquantū sacerdos vel clericus i sa-cris ordinib⁹ cōstitut⁹ est bñficiat⁹ in hac ecclesia tenet̄ dicere officiū fm modū illi⁹ ecclesie. Hec btūs Tho. vi⁹ qōlibero. q. viii. vtrū clericus bñficiat⁹ existens in scho-lis teneat̄ dicere officiū moꝛtuoꝝ: in coꝛ. so. in p̄ncipio. Tertio hoc idem ,pbo ex obligatione iusticie. nā secula-res q̄ negocijs secularibus sedule dedite: diuinis interesse nequeūt. ideo dant reddit⁹ tp̄ales ministris ecclesie vt i sp̄ualib⁹ recōpēsent. ꝛ iō ministri ecclesie ad horas cano-nicas obligant̄: vt in septenario officio vices eoꝝ sup-pleant. Hec vlricus li. vi. tractatu. iiii. ca. xi. Quarto hoc idē ,pbo ex vsurpatione. Nā clerici q̄ ecclesie officia nō implēt: sꝫ ocio ꝛ voluptatib⁹ ꝛ lasciuijs vacāt: tales nihil iuris habēt in reb⁹ ecclesie: ꝛ eas recipiēdo spoliāt eccle-sias: ꝛ tenent̄ ad restitutionē omniū pceptoꝝ. Ratio aūt hui⁹ est: qꝛ reddit⁹ ecclesiaꝝ sūt stipēdia militantiū. ꝛ ci-bus pastoꝝ nō lupoꝝ. Hec aūt intelligo nisi debitū offi-ciū impendāt ecclesie p se vel p alios. Q̄uis eni iura indi-xerunt clericis psonalē residentiā i suis bñficijs: tñ i mul-tis casib⁹ pmittūt absentiā eozūdē cōtinue vel ad tēpus Et ideo credo qꝫ sufficit ad salutē: si ipse sua cura vel di-ligētia ꝛ suis expensis ,puidet qꝫ ecclesia decent̄ officiet̄ ꝛ qꝫ popul⁹ sibi cōmissus sufficienter regat̄: ꝛ ipse quoqꝫ honeste vite ꝛ moꝝ bonū exemplū subditis ostendat. ꝛ iō siqs ex industria sine necessitate vel ipotentia aliq̄ dicere horas canōicas p̄mittit talis moꝛtalit̄ peccat vt pater ex p̄missis. Et p̄cipue qꝛ talis infert iniuriā ,primo cui ,p tp̄alib⁹ sp̄ualia nō refūdit: p̄sertim cū ad hoc ex p̄-cepto ecclesie obliget̄. Et quāto plurics sic omittit tāto grauī⁹ peccat. Sꝫ forte queres nū quid tot sūt pctā quot sūt hore omisse: Rn̄deo: credo qꝫ nō. Cui⁹ rō est: qꝛ totū officiū vni⁹ diei ē vnū officiū: ꝛ iō p̄cepto vno p̄cipit̄: ꝛ trāsgressoꝛ nō trāsgredit̄ nisi in vnū p̄ceptū. Siqs ex cā legitima horas fm formā ecclesie nō dicit puta ex igno-rātia: obliuiōe vel īfirmitate: seu ex defectu visus: vel ex paupertate qꝛ libro caret: talis nō peccat vel nullū peccatū facit: cū causa legitima excusante. Sꝫ forte q̄res vtrū ille q̄ sic dimisit officiū teneat̄ qñ pōt illud idē assumere ꝛ dicē qd̄ omisit. Rn̄deo: credo qꝫ nō teneat̄ idē dicē qd̄ omisit: sꝫ aliq̄d loco ei⁹. Cui⁹ rō est: qꝛ tūc diceret officiū illi hore vel tpi cōtrariū: vt verbi grā: q̄ dicit matutinas de die q̄s de nocte dicē tenebat̄: dicit hymnos noctur-nos: sicut Nocte surgētes: ꝛ Ecce iā noctis. Et silr̄ q̄ in ,pfūda nocte dicit cōpletoꝛiū: dicit Te lucis an̄ terminū ꝛ ita officiū dicit cōtrariū hore vel tpi. ꝛ sic horā dicunt sine hora ,ppꝛia vel extra ,ppꝛiā horā. Uñ credo quāto ,ppinqui⁹ accedit ad restitutionē ei⁹ qd̄ omissū ē: tanto meli⁹ ꝛ cōgruenti⁹ est. Hec vlric⁹ li. vi. tractatu. iii. ca. iii. ꝛ ibidē tractatu. iii. ca. xi. ¶ Querunt̄ quattuoꝛ questiōes ꝛ soluunt̄. CA. LXXXV.

a D maiorē tñ euidentiā p̄dictoꝝ q̄ro hic aliq̄s q̄stiones. Prima q̄stio ē: vtrū ille q̄ est p̄benda tus in duab⁹ ecclesijs: in die quo diuersū officiū fit i vtraqꝫ ecclesia teneat̄ vtrūqꝫ officiū dicere. Rn̄deo ꝛ dico: qꝫ ille q̄ i aliqua ecclesia p̄bendā accipit obligat̄

diuob⁹.s.deo ut ei debitas laudes exoluat, p ei⁹ bñficiis: ⁊ eccl'e de q̄ accipit sumpt⁹. Primo ḡ de debito loquen/do qd̄ dꝫ p seipm̄ deo exoluere: nō refert q̄tuꝫ ad deum quib⁹ psalmis vel hymnis deū laudet: puta vtꝝ diceret i vesꝑis Dixit dn̄s vel Laudate pueri. Scḋo loquēdo de eccl'a de qua accipit sumpt⁹. dico q̄ hō dꝫ sequi maioꝝ tra/ditōes: ⁊ q̄tuꝫ ad laudes dei: ⁊ q̄tū ad officiū qd̄ rōna/bilr assumere ⁊ dicē dꝫ fm̄ cōditionē eccl'e. Et iō in illa eccl'a vbi q̄s maiorē gradū hꝫ offiī illi⁹ eccl'e dicere dꝫ: vt vbi gr̄a si vn⁹ in vna eccl'a est decan⁹: ⁊ in alia sit sim/plex canonic⁹: dꝫ dicē offīī illi⁹ eccl'e vbi vel in q̄ est de/can⁹. Qꝫ si ī vtraq; eccl'a sit simplex canonic⁹: dꝫ dicē offi/ciū digniōris eccl'e: q̄uis forte ī minori eccl'a hēat opulen/tiorē prebendā: qꝛ tpalia nulli⁹ momēti sunt spūalib⁹ cō/parata. Si vō ambe eccl'e eq̄lis fuerit dignitatis. pōt sibi eligē offīī quodcūq; mag' voluerit si fuerit ab vtraq; ec/clesia abūs. Si aūt fuerit in aliq̄ eaꝝ p̄ns: dꝫ se ꝯformare illis cū q̄b⁹ ꝯuersaꝫ. Hec bea. Tho. p̄mo qōlibe. q. vij ti. supradcō: in cor. solu. p totū. Scḋa qō est: vtꝝ cleri/cus bñficiat⁹ extūs in scholis teneaꝫ dicē offīī mortuoꝝ. Rn̄deo ⁊ dico q̄ bñficiat⁹ in aliq̄ eccl'a teneꝫ dicē offīī fm̄ modū illi⁹ eccl'e. Ubi nota q̄ offīī mortuoꝝ dr̄ duo/b⁹ modis. aliq̄n ordinarie: aliq̄n extraordiarie. Primo dr̄ officiū mortuoꝝ ordiarie: sicut in tota eccl'a in die aīaꝝ dr̄ officiū p mortuis. ⁊ in q̄libet eccl'a est sup h' spālis ꝯsue/tudo: puta vt dr̄ offīī mortuoꝝ ordiarie scꝫ in septimana vel q̄ncūq; alr̄ fm̄ certū tp̄s ⁊ ad huiusmōi offīī teneꝫ cleric⁹ beneficiat⁹ in aliq̄ eccl'a etiā in scholis extūs: ⁊ p hoc satisfacit mortuis quoꝝ recepit on⁹. Scḋo vō aliq̄n dr̄ offīī mortuoꝝ extraordiarie pp aliquā cām spālem emer/gentē: puta ad p̄ns alicui⁹ psone vel ppter aliqd̄ h⁹mōi ⁊ ad huiusmōi offīī mortuoꝝ nō teneꝫ cleric⁹ bñficiat⁹ extūs in scholis. Hec bea. Tho. xi qōli. q. v titu. supradcō in cor. solu. Tertia qō est: vtꝝ liceat clerici q̄ teneꝫ ad horas dicē matutinas sequētis diei ⁊ sero. Rn̄deo ⁊ dico q̄ hic ꝯsiderāda est intētio q̄ preuenit tp̄s in matutinis vel q̄buscūq; horis canonicis dicēdis. Si eni hoc faꝫ pp lasciuiā vt. s. detur⁹ sōnolētie ⁊ voluptati vacet nō est absq; pctō. Si vō hoc facit ppt licitaꝫ ⁊ honestaꝫ occupatōuꝫ necessitatē puta si cleric⁹ vel mgr̄ dꝫ videre lectiōes suas de nocte: vel pp aliqd̄ aliud honestū: licite pōt de sero di/cere matutinas: ⁊ in aliis horis canonicis tp̄s p̄uenire sicut et in solēnitatib⁹ in ecclesiis fit: qꝛ meli⁹ est deo vtrūq; red/dere. s. debitas laudes ⁊ aliqua alia honesta officia q̄ꝫ q̄ p vnū aliud impediaꝫ. Hec bea. Tho. v⁰ quodli. q. xiiij. s. vltīa in cor. solu. Quarta qō est vtꝝ ei q̄ dimisit diui/nuꝫ offīī sit p pnia iniungendū q̄ iteꝝ dicat idē. Rn̄deo ⁊ dico q̄ in oī officio diuino est duo ꝯsiderare. vnū qd̄ est cōe oī offō. s. q̄ oē offīī ptinet ad laudē dei: ⁊ ad suffragia fideliū. Aliud q̄ vnū distinguiꝫ ab alio fm̄ diuersitatē tē/poꝝ ⁊ locoꝝ. ⁊ ideo sicut in diuinis officiis exoluēdis obser/uāda est cōgruitas loci. ita etiā cōgruitas tēpis. q̄ quidē obfuari nō posset si opꝫ iniungē omittēti q̄ has horas diceret q̄s omisit. Forte. n. ī cōpletorio diceret: Jam lucis orto sidere. ⁊ ī tēpe pascali diceret offīī ꝯfitetur passiōis: qd̄ eēt absurdū. ⁊ iō nō videꝫ esse iniūgendū ei q̄ dimisit di/uinū offīī q̄ horas easdē repetat: sed aliqd̄ ad laudē pti/nēs: puta q̄ dicat vij. psalmos vel vnū psalteriū vel aliqd̄ aliud fm̄ q̄titatē delicti. Hec bea. tho. iij⁰ quodli. q. xiij supradcō titu. in cor solu. p to.

¶ Qꝫ offīī sacerdotis est q̄ sit mediator dei ad hoīes. CA. LXXXVI

f Ecūdo nota sacerdotis statū vel meritū. Leuit. r iiij⁰. Rogabitq; sacerdos p eo ⁊ pro pctō ei⁹ ⁊c. Est. n. ppriū offīī sacerdotis q̄ sit mediator dei ad hoīes ⁊ hoīuꝫ ad deū. Primo. n. inquantū est mediator dei ad hoīes sacerdos optat vel affectat tria q̄ tanguntꝫ Nume b ri vj⁰. iuxta finē: vbi vice dei sacerdos sic ait: Bn̄dicat tibi dn̄s ⁊ custodiat te: ostēdat dn̄s faciē suaꝫ tibi ⁊ misereaꝫ tui: ꝯuertat dn̄s vultū suū ad te ⁊ det tibi pacē. Cum aūt p̄m⁹ effect⁹ bn̄dictiōis sit infusio gr̄e in lib. arbi. penes qd̄ residet occasionalr̄ p̄ma virt⁹ merēdi: liberꝫ aūt arbi/triū sit facultas rōnis ⁊ volūtatis: affectat sacerdos q̄ est loco dei infusionē triplicis gr̄e in libe. arbi. Primo optat infusionē gr̄e informātis facultatē volūtatis ad bonū: ibi Bn̄dicat tibi dn̄s ⁊ custodiat te. ac si dicet: det tibi dn̄s grāꝫ informantē facultatē lib. arbi. ad bonū: ⁊ custodiat te a malo culpe. Scḋo optat infusionē gr̄e illuminātis rō/nem. ⁊ releuātis a miseria pene. iō subdiꝫ: Et ostēdat tibi dn̄s faciē suaꝫ q. d. Det tibi dn̄s grāꝫ illuminantē rōneꝫ ⁊ releuantē a miseria pene. Releuare. n. aliū a miseria est effectus mīe. Tertio sacerdos optat infusionē gr̄e reformā/tis voluntatē humanā volūtati diuine. iō subiūgit: Cōuer/tat dn̄s vultū suūꝫ ad te: ⁊ det tibi pacē. q. d. Det tibi dn̄s grāꝫ reformantē voluntatē tuaꝫ volūtati sue: ⁊ liberet te a tēptatiōe. nam malū tēptatiōis est maxime pturbatiuꝫ pacis cordis. Per hec aūt tria scā trinitas intelligiꝫ. Et ppter hoc in bn̄dictiōe ter nomē dn̄i ponitꝫ: a quo: ⁊ per quē: ⁊ in quo oīa sunt petēda. Primo ḡ illud qd̄ dr̄ Bn̄/dicat tibi dn̄s: ad prēꝫ referꝫ cui⁹ p appropriationē est libe/ruꝫ arbitriū informare ad bonū. ei. n. p appropriationē at/tribuiꝫ oīpotētia. in quo quodāmodo assimilaꝫ ei liberꝫ arbi. Dicitꝫ aūt quodāmodo liberꝫ arbi. oīpotēs: non qꝛ oīa possit: sꝫ qꝛ a nullo cogi pōt. Scḋo illud qd̄ dicꝫ Ostē/dit dn̄s faciē suam tibi: referꝫ ad filiuꝫ: ei. n. appropriaꝫ ostēsio ⁊ facies. Tertio illud qd̄ dicitꝫ Cōuertat dn̄s vul/tū suū ad te: referꝫ ad spūmscm̄. nam vt dicit ibi glo. cōuersio vult⁹ significat miāꝫ. ⁊ mīa p appropriationē ꝯuenit spūi scō: ꝫ p ppetatē ꝯueniat toti trinitati. Nota etiā q̄ dn̄s ter dꝫ ppter trinitatē: iō in bn̄dicēdo tres digiti apponitꝫ. ⁊ in bn̄dictiōe solēnt tres clausule apponiꝫ. in p̄ma gr̄a preueniēs: in scḋa gr̄a pficiēs: in tertia gr̄a ꝯsūmās. Hec dn̄s Hugo cardinalꝫ sup illud Leuit. vj. Bn̄dicat ti/bi dn̄s ⁊c. Scḋo sacerdos est mediator ppl'i ad deuꝫ: ⁊ ppter hoc necē est q̄ sacerdos q̄ pro ppl'o hꝫ rogare de/um: vt pꝫ. ē. tria bona p̄cipue i se hēat. s. q̄ sit sublimis in dei gr̄a vel amicitia: singl'aris i vita: exēplaris in fama. Primo dꝫ eē sublimis in dei amicitia. vn̄ Gre. in pasto. sic ait: Talis sacerdos est inq̄rend⁹ ad orandūꝫ q̄ sit ido/ne⁹ ad placandū. qꝛ cuꝫ is qui displicet ad intercedendū mittiꝫ: irati aīus ad deteriora puocaꝫ. Scḋo dꝫ eē respcū sui singulari in vita. vn̄ Ambro. i quadā ep'la sic ait: Sa/cerdotalis dignitas singularē vitā sibi vendicat. ⁊ sub/dit: Quō. n. poterit obfuari a pp'lo qui nihil hꝫ distictuꝫ a pp'lo: nihilq; dispar a multitudine: qd̄. n. in te miraꝫ si sua in te cognoscat: si nil ī te aspiciat qd̄ vltra se inueniat: si q̄ in se erubescit: in te qd̄ verendū arbitreꝫ ostēdat. Tertio dꝫ esse respcū ppl'i exēplaris ī fama. vn̄ Gre. ad re/gistro sic ait: Lux gregis est fama pastoris. decet. n. dn̄s cuꝫ sacerdotē morib⁹ ⁊ vita clarescē: quaten⁹ in eo tanq̄ in vite sue speculo plebs cōmissa ⁊ eligere q̄d sequaꝫ: et videre possit qd̄ corrigat. Et Hiero. sic ait: Non solū ep̄i ⁊ p̄sbyteri ⁊ diaconi: veꝝ etiā inferiores gd⁹ ⁊ oēs q̄ dn̄i oraclo deseruiūt debēt magnope puidere: vt cunctū ppl'ꝫ cui p̄sident smone ⁊ ꝯuersatōe precedāt: qꝛ eccl'aꝫ vehe/menter destruit laicos meliores esse q̄ꝫ clericos. Hanc au/ctoritatē adducit bea Tho. vt pꝫ. s. c. lxxiiij⁰. Et Ambro. in li⁰ de offi. sic ait: Officiū sacerdotis nulli nocere: oib⁹ velle pdesse. posse aūt pdesse oib⁹ soli⁹ dei ē.

¶ Qꝫ officiū sacerdotis erat ⁊ est orare p pp'lo. CA. LXXXVII

t Ertio nota sacerdotis effectū vl' pfectū

Leui.iiii. Rogabit ꝓ eo sacerdos ⁊ dimittet ei. vñ glo. colla. sic ait: Nõ.n.sum⁹ idonei peccata dimittere nobis ipsis: christ⁹ enĩ nobis ꝓpiciationẽ acq̃rit. ⁊ hoc est qđ dicit glo. interli. Penitẽtia vestra ⁊ oblatio non sufficit nisi sacerdos magnus oret ꝓ nobis. vnde sup illo verbo Numeri.xv. Rogabit sacerdos ꝓ omni multitudine filiorum israel: ⁊ dimittet eis. glosa. colla. ysichie sic ait: Rogat autẽ christus patrẽ pro peccatis populi ⁊ dimittuntur: q2 in dieb⁹ carnis sue pces ⁊ supplicatiões deo offerens exaudit⁹ est ꝓ sua reuerẽtia. In quo verbo utiliter edocemur nullũ reum q̃ veniã adipisci desiderat sua satisfactione esse ↄtentũ: sed intercessores alios adhibere aliorum interuẽtu diuinã misericordiã recõciliare. sic Job ꝓ amicis aduocat⁹ accessit: ⁊ qđ generale est genus humanũ nõ nisi sanguine mediatoris ꝓpiciationẽ inuenit. Hec est expositio vel moralitas magistralis ostendẽs q̧ quilibet penitẽs nõ solũ per seipsum sed etiã p alios debeat sue sanatiõis remedia mẽdicare: ad qđ sacerdos legis veteris impfecte se habuit vt patebit capi. sequẽ.

¶ Q2 tertiũ officiũ sacerdotis erat mũdare. CAP. LXXXVIII.

Ertiũ officiũ sacerdotis legis veteris erat mũdare vel purgare. ita dicitur Leuiti.xiiii. Aspergit illũ qui mũdandus est septies ⁊ iure purget. vbi glo. colla. sic ait: Septies aspgere precipit ꝓ septiformi spiritu in quo ois mũdatio ⁊ remissio fit: vt purget aĩa a septẽ demonib⁹. Sed forte queres vtrũ sacerdos legalis mũdaret a culpa. Respondeo ⁊ dico q̧ nõ: vt.s. capitulo.lxvii. Ubi nota triplicẽ differentiã inter sacerdotẽ legalium ⁊ euãgelicorum: q2 vsus vel officiũ sacerdotũ legaliũ precipue erat in trib⁹. Primo in aptione vel clausione tẽpli materialis: q2 mũdis apertebãt ⁊ immũdis claudebãt. Scđo in oblatione sacrificiorum vt in administratiõe sacramentorum legaliũ. Tertio in mũdatione irregularitatũ legalium. Ptãs vero euangelicorum sacerdotũ est in trib⁹. Pr̃io in apiendo vel claudẽdo regnũ celorum. Scđo in administrãdo sacramẽta. Tertio in remittẽdo peccata. Unñ patet q̧ ptãs sacerdotũ legaliũ erat figura ptãtis sacerdotũ euãgelicorum q̃tum ad ista tria. Primo in apiendo regnũ: q2 nõ habuerũt claues regni vel tabernaculi celestis: sed claues terreni tabernaculi. Scđo in administrãdo: habebãt enĩ spiritualẽ ptãtem qua p sacramẽta legalia nõ ↄferebãt gratiã nec p ↄsequens a culpis: sed ab irregularitatib⁹ purgabãt. Tertio in remittẽdo: habebãt enĩ auctoritatẽ nõ remittẽdi peccatũ: q2 ante aduentũ christi remittere nõ poterãt: sed iudicãdi ⁊ discernẽdi vel ad manufactũ tabernaculũ adit⁹ purgato p eos pateret ⁊c. ⁊ sic templũ illud erat figura regni celorum. sacrificia illa erant figura sacramẽtorum ecclesiasticorum. irregularitates ille erant figure peccatorum excludẽtiũ a regno dei. nec sacerdotes illi claues habebãt: sed ĩ eis clauiũ figura pcessit. Hec b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xix. ar. i. q. i. vtrum sacerdotes legales habuerit claues: in cor. q. in fine: ⁊ in solu. triũ argumẽtorum. Et Petr⁹ de Tharẽ. iiij. scrip. sen. di. xix. circa primũ ꝓbleuma: arti. i. q. i. in cor. so. p totũ.

¶ Q2 q̃rtũ officiũ sacerdotis erat hostiã imolare. CA. LXXXIX.

Uartũ officiũ sacerdotis legis veteris erat hostiã immolare. ita dicit Leui.xiiii. Sicut enim pro peccato: ita pro delicto ad sacerdotem pertinet hostia. quasi diceret: Ad solum sacerdotẽ spectat offerre ⁊ sacrificare hostiã ꝓ delicto ⁊ ꝓ peccato suipsi⁹ ⁊ multitudinis: vt patet ex capitulis plurib⁹ precedẽtibus. Ad cui⁹ euidentiã nota q̧ sacerdos debet quinq3 facere: primo officiũ dicere: scđo seipm discutere: tertio sacramentum ↄficere: quarto ipm totum assumere: quinto ipsum aliis impẽdere vel distribuere. Primo dico q̧ sacerdos anteq̃ missam celebret debet officiũ dicere. Cuius ratio est: q2 qui nondũ dictis matutinis celebrat mortaliter peccat: cũ hoc sit contra generalẽ cõsuetudinẽ ⁊ approbatã: vt dicit glo. Guillelmi ⁊ Hostien. Qui autẽ celebrat anteq̃ primã dicat: non peccat mortaliter: nisi sit cõtra preceptũ vel statutũ synodale aut ꝓuinciale: vt dicit Guillelmus in glo. Cõcordat cum hoc. Hostien. versi. dixi autem. Qui autẽ per negligentiã pretermissa prima dicat tertiã: credo q̧ sufficit q̧ cante suppleat qđ dimissum est. ⁊ agat penitentiã de negligẽtia: vt dicit Guillel. in glo. Re. s. de officio. ca. lxxxiii. vbi dicit q̧ officiũ sacerdotis erat orare p totũ ca. Nota etiã sm Hostien. s. ⁊ quãdo. q̧ die dominica tenet quilibet audire missam ⁊ totã quousq3 compleat: ita. s. q̧ in fine accipiat benedictionẽ sacerdotis: vt habet de ↄsecratione di. i. Missas ⁊c. Itẽ sequẽti capitulo dicitur: q̧ die solẽni qui pretermisso ecclesie cõuentu ad spectacula vadit: excõmunicetur. Itẽ nota qđ dicit extra de parroch. ca. iii. s. q̧ interrogandũ est diebus dñicis ⁊ festiuis: si parrochianus alterius ibi sit qui ꝓprio ↄtempto presbytero: ibi missam audire velit ⁊ si inuẽtus fuerit statim ab ecclesia eiciat.

¶ Q2 sacerdos anteq̃ celebret debet ↄscientiam suam examinare. CAPI. XC.

Ecũdo sacerdos anteq̃ celebret debet seipsum discutere. s. vtrum sit in peccato mortali vel non. ita dicitur prima ad Corinth. xi. Probet autem seipsum ⁊c. Qui enĩ cũ conscientia peccati mortalis manducat corpus christi vel consecrat: peccat mortaliter: q2 abutitur hoc sacramẽto. ⁊ quãto sacramentũ est digni⁹ tanto periculosior ẽ abusus. Ratio autẽ hui⁹ sumi potest ex tribus. Primo ex eo q̧ sit sacramentũ. cũ enim sit vere cibus ⁊ per modũ cibi sumat non ↄuenit nisi viuẽti. vnde si carnes vita spũali per peccatũ mortale accipiat vel ↄficiat abutit ipso. Scđo ex eo q̧ ẽ ibi res ⁊ sacramentũ. s. ipse christ⁹ qui cũ sit sanctus sanctorum non debz poni nisi in vase mũdo. receptaculũ enĩ suum debet esse sanctũ. Tertio ex eo q̧ est ibi res tm̃ que ẽ corp⁹ christi mysticũ. p hoc enĩ q̧ aliquis sumit significat se ad vnitatem corpis christi tẽdere. sed p peccatũ mortale quis separatur. ergo si q̃s sumit peccat mortalit: q2 abutit sacramẽto. vñ Apostolus. i. ad Corinth. xi. Qui enĩ mãducat indigne ⁊c. Quarto hoc idẽ ↄfirmo compatione similitudinis sic: Deus magis horret sordes spũales que sũt peccata. q̃ sordes corpales. sed peccaret q̃ corpus christi in lutũ ꝓiceret. ergo magis peccat q̃ corpus christi in corpus suũ peccato infectum intromittit. Hec bea. Tho. iiij. scripto. sen. di. ix. arti. iij. q. prima: vtrũ peccet mortaliter qui cũ ↄsciẽtia peccati mortalis corp⁹ christi mãducat: in duob⁹ argu. ↄtra: ⁊ in cor. so. Qui autẽ p quattuor signa facta diligẽti discussione sue ↄscientie q̃uis forte nõ sufficiẽti ad corp⁹ christi deuote accedit aliquo peccato mortali in ipso remanẽte qđ eius cognitionẽ pterfugiat nõ peccat: imo magis ex vi sacramẽti peccati remissionẽ consequit. vñ Aug. in quodam sermone dicit: q̧ quãdo corpus christi manducat viuificat mortuos. Hec bea. Tho. iiij. scri. sen. vbi. s. q. ii. vtrũ ille qui nõ habet ↄscientiã peccati mortalis in peccato mortali existẽs. peccet corp⁹ christi sumẽdo: in cor. so. in fine. Re. s. Examinatio ↄsciẽtie quãta debeat precedere. Sed forte queres quid debet facere sacerdos q̃ in misse celebratione existens: recolit se alicui peccato mortali subiacere: vel etiã excõicationi cuius prius memoriã nõ habebat: numquid peccat mortaliter sumẽs: Respõdeo ⁊ dico q̧ sacerdos aut recolit se peccatũ mortale habere post con

secratione: aut ante. Primo enim si recolit se post consecrati
onem aliquod peccatum commisisse debet penitere cum proposito
confitendi et satisfaciendi: et sic non indigne sed fructuose su-
mit sacramentum. Et eadem ratio est si se meminerit post con
secrationem excommunicationi cuicunque subiacere. debet enim as-
sumere propositum humiliter absolutionem petendi: et sic per in-
uisibilem pontificem christum absolutionem consequitur ad hunc actum. scilicet quod
pagat diuina mysteria. Si vero ante consecrationem alicuius
predictorum sit memor: tutius reputarem maxime in casu manduca-
cationis et excommunicationis ante tamen celebrationem: quod missam inceptam
desereret nisi graue scandalum timeretur. Hec b. Tho. iij. par
te summe q. lxxxiij. arti. vi. vtrum possit sufficienter occurri de-
fectibus qui infra celebrationem huius sacramenti occurrunt: in
so. ij. argu. ¶ Quod laicus non potest conficere sed epi
scopus vel sacerdos. CA. XCI.

Tertio dico quod solus sacerdos potest hoc sacramen-
tum conficere. Ubi per ordinem nota tria. Primum est
quod laicus non potest conficere. Secundum est quod non episco
pus solum potest conficere. Tertium est quod proprium est sacerdotis
conficere. Primo dico quod laicus non potest conficere hoc sacramen
tum. quod tali ratione ostendo: Qui non accepit potestatem consecrandi
consecrare non potest. sed laicus non accepit potestatem consecrandi. er
go etc. Et confirmo hanc rationem sic: Potestas consecrandi in homine
aut consequitur sanctitatem vel bonitatem hominis: aut auctori-
tatem. Non quidem consequitur bonitatem hominis. Cuius ratio est. quia
cum vniuscuiusque sanctitas vel bonitas sit incerta: tunc in-
certum esset quis posset consecrare. ergo potestas consecrandi consequi
tur auctoritatem ex caractere. Et quia laicus caracterem ordi-
nis non habet: ideo sua bonitas quantacunque sit non iuuat
eum ad hoc quod possit consecrare. Sed forte argues in oppo
situm. scilicet quod laicus bonus possit consecrare tripliciter. Primo sic:
Chryso. dicit quod omnis sanctus est sacerdos. et omnibus dictum
est prima Petri. ij. Uos estis genus electum regale sacerdo-
tium. ergo bonus laicus consecrare potest. Respondeo et dico quod
omnis bonus homo dicitur esse sacerdos mystice: scili
cet quia mysticum sacrificium offert deo. scilicet seipsum hosti-
am viuentem: vt dicitur ad Romanos. xij. Secundo
argues sic. Magis dignus est bonus laicus malo sacerdo-
te. sed posse consecrare ad dignitatem pertinet. ergo etc.
Respondeo et dico quod duplex est dignitas. scilicet priuata que est me-
riti apud deum: et publica que est officij apud ecclesiam. Pri-
ma dignitate laicus bonus dignior est quam malus sacerdos.
sed secunda dignitate est econuerso. Consecrare autem pertinet
ad dignitatem officij non meriti. vnde posse consecrare magis
est simpliciter quam bonum facere. Ubi nota quod potestas ministrorum
est de necessitate ministerij. sed bonitas de idoneitate.
Tertio argues sic: Maius est sumere sacramentum quam confi-
cere: quia hoc ad illud ordinatur tanquam ad finem. sed bonus laicus
potest sumere hoc sacramentum: ergo et consecrare. Respondeo et
dico quod quamuis acceptio sacramenti sit maior in fructu vel
vtilitate: tamen consecratio est maior in potestate. vnde non oportet
quod qui potest accipere possit consecrare. Hec b. Tho. iiij. scrip.
sen. di. xiij. ar. j. q. j. vtrum laicus bonus possit consecrare: in cor.
so. in fine: et in solu. primi. et iij. argumenti. Et Petrus de ta
ranta. ibidem articulo primo. q. ij. in cor. so. et in so. iij. argu-
menti. Secundo dico quod non solus episcopus potest consecrare. Quod
dupliciter probo. Primo ex consuetudine et ex institutione: nam
communis vsus ecclesie et canonum institutio docet potestatem con
secrandi et baptisandi episcopis et sacerdotibus esse communem.
Secundo hoc idem probo ratione que talis est: Ordo sacerdo-
tum est medius inter episcopos et populum. vnde sicut in angelica
hierarchia illuminationes ad inferiorem ordinem mediante
superiore perueniunt: ita omnia sacramenta que communiter toti popu
lo dispensantur per sacerdotes conferuntur. et huiusmodi sunt
omnia que non collocant in aliquo statu vel gradu: vt bap-

ptismus et eucharistia que non solum per episcopos sed etiam per sa
cerdotes dispensantur et consecrantur. Hec bea. Tho. iiij. scrip.
sen. di. xiij. ar. j q. ij. vtrum solus episcopus possit consecrare: argu.
contra: et in cor. solu. Tertio dico quod proprium est sacerdo-
ti hoc sacramentum conficere. quod quadrupliciter probo. Pri-
mo comparatione sic: Dignius est sacramentum noui testamen-
ti quam veteris. sed in veteri testamento non cuilibet sed solis
sacerdotibus conueniebat offerre sacrificia legalia. ergo mul-
tomagis in lege noua solis sacerdotibus conuenit offerre sa
crificium euangelicum. Secundo hoc idem probo auctoritate Isi-
dori in quadam epistola: et habetur in decretis. di. xxv. vbi
sic dicitur: Ad presbyterum pertinet sacramentum corporis et san
guinis christi in altari dei conficere. Tertio hoc idem probo
ratione sic. Quicunque agit aliquid in persona alterius opor
tet hoc fieri per potestatem ab illo sibi commissam vel concessam.
sed hoc sacramentum est tante dignitatis quod non conficitur ni-
si in persona christi. ergo oportet hoc fieri per potestatem conces-
sam a christo. Et ideo sicut baptisato conceditur a christo
potestas sumendi hoc sacramentum ita sacerdoti cum ordi-
natur: conceditur potestas consecrandi hoc sacramentum. Hec b.
Tho. iij. par. summe. q. lxxxij. arti. primo: vtrum consecratio huius
sacramenti sit propria sacerdoti: argu. contra: et in cor. solu.
Quarto hoc idem probo similitudine tali: Sicut enim in cor
pore humano membrorum officia sunt distincta: nec omnia
conueniunt singulis vt patet prima ad corinth. xij. sic in cor
pore mystico quod est ecclesia sunt diuersa sacramenta. Que
dam enim sacramenta sunt que sunt ordinata ad actus spe-
ciales non simpliciter necessarios: et illa conceduntur solis
episcopis. Quedam vero sunt que sunt necessaria ad actus com-
munes nec necessarios: et illa conceduntur solis presbyte-
ris. Quedam vero alia sunt que sunt ordinata ad actus communes
et simpliciter necessarios: et illa conueniunt omnibus in casu
necessitatis: vt baptismus. sed preter hunc casum conueniunt
solis presbyteris. Hec Petrus de taran. iiij. scripto. sen. di.
xiij. arti. j. q. ij. vtrum bonus laicus possit conficere. in cor. solu.
Sed forte argues in oppositum sic: Sacramentum conse
cratur virtute verborum que sunt forma huius sacramenti si
illa verba non mutantur siue dicantur a sacerdote siue a quo
cunque alio. ergo non solum sacerdotibus hoc sacramentum con
ficere conuenit: sed etiam alijs quibuscunque laicis. Respondeo et
dico quod virtus sacramentalis in pluribus consistit et non in
vno tantum sicut virtus baptismi consistit in ipsis verbis et aqua.
vnde et virtus consecratiua non solum consistit in istis verbis: sed
etiam in potestate sacerdoti tradita in sua consecratione et ordi-
natione cum dicitur ab episcopo: Accipe potestatem offeren-
di sacrificium in ecclesia tam pro viuis quam pro mortuis. nam
et virtus instrumentalis in pluribus instrumentis consistit per
que agit principale agens. Hec bea. Tho. iij. parte summe. q.
lxxxij. arti. primo: vtrum consecratio huius sacramenti sit pro-
pria sacerdotis: in so. primi argu. Sed forte queres vtrum
virtus consecrandi magis sit in verbis quam in sacerdote: vel econ-
uerso. Respondeo et dico: quod quando aliquod opus perficitur plu-
ribus instrumentis: virtus instrumentalis non est complete
in vno: sed incomplete in vtroque: sicut manu et penna scri-
bitur. Et similiter contingit in proposito quod virtus instrumen-
talis ad faciendum predictam conuersionem non est nisi in ver-
bo nec in sacerdote: in vtroque tamen incomplete: quia nec
sacerdos sine verbo nec verbum sine sacerdote conficere po-
test. Sed quia sacerdos est similior principali agenti quam
verbum quod gerit eius figuram: ideo simpliciter virtus in-
strumentalis que est in eo est dignior et permanentior et
ad multos huius effectus efficacior: idem enim potest plu-
ries conficere. Uirtus autem instrumentalis que est in verbis
transit: et ad semel tantum est. sed secundum quid potior vel digni-
or est virtus verbi inquantum est effectui propinquior quia

signum ipsius. verbi gratia: Sicut pēna est scripture ꝓpinquior. sed manus scribētis est ꝓpinquior. Hec beatꝰ Tho. iiij. scrip. sen. di. viij. arti. iij. vtrū in verbis sacramētalibus sit aliqua virtꝰ creata: in so. ix. argu. Et Petrꝰ de tarāta. ibidē dicit idē: arti. tertio in so. vltimi argumēti.

¶ Q: virtus ꝯsecrandi nō est ex bonitate sed ex ptāte. CAP. XCII.

Sed quia bonitas vel virtus alicuiꝰ non ordinatur ad hoc ꝙ aliquis aliqd possit sed ad hoc ꝙ bn̄ faciat illud: ideo ꝙ vnꝰ possit actū aliquē quē nō potest alius: non ꝯtingit ex diuersitate bonitatis vel malicie: sed ex potestate suscepta quā habet vnꝰ ꝛ non alius: vt dicit bea. Tho. iiij. scrip. sentē. di. xiij. arti. pmo. q. prima: vtrū laicꝰ possit consecrare: in cor. so. Ex quibꝰ verbis ꝯcludo: ꝙ sacerdos malus: excōicatus: hereticus: degradatꝰ: potest eucharistiā ꝯsecrare.

Primo dico ꝙ sacerdos malus. s. peccator pōt eucharistiā ꝯsecrare qđ dupliciter probo. Primo auctoritate beati Aug. de corpe dn̄i sic dicētis: Intra ecclesiā catholicā i mysterio corpis ꝛ sanguinis dn̄i nihil a bono maiꝰ: nihil a malo minus pficitur sacerdote: qꝛ non in merito ꝯsecrantis: sed in verbo perficit̄ creatoris: ꝛ virtute spūssancti. Scd̄o hoc idē probo ratiōe sic: Sacerdos cōsecrat hoc sacramentū non virtute propria: sed sicut minister christi: in cuiꝰ persona ꝯsecratur hoc sacramentū. sed nō desinit esse minister christi ex hoc ipso ꝙ est malus: qꝛ dn̄s habet ꝛ bonos ꝛ malos ministros ꝛ hoc ad excellentiā christi pertinet: cui sicut vero deo seruiūt nō solū bona sed etiā mala que p ipsiꝰ prouidentiā in ipsiꝰ gloriā ordinant̄. ergo manifestū est ꝙ sacerdotes etiam si nō sint iusti sed peccatores possunt eucharistiā consecrare. Sed cōtra: hoc sacramentū bn̄dictione ꝯsecrat̄ sed bn̄dictio ꝛ oratio sacerdotis peccatoris non est efficax ad ꝯsecrationē huiꝰ sacramēti: cū eius bn̄dictio vel oratio sit maledicta a dn̄o: vt dicit̄ Malach. ij. Maledicā bn̄dictionibus vestris ꝛc. Rn̄deo ꝛ dico: ꝙ sicut eadem actio inquātum fit ex mala intētione ministri pōt esse mala: bona autē inquātum fit ex bona intētione domini: ita bn̄dictio sacerdotis peccatoris inquātū ab ipso fit: indigne fit: ꝛ est malediciōe digna ꝛ quasi infamia seu blasphemia: ꝛ nō oratio reputat̄. inquantū autē profertur ex psona christi est sancta ꝛ efficax ad signandū. vnde signāter dicit̄: Maledicā bn̄dictionibus vestris. Hec bea. Tho. iij. pte. summe. q. lxxxij. arti. v. vtrum sacerdos malꝰ vel peccator possit eucharistiā ꝯsecrare: argu. cōtra: ꝛ in cor. so. ꝛ in so. ix. argu. Scd̄o dico ꝙ heretici ꝛ scismaticꝰ ꝛ excōicatꝰ pōt ꝯsecrare. qđ dupliciter probo. Primo auctoritate Aug. qui dicit i sermone cōtra permenianū: ꝙ sicut baptismꝰ in eis. s. hereticis ꝛ scismaticis ꝛ excōicatis manet: ita ordinatio integra. s; ex ꝯsecrationis sacerdos potest hostiā ꝯsecrare. ergo heretici ꝛ huiusmodi (cū in eis maneat ordinatio integra) possunt eucharistiā ꝯsecrare. Secūdo hoc idē probo ratione sic: Cōsecratio eucharistie est actꝰ ꝯsequens ordīs potestatē. ergo sic, qui habēt potestatē cōsecrādi possūt ꝯsecrare. sed omēs predicti hāc habēt. qđ patet: qꝛ cū redeunt ad vnitatē ecclesie nō reordinant̄: sed in suis ordinibus recipiunt̄. ergo ꝛc. Non tamē hoc recte faciūt sed peccāt mortaliter faciētes. ꝛ ideo fructū sacrificij non recipiūt qđ est sacrificiū spūale. Hec bea. Tho. iiij. scri. sen. di. xiij. arti. j. q. iij. vtrꝫ heretici: excōicati: degradati: ꝛ scismatici possint ꝯsecrare: argumēto ꝯtra pmo: ꝛ in cor. so. Et. iij. pte sume. q. lxxxij. arti. vij. argu. ꝯtra. ꝛ in cor. solu.

Tertio dico ꝙ degradatus potest ꝯficere. qđ tripliciter ꝓbo. Primo auctoritate beati Aug. ꝯtra permenianum ꝗ dicit: ꝙ sicut apostate a fide non carēt baptismate. qđ probat p hoc: ꝙ per pn̄iam redeuntibꝰ non reiteratur baptismꝰ: ita degradatꝰ nō amittit ptātem ꝯsecrādi: ideo ꝛc. Scd̄o hoc idē probo ratiōe sic: Potestas cōsecrādi eucharistiā ptinet ad caracterē sacerdotalis ordinis: ita ꝙ sacerdos habet ptātem ꝯsecrandi ex ipso caractere. sed caracter qꝛ cū quadā cōsecratione datur manet in degradato: quia ē indelibilis: sicut etiā quarūcūqꝫ rerꝫ ꝯsecratōes ppetue sunt: nec amitti nec iterari possunt. ergo ptās ꝯsecrandi nō amittit̄ per degradationē.

Sed ꝯtra: Ex eisdē fit res ꝛ corrumpit̄: fm̄ pħm primo ethico. sed aliquis ex ptāte episcopi accipit posse cōsecrare. ergo qn̄ ab ipso degradat̄: videt̄ ꝙ posse amittat. Respōdeo ꝛ dico ꝙ epūs nō dedit ordinē: sed deus per ministeriū episcopi. ꝛ deꝰ posset auferre ꝛ nō episcopus: qꝛ non est ꝯstitutus minister auferēdi ordinē sicut ꝯferendi: qꝛ ꝓpter efficaciam ꝯsecrationis debet esse ordo ppetuus. Hec bea. Tho. iiij. scrip. sen. di. xiij. arti. primo. q. iiij. vtrū degradatus possit ꝯficere: in argumēt. 3 ꝛ in cor. so. ꝛ in so. ij. arg. ꝛ. iij. pte summe. q. lxxxij. articu. viij. argu. ꝯtra: ꝛ in cor. so. Scd̄o ꝙ sacerdos degradatus ꝯsecrare nō possit probo sic argumētando: Episcopꝰ degradatꝰ ordinare nō potest: vt dicit̄ prima. q. pma. ergo nec sacerdos degradatꝰ ꝯsecrare. Rn̄deo duobus modis. Primo ꝙ nō ē simile de epō degradato: ꝛ de sacerdote degradato. qꝛ in ordine episcopali nō imprimit̄ caracter sicut in ordine sacerdotali q. s. caracter impressus in aīa deleri non pōt. sacerdos habet ptātem ꝯsecrandi ex ipso caractere: vt patet supra. Scd̄o ꝙ si epūs degradatus ordinaret aliquē ordinatꝰ esset. Et qđ dicit̄ ꝙ nō habet ptātē largiēdi sacros ordines intelligit̄ de ptāte executiōis quā amittit. non enī ius ordinādi ꝛ ꝯsecrandi habet. ꝛ quia hoc solū posse dicimur in iure qđ iuste possumus: vt dicit bea. Tho. iiij. scrip. sen. di. xiij. arti. pmo. q. iij. in cor. so. in fine. ꝛ Alex. iiij. pte sūme. q. cx. vtrū degradatꝰ possit ꝯsecrare: in solu. ij. argu. Sed forte ꝗres: vtrꝫ plures sacerdotes possunt vnā ꝛ eandē hostiā cōsecrare. Rn̄deo ꝛ dico ꝙ sic. quod tali ratione ostendo: Sacerdos cū ordinat̄ constituit̄ in gradu eorꝫ qui a domino ceperūt ptātem ꝯsecrandi in cena. Et ideo fm̄ consuetudinē quarundā ecclesiarꝫ sicut apostoli cenāte christo ꝯcenauerūt: ita noui ordinati cū episcopo ordinanti celebrant. Ubi nota tria. Primū est ꝙ lꝫ ibi sint plures ꝯsecrationes: non ē tn̄ ibi nisi vna tn̄ cōsecratio. Cuius ratio ē: quia cū intētio requirat̄ ad perfectionem sacramentorꝫ: ꝛ omēs cōsecrantes habeāt intentionē consecrationem pficiendi: non ē ibi nisi vna tn̄ cōsecratio. Scd̄m est ꝙ omēs cōcelebrātes debēt referre intentionem suā ad illud instās in quo epūs verba ꝓfert: ꝛ sic intentio epi non defraudat̄: nec aliquis ibi facit qđ factū est. Tertiū est ꝙ si quilibet sacerdotū ꝯsecrantiū operaretur virtute ꝓpria superfluerēt alij celebrātes vno sufficienter celebrāte. Cuiꝰ ratio est: quia superfluū est fieri p multa qđ potest fieri per vnū. Sed qꝛ sacerdotes nō cōsecrant nisi in psona christi. multi autē sunt vnū in christo: ideo non refert vtrū per vnū vel p multos hoc sacramentū ꝯsecretur: nisi ꝙ oportet ritum ecclesie seruari. Hec beatus Thomas. iiij. scrip. sen. di. xiij. articu. ij. q. ij. vtrū plures sacerdotes possint simul vnā ꝛ eandem hostiam cōsecrare: argumēto cōtra: ꝛ in cor. so. ꝛ in so. arg. Et tertia parte sum. q. lxxxij. arti. ij. argu. contra: ꝛ in cor. so. ꝛ in so. ij. argumenti.

¶ Q: sacerdos celebrans quotienscūqꝫ celebrat tenetur totū sacramentū assumere nisi impediat̄. CA. XCIII.

Ertio sacerdos quotienscūqꝫ celebrat tenetur totum sacramentū. s. corpus ꝛ sanguinem christi sumere: nisi impe-

diatur:per violentiā vel per mortem vel per infirmitatē
Qđ tripliciter probo.s. cōtrarietate auctoritate. ꝛ ratio-
ne. Primo hoc probo cōtrarietate vel per locū ab oppo
sitis sic Si oppositū in opposito ꝛ propositū in proposi-
to.ergo sicut aliis qui nō perficiūt sacramentū subtrahi-
tur assumptio sanguinis propter effusionis periculum.
vnde etiā sicut sacerdos qui nō ɔsecrat in parasceue cor-
pus sine sanguine sumit:ita perficiētibus vel consecran
tibꝰ hoc sacramentū necesse semꝑ est. vt semper integre
sumant hoc sacramentū. Scđo hoc idē probo auctori-
tate Matth.xxvi.vbi dn̄s apostolis ꝛ presbyteris sic p̄-
cepit:Accipite ꝛ comedite.Et de cōsecratione.di.ii.cap.
relatū.reprobaf error eorū qui volebant cōsecrare cor-
pus christi ꝛ non sumere. Tertio hoc idē probo tripli-
ci ratione.Primo ex parte cōplementi figure·quia istō
sacramentū in ipsa sumptione accipit complementū fi-
gure:quia vt dicit Augusti.dum sanguis in ore fideliū
de calice fudif:sanguinis effusio de latere designaf. Se
cunda ratio est ex pte cōplementi efficacie : nam ex ipsa
sumptione habet hoc sacramentū efficacie complemen-
tum:quia vltimū ꝛ propriū effectū habet in hoc ꝙ sumi
tur.Ut ergo hoc sacramentū sit perfectū: oportet illū qui
sacramentū cōsecrat cōmunicare. Tertia ratio sumitur
ex parte ꝑsone.s.sacerdotis ɔsecrantis:quia cū ipse sacer
dos sit aliis dispēsator debet primo in pticipatione di-
uinorū fieri:vt dicit Dionysius.iii.cap.ecclesiastice hie-
rarchie.Ex eo enī ꝙ ipse sacrificiū dispensat populo ipse
prio debet esse pticeps sacrificii:ꝛ ideo ante sumere de-
bet q̄ꝫ populo dispēset. Per hoc autē fit pticeps ꝙ de sa
crificio sumit.ſm illud apostoli prīa ad Corinth.x.Nō
ne qui edūt hostias pticeps sūt altaris ꝛc. Sꝫ forte ar
gues in oppositū in tribus casibꝰ. Primus casus ē talis
s.potest cōtingere ꝙ postq̄ꝫ sacerdos cōsecrauit:aliquis
infirmet ad mortē ꝛ instanter petat corpus christi i ne-
cessitate vltima constitutus .cū ergo hoc sacramentū sit
charitatis vbi est maior necessitas ibi ſm debitū chari-
tatis est magis subueniendū.ergo sacerdos ipse debet a
cōione desistere ꝛ infirmo dare. Rn̄deo ꝛ dico ꝙ in ta-
li casu nō oportet ꝙ sacerdos cōionem ꝑtermittat.sꝫ po
test dare infirmo petēti partē hostie cōsecrate:ꝛ partem
reliquā debet ipse assumere. Secūdus casus ē talis po
test ɔtingere ꝙ postq̄ꝫ sacerdos ɔsecrauit ꝙ habebit cō-
scientiā peccati mortalis ꝛ sic peccat cōicando.imo gra-
uius peccat cōicando ꝛ cōsecrando cū ɔsciencia peccati
mortalis q̄ꝫ ɔsecrando ꝛ nō cōicando:quia addit pecca
tum peccato . ergo ex quo cōsecrauit debet saltim a cō-
munione vel assumptiōe cessare. Rn̄deo ꝛ dico ꝙ talis
potest ad deū cōuerti ꝛ conteri:ꝛ tūc sine peccato in tali
articulo sumet. Tertius casus ē talis: Cōtingit quādo
q̄ꝫ ꝙ corpꝰ christi miraculose in alteri apparet sub spe-
cie carnis ꝛ sanguinis que nō sunt apta cibo ꝛ potui cū
sint horror sumētibus . ergo sacerdos ɔsecrans nō sem-
per tenef sumere hoc sacramentū integre. Rn̄deo ꝛ di-
co ꝙ in tali casu quādo corpꝰ christi sic apparet non est
sumendū.vnde Hiero.sup leuiti.sic ait: De hac quidem
hostia que in christi cōmemoratiōe mutabiliter fit ede
re licet.de illa vero quā christꝰ in ara crucis obtulit ſm
se nulli edere licet.nec ꝓpter hoc sacerdos trāsgressor ef
ficitur:qꝛ ea que miraculose fiūt legi nō subdunf.Con
sulendū tamen esset sacerdoti ꝙ iterato corpꝰ ꝛ sangui-
nē christi ɔsecraret ꝛ sumeret. Hec bea.Tho.iiii.scrip.
sen.di.xii.arti.primo.q.ii.vtrū ille q̄ ɔsecrat possit a cō-
one cessare:in ar.cōtra:in cor.so. ꝛ in so.i.ꝛ.ii.argu.ꝛ.iii.
pte sūme.q.lxxxii.arti.iiii. ¶Q, solꝰ sacerdos po-
test hoc sacramentū populo distribuere. XCIIII.

Quarto dico ꝙ solus sacerdos potest hoc sacra-
mentū populo distribuere ꝛ nō laicus vel dia-
conus.Qđ tripliciter ꝓbo.s.auctoritate· simili-
tudine:ꝛ ratiōe. Primo hoc ꝓbo auctoritate ecclesie.
dicif eīꝫ de ɔsecratiōe.di.ii.Peruenit ad noticiā nostrā
ꝙ quidā presbyteri laico vel femine corpꝰ christi tradūt
deferendū infirmis.ergo interdicit synodus ne talis p̄-
sumptio vlteriꝰ fiat:sed presbyteri per semetipsos infir
mos cōmunicēt. Scđo hoc idē probo similitudine·qꝛ
sicut in corpe naturali sunt quedā principalia mēbra p
que virtutes ꝛ opationes vite a pricipio vite ad cetera
mēbra decurrit:ita etiā in corpe mystico.i.in ecclesia sa
cerdotes ꝛ alii ministri sunt quasi ꝑncipalia mēbra qui
bus mediātibus sacramēta vite debēt populo dispēsa-
ri. Tertio hoc idē probo triplici ratione. Prima talis
est:Sacerdos in ꝑsona christi cōsecrat hoc sacramentū
ipse autē christus sicut ɔsecrauit corpus suū in cena:ita
etiā aliis sumendū dedit. ꝛ ideo sicut ad sacerdotē perti
net cōsecratio corporis christi:ita etiā ad eūꝫ ptinet dispē-
satio.Et per oppositū:sicut laicis quantūcūq̄ꝫ sanctis nō
cōuenit cōsecratio: ita etiā nec dispēsatio. Scđa ratio ē
talis: Sacerdos cōstituitur mediator inter deū ꝛ popu
lum.vnde sicut ad eū pertinet vota populi vel dona deo
offerre:ita ad eū pertinet dona sanctificata populo tra-
dere.Tertia ratio ē talis: Istud sacramentū ꝓpter ipsiꝰ
reuerentiā a nulla re tangi debet nisi sit cōsecrata.vñ cor
porale ꝛ calix ɔsecrantur . ꝛ similiter manus sacerdotis
vnctione sanctificanf ad tangendū. ꝛ qꝛ laicus hāc san-
ctificationē non habet:ideo hoc sacramentū dispensare
nō potest.Si vero hāc rationē aliter vis formare dicas
sic : Sicut enī in cōsecrante hoc sacramentū ꝓpter ipsiꝰ
reuerentiā non solū exigif sanctificatio moꝝ vel mora-
lis que est virtutū:sed enī sanctificatio sacramētalis:qꝛ
ꝛ ipse calix in quo sanctitas moꝝ esse nō potest cōsecra-
tur ꝓpter reuerentiā sacramēti:ita etiā in dispensante h̄
sacramentū vtraq̄ꝫ sanctitas debet esse.vnde etiāꝫ ꝛ ma-
nus sacerdotū sanctificanf. ergo ꝛc. Sed forte argues
in oppositū.s.ꝙ nō solus sacerdos sed etiāꝫ diaconꝰ po-
test dispēsare hoc sacramentū duplici ratione. Prima ē
talis:Sanguis christi nō minus ptinet ad hoc sacramē
tum q̄ꝫ corpꝰ.sed sanguis christi per diaconū dispensaf.
vnde ꝛ beatus Laurentius dixit beato Sixto: Experire
vtꝝ idoneū ministꝝ elegeris cui cōmisisti dominici san
guinis dispensationē. ergo pari ratione etiā dispēsatio
corporis christi nō pertinet ad solos sacerdotes. Respō
deo ꝛ dico ꝙ diacono ex officio cōpetit sanguinē domi
ni dispēsare:sed nō corpus.Et hoc duplici ratione. Pri
ma est: qꝛ sanguis christi continef in vase.s.in calice.vn-
de nō oportet ꝙ tangaf a dispēsante sicut tangif corpꝰ
christi. qđ diaconus nō potest tangere: qꝛ manus conse
cratas nō habet . ꝛ ideo nō debet corpus christi dispen-
sare nisi de mandato presbyteri vel episcopi: presbytero
vel episcopo lōge posito in casu necessitatis: vt dicitur ī
decretis.di.xciii.cap.presente. Secūda ratio quare dia-
conus dispensat sanguinē ꝛ non corpus est : qꝛ sanguis
signat redemptionis mysteriū qđ a capite christo ī mē-
bra diffundif officio ministroꝝ . vnde ꝛ sanguini aqua
que populum significat admiscef . sed corpus christi si-
gnat incarnationē que humano ministerio non ē facta.
ideo ꝛc.De beato autē Laurentio dicendū est : ꝙ q̄ꝫuis
fuerit dispēsator sanguinis nō tamē legitur fuisse dispē
sator corporis.vnde ꝛ adhuc hodie in quibusdaꝫ eccle-
siis sanguis christi per diaconum dispensaf.Scđa ratio
ad idem ē talis Dispēsatio huius sacramenti ad populi
curationeꝫ ptinet. sed diaconus potest habere curā ani-

marum ergo potest esse dispensator huius sacramēti scilicet corporis christi. Respondeo ⁊ dico ꝙ diaconus potest habere curam animarū quantum ad ea que sunt iurisdictionis: sed non quantum ad ea que sunt ordinis. dispensatio autem sacramentorū ad ordinem pertinet. ergo ⁊c. Hec beatus Thomas. iiii. scrip. sentē. distinct. xiii. arti. tertio: vtrum laicus possit dispensare corpus christi: argu. contra: ⁊ in corpe solutiōis: ⁊ in so. i. argumenti. Et ibidē questione secūda: vtrū diaconus possit dispēsare corpus christi: in corpe solutiōis: ⁊ in so. pmi ⁊ tertij argumenti. Et tertia pte summe. q. xlii. articulo tertio: vtrū dispēsatio huius sacramēti ad solū presbyterꝫ pertineat argu. contra: ⁊ in cor. solu. ¶ Mouentur ⁊ soluūtur tres questiones. CAP. XCV.

a Dd maiorē autem euidentiā predictorū circa dare ⁊ recipere eucharistiā quero tres questiōes. Prima ē vtrū sacerdos debeat dare corp⁹ christi peccatori petenti si sciat eum esse in peccato mortali. Respondeo ⁊ dico: ꝙ circa peccatorē petentē corp⁹ christi est distinguendū: quia aut est manifestus: aut occultus. Si est manifestus debet ei oīno denegare: siue ī occulto siue in manifesto petat. Si vero est peccator occultus aut petit in occulto tunc nō debet ei dare: habet enī exceptionē vel excusationē qua eum in occulto potest repellere. s. quia non est dignus. debet etiā eum monere ne petat si credit ꝙ monitioni debeat acquiescere. Si vero petit in publico distinguunt aliqui: quia aut petit indigne tēpore quo alij non cōmunicant nec petūt: ⁊ sic sacerdos potest ei curialiter denegare: dicēdo Alij non cōmunicāt nec tu similit debeꝫ cōmunicare. qđ intelligo si sine eius infamia negare possit. Si vero petit tēpore quo alij cōmunicant nō debet ei denegare. tum qꝛ ille hꝫ petēdi libertatē inquātū fidelis. ⁊ sacerdos ī publico nō pōt aliquā exceptionē proponere quā obijcere possit contra eum ad eū repellendum tum quia si ei negaret in publico per hoc videret prodere crimen eius. tum ꝙ si licite hoc posset fieri daretur occasio sacerdotibus suos parrochianos calūniandi ⁊ diffamandi. tum quia possibile est ꝙ ille in instanti quo petit ꝯterat quamuis hanc rationē non reputē sufficientē. Cui⁹ ratio est: quia quantūcūqꝫ sit cōtritus: nō debet ei dari eucharistia priusqꝫ sit ecclesie recōciliatus per cōfessionē. Sꝫ forte argues in oppositū. s. ꝙ peccatori occulto: petenti in publico corpus christi sacerdoti dare nō liceat: duplici ratiōe. Prima est talis: Dare indignis ⁊ peccatorib⁹ est dare sanctum sacramentū canib⁹ quod nō licet: vt dicitur Matth. vij. Sed peccator quamuis occult⁹ est talis. ergo ⁊c. Respōdeo duob⁹ modis. Primo ꝙ sacerdos nō dat tali corpus christi: sed iuris necessitate ꝯpulsus reddit. Scđo ꝙ talis nō debet reputari canis donec ei⁹ immundicia sit publicata. Secūda ratio ad idem est talis De duobus malis minus malū est eligendū. sed minus malum videt esse si peccator infamet vel etiaꝫ si hostia que quē nō est cōsecrata ei detur quamꝫ si sumens corp⁹ christi mortaliter peccet. ergo ⁊c. Respōdeo ⁊ dico fm Innocētium tertium: Qꝛ cum nemo debeat peccatuꝫ mortale cōmittere vt proximus aliud nō cōmittat: sacerdos potius debet eligere nō prodere peccatorē: quamꝫ vt ille non peccet. sed peccator potius debet eligere vt abstinendo reddatur suspectus: quamꝫ cōmunicando māducet indign⁹. Hostia autem nō cōsecrata pro ꝯsecrata nullo modo debet dari. Et hoc propter duas ratiōes. Prima est: quia ī sacramēto veritatis nō debet esse aliqua fictio. sed istud est sacramētuꝫ veritatis. ergo nullo modo debet ibi fieri aliqua deceptio. Secūda ratio est: quia cum manducans adoret quod māducat. vt dicit Augustinus: daret ei sacerdos occasionē idolatrādi. sed hoc nō debet facere. vnde decretalis dicit in casu simili: ꝙ falsa sunt abijcienda remedia que sunt veris periculis grauiora. Hec beat⁹ Thomas. iiii. scrip. sentē. di. xi. arti. v. q. prima: vtrū sacerdos debeat dare corpus christi petēti si sciat euꝫ esse peccatorē: in argumētis cōtra: ⁊ in corpore solutiōis. ⁊ in solu. argumētorum. Et. iij. parte sūme. q. lxxx. articulo. vi. in cor. solu. Et Petr⁹ de tharan. iiii. scripto sen. di. ix. circa scđm problemma: articulo. vi. q. pria. Re. supra Eucharistia cap. xxi. per totum. Secūda questio est vtrū corpus christi sit dandū his qui pro suis criminib⁹ sunt suspendēdi vel decapitādi. Respōdeo ⁊ dico ꝙ sic: vt apparet ex canone. xiii. q. ii. quesitum. vbi sic dicitur: Quesitum est ab aliquib⁹ fratrib⁹ de his qui in patibulis suspendūtur ⁊c. Et sequitur: Quibus respōdem⁹: De omnibus peccatis suis puram ꝯfessionem agentibus ⁊ digne penitentibus cōmunio in fine fm precepta canonum dāda est. Cur canones cōmunionem ⁊ sepulturaꝫ eis cōtradicunt qui pro suis peccatis penā extremaꝫ persoluunt ⁊ cōfitentur ⁊ ꝯfiteri desiderāt: Scriptum est enim. Deus nō iudicat bis in idipsum. vnde apparet ex hoc canone ꝙ nō est talibus ꝯmunio denegāda. Tertia questio est: vtrū aliquis possit licite eucharistiā accipere vel missaꝫ audire a sacerdote peccatore. Respōdeo ⁊ dico: ꝙ sacerdotū peccatorū quidam sunt ab executione potestatis consecrādi priuati quātum est ad se ex sententia diuina. Quidā sunt ab executione ꝯsecrādi priuati quantum ad alios ex sentētia ecclesiastica: vt heretici: scismatici: ⁊ similes. Et ideo peccat quicūqꝫ missam eorum audit vel ab eis sacram communionem accipit. Quod dupliciter probo. s. auctoritate: ⁊ ratione. Primo auctoritate apostoli prima ad Corinth. v. sic dicētis: Nec cōmisceamini fornicarijs Et subdit ibidem: Cū eiusmodi nec cibum sumere. Secūdo hoc idem probo ratione sic: Quicūqꝫ cōtra ordinationē ecclesie cōmunicat alicui in peccato existēti efficit particeps peccati. sed omnis qui accipit cōmunionem a supradictis vel eorū missam audit: cōtra ordinem ecclesie facit ergo. ⁊c. Tertio ꝯfirmo hoc alia ratiōe sic: Nullus debet sumere sacramentū ab illo qui conferre nō potest. sed omnes predicti ex statuto ecclesie a dispēsatione huius sacramēti sunt suspēsi: quia sunt extra veritatē ecclesie in qua sacramēta conferuntur. ergo quicūqꝫ cōtra institutionē ecclesie facit peccat: qꝛ indign⁹ accedit. Ubi nota ꝙ nō refugim⁹ huiusmodi sacramēta percipe ab eis vel missaꝫ audire ꝓpter ipsa: qꝛ vt Aug. ꝯtra pelētianum dicit. Nec in homīe bono vel malo aliquis fugiat sacramēta. sed potius ea veneramur. vñ hostia a talib⁹ ꝯsecrata sacerdotib⁹ est adoranda: ⁊ si reseruet licite pōt sumi a sacerdote legitimo. sed refugim⁹ culpā indigne ministrantiū. Similiter ꝓpter peccatū fornicatiōis prohibitū est ab ecclesia ne aliquis audiat missaꝫ sacerdotis ꝯcubinarij duplici ratione. Prima est ꝓpter maximā spūalitatē que requiritur in hoc sacramēto. Scđa est ꝓpter maximā pronitatem. lꝫ enī fornicatio nō sit grauior ceteris peccatis: tamē ad eā sunt homīes ꝓniores. Et ideo siquis a sacerdote fornicario vel ab aliquo predictorū sacramēta suscipiat vł missam audiat peccat: ⁊ sic gratiā nō ꝯsequitur. Differt tamē de fornicarijs ⁊ alijs supradictis: qꝛ alijs sacerdotibus. s. excōicatis: hereticis: scismaticis: nō debet hō cōmunicare in diuinis scienter quantūcūqꝫ sint occulti. Sꝫ ꝯcubinarij sacerdotes nō sunt vitādi nisi sint notorij. Et dicunt notorij tribus modis. Primo nō per sentētiaꝫ quia sunt ꝯuicti. Scđo modo per ꝯfessionem in iure fa

ctam. Tertio modo per rei euidētiam sicut quādo ē ita manifestū q̄ nulla potest tergiuersatiōe celari. vnde ca. non vi. xxxij. ca. nullus sic ait: Nullus missam audiat sacerdotis quē scit ɔcubinam indubitāter habere. s. predictis trib⁹ modis. ab alijs autē sacerdotib⁹ peccatoribus licet sacra accipe. Patet ergo ex premissis: q̄ sacerdotum peccatoꝝ triplex est distinctio. Primo enī quidam sunt qui ab executione potestatis ɔsecrandi priuata sūt quātum ex se ex sentētia diuina: ⁊ talib⁹ in peccato cōmunicare nō licet. Cuius ratio est: quia quicūq̄ cōmunicat alij in peccato ipse efficit̄ particeps peccati. Scḋo qnidā alij sacerdotes peccatores sunt q̄ a dispensatione hui⁹ sacramēti sunt suspēsi ex sentētia ecclesiastica. s. ex statu ecclesie vt. s. heretici: scismatici: vl' excōmunicati: qꝛ omnes tales sunt extra vnitatē ecclesie in qua sacramenta ɔferuntur. ⁊ ideo talibus nō debet homo cōmunicare sciēter quantūcūq̄ sint occulti. Unde quicūq̄ ab istis sacramēta accipit vel missam audit peccat: ⁊ sic gratiam nō ɔsequitur ⁊ ɔtra ordinationē ecclesie indignus accedit. Tertio sūt quidā sacerdotes ɔcubinarij ⁊ isti nō sūt vitādi nisi sint notorij vt patet supra imediate. Hec beatus Thomas. iiij. scrip. sen. di. xiij. ar. tertio. q. tertia: vtꝝ aliquis possit licite recipe dispensationē sacramēti a sacerdote heretico: excōmunicato: scismatico: fornicario ⁊c. in duob⁹ argumē. ɔtra. ⁊ in cor. so. Et tertia pte summe q. lxxxij. arti. ix. argu. ɔtra: in cor. so. ⁊ in solu. prime ⁊ tertij argumenti.

¶ Q: in lege veteri debuerūt esse aliqne obseruantie. CAPI. XCVI.

Quarto in lege veteri erant quedā obseruātie q̄ pertinebāt ad ɔuersationē populi iudaici ⁊ merito. nā in ɔuersatione illius populi ⁊ precipue sacerdotū debuerunt esse aliqua specialia ɔgruentia ad cultum diuinū vel spūalem vel corporalē. ⁊ he obseruantie vocant̄: ex quibus ꝓhibentur omīa que vident̄ habere absurditatē ⁊ nullā vtilitatē: ⁊ precipiunt̄ omnia q̄ vident̄ habere cōgruitatē ⁊ vtilitatē: ⁊ precipue ad duo respectu quoꝝ rationes harum obseruantiaꝝ ɔsiderari possunt. Uno modo sm̄ ɔuenientiā vel discōuenientiā ad diuinū cultum. nā omīa illa ɔceduntur vel prohibentur que diuino cultui ɔuenire vel repugnare videntur. Alio modo scḋm q̄ tales obseruātie signant aliq̄d circa vitam christianoꝝ. nam omīa illa ɔceduntur vel prohibentur ex quib⁹ figuratur rectitudo vel deformitas vite christianoꝝ. Illa autē que ad diuinū cultum ⁊ ad populi christiani ritū ⁊ meritū vident̄ contrarietatē et absurditatē habere: cōsistunt in quattuor. s. in gustu vel esu: in habitu vel vestitu. in victu: ⁊ ī actu. Prio enī prohibent̄ in lege esus generaliter omniū immūdoꝝ ciborum: Deutero. xiiij. Ne comedatis que immūda sūt super terram. Ubi nota q̄ duplex immūdicia obseruabatur ⁊ cauebat̄ in lege. Prima spūalis. s. culpe per quā polluebat̄ aīa. ⁊ sm̄ hanc nulla ciboꝝ genera sm̄ suam naturā possunt aīam hominis inquinare: vt dicit̄ Matthei. xv. Non q̄d intrat in os coinquinat hominem: sed que procedūt de corde hec inquināt hominē. de corde autē exeunt cogitationes ⁊c. Scḋa immūdicia erat corporalis. s. cuiusdā infectiōis vel corruptiōis: per quā p se inquinat̄ corpus: ⁊ p accidens inquinat̄ aīa: ⁊ sic cibi aliqui per accidēs possunt inquinare aīam. Et hoc patet quattuor rationib⁹. Prima est inquantū contra obedientiā assumunt̄. Scḋa inquantū contra voti obseruātiam comedunt̄. Tertia ē inquantū nimia ɔcupiscētia edunt̄. Quarta ē inquantū ex eis fomēta luxurie conferuntur. ꝓpter q̄d aliqui a vino ⁊ carnib⁹ abstinēt. Hec bea. Tho. prima sce. q̄. ciij. arti. vj. de causis vel rationibus obseruantiaꝝ: in cor. solu. in fine: ⁊ in solutione primi argumenti.

¶ Q: generaliter ꝓhibitus fuit iudeis esus quorundā animaliū. CA. XCVII.

Sit autē sciendū q̄ generaliter ꝓhibitus est iudeis esus quorundā ciborū tanq̄ immundorū. Et specialiter ꝓhibitus est eis esus quorundā aīalium tanq̄ immundoꝝ. Primo dico: q̄ generaliter ꝓhibitus est iudeis esus quorundā ciboꝝ imundorum: vt esus sanguinis ⁊ adipis cuiuslibet aīalis: ⁊ omnis aīalis suffocati: ⁊ esus neruoꝝ. Prīo generaliter prohibitus fuit iudeis esus sanguinis cuiuslibet aīalis: vt dicitur Leui. xix. Carnē cum sanguine non comedens. Et ibidē. xvij. Omnis aīa ex vobis nō comedet sanguinem. Ratio autē prohibitionis huiusmodi esus sanguinis est triplex. Prima ē literalis. s. ad vitandū idolamentum. Cōsuetudo enī idolatrarū erat: vt circa sanguinē adunatum congregarent̄ vel adunarent̄ ad comedendū in honorē idoloꝝ: quibus reputabāt sanguinē acceptissimū esse: ⁊ non solum sanguinē aīaliū: sed etiā sanguinem filioꝝ suoꝝ ⁊ filiarū suaꝝ demonibus immolabāt: vt in psalmo dicitur. Putantes eadē hora deos suos ad bibendum sanguinē conuenire ac per hoc placere eis. ⁊ ideo dominus mādauit q̄ sanguis effunderet̄: ⁊ q̄ puluere operiretur. Secūda huius ratio est figuralis. s. ad vitandum crudelitatē: vt scilicet detestaremur effundere sanguinē humanū. horribile enī est sanguinē comedere: multo magis effundere. Unde sanguinē comedit qui in fraterno odio ⁊ homicidio delectat̄. Tertia ratio huius est spūalis. nam sanguinē comedit qui delectatur ⁊ viuit de rapina: Michee. iij. Comederūt carnē populi mei ⁊ pellem eoꝝ desuper excoriauerunt. Uel carnem cum sanguine comedūt qui cū non indigēt bona pauperum ɔsumunt: Eccl. xxxiiij. Qui aufert in sudore panem quasi occidit proximū suū. Secūdo ꝓhibitus fuit iudeis esus adipis cuiuslibet aīalis. ita dicit̄ Leui. iij. ī fine. Nec adipē nec sanguinē oīno comedetis. Ratio autem hui⁹ prohibitiōis est quadruplex: Prima ē litteralis. s. ad vitandū cultū idolatrie: qꝛ idolatre comedebāt illud in honorem deoꝝ suoꝝ. Scḋa est litteralis. s. qꝛ hec cremabant̄ in honorē dei. Tertia ē litteralis: qꝛ sanguis ⁊ adeps nō generāt bonū nutrimentū: q̄d pro causa inducit Rabbi moyses. Quarta huius ratio est spūalis. nā adeps gloria dn̄i est: pma ad Corinth. x. Siue māducatis siue bibitis omia in gloriā dei facite: Isaie. xlij. Gloriam meā alteri nō dabo. Adeps ergo nō est comedēd⁹: quia gloriā que dei est nemo vsurpare debet: prima ad Corinth. iiij. Quid gloriaris q̄si nō acceperis. Nec sanguinem. qui enī in peccato delectat̄ sanguinē comedit. Sanguis enī peccatū est. Osee. iiij. Sanguis sanguinē tetigit. Ubi nota q̄ triplex est adeps. Primus ē qui operit vitalia. s. cor ⁊ ventrē per quem gratie pinguedo notat̄: in ea enī est vita. Secūdus adeps est intrinsecus iecoris. i. epatis q̄d reticulū dicimus: quia inuoluitur ad m̄odū retis: per quē pinguedo deuotōis notatur. De his duobus dicitur in psalmo. Sicut adipe ⁊ pinguedine repleatur anima mea. Tertius adeps est renū vel iliū per quē feruor spūalis generationis que in renib⁹ ē designatur. Uel aliter per adipē qui operit vitalia amor vite proprie designatur: Job. xv. Uiscera eius plena sunt adipe. Per adipem iecoris qui est intrinsecus: amor parentum ⁊ amicoꝝ carnaliū intelligitur: Isaie. xvij. Pingues carnes eius emarcescent. Per adipem renū amor filioꝝ ⁊ vxoris designatur: Hieremie. vij. Filij colligūt ligna. ⁊ patres succendunt ignem: ⁊ mulieres aspergunt adipem. hos tres adipes adolebat sacerdos super altare

quia hos omnes amores debemus offerre deo. Et subditur ibidem. s. Leui. iij. Adipē ⁊ caudam totā cum renibus ⁊ pinguedīe adolebit ea sacerdos super altare in pabulū ignis ⁊ oblationē domino. vbi per adipē intelligitur deuotio in inchoatione opis. Per caudā vero cōsūmatio deuotionis. Glosa: Cauda finis operis hec immolatur cum bonū opus ad finem deducit: ad Philip. ij. Deus opatur in nobis velle ⁊ perficere. Rabbanꝰ ibidem in glosa: Cū adipe incendēdi sunt renes vt ⁊ deuotionē diuinus ignis ꝓuchat inflāmando ⁊ voluptatis appetitus cōpescat adurendo. Spiritus enī sanctus qđ sibi ꝯsentaneū est nutrit: ⁊ qđ contrariū ꝯsumit. Tertio ꝓhibitū fuit iudeis comedere aīalia morticina: vt dicitur Deutero. xiiij. Quicquid autē morticinū est non vescemini ex eo. Et etiā aīalia suffocata ⁊ stragulata: vt habeť Exodi. xxij. Carnē que a bestijs fuerit pregustata nō comedetis sed projicietis canibꝰ. Ratio autē huiꝰ ꝓhibitionis est duplex. Prima ē litteralis. s. quia sanguis eorū non separatur a carne. Esus autē omnis sanguinis fuit eis ꝓhibitꝰ: vt patꝫ supra. Secūda ratio ē moralis vel spūalis. s. quia in tali morte animalia multū affligunť. Et dominꝰ voluit eos a crudelitate ꝓhibere etiā circa animalia bruta: vt per hoc magis recederent a crudelitate homīs habētes exercitiū pietatis. Sꝫ forte queres: vtrū istud preceptū de non comedēdo carnē cum sanguine fuerit omni tēpore. Respondeo ⁊ dico ꝙ quedā ꝓhibenť quia mala: vt mechari. quedā vero mala sunt quia ꝓhibita: vt ade comedere de ligno vite vł sciencie. qđ quidē ex sua natura comedere nō fuit malū sed ex sua causa. vn̄ Aug. sup illud apostoli ad Ro. xiiij. Omnia mūda mundis ⁊c. in glosa sic ait: Nullꝰ cibus culpabilis vel immūdus: sed solū inordinatio que ꝓcessit. s. ꝯcupiscentie ⁊ inobedientie. vn̄ comestio carniū cū sanguine nō tanꝗ de se. i. ex sua natura mala ē. sed quia est occasio mali omni tpe fuit ꝓhibita diuersis causis qđ patet. Primo enī comestio carniū cū sanguine fuit ꝓhibita ante legē vt abhorrerēt effusionē hūani sanguinis. vn̄ hac causa ꝓhibuit dn̄s Noe: Gen̄. ix. Carnē cū sanguine nō comedetis: sanguinē enī humanū ⁊c. Secūdo comestio carniū cū sanguine fuit ꝓhibita in lege: ⁊ hoc ꝓpter vitandā ꝓnitatē ad idolatriā que circa sanguinē exercebať. vn̄ Leui. xvij. Omnis aīa ex vobis non comedet sanguinē. qđ ꝓhibuit dn̄s vel ꝓpter reprimēda libidine gule. s. ne imitarenť mores gentiliū qui solebant suffocare aīalia ⁊ comedere cū sanguine. Uel vt abhorrerēt effusionē humani sanguinis: vt sic horrore cōcussi a comestione carnis cū sanguine desisterēt: qꝛ hoc horribile est. Tertio post legē. s. tpe gratie facta est ꝓhibitio comestionis carnis cū sanguine in ꝓmitiua ecclesia apostolis. s. ad vitandū scandalū infirmorū. s. iudeorū de nouo ꝯuersorū ad fidē de ceremonijs. vn̄ Actuū. xv. Abstineant se a suffocato ⁊ sanguīe. Qđ verbū exponiť tribus modis. Primo sm̄ Bedā in glosa ibidē sic dicētē: Hoc preceptū ꝯuenit seruare illis ꝗ vncti sūt oleo spūssancti. s. sacerdotibꝰ ne auiditate gule comedāt illud citius sanguis effusus nō est. Scđo modo sm̄ Rabbanū in glosa ibidē exponiť sic: Abstineāt se a suffocato. i. ne inferiores se suffocēt. Et sanguine. i. ab effusiōe humani sanguinis: vt que sibi nō vult fieri. alteri nō faciat: Thobie. iiij. Tertio mō exponiť sic sm̄ Bedā in glo. ibidē: Abstineant se a suffocato ⁊ sanguine. i. a manducādo suffocatū aīal ⁊ sanguinē eius: Inhonestū est enī ⁊ ascribiť gulositati vel auaricie comedere suffocatū. i. aīal a bestia iugulatū ⁊ in pte comestū. Et hec expositio ꝯcordat cū prima. Quarto ꝓhibitꝰ fuit iudeis esus neruorꝫ. ita dicitur Gen̄. xxxij. Nō comedūt filij israel neruū femoris vsqꝫ in presentē diē. Cuiꝰ ratio ē duplex. Prima est litteralis que exprimiť ibi cū diciť: Qui emarcuit. s. neruꝰ in femore Jacob: eo ꝙ angelꝰ tetigerit neruum femoris eius ⁊ obstupuerit: ita ꝙ corruptio nerui Jacob: est causa litteralis quare iudei vsqꝫ in presentē diē neruū ꝓhibiti sūt comedere. Scđa rō huiꝰ est spūalis: qꝛ filij israel. i. vidētes ⁊ imitātes deum nō comedūt neruū. i. consolationē ⁊ voluptatē carnalē que marcessit ⁊ corrumpitur nō comedūt. i. nō appetunt. Et Grego. sup ezech. ⁊ habetur in glo. collaterali ibidē mystice sic dicit: Tunc Jacob. s. post cōtemplationē angeli vno pede claudicauit: quia omnipotēs deus cū per intelligentiā ⁊ desideriū cognosciť: voluntatē carnis arefacit. Et qui prius quasi duobus pedibꝰ innitētes ⁊ deum videbanť querere ⁊ seculum tenere post agnitionē suauitatis dei vnus in nobis pes sanus remanet: alter claudicat: quia debilitato amore seculi solus amor dei cōualescit. Si ergo tenemꝰ angelū vno pede claudicamus: quia dū crescit in nobis fortitudo amoris intimi infirmať fortitudo amoris carnis. Omnis enī qui vno pede claudicat soli illi pedi innititur quem sanū habet: sic ille cui desideriū terrenum arefactū est in solo pede amoris dei tota virtute se sustinet ⁊ in ipso stat: quia pedē amoris seculi quē in terra ponebat iam suspēsum portat. Greg. vbi supra. Hec beatus Thomas prima scđe. q. cij. arti. vj. de rationibus sacrorū ⁊ obseruantiarū legis veteris: in so. primi argumenti iuxta mediū. Et scđa scđe. q. clxxx. arti. vij. in solu. iiij. argumenti exponēs illā auctoritatē: Gen̄. xxxij. Ipse vero iacob claudicabat pede. ob quā causam nō comedunt filij israel neruū ⁊c. Et dominꝰ frater hugo cardinalis in postilla super Gen̄. ⁊ leuiticū exponēs auctoritates predictas.

## Qꝫ iudeis ꝓhibitꝰ fuit vestitus inordinatꝰ triplici ratione. CA. XCVIII.

Secūdo ꝓhibitꝰ fuit iudeis habitꝰ incōgruus. s. vestitꝰ trāsformatꝰ ⁊ ꝯmixtꝰ vel variatꝰ. Primo ꝓhibitꝰ fuit vestitꝰ trāsformatꝰ. Ita diciť Deutero. xxij. Nō induet mulier veste virili: nec vir veste feminea. Et subdiť: Abominabilis enī apđ deū est ꝗ facit hoc. Sicut. n. diciť Eccl̄i. xix. Amictꝰ corporis nūciat de illo. ꝗsi dicat: Habitꝰ corporis facit cognoscere habitū mētis. ⁊ iō voluit dn̄s vt eiꝰ ppl̄s distingueret ab alijs populis nō solū signo circūcisionis qđ erat in carne: sed etiā vestimēto ꝯditiōis. s. ne vir indueret veste mulieris ⁊ ecōuerso. Ratio autē huiꝰ ꝓhibitiōis ē triplex. Prima ē litteralis. s. ad vitandū cultū vel peccatū idolatrie. Nā idolatre trāsformatis vestibꝰ vtebanť. s. hꝰ mō: qꝛ in cultu martis mulieres nō solū veste virili vtebanť sed etiā armabanť vt ipm martē tāꝗ deū belli ⁊ victorie datorē colerēt. Ecōuerso viri vtebanť vestibꝰ mulierū in cultu veneris sacra veneri exercētes: ꝑ hꝰ mōi sacrilegū ritū marti ⁊ veneri se placere credētes. Scđa ratio huiꝰ est moralis. s. ad declinandū peccatum luxurie. Nā ꝑ ꝯmixtiones varias in vestimētis oīs inordinata ꝯmixtio coitꝰ includiť. Qꝛ autē mulier induať veste virili aut ecōuerso: incētiuū est ꝯcupic: ⁊ libidini occasionem ꝓstat. Et hoc iō: qꝛ vestis muliebris viro circūdata recificat mulierē ⁊ cōmouet imaginationē mulieris ⁊ ecōuerso: vt ergo ꝓuocatio libidinis auferreť: ꝓhibitꝰ fuit viris habitus mulieris ⁊ ecōuerso. Tertia huius ratio est spiritualis Deutero. xxij. Mulier nō induetur ⁊c. Glo. interlinearis: Spiritualiter mulier est anima infirma: que nō potest dare exemplū fortis operis qđ significatur per vestē virilē. Uir autē est anima profecta vel perfecta que non debet dare exemplū debile sed forte.

vnusquisq3 enim sm q2 deus maiorem ptulit ei gratiā: debet maiora facere. Prohibetur cui q2 mulier nō vsur pet sibi doctrinā vel alia virozū officia: vel vir declinet ad molliciē mulier q2. vnde glo. interli. ibidē sic ait: Mulier cuius natur aliter ē diuersitē color. motus: vel incessus varius: vires diuerse: cui nō permittitur docere nec dominari in viruz ne vsurpet sibi officium predicandi. Sed nec vir debet indui veste feminea. Qui eni vir est z principatum gerit ecclesie: nō debet aliquid femineum vel molle in doctrina sua habere. Ratio autem hui9 est quia vt dicit glosa ibidē: Contra naturam est viri muliebria facere: comaz crispare: capillos torquere. Unde si vir comā nutrierit ignominia est illi. Mulieri autem capilli pro velamine dati sunt. Nō eniz induetur vir se stimentis femineis. s. operatione fluxa z dissoluta. Hec omnia in glosa. Scdo prohibitus fuit iudeis vestit9 ex duplici materia ptextus. Ita subditur Deutero. xxii. Nō indueris vestimento quod ex lana linoq3 ptextuz est. Ratio autē huius prohibitōis est triplex. Prima ē litteralis ad vitandū peccatum idolatrie: ne dei popul9 assimilaretur idolatris qui beneficio stellaz putabant prouenire fecunditatē. z copiam lane in animalibus et fertilitatē in campis vel agris. vnde propter hoc lanam z linū simul i vestibus cōiungebant: vt ipso habitu profiterentur se ad stellarū cultum z seruitium obligatos. Secūda ratio huius est figuralis. quia vestimento lana z lino cōtexto: interdicitur cōiunctio simplicitatis z innocentie que figuratur vel signatur per lanam: z subtilitatis z malicie que figuratur vel significatur per linum. Hec beatus Thomas prima scde. q. ci. arti. vi. de rationibus obseruantiarū. in solu. vi argumenti. Et Alexāder tertia parte sūme. q. xxxiiii. articulo. ix. de obseruantiis in vestitu: in cor. solutionis. Tertia huius ratio est spūalis. s. Non indueris veste lana linoq3 contexta. z est talis: Uestis reprehēsibili duplicitate cōmixta: est biformis habitus mentis z corporis. s. cum mundicias exterius coram hominibus simulamus: immūdos autem interius diuinis oculis nos exhibemus. Qui autez facie exteri9 z non corde interius nitet: veste duplici vestitur q̄ induin prohibemur. Hec est expositio magistralis z moralis. ¶ De iudeis prohibitus fuit actus inordinatus octo modis. CAPI. XCIX.

Tertio prohibitus fuit iudeis actus incongru9. Ubi nota q2 omnes illi actus fuerunt iudeis prohibiti qui in obseruantiis legis veteris nullam videntur in se habere vtilitatem z apertam absurditatē z contrarietatē ad diuinum cultum z christianorū meritum. Et hoc octo modis. Primo enim fuit eis prohibitus incōgruus actus colētis: Deuteronomii. xxii. Nō arabis simul in boue z asino. Ratio autem huius prohibitionis est quadruplex. Prima est litteralis: scilicet recessus ab idolatria. Nam idolatre in suis operibus coniunctiones diuersorum animalium faciebant: credētes ex hoc sua opera prosperari. Uoluit ergo deus per hoc remouere falsitatem istius credulitatis: ne per eaz creatore relicto ad stellarum seruitia traherentur. Secūda huius ratio est litteralis: quam Josephus reddit ibidez dicens: Non arabis in boue simul z asino. quia ista animalia non sunt equalis fortitudinis. vnde magis forte destrueret minus forte: si in eodem labore z opere pariter iungerentur. Tertia huius ratio est figuralis. Glosa interlinealis: Non arabis in boue z asino. id est iudeo sub legis iugo posito: z gentili qui ad euangelium perti net Isidorus in glosa collaterali. quasi dicat: In boue et asino arat qui simul z semel obseruat euangeliuz quod habet claritatem z legem que precessit in vmbra. Quarta huius ratio est spiritualis. z est Isidori ibidem in glosa: que est talis: Non est simul arandum in boue z asino quia fatuus sapienti in predicatione nō est sociandus: quia vnus precedit alium. Hec beatus Thomas prima secunde. q. cii. articulo sexto: de rationibus obseruantiarum legis veteris in solutione. ix. argumenti in fine. ¶ De prohibitus fuit iudeis actus inordinatus premiū subtrahentis. CAP. C.

Secundo prohibitus fuit iudeis actus incōgru9 scilicet premiuz subtrahentis: Deuterono. xxv. Non ligabis os bouis triturātis. Ratio huius est duplex. Prīa est litteralis: scilicet elongatio ab idolatria egyptiorum: qui vsq3 adeo boues abominabātur: vt de frugibus suis non sinerent eos comedere. Ipsi eni colebant cerapin qui eis apparebat in specie bouis. Et ideo idolatre egyptii nepharium reputabant vt boues triturantes de frugibus comederent. Secunda huius ratio etiam ē litteralis: siue intelligatur de boue naturali siue spirituali. Si enim intelligatur de boue naturali vel materiali: iustum ē z pium: vt scilicet non prohibeatur bos comedere ad necessitatez de paleis quas calcat propriis pedibus. Si enim intelligatur de boue spūali. scilicet de predicatore: iustissimuz est vt qui participat in labore: participet in mercede vel comestione. vnde Hieronymus in glosa collate. sic ait: In boue vita operantiū exprimitur. de quo dicitur: Dignus est operarius mercede sua. Uult ergo scriptura prestari corporalia his a quibus accipimus spiritualia qui occupati in doctrina nō possunt sibi prouidere necessaria. Uñ sup illo verbo: Nō ligabis os zc. glosa collateralis sic ait: Uictū nō subtrahes predicatori vt vacet orationi z pdicationi. Figuralis autē hui9 ratio est: q2 boui triturāti. i. pdicatori deferēti segetes doctrine nō sunt victus necessaria subtrahenda: vt dicitur pma ad Corinth. ix. Hec. b. Tho. pma scde. q. cii. vbi supra in so. viii. argu.

¶ De prohibitū fuit iudeis in agro seminare z pmiscere diuersa semina duplici ratione. CA. CI.

Tertio prohibitus fuit iudeis incōgruus actus vel mod9 seminātis z pmiscētis semina: Deutero. xxii. Nō seres vineā tuā altero semine. Rō autem huius prohibitionis est duplex. Prima est in detestationē idolatrie. Omēs ille pmixtiōes seminū in agricultura sunt pbibite vt detestaremur: z recederem9 ab idolatria egyptiorū. nā egyptii in veneratione stellaruz z maxime elementorū ex quoz cōmixtione huiusmodi gignebant: cōmixtiones diuersoruz seminum faciebāt.

Scda huius ratio est spūalis vel figuralis: quia ager sc3 ecclesia non est seminandus diuerso semine. s. catholica doctrina z heretica. z Deuteronomii. xxii. Non seres vineam tuam altero semine. hoc spiritualiter intelligendum est: quia in ecclesia que est spiritualis vinea nō est semināda aliena doctrina. s. heretica que ē puersa: quia spūaliter corrūpit z interficit sm illō pma ad Corinth. v. Modicū fermētū totā massam corrūpit. Hec. b. Tho. pma scde. q. cii. vbi supra: i so. ix. argu. ¶ De pmixtio diuersoz aialium iudeis pbibita fuit. CAP. CII.

Quarto pbibit9 fuit iudeis act9 incōgru9 vl inordinat9 vl mod9 pmixtiōis vl generatōis: Le ui. xix. Jumēta tua nō facies coire cū alteri9 generis aīantib9. Rō autē huius pbibitionis pmixtio nis aialiū diuerse speciei i actu gnātōis fuit triplex. s. litteralis: figural: z spūalis. Pria hui9 rō ē litteralis. z hec potuit esse triplex. Pria quidē fuit in detestationem idolatrie egyptiorū q diuersis pmixtiōib9 vtebant in suum

planetarū: quasi sm diuersas cōiunctiōes diuersos habentes actus τ super diuersas rerū species. Egyptij.n. diuersas planetas vt deos colentes in honore diuersorum deorū suorum diuersas materias in veste sociabant: diuersa semina in agro sociabant: vt patet supra: τ diuersa iumēta vel animalia specie simul coire faciebant. Secunda huius ratio est literalis. s. ad excludendū concubitū contra naturam. Debet.n. ordinari vis generatiua dupliciter. Uno modo sm legem nature generalis sm quā virtus siue lex naturalis animalia exigit vt masculus cum femina misceatur: cōtra quam est inordinatio vitij sodomitici. Alio modo debz ordinari virtus generatiua sm legē rōnis sm quam dictat conscientia q nullus debet coire nisi cum sua: contra quaz est inordinatio fornicationis τ adulterij. Prohibetur ergo cōmixtū diuersorum animalium irrōnabilium in specie vel in natura: ne a reb⁹ irrationalibus transiret ad rōnales. s. ad homines. Tercia huius ratio est litteralis ad tollendam vniuersaliter occasionem cōcupiscentie. Animalia.n. diuersarum specierum non cōmiscētur defacili adinuicem nisi hoc p homines procuretur. τ in aspectu coitus animaliū excitantur homini cōcupiscentie mot⁹s. Ut igitur maxime laborarent homines in naturalem cōmixtionē: τ detestentur omnē inordinatam naturalem libidinem: phibuit dominus diuersarum rerum in specie cōmixtionē. Quarta huius rō est figuralis. phibetur.n. in lege q iumenta. i. populares homines non faciant coire. i. cōiunctōez habere cum alterius generis animantibus. i. cum gentilibus vel iudeis. Quinta huius rō est spiritualis. Jumenta tua non facies coire τc̄. Jn hoc dat intelligere q iumenta. i. simplices non debent esse inter iudeos vł hereticos: vel innocētes inter peccatores: quia defacili corrumperentur ex ipis. Ex cōiunctu.n. formantur vires: prouerbio. xiij. Qui cum sapientibus graditur sapiens erit. Amicus stultorum similis efficietur. Propter quod dicit ad Roma. vltimo. Rogo vos fratres vt obseruetis eos qui dissensiones τ offendicula faciunt inter vos: et declinate ab illis. Hec beatus Tho. prima secunde. q. cij. ar. vj. de rōnibus obseruantiarum veteris legis: in solu. octaui argumenti a medio vsqz ad finem.

℄ Q3 phibitus fuit iudeis modus inordinatus τ incōgruus decoctionis animalis. CA. CIII.

Quinto phibitus fuit iudeis actus vel mod⁹ incōgruus decoctionis animalis: Exo. xxiij. Non coques hedum in lacte matris. Ratio aūt huius phibitionis est vel fuit triplex. s. litteralis: figuralis: spūalis. Prima huius ratio fuit litteralis: ad detestandū τ excludendū gentilium idolatriā τ errorem. nam gentiles in solemnitatibus idolorum taliter carnes hedi coquebant vel ad īmolandū vel sacrificādū suis idolis vel ad comedendum. Et ideo Exo. xxiij. postq̄ dictum fuerat de solemnitatibus celebrādis in lege: subditur. Non coques hedum in lacte matris sue. vt eos ab idolatria gentiluz reuocaret. Secunda huius ratio litteralis fuit ad detestandū crudelitatē: lz.n. hedus occisus non sentiat qualiter eius carnes coquunt: tamē in animo decoquentis ad quandaz crudelitatē pertinere videtur: si lac matris quod datum est p nutrimento adhibeatur ad consumptionē carnium ipius. Secunda rō huius prohibitionis est figuralis: quia prefigurat q christus qui est hedus: propter similitudinem carnis peccati: non erat a iudeis coquendus. i. occidendus in lacte matris. i. tempe infantie. vnde Josephus ibidem sic dicit: Ante octauū diem non licet interfici christū qui fuit hedus iudeis et agn⁹ nobis. Tertia huius ratio est spiritualis τ habetur in glo. collaterali et significat spiritualiter q hedus. i. peccator non est coquendus in lacte matris. i. blandiciis demulcendus: sed aspere increpandus τ redarguēdus. Hec beatus Tho. prima secunde. q. cij arti. vj. de rōnibus obseruantiarum legis veteris: in solu. iiij. argu. p totū.

℄ Q3 prohibitus fuit modus inordinatus collectiōis fructuum. CA. CIIII.

Sexto phibit⁹ fuit iudeis actus incongruus collectōis fructuū: Leui. xix. Quū ingressi fueritis terrā: τ plātaueritis in ea pomifera: auferetis p̄pucia eorum. poma q̄ germināt immunda erūt vobis: nec edetis ex eis. Et subdit: Quarto aūt anno oīs fruct⁹ eorum sanctificabitur laudabilis domino. Quinto aūt anno comedetis fructus congregantes poma que pferunt. Summa vel sententia huius precepti est: vt iudei quādo primo ingressi essent terram primis tribus annis: arbores plantas p̄puciarent. i. fructus nascentes proiicerent quasi immundos: in quarto anno sanctificarent eos domino. i. sacerdotibus offerrent et nihil sibi retinerent: in quinto autem anno et deinceps possent sibi reseruare et edere. Ratio autem huius precepti est triplex vel fuit. s. litteralis: figuralis: spiritualis. Prima ratio fuit litteralis. s. contra errorem idolatrarum. Nam gētiles idolatre p̄mos fructus genio. i. deo nature sacrificabant τ comburebāt eos ad quedā magica facienda. Et hoc quia primos fructus faustos fortunatos esse putabant. Et ideo contra h̄ preceptum est iudeis vt fructum trium annorum immundos reputarent. Jn tribus autē annis fere omnes arbores terre illius fructum pducunt: que. s. vel seminando vel inserendo vel plantando coluntur. Raro aūt contingit q ossa fructuū arborum vel semina latentia seminētur: hec.n. tardius faciunt fructum. sed lex respicit ad id quod frequentius fit. Poma autem quarti anni tanq̄ primitie mundorum fructuū comedebant. Secunda huius ratio est figuralis: que p hoc figuratur q post tres status legis quorum vnus est ab abraham vsqz ad dauid: secundus a dauid vsqz ad transmigratōem babylonis: tertius a transmigratione babylonis vsqz ad christum. Erat christus offerendus qui est verus fructus legis. Tertia huius ratio est moralis vel spiritualis. s. q p̄mordia nostrorum operum debent esse nobis suspecta propter imperfectōem. vnde Gregorius in glosa collaterali sic ait: Ligna pomifera virtutibus fecunda auferemus: cum de inchoatōis infirmitate suspecti primordia operum nostrorū non approbamus. Et subdit: Poma que germinant nostris esibus nō optamus: quia primordia que laudantur boni operis: non debent hec pascere animū operantis: ne dū laus suauiter capitur: fructus operis intempestiue comedatur. Qui igitur inchoate virtutis laudem recipit: quasi plantati ligni fructū ante tempus comedit. Hec beatus Tho. prima secūde. q. cij. arti. vj. de rōnibus obseruantiarum legis veteris: in solu. v. arg.

℄ Q3 prohibitus fuit modus inordinatus incompassionis. CA. CV.

Septimo phibitus fuit iudeis actus incōgruus scz incōpassionis: Deuteronomij. xxij. Si ambulans per viam in arbore vel in terra nidum auis inueneris τ matrem pullis τ ouis desuper incubantem: nō tenebis eam cum filijs: sed abire patieris: captos tenēs filios vt bene sit tibi τ longo viuas tpe. Ratio autem huius p̄cepti fuit triplex. s. litteralis: figuralis: τ moralis. Prima huius ratio fuit ad detestatiōem idolatrie. Nā obseruatores auguriorum: faustam et fortunatam reputabant inuentionem nidorum cum matre τ filijs τ ouis. Et ideo dogmatisabant non esse offendendā matrē nec

filios nec separandos ab inuicē. sed nidū cū oībus in eo sic inuentis seruari precipiebant tanq̄ causam aliquam bone fortune. Unde et q̄diu seruabant huiusmodi nidum cum omnibus in eo inuentis sic illesum: tamdiu credebant bene esse ꝛ bene viuere. Si vō dissiparent aut aliquid de inuentis lederēt: hoc idē ꝛ domos ꝛ matres ꝛ filios eoꝝ ꝛ seipsos passuros ꝓ certo scirent. Uoluit ergo misericors deus remouere a cordibus eoꝝ ne aliunde fecunditatē quererent: generisq̃ sui multiplicatōem ꝛ longeuitatē q̄ ab ipo. ꝛ propter hoc dixit: Ut longeuus sis multo tempore. Secunda huius ratio est figuralis. Precepit enim deus matrē non simul debere tenere cum filiis: quia in quibusdam retinendi sunt spūales sensus q̄si filii. ꝛ dimittenda obseruantia litteralis. i. mater. vnde Gregorius ibidem in glosa collaterali sic ait: Per viam ambulamus dū p̄sentem vitam transimus. Nidus in terra sunt precepta vite actiue. Nidus in arbore sunt precepta vite contemplatiue. Mater pullis vel ouis incubat cum spiritualē intellectū fouet historia. Sed in hoc verboꝝ nido: mater dimittēda est: filii tenēdi: quia in quibusdam locis ꝑtermittēda est historia: vt soli pulli. i. spiritualis intelligentie sensus nos reficiat: nō historialis visus reficiat. Uel aliter: In hoc verboꝝ nido mater dimittenda est: filii tenendi: quia dimittenda est vita actiua: ꝛ tenenda cōtemplatiua. Hec Gregorius vbi supra. Tertia hui⁹ ratio est moralis vel spiritualis. Si inueneris in via vel in arbore nidū ꝛc. Qui nidū in humo vł arbore inuenit: ipe est qui salutem querens in humo. i. in actione humili. ꝛ in arbore. i. in contēplatōe sublimi vacare studet. Matrē quoq̃ talem nitit̄ auolare: si presentis vite gaudia fugitiua nō sequitur. Pullos tenet eterne beatitudinis sola expectatōe contentus. Qui vō matrem pariter tenere cū pullis nititur: ipe est qui in hoc seculo ꝛ in futuro vult regnare cum xp̄o: quod est nō facile. Quia ꝟm aplm̄ p̄ma ad Thimo. v. Uidua que in deliciis est: viuens mortua est. Hec beatus Tho. prima secunde. q. cii. arti. vi. de rōnibus obseruantiaꝝ legis veteris in solu. viii. argumenti. Et est expositio magistralis: ꝛ moralis: ꝛ ratio tertia.

Qr ꝓhibitus fuit sacerdotibus actus inordinate pietatis. CA. CVI.

Octauo prohibitus fuit sacerdotibus legis veteris triplex actus incōgruus. s. inordinate pietatis: infidelitatis: carnalitatis. Ratio aūt huius est: quia maior ordinatio ꝛ ꝑfectio requirit̄ in ministris ad cultum dei q̄ in subditis. Primo igitur est ꝓhibitus sacerdotibus veteris legis actus incōgruus. s. inordinate cōpassionis vel pietatis. vnde Leui. xxi. sic dicitur: Nō cōtaminetur sacerdos in mortuos ciuiū suoꝝ: nisi tm̄ in cōsanguineis ꝛ propinquis. i. super patre ꝛ matre ꝛ filio ꝛ filia: fratre quoq̃ ꝛ sorore. Ratio aūt huius prohibitionis est duplex. s. litteralis ꝛ spiritualis. Litteralis fuit duplex. Prima. s. ad extirpandū cultum idolatrie. naꝫ malefici ꝛ sacerdotes idoloꝝ vtebantur in suis ritibus ossibus ꝛ carnib⁹ mortuoꝝ. Et ideo ad extirpandū hunc idolatrie cultum precepit dominus vt sacerdotes minores qui per certa tempora ministrabant non inquinarētur in mortib⁹ nisi valde propinquorū: scilꝫ patris ꝛ matris ꝛ huiusmodi coniunctaꝝ ꝑsonarum. Pontifex aūt semꝑ debebat esse paratus ad ministeriū sanctuarii. Et ideo totaliter ei prohibitus erat accessus ad mortuos. Secūda huius ratio litteralis fuit ad detestandū mores gentilium. Nam gentiles solent īmoderatos mores ꝓtendere de morte parentū suoꝝ lugendo ꝛ dilaniando se nō motu pietatis: sed affectu carnalitatis. Et ideo coercetur affectus carnalis. vnde ꝓhibetur sacerdotibus ne cōtaminarent̄ in mortuis suis. s. ne nimis carnaliter siue carnali affectu mouerentur ad plangendū mortuos suos. vnde super illo verbo: Non cōtaminet̄ sacerdos. Hieronym⁹ in glosa collaterali sic ait: Multa cogit nos facere affectus: ꝛ dum corpoꝝ ꝓpinquitatem respicimus corporis ꝛ anime creatorē offendimus. Naturali tamen affectu permittit̄ vel conceditur dolere vel plangere ꝓpinquos mortuos: ꝛ hoc ne pietas non cōdescendat. vnde super illo verbo: Non cōtaminetur sacerdos ꝛc. glo. alia collateralis sic ait: Oportet n. sacerdotem diligentiā populo adhibere ne peccet: sed cognatis ꝑcipue et domui sue. Siquis n. suoꝝ ꝛ maxime domesticoꝝ curam nō habet infidelis est. Secunda ratio huius prohibitōis spiritualis que talis est: Non cōtaminet̄ sacerdos ꝛc. i. sacerdotes debent esse omnino imunes ab operib⁹ mortuis que sunt opera peccati. Hec bea. Thomas prima secunde. q. cii. arti. vi. de rōnibus obseruantiarū veteris legis: in solu. x. vł vltimi argu. in principio ꝛ in fine. Et ꝟm hunc intellectū predictū verbum. s. Non cōtaminet̄ sacerdos ꝛc. exponitur tribus modis. Primo litteraliter sic. Non cōtaminetur sacerdos in mortuis. i. nō immoderato vel inordinato carnali affectu moueatur ad dilugendū vel dolendū de consanguineis. Secundo modo ꝟm glosam ibidē exponitur sic: Non cōtaminetur sacerdos. i. nihil omittat sacerdos ex his que expediūt sacerdotem docere. Tertio modo exponit̄ sic: Non cōtaminetur sacerdos. i. nō agat vitam popularem: ne criminū eoꝝ vel illoꝝ efficiatur p̄ticeps. Rabanus: Indignū est vt cuius officiū est aliena peccata redarguere: ipe appareat vitiosus: ꝛ qui populū p̄cedere debet ad rectitudinem: sequat̄ ad puersitatē. Ubi nota q̄ sacerdos contaminatur in morte. i. in peccato eiusū quatuor modis: scꝫ Non arguendo cōsentiendo: imitando: scandalizando. Primo sacerdos cōtaminatur ꝛ fit peccati alterius p̄ticeps non arguendo. vnde sup illo verbo Ezech. iii. Si dicēte me ad impiū. Gregorius in glo. collaterali sic ait: Nec subiectus ex culpa prepositi moritur: nec prepositus sine culpa est: qui verba vite eterne non audiens moritur subiectus. Et glo. alia collateralis sic ait: Magnū discrimen est dei sermones tacere: vel timore: vel pigricia seu torpore: vel adulatōe. vnde Isaie. vi. Ue mihi quia tacui. Secundo cōtaminatur peccato alterius consentiendo. Eccl. xxxiiii. Qui baptizat̄ a mortuo ꝛ iteꝝ tāgit mortuū quid proficit lauatio ipius: quasi dicat: Qui mundatur peccato aqua cōpunctionis: ꝛ iterū tangit: quasi iterum rediens ad peccatum vt canis ad vomitū: quid proficit lauatio eius: Nihil. quia sequens culpa preteritā excedit. Gregorius: Qui admissa plangit nec tn̄ deserit: tanto grauiori culpe se subiicit: quāto ipam quā flendo impetrare poterat veniā contēnit. Tertio sacerdos contaminatur peccato alterius imitando. Osee. iiii. Erit sicut populus sic sacerdos. Glo. interlinearis: Quia equaliter peccauerunt: equaliter punientur. Sed contra: plus peccat sacerdos q̄ populus: ergo plus debet puniri. Respondeo ꝛ dico q̄ equalitas attenditur in genere peccati: non in quantitate peccati. Bern. O vtinam nō peius sacerdos q̄ populus. ꝛ Isaie. xxiiii. Et erit sicut populus sic sacerdos. Glo. interlinearis: Bonus pp̄ls cū bono sacerdote recipiet coronam vite: mali autēꝫ simul sustinebunt tormenta gehenne. bonus populus cum bono sacerdote ad dexterā sublimād⁹ in gloria. malus pp̄ls cū malo sacerdote destruendus erit in gehennā. Quarto sacerdos cōtaminatur peccato alterius scādalisando malo exemplo: Osee. iiii. Peccata populi mei comede-

& ad iniquitates eorum sublevabunt aias eorum. quasi dicat: peccata populi .i. oblatões pro peccatis comedent. Hiero. Populi mei peccata devorant: consentientes sceleribus delinquentium. & ad iniquitates eorum .s. sacerdotum suble- uant animas eorum .i. quasi per scabella eorum malo exemplo faciunt eos ascendere ad peccatum. vnde Hiero. ibidem sic ait: Sacerdotes mali cum subditos peccare pspexe- rint: non solū non arguunt: sed etiam laudāt atq; sustol- lunt: & p eorum malum exemplū & scandalum multitudo la- bitur in peccatum.

¶ Qz pbibitus fuit sacerdotibus legalibus actus infi- delitatis. CA. CVII.

Secundo prohibitus fuit sacerdotibus legalib' vel legis veteris actus incōgruus & nephariusn scz actus infidelitatis. ita dicit Leui. xxi. Nec radent ca- put nec barbam: nec in carnibus suis faciant incisuras. Ratio aūt huius pbibitionis fuit duplex .s. litteralis: et spūalis. Prima fuit litteralis .s. ad remouēdū idolatrie cultū. nam sacerdotes gentiliū mortuos deflendo caput & barbā radebant & depilabant: carnes suas vnguib' cul- tris & lanceolis incidebant: vt dicit Baruch. vi. Et. iij. li. Reg. viij. Quasi nō habentes spem vel fidē resurrectio- nis. vnde sup illo verbo: Nec radent &c. Glo. sic ait: Ni- mis egre dolere sacerdotes de mortuis lex pbibet tanq̄ qui spem future vite nō habent. contra qd .i. ad Thessal. iiij. dicit: Nolumus vos ignorare fratres de dormienti- bus: vt nō contristemini sicut & ceteri qui spem nō hñt. Secunda huius rō fuit spūalis .s. quia sacerdotes nō de- bent radere caput .i. deponere sapientiam: nec deponere barbam .i. sapientie pfectionē: nec etiā scindere vestimē- ta aut incidere carnes: vt .s. vitiū scismatis nō incurrant. Hec. b. Tho. prima secūde. q. cij. arti. vi. d rōnibus obser- uantiarū: in solu. iiij. argu. in fine.

¶ Qz pbibitus fuit sacerdotibus legalibus actus inor- dinatus carnalitatis. CA. CVIII.

Tertio pbibitus fuit sacerdotibus legis veteris actus incōgruus .s. actus carnalitatis & inhone- statis. Ita dicit Leui. xxi. Scortū et vile pstı- bulum nō ducet vxorē nec viduā nec repudiatā a viro: & sordidā atq; meretricē sed puellā virginez de populo suo: qr cōsecratus est deo suo. Rō aūt huius pbitōis est duplex .s. lr̃alis & spūalis. Prima ē lr̃alis. Preceptū fuit .n. eis ne sacerdotes illi ducerent vxorē meretricem ac repudiatā sed virginē duplici rōne. Prima est pp̄ter reuerentiā sacerdotij quorum dignitas quodāmodo ex h vel tali cōiugio diminuebatur. Secunda ratio est pp̄ter ignominiā filiorum quibus eēt ad ignominiā turpitudo matris. qd maxime tunc erat vitandū qñ dignitas sa- cerdotij fm successionē generis cōferebatur. Hec beat' Thomas prima secunde. q. ciij. arti. vi. de rōnibus obser- uantiarum legis veteris. in solu. x. arg. in medio. Secūda huius ratio ē spūalis. Nam in hoc q sacerdos publicaz mulierē pbibetur habere: datur intelligi q sacerdos publi- cam vel cōem cōuersatōem cum alijs nō debet habere: sed alias excellentiorē. vñ glo. interli. ibidē sic ait: Mu- lierem viduā .s. amisso deo. Et repudiatā .s. synagogam. Et abiectā .s. p peccatū mortale: Et pollutam .s. p peccatū veniale. qui .n. ad mortem peccat abiectus est. qui vero venaliter peccat pollutus est. Et sordidā. p idolatriam. Et meretricem. que dijs multis exposita fuit. Et eiectaz. que priori cōiugio fuit indigna. Et viduā. que pristina- rum meminerit voluptatū. nullam de his sacerdos acci- piet in vxorem. sed virginē .s. illam animā que nō habet maculā ac rugam que in xpo renouatur de die in diem .s. virginē: quia summus pōtifex omnino purā requirit ani-

mā quam sibi iungat & vnū spiritū efficiat. de qua apo- stolus .ij. ad Corinth. xi. sic ait: Despondi .n. vos vni viro virginē castam exhibere xpo. Re. hec in glo. s.

¶ Qz lex noua habet quatuor excellentias & primo q ē lex charitatis. CA. CIX.

Lex noua. Adiuuante diuina gratia postq̄ dictū est de prima lege que est lex vetus: di- cendum est de lege diuina que est lex noua. Que quidē lex noua quatuor no- tabiles & excellentes cōditiōes habet. Est .n. lex charitatis: libertatis: facilitatis: necessitatis.

Primo dico q lex noua est lex perfecte charitatis. vñ apostolus ad Collossen. iij. dicit: q lex est vinculū perfe- ctionis. vbi sic ait: Sup oīa aūt hec charitatē habete qd est vinculū pfectōis. Sup quo verbo Aug. sup iohannē xix. & habetur in glo. hic: sic ait: Sup hec aūt oīa .i. studio sius oībus alijs petite charitatē. Et subdit cām dicens: Magis .n. studendū est virtuti que maior oībus est. vñ sup oīa habete charitatē: qr charitas eminentiorē habz viam & supereminet scientie: & sup oīa precepta est. Hec ē enī vestis dñi incōsutilis desup incōtexta p totū. Incō- sutilis autē ne aliunde dissoluatur. Desup incōtexta: quia sup omnia pcepta est. Et addit: p totū. qr nemo eius ē ex- pers qui ptinere inuenitur ad totuz: a quo tota catholica ecclīa vocatur: & ad vnū puenit: qr charitas oēs in vnuz colligit. in sorte aūt dei gratia est cōmendanda. cū enim sors mittitur nō psone cuiuscunq; vel meritis: sed occul- to dei iudicio cedit. Et cōcludit Aug. ibidē dicēs: Ergo habete charitatē dico: qd donū .s. charitas ē vinculū per- fectionis. Cetera .n. cum ea perfectū faciunt: sine ea eua- nescunt. Charitas etiam est vinculuz: quia omnia ligat: ne abeant. Hec Aug. ibidem. Sed forte argues in op- positum .s. q lex noua non est lex perfecte charitatis tali rōne: Lex vetus est alia a lege noua. sed in lege veteri p- ponuntur & dantur precepta charitatis: vt patet Leuiti. xix. Diliges pximū tuū sicut teipm. Et Deutero. vi. Dili- ges dñm deū tuū &c. Respōdeo & dico q lex vet' etsi da- bat precepta charitatis: non tñ dabat precepta perfecte charitatis. quod tripliciter probo. scilicet ratiōe distin- ctione: similitudine. Primo probo ratione sic: Perfe- cta charitas datur vel est a spūsancto: ita dicit apostolus ad Romanos. v. Diffusa est charitas in cordib' nostris p spiritumsanctu qui datus est nobis. sed p talem cha- ritatē que precipiebatur in lege veteri non dabatur spi- ritussanct': vt in lege noua datus ē nobis: sicut ait apls ergo &c. Hec beatus Tho. prima secunde. q. cij. articulo primo: vtrū lex vetus sit alia a lege noua: in solu. ij. arg.

Secūdo q in lege veteri non daretur preceptū d amo- re vel charitate fm perfectā rōnem amoris vel charita- tis: probo tali distinctione. Nam duplex est amor: scili- cet amor debitus & amor gratuitus. Amor debitus non est perfectus sed amor gratuitus. Modo igitur in lege ge veteri precipiebatur amor vt debitus: in lege vo noua .s. euāgelij precipitur amor vt gratuitus: ergo &c. Ter- tio hoc idem probo similitudine sic: Amor quo deus di- ligitur ē duplex: quia est amor quo deus diligitur quia beneficus. et est amor quo deus diligitur quia bonus. Amor quo deus diligitur quia beneficus: non est pfe- ctus amor vel non habet perfectam ratiōem amoris. & talis precipiebatur in lege veteri. Amor quo deus dili- gitur vt bonus habet perfectam rationem amoris: et ta- lis precipiebatur in lege noua. verbigratia: Est amor qui generatur ex beneficijs tpalibus: qui non est pfectus: & ta- lis pcipiebatur in lege veteri: vt patz Deutro. x.' vbi amor

dei pcipitur ⁊ aggrauat ex bonis tpalibus acceptis vel pmissis: cum dicit̃ Ama dn̄m deū tuū ⁊ obserua precepta eius. Et subdit. Ut possitis intrare terrā fluētē lac ⁊ mel ⁊ possidere eā. Ecce pmiū temporale. quod est finis amoris. Et est amor qui aggrauat̃ ex beneficiis eternalibus pmissis vel acceptis qui est pfectus. ⁊ talis precipitur in lege noua: vt patz Matth. v. ⁊ Luc. vi. Si diligitis eos qui vos diligunt ⁊c̃. Patet igit̃ ex pmissis q̃ sicut in amore debito nō est pfectio: nec in amore qui oritur ex beneficio tempali: sȝ in amore gratuito ⁊ in amore qui oritur ex beneficio eternali. ita nō est pfectio charitatis in lege veteri: sed solū in lege noua. s. in euāgelio xp̄i. Hec Alexander. iii. parte summe. q. ex. xvii. arti. v. vtrū lex vetus sit eadē cum lege noua in solutōe. iii. argu. Re. s. Charitas: de pfectione charitatis vie ⁊ patrie.

¶ Q₂ lex noua est lex pfecte libertatis. CA. CX

Secundo lex noua siue gratie vl' euangelii est lex pfecte libertatis. ita dicit̃ Jaco. i. Qui perspexerit in lege perfecte libertatis. vbi glo. collateralis sic ait: Legem pfecte libertatis grām euangelii vocat: que lex dicit̃ pfecte libertatis quatuor rōnibus. Prima: quia nos pfecte liberat a seruitute timoris. qui n. legē seruabant in timore seruiebant. quisquis aūt eam trāsgrediebatur sine miseratōe lapidabat̃: dum tn̄ lex nemīnē ad nem ad pfectū pduxit. quia etsi timore cogebat seruire: nō dabat grām vt compleret̃ amore: q₂ p eam nō dabatur spūssanctus qui principiū est amoris. ⁊ ideo a penis inferni non poterat liberare. Hec in glo. ibidē. Sed lex noua dicit̃ ⁊ est lex pfecte libertatis. q₂ liberat a seruitute timoris. Aug. Breuissima differētia legis ⁊ euāgelii: timor ⁊ amor. Apl's ad Ro. viii. Nō accepistis spiritum seruitutis iterū in timore. sed accepistis spiritū adoptionis filiorꝫ. Secunda ratio est: quia liberat a seruitute horroris: scilicet peccati. Nam lex vetus neminē liberat a peccato: sed lex noua perfecte liberat a seruitute peccati. Cuius rō est: q₂ qui timore pene abstinet a peccato non simpliciter eius voluntas a peccato recedit: sicut ille cui' voluntas amore iusticie abstinet a peccato. Cū igit̃ in lege veteri vel p legē veterē abstinerēt hoīes a peccato solo timore pene: in lege vō noua vel p legē nouam amore iusticie: ideo lex noua liberat a peccato. Ita dicit apl's ad Ro. vi. Nunc liberati a peccato: serui autē facti deo. Et hoc ideo: q₂ p legem nouā datur spūssanct' vt pdixi: p quē fit liberatio a peccatis. Has duas rōnes assignat. b. Tho. prima secunde. q. cvii. arti. i. vtrū lex noua sit alia a lege veteri. in corpe solu. in medio ⁊ in fine. Tercia est rō: quia lex noua artat nos ad faciendū aliq̄ nō coacte sed sponte: nō inuite sed libere. Ubi nota q̄ operū que facimus quedā sunt ꝺ se ad salutē necessaria ⁊ talia cadunt sub p̄cepto legis affirmatiuo: que nō licꝫ omittere: vt facias hoc ⁊ hoc si vis saluus fieri. Quedaꝫ sunt saluti cōtraria: ⁊ talia cadunt sub p̄cepto negatiuo: que nullo modo licet seruare: vt nō facias hoc vel illud. Quedam vō sunt voluntaria vel indifferētia: q₂ nō sunt a xp̄o p̄cepta vel pħibita. qualia sunt superogatōis opa circa que liberū ē vnicuiqꝫ qd' sibi expediat facere vl' vitare. Quarta rō est q₂ lex noua oīa que sunt precepta vel pħibita facit nos libere implere: inquantuꝫ ex interiori instinctu gratie implemus ea. ⁊ pp̄ter hoc lex noua est lex spirit' vt dicit̃ ad Roma. viii. Et vbi spiritus ibi libertas. vt dicit̃. ii. ad Corinth. iii. Has duas. s. quare lex noua dicitur lex pfecte libertatis. Jaco. i. ca. assignat ⁊ tangit beatus Tho. prima secunde qōne. cviii. arti. p°. vtrū lex noua debet aliqua p̄cipere vel pħibere: exponēs auctoritates beati Jacobi: in solutiōe secundi argumenti. Require infra Libertas.

¶ Q₂ lex vetus est ex parte actus exterioris et ex parte timoris ē difficilior ad seruandū q̄ꝫ lex noua. CA. CXI.

Tercio lex noua est excessiue facilitatis. Si eniꝫ queratur vtrū lex vetus sit difficilior ad seruandum q̄ꝫ lex noua vel ecōuerso. Respondeo premittendo tres distinctiones. Prima distinctio est ex pte actus. nā difficultas siue facilitas preceptorꝫ legis duobus modis considerari potest. Uno modo ex pte actus exterioris: ⁊ hoc modo lex vetus est difficilior vel grauior ad seruādum lege noua. Et hoc duplici rōne. Prima est propter operū exteriorū grauitatē. quia exteriora opera ad que lex vetus obligat habent ex seipis vl ex sui natura quādam difficultatē vel grauitatē. Secunda ratio est propter p̄ceptorꝫ multiplicitatem: quia ad plures actus obligabat lex vetus: vt patet ex p̄ceptis ⁊ ceremoniis. q̄ꝫ lex noua. Et propter hoc dicit̃ Exo. xvii. q̄ manus moysi erant graues. Et actu. xv. dicit beat' Petrus: q̄ hoc iugū. s. circūcisionis ⁊ seruitutis legis nec nos nec patres nostri portare nequiuimus. Secūdo difficultas vl' grauitas p̄ceptorꝫ vtriusqꝫ legis pōt cōsiderari ex pte actus interioris: ⁊ q̄ntuꝫ ad hoc p̄cepta noue legis sunt grauiora preceptis veteris legis. Cuius ratio est: quia in noua lege pħibentur interiores motus animi: qui expsse nō pħibentur in lege veteri. Et propter hoc dicit̃ Matth. vii. Arta est via que ducit ad vitā. vbi Grego. sup Ezech. sic ait: Quāuis autē charitas sit lata via: tamē per angusta ⁊ ardua homines ducit a terra. Et subdit: Satis angustum est omnia p̄termittere: vnum solū deū diligere: prospera non ambire: aduersa nō timere. Secūda distinctio est ex parte affectus. nam alius est effect' amātis: ⁊ alius est affectus timentis. quod ex diuerso modo operandi apparet. Nam q̄ aliquis aliquod opus exerceat tarde ⁊ melancholice est signū timentis. Q₂ aūt aliquis aliquod opus exerceat delectabiliter ⁊ prompte ē signū amantis. quod tripliciter probo. s. auctoritatibus: rōne ⁊ exemplis. Primo hoc pbo auctoritatibus: ⁊ primo ph'i. v. ethico. sic dicentis: Habens virtutē prompte ⁊ delectabiliter operatur. non habens virtutem tarde et melācholice. Et iterū secundo libro ethico. iii. ca. sic ait: Signū autē oportet facere habituū supuenientē leticiā operibus. Quod exponens beatus Tho. ibidem lectiōe iii. in principio sic ait: Signum habituū iam generatorꝫ vel bonorꝫ vel malorꝫ accipitur ex delectatōe que superuenit operantibus. Secundo hoc idem probo ratione: quia habitus qui est s̄m naturam est delectabilis. Omne autē quod est nature conueniens est delectabile: quod vero est nature contrarium est contristabile. vnde quia habitus virtuosus est nature cōueniens: habitus vero nō virtuosus est nature discōueniens vel cōtrarius: ideo ⁊c̃. Tertio hoc idē probo duobus exemplis. Et primo de tempato ⁊ intemperato: quia ille qui gaudet in eo q̄ recedit a voluptatibus corpalibus ē temperatus. qui autē in hoc tristatur: est intemperatus. Secundo hoc idem probo p exemplum de forti ⁊ timido: quia ille qui sustinet pericula delectabiliter: vel ad minus sine tristicia est fortis. Spiritualiter aūt in actu fortitudinis sufficit non tristari vt patet. ī. Fortitudo. Ille aūt qui cū tristicia picula sustinet timidus ē ⁊ multis aliis exēplis pbari posset. Hec ph'us ⁊. b. Tho. vbi. s. Modo igitur ad ppositū rediendo dico ⁊ cōcludo q̄ q₂ lex vet' fuit lex timoris: iō fuit grauior ⁊ difficilior ad seruandū. Et per oppositum quia lex noua fuit ⁊ est lex perfecte charitatis: ideo est facilior ⁊ leuior ad seruandū. Quod tripliciter probo. s. auctoritatibus: rōnibus: ⁊

exemplis. Primo auctoritate prima Johannis. v. sic dicentis: Mādata eius grauia nō sunt. Quod verbū beatus Aug. exponēs ibidē dicit: q̄ p̄cepta dñi: nō sunt grauia amanti: sed nō amanti sic. Et iterū Augu. in libro confessi. dicit: Qui amat nō laborat. Omnis .n. labor nō amantibus grauis est. solū amor est q̄ nomē difficultatis erubescit. Et iterū Aug. sic ait li. de p̄fectōe iusticie: Graue nō est qd̄ diligitur: fit .n. non timendo. laborant .n. in dei p̄ceptis qui ea timendo conant̄ implere. Sed p̄fecta charitas foras mittit timorem: et facit p̄cepti sarcinā leuem nō solum nō p̄mentem onere ponderis: verū etiā sublevantem vice pennarum. Et iterū Aug. in li. cōfessionū sic ait: Amor non sentit amaritudines sed dulcedinē: quia sapor amoris est dulcedo: sicut sapor odii ē amaritudo. Et iterū Aug. in libro de verbis dñi in mōte sic ait: Oia seua et immania facilia et p̄pe nulla efficit amor: et q̄ plus est etiā ipa mors que est finis oīm terribiliū: suauis et dulcis facta est omnibus xp̄ianis. Qd̄ secundo p̄bo triplici rōne. Prima est rōne gratie gratūfacientis: que cōfertur in lege noua .s. euangelica. Secunda ē rōne p̄fecte charitatis inflāmantis cuius est lex noua p̄ spm̄ sanctum qui in ea datus est nobis: vt patet. ā. i. ca. Tertia ē rōne spei premii celestis: omnia terribilia dulcorantis. vnde Math. xi. Jugū .n. meū suaue est: et onus meū leue. Nam p̄ iugum s̄m glo. intelligit̄ euangeliū christi: quod ē facilius et suauius ad seruādū lege veteri. Hec .b. Tho. prima secūde. q. cvii. arti. iiii. vtrū lex noua sit grauior q̄ lex vetus: ar. cōtra. et in cor. solu. Tercio hoc idē p̄bo similitudinibus vel exemplis. Primo exemplis beati augustini: qui ponit in libris de sancta viduitate: vbi sic dicit: Nullo modo onerosi sunt labores amantiū: sed ipi delectant sicut venantiū: aucupantiū: piscantiū. Et subdit rōnem dicens: In eo .n. qd̄ amatur: aut nō laborat̄: aut labor amatur. sed euangeliū est lex amoris ergo et c. Secūdo hoc idem probo exemplo naturali qd̄ ponit Bern. Videmus .n. de pennis auiū quod addūt et tn̄ leuant auē in suo volatu. vnde Bern. Totū quod est in euangelio est ad modū penne et flāme: eo q̄ totū est inflāmatiuū amoris: et releuatiuū vel alleuiatiuum oneris. Et subdit Bern. Libet admirari q̄ leue sic onus amoris. Nam vere leue ē quod portantē nō grauat: sed alleuiat et portat illum cui portandū imponitur. Tertio hoc idem probo exemplo morali: scilicet de beata virgine et Symeone. Et primo de beata virgine sic: Nam hoc onus vterum beate virginis potuit grauidare: sed virginem non potuit grauare: Et quare? Certe quia v̄go fide: spe: et amore cōcepit illum. et ideo vterū virginis grauidauit s̄z nō grauauit. Secundo hoc idē patet in symeone. nā ipse symeon cū xp̄m brachio amoris intus tenebat: et ideo exterius brachio corporis portabat et eū nō grauabat. Cōcluditur ergo ex p̄missis q̄ precepta omnia nō amanti sed timenti sunt grauia et penalia. quia timor penā habet vt sunt in lege veteri. amanti v̄o et nō timenti oīa precepta sunt leuia et suauia vt patz. Et hoc ideo: quia p̄fecta charitas foras mittit timorē: vt in lege noua. Hec Alex. iii. p̄te summe. q. xiiii. arti. xiiii. vtrū plus oneret euangeliū lege veteri vel ecōuerso: in cor. solu.

¶ Qr̄ simpliciter plus oneret onus legis veteris q̄ noue legis. CA. CXII.

Sed forte queres gratia predictorum: quis magis oneret̄: an ferens legē: an ferens euangeliū. Respōdeo et dico q̄ simpliciter plus onerat onus legis q̄ onus euangelii. Quod probo triplici rōne .s. ex parte operis: motoris: oneris. Prima ratio ē ex p̄te exterioris operis: quia plura precipiunt̄ in lege moysi q̄ in euangelio xp̄i: vt patebit in fine huius capituli. Secūda ratio est ex parte motoris: quia ad obseruantiā legis veteris mouebat timor qui penam habet et omnia difficilia facit. Ad obseruantiā vero euangelii mouet amor q̄ penam non sentit: et omnia seua et horribilia: facilia et suauia facit: vt patet capitulo p̄cedenti. Tercia rō est ex p̄te oneris vel ponderis. Est .n. duplex onus .s. onerās portantē et adiuuans portantē. Primū onus est onerans vel aggrauans portantē: et tale est onus timoris. et hoc onus erat in obseruantia legis veteris. Et sic patet simpliciter q̄ magis onerabat obseruantia legis moysi. Secundū onus est adiuuans et alleuians portantē: et tale est onus euangelii: et hoc p̄ gratiā quā confert: confert .n. gratiam adiuuantem. et tale onus est obseruantia euangelii. vnde Bern. in quadā epistola ponit de hoc exemplū de quadriga dicens: Quadriga adiuncta iumento sarcinā que ab ipo moueri non poterat: auget qdē: sed portabiliorē facit: onus oneri additur et minus onerat. sic et oneri grauissimo legis accedens quadriga euangelii auxit perfectionē et diminuit difficultatē. Vult igit̄ per hoc beatus bernardus dicere et ostendere: q̄ sicut ē de quadriga addita iumento cum qua melius et maius onus portatur: et tamē onus oneri additur: sic est de euangelio: quia lz maius sit onus addito euangelio q̄r onus additur. verūtamen simpliciter minus onerat: quia augmentū perfectionis facit ad diminutiōem oneris: Hec Alexāder tercia p̄te summe. q. xiiii. arti. xii. vtrū obseruātia legis magis oneret q̄ obseruantia euangelii: in cor. solu. in fine.

Sed forte argues q̄ ferens legem non magis oneret̄ q̄ ferens euangeliū vel econuerso imo q̄ se habeant sicut excedentia et excessa. qd̄ dupliciter probo .s. auctoritate et rōe. Primo auctoritate Augustini et Origenis qui dicunt: q̄ illi qui sunt in nouo testamento sunt p̄tinentes ad vetus et ecōuerso: vt verbigratia: In lege veteri quicunq̄ seruabant legem ex amore pertinebant ad nouā legē. et in noua lege quicunq̄ seruant euangeliū non amore sed coacte et timore p̄tinent ad legē veterē. Secundo p̄bo hoc idē rōne que talis est: Quando sustinens est debilior plus oneratur a paruo onere q̄ fortis a magno. Similiter quādo homo facit qd̄ facit coacte et ex timore: magis oneratur q̄ qui facit ex amore. Cū ergo in lege veteri fuerint quidam fortes et quidā debiles et similiter in euangelio. Similiter cum vtrobiq̄ sint sustinentes pondus ex amore et timore: ergo sunt quidā in lege veteri quos nō grauat pondus legis: scilicz qui seruant legem ex amore. Et sunt quidam alii in euangelio quos grauat pondus euangelii: scilicet qui seruant legem ex timore. Et similiter sunt quidam in euangelio quos non grauat pondus euangelii .s. qui seruant euangelium ex amore. ergo nō magis grauatur ferens legem q̄ ferens euangelium vel econuerso: imo se habēt sicut excedentia et excessa. q̄r vtraq̄ lege quidā grauantur et quidā non: vt si ponatur q̄ vnus ferat legē ex timore: et alius ex amore: illi qui fert legē ex timore lex grauis est et onerosa: illi vero qui fert legē ex amore lex erit facilis et iocunda. ergo similiter in euangelio. et ideo se habent sicut excedentia et excessa: quia seruans euangeliū ex timore: grauius oneratur q̄ seruans legē veterē ex amore et econuerso. Respondeo et dico q̄ simpliciter magis oneratur ferens et seruans legē veterē q̄ seruans euangeliū: ceteris paribus in ipis. Quod dupliciter probo .s. rōne et auctoritate. Primo p̄bo hoc rōne: quia si pares essent in charitate: magis tamē onerat̄ seruans legē veterē q̄ seruās euangeliū. Cuius ratio ē: quia perfectio charitatis maior ē in euāgelio q̄ in lege veteri: vt p̄z. ā.

ea cix. Et ideo onus euangelij q̄tū est de se magis pre-stat dispositōem ad portandū. eo ꝙ totum est ad mo-dum pene vel flāme vt dicit Bern. ⁊ patet capitulo p̄ce-denti. Et ex his respondetur ad argumentū in cōtrariū factum: quia lꝫ in lege veteri essent aliqui ꝑtinentes ad nouam: vt puta illi qui legem veterem ex amore serua-bant: tamē quia nō erat tam ꝑfecta ratio amoris in eis sicut est in seruantibus legem nouā: ideo ferentes ⁊ ob-seruantes legem veterem magis onerabant̄ q̄ seruan-tes euangelium. vnde Augustin⁹ sic ait contra Faustū: Alia sūt instituta virtute magis: vtilitate meliora: actu fortiora: numero pauciora. Sic ergo patet ꝙ non se ha-bent sicut excedentia ⁊ excessa ferentes legem ⁊ euange-lium imo de se simpliciter plus onerat ferentē onus le-gis q̄ onus euangelij. Hec Alexāder. iii. pte sum. q. xxvij. arti. xv. vtrū ferens legē magis oneret̄ q̄ ferens euange-lium in cor. solu. ⁊ in solu. i. argu.

¶ Qꝫ lex noua est simpliciter facilior ad seruandum q̄ lex vetus. CA. CXIII.

Secundo ꝙ lex noua sit facilior ad obseruandū q̄ lex vetus: probat bea. Tho. prima secunde. q. cvij. arti. iiij. ar. contra auctoritate mathei. xi. sic dicentis: Uenite ad me omnes qui laboratis ⁊ onerati estis ⁊ ego reficiam vos. Et subdit: Jugū meū suaue est ⁊ onus meū leue. Ubi sm̄ expositōem hilarij dominus loquēs de lege dicit: Qui laboratis ⁊ onerati estis. Lo-quens vō de iugo euangelij dicit: Jugum. n. meū suaue est ⁊c̄. In quibus verbis dominus inuitat nos ad cele-stem gloriam quinq꜠ modis. s. curialiter: generaliter: ra-tionabiliter: vtiliter: faciliter vl̄ delectabiliter. Primo inuitat nos curialiter vel liberaliter dicens: Uenite ad me. vbi Remigius sic ait: Nō dicit venite pedibus sed moribus vel affectibus: non corꝑe sed fide. Jste nanq꜠ ē spūalis accessus quo quisq꜠ deo appropinquat. Secū-do inuitat generaliter dicēs omnes. Chryso. ibi sic ait: Non dicit venite ille vel iste sed omnes quia nō ē ꝑsona-rum acceptor deus sed vult omnes homines saluos fie-ri. Tertio inuitat rōnabiliter ibi Qui laboratis ⁊ one-rati estis. Chryso. ibidē. Qui laboratis. i. qui in sollici-tudinibus qui in tristicijs qui in peccatis estis. et sub-dit: Et onerati estis. Greg. xxx. moraliū. Asperū etiam iu-gum ⁊ durū seruitutis ē subesse temporalibus: ambire ter-rena: retinere labentia: velle stare in nō stantibus: appe-tere quidē transeuntia: ⁊ cū transeuntibus velle trāsire. dum. n. contra votū cuncta fugiunt: que prius mentē ex desiderio adeptōis afficerant post ex pauore amissio-nis ꝓmunt. Quarto inuitat vtiliter vl̄ feliciter dicens Et ego reficiam vos. Chryso. Uenite ad me nō ꝙ indi-geam vestra gloria: sed quia volo salutē vestram. Jdeo-q꜠ dixit: et ego reficiam vos. Chryso. Non dixit salua-bo solum: sed quoniā multo amplius erit. Reficiā vos. i. in omni quiete constituā. Reficiam inquit. s. dei visio-ne: delectatione: fruitione. Quinto inuitat delectabili-ter concludens: Jugum meū ⁊c̄. Chryso. Et ne aliqs for-midaret quia dixerat: tollite iugū meum ⁊ onus sup vos: subdit Jugum. n. meum suaue ⁊c̄. Hilarius: Et quid iu-go ipo suauius: quid hoc onere leuius: scꝫ ꝓbatū fieri. a scelere abstinere: bonū velle: malum nolle: omnes ama-re: nullum odisse: eterna consequi: p̄ntibus nō capi: nol-le inferre alteri quod sibi ppeti sit molestum. Hierony-mus ibidem: Quō etiam leuius est euangelium lege. cū in lege homicidium ⁊ adulterium: in euangelio ira ⁊ cō-cupiscentia puniatur: In lege. n. multa p̄cepta sunt que apostolus impleri plenissime docet. In lege opa requi-runtur. in euangelio voluntas queritur. que etsi effectū non habuerit: tamē p̄miū nō amittit. Euangeliū ea p̄ce-pit que possumus ne scꝫ concupiscamus: hoc in nostro arbitrio est. Lex cum voluntatē nō puniat: punit effectū ne adulterium facias. Finge in ꝑsecutōe aliquam virgi-nem ꝓstitutam: hec apud euangelium quia voluntate nō peccat virgo suscipitur: in lege vō quasi corrupta repu-diatur. Rabanus etiam sup p̄dicto verbo. s. Jugū meū enim suaue ⁊c̄. talem mouet questionē dicens: Sꝫ quo-modo iugum christi suaue est cum supra dicat. Arta est via que ducit ad vitam: Respondet dicēs: Sed qō an-gusto initio incipitur: ꝓcessu temporis ineffabili dilectio-nis dulcedine dilatatur. Augustinus vō de verbis do-mini super illo verbo dat aliam expositōem ⁊ rationem Jugum meū suaue est amanti. nam non amanti omnia ꝑicula sunt grauia: amanti vō omnia ꝑicula sunt leuia ⁊ suauia. Omnia. n. seua ⁊ imania prorsus facilia ⁊ prope nulla efficit amor. Hec bea. Tho. allegat exponēs in euā-gelio cōtinuo p̄dictā auctoritatē. s. venite ad me oēs ⁊c̄.

¶ Qꝫ p̄ter legē naturalem ⁊ legem veterē fuit necessa-ria lex noua. CA. CXIIII.

Quarto ⁊ vltimō dico ꝙ lex noua ē maxime ne-cessitatis. nam p̄ter legem naturalem ⁊ p̄ter legē veterem fuit necessaria lex noua. s. euangelij. ⁊ hoc qua-tuor rōnibus siue propter quatuor bona que ipa facit. nam lex noua adiuuat: iustificat: obligat: ordinat. Pri-mo dico ꝙ lex noua adiuuat ad bonū implendū. ⁊ ideo lex noua est sup addita ⁊ legi nature ⁊ legi scripte. s. moy-si. Cuius ratio est: quia lex nature vel lex antiqua solū est indicans quid sit faciendū ⁊ quid cauendum. sed nō causans vel adiuuans sicut lex noua. Et quare hoc: Lex-te quia nō cōfert adiuuantē grām. vt patebit infra. Hec bea. Tho. prima secunde. q. cvj. arti. ij. vtrum lex noua sit lex scripta vel indita: in solu. ij. argu. vnde lex nature per legem nouā. s. p legem euāgelij ꝑficitur. qō ꝑ duo exem-pla probo. Primo ꝑ exemplum dilectōis dei et ꝓximi. nam lex naturalis dictat ꝙ deus est diligendus quia crea-tor ⁊ benefactor. Lex vō euangelij dictat ꝙ deus est dili-gendus quia bonus ⁊ quia redemptor. Et talis rō vel mo-dus dilectionis est nobilior ⁊ ꝑfectior. Item lex natu-ralis dictat ꝙ ꝓximus est diligendus: quia ꝓximus est conformis in specie: ⁊ quia ab vno sumus oriūdi. Lex vō euangelij dictat ꝙ ꝓximus est diligendus: quia fili⁹ dei vel quia possibilis ad filiatōem dei: ⁊ quia imago dei: ⁊ quia ab vno. s. a xp̄o redempti sumus. Et talis modus vel rō dilectionis ē nobilior. Secundo hoc idē ꝓbo per exemplum de matrimonio. nā lex naturalis dictat ma-trimoniū ad hoc vt generetur homo ⁊ vt multiplicetur species. lex vō euangelij vl̄ gratie dictat matrimoniū vt filius hominis ꝑ regeneratōem fiat filius dei. ⁊ hoc ē no-bilius vel ꝑfectius. Hec Alexander tertia pte summe. q. xxxvij. articulo quarto: vtrū lex euangelij sit eadem cum lege nature. vbi concluditur ꝙ lex euangelij addit̄ legi nature vt ꝑfectio eius: vt ptꝫ. s. in cor. solu. vij. argu.

¶ Qꝫ lex noua iustificat quod nō faciebat lex vetus. CA. CXV.

Secundo lex noua preter leges alias est necessaria quia iustificat quod non facit lex vet⁹. Quod tripliciter probo. Pri-mo auctoritate apostoli ad Romanos. iij. Scimus quo-niam ex operibus legis (quales erant ille ceremonie et figure) non iustificabit̄ omnis caro. i. omnis homo car-nalis vel carnaliter viuens vt exponit ibidē glo. Secū-do hoc idē ꝓbo rōne sic: Jlla lex nō pōt iustificare que grām gratificantē non pōt conferre. sed lex vetus ē hu-iusmodi: ergo ⁊c̄. Tertio hoc idem probo similitudi-ne vel ex subiecto sacre scripture sic: Jlla lex que solum

in tabulis lapideis est scripta iustificare nō pōt. sed lex vetus fuit a deo in tabulis lapideis scripta: ergo ⁊c. Et si queris ad quid fuit lex vetus scripta. Respondeo et dico q̄ ad tria. s. ad futuroꝝ prefiguratōem: ad peccatorū ostensionem: ad penarū vel suppliciorū iniunctionē: nō tamē ad iustificatōez. Sed cōtra: Aug. sup illo verbo: ⁊ habet ad Ro. iij. in glo. Quoniā ex opib⁹ legis nō iustificabit oīs caro. ⁊ mouet talē questionē: Nunquid moyses: dauid: ⁊ alij qui erant in lege veteri: boni fuerunt ⁊ iusti. Rñdet Aug. ⁊ dicit q̄ oēs tales fuerunt iusti: sed nō ex opibus legis. Et quare: q: lex illa nō venit peccatū tollere sed oñdere ⁊ punire. Sicut ergo nos saluamur p legem euāgelij: sic ⁊ illi. Hec Aug. in glo. ibidē. Sed lex noua iustificat: tum q: in tabulis cordis ē scripta: tum q: est a xp̄o cōferente grām: tum q: interius cōfert spūssancti grām q̄ iustificat. Ita dicit apls ad Ro. iij. Iustificati gratis ⁊c. i. sine vllis ꝓprijs meritis. sed p grām ipius. i. p purā grām dei. Ideo subdit: Et p redemptōem que est in xp̄o Iesu. i. p xp̄m iesum facta: Et iterū ad Titū. iij. sic ait: Iustificati gratia ipius heredes sim⁹ fm spem vite eterne. Ubi nota q̄ gratia quā confert lex noua: etsi a peccato mundat ⁊ iustificat ⁊ ad nō peccandū ⁊ bene opandū adiuuat vt patet. s. nō tñ in bono ita cōfirmat vt homo peccare nō possit. ⁊ ideo si aliquis post acceptā grām noue legis peccauerit: maiori pena ē dignus tanq̄ maioribus beneficijs ingratus. ⁊ auxilio sibi dato nō vtens. Hec. h. Tho. prima secunde. q. cvi. ar. ij. vtrū lex noua iustificet. argu. 3. ⁊ in cor. solu. ⁊ in solu. ij. ⁊ iij. argu.

ℭ Q: lex noua quedam p̄cipit: quedam cohibet: quedā pmittit. CA. CXVI.

Ertio lex noua obligat ad agendū vel cauendū. Ubi nota q̄ operum datur triplex differentia. Quedam enim sunt indifferētia: ita q̄ nec sunt ad salutem necessaria nec saluti cōtraria: vt opa superogatiōis: ⁊ talia facere vel omittere deus reliquit hoīm libertati. ⁊ ꝓpter hec lex noua non ē lex libertatis: vt dicit Iaco. i. Re. s. ca. cx. Secundo quedā opa sunt ad salutem necessaria: ⁊ oīa talia p̄cipit deus. qd̄ patet: q: lex noua nō solū p̄cipit opa exteriora vt faciebat lex vetus: sed etiā interiora necessaria ad salutez. Tertio q̄dā alia sunt de saluti cōtraria. s. oīa que quantū est in seipsis habent repugnantiā ad salutē. ⁊ oīa talia lex noua cohibet nō solū aīm sed manū. Cuius rō est: q: ex hoc q̄ lex noua cohibet aīm ab actibus inordinatis interiorib⁹: quales sunt actus inordinati mentis: sequit ⁊ oportet necessario q̄ lex noua cohibeat manus ab actibus inordinatis exterioribus qui sunt effectus interioꝝ motuū. Hec. h. Tho. prima secunde. q. cij. arti. i. vtrū lex noua debeat p̄cipere vel cohibere actus exteriores: in cor. solu. ⁊ in solu. iij. argu.

ℭ Q: lex noua pfecte ordinat affectum ⁊ effectum ⁊ quō. CA. CXVII.

Uarto lex noua ordinat. Ubi nota q̄ lex noua fm diuersa p̄cepta pfecte ordinat affectum vel actū exteriorē hoīs q̄tū ad tria. s. q̄tum ad deū q̄tū ad ꝓximū: ⁊ q̄tū ad seipsuz. Primo ordinat hominē q̄tū ad deū duobus modis. Primo ordinat affectionem hoīs quo ad deū: dicēs Matth. xxij. ⁊ Luc. xij. Diliges dñm deū tuū. Secundo ordinat intentōem ⁊ actōnē hoīs quo ad deū dicens: vt quicquid facimus: nō ꝓpter humanā gloriā: nec ꝓpter acquirendas humanas diuitias: sed ꝓpter diuinā gloriā facim⁹ Matth. v. Sic luceat lux vestra ⁊c. Et. i. ad Corinth. x. Omnia quecūq3 facitis in gloriā xp̄i facite. Secundo ordinat lex noua affectū ⁊ actū hoīs q̄tū ad seipm: vt. s. abstineat nō solū ab exterioribus opibus de se malis: sed etiā ab interiorib⁹ ⁊ occasionibus maloꝝ: ⁊ ab his que habent speciē mali: Matth. vj. Nolite thesaurisare vobis thesauros in terra. p quos terrenā substantiā inordinataz ꝓhibuit: vt dicit Aug. in sermone dñi in monte: exponens p̄dictū v̄bum. vel simulatiōez falsam cōpescuit. vñ chryso. sup Matth. exponit ibidē. Et apls. i. ad thessal. v. Ab omni spē mala abstinete vos. Et Deutro. iiij. p̄cepit dicens: Custodi teipsum. s. q̄tū ad actōem exteriorē: ⁊ aīam tuā solicite q̄tum ad intentōem cordis interiorē. Tertio lex noua ordinat affectū ⁊ effectū hoīs q̄tum ad ꝓximū. s. vt eū temerarie nō iudicet: Matth. vij. Nolite iudicare. Nec vindictā expetat: Leui. xix. Nō memor eris oīs iniurie ꝓximi tui. Nec eū offendat vt pz p diuersa p̄cepta. Quarto docet ⁊ ordinat modū p̄dicta oia seruandi. s. diuinū auxiliū implorando ⁊ conatū apponēdo. s. p angustam portā pfecte virtutis intrare. ⁊ cautelā adhibere ne a seductoribus corrūpamur. Hec. h. Tho. prima secunde. q. cviij. arti. iij. vtrū lex noua sufficienter ordinat hoīes ad actus exteriores. in cor. solu.

ℭ Q: lex noua pfectius ordinat hoīem q̄3 lex vetus. CA. CXVIII.

D maiorē tñ euidentiā p̄cedentiū ca. est sciendū q̄ in lege veteri ordinabatur tam affectus q̄3 effectus. i. tā affect⁹ vl' actus interior mentis: q̄3 actus exterior corpis: sed nō fm pfectam ordinatōem sicut in lege noua. s. in euāgelio. qd̄ sic ꝓbo: Duobus modis ē possibile hoīem ordinare. Uno modo ꝓcedendo ab exterioribus ad interiora qualis ordinatio erat in lege veteri. Intēdebat. n. lex vetus p actū exteriorē ordinare affectū interiorē. vñ ibi primo ꝓhibetur malus. s. actus exterior malus dicēs: Nō occides Nō mechaberis: ⁊ h⁹mōi. Deinde secundo ꝓhibet animus. s. interior affectus malus dicens: Nō cōcupisces. Et hec est impfecta ordinatio. q: incipit a timore pene. Alio modo est possibile ordinare hoīem ꝓducendo ab interioribus ad exteriora. ⁊ hec est intentio euāgelij. vt p ordinatōez affectus interioris ordinet actus exterior. vñ Matth. v. Qui viderit mulierē ad ɔcupiscēdā eā ⁊c. et Qui irascitur fratri suo. ⁊ hec est pfecta ordinatio: q̄a incipit ab amore iusticie. vñ q: p̄cepta legis veteris principaliter ordinant ⁊ respiciunt actū exteriorē. pfectio nō est in lege: ⁊ p oppositū: q: p̄cepta euangelij principalit̄ ordinant affectū interiorē mentis: ideo pfectio ē in euāgelio. vñ Chryso. sup Matth. x. sic ait: Quoniaz legis q̄dem mandata magis ad opus q̄3 ad affectū respiciebāt. cum. n. p̄cipiebat: nō occides: nō furaberis ⁊c. ideo xp̄s ad supplementū ipoꝝ mādata spūalia introduxit: respicientia magis ad affectū interiorē q̄3 ad actū exteriorez. Hec Alex. iij. pte sum. q. xxxvij. arti. vtrū lex euangelij sit eadē cū lege moysi in solu. iiij. argu.

ℭ Q: lex noua ⁊ lex vetus differunt sicut pfectuz ⁊ imperfectum CA. CXIX.

Uarto ⁊ vltimo principaliter circa legem diuinam cōsideranda est pfectionis sublimitas. Cū enī lex diuina sit duplex. s. lex vetus ⁊ lex noua: vt. s. patet: iste due leges nō differunt quasi oīno diuerse vl' q̄si cōtrarie. qd̄ dupliciter ꝓbo. Primo ex pte latoris: quia lator vtriusq3. s. noue ⁊ veteris est vnus. s. deus: vt dicit apls ad Ro. iij. ⁊ Iaco. iiij. Secundo ꝓbo hoc idem ex parte finis: quia finis vtriusq3 est vnus. s. vt homīes subdant deo. Et ideo he due leges. s. vetus ⁊ noua differunt sicut perfectū ⁊ impfectū. qd̄ sic pz: Precepta legis dantur de actibus virtutū. Ad opanda aūt virtutū opa aliter inclinant impfecti ⁊ aliter pfecti: verbigrā. In vna ⁊ eadē ciuitate alia lex dat pueris q̄ sūt instruēdi q̄liter opa viroꝝ postmodū exeq̄nt. ⁊ alia lex dat viris q̄ statī pñt

exequi ea que ptinent ad bonū cōe. Sic a simili ad agē da virtutū opa aliter inclinant pfecti: et aliter impfecti. qđ patet. Nam pfecti ad opa virtutū agenda ex cā intrinseca et ppria .s. p virtutis habitū: impfecti vo q nōdū virtutis habitū habent ad agēda virtutis opa ex aliqua cā extrinseca inclinant .s. vel ex cōminatōe penarū vl' ex pmissione vel ex remuneratōe aliquoꝝ bonoꝝ tpalium puta bonoꝝ diuitiaꝝ vl' hꝰ mōi. Et hoc mō differunt lex vetus et lex noua: qꝛ lex vetus dabat quasi pueris et impfectis .i. nōdū spūalem grām cōsecutis. Lex vo noua data est quasi viris et pfectis .s. spūalem grām ꝯsecutis. Qđ pbo triplici rōne .s. ex pte vocabuli: officij: et pmij. Prima rō est ex pte vocabuli: quia lex vetus que impfectis .i. nondū spūalē grām ꝯsecutis dabat: vocabat lex timoris inquantū inducebat ad obseruantiā pceptoꝝ: vl' cōminatōe penarū: vel pmissione bonoꝝ tpaliū que sunt extranea ab obiecto virtutis. Lex vo noua q data ē pfectis .i. iam spūalem grām cōsecutis: dicit lex amoris: eo q tales ad obseruantiā pceptoꝝ ex causa intrinseca et ppria .s. ex virtutis habitu inclinabant. Secundo hoc idē pbo ex pte officij: qꝛ lex vetus dicitur cohibere manū .i. actū exteriorē mali: et hoc metu pene inquātū ille qui timore pene ab aliquo peccato abstinet. et talis impfecte abstinet: qꝛ simpliciter nō a peccato recedit. Lex vo noua dicit cohibere animū .i. affcm interiorē malū inquātū ille amore iusticie abstinet a peccato. et talis pfecte a peccato recedit: eo q simpliciter abstinet a peccato. Tercia rō est ex pte motiui vel pmij: qꝛ in lege veteri mouebant illi ad obseruantiā pceptoꝝ solo intuitu tpaliū seu corpalium bonoꝝ que sola in lege veteri pmittebantur. et hoc erat impfectū: quia oīa bona tpalia sunt extranea ab obiecto virtutis. Sꝫ in lege noua mouent oēs ad obseruantiā pceptoꝝ solo intuitu bonoꝝ spūaliū et eternoꝝ que pmittunt in lege noua. et hoc est pfectū qꝛ sola bona eternalia sunt pmia cōuenientia et ppria virtuti charitatis. Hec b. Tho. prima secunde. q. cvij. arti. j. vtrū lex noua sit alia a lege veteri. in cor. solu.

¶ Q lex vetus respectu legis noue est vtute impfecta. CA. XX.

T quia oēs differentie que assignant inter legē nouā et veterē accipiunt sm pfectū et impfectū vt ptꝫ p b. Tho. ex tribus rōnibus ca. pcedē. Ideo ē notandū q lex noua differt a lege veteri .s. in virtute: in veritate: in seueritate: in bonitate: in adimpletōe: in pmissione vel remuneratōe. Primo enī dico q lex vetus differt a lege noua in virtute: eo q lex vetus est impfecta in virtute. qđ pbo triplici rōne. Prima ē: qꝛ p eā nō cōfert adiuuans gratia. Secūda ē: qꝛ p eam nullus liberat vel iustificat a culpa. Tercia est quia p eam non fit opatio meritoria. Et pp̄ter hec tria lex vetus tripliciter nominat .s. egena et infirma ab aplō et onerosa a petro. Prima rō quare lex vetꝰ vtute ē imperfecta est: qꝛ p eā nō cōfert adiuuās gratia. et propter hoc apl's ad Gala. iiij. vocat legalia illa egena: eo q non possunt cōferre grām. Cuius rō est: qꝛ grām spūssancti p quā diffundit charitas in cordibus nr̄is: lex vetus cōferre nō potuit. Secunda rō quare lex vetus virtute est impfecta est: quia p eā nullus iustificat a culpa. et pp̄ter hoc apl's ad Gala. iiij. ibidē: legalia illa vocat infirma: qꝛ non possunt mundare a culpa. Et hoc ex primo sequit. nam ex eo q sunt egena .i. nō cōferentia grām: sequit q sint infirma .i. q nō possint animā mundare a culpa. Et pp̄ter hec duo lex vetus dicit lex littere. tum qꝛ pfigurabat grām: tū qꝛ demonstrabat solū culpā. Nō aūt dr lex spūs: qꝛ nō cōferebat adiuuantē grām. et ex hoc non tollebat culpam. Hec b. Tho. prima secūde. q. ciij. arti. ij. vtrū ceremonie legis veteris habeāt virtutē iustificādi in cor. solu. et in solu. iiij. argu. Ubi beatus thomas exponit auctoritatē apl'i ad Gala. iiij. Tercia rō ē: quare lex vetus virtute ē impfecta: qꝛ p eā nō pducit opatio meritoria .s. virtuosa. et pp̄ter hoc b. petrus Act. xv. dicit illa legalia nō solum grauia sed etiā importabilia: qꝛ non possunt efficere opa meritoria. vnde sic ait: Quid tentatis imponere iugū sup ceruicez discipuloꝝ: qđ nec nos nec patres nostri potuerunt portare. Rō aūt quare illa legalia nō possunt efficere opa meritoria est: ex eo q nō cōferebant grām. Et formo sic rōnē: Iugū legis seruare meritorie non poterat sine gratia gratificante adiuuāte. sed hāc grām lex vetus ꝯferre nō poterat: ergo et c. qđ pbo auctoritate apl'i ad Ro. ix. sic dicentis: Nō ē volentis nec currētis .s. velle et currere in pceptis dei: sꝫ miserētis dei. Hec b. Tho. prima secunde. q. xcviij. arti. j. vtrum lex vetus fuerit bona in solu. ij. argu.

¶ Q lex noua respectu legis veteris est vtute pfecta.

Ecundo dico q lex noua respectu legis veteris est virtute pfecta: vn̄ apl's ad Ro. j. Non erubesco euangeliū: virtus enim dei est in salutē omni credenti. Q aūt lex noua sit virtute pfecta pbo triplici rōne. Prima est: qꝛ p legē nouā cōfertur adiuuans gratia. Secūda ē: qꝛ p eam iustificat quis a culpa. Tercia est: qꝛ p eam efficit faciliter operatio meritoria. Prima rō quare lex noua respectu veteris est virtute pfecta est: qꝛ p eam cōfert adiuuans grā. Et rō huius est. qꝛ spūssancti grām cōferre soli xp̄o reseruatū est: vt dicit Joh. j. Lex p moysen data est: gratia et veritas p iesum xp̄m facta ē. In quo vbo lex noua ostēditur perfectior lege veteri triplici rōne .s. ex parte latoris: actoris: et vigoris. Prima rō ē ex pte latoris et ē sm Bedam: quia p moysen sicut p seruū facta ē legis annūciatio. sed p ihm xp̄m tanq̄ p dn̄m facta est legis et salutis impletio. Secunda rō est ex pte actoris: qꝛ moyses legē dedit: sed nō fecit. Christus aūt nō solum dedit: sꝫ fecit. facere aūt est maius q̄ dare. Tercia aūt rō ē ex pte vigoris: qꝛ moyses dedit legem tanq̄ vmbrā vel figurā. xp̄s aūt fecit grām et veritatē: vt verbigratia: Typus dicit accipite agnū et sacrificate. et hoc moyses pmulgauit. xp̄s aūt hoc nō dicit: sed ipe fuit sacrificiū: seipm offerens in oblatōem deo patri. vn̄ xp̄s fecit grām ad bonū adiuuātem. peccata remittentē: deo recōciliantē et veritatē soluentem: qđ vmbra pmittebat et soluere nō poterat: vt sequenti ca. patebit. Et ideo subdit: Gratia et veritas p Jesum xp̄m facta est. qđ verbū exponit tribꝰ modis. Primo sic: Gratia qua mens pficitur ad deū diligendū: veritas qua mens pficit ad deū cognoscendū. Secūdo mō exponit sic sm b. Aug. xiij. de trini. vt grām referamꝰ ad scientiā: veritatē ad sapientiā. Tercio modo exponitur sic sm b. Aug. ibidē: In rebꝰ .n. p tempus ortis illa summa gratia est: q homo in vnitate psone cōiunctus ē deo in rebus vo eternis summa veritas attribuit dei verbo. Hec Aug. ibidē. Et beatus Tho. adducit exponens pdictum verbū .s. gratia et veritas et c. in postilla quā facit super Johan. et in euangelio cōtinuo, Jo. his. j. Secūda rō quare lex noua respectu legis veteris est virtute pfecta est: qꝛ p legez nouā iustificat quis a culpa. Nam expiatio vel mūdatio a peccatis nō potuit fieri nisi p xp̄m qui ex eo q grām fecit peccata mundi tollit: vt dr Joh. j. Ecce agnus dei ecce qui tollit peccata mundi et c. In quibus verbis sm Joh. chrysostomū volens ostēdere virtutem xp̄i facit duo. qꝛ primo pponit figuram dicens: Ecce agnus. deinde exponit eā dicens: Ecce qui tollit peccata mūdi. Primo beatus Johānes pponit figuram

dicens: Ecce agnus dei. Nā beat⁹ Joānes baptista pphi-
bēs testimoniū dignitati et virtuti xpi eū spēaliť agnū no-
minat dicēs: Ecce agn⁹ dei. Cui⁹ rō est: qr sicut dr Nūe.
xxviii. lz alia sacrificia fierēt in tēplo certis tpibus: vnū
tñ erat quotidianū sacrificiū in quo ingiť vn⁹ agn⁹ ma-
ne et vnus vespe offerebať. nec hoc vnq̄ mutabať: sz tāq̄
pncipale obseruabať. Alia vo rō ex aduerso est: ad osten-
dendū q̄ p agnū qui erat pncipale sacrificiū signať xps
qui est pncipale sacrificiū. Oēs vero sancti q̄ p fide xpi
passi sunt pficiunt ad salutē. sed hoc non habēt nisi inq̄tū
sup oblatōe agni adiūgunť: qr oblatio adiūcta pncipali
sacrificio imolanť. Et hec oblatio offerť quidē mane et
vespe: qr p xpm pz aditus ad intelligibilia diuina ɔtem-
plāda et fruēda: qđ ptinet ad cognitionē matutinā. et in-
struimur quō vtamur terrenis absq̄ inq̄namento pctī:
qđ ptinet ad cognitionē vespertinā. vñ Origenes ibidem
sic ait: In oblatōib⁹ quotidianis offerri videm⁹ agnum
vnū quidē mane: alterz vero vespe: ad frequentiā intelle-
ct⁹ in diuinis relatū. Et subdit: Nec enī ais pati pōt vt sē-
mis ingiter insistat: eo q̄ corporis terrestris et grauis ɔiū-
ctū est sortita. Et hec est oblatio agni vespertina. q.d. Per
oblationē agni mane et vespe factā duplex vita signať. s.
ɔtēplatiua et actiua. Dr aūt xps agn⁹ triplici rōne. Pri-
ma est ppter puritatē: Exo. xii. Erit aūt agnus absq̄ ma-
cula mascul⁹ annicul⁹. Scđa est ppter māsuetudinem:
Isa. liii. Quasi agnus māsuet⁹. Tertia est ppť vtilitatez.
nā agnus vtilis est ad vestitū et ad cibū: sic xpus pmo vti-
lis est ad vestitū vel indumentū. Apls ad Ro. xiii. Indu-
imini dñm iesuz xpm. Scđo vtilis est q̄tū ad cibū: Jo.
vi. Caro mea vere est cib⁹. Cui⁹ agnus sit expmiť: cū sub-
dit: Dei. Ecce inquit agn⁹ dei. Dr aūt xps agnus dei tri-
plici rōe. s. vnionis: oblatōis: pmissionis. Primo rōe vnio-
nis: qr in xpo sunt due nature inseparabiliť vnite. s. hūa-
na et diuina: vt hoc sacrificiū esset virtuosū ad satisfaciē-
dū et purgandū a pctis: et hoc ex virtute diuinitatis et hūa-
nitatis. Scđo xpus dr agn⁹ dei rōe oblatōis inq̄tū de⁹
pater eū. s. xpz p nobis tradidit morti. Sicut enī dicere
ɔsueuim⁹ hec oblatio est talis hois quā talis hō obtulit.
Sic etiā xps dr agnus dei. s. patris dātis et offerētis filiū
p nostra salute. Hec expō vel rō est Theophili ibidem.
Tertio xpus dr agn⁹ dei rōne pmissionis. s. dei patris
inq̄tū deus pater pmisit hoi ab eterno oblationē quaz
p pctis suis sufficientē hō ex se habere non poterat offe-
rendā. Vñ Gen. xxii. Cū Isaac q̄reret ab abraā vbi ē vi-
ctima holocausti pater mi: Rńdit pater: deus puidebit
sibi de victima fili mi. ad Ro. viii. Qui ppō filio suo nō
pepercit. Scđo beat⁹ Joānes baptista in pdictis ver-
bis exponit figurā dicēs: Ecce qui tollit pctā mūdi. Qđ
verbū exponiť trib⁹ modis. Primo sic: Ecce qui tollit. i. q̄
aufert pctā mūdi. Cui⁹ rōnez assignat ibidē Aug⁹ dicēs:
Qui enī de nostra natura pctā non assūpsit: ipse est qui
tollit pctā mūdi. Et Chryso. ibidē: Qui q̄tū pur⁹ erat vt
alioz pctā soluerz. iō dicit: Ecce qui tollit pctā mūdi. qđ
in lege nec p agnū nec p alia sacrificia auferri poterat. qr
vt dr ad Hebre. ix. impossibile est p sanguinē hircoz aut
taurorz auferri pctā. Scđo mō exponiť sic: Ecce q̄ tollit
.i. q̄ in se accipit pctā mūdi. i. penā peccatoz totius mūdi
vñ i. Petri. ii. Qui pctā nostra ptulit et c. et Isa. liii. Dolo-
res nostros ipse tulit et languores nostros ipse portauit.
Tertio mō sm Theophilū exponiť sic: Ecce qui tollit.
non aūt dixit q̄ tollz sed qui tollit pctā mūdi q̄si h' semp
faciēte ipso. Non enī tunc solū tulit cū passus est: sed ex
illo tpe vsq̄ ad pñs tollit. non semp crucifix⁹: vnā enī p
pctis nostris obtulit oblationē sed semp purgās p illaz.
Vñ Ose viii. Omnē aufert iniquitatē. Et subdit: Pctā
mūdi. qđ exponiť duob⁹ modis. Primo mō sm Theo-
philū ibidē sic: Jō dixi peccata in generali et nō in spēali
vt oñdat q̄ in generali abstulit pctā oīa mūdi vel totum
genus pctī. Sicut ɔsueuim⁹ dicere q̄ hō est eiect⁹ de pa-
radiso. i. oē gen⁹ hūanū. i. Jo. ii. Ipse est ppiciatio p pec-
catis. Scđo mō etiā sm eundē exponiť sic: Vel peccatū
mūdi dr originale: qr p vno solo pctō originali mortu⁹
est mūdus. Ro. v. Per vnū hoiez pctm in hūc mūduz in-
trauit: et p pctm mors. et Greg. ibidē sic ait: Tunc enīz ab
hūano genere plene pctm tolleť: cū p incorruptōis gl'iaz
ipsa nostra corruptio pmutabiť. Et subdit: Esse nāq̄ a
culpa liberi non possum⁹ quousq̄ in corpis morte tene-
mur. Hec. b. Tho. in postilla quā fecit sup Jo. exponens
pdictū verbū. s. Ecce agn⁹ dei et c. Jo. i. Et in euāgelio cō-
tinuo sup Jo. ibidē. Tertia rō pncipalis quare lex no-
ua respectu legis veteris est virtute pfecta: est: qr p legez
nouā pduciť faciliť et delectabiliť opatio meritoria. qđ
tripliť pbo. s. rōib⁹: auctoritatib⁹: similitudinib⁹. Primo
hoc pbo tribus rōib⁹. s. paucitatis: charitatis: mercedis.
Primo rōne paucitatis pceptoz sic: Facili⁹ est obserua-
re pcepta pauciora q̄ plura. sed lex noua est lex exonera-
ta a multitudine pceptoz legis veteris. g̃ et c. Scđo hoc
idē pbo rōne charitatis sic: Sicut oē qđ fit cū timore fit
cū quadā violentia et tristicia eo q̄ timor penā hēat: ita
oē qđ fit cū amore fit faciliť et delectabiliter. sed lex vet⁹
fuit lex timoris. lex vero noua est lex amoris: imo pfecte
charitatis. g̃ et c. Tertio hoc idē pbo rōne expectatiōis
mercedis. vñ Bern. dicit: q̄ illa q̄ in natura sua sūt dura
et aspa: amor et spes pmioz facit lenia et suauia. Scđo h'
idē pbo auctoritatib⁹: et pmo auctē. i. Jo. v. Mādata ei⁹
grauia nō sunt. s. ad seruandū. Scđo auctē Matth. xi. Iu-
gū enī meū suaue ē et c. Tertio auctē psal. Viā mādatoz
tuoz cucurri cū dilatasti cor meū. vel auxilio gratie: vel
dilatasti vt non timore sed amore et cū delectatiōe agaf:
qđ est donū dei: vt dicit glo. ibidē. vel dilatasti spe pmi-
oz: ex q̄bus viā mandatoz cucurri. Quā auctē allegat. b.
Tho. pma scđe. q. cvii. ar. i. vtz lex vetus fuerit bona in
solu. iii. argu. et ibidē. q. cvii. arti. iiii. vtrū lex noua sit gra-
uior q̄ lex vetus: in cor. solu. et in solu. argu. Aliā pbatio-
nē Re. s.

## ¶ Qz lex vetus differt a lege noua in veritate triplici rōne. CA. CXXII.

Secūdo pncipaliť dico: q̄ lex vetus differt a lege
noua in veritate: eo q̄ in lege veteri ipfecte veri-
tas ɔtineť: in lege autē noua ɔtineť pfecte. Pri-
mo dico q̄ in lege veteri ɔtinebať vel erat veritas imp-
fecte. qđ pbo triplici rōne. s. qr ibi erat veritas vt velata:
vt vmbra: vt pmissa. Prima rō quare in lege veteri ɔti-
nebať veritas impfecta est: qr ibi ɔtinebať veritas vt ve-
lata. ita dicit Apls. ii. ad Corinth. iii. Velamē in lectiōe
veteris testi manet nō reuelatū. Vbi nota q̄ in lege moysi
erat triplex velamē. s. lre. figure: et culpe. qđ nūq̄ fuit in
lege veteri euacuatū: qr nec lra exposita: nec intellecta:
nec figura declarata vl' verificata: nec culpa amota. Se-
cūdo in lege veteri ɔtinebať veritas impfecte qr vt vm-
bra. ita dicit Apls ad Hebre. x. Umbrā enī habēs lex fu-
turoz bonoz non ipsaz imaginē rerū. Cui⁹ rō est: Quia
vmbra figurā rei obscure et indistincte manifestat. ima-
go vero expsse. sic lex vetus cōfuse manifestat futura bo-
na. vñ et Apls pma ad Corinth. x. dicit q̄ hec in figura
ɔtingebāt eis. Cuius rō est: quia sicut figura quasi nihil
est in cōparatōe ad veritatē: ita eoz bona et mala merita
vel peccata fuerunt quasi vmbra in cōparatōe ad nostra
Tertio in lege veteri cōtinebať veritas impfecte: quia
vt pmissa est: Act. ii. Vobis enī. s. iudeis et filijs vestris
qui longe estis facta est pmissio. Hec Alex. tertia parte

sime.q.xxxvij. arti.ix. de differētia legis ꝛ euāgelij q̄ntū ad veritatē: in cor.solu. ¶ Q꞉ in lege noua continet veritas perfecte. CA.CXXIII.

Secūdo dico ꝙ i lege noua.s. in euāgelio veritas ꝯtinet pfecte. qḋ triplici rōne ꝓbo.s. q꞉ ꝯtinet veritas vt reuelata: vt imago: vt exhibita. Prīa rō est: q꞉ in euāgelio ꝯtinet veritas vt reuelata. vn̄ dr̄.ij. ad Corinth.v. Uelamē moysi in xp̄o reuelatū est. Ubi dicit Ambro.in glo. ꝙ in xp̄i passiōe velū templi scissuz est: vt significet p xp̄i passionē reuelari sacra legis ꝛ prophete. Sed cōtra videt ꝙ in euāgelio veritas sit occulta ꝛ velata. ꝓbat sic. Ubi est locutio figurata ibi ē veritas occulta. sed in euāgelio est veritas figurata in parabolis q̄ vnū videt dicere: ꝛ aliud intelligere: vt Matth. xiij. ꝛ multis alijs locis.ḡ ꝛc̄. R̄ndeo ꝛ dico ꝙ in euāgelio est veritas reuelata ꝛ manifestata discipulis ꝛ dignis ꝛ velata ꝛ occl'ta turbis ꝛ indignis. vn̄ dn̄s Matth.xiij. Parabolā loquit turbis tanq̄ indignis: ꝛ eā exponit discipulis tanq̄ dignis. Rō aūt huiꝰ est q꞉ sup illo verbo Matth.vij. Nolite sanctū dare canibꝰ: dicit glo. Res abscōdita audiꝰ querit: celata venerabiliꝰ ꝯspicit: diu q̄sita carius tenet. ꝛ iō vtilis est velatio veritatis sub parabolis intelligētie ꝛ memorie nostre. Q꞉ autez veritas in euangelio sit reuelata aplīs tanq̄ dignis ꝓbatur auctoritate apl'i dicentꝭ.ij.ad Corinth.iij. sic: Nos aūt reuelata facie gloriā dn̄i speculātes in eandē imaginē transformamur a claritate in claritatē. Jn quo verbo aplūs remouet tria velamina. Primo velamē figure cū dicit: Nos aūt reuelata facie. Scḋo velamē lr̄e cū addit: Gloriā dn̄i speculātes. Tertio velamē culpe cū subiūgit: Jn eandē imaginē trāsformamur. Et ꝯcludit modū ibidē.s.a clāritate grē i claritatez glorie.s. in visionē diuine essentie. Scḋo in euāgelio pfecte veritas ꝯtinet.s. vt imago. Cuiꝰ ratio est q꞉ ibi continet xp̄us qui est imago inuisibilis dei pr̄is: vt dicit Aplūs ad collo.j. vbi Augꝰ in glo. sic ait: Xp̄us est imago pfecta inuisibilis.i. incōprehensibilis dei pr̄is quia de ipso est ꝛ nihil distat ab ipo. ꝛ subdit: Aliter est imago dei in filio q꞉ eiusdē nature vel substātie: ꝛ aliter in homie q꞉ alteriꝰ nature. Sicut alit est imago regis in nūmo: ꝛ aliter in filio. Et iterū ad Hebre.j. sic dr̄: Qui cū sit splēdor glorie: ꝛ figura substātie eius portans oīa verbo virtutis sue: purgationē peccatoꝝ faciēs. Jn quo verbo de xp̄o tangit quattuor excellētias q̄tuz ad naturaz diuinā ꝛ humanā. Primo enī tāgit coeternitatē pr̄is ꝛ filij: ibi. Cū sit splēdor glorie. Augꝰ in glo. Coeternꝰ est patri filiꝰ vt coeternꝰ est splēdor igni: vide silitudinem. Splendor non est ignis nec ecōuerso: sic filiꝰ non est pater nec ecōuerso. Splēdor est ab igne ꝛ non ecōuerso: sic filius a patre ꝛ non ecōuerso. Splēdor non est sine igne nec filius sine patre nec ecōuerso. Da mihi ignē sine splēdore: ꝛ do tibi patrē sine filio. Hec Augꝰ ibidē. Scḋo tangit ꝯsubstātialitatē patris ꝛ filij: ibi Et figura substātie eius Augꝰ in glo. Sicut filiꝰ est equalis patri in eternitate: ita est cōsubstātialis patri vel equalis patri in essentia. Et iō dicit: ꝙ est figura substantie eius.i. silitudo expssiua: non alicuiꝰ ꝓprietatis sed substātie patris tāq̄ vnū cū ipso in essentia vel natura. Jo.x. Ego ꝛ pater vnū sumꝰ. Et idē Jo.xiiij. Philippe: q vidit me videt ꝛ patrē meū. Tertio tangit auctorem: ibi Portās oīa verbo virtutis sue. Augꝰ in glo. Sicut ab eo creata sunt oīa: ita p euz imobiliter gubernata ꝛ ꝯseruata sunt oīa. Et hoc vn̄: Certe p virtutē ꝛ infinitatē sue oīpotentie que si ab his que ꝯdidit regendis aliūde cessaret: simul oīuz rerū spēs ꝛ natura ꝯcideret. Et subdit: Ul' exprimit modū quo oīa ꝯseruat dicēs: Portās oīa verbo virtutis sue. Glo.i. solo impio virtutis.i. potētie ꝛ bonitatis sue que maior apparet in gubernādo q̄ in creando. Et Hiero.in glo. sic ait: hoc enī dicēdo facilitatē cōmēdi ꝛ ꝯseruādi oīa voluit designare p similitudinē coꝝ: que sine labore mouēt vel efficiūt aliq̄d solo verbo vel digito. q.d: Sicut qḋ fit verbo vel digito faciliter fit ꝛ sine labore: ita xp̄us molē creature magnitudinē q̄ sine labore ꝯtinet: ꝯseruat ꝛ gubernat. Hec Hiero. ibidē. Quarto tāgit charitatē vel benignitatē xp̄i: ibi Purgationē peccatoꝝ faciēs. vbi ōndit xp̄i benignitatē q̄ntū ad humanā naturā dicēs: Purgationē ꝛc̄. Glo. q꞉ crucis mortē ꝛ passionē ptulit. Et p sanguinis effusionē nos a peccato purgauit: vt dr̄ Apoca.j. Qui dilexit nos ꝛ lauit nos a peccatꝭ nostris in sanguine suo. Jo.j. Ecce agnus dei qui tollit pctā mūdi ꝛc̄. Re. expositionē.s.ca.ꝑcedēti. Tertio in euāgelio ꝯtinet veritas pfecte.s. vt exhibita: Jo.j. Gratia ꝛ veritas p iesum xp̄m facta est. Re. expositionē.s.ca.ꝑcedēti. ¶ Q꞉ lex vetus differt a lege noua in seueritate tribus modis.

Tertio lex vetus differt a CA.CXXIIII.

lege noua in seueritate. ꝛ hoc tribus modis.s. ꝙ lex vetus dicebat lex ire vel furoris: lex timoris ꝛ lex seruitutis. Prīo lex moysi dicebat lex ire vel furoris in punitiōe: q꞉ in penis inferēdis habuit districtionē: rarā vō miserationē: eo ꝙ culpā non remittebat ꝛ culpā rigide puniebat ꝛ penā im̄inebat. Un̄ aplūs ad Ro.iiij. sic ait: Lex irā operat. Quod exponit duobꝰ modis. Primo s꞉ Ambro. in glo. Lex irā.i. penā ꝛ vindictā que sunt effectus ire operat. Ad hoc enī sunt data lex vetus: vt crimē ostēderet ꝛ p̄uaricationē legi pariret. Un̄ ad Hebre.x. Jrritā q̄s faciens legē moysi sine oī miseratiōe duobus aut tribus testibus morit: Exo.xxi. Reddet aīaz pro aīa: dentē ꝓ dente: oculū ꝓ oculo. Scḋo modo exponit: Lex irā operat.i. penā eternaz: s̄m illud Luce xij. Seruus sciēs voluntatē dn̄i sui ꝛ non faciens plagis vapulabit multis. Scḋo lex vetus dicebat lex timoris in affectiōe q꞉ plures habebat cōminatiōes penaꝝ: paucas vō ꝓmissiones bonoꝝ. vn̄ dixit moyses: Exterritꝰ sū ꝛ tremebūdꝰ: ad Hebre.xij. vbi glo. sic ait: Moyses enī dixit: Exterritus sum mēte: ꝛ tremebūdus corpe: quia tāta erat legis aspitas vt etiā perfecti terrerent: q꞉ non erat ibi adiutrix gratia. Tertio lex vetus dicebat vel erat lex seruitutis in executiōe: eo ꝙ ad obseruantiā p̄ceptoꝝ inclinabat lex vetus non spōte vel libere.s. ex amore. sed coacte.s. metu penaꝝ. qḋ pꝫ: q꞉ ad obseruantiā p̄ceptoꝝ semp pro rōne supponit diuine maiestatis dn̄iuz: Leuit.xxij. Ego dn̄s custodite mandata mea ꝛ facite ea ꝛc̄. Et ibidē.xxv. Quia ego dn̄s deꝰ vester: facite p̄cepta mea ꝛ mādata mea custodite ꝛ implete ea ꝛc̄. q.d. Ego sum dn̄s ꝛ vos serui. ꝛ ideo estis obligati seruire mādatis meis. Hec Alex.iij. pte sime.q.xxxvij. ¶ Q꞉ lex noua est lex pietatis: charitatis: ꝛ libertatis: ꝛ quomō.

Secūdo dico ꝙ lex noua ecōtrario est pfecta: q꞉ est lex misericordie ꝛ pietatꝭ lex charitatis: ꝛ lex libertatis. Prīo dico ꝙ lex noua.s. euāgelica est lex misericordie: clementie vel pietatis in punitiōe: quia in penis inferendis habet misericordiā ꝛ relaxationē. vnde mulieri dep̄hēse in adulterio dixit iesus Jo.viij. Nec ego te ꝯdēnabo. vade ꝛ amplius noli peccare. Sed forte argues in oppositū.s. ꝙ lex noua est seuerior lege veteri tali rōe: Seuerior est cōminatio ꝛ inflictio pene eternalis q̄ tēpalis. sed lex noua cōminat penā eternā: Matth.iij. Paleas autē cōburet igne inextinguibili. Et ibidem.xxv. Jte maledicti in ignē eternū. Jn lege .n. moysi est cōminatio pene tēpalis vel corpalis vel dānificatiōis rerū: vel flagellationis vel

afflictiōis corporalis: ergo lex xp̄i est seuerior lege moysi. Rn̄deo ꝛ dico q̄ lꝫ euangeliū cōminet penā eternalē: ꝛ lex vetus penā tpalē: non tn̄ lex xp̄i est seuerior lege moysi. Et hoc ꝓpter duas rōes. Prima est qꝛ pena in p̄nti seuerior est ꝛ plus cruciat q̄ȝ pena in futuro. sed lex vet⁹ cōminat penā inferendā in p̄nti: lex vō xp̄i cōminat penā inferendā in futuro. ḡ ꝛc. Scḋa rō hui⁹ est: qꝛ lex moysi cōminat penā inferendā ꝛ non vt remittendam peccatori penitēti. ꝛ iō dicit lex seuera in puniēdo: quia nulli penitēti parcit. Lex vō xp̄i non cōminat penā inferendā. sed remittādā penitēti. ꝛ iō dicit lex misericordie ꝛ pietatis: quia oī penitēti parcit. Et iō lex xp̄i est suauior vel clementior lege moysi vt pꝫ. Scḋo lex xp̄i dr̄ lex amoris vl' charitatis. Et hoc duplici rōne. s. rōne inclinatiōis: ꝛ ꝓmissionis. Primo rōne inclinatōis eo q̄ amore iusticie inclinat quis ad obediendū legi xp̄i: hoc ē ad seruiendū deo ꝛ abstinēdū a peccato. ꝛ talis simpliciter obedit legi: qꝛ ex interiori p̄ncipio. s. p charitatē diffusaꝫ in cordibus nostris p spiritūsanctū. Scḋo hoc idē ꝓbo rōne ꝓmissionis: quia lex xp̄i multas bonoꝝ spūaliū ꝛ eternoꝝ ꝓmissiōes facit ꝛ cōminatōes subtrahit ex quibus aggenerat amor. ḡ ꝛc. Sed ꝯtra videt q̄ lex xp̄i sit maioris timoris q̄ lex moysi. qḋ ꝓbo tali rōne: Timor dei incōparabilit' excedit timorē hoīs. sed in lege xp̄i suadet pena inferēda a deo: ꝛ p ꝯn̄s timor dei Matth. x. ꝛ Luce. xij. Ipsū timete qui pōt aīaꝫ ꝛ corpus mittere in gehennā. In lege vō moysi suadet timor pene que infert ab hoīe. s. a iudice: Exo. xxij. Maleficos non patieris viuere ḡ ꝛc. Rn̄deo ꝛ dico q̄ lex xp̄i est lex amoris ꝛ nō timoris: vt ꝓbatū. ē. duplici rōne. Ad rōem aūt in ꝯtrariū rn̄deo duob⁹ modis. Primo qꝛ xp̄us non infert penā delinquēti si a malicia resipiscat ꝛ ꝯtet q̄ peniteat: qḋ nō facit lex moysi vt. s. patuit. Scḋo qꝛ in lege moysi ꝯtinent plura: vn̄ generet timor q̄ȝ cōcipiat amor. In lege vō xp̄i est ecōtrario: ideo ꝛc. Tertio lex xp̄i dicit ꝛ est lex libertatis. qḋ dupliciter ꝓbo. s. auctoritate ꝛ rōne. Primo auc̄te Jacobi. j. Qui pspexerit in lege pfecte libertatis: ꝛ loquit de lege xp̄i: sm̄ glo. Scḋo hoc idē probo rōne. nā sm̄ ph̄m. j. metha. ille liber est qui sui cā est. ille ergo aliq̄d agit qui ex seipso agit. Illud autē qḋ hō agit ex habitu sue nature ꝯueniēti: illud ex seipso agit qꝛ habitus inclinat p modū nature. Si vō habitus esset nature repugnās homo non ageret sm̄ q̄ est ipse: sed sꝫ aliquā corruptōeꝫ sibi supuenientē. Quia ḡ gr̄a spūsctī interior est: sicut habit⁹ nobis infusus: inclinās nos ad recte operandū: ideo facit nos libere opari ea que ꝯueniunt gr̄e: ꝛ vitare ea que repugnant gr̄e. ꝛ hoc est qḋ dicit Ap̄ls. ij. ad Corinth. iij. Ubi spūs dn̄i ibi libertas. Sup quo verbo Aug⁹ in glo. sic ait: Ubicūq; aūt est spūs dn̄i p gr̄am inhabitantē: ibi est libertas. s. spūaliter intelligēdi: faciēdi: ꝛ obediēdi. qḋ non est in iudeis: cū q̄ lr̄a nō facit spōte obedire vt filij: sed q̄si coacte timore pene vt serui faciunt. Cui⁹ ꝯtrariū dicit Ap̄lus ad Ro. viij. Qui spū dei agunt: hi filij dei sunt. Dec. b. Tho. p̄ma scḋe. q. cviij. ar. j. vtꝝ lex noua interiores actus p̄cipe habet vl' ꝓhibere: in solu. ij. argu. Et Alex. iij. pte. su. q. xxxvij. ar. de differētia legis moysi ꝛ euāgelij xp̄i penes seueritatē: in cor. solu. ꝛ in solu. duoꝝ argu. Q[uod] lex vetus differt a lege noua in bonitate. CA. CXXVI.

Quarto p̄ncipaliter lex moysi differt a lege xp̄i in bonitate: qꝛ lex moysi fuit bona īpfecte: lex aūt xp̄i est bona pfecte. Primo dico q̄ lex moysi fuit bona impfecte. qḋ tripliciter ꝓbo: Primo qꝛ non ꝓhibebat mali cām vel originē. Scḋo ꝓpter quondā maloꝝ p̄missionē. Tertio qꝛ p̄bebat mali occasionē. Primo dico q̄ lex moysi respectu euāgelij xp̄i fuit impfecte bona: qꝛ non ꝓhibebat mali originē vel radicē. s. voluntatē. qḋ pꝫ: quia lex moysi ꝓhibebat factū dicēs: Nō mechaberis. Lex vero xp̄i ꝓhibebat affectū dicens: Nō cōcupisces. Et ꝓpter hoc dr̄ lex cohibere manū non aīum: tū quia act⁹ exterior malus ibi ꝓhibebat: tū qꝛ solo pene exterioris timore p eam a peccato abstinebat. Secūdo lex vetus fuit impfecte bona respectu legis noue ꝓpter quondā maloꝝ p̄missionē. p̄mittebat enī quedā mala ꝓpter qḋ dr̄ Ezech. xx. Dedi eis p̄cepta non bona. vn̄ Isid. in libro differentiaꝝ dicit: Precepta legis euangelio cōpata sunt non bona duplici rōne. Prima est: q̄a in ea quedā inutilia infirmioribus sensib⁹ sunt p̄missa: vt libellus repudij: ꝛ cupiditas israelitaꝝ: spolijs egyptioꝝ satiāda p̄mitti. Scḋa est rō quare precepta legalia compatiōe euangelij dicunt non bona: qꝛ qḋ p̄cipiunt non pficiūt. Lex vero euāgelij ꝛ exteri⁹ imperat vt efficiat: ꝛ interi⁹ iuuat vt pficiat. Et ꝓpter hoc lex moysi dr̄ lex factoꝝ: qꝛ indicat libero arbitrio hoīs quid faciat. sed tn̄ cū homo est in peccatis nō causat grāꝫ p quā illḋ facere valeat. Lex vero euāgelij dr̄ lex fidei: qꝛ per dictamē fidei grām xp̄i indicat p quā hō possit explere q̄cq̄d deus iubeat. Et hoc est qḋ dicit Aug⁹ in libro de spū ꝛ lr̄a: Per legē opeꝝ dic̄ de⁹ hoī: fac qḋ iubeo. p legē fidei dicit homo deo: Da qḋ iubes. ꝛ subdit: Ideo enī iubet lex vt amoneat q̄d faciat fides: vt cui iubet si non potest sciat quid petat: videlꝫ gr̄am. Et propter hoc dicit Aug⁹ ibidē: q̄ lex mandatū bonū habet lr̄a demonstrāte: sꝫ nō spū adiuuāte. Tertio lex vetus respectu euāgelij fuit impfecte bona: qꝛ prebebat mali occasioneꝫ sm̄ q̄ dicit Ap̄lus. ij. ad Corinth. iij. Lr̄a occidit. vbi nota q̄ lr̄a. i. lex vetus sm̄ Apo. dr̄ occidere q̄tuor modis. s. p priuationē: abusionē: occasionē: ostensionē. Primo lr̄a occidit ꝓpter p̄uationē vel defectionē. vn̄ Aug⁹ in libro de lr̄a ꝛ spū sic ait: Lr̄a sine spū adiuuāte occidit. cū vero adest viuificās spūs p charitatē: hoc ipsūꝫ facit int⁹ diligi: qḋ foris scriptū faciebat. sine spū autē fit timore pene: ꝛ ita culpabiliter. Et iterū Aug⁹ sup illo verbo: Lr̄a occidit: in glo. sic ait: Sicut non rep̄hendit scīa cū dr̄. j. ad Corinth. viij. Scīētia inflat. i. in supbiā extollit. charitas edificat ita non rep̄hendit lex cū dicit: lr̄a occidit: eo q̄ sicut scīa de se est bona ꝛ non mala: sic ꝛ lr̄a. sed sicut scīa cū charitate proficit ꝛ sine charitate obest qꝛ inflat: ita lr̄a vel lex cū gratia viuificat: sine gr̄a occidit ꝛ̄ si de se non sit mala.

Scḋo modo lr̄a occidit ꝓpter abusionē. vnde sup illo verbo Ap̄li ad Ro. vij. Mandatū qḋ est bonū factū est mihi mors. Absit. Hiero. sic ait: Non enim ex seipso est mors: sed ex vitio hoīs: qꝛ non lex sed fomes est efficiens cā mortis qui bonā reꝫ vertit in malā: vt verbigr̄a Sicut enī medicina non est cā mortis: si ostēdat venena mortifera lꝫ mali homies ad morē suā vel alioꝝ his abutant: sic lex que venena peccatoꝝ demōstrat hoīeꝫ libertate sua abutentē occidit. vn̄ Aug⁹ sup illo v̄bo: Lr̄a occidit. in glo. sic ꝯcludit: Multa enī sunt q̄busdā noxia ꝓpter eoꝝ abusionē q̄uis de se non sint mala. ꝛ talis est lex. Tertio modo lr̄a occidit ꝓpter occasionē. ita dicit Ap̄lus ad Ro. vij. Occasione autē accepta peccatū p mādatū operatū est in me omnē ꝯcupiscentiā. vbi Aug⁹ in glo. sic ait: Fomes occasionē accepit p mandatū: qꝛ talis est nostra carnalitas vt ardentius desideret ꝓhibita. Et diabolus etiā ex mādato accepit occasionē: quia vidēs legē in auxiliū hoībus datā magis exarsit iracūdia: vt legē vertere illi in p̄uiciē. Et ex hac etiam rōne dicit Ap̄lus ad Ro. v. Lex subintrauit vt abundaret delictū vt. s. si abundaret delictū non teneatur vel non accipiat

causaliter vel effective sed occasionaliter et consecutive in q̃ntum homines ex suo vitio accipientes occasionem peccandi a lege abundantius peccaverunt. tum quia peccati gravius fuit post legis prohibitionem quam ante. eo quod ante legem si fuerunt peccatores non tamen prevaricatores legis: nam Ubi non est lex nec prevaricatio legis secundum Apostolum ad Ro. iiij. Cuius rationem assignat beatus Augustinus ibidem in glo. dicens: Nota quod non ait: ubi non est lex: ibi non est iniquitas. sed ait ubi non est lex non est prevaricatio. Omnis enim legem preteriens iniquus est. sed non omnis iniquus legem preterit. Qui enim legem non acceperunt iniqui dici possunt. prevaricatores autem dici non possunt. Et concludit ibidem Augustinus sic: Ergo ostendit Apostolus quod prevaricatio esse non possit ubi lex non fuerit: nec ira tanta est sine lege quanta est cum lege. Ex quibus verbis Apo. et Augustinus dant intelligere quod prevaricatio addicit super iniquitatem etiam transgressionem eius quod scriptum est. et ideo non est tutum tot leges et precepta multiplicare sicut multi prelatorum faciunt de quibus loquitur Jere. v. Inventi sunt in populo viri impij ponentes laqueos et pedicas ad capiendos viros. Tum etiam ideo per legem que peccatum prohibuit occasionaliter scilicet ex nostro vitio abundavit delictum: quia concupiscentia crevit: magis enim concupiscimus quod nobis prohibetur. Hec beatus Tho. prima secunde q. xcviij. ar. j. utrum lex vetus fuerit bona exponens auctoritatem apostoli ad Corinth. litera occidit: in solu. ij. argumenti.

¶ Utrum lex vetus debuit dari a deo et quod sic. CA. CXXVII

Sed forte gratia predictorum posset queri utrum lex vetus debuerit dari a deo. et posset argui tripliciter quod non. scilicet ratione: auctoritate similitudine. Primo ratione sic: Illud quod non solum est causa sed occasio mali et etiam augmenti mali non debet esse a deo. sed lex vetus fuit occasio mali scilicet peccati: ut dicit Apostolus ad Ro. vij. et etiam augmenti mali. ergo etc. Secundo hoc idem probo auctoritate apostoli ad Ro. v. dicentis: Lex subintravit ut abundaret delictum. ergo etc. Tertio hoc idem probo similitudine vel exemplo vini sic: Lex se habet ad hominem post peccatum: sicut vinum ad febricitantem: quoniam sicut vinum bonum est in se tamen non est febricitanti vel egrotanti quia dispositus ad hoc ut inflametur a vino: ita lex in se sancta est: sed homo post peccatum dispositus est ad malum. scilicet ad hoc ut fomes incendatur per legem ergo sicut datio vini febricitanti non potest esse ad bonum: nec a bono medico: immo culpabilis esset. ergo similiter datio legis moysi non potest esse ad bonum: nec a bono principio. scilicet a deo. Respondeo et dico: quod differt dicere aliquid esse ex causa per se: et ex causa per accidens: et ex casu: et ex occasione. Dicendo enim causam per se et causam per accidens dico principium absolutum: ut verbigratia: dicendo domificator domificat: dico causam per se. dicendo autem musicus edificat: dico causam per accidens. sed dicendo casum et occasionem: dico principium comparatum. Nam casus et occasio sunt ex pluribus causis confluentibus et preter intentionem sed differenter: ut verbigratia: nam casus est ex pluribus causis concurrentibus non contrarijs: si dicam: Iste invenit thesaurum quem alius reposuit. dico ex casu quia ibi sunt plures cause scilicet quod iste reposuit: et ille fodit ideo invenit. et quia iste fodit erat preter intentionem inveniendi thesaurum. Sed occasio est ex pluribus causis contrarijs contingentibus preter intentionem. verbigratia: ut si dicam: Aqua superiecta igni magis facit fervere ignem. Hic due sunt cause respectu huius effectus. scilicet fervoris ignis. scilicet calor: qui est causa per se fervoris: et aqua que ex eo quod est frigida est per se causa contrarij. scilicet quia per se est ad infrigidandum. sed preter intentionem ad hoc quod fit maior fervor tamen confluentibus his causis contrarijs. quia calidum contrarium est frigido et econverso: adveniente frigido comprimitur calor, nec evaporat: et compressus postea fervet magis. Aqua enim per se erat ad comprimendum calorem. Quod ergo ex illa compressione postea ignis magis ferveret hoc erat preter intentionem vel proprietatem aque: et ita occasionaliter. Similiter dicendum est quod lex per se erat ad bonum sicut ad comprimendum fomitem: et prohibendum concupiscentias pravas. quia tamen vetitum eo in vetitum eo quod per fomitem proni sumus ad malum. et ex hoc etiam preter intentionem legis accidebat incentio fomitis. Et per hec potest responderi ad argumenta in oppositum facta. Ad primum enim cum arguitur quod illud quod est occasio peccati et augmenti peccati. ut est lex vetus non debuit esse a deo. Respondeo et dico quod occasio alicuius est duplex. Est enim quedam occasio nullius boni vel indifferentis boni inductiva. et omnis talis occasio est tollenda. Et est occasio inductiva alicuius boni necessarij ad salutem: et ista nullo modo expedit ut tollatur. verbigratia: Si aliquis det alijs occasionem scandali propter veritatem vite vel iustitie non propter hoc debet dimittere suam predicationem. sed si de aliquo indifferenti daret alijs occasionem scandali et peccati expediret quod dimitteret: Sic a simili lex vetus fuit occasio inductiva boni quod nullo modo dimittendum fuit. scilicet boni necessarij ad salutem: ut verbigratia: Lex precepit bona: fecit cognoscere peccata: et prohibuit mala. unde lex de se nulli nocuit. quod patet quia et bonis velut iustis fuit in signum: et insipientibus in pedagogum et documentum: et malis in flagellum. unde lex vetus semper data fuit propter aliquod bonum: vel ut peccare volens a peccato coerceatur: vel ut perversus puniatur et utrumque est bonum. nam et ipsa divina iustitia punit malos in supplicijs. Ad secundum quod sicut cum dicitur vinum non dari a medico febricitanti: ita nec lex debuit dari a deo peccatori. Respondeo et dico quod non est simile. Cuius ratio est: quia lex se habet ad egrotum vel peccatum per se ut medicina. vinum autem non sic se habet. Et sicut posset esse quod medicina inveniens malam dispositionem in infirmo eum occideret: tamen hoc esset per occasionem et preter intentionem et medici et medicine cum ad istum finem non ordinetur. sic est in ista parte. lex enim vetus a deo ordinata fuit ad bonum. scilicet ad cognitionem et detestationem peccati. Quod autem cognito peccato fomes incendatur vel augeatur hoc fuit preter intentionem legis. sed huius principium fuit per se carnis corruptio: ut patet per exemplum predictum. Sicut enim calor ignis est per se causa fervoris ignis: sed aqua occasionaliter et preter intentionem: ita corruptio carnis fuit per se causa maioris fervoris concupiscentie et peccati lex autem non nisi per occasionem. Et sic lege subintrante non crescit morbus sicut per causam sed occasionaliter tantum: et tamen hoc ordinatur a deo in bonum. unde super illo verbo Apostoli ad Ro. v. Lex subintravit ut abundaret delictum Augustinus in glo. sic ait: Hac ergo dispensatione lex data est: ut crescente peccato humiliaretur superbus: qui de libertate sui arbitrij presumebat dicens: Non deest qui impleat sed deest qui iubeat. et humiliati confiterentur suam infirmitatem et miseriam et legis insufficientiam: et confessi sanarentur. Et subdit ibidem: Non crudeliter hoc fecit deus: sed consilio medicine: alias homo videbitur sibi sanus et egrotat. Et quia morbum non sentit medicum non querit. Augetur morbus: crescit molestia. queritur medicus: sanatur corpus. magnum ergo consilium dei fuit: ut per legem abundaret delictum: ut in austeritate legis suam intelligentes infirmitatem: infirmi ad medicum confugerent: et auxilium gratie quererent et invenirent. Hec Augustinus ubi supra. Quod autem homo cognoscendo suam infirmitatem humiliaretur et confiteretur et sic sanaretur: iste ordo ad bonum fuit a lege eterna que de malo intendit et elicit per se bonum: licet eius principium per se esset malum. Hec Alex. iij. parte summe. q. xxiij. art. j. de utilitate latiomis legis veteris: in cor. solu. et in solu. primi argu. et ibidem ar. v. q. ij. utrum occasio preter opinio causalitatem: in cor. solu.

¶ Quod lex nova respectu legis veteris est bona perfecte triplici ratione. CA. XXVIII.

f

Ecũdo dico q̄ lex noua est in bonitate perfectior respectu legis veteris. ꝛ hoc ꝓpter tres ratõnes. Prima est: qꝛ cobibet mali cãm. Scđa qꝛ ꝑ nullã permittit pcĩ maliciã. Tertia est qꝛ ↄfert vitã. Prĩa rõ ꝓpter quã lex noua est pfecte bona est: qꝛ cobibꝫ mali .i. peccati cãm .s. voluntatẽ. qđ pꝫ: quia vbi lex vetus dicebat Exo. xx. ꝛ Deutro. v. Non mecbaberis: non facies furtũ ꝛc̃. lex noua .s. euangelij xp̄i dicit: Matth. v. Non ↄcupisces: quia oĩs qui viderit mulierẽ ad cõcupiscẽdũ eã: iam mechatus est in corde ꝛc̃. vbi Hiero. sic ait: Quicũqꝫ sic aspexerit mulierẽ vt ↄcupiscat ꝛ facere disponat iste recte mechatus est in corde suo. ꝛ ꝓpter hoc Grego. xxi. libro mora. sic ait: Prouidendũ nobis est: qꝛ non debet intueri qđ non licet cõcupisci. ꝛ subdit: Ut enĩ munda mens in cognitiõe vel cogitatiõe seruet̃ a lasciuia voluptatis sue: deprimendi sunt oculi q̄si quidã raptores ad culpã. ꝛ s̄m hoc lex vetus dr̃ cobibere manũ .s. solũ actuꝫ exteriorẽ. Lex autẽ noua dr̃ cobibere aĩum .s. voluntatẽ. vñ in psal. Lex dñi imaculata ↄuertens aĩas .i. volũtates malas. Scđa rõ ꝓpt̃ quã lex noua est pfecte bona est: quia nullã pmittit peccati maculã. vñ dicit̃ imaculata: qrĩa nõ solũ dirigit actus exteriores: sed etiã interiores. Et ꝓpter hoc lex vetus respectu euãgelij dr̃ cõtinere pcepta non bona Ezech. xx. Dedi eis precepta nõ bona. vbi Isi. in libro differentiarũ vtriusqꝫ legis sic ait: Precepta legis veteris euãgelio cõpata non bona sunt: quia in eis quedã inutilia infirmiorib⁹ sensibus agẽda pmissa sũt. vt libellus repudij: ꝛ cupiditas israelitarũ: spolijs egypti oꝝ satianda pmittĩt. Tertia rõ ꝓpter quã lex noua respectu legis veteris est pfecte bona: quia cõfert vitã. ita

l dicit Ap̄ls. ij. ad Corinth. iij. Lr̃a occidit .s. lex vet⁹. Spiritus autẽ .s. lex noua viuificat. Quod verbũ s̄m Aug⁹ ibidẽ in glo. exponit̃ tribus modis. Primo sic: Spũs viuificat .i. lex noua qꝛ est cũ grã que viuificat: eo q̄ grã quã lex noua ↄtinet est aĩe vita. Scđo modo exponit̃ sic: Litteralis intelligẽtia occidit: sed spũalis intelligẽtia viuificat. vñ Aug⁹ ibidẽ: Spũs viuificat: qꝛ spũaliter facit intelligere ꝛ implere qđ lr̃a precipit. Tertio mõ s̄m Aug⁹ in libro de baptismo paruuloꝝ: ꝛ babet̃ in glo. exponit̃ sic: Spũs viuificat. ꝛ quare: quia facit seruire non timore pene vt lex vetus: sed amore iusticie: quia hoc ipsuꝫ int⁹ scriptũ facit diligi qđ foris scriptũ lex facit timeri. Hec Alex. tertia pte sũme. q. xxxvij. arti. xi. de differẽtia legis ꝛ euãgelij q̄tuꝫ ad bonitatẽ: vtꝝ lex noua sit pfectior lege veteri: in cor. solu.

¶ Qꝫ lex noua differat a lege veteri in adimpletiõe: ꝛ qꝛ legem veterem implet. CA. CXXIX.

q

Uarto lex noua differt a lege veteri in adimpletiõe: ꝛ quia lex noua adimplet legẽ veterẽ. quod dupliciť ꝓbo .s. rõne ꝛ auctoritate. Primo rõne sic: Lex noua cõparat̃ ad legem veterẽ sicut pfectũ ad impfectũ: vt ex premissis pꝫ. sed oẽ pfectũ adimplet illud qđ est imperfectũ: ꝛ qđ impfecto deest. g̃ ꝛc̃. Qꝫ autẽ lex xp̄i fuerit perfecta respectu legis moysi: ꝓbo tali inductiõe vel rõne: In lege duo ↄsiderari possunt .s. finis legis ꝛ p̄ceptũ legis. Primũ est finis legis. nam finis cuiuslibet legis est vt hoies efficiant̃ iusti ꝛ virtuosi. ꝛ q̄tũ ad istũ finẽ lex vetus erat impfecta. eo q̄ iustificationẽ hoiꝫ quibusdã ceremonijs lex vet⁹ figurabat: ꝛ non causabat: verbis ꝓmittebat: ꝛ non soluebat. vñ dicebat̃ lex vmbre vel figure. Scđo: p̄cepta legis veteris erant impfecta: eo q̄ solũ p̄cipiebant non pficiebant. solũ ad faciendũ obligabant ꝛ non ↄtinebãt: ꝛ per ↄsequens non conferebant gratiã ad implendũ. Nemo enĩ dat qđ non babet. Sed xp̄us p̄cepta legis veteris adimpleuit q̄tuor modis .s. seruãdo: exponẽdo: ordinãdo: supaddendo. Primo dico q̄ precepta legis xp̄us adimpleuit seruãdo: quia circũcidi voluit ꝛ alia legalia obseruare que erant illo tp̄e obseruãda: s̄m illud ad Gal. iiij. Factũ sub lege. Scđo xp̄us legẽ adimpleuit verũ intellectũ legis exponẽdo: sicut pꝫ in adulterio ꝛ bomicidio ꝛ huiusmodi. In quoꝝ ꝓbibitiõe scribe ꝛ pharisei nõ intelligebãt nisi actũ exteriorẽ. vñ dñs legẽ adimpleuit intelligẽdo ꝛ ostendẽdo etiã actus interiores peccatoꝝ cadere sub ꝓbibitiõe. Tertio xp̄s legẽ veterẽ adimpleuit ordinãdo .s. quõ obseruaret̃ tuti⁹ qđ lex vetus statuerat vt verbigrã: Lex vetus statuerat vt bomo non piuraret sed hoc xp̄us pfectius ordinauit vt oĩno quilibet a iuramento abstineret vel abstineat: nisi in casu necessitatis. Quarto xp̄s legẽ veterẽ adimpleuit supaddẽdo .s. quedã pfectiõis ↄsilia: vt pꝫ Matth. xix. vbi dñs dicẽti se obseruasse p̄cepta legis veteris dicit: vnũ tibi deest. Si vis pfectus esse vade ꝛ vende oĩa que babes ꝛc̃. Scđo q̄ dñs legem veterẽ adimpleuit: probo ore ipsius dicentis

n Matth. v. Non veni legẽ soluere: sed adiplere. In quo verbo s̄m beatũ Remigiũ ibidẽ: dñs duo facit vel dicit .s. vnũ negat: ꝛ aliud affirmat. Primo negat dicẽs: Nõ veni legẽ soluere .s. nibil omittẽdo vel trãsgrediendo legalia: vt exponit Chryso. in omelia ibidẽ. Scđo aliud affirmat .s. venisse se adimplere: ideo addit: sed adimplere. ꝛ hoc vel nibil trãsgrediẽdo: vel supaddendo: vel ꝑ fideꝫ iustificãdo: quod lex ꝑ lr̃am facere non valebat. Hec. b. Tho. pma scđe. q. cvij. ar. ij. vtrũ lex noua adimpleat legẽ veterẽ: argu. ↄtra: ꝛ in cor. solu. Et in euãgelio ↄtinuo sup Matth. v. vbi beat⁹ Tho. exponit auctem p̄missaꝫ: Nõ veni soluere legem sed adimplere ꝛc̃.

¶ Qꝫ xp̄s adimpleuit oĩa p̄cepta legis veteris. CA. CXXX.

a

D maiorẽ tñ euidentiã predictoꝝ nota q̄ xp̄us omnia p̄cepta legis veteris adimpleuit. qđ pꝫ: quia in lege veteri tria p̄cepta in generali ↄtinebant̃ .s. ceremonialia: moralia: iudicialia. Primo g̃ xp̄s adimpleuit p̄cepta figuralia siue ceremonialia trib⁹ modis. Primo per terminationẽ .s. q̄tum ad obseruantiã: nam veritate p̄sente figuralia seruari non debẽt. Cuius ratio est: qꝛ si obseruarent̃ adhuc significaret̃ aliquid vt futurũ ꝛ non impletũ: sicut etiã ꝓmissio futuri boni locũ iam non babet: ꝓmissione iam impleta ꝑ exbibitioneꝫ boni. Et per būc modũ ceremonie veteris legis tollunt̃ cũ implent̃. Hec. b. Tho. pma scđe. q. cvij. arti. ij. vtrũ lex noua impleat veterẽ: in solu. j. argu. Scđo modo xp̄us p̄cepta ceremonialia adimpleuit ꝑ manifestationẽ quo ad significantiã s̄m q̄ Aug⁹ ↄtra Faustũ dicit: Matth. v. Non veni legẽ soluere: sed adiplere. Tertio mõ xp̄us legẽ adimpleuit ꝑ exbibitionẽ quo ad figurã .s. exbibẽdo quod figurabãt. vñ Aug⁹ ↄtra Faustũ ibidẽ sic ait: Quod lex vetus ꝓmittebat: xp̄us faciebat. verbigrã: In lege ꝓmittebat̃ xp̄us nasciturus: moriturus: resurrecturus. xp̄us ergo hec non soluit: sed magis adimpleuit: qꝛ iam non ꝓmittĩt nasciturus: passurus: resurrectur⁹: que illa sacramẽta quodãmodo ꝑsonabant. sed annũciat̃ q̄ natus sit: q̄ passus: q̄ resurrexit. Scđo p̄ncipalit̃ xp̄s adimpleuit p̄cepta moralia per ꝑfectã boni operatiõeꝫ. Ubi nota q̄ ad pfectã boni operatiõnẽ requirũt̃ tria .s. boni cognitio: boni executio: ꝛ post casuꝫ reuelatio. Et q̄tuꝫ ad ista tria xp̄us p̄cepta moralia adimpleuit. Primo q̄tuꝫ ad perfectã cognitionẽ boni. Ubi nota q̄ ad perfectã cognitionẽ boni requirunt̃ tria .s. perfecta mali cognitio: perfecta boni cognitio: ꝛ perfecta melioris cognitio. Primo ergo xp̄us legẽ veterẽ adimpleuit q̄tum ad pfectã mali cognitionẽ quã lex vetus non faciebat: quod pꝫ: quia q̄n lex vetus p̄cepit dicẽs: Non occides:

intellerit ꝛ notitiā dedit solū de actu exteriori. Sed xp̄s
adimpleuit dādo notitiā perfectiorē. s. de actu interiori
dicēs: Non ꝯcupisces: ꝛ oīo non irasci ꝛc. Scd̄o xp̄us
legē adimpleuit q̄tum ad pfectā boni cognitionē. quod
pz quia lex vetus p̄cepit dicēs: Diliges amicū tuū. sz xp̄s
adimpleuit hoc cū p̄cepit diligere inimicos. Tertio xp̄s
legem veterē q̄tum ad moralia impleuit. s. q̄tuz ad me-
lioris boni cognitionē dās ꝯsiliū oīa dimittēdi dicens:
Matth. xix. Si vis pfectus esse ꝛc. Tertio xp̄us adim
pleuit p̄cepta iudicialia: vt. s. perfecte faceret declinare a
malo: quod lex vetus imperfecte faciebat. quod sic probo:
Triplex eni est malū: videlz vnū ex sui natura ꝛ quo ad
omnes: aliud ex cōcomitantia ꝛ quo ad plures: aliud ex
occasione aliqua: ꝛ hoc raro ꝛ’t in paucioribꝰ. Primo
dico q̄ est aliquod malū ex sui natura ꝛ quo ad oēs: ꝛ ta
le malū fuit repudiū siue illicita sepatio maris ꝛ femine
in matrionio. ꝛ ab hoc malo lex vetus impfecte declina
re. quod sic pz. precepit eni lex vetus vt quicūq; vxorē di
miserit: det ei libellū repudij. ꝛ quare hoc fecit: Augꝰ ꝯ
Faustū assignās causā r̄ndet dicēs: vt in discidiū. i. vt in
diuorciū vel sepationē a pacto animꝰ p̄ceps libelli ꝯscri
ptōe refractus abstineret vel desisteret: p̄sertiz q2 vt phi-
bent apud iudeos vel hebreos scribere l'ras nulli fas vel
licitū erat nisi scribis solū qui excellentiorē ꝓfitebantur
sapientiā. Ad hos igiť lex vetus mittere voluit euz que
iussit dare libellū repudij si dimisisset vxorē qui inť ipz
ꝛ vxorē pacifice agēdo ꝯcordiā facerent vel suaderēt: ꝛ
libellū scriberēt vbi in aīo nimis puerso cōsiliū ꝯcordie
non valeret. Hec Augꝰ vbi. s. Quid autē scriptū esset in
libello repudij non inueniť in biblia. Sed dicūt docto
res aliq̄ q̄ in eo scripta erant tria. s. causa diuortij: ꝛ dos
quā dabat ei: ꝛ licēcia nubendi alij. quod quidē manda
tū de libello repudij moysi nūq̄ fuit a deo ꝯcessūz. sed a
moyse fuit toleratū. Et hoc ideo ne fieret maius maluz.
vnde non fuit ꝯsensus in hoc q̄ dareť: quia dans libellū
repudij peccabat sed fuit ꝯsensus moysi in alio. s. ne peiꝰ
fiat. Unde moyses non peccauit pmittens: q2 non pote-
rat obuiare maiori malo cū multitudo essz in causa. Hec
dn̄s Hugo cardinalis ordinis p̄dicatoꝝ in postilla quā
fecit sup Matth. v. Exponēs illud verbū: Audistis quia
dictū est quicūq; dimiserit vxorē suā det illi libelluz re-
pudij. Sed dn̄s ad hoc ꝯfirmandū ꝛ implendū solā cāz
fornicatōis excepit. vn̄ subdit ibidē: Ceteras v'o vniuer-
sas molestias sique forte extiterint: iubet ꝓ fide ꝯiugali
fortiter sustineri. Cuiꝰ rōnez Chryso. sup Matth. ibidē
assignat dicens: Si eni extraneoꝝ vitia supportare debe
mus dicēte ap'lo: Inuicē onera vestra portate: q̄to magis
vxorū. ꝛ subdit: Uir autē xp̄ianus non solū se inquinare
non debet: sed nec alijs inquinādi occasionē p̄bere debz
al's illoꝝ crimē ad istius redundat peccatū: q2 alijs com-
mittēdi criminis factus est causa. Scd̄o dico q̄ est aliqd
malū ex cōcomitātia ꝛ hoc est malū quo ad plures ꝛ fre
quēter. ꝛ tale malū fuit talio: q̄d est malū vt in pluribus
quia vix potest fieri sine libidine vindicte: ꝛ circa hoc
lex vetus taxauit moduz vindicte. s. vt non ꝓcederet ad
vindictā imoderataz. vnde in p̄cepto talionis lex vetus
docuit intentionē esse ad hoc q̄ pena talionis non que-
rereť ꝓpter liuorē vindicte. sed dn̄s hoc pfecit ꝛ adimple-
uit iniq̄tuz monitu ꝛ mandauit q̄ hō debet esse paratus
non solū oīo non resistere malo: sed etiā maioris iniuri-
as sustinere. vn̄ lz non peccet qui moderate ꝛ iuste vult
vindicari: remotior tn̄ est a peccato vindicte iniuste qui
oīno non vult vindicari: q2 dn̄s mandauit dicens: Ego
autez dico vobis oīno resistere malo. Ubi nota q̄ talio
ꝓpter liuorē vindicte ꝓhibeť: sed solū amore iusticie ad

huc remanet in noua lege. Tertio dico q̄ est aliquod
malū ex occasione aliqua ꝛ tale malū est iurare. lz enim
iurare non sit de se. i. ex sua natura malū sed bonū. tn̄ ali-
q̄n prebet occasionē mali. s. piurij. vt pz. ꝯ. Iuramentū: ꝛ
infra Periuriū. Et ꝓpter hoc xp̄us circa preceptuz iura-
menti legē adimpleuit p̄cipiens oīno nō iurare. Cuius
ratio est q2 lz non peccet qui verū iurat: tn̄ q2 iuramētuz
assiduū occasio est piurij sicut lex vetus p̄cepit non piu-
rare: ita xp̄s pfectius hoc adimpleuit: cū precepit oīno nō
iurare. Cuius ratio est. quia tāto aliquis est melior vel
pfectior q̄to remotior a peccato. Sed remotior est a pec
cato periurij qui oīno non iurat: q̄z qui iurat. ergo xp̄us
oīno non iurare precepit. Hec. b. Tho. p̄ma scd̄e. q. cvij.
arti. ij. vtrū lex noua impleat legē veterē in cor. solu. ꝛ in
solu. ij. ꝛ iij. argu. Et Alex. iij. pte sūme q. xiiij. ar. xj. vtrum
xp̄us legē impleuerit: ꝛ quomō. in cor. solu. Et ibidē ar.
xij. vtrum xp̄us impleuerit omnia mādata legis: in cor.
solu. ¶ Q2 lex noua differt a lege veteri in re-
muneratione. CA. CXXXI.

Sexto ꝛ vltimo p̄ncipaliter lex noua differt a le-
ge veteri in remuneratōe. Ubi nota q̄ in lege
noua sunt tria pfecte que in lege veteri erāt im-
pfecte. s. meritū: motiuū: promissiz vel premiū. Prio
dico q̄ in lege noua est meritū perfecte. quod tali rōne
ostendo. Perfecte mereť aliq̄d ille qui est iam grām ꝯ-
secutus: ꝛ impfecte qui nondū est grām cōsecutus Sed
lex noua data est pfectis. i. iam grām ꝯsecutis. Lex aūt
vetus dabať pueris vel impfectis. i. nondū spēalem grāz
ꝯsecutis. ergo ꝛc. Scd̄o dico q̄ in lege noua est motiuū
pfectū ad seruandū p̄cepta legis. In lege autē veteri est
motiuū imperfecte. q̄d tali rōne ostendo. Ille qui amo-
re iusticie abstinet a peccato: perfecte a peccato recedit.
eo q̄ voluntas eius simpliciter a peccato recedit. ꝛ ꝓp-
positū: qui timore pene abstinet a peccato impfecte ab-
stinet: quia eius volūtas non simpliciter a peccato rece-
dit. Sed lex noua. s. xp̄i inducit ad obseruantiā p̄ceptoꝝ
amore iusticie. ꝓpter q̄d diciť lex amoris. Lex aūt verꝰ
ad h' inducit pene timore pp̄ q̄d d'r lex timoris. ergo ꝛc.
Tertio dico q̄ in lege noua est promissū pfectū premiū:
in lege autē veteri imperfectū. quod tali rōne ostendo.
Bona spūalia ꝛ eterna sunt propria ꝛ pfecta p̄mia actui
virtuoso cōuenientia ꝛ debita. bona autē corpalia ꝛ tpa-
lia sunt impfecta ꝛ extranea. sed lex vetus precepta legis
obseruātibus bona corporalia ꝛ tēpalia ꝓmittebat que
exprimunť: Exo. xiij. cū diciť: Iurauit patribus tuis vt
daret tibi terrā fluentē lacte ꝛ melle. ꝛ Isa. j. Si audieri-
tis me bona terre comederis. Lex autē noua regnuz ce-
loꝝ ꝓ premio. i. vitā eternaz promittit. Matth. iij ꝛ. iiij.
Penitēciā agite appropinquabit eni regnū celoꝝ. ergo ꝛc.
Hec be. Tho. p̄ma scd̄e. q. cvij. arti. j. vtrū lex noua sit alia
a lege veteri. in cor. solu. Sed forte argues in oppositū
. s. q̄ in lege veteri premia eterna vel celestia fuerunt ꝓ-
missa ꝛ sepata ꝛ nō terrena. Quia sup illo verbo Ap'li ad
Hebre. xj. loquētis de sanctis patribꝰ vbi dicit: Iuxta fi
dē defuncti sunt omnes. vbi glo. diciť q̄ sancti patres le
gis veteris spectabāt vel sperabant sibi celestia non eter-
na. R̄ndeo ꝛ dico q̄ in lege veteri erant tria genera bo-
minū. s. duri: incipiētes: ꝛ perfecti. Et his omnibus data
est lex sed differenter. quod pz: quia duris data est lex in
flagellū. incipientibꝰ in pedagogiū. iustis in signū. Scd̄m
hoc ergo dicendū est q̄ in lege veteri erant tria. Primo
erant cōminatōes pene horribilis quo ad duros. Scd̄o
erant ꝓmissiones boni tpalis quo ad incipiētes q̄bus al-
lecti ad amorē beneficioꝝ dei incipiētes attraherentur.
Tertio in lege erant significatiōes bonoꝝ eternoꝝ: quo

ad iustos et pfectos. ergo pfecti qui erant in lege veteri non habebant ipsaz rem seu veritatem bonorum celestium et eternorum. sed ipsaz figuram et ipsaz spiritualem intelligentiam predictorum. Pz igitur ex premissis quod in lege veteri erant tria .s. velamen noticie: pmissio gratie: vmbra glorie. Et ideo fuit impfecta. In euangelio vero econtrario sunt alia tria .s. noticia fidei: et exhibitio gratie dei: imago pmij. Et ideo est pfecta lex noua. Hec Alex. iij. pte summe. q. xxxvij. arti. ix. de differentia legis veteris et euangelij quo ad veritatem in cor. solu. Et ibidem arti. xv. de differentia legis et euangelij quo ad remunerationem in cor. solu.

C Quod lex noua respectu legis veteris habet quattuor excellentes conditiones. CA. CXXXII.

a Ad maiorem tamen euidentiam predictorum nota quod lex noua respectu legis veteris quattuor excellentias habz. Est enim lex amoris: dulcoris: honoris: et valoris. Primo lex noua est lex amoris pciosi ad intimius penetrandum. Sicut enim primus aspectus materie est magis intimus ad formas substantiales: secundarius vero ad formas accidentales: ita primus intuitus vel aspectus mentis humane magis intimus est ad deum saltem in ratione dilecti: secundarius vero ad creaturas rationales propter deum. vnde ad Ro.

b xiij. dicitur: Plenitudo legis est dilectio. quod verbum Augustinus ibidem in glo. exponens dicit: Qui diligit deum propter se: et proximum propter deum legem implet. Cuius rationem subdit ibidem dicens: Ubi enim est charitas quid est quod possit deesse: vbi autem non est charitas: quid est quod possit prodesse: .q.d. Nihil. Re. s. quod lex noua est lex charitatis: ca. cix. Secundo lex noua est lex dulcoris deliciosi ad pfectius delectandum. Nam delectatio ex coniunctione conuenientis cum conuenienti causatur. vnde quia lex noua mentem copulat summo bono: ad cuius ducit psentiam et noticiam singularem: ex tali coniunctione in mente delectationes mirabiles oriuntur. Et ideo sicut nec lux sine splendore: ignis sine calore: amans sine amore: sic nec sine delectatione lex euangelica esse potest. vnde ad

c Ro. vij. Condelector enim legi dei secundum interiorem hominem. vbi Ambro. in glo. sic ait: Interior homo animus vel spiritus est quem dicit oblectari his que a lege traduntur. Non autem huius est: quia prompte operari est signum delectabiliter operari

d Sed Matth. xxvi. dicitur: Spiritus quidem promptus est: caro autem infirma. i. spiritualis homo est promptus ad bona faciendum et ad malum sustinendum. vnde in psal. Paratum cor meum deus: paratum cor meum. Caro autem. i. carnalis homo qui non sapit que dei sunt: carnalibus desiderijs infectus et assuetus est infirmus ad ista duo. s. ad bonum faciendum: et ad malum sustinendum. Et Hiero. super illo verbo sic ait: Hoc autem est aduersus temerarios: qui quod crediderint: putant se posse consequi. Et subdit: Itaque quantum de ardore mentis confidimus tantum de fragilitate carnis timeamus. Et glo. interli. sic ait: Spiritus quidem promptus est ad orandum. Sed quia nondum confirmati virtute ex alto: caro infirma est ad tolerandum. Hec allegat b. Tho. in euangelio continuo super Matth. ad expositionem pdicte auctoritatis. Tertio lex euangelica est lex valoris virtuosi ad liberius sublimandum immo ipsa est pfecte libertatis: vt dicitur Jaco. j. Et merito quia ipsa lex no

e ua est lex spiritus. Et. ij. ad Corinth. iij. dicitur: Ubi spiritus domini ibi libertas. Quod verbum exponitur tribus modis. Primo Hec differentia est inter carnem et spiritum: quia caro ex sui infirmitate non potest omnia: vt pz. s. sed spiritus est liber vt faciat quicquid ei libet. Secundo modo secundum Aug. in glo. ibidem exponitur sic: Ubi est spiritus domini. i. lex spiritus quam dominus dat non litteris scriptam: sed per fidem animis intimatam ibi libertas. Tertio modo etiam secundum Aug. in glo. ibidem exponitur sic: Ubi est spiritus domini per gratiam inhabitantem: ibi est libertas spiritualiter intelligendi et faciendi que facere non possunt qui spiritum in se non habent. Itaque lex noua que est lex spiritus non solum ab omni peccato liberos facit: immo ipsa adducit in libertatem glorie filiorum dei: vt dicit Apostolus ad Ro. viij. vbi Augustinus in glo. sic ait: Lex noua adducit in libertatem glorie filiorum dei. i. in gloriosam libertatem quam filij dei habebunt in patria. et subdit: Per spiritum hec omnia fient. Quarto et vltimo lex euangelica est lex honoris gloriosi ad excellentius premiandum. nam secundum Augu. cum homo qui est ad imaginem dei: sit factus vt deum intelligeret: intelligendo amaret: amando possideret: possidendo frueretur. ad istum finem nulla lex vel inserta vel humana vel mosaica pducit: sed solum lex noua. s. euangelica. vnde puer. xxix. Qui custodit legem beatus est. q. d. Lex diuina est infallibilis regula: est lucerna immutabilis: est pupilla nobilis: vtilis et diligibilis vnde subdit be. Tho. Iam spe et tandem re. Jo. xiij. Beati eri

f tis si feceritis ea. Sed heu quia in psalmo dicitur: Tempus faciendi domine dissipauerunt legem tuam. Quod verbum exponitur tribus modis. Primo modo sic: Est enim tempus loquendi et tempus faciendi. tempus loquendi fuit tempus legis veteris: eo quod ibi erat vox verborum tantum sine operatione gratie. sed tempus tacendi est tempus euangelij: eo quod tempore legis noue est tempus tacendi illa legalia legis veteris et abstinendi ab eis: vt pz. s. de obseruantia legis. ca. xxxv. Secundo modo exponitur sic: Tempus est faciendi et operandi spiritualia sicut christus fecit qui in cruce crucem ascendit pro nobis: mortem subijt: vt mortem et peccatum tolleret et vitam repararet: vt dicit glo. ibidem. Tertio modo exponitur sic secundum glo. ibidem: Tempus non iubendi tantum sed faciendi eo quod modo est gratie tempus. Sed dices quid faciendi tempus est: Respondeo et dico: quod nunc est tempus conterendi: et penitendi: confitendi: satisfaciendi: et bene operandi. nam tempus predictorum est tempus acceptabile. vt dicit Apostolus.

C Descriptio libri vite quid sit. CA. I.

I Liber uite. Circa librum vite quinque considerare debemus. s. descriptionem: distinctionem: scriptionem: deletionem: lectionem. Primo circa librum vite considerare debemus descriptionem. s. quid est liber vite. Nam

a super illo verbo psal. Deleantur de libro viuentium. Augustinus in glo. ostendit quid est liber vite dicens: Liber vite est noticia dei qua pdestinauit ad vitam eternam quos presciuit conformes fieri imaginis filij dei. Ad cuius euidentiam nota tria. s. quare talis dei noticia dicitur liber: quare dicitur liber vite: cuius vite liber dicitur. Primo nota quare noticia predestinationis dicitur liber. Et quantum ad hoc videtur et dico: quod hoc dicitur triplici ratione. s. ratione scriptionis: retentionis vel conseruationis et representationis. Primo dico quod noticia predestinationis electorum ad vitam eternam dicitur liber ratione scriptionis: quia sicut in qualibet terrena vel humana multitudine que alicuius prudentia regitur gubernantis: nullus ad multitudinem vel societatem illam admittitur: nisi secundum gubernantis ordinationem et prudentiam scribatur. verbigratia: Sicut milites vel consiliarij scribuntur: ita ad multitudinem ecclesie triumphantis que in scripturis dei ciuitas vocatur cuiusque singulari prudentia regitur. et ideo scriptio vel representatio eorum qui ad societatem illam beatam sunt admittendi dicitur liber vite. vnde omnes predestinati qui eliguntur a deo ad habendam vitam eternam sunt scripti in libro vite. Si vero hanc rationem breuius vis formare: dicas quod sicut in ciuitate terrestri aliqui ad ministerium vel ad officium aliquod: vtpote milites vel consiliarij in libris scribuntur: ita in ciuitate celesti omnes predestinati qui sunt electi a deo ad habendam vitam eternam sunt scripti in libro vite. Ipsa ergo conscriptio predestinatorum dicitur liber vite quod ex modo loquendi in scripturis apparet. dicitur enim Luce. x. Gaudete quia nomina vestra

scripta sunt in celis. et Isa.iiij. Sanctus vocabit' oīs qui script' est in vita in hierusalē. Scḋo dico q̄ noticia approbatōis vel p̄destinatōis sanctoꝝ dr̄ liber vite rōne retentōis vel ꝯseruatōis: q: sicut methaforice dr̄ esse scriptū in intellectu alicui' qḋ firmiter in memoria tenet: vt dr̄ puer.iij. Scribe ea in tabulis cordis tui. ita ipsa dei noticia nō noticie vel intelligēcie simplicis que est oīuz sed approbatōis qua firmiter imo indelebilit' tenet aliquos p̄destinatos ad vitā eternā dr̄ liber vite. Tertio dico q̄ noticia dei approbatiōis et p̄destinatōis sanctoꝝ dicit' liber vite rōne repsentatiōis vel ꝯseruatōis: q: sicut scriptura libri est signū eoꝝ que sunt fienda: ita noticia p̄destinatōis et approbatōis electoꝝ ad vitā eternā est signū infallibile apud ipsuz eoꝝ qui sunt ad vitā eternam pducendi f̄m illud apl'i.ij.ad Thimo.ij. Firmū fundamentū dei stat habēs signaculū hoc nouit dn̄s qui sunt eius. Quod verbū Aug' in glo. ibidem exponens sic ait: Firmū fundamentū fidei stat.i. illi quos deus elegit ad vitā eternā stant.i. imobiliter ꝑseuerāt in fide. Cuius rō est: q: diuina electio frustrari non potest. et ideo ex quo sunt a deo electi: stabiles sunt in fide qua deus fundauit eos. quod pz per locū a cōtrariis: q: qui perijt inde non erat. Et subdit Apl'us ibidē: Habēs signaculū.s. infallibile mentib' electoꝝ impressuz quo nouit dn̄s qui sunt ei' noticia.s. approbatōis vel p̄destinatiōis vt dixi electos suos approbādo: et in grā ꝯfirmando: et vitā eternā ꝯferēdo. Ergo sicut liber materialis infallibiliter repn̄sentat ea que in eo sunt scripta: ita noticia dei approbātis electos infallibiliter et idelebiliter repn̄sentat merita electoꝝ Sed in hoc est differētia: q: liber materialis apud nos non est causa sed signū: noticia aūt diuine approbatōis est causa ꝯtinēs rerū similitudines exemplares et merita efficiens. Scḋo nota quare dr̄ liber vite. Et q̄tum ad hoc rn̄deo et dico q̄ noticia approbatōis dei de electis ad gloriaz dr̄ liber vite triplici rōne. Prima est: q: in eo sunt scripta merita vite eterne. Scḋa est q: est exemplar vite nō mortis: et non solū exemplar sed causa Tertia est quia talis noticia est eoꝝ qui eligunt' ad vitā: et nō eorū qui ꝯdēnant' ad mortē. qḋ pz per exemplū: q: apud nos nō est ꝯsuetū scribi eos qui repudiant': sic etiā apud deū vn̄ reprobatōi non respondet liber mortis: sed electioni sic respondet liber vite. Hec bea. Tho. p̄ma pte sūme .q. xxiiij. arti.j. vtrū liber vite sit idē qḋ predestinatio. argu. cōtra: et in coꝛ. solu. et in solu.iij. argu. Tertio nota cui' vite dr̄ liber vite. Et q̄tuz ad hoc dico q̄ cū triplex sit vita.s. vita nature: vita gratie: vita glorie. Primo dico q̄ liber vite non respicit vitaz nature. Cuius rō est: q: liber vite importat ꝯscriptionē siue noticiā electoꝝ ad vitam. sed vite naturalis non est electio. ergo etc. Scḋo dico q̄ liber vite non respicit vitā gratie. Cuius rō est: q: vita gratie non habet rōnē finis: sed eius qḋ est ad finez. vn̄ ad vitā gratie non dicit' aliquis ꝓprie eligi nisi inq̄tuz vita gratie ordinat' ad gloriā. et ꝓpter hoc illi qui habēt gratiā et decidunt a gloria: non dicunt' simpliciter electi. Cum ergo noticia approbatōis diuine que dr̄ liber vite sit electoꝝ ad gloriā vt predixi. ergo etc. Tertio dico q̄ liber vite ꝓprie respicit vitam glorie: quod ꝓbo rōibus: similitudine: et auctoritate. Primo triplici rōne. Prima est talis: Liber vite non solū importat noticiā simplicez sed electionē. sed electio diuina non est vite nature nec vite gratie. ergo etc. Scḋa ratio est talis: Liber vite est illius vite que imediate dat' a deo. sed vita nature nō imediate dat' a deo: sed mediantib' causis naturalibus. ergo etc. Tertia rō est talis: Liber vite non est nisi illius vite que vt possessio habet'. sed hec est vita glorie: qḋ sic pz: Tunc enī aliquid vt possessio habet' vel possidet' qñ omnis defectus excludit'. sed per vitā nature et gratie nō oīs defectus excludit': sed solū per viā glorie in qua et p quā omnis mors corpalis et spūalis penitus absorbet'. ergo liber vite ꝓprie respicit vitam glorie et non aliam. Scḋo hoc idē probo exempli similitudine sic. Illud ad quod aliquis eligit' habet rōnem finis. vel bigr̄a: Miles non scribit' vel eligit' ad hoc q̄ armet' sed ad hoc vt pugnet. sed noticia approbatōis est electoꝝ ad vitam. ḡ non ad vitā nature vel gratie que non habēt rōem finis sed solū ad vitā glorie q̄ est vltim' finis diuine electōis. Tertio hoc idē ꝓbo auctē beati Augus. qui dicit i glo. sup illo verbo psal. Deleant' de libro viuentiū etc. q̄ liber vite quodāmodo est p̄destinatio. sed p̄destinatio nō est de vita nature et gratie: sed glorie. ḡ liber vite dr̄ respectu vite glorie. Hec. b. Tho. p̄ma pte sum. q. xxiiij. arti.ij. vtrū liber vite sit solū glorie p̄destinatoꝝ. argu. cōtra: et in coꝛ. solu. et in solu. argu. Et iterū in questionibus disputatis de veritate: de libro vite. arti.vj. et vij. vtrū liber vite dicat' liber nature et gratie: in coꝛ. solu. et argu. contra: et in solu.ij. argumenti.

¶ Q: noticia dei dr̄ sex modis diuersis rōib'. CA.II.

Ð maiorē tn̄ euidentiā p̄dictoꝝ: q: dictū est ca. pcedēti q̄ liber vite est quedā dei noticia sicut ibidē pz: est notādū q̄ noticia dei dr̄ sex modis .s. scia: prescietia: sapia: dispō: puidētia: p̄destinatio: et b̄ diuersis rōibus. qḋ sic pz: Primo enī scia dei dr̄ noticia absolute vt est entiū et nō entiū. pn̄tiū et absentiū: bonoꝝ et maloꝝ. Scḋo p̄sciētia rōe p̄positōis pre: dicit tn̄ noticiā futuroꝝ. Tertio sapia dicit tn̄ noticiā bonoꝝ: q: deo' nō sapit.i. non approbat mala. nā suū sape est suū approbare. Quarto dispō dicit noticiā dei vt est ars faciēdoꝝ. Quito puidētia dei dic' noticiā dei vt ē gubernādoꝝ.s. eoꝝ q̄ iā facta sunt rōabiliū et irrōabiliū. Sexto p̄destinatio dicit noticiā dei rōnabiliū tn̄ ordinādoꝝ ad grāz in pn̄ti et ad gloriā in futuro. Septio liber vite dic' noticiā dei respectu remūerādoꝝ in gloria. Et lz liber vite sit idē in re qḋ p̄destinatio: differt tn̄ a p̄destinatōe tripliciter. Primo q: liber vite imꝑtat noticiā p̄destinatōis: vt dic' glo Augus. sup illo verbo psal. Deleant' de libro etc. Rei pncipio ca. pcedētis. Scḋo q: q̄uis eundē effectū respiciat liber vite et p̄destinatio .s. vitā eternā: nō tn̄ eodē mō: q: p̄destinatio respicit vitā eternā vt effectū imediate: sed liber vite mediāte p̄destinatiōe. vbigr̄a: Sicut in aīa sunt similitudines rerū imediate: sic in libro mediate q: mediantib' signis: vocibus: et passionib'. Has duas rōnes assignat. b. Tho. in q̄ōnib' disputatis de veritate de libro vite: arti.j. vtrū liber vite sit idē qḋ p̄destinatio: in solu.j. et.iij. argu. Tertio differūt: q: p̄destinatio est p̄sciētia beneficioꝝ dei. Liber vō vite est p̄sciētia meritoꝝ vite eterne. vn̄ liber vite ꝓprie respicit qḋ est in nobis .s. nostra merita. p̄destinatio vō respicit qḋ est ī deo. Hec Alex. p̄ma pte su. q. xxxiij. arti.iij. qua rōne dr̄ liber vite: in coꝛ. solu. ¶ Q: sicut liber milicie dr̄ tribus modis: ita liber vite. CA.III.

S Ecūdo p̄ncipalit' circa libꝝ vite ꝯsiderare debemus distinctionē. Sicut enī liber milicie triplex dr̄: ita liber vite. vbigr̄a: Pmo liber milicie dr̄ i quo scribunt' ad miliciā. Scḋo liber milicie dr̄ i quo tradit' scia vl' ars militar'. Tertio liber milicie dr̄ i quo recitāt' fcā militū. sic a sili liber vite dr̄ trib' mōis. Pmo liber vite dr̄ ꝯscriptio eoꝝ q̄ ad vitā eīnā sūt admittēdi et elcī et sic noticia p̄ordiatōis q̄ ē ꝯscriptio eoꝝ q̄ ad vitā sūt admittēdi dr̄ liber vite. Scḋo li. vite dr̄ ꝯdicio eoꝝ q̄ ducūt ad vitā eternā. et sic nouū et vet' testm̄ dr̄ li. vite. vn̄ eccī. xxiiij.

Hec omīa glo.i. nouū et vetus testamentū sūt liber vite Tertio liber vite dicit recitatio eorū q̄ ducūt ad vitā. vn̄ Aug⁹.xi.de ciui.dei sic ait: Liber vite est quedā vis diuina q̄ fiet vt cuiq3 opa sua bona vel mala in memoriā vel ad memoriā reducent. Hec.b.Tho.pma pte sū.q.xxiiij. arti.pmo.vtrū liber vite sit idē qd̄ pdestinatio: in solu.i. arg. ¶ Q3 liber vite dr̄ trib⁹ mōis et q̄b⁹. CA.IIII.

Ivo aliter vis pcedere dicas q3 liber vite dicit trib⁹ modis.s. exēplar vite. exemplū vite: signū vite. Primo mō liber vite dr̄ exēplar vite. et sic noticia dei dicit liber vite: vt dicit Aug⁹ in glo. sup illo verbo psal. Deleant de libro viuentiū rc. Ratio aūt q̄re talis noticia.s. approbatiōis diuine dr̄ liber vite ē duplex. Prima est talis: q2 noticia nō ē facta: s3 factiua vite glorie respectu cui⁹ dicit liber vite. vn̄ vita glorie ē causata et acq̄sita p collationē diuine noticie approbātis. Scd̄a rō est: q2 vita glorie cōsequit ad cōscriptionē pdictaz. Hec btūs Tho. in q̄stionib⁹ disputatis de verita. de libro vite arti.v. vtrū liber vite dicat respectu vite increate: in cor. solu. Scd̄o liber vite dr̄ exemplū vite. et talis ē fili⁹ dei sm hūanitatē: q̄ fuit exemplū expssissimū ad exemplum diuinū. vn̄ in psal In libro tuo oēs scribent. Glo. loquit fili⁹ ad patrē dicēs: In libro tuo rc. i. in me qui dedi formā iusticie hoib⁹ scribent. i. instruent hoies. vn̄ ipse xp̄s dicit liber vite: q2 in eo sicut i exēplari possum⁹ aspicere q̄liter sit viuendū. Tertio mō dicit liber vite signū vite. et sic sacra scriptura dicit liber vite. vn̄ Ecci.xxiiij. Hec oia glo.s. sermo noui et veteris testamēti ē liber vite. Hec Alex. pma pte sume.q.xxxiiij. de libro vite: arti.i. vtrū liber vite sit q̄d increatū vel creatum. vbi cōcludit q3 liber vite pmo mō est q̄d increatū.s. noticia dei: scd̄o et tertio ē q̄d creatū: in cor. solu. ¶ Q3 xp̄o cōueniūt et attribuunt quattuor et que. CA.V.

D maiorē tn̄ euidentiā precedentis capituli est sciendū q3 xp̄o cōuenit rō exemplaris imaginis speculi et libri. et merito: q2 ipse xp̄s ē exemplar: imago: speculū: et liber. Primo dico q3 xp̄o cōuenit ratio exemplaris: nō quidē sm q3 xp̄us est homo s3 sm q3 deus est efficiens vitā gratie: et dirigens ad dandā vitā glorie. g̃ nō sm q3 homo: s3 sm q3 deus est exemplar. et p cōsequēs nō sm q3 hō: s3 sm q3 deus pōt dici liber vite. Scd̄o cōuenit xp̄o rō imaginis. Cui⁹ rō est: q2 sicut i rebus inferiorib⁹ p imaginē res vident: ita p filiū videtur pater et res in filio. Tertio cōuenit xp̄o rō speculi: fili⁹ enī dei speculum dicit: Sapiētie.vij. Candor ē enī lucis eterne et speculū sine macula. Et dicit speculū nō solū ad similitudinē speculi exterioris s3 interioris.s. imaginis q̄ est in aīa: hoc mō vt intelligat pater pm⁹ fons formaz in sua essentia. Ista eadē essentia pōt cōsiderari put est in filio habere istas formas a pr̄e et vt a pr̄e eedē forme resultāt. et sm hoc pōt dici fili⁹ speculū: nō q3 aliq̄d resultet in eo a creatura: s3 q2 resultāt i eo ratiōes eterne a patre. Unde q2 spēs et similitudines rerū resultāt in xp̄o a patre inq̄ntū xp̄s est deus: intantū xp̄s vt deus dicit speculū sicut p3. Quarto conuenit xp̄o rō libri. Cui⁹ rō est: q2 sicut liber materialis rep̄sentat species et similitudīes rerū que i eo sūt scripte: ita fili⁹ inq̄ntū deus representat oēs species vel similitudines rerū q̄ sūt in patris mēte. Ubi nota q3 vtrūq3 tn̄ liber q̄3 speculū rep̄sentat s3 differēt: q2 speculum rep̄sentat res imediate: liber aūt mediate. verbi grā: Liber rep̄sentat res mediāte cognitiōe. Cui⁹ rō est: q2 i libro cōtinent figure q̄ sūt vocū signa: et voces q̄ sūt signa intellectuū: q̄ sūt similitudīes rerū. In speculo aūt resultāt forme rez imediate. Modo igit ad ppositū in xp̄o sm q3 ē deus spēs omniū rerū resultāt vel rep̄sentant vtroq3 mō.s. imediate.s. inq̄ntū ipse oēs res cognoscit imediate: et sic ei cōuenit rō speculi. et mediate .s. inq̄ntū ipse facit cognoscē eas: vt sic ei cōuenit rō libri. Hec.b.Tho.i q̄stiōib⁹ dispu. de verita. de libro vite arti. pmo: vtrū liber vite sit q̄d increatū: in sol.iiij. et.vj. arg.

S3 forte q̄res sm quā silitudinē rō libri cōueniat filio dei: nā liber maīs dicit a scriptura. Scriptura autē fit triplicit.s. i cera: i libro: i speculo. Primo.n. nō videt posse dici liber p similitudinē scripture q̄ fit i cera: quia illa scriptura fit sm diuisionē ptiū: in deo aūt non cadit rō ptis et toti⁹. Scd̄o siliter non videt posse dici de⁹ liber sm silitudinē scripture q̄ fit i libro: q2 illa est p receptionē et cōpositionē: nihil aūt de⁹ de nouo pōt recipere nec eidē aliq̄d addi. Tertio nec sm silitudinē scripture siue rep̄ntatiōis q̄ fit i speculo: q2 q̄nq3 apparet i speculo qd̄ postea disparet. nō sic ē in deo i quo nulla ē trāsmutatio. g̃ rc. Rn̄deo et dico q3 rō libri cōuenit filio dei vt ē de⁹: rōne scripture non q̄ fit tpaliter s3 q̄ stat eternaliter. nec q̄ntū ad similitudinē exteriorē alicui⁹ scripture exterioris: s3 q̄ntū ad similitudinē interioris. vn̄ non dicit liber de deo s3 similitudinē scripture q̄ fit i cera vel i charta ppter rōnes tactas i opponēdo. s3 dicit liber ad similitudinē illi⁹ scripture vel rep̄sentatiōis q̄ est i speculo. sed nec tpe: q2 hoc esset impfectiōis: vt p3 p ratione i opposi tū factā. s3 ab eterno. vn̄ fili⁹ dei dicit speculū et eternaliter et mētaliter: nō ad similitudinē speculi exterioris et tpalis s3 interioris et eternal.s. imaginis q̄ est in aīa eo mō quo supra hoc eodē ca° p3. Hec Alex. pma pte sūme.q.xiij. de libero arbitrio sm quā silitudinē nomen libri cōueniat dei filio vt ē deus: i cor. sol.

¶ Utrū nō script⁹ possit facere q3 de nouo sit script⁹ in libro vite. CA.VI.

Tertio circa librū vite cōsiderare debemus scriptionē. Cū enī liber vite sit cōscriptio ordinatorū in vitā eternā: posset quis querē: vtrū aliquis q̄ nō est scriptus in libro vite: possit facere q3 de nouo sit scriptus in libro vite. Rn̄deo et dico: q3 aliq̄ dicunt scripti in libro vite dupliciter.s. simpliciter et sm q̄d. Primo enī dicunt aliqui scripti i libro vite simpliciter.s. sm dei p̄scientiā vel ex p̄destinatiōe eterna. et isti nō de nouo s3 ab eterno sunt scripti i libro vite: q2 ab eterno ex p̄scientia diuina vel ex p̄destinatiōe eterna seu diuina ordinati fuerūt vt haberent vitā eternā. vn̄ oēs dilecti: electi et a deo p̄destinati sūt simpliciter: et nō de nouo s3 ab eterno scripti i libro vite. Cui⁹ ratio est: q2 sicut dilectio dei est omniū bonoz et p̄cipue rationabiliū tn̄: et electio est eorūdem.s. bonoz tn̄: inquantū separant a malis: et p̄destinatio est omniū saluandoz: ita liber vite.s. noticia vel p̄scientia diuine approbatiōis est omniū remunerandoz in gloria. Scd̄o modo aliqui sūt scripti i libro vite sm quid: et isti de nouo pñt dici scribi in libro vite dupliciter. Uno modo ex sua causa.s. ex dei gratia de nouo habita. Cū enī dei gratia sit de condigno vite eterne meritoria quicūq3 dei gratiā habet ex hoc ipso dignus ē vita eterna. Un̄ sm q3 aliquis incipit de nouo habere ordinē ad vitā eternā p gratiā: sm hoc pōt dici scribi de nouo in libro vite qd̄ etiā sub noticia diuina comprehendit̄ l3 nō de nouo. et hoc est qd̄ Luce.x. dicitur: Gaudete et exultate q2 nomīa vestra scripta sunt in celis. vnde Beda in glo. collate. sic ait: Salubriter autē intelligendum est q3 siue celestia siue terrestria opa quis gesserit: p hec quasi litteris annotatus apud dei memoriā eternaliter sit affixus. Ex quibus verbis duo dant intelligi. Primum est q3 sicut aliud est annotari: aliud est scribi: ita aliud scribi in celo: et aliud scribi in libro vite. nam in celo bene

dicunť scribi quicunq̃ hñt iusticiã ⁊ gratiã pñtē. vñ dicit glo. sup illo verbo ad Ro. ix. Ut ostenderet diuitias glorie sue. Sunt quidã quib⁹ data est gratia in vsū: vt Sauli ⁊ Jude: ⁊ illis discipulis quib⁹ Luce. x. dixit dñs: Gaudete ⁊c. ⁊ postea abierūt retrorsū: vt dicit Joh. vi. In libro aūt vite solū scribunť q̃ hñt iusticiã finalē. Scđm est ꝙ ꝫ in hoïe possit de nouo esse mutatio de bono in malū ⁊ econuerso: nō tñ a diuina iusticia hec mutatio de nouo cõprehēdiť ꝫ ab eťno. Scđo mõ aliq̃s põt dici de nouo scribi in libro vite sm q̃d. i. sm suã representationē ⁊ sm boīuꝫ opinionē tñ fallã: vt reprobi q̃ nõ sūt scripti i libro vite sm veritatē ꝫ sm suã rēpsentationē. vñ Basilius super illo verbo Luce. x. Gaudete: q2 noīa ⁊c. sic ait: Quidã aūt sūt q̃ scribunť: nõ quidē i vita: ꝫ sm Hieremiã in terra: vt sm hoc intelligať duplex cõscriptio: bonũq̃uidã. s. electoꝝ q̃ pseuerãt ad vitã q̃. s. nõ incausto: ꝫ in libro vite i memoris dei ⁊ gr̃a sūt scripti: illoꝝ võ ad pditionē. Qȝ aūt dicit: Deleanť de libro viuentiū: q̃d est cū nūq̃ꝫ fuerint ibi scripti: Rñdet: intelligiť de his q̃ se ipsos dignos putabãt. ⁊ sm hoc diciť fieri scripture mutatio qñ dilabunť a virtute i pctm̃ vel ecõuerso. Hec. b. Tho. pma pte sũme. q. xxiiij. arti. iij. in cor. solu. ⁊ in so. iij. arg. ⁊ i euãgelio cõtinuo exponēs illud verbũ Gaudete ⁊c. Luce. x. Sꝫ forte argues i oppositũ. s. ꝙ ppter pñtē iusticiã ⁊ nõ solũ ppter finalē aliqui pñt simpliciť dici scripti i libro vite. tũ q2 in deo est p̃scientia iusticie pñtis sicut ⁊ finalis. tñ etiã q2 in deo est p̃scientia penaꝝ sicut ⁊ p̃mioꝝ. g̃ etiã ⁊ libri. Rñdeo ad p̃mũ ⁊ dico dupliciter Primo q2 lꝫ idē sint in essentia: liber vite: ⁊ p̃scientia: vt pꝫ. s. ca⁰. ij. ad maiorē tñ nõ quecũq̃ꝫ sūt in p̃scientia sunt i libro vite: q2 p̃scientia ē respectu futuroꝝ. liber vite est tñ respectu electoꝝ. Scđo mõ tñ deo ⁊ dico ꝙ illud q̃d est in deo p̃scientia pñtis iusticie nõ diciť scribi vel esse scriptũ i libro vite: q2 pñs iusticia nõ est finalis ꝫ ad tēpus. Quicq̃d aūt scribiť i libro vite. imobiliť ibi scribitur. Ad secundũ diciť: ꝙ non ita diciť liber penaꝝ sicut p̃emioꝝ. Cui⁹ rõ est: q2 ex deo est tanq̃ꝫ ppriũ sibi. s. saluare ⁊ p̃miare. vñ ppue de⁹ diciť liber vite: ꝫ ex deo nõ est tanq̃ꝫ ppriuꝫ ei punire: ꝫ ex nobis ⁊ ex meritis nr̃is. Sꝫ q2 deus nihil inordinatũ relinquit: q2 mali nolũt eē sub ordine misericordie saluãtis: cadũt sub ordine iusticie punietis. Vñ Boetius: Ordo quidē cũcta cõplectiť vt siq̃s ab assignato ordine recesserit i aliũ ordinē relabať. non est g̃ simile de pena ⁊ p̃mio: q2 p̃mia sm ipsum deũ sūt. ⁊ iõ ppue diciť liber vite ⁊ p̃mia scripta in ipso Pene vo nõ sūt p̃mo ab ipso ꝫ sm nos sūt: iõ pene nõ dicunť ppue scribi i eo. Hec Alex. p̃ma pte sũme. q. xxxiiij de libro vite. arti. vi. vtrũ liber vite sit bonoꝝ sm pñtē iusticiã vel finalē. ⁊ vtrũ dicať liber respectu penaꝝ: i cor. solu.

¶ Quoꝝ sit liber vite: vtrũ bonoꝝ tñ vel etiam maloꝝ. CA. VII.

Sed forte queres gr̃a p̃dictoꝝ. s. vtrũ liber vite sit respectu bonoꝝ ⁊ maloꝝ: vel bonoꝝ tñ. Rñdeo ad hoc ⁊ p̃mitto quattuor distinctiões. Prima est: ꝙ simpliciť ⁊ ppue loquēdo: liber vite diciť ppue solũ bonoꝝ. Cui⁹ rõ est: q2 illud solũ diciť esse scriptũ in libro vite q̃d haber noticiã exemplaris i deo. Sꝫ mali inq̃ꝫtũ mali nõ habēt noticiã. s. approbatiõis i deo nec exemplar: ⁊ iõ mali inq̃ꝫtũ mali nõ pñt dici scripti i libro vite. Secũda distinctio ē: ꝙ bonoꝝ aliqui sūt boni p̃sentialiť: aliq̃ finaliter. Primo g̃ illi q̃ sūt boni p̃sentialiť nõ finaliť: sunt scripti i libro vite solũ sm q̃d. i. sm pñtē iusticiã ⁊ nõ simpliciť. i. quo ad nũc: ⁊ nõ simpliciť ex p̃destinatiõe diuina. Cui⁹ rõ est: q2 lꝫ sint in gr̃a quo ad pñs: q2 tñ gr̃a nũq̃ꝫ facit simpliciť dignũ vita eterna nisi sit gr̃a finalis: iõ ⁊c. Scđo illi qui sūt boni finaliť: tñ nõ sunt p̃sentialiť: sūt tñ scripti i libro vite. tũ q2 soli boni finaliter hñt simpliciter noticiã approbatiõis: ⁊ ita exemplar i deo. tũ q2 gratia finalis facit simpliciť dignũ vita eterna: ⁊ iõ boni finaliť sūt scripti in libro vite. Tertia distinctio est: ꝙ maloꝝ alij sūt electi: alij reprobi. ⁊ differentia est maxima inť istos. q̃d pꝫ: q2 mali q̃ sūt reprobi nullo mõ sūt scripti i libro. Vñ Exodi. xxxij. Qui peccauerit in me delebo eũ de libro vite. Ex qua auctoritate formo ⁊ facio talē rationē: Qui peccat: deleť de libro vite. ꝫ qui deleť nõ est ibi script⁹. g̃ peccator reprobus nõ est script⁹ in libro vite. Mali võ electi tñ q̃nq̃ꝫ cadũt a iusticia dicunť scribi i libro vite: q2 etiaꝫ ille casus ordinat eos ad vitã. ⁊ si nõ causaliter tñ materialiť siue occasionaliť. q̃d dupliciť probo. Primo auctoritate ap̃li ad Ro. viij. dicentis: Diligentib⁹ deũ oïa coopanť in bonũ his qui sm ppositũ vocati sūt sancti. Glo. Etiã casus cooperať in bonũ: q2 post peccatũ resurgunt humiliores: cautiores: ⁊ feruētiores. Secũdo hoc idem pbo in magdalena que etiã recedentib⁹ ap̃lis nõ recedebat. vñ sup illud p̃mo Esdre. ij. ca. Hi sūt aūt filij puincie. glo. sic dicit: Nullus p̃destinatus stare in p̃ceptũ põt. Si qñ enim in babylonē. i. in confusionē peccatoꝝ adducunť: diuina puisione ad pacē reducunť. Quarta distinctio est: ꝙ meritũ reprobi põt cõsiderari dupliciť. vel vt nunc. ⁊ sic diciť script⁹ in libro vite sm quid. s. sm pñtē iusticiã vt p̃dixi: nĩ hoc totũ ordinať ad penã eius. Qȝ eni est creatus possibilis ad salutē: ⁊ ꝙ habet gratiã in pñti: totũ cedit ei ad penã ppter abusum habētis gratiã: ⁊ ppter ingratitudinē. Et p oppositũ si cõsidereť meritũ vel demeritũ: electi ⁊ p̃destinati vt nũc inq̃ꝫtũ talis p̃ncipaliť peccat sm hoc nõ põt dici ꝙ sit script⁹ in libro vite. Sꝫ si cõsidereť meritũ illi⁹ simpliciter siue vt est in p̃destinatione diuina: sic põt dici scriptus i libro vite. Hec Alex. p̃ma pte sũme. q. xiij. arti. vj. vtrũ liber vite sit maloꝝ ⁊ bonoꝝ in cor. solu. ⁊ in solu. argu.

¶ Utrũ scriptus in libro vite possit deleri ab illo. CA. VIII.

Quarto circa librũ vite cõsiderare debem⁹ deletionē: vtrũ. s. ille q̃ ē script⁹ possit deleri de libro vite. Rñdeo ⁊ dico ꝙ aliqui sūt i libro vite scripti duob⁹ modis. Uno mõ ex p̃destinatiõe diuina. ⁊ isti nũq̃ꝫ deleñť de libro vite: eo ꝙ p̃destinati infallibiliter sūt habituri vitã eternã. Re. infra. p̃destinatio p̃mo ca⁰. Secũdo mõ sūt aliqui ordinati ad vitã eternã ⁊ scripti i libro vite solũ ex diuina gr̃a. ⁊ tales pñt deleri õ libro vite nõ ꝙ deletio referať ad dei noticiã. s. ꝙ de⁹ aliq̃d p̃sciat ⁊ postea nesciat. ꝫ ad rem p̃scitam. s. ꝙ scit deus aliquē pri⁹ ordinari in vitã eternã cũ est in gratia. ⁊ postea non ordinari cũ deficit a gratia. Hec. b. Tho. p̃ma pte sũme q. xxiiij. arti. iij. vtrũ aliquis deleať de libro vite: i cor. sol. Sꝫ forte argues in oppositum. s. ꝙ script⁹ in libro vite possit deleri dupliciter. s. rõne: ⁊ auctoritate. Primo ratione sic: Liber vite est idē ꝙ p̃destinatio. ita dicit glosa sup illo verbo ap̃li ad Philippeñ. iiij. Quoꝝ noīa. i. merita ⁊ premia sūt scripta in libro vite. i. in p̃destinatione dei. ꝫ contingit p̃destinatũ damnari. q̃d sic pbo: Cõtingit aliquē p̃destinatũ (vt petrũ) peccare: q2 non est ex necessitate bonus. ⁊ põt esse in peccato pseuerare ⁊ occidi. g̃ potest dãnari. ergo aliquis scriptus in libro vite ⁊ p̃destinatus deleri potest de libro vite. Rñdeo ⁊ dico ꝙ de petro vel de quocũq̃ꝫ alio i tali casu dupliciter possum⁹ loqui. inquantũ talis dupliciter põt ꝯsiderari. Uno mõ sm se inquantũ est petrus vel paul⁹: ⁊ talis põt dãnari: eo ꝙ necessitate talis nõ est bonus ꝫ volũtate: ⁊ etiã volũtate põt peccare ⁊ i pctõ pseuerare: ⁊ talis põt dãnari.

Alio modo petrus pôt cõsiderari vt est p̄destinat⁹: ⁊ tūc vt sic dānari nō pôt. Cuius rō est: qꝛ ꝫ talis vt est p̄destinatus possit peccare vt nūc ⁊ cadere a p̄nti iusticia ī peccatū ꝓpter arbitrij libertatē: nō tñ pôt finaliter peccare. hoc est in peccato ꝑseuerare. vñ talis vt p̄destinat⁹ a peccato resurget ⁊ finaliter erit bonus. Scđo ad idem argues in cõtrariū auctoritate Apocal. iij. vbi dicit᷑: Tene qđ habes ne ali⁹ accipiat coronā tuā. Ex qua auctoritate sic arguo: Aut hoc ītelligit᷑ de corona p̄ntis iusticie. s. de grā: aut de corona future glorie. Nō de corona p̄ntis iusticie. s. de gratia: qꝛ gratia quā quis habet eo peccāte destruit᷑: nec de subiecto in subiectū mutat᷑: g̊ intelligit᷑ de corona glorie. ſꝫ gloria non est alicui⁹ in statu vie nisi qꝛ ē sibi p̄destinata: g̊ videt᷑ ꝙ vnus possit accipere hoc qđ alij est p̄destinatū: ⁊ ita p̄destinatio non est certa. Et qꝛ liber vite est idē ꝙ p̄destinatio vt pꝫ. s. sequit᷑ ꝙ non script⁹ possit de nouo scribi in libro vite ⁊ script⁹ deleri. Primo ꝙ nō scriptus in libro vite possit de nouo scribi pꝫ: qꝛ pôt facere qđ in se ē. ſꝫ si facit qđ in se est: deus dabit gratiā. ⁊ si habet gratiā: pôt eā custodire: ⁊ ita ꝑseuerare. ⁊ si ꝑseuerat: habebit vitā eternā: g̊ p̄scitus habebit vitā eternā: ⁊ ita nō scriptus in libro vite. Rñdeo ⁊ dico ꝙ talis pôt dupliciter ꝯsiderari: vel absolute: ⁊ sic potest saluari: qꝛ quantū est de se cū sit nature rõnalis est possibilis ad vitā eternā: ⁊ sic saluari pôt. vel conditionate. s. in quantū p̄scitus: ⁊ sic saluari nō pôt. vñ si ponit᷑ ꝙ saluet᷑: iam nō erit p̄scitus: ⁊ ita erit script⁹. si nō saluet᷑ erit p̄scitus: ⁊ ita nō scriptus. Scđo vͦ qñ arguis ꝙ scriptus in libro vite pôt inde deleri auctoritate Apoca. iij. Tene qđ habes ⁊c̄. Rñdeo ⁊ dico ꝙ auctoritas predicta vtroqꝫ mō pôt intelligi ⁊ exponi. Primo enī si intelligatur de corona p̄ntis iusticie dicit᷑ coronā ei⁹ alius accipere dū opa ipsi⁹ in charitate facta que sibi ⁊ alijs ꝓderant sm̄ ꝙ sp̄us charitatis merita sanctoꝝ facit cõia: ipso peccante sibi ꝓdesse desinunt ad meritū vite eterne. non aūt ita ꝙ eadē numero gratia q̄ est in vno: ipso peccāte fiat in altero. Nā alicui sm̄ p̄ntē iusticiā debet᷑ corona si ꝑseueraret: quā accipiet alius: si cadit ⁊ nō ꝑseuerat p̄mius: qꝛ dicit Hilari⁹: Cū certus sit numer⁹ electoꝝ: alijs ꝑ negligentiā cadentib⁹: alij in locū illoꝝ subiungunt᷑. I. locū illoꝝ dico: quē haberēt si stetissem. Sermo igit᷑ ille Tene qđ habes ⁊c̄. conditionē īportat. q. d. Si ꝑseuereꝭ locus qui iam sm̄ p̄ntē iusticiā est tuus nō auferet᷑ tibi. Sꝫ ex hoc nō sequit᷑ ꝙ nō scriptus i libro vite possit ibi scribi: qꝛ si script⁹ est: stabit. si script⁹ nō est: nō stabit. Secundo vͦ si intelligat᷑ de corona future glorie: simili mō exponit᷑: qꝛ sancti in patria existētes gaudēt de oīb⁹ meritis sanctoꝝ q̄ in mūdo sūt. vñ aliquo peccāte cui⁹ multa merita p̄cesserūt: gaudiū illoꝝ meritoꝝ ineternū manebit in beatis q̄ ipse peccādo amisit. ⁊ nō ita ꝙ gloria q̄ p̄destinata est vni de⁹ alteri. Dicit᷑ tñ ne ali⁹ accipiat coronā tuā: nō ad excludendū p̄destinatiōis certitudinē: ſꝫ ad ostēdendū arbitrij libertatē. Hec. b. Tho. p̄mo sen. dis. xl. arti. iij. de certitudine p̄destinatiōis: vtrū p̄destinatio sit certa: in solu. p̄mi argu.

**Utrū boni vel mali legant in libro vite. CA. IX.**

Quinto p̄ncipalit᷑ circa librū vite cõsiderare debem⁹ lectionē. s. q̄ legant in libro vite: vtrū boni vel mali. Et q̄tū ad hoc rñdeo ⁊ dico: ꝙ liber vite dicit᷑ trib⁹ modis. s. dei noticia vel p̄scientia: xp̄i eminentia: vis dīna. Primo liber vite dicit᷑ dei p̄scientia. in hoc mō accipit᷑ Apoca. iij. Nō delebo nomē ei⁹. Glo. interlin. i. nō subtrahā gratiā. min⁹ dicit: ⁊ plus intelligit de libro vite. Glo. interli. Liber vite est p̄scientia dei in quo oīa sūt cõstantia que falli nō pôt. Et qꝛ dei noticia vel p̄scientia est idē qđ sua essentia: mali nō videbūt gloriā. Ita dicit᷑ Isaie. xxvi. Impius nō videbit gloriā. vbi lira. lxx. in glo. colla. sic ait: Auferet᷑ impius vt nō videat gloriā dñi. glo. i. dñm gloriosū i diuinitate. Et apoca. xx. Et ali⁹ liber aptus est. glo. Alius liber. i. p̄sciētia dei que mō clausa ē ſꝫ tūc erit apta. Primo enī dico ꝙ iste liber. s. dei p̄scientia mō est clausa: ita ꝙ nec boni nec mali in ea legere possint. Cui⁹ rō est: qꝛ ꝓprie legere ī libro vite: est in dīna p̄sciētia merita sua bona aspicere. ſꝫ mali hoc nō p̄nt: qꝛ carēt. boni vͦ hic nō p̄nt qꝛ latēt. g̊ ⁊c̄. Sꝫ tūc. s. in futuro apiet᷑ dīna p̄scientia malis: nō in se: qꝛ eā nō videbūt vt dixi: ſꝫ hoc in penā petõꝝ suoꝝ. ſꝫ ī effectu: qꝛ tūc mali scient se nō p̄destinatos ad vitā eternā qđ p̄sumebāt ⁊ sibi ꝓmittebāt existētes in mūdo. Boni aūt in libro vite tūc legēt: ⁊ in se qꝛ eā videbūt: ⁊ in effectu: qꝛ se p̄destinatos sciēt. vñ Isaie xxxiij. Regē in decore suo videbūt. Glo. interli. i. deū ipsū oīpotentē in dīnitate sua videbūt: tūc enī oēs apte videbūt q̄ sūt saluādi: ⁊ q̄ damnandi: qđ modo clausū est: qꝛ latet. Et Danielis. xij. In illo tpe saluabit᷑ popul⁹ tuus ꝓ quo oras oīs q̄ inuentus fuerit script⁹ in libro vite. Glo. interli. In illo tpe. s. mortuo antixp̄o saluabit᷑ popul⁹ tuus ꝓ quo oras. Oīs q̄ inuent⁹ fuerit script⁹ in libro vite. i. oīs q̄ p̄destinat⁹ fuerit saluabit᷑. Scripti sūt aūt in libro vite illi: de quib⁹ p̄ordinauit de⁹ vt daret eis grām ī p̄nti ⁊ gloriā ī futuro. Act. xiij. Crediderūt quotquot erāt p̄ordinati ad vitā eternā. Tūc enī vidētes se deceptos ī antixp̄o oēs ꝯuertent᷑ ad fidē. Scđo mō liber vite dicit᷑ xp̄i eminētia. vñ in psal. In libro tuo oēs scribent᷑. Glo. Loquit᷑ fili⁹ ad patrē dicēs: In me quem dedisti formā iusticie hoīb⁹. In isto libro vite. s. ī xp̄o legent boni: qꝛ tūc eis erit aptus ⁊ sm̄ humanitatē ⁊ sm̄ dīnitatē. qꝛ tūc ⁊ hūanitatē ⁊ diuinitatē videbūt q̄ est in eis mō occulta ⁊ clausa: qꝛ eā nō vidēt. Mali aūt tūc legēt ī libro vite: qꝛ in iudicio mali xp̄m videbūt sm̄ hūanitatē: Apoca. p̄mo. Uidebit eum oīs ocul⁹ ⁊ q̄ eū pupugerūt. Et Joh. xix. Uidebūt in quē transfixerūt. Gloriā tñ sue dīnitatis ⁊ hūanitatis nō videbunt: vt pꝫ. s. ꝑ Isaiā. Tertio mō liber vite dicit᷑ vis dīna. Apoca. xx. Et ali⁹ liber aptus ē. Glo. Intelligēda ē virt⁹ dīna: q̄ vis seu virtus dīna libri nomen accepit: eo ꝙ in ea quodāmodo legit᷑ quicq̄d a faciēte recolit᷑. Unde Aug⁹. xx. de ciui. dei. ca. xiiij. sic ait: Liber vite est quedā vis. i. virt⁹ dīna q̄ fiet vt cuiqꝫ opa sua bona vel mala cūcta in memoriā reuocent᷑ ⁊ mētis intuitu mira celeritate cernant᷑: vt accuset ꝯsciā ꝯsciam atqꝫ ita simul oēs iudicent᷑. Et Apoca. xx. Libri apti sūt. Glo. colla. sic ait: Libri apti sūt. i. dīna p̄cepta q̄ mō clausa sūt multis: qꝛ nolūt attēdere illa nec q̄d sequat᷑ adimpletionē vel transgressionē. ſꝫ tūc erūt apta: qꝛ q̄ dimiserūt ⁊ trāsgressi sūt: sciēt ⁊ videbūt se ꝑ demeritis puniri. Et Danielis. vij. Iudiciū sedit ⁊ libri apti sūt. Glo. interli. i. ꝯsciē singuloꝝ q̄ ibi dīna virtute apient᷑. ⁊ sic boni ⁊ mali legent in libro vite. ſꝫ hoc ꝓprie nō ē legē in li. vite. ſꝫ ē v̄tute dīna legē ī mēte oīa sua merita vel demerita. Hec Alex. p̄ma pte sū. q. xxxiiij. arti. xx. vtrū mali legāt ī li. vite: ī cor. so. ⁊ ī so. ar.

**Quid sit liberū arbitriū sm̄ Augustinū. CA. I.**

# Liberū arbitrium.

Circa liberū arbitriū quattuor considerare debem⁹. s. quid sit diffinitiue: cui⁹ sit subiectiue: quoꝝ sit obiectiue: q̄le sit īformatiue vel adhesiue. Primo circa liberū arbitriū cõsiderare debem⁹ q̄d sit diffinitiue. nam btūs Aug⁹ in libro de grā ⁊ de libe. arbi. diffinit liberū arbitriū sic: Liberū arbi. est facultas voluntatis ⁊ rõnis

qua bonū eligit̄ gratia assistente: ⁊ malū gr̄a desistente.
In qua diffinitiōe Aug⁹ tangit tria: videlicȝ potentiam
vt pͥncipiū: materiā vt obiectū: causā, vt auxiliū. Primo
tangit potentiā vt pͥncipiū. nā liberū arbitriū est ipsa vo-
luntas. Noīat aūt liberū arbitriū voluntatē nō absolute
ȝ in ordine ad actū ꝓpriū ⁊ imediatū voluntatis qui est
eligere. q̄ enī electio sit libera ex natura voluntatis ꝓce-
dit. Colligit tn̄ liberū arbitriū virtutē volūtatis ⁊ ratio-
nis: ꝓpter qḋ facultas vtriusq̄ dicit̄: non ꝙ liberū arbi-
triū sit ille due potētie essentialit̄ ȝ qꝛ colligit eas vtua-
liter: sicut viri⁹ essentie aīe in potētijs aīe relinquit̄: ⁊ sic
liberū arbitriū in se virtutē colligit volūtatis ⁊ rationis
qḋ ex actu ei⁹ pȝ. nam eligere qḋ est actus ꝓprius ⁊ ime-
diatus volūtatis importat duo. s. iudiciū discretionis ⁊
hoc est rōnis: ⁊ desideriū cōsecutionis ⁊ hoc est volūta-
tis. nā eligere ē alterū alteri ꝓoptare. Ubi nota ꝙ alia
est potētia que facit absolute ⁊ simplicit̄ iudicare. ⁊ hec
est ratio: ⁊ alia que facit libere iudicare: ⁊ hec est volun-
tas: ita ꝙ iudiciū simplicit̄ est rōnis. ȝ voluntas iudicā-
di est volūtas imediate. Ratio autē hui⁹ est: qꝛ quelibet
potentia pōt ꝑ aliam informari. verbi gr̄a: Uolūtas mo-
uet ratione imperando actū eius q̄ est simpliciter iudi-
care. vt dixi. ratio aūt mouet voluntatē ꝓponēdo ei ob-
iectū suū qḋ est finis. sicut pȝ ꝑ exemplū de rege ⁊ de cō-
siliarijs regis. nam rex in regno iudicat ꝑ modū impan-
tis. consiliarij aūt iudicant ꝑ modū dirigentis. Sic a sili
voluntas iudicat ꝑ modū impantis. vn̄ dicit Anselmus:
ꝙ voluntas est motor omniū viriū aīe ⁊ quasi regina in
regno aīe. ratio aūt iudicat ꝑ modū cōsulentis ⁊ dirigē-
tis. Judiciū tn̄ libere eligēdi ad voluntatē ꝑtinet: sm̄ ꝙ
in ea virtus rationis manet. vn̄ merito liberū arbitriū
dicit̄ facultas rōnis ⁊ voluntatis. Ratio aūt hui⁹ est: qꝛ
ex cōi vsu loquēdi: facultas significat potestatē qua ali-
quid habet̄ ad nutū. vn̄ ⁊ possessiōes facultates dicunt̄
qꝛ sunt in dn̄io possidentis. ⁊ iō liberū arbi. dicit̄ quia
actū suū in libera potestate habet. vn̄ cū dicim⁹ hominē
esse liberi arbi. nō intelligim⁹ ꝙ actu libere iudicet ȝ ꝙ
habeat in se vn̄ libere possit iudicare. Nā hoc aliquid li-
bere fieri dicit̄ qḋ est in potestate facientis. esse aūt aliqd
in potestate nostra: inest nobis sm̄ aliquā potentiā. nō
aūt ꝑ aliā nisi ꝑ voluntatē. ǧ liberū arbitriū noīat poten-
tiā voluntatis in ordine ad ꝓpriū ⁊ imediatū actū eius
qui est eligere. Dec. b. Tho. ij. scrip. sen. dis. xxiiij. arti. ij.
vtrū liberū arbitriū noiet vnā potentiā vel plures: i cor.
solu. in fine. Et ibidē arti. iij. vtrū liberū arbitriū sit potē-
tia distincta a voluntate ⁊ rōne: in cor. solu. in fine: ⁊ in
solu. ij. argu. Et in ꝑma pte sū. q. lxxxiij. arti. iiij. vtrū libe-
rū arbi. sit alia potentia a volūtate. in cor. solu. Et iterū i
q̄stionib⁹ disputatis de veritate. q. xxiiij. de libero arbi.
q. iiij. vtrū liberū arbitriū sit vna potentia vel plures: in
cor. solu. in fine. Et ibidē. q. vj vtrū liberū arbitriū sit alia
potentia a volūtate: in cor. solu. in fine.

## ¶ Q liberū arbitriū dupliciť diffinit̄. CA. II.

fEcūdo beatus Aug⁹ in diffinitione liberi arbi.
tangit materiā ⁊ eius obiectū dicens: Quia. s. fa-
cultate volūtatis ⁊ rōnis bonū eligit̄ ⁊c. Ubi
nota ꝙ liberū arbitriū dupliciť diffinit̄. s. large ⁊ ꝓprie.
Primo diffinit̄ large ex pte cause ex q̄ ꝓcedit: ⁊ sic phi
diffinientes liberū arbitriū dixerūt: Liberū arbi. est de
volūtate iudiciū: qḋ quidē nō ꝓprie diffinit̄: cū omnis
diffinitio fiat ꝑ genus ⁊ differētias. ȝ notificat̄ liberū
arbitriū ex pte sue cause. s. volūtatis. Hec enī prepositio
de causā liberi arbitrij indicat. s. voluntatē: qꝛ voluntas
est totius liberi arbitrij fons ⁊ origo: vt dicit. b Tho. ij.
scrip. sen. di. xxv. in expositiōe littere in fine distinctiōis
vn̄ ꝙ phi liberū arbitriū diffinierūt dicentes: Liberum
arbitriū ē de volūtate iudiciū: liberū nō denotat ibi cau-
sam materialē: q̄si volūtas sit id de quo est iudiciū: ȝ de-
notat originē libertatis: qꝛ ꝙ electio sit libera hoc est ex
natura voluntatis: vt exponit beat⁹ Tho. ij scrip. sen. di.
xxiiij. arti. iij. vtrū liberū arbitriū sit potentia distincta a
volūtate ⁊ ratiōe: in solu. v. argu. Scḋo beat⁹ Aug⁹ dif-
finiti liberū arbitriū ex pte materie ad quā se extendit. s.
ad bonū ⁊ ad malū. vn̄ dicit ꝙ liberū arbitriū est facul-
tas qua bonū ⁊ malū eligit̄. Ubi nota ꝙ posse eligere
malū vel posse peccare: nō est de rōne liberi arbitrij nec
pars ei⁹: vt dicit Anselm⁹. Cui⁹ rō est: qꝛ si posse peccare
esset pars liberi arbitrij: deus ⁊ angeli eius beati liberū
arbitriū nō haberēt qḋ est absurdissimū cogitare: quā-
to magis dicere vt patebit infra. Sȝ tn̄ posse eligere ma-
lū ⁊ sic peccare cōsequit̄ liberū arbitriū sm̄ ꝙ est in na-
tura creata possibili ad defectū. Dec. b. Tho. in q̄stiōib⁹
disputatis de veritate. q. xxiiij. de libero arbi. q. iij. vtrū
liberū arbitriū sit i deo: argu. cōtra pmo: ⁊ in solu. ij. arg.

Nota etiā ꝙ duplex ē facultas volūtatis ⁊ rōnis. Una
est naturalis q̄ est determinata ad bonū tm̄. ⁊ ista facul-
tas nō cōuertit̄ vel nō est idē ꝙ liberū arbitriū. Cui⁹ rō
est: qꝛ sicut intellectus naturaliter fert̄ in illud verū qḋ
habet plenā rationē veri: nec pōt subterfugere qn̄ illi ve-
ro acquiescat. ⁊ sic intellectus naturalit̄ subterfugit illud
qḋ nullā admixtionē veri vel apparentiā habet vt pȝ in
oppositis dignitatū quib⁹ intellectus nullaten⁹ assentire
pōt: ita volūtas naturaliter fert̄ in illud bonū qḋ habet
plenā rationē boni. ⁊ tale si ꝓponat̄ voluntati voluntas
nō pōt subterfugere. verbi gr̄a: Nullus pōt nō velle esse
felix. Similit̄ volūtas naturalit̄ subterfugit illud qḋ ha-
bet plenā rationē mali: ⁊ si tale ꝓponat̄ voluntati: volū-
tas nō habet in illud tendere. verbi gr̄a: Nullus pōt vel-
le esse miser. Alia facultas est volūtaria vel electiua q̄
se habet ad opposita. ⁊ hec conuertit̄ cū libero arbi. ⁊ est
idē cū ipso. ⁊ hec facultas est respectu boni ⁊ mali. vn̄ si-
cut intellect⁹ nō necessario fert̄ in illud verū qḋ nō ple-
ne vel pure est verū: ȝ habet admixtionē veri ⁊ falsi: ita
volūtas nō necessario ȝ libere fert̄ in illud bonū qḋ nō
est plene bonū: ȝ habet admixtionē boni ⁊ mali: a qui-
bus nec intellectus nec voluntas cogi pōt. Dec. b. Tho.
ij. scrip. sen. di. xxv. arti. ij. vtrū liberū arbi. cogi possit: in
cor. so. Re. infra ca⁰. xiiij. xv. ⁊ xvj. Et est notandū ꝙ li-
berū arbitriū nō posse malū eligere: ⁊ ꝑ cōsequens non
posse peccare: non est de natura creature intellectualis:
imo hoc solū cōuenit diuie essentie. ȝ ꝙ nō posse pecca-
re ꝑticipet̄ a creatura intellectuali: hoc ē ex gratia vt pa-
tebit.

## ¶ Tangit̄ ⁊ exponit̄ diffinitio Aug. CA. III.

tErtio beatus Aug⁹ in diffinitiōe liberi arbitrij
tangit meritū: efficaciā: ⁊ cōplementū: cum sub-
iungit: Liberū arbitriū est facultas ⁊c. qua bo-
nū eligit̄ gratia assistente: ⁊ malū eadem gratia desistē-
te. que quidē facultas seu facilis potestas eligēdi malū
gratia desistente est pars libertatis: nō sm̄ ꝙ liberū ar-
bitrium est in deo: ȝ sm̄ ꝙ est in creatura intellectuali.

Ad cui⁹ euidentiā quattuor sunt notanda. Primū ē ꝙ
sine dei gratia liberū arbitriū non pōt bonū facere. Se-
cundū est ꝙ sine dei gratia homo ad gratiā nō potest se
disponere. Tertiū est ꝙ homo cū gratia potest peccatū
mortale vitare. Quartū est ꝙ existens in peccato: potest
homo ꝑ liberū arbitriū peccatū mortale vitare. Pri-
mo dico ꝙ sine gratia homo ꝑ liberū arbi. nō pōt bonū
facere. quod ꝓbo auctoritatib⁹: rōnib⁹: ⁊ similitudinib⁹
Primo ꝓbo duab⁹ auctoritatibus. Et pmo auctoritate
apostoli ad Ro. vij. q̄ dicit: Uelle mihi adiacet: ꝑficere

aũt bonũ nõ inuenio. g̃ p liberũ arbi. nõ põt facere bonũ. Scdõ ꝓbo hoc idẽ auctoritate apl̃i ad Ro. vii. Nõ enĩ qđ volo bonũ hoc facio. ſ; qđ nolo vel odio malum hoc ago. Sup quo verbo dicit glo. ꝙ hõ naturaliter vult bonũ ſ; voluntas hec ſemꝑ caret effectu: niſi gratia dei ſuũ velle addiderit vel adiuuerit. Scdõ hoc idẽ ꝓbo dupli ci rõne. Prima eſt talis: Homo nõ põt bonũ facere: niſi vel actu exteriori vel interiori. ſed ad neutrũ liberũ arbi. ſufficit: qꝛ vt dicit̃ ad Ro. ix. Nõ eſt volentis. ſ. velle qđ ꝑtinet ad actũ interiorẽ: ꝛ currentis. ſ. currere qđ ꝑtinet ad exteriorẽ actũ: ſ; miſerẽtis. ſ. dei. g̃ liber arbitriũ ſine dei gratia vel mĩa nullo mõ põt bonũ facere. Secũdo ꝓbo hoc idẽ alia rõne ſic: Cogitatio boni ꝑcedit operationem boni: vt pꝫ ꝑ phm. ii. eth. Sꝫ hõ nõ põt cogitare bonũ ꝑ ſeipſũ: qꝛ vt dicit̃. ii. ad corinth. iii. Nõ ꝙ ſumus ſufficiẽtes aliq̃d cogitare a nobis q̃ſi ex nobis. g̃ hõ nõ põt ꝑ ſeipſũ bonũ facere. Tertio probo ꝛ declaro hoc ipſũ diſtinctiõe: Eſt enĩ duplex bonũ: quoddã qđ eſt humane nature ꝓportionatũ: ꝛ oẽ tale põt homo ꝑ liberũ arbi. explere. vñ Aug⁹ ꝙ hõ ꝑ liberũ arbi. põt agros colẽ domos edificare: ꝛ alia plura bona facere ſine gr̃a operante. i. gratũ faciente: non tñ põt ea facere ſine deo: cum nulla res poſſit in naturalẽ opationẽ exire niſi ṽtute diuina: qꝛ cã ſecũda nõ agit niſi ꝑ virtutẽ cauſe pme: vt dicit̃ in libro de cauſis. Et hoc verũ eſt tã ĩ natura lib⁹ agẽtibus q̃; in volũtarijs. Hec. b. Tho. in q̃ſtio. diſpu. de verita. q. xxiiij. de libero arbi. arti. xiiij. vtrũ hõ ꝑ liberũ ar. ſine gratia poſſit bonũ facere: in argu. ꝯtra. ꝛ in cor. ſolu. Re. š. Gratia. ca° ix. ꝑ totũ.

¶ Qꝫ hõ ꝑ liberũ arbi. nõ põt ſe ad habendã dei gratiã ꝑparare. CA. IIII.

Ecũdo dico ꝙ hõ ꝑ liberũ arbitriũ ſine gratia nõ põt ſe ad gratiã habendã ꝑparare vel diſponere qđ q̃druplicit̃ ꝓbo. ſ. auctoritate: rõe: diſtinctione: ꝛ oratiõe. Primo auctoritate Joh. vi. Nemo poteſt venire ad me: niſi pr̃ q̃ miſit me traxerit eũ. Scdõ hoc idẽ ꝓbo rõne ſic: Impoſſibile eſt hoĩem incipere velle aliqđ de nouo niſi ſit aliq̃d qđ ipſum moueat. vñ cũ hõ ſe ad gratiã incipit ꝑparare de nouo voluntatẽ ſuam ad deũ ꝯuertẽdo: oportet ꝙ ad hoc aliquib⁹ exteriorib⁹ occaſionib⁹ inducat̃ vtpote exteriori ãmonitione: aut corporali egritudĩe aut aliquo huiuſmõi: vel aliquo inſtinctu interiori ſm ꝙ deꝰ in mentib⁹ opat̃. Hec aũt oĩa ex diuina mĩa ꝯtingũt ꝙ hõ ſe ad gratiã ꝑparat. Scdõ hoc idẽ firmo alia rõne ſic: Nõ q̃liſcũq; mot⁹ volũtatis ẽ ſufficiens ꝑparatio ad gratiã: ſicut nec q̃liſcũq; dolor ſufficit ad remiſſionẽ peti. ſ; oportet eſſe aliquẽ determinatũ modũ q̃ quidẽ hoĩ notus eſſe nõ põt ſ; deo: cũ etiam ipſũ donũ gr̃e cognitionẽ hoĩs excedat. Tertio hoc idẽ ꝓbo diſtinctiõe ſic: Per gratiã gratis datã aut ĩtelligis habituale donũ gr̃e: aut diuinã ꝓuidentiã. Primo enĩ ſi ꝑ gratiã gratis datã intelligis habituale donũ gr̃e: ad qđ ꝯſequendũ poſſes dicẽ ꝙ neceſſaria ẽ ꝑparatio ad gratiã ex pᵗe nr̃a: vt oñdat̃ aliq̃lis rõ ex pᵗe nr̃a ex q̃ q̃buſdã det̃ gr̃a gratũ faciẽs vt ſe ꝑparantib⁹. Rñdeo ꝛ dico ꝙ nec ipſa ꝑparatio ad gratiã põt eẽ ſine aliq̃ gr̃a habituali. Si ṽo arguis ꝙ ꝑparare ſe ad gratiã ẽ facere qđ in ſe eſt. ꝛ ſi hõ facit qđ in ſe eſt: de⁹ dat ei gratiã. hoc aũt dicit̃ in aliquo qđ eſt in ꝑtãte ei⁹ g̃ ꝛc. Rñdeo ꝛ dico ꝙ ꝑ liberũ arbitriũ hõ nõ põt ſe ad gratiã ꝑparare: vt pꝫ. vñ facere qđ in ſe eſt: nõ erit ſe ad gratiã ꝑparare. Si aũt ꝑ gratiã gratis datã tu intelligis diuinã ꝓuidentiã qua miſericorditer hõ ad bonũ dirigit̃: tũc ſine tali gratia hõ nõ põt ſe ꝑparare ad habendũ gratiã gratũ faciẽtẽ: vt pꝫ duab⁹ rõnib⁹ ſupradictis. Quarto hoc idẽ ꝓbo oratiõe ſic: Orando a deo petim⁹ duo. Primo vt nos ꝯuertat: in pſal. Conuertere nos de⁹ ſalutaris nr̄: q̃ſi ab eo in quo eram⁹ ꝯuertat. i. ad ſe vertat. Et hoc iõ qꝛ impoſſibile ẽ ꝙ hõ ſeipſũ moueat ꝑ liberũ ar. de ꝯtrario in ꝯtrariũ: ꝛ ꝙ aliq̃d de nouo velle incipiat: niſi ꝑ donũ gr̃e moueat̃ a deo. Scdõ orãdo a deo petimus: vt nos dirigat cũ dicim⁹ in pſal. Dirige me ĩ veritate ꝛ doce me. Et iterũ ibidẽ: Emitte lucẽ tuã ꝛ veritatẽ tuã. Et hoc iõ: qꝛ ex me ſine dei gr̃a vel auxilio modũ ꝑparatiõis nõ poſſum cognoſcẽ. vñ qꝛ ex libero arbi. ſine diuino auxilio non nõ poſſum⁹ nos ꝑparare nec ad deum ꝯuertere. ab eo orãdo petim⁹ qđ dicit̃ Trenoꝝ. iiij. Conuerte nos dñe ad te ꝛ ꝯuertemur. Hec. b. Tho. in q̃ſtio. diſpu. de veri. q. xxiiij. de libero ar. q. xv. vtrũ hõ ſine gr̃a poſſit ſeipſũ ꝑparare ad gratiã habendã: in duob⁹ argu. ꝯtra. ꝛ i cor. ſolu. ꝛ in ſolu. argu.

¶ Qꝫ exiſtens in gratia põt vitare pctm̃ mortale. CA. V.

Ertio dico ꝙ exiſtens in gr̃a hõ põt vitare peccatũ mortale. Qđ triplicit̃ ꝓbo. ſ. auctoritate: ratione: ꝛ comparatione. Primo auctoritate apl̃i cui dñs. ii. ad Corinth. xii. ſic ait: Sufficit tibi gr̃a mea. ſ. qꝛ feci te de infideli fidelẽ: de pſecutore apoſtolũ ꝛ ꝑdicatorẽ: ꝛ plus oĩbus laborantẽ ꝛ archana dei videntẽ: ꝛ ſtimulos oẽs vincentẽ. Nõ aũt gratia dei ſufficeret ſi ꝑ eã peccatũ mortale vitare nõ poſſet. g̃ hõ ꝑ gratiã poteſt peccatũ mortale vitare. Scdõ hoc idem ꝓbo rõne ſic: Ille in quo nõ eſt habitualis inclinatio ad peccatũ mortale põt peccatũ mortale vitare. ſ; in habente gratiã non eſt aliq̃ inclinatio ad peccatũ mortale. imo poti⁹ ineſt ei habitualis inclinatio ad vitandũ peccatũ. ꝛ iõ q̃citro occurrit ei aliq̃d ſub rõne peccati mortalis ex habituali inclinatiõe ꝑ donũ gr̃e diſſentit ab illo: niſi ꝯtrariũ occurrat ſequẽdo ꝯcupiſcẽtias: quas tñ neceſſario nõ habet ſequi ille q̃ eſt ĩ gr̃a: ĩmo dei gratia põt oẽs ſuperare ne ꝯtra rationẽ inſurgãt. g̃ ꝛc. Tertio hoc idẽ ꝓbo ꝯparatiõe ſic: Fortior ẽ hõ exiſtens in gr̃a q̃; exiſtẽs in culpa ꝛ ſine gr̃a. ſ; q̃ eſt in peccato mortali põt vitare peccatũ ꝯmittendũ nõ peccatũ ꝯmiſſũ: vt patebit ſequẽti ca°. g̃ multo magis hõ exiſtens in gr̃a de peccatum mortale ꝯmittendũ vitare põt. Eſt tñ ſciendũ ꝙ aliud ẽ dicẽ poſſe abſtinere a peccato: ꝛ aliud poſſe perſeuerare vſq; ad finẽ vite in abſtinẽtia a pctõ. Primũ enĩ cũ dicit̃ aliq̃s poſſe abſtinere a pctõ tũc potẽtia fert̃ ſup negationẽ tñ. ꝛ eſt ſenſus ꝙ aliq̃s poſſit nõ peccare: ꝛ hoc põt quilibet exiſtẽs in gr̃a: loquẽdo de pctõ mortali ſicut tripliciter ꝓbatũ. š. Scdm̃. ſ. cũ dicit̃: Iſte põt pſeuerare vſq; ad finẽ vite in abſtinẽtia a peccato: tũc potẽtia fert̃ ſup aliqđ affirmatiuũ: vt ſi aliq̃s ponat ſe in tali ſtatu ꝙ peccatũ in eo vlteri⁹ eſſe non poſſit. ꝛ talis q̃ ſic pſeuerat in bono ſe impeccabilẽ facit. Sꝫ qꝛ ſe ĩpeccabilẽ facere nõ eſt ex libero arbi. eo ꝙ virtus motiua ei⁹ ad hoc ſe nõ extendit: cũ hoc facere ſit ſupra facultatẽ nature: iõ hõ non põt diu pſeuerare in abſtinentia a pctõ: niſi diuino auxilio aſſiſtẽte. Et ꝓpter hoc etiã gratiã habẽtes neceſſe hñt orationẽ dicere dñicã. In qua petit̃ vt hõ pſeueret in abſtinẽtia a peccato ſꝫ expoſitionẽ Cypriani vt Aug. narrat in libro de pſeuerãtia. Et ꝯfirmo hoc tali rõne Quia ſicut ſe habet creatura ad eſſe nature: ita hõ ad eẽ gratie. Sꝫ creatura nõ põt ſeipſam ꝯſeruare in eſſe nature. q̃n in nihilũ tendat: niſi manu ꝯditoris conſeruet̃ ſm Grego. ꝛ Aug. g̃ ꝛ hõ q̃ dei gratiã eſt ꝯſecutus non põt ꝑ ſeipſũ facere quin in pctm̃ cadat: niſi ꝯditoris gr̃a in pſeuerãtia ꝯſeruet̃. vñ ſicut eſſe nature non excludit diuinã potentiã ꝑ quã conſeruat̃: ita gratia non excludit diuinã opationẽ conſeruantẽ eam. nã ſine opatione diuina: nec in eſſe nature: nec in eſſe gratie aliq̃s pſiſtet.

Dec.b.Tho.in q̄stiōib⁹ dispu. de verita.q.xxiiij.de libe-
ro arbi.q.xij.vtrū oēs in gratia existēs possīt vitare pec
catū mortale.in duob⁹ argu.ɔtra:in cor.solu.ɩ in so.arg.

¶ Utrū homo p̄ liberꝝ arbitriū sine gr̄a dei existens in peccato mortali possit vitare peccatū mortale. CA.VI.

Quarto gratia p̄dictoꝝ queres: Utrū homo sine gratia in peccō mortali existēs p̄ liberū arbitriuꝫ possit vitare peccatū mortale: R̄n̄deo ɩ dico q̄ vitare peccatū mortale pōt intelligi duobus modis: aut peccatū iam cōmissum: aut peccatū cōmittendū. Pri-
mo enī si intelligat̄ de peccato iā cōmisso: tūc dico q̄ hō in peccato mortali existens sine dei gratia p̄ liberū arbi. peccatū cōmissū vitare nō pōt. Qd̄ ad p̄ns ꝓbo duplici rōne.s.rōne absolutionis ɩ cōuersionis. Et p̄mo ratione absolutiōis sic: Nullus a peccō cōmisso pōt seipsum ab-
soluere ɩ a reatu culpe: nisi p̄ gratiā liberet̄. Et in hoc er-
rabat Pelagius existimans hoīem operib⁹ ꝓprijs sine gratia posse a peccatis p̄teritis absolui satisfaciēdo. Se-
cūdo hoc idē ꝓbo rōne cōuersionis ad deū sic: Peccatū mortale p̄ficit̄ in aduersione a deo.ḡ null⁹ existēs in pec-
cato mortali pōt se ab ip̄o eximere vel liberare: nisi mēs ei⁹ deo adhereat ɩ cōiungat̄ p̄ charitatē.s charitas non est ex libero arbi.s in cordib⁹ sanctoꝝ p̄ spm̄ sanctū infū-
dit̄: vt dicit ap̄ls ad Ro.v.ḡ ɩc. Un̄ ɩ sp̄us sanct⁹ adhor-
tat̄: Isa.lij. Recedite recedite: exite inde pollutuꝫ nolite tangere. vbi totiens replicat recedite: ad ostendendū q̄ de⁹ p̄cepit peccatorib⁹ vt a peccato cōmisso recedāt du-
plicit̄. Primo q̄tū ad affectū vel consensū. Ratio hui⁹ ē sicut enī peccatū in ip̄a volūtate ante op̄is executionē p̄ solū consensū p̄ficit̄: ita p̄ dissensū ab ip̄so recedit̄. Se-
cūdo q̄tū ad actū. licꝫ enī p̄ncipalit̄ peccatū in ip̄a volū-
tate cōsistat: actus tn̄ exterior addit vel facit ad grauita-
tem peccati: ɩ hoc respectu p̄mij vel pene accidētalis nō essentialis. plus enī meret̄ vel demeret̄ q̄ volūtate ɩ actu bene facit vel male: q̄ꝫ q̄ volūtate sola. Re.ifra Grauitas peccati. Scd̄o mō si intelligat̄ de peccato cōmittēdo dico q̄ homo quantūcūqꝫ i peccato mortali existat etiā sine gratia dei peccatū mortale vitare pōt.s. ne ipsum cō-
mittat: si tn̄ gratia intelligat̄ aliq̄s habitus a deo infus⁹ ɩ nō ip̄a diuina volūtas: p̄ quā oīa bona causant̄ ɩ ma-
la repellunt̄. Dec.b.Tho.ij.scrip.sen.di.xxv.arti.ij. vtrū sine gratia hō possit vitare peccatū mortale in cor.solu i fine. Qꝫ aūt homo p̄ liberū arbitriū sine gratia in sta-
tu peccati mortalis possit vitare peccatum mortale ꝓbo auctoritatib⁹ ɩ rōnib⁹. Primo ꝓbo hoc trib⁹ auctorita-
tib⁹. ɩ p̄mo auctoritate Grego.q̄ sic ait: Debilis ē hostis q̄ nō pōt vincere nisi volentē. s qd̄ est p̄ voluntatē nō ē p̄ necessitatē: ḡ homo in peccato mortali existens nō ne-
cessario ab alio peccato separat̄: s illud vincere ɩ supe-
rare pōt. Hanc auctoritatē adducit b.Tho. vbi supra im-
mediate: argu.cōtra p̄mo. Secūdo hoc ꝓbo auctorita-
te beati Augu.in libro de libe.arbi. sic dicentis: Nullus peccat in eo qd̄ vitare nō pōt: q: iam hoc eēt necessariū. Si ḡ aliquis in peccato existens peccatū vitare nō pos-
sit: tunc peccatū cōmittendo nō peccaret: qd̄ est absurdū dicere. Tertio hoc idē ꝓbo auctoritate Hiero. ad beatū Damasū sic dicētis: Nos dicim⁹ hoīem semp̄ peccare ɩ nō peccare posse: vt semp̄ nos liberi cōfiteamur arbitrij ḡ dicere q̄ hō in peccati statu existens nō possit vitare peccatū: est negare arbitrij libertatē quod est hereticū.

Scd̄o hoc idem ꝓbo triplici rōne. Prima est talis: Si aliq̄s defectus ē in agente aliquo in cui⁹ potestate sit vti illo vel nō vti: non necesse habet in sua actione deficere verbi gr̄a: Si tibia curua possit ambulando nō vti sua curuitate: posset nō claudicare. s liberū arbi. subiectum peccato pōt vti peccō: ɩ nō vti peccato: eo q̄ nō vti pecca-
to est actus libe.arbi. qd̄ habet oīnuꝫ sui actus. ḡ quan-
tūcūqꝫ sit in peccato pōt nō peccare. Secūda rō ē talis: Null⁹ peccat in cōsentiendo. s cōsensus est in potestate liberi arbi. ḡ aliq̄s pōt p̄ liberū arbi. nō cōsentire pecca-
to ɩ sic nō peccare. Tertia rō est talis: Qd̄ est necessariū nō est voluntariū. si ḡ necessariū sit peccare eū q̄ est i pec-
cato: peccatū nō est voluntariū qd̄ est falsū. Tertio hoc idē ꝓbo tali distinctione: Oīs necessitas vel est coactio-
nis vel naturalis inclinatiōis. s existēs in peccato nō in-
ducit̄ ad peccandū necessitate coactiōis: q: liberū arbi. cogi nō pōt vt infra patebit. nec necessitate naturalis in-
clinatiōis: q: tūc natura esset mala: q: inclinaret ad ma-
lū. s hoc est falsū: ḡ ɩ p̄mū. Quarta rō est talis: Demon q: nō pōt nō peccare dicit̄ irremediabilit̄ peccasse: s hō remediabiliter peccauit vt cōtier dicit̄. ḡ pōt non pecca-
re. Sꝫ forte argues in oppositū.s. q̄ existens in pecca-
to mortali sine gratia nō pōt vitare q̄n peccet. Sꝫ hoc pꝫ auctoritatib⁹ ɩ rōnib⁹. Primo auctoritate beati Grego. q̄ sic dicit: Peccatum qd̄ p̄ penitentiā nō delet̄ mox suo pondere ad aliud trahit. s peccatū nō delet̄ nisi p̄ gratiā ḡ sine gratia hō peccat ɩ peccatū vitare nō pōt. R̄n̄deo ɩ dico q̄ q̄uis peccatū p̄ penitentiā nō deletū trahat ad aliud inclinando: nō tn̄ est necessariū q̄ liberꝝ arbi. huic inclinatiōi semp̄ obediat: s pōt in aliquo vno actu ɔtra eam vti. vn̄ licꝫ vnum peccatū incliner voluntatē ad aliud: nō tn̄ cogit. Secūdo ad idē argues auctoritate beati Aug. qui dicit q̄ liberꝝ arbitriū est quo bonū eligit̄ gr̄a assistente: ɩ malū gratia desistēte. ḡ videt̄ q̄ ille q̄ caret gratia p̄ liberū arbitriū semp̄ eligat malū. R̄n̄deo ɩ dico q̄ gr̄a desistente liberꝝ arbitriū p̄ se pōt malū eligere: nō tn̄ necesse est q̄ absqꝫ gratia gratū faciente semp̄ existēs in peccato eligat malū. Scd̄o hoc idē ꝓbo quadrupli-
ci rōne. Prima est talis: Necessitas moriēdi sequit̄ ad necessitatē peccandi. s hō in statu isto nō pōt vitare q̄n moriat̄. ḡ nō pōt vitare quin peccet. R̄n̄deo ɩ dico q̄ ne-
cessitatē moriēdi cōcomitat̄ necessitas peccandi vel ve-
nialit̄ vel mortaliter nisi in p̄sonis p̄uilegiatis.s. in xp̄o ɩ beata virgine nō aūt necessitas peccādi mortalit̄: vt pa-
tet in habentib⁹ gratiā. Secūda rō est talis. Qui hꝫ habi-
tū necessario s̄m habitū agit. s ille q̄ est in peccato habꝫ habitū peccati ḡ videt̄ q̄ non possit vitare quin peccet. R̄n̄deo ɩ dico q̄ liberū arbi. pōt vti habitu vel non vti. vn̄ nō oportet q̄ semp̄ aliq̄s agat s̄ꝫ habitū: s pōt aliq̄n etiā cōtra habitū agere licꝫ cū difficultate: nō tn̄ manente habitu pōt cōtingē q̄ diu maneat nihil s̄m habitū agēs. Tertia rō est talis: Uincenti debet̄ corona: vt pꝫ Apoca. ij. s si aliq̄s vitat aliqd̄ peccatū cū de peccato temptat̄: vin-
cit peccatū ɩ mūdū ɩ diabolū. Jacobi.iiij. Resistite dia-
bolo ɩ fugiet a vobis. Si ḡ pōt aliq̄s peccatū sine gratia vitare poterit sine gr̄a coronam mereri qd̄ est hereticū. R̄n̄deo ɩ dico q̄ corona dat̄ ei q̄ totū vincit: peccatum: diabolū: ɩ mūdū: ɩ talis oīno ē ab oī peccō immunis. Qui aūt vnū peccatū vitat in alio p̄seuerās cū sit seru⁹ nō erit victor: nisi forte s̄m q̄d. vn̄ talis non meret̄ coronā. Dec btūs Tho. in q̄stio. disputatis de verita.q.xxiiij. de libero arbi.q.xij. vtrū hō p̄ liberū arbi. sine gr̄a in statu peccati mortalis existēs possit vitare peccatuꝫ mortale in argu-
mentis ɔtra. ɩ in so.argu. Quarta rō ad idē ē talis: Per peccm̄ in aliquo libertas arbitrij ē mutata. ḡ videt̄ q̄ hō in peccō mortali existēs p̄ liberū ar. peccm̄ vitare nō possit R̄n̄deo ɩ dico q̄ post peccm̄ libertas arbitrij est imutata s nō ablata. Qꝫ aūt dicit̄ vt libe.arbi. oīno post peccatū nō possit qd̄ pri⁹.s.an̄ peccatū poterat: hoc nō solū dimi-
nutionē: s ablationeꝫ facultatis designat ɩ facit. sed hoc

ad diminutionē facultatis ptinet: vt qđ pri⁹ facilitē poterat postmodū nō sine difficultate ꝛ pugna possit q̄tū ad vitationē mortaliū. s; venialia oia nō pōt vitare ppf rebellionē carnis ad spiritū. Hec. b. Tho. ij. scri. sen. di. xxv. ar. ij. vtrū sine grā hō i mortali existēs peccato possit vitare pctm̄ in so. ij. argu. ¶ Q; oia intellectualia hn̄t liberū arbitriū ꝛ quare. CA. VII.

Secūdo pncipalr̄ circa liberū ar. cōsiderare debemus vbi ē subiectiue. Et q̄tū ad hoc rn̄deo ꝛ dico q; libe. ar. ē in deo: i angelis: i hoib⁹. Hoc aūt dupliciē pbo. s. i generali de oib⁹: ꝛ in spāli de quolibet. Primo eni dico q; libe. arb. ē in deo: i angel: ꝛ in hoib⁹ qđ vna cōi rōne ondo q̄ est talis: Oia intellectualia libe rū arbi. hn̄t. s; de⁹: angeli: ꝛ hoies sūt huiusmōi. g̃ ꝛc. Q; aūt vbicūq; sit intellect⁹ ibi sit libe. arbi. tali rōne ondo: Libertas arbitrij i duob⁹ cōsistit. s. i libertate di scretiōis vt possit iudicare: ꝛ i libertate electiōis vt possit eligere. Et p oppositū aliqua carēt iudicij libertate dupliciē. vel q; nullū hn̄t iudiciū sicut q̄ carent cognitiōe: vt lapides ꝛ plante ꝛ huiusmōi. vel q; hn̄t iudiciū a natura determinatū ad vnū: sicut irrationalia aīalia. talia eni natura li instinctu vel estimatiōe iudicāt. vt verbi grā: Ouis naturalitē iudicat ꝛ estimat sibi lupū nociuū. ꝛ ex hoc naturali iudicio fugit ipsū. ꝛ silitēr ē in alijs. Quecūq; g̃ hn̄t iudiciū in agendis a natura nō determinatū ad vnū necesse est liberi arbitrij esse. huiusmōi aūt sūt oia intellectualia. Ratio aūt hui⁹ est: q; cū iudiciū de agendis sumat ex fine: ille pōt discernere q̄d agendū sit vl' nō agendū q̄ pōt cognoscere finē ꝛ habitationē alioꝝ ad finem. hoc aūt nō pōt fieri nisi p potentiā rationalē. Cui⁹ rō ē: intellect⁹ apprehendit nō solū hoc vel illud bonū pticulare s; ipsum bonū cōe. vñ cū intellectus moueat voluntatē: quicq̄d offerē volūtati ab intellectu sub rōne boni: poterit volūtas inclinari in illud: nulla determinatione in cōtrariū naturali phibente. Et p oppositū poterit voluntas respuere illud qđ offerē sibi ab intellectu sub ratione mali. Patet igiē ex pmissis q; oīa intellectualia liberā voluntatē hn̄t venientē ex iudicio rōnis. s; hoc est liberū arbitriū. g̃ ꝛc. Hec btūs Tho. pma pte sū. q. xxxiij. arti. j. vtrū homo sit liberi arbitrij in cor. solu. Et iterū in sūma ɔtra gentiles libro. ij. ca⁹. xlvij. Q; substantie intellectuales sint liberi arbitrij ratione. v. s. vltima.

¶ Q; deus habeat liberū arbitriū. CA. VIII.

Ostenso ꝛ pbato i generali q; oīa intellectualia habēt liberū arbitriū sicut pz ca⁹. pcedenti: nunc ostendendū est idē in speciali. Et pmo q; deus habet liberū arbitriū. qđ dupliciē pbo. s. auctoritate ꝛ ratione. Primo auctoritate Ambro. i libro de trini. sic dicentis: Spūs sanct⁹ diuidit put vult. i. p libere volūtatis arbitrio nō necessitatis obsequio. s; spūs sanct⁹ est deus g̃ ꝛc. Secūdo hoc idē pbo ratione sic: Liberū arbitriū est eoꝝ q̄ nō ex necessitate vel instinctu naturali volum⁹ s; libere. s; deus necessario vult bonitatē suā: velut vltimū finē voluntatis diuine. alia vo oīa vult q̄si ordinata ad istuꝫ finē. s. ad bonitatē suā. que quidē necessario nō vult sed libere: eo q; sua bonitas his q̄ ad ipsā ordinanē nō indiget. vñ remanet in eo iudiciū liberū ad volendū hoc vel illud. sicut etiā in nobis est respectu eoꝝ que ad finē nō sūt necessaria. Sz forte argues in oppositū. s. q; deus nō habeat liberū arbitriū tali rōne: Liberū arbitriū in vtrāq; ptē flecti pōt. s. in malū ꝛ bonuꝫ. s; vt dicit Hiero. in omelia de filio pdigo: solus deus est in quē peccatū nō cadit nec cadere pōt: g̃ ꝛc. Rn̄deo ad hoc q̄tuor modis. Primo q; cū malū culpe dicaē p auersionē a bonitate diuina p quā deus oīa vult: manifestū est q; impossibile est deū malū culpe velle: ꝛ tñ ad opposita se habet inquantū pōt hoc velle esse vel nō esse: sicut etiā nos nō peccādo possum⁹ velle sedere ꝛ nō sedere. Hec beat⁹ Tho. pma pte sū. q. xix. ar. x. vtrū deus habeat liberū arbitriū in cor. solu. ꝛ in solu. ij. argu. Secūdo mō rn̄deo ꝛ dico q; ad rationē liberi arbitrij nō ptinet vt indeterminate se habeat ad bonū ꝛ ad malū. Cui⁹ rō est: q; liberū arbitriū p se est ordinatū in bonū cū bonū sit obiectū volūtatis: nec in malū tendat: nisi p aliquē defectū qui apprehendiē vt bonū: cū voluntas aūt electio q̄ est act⁹ pprius volūtatis nō sit nisi boni vel apparentis boni. ꝛ ideo vbi liberū arbitriū est pfectissimū vt in deo: ibi i malum tendere non pōt. Vñ Ansel. dicit q; si posse peccare esset ps liberi arbitrij: deus ꝛ angeli liberū arbitriū non haberēt qđ est absurdissimū. s; hoc ad libertatē arbitrij ptinet: vt actionē aliquā facere vl' nō facere possit. ꝛ hoc deo cōuenit: q; bona q̄ facit pōt nō facē: nec tñ pōt malū facere rōne pdicta: cū eius liberū arbitriū sit pfectissimū. Hec. b. Tho. ij. scrip. sen. di. xxv. arti. j. vtrū liberū arbitriū sit in deo: in solu. ij. argu. Tertio mō rn̄deo ꝛ dico q; liberū arbitriū l; in deo nō sit determinatū ad vnū sm̄ numerū: est tñ determinatū ad vnuꝫ sm̄ genus. s. ad bonū ꝛ nō ad malū: q; in malū culpe nō pōt: vt pz p rationes pdictas. s; tñ pōt hoc facere ꝛ nō facere: ꝛ hoc nō excludit libertatē arbitrij. Nā vt dicit Ansel. posse peccare nō est libertas nec pars libertatis arbitrij: s; sequiē libertatē arbitrij in natura creata: vt pz. s. Hec. b. Tho. iij. scrip. sen. di. xviij. arti. ij. vtrū xp̄s poterit mereri: i sol. v. argu. Quarto mō rn̄deo ꝛ dico q; liberū arbitriū se habere ad opposita pōt intelligi trib⁹ modis. Primo q; pōt velle bonū ꝛ malū. ꝛ hoc mō non cōuenit deo: eo q; posse velle bonū ꝛ malū ponit defectibilitatē q̄ nō est in deo s; in creatura: q; dicit auersionē a deo. Secūdo mō pōt intelligi habere se ad opposita vt aliq̄d pmo velit ꝛ postea illud nolit. ꝛ hoc nō cōuenit deo: q; ponit mutabilitatē que diuine imutabilitati repugnat. Tertio mō pōt intelligi: q; potest velle hoc ꝛ nō velle: ꝛ hoc cōuenit deo: q; ipse liberā hꝫ electionē volendi aliq̄d vel nolēdi q; multa ita libere vult q; pōt ea velle ꝛ non velle absq; oīmoda ei⁹ defectibilitate ꝛ mutabilitate. Hec. b. Tho. i q̄stio. dispu. de verita. q. xxiiij. ꝛ. iij. vtrū liberū arbitriū sit in deo: in solu. iij. argu. ¶ Q; angeli habēt liberum arbitriū. CA. IX.

Secundo dico q; angeli habent liberū arbitriuꝫ qđ tripliciē pbo. s. rōne cōi ꝛ diffinitiōe Damascen: ꝛ rōne spāli. Primo hoc probo rōne cōi sic: Vbicūq; est intellectus ibi est liberū arbitriū. s; i angelis est intellectus. g̃ ꝛc. Q; aūt vbicūq; est intellect⁹ sit liberū arbitriū pbo tali ratione: Vbicūq; est estimatio vel discretio ꝛ electio: ibi est intellect⁹ ꝛ p ɔsequens liberū arbitriū. s; in angelis sūt isti duo actus. s. estimatio vel discretio p iudiciū rōnis: ꝛ electio p actu voluntatis. qđ pz: q; angeli p simplicē veritatis acceptionē iudicant vel discernūt: ꝛ voluntatē determinatā habēt respectu aliquoꝝ que sūt infra se. ea libere eligēdi ꝛ nō eligēdi. s; hoc ad rationē liberi arbitrij ptinet: g̃ ꝛc. Vbi nota q; pfectio rei nō dependet ex re inferiori ad quā: s; solum ex supiori. ꝛ iō ad pfectionē angeli ptinet si voluntatē determinatā ꝛ confirmatā habet ad id qđ est supra se. s. ad deum. nō aūt ptineret ad eius pfectionē: s; poti⁹ ad eius impfectionē: si voluntatē determinatā haberet respectu eoꝝ que sūt infra ipsū. Et iō respectu inferioris angeli voluntatē indeterminatā habēt. s. quia possunt ea velle ꝛ nō velle: eligere ꝛ non eligere. ꝛ p consequens liberum habent arbitriū. Hec beat⁹ Tho. prima pte sume

q.lix.arti.iii.vtrũ in angel' sit liberũ arbitriũ: argu.ɔtra. ⁊ in cor.solu. ⁊ in sol j.⁊.ij.argu. Scḋo hoc idē ꝓbo ex diffinitiōe āgeli.Damascen⁹ enī li.ij.ca⁹ iij.diffiniēs angelũ sic ait: Angel⁹ ē substātia intellectual' semp mobilis arbitrio libera:icorporea:deo ministrās:grã:nō nã īmortalitatē suscipiēs:cui⁹ substātie spēm ⁊ terminũ solus q̄ creator ē nouit. Tertio hoc idē ꝓbo rōne spāli sic: Oē creatũ ē vertibile vel sm esse vel sm electionē: sꝫ āgelus est creat⁹ g̃ vertibilis nō sm eē cũ sit īmortalis: g̃ est vertibilis sm electionē. Vertibil' aũt sꝫ electionē ptinet ad liberũ arbitriũ:g̃ ⁊c. Hec Alex.ij.pte sũ.q.vij.de li.arbi.arti.j.vtrũ liberũ arbi.sit in angelis:in duob⁹ argu.ɔtra.

Sꝫ forte argues ī oppositũ.s.ꝙ angeli beati ⁊ dānati nō hñt liberũ arbitriũ duplici rōne. Prima ē talis:Electio est tñ eoꝝ q̄ sũt ad finē: g̃ adueniente fine cessat electio. Sꝫ angeli ⁊ beati fini vltimo sũt cōiūcti: g̃ videt̃ ꝙ electio nō ptineat ad eos.sꝫ cũ electio sit act⁹ libe.arbi.vbi nō est electio nec liberũ arbi. Rñdeo ⁊ dico ꝙ id qḋ est ordinatũ ad finē ē duplex:qḋdā vt distās a fine ⁊ istud habito fine excludit̃:qḋdā vt cōiūctũ fini: ⁊ istud habito fine mãet cũ fine.verbi grã: In generatiōe nāli ignis īpfectus caloꝝ q̄ disponit ad formā ignis excludit̃ adueniente igne:sꝫ caliditas q̄ igni cōiūgit̃ nō excludit̃. Sic ⁊ sili dico ꝙ quedā sũt ordinata ad finē beatitudīs q̄ ipi vltimo fini beatitudīs cōiūgunt̃:vt videre ⁊ amare: ⁊ respectu hoꝝ ē sempiterna ⁊ libera electio. Quedā aũt sũt īpfecta:eo ꝙ ab vltimo fine distāt: vt fides ⁊ spes: ⁊ hec excludunt̃:nec ē sempiterna electio. Hec.b. Tho.ij.scri. sen.di.xxv.arti.j.vtrũ liberũ arbi.sit ī beatis:ī so.iiij.arg. de beat'. Scḋa rō ad idē ē tal': Ad libertatē liberi arbi. ptinet ꝙ hō possit eligere bonũ ⁊ malũ: sꝫ libertas arbitrij nō minuit̃ in angelis beatis:g̃ pñt peccare. Rñdeo ⁊ dico:ꝙ hoc ꝙ liberũ arbi.diuersa pōt eligere seruato ordine finis: hoc ptinet ad pfectionē libertatis ei⁹. sꝫ ꝙ eligat aliq̄d deuiādo ab ordine finis qḋ est peccare:ptinet ad defectũ libertatis: vñ maioꝝ ē libertas arbitrij in āgelis beatis q̄ peccare nō pñt:q̄ ī nobis q̄ peccare possum⁹ Hec.b.Tho.j.pte sũ.q.lxiij.arti.viij.vtrũ angelus peccare possit:in so.iij.argu.ad rñsionē rōnis p̄dicte. Si vō argumentũ vel rationē p̄dictā alit̃ vis formare: ⁊ ꝓbare ꝙ ī angelis beatis vel dānatis nō sit liberũ arbitriũ: dicas sic sm Augu. Liberũ arbitriũ ē facultas volũtatis ⁊ rōis qua bonũ eligit̃ grã assistēte: ⁊ malũ grã desistēte. ⁊ sm istā diffinitionē liberũ arbi.nō ē in angelis beatis quātũ ad istā ptē qua malũ eligit̃ grã desistēte.nec ī angelis dānatis quantũ ad illā ptē q̄ bonũ eligit̃ grã assistente. g̃ nec in bonis angelis nec ī malis ē liberũ arbitriũ. Rñdeo duob⁹ modis. Primo ꝙ p̄dicta diffinitio Augu.de libe.arbi.ꝓprie ē liberi arbi. ꝓut est ī hoīe in quo remanet electio boni p gratiā: ⁊ mali p se sine grã. Scḋo mō dico ꝙ si p̄dicta diffinitio sumat̃ cōiter ad libe.arbi.ī angelo: sm hoc cōuenit angelo rōne p̄marij status. tūc enī potuit eligere bonũ grã assistēte: ⁊ malũ grã desistente. Hec Alex.ij.pte sũ.q.vij.de li.arbi. vtrũ liberũ arbi.sit in angelis:in solu.j.argu.

## ¶ Q: homo habet liberũ arbitriũ. CA.X.

Tertio dico ꝙ hō hꝫ liberũ arbi. qḋ octo modis volo ꝓbare. Primo auctoritate Ecci.xv.vbi sic dicit̃: De⁹ ab initio cōstituit hoīem ⁊ reliq̄t eũ ī manu cōsilij sui. Glo.i. in ptāte liberi ar. Scḋo hoc idē ꝓbo rōne sic: Vbicũq; est intellect⁹ ibi est liberũ ar. sꝫ in hoīe ē intellect⁹:g̃ ⁊c. Tertio hoc idē ꝓbo distinctione sic: Triplex est distinctio vel differētia in agētib⁹. Est.n. aliqḋ agēs qḋ agit ex nihilo ⁊ nō ex necessitate: sꝫ libera volũtate vt de⁹. Et est aliqḋ agens qḋ agit nō ex nihilo: sꝫ ex aliquo ⁊ ex necessitate: vt oīa agentia nālia: g̃ inter ista duo agētia extrema est dare agēs mediũ.s. aliquod agēs qḋ agit ex aliquo ⁊ nō ex necessitate: sꝫ ex arbitrij libertate: vt hō. Quarto hoc idē ꝓbo ex liberi arbitrij diffinitiōe sic: Liberũ ar. sm Augu. est facultas volũtatis ⁊ rōnis vt pꝫ.s̄. p̄mo ca⁹: sꝫ in hoīe inueniũt̃ rō ⁊ volũtas: g̃ ⁊c. Quinto hoc idē ꝓbo ex cōsiliatiōe sic sm phm̃ i.iij. eth. Consiliũ nō ē nisi eoꝝ q̄ sũt in nobis.i.actuũ q̄ sũt in nr̃a ptāte. Sꝫ hoīes in suis actib⁹ consiliant̃: g̃ hoīes sũt dñi suoꝝ actuũ: ⁊ hoc p liberũ ar. g̃ ⁊c. Sexto hoc ꝓbo ex legũ cōstitutiōe sic: Precepta ⁊ ꝓhibitiōes nō debēt fieri nisi ei q̄ pōt facere ⁊ nō facere. al's enī frustra fierēt. sꝫ hoī etiā diuit⁹ fiũt ꝓhibitiōes ⁊ p̄cepta. g̃ in hoīs potestate ē facere ⁊ nō facere: ⁊ ita ē in eo liberũ ar. Septimo hoc idē ꝓbo ex punitiōe vel p̄miatiōe sic: Null⁹ debet puniri vel p̄miari ꝓ eo vel de eo qḋ nō est ī ei⁹ ptāte facere ⁊ nō facere. sꝫ hō iuste a deo punit̃ ⁊ p̄miat̃ ꝓ suis opib⁹: g̃ hō pōt opari ⁊ nō opari: ⁊ ita ē liberi arbitrij. Octauo hoc idē ꝓbo ex sufficiēti diuisiōe sic: Actuũ humanoꝝ oportet aliquā cām dare. Primo enī nō possumus dicere ꝙ prima cā actuũ hũanoꝝ imediate sit deus Cui⁹ rō est: q2 ea q̄ sũt a deo imediate: nō pñt eē nisi bona. actus aũt hũani qñq; sũt boni qñq; mali. Scḋo non possum⁹ dicere ꝙ cā humanoꝝ actuũ sit necessitas. Cui⁹ rō est: q2 ea q̄ ex necessitate ꝓueniũt semp eodē modo se hñt: qḋ in hũanis actib⁹ nō videm⁹. Tertio nō possum⁹ dicere ꝙ cā hũanoꝝ actuũ sit fatũ vel dispositio stellarũ. Cui⁹ rō est: q2 tūc oporteret actus hũanos ex necessitate accidere. Quarto nō possum⁹ dicere ꝙ cā actuũ hũanoꝝ sit fortuna vel casus. Cui⁹ rō est: q2 fortuna ⁊ casus sunt eoꝝ q̄ raro veniũt ⁊ p̄ter intentionē: vt dicit̃ in.ij.phys. Relinquit̃ g̃ ipsũ hoīem facientē eē p̄ncipiũ ⁊ cām actuũ ꝓprioꝝ ⁊ p hoc esse liberi ar. Sic igit̃ absq; oī dubitatione oportet ponere hoīem esse liberi arbitrij. Et p̄mo: q2 ad hoc fides astringit: cũ sine libero ar. nō possit eē meritũ vel demeritum: vel iusta pena vel premiũ: Scḋo: q2 manifesta iudicia vel indicia inducũt quib⁹ apparet hominē libere vnũ eligere: ⁊ aliud libere refutaret. Tertio: q2 euidentes auctoritates ⁊ rōnes cogũt hoīem dicere ⁊ asserē liberi ar esse vt ex p̄missis pꝫ. Sꝫ forte argues ī oppositũ.s.ꝙ hō nō sit liberi ar. multipliciť. Primo sic: Qḋ nō mouet nisi motũ: nō hꝫ libertatē liberi ar. nec in mouēdo nec ī agēdo: sicut pꝫ exemplũ de instrumento. Cũ g̃ mens hũana nō opeť nisi mota a deo: videt̃ ꝙ nō sit liberi ar. Rñdeo ad hoc duob⁹ modis. Primo: q2 de⁹ opat̃ in vnoquoq; agēte sm modũ illi⁹ agentis. sicut cā p̄ma opat̃ in opatiōe cause secũde sm modũ cause scḋe. vñ p hoc ꝙ de⁹ est cā opans ī cordib⁹ hoīum nō excludit̃ q̄n hũane mētes sint cā suoꝝ actuũ. vñ nō tollit̃ rō libertatis. Scḋo mō rñdeo ⁊ dico ꝙ aliud est dicē ꝙ aliq̄d sit cā sui: ⁊ aliud ꝙ sit p̄ma cā sui. Dicēdo igit̃ ꝙ liberũ ar. licꝫ sit cā suoꝝ actuũ nō tñ p̄ma cā. ⁊ p hoc mouet liberũ ar. hoīem ad agendũ ⁊ nō agendũ vt secũda cā nō vt p̄ma. De⁹ igit̃ ē p̄ma cā mouēs nāles causas ⁊ volũtarias ⁊ iō sicut nālib⁹ causis mouēdo eas nō aufert q̄n actiones eaꝝ sint nāles: ita causis secũdis nālib⁹ volũtarijs nō aufert q̄n actiōes eaꝝ sint volũtarie. nã de⁹ in vnoquoq; opat̃ sꝫ ꝓprietatē nature sue. vñ ipse mouet hoīem ⁊ opatur ī eo salua arbitrij libertate. Argumentũ autē ꝓcedebat de eo qḋ ita mouet̃ ab alio ꝙ ei tollit̃ libertas agēdi aliq̄d a seipso vt inducit̃ de instrumēto: qḋ est falsũ ī hoīe sicut apparet. Scḋo ad idē sic argues: Scḋm hoc dicit̃ aliq̄d esse liberi ar. ꝙ ē dñs suoꝝ actuũ vel operũ. sꝫ hō nō ē dñs suoꝝ operũ qḋ pꝫ p illud qḋ dicit̃ Hieremie.x. Nō ē hoīs via ei⁹: nec viri ē vt ambulet ⁊ dirigat

gressus suos. ergo homo non est liberi ar. Respondeo et dico quod in opere hominis est inuenire vel considerare duo. scilicet electionem et executionem. Primo enim ipsa electio operum semper in hominis potestate consistit: et hec nunquam impediri potest. Secundo scilicet electorum executio non semper est in hominis potestate sed diuina prouidentia gubernante propositum hominis quandoque ad finem perducitur: quandoque vero non. Et ideo homo non dicitur liber suarum actionum esse vel suorum operum quantum ad executionem: quia potest impediri ne exequatur ipsa. sed dicitur esse liber sue electionis que est iudicium de agendis: et hoc proprie secundum ad liberum arbi. spectat vt nomen sonat. Tertio ad idem argues sic: Ad ea que non sunt in potestate nostra non sumus liberi. sed merita non sunt in potestate nostra. ergo opus meritorium non cadit sub libero arbi. Respondeo duobus modis. Primo quia libertas arbitrij non se extendit ad ea que facultatem nature excedunt: sed ad ea que non excedunt. scilicet ad naturalia. Secundo modo respondeo et dico quod opus meritorium a non meritorio non distat inquantum agere: sed in qualiter agere. Nihil enim est quod vnus homo meritorie agat et ex charitate quod alius homo non possit absque merito agere et velle. Et ideo licet quod homo non potest sine gratia agere opera meritoria nihil derogat arbitrij libertati. Cuius ratio est: quia homo dicitur esse liberi ar. secundum quod potest agere hoc vel illud: et non secundum quod potest sic vel sic agere taliter qualiter virtuosus agit: nisi inquantum potest acquirere habitum virtutis. Quarto ad idem argues sic secundum Aug. Liberum ar. dicitur facultas voluntatis et rationis: qua bonum eligitur gratia assistente: et malum eadem desistente. sed multi sunt qui non habent gratiam. ergo non possunt libere agere bonum: et ita non habent arbitrium libe. ad bona. Respondeo duobus modis. Primo quod ille qui non habet gratiam potest eligere bonum: sed non meritorium. hoc autem non derogat libertati liberi ar. vt dictum est supra. Secundo quod licet gratiam que opera meritoria facit homo non possit ex libero ar. acquirere: potest tamen se ad habendam gratiam preparare que et a deo non denegabitur si fecerit quod in se est. et ideo non est omnino extra potestatem liberi ar. opera meritoria agere: quamuis ad hoc per se potestas liberi ar. non sufficiat: eo quod modus qui ad meritum requiritur facultatem nature excedit: non autem modus qui est in operibus ex virtutibus politicis. Nullus autem diceret propter hoc hominem non esse liberi ar. quia non potest taliter velle vel eligere qualiter deus vel angelus. Quinto ad idem sic argues: Quicquid deus prescit necesse est euenire cum prescientia dei falli non possit. sed omnes actus humanos prescit deus. ergo de necessitate eueniunt. ergo homo ad predicta vel bona vel mala liberum ar. non habet. Respondeo et dico: quod ex prescientia dei non potest concludi quod actus nostri sint necessarij necessitate absoluta que dicitur necessitas consequentis: sed necessitate conditionata que dicitur necessitas consequentie vt patet per Boecium in fine de conso. phie. Re. infra Prescientia dei ca. vij. et viij. Sexto ad idem argues sic: Respectu eorum homo non habet libertatem: respectu quorum habet necessitatem. sed respectu peccatorum homo habet necessitatem: quia post peccatum secundum Aug. necesse est hominem peccare: ante reparationem quidem damnabiliter: post reparationem vero saltem venialiter. homo ergo ad peccatum non est liberi ar. Respondeo duobus modis. Primo sic: Quia si homo ante reparationem habet necesse habere peccatum: non tamen habet vti peccato vt patet per exemplum de videre. Nam secundum philosophum in secundo de anima: videre dicitur dupliciter: vel habere visum: vel vti visu. Secundo modo respondeo et dico quod homo ante reparationem habet necesse peccare aliquo posito: tamen respectu nullius habet necessitatem. Vel dicas tamen quod de hoc duplex est opinio. Quidam enim dicunt quod homo in peccato mortali existens non potest vitare diu quin peccet. potest tamen vitare hoc vel illud peccatum mortale sicut communiter omnes dicunt de peccatis venialibus. et sic hec necessitas videtur tollere arbitrij libertatem. Quidam vero alij dicunt quod homo in peccato mortali existens potest omne peccatum mortale vitare: non tamen potest vitare quin sit sub peccato: quia non potest per seipsum a peccato resurgere: sicut potuit per seipsum in peccatum cadere. Et secundum hoc libertas ar. sustinetur: vt patet supra ca. vj. Septimo ad idem argues sic: Seruitus opponitur libertati. sed in omnibus inuenitur seruitus peccati: quia qui facit peccatum seruus est peccati: vt dicitur Joh. viij. ergo in nullo puro homine est libertas ar. Respondeo et dico quod seruitus peccati non dicit coactionem: sed vel inclinationem inquantum peccatum precedens aliquo modo inducit ad sequentia: vel dicit defectum virtutis naturalis que non potest se a peccati macula eripere cui se semel subdidit. et ideo semper in homine remanet libertas a coactione per quam est naturaliter liberi arbi. Octauo ad idem argues sic: Decuit bonitatem diuinam vt creaturam sublimissimam optime collocaret. sed optime collocatum est quod immobiliter optimo inheret. ergo decuit vt creatura rationalis sine libero ar. fieret. Respondeo ad hoc duobus modis. Primo quod quamuis creatura rationalis esset melior si deo immobiliter adhereret: tamen etiam illa bona est que potest deo adherere et non adherere: et ita melius est vniuersum: vbi vtraque creatura inuenitur quam si altera tantum inueniretur. et hec est responsio bea. Aug. i li. de lib. arbi. Secundo modo respondeo secundum Greg. Nicenum et Damas. quod est impossibile aliquam creaturam esse voluntate immobili adherentem deo per puram naturam: eo quod cum sit ex nihilo flexibilis est. si tamen aliqua creatura deo immobiliter adhereret non propter hoc priuaretur lib. ar. quia potest adherendo deo multa facere vel non facere. Hec b. Tho. breuiter et compendiose determinat prima parte sum. q. lxxxiij. arti. j. vtrum homo sit liberi ar. arg. contra. et in cor. so. et in so. ij. et iij. arg. Et iterum diffuse et plene in quest. dispu. de verita. q. xxiiij. de libero arbi. q. j. vtrum in homine sit liberum ar. in argu. contra: et in solu. viij. argu. pro toto. ¶ Quod liberum arbi. perfectius est in deo quam in angelo et homine. CA. XI.

a

Ad maiorem autem euidentiam predictorum: Supposito quod in deo in angelis et in hominibus sit liberum ar. vt supius in tribus capitulis est probatum: posset aliquis querere: vtrum liberum arb. equaliter sit in eis. Respondeo et dico quod liberum ar. perfectius et nobilius est in deo quam in angelis et hominibus: et in angelis quam in hominibus. Primo dico: quod liberum ar. perfectius est in deo quam in angelis vel hominibus. quod tali ratione ostendo: Liberum ar. presupponit tria. scilicet naturam: vim cognitiuam: et volitiuam. et hec tria perfectius sunt in deo quam in angelo vel homine. ergo etc. Quod hec tria perfectius immo perfectissime sunt in deo probo. Primo enim natura diuina est increata et est suum esse: et sua bonitas. vnde in eo non potest esse aliquis defectus. nec defectus corruptibilitatis: quia cum natura vel essentia diuina sit increata non est ex nihilo: et ideo non est vertibilis in nihil. nec defectus permixtibilitatis: quia cum natura vel essentia diuina sit per essentiam talis: non est alicuius admixtionis vel compositionis susceptibilis. nec defectus culpabilitatis: quia cum eius bonitas sit essentialis non est flexibilis in malum. liberum autem ar. angeli vel hominis in suis naturalibus consideratum est defectuosum quantum ad ista tria: et precipue quia flexibile est in malum. Secundo liberum ar. presupponit virtutem intellectiuam vel cognitiuam. Nam vbicunque est intellectus ibi est liberum ar. Ex quo dicto sic formo rationem: Natura in qua fundatur liberum ar. est natura intellectualis. ergo vbi natura intellectualis nobilius et perfectius inuenitur: ibi liberum ar. nobilius et perfectius inuenitur. sed natura intellectualis perfectius inuenitur in deo quam in angelo vel in homine. Cuius ra

tio est: qz deus intelligit p vnū solū qđ est idē cū ipso.s. per suā essentiā: angel⁹ autē per suā conuersionē ad suū supi⁹.s. ad deū. homo vero intelligit mediāte fantasmate a reb⁹ inferiorib⁹ abstracto. ergo rc. vñ in deo est simplex noticia veritatis z essentialis absqz discursu rationis z inqsitione: z iō nulla dubitatio vel difficultas i iudicādo vel discernēdo vel eligēdo in deo pōt esse. Et cōfirmo hoc idē alia rōne sic: Actus liberi ar. ppri⁹ est eligere. sed talis pfectiua cōuenit deo q̄3 angelo vel homini. ergo rc. Q₃ autē iste actus q est eligere pfecti⁹ cōueniat deo: pbo tali ratiōe.s. Eligere conuenit deo abiecto vel amoto oī eo qđ est impfectiōis: z retēto omni eo qđ est pfectionis. verbi gratia: Q₃ eni electio post inqsitionem cōsilij fiat hoc ē impfectionis. hoc eni accidit libero ar. put est in natura ignorāte. vñ sm hoc electio non cōuenit deo: sed q̄tum ad hoc q determinatio sui act⁹ nō est sibi ab alio. sed a seipso. hoc est pfectiōis. Et sic cōuenit deo. vñ pfectissime ipse dñs sui opis est. Tertio liberū ar. psupponit virtutē volitiuā tāq̄3 primā causam ipsi⁹. z ex hoc etiā pōt pbari q liberū arbi. pfecti⁹ sit in deo tali ratione: In illo liberū arbi. pfectissimū inuenit qđ in malū oīo nō potest tēdere. sed hoc est de⁹ cuius liberū arbi. solū sm naturā est impeccabile. ergo rc. Ubi nota q ad ratonē liberi ar. nō ptinet vt indeterminate se habeat ad bonū z malū. qz liberū ar. p se est ordinatū in bonū cū bonū sit obiectū volūtatis. nec in malū tēdit nisi ppter aliqnē defectū qui apprehēditur vt bonū: cū volūtas nō sit nisi boni vel apparētis boni. Et ideo illō liberū ar. est pfectissimū qđ nō potest in malū tēdere: q̄le liberū ar. est in deo. vt dixi. Et ɔfirmo hoc idē duplici ratiōe. Prima ē talis: Homo p hoc q habet liber̄ arbi. dicit dñs suorū actuū. Sed hoc maxie ɔpetit primo agēti.s. deo cui⁹ actus ab alio nō depēdet. ergo rc. Scđa ratio ē talis sm phm in pmo metha. Liberū est qđ sui causa est. hoc autē nulli agēti ɔpetit: nisi prime cause q̄ de⁹ est. ergo liber̄ ar. maxime z pfectissime est ī deo. Hec b. Tho. ij. scrip. sen. di. xxv. arti. j. vtrū liber̄ ar. sit in deo: in cor. solu. i medio. Et iterū in summa cōtragētiles li. j. ca. lxxxviij. q in deo est liberū arbi. in duab⁹ rationib⁹ vltimis. Quarto pbo hoc idē alia rōe.s. ex pte volūtatis sic: Uolūtas enī ideo dicit libera: aut qz pōt velle illud qđ vult: aut qz pōt facere qđ vult. sed q̄tū ad ista duo libertas perfecti⁹ est in deo q̄3 in angelo z in hoie. qđ sic patet. Primo enī si volūtas dicit libera. qz spōte vel libere pōt velle qđ vult: tūc libertas perfecti⁹ est in deo. quod sic pbo. Cū enī dico: posse: velle: qđ vult: oīa ista tria: scilicet posse: z velle: z qđ vult: sunt in deo p sufficientiā et indepēdentiā: qz cū dico Deus pōt velle qđ vult: omnia ista tria.s. posse: z velle: z qđ vult: in deo sunt idē qđ ipe. Et ideo cū deus p essentiā vel essentialiter sit talis z sibi sufficiēs z independēs: sequit q oīa illa tria.s. posse: et velle: z qđ vult: sint in deo p essentiā sufficientiā: z independentiā. in angelis vero z homib⁹ nō sunt p essentiā neqz p sufficientiā: sed p aliquā depēdentiā ab extrinseco. qđ patet: qz cū dico: Angelus pōt velle qđ vult. etsi ly posse z ly velle in angelo sint: tñ ly qđ vult: nō est in angelo sed extra ipm. Similiter nec in hoie qđ eodē modo ostēdi potest. Scđa vero si voluntas dicat libera: qz potest facere qđ vult: tūc liber̄ ar. in deo est pfectissimū: eo q volūtas dei sibi sufficit ad exeundū in esse i quodcūqz vult z preest alijs volūtatib⁹. volūtates vero angeli z hominis subiecte sunt volūtati diuine. nec etiā sufficiūnt sibi ad quodcūqz volitū: vtpote respectu boni gratuiti: imo oportet q deus adiuuet eos per gratiā. Et ita q̄tum ad hoc pri⁹ z perfectius est arbitrij libertas i deo q̄3 in angelo z in homie. Hec Alex. ij. pte sum. q. vij. ar. v. vtrū essentialis libertas arbitrij sit in deo z in angelo et in homie: in cor. solu.

¶ Q₃ liberū arbitriū perfectius est in angelo q̄3 in homine. CAP. XII.

Ecūdo dico q liberū ar. perfecti⁹ est in angelo q̄3 in homie. qđ tali ratione ostēdo: Liberū ar. est facultas intellect⁹ z volūtatis. sed hec duo.s. intellect⁹ z volūtas perfecti⁹ sunt in angelo q̄3 in homie qđ de vtroqz pbo. Primo de intellectu sic: Homo enī habet cognitionē vmbraticā z cū discursu veritatis noticiā sumentē. vnde accidit ei dubitatio z difficultas in iudicādo z discernēdo: qz cogitatiōes hominū timide z incerte puidētie nostre. vt dicit Sapie. ix. Sed i deo pfectissime: z etiā in angelis suo modo simplex noticia veritatis ē absqz discursu z inqsitione. vnde nō cadit in eis dubitatio aut difficultas in discernēdo vel iudicando. Et ideo de⁹ z angeli habēt promptā electionē liberi ar. hō vero in eligēdo difficultatē patit ppter incertitudinē z dubitationē. Et sic patet q liberū arbi. angeli mediū locū tenet inter liber̄ ar. dei z homis: pticipās equaliter cū vtroqz extremor̄. Hec bea. Tho. in quest. dispu. de veritate. q. xxiiij. de libe. arbi. q. iij. vtrū liberū ar. sit in deo in cor. solu. a medio vsqz in finem. Si vero hanc rationē aliter vis formare z breui⁹ dicas sic: Liberū ar. in natura intellectuali fundat. ergo quāto natura intellectualis est pfectior: tāto liberū arbi. est perfecti⁹. s3 virtus intellectiua in angelo magis appropinquat ad deū. Nā deus intelligit per vnū solū: qđ est sua essentia. angelus intelligit solū per compatione ad suū superius.s. ad deū. homo vero intelligit mediante fantasmate: qz recipit ab inferiorib⁹. ergo intellect⁹ human⁹ plus elongat ab intellectu dei q̄3 intellect⁹ angeli. ergo similiter libertas eius plus elongat a libertate dei. Et ideo maior ē libertas in angelo q̄3 in homie. Scđo hoc idē probo ō bonitate sic: Libertas ē facultas volūtatis. ergo vbi est maior facultas vel facilitas volūtatis: ibi est maior vl pfectior libertas. Sed maior ē facultas vel facilitas i angelo ad exeundū in actū q̄3 in homine. qđ patet: qz angelus q̄cito ē: pōt velle: pōt diligere: pōt eligere. sed hō nō sic: vt patet in puulo q habet impedimentū a carne z expectat tēpus vt habeat vsum rōnis. ergo maior est libertas in angelo q̄3 in homie. Sed forte argues in oppositū.s. q in hoie est maior libertas q̄3 in angelo tali rōne: Ubi ē maior vertibilitas ibi ē maior libertas. s3 in hoie ē hmōi. qđ pt3: qz hō pōt verti a bono ī malū z inde conuerti i bonū. nō sic aūt angel⁹: imo solū semel vertit: vel in bonū: vel i malū sine ingressu ad alter̄. g plus est vertibilis hō q̄3 angel⁹ z iō liberior. Rñdeo z dico q nō sequit: qz ex alia rōe ē vertibilitas z ex alia rōne libertas: qz libertas ē dignitas exñs i creatura intellectuali p ɔuenientiā z p ɔuersionē ad pmū.s. ad deū. vertibilitas aūt sequit ipam naturā creature rōnalis sm se. vñ nō sequitur q vbi ē maior vertibilitas vel mutabilitas ibi sit maior libertas. S3 q vbi ē maior vertibilitas ibi est maior mutabilitas: h bñ sequit. vñ Berñ. Diuie similitudinis summū gradū tenēt angeli boni: nos infimū: Adā mediū: diaboli nullū. Et nota q dicit similitudis nō imaginis: qz similitudo attēdit penes gratuita. z iō nulla ē similitudo i demonib⁹. Imago vero attendit penes nālia: et iō saltē in aliquo gdu imago remanet i demonib⁹. Hec Alexan. ij. parte summe. q. vij. de libero arbi. arti. iij. vtrū liberū arbi. eque sit in angelo z homine: in cor. solutiōis z in solu. ij. z. iij. argu.

¶ Q₃ liberum arbitrium se extendit ad omnes act⁹ humanos. CA. XIII.

Tertio principaliter circa liberum ar. considerare debemus quorum sit subiective vel effective. Et quantum ad hoc dico quod liberum ar. se extendit ad oës act⁹ hũanos: qui s. a voluntate deliberata rõe procedũt. Est autem hõ dñs suorum actuũ p voluntatẽ τ rõem. vñ ille actiões pprie dicunt humane quarum hõ p rõem τ voluntatẽ dñs ẽ. Et qr liberum ar. esse dicitur facultas voluntatis τ rõnis: iõ liberum ar. se extendit ad oẽs actus hũanos. qd tripliciter pbo. s. auctoritate: rõe: τ distinctiõe. Primo hoc pbo auctoritate Damas. ii. lib. q̃ dicit qp hõ libero ar. appetit: libero ar. vult: libero ar. inquirit vel scrutatur: libero ar. iudicat: libero ar. dispõit: libero ar. eligit: libero ar. impetũ facit: τ libero ar. agit τ operatur i his q̃ sm naturã sunt. g̃ patet qp ad lib. ar. pertinẽt oẽs act⁹ humani. Scdo pbo hoc idẽ rõne sic: Liberũ ar. ẽ facultas voluntatis: vt patet supra. sz oẽs act⁹ humani sunt voluntarij: vt patet supra imediate. g̃ τc. Tertio hoc idẽ pbo τ declaro distinctiõe. Ubi nota qp act⁹ aliq̃s attribuitur alicui potẽtie dupliciter: vel qr elicit ipm: vel quia imperat ipm: Jlle act⁹ pprie a potẽtia ẽ elicit⁹ qui imediate ab ipsa potẽtia procedit: sicut a visu videre τ ab itellectu itelligere. vñ visus imediate elicit videre tãq̃ ppriũ actũ ei⁹: τ intellect⁹ intelligere. Et hoc mõ nõ omẽs act⁹ humani sũt liberi ar. sz ppri⁹ τ pncipalis act⁹ liberi ar. ẽ eligere. Alio mõ act⁹ attribuitur potẽtie: qr potẽtia imperat ipm. τ hoc mõ act⁹ oĩm viriũ obediẽtiũ ratiõi possũt voluntati attribui q̃ est motrix oĩm viriũ p imperiũ: τ ita etiã act⁹ diuersarũ viriũ libe. ar. attribuunt. vñ p imperiũ voluntatis τ liberi ar. mouentur etiã alie potẽtie i suos act⁹ pp qd virt⁹ appetitiua dicitur mouẽs qr imperat motũ: τ virt⁹ motiua affixa musculis τ neruis qr exequitur. Et p istũ modũ oẽs act⁹ humani sũt a libero ar. qr imperati ab ipso. vñ illi act⁹ humani q̃ sunt viriũ rõnabiliũ p essentiã illi sũt eliciti a libe. ar. Jlli vero act⁹ humani q̃ sũt viriũ rõnabiliũ p pticipationẽ sicut sũt actus concupiscibilis τ irascibilis: sũt imperati a libero ar. Uirtutes autẽ nutritiue ptis nullo mõ rationẽ pticipãt: vt dicit phs in pmo ethi. vñ earum act⁹ vel opatiões nõ dicuntur humane. τ iõ tales libero ar. nõ subduntur. Ad quorum euidẽtiã notãda tria. Primũ ẽ cũ liberũ ar. sit facultas rõnis τ voluntatis: tres act⁹ attribuuntur libero ar. ex pte rõis: τ tres ex pte voluntatis. verbi gratia: Prio enĩ ex pte rõis attribuuntur libero ar. cõsiliũ: iudiciũ: arbitriũ. qui quidẽ act⁹ rationis procedũt ab impfecto ad pfectũ. Primo. n. ẽ mot⁹ inq̃sitiõis de faciẽdo τ nõ faciẽdo. τ istud est cõsiliũ. Secũdo ẽ iudiciũ de faciẽdo. Tertio ẽ ppositũ faciẽdi qd dicitur dispositio vel põt dici arbitriũ. Scdo ex pte voluntatis sũt tres actus. s. electio: pgressus: vsus. Prio enĩ est electio τ illa ẽ motus simpliciter interior. nã eligere est simpliciter prim⁹ actus interior voluntatis. Et hoc ẽ duob⁹ pacia cẽtib⁹ alterũ alteri pportare. Scdo est pgressus ad motũ exteriorẽ: τ talis dicitur imper⁹. Tertio ẽ motus exterior: τ talis dicitur vsus. Scdo nota: qp liberũ ar. dicitur pncipaliter respectu actuũ interiorum τ secũdario respectu actuũ exteriorũ vt ab actib⁹ interiorib⁹ procedũt: qr hoc mõ impediri nõ possunt. sed inquantũ exteriores actus sũt a virtute motiua corpali: sic põt impediri. Et hoc modo nõ est libertas arbitrij respectu illorum actuũ. Tertio nota qp qr electio ẽ ppri⁹ actus liberi ar. τ electio nõ est finis: sed eorum q̃ sunt ad finẽ: iõ finis vltim⁹ nõ cadit sub libero ar. Tñ qr id qd est finis respectu quorũdã: põt etiã esse ordinatũ ad finẽ vlteriorẽ. s. ad finẽ vltimũ. Nulla autẽ opatio humana ẽ finis vltim⁹ nisi p accidẽs inquantũ vltĩo fini cõiungitur. τ iõ oĩm opationũ humanarum põt esse electio nõ inquantũ sunt fines: sz inquantũ ordinantur ad finẽ. sicut verbi gratia: cõsulis. n. vincere sit finis potẽtie militaris: ordinatur tñ ad vlteriorẽ finẽ. τ iõ sub electiõe põt cadere. τ p cõñs sub libero ar. cui⁹ act⁹ ppri⁹ est eligere. Si forte arguas in oppositũ. s. qp nõ omis opatio hũana cadit sub libero ar. sic: Opatio mala nõ cadit sub lib. ar. quod sic pbo: Liberum ar. est facultas voluntatis. sed mala sũt pter voluntatẽ: vt dicit Dionysi⁹. iiij. c. de diui. no. ergo liberum arbi. ad mala opa hoim nõ se extẽdit. Rñdeo duob⁹ modis. Prio qp opatio mala magis debet dici defect⁹ q̃ actus: qr ptãs peccãdi nõ ptinet ad potentiã sed poti⁹ ad impotẽtiã. vñ posse in malũ: ẽ poti⁹ nõ posse q̃ posse: vt dicit Anselm⁹ de lib. ar. Secũdo mõ rñdeo τ dico qp malũ in eo qp malũ est: ẽ pter voluntatẽ. sed opatio mala inquãtũ apparet bona: sub voluntate cadere põt: τ ita põt esse ei⁹ electio τ libero ar. subiacere verbi gratia: Fornicatio ẽ mala τ sm hoc ẽ pter voluntatẽ. Sed qr hõ apprehẽdit ipam delectationẽ ptunc. s. tẽpore passiõis vt bonũ: vult ipam delectationẽ: alias enĩ nõ eã vellet: τ sic libero ar. subiacet. τ nisi eã vellet iniuste puniretur p peccato. Uec. b. Tho. iij. scri. sen. di. xxv. ar. iij. vtrũ lib. ar. se extẽdat ad oĩa opa humana: in argu. cõtra: τ in cor. solu. τ in solu. j. ij. iij. τ v. argu.

## De liberum arbi. cogi nõ possit. CA. XIIII.

Sed forte predictorum gratia q̃reret aliq̃s: vtrum libe. arbi. cogi possit. Rñdeo τ dico qp quedã virtus aĩe cogitur ex subiecto: τ quedã ex obiecto: q̃dam vero nec a subiecto nec ab obiecto. verbi gratia: Primo enĩ dico qp quedã sunt vires aĩe que coguntur a subiecto: sicut oẽs vires vel potẽtie sensitiue q̃ organis sunt affixe cõpelluntur a subiecto. Cuius ratio ẽ: qr cũ tales vires sine organis opationes habere non possint: cõpulsis organis ipse virtutes phibentur vel cõpelluntur eorum actib⁹ violẽter extortis. Scdo dico qp quedã potẽtia est q̃ subiecto nõ cõpellitur: qr alicui organo nõ est affixa cõpellitur tamen ab obiecto sicut ẽ intellect⁹. Nã intellect⁹ nõ est act⁹ alicuius ptis corporis: vt dicit phs in. iij. de aĩa: τ tñ ab obiecto cõpellitur qr vi demõstratiõis cogitur. Tertio dico qp ẽ quedã virt⁹ vel potẽtia aĩe: que nec a subiecto nec ab obiecto cogitur sicut voluntas. Nã voluntas ñ põt cogi a subiecto cum nõ sit affixa alicui corpali organo. Nec põt cogi ab obiecto. Cui⁹ ratio ẽ: qr quãtũcunq̃ ei ostendatur aliq̃d esse bonũ in ptãte eius remanet illud eligere vel nõ eligere. Rõ autẽ quare intellect⁹ cogitur ab obiecto τ nõ voluntas ẽ: qr obiectũ intellect⁹ est verum: obiectũ autẽ voluntatis ẽ bonũ. Jnuenitur autẽ aliqd verum in quo nulla falsitatis apparẽtia admisceri põt: vt patet i dignitatib⁹. vnde intellect⁹ nõ põt subterfugere q̃n illi assentiat. Similiter etiã inuenitur aliqd falsũ qd nullã apparẽtiã veritatis hz: vt patet i oppositis dignitatũ: vñ illi nullaten⁹ intellect⁹ assentire põt. Siliter etiã si pponatur voluntati aliqd obiectũ bonũ qd plenã rõem hz bonitatis vt vltim⁹ finis: voluntas nõ põt hoc nõ velle. vñ null⁹ põt nõ velle esse felix: aut velle eẽ miser. tñ aliter se hz i his q̃ ad finẽ vltimũ ordinantur eo qp nihil inuenitur adeo malũ q̃n aliqd bonũ admixtum hẽat: nec aliqd adeo bonũ qd in oĩb⁹ sufficiat. vñ quãtũcũq̃ id qd ordinatur ad finẽ ostẽdatur bonũ vel malũ: semp voluntas põt adherere vel fugere in cõtrariũ rõe alterius qd in ipso ẽ. Ex quo si malũ ẽ simpliciter accipitur vt apparẽs bonũ. τ si bonũ ẽ simpliciter accipitur vt apparẽs malũ. Et inde ẽ qp i omĩb⁹ q̃ sub electiõe cadũt: voluntas libera manet: in hoc solo determinationẽ hñs: qp felicitatẽ naliter appetit nõ determinate in hoc vel i illo. Ex q̃bus omĩb⁹ manifeste cõcludi põt: qp qr electio ẽ ppius act⁹ liberi ar. τ electio nõ ẽ finis: sz tñ eorum q̃ sũt ad finẽ: nihil ẽ in quo non sit vel nõ apparet admixtio boni vel mali: qr liberum ar. cogi nõ possit. Uec. b. Tho. ij. sen. sen. di. xxv. ar. ij. vtrum liberum

ar. cogi possit: in cor. so. ¶ Q liber ar. pōt inclinari: immutari: determinari ad aliq̄d volēdū. CA. XV.

D maiorē tñ euidētiā p̄cedētis cap. ē sciendū q̄ q̄uis libe ar. cogi nō possit vt supius ē ōnsuz et inferi⁹ ampli⁹ ōndetur: tñ lib. ar. pōt inclinari: immutari: determinari ad aliq̄d volēdū vel agēdū: non tñ cogi pōt. Prīo. n. dico: q̄ libe. ar. pōt inclinari vel induci ad aliq̄d agēdū vel volēdū pp aliq̄s dispōnes vł habit⁹ ex q̄bus p̄nior efficit̄ ad eligēduz alterā p̄tē. Hec bea. Tho. ij. scri. sen. dist. xxv. ar. ij. vtrū libe. ar. cogi possit i cor. so. Scđo volūtas pōt imutari vel a seipa: vel ab obiecto: vel a deo. Prīo enī volūtas mutat̄ a seipa: cum mō vult vnū mō aliō. vñ Aug. i. iij. li. de libe. ar. iuxta p̄ncipiū sic ait: Nihil tā i nostra p̄tāte q̄z ipa volūtas. ⁊ subdit: Volūtas igit̄ nostra nec volūtas esset: nisi esset i nr̄a p̄tāte. Porro q̄z ē in nr̄a p̄tāte: libera ē nobis. nō. n. ē nobis liberū qḋ in p̄tāte nō habem⁹. aut pōt nō esse liberū qḋ in p̄tāte nostra habem⁹: q̄si diceret nō. Nō enī negare possum⁹ hr̄e nos p̄tātem: nisi dū nobis deest qḋ volumus. dū autē volum⁹: volūtas ipsa nō deest nobis. Nō vtiq̄z fieri pōt vt dū volum⁹ nō velimus: adest itaq̄z volētibus voluntas. Et ōcludit: Nec aliō quicq̄z ē in p̄tāte nr̄a q̄z qḋ volētibus adest. ġ nihil ē in nr̄a p̄tāte q̄z ipsa volūtas. Hec Aug. ibidē. Scđo volūtas imutat̄ ab obiecto fm diuersitatē obiectoꝝ q̄ sibi rep̄sentant̄ p̄ cognitionē. ⁊ talis mutatio fit i ea occasionalit̄ ab aliq̄ creatura rep̄ñtante obiectū. Tertio volūtas imutat̄ a deo. nā de⁹ volūtatē nostrā imutat dupliciť. Prīo mouēdo volūtatē nostrā solū ⁊ ñ imp̄mēdo: aliq̄ .i. tm̄. s. volūtatē mouet ad aliq̄d volēdū: sine q̄ aliquā formā imp̄mat volūtati: sicut sine appositiōe habit⁹ q̄nq̄z facit de⁹ vt hō velit h̄ qḋ nō volebat. Alio mō imutat volūtatē imp̄mēdo imp̄mit enī aliquā formā in ipam volūtatē. Sicut. n. ex ipsa natura quā volūtati dedit inclinat̄ nāliter volūtas i aliq̄d volēdū: ita ex aliquo supaddito: ita q̄ de⁹ immutat volūtatē imp̄mēdo i eā formā aliquā dupliciť. Uno mō imp̄mēdo formā impfectā: vt q̄ñ infūdit de nouo g̃ram viatorib⁹: ex tali forma supaddita. s. g̃ra volūtas inclinat̄ ad volēdū aliq̄d: nō tñ necessitat̄ semp. Alio mō immutat volūtatē imp̄mēdo p̄fectā. s. q̄ñ imp̄mit formam glorie vt i beatis: i q̄bus charitas p̄fecta incliñat sufficiēť ⁊ semp i bonū: nō solū q̄ntū ad finē vltimū q̄ est de⁹: sz etiā q̄ntū ad ea q̄ sūt ad finē. Hec b. Tho. i quest. dispu. de verita. q. xxij. de appetitu boni ⁊ volūtate. q. viij. vtrū de⁹ possit cogere volūtatē: i cor. so. a medio vsq̄z ad finez. Tertio volūtas pōt determiāri ab obiecto. s. ad volēdū aliq̄d determiāte. Cui⁹ rō ē: q̄z est dare aliqḋ obiectū in quo nulla rō malicie inuenit̄: ⁊ tūc voluntas necessario determiat̄ ad aliq̄d volēdū. vel si ē aliq̄d i quo nulla sit rō vel apparētia boni: tūc volūtas necessario detmiat̄ ad illud respuēdū: sicut p̄z ca. p̄cedēti: q̄z null⁹ nō pōt ñ velle esse felix: ⁊ null⁹ pōt velle esse miser. Quāuis āt volūtas imutet̄ a deo ⁊ determinet̄ ab obiecto vt dictū: nō tñ cogit̄: vt patebit ca. sequen. Sz forte q̄res: vtrū aliq̄s mereat̄ volēdo illō qḋ de necessitate vult. R̄ñdeo et dico q̄ aliq̄s illud qḋ nāliter vult quodāmō nō meret̄ ⁊ quodāmō meret̄. Ubi nota q̄ differēter ē p̄uisū homini aliq̄d ⁊ aliis creaturis tā ex p̄te corporis q̄z ex p̄te mētis. verbi g̃ra: Nā ex p̄te corpis p̄uisa sūt a deo aīalibus spālia tegumēta q̄bus i esse valeant ōseruari: vt cornua: vngues: ⁊ hmōi. Sz homini sūt ista p̄uisa i gnāli inquātū a natura ei data sūt man⁹ q̄b⁹ valeat tegumēta ⁊ alia sibi necessaria p̄uidere ⁊ p̄parare. Et h̄ iō: q̄z rō hoīs est ita multiplex ⁊ ad diuersa se extendēs q̄ nō posset determinata instrumēta ei sufficientia p̄parari. Similr ex p̄te aīe sūt indite aliis aīalib⁹ a nā quedā cognitiones ⁊ estimatiōes nāles ⁊ necessarie: sicut oui q̄ lup⁹ sit ei inimicus ⁊ alia hmōi. sz loco hoꝝ sūt indita homini vniuersalia p̄ncipia p̄ q̄ oīa que sibi sunt necessaria p̄uidere pōt. Simlr ex p̄te appetit⁹ aliis aīalib⁹ ⁊ reb⁹ nālib⁹ est inditus appetit⁹ alic⁹ rei determiāte sicut g̃ui q̄ sit deorsuz: ⁊ vnicuiq̄z aīali qḋ ē sibi ōueniēs fm naturā suā. Sz homini indit⁹ ē appetit⁹ vltimi finis sui i cōi: vt. s. naturaliter se appetat esse ōpletū in bonitate. s. se esse beatū. Sed i quo ista ōpletio vel b̃titudo ōsistit: vtrū in virtutib⁹ vł sciētiis vel delectatiōib⁹ vel hmōi aliis: nō ē ei determinatū a nā. Quādo g̃ ex p̄pa rōe adiut⁹ diuia g̃ra app̄hēdit aliqḋ spāle bonū vt suā b̃titudinē: i quo vere sua b̃titudo ōsistit: tūc meret̄ nō ex h̄ vt nāliter appetit b̃titudinē: sz ex h̄ q̄ appetit h̄ spāle qḋ nō nāliter appetit. s. visionē dei i q̄ fm rei veritatē sua b̃titudo ōsistit. Patet igit̄ ex p̄missis q̄ volēdo id qḋ q̄s nāliter vult fm se ñ ē meritoriū nec demeritoriū. q̄z i nālib⁹ nō meremur nec demeremur. sz fm q̄ velle nostrū specificat̄ ad h̄ vł illō pōt eē meritoriū vel demeritoriū. ⁊ fm h̄ sci merent̄ appetēdo deū vł vitā eternā. Hec b. Tho. in q̄stionib⁹ dispu. de veri. q. xxij. de appetitu boni ⁊ volūtate. q. vij. vtrū aliq̄s mereat̄ illō volēdo qḋ de necessitate vult: in cor. solu.

¶ Q q̄uis liberū arbitriū vel volūtas possit inclinari: imutari: ⁊ determinari ab obiecto: nō tamen pōt cogi. CAP. XVI.

Q Uarto dico q̄ liber ar. vł volūtas cū imutari possit a deo ⁊ determiari ab obiecto: vt p̄z ca. p̄cedēti: nō tñ pōt cogi. Qḋ q̄drupliciter p̄bo. s. auctoritate. rōe. similitudīe: ⁊ distīctōe. Primo p̄bo auctoritate Aug. ō Tulliū in lib. de ciui. dei sic dicētis: Qḋ ē volūtariū necessariū nō ē. sz lib. ar. in rōne sua ē vł h̄z volūtariū. cū sit facultas rōis ⁊ volūtatis. g̃ ⁊c. Scđo h̄ idē p̄bo triplici rōe. s. nature: potētie: repugnātie. Prīo p̄bo rōe sue nature sic: Manēte nā rei naturalia remoueri nō p̄ñt. sz volūtas nālit̄ ē libera. g̃ de nā libe. ar. ē q̄ ferat̄ in qḋcūq̄z vult. Scđo hoc p̄bo rōe sue cause sic: Coactū dicit̄ inclinationē totalit̄ ab extra nil ōferēte vim passo. libe. ar. aūt h̄z inclinationē ab intra. g̃ ⁊c. Tertio h̄ idē p̄bo rōe repugnātie sic: Quicq̄d cogit̄ non h̄z dñium sui act⁹. sed ex h̄ libe. ar. cē i nobis dr̄: q̄z sum⁹ dñi nostroꝝ actuū. g̃ nō pōt cogi. vñ dicere volūtatē cogi ē dicere volūtatē inuitā vel inuite velle aliq̄d qḋ ōdictionē importat. g̃ ⁊c. Tertio h̄ idē p̄bo duplici distinctione. Pria ē talis: Nā duplex ē coactio: q̄dā sufficiens q̄ dr̄ ōpulsio: quedā vero insufficiēs que vocat̄ impulsio. Mō igit̄ lib. ar. nō pōt ōpelli ad aliq̄d volēdū vel eligēdū: vtz pōt tñ impelli. i. aliq̄liter induci: vt patebit. Scđa distīctio ē: duplex ē ōpulsio. s. actiua ⁊ passiua. Compulsio passiua nūquā pōt fieri absq̄z volūtario ōsēsu patiētis. est. n. sicut dictū est inuolūtariū p̄ violētiā cui⁹ p̄ncipiū est exteri⁹ nihil ōferente eo q̄ patit̄. Scđa ōpulsio dicit̄ respectu act⁹ interioris: ⁊ sic libe. ar. simpliciť cogi nō pōt. Ratio hui⁹ est: q̄z quidā sūt act⁹ eliciti a libe. ar. vt velle ⁊ eligere. ⁊ isti nullaten⁹ cogi p̄ñt: eo q̄ imediate causant̄ a libe. ar. Quidā vero sunt act⁹ impati a libe. ar. ⁊ isti cogi p̄ñt pp coactionē virtutū exequentiū sicut act⁹ virtutis generatiue: nutritiue: augmētatiue. Hec b. Tho. ij. scri. sen. di. xxv. ar. ij. vtrū libe. ar. cogi possit: i cor. so. ⁊ ibidē ar. iij. vtrū libe. ar. se extēdat ad oīa hūana. i solu. j. arg. Quarto hoc idē ōndo similitudine. Cū. n. deus immutat volūtatē nō cogit eā: sed facit vt precedenti inclinatiōi succedat alia inclinatio: ⁊ ita q̄ p̄ma auferatur ⁊ scđa inclinatio inducat̄ ⁊ maneat. vñ illud qḋ inducit volūtatē nō est ōtrariū inclinationi iā existēti: sed inclinationi que p̄i⁹ inerat. vnde nō ē violētia nec coa-

ctio.verbi gratia: Sicut lapidi rõne sue grauitatis inest inclinatio ad locũ deorsum.hac autẽ inclinatiõe manente si sursum ꝓijciatur erit violẽtia. Si autẽ deus auferat lapidi inclinationẽ grauitatis ⁊ det ei inclinationẽ leuitatis: tũc ferri sursum nõ erit ei violentũ: ⁊ ita imutatio mot⁹ põt esse sine violẽtia. Et p hũc modũ intelligendũ ẽ: q deus volũtatẽ immutat sine h̄ q volũtatẽ cogat. Ratio hui⁹ est qꝛ põt deus voluntatẽ imutare ex hoc q ipse in volũtate opatur sicut etiã in nã. Hec. b. Tho. i questi. dispu. de veritate. q. xxij. de volũtate. q. viij. vtrũ de⁹ possit cogere volũtatẽ. in cor. solu. Si vero hãc rõem breuius vis formare dicas: Qꝛ si de⁹ immutat volũtatẽ ad aliqd volẽdũ: nõ tñ cogit: sꝫ libere volũtas inclinatur: mouetur: ⁊ vult illud. qd tali exẽplo ꝓbo: Lꝫ enĩ lapis quãtũ est ex sua natura determinate feratur deorsũ: qꝛ tamen inclinationẽ hꝫ intrinsecã ad talẽ motũ: nõ dicitur cogi ab eo q illũ lapidẽ deorsũ ꝓijcit pp inclinationẽ intrinsecã quã ad locũ deorsũ hꝫ. Sic volũtas pp volũtatẽ intrinsecã cũ mouetur nõ cogitur: qꝛ libere fertur ⁊ mouetur.

Sꝫ forte argues in oppositũ. s. q liberũ ar. cogi possit tripliciter. Pmo sic sm Grego. Peccatũ qd p pniam nõ deletur mox suo põdere ad aliud trahit. Peccatũ autẽ non cõmittitur nisi volũtate: sm Aug. Cũ autẽ tract⁹ sic quidã mot⁹ violẽtus: vt patet p phm. in. vij. physi. aliqs põt violẽter cogi ad aliqd de necessitate volendũ. Rñdeo ⁊ dico: q peccatũ ꝯmissũ nõ trahit cogẽdo volũtatẽ sed inclinãdo in quãtũ ꝓuat gratiã p quã hõ fortificatur ꝯtra peccatũ: ⁊ in quãtũ etiã ex actu peccati relinquitur dispositio ⁊ habit⁹ in aĩa. Hec. b. Tho. in quest. dispu. de verita. q. xxij. de appetitu boni ⁊ volũtate. q. v. vtrũ volũtas aliqd de necessitate velit: i solu. v. arg. Scdo ad idẽ argues sic: Quicũqꝫ vincitur ab alio cogitur. sꝫ sm phm. vij. ethi. incõtinẽtes vincuntur a passionib⁹. g passiões imutãt ⁊ cogũt volũtatẽ incõtinẽtis. Rñdeo ⁊ dico: q incõtinẽs nõ dicitur vici a passionib⁹ qsi ipse passiones cogant vel mutẽt necessario volũtatẽ: alioqn incõtinẽs nõ esset puniẽdus: qꝛ pena nõ debetur inuolũtario. incõtinẽs autẽ nõ dicitur inuolũtari⁹ opari sm phm. iij. ethi. Sꝫ dicitur incontinẽs vici a passionib⁹ in quãtũ earũ impulsui voluntarie cedit. Tertio ad idẽ argues sic: Luce. xiiij. dixit pater familias seruo suo: Cõpelle intrare. Intratur autẽ ad illã cenã celestẽ p volũtatẽ. g p angelũ q est minister dei voluntas nostra ad aliqd cogi põt. Rñdeo ⁊ dico: q cõpulsio illa de q ibi fit mẽtio: nõ ẽ coactiõis: sed efficacis psuasionis vel p aspa vel p lenia. Vñ Aug. in libro de verbis dñi ibidẽ sic ait: Coge inqt intrare: foris inueniatur necessitas: nascitur inde volũtas. ⁊ Greg. in omel. illd verbũ exponẽs sic ait: Qui g huius mũdi aduersitatib⁹ fracti ad dei amorẽ redeũt cõpelluntur intrare. ⁊ Berñ. etiã exponẽs illud ita dicit: Hoc intẽdit dñs cũ terret aut ꝑcutit: vt faciat volũtarios: nõ saluet inuitos: quaten⁹ dũ de malo in bonũ mutet voluntatẽ trãsfert libertatẽ. Cõpulsio autẽ de qua dicit dñs cũ sit passiua: nõ est volũtaria simpliciter. Cui⁹ ratio ẽ: qꝛ inuolũtariũ simpliciter est inuolũtariũ p violentiã cui⁹ principiũ est exteri⁹. vñ talis cõpulsio nõ est meritoria: sed ẽ cõpulsio mixta ex voluntario ⁊ inuolũtario vel simpliciter voluntaria: qꝛ cõpulsio passiua nũqꝫ põt fieri absqꝫ ꝯsensu volũtario patiẽtis: ⁊ ideo nõ est meritoria. Hec. b. Tho. in quest. dispu. de veritate. vbi. s. q. ix. vtrũ aliqua creatura possit immutare voluntatẽ vel imprimere in ipsam: i solu. iij. ⁊. vj. ar. Et alexander. ij. parte sum. q. xvij. de libero ar. argu. xiij. in cor. solu. ⁊ i solu. j. ar. ¶ De lib. ar. p pctm ẽ debilitatũ.

CA. XVII.

Quarto ⁊ vltimo circa liberum arbi. ꝯsiderare debemus quale sit informatiue. Vbi nota q lib. arb. est debilitatũ in mõ: ꝯfirmatũ in bono: obstinatũ in malo. Pmo enĩ dico q lib. arbi. est debilitatũ in mõ. nã in eo qui incidit in peccatũ: liberũ ar. nõ est ablatũ: sed dicitur esse debilitatũ hoc modo: vt qd prius ante peccatũ facile poterat: postmodũ. s. post peccatũ sine difficultate ⁊ pugna nõ possit. Sed cõtra magister sen. ij. lib. dis. xxv. dicit: q hõ ante reparationem gratie p liberũ ar. nõ potest nõ peccare venialiter ⁊ mortaliter. ergo hõ sine gratia non põt vitare peccatũ ⁊ sic liberũ ar. videtur esse ablatũ vel coactũ. Rñdeo ⁊ dico etiã post peccatũ liberũ ar. potest vitare peccatũ. qd dupliciter ꝓbo. s. similitudie ⁊ ratiõe. Pmo ꝓbo hoc exempli inductione sic: Sicut enĩ videre dicitur dupliciter: vt dicit phus. ij. de aĩa. s. habere visum ⁊ vti visu: ita etiã peccare. vnde cũ dicitur: Homo nõ potest ante reparationem nõ peccare: intelligitur nõ habere peccatũ. Nã anqꝫ hõ per dei gratiã reparetur ⁊ a peccato liberetur: semp est in peccato. Sed nõ põt intelligi q nõ possit nõ vti peccato qꝛ existẽs in peccato mortali põt per liberũ ar. peccatũ ꝯmittendũ vitare: qꝫuis nõ ita faciliter sicut anteqꝫ peccasset. Scdo ꝓbo hoc idẽ ratione sic: In omnib⁹ que sub electiõe cadũt volũtas libera manet. electio autẽ est actus liberi arb. ergo ⁊c. vñ dicere q volũtas velit aliqd ⁊ cogatur ab eo est implicatio ꝯtradictiõis: qꝛ necessitas coactionis ẽ ꝯtraria volũtati: vt dicit phs. v. meth. eo q voluntariũ est cui⁹ principiũ est intra. violẽtũ autẽ ẽ cuius principiũ est extra: vt dicit phus in. iij. ethi. g etiam post peccatũ remanet volũtas libera ad nõ peccandũ vel ad peccatũ sequẽs vitandũ. Hec. b. Tho. ij. scrip. sen. dist. xxv. arti. ij. vtrũ li. arbi. cogi possit in cor. so. in fi. Et ibidẽ di. xxviij. vtrũ hõ in peccato existẽs sine gratia p liberũ arbi. peccatũ sequẽs vitare possit. in so. j. ⁊. ij. argu.

¶ Qꝫ nulla creatura ex sua natura potest habere liberũ arbi. ꝯfirmatum in bono.

CA. XVIII.

Secũdo dico q liberũ arbi. est confirmatũ in bono. Vbi nota q liberũ ar. esse confirmatũ in bono: potest intelligi duobus modis. s. ex natura: vel ex gratia. Pmo igitur mõ. nulla creatura rationalis ẽ que ex sua natura lib. ar. habeat ꝯfirmatũ in bono. qd tripliciter ꝓbo. s. ex sui inuẽtiõe: exẽpli assimilatiõe: vel inductiõe ⁊ rõe. Pmo h̄ ꝓbo ex libe. ar. inuẽtiõe. Nã libe. ar. nõ inuenitur in aliq creatura nisi i angelis ⁊ homie. Sꝫ tã hõ qꝫ angel⁹ peccauit. g nulli⁹ creature lib. ar. est nãliter ꝯfirmatũ i bono. Scdo h̄ idẽ ꝓbo exẽpli inductiõe sic: Ꝓpetas nature supiori nõ põt inferiori nature nãliter ꝯuenire: nisi i supiorẽ nãm ꝯuertatur: vbi gra: sicut nõ põt fieri q aq nãliter sit calida nisi ꝯuertatur in naturã ignis. sed hr̃e indefectibilẽ bonitatẽ est ꝓpetas diuine nature: g nõ põt esse q alicui alteri nature ꝯueniat nãliter: nisi i diuinã naturã ꝯuertatur qd est impossibile. Tertio h̄ idẽ ꝓbo triplici rõe. Pma ẽ qꝛ qlibet creatura cũ nõ sit vel cũ nõ habeat p se esse ẽ ex nihilo ꝓcedẽs: ⁊ iõ flexibilis ⁊ ex se ad nihilũ tendẽs. Scda rõ est: quia nulla creatura ẽ bonũ essentiale. ⁊ iõ cũ qlibet creatura pmixtionẽ habeat potẽtie ex se ẽ deficiẽs. Tertia ratio ẽ qꝛ cũ nulla creatura sit bonũ vniuersale sed pticulare: ex se ẽ ꝯtrarij. i. mali susceptiua. Sol⁹ autẽ deus ẽ nãliter impeccabilis qd ꝓbo multipliciter. tũ qꝛ ipse ẽ bonũ ⁊ actuale nulli⁹ potẽtie admixtionẽ recipiẽs. tũ qꝛ ipse ẽ bonũ vniuersale nulla pfectiõe carẽs. tũ qꝛ ipse ẽ nec esse incipiẽs: nec ad nõ esse tendẽs vel esse desinẽs. Et iõ sol⁹ de⁹ hꝫ li. ar. impeccabile nãliter ⁊ ꝯfirmatũ in bono. Sed forte argues in cõtrariũ. s. q hõ põt esse nãliter impeccabilis sic: De nobilitate creature spũalis est q possit mereri. ad hoc autẽ q possit mereri oꝫ q habeat diuinũ sin

act⁹. Sz si nō posset nisi bona agere nihilomin⁹ dominiū sui remaneret: qz posset aliqd bonū agere vl' nō agere si ne h' q i maliū incideret. vl saltē eligere int' bonū z meli⁹ g ad merēdū non reqrit' posse peccare. Rñdeo z dico q esse nāliter impeccabile nō repugnat ei qd ē hre dñium sui act⁹ cū vtrūqz deo cōueniat. repugnat aūt ei qd ē hre dñium sui act⁹ i natura creata q ē bonū pticulare. nō. n. aliq creatura pōt hre dñium act⁹ generalit' cui⁹ sint de terminate actiōes ad bonū pticulare. Hec. b. Tho. i quest. dispu. de verita. q. xxiiij. de lib. ar. q. vij. vtrū possit eē ali qua creatura q lib. ar. habeat nāliter ɔfirmatū in bono: in cor. so. z in so. ij. arg. ¶ Q liberū ar. viatoris ex gra tia potest ɔfirmari in bono. CAP. XIX.

Secūdo dico q liber ar. hois i statu vie per donū diuiñe gratie pōt ɔfirmari i bono. qd triplicit' pbo. s. inductiōe. rōe: distictiōe. Prio pbo exempli inductiōe. Et pmo de. b. virgie que in statu vie ita fuit ɔfirmata i bono vt deinceps peccare nō posset. et h' merito ɔpetebat: eo q. b. vgo erat mat' diuie sapie: i quā nihil inqnatū incurrit: vt dicit' Sapie. vij. Scdo h' idem pbo de apostolis q p aduētū spūssancti sūt ɔfirmati in bono qd etiā decuit: qz erāt qsi fundamētū z basis toti⁹ ecclesiastici edificij vñ eos oportuit eē firmos. Scdo h' idē pbo rōe sic: Tūc eni hō hz li. arbi. in bono ɔfirma tū: qñ bonū pfectū qd de⁹ est: ē mēti humane vnitū. sed de⁹ mēti hūane vnit' per gratiā non aūt p nām. g lib. ar. pōt ɔfirmari p gratiaz nō p nām. Et ɔfirmo h' idē p duo exēpla. Primū ē de hūano corpe: qz sicut corp⁹ humanū ex sua nā hz q sit corruptibile: sz dono gratie efficit' in corruptibile. i. ad Corinth. xv. Oportet h' corruptibile in duere incorruptionē. ita lib. ar. hoīs qd ex sua nā habet q sit flexibile ī malū p grāz pōt ɔfirmari i bono. Scdm exemplū ē de are z luce. Sicut aeri repugnat q sit natu ralit' actu lucid⁹: nō tñ q possit illuminari. ita repugnat lib. ar. ex eo q ē ex nihilo q sit nāliter ɔfirmatū in bono sed h' ei p gratiā ɔcedi pōt. Et sicut lux superueniēs aeri aufert obscuritatē ei⁹ quā nāliter sine luce hz: ita ex de fectu lib. ar. est q ī malū flecti pōt: z hunc defectū aufert gratia pficiēdo naturā li. arb. ɔfirmās ipm. Tertio h' idē declaro distinctiōe: Sicut. n. aliqs dupl'r est pfect⁹. s. fm qd vt in via qñ hz fidē z charitatē fz modū pñis vite: z simpl'r vt in patria qñ pfcē diligit deū. nec tñ i via aliqs oīo pfect⁹ est vt i patria: ita qs pōt esse ɔfirmat⁹ in bono i via: q tñ oīo nō ē ɔfirmat⁹ in bono sicut i patria. verbi grā: Aliqs liber ar. dupl'r hz ɔfirmatū in bono. s. i bono simplicit'. s. q oīo peccare nō pōt. Et sic btī q sunt i patria hñt ī se sufficiēs sue firmitat' pncipiū. s. donū glo rie ex quo oīno peccare nō pñt. Alio mō dicunt' aliq cō firmati i bono p h' q eis dat' donū gratie diuie quo ita inclinant' in bonū q nō de facili pñt deflecti a bono. nō tñ p h' donū ita retrahunt' a malo: q oīo nō possent pec care nisi diuiā pudētia custodiēte. Et h' mō aliq in sta tu vie pñt ɔfirmari in bono. s. ex dono grē z nō pmo mō. s. ex dono glorie: vt ī statu patrie. qd tali rōe oñdo: Nō enī pōt aliqs oīo impeccabilis reddi: nisi auferat' totali ter oīs origo peccati. Origo aūt peccati ex duob⁹ proce dit. vel ex rōis errore q in pticulari decipit' circa finē vl timū z circa vtilia ad finē vltimū quē in vniuersali nāli ter appetit. vel ex hoc q iudiciū rōis intercipit' pp passi onē inferiorū viriū. Modo igit' ita ē qz ius viatori cōce dat' vt rō nō decipiat' nec i generali nec ī pticulari circa vltimū finē: z circa ea q vtilia z necessaria sūt ad salutē p donū sapie z ɔsilij. tñ nō posse intercipi iudiciū rōis ex cedit statuz pñtis vite pp duo. Prio: qz impossibile ē q ratio semp sit i actuali ɔtēplatiōe: ita q oim opationum

rō sit de⁹. Scdo: qz impossibile ē vires inferiores esse totali subiectiōe ad rōem. vt. s. rō pp eas nullaten⁹ impe diat' ab actuali ɔtēplatiōe: nisi in dño iesu christo qui si mul fuit viator z ɔprehēsor. Sz tñ p gratiā vie ita potest hō bono astringi q nō nisi valde difficulter peccare pōt p h' q virtutib⁹ infusis vires inferiores refrenant': z vo lūtas inclinat': z rō pficit' ex ɔtēplatione veritatis diui ne: cui⁹ ɔtēplatio ex feruoris amore pueniēs hoiem re trahit a peccato. sed totū qd deficit ad ɔfirmationem cō plectit' p custodiā diuine pudētie in illis qui ɔfirman dicunt': vt. s. qñcūqz occasio peccati se ingerit eor mens diuinit⁹ excitet' z adiuuet' ad resistendū. Sz forte ar gues in oppositū. s. q hō nec possit nec debeat in pñti vi ta ex diuia grā ɔfirmari i bono dupl'r. pmo: Gratia sup ueniēs nō destruit naturā sed pficit. cū igit' liberū ar. ho minis nāliter flecti possit ad malū: videt' q p gratiaz ei auferri nō possit. Rñdeo z dico q gratia ñ destruit na turā sed pficit. vñ qz ex defectu nature liberi ar. puenit q pōt in malū flecti: gratia hūc defectū a na aufert pfici endo nāz z ɔfirmādo eā in bono sicut pbatū est supius p exemplū de are z luce. Re. ibi. Scdo dato vel suppo sito q hō in pñti vita pōssit ex diuine grē dono ɔfirma ri i bono: arguo z ɔcludo q ɔfirmari i bono nō debet ta li rōe: Quādiu aliqs ē in statu merēdi. nō debet sibi sub trahi illō qd auget meritū. sed posse peccare ad meritū pficit. Unde in laudē viri iusti dicit' Eccl. xxxi. Qui po tuit trāsgredi z nō est trāsgressus z facere mala z nō fe cit. g qdiu hō est i statu vie in q pōt mereri nō dz liber arbi. ɔfirmari i bono. Et ɔfirmo h' idē exēpli similitudi ne sic: Sicut enī defect⁹ liberi ar. ē peccatū. ita defectus corpis ē corruptio. sed corp⁹ hoīs nō fit incorruptibi le i statu vie. g liberū ar. in statu vie nec pōt neqz debe ɔfirmari in bono. Rñdeo z dico q posse peccare nō fa cit ad meritū. sed ad manifestationē meriti inquātū oñ dit op⁹ bonū esse volūtariū. Et iō inter laudes viri iusti ponit' vt virtutis ei⁹ manifestatio. Scdo rñdeo ad exē plū corpis q corruptio corpis materialit' facit ad meri tū inquātū ea patient' aliqs vtit'. Et iō homini existen i statu merēdi p gratiā corruptio corpis ñ aufert': ita q nō est simile. Hec. b. Tho. i quest. disputa. de veritate. q. xxiiij. de libero ar. q. viij. vtrū liber ar. creature possit cō firmari in bono p donū gratie: in cor. so. z in solu. arg. Et ibidē. q. ix. vtrū lib. ar. hoīs i statu vie possit ɔfirmari in bono: i duob⁹ arg. cōtra: z in cor. solu. z i solu. v. z. vj. argumēti. ¶ Q liberum arbitriū viatoris nō po test esse obstinatum in malo. CA. XX.

Tertio dico q nō est libe. arb. obstinatū in malo. Ubi nota q liberū ar. esse obstinatū vel muta biliter firmatū in malo pōt intelligi duob⁹ mo dis. Uno modo q sit obstinatū in pñti vita. Alio modo q sit obstinatū in futura vita. Primo dico. q liberū ar. hois in statu pñtis vite nō pōt esse obstinatū in malo qd triplicit' pbo. s. auctoritate. similitudine: z rōne. Pri mo h' pbo auctoritate. Nā sup illo verbo aplī ad Ro. ij. Scdm durinā tuā z cor impenitēs Aug. dicit in lib. de verbis dñi z habet' in glo. q ista impenitētia vel cor im penitēs qdiu quisqz i hac carne viuit iudicari nō pōt. de nullo eni desperādū est qdiu patiētia dei ad pniam ad ducit. Et subdit: Pagan⁹ est hodie: iude⁹ infidelis ē ho die: heretic⁹ est hodie: scismaticus est hodie: quid si am plectat' cras catholicā veritatē vel pacē z sequat' catho licā fidē z veritatē: Quid si isti quos in quocūqz genere errors notas tāqz despatissimos dānas: anteqz finiant istā vitā agant penitentiā: in futuro inueniāt verā vitā: Nolite ergo anteqz tempus veniat iudicare. prebēdo. n.

patiētiā dominꝰ dat locū penitētie nolēs aliquē perire. id est digna morte facere vel adhuc dānare. Hec Augu. ibidē. Scōo hoc idē probo ratione sic: Qꝛ enī aliqs hō in statu vie nō possit esse ita obstinatꝰ quin ad suam liberationē opari possit: tali rōne ostēdo: Nam aut peccat ex rationis errore: aut ex passione: aut ex habitꝰ inclinatiōe. Primo enī si hō peccat ex ratiōis errore: qꝛ non in generali sed in pticulari errat: tūc ratio nō ita ptinaciter adheret falso: quin p contrariā rōnē a tali peccato auerti possit. Scōo si homo peccat ex passione: passio resoluitur ꝛ exprimitur: ꝛ sic a peccato auertit̄. Tertio si homo peccat ex habitus inclinatione: tūc qꝛ habitus animā totaliter nō corrūpit potest a peccato auerti. Et sic patet ꝙ quocūqꝫ modo vel motiuo aliquis incidat in peccatū potest penitere ꝛ liberari. Tertio hoc idē probo similitudine morbi. Nā morbꝰ aliquis potest esse incurabilis ꝓpter tres causas. Prima est ꝓpter naturam morbi. Scōa est ꝓpter imperitiā medici. Tertia propter indispositionē subiecti. Sed morbus spūalis hominis viatoris. s. peccatū nō est incurabilis ex prima causa. s. ex natura morbi: qꝛ nō peruenit ad terminū malicie. Nec iterum ex scōa causa. s. ex inexperientia medici: qꝛ deꝰ ꝛ scit ꝛ potest omne peccatū curare. Nec iterū ex tertia causa. s. ex dispositiōe hominis: qꝛ sicut per aliū in peccatū cecidit: ita p aliū resurgere potest. ergo hō in statu vie nullatenus pōt esse ita obstinatꝰ vel immutabiliter firmatꝰ in malo quin penitere possit ꝛ ita liberari. Ubi nota ꝙ obstinatio importat quandā firmitatē volūtatis in peccato quia a peccato reuerti nō pōt. Sed ꝙ aliquis a peccato reuerti nō possit pōt intelligi duobꝰ modis. Uno modo ꝙ vires sue nō sufficiūt ad hoc ꝙ a peccato totaliter liberent̄: ꝛ sic quilibet in peccatū mortale cadēs dicitur nō posse de peccato liberari ꝛ ad iusticiā redire. Sꝫ ex ista infirmitate in peccato nō dicit̄ aliquis ꝓpe obstinatus. Alio mō aliquis firmitatē habet in peccato: ita ꝙ nec coopari potest ad hoc ꝙ a peccato resurgat. ꝛ hoc duobꝰ modis. Uno mō ita ꝙ nō de facili possit coopari ad hoc ꝙ exeat de peccato. ꝛ hec est obstinatio impfecta qua aliqs potest esse obstinatꝰ in via vel in statu vie: dū. s. habet aliqs ita firmatā volūtatē in peccato ꝙ ī eo nō surgūt motꝰ ad bonū nisi debiles: tamē qꝛ aliqn surgūt ex eis dat̄ via vt preparetur ad gratiā ꝛ sic ē in via. Alio modo aliqs habet firmitatē in peccato: ita ꝙ nullo modo possit coopari vt a peccato resurgat. ꝛ hec est pfecta obstinatio qua demones sūt obstinati. Adeo enī est eorū mens firmata in malo: ꝙ oīs motus liberi ar. ipsorū est inordinatꝰ. Unde nullo mō possunt se ad habendā gratiā preparare per quā peccatū dimittant: vt patebit ca. imme. sequēti. Sed forte argues in oppositū. s. ꝙ aliquis in statu vie possit esse oīo obstinatꝰ in malo ꝙ nullo mō potest penitere tali rōe: Sicut esse ɔfirmatū ī bono ptinet ad gloriā sanctorū: ita esse obstinatū ꝛ immobiliter ɔfirmatū in malo ptinet ad miseriā dānatorū. Sꝫ aliqs in via pōt esse ɔfirmatus in bono: vt patet ca. precedēti. ergo pari rōne videt̄ ꝙ aliquis viator possit esse obstinatꝰ in malo. Rn̄deo ꝛ dico ꝙ ɔfirmatio in bono fit ex diuīo dono: ꝛ ideo nihil ꝓhibet ex priuilegio speciali diuine gratie hoc aliqbus viatoribꝰ esse ɔcessum: qūuis nō hoc mō sint ɔfirmati in bono sicut beati in patria: vt. s. dictū est. hoc autē de ɔfirmatione in malo dici nō potest: vt ex pmissis patet. Hec. b. Tho. in questionibus disputatis de veri. q. xxiiij. de libe. ar. q. xi. vtrum libe. ar. homīs in statu vie possit esse obstinatū in malo in. ij. ar. cōtra. ¶ Qꝫ liberū arbi. alicuius creature post hanc vitā ɔfirmatū est ī malo. CA. XXI.

Ecūdo dico ꝙ liberū arbi. alicuiꝰ creature post hanc vitā est obstinatū vel immutabiliter cōfirmatū in malo qđ in generali tripliciter ꝓbo. s. auctoritate: ɔtrarietate: ratione. Primo hoc ꝓboꝰ auctoritate Damasceni sic dicētis: Qđ est hominibꝰ mors: hoc est angelis casus. sed homies post mortē non sunt capaces penitentie. ergo nec angeli post casum. Scōo hoc idē ꝓbo ex sui ɔtrarietate sic: Felicitati bonorū. s. beatorū opponit̄ miseria damnatorū. sed ad felicitatē beatorū ptinet ꝙ habēt liberū ar. ita firmatū in bono: ꝙ nullo modo possunt deflecti in malū. ergo etiā ad miseriā damnatorū ptinet ꝙ ita sint obstinati ꝛ ɔfirmati in malo ꝙ nullo modo possunt deflecti in bonū. Tertio hoc idē ꝓbo triplici rōe. Prima ē ex defectu penitētie sic: Nō patet redditꝰ de peccato in bonū nisi per pniam. sed ī agente malū ex certa malicia ꝛ decedēte, in ipso nō cadit penitētia. ergo ē immutabiliter ɔfirmatus in malo. Scōa ratio huiꝰ est ex defectu gratie sic: Sicut gratia superinfusa liberū arb. ɔfirmat̄ in bono: ita gratia exclusa liberū arbitriū ɔfirmat̄ in malo. sed ī eo qui in peccato mortali decedit ē priuatio ꝛ exclusio gratie. ergo talis sic decedens penitere nō potest. Tertio ꝓbo hoc idē ex defectu diuine iusticie: ꝛ sic formo rationē: Justicia diuina exigit vt sicut beatorū gloria est ppetua: ita dānatorū pena ꝛ miseria sit ppetua: qꝛ vt dicit̄ Math. xxv. Ibūt hi in suppliciū eternū: iusti autē in vitā eternā. ergo ipsorum demonū ꝛ dānatorū lib. ar. ita ē obstinatū in malo ꝙ ad bonū volendū redire nō pōt. Quarto ex dictis ɔfirmo hoc ex sufficiēti diuisione sic: Ad liberationē a peccato ɔcurrūt duo. s. diuina gratia principalit̄ operās: ꝛ hūana voluntas gratie cooperās: qꝛ sm̄ Aug. Qui creauit te sine te nō iustificabit te sine te. ꝛ iō causa obstinatiōis in malo quidē partim accipiēda ē a deo: ptim a libero ar. Prio enī ꝛ principalit̄ causa obstinatiōis in malo ē ex deo: nō sicut a faciēte vel ɔseruāte maliciā sed sicut nō largiente gratiā: qđ quidē iusticia dei deposcit. iustū est enī vt q̄ bene velle dū possent noluerūt: ad hāc miseriā deducantur. s. vt bn̄ velle oīo nō possint. Scōo causa reuersibilitatis vel irreuersibilitatis a peccato ē ex li. ar. inquantū demones p aliū nō ceciderūt: ꝛ ideo p aliū resurgere nō debuerūt. Hō vero qꝛ in fine vite nō penitet post mortē penitere nō pōt. Un̄ Aug. xxi. de ciuita. dei sic ait: Quis post hāc vitā decedētibus sine gratia locꝰ cōmunionis nō erit: nulla ꝓ eis fiet oratio. Sꝫ ɔtra videtur: ꝙ nullius creature demonis vel homīs liberū arb. sit ita obstinatū in malo qn redire ad bonum possit tali argumēto: Fortior ē charitas q̄ꝫ cupiditas ad peccatū pertrahens: qꝛ plus diligit charitas legē dei q̄ꝫ cupiditas milia auri ꝛ argēti: vt dicit glo. sup illud psalmiste: Bonū mihi lex oris tui ꝛc. Sed demones ꝛ etiā homies a charitate in peccatū ceciderūt. ergo multo fortiꝰ possunt a peccato redire ad charitatē ꝛ a malo in bonū. Rn̄deo duobꝰ modis. Primo ꝙ charitas fortior ē q̄ꝫ peccatū vel cupiditas si fiat compatio sm̄ eundē modū habēdi: vt. s. vtrūqꝫ accipit̄: vel vt in via vel vt in termino vie. sed si vnum accipiat̄ in via ꝛ aliud in termino vie nō est sic. qđ patꝫ: Quia charitas viatoris fortior est q̄ꝫ cupiditas viatoris vt patet ex glosa. Sed existēs in termino malicie firmiꝰ se hꝫ ꝛ firmiꝰ inheret q̄ꝫ exñs ī via ad charitatē. Scōo mō rn̄deo ꝛ dico: ꝙ demones vel nūqꝫ habuerūt charitatē sm̄ quosdā: vel si habuerūt nūqꝫ eā nisi sicut ī statu vie habuerūt. Hoīes aūt dānati similit̄ cadere nō potuerūt nisi a charitate vel gratia viatoris. Patet igit̄ ex premissis ꝙ liberū ar. tam demonū q̄ꝫ hominū dānatorum ita ē obstinatū ꝛ immutabilit̄ firmatū in malo ꝙ nullo

nō pōt flecti in bonū. Hec. b. Tho. in quest. disput. de veritate. q. xxiiii. de lib. ar. vtrum lib. ar. alicui⁹ creature possit esse obstinatū in malo: in arg. cōtra: et in cor. solu. et in so lu. xvi. arg. ¶ Qz liberum ar. debuit dari angelo et homini propter multa bona. CAP. XXII.

## Libertas arbitrii.

Preter ea que dicta sunt de libero ar. nūc etiā circa libertatē arbitrij ꝯsiderāda sūt tria. s. collatiōis vtilitas: distinctionis varietas: inuentionis inequalitas. Primo circa libertatē arbitrij ꝯsiderāda est collatiōis vtilitas. Querit eni Adeodat⁹ ab Aug. hāc questionē: Utrū liberū volūtatis arbitriū debuerit a deo dari vel ꝯferri. et arguit q nō tali rōe. Nō debuit a deo dari illud quo quisqz peccat. qz deus nulli peccati ē cā. sz liberū arb. est quo qsqz peccat. ergo et c. Et ꝯfirmo hāc rōem sic: Quicquid ē cā cause ē causa causati. ergo cū liberū ar. sit causa peccati: sed de⁹ est cā liberi ar. erit cā peccati. sed h est impossibile: ergo et primū. In cōtrariū vero arguit Aug. Omia bona sūt a deo. sed libera volūtas int bona ē numerāda: eo q libera volūtas est qua recte viuit. ergo et c. Rūdeo et dico q liberū ar. debuit dari a deo et angelo et homi. qd rōnibus similitudinib⁹: vtilitatib⁹ pbo. Prima rō est ex pte boni: et ē interrogatio Aug. ab Adeodato talis: Quid tibi meli⁹ esse videat in nobis: an illō sine quo recte viui pōt: an illud sine quo recte viui nō pōt. Rūdet Adeodatus: Quis. n. ambigat. i. lōge esse pstanti⁹ sine quo recta vita nulla ē. Aug⁹ Cū ergo in corpe ꝯcedas esse aliquid quo amisso tn ad recte viuendū impedit hō: volūtas libera tibi videt nullū bonū sine quo recte nemo viuit. Et ꝯfirmat p exemplū dicēs: Uides quātū bonū desit corpori cui desunt man⁹: et tn manib⁹ male vtit q eis seua vel turpia opat. Si aspiceres aliquē sine pedib⁹ fatereris deesse integritati corpis plurimū bonū: et tn qui eis vteret ad nocendū cuiqz vel seipm ad dehonestanduz male vti pedib⁹ nō negares. Quātū bonū deest in facie vbi desunt oculi: et tn oculis qs male vtit: et sic de alijs sensib⁹. Quēadmodū ergo ista pbas in corpe: et nō intuēs eos qui male vtunt in his laudas illū q hec dedit bona: sic liberā volūtatē sine q nemo pōt recte viuere oz esse bonū etiam diuinit⁹ datū: et poti⁹ eos esse dānandos qui hoc bono male vtunt qz eū qui dederit dare nō debuisse fateris. Scda rō est ex sufficiēti diuisione boni. Nā bonoꝝ quedā sunt magna: quedā sunt minima. quedā sunt media. Bona eni magna sunt quib⁹ recte viuit vt virtutes quib⁹ nulli⁹ male viuit. Cui⁹ ratio ē qz op⁹ virtutis est bon⁹ vsus istoꝝ quib⁹ nō male vti possum⁹. non eni bene vtēdo male viuit. Bona minima sunt vt species vel sensus quorūlibet corporū sine quibus recte viui potest Bona media sunt sine quib⁹ recte viui nō potest. vt potētie. volūtas ergo libera n bī videt nullū bonū: sine qua recte nemo viuit. Tertia ratio ē ex oñatione potentie q ē talis: Uolūtas libera bñ potest et male vti ceteris. quomodo ergo et ipsa int illa quibus vtimur numerāda nō sit. Sicut ergo ratio cognoscēs alia: cognoscit seipaz: et memoria tenēs oia alia tenet seipsam: ita et volūtas vtens omnibus libere male vel bñ seipsa vtit: quare volūtas que mediū bonū est cū inheret incōmutabili bono est bona qz libere inheret. cum vero auertit ab incōmutabili bono peccat: que tamē auersio et cōuersio quoniā nō cogitur sed ē volūtaria digna et iusta eā miserie pena subsequitur: qre abundātia et magnitudo bonitatis dei nō soluz magna. sed etiā media et minima bona esse pstituit. vñ magis ē laudanda bonitas ei⁹ in magnis qz in medijs: et in medijs qz minimis: sed magis i omnib⁹ qz si nō oia tribuisset. Hec Aug. in lib. de libero arb. ¶ Qz deus debuit dare liberū ar. angelo et homini ad pfectionē vniuersi.

CA. XXIII.

Secūdo dico q deus debuit dare liberū arb. ad pfectionē vniuersi. Sicqz. n. dixerit: nō erat tn difficile et laboriosū omnipotēti deo vt oia que cūqz fecit sic haberēt ordinem suū: vt nulla creatura vsqz ad miseriā puenīret. non eni est dicere et hoc aut impotēs non potuit: aut nō bon⁹ inuidit. Rñdeo et dico ordinez creaturarū a summa vsqz ad infimā ita gradib⁹ iustis decurrere: vt ille īuideat q dixerit ista nō esse: et ille inuideat q dixerit ista talia esse. Si eni talē vult esse inferiorē qualis ē nā vel creatura superior: iā illa ē et tāta ē vt adijci nō oz: qz pfecta ē. vbi gra: Qui diceret lunā debere esse sicut sol dupl'r errat. Uno mō: qa rez pfectiōi aliqd cupit adijcere cū desiderat alteꝝ solez. Alio mō qz pfectionez vniuersi vult minuere cū lunam vult detrahi. Sic a simili dici q de⁹ volūtatē nostrā debuit facere impeccabilē: vt sic esset absqz miseria: dupliciter erras. Primo. qz vis adijcere voluntati omne qd est impossibile cū illa sit pfectissima. Scdo: qz vis diminuere pfectionē vniuersi cū ēt illā nostra miseria ad pfectionē vniuersi faciat. defuisset autē huic pfectioni si bti semp essem⁹. Quaprop' si ad miseriā nisi peccādo non peruenit aia. etiā peccata nra necessaria sūt pfectiōi vniuersitatis quā ꝯdidit de⁹. qd. n. tā op⁹ hita mia qz miser. et qd tā indignū mima qz supb⁹ miser: Qd Aug. p exēpla pbat. Primū exemplū ē tale. Quid. n. tā magnū in domo ē qz hō: et qd tā abiectū et infimū qz cloaca dom⁹. Seruus tn i tali domo sua detect⁹ et mūdāde cloace dign⁹ habeat ornat domū ēt turpitudie sua. et vtrūqz boꝝ. s. seru⁹ et mūdano cloace faciūt ad pulcritudinē dom⁹. hic fit vt creatura supior peccās ceteris inferiorib⁹ puniat: qz ille tam sūt infime vt ornari etiā a turpibus animis possint: atqz ita decori vniuersitatis ꝯgruere. habitatiōi ergo celesti tales aia nō ꝯgruit p peccatū: terrestri aūt ꝯgruit p suppliciū.

Scdm exēplū ē tale: Si bonū viꝝ videris quē ad corp⁹ ignib⁹ ꝯcremari: qd iudicas: Nō h vocam⁹ penā peccati: sz fortitudinis et patiētie documētū. miramur quippe animi nām mutabilitate corpis nō mutari. At vero crudelissimi latronis membra cū tali supplicio ꝯfici aspicimus: approbam⁹ ordinē legū. ornāt ergo ambo illa tormēta. sz ille merito virtutis: iste peccati. At si post illos ignes vl ēt añ illos optimū illū viꝝ ꝯmutatū ad ꝯgruētia celestis hītatiōis ad sidera viderem⁹ attolli vtiqz letaremur Si aūt sceleratū latronē siue añ suppliciū siue ēt post suppliciū cū eadē malitia volūtatis ad sedē bonoꝝ sempiternā leuari viderem⁹ i celū. qs nō offēderet: ita ēt flectēti b⁹ volūtatē ad sinistrā ꝯstitutis dicet dñs: Ite maledicti et c. Et erigēti b⁹ volūtatē ad deū ad dexterā ꝯstitutis dicet: Uenite. et c. Hec Aug. in lib. de lib. ar. ¶ Qz de⁹ debuit dare hoī lib. ar. pp qttuor cās. CAP. XXIIII.

Tertio dico q vtile fuit et rationabile q deus daret liberū arbitriū et hoc propter quattuor causas. Prima ē ppter decorē vniuersi sic: Omnis natura bona est. et quare: quia ē a deo creata. sed natura volūtatis libera ē huiusmodi. ergo et c. Et si dicis quales fecit deus: Respondet Augu. dicēs: Naturas ergo omnes fecit deus non solū in virtute pmansuras atqz iustitia. sed peccaturas: nō vt peccarēt sed vt essent ornature vniuersum siue peccare siue nō peccare voluissent. Secūda ratio est ppter cōmendationē liberi arbitrij. nam omīs natura rōnalis cū libero volūtatis arbitrio: si manet in fruendo sūmo bono atqz incōmutabili bono. procul dubio laudāda est. et oīs que tēdit vt maneat etiā ipsa

laudāda est. Et p oppositū oīs creatura rōnalis cū libero volūtatꝭ arbitrio q̄ nō in eo manet ꝛ nō vult agere vt maneat in quātū ibi nō ē: ꝛ in quātū nō id agit vt sic vitupe rāda ē. Tertia huiꝰ rō ē ꝓpter laudē dei. Si ḡ laudatꝛ rōnalis creatura q̄ facta ē. nemo dubitat magis laudādū esse illū q̄ fecit eā. Et si vitupaꝛ nemo dubitet eiꝰ cōditorē in ipa eius vitupatōe laudari. Ratio aūt huius est. Cum. n. laudamus ꝓpterea creaturā rōnalem qm̄ creatore vult frui: nōne magis laudamus ipm creatorē quoniā ipe ineffabile bonū est. Et cū propterea eā vituperamus: qm̄ summo ꝛ incōmutabili bono. s. creatore suo frui nō vult: illum sine vlla dubitatōe laudamus: quantū ergo laudandus est creator omnium deus: sine cuius laude nec laudari possumus nec vitupari. quod patꝫ. Nō. n. vituperari possumus qꝛ in eo nō maneamus: nisi qꝛ magnū ꝛ summū ꝛ primū nostrū bonū ē manere ī illo. Vñ aūt hoc: nisi quia ille ineffabile bonū est. Quid ergo inueniri pōt in nostris peccatis vnde ille vitupetur qm̄ vituperatio nostroꝝ peccatoꝝ nulla est nisi ille laudetur? Quarta rō est ꝛ p̄cedētis cōfirmatio ex vitupatōe contrarij. Quicquid. n. in ipis rebus vitupaꝛ nō nisi vitiū vituperaꝛ. nullus aūt vituperaꝛ vitiū nisi cuius natura laudatur: omnis enī natura laudaꝛ. Omne quippe vitiū eo ipso ꝙ vitiū est cōtra naturā vituperaꝛ. Et quare vitiū? Certe quia nocet. si enī nō nocet nature: vitiū nec est. si aūt nocet: ideo vitiū est: quia cōtra naturā ē. Sꝫ forte queres: vtrū natura alterius: vitio alterius vitietꝛ. eq̄le enī ab equali vitiari vl̄ corrūpi nō pōt. Cuiꝰ rō ē: qꝛ quecunq̄ natura cū vitio ad eā q̄ sine vitio ē vt corrūpat accedit: eoipso nō equalis accedit: sꝫ infirmior vitio suo. potentior. n. ab inferiore si corrumpi nolit non corrūpitur. Si aūt corrūpi velit: prius incepit corrūpi vitio suo q̄ꝫ alieno. Qꝛ si nec sua nec aliena natura peccare q̄s cogiꝛ: restat vt ꝓpria voluntate peccet. ergo si vitupamus vitiū: laudamꝰ naturā ꝛ maxime creatorē nature. s. ipm deū. Quinta rō est ex obligatōe debiti sic: Omnis res vel natura que nō facit quod debꝫ vitupaꝛ ꝛ peccat: deꝰ autē nulli aliquid debet: qꝛ omnia gratuite p̄stat. ḡ natura peccatrix debet deo. Quere q̄d debeat deo? ꝛ inuenies recte factū. Quere q̄re debeat? qꝛ ab eo accepit posse recte facē cū velit. ab eo etiā accepit vt sit misera si nō fecerit: ꝛ beata si fecerit. Et qꝛ nemo supat leges oīpotētis dei: nō sinitꝛ aīa nō reddere debitū. Aut. n. reddit bene vtēdo q̄ accepit: aut reddit amittēdo q̄ vti bñ noluit. Debꝫ aūt si accepit ꝛ volūtatē liberā ꝛ facultatē sufficientissimā bñ vti ea in faciēdo iusticiā. Jta si nō reddit faciēdo iusticiā: reddit patiēdo miseriā. qꝛ ī vtroq̄ verbū illud debiti sonat. ḡ in eoipso ꝙ vitupaꝛ q̄ nō facit q̄ debet: nō nisi laudaꝛ ille cui debꝫ. Cuiꝰ rō ē: qꝛ si tu laudas vidēdo q̄d facere debes: quātomagis deberes laudare vidēdo illū ꝓpter quē facere debes: q̄ ꝛ velle precepit ꝛ posse p̄buit: ꝛ nō īpune nolle p̄misit. Sꝫ forte ex hꝭ sic argues: Tu dicis ꝙ vnusq̄sq̄ dꝫ q̄ accepit: ḡ si hō accepit posse peccare: cū peccat facit q̄ debet. Rñdeo ꝛ dico ꝙ si hō accepit potestatē peccādi q̄ bona ē: scelus est dicere ꝙ accepit necessitatē peccandi. Cuius rō ē: qꝛ nec natura ꝓpria nec aliena aliquē cogit peccare: q̄ patꝫ. Nō. n. quisq̄ dū id q̄ nō vult patiꝛ peccat. nam si iniuste patiꝛ nō in eo peccat q̄ patiꝛ inuitus. sed in eo peccat quod ita facit volens vt ꝙ nollet iuste pateretꝛ. nō. n. iniuste aliquid pati: sed iniuste aliquid facere peccatū est. Restat igiꝛ vt quis ꝓpria voluntate peccet. Laudamꝰ ḡ cōditorē si pōt defendi peccator: laudamꝰ si nō pōt defendi. Si. n. iuste defendiꝛ nō ē petōr: lauda ḡ creatorē. Si aūt petōr defendi nō pōt: intātū petōr ē in quātū a creatore se auertit. Hec Aug. li. iij. de libero arbi.

## ℂ Qꝛ deus fecit hoīem in liberū arbitriū propter quinq̄ rōnes. CA. XXV.

Si vō p̄dicta oīa breuius vis cōcludere dicas: ꝙ deus fecit hoīem quo ad liberū arbi. vertibilē in malū quinq̄ rōnibus. Prima rō ē manifestatio diuine potentie. Voluit. n. deus oñdere hoī ꝙ sicut sine eo factus nō fuerat: ita nec sine eo nō p̄sistere poterat. vt ergo homo cognosceret ꝙ diuinū posse nō solūmodo est omnis potētie causatiuū sed etiā omnis potentie cōseruatiuū: ꝛ ꝙ ille solus ē indefectibilis ꝛ inuertibilis: inde voluit ꝛ sibi placuit creaturā rōnabilē facere vertibilem: nec ipam cōfirmare in bono: quousq̄ illi cōstaret: ꝙ ipe solus est deus in quo nō cadit nō posse. Secūda ratio est manifestatio diuine sapientie que ex tribus oñditur. Primo ex ordine maloꝝ cū bonis. s. ex vertibilitate hoīs in malū: q̄ quidē malū deus ordinat cū bonis. Ex eo. n. ꝙ deus ex malo bonū elicit diuina sapientia manifestaꝛ: eo ꝙ maioris sapiētie ē ordinare mala cū bonis: ꝛ elicere bonū ex malis: q̄ꝫ ordinare solū bona cū bonis vl̄ elicere bōa ex bonis. Et iō cū nō deceret nec possibile eēt deū facere mala: debuit talē facere creaturā q̄ possit in opando deficere ꝛ malū cōmittere vt deꝰ mala illa ordinādo suā sapiaꝫ declararet. Dicꝛ. n. Aug. xi. de ciui. dei. ca. xviij. Nec deus vllū nō dico angeloꝝ sed vel hoīm crearet quē malū futurū p̄sciret: nisi pariter nosceret q̄bꝰ eos bonoꝝ vsibus cōmodaret. Scōo etiā oñdiꝛ diuia sapiētia ex ordine virtutis ad actū ꝓpriū. Sic enī dina ꝓuidētia oēs res administrat vt eas agere ꝓprijs motibꝰ sinat. Et iō hoīem in libertate liberi arbi. ꝛ ī manu ꝯsilij sui reliq̄t. Hoc. n. cōpetebat regimini diuine sapiētie in cōseruatōe ordinis q̄ attēdiꝛ ex cōpatōe virtutis ad actū ꝓpriū. Tertio oñdiꝛ etiā dina sapiētia ex ordine q̄ attendiꝛ ex cōpatōe meriti ad p̄miū: qꝛ nemo dignus ē coronari nisi q̄ legitime certauerit. ij. ad Thimo. ij. ꝛ iō decuit diuinā sapiam hoīeꝫ prius q̄ꝫ in cāpo certaminis examinari: q̄ꝫ in gloria coronare ꝛ exaltare. Tertia rō p̄ncipalꝭ ē manifestatio dine mīe q̄ potissime manifestata ē cū vnigenitū suū tradidit ꝓ seruū liberatōe: Jo. viij. Si ḡ filiꝰ dei vos liberauerit vere liberi eritis. Vbi Aug. in li. de ver. dñi sic ait: Si filiꝰ vos liberauerit nō a barbaris sꝫ a diabolo: nō a corpis captiuitate sꝫ ab aīe iniq̄tate. Quarta rō ē manifestatio dine iusticie: q̄ potissime manifestaꝛ in hoc ꝙ deꝰ tribuit vnicuiq̄ s̄m opa sua. s. bonis bona tribuendo: ꝛ malꝭ eterna pena eos puniēdo. Hec aūt punitio ꝛ retributio eterna nō fuisset nisi deus hoīem in statu v̄tibilitatis cōdidisset: qꝛ nō mereꝛ aliq̄s nec demereꝛ: ꝛ p cōseq̄ns nec p̄miatur nec puniꝛ: nisi p hoc ꝙ ē dñs suoꝝ actuū: ꝛ hoc p liberā voluntatē. Quinta rō ē augmētatio glie beatoꝝ. Nā gloriosius ē hominem in vertibilitate ad malū cōdito quodāmodo ex meritis gliam obtinere: q̄ꝫ in inuertibilitate cōditū fuisse: ꝛ sic sine aliquo genere meriti beatificari. ꝛ ꝓpter hoc ad cōmendatōem iusti vertibilꝭ in malū q̄ dꝛ Eccl. xxxi. Qui potuit trāsgredi ꝛ nō ē trāsgressus ꝛc. ideo stabilita sunt bōa illiꝰ in dño. Jn quo verbo tāgiꝛ meritū ꝛ p̄miū. Pmo tāgiꝛ duplex meritū. Primū ē meritū innocētie a trāsgressiōe mali q̄ nō fieri ē p̄ceptum dei. Et nō ē trāsgressus. nō timore sꝫ amore: vt dicaꝛ de eo illud psal. Preceptū posuit ꝛ nō p̄teribit. Scōm meritū inocētie ē a trāsgressiōe mali simplr. vñ subdiꝛ: Et facere malū īpune. quo ad mūdū: ꝛ nō fecit sic dauid qui potuit pcutere pcussorē suū Saul ꝛ noluit. j. Reg. xxiiij. Scōo tāgit p̄miū cū subiūgit: Jdeo stabilita sūt bōa illius. i. opa illiꝰ firmata sunt in dño. i. in fundamēto. q. d.

p̄mia illius firmiter reseruata sint a dn̄o.ij. ad Thimo. iiij. Reposita ē mihi corona iusticie ꝛc̄. Hec Alex.ij. pte sū.q.xxij.arti.iij.vtrū de⁹ debuerit facere hoiem vertibilem ad bonū vel malū:in cor.solu.

℃ Q2 liberū arbitriū excludit coactōem. CA.XXVI.

Secundo p̄ncipalr circa libertatē arbitrij cōsiderāda est distinctōis varietas. Ubi nota ꝙ libertas arbitrij excludit coactōem ꝛ includit electōez. Primo.n.inquātū libertas excludit coactōez: Mgr̄ sen.ij. li.di.xxv.distiguit libertatē dicēs: Est nāqꝫ libertas arbitrij triplex.s.a necessitate:a petō: ꝛ a miseria. Rō autez h⁹ distinctōis ē ista:q2 coactio quā libertas excludit est duplex. Quedā ē.n.coactio pfecta ꝛ sufficiēs q̄ cōpulsio dicit̄.ꝛ sic prima libertas ē a necessitate vel coactōe:q̄ qꝫdē libertas.s.a coactōe p se ꝛ sp liberū arbi.sequit̄.vn̄ dicit mgr̄ sen.ibidē ꝙ liber arbi.ꝛ an̄ petm̄ ꝛ post eque liberū ē a coactōe:q2 sic nūc aūte petm̄ cogi nō poterat:ita nec mō. Ideoqꝫ volūtas merito apud deū iudicat̄ q̄ sp a necessitate libera ē ꝛ nūqꝫ cogi pōt.vbi.n.necessitas ibi libertas nō ē.vbi libertas n̄ ē:ibi nec volūtas ē: ꝛ iō nec meritū. Hec mgr̄ sen.ibidē:ꝙ liber arbi.ꝛc̄. Un̄ Aug.li. p̄mo ɔfes.sic ait: Nemo inuit⁹ bn̄ agit etiā si bonū ē qō agit.vn̄ libertas a coactōe oībus inest tā bonis qꝫ mal̄: vt dicit mgr̄ sen.ibidē. Secūda vō coactio ē impfecta ꝛ insufficiēs q̄ potius impulsio qꝫ coactio dicit̄. Et h̄ ē duplex. Prima impulsio est que p se liber arbi.impedit vel impellit:sicut habitus vel dispositōes que sunt i aīa. ꝛ sic ē libertas a peccato:de qua dicit̄.ij. ad Corinth.iij. Ubi spūs dn̄i ibi ꝛ libertas. Et veritas in euāgelio Jo. viij. Si filius dei vos liberauit vere liberi eritis. Que q̄ qꝫdē libertas a peccato etsi post petm̄ nō tollit̄:tn̄ debilitat̄:vt ptꝫ.s̄. Scḋa coactio impfecta q̄ īpulsio dicit̄:impellit vel impedit liberū arbi.p accidēs:sicut impotētie vel penalitates que sunt ex pte corpis vsum liberi arbi. impediētes.ꝛ sic ē libertas a miseria de q̄ aplus ad Ro. viij.ait: Ipa creatura liberabit̄ a fuitute corruptōis ꝛc̄. Ubi nota ꝙ nulla miseria vel penalitas corpis libertatē illā que ē a necessitate coactōis excludit:eo ꝙ nūqꝫ ad tātā miseriā vel penalitatē corpis deuenit̄ vt liberū arbi.cogi possit. Hec.b.Tho.iij.scri.sen.dist.xxv.arti.v. vtrū libertas arbitrij ɔuenienter distinguat̄ a magistro sen.in cor.solu.ꝛ.v.ꝛ.vj.argu.

℃ Q2 libertas arbitrij includit electiōem tanqꝫ ppriū actum eius. CA.XXVII.

Secundo dico ꝙ libertas arbitrij includit electōnē tāqꝫ īmediatū ꝛ ppriū actū eius. Et s̄m hoc Bern̄.in libro de libero arbi.distinguit libertatē dicēs: ꝙ triplex est libertas.s.arbitrij:cōsilij:cōplaciti. Rō autē huius est:q2 cum liberū arbi.includit electōem: ꝛ nihil sub electōe cadat:nisi s̄m ꝙ habet aliquā rōnē s̄m diuersos gradus bonitatis in hūanis actib⁹: Bern̄. diuersos gradus libertatis seu diuersas libertates distinguit.verbigratia: Primo.n.in hūanis actibus est aliqō bonū q2 licitū:qō nulla lege phibet̄:ꝛ respectu illius boni licitū dicit libertatē arbitrij:q2 in iudicio nostro cōsistit vt h̄ sequatur vl̄ nō. Ubi nota ꝙ liberū arbi.habet officiū iudicis ꝛ arbitris. Primo hꝫ officiū iudicis ꝛ hoc quo ad rōnem q2 sicut iudex in iudicādo debet sequi leges ꝛ artat̄ ad sequendū eas:sic liber arbi.hꝫ officiū iudicis quo ad rōnē:q2 inquantuꝫ deliberat debet sequi leges. Scḋo inquātū liberū arbi.libere vult:tenet formā arbitris.hoc.n.ad volūtatē ptinet s.libere hoc vel illud velle vel eligere.ꝛ ideo magis dicit̄ liber arbi.qꝫ liberū iudiciū. Scḋo in hūanis actib⁹ ē aliqō bonū qō nō tm̄ ē licitū sꝫ etiā vtile:q2 oīa licēt sꝫ nō oīa expediūt: vt dic̄ apls.j.ad Corinth.vj. Et s̄m hoc assignat Bern̄.libertatē cōsilij. Nā ɔsiliū ē de meliori bono qō est expediens ad salutē. Tercio in hūanis actibus ē aliqō bonū eligēdum qō delectat ꝛ respectu huius assignat libertatē beneplaciti.vn̄ dicit Bern̄.ibidē:ꝙ libertas arbi. discernē hꝫ qḋ liceat:libertas aūt ɔsilij pbare qḋ expediat: libertas aūt ɔplaciti experiri qḋ libeat. Hec.b.Tho.ij.scrip.sen. di.xxv.arti.v.vtrū libertas arbitrij cōuenienter distinguatur a.b. Bern̄.in solu.vj.argu.

℃ Q2 libertas arbitrij p se nec auget̄ nec minuit̄: sed p accidens variat̄. CA.XXVIII.

Tertio circa libertatē arbitrij cōsiderāda est inuentōis varietas.nā liberū arbi.dicit̄ liberū eo ꝙ cogi nō pōt. Coactio vt ptꝫ.s̄.cap.pcedēti est duplex. Una est pfecta ꝛ sufficiēs.s.cōpellens. Alia ē impfecta ꝛ insufficiens.s.impellens vel inducens. Prima coactio ē pfecta ꝛ sufficiens que vocat̄ cōpulsio:ꝛ ab hac coactōe liberū arbitriū est immune. Nā hoc est naturale ꝛ essentiale libero arbitrio vt sufficienter nō cogat̄ coactiōe cōpellente:hoc.s.nō posse sufficienter cogi ꝛ cōpelli sequitur liberū arbi.in quolibꝫ statu.s.ante peccatū ꝛ post peccatū.vnde p se libertas arbitrij nō auget̄ nec minuit̄: sꝫ p accidens tn̄.s.rōne nature in qua inuenit̄ ꝛ quā liber arbi.cōsequit̄. Et formo sic rōnem: Omnis ppietas q̄ sequit̄ naturā aliquā quāto illa natura nobilius in aliquo inuenit̄.tanto etiā ppietas illa pfectius pticipat̄ ab illo s̄m quē modū hō dr̄ min⁹ itelligēs qꝫ angel⁹.vn̄ q2 libertas arbitrij cōsequit̄ naturā ꝛ potētiā intellect⁹ ꝛ volūtatis.vt ptꝫ.s̄.ca.xv. Et he pfectissime sunt in deo: ꝛ in angelo nobilius qꝫ in hoie:ideo libertas a necessaria coactiōe nobilius inuenit̄ in deo qꝫ in angelis: ꝛ in vno angelo plus qꝫ in alio: ꝛ in angelo plus qꝫ in hoie. vn̄ ptꝫ ꝙ libertas arbitrij ex pte sue nature vel essentie: nō variat̄ p se sꝫ p accidens.s.ex pte sue cause q̄ ē intellectus sic: Nā s̄m ꝙ natura intellectiua inuenit̄ in aliquibus nobilius vel minus nobilius s̄m hoc etiā ipa libertas intendit̄ ꝛ remittitur. Secunda coactio est impfecta ꝛ insufficiēs q̄ impulsio vel dispositio noīatur. Et hec ē duplex.s.habit⁹ interior vt peccatū.ꝛ sic dr̄ libertas a peccato: ꝛ defect⁹ interior in corpe: ꝛ sic dicit̄ libertas a miseria.ꝛ sic libertas q̄ ē ab impellētib⁹ ꝛ inducētib⁹ vl̄ disponentib⁹ in vnā ptē auget̄ ꝛ minuit̄ vel acq̄rit̄ ꝛ amittit̄ s̄m ꝙ illa disponentia vel habitus:actus ꝛ corpales defectus augent̄ ꝛ minuunt̄ in hoie s̄m diuersos stat⁹. qō pbo primo de libertate a peccato que cōis ē trib⁹ statibus.s.primo statui innocētie: ꝛ secundo statui que est post repatōem gratie: ꝛ tertio statui qui est in gloria: sꝫ tn̄ auget̄ ꝛ minuit̄ ante petm̄ ꝛ post petm̄. Un̄ mgr̄ sen. ij.li.di.xxv.ait: Semp volūtas hoīs libera ē:sꝫ nō sp bona est.nō.n.est bona nisi a petō libera sit. Et subdit: Liberū ergo arbitriū cū sp ꝛ ī singulis sit bonū nō est tn̄ pariter liberū in bonis ꝛ in malis: ꝛ ad bona ꝛ ad mala.liberius.n.est in bonis vbi liberatū ē:qꝫ in malis vbi liberatū nō est: ꝛ liberius est ad malū qō p se pōt qꝫ ad bonū qō nisi gr̄a liberet̄ ꝛ adiuuet̄ nō pōt. Hec Aug. in li. de gratia ꝛ libero arbi.que mgr̄ vbi.s̄.adducit. Et subdit Aug.ibidē:ꝙ voluntas nō est bona nisi a peccato sit liberata:est tn̄ a necessitate libera.qō ideo dicit:q2 lꝫ ex petō cōmisso liberū arbi.incline̅t ad peccādū sicut a disponēte:inclināte:vel inducēte:nō tn̄ sicut a compellēte. Cuius rō est: q2 liberū arbi.nūqꝫ ita cogit̄ et vincit̄ et subiugat̄ a peccatis vel passiōibus vt ad peccādū cōpellat̄:q2 iam sibi in petm̄ nō imputaret̄. Scḋo h̄ idē pbo de scḋa libertate a disponēte vel impellēte.s.penalitate exteriori q̄ ē miseria. Nā libertas a miseria nō ē i om

nibus equaliter sed magis ꝛ minus. vñ he due liberta-
tes.s.a culpa ꝛ miseria nõ sunt eque in deo et in angelo
ꝛ in hoĩe ꝛ demone: sed pfectissima est in deo: post deũ
maxima in angelo bono: minor in hoĩe bono: minima i
hoĩe malo: nulla in demõe: vt dicit magister sen. vbi.ṡ.
Ubi nota q̧ in hoĩe viatore nullam miseria vel mentis
vel corpis quãtũcunq; magna necessitatẽ coactiõis in-
cludit. Cuius rõ est: q2 in statu pñtis vite nunq̃ʒ ad tan-
tam miseriam vel mentis.s.eruminis vel corpis deuenit
vt liberũ ar.cogi possit. alias.n.nõ diceret liberũ: nec ef-
ficeret meritoriũ vel demeritoriũ. Est aũt a peccato ca-
uendũ. Cuius ratio est: quia p liberũ arbi. aliter põt opa
ri malũ qui habet habitũ peccandi: ꝛ aliter qui nõ habʒ
peccatũ: nam qui habet habitũ peccati libere ꝛ faciliter
ꝛ cũ delectatiõe opera abominabilia delectabiliter ꝛ si-
ne abominatione exercet. Et ideo libere facere dicit in-
quantũ p habitũ corruptuʒ reprimit cõtradictio rõnis
rõne obtenebrata: quod nõ põt esse in illis qui habiti-
bus peccati carent. ꝛ ideo dicit phs in v°. ethi. q iust⁹ nõ
põt statim facere opa iniusticie sicut iniustus facit. Hec
beatus Tho.ij.scri.sen.di.xxv.arti.iiij. vtrũ liberũ arbit.
augeat vel minuat: in cor.solu.ꝛ in so.j.ij.iij.iiij.ꝛ.v.arg.
f vnde sup illo verbo Jo.viij. Si ergo vos fili⁹ dei libera-
uerit vere liberi eritis. Aug. sic ait: Prima libertas ẽ ca-
rere criminibus. sed ista inchoata ẽ nõ pfecta libertas:
q2 caro cõcupiscit aduersus spũ vt nõ ea que vultis fa-
ciatis. Libertas aũt plena ꝛ pfecta ẽ qñ nulle erunt ini-
micitie qñ nouissima inimica mors destruet. Et subdit
Aug. ibidẽ: Noli ergo libertate abuti ad libere peccan-
dum sed vtere ad nõ peccandũ. Erit.n. voluntas tua libe-
ra si fuerit pia. Eris liber si fueris seruus iusticie. Et bea-
tus Greg. sup illo verbo Oĩs qui facit peccatũ seruus ẽ
peccati. sic ait Quanto aũt aliqui liberius pagunt puer-
sa q̃ volant tanto eius seruitio obnoxius obligant. Hec
adducit. b. Tho. ad expositõeʒ p̃dictaꝝ auctoritatũ ibidẽ

## Qr libertas ẽ quadruplex. CA.XXIX.

a D maiorẽ aũt euidentiã p̃dictoꝝ nota q̧ q̃dru-
plex est libertas.s. puersa: vana: vera: plena.

Prima est libertas puersa.s.qñ quis libertate
abutit ad peccãdũ: ꝛ hec libertas a iusticia est quã nul-
lus seruare cogit. d̄ qua.j. Petri.ij.dr: Quasi liberi ꝛ nõ
quasi velamen habentes. Glo. collate. Quasi liberi.i. quo
maiore libertate viuimi apud hoĩes eo liberius diuio
famulatui subiugati sitis. ꝛ subdit: Nõ quasi velamẽ ha
bentes. Glo. interli. Quia ex hoc q̧ liberi sunt multi se
velant ꝛ defendunt pctã. Glo. collate. Et nõ habentes ve
lamẽ malicie: quasi dicat: Libertas vr̃a nõ obuoluat cor
da vestra in velamen malicie vt tanto licentius peccetis:
quanto iugo seruitutis dei minimini: ꝛ ne culpã noĩe
libertatis pretextis. Et subdit glo. Uult aũt eos liberos
esse a seruitute culpaꝝ: vt pmaneant serui creatoris dei
boni ꝛ fidelis. ideo addidit: Sʒ sicut serui dei. Glo. col-
late. Seruitus dei humilitatẽ ꝛ puritatẽ a culpa reqrit.

Scda libertas est vana q̃ est tpalis seu carnalis. de q̃
Job.iij. Ibi sunt seruus ꝛ liber a dño suo. glo. ibi.s. i mũ
do sunt seruus q̃ peccat: q2 oĩs qui peccat seruus ẽ pcti:
ꝛ liber.s.a peccato q̃ nõ timet iudicẽ: sed q2 hic liber nũ-
q̃ʒ fit dñi iudicẽ metuit: ideo fm glo. ibi.s. in patria quili
bet liber erit vbi d̄ venia dubiũ nõ erit. Erit quippe ibi
memoria culpe nõ quidẽ que mentẽ polluat: sed q̃ sine
lesione beatitudis arti⁹ beatitudini ꝛ leticie astrigat: vt
sanati doloris sine dolore recordemur: vñ ampli⁹ nĩo
grãs agamus. Hec in glo. ibidẽ. Tertia libertas ẽ ve-
ra ꝛ spũalis q̃ est libertas gr̃e.s. carere criminib⁹ fm bea-
tũ Greg. sup Job. Re. ca. pcedẽti. qð ex tali rõne osñdo:

Seruitus opponit libertati. sʒ seruitus ẽ ex culpa. g̃ li-
bertas ẽ ex gr̃a.s. ex imunitate a culpa. Q2 aũt seruit⁹ na-
o scit ex culpa ptʒ Joh.viij. Oĩs q̃ facit peccatũ seruus est
pcti. In quo verbo tangunt tria.s. dictio generalis Oĩs:
transgressio criminalis: Qui facit pctm̃. cõditio vtilis vl
penalis: Seruus est peccati. Primo tangit dictio gene
ralis oĩs. Aug. ibidẽ: Oĩs inquit.s. iudeus grecus: diues
paup imperator vel mendicus: Ad Ro.iij. Nõ est distin-
ctio iudei ꝛ greci: oẽs.n. peccauerunt. Scdo tangit trãs-
gressio criminalis.s.q̃ facit pctm̃: ꝛ nõ solũ q̃ facit: sed q̃
cõcupiscit. Tertio tangit vtilis ꝛ penalis cõditio: ibi Ser
uus ẽ peccati. Sed cõtra: seruus nõ mouet pprio ar-
bitrio sed dñi. qui aũt peccatũ facit mouet arbitrio suo.
g̃ ꝛc. Rñdeo ꝛ dico q̧ vnusq̃sq; ẽ id qð cõuenit ei fm suã
naturã. qñ ergo mouet q̃s fm id qð cõuenit ei fm natu-
rã fm se mouet. qñ aũt nõ mouet fm suã naturã sed ab
aliquo extraneo tũc nõ opat fm se: sʒ ab impssiõe alteri
us fm q̧ ei subiicit. hõ aũt fm suã naturã ẽ rõnal. g̃ qñ
mouet fm rõnẽ: pprio motu mouet: ꝛ fm se opat qð ẽ
libertatis. Qñ võ peccat opat pter rõnẽ: ꝛ tũc mouet q̃si
ab alio retẽtus terminis alienis. Et tũ q̃ facit pctm̃ seruus
ẽ peccati.ij. Pe.ij. A quo q̃s supat⁹ ẽ huius ꝛ seruus est.
Ansel. dicit q̧ peccatũ nõ hʒ vñ dominet homini: q2 pec
catũ ẽ quidã defectus seu puatio modi: speciei: ꝛ ordĩs:
vt dicit Dionysi. de diui. no. c.v. in tractatu de malo. Sʒ
hõ hʒ vñ fit seruus pcti.s. volũtatis cõsensuʒ. vñ Aug. sup
illo verbo Joh.viij. Oĩs q̃ facit pctm̃ seruus ẽ pcti. sic ait
O miserabilis seruitus: seruus hoĩs aliq̃ñ sui dñi duris
imperijs fatigat⁹ fugiẽdo requiescit. Seruus aũt pcti quo
fugit secũ trahit qðcũq; fugerit. pctm̃.n. qð facit int⁹ ẽ:
voluptas trãsit: pctm̃ nõ trãsit: pterit qð delectat: remã-
sit qð pũgat. Solus de pctõ liberare põt q̃ venit sine pec
cato ꝛ fact⁹ ẽ sacrificiũ p pctõ. q̃ ergo ẽ liber liberat. ipse
g̃ speʒ dedit vt a libero liberemur. ipe.n. pciũ dedit nõ ar
gentũ sʒ sanguinẽ suũ. Et pter h' ibidẽ dicit: Si filius
vos liberauerit vere liberi eritis. Hec Aug. vbi.ṡ. vñ ca-
uere debem⁹ ꝛ voluntatẽ liberã refrenare ne peccemus
Cuius rõ ẽ: q2 p⁹ pctm̃ libertas ad malũ ẽ quedã prons-
tas peccãdi ꝛ curuitas q̃ ex pctõ ẽ ꝛ mala vt recitat mgr̃
sen. li.ij. di.xxv. Tñ q2 volũtas a necessaria coactõe sp est
libera i statu pñtis vite: vt ptʒ.ṡ. ideo sup illo v̂bo Joh.
viij. Oĩs q̃ facit pctm̃. Greg. docet vitare pctm̃ dicẽs: Sʒ
hinc dño cõdicim⁹ cũ iniq̃tati q̃ nos cepat reluctam⁹: cũ
cõsuetudini violẽter resistim⁹: cũ penitẽdo culpã pcuti-
mus: ꝛ maculas sordiũ lachrymis lauam⁹. Lʒ aũt liber-
tas a crimie sit libertas vera vt ptʒ: est tñ impfecta in pñ-
c ti vita: q2 vt dicit apls ad Gala.v. Caro cõcupiscit aduer
sus spm̃: ꝛ spũs ꝛc. vt nõ q̃cũq; vultis ea faciatis. In q̃
bus verbis apls tangit tria.s. pugnã: cãm: seqlã. Pri-
mo osñdit pugnã dicẽs: Caro cõcupiscit aduersus spm̃:
ꝛ spũs aduer. Que v̂ba exponit Aug. ꝛ Ambro. in glo.
Prĩo Aug. sic: Caro.i. aĩa carnali cõcupiscẽtia spũi relu-
ctat: q̃ quidẽ carnalis cõcupiscẽtia nõ est in aĩa sola nec
in carne sola sed ex vtroq; fit: quia sine aĩa ꝛ carne nul-
la delectatio sentit. Et ponit exemplũ: quia sicut audire
ꝛ videre nõ est auris nec oculi tñ: nec anime tñ sed cõ-
iuncti: sic cõcupiscere nõ est tñ anime nec tñ carnis: sed
hoĩs per carnẽ ꝛ animã. Secundo modo exponit Am
bro. in glo. dicens: Nam pugna inter carnẽ ꝛ spiritũ est
magna: cõtinua: manifesta: et piculosa. Primo ẽ grauis
pugna: q2 caro cõtra spiritũ vbi deberet eẽ maior cõcor-
dia. Scdo est quasi noua ꝛ cõtinua: q2 aduersus spiritũ
Tertio hec pugna in quibusdã ẽ manifesta.s. in bonis i
quibus spũs dñi. Quarto hec pugna ẽ multũ piculosa.
vñ Augu. in glo. ibidẽ: Uidete quale bellum proposuit:

qualē tīrā ħ in domo tua.i.intra teipm sentis.vñ apl's ad Ro.vij. Uideo aliā legē in mēbris repugnantē legi mentis mee. Secundo ondit apl's pugne causā dicēs Hec.n.sibi inuicē aduersant: quia caro vult seruire deli cijs: spūs virtutib⁹. Caro est infirma: spūs promptus.vñ Bern. sup hoc verbo sic ait: Disponit rō castigare cor pus ꝛ subijcere seruituti. At corpus seruus inutilis ꝛ pi ger cōquerit voluntati que male languida iacet: Nōne seruus vester ego sum qui vobis a primeua etate tam fe dule seruio: Nōne ꝑ vobis magnos ꝛ multos labores sustinui: ꝛ adhuc paratus sum sustinere: ꝛ his modis ꝛ si milibus voluntatē cōtra rōnē ad malū ꝛ ad peccādū in clinat. Hec pugna signata fuit in pugna iacob ꝛ esau in vtero Rebecce: Gen. xxv. Re. infra Maior. Tertio on dit apl's istius pugne sequelā ꝛ miseriā vel impotētiam dicēs: Ut nō quecunqȝ vultis illa faciatis. Glo.i. illa fa cere pmittamini. ita dicit apl's ad Ro.vij. Uelle adiacet mihi ꝑficere aūt nō est in me. Quod verbū Ambro. ex ponit duobus modis. Primo sic: Uelle adiacet mihi· q̄ si dicat: Uelle ē in nobis ex libero arbi. Et dicit adiacet: .i.iuxta carnē iacet: q꞉ naturale ē quodāmodo velle bo nū p rōnem naturalē: sed ꝑficere nō: q꞉ facere bonū me ritoriū hoc tm̄ est ex gratia dei. Secūdo mō exponit sic. Uelle adiacet mihi.i. liberū arbi. tāqȝ infirmū iuxta car nē iacet īpotēs p se resurgere ad bonū opandū. Et si h' ē malū.s. velle bonū ꝛ posse nō ꝑficere bonū: pei⁹ ē odire malū ꝛ facere malū. Ita dicit apl's ad Ro.vij. Nō.n.qd̄ volo bonū hoc ago: sȝ qd̄ odio malū illud facio. In quo verbo vt dicit glo. apl's ꝑsonā duoꝝ hominū assumit.s. hominis interioris.i. mentis: ꝛ hois exterioris.i. carnali tatis. vnde dicit: Nō qd̄ volo bonū s̄m interiorē hoiem .i. s̄m mentē: illud ago s̄m exteriorē.i. s̄m carnalitatē. sȝ qd̄ odio malū.s. interioris s̄m mentē illud facio exteri⁹. Aug. in glo. quasi di. Subiecto pctō liberū arbi. est infir matū dupliciter. Primo q꞉ nō pōt p se bonū facere. Se cundo q꞉ nō pōt p se malū vitare. lȝ.n. aīa s̄m rōnem in telligat aliquid eē malū ꝛ naturaliter illud odiat: pecca tū m̄ libe. arbi. inclinat ad illud: nec pōt p se resistere nisi dei gratia adiuuetur ꝛ liberet. Quarta ꝛ vltima liber tas est libertas plena atqȝ ꝑfecta.s. libertas glorie q̄ erit in patria: de qua apl's ad Ro.viij. ait: Ipa creatura libe rabit a seruitute corruptōis in libertatē filioꝝ dei. Et h' erit: q꞉ nihil erit ibi inclinans ad malū: nihil opprimēs q꞉ ibi erit libertas a culpa ꝛ a pena. vñ Aug. sup illo v̄bo Joh. viij. Si ergo fili⁹ vos liberauerit sic ait: Libertas aūt plena atqȝ ꝑfecta est qn̄ nulle erunt inimicitie quā do nouissima inimica mors destruet. Hec be. Tho. sub cōpendio tangit in postilla sup Joh. distinguens quat tuor libertates sup illo verbo Joh. viij. Si filius vos li berauerit ꝛc. ¶ Ad hoc q̄ hō liberet a peccato re quirit primo saluatoris gratia. CA. I.

# Iberari a pecca

to. Nota q̄ ad hoc q̄ peccator liberet a peccato tria sunt necessaria.s. saluato ris gratia: mentalis displicentia: corpa lis pena. Primo dico: q̄ ad h' q̄ pec cator liberet a peccato ē necessaria saluatoris gratia. qd̄ tripliciter ꝓbo.s. rōne: inductōe: ꝛ auctoritate. Primo ꝓ bo rōne sic: Nam in peccato mortali sunt tria.s. auersio: offensio: obligatio. Primo.n. in pctō mortali ē auer sio ab incōmutabili bono ꝛ cōuersio ad cōmutabile bo nū. Unde Aug. in li. de libe. arbi. sic ait: Auersio ab incō mutabili bono ꝛ cōuersio ad cōmutabile bonū est ma la. q꞉ voluntaria. ꝛ ideo digna ꝛ iusta eam miserie pena

subsequit. Et subdit: Uoluntas auersa ab incōmutabili bono: ꝛ cōuersa aūt ad ꝓpriū bonū. aut exterius aut in terius peccat. Ad ꝓpriū bonū hō sponte cōuertit cū sue ptātis vult eē vt facit supbus. Ad exterius bonū ꝯuertit cū alioꝝ ꝓpria vel quecūqȝ q̄ ad se nō ptinent studet co gnoscere: ꝛ talis est curiosus. Ad inferius bonū ꝯuertit cū voluptatē corpis diligit. ꝛ talis est lasciuus effectus. Est aūt motus voluntatis similis ꝛ dissimilis motui la pidis. Similis quidē: q꞉ sicut motus deorsum est ꝓpri⁹ lapidi: sic ille animi. Dissilis: q꞉ nō ē in ptāte lapidis co hibere motū quo lapis fert deorsum: eo q̄ ē naturalis. Anim⁹ vō dū nō vult nō ita mouet vt supiorib⁹ desertis inferiora diligat. Et iō mot⁹ quo lapis suo pondere fert cū sit naturalis: ei nō iputat in culpā. motus aūt ille quo aīa huc atqȝ illuc.s. supius inferius ꝛ exterius fert: q꞉ est voluntarius ꝛ in nr̄a ptāte existit: laudādus atqȝ culpā dus ē. Et subdit: Cui tribuā culpā illam.s. motus inordi nate aīe: Primo quidē nō deo cū bonū me fecerit. Se cundo nō nature ꝓprie: q꞉ natura ē bona: ꝛ q꞉ neminē sua natura cogit vt peccet. Tertio nō nature aliene. Nō enī quisqȝ dū id qd̄ nō vult patitur: peccat. nō.n. iniuste aliquid pati. sed iniuste aliquid facere pctm̄ est. Si aūt iuste patit nō eo q̄ iuste patit peccat. sed in eo peccauit q꞉ ita fecit volēs vt qd̄ nollet iuste pateret. g̊ defectus ꝛ pctm̄ ex ꝓpria voluntate ꝓcedūt. Hec Aug. li. iij. de libe. ar. Patet g̊ ex pmissis: q̄ auersio ab incōmutabili bono qd̄ aliq̄s habere poterat: ex eo q̄ ē volūtaria ē culpabil'. Hec ergo auersio remoueri nō pōt nisi fiat ꝯuersio ꝛ cō iūctio ad incōmutabile bonū: a quo hō p pctm̄ discessit ꝛ respectu cui⁹ ꝯiūctōis se impotētē fecit. Hec aūt ꝯiun ctio nō ē nisi p grām p quā de⁹ mētes inhabitat: ꝛ mēs ipi deo p amorē charitatis inheret. vñ sicut ad sanatōez cecitatis requirit restitutio potētie visiue: ita ad sanādā ꝑdictā auersionē requirit grē ꝛ charitatis infusio. Si vō hanc rōnē breuius vis formare dicas sic: Per pctm̄ mortale ab vltīo fine hō auertit. sȝ in vltimū finē hō nō ordinat nisi per dei grām. g̊ p solā dei grām hō liberat ꝛ resurgit a peccato. Eccl. xxxiij. Liberatus sum grā dei

Scdo in peccato mortali est offensio. Nā ex pctō pec cator offendit deū: ꝛ deus odit peccatorē. Primo dico: q̄ p pctm̄ mortale hō offendit deū. qd̄ sic ꝓbo: Quicūqȝ enī ꝑponit rē aliquā indigniorē digniori iniuriā ei facit ꝛ tāto ampli⁹ quāto res ē dignior. quicūqȝ aūt in re tpa li sibi finē cōstituit ꝑponit illā rei digniori.s. bono incō mutabili qd̄ ē de⁹ qd̄ facit ois mortalr peccās ex hipso q̄ creaturā creatori ꝑfert diligēs pl⁹ creaturā q̄ȝ creato rē. finis.n. ē qd̄ maxīe diligit. Cū g̊ de⁹ in infinitū crea turā excedat erit offensa peccātis mortalr infinita ex ꝑ te dignitatis eius cui p pctm̄ quodāmodo iniuria fit. dū ipe deus ꝯtēnit ꝛ eius ꝑceptū. vñ ad hāc offensam abo lendā nō sufficiūt vires hūane: sȝ reqrit munus diuine grē. Scdo etiā de⁹ a peccatore offensus peccatorē odit: qd̄ odiū nō opponit amori quo cūcta q̄ ꝓduxit diligit. sȝ opponit amori quo sctōs diligit bona eterna ꝑparan do eis. Hui⁹ aūt amoris effect⁹ ē donū grē gratūfaciētis. vñ cū dei offensa ꝛ odiū nō nisi p dei dilectōez tollat: et hō p pctm̄ mortale offensā dei cōmittat ꝛ odiū dei in currat: opȝ q̄ hō recōciliet deo. sȝ h' n̄ fit nisi p grāz gra tūfaciētē: g̊ ꝛc. Tertio i pctō mortali ē obligatio. Nā ex pctō mortali hō nō solū obligat ad penā sensus: sȝ ꝑ cipue ad penā dāni q̄ ē carētia eṫne glie.s. visiōis diui ne. hec aūt obligatio nō tollit q̄diu nō dat hoī: vñ pos sit ad gl'am ꝑuēire. sȝ hō nūqȝ pōt ad gl'iam ꝑuenire nisi p grām. g̊ remissio peccatoꝝ nō pōt fieri nisi p gratiam. vnde aplus ad Ro. iij. Iustificati gratis p gratiam ipsi

ns. Hec. b. Tho. in questiōibus disputatis d' rei veritate q. xxviii. de iustificatōe impij. q. ij. vtrū peccatoꝝ remis/sio possit esse sine gratia: in cor. so. ⁊ cōtra gent. li. iij. ca. clvij. ꝙ hō a peccato liberari nō pōt nisi p dei grām. Se/cundo ꝓbo hoc idē distinctiōe vel sufficienti cōgatiōe. nā ſm Bedam quattuoꝛ sunt inflicta homi ꝓpter pec/catū. primū qḋ accidit ex auersione a bono incōmutabi/li. s. deo ⁊ cōuersione ad bonū cōmutabile. s. ignorantia: infirmitas: malicia: ⁊ cōcupiscentia. Propter ignorātiā agendoꝝ necessaria est gr̄a que est lux spūalis ipam ani/mā illuminans. Propter infirmitatē qua homo impo/tens est assurgere ad opus virtutis qḋ est difficile: vir/tus. n. est circa bonū ⁊ difficile: necessaria ē gratia q̄ ani/mā ad deū erigat ⁊ a malo auertat. Propter cōcupiscē/tiā qua ipa aīa corrupta īmoderate cōcupiscēdo corru/ptibilibus inheret: necessaria est gratia que eternoꝝ sa/porē inducat: ⁊ sic vehementiā cōcupiscentie diminuat. Sic ergo multiplex necessitas in statu nature lapse con/currit: ꝓpter quā necessaria est gratia gratificans: sicut ptꝫ. Hec Alex. secūda pte sūme. q. xxij. arti. vi. vtrū prim⁹ hō in statu nature lapse indiguerit gr̄a: in cor. solu. Ter/tio hoc idē ꝓbo duplici auctoritate. Primo auctoritate psal. dicentis de deo: Remisisti iniquitatē plebis tue: ⁊ operuisti oīa peccata eoꝝ. dicit. n. remisisti. Nā remitte/re ē alicuius debitū relaxare: nō cā alicuius intuentis: ſꝫ pietatis intuitu. i. Joh. ij. ca. Remittunt̄ vobis peccata vestra ꝓpter nomen eius. ⁊ subdit: ⁊ operuisti oīa pecca/ta eoꝝ operculo charitatꝫ: ꝓuer. x. Uniuersa delicta ope/rit charitas vt nō videant̄ ad puniendū. Secundo hoc idē ꝓbo auctoritate Jsaie. xliij. Ego sum qui deleo iniq̄/tates tuas ꝓpter me. i. nō meritis tuis vel ꝓpter me ho/norandū ⁊ glorificandū. Et subdit: Peccatoꝝ tuoꝝ non recordabor. In quo verbo dn̄i dicit̄ curialitas dn̄i. qḋ sic ptꝫ: Creditor. n. etsi q̄cꝫ debitū cōdonet paupi: tn̄ bene recordat̄ ⁊ sepe improperat. Similiter vir mulieris adul/tere: etsi cōdonauerit semel: nō tn̄ sp. ⁊ bene ea recolit et frequēter exprobrat eidē. Deus aūt nō solū semel dimit/tit sed sp. Ezechiel. xviij. In quacūqꝫ die ingemuerit pec/cator omniū iniq̄tatū eius nō recordabor. Jsaie. xxxviij. Proiecisti post tergū tuū oīa peccata mea: q̄si obliuio/ni volens tradere illa: sicut fit de illo qḋ retro ꝓicit̄. Si/militer nō improperat: sed dissimulat. Sapien. xi. Dissi/mulans peccata hoīm nō demonū. ⁊ hoc ꝓpter pniam. i. qꝛ homines penitēt. Patet ergo rōnibus ⁊ auctorita/tibus: ꝙ hō nō pōt a peccato liberari nisi p grām. Et per hoc excludit̄ erroꝛ pelagianoꝝ qui dixerunt hoīez a pec/cato resurgere posse p liberū arbi. vt concludit. b. Tho. 3 gentiles li. iij. ca. clvij. in fine. Re. s. Liberū arbitriū.

¶ Qꝫ homo p se est cā cadendi in peccātū: sed nō resurgē/di sine dei gratia. CA. II.

Ed forte p̄dictoꝝ gr̄a argues ī oppositū. s. ꝙ hō sine gr̄a p liberū arbi. possit liberari a pctō sic: Quicūqꝫ corpaliter est cā alicuius pōt corpa/liter in illud ad ɔstruēdū ⁊ destruendū: qꝛ cessante opa/tione cause cessat effectus. Sed hō p liberū arbi. est tota/liter cā peccati. ergo p liberū arbitriū pōt totaliter pecca/tū destruere. Rn̄deo ad hoc duob⁹ modis. Primo ꝙ peccator p se est causa peccati q̄tū ad auersionē: sed q̄n/tum ad ea que ipam auersiōnē ɔsequunt̄ nō p se: cū ha/beant rōnē mali: ⁊ malū nō fit p se intentū: ſm Dyonisi. iiij. ca. de diui. no. Secundo mō rn̄deo melius ⁊ dico: ꝙ peccator ē cā peccati q̄tū ad fieri. nō aūt est cā pma/nentie eoꝝ q̄ ex pctō relinquūt̄: imo cā hoꝝ est duplex. Prima ē iusticia diuina p quā iuste ordinatū ē: vt q̄ no/luit stare in gr̄a dū posset: nō possit etiā cū velit. Scd̄a cā hui⁹ ē insufficiētia ꝓpria ex defectu viriū nature que nō sufficiūt ad expiatiōem pctōꝝ. Qḋ dupliciter ꝓbo. s. auctoritate ⁊ exēplo. Primo auctoritate psal. dicentis: Recordatus ē qꝛ caro sunt: spūs vadens ⁊ nō rediens. In quo v̄bo ſm glo. notat̄ vl' ondit̄ duplex defect⁹ spūs hoīs. Un⁹ ē qꝛ spūs hoīs. s. aīa: ē spūs vadēs de h' mūdo ⁊ nō rediens ad corpus in h' mūdo. ⁊ hec ē breuis diffi/nitio mortis. Secūdus defectus ē: qꝛ spūs in hoīe ē per se vadens in peccatū: sed nō p se rediēs a pctō. hō. n. p se pōt cadere ī pctm̄: ſꝫ nō p se resurgere. Et iō de⁹ p grāꝫ re/uocat hoīes q p se. i. p liberū ar. redire nō pn̄t. Et ꝓpt has duas cās dic̄. Recordat⁹ ē qꝛ caro sūt. q. d. Cōsiderat de⁹ fragilitatē hūanā: qꝛ caro ꝓpter quā de⁹ miseret̄ hoīm. qḋ in angelis nō inuenit̄. vn̄ Cassio. ibidē: Mouet pū iudicē fragilitas cōsiderata peccantiū: qꝛ carnalis ceci/tas lumē celestis sapiētie nō videbat. Scd̄o hoc idē ꝓbo duob⁹ exēplis. Et primū ē Aug. ibidē q̄ dicit: ꝙ nō oīno inueniret̄ ouis oberrata et pdita: nisi pastoris mīa que/reret̄ ⁊ reduceret̄ ad gregē. Scd̄m exēplū ē de hoīe q̄ cū se in foueā ꝓicit: nō pōt ex se inde exire. vn̄ ipe fuit sibi cā pcipitatiōis in foueā vl' in puteū. ſꝫ p se nō ē cā exit⁹ d' pu/teo: nisi auxilio alteri⁹ extrahat̄. Sic pctōr ē p se cā vt in/cidat ī pctm̄. sed ꝙ ab ipo liberet̄ ē principalr ex dei gr̄a vn̄ apls ad ro. iij. sic ait: Justificati gr̄a ipi⁹: hēdes ſm⁹ ſm spē vite etne. Justificatio aūt nō ē nisi expulsio cul/pe vl' liberatio a culpa p grāꝫ. Sꝫ forte q̄res quō gr̄a ex/pellit culpā: Rn̄deo ⁊ dico: ꝙ nō p modū cause efficiētis sic. n. opteret ꝙ gr̄a ageret in culpā existē ad ipi⁹ corru/ptōeꝫ: sic ignis agit in aerē ad ipi⁹ corruptōeꝫ. qḋ gr̄a nō fac̄. ſꝫ gr̄a expellit culpā formalr. ⁊ h' eo ipso ꝙ informat subiectū. s. volūtatē aīe. seq̄t̄ ꝙ culpa nō sit in aīa sic ptꝫ p exēplū de sanitate ⁊ infirmitate. Hec. b. Tho. in q̄stiōib⁹ dispu. de v'itate. q. xxviij. de iustificatōe impij. q. ij. vtrū pctōꝝ remissio possit eē sine gr̄a: in cor. so. ⁊ ī so. vij. ⁊ ix. arg.

¶ Qꝫ ad liberatōeꝫ a pctō req̄rit̄ gr̄a dei. CA. III.

Ertio ꝙ ad liberatōem a peccato diuina gratia requirat̄ ꝓbo auctoritate. b. Au/gu. in li. de nuptijs ⁊ cōcupiscentia sic dicentis: Si a pctō desistere: esset nō pctm̄ hr̄e: sufficeret illud ad quod nos mouet scriptura: Eccli. xxi. Filij peccasti non adijcias iterū. Et qꝛ hoc solū nō sufficit: iō addidit: Sꝫ ⁊ de pristinis depcare vt ⁊ tibi remittat̄. Hec. b. Tho. vbi s. imediate: in cor. solu. iuxta finē. Dicit ergo: fili pecca/sti ⁊c. In quib⁹ verbis sapiens facit tria. Primo ondit offensāꝫ ⁊ p cōsequens miseriā. s. peccasti. hoc est hūanū Eccl'es. vij. Nō est homo qui faciat bonū ⁊ nō peccet: q̄si dicat: Nō est aliquis iustus in terra cui ista duo conue/niāt simul. s. bonū facere ⁊ nō peccare. qḋ ptꝫ: qꝛ in pueri inuenit̄ nō peccare sed nō bonū facere. vn̄ Aug. Nec in/fans vnius diei peccat. Cuius rō ē: qꝛ nōdū hꝫ vsum li/beri ar. Et ideo actualr peccare nō pōt. In adultis vō nō inueniunt̄ hec duo sil'. s. benefacere ⁊ nō peccare. Ro. iij. Omnes. n. peccauerunt ⁊ egent gratia dei. ⁊ i. Joh. i. Si dixerimus q̄m peccatū nō habemus nos ⁊c. In solo aūt xp̄o ⁊ beata virgīe illa duo. s. benefacere ⁊ nō peccare sil' fuerunt. Re. s. Liberū arbi. de xp̄o ⁊ beata virgine. ⁊ s. Incarnatio. Scd̄o inducit ad desistentiā. s. pn̄ū pecca/toꝝ dicens: Non adijcies iterū. s. iterādo pctm̄. vn̄ Joh. viij. dixit dn̄s mulieri adultere: Uade: amplius noli pec/care. Tertio petit diuinā misericordiā: ibi Sed ⁊ de p̄/teritis depcare. s. diuinā misericordiā vt et tibi dimittat̄. ita dicit̄ Eccl. xvij. Relinque peccata tua p̄care ante fa/cieꝫ dei: ⁊ minue offendicula: reuertere ad dn̄m: ⁊ auer/tere ab iniusticia tua. In quib⁹ sapiens inducit hoīeꝫ ad quattuoꝛ. Primo ad contritiōem: ibi Conuertere. i.

simul vel totaliter vertere: qd fit in cōtritōe. Re. s. Con/
tritio. Uel ɔuertere. i. simul corde ɛ corpe vertere ad deū
diligēdū honorādū ɛ imitandū. Scdo inducit ad ɔfes/
sionē: ibi Relinque peccata tua. i. retro derelinque pctā
tua tanq̄ sarcinā impedientē ire in viā iusticie: puerb.
xxviij. Qui abscondit scelera sua nō diriget. Qui aūt cō/
fessus fuerit ɛ reliquerit ea misericordiā ɔsequet. Ter/
tio inducit ad orōnē: ibi Precare ante faciē dñi. i. s. p di/
missione peccatoꝝ. Glo. collateral' Depcet dñm p offen
sionib' suis. ɛ tota mente ad diuā fugiat misericordiaz:
spernēs idolatriā: ɛ diabolice seruitutis fallaciā: discat
ɛ mandatoꝝ regulā: vt in sorte sanctitatis q̄ elect' ē pma
neat ɛ i laudib' altissimi pseueret. Quarto inducit ad sa
tisfactōez ɛ h' q̄ttuor modis. Primo subtrahēdo oia ipe
dimēta. vn̄ dic̄ Et minue offendicula. i. nō solū pctā: sed
etiā sollicitudies ɛ oia q̄ impediūt. ij. ad Thimo. ij. Ne/
mo militās deo ɛc̄. Et. j. ad Corīth. ix. Ois q̄ in agone cō
tendit ab oib' se abstinet etiā a licitis. Scdo detestādo
execrabilia: ibi Et nimis odito execratiōes. i. petīn exe/
crabile hoīes reddēs execrabiles vl' infames. Uel nimis
odito exectōes. i. excōicatiōes siue actiue siue passiue. 3°
auertēdo se a culpa ɛ quo ad actū ɛ quo ad affectū: ibi Et
auerte ab iniusticia tua. s. detestādo factaꝝ: ɛ cauēdo fa/
ciēdā: Geñ. xix. Angeli q̄ venerūt sodomā dixerūt Loth
Noli respicere post tergū. Quarto redeūdo ad dñm: ibi
Et reuertere ad dñm. i. retrouertere ad dñm q̄ te fugiētē
r sequit' ɛ reqrit: Cāti. vj. Reuertere reuertere sunamitis
ɛc̄. Moralr' q̄ter dic̄ reuertere, pter q̄ttuor q̄ exigunt'
in pfecta cōuersione. s. gratie infusio: motus liberi arbi.
cōtritio: ɛ peccati expulsio. Uel dicit quater reuertere:
q2 quattuor modis auertimur a deo: scilicet cogitādo:
cōsentiendo: loquendo: opando. Uel dicit quater pro/
pter quattuor p que auertimur a deo. s. cōcupiscētia car
nis: cōcupiscentia oculoꝝ: supbia vite: ɛ obstinatio. Re/
uertere q̄ ancilla ad dñam tuā: Geñ. xv. Reuertē agar ɛc̄.
Reuertere fili pdige ad patrē tuū: Luc. xv. Surgā ɛ ibo
ɛc̄. Reuertē adultera ad spōsū tuū: Hiere. iij. Tu aūt for
nicata es cū amatorib' tuis: m̄ reuertē ɛ ego suscipiā te:
Ozee. ij. Reuertar ad virū meū priorē: q2 bene mihi erit
tūc magis q̄ nūc. Reuertē infirma ad medicū tuū: Ozee
v vj. Uenite reuertamur ad dñm: q2 ipse cepit ɛ sanabit nos
pcutiet ɛ curabit nos. In quo v̄bo tāgūt' tria. Primo inui/
tatio gratiosa: ibi Uenite: Math. xj. Uenite ad me oēs
q̄ laboratis ɛc̄. Re. s. Lex. ca. cxj. ɛ cxiij. Scdo tāgit' con/
uersio pciosa vl' necessaria: ibi Reuertamur ad dñz. glo.
interli. quē relinquim' peccādo: Hiere. ij. Duo mala fec̄
ppl's me': me dereliq̄rūt fontē aq̄ viue: ɛ foderūt sibi ci/
sternas ɛc̄. Cāti. vj. Reuertē ɛc̄. vt. s. Tertio tāgit' opatō
fructuosa: ɛ h' est triplex. Prima ē incarnatiōis: vn̄ dic̄:
Quia ipse cepit. Glo. s. nr̄am naturā p incarnatōez: ad he/
bre. ij. Nusq̄ angelos apphēdit s3 semē abrae ɛc̄. Re. s.
Incarnatio. Scda ē sanatōis: ibi Sanabit nos. Glo. sa/
nabit ab errore p veritatē doctrine a pctō. aut p infusio/
nē gratie. Tertia ē recōsolatōis: ibi Percutiet ɛ curabit
nos. Glo. interli. Percutiet vt pius pastor flagellando.
Glo. interli. ɛ curabit nos a vulnerib' peccatoꝝ p pniaz
Uel pcutiet nos tribulatōib' corpalib': ɛ curabit a ma/
ioribus. s. mentalib' ɛ corpalib' liberando. Haimo dic̄:
q̄ cepit nos sicut seruū fugitiuū a luce ad tenebras fugi/
entē. In signū huius dicit: cū dñs staret in cruce q̄ faciē
habuit ɔuersam ad occidētē quasi respiceret post seruū
fugientem.

¶ Q2 ad liberatōem a peccato requirit' ɔtritio ꝺ pctō.

Secundo principalr' ad h' q̄ hō libe/ **CA. IIII.**
s ret' a pctō ē necessaria mētalis displicētia. s. cō/
tritio. qd triplicit' pbo. s. auctoritate: rōne: distinctiōe.

Primo auctoritate Isido. ꝺ summo bono sic dicētis: Ois
cōuersus a fletu prius inchoat petōꝝ: ɛ sic trāseat ad de/
siderium supnoꝝ. Prius. n. lachrymis purgāda sunt vitia
q̄ gessim': vt tūc mūdata mētis acie qd q̄rim' contēple/
mur: vt deflendo petīn a nobis caligo detergat'. ɛ Greg.
xxij. li. moral. sic ait Quo vberi' culpa flet': eo alti' cogni
tio veritatis attingit': q2 ad videndū interdū lumē pollu
ta dudū ɔsciā lachrymis baptisata renouat'. S3 forte
argues in oppositū. s. q̄ obtenebratio intellect' ɔtritōe n̄
abstergit' sic: Que sunt in vna potētia elicuīt ppria opa
vel pprios actus illi' potētie. s3 dolor vl' ɔtritio ē in affe
ctiua. q̄ nō vr̄ q̄ debeat elicere actū illuminatōis circa co
gnitiuā. Rn̄deo ɛ dico q̄ actus doloris nō fit illumina/
re penitētē effectiue tn̄ dispositiue sic. s. iquātū act' vni'
potētie disponit ad actū alterius. Sicut amor rei dispo/
nit intellectū ad rē amplius cognoscēdā: ɛ illuminatio
intellectus amorē efficit in affectiua. Cū. n. iste potētie
sint annexe vna iuuat aliaꝝ: ita q̄ q̄ plus cognoscit plus
diligit: et qui plus diligit plus cognoscit. Hec Alexan/
der. iij. parte summe. q. cxlvij. de effectu contritōis: ar/
ti. i. vtrū detersio caliginis siue illumīatio cognitiue ob/
tenebrate sit effectus cōtritōis: in so. vltimi arg. Scdo
q̄ ɔtritōe fiat remissio culpe pbo rōne sic: Ois virtus et
ōe vitiū ex eisdē causis ɔtrio mō sūptis corrūpit' ɛ gene/
rat': vt dicit phs. ij. li. ethi. j° ca. qd phs ibidē dupliciť p/
bat. Primo p exemplū in artib'. Ex hoc. n. q̄ edificato/
res frequēter bn̄ vl' male edificāt dicūt' boni vl' mali edi
ficatores. Cui' signū ē: q2 si hoc nō eēt vez nō indigerēt
hoīes ad addiscendū huiusmodi artes aliquo docente
qui actōes eoꝝ dirigeret: sed oēs qualitercūq̄ oparen
tur fierent boni vel mali artifices qd ē falsum. Scdo ośn
dit ɛ pbat q̄ sicut se h3 in artib': ita etiā in virtutibus ɛ
vitiis. Qui. n. in cōmutatōibus q̄ fiunt ad hoīes bn̄ ope/
rant' fiunt iusti: qui aūt male fiunt iniusti. Et silr' q̄ in pe
riculis frequēter assuescunt bene vel male cōfidere vel
timere: fiunt fortes vel timidi. Et ita etiā de tempantia
ɛ mansuetudine circa ɔcupiscentias ɛ iras. ɛ vniuersalr'
loquēdo ex silibus opibus fiunt siles habitus, pter qd
a iuuentute est nō paruū studiū adhibendū qualr' iuue/
nes addiscant ɛ assuescant opari: q2 fm tales opatiōes
bonas vel malas in nobis generant' habitus virtuosi vl'
vitiosi. Hec phs vbi. s. Et. b. Tho. in scri. ethi. ibidē. Pa/
tet igit' q̄ ex eisdē causis ɛ p eadē ɔtrio modo sumpta fit
ɛ corrumpit' ois virtus: vel virtus ɛ vitiū generant'. S3
p inordinatū amorē cordis peccatū cōmittit'. ergo p do
lorē ex amore charitatis ordinatio tn̄ peccatū soluitur.

Si vō hāc rōnē ali' vis formare dicas sic: Propositū
est ppositi cā: ɛ oppositū ē cā oppositi. Sed cōsensus vl'
cōplacentia inordinata est causa delectionis peccati. hic
aūt dissensus voluntatis vel displicentia nō est nisi con/
tritio: ergo ɛc̄. Tertio hoc idē pbo ɛ ostendo distin/
ctōe. Ubi nota q̄ aliqn̄ est necessarius assensus volunta
tis sine dissensu: aliqn̄ vō est necessarius assensus volū
tatis cū dissensu. verbigratia: de innocente et peccatore
penitente. Aliter enī se habet de innocente ɛ aliter ꝺ pec
catore. Cum enī iustificatur innocēs oportet q̄ in eo fit
vna dispositio solū. s. q̄ se efficaciter disponit p consen/
sum ɛ affectū ad recipiendam diuinā gratiaz ex qua iu/
stificatur. Et si hoc fecerit: quod in se ē facit: eo q̄ oculū
mentis aperit: ɛ lumen gratie recipit. Non. n. oportet q̄
in innocente sit alia dispositio: s3 cū consensu gratie di
sensus culpe. Cuius rō est: quia cum in eo non sit culpa
mortalis: nō est sibi necessari' dissensus nec p cōsequēs
cōtritio. In peccatore aūt duplex dispositio est necessa/

ria.s.vna ad introducendã grãm: vt.s.p assensum ⁊ affe-
ctũ oculũ mentis apiat: ⁊ sic lumẽ gratie recipiat: ⁊ tunc
qd in se ẽ facit. si aũt p assensum ⁊ affectũ ad deũ efficaci-
ter nõ pparet apiendo oculũ cordis: tũc qd in se ẽ nõ fa-
cit nec lumẽ gratie recipit. Secunda dispositio q̃ pecca-
tori ẽ necessaria ẽ: vt peccato dissentiat p cõtritõem de-
testãdo pctm. vñ qñ peccator penitẽs hec duo facit. s. pri-
mo qñ se disponit efficaciter p assensuz ⁊ affectũ ad deũ
secũdo qñ se disponit efficaciter ⁊ p dissensuz seu displi-
centiã pcti: tũc efficaciter dicit facere qd in se ẽ: ⁊ grãm
recipit q̃ culpã excludit. De primo hoc dr Jac. iiij. Appro-
pinqte deo ⁊c. Et de scdo apoca. iij. Si qs aperuerit mi-
hi ⁊c. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. xvij. de iustificatõe: arti.
iij. q. iiij. vtrũ ad iustificatõem reqrit motꝰ liberi arbi. in
pctm siue otritio: argu. 3. primo. ⁊ in cor. solu. in fine.

¶ Q3 ad remissionẽ peccati requirunt duo ⁊c. CA. V.

A D maiorẽ vñ euidentiã pcedẽtis ca-
pituli est sciẽdũ q ad remissionẽ peccati mor-
talis duo principaliter requirunt. s. dilectio: et
cõtritio. Primo quidẽ dilectio charitatis p quã mens
cõiungit deo. Secundo cõtritio p quaz mens detestat
peccatũ. Primo dico q ad remissionẽ peccati est ne-
cessaria dilectio charitatis p quã mẽs deo cõiungit. vñ
sup illo verbo Luc. vij. Dimissa sunt ei pctã multa: qr di-
lexit multũ. dicit glo. q feruor dilectõis charitatis in ea
rubiginẽ destruxit peccatoꝝ. Et puer. x. Uniuersa deli-
cta operit charitas. Sed ex hoc verbo põt argui: q cõ-
tritio nõ sit necessaria ad remissionẽ peccati sic: Si sola
charitas sufficit ad remissionẽ peccati vt ptz: ergo cõtri-
tio nõ est necessaria ad peccati remissionẽ. Respondeo
⁊ dico q ad eandẽ virtutẽ ptinet psequi vnũ opposito-
rũ ⁊ fugere aliud. Sicut naturaliter corpus simul rece-
dit ab vno loco ⁊ accedit ad aliud. sic etiã liberũ arbi.
in iustificatõe peccatoris simul p assensũ cõuertit se ad
deũ ⁊ detestat peccatũ. Sicut etiam ad charitatẽ ptinet
diligere deuz: ita etiã ad charitatẽ ptinet detestari pec-
cata p que anima sepatur a deo. vñ feruor dilectõis õ ne-
cessitate secũ cõiunctũ habet odiũ contrarii. s. peccati. Et
ideo feruor dilectõis dei ad deletionẽ culpe nõ opatur
sine peccati detestatõe que directe dimissioni culpe re-
spondet. Hec. b. Tho. iiij. sen. di. xvij. de iustificatiõe im-
pii que est idẽ qd remissio culpe. Re. 3. Contritio: in so-
lu. j. argu. Et prima secunde. q. cxiij. arti. v. vtrũ ad iustifi-
catõem cõtritio requirat: in solu. j. argu. Secundo di-
co q ad remissionẽ peccati mortal requirit de necessi-
tate otritio. vñ i psal. Sacrificiũ deo spũs otribulatꝰ cor
cõtritũ ⁊ humi. ⁊c. In quibꝰ verbis nota duo s. valorẽ ⁊
amorẽ. Primo nota valorẽ seu vigorẽ: ibi Sacrificiuz.
glo. oñdit quid sit deo offerendũ: nõ pecudes: nõ hirci:
qr hec nõ placent deo: imo post aduentũ xpi respuunt.
Sz sacrificiũ peccatoꝝ ẽ vt placeat deo in pñti vita: ideo
dicit: sacrificiũ deo spũs cõtribulatus: vbi glo. sic ait: Cõ-
tritio cordis ẽ sacrificiũ in quo peccata soluunt. Rõ hꝰ
est. qr cõtritio cordis disponit ad receptõem gratie ex q̃
pctã excludũt. Scdo nota dei amorẽ: ibi Cor otrituz et
hũiliatũ deꝰ nõ despi. Glo. quasi dicat: Deꝰ spernit thau-
rũ ⁊ hircũ ⁊ hꝰmõi: ⁊ alia figuralia adueniente veritate.
Sz o deꝰ nõ despicies in futuro imo approbabis remu-
nerando cor otritũ ⁊ hũiliatũ: cor otritũ penitentia: ⁊ hu-
miliatũ deo cõfitẽdo: nõ elatũ pctis excusando. Prius
dicit: cõtritũ. postea dicit: hũiliatũ. qr cor nõ põt hũilia-
ri nisi prius sit cõtritũ. Patet igit q ad remissionẽ cul-
pe mortalis necessaria est cõtritio cordis. Sz forte ar-
gues in oppositũ tribꝰ modis. Primo sic: Cõuersio ad
bonũ incõmutabile. s. ad deũ: est potẽtior q̃ ouersio ad
bonũ cõmutabile. s. ad bonũ creatũ. sed cõuersio ad bo-
nũ cõmutabile sufficienter inducit culpã: ergo cõuersio
ad deũ remittit culpã: ⁊ sic otritio nõ ẽ necessaria. Rñ-
deo duobꝰ modis. Primo cõuersio sufficit ad grãm ob-
tinendã quãtũ in se ẽ: sicut ouersio ad bonũ cõmutabile
sufficit ad culpã. sz pter ouersionẽ ad deũ vl' sil' cũ ouer-
sione ad deũ reqrit ouersio ad pctm: q̃si remouẽs ⁊ phi-
bens. Scdo mõ rñdeo ⁊ dico q etiã in pctõ ouersio nõ
facit culpã sine auersiõe: ⁊ ideo sicut in peccato sunt duo
sz inordinata auersio ⁊ ouersio: ita in cõuersione optz
q sint duo. s. ouersio ad deũ p dilectiõem ⁊ cõuersio ad
peccatũ vel auersio a peccato p detestatõem vel cõtritio-
nem. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. vbi. 3. in solu. ij. argu. Se-
cundo modo ad idẽ argues sic: Qui in anteriora tendit:
ad posteriora respicere nõ debet: sm illud apli ad phili.
iij. Que retro sunt obliuiscens ⁊c. Sz tendẽti ad iusticiã
retro sunt peccata pterita. ergo coꝝ debz obliuisci nec in
ea se extendere p motũ liberi arbi. Rñdeo ⁊ dico q hõ
debet obliuisci et recordari peccatoꝝ pteritoꝝ diuersis
respectibꝰ. qd sic patz: Primo. n. nõ dz hõ recordari pctõꝝ
pteritoꝝ ppter affectõem: vt. s. afficiat ad ea: sed q̃tũ ad
hoc dz ea obliuisci. Scdo debet hõ recordari pctõꝝ suo-
rũ ⁊ considerare ipa vt detestet ea: sic ab eis. n. recedit.
Ubi nota q cõtritio debet eẽ singularis ⁊ generalis.
Primo quidẽ dz eẽ otritio singularis: qr optet q hõ sin-
gularia pctã q̃ cõmisit quoꝝ hz mẽoriã detestet. Scdo
ex tali cõsideratõe sequit in anima quidaz motus quo
detestant oĩa peccata que cõmisit. Int q̃ etiaz includũt
pctã obliuioni tradita: qr hõ in statu illo ita dz eẽ dispo-
positus: vt etiã de his q̃ nõ meminit oterat si mẽorie oc-
currerẽt. Et talis modus otritõis requirit ⁊ cõcurrit ad
remissionẽ peccati. Hec. b. Tho. prima secunde vbi. 3. in
solu. ij. ⁊ iij. argu. Tertio ad idẽ argues sic: Nihil im-
pedit a pceptõe eucharistie nisi culpa mortalis. sz otritꝰ
añ ofessionẽ nõ dz accedere ad eucharistiã: ergo otritio
nõ valet ad remissionẽ pcti. Rñdeo ⁊ dico q dupliciter
pctõr delinquit. s. in deũ ⁊ in ecclĩam. Primo peccat in
deũ: qr imaginẽ dei deformat. Scdo peccat in ecclĩam
qr subtrahit membꝝ ecclĩe: ita q ñ sit vnitũ ab aliis
mẽbris nec vnitũ eis. Et ideo optet q peccator recõcilie-
tur deo ⁊ ppimo. q̃tũ g ad illã recõciliatõem que est re-
spectu dei: optet hñe otritõem que ẽ initiũ recõciliatõis
q̃tũ aũt ad illã recõciliatõem q̃ est respectu ecclĩe est ne-
cessaria cõfessio. vñ qr dispẽsatio eucharistie ptinet ad
mĩstros ecclĩe. ideo añ remissionẽ pctõꝝ p mĩstros nõ dz
aliqs ad eucharistiã accedẽ q̃uis sic sibi culpa qꝰ ad deũ
remissa. Hec. b. tho. iiij. scri. sen. di. xvij. õ effcũ cõtritõis:
arti. v. q. j. vtꝝ rmissio culpe sit effectꝰ otritõis: i so. iij. ar.

¶ Utrũ infusio grẽ ⁊ remissio culpe sint sil. CA. VI.

S Ed quia remissio peccati vel liberatio a pecca-
to nõ fit sine gratia dei: posset aliquis querere:
vtrũ infusio gratie pcedat remissionẽ culpe vel
ecõuerso. Rñdeo ⁊ dico q hec duo ⁊ sunt simul ⁊ in in-
stanti: ⁊ vna ẽ prior alia: quodãmodo ⁊ ecõuerso. Pri-
mo dico q hec duo in instãti sunt ⁊ simul. qd tripliciter
probo. s. auctoritate: rõne ⁊ similitudine. Primo hoc p-
bo auctoritate Actu. ij. Factus ẽ repente de celo sonus
tanq̃ aduenientis spũs vehemẽtis. vbi dicit glo. q ne-
scit tarda molimina spũssancti grã: ergo est in instanti.
Scdo hꝰ pbo duplici rõe. s. ex pte dei: ⁊ ex pte liberi ar.
Prima rõ est ex pte dei que ẽ talis. Uirtus infinita i in-
stanti opat. sed deus ẽ infinite virtutis. ergo subito ⁊ in
instãti mentẽ disponit ad susceptõem grẽ: ⁊ ad remissio-
nẽ culpe. Scdo hoc idẽ pbo alia rõne ex pte. s. liberi
arbi. q̃ est talis: Motus liberi ar. q̃ ad iustificatõem cõ-

currit est cōsensus ad duo.s.ad detestandū peccatū: ⁊ ad accedēdū ad deū.sed ꝯsensus ad ista duo fit subito. Nā motus liberi arbitrij qui est velle vnū ⁊ nolle aliud: vel displicere peccatū ⁊ acceptare deū non est successiuus ſ; instantaneus: ergo ⁊c. Et cōfirmo hanc rōnem: q2 sicut intellectus pōt plura intelligere inquantū vnū ordinaẜ ad aliud. sic motus liberi arbi. ferẜ in plura ꝓut vnū ordinatur ad aliud: vt verbigratia: motus liberi arbi. ordinatus ad peccatū detestandū: q2 hoc ordinaẜ ad deū acceptandū ⁊ honorandū. ꝓpter hoc.n. homo detestaẜ peccatū q2 ē ꝯtra deū cui vult adherere. ⁊ ideo liberꝫ ar. simul detestaẜ peccatū et cōuertitur ad deū. Sicut etiā corpus simul recedendo ab vno loco accedit ad aliū: ⁊ sicut ignis statim cū est generatus moueẜ sursum: sic motus liberi ar. qui ē velle: nolle: cōsentire: vel dissentire nō est successiuus sed instantaneus. Contingit autē q̄nq3 ꝙ voluntatē vel cōsensum precedit aliqua deliberatio que non est de substantia iustificatōis: sed via ad iustificatōem. Tertio hoc idē ꝓbo exempli similitudine: q2 sicut lumen solis in aere subito recipitur: ⁊ subito aer illuminaẜ: ita a deo imediate ⁊ subito in mente gratia infundiẜ. ⁊ subito a mente culpa excluditur. Quarto hāc rōnē sic ꝯfirmo: Q2.n. forma aliqua subito nō imprimaẜ subiecto est ex hoc ꝙ materia non est disposita: ⁊ agens indiget tpe ad hoc ꝙ materiā vl' subiectū disponat. si.n. materia esset ꝑfecte disposita tunc forma induceret subito: vt patet exemplū de aere ⁊ luce. ex eo enī ꝙ aer sm se est dispositus ad lumē recipiendū: ideo subito aer illuminaẜ a sole. Cum igiẜ deus sic infinite virtutis ad hoc ꝙ infundat grām nō requirit dispositōeꝫ aliquā quā ipse nō faciat: nec ad hoc faciendū indiget tpe. sed cū eius virtus sit infinita pōt subito mentē disponere ad susceptōem gratie. Hec b. Tho. iiij. scri. sen. di. xvij. de iustificatōe impij. arti. v. q. ij. vtrū infusio gratie ⁊ remissio culpe sint in instanti: in cor. solu. Et plenius vl' copiosius prima secunde. q. cxiij. de iustificatiōe impij. ar. vij. vtrū iustificatio impij sit in instanti. argu. ꝫ: ⁊ in cor. solu. ⁊ in solu. j. ij. iij. ⁊ iiij. argu.

¶ Q2 infusio gratie ⁊ remissio culpe quodā ordine se ꝑcedunt ⁊ sequunẜ: ⁊ quō. CA. CVII.

Secūdo dico ꝙ q̄uis infusio gratie: remissio culpe: ⁊ cōtritio aie: tpe sint simul: q2 sunt in instanti: vt patet ca. ꝑcedenti: quodā tn̄ modo ⁊ ordine vna est prior altera ⁊ ecōuerso. quod sic patꝫ: Infusio.n. gratie ⁊ remissio culpe se habent sicut introductio vnius forme ⁊ exclusio alterius. cōstat aūt ꝙ sm ordinē cause formalis efficientis ⁊ finalis introductio vnius forme ꝑcedit exclusionē alterius. ⁊ hoc modo infusio vel introductio ꝑcedit exclusionē culpe vl' remissionē. Scd̄m autē ordinē cause materialis est ecōtrario: q2 remissio culpe ꝑcedit introductōem gratie. Hoc aūt tripliciter ꝓbo scꝫ similitudine: rōne: ⁊ auctoritate. Primo similitudine: ⁊ in loci mutatōe: ⁊ illuminatōe. Primo in loci mutatione. Cum.n. iustificatio sit quedā mutatio de statu culpe ad statum iusticie. ipsa mutatio pōt dupliciter cōsiderari. Uno modo ex pte mouentis: et sic accessus ad terminū ad quē ꝑcedit recessum a termīo a quo. hoc.n. modo prius est id qd̄ p motū acquiriẜ q̄ꝫ oppositū qd̄ abijciẜ. agēs.n. prius inducit formā vnā q̄ꝫ excludit aliā. Alio modo ex pte mobilis. ⁊ sic est ecōuerso q2 recessus a termino a quo ꝑcedit accessum ad terminū ad quem. prius est.n. in subiecto oppositū qd̄ abiciẜ: ⁊ postmodū id qd̄ p motū acquiriẜ. Secundū exemplū est de illuminatione aeris: nam iustificatio peccatoris est quedā illuminatio mentis. Ipsa.n. illuminatio aeris dupliciter pōt cōsiderari. Uno modo ex pte solis illuminantis: ⁊ sic prius est illuminare aerē q̄ꝫ tenebras amouere. Alio modo pōt cōsiderari illuminatio aeris ex pte aeris illuminati ⁊ sic prius est purgari a tenebris q̄ꝫ lumē cōsequi. Sic a simili iustificatio peccatoris dupliciter cōsiderari pōt. Uno modo ex pte dei iustificantis: et sic ordine nature prius est gratie infusio q̄ꝫ culpe remissio. qd̄ dupliciter ꝓbo. Primo rōne sic: Causa naturaliter ꝑcedit effectuꝫ sed infusio gratie est causa remissionis culpe. qd̄ patet: q2 deus infundendo grām remittit culpaꝫ. ergo infusio gratie est prior ordine nature remissione culpe. Secūdo hoc idē ꝓbo auctoritate Ambro. qui dicit: ꝙ ꝑfecta virtus in aīam intrans iniquitatē tollit. sed prius ē vnū quodq3 q̄ꝫ naturaliter agat. ergo prius ē virtus ⁊ gratia q̄ꝫ peccata tollat. Secundo iustificatio pōt cōsiderari ex pte hoīs iustificati. ⁊ sic ordine nature prius est exclusio culpe q̄ꝫ infusio vel cōsecutio gratie. qd̄ dupliciter ꝓbo. s. rōne ⁊ auctoritate. Primo rōne sic: Remissio culpe ⁊ infusio gratie se habent sicut purgatio ⁊ illuminatio. sed purgatio ꝑcedit illuminatōeꝫ sm Dyoni. ergo remissio culpe ꝑcedit infusio ꝫ gratie. Secundo hoc idē ꝓbo auctoritate b. Augu. in quodā sermone sic dicentis: Mens nō pōt habere regimen virtutū: nisi prius excusserit iugū vicioꝝ. Et in psal. Declina a malo ⁊ fac bonum vnde recedere a malo prius est: q̄ꝫ facere bonū. vnū remissio culpe ꝑtinet ad recessum a malo: infusio aūt gratie ꝑtinet ad ꝓsecutōeꝫ boni ergo ⁊c. Hec b. Tho. iiij. scripto sen. di. xvij. de iustificatōe impij. arti. iiij. q. j. vtrū remotio culpe naturaliter ꝑcedat infusioneꝫ gratie: in arg. ad vtranq3 ptē factis: ⁊ in cor. solu. Et prima secūde. q. cxij. arti. viij. vtrū gratie infusio ꝑcedat culpe remissionē. argu. ꝫ: ⁊ in cor. solu. ⁊ in solu. j. argu. vbi vīdet ad auctoritates psal. duobꝰ modis. Primo ꝙ infusio gratie diuersis respectibus est prior ⁊ posterior remissione culpe: vt supra pꝫ exemplū d' illuminatōe aeris. Secundo ꝙ termini iustificatōis sunt duo. s. culpa sicut terminꝰ a quo: ⁊ iusticia sicut terminus ad quē. gratia vō est causa ⁊ remissionis culpe: ⁊ adeptōis iusticie. ibidē in solu. j. arg.

¶ Q2 opa iusticie sunt exequenda ⁊ oppositum cauendum: ⁊ quare. CA. VIII.

Quanta aūt cautela ⁊ diligētia opa iusticie sint exequenda patet auctoritate inducta psal. xxxvj Declina a malo ⁊ fac bonū: Ad cuius euidentiā caue oppositū. vide reatū: ⁊ age ꝓpositū. Primo caue oppositū. Nā oppositū duarū ptiū legalis iusticie que sunt declinare a malo ⁊ facere bonū: vitare ⁊ cauere debemus. qd̄ tali rōne ostendo: Peccatū vitare debemus. sed oppositum istoꝝ duoꝝ. s. declinatōis a malo: ⁊ opationis boni est peccatū. qd̄ sic ꝓbo: Illud est peccatū qd̄ ꝑcepto affirmatiuo vel negatiuo opponiẜ. sed ista duo opposita supradictis. s. cōmissio mali que opponiẜ isti. s. declinationi a malo ⁊ omissio boni que opponiẜ isti. s. cōmissioni boni opponūẜ ꝑcepto negatiuo ⁊ affirmatiuo: ergo ⁊c. Q2 aūt hec duo opponanẜ ꝑcepto affirmatiuo ⁊ negatiuo probo de singulis. Et primo de cōmissione mali q̄ꝫ prime pti iusticie legalis opponiẜ. s. declinatiōi a malo.

Ubi nota ꝙ cōmissio mali diciẜ transgressio. Cuiꝰ rō est: q2 sicut in corpalibus ille diciẜ transgredi qui graditur trans terminū sibi ꝑfixum: sic in moralibus terminus ꝑfigitur homini: vt vltra nō transeat p ꝑceptū negatiuum. Et ideo ille transgressor diciẜ qui agit cōtra preceptum negatiuū. qd̄ dupliciter pōt accipi. Uno modo cōiter vel generaliter. s. ꝙ quicunq3 peccat mortalr: efficitur transgressor. ⁊ ideo p quamlibet spēm peccati mortalis homo transgressor dicitur. Alio mō specialiter ille

transgressor dr̄ qui agit aliquid in iniuriā dei: vtputa il
le qui agit ꝯtra debitū precepti vel legalis iusticie vel v
tutie: vt predictū est. qui agit aliquid in iniuriā dei vel
nocumentū ꝓximi quibꝰ ex debito ꝑcepti negatiui ad
id cuius ꝯtrariū agat obligat̄. ⁊ ideo transgressor ꝑcepti
negatiui efficit̄. Dec. b. Tho. scd̄a scd̄e. q. lxxix. de ptibꝰ
iusticie legalis: ar. ij. vtrū trangressio sit spēale peccatū.
Re. infra. Precepta negatiua. ¶ Qr̄ omissio
boni oppōit̄ ei qd̄ est facere bonū. CA. IX.

Ecundo dico ꝙ omissio boni opponit̄ scd̄e ptī
iusticie legalis vel diuine que est facere bonū.
Ad cuiꝰ euidentiā nota tria. Primū est ꝙ omis
sio importat ꝑtermissionē non cuiuscūqȝ boni sed boni
debiti in cōparatōe vel ad legē diuinā vel humanā. s. vel
ad deū vel ad ꝓximū. Scd̄z est ꝙ sicut cōmissio mali vl̄
transgressio est peccatū: eo ꝙ opponit̄ preceptis negati
uis que ptinent ad declinandū a malo: ita omissio boni
est peccatū eo ꝙ opponit̄ ꝑceptis affirmatiuis que pti
nent ad faciendū bonū. Tertiū est ꝙ omissio boni non
semꝑ est peccatū. sed solū illo tp̄e quo quis p ōt ⁊ tenet̄
bonū facere ⁊ non facit. Dico aūt illo tp̄e ad differentiā
precepti negatiui. nam ꝑcepta negatiua obligāt semꝑ ⁊
ad semꝑ. precepta aūt affirmatiua non obligāt ad semꝑ
sed ad tempus determinatū: ⁊ ideo ꝓ illo tp̄e peccatum
omissionis incipit. Dico etiā ꝙ omissio est illius boni
qd̄ quis potest facere. potest tn̄ ꝯtingere ꝙ aliqs illo tp̄e
quo debet bonū facere sit impotēs ad faciendū qd̄ debȝ
Et hoc duobus modis: vel ꝑter eius culpā: vel ꝓpter eiꝰ
culpā. Primo dico ꝙ si aliquis omittat facere bonū qd̄
debet: ideo quia est impotēs preter eius culpā: ⁊ tunc si
non facit id quod non potest facere: nō peccat: eo ꝙ nul
lus tenet̄ ad impossibile. qd̄ per tria exempla ꝓbo. Pri
mū est ꝙ mulier que virginitatē vouit si violent̄ corru
pta est non amittit virginitatē non habendo: sed nō pe
nitendo de peccato ꝑterito vel non faciendo qd̄ pōt ad
votū implendū ꝑ ꝯtinentie obseruantiā. Scd̄m exēplū
est de sacerdote qui missā omittit. nam sacerdos qui te
net̄ missā celebrare ⁊ habet aliqd̄ impedimentū non te
net̄ dicere missā nisi supposita debita oportunitate q̄ si
deest non omittit. Tertiū exemplū est de eo qui ad resti
tutionē tenet̄. nam aliquis debitis obligatꝰ tenet̄ ad re
stitutionē supposita facultate: quā si nec habet nec habe
re potest non omittit dūmodo faciat qd̄ potest. Scd̄o
modo aliquis omittit facere qd̄ debet ꝓpter eius culpā
precedentē: puta cū aliquis de sero se inebriauit ⁊ nō po
test surgere ad matutinas: tūc peccat peccato omissionis
Unde dicendū ꝙ omissio incipit ei imputari ad culpā
qn̄ fuit tempꝰ operādi: tn̄ ꝓpter cām precedentē ex qua
omissio sequēs reddit̄ voluntaria. ergo ⁊c̄. Et ꝓpter hoc
dr̄ Jaco. iiij. Scienti bonū ⁊ non facienti peccatū est illi
Dec. b. Tho. scd̄a scd̄e. q. lxxix. arti. iij. vtrū omissio boni
debiti spēalis sit peccatū: argu. ꝯtra: ⁊ in cor. solu. ⁊ in so
lu. ij. ⁊. iij. argu. ¶ Qr̄ peccatū transgressionis
est maius peccato omissionis. CA. X.

Ecūdo principaliter vide reatū vel gradū. s. qd̄
istor̄ sit grauiꝰ peccatū: an trāsgressionis: an omis
sionis. Et q̄stu ad hoc dico tria. Primū est ꝙ
vtrūqȝ peccatū. s. trāsgressionis ⁊ omissionis est peccatū
veniale si accipiat̄ large. s. ex eo ꝙ aliquid fit ꝑter prece
pta affirmatiua vel negatiua. Scd̄m ꝙ vtrūqȝ est petm̄
. s. transgressionis ⁊ omissionis mortale. si accipiat̄ ꝓpe
put vtrūqȝ fit ꝯtra precepta affirmatiua vl̄ negatiua: ita
ꝙ facere aliquid vel omittere aliquid ꝑter supradicta ꝑ
cepta est peccatū veniale: facere vō vel omittere aliquid
ꝯtra supradicta precepta est petm̄ mortale. Tertiū est ꝙ
petm̄ transgressionis. s. cōmissionis mali est grauius pec
catū: simpliciter ⁊ absolute loquēdo de peccato omissio
nis: lȝ aliqua omissio possit esse grauior aliqua trāsgres
sione. Qr̄ aūt simplicit̄ ⁊ absolute loquēdo transgressio. i.
ꝯmissio mali: sit grauius petm̄ omissione boni: ꝓbo tri
plici rōne. s. facilitatis: ꝯtrarietatis: penalitatis. Primo
rōne facilitatis sic: Quāto bonū aliquod est facilius ad
fiendū: si non fit tanto est petm̄ grauius. sed facilius est
abstinere a malo faciēdo q̄ȝ facere bonū. ḡ grauiꝰ peccat
qui non abstinet a malo faciēdo quod est transgredi q̄ȝ
qui non facit qd̄ faciendū est: qd̄ est omittere. Scd̄o h̄
idem probo rōe maioris ꝯtrarietatis sic: Tanto malum
vel peccatū est grauiꝰ: quāto maiori bono vel virtuti op
ponit̄. sed cōmissio mali opponit̄ maiori bono q̄ȝ omis
sio boni. Qd̄ ꝓbo tripliciter. Primo rōne: qr̄ plus distat
ꝯtrariū a suo ꝯtrario: q̄ȝ simplex negatio: vt dr̄. x. metha.
Scd̄o hoc ꝓbo similitudine. verbigrā: Sicut nigrū plus
distat ab albo q̄ȝ simplex non albū. quod pȝ: qr̄ omne ni
grū est non albū sed non ꝯuertit̄. sed trāsgressio. i. cōmis
sio mali īportat ꝯtrarietatē ad actū virtutis: omissio aūt
boni importat negationē actus virtutis. Ubi nota ꝙ ei
quod est facere bonū opponunt̄ duo. s. non facere bonū
qd̄ est omittere: ⁊ facere malū quod est trāsgredi. sed pri
mū opponit̄ ꝯtradictorie: scd̄m vō ꝯtrarie qd̄ importat
maiorē distantiā: ⁊ ideo transgressio est grauius petm̄.
Tertio ꝓbo alia similitudine sic. vbigrā: quia plꝰ peccat
siquis exhibeat patri ꝯtumeliā: q̄ȝ siquis parentibꝰ non
exhibeat debitā reuerentiā. sed exhibere parentibꝰ cōtu
meliā est trāsgredi. non exhibere debitā reuerentiā est
omittere. ḡ ⁊c̄. Tertio hoc idē probo rōne penalitatis
sic: Pena ꝓportionat̄ culpe: ergo maiori culpe debetur
maior pena. sed maior pena debet̄ peccato trāsgressiōis
q̄ȝ peccato omissionis. qd̄ tali rōne ostendo: Maior pe
na debet̄ peccato qd̄ habet actualē ꝯuersionē inordina
tā ad bonū cōmutabile: q̄ȝ peccato qd̄ non habȝ necessa
rio actualē ꝯuersionē ad bonū cōmutabile. sed petm̄ trā
gressionis habȝ actualē ꝯuersionē ad bonū cōmutabile
non aūt petm̄ omissionis. ḡ ⁊c̄. Dec. b. Tho. scd̄a scd̄e. q.
lxxix. arti. iiij. vtrū petm̄ omissionis sit grauiꝰ petō trans
gressionis: in argu. contra: ⁊ in cor. solu. ⁊ in solu. argu.
Re. ā. Abstinentia. iij. ca. in fi. ⁊ que sit pena vtriusqȝ.
¶ Qr̄ facere bonū ⁊ declinare a malo ptinent ad omnē
virtutē in cōi: ⁊ ad diuersas virtutes in spēali. CA. XI.

Ertio dico age ꝓpositū. sed quid: declina a ma
lo ⁊ fac bonū. Ad cuius euidentiā nota tria. s.
habitū ꝓductiuū: modū directiuū: fructū vel me
ritū allectiuū. Primo circa ꝑdicta verba nota habitū
ꝓductiuū. s. cuiꝰ virtutis sit declinare a malo ⁊ facere bo
nū. Et q̄stū ad hoc rn̄deo ⁊ dico: ꝙ malū ⁊ bonū dupl̄r
possunt considerari. s. in cōi ⁊ in spēali. Primo in cōi. s.
bonū vt bonū: ⁊ malū vt malū. Et hoc mō facere bonū ⁊
vitare malū ptinent ad omnē virtutē: quia de rōne oīs
virtutis in cōi est facere bonū agentē: ⁊ actū eius bonū
vt ph̄s ⁊ sancti dicunt. Et fm̄ hoc ista duo. s. bonū facere
⁊ malū declinare non possunt poni ptes iusticie: nisi for
te iusticia accipiat̄ ꝓut est omnis virtus: tn̄ qr̄ alie vir
tutes morales ꝯsistunt circa passiones in quibus bonū
facere est venire ad mediū: ⁊ malū vitare ē declinare ab
extremis: ideo ꝑter virtutes alias in cōi est iusticia: que
circa opatōes ⁊ res exteriores ꝯsistit in quibus bonū ⁊
malū. Scd̄o modo possunt ꝯsiderari in spēali vt debi
tū vel inq̄stū habēt rōem debiti. ⁊ sic facere bonū ⁊ de
clinare a malo sunt ptes integrales iusticie. s. vel hūane
⁊ priuate in cōparatōe ad ꝓximū: vel diuine in cōpatōe
ad deū: vl̄ publice in cōpatōe ad cōitatē. vn̄ vitare malū

sm q̄ est nociuū proximo vel cōitati ꝛ iniuriosū deo: ꝛ facere bonū sm q̄ est pficuū pximo vel cōitati: ꝛ magis honorificū deo habent rōnem debiti. ꝛ hoc mō vtrūq; hoꝝ ptinet ad iusticiā humanā vel diuinā. qḋ dupliciter pbo.s. auctē ꝛ rōne. Primo auctē Augu. qui in libro de correctiōe ꝛ grā ponit ad iusticiā legis vel humane vel diuine ptinere: declinare a malo ꝛ facere bonū. Scḋo hīc idē pbo rōne sic: Perfectus actus iusticie est equalitatē ↄstituere in his que sunt ad alteꝝ. Eiusdē autē rōnis est aliquid ↄstituere ꝛ cōstitutū ↄseruare. sed aliqs ↄstituit equalitatē iusticie faciēdo bonū ꝛ reddēdo alteri debitū quod ei debet. puto vel pximo vel cōitati vel pcipue deo. Conseruat aūt equalitatē iusticie declināđo a malo. i. nullū nocumentū vel pximo vel cōitati: ꝛ maxime nulli iniuriosū deo inferēdo. g̃ ista duo. s. facere bonū ꝛ declinare a malo ptinēt ad iusticiā legalē: vel humanā vel diuinā tanq̄ ptes integrales ipsius. Ubi nota duo Primū est q̄ actus formalis ꝛ quasi pncipalis cōpletiuus iusticie est declinare a malo: vñ declinare a malo includit in facere bonū. sicut scḋariū in pncipali ꝛ materiale in formali ꝛ iperfectū in pfecto. Hec be. Tho. scḋa scḋe. q. lxxviij. de ptibus integralibꝰ legalis iusticie: ar. j. vtrū declinare a malo ꝛ facere bonū sint ptes integrales iusticie argu. ↄtra: ꝛ in coꝛ. solu. ꝛ in solu. j. ꝛ. ꝛ. iij. arg. Scḋm est q̄ istoꝝ duoꝝ. s. malū declinare ꝛ facere bonū: o vnū nō sufficit sine altero. vñ sup illo vbo psal. xxxiij. Diuerte a malo. dicē glo. Diuerte a malo ꝛ nulli noceas. ꝛ q̄ hoc non sufficit: addit: Et fac bonū. Et pbat hoc p exemplū dicens: Parū est enī vt non expolias vestitū: ꝛ ideo vesti nudū. Si non expoliaueris declinasti a malo. sed non fecisti nec facies bonū nisi nudū vestieris ꝛ peregrinū in domo tua susceperis. Pꝛigit ex pmissis q̄ malū declinare ꝛ facere bonū in cōi sumptū ptinet ad oēs virtutes. sed in spēali sumptū. s. inq̄tū est alteri debitū reddēre ad iusticiā ptinet. Sed forte argues in oppositū. s. declinare a malo q̄ non sit ps iusticie sic: Quelibet ps iusticie meret vitā ꝛ palmā. sed declinare a malo hec nō meret. quod pꝫ: q̄ sup illud psal. xxxiij. Diuerte a malo ꝛc. dicē glo. Illud vitat culpā. s. diuertere a malo: hoc meret vitā ꝛ palmā. s. facere bonū. g̃ ꝛc. Rñdeo ꝛ dico q̄ declinare a malo sm q̄ ponit ps iusticie non importat negationē purā qḋ est non facere malū. hoc enī nō meret palmā sed solū vitat penā. importat aūt motū voluntatis repudiātis malū vt ipsiꝫ nomē declinatōis ostendit: ꝛ hīc est meritoriū: pcipue qñ aliquis impugnat vt malū faciat ꝛ resistit. Hec b. Tho. scḋa scḋe. vbi. s. in solu. ij. argu.

¶ Declina a malo ꝛ fac bonū exponit quattuoꝛ modis.

CA. XII.

Secundo circa declinare a malo ꝛ facere bonū nota modū vel gradū directiuū. Ubi sciendū q̄ hoc fit q̄tuoꝛ modis in generali sm q̄ verbū psal. exponit quattuoꝛ modis. Primo enī sup illud psal. xxxiij. Declina ꝛc. sic ait glo. Declina a malo. i. ne cuiq; noceas sed ei benefac prius. Re. ca. pcedēti qḋ est prius. Et subdit glo. Prius dicit: declina a malo. ꝛ postea: fac bonū. q̄ malus repēte non potest bona appetere nec facere: nemo enī repente fit pulcher. i. virtuosꝰ Scḋo illud verbū: Declina a malo ꝛc. exponit bern. dicens q̄ q̄ nos sumus infirmi ꝛ debiles ad ista duo. s. ad declinādū a malo ꝛ ad faciendū bonū. grā spūssancti adiuuat infirmitatē nostrā: vt dicit Apl'us ad Ro. viij. In electoꝝ cordibus q̄tum ad vtrūq; operat. Primo enim ad declinandū a malo spūs operat in nobis tria: cōpunctionē: supplicationē: ꝛ remissionē. Primo cōpunctiōeꝫ q̄ initiū redeundi ad deū penitēcia est: quaꝫ sine dubio spūs dei operat in nobis. Scḋo supplicationē: quid enī pdest penitere de culpa ꝛ non supplicare p venia. Tertio remissionē. ipse enī spūs sicut apud prēꝫ p nobis postulat vel interpellat: ita in patre vel cū patre nobis delicta ↄdonat. Scḋo spūssanctꝰ sicut nos erigit ad declinandū a malo: ita nobis pcipit ad faciendū bonū ad qḋ faciendū operat in nobis tria. nā ipse suggerit: instruit: allicit. Primo suggerit memoꝛie bona in cogitatiōibus sanctis. Scḋo instruit rōem ad discernendū. Tertio allicit voluntatē ad appetendū ꝛ perficiendū. Hec Bern. Tertio Hugo de sancto victoꝛe hoc verbū psal. Declina a malo ꝛc. quattuoꝛ modis exponit. Primo sic dicit: Declina a malo ꝛc. q̄ nisi prius mala recedāt bona non eueniunt. Exemplū sicut prius mala germina eradicant vt postea bona plātent. Scḋo sic quare dixit: declina a malo: q̄ in itinere occurrūt. Puer. xvj. Semita iusti declinat mala. q. d. Semita iustoꝝ. i. obseruatio ↄsilioꝝ ꝛ suggestionū declinat mala. i. illicita ꝛ puersa. Tertio sic: Uel ideo dicit: declina a malo. q̄ vbi fortitudine nō possumus cōsilio ꝛ rōne euadimꝰ. Quarto modo sic Declina a malo. qḋ facimꝰ vitādo non solū ipsuꝫ peccatū ꝛ peccati cām: sed etiā materiā peti: vt p supbia diuitias: pro incōtinentia abundantiā: pro ↄcupiscētia spēm carnis. Et sicut malū declinandū precipit: sic bonū faciendū iubet. Hec Hugo. Quarto illud verbū psal. xxxiij Declina a malo ꝛc. Glo. Augus. exponit sic: Diuerte a malo. i. destrue vitia vite: ꝛ fac bonū. i. edifica virtutes ꝛ sic inquire. i. desidera pacē vt pax sit spiritui tuo cuꝫ carne plena. Ideo aūt dicit inquire: q̄ hic nunq̄ est iusto plena pax cū corpe suo: sed semp in pugna est cū vitijs: ideo pcipit semp pacē queri: etsi hic plene non possit haberi. vñ subdit: Et psequere eam. s. fugientē: ꝛ psenera in inquirēdo: aliter enī in futuro non capiet. Uel inquire pacē. i. deū ipsuꝫ qui est pax nostra. ꝛ quia hic non habebis: psequere eā in celū quo pcessit. Hec Augꝰ ꝛ Cassiodo. ī gl. Re. infra Pax.

¶ Qr nos inducimur ad declinandū a malo: ꝛ ad faciendū bonū q̄tuoꝛ rōibꝰ. CA. XIII.

Tertio circa declinare a malo ꝛ facere bonū nota fructū allectiuū vel inductiuū. Inducimur enī ꝛ allicimur ad declinandū a malo ꝛ faciēdū bonū ppter quattuoꝛ rōnes. s. ppter dei beneplacitū: ppter preceptū: ppter votū: ppter meritū. Prima rō est ppē dei beneplacitū. ꝛ formo sic ratonē: Diuine volūtati cōformari debemus: vt pꝫ infra Uolūtas. sed diuine voluntatis beneplacitū est: vt declinemꝰ a malo ꝛ faciamꝰ bonū. g̃ ꝛc. Hoc aūt probo auctē Ecci. xxxv. Beneplacitū est dño recedere ab iniquitate: deprecatio p peccatis recedere ab iniusticia: non apparebis ante ↄspectū dei vacuus. In quo verbo tangunt tria. s. declinatio mali: supplicatio auxilij: operatio boni. Primo tangit declinatio mali: ibi Bñplacitū est dño discedere ab iniq̄tate. Isa. j. Quiescite agere puerse discite bene agere. p qḋ verbū ostendit Isaias duo. Primū est q̄ labor est in ppetratione peccatoꝝ. Hiere. ix. Iniquitatē egerunt ꝛ laborauerunt: iō dicit quiescite. Scḋm est q̄ hō non habeat a natura q̄ bene agat: sed a doctrina ꝛ magis a grā. vñ dicit: Discite ꝛc. In quo ↄfundit supbia quoꝛūdaꝫ qui cōfisi de ingenio naturali nolūt discere a magistro. Ex quo sequit q̄ qui non didicerit iusticiā non faciat iusticiā: eo q̄ iusticia discit operando iusticiā. Scḋo tangit supplicatio diuini auxilij: ibi Depcatio est p peccatis recedere ab iniquitate. q. d. Qui vult vt sibi dimittant peccata oꝫ depcari deū p peccatis pteritis sibi dimittēdis: ꝛ p futuris cauēdis ꝛ recedere ab iniusticia. s. mēte ꝛ corpoꝛe: sine quo vana est depcatio. Tertio tangit opatio boni: ibi Non apparebis in ↄspectu dei vacuꝰ. Quod verbū

tertio exponit tribus mõis. Primo sic: Non apparebis
ante cõspectū dei vacuus. s. a bonis opibus. q. d. Semper
exerceas te in bonis opib⁹: quia semp es in cõspectu dei
qui videt te ⁊ opera tua. Grego. Qui ꝓ mercede vite bñ
agendo non ꝓuidet in cõspectu dei vacu⁹ apparet. Scd'o
mõ exponit sic: Non apparebis in cõspectu dñi. i. in con
sciā vbi solus de⁹ respicit Uacu⁹: oleo charitatis sicut fa
tue virgines. Matth. xxv. Tertio mõ sic: Nõ apparebis
ante cõspectū dñi. i. in die iudicij Uacu⁹: a fructu bonoꝝ
operū: qm̄. s. nullus poterit se obseruare. ij. ad Corinth. v.
Omnes astabim⁹ añ tribunal ⁊c̄. Scd'o principalit' in
ducimur ad declinandū a malo ⁊ ad faciendū bonū ꝓp
p̄ceptū. vñ Eccl. xxxv. Hec oīa ꝓpter mandatū dñi fiunt.
q. d. Hec oīa. s. decliñare a malo ⁊ facere bonū ꝓpter mā
datū dei ad implendū fieri debēt in psal. Preceptū po
suit ⁊ non p̄teribit. Ubi nota ꝙ p̄cepta negatiua q̄ perti
nent ad declinandū a malo obligāt semp ⁊ ad semp. ⁊ bõ
bonū facere de quo dat' preceptū affirmatiuū non obli
gat ad semp: sed ad temp⁹ ⁊ locū determinatū. s. pe ⁊ lo
co suis. Re. infra Precepta. Tertia rõ ꝓpter quā obli
gamur ad aliquid faciendū vel omittendū: est ꝓpter vo
tū ⁊ hoc obligamur deo. Ubi nota ꝙ hõ obligatur deo
quatuor mõis. s. rõne dñij rõe accepti beneficij: q̄s rões
ponit. b. Tho. scd'a scd'e. q. lxxxviij. arti. iij. vtrū votū obli
get: in cor. solu. tertio rõne ꝓpositi. nam ex solo ꝓposito
obligat' quis apud deū ad aliq̄d faciendū vel omittēdū.
quarto rõne ꝓmissi. nā ꝓmissio que fit deo obligat ho
minē ad seruandū. Est tñ differentia inter illū qui ꝓpo
nit aliquid: ⁊ illū qui ꝓmittit: q2 ille qui ꝓponit solū ali
quid facere nondū aliquid facit. sed ille qui ꝓmittit iā
incipit exhibere ad implendū vel faciendū: lz nondū im
pleat qd' ꝓmittit: vt vbi glo. Sicut qui ponit manū suā
ad aratrū nondū arat: iam tñ apponit manū ad aratrū.
Hec. b. Tho. scd'a scd'e. vbi. s. arti. j. vtrū votū cõsistat in pro
posito volūtatis. in solu. iij. argu. Tñ sicut appositio ma
nus ad aratrū est p̄ncipiū arandi: sic ꝓpositū interius est
p̄ncipiū ⁊ cā voti: de quo in psal. dr: Uouete ⁊ reddite
dño deo vestro ⁊c̄. In quo verbo facit tria. s. cõsulit: p̄ci
pit: exprimit. Primo cõsulit quid agendū dicens: Uouete
Scd'o p̄cipit ad obseruādū. dum dicit: Reddite. Tertio
exprimit cui soluendū: dū dicit: Dño deo vestro. Primo
cõsulit quid agendū dicens: Uouete. Glo. mēte. Nõ aūt
buc⁹ est: q2 ꝓmissio quãq2 fit ore ⁊ non corde: ⁊ talis quo
ad deū non est votū. ⁊ ideo oportuit supra ꝓmissionem
addere spõtanee: q2 glo. dicit mēte. Hec. b. Tho. iij. scri.
sen. di. xxxviij. de voto. arti. j. q. j. in solu. ij. arg. Sicut aūt
cõsiliū est de meliori bono: ita etiā votū est de meliorib⁹
bonis que sunt bona superogatiõis ad que non oēs te
nent': id' bona superogatiõis ad que non omnes tenent'
dicunt' bona meliora q2 supaddunt' illis bonis sine qb⁹
non est salus. Et sic exponit. b. Tho. ibidē. q. ij. in cor. sol.
in fine Sed cõtra: glo. sup illo verbo Uouete ⁊c̄. dicit
ꝙ quedā sunt vota ꝓpria singuloꝝ: vt castitatis: virgini
tatis: ⁊ huiusmõi: ad que nos vouēda inuitat non neces
sitate sed volūtate dicens: Uouete. Quedā vo alia sunt
cõia oībus sine qb⁹ non est salus: vt fidē in baptismo
vouere: ⁊ diabolo ⁊ põpis eius renūciare. ⁊ ista non solū
sunt bona meliora sed etiā necessaria ad que oēs tenent'
q2 sine eis non potest esse salus. g° etiā de necessarijs fit
votū. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ duplex est necessitas. Prima ē
necessitas absoluta ⁊ tūc talia non cadūt sub voto. Stul
tū enī esset siquis voueret se esse moriturū vel se nõ esse.
Scd'a necessitas est cõditionata. s. necessitas alicu⁹ sine
quo finis haberi non potest. Et sic baptismū suscipe: ⁊ fi
dez xp̄i seruare: ⁊ põpis diaboli abrenūciare cadunt sub
voto: q2 lz talia sint de necessitate salutis tñ volūtarie fi
unt. Hec. b. Tho. scd'a scd'e. q. lxxxviij. arti. j. in solu. j. arg.
Scd'o p̄cipit dicens: Reddite. Glo. Primū. s. vouere su
it voluntariū: ideo cõsulit dicens: Uouete. Scd'm vo est
necessariū. s. seruare: ideo p̄cipit dicens: Reddite. Et hoc
duplr: vel saltē si eius intentio fuit ita se obligare. s. abso
lute vel sine aliqua cõditione: vel ad certū temp⁹ si ei⁹ in
tentio fuit tunc obligare se. Qz autē votū ad sui obseruā
tiā obliget ꝓbo quadrupliciť. s. rõne: cõparatione: ꝓmissi
one: ⁊ auctoritate. Primo rõne sic: Reddere votū est de
iure naturali. sed nulli lz facere cõtra legē naturalē. g° ⁊c̄.
Qz aūt reddere votū sit de lege naturali sic ꝓbo: Serua
re veritatē ꝓmissā est de iure naturali. sed qui votū ser
uat fidem ⁊ veritatē seruat. g° per oppositū qui votū nõ
seruat vel non reddit: mentit' qd' est cõtra legē naturalē.
vñ qui votū rite factū p̄termittit mortaliter peccat: quia
fidē quā cū deo iniit frangit. Scd'o hoc idē ꝓbo cõpara
tiõe sic: Plus obligat votū q̄z iuramentū. qd' ꝓbo dupli
ci rõne. Prima est talis: Per votū aliq̄s obligat' deo. p
iuramentū obligat' interdū hõ homini. sed magis obli
gat' hõ deo p votū q̄z hõi p iuramentū. g° magis obligat
votū q̄z iuramētū. Scd'a rõ est talis: Obligatio voti cāt'
ex fidelitate quā deo debem⁹ obligatio aūt iuramēti ex
reuerentia quā debemus ex qua tenemur ꝙ verificem⁹
illud qd' per iuramentū ex ꝓmittim⁹. Oīs autē infideli
tas irreuerentiā cõtinet: sed non ecõuerso. g° ⁊c̄. Tertio h̄
idē ꝓbo ex ꝓmissione sic: Uotū est quidā cõtractus pro
missionis inter deū ⁊ hoīem. ⁊ ideo cū cõtractus bone fi
dei etiā homīes obliget ad necessariā obseruantiā: mul
tofortius votū quo hõ aliquid deo promittit. Quarto h̄
idē ꝓbo auctoritate Eccēs. v. vbi sic dr: Siquid vouisti
deo statum ne moreris reddere. Et subdit rõem dicens:
Displicet enī ei infidelis ⁊ stulta ꝓmissio. Infidelis. s. in
qua non est veritas. ⁊ stulta in qua nõ est iudiciū. ⁊ sub
iūgit: Multoq2 meli⁹ est non vouere q̄z post vota ꝓmis
sa non tenere. tū q2 talis peccat mendaciť: tū q2 peccat
infideliter: tū q2 ex his peccat mortaliť. Hec. b. Tho. iij.
scri. sen. di. xxxviij. de voto arti. iij. q. j. vtrū votū semp ob
liget: i cor. solu. Et scd'a scd'e. vbi. s. arti. iij. vtrū votū semp
obliget: in cor. so. Tertio exprimit cui votū sit exoluēdū
dicēs: Dño deo vestro. Glo. Non nisi hoi: q2 non est tñ
hõ cui ꝓmittitis sed deus: ideo reddite dño deo vestro.
Ubi nota ꝙ ꝓmissio fit deo ⁊ sanctis vel prelatis: sz fit
deo p̄ncipalit'. sic ⁊ soli deo fit votū p̄ncipaliter. Promis
sio autē que fit sanctis vel p̄latis non cadit sub voto nisi
materialiter. s. nisi inq̄ntū hõ vouet deo se impleturū qd'
sanctis vel p̄latis ꝓmittit: ita ꝙ ꝓmissio que fit deo p̄nci
palit' cadit sub voto. ꝓmissio aūt que fit sanctis vel p̄latis
non nisi p respectū ad deū cui vouit que sanctis vel p̄la
tis ꝓmisit. Hec. b. Tho. scd'a scd'e. q. vbi. s. ar. v. vtrū votū
sit actus religionis: in solu. iij. argu. Quarta rõ p̄ncipa
lis ꝓpter quā allicimur ad declinandū a malo ⁊ facien
dū bonū est ꝓpter meritū. naz declinare a malo ⁊ facere
bonū quatuor in se habet. primo enī est deo acceptū: vt
pz. s. rõne p̄ma. scd'o ex hoc ꝙ est gr̄a dei informatū in
q̄ntū remissio culpe est per infusionē gr̄e. tertio est ex ge
nere suo bonū ⁊ bona intentiõe factū. quarto ex his oīb⁹
est meritoriū. Cui⁹ rõ est: q2 si declinare importaret ne
gationē purā que non est facere bonū tunc hoc nõ esset
meritoriū: q2 vt dicit glo. sup illud psal. Diuerte a malo:
hõ non meret' palmā sed solū vitat penā. sed declinare a
malo importat motū volūtatis repudiātis ⁊ detestātis
malū: vt ipsū nomē declinatiõis ostēdit. ⁊ hoc est meri
toriū: ⁊ p̄cipue qñ aliq̄s impugnat' vt faciat malū ⁊ resi
stit. vñ glo. ibidē sic ait: Nota ꝙ est quidā modus decli

nādi a malo quo tñ pena vitaſ. Et eſt quidā mod⁹ quo palma acquiriſ: vt vbi glo. Si eni quis nulla occaſione ꝓuocatus ad malū a malo ope declinet: vitauit vtiq; penā quā incurriſſet ſi illud admiſiſſet. Si vo ab inimico viſibili vel inuiſibili ꝓuocat⁹ vel leſus malū non reddit vel malo non ꝯſentit a malo declinauit ⁊ palmā acquiſiuit vel ꝓmeruit. Hec in glo. ibidē. Et. b. Tho. ſcda ſcde q. lxxix. ar. i. vtꝫ declinare a malo ⁊ facere bonū ſint ptes iuſticie: in ſolu. ij. argu.

℃ Q2 ad hoc q̄ hō liberef a pctō eſt neceſſaria corpalis pena. CA. XIIII.

Tertio ꝑncipaliſ ⁊ vltimo dico q̄ ad hoc q̄ hō liberef a pctō eſt neceſſaria corpal' pena. qđ quadruplicit' ꝓbo. ſ. rōne ſimilitudine cōparatōe: ⁊ ex pte diuine iuſticie. Primo hoc ꝓbo rōne ſic: Scđꝫ ſentētiā medicoꝝ ꝯtraria ꝯtrariis curanſ: ḡ opoꝛtet q̄ volūtas recedat a pctō p ꝯtraria his per que inclinata fuit in pctm̄. ſed volūtas p declinationē circa res ſenſibiles inclinata fuit ad ꝯſenſum peti ḡ opoꝛtet q̄ p penas corpales affligaſ p hoc q̄ peccatum ex quib⁹ a peccat retrahaſ ⁊ abomineſ pctm̄. Scđo hoc idē ꝓbo exempli induſctiōe ſic: Uidem⁹ enī q̄ etiā aīalia bruta doloꝛe verberū a maximis voluptatib⁹ retrahanſ. ḡ a ſimili imo multos magis ad hoc q̄ hō retrahaſ a peccato ⁊ libereſ opoꝛtet q̄ non ſolū penā mentalē habeat. ſ. q̄ de pctō doleat ⁊ ſibi diſpliceat: ſed etiā q̄ habeat penas corpales quibus totaliſ ſeipſuꝫ affligat. Tertio hoc idē ꝓbo cōpatiōe ſic: Ea enī que cū laboribus acquirim⁹ intimius amam⁹ diligentius cōſeruamus: vt pꝫ exempli de illis qui ꝓ pꝛio laboꝛe acquirūt pecuniā. Sic a ſimili vt hō ſtatum grē ⁊ dei amorē quē negligenſ peccādo amiſit: prudēſ acquirat ⁊ diligēter ꝯſeruet: opoꝛtet vt laboꝛes ⁊ penas corpales ſuſtineat ꝓ peccatis. Quarto hoc idē probo ex pte diuine iuſticie ſic: Ordo diuine iuſticie exigit vt peccato reddaſ pena. hāc aūt penā opoꝛtet vel q̄ hō ſibi ſpōte inferat: vel q̄ ſibi ab alio inferaſ. Primo enī ſi hō penā ſibi ſpōte infert: talis pena dr̄ ſatiſfactoꝛia deo. Cuius rō eſt: q2 tali pena ſeipſū punit ⁊ affligit: ex eo q̄ peccauit diuinā voluntatē trāſgrediēdo: ⁊ ꝓpriā voluntatē ſequēdo. Scđo vo ſi hanc penā a ſe ſpōte non aſſumit ⁊ ei ab alio infligereſ: cū ea que diuine ꝓuidentie ſūt ſubiecta inoꝛdinata remanere non poſſint. ⁊ talis pena non diceſ ſatiſfactoꝛia cū non ſit ex electōe patientis. ſed diceſ purgatoꝛia: q2 alio puniente purgabit: vt q̄cq̄d in eo fuerit inoꝛdinatū ex diuina ꝓuidentia ad debitū oꝛdinē diuine iuſticie reducaſ: ita q̄ oīs pena qua liberatur ⁊ purgaſ quis a pctō: vel eſt ſatiſfactoꝛia. vel purgatoꝛia. ſatiſfactoꝛia quidē q̄n ſponte eligiſ a ſeipſo. purgatoꝛia autē q̄n non ſponte eligiſ a ſeipſo ſed a deo affligiſ pro peccato. Hec. b. Tho. ꝯtra gētiles libro. iij. ca. clviij.

℃ Q2 oīs pena quā penitēs aſſūit valet ad duo: ⁊ que. CA. XV.

Ad maiorē autē euidentiā ꝑcedētis ca. eſt ſciendū: q̄ pena ſatiſfactoꝛia valet ad duo. ſ. ad preſeruationē a peccato futuro ⁊ ad purgationē peccati ꝑteriti. Primo enī inq̄ꝫtuꝫ pena ſatiſfactoꝛia valet ad ꝯſerendū remediū peccati futuri: tunc pena ſatiſfactoꝛia vni⁹ non ꝓdeſt alteri: q2 ex ieiunio vni⁹ caro alterius non domaſ: nec ex actibus vni⁹ alius bene agere ꝯſueſcit: niſi ſm̄ actuꝫ inq̄ꝫtuꝫ aliquis p bona opa pōt alteri mereri augmentū grē que eſt efficaciſſimū remediū ad pctm̄ vitandū. ſed hoc eſt p modū meriti magis q̄ꝫ ſatiſfactōis. Scđo inq̄ꝫtuꝫ pena ſatiſfactoꝛia valet ad ſoluendū debitū peſ ꝑteriti. ⁊ ſic vnus pōt ꝓ alio facere dūmodo ſit in charitate vt opa eius ſatiſfactoꝛia eē poſſint. qđ dupliciſ ꝓbo. ſ. rōne: ⁊ auctē. Primo rōne ſic: Charitas magis pōt apud deū q̄ꝫ apud homīes. ſed vnus pōt apud hoīes ꝓ alterius amoꝛe debitū eius ſoluere. ḡ multoſoꝛti⁹ apud deū. Scđo hoc idē ꝓbo auctē apl'i ad Gala. vj. ſic dicētis: Alter alterius onera poꝛtate: ⁊ ſic adimplebuſ legē xp̄i. In quo verbo apl's tāgit quatuoꝛ. ſ. neceſſitateꝫ: charitatē: pietatē. ⁊ vtilitatē. Primo tangit neceſſitatē dicēs: Onera poꝛtate. non enī ꝑmittendū eſt vt aliquis ꝓ alio penitentiā faciat niſi defect⁹ aliquis appareat in penitēte: vel corpalis ꝓpter quē ſit impotēs ad ſuſtinendū: vel ſpūalis ꝓpter quē non ſit ꝓmptus ad poꝛtandū penā. vn̄ vnuſquiſq; ꝓ ſeipſo ſatiſfacē dꝫ: ad Gala. vj. Unuſquiſq; on⁹ ſuū poꝛtabit. Glo. Augu. onus ſuū. i. penā pro peccato ſuo. Et Aug⁹ ibidē ꝯtra eos dicit: Qui putāt hominē aliena inq̄nari pctīs vnuſq̄ſq; enī onus ſuū poꝛtabit. i. mercedem operū ſuoꝝ referet. Scđo tangit charitatē: ibi Alter alteri⁹. Sicut enī ſatiſfacere ꝓ ſeipſo ⁊ penā pro ſuis pctīs ſuſtinere eſt neceſſitatis: ita ꝓ alio penā poꝛtare: ⁊ ſic ſatiſfacere eſt charitat. Et foꝛmo ſic rōem: Pena quā quis ꝓ alio patiſ bꝫ vim ſatiſfaciēdi inq̄ꝫtuꝫ eſt accepta deo. ſed talis pena eſt accepta deo rōe charitatis ḡ ⁊c̄. Sed q̄res hic duo. Primū eſt cui debet imponi maioꝛ penitētia: an ꝑncipali ꝓ quo fit ſatiſfactio: an illi qui ꝓ alio ſatiſfacit. Rñdeo dicunt quidā q̄ ei qui ꝓ alio ſatiſfacit moti hac rōe q̄ pena ꝓpꝛia magis ſatiſfacit q̄ꝫ aliena. Sed ego dico q̄ minoꝛ pena requiriſ in eo qui ſatiſfacit ꝓ alio q̄ꝫ in ꝑncipali. Cui⁹ rō eſt: q2 pena habet vim ſatiſfaciēdi: maxie rōe charitatis qua hō ipāꝫ penā ſuſtinet vt ꝓdixi. ⁊ q2 maioꝛ charitas manet in eo qui ꝓ alio ſatiſfacit q̄ꝫ ſi ipſe ſatiſfacere: iō minoꝛ pena requiriſ in eo qui ꝓ alio ſatiſfac q̄ꝫ in ꝑncipali requirereſ. vn̄ dr̄ in vitis patrū: q̄ propter charitatē vnius. qui alteri⁹ fratris charitate duct⁹ pn̄iaꝫ fecit ꝓ pctō qđ non cōmiſerat: ⁊ alteri pctm̄ qđ cōmiſerat eſt dimiſſuꝫ. Similiſ penā quā amic⁹ ꝓpter ipſū patiſ: reputat ille pro quo patiſ ac ſi ipſe patereſ. ⁊ ſic pena non deeſt ei dū amico cōpatiēti cōpatiſ: ⁊ tanto āplius quāto ipſe eſt cā patiendi amico. Scđo pōt q̄s q̄rere: vtrū debeat fieri ſatiſfactio ꝓ eo qui eſt ipotens ad ſatiſfaciendū vel ꝓ eo qui pōt. Rñdeo ⁊ dico: q̄ non exigiſ q̄ꝫtuꝫ ad ſolutionē debiti q̄ ille pro quo fit ſatiſfactio ſit impotēs ad ſatiſfaciendū: q2 etiā ſi eſſet potēs alio ſatiſfaciēte ꝓ ipſo: ipſe ē debito īmunis eſſet. ſed h' requiriſ inq̄ꝫtuꝫ pena ſatiſfactoꝛia eſt in remediū. vn̄ nō eſt ꝑmittendū vt aliq̄s ꝓ alio pn̄iaꝫ faciat niſi defect⁹ aliq̄s appareat in penitēte: vt pꝫ. ſ. h' eodē ca. Tertio oſtēdit etiaꝫ pietatē ibidē dicēs: Alter alteri⁹ ⁊c̄. Qđ verbū Aug⁹ in glo. q̄tuoꝛ mōis exponit. Primo ſic: Alia ſunt onera pꝛīcipāde infirmitatſ de q̄bus. ſ. ait: Alter alteri⁹ ⁊c̄. Alia ſūt onera reddēde rōis deo: de quib⁹ ſubdit: Unuſq̄ſq; on⁹ ſuū poꝛtabit. Scđo ſic: Alia ſunt q̄ cū aliis ⁊ ꝓ aliis poꝛtanſ vt onera infirmitatſ: de q̄bus. ſ. ait. Alter alteri⁹ ⁊c̄. Alia ſunt in quib⁹ quiſq; onus ſuū poꝛtat: nec poꝛtat cū alio nec in alteꝛ ꝓijcit: vt pctā ⁊ pctōꝝ penā de q̄b⁹ ſubdit: Unuſquiſq; onus ſuū poꝛtabit. Tertio ſic: Cōtra negligētes q̄ nullū curāt corrigere ſecuri q̄ alienis nō cōtamineſ pctīs: dicit Alter alteri⁹ ⁊c̄. defectū inuicē ſuppoꝛtam⁹ dū lenitate irā alteri⁹ ſuſtinem⁹. ⁊ dū qui leſit ſi petit: indulgem⁹. Alia ſunt onera q̄ ꝓpꝛia poꝛtanſ ab vnoquoq;: de q̄b⁹ ait: Unuſq̄ſq; ⁊c̄. vt pctā. Quarto ſic: Prelatus ſubditoꝝ onus poꝛtare dꝫ ne ſit de illis de q̄b⁹ dr̄ Math. xxiij. Alligāt onera grauia ⁊ īpoꝛtabilia. Et ſic ſubditi on⁹. ſ. obedientiā ꝑlatoꝝ: ne ſint ſiſes illi cui pat dixit Math. xxj. Fili vade hodie opari in vineā meā. At ille rñdens ait: Eo dñe: ⁊ non iuit. Et vnuſq̄ſq; onus ſuū poꝛtabit. ſ. ꝑlatus ꝓuidētie: ſubdit⁹ obediētie. Quito mō etiā Aug⁹ in libro de ſermone dñi in mōte exponēs

illud verbũ sic ait: Alter alterius onera portate. i. subue-nite vobis inuicẽ penitẽtijs: orationib⁹: ⁊ elemosynis ⁊ huiusmõi quasi hec sint sarcina vestra. i. inuicẽ supporta-re ⁊ adiuuare. s. iustus peccatorẽ ⁊ ecõuerso: diues pau-perẽ ⁊ ecõuerso. Et subdit Aug⁹ ibidẽ sic dicẽs: Quid est onus pauperis: non habere. Quid est onus diuitis: plus habere. Portet igif diues onus cũ paupe: non habere. portet paup onus cũ diuite: plus habere. Quarto ⁊ vl-timo tãgit ⁊ ostendit vtilitatẽ ibi: Et sic adimplebitis le-gẽ xpi. i. charitatẽ. nã xps charitate pctã nostra portauit qui etiã pcepit vt nos inuicẽ diligam⁹. Patet igif ex pmissis quinq₃ bona. Primũ. s. inq̃tũ pena satisfactoria valet ad pferendũ remediũ ptra pctã futura: vn⁹ nõ põt p alio satisfacere. Inq̃tũ vero pena est ordinata ⁊ valet ad soluendũ debitũ pctõꝝ pteritoꝝ: vnus põt p alio satis-facere. Scdm est q minor penitẽtia requirif in eo qui pro alio satisfacit: q̃₃ in pncipali. s. in eo qui peccauit. ⁊ h rõne maioris charitatis q̃ apparet in eo qui p alio satis-facit: ex qua pena maxie habet virtutẽ satisfaciẽdi: q̃uis pena nõ desit ei p quo fit satisfactio dũ amico cõpatiẽti cõpatif: ⁊ tãto ampli⁹ q̃to ipse est causa patiẽdi amico. Tertiũ est q hõ potest soluere debitũ pene: ⁊ sic satisfa-cere non solũ p alio qui est impotẽs ad satisfaciendũ: s₃ etiã p alio si est potẽs ad satisfaciendũ: ⁊ sic liber ⁊ imu-nis erit a debito alio satisfaciẽte pro ipso. Quartũ est q inq̃tũ pena est in remediũ ptra peccata futura: vn⁹ non põt nec debet p alio satisfacere. vñ non est pmittendũ vt aliquis p alio penitẽtiã faciat nisi pp̃ter defectũ aliquẽ vt p₃. s. Quintũ est q satisfacere ⁊ penitentiã facere p seipso est necessitatis. sed facere p alio est charitatis. Dec he. Tho. iiij. scri. sen. di. xx. de pena satisfactoria. arti. ij. q. iij. vtrũ penã satisfactoriã possit vnus pro alio explere: in argu. ptra: ⁊ in cor. solu. Et ptra genti. li. iij. ca. xv. qualiter hõ liberaf a peccato. ¶ Q₂ vnus hõ p alio põt sa-tisfacere non tñ pteri ⁊ pfiteri. CA. XVI.

Ex pmissis aũt nota differentiã inter ptritionẽ₃ pfessionẽ: orationẽ: ⁊ satisfactionẽ. Prio eñi p ptritionẽ vn⁹ alius a culpa non liberaf. Cui⁹ ratio est: q₂ ptritio ordinaf ptra culpã que ad dispositio-nẽ bonitatis vel malicie hoĩs ptinet. p satisfactionẽ autẽ vn⁹: alius liberaf a culpa vt. s. p₃. Scdo similif dico q p pfessionẽ vnius alius non liberaf a culpa. Cui⁹ rõ est: q₂ p pfessionẽ hõ se subijcit sacro ecclesie. Non autẽ põt hõ vnus p alio sacrm̃ accipe. Cui⁹ rõ est: q₂ in sacro grã daf suscipiẽti ⁊ non alij: p satisfactionẽ aũt vn⁹ ali⁹ liberaf a culpa. Tertio p orationẽ vn⁹ alius pmeref. Cuius rõ est: q₂ in merito attendif radix charitatis. ⁊ iõ ille qui ex charitate p alio orat ⁊ alij meref: saltẽ merito pgrui: ⁊ sibi etiã magis meref. qui autẽ p alio satisfacit non p se satisfacit: q₂ illa quãtitas pene non sufficit q̃tũ ad vtrũq₃ pctm̃ vel ad liberandũ ab vtroq₃: pctm̃ tñ me-ref maius quid q̃₃ sit dimissio pene: ⁊ iõ oportet etiã q p se satisfaciat: vt dicat qd dr̃ Isa. xlvj. Ego feci: ego ferã. Quod verbũ põt intelligi ⁊ exponi q̃tuor modis. Prio possunt esse verba dei ad creaturã dicẽtis. Ego feci: cum non esset. Ego ferã. i. sustentabo ⁊ pseruabo in esse: quia ipse portat oĩa verbo virtutis sue: vt dr̃ ad Hebre. j. Scdo possunt esse verba dei ad peccatores sic: Ego feci dando naturã: ⁊ ego ferã portãdo ⁊ sustinẽdo opprobria q̃ faci-etis mihi p misericordiã. Tertio possunt esse verba filij dei fideiubẽtis ad patrẽ p pctõre sic: Ego feci hominẽ: ⁊ ego ferã p eo penã. q₂ p eo portabo penã in corpe meo sup lignũ ⁊ saluabo a morte inferni. Quarto possunt esse verba penitẽtis sic dicẽtis: Ego feci culpã. ⁊ ego ferã pec-cati penã. p quã recõpensabo culpã pteritã ⁊ pseruabo me a futura. ⁊ sic per penã satisfaciã de pctõ ⁊ liberabor.

Sed forte argues in oppositũ dupliciter. Primo rõe sic: Deus nõ delectaf in penis nostris. ergo sustinẽdo penã non satisfacim⁹ deo. Rñdeo ⁊ dico: q deus nõ delectaf in penis nostris vt sunt pene. sed delectaf in eis vt sũt iu-ste: ⁊ sic sunt satisfactorie tãq₃ medicine pctõꝝ. Scdo ad idẽ argues ponẽdo talẽ casũ₃: Si vn⁹ p alio satisfacẽ põt: g̃ ex quo vnus sibi suscipit debitũ pene: ali⁹ statim a debito liberaf. g̃ si moriaf postq₃ tota pena sibi debita ab alio est suscepta: statĩ₃ ad celũ euolat: vel si adhuc pu-niaf: duplex pena reddef p eodẽ pctõ. s. illius qui satis-facere incipit: ⁊ illi⁹ qui punif in purgatorio. Rñdeo et dico q si ipsemet. s. q̃ pro alio satisfacit ad aliquã penã se obligass₃ non prius a debito pene esset imunis vel liber q̃₃ eã soluisset. ⁊ iõ penã ipsã₃ patief q̃diu ille satisfactio-nẽ p eo fecerit. quã si non fecerit: tũc vterq₃ est debitor il-lius pene: vnus p cõmisso: alius p omisso. ⁊ ita non se-quif q vnũ pctm̃ bis puniaf. Dec h. Tho. iiij. scri. sen. di. xx. de pena satisfactoria. ar. ij. q. iij. vtꝝ penã satisfactoriã vn⁹ p alio explere possit: in solu. argu. ¶ Quare de⁹ aliquos liberat a pctõ ⁊ aliquos nõ liberat. CA. XVII.

Sed forte pdictoꝝ cã q̃reret aliq̃s quare deus ali-quos liberat a peccato: aliquos võ non liberat? Rñdeo ⁊ dico q rõ hui⁹ est triplex. Una ẽ abũ-dãtia bonitatis. Alia est euidẽtia potestatis. Tertia est cõplacẽtia volũtatis. Prima hui⁹ rõ est abũdantia bo-nitatis. L₃ aũt ille qui peccat impedimentũ grẽ prestet: ⁊ q̃tũ₃ ordo diuine iusticie exigit grãm non deberet re-cipe: tñ q₂ deus pter ordinẽ rebus inditũ opari põt: sicut cecũ illũiat ⁊ mortuũ suscitat: sic interdũ ex abũdãtia sue bonitatis eos qui impedimẽtũ grẽ peccãdo pstant auxi-lio suo pueniũt auertẽs eos a malo ⁊ pũertẽs ad bonũ. Et sicut nõ oẽs cecos illũiat: sic aliquos liberat: aliquos võ non. Scda võ rõ hui⁹ est euidentia ptãtis vel pieta-tis: q₂ sicut deus nõ oẽs cecos illũiat: nec oẽs languidos sanat sed aliquos: sic ⁊ aliquos non: vt illis quos curat appareat opus virtutis ⁊ potẽtie sue. in alijs quos non curat ordo nature seruef: qui est q ab habitu fit regres-sus ad puationẽ non aũt ecõuerso: ita deus nõ omnes peccatores qui grãm eius ipediũt auxilio suo pueniũt vt auertanf a malo vel a peccato: sed in quib⁹ vult miseri-cordiã suã apparere: ⁊ in alijs iusticie ordo manifestef. Hinc est q dicit apl's ad Ro. ix. Volẽs deus ondere irã ⁊ notã facere potẽtiã suã sustinuit in multa patiẽtia va-sa ire apta ad interitũ: vt ostẽderet diuitias glorie sue in vasa misericordie q̃ pparauit in gloriã. Tertia rõ hui⁹ est pplacẽtia volũtatis. Sicut eñi ex simplici volũtate dei pcessit q cũ oẽs creature fierẽt ex nihilo: q̃da₃ alijs sunt digniores. Et sicut ex simplici artificis volũtate pcedit: vt ex eadẽ mã similif disposita quedã vasa formet ad no-biles vsus: ⁊ q̃dã ad ignobiles vsus: vt dic Apl's ad Ro. ix. An non h₃ ptãte₃ figul⁹ ex eadẽ mã facere qdda₃ vas in honorẽ: aliud võ in ptumeliã: sic de⁹ multomagis cũ sit potẽtie infinite. Cũ eñi tota natura hũani generis sic massa vilis corrupta in pmis parẽtib⁹ q deus aliquos li-berer a pctõ: hoc facit iusticia. Et ad Ro. ix. Cui⁹ vult mi-seref remittẽdo culpã: ipartiẽdo vel infundẽdo grãm: ⁊ pferẽdo glãm. ⁊ quẽ vult indurat non imutẽdo maliciã sed non ipartiẽdo grãm: vt Ambro. exponit ibidẽ i glo. ⁊ totũ est licitũ. Matth. xx. An non l₃ mihi qd volo facẽ. Ubi glo. interli. sic ait: Non est ptãs iudicis vel iusticiã facere: vel misericordiã cui vult ipẽdere: quasi dicat sic: vñ Grego. ibidẽ sic dicit: Et q₂ ipsa regni pceptio ei⁹ est bonitas volũtatis: recte subiũgif: An non l₃ mihi facere qd volo? Et subdit ibidẽ: Stulta eñi est questio hoĩs

ɔtra bonitatē dei murmurare. Quisq̄ ergo adiut⁹ est a deo se non suis meritis sed adiutū gratis agnoscat. Quisquis aūt obduratus est iusticia rectissima debite se obduratū agnoscat. vñ Aug⁹ ⁊ Ambro. exponūt illud verbū ad Ro. ix. Cuius vult miseret. p hoc autē excludit̄ error Origenis dicētis hos ɔuerti ad deū ⁊ nō alios ꝓpter aliqua opa que aīe eorū fecerant ante ꝗ̄ corpibus viuerent. Que quidē positio in. ij. li sen. diligenti⁹ est improbata. Dec b. Tho. contra gēti. li. iij. ca. clxxxj. ꝙ deus a pctō aliquos liberat ⁊ aliquos in peccato relinquit ⁊ quare.

¶ Qꝛ rōnabiliter imputat̄ hoī ad culpā si ad deū nō cōuertit: ꝗ̄uis hoc mereri non possit. CA. XVIII.

Sed forte ꝑdictoꝝ occasione argues ꝙ nulli imputat̄ ad culpā si grāꝫ non habeat: vel si ad deū non cōuertit̄. ⁊ hoc duplici rōne. Prima ē ex pte volūtatis diuine sic: Si affirmatio est cā affirmationis: ⁊ negatio ē cā negatōis: vt dic̄ pħus in li. posterioꝝ. sed velle diuinū est cā quare iste grām habeat: nam iste grām hꝫ qꝛ deus vult: ergo p oppositū videt̄ ꝙ non velle dei sit cā quare iste grām non habeat. Sꝫ nulli īputandū est ad culpam quod deus non vult. g̃ ⁊c̄. Scđa rō est: Nulli īputanduꝫ est ad culpā si non hꝫ illud qđ mereri non pōt. sed nullus p liberꝫ arbi. auxiliū diuine grē mereri pōt nec ad deū ɔuerti g̃ si nō habeat grāꝫ: non īputat̄ ei ad culpā tum qꝛ habere grām a volūtate dei depēdet tum qꝛ hr̄e grām facultatē liberi arbitrij excedit. g̃ ⁊c̄.

Rñdeo ⁊ dico: Primo ꝙ quedā est cā gratie sicut agēs quedā aūt sicut recipiēs. verbi grā: Causa grē sicut agēs est ipse deus. Cā grē sicut recipiens est aīa vel volūtas q̄ est subiectū grē. Scđo dico ꝙ cū oīs defectus incidat ex defectu cause scđe ⁊ prime: ⁊ non ex defectu cāe p̄me ⁊ remote: sicut defectus floꝛitiōis arboꝝ non ex defectu p̄me cause celi vel dei: sed defectu scđe cause ⁊ ꝓxime. s. radicis. sic iste defectus qui est non recipe grām: nō est ex pte agentis ⁊ efficiētis grām. s. dei: sed ex pte non recipiētis. s. aīe lꝫ enī aīa non sit efficiēs grām qꝛ cā talis est deus vt dixi: est tñ aīa recipiēs grām. Et iō si non recipit cū recipe possit ex hoc est culpabilis ⁊ vitupabilis. Cui⁹ rō est: qꝛ malū cui⁹ principiū est volūtas est huiusmodi.

Tertio dico ꝙ istū carere grā ex duobus ɔtingit: tū qꝛ ipse non vult recipe: tum qꝛ deus nō vult sibi infundere Doꝝ aūt duoꝝ talis est ordo: vt secundū nō sit ex suppositōe p̄mi. verbi grā: Cū enī deus non velit nisi bonū non vult istū carere grā nisi sm̄ ꝙ bonū. sed ꝙ iste careat grā non est bonū simpl̄r. vñ hoc. s. istū carere grā absolute cōsideratū non est volitū a deo: est tñ bonū ꝙ careat grā sꝫ quid ⁊ sub ɔditōe. s. si eā non vult habere vel si negligēt ad eam habendā se p̄parat: qꝛ sm̄ hoc iustū est vt careat grā: ⁊ hoc mō est a deo volitū. Patēt igit̄ ex p̄missis tria. Primū est ꝙ cā istius defectus qui est istū carē grā non est absolute ⁊ p̄ncipaliter ex pte dei. Scđm est ꝙ est p̄ncipalit̄ ex pte hoīs qui grā caret. Tertiū est ꝙ est ɔditionalit̄ ex pte dei. Primo dico ꝙ cā istius defectus q̄ est istū carere grā non est ex pte volūtatis dei: eo ꝙ de⁹ inq̄tuꝫ in se est parat⁹ est oībus hoīb⁹ grām dare. qđ tripliciter ꝓbo. Primo auctē aplī. j. ad Thimo. ij. Qui vult oēs hoīes saluos fieri: ⁊ ad agnitionē veritatis venire. Scđo rōne sic: Qui vbiq̄ semp est pñs: nūq̄ deserit. sed deus vbiq̄ semper est pñs. Sap. viij. Attingit enī a fine vsq̄ ad finē fortiter ⁊ disponit oīa suauiter: ergo nunq̄ q̄tum est ex se deserit. Tertio silītudine. Cū enī deus sit lux vera: Joħ. j. nunq̄ lumē sue gratie subtrahit q̄tū est ex seipso. Scđo dico ꝙ cā p̄ncipalis istius defectus q̄ est carere grā: est ex pte voluntatis hoīs. qđ ꝓbo multipliciter. Primo auctē Diony. Augu. ⁊ Ansel. q̄ dicunt ꝙ

cā quare peccator non hꝫ grām: non est qꝛ deus nō vult dare. sed qꝛ non vult accipe: ita ꝙ subtractio grē non est a deo: sed a pctō. vñ non deus sed peccatoꝛ grām sibi subtrahit. facit enī aliq̄d ex quo amittit grām. s. pctm̄. vnde aplūs ad hebre. xij. Contēplātes ne q̄s desit grē dei. q. d. Uidete semp pata est grā: g̃ deus non deserit. Cauete ne vos deseratis. Scđo hoc idē ꝓbo silītudine. nā super illud verbū Joħ. j. Lux in tenebris lucet. Aug⁹ dic̄: quō ceco in luce posito p̄sens est sol: sed ipsi⁹ oculis absens est sic hoī iniquo ⁊ peccatori ceco corde p̄sens est diuina sapientia: ⁊ oculis eius absens: non qꝛ illi absens est illa. s. dei sapia: sed qꝛ ille absens est ab illa. nunq̄ g̃ deus subtrahit lumē gratie: sed cecitas que est pctm̄. Tertio cōfirmo hoc idē exemplo p̄dicto: qꝛ sicut sole p̄sente nō facit sol vt nō illuminet corpus qđ est in muro: sed interpositio muri qui ꝓpter radios solis subtrahit: nō ipse sol: sic non deus sed pctm̄ ꝓpter grām subtrahit: Jsa. lix. Que iniq̄tates vestre diuiserūt inter vos ⁊ deū. Quarto hoc idē ꝓbo distinctiōe sic: Aliter se hꝫ de non appositōe grē ⁊ aliter de subtractōe grē: aliter de obscuratiōe: aliter de obduratiōe aīe: aliter de ſbtractōe bonoꝝ tpaliū. Primo enī dico ꝙ appositio grē cū sua sequela est a deo: nā de⁹ q̄busdā apponit grām qua apposita volūtas hoīꝫ inde inclinet̄ ad bonū. quibusdā autē non apponit ꝓpt̄ indignitatē ɔfone. sed subtractio gratie ꝓprie est a pctō. vt ꝓbatū ē. Scđo dr̄ ꝙ obscuratio aīe de qua dr̄ ad Ro. j. Obscuratū est coꝛ insipiens eoꝝ. dupl̄r cōsiderari pōt. Uno mō ꝓut est culpa: ⁊ hoc mō non est a deo. Alio mō vt ē pena: ⁊ sic est a deo. subtractio v̄o gratie nunq̄ est a deo ꝓprie. Tertio dico: ꝙ obduratio mētis ꝓprie non est a deo sed ex gratie non appositōe. Ubi nota ꝙ obduratio in spiritib⁹ dr̄ trāslatiue ad silītudinē obduratōis in corporib⁹: nam in corpibus sequit̄ duriciā triplex ꝓprietas prima est inhabilitas ad suscipiendā impssionē. scđa est stabilitas ad in se pmanēdū. tertia fortitudo vel duricia ad resistendū. ⁊ sm̄ hunc modum dr̄ coꝛ dupl̄r indurari. Uno mō p inhabilitatē ad suscipiendaꝫ grām: ⁊ hec est pena sequēs culpā ⁊ est a deo. Scđo mō p adhesionē firmā ad pctm̄. ⁊ hec est dispō culpe cuiuslibꝫ ptinacis que non est a deo. Tertio mō p rebellionē diuinaꝝ inspirationū ⁊ mandatoꝝ. ⁊ hoc est spēale gen⁹ pctī qđ etiā non ē a deo. Dec Pe. de tharā. p̄mo sen. sen. di. xl. de reprobatione. ar. ij. q̄d sit reprobatio: ⁊ a quo fit: in coꝛ. sol. Quarto dico: ꝙ non est simile de subtractōne bonoꝝ tpaliū ⁊ de subtractōe gratie: nā si deus q̄nq̄ subtrahit bona tpalia nunq̄ tñ gratiā. Cui⁹ rō est: qꝛ subtractio bonoꝝ tpaliū ab indignis est bona dupl̄r. Primo ꝓpter peccantiū indignitatē qui nec etiā pane quo vescunt̄ sunt digni. Secūdo etiā est eis bona inq̄tuꝫ peccatores ꝓpt̄ subtractionē bonoꝝ tpaliū q̄nq̄ humiliant̄ ⁊ ad penitentiā ɔuertunt̄. Subtractio v̄o gratie nec in se bonū ē nec est bonū illi cui subtrahit̄: nisi forte occasionalit̄: sm̄ illud aplī ad Ro. viij. Diligētib⁹ deū oīa cooperant̄ in bonū his qui sm̄ ꝓpositū vocati sunt sancti. hoc enī mō subtractio grē posset esse occasio vt peccator humiliaret̄ ⁊ ɔfugeret ad dei miseratōeꝫ. Cū. n. aliq̄s ɔsiderat se eē destitutū a deo ꝓpter pctm̄ dolet: ⁊ dolens siue attrit⁹ ɔfugit ad dei misericordiā. Quarto ꝙ subtractio sit a libero arbitrio ꝓbo rōne sic: Nullus culpat̄ vel punit̄ de eo cuius cā non est in eo. sed hō culpat̄ ⁊ punit̄ p carētia grē vel p obduratōe mentis. g̃ ⁊c̄. vñ lꝫ aliquis p liberꝫ arbitriū nec mereri nec ꝓuocare possit diuinā grām: pōt tñ seipsuꝫ impedire ne eā recipiat. Silr̄ lꝫ q̄tuꝫ de se est deus sit paratus oībus hoībus grām dare: ⁊ velit oēs hoīes saluos fieri: illi solū tñ priuant̄ qui sibimetipsis īpedimētū p̄stāt

Sicut sole mundũ illuminãte in culpaʒ imputatˀ ei qui oculos claudit si ex hoc aliqd malũ sequatˀ: lʒ videre nõ possit nisi lumĩe solis pueniatˀ. Et iõ cũ hoc sit in ptãte liberi arbitrij.s.ipedire receptionẽ diuine gratie vł nõ ipedire: non imerito in culpã imputatˀ ei qui impedimẽtũ prestat receptõi diuine grẽ. De talibꝰ enĩ dr̃ Job.xxj. Dixerũt dño deo recede a nobis: sciẽtiã viaꝝ tuaꝝ nolumꝰ. Et Job.xxiiij. Ipsi fuerũt rebelles lumini. Manifestuʒ est aũt ꝙ illi qui nec fidẽ: nec speʒ: nec dilectionẽ dei: nec pseuerãtiã in bono habẽt inculpantˀ: qꝛ hec oĩa habere possunt: vel qꝛ possunt non impedire vt ea habeãt. Et hꝰ p liberũ arbi. faciẽdo qd̃ in eis est.s.ꝙ se ad grãm habendã preparẽt p displicentiã pcti ꝛ affectũ ad deũ. Et qñ hꝰ duo efficaciter fecerint tunc dicuntˀ facere qd̃ in se est ꝛ grãm recipiẽt. Hec b. Tho.ij.scri.sen.di.xlj. de reprobatione: ar.ij. vtrũ cã obduratõis ꝛ excecatõis sit deus: in ar. ɔtra: ꝛ in coꝛ.solu. ꝛ cõtra gẽti.li.iij.ca.clix. ꝙ rõnabiliter hoĩ imputatˀ ad colpã si ad deũ non reuertitˀ: ꝗ̃uis hoc mereri non possit. ꝛ.iiij.scri.sen.di.xvij. de iustificatione impij: arti.ij.q.ij. vtꝝ aliqd sit in hoie qd̃ facere possit vt ad grãm habendã se pparet: ꝛ quid sit facere qd̃ in se est in coꝛ.solu.in fine.

¶ Qꝛ non põt assignari cã quare deus vult dare grãm vni ꝛ nõ alteri. CA.XIX.

Si võ querit quare deꝰ volt dare grãm vni ꝛ nõ alteri: Rñdeo ꝛ dico ꝙ differũt ista duo.s.cã ꝛ rõ: qꝛ causa est ꝑncipiũ causati: ꝛ importat efficaciã respectu causati. rõ aũt solã ɔgruentiã ad effectum ponit. Et iõ dico ꝙ volũtati dei ad aliqd faciendũ nulla est cã: sed ipsa est prima ꝛ principalis ꝛ rõnalis cã. est tñ rõ.i. rõnabilis ordinatio volũtatis dei ad suũ volitũ. nõ ergo requiritˀ cã volũtatis diuine cũ ipsa sit pma: sed eiꝰ voliti: vt dicit Pe. de tharan. pmo scri.sen.di.xlv.arti.iij. vtꝝ volũtas dei habeat cãm motiuã sui: in coꝛ.solu. Be. autẽ Tho. clarius ostẽdit ꝙ non est assignãda nec q̃renda cã aliqua voluntatis diuine: qd̃ dupłr ꝓbat.s.auctẽ ꝛ rõne. Primo auctẽ Augus. in libro.lxxxiij.q. vbi sic ait: Ois cã efficiẽs maioꝛ est eo qd̃ efficitˀ. sed nihil est maiꝰ volũtate dei. g̃ non est eius causa q̃renda. Scd̃o hoc idẽ ꝓbo rõne: Sicut se hʒ intelligere dei. ita ꝛ velle. ʒ in deo intelligere cãm non est cã intelligẽdi effectus: eo ꝙ non vno actu seorsuʒ intelligit cãm: ꝛ alio actu seorsuʒ intelligit effectũ: ʒ vno actu oĩa in sua essentia intelligit: ꝛ oẽs effectus in sua cã: ita in deo velle finẽ non est cã volẽdi ea que sunt ad finẽ. ꝛ alio actu seorsuʒ vult id qd̃ est ad finẽ. sed vno actu vult finẽ ꝛ id qd̃ est ad finẽ: g̃ velle finẽ non est cã volendi ea que sunt ad finẽ: qꝛ cũ vno ꝛ eodẽ actu volũtatis vtrũqʒ velit vt pʒ: idem non põt esse cã sui ipsius. sed tñ vult ea q̃ sunt ad finẽ ordinari in finem. volt g̃ hoc esse ꝓpter hoc: sed non ꝓpter hoc vult. vñ volũtas dei rõnabilis est: non inq̃tuʒ aliqd̃ sit cã volendi: sed inq̃tũ vult vnũ ꝓpter aliud: ita ꝙ vt non queritˀ cã volũtatis diuine: sed eius voliti: vt ꝑdixi. Hec be. Tho. pma pte sum.q.xix.art.v. vtꝝ volũtatis diuine sit assignare cãm aliquã: argu. ɔtra: ꝛ in coꝛ.solu. Ubi notandũ est ꝙ deus vult aliq duobus modis.s. vel gratuito vel ex debito. Primo mõ deus vult aliqua gratuito sicut oĩa illa a quibus eius bonitas non depẽdet. Scd̃o deus vult aliqua ex debito. ꝛ hoc dupliciť: vel absolute: vel ɔditionate. Primo mõ absolute. ꝛ hoc modo deus vult ex debito suã bonitatẽ sicut vltimũ finẽ. Nã ꝓpriũ obiectũ ꝛ adequatũ etiã vltimꝰ finis volũtatis diuine est sua bonitas a qua non põt diuertere: qꝛ non põt eam non velle sicut ꝓpriũ obiectũ visus est color. Et ꝓpriũ obiectũ volũtatis nostre est beatitudo a qua volũtas nostra nõ põt diuertere. vñ nullus hõ potest non velle esse beatus: sicut non potest velle esse miser. Secũdo mõ deus vult aliquid ex debito ɔditionate: vt si vult facere aliqd: oꝫ ꝙ faciat ea sine quibus res volita esse non põt. verbigrã: Rex ex sua liberalitate facit aliquẽ militẽ. sed qꝛ non põt esse miles nisi habeat equũ: efficitˀ debitũ.s. dare militi equũ ex suppositõe liberalitatis ꝑdicte. Similiť deus ex sua liberalitate facit hominẽ. sed qꝛ hõ sine rõne esse nõ põt: ideo oportet ꝙ dei sibi rõem. Sic a fili ꝙ deus velit illi grãm dare: est duplex rõ.s. pfectio bonitatis ꝛ dispõ hoĩs. qd̃ sic pʒ: Primo enĩ ꝙ deus velit dare grãm isti non est ex debito: qꝛ dei bonitas ad hoc non depẽdet. vñ voluntas dei non inclinatˀ ad faciendũ aliqd vel ad dandũ grãm isti p modũ alicuius debiti absolute: qꝛ gratia non cadit sub debito alicuius meriti. iam enĩ grã non esset grã sm Apos. sed hoc est ex liberalitate dei. In his aũt q̃ ꝓcedũt ex liberalitate: cã volẽdi est duplex. vna est supabundãs affectio voluntatis dei ad finẽ. alia est pfectio bonitatis ipsius ꝛ non ex debito: sed liberaliť tñ cui vult dat graʒ inq̃tuʒ sua bonitas in eius opatõe.s. in collatõe grẽ manifestatˀ. Sed ɔ̃ videtˀ ꝙ nõ solũ ex liberalitate vel volũtate diuina gratia ɔferatˀ sed etiã ex meritis: qꝛ super illo v̾bo Malach.j. Jacob dilexi: Esau aũt odio habui. Origenes dicit in glosa.s. natus est posterioꝛ pmogenitꝰ iudicatus est. Et subdit causaʒ dicẽs: Ex ꝓposito enĩ cordis qd̃ deo placuit: priusq̃ in mũdo nascerentˀ: aut boni vel mali aliqd egissent vel egerint dictũ est: Jacob dilexi ꝛc. g̃ precognito ꝓposito qd̃ Jacob habiturus erat in corde: fuit rõ ꝑdestinatõis.s. collatõis gratie in pñti: ꝛ glorie in futuro. Rñdeo ꝛ dico ꝙ ꝓpositũ cordis Jacob ꝑscitũ a deo non fuit cã quare ei gratiã dare voluit sed fuit quoddã bonũ ad qd̃ deus ei dandã gratiã ordinauit. Et iõ dr̃ ꝙ ex ꝓposito cordis qd̃ ei placuit eũ dilexit: qꝛ sic ad hoc eũ dilexit vt tale ꝓpositũ cordis haberꝫ. vel qꝛ puidit ꝙ ꝓpositũ cordis eius fuit ad gratie susceptionẽ dispõ: que est scd̃a cã quare deus vult dare aliq̃bus suã grãm: vt.s̃. patuit ꝛ etiã infra patebit. Sʒ dices iusticia ɔmutatiua non est in deo: qꝛ bonoꝝ non indiget. g̃ est in eo iusticia distributiua. Justicia aũt distributiua non nisi inequalibꝰ inequalia dat. g̃ ꝙ deus velit isti dare ꝛ non illi: non videtˀ esse alia rõ nisi diuersitas meritoꝝ. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ in illis que sunt sm rõem debiti inter aliquos distribuẽda esset ɔtra rõnem iusticie distributiue.s. vt eq̃libus inequalia darentˀ. Sed in his que ex liberalitate donantˀ: in nullo iusticie ɔtradicitˀ si dantˀ vni ꝛ non alteri. possuʒ enĩ vni dare ꝛ non alteri ꝓ meo libito volũtatis. Gratia aũt est huiusmodi. ꝛ iõ non est ɔtra rõnem iusticie distributiue: si deꝰ ꝓponit se daturũ gratiã alicui ꝛ non alteri nulla q̃litate meritoꝝ cõsiderata. Hec b. Tho. in q̃stionibꝰ de veritate.q.vj. de ꝑdestinatõe.q.ij. vtrũ ꝑsciẽtia meritoꝝ sit cã ꝑdestinatõis: in coꝛ.solu. ꝛ in solu.vij. ꝛ.viij. argu. Et pma pte sũme.q.xix. ar.iij. vtrũ deus oĩa ex necessitate velit: in coꝛ. solu.

¶ Ratio quare deus vult dare gratiã vni ꝛ non alteri est diuersa dispõ volũtatis. CA.XX.

Secũda cã vel rõ quare deus vni vult dare grãm ꝛ alteri non: est dispõ vel indispõ volũtatis humane. Sicut enĩ deus nulli volũtati accipe gratiã volenti eã denegat: ita p oppositũ nulli nolẽti gratiã eã donat. vñ in collatõe gratie ɔsideranť duo.s. ca efficiẽs gratiã tñ: ꝛ non recipiẽs vt deus: ꝛ cã non efficiẽs gratiã sed recipiẽs tñ: vt aĩa ꝛ volũtas aĩe que est subiectũ gratie. Defectus iste qui est in isto carere gratia non est absolute ꝛ ꝑncipaliť ex pte agẽtis gratiã .s. dei: sed ex pte suscipiẽtis seu recipiẽtis.s. volũtatis aĩe que ad recipiendũ se non disponit. Et hoc est qd̃ cõiť dicũt sancti.s.

Diony. Aug⁹. Ansel. ꝙ cā quare iste non habet grām nō est: q2 deus noluit ei dare sed q2 ipse noluit accipere vt verbi grā. Q2 enī lucē solis oculus nō videat non est ex defectu lumīs solis: q2 q̄tuz est de se oībus se offert. sed ex defectu hoīs qui ad receptionē lumīs solis non vult oculos apire. Dec. b. Tho. ii. scri. sen. di. xli. de cā obduratōis arti. ii. vtrū cā obduratōis ⁊ excecatōis sit deus: argu. ꝯtra pmo: ⁊ in cor. solu. ⁊ in solu. iii. argu. Unde pꝫ ꝙ ex deo est p̄ncipaliter collatio grē ⁊ ex libero arbi. priuatio

c Ita dr̄ Osee. xiii. Ex te pditio tua israel: tm̄modo ex me auxiliū tuū. In quo verbo tangunt̄ duo. s. pma cā saluatōis: ibi Ex me tm̄modo auxiliū tuū. ⁊ prima rā dānatiōnis: ibi Ex te pditio tua israel. Primo enī tangit̄ pma causa saluatōis: ibi Ex me tm̄modo auxiliū tuū. s. ex deo Sed cōtra. ii. phy. dr̄ ꝙ idē est cā salutis ⁊ periculi. sed deus est cā salutis oīuz rerū vt cōfiteris. g̃ ipse est cā pditōis ⁊ mali. Rn̄deo duobus modis. Primo ꝙ gubernator nauis ꝑ suā p̄sentiā est cā salutis nauis: ⁊ ꝑ suā absentiā est cā periculi. sed deus q̄tuz est in se nulli est absens sed hō a deo p̄sente se absentat: sicut a p̄nte lumine qui claudit oculos: ⁊ iō non est simile qḋ ꝓ simili inducit̄. Dec. be. Tho. ii. scri. sen. vbi. s. in solu. iii. argu. Scḋo respōdeo ⁊ dico: ꝙ submersio nauis attribuitur naute vt cause ex eo ꝙ nauta non agit id quod requirit̄ ad salutē nauis. Sed deus non deficit ab agendo qḋ est necessariū ad salutē. ⁊ ideo non est simile ꝙ deus sicut est cā boni sit causa pcti. Et sicut est causa efficiens grām sit cā subtrahens grām. Dec. b. Tho. pma pte sū. q. xlix. arti. ii. vtruz summū bonū quod est deus sit cā mali. s. culpe: in solu. iii. argu. Rō aūt quare deus est cā efficiens ipsius grē est: q2 hoc est bonū absolute. demonstrat enī abundantē affectionē voluntatis diuine ad finē glorie circa salutē nostraz: ⁊ eminentē pfectionē bonitatis ipsius q̄ est diffusiua sui ipsius in collatōne grē ⁊ glorie. Rō autē quare deus non est subtrahēs grām est: q2 hoc est malū vn̄ istuz carere grā non est a deo. Scḋo tangit̄ pma cā pnatōnis ⁊ ꝑ ꝯñs dānatiōis cū subdit̄: Ex te pditio tua israel. Ubi nota ꝙ alit̄ se hꝫ de p̄destinatōne: ⁊ aliter de reprobatiōe: q2 p̄destinatio est cā duoꝝ. s. ei⁹ qḋ pcipit̄ in p̄nti. s. grē. ⁊ eius qḋ expectat̄ in futuro. s. glorie. Reprobatio vō non est causa eius qḋ est in p̄nti. s. culpe: sꝫ est cā eius qḋ reddit̄ in futuro. s. pene eterne. Sed culpa puenit ex libero arbitrio eius qui reprobat̄ ⁊ a grā deserit̄. ⁊ sm̄ hoc verificat̄ ꝓphete dictuz: Osee. xiii. Ex te pditio tua israel. vn̄ sicut Saul ꝓprio gladio se interfecit: vt pꝫ. i. R. gl. vlti. ita oīs qui perit non ex deo sꝫ ex ꝓprio libero arbitrio perit. Dec. b. Tho. pma pte sum. q. xxiii. arti. iii. vtrū deus aliquē reprobet: in solu. ii. argu.

¶ Q2 vnus habeat grām ⁊ alius nō habeat grām est triplex ratio. CA. XXI.

P Atet igit̄ ex p̄missis quare vnus vt pura Petrus vel quilibet alius electus habuit grām ⁊ alius. s. Judas vel q̄libet alius reprobatus vel refutatus a deo non habeat grām. Primo enī ꝙ vnus habeat grām est triplex rō. Prima est dei beneplacitū. Q2 enī deus velit vni dare grāz ex liberalitate ⁊ gratuita dei bonitate ⁊ volūtate ꝓcedit. vn̄ ⁊ gratia gratificācēs: dr̄ gratuita dei volūtas tanq̄ cā ipsius. effectus enī iste qui est grā gratificāciēs dominat̄ a gratuita volūtate dei. Scḋa rō est debitū rei. Sicut enī deus absolute gratuito dat grām cui vult: ita ex suppositiōe finis ex debito dat grāz suā. verbigrā: Q2 deus vult facere hoīez hoc ex liberalitate ꝓcedit. sed supposito ꝙ eū elegerit ad habendū vitā eternā ex suppositiōe finis que est vita eterna: necessario eum vult habere grām. Tertia rō est liberi arbitrii studiū vel exerciciū. s. iste hꝫ grām q2 vult: quia si non vellet recipe deus non vellet sibi infundere. Signū autē ꝙ hō grām dei recipe ⁊ habere velit est: qn̄ duo que sunt in se efficaciter facit. pmū est ꝙ de petō debite ꝯterat̄. scḋm est ꝙ eius effectus in deū ferat̄. Et qn̄ hec duo efficacit̄ facit: tūc qḋ in eo est facit: ⁊ ad recipiendā grāz se disposuit: ⁊ sic eā recipit. Ubi nota ꝙ voluntas nostra est oīo pedissequa respectu diuine gratie. Cui⁹ rō est: quia ipsa volūtas bona que grām gratificācientē p̄cedit ex deo nobis ꝓuenit qui gratuita sui bonitate nos ad hoc ꝓuocat vel flagellis vel aliquo īteriori auxilio aut exteriori. nec tn̄ hec voluntas est prima respectu grē gratificācietis: q2 non est causa ipsius: sed aliq̄liter viā p̄parat ad eius receptionē. Dec. b. Tho. iiii. scri. sen. di. xvii. de iustificatōe impii arti. ii. q. ii. vtꝝ aliquid sit in hoīe quod facere possit vt ad grām habendā se p̄paret: in cor. solu. in fine. ⁊ in solu. ii. iii. ⁊ iiii. argu. vnde hoc ipsuz qḋ est velle gratiam dei recipe: ⁊ ad hoc efficaciter se disponere est nobis ex p̄destinatōe diuina. vn̄ hoc non pōt esse p̄destinatōis cā sed magis effectus: ita ꝙ bonus vsus grē vel p̄cognitio boni vsus grē in Petro non fuit cā quare ipse fuit elect⁹ vel p̄destinatus a deo: sed q2 grām ad hoc p̄ordinauit ⁊ ꝓuidit vt aliqui accepta gratia bene ea vtant̄ ⁊ pfecte ad deū ꝯuertant̄. Rō autē reprobatōis in hoībus est in presenti pctm̄ originale: vt dicit Aug⁹: vel in futuro hoc ipsū qḋ est non habere debitū ad hoc qḋ ei gratia conferat̄. Rōnabiliter enī possuz denegare aliquid alicui qḋ sibi non debet̄. sed rō electiōis est diuina bonitas. Dec bea. Tho. in questionib⁹ disputatis de veritate. q. de p̄destinatōe. q. ii. vtrū p̄scientia meritoꝝ sit cā vel rō predestinatiōis: in solu. ix. argu. Sed forte argues in oppositū. s. ꝙ p̄sciētia meritoꝝ sit cā datiōis grē isti. s. Petro: ⁊ non isti. s. Jude: q2 Ambro. in glo. sup epistolā ad Ro. ix. Miserebor cui miserebor ⁊c̄. Dec verba ex ꝑsona dei expōit ⁊ ꝓponit sic dicens: Dabo illi grām quē scio ad me toto corde post errorē reuersuꝝ. g̃ ⁊c̄. Rn̄deo ⁊ dico ꝙ in illis verbis Ambro. non designat̄ ꝙ opus nostrū sit cā voluntatis diuine nec etiā ꝙ sit cā datiōis gratie ipsi⁹: sed solū dispō quedā vt hoc intelligat̄ non de ope sequēte grāz qḋ virtutē merēdi habꝫ a grā: ⁊ nec cā eius est nec dispō ad ipsaz: sed de ope p̄cedēte grām qḋ est dispō ad ipsam grām. Illi enī ꝓponit deus grāz infundere quē p̄scit se ad grām p̄paratuꝝ: non tn̄ ꝓpter p̄parationē que nō est sufficiēs cā grē nec finis voluntatis ei⁹: sed ꝓp bonitatem suā: vult tn̄ ꝙ iste habeat grāz q2 p̄parauit se eo mō quo supra pꝫ: sm̄ modū loquēdi quo dr̄ ꝙ de⁹ dat sibi grām: q2 efficacit̄ se p̄parauit. vn̄ ꝯiūctio q2 denotat dispōez ⁊ non cām: sed respectu volēdi act⁹ non pōt designare nec dispōem nec cām. non enī vult de⁹ dare isti grāz q2 p̄parauit se: sed solū q2 bon⁹ est. Ubi nota tria. Primū est ꝙ differētia ē q̄tū ad meritū int̄ gloriā ⁊ grāz: q2 datio glorie hꝫ rōem iusticie. possum⁹ enī dicere ꝙ deus dat isti gloriā ⁊ non illi: q2 iste meruit ⁊ non ille. Et sic vult ꝙ iste habeat gloriā ⁊ nō ille: q2 iste est dign⁹ ⁊ non ille sꝫ datio grē magis hꝫ rōez liberalitat̄ q̄ȝ iusticie: ꝙ grā dat̄ g̃tis ⁊ nō ꝓ merit̄. vn̄ ex pte recipiētis grāz non est assigre cām q̄re iste dign⁹ sit grā: sed solū dispōez q̄ndā. Dec. b. Tho. pmo scri. sen. di. iiii. de p̄destinatiōe: arti. ii. vtꝝ p̄scia meritoꝝ sit cā p̄destinatōis. s. collatōis glorie ⁊ grē: in solu. i. ⁊ ii. arg. ꝑ totū. Scḋo no. ꝙ volūtas dei nō dico ātecedēs q̄ vult oēs hoīes saluos fieri: sꝫ ꝯñs respicit opa nostra: non q̄si cām volūtatis dei cui⁹ nihil est cā: vt pꝫ. s. sed sicut cām p̄paratoriā ad grāz ⁊ meritoriū glorie: nā opus nostrū vt est p̄cedēs grām est cā p̄paratoria ad receptionē gratie: ⁊ vt est sequēs gratiā ⁊ informatū grā

est causa meritoria gloie. Dec.b.Tho.ibidem in solu.v. argu. Tertio notã q̃ est cã infundẽs gratiam: ꝛ causa disponẽs ad gratiã: ꝛ causa merens gratiã. Primo eniʒ cã infundẽs gratiã est solus de⁹. Scḋo causa disponens ad gratiã põt esse ex ipso eodẽ q̃ gratiã recipit. Tertio cã merẽs gratiã est duplex.s. ex cõgruo: ꝛ ex cõdigno. nam meritũ gratie ex cõgruo põt esse alteri⁹ nisi.ʒ ex condigno est etiã ipsi⁹ hoĩs xp̃i cui⁹ merita efficaciã hñt in totam humanã naturã: qꝛ ipse caput ecclie ẽ. Dec.b.Tho. ibidẽ arti.iiij. vtrũ p̄destinatio adiuuet aliquo humano ope: in solu.iij. argu. Re. infra Meritũ de congruo ꝛ de condigno ꝛc.

¶ Qꝛ carentia gratie in isto hʒ triplicẽ cãm ꝛ p̃mo cãm deficientẽ.s. liberũ arbi. CA.XXII.

Ecũdo dico q̃ carentia grẽ in isto hʒ triplicem cãm videlʒ deficientẽ.s. liberũ arbi. p̄merentẽ.s. peccatũ: ordinantẽ.s. deũ. Primo dico q̃ carẽtia grẽ in isto habet p̃mã causã deficientẽ.s. liberũ arbi. Est eni in potestate liberi arbitrij.s. in libertate volũtatis p̄stare vel nõ p̄stare impedimentũ receptiõi diuine grẽ. qḋ dupliciť p̄bo.s. exemplo: ꝛ rõne. Primo exemplo qḋ Aug⁹ ponit.xij. de ciui.dei sic dicẽs: Sũt duo hoĩes eq̃liter affecti aĩo ꝛ corpe ꝛ pares in oĩbus ꝛ vident vnã rem pulchrã vt mulierẽ vel equũ vel aliq̃d huiusmõi: quo re visa vn⁹ illicite fruiť: alter nõ. Que ergo fuit cã: Nõ rei pulchritudo: cũ eadẽ esset ꝛ quantũ de se est equaliť maneret. Nõ caro: cũ siliter se habeãt quantũ ad carnis dispositionẽ. Nec anim⁹: cũ similes essent animi. Nõ suggestio maligni spũs: cũ malignus spũs quantũ est de se vtrũq3 teter eque. Nihil g̃ videť esse causa isti⁹ mali qḋ est illicite frui: vel isti⁹ boni qḋ est licite vti re visa nisi p̄pria volũtas. ita q̃ nõ est dare vel assignare rõnẽ vel causam mali in volũtate nisi ipsãmet voluntateʒ que sua libertate vertiť in isto ꝛ nõ in alio. Est eni voluntas vel liberũ arbitriũ oppositoꝝ: ꝛ vni⁹.s. mali de se: alteri⁹ vo.s. boni nõ est p̃ma causa nec tota. Si vo q̃ris cãm hui⁹.s. q̃re iste vertiť: ꝛ nõ ille: Rñdeo ꝛ dico: q̃ nõ ẽ assignare cãm aliã a seipso: nisi qꝛ hoc placet isti ꝛ nõ illi. Placiti aũt nulla est alia causa querẽda. Dec Alex. scḋa pte summe.q.xxiij de malo: arti.viij.q̃ sit cã male volũtatis: in so.ij.arg. Ad exemplũ Augu. Re.s. Liberũ arbi. Loquẽdo igiť ex simili ad nostrũ p̄positũ: q̃ iste habeat bonuʒ p̄positũ ꝛ nõ alius: q̃ iste grẽ receptionis p̄stet impedimentũ ꝛ nõ alius: a volũtate tãq3 a p̃ma causa p̄cedit.

Si aũt q̃ris q̃re iste vult p̄bere impedimẽtũ grẽ ꝛ nõ ille: Rñdeo ꝛ dico q̃ nõ est alia cã assignãda: nisi quia placet ꝛ nõ placet. placiti aũt aut nõ placiti nõ est rõ vel causa aliqua q̃ʒ volũtas. Et p̄pť hoc p̄stans impedimentũ receptioni grẽ peccat: cuius peñ est eterna pena dignũ: qḋ tali rõne ostendo: Quicũq3 facit contrariũ eius qḋ põt: ꝛ ad qḋ ex p̄cepto teneť mortaliť peccat. ʒ homo põt se ad receptioneʒ p̄parare: ꝛ ad hoc ex p̄cepto teneť. g̃ ꝛc. Dec aũt duo.s. q̃ hõ possit se preparare: ꝛ q̃ ad hoc ex p̄cepto teneať p̄bo Primo q̃ hõ p liberũ arbitrium põt se ad receptionẽ diuine grẽ p̄parare: ꝛ si impedimẽtũ p̄stat: peccat qḋ tali rõne ostendo: Nullus culpať vel puniť de eo cui⁹ causa nõ est in ipso. sed homo culpať ꝛ puniť p carentia grẽ: g̃ hui⁹ causa est ipse hõ: ʒ nõ nisi p volũtatẽ: g̃ ipse est culpabilis ꝛ vituꝑabilis ꝛ pena eterna dignus: qꝛ malũ cui⁹ p̄cipiũ est voluntas est huiusmõi. Dec.b.Tho.p̃mo scrip. sen.di.xli. de causa obdurationis ꝛ excecationis: arti.ij. vtrũ deus obduratiõis ꝛ excecatiõis sit causa: argu.cõtra.ij. ꝛ in cor.so. Scḋo dico q̃ hõ ad p̄parationẽ suã ad receptionẽ grẽ ex p̄cepto obligať. ꝛ formo sic rõnẽ: Deus nihil p̄cipit hoĩ impossibile.ʒ deus p̄cipit hoĩ q̃ se ad gratiã p̄paret faciendo efficaciter qḋ in se est: vt infra patebit. g̃ si nõ facit vel impedimentũ huic ponit mortaliť peccat ꝛ penaʒ eternã meretur. Dec.b.Tho.iiij.scrip.sen.di.xvij. de iustificatione impij.arti.ij.q.ij.

¶ Qꝛ hõ efficaciť facit qḋ in se est ad receptionẽ diuine gratie dupliciť. CA.XXIII.

D maiorẽ aũt euidentiã p̄dictoꝝ sciendũ est: q̃ a homo qḋ est in se efficaciť facit: ꝛ sic ad dei gratiam efficaciter se disponit duobus modis. vno modo remouendo impedimentũ p dissensum peti. alio modo erigẽdo affectũ in deũ p consensum ꝛ desiderium dei. Primo dico q̃ hõ qḋ est in seipso.i. in potestate liberi arbitrij efficaciter facit: ꝛ se ad gratiã recipiendam disponit ꝛ recipit remouendo impedimentũ.s. peccatuʒ p dissensum vel displicentiã ipsi⁹. Et hoc deus p aposto. a p̄cipit Jaco.iiij. Appropinquate deo ꝛ appropinquabit vobis. Qḋ verbũ btũs Tho. allegat ꝛ adducit ad p̄positum.iiij sen. vbi.s̃.q.ij. argu.cõtra: ꝛ in cor.so. in fine. In quo verbo tangit aplus duo.s. p̄ceptũ: ꝛ p̄fectũ. Primo tangit p̄ceptũ dicens: Appropinquate deo.s. detestando p̃mo peccatuʒ. Appropinquate g̃ ad deũ q̃ttuor modis. p̃mo vt infirmi ad medicũ. Ecci.xxxviij. A deo ẽ oĩs medela. secũdo vt serui ad dñm: Joh.xiij. Uos vocatis me magister ꝛ dñe ꝛ bñ dicitis: sum eteni. tertio vt ceci ad lumen: Joh.viij. Ego sum lux mundi. quarto vt frigidi ad ignẽ: ad Hebre.xij Eteni deus noster ignis cõsumẽs est.

Scḋo tangit p̄fectuʒ dicens: Et appropinq̃bit vobis.s. infundẽdo gratiã: liberãdo a culpa: p̄ficiẽdo in via.s. de virtute in virtutẽ ꝛ p̄ducendo ad patriã. Et merito: qꝛ si hõ facit qḋ in se est: ꝛ deus facit qḋ est in se. Ubi nota q̃ cõuersio hoĩs ad deũ ꝛ dispositio vel p̄paratio hoĩs ad habendã dei gratiã fit p duo.s. p liberũ arbitriũ. ꝛ sʒ c hoc p̄cipiť hoĩ q̃ se ad dñm cõuertat: zacharie p̃mo. Cõuertimini ad me.s. p liberũ arbitriũ detestãdo peccatum ꝛ ego cõuertar ad vos.s. gratiã infundẽdo ꝛ hoc de congruo. cõgruũ eni est: vt si hõ p liberũ arbitriũ facit qḋ in se est cauẽdo culpã cõmittendã: ꝛ detestãdo cõmissam q̃ deus faciat qḋ in se est.s. infundẽdo gratiã: tñ qꝛ liberũ arbitriũ seipsũ p seipsum ad deũ cõuertere nõ põt nisi deo ipsum adiuuante: ꝛ ad se vertẽte. Jḋ diciť Hieremie.xxxi. Cõuerte me ꝛ cõuertar ad te dñe. ꝛ Treñ. vltimo. Cõuerte nos dñe ꝛ cõuertemur ad te. vñ cum diciť hõ facere qḋ in se est: diciť hoc esse in potestate hoĩs sm q̃ est motus vel adiut⁹ a deo. Dec.b. Tho. p̃ma scḋe q.cix.arti.vj. vtrũ homo posset seipsũ p seipsuʒ ad gratiã p̄parare: in so.j. ꝛ.ij.arg.

¶ Qꝛ hõ facit qḋ in se est ad receptionẽ grẽ scḋo erigẽdo affectũ i deũ. CA.XXIIII.

Ecũdo modo aliq̃s qḋ in se est efficaciť facit: ꝛ f ad gratiã dei recipiendaʒ efficaciter se disponit ꝛ eã recipit erigẽdo affectũ in deũ p consensuʒ p amorẽ ꝛ desideriũ dei. Rõ hui⁹ est: qꝛ sm Augu. Qui creauit te sine te: nõ iustificabit te sine te. non quidem te sine te p̄ueniẽte: ʒ sine te ꝯsentiente: eo q̃ volũtas nostra nõ est p̄uia: imo oĩno pedissequa respectu volũtatis diuine: vt dicit.b. Tho. vñ de h̃ dr̃ Apoc.iij. Siq̃s aperuerit mihi introibo ad illum: ꝛ cenabo cũ illo ꝛ ipse mecũ. In quo v̄bo tangiť q̃ttuor necessaria ad gratiã suscipiẽdaʒ ꝛ gloriã ꝯsequẽdã.s. dispositio: īfusio: delectatio: fruitio. Primo tangiť dispõ. ibi Siq̃s aperuerit mihi ianuã.s. impedimẽta gratie remouendo.s. peccatũ ꝛ cãm ꝛ occasionẽ peti: ꝛ p̄cipue oẽs cogitatiões malas. oʒ eni q̃ hõ seipsũ p̄paret vel disponat ad receptionẽ diuine gratie. hoc autẽ dupliciter facit.s. p detestationẽ peccati: ꝛ p affectionem ꝛ dilectionem dei. quod dupliciť p̄bo. Primo ratione sic: Recessus a termino ꝛ accessus ad terminuʒ in motu liberi arbitrij accipiť sm dissensuʒ vel detestationẽ pec-

cati: p qd anima separat a deo: et p assensum vel desideriũ et dilectionẽ p quã aĩa cõiungit deo. vñ Aug⁹ sup Joh. exponens illud verbũ: Mercenarius aũt fugit. dicit q affectiones nostre motus animarũ sũt. leticia animi diffusio: tristicia animi fuga est. pgrederis animo cũ appetis: fugis animo cũ metuis. Nota tñ q ad eandẽ virtutem ptinet vtrũq oppositorũ s. vnũ psequi: et aliud refugere. Et iõ sicut ad charitatem ptinet deũ diligere p quã aĩa cõiungit deo: ita etiam ad charitatẽ ptinet detestari peccatũ p qd aĩa separat a deo. Dec. b. Tho. pma scde q. cxiij. arti. v. vtrũ ad iustificationẽ impij requirat motus liberi arbitrij in peccatũ. s. contritio: in cor. solu. et i so. pmi argu. Secundo q ad susceptionẽ gratie requirat ex pte hois dispositio vel pparatio p detestationẽ culpe pbo etiam alia rõne sic: Sicut enĩ in generationib⁹ naturalibus in quib⁹ vna forma expellit: et alia introducit oportet esse dispositionẽ materie ad vtrũq: ita in iustificatione p quã gratia cõfert: et colpa excludit: oportet eẽ dispositionẽ voluntatis p duo. s. p contritionẽ de peccato: et p affectionẽ et dilectionẽ dei. Dec. b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xvij. de iustificatione impij: arti. iij. q. iiij. vtrũ ad iustificationẽ impij requirat cõtritio: in cor. solu. Tertio hoc idem pbo auctoritate Canti. v. Pessulũ aperui dilecto meo etc. Ubi nota fm litterã q pessulũ est clauus ligneus quo tenet ostium firmatũ: vt dicit Papias Exponit aũt dupliciter istud verbũ. Primo sic: Pessulũ aperui. glo. interli. i. causam peccati vel incrudelitatẽ vel quãlibet aliã occasionez peccati amoui a corde meo. Et subdit glo. causam: Quia sicut pessulũ ostiũ tenet firmatum et clausum: sic causa vel occasio peccati tenet peccatum: quia. s. causa remota remouet peccatũ: et sublato patet via xpo. Scdo modo exponit sic: Pessulũ aperui dilecto meo. q. d. Causa amotionis isti⁹ pessuli. i. impedimẽti peccati fuit amor vel dilectio dei: opat enĩ magna si est. vt dicit Greg⁹. Facit enĩ charitas duo. s. displicere peccatũ: et diligere deũ: vt pz. s. Secũdo pncipalit tangit infusio gratie: ibi Introibo ad illũ. glo. interli. in secreta cordis p collationẽ gratie. Ad infusionẽ aũt gratie ex parte hois requirit pparatio vel dispositio ad gratiã vt dixi. s. Qd etiam nũc triplicit pbo. Primo rõe quia sicut nulla forma naturalis põt esse nisi i materia disposita: sic nec forma spũalis. s. gratia. Scdo hoc idẽ pbo distinctiõe sic. Gratia dupliciter dicit. Primo mõ habitualẽ dei donuz: et sic respectu isti⁹ requirit pparatio ex pte hois: vt pz rõne pdicta. Alio modo dicit gratia auxiliuz dei. et sic requirit opatio dei mouẽtis animã ad bonum vñ Puer. xvj. dicit: Hois est pparare animũ: et dei est gubernare linguã et dirigere gressus ei⁹. In quo vbo ostendit q pparare animũ est dei et liberi arbitrij dei quidẽ pncipaliter p eius auxiliũ opantis et mouentis liberum arbitriũ: liberi arbitrij p consensum vt coopantis et deicestantis peccatũ. et hec ẽ pparatio q exigit ad receptionẽ gratie. Tertio hoc idẽ pbo auctoritate Amos. iiij. Prepara te in occursum dei tui israel. Et pmi Reg. vij. Preparate corda vestra dño. s. a causa et occasione peccati se elongando et gratiã oblatam nõ respuendo. Cui⁹ ratio ẽ qz et si dei gratia semp stet ad ostiũ cordis pata et pmpta ad ingrediendũ fm illud Apoca. iij. Ecce sto ad ostium et pulso. tñ nullius fores frãgit: nulli iniuriã vim facit: et iõ assensum et dissensuz requirit: et tũc se diffundit. iõ dicit Introibo ad illũ: p gratie collationẽ. Gen. xxx. Ad me inquit intrabis: quia mercede cõduxi te. Ubi nota tria. Primũ est q pparatio ad gratiã ẽ duplex. Una est impfecta que pcedit gratiã gratũfacientez. i. attritio. et hec sufficit ad meritũ: qz põt esse in hoie nõdum p gratiã iustificato. Alia pparatio ad gratiã est pfecta. s. cõtritio q simul cũ infusione gre est. et talis pparatio quidẽ est meritoria: nõ gratie que iam habet: sz glorie que nõdũ habet. Scdo nota q deus aliqñ mouet hoiem nõ subito sz paulatim ad aliquod bonũ nõ tñ pfectũ: et talis motio vt. s. attritio pcedit gratiaz. Quãq vo deus mouet hoiem pfecte ad cõtritionẽ et dilectionẽ dei: et tũc subito homo gratiã dei accipit. et ita contigit Paulo: qz subito cũ esset in gressu peccati: pfecte motũ est cor eius a deo: audiendo et addiscendo et veniẽdo. Et iõ subito est gratiã cõsecutus. Tertio nota: q ad hoc q deus infundat gratiã aĩe nulla pparatio exigit quã ipe nõ faciat. Dec. b. Tho. pma scde. q. cxij. arti. ij. vtrũ ex pte hominis requirat aliqua pparatio vel dispositio ad gratiam: argu. cõtra: et in cor. solu. et in solu. j. ij. et iij. arg. Tertio et vltimo tangit mutua refectio vel cõsolatio: ibi Et cenabo cum illo. s. p gratiã inhabitantẽ. Glo. interli. Cenabo cuz illo. qz fide eius et ope delectabor. i. spũalẽ habebo refectionẽ et delectationẽ ex opibus suis. Et merito: qz postq homo est dei gratiã consecutus oĩa eius opa placent deo. Et subdit: Et ipse mecũ. Glo. interli. qz letabit de meo auxilio. Haimo: Nos pascit xps: qz sua nos reficit charitate hoc pprie erit in patria. Pascimus eũ: qz nostra fide et operatione eũ letificamus. Uel ipse cenabit mecũ p cõscientie puritatem: securitatẽ iocũditatem. Prouer. xv. Secura mens quasi iuge cõuiuiũ. Re. s. Consciẽtia. et. s. Quomodo amor causat mutuã inhesionẽ. ¶ Secũda causa quare aliquis nõ habet gratiã est pctm pprium vel alienum

### CA. XXV.

Secũdo dico: q carentia gre in isto hz secundã causam pmerentẽ. s. peccatũ. nã peccatũ vel alienũ vt peccatuz originale in paruulis: vel pprium vt peccatũ actuale in adultis est causa meritoria puationis gre. vñ lz deus quantũ est de se sit paratus oĩbus impendere suã gratiã: et omnes velit saluare: tñ illi soli puant gratia q sibimetipsis impedimẽtũ gratie pstant peccãdo: vt verbi gra Sicut enĩ corp⁹ opacum interpositũ inter aerem et solẽ est causa tenebre corporalis lz sol quantũ est de se equalit oĩa illuminet: ita liberum arbitriũ rõne peccati. Et sicut sole mundũ illuminante imputat ad culpaz ei q oculos claudit si ex hoc aliquod malũ sequat: lz videre nõ possit nisi lumine solis puenia tur. vñ et si deus gratiã nõ apponit vel infundit: nõ est ex pte dei. sz ex pte peccatoris qui p peccatũ a deo recedit: et sibiipsi obstaculũ gratie. s. peccatũ ponit: ex quo sibi gratiã subtrahit. vñ Ysaie. lix. Iniquitates vestre diuiserũt inter vos et deũ. Dec. b. Tho. cõtra genti. li. iij. ca⁹. clix. q rõnabiliter hoi imputat ad culpã si ad deũ nõ conuertat q tñ hoc mereri nõ possit. Ubi nota: q alit se habet liberũ arbitriũ ad vitandũ pctm añ peccatũ: et alit post peccatũ. Qñ aũt liberi arbitrij est ne aliquod impedimentũ gratie pstent cõpetit his in quib⁹ naturalis potẽtia integra fuerit. si aũt p inordinationẽ pcedentẽ declinauerit ad malum nõ erit in potestate ei⁹ nullũ impedimentuz pstare. Si enĩ p aliqd momentum ab aliquo peccato particulari possit abstinere ppria potestate: si tñ diu relinquitur: in pctm cadit p qd gratie impedimẽtũ pstat. Quis aũt illi q in pctõ sũt vitare nõ possint p pprium potestatẽ quin impedimentũ gre apponant vt ostensuz est: nisi auxilio gratie pueniant: nihilominus tñ eis iputat ad culpã. qz hic defectus ex culpa pcedente in eis relinquit: vt verbi gra Sicut ebrius ab homicidio nõ excusat qd p ebrietatẽ cõmittit. quã culpa sua cõmittit vel incidit. Dec. b. Tho. 3 genti. li. iij. ca⁹. clx. q hõ in pctõ existens sine gratia pctm vitare põt. ¶ Tertia causa quare aliquis nõ habet gratiã est diuina iusticia.

### CA. XXVI.

Tertio dico: ꝙ carentia gratie in isto habet causam ordinantē.s.deū. nā merito culpe ex libero arbitrio ꝓueniente tanq̄ ex causa deficienti: iusto dei iudicio aliq̄s a gratia deserit: ꝛ a deo reprobat: indurat: ꝛ excecat: ꝛ sic damnat. vnde dicit Osee.xiij. Ex te pditio tua isrl. Dec.b.Tho.prima pte sume.q.xxiij.de pdestinatiōe: arti.iij. vtrū deus aliquē reprobet: in solu. scdi argu. Ubi nota: ꝙ si iste defectus q̄ est carentia diuine gratie in isto.s.cōparet vel referat ad voluntatē: est culpabilis ꝛ vituparabilis: qꝛ cū esset in libertate voluntatis vitari potuit. malū autē cuius pncipiū est voluntas est culpabile vel vituparabile. Si autē referat ꝛ comparet ad deū: nō inuenit causa ab ipso sꝫ tm̄ pmissus ꝛ ordinatus: vt.s.sit in penā ipsius voluntatis deficere. vn̄ Aug9 dicit in pmo cōfes. Jussisti dn̄e ꝛ sic est: vt ōis inordinat9 anim9 sibi ipsi sit pena. ꝛ talis ordinatio.s.pena in culpā vel ppter culpā ē a deo qꝛ bona ꝛ iusta est. Dec.b.Tho.pmo scri. sen.di.xlj.de reprobatiōe: arti.ij. vtrū causa obduratiōis ꝛ excecatiōis sit de9: in cor.solu. Ad cui9 euidentiā est sciendū: ꝙ pena est triplex. Quedā ex peccato est inflicta vt fames: sitis: ꝛ ista cōpatit gratiā. Quedā vo pena est que ex peccato est cōtracta: vt cōcupiscētia: ꝛ ista cōpatitur gratiā: tn̄ inclinat ad culpā. Quedā vo pena est cōcomitans actū peccati: ꝛ ista qꝛ simul est cū culpa nō cōpatit gratiā sicut nec peccatū. Que g̊ est causa obduratiōis ꝛ ꝓuatiōis gr̄e? Rn̄deo ꝛ dico. ꝙ obduratiōis vt est culpa liberū arbi. est causa: put est pena causa meritoria est peccatū. Causa vo ordinatiua est deus. Dec Petrus de tharan. pmo scripto sen.di.xlj.

## ¶ Ꝙ liberalitas est virtus pbat triplici rōe. CA.I.

Liberalitas. Circa liberalitatē q̄ttuor cōsiderare debemus.s.habitū virtuosū: actū ꝓpriū: modū debitū: ꝛ viciū oppositum. Primo circa liberalitatē considerare debem9 habitū virtuosuꝫ. est enī liberalitas virtus. qđ ostendo triplici rōne.s.ex qualitate vsus: ex cōtrarietate habitus: ex ordinabilitate actus.

Prima rō est ex qualitate vsus. Et formo sic rōnē: Bn̄ vti his quib9 male vti possumus ptinet ad virtutē vt dicit Aug9 in libro de libero arbi. sꝫ nos possumus bene ꝛ male vti nō solum his que intra nos sūt: vtputa potētijs ꝛ passionib9 anime: sꝫ etiam his q̄ extra nos sunt.s.rebus hui9 mūdi concessis nobis ad sustentationē vite. Et ideo cū bene vti his rebus ad liberalitatē ptineat: sequit ꝙ liberalitas sit virtus. Ubi nota ꝙ aliqđ potest dici materia virtutis moralis duobus modis. Uno modo sicut materia ꝓpinqua: ꝛ hoc modo passiōes sunt materia ꝓpinqua plurimaꝝ virtutū moraliū. Alio modo sicut materia remota: ꝛ hoc modo obiecta passionū ponunt materie virtutū moraliū: vt verbi gr̄a Sicut materia ꝓxima fortitudinis est timor ꝛ audacia: materia aūt remota sūt picula mortis. similit materia ꝓxima temperātie sūt cōcupiscentie ꝛ delectatiōes: materia aūt remota sūt cibi ꝛ actus venerei: sic etiā materia ꝓpinqua liberalitatis est cupiditas vel amor pecuniarū: materia aūt remota ē pecunia. Ex quibus talē rationē formo ꝛ elicio.s. Quicūq bene vtit reb9 aliquib9 habꝫ virtutē que ē circa res illas sꝫ liberalis bene vtit passionib9 interioribus ꝛ reb9 exteriorib9 vt pecunijs ꝛ alijs huiusmōi: quaꝝ preciū dignuꝫ pōt nūmismate mensurari sicut equus: vestis: domus: ꝛ queciq denarijs appreciari pn̄t: qꝛ ideꝫ est dare ꝛ accipere ista: ꝛ dare vel accipe pecūias: g̊ ꝛc. Scđa rō pncipalis q̄re liberalitas est virtus ē ex cōtrarietate habit9. ꝛ formo sic rōnē: Qē illud cui9 oppositū vituparͣ vt viciuꝫ ipsū est laudabile ꝛ virtus. sꝫ oppositūꝫ liberalitatis siue in excessu vt ꝓdigalitas: siue ī defectu vt illiberalitas vel auaricia vituparͣ vt viciū. g̊ liberalitas est virtus. Tertia rō quare liberalitas est virt9 ē ex ordinabilitate act9. ꝛ formo sic rationē: Oīs virtus ad felicitatē ordinat. sed hoc ipsū qđ est sua liberalit elargiri vniq̄ꝫ est actus virtutis ad beatitudinē ordinat: ergo liberalitas est virtus.

Sꝫ contra videt ꝙ liberalitas nō sit virt9 tali rōne.s. Uirtutes adinuicē sūt cōnexe: vt patebit infra Uirtutes de cōnexione earum. Sꝫ liberalitas alijs virtutib9 nō videt cōnexa. qđ patet: qꝛ multi liberaliter dant vel expendunt q̄ tn̄ alias sūt vitiosi. ꝛ multi etiā sūt virtuosi q̄ non pn̄t esse liberales: vt paupes q̄ nō habent ad dandū g̊ ꝛc. Rn̄deo ꝛ dico ꝙ illi q̄ carent alijs virtutib9 sꝫ in aliqua mala opa expendūt mīta: nō sūt liberales: eo ꝙ in dādo nō seruant debitas circūstantias q̄s liberalis ꝛ quelibet virtus moralis obseruare dꝫ: vt dicet infra.iij.ca. Silr̄ ꝙ aliqui sūt paupes nihil ꝓhibet eos esse liberales: ꝛ p cōsequens esse virtuosos. Cui9 rō est: qꝛ liberalitas non tn̄ dicit fm̄ quantitatē diuitiaꝝ: sꝫ fm̄ facultatē dantis. Nō enī cōsistit liberalitas in multitudine diuitiaꝝ sꝫ in affectu dantis. Un̄ Ambro9 in libro de officijs dicit ꝙ affectus diuitē collatorē aut pauperē facit ꝛ pciū rebus imponit. Dec.b.Tho.scđa scđe.q.cxvij.ar.primo: vtrū liberalitas sit virtus: in cor.solu. ꝛ in solu.ij. ꝛ.iij.arg. ꝛ.iiij. libro ethi.j.ca. Uidet enī esse. ꝛ ibideꝫ infra: Pecunias aūt. vbi beat9 Tho.in scripto pdicta exponit.

## ¶ Ꝙ vsus vel act9 ꝓpri9 liberalitatꝭ ē donare. CA.II.

Secūdo circa liberalitatem cōsiderare debemus actū ꝓpriū vel pcipuū. nā actus liberalitatis ꝓprius est bon9 vsus pecuniarū. ꝛ bon9 vsus pecuniaꝝ vel aliaꝝ rerū quarū preciū pōt pecunia mensurari nō est pncipaliter accipere vel cōseruare pecunias: sꝫ donare eas. vn̄ phs.iiij.ethi.ca. pmo dicit: ꝙ liberalis non est petitiu9 nec acceptiu9 nec custoditiu9: sꝫ emissiu9 pecuniaꝝ. Ubi nota ꝙ ad liberalē ptinet accipere ꝛ custodire pecunias. nō pncipalit ꝓpter se: sꝫ ꝓpter dare. Cui9 rō est: qꝛ ad virtuosum ptinet nō solū vti sua materia vt instrumento: sꝫ etiā pparare opportunitates ad bn̄ vtendum: vt verbi gr̄a Sicut ad fortitudinem militis ptinet nō solū exercere gladiū in hostes: sꝫ etiā exacuere gladiū ꝛ in vagina cōseruare: sic etiā ad liberalitatē ptinet vel liberalē nō solū vti pecunia: sꝫ etiā eā pparare ꝛ cōseruare ad idoneuꝫ vsum. Dec.b.Tho. scđa scđe.q.cxvij.arti.iij. vtrū pecunia sit actus liberalitatis: in so.ij.ar. Sꝫ qꝛ liberalis cōuenienter tribuit sua: ꝛ cōuenienter accipit aliena vt patebit sequēti ca. posset aliq̄s q̄rere vtrū magis ptineat ad liberalē bene dare pecuniā q̄ bn̄ accipē. Rn̄deo ꝛ dico ꝙ magis ptinet ad liberalē bn̄ dare: quibus ꝛ qn̄ oportet: q̄ bn̄ accipe. Hoc aūt q̄nq rōnib9 ꝓbo.s.ex pte opis: laudis: actus difficilis: nomīs: amabilis. Primo ex pte opis sic: Magis ptinet ad virtutē bn̄facere q̄ bn̄ pati. qꝛ bn̄facere ē meli9 ꝛ difficili9. Similit magis ptinet ad virtutē bn̄ opari: q̄ a turpi opatiōe abstinere. sed dare sicut oportet est quoddā bn̄ opari. accipe aūt ꝛ custodire vt oportet est quoddā bn̄ pati. g̊ ꝛc. Scđo hoc idē ostendo ex pte laudis sic: Opatiōi virtutis debetur laus ꝛ gratiaꝝ actio: g̊ vbi est maior opatio virtutis ibi debet maior laus ꝛ graꝝ actio. sꝫ maior opatio virtutis ē in bn̄ dando q̄ i bn̄ accipiēdo. g̊ ꝛc. Tertio hoc ideꝫ ꝓbo ex pte act9 difficil sic: Uirt9 est circa difficile. g̊ vbi ē maior difficultas ibi ē maior virt9. sꝫ difficili9 ē ꝙ aliq̄s det sua q̄ accipiat aliena. Cui9 rō est: qꝛ cū aliq̄s dat qđ ē sibi ꝓpriū. q̄si abscidit a se id qđ ē sibi icorporatū. g̊ virt9 liberalitatꝭ magꝭ ē circa dationē q̄ circa acceptioꝫ

Quarto hoc idem pbo ex pte nois sic. Circa illud maxime est virtus a quo quis denoiat virtuosus fm illã virtutem. sz ex cõi modo loquẽdi liberales maxime dicũt illi qui dãt. illi vo qui nõ accipiũt inordinate nõ multũ laudant de liberalitate sz magis de iusticia. g liberalitas maxime videt esse circa datiões. Quinto hoc idẽ pbo ex pte amabilis sic: Illud qd maxime hoiem facit amabilẽ est circa illud p qd hõ est maxime amabilis. sz liberalitas maxime facit hoiem amabilẽ. g erit maxime fm dare z sit magis q̃ sz accipẽ. qd tali rõe ostẽdo: In amicitia vtili quãto magis hõ e vtilis: tanto magis ẽ amabilis. sz p dare hõ est vtilis alijs. g p liberalitatez qua hõ dat z est vtilis alijs erit magis amabilis. Hec phs. iiij. ethi. caº. j. in fine. z b. Tho. in scripto ibidẽ.

## Qz dare put oportet pecuniã vel huiusmõi cõuenit quattuor virtutibus diuersis rationibus. CA. III.

a In maiorẽ autẽ euidentiã pcedentis capituli est sciendũ q dare conuenienter z put oportet alteri pecuniã vel aliquid aliud qd põt pecunia mensurari: cõuenit quattuor virtutibus diuersis rõnibus vel respectibus. s. misericordie: iusticie: magnificẽtie: z liberalitati. qd de oibus pz. Primo eni dare alteri pecuniã vel aliquid aliud qd põt pecunia mensurari: cõuenit misericordie fm rationẽ: puta ex eo q hõ circa eũ cui dat aliqualiter est affectus. z iõ talis datio ptinet ad charitatẽ siue ad amicitiã. Re. s. in Elemosyna: z infra Misericordia. Scdo dare alteri pecuniaz vel aliqd aliud qd põt pecunia mensurari cõuenit iusticie fm rationẽ debiti. s. put pecunia vel res alia debet alteri. Re. s. Justicia. Tertio dare aliqd alteri cõuenit magnificentie fm quandã specialẽ rationẽ. i. fm q datio assumit i alicuius magni operis expletionẽ vel cõplementũ. vñ z magnificẽtia quodãmodo se hz ex additiõe vel illiberalitate. Quarto dare aliqd alteri conuenit liberalitati fm aliã rationẽ. s. ex eo q dãs liberalit est equalit affectus circa pecuniã vel alia exteriora dũ eã nõ diligit nec cõcupiscit. vñ nõ solũ amicis z notis: sed etiã dat ignotis qñ oportet. Hec. b. Tho. scda scde. q. cxvij. arti. iij. vtz pecunia sit actus liberalitatis: in solu. pmi argu. z ibidẽ arti. v. vtrũ liberalitas sit ps iusticie in solu. iij. arg. Sz forte argues in oppositũ. s. q ad liberalẽ maxime z pcipue nõ ptineat dare rõne tali: Liberalitas a prudẽtia distinguit sicut z qlibet alia virtus moralis. sed maxie videt ad prudentiã ptinere diuitias cõseruare. vñ z phus dicit. iiij. ethi. q illi q nõ acquisierũt pecuniã sz susceperũt ab alijs acquisitã liberalius eam expendũt: qz sũt inexperti indigẽtie: g videt q dare maxime nõ ptineat ad liberalẽ. Rñdeo z dico q ad prudẽtiam ptinet custodire pecuniã ne surripiat: aut inutiliter expendat. sz vtilit eã expendere nõ est minoris prudẽtie q̃ vtiliter eã cõseruare: sz maioris. Cuius rõ est: qz plura sũt attendẽda circa vsum rei q assimilat motui: q̃ circa cõseruationẽ rei que assimilat quieti. Hec. b. Tho. scda scde. q. cxvij. arti. iiij. vtrũ ad liberalẽ maxie ptineat dare in solu. pmi argumenti.

## Qz liberalis in dãdo dz cõsiderare modũ CA. IIII.

t Ertio circa liberalitatẽ cõsiderare debemus modum dandi debitũ. Cũ enĩ dẽs opatiões virtutũ sint bone q̃tũ ad substãtiã actus: z boni gratia q̃tũ ad finẽ z recte q̃tũ ad formã virtutis q est fm modum rõnis: et cum liberalitas sit virtus vt pz. s. pmo caº. oportet q datio liberalis vt sit actus virtutis q sit informata debitis circũstantijs. Et iõ oportet q liberalis det pcipue tribus modis. s. syncerit: rationabilit: delectabiliter. Primo oportet q liberalis det syncerit. i. recta intentione vel ppter bonũ finẽ. Et iõ ille qui dat ppter inhonestatẽ vel sui vtilitatẽ vel ppter aliũ illicitũ finem nõ dicit liberalis sz alio nomie noiat: fm differentiã finis ppt quẽ dat: ex quo speciez z nomẽ moralis sortiũt.

Scdo oportet q liberalis det rationabiliter. s. vt obseruet debitas circũstãtias: vt det quibus oportet: z qñ oportet: z sic de alijs circũstantijs. Qui aũt dat quibus nõ oportet nõ est liberalis: vt dicit phs. iiij. ethi. ij. caº. Et. b. Tho. ibidez. vñ Ambro. pmo libro de officijs sic ait: Si adiuues eũ q possessiones aliorz eripere conat nõ pbat largitas. Hanc aũt auctoritatẽ inducit. b. Tho. scda scde. q. cxvij. arti. pmo: vtrũ liberalitas sit virtus in solu. iij. argu. Ubi nota q sicut fortis sustinet pcula mortis ppter bonũ fortitudinis exercendũ nõ quidẽ vt ipsã habeat: sz ppter ipsam eo modo quo nõ habet. s. vt p suũ actũ manifestet z cõfirmet z pficiat in ipso: z vt nihil contra ipsã agat vel opet: sic etiã liberalis manifestat seipsũ in actu suo. vñ dat etiã nõ querẽti si sit amicus z bonus: z hoc ad demonstrationẽ virtutis liberalitatis: sicut aliqs ostendit manu qd põt facere. et sicut luci necessario est cõuiciũ seipsã cõmunicare ad demonstrationẽ nature sue. Hec Alber. iiij. scrip. ethi qd recollegit. b. Tho audiens ab eo. ij. ca. q. ij. vtrũ fm liberalitatẽ sit dandũ nõ solũ indigenti. Unñ Ambro. in primo libro de officijs sic ait: Est illa pbanda largitas vt pximos tui seminis nõ despicias: si egere cognoscas. Qd verbũ adducit ad ppositũ. b. Tho. scda scde. q. cxvij. arti. pmo: vtrũ liberalitas sit virtus: in solu. primi argu. in fine: ita q liberalitas in generali dat nõ solũ noto sz ignoto: z nõ querẽti nec etiã indigenti. z hoc vt manifestet seipsã in actu suo: vt pz. s. Sz qz liberalitas est rõne regulata: in speciali dat diuersis. s. bono z amico: fm diuersas rõnes: vt pz. s. j. z. ij. ca. Secũdo liberalitas dz cõsiderare rationabiliter quantũ det. Nã liberalis est vehementer abundare in datiõe: nõ quidẽ sic q superhabundet a rõne recta. sz ita q datio superhabũdet retentioni: qz minus sibi relinquit q̃ alijs det. Cuius rõ est: qz paucis in seipso contentus est eo q pauca sibi sufficiũt. z dum vult multis pdesse oportet q plurimis largiat. Nõ eni ptinet ad liberalẽ z q sibi soli intendat: et similiter q oino se z suos deserat vel despiciat: vt dicit phs iiij. li. ethi. ij. caº. Et. b. Tho. in scrip. ibidẽ. Ubi nota q aliter se habet in bonis tpalibus: z aliter in bonis spũalibus. nã vt Ambrosius z Lucillus dicũt superhabundãtia diuitiarz tpaliũ aliquibus a deo dat: vt meritũ bone dispensatiõis requirãt. vñ qz pauca viri sufficiũt: iõ liberalis plura laudabiliter in alios expendit q̃ in seipsũ. In bonis aũt spiritualibus est econtrario: qz in ipsis vnusquisqz hõ debet magis puidere sibi q̃ alteri: qz in bonis vnusquisqz sibi pcipue subuenire põt. z iõ etiã in bonis tpalibus nõ ptinet ad liberalẽ: vt sic alijs intendat q seipsũ z suos deserat z despiciat: vt pdixi. Scdo nota q liberalis magis dicit fm habitũ vel affectũ dantis q̃ fm quantitatẽ doni. Unñ nihil phibet liberaliorẽ eẽ minora dantẽ si a minoribus diuitijs det. i. si det fm facultatẽ substantie eius cũ maiori affectu: vt dicit phs. iiij. ethi. ij. c. Hec. b. Tho. scda scde. q. cxvij. arti. pmo: vtrũ liberalitas sit virtus in so pmi argu. p totũ. Tertio opz q liberalis det delectabiliter vel saltẽ sine tristicia. Qd pbo triplici ratiõe. Prima est cõis oi virtuti q talis ẽ: Ois virtus opat delectabilit: qd pz p eius signũ: Nã signũ aggenerati habitus est delectabiliter opari: vt dicit phs. ij. li. ethi. vel sine tristicia: qd dicit q̃tũ ad actũ fortitudis in quo virtus tẽperat tristiciã. vñ si oz aliqñ tristiciã admisceri minimã hẽbit p cõparationẽ ad alios hoies: vt pz de forti. Et si non multũ delectet in suo actu: tñ nõ tristat tñ oẽs q huiusmõi pcula subeũt. sed liberalitas est quedam virtus: vt supra pz primo caº.

ergo oportet q liberalis det delectabiliter. Secūda rō ē talis: Quicūq dat cū tristicia: dat cui nō oportet vel non boni finis gratia: sʒ ꝓpter aliquā causā sicut ꝓpter violentiā vel vanā gloriā. sʒ liberalis nō ē talis: imo taliter dās hʒ aliud nomē. g̃ ꝛc. Tertia rō est talis: Quicūq tristat de eo qd̄ oportet: ꝛ fm q oportet: magis amat pecuniā q̄ operationē bonā. sʒ null⁹ liberalis ē tal. g̃ ꝛc. Hec phs. iiij. li. ethi. ij. ca° ꝛ b. Tho. ꝛ Alber. in expositiōe ibidem.

℄ Q₂ liberalis quantū ad primū actum qui est dare quattuor facit. CA. V.

a

D maiorē tū euidentiā ꝑcedētis capituli ē sciēdum: q liberalis alit̃ se hʒ in ꝑmo actu q̃ est dare: ꝛ alit̃ in secūdo actu q̃ est recipe. Primo. n. circa ꝑmū actū liberalis. f. circa dationē nota q̃ttuor ꝓprietates liberalis. Prima est q liberalis nō dat oībus: sʒ quib⁹ oportet: ꝛ loco ꝛ tpe determinato. Scd̄a est q liberalis abūdant̃ dat: eo q sibi pauca sufficiūt. f. vt sustētet ꝛ habeat qd̄ det. Tertia est q datio liberalis indicat̃ digna ex affectu dantis: magis q̄ ex quantitate doni. Aliqn̄ eni minora dās est liberalior. ꝛ hoc duplici rōne. pma est: qꝛ dat ex maiori affectu. scd̄a: qꝛ dat fm ꝓportionē substātie. Quarta ꝓprietas liberalis ē: q liberaliores sūt q̃ susceperūt diuitias a parentib⁹ vel a ꝓprijs possessionib⁹: q̄ illi q̃ eas ꝓprio labore acquirūt: duplici ratione. Prima ē: qꝛ tales nūq̄ fuerūt experti indigentiā: vñ nō timēt eā. Scd̄a est: qꝛ illud qd̄ hō magis diligit ꝛ appreciat̃ min⁹ dat vt parētes filios. ꝛ sic illi q̃ ꝓprio labore acquirūt diuitias eas q̄si ꝓpria diligūt: ꝛ iō min⁹ dāt eas. Hec phs. iiij. li. ethi. ij. ca° ꝛ btūs Tho. in scripto ꝛ Albert⁹ in cōmento ibidem.

℄ Q₂ liberalis q̄tū ad secundū actū q̃ est accipe q̃nq₃ facit. CA. VI.

f

Ecundo circa actum vel modū acceptiōis nota quinq₃ ꝓprietates liberalis. Prima ē q liberalis accipit vñ oportet. f. a ꝓprijs possessionibus vel ab alijs huiusmōi: non qꝛ q̄rit pecuniā quasi ꝑ se bonū: sʒ quasi necessariū ad dandū. Scd̄a ē q liberalis nō negligit ꝓcurationeʒ bonoꝝ ꝓprioꝝ: qꝛ vult habere vñ sufficiat alijs ad dandū. Tertia est: qꝛ liberalis nō dat q̃buscūq₃ sʒ retinet ad hoc q possit dare quib⁹ oportet: ꝛ loco ꝛ tpe vbi ꝛ qn̄ oportet. Quarta ē q liberalis nō de facili petit vel accipit. Cui⁹ rō est: qꝛ cuiuscūq₃ est bñfacere alijs: nō facile sustinet vt sibi bñ fiat. ꝛ talis ē liberalis. Ex hac ꝓprietate sequit̃ quinta ꝓprietas liberalis q̃ est. f. q liberalis nō de facili ditet̃. qd̄ tripliciter ꝓbo. Primo rōne: qꝛ cū liberalis nō de facili accipiat diuitias: nec eas multū custodiat sed eas magis ab eo emittat dādo ꝛ expendēdo nō appreciat̃ diuitias ꝓpter eas: sed solū ꝓpter dationē: iō ꝛc. Scd̄o ꝓbo hoc idē ꝑ quoddā signū. qꝛ eni liberales nō sūt de facili diuites: iō hoīes vulgares inculpant de facili fortunā cui attribuūt diuitias dicētes: q nō sūt diuites illi q̃ maxime essent digni. f. liberales. Tertio phs hoc dictū reprobat ꝛ huiusmōi verā causā assignat dicēs: q hoc nō est vere dictū. f. q cā quare liberales nō sūt diuites ē fortuna. sʒ hec est causa vera. f. q nō est possibile q hō habeat pecunias qui nō multū curat eas habere. Sicut etiā nō ē possibile q aliquis aliud habeat̃ de quo hō nō curat. Hec phs. iiij. li. ethi. ij. ca° fm beatū Tho. in scripto: ꝛ fm Albertum ibidē.

℄ Q₂ duo vitia. f. ꝓdigalitas ꝛ auaritia sūt opposita liberalitati. CA. VII.

q

Uarto ꝛ vltimo ꝑncipalit̃ circa liberalitatē considerare debem⁹ vitiū oppositū. nā duo vitia sūt opposita liberalitati fm specieʒ. f. ꝓdigalitas: ꝛ illiberalitas. i. auaritia. Qd̄ tali rōne ostēdo: In q̃busdā virt⁹ dirigit: virt⁹ deficit: ꝛ male se habet. sʒ virt⁹ liberalitatis mediū tenet circa dationē ꝛ acceptionē: qꝛ liberal̃ vtrūq₃ facit sicut oportet: qꝛ ꝛ decent̃ tribuit ꝛ decenter accipit. Decens enī datio ex hoc ꝓcedit q hō ꝑfert bonū rōnis cupiditati pecunie. ad decentē aūt dationē sequit̃ q sit decēs acceptio. Et qꝛ ea q̃ se inuicē sequūt̃ simul sūt i eodē: sequit̃ q decēs datio ꝛ decēs acceptio simul adiuuant̃ vel aduīant̃ in liberali. Per oppositū autē ꝓdigalitas cōsistit in superexcessu donatiōis. ꝛ iō indecenter dat q̃ supra facultatē sue substātie dat. Ecōtrario vō illiberalitas cōsistit in defectu datiōis. ꝛ iō indecenter dat: eo q auar⁹ ꝑfert bono rōnis cupiditatem pecunie. g̃ ꝛc. Hec phs. iiij. libro ethi. iij. ca° ibi: Qui aūt suphabūdant infra. c. c. ibi: Et accipiet vnde oportet.

℄ Q₂ ꝓdigalitas ꝛ auaritia differūt ꝛ opponunt̃ dupl̃r. CA. VIII.

a

D maiorē tñ euidentiā ꝑdictoꝝ circa extrema vitia liberalitati cōtraria. f. circa ꝓdigalitatē ꝛ illiberalitatē nota tria. f. cōtrarietatē: varietatē: grauitatē. Primo nota contrarietatē. nā ꝓdigalitas ꝛ illiberalitas differūt fm suphabundantiā ꝛ defectū. ꝛ hoc dupliciter vel in duob⁹. Primo i interiori affectiōe: quia auar⁹ plus debito mō diuitias diligit: ꝛ maiorē solicitudinē de eis gerit. ꝓdigus vō min⁹ diligit ꝛ de eis minorem solicitudinē gerit. Scd̄o differūt in exteriori actiōe vt puta in datiōe ꝛ acceptiōe: qꝛ ꝓdigus excedit facultatem sue substātie i dando ꝛ deficit i accipiēdo ꝛ retinēdo. auar⁹ vō ecōtrario superexcedit in accipiēdo ꝛ retinēdo ꝛ deficit in dādo. Hec phs. iiij ethi. ca° iij. Et beatus Tho. in scripto ethi. ibidē. ꝛ iterū scd̄a scd̄e. q. cxix. arti. ꝑmo. vtrum ꝓdigalitas opponat̃ auaritie: in cor. solu.

Scd̄o nota modi varietatē. Est enī multiplex mod⁹ ꝓdigalitatis ꝛ illiberalitatis siue auaritie: qd̄ de oībus pʒ ꝛ ꝑmo de ꝓdigo. nā triplex est ꝓdigus. f. purus: mixtus: intēperatus. Primo dico q ꝓdigus pur⁹ vel solus ꝛ totaliter est ille qui expendit supra facultatē sue substātie dādo: vt dicit phs. iiij. ethi. ca° iij. in ꝑn. ibi: Qui aūt suphabūdant. Secūdo ꝓdigus mixt⁹ ꝛ illiberalis est ille q̃ excedit fm supfluā dationē. ꝛ ꝓpter hoc est fm aliq̃d illiberalis inq̄stū accipit vñ nō oportet: vt dicit phus. iiij. ethi. ca° iij. Que quidē igit̃ ꝓdigalitates ꝛc. īfra c. e. ibi: Sʒ multi ꝓdigoꝝ. Tertio ē ꝓdigus intēperat⁹ q̃ ꝓpter voluptatē ad carnis cōcupiscētiā supflue inclinat̃. Hui⁹ aūt intēperantie duplex est causa. f. naturalis: ꝛ moralis. Prima cā est naturalis. nā intemperat⁹ ex quadā dilatatione cordis ꝛ subtilitate spirituū ꝛ fluxibilitate nature effundit se ad dationē ꝛ amorem. Inquantū effundit se ad dationē efficit̃ ꝓdigus. inquantū effūdit se ad amorem efficit̃ intemperat⁹ fm q dissoluit se ad amicitiam vel ad luxuriā: vel ad gulā: vel ad delectabiliter cōuiuendum in cibis ꝛ potib⁹. Et ideo dicit Gregori⁹ q hilares magis tētant̃ luxuria vel de carnalitate: ꝛ tristes magis de supbia inquantū seperāt se a cōsortio alioꝝ: ꝛ sic videtur eis q sint supiores alijs. Secūda causa hui⁹ est moralis: qꝛ vtrūq₃ vitiū. f. ꝓdigalitatis ꝛ intēperantie causat̃ ex quadā beniuolentia que mouet eos ad dandū ꝛ ad delectabiliter cōuiuendū fm gulam ꝛ luxuriaʒ. Hec Albertus sup quarto ethi. qd̄ recollegit beatus Tho. ca° iij. vbi supra. Patet igit̃ ex ꝑmissis q triplex est in speciali ꝓdigus. f. purus: mixtus: ꝛ intemperatus.

℄ Q₂ illiberalitas vel auaritia i duob⁹ ꝯsistit. CA. IX.

f

Ecūdo nota illiberalitatis vel auaritie varietatē nā illiberalitas vel auaritia in duob⁹ cōsistit. f. in defectu datiōis: ꝛ excessu acceptiōis. Primo enī sūt quidā auari ꝛ illiberales q̃ deficiūt in datiōe. Et est triplex mod⁹. Quidā enī vocant̃ tenaces a defectu dationis: q̄si multū tenentes ꝛ semp tenētes q̃ nūq₃ dāt. Quidam

vo vocant parci: qr dāt vel expendūt parū ꝛ raro. Quidā vo vocant kimmibiles q̄ tantū sonāt vel valēt ī greco q̄si venditores cimini a quodā superexcessu tenacitatis: qr .s. nec minimū volūt dare absq; recōpensatōe. vn̄ tales oīa volūt vendē. Alia translatio hʒ cōputator lentis: qr .s. maximū studiū ponit ne aliq̄d trāseat ex eis de manu sua: ꝛ tn̄ isti nō suphabūdant ī accipiēdo: vt pdigus: mixtus vel iniustus: qr tales nec aliena appetūt nec oblata multū curāt accipere. Et hoc ꝑpter duas rōnes. Prima est ꝑpē timorē alicui⁹ turpitudīs cōmittēde: nolūt enī tales accipere aliena vel turpe hoc existimantes vel enā qr dubitant ne ab his q̄ eis darēt inducerent ad aliq̄d indecens faciendū. Et de eoꝝ numero videt esse kimmibilis .i. venditor cimini. Scd̄a rō quia aliqui abstinēt ab accipiēdo aliena est: qr timēt ne oporteat eos dare: q̄si nō sit facile vt ipse q̄ sūt alioꝝ accipiat: ꝛ alij accipiāt ea q̄ sūt ei⁹: ꝛ iō placet eis q̄ nec dāt nec accipiāt. Si aūt q̄res q̄s istoꝝ sit peior. Rn̄deo ꝛ dico q̄ tenax est peior parco. sʒ kimmibilis est vtroq; peior. Hec phūs .iiij. li. ethi. iiij. ca⁹. Et b. Tho. ī scrip. q̄d fec sup li. ethi. ꝛ Albert⁹ ī cōmēto ibidē. ¶ Q: auari q̄ accipiūt turpit distinguūt quatuor mōis.

CA. X.

Ecūdo quidā illiberales seu auari excedūt ī accipiēdo. Et hoꝝ est duplex mod⁹ in generali. Nā quidā illiberales accipiūt turpit: quidā vo irrationabilit. Primo ḡ illiberales vel auari q̄ accipiūt vel lucrant turpit distinguūt: qr vel accipiūt ex quib⁹ nō decet: vel ex quib⁹ nō licet: vel vltra q̄ʒ licet: vel a quib⁹ nō licet. Primo enī sunt quidā illiberales ꝛ auari q̄ ꝑpter amorē īordinatū pecunie lucrant ex q̄b⁹ nō decet: qr lucrant de vilib⁹ ꝛ seruilib⁹ opatiōib⁹ vel petendo vel aliq̄d seruile opando tn̄ licitū: ī quo dominiū trāsit in eū q̄ huiusmōi opat. Scd̄o q̄dā alij illiberales sūt q̄ lucrant ex quib⁹ nō licet: puta de meretricio vel aliquo simili: vt lenones q̄ lucrant de re turpi illicita ꝛ inhonesta: vbi tn̄ transfert dominiū lucri ꝛ acq̄rit ius: nec ad reddendū cogit. ꝛ pōt facere de eo elemosynā q̄uis nō possit offerri ad altare ꝑpter scandalū. Tertio quidā alij auari sūt ꝛ illiberales q̄ accipiūt vel lucrant quo mō nō oportet ꝛ vltra q̄ʒ licet: sicut vsurarij q̄ accipiunt vltra sortē vbi tn̄ nō acquirit ius nec trāsit dn̄iū in acq̄rentē ꝛ iō ad restituendū cogit nec de eo pōt fieri elemosyna. Quarto quidā alij illiberales ꝛ auari sūt q̄ accipiūt ꝛ lucrant ab his a q̄b⁹ nō licet .s. vel a viuis vt latro q̄ spoliat viuos: vel a mortuis ille q̄ spoliat mortuos q̄ antiquitus cū magno apparatu sepeliebant. oēs enī isti turpiter lucrant inīq̄tū ꝑpter lucrū ꝛ paruū lucrū q̄d vili⁹ est negocia quedā faciūt. vn̄ sūt opprobriosi. sustinent enī vt opprobrio habeant dū se subijciūt actib⁹ vilib⁹: turpib⁹. infamib⁹: ꝛ illicitis ꝑpter aliq̄d paruū lucrū. Sʒ tn̄ ī istis vltimis illiberalib⁹ ꝛ auaris .s. ī latrone viuoꝝ ꝛ raptore: ꝛ ī spoliatore mortuorū est aliq̄ special rō turpitudis: eo q̄ spoliator mortuoꝝ ꝛ latro exponūt se magī piculis ꝑpter lucrū agētes ea q̄ legib⁹ puniunt. Illi vo q̄ vt lucrēt magna vel ꝑpter magnū lucrū accipiunt vn̄ nō oportet: vel q̄n nō oportet: vel a q̄b⁹ nō oportet: sicut tyrāni q̄ depredant ciuitates ꝛ tēpla nō dicunt illiberales: sʒ magis dicunt pniciosi in hoīes: ꝛ impij ī deū: ꝛ iniusti q̄si legis trāsgressores: ita q̄ tyrānus tripliciter noiat .s. pniciosus: impi⁹: iniustus. Primo dr̄ pniciosus fm affectū. nam fm Papiā pniciosus ē q̄ dat operā vt pdat .i. occidat aliquē sic est tyrānus: qr in necē hoīs inducit surripiēdo eis bona sua. Scd̄o tyrann⁹ dr̄ impi⁹ fm actū inq̄tū peccat cōtra deū īpugnādo fidē ꝛ expoliādo sacra. Tertio tyrannus dr̄ iniustus fm actū. Est enī tyrānus corruptor legis. vn̄ ꝛ tyrānus dr̄ iniust⁹ inq̄tū condit leges iniustas ad vtilitatē suā ꝛ nō populi: vt possit ꝑ eas recipe q̄ sūt subditorū ꝛ sic opprimere eos. Secūdus mod⁹ illiberalitatis ē eoꝝ q̄ lucrant irrationabilit ꝛ iniuste sicut aleatores q̄ lucrant ex ludo taxilloꝝ. tales enī volūt lucrari ab amicis cū quib⁹ ludūt: cū tn̄ magis cōueniat fʒ liberalitatē amicis aliq̄d dare. ꝛ sic dū ab amicis volūt lucrari efficiunt illiberales. q̄d etiā tali rōne ostendo: Nā vera amicitia fūdat sup bonū honestū: ꝛ iō cū ipsa sit bonū honestum amic⁹ ꝑpter se diligend⁹ est. vn̄ q̄ ab amicis lucrari q̄rit: vt aleator facit: pl⁹ honorat ꝛ amat diuitias q̄ʒ bonū honestū: ꝛ iō illiberalis ē. Patet igit ex p̄missis q̄ acceptionū q̄nq; sūt modi vel differētie. Prima ē vilis: verecūda: ꝛ licita: vt illoꝝ q̄ vilib⁹ ꝛ seruilib⁹ opatiōib⁹ tn̄ licitis accipiūt ꝛ lucrant. Scd̄a ē turpis ꝛ inhonesta acceptio vt illoꝝ q̄ lucrant de meretricio: tn̄ eoꝝ efficit. Tertia est turpis illicita ꝛ inhonesta acceptio: vt oē q̄d p vsuram acq̄rit: vbi dn̄iū nō transfert: ꝛ iō ad restitutionē tenet. Quarta ē turpis ꝛ piculosa acceptio: vt ī expoliatorib⁹ mortuoꝝ ꝛ latronib⁹ ꝛ raptorib⁹ viuoꝝ: vt pʒ .s. Quinta ē turpis ꝛ irrationabilis ꝛ iniusta acceptio: vt pʒ in aleatorib⁹ q̄ cōtra boīa liberalitat ꝛ amicitie ab amicis volūt lucrari. Illi vo q̄ vt lucrent magna accipiūt vn̄ nō oportet: ꝛ q̄n nō oportet: ꝛ a q̄bus nō oportet: nō dicunt illiberales: sʒ magis pniciosi: impij ꝛ iniusti: vt .s. de tyrāno pʒ. Hec phūs .iiij. ethi. ca⁹ iiij. ꝛ b. Tho. in scripto: ꝛ Albert⁹ in cōmento ibidē. ¶ Q: pdigalitas fm se est minus peccatū q̄ʒ auaritia.

CA. XI.

Ertio nota illiberalitatis grauitatē. Nā illiberabilitas vel auaritia aliq̄n est peccatū veniale: aliq̄n vo est peccatum mortale: vt pʒ .s. auaritia ca⁹ iij. Re. ibi. Sʒ forte q̄res dāus his duob⁹ extremis peccatis .s. pdigalitate ꝛ illiberalitate q̄d istoꝝ est mai⁹ pctm̄. Rn̄deo ꝛ dico q̄ pdigalitas fm se considerata est mīn⁹ pctm̄ q̄ʒ illiberalitas vel auaritia. q̄d q̄tuor rōnib⁹ ꝑbo .s. rōne cōtrarietatis: sanabilitatis: amicabilitatis: ꝛ vtilitatis. Primo hoc ꝑbo rōne cōtrarietatis sic: Quāto aliq̄d viciū magis distat ꝛ contrariat virtuti: tāto est mai⁹ peccatū. Sʒ auaritia magis distat ꝛ cōtrariat virtuti liberalitatis q̄ʒ pdigalitas. q̄d pʒ: qr ad liberalē magis ptinet dare in quo suphabūdat pdigus q̄ʒ accipē vel retinere in quo suphabūdat auar⁹. Scd̄o hoc idē ꝑbo rōne sanabilitatis sic: Viciū q̄d nō multū augetur sʒ de facili curat est mīn⁹ graue. sʒ auarus nō est sanabilis a suo vitio. pdigus aūt est sanabilis de facili a suo vitio. ꝛ hoc ꝑpter tria vel ꝑpter tres rōnes. Prima ē ꝑpter similitudinē quā hʒ pdigus cū liberali. Et formo sic rōnē: Quorū ē maior silitudo ē facilior adinuicē transmutatio: vt dr̄ in .ij. de generatiōe. sʒ liberal ꝛ pdig⁹ ē huiusmōi. q̄d pʒ: qr pdig⁹ hʒ ea q̄ hʒ liberalis: qr pdig⁹ libent dat: ꝛ nō de facili accipit q̄d etiā liberal facit. Differt aūt pdigus a liberali: qr neutrū eoꝝ facit fm q̄ oportet ꝛ bn̄ .i. fm rationē rectā. ꝛ iō si pducat ad hoc q̄ faciat pdicta .s. q̄ det fm q̄ oportet: vt si assuescat dare vt oportet restringēdo seipsū erit liberal. Scd̄a rō hui⁹ silitudinis .s. pdigi ꝛ liberalis ē ꝑpter etatē senectutis ad quā declinat q̄ ē cōtraria pdigalitati. Nā senect⁹ facit mīn⁹ habilē ad dandū ꝑpter duas cās. Quaꝝ p̄ma ē nālis .s. qr ex senectute multiplicat frigiditas ī corpe q̄ apta nata ē cōstringē: ꝛ iō minuit ī illis: ꝛ gaudē ꝛ dare q̄ ꝑcedūt ex dilatatiōe cordis. Scd̄a hui⁹ rō est moralis .s. qr quāto aliq̄s plus est deficiens magis amat ea quib⁹ sustentat et⁹ vita. vn̄ qr senes in se vident deficere virtutē naturalem: magis pecunias amant: nec ita cito dant eas. Tertia rō huius est ꝑpter egestatē ad quā peruenit dando pdigus vero. dum enī de facili pdigus in dando inutiliter multa

cōsūmit: sequit᷑ ꝙ paup factus nō possit suphabūdare ī
dando. Ubi nota ꝙ materia liberalitatis est duplex. s.
p accidēs: ꝛ p se. Materia enī liberalitatis p accidēs sūt
bona exterioꝛa: in q̄ liberalis exercet exteri⁹ actū suū sm
quē optimo modo se habet. Sȝ materia essentialis libe
ralitatis sūt interiores actus liberalitatis. ꝛ isti manent
etiā in paupere: cū aliq̄s pauper cogitat apud seipsū esse
dandū si haberet ꝛ sic p pauptatē etiā ꝓdigus efficit᷑ li
beralis: qꝛ qñ iam cōsumpsit sua cognoscit damnū suū:
ꝛ tūc vellet dare vt opoꝛtet. Patet igit᷑ ex p̄missis ꝙ pro
pter tres causas ꝓdigus de facili ꝑducit᷑ ad virtutē qđ
nō facit auarus. ḡ ꝛc. Tertio hoc idē ꝓbo rōne amica
bilitat᷑ sic: Qui facit sibi ꝛ habet multos amicos melioꝛ
est illo q̄ nō habet. sȝ ꝓdigus est hmōi. nā ꝓdigus a
multis diligit᷑. auarus vō a nullo diligit᷑: imo ab oībus
odit᷑. ḡ ꝛc. Quarto ꝓbo hoc idē rōne vtilitatis. Et for
mo sic rōnē: Illud vitiū qđ multis ꝓdest ē min⁹ peccatū
illo qđ nulli ꝓdest ꝛ oībus nocet. sȝ ꝓdigus p suā datio
nē multis ꝓdest lȝ sibi noceat ī inordinate dādo. Illibe
ralis aūt seu auar⁹ nulli ꝓdest inq̄tum deficit in dādo:
nec etiā sibiipsi ꝓdest inq̄tū deficit etiā in expendēdo:
vt dicit᷑ Eccs. vj. Uir cui deus dedit diuitias nec tribuit
ei potestatē vt comedat ex eis. Ergo pȝ p istas quattuoꝛ
rōnes ꝙ peccatū ꝓdigalitatis est min⁹ peccatū petō illi
beralitatis vel auaritie. Sȝ forte argues in oppositū
.s. ꝙ ꝓdigalitas sit grauı⁹ peccatum auaritia sic: Ubi est
maioꝛ deoꝛdinatio ibi est grauı⁹ peccatū. sȝ ꝓdigalitas
est maioꝛ deoꝛdinatio q̄ȝ auaritia qđ ꝓbo dupliciter. Pri
mo qꝛ maioꝛ deoꝛdinatio ē nocere sibiipsi q̄ȝ alteri. sȝ p
ꝓdigalitatē homo nocet sibiipsi cozrūpendo vel consu
mendo diuitias p quas hō viuit. p auaritiā vō hō nocet
p̄ximo cui nō cōmunicat bona sua. ḡ ꝛc. Rñdeo duob⁹
modis: Primo ꝙ differentia ꝓdigi ꝛ auari nō attendit᷑
sm hoc ꝙ est peccare in seipsū ꝛ in aliū: qꝛ vterq̄ peccat
in seipsū ꝛ ī aliū: vt pȝ. s̄. Auaritia. iij. ca⁹. iuxta finē. sȝ at
tendit᷑ ī hoc ꝙ ꝓdigus suphabūdant᷑ dat: auarus vō ecō
trario suphabūdanter tenet. Nūc igit᷑ ita est ꝙ suphabū
danter dare ē minus peccatū q̄ȝ suphabūdant᷑ retinere:
vt pȝ rōnib⁹ supradictis. sȝ tñ ī hoc est melioꝛ ꝓdig⁹: qꝛ ꝛ
si sibi ꝛ quibusdā alijs nocet ꝙ tñ aliquib⁹ ꝓdest. auar⁹
aūt nec sibi nec alijs ꝓdest: qꝛ nō audet vti etiā ad suam
vtilitatē bonis suis vt supert⁹ pȝ. Secūdo qñ dicit᷑ ꝙ ꝓ
digus etiā sibiipsi est mal⁹. Rñdeo ꝛ dico ꝙ duplex est
malū. s. nociuū ꝛ hoc mō ꝓdigus ē maxime sibi nociu⁹
in bonis tpalib⁹. Scdo dicit᷑ malū turpe: ꝛ hoc mō pro
digus est minus mal⁹: qꝛ min⁹ cozrūpit virtutis mediū.
Scdo ad idem ex pte deoꝛdinatiōis argues sic: Ubi ē
maioꝛ deoꝛdinatio ibi est maius petm̄. sȝ ꝓdigalitas est
maioꝛ deoꝛdinatio q̄ȝ auaritia. qđ pȝ: qꝛ inoꝛdinatio cū
aliq̄ cōditiōe laudabili min⁹ est vitiosa. sȝ inoꝛdinatio
auaritie ē huiusmōi: vt pȝ in illis q̄ nolūt sua expendere
nec aliena accipere. inoꝛdinatio autē ꝓdigalitatis ꝑue
nit cū cōditione vituꝑabili vñ etiā ꝓdigalitatē attribui
mus intēperatis hoīb⁹: vt pȝ in. iiij. li. etymo. ca⁹. iiij. ergo
ꝛc. Rñdeo ꝛ dico ꝙ cū de vitijs cōiter loquimur: indica
mus de eis sm ꝓprias rōnes ipsoꝝ: sicut circa ꝓdigali
tatem attendim⁹ ꝙ supflue cōsumit diuitias: circa aua
ritiā vō ꝙ supflue eas retinet ꝛ hoc est peius. Qꝫ aūt ali
quis ꝓpter intēperantiā supflue consumat hoc iā noiat
simul multa peccata. vñ ꝛ tales ꝓdigi sūt peioꝛes vt dici
tur. iiij. li. etymo. iiij. ca⁹. Qꝫ aūt illiberalis siue auar⁹ ab
stineat ab accipiēdis alienis: tñ in se laudabile videt᷑:
tñ ex causa ꝓpter quā facit vituꝑabile est: qꝛ ideo nō vult
ab alijs accipere ne cogatur alijs dare. Uide b. Tho. scda
scde. q. cxix. arti. iij. vtrū ꝓdigalitas sit grau⁹ peccatum
auaritia: in solu. p̄mi ꝛ. ij. argu. Originalit᷑ aūt hec p̄hus
iiij. li. ethi. ca⁹. iiij. in p̄ncipio: ibi Que quidē ḡ ꝓdigali
tas. ꝛ huius Tho. in scripto: ꝛ Albertus ibidē in scrip. qđ
recollegit huius Tho. audiēs ab eo p̄dictū librum.

¶ Quomodo diffinit᷑ libido sm Augustinū. CA. I.

Libido. Circa libidinē cōside
rare debem⁹ quattuoꝛ
.s. naturā: causā: culpā: sequelā: videlicet
quid sit: a quo sit: qualis sit: quid efficiat.
Primo circa libidinē debem⁹ cōside
rare naturā. s. qđ sit. Nā Aug⁹ in li. de
libero arbitrio diffiniēs libidinē sic ait: Libido ē inoꝛ
dinatus amoꝛ vel culpabilis cupiditas eaꝝ rerum quas
pōt quisq̄ inuitus amittere. Sūt autē multe varieq̄ libi
dines. s. vlciscēdi: cōcupiscendi vel habēdi: vt dicit Pa
pias. Unñ ꝛ libidinosus dictus ē qui facit qđ male libet
vt dicit Isidorus etymo. libro. x.

¶ Qꝫ causa libidinis est volūtas ꝓpria sm Augustinū. CA. II.

Ecūdo circa libidinē ꝯsiderare debem⁹ causā. s.
a quo libido sit. Et tūc dicit᷑ ꝙ causa a qua oꝛit᷑
libido vel mala cōcupiscētia est volūtas ꝓpria.
Unñ Aug⁹ li. iij. de libe. arb. sic ait: Credo ḡ meminisse te
in p̄ma disputatiōe satis esse cōpertū nulla re fieri men
tem seruā libidīs: nisi ꝓpria voluntate. Et ibidē in libro
vñ malū vel de libe. arbi. li. p̄mo Aug⁹ sic ait: Uides igit᷑
iam vt existimo volūtate nostra esse constitutū vt hoc ꝛ
fruamur ꝛ careamus. Et subdit: Quid enī tam ī volūtate
q̄ȝ ipsa volūtas sita est: quā quis si habet bonā oībus vo
luptatib⁹ ꝛ libidinib⁹ aduersat᷑. Ex quibus verbis Aug⁹
cōcludit tria. s. ꝙ quedā nō subdunt᷑ volūtati sȝ necessita
ti. quedā alia subdunt᷑ voluntati. Et ex hoc concludit ꝙ
volūtas magis subdit᷑ sibiipsi. Primo enī ōndit ꝙ que
dam nō subdunt᷑ volūtati sȝ necessitati: vt viuere: mori.
vñ in li. iij. de libe. arbi. Aug⁹ sic ait: Recte possum⁹ dicē
Nō volūtate viuim⁹ sȝ necessitate: aut nō volūtate mori
mur sȝ necessitate: et siquid aliud huiusmodi. Re. infra
peccm̄: de his q̄ nō subdūt᷑ ipso volūtati ca⁹. xliij. ꝛ. xliiij.
Scdo quedā sūt que nō subdunt᷑ necessitati sȝ volūtati:
vt mot⁹ vel actus volūtatis eliciti a volūtate. vñ Aug⁹ in
li. iij. de libe. arbi. vel vnde malū: sic ait: Placet igit᷑ ho
minē dilectoꝛē bone volūtatis sue ꝓ illa cōtemnere qđ
cūq̄ aliud bonū dicit᷑: cui⁹ amissio pōt accidere etiā cū
volūtas tenēdi manet. Tertio ex his cōcludit ꝙ volun
tas magis subijcit᷑ sibiipsi vñ in li. ij. de libe. arbi. sic ait:
Noli ḡ mirari si ceteris p liberā voluntatē vtimur: etiā
ipsa libera volūtate p eā ipsam vti posse: vt quodāmodo
seipsa vtat᷑ qua vtimur ceteris. Qđ ꝓbat p exemplū de
rōne ꝛ memoria dicens: Sicut seipsā cognoscit rō q̄ co
gnoscit ꝛ cetera: ꝛ memoria nō solū oīa cetera q̄ memi
nit cōprehendit: sȝ etiā ꝙ nō obliuiscimur nos habē me
moriā q̄ nō solū alioꝝ: sȝ etiā sui meminit. vñ in li. iij. sic
cōcludit: Non enī quicq̄ tā firme atq̄ intime sentio q̄ȝ
me hr̄e voluntatē eaq̄ moueri ad aliq̄d fruendū. ꝛ sub
dit ibidē: Quid aūt meū dicā proꝛsus nō inuenio si volū
tas q̄ volo ꝛ nolo nō est mea. Qua ꝓpter cui tribuendū
ē siq̄d p illā male volo ꝛ facio nisi mihi: Qua ꝓpē nihil
tā ī nr̄a ptāte est q̄ȝ ipsa volūtas. Hec oīa Aug⁹ vbi. s̄.

¶ Qꝫ libido aliq̄ñ est petm̄ veniale: ꝛ aliq̄ñ moꝛtale. CA. III.

Ertio circa libidinē ꝯsiderare debe
mus culpā: vtꝝ. s. libido sit petm̄. Rñdeo ꝛ dico
ꝙ vt dicit Aug⁹ in li. xiiij. de ciui. dei. libido di
cit᷑ trib⁹ mōis. Primo mō libido dr̄ oīs inoꝛdinata cō
cupiscentia siue sit respectu venialis peccati siue moꝛta
lis. vnde Augustin⁹ in hyponosticon sic ait: Libido est
omne qđ male libet. Et in libro p̄mo de libe. arbi. sic ait:

Clarū est nihil aliud ꝙ̃ libidinē esse omniū maloꝝ causam. Scđo mō libido dicit᷑ inordinata cōcupiscentia cōtra deū ⁊ hec libido est peccatū mortale. vñ Aug⁹ in libro de mendacio sic ait: Libido est appetit⁹ animi quo eternis tpalia ꝑponunt᷑. Tertio mō libido dicit᷑ inordinata delectatio cōcupiscibilis q̃ est in actu generationis. s̄m ꝙ dicit Aug⁹ ꝙ originale peccatū trāsmit ad posteros. Hec Alex. scđa pte sū. q. xxxij. arti. v. q̃ sit radix venialis vel mortalis peccati: in cor. q.

℄ Q₂ libido .i. improba voluntas est causa omnis mali s̄m beatū Augustinū. CA. IIII.

a D maiorē euidentiā ꝑdictoꝝ est sciendū: ꝙ libido s̄m ꝙ cōsistit in actu volūtatis illicite ⁊ inordinate aliquid desiderātis: de qua dicit Aug⁹ ꝑmo libro de libero arbi. ꝙ libido dicit᷑ improba voluntas: talis libido est radix ⁊ causa ⁊ ꝑncipiū oīs mali. Qđ̄ tripliciᷓ ꝓbat᷑. s. auctoritate: cōtrarietate: ⁊ similitudine. Primo ꝓbo auctoritate Augu. li. ꝑmo de libe. arbi. sic dicētis: Clarū eni est iam nihil aliud ꝙ̃ libidinē in toto maleficiēdi genere dn̄ari. Et subdit ibidē: Cōuenit int᷑ nos oīa malefacta nō ob aliud mala esse nisi ꝙ libidine .i. improba cupiditate fiūt. Et subiūgit dicēs: Qđ̄ nō implet᷑ in libidīe nō est peccatū. Scđo hoc idem ꝓbat sui cōtrarietate dicēs: Si maluz qđ̄ fit libidīe est peccatū. g̃ malū qđ̄ fit metu vel timore nō ē peccatū. verbi gr̄a: Si quispiā nō cupiditate alicui⁹ rei: sz metuens ne q̃d mali ei accidat hoīem occiderit nō erit velut homicida inculpand⁹. Cui⁹ rō est: q2 nō querit᷑ q̃d faciat sz quid cupiat. Nō eni talis alteri⁹ mortē ⁊ malū ꝑncipaliter q̃rit: sz bonū ꝓpriū cupit. s. vitā metu liberā. ⁊ idcirco ista cupiditas culpāda nō est: alioquin oēs culpabimus amatores boni. ꝓinde cogimur fateri esse homicidiuz in quo nequeat male illi⁹ cupiditatis dn̄atio reperi: falsum erit illud ꝙ in oībus peccatis vt mala sint libido dn̄at᷑: aut erit aliqđ̄ homicidiū qđ̄ possit nō esse peccatū. Tertio hoc idē duob⁹ exemplis ꝓbat. Primo exemplo legis dicēs: Porro ipsa lex q̃ tuendi populi causa est lata nulli⁹ libidinis argui pōt. Cui⁹ rō est: q2 ille tulit legez q̃ iussu dei tulit. ⁊ qđ̄ ꝑcepit eterna iusticia expers oīno libidinis id agere potuit. Si aūt ille cū quadā libidīe hoc statuit nō ex eo fit vt ei legi cū libidīe obtemperare necesse sit: q2 bona lex etiā a nō bono vt a tyrāno fieri pōt. Secūdo ꝓbat hoc idē ex pte iudicis vel militis in hostes q̃ interficiēdo minister est legis quare officiū suū nulla libidīe implet. Cōcludit g̃ ex ꝑmissis ꝙ libido .i. iꝑroba vel iordinata voluntas omniū maloꝝ ⁊ peccatoꝝ est radix vel cā. ⁊ qđ̄ nō iplet᷑ libidīe nō est peccatū vt multipliciᷓ est ꝓbatuz. Hec Aug⁹ in li. vñ malū vel de libe. arbi.

℄ Q₂ libido dicit᷑ tribus modis ⁊ quid significat. CA. V.

q Uarto circa libidinē cōsiderare debem⁹ sequelā: vtrū. s. ꝑ peccatū originale libido causet᷑ ⁊ sequat᷑ in prole. Rn̄deo ⁊ dico ꝙ nomē libidinis iportat delectationē inordinatā. que quidē libido .i. delectatio inordinata dicit᷑ trib⁹ modis. s. volūtatis: sensualitatis: habitualis vel virt⁹ inferioris. Primo libido ē inordinata delectatio volūtatis illicite ⁊ inordinate aliquid desiderātis. ⁊ ista libido nō transmittit peccatum originale in prolē nec inficit eā. qđ̄ sic pz: In ista nāqz libidine mens iusti liberat᷑: cū contingat actuz matrimonialē sine oī culpa ⁊ veniali ⁊ mortali exerceri. Secūdo libido dicit᷑ inordinata delectatio sensualit᷑ ⁊ ꝑcipue in actu vtutis generatiue vbi supexcedit delectatio. nec ista libido .i. inordinata delectatio sensualit᷑ transmittit peccatū originale vel inficit prolem. Cui⁹ rō est: q2 lz ꝑ miraculū a tali inordinatiōe delectatiōis coitus aliquoꝝ purgaret᷑: nihilomin⁹ eoꝝ nati peccatū originale cōtraherēt. Tertio mō libido dicit᷑ inordinata delectatio habitualis q̃ cōsistit in illa inordinatiōe viriū ex qua est ī nobis pronitas ad inordinate concupiscendū: vt verbi gr̄a. Ex quo eni volūtas ꝑmi hoīs nō fuit subiecta deo: sequitur deordinatio in virib⁹ inferiorib⁹ q̃ est ꝙ nō subdunt᷑ voluntati. ⁊ talis libido transmittit peccatū in prolē ⁊ inficit eā. Cui⁹ rō est: q2 cū oē generans generet sibi simile in natura: ⁊ ī ꝑmo hoīe originali iusticia destituto: inordinatio viriū aīe extiterit: sequit᷑ ꝙ talis cōditio. s. inordinatio viriū aīe etiā remanserit ī prole. Hec b. Tho. scđo scrip. sen. di. xxxi. arti. ꝑmo: vtrū ꝑ traductionē carnis originale peccatū traducat᷑ in prole vt ꝓlis: in so. iij. argu.

℄ Q₂ malicia culpe ꝓrimoꝝ parentū nō inficit vel maculat prolē macula culpe vt ꝓbat᷑ q̃druplicit᷑. CA. VI.

s Ed forte queres gratia ꝑdictoꝝ vtrū culpa vel macula ꝓrimoꝝ parentū transeat in prolē. Rn̄deo ⁊ dico ꝙ nō. Hoc autē quadruplicit᷑ ꝓbo. s. rōne: distinctiōe: similitudīe: ⁊ ꝯtrarietate. Primo hoc ꝓbo rōne sic: Fili⁹ assimilat᷑ patri: ⁊ distinguit᷑ a patre. Assimilat᷑ eni fili⁹ patri in natura: q2 hō generat hoīem vel pr̄ sibi similē in specie vel ī natura. Distinguit᷑ aūt filius a pr̄e in ꝑsona: q2 alia est ꝑsona patris: alia filij. sed peccatū est actus ꝑsone nō nature. g̃ ⁊c̄. Scđo ꝓbo hoc idē distinctiōe: Quedā sūt accidētia pure indiuidui vel ꝑsone: ⁊ hec nō transeūt a parēte in prolē. Quedā sūt accidentia ꝓprie vel pure nature: ⁊ hec cū natura transeūt. Quedā sūt accidentia indiuidui vel ꝑsone: ⁊ hec propagant᷑ in filios: vt fortitudo vel velocitas corꝑis: bonitas ingenij ⁊ huiusmōi. Tertio hoc idē ꝓbo similitudine: nā quidā defect⁹ transeunt a parente in prolē: quidā vō nō. verbi gr̄a: Quidā sūt defectus ⁊ accidentia corꝑis ⁊ hi transeūt: sicut lepra est infectio corꝑalis. vñ q2 corpus habet ꝓles a parēte. iō fili⁹ leprā contrahit a parente. vñ in corꝑalib⁹ in quib⁹ fit assimilatio filij ad patrē: defect⁹ patris transit in filiū: ⁊ iō podagrus generat podagricū ⁊ leprosus leprosū. Quidā aūt sūt defectus vel accidentia aīe: ⁊ in his fili⁹ nō assimilat᷑ patri: vt verbi gr̄a: Nō eni grāmaticus traducit vel generat filiū scientē grāmaticā quā pater ꝓprio studio acquisiuit. Quia g̃ peccatum in actu parētis consistit ⁊ est defect⁹ ipsi⁹ aīe parentis: iō tā peccatū ꝙ̃ gratia ꝑsonā patris respiciūt ⁊ nō ꝑsonā filij. vñ peccata ꝓrimoꝝ parentū nihil corruptiōis in naturā filioꝝ inducūt in q̃tuz natura est: q2 natura iā est corrupta peccato ꝑmoꝝ parentū. Quarto hoc idē ꝓbo oppositione sic: Merita ꝓrimoꝝ parentū nō transeūt ī filios g̃ nec peccata. Quinto hanc rationē ꝓbo sic cōfirmādo: Si peccatū ꝓrimoꝝ parentū transiret ī filios: g̃ quanto posteriores essent: tanto essent miserabiliores: q2 nō tm̄ cōtraherēt corruptionē a ꝑmis parentib⁹ imo a ꝓrimis parentib⁹ peccantibus. Sz contra libido est culpa s̄m Augu. nō ꝓpagatio. sz libido trāsmittit peccatū originale ī filios. g̃ ex libidine ꝓrimoꝝ parentū filij maculant᷑. Rn̄deo ⁊ dico ꝙ libido ꝓrimi parētis ꝑ quā peccatum originale in prolem inducit᷑: quocūqz mō libido sumat᷑ nō habet virtutē inficiēdi prolē macula culpe nisi s̄m ꝙ talis libido cōsecuta est ex volūtate inordinata ꝑmi parentis. ⁊ iō tota cā infectiōis retorquet᷑ in patrē ꝑmi parentis: ꝯsiderādo tres modos libidīs: de q̃b⁹ pz ca.° ꝑcedenti imediate. Hec b. Tho. ij. scrip. sen. di. xxxiij. arti. ꝑmo: vtrū peccata ꝓrimoꝝ parentū transeāt in filios q̃tū ad infectionē macule originalis: in cor. so. ⁊ in so. ij. arg.

℄ Q₂ libido designat delectationē inordinatā ⁊ vō aliter vis ꝓcedere dicas ꝙ CA. VII.

s [...] circa libidinē quattuor ꝯsiderare debem⁹. s. ca⁹

significatū: subiectū: reatū: effectū. Primo circa libidinē ꝯsiderare debem⁹ eius significatū. Nā nomē libidinis delectationē inordinatā significat ꝛ importat: vt dicit beatus Tho. ii. scrip. sen. di. xxxi. arti. i. vtrū ꝑ originē carnis originale peccatū a pmo parente in posteros trāsire possit in solu. iii. argu. Et sm Augu. in libro de fide ad Petrū: Libido est quedā ventositas. i. inordinatio viriū inferiorū aīe ex qua est in nobis habitualiter ꝓnitas ad peccandū. i. ad illicite ꝛ inordinate cōcupiscendū. ꝛ hec libido est cā originalis pcti. vñ Aug⁹ ibidē dicit ꝙ dū sibi inuicē vir mulierq; miscent: sine libidine non est parentū cōcubitus: ob hoc filioꝝ ex eoꝝ carne nascentiū non pōt sine pctō esse ꝯceptus: vbi pctīn in paruulis non trāsmittit ꝓpagatio sed libido. Nec fecunditas nature hūane facit hoīes nasci cū peccato: sed feditas libidīs quā hoīes habēt ex illius iustissima ꝯdēnatōe pcti. Hec Aug⁹ in libro de fide ad Petrū. Et mgr sen. ii. li. di. xxxi. adducit. Et b. Tho. verba Augus. exponit ꝛ dicit: ꝙ libido non ꝓrimi parētis sed pmi parētis quocūq; mō sumat: talis libido est cā originalis pcti ꝛ infectōis in ꝓle. Qđ b. Tho. tali rōne ostēdit dicēs: Nullus defect⁹ traducit de necessitate ex parēte in ꝓlem qui ex pte aīe se teneat nisi qui naturā spēi respicit. Cui⁹ rō est: qꝛ generās vniuocū generat sibi sile in spē vel natura. defectū aūt ad naturā pertinentē solū primū pctīn induxit: ipsiꝫ eni dissōlr inuatur adhesionē hoīs ad deū. Ex hoc aūt ꝙ ꝯtinue hō deo adherebat hec virtus illi inducta erat vt sua obediētia rōnis ꝯtinue subderent inferiores vires: ꝛ sub obedientia aīe corpus ꝓpter hoc ꝙ rō suo supiori. s. deo ꝯtinue subdite fuerat. Intercisa aūt pma obediētia ꝑ hoc ꝙ rō pmi hoīs a deo auersa est ꝑ pctīn: ꝯsecuta est disturbatio ordinis in inferiorib⁹ virib⁹ ad rōem: ꝛ corpis ad aiaꝫ. Sequētia aūt peccata non sunt cā hui⁹ intercisionis. s. rōis humane ad deū: qꝛ siue alij hoīes peccarēt siue nō: semp hoc remanebit in natura hūana ꝙ altūde rō hoīs a deo uersa fuerat. Sed ex alijs pctis relinquūt defectus ꝛ corruptōes ꝑsonā respicientes: inq̄tū ille qui peccat efficit ꝓnior ad peccandū. ꝛ iō pctā actualis nullo mō in filios trāseunt. vñ libido ꝓrimi parētis ꝑ quā pctīn originale in ꝓlem inducit quōcūq; sumat non hꝫ virtutē inficiēdi ꝓleꝫ macula culpe: nisi ꝓut talis libido ꝯsecuta est ex volūtate inordinata pmi parentis. ꝛ iō tota cā libidīs ꝛ infectōis prolis retorquet in pctīn pmi parētis. Hec b. Tho. ii. scri. sen. vt pꝫ. ā. in fine ca. pcedētis.

¶ Qđ per libidinē peccati originalis corrupta ꝛ deordinata sunt multa. CA. VIII.

a D maiorē tñ euidentiā pcedentis capli est sciēdū ꝙ ꝑ libidinē vel ꝯcupiscentiā pcti originalis corrupta est pncipalit rō ꝛ volūtas ꝛ ꝑ ꝯsequēs oēs aīe vires inferiores ꝛ aīe ꝛ corpis: vt pꝫ ꝑ b. Tho. ca. pcedenti. Uñ libido dr multiplicit. primo dr libido coeundi que ꝯcupiscētia vocat. scđo dr libido habendi pecuniā que auaricia vocat. tertio dr libido vlciscēdi que ira vocat. quarto dr libido dñandi que supbia dr. vñ nō solū generatiua vel ꝯcupiscibilis in pte illa corrupta est: sed etiā rōnalis pncipaliter ꝛ irascibilis: ꝛ etiam oēs aīe c vires inferiores. vñ in psal. Corrupti sunt ꝛ abomīabiles facti sunt in studijs suis. Qđ verbū exponit trib⁹ mōis. ꝛ pmo sm glo. dupliciē. Primo sic: Corrupti. i. oī rōne pnati. Et abmoiabiles. i. reprobi facti sunt in studijs suis. i. qꝛ seculū non deū amāt. Scđo mō exponit sic: Corrupti sunt. i. ceci sunt vt dicāt: non est deus. Et abomīabiles facti sunt reprobi. Et rō hui⁹ est: qꝛ sicut non ꝓbauerūt. i. non putauerūt deū habere in noticiā: ita tradidit illos in reprobū sensuꝫ. ꝛ hoc in studijs suis. i. in affectiōibus: qꝛ seculū amāt non deū. Hec in glo. ibidē. Tertio mō exponit de iudeis sic: Corrupti sunt. s. iudei q̄tū ad pctīn infidelitatis diuinitatis. Et abomiabiles facti sunt q̄tum ad peccatū carnis. Judei in vtroq; peccauerūt qꝛ non crediderūt xpm verꝫ deū ꝛ verꝫ hominē esse. Quarto mō exponit. b. Bern. sic dicēs: Qꝛ rō ꝑ ignorantiā corrumpit: volūtas ꝑ īmundiciā. i. maliciā vel ꝯcupiscētiā: memoria ꝑ infirmitatē vel impotentiā. Hec Alex. ii. pte sum. q. xxxi. de cōcupiscētia: arti. iii. In quo sit cōcupiscētia vel libido: vtrꝫ in carne vel in aīa. Re. de quatuor vulnerib⁹ inflictis hoī ꝓpter peccatū infra Peccatū.

¶ Qꝫ libido vel ꝯcupiscentia est in anima ꝛ in carne. CA. IX.

f Ecūdo circa libidinē ꝯsiderare debemus subiectū in quo est. s. vtrū libido sit in aīa vel in carne. Rñdeo ꝛ dico ꝙ libido accipit trib⁹ modis. Primo sm Augus. ꝑ inordinata volūtate. vñ dicit Aug⁹ in li. lxxxiij. q. ꝙ libido est turpis affectio qua aīus inferiora sectat que magis cupiditas dr. Et talis libido. s. turpis affectio vel cupiditas est in aīa. Scđo mō libido accipit ꝑ inordinata delectatōe sensibili. ꝛ talis libido vel ꝯcupiscētia que est appetitus boni sm sensuꝫ est toti⁹ ꝯiūcti: vñ simul ptinet ad aiaꝫ ꝛ ad corp⁹: vt dicit. b. Tho. pma scđe. q. xxx. arti. i. vtrꝫ ꝯcupiscētia sit in appetitu sensitiuo: in cor. solu. Hec aūt. b. Aug⁹ in glo. super illo verbo Apo. ad Gala. v. Caro eni ꝯcupiscit aduersus spiritū ꝛ ecōuerso: dupliciē ꝓbat. Primo rōe dicēs: qꝛ cā ipsius carnalis ꝯcupiscētie vel libidinis non est in aīa sola nec in carne sola: ex vtroq; eni fit: qꝛ sine vtroq; delectatio nulla sentit. Scđo hoc idē ꝓbat silitudine vꝫ exemplo de videre vel audire dicēs: ꝙ sicut auris dr audire ꝛ oculus videre: qū potius aīa ꝑ aurē audiat ꝛ per oculū videat: ita ꝯcupiscere dr rōne vtriusq; ꝯiuncti silr: vt pꝫ. Tertio libido accipit ꝑ ipsa ꝓnitate aīe ad malū ꝓueniēte ex pctō originali. ꝛ hec est in aīa subiectiue in carne vō dispositiue ꝓpter hoc ꝙ corpus inclinat aliquo mō ipsaꝫ aiaꝫ ꝓpter sui corruptionē ad malū: vt dr c Sap. ix. Corpus qđ corrumpit aggrauat aīam ꝛ deprimit sensuꝫ multa cogitantē. In quo verbo tāgunt mala duo que facit corpus aīe. s. aggrauatio affectus: ꝛ obscuratio intellectus. Primū maluꝫ est aggrauatio affectus: ibi Corpus qđ corrūpit. s. corruptōe originali post peccatū aggrauat aīam. i. interiorē affectū aīe ad infima inclinando sicut graue trahit deorsuꝫ qđ sibi ꝯiungit. Secundū malū est obscuratio intellectus: ibi Et deprimit. i. deorsuꝫ pmit sensū. s. intellectū multa cogitantē: ꝑ multa diuisuꝫ vt iam non liceat cogitare vnū. i. que añ sunt ꝛ que retro sunt: ꝛ que supra sunt: ꝛ que infra sunt. nam retro sunt pctā: ante mors: supra premia: infra supplicia. Hec dñs Hugo cardi. ordi. pdicatoꝝ in postilla sapiētie vbi supra.

¶ Qꝫ libido vel est peccatū veniale: vel mortale: vel penale. CA. X.

t Ertio circa libidinē considerare debem⁹ reatuꝫ. Ubi nota ꝙ libido vel est peccatuꝫ veniale: vel mortale: vel qđ penale. Primo eni libido vel cōcupiscētia vel delectatio inordinata est peccatū veniale cū tpalia inordinate cura deū tñ appetunt. Scđo libido est pctīn mortale cū est ꝯtra deū. vñ Aug⁹ in li. de mēdacio: Libido est appetit⁹ aī quo eternis tpalia preponūt. Tertio libido est quid penale inductū ex pctō originali pmi parētis. vñ Aug⁹ in li. de nuptijs ꝛ ꝯcupiscētia dicit: ꝙ non ꝓpagatio: sed libido originale pctīn ad posteros trāsmisit. Hec Alex. scđa pte sume. q. xxxij. de radice pcti venialis: arti. v. vtrū libido vel ꝯcupiscētia sit radix pcti venialis vel mortalis: in cor. sol. Ubi nota ꝙ triplex sit dilectio. s. gratuita: naturalis: ꝛ libidinosa. dilectio gratuita solū est meritoria. dilectio vō naturalis nec est meritoria nec demeritoria. dilectio aūt libidinosa est deme-

ritoria. Ratio autē huius est qr diligere deū vt summū
bonū ponēdo finē in illo est meritoriū. Sʒ dilectio gra/
tuita hec facit. ergo ꝛc. Dilectio vero naturalis diligit suū bo/
nū ppter se. i. ppter diligentē. dilectio aūt libidinosa di
ligit bonū cōmutabile. s. creaturā ppter se. s. ponēdo finē
in creatura: ꝛ ideo est demeritoria vel culpabilis. Hec
Alex. vbi. s. q. vij. de dilectōe angelorū ad deū: ar. j. vtrum
dilectio naturalis totaliter sit ordinata in cor. solu.

Quomodo libido aliquo modo est de deo: ꝛ aliquo modo
non. CA. XI.

Quarto circa libidinē cōsiderare debemꝰ ortum
. s. a quo libido oriat. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ libido
potest ꝯsiderari dupl'r: vel inq̄tuʒ est pena peccati: vel in/
q̄tum est cā peccati. Nihil enī ꝓhibet id qđ est effectus
vnius peti vt penā esse causaʒ alterius peccati: vt sequēti
ca. patebit. Primo enī inq̄tuʒ libido ꝯsideraē vt est pe
na p̄cedētis peccati: sic est a deo. vñ Augꝰ: Fecit deus li
bidinē vel ꝯcupiscētiā vt vltor peccati. naʒ ppter petm̄
precedens deus hanc penā. s. libidinis vel ꝯcupiscētie in
ordinate infligit. vñ Augꝰ in p̄mo libro ꝯfessionū in me
dio sic ait: Jussisti dñe ꝛ sic est vt pena sua sibi sit omnis
inordinatus aīus. Ecce libido inflicta est a deo hoī ppē
petm̄ precedens. Scđo libido pōt ꝯsiderari inq̄tuʒ est
cā peccati. s. inq̄tuʒ libido est quedā inclinatio vel incli
nat ad peccatū sequēs: ꝛ tunc non est a deo. quod tripl'r
ꝓbo. Primo rōne sic: Si libido vel fomes seu ꝓnitas ad
peccandū est a deo tūc talis placet deo. ergo quāto aliquis
est ꝓnior ad peccandū tāto magis placet deo. sed hoc est
incōueniēs. ergo ꝛ primū. Scđo hoc idē ꝓbo ꝛ ꝯfirmo tali
rōne: Deus nō est actor cuiꝰ est vltor. sed deus est vltor
libidinis: vt pʒ. s. imediate: ergo non est actor libidinis. Se
cūdo ꝓbo hoc idē distinctiōe sic: Oīs pena cuiꝰ effectus
non est peccatū: vt fames ꝛ egritudo ꝛ huiusmodi est a
deo. ergo per oppositū oīs pena cuius effectus non est nisi
petm̄ non est nisi a deo. sed libido ē ꝓnitas ad petm̄ vt
ꝓnitas ad supbiendū. inuidendū: ꝯcupiscendū: ꝛ siłia. ergo
non est a deo. Tertio hoc idē ꝯfirmo ex dei volūtate sic:
Jllud non est a deo quod non vult deus. sed deus non
vult vt ex tali ꝓnitate libidinis sequaē petm̄: sed quod re
sistaē libidini vel ꝯcupiscētie: ꝛ sit pugna ꝯtra eam sm ꝙ
ad petm̄ inclinat. ergo ꝛc. Hec Alex. ij parte sum. q. xxxj. de cō
cupiscētia: arti. iiij. a quo sit libido vel concupiscētia: in
cor. solu.

Quomodo libido mentis est causa
oīuʒ maloꝝ: non libido carnis. CA. XII.

Quinto circa libidinē ꝯsiderare debemꝰ effectuʒ
. s. vtrū libido sit oīuʒ maloꝝ radix vel cā. Rñdeo
ꝛ dico ꝙ duplex est libido vel ꝯcupiscētia. s. mētis ꝛ car
nis. Prima enī libido. s. mentis est oīuʒ maloꝝ vel pec
catoꝝ cā. ita dicit Augꝰ in li. p̄mo de libero arbi. Clarūʒ
est mihi aliud q̄ʒ libidinē esse oīuʒ maloꝝ cām. Re. s. ca.
iiij. quod incipit: Ad maiorē rei euidētiā. Scđa libido
est carnis: ꝛ hec libido non est oīuʒ maloꝝ cā. vñ sup illō
apłi ad Gala. v. Manifesta sunt opera carnis. Augꝰ in
glo. sic ait: Credere oīa mala aīe accidere ex carne error ē
Et subdit: Non oīa vite iniq̄ue vitia tribuēda sunt carni
ne ab his oībus mūdemus diabolū qui carnē non habʒ
sed carnis noīe totū hoīem significat qui viuēdo sm car/
nē in hoc cadit. Non enīʒ habēdo carnē: sed viuēdo sm
carnē. i. sm hominē, factus est hō similis diabolo: qr ꝛ il
le sm se viuere voluit qñ in veritate nō stetit. Hec Augꝰ
ibidē. Et Alex. scđa pte sum. q. xxxj. arti. v. de ꝯcupiscētia
ꝛ libidine quoꝝ sit cā. in cor. solu.

Quomodo libido. i. delectatio inordinata q̄ est in coitu cau/
saē ex petō primi parentis. CA. XIII.

Ad maiorē rei euidentiā p̄dictoꝝ circa libinē no/
ta quattuor. primū est ꝙ libido traducitē vel cāē.
scđm est ꝙ libido excludiē ꝛ annullaē. tertiū ꝙ libido in
tendiē ꝛ variaē vel augmentaē. quartū est ꝙ ex libidine
rō vel mens vulneraē: corripiē vel hebetaē. Primo
dico ꝙ libido. i. inordinata delectatio traduciē vel cāē:
nam libido. i. inordinata delectatio que est in actu potē
tie generatiue vel in coitu est quoddā ex petō derelictū:
non qr sine petō delectatio nō esset: sed qr inordinata nō
esset: qđ nomē libidinis īportat si petm̄ primi hoīs non
fuisset. Hec b. Tho. ij. scri. sen. di. xxxj. arti. j. vtrū p originē
carnis originale peccatū a p̄mo parēte in posteros trans/
ire possit: in solu. ij. argu. vñ ligamentū rōis ex delectati
one in actu ꝯiugali tñ non habeat maliciā moralē: quia
non est petm̄ mortale nec veniale: ꝓuenit tñ ex quadam
malicia morali. s. ex petō p̄mi parētis. Nam hoc in statu
innocētie non erat: vt patebit infra ca. xvj. Hec be. Tho.
p̄ma scđe. q. xxxiiij. arti. j. vtruʒ oīs delectatio sit mala: in
solu. p̄mi argu. in fine.

Quomodo mens iusti libe
raē a libidine in coitu p matrimoniū. CA. XIIII.

Secūdo dico ꝙ libido excludiē ꝛ annullaē. naʒ a
libidine. i. a delectatōe inordinata coitus mens
iusti liberaē cū ꝯiungat actū matrimonialē sine
oī culpa ꝛ mortali ꝛ veniali exerceri: vt dicit bea. Tho.
. ij. scri. sen. di. xxxj. arti. j. vtrū per originē carnis originale
petm̄ a primo parente in posteros trāsire possit: in solu.
iij. argu. Re. s. Coitus: ꝛ infra Matrimoniū.

Quomodo libido in oībus est equalis. CA. XV.

Tertio dico ꝙ libido intendiē: variaē: ꝛ augmē/
taē. Siquis enī quereret: vtrū libido sit equaliē
in oībus. Rñdeo ꝛ dico ꝙ sic. Cuiꝰ rō est: qr libi
do que trāsmittit petm̄ originale in ꝓlem non est libido
actualis: quia dato ꝙ virtute diuina ꝯcederetē ꝙ neuter
parens inordinatā libidinē vel delectationē in actu ge/
nerationis sentiret adhuc trāsmittereē petm̄ originale in
ꝓlem. Et iō libido illa que trāsmittit petm̄ originale in
ꝓlem intelligēda est habitualiter. s. sm ꝙ appetitus sen/
sitiuus non ꝯtineē sub rōe vinculo originalis iusticie so
luto: ꝛ ideo libido in oībus est equalis. Hec b. Tho. pri
ma scđe. q. lxxxij. arti. iiij. vtrū ꝯcupiscētia vel fomes eq̄/
liter sit in oībus: in solu. iij. arg.

Quomodo libido in coi
tu añ petm̄ fuit minor q̄ʒ post petm̄. CA. XVI.

Sed forte gr̄a predictoꝝ quereres: vtrū delectatio in
coitu ante petm̄ fuisset maior q̄ʒ post peccatuʒ.
Rñdeo ꝛ dico ꝙ q̄titas alicuiꝰ rei pōt attendi
dupl'r: vel absolute: vel sm ꝓportionē. Primo ergo modo
loquēdo de q̄titate absolute: tunc dico ꝙ maior delecta
tio coitus erat ante petm̄ q̄ʒ post petm̄. quod dupl'r ꝓbo
. s. rōne ꝛ siłitudine. Primo rōne sic: Jn meliori natura
maior est delectatio: qr ꝛ maior sensus ꝯuenientis. Sed
natura humana in p̄mo statu. s. ante peccatū erat purior
q̄ʒ post petm̄: ergo maior. i. purior delectatio. Scđo hoc idē
ꝓbo siłitudine vel exemplo: Sicut oculus ade in illo sta
tu plus delectabaē in aspectu lucis: ꝛ auditꝰ in auditu cā
tus sonori: q̄ʒ aspectus vel auditus hoīs lapsi modo dele
cteē in cōsimilibus: ꝛ hoc qr melioris armonie ꝛ maio/
ris vigoris p̄dicti erant sensus illius. ꝛ ideo magis erant
apti ad delectandū in ꝓpriis obiectis q̄ʒ sensus hoīs la/
psi. ergo pari rōne in cognitiōe vxoris maiorē delectationeʒ
habuisset tunc q̄ʒ nunc. Scđo vero modo loquendo de
q̄titate sm ꝓportionē ad rōnem tunc dico ꝙ ante petm̄
fuisset multo minor delectatio q̄ʒ post peccatū: quia rō
fortiter in suo actu ꝑsistens delectatōi penitus dñaretur
ꝛ ideo non fuisset supabundans vel feruens delectatio
sicut modo est. Hoc autē tripliciē ꝓbo. Primo auctori/
tate phi. ij. ethi. qui dicit ꝙ supabundantia ꝛ defectꝰ in
opibus humanis sumunē sm ꝓportioneʒ: vt verbigrā:
Sicut aliquis cibus est inordinatꝰ vni qui esset supfluꝰ

alteri.vñ delectatio que nunc est in coitu ꝑpter sui ma-gnitudinē vsum rōnis absorbet quod tunc non fuisset. Hec.b.Tho.ij.scri.sen.di.xx.arti.ij.vtrū in pmo statu fuis-set generatio p coitū: in solu.ij.argu. Ex quibus cōcludi potest ꝙ in primo statu fuisset delectatō maior absq3 oī libidine. quod ꝓbo duobus exemplis. Primo exemplo sobrij. naz sobrius in cibo assumpto non minorē delecta-tionē sentit ꝙ̄ gulosus: sed minus eius cōcupiscibilis su-per huiusmodi delectatiōe quiescit. Scdm exemplū est: ꝙ sicut equus lasciuiosus rupto vel soluto freno veloci⁹ ꝛ impetuosius currit ꝙ̄ cū infrenat ꝛ tenet a suo sessore lz non habeat maiorē virtutē: sic etiā in ꝓposito est. naz ante pctm fuisset delectatio in coitu maior ꝙ̄ post pctm̄ qꝛ purior ꝛ moderata rōne absq3 libidine. sed nunc post pctm̄ est delectatio maior: qꝛ ardentior ꝛ inordinatior in tantū vt modum ꝛ ordinem debitum non obseruet. Nunc eni habenis ratōis laxatis vel solutis: toto impe-tu ꝛ conatu se pcipitat in delectabile: non ꝓpter intensi-onē virtutis mouentis: sed ꝓpter defectū virtutis retar-dantis. ꝛ hoc sonāt verba Augus. qꝛ a statu innocētie nō excludit magnitudinē delectatōis: sed ardorē libidinis ꝛ inquietudinē mentis. vnde in li. de ciui. dei sic ait: Nu-ptie ille digne felicitate paradisi si pctm̄ non fuisset ꝛ di-ligendā ꝓlem gignerent: ꝛ pudendā libidinē non habe-rent. Et ibidē. xiiij. li. ca. xxvj. sic ait: In tāta felicitate ho-minū absit vt suspicemur non potuisse semē fieri sine li-bidīs morbo. sed eo volūtatis nutu mouerent illa mem-bra quo cetera ꝛ sine ardore ꝛ illecebroso stimulo. vnde in coitu ꝛ alioꝝ membroꝝ motu est similitudo in duob⁹ Primo in hoc ꝙ vtrūq3 optus ante pctm̄ fieret in oīmo da obedientia volūtatis. Scdo in hoc ꝙ in neutro acci-deret ardor libidīs. ꝛ ideo continētia in statu innocētie non fuisset laudabilis que ī isto tpe laudat: non ꝓpter defectū fecūditatis: sed ꝓpter remotionē inordinate li-bidinis. tunc aūt fuisset fecūditas absq3 libidine. Hec.b. Tho. pma pte sum. q. xcix. arti. ij. vtrū in statu innocentie fuisset generatio p coitū: in solu. iij. arg. Et Alex. scda pte sum. q. xxj. arti. vj. vtruz poterat esse delectatio īmensa in coitu ante pctm̄: vl' vtrū in coitu fuit maior delectatio añ pctm̄ ꝙ̄ post pctm̄: in cor. solu.

¶ Qꝛ quatuor sunt vulnera inflicta hoī p peccatū primi parētis: quoꝝ quartū est libido. CA.XVII.

Quarto dico ꝙ ex libidine mens vel ratio hoīs diminuit vel hebetat. Cui⁹ rō est: qꝛ nihil ꝓhi-bet id quod est effectus vnius peccati esse cām alterius pcī. vñ qma libido est effectus peccati pmi pa-rētis: vt pz. s. ideo libido est cā alterius. ex hoc enī ꝙ aīa deordinat per pctm̄ pcedens facilius inclinat ad peccā-dū ꝛ vehementius delectat in ipso: ꝛ hoc facit libido. vñ quatuor sunt vulnera inflicta hoī p pctm̄: quibus p pec-catū pmi parentis natura humana est vulnerata: vt dicit Beda. s. infirmitas; ignorātia: malitia: ꝛ libido vel ↄcu-piscentia. Rō autē q̄tuor istoꝝ vulneꝝ assignat duobus modis. Primo sic: Qꝛ enī aliqs non de facili tendit in bonū: ↄtingit vel ex defectu potentie cognitiue: ꝛ sic est primū vulnus. s. ignorātia agendoꝝ: vel ex defectu potē-tie appetitiue: ꝛ sic sūt tria vulnera. s. infirmitas: malicia: ꝛ ↄcupiscētia. Scdo mō sic: Rō autē quare aliqs de faci-li inclinat ad malū non ad bonū est: vel qꝛ rō hebetat in agendis: ꝛ voluntas indurat in bonis opandis: ꝛ maior difficultas bene agēdi: accrescit ꝛ ↄcupiscētia vel libido magis exardescit. Primū ergo vulnus est ignorātia: qa rō hebetat in cognoscēdis. Scdm vuln⁹ est infirmitas vel ipotentia: qꝛ voluntas indurat vel infirmat vel debi-litat in bonis operādis. Tertiū est malitia que hic non sumit p peccato: sed p quadā ꝓnitate volūtatis ad ma-lū. s. qꝛ voluntas de facili inclinat ad malū: fm ꝙ dicit Gen. viij. Proni sunt sensus hoīs ad malū ab adolescen-tia sua. Que verba Greg. in li. xxviij. moꝛa. exponēs: ꝛ hr in glo. colla. ibidē sic ait: Sensus ꝛc. Nemo sibi attribu-at si cogitatōes vicerit: qꝛ corruptōis malū qđ vnusqsq3 nostrū ab ortu carnaliū desiderioꝝ sumpsit: ī ꝓuectu eta-tis exercet: ꝛ nisi hoc diuine fortitudinis man⁹ repmat: omne bonū nature repēte culpa in ꝓfundū forat. Et sub-dit: Neq3 eni qui plātat exterius pdicando: neq3 qui ri-gat exterius baptisando est aliquid. sed qui incrementū dat deus: vt dicit Apos. j. ad Chorinth. iij. vbi Ambro. in glo. sic ait: Alij operatores insufficient operant: qꝛ extre-rius tm̄. Nisi ergo reuelet ille qui veraciter ꝛ essentialiter est deus ꝛ qui ex se opat: quid ꝓdest ꝙ alij exterius ope-rent? q. d. Nihil. Frustra eni operarius in aīa moliret exteri⁹: nisi creator qui est deus oparet intrinsecus. Hec Ambro. in glo. ibidem. ꝛ Grego. vbi. s. Quartū vulnus ē concupiscētia per quā volūtas inordinate ꝛ illicite exar-descit ad malū qđ sibi videt ↄueniens. Hec aūt ↄcupiscē-tia est hoī naturalis inq̄tuz subdit ratōi: inq̄tuz autē ex-cedit limites rōis: intantū est ↄtra naturā hominis. vñ per peccatū ↄcupiscētie vl' libidinis rō hebetat: Daniel. xiij. Cōcupiscētia subuertit cor tuū. Hec est ↄcupiscētia pcis-pue luxurie ꝛ venereoꝝ: que cor. i. intellectū subuertit ꝛ insaniā inducit sicut pz in amore qui ereos dr apud me-dicos. Albertus ibidē: ꝛ beatus Tho. pma scdē. q. lxxxv. de effectibus pcti: arti. iij. de quatuor vulnerib⁹ que Beda ponit quib⁹ natura humana est vulnerata propter pctm̄ originale pmi parētis: in cor. solu. ꝛ in solu. argu.

¶ Qꝛ quatuor sunt vulnera inflicta humane nature ꝓ-pter peccatum. CA.XVIII.

Si vo aliter vis procedere dicas: ꝙ Beda ponit quatuor vulnera humane nature inflicta ꝓpter pctm̄ originale pmi parētis: de quibus pz. s. du-plici rōne. Prima est ꝓpter difficultatē ad bonū: ꝛ ꝓni-tatē ad malū sic: Nam aliquis est tardus ad bonū ꝛ ꝓn⁹ ad malū quatuor rōibus vel quatuor generib⁹ peccatoꝝ. Primo ex ignorātia: vñ primū vuln⁹ est ignorātia. Se-cūdo ex infirmitate vel impotētia: vñ scdm vuln⁹ est in-firmitas. Tertio ex malitia: vñ tertiū vulnus est malitia Re. infra Malitia. Quarto ex cōcupiscentia: vñ ipsa est quartū vuln⁹. Re. s. ↄcupiscētia. Scda rō istoꝝ quatu-or vulneꝝ pōt sic sumi: nam tres pene sumunt p recessuz termini a quo. q̄rta vo pena sumit p accessuz termini ad quē. vbi ḡra: de pdictis. Pma enī pena. s. ignorātia est p hoc ꝙ prim⁹ homo recessit a pma ꝛ a summa sapientia. Scda pena. s. infirmitas est p hoc ꝙ recessit a prima ꝛ summa po-tentia. Tertia vo pena. s. malitia est inflicta p hoc ꝙ reces-sit a pma ꝛ summa bonitate que est deus. Quarta aūt pena . s. ↄcupiscētia assumit fm terminū ad quē: nā cōcupisci-bilis dicit terminū ad quē. non enī recedit a summo cōue-nienti: nisi ex hoc ꝙ accedit ad incōueniens delectabile qđ videt ↄueniens. Et ↄcupiscētia est p hoc ꝙ homo re-cedit a summo vno ꝛ bono ꝛ delectabili: ꝛ accedit ꝛ se re-dit p ↄcupiscibilia ad incōuenientia delectabilia. Hec Alex. scda pte sum. q. xxiij. arti. j. de quatuor vulneribus inflictis hoī ꝓpter pctm̄ primi parētis vel hoīs que Be-da ponit: vt pz. s. ca. precedenti.

¶ Qꝛ libido nō est sine afflictōe: nec p ↄñs sine pena. CA.XIX.

Sed forte queres cū ↄcupiscētia vel libido sit pe-na: vt pz. s. ca. x. Pena aūt non est sine afflictōe ḡ ↄcupiscētia in se habet afflictionē. Sz ↄtra Concupiscētia est rei amate. amor autē delectationē nō afflictionē hab3: ḡ similit' ↄcupiscētia vel libido. Rñdeo duobus modis. Primo ꝙ ↄcupiscētia respectu rei debi-to modo cōcupiscende non sonat in rōne pene: sicut nec

dilectio sūmi boni.nā dilectio boni cū habet delectatio nē inducit cū autē non habet sed haberi sperat etiā de lectationē inducit. spes autē ⁊ gaudiū non sunt sine de lectatōe boni.Sic etiā ɔcupiscētia boni debito mō ɔcu piscēdi ⁊ cū habet ⁊ cū haberi sperat delectationē indu cit:vt pz. Sz ɔcupiscētia rei indebito modo ɔcupiscēde in penā cedit. Cuius rō est:q2 nullus in ea inuenit satie tatē:cū quāto plus credit satiari tanto magis euacuat.⁊ ideo huiusmōi libido vel ɔcupiscētia inducit afflictiōez q2 non satiat:quidā enī paralytisant spūaliter. Scđo modo rñdeo ⁊ dico:q cū loquimur q cōcupiscētia est pena: intelligendū est de ɔcupiscētia rei non ɔcupiscēde Per Alex.scđa pte sum.q.xxiij.de vulnerib⁹ inflictis hoi ꝑ peccatū.arti.iij.q.ij. vtrū cōcupiscētia vel libido sit pe na:in cor.solu. ⁊ in solu.pmi argu. Re.s.ca.vj.q ipsa est pena. ¶ Q2 litigiū ꝓprie cōsistit in cōtradi ctione verboꝝ alterius. CA.I.

Litigium. Circa litigiū cōside randa sunt tria. Pri mū est proferentis intētio. Scđm est ag grauātis cōditio. Tertiū est excedētis rō

Primo circa litigiū cōsiderāda est ꝓ ferentis intentio:nā litigiū ꝓprie in ver bis ɔsistit.s.cū vnus verbis alterius ɔtradicit intentione ⁊ aīo ɔtristandi. Ad cui⁹ euidentiā nota tria. Primo varietatē modi.nam ista duo .s. ɔtentio ⁊ litigiū ad dis cordiā ptinent sed diuersimode.qđ pz:q2 ɔtentio magis ꝓprie ptinet ad ɔtradictionē discordie:vt pz.s. Cōtētio .j.ca.litigiū aūt ptinet ad ɔtradictionē que fit verbis in tentiōe cōtristandi:vt dixi. Scđo nota ɔtrarietatē sui ꝑncipij:nam aliqs verbis suis aīo ɔtristandi verbis alte rius ɔtradicit ex defectu triū virtutū.s.charitatis affabi litatis.mansuetudinis. Primo ex defectu charitatis.nā ꝓpter defectū amoris aīos vnientis vnus verbis alteri⁹ ꝑsone loquētis ɔtradicit: ⁊ sic qui odit aliū eū cōturbat vel ɔtristat eius verbis ɔtradicēdo: Jaco.iiij. Litigatis. ecce inordinatio in sermone. Et belligeratis.i.bella geri tis.ecce inordinatio in ope. Scđo litigiū ꝓuenit ex defe ctu māsuetudinis.qđ sic pz: Mansuetudo diminuit pas sionem ire.sed litigare est effectus ire. ita dī Ecci.xxviij. Hō iracūdus.i.ad irā ꝓnus. Incendit litē.s. obprobrijs ⁊ ɔtumelijs ⁊ maledictis. Tertio litigiū ꝓuenit ex defe ctu affabilitatis.qđ sic pz: Nā ad affabile ptinet cū alijs delectabiliter viuere ⁊ ɔuersari. illi aūt qui oppositū faci unt litigiosi vocant. vñ phus.iiij.ethi.dic: q illi qui ad oīa ɔtrariant causa eius qđ est ɔtristare:discoli ⁊ litigi osi vocant. Patet g q litigiū ɔtrariat virtuti charitatis mansuetudinis: ⁊ affabilitatis. Sed ɔtra:litigiū videt sequi ex ɔcupiscētia: Jaco.iiij. Vñ bella ⁊ lites i nobis: nōne ex ɔcupiscētia? q.d.sic. Sed sequi ɔcupiscētias vi det opponi tēpantie.g videt q litigiū non opponit ami citie sed tpantie. Rñdeo ⁊ dico q beat⁹ Jaco.loquit de ɔcupiscētia sm q est generale malū:ex quo oīa vitia ori unt ꝑut dicit glo.ad Ro.vij. Bona est lex que dū ɔcupi scētiā ꝓhibet omne malū ꝓhibet. Hec b.Tho.scđa scđe q.cxvj.arti.j.vtrū litigiū opponat virtuti affabilitatis vel amicitie:argu.ɔtra: ⁊ in solu.j.ij.⁊.iij.argu.ꝑ totū. Ter tio nota qualitatē meriti. Nā cū alio litigare.i.in dictis vel in factis aliquē ɔtristare aliqñ est vitiosuz: aliqñ est virtuosuz. Primo dico q ɔtristare aliquē verbis vl' fa ctis est vitiosuz ⁊ pctm ex tribus cāis. Prima est ex ꝓm ptitudine aī ad cōtendendū.s.cū aliqs est semꝑ ꝓmptus seu paratus cū aliquo ad ɔtendendū. Scđo ex intentiōe aī.s.cū aliquis nihil aliud intēdit nisi ɔtradicere. Tertia est ex delectatiōe.s.cū aliquis in ipsa ɔtradictione dele ctat. Hec tria Jsidor⁹ in li.etymo.ponit dicēs. Rixosus vel litigiosus est ritu canino dictus.semꝑ enī ad ɔtradi cendū paratus est: ⁊ iurgio delectat ⁊ ꝓuocat ɔtendentē. In quibus verbis Jsidorus tangit tria que inordinatio nē litigij declarant. Primo tāgit ꝓmptitudinē aī ad cō tendendū:quod signat cū dicit. Ad ɔtendendū semꝑ pa ratus. Scđo libidinē aī cū subdit: Et in iurgio delectat. Tertio solicitudinē vitij cū subiūgit: Et ꝓuocat ɔtendē tē inq̄tum litigiosus alios ꝓuocat ad contradictionē. Hec.be. Tho.scđa scđe.q.xlj.arti.j. vtrū rixa semꝑ sit pec catū.in solu.pmi argu. Scđo ɔtristare aliquē in dictis ⁊ factis qñqz est virtuosuz. Et hoc propter duas causas vel propter aliquod bonū consequendū:vel propter ali quod malū vitandū: propter que non refugit virtuosus cōtristare eos quibus cōuiuit: vt dicit phus.iiij.ethico. vñ ⁊ Aplus dicit.ij.ad Chorinth.vij. Si ɔtristaui vos i epistola non me penitet. Et subdit causaz quare eos ɔtri stauit dicēs: Gaudeo:non q2 ɔtristati estis: sed q2 cōtri stati estis ad penitentiā. Et ideo his qui sunt ꝓni ad pec candū: non debem⁹ hilarē vultū ostendere ad eos dele ctandū:ne videamur ɔsentire eoꝝ peccatis. ⁊ quodāmō materiā peccādi ministrare:vt dī Ecci.vij. Filie tibi sūt serua corpus illaꝝ: ⁊ ne ostēdas hilarē faciē tuā ad illas. Jstis enī duobus modis vel ꝓpter hec duo aliquis suis verbis vel factis cōtristans aliū non dī litigare. Hec be. Tho.scđa scđe.q.cxiiij.arti.j.vtrū affabilitas vel amicitia sit spēalis virtus que in dictis vel factis in cōi ɔuersatio ne ad vnūquēqz se habet sm q decet.

¶ Q2 pctm litigij aggrauat triplici rōne. CA.II.

Secūdo pncipaliter circa litigiū cōsideranda est aggrauātis cōditio.nā litigiū ꝑcipue aggrauat ex duobus.s. ex statu: ⁊ ex ɔtēptu. Primo liti giū aggrauat ex statu. ⁊ formo sic rōem: Tanto enī aliqđ pctm videt esse grauī⁹ quāto spirituali statui magis re pugnat.sed litigiū magis repugnat spūali statui.s.plato nis ⁊ religionis eo q magis opponit ꝑfectōi p̄latōis ⁊ ɔtēplatōi religiōis.g ⁊c. Primo enī litigiū repugnat spi rituali statui.s.p̄latōis:q2 Aplus.j. ad Thimo.iij.p̄latis litigiū ꝓhiber dicens: Oportet enī epm esse non vino lentū nec ꝑcussorē sed modestū:non litigiosū:non cupi dū.Que verba Hiero.in glo.ibidē exponēs sic ait:Opor tet enī epm esse nō vinolentū: q2 vēter estuās mero cito dispumat in libidinē. Et subdit: Noe ebrietate nudauit femora sua. Loth quē sodoma non vicit:vina vicerunt. Re.s Ebrietas.iij.ca.in principio de pena ebrietatis. Et subdit: Nō ꝑcussorē.i.ita irascibilē ⁊ pturbari sensus vt ꝑcutiat qui debet esse patiēs: vt eum sequat qui dorsū posuit ad flagella. Sed modestū.qui in oībus modū ai seruet. Non litigiosuz.s. qui hoc soleat facere ⁊ tēpus in litigio occupare. Non cupidū vt Apli qui preter victū ⁊ vestitū nil querebāt. Et q2 morbo cupiditatis pene oēs laborāt: ideo ꝑcipit non esse cupidū: q2 facile a iustitia declinaret. Hec Hiero.in glo.ibidē. Re.infra Simonia: Secūdo q2 litigiū repugnat statui spūalis religionis: id Apos.ij.ad Thimo.ij. ꝓhibet dicēs: Oportet seruū dñi non litigare sed māsuetū esse ad oēs. In quo verbo ostē dit duo. Primo q religiosus debz cauere litigare dicēs Oportet seruū dñi non litigare. Jta dicit ipse ibidē: Noli verbis ɔtendere.s. cōtra infideles hoīes ⁊ ꝑtinaces in malo. Et subdit cām dicēs: Ad nihil enī vtile est nisi ad subuersionē fidei.q.d. Non valz ad aliqđ bonū litigare sed solū ad malu.s.ad subuertendū audientē. Scđo ostē dit quid religiosus debet facere: quia oportet esse man suetū ad omnes.iij. Regl.vj. In edificatiōe domus dñi non fuit auditus malleus nec securis.q.d. In domo spi rituali que a sanctis prelatis ⁊ religiosis edificat nō de bet audiri malleus odij ⁊ securis litigij ⁊ scandali: sz ma

gis gratiaractio z vox laudis. Scđo litigiū aggrauat̄ et contēptū. puta quando homo intendit vel veritatem impugnare: vel dicentē in ɔtēptū adducere. vñ si q̄s verbis alteri⁹ ɔtradicat z eū ad cōtēptū alioꝝ deducat grauius peccat. Dec. b. Tho. sub ɔpēdio tangit scđa scđe. q. cxvi. arti. ij. vtꝝ litigiū sit grauius pctm̄ q̄ eius ɔtrariū. s. placidus vel adulator: argu. ɔtra: vbi allegat duas ꝑdictas auctes apl'i in cor. solu. in fine.

¶ Q2 litigiū vno mō est grauius pctm̄ peccato adulatōis. CA.III.

Tertio circa litigiū ɔsiderāda est excedētis cōparatio z rō. s. quod istoꝝ. s. litigij z eius cōtrarij. s. adulatōis sit graui⁹ pctm̄. Rñdeo z dico: q̄ ista duo peccata ɔtraria. s. litigiū z adulatio possunt ɔsiderari dupl'r. s. intrinsice ex pte spēi: z extrinsice. s. ex parte sui motiui. Primo q̄ ɔsiderando spēm vtriusq; pcti dico q̄ litigiū est graui⁹ pctm̄ q̄ adulatio. Qđ tali rōne ostendo: Tanto aliqđ pctm̄ est graui⁹ quāto magis opposite virtuti repugnat. sed litigiū magis oppōit̄ virtuti affabilitatis vel amicitie. Cuius rō est q2 cū virtus amicitie pncipalius tēdat ad delectandū q̄ ad ɔtristandū: litigiosus qui supabundat in cōtristādo: grauius peccat q̄ placid⁹ vel adulator qui supabundat in delectādo. Scđo mō ɔsiderādo hec duo ex pte exterioris motiui dico: q̄ ista duo se habent in grauitate pcti sicut excedētia z excessa. q̄nq; enī adulatio est grauius pctm̄ litigio: q̄nq; vō ecōuerso. Primo dico q̄ placidus vel adulator grauius peccat q̄ litigiosus dupl'ci rōne. Prima est ex pte fraudis: q̄ngtū adulator intēdit decipe. Et formo sic rōnē: Magis peccat qui peccat cū dolo q̄ qui peccat sine dolo. sed in adulatōe videt̄ esse quedā dolositas: q2 adulator aliud dicit ore: aliud habet in corde. litigiosus aūt caret dolo: q2 manifeste dicit. Ille autē qui cū dolo peccat turpior est: vt dicit phūs. vij. ethi. g̊ q̄ntū ad hoc adulatio est graui⁹ pctm̄ litigio. Secūda rō est ex pte finis intētꝰ ꝑ adulationē: adulator vel intēdit indebite honorē vel lucrū acquirere: vel ꝑ adulationē ad peccandū inducere: qđ graui⁹ est litigio. Scđo vō dico q̄ litigiōs⁹ grauius peccat q̄ placidus vel adulator. qđ ꝓbo duplici rōne. Prima est ex pte modi peccādi. z formo sic rōē: Ceteris parib⁹ graui⁹ pctm̄ est nocere alicui manifeste q̄ ꝑ violentiā q̄ occulte. vñ rapina grauius pctm̄ est q̄ furtū. Sed litigiosus intēdit nocere manifeste aliūz cōtristādo. placidus vō vel adulator intēdit nocere occulte aliū decipiendo. g̊ zc. Scđa ratio est ex pte al'. sic: Tanto pctm̄ est graui⁹ quāto ex maiori ɔtēptu ꝓcedit. sed litigiū ex maiori ɔtēptu ꝓcedit q2 fit manifeste q̄ adulatio que fit dolose vt dixi. g̊ zc. Ubi nota q̄ non semper in actibus hūanis illud est graui⁹ pctm̄ qđ est turpius. qđ sic ꝓbo: Decor enī hoīs est ex rōne: z ideo turpiora sunt pctā carnalia q̄bus caro dñatur q̄ spūalis: q̄uis pctā spiritualia sint grauiora que ꝓcedūt ex maiori ɔtēptu. Similiter pctā que sunt ex dolo sunt turpiora inq̄ntū vident̄ ex quadā infirmitate z ex quadaz falsitate rōnis ꝓcedē: tū tñ pctā manifesta q̄nq; sint ex maiori cōtēptu. z ideo adulatio q̄ñ cū dolo existens videt̄ esse turpior. sed litigiū q̄ñ ex maiori contēptu ꝓcedens videt̄ esse grauius. Quod etiā ꝑz ꝑ quoddā signū: naz verecūdia respicit turpitudinē peccati: vnde non semꝑ verecundat̄ homo de peccato grauiori: sed de peccato magis turpi. z inde est q̄ magis verecundat̄ homo de adulatiōe tanq̄ de pctō turpiori q̄ de litigio: q̄uis sit peccatū grauius: vt ꝑz. s. Dec. b. Tho. scđa scđe. q. cxvj. arti. ij. vtrū litigiosus grau⁹ peccet q̄ eius ɔtrariū. s. q̄ placidus vel adulator: in cor. solu. z in solu. s. ij. z. iij. argu.

¶ Q2 homo aliqñdo peccat tacendo: z aliquando loquendo. CA.I.

## Ocutōis peccatū

Nota q̄ aliqñ peccat homo tacendo. Ubi nota q̄ tacere aliqñ est virtuosūz: aliqñ vitiosūz. z sic aliquādo laudabile aliqñ vituꝑabile: aliqñ veniale: aliqñ mortale: aliqñ vnū est grauius altero: aliqñ econuerso: Primo dico q̄ tacere aliqñ est virtus: aliqñ est vitiūz. Est enī aliqñ vitiū quod cōsiderari potest ex pte tēpis. Eccl's. iij. Tempus tacēdi z tēpus loquēdi. Ubi Grego. vij. moraliū sic ait: Discrete vicissitudinis pensanda sunt tēpa. ne aut cū restringi lingua debeat ad ꝑuersa se inutiliter dissoluat: aut cū vtiliter loqui valeat semetipsam ꝑ pigriciā restringat: z hoc mō tacere vel loqui est vitiūz. Aliqñ vō est virtus: vt Greg'. ibidē sic ait: Os discretūz z cōgruo tēpe vox aperiat: z rursūz ɔgruo tpe taciturnitas claudat. z Hiero. in quadā epistola sic ait: Diu considera quid loquēdū sit: z adhuc tacēs ꝓuide ne quid peniteat. Sapiēs enī vt loquat̄ multa ꝑus cōsiderat: videlz quid: aut cui: quo loco vel tpe dicat. als autē si homo loquit̄ cum tacere debet: vel si tacet cū loqui debet vtroq; modo peccat. Ita dicit Grego. in pasto. Sicut incauta locutio merorē ꝓtrahit: ita indiscretū silentiū eos qui erudiri poterant in errore derelinquit. vnde Job. xvj. Si locutus fuero non quiescit dolor meus: z si tacuero non recedet a me. Ubi glo. colla. sic ait: Quid agam: quia nihil nos domat. s. nec locutio nec silentiū quod ꝓbat dicens: Si locutus fuero zc. Glo. colla. Congruit hoc verbū ꝑsone beati Job. vel ꝑsone ecclesie: que cū loquit̄ dolor ei⁹ minime quiescit qñ locutiōe sua ꝑuersos corrigi minime conspicit. z si tacuero non recedet dolor meus. Glo. colla. Dociꝑsūz amplius q̄ tacet gemit: quia se tacēte ꝑuersoꝝ culpas excrescere cōspicit. Ubi nota q̄ tacere tpe quo habet: potest: z tenet̄ loqui: peccatū est. quod triplr̄ ꝑz. s. tacere tpe laudatōis: confessionis: correctiōis. Prīo enī tacere tpe laudatiōis est peccatū. vñ Grego. Immoderatū silentiū si culpa non esset: Isaias ꝓpheta non dixisset: Ue mihi quia tacui. Glo. interli. s. a laude dei. Cuius ɔtrariū dr̄ Isa. xlij. Tota die z nocte ꝑpetuo non tacebunt. Glo. interli. Tota die z nocte. i. in ꝓsperitate z in aduersitate. Non tacebūt a piis desideriis vel ꝑcibus. vel ꝑpetuo non tacebunt. i. semꝑ bonis z tpibus constitutis z opoꝛtunis exhortabunt̄: laudabunt: orabunt: z ꝑdicabunt: Apoc. iiij. Requiē non habebāt die ac nocte dicētia: Sāctus sanctus zc. In psal. Benedicā dñm in omni tpe zc. Re. s. Laus dei. Scđo tacere tēpe ɔfessionis ē pctm̄. vñ in psal. Quoniā tacui inueterauerūt ossa mea. Inueteratio autē ossiū defectus est fortitudinis spūalis defectus aūt fortitudinis spūalis non est nisi ꝑ peccatū. g̊ tacere tpe cōfessionis peccati est peccatū. Multi etiāz sunt modo qui q̄ntū ad hoc valde strictū silentiū tenent celatores suoꝝ peccatoꝝ: z iactatores suoꝝ meritoꝝ: in quoꝝ persona dicit Psal. Quoniā tacui inueterauerūt ossa mea. Que verba Aug⁹ in glo. ibidē exponēs sic ait: Tacui pctā dū clamarē merita. z ponit exemplū de phariseo dicens: Phariseus tacuit peccata z clamauit merita: tacuit ɔfessionē z clamauit de meritis ꝑsumptionē: sana mēbra medico ostendebat: vulnera tegebat dicēs: Luce. xviij. Gratias tibi ago dñe q2 non sum sicut ceteri hoīuz. Contra quod dicit Grego. Si medicinā expectas opꝫ vt vulnus detegas. Seneca: Uulnera clausa plus cruciant. sed dū putredo que intus feruet eijcit̄: ad salutem vulnus aperit̄. Tale ergo silentiū est peccatū. vñ treñ. ij. Deduc quasi torrentē lachrymas per diē z noctē nec taceat pupilla oculi tui. In quibus verbis fm̄ glo. tāgunt̄ tria. s. actus: modus: z tempus penitētie. Primo tangit̄

actus:ibi Deduc.Glo.interli.Exitus aquarum deduxerunt oculi mei. Scḋo tangit modus dicēs: Quasi torrentem. Glo.interli. assignat rōem dicēs: Torrēs non semp vno eodēq3 modo seu impetu currit vel defluit: sed sicut inundatio de celo infusum sit lachryme supius.i.diuina inspiratōe: ⁊ interius.i.ɔpunctiōe cordis generant. Tertio tangit tempus: ibi Non des tibi requiē p diē ⁊ noctē. Glo. Non des tibi requiē vt nemo sibi parcat dū viuit: ⁊ nemo torpeat quasi securitate accepta. donec ad illā requiē perueniat: in qua deus absterget omnē lachrymā ab oculis sanctorum. Apoc.vij. Et subdit: Per diē ⁊ noctem. Glo.interli.i.in psperis ⁊ aduersis non des tibi requiem in ploratu. Uel p diē ⁊ noctē dicit vt manifeste ⁊ occulte ploret. manifste enī lesit proximū: manifeste ploret peccatum occulte enī peccās lesit seipsum. ideo ⁊c. Et subdit: Ne taceat pupilla oculi tui. Glo.i. cōpunctio rōnis. In quib⁹ verbis vt glo.colla dicit: innuit q mens ⁊ oculi semp debent esse parati lachrymas iuxta grām inspiratōis diuine effundere. Re.š. Cōtritio: ⁊.š. ɔfessio. ⁊.š. Beati qui lugent. Tertio tacere tpe correctōis est peccatum. vñ Aug⁹ sup illud Math.xviij Dñe quotiens peccabit in me frater meus ⁊ dimittā ei? sic ait: Non passim iubet peccāti dimittere: sed penitēti. Et subdit: Ita peccat qui videns fratrē peccare tacet: sicut qui penitēti non indulget. Sed hoc.s. penitēti non indulgere est peccatū: ḡ similr qui videt peccare fratrē suū ⁊ tacet peccat. Sed forte queres in quo genere peti sit tacere? vtrum.s. in rōne delicti aut cōmissi? Rñdeo ⁊ dico q in rōne delicti. Cui⁹ rō est: quia sicut ille qui tenet non loqui p loco ⁊ tēpe ⁊ alijs circūstantijs ⁊ loquit trāsgredit. ita ⁊ tacere nihil aliud est q̄ non loqui in eo qui pōt p loco ⁊ tempe ⁊ alijs circūstātijs. vñ cū teneat loqui ⁊ non loquit: peccat peccato delicti. Hec Alex.ij. pte sum.q.xxxvj. de peccato oris: arti.j. in cor.solu. ⁊ in solu.argu.

## ¶ Q₃ tacere aliqñ est peccatū mortale: ⁊ aliqñ veniale. CA.II.

Ecūdo dico q tacere aliqñ est peccatū mortale: aliqñ veniale. Primo dico q tacere in his q̄ hō loqui tenet ex pcepto: ⁊ ex officio. in his duobus casibus tacere est peccatū mortale. vbigrā: Primo.n. cū homo ex pcepto teneat peccatum ppriū ɔfiteri: p tpe debito ⁊ alijs circūstantijs tacere est peccatum mortale. et hoc tacere in iudicio exteriori. Re.š. Accusatus iuste. vel tacere in iudicio interiori. Re.š. Confessio: de tpe ɔfessionis. Scḋo tacere in his qḃ homo tenet loqui ex officio est peccatum mortale. verbigrā: Prelatus ex officio tenetur corrigere subditū suū: qḋ si nō facit sed tacet: peccat mortaliter. qḋ tripl'r pbo. Primo aucte Ezech.xxxiij. Si speculator videat gladiū venientē ⁊ nō insonuerit buccina ⁊ populus se non custodierit venerit q3 gladius ⁊ tulerit de eis aiam. ille iniqtate sua captus est: ⁊ sanguinē ei⁹ de manu speculatoris requirā. vbi glo.collate. sic ait: Ex his dicimus posse hoīem q̄uis iniquū ⁊ impiū (si magistri verba audierit ⁊ penituerit) a sua impietate saluari: nec minus mgrm dānari si non docuerit vel timore discriminis vel desperatōe peccātis: dū reus est sanguinis eius q̄ potuit liberari. ⁊ in vtroq3 seruare liber arbi. dū in mgri voluntate est tacere vel loqui: ⁊ auditoris audire: ⁊ facere ⁊ saluari vel cōdēnari ⁊ contēptu perire. Hec in glo. vbi.š. ⁊ Greg. ostendēs q tacere in eo qui habet correptōis officiū sit mortale sic ait: Qui corrigere non valet increpare non desinat: ne se participē delinquentiū ex ɔsensu taciturnitatis addicat. Scḋo hoc idē ostēdo rōne sic: Qui est actor mortis spūalis in alio in seipso trahit mortem. Sed qui potest corrigere ⁊ tacet est huiusmōi. vñ Greg. sic ait: Plerūq3 nimis taciti dū quorūdā mala respiciunt ⁊ cū silentio linguā premūt quasi ɔspectis vulnerib⁹ vsū medicamīs subtrahūt: ⁊ eo actores mortis fiunt quo virus quod poterāt eijcere loquēdo noluerūt. Tertio h̄ idē probo exempli silitudine sic: Qui tenet mederi egro ⁊ subtrahit vsum medicamīs p loco ⁊ tēpe: mortaliter peccat. sed plātus tenet mederi subditis cū infirmant ex peccato: ḡ cum tacēdo subtrahit vsum medicamīs mortaliter peccat. Si vō auditores essent obstinati.i. incorrigibiles: ⁊ qḋ peius est ɔtēptores ⁊ impugnatores veritatis: tūc est a predicatōe ⁊ correctōe cessandū. vt dr̄ Math. vij. Nolite sanctū dare canibus: nec margaritas pijcere ante porcos. vñ Cassio. ibidē sic ait: Cū prelati ⁊ pdicatores ɔspiciūt q vitā auditoris loquēdo lucrari non possunt: tacēdo sciam suā abscōdunt. vñ cū herodes interrogaret Jesum multis sermonib⁹: nihil ei respōdebat. Cui⁹ taciturnitatis beatus Grego. duplicē reddit cām subdēs Quotiēs auditores nostri volūt nostra quasi laudanda cognoscere: non antē sua puersam mutare: oino taceamus ne ostentatōis studio verbū dei loquamur: ⁊ eorum culpa que erat esse non desinat: ⁊ nostra que non erat fiat. Patet igit ex pmissis q tacere in duobus casibus est peccatum mortale. Primus est cū tenet ex pcepto peccatū ppriū ɔfiteri p tpe debito ⁊ alijs circūstantijs. Re.š. Cōfessio de tpe ɔfessionis. Scḋus casus est cū tenet proximo mederi sermone medicinali p tpe debito ⁊ alijs circūstantijs. Re.š. Correctio. Alias aūt.s. cū homo loqui non tenet: sed expedit aut decet: tunc tacere est peccatum veniale. qḋ probo tali rōne: Aliqñ eni homo cū tenet loqui tacet. aliqñ vō cū non tenet sed expedit vel ɔgruit loqui tacet: ergo sicut homo cū tenet vel ex pcepto vel ex officio loq̄ tacet: peccat mortaliter: sic cū tacet in his que non tenet loqui: sed expedit vel ɔgruit loqui: tunc tacere est peccatum veniale. Hec Alex. scḋa pte sum.q.xxxvj. art.ij. vtrum tacere sit peccatum mortale aut veniale: in cor.solu. ⁊ in solu.argu.

## ¶ Q₃ peccatū locutōis est grauius ⁊ cōmunius peccato taciturnitatis. CA.III.

Ertio vō cū querit de cōparatōe peccati taciturnitatis ad peccatū locutōis qḋ sit mai⁹ peccatum. Rñdeo ⁊ dico: q peccatum dr̄ esse maius peccatū alio peccato dupliciter: aut q2 cōius: aut q2 dānosi⁹. Primo peccatum dr̄ maius alio pecō q2 cōius: puta q2 a plurib⁹ ⁊ in pluribus peccat. ⁊ sm hoc peccatum locutōis dr̄ esse maius peccatum peccato taciturnitatis. vñ Ambro. in pmo libro de offi. sic ait: Q3 plures vidi loquēdo incidisse peccatū vix quēq3 tacēdo: ideoq3 tacere difficili⁹ est q̄ loqui nosse. Et maxim⁹ valerius in li.vij. de memorialibus dictis sic ait: Solon vnus de septē sapiētibus cū alijs loquētibus taceret interrogat⁹: vtrum ipse ppter inopiā verborum: an eo q stultus esset taceret. rñdit: nemo stultus tacere potest. Cui dixerūt: Cur ergo solus linguā cohibes? rñdit quia nūq̄ tacuisse me penituit: dixisse vō aliqñ me penituit: iuxta illud Catho. Nā nulli tacuisse nocet. nocet esse locutū. Rōem aūt hui⁹ assignat bea. Jaco. iij. ca. dicēs: Linguā autē nullus hoīum domare pōt. ⁊ subdit: Dis eni natura bestiarum ⁊ volucrū ⁊ serpentiū ⁊ ceterorum domat ⁊ domita sūt a natura. linguā aūt humanā null⁹ hoīum domare pōt.i. regere qn aliquo mō labat. Et hoc ppter tres rōes quas assignat. Prima est ppter eius impfectionē. ⁊ est rō talis: Qui verbo nullo mō offendit: hic pfectus vir est. sed nullus est oio pfectus. ḡ ⁊c. Scḋa rō est ppter lingue inquietudinē: q2 ipa est inquietū malū: vel q2 ad multa se extēdit: vel q2 de malo in malū trāsit: puta a cōmitijs ad scurrilita: a scurrilib⁹ ad detractōes: ⁊ sic de alijs. Tertia rō est ppter eius plenitudinē. vñ dicit q lingua eius est plena veneno mortifero: q2 vt dicit glo. ibidem: lingua more veneni serpit de vno peccato in aliud trāseundo. Istud venenū occultat sub specie alicuius boni

sicut faciũt illi qui interficiũt homies aliquo veneno.
Scđo vtrũ peccatũ dr̃ esse maius altero q2 dānosius. ⁊ sic pctm̃ taciturnitatis est maius q̃3 pctm̃ locutõis: quia est occasio siue cā maioris dāni: q2 ꝑ taciturnitatē subtrahit̃ vtilitas locutiõis que est maior vtilitate silētij. ⁊ formo sic rõem: Maius est bonũ locutõis q̃3 sit bonũ silentij. Cui⁹ rõ est: q2 tacendo sibi soli ꝓdest: loquēdo vo vtiliter sibi ⁊ alijs ꝓdest: ģ pctm̃ quod opponit̃ locutõi est maius q̃3 peccatũ qđ opponit̃ silentio. sed pctm̃ taciturnitatis opponit̃ virtuti locutõis: peccatũ vo locutõis opponit̃ bono silentij: ģ maius est pctm̃ taciturnitatis. i. occasio maioris dāni q̃3 peccatũ locutõis. Hec Alex. scđa pte sum. q. xxxvi. arti. iiij. vtr̃ maius pctm̃ sit in locutõne q̃3 in taciturnitate: in cor. solu.

¶ Q2 pctā locutõis sunt in generali viginti. CA. IIII.

f Ecundo modo peccat hõ in loquēdo. Ubi nota q2 pctm̃ locutiõis in generali fit tribus mõis. s. cõtra veritatē: cõtra bonitatē: cõtra rectitudinē locutionis. Primo peccatur contra veritatem locutionis. ⁊ hoc tripliciter: primo cum veritas destruit̃ vt in mendacio. Re. infra Mendaciũ. 2° cũ veritas ↄtēnitur sicut in piurio. Re. infra piuriũ. 3° qñ veritas impugnat̃ sicut in ↄtentõe. Re. s. Contētio. Scđo in locutõe peccat̃ ↄtra bonitatē locutiõis: ⁊ hoc dupliciť. Primo peccat̃ ↄtra vtilitatē locutõis: ⁊ sic est vaniloquiũ cũ multiloquio. scđo peccat̃ ↄtra honestatē locutõis ⁊ sic est scurrilitas siue turpiloquiũ. Re. hec duo infra. v. ⁊. vj. Tertio peccat̃ ↄtra rectitudinē locutõis: ⁊ hoc dupl'r. s. i laude ⁊ vituperio. Primo in laude peccat̃ duobus modis. primo peccat̃ in laude ꝓpria: ⁊ tale pctm̃ dicit̃ iactātia. Re. s. Jactantia. scđo peccat̃ in laude aliena. ⁊ tale pctm̃ dr̃ adulatio. Re. s. Adulatio. Scđo peccat̃ in vitupio: ⁊ hoc vel ↄtra ꝓximũ: vel cõtra deũ. Primo ↄtra ꝓximũ ⁊ hoc dupl'r: q2 vel illud pctm̃ est imꝓcans penā: ⁊ sic est maledictio: aut illud pctm̃ est improperās culpā ⁊ h' dupliciť: aut occulte: ⁊ tale pctm̃ est detractio. aut manifeste: ⁊ tale pctm̃ dr̃ ↄtumelia. Ubi nota q2 pctā vl' iniurie verboꝝ vel fiũt iuxta iudiciũ: ⁊ talia sunt quattuor. s. falsũ testimoniũ: piuriũ: falsa accusatio: peccati excusatio vel defensio. vel fiunt extra iudiciũ: ⁊ hoc vel occulte vt detractio: vel manifeste vt ↄtumelia. vel ↄtra famā vt detractio ⁊ ↄtumelia. vel ad remouēdũ amicitiā vt susurratio Re. infra Susurratio. Scđo vo peccata que dicunt̃ ↄtra deũ sũt duo. s. blasphemia. Re. s. Blasphemia: ⁊ murmuratio. Re. infra. xv. ca. Et sic in vniuerso peccata locutõis sunt viginti. s. blasphemia: murmuratio ↄtra deũ: falsum testimoniũ: periuriũ: defensio pcti: excusatio peccati infra iudiciũ ⁊ exteri⁹ iudiciũ ⁊ interius: mendaciũ contra veritatē: detractio: adulatio: maledictio: ↄuitiũ vel ↄtumelia: derisio vel irrisio: susurro vel bilinguis: iactantia: reuelatio secretoꝝ: indiscreta ꝓmissio: verbũ ociosũ: vaniloquiũ: multiloquiũ: turpiloquiũ. Hec Alex. scđa pte sum. q. xxxvj. de sufficiētia numeri pctoꝝ locutiõis. Re. de singulis in locis suis iuxta lrām alphabeti.

¶ Q2 scurrilitas aliquādo est peccatũ ⁊ aliquādo non est peccatum. CA. V.

f Currilitas. Circa scurrilitatē siue turpiloquiũ q̄ sunt ↄ̄ honestatē s'mõis ↄsiderare debem⁹ tria. s. eius qualitatē: eius grauitatē: an sit veniale vel an mortale: eius cõparatiõis q̄titatē. s. an turpitudo sermonis sit maior q̃3 turpitudo operis vel ecõuerso. Primo circa scurrilitatē ↄsiderare debem⁹ eius q̄litatē. s. an sit pctm̃. Rñdeo ⁊ dico: q2 scurrilitas accipit̃ duob⁹ modis. Primo accipit̃ ip̄ꝓprie ꝑ vrbanitate vel affabilitate sermonis: vel ꝑ iocularitate que risũ mouere solz: vel ꝑut scurrilitas est leue verbũ. ⁊ s'm hec si assit finis debitus: puta velut ad seruandā bonā amicitiā: vel ad remouendā seculi tristiciā vel accidiā: ⁊ si assit modus debit⁹ vel honestus. s. vt talis iocularitas vel affabilitas nõ fiat ꝑ turpia verba: tunc istis modis scurrilitas non est pctm̃ quod tali rõne ostendo. s. Quod ꝓfert̃ cũ quadā vrbanitate a sapiēte non est peccatũ. sed Hiero. dicit q2 scurrilitas vel affabilitas ⁊ solatiosus sermo plerũq3 a sapiēte ꝓfert̃ cũ quadā vrbanitate: ģ nõ est peccatũ. Scđo mõ scurrilitas accipit̃ ꝓprie. s. ꝓut scurrilitas est turpitudo sermonis. ⁊ hoc modo est pctm̃: sed non semꝑ est mortale. qđ tripl'r ꝓbo. s. ratõe: ordinatõe: ꝓhibitõe. Primo h' probo rõne sic: Quod oĩno caret sapiētia malũ vel pctm̃ est. sed Hiero. dicit q2 nihil sapiētie habet scurrilitas. vñ scurrilitas a stultis iocularitas dr̃ que risũ mouere solz. Scđo hoc idē probo ordinatõne sic: Quod ad malũ vel pctm̃ ordinat̃ est peccatũ. sed scurrilitas vel turpiloquiũ ad pctm̃. s. ad actũ luxurie ordinat̃. ģ ⁊c̃. Tertio hoc idē ꝓbo ꝓhibitõe sic: Quod ꝓhibet̃ vel dissuadet̃ est pctm̃ sed scurrilitas ꝓhibet̃ vel dissuadet̃: ģ est peccatũ. Jta. n.

f dicit Apos. ad ephe. v. Fornicatio autē ⁊ oĩs imundicia aut auaricia nec nominet̃ in vobis sicut decet sanctos: aut turpitudo aut stultiloquiũ aut scurrilitas que ad rē non ptinēt: sed magis grāꝝactio ⁊c̃. In quibus verbis Apos. inducit ad ꝓfectũ bone fame. Unl ibidē tangunt̃ tria: primo dehortatio retrahēs a malo: scđo exhortatio impellēs ad bonũ: tertio cõminatio inducēs suppliciũ: si quod dicit vel ꝑcepit non impleat̃. Primo tangitur dehortatio retrahēs a malo infamie dicēs: Fornicatio aũt ⁊c̃. In quibus verbis tangit pctā que magis solēt infamiā generare: ⁊ ꝑmo pctā ꝑncipalia: scđo pctā accessoria vel secũdaria. Peccata ꝑncipalia infamiā generātia sunt vel q̄tũ ad ↄcupiscētiā carnis vel q̄tũ ad ↄcupiscētiā oculoꝝ. Primo enĩ cõcupiscētia carnis que maxime infamat cũ exit in actũ est duplex: Ul' spēalis vt fornicatio que est soluti cũ soluta. ⁊ hanc ꝓhibet aplũs dicens: Fornicatio aũt non solũ nõ sit in ope sed etiā nec in ore. vñ ait: Non nominet̃ in vobis. Uel est ↄcupiā generalis. s. imundicia. vñ ait: Et oĩs imundicia. vbi Haimo dicit in glo. i. incõtinentia ptinēs ad libidinē quocũq3 modo fiat siue secũ siue quocũq3 mõ alio. Peccata accessoria q̄ habēt infamiā generare sunt inclinātia ad pctm̃ fornicatõnis ⁊ imundicie. ⁊ hec vel sunt in factis: vel in dictis. Primo in factis sicut in tactib⁹ ipudicis ⁊ osculis ꝓuocātibus ad luxuriā de ꝓꝓinquo. ⁊ ↄtra hoc dicit: turpitudo in tactibus inhonestis. Legit̃ in vitis patrũ de quodā sancto viro qui manus inuoluit ne tāgeret man⁹ matris sue. ⁊ indignāti matri respõdit: Caro mulieris ignis est: ꝓuer. vj. Nũquid hõ potest abscondere ignē in sinu suo: vt vestimēta eius non ardeāt? q. d. non. Scđo pctā inclinātia ad pctm̃ ↄcupīē sunt in verbis a remotis. ⁊ h' sunt duo: vel stultiloquiũ vel turpiloquiũ: iõ hec ꝓhibet dicēs: Stultiloquiũ aut scurrilitas non noĩet̃ in vobis. Ubi nota q2 hec duo pctā verboꝝ. s. stultiloquiũ ⁊ turpiloquiũ sic distinguũt̃: vt stultiloquiũ referat̃ ad indiscretionē rõnis: scurrilitas aũt seu turpiloquiũ ad lasciuiā affectõis. Scđo ꝑncipalit̃ tangit̃ exhortatio ad bonũ fame dicēs: Sed magl grāꝝactio sicut decet sanctos dei qui non solũ debent abstinere a malo sed etiā ab oĩ spē mali. Cui⁹ rõ est: q2 ab vtroq3 ↄsurgit infamia. vñ Ber. Memēto os tuũ diuinis esse oraculis ↄsecratũ. q̃cq̃d ergo ex eo ociosũ vel imundũ exierit sacrilegiũ puta: ģ oĩa ꝑdicta non noĩent̃ in vobis: vt non solũ facta sed etiā vba

destruāt̃ sicut decet sanctos dei. Et iterũ Apos. ad Collo.

n iij. sic ait: Nũc aũt deponite ⁊ vos oĩa. s. irā: indignatõem maliciā: blasphemiā: turpē sermonē: ⁊c̃. Que verba Ambro. in glo. exponēs sic ait: Nũc autē. i. cũ xp̄m recepistis

⁊ recepturi estis deponite non solũ maiora pctã sed etiã minora: ne videant non esse piculosa. ⁊ ostẽdit que: dicens: Jrã ⁊c̃. Ubi nota ꝙ inordinatio hoĩs vel est interius vel exterius. Primo eni inordinatio hoĩs interius .s. in trascibili est duplex. Una est ad malũ .s. ira: iõ dicit Deponite irã que est appetitus vindicte vel inferẽdi malũ alicui psone. Alia inordinatio est ꝯtra bonũ alteri⁹: ⁊ hec est effectus ire .s. indignatio ideo ait Deponite indignationẽ que est de bono alteri exhibito. Secũda inordinatio hoĩs est exteri⁹. ⁊ hoc duplr̃: vel in effectu opis vel oris. Prima inordinatio est in effectu opis: ⁊ hec est malicia: iõ ait Deponite maliciã. malitia eni est qua ꝗs molit̃ malũ vel dãnuz inferre alteri. Scõa inordinatio ẽ in effectu oris vel sermonis. vbi excludit tres malas cõditões ꝯtra tres bonas que debent esse in sermone. Naz sermo pmo debet esse iustus ne sit cõtra deũ vel iniuris dei: ideo dic̃ Deponite blasphemiã. Re. s. Blasphemia. Scõo debet esse honestus ⁊ hoc tã ex pte loquẽtis ꝙ̃ ex pte audientis: iõ dicit: Deponite turpẽ sermonẽ. Tertio debet esse verus ⁊ rectus ⁊ hoc ne ꝓximus fallat̃ ⁊ offendat̃: ideo dic̃ Nolite mẽtiri inuicẽ. Re. infra Mẽdaciũ.

Tertio pncipaliter tangit̃ cõminatio inducẽs trãsgredienti suppliciũ: ibi Hoc eni scitote ĩtelligẽtes: ꝙ ois fornicator aut imundus ⁊c̃. Re. expositionẽ huius ca. sequẽti imediate. Hec Alex. iciõa pte sum. q. xxxvi. arti. xvii. vtꝝ scurrilitas sit pctm̃ in coꝛ. solu. ⁊ in solu. argumẽ. Et dñs Hugo cardinalis in postilla ad ephe.

¶ Qꝫ turpiloquiũ aliqñ ẽ pctm̃ mortale: aliqñ veniale. CA. VI.

Secũdo circa scurrilitatẽ ꝯsiderare debem⁹ eius grauitatẽ .s. an sit peccatũ veniale: an mortale. Et ꝗtuz ad hoc rñdeo ⁊ dico: ꝙ scurrilitas sermonis seu sermo turpis ex duabus cãis põt ꝓcedere. Prima cã est ex quadã lingue lubricitate vel rõnis surreptione vel trascibilis vel cõcupiscibilis impetuositate. ⁊ sic ex pte sue radicis scurrilitas vel turpiloquiũ est pctm̃ veniale. qḋ dupliciter ꝓbo. Primo rõne sic: Scurrilitas dr̃ iocularitas siue leue verbũ ꝓuocãs ad risuz vel gaudiũ: vt pꝫ in ca. ꝓcedẽti. sed risus ⁊ gaudiũ inqꝫtuz ex ꝗdã mẽtis leuitate ꝓcedũt sunt pctã venialia. ꝗ̃ filr̃ scurrilitas ẽ pctm̃ veniale. Scõo hoc idẽ ꝓbo cõparatõe vel silitudie sic: Jra ⁊ indignatio inqꝫtuz ai motũ dicũt sunt pctã venialia. vñ etiaz ad collos. iii. minora pctã dicunt̃ respectu fornicatõis ⁊ imundicie vel libidinis: que Apos. ibidez minora pctã vocat. ꝗ̃ pari rõne turpis sermo ꝑpter motũ ai subitũ est pctm̃ veniale. Scõo scurrilitas vel turpiloquiũ põt ꝓcedere ex rõis deliberatõe: ex mala lingue assuetudine: ⁊ puersa siue maligna ꝯcupiscibilis vel trascibilis affectõe: ꝗ̃ ex pte istius radicis ex qua sic in ex cã ꝓcedit est mortale pctm̃ qḋ triplr̃ ꝓbo .s. autoritate: rõne ⁊ silitudine. Primo autoritate Hiero. sup Matth. li. pmo sic dicẽtis: Qui de rebus friuolis loquit̃ ⁊ fabulas aniquas narrat cecoꝝ .i. scurrilis replicat ⁊ cachinnis ora dissoluit ⁊ aliquid turpitudinis ꝓfert. hic non ociosis ṽbis sed criminosis tenebit̃ reus. Scõo hoc idẽ ꝓbo rõne sic: Abominatio est ꝑpter pctm̃ mortale. Et sm̃ Chryso. abominabilia sunt deo hec cãtica scurribilia: turpiloq̃a: ⁊ silia ꝗ̃ ⁊c̃. Et hoc idẽ ꝯfirmo alia rõne sic: Jnfamia vt in pluribus est ꝓ pctõ mortali. sed assueti verbis scurrilib⁹ ⁊ turpib⁹ sermonibus apud legẽ humanã sunt infames ꝗ̃ multomagis apud legẽ diuinã. Tertio hoc idẽ ꝓbo similitudine Chryso. que talis est: Sicut se habent sordes ⁊ lutũ: ita se habẽt verba scurrilia. sed ex sordibus ⁊ luto ꝯtrahit̃ imundicia si ꝓiciant̃ in aures carnis: ꝗ̃ scurrilis verba ⁊ meretricalis cãtica generãt imundiciã si ꝑuenerint ad aures mentis. sed mẽtis imundicia est pctm̃ mortale. ꝗ̃ talia verba ⁊ cãtica sunt huiusmõi. Hec Alex. scõa pte sum. q. xxxvi. arti. xix. vtꝝ scurrilitas siue turpiloquiũ sit tm̃ peccatũ veniale: an tm̃ mortale: in coꝛ. solu. ⁊ in solu. argumẽ.

¶ Qꝫ turpiloquiũ in sacerdote vel prelato est peccatũ mortale. CA. VII.

Sed forte queres gr̃a pdictoꝝ hic duas q̃stiones. Prima est: vtꝝ scurrilitas seu turpiloquiũ in plato sit pctm̃ mortale. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ platus siue sacerdos verba talis ꝓfert vno mõ ex surreptõe siue ex impmeditatõe: ⁊ tunc non credit̃ ex hoc peccare mortaliter: Alio mõ ex pmeditatõe ⁊ deliberatõe: ⁊ tũc mortaliter peccat. qḋ triplr̃ ꝓbo. Primo ex obligatõe. platus eni qui tenet̃ docere populũ verbo ⁊ exẽplo peccat mortaliter: si scãdalizat p malũ exemplũ ⁊ p prauũ ⁊ turpe verbũ. sed sacerdos dicẽs deliberate verba scurrilitatis ⁊ turpiloquij scãdalizat populũ malo exemplo de turpiloquio: ꝗ̃ mortalit̃ peccat. Scõo hoc idẽ ꝓbo ex pene inflictõe in canone. dicit eni canon clericũ scurrilẽ ⁊ verbis turpibus ioculatorẽ ab officio esse retrahendũ: vbi intelligit̃ pena p suspensionẽ ab officio que est pro pctõ mortali. Tertio hoc idẽ ꝓbo rõne sic: Sacrilegiũ ẽ peccatũ mortale. sed platus vel sacerdos pmeditate vel deliberate loquẽs talia sacrilegiũ cõmittit. ꝗ̃ ⁊c̃. Quod ꝓbo autoritate Bern̄. sic dicẽtis: Cõsecrasti os tuũ euãgelio talibus iã aperire os illicitũ est: assuescere sacrilegiũ. Labia eni sacerdotis custodiũt sciam: ⁊ legẽ ex ore eius requirũt. ꝗ̃ est pctm̃ mortale sermo scurrilitatis siue turpiloquiũ in ore plati vel sacerdotis. Scõa questio est: vtꝝ peccẽt eq̃lr̃ ꝓferẽtes turpiloquiũ vel pbẽtes aures turpiloquio. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ duplex ẽ auditio turpiloquij. Prima illoꝝ qui sustẽtãt turpiloquiũ ⁊ ꝓcurãt vt fiãt turpiloq̃a: ⁊ taliũ est mai⁹ pctm̃ ꝙ̃ turpiloquoꝝ. Cuius rõ est: qr illi qui fouẽt peccatorẽ in pctõ magis peccãt ꝙ̃ illi qui peccãt: qr ex maiori libidine pcti ꝑueniũt fouere in pctõ aliquẽ ꝙ̃ peccare: ꝗ̃ auditores sceleꝝ vel turpiloquij magis sunt in culpa ꝙ̃ turpiloqui. Autores .n. sceleris magis sunt in culpa ꝙ̃ ministri eo ꝙ ex maiori libidie peccãt ꝓcurãtes fieri talia ⁊ fouẽtes eos i talib⁹. Et ꝯfirmo h̃ p sile: qr sicut ꝓuocãs aliquẽ ad detrahendũ alteri magis peccat ꝙ̃ detrahẽs: ita ꝓuocãs ⁊ iducẽs ad loquẽdũ talis ⁊ pbens auditũ talib⁹ magis peccat: ꝙ̃ dicẽs talia. Alia auditio turpiloq̃oꝝ est casualis nõ ꝙ ꝓcuret̃: sed tñ cũ offert̃ placet ⁊ hi min⁹ credunt̃ peccare ꝙ̃ scurrilia ⁊ turpiloq̃a ꝑpetrãtes. Et de talib⁹ Chryso. dic̃: Si vis ostẽdere nobis manifeste qꝛ nõ letaris in turpia loquendo: nec audire sustine. Amabile .n. est ab oĩbus his purgatã aiaz posse fieri honestã ⁊ sobriã: ꝗ̃to min⁹ talibus auditõib⁹ nutritã. Ex quib⁹ recte colligit̃ ꝙ audiẽs talia ⁊ assentiẽs tantũ peccat quantũ turpia loquẽs: audiẽs ⁊ fouẽs plus. Audiẽs ⁊ pmittẽs nõ fouẽs min⁹ peccat. nõ sustinẽs talia nullo mõ peccat: imo apud deũ meret̃. Hec Alexã. ij pte sum. q. xxvi. arti. ii. vbi querit duas questiones pdictas ⁊ determinat eas vt pꝫ.

¶ Qꝫ turpitudo sermonis ⁊ turpitudo opis in grauitate pcti se habẽt sicut excedẽtia ⁊ excessa. CA. VIII.

Tertio circa scurrilitatẽ siue turpiloquiũ ꝯsiderare debem⁹ cõpatiõis maioritatẽ .s. vtꝝ sit maior turpitudo sermõis ꝙ̃ turpitudo opis. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ ex vna pte mai⁹ pctm̃ ẽ turpitudo opis ꝙ̃ turpitudo smõis relati ad aliud op⁹. qḋ duplr̃ ꝓbo. Prio sic Qḋ est cã pcti est grauı⁹ pctm̃. sed ex turpitudie opis q̃si ex cã ⁊ fonte redũdat turpitudo sermõis. ꝗ̃ ⁊c̃. Scõo ꝓbo h̃ idẽ autoritate Socratis sic dicẽtis: Que face turpe ẽ hec nec dicere honestũ puto. q. d. Turpitudo opis est cã turpitudinis sermõis: iõ mai⁹ pctm̃. Ex alia võ rõe cõparãdo turpitudinẽ vnius opis ad turpitudinẽ que est in pessimo actu locutiõis: turpitudo smõis est mai⁹ pctm̃

q̄ turpitudo opis. verbi gr̄a: Pessim⁹ actus locutiōis ē negare deū corde ⁊ ore. vn̄ in illo plus vituperat̄ marie cū ex puersitate cordis hoc facit ad differentiā illoꝝ q̄ ex timore ⁊ pusillanimitate negāt deū. Sȝ cōtra Chryso. dicit: ꝙ multi horrent dicere vel audire q̄ non horrēt facere. Sȝ ergo horror maior attestat̄ maiori crimini: qr vbi est maior horror: ibi ē maius peccatū: videt̄ ꝙ turpitudo sermonis sit maius crimen q̄ turpitudo opis. Rn̄deo ⁊ dico duob⁹ modis. Primo ꝙ horror in dicendo vel audiēdo suā turpitudinē ē maior q̄ in faciēdo. Cui⁹ rō ē: qr que fiūt aliqn̄ i occulto fiūt. q̄ aūt dicunt̄ vel audiūt̄ alio cōsentiēte vel corā aliis ppetrant̄. Scd̄o mō rn̄deo ꝙ hoc nō est ex cōditiōe actus in cōpatiōe ad actū. s. ꝙ qr dicit̄ turpitudinē fit in publico vel corā alio vel aliis: iō fit maius crimē q̄ turpitudo opis q̄ fit in occulto: sȝ ex mala cōditiōe ⁊ dispositiōe psone q̄ vult latere peccātū qd̄ facit. Hec Alex. scd̄a pte sūme. q. xxxvi. arti. xvi. vtrū turpitudo sermonis sit mai⁹ peccatū q̄ turpitudo opis: in cor. so. ⁊ in solu. argu. ¶ Qȝ multiloquiū nō est peccatū: ⁊ est peccatū: ⁊ quomodo. CA. IX.

m ## Ultiloquium.

Circa multiloquiū q̄tuor cōsiderare debem⁹. s. peccatū: defectū: reatū: gradū. Primo circa multiloquiū cōsiderare debem⁹ peccatū: vtrū semp in multiloq̄o sit peccatū? Rn̄deo ⁊ dico: ꝙ multiloquiū pōt bn̄ ⁊ male fieri. verbi gr̄a: Multiloquiū q̄ntū ē de se nō dicit nisi multitudinē locutiōis. multitudo aūt locutiōis in reb⁹ arduis ⁊ difficilib⁹ est necessaria: eo ꝙ in talib⁹ oportet vti multis sermonib⁹ ad euidentiā rei obscure. vn̄ multitudo locutiōis in reb⁹ difficilib⁹ nō est peccatū: imo ē bona ⁊ necessaria rōne faciēdi euidentiā de ꝑdictis. Sȝ multitudo locutiōis cū supfluitate vel pter vtilitatē aut necessitatē est peccatū. Et hoc est i qd̄ dicit̄ puer. x. In multiloquio peccatū nō deerit. ⁊ hoc vel temeritatis: vel superfluitatis: vl' ociositatis: que culpa nō carent. Hec sub cōpendio determinat Alexander scd̄a pte sūme. q. xxxvi. de multiloquio: arti. xxiiii. vtrū i multiloquio semp sit peccatū: in cor. q. ⁊ in solu. pmi argu. Primo dico ꝙ in multiloq̄o est peccatū rōne temeritatis. vn̄ Eccl̄i. ix. Temerari⁹ in verbo odibilis erit. Sȝ nihil ē n deo odibile nisi peccatū. ergo ⁊c. Propter qd̄ Eccl̄s. v. dr̄: Ne temere q̄d loquaris. i. ne impmeditate vel incōsulte vel indiscrete loq̄ris aliq̄d. Ubi nota ꝙ q̄tuor sūt in q̄b⁹ temeritas maxime reprobat̄. Primo i iudiciis faciēdis Math. vii. ⁊ Luce. vi. Nolite iudicare. Re. s. Judiciū f pmo ca⁹. Scd̄o in cōsiliis dandis: Eccl̄i. v. Si ē tibi intellectus rn̄de ꝓximo. Sin aūt: sit man⁹ tua sup os tuum. vbi glo. colla. sic ait: Sicut q̄ scit ⁊ nō vult ꝓximū docere: sic q̄ nescit ⁊ vult magister esse. Et dicit: Sit man⁹ tua super os tuū. nā p manus opa designant̄. q̄si dicat: Si nescis loqui tace ⁊ taciturnitatē redime bonis opibus. Tertio reprobat̄ temeritas in testimoniis fiēdis: puer. xix. Falsus testis nō erit ipunitus. Re. infra Testimoniū falsū ca⁹. iii. Quarto in votis ⁊ ꝓfessionib⁹ emittendis: Eccl̄i. viii. Ne spondeas sup virtutē tuā. Re. infra Uotū. Secūdo in multiloquio est peccatū rōne supfluitatis: Job e xi. Uir verbosus non iustificabit̄. Glo. colla. Mos prauorū est recte dictis nō consentire: sȝ e diuerso rn̄dere q̄bus ⁊ pauca vident̄ multa: qr cōtra sensus eorū sūt q̄ nihil putant rectū nisi qd̄ senserūt. Et subdit: Nō iustificabit̄. Glo. qr legit̄: Cult⁹ iustitie silentiū. vn̄ Isidorus in synonymis sic ait: Multiloquiū nō declinat peccatum: fluui⁹ exundans cito colligit lutū de vndis. Et iterū ibidem: Multū loq̄ stulticia est: vox insipientis in multiplicatiōe sermōis. Hiero. in ep̄la: Inter canes q̄ infirmior q est magis latrat. ppter hoc dicit̄ puer. x. Qui moderat̄ labia sua prudentissim⁹ est. q̄si diceret: Qui moderat̄ labia sua ꝯsiderādo q̄d dicat: cui dicat: vbi dicat: q̄n dicat qualit̄ dicat: quantū dicat. s. ne plus: ne min⁹. Prudentissimus est. nā prudēs est hō in moderando opatiōes: sed prudentior in moderādo cogitatiōes vel affectiōes: sed prudentissim⁹ in moderādo locutiōes: qr linguā nullus hoīm domare pōt: vt dicit̄ Jacobi. iii. Et rōnē hui⁹ assignat ibidē dicens: Quia lingua est inquietū malū plenū veneno mortifero. Inde ibidē dicit̄: Si q̄s nō offendit in verbo hic ꝑfectus vir est. Tertio in multiloq̄o ē peccatū rōne vanitatis vel ociositatis. vn̄ Hugo libro. ii. de aīa sic ait: Uan⁹ sermo vane ꝯsciē index ē. mores hominū lingua pandit. ⁊ q̄lis sermo ostēdit̄ talis animus e approbat̄: q̄ vt dicit̄ Math. xii. Ex abūdantia cordis os loquit̄. Sup quo verbo Chryso. sic ait: Cū audieris male loquentē: multo ampliorē estimes cordis nequiciā q̄ verba demonstrēt. Et ꝓbat p rōnē dicēs: Qd̄ eni exteri⁹ dicit̄: ē supfluētia ei⁹ qd̄ intus est. Cōtingit autē hoc decent̄. Lingua eni cōfusa multotiēs nō effūdit nequiciā. cor aūt nullū hoīm hn̄s testē: sine timore q̄cūq; vult pturit mala: dei eni nō multa cura est ei. sȝ cū auget̄ multitudo maloꝝ q̄ intus sūt q̄ interi⁹ occultabant̄ extra p verba ꝓueniūt. ⁊ iō dicit: Ex abūdantia cordis os loq̄tur: sicut olla ex plenitudiē redūdat. Hec Chryso. ibidē. ⁊ Hugo libro. ii. de aīa: Sermo van⁹ erit absq; iudicio: qr ab oī statu rectitudinis depereūt q̄ p verba vana d labunt̄. vn̄ Math. xii. dicit̄: De oī verbo ocioso qd̄ locuti fuerūt hoīes reddēt rōnē in die iudicii. vbi Grego. in omel. sic ait: Ociosū verbū ē qd̄ aut vtilitate rectitudīs: aut rōe iuste necessitudinis caret. s. sine vtilitate ⁊ loquētis dicit̄ ⁊ audiētis. verbi gr̄a: vt si omissis bonis de rebus friuolis loq̄mur: ⁊ fabulas narrem⁹ antiq̄s. Et Chry. sup Math. ibidē sic ait: Ociosū verbū ē qd̄ mendax est qd̄ calūniā hȝ. Quidā aūt dicūt q̄n etiā vanū quale est qd̄ risū mouet inordinatū vel turpe inuerecundū. Sȝ querit̄ quare nō dixit: De oī ope reddent hoīes rōnē: sicut de oī verbo ocioso. Rn̄deo ⁊ dico ꝙ causa hui⁹ est triplex. Prima est: qr verbū ex rōne ortū: nō aūt dē opus Scd̄a est: qr oē verbū cōprimere possum⁹ nō aūt dē op⁹ Tertia rō est ad ostendendū ꝙ si de minimis. i. de omni verbo ocioso reddem⁹ rationē in die iudicii: quāto magis si locuti fuerim⁹ criminosa. vn̄ Hiero. ibidem sic ait: Si ociosum verbū qd̄ nequaq̄ audiētes edificat nō est absq; piculo ei⁹ qui loquit̄: ⁊ in die iudicii reddet rōnē vnusquisq; sermonū suoꝝ: quāto magis nos rōnē oportebit reddere de ꝟbis criminosis ⁊ peccatis mortalibus. vn̄ Petr⁹ damian⁹ volens ondere quanti piculi sint verba ociosa: ⁊ quantū debem⁹ cauere ab ipsis sic ait: Audiat q̄ verba ociosa vaniloquia loquit̄: audiat ⁊ pauescat i die iudicii de ore ei⁹ iudicari: qr ⁊ si sint parua in die iudicii reddēt rōnē. Et ponit exēpla dicēs: Quid milio breui⁹: q̄d pluma leui⁹ inuenit̄? Et tn̄ si milioꝝ vel plumaꝝ innumerabilis multitudo congreget̄: necesse est vt ceruix. i. caput portātis velut sub graui lapide īmoderate pressa frangat̄. Sil'r ex humentib⁹ saxis tenuis q̄dē ⁊ rara gutta distillat. sȝ si vas longiori spacio supponat̄: ita implet̄ vt supfluēs vnda discurret. Inuenit̄ gua scinifes. i. musca subtilissima: sȝ īnumerabilis multitudo eaꝝ aculeis ꝓmolesta: supbi pharaonis ⁊ toti⁹ egypti supauere virtutem. Breue tēpus ē hora: sȝ dū hora hore cōtinua successione cōiungit̄: totius vite nostre cursus implet̄. Hec petr⁹ damian⁹ in rubrica sup illo verbo Math. xii. De oī verbo ocioso ⁊c. ¶ Qȝ multiloquiū aliq̄n est sine peccato aliq̄n cum peccatō. CA. X.

Ecūdo circa multiloquiū cōsiderare debemus f reatū: vtrū multiloquiū sit peccatū veniale: an

etiam sit mortale. Respondeo et dico: quod aliud est multiloquium: et aliud verbositas sive linguositas. Nam multiloquium dicit multitudinem locutionis que aliquando potest bene vel male fieri. Verbositas vero seu linguositas potest esse peccatum mortale. et hoc triplici ratione. scilicet propter contemptum: propter eventum: propter detrimentum. Prima ratio est propter contemptum sic: Contemptus obligat ad mortale. sed verbositas seu linguositas importat contemptum proveniente ex consuetudine superflue et inordinate locutionis ergo etc. Secunda ratio est propter detrimentum. et formo sic rationem: Dissipatio concordie non fit nisi per actum peccati mortalis. sed Grego. dicit: quod qui linguam non refrenat concordiam dissipat. ergo etc. Tertia ratio est propter eventum. et formo sic rationem: Non facit perire materiam bonorum operum nisi peccatum mortale. sed super illo verbo Jacobi. iij. Lingua nostra ignis est. dicit glo. quod lingua continens magnam materiam bonorum operum perire facit. ergo etc. Quarto hoc idem confirmo alia ratione sic: Non dirigi et non iustificari ex peccato mortali procedunt. Sed vir linguosus dirigetur in terra: ut dicitur in psal. Et similiter vir verbosus non iustificabitur: ut dicitur Job. xj. ergo etc. Sic ergo multiloquium prout est sine linguositate vel verbositate est peccatum veniale. quod dupliciter probo. Primo ratione sic: Parua non cavere est peccatum veniale. sed in multiloquio verba ociosa que parua sunt non reprimuntur ut Isidorus dicit: ergo etc. Secundo probo auctoritate Augu. qui loquens de peccatis venialibus sic ait: Quotiens loquitur quis plus quam oportet ut est in multiloquio venialiter peccat. Tertio hoc idem confirmo auctoritate Eccli. xix. Qui spernit modica paulatim decidet. ubi glo. interli. sic ait: Verbum ociosum risum et huiusmodi causat. ergo multiloquium ad modica pertinet: et sic est peccatum veniale. Multiloquium vero prout est cum linguositate seu verbositate est peccatum mortale: ut patet per rationes Doc. Alex. secunda parte summe. q. xxxvj. arti. xxj. utrum multiloquium sit peccatum mortale an veniale: in cor. solu. et in sol. argumentorum.

¶ Que est comparatio inter multiloquium: vaniloquium: et stultiloquium. CA. XI.

Tertio circa multiloquium considerare debemus gradum. scilicet quod istorum sit gravius peccatum. scilicet multiloquium: stultiloquium: vel vaniloquium. Respondeo et dico quod ista tria peccata in gravitate peccati se habent sicut excedentia et excessa. quod sic patet: Nam ex una parte gravius peccatum est peccatum stultiloquij vel stulticie quam multiloquij vel verbositatis. quod tali ratione ostendo: Deterior defectus est debite qualitatis defectus quam quantitatis. sed peccatum multiloquij peccat in quantitate. scilicet in multitudine sermonis. peccatum vero stulticie vel stultiloquij peccat in qualitate. scilicet in defectu rationis. ergo etc. Ex alia vero parte. scilicet ex parte incorrigibilitatis: peccatum multiloquij seu verbositatis est gravius peccato stultiloquij. quod tali ratione ostendo: Qui non vult recipere correctionem alterius gravius peccat quam qui vult recipere. sed peccatum multiloquij seu verbositatis in hoc consistit: quod aliquis iactat cum sibi videatur sapiens nec vult recipere alterius admonitionem. peccatum vero stulticie vel stultiloquij dicitur peccatum cum aliquis verba fatua dicit et correctionem accipit. ergo etc. unde super illo verbo prover. xxix. Vidisti hominem velocem ad loquendum: stulticia magis speranda est quam correctio. glo. colla. sic ait: Grave quidem stulticie iudicium: sed non levius verbositatis. Et assignat rationem huius dicens: Nam sepe contingit ut ideota aliquis cuius verba correctionis accipiat: quam qui sua que novit vel nosse putat. magis iactat quam aliorum monita audiat. Secundo comparando multiloquium ad vaniloquium quod istorum sit gravius peccatum. respondeo et dico quod quantum est de se vaniloquium est gravius peccatum quam multiloquium. Cuius ratio est: quia in multiloquio est defectus modi. scilicet loquacitatis seu verbositatis. in vaniloquio autem defectus finis. scilicet utilitatis. defectus autem finis maior est quam defectus modi. ergo etc. nam vaniloquium ponit defectum maioris boni quam multiloquium. Ex alia vero parte circumstantiarum aggravantium: peccatum multiloquij est gravius peccatum vaniloquio: utpote quod in multiloquio aliquis admisceat falsitatem: vel quod multiloquium perveniat ad contemptum ex consuetudine. Et secundum hec ista peccata se habent sicut excedentia et excessa: ut patet per Doc. Alex. secunda parte summe. q. xxxvj. arti. xxij. de comparatione istorum trium peccatorum. scilicet multiloquij: stultiloquij: vaniloquij. quod istorum sit gravius: in cor. solu. et in so. argumentorum.

¶ Quod multiloquium facit quattuor mala que sunt effectus eius. CA. XII.

Quarto circa multiloquium considerare debemus effectum. nam quadruplex est effectus multiloquij seu verbositatis. duo sunt ex parte rationis: duo ex parte voluntatis. Primus effectus est amissio intime considerationis ex parte rationis. unde Grego.: Quia per multiloquium exterius se expandit vim intime considerationis amittit. Secundus effectus est amissio considerationis vel discretionis sensus vel rationis ex parte rei considerate. unde Grego. super illo verbo prover. xiiij. Ubi plurima verba: ibi frequenter egestas sic ait: Cum multiplicitas in sermone deprehenditur et non vitatur: procul dubio intelligentie gravitas in sensu denegatur. Tertius effectus ex parte voluntatis est pollutio voluntatis in actu peccati. scilicet immundicia voluntatis ex multiloquio. unde Numeri. xix. Vas quod non habuerit operculum desuper immundum erit. Re. expositionem huius. s. Lex ca. lxv. Quartus effectus est ex parte voluntatis et est multiplicatio peccati. scilicet ad deteriora descensus. unde Grego.: Isti sunt casus culpe crescentis ut lingua cum non restringitur nequaquam ubi cecidit iacet: sed semper ad deteriora descendat. Hos quattuor effectus tangit Alex. secunda parte summe. q. xxxvj. arti. xxiij. utrum quattuor effectus peccati multiloquij convenienter assignentur et ordinentur: in cor. solu.

¶ Quod quattuor sunt effectus multiloquij seu verbositatis. CA. XIII.

Ad maiorem autem evidentiam precedentis capituli est sciendum: quod multiloquij seu verbositatis quadruplex est effectus preter alios qui sunt premissi. scilicet culpa: ruina: penuria: dementia. Primus effectus multiloquij est culpa. ideo dicitur prover. x. In multiloquio peccatum non deerit. Re. expositionem. s. Locutio. ix. ca. et Grego.: Valde difficile est ut qui multa loquitur non mentiatur sicut qui frequenter iurat non evadit periurium. Secundus effectus est ruina prover. xxvj. Os lubricum operatur ruinam. quasi diceret: Lubricum. i. circumspectum et pronum ad loquendum operatur ruinam sui ipsius: quia ruit de culpa in culpam et postea in penas: prover. xiij. Qui inconsideratus est ad loquendum sentiet mala. Ubi nota duo. scilicet culpam et penam. Primo culpam ibi: Qui inconsideratus est ad loquendum. i. qui est preceps et non attendit loquendi debitas circumstantias Que secundum beatum Grego. sunt quinque videlicet causa: persona: tempus: modus: fructus. Secundo ponit penam ibi: Sentiet mala. vel pene corporalis ut ille qui nunciavit David de morte Saulis et filij sui Jonate. ij. Reg. primo: Sanguis tuus super caput tuum: os tuum locutum est adversum te. vel pene spiritualis unde sentiet mala. i. perdet animam suam. Tertius effectus multiloquij est penuria: prover. xiiij. Ubi sunt verba plurima ibi frequenter egestas. quasi dicat: Ubi sunt verba plurima. scilicet sine operibus. Ibi frequenter egestas. i. defectus et penuria veri boni. In cuius signum maledixit dominus ficulnee habenti folia sine fructu: ut dicitur Math. xxj. Re. infra Maledictio. Hiero.: Erubescat predicator doctor vel prelatus cuius preclara doctrina fulgeat quem propria conscientia reprehendit. Frustra enim lingua predicat paupertatem et docet elemosynas qui divitijs tumet. Seneca: Quod sentimus loquimur: et quod loquimur sentiamus. Quartus effectus multiloquij est stulticia: Eccs. v. In multis sermonibus invenitur stulticia.

q̃ſi dicat: Qui incõſiderate ⁊ ſuꝑflue loquit̃: ſtultus eſt. Primo q̃ incõſiderate loquit̃: puer. xxix. Uidiſti hoīez velocẽ ad loquendũ: ſtulticia magis ſperãda eſt: q̃ꝫ illi⁹ correctio. Scđo q̃ ſuꝑflue loquit̃ ſtultus eſt. vñ dicit: In multis ſermonib⁹ inueniet̃ ſtulticia. q̃ſi dicat: Qui nimis loquẽtes ſũt dicũt̃ ſtulti. Eccĩs. x. Stult⁹ verba multiplicat. vel q꞉ dicit verba inutilia: id ẽ ſuꝑflua. vel q꞉ dicit iactantie verba. Re. ſ. Iactãtia. vel q꞉ pacificat opa. ſ. q꞉ plura dicit q̃ꝫ faciat: vel q꞉ nõ facit qđ imperat. vel Stultus. i. blaſphem⁹ Uerba multiplicat. blaſphemãdo: non ſolũ ꝓximũ ſꝫ etiã deũ. Hec dñs Hugo cardinalis in poſtilla ſup auctoritas ꝑdictas. ⁋Q꞉ in multiloquio ſunt quattuoꝛ mala ⁊ que nota. CA. XIIII.

Est aũt ſciendũ ad vitandũ ⁊ deteſtandũ multiloquiũ: q̃ in multiloquio ſũt q̃ttuoꝛ mala. ſ. defectus iuſtificatiõis: directiõis: quietatiõis: diſcretionis. Primo in multiloq̃o. ſ. loq̃citatis vel verboſitatis ẽ defect⁹ iuſtificatiõis. vñ Iob. xi. Uir verboſus nõ iuſtificabit̃. Scđo in multiloq̃o eſt defect⁹ directiõis: in pſal. Uir linguoſus non diriget̃ in terra. Ubi nota duo. ſ. viciũ ⁊ ſuppliciũ. Primo nota linguevitiũ: ibi Linguoſus vir. Ubi nota q̃ linguoſus vel verboſus eſt aliq̃s ꝓpter q̃ttuoꝛ cãs. Pria ẽ cũ q̃s loq̃t̃ ꝑter neceſſitatẽ: vir linguoſus ẽ. Scđa cã eſt cũ q̃s loq̃t̃ imp̃mediate: vt pꝫ. ſ. de illo q̃ velox ẽ ⁊ ꝓnus ad loquendũ: cõtra hoc dr̃ Eccĩ. xviij. Anteq̃ꝫ loq̃ris diſce. qđ duob⁹ modis exponit̃. Primo ſic: Anteq̃ꝫ loq̃ris diſce. q̃d ⁊ q̃lit̃ loqui ⁊ docere debeas vt pri⁹ ſis fons q̃ꝫ canale: ⁊ pri⁹ verbũ veniat ad limã cordis q̃ꝫ ad linguã oris: ꝓuer. xviij. Qui prius rñdet q̃ꝫ audiat ſtultũ ſe eſſe demõſtrat. Eccĩ. xi. Priuſq̃ꝫ audias nõ rñdeas verbũ. Scđo mõ exponit̃ ſic: Anq̃ꝫ loq̃ris. i. anteq̃ꝫ opoꝛteat te reddere rõnẽ in die iudicij de oib⁹ q̃ cogitaſti: feciſti: dixiſti: omiſiſti. Diſce q̃liter rñdẽ debeas. Cui⁹ rõ eſt: q꞉ tũc nõ erit tibi vtilis aduocat⁹ ſꝫ q̃libet ꝓ ſeipſo loquit̃. Tertia cauſa ꝓpter quã aliq̃s eſt linguoſ⁹ eſt ꝓpter ſuꝑfluitatẽ. Eccĩ. xx. Qui multis. i. ſuꝑfluis vtit̃ verbis ledet aiam ſuã aliquo genere pcĩ. Seneca: Ad ſũmam ꝑfectionẽ rariloquiũ: tardiloquium: breuiloquiũ te eſſe iubeo. Quarta cã eſt ꝓpter duplicitatẽ. Eccĩ. v. Uir pctõr ꝓbat̃ duplici lingua. Scđo tangit linguoſi vel verboſi ſuppliciũ dicẽs: Uir linguoſus nõ diriget̃ in terra. i. in pñti vita: q꞉ vir linguoſus non põt eſſe diu erudit⁹ vel iuſtus: q꞉ in multiloq̃o pctm̃ nõ deerit: ꝓuer. x. Uel nõ diriget̃ ĩ futura vita: q꞉ talis. ſ. vir linguoſus nõ ibit ad terrã viuentiũ: imo mala capiat ĩ eternũ. Quiſq̃s g̃ dirigi vult: magis opoꝛtet audire q̃ꝫ loq̃. ſicut Iacob⁹ ait: Perfectu⁹ enĩ eſſet audire ſponſũ vt Iohãnes fecit q̃ꝫ loqui. Sꝫ ꝓpter impitos neceſſe eſt aliq̃n loq̃ vt doceant̃. Hec in glo. ſup illo pſal. de verbo Uir linguoſus. Tertio in multiloquio ẽ defect⁹ quietatiõis. vñ Hugo. ij. libro de aia ſic ait: Lingua dicit̃ q꞉ ligit adulãdo: moꝛdet detrahẽdo: occidit mentiẽdo: ligat ⁊ ligari nõ põt: labilis eſt ⁊ teneri nõ põt. Sꝫ labit̃ ⁊ fallit̃: labit̃ vt anguilla: penetrat vt ſagitta: tollit amicos: multiplicat ĩimicos: blãda ⁊ ſubdola: lata ⁊ parata ad exhauriẽda bona ⁊ miſcẽda mala. Qui cuſtodit linguã ſuã. ſ. a multiloq̃o: maliloq̃o turpiloquio: ſtultiloquio: vaniloq̃o. Cuſtodit aiam ſuã q̃m vita ⁊ moꝛs ĩ ꝑtate lingue. Hec Hugo vbi. ſ. Quarto in multiloq̃o eſt defect⁹ rõnis vel diſcretiõis: Eccĩs. x. Stult⁹ verba multiplicat. Et ꝓuer. xvij. Stult⁹ ſi tacuerit ſapiẽs reputabit̃. Pitagoras ĩ ſuis ꝑceptis: Quidã a pitagoꝛa q̃rens quõ inter diſcipulos ſapiẽtes computari poſſit: rñdit: Serua ſilentiũ donec neceſſariũ ſit tibi loq̃ Si nihil dixeris niſi qđ bñ ſcieris: ſi geſſeris optima ⁊ locut⁹ fueris pauca: nã ſilentiũ ſignũ ẽ ſapientie: ⁊ loq̃citas ſignũ eſt ſtulticie. Ne feſtines rñdere donec fuerit finis interrogatiõis: nec q̃ſtionẽ ĩ ꝯſpectu ſoluere tẽtes: ⁊ ſapientioꝛẽ int̃ ceteros te ꝑpẽderis. Et Seneca. xl. epl̃a: Queãdmodũ ſapienti viro inceſſus modeſtioꝛ cõuenit ita oratio cõpreſſa nõ audax. ⁊ ſubdit: Sũma ſiniar hec eſt: Tardiloquũ te eſſe iubeo. Re. ſ. hec codẽ ca⁹ Et iterũ Seneca ĩ ꝓuerbijs: Imago aĩ ſermo ẽ. Qualis vir talis oratio. Magnũ eſt vocis ⁊ ſilentij tẽperamẽtũ. Garrulo vo rñdere cõtritiũ eſt ⁊ ſtulticia. ⁋Q꞉ nõ eſt murmurandũ ꝑcipue cõtra deũ ꝓpter tres cauſas. CA. XV.

Murmuratio. Nota q̃ murmuratio ẽ vel oꝛe vel mala volũtate aliq̃d contradicẽ vt dicit Papias. ⁊ ꝓpter hoc cauẽda eſt murmuratio ⁊ maxĩe cõtra deum triplici rõne. ſ. rõne cauſe: culpe: ⁊ pene. Prio rõne cauſe q꞉ nullus ꝯtra deũ hꝫ cauſã murmurãdi. qđ ꝑ talẽ rõnẽ oſtẽdo: Qui a deo nũq̃ꝫ recipit iniuriã: ꝯ deũ murmurare nõ debet. ſꝫ deus nulli facit ĩiuriã. Ita dr̃ Math. xx. ĩ ꝑſona oĩuꝫ: Amice nõ facio tibi ĩiuriã. Et ponit hui⁹ rationẽ dicẽs: Tolle qđ tuũ eſt ⁊ vade. Hiero. ſic ait: Recepiſti mercedẽ quã tibi ꝓmiſerã: hoc eſt imaginẽ ⁊ ſimilitudinẽ meã. Tolle qđ tuũ eſt ⁊ vade. Quid ampli⁹ q̃ris Et ſubdit: Et nõ tam accipere plꝰ q̃ꝫ aliuꝫ nihil recipere deſideres. Et ſup illo verbo ibidẽ: Et accipiẽtes murmurabãt. Chryſo. ſic ait: Nõ aũt dolebãt q̃ſi fraudati a mercede ſua: ſꝫ q꞉ illi ampli⁹ q̃ꝫ merebant̃ acceperãt. Sic enĩ dolẽt ĩuidi q̃n alteri addit̃ qđ eis ſubtrahat̃. Ex quo pꝫ q̃ ex vana gloꝛia naſcit̃ ĩuidia. id ẽ enĩ dolet eſſe ſecũdus q꞉ deſiderat eſſe pm⁹. vñ dñs ibidẽ rep̃hendit murmurationẽ ꝑ ſuã bonitatẽ quã oñdit triplici rõe. ſ. q꞉ factũ ſuũ eſt volũtariũ: licitũ: ⁊ bonũ. Prima rõ eſt: q꞉ factum ſuũ eſt volũtariũ: ibi Uolo autẽ huic dare nouiſſimo ſicut ⁊ tibi: vbi Greg⁹ in glo. colla. ſic ait: Stulta q̃ſtio eſt ꝯtra bonitatẽ dei murmurare: ꝯquerendũ eẽt ſi nõ daret qđ deberet: ſꝫ nõ ſi daret qđ nõ debẽt: ſꝫ qđ gratuito vellet. id dicit Uolo: q̃ſi nõ ex debito ſed gratuito. Et Chryſo. ibidẽ ſic ait: De dato ei⁹ null⁹ murmurat iuſte q̃ ampli⁹ dat q̃ꝫ oĩs deſideret ⁊ mereat̃. Scđa rõ eſt: q꞉ factũ ſuuꝫ. i. oẽ qđ facit eſt licitũ: ibi An nõ licet mihi qđ volo facere: q̃ſi dicat ſm̃ glo. Nõ eſt ptãs iudicis vel iuſticiam facere vel miſericoꝛdiã cui vult: q̃ſi dicat: ſic. Tertia rõ eſt: q꞉ factũ ſuũ. i. oẽ qđ facit eſt bonũ: ibi An ocul⁹ tuus. Glo. interli. i. intẽtio qua ad ꝑmatuꝫ niteris Nequã eſt. Glo. i. inuidia plenus eſt cui mea nõ placet benignitas. Hec. b. Tho. in euangelio cõtinuo Math. xx. ſ. ⁋Q꞉ null⁹ debet murmurare rõne culpe. CA. XVI.

Secũdo ꝑncipaliter dico q̃ murmuratio ẽ cauẽda rõne culpe. ⁊ foꝛmo ſic rõnẽ: Oẽ pctm̃ vitare debem⁹. ſꝫ murmuratio cõtra deũ vel ꝓximũ ẽ peccatũ. g̃ ⁊c. Q꞉ aũt murmuratio ſit peccatũ ꝓbo triplici rõne. prima eſt: q꞉ ex peccato oꝛit̃. ſecũda eſt: q꞉ ꝑ ipſã omne bonuꝫ ꝑdit̃. tertia eſt: q꞉ deo opponit̃. Prima rõ quare murmuratio eſt pctm̃ ẽ: q꞉ ex peccato oꝛit̃. Et foꝛmo ſic rõnẽ: Peccatũ ex pctõ oꝛit̃. ſꝫ murmuratio ex peccato oꝛit̃. ſ. ex ĩuidia: ĩuidia ex vana gl̃ia. vt dicit Chryſo. ſup Math. ⁊ pꝫ. ſ. ca⁹ ꝑcedenti. igit̃ ⁊c. Scđa rõ quare murmuratio ẽ pctm̃ ẽ: q꞉ ꝑ eam oẽ bonũ ꝑdit̃. vñ Aug⁹. Qui murmurat inchoatũ bonũ ꝑdit: ⁊ ſe nõ ab ĩobediẽtia abſoluit. Tertia rõ: q꞉ murmuratio deo opponitur. vnde Greg⁹ in moꝛal. Si recta deo placere ſcimus: pati autem nulla niſi que deo placent poſſumus: iuſta ſunt que patimur: ⁊ valde iniuſtũ eſt ſi de iuſta paſſiõe murmuramus. vñ ſup illud Luce. v. Et murmurabant phariſei ⁊ ſcribe dicentes ad apoſtolos ſuos: quare cum publicanis ⁊ peccatoꝛibus manducatis ⁊ bibitis: Ambroſius ſic ait: Serpentina vox eſt. hanc primã vocẽ. ſ. murmuratiõis ſerpens emiſit dicẽs: Quid dixit deus: Nõ

lite mãducare ꝛc. ĝ pria sui venena diffũdit. Et iõ aplꝰ ad Philip. ij murmurationẽ phibet dicens: Oĩa facite sine murmuratiõe ꝛ sine hesitatiõib'. In quo verbo excludit vel remouet duo q̄ bonã opationẽ ꝛ ordinationẽ ad deũ impediũt ꝛ maxĩe in tribulatiõib'. s. murmurationẽ: ꝛ dubitationẽ. Primo murmurationẽ dicẽs: Oĩa facite sine murmuratiõe. s. de dei iusticia ꝛ correctione: Sapiẽtie. j. Custodite vos a murmuratiõe. vel ↄtra deũ: vel cõtra primũ tũ q2 pz deo Sap. j. Tumultus murmurationũ siue cordis siue oris siue sit murmur ↄtra flagella dei siue cõtra pcepta: vel flagella primi nõ abscondet a deo cui oĩa patent. tũ q2 non pdest: tũ etiã q2 nocet. Et subdit: Et a detractiõe pcite lingue. ne post murmur detrahatis: ne lingua abutamini q̄ ad laudandũ deũ facta est. Scdo excludit dubitationẽ dicẽs: Et sine hesitatiõib' de misericordia ꝛ retributiõe ↄdigna si p xpo patimur Jacobi. j. Qui enĩ hesitat silis est fluctui maris q̄ a vẽto mouet ꝛ circũfertur.

Q2 nullꝰ debet murmurare rõe pene. CA. XVII.

Tertio pncipalit dico: q2 murmuratio est cauenda rõne pene. nã peccatũ murmuratiõis dupliciter ẽ punitũ. s. pena corpali. s. morte: ꝛ pena spirituali. s. dei priuatione. Primo pena corpali: prima ad corinth. x. Ne murmuraueritis sicut quidã eoꝝ murmurauerunt ꝛ pierũt ab exterminatore. In quo verbo duo tangit. s. penã ꝛ culpã. Primo tangit vel excludit culpaz dicẽs: Ne murmuraueritis. Augꝰ in glo. Ut contra me faciatis. vel q̄ minora dona spũs hñt cõtra deũ murmurant. vñ illi pprie dicunt murmurare q̄ bona sibi collata pua reputãt: ꝛ inuident habẽtib' meliora: vt pz primo ca° de laborantib' in vinea hora prima. Et de filio antiq̄ori reuertẽti de agro Luce. xv. Et subdit: Sicut quidã murmurauerũt vt filij isrł ĩ deserto q̄ dixerũt Exodi. xvi. Utinã mortui essemꝰ p manũ dñi in egypto qñ sedebamus sup ollas carniũ ꝛc. Scdo tangit penã. ibi Et pierunt ab exterminatore. s. ab angelo: Numeri xvij. Percussi sunt xiiij. milia ꝛ septingẽti. nã angelꝰ hic dicit exterminator quia extra terminos pmisse terre eos pcussit ꝛ occidit.

Si aũt querit vtrũ ille angelꝰ fuerit bonus vel malus Dicendũ q2 mali hoĩes qñq3 a bonis angelis puniunt qñq3 vo a malis. boni aũt nũq3 puniunt nisi p malos. Hec dñs Hugo ĩ postilla ibidẽ. Scdo peccatũ murmurationis punit pena spũali. s. carẽtis visiõis diuine. vñ sup illud Math. xx. Murmurabãt ꝛc. Gregꝰ dicit. Regnum celoꝝ nullꝰ murmurãs accepit: ꝛ nullꝰ q̄ accipit murmurare põt. Sz cõtra: Paterfamilias dixit murmuratori Tolle qđ tuũ est ꝛ vade. Et subdit: Acceperũt aũt ꝛ ipsi singulos denarios. i. singula merita. nam fm Remigiũ: denariꝰ dicit q2 antiquitꝰ p decẽ nũmis imputabat in quo figura regis imprimit. recte ĝ p denariũ obseruati decalogi premiũ designat. i. vita eterna q̄ sine cruce non tribuit: in qua lr̃a imprimit vbi regis imago agnoscit. ĝ etiã murmurãtes denariũ acceperũt. Rñdeo duobus modis. Primo fm Grego. q2 eorũ murmur longa antiquoꝝ expectatio dicit: vel gemitꝰ antiquoꝝ patrũ ĩ limbo ꝛ suspensio desiderij a visiõe dei. Scdo q2 ex his operarijs alij acceperũt denariũ. s. vitã eternã vt boni: ꝛ hi ñ murmurauerũt. Alij vt mali murmurabãt ꝛ hi nõ acceperũt.

Q2 nõ murmurare ẽ signũ triũ virtutum. CA. XVIII.

Ad maiorẽ tñ euidentiã pdictorũ (q2 ↄria iuxta se posita magis elucescũt vt dicit phus) nota q2 nõ murmurare est signũ sapientis: diligẽtis: cõsentiẽtis. Primo dico q2 nõ murmurare est signũ sapiẽtis. Eccli. x. Uir prudẽs ꝛ disciplinatus nõ murmurabit correctꝰ. q̃si dicat Uir prudens. s. ꝯ q̄ scit discernere inter bonũ ꝛ malũ. Et disciplinatus. s. verbo vel verbere correctꝰ nõ murmurabit: sicut dauid correctus a Nathan non murmurauit sz dixit: Peccaui ij. Reg. xij. Sapiẽtie pmo: Custodite vos a murmuratione ꝛc. pũer. ix. Argue sapiẽtẽ ꝛ diliget te: corripe impiũ ꝛ odio habebit te. Scdo nõ murmurare est signũ diligentis deũ: Puer. iij. Quem enĩ diligit dñs corripit. vbi Augꝰ in glo. colla. sic ait: Tanto ĝ minꝰ (de flagello quo castigamur) murmurare debemꝰ: quãto certius in eo paterne dilectiõis pignus tenemus. vñ ipse ait: Apoca. iij. Ego quos amo. s. electos ad vitã etnã. Arguo ꝛ castigo. Glo. interli. i. facio cognoscere peccatũ ꝛ castos reddo. ꝛ Grego. Arguo verbis: ꝛ castigo verberib'. Et aplus ad Hebre. xij. Quẽ diligit dñs castigat. vñ Augꝰ in glosa sic ait: Nõ ĝ ↄturbari debemꝰ cũ aliq̄s sanctꝰ grauia ꝛ indigna pperit. si obliti nõ simꝰ que ptulit iustꝰ iustoꝝ scũs scõꝝ. ꝛ subdit: Et attendite hic iusticiã ꝛ misericordiã. Justicia est in eo q2 flagellat: mĩa in eo q2 recipit. Tertio nõ murmurare est signũ cõsentiẽtis vel obediẽtis: in psal. Nõ adhesit mihi cor prauũ: vbi glo. sic ait: Cor prauũ. i. tortũ habet q̄ nõ vult oĩa que deus vult. ꝛ talis murmurat vel volũtate vel voce: q2 cõtradicit volũtati diuine. Et p oppositũ cor rectũ ꝛ bonũ hz q̄ vult oĩa q̄ deus vult ꝛ eo mõ ꝛ fine quo deus vult. Re. infra Cõformitas voluntatis hũane ad diuinã.

Q2 necessarium fuit vt aliqui ludi fierent ꝛ quare. CA. I.

Ludi. Circa ludos: iocos vel solatia corpalia cõsiderãda sũt quattuor. s. inuentiõis necessitas: distinctionis varietas: offensiõis causalitas: inspectiõis q̃litas. Primo circa ludos cõsideranda est inuentiõis necessitas. Fuit enĩ necessariũ vt aliq̄ ludi vel solatia corpalia inuenirent ꝛ fierent. qđ dupliciter pbo. s. rõne: ꝛ exempli inductiõe. Primo pbo hoc rõne sic: Sicut corpꝰ fatigat operando vel se mouẽdo: ita aĩa fatigat in intelligẽdo. Cuiꝰ rõ ẽ: q2 bona sensibilia sũt naturalia hoĩ. Et iõ qñ supra sensibilia eleuat opib' rõnis intenta: simul laborãt corpus ꝛ aĩa. in quantũ aĩa intellectiua vtit virib' p organa corpea opantib'. s. fantasmate. Sicut autẽ fatigatio corporalis soluit p corporis quietem: ita oportet q2 fatigatio aĩalis vel mẽtalis soluat p aĩe vel mentis quietẽ: quies aũt aĩe est delectatio: ꝛ iõ oportet remediũ cõtra fatigationẽ animalẽ vel mentalẽ adhibere aliquã delectationẽ intermissa intentione ad insistendũ studio rõnis qđ fit p ludos. nã delectatio que querit ꝛ habet ĩ ludis ordinat ad quandã recreationẽ ꝛ quietẽ aĩe. Et fm hec si moderate fiat licet vti ludis ꝛ iocis. Scdo hoc idẽ pbo exempli inductiõe. Sicut in collationib' patrũ legit: q2 btũs Johãnes euãgelista cũ quidã scandalizarent q2 eũ cũ suis discipulis ludentẽ inuenerũt dicit mandasse vni eoꝝ q̄ arcũ gerebat vt sagittaz traheret: qđ cũ plures fecisset: quesiuit vtrũ cõtinue hoc facere posset. Qui rñdit: q2 si hoc cõtinue facerẽ arcꝰ frãgeret. vñ btũs Johannes subintulit: q2 silit animꝰ hoĩs frãgeret si nũq3 a sua intẽtione relaxaret. Huiusmõi aũt dicta vel facta in q̄b' nõ q̃rit nisi delectatio aĩalis vel mẽtalis: vocant ludicra vł iocosa. ꝛ iõ necesse est talib' ludis interdũ moderate vti ad recreationẽ ꝛ quietẽ aĩe vt pdixi. vñ Tulliꝰ in pmo libro de officijs sic ait: Ludo ꝛ ioco vti quidẽ licet: sz sicut somno ꝛ q̄etib' ceteris tũc: cũ serijs reb' satisfecerimus. Hec. b. Tho. scda scđe. q. clxviij. ꝛ in solu. ij. argu.

Q2 sic risus pueniunt ex q̃ttuor causis: ita ꝛ ludꝰ. CA. II.

Secũdo pncipalit circa ludos: ioca: solatia ↄsiderãda est distinctiõis varietas. Sicut enĩ risus pueniut ex q̃ttuor causis: ita ꝛ ludꝰ. vbi gr̃a de vtroq3: Nã q̄dã risus pueniut ex mẽtis dissolutiõe ꝛ ĩhonestate:

quidã ex mentis vel cõsciẽtie puritate: quidã ex gaudij celestis spe: quidã ex nature mãsuetudine vel cõplexione. Primo dico ꝙ quidã risus ꝓuenit ex mẽtis dissolutione ⁊ inhonestate. ⁊ talis est malus ⁊ pctm: pꝟ.xiiij. Risus dolore miscebit.q.d. Risus.i.leticia ⁊ gaudiũ inhonestũ ⁊ tp̃ale Dolore miscebit. Et hoc duplici rõne: vl' qꝛ purũ non habet: vel qꝛ in dolorẽ ꝯuertet. Prima rõ est: qꝛ gaudiũ inhonestũ ⁊ tp̃ale purũ nõ hꝫ: sed respergit vel ꝯmiscet sp̃uali dolore pungẽtis ꝯsciẽtie: ⁊ angore desiderij: ⁊ labore acquirẽdi: qđ dñs dispẽsatorie ⁊ misericorditer facit: qꝛ risus ⁊ leticia tp̃alis est sicut vinũ vehemẽter inebrians: ⁊ iõ aqua tribulatõis mixta tp̃at a dño medicãte: nã si purũ biberet faceret hoies insanire. ⁊ cũ toto hoc ꝙ gaudiũ mũdi admixtũ habeãt: adhuc multi insaniũt. vñ Eccs.ij. Risum reputaui errorẽ ⁊ gaudio dixi: qđ frustra decipis? Que verba Hugo de sancto victore exponẽs sic ait: Risũ.i.leticiã carnalẽ ⁊ tp̃alẽ Reputaui errorẽ. Et ponit rõeʒ dicẽs: qꝛ cũ mens inepte gaudiũ suũ foras emittit vel fundit: q̃si ad fenestras pgens rectũ iter quo in deũ gaudendo pergere debeat derelinquit.

Scdo quidã risus ꝓuenit ex mẽtis vel cõsciẽtie puritate Job.viij. Impleat os tuũ risu: ⁊ labia tua iubilo. In quo verbo duplex leticia designat. Primo .n. p risũ designat leticia exterior. Scdo p iubilũ designat leticia interior: qꝛ hõ ridet ex his que exterius ꝯcipit: iubilat ex his que interius sentit.q.d. Hõ gaudẽs interius ꝓrũpit in quoddã gaudiũ qđ exprimi voce non põt.s. in iubilũ .i. in laudẽ ex gaudio ieffabili. Re.s. Laus ca. de iubilo quid est. Tertio quidã risus ꝓuenit ex spe vel ꝯgusta rõe celesti: ꝓuer.xxxj. Ridebit in die nouissimo. iste risꝰ non dissolutiõe vel lasciuia nascit corpis: sed de leticia mentis. vñ Grego. in glo.colla. sic ait: Gaudebit in retributõe regni celestis que dolebat in certamie vite p̃sentis.

Quarto quidã risus ꝓuenit ex mãsuetudine vl' cõplexione nature: ⁊ sic attestat bonitati nature. vñ melior ẽ ira risu: vt dr̃ Eccs.vij. Similiter põt distingui ludus ⁊ iocus. nã quidã ludus ꝓuenit ex mẽtis lasciuia vel inhonestate: ⁊ talis est pctm. vnde Chryso. sup Matth. vbi est ludus vel saltatio ibi est diabolus. Et subdit: Nõ dat deus ludere sed diabolus. Quidã vo ludus ꝓuenit ex mentis iocunditate vel hũilitate ⁊ hoc mõ lusit ⁊ saltauit dauid corã arca dicẽs.ij.Regl.vj. Ludã ante dñm.s. in signũ iocũditatis sp̃ualis Et vilior fiaʒ: in signũ humilitatis. vbi Grego. in glo.colla. sic ait: Ego dauid plus stupeo saltãtẽ q̃ȝ pugnantẽ. Et subdit rõem dicẽs: Pugnãdo eni hostẽ subdidit: saltando corã dño non solũ corã deo sed coraʒ hoibus se humiliauit: cuius cõtrariũ multi faciũt qui in honore positi: ⁊ si se humiliant coraʒ deo: qꝛ nihil se nisi puluerẽ fauillãqꝫ ꝯpendũt: sed tñ corã hoibus viles apparere refugiũt. Hec Gregl. ibidẽ. Quidã vo ludus fit cã exercitij: ⁊ sic determinat bonũ artis. Quidã vo fit ad recreationẽ ai: ⁊ talis bonũ nature determinat ⁊ est necessariꝰ: vt pꝫ ca.p̃ce. ⁊ magis patebit in sequẽti. Hec Alex. scda pte sum.q.xxxvij. de risu vel ioculatõe vl' ludo: arti. pmo: vtꝝ sit pctm. in cor.solu.

¶ Qꝫ in ludis tria sunt cauẽda ⁊ obseruãda. CA.III.

D maiorẽ tñ euidentiã p̃cedẽtis ca. est sciendũ ꝙ in ludis tria sunt p̃cipue attendẽda ⁊ cauẽda .s. delectatio honesta: aie cõuenientia: circũstantia debita. Primũ est delectatio honesta.s. ꝙ predicta delectatio que in ludis querit in operatiõibus vel verbis turpibus vel nociuis non q̃rat. vñ Tullius in scdo libro de officijs dicit: ꝙ vnũ genus iocãdi est illiberale petulans flagitiosũ obscenũ. Scdm est aie cõueniẽtia .s. ne totalr̃ aie grauitas resoluat. vñ Ambro. in libro de officijs dicit: Caueamꝰ ne dũ relaxare aiuʒ volumꝰ soluamꝰ omnẽ armoniã: q̃si ꝯcẽptuʒ quendã honoꝝ operũ. ⁊ Basilius in hexameron sic ait: Ludus vel iocus vel risus remissaʒ efficit aiam ⁊ vtilitatẽ ⁊ dei p̃cepta impedit nec delicta sua ad memoriã reuocare põt. sed obliuiscens ea nec se instigat ad penitentiã ⁊ ita paulatiʒ oĩbus bonis priuat. vñ Tullius dicit in pmo li. de offi. ꝙ sicut pueris non omnẽ ludẽdi licentiã damꝰ: sed eã que ab honestatis actiõibus non sit aliena: sic in ipso ioco aliq̃d ꝓbi ingenij lumẽ elucescat. Tertiũ quod debet attẽdi est debita circũstãtia.s. vt ludi sꝫ debitas circũstãtias ordinẽt vt sit grauitas p̃sone: tp̃is: loci: ⁊ aliaꝝ circũstantiaꝝ que sm rõis regulã ordinant. Et iõ circa ludos põt esse aliq̃ virtus quã ph̃us.iiij.ethi. eutrapeliã vocat. ⁊ dr̃ eutrapelia: qꝛ.s. ꝯuertit aliqua dicta vel facta in solatiũ. ⁊ inq̃ȝtũ p hanc virtutẽ hõ refrenat ab imoderãtia ludoꝝ sub modestia ꝯtinet. Hec.b.Tho. scda scde.q.clxviij.arti.ij. vtrũ in ludis possit esse aliq̃ virtus: in cor.solu. a medio vsqꝫ ad finem.

¶ Qꝫ in excessu ludi peccat duobꝰ modis. CA.IIII.

Ertio p̃ncipaliter circa ludos cõsiderãda est offensionis cãlitas. nã dupliciť peccat in ludo: vl' in excessu ludi: vel in defectu. Primo peccat i excessu ludi.s. qñ ludus excedit regulã rõnis. qđ dupliciter ꝯtingit. Primo ex ipsa spẽ actionũ que assumit in ludũ.s. qñ aliquis vtit cã ludi turpibus verbis vel factis vel huiusmodi que vergũt in ꝓximi nocumentũ: que de se sunt pctã mortalia. Scdo mõ põt esse excessꝰ in ludo sm defectũ debitaꝝ circũstantiaꝝ: puta cũ quis ludit tẽporibus vel locis indebitis: aut etiã p̃ter ꝯuenientiã negocij vel p̃sone. Et his duobus mõis excessus in ludo ẽ pctm mortale triplici rõne. Prima est ꝓpter inordinatũ affectũ ad ludũ: cuiꝰ delectationẽ p̃ponit aliq̃s dilectiõi dei: qñ.s. imoderata leticia que in ludo querit bono incõmutabili p̃fert. Scda est ꝓpter dei vel ecclesie ꝯtẽptũ .s. qñ quis cõtra p̃ceptũ dei vel ecclesie vti talibus ludis non refugiat ꝓpter vehementiã affectus ad delectatõeʒ que in ludis querit. Tertia rõ est ꝓpter ꝓximi nocumẽtũ qđ quidẽ ludendi vel iocandi genus sm Tulliũ in.ij. libro de offi. dr̃ esse illiberata: petulãs: flagitiosũ: obscenũ: qñ.s. aliquis cã ludi vtit verbis vel factis turpibus ⁊ huiusmõi q̃ vergũt in ꝓximi nocumentũ vt p̃dixi. Quãqꝫ autẽ est pctm veniale: puta cũ aliq̃s non tantũ afficit ad ludũ ꝙ ꝓpter hec vellet aliq̃d ꝯtra deũ vel cõtra ꝓximũ cõmittere. Hec.b.Tho. scda scde.q.clxviij.arti.iij. vtꝝ in excessu ludi possit esse pctm: in cor.solu. Scdo dico: ꝙ in defectu ludi põt esse pctm. qđ dupl'r ꝓbo. Prio auctē ph̃i.iiij.ethi. qui ponit defectũ in ludo esse vitiosũ: g̃ peccatũ. Scdo hoc idẽ ꝓbo rõne sic: Qui deficiũt in ludis ⁊ non curãt se vel alios actiõibus ꝯuenientibꝰ delectari sunt duri agrestes ⁊ alijs onerosi. sed tales sunt vitiosi. g̃ ⁊c. Si vo q̃ris quis est magis vitiosus: vel defectꝰ ludi vl' excessus. Rñdeo ⁊ dico ꝙ defectꝰ ludi minꝰ est vitiosus q̃ȝ superexcessꝰ: tũ qꝛ minꝰ est rõi ꝯtrarius: tũ qꝛ minꝰ est ꝓximi nocuꝰ: vt dicit ph̃s.iiij.ethi. Hec.b.Tho. scda scde q.clxviij.arti.iiij. vtꝝ in defectu ludi sit pctm: in cor.solu.

¶ Qꝫ in ludis est pctm quattuor rõnibus. CA.V.

I vo aliter vis ꝓcedere dicas: ꝙ in ludis est peccatũ quattuor rõnibus .s. rõne tp̃is: culminis: libidinis: penitudinis. Primo rõne tp̃is: qꝛ est dies festiua ⁊ solẽnis. vñ Augꝰ in libro de religiõe xp̃iana Melius est in diebus dñicis fodere ⁊ arare: q̃ȝ choreas ducere ⁊ ludere. Scdo est pctm in ludis rõe culminis .s. ꝓpter statꝰ excellẽtiã. vñ Hiero. ad Heliodoꝝ loquẽs sic ait: Ridere ⁊ ludere secularibꝰ derelinque: grauitas.n. tuã personã decet. Tertio est pctm in ludis rõe libidinis .s. qꝛ ludus inducit ineptã leticiã: ⁊ deducit ad idolatriã

vñ sup illo verbo Exodi.xxxij. Sedit ppl's mãducare ꝛ bibere ꝛ surrexerūt ludere. Grego.(ꝛ habet in gl.colla.) sic ait: Esus potusqꝫ ad luxū ipulit: luxus ad idolatriã: qꝛ si vanitatis culpa nō caute compescit: ab iniq̄tate mens icauta deuorat. vñ q̄ modica spernit: paulatim ī maiora decidit. Si eni curare pua negligim⁹ insensibiliter sedu cti: audent etiaꝫ maiora ꝑpetram⁹. vñ supfluitas in ludo ptinet ad ineptã leticiã quã Greg⁹ dicit esse gule filiam ad quã sequit idolatria vt patꝫ. Et.b.Tho.exponit scđa scđe q.clxviij.arti.iiij. vtrū in supfluitate ludi possit esse pctm: in so.ij.argu. Quarto in ludis est pctm rōne peni tudinis. vñ Aug⁹ penitēdo ludere interdicit: in libro de penitētia dicēs: Cohibeant se penitēs a ludis a spectacul' seculi q̄ pfectã voluerit cōseqⁱ remissionis gratiã. Rō aūt q̄re ludus interdicit penitentib⁹ est: qꝛ luctus ꝛ lud⁹ opponunt ꝑ oppositas causas eoꝝ. ſꝫ penitentib⁹ luctus iudicit vel imponit ꝓ pctis: ꝰ eis interdicit ludus. Hec btūs Tho.vbi.s.arti.iij. vtrū in defectu ludi cōsistat ali qđ pctm: in so.pmi arg. Et iō dicit Thobie.iij. de sara fi lia raguelis in laudē ei⁹: Nunq̄ꝫ cū ludentib⁹ me miscui Glo.interli. Oms risus dolore miscebit. ꝛ subdit: Neqꝫ cū his q̄ i leuitate. Glo.interli. In leuitate.s. mētis Am bulant. Glo.interli. De vitio in vitiū. Sic ꝰ in ludis est pctm ꝓpter q̄tuor rōnes.s. ꝓpter festū: ꝓpter statū: ꝓpt effectū vel ꝓpter affectū: ꝛ ꝓpter p̄ceptū vel impedimen tū: qꝛ impediūt penitentiã ꝛ ꝑ cōsequēs remissionē pec catoꝝ vel remissionis gratiã: ꝛ iō interdicit ab Augu. vt pꝫ ex p̄missis.

¶ Quō inspectores ludoꝝ ꝛ ioculatorū aliq̄n peccāt mortalit' aliq̄n venialit'. CA.VI.

Quarto ꝛ vltimo p̄ncipalit' circa ludos cōsiderã da est inspectionis q̄litas: vtrū.s. inspectores lu doꝝ aut ioculatoꝝ peccēt aliq̄n mortalit': aliq̄n venialit'. Rñdeo duob⁹ modis ꝛ dico p̄mo: qꝫ quedã est ioculatio histrionica: quedã est ioculatio choꝛealis mu lierū lasciuaꝝ: quedã vō est ioculatio cã exercitij vel tol lendi fastidij: siue cã tollēde accidie. Scđo dico. qꝫ que dam ē inspectio istarū ioculationū transitoria ꝛ ī p̄reme ditata: quedã vō inspectio ē studiosa ꝛ deliberata. Pri mo ꝰ inspicere tales ioculatores casualit' ꝛ in transitu ꝛ nō p̄cedente ꝓposito nō videt' esse pctm mortale. qđ ꝓ bo duplici rōne. Prima est talis: Min⁹ peccatū est in spicere tales ludos q̄ꝫ agere. ſꝫ agere nō est simplicit' pec catū mortale. ꝰ multo min⁹ inspicere. Scđa rō est talis: Inspicere tales ludos casualit' ꝛ nō p̄cedēte ꝓposito ma le intentiōis nō ē peccatū mortale: qꝛ pctm mortale nō pōt fieri sine ꝓposito ꝛ intentiōe peccãdi mortalit': ergo ꝛc. Scđo dico qꝫ inspicere tales iocos ꝛ studiose ꝛ cum ꝓposito ꝛ intentiōe peccãdi est pctm mortale: qꝛ talis q̄ sic aspicit intēdit ꝛ tendit ad delectationē pcti mortalis vt fornicatiōis vel adulterij. ꝛ iō talis inspectio ē pecca tū mortale. vñ Math.v. Qui viderit feminã ad cōcupi scendū eã: iã mechatus est eã in corde suo. Ubi Chryso. sic ait: Adulteros ꝛ inuerecūdos cōstituūt talium inspecto res. nihil eni stuprosi⁹ nec oculo turpi⁹ talia videre. ꝛ sub dit: Meli⁹ eni esset luto ꝛ gurgite oēm visum reuergere q̄ꝫ talē iniq̄tatē inspicere. Nec eni ita oculis iactura est gurges vt inconuiniēs visus ꝛ denudate mulieris inspe ctio. Et iterū Chryso. sic ait: Peccatū hoc in tantū ĩponit sordē: vt nec decē milib⁹ fontib⁹ expurgari possit: ſꝫ solū lacrymis ꝛ ꝯfessionib⁹. Hec Alex. scđa pte sume. q.xxx vij. de ludis: arti.iij. vtrū ĩspectores ludoꝝ.s. choreaꝝ: mu lierū lasciuoꝝ: ꝛ ioculatoꝝ: vel histrionū peccēt mortali ter vel venialiter: in cor.so. ꝛ in so.argumentoꝝ.

¶ De histrionibus nota quattuor. CA.VII.

Sed forte gratia p̄dictoꝝ de histrionib⁹ aliq̄s q̄ reret tria. primū est: vtrū sint in statu peccati. se cundū est: vtrū peccēt q̄ ministerio eoꝝ vtunt. tertiū est: vtrū peccēt q̄ eis aliqua largiunt'. Rñdeo ꝛ dico: qꝫ lud⁹ est necessari⁹ ad cōseruationeꝫ vite q̄ est ꝑ recreationē ꝛ quietē aie ad quã ordinant ludi: vt patet. s. ca⁰ p̄mo. Ad oīa aūt que sūt vtilia cōuersatiōi hūane pñt aliqua offi cia deputari: ꝛ iō etiã officiuꝫ histrionū qđ ordinat' ad solatiū hoīb⁹ exhibendū nō est fm se illicitū. Uñ de hi strionib⁹ dico q̄tuor. Primū est: qꝫ histriones nō sūt in statu peccati: dū tñ faciāt duo.s. qꝫ moderate vtunt' ludo .i. nō vtendo aliq̄bus illicitis verbis vel factis ad ludū ꝛ nō adhibēdo ludū negocijs ꝛ tꝑib⁹ indebitis. Secundū est: qꝫ q̄uis histriones in reb⁹ hūanis nō vtant' alio offi cio ꝑ cōparationē ad alios hoies: tñ ꝑ cōparationeꝫ ad seipsos ꝛ ad deū alias hñt seriosas ꝛ virtuosas opatiōes puta dū orant ꝛ suas passiōes ꝛ compatiōes cōponūt. ꝛ q̄nq̄ꝫ etiã pauperib⁹ elemosynas largiunt'. vñ legit' in vi tis patrū: qꝫ btō pafnucio reuelatū ē qꝫ quidã ioculator futurus erat sibi cōsors in vita futura. Tertiū qđ ex hoc sequit' est: qꝫ illi q̄ moderate eis subueniūt nō peccāt: ſꝫ iuste faciūt mercedē ministerij eoꝝ eis tribuēdo. Quar tū est: qꝫ si aliq̄ supflue ſ͞ba in tales vsus cōsumūt vel etiã sustentāt histriones q̄ illicitis ludis vtūt' peccāt q̄si eos in pctō fouentes. vñ Aug⁹ sup Johannē dicit: qꝫ donare res suas histrionibus vitiū est imane: nisi forte aliq̄s hi strio esset in extrema necessitate: in q̄ esset sibi subueniē dum. Dicit eni Ambro. in libro de officijs: Pasce fame licū morientē. Quisq̄s eni pascēdo hoiem seruare pote ris: si nō pauerij occidisti. Hec.b.Tho. scđa scđe q.clxviij arti.ij. vtrū in supfluitate ludi possit esse pctm. in sol.ij. argu. loq̄uēs de histrionib⁹. Si vō bñ vis ꝓcedere di cas qꝫ illi q̄ sua bona histrionib⁹ largiunt': Uel largiunt' nō intentiōe vel intuitu fouēdi in pctō: ſꝫ ex aliqua cau sa leui moti hoc faciūt: tunc pōt esse veniale pctm. Uel intuitu fouēdi in pctō: ꝛ tūc est imane pctm: vt pꝫ ꝑ Aug. s. Uel intuitu subueniēdi extreme necessitati ꝛ tūc ē ne cessariū. ꝛ si nō fit. est peccatum mortale: vt patet ꝑ Am bro. s. Et etiã Hierony. dicit: Qui clementiã non hꝫ nec indutus est viscera misericordie. q̄uis spiritualis sit nō adimplebit legem xpi. Hec Alex. scđa parte sume. q.xxx vij. de ludo arti.iiij. vtrūꝫ illi qui sua bona histrionibus largiunt' peccent: in cor.solu.

¶ Quid lux est fm diuersas opiniōes. CA.I.

Lux. De luce fauēte dei gratia in tendo loq̄ dupliciter.s. ĩ gene rali: ꝛ in spāli. Primo loquēdo de luce in generali dico: qꝫ circa lucē in genera li cōsiderãda sūt q̄tuor.s. cōditio natu re: rō differētie: distinctio inherētie: ꝑ fectio sue excellentie. Primo circa lucē cōsideranda ē cōditio nature vel essentie.s. q̄d est lux: de quo sunt tres opiniōes. Quidã eni dixerūt qꝫ lux est corp⁹: quidã aūt qꝫ lux est intentio: quidã qꝫ lux est accidēs vel qualitas actiua corporis lucidi.s. solis. Primo dico: qꝫ quidã dixe rūt qꝫ lux est corpus: qđ ꝓbãt auctoritate beati Augu. in li. de libero arbi. dicentis: qꝫ lux in corꝑib⁹ obtinet p̄mū loci. Sꝫ hec opinio est falsa. qđ ꝓbo duplici rōne.s. ꝓpt' sitū: ꝛ ꝓpter motuꝫ. Prima est ꝓpter sitū sic: Duo corpa nō pñt esse simul in eodē loco. ſꝫ lumen est simul cū aere ꝰ lumen vel lux nō est corp⁹. Scđa est ꝓpt' motū sic: Nul lus mot⁹ corporis pōt esse in instanti. ſꝫ illuminatio fit in instanti: qꝛ in eodē instanti quo sol est ĩ pūcto oriētis il luminat totū hemispheriū nostrū. ꝰ ꝛc. Ratio aūt quare est in instanti est. quia in subiecto ꝛ in seipso lumen vel lux nō habet cōtrariū. Ad auctoritatem bti Augustini dicentis. qꝫ lux in corꝑib⁹ obtinet p̄mū locum: rñdeo ꝛ dico qꝫ Aug⁹ accipit lucē ꝑ corpe lucido.s. ꝑ corpe solis

qd sup oia corpa est nobilius: vel p corpe ignis qd inf oia elemēta est nobili⁹: qz actuali⁹. Scdo dico q secūda est opinio dicentiū: q lux nō hz esse firmū z ratū i natura: sz est tm̄ intentio. i. dās esse spūale colorib⁹ in medio. qd pbāt duab⁹ rōnib⁹. Prima est talis: Nihil dat alteri qd nō hz. sz lumen in aere dat speciei coloris esse intentionale. Nā spēs coloris p aerē ad pupillā delata i aere nō hz esse naturale sz spūale qd pz: qz p eandē ptē aeris spēs albedinis z nigredinis deferunt. g z ipsū lumen in medio est quedā intentio. Secūda rō ad idem est talis: Sensibile reale supra sensū positū vel supra potentiā sensitiuā nō facit sensū: qz nō sentit z sic sensum destruit. sz lux vel lumen in aere cōtingens: vel positū supra pupillā sentit. g lumen i aere est quedā intentio nō hñs esse naturale sz spūale. Sz hec opinio ē falsa. qd tali rōne ostendo: Per id qd hz esse intentiōis tm̄ nō sequit aliqs effectus realis: nisi fm operationē aie: vt pz in videndo z audiendo. sz p illuminationē videm⁹ sensibilit naturales z reales trāsmutatiōes fieri p caliditatē ex radiis solis cōsequentē. vñ nō pōt esse q lumē vel illuminatio habeat esse intentiōis tm̄. Ad pmū argumentū qñ dicit q nihil dat alteri qd nō hz zc̄ rñdeo trib⁹ modis. Primo sic q nō semp oportet q aliqd det alteri eo mō quo habet. verbi grā: Sol dat colorē formalit istis inferiorib⁹ inhe rēdo: nec tm̄ isto mō. s. formalit sol calorē hz sz virtualit tm̄. Similit lumen in diaphano hz esse intentionē hoc eni esse est virtualit vel formalit. Scdo mō rñdeo z dico: q nihil dat alteri pncipalit quod in se nō hz: instrumentalit aūt z virtute pncipalis agentis sic: vt verbi grā Sicut serra vel dolabra dat eē domui virtute pncipalis agētis z tm̄ instrumentū nō hz esse dom⁹: agens aūt pncipale hz tale esse: tm̄ nō eodē modo sz intētionalit z spiritale: similit corp⁹ luminosū hz esse reale quale dat lumen. Tertio mō rñdeo z dico: q ista tria. s. color: lumē aer vel aqua generant similitudinē suā in medio: differenter tm̄: qz color dat esse intentionalē p modū efficientis: lumen vō p modū formalis: aer aūt vel aqua p modū materialis. Ad secundū argumētū q sensibile reale positū supra sensū nō facit sensū: sz destruit sensū. Rñdeo z dico trib⁹ modis. Primo fm phm in scdo de aia: q sensibile supra sensū positū nō semp sentit. Rō huius est: qz oportet esse mediū inter sentiēs z sensibile. lumē aūt nō requirit mediū sz hz rōnē medij. Scdo modo rñdeo z dico: q verbū phi intelligit de sensibili terminato qd obumbrat pupillā nō aūt de puio: vt verbi grā Si qs imediate aqua pupillā tangit nō impedit ei⁹ visio. tale aūtē puiū est lumen. Tertio mō rñdeo z dico: qz fm phm iō coloratū visui suppositū nō videt: qui lumē qd est i diaphano dat esse formale colori: z sine eo nō est actu color visibilis. sz qz lumen est in diaphano z est id qd facit potentia visibile actu visibile: iō suppositū visui videt: qz ē id qd p se est visibile sicut p speciē intentionalē cognosco aliqd reale: sz spēm p seipsaz. Et iō est tertia opinio verior cui magis assentiendū est. s. opinio Aristo. Auicēne. Auerrois: z oiū phoz. s. q lux nō est corp⁹ nec forma substātialis alicui⁹ corpis: nec intentio: vt ex pmissis pz. sz est accidēs vel forma accidentalis hñs esse ratum z firmū in natura. qd dupliciter pbo vel tripliciter. Primo auctoritate Damasce. i li. ij. dicētis: q lux est quedā qualitas accidētalis solis. Scdo hoc idē pbo rōne vel similitudine: qz sicut calor est qualitas actiua cōsequens formā substantialē ignis: ita lux est qualitas actiua cōsequens formā substantialē ipsi⁹ solis vel cuiuscūqz alteri⁹ corpis a se lucētis: si aliqd aliud inueniat tale cui⁹ signū est q radij diuersaz stellaz hñt diuersos effectus fm diuersas naturas corpoū. Tertio hoc idē pbo distinctione. Cū eni lux sit accidēs vt pz: est aūt duplex accidens. s. accidēs p se: z accidens p accidēs: dico q lux est accidēs p se corpis p se lucidi: z est accidēs p accidēs corpis illuminati. z sicut calor est p se accidēs ignis: z est accidens p accidēs corpis calefacti: ita lux ē accidēs p se vel qualitas actiua p se ipsi⁹ solis: z in alijs est fm q magis cū sole cōmunicat q toti⁹ luminis fons est. Ubi nota q lux fm q est accidēs p se corpis lucidi: est in scda spē qualitatis. Scdm aūt q est accidēs corpis illuminati p accidens est in tertia specie qlitatis. Hec. b. Tho. scdo scrip. sen. di. xiij arti. iij. vtrū lux sit accidens: in cor. so. Et iterū pma pte sume. q. lxvij. arti. iij. vtruz lux sit qualitas: i cor. so. in fine. z ibidē arti. ij. vtrū lux sit corp⁹: in cor. solu. Et iterū Albert⁹. ij. ca⁹. de diui. nomi. q. ix. vtrū lux sit corp⁹ qd recollegit btūs Tho. in scripto audiens ab eo.

## ¶ Q ista quattuor. s. lux: lumen: radius: splendor differunt: z quomodo. CA. II.

Secūdo circa lucē in generali cōsideranda est rō differētie. nā ista q̃ttuor differūt. s. lux: lumē: radius: z splendor. Cui⁹ rō est: qz lux dicit fm q ē in aliquo corpe lucido in actu: vt in sole a quo alia illuminant. Lumen aūt dicit fm q est receptū in corpe diaphano illuminato. Radius aūt dicit fm directā lineaz ad lucidū corpus. z iō vbicūqz est radi⁹ ibi est lumen: sz nō cōuertit. Contingit eni lumen esse in domo ex reflectione solis radioz: q̃uis nō ex directa oppositōe, pter aliqd corpus interiacēs. Splendor aūt est ex reflectione radij ad aliqd corpus tersum z politū: sicut ad aquā vel ad argentū vel ad aliqd huiusmōi ex q̃ reflectiōe etiam radij pspiciunt. Hec. b. Tho. ij. scrip. sen. di. xiij. arti. iij. vtrū lux sit accidēs: in cor. so. z in pncipio.

## ¶ Q lux different recipit fm differentiā receptibiliū. CA. III.

Tertio circa lucē cōsideranda est distinctio inherentie: Sicut eni dicit Diony. in. iiij. ca. de diui. nomi. lux vel lumen solis recipit in diuersis corporib⁹ diuersimode fm capacitatē ipsoꝝ. vnde aliq̃ trib⁹ modis illuminant. Primo eni aliqua sūt que illuminant in supficie tm̄: vt corpea opaca. Scdo vō aliqua sūt que illuminant etiā in pfūdo sicut diaphana q̃ lucē hñt tm̄ nō retinent: qz impfecte lumen recipiūt vñ oportet q lumen in eis cesset absente illuminãte. Tertio vō aliqua sūt q̃ pfecti⁹ lumen recipiūt z lumē retinēt: vt carbuncul⁹ z huiusmōi. Hec. b Tho. ij. scrip. sen. di. xiij. arti. iij. vtz lux sit accidens: in cor. so. z in solu. iiij. argu.

## ¶ Q lux est nobilissima corpoꝝ vt patet ex quattuor que lux pducit. CA. IIII.

Quarto circa lucē ɔsiderāda ē pfectio excellētie: nā int oia sensibilia lux ē nobilissima. Et h ostēdūt q̃ttuor q̃ pducit. s. actio: alteratio: generatio z eē spūalis collatio. Pmo eni dico: q virtute luci fit a superiorib⁹ actio. vñ Auicē. dicit q nulla actio ē a corpib⁹ superiorib⁹ nisi mediãte luce: sic etiā ignis agit mediãte calore. Scdo ex hoc seqt ex luce alteratio: nā ois alteratio q̃ ē in inferiorib⁹ pficit p virtutē lucis siue sit alteratio fz esse nāle. siue fm sensū. Tertio ex hoc seqt ex luce generatio. Cui⁹ rō ē: qz ex eo q lux alterat: seqt q lux oib⁹ corporib⁹ generationē cōferat: vt Diony. dicit. Quarto ex h seqt spūalis coloris quo ad eē collatio. s. q lux colorib⁹ eē spūale ɔfert: vñ z ipsū lumē virtutē spūalē hz. z inde ē q etiā fm Augu. lumē ē mediū i di sensu: sz in visu pmo z imediate: qz qlitates visibiles sūt pores ceteris: put sz eē formale sūt iuente i corpib⁹ inferiorib⁹ fm q ɔueniūt cū corpe celesti: vt pz in. ij. de aia: z i. ij. de generatiōe: sed alioz sensuū mediantib⁹ alijs qlitatibus. Hec. b. Tho. ij. scrip. sen. di. xiij. arti. iij. vtrū lux sit accidēs: i cor. so. i fine.

## ¶ De lucis pductione vel creatione. CA. V.

Ecundo dicendum est de luce in speciali. Circa qd̄ quattuor considerare debem⁹. s. lucis ꝓductionem: approbationē: distinctionē: expressionem vel nolationē. Primo cōsiderare debemus lucis ꝓductionē: Gen̄. primo Dixit deus: Fiat lux: ꝛ facta est lux. In quo verbo tangunt̄ tria. s. eterna dei dispositio: rei ꝓductio: ꝓducti cōditio. Primo tangit̄ dei dispositio: ibi Dixit deus. Glo. interli. i. voluit. Basilius: Vocē dei intelligimus voluntatē dei. Qd̄ verbū. s. Dixit deus. accipitur vel psonaliter: vel essentialit̄: vel actualiter. Primo modo accipit̄ vel tenet̄ psonaliter. ꝛ sic est sensus: Dixit deus. s. pater: Fiat lux. i. deus pater genuit verbū: in quo ꝛ p quā lucem oia fieri disposuit. Psal. Oia in sapientia fecisti: Aug⁹. Cū audimus hoc. s. Dixit deus: fiat lux. intelligimus oia in verbo esse vt fierent. Scd̄o modo accipit̄ essentialit̄. ꝛ sic est sensus: Dixit deus. i. ab eterno disposuit vt fiat lux in tpe. Tertio modo tenet̄ virtualiter: ꝛ sic est sensus: Dixit deus: fiat ꝛc̄. dixit deus. i. fecit vt in hoc celeritatē virtutis dei ostendat. q. d. Ita fuit ei facē sicut dicere: ita q̄ dicere ibi accipit̄ vel pro eternali dei verbi dispositiōe: vel ꝓ actuali creature ꝓductiōe: vel ꝓ facili dei opatione. In quo assignat differentiā nostre locutionis ꝛ dei: q₂ nostrū dicere non est efficere. ſ₃ dei dicere est efficere: ꝛ iō ꝛc̄. Scd̄o tangit̄ rei ꝓductio ibi Fiat lux. Qd̄ verbū exponit̄ trib⁹ modis. Primo Fiat lux. i. aerea vel corporea. s. nubes lucida que creata est in pncipio qn̄ in pncipio creauit deus celū ꝛ terrā. Gen̄. primo Dixit deus: fiat lux. de qua quarto die dicit̄ factum corpus solare. vn̄ sup illo verbo Fiat lux Aug⁹ in glosa colla sic ait: Que nā est ista lux: Rn̄det certe corpalis. s. solis. Scd̄o modo exponit̄ sic: Fiat lux. i. natura angelica dei visione illustrata: vt glo. interli. dicit. Tertio modo exponit̄ sic: Fiat lux. i. dei sapientia. s. xp̄s de quo Johānis. xij. Ego lux in mundū veni. ꝛ subdit̄ ibidē: Dum lucem habens credite in lucē vt filij lucis sitis. Hec autē lux fuit quedā nubecula lucida. Quid aliud lux in nube q̄₃ dei sapientia i carne: Isaie. xix. Ascendet dn̄s sup nubem leuē ꝛc̄. Tertio tangit̄ ꝓducti cōditio: ibi Et facta est lux. Sicut enī in actionib⁹ instantaneis simul sūt fieri ꝛ factū esse: in psal. xxxij. Quoniā ipse dixit ꝛ facta sūt. bene ḡ dicit: Et facta est lux. Ubi nota tria: qualis lux fuit: vbi facta fuit: qn̄ facta fuit. Primo nota qualis lux fuit. Dico q̄ illa lux fuit lux solis vel substantia solis: vt dicit Dionysius. iiij. ca⁹ de diui. nomi. q̄ dicit̄ informis pma die: q₂ tūc habuit lumen impfectū qd̄ postmodum q̄rta die est cōsumatū ꝛ pfectū: ideo q̄rta die de ea dicit̄ factus sol. Uel iō pma die dicit̄ informis: q₂ tūc habuit virtutē illuminatiuā in cōi. ſ₃ postmodū quarta die data est ei specialis ꝛ determināta virtus ad pticulares effectus fm̄ diuersas virtutes corpib⁹ celestib⁹ collatas: vt verbi grā Sicut calor h₃ quandā actionē cōem inq̄ztū ē calor: ſ₃ fm̄ q̄ i diuersis reb⁹ inuenit̄ determinat̄ sua actio ad determinatos effect⁹: sicut calor q̄ est in hoie opatur ad cōuersionē cibi in carnē humanā: ꝛ in planta ad substantiā plante: ita etiā lux q̄uis habeat actionē cōsequētem naturā lucis inq̄ztū huiusmōi: determinatur tn̄ sua actio ad diuersos effect⁹ fm̄ q̄ in diuersis recipit̄. vnde aliū effectū h₃ radius saturni: ꝛ aliū radius iouis. vn̄ lux illa. s. substantia solis habuit i pncipio suā virtutē cōem. ſ₃ quarta die habuit virtutē determinatā ad effect⁹ speciales. Scd̄o nota: qn̄ lux illa fuit. Rn̄det magister ꝛ dicit q̄ pma die facta fuit. ꝛ hic ꝓbat̄ q̄ttuor rōnib⁹. Prima est: q₂ lux inter oēs qualitates corpis est cōmunior ꝛ vtilior. Scd̄a est q₂ lux in agendo est nobilior. Tertia est: q₂ lux in manifestādo ē vtilior. cū enī lux sit qualitas actiua pmi corpis. s. solis ē magis manifestatiua: ꝛ ideo magis faciēs ad bonā dispositionē vniuersi. Quarta rō est: q₂ lux in cōstituēdo est necessaria. Et formo sic rōnē: Illud factū est pma die sine quo dies nō pōt esse. ſ₃ sine luce dies non poterat esse. ḡ ꝛc̄. Hec b. Tho. ij. scrip. sen. di. xiij. arti. iij. vtrū cōuenienter lucis ꝓductio ponat̄: in so. v. argu. Et iterū pma pte sume. q. lxvij. arti. vlti. vtrum cōuenienter lucis ꝓductio pma die ponat̄: in cor. sol. in fine: ꝛ in so. ij. arg. in medio. Tertio nota: vbi lux solis facta fuit. Dico in oriente creata fuit: vt dicit. b. Tho. ij. scrip. sen. di. xiij. arti. v. in expositiōe lr̄e. ¶ Quō lux inuenit̄ aliquo mō in spūalib⁹: ꝛ aliquo mō sic. CA. VI.

Ed forte q̄res gratia p̄dictoꝝ: vtrū lux ꝓprie inuenitur in spūalib⁹. Rn̄deo ꝛ dico: q̄ in noie lucis est duo considerare. s. vel id ad qd̄ nomen significandū imponit̄: vel id a quo nomen ad significandum imponit̄. Primo dico q̄ in luce est cōsiderare id ad qd̄ nomen significandū imponit̄. imponit̄ enī nomē lucis ad significandū quandā qualitatē sensibilē. vn̄ cū lux sit qualitas p se visibilis ꝛ spēs quedā determinata ꝛ modū impfectū essendi dicat: nō pōt in spūalib⁹ inueniri nisi vel equoce vel metaforice. ꝛ sic ꝓprie de deo nō dicit̄. Scd̄o dico q̄ in luce est cōsiderare id a quo nomen lucis imponit̄. nā lux a manifestatiōe ꝛ diffusione imponit̄: ꝛ hoc q₂ pfectionē₃ dicit: iō de deo ꝛ spūalib⁹ ꝓprie dicit̄. ꝛ formo sic rōnē: Lux in spūalib⁹ ita se h₃ ad manifestationē intellectiuā sicut se habet lux corpalis ad manifestationē sensitiuā. vn̄ q₂ manifestatio pfectionē importat: iō lux nō est fm̄ ꝓpriā rōnē lucis: ſ₃ fm̄ manifestationis rōnē verius est in spūalib⁹ q̄₃ in corpalibus: vt Aug⁹ dicit. Et hoc est qd̄ dicit̄ ad Ephe. v. Oē qd̄ manifestat̄ lumen est. Qd̄ verbū exponit̄ quinq₃ modis. Primo lr̄aliter fm̄. b. Tho. sic: Oē qd̄ manifestat̄ lumen est. i. oē manifestū est clarū ꝛ oē occultū obscurū. ij. scripto sen. di. xiij. arti. v. vtrū lux ꝓprie in spūalib⁹ inueniat̄: in cor. solu. Scd̄o modo exponit̄ sic: Oē qd̄ manifestat̄. s. p confessionē iam non tenebra ſ₃ lumen est: qm̄ ipsū qd̄ prius erat malū cōuertit̄ i bonū. Tertio mō exponit̄ sic: Oē qd̄ manifestat̄. i. peccatū qd̄ p confessionē ꝛ penitētiam manifestat̄: lumē est. i. nō ambiguū est nec pōt excusari. Quarto mō sic exponit̄: Oē qd̄ manifestat̄ lumē est: q₂ remota tenebra culpe: ingredit̄ lumen grē: non q̄ tenebra fiat lumen: ſ₃ ꝓut egressus vitij virtutis operat̄ ingressum. Quinto mō exponit̄ sic: Oē qd̄ manifestat̄. i. malus incipit cōuerti ad dn̄m. Hec Ambro. i glo. ibidē. ¶ Q₃ lux rōne sue ꝓprietatis magis attribuitur deo ꝛ spiritualibus. CA. VII.

Ater ḡ ex pmissis q̄ lux rōe sue diffusiōis ꝛ manifestationis que pfectionē importāt vel dicūt verius ꝛ ꝓprius dicit̄ de deo ꝛ spūalibus q̄₃ de corpalib⁹. qd̄ ad p̄ns duplici auctoritate cōfirmo. Prio auctoritate apl̄i pma Joh̄. pmo: sic dicētis: Deus lux est ꝛ tenebre in eo nō sunt vlle. In quo verbo ostendit duo Primo eminentia₃ sue pfectionis ibi: Deus lux est. vbi glo. pmo interli. sic ait: Deus lux est: qm̄ pellit tenebras peccatoꝝ. Et Augustinus ibidē in glo. colla. sic ait: Deus lux est quā nō capit locus: vox est quam nō capit tempus: odor est quem nō spargit flatus: cibus est quē non minuit edacitas: amplexus est quē nō diuellit satietas Scd̄o ostendit carentiā puationis vel oīs impfectiōis: ibi Et tenebre. glo. interli. Et tenebre: vel culpe: vl̄ nequitie: vel ignorātie in eo nō sūt vlle. Scd̄o hoc idem ꝓbo auctoritate Joh̄. pmo: Erat lux vera. In quo verbo tangit duo. s. ꝓprietatē q₂ lux: ꝛ sublimitatē q₂ vera. Prio tangit dei ꝓprietatē. Dicit̄ aūt deus lux ꝓpter tres ꝓprietates lucis ꝛ effect⁹. nā fm̄ Dionysiū. iiij. ca⁹ de diui. no. triplex est effect⁹ lucis corpalis qui cōuenit deo spūalit̄.

Primo enī lux est principiū generatōis inferiorꝫ. vnde dicit ibidē Diony. ꝙ radius solaris generatione visibiliū corpoꝝ ꝯfert: ⁊ ad vitā ipsaꝫ mouet ⁊ nutrit. sic diuina sapiā est principiū ꝓductiōis oīuꝫ: In psal. Oīa in sapiā fecisti. Scḋo lux solaris est p̄ncipiū manifestatiōis oīuꝫ visibiliū: ad Ephe. v. Omne qḋ manifestat̄ lumē est. Re. expositionē hui⁹ ca. p̄cedēti. Et similit̄ qcq̄d manifestat̄ p verbū dei manifestat̄: Sapien. vij. Quecūqꝫ sunt abscōdita ⁊ improuisa didici. Et quare? Certe qꝛ oīuꝫ artifex est deus. Tertio lux solaris est principiū pulchritudis oīuꝫ corpoꝝ: quoꝝ pulchritudo ꝯsistit in debita pniū vel mēbroꝝ ꝓportōe ⁊ claritate supfusa. s. decēte colore. Similit̄ diuina sapiā est cā pulchritudinis in toto mundo: Sap. vij. Candor est lucis eterne. Et Diony. dicit ꝙ de⁹ dr̄ pulchritudo sicut cā ꝯsonantie ⁊ claritatis vniuersoꝝ

Scḋo beat⁹ Joh. ostēdit ꝓprietatis sublimitatē ⁊ infinitatē dicēs: Erat lux vera. Dr̄ autē vera triplici rōe: vel qꝛ est essentialis: vel qꝛ est incōprehēsibilis: vel qꝛ est incōparabilis. Prima rō quare dr̄ vel addit̄ vera: est: qꝛ ē lux essentialis ⁊ naturalis. q. d. Ideo dr̄ vera: qꝛ ipse nō pticipatōe sed p essentiā est naturalit̄ fons totius luminis oīa illuminās. vñ Aug⁹ sup Joh. ibidē: Quare additum est vera? Rñdet: qꝛ ⁊ homo illuminat⁹ dr̄ lux. sed vera ē lux illa que illūiat. nam ⁊ oculi dicunt̄ lumina: ⁊ tñ nisi aut p noctē lucerna accendat̄ aut p diē sol exeat: lumina illa sine cā patent. per qḋ verbū Aug⁹ vult intelligere ꝙ deus est lux vera: non pticipatiōe ab alio: sed p essentiaꝫ oīa illuminās. Scḋa rō quare addit̄ vera est: qꝛ ipse est lux incōprehēsibilis ⁊ inaccessibilis. j. ad Thimo. vi. Re. s. ca. j. Tertia rō quare addit̄ vera: est qꝛ ipse est lux incōpabilis. Naꝫ ipse excedit omnē lucē qḋ sic pꝫ. Primo enī excedit lucē peccatoꝝ que falsa est ⁊ vmbratilis: Isa. v. Ponētes tenebras lucē ⁊c̄. Scḋo excedit lucē corpoꝝ que est infirma ⁊ defectibilis: Sap. vij. Luci cōpata inuenit̄ prior. Tertio excedit lucē sanctoꝝ que est pticipata ⁊ accidētalis: Joh. xij. Dū lucē habetis credite in lucē vt filij lucis sitis. Hec. b. Tho. in postilla quā fecit super Joh. j. ca. ibi: Erat lux vera que illumīnat ⁊c̄.

¶ Qꝛ lux a deo cōmēdat̄ ⁊ approbat̄ qꝛ bona. CA. VIII.

Ecūdo principaliter circa lucē in spēali ꝯsiderare debemus approbationeꝫ: Gen̄. j. Uidit deus lucem ꝙ esset bona. quod verbū tribus modis exponit̄. Primo glo. interlin. sic exponit: Uidit deus ⁊c̄. i. placuit ei lux in sua essentia que prius placuerat in sapiā. Scḋo mō Aug⁹ in glo. colla. sic ait: Uidit deus lucē ⁊c̄. nō q̄si incognitā lucē laudauit: sed iam factā dignaꝫ laude declarauit. s. ꝙ esset bona. Tertio mō etiā Aug⁹ in glo. collate. exponit sic dicēs: Bene ab eterna luce pus fit tpalis vt p eam cetera viderent̄. dicit ergo: Uidit deus lucē ꝙ esset bona. In quo verbo tangit tria. s. acceptionē: qꝛ vidit. acceptatiōis rōnem: qꝛ lucē. pfectionē: qꝛ ꝙ esset bona. Primo tāgit acceptationē: ibi Uidit de⁹. Ubi nota ꝙ duplex est videre dei. Primū est noticie vel intelligētie simplicis ⁊ sic videt bonos ⁊ malos: ad Hebre. iiij. Oīa nuda ⁊ apta sunt oculis eius. Scḋm videre est approbatōis: ⁊ sic videt electos: Sap. iiij. Respectus ei⁹ in electos eius est. Tertiū videre dei est infusionis gratie vel iustificatōis: in psal. Oculi dñi sup metuētes eum. Scḋo tāgit acceptatōis ꝯditionē: qꝛ lucē. Est aūt triplex actus lucis. s. illuminare: viuificare: dirigere: quos deus qui est vera lux facit. Uñ ipse ꝗ dicit Joh. viij. Ego sum lux mūdi: subdit Joh. xiiij. Ego sum via: veritas: ⁊ vita. vbi Aug⁹ sic ait: q. d. Qua vis ire ego sum via? Quo vis ire ego sum veritas? Ubi vis pmanere ego sum vita? Et subdit: Uerbū ergo dei qui apud patrē est veritas ⁊ vita assumēdo hominē factū est via ambulās p hominē ⁊ puertis ad deū. Melius enī est in via claudicando ire: ꝙ̄ preter viā fortiter ambulare. vñ pꝫ ꝙ ipse xp̄us est via q̄ itur: veritas ad quā itur: vita in qua statur Act. xvij. In ipso viuim⁹ quia vita est: in ipso mouemur qꝛ est via: in ipso sumus qꝛ est veritas. Nam ens ⁊ veꝝ ꝯuertunt̄: ita ꝙ xp̄us est via sine errore querentib⁹: est veritas sine falsitate inuenientibus: est vita sine morte pmanentibus.

Tertio tangit lucis pfectionē: ibi Qꝛ esset bona. q. d. vidit deus qḋ dedit. ipse enī dat esse: ipse dat bonum esse: ipse dat bene esse: ad Ro. xj. Ex ipso ⁊ p ipsuꝫ ⁊c̄. ꝗ vidit ꝙ lux esset bona tripliciter fm̄ triplicē bonitatē lucis. Primo enī lux bona est fm̄ effectū: qꝛ cōicabilis. qḋ tali rōne ostēdo: Bonū est sui ipsius diffusiuū fm̄ Diony. sed lux est bona: ꝗ ⁊c̄. Joh. j. Erat lux vera que illuminat ⁊c̄. Scḋo lux est bona fm̄ aspectū: qꝛ delectabil̄. Hester. viij. sic dr̄: Judeis noua lux oriri visa est oculis mentis: gaudiū: honor ⁊ tripudiū. Glo. interli. Noua lux. i. cognitio fidei. Et multo magis visio dei visa est oculis mētis gaudiū in se: honor apud omnes: tripudiū solennitatis. Hec glo. interli. Tertio lux bona est fm̄ statū: qꝛ durabilis respectu alioꝝ corruptibiliū: qꝛ ipsa lux non hꝫ contrariū: ⁊ iō inextinguibile est lumē ipsius: Sap. vij.

¶ Qꝛ lux spūalis est bona quo ad tria. CA. IX.

I vō aliter vis pcedere: dicas ꝙ lux est bona ad tria. Primo ad cauendū ruinā culpe. Qui eniꝫ ambulat de nocte lucernā portat ne decidat vl̄ labat̄: sic qui est in pctō debet hẽre lucē sideris vel ꝯscie Job. iij. Quare data est misero lux ⁊ via his qui in amaritudine aīe sunt? duplici rōne. Prima est vt amplius torqueat̄: ideo data est misero lux. ex luce enī nihil hꝫ miser nisi vt miseriā suā plus doleat. Jccirco ne lux sibi pl⁹ noceat: sicut Adā cū miser esset a lumine se abscondit: Gen̄. iij. Scḋa rō est vt citius ꝯterat̄. ideo dicit: Et vita his ꝗ in amaritudine sunt. s. ꝯscie vel flendo p pctīs suis vel p incolatu miserie vel p dilatōe patrie. Scḋo lux est bona ad faciendū opa gratie sicut legenti de nocte dat̄ lux. in psal. Deus deus meus ad te de luce vigilo. sermedo ⁊ ꝯtēplando: Isa. xlv. Ego dñs formās lucē ⁊ creans tenebras. i. nocte ad quiescendū. Scḋo modo exponit̄ sic spiritualiter: Dñs format lucē qñ bonis dat grām ⁊ naturā: ⁊ creat tenebras qñ malis dat tñ naturā non gratiā. Tertio mō exponit̄ sic: Dñs format lucē qñ dat ꝓsperitatē: ⁊ creat tenebras qñ dat aduersitatē. Tertio lux est bona ad pseuerandū in tali ope: sicut viator ꝯtinue ⁊ festinanter ambulat dū dies est maxime iminente nocte: ⁊ qñ incertus est de hospicio: Joh. xij. Ambulate dū lucē habetis vt non tenebre vos ꝯphendāt. expone.

¶ Qꝛ diuisio lucis a tenebris intelligitur duobus modis. CA. X.

Ertio circa lucē ꝯsiderare debem⁹ distinctionē Gen̄. j. Et diuisit lucem ac tenebras. vel a tenebris vt alia lr̄a dicit. qḋ verbū exponit̄ duob⁹ modis. s. positiue: ⁊ negatiue. Primo positiue sic: Diuisit lucē ac tenebras p essentias: qꝛ inter illa oppositionē facit. ⁊ sic diuisit loco ⁊ tēpe. loco quidē: qꝛ in supiori pte erat lux: in inferiori vō. s. in materia opaca erat tenebra. tpe vō vt ex equo partiret̄ tempus. Et sic legit̄ ⁊ intelligit̄ de luce corpali. s. nubecula lucida: ⁊ eius defectu siue vmbra ex obiecto nature opace. s. terre: vt exponit magister historiaꝝ. Scḋo modo exponit̄ lr̄aliter negatiue sic: Diuisit lucē a tenebris: qꝛ p̄me illūiatiōni tenebre nō erāt cōmixte sicut modo: eo ꝙ aurora nūc est finis noctis ⁊ p̄ncipiū diei: qḋ tunc non ꝯtigit: qꝛ tunc non ab aurora sed a plena luce dies incepit. vñ in p̄ma die dr̄ dies non habuisse aurorā: non qa lux illa que suo motu diē faciebat in oriēte creata non fuerit: sed qꝛ p̄me illuminatōi tenebre

non fuerũt cõmixte sicut mõ vt dixi. Hec.b. Tho.ij.scri. sen.di.xiij.arti.v.in exposi.de lre in fine. Tertio modo exponit spũaliter sic: Diuisit lucẽ a tenebris.i. angelos beatos a tenebris spũalibus.s.a malis: nõ quidẽ a tenebris que tunc essent: qꝛ diabolus non fuit creatus malus: sed diuisit lucẽ a tenebris spũalib⁹ quas deus futuras preuidit. Quarto mõ exponit sic: Diuisit lucẽ.i.creaturã spũalẽ formatã: non que est p gloriã pfecta cũ qua creata non fuit sed que est p grãz. ita ꝙ tunc facta est diuisio lucis.i. creature formate p grãm a tenebris.i. a creaturis non formatis p grãz. Hec be. Tho. pma pte sum.q.lxvij. arti.iiij.vtrꝫ lucis pductio cõuenienter pma die ponat: in solu.iiij.arg. Quito exponit sic: Diuisit lucẽ a tenebris tripli͛r. primo cultu p fidẽ: scdo affectu p dilectionẽ: tertio statu per religionẽ. Figura hui⁹ pꝫ Exo.x. vbi dr ꝙ vbicũqꝫ habitabat filij israel lux erat. expone.

¶ Or lux pma die creata a deo fecit diẽ ꝛ noctẽ. CA.XI.

Quarto pncipalit͛ circa lucẽ ꝯsiderare debemus nominationẽ.s. qualiter deus vel quid noiauit lucẽ dicẽs: Gen.j. Appellauitqꝫ lucẽ diẽ ꝛ tenebras noctẽ. Quod quidẽ verbũ debet intelligi ꝛ exponi causaliter sic: Appellauitqꝫ lucẽ diẽ.i. lucẽ causantẽ diez Et tenebras noctẽ.i. tenebras causantẽ noctẽ. Sed cõtra hoc argues tali͛ rõne duplici. Prima est talis: Dies ꝛ nox non fuerũt nisi p accessũ ꝛ recessũ luminarij. sed hoc non põt esse nisi p motũ circularẽ firmamẽti lux deferat. cũ ergo firmamentũ quod circularit͛ mouet scda die sit factũ ꝛ non pma die: videt ꝙ incõuenienter pma die fm illam lucẽ creatã fuisse dies ꝛ nox cõmemoret. Uel aliter forma breuius rõnem sic: Si lux illa causabit diẽ ꝛ noctẽ oportebat ꝙ rotaret.i. circulariter moueret sed hoc est falsũ: qꝛ motus circularis est firmamẽti: qḋ legit factu secũda die ꝛ non pma die. Scda rõ est talis Lux illa pma die dr fuisse pducta. ergo cũ pma die non fuisset vel esset tenebra necꝫ ꝯsequens nox: quomõ illa lux faciebat diẽ ꝛ noctẽ? Rñdeo ꝛ dico: ꝙ de hoc ẽ duplex opinio ꝛ differẽtia inter doctores grecos ꝛ latinos. Nam doctores greci vt Basili⁹ in hexameron ꝛ Damascenus expresse dicũt: ꝙ dies ꝛ nox tunc erãt non p motũ lucis: sed p ꝯtractionẽ ꝛ emissionẽ radiorꝫ ꝛ lucis: ita ꝙ illa lux emittebat radios suos ꝛ sic faciebat diẽ ꝛ ꝯtrahebat radios suos ꝛ sic faciebat noctẽ. Istã autẽ ꝯtractionẽ ꝛ emissionẽ radiorꝫ dicebãt lucẽ facere non naturaliter: sed ordinatõe diuina ꝛ miraculose: sicut etiã lux suos radios retraxit in terra egypti cũ lux alibi esset vt dr Exo.x. Et simili͛ in passione dñi qñ tenebre facte sunt super terrã: vt hr Matth.xxvij. Sed ꝯtra obijcit Aug⁹ quadrupli͛r. Primo: quia illuminatio est actio a corpe lucente pueniens p necessitatẽ nature. ꝛ ideo oportet ꝙ semp illuiet corpa sibi opposita: nisi forte poneret habere aliqua coopcula sicut sunt palpebre oculis quibus tegeret qḋ est ridiculũ dicere. vñ natura corpis luminosi non habet vt retrahat lumẽ in sui pſentia. Scdo: qꝛ nulla esset rõ huiusmõi vicissitudinis emittẽdi ꝛ retrahẽdi luminis ꝛ faciendi diẽ ꝛ noctẽ: qꝛ nondũ esset creatus hõ ꝛ aialia quorꝫ vsibus hec.s. dies ꝛ nox deseruirẽt. Tertio qꝛ non inuenit aliqḋ exemplũ talis emissionis ꝛ ꝯtractionis in alijs rebus. Quarto: qꝛ non potest poni hoc miraculose fuisse factũ: qꝛ in pma institutiõe rerꝫ nõ querit miraculũ: sed quid natura rei habeat: vt Aug⁹ dicit. Et primũ exemplũ de passione non est ꝯueniẽs: qꝛ illa obscuritas non fuit facta p ꝯtractionẽ radiorꝫ solis: sed per interpositionẽ corpis lunaris: vt Diony. dicit in epistola ad Policarpũ. sicut etiã nũc fit eclypsis solis: quãuis tunc tpis eclipsis non esset naturalis. vñ tunc.s. in passiõe dñi eclypsis miraculosa fuit. Et iõ dicendũ est: vt dicit Aug⁹ ꝛ alij doctores latini cõiter ꝙ dies ꝛ nox tunc fiebant sicut modo fuit p motũ circularẽ illius lucis q̃ accedebat ꝛ recedebat. vñ sicut modo sol circulari͛ mouet: ꝛ qñ est in vna pte emisperij facit ibi diẽ: ꝛ qñ est in alia pte emisperij facit alibi noctẽ: ita tunc lux motu suo circulari faciebat. Et ideo dico ꝙ in celo est duplex motus: Un⁹ cõmunis toti celo qui facit diẽ ꝛ noctẽ. Alius aũt est q̃ diuersificat p diuersa corpa fm quos motus fit diuersitas dierꝫ ad inuicẽ ꝛ mensiũ. temporꝫ ꝛ annorꝫ. Hec.b. Tho. ij.scri.sen.di.xiij.arti.iiij. vtrꝫ ꝯuenie͛ter lucis pductio pma die recitet: in solu.iiij.argu. Et iterꝫ prima pte sum.q. lxvij.arti.iiij. sub eodẽ titu. in solu.iiij argu.

¶ Or de luce dant quinqꝫ spũalia documẽta. CA.XII.

De maiorẽ tñ euidentiã predictorꝫ est sciendũ loquẽdo spũaliter: ꝙ deus pmo fecit lucẽ. 2° approbauit lucẽ. 3° diuisit lucẽ. 4° noiauit lucem. 5° integrauit diẽ. Primo dico deus pmo fecit lucẽ. Incipiens eñi deus opa sua vt pficeret: primo fecit lucẽ vt oia postmodũ faceret in luce. significauit eñi in se nobis non amare opa sua que non fiunt in luce: sed in tenebris qñ mala sunt: Joh.iij. Ois qui male agit odit lucez ꝛc. Scdo deus vidit lucẽ. sed si cetera opa que facit in luce vidit: qꝛ nihil sine luce videt. sed neqꝫ etiaz tenebre sine luce vident: lucem quã vidit in qua vel qua luce vidit? Certe vidit lucẽ creatã in luce increata: cũ lux nõ videt nisi in luce. Uidit.i. iudicauit lucẽ. qui eñi in se lucẽ hꝫ de luce iudicat: talis est spũalis qui non solũ iudicat inter lucẽ ꝛ tenebras: sed etiã inter lucẽ ꝛ lucẽ: ꝛ ipse a nemine iudicat: fm apo.j. ad Chorinth.ij. Spũalis hõ iudicat oia ꝛc. Tertio diuisit lucẽ a tenebris.s. peccatũ mortale a grã. Sol in eodẽ emisperio non patit vel ꝯtinet noctez: sed qñ nox est supius sol est inferius: qꝛ dum peccatũ mortale regnat in hoie homo solẽ nescit.i. grãm xpi ꝯtẽnit ꝛ ꝯculcat pedib⁹ suis. Et sicut sol nebulã ꝯtinet: sic grã veniale peccatũ. Quarto deus vocauit lucẽ diẽ: ꝛ tenebras noctẽ. ergo cũ dies est opamini: qꝛ veniet nox in qua nemo poterit opari. Joh.ix. vbi Chryso. sic ait. Donec dies est.i. donec licet credere hoibus in me donec vita hec cõsistit. Una veniet nox.i. mors vel vita alia vbi nemo poterit operari: sed recipe quod operat⁹ est. vñ subdit: Lux viuus fac quicqd facturus es: vltra est neqꝫ fides neqꝫ labores nec penitẽtia. Hec Chryso. ꝛ moralitas magistralit͛ predicta.

¶ Or factũ est mane ꝛ vespe dies vnus: ꝛ exponit sex modis. CA.XIII.

Quinto dico ꝙ deus integrauit vel pfecit diem: Gen.j. Et factũ est vespe ꝛ mane dies vnus. Qḋ verbũ exponit sex modis. Primo, l͛raliter sic: Nã luce accedẽte ad occidentẽ ad modũ solis: factũ est vespere. ꝛ eadẽ migrãte sub terra ꝛ veniẽte ad orientẽ factũ est mane. Sed querit quare pus dixit vespe ꝙ̃ mane dicẽs: Factũ est vespe ꝛ mane. cũ naturaliter sit oppositũ. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ pmittit vespe mane: qꝛ cũ a luce dies incepit: pus occurrit termin⁹ lucis qḋ est vespe: ꝙ̃ termin⁹ tenebrarꝫ ꝛ noctis qḋ est mane. Scda rõ est fm Chryso. vt designet ꝙ dies naturalis non terminat in vespe sed in mane. Sed forte queres quare non dixit: dies primus sicut in sequẽtibus dixit: dies scdus ꝛ tertius ꝛc. sꝫ dixit vnus. Factũ est inquit vespe ꝛ mane dies vn⁹. Respõdeo ꝛ dico: ꝙ dr dies vnus ꝛ non pmus fm Basiliũ triplici rõne. Prima est ad designandũ: ꝙ viginti q̃tuor horarꝫ spatia ptinẽt ad vnũ diez. vñ p hoc ꝙ dr dies vn⁹ pfigit mensura diei naturalis que est ex viginti q̃tuor horis. Scda rõ est: vt significaret diẽ ꝯsũmari predictũ solis ad vnũ ꝛ idẽ punctũ. Tertia rõ est: qꝛ cõpleto septenario dierꝫ redit ad primũ diem qui est vnus cũ octauo Et has tres rões Basilius assignat vt dixi: quare dixit

dies vnus ⁊ non primus. Hec. b. Tho. prima pte sum. q. lxxiiii. arti. iii. vt℥ scriptura vtat̃ ɔuenientibus verbis ad exprimendū opera sex dierꝫ: in solu. i. vi. ⁊. vij. argu. Scđo mō exponit̃ sic fm̄. b. Augu. qui dicit q̃ p vespe ⁊ mane intelligit̃ duplex cognitio: angelica quā angelus habet de creatura: vna in sua essentia: alia in sua cā. s. in verbo. Nā per vespe intelligit̃ cognitio quā angelus habet de creatura in sua essētia. Per mane vō intelligit̃ cognitio quā angelus habet de creatura in sua cā. s. in verbo. Hec be. Tho. vbi. s. in solu. vi. argu. A. Sed ɔtra fm̄ hanc expositionē mane p̄cedit vespe: q2 cognitio quaꝫ angelus habet de creatura in sua cā. s. in verbo: p̄cedit cognitionēꝫ quā habet de creatura in sua essentia. Rn̄deo ⁊ dico: q̃ vespe est cognitio angelica naturalis: mane vō est cognitio gratuita: naturale aūt in creaturis p̄cedit gratuitū. Ex his vnus dies efficit̃. i. pfecta angeloꝝ illūiatio in rerū cognitiōe causar̃. Hec dn̄s Hugo in postilla sup allegato verbo: Et factū est vespe ⁊ mane dies vnus. Tertio mō exponit̃ spūaliter de ɔtemplatōe ⁊ corpali actōe sic: Mane fit aīe quotiēs p ɔtemplatiōis ⁊ meditatiōis studiū eterno lumini se erigit ⁊ ɔiungit. Vesperā autē mox patit̃ aīa vt ad tenebras exterioris actiōis relabit̃. Q2 tn̄ ne in noctē tenebrosaꝫ descēdat: opus est vt lumē amissuꝫ citius repetat ⁊ studijs spiritualib9 se restituat. Rubrica: q̃ aīa dū subiacet tpi agendi ⁊ ɔtēplādi vicissitudinib9 sit addita: ⁊ est moralitas mgr̄alis. Quarto mō spūalit̃ exponit̃ de humilitate sic: Bene post vespe sequit̃ mane: q2 vespe significat pfectionē opis: mane inchoationē: quasi semp te bonū inchoasse ⁊ non pfecisse ex hūilitate reputabis. Vn̄ in psal. lxxvi. Et dixi nūc cepi ⁊c. Eccs. xi. Mane semina semē tuū ⁊ vespe non cesset manus tua. q. d. In oī etate ⁊ iuuētutis ⁊ senectutis opa bona fac: q2 nescis qđ magis oriat̃. i. qđ magis placeat deo: ⁊ bonū qđ fit mane: ⁊ bonū qđ fit vespere. vtrunqꝫ tn̄ simul melius est tibi: q2 plura bona sunt paucis meliora: ⁊ ideo magis eligēda. vn̄ tanto amplius insistenduꝫ est bonis operibus: quāto merces est vicinior. Hec dn̄s Hugo in postilla super illo verbo Eccs. xi. Mane ⁊c. Et moralitas magistral̃ de hūilitate sup illo verbo. Factuꝫ est vespe ⁊ mane ⁊c. Quinto mō exponit̃ spūaliter sic: Mane dr̃ initiū fidei in ecclesia siue in bonis: vespe aūt ɔsūmatio siue pseuerātia fidei vsqꝫ ad finē: in quib9 est dies vnus: Zacha. vlti. Erit dies vna que nota ē dn̄o ⁊c. Re. expositionē hui9 infra Pater noster. xi. ca. in fine. Sexto modo etiā spūaliter sic: Et factū est vespe ⁊ mane ⁊c. Quādo iustus peccat vel errat tunc est vespe. i. priuatio lucis gratie. quādo aūt a pctō resurgit tunc est mane. i. illuminatio ⁊ infusio ⁊ exclusio culpe. Nec fit mentio de nocte: q2 si fueris iustus ⁊ cadas ⁊ resurgas: deus ex vespe ⁊ mane vnū diem reputat: non noctē pcti mortalis computat. Nā quacūqꝫ hora ingemuerit peccator: ⁊ egerit penitentiā ab oībus peccatis suis: oīuꝫ iniquitatū eius quas operatus est non recordabor ait dn̄s Ezech. xviii. Rubrica de misericordia dn̄i. Et est moralitas magistralis sup allegato verbo. s. Et factuꝫ est vespe ⁊ mane dies vnus ⁊c.

Q2 luxuria est vitanda ⁊ detestanda q2 pctm̄. CA. I.

Luxuria. Circa luxuriā quatuor ɔsiderare debem9. s. detestationē: lesionē: incitationē: refrenationē. Primo ɔsiderare debem9 circa luxuriā detestationē. Est enī luxuria detestāda ⁊ odienda quatuor rōnibus. s. rōne culpe: imundicie: erubescētie: infamie. Primo est odienda ⁊ detestāda rōne culpe: nam luxuria est inordinatus appetitus delectatiōis veneree: qui quidē appetitus seu libido delectatōis carnalis si intantū inualescat vt finis vltimus excludat̃: p̄ceptū dei cōtēnat̃: bona matrimonij postponant̃: tūc dico q̃ est pctm̄ mortale. qđ probo quatuor rōibus. s. rōne affectōis: punitiōis: priuatōis: dānatōis. Primo luxuria est pctm̄ mortale ratōe affectōis sic: Consensus in delectationē pcti mortal̃ est pctm̄ mortale. sed luxuriosus dū ɔsentit in delectationē repugnantē diuine delectatōi ⁊ diuine legi ⁊ ordinate generatōi mortaliter peccat. sed luxuria est huiusmōi. ḡ ⁊c. vn̄ Jaco. i. Concupiscētia cū cōceperit: parit pctm̄. peccatū aūt cū ɔsūmatū fuerit: generat mortē. Scđo rōe punitōis sic: Talis pena debet imponi de fornicatione ⁊ de adulterio: qualis de piurio ⁊ homicidio: vt dr̃ in decretis. xxij. cā. q. ii. sed piuriū ⁊ homicidiū sunt pctā mortalia: ergo etiā fornicatio. Tertio rōne p̄uatiōis sic: Nihil excludit a regno dei nisi peccatū mortale. sed fornicatio h̄ facit vt dicit apl̄s ad Gala. v. vbi p̄missa fornicatōe ⁊ quibusdā alijs vitijs subdit: Qui talia agis regnū dei non possidebūt. ḡ ⁊c. Quarto rōne dānatōis sic: Ex pctō mortali peccator incurrit penā eternā. sꝫ luxuriosus eternaliter cruciat̃. Ita enim dr̃. ij. Petri. ij. Nouit deus iniquos in diē iudicij reseruare cruciādos: magis autē eos qui post carnē ɔcupiscētie in īmundicijs ambulāt. Hec bea. Tho. scđa scđe. q. cliiij. arti. ij. vn̄ Beda: Breuis est voluptas fornicatiōis: sed ppetua pena fornicatoris. Scđo luxuria est odienda rōne īmundicie: naꝫ oīa pctā spūalia animā maculāt: peccata vō corpalia sicut gula et luxuria que gulā sequit̃ maculant etiā ⁊ inquināt corp9 vn̄ Apl̄us. j. ad Chorinth. vj. sic ait: Omne pctm̄ qđcūqꝫ fecerit hō extra corpus est: qui aūt fornicat̃ peccat in corpus suū. Tertio luxuria est odienda ⁊ detestāda rōe erubescētie: verecūdia enīꝫ non est nisi de turpi. sed pctā carnalia sunt turpitudinis amplioris: ḡ sūt maioris erubescētie. quod pꝫ: q2 si in actu licito. s. matrīonij quilibet erubescit: multo magis in actu illicito. s. fornicationis ⁊ adulterij. vnde tales semp tenebras querunt: Job. xxiiij. Oculus adulteri obseruat caliginē. Propter qđ de luxurioso dr̃ p̄uer. vj. Turpitudinē ⁊ ignominiā ɔgregāt sibi ⁊ opprobriū eius non delebit̃. Quod verbū exponit̃ tribus modis. Primo sic: Turpitudinē quo ad se: q2 peccauit in corp9 suū. Ignominiā quo ad p̄ximū. Obprobriū qđ non delebit̃ quo ad sanctos ⁊ deū. Scđo exponitur sic: Turpitudinē corpis: q2 nō seruauit decorē. Ignominiā. s. mentis ɔfusionē. Obprobriū qđ non delebit̃. i. iudiciū eterne dānatiōis. Tertio mō exponit̃ sic: Turpitudinē in vita: Ignominiā in morte: Obprobriū in sua posteritate vel successione. qđ non delebit̃ in sua dānatōe vel cruciatōe. Quarto luxuria est odiēda ⁊ detestāda rōne infamie sic: Quilibet p̄cipue debet illud vitare qđ plus eius famā maculat ⁊ denigrat. Re. s. Fama. sed luxuria facit huiusmodi. ḡ ⁊c. Ita dr̃ Ecci. xlvij. Inclinasti femora tua mulieribus: potestatē habuisti in corpe tuo dedisti maculā in gloria tua. In quo verbo tāgit sapiētia. Primo tāgit libidinē infecte mētis: ibi Inclinasti femora tua. s. affectus carnales qui sunt in femoribus vł lūbis. Scđo tāgit libertatē opis: ibi Potestatē habuisti ad implendā voluptatē mētis vel carnis: ve qui potētes estis. Vel aliter: Potestatē habuisti ad coercendū affectū a carnalibus ⁊ non coercuisti. Tertio tāgit deformitatē honoris vel opis: ibi Dedisti maculā. s. infamie: culpe: erubescētie: īmundicie: In gloria tua. i. ī ɔscientia: cōtinentia: vita: fama.

Q2 luxuria quiqꝫ mala facit ⁊ que. CA. II.

Secundo p̄ncipaliter considerare debemus circa luxuriā lesionē: nam quiqꝫ nocumēta vel mala inter alia luxuria nobis facit. Primū est: quia intellect9

obumbrat vel cecat peccati caligine. 2° appetitus vel affectus superat vehementi libidine. 3° scelus vel actus perpetrat sui dulcedine. 4° deus elongat turpiori vel fediori crimine. 5° corpus priuat vitali munere. Primo ex luxuria intellectus obumbrat vel excecat peti caligine. nam in actibus venereis non est intelligere: et hoc propter delectationis vehementiam ex qua impedit iudiciū intellectus: vt dr̄ Daniel. xiij. Spēs decepit te: concupiscētia subuertit cor tuū. Et Osee. iiij. Fornicatio: vinū et ebrietas: auferūt cor. s. sapientiā. Scdo p luxuriā affect⁹ superat vehemēti libidine. nam in luxuria nobilius. s. appetitus vel intellectus vincit. vilius autē. s. appetit⁹ sensitiuus vincit. vn̄ in luxuria est tantū incendiū et ardor libidinis. q affectus non regit consilio rōnis. sed appetitus ex vehementi passione se precipitat ad consensū. vnde Hiero. in quadā epistola sic dicit: Ignis est infernalis luxuria: cuius materia gula: cuius flama superbia: cuius cinis inopia. cui⁹ fumus infamia cuius finis gehenna. Tertio p luxuriā scelus vel actus pperat sui dulcedine: nam delectatio que est in actu venereo sic iudiciū et sensū impedit: vt dei iudiciū. suā culpā. vilē materiā non consideret vel discernat: sed consensū ad actū exteriorē pducat. vn̄ Dan. xiij. de senib⁹ luxuriosis dr̄: Auerterūt sensū suū vt non viderēt celū: nec recordarent iudicior iustor. Quarto p luxuriā deus elōgat turpiori vl' fediori crimie. nā luxuriosus duo inordinate diligit ex quibus duo mala cōmittit. Primo enim ex inordinato amore sui: appetit inordinate delectatiōe frui: et ppter h odit deū qui phibet delectationē talē. Scdo ex inordinato amore sui: appetit diu viuere vt voluptate possit diu frui. et p hoc desperationē incurrit futuri seculi: qa dū mens detinet carnalibus delectationib⁹: ad spūales venire non curat sed eas fastidit. Hec be. Tho. scda scde q. cliij. arti. v. in cor. q. p totū. Quinto p luxuriā corp⁹ priuat vitali munere: naz tria sunt que spectāt ad corp⁹. s. diuitie: sanitas: et vita. Primo enī luxuria egestatem causat: puer. xxix. Qui nutrit scortū pdet substantiā. Exemplū de filio pdigo qui dissipauit substantiā suā viuēdo luxuriose. Re. expositionē in euāgelio sancti Thome Scdo luxuria causat infirmitatē. vnde Job: Putredo et vermis in ossibus eius. s. luxuriosi. Tertio causat mortē ad Ro. j. Qui talia agunt digni sunt morte. Et Dan. xiij. dixit Susanna: Si. n. hoc egero: mors mihi est. Nota q be. Grego. xxxj. moral. ponit octo mala que causat luxuria tanq̄ filias eius. Primū peccatū est cecitas mētis inq̄tuz luxuria impedit intellectū et subuertit: ne finem debitū apprehēdat. Secundū est pcipitatio: naz luxuria impedit consiliū de agendis et ppter hoc pcipitationem causat que consilij subtractionē importat. Tertiū est inconsideratio inq̄tuz luxuria sensū et intellectū auertit ne consideret retrahentia a luxuria. Quartū est inconstātia inq̄tū luxuria suo impetu impedit ne exequat illud qd iudicio rōnis decreuit esse agendū. Quintū est amor sui quia sibiipsi delectationē affectat et cupit ex inordinato sumpsius amore. Sextū est odiū dei inq̄tum phibet delectationē quā concupiscit qui inordinate se amat. Septimū est affectus psentis seculi. naz luxuriosus diligit istū mundū vt in eo possit frui voluptate quā cupit. Octauū est desperatio futuri seculi: qz luxuriosus dum mens detinet carnalibus delectatiōibus ad spūales venire nō curat: sed potius fastidit eas. Hec b. Tho. scda scde. q. cliij. arti. v. in cor. solu. per totū.

## Qz quattuor sunt q̄ puocāt ad luxuriā. CA. III.

Ertio pncipaliter considerare debemus circa luxuriā incitationē: nam quattuor sunt inter alia que nos incitant et puocant ad luxuriā. Primū est aspectus impudicus. secundū est sermo lubricus. tertiū est tactus lubricus. quartū est habitus vel vestit⁹ curiosus. Primo enī incitat vel puocat ad luxuriā aspectus impudicus. vn̄ Matth. v. Qui viderit mulierē ad concupiscendū eam iam mechatus est eam in corde suo Unde nota q sensus aut precedunt desideriū vel concupiscentiā: aut sequitur concupiscentiā: aut sunt simul cū concupiscētia. Primo mō cum sensus precedūt desideriū vel cōcupiscentiā: tunc sensus occasiones sunt peccator: sed tunc non in ipsis sensibus peccat. et sic intelligit illud Hiere. ix. Ingressa est mors per fenestras. non q mors sit in ipsis nisi occasionaliter: sed per se mors est in ipsis desiderijs illicitis. 2° modo cum oculus mouet ad intuitū voluntatis vel cordis: tunc ipsis peccat. vnde Job xxxj. dicit: Si secutus est oculus meus cor meū et in manibus meis adhesit macula: serā et alius comedet. 3° mō cum desideriū illicituz est simul cū ipso sensu. tunc simul ipsis peccat. 4° modo cum desideriū illicitū sequit sensū: tunc peccatū posterius est ipso sensu. vnde Matth. v. Qui viderit mulierē zc. Ubi Hiero. sic dicit: Qui mulierē viderit: et anima eius fuerit titillata non in cōsensu at hic propassione: pcussus est. Si ergo consenserit de passione transiuit ad passionē: huic non volūtas deest sed peccandi facultas: ergo beat⁹ Matth. sic dicit: Quicūq3 viderit mulierē ad cōcupiscendū. i. qui sic aspexerit vt concupiscat et facere disponat: iste recte dicit mechat⁹ in corde suo. Secūdo modo incitat et prouocat ad luxuriā sermo lubricus: vt enī dicit Matth. xij. Ex abundantia cordis os loquit. vnde cū verbū sit nuncius cordis: sicut bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bona: ita malus de malo thesauro cordis pfert mala. Luxuriosus autē quatuor modis peccat in loquendo vt dicit Isidor⁹. Loquit enim turpia: leuia: ludicra: stultiloquia. pmo enī cor luxuriosi est turpib⁹ concupiscētijs plenū: et sic de facili ad turpia verba prumpit. 2° luxuria precipitationē et inconsiderationē causat: sic luxuriosus loquitur verba leuia. 3° luxuriosus delectationē querit et verba sua ad delectationē ordinat et prorumpit in verba ludicra seu solacia. 4° luxuria cecitatē mentis causat propter quā luxuriosus prumpit in stultiloquia inq̄tū cū suis verbis profert delectatiōes quas appetit quibuscūq3 alijs verbis. Hec be. Tho. scda scde. q. cliij. arti. v. in solu. iiij. argu. Tertio incitat et prouocat ad luxuriam tactus lubricus. Unde aplūs. j. ad Chorinth. vij. sic dicit Bonū est homini mulierē non tāgere. Ratio autē hu⁹ est: quia res immunda tangi non potest quin inquinetur tāgens. Mulier aūt est res immunda: puer. vj. Qui ingredit ad vxorē primi sui non erit mundus: cū tetigerit eā sed immundus erit. vnde Eccī. xiij. Qui tetigerit picē coinquinabit ab ea. In quo facit tria. Primo implicat contactū: ibi Qui tetigerit zc. Isaie lij. Pollutū nolite tangere. Scdo reserat infectiuū: ibi Picē: q̄ est calida: amara: nigra. et feda. sic mulier vel luxuria. Tertio cōminat contagiū: ibi Coinquinabit. nam sm bea. Tho. tactus: cōplexus: oscula: et huiusmodi si fiāt ppter delectationē vel malū finez sunt pctm̄ mortale: scda scde. q. cliij. arti. iiij. in cor. q. Quarto modo incitat vel puocat ad luxuriā ornatus indebitus sumptuosus. Re infra Uestis: et ē. Habitus.

## Qz quattuor sunt remedia ꝯtra luxuriā. CA. IIII.

Uarto circa luxuriā pncipaliter considerare debemus retractionez. nam inter alia quatuor pcipue sunt remedia quibus possum⁹ vitare luxuriā: elemosyna: oratio deuota: abstinētia: fuga. Primū remediū ad fugandū luxuriā est misericordia vel elemosyna. vn̄ Ambro. Si quia misericordiā sequit si lubrici

carnis patif vapulabit quidē: sed non peribit. Quod verbū sic debet intelligi sm̄ bea. Tho. q̄ per opera pietatis ille qui lubricū carnis patif: liberabif a perditiōe: inq̄tum per huiusmodi opera disponif ad hoc q̄ gratiā ꝯsequif per quā peniteat. ꝛ inq̄tum per huiusmodi opera satisfacit de lubrico carnis cōmisso. non autē ita q̄ si in lubrico carnis ꝑseueret impenitens vsq̄ ad mortē per opera pietatis liberef: scḋa scḋe. q. cliiii. arti. ii. in solu. v. argu. Scḋm remediū contra luxuriā est oratio deuota vel seruida: Sap. viii. Non possum esse continens nisi deus dederit. Cuius ratio est: quia donū quod est excellentissimū singulari oratione debet impetrari a deo. Sed cōtinentia inter omnia bona vel dona videf esse potissimū. Ita dicif Eccl. xxvi. Omnis ponderatio non est digna cōtinentis anime. i. omnis res temporalis quātūcunq̄ sit pōderis vel valoris non est digna ad comparationē aīe continentis: ergo si tpalia ꝛ minima debent a deo impetrari oratione: multomagis continentia contra luxuriaȝ Re. s̄. Continentia. Tertiuȝ remediū est abstinentia. Sicut eniȝ ignis naturalis extinguif lignoꝝ subtractiōe ꝛ aque vel aquarū infusione: sic luxuria duobus modis extinguif. Primo extinguif ciboꝝ subtractione. Sicut enim qui ligna ab igne subtrahit ignem extinguit: sic qui cibum corpori subtrahit luxuriā refrenat ꝛ impedit Berñ. Carnē oportet restringere non extinguere: reprimere non opprimere: seruiat non seuiat: ancillef non dominef. alioquin qui sm̄ carneȝ vixerit morief. Secūdo sicut ignis materialis extinguif aquarū infusione: sic luxuria vel incendiū carnis extinguif lachrymarū emissione. Quartū remediū contra luxuriā est fuga: naȝ peccata carnis vincimus fugiendo. vnde. i. ad Chorinth. vi. Fugite fornicationē. Re. s̄. Accidia. ꝛ s̄. Cogitatio pcc. Et notandū q̄ quattuoꝛ sunt fugiēda. s. solacia vt choree loca: dona: consortia mulieꝝ. Cuius ratio est: quia sicut ignis ꝛ stuppa male stant simul: sic homo ꝛ mulier: Eccl. xxi. Stuppa collecta synagoga peccantiū. ꝯuersanf tamē aliqui cum mulieribus cōfitentes de tribus. Primo de sanguinis vel generis ꝓpinquitate: contra quos Hiero. sic dicit: Si generis gratia iudicas mlieres nullo modo dimittendas: memento q̄ Thamar sit corrupta a fratre suo. Secūdo conuersanf aliqui confidentes de castitatis securitate. ꝛ hoc propter cordis fortitudinem. contra quos dicit Hiero. q̄ lȝ cor vt ferrū sit durum: libido ferreas mentes domat. vnde subdit: hostiolū tuuȝ aut raro aut nunq̄ȝ mulier ingrediaf. vide ne sub eodem tecto cū ea manseris: nec in preterita castitate confidas: periculosa res vinū īmoderatū: periculosioꝛ ira regis ceca: periculosissima arma diaboli femina. Tertio conuersanf cū muliere aliqui ꝯfidentes de mulieris sanctitate. ꝯtra quos Hiero. sic dicit: Si pudicitiā queris: feminā quam videris bene cōuersantē dilige: non corporali frequentia. Et iterū Hiero. Non potest cum domino toto corde habitare: qui feminarū accessibus copulaf. Nec Dauid sanctioꝛ: nec Sampsone fortioꝛ: nec Salomone sapientioꝛ esse potes. Memento q̄ paradisi colonū mulier de sua possessione eiecerit. Si femia tales decepit: modo quis tutus erit?

# Sequitur de littera M.

C Q̄ aliquis sit maior alio q̄ttuoꝛ modis. Ca. viiii.

Maioꝛ. Notā q̄ aliquis dicif maioꝛ alio quattuoꝛ modis. Primo cōsecratione: ꝛ sic episcop⁹ est maioꝛ presbytero. Scḋo administratōne: ꝛ sic archidiaconus est maioꝛ archipsbytero. Tertio ordie ꝛ sic ꝑsbyter ē maioꝛ diacono. Cum ergo obediētia cōsistit in tribus. s. in reuerētia: in iudicio: in precepto: tūc ꝑmo ei qui est maioꝛ ordine debef reuerentie obedientia: vt inferioꝛ supiori assurgat dādo primū locū in choro: in mensa: eundo: ꝛ sedendo. 2° ei qui est maioꝛ administratōe vel dispensatōe debef obedientia precepti: nā obiectū obedientie est preceptū superioris tacitū vel expressuȝ. voluntas eni superioris quocūq̄ modo innotescat est quoddā tacitū preceptuȝ: scḋa scḋe. q. ciiii. arti. ii. in coꝛ. q. 3° ei qui est maioꝛ vel qui preest ꝯsecratiōe vel iurisdictione debef obedientia iudicij vel sniē. Naȝ sententia a non suo iudice lata est quasi nulla. Re. infra Sententia. 4° est aliquis maioꝛ alio tpe vel etate: ꝛ tunc minoꝛ non debet semp obedire maiori sed aliqñ ecōuerso. Ita dicif Geñ. xxv. Rebecca prexit ad aram vt consuleret dñm: qui respondens ait: Due gētes in vtero tuo sūt ꝛ duo populi diuidenf: populusq̄ populū supabit: ꝛ maioꝛ seruiet minori. Quod verbū exponit glo sic: Rebecca . s. vxoꝛ Isaac: prexit ad aram quam erexit abraam vt cōsuleret dñm ꝛc̄. Duo populi. s. israel vel christian⁹: vel populus idumeus vel iudaicus. Populusq̄ populū superabit. i. populus ecclesie populū synagoge. Et maioꝛ. s. natu popul⁹ iudaicus Seruiet minori. s. populo xp̄iano. Uel maioꝛ tpe. s. plebs iudeoꝝ Seruiet minori. s. populo christianoꝝ. Scḋo hoc verbū Isidor⁹ moraliter exponit sic dicens: In singulis quoq̄ hoc dici potest. Due gētes ꝛ duo populi inter vos sunt tam mali q̄ȝ boni. s. vitioꝝ ꝛ virtutū. populus vitioꝝ est maioꝛ: quia plures sunt mali q̄ȝ boni: ꝛ vitia plura virtutibus. Similiter dicif in figura Geñ. xlviii. q̄ Joseph volens q̄ israel benediceret filios suos posuit effraim ad sinistram patris: ꝛ manassen ad dexterā. Israel autē pater Joseph extendens manū dexteram posuit supra caput effraim minoris fratris sinistram autēȝ posuit supra caput manassen qui maioꝛ natu erat. Quod verbum Isidorus exponit dicens: Sicut factum est in Esau ꝛ Jacob dicente dño: Maioꝛ seruiet minori: ita est in filiis Joseph. Maioꝛ enim. s. manasses. i. obliuio significat populū iudeoꝛuȝ. Minoꝛ vo . s. effraim. i. accrescens vel augmentū signat populū christianoꝛū qui est mysticū corpus christi qui fecundatus est multitudine mūdiali ꝛ latitudine. Joseph pater eoꝝ constituit effraim ad sinistram israel patris sui: Manassen vero ad dexteram. Israel autem pater ioseph cancellatis manibus crucis mysteriū prefigurans translatam in minorē dexteram ꝛ in maiorem sinistram figraliter proposuit vt crucis similitudo super capita eoꝛuȝ notans iudeis scandalū: christianis futuram gloriam prefiguraret: ꝛ seniorem per crucis mysteriuȝ sinistrum futurū de dextero minorem: ꝛ de sinistro dexterum ꝛc̄.

C Q̄ aliquando est licitum maledicere: ꝛ aliquando non.

**Maledictio.** Circa maledictionē considerāda sunt quattuor. Primo intētio maledicentis. 2° conditio patiētis. 3° punitio offendētis. 4° cōparatio vel aggrauatio detrahentis. Primo ɔsiderāda est intentio maledicētis. Ubi nota ꝙ maledicere dr̄ tribus modis. Primo maledicere idē est ꝙ malū affectare. 2° maledicere est malū alienū referre. 3° maledicere ē malū alterius facere. Scḋo nota ꝙ intētio maledicentis qn̄qꝫ ad malū alteri⁹ fert: qn̄qꝫ ad bonū. Si ergo intentio maledicētis fert̄ p̄ncipaliter ad malū: tunc nullo mō est licitū maluꝫ alterius referre affectare: aut facere. Primo non licet mala intentōe alteri⁹ malū referre. qa hoc est idē qḋ detrahere vel susurratio: qḋ ꝓhibet̄ Leuitici.xix. Surdo nō maledices: nec corā ceco ponas offendiculū. Glo. Surdo maledicere est absenti ꝛ non audienti derogare. Ceco offendiculū ponere est discretam quidē rem agere: sed ei qui lumē discretiōis non habet scādali occasionē p̄bere. Scḋo non lꝫ mala intentōe malū alterius affectare: Job.xxxi. Non dedi ad peccanduꝫ guttur meū maledicēs aīam eius. Glo. Qui imprecatur mala que inferre nequit: quid faceret si posset ostendit. Tertio non licet mala intentōe malū alterius opari. vn̄ p̄ma Petri.iii. Nulli malū pro malo reddētes. Et Apls ad Gala.vi. Operemur bonū ad omnes. Si aūt intentio maledicētis ad malū alteri⁹ non feraẗ: sed ad bonū alterius opando ꝛ faciendo ꝛ affectādo: tunc licitū est alteꝛ maledicere: ꝛ precipue triplici rōne. p̄mo rōe iusticie exequēde. 2° rōne violētie extollēde vel excludēde. 3° rōe culpe corrigēde vel emendāde. Primo licitū est alterū maledicere rōne iusticie exequēde: sicut iudex iuste maledicit illū cui precipit iustā penā inferri. ꝛ ecclesia iuste maledicit ꝛ excōicat reos. Scḋo licitū est alteꝛ maledicere rōne violētie excludēde: sicut qn̄ aliq̄s tribulationē tyranni affectat vt ipse ab alioꝝ nocumento desistat. Re. ā. inuidia. Tertio licitū est alterū maledicere rōne culpe corrigēde vel emēdande: sicut qn̄ aliquis optat peccatorē impedimentū vel tribulationē aliquaꝫ pati vt ipse melior inde fiat vel efficiatur: scḋa scḋe. q.lxxv. arti.i. in cor. q. ꝑ totū.

¶ Qꝫ creature que maledicunt̄ tribus modis considerari possunt. CA.II.

Secundo principaliter circa maledictionē considerāda est ɔdicio patiētis: nam non solū homo vel creatura rōnalis est maledicta sed etiaꝫ alie creature irrōnales sunt maledicte a deo in penā peccati cōmissi. Et ad sciendū an sit licitū maledicere creaturas est notandū ꝙ creature rōne carentes tribus modis possunt ɔsiderari. p̄mo mō in se ꝛ absolute. s. inq̄ntū irrōnales. 2° mō inq̄ntum sunt creature dei ꝛ ab eo ꝓducte. 3° mō inq̄ntum sunt ad hoīem ordinate ꝛ ꝓpter hoīem facte. Si p̄mo mō creature irrōnales ɔsiderent̄ in se ꝛ absolute ꝓut rōne carēt: tunc est maledicere eas vanū: ocio sum: ꝛ illicitū: eo ꝙ ꝓpter nostrā maledictionē vel benedictionē bonū vel malū eis euenire nō potest. Scḋo vo modo. s. inq̄ntum sunt creature dei ꝛ ab eo ꝓducte: tunc non est licitū. imo petm̄ blasphemie. Tertio mō possūt ɔsiderari inq̄ntuꝫ creature irrōnales sunt ad hoīem ordinate ꝛ ꝓpter hoīeꝫ facte. Ubi nota ꝙ creature irrōnales tribus modis ad hoīem ordinant̄. p̄mo ꝑ modū subuentōis: 2° ꝑ modū significatōis: 3° ꝑ modū ɔtinētis. Primo ordinant̄ ad hoīem creature irrōnales ꝑ modū subuentionis inq̄ntum ex eis humane indigētie subuenit̄. ꝛ hoc modo deus ꝓpter petm̄ hoīs maledixit terrā. Gen. iii. Maledicta terra ī ope tuo: spinas ꝛ tribulos germinabit tibi. Alchi. dicit: Terre maledicit ꝓpter petā hoīs: qꝛ hō de fructu terre ɔtra vetitū mādu cauit. Et Strabo ibidē: Terre maledicit non Adam: vt cuncti ꝓpter quos hec sunt scripta terrerent̄: ne similia faciētes pena simili plecterent̄. Unde subdit: Spinas ꝛ tribulos ꝛc̄. Raban⁹ Spine ante petm̄ non erant hoī ad laborē ꝛ afflictioneꝫ, sed post petm̄ sic. Serpentes etiā ꝛ quecūqꝫ postmoduꝫ noxia: ante petm̄ erāt innoxia. Scḋo creature irrōnales ad hoīeꝫ ordināt̄ ꝑ modū significatōis: ꝛ sic ficulnea Math.xxi. vbi dr̄: Uidēs iesus ficulneā habentē folia sine fructu ꝛc̄. Quod saluator ꝓpter q̄ttuor fecit: vt doctores exponūt. Primo ad cognoscendū saluatoris miraculū: vt Chryso. dicit: Cū in brutis vel plātis fit aliqḋ tale non queres qualit̄ iuste siccata est ficus: si tēpus nō erat hoc eni querere vltime est demētie: qꝛ in talibus nō inuenit̄ culpa vel pena: sꝫ miraculū inspice ꝛ admirare miraculi factorē. Scḋo xp̄us ficulneā maledixit ad cauēdū crucifixionis periculū. vn̄ Chryso. sic dicit: Suspitiōis aūt discipuloꝝ erat existimare ꝓpter hoc eā esse maledictaꝫ qꝛ non habebat fructū: cur ergo maledicta est? discipuloꝝ grā: vt discāt qm̄ poterat siccare eos qui crucifixerūt eū. Tertio xp̄s ficulneā maledixit ad vitandū fidelis periculū vel defectū. vn̄ Chryso. sic dicit: Arbor iuxta viaꝫ sine fructu est homo iuxta mundū. nam si iuxta munduꝫ vixerit: iusticie fructū in se tenere non pōt. ficus eni ꝓpter multitudinē granoꝝ sub vno cortice est quasi ɔgregatio fideliū in quibus folia ꝛ false traditōes reperiunt̄ absqꝫ fructibus veritatis. Quarto xp̄us ficulneā maledixit ad timendū simulatiōis mendaciū. Un̄ Grego. sic dicit: Arbor habēs folia sine fructu est hypocrita qui exterius folia exēpla vel verba bona videt̄ habere: ꝛ tn̄ est sine fructu: qꝛ cor eius nō est rectū cū deo. Tertio creature irrōnales ordinant̄ ad hoīeꝫ ꝑ modū ɔtinentis sicut tp̄s ꝛ locus: ꝛ sicut Job maledixit diei natiuitatis sue ꝓpter culpam originalē quā nascēdo ɔtraxit. vn̄ dixit: Pereat dies in qua natus sum: illa dies ɔuertat̄ in tenebras: Job. iii. Quod verbū vt dicit glo. exponit̄ quinqꝫ modis. Primo sic: Pereat. i. perijt dies innocētie ꝛ puritatis in qua ɔditus est Adam. Dies illa vertat̄ in tenebras. s. culpe in qua nat⁹ est Cayn. Scḋo modo sic exponit̄: Pereat dies corruptiōis ꝛ mortalitat̄ ꝛ appareat eternitas. Tertio sic: Pereat dies. mundane ꝓsperitatis. Dies illa vertat̄. i. vertet̄ in tenebras: eo ꝙ ꝓsperitas mundi ad tribulationē ducit que ꝑ tenebrā designat̄: ꝓuer. xiiii. Extrema gaudij luctus occupat. Quarto mō exponit̄ sic: Pereat dies diabolice calliditatis qui lucē ꝓmisit dicens: Eritis sicut dij sciētes ꝛc̄. ꝛ vertat̄ in tenebras inq̄ntū nos induxit ad tenebras ignorātie. Quīto exponit̄ sic: Pereat dies. s. delectatōis culpabilis. Dies illa vertat̄ in tenebras: qꝛ ad delectationē carnaleꝫ sequit̄ cecitas mentis: scḋa scḋe. q.lxxvi. arti.ii. in cor. q. ꝑ totū.

¶ Qꝫ maledicere aliquē est aliqn̄ petm̄ veniale triplici rōne: ꝛ aliqn̄ mortale triplici rōne. CA.III.

Tertio p̄ncipaliter circa maledictionē ɔsiderāda est punitio offendētis. Ubi nota ꝙ maledicere qn̄qꝫ est petm̄ veniale: qn̄qꝫ mortale. Primo eni verbū maledictōis ꝓlatū est petm̄ veniale ex tribus. p̄mo si ꝓferat̄ ex ludo vel ex aīi leuitate. 2° ex mali modicitate: qḋ maledicēdo alteri affectam⁹. 3° ex aī indeliberatōe. Ex his tribus mōis Aug⁹ in omel. de igne purgatorij inter petā venialia ɔnūerat maledictionē. Scḋo p̄ncipalit̄ ꝓfert quis maledictōis verbū fm̄ se malū alterius: nō sub rōne boni: sed sub rōne mali cupiēdo vel affectādo vel opando. ꝛ hoc est petm̄ mortale. qḋ ꝓbo triplici rōe. Prima est ꝓpter regni celestis exclusionē sic: Nihil eni excludit a regno dei nisi petm̄ mortale: sꝫ maledictio hoc facit. vn̄. i. ad Cho. iiii. vi. Nec maledici:

nec rapaces regnū dei possidebūt. Scđa rō est ꝓpter charitatis exterminationē sic: Illud qđ est charitati cōtrariū: est peccatū mortale. sed velle vel opari malū ꝓximi sub rōne mali repugnat ꝓximi charitati: cuius bonū ex pcepto debemus velle vt nostrū: ḡ ⁊c. Tertia rō est ꝓpter debiti honoris omissionē vel impugnationē sic: Peccatū tāto est grauiꝰ quāto psona quā honorare debemꝰ est maior vel maiori honore digna. Ubi nota ꝙ ē psona que creauit vt deꝰ. scđa est psona que redemit vt xp̄us. tertia est persona que genuit vt pater carnalis vel mater. quarta est persona que nos offendit vt inimicus. Prima est psona que nos creauit vt deus: quē sup oīa honorare debemꝰ ⁊ tenemur ⁊ ipsū solū adorare. Et iō si maledicimꝰ deū grauissime peccamꝰ. nā fm legē qui olim deū blasphemabat: debebat eijci extra castra: ⁊ oēs qui eius blasphemias audiebāt: debebāt manus sup caput eius imponere: ⁊ eū vniuersus populꝰ lapidare. Ubi glo. sic dicit: Non determinat qđ vel cuiꝰ nomē: adhuc enī in veteri testamēto nomē xp̄i ignotū erat qđ ab angelo in noua lege est expressū: qñ dixit: Uocatū est nomen eius iesus. Qui ergo nomē dñi iesu oīm redēptoris ⁊ saluatoris blasphemat eijcit extra castra .i. talis exit a veritate: exit a fide: exit a dei timore: exit a charitate. ⁊ imponebant manus sup caput eius: qñ dñm iesū qui caput est blasphemauit. ⁊ lapidabat eū vniuersus ꝓplus Re. infra Occisio. Tertio post dñm ⁊ xp̄m maxime parētes nostros honorare debemꝰ: a quibꝰ habemꝰ esse: nutrimētū ⁊ disciplinā. Et iō grauiter peccat qui offendit ⁊ maledicit parētes suos: Leui. xx. Qui maledixerit patri vel matri morte moriat. Glo. Nomē p̄ris vel matris grande mysteriū est. nā pater celestis est deus qui creauit spiritū tuū: mater vō est celestis hierusalē. vel mater spūalis est beata virgo. vel pater ⁊ mater carnalis quoꝝ ministerio in carne es natus. Et Eccl. iij. dr̄: Qꝫ male fame est qui relinquit patrē: ⁊ maledictꝰ est a deo qui exasperat matrē. In quo ostendit sapiēs: ꝙ honorādi sunt parētes ꝓpter vitāda duo incōgrua. Primo ꝓpter vitādaꝫ infamiā ꝓximi: ibi Qꝫ male fame est qui relinquit patrē: nō honorādo: nō succurrēdo: nō subueniēdo. Secūdo ꝓpter vitandā iniāꝫ dei: ibi Et est maledictꝰ a deo qui exasperat matrē. In quo verbo loquit p locū a minori: vel ad ostendendū ꝙ minꝰ videt peccare qui offendit patrē. q̄ꝫ qui offendit matrē. ⁊ hoc ꝓpter tria. p̄mo quia matres vt plurimū magis indigēt auxilio filioꝝ q̄ꝫ p̄res 2°: q2 matres in filijs plus laborant. 3° q2 maiori affectu matres diligūt filios q̄ꝫ patres. Sed hodie tantū creuit iniq̄tas filioꝝ: ꝙ filꝰ facit ꝯtumeliā patri: ⁊ filiꝰ insurgit aduersus matrē suā: vt dr̄ Michee. vij. Quarto est persona que nos offendit. s. inimicus ⁊ talē debemꝰ benedicē ⁊ nō maledicere. j. ad Chorinth. iiij. Maledicimur ⁊ benedicimꝰ. psal. Maledicēt illi: ⁊ tu benedices: scđa scđe q. lxxvj. arti. iij. in cor. q. p totum.

Qꝫ grauius est pctm̄ detractōis q̄ꝫ maledictōis. CA. IIII.

Quarto principalit̄ circa maledictionē ꝯsideranda est cōparatio detrahentis. nam grauꝰ pctm̄ est detrahere q̄ꝫ maledicere. ⁊ hoc ꝓpter duas causas. Prima est: q2 detractio non pōt bene fieri. maledictio aūt fit bene ⁊ male vt p3 s. Scđa cā est: q2 dicere malū culpe est grauius q̄ꝫ dicere malū pene: q2 culpa est grauior pena. Sed ad quattuor vitia ptinet dicere malū culpe. s. ad ꝯtumeliosū: susurronē: detractorē: derisorē: Per maledictionē vō dr̄ malū pene: optādo: nūciando: ḡ ⁊c. Tertia rō est talis: Grauꝰ pctm̄ est (ceteris pibus) nocumentū inferre q̄ꝫ nocumentū desiderare. sed detrahere est nocumentū inferre fame. maledictio vō simplex est desideriū exprimēs: ḡ ⁊c. Si vō accipiat maledictio p inferre alteri nocumentū: tunc maledictio est grauꝰ peccatū detractōe: inq̄ntū nocumentū qđ p maledictionē infert est grauꝰ nocumēto quod p denigrationē fame infert: scđa scđe. q. lxxvj. arti. iiij. in cor. q. per totū.

Quid sit peccare ex certa malicia. CA. I.

Malicia. Circa pctm̄ quod ꝯmittit ex certa malicia cōsiderāda sun tria. s. titulus notificās: modus variās: excessus aggrauās. Prio ꝯsiderādus est titulus notificās. s. quid sit peccare ex certa malicia. Ubi nota ꝙ tribus modis peccat. p̄mo ex defectu rōnis qñ ignorat aliqđ eoꝝ quoꝝ sciā impediuisset. Re. s. ignorātia. 2° peccat ex impetu vel impulsu passionis seu tētatōis. 3° peccat ex affectu electōis. s. qñ homo deliberās peccato adheret: non quasi aliqua tētatōe vel ignorātia victus: sed q2 appetitū habet corruptū: q2 illud pctm̄ sibi pl3: ⁊ talis dr̄ peccare ex malicia. Dec. b. Tho. p̄ma scđe. q. lxxviij. arti. iij. in cor. q. Et. ij. sen. di. xliij. arti. j. in cor. q. Est etiā notandū ꝙ sicut illa volūtas est ordinata q̄ scienter eligit pati detrimentū in bono minori qđ minus amat vt fruat bono maiori qđ plus amat: sicut cū q̄s abscisionē mēbri vult pati vt ꝯseruet vitā quā magis amat: sic illa volūtas inordinata dr̄ ⁊ puersa: que scient vult aliq̄d apparēs bonū p qđ priuat aliquo maiori bono: sicut ille qui vult frui delectatiōe corpali ꝯtra ordinē rōnis vel diuine legis: ⁊ cōtra charitatē dei vel aliq̄d huiusmōi p qđ priuat eterno bono. s. visione diuina. Et talis q̄ sic h3 voluntatē inordinatā ex malicia peccat: p̄ma scđe. q. lxxviij. arti. j. in cor. q.

Qꝫ aliq̄s dr̄ peccare ex malicia duobꝰ mōis. CA. II.

Secundo circa pctm̄ malicie ꝯsiderādus est modus variās. nā duobꝰ mōis dr̄ ex certa malicia q̄s peccare. Uno mō ex finali īpenitētia. cū enī quis de pctō cōmisso non penitet s3 in ipso morit: talꝰ dr̄ peccare ex certa malicia. tn̄ q2 finalis īpenitētia pōt esse circūstantia vel ꝯditio generalis circa oīa genera pctōꝝ. iō ⁊c. Scđo mō peccare ex certa malicia ē peccare ex certa industria vel sciētia. Dec. b. Tho. scđa scđe. q. xiiij. art. j. in solu. iij. argu. Peccat aūt ex certa malicia vel sciā q̄tuor modis. p̄mo ex inclinatōe mētis. 2° ex corruptōe corpis vel ꝯplexione corpis. 3° ex assuefactiōe opis. 4° ex exclusione vel abiectōe muneris. Prīo peccat ex malicia ex infectōe vel inclinatōe mētis. s. qñ quis ex inclinatōe habitus vitiosi qui malicia dr̄ peccat: vel qñ quis peccat p volūtatē malicia informatā. ⁊ oīs qui mortalit̄ peccat ex malicia peccat. Scđo mō peccat ex malicia ex corruptiōe vel egrotatiōe corpis fm quā aliq̄ inclinant facilit̄ ad aliq̄ pctā ꝓpter corruptionē nature. nā hñt appetitū corruptū: vt tūc qđ ē malū pl3. Tertio mō peccat ex certa malicia ex assuefactione opis ꝓpter quā malū q̄si ꝯuertit in naturā ꝓpē ipsiꝰ ꝯtinuationē ⁊ vsū. Quarto mō ex certa malicia peccat ex abiectōe mūeris. nā aliquis retrahit a pctō ꝓpter spē vite eterne vel ꝓpē timorē gehēne. Et iō remota spe p desperationē vel remoto timore p p̄sumptionē: sequit ꝙ ex certa malicia q̄si absq̄ freno q̄s peccet. Dec. b. Tho. p̄ma scđe. q. lxxviij. arti. iij. in cor. q. in fine.

Qꝫ pctm̄ quod ꝯmittit ex certa malicia est grauius alijs. CA. III.

Tertio p̄ncipalit̄ circa pctm̄ ex certa malicia ꝯsiderandus est excessus aggrauās. nā pctm̄ qđ ex certa malicia ꝯmittit grauꝰ est pctīs q̄ ex ignorātia ꝯmittunt vel ex passiōe. Qđ ꝓbo q̄tuor rōibꝰ. s. rōne volūtatis: diuturnitatis: insanabilitatis: vel irremissibilitatis: penalitatis. Prīo rōe volūtatis sic: Pctm̄ fm Augu: iō pctm̄ est: q2 voluntariū: ḡ vt sic q̄nto magis volū

tarnũ tãto est grauiꝰ. sed peccatũ qd ex certa malicia cõmittitur est magis voluntariũ aliis: ergo ꝛc. Quod autem peccatũ ex certa malicia sit magis voluntariũ peccatũ aliis ꝓbo dupliciter. Primo sic. Nã ignorãtia ꝛ infirmitas aliqualiter causant inuoluntariũ. malicia autem eo ꝙ est ex mali electiõe nõ causat inuoluntariũ: ergo ꝛc. Secũdo mõ ꝓbo sic: quanto magis aliquid est cõiunctũ vel intrinsecũ voluntati: tãto magis est voluntariũ. sed qñ quis peccat ex ignorãtia vel passione: tunc extrinsecꝰ quodãmõ peccat. Cũ vero quis ex malicia peccat non ex alio: sed ex seipso voluntas eiꝰ inclinatur in peccatũ. Tertio mõ ex hac rõne hĩ idẽ sic ꝓbo: Magis peccat qui ex seipso peccat quã qui peccat ex alio: vt patꝫ de peccatõ angeli ꝛ hoĩs. sed q ex certa malicia peccat ex seipso peccat. q vero ex ignorãtia vel passione: tũc ex alio tanquã ex quodã extrinseco peccat: ergo ꝛc. Secũdo ꝙ peccatũ qd est ex certa malicia est grauiꝰ rõe diuturnitatis ꝓbo sic: Sicut enim malũ cõtinuũ est peiꝰ malo non cõtinuo: sic peccatũ qd ex malicia ꝑpetratur est grauiꝰ aliis. qd patꝫ: quia passio que ad peccandũ cito transit. sed malicia est quidã habituꝰ ꝑseuerãs. vñ quia malicia adheret alteri ex se tanquã finis: nõ remouetur ab eo. ppter qd Eccle. vij. dicitur: Impiꝰ multo viuit tpe in malicia sua. ꝛ dicit: Multo tpe. s. a iuuẽtute sua vsquã ad senectutẽ. Tertio peccatũ qd ex certa malicia cõmittitur est grauiꝰ rõe insanabilitatis sic: Sicut morbꝰ incurabilis deterior est morbo curabili: sic peccatũ qd est ex certa malicia est deteriꝰ eo ꝙ est irremissibile. Rõ autem quare peccatũ qd est ex certa malicia est irremissibile est triplex. Prima est quia tale peccatũ nullã cãm remissionis hꝫ: sicut peccatũ qd fit ex ignorantia vel ex passiõe quã aliqualiter causant inuoluntariũ. Secũda rõ est quia peccãs ex malicia repellit ea ex quibꝰ causatur remissio peccatõꝝ. vñ sicut illa infirmitas dicitur incurabilis que facit fastidiũ medicine: ita dicitur peccatũ incurabile ꝑ cuius actũ spũalis repellitur medicina. Dec. b. Tho. ij. scri. sen. di. xlij. arti. iiij. in cor. q. iuxta finẽ. Tertia rõ est: quia ille qui peccat ex passione hꝫ voluntatẽ ordinatã in boni finẽ in quantũ ipse bonũ intẽdit ꝛ quãtitatis imminẽte passione talis deuiat a ꝓposito. sed qui ex malicia peccat semper respicit malũ finẽ: ideo nunquã est penitituꝰ: prima scõe. q. lxxviij. arti. iij. in cor. q. Sed forte cõtra hoc dices: quia nulli ꝓpẽ se plꝫ malũ eo ꝙ malũ est preter intentionẽ. ꝛ nullꝰ ad malũ intendẽs operatur: vt Diony. dicit. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ malũ sub rõne mali nulli plꝫ: sed inquantũ ipsiꝫ malũ estimatur bonũ ipsi peccãti quietãs appetitũ corruptũ. ꝛ ꝓpter hĩ malũ vel malicia fm se cõsideratur. Dec. be. Tho. ij. scri. sen. di. xliij. arti. j. in cor. q. in solu primi argu. Quarto ꝙ peccatũ qd est ex certa malicia est grauiꝰ rõne penalitatis: ꝓbo sic: Pena non augetur nisi ꝓpter grauitatẽ criminis. sed peccatũ qd cõmittitur ex malicia ex hoc ipso grauiorẽ penã meretur. Ita dicitur Job. xxxiiij. Quasi impios ꝑcussit eos in loco videntiũ: qui quasi ex industria recesserunt ab eo: prima scõe. q. lxxviij. arti. iiij. argu. cõtra. Et in psal. dicitur: Noluit intelligere vt bene ageret: iniquitatẽ meditatꝰ est in cubili suo: astitit oĩ vie non bone. maliciã autem non odiuit. In quo vbo de hoĩe ex certa malicia peccãte quattuor tãgit. Primo tangit defectũ in intellectu: ibi Noluit intelligere vt bñ ageret. q. d. Cũ enim posset scire: tum ꝑ rõem naturalẽ: tum ꝑ doctrinã sacrã qd esset faciendũ: ꝛ qd vitandũ: noluit intelligere vt bñ ageret: ecce ignorãtia affectata. Secũdo posuit defectũ in cogitatu: ibi Iniquitatẽ meditatꝰ est in cubili suo. i. in corde suo. q. d. Iniquitas ita frequẽter venit sibi ad cor: vt semper inueniat nouos modos ꝑpetrãdi peccã. Re. s. Cogitatio peccati. Tertio tãgit defectuꝫ generalẽ in actu virtuoso: ibi Astitit oĩ vie non bone: ꝓuer. ij. Relinquũt iter rectũ ꝛ ambulãt ꝑ vias tenebrosas. Re. s. Abstinẽtia. qd sit grauiꝰ peccatũ: an abstinere a bono: an facere malũ: vel an trãsgressio: vel omissio. Quarto tãgit defectũ in affectu: ibi Maliciã autẽ non odiuit immo dilexit: quia placuit sibi malũ hoc est cõtra naturã: quia naturale est bonũ diligere: malũ autem odire. vñ malũ diligẽ ꝛ sibi placere est signũ magne ꝑuersitatis. nã peius est nolle carere vitiis quã cõsentire eis. multi enim quicquid cõsentiũt qui peccatõ carere vellẽt. Qui autẽ gloriatur de malo nunquã vellꝫ ipso carere cõtra quẽ dicitur in psal. Quid gloriaris in malicia q potẽs es in iniquitate: q. d. Hoc est magna demẽtia ꝛ ꝑuersitas: sicut si auis gloriaretur in laqueo ꝛ piscis in hamo quo captus esset. Et sicut aues cõprehenduntur laqueo: sic capiũtur hoĩes ope malo: nã peccatũ est hamus: quo hoĩes capiũtur. vñ Augꝰ in libro de agone xpiano: Gaudet piscis qui hamũ non videt ꝛ escã deuorat: sed cũ piscator eũ adducere ceperit viscera eius torquentur.

¶ Quod omne malum diuiditur in malum culpe ꝛ in malum pene. CA. I.

Malum. Circa malũ cõsideranda sunt quinque. s. diuisio: inclinatio: ꝑmissio: ordinatio: cognitio. Primo cõsiderãda est mali diuisio. Nã malũ diuiditur in penã ꝛ in culpã: ita ꝙ oẽ malũ: vel est malũ pene vel est malũ culpe. Dicitur autem malũ pene qd nocet: ꝛ hoc est cõtrariũ voluntati. Malũ vero culpe est ꝑuatio modi: spẽi: ꝛ ordinis in voluntate. Dec. be. Tho. in. pte sũme. q. xlviij. arti. j. in cor. q. Ubi nota ꝙ malũ culpe est maius quã malũ pene. quod ostẽdo quattuor rõibus. Primo rõne deordinatiõis sic: Illud qd ita deordinat ꝙ eo hõ efficitur malus: est peius eo quo hõ non efficitur malus. Sed culpa ita deordinat ꝙ ea hõ efficitur malꝰ: non autem pena. vñ Diony. iiij. de diui. no. dicit: Puniri nõ est malũ sed fieri pena dignũ: ergo ꝛc. Secũdo rõne originis vel actoris sic: Quicquid deus facit est meliꝰ eo qd non facit. sed deus est actor mali pene. Naꝫ vt dicitur Amos. iij. non est maluꝫ qd dñs non facit in ciuitate. Non autẽ est actor mali culpe. ergo ꝛc. Tertio rõe electiõis sic: Sicut enim inter bona est respectu maioris boni ita inter mala est respectu minoris mali. vñ videmꝰ ꝙ bonus medicus ꝑscidit mẽbrũ ne corrũpatur totũ corpꝰ: sic diuina sapia infert penã ad vitandũ culpã: ergo ꝛc. Quarto rõne oppositiõis vel cõtrarietatis sic: Illud qd bono increato opponitur ꝛ est diuine voluntati cõtrariũ: est peiꝰ quã illud qd nõ opponitur. sꝫ malũ culpe ẽ diuine voluntati cõtrariũ nõ autem malũ pene: ergo ꝛc. prima pte sum. q. xlviij. arti. vj. ꝑ totũ.

¶ Quod hõ faciliꝰ inclinatur ad malũ quã ad bonũ. CA. II.

Secũdo principaliter cõsideranda est inclinatio. nã hõ faciliꝰ inclinatur ad malũ quã ad bonũ: qd octo rõibus ꝓbo. Prima rõ est: quia faciliꝰ est descendere quã ascendere. sed peccatũ facit descẽdere. bonũ autẽ facit ascẽdere: ergo ꝛc. Secũda rõ est: quia plures circũstantie requiruntur ad bonũ quã ad malũ ad quod sufficit vna sola. Tertia rõ est: quia incitãs ad malũ pñs est: sed finis virtutis est absens. Quarta rõ est: quia tendimꝰ ad nostrũ principiũ. s. ad nihil. Quĩta est: quia fomes qui est malũ mouens semper intra nos est. Sexta est: quia vires aĩe sunt actiue ad peccandũ vel ad eligendũ. sed passiue ad ea que sunt gratie ꝛ glorie: quia non possunt haberi virtutes ꝑ modũ acquisitiõis: sed per modũ receptiõis. Septima est: quia malũ possumus per nos facere: sed non bonũ sine gratia adiuuante. Octaua est: quia sicut dicitur Sapien. ix. corpus qd corrũpitur aggrauat aĩam: trahẽs eam ad malũ: ꝛ non sic erigens ad bonum.

¶ Quod deus ꝑmittit mala fieri quattuor rõibus. CA. III.

Tertio principaliter cõsideranda est mali ꝑmissio. nam deus ꝑmittit mala fieri ꝓpter quattuor rõnibus. Primo ad ostensionẽ diuine potẽtie sic: Amplioris vel maioris potẽtie ẽ posse sup bona ꝛ mala

q̃ posse sup bona tm̃. sꝫ posse sup mala nõ possꝫ nisi de⁹ pmitteret mala fieri: qꝛ adeo potẽs ẽ vt de quolibet malo eliciat bonũ: vt dicit Aug⁹. q̃ ⁊c̃. Scđo deus pmittit mala fieri ad ostensionẽ sue sapientie sic: Pulchritudo ostẽdit sapientiã dei. sꝫ pulchritudo nõ solũ ex bonis: sꝫ etiã ex ɔtrarijs malis apparet. ita dicit Ysidorus in li. de sũmo bono: Nõ pmitteret de⁹ mala oboriri: nisi ex contrarijs malis nature decor emineret. Et Aug⁹ in li. de ciuitate dei sic ait: Sicut pictura cũ colore nigro loco suo posita: ita vniuersitas rerũ siq̃s posset intueri cũ pctõribus pulchra ẽ q̃uis p seipsos cõsideratos sua deformitas turpet. Tertio pmittit de⁹ mala fieri ad ostensionẽ sue clemẽtie: nã mali sũt ad exercitiũ bonoꝝ. sꝫ q̃ exercitent᷑ iusti hoc ẽ benignitatis diuine. Ysidor⁹ in li. de sũmo bono: Nõ ampli⁹ tẽtat diabolus q̃ deivolũtas pmittit. Tẽtando aũt scõs ꝓfectib⁹ seruit. Quarto pmittit deus mala fieri ad ostẽsionẽ sue iusticie vt nullũ malũ sit impunitũ. vñ Aug⁹ in li. de natura boni sic: Meli⁹ ordinat᷑ natura et iuste doleat in supplicio q̃ impune gaudeat ĩ pctõ. Si aũt lati⁹ vis pcedere: dicas: q̃ de⁹ pmittit mala fieri trib⁹ alijs rõnib⁹. Prima est cõmendatio bonoꝝ vñ Aug⁹ in encheridion: Malũ bñ ordinatũ ⁊ suo loco positũ eminenti⁹ cõmẽdat bona: vt magis placeãt ⁊ laudabiliora sint dũ compant᷑ malis. Scđa rõ est eruditio electoꝝ. vñ Aug⁹ in li. de correptõe ⁊ gr̃a: Usq̃ adeo de⁹ coopat᷑ in bonũ vt siqui hoꝝ deuiẽt ⁊ exorbitẽt: etiã hoc ipsũ faciat ꝓficere in bonũ: qꝛ humiliores redeunt atq̃ doctiores: vt petrus ⁊c̃. Tertia rõ est exercitatio bonoꝝ ⁊ ꝓbatio. vñ Aug⁹ in li. de trini. sic ait: Hoĩs vtiq̃ ꝑsunt mala vel ad delendũ pctã: vel ad exercendaꝫ ꝓbandãq̃ iusticiã: vel ad demonstrandã hui⁹ vite miseriã. Re. infra Permissio pctõꝝ.

¶ Qꝫ bonũ aliter ordinatur ad bonũ: ⁊ aliter ad malum. CA. IIII.

Quarto pncipalit᷑ cõsiderãda est mali vel maloꝝ ordinatio. nã bonũ directe p se ordinat᷑ in bonũ ⁊ hoc q̃ttuor modis. p⁹ bonũ ordinat᷑ ad bonũ ad qđ ẽ sic ad cãꝫ finalẽ. 2° ordinat᷑ ad bonũ in quo ẽ sic ad cãm materialẽ. 3° ordinat᷑ ad bonũ fm q̃ est tanq̃ ad cãm formalẽ. 4° ordinat᷑ ad bonũ a quo ẽ tanq̃ ad causam efficientẽ. Malũ aũt est ordinabile in bonũ indirecte: ⁊ p accidẽs: ⁊ hoc triplici rõne. p⁹ rõne ei⁹ in quo ẽ qꝛ malũ semp ẽ in bono: sicut oñdit Aug⁹ ĩ enchiridion ⁊ in libro de natura boni: qꝛ natura in qua ẽ malũ semp est bona. 2° rõne ei⁹ ɔtra qđ est. s. rõne boni cõtrapositi. 3° rõne boni qđ ex ipso elicit᷑. vñ Aug⁹: Deus nũq̃ pmitteret mala fieri nisi ex ipsis eliceret᷑ bonũ.

¶ Qꝫ vnũ bonũ magis coopat᷑ alteri q̃ ad teriũ. CA. V.

Quinto pncipalit᷑ cõsiderãda est mali vel maloꝝ coopatio. Ubi nota q̃ aliqđ trib⁹ modis alteri coopat᷑ in bonũ: vt directi⁹: vt veloci⁹: vt feruentius. Primo vt directi⁹: qꝛ p se ordinatũ ẽ in bonũ. Et hoc mõ bonũ: sic virt⁹: gr̃a: ⁊ huiusmõi p se ordinant᷑ in bonũ. Scđo aliqđ coopat᷑ alteri in bonũ: vt velocius vel facili⁹. sicut paupertas vel infirmitas: velocius faciũt moueri in bonũ. Tertio mõ vt feruenti⁹: ⁊ sic pctm̃. Nã sicut frigus quãto vehementi⁹ recedit: tanto relinquit᷑ calor feruẽtior: sic pctm̃ recedẽs inducit vehementiã doloris: ⁊ maiorẽ ardorẽ ad melius operandũ. vñ apl̃s ad Ro. viij. Diligentib⁹ deũ oĩa coopant᷑ in bonũ. q̃si dicat Malũ opanti ⁊ ꝑseuerãti nõ coopat᷑ in bonũ. s. ei⁹ qui malũ opat᷑ ⁊ ꝑseuerat in ipso: sꝫ coopat᷑ in bonũ ei⁹ qui ab eo recedit. Qꝫ aũt diligentib⁹ deũ nõ solũ ad tempus vt faciũt quidã q̃ ad tẽpus credũt ⁊ diligũt: sꝫ diligentibus. s. ꝑdestinatis ad vitã eternã oĩa fm aplm̃ coopant᷑ in bonũ: ⁊ probo p locũ a sufficiẽti diuisiõe sic. Oẽ qđ ẽ aut est bonũ aut malũ. Si bonũ: aut gr̃e: aut nature. Si est bonũ gratie de hoc nõ est dubiũ quin coopet᷑ in bonũ. vñ aplus ad Corinth. xv. Plus oĩbus laboraui: non ego sꝫ gr̃a dei mecũ. Si est bonũ nature hoc aũt vel est corpale vel sp̃uale. Si est bonũ corpale: aut est extra: aut intra. Si est extra vt sũt creature tũc oẽs coopant᷑ in bonũ. s. ad cognitionẽ eternoꝝ. vñ aplus ad Ro. pmo: Inuisibilia dei p ea facta sũt ⁊c̃. Si võ est bonũ corpale. s. intra: caro etiã coopat᷑ in bonũ. Bern. Ualet caro infirma valet mortuo ad requiẽ ipsi⁹ aĩe. valet resuscitata ad cõsũmationẽ ⁊ ꝑfectionẽ glorie. Si võ ẽ bonũ sp̃uale hoc est triplex: qꝛ aut ẽ bonũ diuinũ: ⁊ sic sine dubio cooperat᷑ in bonũ: qꝛ apl̃s ad Titũ. iij. dicit: Nõ ex operib⁹ iusticie q̃ facim⁹ nos ⁊c̃. Aut est bonũ angelicũ ⁊ tunc aut sũt boni angeli: aut mali. Si sũt boni angeli valent ⁊ cooperant᷑. vñ ad Hebre. pmo: Oẽs sũt administratorij spiritus in ministeriũ missi propter eos ⁊c̃. Si võ sũt mali tũc etiam coopant᷑: qꝛ malus angel⁹ tẽtando ꝓmouet ⁊ exercet ⁊ fabricat coronas eternas. vñ Greg⁹. Unde est sanctis tẽtari: ꝓbari ⁊ examinari: vt cũ ꝓbati fuerint coronã accipiãt: Jacobi pmo: Btũs vir q̃ suffert tẽtationẽ ⁊c̃. Aut est bonũ ꝓpriũ sicut aĩa nostra. ⁊ hec etiã cooperat᷑ in bonũ. ibi enĩ inuenit hõ illuminãtia ⁊ inflamãtia cũ se videt ad imaginẽ dei: Gen. pmo. Si aũt est malũ: sit etiã coopat᷑ in bonũ. Est enĩ duplex malũ. s. culpe ⁊ pene: que duo etiã coopant᷑ in bonũ: qꝛ pena purgat a culpa: ⁊ culpa ad portandã iuuat. vñ bñ vnt᷑ malis q̃ facti q̃ exinde fit humilior in ɔsciã: feruẽtior in penitẽtia: solicitior in cautela. Patet q̃ ex sufficiẽti diuisiõe q̃ oĩa. s. bona ⁊ mala videlꝫ gr̃a: creatura: caro: deus: angel⁹ bonus: ⁊ angelus mal⁹: aĩa: culpa: pena: diligentib⁹ dñm. s. ꝑdestinatis cooperãtur in bonum.

¶ Qꝫ sustinere martyriũ ẽ act⁹ q̃ttuor virtutũ. CA. I.

# Martirium.

Circa martyriũ q̃ttuor sunt notanda. s. initiũ vel pncipiũ ex quo suscipit᷑: suppliciuꝫ quo ꝑficit᷑: motiuũ quo quis inducit᷑: preconiũ quo extollitur. Primo ɔsiderare debem⁹ initium ex quo suscipit᷑ vel eligit᷑. nã sustinere martyriuꝫ est actus virtutis. qđ tali rõne ostendo: Ad rationeꝫ virtutis ptinet vt aliquis in bono firmiter maneat. sꝫ ille qui martyriuꝫ sustinet in bono rationis ⁊ virtutis in veritate ⁊ iusticia firmiter imoratur ⁊ manet contra impetus ꝑsequentiũ: ergo ⁊c̃. Si aũt queres ad quam virtutẽ ptinet subire martyriũ vel cui⁹ virtutis sit actus: Rñdeo ⁊ dico q̃ subire martyriũ quattuor virtutũ est actus. s. charitatis: fortitudinis: fidei: ⁊ patiẽtie: diuersimode tñ: qđ patet. p⁹ enĩ est actus charitatis vt imperãtis. 2° est act⁹ fortitudinis eliciẽtis. 3° est actus fidei vt cõfirmãtis. 4° est actus patientie vt sustinẽtis. Primo dico: q̃ subire vel sustinere martyriuꝫ est actus charitatis imperantis. vñ Maxim⁹ in quodaꝫ sermone sic ait: Charitas xp̃i in martyrib⁹ suis vicit. ⁊ merito: qꝛ fortis est vt mors dilectio. Ex charitate aũt sola habet martyriũ q̃ sit meritoriũ: fm illud pma ad Corinth. xiij. Si tradidero corpus ita vt ardeam ⁊c̃. Scđo subire martyriũ est actus fortitudinis vt timorẽ excludentis ⁊ actum elicientis. vñ de hoc legit᷑ in epl̃a ad Hebre. xi. Fortes facti sũt in bello. Re. s. Fortitudo. Tertia est actus fidei vt in deo tanq̃ in vltimo fine cõfirmantis. nã in martyrio hõ cõstant ⁊ firmit᷑ cõfirmat᷑ in bono: dum ꝓpter iminentia mortis picula fidẽ ⁊ iusticiã nõ deserit. Et merito: qꝛ. s. fortitudo ciuilis ⁊ acquisita firmat animuꝫ hominis in iusticia humana propter cuius conseruationẽ picula mortis sustinet: multo magis fortitudo spiritualis ⁊ gratuita firmat animũ in bono iusticie dei que est p fideꝫ xp̃i: vt

dicit ad Ro.iii.vñ Cyprianus in quodã sermone sic ait Uidit admirans põpulu multitudo celeste certamen ⁊ in plio stetisse seruos xpi: mente incorrupta: virtute diuina: telis quidez secularibus nudos: sz armis fidei armatos.

Quarto subire martyriũ est actus patiẽtie vt sustinentis. Ubi nota: q aliud est ingerere se martyrio: ⁊ aliud tolerare martyriũ. Primũ eni .s. martyrio se ingerere nõ ẽ laudabile sz vituperabile. vñ nõ licet alicui q martyrio se igerat: q2 null⁹ debet alicui occasionẽ dare iniuste agendi. sz si aliqs iniuste egerit ipse debet patientẽ martyriuz sustinere. qd est multũ difficile ⁊ magnũ dei donũ .s. patienter martyriũ tolerare. vñ Aug⁹ in quodam sermone de scõ Cypriano sic ait: Facile eni est martyrẽ celebrando venerari: magnũ vo est ei⁹ patientiã imitari. Dec. b. Tho. scda scde. q. cxxiiij. arti. pmo: in cor. q. ⁊ in solu. triũ argu. Sz forte queres an sustinere martyrium pter xpm sit in pcepto. Rñdeo ⁊ dico: q aliqd esse vel cadere sub pcepto põt esse duob⁹ modis. s. vel absolute q2 debitum: vel cõditionate quo ad animũ. Primo cadit sub pcepto absolute: q2 est debituz: sicut sub pcepto diuino ẽ de amando ⁊ de honorãdo parẽtes. Et hoc modo sustinere martyriũ pter xpm sub pcepto absolute nõ cadit. Et hoc pbo tali rõne: Minus eni videt q hõ sua tribuat q̃ vt pprĩu corpus exponat: vt dicit Greg⁹ in omelia: Ego sũ pastor bonus ⁊c. Sz dimittere oĩa sua pter xpm absolute nõ cadit sub pcepto: sz sub ↄsilio: ergo etiã exponere corpus pprium martyrio nõ cadit absolute sub pcepto. Scdo modo cadit aliqd sub pcepto .s. conditionate quo ad animuz sicut sub pcepto cadit: vt Aug⁹ exponit illud Matth. v. Siqs percusserit te in vnã maxillã: pbe ei aliã. qd intelligit sm pparationẽ animi .s. vt hõ habeat animũ pparatũ si opus esset ⁊ salus aliorũ exigeret q ⁊ patienter aliã sustineret. Et p hunc modũ sustinere martyriũ pter xpm cadit sub pcepto .s. q2 hõ debz habere animũ pparatũ vt prius pmitteret se occidi q̃ xpm negaret vel mortaliter peccaret. Sic etiã ppria bona relinquere cadit sub pcepto: q2 debet esse parat⁹ anim⁹ xpiani magis sustinere rapinã bonoꝝ suoꝝ: q̃ xpm negare vl' mortaliter peccare. Dec. b. Tho 4° qdlibeto. q. x. vtrũ sustinere martyriũ pter xpm sit in pcepto: in cor. q.

¶ Q2 ad pfectũ martyriũ requirunt duo .s. pena ⁊ cã.

CA. II.

Secũdo pncipaliter circa martyriũ ↄsiderate debemus suppliciũ quo pficit. Nam martyriũ dupliciter põt sumi .s. similitudinarie ⁊ pprie: siue impfecte: ⁊ pfecte. Primo eni mõ .s. similitudinarie ⁊ impfecte accipit Chryso. in quodã sermõe dicens: Habet paupertas martyriũ suũ: ⁊ egestas si bñ tolerata fuerit. facit eni martyriũ egestas pter xpm nõ pp necessitatẽ. Et Bernar. in quodã sermone accipit martyriũ eodẽ modo dicẽs: Nõ martyriũ grauius est q̃ inter epulas esurire: inter vestes multas ⁊ pciosa vestimenta algere: inter diuitias paupertate premi. Scdo modo martyriũ accipit pprie ⁊ pfecte .s. cũ aliqs mortẽ sustinet pter xpm. vñ aliqs nõ dicit vel efficit martyr p tolerantiam cõtumeliaꝝ: nec etiã p tolerantia carceris vel exilij vel rapine diuitiaꝝ: nisi forte sm q mors sequit ex pdictis. Uñ ad pfectã rõnẽ martyrij requirunt duo .s. pena maxima: ⁊ causa legitima. Primo requirit pena maxima .s. mortis. vñ Aug⁹ sup Joh. Si nulla eẽt mortis molestia: nulla esset martyrij gloria. ⁊ ideo nulla pena sine morte facit pprie martyrẽ nec martyriũ dici põt. Q2 aũt pena mortis sit martyriũ ⁊ facit martyrẽ tripliciter pbo sic .s. auctoritate: rõne: similitudine. Primo pbo auctoritate Maximi in quodaz sermõe de martyre sic dicẽtis: Uicit p fide moriẽdo: qui vinceret sine fide viuẽdo. Scdo hoc idez pbo rõne sic: Martyr eni dicit q2 testis fidei p quã nobis visibilia p inuisibilib⁹ contẽnenda pponunt: vt dicit ad Hebre. xj. ergo oportet vt martyr opere testificet fidem: q p inuisibilib⁹ de quib⁹ est fides oĩa visibilia ⁊ etiã pprĩa vitã exponat. Cui⁹ rõ est: q2 q̃diu vita manet corpalis nõdum ope se ostendit psentia cuncta contẽnere: vt ad inuisibilia opa puenuat. qd pz: q2 homies cõsueuerũt cõsanguineos ⁊ parẽtes ⁊ oĩa bona possessa contẽnere ⁊ dolores corpis pati vt vitam ↄseruent. vñ ⁊ sathan contra Job induxit: Pellẽ p pelle ⁊ cũcta que hõ habet dabit p aĩa sua .i. p vita corpali: g ad pfectam rõnẽ martyrij oportet q aliqs mortez sustineat pter xpm. Tertio hoc idẽ pbo exempli similitudine: vt verbi grã Si eni aliqua mulier p fide xpi integritatẽ suam pdat: vel vt eam pderet damnaret occasione fidei xpiane nõ est apud hoies manifestũ: vtrũ hec mulier patiat pter amorem fidei xpiane: vel magis pter contẽptũ castitatis: ⁊ iõ apud homies nõ reddit pter hoc sufficiens martyrij testimoniũ. vñ hoc nõ pprie habet rõnẽ martyrij: sz apud deũ q corda scrutat: põt hoc ad premiũ deputari sicut Lucia dixit. Dec. b. Tho. scda scde. q. cxxiiij. arti. iiij. argu. cõtra: in cor. q. et in solu. iij. argu. vñ siquis patit tribulatiões aliquas pter xpm si nõ cõtinuet vsq ad mortem nõ est pprie martyr. Rc. s. Aureola.

¶ Q2 ad pfectam rationẽ martyrij requirit causa legitima.

CA. III.

Tertio pncipaliter circa martyriũ cõsiderare debemus motiuũ vel modum quo quis inducit. Sicut eni ad pfectam rõnẽ martyrij requiritur nõ qualiscũq pena sz pena maxima .s. mortis: vt pz. ĩ. immediate ca° pce. ita scdo ad pfectaz rõnẽ martyrij requirit causa legitima .s. vt pter fidem xpi quis patiat mortem. vñ btũs Cyprianus ait vt btũs Greg⁹ allegat: Martyrem nõ facit pena qualitercũq illata: sz legitima causa pter xpm illata. vñ siquis mortẽ patit nõ vt homicida vel fur aut huiusmodi: sz vt xpianus: vt dicit .j. Petri iiij. hic martyr est. Patit aũt quis mortem vt xpianus ⁊ vt martyr nõ solũ vno modo sz plurib⁹. Et generaliter trib⁹ modis. Primo eni qui mortẽ tolerat p confessiõe fidei xpi que confessio fit p verba. Scdo qui mortẽ toleret p quocũq bono opere faciendo pter xpm martyr est. Tertio qui mortem patient tolerat p quocũq malo pter xpm vitando martyr est. vñ beati Johãnis baptiste martyriũ in ecclesia venerat qui nõ pro negãda fide sz p reprehensione adulterij mortem sustinuit. Generaliter aũt aliquis martyr efficit octo de causis. p° p iusticia vt Abel. 2° p lege dei seruanda: vt machabei. 3° p salute populi: vt xps. 4° p fide xpi: vt Stephanus. 5° p xpo: vt innocentes. 6° pro libertate ⁊ defensione ecclesie: vt Thomas. 7° pro assertione veritatis: vt Isaias: hieremias. 8° p obiurgatiõe peccati: vt Johãnes baptista.

Sed forte queres an ille qui pro defensiõe reipublice morit debeat vt martyr a ecclia venerari. Rñdeo ⁊ dico: q causa propria martyrij ẽ bonũ diuinũ pro quo quis mortem patit: nõ bonum humanũ. sz si bonum humanũ pro quo quis patit referatur in diuinũ siue in ciuitate moriatur siue in bello potest esse causa martyrij. Dec. b. T. scda scde. q. cxxiiij. arti. v. ĩ cor. q. ⁊ ĩ so. iij. arg.

¶ Utrũ martyriũ sit act⁹ maxie pfectiõis.

CA. IIII.

Quarto pncipaliter circa martyrium cõsiderare debem⁹ pconiũ quo qs extollit. nã martyriũ est aliquo mõ maxime pfectiõis actus. Ad cui⁹ euidentiã est sciendũ q martyriũ tripliciter ↄsiderari põt .s. put est actus elicitus: ordinatus: ⁊ iperatus. Primo enim prout martyrium est a fortitudine actus elicitus: nõ est maxime virtutis ⁊ perfectionis actus. sic nec fortitudo a qua martyrium elicitur est excellentior inter

oēs virtutes: imo ſm ſe nō ē actus pfect⁹: eo q tolerare mortē ſm ſe ⁊ abſolute non eſt laudabile: vt pʒ pᵒ ca. pce denti: ſʒ ſolū in ordine ad aliud. Scdo ꝓut martyriū eſt actus ad fidē ⁊ dilectionē ordinatus: ⁊ ſic etiā nō eſt maxime pfectiōis actus. ſʒ finis ad quē ordinat̃ pfectior eſt martyrio. ſ. bonū diuinū vel fides xp̄i vel dilectio. Tertio ꝓut martyriū eſt actus a charitate imparatus: ſic martyriū inter oēs actus virtutū magis charitatis pfectionē demonſtrat. qd̄ tripliciṫ ꝓbo. ſ. rōne: auctoritate: ⁊ ſigni expſſione. Primo ꝓbo rōe ſic: Tanto magis aliqs oſtēdiṫ amare deū quanto rem magis dilectā contēnit ⁊ rē magis odioſaʒ eligit ꝓpter deū. Cū igiṫ inṫ oīa: vita hoīnō ſit pcioſius ⁊ appetibili⁹: ⁊ inter oīa mala mors maliū ſit horribili⁹ ⁊ vitabili⁹: ſi hō vitā quā ſup oīa diligit ꝓpter xp̄m ponit ⁊ contēnit: ⁊ mortē quā magis odit ⁊ timet: eligit ꝓpter xp̄m. ſignū eſt ⁊ effectus maxime charitatis ad deuʒ. Scdo hoc idē ꝓbo auctoritate Joh. xv. ſic dicēns: Maiorē hac dilectionē .i. maius ſignū dilectionis vel maiorē affectū charitatiſ ad deū nō hʒ q̄s: q̄ȝ vt mortē ſuſtineat ꝓ amicis. Sʒ cōtra videṫ q maius ſignū dilectionis ad deū vel maior affectus charitatis ad deū ſit vitā ponere ꝓ inimicis qd̄ xp̄us fecit: vt diciṫ ad Ro. v. Cōmendat de⁹ ſuā charitatē in nobis ⁊c. Rn̄deo duob⁹ modis. Primo q xp̄s nō poſuit aīam ſuā ꝓ nobis inimicis: vt. ſ. inimici remaneremꝰ: ſʒ vt inimicos amicos faceret. Scdo: qꝛ lʒ nō eſſent amici q̄ſi amātes: erāt tn̄ amici vt amati. Eſt aūt manifeſtū q maxie dilectionis eſt ſignū aīaʒ ſuā .i. vitā corpalē ꝓpriā ponere ꝓ amico. Tertio hoc idē ꝓbo ſigni expſſione. Nā in ordine diligibiliū ſunt quattuor ordinata. ſ. deus: aīa noſtra: ꝓximus: ⁊ corpus ꝓpriū. vn̄ deū debem⁹ diligere ſupra nos ipſos ⁊ ꝓximū: ita vi ꝓ deu noſipſos. ſ. aīam ⁊ corpus ⁊ ꝓximū debem⁹ dare: ꝓ aīa aūt noſtra corpus exponere: nō tn̄ ecōuerſo. ſ. ꝓ corpore aīam dare. ꝓ ꝓximo aūt. ſ. ꝓ ſalute ꝓximi vitā corpalē debem⁹ exponere. vn̄ cū vita corpalis ſit potiſſimū qd̄ poſt aīam habem⁹: iō ipſaʒ exponere ꝓpter xp̄m eſt potiſſimuʒ ⁊ maioris dilectionis ſignū: ꝑma Joh. iij. In hoc apparuit charitas dei in nobis ⁊c. Sʒ q martyriū nō ſit maxime pfectionis act⁹ arguo dupliciṫ. ſ. de obedientia ⁊ de ꝓuidētia vel doctrina: q̄ reſpectu martyrij videnṫ eſſe act⁹ maioris pfectionis. Primo de obediētia ſic: Nobili⁹ ⁊ pfecti⁹ eſt ꝓpter xp̄m dare aīam q̄ȝ corpus. ſʒ ꝑ martyrium homo ꝓpter xp̄m dat corpus ꝓpriuʒ. ꝑ obedientiā vō dat aliqs deo aīam. ḡ obedientia pfectior eſt martyrio. vn̄ Greg⁹ vltimo moral. dicit q obedientia cūctis victimis pferetur: Re. infra Obediētia. Rn̄deo ⁊ dico: q martyriū ꝑ quod homo ꝓpter deū exponit corpus ſuuʒ eſt pfectius obediētia. Cui⁹ rō eſt: qꝛ martyriū cōplectiṫ illud ſine quo obediētia eſſe nō pōt. ſ. vt aliqs ſit obediēs vſq; ad mortem. Scdo de ꝓuidentia ⁊ doctrina arguo ſic: Meli⁹ eſt bonū quod ꝓdeſt multis q̄ȝ qd̄ ꝓdeſt vni ſoli. ſed actus gubernādi ⁊ docendi ꝓdeſt multis. Actus aūt martyrij ꝓdeſt ſoli illi q̄ patiṫ: ḡ ⁊c. Rn̄deo ⁊ dico: q martyrium nō ſoli patienti ꝓdeſt ſʒ etiam multis alijs. vn̄ Ambro. in quadā epiſtola ait: Martyr cum patiṫ nō ſolum ſibi patiṫ ſʒ etiam cuilibet. Sibi enī patiṫ ad premiuʒ: cuilibet ad exemplū. ſibi ad requiem: cuilibet ad ſanitatem. Exemplo enī eius didicimus in xp̄m credere: ⁊ mortem nō timere. Et iō beatus Cyprianus loquēs de pfectiōe actus martyrij in quadā epiſtola ſic ait: Hoc enī baptiſmū. ſ. martyriū eſt in gratia maius: ī poteſtate ſublimi⁹: in honore pcioſius. Re. de comparatiōe baptiſmatū. ſ. Baptiſm⁹. Dec. h. Tho. ſcda ſcde. q. cxxiiij. arti. iij. ī cor. q. ⁊ in ſolutiōib⁹ argumētoꝝ.

¶ Q₂ matrimoniū eſſentialiṫ eſt cōiunctio ſm quā diciṫ maritus ⁊ vxor. **CA. I.**

# Matrimonium.

Circa matrimoniū ſex ꝑ ordinē ſunt notanda. ſ. coniūctionis formalitas vel eſſentialitas: denoīationis varietas: diffinitiōis cōgruitas: inſtitutiōis cauſalitas: obligationis neceſſitas: pfectionis ſublimitas. Primo circa matrimoniū cōſiderāda eſt cōiunctiōis formalitas vel eſſentialitas. Nā matrimoniū formaliter vel eſſentialiṫ eſt cōiunctio ſm quā diciṫ marit⁹ ⁊ vxor. qd̄ tali ratiōe oſtendo: Ubicūq; eſt adunatio aliquoꝝ ad aliquē finē vnū: ibi eſt aliqua cōiunctio q̄ denoīaṫ ab illo fine. verbi grā: ſicut multi hoīes ordinanṫ ⁊ adunanṫ ad vnam multiā ex qua cōiunctiōe ⁊ ordinatiōe dicunṫ cōmilitones adinuicē. vel ſicut multi hoīes ordinanṫ ad vnaʒ negociationē ex qua ſocii negociatiōis vel cōmercatores dicunṫ: ſʒ ꝑ matrimoniū ordinanṫ aliqui ad vnā generationē ⁊ educationē ꝓlis: et iterū ad vnā vitam domeſticam: ḡ matrimoniū formaliṫ vel eſſentialiṫ eſt cōiūctio ſm quā diciṫ maritus ⁊ vxor. Ubi nota: q ī matrimonio eſt triplex cōiunctio. ſ. corporū: conſenſuū: animoꝝ. Prima enī cōiunctio. ſ. corporū cōſequiṫ matrimoniū. Scda cōiunctio. ſ. cōſenſuū cauſat matrimoniuʒ. Tertia cōiunctio. ſ. animoꝝ q̄ eſt vnio mutua ⁊ obligatio ex tali cōſenſu ſequēs eſt formaliter vel eſſentialiṫ matrimoniū. Dec. h. Tho. iiij. ſcrip. ſen. di. xxvij. arti. j. q. j. in cor. q.

¶ Q₂ matrimoniū tripliciṫ noīaṫ ⁊ quō. **CA. II.**

Ecūdo circa matrimoniū cōſideranda eſt denominationis varietas. nā matrimoniuʒ tripliciṫ pōt cōſiderari. ſ. ex pte ſue eſſentie: cauſe: ⁊ efficacie. Et ſm hec tria tripliciṫ noīaṫ. ſ. coniugiū: nuptie: ⁊ matrimoniū. Primo enī rōne ſue eſſentie noīaṫ coniugiū. eo q matrimoniū eſſentialiter eſt ipſa mariti ⁊ vxoris cōiūctio: vt pʒ. ī. pcedenti caᵒ. Scdo matrimonium rōne ſue cauſe noīaṫ nuptie a nube: eo q in ipſa ſolēnitate deſpōſatiōis qua matrimoniū pficiṫ: capita nubentiū velanṫ. Tertio rōne ſue efficacie vel effectus qui eſt ꝓles diciṫ matrimoniū. lʒ enim pater dignior ſit q̄ȝ mater: tn̄ qꝛ mater circa ꝓlem magis eſt officioſa q̄ȝ pater: iō talis cōiunctio mariti ⁊ vxoris magis debet denoīari a matre q̄ȝ a patre. Et iō mariti ⁊ vxoris cōiunctio diciṫ matrimoniū: ⁊ hoc ꝓpter ſex cauſas. Primo enī dicitur matrimoniū: eo q mulier ad nil aliud debet nubere niſi q ſit mater. Scdo diciṫ matrimoniū q̄ſi matris muniū .i. officiū: qꝛ feminis maxime cōuenit officiū educādeꝓlis. Tertio diciṫ matrimoniū q̄ſi matrē muniēs: qꝛ iam hʒ quo muniaṫ ⁊ defendaṫ. ſ. virū. Quarto dṙ matrimoniū q̄ſi matrē monens. ſ. ne virū relinquat alteri adherens. Quinto dṙ matrimoniū q̄ſi mater vni⁹: qꝛ in eo ſit cōiūctio ad vnā ꝓlem māliṫ ꝓducendā. Sexto dṙ matrimoniū vt. Iſido. dicit a mr̄e ⁊ nato: qꝛ ꝑ matrimoniū efficiṫ aliq̄ mr̄ nati. Dec. h. T. iiij. ſen. diſ. xxvij. arti. ij. in cor. q.

¶ Q₂ matrimoniū diffiniṫ trib⁹ mōis. **CA. III.**

Ertio circa mr̄imoniū ꝯſiderāda ē diffinitiōis ꝯgruitas. Nā tres diffinitiōes īueniūṫ de mr̄imonio date. vna tangit cām. alia eſſentiā: tertia effectū. Pria diffinitio tāgit mr̄imonij cām. ſ. ꝯſenſū. Et ſic Hugo diffiniēs mr̄imoniū ſic dic. eſt duaꝝ idoneaꝝ pſonaꝝ legitim⁹ de ꝯiūctiōe ꝯſenſus. Scda diffinitio tāgit mr̄imonij eſſentiā. ſ. ꝯiūctionē. ⁊ ſic diffiniūt mr̄imoniū legiſte: ⁊ hr̄. ff. de ritu nuptiaꝝ dicētes: Mr̄imoniū ē ꝯſortiū cōis vite ⁊ cōicatio diui ⁊ hūani iuris. Tertia diffinitio mr̄imonij tāgit effectū ad quē mr̄imoniū ordinaṫ. ⁊ ſic mgr̄. 4ᵒ. li. ſen. di. xxvij. diffinit ſi qōlibet mr̄imoniū: ſʒ mr̄imoniū pūt ē ſacr̄m dicēs: Mr̄imoniū eſt ꝯiūctio maritaṫ viri ⁊ mulieri inṫ legitīas pſonas indiuiduā vite cōſuetudinē retinēs. In q diffinitiōe q̄ttuor

tangit. primo genus matrimonij: in hoc q dicit Matrimonium est coniunctio. na matrimoniu est in genere coiunctionis vt p3. s. primo ca°. Scdo tangit differentiā specificā i hoc q subdit: Maritalis. Tertio tangit materiā ppriaz in hoc q iūgit Viri z mulieris. Quarto tāgit modū vel affectū in hoc q subinfert Indiuiduā vite cōsuetudinē retinēs. Nā inseparabilitas ē modus matrimonij z etiaz est effectus: qz p matrimoniū efficit vt vn' ab alio separari nō possit. Hec b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xxvij arti. primo. q iij. in cor. q. Vel dicas si vis: q in diffinitiōe pdicta matrimonij magister sen. qttuor causas tangit. Primo formalē: ibi Est coniunctio. i. adunatio diuersarū ad vnū. Scdo subdit causā materialē: ibi Viri z mulieris. Tertio subiūgit causā efficientē: ibi Maritalis. i. maritali cōsensu seu affectu cōtracta. Quarto includit causaz finalē: ibi Indiuiduā vite cōsuetudinē retinēs. Inseparabilitas est bonū matrimonij: bonum vo bz rōnē finis. Hec Pe. de tharan. iiij. scrip. sen. di. xxvij. circa primū probleuma: arti. primo in cor. q.

## ¶ Q matrimoniū fuit institutū ppter qttuor causas: z qn. CA. IIII.

Quarto circa matrimoniū cōsideranda est institutionis causalitas. nā matrimoniū institutum vel ordinatū fuit ppter qttuor causas seu ppter qttuor bona. s. in officiū: remediū: mysteriū: obsequiuz. Primo fuit institutū in officiū nature multiplicāde: z sic institutū fuit i paradiso an peccatū: Gen. ij. vbi dicit: q facta muliere in paradiso statim matrimoniū institutum fuit qn dixit Adam: Hoc os ex ossib' meis zc. Que verba lz adam dixerat: tn inspiratiōe diuina. Scdo matrimoniū ordinatū fuit in remediū culpe vitāde. z sic institutū fuit extra paradisum post peccatuz cū dixit: Crescite z multiplicamini zc. Vbi nota q bis dixit deus Crescite z multiplicamini. Primo i statu innocētie an peccm: vt gen. primo: ad ostendendū q matrimoniū institutū fuit ad multiplicationē speciei humane ppter complendū numerū electoz. Scdo dixit deus: Crescite zc. i statu culpe. s. finito diluuio: vt p3 Gen. ix. ad ostēdendū q matrimoniū est ordinatū ad euitationē vitij: z cōseruationē speciei p multiplicationem indiuiduoz. Tertio matrimoniū est institutū in mysteriū cōiunctiōis spiritualis repñsentande. s. ad repñsentandū cōiunctionē xpi z ecclesie. z sic inq̄tū matrimoniū est sacramentū: institutum fuit in noua lege. s. in passione xpi a qua hoc sacramentū sicut z oīa alia sacramēta virtutē accepit. Quarto matrimoniū institutū fuit in obsequiuz humilitatis implende: vt p hoc. s. p matrimoniū maritus z vxor amicitiam z obsequia amicitie mutuo sibi impendāt. z matrimoniū instituūt iura ciuilia. z hoc modo iura ciuilia de ei' institutiōe se intromittunt. Si aūt alit vis pcedere dicas: q matrimoniū institutum fuit ppter qttuor bona. Primo ad pcreationez plis que fuit necessaria z an peccm z post peccm: vt p3 s. Scdo institutū fuit ad vitationē criminis: z sic institutū fuit post peccm tpe legis nature. Sz quo ad determinationē psonarū. s. viri z vxoris institutū fuit in lege moysi. Tertio institutuz fuit ad repsentationē piunctiōis spūalis. s. xpi z ecclesie. z fm hoc vt sacramentū in noua lege est institutū. Quarto institutum fuit ad exhibitionē obsequioz humanitatis. z sic i lege ciuili fuit matrimoniū institutuz. Hec b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xxvj. de matrimonio fm q est sacramentū: arti. ij. in cor. q.

## ¶ Vtrū aliqs ex pcepto debet obligari ad matrimoniū contrahendū. CA. V.

Quinto circa matrimoniū cōsiderāda est obligationis necessitas: an. s. mō obligamur ex pcepto ad matrimoniū contrahendū. Rñdeo z dico q tria pcepta deus dedit hoi ante peccm. Primū fuit discipline ad pfectū gratie cū dixit Gen. ij. De ligno scie boni z mali nō comedatis. Secundū pceptū fuit nature ptinens ad cōseruationē indiuiduoz. s. psone ppte: cum dixit ibidē. De oī ligno zc. Tertiū fuit nature ptinēs ad multiplicationē speciei hūane cū dixit: Crescite z multiplicamini zc. Sicut g' quilibz primū z secundū pceptū ad seruandū obligat: ita tunc tpis z in statu inocentie z in statu culpe qlibet ex pcepto obligabat ad matrimoniū cōtrahendū: eo q illo tpe paucitas hominū exigebat vt qlibet generatiōi vacaret sine qua nō fuisset numer' electoz. vn lz virginitas simplicit sit melior z nobilior matrimonio: tn tpe quo necessaria erat multiplicatio hūani generis meli' erat vacare matrimonio rōne pdicta. s. ppter complenduz numerū electoz. verbi grā Lz phari melius sit simplicit q ditari: tn indigenti necessarius ditari meli' est q phari: z magis eligendū: vt dicit phs li. topi. Modo aūt pceptuz de matrimonio cōtrahendo nō obligat. qd quadruplicit pbo. s. rōne: sufficienti diuisione: similitudine: auctoritate. Primo hoc pbo duplici rōne. Prima rō est talis: Meritū est hodie cōtinentiaz vouere: ergo nō tenet ho ex pcepto ad matrimoniuz contrahendū. Scda rō est talis: Nulli debet premiū p transgressione pcepti. sz virginib' debet premiū speciale. s. aureola. g' zc. Scdo hoc idem pbo p locū a sufficiēti diuisiōe sic: Si ad matrimoniū contrahendū aliqs obligat: aut hoc est ex dictamine nature: aut ex pcepto. Nō ex dictamine nature. Cui' rō est: qz lz natura dictet quedam vt semp facienda: sicut est cōuersatio indiuidui ad quā quilibet est obligatus semp: nō tn dictat quedam semp cuilibet faciēda sicut est multiplicatio speciei sed solū ad certū tempus: vt p3 s. Si vo obligat aliquis ad cōtrahendū matrimoniū ex pcepto: tūc si pceptū de contrahendo matrimoniū sit affirmatiuū lz obliget semp: nō tn ad semp: sz p tpe illo ex necessitate: nō p tempore moderno. Tertio pbo hoc idem similitudine. Cū enim sint multa multitudini necessaria q p aliquos fieri pñt sufficient: nō quelibet obligāt. verbi grā: Si eni nō eēnt alij laboratores terraz: etiā episcopi terras fodere tenerent. nūc aūt cū ad hoc sufficiant alij. epi melius i vtilioribus occupant. Secundū exemplū est tale: qz sicut non teneor supplere necessitatē patris qn necessitatē non habet: vel qn alius sufficient supplet ei' necessitatē: ita non teneor ex pcepto ad matrimoniū contrahendū: tn qz tpe moderno nō est necesse vt primo fuit: tū qz p diuersos cōtrahi pōt. Tertiū exemplū est tale: Cū eni ad pfectionez multitudinis sint necessarij actus vite actiue z contemplatiue: z ita vita cōtemplatiua maxime impediat p matrimoniū. io actus mrimonij nō obligat p modū pcepti. sz sicut in multitudine aliqui vacāt vni actui: aliq vni arti alij alteri. ita aliq generationi vacāt: z aliqui cōtemplationi. Quarto hoc idē pbo auctoritate aplī prima ad Corint. b. vij. sic dicēns: Qui nō iungit in matrimonio virginē meli' facit q qui facit. Expositor: Qui nō iungit in matrimonio virginē meli' facit. i. pfectius: deo accepti' honestius: fructuosius facit: q qui iungit. Primo eni q nō iungit in matrimonio virginē meli' facit. i. pfectius q qui iūgit. Cui' rō est: qz pfectius ē qd licet z expedit: q qd licet z nō expedit. Sz hic. s. nō cōiungēs virginem in matrimonio bn vtit bono. s. cōtinentiā nō relaxās. In matrimonio aūt bn vtit bō malo. s. ocupiscentiā restringens cōnubio. licet eni vtrūq sit bonū: tn pfecti' est cōtinentiā nō relaxare q cōcupiscentiā restringere. Scdo q nō iūgit virginē i mrimonio meli'. i. quieti' z deo accepti' facit q q piūgit. Cui' rō ē: qz fz aplm ibidē dicē: e: Qui cū vxore ē. cogitat q sūt mūdi z solicit' est de his q sūt mūdi: z quō ei placeat vxori ppue. In bono tamē

ꝯuenienti ⁊ ecõuerso ⁊ diuisus est. Ambro. ibidẽ: Diui
sus est nõ natura ſ; actu: q2 p̄mũ deo pr̄m mũdo seruit
Que aũt innupta est cogitat .i. cogitare põt q̃ sũt dñi. Gre
gori⁹ ibidẽ: Qui a terrenis actib⁹ liber ẽ que dei sũt co
gitare põt: vt .s. sit sancta corpe ⁊ spũ .i. actiõe ⁊ volũtate.
non enĩ valet aliq̃d sanctitas vel virginitas exterior sine
interiori. Tertio: qui nõ iũgit virginẽ ĩ m̃rimonio: me
lius .i. honesti⁹ facit q̃ qui cõiungit. nã bonũ quãto est
honesti⁹ tanto meli⁹. honesti⁹ aũt est cõtinere q̃ nubere
Cui⁹ rõ est: q2 honesti⁹ est: vt hõ sit mente cast⁹ ⁊ corpe
q̃ nõ. Aug⁹ ibidẽ dicit: Nõ enĩ hoc iõ dicit: q2 turpe sit
cõiugiũ: ſ; q2 hoc est honesti⁹. vñ sicut bono est dare me
lius: ita honesto honesti⁹: ⁊ beato beati⁹. Et iõ quarto
q̃ nõ iungit virginẽ in matrimonio meli⁹ .i. fructuosius
⁊ beati⁹ facit q̃ qui iũgit. Ita cõcludit ibidẽ apl's dicẽs:
Et beatior erit si sic pmanserit. vñ Matth. xiij. Aliud fe
cit fructum tricesimũ .s. existens in castitate cõiugali. Et
aliud fecit fructũ sexagesimũ .s. existẽs ĩ castitate vidua
li. Aliud fecit fructũ centesimũ .s. existẽs in castitate vir
ginali. Hec b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xxvj. arti. ij. in cor. q.
⁊ in so. arg. Et Pe. de tharan. ibidẽ circa secundũ pblema: arti. ij. in cor. q. Re. s. Aureola: ⁊ infra Uirginitas.

¶ Utrũ matrimoniũ sit pfecti⁹ alijs sacramẽtis: ⁊ q̃ cõ
sensus expssus p verba de futuro initiat matrimoniũ.

CA. VI.

Exto circa matrimoniũ cõsiderãda est pfectiõis sublimitas: an .s. matrimoniũ sit pfectius alijs sacramẽtis. Re. s. Eucharistia: ⁊ infra Sacr'm. Ad maiorem tñ euidentiã p̄dictoꝝ circa matrimoniũ sex p ordinẽ sũt notanda .s. initiantia: con
summantia: honestãtia: dehonestantia: impedientia: diri
mentia. Primo cõsiderãda sũt matrimoniũ initiantia
Nam cõsensus expssus p verba de futuro initiat matri
moniũ: nõ tñ efficit. qð tripliciẽ pbo .s. rõne: sufficiẽti di
uisione: ⁊ similitudine. Primo pbo hoc rõne sic. Qui p
mittit se aliq̃d facturũ nõdum facit illud. ſ; q̃ cõsentit p
verba de futuro pmittit se cũ aliquis cõtracturũ matri
moniũ: g̃ adhuc nõ ꝯtrahit cũ illa. Scðo hoc idẽ pbo p
locũ a sufficiẽti diuisione sic: Aliud est ꝯsentire p verba
de pñti in pñs: aliud p verba de pñti seu pñtia in futuꝝ.
ſ; pmũ .s. cõsentire p verba pñtia in pñs efficit matrimo
niũ g̃ secundũ .s. cõsentire p verba pñtia in futuro nõ fa
cit matrimoniũ. Tertio hoc idẽ pbo exempli similitudi
ne sic: Aliq̃s est qui cõsentit in aliquã p verba de futuro
⁊ post idẽ cõsentit in aliã p verba de pñti: talis sm iura
d; habere vxorẽ secundã qð nõ esset si cõsensus p verba
de futuro facẽt matrimoniũ: q2 ex quo initiatũ ẽ matri
moniũ cũ vna ea viuẽte nõ põt cõtrahere cũ alia: g̃ ꝯsen
sus p verba de futuro nõ facit matrimoniũ: ſ; matrimo
nij sponsionẽ vel pmissionẽ: q̃ pmissio sponsalia noiaẽ.
vñ sponsalia dicunẽ futuraꝝ nuptiarũ pmissio: vt habeẽ
ex verbis Nicho. pape: q2 p illã homo spondet se factu
rũ id qð post p traductionẽ exequiẽ. Fit aũt ista spon
sio vel pmissio duob⁹ modis .s. absolute ⁊ conditionate.
Primo fit absolute q̃tuor modis. primo fit nuda pmis
sione vt cũ diciẽ: Accipiã te in meã ⁊ ecõuerso: vel p eq̃
pollentia verba: scðo doni largitione: vtputa datis arris
sponsalicijs vt pecunia vel aliquo huiusmõi: tertio anu
li subarratione: quarto iuramẽti interuentiõe vel asser
tione. Quidã addũt quintũ .s. fidei datiõe. Qð pbaẽ ex
tra de sponsa. ij. ca⁹. ⁊ ca. his q̃ fidẽ. Scðo mõ talis spõ
sio vel pmissio fit sub cõditiõe. Et tũc est distinguendũ:
q2 aut ẽ cõditio honesta: vt cũ diciẽ: Accipiã te si place
bit parentib⁹: ⁊ tũc stante cõditione stat pmissio: ⁊ non
stante cõditione nõ stat pmissio. Aut ẽ cõditio inhone
sta. ⁊ hoc dupliciẽ: q2 aut ẽ cõtraria bonis m̃rimonij: vt
si dicã. accipiã te in meã si venena sterilitatis pcures: ⁊
tũc nõ cõtrahunẽ sponsalia: aut nõ est cõueniens bonis
m̃rimonij: vt si dicã: accipiã te in meã si furtis meis con
sentias: ⁊ tũc stat pmissio. ſ; tollenda ẽ pmissio vel cõdi
tio. Hec b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xxvij. de sponsalib⁹ arti.
j. in cor. q.

¶ De sponsalib⁹ declaranẽ tria.

CA. VII.

Ad maiorẽ tñ euidentiã p̄dictoꝝ circa sponsalia nota tria. pmũ est qua rõne quis obligaẽ. secun
dũ est qua rõne dissoluunẽ. tertiũ est qua etate
cõtrahunẽ. Primo nota qua rõne q̃s ad sponsalia ob
ligaẽ. nã ille qui pmittit alicui mulieri eã ducere ĩ vxo
rem: ex tali pmissione obligaẽ cũ ea ad m̃rimoniũ ꝯtra
hendũ: ⁊ peccat mortaliẽ si nõ soluit pmissuꝫ nisi legiti
mũ impedimentũ interueniat. ⁊ sm hoc ecclesia cogit in
iungendo penitentiã p pctõ: tñ in foro cõtentioso nõ cõ
pelliẽ: q2 matrimonia coacta malos exitus cõsueuerunt
habere: nisi forte iuramentũ interuenerit: q2 tũc cogen
dus est vt dicũt quidã: q̃uis alij nõ videaẽ ppter p̄di
ctam cãm si de vxoricidio timeaẽ. Hec b. Tho. iiij. scrip.
sen. di. xxvij. de sponsalib⁹: arti. pmo ĩ so. ij argu. Secũ
do nota qua rõne sponsalia dissoluunẽ. nã sponsalia ali
q̃n ipso iure: aliq̃n võ a iudice dissoluunẽ. Primo enĩ
ipso iure sponsalia in duob⁹ casib⁹ dissoluunẽ. pmus est
si post sponsalia de futuro aliq̃s ꝯtrahat cũ alia muliere
p verba de pñti. secũdus casus est: si post sponsalia de fu
turo alter cõiugũ religionẽ ingrediẽ. Scðo võ ipso iu
dice vel officiali iudicis sponsalia in sex casib⁹ dissoluũẽ
Primus ẽ q̃n alter trãsfert se ad regionẽ aliã: ⁊ diu ex
pectatus seu requisit⁹ nõ reuertiẽ. Secũdus ẽ q̃n incur
rit leprã vel paralysim vel aliã lesionẽ enormẽ q̃ faciat
eũ ineptũ ad matrimoniũ. Terti⁹ casus est q̃n alter cori
fornicaẽ. Quart⁹ si supuenerit affinitas vel cognatio spi
ritualis. Quint⁹ casus q̃n alter alterũ absoluit. Sextus ẽ
q̃n iunior ad legitimã etatẽ veniens dissentit. Hec b'ũs
Tho. vbi. s. imediate arti. iij. in cor. q. Tertio nota qua
etate sponsalia cõtrahũẽ. Cũ enĩ sit triplex etas sm ph'm
pmo ethi. Prima est añ pmũ septenniũ. ⁊ in hac nec ma
trimonio nec alicui contractui hõ est aptus. Cui⁹ rõ est:
q2 in tali etate .s. añ pmũ septenniũ pter fluxibilitatem
nature: nec p se intelligit: nec ab alio capere põt. Sꝫ in fi
ne pmi septennij pñt ꝯtrahi sponsalia: q2 tũc homo inci
pit esse aptus ad pmittendũ aliqua in futurũ de his ad
que magis inclinat rõ naturalis: nõ aũt obligandum se
ppetuo vinculo: q2 adhuc nõ h; firmã volũtatẽ. Scða
etas est a pmo septẽnio vsq; ad secundũ in qua hõ nõ p
se intelligit: ſ; ab alio doceri põt. Et iõ in fine scði septẽ
nij hõ põt tractare de his q̃ ptinẽt ad psonã ipsi⁹ .s. vl' ad
religionẽ vel coniugiũ ⁊c̃. Tertia etas est a .xxi. anno in
antea in qua hõ p se ⁊ p aliũ intelligere põt. Et iõ post
tertiũ septenniũ põt obligare seipsuꝫ ⁊ sua. vñ sm leges
cõstituunẽ et potestas disponẽdi de reb⁹ suis post .xxv. an
nos. Hec b. Tho. vbi. s. imediate. arti. ij ĩ cor. q. Quar
to nota hic quattuor casus ad euidentiã p̄dictorũ. Pri
mus casus est: an ante tempus pmi septẽnij possunt con
trahi sponsalia. R'ñdeo ⁊ dico: q̃ si homo non habet se
ptem annos completos: ſ; ppe ⁊ ante tempus septennij
parũ homo contrahat sponsalia: tunc contractus sponsa
liũ robur habet: q2 sm ph'm pmo ethi. quod parũ deest
quasi nihil deesse videẽ. Hec autẽ ppinquitas a quibus
dam determinaẽ tempus sex mensiũ. sed melius est q̃
determineẽ sm conditionem contrahentiũ: quia in qui
busdam magis acceleraẽ vsus rationis. Hec beat⁹ Tho.
ibidem: arti. ij. in solu. ij. argu. Secundus casus est: an
iuramentum additum consensui de futuro faciat matri
monium. Respondeo ⁊ dico q̃ non. Cuius ratio est: q2
iuramentum aliquid operaẽ nõ nouam obligationẽ fa
ciens: ſ; factã confirmãs. quod p;: q2 iuramentũ nõ mu

tat speciē obligatiōis: sȝ addit firmitatē ī eadē specie obligatiōis. Confirmat dn iuramentū obligationē in futurū: sȝ nō facit aliā speciē obligatiōis. vn̄ grauius peccat q̄ iuramentū violat: q̄ʒ q̄ simplici v̄bo cōsentit in aliquā p verba de futuro ꝛ nō implet: ibidē arti. ij. in so. iiij. arg.

Tertius casus est: an carnalis copula sequēs post consensū de futuro faciat matrimoniū. R̄ndeo ꝛ dico q̄ nō. Cuius rō est: q̄ qd̄ sequit̄ aliqd̄ sicut effectus causam nō efficit illud. sȝ carnalis copula consequit̄ matrimoniū: ergo nō facit ipsū. Ubi nota q̄ in tali casu aliť est loquendū sm forū ɔscie: ꝛ aliť sm iudiciū ecclesie. nā sm forū conscientie nō est matrimoniū: eo q̄ nō est ibi cōsensus mentis in p̄ńs sȝ in futurū. Scd̄m v̄o iudiciū ecclesie in quo iudicat̄ sm signa exteriora: cū nihil possit exp̄ssius significare consensum q̄ʒ carnalis copula. iō carnalis copula sequēs spōsalia matrimoniū facere iudicat̄: nisi aliqua signa doli vel fraudis appareāt: vbi. s. di. xxvij. arti. ij. in cor. q. Quartus casus est: an ille q̄ post verba de futuro aliquā deflorauerit: ꝛ post p verba de p̄ńti idē cōtraxit cū alia: p̄mā ducere teneatur. R̄ndeo ꝛ dico q̄ talis aut nō duxit secundā cū qua contraxit de p̄ńti: aut eā antea duxit. si nō duxit secundā tenet̄ p̄mā ducere. Si v̄o aliā duxit. s. secundā iā factus ē impotēs ad soluendū illud ī quo tenebat̄: ꝛ iō sufficit si p̄me de nuptijs puideat. Dec. btūs Tho. in so. iiij. argu. ibidē.

¶ Q̄ consensus expressus p verba de p̄ńti efficit m̄rimoniū. CA. VIII.

Ecūdo p̄ncipaliter circa matrimoniū cōsiderāda sūt efficiētia matrimoniū. nā cōsensus exp̄ssus p verba de p̄ńti est causa efficiēs matrimoniū: ita q̄ tria efficiant matrimoniū. s. cōsensus: exp̄ssus: de p̄ńti. Primo dico q̄ ɔsensus efficit matrimoniū. qd̄ tripliciť pbo. s. rōne: auctoritate: similitudine. Primo ratione sic: Unus nō accipit potestatē in eo qd̄ libere est alteri⁹: nisi p assensum alteri⁹. Sȝ p matrimoniū vterq̄ʒ cōiugū accipit potestatē in corpus alteri⁹: vt pȝ p ap̄lm p̄ma ad corinth. vij. Cū prius vterq̄ʒ haberet sui corpis liberā potestatē: ergo ɔsensus ꝛc. Scd̄o hoc idē pbo auctoritate Ioh. Chryso. q̄ dicit: q̄ matrimoniū nō facit coitus sȝ volūtas. Tertio pbo hoc idē exempli similitudine qz inter mariā ꝛ Ioseph fuit verū matrimoniū. sȝ si ī matrimonio requirit̄ aliud p̄ter cōsensum: in eis verū matrimoniū nō fuisset: qd̄ est falsum. ergo ꝛc. Ad cui⁹ euidētiam nota hic tria. Primū est q̄ solus cōsensus nō facit matrimoniū: sȝ requirit̄ p̄ncipaliter diuina institutio. qd̄ tali rōne ostendo: Matrimoniū enī realiť nihil aliud ē q̄ʒ mutue p̄tātis traditio. Tradere aūt potestatē sui non pōt q̄ sui potestatē nō habet. vn̄ sicut seru⁹ non pōt dare potestatē suā alteri sine ɔsensu dn̄i: sic nec hō sine auctoritate dei. Ad hoc ergo vt homo possit se alterius potestati tradere: requirit̄ diuina institutio. ad actū v̄o traditionis requirit̄ volūtatis libertas. ꝛ iō cū in matrimonio diuina institutio semp assit: p nihil aliud efficit̄ matrimoniū nisi p ɔsensum qui liberā voluntatē ostendit: ita q̄ duo concurrūt ad causandū matrimonium. s. institutio diuina tanq̄ʒ p̄ncipalis causa: ꝛ cōsensus vtriusq̄ʒ. s. viri ꝛ mulieris tanq̄ʒ scd̄a causa. Alie v̄o cōicatiōes vel societates negociatorū ꝛ cōmilitantiū solo iure humano sūt institute. cōicatio aūt vel societas maris ꝛ mulieris est instituta iure diuino ꝛ humano vt pȝ. Dec. b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xxvij. arti. p̄mo. q. iij. in cor. q. in fine. Secundū est: q̄ matrimoniū nō est ipse cōsensus: sȝ est quedā vnio ordinatorū ad vnū: quā vnionē cōsensus facit. Tertiū est q̄ si cōsensus matrimoniū facit vt pȝ: non sequit̄ q̄ dissensus matrimoniū soluat p illā regulā. s. Si ppositū est cā ppositi: ergo oppositū est causa oppositi. Ratio huius est duplex. Prima est: qz quedā est causa rei quantū ad fieri: quedā v̄o q̄ntū ad esse. cessante aūt causa rei q̄ntū ad fieri nō oportet ipsaȝ rem cessare: vt verbi grā cessante edificatore manet dom⁹. Consensus ergo cū sit causa matrimonij quo ad fieri: nō oportet cessante cōsensu cessare matrimoniū. Scd̄a rō ꝛ melior ad idē est: qz ille consensus ꝛ̄ſi actu transierit: semp tn̄ manet in virtute. nūq̄ʒ enī est quin cōsensus vnit⁹ semp remanet vnitus: ꝛ ita qz semp manet causa semp manet effect⁹. Dec. b. Tho. ibidē arti. ij. in duob⁹ argu. cōtra: ꝛ in cor. q. ꝛ in solu. argumentoȝ.

Scd̄o p̄ncipaliť cōsensus q̄ est cā matrimonij oportet q̄ sit exp̄ssus p verba vel p aliqd̄ aliud qd̄ teneat locum verboȝ. qd̄ pbo tali rōne. Primo sic: Matrimoniū est sacr̄m quoddā. sȝ in oī sacro requirit̄ aliqd̄ sensibile signum. ergo in matrimonio oportet esse verba exp̄ssa tanq̄ʒ signa sensibiliť exprimentia cōsensum. Scd̄o confirmo hoc idē exēplo: qz sicut ablutio exterior se habet ad baptismū: ita exp̄ssio verboȝ ad matrimoniū. si enī aliqui essent muti vel diuersaȝ linguaȝ qui cōsensum suū non possent p verba exp̄mere: tūc loco verboȝ requirunt̄ signa vel nutus: ꝛ talia cōputant̄ p verbis. Similiť cum puella desponsat̄: si taceret p̄ verecūdia: verba parentū eā viro tradentiū cōputant̄ ac si essent puelle: si puella ī desponsan̄ do nō contradicat. nā verba parentū sūt sufficiens signū q̄ sūt puelle ex quo ipsa nō contradicit. Dec. btūs Tho. ibidē arti. ij. q. ij. in so. argu. Tertio p̄ncipaliter cōsensus q̄ est causa efficiens matrimoniū oportet q̄ sit exp̄ssus p verba de p̄ńti. qd̄ dupliciť pbo. s. rōne: ꝛ similitudie. Primo rōne sic: Quia sicut differt pmissio ꝛ solutio: sic sponsalia ꝛ matrimoniū. ꝛ similiter consensus de futuro ꝛ de p̄ńti. Sicut enī pmissio obligationē parit vel facit: solutio v̄o ab illa obligatiōe liberat qz complet qd̄ pmissū est. sic sponsalia obligationē pariunt de matrimonio cōtrahendo. matrimoniū aūt est impletio illi⁹ pmissiōis. vn̄ sicut cōsensus de futuro facit sponsalia: ita cōsensus de p̄ńti facit matrimoniū. Scd̄o probo hoc idē tali exemplo vel similitudie. Aliq̄s est q̄ ɔsentit in aliquā p verba de futuro: ꝛ postea idē ɔsentit cū alia p verba de p̄ńti: talis sm iura debet h̄re in vxorē secundā ꝛ nō p̄mā. Dec. b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xxvij. de matrimonio: arti. ij. q. iij. argu. p̄mo cōtra. Re. infra Spōsalia in p̄nci. Et pe. de tharan. ibidē di. xxvij.

¶ Declarant̄ duodecim casus vtiles de cōsensu qui requirunt̄ ad matrimoniū. CA. IX.

Ad maiorē tn̄ euidentiā p̄dictoȝ circa cōsensum q̄ efficit matrimoniū q̄ro hic duodecim casus.

Primus ē: an exp̄ssio verboȝ p verba de p̄ńti si desit interior consensus faciat matrimoniū. R̄ndeo ꝛ dico: q̄ ī hoc casu aliť est loquendū sm forū ɔscie: ꝛ aliť sm forū ecclesie. nā sm forū vel iudiciū ɔscie instat̄ confessioni p̄uate psone. vn̄ si deest interior cōsensus exp̄ssio verboȝ vel p v̄ba de p̄ńti nō facit matrimoniū. Cui⁹ rō est p locū a sili de baptismo: Quia sicut aliq̄s si ablutionē exteriorē recipet nō intendēs baptismi sacr̄m recipere: sȝ ludū ꝛ dolū facere: baptismū nō recipit: ita etiaȝ exp̄ssio verboȝ sine interiori cōsensu matrimoniū nō facit. In foro aūt vel iudicio ecclesie ī quo stat̄ manifeste pbatiōi si aliq̄s p verba de p̄ńti pbet̄ consensisse in aliquā vt eā h̄ret ī vxorē q̄ntūcūq̄ʒ dicat defuisse cōsensū mentalē: tūc stabit̄ verbis ꝛ iudicabit̄ matrimoniū. qd̄ etiaȝ ex hoc cōfirmat̄: qz si aliq̄s p verba de p̄ńti pbet̄ in aliquā cōsensisse. cogit̄ ab ecclesia p excōicatiōis sn̄iam vt eā habeat in vxorē q̄ntūcūq̄ʒ dicat cōsensū mentalē defuisse ꝛ cū alia p v̄ba de p̄ńti ɔtraxisse. tūc. n. cogit̄ ab ecc̄lia q̄ iudicat sȝ ea q̄ foris appent ad stādū cū p̄ma vxore. Si aūt euidētib⁹ signis pōt pbari ꝛ apparē simlatio: tūc ecc̄lia nō iudicabit eē m̄rimoniū. Dec. b. T. iiij. sen. sen. di. xxvij. q̄

mrimonio:arti.ij.q.iiij.i cor.q.z i so.pmi z.iij.argumen
tor. Scdus casus ē: qd dz facere ille q pmo accepit vnā
vxorē p verba de pñti sine cōsensu mētis: z postea ac
cepit aliā p verba de pñti cū cōsensu mentis: Rñdeo z
dico q postq̄ iudicatū est ab ecclesia euidentib⁹ signis
pmā fuisse vxorē suā dz cogi ab ecclesia p excōicationis
sniam vt ad pmā redeat: nec tñ in tali casu ecclesia pec
cat: qz iudicat fm ea q foris apparent. vñ nō decipit i iu
sticia: ex quo euidentib⁹ signis pbat pmā fuisse vxorem
suā: q̄uis decipiat in facto: eo q talis nō habebat cōsen
sum mentis in talē. sz tñ talis dz poti⁹ excōicationē susti
nere q̄ ad pmā vxorē accedat: vel dz in alias regiōes re
motas fugere. Dec.b.Tho.ibidē in so.iij.argu. Terti⁹
casus ē an cōsensus mētalis ex pte vni⁹ cū expssione ver
boz p verba de pñti: faciat mrimoniū vbi deest consen
sus mentalis ex pte alteri⁹ q̄uis sit verboz expssio de
pñti. Rñdeo z dico q nō. Cui⁹ rō est: qz matrimonium
cōsistit in mutua cōiunctiōe: g vbi deest cōsensus ex pte
vni⁹ nō est mutua cōiunctio: tñ ille ex cui⁹ pte nō est do
lus a pctō excusat p ignorantiā. Cui⁹ rō est: qz talis pba
bilr pōt credere: q ex pte alteri⁹ nō sit dolus vbi euidē
tia signa doli nō apparēt. Nā de quolibet psumendū ē
bonū nisi pbet cōtrariū. Dec.b.Tho.ibidē in so.ij.argu.
Quartus casus ē: an puella possit in aliquē i matrimo
nio cōsentire nō cōsentiēte patre in cui⁹ puella est ptāte
Rñdeo z dico: q qñ est in legitima etate pōt. Cui⁹ rō ē:
qz puella in legitima etate existēs: nō est i ptāte patris:
qñ ancilla vt sui corpis nō habeat potestatē z libertatē:
sz qñ filia: z iō fm hoc q libera est: pōt se in ptātē alteri
dare absq cōsensu patris. Sic etiā pōt aliq̄s vel alt qua
religionē intrare absq consensu parentū cū in legitima
etate sit libera. Re s. de etate ca.vij. qd incipit Ad maio
rem. Dec.b.Tho.ibidē arti.iij.in so.pmi argu. Quint⁹
casus ē an cōsensus clādestin⁹ .i. occult⁹ p verba de pñti
expssus faciat matrimoniū. Rñdeo z dico q sic. quod
duplici rōne pbo. Prima ē talis: Posita cā sufficiēti po
nit effectus. sz cā sufficiēs matrimonij est cōsensus legi
timus inter legitimas psonas. g siue fiat in publico siue
in occulto ibi est matrimoniū. Scda rō est talis: Cū eni
quedam sint de substantia matrimonij z alioz sacroz: z
quedā de solēnitate: vbicunq omittit aliq̄d ad substan
tiā mrimonij z alioz sacramētoz ptinēs: vt debita ma
teria z debita forma z intentio z huiusmodi: ibi nō est
matrimoniū neq sacrm. Sed vbicūq omittit aliq̄d ad
solēnitatē ptinēs nihilomin⁹ est matrimoniū. modo g
cōsensus mentis cū expssiōe verboz de pñti in publico
e de solēnitate matrimonij. g zc. Ubi nota duo. Pri
mū est q clandestinū matrimoniū dicit duob⁹ modis
.s. vel qz fit in occulto sine testib⁹: vel fit in psētia testiū
nō tñ cū solēnitate ecclesie. Solēnitates eni diuersi reqi
runt fm diuersas locoz cōsuetudines. Quocūq g pdu
cto mō matrimoniū cōtrahat est verū matrimoniū. Se
cundū est q matrimonia clādestina sūt phibita ab eccle
sia pp̄ter plura picula z pcipue pp̄ter tria que inde eue
nire solent. Primū est q in talib⁹ est frequent fraus ali
qua ex altera pte. Secundū est q frequent ad alia cōiu
gia transeūt qui peniteāt que subito facta sūt in occulto.
Tertiū est q talia matrimonia frequent sūt cōtra essen
tialia matrimonij: sicut sūt phibita matrimonia illegiti
marū psonarū. z iō peccant talit cōtrahentes z puniunt
iure in hoc q si cōtraxerint in gradu phibito etiā ples
eoz illegitima erit ac iudicabit. Dec.b.Tho.ibidē arti.
iij.in cor.q.z in solu.argu. Sextus casus ē: an cōsensus
tpalis (dicendo sic: Contraho tecū vsq ad certū tempus
puta donec inueniā meliorē) faciat matrimoniū. Rñdeo
z dico q non. Cuius ratio est: qz null⁹ cōsensus q est cō
bona matrimonij facit matrimoniū. sz cōsensus ad tēpus
est cōtra bona matrimonij qd pz: qz est cōtra bonū pro
lis que in tota vita sua indiget per parentes suos foueri.
Similr est cōtra bonū sacramēti: qz sacramentū ad in
diuisibilitatē ptinet. vñ z i diffinitiōe matrimonij dicit
q matrimoniū indiuiduā vite cōsuetudinē retinet. Cō
sensus autē ad temp⁹ tali indiuisibilitati repugnat. g zc.
Dec petrus de tharan.iiij.scrip.sen.di.xxviij.circa secun
dū pbleuma: arti.iij.in cor.q.z magister ibidē. Septi
mus casus ē an cōsensus cōditionat⁹ faciat matrimoniū.
Rñdeo z dico q cōditio apposita cōsensui expsso p ver
ba: aut est de pterito: aut est de pñti: aut de futuro. Pri
ma enī cū est cōditio de pterito vt cū dicit sic: Cōtraho
tecū si maritus tu⁹ est mortuus: tūc stante cōditiōe stat
matrimoniū: z nō stante nō stat. Scdo cum conditio ē
de pñti vt cū dicit: Contraho tecū si tu es virgo. tūc etiā
in isto casu est sicut in pmo. Tertio cū conditio est de fu
turo: tūc aut conditio est necessaria: vt cū dico: Cōtraho
tecū si sol orit cras z tūc est matrimoniū: qz talia futura
iam sunt psētia in causis suis. vñ talis cōditio p impleta
habet: z statim est matrimoniū. Si vo conditio futura
sit impossibilis: vtputa cū dico cōtrahā tecū si celū ma
nu cōtigeris: tūc conditio p nō adiecta habet z sponsa
lia contrahunt nō matrimoniū. Si vo cōditio futura sit
cōtingens: tūc aut talis cōditio est honesta: vt cū dicam
Contrahā tecū si patri tuo placuerit: vel si dederis mihi
tantā pecuniā: tūc talis conditio nō facit matrimoniū
sz sponsalia: sz cōsensus qui fit p verba de futuro. Si vo
cōditio sit inhonesta: aut est contra naturā matrimonij:
vt cū dico: Contrahā tecū si venena sterilitatis pcuraue
ris: z tūc nō valent sponsalia. aut talis cōditio nō est cō
tra naturā matrimonij: vt cū dico: Contrahā tecū si ho
minē occideris: vel si tu es sacrilega tūc sponsalia valēt
z cōditio p nō adiecta habet. Dec.b.Tho.iiij.scrip.sen.
di.xxix.arti.iij.in cor.q. Et petr⁹ de tharan. vbi.s. Octa
uus casus ē: an cōsensus coactus p verba de pñti expres
sus facit matrimoniū. Rñdeo z dico q nō. qd triplicit
pbo. s. rōne: auctoritate: z significatiōe. Primo hoc pbo
rōne sic: Matrimoniū ex libertate volūtatis cōtrahi dz.
sz coactio vel violentia libertatē volūtatis cogit seu tol
lit. g matrimoniū impedit. Scdo hoc idem pbo aucto
ritate. nā in decretis dicit sic: Cū cōsensus locū non ha
beat vbi metus vel coactio interdicit: necesse est vbi cō
munis cōsensus requirit q coactionis materia repellat
Sz in matrimonio cōis requirit cōsensus. g zc. Tertio
pbo hoc idem ex significatiōe sic: Matrimoniū xpi si
gnat cōiunctionē xpi ad ecclesiā. sz talis cōiunctio fit p
libertatē amoris: g nō pōt fieri matrimoniū p consensū
coactum. Dec.b.Tho.iiij.scrip.sen.di.xxix.arti.iij.q.j.in
duob⁹ argu. cōtra: z in cor.q.ibidē. Ad cuius euiden
tiam circa coactionē nota hic quinq. Primū est q du
plex est coactio vel violentia. Una est absoluta q a pho
in.iij.ethi. dicit violentia simpliciter: vt cū quis aliū im
pellit corpalit ad motū: sicut qñ manus alicui⁹ violent
trahit ad imolandū dijs: z talis violētia nō pōt cadere i
cōsensū q est act⁹ volūtatis. Alia coactio vel violētia ē cō
ditionata quā phs vocat ibidē violentū mixtū. vt qñ vo
lūtas de se nollet aliq̄d qd tñ vult rōne instātis coactio
nis vel violētie. verbi grā: vt cū q̄s pijcit merces i mare
ne pielitet: sz est violentū fm q̄d: z voluntariū simplicit
qz actus sūt in pticularib⁹. z talis violētia pōt esse i con
sensu q ē actus volūtatis. Dec.b.Tho. ibidē arti. pmo in
cor.q. Secundū ē q coactio p metū ē qñ aliq̄s timore
alicui⁹ mali cogit aliq̄d faciendū vel dimittendū: circa
q aliter se haberet cōstans z incōstans: trepid⁹ z puniar.
Prio enī cōstans .i. sapiēs z timorosus seqt rectā ratione

p quã scit qd fit p alio diminuendũ: minus bonũ p maiori bono: ꝛ qd fit p alio faciendũ. i. sustinendũ. s. minus malũ pene p vitando maiori malo culpe. Scdo inconstans. i. insipiens vel vitiosus cogit leui estimatione ad faciendũ qđ non licet fieri vel dimitti. verbi grã: Talis enĩ cogit ad faciendũ maiꝰ malum pp̄ter metũ minoris mali sicut ad peccandũ pp̄ter metũ corpalis pene. Tertio intrepidꝰ dicit esse constans: nõ qꝛ oĩno nõ timet: ꝫ qꝛ nõ timet que nõ oportet vel vbi non oportet timere. Quartovo ꝯtinax est ecõtrario: qꝛ talis nõ põt cogi etiã ad minus malũ sustinendũ vel faciendũ: vt vitet maius malũ: ibidem btũs Tho. arti. ij. in cor. q. Tertiuz est ꝙ peccata sũt maxima malorũ. ꝛ ideo ad hec nõ põt homo constans. i. virtuosus cogi: imo magis debet hõ mori q̃ talia sustinere: vt etiã phs. iij. ethi. dicit. Hec. b. Tho. ibidem in so. ij. argu. Quartũ est: ꝙ timor infamie non reputat timor cadens in constantẽ. i. virtuosũ virũ. Cuius rõ est: qꝛ q̃uis infamia sit magnũ damnũ: tñ ei de facili occurri põt: ibidẽ in so. iij. arg. Quintũ est: ꝙ coactio vel violẽtia q̃ ex metu leui pcedit nõ impedit matrimoniũ: ꝫ illa que libertatez tollit ꝛ que ex metu maioris piculi pueniit: in cõstantẽ virũ cadere põt. Et hec matrimoniũ impedit. Metus aũt maioris piculi imminentis: cui constans. i. virtuosus cedit: est metus occisionis: vel mutilationis: vel seruitutis: vel deflorationis: q̃ his versibꝰ continent: Stupri siue status vberis atq; necis: Excusare metus hos tu reputa qꝛ nescis. Ibidẽ arti. ij. in cor. q. Nonus casus virũ cũ aliq̃s inuitus cõsentit in aliquã ꝛ illa volũtarie consentit in eũ sit matrimoniũ. Rñdeo ꝛ dico ꝙ nõ. Cuiꝰ rõ est: qꝛ si nõ est matrimoniũ ex vtraq; parte: ꝫ ex aliqua pte claudicat: nõ debet iudicari ex vtraq; pte esse matrimoniũ pfectũ. In casu aũt pdicto. s. qñ vnꝰ voluntarie cõsentit: ꝛ alter nõ vel inuitus: dicendũ ẽ nõ esse matrimoniũ. Cuiꝰ rõ est: qꝛ lꝫ iste qui volũtarie consentit quãtũ est in se: se obligauerit: tñ obligatio vigorẽ nõ habuit altero nõ consentiẽte: ꝛ iõ matrimoniuz non tenet. Quod etiã p hoc patet: qꝛ si alter illoꝝ siue voluntarie consentiens siue inuitus contraheret postmodũ matrimoniũ factum cũ secunda matrimoniũ teneret cũ ea. ꝛ hoc expresse determinauit Banfredꝰ in titulo de sponsalibus ꝛ nõ loquit de impedimẽto coactiõis. Hec magister Romanus sup. iiij. sen. di. xxix. Decimus casus ẽ an filius pcepto patris possit compelli ad matrimoniũ contrahendũ. Rñdeo ꝛ dico ꝙ nõ: eo ꝙ in matrimonio requirit liber cõsensus. ꝛ hoc triplici rõne. Primo rõne significationis: qꝛ matrimoniũ signat coniunctionẽ xpi ꝛ ecclesie que coniunctio requirit liberã voluntatẽ ꝛ non coactã. ꝛ illud matrimoniũ facit. Scdo rõne obligationis: nam ex matrimonio ppetuũ vinculũ contrahit. ꝛ iõ magis ei subuenire debet contra impedimentũ coactionis ꝛ metus. Tertio rõne electionis. s. maioris pfectionis: qꝛ patre pcipiente vt filius matrimoniũ contrahat: nihilominus filius põt religionẽ intrare. g nõ põt pater filiũ cogere ad matrimoniũ contrahendũ: vel generalit cum quacũq; muliere: vel specialiter cũ aliqua muliere determinata: nisi subsit causa necessaria ex qua tenet filius obedire patri de matrimonio cõtrahendo: sicut Jacob obediuit patri pcipienti vt iret in mesopotamiã ad accipiendũ vxorẽ. tenebat enĩ ex certa causa obedire patri ꝛ cõtrahere matrimoniuz cum muliere sui generis ꝛ sui cultus: qꝛ in successione generis erat successio fidei. Hec. b. Tho. vbi. s. di. xxix. arti. iiij. argu. j. cõtra: ꝛ in cor. q. ꝛ in solu. argu. Re. ibidẽ aliã causam quare Jacob tenebat obedire patri de matrimonio cõtrahendo. Undecimus casus est: an matrimoniũ possit fieri p nũcios. Rñdeo ꝛ dico ꝙ sic. Cuiꝰ rõ est: qꝛ aliquis põt pcuratorem alterũ constituere ad consentiendũ. Tñ sciendũ ꝙ si añ peniteat q̃ ille cõsentiat nõ est matrimoniũ: nec in rei veritate nec etiam sm iudiciuz ecclesie: si aliquibꝰ signis appareat eũ penituisse. Sꝫ ex quo consensus p nuncios factus est: matrimoniũ tenet: ac si ipse psonaliter fecisset. Hec. b. Tho. ibidem in expositione lre. Duodecimus casus est: an si mulier diceret: Cõsentio in te: ita ꝙ nunq̃ reddam tibi debituz vel vt nunq̃ me cognoscas: talis cõsensus faceret matrimoniũ. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ talis cõsensus cõditionatus nõ facit matrimoniũ. Cuius rõ est: qꝛ illa cõditio explicita nõ solum cõtrariat actui ꝫ etiã potestati carnalis culpe. excludit enĩ talis consensus cõditionatꝰ nõ solum actũ ꝫ etiã potestatẽ ꝛ obligationẽ in qua actus implicite cõtinet. ꝛ ita est contraria matrimonio. Hec. b. Tho. vbi. s. di. xxviij. arti. iiij. in so. iij. argu. Ultimo querit in qđ vel in quã rem est consensus faciẽs matrimoniũ. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ cũ consensus possit esse triũ. s. cohabitationis: copule carnalis: ꝛ copule cõiugalis. Primꝰ consensus. s. cohabitatiõis matrimoniũ non facit: qꝛ tunc pater cũ filia ꝛ frater cũ sorore posset cõtrahere matrimoniuz: qđ est falsum. Secũdus consensus. s. copule carnalis matrimoniũ nõ facit: qꝛ tũc inter Mariã ꝛ Joseph verũ coniugiũ non fuisset: ppo/suerat enĩ Maria in virginitate manere: nisi deus aliẽ facere iuberet. Similit ꝙ consensus in carnalẽ copulaz nõ facit matrimoniuz patet: qꝛ nullus consentiẽs in carnalem copulã est virgo mente ꝛ corpe: ergo Johannes euangelista post consensum nuptialem nõ fuisset virgo mente ꝛ carne. hoc aũt est falsũ: qꝛ post consensũ nuptialem fuit virgo mente ꝛ carne: g nõ consensit in carnalez copulã. Tertio g cõsensus p verba de pñti expressus cõiugalis societatis facit matrimoniũ: vt cũ vir dicit: Accipio te in meã nõ dñam nõ ancillã ꝫ cõiugẽ. Quia enim nõ ancilla dat; iõ nõ de imo. i. de pedibꝰ facta est. Silit qꝛ nõ dña dat iõ nõ de sũmo. i. de capite facta est. Quia vo in societatẽ cõiugalẽ accipit vel assumit: iõ de latere viri pducta est. Sic g consensus q̃ matrimoniũ facit: nõ est explicite in carnalẽ copulã: qꝛ matrimoniũ nõ est essentialit carnalis copula: ꝫ coniunctio siue societas quedam q̃ ad carnalẽ copulã ordinat. Et iõ talis consensus matrimoniũ causans est iplicite in carnalẽ copulaz. Explicite autẽ est in potestatẽ carnalis copule: qꝛ potestas carnalis copule in quã explicite cõsentit ẽ causa carnalis copule: sicut potestas vtendi re sua est cã vsus. Uñ sine expsso cõsensu cõiugalis copule nõ fit matrimoniuz: fit aũt sine expresso cõsensu carnalis copule. Et cõfirmo scdo hanc rõnẽ sic: Quia sicut cã volũtaria se hꝫ ad volũtariũ effectũ: ita cõsensus potestatis carnalis copule ad vsum eiꝰ. s. effectus volũtarius in causa volũtaria implicite continet: g vsus copule carnalis in potestate vtendi implicite continet. Hec. b. Tho. vbi. s. iiij. sen. di. xxviij. arti. iiij. in cor. q. Et magister sen. in textu. di. xxviij. i fine ꝛ Pe. de tharan. ibidẽ.

## ¶ Qꝫ matrimoniũ est initiatũ: factũ: ratũ: consummatũ: ꝛ quomodo. CA. X.

Tertio pncipalit circa matrimoniũ considerãda sũt ꝯsumantia. Ubi nota ꝙ matrimoniũ ẽ initiatũ: factũ: ratũ: ꝯsũmatũ. Primo matrimoniũ ẽ initiatũ p verba de futuro expssa: vt pꝫ pmo caꝰ. Scdo ẽ p ꝯsensum mẽtis verbis de pñti expssum. Tertio ẽ ratum p fidẽ ꝯtrahentiũ vt est sacrm. Quarto ẽ ꝯsũmatũ ꝛ pfectũ p cõmixtionẽ sexuũ. Ubi sciendũ ꝙ duplex est pfectio rei. s. pma q̃ cõsistit i esse rei: qđ ẽ forma substantialis. Et scda q̃ cõsistit in opatiõe rei carnalis. g copula nõ est de pma integritate ꝛ pfectione matrimonij: eo ꝙ sine carnali copula mrimoniũ ẽ verũ ꝛ integrũ ꝛ pfectũ in sua entitate: imo mrimoniũ sine carnali copula ẽ pfe/

ctius matrionio carnali copula ꝯsumato. ⁊ hoc dupliciter .s. sanctitate: ⁊ mēte. Primo est pfectius sanctitate. vnde Aug⁹ Sanctiora eni sunt coniugia pari voto ꝯtinentiū. Scōo est pfectius mēte vel charitate: qꝛ maior ⁊ pfectior est ꝯiunctio sm mentē q̄ sm carnē. que duo habuit ꝯiugiū Marie ⁊ ioseph. vñ Aug⁹ Perfectū fuit ꝯiugiū Marie ⁊ ioseph in sanctitate. 2° etiā fuit pfectū mente. Et subdit Aug⁹ dicens: Et lꝫ non interfuisset ꝯiugalis cōcubitus: ꝯiuges tñ vere fuerūt mēte non tñ carne. 3° etiā fuit pfectū eoꝝ matrimoniū integritate. vñ Aug⁹ Perfectū etiā fuit sm triplex bonū ꝯiugij .s. fidē: plem: ⁊ sacramentū. Omne eni nuptiaꝝ bonū vt ait Aug⁹ impletū est in illis parētib⁹ christi .s. fides: ples: sacrm. prolē cognoscim⁹ ipsuꝫ dñm fidem: qꝛ nullū adulteriū: sacramentū qꝛ nullū diuortiū. Solus ergo nuptialis ꝯcubit⁹ nō fuit qꝛ in carne peti fieri non poterat sine pudenda ꝯcupiscētia carnis que accidit ex petō. Scōo dico q̄ carnalis copula est de scōa pfectōe matrimonij sine qua matrimoniū non est pfectū ⁊ cū qua matrionū est ꝑfectius. Hoc aūt ꝑ⁹bo triplici rōne .s. opatōis: significatōis: ⁊ finis. Primo rōne opatōis sic: Perfectior est res cū vsu vel cū ope q̄ sine. verbigrā: Perfectior est hō qui potest facere ea que sunt hoīs q̄ puer qui non pōt. g̊ a simili matrimoniū cū copula carnali est pfectius q̄ sine copula carnali: eo q̄ copula carnalis est quedaꝫ opatio siue vsus matrionij. Scōo hoc idē ꝑbo rōne significatōis sic: Illud matrimoniū est pfectius qō ꝯiunctionē spūalē repñtat. sed cōmixtio corꝑalis seu copula carnalis pfecti⁹ vnionem xp̄i ⁊ ecclesie figurat vel representat. g̊ ⁊c. vñ q̄uis matrimoniū sine copula habeat esse: vt pꝫ non tñ sine hoc hꝫ pfectā significationē. Tertio hoc idē ꝑbo rōne finis sic Unus finis hui⁹ sacri est ꝯseruatio spēi. sed hic finis nō habeť sine carnali copula: g̊ carnalis copula est de scōa integritate ⁊ pfectiōe matrionij: q̄uis non sit de pma vt pꝫ .s̄. Hec .h. Tho. iiij. scri. sen. di. xxvj. arti. iiij. ⁊ mgr̄ sen. iiij. li. sen. di. xxx. de ꝯiugio Marie ⁊ Joseph.

¶ Quꝫ tria sunt bona q̄ honestū faciūt mrioniū: ⁊ que.

## Quarto circa matrimoniū ꝯsideranda sunt honestātia. CA. XI.

Naꝫ tria sunt bona que honestū faciūt mrioniū .s. fides: ples: ⁊ sacrꝫ. de quibus Aug⁹ dicit: Tria sunt pncipaliter bona ꝯiugij .s. fides: ples: ⁊ sacramentū. In fide attendiť ne post vinculū ꝯiugale cū alio vel cū aliis coeať. In ple vt amanter suscipiať ⁊ religiose deduceť vel nutriať. In sacro vt cōiugiū non separeť nec dimissus nec dimissa nec cā ꝑlis alteri ꝯiugať. Hec mgr̄ sen. iiij. li. di. xxxj. in pncipio. Ex his aūt tribus bonis actus matrionij est recōpensatori⁹ meritorius: excusatori⁹. Primo est recōpensatori⁹: nā hec tria bona recōpensant mala que sunt in matrionio. qō sic probo: In actu matrionij est duplex malū ex petō pmi parētis annexū. Primū malū est malū culpe: in hoc q̄ rō vehementer carnali delectatōe hebetať ⁊ obumbrať Secundū est malū pene ex hoc q̄ rō corꝑali solicitudie anxiať vel fatigať. hec duo mala sapiēs eligit ꝑ recōpensationē triū pdictoꝝ bonoꝝ que honestū efficiūt matrimoniū. Nullus eni sapiēs eligit aliquid cui malū multiplex est annexū: nisi fiat recōpensatio equalis vel maioris boni vt spēaliter in bonis matrimonij hoc apparet. Scōo actus mrionij est excusatori⁹. nā bona matrionij supradicta excusant actū matrionij a petō duob⁹ modis Primo: qꝛ ꝑ actū matrionij fit vt act⁹ qui de se esset peccatū non sit petū. Scōo excusant: qꝛ quod alꝛs esseꝫ petū mortale: fit veniale. Uñ solū duobus modis ꝯiuges cū ꝯueniūt ab omni petō excusanť ⁊ absq̄ omni petō cōueniūt .s. cū ꝯueniunt causa ꝑlis ꝑcreande: ⁊ cā debiti reddendi. Hec .h. Tho. iiij. scri. sen. di. xxxj. de bonis matrionij. arti. j. in coꝝ. q. ⁊ ibidē. q. xxxij. art. ij. in coꝝ. q. Tertio actus matrionij est meritori⁹ in eo qui grām habet. qō triplici rōne probo .s. charitatis: equalitatis: religionis. Primo rōne charitatis sic: Oīs actus quo impleť precepū dei si fiat ex charitate est meritorius sed actus matrimonij est huiusmodi: qꝛ vt dꝛ .j. ad Chorinth. vij. Uxori vir debitū reddat ⁊ ecōuerso. g̊ ⁊c. Scōo ꝑbo hoc idem rōne virtutis vel eq̄tatis sic: Actus virtutis est meritori⁹ Sed actus matrionij est huiusmōi .s. iusticie qua debitū reddiť. g̊ ⁊c. Tertio hoc idē ꝑbo rōne finis sic: Act⁹ ex libera volūtate ꝑcedens: ⁊ sup debitā materiā cadens: ⁊ ad bonū finē tendens est meritorius. sed actus mrionij est huiusmodi: naꝫ ad bonū finē est ordinatus .s. vt ꝑles educeť ad cultuꝫ dei: g̊ semꝑ hoc modo est meritorius. Hec .h. Tho. vbi .s̄. di. xxvj. de matrionio: arti. iiij. in duobus argu. ꝯtra. ⁊ in coꝝ. q.

Tanguntur tria documēta de bonis matrimonij. CA. XII.

Ad maioreꝫ tñ euidentiā ca. pcedētis circa bona matrimonij nota tria .s. excusatōis rōem: offensionis colorē: affectōis discretionē. Primo nota circa bona matrionij excusatōis rōem. nam tria predicta bona actuꝫ matrionij excusant dupliciť a peccato: vt pꝫ .s̄. Rō autē istoꝝ bonoꝝ est ista: Nam aliquis act⁹ est bonus ex tribus. Primo actus est bonus ex intentōe finis: ⁊ sic est bonū prolis excusans actū matrionij a petō. Ubi nota q̄ aliud est ꝑles: ⁊ aliud est bonū ꝑlis. Proles aūt non excusat actū matrimonij a petō: sed bonū ꝑlis. qō pꝫ: qꝛ in fornicatōe q̄uis est ꝑles: nō tñ est bonū ꝑlis .s. honesta susceptio: ⁊ religiosa educatio. vñ tota cōicatio que est inter virū ⁊ vxorē inq̄tuꝫ sunt in matrimonio ꝯiuncti ad hunc fineꝫ ordinať: vt .s. fili⁹ ⁊ legitime ꝑcreeť: ⁊ honeste educeť. vñ patres naturaliter thesaurizant filijs: vt dicit aplꝯ ij. ad Chorinth. xij. Secūdo actus matrionij est bon⁹ ex directōe vel adequatōe opis ⁊ sic est bonū scōm .s. fidei: que non accipiť ꝑut fides est virtus theologica: sed ꝑ fidelitate que reduciť ad iusticiā. cuius est duplex actus. Unus est essentialis: ⁊ pmus .s. non negare ꝯiugij vsuꝫ corꝑis sui. ⁊ intētio huic opposita excludit matrionū. Scōus actus fidelitatis vel iusticie est accessorius .i. non exhibere alteri corpus suū. ⁊ intentio huic opposita excludit matrionū. Tertio act⁹ mrionij est bonus indiuisibilitate ꝯiūctōis: ⁊ sic est tertiū bonū .s. sacrm. lꝫ eni sine intentōe boni filij: ⁊ bone fidei matrimoniū possit esse: non tñ sine intentōe boni sacramēti .i. indiuisibilitatis ⁊ inseparabilitatis: qꝛ cōsensus ad tēpus non efficit matrionū. nam ex bono sacri actus matrimonij non solū est bonus: sed etiā sanctus: eo q̄ signat ꝯiunctionē xp̄i ad ecclesiā. vñ debet hr̄e matrionū inseparabilitatē vsq̄ ad mortē. qō pꝫ de quolibꝫ matrimonio. Naꝫ matrionū infideliū habet indiuisibilitatē vsq̄ ad mortē spūalem que est ꝑ regenerationē baptismatis: in qua hō moriť priori vite. matrionū v̊o fideliū ꝑ verba de p̄senti factū soluiť ꝑ mortē spūaleꝫ que est in religione. matrionū v̊o ꝯsūmatū .s. ꝑ carnalē copulā soluiť ꝑ mortē verā: ita q̄ mrionū dꝛ inseparabile: qꝛ in hac vita sola vbi mrimonij vinculū se extēdit separi non pōt: sed solū per mortē siue corꝑalē post carnalē ꝯiunctionē: siue ꝑ mortē spūaleꝫ post spūalē ꝯiunctionē tm̄. Hec .h. Tho. iiij. scri. sen. di. xxxj. de bono matrimonij: arti. ij. in coꝝ. q. ⁊ ibidē qualiť hec tria bona excusant matrionium: arti. j. in coꝝ. q. Si aliť vis ꝑcedere dicas q̄ in matrimonio est duplex bonū. Primū bonū qō ex matrimonio ꝑuenit est accn̄tale: ⁊ hoc est multiplex .s. pax: ꝯcordia: societas: diuitie: ⁊ huiusmōi. Scōm bonū matrionij est substātiale. ⁊ hoc est triplex .s. bonū filij. bonū fidei: bonū sacri. Quoꝝ rō vel distinctio pōt accipi tribus modis: sm q̄

tria sunt que inclinãt ad matrioniũ ↄtrahendũ s. natura: ratio recta gratia. Primo ad matrimoniũ ↄtrahendũ inclinat natura. ⁊ sic in matrĩonio est bonũ prolis vel filij. 2° inclinat recta rõ ⁊ sic est in matrĩonio scdm bonũ. s. fidei. Nã recta rõ inclinat ꝙ vnus alteri fidelitatẽ seruet. 3° inclinat grã. ⁊ sic est ibi bonũ tertiuʒ. s. sacrm. Scdo modo põt accipi rõ istoꝝ bonoꝝ sic: Nã tria sunt in matrimonio. s. nexus: vsus: fructus. pmo est ibi nexus vinculi: ⁊ sic est ibi bonũ sacramẽti. 2° est ibi vsus pmissi. ⁊ sic est ibi bonũ fidei. 3° est ibi fruct⁹ boni intẽti: ⁊ sic est ibi bonuʒ filij. Tertio modo põt rõ istoꝝ bonoꝝ sic sumi. naʒ in mrĩonio est triplex bonũ. s. vtile: delectabile: ⁊ honestũ pmo enĩ est ibi bonũ vtile ⁊ hoc est bonũ filij. 2° ẽ ibi bonũ delectabile: ⁊ hoc est bonũ fidei. 3° est ibi bonũ honestũ: ⁊ hoc est bonũ sacri. Hec Pe. de thara. iiij. sen. di. xxxj. arti. ij. q. j. Et ibidẽ. q. ij. in coꝛ. q. Scdo pncipalit circa matrĩoniũ nota offensionis colorẽ. Posset enĩ quis dicere ꝙ in actu ↄiugali sunt quatuoꝛ mala ppter que actus mrĩonij non põt oĩno excusari a culpa: vt s. oĩno fit absqꝫ oĩ peccato. s. absoꝛptio rõnis: rebellio passionis: intentio delectatõis: cõfusio turpitudinis. Primo enĩ in matrionio est absoꝛptio rõnis. naʒ bonũ rõnis in matrimonio ledit ⁊ absoꝛbet. qd malũ p nullũ bonũ videt posse recõpensari: ⁊ sic eius actus licitus non videt. Rñdeo ⁊ dico ꝙ in actu matrimonij rõ absoꝛbet non sʒ habitũ sed fm actũ. Non est aũt incõueniens ꝙ aliquis actus melioꝛ fm genus suũ qñqꝫ interrũpat pro aliquo min⁹ bono actu: tñ magis necessario. nã licitũ est aliqñ actũ melioꝛẽ intermittere p actu minus bono: ⁊ tñ magis necessario verbigrã. Lʒ enĩ vita ↄtẽplatiua sit melioꝛ vita actiua: tñ aliqs interdũ ab actu ↄtemplatõis vtiliter ⁊ meritoꝛie cessat vt vite actiue interdum vacet. Scdo in actu matrĩonij est rebellio passiõis. s. ↄcupiscẽtie carnis ad rõneʒ que etiã videt esse pctm. Rñdeo ⁊ dico ꝙ talis rebellio non est malũ culpe: sed tñ pene que est inobedientie ↄcupiscẽtie ad rõem. Re. infra Sensualitas. Tertio in actu matrĩonij est intẽtio delectatõis: ⁊ etiã tal' delectatio videt eẽ pctm. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ intẽsio delectatõis tunc est inoꝛdinata ⁊ ĩmoderata ⁊ p ↄsequẽs pctm: qñ limites rõnis excedit: als autẽ non. Quarto in actu matrĩonij est ↄfusio turpitudinis que videt etiã esse cõfusio vel erubescẽtia culpe. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ ↄfusio turpitudinis ⁊ erubescẽtia que est in actu mrĩmonij est erubescẽtia turpitudinis pene ⁊ non culpe: qꝛ de quolibʒ defectu hõ naturaliter erubescit. Hec be. Tho. iiij. sen. di. xxxi. qualiter bona matrionij excusant a culpa: arti. j. in solu. qtuoꝛ argu. Tertio pncipalit circa matrĩoniũ nota affectõis discretianẽ. Nã alit se hʒ matrĩoniũ ĩ sui pma institutõe: ⁊ aliter modo. In pma enĩ sui institutõe erant in actu matrionij tria pdicta bona sine mali admixtione: et iõ tunc matrĩoniũ erat ppter se appetendum. Modo autẽ ppter primũ pctm triplici pdicto bono matrimonij est triplex malũ annexũ. pmũ est inhonestas cõcupiscẽtie carnalis. scdm malũ est anxietas vel malũ solicitudinis tpalis. tertiũ est onerositas societatis ↄiugalis ppter que mala magis est a matrionio abstinenduʒ qꝫ ipsuʒ sit appetendũ. Hec Pe. de tharan. iiij. sen. di. xxxi. arti. ij. q. j. Et ibidẽ. q. ij. in coꝛ. q. p totũ. Notandum etiã ꝙ actus matrĩonialis circa meritũ ⁊ demeritũ distinguit quadruplr. aliqñ enĩ nec est meritoꝛius nec demeritoꝛius: aliqñ est meritoꝛi⁹: aliqñ est demeritoꝛi⁹ venialiter: aliqñ est demeritoꝛi⁹ moꝛtaliter. Primo enĩ actus mrĩonij non est meritoꝛi⁹ nec demeritoꝛi⁹. s. qñ quis accedit cã prolis pcreande: ⁊ cã debiti reddẽdi qd est iniusta cã accedens tñ non est in charitate. Scdo actus matrionij tunc est meritoꝛius qñ accedẽs ex iusta cã est in charitate. Tertio act⁹ matrionij est demeritoꝛi⁹ venialit qñ quis accedit cã incõtinẽtie vitande in seipso. vel cã libidinis fruẽde ⁊ habẽde sistẽtis intra limites matrimonij puta qñ vir delectationẽ qrit in sua vxoꝛe tñ: ⁊ mõ legitimo. Quarto act⁹ mrĩmonij est demeritoꝛi⁹ moꝛtalit qñ accedit cã delectatiõis habẽde in vxoꝛe ppria: vt in qualibet alia muliere. Hec mgr Roman⁹. iiij. sen. di. xxxj de quib⁹ infra magis patebit.

¶ Que octo sũt que pcipue actũ matrimonij dehonestant. CA. XIIII.

Quinto circa matrĩoniũ ↄsiderãda sunt dehonestãtia. nã octo modis actus matrionij est pctm. Primo accedere ad ↄiugẽ causa foꝛnicatiõis vitande est pctm veniale. Ubi nota ꝙ si aliquis accedit ad ↄiugẽ intendẽs foꝛnicationẽ vitare in ↄiuge nõ peccat. Cui⁹ rõ est: qꝛ hoc est quedã redditio qd ad bonũ fidei ptinet. Sed si accedit ad ↄiugẽ intendẽs vitare foꝛnicationẽ in se venialit peccat. Cui⁹ rõ est: qꝛ vbicũqꝫ ĩ actu cõiugij bonũ matrimonij est motiuũ. actus ↄiugij oĩno excusat a pctõ. vbi võ est aliud motiuũ: non excusat oĩo vñ cũ in actu mrĩmonij qui fit cã foꝛnicatiõis vitãde: sit aliud motiuũ a bonis matrionij. s. aliq incõtinẽtis non excusat oĩo quin sit ibi venialẽ pctm. Hec be. Tho. iiij. sen. sen. di. xxxj. arti. ij. in solu. ij. argu. Scdo accedẽ ad ↄiugẽ causa sanitatis acqrende vel ↄseruãde est veniale pctm. qd tali rõne ostẽdo: Ille qui indebito mõ intẽdit sanitatẽ acquirere ⁊ ↄseruare peccat. sed accedẽs ad vxorẽ causa sanitatis acquirende vel conseruande indebito modo sanitatẽ intendit: g venialiter peccat. vbigrã: Sicut qui ex sacramẽto baptismi tñ quereret coꝛpalẽ sanitatẽ vñ qꝫuis intendere sanitatis adeptionẽ vel ↄseruationẽ modo debito non sit pctm: tñ indebito mõ est pctm: vt pʒ ibidẽ bea. Tho. in solu. iiij. arg. Tertio accedere ad vxorẽ cã delectatiõis ↄsequẽde semp est pctm. Ubi nota ꝙ querere delectationẽ in ↄiuge cõtingit duobus mõis aut in cõiuge sistẽdo infra limites mrĩonij qñ cũ altera muliere non qreret: ⁊ tũc est pctm veniale: aut in ↄiuge vt in muliere extra limites matrionij qñ etiã si non esset vxoꝛ idẽ qreret: ⁊ tunc est pctm moꝛtale. vñ Hiero. ꝙ voluptates que de meretricũ amplexibus capiunt sunt dãnate. Uocat aũt Hiero. voluptates meretriceas qñ nihil aliud intendit in ↄiuge qꝫ in meretrice. ibidẽ bea. Tho. arti. iij. in coꝛ. q. Quarto accedere ad ↄiugẽ impregnatã est pctm moꝛtale. cũ pbabiliter timet de piculo aboꝛsus: als est pctm veniale. vñ Hiero. vitupat talẽ accessuʒ Hec be. Tho. in expositõe lr̃e. Quinto accedere ad cõiugẽ contra naturã cõiugis. s. qñ vas debitũ ptermittit semp est pctm moꝛtale: qꝛ proles sequi non potest: vñ totaliter intẽtio nature frustrat. Usus autẽ cõiugis cõtra debitũ modũ a natura institutũ non semp est pctm moꝛtale (vt dicũt quidã) sed potest esse signũ moꝛtalis ↄcupiscẽtie. Qñqꝫ etiã talismõi accessus põt esse sine pctõ qñ dispositio coꝛpis aliũ modũ non patit. als tãto est pctm grau⁹ quãto magis a mõ naturali recedit. Hec. b. Tho. ibidẽ in expõne lr̃e. Sexto accedere ad mulierẽ menstruatã aliqñ non est pctm: aliqñ sic. Ubi nota ꝙ fluxus mẽstruoꝝ aliqñ est ĩnaturalis: aliqñ võ est natural'. Primo si fluxus mẽstruoꝝ in muliere est ĩnaturalis: vt puta cũ mulier ex aliqua infirmitate fluxũ sanguĩs ↄtinue patit: tunc debitũ petere ⁊ exigere non est phibitũ in lege noua: ⁊ p ↄñs non est pctm. ⁊ hoc duplici rõe. Prima qꝛ qꝛ ppter talẽ infirmitatẽ cõtinuã mulier in tali statu nõ potest cõcipere. Secũda rõ est: qꝛ talis fluxus est perpetu⁹ vel diuturnus: vñ opoꝛteret ꝙ vir ppetuo abstineret Si võ fluxus mẽstruoꝝ est naturalis: puta mulieres qñ sunt sane determinatis tpibus. s. semel in mẽse fluxũ sanguinis patiũt: tunc accedere est prohibitũ. vñ si scienter

vir petit debitū vel vxor libenter debitū reddit ꝯtra ꝓceptū facit: ⁊ mortaliter peccat: tum q2 talis fluxus non durat nisi ad modicū: tum q2 tali tꝑe mulier potest ꝯcipere ⁊ ꝯcepti fiunt deformes. vñ Hiero. sup illud Ysa. lxiiij. Omnes iusticie vestre pānis mēstruate. sic ait: Tūc viri debēt a mulieribus abstinere: q2 tunc ꝯcipiunt̄ mēbris dānati. s. ceci: claudi: leprosi. Et hoc iō vt q2 parētes non erubuerūt in ꝯclaui misceri: eoꝝ pꝫ petm̄ etiā apte a cunctis reducat̄ in paruulis. Hec. b. Tho. vbi. s. di. xxxij. art. .j. q. ij in cor. q. Si vir debitū sciens exigit ab vxore tunc vxor debet eū auertere precibus ⁊ monitis: non ita efficacit̄ ꝙ ex hoc possit ei esse occasio incidēdi in alias dānabiles corruptelas. Si vō ignorant̄ exigat debitum ab vxore: tūc vxor potest aliquā occasionē ꝓtendere: vel infirmitatē allegare ne vir debitū petat. Si vō vir a petitione nō desistat debet mulier poscēti debitū reddere. passionē autē vel infirmitatē suā non semꝑ est tutū viro indicare ne forte vir ad eā abominationē concipiat: nisi de viri prudētia ꝓsumat̄. Hec. b. Tho. vbi. s. q. iij. in cor. q.

Septimo debitū exigere ab vxore ⁊ ad eā tꝑib⁹ sacris vel diebus festiuis accedere est petm̄. Cuius rō est: quia tales dies sunt deputati ad vacandū spūalibus. sed delectatio carnalis rōnē deprimit: ⁊ ꝑ ꝯsequēs impedit spiritualia ꝯtemplari: g̃ ⁊c̄. Et ideo Aug⁹ dicit: et in textu sen. habet̄ sic: Propter dies ꝓcessionū ⁊ ieiuniorꝝ nō lꝫ aliq̄ xpiano cōuenire cū vxore sua. Hec. b. Tho. ibidē: arti. v. q. j. in cor. q. Si autē vir vel vxor in die festiuo debitū petat non peccat mortalit̄ vt quidā dicūt sed venialiter tm̄. Cui⁹ rō est: q2 tꝑus indebitū non est circūstātia trahens in aliā spēm pctī. s. vt qꝺ de se est veniale faciat mortale. sed tm̄ grauI⁹ peccatū est si sola delectatōnis cā peccat: q̃ si ꝓpter timorē quo quis timet sibi de lubrico carnis debitū petat. Hec. b. Tho. ibidē arti. v. q. ij. in cor. solu. Octauo debitū exigere in loco sacro est petm̄. Cuius rō est: q2 sicut q̄dā tꝑa sunt sacra quib⁹ nō licet debitū petere. ita etiā quedā loca sunt sacra quib⁹ etiā multo min⁹ licet debitū petere. Qꝫ autē minus liceat debitū petere in loco sacro q̃ tꝑe sacro pꝫ: q2 post pollutionē loc⁹ indiget recōciliatiōe. qꝺ non accedit de tꝑe: ibidē beat⁹ Tho. arti. v. q. j. argu. ꝯtra. Ad maiorē tm̄ euidentiam circa obligationē petitōis ⁊ redditōis debiti in matrimonio est notandū: ꝙ sicut in alijs ꝯtractibus vt in mutuo videmus: ꝙ redditio debiti impedit̄ vna q̈tuor rōnuꝫ. prima est ꝓpter impedimentū petētis: vt si sit excōicat⁹ scđa est ꝓpter impedimentū debitoris vel defectū: vt si deuenerit in tantā inopiā ꝙ non habeat vñ soluat. tertia est propter impedimentū loci in quo petit̄: q2 nō petit̄ vbi ꝓmissuꝫ est peti. quarta est ꝓpter impedimentū tꝑis q2 petit̄ tꝑe non debito: sic est in actu matrimonij. nā redditio debiti ꝯiugalis impedit̄ vna ꝓdictarū rōnuꝫ. prima est: q2 ille qui petit amisit ius petēdi ꝓpter fornicationē scđa est: q2 ille a quo petit̄ est impotēs vel infirmus. tertia est: q2 petit̄ debitū in loco sacro. quarta est: q2 tꝑe nō debito. s. tꝑe quo periculū imminet partui. Tenet̄ g̃ q̄libet reddere sed non semꝑ reddere: sicut pꝫ vbi. s.

¶ Qꝫ septē sunt que impediūt matrimoniū ꝯhendū sed non dirimūt contractū. CA. XIIII.

Sexto ꝓncipaliter circa matrimoniū cōsiderāda sūt impedimēta. nam septē sunt que impediūt m̄rimoniū ꝯtrahendū: sed non dirimūt ꝯtractū. Primū est tēpus feriaꝝ. Ubi nota ꝙ differt matrimoniū ꝯtrahere ⁊ nuptias celebrare: q2 m̄rimoniū ꝯtrahit̄ ꝑ cōsensuꝫ aioꝝ: qui non impedit vacare spūalibus. ⁊ iō omni tēpore potest ꝯhi matrimoniū. Sed scđm. s. nuptias celebrare fit ꝑ solennē benedictionē ⁊ traditionē ad cohabitādū. vñ q2 celebratio matrimonij habet aliquā mundanā ⁊ carnalē leticiā adiunctā: eo ꝙ q̄ñ nocte sponse traduntur ex ipsa nouitate ad curā carnaliū occupant̄. Et ꝓpter hoc illis tꝑibus in quibus hoīes se debent ad spūalia eleuare ꝓhibitū est nuptias celebrare: hoc est ab aduētu vsq3 ad octauā epiphanie: ꝓpter cōionē que sm̄ antiquos canones fieri cōmunit̄ solet. ⁊ a septuagesima vsq3 ad octauā pasce ꝓpter cōionē pascalē. ⁊ a tribus dieb⁹ ante ascensionē dñi vsq3 ad octauaꝫ penthecō. ꝓpter ꝓparationē ad cōionē illo tꝑe faciēdā. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. xxxij. arti. v. q. iiij. in cor. q. Scđo impedit matrimoniū ꝯtrahendū sed non dirimit ꝯtractū ꝓhibitio ecclesie. Ubi nota ꝙ duplex est prohibitio ecclesie. Quedā est simplex: ⁊ hac non obstāte tenet qꝺ fit in cōtrariū: sed peccat q̄ cōtrariū facit. ⁊ talis est ꝓhibitio celebrationis missaꝝ vel nuptiaꝝ: vt pꝫ. s. Alia ꝓhibitio ecclesie est cū statuto irritāte id qꝺ fit in cōtrariū. ⁊ talis impedit ꝯtrahere matrimoniū ⁊ dirimit ꝯtractū. Hec Pe. de tharā. iiij. scri. sen. di. xxxij. arti. iiij. q. ij. in cor. q. Item scđo ꝓhibet ecclesia matrimonia clādestina ꝓpter multa picula que inde euenire solēt: vt pꝫ. s. tm̄ talia m̄rimonia sunt vera matrimonia: eo ꝙ ibi est ver⁹ vel expssus ꝯsensus: sicut etiā baptism⁹ qui in occulto celebrat̄ est verus baptism⁹ sicut celebratus in manifesto. Itē postq̄ talia m̄rimonia sunt facta nō dirimunt̄. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. xxix. arti. iij. in solu. iij. argu. Et Pe. de tharā. ibidē circa scđm ꝓble. arti. ij.

Tertio impediūt m̄rimoniū ꝯtrahendū sed non dirimūt ꝯtractū sponsalia. qꝺ pꝫ: q2 ille qui ꝓmittit alicui recipere eā in vxorē: ex tali ꝓmissione obligat̄ vnus alteri ad matrimoniū ꝯtrahendū: ⁊ peccat mortaliter non soluēs ꝓmissuꝫ nisi impedimentū legitimū interueniat: vt dicit bea. Tho. vbi. s. di. xxvj. de m̄rimonio: arti. ij. q. iij. Et si talis ꝑ verba de ꝓsenti accipiat aliā in vxorē: ꝯpellit̄ sm̄ iura scđam in vxorē habere: ibidē be. Tho. de spōsalib⁹: arti. j. argu. cōtra: ⁊ in solu. ij. argu. Re. s. Sponsalia quot modis soluūt̄. Quarto impedit matrimoniū ꝯtrahendū sꝫ non dirimit ꝯtractū votū simplex. Cui⁹ rō est: q2 ꝓmissio simplex alicui⁹ rei non trāsfert eā in dñiū eius cui ꝓmittit. ⁊ iō ex hoc ꝙ aliquis ꝓmittit alicui rem aliquaꝫ nō desinit res illa esse in potestate sua. Cū g̃ in voto simplici non fit nisi simplex ꝓmissio corpis ad ꝯtinentiam seruādā: ideo post votū simplex remanet hō dñs sui corporis. vñ potest ipsuꝫ dare alteri. s. vxori: in qua datione m̄rimonij sacrificiū cōsistit. Et ꝓpter hoc votū simplex q̄uis impediat m̄rimoniū ꝯtrahendū: non dirimit ꝯtractū. sed peccat matrimoniū ꝯtrahēs post votū simplex ꝯtinentie: tm̄ q2 verus ꝯtus est: ideo non pōt m̄rimoniū h̄ dirimi. Uel formo aliter rōem sic: Alius modus obligandi est in voto simplici: ⁊ alius in voto solēni. nā in voto simplici est nuda ꝓmissio sine trāslatiōe dñij. in voto autē solēni est ꝓmissio vestita rei traditōe ⁊ translatōe dñij: q2 in voto solēni trāsfert̄ aliq̄s totalit̄ in statū alterū. Hec be. Tho. vbi. s. di. xxxviij. arti. iij. q. ij. in cor. q. Et Pe. de tharā. ibidē: arti. v. in cor. q. in fine. Quinto ipedit matrimoniū ꝯhendū: sed non dirimit ꝯtū cathecism⁹. Cuius rō est: q2 sicut ex m̄rimonio ꝯhit̄ impedimentuꝫ forte respectu alteri⁹ copule: ⁊ ex spōsalib⁹ ꝯhit̄ impedimētū debile respectu alteri⁹ copule: sic ex sacro baptismi ꝯhit̄ impedimentū forte qꝺ impedit matrimoniū ꝯhendū ⁊ dirimit ꝯtū. Ex cathecismo vō ꝯhit̄ impedimentū debile qꝺ impedit m̄rimoniū ꝯhendū sed non dirimit ꝯtuꝫ. Cuius rō est: q2 in cathecismo fit quedā ꝓmissio futuri baptismi: sicut in spōsalib⁹ fit quedā ꝓmissio futurarū nuptiarū. vñ sicut in spōsalibus ꝯhit̄ quidā modus ꝓpinquitatis debilis: q2 impedit m̄rimoniū ꝯhenduꝫ: sed non dirimit ꝯtū vt pꝫ. s. ita in cathecismo ꝯhit̄ quidaꝫ modus ꝓpinquitatis qui et debile impedimentū impedit

mrionũ ɔ̃hendũ sed non dirimit iam ɔ̃ctũ. Hec. b. Tho. vbi. s̃. di. xxiiij. arti. ij. in cor. q. z in solu. ij. argu. ibidẽ. Et Pe. de tharan. ibidem arti. ij. in cor. q. z in solu. ij. argu.

Serto impediũt matrimoniũ ɔ̃hendũ z non dirimũt cõtractũ septẽ crimina. Primũ quorum est incestus. Si enim aliquis cognoscit sororẽ vel aliã ɔ̃sanguineã vxoris sue añ mrioniũ ɔ̃tractũ etiã post spõsalia: oportet mrimoniũ separari non rõne pctĩ: sed rõne affinitatis ɔ̃tracte. Si aũt post mrioniũ ɔ̃ctũ z ɔ̃sũmatũ: non debet totalitẽ mrimoniũ separi: sed vir amittit ius petẽdi debitũ nec põt petere sine pctõ: sed tñ debet reddere petenti: q2 vxor non dz puniri de pctõ viri sui: sed post mortẽ vxoris debet oĩno manere absqz spe ɔ̃iugii: nisi cũ eo dispẽset pꝑter fragilitatẽ suã cui timet de illicito coitu. si tñ pter dispẽsationẽ cõtrahat peccat ɔ̃tra statutũ faciẽs: non tñ pꝑter hoc mrioniũ est sepandũ. Hec. b. Tho. vbi. s̃. di. xxiiij. arti. v. in cor. q. Et Pe. de tharã. ibidẽ arti. vj. in cor. q. Scdm crimẽ qd ipedit mrimoniũ ɔ̃hendũ sed non dirimit contractũ est vxoricidiũ. Ubi nota q2 occidere vxorẽ ɔ̃tingit persequẽdo tria: vel culpã: vel naturã: vel mrimoniũ. Pmo occidit vir vxorẽ psequẽdo culpã. s. qñ pꝑter adulteriũ vxor a viro occidit: z tunc magnũ pctũ est z impedit matrimoniũ ɔ̃trahendũ non tñ dirimit ɔ̃tractũ. 2° mõ occidit vir vxorẽ psequẽdo naturã. s. qñ vir pꝑter odiũ quod habet ad vxorẽ occidit eã: z tunc est maius pctũ pmo. 3° mõ occidit vir vxorẽ psequẽdo mrimoniũ. s. qñ vir occidit vxorẽ. s. vt ɔ̃hat cũ adultera: z tũc est maximũ pctũ: z dirimit cõtractũ: z impedit ɔ̃trahendũ respectu adultere que efficit simplicit illegitima ad ɔ̃trahendũ cũ ea. Respectu vo aliarũ mulierũ impedit matrioniũ cõtrahendũ: sed non dirimit ɔ̃tractũ: q2 respectu aliarũ mulierũ non efficit simplr psona illegitima. vñ si cũ alia contraxit q̃uis peccet ɔ̃tra statutũ ecclesie faciẽs mrionium ɔ̃ctũ non pꝑter hoc dirimit. Sed forte argues in oppositũ. s. q2 vxoricidiũ tertio mõ sumptũ nõ impedit matrimoniũ ɔ̃trahẽdũ tali rõne: Grauius est occidere matrẽ q̃ vxorẽ. qd pz: q2 nũq̃ licet verberare matrẽ: licet autem qñqz verberare vxorẽ. sed occisio matris nunq̃ impedit mrimoniũ ɔ̃trahendũ g̃ nec occisio vxoris. Rñdeo duobus modis. Primo q2 lz simpliciter loquẽdo grauius sit pctũ occidere matrẽ q̃ vxorẽ z magis ɔ̃tra naturã: eo q2 naturaliter hõ reuerет matrẽ: z ideo ad interfectionẽ eius minus inclinat. vñ q2 homo pnior est ad interfectionẽ vxoris q̃ matris rõne pdicta: ideo ad repressionem eius pnitatis: vxoricidiũ ex pte ecclesie impedit matrimoniũ ɔ̃trahẽdũ. Scdo mõ rñdeo z dico: q2 q̃uis plus peccat simplr qui occidit matrẽ q̃ qui occidit vxorẽ: tñ qui occidit vxorẽ plus peccat in matrioniũ. vñ circa matrimoniũ plus punit. Hec bea. Tho. iiij. scri. sen. di. xxxvij. de vxoricidio: arti. ij. in cor. q. z in solu. ij. argu. Tertiũ crimẽ impediẽs matrioniũ ɔ̃hendũ est raptus spõse vel puelle de domo parentũ. Cuius rõ est: q2 raptus opponit eẽ matrioniĩ. s. cõsensui: non tñ dirimit matrioniũ ɔ̃tractũ qñ talis raptus fit sine violẽtia puelle. vnde ad puellã q̃ rapit potest esse matrioniũ qñ non fit violentia ipsi sed parẽtibus: vt dicit bea. Tho. vbi. s̃. di. xli. arti. iiij. q. iij. in solu. iij. argu. Quartũ crimẽ impediẽs mrimoniũ contrahendũ est qñ quis insidiãdo matrimonio pꝑpriũ filiũ de sacro fonte recipit vt possit priuare vxorẽ debito coniugali. Quintũ crimẽ est qñ q̃s iterficit sacerdotẽ. Sextũ crimẽ est solẽnit penitẽs: quos casus Ray. z Hosti. ponit. Septimũ crimẽ est: Siquis monialẽ scient acceptat: talis pꝑter hoc pctũ impedit a matrionio ɔ̃hendo. Sed si cũ alia ɔ̃traxerit mrioniũ non dirimit. istũ. s. casum solus Hosti. addit. Hec in summa confessionũ.

¶ Q2 duodecim sunt impedimẽta dirimẽtia matrimoniũ iam contractum. CA. XV.

Eptimo z vltimo pncipaliter circa matrioniũ cõsiderãda sunt dirimẽtia. Nam duodecim sunt impedimẽta dirimẽtia mrimoniũ iam ɔ̃tractũ que in his versibus ɔ̃tinent. s. Error: ɔ̃ditio: votũ: cognatio: crimẽ. Cultus disparitas: vis: ordo: ligamẽ: honestas. Si sis affinis: si forte coire nequibis. Hec faciẽda vetãt cõnubia iuncta retractant. Primũ impedimentũ ipediẽs mrioniũ ɔ̃hendũ z dirimẽs ɔ̃ctũ est error. Ubi nota q2 duplex est error. s. psone z fortune. s. q̃litatis. i. nobilitatis z dignitatis. Primus error. s. psone impedit matrimoniũ ɔ̃hendũ z dirimit iam ɔ̃tractũ. Qd duplr pꝑbo. s. rõne z silitudine. Primo rõne sic: Cõsensus est causa matrimonij. sed error psone de se euacuat cõsensum: g̃ zc. Scdo hoc idẽ pꝑbo silitudine: q2 sicut in ɔ̃tractibus error materie vel rei que pꝑter se q̃rit impedit emptionẽ z vẽditionẽ fiendã z dirimit iam factã: verbigrã Sicut si alicui asinus vẽderet pꝑ equo: ita cum psona sit de essentia matrionij: error psone que pꝑter se querit in matrimonio impedit matrioniũ ɔ̃trahendũ. vbigrã: vt si credat cõtrahere cũ Joãna cõtrahat cũ clara: dirimit matrioniũ. Si aũt post carnalẽ ɔ̃cubitũ qui ex errore psone pcessit cõsensus mutuus p verba de psenti expssus sequat est matrimoniũ verum: nec dirimi nec separi põt. qd pz de mrionio qd fuit inter Jacob z Lyam. qd quidẽ matrioniũ non pfecte fuit ex ipso ɔ̃cubitu qui fuit vel ɔ̃tigit ex errore: sed ex cõsensu qui postmodũ accessit tñ vterqz excusat a pctõ sicut dixit mgr in littera. Scdus error est error fortune. s. qualitatis. i. nobilitatis vel dignitatis. z hic error aliqñ impedit: aliqñ non. Ubi nota q2 error fortune duplr potest ɔ̃tingere: aut quia errat circa subiectũ psone: aut q2 errat circa fortunã subiecti. Primus eñi error qui est circa subiectũ psone. s. nobilitatis vel dignitatis: z huiusmõi impedit z dirimit mrimoniũ. verbigrã: vt si aliqua directe intẽdit ɔ̃sentire in filiũ regis: si alius psentet sibi pusq̃ filius regis est error psone: z impedit matrimoniũ z dirimit ɔ̃tractũ. Uel si pmittat alicui filia regis quã non cognoscit z supponat filia rustici: impedit matrimoniũ ɔ̃trahendũ. z dirimit iã contractũ. Scdus error qui est circa fortunã subiecti. i. circa qualitatem. i. nobilitatẽ vel dignitatẽ psone directe non impedit matrimoniũ. vbigrã: vt siquis cõsentit in psonã sibi notã q2 credit eam nobilẽ cũ sit ignobilis: error de q̃litate ipsius non impedit matrimoniũ nec dirimit iam ɔ̃tractũ. Hec bea. Tho. iiij. scri. sen. di. xxx. arti. j. in cor. q. z in solu. iiij. argu. Et ibidẽ. b. Tho. arti. ij. in cor. q. z in solu. v. argu. Et Pe. de tharã. ibidẽ arti. ij. q. j. z. ij. in cor. q.

¶ Q2 error cõditõis. s. seruitus ignorata impedit mrioniũ ɔ̃hendũ z dirimit iã ɔ̃tractum. CA. XVI.

Ecundũ impedimentũ impediens mrioniũ cõtrahendũ z dirimẽs ɔ̃ctũ est error ɔ̃ditõis: vt si credat liber z sit seruus: non autẽ seruitus scita. Q2 aũt error ɔ̃ditõis. i. seruitus ignorata impediat matrimoniũ z dirimat ɔ̃tractũ quadruplr pꝑbat. pmo autoritate. nam decretalis dicit de ɔ̃iugio seruorũ q2 error cõditõis impedit mrioniũ ɔ̃trahendũ z dirimit ɔ̃ctum. 2° pꝑbo hoc idem rõne sic: In matrimonio fit mutua obligatio z traditio ptãs. g̃ omne qd impedit liberã traditionẽ potestatis impedit mrioniũ. seruitus aũt est huiusmõi quod pz: q2 cũ seruus sit obligatus dño non põt se alteri obligare. 3° hoc idẽ pꝑbo silitudine: q2 sicut impotẽtia coeundi ignorata impedit matrioniũ non autẽ si sciat: ita ɔ̃ditio seruitutis ignorata impedit matrioniũ non autẽ seruitus scita. Quarto hoc idẽ pꝑbo sufficienti diuisiõe sic: Jllud qd contrariat bonis matrionij impedit matrimoniũ contrahendũ z dirimit cõtractum. sed seruitus est

huiusmõi.qḋ de singulis ꝓbo.Pmo eni seruitus cõtrariaẜ bono ꝓlis:que peioris conditõis efficiẜ ex seruitute parẽtis. 2° ɔtrariaẜ bono debiti vel fidei:qꝛ seruus non potest libere reddere debitum cum sit alteri obligatus. Hec be.Tho.iiij.scri.sen.di.xxxvj.arti.j.argu.contra: ꝛ in coꝛ.q.ꝛ solu.j.argu.ibidẽ. Ad cui⁹ euidentiã est sciẽdũ ꝙ erroꝛ ɔditõis est triplex:qꝛ aut est erroꝛ melioris conditiõis:vt cũ quis ɔtrahat cũ libera quã credit ancillã.ꝛ er⁹ oꝛ talis ɔditõis non impedit mr̃imoniũ: qꝛ nõ lediẜ in aliquo sic cõtrahens. Aut est erroꝛ paris conditõis:vt cũ seruus cõtrahat cũ ancilla quã credit liberã:ꝛ talis similiẜ non impedit matrĩoniũ:qꝛ vterqꝫ equaliẜ leditur. Aut est erroꝛ deterioꝛis ɔditõis: vt cũ liber cõtrahit cũ ancilla quã credit esse liberã. ꝛ talis impedit mr̃ioniũ ɔtrahẽdũ ꝛ dirimit ɔtractũ: vt pꝫ ꝑ supradicta. Hec Pe. de tharan.vbi.s̃.di.xxxvj.arti.j.in coꝛ.q.

¶ Qꝛ votũ solẽne impedit matrimoniũ contrahendũ ꝛ dirimit contractum. CA.XVII.

tErtiũ impedimentũ impediẽs matrimoniũ contrahendũ ꝛ dirimẽs iam cõtractũ est votũ solẽne.qḋ tali rõne ostendo: Multo digni⁹ ꝛ multo foꝛtius ligat vinculũ spũale cum deo ꝙ̃ matrimoniũ coꝛpale homini.sed mr̃ioniũ coꝛpale prius ɔtractũ dirimit matrĩoniũ post contractũ. ergo votũ solẽne quo hõ obligaẜ deo:dirimit matrimoniũ in quo post obligatur alteri. Hec b.Tho.iiij.scri.sen.di.xxxviij.arti iij.q.iij.argu.pmo cõtra.Et in coꝛ.q.ibidẽ. Re.differentiã inter votũ simplex ꝛ solẽne.s̃.ꝛ infra Uotum.

¶ Qꝛ cognatio impedit matrimoniũ contrahendũ ꝛ dirimit iam contractum. CA.XVIII.

qUartũ impedimentũ impediẽs matrimoniũ contrahendũ ꝛ dirimẽs iam ɔtractũ est cognatio.i.consanguinitas. Nota de triplici ɔsanguinitate.s.carnali:legali:ꝛ spũali. Pmma ergo ɔsanguinitas.s.carnalis in aliquo gradu impedit matrĩoniũ propter dictamẽ legis nature.in aliquo gradu impedit ꝓpẽ ꝓhibitionẽ legis diuine.in aliquo vͦ gradu impedit ꝓpter statutũ ecclesie. Pmo eni ɔsanguinitas carnalis que est stipitis ad ꝓlem impedit matrĩoniũ ꝓpter dictamen nature.vñ apud oẽs ꝛ in omni tpe etiã tpe innocentie pater ꝛ filia ꝛ mater cũ filio a matrĩonio repelluntur. tum ꝓpter effectũ:qꝛ alio affectu sunt tractãdi parentes ꝛ alio affectu ɔiuges.tum ꝓpter defectũ:qꝛ oꝛdo generatõis debet ꝓcedere non retrocedere:qḋ fieret si ꝓles parenti in gñatõis opere ɔiũgereẜ. Scḋo ɔsanguinitas carnalis vsqꝫ ad secundũ gradũ impedit matrĩoniũ ꝓpẽ ꝓhibitionẽ legis diuine. ꝛ sic soroꝛ ꝛ frater ꝛ alie ꝑsone ꝓpinque a mr̃imonio repelluntẜ:tum ꝓpter honestatẽ: tum ꝓpter castitatẽ. Pmo ꝓpter honestatẽ. Cũ enim inter virũ ꝛ mulierẽ agantẜ quedã que naturalẽ turpitudinẽ ꝛ verecundiã habẽt: ideo lege diuina a matrimonio repelluntẜ frater ꝛ soroꝛ ꝛ alie ꝑsone ꝓpinque:quarũ vna debet alteri⁹ pudiciciã custodire.vñ lex diẽ: Leui.xviii. Turpitudinẽ talis ꝛ talis.s.soroꝛis ꝛ aliarũ ꝑsonarũ propinquarũ consanguineacũ ne discooperies:qꝛ turpitudo tua est. Scḋo ꝓpter castitatẽ.nam magn⁹ concupiscẽtie aditus ꝓbereẜ si q̃libet ɔsanguineus posset ꝙ̃libet ɔsanguineã accipe ꝛ ducere in vxoꝛẽ:Cui⁹ rõ est qꝛ multiplicatio amoꝛis que est inter iustos ex cõione originis:cõcupiscentiã ꝛ delectationẽ carnis augeret.vnde cũ matrimoniũ sit oꝛdinatũ ad carnis libidinẽ repꝛimendã: si licita esset taliũ copula:maioꝛis luxurie dareẜ occasio: cũ poti⁹ vnus taliũ debet castitatẽ alteri⁹ seruare. Tertio cõsanguinitas carnalis vsqꝫ ad quartũ gradũ inclusiue hodie ẜm statutũ ecclesie impedit matrĩoniũ ɔhendum ꝛ dirimit cõtractũ: ꝛ hoc ꝓpter bonũ ɔfederatõis ꝛ amicitie dilatande ꝛ multiplicãde. Si eni aliquis ɔsanguineã suã a quarto gradu ꝛ supra duceret in vxoꝛẽ:multiplicatõi amicitie preiudiciũ fieret:qꝛ ex hoc nulla noua amicitia ꝑ matrĩoniũ accresceret. Et ideo ẜm leges hũanas ꝛ statuta ecclesie matrĩoniũ ɔtrahiẜ cum ꝑsonis extraneis: ꝛ non cum propinquis a quarto gradu ꝛ supra. Hec.b.Tho.iiij.scri.sen.di.xl.arti.iij.in coꝛ.q. ꝛ ɔtra gentiles libro.iij.ca.cxxv.

¶ Qꝛ in mr̃imonio sunt quiqꝫ que ipediũt mr̃ioniũ ꝛ dirimunt contractũ. CA.XIX.

sJautẽ aliter ꝛ breuius vis ꝓcedere ad sciendũ que persone repelluntẜ a mr̃imonio:ꝛ que non. Nota ꝙ in matrĩonio sunt quiqꝫ.s.ꝑsonalis coniunctio:cõiugalis subiectio: coꝛpalis cohabitatio: carnalẜ repꝛessio:amoꝛis dilatatio. Pmo in matrĩonio est ꝑsonalis ɔiũctio.nã in matrĩonio diuerse ꝑsone ꝑ eandẽ oꝛiginẽ quasi vnũ reputare se habẽt vel debent. Scḋo in matrĩonio est cõiugalis subiectio:qꝛ vxoꝛ aliqualiter debet esse subiecta viro.ꝛ ideo ex lege nature mater ꝛ pater a matrĩonio repelluntẜ.s. qꝛ pater cũ filia mater cũ filio non possunt cõtrahere: ꝛ hoc ꝓpter reuerentiã quã filia debet habere ad patrẽ ꝛ filius ad mr̃ẽ. nam multũ derogaẜ reuerẽtie que debet parẽtib⁹ exhiberi: si pater filiam ꝛ filius matrẽ in vxoꝛẽ accipiat.ꝛ magis derogaẜ reuerentie que debeẜ parẽtibus: si filius matrẽ ꝙ̃ si paẜ filiã ducat in vxoꝛẽ:cũ vxoꝛ viro aliq̃liter debet esse subiecta. Tertio in matrĩonio est coꝛpalis vl' localis cohabitatio.ꝛ sic cũ actus cõiugalis sit inuerecũdus:a matrimonio ẜm legẽ diuinã repelluntẜ ꝑsone que sibi inuicẽ debent pudiciciã custodire:vt frater ꝛ soroꝛ. vñ lex diuina Leui.xviii.sic ait:Turpitudinẽ soroꝛi tue ne discooperias qꝛ turpitudo tua est. Quarto in matrĩonio est carnalis repꝛessio. Oꝛdinaẜ eni matrioniũ ad istũ finẽ vt carnis cõcupiscẽtia refreneẜ: ꝛ ideo etiã ex lege diuina a matrimonio repelluntẜ non solũ frater ꝛ soroꝛ:sed etiã alie ꝑsone ɔsanguinee de ꝓpinquo. Si eni licita esset copula taliũ:tunc mutua cohabitatione ꝛ intẽsa dilectiõe que est inter eos:delectatiõis ɔcupiscẽtia augereẜ:cũ m̃ potius vnus ꝛ suã ꝛ alterius libidinẽ debeat repꝛimere:ꝛ castitatẽ seruare. Quinto in matrĩonio est amoꝛis dilatatio. nã matrionis inter alia ad hoc fuĩt:vt bonũ ɔfederatõis ꝛ amicitie inter hoĩes dilateẜ ꝛ augeaẜ. ꝛ ꝓpter hoc mõ ẜm statutũ ecclesie ꝑsone ꝓpinque a quarto gradu ꝛ infra matrĩoniũ non ɔtrahũt. Si eni aliquis ɔsanguineã duceret in vxoꝛẽ amicitie multiplicãde ꝑiudiciũ fieret: qꝛ nulla amicitia noua augereẜ ꝑ matrĩoniũ.Et ideo matrioniũ ẜm statutũ ecclesie ɔhiẜ cum ꝑsonis extraneis. Hec.b.Tho.ɔtra gentiles li.iij.ca.cxxv. Rõnes autẽ ꝓpẽ quas ecclesia olim statuit ꝙ matrĩoniũ fieret vsqꝫ ad septimũ gradũ:ꝛ quare illa decretalis in consilio generali est reuocata:ꝛ modo est statutũ vt vsqꝫ ad quartũ gradũ inclusiue matrĩonia non cõtrahanẜ: assignat bea. Tho. iiij.scri.sen.di.xl.arti.iij.in coꝛ.q.quere ibidẽ.

¶ Qꝛ crimen adulterij impedit matrimoniũ cõtrahendũ ꝛ dirimit contractum. CA.XX.

qUintũ impedimentũ est crimen adulterij. Ubi nota ꝙ sicut triplex est pctm̃.s. carnale vt fornicatõis:spũale vt infidelitatis: ꝛ quodlibet aliud crimẽ:ita triplex est separatio ab vxoꝛe.s. quo ad matrĩonij vinculũ:quo ad habitaculũ ꝑpetuũ: ꝛ quo ad victũ tẽpoꝛaneũ. Pmo ergo ꝓpter peccatũ spũale.s infidelitatis:si infidelitas ꝓcedit potest dimitti quo ad habitaculũ tꝑaneũ.s.quousqꝫ alter cõiugũ coꝛrigaẜ. Scḋo ꝓpter pctm̃ carnale.s.adulterij potest solui vl' separi matrĩoniũ q̃ntum ad actũ sed non q̃ntum ad vinculũ. Tertio ꝓpter aliud quodcũqꝫ pctm̃ matrimoniũ non potest solui:etiã q̃ntum ad actũ: nisi foꝛte ad tẽpus vir se velit abstrahere

a consortio mulieris ad castigationẽ eius subtrahẽdo ei
p̄sentie sue solaciũ. vel qñ vxor non vult cohabitare nisi
sub cōditiōe peccãdi: vt cũ dicit: Non ero vxor tua nisi de
latrocinio diuitias mihi cõgreges: tunc eni potius eã de-
bet dimittere q̃ȝ latrocinia exercere. vñ dñs Math. v sic
dicit: Qui dimiserit vxorẽ excepta cã fornicatiõis facit eã
mechari. vñ Chryso. sic ait: Qui dimiserit vxorẽ excepta
ca fornicatõis. s. mulieris facit eã mechari. Et subdit cãȝ
qꝛ sicut crudelis est qui dimittit castã: sic fatuus est qui
retinet meretricẽ. nam patronus est turpitudinis qui cri-
mẽ celat vxoris. vñ Augus in sermone dñi in mõte super
illo verbo Excepta cã fornicatõis sic ait: Ceteras vo vni-
uersas molestias sique forte extiterint iubet p fide con-
iugali fortiter sustinere. Cuius rõeȝ Chryso. sup Math. ibi
dẽ reddit dicẽs: Si eni extraneoꝝ vitia supportare debe-
mus dicẽte aplo: Alter alterius onera portate q̃to magis
vxoꝝ. Et Chryso. sup illo verbo: Facit eam mechari. sic
ait: Sed nec etiã debet aliis inquinãdi occasionẽ p̄bere.
alioqn illoꝝ crimẽ ad istius redũdat penã: qui aliis cõ-
mittẽdi criminis factus est cã. Qui ergo dimittẽs vxorem
occasionẽ dedit adulterioꝝ cõmittẽdoꝝ: vt en ã illa adul
teret in adulteriũ tũ seu alteꝝ: ꝛ alter in aliã p adulterio
huiusmõi cõdẽnabit. Potest autẽ vir innocẽs libere cuȝ
adultera cõmanere spe correctiõis: non autẽ si adulterii
pctõ fuerit obstinata ne videat patronus turpitudinis
esse: vt pȝ. s̃. Hec be. Tho. iiii. scri. sen. di. xxxix. arti. vi. in
coꝛ. q.

¶ Q: disparitas cultus impe-
dit ꝛ dirimit matrimoniũ. CA XXI.

Sextũ impedimentũ est disparitas cultus. s. fidel'
cum infideli. Ubi nota ꝙ infidelitas aut est p̄ce-
dens matrioniũ: aut sequẽs. Primo enĩ fideli-
tas penes quã attendit disparitas cultus p̄cedẽs matri-
moniũ impedit matrioniũ cõtrahendũ ꝛ dirimit cõtractũ
Cuius rõ est: qꝛ vbi non est cõplete aliqõ bonũ matrio-
nii: ibi matrimoniũ cõplete ꝛ pfecte esse non põt. sed in
matrimonio qõ est inter fidelẽ ꝛ infidelẽ nullũ bonũ est
pfecte: qõ sic pȝ: Cum eni in pfecto matrionio sit triplex
bonũ. s. bonũ fidei: filii: ꝛ sacramẽti. p̄mo in matrimonio
qõ est inter fidelẽ ꝛ infidelẽ non est cõplete bonũ prolis
eo ꝙ parẽs infidelis conat educare plem ad cultũ suũ:
parens vo fidelis ad cultũ dei: ꝛ ideo intentio vnius est
cõtraria intentõi alterius. ꝛ ita inter eos non põt esse ma-
trioniuȝ. 2° in tali matrimonio non est bonũ fidei. q̃uis
seruet fides ad hominẽ non tñ ad deũ. 3° in tali matrio-
nio non est bonũ sacramẽti: qꝛ tale matrioniũ non est si-
gnũ actu cõiunctõis ad xp̄m sed aptitudine tñ. Hec bea.
Tho. iiii. scri. sen. di. xxxix. arti. i. in coꝛ. q. ꝛ Pe. de tharã.
ibidẽ. Ad cuius euidentiã nota hic tria. Primũ est ꝙ
si cathecuminus habẽs rectã fidẽ sed nondũ baptizatus cuȝ
aliqua fideli cõtraheret: non esset matrioniũ veꝝ. Cuius
rõ est: qꝛ matrioniũ requirit paritatẽ q̃tum ad sacm fi-
dei. s. q̃tuȝ ad baptismũ. vñ fidelis non põt cõtrahere cũ
infideli ppter disparitateȝ cultus. s. sacramẽti baptismi.
Scdm est: ꝙ si fidelis cõtraheret cũ heretica baptizata pec-
cat sic peccaret ille qui cũ excõicata cõtraheret. Hec. b. Tho.
ibidẽ in solu. v. argu. Tertiũ est: ꝙ inter infideles est veꝝ
matrioniũ put matrioniũ est in officiũ nature non autẽ
put est sacramentũ. vñ matrioniũ qõ est inter infideles
non est p̄fectũ nec ratũ: eo ꝙ tales non cõtrahunt actu in
fide ecclesie. Et ideo matrioniũ taliũ actu non est sacm
sed habitualiter solũ: ibidẽ bea. Tho. arti. ii. in solu. p̄mi
argu. Scdo disparitas cultus põt cõsiderari put est se-
quẽs matrioniũ: puta cũ vno cõiugũ manente in fide: alẽ
in infidelitate labit. ꝛ tunc dico ꝙ non soluit matrimo-
niũ inter eos q̃tuȝ ad vinculũ matrionii: sed solũ q̃tum
ad cohabitationẽ ꝛ debiti solutionẽ: si vir fidelis viderit

vxorẽ obstinatã in infidelitate. Si vo eam in infidelita-
te non viderit obstinataȝ: bene facit cõmanẽs cum ea vt
cõuertat eam ad fidẽ. Et de hoc consulit aplus. i. ad Cho-
rinth. vii. Hec be. Tho. ibi dẽ: arti. iii. Ad cuius euiden-
tiã nota quattuor. Primũ est: ꝙ in tribus casibus vnus cõ-
iugũ ad fidẽ conuersus potest discedere ab alio in infi-
delitate manẽte. primus casus est qñ infidelis nõ vult co-
habitare fideli conuerso sed dimittit eũ. scdus casus est:
qñ vult cohabitare sed non sine contumelia creatoris. s.
blasphemãdo xp̄m. tertius casus est: qñ vult cohabitare
etiã sine cõtumelia creatoris sed non sine scãdalo. s. ptra-
hendo ipsuȝ ad peccatũ. Hec. b. Tho. ibidẽ: arti. v. in coꝛ.
q. Scdm est quẽ filius debeat sequi: an patrẽ cõuersuȝ
ad fidẽ: an matrẽ in infidelitate manentẽ? Rñdeo ꝛ di-
co: ꝙ filius aut ad etatẽ perfectã peruenerit ꝛ tunc libere
potest sequi patrẽ fidelẽ: vel matrẽ infidelẽ. aut filius est
in minori etate cõstitutus: ꝛ tunc debet dari patri fideli
facto non obstãte ꝙ indiget matris obsequio ad educa-
tionẽ: ibidẽ bea Tho. in solu. iiii. argu. Tertiũ est: an vi-
ro viuente cõuerso liceat vxori in infidelitate manẽti cõ-
trahere cũ alio. Rñdeo ꝛ dico ꝙ non: qõ ei in penã indi-
cit ab ecclesia magis q̃ȝ ex virtute matrimonii p̄cedẽtis.
Si vo vxor postea cõuertat potest ei concedi dispẽsatiue
vt alteri nubat: si vir eius aliã vxoreȝ duxerit: ibidẽ bea.
Tho. arti. v. in solu. iii. argu. Quartũ est: an vir post eius
cõuersionẽ possit cõtinentie votũ emittere vel sacros or-
dines accipere vel religionẽ intrare: vxore in infidelita-
te manẽte. Rñdeo ꝛ dico ꝙ si sit aliqua spes probabilis
de cõuersione vxoris: vir postq̃ȝ est ad fidẽ cõuersus nõ
debet cõtinentie votũ emittere nec ad aliud matrioniuȝ
trãsire: qꝛ difficilius cõuerteret vxor: viro suo se esse pri-
uatã sciẽs. Si aũt non sit spes de cõuersione eius potest
ad sacros ordines vel ad religionẽ accedere p̄us requisi-
ta vxore. Et tũc si postq̃ȝ vir ordines sacros accepit vxor
cõuertat non est ei vir suus reddendus: sed debet sibi im-
putari in penã tarde cõuersionis ꝙ viro suo priuat: ibi-
dem bea. Tho. in solu. iiii. argu. per totum.

¶ Q: coactio impedit matrimoniũ contrahendũ ꝛ di-
rimit contractum. CA. XXII.

Septimũ impedimentũ impediẽs matrioniũ cõ-
trahendũ ꝛ dirimẽs contractũ est vis. i. coactio
nam metus mortis ꝛ alioꝝ que possunt cadere
in virũ constantẽ impedit matrioniũ cõtrahendũ: ꝛ diri-
mit cõtractũ. Re. s̃. de cõsensu coacto.

¶ Qꝛ ordo sacer. s. subdiaconatus ꝛ supra impedit mrio-
niũ cõtrahenduȝ ꝛ dirimit contractũ. CA. XXIII.

Octauũ impedimentũ impediẽs matrioniũ con-
trahendũ ꝛ dirimens cõtractũ est ordo sacer vt
subdiaconatus ꝛ supra. Sed forte q̃res an sa-
cer ordo habeat hoc. s. ꝙ impediat mrimoniũ cõtrahenduȝ
ꝛ dirimat cõtractũ. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ in ecclesia orientali
grecoꝝ habet hoc a statuto ecclesie. Sed in ecclesia occi-
dentali latinoꝝ hoc habet a tribus. s. a statuto: a voto: ab
actu. Primo quidẽ habet hoc a statuto ecclesie. vñ de-
cretalis dicit: ꝙ si in subdiaconatu ꝛ aliis ordinibus su-
perioribus vxores accepisse noscunt: eos vxores dimit-
tere cõpellatis. Quod quidẽ statutũ non est simplex p̄hi-
bitio ne fiat: sed cũ irritatõe si factũ fuerit cõtrariũ: vt pȝ
ex tenore statuti. Scdo hoc habet ordo ex voto cõtinen-
tie. vñ sic nullus vouens cõtinentiã potest cõtrahere ma-
trimoniũ. sed apud latinos sacris ordinibus votũ cõtinen-
tie est annexũ: quod etiã si quis verbotenus non emittat:
ex hoc ipso ꝙ ordines sacros recepit. sm ritũ ecclesie oc-
cidẽtalis intelligit emisisse: qõ non est idẽ apud grecos.
Tertio hoc idẽ habet ordo sacer ex actu excellẽtie. naȝ
in sacris ordinibus cõstituti vasa sacra ꝛ sacra tractant

Et ideo decens est vt mundiciã corpalẽ p ↄtinentiã ser- uent. Hec.b.Tho.iiij.scri.sen.di.xxxvij.arti.j. argu.ↄtra: j.ij.ↄ in cor.q.

¶ Qz ligamẽ matrimonij impedit ↄ dirimit matrimoniũ. CA.XXIIII.

Nonũ impedimentũ est ligamẽ matrionij.naz li- gatus alteri mrĩmonialiter cũ alia non põt con trahere ↄ si ↄtrahit debet dirimi.Cui⁹ rõ est: qa vinculũ matrionij est indiuisibile vel insepabile. qð tri- plici rõe ostẽdo:vel lege.s.naturali:supnaturali: ↄ ciuili. Primo enĩ lege naturali sic: In matrionio eniz de lege naturali debẽt esse tria.s. solicitudo patris: certitudo ,p- lis:rectitudo opis. Primo enĩ lex naturalis exigit vt in matrionio sit solicitudo patris erga filiũ.que solicitudo exigit vt pater maneat cũ vxore non solũ ad tempus sed vsqz ad finẽ vite sue. Cuius rõ est: qz solicitudo patris er ga ,plem est non solũ ad generationẽ prolis sicut in alijs aĩalibus:sed ad ,plis nutritionẽ:gubernationẽ: ↄ instru- ctionẽ.Et qz homo ad hec est rõne pfectior ↄ virtute for tior:ğ ↄc. Scdo in matrionio ex lege nature debet esse certitudo ,plis. ↄ iõ oĩa que certitudinẽ ,plis impediunt ipediũt ↄ dirimũt m̃rionũ.Hoc autẽ fieret si vir vxorẽ pos set dimittere vel deserere: ↄ vxor viro alteri copulari: cer titudo ,plis impediret̃:dũ mulier a primo cognita post- modũ a secũdo viro cognosceret̃. Tertio in matrionio ex lege nature debet esse rectitudo opis.s.vt vir vxorẽ nõ deserat ↄ ecõuerso.qð pz pmo de viro: qz si vir vxorẽ as- sumeret tpe iuuẽtutis quo ↄ decor vel speciositas ↄ fecũ ditas ei assunt: ↄ posset eaz dimittere postq̃ fuerit etate pfecta: dãnuz inferret mulieri cõtra naturalẽ equitatez. 2⁹ hoc idẽ pz de muliere: qz cũ mulier viro naturalr̃ sit subiecta tanq̃ membr capiti:cõtra naturalẽ equitatẽ fa ceret si mulier virũ desereret:eo qp nõ est in potestate ei⁹ qp alteri subiciat̃ vt a regimĩe eius discedat. Scdo qp vinculũ matrĩmonij sit indiuisibile ,pbo ex lege supnatu rali.s.ex lege diuina que lex sup legẽ nature quan.. i rati onẽ apponit.Et est rõ diuina talis: Matrionũ signat cõ iunctionẽ xpi ↄ ecclesie.sed hec est insepabilis:ğ ↄ matri moniũ. Tertio ,pbo hoc idẽ ex lege ciuili sic: Nã con iunctio maris ↄ femine que est ipsiz matrionũ nõ solũ ad ,plem generandũ est ordinata vt in alijs aĩalibus:sed etiã ,put spectat ad bonos mores.Ex ↄiunctõne enĩ indi uisibili maris ↄ femĩe causant̃ quatuor bona.s. affectus intẽsior:ↄuictus suauior:conatus solicitior:defectus re- motior. Primo enĩ ex indiuisibilitate matrionij causat̃ affectus intẽsior.Cui⁹ rõ est: qz inter virũ ↄ vxorẽ maxi- ma amicitia debet esse.qð pz: qz non solũ adunant̃ ,ppẽ actũ copule carnalis que etiã inter bestias quãdã suauẽ amicitiã facit:sed etiã ,pter ↄuictũ ↄ ↄsortiũ vite politi ce vel domestice.quãto aũt amicitia est diuturnior ↄ fir mior:tãto ↄ intensior seu maior:vtriusqz enĩ viri ↄ muli- eris amor erit intẽsior ↄ fidelior ex indiuisibilitate.pmo erit intensior:qz q̃to amor est firmior vel diuturnior: tã to intensior siue maior. 2⁹ amor vni⁹ ad alterz erit fideli- or dũ cognoscẽt se indiuisibilr̃ vel insepabiliter esse co- iunctos. Scdo ex indiuisibilitate matrionij causat̃ cõ uictus suauior.qð sic pz: Ubi dilectio est maior:ibi con- uersatio suauior ↄ diuturnior. In cuius signũ dr̃ Geñ.ij. Homo ,pter vxorẽ ↄ patrez ↄ matrẽ dimittet. Tertio ex indiuisibilitate mrĩmonij causat̃ conatus solicitior: qz vtriusqz erit solicitior cura in rebus domesticis: dũ ppe tuo cõmansuros se estimãt in earundẽ rerũ possessione. Quarto ex indiuisibilitate matrionij causat̃ vel est de- fectus remotior. tollunt̃ enĩ ex hoc occasiones litigiorũ ↄ adulteriorz. pmo tollunt̃ occasiones litigiorz inter eũ ↄ ,ppinquos vxoris que possunt accidere si vir vxorẽ di mitteret. 2⁹ tollunt̃ occasiones adulteriorz que darent̃ si vir vxorẽ posset dimittere ↄ ecõuerso. ↄ ,pter hec oĩa di cit aplus: Ego autẽ dico vobis: vxorẽ a viro non discedẽ ↄ ex hoc excludit̃ ↄsuetudo dimittẽdi vxores. In veteri tñ lege pmissuz fuit iudeis ,pter corz duriciã vxores di mittere: qz.s. ,pni erãt ad occisionẽ vxorz.vñ minus malũ fuit pmissuz ad excludendũ maius malũ. Hec.be.Tho. cõtra gentiles libro.iij.ca.cxxiij.

¶ Qz publice honestatis iusticia impedit ↄ dirimit matrimonium. CA.XXV.

Decimũ impedimentũ impediẽs matrionũ con trahendũ ↄ dirimẽs ↄctũ est honestatis iusticia que diffinit̃ sic: Publice honestatis iusticia est ,ppinquitas duarũ psonarũ rõne tertie psone p spõsalia iuste robur trahẽs ab institutiõe ecclesie ,pter eius ho- nestatẽ. Dr̃ autẽ publice honestatis iusticia mrĩmoniuz impedire: qz in matrionio non solũ debet cõsiderari qd sit licitũ: sed etiaz quid sit honestũ. Ubi nota qp sicut ex ↄtractu matrimonij p verba de psenti etiã ante carnalez copulã ↄtrahit̃ affinitas: ita etiã sit̃ ex spõsalib⁹ in qui- bus fit quedã pactio copule ↄiugalis ↄtrahit̃ non affini tas sed aliquid affinitate simile.s. publice honestatis iu- sticia. Hec.b.Tho.iiij.scri.sen.di.xxxiiij. de impedimen- tis matrionij: in argu.ↄtra: ↄ in cor.q.in fine. Et ibidem di.xlj.arti.j.q.iiij.in solu.ij.argu.ita qp regula generalr̃ est qp ex sponsalib⁹ post septenniũ ↄtractis.s.qñ ibi est con- sensus ↄtrahit̃ publice honestatis iusticia impediens ↄ dirimẽs matrimoniũ. verbigrã: in tribus casibus. Pmus casus est: qñ aliquis despõsauit aliquã a septimo ãno ↄ vltra qñ pfectũ ↄsensuz habet: ↄ postea aliqua de cã sepa rat̃ ab ea: aliquis ↄsanguine⁹ eius non põt habere eam in ↄiugem. Scdus casus est: qp si aliq̃ fuerit despõsata p verba de psenti a septimo anno ↄ vltra: ↄ sponsus vel spõ sa fuerit ingressus religionẽ vel mortu⁹: aliquis ↄsangui neus eius non põt eam accipe in vxorẽ ↄ ecõuerso. Ter- tius casus est qp si a septimo anno ↄ supra spõsalia ↄtra- cta fuerint etiã de facto ↄ non de iure: vt inter castratũ ↄ artatã: ↄ inter frigidũ ↄ frigidã: vel inter monachũ ↄ mo nialẽ ↄ huiusmõi: aliquis ↄsanguine⁹ eius vel eorz non põt eam accipe in vxorẽ. Cui⁹ rõ est: qz in talibus ↄ sil'i- bus q̃uis sit defectus corporz:non tñ defectus ↄsensuuz. Si võ ↄtrahãt spõsalia ante septenniũ tpe quo est defe- ctus ↄsensus non ↄtrahit̃ impedimentũ.s. publice hone statis iusticia. vñ sexto decretaliũ Bonifacij pape pticu- la.iiij.de spõsalib⁹ ↄ matrionijs sic dr̃: Ex spõsalib⁹ puris ↄ certis etiã si ↄsanguinitatis: affinitatis: frigiditatis: re- ligionis: aut aliqua quauis rõe sint nulla: dũmodo non sint nulla ex defectu cõsensus orit̃ efficax impedimentũ ad impediendũ ↄ dirimendũ sequẽtia sponsalia vel ma- trimonia: non autẽ ad pcedentia dissoluendũ.

¶ Qz affinitas impedit matrimoniũ contrahendum ↄ dirimit contractum. CA.XXVI.

Undecimũ impedimentũ est affinitas. ↄ ideo dr̃ in versu: Si sis affinis. Ubi nota qp affinitas du plicẽ põt ↄsiderari: vel inq̃tum sequit̃ matrio- niũ: vel inq̃tuz pcedit. Primo ergo affinitas sequẽs matrionũ non impedit iam ↄtractũ: sed eũ cuius culpa affinitas ↄtrahit̃ excludit ab exactõe debiti: non a reddi tõe. vbigrã: Sicut petrus postq̃ accepit vxorẽ Joannaz si cognoscit corporalr̃ sororẽ vel ↄsanguineã vxoris sue non ,pter hoc soluit̃ matrioniũ: sed impedit̃ ab exactio ne vel petitõe debiti ab vxore. Et ,pter hoc affinitatẽ cõ tractã cũ illa ↄsanguinea vxoris sue quã cognouit carna liter. non aũt impedit̃ a redditõe debiti: eo qp vxor non debet puniri vel pati penã ,pter pctm̃ viri. Scdo af- finitas pcedens mrĩmoniũ impedit matrioniũ ↄhendũ ↄ dirimit ↄctũ. qð tripl'r ,pbo.s. sil'itudine: rõne: ↄ auctẽ.

Primo ꝓbo ſſitudine ſic: Affinitas ex ꝯſanguinitate cauſaṫ: ḡ ſicut vinculū ꝯſanguinitatis impedit ⁊ dirimit matrīoniū: ita vinculū affinitatis impedit matrīoniū cōtrahendū ⁊ dirimit iam contractū. Scḋo ꝓbo hoc idē rōne finis ad quē matrīoniū ordinaṫ ſic: Matrīoniū ordinaṫ ſicut ad finē ad duo bona. ſ. ad repreſſionē ꝯcupiſcētie: ⁊ dilatationē amicitie. Sed ſi inter affines matrimoniū poſſet eſſe neutrū fieret. qḋ pꝫ. ṗmo eni ex matrimonio non reprimereṫ ꝯcupiſcētia ſed augereṫ: cū affines in eadē domo vel familia cōſueuerūt habitare ⁊ intime ſe diligere. Intenſio aūt amoris eſt cā maioris concupiſcētie vel libidinis. 2° non dilatareṫ ex hoc amicitia qꝛ ſine carnali copula matrīonij ſufficienṫ dilataṫ amicitia ad ꝯſanguineos ⁊ affines. Tertio ꝓbo hoc idē autoritate: Leuiṫ. xviij. vbi dṙ: Turpitudinē vxoris patris tui non reuelabis ⁊c. ſed illa eſt tm̄ affinis: ḡ ⁊c. Hec bea. Tho. iiij. ſcri. ſen. di. iiij. arti. ij. q. j. argu cōtra: ⁊ in corꝑ. q. Et Pe. de tharan. ibidē.

¶ Qꝛ impotētia coeūdi impedit ⁊ dirimit matrīoniū. CA. XXVII.

Duodecimū impedimentū eſt impotētia coeūdi vn̄ dṙ in verſu: Si forte coire nequibis. ſ. qn̄ aliquis vel aliqua non pōt carnaliṫ cōmiſceri. Ad cuiꝰ euidentiā nota tres diſtinctōes. Prima eſt ꝙ impotentia coeundi poteſt tripl'r eſſe: vel qꝛ non pōt licite: vel qꝛ non pōt libere: vel qꝛ abſolute nullo mō pōt. ṗmo eni ſi dicaṫ impotentia coeundi: qꝛ non pōt licite vel de iure: ſicut eſt votū ꝓpter qḋ aliꝗs non pōt licite debitū reddere: tunc talis impotētia que cauſaṫ ex voto: ſiue alṫ ſciat ſiue non: matrīoniū impedit cōtrahendū ⁊ dirimit ꝯtractū vel anullat. 2° mō ſi dicaṫ impotētia coeundi: qꝛ non pōt libere debitū reddere ſicut ſeruitus: tunc ſi ſciaṫ talis ꝯditio ſeruitutis non impedit. ſi vō alter ꝯiugū ignoret eam: impedit. Re. ſ̄. de impedimēto ſeruitutis. 3° mō ſi dicaṫ impotētia coeundi: qꝛ abſolute de facto nō pōt: tunc ſi talis īpotentia ſciaṫ non impedit. ſi vō ignoreṫ ab altero impedit vt patebit. ij. di. Scḋa diſtinctio eſt: ꝙ impotētia coeūdi tertio mō dicta. ſ. qꝛ nullo mō pōt coire: cauſaṫ ex tribꝰ. ſ. ex frigiditate: ex mulieris artatōe: ex maleficio demonis. Primo mō impotētia coeūdi cauſaṫ ex frigiditate que tollit ſeminū cōmixtionē ⁊ mēbrorū vigorē qua fit ꝯiūctio corpoꝝ. Et iō ſi alter ꝯiugū impotentiā talē ignorat matrīoniū ſoluiṫ: ſi ſciat nō ſoluiṫ.

Sed argues forte in oppoſitū ſic: Omnes vetuli ſunt frigidi. ſed vetuli poſſunt ꝯtrahere: ḡ frigiditas nec impedit mrīoniū nec dirimit. Rn̄deo ⁊ dico ꝙ vetuli ꝗuis non habeāt caliditatē ſufficientē ad generandū ꝓlem: habēt tm̄ caliditatē ſufficientē ad copulā carnalē. Et ideo vetulis ꝯcediṫ matrīoniū ꝯtrahere ſcḋm ꝙ matrīoniū eſt in remediū cōcupiſcētie: ꝗuis nō ꝯpetat eis ſcḋm ꝙ eſt in officiū nature. ſ. ꝓlis generande. Scḋo īpotentia coeundi cāṫ ex mulieris artatōe: cuius ſignū eſt: ꝙ vir non poteſt cōplere actū carnalē cū virgine ſed cū corrupta ſic. ⁊ tunc ſi tali artatōi poteſt ⁊ ſine ꝑiculo licite inſtrumēto aliquo ſubueniri non impedit. Si vō ei ſubueniri non poteſt: ⁊ ignoreṫ a viro qn̄ ꝯtraxit tunc dirimit ꝯtractū. Tertio impotētia coeūdi cauſaṫ ex maleficio demonis. Nā demones habēt poteſtatē ſupra corpa ⁊ ſupra imaginationē hoīm: qn̄ ꝑmittunṫ a deo. vn̄ virtute demonis fit aliq̄ impꝛeſſio in imaginatōe hoīs ex qua tolliṫ viro cōcupiſcētia mouēs ad talē actū vel ad talē mulierē: ⁊ nō ad aliā. Tertia diſtinctio eſt: ꝙ īpotētia coeūdi que ex aliquo iſtoꝝ triū cauſaṫ. ſ. ex frigiditate cōplexionis: vel ex artatiōe mulieris: vel ex opatōe demonis: aut nō eſt ꝑpetua aut ꝑpetua. Si non eſt ꝑpetua tunc non impedit mrīmoniū nec dirimit. ſi vō eſt ꝑpetua: tunc qn̄ ꝓcedit mrīmoniū dirimit. ſed qn̄ ſequiṫ mrīoniū non dirimit ipſum.

Ad cognoſcendū aūt an ſit impotētia coeūdi ꝑpetua vl̄ non ꝑpetua ꝓfigiṫ vel daṫ ab eccleſia tpus triū annoꝝ: ⁊ tunc ſi in fine trienij poſtq̄ꝫ dederūt operā carnali copule adhibito iuramēto ſeptē teſtiū vel inſpectōe corpis facta fuerit fides de tali īpotētia: mrīoniū ab eccleſia ſeparaṫ: ita tm̄ ꝙ ille vel illa ꝓpter cuiꝰ impotentiā ſeparatio fit ꝑpetuo maneat abſqꝫ ꝯiugio: alter aūt cū vult nubat. Si vō poſt talē ſepatiōnē appareat eccleſiā fuiſſe deceptā ⁊ non fuiſſe ꝑpetuā impotentiā reintegrabiṫ matrīoniū primū niſi in caſu vtpute ſi in muliere eſſet artatio reſpectu ṗmi viri ⁊ non reſpectu alteriꝰ: tūc enī non reintegrabiṫ cū ṗmo. Eſt tm̄ differētia inṫ frigiditatē ⁊ maleficiū qꝛ ille qui eſt īpotens ex frigiditate ſicut eſt impotēs ad vnā ita ad aliā. Et ideo qn̄ dirimiṫ matrīoniū non daṫ ei licētia vt alteri ꝯiungaṫ. Sed ex maleficio hō pōt eſſe impotēs ad vnā ſed nō ad aliā. Et ideo qn̄ iudicio eccl'e matrīoniū dirimiṫ: vtriqꝫ daṫ licētia vt alterā copulam ꝯtrat. Hec bea. Tho. iiij. ſcri. ſen. di. xxxiiij. arti. ij. ⁊ iij. Re. ibidē locis ſuis. Et pone rōnes quare impotētia que eſt ex maleficio demonis dirimit matrimoniū.

¶ Qꝛ tria ſunt que ad mendaciū requirunṫ. CA. I.

# Mendacium.

Circa mendaciū conſiderāda ſunt tria. ṗmū eſt rō ꝯſtituēs. ſcḋm ē diuiſio ſufficiens. tertiū eſt cōditio vel offenſio retrahēs. Primo ꝯſiderāda eſt rō cōſtituens. nam tria ſunt que ad mēdaciū requirunṫ. primū eſt ꝙ falſuꝫ ꝓferaṫ. ſcḋm eſt ꝙ falſuꝫ credaṫ. tertiū eſt ꝙ audiens fallaṫ vel deceptio intendaṫ. Primū qḋ requiriṫ ad mendaciū eſt ꝙ falſuꝫ ꝓferaṫ. Cuiꝰ rō eſt: qꝛ falſū opponiṫ veritati. ita diṫ Augꝰ in libro ꝯtra mendaciū: Nemo dubitet mētiri eū qui falſuꝫ enūciat: ḡ ⁊c. Ubi nota ꝙ ſicut tunc aliq̄s diṫ veꝝ qn̄ affirmat eſſe qḋ eſt: ⁊ negat eſſe qḋ nō eſt: ita tūc aliquis dicit falſū qn̄ affirmat eſſe qḋ nō eſt: ⁊ qn̄ negat eſſe qḋ eſt. Cōtra quē loqṫ apl's. ij. ad Chorinth. j. dicēs Nō eſt apud me: ē: ⁊ nō. i. nō eſt in ſermōe meo mēdaciū ita ꝙ affirmē veꝝ ꝓ f'ſo ⁊ ecōuerſo. vel nō ē in me: ē: ⁊ nō. i. nō aliud egi q̄ꝫ ſciui eē agendū: ad oñdendū ꝙ mēdaciū nō ſolū eſt in v̄bis ſꝫ etiā in factꝭ: ſcripturꝭ: ſeu ſignis. Cōtingit. n. nutibꝰ vel ſignis mētiri: qn̄ exꝑmunṫ ꝯ mētꝭ intētionē. Cōtrariū doceṫ Math. v. ⁊ Jaco. v. Sit ſmo vr̄: eſt eſt: nō nō. q. d. Affirmeꝭ eē qḋ eſt: ⁊ negens eē qḋ nō eſt. Scḋm qḋ reqriṫ ad mēdaciū eſt: ꝙ f'ſm credaṫ. vn̄ ⁊ mēdaciū noiaṫ ex eo ꝙ ꝯ mētē dṙ: qꝛ mētiri. i. ꝯ mētē ire. Si. n. f'ſm q̄s enūciet credēs illud eē veꝝ: f'ſm q̄deꝫ loqtuṙ: nō tn̄ mēdaciuꝫ: eo ꝙ nō loquiṫ ꝯ mentē ſuā. Si eni aliq̄s loquiṫ veꝝ: ⁊ tn̄ illud ſit ꝯ id qḋ in aīo ſētit: tūc mētiṫ eo ꝙ loquiṫ ꝯ ꝯſciaꝫ ſuā. vn̄ in pſal. Labia doloſa in corde: ⁊ corde locuti ſunt. Glo. Ubi ē duplex cor: ita ꝙ aliud dṙ ⁊ aliud loqṫ vel intendiṫ: ibi eſt mēdaciū. Ubi nota: ꝙ vbi nō eſt geminatio cordis nō dꝫ dici mēdaciū.

Tertiū qḋ reqriṫ ad mēdaciū eſt: ꝙ deceptio intēdaṫ. Cuiꝰ rō eſt: qꝛ ſic ille q̄ veꝝ loqṫ intēdit veraꝫ opinionē vel fidē ꝯſtituē in aīo auditorꝭ: ita q̄ mēdaciū loqṫ intēdit falſaꝫ opionē dicē in aīo auditoris. vn̄ Augꝰ in li. ꝯ mēdaciū ſic diṫ: Mēdaciū ē cū q̄s falſū enūciat intētiōe vel volūtate fallēdi. Ubi nota: ꝙ de rōe mēdacij ē ꝯ mētē loq̄ vt pꝫ. ſ̄. Cupiditas aūt ſeu volūtas fallendi ꝑtinet ad ꝑfectionē mēdacij: nō aūt ad ſpēꝫ ipſiꝰ: ſicut nec aliq̄s effectꝰ ꝑtinet ad ſpēꝫ ſue cāe. vn̄ Chryſo. ſup Math. ſic diṫ: Mēdacia ſi nō habēt quē decipiāt: ipſa ſibimet decipiūt ⁊ mentiūṫ: ſcḋa ſcḋe. q. cx. arti. j. ⁊ in ſolu. argu.

¶ Qꝛ diuiſio mēdacioꝝ accipiṫ tribꝰ mōis. CA. II.

Secundo circa mendaciū cōſideranda eſt diuiſio ſufficiens. nam diuiſio mēdacij vel mendacioꝝ accipiṫ tribꝰ modis. ṗmo ex ꝑte veritatis cui opponiṫ. 2° ex ꝑte finis qui intendiṫ. 3° ex parte rei quod

augetur vel diminuitur. Primo dividitur mendaciũ ex parte veritatis cui opponitur. nam mendaciũ dupliciter opponitur veritati. p° transcendendo veritatẽ in maius qd ptinet ad iactantiã: qd phibet sapiẽs prover. xxx. Nõ addas quicq̃ verbis illius ꝛ arguaris ꝛ inveniaris mẽdax. Re. s. Jactantia. 2° mendaciũ opponitur veritati. s. deficiendo a veritate. i. minus dicendo q̃ veritas se habet. vñ psal. Diminute sunt veritates a filijs hominũ. Et hec ptinet ad ironiaꝫ. Re. infra. Dec. b. Tho. scda scde vbi. s. arti. ij. in cor. q. in pncipio. Ubi nota q declinare a veritate in minus contingit duob' modis. Uno mõ affirmando: puta cũ aliq̃s nõ manifestat totum bonuꝫ qd in ipso est vt scientiã vel sanctitatẽ vel huiusmõi. ꝛ hoc fit sine pIudicio veritatis. Re. s. Jactãtia. Alio mõ declinat aliquis a veritate in minus negando. s. qñ quis negat sibi inesse qd inest: ꝛ hoc nõ licet: qꝛ p hoc incurrit mendaciuꝫ qd virtuti veritatis repugnat: scda scde. q. cxiij. arti. iiij. i cor. q. p totũ. Scdo modo mendaciũ dividitur ex parte finis q̃ intenditur. nam ppter triplicẽ fineꝫ cõtingit mentiri. p° modo ppter bonũ delectabile: ꝛ sic est mendaciũ iocosum. 2° mõ ppter bonũ vtile sine alteri' nocumento ꝛ sic est mendaciũ officiosũ. 3° modo ppter alteri' nocumentum: ꝛ sic est pniciosum. Jsta tria mendacia tangit glo. sup illo verbo psal. s. Perdes oẽs qui loquuntur mendaciũ. sic dicens: Tria sũt genera mendacioꝝ. pmum est officiosum qd fit p salute ꝛ cõmodo alteri'. secundũ est iocosum qd fit aĩo delectandi. tertiũ est pniciosũ qd fit ex malignitate ex qua intenditur alteri' nocumentũ: scda scde. q. cx. arti. ij. in cor. q. in medio. Tertiũ mendaciuꝫ dividitur ex parte criminis qd augetur vel diminuitur: ita q mendacioꝝ quoddã est veniale: quoddam mortale. Et inter venialia vnũ est grauı' altero: ꝛ inter mortalia codẽ modo. Uñ Aug' in libro contra mendaciũ: dividit mendaciũ in octo genera: que quidem ex diversa intentiõe aggrauantur ꝛ alleviantur. Primũ mendaciũ qd est in doctrina est contra deũ. Secundũ aũt mendaciũ qd est cõtra hoiem vel sit distinguitur: qꝛ aut fit sola intentiõe nocendi: ꝛ sic est secũdũ mendaciũ. s. q nulli pdest ꝛ alicui obest: ꝛ hoc est grauius qd fit contra hoiem. Tertiũ vo mendacium est qd pdest vni ꝛ obest alteri qd diminuitur ex intentione alterius. quanto enĩ bonum intentum est melius: tanto magis minuitur culpa mendacij. Quartum mendacium est quod habet ppriam quantitatem sine additiõe vel diminutione vtilitatis alterius. ꝛ hoc est mendaciũ quod fit ex sola libidine mentiẽdi quod pcedit ex habitu. Quintũ vo mendaciũ est qd fit placẽdi cupiditate: ꝛ istud etiã diminuit de culpa mendacij. nã minus pctm̃ est mentiri cupiditate placẽdi q̃ libidine mentiẽdi. Tria vo mendacia sequẽtia continentur sub mendacio officioso in quo intenditur id qd est alteri vtile. ꝛ hoc quãto magis est vtile: tãto magis pctm̃ mendacij alleviat. Jtaq; sextũ mendaciuꝫ est id qd est vtile ad pecuniã servandã. s. qd nulli obest ꝛ alicui pdest: vt si q̃s pecuniã alicui' iniuste tollendã sciens vbi sit mentiatur se eã nescire. Septimũ mendaciũ ẽ qd nulli obest ꝛ alicui pdest: quo mors hoĩs impeditur: vt si q̃s nolens hominẽ q̃situ ad mortẽ pdere mentiatur. Octauũ mẽdaciũ est qd nulli obest ꝛ alicui pdest: in quo impeditur illicita pollutio corpalis: vt qñ aliquis mendacio tuetur aliquã ab inmũdicia corpali: scda scde. q. cx. arti. ij. in cor. q. in fine: ꝛ in so. argu. Uel dicas aliter ꝛ breuius: q pmo inter mendacia pniciosa grauissimũ est qd fit i dei iniuriã. quod aũt fit in iniuriã pximi tanto est grauı' quanto maius nocumentũ intenditur. 2° inter mendacia iocosa grauı' ẽ qd fit sola libidine mentiendi: q̃ cupiditate vel libidiñe placendi. 3° inter mendacia officiosa illud est levius in quo intenditur maius bonũ: vñ bonuꝫ honestũ pfertur vite corpali. ꝛ bonũ vtile. s. vita corpalis pfertur pecunie: ꝛ pecunia pfertur bono delectabili: ibidẽ in fine. ¶ Q; oẽ mendaciũ est peccatum triplici ratione. CA. III.

Tertio pncipaliter cõsideranda est circa mendaciũ conditio seu offensio retrahens: nã ab omni peccato cauere debemus: Thobie. iiij. Caue ne aliqñ peccato cõsentias. sꝫ oẽ mendaciũ est peccatũ. g̃ ꝛc̃. Q; aũt oẽ mendaciũ sit peccatũ pbo triplici rõne. s. ratione deviatiõis: deceptiõis: phibitiõis. Primo ratiõe deviatiõis sic: Qui voluntarie recedit ab eo cui est adherendũ peccat: sicut qui a regula vel a via recta recedit deviat. sꝫ ita facit mendosus: g̃ ꝛc̃. Q; aũt mendosus a via recta recedit pꝫ: qꝛ sicut falsum est maluꝫ intellectus cui mendosus innititur: ita veruꝫ est bonum intellectus a quo mendosus recedit: Sapie. v. Erramus a via veritatis dicent damnati. Ecõtrario thobias viã veritatis nõ deseruit. Scdo mendaciũ est peccatũ rõne deceptionis sic: Qui nõ vtitur re ad finẽ ad quẽ est facta abutitur ea: ꝛ p cõsequens peccat. sꝫ mendosus nõ vtitur verbis ad finem ad quẽ sũt facta: g̃ ꝛc̃. Q; aũt nõ vtitur verbis ad finẽ ad quẽ sunt facta: pꝫ p Augu. in enchiridion qui sic dicit: Verba sunt inventa nõ vt p ea hoĩes se fallant: sꝫ vt suas cogitationes sibi vtiliter manifestent. sꝫ mendosus verbis significatiuis ad istũ finem nõ vtitur: sꝫ abutitur. s. ad alterius deceptionẽ ꝛ fraudẽ: ergo ꝛc̃. Hoc aũt phibetur Leui. xix. Nõ decipiet vnusquisq; pximuꝫ suũ. Tertio mendaciũ est peccatum rõne phibitiõis sic: Omne qd deus phibet est peccatũ. sꝫ deus oẽ mendaciũ phibet: g̃ ꝛc̃. Q; aũt deus oẽ mendaciuꝫ phibet pꝫ Ecc̃i. vij. vbi dr̃: Noli velle mẽtiri oẽ mẽdaciũ: assiduitas enĩ ei' nõ est bona. Jn quo vbo q̃tuor dissuadet ꝛ phibet. p° pversitatẽ sementis pntiẽ: ibi cũ pmittitur: Noli amare mendaciũ ꝛc̃. sũt enĩ quidã q̃ oderũt veꝝ ꝛ diligũt mendaciũ. Re. infra Odiũ. 2° phibet libidinẽ: ibi Noli velle mẽtiri. sũt enĩ q̃ in mẽdacijs delectantur vel hoc cupiditate delectãdi vel libidine mentiẽdi: vt pꝫ. s. 3° phibet generalitatem: ibi Oẽ mendaciũ. Rõ huı' est: qꝛ oẽ mendaciũ est peccatuꝫ mortale vel veniale. 4° phibet cõtinuitatẽ: ibi Assiduitas enĩ eius ꝛc̃. sũt enĩ quidã ita emuli veritati: q nunq̃ aut raro veritatẽ loquuntur: scda scde. q. cx. arti. iij. in cor. q. p totũ. Sꝫ forte dices: q mendaciũ nõ sit peccatum tali rõne. s. Nullus remuneratur a deo p peccato. sꝫ obstetrices fuerũt remunerate a deo ppter mendaciũ. ita dicitur Exodi pmo: Q; edificauit illis deus domos: g̃ mendaciũ nõ est pctm̃. Rñdeo ꝛ dico: q obstetrices nõ fuerũt remunerate a deo ppter mẽdaciũ sꝫ ppter alias causas. p° ppter dei timorẽ ꝛ reuerentiam. 2° ppter iudeoꝝ amorẽ ꝛ reuerentiã: ex quib' causis mendaciũ sũt locute: ita q timor ꝛ reuerentia quã habuerũt ad deũ ꝛ affectus beniuolentie in iudeos meruerũt remunerationeꝫ tpalẽ: spũalẽ: seu eternã ppter qd dicit: Edificauit illis domos. s. spũales fm̃ Hiero. Mendaciũ vo post duo pdicta sequẽs nõ fuit meritoriũ: vbi. s. arti. iij. i so. ij. arg. ꝛ arti. iiij. in solu. iij. argu. Nota tñ hic tria ad euidentiã pdictoꝝ. Primo nota q aliud est veritatẽ prudẽter occultare: ꝛ aliud est mendaciũ dicere. Primũ. s. veritatem sub aliq̃ dissimilitudiẽ occultare q̃nq; ẽ licitũ: vt dicit Aug' in libro cõtra mendaciũ. vñ ꝛ dñs legitur hoc fecisse. Secũdũ aũt. s. mẽdaciũ dicere nũq̃ est licitũ: nec p tpali nec p corpali vita alicui' servãda: nec p alioꝝ nocumẽto ipediendo: sicut nõ licet furari ad hoc q hõ elemosynã faciat: nisi in casu necessitatis i quo oĩa sũt cõia vbi. s. arti. iij. in so. iiij. arg. Scdo nota q mendaciũ qd de se est pctm̃ veniale nõ efficitur mortale rõne psone que mentitur: eo q cõditio psone spẽm pcti nõ mutat: ita q si

pfecti mentiunt vel mentiri sūt mortalit nō peccauerūt: nisi forte peccent in iudicio vel doctrina in quib⁹ tenentur ex officio veritatē seruare. In alijs aūt nō oportet q peccent mortalr mentiendo: vbi.s.arti.iiij.in so.v.arg. p totū. Tertio nota q qui verbis mendacib⁹ vel periurijs in mercationib⁹ mentiunt dicētes rem vilem preciosam z carā esse mortalit peccant: ppter nocumentū qd ex dolo vel fraude inferūt z ad restitutionē tenent oium que lucrant. Re. infra Venditio. ℂQr mensure iō sūt inuente vt rerū venaliū quātitas cognoscat. CA.I.

# Ensure uel ponde

m ra. Circa mensuras z pondera cōsideranda sūt tria.s.institutiōis causalitas: dimēsionis varietas: mensurationis deformitas. Primo cōsiderāda est institutiōis causalitas antiquit⁹ eni nō erant pondera vel mensure Et iō ois cōmutatio seu emptio vel venditio coꝝ que ad vitā sūt necessaria: ad oculi estimationē fiebant. vn etiā modo apud quosdā gentes habent denarij argentei vl aurei nō formati vel figurati. Sz postea vt liberarentur hoies a necessitate mensurandi vel ponderādi aliquem characterē impresserūt qui ponit vt signū q metallū vel res venalis tante quātitatis existat: sicut in quibusdam locis ponunt quedam figure vel signa ad mensuras frumenti olei: vini. postea vo hominū inualescente malicia facta est certa determinatio quātitatis ne p subtractionē debite quātitatis deceptio vel fraus cōmitteret. z iō ad seruandā equalitatē inter emptorē z venditorē: inuenta sunt pondera vel mensure p que quātitas determinata rerū cognoscat: vt dicit. v. ethi.

ℂDe cā inequalitatis mensuraꝝ apud diuersos. CA.II.

s Ecūdo pncipaliter circa pondera vel mensuras cōsideranda est dimensiōis varietas. Nō enim mensure rerum sūt vbiq vel apud oēs equales: imo alicubi minores z alicubi sunt maiores: vt dicit. v. ethi. Ratio hui⁹ est: q nō est eaꝝ rerū copia vel incopia ad oēs. Et iō necesse est mensuras rerū venaliū in diuersis locis esse diuersas ppter diuersitatē rerū copie z incopie. nā vbi res magis abūdat cōsueuerūt esse maiores mensure. In vnoquoq loco ad rectores ciuitatis ptinet determinare q sunt iuste mensure rerū venaliū pensatis cōditionib⁹ bonoꝝ z rerū. z iō has mensuras publica auctoritate vel cōsuetudine institutas pterire nō licet: scda scde. q. lxxvij. arti. ij. in so. iij. argu p totū. ℂQr in mensurādo vel pōderādo peccāt hoies trib⁹ mōis. CA.III.

t Ertio pncipalit cōsideranda est mensurationis deformitas. nam in ponderādo vel mensurādo peccant hoies tribus modis. Primo cū pcurrent: vt res q est ad pondus vendēda sit ponderosior: vt lana cū madefit: vel cū addit aliqd: sicut cū aqua miscet vino: Isaie pmo: Vinū tuū mixtū est aqua. qd hodie faciūt multi cupidi z auari: de quib⁹ dicit Amos. viij. Augeamus siclū z ponam⁹ stateras dolosas. vbi glo. sic dicit: In tantā rabiē lucri psiluistis vt nō solum frumentū ad corporis sustentationē vendatis sz etiā purgamenta frumenti puluerē z paleam tritico cōmisceatis. Scdo modo in ponderando vel mensurādo peccant hoies cū habēt diuersa pondera vel mensuras: ita q ad pondus maius emūt z ad min⁹ vendūt. hoc phibet Deutro. xxv. vbi dicit: Nō habebis in sacculo diuersa pondera mai⁹ f .s. z min⁹: sz iusta statera z equa pōdera. Et Ecci. xi. Statera dolosa abominatio est apud deū: sed pondus equū volūtas ei⁹. Qd verbū exponit quinq modis. p⁹ ad litterā de pondere mercationū sic: Statera dolosa zc. Nā statera tūc est dolosa qn quis vendit ad minorē staterā z emit ad maiorē. Vel ad litterā statera sm Isidorū dicit: eo q duab⁹ lancib⁹ z vno medio stilo librata equaliter stat. vn dicit statera dolosa q longiorē hz vnā lancē q aliā. tūc eni qd ponit in lance longiori plus ponderare videt. Sz pondus equū volūtas ei⁹ est .i. vult deus q idē sit pondus ad qd vendit z ad qd emit. 2° exponit de pondere iudicioꝝ in causis diuitū z pauperū. nā iudex tūc hz staterā dolosā z pond⁹ qn ad vnā ptē magis declinat q ad aliā. Sz hoc est abominatio apud deū. Ita dicit pūer. xvij. Est qui iustificat impiū z cōdemnat iustum. vterq est abbominabilis apud deū. Sed pondus equū .i. qn iudex nō declinat ad dexterā vel ad sinistram tūc est volūtas dei. 3° pōt exponi de iudicio ppꝛioꝝ peccatoꝝ nā tunc est statera dolosa qn quis nimis se amat z lancē iudicij ad se declinat. lz eni talis sibi magis videatur valere. min⁹ tn ponderat seu valet in iudicio dei. Danielis. v. Appensus es in statera z inuētus es min⁹ hns. 4° modo pōt exponi de iudicio psūptionū. nā sm glo. ibidē: Statera dolosa tūc est qn qs opa sua meliora existimat q alioꝝ z mala ppria existimat leuiora. Sz ecōtra pondus equū ē qn qs se pacū existimat z alios multū: vel qn quis se z alios equa lance ponderat. 5° mō pōt exponi de iudicio offensionū. tūc eni habet staterā dolosam z pondus q vult sibi dimitti a deo z fratri non vult dimittere vult deū suis pcib⁹ flecti: z ad alijs indulgendum nō flectit. Tertio peccat in mensurādo: cū qs hz mensurā vnā: tn male mensurat cū ea. qd qttuor modis cōtingit. p⁹ modo peccat qs cū puā vel fraudulentā mēsurā hz. Re. s. in scda diuisione de magnitudine vel paruitate mēsure. 2° mō peccat qn quis hns mensurā iustā tn dat semplenā. 3° mō peccat qs qn dat mensurā plenā tn nō dat compressam sz leniter plenā. 4° mō peccat qs qn supflue radit mensurā. Contra hos qttuor defectus m z pctā dicit Luce. vj. Mensurā bonā z cōfertā z coagitatā z supeffluentē dabūt in sinū vestrū. Qd verbū exponit tribus modis. Primo de beatoꝝ glia. nā gloria beatoꝝ qttuor in se hat erit. p⁹ erit iuxta exigentiā meritorū: ibi Mensurā bonā. 2° erit supra condignū. ibi Confertā. ad Ro. viij. Nō sunt condigne passiones zc. 3° erit supra desideriū: ibi Coagitatā. ad Eph. iij Ei aūt qui potens est facē oia supabūdant q petim⁹ zc. 4° erit supra cogitatū: ibi Et supeffluētē. Isa. lxiiij. Oculus nō vidit absq te q pparasti zc. Scdo etiā pōt exponi de glia beatoꝝ quā septē cōmendāt. Primū ē equitas: ibi Mensurā Luce. vj. Eadē mēsura qua mensi fueritis remetietur vobis. Sup quo verbo Basili⁹ sic dicit: Vnusquisq vestrū qua mensura mēsurat in bn opando: aut peccando eadē .s. pmia vel penas feret. Secundū est vtilitas: ibi Bonā. Glo. i. vtilē vel legimā z magnā contra illos qui hnt mensurā paruā vel fraudulentā. Tertiū est copiositas: ibi Confertā. Glo. i. plenā vel pinguē. z hoc est ōtra illos qui dant mensurā semplenā. Quartū est veritas: ibi Coagitatam. i. conquassatā vel compressam vt plus capiat: contra illos qui leniter mensurā implent. Quintum est multiplicitas: ibi Supeffluentem. i. nō rasam sz cumulatā: vt vndiq supeffluat. contra illos qui supeffluē mensuram radunt. Sextū est habendi facultas: ibi Dabunt. Aug⁹ de questionib⁹ euangelioꝝ sic dicit: Dabunt .s. pauperes: q p illoꝝ merita quibus calicē aque frigide in noie xpi dederunt mercedem celestē recipere merebunt. Septimū est habiti securitas: ibi In sinum vestrū: nō in sinum vestis sz mentis .s. in intellectu beatitudinem visionis aperte: z in affectu delectationē fruitionis diuine. Tertio modo sic potest exponi. p⁹ enim mensura bona dabitur nō iudicanti. 2° mensura conferta dabitur non condemnanti. 3° mensura supereffluens

dabit danti vel bona pro malis reddenti.

Quid sit meritum: et quid premiū. CA. I.

# Meritū uel premium

et mereri. Circa meritū premiū et mereri cōsiderāda sūt quatuor. s. entitatis euidentia: dignitatis eminētia: integritatis cōtinentia: qualitatis differētia. Primo circa meritū premiū et mereri cōsideranda est quidditatis vel entitatis euidentia. s. quid sint predicta. Est enim meritum opus vel labor cui ex debito iusticie debet premiū. i. merces. Premium. i. merces est illud quod alicui recōpensat pro retributione operis vel laboris quod etiā ad iusticiā ptinet. vnde vtrūq; est actus iusticie. s. reddere premiū. i. mercedē merito: et recipere mercedē pro merito. Hoc aūt quadrupliciter probo. s. rōne: similitudine: distinctione: auctoritate. Primo hoc probo rōne sic: In iusticia requirunt due psone. s. faciens iusticiā: et patiens. i. recipiens iusticiā. propria aūt actio facientis iusticiā est reddere vnicuiq; quod suū est: vt pz. s. Iusticia primo ca. quod precipue deus facit v Matth. xx. Uoca operarios et redde illis mercedē suam. In quibus verbis tangunt tria. primo citatio que fit generaliter in iudicio: ibi Uoca: Joh. v. Ueniet hora quā mortui audient vocē filij dei. 2° discussio que fit integraliter: ibi Operarios. nō ociosos sed operarios qui operant instant ne tempus pereat: letant vt apud deum placeant: perseuerant vt mercedē eternā recipiant. In psal. Exibit homo ad opus suū et ad operationē suā vsq; ad ve. 3° retributio que fiet celeriter ibi Et redde illis. s. statim sine dilatiōe Mercedē suam totā. s. sine diminutiōe. propria aūt operatio patientis. i. recipientis iusticiā est facere sibi debitū id quod ei per iusticiā est reddendū. vnde aplus ad Ro. iiij. Ei aūt qui operat non imputat. i. nō dabit merces secundum gratiam fidei tm̄: sed secundum debitū operatiōis sue vt exponit ibidē Aug. in glo. et hoc proprie est mereri. Secūdo hoc idem probo similitudine: quia sicut reddere premiū pro re accepta ab aliquo est actus iusticie: ita etiā recompensare mercedem operis vel laboris est actus iusticie. Tertio hoc idē probo distinctiōe: Est enim duplex iusticia vt dicit. v. ethi. s. cōmutatiua: et distributiua. et quelibet iusticia equalitatē respicit: sed differenter. quod pz: quia iusticia cōmutatiua respicit equalitatē quantitatis rei ad rem vt pz in emptiōe et venditione. iusticia distributiua respicit equalitatem proportionis que est dignitatis vnius psone ad dignitatē alterius. Modo igitur ita est quod in redditiōe meriti ad merita nō seruat iusticia cōmutatiua: quia talis iusticia nō est in deo: cū deus nihil accipiat a nobis equale ei quod dat nobis. quod pz: quia si inter patrem et filiū non est ista iusticie equalitas: multo minus inter deū et creaturā. Et si sancti dicūt quod regnū tenet bonis operibus: hoc methaforice dicūt inquantū deus accipit opera nostra vt acceptās ea: secundum quod beatus Tho. exprimit scdo scrip. sen. di. xxvij. arti. iij. vtrū aliquis possit ex cōdigno mereri vitam eternā per actus virtutis: in cor. so. iuxta fi. 2° in redditiōe premij ad merita seruat iusticia distributiua que respicit equalitatem proportionis secundum quā deus premia eterna partit. Quarto hoc idē probo auctoritate: et primo auctoritate Hiere. xxxi. Est merces operi tuo. sed merces est que ex debito iusticie reddit: vt patet. s. ergo et cetera. 2° auctoritate Matth. xvj. Tunc reddet vnicuiq; secundum opera. quasi dicat: Tunc reddet: sine tpis dilatiōe. Unicuiq;: sine psonarū acceptione. Secūdum opera sua: sine numeri corruptiōe. Unde Hiero. sic ait: Non est distinctio iudei et gentilis: viri et mulieris: pauperū et diuitū: vbi nō psone sed opera considerant. 3° hoc idem probo auctoritate apli prima ad corinth. iij. sic dicentis: Unusquisq; propriam mercedem accipiet secundum laborem suū. Sed contra: Meritū de consistit in charitate. ita dicit Aug.: Nō diuturnitas tempor: non imensitas operū: sed solum charitas meritū facit. Rn̄deo tribus modis. Primo quod quātum ad meritū sit in charitate sicut in radice: nō tm̄ meret sola charitate sed etiā aliis virtutibus: vt patientia et fortitudine inquantū eax actus a charitate sūt imperati: vt exponit b. Tho. iij. scri. sen. di. xviij. arti. v. vtrum xp̄s per passionem meruerit: in solu. v. argu. Ubi nota quod meritū quātum ad radicē vel virturē cōsistit in charitate. quātum vero ad effectū vel actū siue sit interius elicitus a volūtate sicut velle: siue sit imperatus a voluntate vt agere et pati cōsistit in ope imperato a charitate: ita quod radix vel virtus merēdi consistit penes charitatē: nō tm̄ totus effectus. verbi gratia: Tota vis vel virtus comburendi consistit penes ignē: nō tm̄ effectus cōbustiōis: immo effectus combustiōis consistit in igne et materia lignorū. Sic a simili tota virtus merendi in charitate cōsistit: effectus vero penes charitatem et opera charitate informata: vt dicit Alex. iij. pte sūme. q. vij. arti. xiiij. vtrum xp̄s meruerit per passionem: in cor. solu. et in solu. ij. argu. Secūdo modo rn̄deo et dico: quod Aug. loquitur de premio essentiali quod mensurat secundum mensurā charitatis. Apl's vero loquitur de premio accidentali quod mensurat secundum laborem exteriorē. qui enim plus laborat pro xp̄o plus habebit de premio accidentali. Tertio modo rn̄deo et dico: quod est meritū principaliter ex charitate: et cōsequenter ex opere informato charitate. primo est meritum ex charitate: et tūc vbi est maior charitas: ibi est maius premiū quod ei respondet. 2° est meritū ex opere informato charitate et tūc vbi est maius opus: ibi est maius meritū: et per consequēs maius premiū: ita quod ille qui ex maiori charitate aliquid facit excedit in quantitate principalis premij. s. substantialis quod cōsistit in visione dei. ille aūt qui facit maius opus equali charitate excedit in quātitate premij accidentalis. Sed forte queres de aliquo qui habuit voluntatē plenam: et defecit ei facultas: et de alio qui habuit voluntatē plenam et execuntē in actum: vtrum adparia iudicent in merito et demerito. Rn̄deo et dico: quod ille qui vult bonum et nō facit quia nō potest: et ille qui vult bonū et facit: et vterq; ex charitate facit vel vterq; in equali charitate existit: vterq; meret equale premiū essentiale quod consistit in dei visione. sed non equale premiū accidentale quod cōsistit in gaudio de aliquo procedente bono a se ppetrato. Hec Alex. ij. pte. sūme. q. xxiiij. arti. vtrum meritū attendat penes intentionē: in solu. vltimi arg. et ibidē arti. xiiij. vtrū quātitas operis addat in merito vel demerito sup bonitatem intentionis. Sed forte argues in oppositum. s. quod homo nō meret a deo tali ratiōe: Ille a quo quis meret sibi debitor efficit. sed deus nō potest nobis effici debitor: vt dicit aplus ad Ro. xj. Quis prior dedit ei et retribuet ei. Ubi glo. sic ait: Quis prior dedit illi fidem et bona opera prius quam ab ipsius peruenirent gratia: et retribuetur ei merces a deo ex hoc quod fidem suam dedit illi: certe nullus. ergo nullus potest mereri a deo. Rn̄deo et dico: quod deus nō efficitur simpliciter et absolute nobis debitor: sed sibiipsi inquantum debitum est vt sua ordinatio et promissio impleat. Unde ex tribus deus nobis efficitur debitor. s. ex suppositione: promissione: ordinatione. primo ex suppositione: Licet enim gratia nō cadat sub merito vt patebit infra: tamē supposito quod gratiā conferat ex debito dat gloriam: quia eam ex condigno meremur. 2° deus efficitur nobis debitor ex promissione. nam debitum est quod sua promissio impleat. sed ipse bona operantibus premiū repromisit. ergo ex sue promissionis debito pōt quis mereri a deo. Sicut enim res naturales proprios motus et operationes cōsequunt ad hoc quod a deo sūt ordinate: ita creatura rōnalis per suā operationē nō propria virtute:

ſʒ ꝑ auxiliū gratie quaſi mercedē habet vitam eternam.
Dec. b. Tho. iij. ſcrip. ſen. di. xviij. arti. ij. vtrū xp̄s meruerit: in cor. ſo. ⁊ iterū p̄ma ſc̄de. q. cxiiij. arti. j. vtrū aliquis
poſſit mereri a deo: i cor. ſo. ¶ Quid ē mereri. CA. II.

Q Uſqȝ oſtenſum eſt ſupra q̄d eſt meritū: ⁊ quid premiū. i. merces. nūc dicendū eſt q̄d eſt mereri.
Ubi nota ꝙ mereri eſt facere ſibi debitū. Hoc
aūt trib⁹ modis cōtingit. p̄⁹ modo qñ q̄s facit de nō debito debitū: ſicut aliquis p̄mo motu charitatis meretur
vitā eternā faciēs ſibi debitā que pri⁹ ei nō erat debita.
2⁹ modo qđ erat min⁹ debitū faciendo ſibi maius debitum. qđ contingit in eo in quo charitas augeť. 3⁹ modo
qñ aliquis id qđ eſt ſibi vno mō debitum facit ſibi alio
mō debitū: ſicut puer baptizatus cui debeť vita eterna
ex habitu gr̄e in baptiſmo infuſo qñ vſuʒ liberi arbitrij
habere incipit: facit eā ſibi debitā ex actu. Dec. b. tho. iij.
ſcrip. ſen. di. xviij. arti. v. vtrū xp̄s meruerit ꝑ paſſionem:
in cor. q. in p̄ncipio. ¶ Q differentia eſt inter retributionē boni: ⁊ adeptionē alicui⁹ boni. CA. III.

S Ecūdo p̄ncipaliter circa meritū cōſideranda eſt
dignitatis eminētia. Ubi nota: ꝙ aliter ſe habet in retributiōe alicui⁹ boni: ⁊ aliť in adeptione. Primo enī in retributiōe alicui⁹ boni ita ſe habet:
ꝙ prius ſūt reſtituēda debita q̄ȝ impēdēda bñficia gratuita. Cui⁹ rō eſt. qꝛ illud qđ ē de neceſſitate debet pri⁹
fieri eo qđ eſt de bene eſſe. neceſſariū enī eſt ⁊ debitum
ꝙ aliq̄s rependat beneficiū ei a quo accepit. tñ illud qđ
gratis dať libentius dať: q̄ȝ illud qđ dať ex debito. vñ
ſuper illo verbo Math. xx. Uoca operarios ⁊ redde illis
mercedē ſuā incipiēs a nouiſſimis. Chryſ. ſic ait: Semꝑ
enī libenti⁹ aliq̄d damus illis quib⁹ aliq̄d gratis donamus: qꝛ ꝓ ſolo noſtro honore dam⁹. ⁊ ſubdit: Ergo oīb⁹
ſanctis deus reddens mercedē iuſtus oſtendiť: gentib⁹
aūt dans miſericors: dicēte ap̄lo: Gentes aūt ſuꝑ miſericordia honorare deū. Et iō ſubdit: Incipiens a nouiſſimis vſqȝ ad p̄mos. Primū fuit iuſticie. ſ. oībus dare: ſʒ
nouiſſimis p̄mo. hoc nō fuit iuſticie contrariū: ſʒ miſericordie oſtenſiuū. Ut g̃ oſtendat deus ineſtimabilē miſericordiā ſuā: p̄mū nouiſſimis ⁊ indignioribus reddit
mercedē: poſtea p̄mis. nimia enī mīa ordinē nō aſpexit
Unde ex dei miſericordia nouiſſimi in labore ſunt p̄mi
ī mercede. vñ Greg⁹ ibidē: A nouiſſimis paterfamilias
denarios reddere cepit: qꝛ ad paradiſū requiē pri⁹ latronē q̄ȝ petrū ꝑduxit. qui latro ⁊ſi ꝑ etatem nō venit ad vineā: venit tñ ſero ꝑ penitentiaȝ. Dec. b. Tho. adducit ad
expoſitionē hui⁹ ꝑdicte auctoritatis. Sc̄do in adeptione alicui⁹ boni dico ꝙ nobili⁹ ⁊ glorioſi⁹ eſt acquirere ⁊
habere aliqđ bonuȝ ꝑ ſe q̄ȝ aliqđ aliud. qđ ꝓbo triplici
rōne. Prima rō eſt talis: Nobili⁹ ⁊ glorioſius eſt ꝙ aliq̄s habeat bonū aliqđ ex opatiōe q̄ȝ ex alteri⁹ gr̄a. ſʒ qui
acq̄rit bonū ꝑ ſe facit huiuſmōi. g̃ ⁊c. Sc̄da eſt cōfirmatio p̄cedentis ⁊ eſt talis: Illud qđ q̄s habet ꝑ meritū ꝓpriū nobilius habet q̄ȝ illud qđ habet ꝑ meritū alienuȝ.
ſʒ qui habet ꝑ ſe bonū aliqđ: habet illud ꝑ meritū ꝓpriū
g̃ ⁊c. Tertia rō eſt cōfirmatio p̄cedentiū ⁊ ē talis: Illud
bonuȝ cui⁹ aliq̄s eſt ſibi cauſa nobili⁹ habet q̄ȝ illud cui⁹
alius eſt ſibi cauſa. qđ pȝ: qꝛ cauſa q̄ eſt ꝑ ſe: eſt nobilior
cauſa q̄ eſt ꝑ aliud: vt diciť. viij. phicoꝝ. Hoc aūt vr̄ aliq̄s habere ꝑ ſeipſū cui⁹ eſt ſibi aliquo mō cā. Ubi nota
ꝙ p̄ma oīuȝ bonoꝝ cā eſt deus: ⁊ ſm̄ hūc modum nulla
creatura hʒ bonū aliqđ ꝑ ſeipſā: ſʒ illud ap̄li. j. ad corith.
iiij. Quid habes qđ nō accepiſti? Pōt tñ ſecūdario aliq̄s eſſe ſibi cauſa alicui⁹ boni: inq̄ȝtū in hoc ipſi deo cooperať. Et ſic ille q̄ hʒ bonū aliqđ ꝑ meritū ꝓpriū: hʒ quodāmodo ꝑ ſeipſū. vñ nobili⁹ habeť id qđ habeť ꝑ meritum ꝓpriū: q̄ȝ id qđ habeť ſine merito vel ꝑ meritū alie
nū. Et qꝛ oīs ꝑfectio ⁊ nobilitas eſt xp̄o attribuēda: conſequēs eſt ꝙ ipſe ꝑ meritū habuit id qđ alij ꝑ gratiā habent: vt patebit infra. Dec. b. Tho. iij pte ſūme. q. xix. ar.
iij. in cor. ſolu. ¶ Q ad hoc ꝙ aliquis mereať
requiruntť tria. CA. IIII.

T Ertio p̄ncipaliť circa meritū cōſideranda eſt integritatis cōtinentia. ad hoc enī vt aliq̄s mereatur tria ſūt neceſſaria. ſ. agens qđ mereť. actio ꝑ
quā mereť: merces quā mereť: vt ī eo q̄ mereri debet ſit
ſtatus viatoris: vſus voluntatis: virtus charitatis. Primo requiriť ad merenduȝ ſtatus viatoris. Ubi nota ꝙ
aliq̄s vel eſt ſolū viator: vel eſt ſimpliciť comprehenſor:
vel eſt q̄ȝtū ad aliq̄d cōprehenſor: ⁊ q̄ȝtū ad aliquid viator. p̄⁹ enī ſi eſt ſimpliciť viator mereri pōt. qđ tali rōne
oſtendo: Meritū eſt via ad p̄miū vt ad terminū. qđ pȝ:
qꝛ finis meriti eſt p̄miū. ſʒ via nō eſt termin⁹ vie: g̃ meritum nō eſt niſi illi⁹ boni qđ nōdum habeť ⁊ haberi poſſit. ſʒ viator eſt in ſtatu acq̄rendi p̄miū qđ nō habʒ. ergo
in ſtatu merēdi. 2⁹ ſi eſt ſimpliciť cōprehenſor nō poteſt
mereri. qđ tali rōne oſtēdo: Null⁹ acquirit qđ habet ſʒ
qđ nō habet. ſʒ cōprehenſor habet p̄miū: g̃ nō acq̄rit premiū. ſed acq̄rere p̄miū eſt mereri p̄miū. g̃ ⁊c. Sc̄do hoc
idē ꝓbo de vtroqȝ. ⁊ cōfirmo ratione ⁊ ſimilitudine ſic:
Nullus mereť qđ ſuū eſt: ⁊ ꝓpter hoc apud hoīes filij
nō merenť a patrib⁹: qꝛ ea que patrū ſunt iure hereditario cōpetunt filio. ſʒ ſerui qꝛ ea nō habent ꝓpter ea que
operanť merenť. Sic a ſimili: qꝛ viatores nō habēt premiū: ſunt in ſtatu acq̄rendi ⁊ merendi. Comp̄henſores
vō qꝛ ſunt iam beati: qꝛ nō ſunt in ſtatu acq̄rendi p̄miū
eo ꝙ habēt illud nec ſibi nec nobis merenť: qꝛ qđ impetrant nobis cōtingit ex hoc ꝙ prius dū viuerent meruerunt vt hoc impetrarēt. Tertio ſi eſt q̄ȝtū ad aliq̄d comprehenſor ⁊ q̄ȝtū ad aliq̄d viator vt fuit xp̄s qui nō merebať ſm̄ diuinitatē ſm̄ quā habebat ꝙ oīa ſint ſua. ſed
merebať ſm̄ humanitatē ex qua nō habebat ꝙ oīa eēnt
ſua: vt patebit. Sc̄do ad merendū requiriť vſus voluntatis: vt. ſ. agens qui mereť ſit dn̄s ſue actionis ꝑ libertatem ſue volūtatis: vt id qđ agit libere agat: al's ꝑ actionem ſuā nō dignificať ad aliq̄d habendū nec laudať: ⁊
iō ea que aguntť ꝑ neceſſitatē nature vel etiā ꝑ violentiā
non merenť. Sed contra hoc videtur ꝙ homo nihil
mereť a deo tali rōne: Inſtrumentū nihil mereť vel demereť apud eū qui vtiť inſtrumento. vñ Iſaie x. diciť:
Nūquid gloriabiť ſecuris contra eū qui ſecat in ea: aut
exaltabiť ſerra ꝯtra eū a quo trahiť? Sʒ homo in agendo eſt inſtrumentū diuine virtutis: vt pȝ ꝑ Iſaiā qui eū
cōparat inſtrumēto: g̃ hō bene vel male agēdo nō meretur vel demereť apud deū. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ hō ſic mouetť a deo vt inſtrumētū: qđ tñ nō excludiť q̄n moueat
ſeipſū ꝑ liberū arbitriū: ⁊ iō ꝑ ſuū actū mereť vel demereť apud deū. Dec. b. Tho. p̄ma ſc̄de. q. xxj. arti. iiij. vtruȝ
actus bon⁹ vel mal⁹ hoīs habeat rōnē meriti vel demeriti apud deū. in ſo. ij. argu. Tertio ad merendū req̄riť
virtus charitatis. Rō hui⁹ eſt: oȝ enī ꝙ meritū adequeť
p̄mio vel mercedi: nō eq̄litate quantitatis q̄ requiriť in
iuſticia cōmutatiua: vt in emptionib⁹ ⁊ venditionibus
q̄ nō hʒ locū in deo: ſʒ eq̄litate ꝓportiōis q̄ req̄riť in iuſticia diſtributiua q̄ dignitatē reſpicit ꝑſonaȝ: ſm̄ quā
deus p̄mia eterna ptiť. Actio aūt hoīs vel eſt contraria
charitati: vel eſt informata charitate. p̄⁹ quidē ſi eſt contraria charitati: mereť penā eternam. 2⁹ ſi eſt informata
charitate ē ꝓportionata vite eterne: ⁊ iō ꝑ talia opa mereť q̄s ex ꝯdigno vitā eťnā. Et confirmo h' idē tali rōe. Sic
ſe hʒ culpa ad penā ita ēt op⁹ virtuť ⁊ p̄cipue charitate informatū ad gloriā. ſʒ culpa ex ꝯdigno mereť penā eťnā:
ſm̄ illud. ij. ad thio. 4⁹. In reliq⁹ ē mihi repoſita corona

iusticie. ꝛc. Dec. b. tho. iii. scrip. sen. di. xviii. arti. ii. vtrū xp̄s meruerit in corpe. Et qꝛ xp̄s fuit in statu viatoꝝ habuit vsum vel dominiū volūtatis pre ceteris informatū actu charitatis: io in oī actu suo meruit: vt dicit. b. tho. ibidē in cor. so. in fine. Sꝫ forte q̄res hic duo. Primo q̄d xp̄s meruit sibi? R̄ndeo ꝛ dico: qꝛ xp̄s meruit sibi impassibilitatē aīe ꝛ īmortalitatē corporis: ꝛ alia q̄ ptinent ad exteriorē excellentiā ei⁹: sicut est ascensio: veneratio: ꝛ alia huiusmōi. Cui⁹ rō est: qꝛ meritū est boni nō habiti ꝛ haberi debiti: vt pꝫ. s̄. ſꝫ xp̄us hec nō semꝑ habuit ꝛ habere debuit: eo ꝙ ad ꝑfectionē ꝛ dignitatē ptinent. ꝗ ꝛc. Dec. b. tho. iii. scrip. sen. vbi. s̄. arti. iii. vtrū xp̄us meruit sibi īmortalitatē corporis: in cor. solu. in fine. Scdo queres ꝑ quid xp̄s hoc meruit? R̄ndeo ꝛ dico ꝙ ꝑ suā passionē: tū qꝛ passionem suā voluntarie sustinuit: Isa. liii Oblatus est qꝛ ipse voluit tū qꝛ voluntas illa charitate informata fuit. tū qꝛ alii sancti suis passionib⁹ meruerūt. ꝛ passio xp̄i fuit maior passionib⁹ alioꝝ sanctorū ꝗ ꝛ xp̄us ꝑ passionē suā meruit. Dec. b. tho. ibidē arti. v. in cor. solu. in fine.

¶ Qꝫ triplex est meritum. s. digni: congrui: condigni. CA. V.

Ad maiorē tū euidentiā ꝑcedentis capituli est sciendū ꝙ triplex est meritum. s. digni: congrui: condigni. Primo enī meritū digni ē: qn̄ ille qui petit aliquo modo est dignus recipere nō tū ille ꝓ quo petit: vt verbi grā Oratio que ꝓ altero fit pōt impediri ꝑ indispositionē alteri⁹. i. ꝓpter impedimentū pctī illi⁹ ꝓ quo orat: sic dicit Hiere. xv. Si steterit Moyses ꝛ Samuel corā me: non est aīa mea ad populū istū. qui tū fuerunt maximi meriti apud deū. Dec. b. tho. ii. scrip. sen. di. xxvii. arti. vi. vtrū vn⁹ homo possit alteri p̄mā gratiā ꝓmereri: in cor. so. Scdo meritū congrui est qd̄ ꝓcedit ex libero arbitrio ꝛ initiꝰ diuine misericordie. Dicit enī aliq̄s mereri ex cōgruo tū qn̄ inter meritū ꝛ premiū nō inuenit equalitas ſm rectā estimationē: ſꝫ solū q̄n ſm dantis libertatē min⁹ tribuit q̄ꝫ dantē decet. Cōgruū enī est: vt dū homo virtute liberi arbitrii hīs vtitur incōgrū bonū voluntarie facit: deus ſm superexcellentē virtutē sue misericordie excellenti⁹ opet: ꝛ hoc merito congrui pōt aliq̄s p̄mam gratiā ꝓmereri. Ratio hui⁹ est: qꝛ ex hoc ꝙ homo in grā constitut⁹ implet dei voluntatē: cōgruū est ſm amicitie ꝓportionē vt deus impleat hominis volūtatē in salutationē alteri⁹. Et qꝛ impetratio oratiōis innitit diuine misericordie ꝛ nō iusticie: ſm illud Daniel. ix. Nec enī in iustificationib⁹ nostris ꝓsternimus p̄ces an̄ faciē tuā: ſꝫ in miserationib⁹ tuis multis iō multa impetrat homo orādo ex diuina misericordia que tn̄ nō meret ſm iusticiā ſm quā aliquis scūs orando iustificationē alteri⁹ nō impetrat ꝓpter illi⁹ culpam. Tertio meritū condigni innitit iusticie. Dicit aūt aliq̄s mereri ex cōdigno qn̄ inuenit equalitas int p̄miū ꝛ meritū ſm rectā estimationē. Est aūt equalitas ꝓportiōis inter deū p̄miantē: ꝛ hoīem merentē: vt sicut premiū qd̄ deus tribuit oēꝫ facultatē humane nature excedit sicut est vita eterna: ita etiā meritū fit ſup talē actū i quo fulgeat bonū illius habitus q̄ diuinit⁹ infundit: deo nos assignans. s. habitus grē ꝛ ꝑcipue charitatis. vn̄ actio ꝓportionata ad vitā eternā est actio formata ex charitate ꝛ iō oīs act⁹ voluntati⁹ charitate informat⁹ est vite eterne meritori⁹ ex condigno qd̄ ꝓbo duplici rōne. Prima rō est: qꝛ meritū condigni ē ex virtute motiōis diuine. s. ex grā spūs scī: ꝛ sic ꝑ infinitā virtutē grē spūs scī inhabitantis ꝛ habilitātis ꝛ nos mouētis in vitā eternā homo meret ex cōdigno vitā eternā: ſm illud Joh. iiii. Aqua quā ego dabo fiet in eo fons aque salientis in vitā eternā. Charitas aūt est in nobis virtute spūs scī. ꝗ ꝛc. Scda rō est: qꝛ charitas facit actū ꝓportionatū vltimo fini. s. beatitudini q̄ ꝓprie est merces vel p̄miū nostroꝝ meritorū. Opa aūt bona q̄ nō sūt ex charitate facta deficiunt ab ista ꝓportione: ꝛ ꝑ ea ex cōdigno nō meremur vitā eternā. ſꝫ improprie hīs dicit aliq̄s mereri ſm ꝙ habēt aliquā similitudinē cū opatiōe informata charitate: ꝛ si quidē sit similitudo in substātia actus ꝛ in intentiōe: vt cū aliq̄s in pctō mortali existēs dat elemosynā ꝓpt deū dicit meritum cōgrui. Si vō sit similitudo in substātia actus ꝛ nō in intentiōe: sicut q̄s dat elemosynā pauperi ꝓpter inanē gloriā dicit meritū interpretatū. interpretatur enī deus remunerādo ac si ille meruisset. Sꝫ tū ī his duob⁹ modis. s. merito cōgruo ꝛ merito interpretato dicit aliq̄s improprie mereri. Cui⁹ rō est: qꝛ ſm theologos meritū dicit respectu illoꝝ bonoꝝ que sūt simplicit bona: qualia sūt bona q̄ ptinent ad vitā eternā. Demeritū vō dicit respectu illoꝝ maloꝝ que sūt simplicit mala: q̄lia sunt illa q̄ ptinent ad eternā miseriā. Dec. b. Tho. iii. scrip. sen. di. xviii. arti. ii. vtrū xp̄s meruerit: in cor. solu. ꝛ p̄ma scde. q. cxiiii. arti. iii. vtrum homo in grā cōstitutus possit mereri ex cōdigno vitam eternā: in cor. solu.

¶ Qꝫ int meritū ꝛ p̄miū sūt q̄nqꝫ differētie: ꝛ p̄ma dria q̄ est int meritū ꝛ p̄miū est dria causalitatis. CA. VI.

Quarto ꝛ vltimo circa meritū ꝛ premiū cōsideranda est eq̄litatis differētia. nam int meritū ꝛ p̄miū sūt q̄nqꝫ differētie. s. causalitatis: prioritatis: equalitatis: virtuositatis: contrarietatis. Prima differētia q̄ est int meritū ꝛ p̄miū est differentia causalitatis: eo ꝙ meritū ꝛ p̄miū causant a q̄nqꝫ. s. a libero arbitrio occasionabilit: ab actu exteriori essentialit: a virtute formalit: a grā efficacit: a charitate p̄ncipalit. Primo enī dico: ꝙ meritū est a libero arbitrio occasionalit qꝛ liberū arbitriū facit ad meritū. Cui⁹ rō est: qꝛ ad hoc ꝙ aliquis mereat: oportet ꝙ sit dn̄s actionis sue: ꝛ hoc ꝓpter libertatē voluntatis sue: alias si ex necessitate nature vel inuite opet etiā qd̄ de se est bonū: nec laude nec mercede ē dignus: vt dicit. b. Tho. iii. scrip. sen. dis. xviii. arti. ii. vtrū xp̄s meruerit: i cor. so. Dico autē occasionalit qꝛ tn̄ liberū arbitriū ad meritū facit: vt pꝫ: nō tn̄ sufficit vn̄ tn̄ est causa efficiēs tn̄ nō sufficiens: vt pꝫ. s̄. Gratia: de isufficiētia liberi arbitrii: ꝛ. s̄. Liberū arbitriū. Secūdo meritū est ab actu exteriori essentialit. nā meritū ſm se est opatio ei⁹ qui patit iusticiā ſm quā facit suū id qd̄ sibi reddendū est: vt dicit. b. Tho. ibidem arti. iiii. vtrū xp̄us potuerit mereri sibi: in cor. so. in p̄ncipio. Vn̄ meritū cōuenit actui sicut ei quo ꝑ se meremur: qd̄ duplicit p̄ter rōnē p̄dictā ꝓbat. s. exēplo: ꝛ auctoritate. p̄° exemplo. Dicit enī p̄mo ethi. ꝙ queādmodū ī olimpiadibus nō optimi ꝛ fortissimi coronant ſꝫ agonisantes. hoꝝ aūt quidā. s. q̄ vincūt: ita ꝛ eoꝝ qui in vita bonoꝝ ꝛ optimoꝝ opantes illustres fiūt. 2° hoc idē ꝓbo auctoritate apl̄i q̄ huic snīe cōgruit. ii. ad Timo. ii. Nō coronabit nisi q̄ legittime certauerit. Dec. b. tho. ii. scrip. sen. di. xxvii. arti. i. vtrū virtus sit habit⁹. in so. iiii. argu. Tertio meritū est a virtute formalit. Cui⁹ rō est: qꝛ recta operatio est ipsum meritū cui debet p̄miū: vt pꝫ. s̄. ſꝫ virtus est p̄ncipiū recte opatiōis: eo ꝙ virtus est q̄ quis recte viuit: ſm Augu. Vbi nota ꝙ recte viuere non sumit hic ſm ꝙ viuere est esse viuētis: ſꝫ ſm ꝙ est opatio rei viuentis⁹. s. recti operis est īmediatū p̄ncipiū ipsa virtus: ꝛ iō ab ea ꝓcedit meritū: vt dicit. b. Tho. ii. scrip. sen. di. xxvii. arti. ii. vtrū virtus cōuenienter diffiniat: in so. viii. argu.

Quarto meritū est vel causat a gratia efficacit. Quis enī liberum arbitriū de se possit in substantiā actus eo ꝙ ex se ad vtrūqꝫ potest flecti ꝛ ꝑcipue ad bonū: nō tn̄ potest i formā actus. s. in gratiā ꝑ quā act⁹ est meritori⁹

Un̄ vn⁹ ⁊ idē actus cōuersionis ⁊ est p̄paratio ad gratiā fm̄ q̄ est ex libero arbitrio: ⁊ est meritori⁹ fm̄ q̄ est gr̄a informat⁹: ⁊ est fruitiōis act⁹ fm̄ q̄ cōplet̄ i habitu gl̄ie vt dicit.b.Tho.vbi.s̄.di.v.circa secundū p̄ncipale: arti.i. vtrū boni angeli indiguerūt gr̄a apposita ad ↄuersionē suā i deū. ⁊ ibidē arti.ij. vtrū angeli suā beatitudinē meruerūt in cor.so.in fine. Sȝ cōtra videt̄ q̄ gr̄a nō dat efficaciā opi ad merendū: eo q̄ gr̄a nō p se respicit opus sȝ voluntatē quam pficit. R̄ndeo ⁊ dico q̄ q̄uis gr̄a nō referat̄ ad opus imediate: tn̄ est p se cā operis meritorij mediāte virtute. Un̄ id quo imediate recte viuit̄. i. opera̅t̄ vel meret̄ ē virtus ⁊ gr̄a mediāte virtute: vt dicit.b. Tho.ij.scrip.sen.di.xxvi.arti.v. vtrū gr̄a cōuenient̄ diuidat̄ p opantē ⁊ coopantē: in so.j.arg. Quinto meritum vite eterne est a charitate p̄ncipalit̄. nā gr̄a gratū faciēs meret̄ p̄miū vite eterne p̄ncipalit̄ p charitatē. qd̄ tripliciter p̄bo. Primo rōne sic: Ad meritū req̄rit̄ q̄ actus sit voluntari⁹. sȝ id qd̄ ex amore ⁊ p̄cipue ex charitate facimus maxie volūtarie facim⁹. g̃ ⁊c̄. Scd̄o hoc idem p̄bo spāli ⁊ efficaci rōne sic: Uita eterna in dei fruitiōe cōsistit: vt dr̄ Joh̄.xvij. Hec est vita eterna vt cognoscant te. sed ad fruitionē dei p actū charitatis puenit̄: vt dr̄ Joh̄. xiiij. Si q̄s diligit me diliget̄ a p̄re meo: ⁊ ego diligā eū ⁊ manifestabo ei meipsū. Ecce cognitio ⁊ fruitio. g̃ ⁊c̄. Tertio hoc idē p̄bo sufficiēti inductiōe eo q̄ null⁹ act⁹ virtutis sine charitate est meritori⁹: vt pȝ de fide que nō opat̄ nisi p dilectionē: vt dr̄ ad Gala.v. et de patientia ⁊ fortitudine quoȝ act⁹ nō sūt meritorij nisi charitate sint informati: vt pȝ j.ad corinth̄.xiij. g̃ ⁊c̄. Hec.b.Tho. p̄ma scd̄e.q.cxiiij.arti.iiij. vtrū gr̄a sit p̄ncipiū meriti p̄ncipaliter p charitatē: arg. cōtra: ⁊ in cor.so. ¶ Scd̄a diffa inť meritū ⁊ p̄miū ē ex p̄te p̄oritatis. CA.VII.

Scd̄a differētia inter meritū ⁊ p̄miū est ex p̄te prioritatis. Hec eni duo se hn̄t in ordine q̄ vnū aliquo mō est pri⁹ altero: aliquo mō ecōtrario: vt verbi gr̄a Premiū seu merces cū se habeat vt finis vltimū est in retributiōe: q̄uis possit esse p̄miū in intentiōe. Ubi nota q̄ differentia est inť rem q̄ emit̄: ⁊ actionē qua q̄s meret̄: q̄z emptio p̄ncipalit̄ est p̄pter habendā rem que emit̄. ⁊ iō postq̄ȝ semel res ē empta vlteri⁹ nō emit̄. sed actio q̄ meret̄ nō est p̄ncipalit̄ p̄pter p̄miū cōsequendū sȝ p̄pter bonū charitatis. vn̄ hō hn̄s charitatem opare̅t̄ etiā si nulla retributio sequeret̄. vn̄ etiā postq̄ȝ meruit aliq̄d opat̄ vt id qd̄ sibi p̄mo vno mō debebat̄: postea alio mō sibi debeť: ita q̄ tūc ex alia opatiōe non facit sibi de nō debito debitū: sȝ de min⁹ debito magis debitū. Hec.b.Tho.iij.scrip.sen.di.xvij.arti.v. vtrū xp̄s p passionem meruerit: in so.p̄mi argu. Ad maiorē tn̄ euidentiā p̄dictoȝ sciendū q̄ meritū aliq̄n simul tp̄e est p̄mio: aliq̄n meritū est an̄ p̄miū: aliq̄n vo p̄miū est an̄ meritū. Primo eni dico: q̄ nō est necessariū meritū p̄cedere p̄miū tp̄e: sȝ natura tm̄: vt pȝ in angelis i quib⁹ meritū cōcomitat̄ p̄miū. Rō hui⁹ est: q̄z sic̄ quilibet act⁹ meritori⁹ hȝ aliqd̄ p̄miū sibi adiunctū: sic etiā q̄libet actus inordinatus hȝ penā. ⁊ iō sicut culpe reddit̄ duplex pena: vna que cōcomitat̄ ipsam culpā: vt ↄsciē remorsus: ⁊ huiuscemodi: fm̄ q̄ Aug⁹ dicit in libro ↄfes. q̄ etiā inordinatus anim⁹ est sibijpsi pena. alia pena est q̄ infligitur a iudice deo vel hoīe: ita etiā duplex est p̄miū r̄ndēs merito: vnū qd̄ cōcomitat̄ ipsū actū meritoriū vt ipsa dilectatio boni opis ⁊ siľia: aliud qd̄ bono opi reddit̄ a deo vel hoīe: vt vita eterna: ⁊ quicq̄d hoc mō reddit̄. Ad p̄miū p̄miū actus ē p̄portionat⁹ fm̄ formā suā: vt verbi gr̄a Ex hoc ipso q̄ actus ex habitu pfecto p̄cedēs delectabilis est. sȝ ad p̄miū qd̄ exteri⁹ reddit̄ ordinat̄ fm̄ p̄portionē dignitatis tn̄: vt q̄ tantū meruit tantū remuneret̄ in quocūq̄ȝ bono: ⁊ q̄ tantū peccauit tantum puniat̄. Hec.b.Tho ij. scrip.sen.di.v.circa secundū p̄ncipale: arti.ij vtrū angeli meruerit suā beatitudinē. vbi breuit̄ declarat quō i angelis meritū nō p̄cessit p̄miū tp̄e sȝ natura tn̄: in solu.j. argu. Scd̄o dico q̄ aliq̄n meritū est ante p̄miū: vt pȝ in iusticia cōcommutatiua q̄ cōsistit in emptionib⁹ ⁊ venditionib⁹: vt verbi gr̄a Qui eni rem emptā pri⁹ accipit q̄ȝ p̄ciū soluat: vel q̄ prius accipit p̄ciū laboris sui q̄ȝ laborē impendat: in obsequiū alicui⁹ quodāmodo p̄miū ante meritū accipit. Tertio dico q̄ meritū semp est an̄ p̄miū ⁊ hoc in iusticia distributiua. Cui⁹ rō est: q̄z in iusticia distributiua p̄miū reddit̄ fm̄ dignitatē psone: in dignitate aūt psone aliq̄s p meritū constituit̄. Hec.b.Tho.ij. scrip.sen.di.xxvij.arti.iij. vtrū aliq̄s gratiā mereri possit: in so.ij.argu. ¶ Tertia differentis q̄ est inter meritū ⁊ premiū est ex p̄te equalitatis. CA.VIII.

Tertia differentia est inter meritū ⁊ p̄miū ex p̄te equalitatis. Cū eni sit duplex equalitas. s. quantitatis: ⁊ p̄portionis: p̄⁹ inter p̄miū ⁊ meritum nō est equalitas quantitatis. qd̄ pȝ: q̄z fm̄ equalitatem quātitatis nō meremur ex cōdigno vitam eternā. Cui⁹ ratio est: q̄z nō est tantū bonū in quantitate actus virtutū quantū est p̄miū glorie qd̄ est finis ei⁹. 2° inter meritum ⁊ p̄miū est equalitas p̄portionis: ⁊ fm̄ hāc ex actibus in charitate informatis meremur ex condigno vitā eternā. Cui⁹ rō est: q̄z sicut premiū. i. vita eterna excedit facultatē ipsi⁹ humane nature: ita act⁹ charitate informatus ē quo meremur vitā eternā vt p̄portionat⁹ vite eterne. Hec.b.Tho.ij.scrip.sen.di.xxvij.arti.iij. vtrū aliq̄s ex cōdigno possit mereri vitā eternā: in cor.so. Ubi nota q̄ p̄miū qd̄ q̄s meret̄. s. vita eterna: q̄uis sit maius gr̄a ⁊ veritate quib⁹ q̄s meret̄ in quantitate: nō tn̄ in virtute. quod duplici exemplo probo. s. seminis ⁊ charitatis. Primo exemplo seminis: nam semen arboris est min⁹ arbore quantitate: nō tn̄ virtute qd̄ pȝ: q̄z in semine est virtus ad totam arborē: ita q̄ tota arbor in virtute seminis contine̅t̄: sic gratia sp̄us sancti quā in p̄nti habem⁹: ⁊ si non sit equalis glorie in actu vel in quantitate: est tn̄ equalis glorie virtute. Quia sicut arbor tota in semine est virtute: ita p gratiā in nobis sp̄us sanctus qui est efficiens causa vite eterne. vn̄ dicit̄ pignus hereditatis nostre. ij. ad corinth̄. j. vt dicit.b.Tho. p̄ma scd̄e.q.cxiiij.ar. iij. vtrū hō in gratia cōstitut⁹ possit mereri ex condigno vitā eternā: in so.ij.argu. Scd̄o hoc idē p̄bo exemplo charitatis vie: respectu charitatis patrie sic: Per actum charitate vie informatū meret̄ quis ex cōdigno charitatē patrie: ⁊ p consequens vitam eternā: ⁊ tn̄ constat q̄ charitas p̄rie longe maior est charitate vie. g̃ ⁊c̄. Hec.b. Tho.ij.scrip.sen.di.xxvij.arti.v. vtrū aliquis possit mereri augmentū gr̄e: in so j.argu. ¶ Quarta differentia inť meritū ⁊ p̄miū est ex p̄te virtuositatis. CA.IX.

Quarta differentia inť meritū ⁊ p̄miū est ex p̄te virtuositatis. Cū eni meritū nō ↄsistat i habitu sȝ in actu: nec i actu quolibet sȝ i actu gr̄a informato: actus aūt oīs meritori⁹ ex voluntate p̄cedit: vt ex dictis pȝ: oportet q̄ meritū aliq̄d habeat ex gr̄a: aliq̄d ex volūtate: ⁊ aliq̄d ex obiecto act⁹ vn̄ sp̄ēs actus trahit̄. Et iō maior vel mīor efficacia vel virt⁹ merēdi pōt ex trib⁹ cōsiderari vel mensurari. s. ex magnitudine charitatis: ex p̄mptitudine volūtatis: ex arduitate vel difficultate opis. Primo ex magnitudine charitatis: Quanto enim maiori charitate vel gratia actus est informatus: tanto magis est meritorius. Secūdo ex p̄mptitudine voluntatis: Quanto enim actus est magis voluntarius tanto plus est laudabilis ⁊ meritorius. Tertio ex arduitate operis: Quanto enim opus magis est arduum ⁊ diffi

cile: tanto magis est meritorium vt semper intelligatur de vno ceteris parib⁹. Q: aūt arduū augmētet rōnē meriti non habet ex difficultate laboris: sꝫ ex magnitudine bonitatis: qꝛ quāto aliqd meli⁹ est: tanto supra vires hominis opantis magis est eleuatū. vñ qꝛ hō in pmo statu maiorē gratiā hūisset q̄ p⁹ pctm: ⁊ ei⁹ volūtas pmptior fuisset ad opandū q̄ resistentiā nō habebat: sequit q̄ ei⁹ opa magis erāt efficacia ad opandū ⁊ merendū q̄ post pctm. Dec. b. Tho. ij. scrip. sen. di. xxix. arti. iiij. vtrū post pctm opa hois fuissent magis efficacia ad merendū q̄ añ pctm: in cor. so. Sꝫ cōtra phs dicit. ij. ethi. q̄ virtus est circa difficile: sꝫ difficili⁹ est hoī post pctm bñ opari q̄ añ. Cū g̃ ex virtute pcedat efficacia merēdi: videt q̄ añ pctm act⁹ hois fuerit min⁹ efficax ad merēdū q̄ post pctm. Rñdeo duob⁹ modis. Primo sic: Aliqd pōt dici difficile dupliciť. s. vel ex arduitate opis: ⁊ tūc virtus intelligit esse circa difficile. s. circa illud qđ in se arduū vł difficile est. vel ex impfectiōe opantis ⁊ sic virtus nō est circa difficile: imo talē difficultatē tollit virtus. quanto enī aliqs virtuosior est: tanto facili⁹ opa virtutis exercet nec tñ est dicendū q̄ quāto virtuosior est min⁹ mereat. Et p hūc modū est difficultas maior in opib⁹ hois post pctm ex impfectiōe opantis. Dec. b. Tho. ibidē in so. iij. argu. Scđo mō rñdeo ⁊ dico: q̄ aliqđ opus pōt esse laboriosum ⁊ difficile dupliciť vt pdixi. Uno mō ex magnitudine opis: ⁊ sic magnitudo laboris pertinet ad augmentū meriti. ⁊ sic charitas non diminuit laborē: imo facit aggredi maxia: opat enī magna si ē: vt dicit Greg⁹ in omelia. Alio mō ex defectu ipsi⁹ opantis. vnicuiqꝫ. n. est laboriosū ⁊ difficile qđ nō pmpta volūtate facit. ⁊ talis labor diminuit meritū ⁊ a charitate tollitur. Dec. b. Tho. pma scđe. q. cxiiij. arti. iiij. vtrū gratia sit pncipium meriti pncipali⁹ p charitatē: in solu. ij. argu. ¶ Quinta differentia est ex pte cōtrarietatis. CA. X.

Quinta differentia inter meritū ⁊ premiū est ex pte ɔtrarietatis. Cū enī meritū sit quodāmodo causa pmij: qñqꝫ cōtingit cōtrariū. s. q̄ actus meritori⁹ nō sufficit ad cōsecutionē pmij: ita q̄ meritū vni⁹ pōt impediri ne cōsequat premiū vel respectu sui vel respectu alteri⁹. Primo enī meritū pōt impediri ne seq̄t pmiū in seipso duplici rōne. Prima est: si act⁹ est includens culpā. cū enī quis p actuꝫ pctō deprimit: nullo mō meret vitā sꝫ mortē: qꝛ sm aplm: Stipendia pcti mors. Scđa rō est: si actus ē pcedēs gratiā q̄les sūt actus eius q̄ sūt in puris naturalib⁹: ex quib⁹ actib⁹ non meret sibi dari a deo gratiā ex cōdigno: sꝫ solū ex cōgruo. Cōgruū enī est vt faciēti qđ in se est: de⁹ faciat qđ in se est. Et si q̄ris: qđ est facere qđ in se est? Rñdeo q̄ hoc solū ī nobis est qđ est in ptāte liberi arbitrij cōstitutuꝫ. ⁊ hoc est ad gratiā pparare p duo. s. p displicentiā pcti: ⁊ affectuꝫ ad deū. ⁊ qñ hec duo efficacit facit: ⁊ ad gratiā se preparat ⁊ disponit: dicit facere qđ in se est ⁊ gratiaꝫ recipit. Dec. b. Tho. ij. scrip. sen. di. xxij. arti. ij. q. ij. Quid est facē qđ in se est: in cor. so. Re. š. ix. ca⁰. Bona aūt opa añ donū gratie facta pmio suo sibi pportionato ñ carēt. Causant enī habilitatē ad gratiā ⁊ secū etiā quādā honestatem ⁊ iocunditatē ⁊ pulchritudinē hñt: in quib⁹ pcipue cōsistit eoꝝ pmiū. ⁊ aliq̄ etiā p accidēs causant: vt bonorū tpaliū affluentiā: aut aliqđ huiusmōi: qꝛ frequent vt Greg⁹ dicit: deus ī hoc mūdo remunerat qđ premiū future glorie nō meret: vt sic nullū bonū irremuneratū inueniat. Dec. b. Tho. ij. scrip. sen. di. xxvij. arti. iiij. vtrū aliquis gratiā mereri possit: in cor. solu. Scđo mō dico: q̄ meritū pōt impediri respectu alteri⁹ ne pmiū cōsequat ⁊ hoc duplici rōne. s. ex puitate gr̄e: ⁊ ex deformitate culpe: vt verbi gr̄a Insufficiētia cause ex duob⁹ pōt contingere: vel ex impfectiōe cause: vel ex impedimēto qđ accidit circa effectū: vt qñ ignis est ita puus q̄ calefacē non pōt: aut si ligna humectent aqua. Sic a simi q̄ meritum vni⁹ nō psit alteri ex duplici causa pcedit. Prima est ex puitate gratie. Sufficit enī quecūqꝫ gr̄a gratū faciēs ad hoc q̄ hō p eā mereat sibi: ⁊ tūc premiū illud qđ q̄s sibi meret qđ cōcomitans meritū impediri nō pōt. sꝫ q̄ alteri mereat nō sufficit nisi pfectissima gr̄a: qualis fuit xp̄i de cui⁹ plenitudine nos oēs accipim⁹: Joh̄ pmo: Nul͡l⁹ aūt gr̄a alteri⁹ sufficit ad pmerendū alteri gratiam de cōdigno. Cui⁹ rō est: qꝛ cū gr̄a sit pfectio psonalis nō cadit in alterū causaliť. Scđa rō est ex deformitate culpe. nā bonoꝝ merita in multis aliis effectū nō consequunť pꝑter indispositionē eoꝝ vt verbi gr̄a: Oratio q̄ fit pro altero pōt īpediri ne exaudiat pꝑter indispositionē alteri⁹. Et inde ē q̄ Aug⁹ vnā cōditionē orōnis ponit q̄ ē vt p se q̄s oret. nec tñ seq̄t q̄ oratio vni⁹ nō psit alteri: si impedimentū nō inueniat. Dec. b. Tho. ij. scrip. sen. di. xxvij. arti. vj. vtrū aliqs possit alteri pmā gratiā pmereri in cor. so. ⁊ in so. iij. argu. ⁊ ij. sen. di. xxvij. arti. iij. iiij ⁊ vj. Sꝫ qꝛ meritū dr̄ pꝑrie respectu bonoꝝ simplr̄ q̄ debent alicui sm iusticiā: q̄lia sūt bona q̄ ad vitā eternā ptinēt sm theologos: sic demeritū dr̄ respectu maloꝝ q̄ ad miseriā eternā ptinēt: vt dicit. b. Tho. iij. scrip. sen. di. xviij. arti. ij. vtrū xp̄s meruerit: in cor. so. iuxta pncipiū: nō posset q̄rere q̄s q̄ttuor q̄stiōes circa ea q̄ cadūt sub merito. Pria ē: vtrū aliqs possit sibi mereri pmā gratiaꝫ. Scđa ē: vtrū aliqs possit mereri vitā eternā. Tertia ē: vtrū aliqs possit in bono mereri pseuerantiā. Quarta ē: vtrū aliqs possit mereri bona tpalia. Re. has q̄stiōes pma scđe q. cxiiij. arti. v. ⁊ ix. sub eisdē titul. et. ij. sen. di. xxvij arti. iij. iiij. ⁊ vj. ¶ Quid sit miraculū vel quomodo diffinit sm beatū Augustinū. CA. I.

Miraculum. Circa miraculum q̄ttuor p ordinē sūt notanda. s. q̄ddita s quid sit: causalitas a quo fit: maioritas qđ mai⁹ sit: vtilitas ad quē finē sit. Primo circa miraculū cōsideranda est q̄dditas. s. qđ sit. nā Aug⁹ in li. de vtilitate credēdi diffinies miraculū sic dicit: Miraculū ē aliqđ arduū ⁊ insolituꝫ supra facultatē nature ⁊ pter spem admirātis apparens. In q̄ diffinitiōe ponit q̄ttuor cōditiōes q̄ ad hoc vt aliqđ sit miraculū requirunť. Prima cōditio est q̄ miraculū est aliqđ arduū qđ q̄dē arduū nō dicit pꝑter magnitudinē ei⁹ qđ fit: sꝫ inq̄tū excedit facultatē nature. vñ qñ in quadā re parua de⁹ opat aliqd qđ natura opari nō pōt hoc arduū reputat ⁊ p consequēs miraculū. Scđa conditio est: q̄ miraculū dicit esse aliqđ insolitū: nō qꝛ raro eueniat. sic enī eclipsis solis q̄ raro euenit: diceret miraculū qđ est falsū. Sꝫ dicit insolitū: qꝛ est cōtra cōsuetum cursū nature: etiā si quottidie iterat: sicut transsubstantiatio panis in corp⁹ xp̄i frequentat quottidie: nec tñ desinit esse miraculū. Tertia cōditio est: q̄ miraculū dicit esse supra facultatē nature: nō solū pꝑter substantiā facti inq̄tū illud qđ deus ī natura facit nullo modo pōt natura facere: sꝫ etiā pꝑter modū ⁊ ordinē faciēdi: qꝛ mod⁹ nature est opari in tpe: nō in instāti. Et similit ordo nature est vt opet hoc: nō tñ in hoc: puta vitaꝫ sed nō in mortuo: visū sꝫ nō in ceco: qđ tñ miraculū operat. Quarta cōditio est: q̄ est pter admirātis spem apparēs. s. pter spem nature nō pter spem gr̄e q̄ est ex fide. verbi gr̄a: Resurrectio mortuoꝝ futura q̄ est miraculū est pter spem nature: sꝫ nō sit pter spem gratie: que est ex fide p quā credim⁹ resurrectionē futurā. vñ aplus ad Ro. iiij. De hac duplici spe. s. gratie ⁊ nature loq̄t dicens: In spe

contra spem. Ubi nota differentiã inter ista sex. s. inter mirũ vel mirabile: miraculũ: virtutes: signa: portentũ: et ꝓdigiũ. Primo inter mirũ et miraculũ nota differẽtiã: q2 nõ omne miraculũ est mirũ: sed nõ ecõuerso. vñ mirũ vel mirabile dicitur eẽ illud cuiꝰ causa alicui ẽ nota et alicui ignota. verbi gr̃a: Eclipsis solis nõ est mirabilis astrologo: sed rustico. Cuiꝰ rõ est: nã astrologus videns eclipsim solis idõ nõ miratur: q2 cognoscit causam. rusticus aũt videns eclipsim miratur velut huiꝰ cause ignarus. admiratio aũt ex ignorantia cause ꝓcedit. Similiter mirũ videtur ignaris: q magnes trahit ferrũ. sciens autẽ virtutẽ eiꝰ ꝑ experimentũ vel ꝑ doctrinã nõ admiratur effectũ ꝑdictũ. Similiter q aliquis paruꝰ piscis sit stupefaciens vel retinens nauẽ: mirantur ignorãtes cãm. sciẽtes aũt huiusmodi causam nõ admirantur. Scd̃o vero miraculũ dicitur esse illud cuiꝰ causa simpliciter est ignota. Causa aũt occultissima et remotissima a nostris sensibꝰ est virtus diuina q̃ secretissime operatur. Et idõ ꝓprie dicuntur miracula q̃ sola virtute diuina fiũt in rebus illis i quibꝰ est naturalis ordo ad modũ contrariuz faciendi. Ea vero que vel etiã natura facit nobis alicui nostrũ occulta: vel etiã que deus facit nec aliter nata sũt fieri nisi a deo: miracula dici nõ pñt: sed solũ mira vel mirabilia: sicut creatio celi et terre: et creatio aiaꝝ rõnabiliũ: et iustificatio impij. Et similiter mõstra nõ dicuntur miracula sed mira: eo q licet mõstra fiãt contra naturã pticularẽ: nõ tñ fiũt cõtra naturã vniuersalem vt fiũt miracula. Tertio virtus dicitur respectu illiꝰ a quo ẽ ita q inq̃ntũ miracula excedunt facultatẽ nature dicuntur virtutes: q2 a solo deo ꝑncipaliter. Quarto signuz dicitur esse respectu eiꝰ ad qd̃ fit. s. ad ostendenduz virtutẽ et sapientiã faciẽtis. vñ inq̃tũ miracula fiũt ad manifestandũ aliqd̃ supnaturale. s. virtutẽ diuine potẽtie et sapientie: idõ miracula cõiter dicuntur signa. Quinto inq̃tũ miracula cõtinẽt vel habẽt excellentiã magnã dicuntur portenta. Sexto inq̃tum miracula ostendũt aliqd̃ a remotis dicuntur ꝓdigia quasi a ꝓcul aliqd̃ ostendẽtia. Ubi nota q signuz dupliciter distinguitur a ꝓdigio. Primo: q2 signũ est omne illud miraculũ qd̃ in quolibz tpe signat aliquid. Prodigiũ vero dicitur illud miraculum qd̃ signat tm̃ aliqd̃ in futuro. Scd̃o: q2 signũ dicitur esse minꝰ miraculũ. ꝓdigiũ vero dicitur esse maius miraculũ. Re. infra. iij. caꝰ. de maioritate miraculoꝝ. Hec. h. Tho. ꝑma pte summe q. cv. arti. iiij. in cor. q. in so. ij. argu. et Alexã. ij. pte sũ. q. x. arti. ꝑmo ꝑ totum.

¶ Q2 solus deus põt miracula virtute propria facere. CA. II.

Secundo ꝑncipaliter circa miraculũ cõsiderãda est causalitas. s. a quo fit. Nulla eni creatura incorporea et minꝰ corporea sua virtute põt miracula facere: sed solus deꝰ. Qd̃ ꝓbo rõnibꝰ et auctoritatibꝰ. Primo triplici rõne. s. rõne subiectiõis sic: Illud nõ põt miraculũ facere cui tota natura nõ est subiecta. sed angelis et alijs creaturis natura tota nõ est subiecta: g̃ etc. Scd̃o ꝓbo hoc idẽ rõne limitatiõis vel finitationis sic: Illud qd̃ ad certũ effectũ vel modũ vel ordinẽ est limitatũ nõ põt miracula facere. sed tota virtus et potentia creature ẽ huiusmõi: g̃ etc. Tertio hoc idem ꝓbo rõne ordinis sic: Miraculũ nõ ꝓprie dicitur cũ aliquid fit ꝑter ordinẽ alicuiꝰ nature pticularis: q2 sic cũ aliquis ꝓijcit lapidẽ sursum miraculũ faceret: cũ hoc fit ꝑter vel cõtra ordinẽ nature lapidis. sed ex hoc dicitur aliqd̃ esse miraculum qd̃ fit ꝑter ordinẽ totius nature create. hoc aũt nulla creatura virtute ꝓpria põt facere. vñ quicq̃d angelus vel quecũq3 alia creatura põt virtute ꝓpria facere: hoc fit sm̃ ordinẽ creature: et sic nõ est miraculũ sed mirũ. vñ relinquitur q solus deus virtute ꝓpria miracula possit facere: tum q2 respectu omnis ordinis est supremus: tum quia respectu omnia virtutis est infinitus: tũ q2 ad certum subiectum modũ: vel ordinẽ nõ est subiectus. Hec. h. Tho. ꝑma pte summe. q. cv. arti. iiij. in cor. q.

¶ Scd̃o ꝑncipaliter q solus deꝰ possit miracula facere ꝓbo triplici auctoritate. Primo auctoritate Richardi q̃ sic dicit: Miraculũ ẽ opus creatoris diuine virtutis manifestatiuũ. Scd̃o auctoritate Job. v. sic dicentis: Qui facit magna et inscrutabilia etc. magna. s. quãtitate ꝑ quoꝝ magnitudinẽ diuine potentie et sapientie magnitudo cognosci põt: Sapientie xiij. A magnitudine eni speciei et creature poterit cognoscibiliter eoꝝ creator cognosci. Scd̃o dicit inscrutabilia. s. ꝓfunditate. vñ intellectus humanꝰ ad hoc nõ põt attingere nec ordinẽ nec dispositiõnẽ rerum cognoscere. Ad Ro. xj. O altitudo diuitiarũ q̃ etc. Tertio dicit: Mirabilia. i. digna admiratiõe. Gregꝰ: Mira sũt oĩa opa dei: sed eoꝝ multa sine admiratiõe transierũt. Si eni hõ mortuus suscitetur in admiratiõe oẽs exiliũt: et quottidie hõ q̃ nõ erat nasci. et nemo miratur: dũ ꝓculdubio oĩbus cõstat: q2 plꝰ sit creare qd̃ nõ erat q̃ reparare qd̃ erat. Quia arida Aaron virga floruit cũcti mirati sũt: quottidie ex arenti terra arbor ꝓducitur: virtusq3 pulueris in lignum vertitur: et nemo miratur. Quia q̃nq3 panibꝰ sũt q̃nq3 milia hominũ saciati: creuisse escas in dentibꝰ cũcti mirati sũt quottidie sparsa grana seminũ plenitudine multiplicãtur spicaꝝ: et nemo miratur. Aquã semel in vinũ mutataz videntes cũcti mirati sũt: quotidie humor terre in radicem vitis attractus ꝑ botrũ in vinũ vertitur et nemo miratur. Mira itaq3 sũt oĩa q̃ mirari hoĩes negligunt: q2 ad cõsiderandũ vt ꝑdiximus vsu torpescũt. Hec Gregoriꝰ.

¶ Tertio hoc idem ꝓbo auctoritate psalmiste: Qui facis mirabilia magna solus. Qd̃ verbuz exponitur sm̃ glo. sic: Solus deus dicitur mirabilia facere q2 q̃ ꝑ hoĩes et angelos fiunt ipse facit. et quedã magna sine ministerio hoĩs ipse solus facit. Similiter ea q̃ fiũt a natura: fiũt etiã a deo. Et subdit: Mirabilia magna: ad ostendendũ q magis miramur opa dei q̃ opa nature: eo q natura operans est causa manifesta nobis. deus autẽ est causa occulta. Uel aliter: Nõ soluz dicit Mirabilia: sed addit Magna: vt intelligatur de illis mirabilibꝰ que sũt supra potẽtiã omnis creature: qlia sũt celũ et terrã creare: peccatorẽ cõuertere peccata dimittere: iustificare: redimere vel liberare glorificare vel remunerare: que oĩa sũt solius dei. Et idõ dicit: Solus. Sed nũq̃d magi pharaonis et alij multi fecerũt mirabilia? Ita videtur vt dicitur Exodi. vij. Rñdeo sm̃ glo. Põt dici q mirabilia magoꝝ nõ fuerunt ꝓprie mirabilia: sed potius ꝑstigia. Uel idõ dicit solus: q2 solus deꝰ illa que miraculose facit tribꝰ modis facit. quedã enim facit supra naturã: quedã contra naturã: quedã ꝑter naturam. Primo eni deꝰ facit supra naturã inq̃ntum facit effectũ aliquẽ quẽ nullo mõ põt natura facere: qd̃ contingit dupliciter. Uel q2 ipsa forma inducta a deo a natura oĩno induci nõ põt: sicut forma glorie quam inducit deus corporibus electoꝝ: et sicut etiã incarnatio verbi dei. Uel q2 tñ talem formã natura in aliquã materiã possit inducere: nõ tñ in instanti: sicut ad causandũ vitã natura potens est. Sed q in hoc mortuo natura vitã causet: hoc nõ põt natura facere. Scd̃o deꝰ facit cõtra naturã qñ in natura remanet cõtraria dispositio ad effectũ quẽ deus facit: sicut qñ cõseruauit pueros illesos in camino ignis remanente virtute cõburendi in igne: et qñ aqua iordanis stetit manẽte grauitate in ea: et similiter q virgo peperit. Tertio deus facit ꝑter naturã qñ ꝓducit effectum quẽ natura põt ꝓducere: illo tñ modo quo natura non põt ꝓducere. et hoc ꝓpter tres causas. Prima ẽ: q2 nature desũt instrumenta quibꝰ natura operatur: sicut cũ xp̃s cõuertit aquã in vinũ. Job. ij. qd̃ tñ natura aliquo mõ fa-

cere pōt dū₃ aqua in nutrimentū vitis assumpta suo ꝑe in succū vue digesta ꝓducit. Scōa est q2 i diuino ope est maior multitudo ꝗ̄₃ natura facere ꝯsueuit: sicut p₃ de ranis que sunt ꝓducte in egypto. Tertia est: q2 natura deficit ꝗ̄tu₃ ad t̄pus: sicut cū stati₃ ad inuocationē alicuiꝰ sancti aliq̄s curat̄ quē natura non stati₃ ⁊ subito curare potest sed successiue. ⁊ sicut etiā p₃ de miraculo inducto de socru petri. vn̄ p₃ ꝙ oīa ista q° ad factū ⁊ quo ad modū ⁊ quo ad ordinē facultatē totiꝰ nature create excedūt ⁊ ideo solus deus ea facit. Hec be. Tho. in questionibꝰ disputatis de potētia dei. q. vi. de miraculis: arti. ii. in solu. iii. ⁊. vii. argu.

¶ Qꝫ operatio miraculoꝝ attribuit̄ aliquibus quatuor modis. CA. III.

Est autē sciendū ad euidentiā predictoꝝ ꝙ operatio miraculoꝝ attribuit̄ alicui eminenter: alicui ꝯsequēter: alicui differenter: alicui apparenter: ita ꝙ opatio miraculoꝝ p̄mo attribuit̄ deo p̄ncipaliter: 2° angelis ⁊ hoībus instrumentalit̄: 3° bonis x̄pianis veraciter: 4° magis ⁊ demonibꝰ mendaciter. Primo dico ꝙ opatio miraculoꝝ attribuit̄ singulariter p̄ncipaliter ⁊ eminent̄ deo eo ꝙ solus deus virtute ꝓpria pōt miracula facere ⁊ facit: vt p₃ ca. p̄cedēti. Scōo opatio miraculoꝝ attribuit̄ angelis ⁊ hoībꝰ instrumētaliter: ita ꝙ sancti hoīes ⁊ angeli virtute eis a deo collata ex dono diuine grē vt ministri diuine virtutis possunt miracula facē ⁊ hoc tribus modis. P̄mo p̄cibus impetrādo a deo: qui modus ⁊ angelis ⁊ hoībus pōt esse cōis. 2° mō disponēdo sic̄ dr̄ ꝙ angeli in resurrectōe colligēt pulueres mortuoꝝ qui diuina virtute reducent̄ ad vitā. Et hic modus mirabilia faciēdi ꝓprius est angeloꝝ: non autē spirituū humanoꝝ. s. aīaꝝ. Cuius rō est: q2 humani sp̄us dū corporibus sunt vniti in exteriora opari non possunt: nisi corpe mediāte ad qḋ naturalit̄ sunt quodāmō alligati. 3° mō cooperādo. nā hoīes non solū orādo ⁊ a deo impetrāda miracula possunt facere: sed etiā potestatiue coopando. qḋ Grego. dupl̄r ꝓbat. Primo rōne sic: Cui dat̄ maius dat̄ ⁊ minus. sed hoībus data est potestas filios dei fieri: ḡ non est mirū si eis est data ptās miracula faciendi. Scōo hoc idē ꝓbo exempli inductōe: q2 petrus ananiā ⁊ saphirā mētientes morti increpādo tradidit: nulla oratiōe p̄missa: vt habet̄ Act. v. Ubi nota ꝙ virtus collata a deo sanctis ad miracula faciēda non est virtus cōnaturalis q̄si manens semꝑ in sanctis: sed est virtus accidētalis vel intētionalis sicut est lumē in aere ⁊ motus in instrō quē non mouēt nisi ad p̄sentiā p̄ncipalis agētis: sic vtus vel donū gratie gratis date a deo sanctis que est grā virtutū ⁊ curationū: non est naturalis ⁊ semꝑ q̄n volunt in eis manens: sed q̄n deus tribuit eis gratiam vel virtute₃ ad miracula facienda. qḋ tribus exemplis ꝓbo. primo exemplo pauli qui a se stimulū remoueri petijt: ⁊ nō impetrauit. 2° exēplo beati Benedicti qui cōtra suā voluntatē fuit detētus ꝑ pluuiā sororis precibus impetratā. 3° ꝑ exemplū ꝓphetarū: q2 sicut sp̄us vel gratia ꝓphetie que dat̄ ad aliqḋ futurū supnaturalit̄ cognoscendū non habet̄ semꝑ a ꝓpheta: eo ꝙ ꝓpheta non habet semꝑ grām q̄n vult vel spiritū ꝓphetādi: sed solū q̄n sp̄us ꝓphetie corꝓphete tāgebat: sic etiā virtus ad miracula faciēda non est sanctis hoībus q̄n̄cūq₃ volūt: sed q̄n hanc virtutē tribuit eis dn̄s ad hoc. Tertio operatio miraculoꝝ attribuit̄ bonis x̄pianis ⁊ malis veraciter: tn̄ differēter. vnde Augꝰ in libro. lxxxiij. questionū. q. lxxx. sic dicit: Alit̄ boni x̄piani miracula: ⁊ aliter mali x̄piani: ⁊ aliter magi faciūt. nam boni x̄piani miracula faciūt ꝑ publicā iusticiā mali vo x̄piani ꝑ signa publice iusticie: magi vo miracula non ꝓprie: sed quedā que mirabilia vident̄ vt patebit infra faciūt ꝑ priuatos ꝯtractus. Et ponit Augꝰ de his i libro. lxxxiij. q. exēplū tale: Qꝫ enī equū meū tu habeas potest cōtingere tribus modis. Primo q2 iudex iudicat sua auctoritate: ⁊ ministri hoc faciunt auctoritate iudicis. 2° modo potes equū meū habere: q2 tu falsū diceres. s. hū esse mandatū a iudice. 3° mō potes equū meū habere ex p̄uato ꝯtractu: vtputa si equū meū tibi vendo vel dono.

Sic a simili aliqui miracula faciūt tribus modis. P̄mo enī mō boni x̄piani miracula faciūt ꝑ publicā iusticiam .i. ꝑ virtutē diuinā: que virtus l₃ dicat̄ publica eo ꝙ vniuersaliter regit oīa tn̄ singulari modo tribuit virtutē homīs ad miracula faciēda: ⁊ sup facientē: ⁊ sup factū: ⁊ sup x̄pianū: ⁊ sup miraculū. 2° modo mali x̄piani miracula faciūt ꝑ signa publice iusticie. s. inuocādo false .i. īdigne nomē diuinū. l₃ enī tales qui deū inuocāt non sint boni: tn̄ deus eis confert virtutē miracula faciendi non ꝓpter eos: sed ꝓpter honorē noīs sui: ita ꝙ deus suā virtutem influit non sup inuocantē: sed sup factū. i. sup miraculu₃ 3° modo vident̄ aliq̄ miracula facere ꝑ p̄uatos ꝯtractus .i. per pactū initū cū demone. Ex eo enī ꝙ magi demonibus imolāt demones ad inuocationē ⁊ imolationē eoꝝ vident̄ miracula facere: ⁊ ideo ⁊c̄. Quarto opatio miraculoꝝ magis ⁊ demonibꝰ attribuit̄: non veraciter sed apparenter. l₃ enī mali x̄piani possint miracula facere sic̄ p₃: non tn̄ demones ꝗ̄uis quedā mirabilia facere videant̄. Rō autē quare demones tn̄ mirabilia nobis dicat̄ facere: non tn̄ miracula: est duplex. Prima est ꝙ opatio demonū est ꝑ verā corpis transmutationē ⁊ ꝑ naturale₃ virtutē. Scōa est: quia est ꝑ quandā illusionē ex imaginatiōis imutatiōe. neutra tn̄ opatio est miraculosa. Rō autē quare ꝑ malos hoīes ⁊ non ꝑ demones deceat deū facere miracula est ista: q2 cu₃ opatio miraculosa sit quodā diuinū testimoniū diuine virtutis ⁊ veritatis indicatiuū: si demonibꝰ quoꝝ tota volūtas est destinata ad maliū ⁊ obstinata potestas daret̄ miracula faciēdi: deus falsitatis eoꝝ testis existeret qḋ diuinā honestatē nō decet. Hoīes vo qui sūt male vite: q̄n̄q₃ sunt annūciatores boni ⁊ veritatis. ⁊ ideo in testimoniū veritatis deus q̄n̄q₃ ꝑ malos hoīes miracula facit: nūq̄₃ tn̄ ꝑ demones sicut p₃. Silr̄ magi non ꝓprie miracula faciūt: qḋ ꝓbo ꝑ exēplū in magis pharaonis. L₃ enī magi pharaonis veras ranas fecerūt ⁊ veros serpētes sicut moyses virgā quam habebat in manu in serpentē ꝯuertit ⁊ ecōuerso: non tn̄ operatio magoꝝ ꝓprie fuit miraculū: sicut opatio moysi qḋ ꝓbo duplici rōne. s. ex pte virtutis: ⁊ finis. Prima est ex pte virtutis: q2 magi hoc fecerūt opatiōe demonū: ⁊ virtute reꝝ naturaliū. nam demones hoc fecerunt ꝑ aliq̄ semina collecta que virtutē habebāt ꝯuertēdi virgas in serpētes. Scōa rō est ex pte finis: q2 magi hec non fecerūt ad ꝑficiendū: sed ad decipiendū ⁊ nocendū. Opatio autē illa quā moyses fecit. s. cōuersio virge in serpentē ⁊ ecōuerso fuit miraculū: tum ex pte virtutis: q2 absq₃ oīs virtutis naturalis opatōe: sola dei virtute hoc fecit. tum ex pte vtilitatis: q2 cōuersio quā moyses fecit fuit in ꝑfectū fidei. cōuersio vo quā magi fecerunt erat in nocumentū fidei. Ubi nota ꝙ signa facta ꝑ bonos hoīes in quatuor distinguūt̄ a signis factis ꝑ magos ⁊ demones. Primo in virtute: q2 signa facta ꝑ bonos hoīes fiunt sola virtute dei in illis in quibꝰ virtus naturalis nullatenꝰ se extēdit: sicut suscitare mortuos ⁊ alia huiusmōi que magi vel demones s̄m rei veritatē non possunt facere: s₃ in p̄stigiis tn̄. Scōo distinguūt̄ in vtilitate vel in nobilitate: q2 signa facta ꝑ bonos sunt de rebꝰ vtilibus ⁊ nobilibus: vt in curatōibus infirmitatū ⁊ resurrectōibꝰ mortuoꝝ. Signa aūt facta ꝑ malos sunt de rebus vanis ⁊ inutilibus: sicut ꝙ volāt in aere: vel faciūt hoī membra stupida ⁊ huiusmodi. Tertio distinguūt̄ in fine: q2 signa ꝑ

bonos facta ordinant̃ ad edificationē fidei ⁊ bonorum moꝝ. Signa vero p magos facta sunt manifestū nocumētū fidei ⁊ honestatis. Quarto distinguūt̃ in honore: q̄a boni miracula operant̃ p inuocationē diuini noīs ⁊ pie reuerent̃. Sed mali signa quedā faciūt quibusdā deliramentis: sicut ꝙ incidunt se ⁊ faciunt huiusmodi turpia. Hec be. Tho. ij. scri. sen. di. xvij. arti. j. in solu. ij. argu. ⁊ in multis alijs locis.

¶ Quomodo triplex est gradus miraculoꝝ. ⁊ vnū maius dr̃ altero tripliciter. CA. IIII.

Tertio p̄ncipaliter circa miraculū cōsiderāda est sublimitas vel maioritas. s. qd̄ maius fit. Ubi nota: nihil potest dici miraculū respectu vel cōparatiōe diuine potētie. Cui⁹ rō est: q2 qd̄cūq3 factū in se vel nobis cōpatū sit magnū: diuine tn̄ potētie cōpatū est minimū fm illud Isa. xl. Ecce gētes quasi stilla sicule ⁊ quasi momentū statere reputate sunt. Sed dr̃ aliquod esse miraculū p cōparationē ad facultatē vel potētiā nature quā excedit. ⁊ iō fm ꝙ miraculū magis facultatem nature excedit: fm hoc dr̃ maius miraculū. Excedit autē facultatē vel possibilitatē nature tripl'r. p̄mo quo ad factū. s. quo ad illud qd̄ fit. 2° quo ad subiectū in quo aliquid fit. 3° quo ad modū quo aliquid fit. Et fm hec tria est triplex gradus miraculoꝝ. Primo excedit aliquid possibilitatē nature q̄ntū ad factū. s. q2 natura nullo mō potest illud facere. ⁊ sic summū gradū inter miracula tenent illa in quibus deus aliq̄d facit qd̄ natura nūq̄ facē potest: sicut ꝙ duo corpa sunt simul. ⁊ ꝙ corpus humanū glorificet̃: ⁊ ꝙ sol retrocedat vel stet: ⁊ ꝙ mare diuisum trāseuntibus iter p̄beat. Et inter hec etiā gradus attēdit̃ q2 quāto maiora sunt que deus operat̃: ⁊ q̄to magis remota a facultate nature: tanto miraculū maius est: sicut mai⁹ miraculū est ꝙ sol retrocedat: q̄3 ꝙ mare diuidat̃. Scd̄o aliq̄d excedit facultatē nature quo ad subiectū in quo aliquid fit. s. q2 q̄uis natura illud possit non tn̄ i hoc subiecto. Et fm hoc scd̄m gradū in miraculis tenent illa in quib⁹ deus aliquid facit quod natura pōt facere nō tn̄ in illo subiecto. vbigr̄a: potest natura facere ꝙ animal viuat ⁊ ꝙ videat ⁊ ambulet: sed non pōt causare vitā in mortuo. nec p̄stare ⁊ cōferre visū ceco: nec gressum claudo. vn̄ ꝙ aliquis post mortem viuat: post cecitatē videat. post claudicationē recte ambulet: hoc natura non potest facere. sed deus interdū miraculose opat̃. Tertio aliq̄d excedit facultatē nature quo ad modū quo fit q2 l3 natura possit facere aliqua miracula que deus operat̃: non tn̄ ea facit eodē mō. Et sic tertiū gradū inter miracula tenēt illa que de⁹ subito ⁊ absq3 nature p̄ncipijs operat̃: que l3 natura possit. non tn̄ subito ⁊ absq3 nature p̄ncipijs opantibus. verbigr̄a: Cū eni aliquis p diuinā virtutē curat̃ ⁊ cū mare statim ꝯdensat̃: vel cū pluit subito absq3 naturalibus causis: hec oīa ⁊ similia tenent tertiū gradū in miraculis. Si autē breui⁹ vis p̄cedere dicas ꝙ vnū miraculū dr̃ altero maius esse: non quidē ex pte diuine potētie cui eque facilia: imo quasi nihil sunt parua ⁊ magna: sed ex maioritate eius qd̄ fit eius de q° ⁊ in quo fit: ⁊ modi quo fit. s. ex maioritate facti subiecti ⁊ modi. Hec be. Tho. p̄ma pte sum. q. cv. arti. viij. in cor. q. Et ꝯtra gentiles li. iij. ca. c. per totū

¶ Quomodo miracula originant̃ ex oīpotētia dei. CA. V.

Quarto ⁊ vltimo p̄ncipaliter circa miraculū considerāda est vtilitas. s. ad quē finē fit. Ubi nota ꝙ miracula originant̃ ⁊ ordinant̃. Primo eni3 originant̃ ex oīpotētia dei cui fides innitit̃: ⁊ hoc in primo articulo cū dicimus: Credo in vnū deū patrē oīpotētem. 2° miracula ordinant̃ p̄ncipalit̃ ad quatuor bona. s. ad fidei inductionē: ad fidei ostēsionē: ad veritatis ꝯfirmationē: ad sanctitatis testificationē. Primo eni miraculoꝝ opatio ordinat̃ ad fidei inductionē. vn̄ sup illō psal. Ut det illis hereditatē gentiū. Glo. sic dicit: Hec fuit intentio miraculoꝝ que xp̄us fecit vt gentes crederent Et q̄uis miraculū fiat ad fidei inductionē ⁊ ꝯfirmationē: p̄cipue tn̄ incarnatio verbi dei est miraculū miraculoꝝ vt sancti dicūt: q2 est via in oībus miraculis ad alia miracula credendū ⁊ ad istud miraculū oīa alia miracula ordinant̃. Et ppter hoc non solū hoc miraculū est inducēs ad alia miracula credendū: sed etiā alia miracula reducunt̃ ad hoc ꝙ ipsū credat̃. nihil eni p̄hibet vnū miraculū ducere ad fidē alteri⁹: sicut resuscitatio Lazari inducit̃ ad futurā resurrectionē credēdā. Hec. b. Tho. scd̄a scd̄e. q. clxxviij. arti. j. in solu. v. argu. p totū. Scd̄o miraculoꝝ opatio fit vel ordinat̃ ad fidei ostensionē. nā fides est p̄paratoria tanq̄3 dispositio inclinās deū ad opatiōe3 miraculoꝝ. qd̄ tali rōne ostēdo: Si oppositū in opposito ⁊ ppositū in pposito. sed oppositū fidei. s. infidelitas vel incredulitas xp̄i vel oīpotētie dei impedit opationē miraculoꝝ: vt dr̃ Math. xvij. vbi q̄rentibus discipulis a xp̄o: quare nos non potuimus eijcere demone3? Rn̄dit xp̄us ⁊ dixit eis: ppter incredulitatē vestrā. g° credulitas siue fidelitas diuine oīpotētie est dispositio necessaria ad opationē miraculoꝝ. ita dr̃ Mar. ix. Si potes credē oīa possibilia sunt credenti. qd̄ verbū Hiero sic exponit: Libertatē arbitrij xp̄us indicat in hoc ꝙ dicit: Si potes credere. Et subdit: Oīa possibilia sūt credēti. vbi Hiero. sic ait: Que aūt sunt oīa possibilia credēti: nisi que in nomine xp̄i cū lachrymis postulant̃. Tertio opatio miraculoꝝ fit vel ordinat̃ ad veritatis confirmationē. Ubi nota ꝙ aliqui sunt qui falsā doctrinā enūciant: aliq̄ vo qui verā. Primo eni illi qui falsā doctrinā enūciāt vel p̄dicant nūq̄ faciunt vera miracula ad ꝯfirmationē sue false doctrine: q2 deus tunc esset testis falsitatis eoꝝ: qd̄ non decet diuinā bonitatē. Faciūt tn̄ tales q̄nq3 miracula duplici rōne. p̄ma est ad cōmendationē nominis xp̄i qd̄ inuocāt. scd̄a est ppter virtutē sacroꝝ que exhibēt de quibus dn̄s dicit Math. vij. Multi mihi dicēt in illa die Dn̄e dn̄e. nōne in noīe tuo pphetauim⁹: ⁊ in noīe tuo demonia eiecemus: ⁊ virtutes multas fecim⁹? ⁊ tunc ꝯfitebor illis: q2 nunq̄ noui vos: discedite a me ⁊c̄. Que vba exponēs Hiero. sic ait: Multi dicent in illa die. i. in die iudicij q̄n venerit i maiestate patris sui: Dn̄e dn̄e. nōne in noīe tuo ⁊c̄. nā pphetare: demonia eijcere: virtutē facere: etiā virtute diuina non est meriti eius qui opatur. sed vel inuocatio nois xp̄i hoc agit vel ob ꝯdēnationem eoꝝ qui inuocāt: aut ad vtilitatē eoꝝ qui vidēt si audiūt cōcedit̃. Et l3 hoīes despiciāt signa faciētes: tn̄ deū honorāt ad cui⁹ inuocationē tāta fiunt miracula. na3 ⁊ Saul ⁊ Balaā ⁊ Cayphas pphetauerūt ignorātes quid dicerent. Et in actib⁹ apl'oꝝ. xix. filij sceph̄e videbant̃ eijcere demonia. ⁊ iudas apl's cū aīo pditōis int̃ ceteros apl'os multa signa fecisse narrat̃. Sed q2 tales ex dono eis gratis collato. s. p̄herādi ⁊ miracula faciēdi ingrati ⁊ mali sunt facti: iō xp̄us dicet eis tunc. s. in die iudicij: Cōfitebor q2 nunq̄ noui vos. Ubi Hiero. sic ait: Quia multo tpe aū dissimulauerat: tunc. s. in die iudicij dicit: Nescio vos. Et Chryso. sup Math. ibidē sic ait: Grandē eni irā grādis dilatio debet p̄cedere: que iustius facit esse iudiciū dei ⁊ digniorē interitu3 peccatoꝝ. iō subdit: Nescio vos. q2 non sunt digni vt cognoscant̃: vt diligant̃: vt eligant̃ a deo. merito g° dic̄: Nescio vos: discedite a me ⁊c̄. Et itez Chryso. in omel'. sic ait: Ex hoc eni cōstat ꝙ nec fides nec miracula valēt bona vita non existente. qd̄ etia3 Paulus dicit. j. ad Corinth. xiij. Si habuero fidē ita vt montes trāsfera3: charitatē aūt non habuero: nihil sum. Sed forte argues: ꝙ mali xp̄iani non possunt miracula

facere tali rõne: Res mortua nil opari potest sed fides sine operibus mortua est: vt dr̃ Jaco.ij. ergo mali xp̃iani quoꝝ fides mortua est ꝑ peccatũ mortale: nõ possunt miracula facere. Rñdeo ꝙ fides sine operibus mortua est q̃tũ ad ipsũ credentẽ: qui cũ existat in peccato mortali: ꝑ fidẽ non viuit vita gr̃e. Nihil autẽ ꝓhibet ꝙ res viua ꝑ instrumentũ mortuũ opeꝛ: sicut hõ operaꝛ ꝑ baculũ. ⁊ hoc mõ deus operaꝛ ꝑ fidez hoĩs peccatoris tanq̃ ꝑ instrumentũ mortuũ. Scðo dico ꝙ illi qui verã doctrinaz ꝑdicãt qñq; miracula faciũt ad confirmationẽ veritatis quã docẽt vel ꝑdicãt: vt fecerũt apl̃i de quib⁹ dr̃ Mar. xvj. Illi autẽ ꝓfecti ꝑdicauerũt ⁊c̃. Ubi Theophilus sic ait: Sciendũ est autẽ ⁊ hoc: ꝙ sermo ꝑ opa ꝯfirmaꝛ sicut in apostolis tunc opa ꝯfirmabãt sermonẽ sequẽtibus signis. Et subdit: Fiat aũt o xp̃e vt nostri sermones quos de virtute dicim⁹ per opa ꝯfirmeꝛ ⁊ actus: vt tandẽ sim⁹ ꝑfecti te cooperãte in oĩbus verbis ⁊ opibus: q: te decet ⁊ sermonũ ⁊ operũ gloria amen. Quarto miraculorũ operatio fit vel ordinaꝛ ad sanctitatis alic⁹ testificationẽ. ⁊ hoc tribus modis. s. vel in vita: vel in morte: vel per alios vel ꝑ eos. Primo fiũt miracula ad demõstrandã sanctitatẽ alicuius vel aliquoꝝ in vita eoꝝ. qd̃ pꝫ: Legiꝛ enĩ ꝙ deus faciebat virtutes ꝑ manus pauli: ⁊ ꝙ etiam sup lãguidos deferebanꝛ a corpe eius sudaria ⁊ recedebãt languores ab eis: ⁊ hoc mõ non fiũt miracula nisi a sanctis. Scðo mõ fiunt ad demonstrandã alteri⁹ sanctitatẽ. ⁊ sic peccatores aliqñ miracula faciũt ad inuocationẽ alicui⁹ sancti: que miracula non dr̃ ille petoꝛ facere: sꝫ ille ad cui⁹ sanctitatẽ demonstrandã hec fiũt. lꝫ enĩ peccatoris oratio ex eius demerito sit execrabilis nec exaudiri digna tñ peccatoꝛ interdũ impetrat. ⁊ hoc ꝓpꝛ q̃tuor causas. pma est ex dei misericordia. scða est ꝓpter salutẽ eius qui orat: sicut audi⁹ est publican⁹: Luce. xviij. tertia est ꝓpter salutẽ alioꝝ. quarta est ꝓpter gloriã dei. Siliter q̃uis boni sint deo ꝯiũctiores q̃ mali: interdũ tñ ctõingit ꝙ mali faciũt miracula ⁊ non boni. vñ Aug⁹ in li. lxxxiij. questionũ sic ait: Admonet nos dñs vt intelligamus quedã miracula etiã sceleratissimos hoĩes facere posse qualia sancti facere non possunt. Tertio mõ miracula fiunt ad demõstrandã sanctitatẽ alicui⁹ sancti post mortẽ eius. vñ ⁊ in ecclesia aliq̃ canonizanꝛ ꝑ testimonia miraculoꝝ: sm̃ illud ad Hebre. ij. Contestãte deo signis ⁊ portẽtis ⁊ varijs virtutibus. Re. differentiã hoꝝ. j. ca. in fine. Hec bea. Tho. scða scðe. q. clxxviij. arti. ij. in cor. q. ⁊ in solu. argu. per totũ.

Q͡d a voluntate dei ꝓcedunt tria: ⁊ que. CA. I.

# Misericordia dei.

m Nota ꝙ misericordia dei erga peccatorẽ q̃ttuor in se habꝫ. pmo est mere vel libere voluntaria. 2° est miserie vel macule expulsiua. 3° est diuine oĩpotentie ostensiua. 4° est debite iusticie excessiua. Primo dei misericordia est mere vel libere voluntaria. naꝫ tria sunt p̃cipue inter alia que a libera dei volũtate ꝓcedunt. primũ est cuctoꝝ ꝓductio. scðꝫ est electoꝝ vel p̃destinatoꝝ saluatio. tertiũ est peccatoꝝ miseratio. Primo a libera dei voluntate ꝓcedit cũctoꝝ ꝓductio. Psal. Oĩa quecunq; voluit dñs fecit in celo ⁊ in terra: in mari ⁊ in omnib⁹ abyssis. Glo. In sp̃ualibus ⁊ in corpalibus oĩa quecũq; voluit dñs fecit: ꝑ qd̃ apparet oĩpotens. Scðo a libera dei voluntate ꝓcedit electoꝝ vel predestinatoꝝ saluatio: Apl̃s. j. ad

n Thimo. ij. Deus vult oẽs hoĩes saluos fieri ⁊c̃. Et si aliquis diceret ꝙ volũtas dei non semꝑ impleꝛ: eo ꝙ vult oẽs homĩes saluos fieri: ⁊ tñ non oẽs saluanꝛ. Ideo Damascenus ⁊ Aug⁹ ad declarandũ quõ volũtas dei semꝑ impleꝛ verbũ apl̃i exponũt. Primo enĩ Damasce. verba apl̃i exponẽs dicit: ꝙ in deo est duplex volũtas: nõ q̃dez ex pte dei volẽtis: eo ꝙ sicut est in deo vnica essentia simplicissima: ita etiã vna volũtas. Sed ex pte voliti est in deo duplex volũtas. s. voluntas antecedẽs ⁊ absoluta: ⁊ volũtas ꝯsequẽs vel ꝯditionata. Prima enĩ volũtas antecedẽs vel absoluta est que respicit ordinẽ nature ꝓut a deo est cõdita. ⁊ q: omne bonũ a deo est volitũ: ⁊ naturẽ intellectualẽ est bonũ obtinere salutẽ: ideo deus q̃tũ est ex se seu ex pte sua vult oẽs hoĩes saluos fieri: q: oẽs homĩes in natura intellectuali ꝯueniũt. Scða võ voluntas. s. ꝯsequẽs vel ꝯditionata respicit ordinẽ persone ex pte liberi arbitrij in quo incidit malũ. ⁊ q: non est bonũ omnes hoĩes saluos fieri nisi ꝯsideratis debitis circũstãtijs: ideo deus non vult oẽs homĩes saluos fieri nisi sub istis ꝯditiõib⁹. s. vt eũ qui se prepat ⁊ ꝯsenit saluari: de⁹ vult saluare ꝑ sue gr̃e largitatẽ. nolentez võ ⁊ diuine gr̃e resistentẽ deus vult non saluare: q: non est bonũ nec iustũ. Hec bea. Tho. j. scri. sen. di. xlvj. arti. j. in cor. q. Hoc etiã potest declarari trib⁹ exemplis. s. exẽplo solis: regis: artificis. Primo exemplo solis sic: lꝫ sol ex sui natura natus sit oẽs illũinare: ille tñ qui oculũ auertit vel claudit non illũiaꝛ a sole. sic deus q̃tum in se est paratus est omnes saluare: ⁊ tñ eos qui obstaculũ ponũt non saluat. Scðo declaraꝛ hoc idẽ exemplo regis. nam rex iustus respiciẽs ꝯformitatẽ nature q̃tum in se est vult oẽs saluari sui regni. sed tñ ꝓpter culpe deformitatẽ maleficos dãnari. Tertio declaraꝛ exemplo artificis. Sapiẽs enĩ artifex vult ꝙ opus suũ formã ad finẽ debitũ assequaꝛ: non tñ q̃litercũq; sed debito ordine. s. remotis cõtrarijs dispositiõibus ⁊ ꝯditionib⁹. ita vult deus. s. ꝙ hõ beatitudinẽ assequaꝛ: non tñ qualitercũq; sed remoto omni obstaculo ꝓhibẽte. Re. s. Gratia. Scðo bea. Aug⁹ verbum apl̃i allegatũ quatuoꝛ modis exponit. Primo sic. Deus vult oẽs hoĩes. i. de omni genere saluos fieri. s. iudeos: paganos: reges: subditos: diuites: paupes. Scðo sic: Deus vult ⁊c̃. i. facit omnes saluãdos velle. Tertio exponit: Deus vult ⁊c̃. i. penitentiã ꝯsulit hortaꝛ ⁊ iubet omnes hoĩes saluos fieri. Quarto exponit sic: De⁹ vult ⁊c̃. i. nullus fit saluus nisi quẽ deus velit. Et ideo rogandũ est vt velit: quia necesse est fieri si voluerit.

Q͡d a volũtate dei p̃cipaliꝛ ꝓcedit miseratio petoꝝ. CA. II.

t Ertio p̃cipaliter a libera dei voluntate procedit peccatoꝝ miseratio. ita dicit apl̃s ad Ro. ix.

c Cuius vult misereꝛ: ⁊ quem vult indurat. Que verba Ambro. ⁊ Aug⁹ exponũt. Primo Ambro. sic: Cuius vult. s. gratuito misereꝛ. Et quẽ vult indurat. non malicie īmissiõe sed gr̃e subtractõe: ⁊ hoc iusto dei iudicio Quisq; g̃ aditiuus est se adiutũ gratis cognoscat. Et q̃sq̃s obduratus est se cognoscat debite obduratũ. Et subdit Ambro. Misereꝛ g̃ deus magna bonitate: ⁊ indurat nulla iniquitate: vt nec liberat⁹ de suis meritis glorieꝛ: nec dãnatus de suis meritis vel supplicijs ꝯqueraꝛ. Scðo Aug⁹ sup illa verba sic dicit: Misereꝛ itaq; deus sꝫ gr̃az quã gratis dat. indurat autẽ sm̃ iudiciũ qd̃ meritis redm dit. Et apl̃s ibidẽ subdit dicẽs: Miserebor cui⁹ miserebor: ⁊ misericordiam prestabo cui miserebor. Que verba Aug⁹ exponẽs sic dicit: Miserebor cui miserebor. i. illi quẽ prescio toto corde ad me reuersurũ: ad me ꝯuersurũ ⁊ apud me mãsurũ. q. d. Misericordiã dabo cui dãda ẽ ⁊ non dabo cui danda non est. Nõ enĩ in volũtate petẽtis. sed in arbitrio dãtis debet esse qd̃ daꝛ. An enĩ dãdũ sit iudicio dantis debet pensari.

Q͡d misericordia dei est exclusiua oĩs culpe. CA. III.

f Ecũdo p̃cipaliter misericordia dei est miserie vel macule expulsiua. Ubi nota: ꝙ aliquis dr̃

misericors tribus modis. pmo ille cui⁹ affectus passiõe cõpungit. 2° ille cui⁹ opatõe pfectus acquirit. 3° ille cuius dilectiõe defectus excludit. Primo ille dr misericors cuius affectus passione cõpungit. ita dic Grego. in morali. Misericordia a misero corde vocata est: eo q vnusquisq intuet: quez pxiũ si miserũ cognoscat esse. et ei cõpatiẽs dolore eius aĩus tangit. Hoc autẽ mõ deus nõ est misericors: qr nulla passio miseria vel defectus põt esse in deo. Scdo mõ ille misericors dr cui⁹ opatõe pfectus acquirit. Sicut medicus qui repellẽdo morbũ sanat. et hoc etiã mõ deus non est misericors: qr nulla indigentia est in deo cũ essentialit sit beat⁹. Psal. Bonorz meorz non et c. Aug⁹. q. d. Bonis meis non expectas fieri beatus. vñ nec dãnatorz pditõe letat: nec in beatorz saluatõe melioxat. Tertio mõ ille dr misericors cui⁹ dilectõe defectus excludit. et hoc mõ deus misericors dr inq̃tum absq sui vtilitate miseriã: maculã: penã: et omnez culpã repellit. vñ Grego. Deus quẽ diligit et cui intẽdit liberat a miseria. Hec bea. Tho. iiij. sen. ca. de misericordia arti. j. q. j. in cor. q. Ubi nota q deus miseret spẽaliter tribus modis. pmo citra cõdignũ puniẽdo. 2° culpe et pene totũ debitũ indulgẽdo vel relaxando. 3° vltra cõdignũ remunerãdo vel premiãdo. Primo miseret deus citra cõdignũ puniẽdo: inq̃tuz semp minus dat de malis q̃ peccator quilibz mereat. Hec be. Tho. iiij. sen. vbi. s. arti. ij. q. j. in cor. q. vñ in psal. Non sm peccata nostra fecit nobis deus et c. Glo. q. d. Non sm q merebamur accepimus. Rõ huius est: qr cũ deo sit pprium semp misereri et parcere: ideo semp punit citra cõdignũ. Bern. in smõe lxxxix. Quaz benigna et suauis est misericordia tua: ego peccabã et tu dissimulabas: nõ cõtinebã a sceleribus et tu abstinebas a verberib⁹. Scdo miseret deus culpe et pene totũ debitũ indulgẽdo. Nã hec est differẽtia inter inferiorẽ iudicẽ et supremũ: qr iudex inferior seu quilibet alius alteri⁹ potestati subiectus sicut sine iusticie piudicio de bonis pprijs potest plus alicui cõferre q̃ debeat: ea liberalit sibi cõicãdo: ita sine iusticie piudicio potest minus erogare de penis q̃ debeat p peccato in eũ cõmisso: non tñ potest de bonis alteri⁹ plus cõferre alteri: nec etiã p pctõ cõmisso in deũ vel in rem publicã minus relaxare de malis: vel etiã penã totalit relaxare: qr tũc cõtra iusticiã faceret. Deus aũt cũ sit sup oĩa: et nulli sit potestati subiectus: autoritate ppria penã et culpã põt totalit relaxare: et tunc non cõtra iusticiã sed supra iusticiã et misericordiã facit. iiij. scri. sen. vbi. s. ca. de iusticia. arti. ij. q. ij. in cor. q. et ca. de misericordia: arti. j. q. iij. in solu. j. argu. vñ Joh. vij. Totũ hominẽ sanũ feci. Sup quo vbo Aug⁹ sic dicit. Curatus est vt sanus esset in corpore: credidit vt salu⁹ esset in aĩa. Tertio mõ miseret de⁹ vltra cõdignũ remunerãdo inq̃tũ deus in psenti vita et in futura semp plus dat de bonis q̃ quilibet mereat. iiij. scri. sen. vbi. s. ca. de misericordia: arti. ij. q. j. in cor. q. ipse enĩ non soluz dat mẽsurã bonã sed supeffluentẽ: sicut dr Luce. vj. Re. s. Mensura: in fine.

¶ Q miserico dia dei est ostensiua sue omnipotentie. CA. IIII.

Tertio pncipaliter misericordia dei est diuine oĩpotẽtie ostensiua. ita dr in psal. Miseratões ei⁹ sup oĩa opera eius. Sup quo verbo Hugo de sancto victore sic dicit: Differũt misericordia et miseratio sic fons et riuulus. Misericordia enĩ quasi fons est affectu: miseratio vo est quasi riuulus effectu. Est autẽ sciendũ q misericordia vel miseratio dei est signũ amicitie: sapiẽ: oĩpotentie: et ĩmense grẽ dei. Primo misericordia dei est effect⁹ vel signũ diuine amicitie. s. attrahẽdo. Hiere. xxxj. In charitate ppetua dilexi te: iõ attraxi te miserãs. Qd verbũ pcipue potest exponi de xpo qui in charitate ppetua. s. ab eterno et sine fine nos dilexit dilectõe cõtinuata. nam spẽaliter nos attraxit qñ nostrã naturã in vnitatẽ psone sibi vniuit et qñ in ea morẽ sustinuit. Jo. xiij. Cũ dilexisset suos qui erãt in mũdo in finẽ dilexit eos. Scdo misericordia dei est signũ diuine sapie et hoc peccata dissimulando. Ita dr Sap. xj. Dissimulãs pctã hoiuz ppter penitentiã. Glo. Sapia dei bonitate plena op⁹ suũ ppter pctã non despicit: sed p penitentiã abluit: nutrit. et pficit. Expositor: Si hõ peccat: deus dissimulat ad tps non puniẽdo. et subdit: Pctã hoiuz non angelorz. naz angelorz pctũ statim fuit punitũ Jsa. xiiij. Quõ cecidisti lucifer et c. Et subdit cãm: qr ppter penitentiã. Ezech. xviij. Si impius egerit penitentiã et c. Re. infra Penitẽtia. Tertio misericordia dei est signũ oĩpotẽtie dei. ita dr in collecta Deus qui oĩpotentiã tuã parcẽdo maxie et miserando manifestas. Ubi nota q deus suã oĩpotentiã manifestat parcẽdo vel miserãdo non q̃tuz ad substantiã sz q̃tuz ad misericordiã: eo q cũ non sit superiori ptãte subiectus: ostẽdit q ex ppria potestate parcit et miseret atq oĩa operat qd nulli cõuenit creature. Hec bea. Tho. iiij. scri. sen. vbi. s. ca. de misericordia: arti. j. q. iij. in solu. j. argu. vñ Sap. xj. dr: Misereris oĩuz qñ oĩa potes. In q⁹ verbo pbat sapiẽs: q deus generalit oĩuz miseret ppter tres effectus misericordie videlz. dilectõis: cõseruatõis remissionis. pmo ppter effectũ dilectõis: ibi Diligis oĩa q̃ sunt. Glo. Bonus pontifex diligit opus suũ. et nihil odisti eorz que fecisti. ppter qd deus odit pctm cui⁹ nõ fuit cã. 2° ppter effectũ cõseruatõis. ibi Quõ posset aliqd permanere nisi tu voluisses. Grego. cũcta que sunt in nihilũ tenderẽt: nisi ea manus cõditoris sustẽtaret. 3° ppter effectũ remissionis: ibi Parcis aũt oĩbus. s. hoĩbus qui oĩs creature noĩe designant. Spẽaliter aũt diuina misericordia facit tria. pmo peccatorẽ sustẽtat ne cadat. 2° peccatorẽ expectat vt agnoscat. 3° visitat vel inspirat vt doleat. Primo dei misericordia sustentat pctõrez ne cadat. vñ Bern. in sermõe. xcviij. sic dicit: Quis non videat q sicut in multa cecidi: sic et in alia poterã cecidisse pctã nisi me oĩpotentis pietas cõseruasset. Psal. Nisi qr dñs adiuuit me. paulominꝰ habitasset in inferno aĩa mea. Secũdo dei misericordia peccatorez expectat vt cognoscat. vñ apls ad Ro. ij. An ignoras q benignitas dei ad penitentiã te adducit. vbi Aug⁹. q. d. Dei bonitatẽ cõtẽmnens inq̃tuz nescis deũ esse misericordẽ. Tertio dei misericordia peccatorẽ visitat et inspirat vt doleat. Ita dic Bern. in sermone. cxviij. Uisitauit enĩ et immutauit cor meũ vt amara fierẽt que mihi pus erant dulcia. et subdit: Uisitauit me vt meorz sentirẽ vulnera pctõrz. s. timore pene: spe venie cõsolatõe celestis patrie. Quarto misericordia dei est signũ immẽse grẽ puentẽdo. Ita dr Luce. xv. Cũ adhuc lõge esset vidit illũ pater suus et misericordia mot⁹ est: et accurrẽs cecidit sup collũ eius et osculat⁹ est eum. Aug⁹ Cũ adhuc lõge esset. i. anteq̃ intelligeret deũ: existens lõge. s. in regione pctĩ: cũ tñ iam pie q̃reret vidit illũ deus. s. osculo pdestinatõis sibi grãm et gloriã pparãdo: quo oculo deus nisi bonos videt: Abacuc. j. Mũdi sũt oculi tui vt videãt recta. et subdit. Misericordia motus est. In quo verbo tãgit quatuor misericordias quas deus peccatori intẽdit. pmo tãgit misericordiã inspirantẽ: ibi Misericordia motus est: non q motus sit in deo sed a deo. Boeci⁹: Stabilis manẽs das cũcta moueri. 2° tãgit misericordiã inchoantẽ vel puenientẽ: ibi Et accurrẽs. s. puenẽdo. Psal. Misericordia eius preueniet me. Re. s. Gratia. 3° misericordiã cõcomitantẽ: ibi Cecidit super collũ eius: cũ sibi singularit vniendo. Psal. Misericordia mea cũ ipso est. 4° tãgit misericordiã subsequẽtẽ ibi Et osculatus est eũ. Ubi petrus rauẽn. ait: Non dicit

vnde venis: vbi fuisti: vbi sunt que tulisti: quare tantam gloriā in tantā turpitudinē cōmutasti: sed statī indulgꝫ ꝛ suscipit ꝛ primā stolā indui iubet. ¶ Q̄ misericordia dei quo ad effect⁹ est maior iusticia dei. CA.V.

Quarto principalit̄ misericordia dei est debite iusticie excessiua. Naꝫ in oībus opibus dei inueniūt misericordia ꝛ iusticia: vt dr̄ in psal. Misericordia ꝛ veritas obuiauerūt sibi. Tamē nota hic duo. Primū est: ꝙ iusticia aliqñ est occulta ꝛ misericordia manifesta sicut in iustificatiōe impii ꝛ in pmo aduentu xp̄i. aliqñ est ecōuerso. s. iusticia manifesta ꝛ misericordia occulta: vt in punitōe paruulorꝫ ꝛ sine baptismo decedētiū: ꝛ in scdo aduentu xp̄i. aliqñ est occultū vtrūqꝫ: vt in tribulatōe iustorꝫ ꝛ innocētū sicut fuit in Job ꝛ infirmitatibus paruulorꝫ. aliqñ vtrūqꝫ est apertū ꝛ manifestū vt in remuneratōe iustorꝫ ꝛ in dānatiōe reproborꝫ: qꝛ illos remūerat supra meritūꝫ. s. beatos: istos. s. dānatos punit citra ꝯdignū qd̄ est misericordie. sed vtrisqꝫ retribuit sꝫ merita. s. bonis bona: ꝛ malis mala: qd̄ est iusticie: Secūdo nota ꝙ lꝫ in quolibꝫ diuino opere sit misericordia ꝛ iusticia: tñ misericordia dei iusticie supeminet. vnde in psal. Miseratōes eius sup oīa opera eius. Hec be. Tho. iiii. scri. sen. di. xlvi. ca. de misericordia: arti. ii. q. iii. in cor. q. in fine. ꝓpter qd̄ dr̄ Jaco. ii. Superexaltat autē misericordia iudiciū. Q̄ aūt misericordia dei supior ꝛ excellētior sit iusticia ꝓbo triplici rōne. s. respectu culpe remisse: vite moderne: fiñe extreme. Primo misericordia dei est supior ꝛ excellētior iusticia eius respectu culpe commisse: vt dicit Berñ. Peccō commisso iusticia allegabat Dñe iustus es: g̊ gen⁹ humanū debes dānare. Ecōtrario misericordia allegabat: Dñe benignus es: g̊ debes ipsuꝫ saluare. ꝛ sic obtinuit misericordia: ꝙ xp̄us est incarnat⁹ ꝛ crucifixus: qd̄ iusticia ipedire volebat. Psal. Misericordia dñi plena est terra. Scdo misericordia dei ē superior iusticia respectu vite moderne. ꝛ hoc duob⁹ modis: vt dicit glo. sup allegato verbo. s. Misericordia supexaltat iudiciū. i. misericordia supponit̄ in iudicio. pmo qꝛ iudiciū qd̄ est cū misericordia cōmēdabili⁹ est ꝛ magis plꝫ. debꝫ enī misericordia iusticia regulari: ꝛ iusticia misericordia mitigari vel tpari. Cui⁹ rōem Chryso. sup Math. tāgit dicēs: Sicut misericordia ꝯtēpta iusticia non est misericordia sed fatuitas: ita iusticia sine misericordia non est iusticia sed crudelitas. 2° qꝛ plures ꝑ misericordiā colligunt̄. s. q̄ misericordiā ꝑstiterūt: Math. v. Beati misericordes qm̄ ipsi misericordiā cōsequent̄. Tertio misericordia excellētior est iusticia respectu sententie extreme. nā pauci vel nulli de rigore iusticie saluabunt̄. vñ in psal. Si iniqtates obseruaberis dñe: dñe qs sustinebit: Quia apud te ꝓpiciatio est ꝛc. Glo. Circūspectis oībus nullū bonū vidēs; sed vndiqꝫ mala ꝛ cateruas suorꝫ scelerū cernēs qsi expauescēs clamat: Si iniqtates. i. si ad vīdictā eternā petā seruaueris dñe: quis te iudicē sustinebit: q. d. null⁹: qꝛ ꝓpe oīs humana vita petis suis circūuallabat̄: oīsqꝫ cōsciā suis cogitatōibus accusat̄: ꝛ non est castū cor qd̄ de sua iusticia presumat sed de sola dei misericordia. vñ subdit: Quia apud te ꝓpiciatio est. q. d. Si iudex solū esse velles: ꝛ misericors eē nolles: nullus posset tuū iudiciū sustinere: imo quilibet desperaret sed ego non despero sciens ꝙ apud te est ꝓpiciatio. pꝫ g̊ ꝙ misericordia dei supior est iusticia dei. Q̄ aūt misericordia dei maior sit oī culpa nostra ꝓbat̄ sic. Naꝫ culpa petōꝝ: aut est diuturna vel lōga: aut est magna aut ē multa. pmo enī si est longa: tunc misericordia dei est lōgior. psal. Misericordia aūt dñi ab eterno ꝛ vsqꝫ in eternū super timētes eū. 2° si culpa est multa tunc dei misericordia est vniuersalior ꝛ copiosior. ii. ad Chorinth. i. Pater misericordiarū ꝛ deus totius ꝯsolatōis. Ambro. Deus ē pater misericordiarū dans nobis petōꝝ veniam ꝛ bona opa: ꝛ in tribulatiōe ꝯstantiā. Et deus totius ꝯsolatiōis. i. pfecte ꝯsolatōis: qꝛ non est min⁹ in tribulatiōe solatiū. 3° si culpa est periculosa vel magna: tūc misericordia dei est maior. Ubi nota: ꝙ dei misericordia est magna quatuor modis. s. ꝓfunditate. lōgitudine: latitudine: ꝛ altitudine. pmo dei misericordia est magna ꝓfunditate sicut puteus nos ab inferis reuocādo. psal. Misericordia dei magna est sup me: ꝛ eruisti aīam meā ex inferno inferiori. 2° misericordia dei est magna longitudine sicut linea: petōres diu ad penitentiā expectādo. psal. Et tu dñe miserator ꝛ misericors patiēs. 3° misericordia dei est mag latitudine vt campus vel stagnū beneficia sua oībus cōferendo: psal. Misericordia dñi plena est terra. 4° misericordia dei est magna altitudine sicut arbor in celo pl⁹ debito premiando. psal. Q̄ magna est sup celos misericordia tua. ¶ Q̄ in misericordia homīs ad hominē sunt duo ꝯsideranda: ꝛ que. CA.I.

# Misericordia hominis ad hoīem.

Circa misericordiā hoīs ad hominē ꝯsiderāda sunt duo. s. inducentia ꝛ retrahētia. Primo ꝯsideranda sunt inducentia ad misericordiā ꝛ hꝰ duobus mōis. s. ex pte eius cui⁹ aliqs miseret̄: ꝛ ex parte eius qui miseret̄: pmo ex pte misericordiā patiētis: 2° ex pte misericordiā impēdentis. Primo ꝯsiderāda sunt ad misericordiā inducētia vel ꝓuocātia ex pte eius cui⁹ quis miseret̄. s. ex pte miseriā patiētis: naꝫ misericordia est in nostro corde: cōpassio miserie aliene. vñ sicut de ratione beatitudinis est ꝙ sit ꝯsona volūtati: qꝛ ille est beatus qui habꝫ qcquid vult: ꝛ nihil mali vult: vt dic̄ Aug⁹ xiii. de trini. ita ꝑ oppositū de rōne miserie est ꝙ sit ꝯtraria volūtati. s. ꝙ hō que non vult patiat̄. Et sicut bona aliqua appetunt̄ tanqꝫ ꝯuemētia: ita mala tanqꝫ nociua ꝛ volūtati ꝯtraria respuunt̄. Appetunt̄ aūt aliq̄ trib⁹ mōis. s. naturalit̄: rōnaliter: occasionaliter. pmo appetunt̄ aliqua appetitu vel volūtate naturali. s. esse ꝛ viuere nā oēs hoīes naturalit̄ appetūt esse ꝛ viuere. Et ꝯtrariū. s. nō eē non cadit in appetitu: eo ꝙ non apprehendit̄ ab intellectu. 2° appetunt̄ aliq̄ appetitu rōnali puta qñ ex pmeditatōe aliqua intellectus: homo eligit bona aliqua. 3° appetunt̄ bona aliq̄ appetitu vel volūtate ꝯditōnali: puta qñ aliquis vult aliquid ad qd̄ ꝯsequit̄ aliud: sicut q̄ vult comedere nociua dicim⁹ eū velle infirmari. Econtrario aūt malū est contrariū volūtati. ꝛ qꝛ de rōne miserie est ꝙ sit mala: ꝛ ꝑ ꝯsequēs ꝯtariat̄ voluntati: qꝛ ille est miser qui patit̄ qd̄ non vult. Misericordia autē est cōpassio cordis de malo alteri⁹: vt pꝫ. s. Tria autē mala ꝯtraria volūtati inducūt ꝛ mouēt hoīes ad alterius miserendū. s. mala naturalia: casualia: irrōnabilia. Primo enim mala naturalia. nā si aliqs mala patit̄ nature corruptiua ꝛ ꝑ ꝯsequēs ꝯtristatiua: quorꝫ ꝯtraria naturalit̄ homīes appetunt: tunc talia ad misericordiā sunt ꝓuocatiua. vñ phus. ii. rheto. dicit: ꝙ misericordia est tristicia quedaꝫ sup apparēti corruptiuo vel cōtristatiuo. Scdo mala casualia vel fortuita sunt etiā magis ad misericordiā ꝓuocātia: ita dic̄ phus. ii. rheto. ꝙ illa mala sunt miserabilia quorꝫ fortūa est cā: puta ꝙ aliqd̄ malū eueniat vñ sperabat̄ bonū. Tertio mala irrōabilia ꝛ iniusta sūt etiā magis ad miaꝫ ꝓuocātia: puta si aliqs semꝑ secratus est bona ꝛ euenīūt ei mala. vñ phus. ii. rheto. dic̄: ꝙ misericordia ē maxīe sup malis ei⁹ q̄ indign⁹ patit̄. Si vo aliqs miseriā aliqꝫ vel mala aliq̄ patiat̄ ex culpa sua qꝛ eius culpa est volūtaria: tūc non hꝫ rōeꝫ miserēdi eius qui voluntarie

cōmisit culpā: ex qua in miseriā incidit sed magis eū punie̅di. τ culpa eo q̄ voluntarie ē cōmissa nō ꝓuocat ad misericordiā vel cōpassionē: sed mag' ad irā τ indignatōez vel punitionē. Ex alia vo parte: q2 culpa pōt esse aliq' mō pena inq̄tū culpa hʒ annexū aliq̄d qd est ꝯ volūtatē peccātis q̄tū ad hoc pōt hr̄e rōnem miserabilis: sicut dicit Grego. in quadā omel. q2 vera iusticia nō hʒ dedignationē. s. ad peccatores: sed cōpassionē qd exēplo saluatoris ostēdit: Mar. vi. vbi dr̄. q2 vidēs iesus turbas misertus est eis. s. q2 erāt vexati τ iacētes sicut oues non habētes pastorē. Hec be. Tho. scda scde. q. xxx. arti. i. in cor. q. τ in solu. i. argu.

¶ Q2 tria sunt ex parte miserētis ꝓuocantia ad misericordiam. CA. II.

Secūdo dico q2 tria sunt inducētia ad misericordiā ex parte eius qui miseref vel ex parte misericordiā impendētis. s. dilectio: ꝯiūctio: assimilatio. Rō aūt q̄re hec tria ad misericordiā mouēt τ inducunt est ista: Ista est differētia inter tristiciā τ misericordiā: q2 dolor seu tristicia est de malo ꝓprio: misericordia vo est cōpassio non miserie ꝓprie sed aliene. qd pʒ p sile de iusticia: q2 sicut iusticia ꝓpe non est ad seipsaʒ sed ad alterū: ita misericordia proprie non est ad seipsaʒ sed ad alterū. Inq̄tū g̃ aliq̄s de miseria aliena tristaf vel dolet inq̄tū miseriā alienā apprehēdit vt suā. Istius aūt apprehēsiōis. s. miserie aliene tanq̄ ꝓprie est triplex rō seu cā.

Prima est dilectio. nā amans reputat amicū suū tanq̄ seipsuʒ. τ iō sic bonū amici reputat tanq̄ suū: iō de bono amici gaudet: vt dicit apl's ad Ro. xii. Gaudere cū gaudētibus. Silr q2 amās: malū amici reputat tanq̄ suū: iō de malo amici dolʒ sicut de suo. Ita dicit apl's ibidē: Flere cū flentib'. vn̄ ph's dicit in. ix. ethi. q2 ꝓpriū amicoꝝ est ad inuicē ꝯgaudere de bono τ ꝯdolere de malo. eo q2 q̄libet amās: bonū vel malū amici sui reputat suū. Scda cā ad misericordiā ꝓuocās τ inducēs est ꝯiūctio: τ sic cōsanguinei de malo ꝯsanguineoꝝ suoꝝ misericordiā habēt. Cui' rō est: q2 cū malū amicoꝝ est nobis ꝓpinquū: sit nobis existimatio vt ab eis ad nos trāseat: ita etiā q2 nos possumus pati similia. vn̄ dicit ph's. ii. li. rheto. q2 hoīes miserent sup illos qui sunt eis ꝯsanguinitate ꝯiūcti estimātes q2 ꝓpter talē ꝯsanguinitatē malū ꝯsanguineoꝝ suoꝝ τ ꝓpinquoꝝ ad eos trāseat. Tertia cā ad misericordiā alteri' ꝓuocās τ inducēs est assimilatio. naʒ q̄n aliq̄ existimāt τ opinanf q2 ipsi etiā possunt pati similia illis qui sunt actualr̄ in miseria: sup illos miserēt. Et inde est. q2 senes sapiētes debiles τ formidolosi q̄ cōsiderāt se posse in mala incidere sūt mag' misericordes. Hec bea. Tho. scda scde. q. xxx. acti. ii. in cor. q.

¶ Q2 quinq̄ sunt genera hominū qui alioꝝ non miserenf: vt presumptuosi τc̄. CA. III.

Secūdo p̄ncipalr̄ ꝯsiderāda sunt a misericordia retrahētia. Nā quinq̄ genera hoīuʒ sunt q̄ alioꝝ non miserenf. s. p̄sūptuosi: desperati: timidi: iracūdi: supbi. Primo enī p̄sūptuosi non miserenf. Cui' rō est: q2 defect' in quē hō putat se posse incidere est rō alteri' miserēdi: vt pʒ ca. p̄cedēti. sed p̄sūptuosi intm̄ se putāt esse felices τ intantū potētes q2 nihil mali putant se posse pati: p qd alioꝝ non miserenf. 2° desperati nō miserenf. Cui' rō est: q2 cū tales sint in infimis malis: non timēt se posse pati vl' ext' aliq̄d mali: τ iō alioꝝ non miserenf. 3° valde timidi nō miserenf. Cui' rō est: q2 illi q̄ valde timēt tantū intēdūt ꝓprie passioni q2 non intēdūt miserie aliene. vn̄ non ꝯsiderātes miserias alienas sʒ suas tm̄: alioꝝ nō miserenf. 4° iracūdi non miserēf. Cui' rō est. q2 illi qui sunt in ꝯtumeliatiua dispōne siue passiue q2 sint ꝯtumeliā passi: siue actiue q2 velint ꝯtumeliā inferre: ꝓuocanf ad irā τ audaciā. τ iō tales dū in tali dispōne existūt alioꝝ non miserenf. 5° supbi non miserēf. Cui' rō est: q2 supbi ꝯtēnunt alios τ reputāt eos malos. vn̄ reputāt q2 digne patianf. vn̄ Grego. dicit in quadaʒ omel. q2 falsa iusticia. s. supboꝝ cōpassionē non hʒ sed dedignationē. Hec. b. Tho. scda scde. q. xxx. arti. ii. in cor. q. in fine. τ in solu. ii. τ. iii. argu.

¶ Q2 missa interp̄taf τ dr̄ quattuor rōibus. CA. I.

Missa. Circa missaʒ in generali cōsiderāda sunt tria. s. interp̄tatio: expositio: celebratio. Primo cōsiderāda est misse interp̄tatio. Dr̄ enim missa quattuor rōnibus quaꝝ tres tangit Hugo de sancto victore τ quartam mgr̄ sen. in l'ra. p̄mo enī s'm Hugo. missa dr̄ quasi transmissa: eo q2 popul' p ministeriū sacerdot': q2 mediatoris vice fungif inter deū τ populū: p̄ces τ vota τ oblatōnes trāsmittit. 2° s'm Hugonē missa dr̄ ipsa hostia sacra: q2 trāsmissus est p̄us nobis a patre: vt. s. nobiscū eēt. postea ipsa eadē hostia a nobis trāsmittif patri vt apud p̄rē ꝓ nobis intercedat. 3° s'm Hugonē missa dr̄ ab emittēdo q2 vt sacerdos incipit hostiā ꝯsecrare diacon' solet dicē: Exeāt cathecumini: τ sic emittunf foras cathecumini. i. nouiter instructi in fide nondū baptizati. Ampli' non licʒ iudeis vel paganis vel cathecuminis interesse sacris altaris: q2 nondū sunt mēbra eccl'ie. Hoc significabat illud qd dn̄s fecit Joh. ii. vbi dr̄. q2 iesus non credebat se eis: ipse enīʒ sciebat quid esset in hoīe. Quarta rō ponif in l'ra a mgr̄o sen. τ est: q2 missa dr̄ eo q2 celestis missus ad cōsecrandū corpus aduenīat: iuxta dictū sacerdotis dicētis: Oīpotens deus iube hec pferri p manus sctī angeli tui τc̄. Nā angelus sacris mysterijs interesse credēdus ē non vt cōsecret: q2 huiusmodi ptātez non hʒ: sed vt orōes sacerdot' τ populi repn̄tet deo: s'm id Apoca. viii. Ascēdit fum' aromatū de manu angeli q̄ sunt orōnes sctōꝝ. Hec bea. Tho. iiii. scri. sen. di. xiii. in expōne l'ēe textus in fine. Et Alex. iiii. parte sum. q. xxxi. in p̄ncipio. Dr̄ aūt officiū misse vel generalr̄ quodcūq̄ aliud dupl'ici rōe. primo enī officiū dr̄ quasi efficiū ab efficiēdo dictū ꝓpter virtutē sermonis: vna l'ra mutata. s. o in e. 2° dicif officiū vt quisq̄ illa agat que nulli officiāt. i. noceāt. sed oibus ꝓsint vt dicit Raban'. Hec Alex. iiii. parte sum. xxv. in p̄nci.

¶ Expositio misse in generali. CA. II.

Secūdo p̄ncipaliter circa missam ꝯsideranda est expositio. Ad cui' euidentiā premitto tria. Primū q2 in sacro misse tāgunf que ptinēt ad totā ecclesiā. τ iō dicūf quedā in missa a solo sacerdote. s. illa que ptinēt ad ꝓpriū officiū sacerdot'. τ hec sunt oblatio ꝯsecratio: τ p̄uata oratio. vn̄ solus sacerdos dona τ p̄ces ꝓ populo debet offerre deo: vt dr̄ Hebre. v. Quedā vo dicunf a sacerdote in missa τ ptinēt ad populū. s. Gloria in excelsis: τ Credo: τ publice orōnes que oīa pplus dicē sacerdote inchoāte: in signū q2 talia ptinēt ad populuʒ ex reuelatōe diuina. Quedā vo dicunf p ministros sicut doctrina noui vl' veteris testamēti. in signū q2 p ministros a deo missos hec doctrina est populis annūciata. Scdm est q2 in officio misse vbi passio xp̄i repn̄taf: ꝯtinentur quedā verba greca: sicut Kyrie eleyson. i. dn̄e miserere. et quedaʒ verba hebraica sicut Alleluia. i. laudate deū. Sabaoth. i. exercituū. Osanna. i. salua obsecro. Et amen. i. vere vel fiat. Quedā vo latina verba vt pʒ. Rō aūt huius diuersitatis verboꝝ est ista: q2 his tribus linguis Joh. xix. scriptus est titulus crucis: cuius repn̄tatiua est missa. Tertiū est q2 missa hʒ tres partes p̄ncipales. Habet enim p̄ncipiū orōnis qd durat vsq̄ ad epistolā. Habʒ scdo mediū. s. ipsaʒ orōnē que durat vsq̄ post cōionez. Habet 3° finē vltimū. s. grāꝝ actionē s. hoc in fine misse. Hec bea.

Tho.iij.pte sum.q.lxxxiij. arti.iiij.in cor.q. Et iterū.iiij. sen.sen.in fine.viij.distinctionis.

¶ Quod in missa sex sunt in generali: et primo preparatio populi ad orationem. CA.III.

D maiorē in euidentiā capituli pcedētis est sciendū: q in officio misse tangunt in generali p ordinē sex.s. pparatio:instructio:consecratio:sacri pceptio:grāx actio:misse cōpletio. Primo g tangit preparatio et hoc a pricipio misse vsq ad epistolaz. Rō hui⁹ pparatōis est ista:qr in hoc sacro totū mysteriū salutis nostre cōprehēdit. et ideo p ceteris sacris cū maiori solēnitate agit. et ppter hoc ante celebrationē hui⁹ mysterij pmittit preparatio ad orationē. Disponit aūt pplus ad orationē p tria.s.p deuotionē: p humiliationē: p rectaz intentionē. Primo disponit populus ad orationē per deuotionē. et iō premittit introitus cū versu et dr introitus in pricipio misse: qr tūc pmo sacerdos ministraturus ad altare debet intrare. In cuius rei signū sacerdos anteqȝ ad missaꝝ solēnia celebrāda procedat dicit illud Introibo ad altare dei rc. Sumit autē introitus et vsus de sacra scriptura et pcipue de aliquo psalmo:qr in libro hoc est cōsūmatio totius sacre scripture. In hoc eni libro describunt pmia bonoꝝ: et supplicia maloꝝ: documenta incipientiū: pgressus pficientiū. pfectio puenientiū: vita actiuoꝝ: speculatio cōtēplatiuoꝝ. Hic docet quid petm auferat: quid penitētia restituat: quid penitēs peti cōsi⁹ dicat. Que oia patēt intuēti. Scdo pparat vel disponit populus ad orōnez p humiliationē. et ideo mox seqt kyrie eleyson. Rō hui⁹ est: qr misericordiā petētes misericordiā pfitent dicentes: kyrie eleyson: qd interpretat: dne miserere. quo insinuat postulatio diuine misericordie de desiderijs adimplendis: ac si diceret illud Isa.xxxiij. Dne miserere nostri te.n.expectauim⁹. Et dr nouies pp tres rōnes. Prima est ppter nouē ordines angeloꝝ qb⁹ petimus associari et eoꝝ beneficijs adiuuari. Scda est ppter fidē trinitatis sm q quelibet psona in se cōsiderat et in ordine ad alias duas: vl ad significandū q oēs psone sunt in se inuicē. Tertia est ppter nouē genera pctoꝝ.s. originale actuale: mortale qd diuidit in septē: et veniale Dr aūt ter kyrie eleyson ad patrē. ter xpe eleyson ad filiū et ter kyrie eleyson ad spiritūsanctū. Vl dr ter cōtra triplicē miseriā.s. ignorātie: culpe: et pene. Tertio pparat et disponit popul⁹ ad orōnez p rectā intentionē: qpropter intētio ad celestē gloriā est dirigēda q oēz hūanā rōem excedit: et hoc fit p Gloria in excelsis. qd sacerdote inchoante chorus psequit. vn post introitū et kyrie eleyson sequit hymn⁹ angelic⁹.s. Gloria in excelsis deo in cōmemorationē celestis curie ad quā tendim⁹. et subdit: Et in terra pax hoībus bone volūtatis. Hoc tm dicebat prius ad missaꝝ reliq.s. Laudam⁹ te et cetera q sequit: a beato Hylario pictauēsi epō sunt addita. Ubi nota q ante natiuitatē xpi tres erāt inimicitie seu guerre: pma inter deū et hoīem: scda inter angelū et hoīeȝ: tertia inter homies et hoīes. nā homo p inobedientiā deū offenderat: p ruinā restaurationē angelicā impedierat: et p hoc se ab hoīe separauerat. sed xpus cōtra hec tria mala p mortē suaz tria bona est operat⁹. pmo eni petm abstulit et hoīez deo recōciliauit. 2° reparauit casuz et recōciliauit hoīez angelo. 3° detraxit ritus et recōciliauit hoīez hoī. Restaurauit g q in celis et que in terris sunt: et ob hoc illa celestis militie multitudo cātabat: Gloria in excelsis rc. Et hinc est etiā q angelus loquit et cōgaudet pastorib⁹: qr pax est inter homies et angelos reformata. Nascit deus et hō: qr pax est inter deū et hoīez restaurata. Nascit in psepe bouis et asini: qr pax est inter hoīes et hoīes restituta. p boue eni iudaicus populus designat vel figurat. Per asinū vo figurat populus gentilis: sm illud Isa.j. Cognouit bos rc. Dr aūt Gloria i solēnib⁹: que nobis celestē solēnitatē et gloriā repsentāt. In officijs vo luctuosis dio intermittit eo q talia officia ad cōmemorationē ptinēt miserie. De inde sequit orō ad deū p pplo effusa quā sacerdos publice pponit dicēs: Dns vobiscū: qd sumit de Ruth. Pōtifex autē dicit: Pax vobis gerēs typū xpi: qr his verbis discipulos post resurrectionē est allocut⁹ Joh.xx. Chorus vo respondet: Et cū spū tuo: qd sumptū est ex epla .ij. ad Thimo. in fine. Sacerdos vo cōuersus ad pplm pnūciat salutationē p quā auditores reddunt attēti. Deinde reuersus ad orientē dicit orōnes: quo insinuat q debet mēte ad illū esse cōuersus: de quo scribit Luce.j. Per viscera misericordie dei nostri visitauit nos oriēs ex alto. Et Zacha.vj. Ecce vir oriēs nomē eius rc. Re.ē. Adoratio quare fit ad orientē. Dr aūt finito Gloria in excelsis: orō que noiat collecta triplici rōne. Prima est ad insinuandū q postulatōi diuine grē: mēte ad deū collecta: et intēta est insistendū. Scda est vt auditores reddant attēti ppē qd sacerdos ad pplm se cōuertit dicēs: Dns vobiscū vnde in fine orōnis exaltat vocē suaz vt his que dicunt populus sit intētus. Tertia est: quia cū populus vel clerus de vna ecclesia pcedit ad aliā: nūc episcop⁹ vel sacer collecta multitudine solebat orationez dicere. et illa ppe dicebat collecta. Hec be. Tho. breuiter tāgit.iiij.sen.sen. in fine.viij.di. Et Alex. diffuse.iiij.pte sum.q.xxvj.

¶ Ponunt quinqȝ que dicunt p ministros ecclesie ad instructionē populi.s. epistola: graduale: alleluia: euāgeliū. symbolū. CA.IIII.

Scdo pncipaliter in offitio misse tangit instructio.s. populi vsqȝ ad offertoriū. Instructio autē populi fit p ministros noui et veteris testamēti. et ppter hoc dr epistola vel lectio loco eius Graduale vl responsoriū vel alleluia vel tractus in officijs luctuosis q signāt spiritualē luctū vel gemitū et euangeliū. Primo g doctrina pdicatoꝝ noui testamēti preponit p subdiaconos qui legūt eplaz. Nec obstat q aliqn ab eis loco epistole legit aliqd de veteri testamēto: qr pdicatores noui testamēti etiā vetus pdicant. Doctrina vo veteris testamenti p inferiores ministros non legit semp: sed in ieiunijs quatuor tēpoꝝ et illis tpibus quibus aliq celebrant que sunt in lege veteri figurata: sicut passio: natiuitas: baptismus. Post epistolā vo vel pphetiā sequit graduale Dr autē graduale ppter quatuor rōnes.s. vel a gradibus altaris ante quos dr: et ista est prima rō litalis. 2° dr graduale a gradu quo gradit vel ascēdit de virtute in virtutē. 3° dr graduale.i. gradale: ad designandū q apli gradiebant post dnm: discipuli post mgrm. 4° dr graduale respōso. ad designandū q auditores debēt opibus respōdere his q in epla audierūt vt sint factores verbi et nō auditores tm fallētes semetipsos: Jaco.j. Post graduale sequit Alleluia: ad designandū q post lamentū penitētie sequit exultatio laudis eterne: et exultatio habita de spe eternoꝝ: qd insinuat Alleluia. Tpe autē resurrectiōis dr duplex Alleluia: ppter gaudiū resurrectōis capitis et mēbroꝝ. Et qr vtraqȝ doctrina ad xpm ordinat et eoꝝ q preibant et eoꝝ qui sequebant: ideo post epistolā vel lectionē pponit euangeliū qsi finis. Et qr xps non solū est hō sed deus: iō diacon⁹ pmittit Dns vobiscū: vt ad xpm qsi ad deū hoīes attētos faciat. Ubi nota duo. Primū est q subdiacon⁹ pcedit diaconū in legēdo et epistola euangeliū: qr et vmbra pcedit lucem: et vox verbū: et minister dnm: sic epistola euāgeliū. Scdm est q i inchoatōe eple dr: In diebus illis. in inchoatōe vo euāgelij dr: In illo tpe. Rō autē huius differētie est duplex. Prima est: qa eple cōiter sumūt ex actib⁹ aploꝝ. vn qr in actib⁹ aploꝝ

frequent inueniť: In dieb⁹ illis. id ꝫ. Siliter qꝛ in euāgelijs sepe legiť: In illo tpe idō cū euangeliū legiť pmittiť: In illo tēpe. Scđa rō est. qꝛ oñs cōparat se diei: ⁊ discipulos hore dicē: Joh. xi. ꝓpť qđ in assignatōe gestoꝝ a xp̄o premittiť determiatio tpis pticularis In illo tpe. In inchoatiōe vō predictaꝝ lectionū dr̄: In dieb⁹ illis. Effectus aūt euāgelice doctrine est ꝯfessio fidei: que qꝛ supra rōem est a sacerdote inchoať symbolū fidei ⁊ chorus ꝓsequiť. Nec dr̄ nisi illis dieb⁹ de quib⁹ fit mentio in symbolo. sicut de natiuitate resurrectōe: de aplīs: qui extiterūt fidei fundatores: vt dr̄. i ad Chorinth. iij. vt sapiēs architect⁹ fundamentū posui. Dr̄ aūt symbolū a syn qđ est simul: ⁊ bole qđ est snīa: quasi pluriū snīa in simul ꝯstituta. Ubi nota ꝙ duplex est symbolū. Unū qđ fuit institutū in synodo siue cōsilio Constantinopolitano: ⁊ istud vocať maius symbolū ⁊ publice cantať in missa. Aliud est symbolū qđ fuit ab aplīs institutū qđ vocať symbolū minus. ⁊ dr̄ submissa voce. Rō aūt quare symbolū Cōstantinopolitanū cantať in missa publice est duplex. Prima est ad eliminādū ⁊ extirpādū errorē orientaliū. Ponit enī ecclesia orientalis ꝙ sp̄ussanct⁹ non ꝓcedit a patre ⁊ filio. sed a patre tm̄. Et idō ad excludendū errorē istū ecclesia publice cātat dicēs: Qui ex p̄re filioqꝫ ꝓcedit. Scđa rō est ad eliminandū errores arrianoꝝ ponentiū ꝙ filı⁹ est minor patre: ⁊ ꝙ non est eiusdē substantie cū patre: ⁊ ꝙ est filius adoptiuus non naturalis. Rō aūt quare symbolū aplōꝝ submissa voce dr̄ est: ad insinuandū ꝙ institutū fuit qñ apl̄i nō audebāt vsqꝫquaqꝫ cōfiteri fidē xp̄i. Symbolū vō ꝯstātinopolitanū institutū fuit tpe quo vigente autoritate fidei audebāt fideles fidē xp̄i sine oī timore publice ꝯfiteri. ⁊ idō alta voce diciť sicut pꝫ. Hec bea. Tho. breuiter tāgit. iiij. sen. in fine. viij. ⁊. xij. di. Et Alex. plixe. i iij. pte sum. q. xxvj.

¶ Q̄ in tertia pte misse que incipit ab offertorio vsqꝫ ad ꝯsecrationē tanguntť quatuor: ⁊ que. CA. V.

Tertio in officio misse tangiť materie cōsecrationam in populo ꝑparato ⁊ instructo ꝯsequenter acceditť ad celebrationē mysterij: qđ quidē offerť vt sacrificiū: ⁊ sumiť vt sacrm̄. Et idō in tertia pte misse que incipit ab offertorio tangiť ꝯsecratio sacri. In q̄ pte tanguntť quatuor ꝑmo offerentiū exultatio in offertorio: 2° munerū ꝑsentatio: ibi Suscipe sancta trinitas. 3° precū interpellatio: ibi In sp̄u humilitatis. 4° laudū exultatio in ꝑfatione. Primo in offertorio tangiť offerentiū exultatio. Et dr̄ offertoriū ab offerēdo: qꝛ tunc cantāte clero fiūt oblatiōes sacerdoti. Unī notandū ꝙ tria sunt offerēda: ꝑmo ipse ꝑsone sunt offerēde deo. 2° ea que sunt necessaria ipsi sacrificio. s. panis ⁊ vinū ⁊ aq̄ 3° solēt offerri manuales oblatōes a populo sacerdoti: q̄ dū offerunť cantať offertoriū ad significandū ꝙ ea que offerunť deo ⁊ sacerdoti cū mentis iubilo debēt offerri qꝛ hilarē datorē diligit deus. ij. ad Corinth. ix. Hec aūt ꝯsuetudo tracta est a lege. ij. Paral. xxix. Cū offerent ceperūt cantare laudes deo: ⁊ in diuersis organis que rex dauid fecerat ꝯcrepare. Scđo tangiť munerꝝ ꝑsentatio vn̄ dr̄: Suscipe sancta trinitas ꝫ. Ubi exprimiť ipsa oblatio ⁊ postulať ipsa acceptatio diuina ipsius sacrificij: ⁊ profectus oblatōis facte in memoriā dominice passionis: ⁊ honorē sanctoꝝ ⁊ nostrā salutē. Tertio tangiť precū interpellatio. nam sacerdotis est per orōnes secreto dictas deū oblationib⁹ placare. ⁊ hoc facit cū dicit in secreto: In spiritu humilitatis ꝫ. Ubi duo tangit que sacerdotē disponūt vt in sua orōne exaudiať a deo. ꝑmo humilitatē mentis: ibi In spiritu humilitatis. Eccl̄i. xxv. Oratio humiliantis se celos penetrat. 2° contritionē cordis. vn̄de subdit: Et in animo cōtrito: Isa. vlti. Ad quem respiciā nisi ad pauperē spiritu ⁊ contritum: Deinde postulat beneficiū orationis ab assistentibus dicens: Orate fratres. q. d. Oro vos fratres orate ꝓ me: ⁊ ego ꝓ vobis vt meū pariterqꝫ vestrū sacrificiū sit acceptum deo. Deinde dicto Orate: sacerdos secretum diciť quia intermissū ad significandū ꝙ deus rediit hierosolymā ad domū orōis quā ad temp⁹ deseruerat cum esset in effrē.

Quarto tangiť laudis exultatio in prefatiōe cū premittiť: Per omnia secula seculoꝝ amen. Diciť autē prefatio. i. prelocutio quia fit preparatio vel dispositio ad duo. s. ad hostie consecrationē: ⁊ ad hostie consecrate assumptionē. vnde sacerdos in prefatione populū hortať ad tria. primo ad mentiū eleuationē in deum. ibi Sursum corda. 2° ad exhibitionē gratiarū: ibi Gratias agamus. 3° subiungit rationē exhibitoriū: ibi Uere dignum ꝫ. Primo sacerdos hortatur populū ad mentiū erectionem in deum: ibi Sursū corda sm̄ Aplm̄ ad Collossē. iij. qui dicit: Que sursū sunt querite. non que super terram: vt nostra corda sint vbi est thesaurus. Math. vj. Ne illis possit improperari verbū Isa. xxix. Populus hic labijs me honorat: cor autē eius vel eorū longe est a me. Cui exhortationi populus respondet dicens. Et nos habemus ad deū corda sursum. Secūdo sacerdos exhortať populum ad gratiarū solutionē dicens Gratias agamus dñō deo nostro ꝫ. deo qui creauit. domio qui redemit: nostro quia saluauit. In psal. Deus noster deus saluos faciēdi. vnde ipse deus qui de nihilo creauit: ipse est dominus qui suo sanguine nos redemit: ipse est noster qui suo sanguine vel munere nos saluauit: ipse est deus qui nos creādo nobis dedit naturā: qui nos redimendo nobis tribuit gratiā: qui saluando nobis cōfert gloriā. vnde hac triplici ratiōe ꝑdicta sibi est gratiaꝝ actio exhibenda. Tertio chorus respondēdo verbo sacerdotis consentiēs adiungit exhibitoꝝ rationē dicens Dignū ⁊ iustum est. Dignū quidē est quātū ad ipsum: quoniā ipse est dñs deus noster. Iustum est quātū ad nos: quia nos populus eius ⁊ oues pascue eius. Deinde illud idem asserit sacerdos dicens: Uere dignū ⁊ iustū est ꝫ. In quibus verbis poniť duplex ratio exhibende laudis. s. excellētia diuina: ⁊ laus angelica. Prima ratio laudis exhibende deo est excellentia diuina: quā sacerdos asserit dicens: Uere dignū ⁊ iustū est: equū ⁊ salutare. Que verba dupliciter exponunť. primo sic: Uere dignū est: quia nos mera volūtate cōdidit. Iustū est: qꝛ pura misericordia nos redemit. Equū: quia nos gratuito iustificat. Salutare: qꝛ nos ꝑpetuo glorificat. 2° mō exponiť sic. Uere dignū est: rōne sue excellentie. Iustū rōne beneficētie: Equū: rōne sui beneplaciti. Salutare: rōne sui ꝓmissi. Ex his enī tenemur gratias referre deo. 4° subdiť gratiaꝝ actio: ibi Nos tibi semꝑ ⁊ vbiqꝫ ꝫ. Que verba etiā exponunť duobus modis. primo sic: Nos tibi semꝑ quia tua maiestas ē eterna. Et vbiqꝫ: qꝛ tua infinitas est vbiqꝫ ambiens omnia. Dñe sancte: seruos sanctificans iustificando. Pater omnipotēs: filios exaltans in meritis extollendo. Eterne deus: cultores suos remunerans eternaliter beatificando 2° modo exponiť sic: Dñe sancte: suos in sanctitate cōseruando. Pater omnipotens: filios potenter generando. Eterne deus: in se eternaliter existendo. Quinto subiungiť adiuratio vel saluatoris inuocatio. ibi Per christū dñm nostrum: tanqꝫ per mediatorē redemptorē ⁊ aduocatū nostrū: in quo ꝑsistunt omnia ꝑ quē vel ex quo sunt oīa: in quo subsistunt oīa. Qñqꝫ vō adiungiť aliqua laudis materia sm̄ ꝯgruentiā solēnitatis sicut. Et te in assūptōe ꝫ. Scđa rō exhibēde laudis deo ē laus angelica. vn̄ subdiť: Per quē. i. per xp̄m. maiestatē tuā laudāt angeli. testimoniū

exhibendo. Adorant dñationes: excellentiā maiestatis reuerēdo. tremūt potestates: nō metu formidinis ſ3 conceptu admirationis: vel obediētie famulatu inq̃tū oēs sūt administratoꝝ spūs ī ministeriū missi: vt dicit apl's ad Hebre. pmo. Vñ ex his verbis ostēdit: ꝙ diuina maiestas est laudabilis: venerabilis: admirabilis. p° est laudabilis ab angelis quoꝝ testimoniū maxime est autenticū. vñ dicit: laudant angeli. 2° est venerabilis a dñationibus. vñ ⁊ subdit: Adorant dñationes. 3° est admirabilis a potestatib⁹ que virtutes aduersarias subditas hñt. vñ subiungit: Tremūt potestates ⁊ inferiores ⁊ superiores. Et q2 deus oipotens duas creaturas rōnales condidit. s. angelicā ⁊ humanā. iō ostēdit ꝙ nō solum est laudabilis a natura angelica: ſ3 etiā ab humana dicens: Cū quib⁹ ⁊ nostras voces nō ſupba ꝑsumptione ſ3 humili ⁊ supplici confessione canticū nouū dicamus: Sanct⁹ ⁊c. vbi populus duo deuote laudat: p° diuinitatē xp̄i assumens verba angeloꝝ ⁊ dicens: Sanct⁹ ⁊c. Jsa. vj. ⁊ Apo. iiij. vbi dicit: ꝙ quattuor aialia in circuitu sedis non habebāt requiē die ac nocte dicentia: Scūs: scūs: scūs ⁊c. vbi ter dicit scūs: ⁊ semel deus: vt trinitatis ꝑsonarū ⁊ vnitatis essentie mysteriū comprobet. 2° laudat humanitatē xp̄i assumēs verba pueroꝝ dicentiū: Matth. xxj. Bñdictus q̄ venit in noie dñi ⁊c. de hoc enī dicit filius ego inquit veni in noie patris: Joh. v. Nomē patris est filius. de quo Jsaie. xxx. Ecce nomen dñi de longinquo veniet. ita ꝙ cū angelis laudat xp̄m vt dñm verū dicēs: Sanct⁹ ⁊c. Et cū pueris laudat xp̄m vt hoiē verū dicēs Bñdictus ⁊c. ⁊ est sumptū de euangelio Matth. xxj. ⁊ subdit: Osanna in excelsis. Osanna verbū hebreū est: q̄d significat salua nos obsecro. Dicit aūt Osanna bis ꝓpt duas ꝑtes salutis que sūt stola carnis ⁊ stola mentis q̄bus sancti beatificant in gloria. Cantamus aūt canticū angeloꝝ ad signandū: ꝙ ꝑ hoc sacrificiū iungi debemus celestibus. ⁊ iō saluari cū illis in excelsis clamam⁹. Hec btūs Tho. breuiter tangit. iiij. scrip. sen. in fine. viij. ⁊ xij di. ⁊ Alex. quarta parte sūme. q. xvj.

¶ Tangit hostie consecratio. CA. VI.

Quarto in officio misse tangit sacramēti consūmatio: ⁊ hoc a Te igit ⁊c. vsq3 Agnus dei. Primo tangit cōsecratiōis mysteriū: ibi Te igitur clementissime ⁊c. Jn qua ꝑte ꝑncipalit tangunt duo vl' tria. Primo postulat hostie deo accepte benedictio: ibi Te igit clementissime ⁊c. vbi sacerdos inuocat deum patrē vt actorē: filiū vt mediatorē vt acceptet hec tria. s. dona: munera. sancta sacrificia illibata. que tria ſ3 Jsidorū sic distinguit: Nā donū ꝓprie dicit q̄d a supiori inferiori cōfert: mun⁹ vo q̄d ab inferiori supiori ꝑstat. sacrificiū q̄d creatori offert. ita ꝙ hec oblatio vel hostia dicitur donū nobis a deo datū. dicit mun⁹ deo a nobis oblatū: dicit sacrificiū ad nostrā salutē deo sanctificatum. Scd̄o implorat fideliū ꝓmotio cū subdit: Jn ꝑmis que tibi offerim⁹. Jn qua quidē secreta sacerdos cōmemorat tria. p° generalit illos ꝓ quoꝝ indigentia sacrificiū offertur. s. ꝓ vniuersali ecclesia etiā ꝓ his q̄ in sublimitate sūt cōstituti cū dicit: Te igitur clementissime pr̄. 2° principalit memorat: noīat: cōmendat quasdā speciales ꝑsonas ꝓ quib⁹ offert cū subdit: Memēto dñe ⁊c. 3° cōmemorat eos in quoꝝ offert reuerentia. s. sanctos quoꝝ patrocinia ꝓ supradictis implorat cū subiūgit: Cōicantes ⁊ memo ⁊c. Vbi primo ponit virgo que xp̄m in templo obtulit: ⁊ apl'i qui nobis ritū offerēdi tradiderūt: ⁊ martyres qui seipsos deo obtulerūt. Nō aūt in secreta cōmemorat confessores: ⁊ hoc duplici rōne. pma est: q2 de eis antiquit⁹ nō solēnizabat ecclesia. scd̄a est: q2 nō sūt passi sicut xp̄s: cui⁹ passiōis memoriale est hoc sacramentum.

Tertio tangit hostie bñdicte cōsecratio: ibi Quā oblationē ⁊c. Et tangunt tria. p° implorat cōsecratiōis virt⁹ Nā hec consecratio ſupnaturali virtute agit. ⁊ iō dicit: Quā oblationē ⁊c. q̄si dicat: Tu deus facias trāsmutari hanc oblationē in eā hostiā que est oīno bñdicta: ascriptā: ratā: rōnabilis: acceptabilis. Re. expositionē hoꝝ. s. Hostia ꝑ totū. 2° ꝑficit cōsecrationis actus: ibi Qui pridie q̄3 pateret ⁊c. vñ cū sacerdos subiunxit ⁊ compleuit hec verba: Hoc est enī corp⁹ meū: panis substantia ꝟ⁹ est in corp⁹ xp̄i. Et iō p⁹ hec debet fidelit a sacerdote adorari ⁊ reuerenter eleuari ⁊ a circūstantib⁹ adorari: ⁊ hoc honorabiliter i loco suo poni. Jn adoratiōe aūt pōt esse quadruplex error: vel q2 nō est sacerdos: vel q2 nō consecrat qui cōsecrare videt: vel q2 cōsecrate non intendit: vel q2 cōsecratiōis verba nō dicit: ⁊ iō talis hostia nō est adoranda. Exprimit tertio cōsecratiōis fructus. iō dicit: Vñ ⁊ memores ⁊c. vbi tria cōmemorat. s. passionem: resurrectionē: ⁊ ascensionē. quoꝝ pmū. s. passio charitatē inflamat. secundū. s. resurrectio fidē corroborat. tertiū. s. ascēsio spem amplificat. Quid enī in nobis magis charitatē accendit ⁊ inflamat q̄3 ꝙ ꝓprio filio suo nō pepcit deus Quid magis in nobis fidem corroborat ⁊ confirmat q̄3 ꝙ xp̄s resurrexerit a mortuis? Quid magis i nobis spē dilatat ⁊ ampliat q̄3 ꝙ xp̄s ascendēs in celū captiuā duxit captiuitatē: ad Ephe. iiij. ⁊ Vbi est ille: ibi sit ⁊ minister ei⁹. Hec Alex. iiij. ꝑte sūme. q. xxvj. Si aūt breui⁹ vis ꝓcedere dicas: ꝙ sacerdos ad cōsecrationē accedēs q̄ttuor facit. p° petit consecrationis effectū cū dicit: Quā oblationē ⁊c. 2° ꝑagit cōsecrationis actū cū subdit: Qui ꝑdie. 3° excludit ꝑsumptionis vitium ꝑ obedientie ⁊ xp̄i mādatū cū dicit: Vñ ⁊ memores ⁊c. 4° petit hoc pactū sacrificiū esse deo acceptū cū subiungit: Supra que ꝓpitio ⁊c. Hec. b. Tho. iij. ꝑte sūme. q. lxxxiij. in cor. q.

¶ Tangit petitio sacerdotis in missa. CA. VII.

Quinto i officio misse tangit sacerdotis petitio. Petit enī sacerdos a deo tria. s. sacramentū acceptari: ꝑsentari: auxiliari. Primo petit a deo sacrificiū acceptari. vnde dicit: Supra que. s. dona vel hostiam: panē vel corpus ⁊ calicem accepta habere digneris: vt sicut munus de se est acceptū deo: ita sacerdos offerens sit acceptus deo. nam ex intentiōe vel dispositiōe dantis datū acceptat ⁊ refutat. Geñ. iiij. Respexit deus abel ⁊ ad munera eius: ad cayn aūt ⁊ ad munera ei⁹ non respexit. Scd̄o sacerdos petit hoc sacramentū ab angelo ꝑsentari deo patri. vnde dicit: Supplices te rogamus omnipotens deus iube hec ꝑferri ꝑ manus sancti angeli tui. i. auxilio vel ministerio angelorum hic assistentiū Vel ꝑ man⁹ sancti angeli tui. i. xp̄i qui est magni consilii angelus. Tertio petit huius sacramenti effectum. s. auxiliari. vnde dicit: Memento etiā dñe ⁊c. vbi implorantur a sacerdote tria. Primo reuelatio vel liberatio patiētibus in purgatorio. vnde dicit: Memento etiam ⁊c. s. vt donet eis tria bona contra tria mala: p° locū refrigerii: in quo nō est ardor penarū: 2° locum lucis in quo nō est horror vel obscuritas tenebrarū: 3° locum pacis i quo nō est timor vel dolor hostiū. Secūdo imploratur vel petitur a sacerdote reunitio ecclesie militantis cū ecclesia triumphante. vnde dicit: Nobis quoq3 peccatorib⁹ ⁊c. vbi sacerdos verba hec. s. Nobis peccatoribus exprimit aliquantulū alte representans confessionem ⁊ contritionē latronis in illo dominice passionis articulo increpantis latronem alterū ⁊ dicentis: Nos quidem digna factis recipim⁹: hic vo nil mali gessit. vnde dixit ad iesum: Memento mei dñe ⁊c. ꝓpter q̄d dixit illi iesus: Amē dico tibi hodie mecū ⁊c. Tertio iplorat vel petit a sacerdote ꝯseruatio ecclie militātis. vñ dicit: Per nr. vbi

petunt tria. Primo pceptio sacramēti. vñ dicit: Panem nostrum quotidianum ⁊c. Scdo expiatio impedimēti. s. peccati. vñ subdit: Sz libera nos ⁊c. Tertio adimpletio vel quietatio desiderij. vñ addit: Pax dñi sit semp ⁊c. Et merito qr hoc sacramentū est veritatis ⁊ pacis. Et qr pax xp̄i exuperat oēm sensū: io peticio pacis inchoat a sacerdote cū dicit: Pax dñi. ⁊ a choro cōplet cū dicit: Agnus dei. Et sic tria incepta a sacerdote chorus psequit. s. Gloria in excelsis qd ptinet ad spem. Credo in vnum ⁊c. qd ptinet ad fidē. Pax dñi: qd ptinet ad charitē. Petit enī ppl'us misericordiā q̄tū ad amotionē mali cōtra miseriā culpe ⁊ pene: et pacē q̄tū ad consecutionē oīs boni. vñ ter dicit Agnus dei. Nā sacerdos pnuncians Pax dñi insinuat salutationē quā fecit iesus discipul' suis postq̄ resurrexit a mortuis. de q dicitur Joh. xx. q die illa vna sabbatoꝝ venit iesus ⁊ stetit in medio discipuloꝝ suorū ⁊ dixit eis: Pax vobis. Chorus vo rñdens clamat: Agn⁹ dei ⁊c. Si aūt queris quare magis dicit agn⁹ dei qui tollis ⁊c. q̄ iesu xp̄e vel alio noie. Pōt dici q hoc cōuenienter fit triplici rōne. Prima est ppter veritatis repńsentationē q̄ in lege figurabat in imolatione agni typici. Scda est ppter veritatis pphetizate significationem de emissione agni ad hoc vt imolaret p salute generis humani: Isa. xvj. vbi dicit: Emitte agnū dñe ⁊c. Tertia est ppter verbū Johānis baptiste q̄ demonstrādo dñm dixit: Ecce agn⁹ dei ⁊c. Dicit aūt ter agn⁹ dei triplici rōne. Prima ē: qr xp̄s in cruce pendens patrē suū agnouit ei obediendo. ⁊ matrē suā agnouit eā virgini cōmendādo et ibidē gen⁹ humanū agnouit ipsū redimēdo. Scda rō quare ter dicit Agnus dei est ppter quietē obtinendaz ab ipsa eternitate eo mediatore q̄ dicit agnus dei. Tertia rō est ppter triplicis afflictiōis remissionē. s. ardoris obscuritatis: dilatiōis vel expectatiōis. Et trib⁹ vicibus dicit Miserere nobis ppter tria genera pctōꝝ que petimus remitti nobis. s. cogitatiōis: locutiōis: ⁊ opationis. vel ppter tres ordines fideliū in ecclesia. q̄ sūt Noe: Daniel: Job: quos vidit in visione saluādos Ezechiel. Dicimus g̃ pmo Miserere nobis: q̄tū ad aīaz. Scdo dicim⁹ Miserere nobis: q̄tū ad carnē. ⁊ tertio Dona nobis pacem: sm vtrūqz vt habeam⁹ pacē pectoris spūalē ⁊ pacez corporis tpalē: ⁊ postea in fine puenīam⁹ ad pacē eternalē Dec Alexan. iiij. parte sume. q. cxvj.

Tangit sacramenti pceptio ⁊ distribuit. CA. VIII.

Sexto in officio misse sequit sacramenti pceptio ⁊ cōmunicatio. ⁊ pmo sacerdote pcipiēte: ⁊ postmodū alijs dante: qr vt Dionysi⁹ dicit tertio ca⁹ celestis hierarchie: Ille q̄ alijs diuina tradit pmo debet ipse pceps esse. In pceptiōe aūt ⁊ cōmuniōe hui⁹ sacri. s. corpis xp̄i tangunt tria: p⁹ spūalis exultatio i cantu antiphone q̄ dicit cōmunio: 2⁹ humilis supplicatio in prolatione orationū que dicunt post cōmunionē: 3⁹ finalis terminatio cū dicit: Ite missa est: vel Bñdicam⁹ ⁊c. Primo tangit spūalis exultatio i cantu antiphone in sūptione hui⁹ sacramēti. nā cantus antiphone est significatiu⁹ gaudij spūalis ex beneficio accepto. s. diuine cōmuniōis ⁊ repńsentat gaudium aploꝝ de resurrectiōe xp̄i: Joh. xx. Gauisi sūt discipuli viso dño. Scdo tangit humilis supplicatio in platiōe orationū que post cōmunionē dicuntur. nā sacerdos post cantū antiphone cōuertēs se ad populū salutat illū: qui cū cōuersus est ad altare orationes pnūciat in quib⁹ fit recordatio ⁊ gratiaꝝ actio beneficij accepti. s. cōmunionis corpis xp̄i. Nota q quinqes sacerdos i missa ad ppl'm se cōuertit: in signū q xp̄s quinquies manifestauit se die resurrectiōe. p⁹ marie magdalene: Joh. xx. 2⁹ petro Luce vltimo: 3⁹ mulierib⁹ Math. vlti. 4⁹ discipulis in emaus: Luce vltimo: 5⁹ discipulis cōgregatis Joh. xx. Tertio ⁊ vltimo tangit finalis terminatio vel cōpletio. nā tota celebratio misse in gratiaꝝ actione terminat ppl'o exultante p̄ sūptione mysterij: qd signat cantus post cōmunionē: ⁊ sacerdote p orationes gras referēte: sicut ⁊ xp̄s cena cū discipul' celebrata hymnū dixit: vt dicit Math. xxvj. Finit aūt missa vel complet trib⁹ modis. s. vel p Ite missa est: vel p Bñdicam⁹: vel p Requiescāt i pace. Primo enī in solēnib⁹ q̄ficiūqz cantat Gloria i excelsis: in fine misse dicit: Ite missa ē. p qd ostendunt tria. p⁹ enī dicēdo: Ite missa est: ostēdit pplo q oblata est hostia salutaris: missa nobis a patre p incarnationē: missa a filio patri p passionez: missa patri a nobis p oblationē. 2⁹ cū dicit: Ite missa est dat licētia pplo ad ppria redeūdi. vñ tantū est dictu: Ite missa est. ac si diceret sacerdos: Redite ad ppria: qr oblata est hostia salutaris. 3⁹ cū dicit Ite missa est: dat licētia populo vt corpaliter reficiat ⁊ a pplo graciaꝝ actio exoluat postq̄ in missa spūaliter ē refect⁹. In missis vo pfestis in fine misse dicit: Bñdicam⁹ ⁊c. qd est cōis clausio septem horaꝝ canonicaꝝ. In missis vo defunctoꝝ in quib⁹ sacramentū corpis xp̄i offert nō p pace pñti: sz p requie defunctoꝝ pax intermittit ⁊ cōcludit: Requiescāt in pace ⁊ hoc duplici rōne. pma est vt a pena liberent. scda ē vt in eterna requie quiescant. Dec. b Tho. de expositiōe misse breuit ⁊ sub cōpendio ponit. iiij scri. sen. i fine. viij. ⁊ xij. ⁊ xiij di. ⁊ Alex. plixe hec ponit. iiij. pte sūme de expositione misse. q. cxv. ⁊ cxvj.

Cur sacerdos in missa facit. xxiiij. cruces: ⁊ quare. CA. IX.

Est aūt sciendū q sacerdos in missa facit. xxiiij. cruces ad significandū ⁊ repńsentandū. xxiiij penas: quas xp̄s sustinuit in sua passiōe. Primo in pncipio canōis sacerdos tres cruces facit sup Hec dona ⁊c. ad signandū trinā traditionē xp̄i. s. a deo: a iuda a iudeis. Scdo sup illud Benedictā: ascriptā ⁊c. facit tres cruces sup panē ⁊ vinū ad ostēdendū q xp̄s est vendit⁹ trib⁹. s. sacerdotib⁹: scribis: ⁊ pharisęis. Duas aūt facit diuisim sup corpus ⁊ sanguinē: ad ostēdendū venditorē ⁊ venditū. s. iudaz ⁊ xp̄m. Tertio facit duas cruces sup illud: Bñdixit ⁊ fregit. vnā sup corp⁹: ⁊ aliā sup sanguinē ad ostendendū q hoc sacramentū valet ad salutē corpis ⁊ aīe. Et qr dñs hoc sacr̄m in mortis sue memoriā exercendum mādauit: iō statim post cōsecrationē brachioꝝ extensione crucis effigiē repńsentat. Quarto facit quinqz cruces sup illud: Hostiā puraz ⁊c. ad repńsentandū quinqz plagas xp̄i. Quinto facit duas cruces sup illud. Sacrosanctā ⁊c. ⁊ addit tertia qua sacerdos se signat sup illud Oī benedictiōe ⁊c. ⁊ hoc duplici rōne. Prima est ad signandū q xp̄i vulnera: nostra sūt medicamenta. Scda ē qr p has tres cruces signat triplex oratio quā xp̄s orasse legit passione imminente: Math. xxvj. Sexto facit tres cruces sup illud: Sanctificas: viuificas ⁊c. ad repńsentandū q iudei ter dixerūt: Crucifige: verbo crucifigētes qd fuit tertia hora. Septio facit tres cruces sup illud: Per ipsū ⁊ cū ipso ⁊c. ad repńsentandū secundā crucifixionem qua a militib⁹ hora sexta post triū horaꝝ spaciū ē crucifixus. vel ad repńsentandū tres cruciat⁹ xp̄i. s. passiōis: ppassiōis: cōpassionis. Octauo ⁊ vltimo facit duas cruces extra calicē sup illud: Est tibi deo patri ⁊c. ad repńsentandū sepationē aīe a corpe que facta est hora nona. vel ppter sanguinē ⁊ aquā q̄ de xp̄i latere pfluxerūt. Inclinatiōes facte a sacerdote significāt obedientiam xp̄i ad patrē: ex qua mortē sustinuit. Tacita locutio sacerdotis exprimit cōsilia iudeoꝝ mortē xp̄i machinantiū vel discipuloꝝ q̄ nō audebant xp̄m confiteri. Quid aūt significet fractio hostie ⁊ mixtio corpis ⁊ sanguis Re. ē Eucharistia. Hec Alex. iiij. pte sū. de expositiōe misse. arti. cxvj.

¶ Qm̄ oī die celebraẽ missa ī ecc̄a q̄nq3 rōnib⁹. CA.X.

T Ertio p̄ncipalit̄ circa missam cōsiderāda ē celebratio. Ad cui⁹ euidentiā sex p̄ ordinē sūt notāda. s. tēpus quo celebraẽ: locus in quo cōsecraẽ: numer⁹ quo frequentaẽ: fructus quo cōmendaẽ: ritus quo decoraẽ: defectus cui obuiaẽ. Primo igiẽ circa missam cōsiderandū ē tempus quo celebraẽ: nā quottidie. i. oī die in ecclesia missa celebraẽ: ꝛ hoc q̄nq3 rōnib⁹ vt Innocenti⁹ papa dicit. Prima rō est: q2 oportet medicinā semp̄ esse paratā cōtra quottidiana pctā. Scd̄a ē vt ligni vite. s. xp̄s sit semp̄ in medio paradisi. Tertia est vt nobis xp̄s quottidie vniaẽ sacramentalit̄: ꝛ nos xp̄o spūaliter. Quarta est: vt sit apud nos iugis memoria passiōis xp̄i. Quinta ē: vt loco agni typici vero agno quotidie vtamur: quē iudei ad vesperā cōuertēdi esurient: s̄m illud psal. Cōuertenẽ ad vesperā ꝛ famē patieẽ vt canes. Ad cui⁹ euidentiā nota hic q̄tuor. Primū ē q̄ cōiter loquēdo missam in die d3 dici ꝛ nō in nocte. Et hoc ꝑpter duas rōnes. s. ꝑpter figurā ꝛ ꝑpter p̄ntiā3. Prima rō est ꝑpter figurā. ꝛ ē talis: Hoc sacramentū ad tēpus grē ꝑtinet. s3 tēpus gratie figuraẽ vel significaẽ ꝑ diem: vt dicit apl̄us ad Ro. xiij Nox p̄cessit: dies aūt appropinquauit. ꝗ ꝛc̄. Scd̄a rō ē ꝑpter xp̄i p̄ntiam. ꝛ formaẽ sic: Christus p̄ essentiā suā est p̄ns in hoc sacramēto. s3 ipse dicit Ioh. ix. Me oportet opari opa ei⁹ q̄ misit me dōnec dies est. venit aūt nox in qua nemo poterit opari ꝗ ꝛc̄. Special3 tm̄ de causa missa celebraẽ in nocte natalis dn̄i: eo q̄ dn̄s i nocte natus ē: vt habeẽ de cōse. di. p̄ma ca⁹ Nocte ꝛc̄. Similit̄ celebraẽ missa etiam in sabbato scō circa noctis p̄ncipiū. eo q̄ dn̄s in nocte resurrexerit. i. cū adhuc tenebre essent an̄ manifestū solis ortu3. Secundū est: q̄ dies in qua missa celebraẽ rōiter nō ē dies naturalis q̄ incipit noctis medio s̄m ecclesiā: s3 est dies artificialis q̄ indicaẽ nō solū ab ortu solis. i. qn̄ substantia solis apparet sup̄ terrā: s3 exquo incipiūt orituri solis signa manifestari ꝑ aliquā aeris illustrationē. ꝛ hoc est illud tēpus diei qn̄ incipit apparere aurora: tūc eni3 quodāmodo diciẽ solis ortus inc̄ptū claritas solis ꝑ radios apparet. Tertiū est q̄ solēnis celebratio misse instituta est fieri trib⁹ horis diei. s. hora tertia: sexta ꝛ nona. nā dieb⁹ festiuis missa celebraẽ hora tertia. in ꝑfestis diebus celebraẽ hora sexta. in dieb⁹ ieiunioꝝ celebraẽ hora nona. Cui⁹ ratio est ista: q2 in missa recoliẽ passio mortis xp̄i: ꝛ iō in dieb⁹ festiuis celebraẽ missa in tertia qn̄ xp̄s crucifixus ē linguis iudeoꝝ: vt diciẽ Marci. xv. Et qn̄ spūs scūs descēdit sup̄ discipulos. In ꝑfestis vō diebus missa celebraẽ in sexta: qn̄ xp̄s crucifixus est manibus militū: vt diciẽ Ioh. xix. In dieb⁹ vō ieiunioꝝ missa celebraẽ in nona: qn̄ voce magna clamans emisit spm̄: vt dẽ Matth. xxvij. pōt tn̄ missa tardari maxime qn̄ sūt ordines faciendi ꝛ p̄cipue in sabbato scō. tū ꝑpter ꝑlixitatem officij: tū etiā q2 ordines ꝑtinent ad diem dn̄icū: vt habeẽ in decreto di. v. ca. vij. q̄ a patribus. Priuate autē misse p̄nt dici a mane. i. a p̄ma pte diei vsq3 ad tertiā ꝑpter aliquā necessitatē: vt habeẽ de cōse. di. j. ca. Necesse est ꝛc̄. Quartū est q̄ q̄uis xp̄s hora serotina. s. post cenā hoc sacramentū celebrauerit: nō tn̄ post cenā nos hoc sacramētū celebrare debem⁹. Cui⁹ rō est: q2 sicut xp̄s post cenā hoc sacramentū discipulis dedit: nō q̄ deinceps tali ordine. s. post cenā sumereẽ: s3 potius vt memorijs discipuloꝝ vehementi⁹ infigereẽ: ita q̄uis hoc sacramentū post cenā cōsecrauerit rōne p̄dicta: nō tn̄ volunt vt illud consecremus post cenā. Unde sicut nō oportet vt cū uniteremur in p̄mo. s. in p̄sumptione: ita etiā nec in secundo. s. in celebratiōe. Hec b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xij. arti. ij. q. iij. in cor. q.

¶ Qm̄ missa nō debet celebrari nisi in sacro loco. CA XI.

S Ecūdo p̄ncipaliter circa missam considerandus est locus in quo celebraẽ. na3 regulariter hoc sacramentū nō debet consecrari nisi in loco sacro siue deo dicato. Et hoc ꝑpter quattuor rōnes. s. figura3: reuerentiā: efficaciā: industriā nostrā. Prima rō est ꝑpter figurā ꝛ formatur sic: Domus in qua celebraẽ missa signat ecclesiā: vt dicit apl̄us p̄ma ad thimo. iij. Scias quō oporteat te cōuersari in domo dn̄i que est ecclesia dei viui. s3 extra ecclesiam non est locus veri sacrificij: vt Aug⁹ dicit: ꝗ ꝛc̄ Secūda rō est ꝑpter reuerentiā. s. sacramenti: nā sanctitas sacramenti exigit locū sanctū. vn̄ cū3 illud quod est tractandū. s. dn̄s iesus xp̄s sit sanct⁹ sanctorū: nō debet nisi in loco sancto ꝛ deo dicato cōsecrari: vt sit cōuenientia inter locatum ꝛ locum. Et confirmo hoc idē ꝑ locū a minori sic: Si iudei qui vmbre legis deseruiebant loca in quib⁹ dn̄o sacrificabant habebāt consecrata nec in alijs locis q̄3 deo dicatis munera offerebāt: vt diciẽ Deutro. xij. Caue ne offeras holocausta tua ī oī loco quem videris: s3 in eo quē elegerit dn̄s offeres hostias. ergo multo magis nos quib⁹ veritas ꝛ gratia data est ꝑ iesum xp̄m: nō debemus missas celebrare ꝛ sacrificia deo offerre: nisi in tēplis ꝛ ecclesijs deo sacratis. Tertia rō est ꝑpter sacramenti efficaciā. s. ad rep̄sentandum significationē quā ecclesia ꝑ passionem xp̄i est consecuta Quarta rō est ꝑpter nostrā industriā. s. ad signandu3 sanctitatē que requiriẽ in his qui hoc sacramentu3 debent suscipere. In duobus tn̄ casibus pōt hoc sacramentū consecrari in locis nō consecratis. s. ne cessitate vrgēte vel episcopo loci concedente in quib⁹ casibus loquiẽ decretalis de conse. di. p̄ma. ca⁹ Credimus in itinere positis si ecclesia defuerit sub diuo seu in tentorio: si tabula consecrata ceteraq3 sacra mysteria ad illud officiū ꝑtinētia ibi affuerint missaru3 solennia celebrari. vn̄ si necessitas assit: puta ꝑpter destructionē ecclesiarū in aliqua terra: vel in itinere constitutis: licet etiā in locis nō consecratis celebrare dūmodo habeaẽ tabula consecrata seu altare portabile consecratū. ꝛ alia que ad consecrationem huius sacramenti ꝑtinent seu requiruntẽ. Quantūcunq3 aūt immineat necessitas: nunq̄3 consecrandū est nisi in altari consecrato vel tabula consecrata. ꝛ sic hec duo. s. necessitas iminens ꝛ episcopi auctoritas concedens sufficiunt vt missa celebreẽ etiam in locis nō cōsecratis: supposita tn̄ semp̄ tabula consecrata: vt dixi. S3 forte argues in oppositum. s. q̄ missa in loco consecrato celebrari nō debeat tali rōne: Hoc sacramentū est rep̄sentatiuū dn̄ice passionis. s3 xp̄us nō est in domo passus sed extra portam ciuitatis: vt dicitur Marci penultimo. ergo ꝛc̄. R̄ndeo ꝛ dico: q̄ passio xp̄i nō est celebrata intra ciuitatem: s3 sub diuo ad ostendendū q̄ ecclesia dei nō erat cōcludenda sub finib⁹ gentis iudaice sed erat in vniuerso mūdo diffundenda: ꝛ iō passus est sub diuo vt sic totus mūdus se haberet ad passionē xp̄i vt domus. Hec beat⁹ Tho. iiij. scrip. sen. di. xiij arti. ij. in cor. q. ꝛ Alex. iiij. pte summe. q. xx. arti. p̄mo.

¶ Ponunẽ quattuor casus sub questione. CA. XII.

T Ertio p̄ncipalit̄ circa celebrationē misse cōsiderandus est numer⁹ quo frequentaẽ. Ubi nota q̄ aliud est sacerdotē oīno a cōsecratiōe abstinē aliud ē vna die pluries cōsecrare ꝛ nō cōicare: et aliud est pluries simul eandē hostiā cōsecrare. Et iō circa hec q̄tuor ꝑpono quattuor casus sub questiōe. Primus casus est an liceat sacerdoti oīno a celebratiōe misse abstinere. R̄ndeo ꝛ dico: q̄ ad solutionē hui⁹ q̄stiō s q̄tuor ꝯsiderare possum⁹. s. debitū: p̄ceptū: instinctū: defectum. Primo possum⁹ cōsiderare debitū: ꝛ sic sacerdos etiam

si curã alarꝝ non habeat ⁊ nulli hominũ teneat᷑: tenet᷑ tñ
deo vt ꝓ dono vel beneficio a deo recepto gratiaꝝ actio
nẽ reddat: vt dicit Greg⁹. Cũ eni crescunt dona crescunt
etiã rõnes donoꝝ. vñ cũ sacerdoti sit potestas nobilissi
ma data: reus erit negligẽtie: nisi illa vtat᷑ ad honorẽ dei
⁊ salutem suã ⁊ alioꝝ viuoꝝ ⁊ mortuoꝝ: ſm illud prima
petri iiij. Unusquisqꝫ gratiã quã accepit ĩ alterutrũ mi
nistrantes. Scðo possum⁹ cõsiderare ꝑceptũ. Ubi no
ta ꝙ aliter est de illo q̃ nõ habet ordinez: ⁊ aliter de illo
q̃ habet. Ille qui nõ hꝫ ordinẽ põt ordinẽ subterfugere.
vñ ⁊ de beato Marco narrat Hiero. ꝙ sibi pollicẽ am
putauerit vt sacerdotio reprob⁹ haberet᷑: indignũ se re
putans tali sacramẽto. Sꝫ ille qui habet ordinẽ ex ꝑce
pto diuino debet ipsũ exequi: nam sacerdotib⁹ ꝑceptũ
est: Hoc facite in meã cõmemorationẽ. ĝ sicut est pecca
tum mortale ad mensã dñi mũdo corde ⁊ manib⁹ nõ ve
nire: ita grauı⁹ est hoc sacrificiũ deo nõ reddere. vt dicit
Ambro. in quadã oratiõe. Tertio possum⁹ considerare
spũs sancti instinctũ: ⁊ tũc si aliqs ex familiari spũs san
cti instinctu dimittat nõ peccat. sicut legit᷑ de quodã scõ
patre in vitis patrũ ꝙ ordinatus postea nũqꝫ celebrauit
Quarto possum⁹ cõsiderare defectũ: ⁊ tũc dico ꝙ debili
tas vel egritudo superueniẽs ordini sacerdotali: ordinem
nõ tollit: executionẽ tñ ordinis tollit q̃tum ad cõsecra
tionẽ eucharistie: qñqꝫ quidem ex impossibilitate exe
cutiõis: sicut si priuet᷑ oculis: aut digitis: aut vsu lingue:
qñqꝫ aũt ꝓpter periculum sicut pꝫ de eo qui patit᷑ morbũ
caducũ vel etiã quãcunqꝫ alienationẽ mentis. qñqꝫ etiã
ꝓpter abominationẽ sicut patꝫ de leproso qui nõ debet
publice celebrare: põt tñ dicere missaz occulte: nisi lepra
adeo inualuerit ꝙ ꝓpter corrosionem membroꝝ sit im
potens ad hoc. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. xij. ar. i. ij. q.
pma in cor. q. ⁊ in so. pmi ⁊ scði argu. Secũdus casus ẽ
an liceat alicui in vna die plurties cõmunicare. Rñdeo ⁊
dico: ꝙ alia rõ est de illo qui sumit corpus xp̄i solum re
spectu sui vt facit laicus: ⁊ alia rõ est de illo qui nõ soluz
sumit rõne sui sꝫ etiã rõne alterius. Primo eni laicus q̃
sumit corpus xp̄i solum rõne sui nõ põt licite nec debet
plurties in die sumere corpus xp̄i. quod ꝓbo triplici ra
tione. prima est defectus debite reuerentie vel honoris.
secũda est presumptio ꝓprie dignitatis. tertia est insuf
ficientia gratitudinis. Ad hoc eni ꝙ aliquis digne su
mat corpus xp̄i requirunt᷑ tria. Primũ est recogitatio
excellentie sacramenti: vt ex hoc excitet᷑ ad sumendũ cũ
reuerentia. Secundum est reputatio ꝓprie indignitatis
vel insufficientie vt ex hoc incitet᷑ ad sumenduz cum ti
more. Tertiũ est consideratio diuine beneficientie: vt ex
hoc incitet᷑ ad sumendũ cum gratiaꝝ actione. Qui autẽ
digne sumit corpus xp̄i. debet sumere cũ reuerentia ⁊ ti
more ⁊ gratiarũ actione que ex tribus ꝑdictis ꝓueniũt.
⁊ etiã debet se reputare insufficientẽ in ꝑdictis. s. in reue
rentie exhibitiõe: in gratiaꝝ actione: in timoris affectio
ne. Hec aũt tria si in vna assumptione contingũt: multo
magis in plurib⁹: ⁊ ideo illicitũ est ⁊ nõ ꝑmissum in ec
clesia plurties in die sumere corpus xp̄i. Sed forte ar
gues in oppositũ. s. ꝙ etiam laicus possit plurties in die
cõmunicare tali rõne: licitũ est simul ⁊ semel plures ho
stias cõsecratas accipere: ĝ licitũ est plurib⁹ vicib⁹ cõmu
nicare in die. Rñdeo ⁊ dico ꝙ nõ est simile. Cui⁹ ratio ẽ
q2 si vna vice plures hostie sumant᷑ nõ est nisi vnica sum
ptio ⁊ vnica cõmunicatio. Sꝫ si in plurib⁹ vicib⁹ distin
ctis sumerent᷑ essent distincte ⁊ diuerse sũptiones ⁊ cõ
muniones. Hec Alexan. iiij. pte sũme. q. clxxix. in cor. q.
Scðo dico ꝙ sacerdos sumens corpus xp̄i: aut sumit ꝓ
se tñ: aut ꝓ se ⁊ ꝓ alijs. Primo eniꝫ si sacerdos sumit ꝓ
se tñ nõ debet absqꝫ necessitate plurties celebrare in die

quod triplicit᷑ ꝓbo. s. ex parte exempli: sacramenti: ⁊ sui.
p⁹ ex parte exempli: quia missa repñtat passionem xp̄i
sꝫ xp̄us tñ semel passus est ergo ⁊c. 2⁹ hoc idem ꝓbo ex
pte sacramenti. qð cum sit inter omnia nobilissimũ sibi
debet maxima reuerentia exhiberi semel tñ sumendo.
3⁹ hoc idem ꝓbo ex parte sui: nam valde felix est qui vnã
in die digne celebrare põt. vnde dicit᷑ de consecra. di. j.
ex decreto Alex pape: Sufficit sacerdoti vnã missam in
die celebrare q2 xp̄us semel passus est ⁊ totũ mundũ re
demit. ⁊ valde felix est qui vnam in die digne celebrare
põt. Scðo sacerdos inq̃tum est ꝑsona cõmunis necessi
tate vrgente plures missas celebrare põt in die: vnam de
die aliam ꝓ defunctis. Qui v̇o ꝓ pecunia plures missas
celebrare ꝑsumit ĩ die: nõ estimo euadere damnationẽ:
vt Innocentius tertius dixit extra de celebra. misse: ex
cepto die natiuitatis dñice: vbi causa necessitati suadet
dicens: In die aũt dñice natiuitatis plures misse hoc est
tres celebrent᷑. Et hoc ꝓpter triplicẽ natiuitatẽ xp̄i: qua
rũ vna est eterna que quantũ est ad nos est occulta: Isa.
liij. Generationẽ eius quis enarrabit? Et iõ prima mis
sa cantat᷑ in nocte. In cui⁹ introitu dicit᷑ Dñs dixit ad
me. filius me⁹ es tu ⁊c. Secũda xp̄i natiuitas nõ ẽ tem
poralis sꝫ spũalis qua xp̄us orit᷑ tanqꝫ lucifer in cordib⁹
nostris: vt dicit᷑ scða petri. j. ⁊ ꝓpter hoc cantat᷑ secũda
missa in aurora: in cui⁹ introitu dicit᷑: Lux fulgebit ho
die sup nos. Tertia xp̄i natiuitas est tẽporalis ⁊ corpo
ralis ſm quã visibilis nobis ꝓcessit ex vtero virginali
humana carne indutus: ⁊ ob hoc cantat᷑ tertia missa in
plena luce. In cui⁹ introitu dicit᷑: Puer natus est nobis.
In alijs aũt diebus in quib⁹ occurrũt plura dei benefi
cia vel recolenda vel expetenda plures misse celebrant᷑
in die: puta vna ꝓ festo: alia ꝓ ieiunio vel pro mortuis.
alias absqꝫ necessitate sufficit sacerdoti vnã missam so
lũmodo celebrare. nec licet ei aliã celebrare. vt pꝫ s. Hec
b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xij. de frequentatiõe hui⁹ sacra
menti. arti. pmo. q. iij. argu. cõtra: ⁊ in cor. q. ⁊ in solu. p
mi argu. ibidẽ. Tertius casus est: an sacerdos q̃ conse
crat corp⁹ xp̄i possit a cõmunione cessare. Rñdeo ⁊ dico
ꝙ semꝑ ille q̃ cõsecrat dꝫ sumere corp⁹ xp̄i nisi impediat᷑
vel ꝑ violentiã vel ꝑ mortẽ vel ꝑ infirmitatẽ vel ꝑ aliqð
huiusmodi. qð triplicit᷑ ꝓbo. s. ex pte signi. cõplementi: ⁊
exempli. p⁹ ex pte signi. nã sumptio corpis ⁊ sanguis xp̄i
signat imolationẽ corpis ⁊ effusionez sanguinis xp̄i de
latere ei⁹. ita dicit᷑ in libro sen. ꝓsperi. ⁊ habet᷑ de conse.
di. ij. vbi dicit᷑: Cũ frangit᷑ hostia: dum sanguis de cali
ce in ore fideliũ fundit᷑ q̃d aliud qꝫ dñici corpis in cruce
imolatio ⁊ ei⁹ sanguis de latere effusio designat᷑? 2⁹ hoc
idẽ ꝓbo ex pte cõplemẽti: nã sũptio corpis xp̄i est cõple
mentũ ɔsecrationis ipsi⁹. vñ cõplemẽtũ efficacie ⁊ virtu
tis in hoc ẽ ꝙ digne sumit᷑ ⁊ nõ ĩ hoc ꝙ cõsecrat᷑. 3⁹ hoc
idẽ ꝓbo ex pte exẽpli: nã dñs iesus q̃ hoc sacrm̃ instituit
nõ solũmodo panẽ cõsecrauit sꝫ sacrm̃ sũpsit: vt dicit᷑ de
ɔse. di. ij. Relatũ ⁊c. Qui sacrificãtes nõ edũt rei sũt dñi
ci sacri: q2 ipsũ sacrm̃ nõ cõpleuerũt: imo ipsũ beneficiũ
sacri irritũ faciũt. Sꝫ forte argues in oppositũ. s. ꝙ sa
cerdos põt licite consecrare ⁊ nõ cõicare. ⁊ hoc duplici
rõne. Prima ẽ talis: Forte põt cõtingere ꝙ postqꝫ sacer
dos cõsecrauit subito ĩ extremis aliqs laboret ⁊ instant᷑
petat corp⁹ xp̄i multis astãtib⁹ q̃ scandalizarent᷑ nisi sibi
ĩ tali necessitate corp⁹ xp̄i daret᷑. Cũ ĝ hoc sit sacrm̃ cha
ritatis quo magis dꝫ subuenire maiori necessitati: debꝫ
ipse sacerdos a cõione desistere ⁊ infirmo dare ⁊ subue
nire. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ in tali casu nõ est licitũ sacerdoti
suspendẽ se a cõione: sꝫ põt ⁊ dꝫ hostiã diuidẽ ⁊ vnã pte
sumẽ ⁊ aliã ĩfirmo dare. Scða rõ est talis ad idẽ sic: De
duob⁹ malis min⁹ malũ est eligendũ. si ꝙ aliqs existens

in peccato necesse habet cōsecrare. si nō cōsecrat peccat: si consecrat ꝛ sumat grauius peccat. ergo bonū ꝛ licitū est cessare a cōione: cōpleta cōsecratiōe quaten⁹ nō peccet nisi tm̄ cōsecrando: ꝛ nō corpus xp̄i sumēdo. R̄ndeo trib⁹ modis. Primo ꝙ in tali casu nō eligit̄ min⁹ malū de duob⁹ ſ; maius: qꝛ plus peccaret si non sumeret: ꝙ̄ si cōsecraret ꝛ sumeret. Cui⁹ rō est: qꝛ talis. s. cōsecrās ꝛ nō sumens sm̄ canones reus sacrilegij iudicat̄. 2⁹ mō r̄ndeo ꝛ dico: ꝙ talis sacerdos q̄uis sit pctōr nō tm̄ est ꝑplexus qꝛ pōt ad deū cōuerti ꝛ cōteri: ꝛ tūc sine pctō in tali articulo sumeret. 3⁹ r̄ndeo ꝛ dico: ꝙ cōsecrans sacr̄m sicut tenet̄ sumere corp⁹ xp̄i: vt pꝫ ita etiā sanguinē vt sit ꝑfectū sacr̄m. Secus aūt ē de his q̄ nō cōsecrant sacr̄m: qꝛ talibus subtrahit̄ sanguis xp̄i ꝑpter effusiōis ꝑiculū. vnde e. tiā sacerdos in parasceue q̄ nō cōsecrat corp⁹ sine sanguine sumit. Dec. b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xij. de frequentatione hui⁹ sacr̄i. arti. ij. q. ij. in duob⁹ argu. cōtra: ꝛ ī so. argu. Et Alex. iiij. pte sū. q. clxxviij. arti. iij. in coꝛ. q. ꝛ ī so. argu. Quart⁹ casus est: an plures sacerdotes possint simul eandē hostiā cōsecrare. Hūc casū Re. supius cū responsionibus.

Utrum missa boni sacerdotis plus valeat ꝙ̄ mali. CA. XIII.

Quarto ꝑncipalit̄ circa missam considerand⁹ est fruct⁹ quo ꝑacceptat̄ vel magis cōmēdat̄. Si aūt q̄s q̄reret an missa boni sacerdotis plus valeat ꝙ̄ missa mali. R̄ndeo ꝛ dico ꝙ missa dupliciter pōt cōsiderari. s. ex pte sacrificij. ꝛ ex pte p̄sbyterij. Primo ex sacrificij. s. corpis xp̄i qd̄ substantialit̄ cōtinet̄ ꝛ ꝑncipaliter cōsiderat̄ ī missa: dico ꝙ nō ē melioꝛ missa celebrata a bono sacerdote ꝙ̄ celebrata a malo eo ꝙ idē ē sacrificium in vtroq;. Qd̄ ꝓbo ꝑ simile de baptismo: qꝛ sicut baptism⁹ tradit̄ a ministro in virtute xp̄i q̄ baptizat: ita hoc sacr̄m consecrat̄ in ꝑsona vel in virtute xp̄i. Sꝫ nō ē melioꝛ baptismus q̄ dat̄ a meliori ministro baptismo q̄ a peiori cōfert̄: vt pꝫ. s̄. Baptism⁹. ḡ siliter nō est melioꝛ missa celebrata a meliori sacerdote ꝙ̄ a peiori. Scd̄o dico ꝙ missa pōt cōsiderari ex pte p̄sbyterij: ꝛ tunc ceteris parib⁹ magis valet missa boni sacerdotis ꝙ̄ mali. qd̄ triplicit̄ ꝓbo. s. rōne: diuisione: ꝛ auctoritate. Primo ꝓbo hoc tali rōne: Illud est meli⁹ qd̄ plurib⁹ modis ē bonū ꝙ̄ qd̄ vno solo. Sꝫ oratio sacerdotis pctōris vno modo est bona. s. ex pte eccl̄ie cui⁹ ꝑsonā gerit: nō aūt ex pte sua Oratio aūt boni sacerdotis vel missa ē duplicit̄ bona. s. ex pte eccl̄ie cui⁹ vicē gerit: ꝛ ex ꝓpria deuotiōe. ergo ꝛc̄. Scd̄o ꝓbo hoc idē ꝑ locū a sufficienti diuisiōe sic: Malus sacerdos pōt duplicit̄ cōsiderari. Uno mō inq̄ntū sacerdos est ꝑsona cōis ꝛ sic sacerdos pctōr inq̄ntū est minister eccl̄ie ꝛ ī ꝑsona eccl̄ie missā celebrat: ꝛ sic ois oratio quā sacerdos pctōr facit in ꝑsona eccl̄ie est fructuosa. Alio mō inq̄ntū sacerdos pctōr est ꝑsona ꝑticularis: ꝛ tūc priuate orationes quas sacerdos pctōr facit in missa nō sūt fructuose sm̄ illud ꝓuer. xxviij. Qui declinat aurē suā ne audiat legē oratio ei⁹ erit execrabilis. Oratio vel missa boni sacerdotis inq̄ntū est ꝑsona ꝑticularis ꝛ inq̄ntum est ꝑsona cōis est fructuosa ꝛ iō melioꝛ. Tertio probo hoc idē auctoritate. Nā in decretalib⁹ ꝑma. q. prima dicit̄: Quanto sacerdotes fuerint digniores tāto facili⁹ in necessitatib⁹ ꝓ q̄ub⁹ clamāt exaudiunt̄. Dec. b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xiij. arti. ꝑmo. q. v. arg. cōtra: ꝛ in coꝛ. q. ꝛ tertia pte sūme. q. lxxxij. arti. vj. argu. contra: in coꝛ. q.

Qꝫ ī celebratate q̄dā sūt essentialia: ꝛ q̄dā accidētalia. CA. XIIII.

Quinto ꝑncipalit̄ circa celebrationē misse cōsiderādus est ritus seu mod⁹ quo decorat̄ ꝛ honorat̄. Ubi nota ꝙ in hoc sacro sicut in alijs sūt quedā substātialia: ꝛ quedā accidētalia Substātialia sūt q̄ttuor. s. ordo ministri: ꝛ intētio ex pte cōsecrantis: materia panis ꝛ vini: ꝛ forma verboꝝ ex pte cōsecrati: quoꝝ si aliqd̄ omittat̄ remouet̄ sacr̄m ꝛ irritū est oīno. Alia vō oīa sūt accidentalia. s. qꝛ nō sūt de essentia sacr̄i: sꝫ ꝑtinētia ad decorē ꝛ solennitatē ipsi⁹ quoꝝ si aliqd̄ omittat̄ nihilomin⁹ est cōsecratū sacr̄m: tn̄ grauit̄ peccat q̄ omittit scient̄ ꝛ alit̄ facit: ꝛ degradand⁹ est. Dec btūs Tho. iiij. scrip. sen. di. xiij. arti. ij. q. vj. in coꝛ. q. Sūt aūt ad decorē ꝛ solēnitatē misse ꝛ solēnitatē corpis xp̄i q̄ttuoꝛ. s. altare: corpale lineū albū sine aliqua mixtura: calix ꝛ patena de triplici metallo. s. auro: argēto: ꝛ stāno indumēta sacerdotalia de quib⁹ Re. infra Sacerdos. c. ij. His oibus ꝛ alijs que in vsum venīūt sacr̄i cōsecratio vel b̄ndictio adhibet̄ duplici rōne. prima est ꝑpter sacr̄i reuerentiā. scd̄a est ad rep̄sentandā sacr̄i efficaciā. i. scitatem q̄ ꝓuenit ex passiōe xp̄i: sm̄ illud ad Hebre. vltimo. Jesus vt sctificaret ppl̄m suū ꝑ suū sanguinem ꝛc̄. Dec. b. Tho. iij. pte sū. q. lxxxiij. arti. iij. in coꝛ. q. Primo igitur ad decorē ꝛ solennitatē hui⁹ sacram̄ēti est ordinatū altare lapideū. Ubi nota ꝙ q̄druplex altare ē ordinatū statutum vel mandatū. s. terreū: aureum: ligneū: lapideum ꝑ⁹ in lege veteri mādabat̄ altare fieri de terra vel lapidibus sectis: ꝛ hoc ꝑpter idolatriā remouendā. 2⁹ in lege veteri mandabat̄ tm̄ vnū altare ad vnū officiū deputatū. ꝛ iō mandatū fuit ꝙ hoc de auro fieret. 3⁹ a tpe ꝑncipis aplōꝝ. s. Petri vsq; ad tēpus btī Siluestri pape ordinatū fuit altare ligneū. Et rō huius fuit: qꝛ illo tpe seuiēte rabie ꝑsecutoꝝ: certa nō erat epalis mansio seu statio: sꝫ vbicūq; necessitas cōpulit: siue in criptis: siue ī domib⁹ religiosoꝝ: siue in q̄buscūq; alijs locis missam celebrabāt sup altare ligneū cōcauū in modū arce: qd̄ portabat̄ a sacerdotib⁹ vbicūq; roman⁹ epūs. i. pontifex celebrabat. Sup qd̄ altare ꝑnceps aplōꝝ. s. petr⁹ sacr̄m dñicū dicit̄ celebrasse. qd̄ quidē altare ligneū est in ecclesia lateranensi: sup qd̄ die cene ꝛ sabbato sequēti a sūmo pontifice mysteriū pagit̄. Sꝫ post bea. siluestrū papa decreto firmauit vt null⁹ nisi roman⁹ pontifex missā audeat celebrare nisi sup altare lapideū: ꝛ hoc ꝑpter tres rōes. s. ꝑpter fortitudinē: cōmunitatē: cōgruitatē. Prima rō ē ꝑpter fortitudinē. cū eni altare debeat cōsecrari vt pꝫ. s̄. oportet esse aliquā rem fortē ꝛ nō fragilē sicut est lignū vel terra de qua fiebat altare. Scd̄a rō est ꝑpter cōmunitatē. cum eni in ecclesia debeat esse copia altariū: vt h̄ mysteriū frequentet̄: debet esse materia cōis ꝛ facilis ad habendū. vn̄ nō pōt esse longū ꝛ multum dispendiū ex carentia ei⁹. nō ḡ debet eē auru vel argentū qd̄ nō de facili pōt haberi. Tertia ē ꝑpter significatiōis congruitatem: nā in hoc sacramēto maxime fides xp̄i est necessaria. vn̄ ꝑ petrā signat̄ xp̄s: vt dicit ap̄ls ꝑma ad corinth. x. Petra aūt erat xp̄s iō ꝛc̄. Dec. b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xiij. arti. ij. q. v. in solu. ij. argu. Scd̄o ad decorē ꝛ solennitatē sacramenti corpis xp̄i exigit̄ in missa palla linea ꝛ corpale lineū albū nō tinctū nō sericeū ꝛc̄. nam hoc sacramentū debet celebrari in pānis puris lineis nō sericeis nō tinctis sed albis. Cui⁹ ratio est: qꝛ corpale significat vel rep̄sentat syndonē in quo inuolutū fuit corpus xp̄i ī sepulchro: vt dicit Hugo de sancto victore. Cōpetit aūt huic sacramento palla corpalis linea pura ꝛ alba ꝑpter rōnes. s. candorem: originē: tunsionem. Prima ratio est ꝑpter candorem sui. nam lineū inter omnia genera pannoꝝ est candidissimū: ꝛ melius mūdari ꝛ dealbari potest: ꝛ significat innocentiā ꝛ puritatem saluatoris cui⁹ puritas absq; omnimoda macula fuit. Scd̄a rō est ꝑpter originē. nā linū de t̄ra nascit̄: ꝛ signat corp⁹ xp̄i passibile ꝛ mortale de corpe terreno virginis sūptū. Tertia rō est ꝑpter tunsionē. nā linū tunsione multiplici ꝑducit̄ ad candorē ꝛ signat corp⁹ xp̄i qd̄ multiplici cruciatu ꝛ pas-

fitra puenit ad gloriā. Unū lʒ esset vtendū panno serico ꝓpter ꝑciositatē hostie: nō tñ vtimur: q2 non ita repñsentat corpus dñi sicut pann⁹ lineus: nec pannus tinctus vt purus ꝛ albus: sicut pʒ p ꝑdictas rōnes. Dec.b. Tho. tertia pte sūme. q. lxxxiij. arti. iij. in solu. vij. argu. Tertio ad decorē ꝛ solennitatē hui⁹ sacramenti exigit̃ in missa calix cū patena de materia ꝑciosa. Lʒ eni calix significet sepulchrū xp̄i qd̄ erat in petra excisum. ꝛ patena significet lapidē suppositū: vt dicit Hugo de scō victore non tñ calix ꝛ patena debēt eē de petra. nec licet: q2 nō oportet q̄ ꝗstum ad oīa signa significatis rn̄deant. Siliter lʒ Seuerin⁹. xvj. romanus pontifex cōstituit vt sacerdotes calicib⁹ ꝛ patenis vitreis vterent̃. postea tñ ꝓpter piculum qd̄ inminebat ex taliū vasoꝝ fragilitate ꝛ vilitate statutū fuit ab ecclesia in cōcilio remensi: vt habet̃ de cōse. di. j. calix. Oʒ calix dñi cū patena fieret de triplici metallo. s. ex auro oīno: vel si nō ex auro oīno fiat ex argento. Sīqs aūt paup est saltē vel stāneū calicē habeat. De ere aūt vel de auricalco ꝛ ceteris metallis nō fiat: q2 ex virtute vel ex fortitudinevini rubiginē generaret ꝛ pariter vomitū vel nauseā ꝓuocaret. nec ex ligno ꝓpter porositatē: q2 imbibit liquorē inusū. nec ex lapidib⁹ ꝓpter vasorū lapideoꝝ ineptitudinē. nec ex vitro vel crystallo ꝓpter coꝝ fragilitatē. In oībus eni talib⁹ ꝓpter statutum ecclesie supradictū nullus missam celebrare ꝑsumat. vñ Urban⁹ papa vt patet distinctiōe ꝑdicta: Oīa vasa sacra fecit argentea. Rō aūt quare vasa dñica sūt ex preciosa materia est triplex. pma est ꝓpter sacramēti reuerentiaz ꝛ honorē. scd̄a est ꝓpter paupeꝝ xp̄i subuentionē. tertia est ꝓpter captiuoꝝ redemptionez. Uñ Ambro. ꝛ canon vbi. s. dicunt: Nōne dictur⁹ est dñs ꝑlato vel sacerdoti talia vasa sic habenti preciosa: Cur passus es tot inopes mori fame ꝛ certe habebas auꝝ de quo ministrasses elemosynā: Cur tot captiui in captiuitatez deducti nec redempti ab hoste sūt occisi: Quid dices: Timui ne templo dei ornat⁹ deesset. Rn̄debit: Aurū sacramenta nō q̄rūt. ornatus sacroꝝ est redemptio captiuoꝝ. Dec.b. tho. iiij. scrip. sen. di. xiij. arti. ij. q. v. in solu. iiij. argu. Et Alex. iiij. pte sūme. q. iij. arti. pmo. Re. infra Sepulchrū xp̄i de pāno lineo ꝛ ceteris. ¶ Qʒ in missa decē defectus pñt cōtingere quib⁹ obuiari ꝛ subueniri potest ne eueniant: ꝛ quomodo. CA. XV.

Ecto ꝛ vltimo ꝑncipaliter circa missam cōsiderandi sūt defectus quib⁹ obuiat̃. Ubi nota: q̄ plurib⁹ defectib⁹ vel piculis ī missa possibilib⁹ euenire dupliciṫ pōt occurri vel obuiari. Uno mō ꝑueniendo: ne. s. aliqd̄ piculū vel defectus eueniat. Alio mō subueniēdo vt id qd̄ accidit emendet̃. ꝛ hoc dupliciter: vel remediū adhibēdo: vel defectū circa hoc sacramentū cōmissum p penitentiā puniēdo. Dec.b. Tho. iij. pte sūme. q. lxxxiij. arti. vj. in cor. q. Pñt aūt in missa decem defectus spāles occurrere vel cōtingere quib⁹ pōt taliter subueniri. Prim⁹ defect⁹ est: q̄ si sacerdos morte vel graui infirmitate occupet̃ añ cōsecrationē corpis ꝛ sanguinis dñi: nō oportet q̄ p aliū suppleat̃. Si vō incepta cōsecratiōe hoc acciderit cōsecrato corpe añ cōsecrationez sanguinis vel etiā consecrato vtroq̄: dʒ p aliū celebritas misse impleri: vt habet̃ in decretis. vij. q. j. ca⁰. Nihil. in cōcilio toletano legit̃: Censuim⁹ cōuenire ꝛc. Ibidez. b. Tho. arti. vj. in so. pmi argu. Secūdus defectus ē si sacerdos post cōsecrationē inceptaz recordat̃ se aliqd̄ comedisse vel bibisse nihilomin⁹ talis dʒ ꝑficere ꝛ sumere sacramentū: ibidē arti. vj. in solu. ij. arg. in ꝑncipio. Tertius defect⁹ est q̄ si sacerdos post consecrationē inceptā recordat̃ se pctm aliqd̄ cōmisisse dʒ penitere cū ꝓposito cōfitendi ꝛ satisfaciēdi: ꝛ sic nō indigne sʒ fructuose recipere sacramentū: ibidē arti. vj. in so. ij. argu. Quart⁹ defectus est q̄ si sacerdos post cōsecrationē meminerit se excōicationē quācūq̄ incurrisse vel subire: dʒ ꝓpositum humiliṫ assumere absolutionez petēdi. ꝛ sic p inuisibilē pōtificē xp̄m absolutionē cōsequit̃. vñ diuina mysteria dʒ ꝑagere ꝛ fructuose cōmunicare. Si vō añ cōsecratiōnē alicui⁹ ꝑdictoꝝ puta manducatiōis: mortalis criminis ꝛ excōicatiōis sit memor: tuti⁹ reputarē maxime i casu manducatiōis ꝛ excōicatiōis q̄ missam inceptā deseratnisi graue scandalū timeret̃: ibidez arti. vj. in solu. ij. argu. in fine. Quint⁹ defectus q̄ pōt cōtingere est: q̄ si musca vel aranea añ cōsecratiōnē in calicē ceciderit: debet effundi ꝛ abluto calice denuo aliud vinū poni cōsecrandū. Si vō aliqd̄ hoꝝ post cōsecrationē in calicē ceciderit dʒ aīal capi ꝛ diligent̃ lauari ꝛ cōburi ꝛ ablutio simul cū cinerib⁹ in sacrariū mitti. Ibidē in solu. iij. argu. in ꝑncipio. Sextus defect⁹ est: q̄ si venenū post consecrationē sanguinis in calice adesse dep̄henderit immissuz nullo modo dʒ sumere ne calix vite vertat̃ in mortem. sʒ debet diligent̃ in aliquo vasculo ad h' apto cū reliquiis custodiri ꝛ ne sacramentū maneat impfectū debet aliud vinū apponere in calice ꝛ denuo resumere a cōsecratiōe sanguinis ꝛ sacramentū ꝑficere: ibidē arti. vj. in solu. iij. argu. in fine. Septim⁹ defectus ē. q̄ sacerdos añ cōsecrationē sanguinis: ꝛ post consecrationē corpis ꝑcipiat aut vinū vel aquā nō esse in calice: dʒ statim apponere. Si vō post cōsecrationē sanguinis ꝑcepit: q̄ aqua deerit in calice nihilomin⁹ dʒ ꝓcedere: q2 appositio aque nō ē de necessitate sacramēti: vt pʒ. s. Eucharistia de mixtione aque. Debet tñ puniri ille ex cui⁹ negligentia hoc cōtingit. Nullo aūt modo dʒ aqua vino iā ꝯsecrato misceri: q2 sequeret̃ corruptio sacramēti ꝓ aliqua pte. ibidez in solu. iiij. argu. in ꝑncipio. Octau⁹ defect⁹ est: q̄ si sacerdos post verba consecratiōis ꝑcipiat q̄ vinū nō fuit positū i calice. Siqdē hoc ꝑcipiat añ sumptionē corpis dʒ deposita aqua si ibi fuerit īponere vinū cū aqua ꝛ resumere a vbis cōsecratiōis sanguinis. Si vō hoc ꝑceperit post sūptionē corpis: aliā hostiā simul cū sanguine cōsecrandā iterū apponere dʒ. Qd̄ iō dico: q2 si diceret sola verba cōsecratiōis sanguīs nō seruaret̃ ordo debitus cōsecrādi. nā sicut dr̄ in cōcilio toletano: pfecta videri nō pñt sacrificia: nisi pfecto ordine cōpleant̃. Si vō inciperet a cōsecratiōe sanguīs ꝛ repeteret oīa ꝯsequētia nō cōpeteret nisi adesset hostia ꝯsecrata: cū in verbis illis occurrant q̄dā dicēda ꝛ fiēda nō solū circa sanguinē: sʒ etiam circa corp⁹. ꝛ dʒ i fine sumere hostiā ꝯsecratā nō obstante si pri⁹ biberit aquā q̄ erat in calice: q2 ꝑceptū de pfectione sacri maioris ē ponderis: q̄ꝫ ꝑceptū q̄ hoc sacrm̄ a ieiunis sumat: ibidē in so. iiij. arg. in fine. Non⁹ defectus est q̄ lʒ sacerdos nō recolat se dixisse aliq̄ eoꝝ q̄ debuit dicē: nō dʒ ex hoc mēte turbari. nō eni q̄ mīta dixit recolit oīuʒ q̄ dixit. Si tñ sacerdoti ꝓbabiliṫ cōstet se aliqua omisisse: siqdē nō sunt necessitate hui⁹ sacri nō estimo q̄ ꝓpter hoc debeat resumē imutando ordinē sacrificij: sʒ dʒ vlteri⁹ ꝓcedere. Si vō certificet̃ se omisisse aliqd̄ eoꝝ q̄ sunt de necessitate hui⁹ sacri oīa dʒ resumere ꝛ p ordinē reiterare: ibidē in so. v. argu. Decim⁹ defect⁹ ē q̄ pōt ꝯtingere: q̄ si q̄n̄q̄ ꝓpt̃ frigus qd̄ patit̃ sacerdos dilabit̃ hostia ꝯsecrata in calicē siue ante fractionē siue p⁹ hoc nō facit impfectionē sacri: vt ꝓpter hoc sit necesse aliqd̄ reiterari circa celebrationē hui⁹ sacri: q2 fractio hostie nō ē de necessitate hui⁹ sacri: sʒ de cōgruitate rōe significationis: vt pʒ. s. Eucharistia: qd̄ significet fractio hostie. ibidē arti. vj. in so. vj. arg. ¶ Tangunt̃ q̄ttuor defect⁹ possibiles in missa ꝯtingere q̄ recompensari pñt pniam faciēdo s̄m statutū eccl̃ie: ꝛ quō. CA. XVI.

Ecundo defectibꝰ qui pñt contingere circa hoc sacramentū pōt occurri ⁊ obuiari subueniendo .s. defectui: p pniam puniēdo. ⁊ q̄stū ad hoc pñt in missa q̄ttuor defectus spāles occurrere quibꝰ occurri pōt certā penitentiā faciēdo sm statutū ecclesie. Primus defectus ē: q ille q̄ bñ custodierit hoc sacramentū ex cuiꝰ negligentia accidit q mus vel aliud aīal spēs sacramentales comederit debet penitere. xl. diebꝰ. Secūdus defectꝰ est. q si ex negligentia ⁊ incautela sacerdotis amissa fuerit hostia vel ps eiꝰ ita vt inueniri nō possit debet. xxx. diebꝰ penitere. Ille vō p cuiꝰ negligentiā hostie cōsecrate putrefiūt eadē penitētia .s. xl. dierū est dignus vt in di. pdicta habet ex cōcilio aureliano. Tertius casus ē: Siquis aut p ebrietatē aut voracitatē eucharistiā euomuerit. xl. diebꝰ peniteat: clerici vō vel monachi. lxx. diebꝰ: epus vō. xc. Si aūt infirmitatis causa euomuerit vij. diebꝰ peniteat. Quartus casus est: q si p negligentiāꝫ sacerdotis sanguis ceciderit vel pars eiꝰ stillauerit in tabulā que terre adheret: lingua lambet̄: ⁊ tabula radet̄. Si vō distillauerit in terrā terra radet̄ ⁊ igne cōburet̄: ⁊ cinis intra altare condet̄: ⁊ sacerdos. xl. diebꝰ peniteat. Si aūt sup altare stillauerit calix: sorbeat minister stillā ⁊ tribꝰ diebus peniteat. Si aūt sup linteum altaris ⁊ ad aliud linteū stilla puenerit q̄ttuor diebus peniteat. Si vsq ad tertiū linteū stilla puenerit: octo diebꝰ peniteat. Si vsq ad quartū linteū stilla puenerit. xx. diebꝰ peniteat. Et linteū qd stilla vel linteamina q̄ tetigerit tribus vicibꝰ lauet minister calice subtus posito: ⁊ aq̄ ablutiōis sumat̄ ⁊ iuxta altare recondat̄. posset etiā sumi a ministro: nisi ppter abominationē dimitteret̄. Tutū etiā est vt pars illa lintei abscindat̄ ⁊ comburat̄ ⁊ cinis ī altari condat̄. Predictis diebꝰ debet penitēs ieiunare ⁊ a cōmunione cessare: tn̄ pensatis cōditionibꝰ negocij ⁊ psone pōt penitentia minui vel augeri. Hoc tn̄ obseruandū est: q vbicūq spēs inueniunt̄ sūt reuerent obseruāde vel etiā sumende: q2 manentibꝰ spetiebꝰ manet ibi corpus xpi. Ea vō in quibꝰ inueniunt̄ si cōmode fieri pōt sūt cōburenda: cinere in sacrario posito sicut de rasura tabule dictū est. Hec. b. Tho. iij. pte sūme. q. lxxxiij. arti. vj. in so. vij. argu. p totū: ita q in vniuerso. xxiiij. defectus in missa pñt cōtingere quibꝰ diuersimode pōt salubrit̄ occurri ⁊ obuiari. ¶ Q2 sacramentū corpis ⁊ sanguinis xpi ꝯsecrare nō pōt angelꝰ vel laicus: sꝫ epūs vel sacerdos

## CA. XVII.

D maiorē tn̄ euidentiā pdictoꝝ nota hic q̄ttuor: quedā ex pte cōsecrātis: quedā ex pte dispensantis: quedam ex pte recipientis: quedā ex pte assistentis vel audiētis. Primo ex pte cōsecrantis hoc sacramentū nota: q angelus nō pōt consecrare nec laicus nec solūmodo eps: sꝫ etiā simplex sacerdos. Primo dico q angelus nō pōt cōsecrare hoc sacramentū. qd tali rōne ostendo: Illi soli pñt vel hñt ptātē cōsecrandi corpꝰ xpi quibꝰ a dño qui hoc sacr̄m instituit data est ptās consecrandi: vel īmediate vt aplis: vel mediate vt alijs: sm q habet̄ Luce. xxij. vbi dicit̄: Accipite inter vos ⁊ diuidite. Glo. Accipite ⁊ date. sꝫ solis epis vt ex verbis pꝫ hoc officiū ⁊ hanc ptātē dñs īmediate ⁊ sacerdotibꝰ mediate dedit. cōstat aūt q angeli hanc ptātē nec a dño nec ab apostolis receperūt: g̃ ⁊c̃. Hec Alex. iiij. pte sūme. q. cviij. arti. pmo. Scdo dico q laicus etiā bonus vel sanctꝰ corpus xpi cōsecrare nō pōt. qd tali rōne ostendo: In cōsecratiōe filiꝰ offert̄ patri p populo dei. Hanc oblationē vō facere est ipsiꝰ mediatoris inter deū ⁊ populū. sꝫ laicus nō est mediator inter deū ⁊ populū. sicut nec recōciliator. Scda rō ad idem est talis: Conficere hoc sacramentū ptinet ad dignitatē officij nō meriti. sꝫ dignitas officij etiam est in sacerdote malo ⁊ nō in bono laico: g̃ ⁊c̃. vñ licꝫ bonus laicus dignitate priuata q̄ ē dignitas meriti apud deū sacerdote malo sit dignior: tn̄ malꝰ sacerdos est dignior dignitate officij bono laico. sꝫ dignitas officij exigit̄ ad consecrandū corpus xpi vt patet qua bonꝰ laicus caret. g̃ ⁊c̃. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. xiij. arti. pmo. q. j. in cor. q. Tertio dico: q nō solū epis data est ptās cōsecrandi: sꝫ etiā sacerdotibꝰ. qd dupliciter pbo. s. rōne ⁊ similitudīe. Primo pbo hoc rōne sic: Illis data est potestas cōsecrandi q̄ in sua ordinatione acceperūt characterē. sꝫ sacerdotes sūt huiusmōi: g̃ ⁊c̃. Scdo hoc idem pbo exempli similitudine: Quia sicut ī corpe humano mēbroꝝ officia sūt distincta nec omnia cōueniūt singulis: ita in corpe mystico. Quedam enī sacramenta sūt que ad actus speciales nō simplicit̄ necessarios ordinantur: vt confirmatio ⁊ ordo. ⁊ iō solis epis conceduntur tanq ministris maioribꝰ. Quedā vō sacramenta sūt que ad actus cōmunes non tn̄ ita necessarios ordinant̄ vt alia quattuor: ⁊ iō dispēsatio solis sacerdotibus reseruat̄. Quedā vō ad actus cōmunes ⁊ simpliciter necessarios ordinant̄: ⁊ illa cōueniunt oībus in casu necessitatis vt baptismus: sꝫ pter casum necessitatis conueniūt solis psbyteris. lꝫ enī ppter excellentiā ⁊ dignitatem corpis ⁊ sanguinis xpi deceret: q officiū consecrationis huiꝰ esset epoꝝ: īmo potius solūmodo sūmi pontificis: tn̄ ppter vtilitatū multitudinē quā assequunt̄ fideles ppter missarū frequentiā: diuina sapientia ordinauit q ptās consecrādi corpus ⁊ sanguinē etiā sacerdotibus traderet̄. Et pma vtilitas vel rō huiꝰ est diuini cultus dilatatio. secūda est humanoꝝ actuū repatio. tertia est pene mortuoꝝ mitigatio. quarta est beneficij redemptionis frequēs recordatio. quinta est diuine familiaritatis manifestatio. sexta est nostre elatiōis repressio. Ex hoc enī q potestas cōsecrandi corpus ⁊ sanguinem xpi simplicibꝰ sacerdotibꝰ est cōcessa ⁊ data: ⁊ nō solis epis: ex frequenti celebratione missarū cultus dei multiplicatur: ⁊ quotidianī nostri defectus reparant̄: ⁊ pene aīaꝝ existentiū in purgatorio mitigant̄: ⁊ beneficium nostre redemptiōis frequent̄ repsentat̄ ⁊ ad memoriā reducit̄: ⁊ diuina familiaritas ex frequēti exhibitiōe sue psentie in carne insinuat̄. exemplū humilitatis nobis exhibet̄ ex quo elatio nostra reprimit̄. nā efficax exemplū nostre humilitatis est: q dñs voluit corpus suū ⁊ sanguinē a simplicibꝰ sacerdotibꝰ tractari ⁊ consecrari. Hec. b. Tho. breuiter ⁊ compendiose tangit. iiij. scrip. sen. di. xiij. arti. pmo. q. ij. in cor. q. Et Alex. iiij. pte. sūme. q. cviij. arti. iij. ī cor. q. ¶ Q2 diaconꝰ ⁊ laicus alijs dispensare nō pñt

## CA. XVIII.

Ecūdo ex pte dispēsantis hoc sacr̄m dico hic tria. s. q laicꝰ corpꝰ xpi dispēsare nō pōt: nec diaconꝰ: q̄uis possit diaconꝰ xpi sanguinē dispēsare: ⁊ curā aīaꝝ aliquo mō hr̄e. Primo dico: q laicus quantūcūq scūs corpꝰ xpi dispēsare nō pōt qd pbo triplici rōne. Prima ē talis: Ille nō pōt corpus xpi dispēsare q̄ nō pōt cōsecrare: sꝫ laicꝰ quātūcūq bonꝰ ⁊ scūs nō pōt ꝯsecrare: cū nō habeat characterē. g̃ ⁊c̃. Secūda rō ē talis: Ad eosdē ptinet esse ministros ecclie dei ⁊ ministroꝝ dei: vt dr̄ pma ad corinth. iiij. sꝫ laici nō sūt ministri ecclie. g̃ ⁊c̃. Tertia rō ad idē ē talis: In dispēsante hoc sacr̄m duplex scificatio reqrit̄ ppt̄ reuerētiā sacri. s. scificatio moral̄ ⁊ sacr̄alis. qd pꝫ: Nā videmꝰ q calix in quo scitas moral̄ eē nō pōt ꝯsecrat̄ ⁊ silr̄ manꝰ sacerdotū vnctiōe scificant̄ ppt̄ reuerētiā sacri. sꝫ laicꝰ scitatē sacr̄alē nō hꝫ: g̃ hoc sacr̄m dispensare nō pōt. vñ lꝫ laicus in casu necessitatis possit baptizare. Silr̄ lꝫ laicꝰ si sit petōr possit corpꝰ xpi tangē in casu necessitatis: puta cū eēt ī luto: tn̄ illd pōt dispēsare: tū ppt̄ defectū ꝯsecratiōis: tū ppt̄ defectū administratiōis: tū ppt̄ defectū sacr̄alis scificatiōis

qui sūt in laicis vt patet. Hec btūs Tho. iiij. scrip. sen. di. xiij. arti. iij. q. j. argu. contra: ⁊ in solu. ij. ⁊. iij. argu. ibidē. Scđo dico φ diaconus similiter corpus xp̄i dispensare nō pōt. quod ꝓbo auctoritate ⁊ rōne. p° auctoritate canonis. dicit enim canon di. xciij. Nō oportet diaconum panē dare. i. corpus xp̄i. 2° ꝓbo hoc idem duplici ratiōe Prima est talis: Dispensatio corporis xp̄i est illius qui est dei ⁊ hominū mediator. sed talis nō est diaconus ſʒ sacerdos. quod sic patet: Hoc sacramentū est institutum ad reconciliandū nos deo. sed hoc. s. recōciliare nos deo ad sacerdotem qui ē mediator spectat. ergo ⁊c. Secūda ratio ad idem est talis: Illi nō competit corpus xp̄i dispēsare qui ipsum nō pōt tangere. ſʒ diacono nō licet corpus xp̄i tangere cū nō habeat manus sacratas. ergo ⁊c. s. nō debet corpus xp̄i dispensare nisi de mandato presbyteri vel episcopi. vel longe posito in casu necessitatis. Hec b. Tho. vbi. s. q. ij. in cor. q. Tertio dico φ diaconus olim dispensabat sanguinē sed nō corpus. vn̄ beatus Laurentius q̄uis fuit dispensator sanguinis: non tn̄ legit̄ fuisse dispensator corporis. vn̄ etiam adhuc hodie in quibusdam ecclesijs sanguis ꝑ diaconū ministris altaris dispēsatur. Laicis aūt dispensari nō debet ꝓpter piculū effusionis. Ratio aūt quare diaconus dispensabat sanguinē xp̄i sed nō corpus est duplex. Prima est: qꝛ dispensator corporis oportet φ ipsum tangat: nō aūt dispensator sanguinis: ⁊ ꝓpter hoc diaconus poterat. Secunda est: qꝛ diaconus iō dispensabat sanguinē ⁊ nō corpus ad significandū φ ꝑ sanguinē signat̄ redemptiōis mysteriū qđ a capite diffundit̄ officio ministrorū. ſʒ incarnatio quā corpus xp̄i signat humano ministerio nō est facta. vnde ſʒ diaconus possit habere curam animarū q̄tum ad ea q̄ iurisdictionis sunt: nō tn̄ q̄tum ad que sūt ordinis. Dispensatio autē sacramentorū ad ordinē ptinet vbi. s. īmediate. q. ij. in cor. q. in fine. ⁊ in solu. pmi ⁊. ij. arg. in fine.

¶ Q: nulli licet eucharistiā recipere de manu sacerdotis precisi. CA. XIX.

Tertio ex parte recipientis nota φ nulli licet recipere eucharistiā de manu sacerdotis p̄cisi: nec missam audire sacerdotis cōcubinarij notorij. Primo dico φ nulli licet eucharistiā recipere de manu sacerdotis p̄cisi. s. heretici: scismatici: ⁊ excōmunicati. qđ dupliciter ꝓbo. s. rōne: ⁊ auctoritate. Primo auctoritate beati Grego. qui dicit. iiij. libro dialogoꝝ φ pater p̄fid⁹ Arrianū episcopū misit ad filium vt ex eius manu sacrilege cōsecrationis cōmunionē reciperet. ſʒ vir deo deuot⁹ Arriano epo venienti exprobrauit vt debuit. 2° hoc idē ꝓbo tali rōne Quicunqꝫ contra ordinationē ecclesie sacramentū corporis xp̄i accipit vel missam audit ꝑ inobedientiā peccat. Sʒ omnes p̄dicti ex statuto ecclesie a dispensatione huius sacramenti sunt suspensi: qꝛ sunt extra vnitatē ecclesie in qua sacramenta conferunt̄: ergo quicūqꝫ a supradictis vel eucharistiā accipit vel missam audit: peccat. Scđo dico φ nulli licet audire missam sacerdotis cōcubinarij notorij. qđ etiā dupliciter ꝓbo. p° auctoritate canonū in quibus dicit̄. Nullus audiat missā sacerdotis quē indubitanē nouit esse concubinariū. Ubi nota φ sacerdotes cōcubinarij dicunt̄ esse notorij trib⁹ modis. Uno modo ꝑ sententiā que fert̄ in eum qui est cōuictus. 2° modo ꝑ confessionem in iure factam. 3° modo ꝑ rei euidentiam q̄n peccatum ita est manifestum φ nulla potest tergiuersatione celari: vt qꝛ contra eum argumenta vident̄ gradientia sup terram. s. filij ⁊c. Secūdo hoc idem ꝓbo duplici rōne. Prima eni ratio ꝓpter quā sacerdotes concubinarij notorij sunt ꝓhibiti ab ecclesia. s. ne audiat̄ eoꝝ missa est ꝓpter maximā spiritualitatem que exigit̄ in hoc sacramento: cui inter peccata omnia peccatū fornicationis magis contrariat̄. Secunda rō est ꝓpter maximā ꝓnitatem. s. qꝛ maxime ad peccatum fornicatiōis homines sūt ꝓniores ꝓpter concupiscentiā carnis: ex qua inter omnia peccata ad hoc peccatum magis inclinant̄. Ad maiorē tn̄ differentiā p̄dictoꝝ nota hic tria. Primū est: φ differentia est inter hereticos: scismaticos: ⁊ excōmunicatos: ⁊ cōcubinarios notorios: qꝛ sacerdotibus hereticis: scismaticis: ⁊ excōmunicatis nō debet aliquis scienter i diuinis cōmunicare quātūcūqꝫ sint occulti. Sacerdotes aūt cōcubinarij nō sunt vitandi nisi sint notorij tribus p̄dictis modis: vt pꝫ. s. Secundū est φ nō refugimus a p̄dictis cōmunionem sacram accipere aut missam audire: ex eo φ hostia ab eis consecrata sit mala: vel missa eoꝝ sit mala: imo potius hostiam veneramur. qđ patet: quia hostia a p̄dictis sacerdotibus consecrata est adoranda. ⁊ si reseruet̄ pōt recipi a legitimo sacerdote: ſʒ refugimus culpā indigne ministrantiū. Tertiū est: φ q̄uis sacramentū ex malicia sacerdotis sue bonitatis excellentiā nō amittit: eo φ sacramentū corporis xp̄i nō est melius cōsecratum a bono sacerdote q̄ʒ a malo: qꝛ nō efficit̄ merito sacerdotis ſʒ verbo creatoris: vt Aug⁹ dicit: tn̄ in eo qui indigne accedit contra obedientiā ecclesie faciens: effectū non habet. ⁊ sic qui corpus xp̄i accipit a p̄dictis vel eoꝝ missam audit gratiā nō consequit̄: imo peccat. Hec beatus Tho. iiij. scrip. sen. di. xiij. arti. iij. q. iij. argu. cōtra: ⁊ i cor. q. ⁊ in solu. argumentoꝝ.

¶ Q: sacerdos potest celebrare missam vno solo assistente. CA. XX.

Quarto ⁊ vltimo querit̄ an sacerdos possit celebrare vno solo assistente. Rn̄deo ⁊ dico φ ſʒ antiquitus fuerit statutū vt nullus p̄sbyteroꝝ nisi ad min⁹ duobus p̄sentibus missam celebraret: vt habet̄ de cōse. di. pma: hoc statutū est: tn̄ ꝑ Innocentiū tertiū p̄dictum statutū est abrogatum. vn̄ in p̄dicto decreto Innocenti⁹ tertius dicit: φ ꝓpter consuetudinē: necessitatem: ⁊ vtilitatē: sacerdotes pn̄t missam celebrare vno assistēte. Et rō hui⁹ est: qꝛ multiplicato numero p̄sbyterorū ne sacerdotes cessarent a frequēti celebratione missarū necessariū fuit ⁊ vtile: vt vno assistente missaꝝ solennia celebrarent. Sed contra in missa dicunt̄ quedā in plurali: vt Dn̄s vobiscū. ⁊ in secreta. Orate fratres: ⁊ Ita missa est. q̄ requirūt numerū assistentiū. Rn̄deo duob⁹ modis. Primo φ cū sacerdos dicit Dn̄s vobiscū. ⁊ Orate ⁊c. loquit̄ ecclesie ⁊ ad ecclesiā debet suā intentionē cōuertere. Secundo modo rn̄deo ⁊ dico: φ pie credendū est φ angeli dei comites assistunt orantibus: ſm illud ꝓphetiā. In cōspectu angeloꝝ psallam tibi deus meus. Et illud thobie. xij. Qn̄ orabas cum lachrymis ego obtuli orationē tuā dn̄o. Ponūt etiā aliqui φ reclusus solus. i. sine assistente pōt celebrare missā eo φ angelus semꝑ pn̄s assistit misse. Hec Alex. iiij. pte sūme. q. ij. arti. ij. in cor. q.

## Sequitur de littera. N.

pctã que abinuicẽ differũt: ꝛ que. CA.I.

NEgligẽtia. Circa negligentiã cõsiderare debem⁹ tria. .s. varietatẽ ꝯceptꝰ: cãlitatẽ vel radicẽ ꝓcessus qualitatẽ reat⁹ Uel aliter nota .s. ꝓprietatẽ significati: varietatẽ principij: grauitatẽ pcti. Primo circa negligentiã cõsiderare debemus varietatẽ conceptus. Differũt enĩ inter se ista sex .s. negligentia: pigritia: desidia: torpor: inconstãtia: ꝛ omissio: ꝛ quo ad significatũ: ꝛ quo ad actũ. quod pꝫ: quia negligentie ꝯsistunt in defectu interioris actus voluntatis qui est electio. vñ Isido. iij. li. etymo. dicit: ꝙ negligens dr̃ quasi nec eligẽs. ꝛ iõ sicut recta electio eoꝝ q̄ de sũt ad finẽ ptinet ad prudentiã: vt pꝫ infra Prudẽtia: ita negligentia voluntatis non eligendi recte ea que sunt ad finẽ ptinet ad imprudentiã vel stulticiã. Scdo pigritia cõsistit in defectu executõis exterioris: ita ꝙ pigritia est respectu boni opis faciẽdi: nam pigritia importat tarditatẽ exequẽdi bonũ opus. vnde piger dr̃ ille qui non facit nisi tarde illud bonũ qd̃ cito ꝛ velociter dꝫ facere: ꝓuer. xix. Abscondit piger manũ suã. Et ibidẽ. xx. Propter frigus piger arare noluit. Tertio desidia dr̃ respectu boni opis ꝓsequendi vel ꝯtinuãdi. ꝛ dr̃ desidia a desinendo. cũ enĩ aliquis videt difficultatẽ in bono ope desistit ꝛ cessat ab illo. vñ talis dr̃ desidiosus a desinẽdo bonũ qd̃ incipit ꝓpter sui difficultatẽ non attendẽs vtilitatem. Quarto torpor importat remissionẽ quandã in ipsa executõe boni operis. Quinto incõstãtia instabilitatẽ voluntatis importat. Nam fm papiã: incõstans est qui non est stabilis: sed qd̃ sibi modo placet id rursus sibi displicet: vt qꝛ modo vult hoc: modo aliud. talis est qui fluctuat inter cõfidentiã ꝛ diffidentiã. Sexto omissio dupliciter differt a negligẽtia ꝛ ꝓut sunt peccata mortalia: ꝛ venialia. ꝑmo ꝓut sunt pctã mortalia differũt: qꝛ omissio ꝓprie dicit̃ respectu actus debiti. Negligentia võ dr̃ respectu circũstantie: puta tpis: vel loci: vel finis. 2° etiã ꝓut sunt pctã venialia differunt: qꝛ omissio dr̃ respectu actus expedientis. Negligẽtia võ dr̃ respectu circũstantie expediẽtis. Dec. b. Tho. scda scde. q. liiij. arti. ij. in cor. q. ꝛ Alex. ij. pte sum. q. xxxiiij. arti. iij. de differẽtia omissionis ꝛ negligentie ad supradicta pctã. De pigro autẽ de quo superius pꝫ dr̃ ꝓuer. xiij. Uult ꝛ non vult piger. Quod verbũ exponit̃ quatuor modis. ꝑmo de prelato sic: Nam ꝑlatus piger vult habere emolimẽta ecclesiaꝝ ꝛ non vult habere curã ꝛ sollicitudinẽ aïaꝝ. sed tales caueãt: qꝛ dñs ꝯsobrinis petẽtib⁹ dignitatẽ obtulit calicẽ ꝛc. 2° modo exponit̃ sic: Uult affectu sed non vult effectu: ꝛ tales decipiunt̃: qꝛ sicut arbor sine fructu vana est ita volũtas sine opere est ociosa. 3° modo exponit̃ sic: Uult piger regnare cũ xp̃o sed non vult pati cũ eo. Glo. ibidẽ: Delectẽt premia: terrent certamia. sed isti etiã decipiunt̃: qꝛ sic dicit Isido. impossibile est a delitijs ad delitias trãsire: hic ventrẽ: ibĩ mentẽ replere. Cuꝫ enĩ dicat apls. ij. ad Thimo. ij. Si cõmortui sumus cõuiuemus. si sustinebim⁹ ꝛ regnabim⁹. 4° modo exponit̃ sic: Uult piger bene mori ꝛ non vult bñ viuere h̃ est impossibile.

CQ. negligentia orit̃ ex quattuor pctis. CA.II.

SEcũdo ꝑncipaliter circa negligentiã cõsiderare debemus radicẽ vel causalitatẽ ꝓcessus. nã negligẽtia ex quattuor vitijs orit̃ ꝛ ꝓcedit .s. ex imprudẽtia: accidia: auaricia: affectõe inordinata. Primo enĩ negligentia orit̃ ex imprudentia vel stulticia. qd̃ sic pꝫ: Ille imprudens dr̃ qui non obseruat circũstãtias in opibus suis. sed inter oẽs circũstantias nobilissima est circũstãtia tpis: quã imprudẽs negligit obseruare: vt dr̃ Eccl. xx. Lasciu⁹ ꝛ imprudẽs non obseruabũt tempus .s. qꝛ non cogitant ꝑterita nec ordinãt ꝑsentia: nec ꝑuidẽt nec deliberãt futura. Scdo negligẽtia orit̃ ꝛ ꝓcedit ex accidia. Cui⁹ rõ est: qꝛ cũ accidia sit tristicia de bono spirituali: ideo generat negligentiã ad eligendũ ꝛ torporẽ ad faciendũ. ꝛ rõ hui⁹ est: qꝛ sicut illud qd̃ nos delectat facimus diligẽt̃: ita illud qd̃ nos ꝯtristat facim⁹ negligenter. Re. ã. Accidia. Tertio negligẽtia orit̃ ꝛ ꝓcedit ex auaricia. Cuius rõ est: qꝛ cũ homo inordinate diligit magnã ꝓsperitatẽ quã habet: ex hoc efficit̃ negligẽs ad vitandũ malũ ꝛ eligendũ bonũ. Hiere. xliij. Ingressi sũt ꝛ possederũt terrã ꝛ non obedierũt. vbi dicit glo. ꝙ nihil est mediũ inter possessiones ꝛ inobedientiã: nã vbertas securitatẽ: securitas negligentiã: negligẽtia võ ꝯtẽptum parit. Quarto negligẽtia ꝓcedit ab affectõe inordinata. Nam amor inordinatus est cã negligẽtie ꝛ fraudulẽtie. ꝑmo enĩ minor amor dei est cã fraudulẽtie. 2° nimi⁹ amor sui est causa fraudulẽtie. Ubi nota ꝙ minor amor dei potest intelligi duobus modis. vno mõ ꝑ defectum feruoris charitatis: ꝛ sic causat̃ negligentia que est pctm̃ veniale. alio modo ꝑ defectuꝫ charitatis: sicut dr̃ minor amor dei: qñ aliquis diligit deũ solo amore naturali: ꝛ sic causat̃ negligẽtia q̄ est pctm̃ mortale: ita ꝙ minor amor dei qui est cũ defectu charitatis est cã negligentie que est pctm̃ mortale. vñ talis est maledictus a deo: Hiere. xlviij. Maledictus qui opus dei facit negligenter. Scdo nimi⁹ amor sui qui est cũ defectu charitatis est etiã cã fraudulẽtie: ꝛ est pctm̃ mortale. ꝓpter qd̃ ibidem dicit alia lra: Maledictus qui opus dei fraudulẽter fac̃. Ubi glo. sic dicit: Fraudẽ quippe in ope dei facit q̄ inordinate diligens ꝑ hoc ꝙ recte agit ad remunerationis transitorie bona festinat ꝛ attendit. Dec Alex. scda parte sum. q. xxxiiij. arti. v. in cor. q.

CQ. negligentia aliquando est peccatũ veniale: aliqñ est peccatũ mortale. CA.III.

TErtio ꝑncipaliter circa negligentiã ꝯsiderare debemus qualitatẽ reatus. Nã negligentia aliqñ est pctm̃ mortale: aliqñ veniale: Primo enĩ negligẽtia est pctm̃ mortale duplici rõne. ꝑmo rõe defect⁹. 2° est pctm̃ mortale rõne ꝯtemptus. Primo est pctm̃ mortale rõne eius qd̃ omittit̃. Si enĩ ꝑ negligentiã ꝑtermittat̃ actus qui est in ꝑcepto ꝛ ꝑ ꝯsequẽs de necessitate salutis: puta si ꝑ negligentiã ꝑtermittat̃ iste actus qui est dare elemosynã. ꝛ similiter si ꝑtermittant̃ circũstãtie debite istius actus: puta dare elemosynã indigẽti ꝛ tẽpe necessitatis est pctm̃ mortale: nam actus debit⁹ cadens sub ꝑcepto est dare elemosynã. Circũstãtie võ isti⁹ act⁹ debite determinãt̃ ꝑ hoc ꝙ est indigẽs in tpe necessitatis extreme. non enĩ q̄libet negligẽtia est dãnabilis: vt vbi gra. Negligẽtia de his q̄ non sunt de necessitate salutis non est dãnabilis. sed negligẽtia ex ꝯtẽptu ꝓcedens vel ꝯtẽptuꝫ inducẽs est dãnabilis. Dec be. Tho. iiij. scri. sen. di. xxvij. in expõne lre in fine di. Scdo negligẽtia est pctm̃ mortale rõne ei⁹ qd̃ ꝯtẽnit̃. Si enĩ voluntas intm̃ sit remissa circa ea q̄ dei sunt vt totalit̃ deficiat a dei charitate ꝯtẽnendo ea q̄ sunt dei: puta non curat q̄s bonũ fa

cere. sed per negligentiā ɔtēnit talis negligētia est pctm̄ mortale. vbigr̄a: Aliquis tenet bonū aliqđ bene .i. stricte solicite: ꝛ deuote facere: puta psallere ꝛ orare. cū si aliqˢ circa hec duo ex ɔsuetudine negligentiā habeat: ita ꝙ ex ɔsuetudine non curet sed potiꝰ ɔtēnit .s. solicite ꝛ deuote dicere horas suas: talis negligētia est pctm̄ mortale. lȝ. n. negligētia in dicēdo semel vel bis horas suas non sit peccatū mortale: tm̄ ex frequētia vel ɔsuetudine talis negligētie pōt ɔtingere p ɔtēptū ꝙ non curet bene dicere etiā suo tpe horas suas. ꝛ sic cadit in pctm̄ mortale. qđ pbo p duo exēpla. Primū est de gutta que tm̄ non semel cadēs cauat lapidē: tm̄ qñ multotiēs ꝛ frequent' sup lapidē cadit ipsuȝ cauat. Et funis si semel trahēdo aquā de puteo marmorē non cauat sed sepe trahēdo ꝛc̄. Itē si gutta aq̄ non submergit nauē tot tm̄ gutte aque subintrare possūt ꝙ nauē submergunt: ꝛ sic de alijs. Et sic est in pposito vt intuēti pȝ. Hec be. Tho. scđa scđe. q. liiij. arti. iij. in cor. q. Et Alex. ij. pte sum. q. xxxiij. arti. vj. Et in his duobꝰ casibus loqt' sapiēs puer. xix. Qui negligit viā suā mortificabit'. qđ verbū exponit' q̄tuor modis. Prio sic: Qui negligit viā .i. viā mandatoꝝ q̄ data est vt p eā .i. p viā ambulemus: curramꝰ ꝛ pueniamꝰ ad xp̄m: iuxta illud psal. Uiā mandatoꝝ tuoꝝ cucurri. ꝛ mortificabit' hic p culpā mortalē: ꝛ in futuro p penaȝ eternalē. Scđo mō exponit' sic: Qui negligit viā suā .i. qui ɔtēnit xp̄m qui est via p quā puenit' ad patrē sicut ipse Joh. xiiij. dicit: Nemo venit ad patrē nisi p me: mortificabit' .i. morte eterna dānabit' ꝛ merito: qꝛ ɔtēnendo viā separat se a vita .i. a xp̄o qui est via: veritas: ꝛ vita. Tertio mō sic: Qui negligit viā suam non curās qualit' viuat .s. bene vel male: deo vel mundo mortificabit' .i. dānabit'. Quarto modo sic: Qui negligit viā seu vitā suā .i. qui non ɔsiderat solicite ꝛ regulat opa sua mortificabit' .i. gr̄a priuabit'. In duobꝰ aūt casibꝰ negligētia est pctm̄ veniale. Primꝰ est qñ aliquis p negligentiā non pt'ermittit aliqđ quod sic de necessitate salutis siue actū debitū siue circūstātias debitas. Secūdus casus est: qñ p negligentiā taliū non ɔtēnit. ꝛ de tali negligētia dr̄ Ecci. vij. De negligentia purga te cū paucis. quod verbū exponit' tribus mōis. Pmo sic. De negligētia .i. de pctis cōmissis p negligētiā. Purga te cū paucis .i. p pauca: qꝛ pauca sufficiūt ad deletionē eoꝝ q̄ p negligentiā ɔmittunt' respectu eoꝝ que fiūt ex certa scia ꝛ certa malicia. nam sicut dicit glo. sup illo verbo .s. de negligentia purga te ꝛc̄. Oblatio parua cū humili mēte ꝛ pura deuotōe facta non solū purgat pctā venialia: sed etiaȝ mortalia. ꝛ allegat hoc verbū bea. Tho. scđa scđe. q. liiij. arti. iij. in solu. ij. argu. 2° mō exponit' sic: De negligētia .i. de pctis cōmissis p negligētiā: Purga ꝛc. qꝛ pauci sūt qui peccata negligentie sciant purgare ꝛ dicere: An illa negligētia sit pctm̄ mortale vel veniale. 3° modo exponit' sic: De negligētia purga te cū paucis .i. paucis reuela coꝛ tuū. Ecci. viij. Non omni hoi manifestes coꝛ tuū: sed tali de quo ɔfidas ꝙ celare possit: sciat ꝛ velit. q. d. Nō ɔfitearis pctm̄ tuū omni hoi: ȝ solū illi vel illis qui sciūt ɔsulere ꝛ possunt absoluere. hoc est illis qui sciūt discernere inter leprā ꝛ leprā: ꝛ cū hoc habēt absoluēdi autoritatē. Sed forte q̄res que negligētia sit grauior: an negligentia circūstātie tpis: loci: vel finis: vel huiusmodi? R̄ndeo ꝛ dico: ꝙ negligētia tpis est grauior: qꝛ dānosior sibi eo ꝙ irreuocabilis est: ppter qđ dicit Seneca ꝙ negligentia tēpis est indecentissima ꝛ valde dānosa. negligētia vō circūstantie loci est maior qꝛ dānosior alteri eo ꝙ maius nocumentū infert alteri. verbigr̄a: Ut si aliquis negligenter iaciat lapidē in aliquo cōi loco ꝛ occidit hominē. Negligentia vō circūstantie finis est grauior cū ab ipso fine determinet' bonitas actōis. Hec Alex. scđa parte summe. q. xxxiiij. arti. vij.

¶ Q, nomē imponit' alicui q̄nq, rōnibus. CA. I.

# Omen christi .s.

iesus. Circa nomē ppriū christi cōsiderāda sunt tria .s. īpositōis causalitas: pfiguratōis varietas: expressionis ppꝛietas. Uel aliter: Hoc nomē iesus fuit xp̄o impositū rōnabiliter: pfiguratū multipliciter: appropriatū singularit'. Primo circa nomē xp̄i quod est iesus cōsiderāda est impositōis causalitas siue ratio. nā nomē q̄nq, rōnibus imponit' .s. a ppꝛietate. a festiuitate: a ɔsanguinitate. a qualitate: a gr̄e largitate. Primo dico: ꝙ nomē imponit' a rei ppꝛietate nomina eni debēt reꝝ ppꝛietatibus respōdere: put dr̄ .iiij. metha. ꝙ rō quā signat nomē est diffinitio que designat ppꝛiā naturā rei. vnde nomē dr̄ quasi notamē: eo ꝙ nobis vocabulo suo res notas efficiat. Nisi eni nomē scieris: cognitio rei perit: vt dicit Papias. vñ nomina singulariū hoīuȝ imponunt' ab aliqua eius ppꝛietate. Scđo imponit' nomē a tpe vel a festiuitate: sicut imponunt' nomina aliquoꝝ sanctoꝝ his qui in eoꝝ festis nascunt'. Tertio imponunt' noīa a ɔsanguinitate eius: sicut ppinqui Johis baptiste volebāt eū vocare nomie patris sui Zachariā: non autē Joannē: qꝛ nullus erat in cognatōe eiꝰ qui vocabat' hoc nomie: vt dr̄ Luce .j. Quarto nomen imponit' ex aliqua q̄litate eius .s. cui nomē imponit': sic Geñ. xxv. dr̄: ꝙ qui prius egressus est de vtero matris rufus est ꝛ totus in morē pellis hispidus vñ vocatū est nomē eius Esau. qđ interpretat' rubeus. Quīto imponit' nomen a diuine gratie largitate sicut Geñ. xvij. dictū est abrae: Tu appelleberis Abraā: qꝛ patrē multaꝝ gentiuȝ cōstitui te. Et Math. xvj. dictū est Petro: Tu es petrus ꝛ sup hanc petrā ꝛc̄. Quis igit' christo hoc munꝰ gr̄e collatū erat vt p ipsū omnes saluarent'. vñ ɔueniēt' vocatū est nomē eius iesus .i. saluator: Luce. xxj. Hec bea. Tho. iij. pte sūme. q. xxxvij. arti. ij. vtꝝ ɔueniēt' fuerit xp̄o nomē iesus impositū: in coꝛ. solu. ¶ Q, in veteri testō figura nois iesus fuit Emanuel. CA. II.

Ecūdo pꝛincipaliter circa nomē xp̄i ɔsiderāda ē pfiguratōis varietas. naȝ in veteri testō hoc nomē iesus a pphetis fuit pnunciatū ꝛ pfiguratuȝ. In quibus noībus quodāmodo signat' hoc nomē iesus qđ est significatiuū salutis. ꝛ hoc tribus mōis. Designat' eni illis noībus: qui saluauit: a quo saluauit: quō saluauit. Primo eni designat' vel pfigurat' qui saluauit .s. iesus qui est causa salutis: Isa. vij. Propt hoc dabit dñs ipse vobis signū: Ecce virgo cōcipiet ꝛ pariet filiū ꝛ vocabit' nomē eius emanuel. Butyrū ꝛ mel comedet vt sciat reprobare malū ꝛ eligere bonū. In quibꝰ verbis tāgunt' quatuor. pmo eterni regis liberalitas: ibi Propter hoc dabit dñs ꝛc̄. 2° opis sublimitas: ibi Ecce virgo ɔcipiet ꝛ pariet. 3° nois qualitas: ibi Et vocabit' nomē eiꝰ emanuel. 4° finis vtilitas: ibi Butyrū ꝛ mel comedet vt sciat reprobare ꝛc̄. Primo tangit' regis liberalitas: ibi Propter h̄ dabit dñs. q. d. Propt' hoc .i. qꝛ maiores voluit petere signū ꝛ tētare ꝛ molestare deū ꝛ pphetas eiꝰ ppter hoc dabit dñs vobis .s. humilibus ꝛ minoribꝰ: nō illis supbis ꝛ incredulis signū salutis ꝛ liberatōis: vt dic glo. interli. Qđ quidē signū non q̄lecūq,: sed inauditū: ꝛ nomē nō naturale sed mirabile: non vile sed nobile ꝛ excellēs dabit dñs ipe: non p aliū sed p se sine aliꝰ petitōe vel merito: qđ nemo possit dare nisi solus deꝰ. Et iō 2° tangit' opis sublimitas. ibi Ecce virgo ɔcipiet ꝛ pariet filiū. Qđ quidē aduerbiū Ecce: est aduerbiū demōstrandi ꝛ admirādi. ꝛ iō ppha loq̄t' demōstratiue ꝛ admiratiue

p̄mo demōstratiue sic dicēs: Ecce. pphetali certitudine demonstrās futurū quasi p̄sens ad oculū. glo. interli. q. d. Non amplius loquetur p enigmata. sz verbū inuisibile prius visibile p carnis assūptionē p̄dicit dicēs: Ecce virgo cōcipiet. rc. 2° ppheta loquitur admiratiue dicēs: Ecce virgo cōcipiet. s. de spūsancto. Et pariet filiū. non filios vt dicit Heluidius hereticus: cōtra quē Hiero. scripsit epl'az de virginitate virginis ꝑpetuo cōseruata: Ergo virgo cōcipiet manēs virgo: et virgo manēs pariet filiū dei et suū: verū deū et verū hominē. Ubi glo. collate. sic ait: Uirgo latine: hebraice dicitur alma. latine quoqz alma dicitur sancta. Alma tn̄ virginē nubilem et adolescētulā signat. et subdit glo. Hebrei pene oīuz linguaꝝ verbis vtuntur. Hebreus hz alma: vbi nos habemus virgo. Judei autē increduli accipiūt almā p adolescētula: et p virgine. vn̄ verbū Jsa. Ecce vgo cōcipiet rc. diuisiz exponūt et nō cōiūctiz dicētes: Ecce vgo cōcipiet rc. i. illa que est virgo cōcipiet sed non virgo manēs: sicut dicitur albū erit nigrū non manēs albū. sed sm̄ hoc nulla est nouitas: nullū signū: nullū miraculū: qz in hoc mūdo multe virgines adhuc pariēt. vn̄ Hiero. sic obijcit eis in originali: Si aliq̄ deflorata cōcipit que ē nouitas: vel qd signū: q. d. nullū. Et subdit cām quare: dicēs: Talis enī cōceptio est vsitata: ergo predictū verbū: Ecce virgo cōcipiet sm̄ fidē et rei veritatē cōiunctiz et non diuisiz est exponendū vt pz. Tertio tangitur noīs qualitas vel q̄ditas: ibi Et vocabis nomē eius Emanuel. q. d. Inuocabis nomē eius. i. rem huius noīs vt te liberet a periculis et te saluet Emanuel. Glo. interlin. qd interpretatur nobiscum deus. Quarto tangitur vel cōcluditur finis vtilitas: ibi Butyrū et mel comedet vt sciat rc. In quibus verbis vtraqz natura xpi tāgitur: humana: et diuina. Primo humana natura dicēs: Butyrū et mel comedet. Glo. i. omnē cibū hoī idoneū in quo verus hō demonstratur. et dicit: Butyruz et mel. i. omnē cibū infātilē et virilē. Per butyrū eniz qd fit de lacte infantilis cibus intelligitur. per mel aūt cibus virilis. q. d. Sic erit infans qz etiā erit vir pfectus scīa et virtute. et non solū erit verus infans et verus hō: sed etiā verus deus: id 2° tangit diuinā naturā dicens: Ut sciat rc: Quod verbū exponitur quattuor modis. p̄mo glo. collate. exponit sic dicens: His verbis pcipimus saluatoris infantiā diuinā non minuisse in eo sapientiā. 2° sic: Ut sciat reprobare malū. Glo. interli. qz nūqz vitioꝝ patet affectibus. 3° sic: Butyrū et mel comedet. Butyrū. i. pinguedo vel mysteriū incarnatōis. et mel. i. dulcedo deitatis. Glo. colla. Quia in pānis infantie positus erat verus deus: qz habebat boni maliqz discretionē. 4° mō sic: vt sciat reprobare malū. i. omnes pctōres. et eligere bonū. i. omnes bonos qd xp̄us fecit facit et faciet. p̄mo fecit ab eterno vt deus p̄destinādo et reprobādo. 2° hoc quotidie facit occulte. 3° xp̄us faciet in die iudicij qn̄ sepabit hedos ab agnis. Hec. h. Tho. breuiter tangit tertia pte sum. q. xxxvii. arti. ij. vtrū cōueniēter fuerit xp̄o nomē impositū addu cens illā autoritatē Jsa. vij. Ecce virgo rc. Et exponens quō intelligitur: ibidē in solu. j. argu.

ℭ Qz nomē iesus figuratū fuit pluribus noībus vt pz. CA. III.

Scūdo hoc nomē iesus est figuratū et effectiuū salutis si cōsideramus a quo saluamur: qz a diabolo cuius spolia abstulit. et id hoc nomē p̄figuratū ē Jsa. viij. vbi dicitur: Uoca nomē eius accelera: spolia detrahe: festina p̄dari. Que sunt verba patris ad filiū dicētis: Uelociter spolia. i. hoīes captiuos detrahe a diabolo et cito p̄dare diabolū. i. predā quā violentē diabolus rapuit et iniuste ei diripe. Nec ad hoc faciendū angelos vel pphetas mittes. sed tuipse descēde p quā figurā vel p̄figurationē nomīs insinuatur qualis sit futurus qui pphetatur de virgine nasciturus: vt dicat ei pater: Accelera. s. in ingressu. spolia detrahe. i. hoīes captiuos. s. in pgressu. Festina predari aīas quas diabolus iniuste rapuit in egressu: sm̄ illud apl'i ad colloss. ij. Expolians principatus et potestates traduxit cōfidenter palā triumphās illos in semetipso. In quo verbo notantur et tāguntur ab apl'o tria bn̄ficia exhibita existētibus in lymbo. Primū est ablatio potestatis ab ipsis detentoribus: ibi Expoliās p̄ncipatus et potestates. Ambro. in glo. i. aīas q̄s tenebat captiuas quibus eos expoliauit. Nam p̄ncipatus appellat demones inq̄ntum eas subijciūt p culpā: potestates vō inq̄ntū affligunt p penā. Scdm̄ beneficiū est liberatio iustorū a lymbo: ibi Traduxit illos cōfident. i. illa inferni spolia longe duxit vsqz in celū in psal. Ascendēs in celū captiuā duxit captiuitatē. Tertiū beneficiū est demonū per sui presentiā plena subiectio: ibi Palā triūphans. palā dicit nō in abscōdito sed sicut manifestū est toti mūdo triūphans illos. s. p̄ncipatus et potestates in semetipso sustinens. s. passionē et seipsuz offerēs. Hoc enī p̄exigebatur vt prius triūpharet: postmodū illos liberaret. Uel traduxit illos. s. demones de ecclesia ejiciēdo triūphans illos p suā passionē. Un̄ instante passione dicebat Joh. xij. Nunc princeps huius mūdi ejicitur foras: vel spoliās infernū aīabus: vel se carni mortali traduxit: vel aīas in celū: vel demones de ecclesia. Hec bea. Tho. sub cōpendio tangit. iij. pte sum. q. xxxvij. arti. ij. vtrū cōueniēter fuit xp̄o nomē impositū: in solu. j. argu.

ℭ Qz hoc nomen iesus figuratum fuit sex nominibus. vt pz Jsaie. ix. CA. IIII.

Tertio hoc nomē iesus est via et terminus nostre salutis. Et id figuratur Jsa. ix. sex nomibus. vbi dicitur sic: Uocabitur puer de virgine nascitur Admirabilis: cōsiliarius: deus fortis: pater futuri seculi: princeps pacis. Inq̄ntuz admirabiliter deitatis cōsilio et virtute ad hereditatē futuri seculi pducimur ī quo erit pfecta pax filioꝝ dei sub ipso p̄ncipe dn̄o. s. iesu xp̄o: et hoc modo exponit bea. Tho. p̄dictā autoritatē Jsa. ix. iij. pte sum. q. xxxvij. arti. ij. vtrū cōuenienter fuerit xp̄o nomē impositū: in sol. j. arg. Ad maiorē in̄ predicte autoritatis euidentiā est sciendū: qz preter premissa nomīa. s. Emanuel: accelera: spolia detrahe: festina predari. predictis sex noībus nomē iesus p̄figurat: vt pz. s. Rō autē huius numeri nominū est: qz senarius numerus est numerus perfectus sm̄ arithmeticā rōez: vnde sexta die pfecit deus celū et terrā et omnē ornatū eoꝝ. et sm̄ apl'm In plenitudine tpis misit deus filiū suū in mūdū. et sexto die et sexta hora genus humanū redemit. Que verba exponuntur q̄ttuor modis.

Primo sm̄ glo. interli. sic: Uocabitur p̄mo admirabilis: qz deus et hō quod est inauditū: 2° cōsiliarius: qz magni cōsilij angelus: 3° deus: qz creator oīuz. 4° fortis: cui nemo possit resistere: 5° pater futuri seculi: qz sine fine beniuolus: 6° princeps pacis: qz recōciliauit nos deo et angelis qui fecit vtraqz vnū. Hec glo. interlin. ibidē. Scdo modo exponitur sic: Uocabitur nomē eius p̄mo admirabilis in incarnatōe vl' natiuitate: qz inauditū est et admiratōe dignū. s. qz deus factus est homo: et qz clauso exiit vtero paruulus et īmensus: mortalis et īmortalis: cōtinens et cōtentus. Gen. xxxij. de angelo dicēte: Quid queris nomē meū quod est admirabile: in psal. Dn̄e dn̄s noster q̄ā admirabile rc. 2° vocabitur consiliarius in circūcisione et p̄dicatōe docens nos circūcidi a vitijs. Matth. iij. Penitentiā agite rc. 3° est deus in creatōe: qz creator oīuz. et diffusione: quia vbiqz est presens: et magoꝝ adoratione: Matth. ij. Obtulerunt ei munera rc. 4° est fortis in passione: qz ibi diabolū vicit et debilitauit: in psal. Dn̄s fortis et potens: dn̄s potens in prelio. 5° vocatur pater futuri seculi in resurrectiōe. j. ad Chorinth. xv. Sicut p hoiem

mors rc. 6° princeps pacis in ascensione: quia ianuam eterne pacis primus intrauit et omnibus electis apeꝛuit et ideo patri et angelis nos recōciliauit. Hec dñs Hugo cardinalis in postilla ibidē. Tertio modo exponit sic: Uocabit nomē eius admirabilis in miraculis. consiliari⁹ in doctrinis: deus in tribus substātijs: fortis in triūphis pater futuri seculi in pmissis: princeps pacis in ecclesijs et in premijs. et sic quatuoꝛ modis exponit.

℄ Q: hoc nomē iesus est ꝓpriū nomē xpi. CA.V.

Tertio et vltimo pncipaliter circa nomē xpi cōsiderāda est expressionis vel appellatōis ꝓprietas. nam hoc nomē iesus est ꝓpriū nomen xpi. qđ tripliciter ꝓbo. s. autoꝛitatib⁹: rōnib⁹: et inductiōib⁹. Primo hoc ꝓbo duab⁹ autoꝛitatib⁹. et pmo autoritate Luce j. Dixit angel⁹ ad mariā: vocabis nomē eius iesū. vbi Grego. sic ait Dicit autē angelus ad mariā Tu vocabis eū non pater. patre enī caret qūtuꝫ ad inferioꝛē generationē: sicut et matre qūtum ad supernā generationē. Et Beda ibidē: Uocabis nomē eius iesum. Jesus autē salvatoꝛ interpretat. et ideo Grego. exponens hoc verbū sic ait: Cum autē expectatio partus mulieribus timoꝛē incutiat: sedat timoꝛis metū dulcis partus relatio. Saluatoꝛis enī euētus est cuiuslibet timoꝛis ꝓpulsio. Hec be. Tho. adducit ad expositionē pdicte autoꝛitatis in euangelio ꝯtinuo Luce vbi. s. Scđo ꝓbo hoc idē autoꝛitate Luce. ij. Postq̄ꝫ ꝯsūmati sunt dies octo vt circūcideret puer vocatū est nomen eius iesus. quod interpretat saluatoꝛ: et merito: editus aūt fuit ad totius oꝛbis salutē. quā sua circūcisione pfigurauit: sm q dicit aplus. j. ad Collossē. ij. In quo circūcisi estis circūcisione nō manufacta: in expoliatōe coꝛpis carnis: sed in circūcisione iesu xpi. In quibus verbis apl's tangit tria. pmo enī pmittit circūcisionis cām exemplarē dicēs: In quo. s. in xpo circūcisi estis. Aug⁹ in glo. i. purificati ab erroꝛe. 2° excludit circūcisionē carnalē: ibi Non circūcisione manufacta in expoliatōe coꝛpis carnis qua faciebāt iudei. Cui⁹ rō est qꝛ ibi nihil fit nisi q cutis vel pellis aufert. 3° ostendit et pcipit circūcisionē vel gratiā spēalē: ibi Sed in circūcisione iesu xpi. i. in circūcisione spūali coꝛdis. vbi oīa vitia amputata sunt qđ solus xpus facit. q. d. Circūcisio iudei est circūcisio carnis tm̄ que nihil ꝓdest ad vitā eternaꝫ. Circūcisio autē christiani est coꝛdis que circūcidit intellectū a mala cogitatōe: affectū a mala volūtate: linguaꝫ a malo sermone: manū a malo opere: pedē a malo itinere: oculū ne mala videat: aurē ne mala audiat. Ubi nota q abraā semel suscepit a deo impositionē noīs et circūcisionis mandatū: vt habet Geñ. xvij. ideo apud iudeos cōsuetū vt ipso die circūcisionis nomīa pueris imponerēt: que ante circūcisionē pfectū esse non habuerūt. Sic etiā nūc in baptismo nomīa imponunt. Et ideo xpus simul cum fuerit circūcisus nomīs impositionē accepit. et subdit: Quod vocatū rc. vbi Origenes sic ait: Nomē aūt iesus gloriosū: omniq̄ꝫ cultu dignissimū nomen quod est sup omne nomē: non decuit primū ab hoīb⁹ appellari nec ab eis in mūdū afferri: sed a nobilioꝛi creatura: ideo signanter dicit euāgelista: Quod vocatuꝫ est ab angelo. Hec be. Tho. iij. parte sum. q. xxxvij. arti. ij. vtꝝ conuenienter fuerit xpo nomē impositū: in solu. iij. argu. Et concludit: Priusq̄ꝫ in vtero cōciperet vocatū est nempe nomen iesus non impositū. Hoc enī nomē iesus est ab eterno: qꝛ a ꝓpꝛia natura habꝫ vt sit saluatoꝛ. Et inde. s. a ꝓpꝛia natura natuꝫ est ei hoc nomē iesus non ab humana vel angelica creatura. Hec est expositio mgr̄alis.

℄ Q: nomen iesus est ꝓpꝛiuꝫ et conueniens nomen christo. CA.VI.

Secundo q istud nomen iesus sit cōueniens et ꝓpriū xpo probo triplici rōne. s. ratōne nature: decētie efficacie. Primo rōne nature: qꝛ debuit. cōsequens enī fuit vt qui in diuina natura erat saluatoꝛ etiā in humana natura vendicaret sibi nomē saluatoris Luce j. Et filius altissimi vocabit habens eandē naturā numero cuꝫ deo patre. Scđo rōne decentie qꝛ decuit. decens enī fuit vt qui saluare venerat habebat nomē saluatoris actuū. iiij. Nec enī est aliud nomen sub celo rc. Et sup illo verbo Luce. ij. Uocatū est nomē eius Jesus. Cirillus sic ait: Jesus qđ interpretat saluatoꝛ editus enī fuit ad totius oꝛbis salutē. Tertio rōne efficacie: quia meruit. passione enī sua meruit salutē nostrā: ad Phil. ij. Propter qđ et deus exaltauit illū rc. Sed foꝛte argues in oppositū. s. q hoc nomē iesus non est ꝓpriū xpo tali rōne: Illud quod ꝯuenit multis non est ꝓpriuꝫ vni. sed hoc nomē iesus cōuenit multis qui fuerūt ante xpm qui hoc nomie iesus sunt vocati: vt pꝫ in multis locis sacre scripture. ergo non est ꝓpriū nomē christo. Rñdeo et dico q hoc nomē iesus alia rōne conuenit his qui fuerunt ante xpm: et alia rōne cōuenit xpo. nam his qui fuerunt ante xpm in veteri testamēto cōuenit hoc nomē iesus sm aliquā rōem particularē: puta qꝛ aliquā particularē et tpalem salutē attulerant. sed sm rōneꝫ spiritualeꝫ et vniuersalis salutis hoc nomē iesus est ꝓpꝛium xpo: et sm hoc dicit hoc nomen nouū quod os dñi noīauit. qđ verbū exponit tribus modis. pmo sm glo. interli. sic. q. d. Uocabit tibi nomē nouū. qꝛ que prius synagoga: mō ecclesia vocat. 2° sm glo. interlin. sic: Uocabit tibi nomen nouū. i. O ecclesia que prius syon vocabaris: vocabit nomē nouū. i. christiani. vel nomē nouū qui pri⁹ alieni a deo: modo filij dei nominant: et hoc est nomē nouū vt exponit glo. interlin. ibidē. Et sup illo verbo Luce ij. Uocatū est nomē eius iesus: Beda in glo. dicit: vt sic a xpo xpiani: ita etiaꝫ a saluatoꝛe saluati vocent. 3° mō exponit sic: Uocabit tibi o xpe nomen nouuꝫ. s. iesus ꝑ vniuersalē et spūalem salutē quam attulisti. Hec. b. Tho. iij. pte sum. q. xxxvij. arti. ij. vtꝝ ꝯuenienter fuerit christo nomē iesus impositū. in solu. ij. argu.

℄ Q: in veteri testamento legunt tres fuisse huius nominis iesus et hoc in figurā veri iesus. CA.VII.

Tertio q illud nomē iesus fuerit propriū xpo ꝓbo exempli inductione. s. alioꝝ comparatione. nam huius nomis iesus tres fuisse legunt in veteri testamēto. Primus fuit Josue: Eccl. xlvj. Foꝛtis in bello iesu naue. i. filius iosue. hic introduxit in terraꝫ ꝓmissionis populū dei. Scđus fuit iesus filius Josedech sacerdotis magni. Hic edificauit tēplū dñi: vt pꝫ Aggei j. et Zacha. vj. Tertius fuit iesus filius Syrach hierosolymita. hic docuit sapientiā dei: vt dicit Eccl. j. Hi omnes figura fuerunt veri iesus qui inducit populū dei in terram eternā. i. in vitam eternā qui edificauit ecclesiā ꝓpꝛio sanguine qui docuit nos diuinaꝫ sapientiā. Et ideo generalem et spiritualem salutem attulit quantuꝫ est ex parte sua.

## Sequitur de littera Q.

¶ Q. Obedientia minoris ad maiorem est de iure naturali. CA.I.

Obediẽtia. Circa obediẽtiã considerãda sunt quatuor ex quibus multũ redditur cõmendabilis. primo ex obedientia status naturalis ↄseruat̃. 2° modus rõnabilis demõstrat̃. 3° virtus sublimis cõmendat̃. 4° fructus salutaris expectat̃. Primo ex obedientia status naturalis ↄseruat̃. Est enĩ de iure naturali ꝙ inferior suo supiori obediat: ⁊ minor maiori. Hoc autẽ ꝓbo tripliciter. s. similitudinibus: rõnibus: ⁊ autoritatibus. Primo ꝓbo similitudinibus vel exemplis. videmus enĩ ꝙ supiora virtute naturali vel gratuita eis collata inferiora mouent ⁊ dirigunt: sicut angeli inferiores regunt̃ ꝑ supiores: ⁊ corpora inferiora ⁊ grossiora ꝑ supiora ⁊ potentiora quodã ordine regunt̃: ⁊ corpa per spiritũ: vt dicit Aug⁹. iij. de trini. ⁊ natura corpalis ꝑ spũalem sub qua est regit̃ ⁊ mouet̃. vñ videmus ꝙ aĩa mouet corpus. nisi enĩ inferiora suis supioribus obedirent status humanaꝝ rerũ ↄseruari non posset. tunc enĩ nec spũs spiritui: nec corpus spũi: nec corpus inferius corpi supiori: nec creatura creature subijceret̃: ⁊ sic periret status humanarũ reꝝ ⁊ naturaliũ rerũ quod est impossibile. Hec bea. Tho. scda scde. q. ciiij. arti. vi. in cor. q. Scdo ꝓbo h̃ idẽ duplici rõe. Prima est talis: Illud qd̃ mouet aliud virtutẽ habet sup illud quod mouet̃: sicut mouẽs sup mobile: aliť non moueret sed ꝑcipue est mouere ꝑ intellectũ ⁊ voluntatẽ: g̃ qui ꝑcipit est supior illo cui ꝑcipit. Scda rõ est talis: Regulãs est supior regulato. sed qui ꝑcipit est regula eius cui ꝑcipit: g̃ ⁊c̃. lꝫ deus sit prima regula oĩs actiõis humane: tñ volũtas hoĩs imperãtis est quasi secũda regula volũtatis alteri⁹ obediẽtis: scda scde. q. ciiij. arti. j. in cor. q. ⁊ in solu. ij. argu. Tertio ꝓbat̃ autoritatibus. ⁊ pmo apli ad Hebre. vlti. Obedite ꝑpositis vestris ⁊ subiacete eis: sed prepositus est maior: ⁊ subiectus est minor: g̃ ⁊c̃. 2° ꝓbat̃ autoritate Hiere. xxxv. Maiores miserũt minores suos ad aquã ⁊ iuerũt ad hauriendũ. vbi nota quot modis vnus est maior alio. Re. s. Maior. ¶ In quo demõstrat̃ rõnabilis modus obedientie. CA.II.

Secũdo principaliter obedientie modus rõnabilis demonstratur. Ad sciendum autem qualiter obediẽtia sit fienda. Req. diligenter infra Prece ptum. per totũ. ¶ Obedientia est virtus vt probatur per eius oppositum. CA.III.

Tertio ꝑncipaliter obediẽtie virtus sublimis cõmendat̃. Ubi nota ꝙ aliud est dicere: an obedientia sit virtus: ⁊ aliud an sit maxima virtus. Primo enĩ dico: ꝙ obedientia sit virtus. qd̃ ꝓbo ꝑ eius oppositũ sic: Si oppositũ in opposito ⁊ ꝓpositũ in ꝓposito. sed eius oppositũ. s. inobediẽtia est pctĩ mortale: g̃ obediẽtia est virtus singuloꝝ. Q. aũt inobediẽtia sit peccatũ mortale ꝓbo ꝓpter tria. s. propter affectũ: cõtẽptũ: ꝑceptũ. pmo ꝓpter affectũ sic: Illud qd̃ est diuine dilectiõi ↄtrariũ est pctĩ mortale. sed inobediẽtia est huiusmodi. qd̃ pꝫ: qꝛ charitas dei exigit vt eius preceptis obediat̃. sed inobedientia facit oppositũ: g̃ ⁊c̃. 2° ꝙ inobedientia sit pctĩ mortale ꝓpter ↄtẽptũ ꝓbo sic: Qui cõtẽnit preceptũ prelati peccat mortaliter. sed qui non obedit cõtẽnit: g̃ ⁊c̃. 3° ꝓpter preceptũ sic: Ille qui ordinatiõi diuine resistit mortaliť peccat. sed qui ꝑlato suo vel eius potestati resistit: dei ordinatiõi resistit: vt dr̃ ad Ro. xiij. g̃ ⁊c̃. Ubi nota ꝙ aliquis ex duob⁹ non obedit suo ꝑpo sito vel supiori. s. ex malicia: ⁊ ex impotentia. Primo dico ꝙ aliquis est inobediẽs ꝑlato suo ex ꝑtinacia vel malicia. ⁊ talis qui prelatũ ↄtẽnit mortaliter peccat. Scdo dico ꝙ aliquis est inobediẽs prelato ex impotẽtia: puta qñ prelatus iniũgit aliquid qd̃ subditus implere non põt: ⁊ tunc nõ peccat: qꝛ nullus ad impossibile obligat̃: ꝓpt̃ quod ꝑlati debent abstinere a multiplicatõne ꝑceptoꝝ: scda scde. q. cv. arti. j. in cor. q. ⁊ in solu. j. ⁊ iij. argu. Secũdo qñ querit̃: an obediẽtia sit maxima vł nobilissima virtutũ: dico ꝙ non. Cui⁹ rõ est: qꝛ nobilius est inherere deo qd̃ fit ꝑ charitatẽ ꝑncipaliť ⁊ virtutes theologicas q̃ȝ cõtẽnere ꝓpter deũ bona creata: ⁊ ideo post virtutes theologicas obedientia est maxima virtutũ. qd̃ ꝓbo ex tribus rõnibus. pmo ex pte eius ex quo inducit̃. 2° ex pte eius qui ↄtẽnit̃. 3° ex pte ei⁹ qd̃ offert̃. Primo obedientia est nobilissima virtutũ ex pte eius quo inducit̃ sic: Nullũ bonũ q̃ȝtũcũq; magnũ: puta sua pauperibus erogare: martyriũ sustinere: sine charitate meritoriũ esse potest. sed charitas ordinat̃ ad impletionẽ diuine volũtatis. Jo. vł Joh. xiiij. Si diligitis me mandata mea seruate. Et. j. Joh. ij. Qui dicit se nosse deũ ⁊ mandata eius nõ custodit. hic mẽdax est. Scdo: obediẽtia est nobilissima ex pte eius qd̃ ↄtẽnit̃ sic: Quãto bonũ qd̃ ↄtẽnit̃ est maius: tanto virtus est minor. sed cũ sint tria bona creata. s. bona exteriora: bona corporea: ⁊ bona interiora. s. voluntatis: ꝑ obedientiã ↄtẽnit̃ volũtas ꝓpꝛia qua hõ oĩbus alijs bonis vtit̃ ⁊ dñatur: g̃ ⁊c̃. Tertio obediẽtia est nobilissima ⁊ maxima ex pte eius qd̃ offert̃ sic: Quãto sacrificiũ est nobilius tanto virtus est nobilior. sed ꝑ obedientiã volũtas ꝓpria imolat̃: ꝑ sacrificiũ vo imolat̃ caro aliena. g̃ ⁊c̃. vñ Grego. vlti. mora. sup illo verbo. j. Reg. xv. Melior est obediẽtia q̃ȝ victime. sic dicit: Obediẽtia victimis iure ꝑponit̃: qꝛ ꝑ victimas aliena caro: ꝑ obedientiã vo ꝓpria volũtas mactat̃. Hec. b. Tho. scda scde q. ciiij. arti. iij. in cor. q. ꝑ totũ. vñ ad ostendendã obediẽtie excellentiã legit̃: ꝙ quidã sanctus hõ in excessu mentis positus vidit q̃ttuor ordines hoĩuȝ. pmus erat hoĩum infirmantiũ ⁊ grãs deo agentiũ: scdus hospitantiuȝ: tertius in solitudine degentiũ: quartus obedientiũ qui pre ceteris habebat gloriã vtens torque aurea. Et cũ senex q̃reret quare hoc esset. Rñsuȝ est ei qm̃ oẽs alij aliquã habebãt requiẽ ad implendã ꝓpriã voluntatẽ. Hic autẽ ordo omnẽ volũtatẽ relinquẽs. totũ se dedit volũtati iubẽtis: exemplo saluatoris qui vsq; ad mortẽ fuit patri obediens. propter qd̃ subdit̃: Q. deus exaltauit illũ ⁊ dedit ⁊c̃. ad Philipẽ. ij.

¶ Q. obedientia quattor bona facit. CA.IIII.

Quarto ⁊ vltimo ex obedientia fruct⁹ salutaris expectat̃. Nã obedientia spẽaliter q̃ttuor bona facit. s. conseruat: pacificat: impetrat: beatificat. primo obediẽtia ↄseruat ab omni malo. Eccs. viij. Qui custodit preceptuȝ non experiet̃ quicq̃ȝ mali. ⁊ Eccl. xv. Si volueris mãdata mea seruare ↄseruabũt vos. 2° obedientia pacificat: ꝑuer. xiij. Qui timet ꝑceptũ in pace versabit̃. Re. infra Pax. 3° impetrat: Grego. Si obediẽtes fuerim⁹ prepositis nostris: obediẽs erit deus orõnibus nostris. Et Aug⁹ in li. de ope monachoꝝ: Citius exaudit̃ vna orõ obedientis: q̃ȝ decẽ milia ↄtẽnentis. qd̃ duplici exemplo probo. primo legit̃ in vitis patrũ ꝙ quidaȝ de

senioribus misit discipulũ suũ ad hauriendũ aquã qui oblitus fune clamauit: O putee: o putee misit me seruus iesu xpi vt hauriã aquã. Et statim ascẽdit aqua ad os putei ꝛ impleuit lagenã: glorificãs potentiã saluatoris. 2° pbo exemplo beati Mauri: qui ad ꝓceptũ beati Benedicti pergẽs ad liberandũ placidũ puerũ dimersũ in flumine cucurrit sup aquas ꝛ eductũ p capillos extraxit: vt dr̃ in dialogo. Quarto obediẽtia beatificat Math. xix. Si vis ad vitã ingredi serua mandata. Et ꝓuer. xxix. Qui custodit legẽ beat⁹. Re. s̃. Lex. xxiiij. ca. quot bona facit lex diuina sup illo versu psal. Lex dñi immaculata cõuertens aias ꝛc̃.

## Ꝙ homines de necessitate precepti tenent facere oblationes. CA. I.

Oblatio. Circa oblationẽ cõsideranda sunt tria. primo necessitas offerẽtis: 2° cõgruitas recipiẽtis: 3° qualitas oblatõis. Primo cõsiderãda est necessitas offerẽtis. nã ex necessitate obligant hoĩes ad faciendũ oblatões. Et hoc ꝓcipue ꝓpter tres rõnes. pma est ꝓpter ꝓmissionẽ. scd̃a est ꝓpter subuentionẽ. tertia est ꝓpter cõsuetudinẽ. Prima rõ est ꝓpter ꝓmissionẽ: sicut cum aliquis offert donationẽ inter viuos vel cũ relinquit in testõ ecclesie aliquã rẽ mobilẽ vel imobilẽ in posterũ soluendã. Scd̃a rõ est ꝓpter subuentionẽ: puta cũ ministri ecclesie vnde sustentent non habent. dignũ est eni ꝛ hoc exigit rõ naturalis: ꝙ his qui cultui diuino ministrant ad salutẽ toti⁹ populi populus necessaria victus ministret sicut ꝛ his qui cõi vtilitati vigilẽt. s. ꝓncipib⁹: militib⁹ ꝛ alijs huiusmodi stipendia victus debent a populo. vñ ꝛ apl̃us hoc ꝓbat. j. ad Corinth. ix. Quis militat stipendijs suis vnq̃: quis plãtat vineã ꝛ de fructib⁹ nõ edit: Tertia rõ est ꝓpter cõsuetudinẽ. Nã in aliqbus solẽnitatibus tenent fideles facere aliquas cõsuetas oblatões ita dr̃ de cõsecra. di. j. Et est Grego. sic dicẽtis: Ois xpian⁹ ꝓcuret ad missarũ solẽnia aliqd deo offerre. Qui debitas oblatiões non faciũt dupliciter puniri possunt. Primo eni possunt puniri p subtractionẽ sacrorũ: non quidez p ipsũ sacerdotẽ cui sunt faciẽde oblatiões ne videat pro sacrorũ exhibitõe aliquid exigere sed p aliquẽ superiorẽ. Hec be. Tho. scd̃a scd̃e. q. lxxxvj. arti. j. in cor. q. ꝛ in argu. cõtra: ꝛ in solu. ij. argu. ꝛ ibidẽ. q. lxxxvij. arti. j. in cor. q. Scd̃o tales oblatiões non faciẽtes debẽt excõicari: vt pz p canonẽ. s. allegatũ. Quod quidã intelligũt de oblatiõe exteriori. sed de oblatõe interiori. s. cordis deuotiõis vel aliorũ bonorũ operũ. Subdit autez qui ꝓpter paupertatẽ sacerdoti subuenire non possunt non obligant: sed solũ ad offerendũ deo sacrificiũ interius. s. deuotionẽ cordis et mẽtis ad qd̃ omnes tenemur: vbi. s̃. q. lxxxvj. arti. iiij. in cor. q̃onis.

## Ꝙ solis sacerdotibus debent fieri oblatões. CA. II.

Secũdo principalit circa oblationẽ cõsiderãda est cõgruitas recipiẽtis. nã oblatões solis sacerdotibus offerri debẽt. ita dicit canon. x. q. i. Oblationes que intra sanctã ecclesiã offerunt tñmodo sacerdotibus qui quotidie dño seruire vident licet comedere ꝛ habere: qꝛ in veteri testõ ꝓhibuit dñs panes sanctos comedere filijs israel nisi tñmodo Aaron ꝛ filijs eius. Ubi nota: ꝙ aliqui possunt oblatões recipe precipue triplici rõne. s. rõne paupertatis: administratõis: gubernationis. pmo rõne paupertatis sicut paupes qui dispensatiõez sacerdotis vel ordinationẽ ecclesie habẽt. 2° rõne administratõis: puta si sint ministri ecclesie. 3° rõne gubernationis: puta si sint rectores ecclesie: oẽs tales possũt oblationes recipe. Hec be. Tho. vbi. s̃. q. lxxxvj. arti. ij. in solu. ij. argu. Ubi etiã est sciendũ ꝙ oblatões que p deo offerũt sacerdotibus a populo ad sacerdotes ptinẽt: non solũ vt eas in suos vsus cõuertant: veruẽtiã vt eas fideliter dispensent: partiz quidẽ expendẽdo eas in his que ad cultũ diuinũ spectãt. partim in his que ad victũ ꝓpriũ ptinẽt: qꝛ qui in altari deseruiũt cũ altari hic participãt: vt dr̃. j. ad Corinth. ix. partiz vo in vsus paupeꝝ: qꝛ etiã dñs iesus in vsus paupeꝝ loculos hẽbat. vt Hiero. dicit sup Math. ibidẽ arti. ij. in cor. q. in fine. Sed forte queres hic tria. Primo an clerico non seruiẽti ecclesie sint dãde oblationes. Rñdeo ꝛ dico scd̃m Hosti. ꝙ si clericus non seruit ecclesie vt debet ꝛ est notoriũ: ꝙ laicus tali nec oblationes nec elemosynas debet dare: sed ꝓximo supiori qui in vtilitatẽ ecclesie illas oblatões debz cõuertere. Scd̃o q̃res an sacerdoti fornicario sint dande oblatiões. Ad hoc respõdeo scd̃m Ray. Hañ. ꝛ Hosti. ꝙ si est notori⁹ fornicator ꝙ non. Si vo est fornicari⁹ occultus dico ꝙ sic. Tertio queres: an sacerdoti de suo patriomo sibi sufficienti sint dãde oblatiões. Rñdeo ꝛ dico ꝙ si de ꝓprijs diuitijs prouideat ecclesie vel paupibus: tunc talia põt recipe ꝛ non peccat. si aũt eas in malos vsus cõuertat sacrilegiũ cõmittit. vñ Hiero. Qui bonis parentũ ꝛ opib⁹ sustentari possunt: si qd̃ paupeꝝ est accipiunt: sacrilegiũ ꝓ facto incurrũt: ꝛ p abusionẽ taliũ iudiciũ sibi manducãt ꝛ bibũt. Itẽ si illo recipiẽte fame aliq̃ moriant ipse est reus homicidij: vt dicit Ray. Hañ. ꝛ Hosti. in sũma cõfessoꝝ li. iij. titu. xv. q. ix. per totum.

## Ꝙ de licite acquisito debet fieri oblatio. CA. III.

Tertio ꝓncipaliter circa oblationẽ cõsiderãda est qualitas oblatõis. nã de quolibet licite acq̃sito potest fieri oblatio. Cõtingit tñ ꝙ de talib⁹ nõ potest fieri oblatio ꝓcipue ꝓpter q̃tuor rõnes. s. ꝓpt detrimentũ: cõtẽptũ: votũ: scãdalũ. primo ꝓpter alteri⁹ detrimentũ: puta si filius deo aliqd̃ offerat vnde debet nutrire patrẽ qd̃ dñs ꝓhibet Math. xv. 2° ꝓpter cõtẽptũ qñ. s. id qd̃ offert est cõtẽptibile. vñ Malach. j. Uos polluistis nomẽ meũ in eo ꝙ dicitis: mensa dñi cõtaminata est: ꝛ qd̃ supponit est cõtẽptibile. 3° ꝓpter votũ. nam ex voto ꝓcedenti obligat hõ vt integrũ reddat qd̃ vouit. vñ Malach. j. Maledictus dolosus qui habz in grege suo masculũ ꝛ votũ faciẽs imolat debile deo. 4° ꝓpter scandalũ sicut oblatio de mercede ꝓstibuli ꝓhibet ꝓpter vitandũ scandalũ: ne videat ecclesia fauere pctõ si de lucro pctĩ oblationẽ recipiat. Hec. b. Tho. vbi. s̃. q. lxxxvj. arti. iij. in cor. q. ꝛ in solu. triũ argu. Est autẽ notandũ ꝙ sacerdotes non debẽt oblatões recipe in vniuerso ab octo generib⁹ psonarũ. s. a meretricib⁹: histrionibus: furibus: raptorib⁹: symoniacis: vsurarijs notorijs: oppssorib⁹ pauperũ: ꝛ iacẽtib⁹ in aliquo notorio ꝛ horrẽdo crimie: ꝛ hĩ in detestatõez crĩs: vt dicit Ray. li. j. Presbyteri autẽ nostri tpis vix tales discernũt. ꝛ ideo a multis his similib⁹ oblatiões recipiũt. Summa. cõfes. li. j. titu. ij. q. liiij. ꝛ lv. Debet g̃ quilibet oblationẽ facere de licite acquisitis: vt dr̃ ꝓuer. iij. ca. Honora dñm de tua substãtia. vbi. s̃. arti. iij. Re. s̃. Elemosyna.

## Ꝙ quattuor sunt genera occisionis q̃ determinant in lege. CA. I.

Occisio. Circa occisionẽ cõsiderãda sunt tria. s. sufficiẽtia nũeri: cõueniẽtia motiui: differẽtia modi. Primo cõsiderãda est sufficiẽtia nũeri. Nã quattuor genera occisiõis determinant in lege. s. lapidatio: suspẽsio: crematio: gladiatio. primo eni lapidatio inferebat pp blasphemiã: ita dr̃ Leui. xxiiij. Quicũz blasphemauerit nomẽ dñi morte moriat: lapidib⁹ obruet eũ ppl̃i multitudo. 2° inferebat crematio pp stuprũ: Leui. xxj. Sacerdotis filia si deprehẽsa fuerit in stupro flamis exuretur.

3° suspēsio inferebat̃ ꝓpter maledictionē dei: Deut°. xxi. Maledictus est a deo qui pepēdit in ligno. 4° gladiatio inferebat̃ ꝓpter rebellionē. vñ Deutro. xx. loquens de captōe ciuitatis rebellātiū sic dicit: Percuties de q̄ ibi est generis masculini in ore gladii. ¶ Q̄r lex vet⁹ q̄tuor genera occisionis adinuenit pp q̄tuor. CA. II.

Scūdo principaliter ↄsideranda est cōuenientia mortium. nam in morte quidam timent diuturnitatem: quidam acerbitatem: quidā vilitatem: quidam irremediabilitatē. Et ideo vt timore istoꝝ quatuor hoīes discederēt vel desisterent a pctō: lex q̄tuor occisionis genera adinuēnit. p̄mo. n. in morte aliq̄ timēt diuturnitatē. ꝛ iō lex mādauit lapidatōēꝫ que est diuturnū genus martyrii. 2° aliqui timēt acerbitatē. ꝛ iō lex ordinauit cremationē que est gen⁹ martyrii acerbissimū. 3° aliq̄ timēt mortis ignominiā ꝛ vilitatē. ꝛ iō lex excogitauit crucifixionē ꝛ suspensionē. 4° q̄r aliqui timēt irremediabilitatē: iō lex instituit gladiationē: ex qua consequit̃ irremediabilis passio.

¶ Q̄r occisio in generali fit duobus modis. CA. III.

Tertio p̄ncipaliter cōsiderāda est circa occisionē differētia modi. Nā occisio fit duob⁹ modis. s. interp̄tatiue: ꝛ vere. Interp̄tatiue fit duob⁹ modis. s. ominēdo: ꝛ ↄmittēdo. Primo fit omittēdo. s. cuꝫ quis non subuenit ꝓximo in extrema necessitate. Aug⁹ ↄtra Faustū: Nisi famelico qui mori possit porrigendo cibū subuenias: iaꝫ vt homicida teneberis. Et fit etiā cōmittēdo. ꝛ hoc trib⁹ modis. s. corde: ore. ꝛ ope. p̄mo fit corde odiēdo. i. Joh. iii. Qui odit fratrē suū homicida ē. 2° fit ore. ꝛ hoc trib⁹ modis. p̄mo detrahēdo: sic dicebat beat⁹ Petrus detractores homicidas est. 2°. mō fit malū ꝑsuadēdo. Aug⁹: Si fratri tuo malū ꝑsuades occidis. 3° fit ope scādalizando ꝑ malū exemplū. Rō autē istarū occisionū est ista. p̄mo enī ille qui odit in sua ↄsciā vel in sua volūtate occidit: q̄r vellet non esse vel non bene esse quē odit. 2° ille qui detrahit occidit in ↄsciā aliena qua viuebat ꝑ bonā opinionē. 3° mali ꝑsuasor occidit euꝫ in cōsciā eiusdē in qua viuebat ꝑ bonā voluntatē. Scḋo modo fit occisio vere cū cōmittit̃ homicidiū in corꝑis ꝛ aīe diuisionē: q̄ḋ fit tribus modis. s. cōsilio: facto: precepto. Re. s. Homicidium.

¶ Q̄r ab ocio cauere debemus rōne culpe. CA. I.

Cium. Nota q̄ꝑ multū cauere ꝛ vitare debemus ociū ꝑ̄cipue q̄tuor rōibus. p̄mo rōne culpe ꝛ criminis. 2° rōne circūstantie vel grauedinis. 3° rōne cāe vel originis. 4° rōne sequele vel op̄is. Primo cauere ꝛ vitare debem⁹ ociū rōne culpe vel crīs. Ubi nota: q̄ꝑ duplex est ociū. Primū est ociū ↄtemplatōis. s. vacatio ab his q̄ sunt actiue vite. Aug⁹ Ociū sanctū q̄rit charitas veritatis: negociū iustū suscipit necessitas veritatis. ꝛ tale ociū vel quies ↄtemplatōis p̄eligendū est vite actiue: in psal. Uacate ꝛ videte q̄m ego suꝫ deus. q. d. Uacate corꝑe ab exteriori op̄e. ꝛ videte. i. intēdite mēte diuine ↄtēplatōi. vñ subdit: Q̄m ego suꝫ deus. Re. expositionē. s. Contemplatiua vita. Scḋm ociū est vacatio ab oī actu iusticie vt dicit Grego. q̄ꝑ ociū est vel dr̃ q̄ḋ caret rōe iuste necessitatis vel intentiōe pie vtilitatis: ꝛ tale ociū est pctm̄ ꝛ ꝑ ↄsequēs vitandū. Q̄r aūt hoc ociū sit pctm̄ ꝓbo triplici rōne. Prima est rōne rep̄hensiōis sic: Nihil rep̄hēdit̃ nisi culpa. sed ociū rep̄hendit̃ vt pꝫ Matth. xx. Quid hic statis tota die ociosi: vbi Chryso. sic ait: Ociosi sunt non peiōres. Illi enī mortui dicunt̃ nō ociosi. Ociosus aūt ē qui op⁹ dei non op̄at̃. ꝛ subdit: Uis esse nō ociosus nec aliena tollas: ꝛ de tuis des. ꝛ op̄atus es in vinea dñi misvitē colēs. Scḋo hoc idē ꝓbo rōne punitōis sic: Nihil a deo punit̃ nisi pctm̄ sicut ꝛ bonū remuneraẗ. ſ; ocios⁹ vel ociū punit̃ a deo: Matth. iii. Oīs qui non fecerit fructū bonū abscidet̃ ꝛc. sed ociosus est q̄ non facit bonum q̄ḋ tenet̃ facere: ḡ ociū est pctm̄. Tertio hoc ideꝫ ꝓbo rōne cōꝑatōis vel assimilatōis sic: Iniq̄tas est pctm̄. sed ociū est iniq̄tas: ita dr̃ Ezech. xvi. Hec fuit iniq̄tas sodome sororis tue superbia ꝛ saturitas pāis ꝛ abūdātia ꝛ ociū ipsius ꝛ filiarū eius. ꝛ manū egeno ꝛ pauꝑi non porrigebāt. ꝛ eleuate sunt ꝛ fecerūt aboīatiōēs corā me. In q̄bus verbis sex pctā ponunt̃ simul: q̄r ↄueniūt. s. superbia in mente: eleuatio in gestu vel op̄e: abūdantia vō fit cū imisericordia: q̄r oīs diues imisericors est pauꝑibus. Tria vō alia ↄueniūt. s. gula. i. saturitas panis: ociū corꝑis: ꝛ abominatio luxurie intelligit̃. Uel hec fuit iniquitas sodome sororis tue: due fuerūt sorores. s. sodoma ꝛ samaria. Samaria est soror maior ꝛ significat clericos seculares. Sodoma est soror mīor ꝛ signat religiosos ꝛ claustrales sed vtrasq; excedit malicia p̄lati. Dicit ḡ hec fuit iniq̄tas sodome sororis. i. religionis tue: superbia ↄ obedientiā: ociū eius ꝛ filiaꝝ eius ↄ cōtinentiā: saturitas panis ↄtra abstinētiā: abūdantia reꝝ ↄ pauꝑtatē voluntariā. Et manū egeno non porrigebāt ↄ hospitalitatē ꝛ misericordiā. Et aboīatiōēs fecerūt ↄ me ↄtra bonā ↄsciam: vitā ꝛ famā ꝑ luxuriā. Hec Alex. ii. pte sum. q. xxxii. de ocio: arti. i. vtꝝ ociū sit pctm̄: in cor. solu. ꝛ Albert⁹ pisanus ordinis p̄dicatoꝝ in postilla sup Ezech. vbi. s.

¶ Q̄r ociū cauere debem⁹ q̄r vel est pctm̄ veniale vel mortale. CA. II.

Scūdo p̄ncipalit̃ ociū vitare ꝛ cauere debem⁹ rōe circūstantie vel grauedinis. Est enī ociū q̄nq; pctm̄ mortale: q̄nq; veniale. nā tunc ociū ē pctm̄ veniale cū q̄s quiescit ꝛ delectat̃ in aliquo bono delectabili creato citra deū. tunc vō ociū est pctm̄ mortale cum quies in aliquo bono cōmutabili p̄ponit̃ bono incōmutabili q̄ḋ est deus: vt dic̄ Alex. vbi. s. arti. ii. in cor. solu. vñ qui ociosus est tp̄e quo opari tenet̃ peccat mortalit̃ non faciēdo illud q̄ḋ face tenet̃. q̄ḋ tali rōe ostēdo: Illud q̄ḋ opponit̃ p̄cepto affirmatiuo ꝛ negatiuo ē pctm̄ mortale. sed ociuꝫ opponit̃ p̄cepto affirmatiuo q̄ḋ est de op̄e: q̄a ociosus non facit q̄ḋ ex p̄cepto tenet̃ facere. Et opponit̃ p̄cepto negatiuo q̄ḋ est de sabbato sancto: q̄r ocios⁹ nō facit q̄ḋ in sabbato tenet̃ facere. ꝛ iō ociosi sabbatū non ē sanctū. vñ Tren. i. dr̃: Uiderūt eā hostes ꝛ deriserūt sabbata ei⁹. q̄ḋ verbū exponit̃ trib⁹ mōis. p̄mo sic: Sabbata derisibilia sunt q̄r ociū ꝑ q̄ḋ debem⁹ deo vacare ↄuertim⁹ in luxū ꝛ turpitudinē. 2° mō exponit glo. colla. sic: Deriserūt sabbata nostra. Tūc demones sabbata nr̃a deridēt cū a bonis nos feriari vidēt. 3° mō moralit̃ vel spiritualit̃ sic: Alia glo. colla. exponit sic dicēs: Uiderūt ꝛc. maligni sp̄us vacatōis nr̃e ocia ad cogitatōēs illicitas ꝑtrahūt: ꝛ sic deludūt. Et subdit: q̄ꝑ canonicis ꝛ monachis ꝛ oīb⁹ dei ministris valde cauendū est vt non solū ab interno iudice sabbata eoꝝ exprobrent̃ ſ; etiā ne ab hostibus derideāt̃. Si aūt ꝑ vanis cogitatōib⁹ nr̃is: nr̃a sabbata irridēt̃ q̄d de illis putādū est q̄ cū deo vacare debēt etiā flagiciosa ↄmittere nō formidāt. Et ↄcludit: Si ḡ deo vacare volum⁹ ipsi solo corde ꝛ corꝑe vacem⁹. In psal. Uacate ꝛ videte q̄m ego sū de⁹. Hec in glo. vbi. s. ꝛ Alex. vbi s. arti. iii. in cor. solu.

¶ Q̄r ociū in op̄e q̄nq; est mai⁹ pctm̄ q̄ ociū in s̄mōe ꝛ aliq̄n ecōuerso. CA. III.

Uppositio aūt q̄ꝑ ociū sit pctm̄ mortale: vt pꝫ ca. p̄ce. forte q̄res vtꝝ eq̄lit̃ sit culpabile ociū in sermone ꝛ op̄e: Rñdeo ꝛ dico: q̄ꝑ cū hō abstinet a bono op̄e ꝛ a s̄mone bono ociādo q̄ntū est ex pte ei⁹ a q̄° abstinet (ceteris paribus aliis circūstātiis) magis est culpabile ociū op̄is q̄ ociū sermonis. Cui⁹ rō est: q̄r si op⁹

est melius q̄ verbum. ergo ociū opis est magis culpabile q̄ ociū sermonis. Scḋo vero ex pte dispōis ei⁹ qui abstinet maius pctm̄ est ociū sermōis q̄ opis. Cui⁹ rō est: qr plus est in ptāte nostra sermo q̄ op⁹. vn̄ Grego. sic ait: Quāto sunt leviora pcepta tāto mai⁹ pctm̄ ꝛ suppliciū est his q̄ non servāt. Sz levi⁹ pceptū est de utili sermone q̄ de utili ope: sicut sermo levior est q̄ opus. ergo maius culpabile ē vel maius pctm̄ ociū sermonis q̄ ociū opis: ꝛ ꝑ ꝯsequēs maior pena non observantib⁹. Hec Alex. vbi. s̄. arti. iiij. in cor. solu.

¶ Qr ociū orit̄ ex defectu triū: ꝛ quorum. CA. IIII.

Tertio pncipaliter ociū cavere ꝛ vitare debemus rōe cāe vel originis. Nam ociū orit̄ ex defectu dilectiōis. actōis. rōnis. Primo dico q̄ ociū oritur ex defectu dilectiōis. vn̄ Grego. in omel. sup Joh. ca. xiiij. sic ait: Charitas non est ociosa: aut enī pficit: aut deficit. vn̄ subdit: Operat̄ enī magna si est. Si aūt opari desinit iam amor non est. Ubi nota q̄ autoritas Grego. sic debz intelligi. Charitas non est ociosa. i. morosa in ocio: qr ꝛsi habēs charitatē aliqñ cadat in ociū: tn̄ a charitate cito excitat̄. Si ergo fieret vis in h̄ verbo ociosa simplr dicendū essz q̄ charitas non est ociosa. i. plena ocio. v̄ba enī huiusmōi in plenitudinē sonāt. Scḋo dico q̄ ocium orit̄ ex defectu actōis. nā ociositas opponit̄ actōi vl̄ opatiōi. qḋ sic pbo: qr in opibus vel actib⁹ virtutū sunt ꝑ ordinē ista tria. s. scire: velle: opari: prius est scire: scḋo velle tertio ꝛ ultimo opari. Cōtra hec tria sunt tria pctā. vbigrā: Naz ꝯ primū. s. ꝯtra scire est ignorātia. s. qn̄ hō tenet̄ scire aliqḋ ꝛ non scit illud. Cōtra scḋz actū. s. velle ē omissio vel ociū. s. qn̄ aliq̄s tenet̄ velle aliqḋ ꝛ non vult illud. Cōtra tertiū actū. s. ꝯ opari est cōmissio. s. qn̄ aliq̄s facit aliqḋ qḋ nō tenet̄ facere nec dz facere: ita q̄ ociositas ex defectu debite actōis cāt̄. Ubi nota q̄ lz in omissione vl̄ ocio sit remotio vl̄ negatio actus exterioris est tn̄ ibi positio actus interioris: qr negatio semꝑ affirmationē presupponit. verbigrā: Iste non vult facere qḋ tenet̄ facere: qr vult facere qḋ non dz facere: vel vult omīnē qḋ tenet̄ facere. Hec Alex. vbi. s̄. arti. ij. ꝛ. v. ad autoritatē Gregi. de amore. Sed forte q̄res verū ociosus dicat̄ q̄ non facit q̄ntuz dz. ꝛ v̄r q̄ non: qr null⁹ tantū pōt facere q̄ntuz dz vn̄ ociū ex ipossibili non v̄r nec causat̄. In ꝯtriū dicit Origenes: q̄ q̄ntuz q̄sq3 boni pōt facere tantū dz. Rn̄deo ꝛ dico q̄ cū v̄r: Quantū q̄sq3 boni aliq̄s pōt facere tantū dz. Distendū est q̄ duplex est debitū. s. rōne accepti: ꝛ rōne pcepti. Pmo cū v̄r: Quantū q̄sq3 boni pōt facere tantū dz rōne accepti. ꝛ h̄ est verū qḋ v̄r q̄ q̄ntū quisq3 boni pōt facere. i. ex quāta potētia pōt tantū dz. Alio mō dz hō rōne pcepti scḋm hoc non est verū q̄ q̄cquid hō pōt hoc dz. Cū aūt arguit̄ q̄ nullus pōt facere tantū q̄ntuz dz: ergo omittit. Rn̄deo ꝛ dico: q̄ omissio non respicit debitū ex accepto sed ex pcepto. Hec Alex. ij. pte sum. q. xxxiiij. de omissiōe: arti. ix. vtr̄ q̄tulūcūq3 pfectus semꝑ omittat: in solu. j. argu.

Tertio dico: q̄ ociū orit̄ ex defectu rōnis vel ex excessu stoliditatis: ita v̄r pver. xij. Qui sectat̄ ociū stultissim⁹ ē. Ubi nota: q̄ stulticie est triplex gradus. pmus grad⁹ stulticie est bonū non facere dū licet ꝛ pōt. scḋus est malū facere. terti⁹ est malū assuescere ꝛ ꝑseverare. vbigrā: prim⁹ gradus stulticie est vite ꝓpe necessaria non q̄rere. scḋus est seipsuz indefensuz hostib⁹ exponere. terti⁹ est hostes suos qui eū interficiāt nutrire. Hos tres gradus stulticie hz qui ociū sectat̄. qḋ sic pz: Prim⁹ gradus stulticie ociosi est: qr vite spūali necessaria q̄rere negligit: pver. xxviij. Qui sectat̄ ocia replebit̄ egestate rez tpaliū ꝛ virtutuz. Et affirmo h̄ tali rōe: Ociū peius est q̄ pigritia. sed vt v̄r pver. xxj. oīs piger semꝑ est in egestate vl̄ corpali vel spirituali: ergo ociosus magis ꝛc. Scḋs gradus stulticie ociosi ē qr seipsuz indefensuz spiritibus malignis exponit. vnde Hiero. in quodā sermone sic ait: Semꝑ aliquid opis facito vt te diabolus inveniat occupatū. non enī facile capit̄ a diabolo qui bono vacat exercitio. Terti⁹ gradus stulticie ociosi est q̄ in seipso motus carnales q̄si hostes crudelissimos ꝛ spūs malignos nutrit: Matth. xij. Tūc dic spūs imundus: Revertar in domū meā vn̄ exivi: ꝛ veniens invenit eā vacātē ꝛc. Ubi Raba. in glo. sic ait: Rediens aūt ad domū vn̄ exierat: invenit eā vacātē ab actib⁹ virtutū ꝑ ociū ꝛ negligentiā: scopis mūdatā. s. actib⁹ penitētie scḋm ꝓpriā reputationē purgatā vel ꝑ baptismuz: reputās qr ꝑ baptismū solū sine penitētia ꝛ bonis opib⁹ salvat̄: ꝛ ornatā. i. simulatis virtutib⁹ ꝑ hypocrisiz: vt dic glo. vel ornatā ꝑ simulationē sanctitatis exterioris. Vel aliter: Stultus est ociosus q̄ mercedē eternā pdit: stultior qui dānationē ꝓ omissis acq̄rit: stultissim⁹ qui in multa mala ꝛ pctā ꝛ ꝑ ꝯsequēs gravissimas penas incidit ꝛ incurrit. Hec Hugo cardinalis ordinis pdicatoꝝ in postilla sup illo verbo: Qui sectat̄ ocium ꝛc.

¶ Qr ocium est causa vel occasio multoꝝ: imo quasi omniuz malorum. CA. V.

Quarto pncipaliter cavere ꝛ vitare debem⁹ ociū rōne sequele vel opis seu finis. ꝛ formo sic rōez: Illud qḋ est cā vel occasio multoꝝ: imo q̄si omniuz maloꝝ vitare ꝛ cavere debem⁹. Sed huiusmōi est ociuz ita v̄r: Eccī. xxxiij. Multaz maliciā docuit ociositas. qḋ sic pz: Diabolus enī aīaz ociosaz faciliter inclinat ad peccatoꝝ ꝛ maloꝝ cogitationē: ꝛ a cogitatōe pcti ad peccati delectationē: ꝛ a delectatiōe ad ꝯsensuz: ꝛ ita a ꝯsensu ad opationē: ꝛ ab opatiōe ad ꝯsuetudinē: ꝛ a ꝯsuetudine ad falsam p̄sumptionē divine misericordie vel ad desperatōis miseriā. vn̄ Grego. Antiq̄u⁹ hostis mox vt ociosaz mentē invenit ad eā sub quibusdā occasionib⁹ locutur⁹ venit. Et Aug⁹ minus forte diabolus hoīez decepisset si eū minime ociosuz repperisset. Hec dn̄s Hugo in postilla ibidē. ꝛ ideo dn̄s multū repḣēdit ociosos dicēs Matth. xx. Quid hic statis tota die ociosi: i. vobis nihil pficiētes primo non subveniētes: deo non serviētes: diabolo nō resistētes: penitentiā non agētes: in posterū sibi nō providentes. Hec dn̄s Hugo ibidem.

¶ Qr oculi proprietates sunt octo que possunt homini spiritualiter adaptari. CA. I.

# Oculi proprietas.

Nota q̄ octo sunt ꝓprietates oculi q̄ possunt homini tam in via q̄ in patria cōvenire ꝛ adaptari. prima ꝓprietas est: quia oculus numero est geminus. scḋa est: quia est in capite collocatus. tertia est: qr in figura est spericus. quarta est: qr figure vel spēi est receptiu⁹ quinta est: qr non sui sed alteri⁹ est agnitivus. sexta est: qr totius corpis est directivus. septīa est: qr scḋm diversitatē distantie est diversimode cognitiu⁹. octava est: qr dispositōis mentis est indicativ⁹. Prima ꝓprietas oculi est qr in nūero est geminus. Rō huius est: vt vnus fortificet̄ ex alio: ꝛ vt defectus vnius ꝑ alterū suppleat̄. Sic in via duo oculi in vno capite signant: q̄ duo in vna societate seu collegio se iuuāt q̄ntuz ad recessuz a malo: ꝛ q̄ntū ad pfectuz in bono. propter qḋ Eccs. iiij. dicit̄: Melius est esse duos simul q̄ vnū: habent enī emolumentū societatis sue. Similit̄ in patria sunt duo oculi. s. intellectus ꝛ volūtas: ꝛ vnus non separat̄ ab alio. Secūda ꝓprietas oculi est: qr est in capite collocat⁹. sic oculi nostri sunt in patria collocati in capite. s. deo q̄ ē caput oīuz. Ocul⁹ intellect⁹ cognoscēdo ꝛ vidēdo deū: ocul⁹ affect⁹ i diligēdo eū. Silr̄ i via debem⁹ hr̄e oclos collocatos i capite. s. xp̄o q̄

nobis influit motū ꝛ ꝯsensū vt dicat qd̄ scribit Eccs.ij. Oculi sapiētis i capite ei⁹. Tertia ꝓprietas ē: qꝛ i figura ē spericus. Nā figura rotunda q̄ ē ꝑfectissima: simplicissima: capacissima oīuꝫ figuraꝝ significat: ꝙ ocul⁹ intellectus ē ꝑfectissim⁹ ꝛ capacissimus qꝛ dei. ꝛ iō nō implet neqꝫ ꝑficit nisi dei cognitiōe. Siłr ocul⁹ volūtatis debꝫ esse hic simplicissim⁹: ita ꝙ quicq̄d facim⁹ in dei gloriā faciam⁹: Matth.vj. Si oculus tu⁹ fuerit simplex totum corp⁹ tuū lucidū erit. Quarta ꝓprietas oculi est: qꝛ ē speciei vel rei similitudis receptiu⁹: sic etiā est in patria vbi ocul⁹ itellect⁹ recipit formā deitatꝭ. In via aūt ocul⁹ mentis dꝫ recipe formā dn̄ice passiōis. i. lat⁹ xp̄i ꝑforatū ꝛ similia: Apoca.j. Videbit eū ōis ocul⁹. Quinta ꝓprietas oculi ē: qꝛ nō sui ſꝫ alteri⁹ est cognitiu⁹. ꝛ i hoc ē dria īt oculū mētis ꝛ carnis: qꝛ oculi carnis seipsos videre nequeūt ſꝫ alia ꝯspiciūt. Oculi v̄o mentis mō ecōuerso se hīt. ſꝫ in hoc ē ꝯueniētis: qꝛ i patria ocul⁹ intellect⁹ primo vēit i cognitionē dei: p⁹ ea ex hac i cognitiōeꝫ sui. In via autē nos magis debem⁹ studē cognoscē facta nostra q̄ aliena. Cui⁹ oppositū multi faciūt. Aug⁹ li.x. ꝯfessio. Curiosū est humanū gen⁹ ad cognoscendū vitā alienā: desidiosū v̄o ad cognoscendū suā. Bern̄. in li. meditationū: Multi multa sciūt ꝛ seipsos nesciūt: alios inspiciunt ꝛ seipsos deserūt. Luce.vj. Quid aūt vides festucā i oculo ꝛc. Exemplū nāle: Ocul⁹ existēs i luce nō videt existētē in tenebris: ſꝫ econuerso. sic petōres in petōꝝ tenebris existētes: iudicare ꝑsumūt in luce grē existētes cū debēt esse oppositū. Sexta ꝓprietas oculi ē: qꝛ ocul⁹ toti⁹ corporis ē directiu⁹. vn̄ oculi luminaria noiant: qꝛ lumē exteri⁹ recipiūt ꝛ acceptū ꝯicant ꝛ diffundūt. vn̄ ph̄s q̄ dr̄ secūdus noīe diffiniēs oculū sic ait: Ocul⁹ est dux corporis vas luminis: index aīe: q̄ nō soluꝫ sibi videt ſꝫ toti corpi: atqꝫ totā aīam ꝑficit ꝛ totū corp⁹ nobilitat. Seq̄t enī ex dei visiōe apꝑhensio: delectatio: desiderij adimpletio: ꝛ dē honū. Siłr nos i via istruimur vt bono q̄ a deo habem⁹ alijs ꝯicare studeam⁹: ꝑma Petri.iiij. Vnusq̄sqꝫ sicut accepit gratiā i alterutrū illā administrantes. Exemplū. sicut ocul⁹ corꝑalis nō min⁹ videt: qꝛ toti corpi videt q̄nimo ex vidēdi exercitio potētior reddit i vidēdo: ita etiā scia ꝯicando nō minuit ſꝫ augef. vn̄ Isido. Sciētiā quā aure ꝯcipis ore effūde: sapiētia enī dādo fit largior retinēdo minorat. vn̄ Eccl.xxiiij. Videte qm̄ nō solum mihi laboraui: ſꝫ oīb⁹ exq̄rentib⁹ disciplinaꝫ. Septima ꝓprietas oculi ē: qꝛ fm̄ diuersitatē distantie ocul⁹ est diuersimode cognitiu⁹. si enī rem videat a remotis eā iudicat esse puā. si v̄o deprope eā iudicat magnā. vn̄ solē quē cernim⁹ a remotis iudicam⁹ modicū cū tn̄ certissime demonstratiōe ꝓbet esse centies sexagesies maior terra. Siłr: ocul⁹ hīt quāto ꝓpinqui⁹ videt deū: tanto ē beatior: quāto v̄o magis a remotis videt tanto min⁹ videt. Re. s. Beatitudo. ex quibus causis vn⁹ est beatior alio. In via autē peccatores a deo ꝑ peccatum q̄plurimū elongati: deum ꝛ celeste premiū parnipendūt: terrena v̄o quibus ꝑ amorem inherent estimant magna. Octaua ꝓprietas est: quia oculus est dispositiōis mentis indicatiuus. Nā faciliter ꝯuertitur oculus ad illud ad qd̄ eius inclinat affectus: quia vbi est amor ibi est oculus. vnde nō soluꝫ manus pedes ꝛ linguam: sed oculos continētes habere debemus: quia vt dicit Augustinus: impudicus oculus impudice mentis est nuncius. Sicut enī de recentia piscis ꝑ oculum indicamus: qꝛ nō est recens piscis qui habet oculum putridū ꝛ sanguineū: sic non bene castus videtur qui habet impudicū. vnde versificator: Inconstās animu⁹ oculus vagus instabilis pes. Hec hominis signa de quo mihi nulla boni spes est.

¶ Q᷑ deus fm̄ se odiri nō pōt ſꝫ ꝑ accidens. CA.I.

# Odium.

Nota ꝙ odiū est quadruplex. s. pessimum: iniustū: vel ꝑuersū: sine quo quis odit deū. Ubi nota ꝙ tria odit hō ꝑuerse. s. deū: seipsuꝫ: ꝛ verū. Primo odit hō ꝑuersus deū. vt in psal. Superbia eoꝝ q̄ te oderūt ascēdit semꝑ: Joh.xv. Nūc autē ꝛ oderūt me ꝛ patrē. Circa odiū autē dei nota tria. Primo nota cām. nā cū de⁹ apꝑhendit ab aliquo vt sūme bon⁹: tūc a nullo de⁹ pōt odiri ſꝫ diligi: qꝛ de rōne bonitatis ē vt amet. ſꝫ cū de⁹ apꝑhendit vt actor aliquoꝝ effectuū q̄ volūtati repugnāt tūc de⁹ pōt odiri. vn̄ de⁹ totalit̄ apꝑhēsus odit spālit̄ trib⁹ modis. s. tanq̄ petōꝝ ꝓhibitor: scd̄o tanq̄ suppliciorꝫ inflictor: tertio tanq̄ tp̄aliū bonorū subtractor: scd̄a scd̄e. q.xxxiiij. arti. ꝑmo. in cor. q. Scd̄o nota culpam. nā odire deū ē grauissimū petm̄ oīuꝫ petōꝝ. Quod ꝓbo p̄cipue triplici rōne. s. rōne elongationis: oppositionis: punitiōis. p⁹ rōne elongatiōis vel aduersiōis sic: Illud petm̄ est graui⁹ ꝑ qd̄ homo plus sepat vel elongat a deo. ſꝫ ꝑ odiuꝫ quis elongat plus a deo q̄ ꝑ aliqd̄ aliud petm̄. qd̄ pꝫ: qꝛ sicut ille qui amat aliquod ꝑ se inheret ei qd̄ amat: ita ille q̄ odit fm̄ se refugit id qd̄ odit. In alijs autē petīs: puta cū aliq̄s fornicat nō auertit a deo fm̄ se ſꝫ fm̄ aliud inq̄tū appetit inordinatā delectationē que habet annexā auersionē a deo. 2° rōne oppositionis sic: Illud est magis peccatū qd̄ maiori bono vel virtuti opponit. ſꝫ odiū dei opponit dilectiōi dei in qua consistit optimū hoīs. ḡ odiū dei est pessimū petm̄. scd̄a scd̄e vbi s. arti.ij. in cor. q. ꝛ in argu. contra. 3° rōne punitiōis sic: Illud peccatū est grauius qd̄ grauius ceteris punit seu dānat. Sꝫ odiū dei ceteris petīs graui⁹ punit seu dānat a deo: ḡ ꝛc. Tertio nota diuī odij signa. nā ex quattuor causis vel signis cognoscit ꝙ homo peccator odit deuꝫ: p° ex volūtatū ꝯtrarietate. Sicut enī amicoꝝ idē ē velle ꝛ idē est nolle: ita inimicoꝝ est totū oppositū. 2° ex apta vel ꝯtinua īpugnatiōe. continue enī petōr īpugnat deū. Sꝫ q̄s restitit deo ꝛ pacē habuit: Certe nullus. Re. infra Pax. 3° ex īproba locutiōe. nā sicut amic⁹ dei laudat iugiter deū: ita inimic⁹ ꝛ qui odit deū eū blasphemat. Re. s. Blasphemia. 4° ex pacis refutatiōe petōr enī inq̄tū talis nūq̄ pacē hꝫ cū deo qd̄ signū pessimū est odij. Secūdo odit hō ꝑuerse seipsū. Ubi sciendū: ꝙ naturalit ꝛ ꝑ se nullus odit seipsū. ita dicit aplus ad Ephe.v. Nemo vnq̄ carnē suā odio hūit. Rō aūt hui⁹ est talis: Quicūqꝫ vult ꝛ appetit sibi bonū diligit se. ſꝫ oīs hō appetit ꝛ vult sibi bonū. ḡ oīs hō naturalit amat seipsuꝫ. Per accidens aūt ꝯtingit: ꝙ aliq̄s seipsū odio habeat. ꝛ hoc duob⁹ modis. p° ex pte boni qd̄ appetit: qꝛ appetit ꝛ vult bonū apparens ꝛ nō existēs. 2° ex pte sui cui appetit inq̄tū diligit nō fm̄ illud qd̄ maxime est: puta fm̄ esse spūale ꝛ intellectiuū: ſꝫ fm̄ illud qd̄ minimū ē: puta fm̄ esse corporale ꝛ sensitiuū ꝑut diligit hō illud qd̄ est ꝯtrariū rōni. Et vtroqꝫ p̄dictoꝝ modoꝝ q̄ diligit iniquitatē nō solū odit aīam suā ſꝫ etiā odit seipsū: ꝑma scd̄e. q.xxix. arti.iiij. per totū. Tertio odit hō q̄nqꝫ verū. Ubi nota: ꝙ bonū ꝛ verū ꝛ ens sūt idē fm̄ rem: ſꝫ differunt in rōne. bonū enī hꝫ rōnē appetibilis nō aūt ens vel verū: qꝛ bonū est qd̄ oia appetūt. ꝛ iō bonū sub rōe boni nō pōt odio haberi nec in vniuersali nec i ꝑticulari. Ens aūt ꝛ verū in vniuersali q̄dē odio haberi nō pn̄t: qꝛ dissonātia est cā odij: ꝛ ꝯuenientia ē cā amoris. ens aūt ꝛ verū sūt ꝯueniētia oīb⁹ ꝛ a nullo dissonāt. Sꝫ i ꝑticulari pōt qd̄dā ens ꝛ qd̄dā verū odio haberi. inq̄tū habet rōnē contrarij ꝛ repugnantis. Contrarietas enī ꝛ repugnantia nō aduersat rōni entis ꝛ veri: sicut aduersat rōni boni. Repugnat aūt ꝛ est ꝯtrariū voluntati verū quo ad tria. s. quo ad entitatē: prauitas

tem: cognoscibilitatē. pᵒ verum aliqđ repugnat volūtati quo ad suā entitatē. vñ aliquis volens aliquā veritatez nō esse odit eā. 2ᵒ aliqđ veruz repugnat volūtati quo ad sui prauitatez inq̄ꝰtum aliquis male dispositiōis nollet veritatē aliquā cognoscere vt liberi⁹ peccaret. 3ᵒ aliquod verū volūtati repugnat quo ad sui cognoscibilitatē: inq̄ꝰtum aliq̄s in peccato aliquo volens latere odit veritatē peccati qua alius cognoscit. ꝓpter hoc dicit aplus ad Gala. iiij. Factus sū vobis inimic⁹ verum dicēs vobis: pma scđe vbi. s̄. arti. v.

¶ Q̄ odium causaē ex inuidia ꝛ ꝙ semp est peccatum. CA. II.

Secūdo pn̄cipaliter est odiū iniustū. s. primi. circa qđ nota tria. s. initiū: vitiū: gradum. Primo nota initiū. nā odiuz oriť de inuidia: vt dicit Greg⁹ xxxj. moral'. Cui⁹ rō est: qꝛ sicut mouemur ad diligendū illa que nos delectant: ita mouemur ad odiendū illa que nos contristant. sȝ inuidia est tristicia de bono alterius inq̄ꝰtum bonū alterius sub rōne ꝓprij mali accipiť: g̊ ꝛc. Vel dicas breui⁹ ꝙ sicut delectatio boni causat amorē: ita tristicia alicui⁹ boni causat odiū. sȝ inuidia ē huiusmodi: g̊ ꝛc. scđa scđe. q. xxxiiij. arti. vj. in cor. q. Re. s̄. Inuidia. Scđo nota vitiū. nā de odiū primi est peccatum. ita dicit pma Joh. ij. Qui odit fratrē suū in tenebris est. sȝ tenebre spūales sūt peccata: g̊ ꝛc. Rō aūt hui⁹ est: qꝛ sicut se habet amor mali ita odiū boni. sȝ amor mali est peccatū: g̊ odiū boni. vñ odire in primo naturale ꝛ gratuitū est peccatū: qꝛ hoc est odire illud qđ homo habet a deo. s. naturā ꝛ gratiā. odire aūt in ꝓximo defectuz ꝛ culpā hoc est meritoriū ꝛ iustū: qꝛ istud est odire illud qđ deus odit. nec tale habet rōn̄ odij sȝ amoris: scđa secūde vbi. s̄. arti. ij. in cor. q. ꝑ totū. Tertio nota gradū. nā odiū ꝓximi aliquo modo nō est maximū omniū peccatorū que cōtra ꝓximū cōmittunť: aliquo vo modo sic. pōt enī grauitas pcti alicui⁹ ex duob⁹ attendi. s. ex nocumenti illatiōe: ex interiori dispositiōe. pᵒ grauitas peccati pōt attendi ex nocumenti illatiōe: ita ꝙ illud peccatū est graui⁹ quo magis nocumentū inferť. ꝛ sic alia peccata: puta furtū: homicidiū sunt grauiora peccata odio: qꝛ homo pl⁹ nocet ꝓximo ꝑ illa pctā q̄ȝ ꝑ odiū. 2ᵒ grauitas peccati pōt attendi ex interiori dispositiōe ꝛ sic odiū ceteris peccatis que in ꝓximū cōmittunť est graui⁹. Cui⁹ rō est: qꝛ ꝑ odium voluntas hoīs que in hoīe est potissimū eo ꝙ ex ea est radix peccati magis deordinať q̄ȝ per actus exteriores: imo etiā si actus exteriores essent inordinati absq̄ȝ inordinatiōe voluntatis nō essent peccata: sicut cū aliquis ignorant vel zelo iusticie hoīem occidit nō peccat: g̊ cū voluntas ex odio interiori deordineť: patet ꝙ odiū ceteris pctīs ē graui⁹: scđa scđe vbi. s̄. arti. iiij.

Si aūt q̄ris qđ istoꝝ sit graui⁹ peccatuz altero: an ira: an odiū: Rn̄deo ꝛ dico: ꝙ ira ex vno pte videť esse grauius pctm̄ odio. qđ ꝓbo duplici rōe. pᵒ ex pte rōnis quā aufert sic: Illud videť esse peius ꝛ graui⁹ qđ nūq̄ȝ habet misericordiā. sȝ odiū qñq̄ȝ habet misericordiam. ira aūt nunq̄ȝ videť habere misericordiā: qꝛ vt dicit puer. xxvij. Ira nō habet misericordiā nec erumpens furor ꝛc. 2ᵒ ira videť graui⁹ peccatū eē odio ex pte ferocitatis sic: Illud peccatuz videť esse peius ꝛ graui⁹ qđ est magis nociuū: vt dicit Aug⁹ in enchiri. sed ira maxime nocet: qꝛ aufert hoī rōnē ꝑ quā est dñs suipsi⁹: g̊ ꝛc. Ex alia vo pte dico ꝙ odiū simpliciť ꝛ absolute est graui⁹ peccatū ira. quod ꝓbo q̄ttuor rōnib⁹. s. rōne affectiōis: miseratiōis: durationis: assimilatiōis. Primo rōne affectiōis sic: Appetere malū sub rōne mali est graui⁹ q̄ȝ appetere malū sub rōne boni. sȝ odiuz est appetere malū sub rōne mali. Ira aūt est appetit⁹ alicui⁹ mali sub rōne boni. s. vindicte que vt quoddā bonū appetiť ab irato: g̊ ꝛc. pma scđe. q. xlvj. arti. vj. in solu. pmi argu. Ubi nota ꝙ pena quā iratus infert quattuor in se debet habere. pmū est: ꝙ sit volūtati contraria. secundū est: ꝙ pena sit afflictiua. tertiū ē: ꝙ sit ꝓ culpa inflicta. quartū est ꝙ sit cognita: ita ꝙ ille cui nocumētū inferť doleat vel ꝑcipiat vel cognoscat ꝓpter illatā iniuriā hoc sibi ꝓuenire: pma scđe vbi. s̄. arti. vj. in solu. ij. argu. Scđo odiū est graui⁹ peccatū ira rōne miserationis sic: Illud peccatū qđ nūq̄ȝ habet misericordiaz est graui⁹ illo qđ qñq̄ȝ habet misericordiā. sȝ odiū nūq̄ȝ habet misericordiaz. Cui⁹ rō est: qꝛ sicut sanitas q̄ sm̄ se appetiť nunq̄ȝ habet terminū vel mensurā sȝ sine termino vel mensura appetiť: ita odiū alterius qđ malū alterius sm̄ se appetit nunq̄ȝ malo alteri⁹ satiať. vñ Eccl. xij. dicitur: ꝙ inimic⁹ si inuenerit tēpus nō satiabiť sanguie: sicut nec auarus diuitijs: nec infirm⁹ sanitate. sȝ ira cū nō appetat malū nisi sub rōne iusti vindicatiui: qñ malū illatū alteri iusticie mensurā excedit tūc miseretur. Qđ autē puer. xxvij. dicit ꝙ ira nō habet misericordiā nec erumpens furor: intelligiť q̄ꝰtum ad velocitatē ꝛ vehementiā motus ire: qꝛ motus ire est impetuosior ꝓpter calorem inflamatū q̄ȝ motus odij. vñ ꝛ statim ibidem subdiť: Et impetū ↄcitati spūs ferre quis poterit? Tertio odiū ē graui⁹ ira rōne durationis sic: Malū q̄ꝰtū ex ꝑmanētiori causa ꝓuenit tanto ē pei⁹ sȝ odiū ꝓuenit ex ꝑmanentiori causa q̄ȝ ira. g̊ ꝛc. Q̄ autē causa odij sit ꝑmanētior q̄ȝ causa ire ꝓbo sic: qꝛ passio citius transit q̄ȝ habit⁹ vel dispositio. sȝ ira ꝓuenit ex aliqua cōmotiōe animi ꝓpter lesionē illatā: que cōmotio transiť illata vindicta. Odiū autē ꝓuenit ex dispositiōe animi q̄ nō ira faciliť transit. vñ pħs dicit in. ij. rheto. ꝙ odiū ē magis insanabile q̄ȝ ira: g̊ ꝛc.

Quarto odiū est graui⁹ peccatū q̄ȝ ira rōne assimilationis sic: Odiū compať trabi ꝛ ira festuce: vt dicit Aug⁹. sȝ trabs excedit festucā in quantitate. g̊ odiū excedit irā in grauitate: scđa scđe. q. clviij. arti. iiij. ꝑ totū. ꝛ pma scđe. q. xlvj. arti. vj. in cor. q. ꝛ in so. argu. ꝑ totū.

¶ Q̄ homo meritorie pōt ꝛ teneť odire quattuor: ꝛ q̄. CA. III.

Tertio pn̄cipaliť est odiū discretū ꝛ meritorium. nā q̄ttuor sūt inter alia que hō meritorie pōt ꝛ debet odire. s. corp⁹ ꝓpriū: pctōꝝ cōsortiū: parentū corpalē affectū: diuitiaꝝ appetitum inordinatū. Ubi sciendū: ꝙ ista intantū sūt odiēda inquātuz nos īpediūt ad beatitudinē ↄsequendā: intantū vo sūt diligenda inquantū nos iuuāt ad hn̄dā vitā eternā. Primo debemus odire corp⁹ ꝓpriū. ꝛ hoc ꝓpter duas cās. pma est ꝓpter infectione cōcupiscētie. scđa est ꝓpter corruptionez nature q̄ duo aggrauāt aīam ne possit deū videre. Inq̄ꝰtū vo possum⁹ vti corpe ad seruitiū dei. sicut dicit aplus ad Ro. vj. Exhibete membra vestra arma iusticie deo: debemus corp⁹ nostrū charitatis dilectione tegē: diligē: scđa scđe. q. xxv. arti. v. ī cor. q. Scđo debem⁹ odire ꝛ vitare pctōꝝ ↄsortiū. nā si aliq̄s est ita firm⁹ ꝙ ex cōione seu cōuersatiōe pctōꝝ vel infideliū nō maculeť: tūc ꝯz cōuersari cū eis. Si vo ē infirm⁹ ꝛ imbecillis ꝙ de ei⁹ subuersione ꝓbabili possit timeri ꝓhibend⁹ ē a tali cōiune: qꝛ vt dr̄ pma ad corinth. v. Modicū fermentū totā massā corrūpit: scđa scđe. q. iiij. arti. ix. in cor. q. Tertio debemus odire parentū corpalē affectū. nā illi q̄ nobis sm̄ carnez sunt iūcti: sūt a nobis spāli⁹ diligēdi ꝛ honorādi ꝓut nos iuuant ad hn̄dā beatitudinē in q̄ associamur: inq̄ꝰtū vo nos retrahūt ꝛ īpediūt sūt odiēdi ꝛ relinquēdi. vñ Hiero. sic ait: Licet sparso crine ꝛ scissis vestib⁹ vbera qb⁹ te nutrierat mať ostēdat: ꝉȝ in limie pr̄ iaceat ꝑ calcatū ꝑge patrē: ꝛ clausis oculis ad vexillū crucis euola: solū pietatis genus. i. in hac re esse crudelē. Quarto debemus odire diuitiarū appetitū vel amorem nimiū. Ubi nota ꝙ diuitie vel bona tp̄alia possunt cōcupisci ꝛ diligi ꝓpē tria.

p° ꝑpter vite sustẽtationẽ. 2° ꝑpter culpe remissionez. 3° ꝑpter glorie adeptionẽ. Si q̃s aũt eas diligit ꝑpter aliũ finẽ aut peccat venialiter aut mortaliter. Re. s̃. Auaricia

¶ Qz de⁹ odit sex genera peccatoꝝ ꝛ septimũ detestaẽ.

Quarto principaliter dico: q̃ odiũ est CA. IIII. ꝑfectũ. s. odiũ quo deus odit peccatores. Ubi nota q̃ in deo nõ diciẽ esse odiũ ex pte affectus ꝫ ex pte effect⁹. inq̃tũ punit ꝛ ꝑsequiẽ illũ quẽ odit. Et ꝑpter hoc diciẽ ꝑuer. vi. Sex sũt q̃ odit dñs ꝛ septimuz detestaẽ aĩa eius. s. oculos sublimes: linguã mendacem: man⁹ effundentes sanguinẽ inoxiũ: cor machinans prauas cogitatiões: pedes veloces ad currendũ in malum: testẽ mendacẽ: ꝛ eũ qui seminat discordias int̃ fratres. Primuz petũ q̃d deus odit est elatio supbie. vñ dicit: Oculos sublimes. nã ꝑ oculos ꝑcipi de supbia indicatur: Job. xli. Oẽ sublime vidit oculus ei⁹. s. supbi: hunc odit deus: Eccl. x. Odibilis est corã deo ꝛ hoib⁹ supbia. Re. infra Supbia. Secundũ est lingue deceptio. vñ dicit: Linguã mendacẽ. ꝑ quã intelligiẽ generaliẽ omne peccatum lingue. hãc odit dñs: Eccl. xxv. Tres spẽs odiuit aĩa mea. s. pauperẽ supbũ: senẽ fatuũ: diuitẽ mendacem. Re. s̃. Mendaciũ. Tertiũ est effusionis sanguinis innocẽtis ꝑsone: ibi Et manus effundẽtes sanguinẽ innocentẽ vel inoxiũ. Addit aũt inoxiũ: q̃z s̃m legẽ noxios vł maleficos licet occidere: inocentẽ v̾o nõ. Cõtrariũ odit dñs Gen. ix. Quicũq̃z fuderit humanũ sanguinẽ fundeẽ sanguis ei⁹. Re. s̃. Homicidiũ. Quartũ est cognitio nequitie: ibi Cor machinans prauas cogitatões. hũc odit dñs: Matth. ix. Ut q̃d cogitatis mala in cordib⁹ vr̃is? Re. s̃. Cogitatio. Quintuz est solicita ꝑuocatio alterius calũnie: ibi Pedes veloces ad currendũ in malũ. nã ad ea que dei sũt peccatores sũt tardissimi. ad mala v̾o sunt velocissimi: ꝑuer. ꝑmo: Pedes eoꝝ ad malũ currũt. Hos odit dñs q̃z pedes hñt ꝛ nõ ambulabũt. Re. s̃. Malum rõnes q̃re q̃libet potius ꝛ facili⁹ inclinaẽ ad malũ q̃ȝ ad bonũ. Sextũ q̃d odit deus est falsi testimonij ĩpositio: ibi Testẽ mendacẽ. Naz de teste veraci diciẽ ꝑuer. xiiij. Fidelis testis nõ mentieẽ. De falso aũt ibidẽ diciẽ: Testis dolosus mẽdaciũ ꝑfert: hũc odit dñs: ꝑuer. xix. Falsus testis nõ erit ĩpunitus. Re. infra Testimoniũ. Septimũ est boni vniuersalis ĩpugnatio vel destructio: ibi Et eũ qui seminat inter fratres discordias. hoc est semẽ maledictũ. s. zizania q̃d inimic⁹ hõ. s. diabolus in medio alteri⁹ tritici seminauit: Matth. xiij. Uenit inimic⁹ hõ ꝛc. Lz enĩ oĩa peccata odiat dñs: h̾ tñ detestaẽ. i. abominaẽ tanq̃ȝ petĩs oibus grauĩ⁹. Re. infra Susurro.

¶ Qz opa tripliciẽ distinguuẽ. CA. I.

**Opus.** Nota q̃ oẽ opus vel operatio distinguiẽ triplici ratione. s. ex pte radicis: ex pte mercedis: ex pte vigoris. Primo ex pte radicis. Oẽ opus vel est indifferens vel est inficiens vel est ꝑficiens: ita q̃ oẽ opus vel est ex sui natura indifferens: vel est ex sui natura maluz: vel ex sui natura bonũ. Primo dico: q̃ ẽ opus ex sui natura indifferens. s. q̃d nõ includit aliq̃d ꝑtinens ad ordinem rõnis: vt leuare festucã de terra vel ire ad campũ ꝛ similia de quib⁹ loquiẽ Aug⁹ in libro de sermõe dñi in monte dicẽs: q̃ sũt quedã facta media que pñt bono vł malo aĩo fieri de quibus iudicare est temerariũ. Scd̃o sunt quedã opa mala ex suo genere: eo q̃ repugnant ordini rõis q̃ de nullo bono fine vel volũtate bona pñt fieri: vt dicit Aug⁹ in libro contra mendaciũ: prima scd̃e. q. xxviii. arti. viii. ꝛ ibidẽ. q. xx. arti. ij. Tertio sũt quedã opa bona ex suo genere q̃ nõ pñt male fieri: ita q̃ talia ita includũt ordinẽ rõnis q̃ nunq̃ȝ sepanẽ ab eo ordine qualia sunt opa virtuosa. Ubi nota q̃ lz aliquis possit male vti virtute tanq̃ȝ obiecto. s. cum aliquis male sentit de virtute: puta cum odit eã vel cum supbit de ea nõ tñ q̃s põt male vti virtute vt ꝑncipio vsus: ita. s. q̃ mal⁹ sit act⁹ vel vsus virtutis: vbi. s̃. q. lv. arti. iiij. in solu. v. argumẽti.

Ad maiorẽ tñ noticiã ꝑdictoꝝ notandũ est q̃ operuz quinq̃z sũt genera. p° enĩ quedaz opera sunt in se mala. i. s̃m naturam suã q̃ de tñ ꝑ aliquã circũstantiã possũt bñ fieri sicut homicidiũ. Re. s̃. Homicidiũ. 2° quedam sunt s̃m naturã suã mala: que ꝑpter nullã circumstantiã fieri bñ pñt: sicut sunt odire deũ: fornicari: ꝛ huiusmodi. Re. s̃. Odiũ dei. 3° quedã sunt s̃m naturã suam bona ꝛ tñ ꝑ aliquã circũstantiã possunt male fieri sicut dare elemosynam ꝑpter inanẽ gloriam. 4° quedam sunt bona s̃m suam naturã q̃ de ꝑ nullam circũstantiã possũt male fieri sicut diligere deum ex charitate. 5° sunt quedaz opera indifferentia: sicut illa que ex suo genere nec sunt bona nec sunt mala que ꝑ aliquã circũstantiam possũt bñ fieri vel male fieri: sicut est mouere pedem sine deliberatione vel comedere q̃nq̃z ꝛ huiusmodi consimilia. Scd̃o diuidiẽ opus ex parte mercedis: ꝛ sic magister sentẽtiaꝝ libro ꝑmo. di. xlvij. dicit q̃ operũ quattuor sunt genera. p° enĩ est aliquod opus q̃d est bonũ in se ꝛ cui fit: ꝫ non facienti: vt cum subueniẽ pauperi ꝫ tñ nõ ꝑpter deum. 2° est aliquod opus bonũ in se ꝛ facienti: ꝫ non cui fit: sicut cum veritas ꝑpter deum ꝑdicatur alicui nõ obediẽti. 3° est aliquod bonũ in se ꝛ facienti ꝛ cui fit: vt cum veritas ꝑdicatur ꝑpter deum credenti: vel cum elemosyna daẽ ꝑpter deum indigenti. 4° est aliq̃d opus quod nec in se est bonũ: ꝛ facienti nocet ꝛ damnat nisi peniteat vt est opus peccati valet tñ ad aliquod. Re. s̃. Malum: vel infra Peccatum: de malo ꝛ peccati ꝑmissione. Tertio modo diuidiẽ opus ex pte vigoris: ꝛ sic beat⁹ Tho. dicit q̃ operũ quadruplex est varietas videlicz sunt enĩ opera viua: mortua: mortificata: ꝛ viuificata. p° sunt opa viua. s. illa que a vita opantis ꝑcedunt: puta a gratia vel charitate. Sicut enĩ arbor ꝑducit bonũ fructum si in radice habet viriditatem: sic homo opus facit meritoriũ cũ in corde vel in mente habuerit charitatem que facit opera meritoria vite eterne de quibus diciẽ. ij. Paralypo. xix. Bona opera inuenta sunt in te. Re. s̃. Charitas. 2° sunt opa mortua que non habent in se vigorem seu virtutem ꝑducendi ad vitã eternã: eo q̃ talia opera sũt facta ĩ peccato mortali q̃d gratiã ꝛ charitatẽ excludit: de quib⁹ diciẽ Joh. iij. Erant enĩ opera mala. 3° sunt opa mortificata. s. illa q̃ de prius in charitate erant facta: ꝛ per sequens peccatum mortale sont mortificata. nam peccatũ mortale impedit ne homo ꝑ illa opera introduci possit ad vitã de quib⁹ diciẽ Isaie. lix. Opera eoꝝ inutilia. Et Hiere. ij. Uana sunt opera tua. 4° sunt opera viuificata. s. illa que prius in charitate fuerũt facta ꝛ postea ꝑ peccatum mortale mortificata: si tñ illa per penitentiã habent suũ effectum. s. ꝑducendi ad vitam eternã. Cuius rõ est: q̃z opa in charitate facta sũt meritoria: ꝛ sic diciẽ viua seu manere in dei acceptione. ꝫ q̃ non habeant hunc effectum hoc est ꝑpter sequens peccatuz mortale: q̃d peccatorem indispositũ facit ad ꝑcipiendũ effectum ꝑcedentiũ meritoriũ. vñ remota indispositione a peccatore ꝑ penitentiã sequentẽ opera ꝑcedentia diciẽ viuificata ꝛ valent ad merendũ vitã eternã: de quib⁹ diciẽ Apoca. ij. Age penitentiã. ꝛ ꝑma opa fac. Hec. b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xiiij. de effectu pnie ca° iij. Ad maiorẽ aũt euidentiaz nota hic duo. Primũ est q̃ opa facta in charitate de cõdigno mereẽ vitã eternã. q̃d ꝑbo sex rõnib⁹. ꝑma ẽ ex efficacia doni spũs sancti coopantis ĩ merito. scd̃a est veritas dei ꝑmittẽtis. tertia rõ ẽ dignitas xp̃i nr̃i capitis ĩcrẽtis.

quarta est liberalitas dei retribuentis. quinta est p̃suasibilitas liberi arbitrij cõsentientis ⁊ finalit̃ pseuerãtis. sexta est opis nobilitas q̃ ex charitate ꝓcedit ꝙ tantũ in cõspectu iudicis ponderat̃: quantũ amor ex quo ꝓcedit Scḋo nota: ꝙ opa que fiũt sine charitate lꝫ nõ valeant ad vitã eternã: valent tñ ad alia septem bona. vñ versus: Aptãt minuũt dant occupant assuescũt delectãt mitigãt arcent. p° aptãt. i. disponũt cor ad susceptionẽ diuine gr̃e 2° dant bona terre. s. tpalia. 3° occupãt. s. ne sit hõ interius ⁊ exteri⁹ ociosus. 4° assuescunt. s. ad bñ opandũ. 5° delectant. s. mentẽ. 6° mitigãt. s. fomitẽ. 7° arcent. s. fluxũ peccati ⁊c. ¶ Q: opatio bona habet in se tria bona: habet rationẽ rectitudinis: laudabilis: ꝓmiabilis. CA. II.

## Operatio bona.

Nota ꝙ opatio bona habꝫ rõnẽ rectitudinis: laudabilis: ꝓmiabilis. Primo hꝫ rõnẽ rectitudinis. Cui⁹ rõ est: q: ille actus est rectus q̃ sue regule cõformat̃. sed opatio bona facit huiusmodi: nã ipsa sue regule est cõformis: g̃ ⁊c. Ubi nota: ꝙ regula oĩs nostri opis directiua est duplex. vna ẽ intrinseca seu ꝓxima. alia est extrinseca seu sup̃ma. Prima regula est ꝓxima vel intrinseca. s. rõ humana. ⁊ iõ opatio nostra tunc est recta: qñ est ſm ordinẽ rõnis: iuxta illud qḋ Paulus ad Ro. xij. dicit: Rõnabile sit obsequiũ vestrũ. tñ q: rõ humana est in multis deficiẽs: necesse ẽ ꝙ opa nostra alia regula dirigant̃. Et iõ scḋa regula est extrinseca ⁊ sup̃ma. s. lex diuina. vñ opatio nostra vt sit recta nõ solũ rõne humana debet regulari: ſꝫ etiã rõne diuina seu lege eterna. Cui⁹ rõ est: q: sicut lumen inferius illuminat̃ ⁊ auget̃ a supiori: sic humana rõ a diuina: prima scḋe. q. xxj. arti. primo: ⁊ ibidẽ. q. xix. arti. iiij. Scḋo ꝑncipalit̃ opatio bona hꝫ rõnẽ laudabilis inq̃ñtũ ꝓcedit a volũtate rõne regulata. Cui⁹ rõ est: q: laus debet̃ opi virtuoso: ita dicit ph̃us: ꝙ opa virtuosa sũt laudabilia: ſꝫ nõ sũt virtuosa nisi ꝓut ꝓcedunt a voluntate. g̃ opus nostrũ hꝫ rõnẽ laudis vituperij siue culpe: ſm ꝙ est i ꝑtãte vel libertate volũtatis: vbi. s̃. q. xxj. arti. ij. Si eni hõ nõ esset liberi arbitrij: ita ꝙ in ei⁹ ꝑtãte nõ esset agere vel ñ agere hoc vel illud tũc periret meritũ vel demeritũ ⁊ multa alia incõuenientia seq̃rent̃. Re. in. iij. libro cõtra gentiles. Tertio opatio bona hꝫ rõnẽ ꝓmiabilis inq̃ñtũ ordinat̃ ad finẽ vltimũ q̃ est deus. hoc aũt ꝓbo dupliciť. s. auctoritate: ⁊ similitudĩe. p° auctoritate Ysaie. iij. Dicite iusto qm̃ bñ qm̃ fructũ adinuentionũ suaꝝ comedet. 2° ꝓbo similitudine: Sicut eni hõ in aliq̃ societate existẽs ex bono ope duplicẽ retributionẽ meret̃: vnã ab oĩbus ptibus collegij: eo ꝙ ei⁹ opatio bona redũdat in bonum toti⁹ multitudinis vel collegij: aliã a ꝑncipe multitudinis q̃ hꝫ singulis ſm coꝝ opa ꝓuidere: Sic apud deũ hõ a bono ope meret̃ dupliciť: vno mõ a singulis ptib⁹ vel ciuib⁹ ciuitatis celestis alio mõ a deo in quẽ sicut i finẽ vltimũ ordinat facta sua. nã deus singularẽ curã vel ꝓuidentiã hꝫ creaturaꝝ rõnaliũ: ⁊ iõ oĩa opa ꝓmiabit. Eccľs vltimo: Cuncta q̃ fiũt adducet de⁹ in iudiciũ ꝓ oĩ errato siue bonũ sit siue malum: vbi. s̃. q. xxj. arti. iij. ⁊. iiij. ita ꝙ opatio bona hꝫ tria. p° est recta. s. qm̃ est ſm ordinẽ rõis 2° est laude digna: qm̃ est in ꝑtãte volẽtis ⁊ nolentis. 3° est meritoria: qm̃ ad finẽ vltimũ ordinat̃. Nota ꝙ virtuosus ex bono ope meret̃ quinq̃. p° honorẽ vel reuerẽtiam. 2° opinionẽ vel celebrẽ famã. 3° dilectionẽ seu beniuolentiã. 4° ꝯsciẽ gaudiũ ⁊ leticiã. 5° corone eterne gloriam. Econtrario pctõr ex malo ope: scḋa scḋe. q. lxxiij. Opatio aũt nostra hꝫ tria opposita opatiõi bone. p° eni est obliqua vel extorta qm̃ recedit a rectitudĩe rõnis. 2° est criminosa ⁊ vitiosa qm̃ est in ꝑtãte volũtatis. 3° ẽ demeritoria ⁊ dãnosa qm̃ nõ est ſm ordinẽ vltimi finis: ꝑma scḋe. q. xxj. arti. i. ij. ⁊. iij. ¶ Q: operatio nostra est accepta deo ex quattuor. CA. III.

## Opus uel operatio.

Nota ꝙ opa ex q̃ttuor specialit̃ sũt accepta deo: p° ex fine: 2° ex intentiõe: 3° ex cõpletiõe: 4° ex cõtinuatiõe. Primo ex fine. vñ Boetius in topi. Cui⁹ finis bon⁹ est ipsũ totũ bonũ est: ⁊ cui⁹ finis mal⁹ est: etiã ipsũ totũ malũ. Ubi nota ꝙ opus nostꝝ ⁊ specialit̃ manuale ad q̃ttuor fines põt bñ ⁊ laudabilit̃ ordinari. s. p° ad q̃rendũ victũ. vñ dictũ est hoĩ: In sudore vultus tui vesceris pane tuo. ⁊ in psal. Labores manuũ tuaꝝ q: mãducabis ⁊c. 2° ordinat̃ ad tollendũ ociũ ex quo ꝓueniunt multa mala. vñ Eccľi. xxxiij. Mittes seruũ in opationẽ ne vacet. multa eni mala docuit ociositas. Re. s̃. Accidia. 3° ordinat̃ ad refrenãdũ stimulũ inq̃ñtũ op⁹ laboris corpis macerat̃ corp⁹. vñ ij. ad Corinth. vj. In laborib⁹: in ieiunijs: in vigilijs: i castitate. 4° ordinat̃ ad recreandũ egenũ: puta ad elemosynas faciẽdas. vñ dr̃ ad Ephe. iiij. Qui furabat̃ iã nõ furet̃: magis aũt laboret opando manib⁹ suis qḋ bonũ est vt habeat vñ tribuat necessitatẽ patiẽti: scḋa scḋe. q. clxxxvij. arti. iij. in cor. q. in ꝑncipio. Scḋo ꝑncipalit̃ opus nostrũ ẽ deo acceptũ: ⁊ ꝑ ꝯsequẽs meritoriũ ex intentiõe nam ex bona intentiõe q̃libet remunerat̃ a deo: vt dicit Aug⁹. ix. cõfessi. vñ nõ põt esse op⁹ bonũ si intẽtio voluntatis q̃ est cã volẽdi ẽ mala: sicut q̃ vellet furari vt elemosynã daret: ꝑma scḋe. q. xix. arti. vij. Silr̃ nõ est op⁹ bonũ qḋ fit intentiõe placendi hoĩbus ⁊ nõ deo sicut multi faciũt: de q̃bus dr̃ Matth. xxiij. Opa sua faciũt vt videant̃ ab hoĩb⁹. Ubi Chryso. sic dicit: In oĩ aũt re nascitur qḋ ipsã exterminat. Sicut ex ligno vermis: ⁊ ex vestimento tinea: ⁊ ex bono ope in aĩa inanis gloria. qḋ ꝓhibet dñs Matth. vj. Attendite ne iusticiã vestrã faciatis coram hoĩbus vt videamini ab eis. vbi Chryso. sic dicit: Quõ põt fieri vt qḋ fit i ꝑñtia hoĩuꝫ nõ fiat corã hoĩb⁹. verbi gratia: Si in ꝑñti aliquo vel aliq̃b⁹ occurrit pauꝑ quõ elemosyna dabit̃ et abscondit̃. Rñdet dicens: Considera: q: nõ dixit: Ne hoc tñ corã hoĩbus faciatis: ſꝫ addit: Ut videamini ab eis. Qui g̃ nõ iõ facit vt ab hoĩbus videat̃: etsi corã hoĩbus fecerit: nõ tñ corã hoĩbus fecisse videt̃. Qui eni aliqḋ fecerit ꝓpter deũ: neminẽ videt in corde suo nisi deum ꝓpter quẽ facit: sicut artifex semper habet pre oculis eũ qui ei opus faciendũ cõmisit. Docet ergo oñs vt operatio fiat in publico: intentio tñ sit in secreto coram dño. Tertio principaliter opus nostrũ est acceptũ deo ex cõpletiõe vel integritate. Cum eni quis facit aliqua: ⁊ aliqua omittit que facere obligat̃: tunc talia opa deo nõ placent: vt dicit̃ Jacobi. ij. Qui totã legeꝫ seruauerit: offendat aũt i vno factus est omniũ reus. qḋ verbum exponit̃ quattuor modis. p° sic: Qui totam legẽ seruauerit. i. seruare ꝓposuerit: Offẽdat autẽ in vno. i. cõtra deum qui est vnus omniũ bonoꝝ dator. 2° : Offẽdat aũt in vno. i. in charitate que est vnio ꝑ vinculũ. 3° modo exponit̃ sic: Qui totam ⁊c. Offẽdat autẽ in vno. s. precepto. 4° sic: Offendat autem in vno. s. in vna virtute: talis sic offendens factus est omniũ reus. Quod etiã exponit̃ quattuor modis. p° sic: Factus est omniũ reus. i. factus est vacuus omniũ bonoꝝ. 2° modo sic: Factus ẽ omniũ ⁊c. i. talis amittit omnes virtutes q̃ cũ sint connexe qui vnã habet habet omnes. ⁊ qui caret vna oĩbus caret. 3° sic: Factus est omniũ reus. i. damnabit̃ ac si nullũ preceptũ seruaret. 4° modo exponit̃ sic: Fact⁹ est omniũ reus. i. patit̃ defectũ omniũ bonoꝝ. Quarto ꝑncipalit̃ opus nostrũ est deo acceptũ ex continuatiõe. qui eni bñ opari incipit ⁊ impfecta reliquit talis nõ placet deo: sicut ille de quo dicit̃ Luce. xiiij. Hic homo incipit edificare ⁊c.

Cui⁹ contrariū dicit̄ ad Gala.vj. Bonū facientes nō deficiamus: tpe enī suo meremus. dicit enī Bonū faciētes nō deficiam⁹. Greg⁹: Qui deficit in semine nō gaudebit in messe. Et subdit: Tpe enī suo merem⁹ nō deficientes. Greg⁹: Si hō nō imponit finē operi. deus nō imponet finē remunerationi. ꝛ Jacobi.j. Sitis pfecti ꝛ integri in nullo deficientes. Qđ verbū exponit̄ trib⁹ modis. p° sic: Sitis pfecti quo ad deū. 2° exponit̄ sic: Sitis pfecti in fide ꝛ integri in spe. In nullo deficientes. s. in charitate. Aug⁹ Ubi charitas est quid est qđ possit deesse: 3° exponit̄ sic: Sitis pfecti in merito. ꝛ integri in premio. i. nullo deficientes. s. ab vtroq3. ℭ Q3 in oratiōe nostra principaliter cōsiderare debem⁹ quē inuocamus. CA. I.

**Ratio.** Circa oratione cōsideranda sūt quattuor: p° orantis discretio: 2° vocis expressio: 3° mentis attentio: 4° oratiōis continuatio. Primo consideranda est orantis discretio. vt enī oratio nostra sit rōnabilis ꝛ discreta: quattuor considerare debemus: p° dn̄m quē inuocamus: 2° illū p quo oramus: 3° pfectū quē affectamus: 4° modū quem obseruamus. Primo eni vt oratio nostra sit discreta debem⁹ cōsiderare dn̄m quem inuocamus; Sicut eni imperiū est actus rōnis supioris ad suū inferiorē: ita oratio est actus rōnis quo inferior deprecat̄ supiorē. Ubi nota: q ppter tres causas aliquē supiorē rogamus. s. vt idulgeat: vt exaudiat: vt obtineat. Prima causa q̄re aliquē rogamus est vt indulgeat: ꝛ sic petim⁹ a sancta trinitate vt misereat̄ nostri dicētes: Scā trinitas vnus deus miserere nobis. Scđa causa q̄re oramus est vt exaudiat vel adimpleat. ꝛ sic a xp̄o petim⁹ exaudiri dicentes: Xp̄e exaudi. Ratio aūt istoꝝ duoꝝ est: q2 cū oratio ad istud finalit̄ ordinet̄. s. vt gratiā ꝛ gloriā consequamur solus deus hoc donat. vn̄ in psal. Gratiā ꝛ gloriā dabit dn̄s. Tertia causa est q̄re oram⁹ vt obtineat ꝛ sic a sanctis petimus vt deū p nobis orent. vn̄ Job.v. dicit̄: Uoca si est qui tibi respondeat ꝛ ad aliquē sanctorū cōuertere. Nā orationes sanctoꝝ valent ex tribus. p° ex p̄cedenti merito. Nā orationes sanctoꝝ ex operib⁹ q̄ in hac vita fecerunt efficaciā habent ꝛ merent̄ exaudiri. 2° oratiōes sanctoꝝ valēt ex charitatis incendio. Cū eni oratio p aliis facta ex charitate proueniat ꝛ ex charitate pficiat: quanto sancti (qui sūt in patria) pfectiors charitatis existūt: tanto orationes sūt efficaces. vn̄ Hiero. contra vigilantiū sic ait: Si apostoli ꝛ martyres adhuc i corpore cōstituti p aliis orant qn̄ p se adhuc debēt esse soliciti: quanto magis post coronas: victorias ꝛ triūphos. 3° orationes sanctoꝝ valēt ex dei bn̄placito. Nā sancti q̄ sūt in patria voluntatē suā diuine volūtati conformant. vn̄ semp illud petunt qđ estimant fm̄ dei voluntatē esse implendū: ꝛ ppter hoc eoꝝ orationes semp acceptant̄ ꝛ exaudiunt̄ a deo. Ubi nota: q imploratio inferioꝝ sanctoꝝ efficacior est q̄nq3 q̄3 superioꝝ: tū q2 deuoti⁹ inuocant̄: tū etiā q2 a deo eoꝝ sanctitas declarat̄: seu manifestat̄: scđa scđe. q.lxxxiij. ar.iiij. in cor. q. ꝛ ibidē arti.ij. in cor. q. ꝛ in solu. iiij. argu. ꝛ. iiij. scrip. sen. di. xv. Sz forte dices q sanctis non sit oratio porrigēda sz soli deo sic: Frustra porrigit̄ oratio ad eū qui orationē non cognoscit. solius autē dei est orationē cognoscere. qđ duplicit̄ pbo. s. rōne ꝛ auctoritate. p° rōne sic: Oratio magis agit̄ interiori affectu q̄3 exteriori actu. vel magis agit̄ mente q̄3 voce: vt dicit aplus. j. ad Corinth. xiiij. Orabo spiritu orabo ꝛ mente. sz cognoscere cor vel mentē est solius dei g̃ ꝛc. Scđo pbo auctoritate beati Augu. in libro de cura p mortuis agenda sic dicētis: Nesciūt mortui etiam sancti qđ agant etiā viui eoꝝ filij. g̃ oratiōes nō sūt fiēde alicui sancto sz soli deo. Rn̄deo ꝛ dico: q sanctos orare debemus tanq̄3 apud deū nostros interpellatores ꝛ aduocatos. Qđ pbo triplici rōne. s. cognitiōis: manifestationis: ꝛ cōiunctiōis. Primo rōne cognitiōis sic: Illos debem⁹ orare qui petitiōes ad ipsos factas nō solū voce sz etiā mente cognoscūt. sz sancti cognoscūt huiusmōi. g̃ ꝛc. Licet enī mortui cōsiderata eoꝝ cognitione naturali ea q̄ hic agunt̄ ꝛ p̄cipue cordis intrinseca nō cognoscāt tñ cognitiōe supernaturali que est in verbo etiā interiores motus cordis ꝛ alia necessaria ad salutē: ꝛ precipue orationē mentis cognoscūt: vt dicit Greg⁹. xij. li. moral. Scđo rōne manifestatiōis sic: Illos orare debem⁹ quibus petitiōes nostre sūt note vel manifeste. sz petitiōes quas ad sanctos dirigim⁹ deo manifeste sūt etiā sanctis note: g̃ ꝛc. scđa scđe vbi. s̄. arti. iiij. in so. ij. argu. p totum. Tertio rōne cōiunctionis: Illos qui ppinquiores ꝛ cōiunctiores sūt magis orare debem⁹: eo q oratiōes eorū magis sūt efficaces: tū rōne maioris cōformitatis ad voluntatē diuinā: tū rōne feruētioris charitatis ad nostrā gloriā. sz beati qui sūt in patria sūt huiusmōi. g̃ ꝛc. Hoc etiā patet naturali exemplo. Uidemus enim q corpora supiora agunt in inferiora p media sicut claritas solis p media illuminat ista inferiora: scđa scđe. q. xcvi. s̄. arti. ij. in cor. q. Lz enī quidā in hoc mundo viuētes vel etiā in purgatorio existentes sunt multū cōiuncti deo p gratiā tñ eoꝝ suffragia nō imploramus orādo: eo q talis visione verbi nōdū fruunt̄ vt pssit cognoscere ea que nos cogitamus vel dicimus. Et iō ad illos qui sūt in purgatorio orationē nō faciamus. Ad viuētes aūt in mūdo orationes nostras nō facimus sz ab eis petimus auxiliū colloquendo: vbi. s̄. arti. p̄mo in so. iij. argu.

ℭ Q3 in oratiōe debem⁹ seruare ordinē. CA. II.

Ecūdo vt oratio nostra sit discreta debemus cōsiderare illū p quo oramus. nam ordo oratiōis debet esse talis: vt p° p nobis oremus. 2° pro viuis. 3° p mortuis. Primo debem⁹ orare p nobis vt dicit Chryso. sup illo verbo Matth. ix. Sanata est mulier ex illa hora. p nostris noxiis magis vult deus rogari a nobis q̄3 ab aliis p nobis. Et idē sup Matth. Pro se orare necessitas cogit: p aliis aūt fraternitatis charitas hortatur. Et subdit: Dulcior aūt ante deū oratio est nō quā necessitas transmittit: sz quam charitas fraternitatis cōmendat. Scđo debem⁹ orare p viuis hoc ordine. p° pro iustis vt dei gratia pseuerent vt in pficiant̄: 2° p peccatoribus vt cōuertant̄: 3° p inimicis vt corrigant̄ ꝛ viuiāt. Primo quilibet debet p seipso orare. Ubi nota q orās p se q̄nq3 nō exaudit̄: ꝛ q̄nq3 exaudit̄. Prio eni cū peccator p se orat ꝛ orādo aliq̄d petit inq̄ntū petōr: puta qn̄ a deo petit cōplementū alicui⁹ peti: tūc talis nec īpetrat nec meret̄: imo desiderādo hoc ꝛ petēdo peccat. Ita dicit Chryso. sup illo verbo Matth. xij. Abeūtes pharisei cōsiliū inierūt vt caperēt iesū i sermōe. Colon⁹ inq̄t diaboli: auxiliū dei tū q̄rit nō inuenit: ꝛ ponit exēplū dicēs: Uidisti aliqn̄ euntē ad furtū deū orare vt psperet̄ i furto: aut q̄ vadit ad fornicationē nūq̄d signū crucis imponit sibi in fronte vt nō cōprehēdat̄ in crimie: qđ si fecerit nō iuuat̄: q2 nescit iusticia dei patrociniū dare criminib⁹. Scđo ille q̄ p se orat aliqn̄ exaudit̄. Et hoc tribus modis. s. ad vindictā: ad m̄iam: ad iusticiā. Primo ille q̄ orat p se exaudit̄ ad vindictā: sic qn̄ petōr inq̄ntū petōr. i. fm̄ desideriū peti petit a deo: tūc q̄nq3 ad vindictā exaudit̄ a deo inq̄ntū deus pmittit peccatorē adhuc amplius ruere in peccatū. nam fm̄ Augu. deus quedā negat ppitius: q̄ cōcedit irat⁹. vn̄ aplus ad Ro. j. Tradidit deus illos in desideria cordis eoꝝ. Qđ verbū glo. quattuor modis exponit. p° sic: Tradidit. q. d. Nō incitauit:

non ſmiſit ſed ꝑmiſit ruere in mala deſideria exigentibꝰ culparū cauſis vite ⁊ merito. 2° exponit ſic: Tradidit.i. gratiā ſubtrahēdo ꝑmiſit ruere in deſideria mala. nihil eni fit in malis abſq; eius ꝑmiſſione. 3° exponit ſic: Tradidit eos.i. deſerente luce ſapiētie dei ꝑ cordis cecitatē lapſi ſūt in plura peccata ⁊ grauia. 4° exponit ſic: Tradidit ⁊c.i. ꝑmiſit tradi malis deſiderijs tanq̄ quibuſdam tortoribꝰ. Ubi nota: q̄ ꝑmo dicit: Cordis. qđ erat dei ⁊ a deo. 2° dicit: Eoꝝ. quia cor male deſiderans eſt derelictū a deo. vñ deſideriū malū nō eſt a deo. ſ; a corde peccatorū. ꝓpter qđ dicit Eoꝝ. ⁊ ſimilit̄ in pſal. dicit̄: Dimiſit eos ſm̄ deſideria cordis eoꝝ: Ibūt in adinuentionibus ſuis. Ubi Albertꝰ ſic dicit: Dimiſit.ſ. vacuos a gratia ſm̄ deſideria cordis eoꝝ. quaſi dicat: Cor bonū eſt dei. ſ; deſideriū malū nō eſt dei: ſ; cordis peccatoꝝ. Sed forte q̄res: nūquid aliq̄s deſiderat gratie deſertionē? Rñdeo ⁊ dico: q̄ nō ꝑmo ſ; ſecūdario ſic.ſ. q̄ deſiderat illud cū quo ſimul gratia ſtare non pōt.ſ. illud in quo vel cū quo eſt peccatū. ⁊ ſequit̄: Ibūt in adinuentionibꝰ ſuis.i. deſerti a gratia cōiungent ⁊ adinuenient noua peccata: ꝑter peccata vetera q̄ ipſi adinuenerāt ſemꝑ ꝑficiēdo de malo in peius. Scđo ille q̄ ꝑ ſe orat exauditur a deo ex dei miſericordia: ſicut pctōꝛ q̄ ex bono nature dſiderio petit ⁊ ex diuina virtute quā putat ⁊ credit: tūc deus orationem talis pctōꝛis exaudit non quaſi ex iuſticia: q2 pctōꝛ qđ impetrat non meret̄: ſ; ex miſericordia dei: q̄tuor tñ cōditionibꝰ obſeruatis.ſ. q̄ petat ꝑ ſe vtiliter.ſ. neceſſaria ad ſalutē: fidelit̄: humilit̄: ꝑſeuerant̄. Si eni peccatores hoc modo orantes nō exaudiret deus: fruſtra publicanꝰ dixiſſet: Deus ꝓpitius eſto mihi pctōꝛi. ⁊ Chryſo. ſuper Matth. Oīs qui petit accipit.i. ſiue iuſtus ſit ſiue peccatoꝛ: ſcđa ſcđe vbi.ſ. arti. xvj. in coꝛ. q. Tertio ille q̄ ꝑ ſe orat exaudit̄ a deo ex iuſticia. naȝ oratio iuſti triplicem virtutē ſeu efficaciā habet. ꝑ° habet efficaciā conſolandi inq̄tū oratio ſpūalē cōſolationē ꝑncipalit̄ cōfert menti. 2° oratio habet efficaciā impetrandi: ⁊ hoc ex gratis dei q̄ nos ad orandū inducit. vñ Augꝰ dicit i libro de verbis dñi. Nō nos hortaret̄ vt peteremꝰ niſi dare vellet. 3° habet efficaciā merendi inq̄tū ex radice charitatis ꝓcedit. nā obiectū charitatis eſt bonū eternū cuiꝰ fruitionē virtute charitatis meremur. vñ ſicut q̄libet actꝰ virtutis habet virtutē merendi ex charitate: ſic etiā oratio q̄ ē actus religionis: ſcđa ſcđe vbi.ſ. arti. xv. in coꝛ. q. ꝑ totū. Scđo q̄libet ꝑ ſeipſo ꝑmo: poſt debet orare ꝑ iuſtis: Jacobi. v. Orate ꝑ inuicē vt ſaluemini. Ubi nota q̄ orationes iuſtoꝝ ꝑ inuicē cōtinent tria bona. ꝑ° hñt impetrādi facultatē inq̄tū ꝑces multoꝝ facilꝰ exaudiunt̄. vnde apl's ad Ro. xv. Adiuuetis me in orationibꝰ vrīs. vbi glo. ſic dicit: Bñ rogat aplus minores ꝑ ſe orare. Multi eni minimi dū congregant̄ vnanimi fiūt magni. ⁊ multoꝝ ꝑces impoſſibile eſt vt nō impetrēt qđ eſt impoſſibile. 2° orationes iuſtoꝝ ꝑ inuicē hñt regratiādi copioſitatē. nā ex multis bñficijs a deo receptis que in multoꝝ vtilitatē vergunt grā magis agit̄ deo. 3° oratōes iuſtoꝝ hñt ꝑ inuicē humiliādi virtutē. cū eni maiores iuſtiores ſeu ꝑfectiores cōſiderant ſe minoꝝ ſuffragijs indigere: nō ſupbiūt ſ; humiliores reddunt̄: ſcđa ſcđe vbi.ſ. arti. iij. in ſol. iij. argu. in fine. Tertio orare debemꝰ ꝑ pctōꝛibꝰ vt cōuertant̄. Ubi nota q̄ ille q̄ orat ꝑ pctōꝛibꝰ nō ſemꝑ exauditur ſ; q̄nq;. Cū eni quis orat ꝑ ꝑſcitis ad mortē tūc nūq̄ eiꝰ oratio exaudit̄. Cū vō quis orat ꝑ ꝑdeſtinatis tunc eiꝰ oratio exaudit̄: ſicut etiam correctio q̄ fratres corrigimus effectū h; in ꝑdeſtinatis: nō aūt in reprobatis: vt dicit Eccles. vij. Nemo pōt corrigere quē ille deſpexerit: tñ q2 nō poſſumꝰ diſtinguere ꝑdeſtinatos a reprobatis: vt dicit Augꝰ in libro de correctōe ⁊ grā: Sicut nulli q̄diu viuit eſt ſubtrahendū correctionis beneficiū: ita nulli ē denegandū oratiōis ſuffragiū. vbi.ſ. ſcđa ſcđe: arti. vij. i ſo. iij. arg. iuxta ꝑncipiū. Re ſ. Correctio. Quarto orare debemꝰ ꝑ inimicis vt corrigant̄ ⁊ viuant̄. vñ Math. v. Orate ꝑ ꝑſequentibꝰ ⁊ calūniantibꝰ vos. Re. ſ. Inimicꝰ ꝑ totum. Sed forte argues q̄ nō ſit orandū ꝑ inimicis duplici rōne. Prima eſt talis: Scriptura ſacra inuenta eſt ad noſtrā eruditionē ⁊ vtilitatē. ſ; in ea inducunt̄ multe imprecatiōes contra inimicos. vnde in pſal. Erubeſcant ⁊ conturbent̄ ⁊c. g̃ ꝑ inimicis nō eſt orandum. Rñdeo ⁊ dico: q̄ quedā mala tꝑalia q̄nq; peccatoribus imprecant̄ triplici rōne.ſ. correctionis: dilectionis: ⁊ cōformationis. ꝑ° rōne correctionis inq̄tum tꝑalia mala q̄nq; peccatoribꝰ optant̄: imprecant̄: mittunt̄ a deo ad peccatoꝝ correctionem. 2° rōne dilectionis ſic: vt.ſ. correctione hominū ꝑ tꝑalia mala deſtruat̄ peccatū. 3° rōne conformatiōis. Nā aliqui optant: gaudent: ⁊ imprecantur eternā damnationē ꝑſeuerantibꝰ in pctō: voluntatē ſuā volūtati diuine ſeu diuine iuſticie cōformare volentes: vbi.ſ. arti. vij. in ſolu. j. argu. Scđo q̄ nō ſit orandū ꝑ inimicis ꝓbo alia rōne ſic: Exempla ſanctoꝝ imitari debemꝰ. ſ; ſancti ꝑ inimicis nō orant: ſ; potiꝰ de eis vindictā petunt. Ita dicit̄ Apoca. vj. Uſq; quo nō vindicas ſanguinē de his q̄ habitāt i terra? Rñdeo duobꝰ mōis. Primo mō: q2 ſicut Augꝰ dicit: Uindicta martyrū ē vt euertat̄ ⁊ deſtruat̄ regnū peccati quo regnante tanta ꝑpeſſi ſūt. Scđo: q2 ſicut Augꝰ dicit in libro de queſtionibus veteris ⁊ noui teſtamēti: martyres ſe poſtulāt vindicari nō voce ſ; rōne: ſicut ſanguis abel clamabat de terra. vindicta aūt que eſt ſm̄ rōnē eſt ꝓpter diuinā iuſticiam vbi.ſ. arti. vij. in ſolu. j. argu. Quinto ⁊ vltimo debemus orare ꝑ mortuis nō quidē ꝑ beatis: q2 cū fruantur diuina viſione nō indigent orationibꝰ: ſ; potius eoꝝ orationibꝰ indigemus. Nec etiā orare debemꝰ ꝑ dānatis quia nihil eis ꝓdeſſet. Re. infra Suffragia ꝑ totum.

S; forte queres: an melius ſit orare ꝑ viuo q̄ ꝑ mortuo? Rñdeo ⁊ dico q̄ oratio vel ſuffragia magi acceptātur ꝑ mortuo q̄ ꝑ viuo: eo q̄ mortui magis indigēt: cū ſibi ipſis auxiliari non pñt ſicut pñt viui. ſ; q̄tum ad hoc viuus eſt melioris cōditionis: q2 pōt transferri de ſtatu culpe mortalis in ſtatum gratie qđ de mortuis dici nō pōt. ⁊ ιō nō eſt eadē cauſa vel ratio orandi ꝑ viuis ⁊ ꝑ mortuis. iiij. ſcrip. ſen. di. xlv. arti. ij. q. j. in ſolu. iij. argu. ꝑ totū.

## Qz orans aliq̄n exaudit̄: aliq̄n nō. CA. III.

Tertio vt oratio noſtra ſit diſcreta debemꝰ conſiderare bonū ſeu ꝑfectū quē affectamus. Ubi nota: q̄ ille q̄ orat aliq̄n petit id qđ eſt cōtrariū ſaluti ſue. aliq̄n petit qđ nec ſaluti nec eſt contrariū nec neceſſariū: aliq̄n petit qđ ſue ſaluti eſt fructuoſum ⁊ neceſſariū. Primo eni cū orans petit qđ eſt ſue ſaluti cōtrariū: puta q̄ petit complementū alicuiꝰ peccati: tunc exaudit̄ ex dei ira ſeu vindicta: nō tñ exaudit̄ ex dei miſericordia. Re. ſ. ij. ca° precedenti imediate. Scđo cum orans petit quod ſue ſaluti nec eſt neceſſarium nec contrariū vt ſunt bona tꝑalia ⁊ huiuſmodi. tunc q̄nq; exaudītur: q̄nq; nō exauditur. Augꝰ in libro ſen. Proſperi ſic dicit: Fideliter ſupplicans deo ꝑ neceſſitatibus huius vite: ⁊ miſericorditer exauditur ⁊ miſericorditer nō exauditur. ⁊ ꝓbat ꝑ exemplum dicens: Quid eni infirmo ſit vtile magis ſcit medicꝰ q̄ egrotus. Et ꝓpter hoc Paulus petens a dño amoueri ſibi ſtimulū carnis nō eſt exauditus: quia nō expediebat ſue ſaluti. Tertio vō cum orans petit id qđ ſue ſaluti eſt fructuoſum ⁊ neceſſariū: tūc ſi talis oratio ꝓcedit ex charitate meret̄ id qđ ꝑtinet ad eiꝰ ſalutē: nō ſolū orādo: ſ; etiā alia bona opa faciēdo vñ indubitant̄ illud qđ petit accipit: nō tñ ſemꝑ ſ; q̄n oꝛ

accipere. nā vt dicit Aug⁹ sup Joh. Quedā enī nō negātur sz vt cōgrua dent̄ tpe differūt: scḋa scḋe vbi. s. ar. xv. in solu. ij. argu. Differt aūt deus petitionē orātis exaudire ꝓpter quinqꝫ causas. Prima est: vt crescat eius qḋ petit desideriū. vn̄ Greg⁹: Desideria dilatione crescūt. Scḋa est vt grati⁹ vel accepti⁹ sit donū. Seneca: Nō gratum vis haberi raro effice. Idez: Meli⁹ sapiūt que plus emunt. Tertia causa est: vt meli⁹ custodiat dati illatum vel concessuz. Aug⁹: Facilitas venie parit incentiuū delinquēdi. Quarta est vt purget petitū seu prauū. Grego⁹: Differens cruciat ⁊ cruciādo purgat. Quinta est: vt consideret graue morbū. Greg⁹: Cū se expedire nitit: tūc veraciter cōspicit ⁊ duris nexib⁹ continet. Est aūt sciendum ad euidentiā ꝑdictoꝝ qꝫ hoc licet orare qḋ licet desiderare: vn̄ Aug⁹ dicit ad ꝓbam in libro de orādo deuz. Cū aūt desideriū nō sit nisi respectu alicui⁹ boni: iō non licet orare nisi ꝑ bono. Bona aūt totalit̄ distinguunt: qꝛ quedā bona sūt quib⁹ pōt homo bn̄ ⁊ male vti: sicut sūt diuitie tpales: honores: ⁊ huiusmōi que pn̄t malū euentum habere. ⁊ hec nō sūt absolute petenda sz sub cōditione soluz: videlz ꝓut ex eis ad beatitudinē obtinendā iuuamur: vel ꝓut ex ipsis corpalit̄ sustētamur. vn̄ Aug⁹ ad ꝓbam sic dicit: Sufficientiā vite non incedenter vult q̄ eā vult ⁊ nō ampli⁹. Quedam vō alia bona sūt quib⁹ hō male vti nō pōt que malum euentū habere nō pn̄t: sicut virtutes ⁊ alia spūalia bona quib⁹ beatificamur ⁊ meremur beatitudinē: ⁊ talia sūt absolute petenda. vn̄ in psal. Deduc me in me in semita mandatoꝝ tuoꝝ. Et iterum: Ostēde nobis faciē tuā ⁊ salui ⁊c. scḋa scḋe vbi. s. arti. v. ⁊ vj. in coꝛ. q. ꝑ totum. ❡Qꝫ sex sunt modi orandi quibus porrigimus ꝓces deo. CA. IIII.

Quarto vt nostra oratio sit discreta debem⁹ cōsiderare modū quē obseruam⁹. Nā sex sūt modi quib⁹ porrigim⁹ ꝓces deo. s. oratio: postulatio: supplicatio: insinuatio: obsecratio: gratiaꝝ actio. Prim⁹ modus quo ad deū ꝓces porrigim⁹ est eleuatio mentis. ⁊ talis est oratio que fm̄ Damas. est ascensus mentis in deū. Secūdus modus est petitio determinate rei cōuenientis. ⁊ talis modus vocat̄ postulatio qua aliq̄d petitur a deo determinate. Illa aūt que pn̄t a deo peti determinate. Re. infra Pr̄ nr̄ ꝑ totū. Terti⁹ modus est petitio indeterminate rei decenter. ⁊ talis dicit̄ supplicatio qua aliq̄d indeterminate petit̄: vt cum petit̄ a deo adiuuari. Quart⁹ modus est ostēsio necessitatis. ⁊ talis vocat̄ insinuatio qua factū narrat̄. ita dixit maria ad iesum Joh. xj. Ecce quē amas infirmat̄: in qua denūciatiōe fm̄ beatū Tho. ibidē tangunt̄ tria. ꝑ⁹ amicus dei affligit̄ cū dicit̄: Ecce quē amas infirmat̄. vn̄ nō ē signū qꝫ nō sit amicus dei siqs aliqn̄ corpaliter affligit̄. g̃ contra Job falso arguit̄: Job. iiij. Recordare obsecro quis vnqꝫ innocēs perijt. 2⁹ amico necessitas soluz exponit̄: ibi Ecce quem amas infirmat̄. in quo dat̄ intelligi: qꝫ absqꝫ alio sufficit suo amico exponere necessitatē. 3⁹ ex fiducia ad amicum nō itur: sz mittit̄. nō enī iste due sorores ad xp̄m iuerunt: sz miserūt confidētes de deo. oppositū fecit Centurio: Matth. viij. Quintus mod⁹ est adiuratio diue sanctitatis. ⁊ talis vocat̄ obsecratio qua dei bonitas vel sanctitas adiurat̄: vt dicim⁹ ꝑ tuā natiuitatē: passionē: crucem ⁊c. Sextus mod⁹ est recognitio impensi muneris ⁊ vocat̄ gratiaꝝ actio qua de acceptis bn̄ficijs orās regratiat̄: vt potiora accipere mereat̄: scḋa scḋe vbi. s. arti. xvij in coꝛ. q. ꝑ totū. vn̄ apl's ꝑma ad thimo. ij. de his loquēs sic dicit: Obsecro igit̄ ꝑmuz omniū fieri obsecrationes: oratiōes: postulatiōes: gratiaꝝ actiōes. In quib⁹ verbis tangunt̄ quattuor q̄ debēt obseruari in missa añ consecrationē. ꝑ⁹ obsecratiōes q̄ fiūt ꝑ magnis malis amouēdis. 2⁹ fiūt oratiōes: quas in ipsa cōsecratiōe sacerdos facit ꝑ bonis gratie iperrandis. 3⁹ post cōsecrationē fiunt postulatiōes in petitionib⁹ sequentib⁹ cōsecrationē pro bonis glorie obtinendis quocūqꝫ mō. 4⁹ ⁊ vltimo in fine misse qn̄ dicit̄: Ite missa est: vel Bn̄dicam⁹ dn̄o: fiūt gratiaꝝ actiones. i. dei laudes ꝑ bonis obtinendis vt sic magis dei bonitas inclinet̄. Semp enī debem⁹ deo gratias agere: qꝛ semꝑ a deo bona recipim⁹. ❡Qꝫ dupliciter oramus deū. s. voce ⁊ mente. CA. V.

Secūdo ꝑncipaliter circa orationez cōsideranda est vocis expressio. Est enī duplex oratio. vna ē publica quā ministri ecclesie faciūt in ꝑsona toti⁹ fidelis ppl'i: ⁊ talis dꝫ esse vocalis de q̄ dicit̄ in psal. Uoce mea ad dn̄m clamaui: voce mea ad dn̄m deꝑcatus sū. Alia vō oratio est secreta quā quis ꝑ se vel ꝑ alijs facit. ⁊ hec potest cū voce vel sine voce fieri fm̄ qꝫ orantis animo est magis vtile: scḋa scḋe vbi. s. arti. xij. in coꝛ. q.

Est aūt sciendū: qꝫ oratio mentalis excedit orationem vocalē in trib⁹. ipsa enī est affectuosioꝛ: virtuosioꝛ: cōuenientioꝛ. ꝑ⁹ oratio mētalis est affectuosioꝛ. vn̄ Isa. xxvj. Anima mea desiderat te in nocte. 2⁹ est virtuosioꝛ: Job xxxiiij. Si direxerit hō ad deū coꝛ suū: spm̄ ei⁹ ⁊ flatū ad se trahit. 3⁹ est conuenientioꝛ: Joh. iiij. Spūs est deus: ⁊ eos q̄ adorant eum in spū ⁊ veritate opoꝛtet adorare. Et q̄uis sit nobilioꝛ tn̄ oratio vocalis oratōi mētali adiungit̄ ꝓpter q̄ttuoꝛ rōnes. Prima vt mentis deuotio excitet̄. vn̄ in secreta oratōe tantū vocib⁹ est vtendū quantū ꝓficit ad excitandū deuotionē mentis. vn̄ Aug⁹ in libro de cura ꝓ mortuis agenda sic dicit: Q̄uis insibilis voluntas orantis deo sit nota: nec vllis indigeat indicijs vt ei anim⁹ pandat̄ human⁹: qui locutionē cordis cognoscit. tn̄ hō vocibus ⁊ mēbris sui corꝑis vtit̄: vt sic orando affectus hois humilioꝛ. deuotioꝛ. feruentioꝛ crescat. Si vō ꝑ hec exterioꝛa mēs hois distrahat̄ vel qualitercūqꝫ ipediat̄: a talib⁹ est cessandū. sicut faciūt ille ꝑsone q̄ sine signis talib⁹ sūt sufficient̄ deuote. vn̄ legim⁹ de Anna. j. Reg. j. qꝫ loq̄bat̄ in corde suo. Glo. qꝛ deus nō tm̄ iuenit̄ in voce sz in corde: tn̄qꝫ labia ipsi⁹ mouebant̄. i. suū desideriū ferebat̄ in deū. qꝛ desiderium pauperū exaudiuit dn̄s. Et vox. s. petitiōis ei⁹ nō audiebat̄ exteri⁹: ⁊ tn̄ exaudiebat̄ supius. Scḋo oratio vocalis mentali adiungit̄ vt cordis cogitatio vel attentio congreget̄. nā cogitatio ⁊ attentio magis tenet ad vnū si verba orātis affectui cōiūgant̄. vn̄ lz verba inutilia ⁊ impertinētia mentez distrahant: ⁊ deuotionē impediant: verba tn̄ spūalia ⁊ deuota mentē deo cōiūgūt. Tertio orō vocalis mētali adiūgit̄ vt de⁹ mēbris oibus honoret̄. debitū nāqꝫ est ⁊ iustū qꝫ hō reuerentiā exhibeat deo ⁊ ei seruiat fz illud totū qḋ hꝫ a deo. s. nō solū mente qḋ fit ꝑ orationē mentalez: sed etiā corpe qḋ fit ꝑ orationē vocalē. vn̄ Osee vlti. Omnē aufer iniquitatē. Glo. s. q̄ versat̄ in corde vt nihil languoris. nihilqꝫ ruine pn̄tine relinq̄: ne plantaria mali semis pullulēt. Et subdit: Accipe bonū. i. bonā cōfessionē. ⁊ sic reddam⁹ vitulos labioꝝ nostroꝝ. i. victimā labioꝝ nr̄oꝝ te laudādo: ⁊ tibi gratias agēdo. Quarto oratio vocalis mentali adiungit̄ vt spūalis dulcedo corꝑi diriuet̄ ⁊ cuius molet̄: nā ex vehemēti affectiōe ⁊ mentis deuotiōe vox sequit̄ ex q̄ delectatio ab aīa redūdat i corp⁹. vn̄ cū mēs orantis ꝑ deuotionē accendit̄: in fletus ⁊ suspiria ⁊ iubilos ⁊ voces incōsiderate ꝓrumpit. vn̄ in psal. Letatū est coꝛ nostrū ⁊ exultauit lingua mea. Glo. Exultatio spūalis ꝑmo est in cogitationib⁹ meis: ⁊ postea i verbis. Et subdit: qꝫ hec ē plena leticia q̄ ⁊ corde hilari pcipit̄: ⁊ alacri sermone ꝓfert̄: scḋa scḋe vbi. s. arti. xij. in coꝛ. q. ꝑ totū. ⁊ iiij. sen. di. xv. arti. ij. q. j. in coꝛ. q. Re. s. Delectatio: quare delectatio spūalis oēm delectationē excellit.

## ℭ Q: in oratione requirit attentio mentis. CA.VI.

t Ertio pncipaliter circa orationez consideranda est mentis intentio. Ubi nota q attentio que orationi vocali adiungit pōt haberi ad tria. p° ad verbo2 ordinē vel tenorē ne ille qui orat erret in pferendo verba. 2° pōt haberi attentio ad verbo2 significationem: vt. s. ille qui orat verba orationis z pentioris intelligat. z he due attentiões. s. ordinis z significationis verborū nō sūt necessarie. tū q2 simplices z ideote eas habē nō pnt tum q2 si in singulis verbis velit homo cagitare qualiter sūt verba formanda z intelligēda: mentis euagationē incurreret. 3° pōt haberi attentio ad finē z hec ē maxime necessaria. Cui9 rō est: q2 finis orationis est duplex. s. deus qui orat: z vita eterna p qua orat. Hanc aūt attentionē etiam ideote z simplices habere pnt. imo qō plus est attentio qua mens fert in deum qnq3 intantuz abūdat vt mens obliuiscat omniū alio2: sicut dicit Hugo de sancto victore: scōa scōe vbi. s. arti. xiij. p totum. z iiij. scrip. sen. di. xv. arti. ij. q. v. in solu. ij. argu. Est autē notandū q duplex est attentio. Una ē qua mens actualiter vel pñtialit fert in deū. Alia est habitualis vel virtualis que lʒ transeat: nī manet in virtute pme attentionis: sicut in exemplo de piectione lapidis pʒ. Cū eni aliquis actu lapidē piicit: tūc motio piicientis est actu dū manū apponit lapidi eū mouendo. cū vō actu nō mouet lapidē virtus motionis manet in lapide ex virtute pme īpulsionis. Prima attentio mentis actualis nō semp est necessaria: q2 nō est possibile in hac vita q mens semp actualit ferat in deū. Re. de hoc qttuo2 rōnes. s. Charitas. iij. ca° in fine. Scōa vō attentio mentis. s. habitualis vel virtualis in oratiōe est necessaria: qō pbo si considerent bona z fructus oratiōis. nā oratio int alia habet facere tria bona. s. delectare: mereri: z impetrare. p° oratio haber delectare: eo q oratio est quedaz spūalis refectio mentis: z q̄tum ad istud bonū de necessitate in oratiōe requirit actualis mētis attentio. vñ aplus. j. ad corinth. xiiij. Si orem lingua: mens mea sine fructu est. 2° oratio facit mereri. 3° oratio facit premiari que duo bona facit oratio put a charitate pcedit. z q̄tum ad ista duo nō requirit actualis attentio: sed habitualis vel virtualis. qō beatus Tho. duplici exemplo pbat. p° exemplo viatoris dicens: q non oportet q ille qui pegrinat semp cogitet de termino sue pegrinationis. 2° pbat exemplo misericordie dicens: q nō oportet q ille qui dat elemosynam semp cogitet de deo p cui9 amore dat elemosynā. lʒ sufficit semel. s. i pncipio cogitasse vtute cui9 attēnōis elemosyna est meritoria. Si aūt tāta sit euagatio mentis q oīno virtus pme attentiōis deperat: tunc talis oratio vel elemosyna nō est meritoria: scōa scōe vbi. s. arti. xiij. per totum. z iiij. scrip. sen. di. xv. arti. ij. in co2. q. z. q. iiij. z. v.

Sʒ forte queres: cur in oratiōe mens frequenter nō est attenta: firma: z collecta: lʒ potius in oratiōe est tāta dispersio z euagatio mentis. Re. s. Euagatio mēus ibi est rārisio.

## ℭ Q: oratio de se nō pōt eē cōtinua. CA.VII.

q Uarto pncipaliter circa oratione consideranda est orationis continuatio. Ubi nota: q oratio pōt cōsiderari q̄tū ad duo: p° q̄tū ad suā essentiam: 2° q̄tum ad suā causam. Primo modo oratio fm se considerata nō pōt esse assidua vel continua. Qō pbo triplici rōne. s. rōne vite actiue: vite cōtemplatiue: rōne corporee indigentie. Primo oratio de se cōsiderata nō pōt esse assidua rōne vite actiue sic: Uita eni actiua q̄tū ad suū actum vel exercitiū impedit ipsaz orationē: eo q impossibile est q aliquis simul occupet circa actiōes exteriores z vacet orationi. sʒ operib9 vite actiue. s. operib9 misericordie qnq3 tenet hō intendere: q2 cadit sub pcepto: sicut dare elemosynā ei qui est in maxima necessitate. vñ Ambro. Pasce fame morientē si non pauisti: occidisti. g̃ homo non semp pōt nec debet orare. Scōo oratio nō pōt eē assidua rōne vite cōtemplatiue sic: Oratio est pars cōtemplatiōis fm q dicit Hugo. sʒ homo non pōt nec debet semp contemplatiōi vacare. sʒ oportet euz ad alia opa se extendere: g̃ zc̄ iiij. scrip. sen. dis. xv. arti. ij. q. iij. in argu. cōtra veris. Rō aūt quare mens in hac vita nō pōt deū semp actualiter ɔtemplari est q̄druplex. Re. s. Charitas. iij. ca° in fine. Tertio null9 in hac vita assidue pōt orare rōne corporee indigentie: sicut enim dicit aplus pma ad Corinth. xv. Prius qō animale est: deinde qō spirituale. Ex quo dicto arguo sic: Uita animalis indiget cibis: nō aūt vita spūalis. sʒ corpus nostrū prius ē animale q̄ spūale. ergo indiget comedere: bibere: dormire z huiusmōi: sine quib9 pñs vita duci nō pōt. Ex necessitatib9 autē pñtis vite retrahit homo z impedit ne mens eius orando semp actualit ferat in deū. Hec beatus Tho. in q̄stionib9 de veritate: vtrū sit possibile i hac vita charitatem esse pfectam: arti. iiij. in co2. q. rōne. iij.

Scōo modo pōt oratio cōsiderari q̄tum ad suā causaz z hoc modo oratio pōt esse assidua vel diuturna: ita q nunq3 aliquis ab oratione cessabit. qō pbat sex rōnib9. Primo rōne affectionis. s. causa orandi est desideriū vite eterne. sʒ desideriū habendi deū in nobis debet esse continuū actu vel habitu: g̃ zc̄. vñ sup illo verbo apli pma ad Thessa. v. Sine intermissione orate. glo. sic dicit: Sine intermissiōe orate. i. cōtinue beatā vitā desiderate ipsum eni continuū desideriū boni continua est oratio. Includendo igit breuiter hanc rōnē in formaz sic dico: Illud debem9 orare qō debem9 desiderare: q2 oratio pcedit ex desiderio. sʒ desideriū deū habendi actu vel habitu in nobis debet esse continuū: g̃ z oratio debet esse continua. Scōo oratio debet esse cōtinua rōne deuotionis sic: Quantitas alicui9 rei ordinate ad finem suo fini debet esse cōueniens sicut p exemplū de medicina patet. Cū eni medicina ordinet ad sanitatē quantitas medicine tanta debet esse put est cōueniens sanitati: sic a simili in oratiōe pcipue attendit deuotio. z iō si p orationem diu possit deuotio conseruari: oratio debet esse cōtinua z plixa. Si aūt oratiōis plixitas tediū vel fastidiū faciat tūc oratio nō est diuturni9 ptrahenda: sed orans debet alijs sese reb9 licitis occupare. vñ sup illo verbo Math. vj. Orantes nolite multū loqui. Aug9 sic dicit: Nō ē hoc orare in multiloquio si diuti9 oret: aliud est enī sermo multus: aliud diuturn9 affectus. z subdit: Sʒ feruens pseueret intentio. vñ q̄diu in orante deuotio durat: tamdiu oratio debet durare. qñ aūt attentio z deuotio cessant: bonis alijs vacare debemus: sicut faciebāt in egypto fratres qui crebras oratiōes habebant: sʒ nī eas breuissimas faciebant z raptim iaculatas: vt dicit Aug9 ad pbam. Tertio oratio nostra debet esse cōtinua rōne intentionis. Intentio aūt nostra debet esse vt omnia i dei gloriā facim9. ita dicit aplus. j. ad Corinth. x. Quicqd faciatis in gloriā dei facite. Aug9: Tunc recte laudas deū qñ nō solū verba sʒ opa in gloriā dei facis. vñ nō solum vox tua sonet laudes dei: sʒ etiā opa tua concordēt cum voce tua. Cum eni cuz voce cantaueris silebit aliqñ vita tua: sic canta vt nūq3 sileas. Ex quibus verbis colligit q intentio opi z opatio intentioni debēt correspondere vt vtrūq3 fiat in gloriā dei: sʒ intētio diuini honoris z glorie cōtinua debet esse: g̃ zc̄. Quarto oratio nostra debet esse cōtinua rōne opationis. bona eni opatio est quedā oratio. vñ sup illo verbo apli. j. ad Thessa. v. Sine intermissione orate. Glo. Sine intermissione. i. iuste viuite. Justus enī nunq3 desinit orare nisi desinat esse iustus.

Et subdit: q semp orat qui semp bene agit. sed intentio
bene agendi ex pte nostra debet esse ꝯtinua actu vel ha-
bitu: ḡ etiā orō debet esse ꝯtinua. Quīto orō nostra dȝ
esse ꝯtinua rōne collati muneris. lȝ eni ꝑsona actualit̄ ab
orōne desistat: tn̄ ex virtute orōnis cōsequit̄ tria bona:
ṗmo maiorē deuotionē: nam post orōneȝ hō manet ma-
gis deuot⁹. 2° elemosynarū largitionē: nam post orōneȝ
hō remanet magis pius: ꝛ sic elemosynas facit. 3° hō ꝯse-
quit̄ alioꝝ intercessionē: inq̄tuȝ suis beneficiis ꝛ elemo-
synis alios ꝓuocat vt ꝓ se orent. que tria magna sūt dei
beneficia: scd̄a scd̄e vbi.s̄.arti.iiij.in solu.iij.argu. Se-
xto orō debet esse ꝯtinua rōne statuti tpis. dicit eni glo.
sup illo v̄bo aplī.j.ad Thessa.v. Sine intermissiōe orate
Q: aliq̄s sine intermissione dr̄ orare: qn̄ horis ꝛ tpibus
statutis non desistit orare: ꝛ hoc est semp orare: vt dicit̄
Luce.xviij Oportet semp orare ꝛ non deficere. Dicendū
est autē cū semper orare ꝛ non deficere: qui horis cano-
nicis non desistit orare: vl̄ qꝛ oīa que iustus facit ꝛ dicit
sm̄ deū ꝓ orōne sunt reputanda. Ubi nota: q cū xp̄s di-
cit: oportet semp orare ꝛ nō deficere. non intēdit q nūq̄
interrūpat̄ actus orōnis: sed q non interrumpat̄ quasi
nūq̄ resumpturus: sicut faciūt quidā qui statiȝ vt nō exau-
diunt̄ a deo: ab orōne desistūt: qui male ꝛ pessime faciūt
eo q orōnis diuturnitate: qd̄ petit̄ impetrat̄: sicut p ex-
emplū dn̄s ꝓbat Luce.xj. Et ille si ꝑseuerauerit pulsans
ꝛc̄. Re. expositionē in ca. sequēti imme. Ita faciebat Da-
d uid qui dicebat in psal. Septies in die laudeȝ dixi tibi
sup iudicia iusticie tue. Qd̄ verbū sm̄ glo. q̄tuor modis
exponit̄. ṗmo sic: Septies in die. i. septē dieb⁹ quib⁹ oīa
tpa agunt̄. Re. de diebus. 2° modo exponit̄ sic: Septies
in die. i. septē vicibus. s. septē horis canonicis incūbit re-
ligiosis laudare deū. Re. de horis: ꝛ quare. 3° mō expo-
nit̄ sic: Septies in die. i. septē vicibus cadit iustus ꝛ q̄a
non perit sed resurgit ꝛ ꝓficit: ideo subdit: Laudeȝ dixi
tibi. 4° mō exponit̄ sic: Septies in die. i. plenus septifor-
mi spiritu: laudē dixi tibi. Req̄. de septē donis. ꝛ subdit:
Laudē dixi tibi sup iudicie iusticie tue. i. sup flagella q̄b⁹
corripis ꝛ iustificas filios quos recipis. ¶ Q: orans
vt exaudiat̄ q̄tuor modis debet orare. CA. VIII.

o **Rans.** Nota q orās vt exaudiat̄ a deo
quattuor modis orare debet. s. fi-
deliter: humilit̄: vtiliter: ꝑseuerāter. Primo dȝ
orare fideliter. nā fides est necessaria ex pte dei quē ora-
mus vt. s. credamus ab eo nos posse obtinere qd̄ petim⁹
vn̄ Jaco. j. Postulet in fide nihil hesitans. Glo. Credat ꝛ
sic viuat vt dignus sit exaudiri. ꝛ subdit: Nihil hesitans.
sup quo v̄bo Bern̄. sic dicit: Indign⁹ esse celesti benedi-
ctiōe conuincit̄ qui dn̄m dubio querit affectu. Re. s̄. Fi-
des in fine. Scd̄o debȝ orare humilit̄. nā humilitas ex
pte petentis est necessaria: vt. s. orans ꝛ petēs suā indigē-
tiā recognoscat: scd̄a scd̄e vbi. s̄. arti. xv. in cor. q. exemplo
boni latronis: filij ꝓdigi: ꝛ publicani. de quo dicit̄ Luce
p xviij. Publican⁹ aūt a lōge stans nolebat oculos suos le-
uare ad celū sed percutiebat pectus suū dicēs: Deus ꝓpici⁹
esto mihi peccatori. Et subdit̄: Amē dico vobis. descēdit
hic iustificatus in domū suā ab illo. In quo v̄bo tangit
q̄tuor que dȝ facere ille qui in sua orōne a deo vult exau-
diri. ṗmo tangit timorē: in cui⁹ signū a lōge stabat. nam
cū male feceris: time: ad Ro. xiij. Et in hoc ꝯfundūt̄ qui
magnis pctīs ꝛ enormib⁹ ꝛ grauib⁹ ad sacrosctā ꝓsumūt
accedere. 2° tangit pudorē: ibi Nolebat oculos ꝛc̄. q. d. s.
indicabat se indignū ꝓ verecūdia pctōꝝ sicut ille q̄ dice-
bat. ij. Paral. vlti. Peccaui sup numerū arene maris ꝛc̄.
3° tangit dolorē: ibi Sed pcutiebat pectus suū ꝓpter cō-
tritiōis dolorē. pcutiebat eni pectus suū tanq̄ oīs mali
originē. vt eni dr̄ Matth. xv. De corde eniȝ exeūt cogita-
tiōes male ꝛc̄. 4° tangit humilē ꝯfessionē: ibi Deus ꝓpi-
cius esto mihi peccatori. In quo v̄bo implicat tria. pri-
mo oīpotentiā dei: ibi Deus. 2° misericordiā: ibi Propi-
cius esto. 3° suā miseriā: ibi Mihi pctōri. Tertio orās
debet orare vtilit̄ vt exaudiat̄ a deo. vn̄ Joh. xiiij. Et qd̄
cūq̄ petieritis patrē in nomie meo hoc faciā. Cū nomē
xp̄i sit nomē salutis: quicūȝ petit aliqd̄ ptinēs ad salutē
petit in nomie xp̄i. Ubi nota q aliq̄s petit a deo ꝛ non
exaudit̄ ex tribus. ṗmo cū petit ex affectiōe prauа. Cū. n.
aliq̄s petit illud ad qd̄ afficit̄ qd̄ tn̄ si haberet impediret
suā salutē deo miserēte non accipit: qꝛ deus aliqn̄ nō ex-
audit ad votū vt exaudiat ad meritū: non exaudit ad vo-
luntatē vt exaudiat ad necessitatē. vn̄ Aug⁹ Bon⁹ dn̄s
sepe negat qd̄ petimus vt tribuat qd̄ mallem⁹. 2° mō
non exaudit̄ aliq̄s cū petit ex boni ignorātia. dū eni ali-
quis petit illud qd̄ sibi expedire credit qd̄ tn̄ non expe-
dit: deus illa que petit non facit: vt pȝ de Paulo. Re. s̄.
vn̄ Aug⁹ sup illo v̄bo Joh. xiiij. Qd̄cūq̄ petieritis ꝛc̄. sic
dicit: Nouit eni medicus quid ꝓ sua: q̄d ꝯtra suā sanita-
tē poscat egrotus. ꝛ ideo ꝯtra petētis non facit volūtateȝ
vt faciat sanitatē. 3° non exaudit̄ aliq̄s ex culpa aliena.
nam qn̄ demerita illi⁹ ꝓ quo oramus impediūt tūc nō
exaudimur rōe illi⁹ qui ṗbet īpedimentū. vn̄ dr̄ Hiere.
xv. Si steterint moyses ꝛ samuel corā me nō est aīa mea
ad ppl̄m istū: ꝛ tn̄ talis orō est meritoria ei qui orat. vn̄ i
psal. Oratio mea in sinu meo ꝯuertet̄. Glo. i. si nō eis orō
mea ꝓfuit: ego tn̄ mercede mea non sum frustratus. scd̄a
scd̄e vbi. s̄. arti. vij. in solu. ij. argu. Chryso. aūt sup illo ver-
bo Matth. xviij. Si duo ex vobis ꝯsenserint sup terraȝ
de oī re quācūq̄ petierint ꝛc̄. dicit q ꝓpter q̄tuor rōnes
orō non exaudit̄. ṗma est: qꝛ expediētia non petūt. scd̄a
est: qꝛ indigni sunt qui petūt. tertia est: qꝛ de sibi iniuri-
antib⁹ vindictā petūt. q̄rta est: qꝛ petunt misericordiā ill̄
qui non penituerūt. Quarto orās vt exaudiat̄ debȝ ora-
re ꝑseuerant. nam ꝑseuerātia qd̄ petit̄ impetrat̄: sic pau-
per instat clamādo. Arbor nō cadit ṗmo ictu. Lapis ca-
e uat̄ frequenti casu. vn̄ Luce. xj. dr̄: Et ille si ꝑseuerauerit
pulsans: ꝛ si non dabit illi eo q amicus eius sit: ꝓpt̄ im-
probitatē tn̄ ei⁹ dabit ei quotquot habebit necessarios
In quo verbo tāgit tria necessaria orōni. primo tangit
discretionē: ibi Et ille. s. coamic⁹ eius. Re. s̄. quō pctōr ex-
audit̄ ꝛ quō non. 2° tangit ꝯtinuationē: ibi Perseuera-
uerit. Glo. non pudore tetus sed necessitate coactus. 3° tā-
git deuotionē: ibi Pulsans. s. desiderijs ꝛ ꝓcib⁹. 4° sub-
iūgit vtilitatē: ibi Propter improbitatē. i. ꝓpter instan-
tiā ꝛ ardorē dabit ei quotquot habebit necessarios
q. d. Deus non dabit supfluitatē tpaliū sed iuxta necessi-
tatē. vn̄ Chryso. ibidē: Quō illa libēter ꝓstat que etiaȝ si
habeas ꝓcipit vt ꝯtēnas. Sed deus dat necessaria q̄ pete-
bat Salomō ꝓuer. xxx. dicens: Tn̄ victui meo tribue ne-
cessaria. Ut igit̄ ꝑseueremus orando scribitur Eccs. vij.
m Melior est finis orōnis q̄ ṗncipiū. Qd̄ verbū exponit̄
tribus modis primo sic: Melior est finis orōnis ꝛc̄. i.
meli⁹ est bene ꝯsūmare sermonē ꝛ opus bonū q̄ bn̄ in-
choare. incepisse eni nō est virtus sed ꝑfecisse. 2° mō ex-
ponit̄ sic: Melior ē finis orōnis ꝛc̄. q. d. Tota series euā-
gelice legis est vna orō quā dn̄s locut⁹ est. ꝛ isti⁹ orōnis
. s. euāgelice legis finis est charitas. vn̄ apls̄ ad Thimo.
j. Finis precepti est charitas. ṗncipiū aūt eius est timor
vn̄ timor dn̄i initiū sapiētie. Est ḡ sensus: Melior est fi-
nis orōnis. s. charitas q̄ ṗncipiū. s. timor. 3° modo expo-
nit̄ sic: Melior ꝛc̄. naȝ principiū orōnis est gratia. finis
v̄o oratiōis est gloria que excitat ad orandū. vnde sicut
melior est gloria que in oratione petitur q̄ gratia qua
quis incitat̄: ita melior est finis oratiōis q̄ principiū.
¶ Q: ad orationē requirunt̄ septē: ꝛ que. CA. IX.

v Ltimo est sciēdū ad euidentiā oīuʒ q̄ de orōne dicta sunt ꝙ orō septē debet habere que ɔtinēt in isto versu.s.ad quē quis clamat cur:quō.qñ: quid: vnde.primo ponit ad quē: qꝛ ad dñm.in psal. Ad dñm cū tribularer clamaui ⁊c. 2° ponit quis clamat: qꝛ iustꝰ.in psal. Clamauerūt iusti ⁊c. Oculi dñi sup iustos 3° ponit cur.s.ꝑpter lumē grē: Luce.xviij. Cecus clamabat vt lumē grē recipe mereret. 4° ponit quō:qꝛ debemus orare corde ore: ⁊ ope. 5° ponit qñ qꝛ pcipue in tribulatiōe Osee.vj. In tribulatōe sua mane ɔsurgēt ad me 6° ponit quid:qꝛ vitā eternā.vñ in psal. Unā petij a dño ⁊ hanc requirā. 7° ponit vnde qꝛ ex corde accēso charitate.s.ad ad Corinth.xiij. Si linguis hoīum loquar ⁊ angeloꝝ charitatē autē non habeā ⁊c.

¶ Quid est ordo ⁊ quō diffinit. CA.I.

o Rdo. Circa sacrū ordinē siue sacramentū ordinis ɔsideranda sunt q̄tuor .s. ɔueniētia diffinitiōis: sufficiētia nūeratōis: materia distinctōis: differētia actōis. Prio circa sacrm ordinis ɔsiderāda est ɔueniētia diffinitōis. Nā Hugo de sancto victore: ⁊ mgr̄ sentē. iiij.li.di.xxiiij. ɔuenient diffiniūt sacrm ordinis dicentes: Ordo est signaculū quoddā ꝑ quod spūalis ptās tradit ordinato. In qua diffinitōe ponūt duo.pmo actū exteriorē: ibi Ordo est signaculū qddā.2° effectū interiorē ibi In quo spūalis potestas tradit ordinato.nam id qd exterius agit est signū ⁊ cā interioris ⁊ spūalis potestat. Potestas aūt spūalis qui tradit ordinato ⁊ ponit in diffinitōe ordinis est character. Hec bea. Tho. iiij. scri.sen. di.xxiiij.q.j.arti.ij.vtrꝫ ordo ɔuenienter diffiniat: in cor. solu. Si aūt querit vtrꝫ ordo.i.spūalis ptās esse debeat in ecclesia. Rñdeo ⁊ dico ꝙ sic.qd dupliciter ꝓbo.s.rōne: ⁊ exempli inductiōe. pmo rōne sic: Status ecclesie ē medius inter statū nature ⁊ statū glorie. sed in natura inuenit ꝙ quedā alijs supiora sunt ⁊ influūt alijs: ⁊ etiam in gloria vbi vnus angelus est supior alijs ⁊ influit eis: g̃.similit in ecclesia debet esse ordo ⁊ spūalis ptās q̄ vnꝰ sit supior alijs ⁊ influat eis. 2° hoc idē ꝓbo exempli inductōe: qꝛ sicut in corpe naturali vnū membꝝ est supius altero ⁊ influit in ipsuꝫ: vt oculus est supior pede ⁊ dirigit gressuꝫ: ita in corpe mystico qd est ecclesia quidā q̄si deo cooperātes alijs sacra tradūt. Sed ɔ: Ille qui in ordinē ɔstituit sit supior alio. sed in ecclesia quilibet dꝫ se inferiorē altero cōputare: vt dr̄ ad Phil.ij. Inferiores inuicē arbitrātes.g̃ ⁊c. Rñdeo ⁊ dico ꝙ quilibet debꝫ se inferiorē reputare altero merito: sed non officio. Ordines autē sunt quedā officia: iō ⁊c. Hec.b. Tho. ibidē.q.j. vtrꝫ ordo in ecclesia debeat esse.argu.j. cōtra.in cor.solu. ⁊ in solu.ij.argu.

¶ Qꝫ septem sunt ecclesiastici ordines. CA.II.

s Ecūdo pncipaliter circa ordines ɔsideranda est sufficiētia nūeratōis. Naꝫ septē sunt ordines ecclesie.s.septē potestates spūales.s.psbyteratꝰ: diaconatus: subdiaconatꝰ: acholitatus: hostiarioꝝ: lectoruꝫ: exorcistarū. Rō aūt huiꝰ nūeri ⁊ sufficiētia istoꝝ septem ordinū est: qꝛ sicut videmus in mathematicis vel in artibus ꝙ quedā ars est que pncipaliter intēdit finē: vt domificatio: quedā vo sūt artes ministeriales que deseruiunt ad principalē finē assequendū: sicut quidā sunt cesores lapidū; quidā cemētarij: quidā vo lignarij. sic est in ꝓposito. Cū eni sacrm ordinis pncipaliter ordinet ad sacramentū eucharistie qd est sacrm sacroꝝ: potestas ordinis ordinat vel ad ɔsecrationē sacri: vel ad pparationeꝫ materie sacramēti: vel ad pparationē populi. Primo dico ꝙ ptās spūalis ordinis ordinat ad ɔsecrationē huius sacramēti. ⁊ sic est ordo sacerdotū nam ɔsecrationeꝫ huius sacri solus sacerdos facit. Scdo dico ꝙ quedaꝫ potestas spūalis ordinat ad pparationē materie sacri: ⁊ hoc tripliciť. pmo eni minister cooperat sacerdoti q̄ntū ad dispensationē sacramēti ⁊ hoc ptinet ad diaconū. vñ dr̄ in lr̄a: ꝙ ad diaconū ptinet ministrare sacerdoti in oibꝰ que aguntur in sacramētis xpi. vñ etiā ipsi sanguinē dispēsant. 2° minister coopat sacerdoti ad materie sacramēti pparationē. ⁊ hoc ptinet ad subdiaconū. vñ in lr̄a dicit: ꝙ subdiaconi vasa corpis ⁊ sanguinis dñi portant ⁊ oblatōnes in altari ponūt. ⁊ iō cū ordinant accipiūt de manu episcopi calicē vacuū. 3° ministri cooperant sacerdoti ad materie sacramēti p̄sentationē: ⁊ hoc cōpetit acholito. Ipse eniꝫ vt in lr̄a dr̄ vrceolū cū aqua ⁊ vino pparat. vñ cū ordinant accipiūt vrceolū vacuū. Tertio dico: ꝙ q̄dā potestas spūalis ordinat ad pparatōnē populi: ⁊ hoc tripliciter. Quidā eni increduli sunt ⁊ infideles nolētes credere ⁊ ab aspectu diuinoꝝ ⁊ cetu fideliū sunt arcendi ⁊ hoc ptinet ad hostiarios. quidā aūt sunt volētes credere sed nondū instructi in fide.s.cathecumini: ⁊ ad hoꝝ instructionē ordo lectoꝝ ordinat. ⁊ iō prima rudimēta fidei doctrine.s. vetus testamentū eis legendū ꝓmittitur. quidā autē sunt fideles ⁊ instructi in fide sed impedimētū habētes ex demonis ptāte: ⁊ ad hos habet ministeriū ordo exorcistaꝝ. ⁊ sic pꝫ nūerus ⁊ gradus ordinū. Hec.b. Tho.iiij.scri.sen.di.xxiiij.q.ij. vtrū sint septē ordines ecclesie: in cor.solu. Si vo breuiꝰ vis ꝓcedere dicas ꝙ numerus ⁊ sufficiētia ordinū sic assignat. Quidā eni pncipaliter ⁊ solus operat ɔsecrationē sacramēti eucharistie vt sacerdotū. Quidā vo cooperat ad dispensationē huiꝰ materie.s.sanguis in vasis sacris vel ɔsecratis vt diaconi Quidā vo in vasis sacris: vt subdiaconi. Quidā vo in vasis non ɔsecratis vt acholiti. Quidā vo deseruiūt huic sacramēto in pparatōe populi tripliciť. q̄dā eni cooperāt ⁊ deseruiunt arcēdo indignos vt infideles vt hostiarij: quidā vo remouēdo ꝓhibens vt exorciste: quidā disponēdo dignos vt lectores. Et sic pꝫ numerus ⁊ sufficiētia ordinū. Hec dñs Ambaldus romanꝰ ordinis fratrū p̄dicatoꝝ.iiij.scri.sen.di.xxiiij.arti.j.q.iij. de numero ⁊ distinctione ordinū: vtrꝫ sint septē: in cor.q.

¶ Qꝫ tres sunt sacri ordines ⁊ quatuor non sacri. CA.III.

t Ertio pncipaliter circa ordines considerāda est materia distinctōis. nam ordines distinguūt ꝑ sacros: ⁊ nō sacros. Ubi nota ꝙ ordo dr̄ sacer tripliciter. Uno modo ex pte sue cōtinentie.s.quia continet sacramentū: ⁊ sic quilibet ordo est sacer: qꝛ continet gratiā sanctificantē. Alio modo ex parte sue essentie.s.fꝫ se. ⁊ sic etiā quilibet est sacer: cū sit quoddā sacramentuꝫ Tertio mō ex parte materie circa quā actū vel effectum habet. ⁊ sic ordo sacer dicit qui habet actū aliquē circa rem aliquā consecrataꝫ. ⁊ sic tm̄ sunt tres ordines sacri.s. sacerdos qui habet actū consecrādi corpus ⁊ sanguineꝫ xpi: ⁊ diaconus qui habet actū dispēsandi sanguinē xpi ⁊ subdiaconus qui habet actū preparandi vasa sacra seu consecrata. ⁊ ideo etiā ei continentia indicit vt sanctꝰ ⁊ mundus sit qui sancta tractat. Et ideo hi tres ordines sacri impediūt matrimoniū ɔtrahendū ⁊ dirimūt ɔtractū. Alij vo ordines quatuor inferiores non sunt circa reꝫ sacram. ⁊ ideo eis non indicit continētia. ⁊ ꝓpter hoc nō impediunt matrimoniū ɔtrahendū nec dirimunt ɔtractū. Et hec est causa quare canōes tres ordines tm̄ sacros appellant.s. p̄sbyteratū: diaconatū: ⁊ subdiaconatū: alios vo quatuor inferiores non sacros. Hec.b. Tho.iiij.scri.sen. di.xxiiij.q.iij in cor.q.

¶ Qui sunt principales actus ordinum: ⁊ qui sunt secundarij. CA.IIII.

Quarto ꝑncipaliter circa ordines ꝯsideranda est differentia vel eminētia actiōis. Cū eniꝫ actus oīuꝫ ordinū inferioꝝ ordinent̃ ad eucharistie sacramentū qḋ est sacrm̄ sacramentoꝝ: ille est ꝓpinquior ꝑncipalior ⁊ eminētior actus vniuscuiusqꝫ ordinis qui magis ordinat̃ ad sacramentū eucharistie ⁊ magis vel ꝓpinquius deseruit ei. Ubi nota duo: primo qui sunt ꝑncipales actus ordinū: 2° qui sunt secūdarij ⁊ qui sunt eminētiores. Primo nota qui sunt actus ꝑncipales ordinū oīuꝫ. nam diuersoꝝ ordinū diuersi sunt actus. Ubi grā: Primo enī ꝑncipalis actus sacerdotis est conficere corpus ⁊ sanguinē xp̄i. Sed ꝑter istū principalē actum: secūdarij actus sacerdotis sunt a pctīs absoluere: baptizare: extremā vnctionē ꝯferre. vn̄ sacerdos est ꝓprius ⁊ ꝑncipalis minister sacramenti eucharistie ⁊ baptismi ⁊ penitētie ⁊ extreme vnctiōis: vn̄ ipe solus qui ꝯsecrat eucharistiā: que sacramentū est vniuersalis ecclesie ipse solus potest gerere personā totius ecclesie. Scḋo dico ꝙ actus ꝑncipalis diaconi est ministrare sacerdoti. s. offerre ei patenā ⁊ calicē cū hostia ⁊ vino. Sed ꝑter istū ꝑncipalē actū diaconi sont alij actus secūdarij diaconi. s. sanguinē populo dispensare: oblatiōes a subdiacono ex ꝑte populi receptas sacerdoti offerre. Epistolā aūt legere nō est actus diaconi ex officio nisi ſm ꝙ actus inferioꝝ ordinū supioribus ordinib⁹ attribuunt̃. Siliter etiā crucē ferre ſm ꝯsuetudinē aliquaꝝ ecclesiaꝝ est actus secūdarius diaconi: qꝛ in actibus scḋarijs non est incōueniens diuersas cōsuetudines esse. Tertio dico ꝙ actus ꝑncipalis subdiaconi est accipe vrceolos cū aqua ⁊ vino ad ponendū in calice: ita ꝙ subdiacon⁹ ꝑncipalē actū habet sup ꝯtentis in vrceolis: qꝛ aqua vtit̃ ⁊ vino ad ponendū in calice. Sed preter istū actū principalē subdiaconi sunt actus scḋarij vt aquā manib⁹ sacerdotis prebere: oblationes a populo recipe ⁊ in altari ponere: epistolā legere: ⁊ crucē etiā corā papa ferre. qui actus nō ꝯuenit diacono ex officio: sed eo modo quo patet. s. imediate. Quarto dico ꝙ ꝑncipalis actus acholiti est accipe vasa non cōsecrata. s. vrceolos cū vino ⁊ aqua suggesta ad eucharistiā ⁊ offerre subdiacono ad ponendū in calice: ⁊ hoc mō sacerdoti deseruire vel ministrare acholitus dr̃. Sed ꝑter istū actū ꝑncipalē actus secūdarius acholiti est deferre lumē. vnde acholitus idē est ꝙ ceroferarius. Quīto dico ꝙ actus hostiarioꝝ est arcere ⁊ expellere non credētes. Sexto dico ꝙ actus lectoꝝ est instruere volētes credere non instructos. Septimo actus exorcistarū est expellē demones. ⁊ sic pꝫ ordinatissim⁹ numerus: gradus ⁊ progressus ordinū. ꝑmo enī q̄tum ad actū ꝑncipalē sacerdotis qui est ꝯsecrare corpus ⁊ sanguinē dn̄i cooperant̃ sacerdoti tm̄ tres ordines supiores. ⁊ q̄tuꝫ ad actū secūdariū sacerdotis qui est absoluere ⁊ ligare cooperāt̃ ei ordines inferiores ⁊ supiores. 2° q̄tum ad gradū eminentiorē: qꝛ q̄to magis de ꝓpinquo ordo deseruit ordini sacerdotij: tanto est eminētior vl̃ supior. vn̄ ordo sacerdotij est supior oībus: qꝛ solus sacerdos habet actuꝫ sup cōtenta in patena ⁊ calice ⁊ corpali ꝯsecrādo. Diaconus est inferior sacerdote: qꝛ habet actū sup caliceꝫ non sup ꝯtenta in calice. Subdiaconus est inferior: qꝛ habꝫ actū sup contēta in vrceolis: qꝛ vtit̃ vino ⁊ aqua ad ponendū in calice. Acholiti etiā sunt inferiores: qꝛ acholiti habēt actū tm̄ sup vrceolū vacuū non sup ea que in vrceolo cōtinent̃. Ordo tn̄ acholitoꝝ est supior inter oēs ordines inferiores: qꝛ acholiti habēt ministeriū sup vasa in q̄b⁹ materia sacramēti ꝯtinet̃. vn̄ actus acholitoꝝ se habet ꝓpinqui⁹ ad ꝑncipales actus supioꝝ ministroꝝ ordinū q̄ꝫ actus inferioꝝ ordinū. Et ideo act⁹ acholitoꝝ est supior q̄ꝫ actus lectoꝝ. tum ꝓpter materiā in qua seruit: vt pꝫ. tum ꝓpter figurā: qꝛ acholitus doctrinā noui testamēti figurat lumē portans. Sed lector recitādo figuras alias. s. veteris testamēti: ⁊ ideo acholitus est supior. sed q̄tuꝫ ad actū sacerdotij secūdariū qui est absoluere ⁊ ligare cooperant̃ sacerdoti ordines inferiores ⁊ supiores: vt ex superioribus pꝫ: ita ꝙ actus inferioꝝ ordinū ⁊ minoꝝ possunt ꝑ alios qui habēt maiores ordines fieri non quidē ex officio: sed ſm ꝙ actus inferioꝝ ordinū supioribus attribuunt̃. vnde non est incōueniēs ꝙ etiā multos actus scḋarios habet: ⁊ tāto plures quāto est eminētior: qꝛ virtus q̄to supior tanto ad plura se extēdit: vt pꝫ. s. ꝑ exemplū de oībus ordinibus. Dec be. Tho. iiij. scri. sen. di. xxiiij. arti. v. vtrū actus ordinū ꝯuenient̃ assignent̃ cuilibet ordini ꝑ ipsuꝫ magistrū in lr̃a. s. si absoluere: baptizare: ⁊ huiusmodi sint ꝓprie sacerdotis: ⁊ ita est de reliq̄s. i. de actu diaconi ⁊ subdiaconi ⁊c̃. quid ad quēlibet ꝑtineat: in cor. solu. ⁊ in solu. oīuꝫ argu. per totū.

¶ Qꝫ eis qui ad ordines ꝓmouent̃ conuenit tonsura vel rasura. CA.V.

Ad maiorē tn̄ euidentiā predictoꝝ circa ordines ꝯsiderāda sunt q̄tuor. s. dispō ꝑueniens: receptio cōueniens: ꝑlatio ꝯferens: cōditio impediēs. Primo circa ordines ꝯsiderāda est dispositio preueniēs. Requirit̃ enī ad receptionē ordinis triplex dispositio. vna ex ꝑte corpis. s. tonsura vel corona scḋa ex ꝑte mentis. s. gratia. tertia ex ꝑte totius hoīs. s. vita bona: cōsciā pura ⁊ sancta. Primo dico: ꝙ ad receptionē ordinis requirit̃ primo dispō ex ꝑte corpis. s. corona. nam eis qui ad diuina ministeria applicant̃ cōpetit rasura vel tonsura in modū corone: que quidē tonsura ē dispositio cōgrua non necessaria ad receptionē ordinis: qꝛ tonsura fit in corpe. ordo vō imprimit̃ in aīa. Rō aūt quare tonsura est dispositio ꝯgrua ad ordinē est ista: q̄a sicut qn̄ fit mutatio ab albo in nigrū aliqḋ est mediū qḋ recedit ab albedine ⁊ accedit ad nigredinē: ita in mutatione que fit a statu laicali in statū clericalē est media tonsura vel corona clericalis ꝑ qua homo recedit a statu laicali ⁊ accedit ad statū clericalē. ⁊ sicut qḋ est mediū int̃ albū ⁊ nigrū non accedit ad ꝑfectā rōneꝫ nigri: ita ꝙ est mediū a statu laicali vel inter statū laicalē ⁊ ordinē ministroꝝ ecclesie non habet ꝑfectā rōnem ordinis: qḋ tali rōne ostēdo: Ministri ecclesie a populo separant̃ ad vacandū diuino cultui. In cultu autē diuino quedā sunt q̄ per determinatas ꝑsonas sunt exercēda. ⁊ ad hoc dat̃ spiritualis ꝑtās ordinis. Quedā autē sont que cōiter a toto collegio ministroꝝ fiunt: sicut dicere diuinas laudes. ⁊ ad hoc non exigit̃ aliqua potestas ordinis: sed solū q̄dā deputatio ad tale officiū: ⁊ hoc fit ꝑ coronā: ⁊ ideo corona non est ordo sed ꝑambulū ad ordinē. ⁊ ideo ordinandi prius tonsurant̃ in signū ꝙ a statu laicoꝝ separant̃. ⁊ fit rasura vel radunt̃ in modū corone: in signū ꝙ in ministros dei eligunt̃ cui seruire regnare est. vn̄ illis qui spiritualib⁹ applicant̃ cōpetunt duo. ꝑmo tōsura rōne subiectiōis capilloꝝ: ne mens eoꝝ ex tpalibus occupatiōib⁹ a ꝯtēplatiōe diuinoꝝ retardet̃ ⁊ impediat̃. 2° ꝯpetit eis corone rōe figure: que cū sit circularis ⁊ ꝑfecta est signū regni: in signū ꝙ illi qui diuinis ministerijs applicant̃ adipiscūtur regiā dignitatē: qꝛ ſm bea. Grego. Seruire deo regnare est vt pdixi. ⁊ ꝙ dei ministri in virtute debent esse ꝑfecti. Dec bea. Tho. iiij. scri. sen. di. xxiiij. arti. vij. q. j. in cor. solu.

¶ Qꝫ ordinandi non debent totū caput radi. CA.VI.

Et vt predictoꝝ veritas amplius elucescat. Nota circa tonsurā quatuor documēta. Primū est: ꝙ ordinādi non debēt totū caput radi. ⁊ hoc duplici rōne. Prima est ꝓpter figurā: qꝛ per rasurā non solū dꝫ significari abiectio tpaliū: sed etiā regalis dignitas

que non significaret͛ ſi totū caput ſeu totaliter raderet͛: ꝛ ideo ꝛc. Scḋa rō eſt ꝓpter indecentiā: naꝫ indecēs videret͛ ſi caput totalit͛ raderet͛. Hec be. Tho. iiij. ſcrip. ſen. di. xxiiij. arti. vij. q. j. in ſolu. iij. argu. Scḋm eſt: ꝙ ordinā di ex pte ſupiori capitis debēt tm̄ radi: ne mens eoꝝ tpa libus occupatōibus impedita a ꝯtemplatōe diuinoꝝ retardet͛. ꝛ ex pte inferiori capitis debēt tonderi: ne eoꝝ ſenſus tpalibus obuoluant͛: ibidē in coꝛ. ſolu. Tertiū eſt ꝙ ꝓfitentes religionē ſiue ordinē vt religioſi cōuerſi tunduntur ꝓpter renūtiationē tpaliū quā faciūt: qn̄ a ſtatu ſeculariū ſepant͛ ꝛ religionē ꝓfitent͛. ſed non radunt͛ qꝛ nō occupant͛ diuinis miniſterijs in quibus oporteat eos mente diuina ꝯtemplari: ibidē in ſolu. j. argu. in fine. Quartū eſt: ꝙ clerici in hoc ꝙ coronā accipiūt nō renūciant patrimonio nec alijs rebus tpalibus. Cuius rō eſt: qꝛ poſſeſſio terrenoꝝ non ꝯtrariat͛ diuino cultui ad quē clerici deputant͛: ſed nimia eoꝝ ſolicitudo: qꝛ vt dicit bea. Grego. affectus in crimē eſt non vſus: vbi. ſ. q. ij. vtrū ꝑ acceptionē corone aliq̄s renunciet tpalibus bonis: ī coꝛ. ſolu. Si v̄o aliter vis ꝓcedere dicas: ꝙ clericoꝝ q̄daꝫ ꝓfitent͛ cōem vitā. ꝛ his non lꝫ habere ꝓpriū. quidaꝫ v̄o non ꝛ his lꝫ habere propriū in vſu non tn̄ affectu. Debēt enī diuino cultui ea que poſſident ſubijcere nec tenētur oīno abijcere. Sed forte queres gratia p̄dictoꝝ: vtruꝫ ep̄us teneat͛ de tpalib⁹ ꝓuidere clericis quos ad ſacros ordines ꝓmouit. R̄ndeo ꝛ dico ꝙ ſi clerici ſint indigentes ꝛ ad ſacros ordines ꝓmoti: ep̄us qui eos ꝓmouit tenet͛ eis ꝓuidere qn̄ non habēt vnde ſuſtentent͛. Ipſi aūt clerici ex ordine ſuſcepto tenentur eccleſie miniſtrare. Hec bea. Tho. iiij. ſcri. ſen. di. xxiiij. arti. vij. q. ij. in ſolu. iij. argu.

## ℂ Qꝫ in ſacramēto ordinis confert͛ gratia gratum faciens. CA. VII.

Secunda diſpoſitio que requirit͛ ad recipienduꝫ ordines eſt diſpoſitio ex parte mētis ſ. ſeptiformis gr̄a. vn̄ mgr̄ ſentē. li. iiij. di. xxiiij. in ṗncipio ſic ait: Septē autē ſunt ordines ꝓpter ſeptiformē gr̄am ſpūſſancti: cui⁹ qui nō ſūt pticipes ad grad⁹ eccleſiaſticos indigne accedūt. Illi v̄o in quoꝝ mētib⁹ diffuſa eſt ſeptiformis gr̄a ſpūſſancti cū ad eccleſiaſticos ordines accedūt: in ipſa ſpūalis gradus ꝓmotiōe ampliorē grām percipere credunt͛. Scḋo hoc idē ꝓbo rōne ſic: Dei pfecta ſūt opa: vt dr̄ Deutro. xxxij. Et ideo cuicūqꝫ dat͛ potentia aliqua. dant͛ ea ꝑ que executio illius ptātis poteſt ꝯgrue fieri: vt pꝫ ꝑ exemplū in naturalibus: qꝛ aīalibus dant͛ mēbra quibus potēcie aīe poſſint exire in actus ſuos niſi ſit defectus ex pte materie. Gratia autēꝫ gratū faciēs eſt neceſſaria non ſolū ad hoc ꝙ hō digne recipiat ſacramēta ſed etiā ad hoc ꝙ hō digne diſpēſet ſacra. vn̄ ſicut in baptiſmo ꝑ queꝫ homo fit acceptiu⁹ alioꝝ ſacramentoꝝ: vt patuit ſupius ꝛ patebit infra: dat͛ gr̄a gratū faciēs: ita in ſacr̄o ordinis ꝑ qḋ hō ordinat͛ ad alioꝝ ſacramentoꝝ diſpēſationē requirit͛ gr̄a gratū faciēs. Et ideo in ſacr̄o ordinis ꝓpter alioꝝ ſacr̄oꝝ diſpenſationē ꝯfert͛ gr̄a: ꝛ ꝓpt ſui ipſius dignā ſuſceptionē ꝑexigit͛ gratia. Tertio ꝓbo hoc idē ex ſacr̄i noui opatione ſic: Sacr̄a noue legis efficiūt qḋ figurāt. ſed figurāt grām: ḡ efficiūt eam. Quarto hoc idē ꝯfirmo magiſtri autoritate. Dicit .n. mgr̄ ſen. li. iiij. di. j. ꝙ ſacrm̄ eſt inuiſibilis gr̄a inuiſibilis forma: ita vt eius ſimilitudinē gerat ꝛ cā exiſtat: ḡ omne ſacrm̄ cauſat gratiā. Hec. b. Tho. iiij. ſcri. ſen. di. xxiiij. arti. ij. vtrū in ſacr̄o ordinis ꝯferat͛ gratia gratū faciens: in argu. cōtra: ꝛ in coꝛ. ſolu. Et Petrus de tharan. ibidē arti. iiij. in coꝛ. ſolu.

## ℂ Qꝫ in receptione ordinū requiritur bona vita. CA. VIII.

Tertia diſpō que requirit͛ ad ordinē acquirēdū eſt diſpō ex pte hominis: ꝛ hec eſt quadruplex. ſ. bona vita quo ad ſeipſuꝫ: bona ꝯſcīa quo ad deū: debita ſcīa quo ad officiū: bona fama quo ad populū. Pꝛīo dico. ꝙ ad recipiendū digne ordinē requirit͛ bona vita q⁹ ad ordinis ſacrm̄. Cuius rō eſt: qꝛ cū in quolibet ordine aliquis cōſtituat͛ dux alioꝝ in rebus diuinis quaſi ſpūs ptuoſi⁹: mortaliter peccat qui cū ꝯſcīa peccati mortalis ad ordines accedit. ꝛ ideo ſanctitas vite requirit͛ ad recipiendū ordinē de neceſſitate p̄cepti: ſed non de neceſſitate ſacramēti. vn̄ ſi malus ordinat͛ nihilomin⁹ ordineꝫ ſuſcipit tn̄ cū peccato. Hec. be. Tho. iiij. ſcri. ſen. di. xxiiij. arti. iij. q. j. in coꝛ. ſolu. Sed forte q̄res gratia p̄dictoꝝ: vtꝝ ex merito vite aliquis gradū ordinis aſſequat͛ ita ꝙ ex ſola gratia vel ſanctitate vel bonitate aliquis ordineꝫ recipiat. R̄ndeo ꝛ dico ꝙ non. quod ꝓbo triplici rōne. Prima eſt talis: Gratia vel vite ſanctitas poteſt amitti. ordo autē non poteſt amitti: qꝛ ibi imprimit͛ character qui eſt indelibilis. ḡ ſanctitas vel gratia ſola non facit ordinē. Scḋa eſt talis: Ille recipit ordinē qui recipit ſpūalem poteſtatē. ſed ſola gr̄a vel ſanctitas non efficit poteſtatē ſpūalem: qꝛ etiaꝫ malus ſi ordinat͛ recipit ſacrm̄: ḡ hō non ꝯſequit͛ ordinē ex hoc ꝙ hꝫ gratiā: ſed ex hoc ꝙ pcipit aliqḋ gratie ſacrm̄ vel ſpūalem poteſtatē. Tertia rō eſt talis. Duplex eſt donū. ſ. cōe: perſonale ꝛ occultum. Spēale ad vtilitatē reipublice ꝛ publicū. ſed gratia ē donū cōe ꝛ perſonale ꝛ occultū. ordo v̄o eſt officiū ſpēale ꝛ ad vtilitatē reipublice ꝛ publicū. ꝛ ideo ſola gratia non ꝯſtituit vel facit ordinē: ſed requirit͛ ſacrm̄. Sꝫ forte argues in oppoſitū. ſ. ꝙ ſola ſanctitas vel bonitas ſufficiat ad acquirendū ordinē dupliciter. Primo qꝛ ſicut dicit Chryſo. non ois ſacerdos eſt ſanctus: ſed econtrario ois ſanctus eſt ſacerdos. ſed ex merito vite aliquis efficit͛ ſanctus ḡ ꝛ ſacerdos. R̄ndeo ꝛ dico: ꝙ hō non conſequit͛ gradus ordinis ex hoc ꝙ habeat gratiaꝫ: ſed ex hoc ꝙ pcipit aliqḋ gratie ſacramentū. vt pꝫ. ſ. rōne ſcḋa. Ad v̄bū aūt Chryſo. r̄ndeo ꝛ dico ꝙ Chryſo. accipit nomē ſacerdotis q̄ntum ad nois interp̄tationē ſm̄ ꝙ ſacerdos idem eſt ꝙ ſacra dans. Sic eni quilibet iuſtus inq̄ntum dat ſacra merita alijs in auxiliū ſacerdotis interp̄tationē habꝫ. Non autē loquit͛ ſm̄ nomīs ſignificationē. Eſt eni hoc nomē ſacerdos inſtitutū ad ſignificandū eū q̄ ſacra dat in ſacr̄oꝝ diſpenſationē: qḋ non facit ſanct⁹ laicus nō ſacerdos. Scḋo ad idē argues ſic: Quāto quis altiori appropinquat tanto eſt gradu altiori. ſed q̄nto quis eſt ſanctior tanto eſt deo ꝓpinquior: ḡ tanto altior: ḡ ſola ſanctitas facit in ordine ſupiorē: vel ſola ſāctitas ſufficit ad acquirendū quēcūqꝫ gradū vel ordinē. R̄ndeo ꝛ dico: ꝙ vir ſanctus magis appropinquat deo ſm̄ gradū bonitatis non ſm̄ gradū poteſtatis. ꝛ ideo vir ſanct⁹ melior eſt ſanctitate ſed non eſt ſupior poteſtate. Hec be. Tho. iiij. ſcri. ſen. vbi. ſ. q. iij. vtꝝ ex merito vite aliq̄s ordinē vel ḡdum ordinis ꝯſequat͛: argu ꝯtra. in coꝛ. ſolu.

## ℂ Qꝫ ſecūda conditio que requirit͛ ad ſuſcipiendū ordinē eſt bona conſcientia. CA. IX.

Secūda ꝯditio que requirit͛ ad ſuſcipiendū ordinē eſt bona conſcīa quo ad deū: ꝛ bona fama q⁹ ad populū. qḋ tripliciter ꝓbo. ſ. autoritate: rōne: ꝛ ſilitudine. Primo autoritate Augu. in libro de cōi ſermone clericoꝝ ſic dicēs: Duo ſunt tibi neceſſaria. ſ. cōſcīa ꝛ fama. conſcīa bona ꝓpter te: bona autē fama ꝓpter proximū. Et ſubdit: Qui conſcie ſue ꝯfidens famā negligit crudelis eſt. Et Grego. in quadā omel. ſic ait: Cū clericū videmus admonendus eſt q̄ten⁹ ſic viuat vt exemplū vite ſecularibus p̄beat. ne ſiquid in illo reprehendit͛ ex ei⁹ officio ipſa religionis eſtimatio grauet͛. Et iteꝝ Grego. in paſto. ſic ait: Nemo amplius in eccleſia nocet q̄ qui pꝛuerſe agēs nomē vel ordinē ſanctitatis hꝫ. ꝛ reddit cāꝫ

huius dicēs: Delinquentē nāq3 hunc redarguere nemo p̄sumit. ꝛ in exemplū culpa vehementer extendit' qn̄ p reuerentiā ꝛudinis peccator honorat'. Scd̄o hoc idē probo rōne tali sic: Quia cū ordinati p ordinē efficiant' medij inter deū ꝛ pplm̄: ideo debēt bona cōscīa nitere ꝛ redolē quo ad deum: ꝛ bona fama refulgere quo ad populum. Hec. be. Tho. iiij. scri. sen. arti. iij. vtrū in suscipiētibus ordines requirat' bonitas vite: in cor. solu. Tertio h̄ idē pbo inductiōe: q2 sicut non est idoneus ministrare regi terreno qui est eius inimicus: sic non est idone' mīstrare regi eterno qui non h3 grām eius. Et sicut inimicus ingerēs se ad ministrandū regi p̄ter articulū necessitatis offendit eū: sic ingerēs se diuino misterio. ꝛ ideo ad susceptionē diuini ministerij requirit' in ministro grā. Sz forte queres: vtrū liceat a tali sacerdote existente in pctō mortali recipe sacra: q̄ nō videt' tali rōne: Quicūq3 cōicat alicui in pctō mortali peccat: g̃ si sacerdos in peccato mortali existēs in vsu ordinis peccat mortalit': tūc etiā peccat mortaliter qui ab eo aliqd̄ diuinoꝝ accipit v'l exigit qd̄ videt' absurdū. R̄ndeo ꝛ dico: ꝙ q̄diu minister ecclesie qui est in pctō mortali ab ecclesia sustinet': ab eo sacra ecclesie ꝛ recipe ꝛ petere potest eius subditus q̄ ab eo sacra recipe debet: q2 ad hoc est ei obligatus. sed p̄ter necessitatis articulū nō esset tutū qd̄ eū induceret ad aliqd̄ sui ordinis exequendū durāte tali ɔscia ꝙ ille in peccato mortali esset quā tn̄ deponere posset: q2 in instanti hō a diuina grā emūdat' vel emēdat'. Hec bea. Tho. iiij. scri. sen. vbi. s̄. q. v. in solu. ij. argumē.

C Quod tertia conditio que requirit' ad suscipiendū ordines est scientia idonea. CA. X.

T Ertia ɔditio que requirit' ad suscipiēdū ordies est scīa idonea vel debita quo ad officiū. Cuius rō est: q2 in quolibet actu hoīs si debeat esse ordinatus oportet ꝙ assit directio rōnis. vn̄ ad hoc ꝙ hō sui ordinis officiū exequat' oportet ꝙ tantū habeat de scīa quātū ei sufficiat ad hoc vt in actu illius ordinis dirigat'. Et ideo etiā talis scīa requirit' in eo qui debet ad ordines p̄moueri: ꝛ nō ꝙ in tota vniuersaliter scriptura sit instructus: sed plus ꝛ min' s̄m ꝙ ad plura vel pauciora eius officiū se extēdit: vt dicit glo. Sunt eni aliq̄ quib' cura aīaꝝ non cōmittit': vt religiosi: ꝛ talib' vel similib' sufficit tātū de scīa vt ea que ad pficiendū sacrm̄ spectāt rite seruare possint. Aliqui vō sunt quib' cōmittit' cura aīaꝝ: ꝛ tales de scīa tantū debēt habere: vt sciant populū docere ea que popul' debet credere ꝛ obseruare de lege. Aliqui vō sunt supiores p̄dictis: vt episcopi ad quos ptinet vt etiā ea que possunt difficultatē in lege facere sciāt ꝛ tanto magis quāto in maiori gradu collocant'. vn̄ epi debent de fide ꝛ spe que in nobis sunt reddere rōnē cuiꝫ oportet: vt dr̄. j. Petri. iij. Debēt eni epi parati esse cū est necesse de huiusmodi reddere rōem que sufficiāt ad pbandū ea que fidei ꝛ spei sunt: non quidē de his rōnes mōstratiuas ostēdere cū vtraq3 sit de inuisibilib': sed vt sciāt in cōi pbabilitatē ostēdere: ad qd̄ nō requirit' multū magna scīa. Sz nūquid lector tenet' scire theologiā? R̄ndeo ꝛ dico: ꝙ ad lectorē non ptinet ꝙ habeat tantū de scīa ꝙ sacrā scripturā intelligat. vn̄ ꝛ pueri ordinant' lectores: sed solū reqrit' a lectore ꝙ recte p̄nūciare sciat: que scīa de facili ꝛ a multis addiscit'. Hec igit' generalit' loquēdo requirit' ab oīb3 recipiētibus ordines ꝙ illa sciant que ad execationē sui officij seu ordinis spectant. Hec be. Tho. iiij. scri. sen. di. xxiiij. arti. iij. q. ij. in cor. solu. ꝛ in solu. j. ij. ꝛ iij. argu.

C Quod se habeat character ad receptionē ordinis. CA. XI.

S Ecūdo p̄ncipaliter circa ordines ɔsiderāda ē receptio cōueniens. Ubi nota: ꝙ in receptiōe ordinū character imprimit': character characteri p̄supponit': character distinguit'. Primo dico: ꝛ in receptiōe cuiuslibet ordinis character imprimit'. qd̄ tali rōne ostendo: Character est quedā spūalis potestas: sed in quolib3 ordine dat' spūalis potestas p quā ordinatus determinat' ad spūales actiōes: g̃ in quolibet ordine character imprimit'. iiij. scri. sen. di. xxiiij. arti. ij. q. ij. argu. ɔtra. ꝛ in cor. solu. in fine. Ubi nota: ꝙ duplex est ptās spūalis. Una est spūalis quasi passiua p quā homo efficit' susceptiu' spiritualiū actionū. ꝛ talis spūalis ptās confert' in baptismo q2 non baptizatus effectū alioꝝ sacroꝝ suscipe nō potest vn̄ nec p ɔsequēs alijs tradere. Alia potestas siue potentia est actiua spūalis ordinata ad sacroꝝ dispensationē ab epō data: vt patebit infra. ꝛ hec ptās tradit' in ɔfirmatiōe ꝛ ordine. Hec. iiij. scri. sen. di. iiij. arti. iiij. q. iij. vtrū sacramēto baptismi imprimit' character: in cor. solu. Secūdo dico: ꝙ character characteri p̄supponit'. Ubi nota ꝙ character p̄supponit caracterē duobus modis: vel de necessitate: vel de ɔgruitate. Primo de necessitate: ꝛ sic character oīs p̄supponit characterē baptismi. qd̄ probo duplici rōe. Prima est talis: Baptism' est ianua oīū sacramentoꝝ: g̃ cū ordo sit quoddā sacrm̄ presupponit baptismū. Scd̄a rō est talis: Nihil pōt aliquid recipe cuius potentiā receptiuā non h3. sed p baptismū hō efficit' receptiu' alioꝝ sacroꝝ: vt p3. s̄. imediate. vn̄ qui characterē baptismalē non h3: nullū aliud sacrm̄ recipe pōt. ꝛ sic character ordinis de necessitate baptismalē characterē presupponit. vbi. s̄. di. xxiiij. arti. ij. q. iij. in argu. ɔtra: ꝛ i cor. solu. Scd̄o dico: ꝙ character p̄supponit characterem de cōgruitate. Sicut character inferioris ordinis p̄suppōit characterē supioris ordinis de ɔgruitate non de necessitate. Cui' rō est: q2 sacra habent efficaciā ex ope operato. vn̄ cuicūq3 tale opus operatū adhibet' in eo character illius sacri recipit': si sit sacramentū imprimēs characterē. vn̄ si omittit' aliquid qd̄ sit de necessitate sacri: oportet ꝙ sacrm̄ iteret': ꝛ hoc modo q̄libet ordo presupponit baptismū. qd̄ pbat' p hoc: ꝙ si non baptizat' ad sacerdotiū p̄moueat' non est sacerdos: nec ɔficere pōt: nec absoluē in foro penitētionali. vn̄ s̄m canones debz baptizari ꝛ iterato ordinari. ꝛ si etiā in epm̄ p̄moueat' illi quos ordinat non habēt ordinē. Sed tn̄ pie credendū est ꝛ pie credi pōt: ꝙ q̄tum ad vltimos effect' sacroꝝ summ' sacerdos suppleret defectū: ꝛ ꝙ non pmitteret hoc ita latere qd̄ in periculū ecclesie iminere posset. Si aūt omittit' aliqd̄ qd̄ non sit de necessitate sed de ɔgruitate: tunc character inferioris ordinis imprimit' non p̄supposito supiori. Et inde est: ꝙ qui ordinant' p saltū s̄m statuta canonū non reordinant': sed id qd̄ omissū fuerat de p̄cedentib' ordinibus ɔfert' eis. Hec vbi. s̄. di. xxiiij. arti. ij. q. iij. ꝛ v. arg. ɔtra: ꝛ in cor. solu. Tertio dico: ꝙ character vni' ordis ꝛ character alteri' ordinis distinguit' non solū numero sed spē. Nā in quolibet ordine singularis character imprimit' distinctus ab alijs spē. qd̄ tali rōne ostēdo: Act' fluūt a potentia sicut a principio imediato ipsoꝝ. nā cuius est actus ei' est potentia s̄m phm̄. g̃ sicut distinguit' actus sic etiam potestates. ꝛ sicut potestas sic etiā ꝛ characteres ꝛ ordines. Cum igit' actus ordinū actualit' sint distincti: nec vnus in altero necessario includat': q̄uis ad illum aliqualiter ordinet'. similiter se habent characteres. i. potestates ordinū: ꝛ ipsi ordines. Et hinc est: ꝙ character vnius ordinis vel ipse ordo potest imprimi ꝛ suscipi sine inferiori: non tamen eius congrua executio potest haberi: vt p3 per beatū Tho. immediate. s̄. ꝛ per Pe. de tharan. ibidem.

C In quo actu generalit' imprimit' character. CA. XII.

S Ed forte queres gratia p̄dictoꝝ in quo actu im-

primat character ordinis. Rñdeo in generali de ordine ꝛ in spẽali de quolibet ordine. Primo enĩ cũ querit in generali in quo actu imprimat character ordinis. Respõdeo ꝛ dico: qꝛ sm phm eiusdẽ est materie ad formã disponere ꝛ in materiã formã inducere. vñ epus in collatõne ordinũ hec duo facit. pmo enĩ disponit ordinãdos ad ordinis susceptionẽ. scdo tradit ordinis ptãtem. Primo enĩ epus disponit ordinãdos ad ordinis susceptiõez dupliciter: pmo instruendo eos de ꝓprio officio: 2° aliqd operãdo circa eos. s. potestatẽ accipiẽdi: que quidẽ pparatio vel dispõ in tribus ↄsistit. pmo enĩ p benedictionez diuinis obsequijs mãcipat: ꝛ ideo benedictio daf. 2° p manus impositionẽ plenitudo grẽ daf p quã ad magna officia sint idonei. ꝛ iõ solũ diaconib⁹ ꝛ sacerdotibus fit manus impositio: qꝛ eis cõpetit dispẽsatio sacroꝝ q̃tũ is uni sicut principali agenti vt sacerdoti ꝛ alteri sicut ministro vt diacono. 3° vnctõne ad aliqd sacrm̃ tractandũ cõsecrant: ꝛ ideo vnctio solis sacerdotib⁹ fit qui ꝓprijs manibus corpus xp̃i tangũt: sicut etiã calix inungit qui ↄtinet sanguinẽ: ꝛ patena que ↄtinet corpus. 2° eps tradit ordinis ptãtem: ꝛ hoc ordinãdo aliqd exteri⁹ dando: qd ad ꝓpriũ actũ ordinis ptinet sub certa forma verboꝝ. s. vtẽdo modo imparatiuo ꝛ dicẽdo sic: Agite vel accipite hoc vel illud aut aliquid aliud. Sed ↄtra non videt qꝫ eps debeat vti modo impatiuo: vt dicat sic: Agite vel accipite ꝛc. Cui⁹ rõ est: qꝛ imperare est eius qui hꝫ autoritatẽ. sed epus non hꝫ autoritatẽ sup sacrm̃: qꝛ hoc est soli⁹ dei sed misteriũ tm̃. Et iõ vti mõ impatiuo nõ debꝫ. Rñdeo ꝛ dico: qꝫ q̃tũis epus non habeat autoritatẽ respectu collatõis hoi⁹ sacri: qꝛ est hui⁹ sacri minister ꝛ dispẽsator: tm̃ habet aliquã autoritatẽ respectu ptãtis ordinis q̃ potestas ↄfert p ipsuz epm: inq̃tũ a ptãte epi ptãs ordinis deriuat. vñ illud qd in sacro ordinis tradit ordinato. s. ptãs spũalis deriuat etiã ab epo qui sacrm̃ dat vel dispẽsat: sicut ptãs imꝑfecta a ptãte ꝑfecta. Dec. b. Tho. vbi. s. di. xxiiij. arti. vj. vtꝝ sacerdotij character imprimat in ipsa porrectõe calicis: in cor. sol.

¶ Qꝫ in receptõe ordinũ per epm fiũt sex actus precipue. CA. XIII.

Jam aũt breui⁹ vis ꝓcedere dicas: qꝫ in ordinũ collatõe p epm sex actus precipue ↄsueuerũt fieri. s. pontificalis benedictio: crismatis vnctio: man⁹ impositio: vestiũ sacraꝝ indutio: corpalis instrumẽti traditio: aliq̃ verboꝝ expssio. Per duos vo actus vltĩos ordinis character imprimit. s. p instrumẽti traditionẽ: ꝛ p verboꝝ modi impatiui expressionẽ: ꝛ non per alios q̃tuor actus. qd de singulis pꝫ. pmo enĩ in benedictõe pontificali disponit quis ad characterẽ ordinis: sed non imprimit character ordinis: vt pꝫ ca. p̃cedẽti. Ubi nota qꝫ non ois benedictio vel cõsecratio que hõi adhibet est sacrm̃ qꝛ abbates ꝛ monachi bñdicunt ꝛ tñ ille benedictiones non sunt sacra. Et silr̃ nec regalis vnctio: qꝛ p huiusmõi benedictões non ordinant aliq̃ ad dispẽsationẽ diuinoꝝ sacroꝝ sicut per benedictionẽ ordinis: ꝛ ideo non est silr̃ de rege ꝛ plato seculari ꝛ de ordine. Dec bea. Tho. iiij. scri. sen. di. xxiiij. arti. j. q. iij. in solu. iij. argu. 2° in crismatis vnctiõe non imprimit ordinis character: sed disponit quis ad recipiendũ characterẽ: vt pꝫ ca. p̃ce. imediate. Et iteꝝ Re. s. Lex. ca. lxxvij. ꝛ. lxxviij. diligẽter. 3° in man⁹ impositõe non imprimit character: sed disponit ad characterẽ. Ubi nota: qꝫ solus ordinator. s. eps manus imponit sup sacerdotẽ ad ordinationẽ: alij vo ad cõiõnẽ ecclesie ꝛ ↄcordiã significandũ. 4° in alicui⁹ vestis datione non imprimit alicui character sed disponit ad characterẽ. Cui⁹ rõ est: qꝛ vestis sacerdotalis vel alicui⁹ ordinis non signat potestatẽ sed idoneitatẽ. vñ non sunt de necessitate ordinis sed de cõgruitate: vt pꝫ infra Sacerdos. ij. ca. 5° p vnicũ actũ imprimit character. s. p instrm̃ vel alicui⁹ rei corpalis traditionẽ sub certoꝝ verboꝝ expssiõe dicẽdo mõ impatiuo sic: Age vel accipe hoc vel illud. Rõ hui⁹ est qꝛ character ordinis ꝛ est res ꝛ est signũ: g̃ oportet qꝫ habeat aliqd exterius ꝓ signo in quo ↄferat: ꝛ illd est traditio instrĩ apti ad officiũ ordinis: in quo fit significatio ptãtis ordinis ꝛ expssio verboꝝ sub certa forma ꝛ mõ impatiuo in q fit determinatio officij sui. Primũ. s. traditio instrĩ est ibi loco materie. Scdm̃. s. expressio verboꝝ est ibi loco forme. Dec Petr⁹ de tharan. iiij. scri. sen. di. xxiiij. arti. xv. Jn quo actu impmit character ordinis: in cor. sol. ꝛ in solu. arg. ꝛ ↄcordat cũ be. Tho. vt pꝫ. s.

¶ Quo actu fit impressio characteris. CA. XIIII.

Secũdo ↄsiderare debemus in spẽali in quo actu fit impssio characteris in vnoquoqꝫ ordine. Et q̃tum ad hoc dico: qꝫ sacerdotij character impmit in ipsa datiõe patene cũ hostia: ꝛ calicis cũ vino sub forma verboꝝ determinata. vñ epus accipit patenã cum hostia ꝛ calicẽ cũ vino ꝛ dicit sacerdoti: Accipe ptãtẽ offerre sacrificiũ deo: missamqꝫ celebrare tã ꝓ viuis q̃ ꝓ defunctis in noĩe dñi amẽ. Rõ hui⁹ est: qꝛ character imprimit in ꝓprio ꝛ pncipali actu ordinis. Talis enĩ act⁹. s. ↄsecrare corpus ꝛ sanguinẽ xp̃i: est ꝓprius ꝛ pncipalis actus sacerdotis. qd sic ꝓbo per id qd xp̃us aplis dedit nam dñs dedit discipulis suis sacerdotalẽ ptãtem q̃tuz ad duplicẽ actũ. s. q̃tum ad actũ pncipalẽ qui est ↄsecrare corpus ꝛ sanguinẽ xp̃i ante passionẽ in cena qñ dixit: Accipite ꝛ mãducate. vñ tũc subiũxit: Hoc facite in meã cõmemorationẽ. Sed post resurrectionẽ dedit eis potestatẽ sacerdotalẽ q̃tum ad scdm̃ actũ qui est ligare ꝛ soluere dicẽs Joh. xx. Accipite spũm sanctũ quoꝝ remiseritis pctã ꝛc. vñ qꝛ pncipalis actus sacerdotis est ↄsecrare corpus ꝛ sanguinẽ xp̃i: vt pꝫ: ideo character sacerdotalis impmit in ipsa patene ꝛ calicis datõe cũ hostia sup patenã ꝛ vino in calice. Scdo dico qꝫ diaconat⁹ character imprimit in ipsa libri datiõe sub certa forma verboꝝ: qñ daf sibi liber euãgeloꝝ. vñ epus dicit ei: Accipe ptãtez legendi euãgeliũ in ecclesia dei: tam ꝓ viuis q̃ ꝓ defunctis in noĩe dñi amẽ. Jn quibus verbis exprimit ptãs diaconi q̃tum ad actũ eius scdariũ qui est legere euãgeliũ nõ q̃tum ad actũ eius pncipalẽ. Cui⁹ rõ est: qꝛ diaconi officiũ vel actus non est tangere corpus xp̃i: sed portare corpus in patena ꝛ dispẽsare sanguinẽ cũ calice. ꝛ ideo eius ptãs non põt exprimi per actũ pncipalẽ sed p dationẽ vasis tm̃. nec p dationẽ materie: sed p actũ scdariũ. s. in hoc qꝫ daf sibi liber euangeloꝝ. ꝛ in hac ptãte scda intelligit alia pma. Et ideo in ipsa libri datiõe diacon⁹ recipit characterẽ: vt pꝫ. s. Subdiaconus vo recipit characterez in ipsa calicis vacui datõe seu porrectõe. Cui⁹ rõ est: quia ptãs diaconi est media inter ptãtem subdiaconi ꝛ sacerdotis. qd pꝫ: qꝛ sacerdos habꝫ directe potestatẽ supra corpus xp̃i. diaconus vo qui est eo inferior non habet potestatẽ supra corpus xp̃i: qꝛ eius non est tãgere corpus xp̃i sed sup corpus in vase ↄtentũ: qꝛ eius est portare corpus in patena ꝛ dispensare sanguinẽ vt p̃dixi. Subdiaconus vo habet ptãtez sup vasa vacua tm̃. vnde eius officiũ est preparare vinũ ꝛ aquã ꝛ ministrare diacono. ꝛ ideo subdiacon⁹ cũ ordinat accipiat de manu epi patenã vacuã: similr̃ ꝛ calicẽ vacuũ. Acolito vo imprimit character ĩ collatõne ꝛ acceptione vrceoli vacui virtute verboꝝ ab episcopo ꝓnũciatoꝝ ꝛ non in acceptõe candelabri: q̃uis epus cũ acolitũ vel acolitos ordinat dicit: Accipite ceroferariũ cũ cereo: ꝛ sciatis vos ad accendẽda ecclesie luminaria mãcipari. Rõ autẽ quare acolitus recipit characterẽ in datione vel acceptõe vrceoli vacui ꝛ non ĩ acceptione candelabri est: qꝛ pncipalior actus acoliti est

quo miſtrat in vrceolo q̄ȝ quo miniſtrat in candelabro: q̄uis acbolitus denominet̄ ab actu ſc̄dario. qḋ pȝ: quia acboliti grece ceroferarij latine vocāt̄. vnde nomē acboliti cerei portationē ſignificat. vñ acboliti cereos portāt qñ legendū eſt euangeliū: ⁊ ideo q̄uis denominet̄ acbolitus ab actu ſc̄dario vt dixi ꝓpter hoc ꝙ eſt magis notus tñ in ꝓncipaliori actu qui eſt miniſtrare in vbo imprimit̄ character. Hoſtiario vͦ imprimit̄ character cuȝ offerūt̄ ei claues hoſtioꝝ eccleſie. Lector recipit characterē qñ daſ̄ ei liber ꝓphetarū ſub iſtis verbis: Accipite ⁊ eſtote verbi dei relatores habituri (ſi fideliter impleueritis officiū veſtrū) ptem cū his qui verbuȝ dei miniſtrauerunt ab initio. Exorciſta recipit characterē cuȝ ei daſ̄ ab ep̄o liber exorciſmoꝝ. vñ exorciſtarū officiū eſt exorciſmos memoriter retinere: manū ſup cathecuminos ponere. ⁊ ideo ep̄us cū exorciſtas ordinat libruȝ exorciſmoꝝ tradit eis dicens: Accipite ⁊ cōmendate memorie: ⁊ habete ptātem ſup energuminos ſiue baptizatos ſiue cathecuminos. Hec ſm oēs doctores ⁊ in pontificalibus: di. vij. eccleſiaſticis ordinibus.

℃ Declaratio octo queſtionū. CA.XV.

a D maiorē vñ predictoꝝ euidentiaȝ circa ſacr̄m ordinis: nota hic octo queſtiones. Prima eſt: ꝙ ſacr̄m ordinis ꝓncipaliter ꝯſiſtit in ptāte tradita. poteſtas autē a ptāte tradit̄ ſicut ſile ex ſimili. Hec bea. Tho. iiij. ſcri. ſen. di. xxiiij. arti. j. q. iiij. in cor. ſolu. Sc̄da eſt: qꝛ illud qḋ in hoc ſacr̄o. ſ. ordinis tradit̄. ſ. poteſtas ſp̄ualis deriuat̄ ab eo qui dat ſacr̄a ſicut ptās imꝑfecta a ꝑfecta: ibidē. q. v. Tertia eſt: qꝛ cū in ſacr̄o ordinis ſit debita materia ⁊ debita forma: materia magis adhibet̄ ad determinandū poteſtatē que tradit̄ pticulariter ab habēte eā cōplete: q̄ȝ ad ptātem cauſandā: qḋ pȝ ex hoc ꝙ materia cōpetit vſui poteſtatis: ibidē in cor. ſolu. Quarta eſt: qꝛ ptās ordinis non accipit̄ a materia ſȝ a miniſtro. ⁊ iḋ vtrumqȝ eſt de eſſentia ſacr̄i ordinis. ſ. ⁊ porrectio materie a miſtro: ⁊ tact⁹ materie ab ordinato. qḋ pȝ: qꝛ ipſa verba forte hoc videnſ̄ oſtendere qꝛ a miniſtro dr̄ ordinato: Accipe hoc vel illud: ibidē in ſolu. iij. argu. Quinta eſt: ꝙ impoſitio man⁹ ſit ſolū in duobus ordinib⁹ ſupremis. ſ. ſacerdotij ⁊ diaconat⁹ non in alijs: qꝛ ordinant̄ ad nobili⁹ miniſteriū: vñ habent nobili⁹ organū. In alijs vͦ ordinib⁹ loco impoſitōis manuū ſuccedit inſtr̄i ꝓrenſa manu traditio. Hec Pe. de tharā. iiij. ſcri. ſen. di. xxiiij. arti. ix. in cor. ſolu. Ubi nota: ꝙ ſolus ordinator. ſ. ep̄us manus imponit ad ordinationē faciendā. Alij vͦ preſbyteri aſſiſtentes ſm ꝯſuetudinē eccleſie romane: vt dicit̄ iura extra eo. ti. de ꝑſby. ordi. man⁹ imponūt ad ꝯmunionē eccleſie ⁊ ꝯcordiā ſignificādū. Hec Pe. ibidē in ſolu. ij. argu. Sexta eſt: ꝙ tam ordinator. ſ. ep̄us q̄ȝ archidiaconus librū tradit ordinato: ſed differenter. qḋ pȝ: qꝛ in traditōe inſtrumēti quā facit ordinator ep̄s ſit characteris impr̄ſſio. ſed in traditōe libri quā facit archidiacon⁹ ſit ptātis collate expr̄ſſio: ibidē. q. iiij. Septima eſt: ꝙ ꝑ verba ſola nō ſit impr̄ſſio characteris ſed ꝑ verba cū traditōe inſtr̄i: ita ꝙ inſtr̄m habet locuȝ materie: ⁊ verba locū forme. Pe. ibidem. q. vj. Octaua queſtio eſt: ꝙ imperiū refert̄ ad actū exteriorē non ad interiorē. vñ verba que ꝓferunt̄ ab ep̄o impando: Accipe ⁊c. referunt̄ ad actū exteriorē non ad interiorē: qꝛ ordinator. ſ. ep̄us eſt in effectib⁹ interiorib⁹ non habet autoritatē ſed tm̄ miſteriū extrinſecū. Pe. ibidē in ſolu. ij. argu.

℃ Qꝛ ſolus ep̄us habet ꝯferre ordines. CA.XVI.

t Ertio ꝓncipaliter circa ordines ꝯſiderāda eſt ꝑlatio conferēs. Nam ſolus ep̄us habet cōferre oēs eccleſiaſticos ordines. Hoc aūt q̄druplicit̄ ꝓbo. ſ. autoritate: rōne: cōparatōe: exempli inductōe.

Primo ꝓbo hoc autoritate Iſidori in li. etymo. ſic dicētis: Ep̄us ipſe ſumm⁹ ſacerdos ⁊ pōtifex maxim⁹ noiat̄. ipſe eñi efficit ſacerdotes ⁊ leuitas: ipſe omnes eccleſiaſticos ordines diſponit. g̃ ad ipſuȝ ſolū ptinet ordines ꝯferre. Sc̄do hoc idē ꝓbo rōe ſic: Ad collationē ordinis requirunt̄ duo. Unū eſt adeptio illius ordinis queȝ ꝯfert qꝛ illud qḋ quis non habet dare non pōt. Alteꝝ eſt gradus poteſtatis: qꝛ maiorē oī ordine oportet eſſe qui oēs ordines ꝯfert. talis aūt eſt ep̄us: g̃ ⁊c. Tertio hoc idem ꝓbo cōparatōe ꝑ locū a minore ſic: Maius ⁊ nobili⁹ eſt collatio ordinū q̄ȝ ꝯfirmatio ⁊ benedictio virginū ⁊ ꝯſecratio vaſoꝝ. Cuius rō eſt: qꝛ nobiliori modo applicant̄ miniſtri ad diuinū cultū ⁊ ꝯſtituunt̄ in altiori gradu ꝑ ordines q̄ȝ ꝑ ꝓdicta. ſed ſolus ep̄us ꝯfirmat: qꝛ ꝯfirmati in quodā officio ꝯfitendi fidē cōſtituūt̄. Siliter ſolus ep̄us benedicit virgines que gerūt figurā eccleſie: cuius cura ipſi ep̄o principalit̄ cōmittit̄. Siliter ipſe ep̄us ſol⁹ vaſa ꝯſecrat quibus miſtri vti debeāt: g̃ multo fortius ordines cōfert ⁊ in miſterijs ordinū ordinatos conſecrat. Quarto hoc idē ꝓbo exempli inductōe ſic: Non ad minoreȝ ptinet in exercitu duces ꝑponere q̄ȝ milites aſcribere. ſed ad ſolū ep̄m ptinet in exercitu eccleſie militātis aſcribere milites ꝑ ſacr̄m cōfirmatōis: g̃ multo forti⁹ duces preponere qḋ ſit ꝑ ſacr̄m ordinis. Hec bea. Tho. iiij. ſcrip. ſen. di. xxv. arti. j. vtrū ſolus ep̄us ꝯferat ordines: in argu. ꝯtra. ⁊ in cor. ſolu. Et Pe. de tharan. ibidē dicit ⁊c.

℃ Qꝛ aliquis non poteſt aliū ordinare q̄tuor rōnibus. CA.XVII.

a D cuius euidentiā nota: ꝙ aliq̄s aliū non pōt ordinare quattuor rōibus. Pria eſt: qꝛ caret ordine. qꝛ aliquis non ſacerdos vel non habēs ordines ordinare non pōt: nam illa que ſunt ordinis non pōt cōmitti alicui qui non habet ordinem. Nullus eñi dat qḋ non habȝ: g̃ ⁊ non habēs ordines nō poteſt ꝯferre ordines. Sc̄da rō eſt: qꝛ caret cōmiſſione vñ ſacerdos de ſe vel ſua autoritate non pōt ꝯferre ordines: ſed ex cōmiſſione pape qui habet plenitudinē poteſtatis pōtificalis aliq̄s ſacerdos ſimplex non ep̄s poteſt cōferre minores ordines. vñ papa cōmittit aliquib⁹ qui non ſunt ep̄i: ſicut preſbyteris cardinalib⁹: vt poſſint cōferre minores ordines qui non habēt relationē imediatā ad corpus xp̄i: ſicut ſi rex ꝯcederet alicui baliuo ꝙ poſſet ꝑponere ꝑpoſitos in diuerſis locis. Non aūt ſimplex ſacerdos poteſt ꝯferre maiores ordines qui habēt imediatā relationē ad corpus xp̄i ſupra qḋ ꝯſecrandū papa non habet maiorē poteſtatē q̄ȝ ſimplex ſacerdos. Hec b. Tho. iiij. ſcri. ſen. di. xxv. arti. j. vtꝝ tm̄ ep̄us ordines ꝯferat: in ſolu. iij. argu. Tertia rō quare aliq̄s non pōt conferre ordines eſt: qꝛ caret poteſtatis plenitudine: ⁊ ſic in pontificatu vel ep̄atu cōtinet̄ plenitudo officij vel poteſtatis ſacerdotalis. De pleno autē ſit redundātia in alterū non autē in ipſuȝ redūdat ex altero: ex quo pȝ ꝙ ep̄us poteſt ordinare vel ꝯſecrare ſacerdotē: non aūt e cōuerſo. Quarta rō eſt: qꝛ caret celſitudine vel culmīe: ⁊ ſic ſuperior vel dignior debet cōſecrare inferiorē: non autē e cōuerſo. Hec Pe. de tharā. iiij. ſcri. ſen. di. xxv. arti. j. vtꝝ ſacerdos poſſit ꝯſecrare ep̄m: in cor. ſolu.

℃ Utꝝ ep̄us hereticus poſſit alium ordinare. CA.XVIII.

ſ Ed forte queres: vtꝝ ep̄us hereticus ⁊ ab eccl̄ia preciſus poſſit ꝯferre ordines. Rn̄deo ⁊ dico: ꝙ ep̄i heretici qui ordināt alios: aut ipſi ſunt ordinati in forma eccleſie: aut ꝑter formā eccleſie. Primo ſi ſunt ordinati in forma eccl̄ie tunc veri ep̄i ſunt ⁊ veꝝ cōferūt ordinē. qḋ ꝓbo triplici rōne. Prima eſt talis: Maior eſt ptās ꝯferendi ordinē: q̄ȝ ptās ordinū. ſed ptās ordinū non amittit̄ ꝓpt̄ hereſiȝ vel aliqḋ aliud: eo ꝙ character qui eſt ſp̄ualis ptās eſt indelebil̄. g̃ ⁊c. Sc̄da rō eſt

talis: Epūs in heresim lapsus qui recōciliat non iterū ɔsecrat̃ ergo ꝛc. Tertia rō est talis: Sicut nulla rōe aliquis ab ecclesia ꝑcisus amittit potestatē baptizandi ita nec ordines ɔferendi. Nota tñ hic duo exempla. Primū est q illi qui ab hereticis ꝓmouent̃ quis verū accipiūt ordinē non tñ recipiūt executionē vt licite possint in suis ordinibus ministrare. qd ꝓbo ꝑ simile: Quia sicut in cōitate ille qui a cōitate expellit̃ potest officia cōitatis disponere ita ille qui extra ecclesiā dei ponit̃ ꝓpter heresim pōt licite ordines ɔferre qui sunt quedā officia. Scdm est q epūs hereticus si est ordinat⁹ fm formā ecclesie: quis fm formā ecclesie possit alios ordinare non tñ pōt absoluē. Rō autē hui⁹ est duplex. Prima est: q effectus absolutiōis non est aliud quā remissio petōꝝ que fit per grām. Sed hereticus epūs in sacris non pōt grām ɔferre: ergo nec absoluere. Scda rō est talis: Ad absolutionē a petis requirit̃ iurisdictio. sed epūs ab ecclesia ꝑcisus iurisdictionē non habet: ergo nec absoluere pōt. Scdo pncipaliter dico: q epūs heretic⁹ ꝛ ab ecclesia precisus si non est ordinatus fm formā ecclesie tunc nec est ver⁹ epūs nec potest alios ordinare. Hec be. Tho. iiij. scri. sen. di. xxv. arti. ij. etiā heretici epi ab ecclesia ꝑcisi possint ordines ɔferre in tribus argu. ɔtra: ꝛ in cor. solu. ❡ Qz sex cōditiōes sunt que impediūt a susceptiōe ordinis. CA.XIX.

Quarto pncipaliter circa ordines notāda est conditio impediēs. Nam sex sunt que impediūt a susceptiōe ordinis. s. sexus feminē⁹: tempus. seruitus: criminosus actus: illegitim⁹ ortus: mēbroꝝ defect⁹. Ubi nota q quedā requirunt̃ in recipiēte sacrm ordinis de necessitate sacri: ꝛ quedā de necessitate precepti. Primo dico: q quedā requirunt̃ ad suscipiendū sacrm: vel ad susceptionē sacri de necessitate sacri: que si desunt non potest aliquis suscipe sacrm nec rem sacri: vt vbigra. Cū eni sacrm sit sacre rei signū: in his que in sacro fiunt vel agunt̃ requirit̃ non solū res sed significatio rei. ꝛ ideo si est res tñ ꝛ non significatio rei: non est sacrm: sicut in extrema vnctiōe requirit̃ q sit infirmus vt significaret̃ curatiōe indigēs. 2° aliqd requirit̃ ad susceptionē sacri de necessitate precepti ꝓpter ɔgruitatē ad sacrm. s. dispō cōgrua ꝑsone: ꝛ executio ꝑtātis sacri: ꝛ sine talibus aliqs suscipit sacrm sed non rem sacri. Hac distinctiōe ꝑmissa pmo dico: q mulier non pōt recipe sacrm ordinis nec de necessitate sacri: nec de necessitate ꝑcepti. Cui⁹ rō est qz in sexu femineo non potest significari aliq eminētia gradus: eo q mulier ex eo q est mulier statū subiectiōis habet. ꝛ ideo mulier tū ꝓpter defectū significatiōis sacri: tum ꝓpter defectū executiōis sacri non potest recipe ordines. Sed qz in decretis fit mētio de diaconissa ꝛ presbyterissa: dico hic qnqz. pmo q diaconissa dr̃ non que habz ordinē diaconi vel aliū. sed que in aliquo actu diaconi pticipat: sicut que legit omeliā in ecclesia. 2° dico q ꝑsbyterissa dr̃ vidua: qz ꝑsbyter idē est q senior. 3° dico q abbatissa dr̃ non q habeat ꝑlationē ordinariā: sed quasi ex cōmissione ꝓpter periculū cohabitatiōis viroꝝ ad mulieres. 4° dico: q Delbora que iudicauit israel in veteri testamēto: vt dr̃ iudicū. iiij. non prefuit in sacerdotalib⁹ sed in tꝑalibus tm̄. 5° dico: q etiā nunc in nouo testō ɔcessū est a deo aliquib⁹ mulieribus ex dono singulari ꝓphare ꝛ martyriū pati ꝛ stat⁹ religiōis. Cui⁹ rō est: qz talia non sunt sacra sed donū dei. vñ in talibus non exigit̃ significatio: sed solū res. Et qz in his que sūt aīe mulier non differt a viro: cū qñqz quātū ad aīaz inueniat̃ mulier melior multis viris: ideo licent eis ꝑdicta.

Sed generalit̃ loquēdo mulier nec docere nec spūalit̃ preesse nec ordinē recipe potest. quod tripliciter ꝓbatur. primo autoritate apli. j. ad Thimo. ij. sic dicētis: Mulierem docere in ecclesia non ꝑmitto nec dominari in virū. 2° probat̃ rōnibus supradictis. 3° ex quodā signo: qz in ordināndis ꝑerigit̃ corona ꝛ tonsura de cōgruitate sacri ordinis: vt pz. 8. ca. v. Sed corona ꝛ tonsura non cōpetit mulierib⁹: vt pz. j. ad Corinth. xj. ergo nec ordo nec susceptio vñ competit mulieribus ex dispēsatiōe tꝑaliter dñari sed non spūaliter: vt pz. Hec be. Tho. iiij. scri. sen. di. xxv. arti. j. in duobus argu. ɔtra. ꝛ in cor. solu. ꝛ in solu. triū argu.

❡ Qz defectus temporis vel etatis impedit a receptiōne quorundam. CA.XX.

Secūdo dico q a susceptiōe ordinis impedit tps. Ubi nota q aliter se habet in receptiōe minorū ordinū: ꝛ aliter in receptiōe maioꝝ. naz in recipiendis ordinibus minorib⁹ requirit̃ tꝑus discretiōis de honestate ꝓpter dignitatē sacri. vñ cum maiori reuerentia ꝛ deuotiōe quis ad sacrm accedat sed non de necessitate ꝑcepti nec sacramēti. vñ pueri possunt recipe sacramenta in quibus character imprimit̃: vt baptismū: ɔfirmationē: ꝛ ordines si necessitas assit ꝛ spes ꝓfectus. vñ tales ad miores ordines ante annos discretiōis possunt ꝓmoueri sine peccato: qz quis tunc non sint idonei ad officia que eis cōmittunt̃: tamē per assuefactionez reddent̃ idonei. Sed ad maiores ordines requirit̃ tempus discretiōis. Cui⁹ rō est: qz ad maiores ordines requirit̃ vsus rātōis ꝛ de necessitate sacramēti ꝛ de necessitate ꝑcepti: ꝓpter votū continētie quod maiores ordines habent annexū: ꝛ quia etiaz eis sacra tractāda cōmittunt̃. Sed ad episcopatū vbi potestas in corpus mysticū accipit̃ requirit̃ actus suscipientis curaz pastoralē. Et ideo etiā de necessitate cōsecrationis episcopalis q vsuz rōis habeat requirit̃ magis. iiij. scrip. sen. di. xxv. arti. j. q. ij. in cor. solu. ❡ Qz in tꝑe recipiendi ordines considerāda sunt tria. CA.XXI.

Ad maiorē tamē euidentiā precedētis ca. est sciendū q circa tempus recipiendi ordines considerāda sunt tria. s. etas: qualitas vel cōgruitas: ꝓprietas. Primo cōsideranda est etas recipiendi ordines. naz aliter fiebat vel obseruabat̃ antiquitus: ꝛ aliter nunc. quod pz: quia antiquitus fm iura a septimo anno vsqz ad duodecimū poterat qs accipere ordines omnes minores. A duodecimo vsqz ad vicesimū primū poterat accipere accholitatū ꝛ subdiaconatū: ita q in. xxj. anno subdiaconatū recipiat. In. xxvj. anno poterat recipe diaconatū. In. xxx. vo anno presbyteratuz. Et subdit: Ita q in. xxx. ꝛ postmodū poterat fieri episcopus. sed nunc abbreuiatū est tempus: quia subdiaconatū potest quis recipere quādo ꝑuenerit ad annos discretiōis vt possit cognoscere votū continētie. Diaconatū vo circa. xxj. annū ꝛ precipue in religiosis. Et presbyteratū in. xxv. anno: ita q religiosus ꝑcipue potest fieri presbyter in. xxv. anno. Episcopus autē in. xxx. anno. Secūdo in tēpore ordinationis cōsiderāda est equalitas vel cōgruitas. s. in quo tēpe ordines accipiant̃. nam maiores ordines in sex tꝑibus anni possunt celebrari. s. in quattuor sabbatis quattuor tēpoꝝ. ꝛ sabbato ante dñicam de passione: ꝛ in vigilia resurrectiōis. Papa tamē in die dñica ꝛ in festis precipue cōfert subdiaconatū. Et in his etiaz diebus quilibet epūs potest cōferre minores ordines. Episcopi autē in die dominica consecrādi sunt. Tertio in tempe ordinatōnis ɔsiderāda est prioritas inter ordines suscipiēdos. nā aliquis pōt recipe oēs ordines miores vna die: non tñ vnū de miorib⁹ cū subdiaconatu: nec duos de maioribus sil. pōt aūt in die dñica ɔsecrari in epz q ꝑcedēti die fact⁹ ē sacerdos. De illis aūt q grā dei ad clericatū accedūt sciēdū est q in. vij. ānis pñr recipe oēs ordiēs: ita q ī pmis duob⁹ recipiāt miores: in aliis vo quiqz maiores. Monach⁹

nõ posset recipe oẽs ordines ꝑ annũ: ⁊ etiã alij dispensatiue ꝓpter necessitatẽ ecclesie. Dec.be. Tho.iiij.scrip. sen.di.xxv.in expositione lr̃e in fine distinctiõis.

¶ Qꝫ seruitus ĩpedit a susceptiõe ordinis. CA.XXII.

Tertia cõditio q̃ impedit a susceptiõe ordinis est seruit⁹. Ubi nota: ꝙ seruitus nõ ĩpedit a susceptione ordinis de necessitate sacramẽti. Cuius rõ est: qꝛ libertas nõ est de necessitate. vñ si seruus ꝓmoueat̃ ordinẽ suscipit: qꝛ seruitus nec tollit nec ipedit potestatẽ sacri. ſꝫ libertas est de necessitate p̃cepti. ⁊ seruit⁹ impedit actũ sacramẽti ⁊ ꝑ cõsequens susceptionẽ ordinis. qđ triplicit̃ ꝓbo. s. rõne: similitudie: comparatiõe. Primo rõne sic: Ex quo hõ suscipit ordinẽ mancipatur diuinis officijs. ⁊ qꝛ null⁹ põt dare alteri qđ nõ est suũ: sic seru⁹ q̃ nõ est suus ſꝫ dñi: nõ põt se diuinis officijs mancipare: qꝛ dñs dꝫ cõseruari indemnis. iõ seru⁹ qui est alterius nõ põt ordinẽ suscipere. Ubi nota ꝙ seru⁹ aut ẽ ꝓmot⁹ sciẽte dño: aut nesciẽte dño. Si ẽ ꝓmotus sciẽte dño ⁊ nõ ꝓclamãte: ex hoc ipso efficit̃ ingenu⁹. i. liber. Si aũt est ꝓmotus nesciente dño: tunc ep̃us ⁊ ille q̃ p̃sentat tenerent̃ dño in duplũ q̃ꝫ sit preciũ serui: si sciuerit ipsũ esse seruũ. alr̃ si seruus habet peculiũ debet seipsum redimere: alioq̃n redigет̃ in seruitutẽ dñi sui: nõ obstante ꝙ ordinẽ exequi nõ põt: qꝛ dñs eius debet seruari indẽnis sicut dixi: vbi. s. in solu. v. argu. ꝑ totũ. 2⁰ ꝓbo hoc idem similitudine sic: Homo nõ põt simul ministrare dño suo carnali ⁊ sp̃uali. ſꝫ seruus est obligatus dño suo carnali: g̃ nõ põt sine dãno dñi sui tp̃alis ordinẽ suscipere ⁊ spirituali dño ministrare. 3⁰ hoc idem ꝓbo cõparatiõe. s. ꝑ locũ a maiori sic: Maior subiectio est in seruo q̃ꝫ in muliere: qꝛ mulier nõ dat̃ viro in ancillã: ſꝫ vir efficit̃ seru⁹ alteri⁹. Cũ ergo mulier ex quo mulier ẽ ꝓpter statũ subiectionis nõ possit ordinẽ recipere: g̃ multo minus seruus. Et similis rõ est de oĩbus qui sũt obligati ⁊ ratiociniis detenti ⁊ huiusmõi ꝑsone. Sed cõtra: Magis turpe est clericũ in seruũ vendi q̃ꝫ seruũ in clericũ ꝓmoueri ſꝫ clericus licite põt in seruũ vendi: qꝛ ep̃us Nolanus. s. Paulinus seipsum in seruũ vendit: vt legit̃ in dialogo: ergo multo forti⁹ põt seruus in clericũ ꝓmoueri. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ beatus Paulin⁹ ex abundãtia charitatis sp̃ũ dei tactus hoc fecit: qđ rei euentus ꝓbat: qꝛ ꝑ eius seruitutẽ multi de grege suo a seruitute sũt liberati. ⁊ iõ nõ est ad cõsequentiã trahendũ: qꝛ vbi sp̃ũs dñi ibi libertas: vt dicit ap̃ls scḋa ad Corinth.iij. Dec.b. Tho.iiij.scrip.sen.di. xxv.arti.iiij.q.j.in duob⁹ argu.contra: ⁊ in so.iij.argu.

¶ Qꝫ homicidium impedit a susceptione ordinis. CA.XXIII.

Quarto impedit a susceptione ordinis criminosus actus: vt homicidiũ nõ de necessitatate sacramenti: quia si talis ꝓmoueat̃ ordinem suscipit: quia sacramenta ex ope operato efficaciam habent: ſꝫ de necessitate p̃cepti. quod ꝓbo duplici rõne. s. ꝓpter contrarietatẽ: ⁊ irregularitatem. Prima ratio est ꝓpter contrarietatem sic: Omnes ordines referũtur ad sacramentũ eucharistie qđ est sacramentũ pacis nobis ꝑ sanguinẽ xp̃i effusum facte. Et qꝛ homicidium maxime contrariat̃ paci ⁊ homicida magis conformatur occidentibus xp̃m q̃ꝫ ipsi xp̃o occiso: cui omnes ministri p̃dicti debent conformari: ideo de necessitate precepti est ꝙ nõ sit homicida qui ad ordinem ꝓmouetur. Secũda ratio hui⁹ est ꝓpter irregularitatez sic: Illud qđ consequit̃ actum homicidij impedit a receptione ordinis. ſꝫ irregularitas consequit̃ actum homicidij ex quacunq̃ꝫ causa homicidiũ causet̃: siue ex culpa aliũ occidendo iniuste: siue absq̃ꝫ culpa se defendendo: vel etiam casualit̃ occidendo: siue ex iusticia: vt facit iudex aliquẽ malefactorẽ ad mortem cõdemnãdo: g̃ ⁊c̃. Sed cõtra: pena nõ debet̃ nisi culpe. ſꝫ aliquis sine culpa q̃nq̃ꝫ homicidiũ cõmittit vel se defendendo vel etiam casualiter vt pꝫ. s. g̃ homicida in tali casu nõ debet incurrere homicidiũ: vel irregularitatis penã: nec ꝑ consequens a susceptione ordinis impediri. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ irregularitas nõ incurrit̃ ꝓpter peccatũ tm̃: ſꝫ p̃ncipaliter ꝓpter ineptitudinẽ ꝑsone ad sacramentũ eucharistie ministrandũ. ⁊ iõ vidẽ ⁊ oẽs qui ĩ causa sanguinis ei ꝑticipãt sũt irregulares ꝓpter hoc ꝙ effusio sanguinis nõ decet ministros dei. Dec.b. T. iiij. scri. sen. di. xxv. ar. iiij. q. ij. ĩ so. ij. ⁊ iij. argu.

¶ Qꝫ illegitime nati ꝓhibent̃ ordinari. CA.XXIIII.

Quinto impedit a susceptiõe ordinis illegitim⁹ ortus. quod dupliciт̃ ꝓbo. s. auctoritate: ⁊ rõne. Primo auctoritate Deutr. xxiij. vbi moyses sic p̃cepit dicens: Non ingredient̃ manzer: hoc est de scorto natus ecclesiã dei vsq̃ꝫ ad decimã generationẽ. qđ verbũ dupliciт̃ exponit̃. s. literaliт̃ ⁊ sp̃ualit̃. p̃⁰ litteralit̃ sic. s. ꝙ illegitime natus ꝓhibet̃ ecclesiã dei intrare. vnde dicit: Nõ ingredient̃ manzer. i. de scorto natus: ecclesiam dei. Ubi nota: ꝙ de scorto natus est q̃ est nat⁹ de publico meretricio. Scortes enĩ grece solea dicit̃ latine. Cui⁹ rõ est qꝛ sicut solea deturpando terit̃ ⁊ terendo deturpat̃: ita ⁊ meretrix. Spurius aũt dicit̃ qui de cõcubina est nat⁹ ꝑ spurcitia incõtinentie dictus. Nothus dicit̃ apud grecos quasi de nota. i. de infamia vel de ꝑcõ nat⁹. s. qui de patre legitimo ⁊ nobili ⁊ de m̃re ignobili illegitima vel indigna velut ex ancilla ⁊ cõcubina nascit̃ apud latinos deficit. vel nothus dicit̃ de corrupto coitu genitus sicut de adultero ⁊ adultera: q̃si natus de crimie totus. videt̃ enĩ cũ nõ sit verus: ꝓprius ⁊ nobilis: eẽ de matrimonio fili⁹. Et iõ ꝓpter indignitatẽ ⁊ infamiã null⁹ illegitime natus ꝑmittebat̃ ecclesiã intrare ⁊ nõ repellebat̃ simpliciter. i. semp ſꝫ vsq̃ꝫ ad decimã generationẽ duplici rõne. Prima est: qꝛ tũc opprobriũ vl̃ infamia poterat cessasse. Secunda est: qꝛ hoc fiebat ne sic nati fierent imitatores paterne iniq̃tatis. 2⁰ mõ exponit̃ sic sp̃ualit̃: Manzer loquẽdo sp̃ualiter dicit̃ q̃ oblitus natiuitatis sp̃ualis fili⁹ tm̃ carnalis cõcupiscentie effici t̃. Hic nõ intrat ecclesiaz vt sit de illa merito: ⁊ si sit numero vsq̃ꝫ ad decimã generationẽ. i. vsq̃ꝫ ad decalogi completionẽ. Dec dñs Hugo cardinalis ordinis p̃dicatoꝝ in postilla sup illo verbo. Scḋo dico: ꝙ istud p̃ceptũ adhuc tenet ecclesia q̃tuꝫ ad hoc ꝙ illegitime natus nõ intrat ad ecclesiasticas dignitates vel ordines nisi ꝑ dispensationẽ sũmi põtificis. qđ tali rõne ostendo: sic: Ordinati in quadaz dignitate pre alijs cõstituunt̃. ⁊ iõ ex quadã honestate requirit̃ in eis quedã claritas nõ de necessitate sacri: qꝛ illegitim⁹ nat⁹ si ordinet̃ ordinẽ suscipit: vt pꝫ. s. de alijs: ſꝫ de necessitate p̃cepti. s. vt sint bone fame: bonis morib⁹ ornati: nõ publice penitẽtes. vñ qꝛ obscurat̃ oĩs claritas vel dignitas seu fama ex vitiosa origine: iõ etiaz de illegitimo thoro nati a susceptiõe ordinis repellunt̃: nisi cũ eis dispenset̃ ꝑ dñm papam. ⁊ tanto est difficilior dispensatio quãto eoꝝ origo est turpior. Sed cõtra: Magis impedit̃ aliquis ꝓpter defectum ꝓpriũ q̃ꝫ ꝓpter defectũ alienũ. ſꝫ a susceptiõe ordinis ꝓpter illicitũ cõcubitũ suũ nõ semper aliq̃s impedit̃: g̃ nec ꝓpter illicitũ concubitũ patris sui: qꝛ fili⁹ nõ debet portare iniquitatẽ patris sui: vt dicitur Ezechiel. xviij. Rñdeo duob⁹ modis. p̃⁰ ꝙ irregularitas nõ est pena debita iniquitati: ⁊ iõ patꝫ ꝙ filij portãt nõ iniquitatẽ patris ex hoc ꝙ sũt irregulares. ꝓpter irregularitatẽ aũt a susceptiõe ordinis ꝓhibent̃ ⁊ nõ ꝓpt̃ penã p̃ris q̃ quidẽ irregularitas causat̃ ex illegitimo ortu. 2⁰ mõ rñdeo ⁊ dico: ꝙ ea q̃ ꝑ actuꝫ cõmittunt̃ põt ꝑ priũ ⁊ actum contrariũ aboleri: nõ aũt ea que sũt ex natura. ⁊ iõ nõ est simile de vitioso actu ⁊ vitiosa origine. Dec.b.

Tho.iiij.scrip.sen.di.xxv.arti.iiij.argu.cōtra: ꝛ in cor.solu. ꝛ in so.duoꝝ argu. ¶ Q defectus membroꝝ impedit a susceptione ordinis. CA.XXV.

Quarto impedit a susceptiōe ordinis membroꝝ defectus. qd̄ dupliciṫ ꝓbo.s.rōne: ꝛ auctoritate. Primo auctoritate Leuiti.xxi. vbi sic precepit Moyses dicens: Homo de semine Aaron qui habuerit maculā nō offerat panes coꝝ dn̄o nec accedat ad ministeriū eius. Et subdiṫ ibidē: Sꝫ claudus ꝛc. ergo si tales ꝓhibebanṫ a ministerio legis veteris. multo fortius tales debent ꝓhiberi in lege noua. Re. expositionē huius auctoritatis. s̄. Lex ca°.lxx. a medio ca. vsqꝫ ad finem. Et ibidē ca.lxxi. ꝛ.lxxij. Scd̄o hoc idē ꝓbo rōne sic: Aliqs efficiṫ ineptus ad susceptionē ordinis vel ꝑpter impedimentū executiōis: qꝛ actum ordinis non pōt exequi: vel ꝑpter impedimentū honoris. ꝛ iō patiēs defectū membroꝝ impeditur a susceptiōe ordinis si sit talis defectus membroꝝ q̄ maculā notabilem inferat ꝑ quā ꝑsone claritas vel dignitas obscureṫ: vt abscisio nasi ꝛc̄. vel si periculū in executiōe ordinis facere possit: al's nō impedit. Hec aūt integritas exigiṫ ad susceptionē ordinis de necessitate sacramēti. Hec.b.Tho.iiij.scrip.sen.di.xxv.arti.iiij.q.iiij.argu.contra: ꝛ in cor.solu. ¶ Q clericatus ꝓprie nō est ordo sꝫ dispositio ad ordinē. CA.XXVI.

Postqꝫ dictū est ꝑ dei gratiā de septem ordinib⁹ ecclesiasticis q̄tum ad numerū.gradū: actum: ꝛ defectū recipientiū: dicendū est de noībus officioꝝ ꝛ dignitatū.s. de clericis: ep̄is: patriarchis: ꝛ papa. Et p̄mo de his que nō sūt ordines sꝫ officia vel dignitates. verbi grā: clericatus: psalmistatus: ep̄atus nō sūt ordines. Primo enī dico: ꝙ clericat⁹ nō est ordo. vbi nota: ꝙ clericatus diciṫ duob⁹ modis. Aliqñ accipiṫ stricte ꝛ sic est nomen tonsure p̄me que nō est ordo sꝫ p̄ambulū vel dispositio ad ordinē: vt pꝫ.s. Ordines: trib⁹ p̄mis ca. Aliqñ clericatus accipiṫ large ꝛ sic est nomen cōe oībus ordinib⁹. Hec Pe. de tharan.iiij.scrip.sen.di.xxiiij.i expositione l'fe in fine di. vn̄ Isidor⁹.vij.libro ethymo. sic ait: Cleros ꝛ clericos hinc appellatos esse dicim⁹: qꝛ Mathias electus est sorte: Actuū p̄mo. Quē p̄mū ꝑ ap̄los legimus esse ordinatū. Cleros enī grece sors vł hereditas diciṫ. Jō ergo dicti sūt clerici: q̄ de sorte sūt dn̄i: vel q maꝑtem dn̄i hn̄t. Et subdit: Generaliṫ aūt clerici vel nuncupati vel dicti sunt oēs qui in ecclesia xp̄i deseruiūt: quorū gradus ꝛ nomīa hec sunt.s. ostiarius: lector: exorcista: accholitus: subdiacon⁹: diaconus: p̄sbyter ꝛc̄.

¶ Q psalmistatus nō est ordo: ꝛ q̄d est. CA.XXVII.

Secūdo dico: ꝙ psalmistatus nō est ordo sꝫ officiū ordini annexū. Cui⁹ rō ē: qꝛ ex eo ꝙ psalmi cū cantu ꝓnunciantṫ: iō etiā psalmista diciṫ cantor. Cantor aūt nō est nomen ordinis: tū qꝛ cantare ptinet ad totū chorū: tū qꝛ nō habet aliquā specialē relationem ad sacramentū eucharistie sicut q̄libet ordo habet: vt pꝫ.s̄. tū qꝛ officiū quoddā est: m̄ inter ordines largo modo acceptos cōputaṫ q̄nqꝫ.iiij.scri.sen.di.xxiiij.arti.iiij.q.ij.in solu.v.argu. Ubi nota: ꝙ in officio ecclesie ē cantor: p̄centor. succentor: cōcentor. Cantor enī vocaṫ q̄ vocem modulaṫ in cantu. Huiusmodi vo sūt duo genera.s. p̄centoꝝ: ꝛ succentorū. Precentor vocaṫ qui vocem p̄mittit in cantu. Succentor qui subsequenter canendo r̄ndet: Concentor aūt diciṫ qui cōsonat. Qui aūt nō consonat nec cōcinit concentor non est. Hec magister sniaꝝ iiij. libro sen.di.xxiiij. ibi Cantor iuxta finē di's.

¶ Q ep̄atus ꝓprie nō est ordo: ꝛ q̄re. CA.XXVIII.

Tertio dico: ꝙ ep̄atus aliquo modo nō est ordo: ꝛ aliquo mō sic. Ubi nota: ꝙ ordo pōt accipi vł ꝯsiderari dupliciṫ. Uno mō s̄m ꝙ ordo ē sacramentū sic ep̄atus nō est ordo. qd̄ ꝓbo duplici rōne. Primo sic: vn⁹ ordo nō dependet a p̄cedenti q̄tum ad necessitatē sacramenti. sꝫ ptās ep̄alis dependet a sacerdotali: qꝛ null⁹ pōt accipere ptātē ep̄alē nisi prius habeat sacerdotalē. ḡ ep̄atus nō est ordo. Scd̄a rō est talis: Ois ordo ad sacramentū eucharistie ordinaṫ: vt pꝫ.s̄. vn̄ cū nō habeat ptātem supiorē sacerdote q̄tū ad hoc: qꝛ nec etiam papa habet maiorē ptātē supra corp⁹ xp̄i cōsecrandū q̄ꝫ simplex sacerdos: vt pꝫ.ō. iō ep̄atus nō est ordo. Scd̄o mō ordo pōt cōsiderari s̄m ꝙ est quoddā officiuṫ quarūcūqꝫ actionū sacraꝝ. ꝛ sic cū ep̄s habeat ptātē in actionibus hierarchicis respectu corporis mystici supra sacerdotem: sic ep̄atus erit ordo. vn̄ s̄m ꝙ in l'ra textus sen. diciṫ: Ordo aūt epoꝝ q̄dripartitus ē.s. in patriarchis: archiep̄is: metropolitanis: ꝛ ep̄is. ꝛ subdit: Oēs aūt designati ordines ep̄i nuncupanṫ. Hec.b.Tho.iiij.scrip.sen.dis.xxiiij. arti.viij.q.ij.in cor.solu. Ubi nota: ꝙ ordo accipiṫ q̄tuor modis. Aliqñ enī noīat officiū: vt cum diciṫ Ordo cantorū de quo patet ca°. p̄cedenti. Aliqñ noīat religionis statū. vt ordo monachorū. Re. infra Religio. Aliqñ noīat ptātem sacramētalē: vt ordo sacerdotū. Aliqñ nominat dignitatē: vt ordo epoꝝ. Hec Pe. de tharan.iiij.scrip.sen.di.xxiiij.in expositiōe l're in fine distinctiōis.

¶ De noībus officioꝝ ꝛ dignitatū. CA.XXIX.

Pro maiorē aūt euidentiā p̄dictoꝝ circa dignitates: ordines: ꝛ ptātes ecclesiasticas considerare debem⁹ tria.s. ꝓprietatē nois: sublimitatē ordinis: supioritatē vigoris vel ptātis. Primo circa dignitates ecclesie considerare debemus ꝓprietatē nois.s. q̄re ep̄us vel archiep̄us ꝛ patriarcha sic noīanṫ? R̄ndeo ꝛ dico p̄mo: ꝙ ep̄s grece qd̄ est nomē simul officij ꝛ dignitatis: latine vo speculator interp̄taṫ. Et merito: Nā ep̄s iō speculator in eccl'ia dei est p̄positus: eo ꝙ speculeṫ atqꝫ ꝓspiciat ppl'oꝝ infra se positoꝝ mores ꝛ vitā. Archiep̄s diciṫ p̄nceps epoꝝ. qd̄ pꝫ: Archos enī grece latino dr̄ p̄nceps. vel metropolitani quos nunc archiep̄os dicimus. Patriarcha grece sūm⁹ patrū interp̄taṫ: qꝛ p̄mū.i. apostolicū tenet locū. vt diciṫ Papias. Patriarcha ꝛ p̄mas differūt noīe: ꝛ sūt idem re. Primas enī diciṫ aliq̄ dignitate p̄mus: vt patriarcha. ꝓprie aūt dicunṫ patriarche. Sunt aūt quinqꝫ sedes patriarchales hoc ordine. Prim⁹ patriarcha est romanus: Secūdus ē cōstantinopolitanus: Terti⁹ alexandrin⁹: Quart⁹ antiochen⁹: Quint⁹ hierosolymitan⁹. Antiquit⁹ quidē alexandrin⁹ fuit patriarcha secūdus. Sꝫ loco ei⁹ substitut⁹ est ꝯstantinopolitan⁹: eo ꝙ cōstantinopolis esset scd̄a roma: vt habeṫ.xxij.di. Alij vo secūdarij ꝓprie dicunṫ p̄mates: vt aq̄legiēsis: cantuariensis: ꝛ huiusmōi. Hec mgr̄ sen.iiij.libro di.xxiiij.

¶ Q supra ptātē sacerdotalē oꝫ esse potestas ep̄alis. CA.XXX.

Secūdo p̄ncipaliṫ circa noīa officioꝝ ꝛ dignitatū cōsiderare debem⁹ supioritatē vel ordinē vigoris ꝛ ptātis. nā supra ptātē sacerdotalē debet esse aliq̄ ptās ep̄alis. ꝛ supra ptātē ep̄alē oꝫ esse aliqua ptās papalis. Primo dico: ꝙ supra ptātē sacerdotalē oꝫ esse i eccl'ia dei aliqua ptās ep̄alis. qd̄ ꝓbo sic: Sacerdos hꝫ duos actus: Unū p̄ncipalē.s. verū corp⁹ xp̄i ꝯsecrare: ꝛ q̄tū ad istū actū: actus sacerdotis nō dependet ab aliq̄ ptāte supiori hūana nisi a dīna. vn̄ sacerdos pōt cōsecrare quālibet materiā a xp̄o determinatā nec aliq̄d req̄riṫ quantū est de necessitate sacri. q̄uis ex quadā cōgruitate p̄supponaṫ ac⁹ ep̄alis i cōsecratiōe altaris: vestiū ꝛ huiusmōi. Aliū actū secūdariū hꝫ sacerdos.s. ꝓplm ad susceptionē hui⁹ sacri p̄parare: ꝛ talis act⁹ est absoluē ꝛ ligare. Et q̄tū ad istū ptās sacerdotal' depēdet ab aliq̄ supiori etiā hūana.s. ep̄ali. Qd̄ scd̄o ꝓbo sic: Ois ptās q̄ nō pōt exire in actū nisi p̄suppositis q̄busdā ordi-

nationib⁹ dependet ab illa ptāte q̄ illas ordinationes fa
cit. ꝫ sacerdos nō pōt soluere ⁊ ligare nisi p̄supposita p̄la
tionis iurisdictiōe qua sibi subdanť illi quos absoluit:
ḡ ⁊c̄. Dec. b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xxiiij. arti. viij vtrū su-
pra sacerdotē debeat esse supior ptās: in duob⁹ argu. con
tra: in cor. solu. ¶ Q) supra potestatē episcopa-
lem est potestas papalis. CA. XXXI.

Ecūdo dico: ꝙ supra ptātē ep̄alē debet esse i ec-
clesia ptās papalis. qd̄ tripliciť pbo. s. rōnib⁹: si-
militudinib⁹: ⁊ auctoritatib⁹. Primo pbo h̄
triplici rōne. s. rōne regiminis: originis: opis. p̄⁹ rōne re-
giminis sic: Optimū regimen multitudinis ē vt regať p
vnū. qd̄ pꝫ ex pte finis regētis q̄ est pax. nā pax ⁊ vnitas
subditoꝝ est finis regētis. ꝫ vnitas ē ꝯueniētioꝝ cā vn⁹
q̄ꝫ multitudo. ḡ cū regimen eccl̄ie sit optimū: vtpote p eū
dispositū ⁊ ordinatū p quē reges regnāt: ⁊ legū condito-
res iusta decernūt. ḡ oꝫ ꝙ vn⁹ toti eccl̄ie p̄sit. s. papa. Se
cūdo hoc idē pbo rōne originis vel exēplaris sic: Eccl̄ia
militās p similitudineꝫ deriuať vel originať ab ecclesia
triūphante. vn̄ Joh. in apoca. Uidi hierusalē descēden-
tem de celo. Et moysi dictū est Exo. xxv. ꝙ faceret oīa ꝫ
exemplar ei monstratū i monte. Sꝫ in triūphanti eccl̄ia
vn⁹ p̄sidet in toto vniuerso. s. deus: Apocal. xxi. Ipsi ppl̄i
ei⁹ erūt: ⁊ ipse de⁹ cū eis erit deus eoꝝ. ḡ etiā in eccl̄ia mi
litante vn⁹ est q̄ p̄sidet vniuersis: hinc ē qd̄ Osee. i. dicit:
Cōgregabunť filij iuda ⁊ filij isrl̄ pariť ⁊ ponēt sibimet
caput vnū. s. papā. Tertio hoc idē pbo rōne opis. Si q̄s
aūt dicat ꝙ vnū ē caput ⁊ vn⁹ est pastor. s. xp̄s q̄ oīa sacra
ecclesiastica pficit. qd̄ pꝫ: q2 ipse est q̄ baptizat: ipse q̄ pec-
cata remittit: ipse est ver⁹ sacerdos q̄ se obtulit in ara cru
cis: ⁊ cui⁹ virtute corp⁹ ei⁹ in altari ꝯsecreť. tn̄ q2 corpali-
ter cū oīb⁹ fidelib⁹ nō semp p̄ncipaliť futurus erat: elegit
ministros p quos p̄dicta fidelib⁹ dispensarenť. Et p̄nci-
paliter petrū cui soli imediate pmisit: Tibi dabo claues
regni celoꝝ: Matth. xvi. Scd̄o pbo hoc idē similitudi
nib⁹ vel exēplis p̄⁹ exēplo ppl̄i sic: Q)uis eni ppl̄i distin-
guanť p diuersas dioceses ⁊ ciuitates: tn̄ sicut est vna ec
clesia: ita ei oportet esse vnū pplm̄ xp̄ianū. Sicut ḡ i vno
pplo spāli xp̄iano reqriť vn⁹ ep̄s q̄ sit toti⁹ ppl̄i caput: ita
i toto pplo xp̄iano reqriť ꝙ sit vnū caput toti⁹ eccl̄ie qd̄
est papa. 2⁹ probo alio exēplo. Quia sicut in corpe nāli
est multitudo mēbroꝝ ⁊ distinctio ⁊ cōseruatio ipsoꝝ p
caput qd̄ p̄eminet oīb⁹: ita i corpe mystico est gradus ⁊
distinctio dignitatuꝫ ⁊ p̄latio ⁊ cōseruatio eaꝝ p papā q̄
est supremus oīuꝫ. Tertio hoc idē pbo duab⁹ auctoritati-
b⁹. p̄⁹ auctoritate generalis cōcilij. sic eni legiť in conci
lio cōstantinopolitano: Ueneremur sm̄ scripturas ⁊ ca-
nonū diffinitiōes sanctissimū antique rome ep̄m p̄mū
⁊ maximū epoꝝ ⁊ p⁹ ipsū ꝯstantinopolitanū ep̄m: ḡ vn⁹
est ep̄us sup alios. s. papa. 2⁹ hoc idē pbo auctoritate xp̄i
q̄ an̄ passionē dixit petro Luce. xxij. Tu iteruꝫ vel aliqn̄
cōuersus cōfirma frēs tuos. Et an̄ ascensionē dixit Joh.
vlti. Pasce oues meas. ⁊ ei soli pmisit: Tibi dabo claues
regni celoꝝ: Matth. xvi. vt ostendereť ptās clauiū ab eo
in alios deriuare vel descēdere. Sic igiť pꝫ istis auctori
tatib⁹: ꝙ papa est sup oēs ep̄os vel archiep̄os ⁊ sup oēs
grad⁹ aliaꝝ dignitatū. Sꝫ cōtra: Oēs apl̄i fuerūt pares
vel eq̄les in ptāte. qd̄ pbo: q2 ptās q̄ ē data vni aploꝝ. s.
petro: vt pꝫ Matth. xvi. est etiā data oībus apl̄is: vt patꝫ
Joh. xx. ꝫ oēs ep̄i sūt successores aploꝝ: vt dicit glo. sup
illo verbo psal. Pro patrib⁹ tuis nati sūt tibi filij. Cassio
dorus in glo. i. p apl̄is ep̄i. ḡ oēs ep̄i sūt pares: ⁊ vn⁹ non
ē sup alterū. Rn̄deo trib⁹ modis. p̄⁹ ꝙ ptās collata a xp̄o
oībus apl̄is fuit ptās characteris. i. ptās collatiōis: cōse
cratiōis: nō ptās iurisdictiōis. Scd̄o dico ꝙ ptātē cha-
racteris oēs habuerunt ⁊ hn̄t imediate a deo. ꝫ ptās iu-
risdictiōis habuit petr⁹ imediate: alij v̄o apl̄i mediante
petro: ⁊ tūc ep̄i mediāte papa. nā oīs ptās eccl̄ie ē a xp̄o
siue sit ab eo imediate: vt ptās petri: siue sit ab eo media
te vt alie potestates: siue pape siue alioꝝ inferioꝝ a papa
Cui⁹ rō est: q2 in p se ordinatis quicq̄d ē cā cau̅e: est cā
causati. Tertio dico: ꝙ lꝫ oēs apl̄i cōuenirent in officio
generali. s. q2 oēs erāt apl̄i ⁊ sic i officio eq̄les: vni tn̄ datū
est vt ceteris p̄emineret: vt ostēdereť ꝙ ptās ligādi atqꝫ
soluēdi a petro in ceteros descēderet. ppter qd̄ ei singu-
lariť xp̄s p̄cepit: Cōfirma frēs tuos. ⁊ pasce oues meas
. i. loco mei. vbi Chryso. sic ait: Prepositū ⁊ caput esto fra
trū: vt ipsi te i loco meo assumētes vbiqꝫ terraꝝ te i thro-
no tuo sedētes p̄dicent ⁊ cōfirmēt. Patet igiť ex p̄mis-
sis: ꝙ supra ep̄alē ptātē oportet esse ptātē papalē totius
eccl̄ie regitiuā: vnitiuā: pmisiuā: ⁊ defensiuā. Et iō q̄ hāc
ptātē negant scismatici dicunť q̄si diuisores ecclesiastice
vnitatis. Dec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. xxiiij. arti. viij. q. iij.
in trib⁹ argu. cōtra: in cor. so. ¶ Q) ordo vel ptās tan-
to est dignior ⁊ pfectior quāto magis rep̄sentat xp̄m.

Ertio circa ordines vel ptātes CA. XXXII.
t vel dignitates considerare debem⁹ sublimitatē
culminis vel dignitatis. Cū eni q̄libet ordo vel
ptās spūalis eccl̄ie gerat figurā xp̄i: tanto ordo vel ptās
est supior ⁊ pfectior quāto sm̄ maiorē pfectionē rep̄sen
tat xp̄m: ⁊ sm̄ hoc ptās ep̄alis est pfectior ⁊ nobilior: q2
pfecti⁹ rep̄ńtat xp̄m q̄ꝫ oēs ordines: qd̄ pꝫ p ordines sin-
gulos discurrēdo. p̄⁹ eni xp̄s officiū ostiarij in sua psona
suscepit qn̄ flagello de funiculis facto vendētes ⁊ emen-
tes eiecit de templo: Matth. xxi. Ipse eni se ostiariū si-
gnificans dicit: Ego sum ostiū ⁊c̄. Joh. x. 2⁹ officiū lecto
ris impleuit xp̄s: qn̄ in medio senioꝝ librū Isaie apiens
distincte ad intelligendū legit: Luce. iiij. 3⁹ officio exor-
cifte vsus ē xp̄s cū demoniacos mltos sanauit: Matth.
iiij. 4⁹ ordine vel officio accoliti vsus est xp̄s cū dicit:
Ego sum lux mūdi Joh. viij. 5⁹ officio subdiaconi vsus ē
xp̄s qn̄ lintheo se p̄cinxit: ⁊ mittēs aquā in peluim disci
puloꝝ pedes lauit ⁊ lintheo extersit. 6⁹ ordine vel officio
diaconi vsus est xp̄us qn̄ post cenā sacramentū carnis ⁊
sanguinis discipulis dispēsauit Matth. xxvi. Et qn̄ aplos
dormiētes ad orationē excitauit dicēs: Uigilate ⁊ ora-
te. ne intretis in tētationē. Luce. xxij. 7⁹ officio p̄sbyteri
vel sacerdotis vsus est xp̄s: cū seipsū i ara crucis obtulit
idē sacerdos ⁊ hostia: ⁊ qn̄ post cenā panē ⁊ vinū in cor-
pus suū cōmutauit ⁊ sanguinē. Dec magister sniaꝝ lib.
iiij. di. xxiiij. Q) aūt ptās ep̄alis sit pfectior ⁊ nobilior
p ptāte sacerdotali: ⁊ p ꝯsequēs oī ordini, pbo: q2 sacerdos
rep̄sentat xp̄m i hoc ꝙ p seipsū aliqd̄ ministeriū ipleuit
. s. q2 p seipsū sacrificiū obtulit. ꝫ ep̄s in hoc ꝙ alios mi-
nistros instituit. vn̄ ad ep̄m ptinet mancipari diuinis offi
cijs vel obsequijs. i. cultuꝫ diuinū ad similitudinē xp̄i sta-
tuens. ⁊ ppter hoc etiā ep̄s spāliter sponsus eccl̄ie diciť
sicut xp̄s. vn̄ ep̄us rep̄sentat xp̄m sm̄ maiorē pfectionis
gradū inq̄ntū alios ministros instituit ad offerenduꝫ sa-
crificiū xp̄o: ⁊ iō ep̄us est pfectior ⁊ nobilior ⁊ supior q̄ꝫ
sacerdos. Ubi nota: ꝙ aliť ptās ep̄alis excedit ptātem
sacerdotalē: ⁊ aliť ptās pape ptātē ep̄i: q2 ptās sacerdota
lis excediť a ptāte ep̄ali: q̄si a ptāte alteri⁹ generis. ꝫ po-
testas ep̄i excediť a ptāte pape: q̄si a ptāte eiusdē generis
vn̄ oēm actū hierarchicū quē pōt facere papa in admi-
nistratiōe sacramentoꝝ pōt facere ep̄us: ⁊ iō papa vocat
ep̄os fratres: nō aūt oēm actū quē pōt facere ep̄s pōt fa-
cere sacerdos in sacramentoꝝ collatiōe. vn̄ papa vocat sa
cerdotes filios. Et iō q̄ntū ad ea q̄ sūt ep̄alis ordinis oēs
ep̄i sūt eq̄les. ⁊ ppter hoc q̄libet ep̄s pōt aliū consecrare.
Dec. b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xxiiij. arti. viij. q. iij. in solu.
p̄mi ⁊ iij. argu.

¶ Q necessariũ fuit xp̃m pati: ꝛ quõ. CA.I.

# Passio.

p

Circa passionẽ sex p ordinẽ cõsiderare debemus: videlʒ primo actuʒ necessariũ: scðo principium effectiuũ: tertio modum mirificũ. quarto locũ cõgruũ: qnto suppliciuʒ maximuʒ: sexto fructũ suauissimum. Primo ↄsiderare debemus passiõis xp̃i actũ necessariũ. fuit enĩ xp̃m pati valde necessariũ: ñ qdẽ necitate coactõis: nec ex pte dei q̃ ñ põt ab aliquo cogi: nec ex pte xp̃i q̃ ñ necessitate ʒ volũtate seu volũtarie ẽ passus: ʒ necessitate finis sic fuit necessariũ xp̃m pati: ꝛ hoc q̃ntuplici rõne. p° rõne liberationis nostre. nã p passionẽ xp̃i sum⁹ liberati a morte: Joh. iij. Oportet exaltari filiũ hoĩs: vt oĩs q̃ credit i ipsũ nõ pereat ꝛc. 2° rõne exaltatiõis sue: nã xp̃s p humilitatẽ passiõis meruit gloriã exaltatiõis: Luce. vlti. Oportuit xp̃m pati ꝛ ita intrare gloriã suã. 3° rõne pordinatiõis diue sic: Illud qd̃ est pordinatũ a deo necessariũ est ĩpleri. ʒ passio xp̃i fuit pordinata a deo Luce. xxij. Fili⁹ qdẽ hoĩs sicut diffinitũ ẽ vadit: ꝛtia pte sũ. q. xlvj. arti. j. in cor. q. 4° pter rões dictas fuit necessariũ xp̃m pati ex pte diue mĩe. nã cũ hõ p seipsũ nõ posset satisfacẽ p pctõ humani generis de⁹ dedit ei satisfactionẽ filiũ suũ. vñ apl̃s ad Eph. ij. De⁹ q̃ diues ẽ in mĩa ppter nimiã charitatẽ q̃ dilexit nos cũ inimici essem⁹ mortui pctĩs: viuificauit nos i xp̃o. 5° fuit necessariũ xp̃m pati ex pte diue iusticie. nã xp̃s p suã passionẽ satisfecit p pctõ toti⁹ humani generis: ibidẽ in so. iij. arg. ¶ Q triplex fuit motiuũ effectiuũ passiõis xp̃i. CA.II.

Secũdo pncipalit̃ ↄsiderare debem⁹

f

passiõis xp̃i pncipiũ effectiuũ. nã in passiõe xp̃i fuerũt tria ipsã causantia. p° enĩ pr̃ tradidit filiũ 2° fili⁹ obediuit pr̃i. 3° iude⁹ tradidit ꝛ pagan⁹ occidit: ita q̃ in passiõe pmo fuit pr̃ tradẽs: scðo fili⁹ pr̃i obediens: tertio iude⁹ pdens: q̃rto pagan⁹ crucifigẽs. Primo pr̃ filiũ tradidit passiõi. ꝛ hoc trib⁹ modis. s. pordinãdo: inspirando: ꝛ deserẽdo. p° pater filiũ tradidit passiõi. ita dicit apl̃s ad Ro. viij. Proprio filio suo nõ pepcit deus ʒ p nobis oĩbus tradidit illũ. p° tradidit ab eterno pordinando. nã de⁹ pr̃ ab eterno pordinauit sua volũtate liberationẽ humani generis p sui filij passionẽ: Isa. liij. De⁹ posuit i eo iniq̃tatẽ omniũ nostrũ. 2° mõ deus pr̃ filium tradidit inspirãdo. nã pr̃ infudit filio charitateʒ ꝛ inspirauit voluntatẽ patiẽdi: Isa. liij. Oblat⁹ est q̃ ipse voluit 3° deus pr̃ tradidit filiũ deserẽdo: hoc ẽ nõ ptegẽdo nec liberando a passiõe: ʒ psequentib⁹ relinquẽdo. vñ legit̃ Matth. xxvij. q̃ xp̃s pendẽs in cruce dicebat: De⁹ deus me⁹ vt q̃d dereliquisti me. vbi. s̃. q. xlvij. arti. iij. in cor. q. Scðo in passiõe xp̃s obediuit pr̃i. ita dicit̃ ad Philip. ij. Fact⁹ est obediẽs patri vsq̃ ad mortẽ. Ubi nota q̃ obediẽtia saluatoris ad patrẽ fecit vel ↄtulit tria bona. s. iustificauit. pacificauit: triũphauit. p° iustificauit. Sicut enĩ p inobediẽtiã vni⁹ hoĩs pctõres ↄstituti sũt multi vt dicit apl̃s: ita ꝛ p vni⁹ obedientiã iusti ↄstituent̃ multi: ad Ro. v. 2° xp̃s p suã passionẽ pacificauit. obediẽtia enĩ pfert̃ oĩb⁹ sacrificijs: vt dicit̃ j. Regũ. xv. ꝛ iõ ipsa passio pcedẽs ex obediẽtia pr̃i a fuit suauissimũ sacrificiũ nos pacificãs pr̃i. 3° xp̃s p suã passionẽ triũphauit. nõ enĩ miles põt vincẽ nisi duci obediat. ꝛ iõ p hoc q̃ dei fili⁹ pr̃i fuit obediens victoriã habuit. ꝛ de auctore mortis triũphauit. puer. xxj. Uir obediẽs loquet̃ victorias: vbi. s̃. q. xlvij. arti. ij. in cor. q. Tertio iudei tradiderũt ꝛ pagani occiderũt. ita dr̃ Matth. xx. Tradet̃ enĩ gentib⁹ ad illudendũ ꝛc. Rõ aũt q̃re xp̃s ab istis voluit pati est: q: xp̃s in cruce pendẽs rogãdo p oĩbus habuit effectũ i eis p° enĩ passio xp̃i effectũ habuit in iudeis quorũ plurimi in morte xp̃i sũt baptizati. 2° passio xp̃i effectũ habuit in paganis. nã iudeis pdicantib⁹ effect⁹ passiõis xp̃i transiuit ad gentes. ꝛ iõ xp̃s pmo incepit pati a iudeis: postea võ iudeis cũ tradentib⁹ ei⁹ passio a gentib⁹ fuit finita. Cui⁹ signũ est: q: xp̃s in cruce extensis manib⁹ mouet̃: vt altera manu veterẽ populũ: altera eos q̃ sũt ex gentib⁹ trahat vbi. s̃. q. xlvij. arti. iiij. in cor. q. Ubi nota q̃ passio xp̃i ex vna pte fuit sacrificiũ nobilissimũ: ex altera võ pte fuit grauissimũ oiuʒ pctõꝝ. p° enĩ fuit oblatio sacrificij nobilissimi: inq̃tũ xp̃s ppria volũtate mortẽ sustinuit. 2° nõ fuit sacrificiũ ʒ poti⁹ grauissimũ pctõꝝ: inq̃tũ a peccatorib⁹ fuit passus: vbi. s̃. arti. iiij. in so. ij. arg. Q aũt pctm̃ crucifigentiũ xp̃m fuit grauissimũ pbo dupliciter. s. ex criminis substãtia ꝛ ex volũtatis malicia. p° ex criminis substantia sic. nã Chryso. sup illo verbo Matth. xxiij. Uos implete mensurã patrũ vestroꝝ dicit: q̃ q̃ntũ ad veritatẽ excesserũt mensurã patrũ suoꝝ: eo q̃ illi hoĩeʒ occiderũt. isti võ deũ crucifixerũt. 2° pbo ex volũtatis malicia. nã videntes opa dei q̃ nullus ali⁹ põt facere nisi de⁹. cũ odio habuerũt ꝛ tradiderũt. ꝛ dixerunt deo. Recede a nobis: scientiã viaꝝ tuaꝝ nolum⁹: vt dicit̃ Job. xxj. Sʒ forte dices q̃ nõ peccauerũt ppter duo. p° q: ignorãtia excusat peccatũ vel a pctõ. ʒ ipsi ignorauerũt xp̃m esse deum: ita dicit apl̃s pma ad corinth. ij. Si cognouissent: nũq̃ dñm glorie crucifixissent. Et silr̃ petr⁹ dixit de iudeis loquẽs Act. iij. Scio q̃ p ignorantiã fecistis sic ꝛ principes vr̃i. Et dñs i cruce pendẽs dixit: Pr̃ ignosce illis: nõ enĩ sciũt q̃d faciũt. Rñdeo ꝛ dico q̃ ipi cognouerũt xp̃m eẽ deũ p opa ꝛ signa diuinitatis. vñ xp̃s de eis dixit Joh. xv. Si nõ venissem ꝛ locut⁹ eis fuissem pctm̃ nõ haberẽt nũc aũt cognouerũt ꝛ viderũt: ꝛ oderũt me ꝛ patrẽ meũ. 2° q̃ ignorãtia affectata q̃lis fuit ignorantia iudeorũ nõ excusat ʒ aggrauat: vbi. s̃. arti. v. in cor. q. p totum. Re. s̃. Ignorãtia. Scðo arguo sic: Null⁹ peccat faciendo q̃d de⁹ vult. ʒ de⁹ pater voluit xp̃m pati ꝛ mori: ꝛ xp̃s voluit mori: g̃ iudei faciẽtes q̃d de⁹ pr̃ ꝛ fili⁹ ei⁹ voluerũt ñ peccauerũt. Rñdeo ꝛ dico: q̃ eadẽ actio a diuersis pcedens põt eẽ bona ꝛ mala: ꝛ fm̃ hoc alia intentiõe voluit deus q̃ pateret̃: ꝛ xp̃s voluit pati. nã de⁹ pater tradidit filiũ: ꝛ xp̃s seipsũ ex charitate ꝛ p redẽptiõe hũani generis. Judas võ ex cupiditate tradidit xp̃m: iudei ex odio ꝛ inuidia: pilat⁹ võ ex timore mũdano: quo cesarẽ timuit. Milites võ crucifixerũt ex mãdato psidis: ꝛ iõ oẽs vituperantur: vbi. s̃. arti. iij. in so. iij. arg. Ubi nota q̃ grad⁹ pctõꝝ fuit ĩ istis. nã pctm̃ q̃nʒ alioꝝ fuit mai⁹ pctõ pilati: q: timore cesaris xp̃m occidi fecit. ꝛ pctõ militũ q̃ mandato psidis xp̃m crucifixerũt: nõ ex cupiditate vt iudas: nec ex odio ꝛ inuidia vt pncipes sacerdotũ: vbi. s̃. q. vj. i so. iij. argu. ¶ Q nullus alius modus liberatiõis fuit ita cõueniens sicut passio xp̃i. CA.III.

t

Ertio pncipalit̃ ↄsiderare debem⁹ passiõis modũ mirificũ. Null⁹ enĩ mod⁹ ali⁹ liberatiõis generis hũani fuit ita ↄueniẽs sic̃ p passionẽ xp̃i. vñ Aug⁹ de ciui. dei sic dicit: Sanãde nr̃e miserie ↄueniẽtior ali⁹ mod⁹ ñ fuit q̃ꝫ p passionẽ xp̃i. In q̃ singularit̃ tria ostendũt̃: pr̃is charitas: saluatoris bonitas: hoĩs dignitas. p° p

passionē xpi ostēdit̃ pr̄is charitas: ad Ro. v. Cōmendat
autē deus charitatē in nobis: q2 cum inimici essemus
xps p nobis mortuus est. 2° p passionē xpi ostendit̃ sal
uatoris bonitas: nam xps p suam passionē prebuit no
bis exemplū oīs virtutis: pma Petri. ij. Passus est p no
bis vobis relinquens exemplū. 3° in passione xpi osten
dit̃ hoīs dignitas: nam passio xpi cedit ad maiorē hoīs
dignitatē: vt sicut homo victus fuerat τ deceptus a dia
bolo: ita etiā homo esset qui vinceret diabolū. vn̄ prima
ad corinth. xv. Deo gratias qui dedit nobis victoriam p
iesum xpm: tertia pte sume. q. xlvj. arti. iij. in cor. q. Est
aūt sciendū q modus passiōis xpi mirificus fuit ex tri
bus. s. pmo ex pte etatis pfecte: scdo ex pte societatis ini
que: tertio ex pte crucis horrende. Primo modus pas
sionis xpi fuit mirificus ex pte etatis pfecte: nā xps non
in etate puerili nec senili: sz in etate iuuenili voluit pati
Et hoc triplici rōne. s. dilectiōis: pfectiōis: τ pfiguratio
nis. p° rōne dilectionis. vt eni xps suā dilectionē nobis
magis ostenderet τ cōmendaret: vitā suā p nobis posuit
qn̄ erat in pfectissimo statu. s. iuuentutis. 2° rōne pfectio
nis. nō eni cōueniebat vt diminutio nature appareret in
xpo: sicut nec aliquis morbus. sz oīs etas defectū habet
excepta iuuenili etate. ḡ τc. 3° rōne pfigurationis: nam i
iuuenili etate moriens τ resurgens futurā resurgentiū
qualitatē pfigurauit in semetipso. vn̄ ad Eph. iiij. Donec
occurram° in vnitate fidei in virū pfectum in mensurā
plenitudinis xpi: vbi. s. arti. ix. in solu. iiij. argu. Scdo
modus passiōis xpi fuit mirificus ex pte societatis ini
que: nā xps nō fuit crucifixus cū sanctis: sz cū latronibus
iniquis. τ hoc factū fuit alit̃ sz intentionē iudeoꝝ: τ alit̃
sm ordinationē dei patris. p° eni sm intentionē iudeoꝝ
xps inter latrones est crucifixus: vt eoꝝ suspitionis xps
pticeps fieret: sicut dicit Chryso. non tn̄ ita euenit: q2 de
illis nihil dicit̃. Crux autē xpi honorat̃ vbiq: crux xpi
vbiq emicat. reges aūt diademata deponētes assumūt
crucē. 2° q̄tum ad ordinationē dei xps cum latronibus
est crucifixus ppter quattuor rōnes. s. ppter signationē
intentionē: electionē: pmiationē. p° cum latronibus est
crucifixus ppter signationē: nam latro ad dexterā τ la
tro ad sinistram signant distinctionē hominū qoe in ex
tremo iudicio est fiendā: sicut dicit Leo papa in quodā
sermone. 2° ppter intentionē. sūt eni quidā qui artioris
vite seu disciplinę subeunt instituta p eterna gloria: τ hi
designant̃ fide dexteri latronis. quidā vo humane lau
dis intuitu: τ hi imitant̃ mentē τ actus sinistri latronis
sicut dicit Beda sup Matth. 3° ppter electionē: nā inf̃
fideles illi qui ad dexterā ponunt̃ signat eos qui fidei
iustificatione saluant̃. latro vo positus ad sinistrā signat
eos qui reprobant̃: vt dicit Hylarius. 4° ppter premia
tionē. vn̄ Aug° sup Job. dicit: q ipsa crux (si attendas) tri
bunal fuit. in medio eni iudice ɔstituto: vnus qui credi
dit liberatus: alter insultans damnat°: significat quid fa
cturus sit de viuis τ mortuis: alios positur° ad dexterā
τ alios ad sinistrā: ibidem arti. xj. in cor. q. p totū. Si vo
quis dicat q pter illos duos latrones fuit tertius latro:
vel q ab euangelio incōuenient̃er positū fuit: eo q Mat
theus dicit. xxvij. q latrones qui crucifixi erāt imprope
rabant ei: τ Luce. xxiij. q vnus eoꝝ qui crucifixus erat
cum xpo dicebat: Memento mei dn̄e τc. τ sic inter euā
gelistas videt̃ esse cōtrouersia. Rn̄deo duobus modis.
Uno modo sm Augu. qui dicit in libro de cōsensu euā
gelistaꝝ: q mattheus posuit numerū pluralē p singulari
cum dicit: Latrones improperabant ei. Alio modo sm
Hieronymū qui dicit: q i pncipio vterq latro blasphe
mauit xpm: postea visis signis vnus eoꝝ credidit: ibidē
arti. xi. in so. ij. argu. Tertio modus passionis xpi fuit
mirificus ex pte crucis horrende. nā xps voluit τ elegit i
ligno crucis pati τ mori: vt dicit aplus ad Philippē. ij.
Factus est obediens vsq ad mortē: mortē autē crucis.
Et hoc fecit specialiter ppter sex rōnes. Re. s. Crux in p
ma diuisione. τ. s. Occisio in pma τ secūda diuisione.

¶ Qr xps in hierusalē pati voluit ppter q̄ttuor rōnes. CA. IIII.

Quarto pncipaliter considerare de
bemus xpi passionis locum congruū. nam xpus
in alia ciuitate voluit annunciari τ concipi. s. in
nazareth: i alia ciuitate voluit nasci. s. i bethleē iude. Re.
cās in tertia pte sume. in alia vo ciuitate voluit pati. s. in
hierusalem. τ hoc voluit ppter quattuor causas. p° ppt
pditoris τ crucifixoris iniquitatem. vt eni xps ostende
ret a pncipibus exortā esse iniquitatē voluit in hierusa
lem pati: vbi pncipes morabant̃: Actuū. iiij. Cōuenerūt
in illa ciuitate aduersus sanctū puerū iesum. 2° voluit in
hierusalem pati ppter passionis virtutē. Cum eni virt°
passionis esset diffundenda p totum mundū: voluit in
medio terre. s. in hierusalem pati: eo q mediū diffundit̃
ad extrema. vn̄ in psal. Deus autē rex noster ante secula
operatus est salutē in medio terre. 3° voluit in hierusalem
pati ppter ostendendā saluatoris humilitatē. nam tur
pissimū mortis genus elegit: τ confusionē pati nō recu
sauit in loco tam celebri: vbi alij maxime honorabāt̃: ad
ostendendū etiam q nos in loco honorabili verecūdiā
τ obprobriū humiliter sustinere debemus: vt dicit Leo
papa in quodā sermone de ephia. 4° voluit in hierusalē
pati ppter oblationis pfigurationē. Hierusalē eni fuit
locus a deo dilectus τ electus ad sacrificia offerenda. q̄
quidē sacrificia pfigurabant passionē xpi qui est verissi
mū τ nobilissimū sacrificiū: ad Ephe. v. Tradidit semet
ipsum p nobis hostiā τ oblationē in odorē suauitatis
Si autē dicatur q hec sacrificia offerebant̃ in templo.
τ sic xps nō extra portā: sed potius in tēplo debuit pati.
Rn̄deo τ dico: q xps extra portam voluit pati. τ hoc tri
plici rōne. s. pfigurationis: imitatiōis: cōis saluationis.
p° xps extra portam voluit pati rōne pfigurationis. Si
cut eni vitulus τ hircus p solennissimo sacrificio oblati
extra castra comburebant̃: vt dicit̃ Leuitici. ix. ita xpus
vt sanctificaret populū suū p suum sanguinē extra por
tam passus est: vt dicit aplus ad Hebre. xiij. 2° voluit ex
tra portam pati xps rōne imitatiōis. Nā xps voluit no
bis exemplū dare exeundi a ɔuersatione mūdana. vnde
subdit̃ ad Hebre. xiij. Exeamus ḡ extra castra: impropе
rium eius portantes. 3° voluit extra portam pati ratiōe
cōmunis saluationis. Noluit xpus pati sub tecto nec in
templo iudaico: ne iudei dicerent τ tu putares q p illa
tm̄ plebe esset passus: sz ideo extra portam est passus vt
scias q totius terre oblatio illa est purificatio cōmunis
sicut dicit Chryso. in sermōe de passione domini: vbi. s.
arti. pmo in solu. ij. argu. Ubi nota q locus vbi xps ex
tra portam est passus est locus caluarie: in quo sm quo
rundam opinionē sepultus est adam: vt refert Hierony
mus sup Matth. Sed sm rei veritatem xps nō fuit se
pultus in loco Ade: eo q adam sepultum legimus iuxta
ebron. vnde xps fuit passus in loco caluarie ppter duas
causas. Prima est: q2 sicut locus caluarie erat locus dā
natorū: ita ibi erigerent̃ vexilla martyrū. Secūda causa
est: vt ostenderet̃ q crux xpi nō solum erat in remediū
contra peccatum ade: sed etiā contra peccatū totius mū
di: vbi. s. arti. iiij. in solu. iij. argu.

¶ Qr dolor pas
sionis xpi fuit maximus: patet ex tribus. CA. V.

Quinto pncipaliter cōsiderare debem° passionis
xpi supplicium maximū. Nā dolor passionis xpi
fuit maxim° ex tribus ptibus. s. ex pte generis:
corpis: τ mentis. Primo fuit maximus ex pte generis

nõ enĩ xp̃s passus est oẽs species passionũ: ⁊ hoc ꝓpter duas causas. Prima ẽ: qꝛ multe tales passiões sibi inuicem sunt contrarie: sicut combustio in igne ⁊ submersio in aquis. Secũda est: qꝛ passiões causate ab intrinseco sicut egritudines corpales nõ potuerũt esse in xp̃o. vñ xp̃s passus est oĩa genera passionũ si consideremꝰ tria. s. mala inferentia: bona amissa: ⁊ mẽbra passa: Primo dolor xp̃i fuit maximus si consideremus mala inferentia. nã xp̃us fuit passus ab oĩbus. s. a gentibꝰ ⁊ a iudeis: a masculis ⁊ a feminis: vt pꝫ de ancillis accusantibꝰ petrũ: a ꝑncipibꝰ a ministris ⁊ popularibꝰ: ꝫ illud psal. Quare fremuerũt gentes ⁊c. a familiaribꝰ ⁊ a notis: vt pꝫ de iuda eũ ꝓdente: ⁊ petro eũ negante. Scd'o dolor eiꝰ fuit maximus si consideremꝰ bona amissa. nã ipse passus est in oĩbus bonis in quibꝰ põt hõ pati. s. in amicitia: fama: gloria: substantia: natura: ⁊ aĩa. pꝰ enĩ passus est ĩ amicitia: qꝛ amici eũ deseruerũt. 2ꝰ passus est in fama: qꝛ eũ blasphemauerũt. 3ꝰ est passus in honore ⁊ gloria: qꝛ eũ irriserũt ⁊ cõtumelias intulerũt. 4ꝰ passus est in substantia: qꝛ rebus suis eũ expoliauerũt. 5ꝰ passus est in natura corporea: qꝛ conspuerũt: flagellauerũt: vulnerauerũt: ⁊ occiderũt. 6ꝰ passus est in aĩa: qꝛ in ea habuit tristiciã ⁊ dolorẽ. Tertio eius dolor fuit maximꝰ si consideremus mẽbra passa nã xp̃s passus est q̃tũ ad oẽ membrũ: ⁊ q̃tũ ad oẽm sensum. pꝰ passus est ĩ omni membro. s. in capite pungentiũ spinarũ coronã: in manibꝰ ⁊ pedibus fixionẽ clauoꝝ: in facie alapas: ĩ toto corpore flagella. 2ꝰ passus ẽ ꝫm oẽm sensuꝫ. Re. ibidem arti. v. in cor. q. Si aũt dicatur ꝙ vna minima passio sufficiebat ad redemptionẽ totiꝰ humani generis: ⁊ iõ nõ debuit pati omnia genera passionuꝫ. Rñdeo ⁊ dico ꝙ ꝫm sufficientiã vna minima passio xp̃i suffecit ad redimẽduꝫ humanũ genus ab oĩbus peccatis: ꝫ tñ ꝫm conuenientiã expediens fuit ꝙ pateretur omnia genera passionũ: ibidem arti. v. in solu. iij. argu. Scd'o ꝑncipaliter dolor passiõis xp̃i fuit maximus ex ꝑte corporis. vñ Trenoꝝ pmo in ꝑsona xp̃i. Attendite ⁊ videte si est dolor sicut dolor meus. Habuit enĩ xp̃s maximum dolorẽ corporis ex quattuor. pꝰ ex passionis generalitate: qꝛ corpus xp̃i ꝫm omnia sua membra ⁊ ꝫm omẽs sensus sustinuit penam. 2ꝰ ex passionis diuturnitate: qꝛ illi qui cruci affiguntur nõ statim moriuntur sicut illi qui sunt gladio interfecti. Re. ẽ. Occisio. 3ꝰ fuit maximus dolor corporis ex patientis cõplexione: nam corpus quãto nobilius est formatũ: tanto magis dolore afficitur: ꝫ corpꝰ xp̃i fuit nobilissime cõplexionis: eo ꝙ opatione spiritus sancti fuit formatũ ex virgine: ergo ⁊c. 4ꝰ fuit dolor maximus ex doloris puritate vel impmixtione. In aliis. n. patientibꝰ dolor seu interior tristicia mitigatur ex consideratione rõnis. sed in xp̃o patiente hoc nõ fuit: eo ꝙ xp̃s pmisit facere vnicuiq3 virium illud quod est sibi ꝓprium: vt Damascenus dicit: vbi. ẽ. q. xlvj. arti. vj. in cor. q. ꝑ totũ. Si autẽ dicatur ꝙ dolor corporis xp̃i in passione non fuit maximus: eo ꝙ innocẽtia patientis minuit dolorez passionis: ⁊ xp̃s tanq̃ agnus mansuetus ⁊ innocens est ductus ad victimam: vt dicitur Hieremie. xj. Rñdeo ⁊ dico ꝙ innocentia patientis minuit dolorẽ passionis q̃tũ ad numerũ: quia dum nocens patitur: dolet ⁊ affligitur de duobus. s. de pena ⁊ de culpa: Innocens autẽ de vno solo. s. de pena. Ex alia vero parte inocens magis dolet q̃ nocens: inquantũ comprehendit nocumentũ illatũ magis indebitum. vñ magis est reprehensibilis qui nõ cõpatitur innocenti: Isaie. lvij. Iustus perijt: ⁊ non est qui cogitat in corde suo: vbi. ẽ. in solu. v. argu. Tertio ꝑncipaliter dolor passionis xp̃i fuit maximus ex parte mentis. nam tota anima in passiõe xp̃i fuit plena dolore. vñ Dauid in ꝑsona xp̃i loquens sic dicit: Repleta est malis anima mea. Glo. Non vitiis sed doloribus quibꝰ anima compatiebatur: seu malis repleta est populi pereuntis. Vel dicas ꝙ anima xp̃i fuit plena dolore ꝓpter tria. pꝰ considerando pene causam. considerans enim ꝙ nõ culpis ꝓpriis: sed ꝓ culpis alienis penam patiebatur dolor eius maximus erat. 2ꝰ amittendo vitam ꝓpriam que naturaliter ab oĩbus diligitur: ⁊ incurrendo mortẽ que humane nature naturaliter est horribilis. quanto enĩ magis aliq̃s est virtuosior: tanto magis vitam suã diligit ⁊ mortẽ horret. Tertio cõsiderando discipuloꝝ culpam. nã xp̃s nõ solum doluit ꝓ amissione vite corpalis: ꝫ etiã ꝓ peccatis omniũ alioꝝ: q̃ dolor excessit omnẽ dolorem cuiuslibet cõtriti: ꝑcipue ꝓpter duo. pꝰ qꝛ ex maiori charitate ꝓcessit: ex qua contritiõis dolor augetur. 2ꝰ pro peccatis omniũ simul doluit: Isaie. liij. Vere languores nostros ipse tulit ⁊ peccata nostra: vbi supra. q. xlvj. arti. vj. in solu. iiij. argu. Si aũt dicatur ꝙ dolor anime xp̃i non fuit maximus. Cuius rõ est: qꝛ tunc dolor est maximus q̃n nõ est gaudio ꝑmixtus. xp̃o enim patiente anima eius fruebatur visione diuina. Rñdeo duobus modis. pꝰ quia gaudiũ fruitionis nõ contrariatur directe dolori passionis eo ꝙ gaudium ⁊ dolor nõ sunt de eodem. 2ꝰ qꝛ nihil prohibet contraria eidem inesse: nõ ꝫm idem. Et hoc modo gaudiũ fruitionis potest ꝑtinere ad actum ꝑtis superioris anime. s. rõnis: dolor aũt passionis potest esse ex parte corporis cuiꝰ est anima forma: ibidem. q. viij. in so. j. argu.

C Q ꝙ ex passione xp̃i q̃ttuor bona sũt collata. CA. VI.

Sexto ꝑncipaliter cõsiderare debemꝰ passiõis xp̃i fructũ ꝑciosissimũ: nã ex passiõe xp̃i q̃ttuor bona vt alia humano generi sũt collata. pꝰ fuit culpa indulta. 2ꝰ fuit pena dimissa. 3ꝰ fuit amicitia reddita. 4ꝰ fuit ianua celi apta. Primo enĩ in passione xp̃i fuit culpa indulta. vñ Apoca. j. Xp̃us dilexit nos ⁊ lauit nos a pc̃tis nostris ĩ sanguĩe suo. nã passio xp̃i liberauit nos a pc̃tis tribus modis. pꝰ ꝑ modũ ad charitatẽ ꝓuocantis. 2ꝰ tanq̃ instrumentũ diuinitatis. 3ꝰ tanq̃ meritũ redimentis. Primo passio xp̃i fuit causa remissiõis oĩuꝫ pc̃toꝝ ꝑ modũ ad charitatẽ ꝓuocantis: nã ꝑ charitatẽ cõsequimur veniã pc̃toꝝ: Luce. vij. Dimissa sũt ei pc̃tã multa: ꝫ xp̃s sua passione nos ꝓuocat ⁊ inducit ad charitatem: ad Ro. v. Cõmendat deus charitatẽ suã in nobis: quõ cũ inimici essemꝰ xp̃us ꝓ nobis mortuꝰ est. Scd'o passio xp̃i fuit causa remissiõis oĩuꝫ peccatoꝝ tanq̃ instrumentum diuinitatis. nã caro xp̃i in qua ipse passionez sustinuit operatur ad remittendũ ⁊ expellendũ peccatũ in virtute diuinitatis cui insepabiliter caro xp̃i vnita fuit: vbi. ẽ. q. xlix. arti. j. in cor. q. in fine. Tertio passio xp̃i fuit causa remissiõis omniũ peccatoꝝ tanq̃ meritũ redimentis ⁊ preciũ nostre redemptionis. nã ipsa satisfactio qua quis satisfacit siue ꝓ se siue ꝓ alio: ꝑciũ quoddã dicitur quo se redimit a peccato ⁊ pena: Dañ. iiij. Peccata tua elemosynis redime. xp̃s aũt satisfecit ꝓ nobis: nõ dando pecuniã: ꝫ dando qd̃ fuit maximũ. s. seipsum: ꝑma Pe. pmo. Nõ corruptibilibꝰ auro ⁊ argento. ꝫ ꝑcioso sanguine agni immaculati xp̃i: vbi. ẽ. q. iiij. arti. iiij. Ubi nota q̃ passio xp̃i fuit meritũ: preciũ: sacrificiũ nostre redemptionis vt patet. ẽ. immediate. pꝰ preciũ nostre redemptõis. 2ꝰ fuit sacrificiũ remissionis omniũ peccatorũ. ꝫ enĩ in lege veteri nunq̃ offerretur caro humana: q̃nimo talia sacrificia nephanda habebantur in psal. Effunderũt sanguinẽ innocentẽ filioꝝ suoꝝ ⁊ filiaꝝ suaꝝ quas sacrificia ⁊c. in sacrificia legis veteris signabant filiuꝫ dei: cuius caro tanq̃ preciosissimum sacrificium in lege noua conuenienter offertur: ⁊ hoc ꝓpter quattuor ratiões. ꝑma est: quia ex eo ꝙ est caro humane nature: iõ ꝓ oĩbus offertur ⁊ ab eis in sacrificio sumitur. secũda est: qꝛ caro xp̃i erat passibi

ꝛ iō imolationi cōueniēs. Tertia ē: qꝛ caro xp̄i sine pec-
cato erat: ꝛ iō erat efficax ad emūdanda peccata. Quar-
ta est: qꝛ erat caro ipsiꝰ offerentis: ꝓpter cuiꝰ charitatem
erat accepta deo. vñ Augꝰ. iiij. de trinitate sic ait: Quid
tam cōgruenter ab hoībus sumeret̄ qđ ꝓ eis offerret̄ ꝙ̄
caro humana: ꝛ qđ tā aptū huic imolatiōi ꝙ̄ caro mor-
talis: ꝛ quid tā mundū ꝓ mūdandis vitijs ꝙ̄ caro nata
in vtero virginali: ꝛ qđ tam grate offerri ꝛ suscipi possit
ꝙ̄ caro sacrificij nostri: corpus sacerdotis nostri: vñ apl's
ad Ephe. v. Tradidit semetipsū ꝓ nobis oblationē ꝛ ho-
stiam in odorē suauitatis vbi. s̄. q. xlvij. arti. iij. in cor. q.
ꝑ totū. Tertio passio xp̄i fuit meritū redēptionis a cul-
pa. nā ipsa fuit sufficientissima satisfactio peccatorū no-
strorū. Et hoc ꝓpter tres rōnes. Prima est ꝓpter magni-
tudinē charitatis. Gregꝰ: O inestimabilis dilectio chari-
tatis vt seruū redimeres: filiū tradidisti. Secūda ꝓpter
dignitatē corporis qđ exposuit. ex quo enī caro xp̄i diuini-
tati erat vnita vita quā exposuit infinitā habuit dignita-
tem: Joh. x. Potestatē habeo ponēdi aīam meā: ꝛ iterū
sumēdi eā. Tertia rō est ꝓpter generalitatem passiōis: ꝛ
acerbitatem doloris: vbi. s̄. q. xlvij. arti. ij. Ubi nota ꝙ
xp̄s tantā quantitatē doloris assumpsit: quanta erat cō-
ueniens ad bona causandū. p° ad liberationē hoīs a pec-
cato. 2° ad recōciliationē hoīs cū deo. 3° ad apertionē ce-
li. 4° ad saluationē dānati: vbi. s̄. q. xlvi. arti. vi. in cor. so.
in fine. Scđo p̄ncipalit̄ virtute passiōis xp̄i nobis fuit
pena peccati dimissa. Ubi notandū: ꝙ hō ex peccato cō-
misso duplicē penā incurrerat. p° penā eternā. s. p̄uatio-
nē visiōis diuine. 2° seruitutē diabolicā xp̄s aūt sua pas-
sione nos liberauit ab hac duplici pena. qđ tripliciter ꝓbo
.s. rōne: similitudine: ꝛ auctoritate. Primo ꝓbo rōne sic:
vel ꝑ locū a minori: Nos videmꝰ ꝙ ꝑ opa virtꝰ hoīs con-
stituti in gr̄a nō solū hō meret̄ sibi: sꝫ etiā oībus mēbris
suis: vbi. s̄. q. xlvij. arti. j. in cor. q. Scđo ꝓbo similitudīe
tali: Ponamꝰ ꝙ homo peccatū aliqđ pedibꝰ cōmisisset:
tūc talis posset se liberare a peccato cōmisso ꝑ pedes per
aliqđ meritoriū opus qđ exercet ꝑ manꝰ. Uel dicas bre-
uius ꝙ peccatū ꝑ membra cōmissū pōt remitti ꝑ opera
q̄ exercent̄ ꝑ caput. Cū ḡ xp̄s sit caput nostrū ꝛ nos eius
mēbra: ipse ex charitate sua ꝛ p̄ris obedientia liberauit
nos a peccatis tanꝗ̄ caput suū mēbra: vbi. s̄. q. xlix. arti.
ij. Scđo hō ex peccato incurrerat seruitutē diabolicam
ꝓpter hoc enī qꝛ a deo recessit: iusto dei iudicio subie-
ctus fuit diabolo tanꝗ̄ tortori. Matth. v. Ne forte tra-
dat te aduersarius tuꝰ iudici: ꝛ iudex tradat te ministro
.i. angelo pene: vt dicit Chryso. sꝫ xp̄s sua passiōe nos a
seruitute diaboli liberauit: ꝛ hoc tribꝰ modis. p° inq̄ntū
peccatū dimisit. 2° inq̄ntum post dimissionē peccati nos
deo recōciliauit. 3° qꝛ sua virtute potestatē diabolicā su-
perauit. vñ imminente passione xp̄us dixit Joh. xij. Nunc
p̄nceps huiꝰ mūdi eijcietur ꝛc̄. vbi. s̄. q. xlix. arti. ij. ꝑ totum

Sꝫ forte contra hoc dupliciter argues. Primo ꝙ nō so-
lum an̄ passionē diabolꝰ in hoīe potestatē habebat tētan-
do: ꝛ corporalit̄ vexando sꝫ etiā modo post passionē. ꝛ sic
videt̄ ꝙ passione xp̄i non sumꝰ a p̄tate diaboli liberati.
Rn̄deo ꝛ dico: ꝙ nūc etiā deo ꝑmittente diabolꝰ potest
tētare hoīem q̄ntū ad aīam: ꝛ vexare q̄ntū ad corpus. Sꝫ
tñ ꝑ passionem xp̄i remediū est hoī p̄paratū contra im-
pugnatiōes demonis ne ducat̄ in interitū eterne mortis:
sꝫ an̄ passionē xp̄i nullus poterat diaboli manꝰ euadere
ne descenderet ad infernū: sꝫ post passionē virtute eius
hoīes se p̄nt tueri: vbi. s̄. in so. ij. argu. Scđo argues ꝛ
dices ꝙ diabolꝰ adhuc modo magnā potestatē habet ī
aliquibꝰ partibꝰ mūdi: qꝛ multi sūt idolatre: ꝛ etiam tpe
antixp̄i magnā potestatē habebit in hoīs nocumentum
ḡ videt̄ ꝙ passio xp̄i nos nō liberet a potestate seu serui-
tute diaboli. Rn̄deo ꝛ dico: ꝙ deus ꝑmittit diabolū ali-
quas ꝑsonas ꝛ certis locis ꝛ tꝑibꝰ posse decipere: s̄m oc-
cultā rōnē iudiciorū dei. semꝑ tñ vt dixi ꝑ passionē eius
remediū est paratū a nequitijs diaboli se tuēdi: etiā tpe
antixp̄i. Sꝫ si aliq̄s hoc remedio vti neglexerit nihil de-
perit efficacie passionis xp̄i: vbi. s̄. arti. ij. in so. iij. argu.

Tertio p̄ncipalit̄ virtute passiōis xp̄i est nobis dei ami-
citia restituta. hoc aūt ꝓbo duplici rōne. s. rōne remissio-
nis: ꝛ oblatiōis. Primo rōne remissionis sic: Per peccā
hoīes inimici dei efficiunt̄: Sap. xiiij. Simul odio sunt
deo impius ꝛ impietas. Et in psal. Odisti oēs qui opant̄
iniquitatē. sꝫ deus sua passiōe remisit iniq̄tatē ꝛ peccatū
ꝛ penā peccati: ḡ amicitiā suā nobis restituit. Scđo ꝓbo
rōne oblatiōis: sicut enī hō offensā in se cōmissā remit-
tit ꝓpter aliqđ obsequiū qđ ei exhibet̄: sic passio xp̄i fuit
obsequiū ꝛ sacrificiū: ita acceptū vel placitū deo ꝙ pla-
catus est deus sup oī offensa humani generis q̄ntum ad
illos qui passioni xp̄i configurant̄ ꝛ cōformant̄: vt mem-
bra suo capiti: vbi. s̄. arti. iiij. in cor. q. Est aūt notandū
ꝙ xp̄s nō dicit̄ nos deo patri reconciliasse de nouo: q̄si
p̄r de nouo nos amare inciperet: cū dicat̄ Hiere. xxxi. In
charitate ꝑpetua dilexi te ꝛc̄. sed dicit̄ nos reconciliare
deo: eo ꝙ ꝑ passionē eiꝰ causa odij est sublata. ꝛ hoc ꝓpē
tres causas. p̄ma ē ꝓpter peccati ablutionē. scđa est ꝓpē
peti recōpensationē. tertia est ꝓpter oblati sacrificij acce-
ptationē: vbi. s. in so. ij. argu. Sꝫ forte dices contra: qꝛ
deus neminē odit: imo diligit: Sap. xj. Diligis oīa que
sūt ꝛ nihil odisti. ḡ passio xp̄i nō recōciliauit nos deo cū
nō odiret. Rn̄deo ꝛ dico ꝙ deus diligit oēs hoīes q̄ntū
ad naturā quā ipse fecit: odit tñ oēs q̄ntū ad culpā quam
hoīes contra eū cōmittūt: Eccli. xij. Altissimus odio ha-
bet peccatores. ꝛ qꝛ passio xp̄i omnē offensā ꝛ culpā hu-
mani generis remouit: iō nos deo reconciliauit: in solu.
ij. argu. Quarto ꝛ vltimo p̄ncipaliter virtute passionis
xp̄i nobis celi ianua aperta est. Hō enī ex peccato dupli-
ci. s. originali: ꝛ actuali: seu cōi ꝛ ꝑsonali impediebat̄ ab
ingressu regni celestis. p° impediebat̄ a peccato origi-
nali: postq̄ collocauit deus cherubin ꝛ flāmeū gladiū
atq̄ versatilem ad custodiendā viam ligni vite. 2° im-
pediebatur ꝛ impedit̄ etiam modo a peccato actuali ꝛ
ꝑsonali. Sꝫ xp̄s sua passione ab vtroq̄ nos liberauit. vñ
obstaculo hoc amoto ianuam celi aperuit: ad Hebre. x.
Habemus fiduciam in introitū sanctorū. s. celestium in
sanguine xp̄i. Hoc figurabat̄ Numeri. xxxv. vbi dicit̄: ꝙ
homicida manebat ibi. s. in ciuitate refugij: donec sacer-
dos magnus qui oleo sancto iunctus est moriat̄: quo
mortuo poterat in domū suam redire: vbi. s̄. q. xlix. arti.
v. Sed forte argues ꝙ passio xp̄i nō fuit causa apertio-
nis celi ꝛ hoc tribus modis. p°: qꝛ ante passionē xp̄i he-
lias est raptus in celum: vt dicit̄. iiij. Regū. ij. ꝛ similiter
enoch vt credit̄: ergo passio xp̄i nō aperuit celū. Rn̄deo
ꝛ dico ꝙ helias ꝛ enoch similiter subleuati sunt vsq̄ ad
celum aereū vel terrestre vbi erunt vsq̄ ad aduentū xp̄i
nō aūt vsq̄ ad celum empyreum. 2° argues ꝛ dices ꝙ
passionem xp̄i eius baptismus p̄cessit: sed xp̄o baptiza-
to celi aperti sunt: vt dicit̄ Matth. iij. ergo ꝛc̄. Rn̄deo ꝛ
dico: ꝙ baptizato xp̄o celi aperti sunt: non ꝓpter ipsum
xp̄m cui celum semꝑ patet. sꝫ ad designandū ꝙ ipsū ape-
ritur baptizans baptismo xp̄i qui efficaciā habuit a pas-
sione eius. 3° argues ꝛ dices ꝙ passio xp̄i non aperuit
celum: sed potiꝰ ascensio eius: ita dicit̄ Michee. ij. Ascē-
dit pandens iter ante eos. Rn̄deo ꝛ dico: ꝙ xp̄s sua pas-
sione impedimenta intrandi celū remouit: vt. s̄. patet: sꝫ
ꝑ suā ascensionem in possessionem regni celestis nos in-
troduxit: vbi supra arti. v. in solu. argu. ꝑ totū. Require
supra Ascensio.

¶ Primo captatur dei beniuolentia. CA.I.

**P** Ater noster. Circa ora tionē do minicā cōsideranda sūt tria: p̄mo capta tio diuine beniuolentie: scd̄o subuētio nostre indigentie: tertio optatio vel im pletio vel cōfirmatio oratiōis dn̄ice.

Primo cōsideranda est captatio diuine beniuolentie q̄n p̄mittitꝰ: Pater noster qui es in celis. Captamus aūt amorē seu beniuolentiā dei cū laudam⁹ in deo tria. p° di uinā bonitatē vn̄ dicim⁹: Pater. 2° cū laudamus ei⁹ cha ritatē cum subditꝰ: Noster. 3° cū laudamus ei⁹ maiestatē cū subiungitꝰ: Qui es in celis. In p̄mo cor hoīs conforta tur cū dicit: Pater. nā quis audiēs se habere patrē deū: nō desperat: sȝ potius ad spem hereditatis ꝛ celestis glo rie animatꝰ ꝛ confortatꝰ. In scd̄o cor hoīs dilatatꝰ cū sub dit: Noster. Cū eni qs audit ꝙ pater iste nō est tm̄ vni⁹ pater sȝ omniū: cor eius dilatatur ad fraterne charitatis amorē. In tertio cor hoīs eleuatꝰ cū subiūgit Qui es i ce lis. Cū eni scimus eū esse in celis: eleuatꝰ mens nostra ad celestie appetenda. Primo captam⁹ dei beniuolentiā ꝛ amorē eius bonitatē laudando cū dicimus: Pater nr̄. q̄ eni sit ipse deus noster ꝛ dn̄s: tn̄ cōgruenti⁹ dicitꝰ pater q̄ quinq̄ rōnib⁹ pater. p̄ma rō est p̄uocatio amicitie. se cūda est cautio culpe: tertia pensatio gratie: quarta exhi bitio debite reuerēntie: q̄nta p̄statio cōfidentie. Prima rō est p̄uocatio amicitie. nā deus magis amari appetit q̄ timeri: ꝛ iō dicitꝰ pater; quod est nomen amoris: ꝛ nō dn̄s: q̄ð est nomen timoris. vn̄ Hiere. iij. Saltē amodo voca me: pater meus. q.d. antiquit⁹ in veteri testamento vocauerūt me dn̄m in signū timoris. sȝ modo in nouo te stamento voca me Pater meus: in signū amoris. Re.s. Ier. iii. ca°. Scd̄a rō est cautio culpe: ne filij degenerent a similitudine patris q̄ peccatū nō fecit. vt dicitꝰ 1. Pe. ij. Nā timor paterne offense ē causa cautele ꝛc. Tertia rō est pensatio gratie: vt. s. cogitemus nobis maiorē gratiā exhibitā q̄ antiquit⁹: in psal. Nō fecit taliter omni na tioni. ꝛ Aug⁹ de sermone dn̄i in monte. Multa quedā dicta sūt in laudē: nunq̄ tn̄ inuenitꝰ p̄ceptū populo israeli tico vt diceret: Pater noster. sȝ est eis insinuat⁹ dn̄s tanq̄ seruus. sȝ de populo xp̄iano aplūs dicit: ꝙ spm̄ adoptiōis accepit in quo clamamus: Abba pr̄. q̄ð nō est meritorū nostrū: sȝ gratie quā in oratiōe petimus cū dicim⁹: pater. Quarta rō est exhibitio debite reuerētie. vt eni eū in de bita reuerentia habeam⁹ dicit: pater: Malach. j. Si ego pater: vbi est honor meus. ꝛ Exo. xx. Honora patrē tuū vt superueniat tibi bn̄dictio a deo. Re. s. Honor. Quinta rō est p̄statio cōfidentie. vn̄ Chryso. sup Matth. Patrē se magis dici voluit q̄ dn̄m: vt nobis magnā fiduciam daret ad petendū: ꝛ spem largā ad impetrandū: q̄r serui nō semp q̄ð petūt impetrāt: Isa. xlix. Nūquid obliuisci pōt mulier infantē suū vt nō misereatꝰ filio vteri sui: ꝛ si illa oblita fuerit: ego tn̄ nō obliuiscar tui. Est notandū ꝙ pater sex modis accipitꝰ. p° p eterna generatione. ꝛ sic accipitꝰ p̄sonaliter, put pater ab eterno genuit filiū. In psal. Pater meus es tu deus meus ꝛc. ꝛ ibidem: Dn̄s di xit ad me ꝛc. Ego hodie genui te. Cui⁹ generatio ab in tellectu creato est incōprehensibilis. Isa. liij. Generatio nem ei⁹ quis enarrabit: 2° est pater creatiōe: ꝛ sic ē oīū. nec accipitꝰ tunc p̄sonalitē. sȝ essentialit: Malach. ij. Nū quid nō pater vnus omniū nostrū; nūquid nō deus vn⁹ creauit nos; 3° est pater imaginis p̄ticipatiōe; ꝛ sic est oīū hoīm̄. Deutro. xxxij. Nūquid nō ipse est pater tuus q̄ possedit te; creauit ꝛ fecit te; Fecit inquā ad imaginem suā ꝛ similitudinē suā. Gen. p̄mo. 4° est pater p̄destina tione. ꝛ sic est pater tm̄ saluandorū: ad Ephe. j. Gr̄a vobis a deo patre q̄ p̄destinauit nos in adoptionē filiorū dei. 5° est pater adoptiōe ad Ro. viij. Accepistis spiritū ad optionis filiorū dei in quo clamam⁹ abba pater. 6° est pa ter glorie hereditatiōe. ad Gala. iiij. Itaq̄ iā non est ser uus sȝ filius: ꝙ si filius ꝛ heres p deū.

¶ Qr̄ cōuenientius dicitꝰ: pater noster: q̄ pater me⁹ sex rōnib⁹. CA.II.

**S** Ecūdo captamus dei beniuolentiā ꝛ amorē ei⁹ cōmunitatē ꝛ charitatē laudando. vn̄ dicimus: Noster. nullus eni debet dicere Pater meus: sȝ pater noster: tū q̄r hoc cōuenit soli xp̄o qui est filius per idētitatē nature: tū ad designandum ꝙ illud q̄ð est cōe oībus nemo dicat meus. vn̄ cōuenienti⁹ dicitꝰ Noster q̄ meus. Et hoc sex rōnib⁹. p̄ma est amoris inductio. scd̄a est elatiōis cōpressio: tertia pacis cōseruatio: quarta ho noris exhibitio: quinta subuentiōis impensio. sexta in equalitatis exclusio. Prima rō quare cōuenienti⁹ dicitꝰ noster q̄ meus est amoris inductio. p hoc enim ꝙ dicit Noster: inuitat nos ad fraternitatis amorē: vt quilibet p alio quasi p se oret: Jacobi vltimo: Orate p inuicem vt saluemini. nā oratio quanto est cōmunior tāto accepta bilior. Scd̄a rō est elationis cōpressio. p hoc eni ꝙ dicit noster: inuitat nos ad humilitatē vt nemo de nobilitatis genere extollatꝰ: oēs eni filij dei sumus. vn̄ Malach. ij. Nūquid nō pater vnus omniū nostrū: nūquid nō deus vnus creauit nos: q̄re ergo vnusquisq̄ despicit fratrē suū. Tertia rō est pacis cōseruatio. nā p hoc q̄ð dicit Pater noster: ad pacis concordiā nos inuitat. non eni debet esse iurgiū vel contentio inter fratres: Gen. xiij. Non queso sit iurgiū vel contentio inter me ꝛ te. ꝛ subdit causam di cens: Fratres eni sumus. nā discordia q̄ inter fratres ꝛ amicos est: multū piculosa est. Quarta rō est honoris exhibitio. p hoc eni ꝙ dicit Noster: inuitat nos ad mu tuū honorē q̄ debet p̄cipue esse inter fratres: Puer. xviij. Frater q̄ iuuatꝰ a fratre. q. firma ciuitas. Quinta rō est subuentiōis impensio. p hoc eni ꝙ dicit Noster: ad mu tuū auxiliū nos inuitat: q̄ð debet esse maxime inter frēs: ad Ro. xij. Honore inuicē p̄uenientes. Sexta rō ē inequli tatis exclusio. nō eni dicit meus: sȝ noster: vt ostendat ꝙ non vni⁹ sȝ multorū est pater. pri⁹ erat pater vni⁹. s. xp̄i ab eterno p naturā. postea vo. s. ex tp̄e factus est pater mul torū p gratiā: quā differentiā innuit dn̄s Joh. xx. vbi di cit: Ascendo ad patrē meū ꝛ patrē vestrū deū meū ꝛc.

¶ Quō dicitꝰ Qui es in celis q̄nq̄ rōnib⁹. CA.III.

**T** Ertio captamus dei beniuolentiā ꝛ amorē: dei maiestatē laudando. vn̄ dicit: Qui es in celis. nō eni dicit: q̄ es in terra. nec dicit: qui es vbiq̄. nec q̄ es sup oēs celos: nec qui es in celo: sȝ dicit Qui es in celis. p° nō dicit: qui es in terra sȝ in celis: vt sciamus nos habere patrē celestē: ꝛ erubescant se terrenis rebus substernere qui patrē habent in celis: vt Chryso. ait sup Matth. 2° nō dicit: Qui es vbiq̄. Hugo: Si dixisset q̄ es vbiq̄ verū dixisset. sȝ ne incepta ꝛ inanis querēdo men te euagemur dicit: Qui es in celis: vt mēte radicata que celestia sūt queramus. 3° nō dicit: Qui es sup oēs celos. lȝ eni verū sit ꝙ sic sup oēs celos sicut dicit psal. Excelsus sup oēs gentes dn̄s: ꝛ sup celos ꝛc. nihilomin⁹ tn̄ in ce lis ē nō tn̄ īclusus. ꝛ extra vel supra celos ē: nō tn̄ exclu sus. vn̄ Greg⁹: Deus est inter oīa nō tn̄ inclusus: ꝛ extra oīa nō exclusus: infra oīa nō depressus: sup oīa nō ela tus. 4° nō dixit In celo: sȝ in celis: eo ꝙ voluntas ē ipsi⁹ finis. s. dei qui est vn⁹. electio aūt est eorū que sūt ad finē que cū sint plura iō dicit In celis, p̄pter quinq̄ rōnes. s. diuine potētie imensitatē: sapiētie claritatē: ad deū ase cōformitatē: influentie virtuositatē: inherētie varietatē. Prima rō qre dicitꝰ esse in celis est, p̄pter potentie imen sitatē: vt. s. detꝰ intelligi ꝙ nō solū est potēs in terris vbi

sunt minima bona sed etiã in celis vbi est omne bonum q.d. Tu es potens in celis vbi omne bonũ redũdat. vñ.i. ad Thi.vj. Beat⁹ est solus potẽs rex regũ ꝛ dñs dñantiũ Et ad Ro.x. Idẽ dñs oĩuꝫ diues in oẽs qui inuocãt eũ. Scḋa rõ est ꝓpter sue sapie claritatẽ: ꝯtra aliquoꝝ er-rores qui dicunt deũ in celis hec inferiora non intueri. Job.xxij. Nubẽs latibulũ eius circa cardines celi ambu-lat.nec nostra ꝯsiderat: ignorãtes ꝙ oĩa nuda ꝛ apta sũt oculis eius etiã dũ existit in celis. Tertia rõ est ꝓpter aĩe ad deũ ꝯformitatẽ. Cũ enĩ scimus deũ esse in celis: voluntatẽ nostrã ꝯformemus volũtati diuine: ꝛ princi-paliter ad celestia tendam⁹. Apl's. Que sursũ sunt q̃rite vbi xp̃us est ꝛc. Quarta rõ est ꝓpter influẽtie virtuosi-tatẽ.sicut enĩ a celis multiplex virtus ꝓcedit vel dñaẽ .s. virtus causatiua: ꝯseruatiua: multiplicatiua: sic a deo q̃ est in celis multa ĩmo oĩa ꝯsequimur bñficia: Jacobi.j. Omne datũ optimũ ꝛc. Quinta rõ est ꝓpter ubertatis varietatẽ.dr̃ enĩ deus esse in celis.i.in sanctis spũaliter ꝑ grãm: ꝛ non in terris.i.in peccatorib⁹: ad ostendendũ ꝙ tantũ spũaliter videẽ esse inter iustos ꝛ pctõres: quantũ corꝑaliter distãt celũ ꝛ terra. Cui⁹ rei signãde grã orãtes ad orientẽ ꝯuertimur. vñ celũ surgit: nõ tanq̃ꝫ dñs sit ibi ceteras ꝑtes mũdi deserẽs: sed vt amoueaẽ aĩus se ad na-turã excellentiorẽ ꝯuertere: cũ corpus qḋ est terrenũ ad corpus qḋ est excellẽtius.i.ad corp⁹ celeste ꝯuertiẽ: sicut dicit Aug⁹ in sermone dñi in mõte. Sexta rõ est ꝓpẽ similitudinẽ.dr̃ enĩ esse in celis.i.in iustis: qꝛ sicut celi di-uersis ꝓprietatib⁹ ꝛ ꝯditiõibus sunt distincti: ita iusti di-uersis ꝑeminentijs virtutũ ꝛ donoꝝ sunt distincti ꝛ do-tati: iuxta illud.j.ad Corinth.xij. Alij daẽ ꝑ spũm sermo sa-pientie. Notandũ tñ ꝙ deus aliẽ diciẽ esse in celis.i.in iustis ꝯphensorib⁹: ꝛ aliter dr̃ esse in celis.i.in iustis via-torib⁹. Nam deus est in beatis ꝑ grãm ꝑfectã ꝛ ꝯsũma-tã que est in gloria.in viatoribus aũt ꝑ gratiã imꝑfectã.

¶ Qr̃ primo laudamus deũ in se ratõne qꝛ est bonus dicendo: sanctificetur. CA.IIII.

## Sanctificetur nomen

tuũ. Superius p̃missa fuit in orõne dñica capta-tio diuine beniuolẽtie: laudando dei bonitatẽ vel pietatẽ: charitatẽ ꝛ maiestatẽ: hic subdiẽ subuentio vel subleuatio humane indigẽtie in septẽ petitõibus q̃s fecimus deo. Ad cui⁹ euidentiã nota tria. Primũ est ꝙ quelibꝫ petitio fit intentõe obtinẽdi.aliter enĩ frustra fieret. Scḋm est ꝙ intẽtio respicit finẽ: assecutio autẽ fi-nis respicit ea que sunt ad finẽ.qḋ tali exemplo pꝫ. Intẽ-tio infirmi ferẽ ad sanitatẽ p̃ncipaliter tanq̃ꝫ in finẽ: se-cũdario aũt ferẽ in medicinã ꝛ in alia ꝑ que ꝯsequiẽ sa-nitatẽ. Modo cũ deus sit vltim⁹ finis: p̃mo deus cadit in desiderio nostro: qꝛ illud qḋ p̃mo desideramus est de-us. Tertiũ est ꝙ affectus noster dupliciẽ tendit in deuꝫ. p̃mo mõ in se.s.amãdo ꝛ laudãdo eũ quia est bon⁹. psal. Confitemini dño qm̃ bonus. 2° affectus noster tẽdit in deũ ꝓut habeẽ a nobis.s. rõne qua beneficus. ꝛ hoc mõ amamus eũ amore ꝯcupiscẽtie: ꝛ laudam⁹ rõne q̃ euꝫ ha-bem⁹ Judith.xiij. Laudate eũ qm̃ nõ deserit sperãtes ĩ se. Primũ ḡ qḋ desideraẽ a nobis est deus: ꝛ h̃ duobus modis. p̃mo laudãdo eũ in se rõne qua bon⁹. vñ dicim⁹ sanctificeẽ nomen tuũ. 2° laudamus eũ in bonis rõne q̃ beneficus. vñ scḋo rogamus: Adueniat regnũ tuũ. Scḋo in nostro desiderio cadũt ea quib⁹ possum⁹ habere deũ Ubi nota: ꝙ quinq̃ꝫ modis possum⁹ habere deũ. primo obediẽdo. vñ tertio dicim⁹ vel oram⁹. Fiat volũtas tua. 2° condiuiãdo. vñ 4° in orõne petim⁹: Panẽ nostrũ ꝛc. 3° indulgẽdo cõmissũ. vñ dicim⁹ 5°: Dimitte nobis ꝛc. 4° cauẽdo stimulũ. vñ 6° petimus: Et ne nos inducas. 5° liberãdo a p̃senti supplicio qḋ impedit sufficientiam vite: ideo 7° petimus: Sed libera nos a malo: scḋa scḋe q.lxxxiij.arti.ix.in cor.q.ꝑ totũ. Primo ḡ in orõne do-minica petim⁹ ꝙ deus laudeẽ in se.s.rõne qua bon⁹. vñ dicim⁹: Sanctificeẽ nomẽ tuũ. Ubi nota ꝙ deus quatu-or mõis sanctificaẽ a nobis.s.ꝑ glorificationẽ: cognitio-nẽ: ꝯformationẽ: purgationẽ. primo deus sanctificaẽ a nobis ꝑ glorificationẽ. vñ Chryso. in omel' sic dicit: San-ctificeẽ nomẽ tuũ.i.ita nos fac viuere vt ꝑ nos te magni-ficẽt ꝛ glorificent vniuersa. ꝛ subdit: Digna est ante deũ deprecãtis oratio: nihil petere ante patris grãm: sed oĩa eius laudi exponere. 2° mõ deus sanctificaẽ a nobis ꝑ cognitionẽ. vñ Aug⁹ in sermone dñi in mõte sic ait: Nõ petiẽ ꝙ nomẽ dei in se sanctificet.i.in se nomẽ dñi sit san-ctũ: sed petiẽ vt sctm̃ ab hoĩb⁹ habeaẽ.i. ꝙ ita innotescat in nobis vt cognoscaẽ sanctũ: vt non estimeẽ aliqḋ san-ctius. 3° modo nomẽ dei sanctificaẽ ꝑ ꝯformationẽ. vñ glo. Math.vj. sic dicit: Hic oramus spũm sapientie a san-ctitate eius nomĩs in aliquo discrepemus.i. ꝙ eius san-ctitati q̃ntum est possibile in statu vie ꝑfecte simus ꝯfor-mes. Tunc enĩ in nobis nomẽ dei sanctificamus qñ sciẽ-tes eũ sanctũ timem⁹ ꝛ solicite vigilamus: ne forte ꝑ ma-la opa eius sanctitatẽ noĩs violem⁹ in nobis: sicut qui p̃-clara veste indutus est fugit omnẽ sordidã rem ne ꝑdat gratiã candoris eius: sic qui induit xp̃m ad Gala.iij. so-licitus debet esse ne ꝯtaminet eũ. 4° nomẽ dei sancti-ficaẽ a nobis ꝑ purgationẽ. vñ Cyprianus sic dicit: Quo-tidie depcamur vt sanctificemur: opus est enĩ nobis ꝯti-nua sanctificatiõe: vt qui quotidie delinquimus delicta nostra assidua sanctificatõe purgemus. Est aũt notan-dũ ꝙ hec q̃tuor aliter sunt in statu vie: ꝛ aliter in statu pa-trie. p̃mo enĩ.s.in statu vie diuina volũtas imꝑfecte glori-ficaẽ vel magnificaẽ. 2° nostra volũtas diuine voluntati imꝑfecte conformaẽ. 3° cõmissa iniquitas imꝑfecte pur-gaẽ. Rõ aũt istoꝝ triũ est: qꝛ diuina veritas imꝑfecte co-gnosciẽ. mõ enĩ videm⁹ deũ in aliquo.s.in enigmate. In statu aũt patrie ꝑfectiori mõ erũt q̃tuor hec. p̃mo enĩ tũc deus ꝑfectius glorificabiẽ: de qua glorificatõe cãtat ec-clesia: Gloriosus deus in sanctis suis. 2° volũtas nostra volũtati diuine perfectius ꝯformabiẽ. vñ Ezech. xxxvij. Percutiã cũ eis fedus pacis: pactũ sempiternũ erit ĩ eis ꝛ dabo sanctificationẽ meã in medio eoꝝ in sempiternũ 3° tunc ꝑfectius purgabimur: nã hic purgam in q̃tũ ad inchoationẽ. vñ quilibet a pctõ potest purgari amplius Apoc.vlti. Qui sanctus est sanctificeẽ adhuc. In patria vero purgabimur q̃tuꝫ ad cõpletionẽ ꝛ ꝯsũmationẽ .j.ad Tessalo.iiij. Hec est volũtas dei sanctificatio vestra. 4° tunc ꝑfectius cognosciẽ .j. Joh.iij. Cũ apparuerit similes ei erimus si videbim⁹ eũ sicuti est. in patria enĩ videt nõ in alio.sꝫ in deo ꝛ ꝑ deũ. ꝛ hec erit cã.s. ꝑfectior cognitio habẽdi alia supradicta modo ꝑfectiori. Sed ꝯtra hoc potest dupliciẽ argui. Primo sic: Deus non habꝫ nomẽ imo est inominabilis: vt Diony. dicit: ḡ nihil est petere ꝙ nomẽ eius sanctificeẽ. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ nomẽ ꝓut signi-ficat cõpositionẽ substãtie ꝛ q̃litatis non cõuenit deo q̃ est sũme simplicitatis ꝛ puritatis. in q̃tuꝫ vero nomẽ ĩpor-tat noticiã qualẽcũq̃ꝫ nomẽ ꝯuenit deo. Ubi nota ꝙ inẽ alia diuina nomĩa qui est: est magis ꝓpriũ nomẽ dei. vñ Exo.iij. dixit dñs ad moysen: Si q̃sierint nomẽ meũ di-cas: qui est: misit me ad vos. Quod quidẽ nomẽ magis ꝯuenit deo q̃tuor rõibus.s.rõne ꝑfectõis: cognitõis: ordi-nis: significatõis. primo qui est: est magis ꝓpriũ nomẽ dei rõne ꝑfectõis sic: Illud nomẽ qḋ inter oĩa alia est ꝑ-fect⁹ est magis deo ꝯueniẽs cũ sit ꝑfectissim⁹. sed esse est huiusmõi: qḋ pꝫ: qꝛ illud est ꝑfectũ cui nihil deest: qꝛ in esse diuino nihil est p̃teritũ nec futurũ. sed esse nostrum

impfectū est: qꝛ deest sibi ꝛ qđ pterijt ꝛ qđ futuꝝ est. Esse autē diuinū est totū simul. vñ non habet pteritū nec futurū. ꝰ ꝛc. 2° rōne cognitōis sic: nā sicut deū cognoscim⁹ ita nominam⁹. sed in statu vie cognoscim⁹ deū cōfuse et indetermīate. sed esse rem indetermīate significat: vt Damas. dicit. ꝰ ꝛc. 3° rōne ordinis sic: Illud nomē qđ est inter oīa primū est deo attribuendū qui est pncipiū oīuꝫ: ꝛ in quo oīa sunt vnū. sed esse est huiusmodi ꝰ ꝛc. 4° rōne significatōis sic: Illud nomē qđ signat rem simplicit̃ et actualiter magl ꝯuenit deo qui est simplicissim⁹ ꝛ semp in actu. sed esse est huiusmodi: ꝰ ꝛc. pmo scri. sen. di. viij. arti. j. in cor. q. ꝓ totū. Scđo potest sic argui: Chryso. dicit ꝙ non petit̃ vt nomē dei sanctificet̃ ad hoīe: eo ꝙ in se est sanctū ꝛ sanctificat oēs: sed petit̃ vt qđ est sanctū in se sanctificet̃ in nobis. Cōtra hoc dictū sic arguo: Qđ nō est in nobis non sanctificat̃ in nobis nec a nobis. sed de⁹ nullo mō essēdi in: est in nobis: vt pꝫ p singulos modos discurrēdo: ꝰ ꝛc. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ de⁹ est in se: ꝛ vbiqꝫ ꝛ est in oī re: ꝛ est in te. pmo deus est in seipso: qꝛ remouet omnē depēdentiā eius ab oī loco. i. non depēdet ab aliquo loco. 2° est in seipso: qꝛ est p se non indigēs aliq⁹ alio. 3° deus est in se p intellectū: qꝛ semp actualit̃ cognoscit seipsuꝫ. Scđo deus est vbiqꝫ. i. psens virtualit̃ in oī loco: qꝛ ꝯtinet ꝛ saluat locatū. Tertio deus est in oī re sicut causans in causato: ꝛ ꝯseruās in ꝯseruato. pmo de⁹ est in oī re sicut causans in causato: ad Ro. xj. Ex ipso ꝛ p ipsuꝫ ꝛ in ipso sunt oīa. Cū enī deus sit oīuꝫ cā primaria: tria facit que sunt de rōne cāe pmarie. pmo enī pus aduenit: 2° plus influit: 3° tardius recedit: in scripto de causis scti Tho. ꝓpōe pma. 2° deus est in oī re sicut ꝯseruās in ꝯseruato. vñ Grego. Oīa in nihilū redigerent̃ nisi manu dei oīpotētis ꝯseruaret̃. Et Aug⁹. iiij. sup Gen. ad litterā sic ait: Uirtus dei ab his que creata sunt regēdis si aliqñ cessaret sil̃ ꝛ illoꝝ cessaret spēs: oīsqꝫ natura ꝯcideret. qđ ꝓbo exemplo solis ꝛ aeris. Sicut enī aer lumine pñte fit luci dus: absente aūt ꝯtinue tenebrat̃: sic creatura psente deo manet: absente aūt deo anihilat̃: pma pte sū. q. ciiij. arti. j. in cor. q. in fine. vñ Isa. lxvj. Ego feci dando esse: ego ferā ꝯseruādo in esse: ego portabo redimēdo: et ego saluabo glorificādo. Est aūt notandū qꝛ deus ē generaliter in oī re tribus modis. s. psentialit̃: essentialiter: potētialiter. Cuius rō est ista: qꝛ deus cōparat̃ ad res vt cognoscēs: vt ꝓducēs: vt regēs: pmo inqꝫtum se hꝫ vt cognoscēs dr̃ esse in rebus psentialit̃. 2° inqꝫtuꝫ est vt ꝓducens dr̃ esse in oībus rebus potētialiter. 3° inqꝫtuꝫ est regens dr̃ esse in oībus rebus essentialiter: pma pte sum. q. viij. arti. j. in cor. q. Hoc aūt tali exemplo pꝫ. Rex enī per presentiā dr̃ esse in illis que sunt in eius ꝯspectu: nā oīa que videt dicunt̃ esse in ꝯspectu seu psentia eius. 2° dr̃ esse p potentiā in toto regno. 3° dr̃ esse p essentiā vbi psonaliter cōmnet̃: cū rex alicubi est p essentiā vbi non est p potentiā: sicut qñ est extra regnū: alicubi vō est p potētiā vbi non est p psentiā. sicut rex in toto regno suo. Sed qꝛ hoc impfectionē dicit vt ostendat̃ in deo pfectus mod⁹ essendi in oībus rebus: dr̃ ꝙ trib⁹ modis est in oībus rebus. s. p psentiā: potentiā: essentiā vt pꝫ. 4° deus est i re sicut gratificans in granficato. Ubi nota ꝙ cū duplex sit gratia. s. grā gratis data: ꝛ gratia gratū faciēs: deus non dr̃ habitare in habētib⁹ grām gratis datā. Cuius rō est: qꝛ deus non habitat in illis qui sunt templū diaboli. sed omnes qui habēt grām gratis datā solā: sicut fuerūt balaā: cayphas ꝛ alij habētes fidē informē ꝛ timorē seruilē sunt templū diaboli p pctm̄ mortale qđ stat simul cū grā gratis data: ꝰ deus in illis non habitat. sed solū habitare debet in habētib⁹ grām gratū facientē. qđ pꝫ duplici rōe. s. assimilatōis: ꝛ acceptatōis. Primo rōne assimilationis sic: Deus habitat in aīa p silitudinē quā aīa habet cū deo. sed grā gratū faciens est similitudo p quā aīa est imago dei: p quā aīa ꝯformat̃ deo. ꝰ ꝛc. Scđo rōne acceptatōis sic: Deus in illis habitat que sibi sunt accepta. sꝫ gratia gratū faciēs facit hoīeꝫ iustū acceptū deo. ꝰ habitat in illis qui habēt grām gratū facientē: ꝛ tales laudāt deū dicentes: Sanctificet̃ nomen tuū.

¶ Qꝛ petimus ad gloriā peruenire dicendo: Adueniat regnum tuum. CA. V.

## Adueniat regnū tuuꝫ

a Postqꝫ superius pmissa fuit pma petitio: per quā vl̃ in qua petim⁹ gloriā dei in se sicut amamus deū amore amicitie: ꝛ laudam⁹ deū in se rōne qua bonus cū dicim⁹: Sanctificet̃ nomē tuū. 2° ponit̃ ꝛ seqt̃ scđa petitio p quā vel in qua petim⁹ frui gloria dei. Sicut enī diligim⁹ deū amore ꝯcupiscētie: ꝛ laudam⁹ cū rōne qua beneficus: ita petimus eū habere in nobis: qđ ē ad dei gloriā puenire. vñ petimus Adueniat regnū tuū. Circa quā petitionē ꝯsiderāda sunt tria: pmo distinctionis modus: 2° acquisitōis gradus: 3° possessionis fruct⁹. Primo ꝯsiderādus est distinctiōis modus. potest enīꝫ ista petitio exponi Adueniat regnum tuū: ꝛ intelligi sex modis fm ꝙ regnū sex modis distinguit̃. pmo modo excludet̃ regnū diaboli ꝛ petit̃ regnum dei. vñ Hiero. sic exponit dicēs: Generaliter ꝓ totius mūdi petit regno vt diabolus in mūdo regnare desistat. qđ primo factū fuit in passione qñ dixit: Nūc princeps hui⁹ mūdi eijciet̃ foras. Re. s. Passio. vi. ca. 2° pfecte fiet in fine qñ oēs inīqꝫ cū principe suo mittent̃ in stagnūꝫ inferni. Scđo excludit̃ regnuꝫ peccati ꝛ petit̃ regnū dei. vñ Hiero. sic dicit: Adueniat regnū tuū. i. regnet deus in nobis ꝛ nō regnet pctm̄ in nostro mortali corpe. Pctm̄ autē in corpe fm glo. est fomes pcti qui regnat in mēbris: ex cui⁹ dñio est mors in corpe: a quo dñio petit liberari apl̃s ad Ro. vij. Quis me liberabit de corpe mortis hui⁹: Glo. i. de dñio carnis in qua est mors. Cōtra: Hoc regnū seu dñiuꝫ petit aduenire regnū dei in carnis resurrectōe. Tertio excludit̃ regnū mūdi ꝛ petit̃ regnū celi. vñ Cipanus sic ait: Bene aūt regnū dei petim⁹. i. celeste qꝛ est regnū celeste sed qui renūciauit iā seculo: maior: est eiā honorib⁹ ei⁹ ꝛ regno. ꝛ iō qui se deo ꝛ xp̄o dicat: non terrena sed celestia desiderat. Re. quare nō est ponēda beatitudo in dominio seu potentia mūdana. s. Beatitudo. Et infra Potētia humana. Quarto petit̃ regnū diuini auxilij. vnde Hugo sup hoc verbo: Adueniat regnū tuū sic dicit: Regnū dei est triplex. s. regnū potētie: regnū sapiētie: regnū leticie. pmo ergo petit vt veniat regnū potētie ad nos debiles ꝛ infirmos roborādos. 2° petit vt veniat regnū sapiētie ad nos insensatos ꝛ fatuos illūinandos. 3° petit vt veniat regnū leticie ad nos flebiles ꝛ afflictos ꝯsolādos. Quinto excludit̃ regnū fidei qđ est intra nos: vt dicit̃ Luce. xvij. ꝛ petit̃ regnū spēi. vñ dr̃ ꝛ petit̃ sic: Adueniat regnū tuū. i. regnū illud quo tu mō in nobis regnas p fidē: veniat ad regnū quo in nobis regnabis p spēm. i. regnū fidei trāseat ad regnū spēi: qñ hec est vita eterna vt cognoscāt te solū deū ꝛc. Joh. xvij. vel sic: Regnū quo te videm⁹ mō in alio. s. per speculū in enigmate: trāseat ad regnū quo te videbim⁹ in te. s. facie ad faciē. Sexto excludit̃ regnū spei ꝛ petit̃ regnū tētionis rei. de quo dicit̃ Math. xxv. Percipite regnū qđ vobis paratū ē ab origine mūdi. vñ Cyprian⁹ sup hoc v̄bo sic dicit: Nostrū regnū petim⁹ aduenire a deo nobis pmissuꝫ ꝛ xp̄i sanguine acquisitū: vt qui seculo ante seruimm⁹: postmoduꝫ xp̄o dñante regnem⁹. Hꝫ aūt regnū. s. dei visionē: tētionē: fruitionē: p boni pseuerantiā obtinem⁹. vñ Aug⁹ in libro de

pseuerantia sic dicit: Cũ autẽ petit̃: adueniat regnũ tuũ: quid orãt qui iaʒ sancti sunt nisi vt in ea sanctitate q̃ eis data est pseuerẽt: nec eiʒ adueniet regnũ dei nisi his qui pseuerãt vsq; ad finẽ. Scd̃o p̃ncipaliter circa regnuʒ dei ɔsiderãdus est adeptõis gradus: nã q̃tuor gradibus acquirit̃ ꝛ attingit̃ regnũ dei: q: inchoat̃: roborat̃: ɔfirmat̃: ɔsũmat̃. p̃mo regnũ dei inchoat̃ hic in via p exclusionẽ criminis. ita dicit Hiero. Regnet deus ꝛ non regnet pctm̃ in nostro mortali corpe. ꝛ hoc facit fides q̃ corda purificat ſm aplm̃. 2° regnũ dei roborat̃ p augmẽtationẽ boni opis. ij. Pe. j. Satagite vt p bona opa certã vr̃aʒ vocationẽ ꝛ electionẽ faciatis. sic eni͂ abundanter ministrabitur vobis introitus in regnũ eternũ. 3° regnũ dei cõfirmat̃ per resurrectionẽ corpis. vñ Aug° in enchiri. dic̃ q regnũ dei in carnis resurrectõe venturũ est. qd̃ ita debʒ intelligi. nam ſm Augu. cũ dicim°: Adueniat regnũ tuũ. petimus q etiã militãs vniat̃ triũphanti: tũ q: est non cõpleta ꝛ pfecta cõiunctio ecclesie militãtis cũ triũphãte ante gloriosaʒ resurrectionẽ carnis: iõ post resurrectionẽ corpoꝝ vel qñ erit resurrectio corpoꝝ tũc cõplete adueniet regnũ dei: eo q gloria tunc non solũ erit in carne: ſʒ in vtroq;. Rõ autẽ hui° est: q: regnũ debet̃ filijs. Mõ ita est q nec corpus p se nec aĩa p se est filius: sed hõ. 4° regnũ dei ɔsũmat̃ p diuine essentie visionẽ. vñ Aug° Cuʒ petit̃ aduẽtus regni: petit̃ aduẽtus ecclesie militãtis ad triũphantẽ. hoc aũt est petere a vistoribus gloriã patrie in qua deus regnãs videbit̃ sicuti est. j. Joh. iij. Et hoc ẽ qd̃ p̃ncipaliter petit̃ ꝛ intendit̃. s. clara visio diuine glorie seu eẽntie cũ dicim°: Adueniat regnũ tuũ. vñ ambro. sic dicit: ca. de sacris: Postulatio est vt in nobis fiat regnũ dei. ꝛ subdit cãm dicens: Si deus in nobis regnat: aduersari° locũ habere in nobis non potest; culpa nõ regnat: pctm̃ non regnat. sed regnat virtus: regnat patiẽtia ꝛ regnat deuotio. Tertio p̃ncipalit̃ circa regnũ dei cõsiderãdus est possessionis fruct°. Re. s. Beatitudo. ꝛ infra visio: de bonis visionis diuine. ¶ De petit̃ adimpletio volũtatis dei cũ dicit̃: Fiat ꝛc̃. CA. VI.

# Fiat volũtas tua sicut

in celo ꝛ in terra. Supius dictũ fuit q affectus noster tribus modis spẽaliter fert̃ in deũ. p̃mo mõ dei honorẽ ꝛ bonitatẽ in se laudãdo. ꝛ hoc petebat̃ ĩ p̃ma petitõe cũ dicebat̃: sanctificet̃ nomẽ tuũ. 2° fruitionẽ dei optãdo. ꝛ hoc petebat̃ i scd̃a petitõe cũ subdebat̃: Adueniat regnũ tuũ. 3° dei volũtatẽ implẽdo. vñ modo subiungit̃ in tertia petitõe: Fiat volũtas tua ꝛc̃. In quo verbo duo ɔsiderare debemus. p̃mo pfectiuũ meriti: ibi Fiat volũtas tua: 2° informatiuũ exẽpli: ibi Sicut in celo ꝛ in terra. Primo ponit̃ qd̃ est perfectiuũ meriti. s. obedire volũtati diuine: ibi Fiat volũtas tua. Circa voluntatẽ aũt diuinã q̃tuor ɔsiderare debemus. s. distinctionẽ: ostensionẽ: impletionẽ: ɔformationẽ. Primo distinctionẽ. nam sup illo verbo apli ad Ro. xij. Probetis que sit volũtas dei. dicit glo. q volũtas dei dr̃ siue qua vult: siue illud qd̃ vult. volũtas aũt qua vult dr̃ volũtas beneplaciti. volũtas autẽ siue illud qd̃ vult: dr̃ volũtas signi: sicut eni͂ signa ire dicunt̃ ira: ꝛ signa dilectõis vocant̃ dilectio: ita illud qd̃ deus vult dr̃ volũtas eius: p̃mo scrip. sen. di. xlvj. arti. iiij. in cor. q. Ubi nota q volũtas ꝓut ẽ beneplacitũ dei importat duo: p̃mo approbationẽ reruʒ ꝓducendaꝝ que est eternalis. 2° ꝓductionẽ vel factionẽ earundẽ que est tẽpalis. Mõ autẽ hic non petit̃ q fiat volũtas dei ꝓut volũtas dicit beneplacitũ approbatiõis eo q approbatio est eterna. vñ non petit̃ nec peti potest vt fiat qd̃ est eternũ: sed petit̃ q fiat volũtas dei vel beneplacitũ dei de ꝓductiõe eaꝝ que est quid tp̃ale. vnde Aug° exponẽs hoc verbũ: Fiat volũtas tua. i. obediat̃ p̃ceptis. Sicut in celo ꝛ in terra. i. sicut ab angel' ita ab hominibus: non q ipsi faciãt vt deus velit: sed q: faciũt qd̃ ille vult. i. faciũt ſm voluntatẽ eius. Scd̃o circa volũtatẽ diuinã ɔsiderare debem° ostensionẽ seu notificationem nã diuinũ volitũ siue id qd̃ deus vult notificat̃ p quinq; signa: quoꝝ quatuor ponũt̃ ab Augu. ꝛ ab Hugo. de sancto victore. s. opatio: p̃ceptio: prohibitio: pmissio. q̃ntũ vo. s. cõsiliũ addit̃ a mgr̃o Petro p̃mo sentẽ. Rõ autẽ istoꝝ signoꝝ est ista: q: signũ volũtatis diuine: vel est respectu p̃sentiũ: vel respectu futuroꝝ. Si respectu p̃sentiũ: aut est respectu bonoꝝ ꝛ sic est opatio: aut respectu maloꝝ ꝛ sic est pmissio. Si vo signũ volũtatis diuine est respectu futuroꝝ: hoc est tribus modis. p̃mo respectu boni ad quod tenent̃ omnes: ꝛ sic est preceptũ. 2° mõ respectu mali qd̃ omnes vitare tenent̃: ꝛ sic est ꝓhibitio. 3° respectu boni non necessarij ad salutẽ: sed tñ ɔferẽtis saluti: vl' respectu pfectioris boni qd̃ non omnes attingũt: ꝛ sic est ɔsilium. Et p̃dicta ɔtinent̃ hoc versu. s. Precipit ac ꝓhibet pmittit ɔsulit implet: p̃mo scri. sen bea. Tho. di. xlvj. arti. iiij. ĩ cor. q. in fine. Ita q p̃ceptuʒ importat iussionẽ de bono faciẽdo: ꝓhibitio vo de malo vitãdo. opatio vel cõpletio est respectu boni p̃sentis: pmissio vo respectu mali faciẽdi: consiliũ autẽ de bono meliori qd̃ lʒ non sit necessariũ ad salutẽ: est tñ expediens. Sed forte argues ꝛ dices: q hec quinq; non sunt signa volũtatis diuine. qd̃ patebit p singula discurrẽdo. Primo de p̃ceptõe sic: Deus precepit abrahe vt imolaret filiũ suũ: vt pʒ Geñ. xxij. ꝛ tñ noluit qd̃ imolaret̃ vt patuit p effectũ. g̃ precepit qd̃ noluit. ꝛ sic p̃ceptũ non videt̃ signũ volũtatis diuine. Rñdeo ꝛ dico: q duplex ẽ p̃ceptũ. s. executõis ꝛ ꝓbatiõis. In p̃cepto executõis est volũtas de impletõe actus. In p̃cepto autẽ ꝓbatiõis est volũtas de p̃paratõe ad actũ non de impletõe actus. Unñ dico q p̃ceptũ qd̃ fecit dñs abrahe de imolatõe filij fuit p̃ceptũ ꝓbatõis vel p̃paratõis: non executõis. vñ nolebat dñs nisi q suũ aĩuʒ p̃pararet ad filiuʒ imolandũ: sicut ipse fecit Ambro. Affectũ inquisiui: non factũ exegi. Scd̃o argues q ꝓhibitio non sit signũ voluntatis diuine sic: Deus ꝓhibuit qd̃ non voluit: ita dic̃ dñs leproso Math. viij. Uide nemi dixeris. sed nõ voluit q taceret: g̃ ꝓhibitio non est signũ volũtatis diuine. Nã volũtas dei fuit q clamaret: ꝛ tñ ꝓhibuit q non clamaret. vñ glo. sup illo v̊bo sic ait: Taceri iussit; nec tñ taceri potuit. Et q̃re: certe q: dñs noluit: al's taceri potuisset: g̃ ꝛc̃. Rñdeo ꝛ dico q ibi fuit aliud qd̃ dñs voluit: et aliud qd̃ dñs noluit. p̃mo eni͂ inq̃tuʒ xp̃s erat homo voluit hoc taceri q̃tuʒ ad suã laudẽ quã fugiebat: ꝛ vt de h' alijs exemplũ daret ꝓpriã laudẽ vitãdi. 2° xp̃us inq̃tuʒ erat deus ꝓhibuit ꝛ noluit hoc taceri: ꝛ hoc ꝓpter p̃ris sui honorẽ ꝛ alioꝝ vtilitatẽ quã q̃rebat. Tertio argues q opatio seu cõpletio non sit signũ volũtatis diuine sic: Uolũtas beneplaciti dei est semp bonoꝝ ita q beneplacitũ dei est q nos semp operemur bona. ſʒ nos nõ semp facim° sed vt plurimũ malũ: g̃ facim° ɔtra beneplacituʒ dei ꝛ sic opatio boni non est signũ volũtatis diuine. Respõdeo ꝛ dico q nihil fit ɔ̃ voluntateʒ diuini bñplaciti: de quo dr̃ in psal. Oĩa quecũq; voluit fecit. Et apl's: Uolũtati eius q̃s resistet: ſʒ fiat p̃ter ei° voluntatẽ. vñ Aug° in enchiri. sic dicit: Non fit aliq̃d nisi oĩpotẽs illud velit fieri. Et hoc vel volũtate beneplaciti qua fiũt oĩa: vel volũtate signi que est pmissio mali. Quarto argues q pmissio mali nõ est signũ volũtatis diuine sic: Permissio est respectu alicui° mali. sed volũtas diuina nũq; ẽ mali sed boni: g̃ ꝛc̃. Rñdeo duob° modis. p̃mo q lʒ facere malũ sit malũ pmittere: tñ facere malũ non est malũ ſʒ bonũ ꝛ iõ pmissio mali est signũ volũtatis diuine. Re. s. Malũ

2° rñdeo τ dico φ pmissio nõ indicat voluntatẽ diuinã circa illud qð pmittit: sed circa oppositũ. vbigrã: Deus pmittit malos psequi bonos: τ ex psecutiõe elicit φ boni sunt patiẽtes vel aliqð aliud bonũ. Uult ğ deus non ipsũ psequi sed patientiã que ex psecutiõe elicit: Quinto argues φ ɔsiliũ non sit signũ volũtatis diuine sic: Damascen⁹ dicit φ in deo nõ est ɔsiliũ. τ reddit cãm dicẽs ignobilitatis eni nature est ɔsiliari: ğ τc. Rñdeo τ dico: φ ɔsiliũ dr̃ tribus modis. Pmo mõ ɔsiliũ est inquisitio rõnis eius quod ignorat: sicut dicit Damas. τ sm̃ hoc cõsulere est ɔsiliũ querere qð nullaten⁹ est in deo. vñ Isa. xl. Quis adiuuit spm̃ dñi: aut quis ɔsiliari⁹ eius fuit: q. d. nullus. 2° mõ ɔsiliũ dr̃ consiliũ dare. τ hoc mõ ɔsiliũ est signũ diuine volũtatis: puer. viij. Meũ est ɔsilium τ eq̃tas: mea est prudẽtia: mea τ fortitudo. Et apl̃s ad. j. ad Corinth. vij. De virginib⁹ aũt preceptũ dñi non habeo ɔsiliũ aũt do. 3° mõ dicit ɔsiliũ ipsa dispositio seu pordinatio de agẽdis. τ hoc ɔsiliũ non dr̃ esse signũ diuine volũtatis sed eterna dispõ seu pordinatio que nõ potest sciri nec mutari. Pmo non potest ab aliquo intellectu creato sciri acumen rõnis. vñ Sap. ix. Quis eni hoiũ poterit scire ɔsiliũ dei. 2° nõ põt ɔsiliũ dei mutari. vñ Grego. dicit: φ deus mutat sententiã sed non ɔsiliũ. Cui⁹ rõ est qz ɔsiliũ in deo non respicit quid tẽpale sed poti⁹ notat eternã dei dispositionẽ que mutari non põt: sniaz vo respicit vel importat tẽpalem executionẽ rez que mutari potest. vñ ppter hanc rõem dr̃ φ ɔsiliũ diuinũ est imutabile: snia vo mutabilis. Tertio pncipalr̃ ɔsiderare debemus hũane voluntatis ad diuinã ɔformationẽ. vnde Hiero. sup illo vbo: Fiat volũtas tua. (τ habet in glo.) sic dicit: Hac petitiõe oramus vt libertas nostri arbitrij societ pgrãz voluntati diuine. Ad cui⁹ euidentiã est notandũ φ in nobis est quadruplex voluntas. s. volũtas naturalis: sensualitatis: ɔditõnalis: deliberatõis. Prima ğ voluntas seu appetitus naturalis semp fert in bonũ nature τ non in supius: τ ideo non ɔformat se in oĩbus voluntati diuine. Scðã voluntas. s. sensualitatl est respectu alicui⁹ boni sensibilis: τ non respectu boni eterni. vñ h̃ ex seipsa voluntati diuine dissentit. Tertia vo voluntas. s. ɔditionalis potest velle aliud q̃ deus sub ɔditõne. s. si deo placeret. Quarta vo volũtas. s. deliberate rõnis cõsiderat τ fert in bonũ eternũ. Iz eni amaritudinẽ medicie τ incisionẽ carnis putride appetit⁹ naturalis τ sensitiu⁹ abhorreat: voluntas tñ deliberata eligit: τ hac voluntate teneor velle illud qð deus vult. Hec bea. Tho. pmo scri. sen. di. xlviij. arti. iiij. in cor. q. Qz aũt voluntate rõnali τ deliberata teneor velle qð deus vult: triplicit pbo. s. roe similitudine: τ autoritate. Pmo rõne sic: Si non teneor velle qð deus vult ğ possũ velle ɔtrariũ hoc est potest mihi displicere qð deus vult. sed hoc est falsũ. qũa sm̃ Augu. impius est cui displicet diuina prudẽtia seu voluntas. Scðõ ɔfirmat hoc idẽ alia rõne sic: Nihil iustũ displicet iusto: vt dicit Aug⁹ in li. de vera religione. sed omne volũũ a deo est iustũ ergo ille cui diuinũ volitum displicet non est iustus. vñ si non possũ velle ɔtrariũ ei⁹ qð deus vult: teneor velle omne qð deus vult. 2° pbo tali silitudine vel exẽplo: Nihil magi teneor diligere post aiam meã φ corp⁹ meũ: sed mala que sunt in corpe meo debeo acceptare exquo placet deo: ğ multomagis mala que fiũt parẽtib⁹ meis: puta tribulationẽ: infirmitatem: mortẽ. 3° pbo autoritate. nam glo. sup illo vbo psal. Ad hesit mihi cor prauũ. sic dicit: Cor prauũ τ distortũ habz qui non vult qð deus vult. sed oẽs tenent nõ habere cor prauũ: ğ oẽs tenent ad ɔformandũ voluntatẽ suã voluntati diuine in volito: pmo scri. sen. di. xlviij. arti. iiij. j. arg. ɔtra. Nota tñ ad euidentiã pdictoz φ volitũ dei trib⁹ modis põt ɔsiderari. s. vt cognitũ: cõgruũ: iustũ. Pmo volitũ dei potest ɔsiderari si est a me cognitũ: τ sic teneor velle q̃cquid scio deũ me velle als non. Iz eni vt dicit Tulli⁹ in rhetorica: amicoz sit idẽ velle idem nolle: non tñ semp: sed tunc solũ teneor velle quicq̃d amicus meus vult: qñ scio amicũ meũ me illud velle. Sic a sili teneor velle q̃cquid scio deũ me velle. innotescit aũt mihi illud qð deus vult duobus mõis. vno mõ p inspirationẽ siue reuelationẽ. 2° mõ p signoz expssionẽ. de quib⁹ pz supra.

Scðõ volitũ dei dz cõsiderari sic si est ɔgruũ: nam si est ɔgruũ tunc teneor velle qð deus vult: dũ m̃ sciã qð deus velit me. Si vo non sit mihi cõgruũ tũc non teneor illud velle. vtpote si deus velit mortẽ meã vel patris mei: non teneor illã velle: imo possũ ad oppositũ laborare: ad curationẽ τ sanitatẽ. Nota tñ hic φ congruitas iusticie τ prudẽtie dei semp est pferẽda cõgruẽtie humane vel nature. Tertio dz atẽdi si volitũ dei est iustũ. si eni deus vellet dãnationẽ meã sub rõne dãnatõis: non teneor velle. sed qz deus vult dãnationẽ meã ordine sue iusticie q̃ est punitõis culpe p penã: tunc quilibet tenet velle ordinẽ diuine iusticie: qui est: φ si in peccõ morit dãnet. pmo scri. sen. vbi. s̃. arti. iiij. in solu. ij. argu. His igit trib⁹ cõsideratis q̃libet tenet velle qð deus vult. vñ apl̃s ad Ro. xij. Probetis que sit volũtas dei bona beneplacẽs τ pfecta. Expositor: pbetis. i. in vobisipsis experimẽto pbetis. j. ad Tessolo. in fine. Oĩa pbate quod bonũ est tenete: q̃ sit volũtas dei. i. que deus velit qð verbũ exponit q̃tuor modis. pmo sic: volũtas dei est bona in se: eo eniz ipso φ deus vult aliqd: illud est bonũ. 2° est beneplacẽs bñ dispositis: qui intelligũt τ experti sunt eã. 3° est pfecta: vt nihil sit melius ea. Scðõ mõ exponit sic: Uolũtas dei est bona quo ad declinationẽ mali: est beneplacẽs quo ad opationẽ boni qð est in pcepto: est pfecta quo ad cõpletionẽ boni: qð est in cõsilio. Tertio mõ sic exponit: Uoluntas dei est bona incipiẽti: est beneplacẽs pficienti: ẽ pfecta pueniẽti. Quarto mõ exponit sic: Uolũtas dei est bona liberãdo a miseria culpe: est beneplacẽs ɔferendo bona grẽ: est pfecta ɔsũmando in bono glorie. Quarto vo τ vltimo ɔsiderare debem⁹ diuine volũtatis impletionẽ. nam volũtas dei que est beneplacitũ dei semp iplet aut de nobis aut a nobis. vñ Aug⁹ in enchi. sic dicit: De hoie semp implet deus suã volũtatẽ: qz nihil facit homo de quo deus non opet qð vult. non enĩ vult deus vt peccet hõ. si autẽ peccauerit: penitẽti vult parcere: in peccati vo pseueratiuẽ punire: sicut aliquos pparauit ad penam ab eterno: alios ab eterno pparauit ad gloriã. Et iterum Aug⁹ ibidẽ loquẽs de malis sic dicit: Quantũ ad ipsos attinet qð deus noluit: fecerũt. q̃tum vo ad oipotentiaz dei nullo mõ id facere valuerũt. hoc quippe ipsũ qð ɔ̃ dei voluntatẽ fecerũt: de ipsis facta est volũtas eius. volentes eni fugere a volũtate pcipiẽte vel phibẽte: cadũt ad voluntatẽ punientẽ. Hoc autẽ Anshelm⁹ in libro: cur de⁹ hõ: pbat tali exemplo dicẽs: Si ea que celi ambitu cõtinent vellent non esse sub celo: nullaten⁹ possent esse nisi sub celo: nec fugere celũ nisi appropinquando celo. nam vnde τ quo τ qua irent sub celo essent. τ q̃to magis a qualibet celi pte elongarent: tanto magis opposite pti appropinquaret. Ita q̃uis hõ vel malus angelus diuĩe volũtati τ ordinationi subaicere nolit: nõ tñ eã effugere valet: qz si velit fugere de sub volũtate iubẽte: currit sub volũtatem punientẽ. vt ğ impleat volũtas dei τ pcipue in quatuor. pmo in petõz ɔuersione p opus penitẽtie: 2° in cõuersoz sanctificatiõe: p munus grẽ. 3° in sanctificatoz saluatiõe: p aduentũ pseuerãtie. 4° in saluandoz glorificatiõe: p actũ glorie deuote orãdo dicamus: Fiat voluntas tua: vt dicit Aug⁹ Rogandus est deus vt velit: qz

necesse est fieri si decreuerit vel voluerit: infra Uolūtas bonitas. ⁊ infra Preceptū. ¶ Ubi ⁊ qliter imple⸗ri debeat volūtas dei dicēdo: Sicut in celo. CA. VII.

Sicut in celo et in ter

ra. Supius ponebat illud qd erat nostri meri⸗ti pfectiuū cū dicebat: Fiat voluntas tua. Dic⸗tāgit qd est exempli informatiuū cū subdit: Sicut in ce⸗lo ⁊ in terra. Ad cui⁹ expositionē ɔsiderāda sunt tria. pri⸗mū est ꝙ falsus intellectus excludit. 2° varius sensus eli⸗cit. 3° status excelsus vel pfectus ɔcludit. Primo fals⁹ intellectus excludit. nō eni dixit: Fiat volūtas tua i me vel in nobis. nec dixit: Petim⁹ vt de⁹ faciat qd vult. nec dixit: Fac voluntatē tuā: sed Fiat volūtas tua. pmo non dixit: Fiat volūtas tua in me vel in nobis: sed vbiqȝ ter⸗rarū. Cui⁹ rō est fm Chryso. Matth. vj. vt soluat error ⁊ plantet veritas: ⁊ expellat malicia vniuersa. ⁊ reuertat virtus: ⁊ in nullo fm hoc iam differat celū a terra. Si. n. hoc fiat nihil distabūt que inferius sunt ab his q̄ supius hoc dicit ꝙ hoīes erūt similes angelis q̄tus in natura di⸗stinct. 2° non dixit: Petimus vt deus faciat qd vult: sed ꝙ fiat: qȝ vt Cyprianus ait sup illo vbo: Opus est nobis dei volūtate ⁊ eius ope ⁊ ptectōe: qȝ nemo suis viribus fortis est: sed dei misericordia tut⁹. 3° non dixit: Fac vo⸗luntatē tuā: nec faciam⁹ voluntatē tuā: sed impsonaliter Fiat volūtas tua. Rō hui⁹ est fm Chryso. qȝ sicut hō nō potest bonū facere nisi habuerit adiutoriū dei: sic nec de⁹ opat bonū in hoīe nisi hō voluerit. Scdo pncipali⸗ter varius sensus elicit. vt eni dicit Aug⁹ in sermone dñi in mōte: ⁊ in glo. habet: hoc verbū: Sicut in celo ⁊ in ter⸗ra. exponit q̄ttuor modis. pmo mō vt p celū intelligatur xp̄us: p terrā vo ecclesia. 2° p celū intelligant iusti: p ter⸗rā intelligant pctōres. 3° vt p celū intelligat spūs: p ter⸗rā vo caro. 4° vt p celū intelligant illi qui sunt in patria p terrā vo illi qui sunt in via. Primo p celū intelligit xp̄s: p terrā vo ecclesia. vñ sic ait: Fiat volūtas tua sicut i celo ⁊ in terra. i. quilibet xp̄ianus suā volūtatē debet cō⸗formare volūtati diuine fm illa que cognouit in volun⸗tate ⁊ vita xp̄i. vñ Aug⁹ Uolūtas est xp̄i humilitas in cō⸗uersatōe: stabilitas in fide: modestia in verbis: iusticia i factis: misericordia in opibus: disciplina in morib⁹: pax cū fratrib⁹: amare deū toto corde qȝ pater est: timere qȝ deus est: xp̄o nihil pponere qȝ nec ipse quicqȝ nobis pre⸗posuit qñ se p nobis ad mortē exposuit. j. Pe. ij. Trade⸗bat autē se iudicāti se iniuste. Scdo p celū intelligunt iusti: p terrā peccatores. vñ sic ait: Fiat volūtas tua sicut in celo ⁊ in terra. i. sicut fit volūtas tua in iustis: ita fiat i peccatorib⁹. tanqȝ diceret: Sicut iusti faciūt volūtatem tuā: ita etiā pctōres vt a te conuertāt siue ita vt suis cuiqȝ tribuant qd fiet in extremo iudicio. Tertio mō p celū intelligit spūs: p terrā vo caro. vnde sic ait: Fiat volūtas tua sicut in celo. i. in spū: ita in terra. i. in carne. Ubi nota ꝙ caro. i. appetitus sensitiu⁹ non appetit nisi bonū dele⸗ctabile fm sensuȝ. nullo aūt modo bonū spūale: eo ꝙ rōeȝ talis boni nō cognoscit vt faciat spūs. pmo scri. sen. di. xl⸗viij. arti. iiij. in cor. q. Et io rogamus ꝙ fiat voluntas dei in celo. i. in spū: ⁊ in terra. i. in carne. i. sicut spūs non resi⸗stit deo: ita ⁊ caro non resistit spūi. Mō eni vt dicit aplȝ ad Gala. v. Caro ɔcupiscit aduersus spm ⁊ ecōtra. hec. n. sibi inuicē aduersant vt non q̄cūqȝ volūs illa faciat. In quo vbo tangunt tria. s. pugna cū sequela. pmo tangit pugna cū dr: Caro ɔcupiscit aduersus spm: ⁊ spūs aduer⸗sus carnē. ad Ro. vij. Inuenio aliā legē i mēbris meis. s. cordis ad ɔcupiscendū: in visu ad videndū: in manu ad operandū ⁊ sic de alijs repugnantē ⁊c. Berñ. in mēbris inuenio qd ɔdicit mēti mee ⁊ legi me. 2° tāgit pugne cā ibi: Hec eiȝ sibi inuicē aduersant. q. d. nō est mirū si caro ɔcupiscit aduersus spm ⁊ ecōuerso: qȝ hec sibi inuicē ad⸗uersant: eo ꝙ caro vult seruire vitijs vt pȝ p opa carnis. spūs aūt vult seruire virtutib⁹. Hec pugna signata fuit in pugna Jacob ⁊ Esau in vtero rebecce vbi collidebant ad inuicē: Geñ: xxv. qd est multū periculosum: eo ꝙ pugna q̄to vicinior tāto periculosior. 3° tangit sequela. s. incli⸗natio mali ibi: Ut non quecūqȝ volo. vñ ad Ro. vij. Nō enī qd volo bonū hoc ago: sed qd odio malū hoc facio. q. d. Non ago fm exteriorē hoīem bonū qd volo facere fm interiorē: eo ꝙ digestiui: generatiui: augmentatiuū genitalia ⁊ etiā motus cordis nō obediūt mihi ad nutū. sed qd odio fm interiorē hoīem: illud facio fȝ exteriorē. Et sic ex carne inclinat mens ad peccandū: qñqȝ mortali ter: qñqȝ venialit. In fine tñ corpus non resistet spūi: qd fiet in illa mutatiōe que pmittit iustis: qñ. s. corpus qd nunc est aīale resurget spūale vt dicit aplȝ. 4° modo p celū intelligunt illi qui sunt in patria: p terrā vo q̄ sunt in vis. vñ Fiat volūtas tua sicut in celo. i. in angelis qui sunt in celo sursū: ⁊ in terra. i. in hoībus qui sunt in terra deorsū. q. d. Sicut angeli ⁊ beati qui sunt in celo faciūt voluntatē tuā: ita etiā hoīes qui sunt in terra. Tertio pncipalit ex pmissis status pfectus ɔcludit. nam angeli ⁊ beati qui celi nomie designant: pfectius ⁊ liberi⁹ suaȝ voluntatē ɔformāt voluntati diuine: q̄ȝ sancti hoīes ad⸗huc in carne viuētes. Et hoc triplici rōne. s. cognitōis: af⸗fectōis: ɔfirmatōis. pmo rōne cognitōis sic: quāto ma⸗gis cognoscit volūtas dei: tāto magis potest ɔformari ei. ȝ bī plene cognoscūt voluntatē dei. g̃ plene ɔformāt ei. 2° rōne affectiōis sic: Aliter est in peccatorib⁹: aliter est in iustis viatorib⁹: aliter in cōprehensoribus vel beatis. Nam in peccatoribus motus volūtatis deliberate non solū est impfectus sed etiā est corruptus. In iustis aūt vi⸗atoribus motus deliberatiōis non est corruptus: manet tñ impfectus ex pte affectōis: qȝ motus volūtatis delibe⸗rate a viribus inferioribus retardat. Et ideo sufficit tali⸗bus in mortis periculis non tristari q̄uis non gaudeāt. Sed sancti qui sunt i celo nec impediunt: nec in aliquo a viribus inferioribus retardant: eo ꝙ eoȝ ratio: cogni⸗tio: affectio: oīuȝ inferiori appetitui dñatur. Et ideo bea⸗ti vidēdo clare ⁊ plene illud qd deus vult: volūt quicqd deus vult. ⁊ ex hoc delectationē habēt: sicut dr in psal. Letabit iustus cū viderit vindictā. Hec bea. Tho. pmo scri. sen. di. xlviij. arti. iiij. in cor. q. in fine. Ubi sciendum ad declarationē autoritatis psal. s. letabit iustus ⁊c. ꝙ pe⸗na dānatoȝ fm ꝙ refert ad naturā patientē nō delectat sanctos: fm vo qd refert ad diuinā iusticiā puenienteȝ sic delectat sanctos: 3° sancti seu beati ⁊ angeli qui sunt in celo pfectius cōformāt voluntatē suā volūtati diuine rōne ɔfirmatiōis sic. Sicut enī volūtas deliberatiua dā⸗natoȝ adeo est auersa ꝙ nullo modo ad deū potest ɔuer⸗ti ⁊ ɔformari: sic volūtas beatoȝ sic est ɔiuncta volūtati diuine: ꝙ nullo mō discordare pōt vel separi ab ea. Re. s. Beatitudo. ꝙ vidētes deū eum iperpetuū videbūt. Et iteȝ Re. infra Pena peccati mortalis. Est etiā notandū ad euidentiā predictoȝ ꝙ tria sunt pfectius in cōprehē⸗soribus q̄ȝ in viatoribus. pmū est pmansio seu operatio virtutū. scdm est ɔseruatio pceptoȝ. tertiū adimpletio cō⸗siliorȝ. Primo in beatis pfectius est mansio seu opatio virtutis: nam virtutes morales sunt ⁊ erunt i patria no⸗biliori modo q̄ȝ sint in via. vnde Augustinus. iiij. de trini. sic dicit: Non habebūt in patria locū ɔcupiscentie ciboȝ ⁊ delectatōes coȝ ⁊ venereoȝ: nec timores ⁊ auda⸗cia circa pericula mortis: nec emptōes nec vēditōes ⁊ ta⸗lia circa que est iusticia: qȝ oīa hec impfectionē dicūt: tñ oēs virtutes pdicte erunt ibi q̄tuȝ ad modū pfectissimū

q2 quelibet virtus attẽdit solū ordinẽ rõnis ad nullum corporeū vel carnale habens respectū. Ita subdit Aug9 ibidẽ.s.in.xiiij.de trin.sic dicens: Prudẽtia ibi erit sine vllo periculo erroris:tpantia sine repugnatõe libidinū: fortitudo sine molestia tolerandoꝝ maloꝝ: iusticia vo q̃ ꝑpetua est ⁊ imortalis ibi suū actū habebit.s. subditū eẽ deo: ita q tunc prudẽtie erit nullū bonū deo ꝓponere vl' equare: fortitudinis deo firmissime adherere: tẽpantie nullo defectu noxio delectari: iusticie vo deo perpetuo subijci.ꝑma scõe.q.lxvij.arti.j.in cor.q.ꝑ totū. Re.infra Virtutes.quare virtutes morales dicunt' exẽplares politice: purgatorie: ⁊ purgati animi. Scõo in beatis ꝑfectius est adimpletio ꝓceptoꝝ: vt eni dicit Aug9 hoc ꝓceptum: Diliges dñm deū tuū ex toto corde tuo: ⁊ ex tota aĩa tua: ⁊ ex tota mente tua.hic non potest adimpleri ꝑfecte ꝓut illo ꝓcipit' deū diligi ex intellectu sine errore: ex voluntate sine contradictione: ex memoria sine oblitione.sed adimplet' hic imperfecte sm q ibi precipit' deus super omnia diligi. Req̃.s̃. Charitas.iij.ca. de charitate viatorum ⁊ beatoꝝ. Tertio in beatis est ꝑfectius adimpletio consilioꝝ: quia ibi plena ⁊ perfecta abdicatio tẽporaliū.ꝑfecta etiã cõtinentia: ⁊ perfecta obedientia.

¶ Q2 petimus bonū temporale siue corporale necessariū ad vitam temporalem. CA.VIII.

## Panem nostrū quotidianū da nobis hodie.

Sicut dicit Aug9 in enchiri. in ꝓmissis tribus petitiõibus petunt' bona eterna que hic inchoant' ⁊ in patria perficiunt' ⁊ consumantur.primo petebat' declaratio vel glorificatio prime veritatis cū dicebat' Sanctificet' nomen tuū.2° petebat' manifestatio vel fruitio sũme potestatis cum subdebat': Adueniat regnū tuū.3° petebat' consũmatio siue adimpletio diuine voluntatis qua vult omnes homĩes saluos fieri sm aplm cū subdebat': Fiat voluntas tua sicut in celo ⁊c. Modo vo quattuor petitões ponunt' quibus quattuor bona petunt' que ꝑtinent ad indigentiã tpalis vite prout sunt necessaria ad habendū deum cum dicit' Panem nostrum. In qua petitione tangunt' quinq.s. primo corporalis sustentatio: ibi Panem.2° vniuersalis vel generalis possessio: ibi Nostrū. 3° vtilis seu nobilis refectio: ibi Quotidianū. 4° rationalis petitio: ibi Da nobis. 5° tempis designatio vel obseruatio: ibi Hodie.

Primo ponit' in petitõe corporalis sustentatio: ibi Panem. Ad cuius intellectū consideranda sunt quattuor .s. sufficientia: differentia: eminentia: diligentia. Primo consideranda est sufficientia. Lz eniz humane nature multa sunt necessaria solū panem docet nos petere: non carnem: non pisces.i. non aliquod superfluū sed solum quod nature est necessariū.vnde Chryso.super Matth. sic dicit: Nec pro pecunijs: nec pro lasciuia: nec pro preciositate vestimentoꝝ: nec pro aliquo taliū: sed ꝓ pane solum iussit orationẽ facere. Ratio huius est sm eundem: vt homo in hac vita nullius rei tempalis onere sit grauatus sed expeditus ad celestia ascendẽda. vnde nomĩe panis hic petit' sufficientia necessitatis non voluptatis vel alicuius excessus. Scõo consideranda est differentia. Lz eniz dicat panẽ in singulari ⁊ non panes in plurali: tñ quinq panes sunt nobis necessarij: q̃tuor in via ⁊ vnus in patria. In cuius signū dñs satiauit turbaz cum sequentem quinq panibus: vt dicit' Matth.xiiij. dicit panem in singulari ⁊ non panes in plurali: propter vnitatem ordinis siue religionis: quia quattuor panes qui sunt necessarij in via petimus in ordine ad habendū panez qui est in patria. Prim9 ergo panis est corporalis qui est ordinatus vel necessarius ad corpus sustentationẽ.de quo Matth.iiij. Non in solo pane viuit homo ⁊c. Secũdus est spiritualis.s. panis iusticie qui est necessarius ad corroborationẽ: Luce.xj. Amice cõmoda mihi tres panes. Isti tres panes signãt triplex robur.s. ad operandū bonū.ad resistendū malo: ⁊ perseuerandū in bono. Tertius panis est doctrinalis qui est necessarius ad eruditionez vt sciat' quid eligendū: quid declinandoꝝ.vnde Eccl.xv. Cibabit illū dñs pane vite ⁊ itellectus. Nam pane scientie peccata nostra atq miserias cognoscim9: cognita lugemus: lugentibusq sic dimitunt'. Quartus panis est sacramẽtalis qui est necessarius ad expiationẽ: in psal. Panem angeloꝝ manducauit homo. Et Sap.xvj. Panem de celo prestitisti eis. Quintus panis est eternalis: qui est necessarius ad fruitionẽ: Joh.vj. Ego sum panis viuus. ⁊ Luce.xiiij. Beatus qui manducat panem in regno tuo. Tertio cõsideranda est eminẽtia. nam quint9 panis.s. eternalis est nobilior illis quattuor panibus .s. materiali: spirituali: doctrinali: ⁊ sacramẽtali. ⁊ hoc specialiter triplici rõne.s. quietatõis: premiatõis: durationis ⁊c. primo ratõe quietationis. quies nobilior est labore sicut terminus motu.sed primi quatuor panes sunt necessarij ad laborez finalem operuz meritoꝝ.quintus autem panis.s.eternalis est necessarius ad quietem mẽtis respectu diuine fruitionis.g̃ ⁊c: 2° est nobilior rõne premiationis: sicut premiū nobilius est merito. sed ꝑmi quattuor panes sunt necessarij ad merendū.quod pz per singulos discurrendo. nam panis materialis petit' ad sustentandū corpus ne succumbat in exercitio operuz iusticie: panis vo spiritualis petit' vt homo illud quod intendit sequatur: panis vo doctrinalis petit' vt sciatur quid sit eligendū: ⁊ quid vitandū. panis vo sacramentalis ordinatus est ad merẽdoꝝ: sed panis eternalis valet ad premiandū: quia beatus est qui illum panem manducat: ergo ⁊c. 3° est nobilior ⁊ perfectior ratõe duratõis sic: Bonū quãto est permanẽtius tanto est nobilius ⁊ perfectius: sed panis sacramẽtalis.s. eucharistie in fine deficiet: quia non est necessarius nisi in via. panis autẽ eternalis.s. diuine fruitõis nunq̃ deficiet: ergo ⁊c. In cuius figuram legimus Josue.v. q manna defecit quãdo filij israel intrauerunt terram promissionis: Sic a simili nõ erit cognitio fidei de corpore christi in hostia cõsecrata quãdo transibimus ad terram nobis promissaz.s.ad diuine essentie claram visionez. Quarto cõsideranda est diligẽtia. nam quilibet in petendo hos quinq panes diligenter debet attendere quinq. Primū est quid debet esse in affectu: ⁊ quid in vsu. nam in affectu intẽtiõe vel desiderio debet esse eternitas: in vsu vo vel operatõe vel executione debet esse temporalitas. Secundū est qd debet appeti principalius: ⁊ quid posterius. nam principalius debet appeti panis eternalis Matth.vj. Primo querite regnū dei. posterius alij quattuor panes. Tertiū est: quid debet appeti vt finis: ⁊ quid vt ordinatū in finem. naz vt finis debet peti panis eternalis.s. diuine fruitionis. sed in ordine ad istum finem debẽt peti alij quattuor panes. Quartū est quid debet peti absolute: ⁊ quid ꝯditionate. nam simpliciter ⁊ absolute debet appeti panis eternalis. sm quid autẽ vel cõditionate debent peti alij quattuor panes: prout nobis sunt vtiles ⁊ necessarij ad habendū panem fruitiõis diuine. Quintū est quid debet appeti in via: ⁊ quid in patria. nam in via debem9 appetere quattuor panes predictos: in patria vo quintū panem.s. visionis diuine. Ut autẽ sit ordo in petitiõe panū. primo petamus panem penitentie ad releuationem languoris. in psal. Surgite postq̃ sederitis qui manducatis panem doloris. 2° panem intelligentie: contra languorẽ erroris Eccl.xv. Cibauit illū pane vite ⁊ itellect9.

3° petimus panem eucharistie ad impinguationē amoris: Joh.v. Ego sum panis. 4° petimus panem nature: ad sustentationē corporis: Ecci.xxix. Initiū vite hominis panis ⁊ aqua. 5° dicamus ⁊ petamus: da panē glorie ad delectationē saporis: Luce.xiiii. Beatus qui manducat panem in regno dei.

¶ Quare dicimus: panē nostrū ⁊ non meū. CA.IX.

## Nostrum.

Superius petebatur corporalis sustētatio que significatur nomine panis. vnde dicebamus: panem. Secūdo sequitur in petitiōne cōmunis possessio cum dicimus: Nostrum. non enim dicimus Panē meū: nec panem angelorū: nec panem tuū: sed dicimus panem nostrum. Primo non dicimus: Panē meū in singulari sed in plurali: eo q sicut ipse est pater: non tm̄ vnius sed etiam multorū: ita non solū est panis vnius: sed multorū. Re. ratiōes .s. Pater noster. Sed forte argues in oppositum sic: Omnis xpi actio nostra est instructio. sed xpus voluit: ordinauit: ⁊ docuit Matth.vj. Tu autē cum oraueris ora patrem tuū in ab. ⁊c. ⁊ pater tuus ⁊c. ergo si debeo dicere: pater meus: etiā debeo dicere panem meum. Respōdeo ⁊ dico: q omnis xpi actio nostra fuit instructio q̄tum ad actum: non q̄tum ad modum. quod sic probatur Diere.xj. fuit nostra instructio q̄tum ad ieiunandum: nō tamē ad ieiunandum eo modo quo ipse ieiunauit ita vt nos oīno tanto tempore abstineamus ab omni cibo sicut xpus fecit. Et ideo sicut xpus diuersimode est multorum pater: ita etiam est panis multorū. vnde dicimus Nostrū. Secūdo non dicimus panem tuū. licet enim panis antequā detur sit eius qui nobis est illū daturus .s. dei: non tamē dicimus panem tuum. Cuius ratio est: quia panis proprie dicitur esse illius cuius est refectio: sed panis .s. materialis spiritualis: doctrinalis: ⁊ sacramētalis: non solū est vnius refectio sed multorū: ergo dicimus nostrum ⁊ non tuum. Chryso. autē super illo verbo Matth.vj. sic dicit: nostrū addidit .i. panem quem nos habemus paratū: illum da nobis vt a te sanctificetur: sicut sacerdos accipiens panem a laico sanctificat ⁊ porrigit illi vel ei vel eis qui debent sumere. Tertio licet iste sit angelorū ⁊ non hominū nisi per accōmodationē per quā dicitur in psal. Panem angelorum ⁊c. tamē non dicimus panem angelorū: sed nostrū. Cuius ratio est: quia si verbum dei sm̄ diuinitatē sit panis angelorū inq̄tum verbū sm̄ diuinitatem angelos reficit: sicut dicitur Thobie .xij. Ego cibo inuisibili ⁊ potu qui ab hominibus videri nō potest vtor: tamē quia verbum sm̄ diuinitatē in psona filij incarnatū reficit nos: ideo dicimus Nostrum. Dicamus autē nostrū specialiter propter quatuor rationes .s. propter humilitatē: cōmunicabilitatem: vtilitatē: dignitatem. Primo propter nostrā humilitatem. vt enim ostendatur nostra insufficientia ⁊ indigentia propter quā indigemus huius panis refectione: ⁊ vt sic nostram miseriam: insufficientiā: indigentiā: recognoscēdo: recordando: pēsando humiliemur: ideo dicit nostrū. Secūdo propter cōmunicabilitatē. vt enim ostendatur q proximo indigente non debet aliquid haberi proprium: sed ⁊ materialis: ⁊ spiritualis: ⁊ doctrinalis: ⁊ sacramentalis ipsi indigēti cōmunicari: ideo dicit Nostrū. vnde Chryso. super illo verbo Matth.vj. sic dicit: Nostrū. dicit propter duas causas. Prima est: quia omnia que deus dat nobis: per nos aliis dat: vt de eo qd̄ accipimus ptem impotentibus faciamus. Qui ergo de laboribus suis indigentibus non prestat: non tm̄ panē suū manducat: sed alienū. Secūda causa quare dicit nostrū est: quia qui de iusticiis panē acquisitū mādūcat: suū panem manducat. qui autē cum peccato: alienū panem. vbi nota q panis est noster siue de iusta hereditate perceptus: siue de iusto labore corporali vel spirituali acquisitus: in psal. Labores manuū tuarū quia mādūcabis ⁊c. Et apls .j. ad Corinth. ix. loquēs de labore spirituali: Si nos vobis spiritualia seminamus: non magnū est si carnalia vestra metamus. Usurarius vero raptor: tyrannus: ⁊ quicūq alius qui nō de iusto acquisito viuit seu viuūt non manducāt suū panem: sed alienū. Tertio dicit nostrū non tuū propter vtilitatē. nam nos sumus causa propter quā est inuentus panis materialis: sacramētalis: ⁊ doctrinalis .s. inq̄tum est reparatiuus indigentie generalis. vnde noster est non proprietate sed vtilitate ⁊ causalitate. nos enim finis propter quē ministrantur hi panes. Quarto dicit nostrum propter dignitatē. nam soli homini est a deo concessa virtus vel dignitas corpus xpi cōficiendi ⁊ non angelo. vnde Matth. xxvj. Hoc facite quotiēscūq sumitis in meā cōmemorationē. ⁊ ideo dicit Panē nostrū .s. hominum ⁊ non angelorum.

¶ Quare nos petimus panē quotidianū. CA.X.

## Quotidianum.

Tertio sequitur in ista petitione vtilis seu nobilis refectio. vnde dicit Quotidianū. Ad cuius euidentiā est sciendū: q Luce.xj. dicit: panem nostrū quotidianū. Matth. vero .vj. dicit supersubstantialē. que differentia non est in re: sed in voce. Sicut enim dicit Aug. in libro de cōsensu euangelistarum ⁊ Chryso. in omel. panis quotidianus est idem realiter quod panis supersubstantialis ⁊ ecōuerso. vnde quādo dicimus: Panē nostrū quotidianū. idem est ac si peteremus panē nostrū supsubstantialē da nobis ⁊ ecōuerso. Est tn̄ mutatū id quod dicit Matth. in id qd̄ dicit Lucas. ⁊ dicimus panem nostrū quotidianū. Rō autē huius est: quia quid sit supsubstantiale pauci .s. perfecti capiunt: vt ergo omnes caperent ⁊ intelligerēt orationē dñicam decreuit ecclesia loco supsubstantialis quotidianū poni eo qd̄ ab omnibus intelligitur. Scdo est etiā notandum q saluator etiā non dicit panē continuū: sed quotidianū. Rō autē huius est: quia licet iusti habeant quotidie panem spiritualē in habitu: puta quia habent cōtinue habitū virtutis seu iusticie: non quia tn̄ habent continue actū virtutis seu iusticie: quia non continue exeunt in opus: seu interpolate: ⁊ ideo non dicit panem cōtinuū: sed quotidianum. Tertio est notandū q dicitur quotidianū ⁊ supsubstantialē aliis ratōnibus. Primo enim dicitur quotidianū quatuor rationibus. prima propter exclusionē voluptatis. scda propter frequentationē cōionis. tertia propter supplicationē prouisionis. quarta propter cōseruationē sanctificationis. Prima ratio quare dicitur panis quotidianus est propter exclusionē voluptatis. vnde Cyprianus super illo verbo Matth.vj. sic ait: Quotidianū dixit vt tantum quis manducet quantum exigit rō naturalis: non quātum impellit lascivia criminis. Si enim in vno cōuiuio tantū expendas quantū tibi sufficere potest centū diebus: iam non quotidianū cibū manducas sed multorū dierū. Secūda ratio est propter frequentationē cōionis. vnde Aug. de verbis dñi sic ait: exponēs predictū verbum: Si quotidianus est cur post annū tantū sumis: quēadmodum greci in oriente facere cōsueuerunt. ⁊ subdit: Accipe quotidie quod quotidie tibi prosit: sic viue vt quotidie merearis accipere: quia sacerdos sic debet viuere vt quotidie possit cōmunicare. Tertia ratio est propter supplicationē prouisionis. vnde Basilius super eodem verbo sic dicit: Panem quotidianū qui nostre substantie competit ad vitam diuinam: non tibi ipsi cōmendas: sed ad deum causā eius refugias exponēs ei necessitatē nature. Quarta ratio est propter cōseruationē sanctificationis. vnde Cyprianus ibidem: Hunc panē dari nobis quotidie postulamus: ne qui in christo sumus ⁊ eucharistiā quotidie

accipimus interueniēte aliquo grauiori delicto celesti pane ꝓhibeamur τ a xp̄i corpe sepemur. Petimus ḡ vt qui in xp̄o manemus a sanctificatōe eius τ a corpe non recedamus. Et Aug⁹ de bono pseuerātie sic dicit: pseuerantiā ḡ sancti a dn̄o poscūt: qn̄ petunt ne a corpe xp̄i sepērent: s; in ea sanctitate pmaneāt vt nullū crimē admittant. Sed forte argues φ panis sacralis non dz dici quotidian⁹. τ hoc duplici rōe. Prima rō est: qꝛ panis sacramētalis a paucis de ecclīa sumit: τ quasi a solis sacerdotib⁹. Scđa rō est: qꝛ multi in ecclesia sunt q̄ clamāt τ orāt panē quotidianū: qui tn̄ quotidie non cōicant. Respōdeo ad ista argumēta dupl̄r. primo φ qlibet existens extra pctm̄ mortale isto pane reficit. qđ ꝓbo tali exēplo. Naz cib⁹ intrans p os alicui⁹ corpis non tm̄ reficit ipm os: sed etiā oīa mēbra sua: sic cū corpus xp̄i a capite. s. a sacerdote accipit rōne illius spūaliter cōicant oīa mēbra: in psal. Particeps suz ego oīuz timentiū te. 2° rn̄deo alio exēplo: qꝛ qđ est vnius mēbri ꝓpter vnionē mēbroꝝ dr̄ esse alteri⁹: sicut lingua dicit se habere annulū quē habz manus τc̄. a fili ꝓpt̄ vnionē mēbroꝝ ecclesie qđ est vni⁹ mēbri dr̄ esse oīuz alioꝝ mēbroꝝ. vn̄ rōne talis vnionis qn̄ caput. s. sacerdos cōicat: cōicant oīa mēbra ecclesie: in psal. Particeps ego suz oīuz timentiū te. Scđo panis quotidian⁹ dr̄ esse τ est supsubstātialis spēaliter q̄ttuor rōibus. s. rōe excellētie: indepēdentie: influētie: efficacie vel pmanētie. Primo rōe excellētie dr̄ panis supsubstantialis: qꝛ excellit oēm substantiā. nam corpus ei⁹ est sup omnē substantiā corporalē. anima eius est super omnē substantiā spūalem: diuinitas vo eius super oīa. 2° dr̄ τ est supsubstātialis rōne indepēdētie. Sicut enī accidēs depēdet a substātia τ non ecōuerso: sic omnia dependēt ab ipso deo τ non ecōuerso: quia ipse a nullo: vt in psal. dicit: Bonoꝝ meoꝝ non indiges τc̄. 3° dr̄ supersubstātialis rōe influētie. sicut enī accidētia in nihilū tenderēt nisi supportarent a substātia τ regerent: ita dr̄ non solū substātialis: sed supsubstantialis. qꝛ non solū accidentia sed etiā substātia: imo oīa sustētant: regunt τ gubernāt ab eo. vn̄ ad Hebre. j. Portās oīa vbo virtutis. Et lz generalit̄ sustēdet oīa spēaliter tn̄ nostrā substantiā infirmaz sustētat τ nutrit. s. alam τ corpus nostrū: ꝓuer. xiij. Iust⁹ comedit τ replet aīaz suā. 4° dr̄ τ est supsubstantialis rōe efficacie vel pmanētie: nā panis substātialis seu materialis cedit τ ↄuertit in materiā comedētis: non autez iste sed mutat in se comedentē. Aug⁹ Non tu me mutabis in te sicut cibū carnis tue: sed tu mutaberis in me. vn̄ merito ꝓp has q̄tuor rōnes dr̄ panis supsubstātialis.

¶ Quare dixit: da nobis: τ non aliter. CA. XI.

**D nobis.** In hac petitōe ponit rōnalis petitio cū dr̄: Da nobis

d In quo vbo q̄tuor includunt que extollūt seu magnificāt donū. Primū est liberalitas largitoris in ꝓnomie demōstratiuo qđ subintelligit. s. tu. in psal. Tu das illis escā in tpe oportuno. Scđm est pciositas vel vtilitas muneris cū pmittit: Panē nostrū quotidianū da τc̄. Ioh. vj. Semp da nobis hūc panē. Tertiū est idoneitas tpis in vbo p̄senti. s. da. ꝓuer. iij. Nō dicas cras dabo cū statim posses dare. Nā in p̄senti q̄tuor panes petim⁹ nobis: in futuro vnū. Quartū ē necessitas receptoris: ibi Nobis. Ad cui⁹ euidentiā quatuor sunt notāda. Primū est: quare non dixit: Da mihi sed nobis. Scđm est quare non dixit: panē nostrū quotidianū da oibus aīalibus: sed solū nobis. s. hoibus. Tertiū est: quia non dixit: da nobis solū. s. iustis: sed etiaz peccatoribus. Quartū est qꝛ non dixit nec petiuit ↄditiōaliter. s. da nobis sicut dam⁹ alijs: sicut in sequēti petitiōe pz: Dimitte nobis sicut τc̄. Primo enī nō est dicendū: Da mihi sz da nobis: τ hoc spēaliter ꝓp tres cās siue rōnes. Prima est ꝓpter orōnez dn̄icā quā p̄terire non licet. vn̄ sicut dixit: Pater noster: τ non pater meus: ita dixit: Da nobis: τ non da mihi. Scđa rō est: ꝓpter orationē mutuā: nam filioꝝ dei est se adinuicē orōibus adiuuare: τ ideo saluator illa forma orōnis est vsus que nullū fidelē ab orōne excludit. Tertia rō est ꝓpter subuentionē fraternā. voluit enī vt non solū orōibus sed etiā beneficijs ꝓximū adiuuem⁹. vn̄ Aug⁹ Qui panē quotidie petit: diues est an pauper: hunc dat nobis xp̄us τ petit iterū in membris suis. ideo qui nō vult repulsam a deo nō debet repellere pauperē. Et subdit Aug⁹ Dicit tibi xp̄s: da mihi qđ dedi tibi: habuisti me largitorē: habe debitorē: habe τ feneratorē. Scđo nō dixit: Panē nostrū da omnib⁹ aīalibus: sicut in psal: dicit: Qui dat escam oī carni: sed soluz nobis homibus: ad ostēdendū φ hac orōne nō est petēdus cibus aīalibus. Cui⁹ rō est: qꝛ oratio hec est data a dn̄o beatificādis in patria: qualis nō sunt aīalia. Tertio nō dixit: Panē nostrū da nobis solū iustis: sed etiaz nobis peccatorib⁹. Cuius ratio est: quia illi qui possunt dicere: Pater noster: possunt ab eo petere panē nostruz τ cetera. sed peccatores possunt dicere pater noster: ergo possunt ab eo petere panē nostruz quotidianū. Ubi nota: φ existēs in peccato mortali nō peccat dicēdo orōnez dn̄icam: duplici ratiōe. prima est quādo petit in psona ecclesie. scđa est quādo petit optatiue vel deprecatiue. s. deprecādo τ optādo deū esse sibi patrē per adoptionez: tūc enīz quid licitū appetit: τ ideo nō peccat. Si autē existēs in peccato mortali diceret orōnez dn̄icam presūptiue: puta qꝛ speraret se habere beatitudinē sine meritis. Alio mō indicatiue: puta φ dicēdo orōnem Pater noster: indicaret se esse filium dei peccaret: eo φ indicat se actualiter filiū dei: qđ falsuz est cū sit in peccato mortali. Possūt tn̄ petere panē quotidianū sibi dari depcādo τ orādo tria. pmo vt iusti fiant cōtone panis spūalis. 2° vt sint instructi dono panis doctrinalis. 3° vt purgati fiāt dono panis sacramētalis. Nota tn̄ φ iusti gratias debēt agere de cibo qui dat inferiorib⁹ creaturis eo φ oīa ꝓpter electos sunt facta. vn̄ sicut qđ dat illi qui regi seruit dat regi: sic quod dat inferiorib⁹ creaturis: dat electis: ꝓpter qđ iustoꝝ est gratiaꝝ impēdere actōes ꝓ bn̄ficijs collatis inferioribus creaturis. Quarto non dixit nec petiuit ↄditiōaliter dicēs: Da nobis panez quotidianuz sicut damus τc̄. sicut in sequēti petitiōe sequit: Dimitte. Cui⁹ rō est: quia dispēsator nō potest dare ea que sunt dn̄i sui. mō ita est φ nos sumus solūmodo dispēsatores ꝓpter qđ nō est nostrū dare ꝓprie: sed dn̄i: qꝛ est ꝓprie τ absolute dn̄s oīuz. vn̄ .j. Paral. vlti. Tue sunt diuitie: τ tua est gloria: tu dn̄aris oīuz. nostrū aūt est offensas dimittere: qꝛ sumus susceptibiles iniuriarū. vn̄ pz φ cōuenienti⁹ dicit: Da nobis. Quod verbū exponēs Cyprianus sic ait: Non solū aūt oramus: panē nostrū da nobis. sed rogam⁹ vt qđ manducam⁹ de manu dei accipiam⁹: quod tn̄ sanctoꝝ est. nam illi deus dat panē qui cū iusticia p̄parat: diabolus aūt dat panē ei qui p̄parat cū pctō. Per hoc aūt qđ subdit: Nobis: ostēdit idoneitas suscipientiū. vn̄ da nobis. s. qui debemus esse filij: nā filijs debet panis patris nō canibus. i. peccatorib⁹ qui indigni sunt ipsa vita qua viuūt: Matth. xv. Nō est bonū sumere panē τc̄. Re. s. in tertio mēbro.

¶ Ponit designatio tpis qn̄ petere debemus. s. hodie. CA. XII.

**Hodie.** Ultimo proponit vel sequit in hac petitōe tpis designatio cum

b dr̄: Hodie. Ad cui⁹ euidentiā q̄tuor ↄsiderare debem⁹. s. signationē: expositionē: appositionē: distinctionē. Primo signatiōez. nā hodie ē aduerbiū dr̄ aūt aduerbiū vt dicit Isi. pmo li. etymo. qđ sup verbo iunctū adimpleat. vbū enī solū sensuz implet: aduerbiū

aũt ſine verbo non habet plenã ſignificationẽ: vt hodie adijcis illi verbũ: vt hodie ſcribo: vel hodie da panem. ⁊ iũcto verbo impleſti ſenſum. Scđo ꝑncipaliter cõſiderare debem⁹ expoſitionẽ: nã hoc aduerbiũ hodie exponitur quattuor modis. p° ſic: Hodie. i. h' die vt dicit Papias: ad oſtendendũ ꝙ hoc die. ſ. ab eccleſia ſtatuto quilibet fidelis poſtꝙ̃ ad legitimã etatẽ ꝑuenerit: panẽ ſacramentalẽ tenet̃ petere ⁊ cõmunicare. qui aũt hoc nõ petierit ſine cauſa legitima ⁊ licẽtia: mortaliter peccat. Re. ſ. Eucariſtia. 2° modo exponit̃ ſic: Hodie. i. ſemꝑ vt dicit Papias. vel hodie. i. ſemꝑ exiſtente vita pñti: ſicut dicit Aug⁹ ⁊ habet̃ in glo. vñ Da nobis panẽ noſtrũ quotidianũ hodie. i. q̃diu ſumus i hac tpali vita: Joh. vj. Domine ſemꝑ da nobis hũc panem. 3° modo exponit̃ ſic a Hieronymo: Hodie. i. panẽ craſtinũ vl' futurũ da nobis hodie: vbi ꝑcipit̃ ſolicitudo ꝓuidentie ſpũalis: ſicut ſub exemplo habet̃ ꝓuer. vj. Uade ad formicã o piger. Conſidera q̃ formicã ⁊ attende ſi tam vile animal tantũ facit ꝓ vita ſua ſuſtinenda vel ſuſtentãda: quid tibi faciendũ eſt ꝓ vita gratie in pñti: ⁊ vita glorie in futuro acquirenda ⁊ cõſeruanda. 4° exponit̃ ſic: Panem noſtrũ quotidianũ da nobis hodie. i. nõ cras: q2 neſcimus vtrũ in craſtinũ ꝑueniamus. ita dicit̃ ꝓuer. xxvij. Ne glorieris in craſtinũ: ignoras eñ quid ſuperuentura tibi pariet dies. Expoſitor duob⁹ modis hoc vbũ exponit. p° ſic: Ne glorieris in craſtinũ dicẽs: Cras vel i futuro penitebo. Ambroſius: Quid differs in craſtinũ poteris ⁊ hunc lucrari diẽ: cauendũ ne illũ nõ teneas: ⁊ hũc amittas. 2° ſic: Ne glorieris in craſtinũ. quaſi ſecurus de tua ſaluatiõe: multi eñ qui pñtem hñt iuſticiã dãnabũt̃. Et ſubdit: Ignoras eñ quid tibi ſuperuentura pariet dies. Beda: Si hodie ſeruis dño qualis eſſe in futurũ poſſis: aut quõ vitã ſis finiturus ꝓuidere nõ valeo: vñ Seneca tale dat documentũ: Sic diſce quaſi ſemper victurus: ſic viue quaſi cras moriturus. Scđo dicit hodie ⁊ nõ cras: eo ꝙ ſicut dicit̃ Matth. vj. Craſtinus dies ſolicit⁹ erit ſibiipſi: ſufficit eñ diei malicia ſua. qđ verbũ Hieronym⁹ exponẽs dicit: Craſtinus eñ dies ſolicitus eſt ſibiipſi. i. ipſe auferet ſolicitudinẽ ſuã. Sufficit eñ diei malicia ſua. i. labor ⁊ afflictio ⁊ anguſtia ſua. ⁊ nõ oportet hodie laborare vl' affligi ꝓ craſtino. Re. infra Solicitudo. ⁊ ĩfra Uita pñs.

Tertio ꝑncipaliter cõſiderare debem⁹ appoſitionem. nam iſtud aduerbiũ hodie in petitõe apponit̃ quattuor rõnib⁹. ꝑma eſt: ne anxiemur ſolicitudine. ſecũda eſt: ne a xp̃o ſeparemur ex crimine. tertia eſt: ne inuoluamur vel obnubilemur caligine. quarta eſt vt reficiamur eterna dulcedine. Prima rõ quare apponit̃ hodie eſt: ne anxiemur ſolicitudine. vnde Chryſo. ꝓ ſolo pane iuſſit orationẽ facere: ⁊ ꝓ pane quotidiano: vt nõ ſoliciti ſimus ꝓ craſtino: ⁊ nec i hoc ſuffecit verbo: ſ3 etiã aliud poſt hoc appoſuit dicens: Da nobis hodie: vt nõ vltra cõteramus noſipſos: ſolicitudine ſuperueniẽtis diei. Scđa rõ quare apponit̃ hodie: ne a xp̃o ſeparemur ex crimine. vñ Aug⁹ in libro de dono ꝑſeuerantie: Poſtulam⁹ ne qui in xp̃o ſumus ⁊ euchariſtiã ſumim⁹ ſeu accipiam⁹ aduerbiũ ſalutis interueniẽte grauiori delicto: dũ abſtinẽtes ⁊ nõ cõmunicantes a celeſti pane ꝓhibeamur: a xp̃i corꝑe ſeparemur. Tertia rõ quare ponit̃ hodie eſt ne inuoluamur caligine: nam iſte panis. ſ. ſacramentalis nõ eſt aſſumendus in nocte: hoc eſt i obſcuritate peccati: ne indigne recipiens corꝑis ⁊ ſanguinis dñi efficiat̃ reus: vt dicit̃ ꝑma ad corinth. xj. ⁊ iõ. Quarta rõ quare ponit̃ hodie ẽ: vt reficiamur dulcore gratie. Nã corp⁹ xp̃i eſt aſſumendũ hodie. i. in die gratie ⁊ tũc cõmunicantẽ reficit ⁊ delectat. Sz forte contra hoc poſſet ſic argui: Cũ hac petitione petat̃ corp⁹ xp̃i qđ nõ eſt cõmunicandũ alicubi ſano poſt prandiũ: videt̃ ꝙ iſta petitio nõ ſit facienda poſt prandiũ. ⁊ ſic vt videt̃ orationẽ dñicã nullus debet dicẽ poſt prandiũ ſiue poſt cenã. qđ tñ eſt falſum. Rñdeo tribus modis. p° q2 eccleſia ꝑ totũ mundũ dilatat̃. ⁊ iõ eccleſia dicit̃ frequenter orbis terre. qñ aũt in vno hemiſperio eſt poſt prandiũ vel nox in alio eſt ante prandium vel dies ⁊ iõ qualibet hora ↄſecrat̃ corp⁹ xp̃i ⁊ cõmunicatur ab aliquo: ⁊ rõne illius ſumit̃ ab oĩbus membris eccleſie. 2° modo rñdeo ⁊ dico ꝙ ꝑ orbẽ multi ſunt infirmi qui ꝓ infirmitate qualibet pñt cõmunicari: iõ tota eccleſia dicit̃ cõmunicari ꝑ illos. Ubi nota ꝙ nõ licet cõficere niſi añ prandiũ: q̃uis poſt prandiũ in caſu neceſſitatis corp⁹ xp̃i poſſit aſſumi. 3° modo rñdeo ⁊ dico: ꝙ quotidie. ſ. tꝑibus ſtatutis ab eccleſia ad min⁹ cõmunicare debem⁹ ſacramentalit̃ ⁊ ſpũaliter. vñ glo. Matth. vj. ſuꝑ illo verbo. Panẽ noſtrũ ſuꝑſubſtantialẽ vel quotidianũ da nobis hodie. ſic dicit: quotidie det̃ aliquib⁹ ſacramentalit̃ vel ſpũalit̃: quia ſine eo nemo viuere põt.

Quarto ⁊ vltimo cõſiderare debem⁹ diſtinctionẽ. Eſt eñ triplex hodie. ſ. tpale: ſpũale: ⁊ eternale. Primo eſt hodie tpale. ſ. vita pñs: in pſal. Hodie ſi vocẽ ei⁹ audieritis ⁊c̃. Iſtud hodie. ſ. vita pñs habet heri ⁊ cras: ꝑteritũ ⁊ futurũ: vitã ⁊ mortẽ. vñ. ij. Re. xv. dixit dauid ad ethaigetheũ: Peregrin⁹ es de loco tuo heri veniſti. ſ. ad vitã: ⁊ hodie cõpelleris nobiſcũ egredi. Habet etiã vita pñs mutabilitatẽ: Eccl. xxxviij. Mihi heri tibi hodie. Habz etiã breuitatẽ. vñ Sap. v. Tranſeũt oĩa tanq̃ vmbra. Expoſitor: Trãſeũt oĩa. ſ. diuitie: honores: voluptates tanq̃ q̃ nullã hñt ſtabilitatẽ: ⁊ poſt ſe nullũ veſtigiũ derelinquent. vel tranſeũt oĩa tanq̃ vmbra: q2 oĩs tpalia cor excecant vel obtenebrant ſicut vmbra oculũ: ꝓpter qđ dicebat Job. xiiij. Cunctis dieb⁹ quib⁹ nũc milito expecto donec veniat immutatio mea: q̃ erit in tranſitu mortalitatis ad imortalitatẽ. Re. infra Uita pñs. Scđo eſt hodie ſpũale. ſ. infuſio gratie vel virtutis: Joſue. v. Hodie abſtuli opprobriũ egypti. Luce. xix. Hodie ſalus domui huic ⁊c̃. nam ſalus acquirit̃ ꝑ gratiam ⁊ virtutes. Iſtud hodie. ſ. gratie habet heri. ſ. tempus legis quod ꝑterijt. ⁊ habet cras. ſ. tempus glorie qđ futurum eſt. vñ Leuitici xxvj. Uetera nouis ſuperuenientib⁹ ꝓijcietis. Glo. ſ. pmiſſa ſuꝑflua nõ ita placentia ꝓijcietis ſuperuenientibus nouis. ſ. euangelicis. Re. infra Lex. iij. ⁊ iiij. ca. Tertio eſt hodie eternale: in pſal. Ego hodie genui te. ⁊ viſio dei: Luce. xxiij. Hodie mecũ eris in paradiſo. Iſtud hodie. ſ. eternitatis ⁊ viſionis diuine nõ habet heri ⁊ cras. i. ꝑteritũ ⁊ futurũ. ſunt eñ omnia ibi ꝑmanentia ſine ſucceſſione. vnde zacha. xiiij. Et erit dies vna que nota eſt dño ⁊ non dies nec nox. In quo verbo tangunt̃ quattuor de gaudio vel gloria paradiſi ſeu beatorũ. ſ. claritas: cõmunitas: imcõprehenſibilitas: imutabilitas. p° tangitur claritas viſionis: ibi Et erit dies: Apoca. xxi. ⁊ xxij. Nox eñ nõ erit illic vltra. hoc verũ erit ad litteram. Sed myſtice nox tẽtationis ⁊ erroris vel ignorantie ibi nõ erit vltra: quia nihil ignorabunt quod poſſit eis eſſe ad gaudium ⁊ iocunditatẽ ⁊ laudem dei. 2° tangit̃ cõmunitas beatitudinis: ibi Una. in pſal. Melior eſt dies vna in atrijs tuis ſuper millia. ideo dicebat alibi: Unam petij a domino ⁊c̃. 3° tangit̃ incõprehenſibilitas diuinitatis: ibi Que nota eſt dño. q. d. tanta erit ꝙ ſolus deus comprehendere eam poſſit. 4° tangitur imutabilitas: ibi Et non dies nec nox. quaſi diceret: Nulla erit viciſſitudo a die in noctem ⁊ ecõuerſo ſicut nũc eſt. non enim ibi erit ſucceſſio cogitationũ ⁊ intellectuũ: ſed omnes vno intuitu ⁊ conſpectu ſemꝑ deum videbunt. vnde dicit Auguſtinus.

¶ Qz petit̃ venia delictorũ dicendo: Et dimitte nobis debita noſtra ⁊c̃. CA. XIII.

e **Et dimitte nobis debi**ta nostra sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Sicut dicit Cyprian⁹ sup illo verbo: post subsidiũ cibi qui perit in quarta petitione: petit etiã venia delicti in quinta petitione: vt qui a deo pascit in deo viuat. nec tñ p̃senti vite. sed eterne glorie consolatur: ad quam venire potest si peccata dimittant que delicta appellantur et debita. vnde et dicit: Dimitte nobis debita tc. In quibus verbis sicut dicit Aug⁹ ad pbam: monemur et q̃d petamus: qr dimitte: et quid faciamus: qr vt dimittam⁹. Ex his sequit quid accipere mereamur: quia si dimiserimus dimitter: al's nõ. Primo monemur quid petam⁹ qr indulgentiã p̃teritoꝝ peccatoꝝ: ibi Dimitte nobis tc. in quo verbo tangunt tria. p° diuine virtutis imensitas 2° prauitatis humane cõmunitas: 3° seruitutis anguste anxietas. Primo tangit diuine virtutis imensitas: ibi Dimitte. s. tu qui habes potestatẽ dimittendi peccata. in psal. Tu remisisti impietatẽ peccati mei. Et quare: Certe quia ego dixi. Confitebor aduersum me. Re. s. Absolutio. et s. Confessio. iij. ca° Si autẽ quis quereret: an remissio culpe sit ex misericordia vel ex iusticia dei. Respondeo et dico q remissio culpe et pene eterne cõmutate in temporalẽ est ex misericordia. ita dicit Trenoꝝ. iij. Misericordie dñi quia nõ sumus consumpti. et Numeri. xiiij. Domin⁹ patiens et multe misericordie: auferens iniquitatem et scelera. Remissio vo pene tpalis quodãmodo est ex iusticia: qr post gratiaz susceptã homo motu liberi arbitrij meret remissionem pene: et maxime in confessione pter erubescentiã que est penalis. vñ iustũ est vt pena penam soluat. Scdo tangit prauitatis humane cõmunitas: ibi Nobis. vnde Aug⁹ in libro de bono p̃seuerantie sic dicit: Est enĩ nobis necessaria hec petitio contra pelagianos qui ponebãt hominẽ iustũ nullum omnino peccatũ habere. vnde qr peccatores sumus et quoti die peccam⁹: iubemur p peccatis orare. Qr aũt sumus omnes peccatores dicit p̃ma Joh. pmo: Si dixerimus qm̃ peccatum nõ habemus: ipsi nos seducimus et veritas in nobis non est. et puer. xx. Quis potest dicere: mundũ est cor meũ. s. a peccato cogitationis: delectationis: et ꝯsensus: et purus sum a peccato locutionis vel operis. q. d. nullus. Et hoc specialiter pter quattuor rõnes. Prima est pter periculuz iactantie. quia temerariũ est se iactare: vt dicit glosa sup illo verbo allegato: Quis pot dicere tc. Re. s. Jactantia. Secunda est pter status incertitudinẽ: quis nemo quantũcunq3 sanctus et iustus ẽ certus vtrũ sic dignus odio vel amore: vt dicit Eccs. ix. Re. s. Cognitio gratie. Tercia est pter mundoꝝ varietatem. vnde Eccs. vij. Nõ est homo iustus in terra qui faciat bonũ et nõ peccat. q. d. Nõ est aliquis iustus i terra cui ista duo cõueniant simul. s. bonuz facere: et nõ peccare. nõ peccare enim reperit in paruulis: sed nõ facere bonũ. Omnes enim peccauerũt et egent gloria dei: vt dicit ad Ro. iij. In solo aũt xpo et beata virgine illa duo simul inueniri potuerũt. vnde Aug⁹: Si oẽs sancti quotquot a pmo iusto vsq3 ad vltimũ simul eẽnt: nihil aliud dicerent q̃ Dimitte nobis debita nostra: excepta beata virgine: de qua cum de peccatis loquimur: nullaz prorsus volo mentionẽ vel questionẽ habere. Quarta est pter venialiũ inseparabilitatẽ. nullus enĩ p totam vitã suã seu p longũ tempus et si possit abstinere vel esse sine peccato mortali: nõ potest esse sine peccato veniali propter naturã corruptam. Si autẽ hoc inuenitur: hoc est de singulari et excellenti gratia dei: sicut dicit beatus Augustinus de beata virgine. vñ Augustinus sup p̃ma canonica Johis sic dicit: Impossibile est aliquẽ i minimis nõ cadere peccatis postq̃ libero arbitrio vtit. quod verbum intelligit considerata corruptione nature. Ubi nota q sicut nõ impediũt a vita eterna iustum quedam peccata venialia sine quib⁹ ista vita nõ ducit: sic ad salutem eternam nihil psunt impio aliqua bona opera sine quibus vita cuiuslibet pessimi nõ inuenitur: vt Aug⁹ dicit in libro de spũ et littera. Tertio tangitur seruitutis anguste anxietas: ibi Debita nostra. i. mala vel peccata debita vl p̃terita q̃ cõmisimus. Qr aũt debita dicant peccata, pbo tripliciter. s. rõne: similitudine: et auctoritate. p° rõne sic: Debitũ est illud qd nos obligat. s3 peccatuz nos obligat: siue ad penã eternã vt peccatũ mortale: siue ad tẽporalẽ vt veniale: g̃ tc. 2° pbo similitudine tali: Peccatores sũt debitores. ita dicit Luce. xiij. Putatis qr ipsi debitores fuerũt tc. s3 nõ fuerũt debitores nisi pter peccata: g̃ debita dicunt peccata: et Luce. vij. Duo debitores fuerunt cuidam feneratori tc. i. duo peccatores. s. p̃lati et subditi: clerici et laici: viri et femine: corp⁹ et anima: phariseus tc. 3° pbo auctoritate. nam sup illo verbo allegato Math. vj. Dimitte nobis debita tc. dicit glosa interli. i. peccata. et Luce. xj. dicit: Dimitte nobis debita nostra. S3 forte dices q peccata nõ dicunt debita sic: Debituz importat obligationẽ debitorũ. s3 nullus obligat ad peccatum cõmittendũ: g̃ tc. Rñdeo et dico: q l3 nullus obligetur ad peccandũ: tñ cõmittendo peccatum quilibet efficit debitor pene. vñ peccatum dicit debitum effectiue: qr peccatorem efficit debitorem. Ubi nota q multa sunt debita quibus tenemur et obligamur deo: ex pte nostri: et ex pte dei. Primo ex pte nostri ex quattuor tenemur deo. p° ex pmisso qd nos fecim⁹ in baptismo. psal. Reddam tibi vota mea. Reqre infra Uoti transgressio. 2° ex omisso circa multa bona que tenemur facere et nõ fecimus. psal. Delicta quis intelligit tc. 3° ex commisso circa multa que nõ debemus facere et fecimus. 4° ex pmisso circa ea que ex nostro consensu et pmissione fiũt ad Ro. pmo: Nõ solum qui talia agũt: sed qui consentiũt facientibus tc. Scdo obligamur et tenemur deo ex pte dei. et hoc quattuor modis. p° ex cõmisso super multis bonis que nobis cõtulit: que sunt bona naturalia: temporalia: spiritualia: que omnia male tractauimus et dispensauimus: Luce. xv. Diuisit illis bona sua tc. 2° ex dimisso super multis peccatis que cõtinue cõuertẽtibus dimittit: Matth. xviij. Serue nequã omne debitum dimisi tibi: qm̃ rogasti me tc. 3° qr pmisit nobis vitã eternã. Matth. xx. Cõuentione aũt facta cũ operarijs tc. 4° ex ꝑpesso p nobis: qr posuit aiam suã p vita nostra.

Quõ debem⁹ dimittẽ debitorib⁹ nr̃is. CA. XIIII.

f **Sicut et nos dimitti**mus. Supius nos saluator hortatus ẽ quid petamus. s. remissionẽ peccatoꝝ p̃teritoꝝ: modo hortatur hic quid faciamus. s. q dimittamus alijs: ita dicẽs: Sicut et nos dimittim⁹ tc. In quibus verbis quattuor tangunt. s. primo modus regulans: in aduerbio qd premittitur: sicut. secũdo reatus obligans. nam illud qd potest alicui dimitti: vel est culpa: vel iniuria: vel pecunia. tertio pximus orans vel supplicãs: ibi Debitorib⁹ nostris q̃rto fructi⁹ cõcomitãs: qui ẽ si dimitto: dimittor. al's nõ. Primo tangit modus dimittendi regulãs cum premittitur: sicut. quod quidem aduerbiũ quattuor importat vel signat. s. assimulationẽ: cõiunctionem: completionem: ordinez. Primo signat assimulationẽ. et hoc modo peccata debitoribus nostris nõ dimittimus sicut deus. Cuius rõ est: quia deus facilime dimittit peccata cum sit sũme potens et sũme bonus. nos aũt cum difficultate dimittimus: tũ pter defectum cognitionis: qr non co

gnoscimus omnia: tū ꝓpter defectū bonitatis: tū ꝓpter defectum virtutis: tū nihil est qđ ita nos deo assimilet sicut cum ignoscimus nobis iniuriā facientib⁹ vt dicit Chryso. in omelia. Scđo hoc aduerbiū sicut signat coniunctionē voluntatis ad voluntatē: isto modo accipitur Matth. xxvi. Nō sicut ego volo ʒ sicut tu. q. d. Nō sicut ego volo appetitu naturali ⁊ sensitiuo qui obuiant resistentibus: sed fiat sicut tu vis appetitu rationali ⁊ deliberatiuo qui se conformant volūtati diuine. Tertio istud aduerbium sicut signat vel complectionē. ⁊ sub isto sensu accipit̄ hic cum dicimus: sicut dimittimus. i. cum dimiserim⁹ debitorib⁹ nostris: dimitte nobis. ita dicit Chrysostomus sup̄ Matth. Nō dixit vt deus nobis prius dimittat: ⁊ postea dimittamus debitorib⁹ nostris. Et subdit causam dicens: Scit enim deus homines mendaces quoniā ⁊si acceperint remissionem peccati sui: ipsi suis debitoribus nō dimittunt: ideo sic dicit vt prius dimittamus: ⁊ post petamus dimissionē. Quarto istud aduerbium sicut dicit ordinem. Ubi nota ꝙ q̄tum ad p̄sens spectat duplex est ordo. Unus est exemplaris ad exemplatum. vñ quia misericordia domini p̄cedit misericordiam nostrā ⁊ est exemplar nostre misericordie: iō dicitur Luce. vi. Estote misericordes sicut ⁊ pater vester misericors est. Secūdus ordo est meriti ad premiū. ⁊ quia meritū p̄ponitur premio: ⁊ misericordia hōis est tanq̄ meritū: misericordia aūt dei est tanq̄ premiū: ideo preponit̄ misericordia hominis cum dicimus: sicut dimittimus. ⁊ sequit̄ misericordia dei: q꞉ dimittit nobis. Q꞉ aūt misericordia hominis sit p̄uialis misericordie dei: habet̄ Matth. v. Beati misericordes quoniā ipsi misericordiā consequent̄. Si autē aliter vis p̄cedere: dicas ꝙ hoc aduerbiū sicut in se quattuor habet. Est enī similitudinariū: respectiuū: quantitatiuū: ⁊ causatiuū. Primo est similitudinariū: ita accipit̄ Matth. xxij. Erūt sicut angeli dei in celo. q. d. qui indulserint alijs: locū vel gradum tenebūt angelorū: al's damnatorū. Secūdo est quantitatiuū. ⁊ hoc modo accipit̄ ad Ro. vj. Sicut exhibuistis membra vestra ad faciendū vindictā quinq꞉ modis. s. vniuersaliter: frequenter: ardenter: velociter: p̄seueranter. p̄° exhibete vos ad parcendū vniuersaliter: vt pro deo omnes iniurias remittatis. 2° frequēter: vt sicut frequenter vindicare voluistis: ita frequēter parcatis. 3° exhibete vos ardenter: vt sicut ardenter cōsiderastis iniuriam: ita ardenter dimittatis offensam. 4° exhibete vos velociter: vt sicut velociter vindicare voluistis: ita velociter parcatis. 5° exhibete vos p̄seueranter: vt sicut p̄seuerastis in odio ⁊ liuore: ita p̄seueretis in dilectione ⁊ pace. Tertio istud aduerbiū sicut est respectiuū. ita dicit̄ Canti. p̄mo: Nigra sum ʒ formosa filie hierusalem sicut tabernacula cedar: sicut pellis salemonis. Quod verbū exponitur quattuor modis. p̄° sic: Nigra sum tribulatione: ʒ formosa charitate. 2° sic: Nigra sum. s. p corporis vilitatem. ʒ formosa p anime sanctitatē. 3° sic: Nigra sum. s. in oculis insipientiū. ʒ formosa conspectui angelorū. 4° sic: Nigra sum. s. in terra. ʒ formosa in celo. Et sequitur: Sicut tabernacula cedar. s. ismaelis: que exposita erant ventis. ʒ formosa sicut interius: sicut pellis salemonis q̄ erant rubricate: ⁊ quibus Salomon texit tabernaculū dei. Quarto istud aduerbiū sicut est causatiuū. ita dicitur Matth. xxij. sub illo sensu: Diliges ꝓximū tuū sicut teipsum. Re. s. Dilectio ca° ij. in fine de modo diligendi ꝓximum. Scđo p̄ncipaliter tangit̄ reatus obligationis. Nam quod debitorib⁹ remitti petimus: vel est culpa: vel pena: vel iniuria: vel pecunia. p̄° ergo solus deus remittit culpā delendo maculā ⁊ cōmutando penam. 2° sacerdos dimittit culpam sacramentū absolutionis impendendo: ⁊ ostendendo culpam esse dimissam a deo: ⁊ etiā debitam penā virtute clauiū diminuendo. 3° lesus confert indulgentiā remittendo iniuriā sibi illatam: ⁊ hoc est dimittere debita debitoribus. s. offensam dimittere vel iniuriā. ita dicit̄ Eccli. x. Omnes iniurie ꝓximi ne memineris: ⁊ in operibus iniurie nil agas. Sed forte queres hic duo: vtrum ille qui nō habet peccatum aliquod: in dicendo pater noster peccet: Et videt̄ ꝙ sic tali ratione: Ille qui mentit̄ peccat. sed ille qui confitetur se habere debita que nō habet: mentitur: ergo peccat: ⁊ ita nō licet dicere. Respondeo ⁊ dico ꝙ hoc non potest alicui esse certū ꝙ omnino a peccato saltem veniali vel q̄ntum ad reatū aliquem sit immunis: si tamen per reuelationē sciat: non peccat dicens in persona ecclesie. Secundū est: vtrum ille qui debita nō dimittit: peccet dicendo pater noster. Et videt̄ ꝙ sic: quia talis sic dicendo ⁊ nō dimittendo mentit̄: ergo nō licet dicere. Respondeo ⁊ dico ꝙ ille qui in persona ecclesie dicit se debita dimittere nō peccat hoc dicendo: ʒ remissionem non consequitur peccatorū nisi dimittat. Hec beatus Tho. iiij. scrip. sentē. di. xvi. in expositione littere sup illo verbo. si veraciter dicit ⁊c. in fine distin. Sed dices forte ꝙ non debet tibi mandari vt nihil agas in operibus iniurie: vt nō sis memor eius: eo ꝙ nō est in potestate hominis reminisci vl' obliuisci iniuriarū. Respondeo ⁊ dico ꝙ glo. interli. sup illo verbo dicit: Omnis iniurie ꝓximi ne memineris. s. isto fine vt vindices. vnde Tullius dicit de Julio cesare ꝙ nullius obliuisci solitus erat nisi iniuriarū. De pecunia autē siue alia re ablata Innocentius dicit: ꝙ hic nō agitur de debitis pecuniarū ʒ de debitis offensarū. Qualit̄ aūt iniuria sit sustinenda vel repellenda: ⁊ pecunia sit repetenda vel dimittenda. Require. s. Contumelia. s. Iniuria: ⁊ infra Uindicta. Tertio p̄ncipaliter tangit̄ ꝓximus orans vel supplicans. Siquis autē quereret an dimissio iniuriarū sit omnibus facienda: aut solum debitoribus nostris petentib⁹ veniam. Respondeo ⁊ dico ꝙ ille qui est offensus vel qui recipit iniuriā: sic in mente debet esse dispositus vt etiam indulgeat veniā nō petenti: q̄tum tali offense vel iniurie dimissiū nihil valeat cū de illa iniuria non peniteat. Maxime aūt debemus dimittere iniuriam veniā petenti. quod patet: q꞉ nos petentes a deo: hanc orationē facimus: dimitte nobis debita nostra. vnde Augustin⁹ de sermone domini sic dicit: Illud sane potest tractari: vt q̄ꝫ dicim⁹: Dimitte nobis debita nostra sicut ⁊ nos dimittimus. tunc conuincimur contra istā regulam fecisse si eis nō dimittamus qui veniā petunt: quoniam ⁊ nobis veniā petentibus a benignissimo patre dimitti volumus. Quarto ⁊ vltimo p̄ncipaliter tangit̄ fructus cōcomitatis: qui est: si dimittimus: nobis dimittunt̄: alias nō. ita dicit̄ Matth. vj. Si dimiseritis hominib⁹ peccata eorū: dimittet ⁊ vobis pater vester celestis delicta vel peccata vr̄a. Si autē nō dimiseritis hoībus: nec pater vester dimittet vobis peccata vestra. In quib⁹ verbis tangunt̄ quattuor ex q̄bus omnes instruunt̄ infideles: ⁊ obstinati deterrent̄. fideles bñ dispositi alliciunt̄ ⁊ confortant̄: Primo oēs instruunt̄ ⁊ hoc dupliciter. p̄° ex p̄te petentis. vnde glo. super p̄dictum verbum Matth. vj. sic dicit: Neq꞉ aliud petit seu exigit iudex quem rogamus: nisi vt tales simus fratrib⁹: qualem eū nobis exposcimus. 2° ex parte transgredientis. Peccat enī grauiter talis nō solum quia rogatus a benignissimo patre: sed etiam q꞉ monitus a iudice fratri non indulget. Secundo deterrent̄ infideles ⁊ obstinati ex ablatione excusationis: tolletur enim reis ⁊ obstinatis omnis ratio ⁊ materia excusatiōis. vñ glo. ibidem: Nulla excusatio relinquitur: q꞉ vnusquisq꞉ sm

hanc sniam iudicabit in futuro. 3° fideles & bñ dispositi alliciunt ex euidētia diuine miserationis: qr paratus est ad indulgendū. vñ glo. ibidē. Deus manifeste magis vult inuenire cui indulgeat q̄ quē puniat. nā deo magis est ꝓpriū misereri & parcere q̄ punire. Rō autē huiꝰ est: qr ad effectū misericordie nō requirit actus vel meritū nostrū ſʒ solū qḋ est dei .s. bonitas eius. Ad rōnē autē iusticie requirit aliquid ex pte nostra .s. exigentia meritorū. Modo igit si deus magis vult parcere q̄ punire: quomodo sniam tanti iudicis poterit tēperare: & sniā tanti discriminis euadere poterit q̄ nō vult petenti sibi veniā indulgere: maxime cum deus posuerit hoc in potestate nostra. 4° fideles & bñ dispositi confortant ex cōcepta fiducia imperrādi. vñ glo. ibidē sic ait: Formā imposuit qualit iudicari velimus. Unde indulgentibus corā deo rñdet fiducia impetrādi: nō indulgentibꝰ vō nō rñdet fiducia ipetrādi: qr deus nūq̄ remittit. vñ Math. xviii. Si nō remiseritis: vnusquisq̄ fratri suo: nec pater vester dimittet vobis. Que verba Hieronymꝰ & Augꝰ exponūt Primo Hieronymꝰ sic dicit: Si nō remiseritis de cordibus vestris: vt oēm simulationem pacis ficte auerteret. Scḋo Augꝰ de verbis dñi: illud: de cordibꝰ vestris duobus modis exponit. Primo sic: De cordibꝰ vestris dicit qr melius est vt clames ore & dimittas in corde: q̄ vt tu sis blandus ore & crudelis in corde. Scḋo idē: Si nō remiseritis. iō eni dñs subdit: De cordibus vestris. vt si ꝑ charitatē imponitis disciplinā: de corde vestro lenitas non recedat. Quid eni tam piū q̄ medicus ferens ferramentū seuit in vulnus vt sanet: qr si vulnus palpat: homo ꝑdit. ℂ Qr rogamus deū ꝓ amotione peccati futuri dicendo: & ne nos &c. CA. XV.

## Et ne nos inducas in

tētationē. Supius in quinta petitiōe rogabat deus ꝓ amotiōe peti ꝑcedentis cū dicebat: & dimitte &c. modo in sexta petitiōe rogamus deū ꝓ amotiōe peccati futuri cū dicimꝰ. & ne nos inducas in tētationē. In quo verbo tangunt tria. Primo diuina potētia implorat. Secūdo humana insufficientia demonstrat. Tertio diabolica malicia euitat. Primo diuina potentia implorat in ꝓnoie demonstratiuo qḋ subintelligit .s. tu. vñ dicimus Tu .s. deus ne nos inducas &c. Augꝰ in libro de bono ꝑseuerantie sic dicit: Nihil enim fit: nisi qḋ aut ipse facit: aut fieri ipse ꝑmittit. Et subdit: Potens est ḡ deꝰ & a malo in bonū flectere volūtates. & in lapsū ꝓnos cōuertere & dirigere in sibi placitū gressū cui nō frustra dicit: & ne nos inducas &c. Scḋo humana insufficiētia vel impotentia demonstrat cū subdit Nos. cū eni nos simus cōmunit infirmi: inexꝑti: imꝑfecti ꝓ amotiōe tētationis: cōtinue rogare debemus: eo q̄ in bello tētationis succūbimus & sic ꝑiculo nos exponimus. Tertio diabolica malicia vel astutia euitat: ibi in tētationē. Ad cuiꝰ euidentiā modus loquēdi vel petendi est cōsiderandus. p° eni nō dixit: Mitte nobis tētationes. 2° nō dixit: Non ꝑmittas fieri tētationes. 3° nō petit sub cōditione. Inducas in tētationes si ꝓsunt. si vō nocent: non inducas. 4° nō dixit: Ne inducas in tētationes in plurali: sʒ in tētationē in singulari. Primo nō dixit: Mitte nobis tētationes: vel ꝑmitte nos tētari: eo q̄ cū simus imꝑfecti: tētationes sūt ꝑiculose ex quattuor ꝑtibꝰ. p° ex pte hostis qui non intendit nisi malū cū tētat. 2° ex pte mentis que cū nō semꝑ sit diuine gratie auxilio roborata: in bellis tētationis cadit. vñ glo. Math. iiii. sic dicit: Sine spū sancto qui ad pugnā vadit: cito cadit. 3° ex pte tpis. Nā diurum est & ꝑiculosum in tota vita sua militare viriliter ne deficiat: sicut dicit Job. vii. Militia (vel tētatio sm aliā littera) est vita hoīs sup terram &c. 4° ex pte finis: qr tētatio demonis: carnis vel mūdi est vel ad eneruandū: vel decipiendū: deiiciendū & damnandū. Scḋo nō dixit: Nō ꝑmittas fieri tētationes: qr hoc esset ablatio multorū bonoꝝ. vñ Augꝰ: Periculosissima tētatio est: nulla tētatione pulsari. qr inde ꝑueniūt multa mala. ꝑmū est elatio cordis. secundū est inspectio vel incōsideratio sui. tertiū est incōpassio tētatoꝝ. quartū est contēptus vel despectio alioꝝ. quintū ē ignorātia agendoꝝ: Eccl. xxxiiii. Qui nō est tētatus quales scit. q. d. Qui nō est tētatus .i. tribulatiōe ꝓbatus & exercitatus: parum aut nihil scit. Tertio nō dixit vel nō petiuit sub cōditiōe dicens: Inducas in tētationē si ꝓsunt. si vō nocent: nō inducas. Rō aūt huiꝰ est: qr illud debemus sub conditione petere qḋ pōt esse ꝓficuū vel nociuū vel malū. qḋ eni de se est nociuū vel malū: nunq̄ est sub aliqua conditione petendū. sicut est in tētationē induci vel aliqḋ petm̄ ɔmittere. Nō eni sūt facienda mala vt inde sequant cūcta bona. Secūda rō est ista: qr lʒ in tētationē induci: vel casus in peccatū: alicui cooperet in bonū: hoc nō est semꝑ ꝓpter meritū illius q̄ cecidit in peccatū: sʒ ꝓpter dei bñplacitū: ita q̄ si ex meritis eoꝝ qui inducunt in tētationē vel peccant. sʒ ex dei ꝑdestinatiōe talibꝰ oīa coopant in bonum. Re. s. Malū vlti. caꝰ. Quarto non dixit: & ne nos inducas in tētationes in plurali sʒ in tētationē in singulari. Cuius rō est: qr ille q̄ nō inducit in tētationē cōcupiscētie que est omniū tētationū origo: ꝑ cōsequēs in nullā inducitur. ita dicit Augꝰ in libro de bono ꝑseuerantie: Frustra nō dicit: Ne nos inferas in tētationē in singulari: nam q̄ in tētionē sine male volūtatis nō infert: in nullā ꝓrsus infert: vnusquisq̄ eni tētatur a cōcupiscentia sua. Re. s. Cōcupiscentia. Et iō cōuenienter dixit: Et ne nos inducas in tētationē. In quo verbo rogamus de quattuor .s. ne cōsentiamus: ne deficiamus: ne vincamur: ne deseramur. p° in hoc verbo rogamus ne cōsentiamus: vt cū dicimus: Et ne nos &c. petimus ne dñs ꝑmittat q̄ nos consentiamus tētationi siue decepti: siue cedamꝰ afflicti: vt Augꝰ dicit ad ꝓbam. 2° cum dicimus: Et ne nos &c. rogamus ne deficiamus. vñ Basilius: Nō docet nos orādu afflictiōes petere corpales. vtiliter eni ꝑcepit orare: non subire tētationē. sʒ postq̄ aliquas subiit. expedit petere a dño virtutē ꝑseuerādi: vt cōsumat in nobis illud: Qui ꝑseuerauerit vsq̄ in finē hic saluus erit. Et Augꝰ de verbis dñi sic dicit: Et ne nos &c. quā .s. ferre nō possumus. sʒ quasi athleta talem vult tētationē quā ferre possit humana cōditio. Re. diffusius infra Tētatio ꝑ totum. 3° cū dicimus: & ne nos &c. rogamus ne vincamur. vñ Augꝰ in sermone dñi in monte sic dicit: Nō hic hortat vt nō tentemur. nā sine tētatione nemo pōt esse ꝓbatus siue sibiipsi siue alii. sʒ vt nō inferamur in tētationē: tanq̄ si quispiam cui necesse est igne examinari nō orat vt igne non contingat sʒ vt nō exurat. inducimur eni si tales incident quas ferre nō possumus. 4° cū dicimus: Et ne nos. rogamus ne deseramur. vñ Titus: Et ne nos &c. hic precamur ne a deo derelinquamur. & hoc est de quo deum ꝑncipaliter rogamus .s. ne ab eo derelinquamur. Cuius rō est: qr ille qui in tētatione diuine gratie destituit: consentit omni tētationi: & sic semꝑ in tētationē inducitur. Et rōne mens nostra in tētatione sit affecta: sit decepta: sit deiecta: rogare debemus ne a deo sit derelicta: vt dicit Augꝰ ad ꝓbam. Qḋ facimus cum dicimus: Et ne nos inducas in tētationē. Et Augꝰ de verbis dñi sic dicit: Et ne nos inducas in tētationē .s. quā ferre nō possumus. sʒ q̄si athleta talē vult tentationē quā ferre possit humana cōditio. Re. diffusius infra Tētatio ꝑ totum.

ℂ Quomodo liberari petimus a malo. CA. XVI.

# Sed libera nos a malo.

⁊c. Quia peccatū directe excludit a visione diuina que pri⁹ in desiderio nostro cadit vel venit: idō ad malū declinandū siue amouendū tres sūt petitiōes. Prima fit ad malorū pteritorū remissionē. ⁊ hec est quinta petitio q̄ petit̄: Dimitte nobis debita. Secūda fit ad malorū futurorū cuitationē. ⁊ hec est illa petitio sexta qua petit̄: Et ne nos ⁊c. Tertia fit ad malorū p̄ntiū liberationē. ⁊ hec ē illa petitio septima q̄ petit̄: Sꝫ libera nos a malo. Ad cui⁹ euidentiā est notandū: ꝙ sicut dicit Hiero. ⁊ habet̄ in glo. Saluator noster nō posuit cōiunctionē disiunctiuā dicens: Sꝫ libera nos ⁊c. ſꝫ posuit cōiunctionē cōiunctiuā ⁊ cōtinuatiuā ⁊ cōplectatiuā dicens: ſꝫ libera nos .q.d. Adiuua nos dn̄e ne in tētatione vincamur. ⁊ nō solum hoc fac: ſꝫ etiā libera nos a malo: ita ꝙ ista cōiūctio ſꝫ est copulatiua. cōtinuatiua: ⁊ cōplectatiua oīs petitionis: quia hac petitiōe alijs addita: cōpleta est postulatio oīs boni habendi ⁊ oīs mali amouēdi. vñ Cyprian⁹ hoc verbū: Sꝫ libera nos: exponēs sic dicit: Post oīa quidē supradicta i cōsūmationē venit clausula vniuersalis preces cōcludens: nihil enī remanet qđ vltra hoc debet postulari. nā impetrata dei ꝓtectiōe contra oīa que diabolus opat̄ ⁊ mūdus: securi sumus ⁊ tuti. Quis enī de seculo metus est: cui⁹ in seculo deus tutor: hīc ḡ cōcludit̄ cū dicit̄: Sꝫ libera nos a malo. In quibus verbis tangunt̄ tria: p̄° auctoritatis infinitas que nos eripit: Hester. xiij. Si decreueris saluare nos ꝯtinuo liberabimur. 2° tāgit̄ infirmitatis cōmunitas q̄ hoc exigit: ibi Nos. Dan. ix. Nec enī in iustificationib⁹ nostris ꝓsternim⁹ p̄ces ante faciē tuā: ſꝫ in miserationib⁹ tuis multis. Sequit̄: Exaudi dn̄e: placare dn̄e: attēde ⁊ fac. 3° tangit̄ prauitatis deformitas q̄ nos inficit: ibi A malo. Sap. xvi. Tu es q̄ liberas ab oī malo. Ubi nota ꝙ hic a q̄ttuor malis petimus liberari: p̄° a malo diaboli: 2° a malo pctī: 3° a malo supplicij: 4° a malo inferni. Primo petimus liberari a malo diaboli. Rō hui⁹ est: quia nō est nobis colluctatio aduersus carnē ⁊ sanguinē tm̄: ſꝫ aduersus ptātes ⁊c. vt ad Ephe. vj. Ubi nota ꝙ lꝫ multa sint mala a quib⁹ petimus liberari: tm̄ dicit̄: libera nos a malo in singulari ⁊ nō a malis in plurali. Rō aūt hui⁹ est: vt ostendat̄ ꝙ mala a quib⁹ petimus liberari ab vno hn̄t ordinē. s. a diabolo. vñ Chryso. posuit hanc literā: Erue nos a pniciosō. ⁊ vocat pniciosū diabolū ista rōne ⁊ causa: vt ꝓpter mala que causa vel occasione diaboli nobis accidūt: cōtinuā inimicitiā habeamus cū illo: sicut cū illo a quo sustinemus tot mala. ḡ cū dicimus: Sꝫ libera nos a malo: rogamus vt liberet nos a tētatione diaboli. Sꝫ forte dices ꝙ supflue fit hic petitio hec a liberatione tētationis demonis: eo ꝙ liberatio a tētatione petit̄ a sexta petitiōe. Rn̄deo ⁊ dico ꝙ liberatio a tētatione different̄ fit in septima petitiōe ⁊ in sexta. Nam in sexta petitiōe petit̄ ne tētatus in tētatione vincat̄ vel supet̄. hic vō. s. in septima petitiōe petimus liberari a malo tētationis si ab illa fuerimus supati. vt Aug⁹ in sermone dn̄i in monte dicit: Orandū est: nō solū vt nō inducamur in malū quo caremus: ſꝫ ab illo etiā liberemur in qđ iam inducti sumus.

Scđo petimus liberari a malo pctī. Ubi nota ꝙ triplex est peccatū. s. originale. mortale. veniale. Modo hic nō petimus liberari a pctō originali. Rō hui⁹ est: qꝛ peccatū originale deletū est in baptismate quo ad culpam. nec est recidiuatio in hoc genere culpe. Itē debita pena pctō originali que est carentia visionis dn̄e est etiā in baptismo dimissa vel remissa. vñ nec quo ad culpā nec quo ad penā petit̄ hic liberatio a pctō originali. ⁊ idō secūdo hic petim⁹ liberari a malo pctī mortalis. Et hoc triplici rōne. p̄ma ē: qꝛ dehonorat diuinā reuerentiā. scđa est qꝛ priuat visiōe diuina. tertia est. qꝛ cruciat pena sensitiua. Re. infra Peccatū mortale. Tertio petimus liberari a malo pctī venialis. ⁊ hoc duplici rōne. p̄ma est: qꝛ disponit ad mortale. scđa ē qꝛ impedit felicitatē. Re. infra Peccatū veniale. Sꝫ forte queres: quia pena punietur ille q̄ simul decedit in pctō mortali cū veniali: nūquid ꝓ vtroqꝫ puniet̄ equalit̄. Rn̄deo ⁊ dico ꝙ peccatū veniale cōuenit cū mortali si assit finalis impenitētia. Tūc enim rōnē finalis impenitentie veniale nō est amplius tpale vel veniale: imo iam transiuit in ꝑpetuū ⁊ mortale: quia post mortē nec tempus est nec locus dimittēdi peccata. Et idō q̄ntum ad pene eternitatē nō erit differentia inter mortale ⁊ veniale: ſꝫ q̄ntum ad acerbitatē sic. qđ ꝓbo ratione ⁊ auctoritate. Prima rō est talis: qꝛ acerbius ⁊ diutius debet puniri pctm̄ qđ cōmittit̄ contra deū q̄ꝫ pctm̄ qđ cōmittit̄ sub deo vel p̄ter deū. ſꝫ pctm̄ mortale cōmittit̄ cōtra deū. pctm̄ vō veniale p̄ter deū. ḡ ⁊c. Scđa rō est talis: Nā ſm diuersitatē cremabilia erit diuersitas tormentorū. ſꝫ aliud cremabile est pctm̄ mortale: ⁊ aliud veniale. ḡ ⁊c. Tertio ꝓbat̄ auctoritate beati Greg. sup illo verbo Job. x. Terra miserie ⁊ tenebrarū ⁊c. sic dicētis: Cōformabit se ignis puniēdis: nō equalit̄ oīb⁹: ſꝫ vnicuiqꝫ ꝓ meritis. nec ꝓ quibuscūqꝫ meritis in eodē equalit̄: ſꝫ q̄ntū ad quedam magis acerbe: q̄ntū ad q̄dā min⁹ puniet.

Tertio p̄ncipaliter petim⁹ liberari a pena supplicij hoc est a malo pene vel tribulatiōis. Ad cui⁹ intellectum notāda sūt tria. Primū: aliud est petere liberationē p̄ntē ⁊ aliud est liberari a malo pene p̄stitus. Primū enī. s. petere liberationē p̄ntē: ita ꝙ hec liberatio statim fiat cōplete hoc nō valet: imo talis petitio esset inexaudibilis ⁊ inutilis. p̄° talis petitio esset inexaudibilis: qꝛ esset cōtra diuinā iusticiā a q̄ miseria penalis hoī est inflicta. Job. xiiij. Homo nat⁹ de muliere ⁊c. 2° talis petitio esset īutilis: qꝛ tales miserie: pene: ⁊ tribulatiōes sūt nobis vtiles ad ꝓuocandū nos ad contēptū hui⁹ vite: ⁊ excitādū ad appetitū vite future. ⁊ idō hic petit̄ liberatio a miseria hac penali in p̄nti inchoanda ⁊ in futuro complenda. vñ glosa Matth. vj. Hec liberatio quotidie est necessaria dū sine malo aīe ⁊ corporis nō viuit̄ q̄ in p̄nti inchoat̄: ⁊ in futuro cōplebit̄: qñ īmortales impassibiles erimus. Secūdo nota ꝙ pene tpales ⁊ miserie aut sūt occasio criminis: aut virtutis. p̄° enī cū pene tpales sūt materia vel occasio criminis. tūc in tali casu q̄libet debet petere liberari ab eis. Et hoc mō paulus. ij. ad corinth. xij. petit stimulū amoueri: q̄ stimulus dicebat̄ vel incentiuū libidinis vel dolor lateris. Inq̄ntū vō stimulus dicebat̄ incentiuū libidinis: bñ fecit petens liberari ab eo. Cui⁹ rō est: quia exitus hoi⁹ incentiui in actū mouere carne semꝑ est peccatū. ſm vō ꝙ exit in actū sola hostis excitatiōe: ⁊ si non sit pctm̄: ē tm̄ occasio peccati. scđm aūt ꝙ stimulus intelligit̄ dolor lateris: etiam potuit petere liberari ab eo: qꝛ officiū sibi datū a deo impediebat. s. officiū p̄dicādi. itē etiā tū ꝓpter impatientie amotionē: tū ꝓpter deuotiōis excitationē cōuenit petere liberationē a malo pene. Sicut enī quibusdā melius est in diuitijs q̄ꝫ in paupertate: sic multis melius est in sanitate q̄ꝫ egritudine: qꝛ in sanitate sūt magis deuoti ⁊ minus impatiētes. in infirmitate est totū oppositū. Item etiā videmus ꝙ eccl̄ia orat ꝓ sanitate vnius p̄ncipis: vel etiam vnius boni sacerdotis seu hominis virtuosi. ⁊ hoc nō facit ꝓpter ipsam sanitatē solū: ſꝫ ꝓpter plura bona que ex sanitate talis viri sequit̄. quorū p̄mū est adeptio pacis. secūdū ē ptectio ⁊ cōseruatio ciuitatis. tertiū ē exhibitio diuine laudis. q̄rtū est roboratio fidei. nam in restitutionib⁹ sanitatū excitant̄ illi qui hoc vident ad laudandū deū. ⁊ qui de cōualescē-

tia desperat̄: ad augmentū ⁊ robur deuotiōis fidei excitant̄. Tertio notandū est q laudabilius est bene se habere ī aduersitate q̄ in ꝓsperitate. qđ ꝓbo rōne difficultatis sic: Quāto magis aliqđ est natū sm̄ se inferre difficultatē ex parte opantis: tanto laudabilius est bene se habē in illo. ſ3 aduersa sūt huiusmodi. l3 enī aduersa nō importent nec contineāt malū culpe: tn̄ continent malū pene. ⁊ ex hoc habent ledere ⁊ difficultatē inferre: ſ3 ꝓspera non important malū culpe nec malū pene: ⁊ iđ nō hñt in se difficultatē: nec ex pte opis: nec ex pte rei. Si aūt q̄rat̄ qđ est magis eligendū: an ꝓsperitas: an aduersitas. Rūdeo ⁊ dico: q a viro iusto ⁊ virtuoso magis est eligenda ꝓsperitas q̄ aduersitas. qđ dupliciṫ ꝓbo. s. rōne: ⁊ similitudine. p° rōne sic: Illud qđ de se nō importat aliqđ malū culpe vel pene sicut ꝓsperitas. a viro virtuoso magis est eligendū: q̄ illud qđ l3 de se nō importat malum culpe: īportat tn̄ malū pene sicut aduersitas. 2° ꝓbo hoc idem similitudine: qr bonus sartor magis debet eligere bonū pannū ad faciendū bonam vestem: ⁊ corrarius vel incisor corior magis debet eligere bonū coriū ad faciendum bonū calciamentū q̄ malū. Sic g° a simili ꝓsperitas est conuenientior ⁊ melior materia ad bene opandū q̄ aduersitas. Nota tn̄ q sicut artifex bonus ex quacūq; materia sibi data bene quantū est de se opat̄: melius tn̄ operat̄ ex materia meliori: vt p3 in exemplis p̄dictis ⁊ in cōsimilib⁹. Et p oppositū sicut artifex malus etiā de bona materia male opat̄: ita virtuosus ⁊ bene dispositus optime se habebit in ꝓsperis ⁊ aduersis: ita q ꝓsperis vtetur sm̄ rectitudinē rōnis ⁊ infortunia feret decenṫ. Vitiosus aūt ⁊ male dispositus male in oībus se habebit: quia ꝓsperis male vtet̄. ⁊ ī aduersis opans vitiose semꝑ remanebit miser. Scđo dico q a viro vitioso ⁊ male disposito magis est eligenda aduersitas q̄ ꝓsperitas. qđ dupliciter ꝓbo. s. rōne: ⁊ similitudie. p° rōne sic: Illi q̄ est i malicia vt vitioso magis est eligendū p qđ a malicia recedat ⁊ ad virtutē accedat. ſ3 hoc magis facit aduersitas q̄ ꝓsperitas: eo q ꝓsperitas occasionaliter allicit peccatorem ⁊ male dispositū ad ꝑsistendū i pctō. Aduersitas aūt occasionaliter incitat peccatorē ad recedendū a peccato: cum in aduersis veram consolationē non habeat: ⁊ accedendū ad virtutē in cui⁹ opatione est delectatio ⁊ cōsolatio vera: g° ⁊c. 2° ꝓbo hoc idē similitudine. l3 enī vinū sit simpliciṫ melius ⁊ magis eligendū q̄ sit absynthium tn̄ egroto est magis absynthiū eligendū q̄ vinū. sic iusto tanq̄ sano ⁊ bene disposito magis eligēda est ꝓsperitas q̄ aduersitas. peccatori aūt tanq̄ infirmo ⁊ male disposito magis eligenda est aduersitas q̄ ꝓsperitas. 3° ꝓbo hoc idē auctoritate Boetij. iiij. de cōsola. dicentis: q tali. s. vitioso est timenda fortuna ꝓspera magis q̄ aduersa qr ꝓspera talē decipit qr blāda. Aduersa v° veritatē instabilem que in fortuna est ostendit. Boeti⁹ de cōsola. libro. ij. ꝓsa viij. Plus hoībus reor aduersā q̄ ꝓsperam ꝓdesse fortunā. illa enī semꝑ spem felicitatis cū videtur blanda mentit̄. Hec semꝑ vera est cum se instabilem demonstrat mutatione: illa fallit: hec instruit. 4° ꝓbo hoc idem ex opatione dei. Nā deus misit lepre tribulationē marie sorori moysi ⁊ Aaron p quam purgauit eā a peccato p̄terito. Scđo dedit tribulationē stimuli Paulo p quā purgauit paulū ⁊ ꝑseruauit a culpa futura. s. a superbia: vt ipsemet testat̄ dicens: Ne magnitudo reuelationū ⁊c. Tertio dedit tribulationē Job p quā ꝑseruabat a culpa futura. Quarto dedit tribulationē ⁊ penā cecitatis ceco a natiuitate: p quā purgauit eū a multis cōcupiscētiis illicitis p̄sentib⁹ quas habuisset si vidisset. ⁊ iterū illa cecitas purgabat parentes ei⁹ qui ex eius cecitate affligebant̄. Sic igit̄ cōcludendo: si mala vita p̄ntis sūt ali cuius mali occasio: quilibet debet petere liberari ab eis. Quarto ⁊ vltimo cū dicimus: Sz libera nos a malo ⁊c. petimus liberari a malo inferni. Ubi nota q l3 i inferno sint multa mala: tn̄ specialiṫ ibi sūt quattuor ad que ōīa alia reducunt̄. p̄mū malū est obstinatio volūtatis. secundū est priuatio claritatis. tertiū est cruciatio mentis ⁊ corpis. quartū est duratio eternitatis: ita q a p̄dictis quattuor malis ⁊ p consequens ab oībus malis petim⁹ liberari: p̄mo a volūtate obstinata: scđo a mente excecata: tertio a carne cruciata: quarto a pena eterna. Re. infra Pena peccati: ⁊ infra Pena inferni.

## De cōclusione dn̄ice oratiōis. s. amen. CA. XVII.

a AMen. Ultimo sequit̄ Amen qđ ē quedam clausio ⁊ quasi signaculum dn̄ice oratiōis. Et l3 nō ponat̄ a Luca qui causa breuitatis omisit. est tn̄ de ipsa oratiōe dn̄ica: sicut patet Math. vj. ⁊ in glo. Luce. xj. ponit̄. vn̄ Hieronymus dicit: Amen enī qđ in fine cōstat scriptū signaculū est dn̄ice oratiōis: qđ aquila interp̄tatus est fideliter. ⁊ iđ vere possumus dicere. Ad cuius intellectū nos cōsiderare possum⁹ tria. s. originē: ordinem: significationē. Primo possumus cōsiderare sue cognitiōis originē. Nam beatus Johānes euangelista refert se a spū sancto vidisse ⁊ audisse vocem celestis exercitus tanq̄ vocē aquarū multarū tonitruūq; validū dicentē: Amen ⁊ alleluia. Et per hoc oportet in terris vtraq; dici: sicut in celo. vnde nec grecū nec latinū est ſ3 hebreū. Et q̄uis posset dici verū: hoc tn̄ nec grecus nec latin⁹ interpres ausus est facere. vn̄ q̄uis posset interp̄tari: nō tn̄ mutari: tū ꝓpter sanctiorē auctoritatē: tū ne nudatū vilesceret: ſ3 honorē habēt velamento secreti: vt dicit Aug⁹. Scđo considerare debemus ꝓlationis ordinē. Nā differentia est inter positionē domini ⁊ discipuli: qr dn̄s in p̄ncipio sermōis posuit Amē ita dicit̄ Joh. vj. Amen amen dico vobis. Discipulus v° posuit in fine Apoca. p̄mo. Plangent se sup eū ⁊c. etiam amen. Rō aūt hui⁹ est sicut Joachim dicit: qr cum amen idem sit qđ vere. dn̄s in p̄ncipio sermonis posuit Amen tanq̄ actor vel p̄ncipiū veritatis: cui⁹ nota vel signū est amen: Joh. xiiij. Ego sum via: veritas: ⁊ vita. Discipulus v° posuit i fine: qr discipul⁹ debet credere: ⁊ sequi magistrū suū. Tertio p̄ncipaliṫ cōsiderare debemus significationis distinctionē vel cōditionē. Nā istud verbū amen est signū affirmantis: affectātis: acceptātis: ita q ille qui ꝓfert ⁊ dicit Amē: affirmat vel affectat vel acceptat. Primo amen est signū affirmantis: qr dicit̄ in missa a sacerdote submisse ⁊ in forma eadē qua ꝓferebat̄ a xp̄o. Primo in q̄stum amen est signū affirmantis dicit̄ a solo sacerdote. postq̄ enī sacerdos finiuit pater noster: clericis respondentib⁹: Sz libera nos a malo: sacerdos subiūgit: amen. Rō aūt huius est: qr cū sacerdos sit mediator inṫ populū ⁊ deū: cui⁹ officiū est vota populi offerre deo: ⁊ voluntatē dn̄i nunciare populo: magis est cōgruū q ꝓferat̄ ⁊ confirmet̄ a sacerdote id qđ petit̄ sit concessum si obseruet̄ a quolibet qđ p̄misit. vn̄ glo. Math. vj. dicit Amen signat in oībus petitionib⁹ indubitanṫ a dn̄o tribui id qđ petit̄ si vltime cōditiōis pactū seruare nō negligim⁹. vn̄ subdit: Si dimiseritis indubitanṫ est a dn̄o concessū qđ petimus. Scđo amen a sacerdote ꝓfertur submisse. ⁊ hoc duplici rōne. Prima est ꝓpter vitationē p̄sumptiōis. s. ne dū aliq̄s sciret se exauditū esse a dn̄o p̄sumeret. Scđa rō est ꝓpter vitationē ostentationis. s. ne aliq̄s se ostentet ⁊ exaltet ⁊ glorieṫ. Tertio ꝓferṫ a sacerdote nō sub alia forma: puta vere vel fiet vel fideliter: ſ3 sub eadem forma vocis sub qua proferebat̄ a domino. Et hoc fit in signum firmitatis ⁊ inuariabilitatis promissionis diuine. nam per hoc quod dico amen ꝓlatū

a dño insinuabat dñm firmiter spospōdisse ⁊ exaudisse. illos qui cū orant si ex pte ipsoꝝ nō esset impedimentū. Beatus vō Gregorius ī canone misse hāc oratione sup hostiā censuit recitari. Scdo hoc verbū amen ē signū affectantis: ⁊ sic pferť ab oratore. nā quicūq; orat dicendo: Amen. affectat vel optat vt que ī oratiōe petit valeat impetrare. vn̄ Augꝰ ad pbam sic dicit: Et hoc vltimū qd in oratiōe dñica positū est tam late pz vt hō xpianus q ī qualibet tribulatiōe cōstitutus in hoc gemitꝰ edat: in hi lachrymas fūdat: hinc exordiať: ad hoc terminet oratiōnē. vn̄ sequiť Amen: quo desideriū orantis exprimitur. In quibꝰ verbis Augꝰ tangit tria quibꝰ insinuať desideriū habēdi de impletiōe huiꝰ petitionis. Unde dicit: Hinc exordiať: in hoc moreť: ad hoc terminet oratione. pꝰ dicit: Hinc exordiať qūtum ad cognitionē. 2ꝰ dicit: In hoc moreť qūtuz ad affectionē. 3ꝰ dicit: In hoc terminet qūtum ad plationē: ita q intentio Augu. in his verbis: q in oī tribulatiōe exaudiamur cogitando: affectando: īuocando deuz p illo bono quo modo caremus: ⁊ qd in fine obtinebimꝰ adimpleta hac petitiōe. Tertio istud verbū Amen est acceptantis ⁊ se volūtati alteriꝰ conformantis. Nā qū aliquis volūtati ⁊ dicto supioris assentit: tūc dicit Amen ⁊ Fiat. Qd quidē cōtingit vel accipitur tam in malo q̄ in bono: vel tam in maledictiōe q̄ in bñdictione. Nam in veteri testamēto maledictionibus subiungebať Amen: eo q lex vetus erat lex timoris ⁊ seruitutis. In nouo vō testamento ī benedictionibꝰ subiungebať Amen: qz lex noua est lex gratie amoris ⁊ libertatis. Primo g̃ in veteri testamēto maledictionibꝰ respondebať amen. Ubi nota q in veteri lege erat pnitas ad cōmittendū malū ⁊ omittendū bonū. Et hoc ppter quinq; causas. Prima est ppter consuetudinē: erant enī pni ad idolatriā. vnde aurū ⁊ argentū conflabāt in sculptile ad adorandū. Secūda causa erat ppter despectionē dei vel eius contemptū: Isaie pmo: Filios enutriui: ⁊ exaltaui: ipsi aūt spreuerunt me. Tertia erat ppter obliuionē dei: Deutro. xxxij. Oblitus es dñi creatoris tui. Quarta erat ppter cupiditatē ex qua filij parentibꝰ non obediebant. Quinta erat ppter fomitē cōcupiscentie ex qua eoꝝ affectus erat pnus ad malū. Sexta ppter defectionē ⁊ corruptionē ppter quā volebant seipsos saluari ⁊ sustentari ī alio ⁊ multiplicari: ex qua pducebať vel omittebať actꝰ inordinatus. Modo igiť ex illa pte qua natura est pna ad omittendū bonū danť pcepta affirmatiua. Ex alia vō pte qua natura est pna ad cōmittendū maluz danť pcepta negatiua: que in vniuerso sūt decem. Ad quoꝝ euidentiā est sciendū q dñs hanc pnitatē volens corrigere ⁊ dirigere tria facit. pꝰ pcipit cultū dei. 2ꝰ pcipit debituz filij. 3ꝰ phibet nocumentū pximi. Primo pcipit cultum dei. ⁊ hoc tribꝰ modis. s. honorādo deū in natura ppria: ⁊ qūtum ad hoc danť duo pcepta. pmū est: Ego dñs deꝰ tuus nō habebis deos alienos. secundū est: Non facies tibi sculptile. 2ꝰ pcipit cultū dei honorādo deū in natura assumpta: ⁊ qūtum ad hoc dať tertiū pceptū qd est: Non assumes nomen dei tui inuanū. 3ꝰ pcepit cultū dei honorando eū in ppria cōscientia. ⁊ qūtum ad hoc addať quartum pceptū de sanctificatiōe sabbati: Memento inquit vt diē sabbati sanctifices. cū enī aīa vacat ⁊ quiescit ī domino deo: ⁊ cessat ⁊ dēsicit a peccato: tūc sanctificat diem sabbati. Qui aūt facit contra aliqd istoꝝ quattuor ē maledictus a deo. ita dicit Deutro. xxvij. Maledictus qui facit sculptile. ⁊ dicet oīs pplus: Amen. Scdo deus pcepit debitū filij. nā debitū filij est honorare parentes a quibꝰ originē trahit. ⁊ ppter hoc dať quintū pceptū qd est. Honora patrē tuū ⁊ matrē tuā. Hoc aūt teneť facere filij quinq; modis. s. sustentando: reuerēdo: obediēdo seruiēdo: assurgendo. Qui aūt contra aliqd istoꝝ facit ē maledictus a deo. ita dicit Deutro. xxvij. Maledictus q nō honorat patrē ⁊ matrē suā. Tertio phibet nocumentū pximi. ⁊ hoc quinq; modis. pꝰ quo vite cōsistentiā: ⁊ ppter hoc dať sextū pceptum qd est: Nō occides. Qui aūt contrariū facit maledictus est a deo. ita dicitur Deutro. xxvij. Maledictus qui effuderit sanguinē innoxiū: ⁊ dicet oīs populus: Amen. 2ꝰ quo ad psonam cōiunctam: ⁊ ppter hoc datur septimuz pceptum: Nō mechaberis. qui aūt contrariū facit est maledictus a deo. ita dicit Deutro. xxvij. Maledictus qui coit cū alio. s. illicite: ⁊ dicet omnis populꝰ: amen. 3ꝰ quo ad rem possessam: ⁊ qūtum ad hoc dať octauū pceptum qd est: Nō furtū facies. qui aūt contrarium facit ⁊c. ita dicit Deutro. xxvij. vbi loco furti ⁊ oīs cupiditatis: loco acceptiōis munerū designať. vnde dicit: Maledictus qui acceperit munera: ⁊ dicet oīs pplus Amen. 4ꝰ quo ad famā. ⁊ qūtum ad hoc dať nonū pceptū qd est: Nō loqueris falsum testimoniū contra pximū tuū. ita dicit Deutro. xxvij. Maledictus qui errare facit cecū in via: ⁊ qui puertit iudiciū: ⁊ dicet oīs populus Amen. 5ꝰ quo ad animā: ⁊ qūtuz ad hoc dať decimū pceptū quod est: Nō concupisces. s. oīa que sūt alterius: ⁊ Deutro. vbi. s. Maledictus qui non pmanet ī sermonibꝰ huius legis. s. corde: nō credēdo eis vel cōcupiscendo aliqua contra legē dei nec ope pficiens: ⁊ dicet oīs populus: amen. Uel dicas q homo obligať hoī ex quinq; ptibus. pꝰ ex pte fidei vel fidelitatis: ⁊ sic tenemur deū honorare in tribꝰ. 2ꝰ ex pte originis: ⁊ sic filius honorare patrē teneť. 3ꝰ ex pte cordis: ⁊ sic tenemur nō odire: nō cōcupiscere. 4ꝰ ex pte operis: ⁊ sic pcipitur: Nō occides: Nō furtū facies: Nō mechaberis. 5ꝰ ex pte oris: ⁊ sic pcipiť: Non falsum testimoniū dices: nō eris criminator: nō puertes iudiciū: nō errare facies cecum ī via. Re. pma scdē. q. c. ar. ti. iiij. ⁊. v. Sed q̄res forte hic: an liceat alicui aliquē maledicere. Re. s. Maledictio. iiij. caꝰ. Scdo in benedictiōibus subiungiť Amen. ita dicitur Isaie. lxv. Seruos suos vocabit noie alio. Glo. xpianos. s. in xpo: Beatus est sup terrā qui ⁊ ipsū nomen. s. xpi in terra custodierit: bñdiceť in dño: Amen. i. bñdiceť in die iudicij cū diceť: Uenite benedicti patris mei: Amen. i. vere fidelir: ⁊ firmeť. ⁊ Hieremie. xj. Facite oīa q ego pcipio vobis: ⁊ eritis mihi in populū: ⁊ ego ero vobis in deū: daboq; vobis terram fluentē lac ⁊ mel. Et sequitur acceptatio vel cōfirmatio. ⁊ rn̄di ⁊ dixi: Amen.

¶ Qꝫ patientia tria bona facit. ⁊ primo passiones mentis vincit. CA. I.

**P** **Atientia.** Nota q virtute patiētie causanť inť alia tria bona. pmū ē q passio interna vinciť. secundū est q opatio humana pficiť. tertiū est q gratia supna acquiriť. Primo virtute patiētie passio interna vinciť. nam quedā passiones mentis sunt quantū est de se nate seu apte voluntatē īpedire ne voluntas sequatur rectitudinē rōnis. Et hoc specialiter duobꝰ modis. pꝰ modo alliciendo ⁊ attrahendo voluntatē ad aliquid volendū ⁊ affectandū contra rectitudinē rationis. 2ꝰ modo retrahendo voluntatē ab aliquo contra ordinē rationis. Primo modo passiones impediūt voluntatē ne sequať rectitudinē rationis: inclinando voluntatem ad aliqd contra ordinē rōnis circa aliquod delectabile: quales passiōes sūt intemperātia: ⁊ gula. nam intemperantia inclinat voluntatē ad sequendum delectabilitatem carnis. Gula etiam. s. ebrietas ⁊ gulositas inclinat voluntatem ad sequendum delectabilia cibi ⁊ potus contra ordinem rationis. Secundo modo passiones

impediūt voluntatē ne sequaꝛ ordinē rōnis: retrahēdo voluntatē ab aliquo bono ꝓpter aliqḋ arduū vel difficile: quales passiōes sunt timiditas: ꝛ impatiētia: vel mollities. nam timiditas retrahit vel impedit voluntatē ne subeat aliqua difficilia: puta ꝑicula mortis ꝓpter maiora mala vitanda. dictat enī ꝛ vult rō ꝙ eligant ꝛ sustineant minora ꝛ euitent maiora. Sꝫ timiditas nitit impedire ꝓpter aliqḋ difficile. similit impatientia vel mollities refugiūt pati damnū in minori bono: ꝓpter bonuꝫ melius vel maius assequendū. Contra istas quattuor passiones sūt quattuor virtutes que passiōes mentis refrenant ꝛ moderanṫ. pͦ enī temperātia refrenat cōcupiscentias delectationū carnis. 2ͦ sobrietas refrenat ꝛ moderaṫ cōcupiscentias delectationū gustus. s. cibi ꝛ potꝰ. 3ͦ fortitudo refrenat timores circa ꝑicula mortis. 4ͦ patientia refrenat ꝛ moderaṫ tristiciā ꝛ dolorem omniuꝫ malorū. Ubi nota ꝙ tristicia est duplex. s. dei: ꝛ seculi. Tristicia aūt que est ſm deū opaṫ tria: pͦ punitioneꝫ de peccatis p̄teritis: 2ͦ cautionē de futuris: 3ͦ spem stabileꝫ de eternis: vt dicit aplus scḋa ad corinth. vij. Econuerso tristicia seculi. i. que est de amissione rerū temporalium ꝛ filioꝝ aut cōsanguineoꝝ: nō ꝓpter deū: sꝫ ꝓpter amorē inordinatū opaṫ mortē. vel corꝑalem qꝛ multos occidit tristicia: vel spūalēꝫ qꝛ ex tristicia ꝛ dolore nimio multi peccant mortaliter vel eternalit vt pꝫ de iuda qui penitētia ductus desperauit ꝛ laqueo se suspendit. Et iō contra hāc tristiciā est patiētia ꝗ bonū rōnis cōseruat: ne voluntas i aduersis succūbat sꝫ preualeat. vñ Augꝰ in libro de patientia sic ait: Patiētia est virtus qua mala equo aīo toleramus. qḋ ita exponiṫ: Patientia est virtus qua mala. i. aduersa: equo aīo. i. sine turbatiōe animi toleramus vt ad meliora ꝑueniamus: scḋa scḋe. q. cxxxvj. arti. p̄mo.

Est aūt sciendū ad euidentiā p̄dictoꝝ ꝙ nullus ꝓpter malū sustinet malū sꝫ ꝓpter aliquē finem. Cuiꝰ rō est: qꝛ cum malū de se inferat tristiciaꝫ ꝛ dolorem: animꝰ de se illud nō appetit sꝫ abhorret ꝛ refugit. sꝫ ꝓpter aliquē finem homo sustinet malū. Unde tribꝰ de causis hō sustinet malū. p̄ma est ꝓpter malū cōmittendū. secūda est ꝓpter malū p̄cauendū. tertia ꝓpter bonū consequendum. Prima causa ꝓpter quā aliquis sustinet malū est ꝓpter malū cōmittendū. ꝛ talis nō diciṫ patiens sꝫ durus. vnde Augꝰ in libro de patientia: In illis laudanda est patientia qui mala ferūt vt mala nō cōmittant: nō autē in illis qui mala ferūt vt mala faciant: sicut auari faciūt qui tolerant multa mala vt pecunias congregent: sicut dicitur Eccs. v. Cūctis diebus vite sue comedit in tenebris ꝛ in curis multis ꝛ erumna atq; tristicia. Taliū enī neganda est patientia: ꝛ āmiranda duricia. Augꝰ in libro de patiētia: scḋa scḋe. q. cxxxvi. arti. p̄mo in so. ij. arg. Secūda causa ꝓpter quā aliquis sustinet malū est ꝓpter malū vitandū. ꝛ hoc modo oīa mala corꝑis sūt toleranda ꝓpter peccata vitanda: siue mortalia siue venialia. Tertia causa ē ꝓpter quā aliquis sustinet malū ꝓpter bonū subsequendum. Ita dicit Augꝰ in libro patientie: Uis desideriorū facit tolerantiā laboꝝ ꝛ dolorū. ꝛ nemo nisi ꝑ eo ꝙ delectat sponte suscipit ferre qḋ cruciat: vbi. s. arti. ij. in cor. q. in p̄ncipio. ¶ Qꝛ patiētia cōtinet in se tria: ꝛ que. CA. II.

ſ Ecūdo p̄ncipaliter ꝑ virtutē patientie opatio humana ꝑficiṫ. Ad cuiꝰ euidentiā est sciendū ꝙ patientia cōtinet i se tria. Primo enī excelliṫ ꝛ excellit. nā virtutes theologice ꝗ directius ordinanṫ in deum excellunt patientiā. similiṫ iusticia ꝛ prudētia que bonū rōnis directius constituūt: similiter temperantia ꝛ fortitudo que a maiori ꝑiculo ꝛ impedimento retrahūt ꝙ̄ faciat patientia excellūt eam. Ex alia vō pte patientia diciṫ esse potissima i aduersitatibꝰ tolerandis. ꝓpter qḋ Jacobi p̄mo diciṫ: Patientia opus ꝑfectū habet. Rō huiꝰ est: qꝛ patientia remouet p̄mū malū: quo remoto oīa alia excludunṫ. verbi gratia: Ex illata iniuria q̄ttuor mala oriunṫ. s. tristicia: odiū: ira: nocumentū. pͦ ex illata iīuria ꝓcedit tristicia inq̄ntum de illata iīuria aliq̄s tristaṫ ꝛ dolet. ꝛ hanc tristiciā ꝛ dolorem patientia moderaṫ. 2ͦ ex illata iīuria ꝓcedit ira: inq̄ntum aliquis irasciṫ contra iniuriantē: ꝛ hanc moderaṫ mansuetudo. 3ͦ ex illata iīuria ꝓcedit odiū: inq̄ntum iniuriantem quis odit: ꝛ hoc odiū tollit charitas. 4ͦ ex illata iniuria ꝓcedit nocumentū: inq̄ntū quis appetit vindictaꝫ de inimico ꝛ tale nocumentū tollit iusticia. Modo igiṫ qꝛ patiētia excludit p̄mū malū. s. tristiciā ꝛ doloreꝫ: quo excluso omnia mala seq̄ntia excludunṫ: iō dicit: est potissima in aduersis vt dicebaṫ Jacobi primo: Patientia opus ꝑfectū habet: scḋa scḋe. q. cxxxvi. arti. ij. in cor. q. ꝛ i solu. p̄mi argu. Ubi nota ꝙ verbū beati Jacobi exponitur tribꝰ modis. pͦ modo sic: Patientia opus ꝑfectū habet. i. sine patientia discōtinuaṫ opus bonū p̄teritū a futuro. 2ͦ modo exponiṫ sic: Patientia opus ꝑfectū habet. i. patiendo ꝑfecte meremur si volūtarie sustinemus: alꝭ passionibꝰ nō meremur. 3ͦ exponiṫ sic: Patientia opus ꝑfectum habet. i. ꝑfectā opationē ostendit. Scḋo p̄ncipaliter patientia oriṫ ꝛ ꝓducit. nam patiētia est charitatis effectus: ita diciṫ ad Gala. v. Fructus spūs est charitas: ꝛ postea pax: infra sequiṫ patientia. Et prima ad corinth. xiij. diciṫ: Charitas patiēs est. ꝛ qꝛ patiētia a charitate ꝓcedit: iō ipsa mala vel aduersa nō solum equanimiter patiṫ: sꝫ etiā delectabilit: ita ꝙ ipsa habet delectationē in tolerando aduersa. Hoc aūt habet ex tribꝰ. s. qꝛ motū cōprimit: actū elicit: deū conspicit. Primo patiēs delectaṫ in tolerando aduersa: qꝛ motū inordinatū comprimit: nā quanto maior est victoria: tanto sequiṫ delectatio maior. sꝫ in tolerando patienter aduersa homo habet victoriā de seipso: gͦ ꝛc. vñ puer. xvj. Melior est patiens viro forti: ꝛ ꝗ dn̄aṫ animo suo expugnatore vrbiū quasi diceret: melior est patiētia ꝙ̄ fortitudo. Cuiꝰ ratio est: qꝛ ꝑ patientiā vinciṫ ꝓprius animus: ꝑ fortitudineꝫ vō qḋ extra est. s. aduersariꝰ supaṫ. Qḋ scḋo ꝓbat ibideꝫ ꝑ illud qḋ sequiṫ dicens: Et ꝗ dn̄aṫ animo suo. s. eū sibiipsi virtute patiētie subiiciēdo expugnatore vrbiū. Cuiꝰ rō est: qꝛ ille qui vrbē expugnat se toto pugnat contra illud qḋ extra se est. qui aūt animū suū expugnat vel vincit dimidio sui contra seipsū pugnat. ꝛ iō ibi gloriosior ē pugna ꝛ victoria. Scḋo patiēs delectaṫ in patiēdo aduersa: qꝛ in eo patiente virtus actū elicit: sic actus a virtute ꝓcedens est delectabilis. vñ phūs scḋo ethi. dicit Qꝛ signū generati habitus est delectabilit opari. Cum ergo patiens ad sustinendū sine ꝑturbatione aduersa virtute patiētie moueaṫ: nō solum in mente nō anxiaṫ vel contristaṫ: sꝫ etiā delectaṫ. Delectatio aūt virtutis delectionem supat animalē: ꝛ iō patiens p̄ferens bonuꝫ virtutis corꝑali vite ꝛ oībus ad vitam corporeā ptinentibꝰ delectaṫ in tolerando: scḋa scḋe. q. cxxiij. arti. viij. in cor. q. in fine. Sꝫ forte argues ꝛ dices ꝙ patiētia nō sit virtus ꝛ ꝑ consequens delectationē nō facit duplici rōne. Prima rō est talis: Nulla virtus moralis iueniṫ in peccatoribus: qꝛ virtus est que bonū facit habentē ꝛ actū eius. sꝫ patiētia q̄nq; in peccatoribꝰ inueniṫ sicut pꝫ in auaris qui patienṫ tolerant multa mala vt pecunias cōgregent gͦ ꝛc. Rn̄deo ꝛ dico ꝙ peccatores ꝗ tolerāt vt faciāt mala: nō sūt patiētes sꝫ crudeles vel duri: vt Augꝰ dicit. Re. ca. imediate p̄cedenti. Scḋa rō talis ē: Uirtutes ꝑfectissime sūt in patria: vt Augꝰ dicit. xiiij. de trinitate. sꝫ ibi nō est patiētia: qꝛ ibi nulla mala sūt toleranda: gͦ ꝛc. Rn̄deo ꝛ dico ꝙ virtutes nō sunt in patria sicut in via. sꝫ modo

pfectiori. Non enim sunt ibi virtutes put respiciut vitam corporeã sed fruitionẽ diuinã. vñ Aug⁹.xiij. de ciui. dei sic dicit: In patria non erit ipsa patiẽtia: que necessaria non est nisi vbi tolerãda sunt mala: sed eternũ erit id q⁹ p patientiã puenit: scḋa scḋe.q.cxxxvi.arti.j.in solu.j. argu. Re.s. Sicut in celo ꝛ in terra: qualiter remaneãt virtutes in patria. Tertio patiẽs delectat in sustinẽdo aduersa qꝛ deũ cõspicit ex quo oĩa mala ꝛ aduersa efficiũt delectabilia. vñ in psal. Tu es patiẽtia mea. nam deus ẽ causa ṗncipalis: materialis: exẽplaris: finalis patiẽtie in aduersis. Rõ hui⁹ est: qꝛ diuina grã in aduersitatib⁹ ita mentẽ eleuat ad diuina in quib⁹ delectat ꝙ corporales penas non sentit: sicut p exemplũ pꝫ de beato Tiburtio: qui cũ sup carbones incensos nudis plãtis incederet: dixit ꝙ videbat sibi ambulare sup roseos flores: scḋa scḋe q.cxxiij.arti.viij.in cor.q. Tertio ṗncipaliter patiẽtia infundit ꝛ pducit: nam patiẽtia sic a deo infundit ꝛ pducit: ꝙ sine eius gratia haberi non põt. quod triplicit pbo. s. autoritate: rõne: ꝛ similitudine. ṗmo autoritate psal: dicẽtis: Quoniã ab ipso. s. a deo est patiẽtia mea. 2° pbo rõne sic: Patiẽtia est charitatis effectus. sed charitas nõ habet nisi p infusionẽ: vt dicit aplus ad Ro.v. Charitas dei diffusa est ꝛc. ḡ patientia p infusionẽ habet: vbi. s. q. cxxxvi. arti. iij. in argu. ↄtra: ꝛ in cor.q. iuxta finẽ. 3° pbo similitudine: qꝛ homo p recuperãda sanitate patienter sustinet mlta mala ex auxilio gratie gratũ faciẽtis ꝛ amore naturali possunt sustinere multa mala ꝛ aduersa pati: non tñ p salute aie: vbi. s. immediate in solu. ij. ꝛ iij. arg.

## ¶ Qꝫ patiẽtia meret vitam eternã. CA. III.

Tertio principaliter patientia non solũ infundit sed pducit. Cuius rõ est duplex. Prima est ex pte gratie sic: Gratia pducit ad gloriã. sed patiẽtia est effectus gratie gratũ faciẽtis: ḡ pducit ad gloriam. Scḋa cã vel rõ est ex pte sue cause sic. ꝙ homo non doleat nec tristet de amissione bonoꝝ tẽpaliũ ꝛ naturaliũ: ꝛ de incursione penaꝝ corporaliũ pcedit ex charitate: quia hõ deũ super oĩa diligit. sed charitas est patiens. cũ ḡ ex charitate mereamur habere vitã eternã: ergo etiã ex patiẽtia que est charitatis effectus. Re. ca. pcedẽti immediate in fine. Scḋo ꝙ patiẽtia mereat vitã eternã pbo autoritate Matth. v. Beati qui psecutionẽ patiunt pter iusticiã qm ipsoꝝ ꝛc. In quibus verbis attẽde tria. s. penã vel suppliciũ: cãm vel initiũ: gloriã vel premiũ. Primo vide penã vel suppliciũ. vñ dicit: Qui psecutionẽ patiunt. vbi nota ꝙ aliquis aliqñ patit a duob⁹. Uno mõ a seipso. s. qñ nouus homo. i. mens p grãm innouata cruciat suũ veterẽ hominẽ. s. appetitũ sensitiuũ vel corpus. ꝛ hoc aut subtrahẽdo que placẽt qḋ facit p spirituale paupertatẽ: aut inferẽdo que displicẽt: qḋ facit p luctũ ꝛ penitentiã. Alio mõ patit quis ab alio vel corde cũ odit: vel ore cũ exprobrat improperãdo vel vilificãdo ꝛ detrahẽdo: vel ope cũ in psona vel in re possessa dãnificatur. Dicit ergo: Qui psecutionẽ patiunt: non qui aggrediũt eo ꝙ difficilius est pati vel sustinere q̃ȝ aggredi. Qḋ pbo triplici rõne. prima est rõne fortioris pugilis. scḋa est rõne psentis discrimĩs. tertia est rõne longioris discris. Prima rõ quare difficilius est pati q̃ȝ aggredi: est rõne fortioris pugilis. ꝛ format sic: Difficilius est pugnare cũ fortiori q̃ȝ cũ debiliori: sed qui aggredit inuadit p modũ fortioris: qui vo sustinet per modũ debilioris: ḡ ꝛc. Scḋo rõne presentis discrimĩs sic: Difficilius est nõ moueri a psentibus malis q̃ȝ a futuris: eo ꝙ malũ presens mouet plus q̃ȝ futurũ. sed qui aggredit habet mala vt futura: qui vo sustinet iam sentit pericula iminentia: ḡ ꝛc. Tertio rõne longioris tpis sic: Difficili⁹ est manere diu imobilẽ q̃ȝ subito motu moueri ad aliqḋ arduũ. sed aggredi potest hõ ex subito motu: sustinere autẽ importat diuturnitatẽ tpis. vñ ꝛ sapiẽs dicit ethi. iij. ꝙ quidã sunt ṗualentes ante pericula: in ipsis autẽ deficiũt vel discedunt. patiẽtes autẽ longo tpe imorant: ḡ ꝛc. scḋa scḋe. q. cxxiij. arti. vj. in solu. primi argu. p totũ. Scḋo ṗncipaliter nota causaꝫ vel motiuũ. vñ subdit: Propter iusticiã quod verbũ Chryso. exponẽs sup Matth. sic dicit: Nõ posuit scriptura psonã psequentẽ: sed solũ cãm psecutionis: vt non aspicias quis te pcussit: sed pter quid. nam qui pter cãm dei aliquid patit: etsi a suis patiat mercedẽ martyrij habꝫ. vñ bene dicit: Propter iusticiã. Hieronym⁹ signant addit Propter iusticiã: qꝛ multi pter sua peccata vel scelera patiunt ꝛ non sunt iusti. Quod phiber Petrus. j. Pe. iiij. dicens: Nemo vestrũ patiat q̃ȝ homicida qui ledit psonã: aut fur qui tollit substantiam: aut maledicus qui tollit famã ꝛ ledit. sed dicit Propter iusticiã. Chryso. in omel. sic dicit: Beati qui psecutionẽ patiunt pter iusticiã. hoc est pter virtutẽ: pter aliorũ defensionẽ: pter pietatẽ: iusticia enĩ consueuit poni p oĩ virtute aie. Ubi nota ꝙ aliquid potest pati ab alio meritorie: ꝛ hoc octo modis. ṗmo p iusticia vt abel iustus: 2° pro lege vt machabei: 3° pro salute populi vt xp̃s 4° p fide vt laurẽtius: 5° pro xp̃o vt innocentes: 6° pro assertione veritatis vt hieremias: Isaias: 7° p argutiõe peccati: vt Joannes baptista: 8° p defensione fidei: vt thomas martyr. Sed forte queres: an aliquis sustinẽdo iuste penã suspendij mereat remissionẽ suoꝝ pctõꝝ: vt sit in statu saluatiõis. Et argues ad vtrãq; partẽ. ṗmo enĩ videt ꝙ non: qꝛ fur sustinet illã penã velit nolit: ergo non meret. 2° videt ꝙ talis mereat tali rõne: Esto ꝙ aliquis qui ducit ad suspendiũ a sacerdote suo suscipiat illã penã in remissionẽ pctõꝝ suoꝝ: ḡ multo sufficit magis maior pena qualis est pena suspẽsionis vel decapitatiotus. ꝛ sic talis p illã penã satisfacit de peccatis: ꝛ ad celũ euolat. Rñdeo duob⁹ modis. ṗmo enim dico: ꝙ pena latronis etiã sibi iniuncta a sacerdote non est meritoria plene liberatiõis: qꝛ q̃uis minor pena a sacerdote iniũcta sufficiat ad remissionẽ peccatoꝝ: eo ꝙ volũtarie assumit: tñ qꝛ latro non sustinet penã illã volũtate libera sed coacta: ideo plenarie non meret. lꝫ enĩ volũtas non possit cogi coactiõe sufficiẽti: potest tñ cogi coactiõe efficiẽti. 2° rñdeo ꝛ dico: ꝙ tanta posset esse fides ꝛ ↄtritio in latrone qui suspendit ꝙ meret plenarie remissionẽ peccatoꝝ suoꝝ: ꝛ esset in statu saluatiõis: imo statim post penã suspendij euolaret qualis ꝛ quãta fides extitit in latrõe ad dexterã xp̃i qui meruit audire a xp̃o: Hodie mecum eris in paradiso. Tertio ṗncipaliter attende gloriam seu premiũ ibi: Qm̃ ipsoꝝ est regnũ celoꝝ. quod quidem regnũ dat quattuor rõibus. s. successionis: donatiõis: emptiõis: obtentionis: vel direptiõis. primo dat rõne successionis sicut filijs dei: ad Ro. viij. Si filij ꝛ heredes: non quidẽ filijs ancille: qꝛ tales priuant hereditate tãq̃ȝ illegitime nati. Sed filijs libere vt dicit aplus ad Gala. iiij. Non erit heres filius ancille cũ filio libere. 2° dat rõne donatiõis: ita dr̃ Luce. xij. Complacuit patri vestro vobis dare regnũ. q. d. Complacuit patri vestro non vestris meritis sed sua voluntate ꝛ bonitate. Re. s. Misericordia ṗmo ca. ꝛ infra Predestinatio. Tertio dat rõe emptiõis. vñ Matth. xiij. Pre gaudio illius vadit ꝛ vendit vniuersa que habet ꝛ emit agrũ illum. Aug⁹: Uenale habeo: venale habeo. Quid dñe? Regnũ celoꝝ: quo emitur? paupertate regnũ: dolore gaudiũ: labore reqẽs: ignominia gloria: morte vita eterna. Req. s. Elemosyna. ij. ca. Quarto dat rõne obtentiõis vel direptiõis. vñ Matth. xj. Regnũ celoꝝ vim patit ꝛ violenti rapiũt illud. Sup quo vbo dicit Hiero. ꝛ habet in glo. Grãdis est violẽtia

in terra nasci ⁊ rapere celũ: ⁊ habere ꝑ virtutē quod non possum⁹ ꝑ naturā. Ubi nota ꝙ vita eterna daᷓ alicui duobus modis.s. de ↄdigno ⁊ de congruo. pmo.s.de cōdigno vita eterna daᷓ opi formato gratia spūsancti.q rōne sue infinite virtutis de ↄdigno facit mereri vitam eternā. 2°.s.de cōgruo daᷓ facienti quod in se est: ⁊ operāti fm suā virtutē. videᷓ enī ↄgruū ꝙ operāti fm suam virtutē deus fm virtutis sue excellentiā recōpenset: pma scđe q.cxiij.arti.iij.in cor.q. Re.s. Gratia. Sed forte queres ⁊ dices quid est facere qđ in se est? Rñdeo ⁊ dico ꝙ facere quod in se est: est auertere suū arbitrium ab actu peccati: ⁊ dirigere ex lumie fidei in duo.s.in diuinā misericordiā saluantē iustos: ⁊ in diuinā iusticiā dānantē reprobos: ita ꝙ ex pmo causaᷓ in eo spes habēdi vitā eternā: ⁊ ex alio causaᷓ in eo timor. ⁊ hoc est facere qđ in se est. Re.infra Retractio a peccato. Concludēdo ḡ breuiter dico: ꝙ patiētia inter alia quatuor bona causat. pᵒ motū inordinatū cōprimit: pmo ca. 2° actū pfectū elicit.ij.ca.in fine. 3° gratū seu deo acceptū efficit.ij.ca.in fine. 4° regnū celoꝝ tribuit.iij.iuxta finē. Re.s. Inimicus in fine. ⁊.s. Iniuria. ⁊ infra vindicta.

## ¶ Quid est pax: ⁊ quomodo describiᷓ. CA.I.

Pax. Circa pacē quatuor sunt ↄsideranda: pmo ꝙ pax describitur ↄueniēti vocabulo. 2° ꝙ appetiᷓ ↄcordi aio. 3° ꝑduciᷓ eminenti principio. 4° acquiriᷓ diligēti studio. Primo pax describiᷓ ↄuenienti vocabulo. nam pax descēdit: includit vel requirit: addit. pmo enī pax descēdit a paco. vñ pax dᷓ vel pacū faciens: vel pactū accens. 2° pax includit in se ↄcordiā: vbi enī non est ↄcordia ibi pax esse non potest. 3° pax supra ↄcordiā addit: nā cōcordia ꝓprie est ad alteꝝ: pax vᵒ ad seipsū: ita ꝙ vbicūq₃ est pax ibi ↄcordia. non tñ vbicūq₃ est ↄcordia ibi est pax: vt statim patebit. vñ pax importat vnionē vni⁹ appetentis qđ sibi non ↄdicat cōcordia vᵒ importat vnionē pluriū appetentiū siue pluriū voluntatū. Unde pax vera pncipaliter requirit quatuor: pmo vnitatē cū ꝓximo sine discordia: 2° ↄformitatē cū dño sine resistentia 3° tranquillitatē in aio sine pugna: 4° pacacitatē in desiderio sine ↄcupiscētia. Primo pax vera requirit vnionē vel vnitatē cū ꝓximo sine discordia. Ubi nota ꝙ ↄcordia cum ꝓximo in malo non est pax: sed ↄcordia in bono. Est aũt ↄcordia aliquoꝝ mala tribus modis.s. qñ est nociua. dolosa: transitoria. vel qñ est criminosa: inuolũtaria: mercēnaria. vñ Isidor⁹ de sūmo bono sic dicit: Cōcordia malorū ↄtra est bonoꝝ. ⁊ sic optandū est vt boni adinuicē cōcordiā habeant ⁊ pacē: ita optandū est vt mali adinuicē sint discordes. Et reddit cām dicens: Impediᷓ enim iter bonoꝝ si maloꝝ vnitas non diuidiᷓ. Et Chryso. sup illo verbo Math.x. Non veni pacē mittere. sic dicit: Non vbiq₃ ↄcordia bona est: qđ ꝓbat ꝑ quatuor exēpla. Primū est de peccatoribus ⁊ latronib⁹ qui ↄueniūt ad peccandū: quoꝝ tñ mala est ↄsonātia: ⁊ ideo inter tales ꝓcuranda est discordia. tunc enī maxime pax est cū id quod egrotat incidiᷓ: cū id qđ litem infert sepaᷓ: ita enī₃ possibile erit celū terre copulari. Scđm exemplū est de medico dicēs: Na₃ ⁊ medicus ita reliquū cōseruat corpus: cū id quod insanabiliter se habet abscidit. Tertiū est de turri babel. Ita quidē in turri babel gestū est. malā enī₃ pacē bona dissonātia dissoluit. Quartū de paulo dicēs: ita ꝙ paulus eos qui aduersu₃ eū ↄsonabāt diuisit. Et subdit: Non enī ↄcordia vbiq₃ bona est. 2° cōcordia vel pax aliquoꝝ est mala qñ est inuolũtaria ⁊ coacta. in talibus enī est pax ⁊ mala volũtas: vt in psal. dicitᷓ: Loquūᷓ pacē cū ꝓximo suo: mala autē in cordibus eoꝝ. 3° pax vel concordia est mala qñ est mercēnaria. talis enī₃ pax que ex munere est incepta tantū durat q̃tum pecunia vel obsequiū. Req.s. Amicitia.iij.ca. de amicitia mercēnaria.

Scđo pax vera requirit ↄformitatē cū dño sine resistētia.s. vt pars inferior suo superiori obediat. vñ Leo papa in quodā sermone sic ait: Tunc est vera pax homis ⁊ vera libertas qñ caro subijciᷓ aie: sensualitas sua pte resistit volũtati. volũtas nulla parte ↄtradicit rōni: ratio vᵒ deo preside gubernaᷓ: ita ꝙ quādo est obediētia inferioris ad supius tunc est pax: quādo vᵒ est resistētia inferioris ad suū superi⁹: sicut carnis ad aiam. sensualitatis ad voluntatē: voluntatis ad rōnem: rōnis ad deū: nūq₃ pax eē potest: Job.ix. Quis restitit ei ⁊ pacē habuit. Re. expositionē huius infra ca.iij. imediate sequēti in fine. Tertio pax reqrit trāquillitatē in aio sine pugna: ita ꝙ mēs nullis passionib⁹ agiteᷓ.s. ira: odio: amore: ⁊ timore: vel alio crimine. vñ Aug⁹ sup illo verbo Job.xiiij. sic dicit: Illi quippe nihil repugnat in se ⁊ verā pacem hab₃ qui nullū oīno habet peccatū: qualē pacē nos non habemus dū adhuc dicim⁹. Dimitte nobis debita nostra. Quarto pax requirit pacacitatē in desiderio sine ↄcupiscētia: vt.s. desideriū homis sit pacatū. Ratio huius est: quia ille qui aliqđ bonū habet: ⁊ aliqđ bonū quo caret optat: cor pacatū non habet q̃diu non habet illud quod optat sed qui ↄtentus est his que habet talis pacē habet. vnde Grego. Quid quietius q̃₃ in hoc mūdo nihil appetere? quid laboriosius q̃₃ terrenis rebus ⁊ desiderijs estuare? vnde Cassiod. sup psal. diffiniens pacē sic dicit: Pax est concordantiū in bono mentiū ordinata trāquillitas. Et Aug⁹ de verbis dñi sic dicit: Pax est serenitas mentis: trāquillitas animi: simplicitas cordis: amoris vinculū: consortiū charitatis: nec poterit ad hereditatē dñi ꝑuenire qui testamētū pacis noluerit obseruare: nec poterit cōcordiam habere cū xp̄o qui discors voluerit esse cum xp̄iano. Et ideo breuiter ↄcludendo quatuor modis hō habet pacē: pmo si alteri ꝑ cōcordiā est vnitus. 2° si rōni per obedientiā est subiectus. 3° si sibiipsi sine repugnantia est quietus. 4° si sensibili vel re ꝑsenti sine ↄcupiscentia est pacatus: scđa scđe.q.xxix.arti.j. in cor.q. ⁊ in solu. triū arg. ꝑ totū. Req. infra ca. imediate sequēti: Quō pax ois in quadā ↄcordia ⁊ tranquillitate cōsistit.

## ¶ Q₃ omnia pacem appetunt. CA.II.

Secūdo pncipaliter pax appetiᷓ concordi vel generali animo. nam oēs appetunt pacem: cum sit tantū bonū Q₃ autē pacem oīa appetant ꝓbo ꝑ tres rōnes. prima est quia sine pace nihil subsistere₃. scđa est: quia sine pace nihil viueret. tertia est: quia sine pace nihil gauderet. vñ rōne conseruatōis in essentia: rōne ꝑfectōis in vita: rōne fruitiōis vel delectatiōis in ꝑsona: omnia appetūt pacē. Primo oia appetūt pacem rōne cōseruatōis in essentia sic: Omnia appetūt esse ⁊ conseruari in esse: sed sine pace nihil potest esse vel ↄseruari in esse: ḡ ⁊c. vñ Boeti⁹.iij.li. de cōsolatiōe sic dicit: Nostine ꝙ omne qđ est: tādiu manere atq₃ subsistere potest: q̃diu sit vnū. sed interire ⁊ dissolui pariter necesse ē qñ vnū esse desieret. Et in libro de hebdo. sic dicit: Quia oia naturaliter sic appetūt esse: habere autē esse non possunt nisi sint vnū: ideo omnia appetūt vnionē: vnitio autem non fit nisi ab vnitate: que quidē vnitio q̃diu manet cōseruaᷓ esse rei. quādo autē vnitio separaᷓ ab vnitate: dissoluiᷓ essentia eius. Secūdo omnia appetūt pacē ratione ꝑfectōis in vita sic: Omnia viuentia appetunt viuere: sed hoc non possunt habere nisi per pace₃. vñ Aug⁹ de ciui. dei sic dicit: Sicut humanus spiritus nūquā viuificat mēbra nisi vnita fuerint: sic spūssanctus nunq₃ viuificat membra ecclesie nisi fuerint vnita per pacem.

Tertio omnia appetunt pacē rōne fruitōis vel delectatōis in psona. vñ Aug⁹ de ciui. dei libro. xix. sic dicit: Sicut enī nemo est qui gaudere nolit: ita nemo est qui pacē habere nolit. Et quia pax est causa gaudendi: viuendi ⁊ essendi: ideo dicit aplūs ad Ephe. iiij. Soliciti seruare vnitatē spūs in vinculo pacis. In quo verbo excludit: includit: subiūgit. primo excludit torporē: ibi Soliciti. Re. infra Solicitudo. 2⁹ includit dulcorē: ibi Unitatem spiritus: non domus sed spūs: non corporis sed cordis. primo dicit vnitatē spūs. s. sentiendo idem ꝗ̄tum ad intellectū: ⁊ volendo idē ꝗ̄tum ad effectū. 2⁹ dicit vnitatē cordis non corpis: exemplo aploꝝ quibus erat aīa vna ⁊ cor vnū: Actuū. iiij. Aug⁹: Unanimes habitetis in dño: ⁊ sit vobis anima vna ⁊ cor vnū in dño. sup quo Hugo de sancto victore sic dicit: Propter hoc sumus ꝯgregati in domo vna materiali seu spūali: vt vnū cor: vnā aīam: vnū spiritū in diuino officio habeam⁹. Non enim ꝓdest si vos ꝯtinet vna domus ⁊ sepet diuersa volūtas: plus. n. attendit deus vnitatē aī ꝗ̄ loci. vbi glo: Ecce in vna domo sumus plures hoīes diuersi: diuersi mores: diuersa corda: diuerse aīe: ⁊ hec omnia debz cōiungere vna intētio ⁊ vn⁹ amor in deū sicut apl̄i faciebāt: vt pz. s. Tertio subiungit vigorē vel valorē: ibi In vinculo pacis. Sicut enī vinculū rem diuisaz ligat ⁊ vnit: ⁊ ligatā ꝯseruat ⁊ regit: sic pax vnitatē facit ⁊ factā ꝯseruat: ergo propter hōa predicta omnia appetūt pacē. Sed forte argues ꝙ nō omnia appetūt pacē triplicit̄. Primo sic: Quod non cognoscit pacē non appetit pacē. sed rōne carentie non cognoscūt pacē: ḡ ⁊c. Rñdeo ⁊ dico ꝙ pax īportat vnionem non solū appetitus intellectualis seu rōnalis: aut aīalis. sed etiā appetitus naturalis. vñ non solū que habent cognitionē appetūt pacē sed etiā que carēt cognitōe naturaliter appetūt pacē: quod pz p exemplū. Uidemus enim ꝙ lapis naturaliter tēdit deorsum: eo ꝙ sursum ꝯseruari et quietari nō potest. Secūdo argues sic: Uideo ꝙ in isto mūdo multi appetūt bella: ḡ non omnes pacē appetunt. Rñdeo ⁊ dico fm Augu. xiiij. de ciui. dei: ꝙ pacis intentione gerunt̄ bella: ergo ab his qui virtutē bellicā exercere student: vnde pacē ꝯstat belli esse acceptabilē finem. Req. s. Bellū. Tertio argues sic: Nos non debem⁹ appetere qđ deus ꝓhibet tanꝗ̄ malū. sed deus ꝓhibet pacem: Matth. x. Non veni pacē mittere sed gladiū. Et Luce. xij. Putatis qz veni pacē dare in terra nō dico vobis sed sepationē. ḡ ⁊c. Rñdeo ⁊ dico ꝙ duplex est pax. Quedā est apparens ⁊ non vera. s. pax que est inter malos ad ꝯmittendū peccata: sicut latrones: adulteri: homicide inter se cōsonant. ⁊ qz ꝯcordia istoꝝ est mala: ideo dñs nō venit pacē mittere inter eos: sed separationē que est effectus vel actus gladij: itaqz dñs venit diuidere maloꝝ cōsensum. Re. s. ꝓcedēti ca. ij. carnalē effectū. Re. s. Odium. iij. ca. Scđo dico ꝙ est pax bona que est inter bonos: ⁊ hanc venit dñs mittere. vñ Chryso. super illo vbo Luce xij. Non veni pacē mittere ⁊c. sic dicit: Quid dicis dñe: non venisti pacē daturus qui es nobis pax pacificans p crucē celestia ⁊ terrestria: qui dixisti: Pacē meā do vobis. Qualiter ergo eis iniūxisti vt in quācūqz domū ingredientes pacē indicerēt. Qualiter autē angeli dixerūt Gloria in excelsis deo: ⁊ in terra pax ⁊c. Sed manifestum est: ꝙ pax qñqz est dānosa ⁊ sepans ab amore diuino: p quā. s. cōsentit̄ ab his que a deo dissidēt. ⁊ talē dñs nō venit mittere: sed sepāre vel tollere. Pacē autē veram venit dñs mittere. Ubi nota ꝙ pax vera est duplex. Una ē pfecta que habet̄ in fruitiōe summi boni: p quā omnes appetitus vniunt̄ quiete in vno sūmo bono. s. deo. Et hec pax est vltimū bonū creature rōnalis: in psal. Posuit fines tuos pacem. Alia pax vera est impfecta que habet̄ in hoc mūdo: qz etsi pncipalis mot⁹ anime quiescat in deo: sunt tñ aliqua repugnātia intus ⁊ extra que hanc pacem perturbāt: scđa scđe. q. xxix. arti. ij. in cor. q. ⁊ in solu. quarti argu. Et quia pax consistit in vnione: cōcordia: vel trāquillitate: ideo Aug⁹ li. xix. de ciui. dei dicit: ꝙ pax inuenit̄ in nouem rebus. primo enim est pax corporis. s. ordinata tempantia vel concordia partiū membroꝝ ⁊ humorū. 2⁹ pax anime irrōnalis est cōcordia appetitiuū. 3⁹ pax anime rōnalis est ordinata consensio cognitiōis: affectiōis ⁊ actionis. 4⁹ pax corpis ⁊ anime est ordinata vita ⁊ salus animātis. 5⁹ pax domus est ordinata cōcordis habitantiū. 6⁹ pax hoīs ⁊ dei est ordinata obedientia in fide ⁊ lege eterna hoīs ad deum. 7⁹ pax ciuitatis terrestris est ordinatissima cōcordis ciuiū imperādi atqz obediendi. 8⁹ pax ciuitatis celestis est ordinatissima cōcordis ⁊ societas fruendi deo ⁊ inuicē in deo. 9⁹ pax vniuersi est tranquillitas ordinis: Sap. viij. Disponit oīa suauiter. s. in nūero: mensura: ⁊ pondere.

¶ Qz tria sunt que causant pacē: ⁊ que. CA. III.

Tertio pncipaliter pax ꝓducit̄ in eminenti principio. nam tria sunt inter alia causatiua vel effectiua pacis. s. equitas: hūilitas: charitas. Primo dico: ꝙ eqtas est effectiua pacis. ita dicit̄ Isa. xxxij. Erit opus iusticie pax. q. d. Qui alteri iusticiā facit: pacē cum eo habet. Cuius ratio est: quia ille pacem habet qui reddit vnicuiqz quod suū est. sed ita facit qui iusticiam seruat: ḡ ⁊c. vnde aplūs ad Ro. xiiij. Non est regnum dei esca ⁊ pot⁹: sed iusticia ⁊ pax ⁊ gaudiū in spiritu sancto. Super quo vbo Bern. sic dicit: O delicate qui delicijs circūfultus consolationem expectas: non est regnū dei esca ⁊ potus: purpura ⁊ byssus: quia diues his plenus sepultus est in inferno. Sed regnū dei est iusticia. Glo. Ut facias alteri quod tibi vis fieri. Et pax. s. concordia cū proximo in bono: que cōcordia est opus iusticie. Et gaudiū in spūsancto. s. amando ⁊ exultando de bono ꝓximi. Sicut enī in dissensione ⁊ discordia nascit̄ ira: ita de pace nascit̄ gaudiū. Secūdo dico: ꝙ humilitas est principiū effectiuū pacis. Sicut enim superbia est principiū iurgioꝝ: ita humilitas est pncipiū pacis. ita dicit̄ ꝓuer. xiij. Inter superbos semper sunt iurgia. Cuius rō est triplex. Prima est: quia supbus quilibet vellet alijs preesse vel supior esse. Scđa est: quia superbus est contumeliosus. ꝓuer. xi. Ubi supbia ibi ⁊ cōtumelia. q. d. vbi est supbia ibi sua facta est alijs pregonēs: ⁊ alioꝝ postponēs: ibi est contumelia. s. actiue ⁊ passiue. talis enī iniuriā irrogat ⁊ ei irrogat̄ frequenter. Tertia rō est: quia superbus deum qui vera pax est non habet: ergo sicut superbia est principiū iurgij vt pz: ita humilitas est pncipiū pacis: ꝓuer. xi. Ubi humilitas ibi sapientia. nam qui se deo humiliat ⁊ ei in omnibus subdit̄: pacem habet. qui autē superbit ⁊ deo resistit nunquā potest habere pacem Job. ix. Quis restitit ei ⁊ pacē habuit. q. d. nullus. Super quo verbo beatus Tho. in postilla quam fecit super Job ad litteram sic dicit: Sciendū quidem est: ꝙ homo aliter pacē obtinet a minus potente: aliter ab eque potente. primo enim cū potentior a minus potēte pacē querit contra eū pugnat sicut cum rex potens cōtra aliquē rebellem mouet bellū ⁊ victoriā contra eum habens pacem regni reformat. 2⁹ aliquis potens ab eque potente pacem obtinet repugnando. licz enim equalem sibi superare non possit: tñ assiduitate pugne eū fatigat vt eque potentē sibi aduersariū reducat ad pacem. 3⁹ minus potens a magis potēte nūꝗ̄ pacem obtinet resistendo vel repugnādo: sed ei se humiliter subdendo: obediendo: seruiendo: Et quia fortitudo vel potentia dei omnē fortitudinē ⁊ potentiā humanam excedit: ideo nullus resistendo ei potest habere pacem:

sed solū humiliando se deo ⁊ ei in omnibus obediendo: Isa.xlviij. Utinā attēdisses ad mandata mea: fuisset q̄si flumen pax tua. Tertio dico q̄ charitas est primū principiū effectiuū pacis. ita dicit ad Gala.v. Fructus spiritus est charitas: gaudiū: pax. Cuius rō est: quia sicut anima per charitatē est deo cōiuncta: ⁊ per gaudiū est deo cōtenta: ita per pacē est in quiete: trāquillitate: ⁊ securitate omnimoda: ⁊ precipue quo ad duo. primo quo ad quietationē quā habet ex fruitiōe diuina. 2° quo ad pacacitatem quia sic habet cor quietatū in deo: ⁊ pacatū de deo q̄d non potest ab vllo alio molestari nec perturbari. prima scd̄e.q.lxx.arti.iij.in cor.q.iuxta principiū. Similiter q̄ charitas sit principiū pacis: ⁊ pax sit ꝓprius effectus charitatis: ꝓbo autoritate psal.dicētis: Pax multa diligentibus legē tuam: ⁊ non est illis scandaluꝫ. Glo. Pax.i.in mente. tñ non in corpore vel in tp̄e vel ꝓsperitate diligētibus ⁊c̄. Uel aliter s̄m Albertū: Pax multa: ſꝫ non oīs vel oīmoda: quia adhuc diligētes deum multas tribulatiōnes vel tētationes demonis sustinēt in hac vita. sed tales.s.diligētes deum pacem multaꝫ habent quia mentis eternitatis ⁊ frequēter tēporis. vnde subdit: Et non est illis scandalū. Glo. Neqꝫ actiuū: quia tales neminē scandalizant: nec passiuū: quia qui deū diligunt nunq̄ꝫ scādalizant. tales enī nec a se peccatu: nec alios peccare faciunt: nec ab alijs ad peccandū inducunt: nec alios contristāt: nec ab alijs cōtristant: puer.xij. Non cōtristabit iustum quicquid ei acciderit.q.d. Non cōtristabit iustuꝫ: eo q̄ iustus vt leo cōfidens interius.s.in mente non cōtristat vel conturbat: sed gaudiū ⁊ cōsolationē semꝑ intus habebit q̄uis exterius turbari possit vel contristari. Et subdit: Quicquid ei acciderit.s.ꝓsperi vel aduersi: eo q̄ principalis intentio iusti est querere regnū dei ⁊ seipsuꝫ tradere deo. Unde quicquid ei a latere accidertt totū est accidens: nec eius principale intentū quod est in deo poterit cōtristare vel ꝯturbare: peccatores autē qui bona tp̄alia ⁊ terrena principalia faciūt: ⁊ ꝑncipaliter q̄rerūt: de huiusmodi accidentib⁹ ꝯtristant. Sed forte dices q̄ pax non est charitatis effectus sic: Dissensio que paci cōtrariat potest esse cū charitate. q̄d pꝫ: quia multi sancti ⁊ doctores vt Hiero. Aug⁹ Paulus ⁊c̄. dissensisse legunt ergo dissensio cōtraria paci potest stare cū charitate. Respōdeo duobus mōis: primo modo: q̄ dissentire de bonis minimis: puta de opinabilib⁹ non repugnat paci existente ꝯcordia in principalibus bonis: vtpute faciebant apl̄i ⁊ sancti doctores. 2° rn̄deo q̄ dissensio de minimis ⁊ opinabilibus non repugnat paci imꝑfecte qualis habet in via: sed repugnat paci ꝑfecte.s.patrie: in qua plene veritas cognoscet ⁊ omnis appetitus cōplebit: ita q̄ concludendo breuiter: Pax est quattuor virtutū effectus. p° est effectus charitatis ꝑncipaliter tanq̄ꝫ vnientis corda: vbi eniꝫ est cor vnū ⁊ anima vna in dn̄o ibi semꝑ pax regnat. 2° pax est effectus gratie gratum faciētis tanq̄ꝫ culpam mortalē excludētis. vbi ergo est culpa mortalis: ibi pax esse non potest. 3° est effectus humilitatis tanq̄ꝫ contumeliā excludentis: cū qua pax esse non potest. 4° est effectus equitatis vel iusticie tanq̄ꝫ cōtrariū remouētis: scd̄a scd̄e.q.xxix.arti.iij.in cor.q.⁊ in solu.triū argu.

## ¶ Qz pax eterna ꝯtinet i se tria bona. CA.IIII.

Quarto ⁊ vltimo ꝑncipaliter pax acquirit diligēti studio: in psal. Inquire pacē ⁊ ꝑsequere eam. Quod verbū exponit quinqꝫ modis. Primo sic: Inquire pacem.s.in mente vel ꝯsciētia: q̄ exterius non est nec bellū nec ꝑturbatio. ⁊ subdit: Et persequere eam.s.fugiētem. Secūdo modo exponit sic: Inquire.s.iniuriā dimittēdo ⁊ indulgēdo vt tibi placet deus. Isidorus li.iij. de summo bono: Frustra ꝓpiciari deum querit: qui cito placari proximo negligit. Tertio modo exponit sic: Inquire pacem.s. mittendaꝫ inter discordes ⁊ inimicos quia vt dicit Matth.v. Beati pacifici quoniaꝫ filij dei vocabunt. Super quo verbo Grego.in pastoral sic dicit Si filij dei vocantur qui pacem faciūt: sathane filij sunt qui pacem confundūt ⁊ perturbant: inter amicos dissensiones vel iurgia seminando. Quarto exponit sic: Inquire pacem eternaꝫ: ⁊ non solū terrenam. Et merito: q̄a si pax humana tantū dulcis est pro tēporali salute mortaliū: quanto dulcior est pax diuina pro eterna salute angeloꝝ. Hec pax eterna cōtinet in se tria. primo est incomprehēsibilis: ad Phil.j. Pax dei que exuperat omnē sensuꝫ. 2° est inamissibilis: Isa.xxxij. Sedebit populus me⁹ in multitudine pacis: in requie opulenta. 3° est impturbabilis. vnde ipse dicit Jo.xvj. In mundo pressuram habebitis: in me autē pacem. ⁊ idem: Pacē meaꝫ do vobis pacem relinquo vobis. vbi dicit beat⁹ Tho. in postilla: q̄ pax mūdi distinguit a pace dei quo ad tria.s. quo ad intentionē: quo ad simulationē: quo ad veritatē ⁊ perfectionē. primo differt quo ad intentionē: quia pax mundi ordinat quo ad quietā ⁊ pacificā fruitionē tempaliū qua sit vt quādoqꝫ cooperet hominibus ad peccandū. sed pax dei ordinat ad fruitionē bonoruꝫ eternaliū. 2° mō differt quo ad simulationē ⁊ veritateꝫ: quia pax mundi est simulata: eo q̄ est tm̄ exterius. pax v̄o dei est vera q̄a est interius ⁊ exterius. 3° differt quo ad perfectioneꝫ: quia pax mundi est impfecta cum sit tm̄ in quiete boni exterioris. pax v̄o dei est perfecta: eo q̄ quietat interius ⁊ exterius. Quinto modo exponit sic: Inquire pacem .s.deum qui est pax nostra: ad Ephe.ij. Ipse est pax nostra qui fecit vtraqꝫ vnuꝫ. Ratio huius est: quia vt dicit Job.xxxiiij. Ipso.s.deo concedēte paceꝫ: quis est qui cōtēnet. Quod verbū exponēs beat⁹ Tho. sic dicit: Si de⁹ vult cōcedere pacem.s.mentis: tēporis: ⁊ eternitatis: nullus est qui possit contēnere vel perturbare. Et econtra: si ipse vult contēnere. nullus est qui possit prebere pacem. Propter quod dicebat dauid in psal. In pace in idipsū dormiā ⁊ requiescam. In quo verbo tangunt quattuor premia contēplatiuoꝝ in via: ⁊ beatoꝝ in patria. primuꝫ est mentis trāquillitas. scd̄m est cordis stabilitas. tertiū est cōtemplationis suauitas. quartū est fruitiōis securitas. Primo tangit mentis tranquillitas: ibi In pace. naꝫ in loco periculoso vel dubio nullus potest bene quiescere qualis est mundus iste. sed tunc.s.in celo quilibet beatus erit in pace: eo q̄ tunc nullam corrosionē in carne: nullam tentationē in mente. nullam rebellioneꝫ carnis aduersus spiritū sentiet. Secundū premiū erit cordis stabilitas: ibi In idipsuꝫ.i.in deo qui est vnū incorruptibile ⁊ immutabile. in psal. Tu autē idem ipse es ⁊ anni tui non deficient. Tertiū premiū erit contēplatiōis suauitas: ibi Dormiam. Nam circa locū tumultuosum nullus potest suauiter dormire vt iuxta fabricam: sed iuxta locum solitariū ⁊ quietū: vt cū mēs erit ab omni mūdi strepitu separata: ⁊ ab omni re sensibili per contēplationē ad celestia.s.cum mortale induet immortalitatem tunc perfecte quiescit: Cant.v. Ego dormio ⁊ cor meuꝫ vigilat. Quartū premiū erit fruitionis suauitas: ibi Requiescā. Columba eniꝫ non dormit secure in valle vbi timet aucupes: laqueos: ⁊ sagittas. sed in monte vel inaccessibili rupe: aut i ramis arboris alte. sic in hac vita nullus dormit secure vbi sunt laquei demonū: aucupes.i.ꝓuocatores ⁊ incitatores maloꝝ: ⁊ sagitte peccatoꝝ. sed in alia vita quilibꝫ securus quiescit. Apoc.xiiij. Ammō iā dicit spiritus vt requiescit ⁊c̄.

## ¶ Quid sit peccatum ⁊ quomodo varie diffinitur a sanctis. CA.I.

**Peccatum.** Circa peccatū in generali ɔsiderāda sunt per ordinē quinq3.s. quidditas: causalitas: grauitas: varietas: penalitas.

Primo cōsideranda est pctī quidditas.s. quid sit pctm. Ubi nota ꝙ in pctō sunt duo.s. actus cōuersionis qui est qd materiale in pctō. ⁊ penes hunc actū Aug⁹ ɔtra Faustū sic ait: seu diffiniēs peccatū dicit: ꝙ pctm est dictū vel factū vel concupitū contra legē dei. Scḋo in peccato est defectus: ⁊ hoc est quid formale in pctō: ex quo peccatū habet rōnem mali: ꝓpter quē defectū peccatū tripliciter diffinit̃. Est enī peccatū defectus dirigentis: inclinātis: ordinātis. ꝑmo peccatū est defectus legis dirigētis intellectū. vnde Aug⁹ vbi.s. peccatū diffiniēs subdit: ꝙ est actus aliquis materialis.s. dictū vel factū vel ɔcupitū cōtra legem dei. Nam regula actus volūtarij directiua est duplex.s. ꝓpinqua vt rō humana: ⁊ remota vt sup̄ma.s. lex diuina: a quibus si actus a volūtate elicitus vel imperatus deficiat: sequit̃ peccatū. 2⁹ peccatū est defect⁹ virtutis inclinātis affectū. Et propter hoc Aug⁹ in libro de duabus aiabus peccatū diffiniens dicit: Peccatū est voluntas retinendi vel ɔsequēdi quod iusticia negat. Ubi accipit̃ iusticia non spēaliter sed generaliter inq̄tum iusticia est virtus rectitudini legis cōcordans ⁊ in bonū cōmune redundans. 3⁹ peccatū est defectus finis ordinantis. Nam finis vltimus rōnalis creature est beatitudo: a quo fine peccatū mortale deordinat ⁊ eo priuat. Et ꝓpter hoc Aug⁹ in libro de libero arbitrio diffiniēs peccatū dicit: Peccare nihil aliud est q̄ȝ eternis reb⁹ neglectis tēpalia sectari. Et ibidē: Peccatū est auersio volūtatis ab incōmutabili bono ⁊ cōuersio indebita ad cōmutabile bonū. Hec bea. Tho. prima scḋe. q. lxxi. arti. vi. in cor. q. ⁊ .ii. scrip. sen. di. xxxv. arti. v. in cor. q. ⁊ in solu. arg.

Si autē aliter vis ꝓcedere dicas: ꝙ peccatū diffinit̃ penes quatuor causas. Primo penes causaȝ efficientē sic: Peccatū est affectio mala volūtaria. nam affectio mala seu volūtas est prima radix vel prima causa omnis pctī: cuius.s. male volūtatis nullus debet causaȝ querere. quia vt dicit Aug⁹ li. xii. de ciui. dei. Mala voluntas non hȝ causaȝ efficientē sed deficienteȝ: ⁊ mala affectio non est affectio sed defectio. Scḋo diffinit̃ peccatū penes cām finalē a qua deficit: vt dicit Aug⁹: Peccatū est auersio ab incōmutabili bono. Tertio diffinit̃ penes formalē sic: Peccatū est priuatio vel carentia debite iusticie. i. rectitudinis voluntatis a principio vsq3 ad finē. Et Aug⁹: Peccatū est priuatio modi: spēi: ⁊ ordinis. Nam mod⁹ vel mensura voluntatis est: vt deus sup omnia diligat̃. Spēs vō seu rectitudo voluntatis: vt diligat̃ deus vt est principiū ⁊ finis oīū. Ordo vō volūtatis est: vt deus est principiū ⁊ finis oīū reruȝ. ꝑmo eniȝ peccatū est ꝓuatio modi seu mēsure: cū creatura amat̃ vt deus: vel plus deo. 2⁹ peccatū est priuatio spēi vel rectitudinis volūtatis qr deus non diligit̃ vt principiū ⁊ finis omniū. 3⁹ peccatuȝ est priuatio ordinis: quis deus non amat̃ propter se et omnia ꝓpter deū. 4⁹ diffinit̃ peccatū penes causaȝ materialē. Ubi nota ꝙ triplex est materia.s. materia in qua: materia circa quā: materia ex qua. Prima eniȝ materia in qua est peccatū est affectio voluntaria. nam voluntas mala ⁊ affectio voluntaria est illud in quo ꝑmo fundat̃ peccatū actuale. Scḋa est materia circa quā est peccatuȝ ⁊ sic peccatū est dictū vel factū vel concupitū: nam circa hec tria cōtingit esse peccatū. Tertia materia ex qua est peccatū est defectus boni: nam pctm est incidēs ex defectu boni.s. defectu sciētie positiue bonitatis.

¶ De peccato tradunt̃ septē documenta. CA. II.

Ad maiorem tm̄ euidentiaȝ predictoꝝ nota hic septem. Primū est ꝙ beatus Tho. diffiniens dicit: Peccatū est actus humanus malus. In qua diffinitiōe tangit duo. Primū est quasi materiale dicēs: Peccatū est actus humanus. Ubi nota ꝙ aliud est act⁹ vel actio hoīs: ⁊ aliud actus humanus. nam actus hoīs potest dici qui ꝓcedit ab hoīe: non inq̄tuȝ est hōīs.i. qui non ꝓcedit a volūtate rōne deliberata. Actus autē humanus dicit̃ qui ꝓcedit a voluntate deliberata: vt dicit beatus Tho. ꝑma scḋe. q. i. arti. i. in cor. q. per totū. ita ꝙ actus humanus dicit̃ actus volūtarius duob⁹ modis.s. vt actus a volūtate elicitus vt velle vel eligere: vel act⁹ a volūtate imꝑatus vt actus exteriores.s. operatiōis vel locutiōis. vnde peccatū est actus volūtarius.s. elicit⁹ vel imꝑatus. Scḋm quod in diffinitiōe tangit peccatū est ꝙ peccatū est actus volūtarius malus. naȝ actus volūtatis habet ꝙ sit malus eo ꝙ diuertit a sua regula debita cōmensurātē.s. a rōne hūana: ⁊ a lege diuina: vbi. s. q. lxxi. arti. vi. in cor. q. per totū. Scḋm est ꝙ prima causa pctī est voluntas: scḋa vō cause peccati sunt actus exteriores qui sunt scḋm se mali. Et ideo Aug⁹ diffinit peccatū quōq3 per solā voluntatē tanq̄ȝ per causaȝ primā: quōq3 per act⁹ exteriores tanq̄ȝ per causaȝ scḋam: ibidē in solu. ii. argu.

Nota ꝙ pctm̄ est in duobus.s. in voluntate sicut in primo mouente. In alijs autē viribus sicut in imperatis et motis vt dicit beatus Tho. in q̄ōnib⁹ disputatis de malo. q. i. de peccato veniali vbi cōuenienter diuidit̃ in mortale: in solu. vi. argu. Tertiū est ꝙ scḋm legem positiuam non omne peccatū ideo est malū quia ꝓhibitū: sed scḋm rōnem naturalē ⁊ diuinaȝ legem omne peccatū ideo est malū quia prohibitū: ibidem in solu. iii. argu. Quartū est ꝙ pctm̄ aliter considerat̃ a phō: ⁊ aliter a theologo. Nam phūs illud dicit esse pctm̄ quod contrariat̃ rōni. Theologus autē illud dicit esse peccatū scḋm qḋ peccatū est offensa dei vel ɔtra deū: ibideȝ in solu. v. argu. Quintū est ꝙ Aug⁹ cōuenient⁹ diffinit peccatū ex hoc ꝙ est contra eternaȝ legem q̄ȝ ex hoc ꝙ est cōtra rōnem: eo ꝙ per legē eternā regulamur in multis que excedūt rōneȝ humanā: sicut in his que sunt fidei in quibus rō hūana deficit: ibideȝ in solu. v. argu. in fine. Sextū est ꝙ ista tria.s. malū: peccatū: culpa: se habēt adinuicē vt cōmuni⁹ ⁊ minus cōmune. nam malū cōmuni⁹ est: in quocūq3 n. siue in subiecto siue in accidente: priuatio forme ordinis aut mensure debite habet rōnem mali. Peccatū autē dr̄ aliquis actus debito ordine aut forma siue mensura carens. vnde potest dici ꝙ tibia curua sit mala tibia non tm̄ potest dici ꝙ sit peccatū: nisi forte eo modo loquēdi q⁹ pctm̄ dicit̃ effectus peccati: sed ipsa claudicatio pctm̄ dr̄. Quilibet eniȝ actus inordinatus potest dici pctm̄ vel nature vel artis vel moris: sed rōnem culpe non habet nisi ex eo ꝙ est voluntariū. Nulli eniȝ imputat̃ ad culpā aliquis actus inordinatus nisi ex eo ꝙ est in eius potestate. Et sic peccatū est in plus q̄ȝ in culpa lȝ scḋm cōmunē vsuȝ loquendi apud theologos pro eodem sumant̃ peccatū et culpa. Hec be. Tho. in q̄ōnibus de malo. q. ii. vbi in actu voluntatis tm̄ consistat peccatū: in cor. q. quasi in principio. Septimū est ꝙ pctm̄ octo modis nominat̃. dicit̃ eniȝ macula: vitium: reatus: crimen. culpa: offensa: scelus nephas. primo eniȝ peccatū dicit̃ macula inq̄tum pctm̄ mortale causat deformitatem partis superioris vel inferioris anime: ⁊ ita ponit defectum gratie. vel macula dr̄ inq̄tum deformat imaginem dei. 2⁹ peccatū dicit̃ vitiū inq̄tum causat defectū bonoruȝ naturaliū. 3⁹ dicit̃ pctm̄ reatus inq̄tum obligat ad penam eternā. 4⁹ dicit̃ crimen inq̄tum est accusatione ⁊ pena dignuȝ. 5⁹ dicit̃ culpa inq̄tuȝ est pene obligatoriū. 6⁹ dicit̃ offensio inq̄tum

peccatū est contra deum. 7° dicit scelus inq̄tum pctm̄ est specialiter in iniuriā dei: cū maxime deus offendit. 8° dicit nephas inq̄tum peccatū maxime est illicitū psone perpetranti. phas enim idem est qđ licitū: ⁊ nephas idem est qđ non licitū. ita ꝙ scelus respicit deū quē maxime offendit vel magnā iniuriā dei. nephas v̄o respicit psonā que maxime delinquit cui maxie est illicitū.

℃ Q̄ quadruplex est peccati causa: ⁊ ꝙ deus non est cā effectiua peccati. CA.III.

Secundo principaliter circa peccatū ↄsideranda est peccati causalitas. Ubi sciendū ꝙ q̄druplex potest esse causa. Prima est permissiua. s. deus. scđa est persuasiua vt diabolus. tertia est inclinatiua vt appetitus sensitiu⁹. quarta est effectiua ⁊ completiua. s. affectus inordinatus: ita ꝙ prima causa peccati se habet per modū permittentis vt deus: scđa per modū allicientis. s. obiectū exterius: tertia per modū offerentis: representātis: vel suadentis. s. homo vel diabolus: quarta per modū efficientis: ↄsentientis: ⁊ consumātis. s. voluntas mala. Prima est causa permissiua. s. deus. pmittit enī deus peccata fieri pluribus ratōnibus: sicut pz. ś. ⁊ infra Permissio. ⁊ infra Tēptatio. nō tamē deus est causa effectiua peccati. hoc autē probo rōnibus ⁊ autoritatib⁹.

Primo enim ꝙ deus non sit causa effectiua pctī probat sex rōnibus. s. rōne dilectōis: vltionis: perfectōis: remotionis: ↄseruatōnis: ↄuersionis. pmo deus non est causa peccati effectiua rōne dilectōis sic: Illud quod deus pducit vel facit diligit. sic dicit Sap. xj. Diligis omnia q̄ sunt: ⁊ nihil odisti eoꝝ que fecisti: ergo ꝑ oppositū illud quod deus odit non facit. sed deus odit peccatum: ḡ non facit ipsum: Sap. xiiij. Odio est deo impius ⁊ impietas ⁊c. 2° rōne vltionis sic: Deus nō est actor illius rei cui⁹ est vltor: vt dicit Fulgentius. sed deus est vltor peccati: ḡ non est actor peccati. 3° rōne perfectōis sic: Illud qđ est perfectissimū: ⁊ illud in quo nullus potest esse defectus alicui⁹ mali causa esse non potest: sicut nec a sole obscuritas nec ab igne frigiditas potest causari. sed deus ē huiusmodi. ḡ ⁊c. 4° rōne remotōis sic: Defect⁹ qui est in effectu non debet attribui cause remote: sed proxime. quod pbo exemplo claudicatōis ⁊ floritiōis. pmo exemplo claudicatōis. nā defectus claudicatōis non est a virtute motiua que est causa remota: sed a tibia que est pxima. 2° probo floritiōis exemplo. nam defectus floritionis vel fructificatiōis non est a celo quod est causa remota: sed a terra vel radice que sunt cause ꝓpinque. Similit̄ peccatū ex defectu ꝓxime cause. s. volūtatis humane ꝓuenit: non autē ex defectu cause remote qualis est deus: in quo nullus potest repiri defectus cum sit essentialiter bonus. lz enim deus sit causa liberi arbitrij non tñ est causa peccati. Cuius rō est: quia defectus cause scđe. s. liberi arbitrij ꝓcedit ex causa scđa. s. a libero arbitrio: sm ꝙ liberū arbitriū exit ordinē cause prime. s. dei. ⁊ iō talis defectus non reducit in causā primā que deus est sed in causā mediā. s. in liberū arbitriū: sicut per exēplū pz. Si enī minister facit aliquid cōtra mandatū dn̄i: hoc non reducit in dn̄m sed in causā proximā. 5° rōne conseruatiōis ⁊ gubernatōis sic: Videm⁹ ꝙ nauta est causa periculi. s. submersionis nauis ꝑ suam absentiā: ⁊ salutis nauis: per suā presentiā. sed deus q̄ntum est in se nulli est absens. sed peccator absentat se a deo: ⁊ ideo peccator est causa sui peccati in quo periclitat: ⁊ non deus. 6° rōne cōuersionis sic: Q2 homo potest esse causa peccati sui vel alterius duobus modis. Uno modo. s. directe voluntatē suā vel alterius inclinādo ad malū. 2° indirecte. s. non cōferendo auxiliū. Deus autē nullo modo potest esse causa effectiua peccati alicuius. primo modo deus non potest esse causa peccati alterius directe. s. voluntatē alterius inclinando. Cuius rō est: quia deus inclinat ⁊ cōuertit oīa in seipsum sicut in vltimū finem: vt Dionysi⁹ dicit. ij. de diuinis nominibus. 2° deus non potest esse causa peccati effectiua alicui⁹ indirecte. s. auxiliū vel gratiā non prebendo ad vitandū peccata: que si deus ꝓberet non peccarēt. Cuius rō est: quia deus nulli est debitor. vñ non iputat ei ꝙ alius peccat sicut cause peccati: sicut pz per exemplū de gubernatore nauis. nam gubernator nauis non dicit causa submersionis nauis nisi quādo subtrahit gubernationē potens ⁊ debens gubernare. vnde q2 deus nulli debitor: ergo peccatū alterius sibi non imputat. Hec bea. Tho. pma scđe. q. lxxix. arti. j. in cor. q. per totū. ⁊ in solu. argu. ⁊ argu. cōtra. ⁊. ij. sent. sen. di. xxxvij. arti. iij. argu. cōtra. ⁊ in solu. iij. argu.

℃ Q̄ deus non est cā pctī probat duabus autoritatibus. CA.IIII.

Secūdo ꝙ deus non sit causa effectiua peccati ꝓbat duabus autoritatibus. Et primo autoritate Eccl. xv. Ne dicas ille me implanauit: non enim ei necessarij sunt impij. In quo verbo tangit duo. Primū est: ꝙ deus non est causa effectiua alicui⁹ peccati: ibi Ne dicas: ille me implanauit. quod verbū exponit quatuor modis. pmo sic: Ne dicas ille me implanauit. i. bona remouendo vel radendo: sicut tabule implanant qñ littere delent: imo potius ab ipso bona omnia inferunt. 2° modo exponit sic: Ne dicas ille me implanauit. i. suauiter tractando me in planū malicie posuit: sm qđ dicit iste implanat caput eius. 3° modo exponit sic: Ne dicas ⁊c. i. in plano me posuit vt currerē per campos licentie quocūq3 vellē: vt dicit in psal. Dimisit eos sm desideria cordis eoꝝ ibunt ⁊c. 4° modo exponit sic: Ne dicas ⁊c. i. dolauit vel planū me fecit sine virtutibus ne proficere possē ⁊ resistere peccatis. Hec expositio magis propria: quia implanare est dolare. sed reuera non implanauit te deus vt expoliaret virtutibus: vt faceres mala. Scđo ponit rō quare deus non est causa peccati dicens: Non enī necessarij sunt impij deo. Job. xiij. Nūquid deus indiget nostro mendacio vt pro eo loquamur dolos. Silr nec iusti sunt deo necessarij: quia cū deus sit dn̄s oīum ⁊ sūmū bonū: bonoꝝ meoꝝ non indiget: Job. xxij. Quid prodest deo si iustus fueris: aut quid ei confers si immaculata fuerit vita tua. Ubi nota ꝙ lz deo non sint necessarij boni vel mali: sunt tñ necessarij corpori eius qđ est ecclesia. nam qđ lima ferro: quod flagellū grano: quod fornax auro: hoc facit impius iusto: vt dicit Aug⁹ sup Gen. xxv. Maior seruiet minori. Et Diogenes: Omnis homo necessariū habet: aut valde amicū: aut valde inimicū ad sui custodiā. Secūdo ꝙ deus non sit causa effectiua peccati probat autoritate Eccl. xv. Nemini mādauit deus impie agere: ⁊ nemini dedit spatiū peccandi. In quo verbo ostendit ꝙ deus non est causa peccati dupliciter. primo ex parte precepti dicens: Nemini mādauit deus impie agere. quod sic pz: Nam omnia mandata dei vel sunt ad inducendū ad bonū sicut affirmatiua: vel ad declinandū a malo: sicut negatiua. Nota differentiā inter ea: ergo nemini mandauit deus impie agere: sed potius impie agentes ꝑdere. Exo. xxij. Maleficos non patieris viuere. Q̄ autē deus nullū malū ꝑcipiat. Re. infra Preceptū vltimo. 2° ostendit ꝙ deus nō est causa peccati ex pte spatij dicens: Et nemini dedit spatiū peccādi. Sed contra. Iste nihil habet nisi a deo: sed habet spatiū peccandi: ḡ habet a deo. Respondeo ⁊ dico ꝙ lz peccator habeat spatium: non tamen ad peccandum sed ad penitendum: quo tempore homo peccator abutitur: Job. xxiiij. Dedit ei domin⁹ locum penitentie: ⁊ ipse abutitur eo in superbiam. ⁊c.

¶ Arguit̄ q̄ deus est causa peccati quattuoz obiectionibus que soluuntur. CA.V.

Est autem sciendū q̄ deus dicit̄ facere quatuoz .s. indurare: excecare: errare: reprobare. pzimo deus dicitur indurare Exo.iiij. Ego indurabo coz pharaonis z seruoz eius. 2° dicit̄ excecare: Isa.vi. Excecatoz populi huius. 3° dicit̄ facere errare: Isa.lxiij. Quare nos errare fecisti de vijs tuis. 4° dicit̄ reprobare: ad Ro.i. Tradidit illos deus in reprobū sensuz vt faciant q̄ non cōueniunt. Ex quibus quatuoz aliquibus posset videri z arguere: q̄ deus sit causa pcti effectiua. Sed notandū q̄ hec quatuoz dicit̄ facere: nō q̄ sit causa alicui⁹ peccati: vel q̄ maliciā vel aliquā culpam immittat vel causet: sed q̄ p merito vel demerito peccatoris deus sua auxilia subtrahit: que sūt quattuoz .s. interioz infusa gratia: exterioz custodia: rōnis naturalis refulgētia: z naturalia bona p que aliquis peccata z occasiones peccatoz excludit: tollit: z vitat. aliquibus vō pro demerito sue actiōis non cōferunt̄. Unde sicut deus non omnes cecos illuminauit: nec omnes languidos sanauit: vt in illis quos sanauit opus virtutis eius appareat: in alijs aūt quos nō sanauit seruet̄ ordo nature: sic deus quosdaz peccatores preueniēs cōuertit: vt in eis sua misericordia z bonitas elucescat: alios vō in peccatis relinquit: vt in eis diuina iusticia appareat: vt dicit aplūs ad Ro.viij. Uolēs deus. Uñ cū pzimo dr̄ indurare: vt in hac auctē: Ego indurabo coz pharaōis. fm q̄ dic̄ Aug⁹ hoc nō dicit deus q̄ maliciā aliquā in coz pctōris inducat cuius deus opus habeat: sed quia gratiā que habz coz emollire subtrahit z patiens fuit sup eum z seruos eius. Quanto enī patiētia dei est maioz: tanto malus anim⁹ fit obstinatioz. 2° cum dicit̄ deus excecare: hoc dicit̄ non aliquid mali immittendo: sed gratiā que illuminare habet subtrahēdo. vnde glo. ibidē dicit: q̄ non est crudelitas sed misericordia z pietas: infidelibus excecatis humiles illuminare: vt vidētes non videāt vel ceci fiāt: z non vidētes videāt. 3° cū deus dicit̄ facere errare: hoc non dicit̄ eo q̄ maliciā aliquā immittat: sed q̄ grām que in vitā eternaz habet dirigere subtrahat. 4° cum dicit̄ reprobare: hoc nō dicit̄ q̄ deus aliquā culpam imittat: sed quia grāz que est pdestinationis principiū vel causa non conferat.

¶ Que est causa secunda peccati. CA.VI.

Secunda causa peccati est psuasiua vel per modū suadentis sicut diabolus. Re. infra Tētatio: quē modū teneat diabolus in tētando. Tertia cā peccati est inclinatiua vel p modū inclinantis: z est appetitus sensitiuus. Ubi nota q̄ appetitus sensitiu⁹ concupiscibilis vel irascibilis: sicut amoz: odiū: ↄcupiscētia: ira: z similia: obnubilat rōnez ad ↄsiderandū: inclinat voluntatē ad peccandū: non tñ eam necessitat ad peccandū. Primo enīz passio appetit⁹ sensitiui impedit z obnubilat iudiciū rōnis ad ↄsiderandū. hoc autē tripliciť probo .s. autoritate: rōne: similitudine. pmo autoritate Dan.xiij. Cōcupiscētia subuertit coz tuū. 2° pbo rōne sic: Cum enim omnes potentie anime in vna essentia radicent̄ aīe: opz q̄ cum vna potentia in sua opatione vel actu intendat̄: z alia potentia in suo actu vel remittat̄ vel totaliter impediat̄. vñ passio appetitus sensitiui circa vnā rez vehemēter intenta impedit actuale iudiciū rōnis circa aliā rem. nam in operibus aīe requirit̄ quedā intētio: z ideo qñ vna potentia vel operatio aīe vehementer applicatur ad vnū non potest altera circa aliud vehemēter intendere: qz omnis virtus ad plura dispsa fit minoz. versus: Pluribus intentus minoz est ad singula sensus. 3° pbo idem similitudine sic: Sicut enī iudiciū gustus sequit̄ dispositionē lingue: sic appzehēsio imaginatiōis z iudiciū estimatiue sequit̄ passionē appetitus sensitiui. vñ videmus q̄ homīes in aliqua passione existētes nō de facili imaginationē auertunt ab his circa que afficiunt̄. Et sic passio plerūq; ligat z impedit actuale iudiciū rōnis. Dec.h. Tho. prima scde. q.lxxvij. arti.j. in coz.q. per totū. Scdo passio appetitus sensitiui quīq; inclinat voluntatē hoīs ad peccandū. naz ex passione appetitus sensitiui imutat̄ homo ad aliquā dispositionē. vñ fm q̄ homo est in aliq̄ dispōne videt̄ sibi aliquid cōueniens vel bonū qō non videt̄ extra passionē existenti: sicut irato videt̄ bonū qō non videt̄ bonū quieto: vbi.s̄.q.ix.arti.ij.in coz.q. Quod aūt passio inclinet voluntatē homīs ad peccandū probo duplici rōne. Prima est talis: Uolūtas nata est sequi iudiciū rōnis. sed passio plerūq; ligat iudiciū rōnis: g̃ etiā inclinat motū volūtatis: vbi.s̄.q. lxxvij. arti.j. in coz.q. in fine. nam erroz vel peccatū in volūtate presupponit errorē: defectū: vel peccatū in rōne. Scda rō est talis: Phūs enī .vij. ethi. dicit q̄ incōtinens habet ppōnes quattuoz duas vniuersales: quaz vna est rōnis: puta nullā fornicationē esse cōmittendā. alia ppō est passionis: puta delectationē esse sectandā. passio igit̄ ligat rōnez ne assumat z ↄcludat sub prima. vñ ea dñante assumit z ↄcludit sub scda: vbi.s̄.q.lxxvij.arti.ij. in solu.iiij.argu. Ad vidēdū autē quō incōtinens agat ↄtra rōnem z ppositionē vniuersalē ostendit phūs .iij. ethi.ca.iij. in medio: assignās tres differentias eius quod est scire. Prima differentia est: q̄ aliqñ habens habitū ex passione vel non opat̄ fm illū habitū: quia non vtit̄ habitu: vel qz actu facit contra id qō habitu scit: vnde talis peccat. Scda differentia est: q̄ aliqñ habitus est solutus: z sic hō potest exire in actū qñ vult: aliqñ habitus est ligatus aliqua passione: ita q̄ non potest exire in actuz qñ vult: vt pz in dormiente vel amente. nam tales passiones quīq; sunt ita vehementes q̄ transmutāt corpus alterādo z calefaciēdo ipsuz. aliqñ vō trāsmutāt mentē inq̄tū quosdā ad insanias deducūt. Tertia differētia est: qz aliqñ cōsiderat aliquis z scit in vniuersali z non in singulari: z tunc passio facit in singulari opari aliquid cōtra illud qō sciebat in vniuersali: sicut verbigrā Rō vniuersalis dicit nullū dulce esse gustādū extra hozā. Cōcupiscentia dicit omne dulce esse delectabile. passio g̃ cōcupiscētie que ligat rōnem dicit hoc dulce esse delectabile: hoc dulce esse gustabile. Tertio passio appetitus sensitiui volūtatē non necessitat ad peccandū: qō dupliciť pbo .s. rōne: z autoritate. primo rōne sic: Cum enī in homīe sint due nature .s. intellectualis z sensitiua: quīq; pars sensitiua totaliter subijcit̄ rōni: sicut cōtingit in virtuosis: quīq; ecōuerso ratio totaliter absorbet̄ a passione sicut accidit in amentibus. Si autē rō aliquādo non absorbet̄ totaliter a passione remanet tñ aliquid rationis: z fm hoc potest vel totaliter volūtas passionē repellere: vel saltē se tenere ne passionē sequat̄. 2° pbo hoc idē autoritate Gen.iiij. Sub te erit appetitus tu⁹ z tu dñaberis illius. Quod verbū duobus modis exponit̄. pmo fm glo. sic: Sub te erit appetit⁹ tuus. i. potestate: volūtate: libertate tua erit appetitus tuus sensitiu⁹: qz liberi arbitrij es. Et quia liberi arbitrij es: iō moneo ne peccatū dñet̄ tibi: sed tu peccato. vnde subdit̄: Et tu dñaberis illius. 2° modo exponit̄ sic: Sub te erit appetitus tuus .s. ne pcedas ad consensuz: z tu dñaberis .i. dñari debes illius ne pcedas in actū: vbi.s̄.q.x.arti.iij. in coz.q. z argu. contra. Est aūt sciendū q̄ quīq; sunt que volūtatis vel rōnis non subdunt̄ imperio .s. obediēdo eis. primū est generatiuū. scdm est nutritiuū. tertiū est augmentatiuū: vt dicit Grego. q̄ tres sunt actus aīe vegetabilis. Rō autē quare hec tria non obediūt imperio volūtatis est vna .s. quia hec ab appetitu naturali pcedūt. q̃rtū est

motus cordis qui non obedic imperio volūtatis sed est ſm naturā: eo ꝙ motus cordis ꝑ se cōsequit̄ vitam que est ex corporis ⁊ anime vnione. quintū est motus mēbroꝝ genitaliū qui non subijcit̄ rōni vel volūtati duplici rōe. Prima ratio est moralis ex pena peccati: vt. ſ. anima rati one sue inobediētie ad deū: in illo precipue membro per quod primi parētis est traductū peccatū penā inobediē tie ⁊ resistētie patiat̄: vt dicit Aug⁹. xiiij. de ciui. dei. Se cūda rō est naturalis quā assignat Ari. in libro de causis motus aīaliū dicēs: Qꝫ motus cordis ⁊ membroꝝ geni taliū non est ſm imperiū vel vsum rōnis vel voluntatis: eo ꝙ ad motū hoꝝ membroꝝ requirit̄ aliqua alteratio caliditatis ⁊ frigiditatis: que alteratio non subiacet im perio rōnis vel volūtatis. Appetitus autē sensitiu⁹ etsi ex pte qualitatis aut dispōnis corporis non subdat̄ imperio rōnis ⁊ voluntatis: ex pte tamē anime subdit̄: ⁊ ideo nō necessitat ad peccandū vt pꝫ. ē. Hec be. Tho. prima scđe q. xix. arti. ix. vtrū membra corporis obediant rationi qͥtuꝫ ad actus suos: in solu. iij. argu.

Qꝫ causa effectiua ⁊ completiua peccati est voluntas inordinata. CA. VII.

Quarta causa peccati effectiua ⁊ completiua est voluntas inordinata. Cuius ratio est: quia sicut actus voluntarius bon⁹ habet rōnem meriti: eo ꝙ eius principiū est bona volūtas a qua ꝓcedit: ita act⁹ voluntarius malus habet rōnem demeriti: eo ꝙ eius pri cipiū est mala volūtas a qua talis actus elicit̄ vel impe ratus ꝓcedit. vnde Aug⁹ libro retractationū dicit ꝙ vo luntas est qua peccat̄ ⁊ recte viuit̄: vt allegat. bea. Tho. prima scđe. q. lxx. arti. j. argu. contra. ⁊ ibidē. q. lxxv. arti. ij. argu. cōtra. vbi etiā dicit bea. Tho. ꝙ causa peccati est duplex. ſ. prima ⁊ remota. Proxima quidē causa est ex parte rōnis ⁊ volūtatis: Remota vō causa peccati est ex parte imaginatōis ⁊ appetitus sensitiui. vñ sicut volūtas vel mouet̄ in aliud ſm rōnem: ⁊ sic est recta: bona: ordi nata: ⁊ meritoria: vel mouet̄ in aliquid contra rōnem: ⁊ sic non est recta sed inordinata: mala: ⁊ demeritoria: ita etiā volūtas mouet̄ interdū in aliquid ex apprehensione appetitus sensitiui: ita ꝙ appetit⁹ sensitiui inclinatio in terdū trahit rōnem ⁊ voluntatē in aliquid: vt pꝫ ca. ꝑce. vbi. ē. q. lxxv. arti. ij. in cor. q. Qualis autē volūtas sit sub iectū ⁊ causa peccati ostendit bea. Tho. dicens: ꝙ volun tas carēs directiōe regule rōnis ⁊ diuine legis intendēs aliquod bonū cōmutabile: causat quidē actū peccati ꝑ se sed inordinationē actus ꝑ accidens ⁊ preter intentionē. prouenit enīꝫ defectus ordinis in actū ex defectu directi onis in volūtate: vbi. s. q. lxxv. arti. j. in cor. q. in fine. Est aūt sciendū ꝙ peccatores de suis peccatis se excusant di cētes: ꝙ non peccāt: vel ꝙ sua peccata non sint eis ad de meritū vł̄ suppliciū deputāda quatuor rōibus. ſ. rōne cō stellatōis ⁊ influentie: rōne coactiōis vel violentie: rōne cōplexionis vel nature indite: rōne dissensionis vel dis plicentie. Primo aliqui suū peccatū excusant ⁊ annul lant rōne constellatiōis ⁊ influentie dicētes: ꝙ quilibet habet ꝯstellationē sub qua nascit̄: vt mathematici quoꝝ caput Sabarnaum: Euoludius: ⁊ Ptolemeus fuerunt: ꝙ quidem cōstellatio non solū habet necessariā influentiā super corpus: sed etiā infert necessitatē sup rōnem ⁊ vo luntatē ⁊ sup electionē actuū voluntatis ⁊ rōnis. Sed ꝙ stelle non inferant necessitatē super actus rōnis ⁊ volun tatis probo per septeꝫ incōuenientia que sequerent̄. Pri mū est: ꝙ si alique stelle essent cause maloꝝ: tūc sequeret̄ ꝙ alique stelle essent malefactrices: aut essent tales a na tura: ⁊ sic deus qui dedit eis talem naturā esset malus: quod est falsuꝫ ⁊ incōueniens. vel essent male a volūtate quia haberent malā voluntateꝫ: quod similiter est falsū ⁊ incōueniens: cum nulla stella sit animata. Secundū in cōueniens est: ꝙ eadem stella quasi in modico spatio tē poris esset bona ⁊ mala: eo ꝙ in modico tpe mutat aliā ⁊ aliā dispositionē. Tertiū est: ꝙ non posset rō aliqua as signari quare aliqui qui nati sunt sub eadem constellati one fiūt reges ⁊ aliqui non: ⁊ quare aliqui sunt fortuna ti: ⁊ aliqui infortunati. Quartū est: quia iaꝫ non esset cā bonoꝝ ⁊ maloruꝫ: sed celum vel constellatio esset causa. Quintū est: quia vana essent hominū statuta ⁊ exercitia Si enīꝫ stella mihi dat ꝙ sim grāmaticus vel ꝙ sim di ues: absqꝫ studio ⁊ labore de necessitate ero. Et si det ꝙ sim fatus potero studere ⁊ mercationes exercere: quia non potero discere vel lucrari. Sextum est: quia tunc le ges ⁊ iudices essent frustra: ⁊ non fieret iusticia. Ex quo enīꝫ stelle cogunt hominē ad furandū: non potest aliud: ⁊ ideo non debet puniri sed potius stelle. Septimū est: quia tunc vana esset spes xp̄ianoꝝ: quia si hoc esset iu sticia non premiabit̄ ⁊ peccatuꝫ non punietur. Beatus Thomas dicit: ꝙ si corpora celestia inferrent necessitatē super actus intellect⁹ ⁊ voluntatis: tunc tria bona inter alia specialiter tollerent̄. primo enīꝫ tolleret̄ laus virtu tis humane que nulla est si libere non agat. 2° tolleret̄ iusticia premiantis ⁊ punientis si homo non desidera ret libere: nec ageret bonū nec malum. 3° tollerent̄ cir cumspectōnes in consilijs que de his que ex necessitate eueniunt vel aguntur frustra tractarent̄. Hec bea. Tho. contra gentiles libro. iij. ca. lxxxvj. iuxta finem. Scđo aliqui suū peccatuꝫ excusant ⁊ annullant ratōe coactōis vel violentie dicentes: ꝙ bona exteriora delectabilia no bis violentiaꝫ inferunt ⁊ per consequens cogunt ⁊ neces sitant ad peccandum. Sed tales dupliciter mentiuntur. primo: quia nulluꝫ bonū creatum quātūcumqꝫ vtile ⁊ su aue ⁊ delectabile citra deum habet rōnem vniuersalis ⁊ perfecti boni: sicut habet felicitas quā ex necessitate vo lumus omnes habere: ⁊ ideo bona quecūqꝫ creata qͥtūs cumqꝫ delectabilia potest quilibet respuere vel non ac ceptare. 2°: quia posito ꝙ aliquis a bonis delectabilib⁹ se superari permittat: ridiculū est quis homo exteriora inculpet ⁊ non seipsuꝫ: nam in talibus non est meritum sed in nostro abusu vel vsu. Qꝫ vō vnus a vino recreet̄ vel refocillet̄: alius vō inebrietur: non est culpa vini sed abutentis. Similiter ꝙ vnus gladio iuguleт̄: ⁊ alius ad iuuetur: non est ex defectu vel culpa gladij sed ferientis.

Tertio aliqui suū peccatuꝫ excusant ⁊ anullant ratione complexionis vel nature indite dicentes: ꝙ homo est na turaliter bonus vel malus: sicut videmus phlegmaticos naturaliter esse pigros: cholericos autem naturaliter ira cundos: melancholicos vō naturaliter tristes: sanguine os auteꝫ naturaliter letos ⁊ luxuriosos: ita ꝙ non videt̄ esse in hominis potestate ꝙ sit bonus vel malus. Sed isti similiter errant: quia appetitus sensitiuus voluntatē nō necessitat ad peccandum: vt pꝫ ca. precedenti. Quarto aliqui peccatuꝫ suuꝫ excusant rōne dissensionis vel dis plicentie dicentes: Qꝫ sicut nullus est bonus vel beatus nolēs: de quo verū dicunt: ita nullus est malus nolens: eo ꝙ volūtas non est mali sed boni. Sed isti dupliciť er rant. ꝑmo quia cū sit duplex bonū: apparēs. ſ. ⁊ existēs. pec cator nō vult bonū existēs ſꝫ apparēs ꝓpt̄ malā dispōeꝫ mētis sue: sicut pꝫ exēplū de infirmo: nā infirmo ꝓp ma lam corporis dispositionē: amara sibi videntur dulcia ⁊ ecōuerso: ⁊ calida frigida ⁊ ecōuerso. virtuosus autē pro pter bonā dispositionē mentis iudicat esse appetendum bonū existēs quod vere est bonū. vnde virtuosus est mē sura rerū exterioꝝ: ⁊ suo iudicio credi debet: sicut sano ⁊ bene disposito de sensibilibus credi debet. secūdo pre dicti errant ⁊ eis est respondendum: Qꝫ sicut actiones

bone sunt voluntarie: ita etiā actiones vitiose vel male. Quod quattuor manifestissimis signis ostendit̄. Primū est: qꝛ paterfamilias filiū vel seruū male agentē punit tanq̄ꝫ bone actiones vel male in eoꝝ sint potestate ⁊ volūtate exercende. Secundū exemplū vel signū est: qꝛ legislator qui reipublice curam gerit: punit illos q̄ operant̄ mala: dum tñ nō faciant hec ꝑ violentiā vel ꝑ ignorantiam cuius ipsi nō sunt causa. Nam si male actiones nostre volūtati nō subderent̄: tunc p̄ceptum vel consiliū vel ꝑsuasio nihil ꝓdessent. sicut ꝙ in estate nō calefiat: cibis subtractis nō esuriat: in infirmitate quis nō doleat. Cum ergo legislatores hec faciant: cōstat ꝙ male actiones sūt voluntarie sicut bone. Tertiū exemplū vel signū est: ꝙ sicut voluntas ꝓijciendo vel nō ꝓijciendo lapidez vel sagittam est libera: postq̄ꝫ vō a se emiserit nō est libera: ita ꝙ in eius potestate non est ꝙ statim sagittam resumat postq̄ꝫ eam ꝓiecit: ita a p̄ncipio est in hominis potestate vel voluntate ꝙ fiat bonus vel malus. Sed ad hoc studium vel exercitiū requirit̄ magister vel magnū exercitium. Quartū exemplū vel signum est: ꝙ sicut nullus iuste improperabit ei qui a sua ꝓ natiuitate est cecus vel claudus ꝫ eius magis homines miserent̄. Illum autē q̄ ob suam culpam defectū corporalē incurrit: homines reprehendūt: ita in his que ad aīam spectant hoīes increpant̄ qñ aliquod vitiosum cōmittūt: q̄d in eoꝝ potestate existit. Hec. b. Tho. iij. libro ethi. ca°. xj. ⁊. xij. ꝑ totum.

¶ Quo peccatū aggrauat̄ ex tribus. CA. VIII.

Tertio p̄ncipalit̄ circa peccatuꝫ consideranda est peccati grauitas. Nam peccatum p̄cipue aggrauatur ex tribus. p° ex conditione ꝑsone que trāsgreditur. 2° ex celsitudine ꝑsone que offendit̄: 3° ex integritate substantie que demit̄ ⁊ aufert̄. Primo peccatum aggrauat̄ ex conditione ꝑsone que transgredit̄. nā quanto maior est aliquis tanto peccatū eius est grauiꝰ: ⁊ hoc cum peccat deliberate. Ita dicit Isidorus de summo bono libro tertio: tanto maius vel grauiꝰ peccatū esse cognoscitur: quanto qui peccat habet̄ maior. Ubi nota ꝙ aliquis est maior alio p̄cipue tribꝰ modis. p° splendore cognitiōis: in quantuꝫ plura cognoscit aliis ꝑtinentia ad salutem: ⁊ talis cum peccat grauius peccat: eo ꝙ facilius pōt resistere. vñ saluator de tali loquens Luce. xij. sic dicit: Seruus sciens voluntatē dñi sui ⁊ non faciens digna: plagis vapulabit multis. Super quo verbo chryso. sic dicit: Nō enim similiter in oībus omnis iudicantur: ꝫ maior cognitio fit maioris pene materia. 2° est maior aliquis alio valore perfectionis. naꝫ quanto aliquis est maior alio in virtute ⁊ charitate: tanto cū peccat grauiꝰ peccat: eo ꝙ est ingratus doni vel beneficij diuinitus sibi collati. vñ si quelibet maioritas in bonis tꝑalibus ꝓpter magnitudinē peccati aggrauat: vt dicit̄ Sapientie vj. Potentes potenter tormenta patient̄. multa magis ī bonis spūalibus. vñ Isido. de sūmo bono li. iij. sic dicit: Crescit delicti vel peccati cumulus iuxta ordinē meritorū. Et sepe q̄d minoribus ignoscit̄: maioribus imputat̄. Et Chrysostomꝰ sup Mattheū sic dicit: Quanto maiora beneficia sunt hominibus constituta: tanto grauiora sunt peccantibꝰ iudicia. Tertio est aliquis maior alio honore p̄lationis. nam p̄latus cum peccat eodem peccato grauius peccat subdito ꝓpter exempluꝫ ⁊ scandalum alioꝝ. vnde peccata magnoꝝ vel p̄latorum magis alios scandalizant ⁊ magis indigne ferunt̄: quia vt dicit Gregorius in pastorali: In exemplum vehementer culpa extendit̄: quando ꝓ reuerentia gradus peccator honorat̄. Nam prelatus peccando indignus efficit̄ officium exequendo specialiter ꝓpter tria: p° ꝓpter iuramentum: 2° ꝓpter votum: 3° ꝓpter scandalum. Ita peccatum alicuꝰ grauatur precipue ꝓpter quattuor rationes. Prima est ꝓpter facultatem resistendi: qꝛ excedens alios in sciētia cum peccat grauius peccat: eo ꝙ peccato facilius potest resistere. Secūda est ꝓpter ingratitudinē. vnde excedēs alios in bonitate ⁊ virtute cū peccat grauius peccat: velut de beneficio sibi collato ingratus. Tertia ē ꝓpter celsitudinem vel magnitudinē. nam celsitudo vel magnitudo persone peccatum aggrauat. Quarta est ꝓpter turbationem. ⁊ tunc peccatū prelatoꝝ est grauius: eo ꝙ subditi ex ipso q̄ꝫ plurimū conturbant̄ ⁊ magis indigne ferūt vt patet. s. Hec beatus Tho. prima scd̄e. q. lxxiij. arti. x. in cor. q. per totum.

¶ Quo peccatū aggrauat̄ rōe ꝑsone q̄ offendit̄. CA. IX.

Secundo aggrauatur peccatum ex celsitudine persone que offendit̄. Ubi est sciendū ꝙ in persona que offenditur tria sunt attendenda: p° bonitas vel sanctitas: 2° ꝓpinquitas vel cōsanguinitas: 3° dignitas vel auctoritas. Primo in ꝑsona que offenditur potest ⁊ debet attendi bonitas vel sanctitas. quanto enī ꝑsona est virtuosior: sanctior: tanto culpa vel offensa in eam cōmissa est grauior ⁊ deo sacratior: eo ꝙ magis redundat in deum a quo omnis bonitas ⁊ sanctitas deriuatur. vnde zach. ij. de talibus dicit dñs: Qui vos tangit quasi qui tangit pupillam oculi mei. Ubi dicit glo. ꝙ tactus ꝓ vexatiōe accipit̄. quasi diceret: Qui vexat sanctos dei talis est: ⁊ ita displicet deo ac si vexaret pupillā oculi dei. Sicut enī pupilla ē minor: nobilior: ⁊ lucidior: sic amici dei sunt pauciores: nobiliores ⁊ lucidiores partes dei. vnde Matth. v. Uos estis lux mūdi. Qui ergo sanctos dei vexant: deum vel mundū clara luce ꝑturbant ⁊ priuant. Secūdo in persona que offendit̄ debet attendi ꝓpinquitas vel cōsanguinitas. Ubi nota ꝙ triplex est coniunctio vel ꝓpinquitas vel consanguinitas. p̄ma est ꝑ nature idētitatem. secūda est ꝑ carnalem originem tertia est ꝓpter amicitie dilectionem. Prima cōiunctio est ꝑ nature idētitateꝫ: quia quilibet sibiipsi est idē. vnde culpa tunc magis aggrauatur quando aliquis seipsū offendit. vt enim dicit Hieronymus: Extreme demētie est odire seipsum: Eccl. xiiij. Qui sibi inuidet nihil est illo nequius. Et subdit causam ibidē dicens: Qui sibi nequā cui alij bonus erit? Quod verbū duobus modis exponitur. p° sic: Qui sibi nequā est. i. qui nō est bonus sibi: alij nō est bonus. 2° exponitur sic: Qui sibi nequā est. i. q̄ de suis bonis nō delectatur ⁊ letatur: ⁊ q̄ legitime suis bonis nō vtitur: sibi bona sua ꝑ auaritiā subtrahendo qualiter erit bonus aliis sua bona cōmunicando. vñ subdit: Cui alij bonus erit? quasi diceret: nulli ex intentiōe: sed ꝑter intentionē qui nō est bonus sibi benefaciendo: est bonus multis. s. filij cui remanent diuitie. demonibꝰ quibus īmolat animaꝫ: ⁊ vermibus quibus nutrit carnem suam. Itaq̄ꝫ qui noluit placere deo in sanctis hominibꝰ placebit in mortis articulo demonibus omnibꝰ. Talis enī assimilat̄ impinguato porco: qui dīus domesticis est tediosus dū viuit: sed dum occidit̄ gaudiū est eisdez hominibꝰ. Ubi nota ꝙ grauius peccat qui ī naturalibus vel spūalibꝰ bonis sibi nocumentū infert: q̄ꝫ qui nocumentū infert alteri: sicut qui occidit seipsum: q̄ꝫ q̄ occidit alium: eo ꝙ talis nō subijciunt̄ dominio nostre voluntatis. Re. s. Homicidiū. Econtrario autē minus peccat qui occidit equū. Secūda cōiunctio est ꝑ carnalem originem qua filius cōiunctus est suis parētibus a quibus traxit ⁊ habuit esse ⁊ nutrimentū ⁊ disciplinam. vñ multū aggrauat̄ peccatum qñ quis suos parentes offendit. Re. s. Iniuria. Tertia cōiunctio est ꝑ amicitie dilectionē qua aliq̄s est suis amicis cōiunctus. vñ multum aggrauat̄ peccatum qñ quis offendit amicū suūꝫ quem

singularit debet diligere. et ei specialit bñfacere. Propt quod dicit ꝓuer. iii. Ne moliaris amico tuo malũ cum ille in te fiduciã habeat. In quo verbo facit duo. pͦ ꝓ hibet culpã dicẽs: Ne moliaris. i. ne machineris dolos contra ipsũ cogitando: vel non machineris in corde tuo malũ contra amicũ tuũ siue in rebus: siue in ꝑsona siue i fama. Iudei tñ dicunt ꝙ licet nocere inimico: qḋ ꝓbant ex lege talionis. ſ3 illa lex nõ est instituta ꝓpter licentiã vindicte: ſ3 ꝓpter cõseruationẽ iusticie vel repressionẽ iniurie vñ nõ licet cuilibet ſ3 iudici. Re. ſ. Homicidium Uel dicit amico: q2 eñ nõ licet alicui machinari malum contra inimicũ. minus tñ machinari contra amicum. 2ͦ ponit causam dicẽs: Cũ ille in te fiduciã habeat: q̃si dice ret: cũ ille in te cõfidat: nihil contra eũ machinaris mali Seneca: Nullũ habet malũ maius occupatus homo et bonis suis obsessus q̃3 qḋ amicos putat quibꝰ ipse ñ est.

3ͦ in ꝑsona que offendit debet attendi dignitas vel au ctoritas: vñ peccatũ cõmissũ in ꝓximũ tãto est grauius quanto ex eo offendunt plures. Qui g̃ ꝑsonã in officio vl ꝑlatiõe aliqua constitutã offendit grauius peccat: eo ꝙ multitudinem totã offendit. ꝓpter qḋ dicit Exodi. xxii. Principẽ populi tui nõ maledices. Sic ergo ex cõditio ne ꝑsone que offendit: peccatũ tripliciter aggrauat. pͦ ꝓ pter virtutis vel sanctitatis sublimitatẽ. 2ͦ ꝓpter identita tis vel cõsanguinitatis ꝓximitatẽ. 3ͦ ꝓpter auctoritatis vl potestatis maioritatẽ. Hec b. Tho. ꝑma scḋe. q. lxxiii. arti. ix. in cor. q. ꝑ totũ. Notandũ etiã ꝙ peccatũ spe cialiter aggrauat et displicet deo cũ nocumentũ infertur viduis: pupillis. et pauperibꝰ. pͦ nocere viduis est grauiꝰ peccatũ. Cuiꝰ rõnẽ assignat sapiens Eccl. xxxv. Nõ ex in iuria illata vidue lachryme vidue descendũt ad maxillã et a maxilla ascendũt vsq3 ad celũ. 2ͦ nocere populis et or phanis est graue peccatũ: ꝓpter qḋ in psalmo specialit dicit: Orphano. s. cui mortuus est pater carnalis: tu et nõ alius eris adiutor. 3ͦ nocere pauperibꝰ est grauiꝰ peccatũ vñ in psal. specialit dicit: Tibi derelictus est pauper. s. vt sis pater nõ hostis: sicut Iob qui dicebat. xxix. ca. Pater eram pauperũ. s. fouendo et ꝓtegendo. ¶ Nõ peccatũ aggrauat ex magnitudine nocumẽti qḋ alteri infert.

CA. X.

Tertio aggrauat peccatũ ex integritate nature q̃ diminuit vel aufert. nã quanto aliq̃s infert alteri nocumentũ maius: tanto grauius peccat. Ubi nota ꝙ nocumenta se habẽt ad peccata q̃t tuor modis. pͦ enĩ nocumentũ est ꝓuisum et intentum: et tũc quantitas nocumenti auget peccati quantitatẽ: sicut cũ aliquis operat animo nocendi alteri vt homicida vl fur. 2ͦ modo nocumentũ est preuisũ et non intentũ sicut cũ aliquis transiens ꝑ agrũ alicuiꝰ vt cõpendiosiꝰ vadat ad fornicandũ: nocumentũ infert his q̃ sunt seminata in agro. et nõ directe auget ſ3 indirecte: inq̃tum ex volũtate multũ inclinata ad malũ: malũ alterius opat qḋ nollet simpliciter. 3ͦ modo nocumentũ nec est ꝓuisum nec ẽ in tentũ. et tũc si ꝑ accidens se habeat ad peccatũ nõ aggra uat nisi ꝑ negligentiã inq̃tum nõ cõsiderat nocumenta q̃ pñt sequi. 4ͦ modo nocumentũ nec est ꝓuisum nec ẽ intentũ. et tñ ꝑ se sequit ex actu peccati. sicut cũ aliq̃s pu blice fornicat: sequit scandalũ plurimorũ. Et hoc nocu mentũ l3 peccans nõ intendat: aggrauat tñ peccatũ. Hec btũs Tho. ꝑma scḋe. q. lxxiii. arti. viii. i cor. q. ꝑ totũ. Est etiã attendendũ ꝙ cũ sit triplex bonũ ipsiꝰ hoĩs. s. bonũ mentis: bonũ corꝑis. et bonum substantie tꝑalis: quanto maius bonũ remouet: tanto maius nocumentũ infert. et ꝑ consequens peccatũ grauiꝰ iudicat. vñ inter cetera peccata cõmissa in ꝓximũ. ꝑmo homicidiũ: ꝑ qḋ vita ꝓ ximi in actu tollit est grauiꝰ peccatũ. secundũ gradũ in grauitate tenet detractio: ꝑ quã tollit fama. tertiũ gradũ in grauitate tenet adulteriũ: ꝑ qḋ generatio que ordina tur ad vitã tollit et impedit. quartũ gradũ tenet furtum: ꝑ qḋ tollit exterior substantia. Hec b. Tho. ꝑma scḋe. q. lxxiii. arti. iii. in cor. q. ꝑ totum. Ad maiorẽ tñ euiden tiam ꝑdictorũ nota hic quattuor. Primũ est: ꝙ non solũ nocumentũ peccatũ aggrauat: ſ3 etiã ꝑncipaliter inordi natio volũtatis. vñ quãto inordinatio volũtatis ẽ maior tanto peccatũ est grauiꝰ. Hec b. Tho. ꝑma scḋe. q. lxxiii. arti. viii. in so. ii. argu. Secundũ est: ꝙ maior est inordi natio volũtatis in peccatis q̃ sũt contra deũ q̃3 in pecca tis que sũt contra ꝓximum. Et iõ peccata que sũt contra deũ nõ solũ grauiora de se habẽt ſ3 etiã grauissima: ibi dem in so. ii. argu. Tertiũ est: ꝙ q̃uis nullus possit no cere deo q̃tũ ad eius substantiã: põt tñ nocumentũ at tentare in his que dei sũt: sicut extirpando fidẽ: violãdo sacra: que sunt peccata grauissima: ibidem in so. ii. argu.

Quartũ est: ꝙ maius nocumentum infert homicida q̃3 fornicator vel adulter: et hoc ꝓpter duo. pͦ: q2 homicida intendit directe nocumentũ ꝓximi. fornicator autẽ qui ꝓuocat mulierẽ nõ intendit alterius nocumentũ: ſ3 dele ctationẽ. 2ͦ: q2 homicida est directe et ꝑ se causa corpora lis mortis: spũalis autẽ mortis nullus põt alteri ꝑ se esse sufficiens causa: q2 nullus morit nisi ꝓpria volũtate pec cando: ibidem in so. iii. argu.

¶ Nõ pctm̃ aggrauat ex tribꝰ: et ex quibꝰ. CA. XI.

Preter rõnes ꝑdictas ex quibus aggrauat pec catum: nota ꝙ ex tribꝰ alijs etiã aggrauat pecca tum: pͦ ex rõnis ignorantia: 2ͦ ex peccatoris ma licia: 3ͦ ex passionis vehementia. Primo ex rõnis igno rantia. nam ignorantia affectata eorũ que quis scire tene tur et potest scire ñ excusat a peccato: imo aggrauat ipsũ. Ubi nota ꝙ ignorantia volũtaria vel affectata dicitur duobꝰ modis. Primo ꝑncipaliter et directe sicut cũ ali quis aliqua vult et affectat studiose non scire vt peccati excusationẽ habeat: vl vt a peccato nõ retrahat: ſ3 vt pec candi maiorẽ habeat libertatẽ. De quorũ ignorantia loq̃ tur Iob. xxi. Dixerũt inquit dño deo: recede a nobis: viã scientiarũ tuarũ noluimus. Et Berñ. de gradibꝰ humilita tis sic ait: Frustra sibi de infirmitate vel ignorãtia blan diunt: qui vt liberiꝰ peccent: libenter ignorant vel infir mant. Scḋo modo est ignorantia voluntaria vel affe ctata indirecte et secũdario. s. cũ aliquis ꝓpter verecũdiã labores: et alias occupatiões negligit scire ea ꝓpter q̃ re trahit a peccato: et facere ea que sũt necessaria ad salutẽ vñ Berñ. in quadã epistola sic ait: Multa scienda non sciunt aut sciendi incuria: aut discendi desidia: aut inq̃ rendi verecũdia: et talis ignorantia a peccato nõ excusat: imo potius aggrauat ipsum. De hac ignorantia loquit apl's ꝑma ad Corinth. xiiii. Siquis ignorat: ignorabit q̃si dicat: Siquis. s. magnꝰ siue paruus ignorat ignoran tia affectata ea que sunt necessaria ad salutẽ: Ignorabit. i. nõ diligetur: reprobabit: deseretur. Ita dicit Matth. xxv. Amen dico vobis nescio vos. Quod verbũ exponit tribus modis. pͦ sic: Nescio. i. nõ diligo. sicut enim scire dei est diligere: sicut dicit Gregoriꝰ sup illo verbo Ioh. x. Cognosco. i. diligo oues meas. ita nescire dei ẽ odire. 2ͦ modo exponitur sic: Nescio vos. i. reprobo. nã sm hie ronymũ ibidem: Nouit dominus qui sunt eius. et Qui ignorat ignorabitur. 3ͦ modo: Nescio vos. i. desero vos: quia ꝑ vite meritum nõ cognosco. Hec beatus Tho. ꝑi ma scḋe. q. lxxvi. arti. iii. in cor. q. ꝑ totum. Re. ſ. Ignorã tia. Secũdo peccatum aggrauatur ex peccatoris mali cia: nam peccatum quod cõmittit ex certa malicia ẽ gra uius peccato quod cõmittit ex ignorantia vel impoten tia. Et hoc triplici ratiõe: sicut patet supra Malicia per totũ. Tertio aggrauat peccatũ ex passiõe vehemẽtia

Ubi nota φ passio vel est mala vel est bona. Primo ğ
passio mala se habet respectu peccati dupliciť.s.vel ante
cedenter vel consequent. p° eni passio p̄cedens actū pcti
diminuit pctm̄.qđ pz:qz passio concupiscētie vocaẗ ten-
tatio carnis.s3 quanto aliquis maiori tentatione peccat
tanto minus peccat: vt pz p Augustinū. Scđo passio se-
quens actū auget peccatū.vn̄ quanto aliquis maiori li-
bidine peccat vel cōcupiscentia:tanto magis peccat. Se
cūdo dico φ si passio est bona: tūc aut sequiẗ indicium
rōnis aut p̄cedit.p° ergo bona passio cōsequens iudiciū
rōnis augmentat meritu3: sicut aliquis tanto magis vi-
deẗ mereri quāto ex maiori misericordia pauperi subue
nit. 2° dico φ si bona passio iudicium rōnis p̄cedit:vt.s.
homo magis ex passione q̄3 ex iudicio rōnis moueatur
ad bene agēdū:tūc talis passio diminuit bonitatē ꝛ lau-
dem ꝛ meritū actus. Dec.b.Tho.p̄ma scđe.q.lxxvij.arti.
vj.in cor.q.p totum: ꝛ in argu.cōtra: ꝛ in so.ij.arg.p totū.
Ubi sciendū φ passio appetitus sensitiui aut aufert to
taliter vsum rōnis:aut nō. Primo ğ si totaliẗ aufert vsū
rōnis.hoc pōt esse dupliciť.p° modo φ passio que tota-
liter aufert vsum rōnis:a p̄ncipio fuit voluntaria: ꝛ tunc
actus qui fit in tali passione vel p talē passionem impu-
tatur ad peccatum:eo φ talis actus est volūtarius in sua
cā:sicut patet in eo q̄ p ebrietatē homicidium facit. Alio
modo:qz passio totaliẗ auferens vsum rōnis nō fuit vo-
luntaria vel nō fit volūtaria:puta cū aliquis ex egritudi
ne vel aliqua huiusmodi causa incidit in talē passionē q̄
totaliter aufert vsum rōnis. ꝛ talis ab oī peccato mortali
ꝛ veniali excusat. 2° modo si passio nō tollit totaliẗ vsum
rōnis:puta φ aliquis ex passiōe p̄cedit ad actum pecca-
ti vel ad consensu3 deliberatū hoc nō fit subito s3 delibe-
rate. Un̄ qz rō deliberans pōt excludere vel saltem impe
dire passionē:si nō occurrat excludendo vel impediēdo
passionē:est peccatū mortale:sicut videmus φ multa ho
micidia ꝛ adulteria cōmittunť p passionē. Dec.b.Tho.
p̄ma scđe.q.lxxvij.arti.vij. ꝛ.viij.p totum.

¶ Q3 pctm̄ adhuc aggrauaẗ ex q̄ttuor. CA.XII.

Tertio p̄ter p̄dictas rōnes peccatu3 aggrauaẗ ex quattuor.s.ex cōtinuatiōe:multiplicatiōe:intē-
sione:recidiuatiōe. Primo ex continuatiōe vł
extensione. verbi gratia: Sūt duo quorum vnus vult facere
bonū vel malū. ꝛ tn̄ p̄pter aliqđ impedimentu3 desistit.
alius vō cōtinuat voluntatem quousq3 opere p̄ficiat:ita
φ nō solū vult bonum vel malū vt p̄mus:iste plus mere-
tur vel demereẗ. Cui° rō est: qz quanto volūtas diutur-
nior in bono vel malo:tanto ē melior vel deterior. Se
cūdo aggrauaẗ peccatū ex multiplicatiōe. Nam maius
vel grauius pctm̄ est vbi est duplex mala volūtas q̄3 vbi est
vna mala volūtas. ꝛ p oppositū maius meritū est vbi est
duplex bona volūtas q̄3 vbi est vna sola bona volūtas: si-
cut verbi gr̄a: Plus peccat qui vult facere malū ꝛ facit:
q̄3 q̄ vult peccare ꝛ nō peccat. Similiẗ mereẗ plus q̄ vult
facere bonū ꝛ facit q̄3 qui vult facere bonū ꝛ tn̄ nō facit:
qz ibi duplicaẗ actus voluntatis. qđ pz: qz in eo q̄ habet
voluntatē peccandi ꝛ tn̄ dimittit vel nō peccat: qz nō ha
bet opportunitatem est vna mala volūtas.s. volūtas sine
actu. in eodē vō alio tpe: vel in alio q̄ habet volūtatē pec
candi:habens opportunitatē peccādi ꝛ peccat: vel est du
plex mala volūtas.s.volūtas mala cū actu. ğ volūtas bo-
na vł mala cū actu ē melior vel peior q̄3 sine actu. Ter-
tio aggrauaẗ pctm̄ ex intensione. nā quanto volūtas in-
tensius: ardenti°: libidinosius: delectabili° tendit in bo-
nū vel malū: tanto melior est vel peior. Ubi nota φ qui
dam actus sūt delectabiles in quib° volūtas nō pōt esse
ita intensa ante actū sicut in actu: vt pz in actu fornicatio
nis. vn̄ nō equaliẗ demereẗ q̄ vult fornicari ꝛ q̄ fornicaẗ
actu: qz volūtas nō pōt adeo esse p̄fecta an̄ actū fornica-
tionis sicut est in actu. Quidā vō actus sunt difficiles ꝛ
penosi in quib° volūtas remittiẗ. ꝛ in istis pōt voluntas
magis esse p̄fecta an̄ actu3 q̄3 in actu. vn̄ quanto volūtas
intendiẗ vel remittiẗ respectu boni vel mali: tanto magi
mereẗ vel demereẗ. Dec.b.Tho.prima scđe.q.xx.arti.ix.
vtrū actus exterior addat ad meritū vel demeritū volun
tatis. ꝛ scđo scrip.sen.dis.xl.arti.iij.in cor.q. Re.s. Opus
vel opa: ꝛ infra Uolūtatis bonitas. Quarto aggrauaẗ
peccatū ex recidiuatiōe. Rō aūt hui° est: qz vt quidā di-
xerūt: peccata dimissa in cōfessione redeūt in eo q̄ recidi
uat. Hoc aūt dupliciẗ p̄bāt.s.similitudine: ꝛ auctoritate.
Primo similitudine gr̄e: quia p gratiā sequentē priora
merita redeūt. ğ a simili p culpā sequentē priora demeri
ta redeūt. Scđo p̄bant auctoritate Leonis pape sic dicē
tis: Iterata iniquitas misericordiā concessam exinani-
uit. ğ s3m istos p recidiuū peccata dimissa redeūt. Sed
ista opinio nō est totaliẗ vera. ꝛ iđ ad argumenta p̄dicta
fit rn̄sio. Ad p̄mū dico: φ nō est simile de dei misericor-
dia ꝛ de eius iusticia: eo φ deus p̄nior est ad miserendū
q̄3 ad condēnandū. Ad secundū.s.ad auctoritatē Leonis
pape rn̄deo ꝛ dico: φ dei misericordia ordinaẗ ad duo.
p° ad culpam cōmissam remittendā. ꝛ q̄3tum ad hoc mi
sericordia dei nō exinaniẗ p peccatum sequens. 2° ordi-
natur ad vitā eternā cōsequendā: qz gr̄a ꝛ misericordia
p quā fiebat remissio pctōꝝ faciebat dignū vita eterna.
ꝛ q̄3tum ad hoc exinaniẗ diuina misericordia p sequēs
peccatū. Et iđ.b.Tho. verius dicit.s. φ peccata dimissa p
penitentiā in eo qui recidiuat q̄3tum ad aliqđ nullo mō
redeūt. qđ p̄bat tripliciť.s.rōne: auctoritate: ꝛ similitudi-
ne. Primo rōne sic: Illud qđ oīno in nihilū decidit: idē
numero resumi nō pōt. s3 peccatum ꝛ quo ad macula3 ꝛ
quo ad penam in nihilū decidit. ğ ꝛc. Scđo auctoritate
Prosperi ex verbis Augustini sic dicēns: Qui recedit ꝛ
alienatus a xp̄o viuit: hac vita q̄d nisi in p̄ditionē vadit.
s3 nō in id qđ dimissum est redit. ğ peccata dimissa non
redeūt. Tertio p̄bat similitudine inocentis ꝛ penitentis
sic: Eode3 peccato ꝛ equali nō fit vnus deterior altero p
hoc peccatū q̄3 innocens fuerat ante. ğ peccatu3 sequens
nō reducit peccatū p̄cedens dimissum. Itē hoc idē pro-
bat alia similitudine dicēs φ sicut aliquis manumissus
reduciẗ in eandē seruitutē de qua liberatus fuerat: non
tn̄ vt fit seruus ex eadē causa ex qua p̄mo fuerat: s3 ex alia
.s. ex offensa post nouissime cōmissa: ita q̄ recidiuat i pec
cato reduciẗ in seruitutē peccati: nō tn̄ vt fit seruus pec-
cati ex actib° peccatoꝝ ex quib° prius erat: s3 ex actu illi°
peccati cōsequentis. vn̄ peccata dimissa i se nūq3 redeūt:
s3 peccatū nouissimu3 induciẗ. Scđo peccata dimissa
redeūt quo ad suū effectū: ita φ peccatū recidiuantis est
maius ꝛ piculosius p̄pter tria.s. p̄pter ingratitudinem:
p̄mptitudinē: grauedinē. p° p̄pter ingratitudine3: eo φ
recidiuans ingratus fuit de talento dn̄i sui.s. remissiōe
peccati in cōtritione. 2° p̄pter p̄nitatē vel p̄mptitudinē
eo φ ex p̄cedentib° peccatis relinquiẗ in hoīe quedam
p̄nitas ad maiora peccata vel similia cōmittenda. 3° p-
pter grauedinē. Nā vt dicit Greg° sup Ezech. Peccatu3
qđ p penitentiā nō deleẗ: mox suo pondere ad aliud tra
hit. Et his modis culpa sequens piculosior ꝛ grauior est
priore. Dec.b.Tho.iiij.scrip.sen.di.xxij.arti.j.in cor.q. ꝛ
argu.cōtra. Hoc idē p̄baẗ auctoritate Ioh.v. sic dicentis
e Ecce sanus factus es: iam amplius noli peccare: ne dete-
rius aliqđ tibi cōtingat. In quo verbo vide bn̄ficiū: ca-
ue piculū: time supplicium. p° vide ꝛ attende bn̄ficiū ipen-
si muneris: ibi Ecce san° fact° es: Eccl.xxx. Nō est censu
sup censū salutis corpis q̄si dicat nullus census equalet
saluti corpis: ꝛ fortius saluti mentis que ex puritate con

scientie cõsurgit vel innotescit. nam si corpis sanitas est
necessaria ad terrenã felicitatez: que sine sanitate corpo-
ris haberi nõ potest eo q temporalis felicitas cõsistit in
opatione que est sm virtutẽ. infirmitas aũt corpis impe
dit opationẽ sm virtutẽ: vt pbat sapiens pmo ethi. mul-
to magis salus vel sanitas mentis que cõsistit in purita
te cõscientie ab omni crimine est necessaria ad eternam
salutẽ. 2° caue piculum criminis: ibi Uade et amplius no-
li peccare: Eccl. vij. Noli facere mala: et nõ te apprehen-
dent. Re. infra Retractio. ex quibus causis homo retra-
hit a peccato. et infra Peccatũ. quot mala causat peccatũ
3° time suppliciũ extremi iudicis: ibi Ne tibi aliqd dete
rius cõtingat. Sicut eni accidit de errore: ita de lãguore
Modo eni de errore sic ẽ q error nouissimus est peior
priore: vt dicitur Matth. xxvij. g a simili languor poste
rior illius q recidiuat est peior vel piculosior priore. ppt
tres rõnes pdictas: et etiaz ppter alias. pma est: qr homo
fit impotentior ad resurgendũ. secũda est: qr peccatũ se-
quens fit fortius ad ipugnandũ. tertia: qr peccatũ fit dif
ficilius ad remittendũ. vñ dicit q vulnus iteratũ tardius
sanat. quarta est: quia deus fit difficilior ad placandũ.
quinta: qr diabolus fit difficilior ad expellendum et for-
tior ad impugnandũ vel tẽtandũ. vnde Luce. xj. dicit q
tũc assumpsit alios septem spũs nequitiores se et fiũt no
uissima illius hois peiora prioribus. ¶ Qr vnum
peccatũ est maius altero duodecim modis. CA. XIII.

D maiorem tñ euidentiã pdictorũ est notandũ
q vnũ peccatum est maius vel grauius altero
duodecim modis. s. p° causalitate vt peccatũ Lu
ciferi. 2° generalitate vt peccatum Ade. 3° deformitate vt
peccatũ Jude. 4° remissionis difficultate vt peccatũ in
spiritũ sanctũ. s. blasphemia vel desperatio que tollit re-
mediũ et medicinã peccati. s. penitentiã. et dei misericor-
diam. et io nõ remittit in hoc seculo vel in futuro. 5° peri
culositate vel dãnositate vt peccatũ ignorantie. 6° insepe
rabilitate vt peccatum cupiditatis et auaritie. 7° pnitate
vt peccatũ carnis. 8° ablatiõe omnis boni vt peccatũ in-
fidelitatis vel idolatrie: qd quidẽ peccatum tollit vel ex
cludit fidem que est fundamentũ totius boni xpiane re
ligionis. 9° expugnandi difficultate vt peccatum supbie:
qd quidẽ ex eo q plus habet de motiuo. s. ppter digni-
tatis et excellẽtie plus impugnat et magis supat. decimo
deordinatione vel elongatiõe vt peccatũ odij qd magis
mentẽ deordinat et a charitate dei elongat. vndecimo ce
citate vt peccatũ ire. duodecimo vilitate vt peccatuz car-
nis vel luxurie. ¶ Qr vnũ peccatũ distinguit ab
alio sex modis: pmo ex parte gradus. CA. XIIII.

Uario pncipaliter circa peccata in generali cõsi
deranda est peccatorũ varietas. Nam peccata ab
inuicẽ distinguunt vel diuidunt sex modis: p°
ex parte gradus: secũdo ex pte respectus: tertio ex pte af-
fectus: quarto ex pte impulsus: quinto ex pte effectus vl
defectus. sexto ex pte recessus a deo vel cõtẽptus. Pri-
mo distinguunt ex pte gradus. vñ dicit q aliud est pec-
catum cordis: aliud oris: aliud operis: vel peccatuz cogi-
tationis: locutionis: opationis distinguit sm diuersos
gradus. Cuius rõ est: qr sicut in materiali edificatione vel
edificio est triplex gradus. s. collatio fundamenti tanq
pncipiũ: erectio parietis tanq mediũ et consũmatio vel
completio domus tanq vltimũ. Primus gradus pecca
ti est inchoatio: put est i corde. Secũdus gradus pecca-
ti est manifestatio. s. put peccatũ est in ore. Tertius gra-
dus peccati est cõsũmatio vel completio: put est in ope.
Hoc aũt pbat p exemplum de iracũdo. Nam iracũdus
ex recepta iniuria: pmo pturbatur in corde: secũdo cõtu-
meliat ore: tertio iniuriat opere. 2° hoc pbat auctorita-
te Augustini in sermone dñi de mõte sic dicẽtis: Mor-
tuus in domo est: cum corde consentitur libidini. Mor
tuus extra portam est: cũ peccatum sermone exprimit:
vel in factuz pducit. Mortuus in sepulchro: cum aliqs
iam mala consuetudine premit tanq fetens. Hec beat
Tho. prima scde. q. lxxij. arti. vij. in cor. q. p totum. Ad
cuius euidentiã nota tria. Primũ est: q peccatuz in corde
ppetratur quattuor modis sm q dicit Grego. iiij. libro
moral. pmo suggestione: secũdo delectatiõe: tertio con-
sensu: quarto defensionis audacia: ita q suggestio fit p
diabolum: delectatio p carnem: consensus p spiritũ: de-
fensionis audacia p electionẽ. Secundũ est: q peccatuz
in sermõe fit multis modis. Re. de peccatis lingue: et spe
cialiter loquẽdo supflue: inconsiderate: inhoneste. Ter-
tiũ est: q peccatum in ope consũmat vel complet quat-
tuor modis: vt dicit btũs Greg. iiij. libro moral. Prius
nãq latens culpa agit: postmodũ etiam ante oculos ho
minũ sine confusione vel verecũdia reatus aperit: dein-
de in consuetudinẽ ducit: ad extremum quoq vel false
spei seductionibus: vel obstinatione misere desperatiõis
enutrit. ¶ Qr in peccato est triplex inordinatio.

Secũdo distinguunt peccata ex CA. XV.
parte respectus. nã peccatũ est actus inordina-
tus. Triplex autẽ in hoie ordo debet esse: pmus
rõnis ad diuinã legem: secũdus passiõis ad rõnẽ: terti9
ordo: hominis ad hominẽ: eo q homo naturalit est ani
mal politicũ et sociale. p° ergo ille qui rõnẽ suam diuina
lege nõ regulat sz contra eam facit in his que sunt fidei:
dicit peccare in deũ: sicut hereticus: sacrilegus: blasphe-
mus etc. 2° ille qui passionẽ suã ppria rõne non regulat
sz contra eam facit: dicit peccare in seipsũ: sicut luxurio-
sus: gulosus: et pdigus. 3° ille qui offendit humanaz so-
cietatẽ cui naturaliter alligat et copulat: dicit peccare in
primũ: sicut patet in fure et homicida. Hoc idez pbat p
locuz ab oppositis. sicut eni virtutibus theologicis homo
ordinat ad deum: temperãtia vo et fortitudine ad seipsũ
iusticia aũt ordinat ad primũ: ita quedã peccata directe
et pncipliter sũt contra deũ: quedã vo sunt contra seipsũ
quedã vo contra primuz. Hec. b. Tho. pma scde. q. lxxij.
arti. iiij. in cor. q. per totum. Ad cuius euidentiã nota
tria. Primũ est: q aliud est peccare contra dñm: aliud i
dño: aliud vo coram dño. p° ergo corã dño peccat: q scit
deũ sui peccati habere noticiã et tñ nõ erubescit peccare.
vñ Josue. vij. Peccaui corã dño cui oia sũt manifesta: vt
dicit ad Hebre. iiij. Oia nuda et apta sunt oculis eius. et io
qlibet deberet verecũdari peccare. Re. infra Uerecũdia
2° in dño peccat: q diuinã legẽ vel in toto vel in pte nõ ser-
uat. et hoc est multũ damnosũ: qr vt dicit Jacobi. ij. Qui
in vno offendit factus est oiuz reus. Qd verbũ. b. Tho. ex-
ponẽs dicit q btũs Jacobus ibi loquit de petõ: nõ qdẽ
ex pte cõuersionis sm q petm distinguit: sz ex pte auer-
sionis inqtũ in oi petõ mortali auertit a deo et deus cõ-
temnit: ex cõtẽptu aũt dei, puenit reatus oiuz petõrũ: pri-
ma scde. q. lxxiij. arti. pmo in so. ij. argu. Re. s. Opatio. 3°
ɔtra deũ peccat q fidẽ negat: vel q deũ blasphemat: Nu-
meri. xxj. Peccauimus contra dñm. Secundũ est: Pec-
care ɔtra deũ est grauissimũ. qd duplicit pz. s. rõne. et au
ctoritate. p° rõne sic: Grauitas petõrũ attendit penes ob-
iectũ: et io quãto obiectũ et bonũ qd offendit est nobilius
tanto petm offendẽtis est grauius: cũ g deus sit sũmũ bo-
nũ: pz q petã q cõmittunt cõtra deũ. sic infidelitas: blas-
phemia: et huiusmõi sũt grauissima: vbi. s. q. lxxiij. arti. j.
in cor. q. 2° hoc idez pbo auctoritate. j. Regũ. ij. Si pec-
cauerit vir in virũ: placari ei potest deus. si aũt in deum
peccauerit vir: quis orabit pro eo: vbi glo. sic dicit: Nõ
eodem modo peccatur in virum quo peccatur in deum:

peccare contra virũ.i.contra ꝓximũ est leui⁹ ꝛ venialius ſʒ contra deũ peccare.i.a cultu eius recedere est ĩpietatis peccatũ: qḋ tardius remittiť: ꝛ grauius puniť. ſed cũ qs in virũ peccat: placato viro facit ſibi placabilẽ deũ.cũ.n. aliquis cõtra deũ peccat: quis orabit ꝓ eo? id est ꝑ quẽ ſibi deũ ꝓpitiũ faciet? Hoc aũt nõ dicit ꝙ nõ ſit ſperanda venia eis q̃ in diuino peccãt officio: ſʒ qꝛ tardior ẽ venia: vt maior pena his q̃ in rebus deo ſacratis offendũt q̃ ſi verbo vel facto ꝓximũ leſerint: eo ꝙ quanto maior est gloria tanto grauior est offenſa. Tertiũ est: ꝙ peccare in ſeipſum aliquo modo est graui⁹: ꝛ aliquo mõ est leuius: q̃ʒ peccare in ꝓximũ: Re.s. grauitas peccati ſecũdo ca⁹: iuxta finẽ. ℭQꝫ peccata ſpũalia a peccatis carnalibus diſtinguũť: ꝛ quomodo. CA.XVI.

Tertio peccatum diſtinguiť ex pte appetitus vel affectus. ꝛ ſic diuidiť peccatũ in carnale: ꝛ ſpirituale: vel diſtinguunť peccata carnalia a ſpũalibus. Cui⁹ rõ est: qꝛ peccatũ conſiſtit in appetitu alicuius boni cõmutabilis qḋ inordinate appetiť in quo inordinate aliquis delectať. vñ ſicut duplex est delectatio: vna animalis. ſ. cũ aliquis delectať in laude humana: alia vero delectatio est corpalis vel naturalis q̃ in ipſo tactu corporali ꝑficiť: ita duplex est peccatum. ſ. ſpũale qḋ in delectatione ſpũali ꝑficiť: ꝛ carnale vel corpale qḋ in delectatione carnali vel corpali ꝑficiť: ita ꝙ peccata ſpũalia ſũt ſupbia: inuidia: ira: accidia: auaritia: eo ꝙ talia conſiſtũt in appetitu delectatiõis ſpũalis vel aĩalis. Duo võ ſunt peccata carnalia vel corpalia. ſ. gula q̃ ꝑficiť i delectatione ciboꝝ: ꝛ luxuria que ꝑficiť ſeu compleť in delectatione venereoꝝ. Hec.b.Tho.ꝑma ſcḋe.q.lxxij.arti.ij.in cor.q.ꝑ totum. Ubi ſciendũ ꝙ lʒ quodlibet peccatũ ſpũale nõ ſit maioris culpe quolibʒ peccato carnali: tñ peccata ſpũalia inquantũ ſpũalia: ſũt grauioris culpe peccatis carnalibus. Et hoc triplici rõne. ſ. rõne cõplementi: nocumẽti: motiui. ꝑ⁹ rõne complemẽti peccati: eo ꝙ peccata ſpiritualia ꝑtinent ad ſpiritũ cui⁹ est ad deũ cõuerti ꝛ a deo auerti. 2° rõne nocumenti: ex peccato enĩ carnali offenditur ꝓpriũ corpus: ex pctõ võ ſpũali deus: ꝓximus: ꝛ ꝓprius ſpũs: q̃ magis ſũt diligenda q̃ʒ corpus. 3° rõne motiui: quanto enĩ ad peccandũ est maius motiuũ: tãto homo minus peccat. peccata aũt carnalia hñt vehementi⁹ impulſũ q̃ʒ ſpũalia. ſ. ipſam concupiſcentiã carnis nobis innatã: ꝓpter qḋ peccata ſpũalia ſũt maiora ipſis peccatis carnalib⁹. ſʒ carnalia peccata ſũt minoris culpe ꝛ maioris infamie: vt dicit Greg⁹. Hec.b.Tho.prima ſcḋe.q.lxxiij.arti.v.in cor.q. ℭQꝫ oẽ peccatũ est vel ex impotentia vel ex ignorantia vel ex malicia. CA.XVII.

Quarto pctã diſtinguũť ex pte ipulſus: ita ꝙ oẽ peccatũ est vel ex infirmitate vel impotentia: vľ ex ignorantia: vel ex malicia: vel cõcupiſcentia. Et hĩs Aug⁹ ſup illo verbo pſal. Incenſa igni ꝛ ſuffoſſa dicit: ꝙ oẽ peccatũ est ex timore male humiliante: vel ex amore male inflamante. Ubi nota: ꝙ aliť ſe hʒ in reb⁹ naturalib⁹: ꝛ aliť in rebus volũtariis. nã in reb⁹ naturalibus diuerſi actus ſm ſpeciẽ diſtinguunť ſm diuerſa pncipia actiua ſm ſpeciẽ. verbi grã: ſicut calefacere ꝛ infrigidare diſtinguunť ſpecie ſm calidũ ꝛ frigidũ. ſʒ in actibus voluntariis diuerſe ſpecies peccatoꝝ ex vno ꝑncipio actiuo vel motiuo pñt ꝓcedere. ſicut ex timore male humiliante põt ꝓcedere ꝙ hõ fureť ꝛ occidat ꝛ deſerat gregem ſibi cõmiſſum. Et hec eadem pñt ꝓcedere ex amore male inflamãte. vñ pʒ ꝙ peccata nõ diſtinguunť ſpecie ſm diuerſas cauſas actiuas vel motiuas: ſʒ ſm diuerſitatem cauſe finalis. Hec.b.Tho.ꝑma ſcḋe.q.lxxiij.arti.iij.in cor.q.ꝑ totũ. ℭQꝫ omiſſio ꝛ cõmiſſio ex aliq̃ cauſa imputanť hoi ad peccatũ. CA.XVIII.

Quinto pctã diſtinguunť ex pte effectus ꝛ defectus. Et diuidiť in cõmiſſum ꝛ delictum: ita ꝙ aliud est petm̃ cõmiſſionis: ꝛ aliud omiſſionis qḋ vocať delictũ. Ubi nota ꝙ petm̃ tranſgreſſionis ꝛ omiſſiõis nõ differũt formaliter vel ſpecifice. ſʒ materialiter. Qꝫ aũt nõ differant ſpecifice patet: eo ꝙ omiſſio ꝛ tranſgreſſio ad ideʒ ordinanť. ſ. ad eundẽ finẽ ꝛ ex eodẽ motiuo ꝓcedunt. ſicut pʒ: ꝙ auarus ad iſtũ finẽ. ſ. ad pecuniam congregandã ꝛ aliena rapit qḋ est petm̃ cõmiſſionis. ꝛ ſua nõ dat quib⁹ ꝛ qñ dare debet qḋ est peccatũ omiſſionis. Et ſimiliter guloſus ad ſatiſfaciendũ gule: ꝛ ſupflua comedit qḋ est peccatuʒ cõmiſſionis: ꝛ ieiunia debita ꝑtermitit qḋ est peccatũ omiſſionis. g̃ cõmiſſio ꝛ omiſſio nõ differũt ſpecie vel formaliter: diſtinguunť tñ materialiter ſicut pʒ ꝑ exemplũ. Nã iſti actus. ſ. iugulatio: ꝛ lapidatio: ꝑforatio: q̃uis differant ſm naturã vľ ſm ſpeciẽ nature: nõ tñ ſm ſpeciẽ vitij: qꝛ ad eandẽ ſpeciem homicidij ꝑtinent. Hec.b.Tho.prima ſcḋe.q.lxxij.arti.v.in cor.q.ꝑ totum. Ad maiorẽ tñ euidentiã ꝑdictoꝝ circa peccatuʒ omiſſionis quattuor ſũt notanda. ſ. modus: temp⁹: reatus vel defectus: ꝛ exceſſus. Primo cõſiderandus est omiſſionis modus. Quidã enĩ dicunt ꝙ in peccato omiſſionis nõ requiriť aliq̃s actus. ipſum enĩ nõ facere qḋ teneť facere est peccatũ omiſſiõis. hoc dupliciter ꝓbant. ſ. rõne: ꝛ auctoritate. Primo quidẽ ratione: qꝛ in pctõ omiſſionis est receſſus ab actu ꝛ a regula ꝛ a fine. receſſus aũt ab actu nõ includit actum. 2° hoc idem ꝓbant auctoritate Jacobi.iiij. dicẽtis: Scienti bonũ ꝛ nõ facienti peccatũ est illi. ſʒ nõ facere nõ importat aliquẽ actum: ſʒ ceſſationẽ ab actu. Alij võ dicunt ꝙ in oĩ peccato omiſſionis est aliq̃s actus: vel exterior: vel interior. Interior võ cũ aliquis non vult ire ad eccleſiã: nã ſicut velle est in poteſtate noſtra: ita etiã nõ velle: ꝛ ꝓpẽ hoc põt dici voluntariũ. vñ in poteſtate noſtra est velle vt infra diceť. 2° in peccato omiſſiõis est actus exterior: ſiue ſit actus ꝑcedens. ſ. cũ aliquis impediť ne ſurgat ad matutinas: qꝛ nimis vigilauit in ſero circa aliud ſe occupando: vel qꝛ ſe inebriauit. ſ. vino: ſiue ſit actus ſimul cuʒ ipſa omiſſiõe: ſicut cũ aliquis applicat ſe ad aliquẽ actũ illicitũ ꝛ incõpaſſibilẽ illi ad quẽ teneť. ſicut cum aliq̃s volens ludere omittit ire ad eccleſiã: ꝛ ambo iſti vnum dicũt diuerſis reſpectib⁹. Scḋo conſiderandũ est omiſſionis tempus. nã illo tempore diciť quis peccare peccato omiſſionis: qñ vel quo tẽpore aliquis nõ vult facere qḋ teneť: vel qñ aliq̃d in ꝑteritũ fecit vel qñ aliquid ꝑſentialiť facit illicitũ vel incõpaſſibile illi ad qḋ tenetur. Rõ autẽ hui⁹ est: qꝛ peccatũ omiſſionis contrariať ꝑcepto affirmatiuo qḋ nõ obligat ad ſemp ſʒ ſemp. Et iõ ſolum ꝓ illo tpe aliq̃s ceſſando ab actu peccat ꝓ quo ꝑceptũ affirmatiuũ obligat: vt dicit.b.tho.ꝑma ſcḋe.q.lxxi.arti.v. verũ in quolibet pctõ ſit aliq̃s actus: in ſo.iij.arg.

Tertio cõſiderand⁹ est defect⁹ vel reat⁹. ſicut enĩ agere imputať hoi ad peccatũ: qꝛ opponiť ꝑcepto negatiuo legis: ita etiã ipſũ nõ agere imputať hoi ad petm̃ qḋ opponiť ꝑcepto legis affirmatiuo. Ubi nota: ꝙ ſi aliq̃s non agat qḋ agere oportet: oportet eẽ aliquam cãm. ſi aũt cã fuerit totaliť extrinſeca: talis omiſſio nõ hʒ rõnẽ peti: ſicut ſi aliq̃s a lapide cadẽte oppſſus: impediať ne ad eccleſiã vadat. aut ſi aliquo ſibi ſua bona furãte: impediť ne eleemoſynã det. tũc g̃ ſolũ omiſſio iputať hoi ad peccatũ: cũ hʒ cãm intrinſecã: nõ quãcũq̃: ſʒ voluntariã: qꝛ ſi ipediref a cã intrinſeca nõ volũtaria: puta febre: eadẽ rõ eſſet ſicut de cã extrinſeca inuoluntaria. Ad hoc g̃ vt omiſſio ſit petũ: requiriť vt omiſſio cauſeť ex aliquo actu volũtario. Hec.b.Tho. ꝑma ſcḋe.q.lxxi.arti.v.i cor.q. ꝛ in.q. diſpu. de malo.q.j. de pctõ: vtrũ in oĩ pctõ ſit aliq̃s actus

Quarto considerand⁹ est excessus: nā maius peccatū est peccatū cōmissionis vel transgressiōis peccato omissionis. qḋ tali exemplo ostendo: Arbor q̄ malū fructū facit: peior est ⁊ plus nocet q̄ȝ illa que nullū fructum facit. Modo ergo cōmissio est sicut arbor que facit malū fructum: omissio aūt sicut arbor que nō facit fructū aliquē vel que non facit fructū bonū: ergo ⁊c̄. Re. de hoc rōnes ſ. Abstinentia in fine. Ubi est sciendū: ꝙ sicut peccato cōmissionis debet nō solum pena damni. ſ. carētia visionis diuine: ſȝ etiā pena sensus. ſ. gehēne: ita etiā peccato omissiōis. qḋ patet ex verbo dn̄i Math. vij. Omnis arbor que non facit fructū bonū excidet. ecce pena damni. ſ. exclusio ⁊ priuatio visiōis diuine. Et subdit: Et ī ignē mittet. ecce pena sensus. ſ. pena gehenne. Nota tñ hic quattuor ꝓpter solutiōes argumentoꝝ. Primum est: ꝙ peccatū potest cōtingere siue aliquis faciat qḋ nō debȝ siue nō faciendo qḋ debet. ſȝ meritum nō pōt esse nisi ꝙ aliquis faciat volūtarie qḋ debet. vn̄ meritū nō pōt esse sine actu. ſȝ peccatū pōt esse sine actu. Cui⁹ rō est: qr plura requirunt ad bonū q̄ȝ ad malū: vel ad meritum q̄ȝ ad demeritū: pma scḋe. q. lxxi. arti. v. in solu. j. argu. Secūdū est: ꝙ aliquid dicit voluntariū: nō solū qr cadit sup ipsū actū voluntatis. ſȝ qr est in potestate nostra vt fiat vel nō fiat: vt dicit in. iij. ethi. vn̄ ⁊ ipsum nō velle pōt dici voluntariū: inquantū in potestate hoīs est velle ⁊ nō velle: ibidē in solu. ij. argu. Tertiū est: ꝙ peccatū cōmissiōis vel transgressionis nō est pura ꝓuatio ſȝ est actus ꝓuat⁹ debito ordine: sicut furtū vel adulteriū est quidā actus inordinatus. peccatū autē omissionis est sola ꝓuatio: in questionib⁹ dispu. de malo. q. j. di. de peccato: vtrū in oī peccato sit aliquis actus: in so. iiij. argu. Quartū est: ꝙ peccatū omissionis tādiu durat actu: q̄ȝdiu durat tēpus ad qḋ ordinat ꝓceptū affirmatiuū. quo transeūte: trāsit actu ⁊ remanet reatu. ⁊ itez redeūte tali tempore: iterat omissio. qḋ exemplo tali declarat dicēs: ꝙ homo nō obligat ad hoc ꝙ semp insistat parentib⁹ obediendum aut honorandū: ſȝ tñ obligat homo vt parētes honoret tpe debito: qḋ si nō facit: peccat peccato omissiōis. trāseūte autē tpe: transit peccatū actu ⁊ remanet reatu. ⁊ iterū redeūte tpe honorādi: si nō honorat: reiterat omissio: ibidem in so. xj. argu. ¶ Qz differentia est inter peccatum mortale ⁊ veniale peccatū. CA. XIX.

Exto ⁊ vltimo ꝓncipaliter peccatū diuidit vel distinguit ex pte recessus a deo vel cōtēptus: vt cū diuidit peccatū in mortale: ⁊ veniale. Qualit aūt distinguat mortale a veniali est diuersitas inter doctores: eo ꝙ quidā assignant differentiā penes subiectū alij penes effectū: alij penes reatū. alij penes pfectū ⁊ impfectum. Primo enī aliqui assignāt differentiā penes subiectū. vn̄ dicūt ꝙ peccatū mortale habet esse in rōne: veniale vō habet esse in sensualitate. Sed ista differētia nō videt esse sufficiens: qr in volūtate ⁊ rōne potest esse veniale peccatū: nā actus moralis malus cū non est deliberatus ſȝ subitus ꝑ quandā surreptionem indeliberate rōnis: est peccatū veniale. Secūdo alij assignant differentiā penes effectū. vn̄ dicunt ꝙ peccatū mortale ꝓuat gratia: peccatū vō veniale nō: ſȝ ista differentia est a posteriori ⁊ ꝑ accidens. prius enī est cōsiderare peccata in se distincta q̄ȝ coꝝ effectus. Tertio alij assignant differentiā penes reatū. vn̄ dicūt ꝙ peccatum mortale est cui debet pena eterna: pctm̄ vō veniale ē cui debet pena tēporalis. ſȝ ista differētia est a posteriori ⁊ ꝑ accidēs. Itē sm̄ quosdā si homo moreret in pctō veniali: peccatū veniale nūq̄ȝ ei remitteret: ⁊ ita in ꝑpetuū sentiret penam. Dec. b. Tho. in q̄ōnib⁹ dispu. de malo. q. de pctō veniali: vtrū peccatū veniale cōuenient diuidat contra mortale in cor. q. circa ꝓncipiū. Et iō quarto btūs Tho. dicit ꝙ peccatū diuidit in mortale ⁊ veniale tanq̄ȝ in aliqḋ pfectum ⁊ impfectū. Sicut enī ens diuidit in substantiā: ⁊ in ens actu tanq̄ȝ in id qḋ hȝ pfectā rōnē entis. ⁊ similiter ens diuidit in accidēs: ⁊ in ens ī potētia tanq̄ȝ in id qḋ hȝ impfectā rōnē entis: ita pctm̄ diuidit in mortale tanq̄ȝ in id qḋ hȝ pfectā rōnē peccati: ⁊ in veniale tanq̄ȝ ī id qḋ nō habet cōpletā rōnē pcti vel culpe ex duob⁹. p°: qr directe opponit gratie vt mortale. veniale aūt nō opponit grē nisi indirecte. ſ. vt quedā dispositio ad mortale: ibidē in so. iiij. argu. 2° peccatū mortale hȝ rōnē cōpletā pcti ex hoc: ꝙ oīno a fine deordinat: a quo peccatū veniale deficit ex hoc ꝙ nō oīno a fine deordinat: ſȝ aliquo modo a fine retardat: ordine ad finē saluato: ibidē di. xxxv. arti. ij. in so. ij. argu. ¶ Qz peccatū mortale differt a veniali in quinq̄ȝ: ⁊ ꝓmo in corruptione. CA. XX.

Ad maiorem tñ euidentiā capituli ꝓcedentis est sciendū: ꝙ peccatū mortale ī quinq̄ȝ ꝓcipue differt a veniali. ſ. in corruptiōe: auersiōe: transmutatiōe: remissiōe: punitiōe. Primo differt in corruptione. nā pctm̄ mortale est q̄dā morbus ipsi⁹ aīe: a quo Dauid petebat liberari ⁊ sanari dicens: Miserere mei dn̄e qm̄ infirmus sū. petebat. n. misericordiā de pctō: qr hoc est veniale peccatū qḋ habet similitudinē cum curatiuo morbo. Sicut g̊ sūt quidā morbi curabiles ⁊ quidā incurabiles: ita sūt q̄dā pctā curabilia ⁊ q̄dā icurabilia: vt mortalia ⁊ venialia. Dicit aūt morbus icurabilis ꝑ quē tollit ꝓncipiū vite. ⁊ talis curari nō pōt ſȝ iducit ad mortem. Est aūt aliq̄s morbus q̄ nō tollit ꝓncipiū vite: ſȝ aliquid coꝝ cōsequentiū ad ꝓncipiū vite: que ꝑ ꝓncipia vite reparari pn̄t: puta febris tertiana q̄ cōsistit in abūdātia cholere quā virtus nature supare pōt. Sic a sili ꝓncipiū spūalis vite cōsistit in charitate ꝑ quā aīa cōiungit deo. qui est vita aīe: sicut vita corpis est aīa. Et iō si fit defect⁹ aliquis quo charitas excludat est pctm̄ mortale. si vō fit defectus quo charitas nō excludatur est pctm̄ veniale. Ubi nota ꝙ aliq̄d cōtrariat charitati dupliciť. ſ. ex praua intentiōe: ⁊ ex praua opatione. p° ex praua intentiōe pctōris: puta si q̄s dicat verbū ociosū in contēptū dei. ⁊ hoc ē mortale: nō quidē ex genere opis ſȝ ex praua intentiōe facien̄is vel dicētis. 2° aliq̄d cōtrariat charitati ex praua opatōe. ⁊ hoc quattuor modis. p° si aliq̄s faciat aliquod opus qḋ cōtrariat diuine charitati vt odiū. 2° si cōtrariet diuine subiectiōi ⁊ fidelitati: vt inobediētia ⁊ infidelitas. 3° si cōtrariet diuine reuerētie ⁊ honori: vt blasphemia. 4° si cōtrariet humane societati: vt furtū: homicidiū: ⁊ huiusmodi. oīa aūt ꝓdicta ⁊ similia eo ꝙ tollūt ꝓncipiū spiritualis vite. ſ. charitatē: sūt mortalia: q̄ ꝑ ꝓncipiū interi⁹ reparari nō pn̄t. Nō aūt sūt irrepabilia vel mortalia ꝑ cōparationē ad virtutē diuinā: que oēm morbū ⁊ corporalem ⁊ spūalē reparare pōt. Dec. b. Tho. pma scḋe. q. lxxxviij. ar. j. ī cor. q. ꝑ totū. ¶ Qz pctm̄ mortale differt ī auersiōe.

Ecūdo pctm̄ veniale differt a mortali in auersiōe. Cū enī pctm̄ sit auersio ab incōmutabili bono ⁊ cōuersio ad cōmutabile bonū sm̄ Augu. alit est hoc in pctō mortali: ⁊ aliter in pctō veniali. nā cōuersio indebita ad cōmutabile bonū pōt esse dupliciť: aut sub deo ⁊ sic est pctm̄ veniale: aut cōtra deū vel ꝓferē do bonū cōmutabile deo. ⁊ sic est pctm̄ mortale. CA. XXI.

Ad cui⁹ euidentiā nota sex. Primū est: ꝙ auertī a bono incōmutabili pōt esse vel intelligi duob⁹ modis. ſ. vel in habitu vel in actu. p° g̊ sm̄ habitū auertit a bono incōmutabili ille q̄ sibi aliū finē cōtrariū ponit. ⁊ hoc ē in pctō mortali. vn̄ qui mortaliť peccat: assimilat ei q̄ recedit a via. 2° aliquis in actu tm̄ auertit a bono incōmutabili: qm̄ aliquē actū facit quo actualit in deū nō tendit.

inheret enĩ talis inordinate ei qđ est ad finẽ: quia illud qđ est ad finẽ: actualiť nõ refert in finẽ: nõ tñ in id qđ ẽ ad finem quasi finẽ cõstituat. ⁊ hoc est in peccato veniali. vñ peccans venialiť assimilať ei qui nimis morať in via: ita ꝙ recedere a via facit peccatũ mortale: sed nimis morari in via cõstituit veniale. Hec b. Tho. scđo sen. di. xliij. arti. iij. in so. v. argu. ꝑ totum. Secundũ: ꝙ sũt tria ꝑcipue ꝓpter que hõ a deo auertiť ⁊ mortaliť peccat. p° qñ agit deliberate contra diuinã legẽ. 2° qñ cõtemnit ⁊ habitualiť a se excludit honorez dei. 3° qñ in bono tꝑali constituẽs vltimũ finẽ ponit suã fruitionẽ. ⁊ hoc est pessimũ. nã ſm Augu. nil est ꝑuersius q̃ȝ frui reb⁹ vtendis: ⁊ vti reb⁹ fruendis. vñ Aug⁹ in libro de doctrina xp̃iana sic ait: Illo frueris quo efficieris beat⁹: in quo spem ponis hoc est sũmũ ⁊ incõmutabile bonum. beata trinitas vnus deus q̃ solus nos beatificat. Qui aũt venialiť peccat: facit tria opposita supradicta. p° enĩ nõ facit contra legẽ sȝ ꝑter legẽ: sicut verbi grã Qui nõ reddit honorem debitũ deo seruãdo ꝑceptum affirmatiuũ in actu: peccat venialiť ⁊ nõ mortaliť: sicut peccat mortaliter qui nõ honorat deũ transgrediẽdo ꝑceptũ negatiuũ vel nõ implẽdo ꝑceptum affirmatiuũ ꝓ tꝑe ꝓ quo obligat. Hec beatus Tho. in qõnib⁹ dispu. de malo. q. vtrũ peccatũ veniale cõuenienť diuidať contra mortale: in solu. viij. argu. 2° qui venialiť peccat: excludit cõsiderationẽ actualẽ sue operationis: in dei gloriã nõ referẽs actualiť opus suũ: nõ tñ habitualẽ considerationẽ excludit: eo ꝙ non excludit charitatẽ que in deũ habitualiť ordinat. 3° qui venialiť peccat: in bono tꝑali non ponit fruitionẽ suã. vñ talis. s. venialiť peccans nõ fruiť creatura sȝ vtiť ea. refert autẽ eã habitu in deũ lȝ nõ actu: nec in hoc contra ꝑceptũ facit: q2 nõ teneť semꝑ actu referre in deum. Hec. b. Tho. vbi. s. in so. iiij. argu. Tertiũ est ꝙ in peccato mortali aliq̃n est prius naturaliť cõuersio ad cõmutabile bonũ q̃ȝ auersio ab incõmutabili bono: aliq̃n võ ecõuerso. Ratio aũt hui⁹ est: q2 cũ peccatũ cõsistat in volũtate: vt dicit btũs Aug⁹. q̃ntum ad voluntatẽ. i. prius qđ ꝑncipaliť intendiť. ⁊ iõ in peccatis in quib⁹ ꝑncipaliť intendiť fruitio boni cõmutabilis: sicut in luxuria: auaritia: ⁊ huiusmodi: prius est naturaliť cõuersio q̃ȝ auersio: que nõ ꝑncipaliter est intenta sȝ ꝑter intentionẽ consequiť ex inordinata cõuersione. In peccatis aũt in quib⁹ directe intẽdiť auersio a deo: sicut est infidelitas: desperatio: ⁊ hui⁹modi: prius auersio est ab incõmutabili bono: ⁊ postea est cõuersio ad cõmutabile bonũ: sicut patet de illis qui desperãtes seipsos oĩ impudicitie tradiderũt: vt dicitur ad Ephe. iiij. Hec. b. Tho. in. vj. qđli. q. xvj. in cor. q. ꝑ totum.

Quartũ est ꝙ cõuersio peccati mortalis ⁊ venialis ad inuicẽ sũt improportionabiles. Cui⁹ rõ est: q2 ꝑ cõuersionem peccati mortalis adhereť rei tꝑali vt fini. ꝑ conuersionẽ võ pctĩ venialis adhereť rei tꝑali vt ei qđ est ad finẽ: que duo nõ sũt eiusdẽ generis. vñ cũ finis vltim⁹ ab his que sũt ad finẽ distet in infinitũ: nõ sũt ꝓportionabilia: ꝑma scđe. q. lxxij. arti. v. in so. v. argu. Quintũ est ꝙ oĩa peccata mortalia cõueniũt ex pte auersiõis: ⁊ distinguunť ex pte cõuersionis ſm illud ad qđ cõuertunť: prima scđe. q. lxxij. arti. j. in cor. q. ⁊ in so. j. argu. Sextũ est ꝙ peccatũ mortale ex pte auersiõis ab incõmutabili bono. s. deo est culpa vel offensa infinita. ⁊ iõ rñdet ⁊ debetur sibi pena dãni que est infinita. s. amissio infiniti boni. i. dei. ex pte võ inordinate cõuersionis ad cõmutabile bonũ: peccatũ mortale est culpa vel offensa finita. ⁊ iõ rñdet sibi pena sensus que etiã ẽ finita. Hec. b. Tho. prima scđe. q. lxxvij. arti. iiij. in cor. q. ꝑ totũ. Ex his oĩbus patet ꝙ in auersione ab incõmutabili bono: ⁊ in cõuersione ad bonũ cõmutabile q̃ sũt ꝑ oĩa peccata mortalia quattuor sũt opposita. p° est ibi idẽtitas vel equalitas ex pte auersiõis: eo ꝙ oĩa peccata mortalia cõueniũt ex pte auersionis: ⁊ est in eis varietas respectu cõuersionis: q2 pctã mortalia distinguunť ex pte conuersionis ſm illud ad qđ cõuertunť. 2° est in eis posteritas vel prioritas: in quantũ in pctĩs spũalib⁹ prius naturaliť ẽ auersio q̃ȝ cõuersio. in pctĩs aũt carnalib⁹ est ecõuerso. 3° est in eis finitas ⁊ infinitas: q2 ex pte cõuersionis peccatũ est offensa finita: ex pte võ auersionis peccatũ est culpa vel offensa infinita: ⁊ ꝑ consequẽs habet penã infinitã. 4° est in eis difficultas ⁊ facilitas. nã ex pte nostra faciliť auertimur a bono incõmutabili: ⁊ difficulter conuertimur ad ipsũ. ex pte võ dei faciliť ad ipsũ conuertimur. ꝓpter qđ diciť Trenoꝝ. v. Conuerte nos dñe ad te ⁊ cõuertemur. q̃si diceret: Cõuerte nos dñe ad te: aliť enĩ ex pte nostra sumus auersi. Lȝ enĩ quilibet ex se faciliť possit peccare ⁊ sic auerti a deo: nõ tñ ex se de facili đ peccato põt exire ⁊ ad deũ cõuerti. Ita dicit Berñ. in libro de libero arbitrio: Peccantis lapsus non dono ascribiť potestatis: ⁊ si datũ fuit voluntati posse nõ cadere: nõ tñ resurgere si caderet. nõ enĩ tam faciliter valet exire de fouea sicut in eã labi. nã quidã cadũt ita de alto statu ꝙ nũq̃ȝ aut vix pñt ad statũ pristinũ redire: sicut de lucifero patet: q̃ ex eo ꝙ tam de alto cecidit statu nõ põt resurgere. Siliter ꝑlati ⁊ religiosi qñ cadũt: vix pñt resurgẽ: Hieremie. xxv. Cadetis velut vasa ꝓciosa. q̃ repanť cũȝ magna difficultate: oportet enĩ ꝙ iterato confleniť.

¶ Qȝ peccatũ veniale differt in transmutatione. CA. XXII.

Tertio ꝑncipaliter peccatũ veniale differt a mortali in transmutatiõe. nam peccatum veniale de se nõ potest fieri mortale: nec peccatum mortale potest fieri veniale: sed tñ peccatũ veniale disponit ad mortale. Primo dico ꝙ peccatũ veniale manens idez numero nõ põt fieri mortale ita ꝙ idẽ actus numero ꝑmo sit peccatũ veniale ⁊ postea mortale: sicut nec albedo põt fieri nigredo vel ecõuerso. Hoc aũt ꝓbo triplici rõe. Prima est talis: Illud qđ in suo effectu est tꝑale: nõ põt fieri eternũ. sȝ peccatum veniale quantũ est ex se nõ meretur penã eternam sȝ temporalẽ: mortale aũt mereť penam eternã: ergo ⁊c̃. Uel dicas aliť: ꝙ illud peccatuȝ qđ retardat a diuina visione nõ põt idem numero fieri cuȝ illo qđ priuat ⁊c̃. Hec. b. Tho. pma scđe. q. lxxxviij. arti. iij. in cor. q. Tertia rõ est talis: Illud qđ in aĩa nõ causat vel inducit maculã nõ potest idem numero fieri vel cõuerti in id qđ inducit maculã. sȝ peccatum veniale maculaȝ nõ inducit: peccatum võ mortale sic: ergo ⁊c̃. Scđo dico ꝙ peccatum mortale de se nunq̃ȝ potest fieri veniale. Hoc aũt ꝓbo quinq̃ȝ rõnib⁹. Prima est talis: Eternum nõ potest fieri temporale. sed mortale mereť penaȝ eternam: veniale aũt temporalẽ: ergo ⁊c̃. Secunda ratio est talis: Mortale peccatum differt a veniali sicut vir a puero. vel sicut completuȝ ab incompleto. sicut ergo de viro nõ potest fieri puer sȝ ecõuerso: sic nec de mortali veniale. sȝ bene econuerso: vt patebit infra. Tertia ratio est: q2 peccatum mortale causat in anima maculam ⁊c̃. Quarta rõ est talis: quia peccatũ mortale priuat visione diuina. peccatũ veniale tñ retardat ⁊c̃. Quinta rõ est talis: quia peccatum veniale ꝓpter sequentem deformitatez potest fieri mortale sicut cum quis dicit verbum ociosum animo fornicandi: sed peccatum mortale ꝓpter sequentem deformitatem nõ diminuiť sed potius aggrauatur: sicut nõ diminuiť peccatum eius qui fornicať ve verbum dicat iocosum vel ociosum: imo magis aggrauatur ꝓpter talem deformitatem. Hec beatus Thomas ꝑma scđe. q. lxxxviij. arti. vj. in cor. q. ꝑ totũ. Tertio dico ꝙ peccatũ veniale disponit ad mortale: quod tripliciter ꝓbo. s.

ex libidine: consuetudine: et similitudine. p° ex parte libidinis: quia augmentata dispositione per actus venialium peccatorum: intantum pōt crescere libido peccandi: quod ille qui peccat: in peccato veniali finem constituat. vñ quedam glo. Augustini sup Beati quorum remisse sunt &c. dicit: quod nihil est veniale adeo quod nō fiat mortale si placet: nō .s. quā placet quocumque modo sed quā placet vt finis. 2° peccatū veniale disponit ad mortale ex parte cōsuetudinis. Nā multotiens peccādo veniali: disponitur ad peccandū mortaliter. Cuius rō est: quia ille qui assuescit voluntatē suā in minoribus debito ordini nō subiicere: disponitur ad hoc quod etiam voluntatē suā nō subiiciat ordini vltimi finis: eligendo illud quod est peccatū mortale ex genere. 3° pbo hoc idem ex similitudine: Sicut illud quod ex natura sua est frigidū pōt fieri calidum: sic actus qui est venialis ex suo genere pōt fieri peccatū mortale ex voluntate ponētis finem in creatura. 4° pbo hoc idē Eccī. xix. Qui minima spernit paulatim decidet. Hec. b. Tho. pma scde. q. lxxxviij. arti. iij. in cor. q. per totū. Ubi nota quod verbū Eccī. xix. Qui minima spernit &c. exponitur duobus modis. Primo sic: Qui minima spernit. i. comessatiōes: potationes: risus: verba ociosa: que in huiusmōi solent esse paulatim decidet. i. in peccandi libidinē cadet. Aug°. Uitasti grandia: caue ne obruaris arena. Et iterū Aug° sup Johis pma: Si dixerimus quā peccatū nō habemus. ait: Multa leuia vel minima faciūt vnū grande vel graue: multe gutte iplent flumen: multa grana faciunt vnā massam. Et Greg°: Si parua curare negligimus: insensibiliter seducti: etiā maiora audēter perpetramus. vñ Aug° in libro de decem chordis sic ait: Noli contēnere venialia: quia minima sūt. sed time: quia plura. Plerūque enī multe bestie minute: magnam vexant et necant. Nūquid minutissima sūt grana arene. sed si arena amplius mittatur in nauim: mergit illā vt pereat: quā minute sūt gutte pluuie: nōne flumina iplent: et domos eiciūt? Timēda sūt ergo minima multitudinis etsi non magnitudinis. Scdo modo exponitur sic: Qui minima spernit. i. qui negligit minima obseruare regularū: vt silentiū: inclinatiōes: et huiusmodi. paulatim decidet. s. in contēptū maiorū et i mortale peccatū. Uita enī claustralis est sicut nauis: in qua si deficiāt minima: vt pix et clauus et huiusmodi: paulatim subintrat aqua et mergitur in pfundū. ¶ Quomodo veniale differt a mortali in remissione.

Quarto peccatū mortale differt a veniali in remissione. **CA. XXIII.**

Ad cuius euidentiā notā: quod aliter se habent mortalia adinuicē: aliter venialia adinuicē: aliter mortalia ad venialia: aliter venialia ad mortalia. Primo enī mortalia adinuicē comparando: dico quod vnū mortale nō pōt remitti sine alio. Ratio huius est duplex. Prima est: quia licet peccata mortalia nō habeant cōnexionē ex parte conuersionis: habēt tñ cōnexionem ex parte auersiōis: quia oīa ab vno incōmutabili bono auertūt. vñ si vnū sine alio remitteretur: sequerentur opposita seu cōtradictoria simul. s. idē simul esset conuersus ad deū et auersus a deo. sed hoc est impossibile: ergo et pmū. Secūda rō quare vnū peccatum sine alio remitti nō potest: ē incōtrarietas seu incōpassibilitas gratie gratū facientis et peccati mortalis: quia enī gratia gratū faciens nō cōpatitur secū aliquod mortale peccatū: sicut vita et mors nō compatiuntur se in aliquo eodem. ppter hoc infusa tali gratia: necessario oīa peccata mortalia expelluntur. Scdo comparando peccata venialia adinuicē: dico quod vnū peccatū veniale sine alio pōt remitti. Hoc pbo triplici rōne. Prima rō est talis: Illa peccata que adinuicē nullā cōnexionem hñt: ita se habent: quod vnū sine alio pōt remitti. sed venialia sūt huiusmodi. patet: quia nec habent annexionē ex parte cōuersionis: quia habēt esse circa diuersa. nec ex parte auersionis: quia in illis nulla est auersio ab vltimo fine: vt patet. s. ca° precedenti imediate. ergo &c. Secūda rō est talis: Maioris gratie est remissio peccati mortalis quā venialis. sed vnū peccatū veniale manens fixū in corde nō impedit remissionem peccati mortalis: ergo multo minus impedit remissionē alterius venialis. Tertia rō est: Licet enī oē peccatū displiceat deo: tñ sm plus et minus. quod patet: nam peccatū mortale plus displicet deo quā veniale: eo quod peccatū mortale etiā facit habentē ipsum displicentē deo: quia peccatū mortale aufert pulchritudinē gratie quā deus amat. peccatū aūt veniale quāuis displiceat deo: eo quod est inordinatū: nō tñ facit hominē displicentē deo: quia nō priuatur gratia. et io vnū peccatū veniale nō impedit dimissionē alterius. Hec. b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xvj. arti. j. q. ij. i cor. q. argu. cōtra: et in so. iij. argu. Tertio cōparando peccatum mortale ad veniale dico: quod mortale pōt remitti sine veniali: quod pbo duplici rōne. Prima est talis: Peccatū mortale sic habet ad veniale vt habitus ad dispositionem. sed sublato habitu pōt manere dispositio: ergo remoto vel remisso peccato mortali: veniale pōt manere. Secunda rō est talis: Charitas pōt restitui et esse in remissione sic prius pōt esse sine posteriori: nō aūt ecōuerso. sed in remissione peccati mortalis restituitur charitas: in remissione vo peccati venialis restituitur feruor charitatis. vbi. s. q. iij. in cor. q. Ubi nota quod feruor charitatis dicitur per similitudinē. s. sm quod ad exteriora quodāmodo ebulliēdo refunditur: vbi. s. q. j. in so. ij. argu. Quarto cōparando peccatū veniale ad mortale: dico quod veniale peccatū non pōt remitti sine mortali. Cuius rō est duplex. Prima est talis: Posterius nō pōt restitui nisi restituto priori. verbi gratia: Feruor charitatis cui opponitur veniale est posterior ipsa charitate. vñ quādiu charitas non restituitur in remissione peccati mortalis: tūc nec feruor charitatis reparari pōt vel restitui in remissione peccati venialis. Secūda rō est talis: Peccato mortali manēte in aia nō dimittitur veniale. Cuius rō est: quia veniale peccatū est quedā obscuritas aie: ita dicit btus Greg° in moralib°: Peccatum veniale obscurat mentē quā mortale obtenebrat. sed obscuritas non remouetur nisi per spūalem lucē. s. per gratiā que etiā mortale delet et aiam illuminat et decorat: ergo peccatū veniale nō pōt dimitti sine mortali: vbi. s. q. iij. argu. cōtra. Ubi nota ad euidentiam auctoritatis Grego. s. quod mortale obtenebrat: veniale vo obscurat: quēadmodum fumus pulchritudinē faciei non delet: etsi etiā obscurat: sic peccatum veniale nō tollit ab aia quod sit ad imaginē dei disposita: sed solū eam obscurat. ¶ Quomodo peccatum mortale differt a veniali in punitiōe. **CA. XXIIII.**

Quinto et vltimo peccatū mortale differt a veniali in punitiōe. Nā peccato mortali debetur pena eterna. ita dicitur Matth. xxv. Ibūt hi in suppliciū eternū: pma scde. q. lxxxvij. arti. iij. per totum. Re. rōnes infra Pena peccati mortalis. Peccato autē veniali non debetur pena eterna. Hoc aūt dupliciter pbo. s. auctoritate: et rōne. p° auctoritate Grego. iiij. dialogorum dicētis: quod quedam leuiores culpe. s. peccata venialia post hanc vitā remittuntur: ergo venialia eterna pena nō puniuntur. 2° hoc idem pbo rōne sic: Illa enī peccata que nō faciūt auersionem ab vltimo fine: sed inordinationē circa ea que sūt ad vltimū finē: ordine debito ad finē seruato: nō debēt puniri priuatiōe vltimi finis. s. dei. sed talia sūt peccata venialia: vt patet. s. ergo &c. vbi. s. arti. v. in cor. q. et in so. j. argu. Sed forte argues et dices: quod etiā peccato veniali debetur pena eterna sic: Ponamus quod in dānato inueniatur aliquod peccatū veniale: certū est quod cū peccatū veniale nō remittatur: eo quod in inferno nulla est redēptio: peccatū veniale simpliciter punietur pena eterna. Rñdeo duobus modis. p° quod peccato

veniali ⁊ originali non debet pena eterna rōne sue gra-
uitatis sed rōne conditiōis subiecti.s.hois qui sine gratia
inuenit᷑:ꝑ quā solā fit remissio peccatoꝝ. Eternitas eniꝫ
pene non respōdet quātitati culpe sed irremissibilitati:
vbi.s̄.imediate:in solu.ij.⁊.iij.argu.ꝑ totū. 2° respōdeo
⁊ dico: ꝙ peccata venialia eoꝝ qui in infidelitate dece-
dunt vel in quocūqꝫ peccato mortali: puniunt᷑ eternalit᷑
non ꝓpter se:q꞉ non priuāt grā: sed ꝓpter pctm̄ mortale
adiunctū per quod grā est priuata. Hec be. Tho. in qōni
bus disputatis de malo.q.ꝑma de peccato:vtrū cōuenien
ter diuidat᷑ in mortale ⁊ veniale:in solu.xxiij.argumē.ꝑ
totum. ℂ De peccato mortali ⁊ veniali quinqꝫ
documenta. CA.XXV.

D maiorē tñ euidentiā predictoꝝ cōsideranda
sunt quinqꝫ. Primū est: ꝙ pctm̄ veniale dicit᷑
tribus modis.s. a sequela vel penitētia: a causa:
⁊ a materia. ꝑmo mō dicit᷑ veniale a penitētia vel seq̄la
quia iam cōsecutū est veniā sicut dicit Ambro.ꝙ peccatū
mortale ꝓfessionē factū dicit᷑ veniale. ⁊ hoc modo ve-
niale non diuidit᷑ cōtra mortale. 2° mō dr̄ veniale a cā:
q꞉ in se habet aliquā cām venie: non ꝙ non puniat᷑: sed
ꝙ minus puniat᷑. ⁊ hoc modo dicit᷑ pctm̄ ex infirmitate
vel ignorātia:quia infirmitas vel ignorātia excusat ī to-
to vel in parte: nec hoc diuidit᷑ cōtra mortale:q꞉ cōtingit
aliquē ex infirmitate vel ignorantia peccare mortaliter.
3° modo dr̄ veniale ex sua materia: ⁊ hoc diuidit᷑ contra
mortale:q꞉ mortale q̄ntum est de se meret᷑ penā eternā. ⁊
sic veniā excludit:pctm̄ vō veniale non. Hec bea. Tho. in
qōnibus disputatis de malo.q.j.iuxta ꝑncipiū. Scdꝫ
est ꝙ pctm̄ mortale ex genere: potest esse veniale ꝓpter
impꝑfectionē actus: q꞉ non ꝑfecte ꝑtingit ad rōnem act⁹
moralis: cū non sit deliberatus sed subitus. ⁊ hoc fit per
surreptionē quandā.s.indeliberate rōnis:ꝑma scđe.q.lx
xviij.arti.vj.in cor.q.in fine. Tertiū ē:ꝙ illud est actu
aliter deordinari in deū quod cōuenit peccato veniali: ⁊
aliud est habitualit᷑ excludere ordinē ad deū quod cōue
nit peccato mortali:in qōnib⁹ disputatis de malo:vbi.s̄.
in solu.ij.argu. Quartū est:ꝙ peccatū veniale nunqꝫ ꝑ
se potest fieri mortale: ita ꝙ primo est pctm̄ veniale sm̄
se: postea fit mortale: sicut nec albedo potest fieri nigre-
do. Verūtamē actus qui ex se est de genere venialis:pōt
fieri mortalis quatuor modis.s. ex cōscientia.cōplacētia
ruina:sequela.ꝑmo ex cōsciētia. nam quicq̄d fit cōtra con
scientiā edificat ad gehennā. Cuius rō est:q꞉ cuꝫ in pec-
cato sīt duo.s.auersio ab incōmutabili bono: ⁊ cōuersio
ad cōmutabile bonū:penes auersionē iudicat᷑ pctm̄ mor-
tale. ⁊ ideo q̄uis leuare paleā de terra leue videat᷑ seu in
differens:tñ qñ fit contra cōscientiā est pctm̄ mortale:q꞉
fit auersio a creatore. 2° modo veniale fit mortale ex cō-
placētia.vñ Aug⁹ Nulluꝫ pctm̄ est adeo veniale qd̄ non
fiat mortale dū placet:non quocūqꝫ modo sed sicut finis
3° modo ex ruina:quia frequēter ꝑ lapsuꝫ in pctm̄ venia
le:homo disponit᷑ ad mortale.naꝫ sepe de pctis minimis
venit᷑ ad magna: sicut de modica fauilla qñqꝫ surgit ma
gnus ignis:Eccl.xix. Qui minima spernit. Re.s̄.ca.xxij.
4° ex sequela: q꞉ qñ surgit pctm̄ veniale:si non ꝓhibet᷑:
posset progredi vsqꝫ ad mortale: non q꞉ ipsuꝫ veniale in
substātia fieret mortale:sed q꞉ ex ipso occasionaliter fie-
ret mortale:non effectiue sed dispositiue. Quintū est:
ꝙ pctm̄ veniale operat᷑ sex mala. Nam veniale obligat:
obscurat:debilitat:retardat:ꝓuocat:⁊ tepidat. ꝑmo pec
catū veniale obligat ad penā: nō quidē ꝑcise obligat ad
penā eternā vel ad penā purgatorij vel ꝑsentis satisfacti
onis: sed ad aliquā illarū penarū ꝑ quā sm̄ foꝝ ꝑsētis ec-
clesie homo leuiter satisfacit:sed sm̄ foꝝ purgatorij puni
et᷑ grauius: sed sm̄ foꝝ inferni grauissime punief᷑: quia
eternaliter: si in mortali ⁊ veniali decesserit: vt pꝫ exem-
plū.nam mēsura vini que valet in vno loco sex denarios
si ducat᷑ ad locū aliū valet duos solidos. 2° pctm̄ venia
le aīam obscurat: ⁊ ponit᷑ tale exemplū. aliqñ eniꝫ deni-
grat᷑ imago depicta intantū vt videri nō possit:aliqñ vō
sic obscurat᷑ vt videri quidē possit: sed non plene discer-
ni.vñ ꝓpter talem differentiā dicit Grego.ꝙ veniale ob
scurat: mortale vō obtenebrat. 3° pctm̄ veniale tepidat
sicut enī aqua in ignē ꝓiecta: lꝫ ignē non extinguat: fer-
uorē tñ ignis tempat vel tepidat:sic peccatū veniale cha-
ritatis feruorē minuit. 4° pctm̄ veniale debilitat: sicut
eniꝫ onus sup equū positū equū debilitat: ne sit ita ꝓm-
ptus ad ambulandū:sic pctm̄ veniale aīaꝫ ⁊ potētias aīe
debilitat in opib⁹ bonis. 5° pctm̄ veniale retardat a glo
ria: q꞉ homo qui decedit ⁊ posset statim ad gloriā euo-
lare post mortē: ꝓpter veniale coget᷑ ad temp⁹ in purga-
torio expectare: oportet enī quēlibꝫ ita mundū esse ante
introitū paradisi sicut fuit in susceptōe baptismi. 6° pec
catū veniale disponit ⁊ ꝓuocat ad mortale:vt pꝫ.
ℂ Qꝫ peccatū mortale tria mala facit: ⁊ primo bonita-
tem excludit. CA.XXVI.

P Ost hoc de pctō mortali in spēali consideranda
sunt tria.s.quot sunt eius mala: ⁊ que sit eius pe
na. Primo cōsideranda sunt peccati mortalis
mala. Ubi nota ꝙ pctm̄ mortale inter alia facit spēaliter
tria mala.ꝑmo eniꝫ bonitatē excludit ⁊ debilitat.2° mē-
tē affligit ⁊ vulnerat. 3° mortē inducit ⁊ causat. Pˢo
pctm̄ mortale bonitatē excludit ⁊ debilitat. Ubi nota ꝙ
triplex est bonū.s.bonū subiectū:obiectū:insertū.ꝑmo di
co:ꝙ est bonū subiectū mali. Cum eniꝫ malū non sit na-
tura aliqua sed defectus oportet ꝙ sit in bono vt in sub-
iecto: ⁊ istud bonū quod est subiectū mali:nec tollit᷑ nec
diminuit᷑ ꝑ malū:sicut pꝫ ꝑ exemplū:ꝙ substātia aeris q̄
est subiectū tenebraꝝ nō tollit᷑ nec diminuit᷑ ꝑ tenebras.
2° dico ꝙ est bonū obiectū vel oppositū malo. ⁊ hoc per
malū totaliter tollit᷑ vel excludit᷑:sicut pꝫ per exemplū ꝙ
lumē ꝑ tenebras tollit᷑: ⁊ visus per cecitatē. 3° dico ꝙ est
bonū insertū.sicut enī deus naturā cōdidit:ita eam habi-
litauit ad actū vel motū:vt in leuibus ⁊ grauib⁹ pꝫ. ⁊ hec
habilitas nature vel subiecti ad actū ꝑ malū non totalit᷑
tollit᷑ sed diminuit᷑:sicut pꝫ per exemplū. Uidemus eniꝫ
ꝙ q̄to corpa opaca multiplicant᷑ inter solē ⁊ aerē: tāto
magis diminuit᷑ habilitatio aeris ad solē:non tñ totalit᷑
tollit᷑ vel remouet᷑;sed semꝑ talis habilitas vł inclinatio
manet in substātia aeris. Modo igit᷑ spūaliter loquē-
do:primū bonū.s. bonū quod ē subiectū peccati: puta rō
vel intellectus ⁊ volūtas ꝑ pctm̄ nec tollit᷑ nec diminuit᷑
vñ Diony.dicit in.iiij.li. de diui.no. ꝙ etiā angelica do-
na.s. naturaliter data demonib⁹ non sunt diminuta: sed
integra ⁊ splēdidissima remanserūt. Scđm bonū.s.bonū
grē ⁊ virtutis infuse oppositū culpe ꝑ pctm̄ totaliter tol-
lit᷑ vel excludit᷑ vt lumē per tenebras. Tertiū bonū.s.bo-
nū insertū: puta bonū inclinatōis seu habilitatis ⁊ volū-
tatis ⁊ rōnis ad actū virtutis ꝑ pctm̄ diminuit᷑:nunqꝫ tñ
tollit᷑ per pctm̄.vñ sicut manēte aere tenebroso:nunqꝫ to
talit᷑ tollit᷑ inclinatio eius ad lumē: ita q̄uis in infinitū
possꝫ fieri additio in pctīs: nūqꝫ tñ inclinatio aīe ad gra
tiā totaliter excludit᷑:tollit᷑:vel remouet᷑. Scđo dico ꝙ
inclinatio aīe ad grām ꝑ pctm̄ diminuit᷑. Cuius rō est:
q꞉ per actus humanos homo inclinat᷑ ad similes actus.
quāto autē magis hō inclinat᷑ ad vnū cōtrarioꝝ: tāto ma
gis diminuit᷑ inclinatio eius ad aliud. Cū g̊ pctm̄ sit vir-
tuti cōtrariū:ex hoc ipso diminuit᷑ eius inclinatio ad vir-
tutē. Hec bea. Tho.ꝑma pte sum.q.xlviij.arti.iiij. in cor.
q.per totū. Est autē sciendū ꝙ pctm̄ cōtra virtutē agit
tribus modis.s.subtrahendo:impediendo: debilitando.

primo mõ peccatũ agit ɔtra grãm excludẽdo. sicut enĩ vnũ ɔtrarioꝶ corrũpit vel excludit aliud: ita pctm̃ excludit grãm. 2° agit impediẽdo. sicut enĩ ille p accidẽs illuminat domũ qui aperit fenestrã p quã lumẽ domũ possit intrare: ita p accidens ille tollit lumẽ qui claudit fenestrã ne lumẽ possit intrare domũ. Similr̃ pctm̃ est q̃daʒ deformitas per quã in aĩa ponit̃ obstaculũ diuine influentie que p se erat causa grẽ. 3° pctm̃ agit debilitãdo. nã per pctm̃ diminuit̃ habilitas vel inclinatio mẽt ad grãʒ quod pʒ: q2 q̃to magis peccator peccat: tãto min⁹ potest in bonũ. Propter qđ dr̃ Luce. x. q̃ hõ descẽdẽs a hierusalẽ in hiericho. i. in defectũ peccati: expoliat̃ gratuitis: ꝛ vulnerat̃ naturalib⁹: vt Beda exponit. ꝛ bea. Tho. allegat pͥma scđe. q. lxxxv. ꝛ arti. j. argu. contrario.

¶ Qꝫ peccatum mortale mentem affligit ꝛ vulnerat: ꝛ quomodo. CA. XXVII.

Secundo pͥncipaliter peccatũ mortale mentẽ affligit ꝛ vulnerat: nam ante pctm̃ oẽs potẽtie aĩe erãt recto ordine regulate ꝛ adornate: ꝓpter qđ d̶ dr̃ Eccs. vij. Deus fecit homieʒ rectũ. Erat aũt in homie triplex rectitudo. Prima ergo rectitudo a qua oẽs alie causabant̃ erat: q̃ rõ erat subiecta deo. Scđa rectitudo erat qua vires inferiores aĩe. s. volũtas irascibilis ꝛ ɔcupiscibilis rõni erãt subiecte. Tertia rectitudo erat q̃ corpus aĩe subdebat̃. sed per pctm̃ omnes potẽtie aĩe ꝓprio ordine remanẽt destitute. Sunt autẽ quatuor potẽtie aĩe que possunt esse subiecta virtutũ. prima potentia est intellect⁹ seu rõ in qua est prudẽtia. scđa est voluntas in qua est iusticia. tertia est irascibilis: in qua est fortitudo quarta est ɔcupiscibilis in qua est tpantia. Modo igit̃ per pctm̃ pͥmo rõ respectu veri est vulnerata ignorantia. 2° volũtas respectu boni est vulnerata malicia. 3° irascibilis respectu ardui vel difficilis est vulnerata infirmitate vel impotentia. 4° ɔcupiscibilis respectu delectabil' est vulnerata ɔcupiscẽtia. Hec bea. Tho. pͥma scđe. q. lxxxv. arti. iii. an cor. q. p totũ. Ubi est sciendũ ad pͥdictoꝶ notitiã ampliorẽ q̃ pͥmus hõ ante pctm̃ in statu innocẽtie quatuor bona habuit excellẽter. pͥmo habuit cognitionis splẽdorẽ: ita q̃ ipse tria clarius nobis cognoscebat. s. pͥmo deũ: 2° angelos: 3° cũctas creaturas quibus ipse noĩa imposuit s̄m naturã suã. 2° habuit virtutis valorẽ inq̃tum ipse fuit in innocẽtia ꝛ grã creatus. qđ tali rõe ostendo: Homo enĩ ꝛ angelus eq̃liter ad beatitudinẽ ordinant̃: sed angeli in grã sunt creati. ita dicit Aug⁹ xij. de ciui. dei: q̃ deus simul erat in eis ɔdẽs naturã ꝛ largiẽs grãm: g̊ ꝛc. 3° habuit rectitudinis ordinẽ vt. s. patuit. 4° habuit boni opis celsitudinẽ. Nam opa pͥmi homis ante pctm̃ magis meritoria erãt q̃ʒ post pctm̃: eo q̃ grã i qua cõditus erat: copiosior fuit nullo obstaculo in natura humana inuẽto: ex quo grã maiorẽ facilitatẽ habebat ad bonũ operandũ ꝛ ad malũ vitandũ q̃ʒ modo. Per peccatũ vo q̃tuor vulnera ꝛ mala sunt secuta. Primũ uuln⁹ a est ignorãtia in intellectu. vñ Sophonie. i. Ambulabunt vt ceci: q2 dño peccauerũt. Glo. Qui ꝑdiderunt lumẽ virtutũ: ꝛ peccatis vixerũt: ambulabũt vt ceci. s. non inuenientes locũ penitẽtie. Et subdit cãm dicẽs: Quia dño peccauerũt. q. d. Derelinquẽtes iusticias ꝛ virtutes alias q̃ sunt dei: ꝛ sua peccata sequẽtes velut ceci locũ penitẽtie ꝛ misericordie nõ inuenient. Scđm vulnus est malicia in affectu ex qua deus hominẽ conditũ delere voluit: Geñ. vj. Uidens igit̃ deus q̃ multa malicia hoĩuʒ esset in terra: ꝛ cũcta cogitatio cordis esset intẽta ad malũ oĩ tpe: delebo inquit hoiem ꝛc. Tertiũ vulnus est cõcupiscẽtia et pugna in cõnictu. s. in intellectu ꝛ appetitu sensitiuo. vñ apls ad Gala. v. Caro ɔcupiscit aduersus spm̃ ꝛ spũs ꝛc. Quartũ vulnus est infirmitas vel impotẽtia in actu vel in ꝑfectu. nam ad peccandũ sumus prõni ꝛ fortes: sed ad i bene operandũ infirmi ꝛ debiles. vñ Michee. j. Infirmata est in bonis que habitat in maroth. Gl. Infirmata est in virtutibus que habitat in amaritudinib⁹ pctoꝝ.

¶ Qꝫ pctm̃ mortale mortẽ inducit ꝛ cãt. CA. XXVIII.

Tertio pͥncipaliter pctm̃ mortale mortẽ inducit ꝛ t causat. Ad cuius euidentiã est sciendũ: q̃ beat⁹ Aug⁹ sup Geñ. ad lr̃am distinguit tres status vl' triplicẽ statũ. Primus status fuit innocẽtie: in quo poterat pͥmus hõ peccare ꝛ non peccare: ꝛ similr̃ poterat mori ꝛ non mori. Tertius status erit glorie in quo non poterit peccare: ꝛ similr̃ poterit non mori ꝛ nõ poterit mori. Secũdus status medius inter istos fuit culpe: in quo poterat peccare ꝛ non poterit non peccare: ꝛ similr̃ poterat mori ꝛ non poterat non mori: vt ait Hugo de sancto victore sup scđo sen. sic dicẽs: In pͥmo statu. s. innocentie fuit possibilitas non peccãdi: ꝛ possibilitas non moriendi: non quidẽ ex natura: sed ex gratia gratis data. In tertio statu. s. glorie. erit impossibilitas peccãdi ꝛ moriendi non ex natura sed ex grã ꝑfecta nature supaddita. In 2° statu. s. culpe: erit peccãdi ꝛ moriẽdi necessitas q̃diu adest vita: peccãdi necessitas q̃diu abest grã. Ex quibus autoritatib⁹ apte ɔcludit̃ q̃ pctm̃ est cã mortis. Hoc aũt probat bea. Tho. rõne: similitudine: ꝛ autoritate. Primo enĩ q̃ pctm̃ sit cã mortis ꝛ alioꝝ defectuũ corpaliũ ꝓbat rõne. pͥmo g̊ illa est cã p se alicui⁹ effectus que virtuteʒ sue nature vel forme effectũ quẽ intẽdit: ꝓducit. hoc mõ pctm̃ non est cã mortis: eo q̃ mors ꝛ huiusmõi corpales defectus sunt pͥter intentionẽ peccãtis. 2° mõ pctm̃ est causa mortis p accidẽs: vt ꝓhibens remouẽs: sicut dicimus q̃ remouẽs colũnaʒ: dr̃ remouere lapidẽ suprapositũ: ꝛ hoc modo pctm̃ pͥmi parẽtis fuit cã mortis ꝛ alioꝝ defectuũ corporaliũ: eo q̃ pctm̃ eius exclusit vl' remouit originalẽ iusticiã: p quã vires inferiores ɔtinebant̃ sub rõne absq͛ omni deordinatiõe: ꝛ corpus ɔtinebat̃ sub aĩa absq͛ omni defectu. Scđo hoc idẽ ꝓbat similitudine dicens: q̃ sicut se habet natura humana q̃tum ad aĩam: ita etiã q̃tum ad corpus. sed humana natura est vulnerata q̃tum ad aĩaʒ: qđ pʒ. Cum enĩ tres sunt vires aĩe. s. rõnalis: ɔcupiscibilis: irascibilis: rõnalis est vulnerata p ignorantiã veri. ɔcupiscibilis p maliciã vel ɔcupiscentiã mali: irascibilis p impotentiã boni: ꝛ remãsit aĩe nosse obtenebratũ: velle maculatũ: posse debilitatũ: g̊ sicut est vulnerata q̃tuʒ ad aĩam: vt pʒ etiã ca. ꝓcedẽti: similr̃ est vulnerata q̃tum ad corpus. Tertio hoc idẽ ꝓbo autoritate apli ad Ro. v. dicẽtis: Propter vnũ hoĩeʒ pctm̃ intrauit in mundũ: ꝛ per pctm̃ mors. pͥma scđe. q. lxxxv. arti. v. in cor. q. p totũ. ꝛ argu. ɔtra. Et ꝓpter hec tria supius dicta que facit pctm̃: possumus exponere quod dicit̃ Luce. x. b in figura: Homo quidã descẽdebat ab hierusalẽ in hiericho: ꝛ incidit in latrones: qui etiã despoliauerũt eũ: et plagis impositis abierũt semiuiuo relicto. In quo vbo tãgunt̃ vel describunt̃ sex mala que facit pctm̃ mortale. Primo. n. pctm̃ mortale exheredidat a regno celesti: ibi Homo quidã. s. Adam vel genus humanũ descẽdebat. s. p culpã: vl' q2 ascẽderat p supbiã ideo descẽdebat p penã ꝛ miseriã A hierusalẽ: que s̄m Augu. ɔtra pelagiũ interpͥtat̃ visio pacis. nam anteq̃ʒ peccaret erat in visione pacis: hoc est in paradiso: vbi quicq̃d videat erat pax ꝛ leticia. Descẽdebat g̊ a visione triplicis pacis. s. a deo p obedientiã: a seipso p innocentiã: a toto mũdo p pͥdñationẽ: Scđo pctm̃ mortale captiuat sub defectu pͥstĩ: ibi in hiericho. Nam hiericho s̄m Augu. interpͥtat̃ luna: ꝛ significat nostrã mortalitatẽ: p hoc q̃ sicut luna nascit̃: crescit: senescit: occidit: sic vita nostra. descẽdit g̊ in hiericho inq̃tum incurrit defectũ pacis. nam factus est inobediens

deo: ⁊ corpꝰ eius spirituisancto: ⁊ creature inferiores ipi toti generi humano vnde in miserias ⁊ defectus vite incurrit. Req. infra quot sunt tribulatões. Tertio peccm̄ mortale subiugat diabolice potestati: ibi Et incidit in latrones. Ambro. ibidē Qui sunt isti latrones: nisi angeli noctis ⁊ tenebrarꝫ: in quos non incidissꝫ nisi eis mādati celestis deuiꝰ se fecisset obnoxiū. ꝙ incidit in latrones. i. in demonū potestates qui clam bonis alienis insidiant ⁊ dicit ꝙ incidit in latrones: non ꝙ latrones irruerūt in eū. nam hō spōte seipsuꝫ eorꝫ tradidit potestati. Quarto peccm̄ mortale spoliat gratuitis: ibi Qui etiā despoliauerūt eū. vbi Augꝰ de qōnibus noui ⁊ veteris testamēti sic ait: vel sm̄ Ambro. Qui. s. demones expoliauerūt eum indumēta grē ⁊ innocētie auferēdo. Job. xix. Spoliauerūt me gloria mea. Et Geñ. iij. Post peccm̄ cognouerūt se esse nudos. Quīto peccm̄ vulnerat in naturalibꝰ: ibi Et plagis impositis. i. naturalibꝰ vulneratis ꝑ peccm̄. in psal. Non est sanitas in carne mea. Et subdit: Plagis īpositis sm̄ Augu. i. pctā suadēdo. Beda: Peccata dicunt plage qꝛ his nature hūane integritas violat. Sexto peccatū mortificat in opibus meritorijs: ibi Semiuiuo relicto. Augꝰ in qōnibus euāgelij sic dicit: Semiuiuo relicto. qꝛ ex pte qua potest intelligere ⁊ deū cognoscere: viuus est homo. ex pte vō qua peccatis ꝯtabescit ⁊ ꝓmit: mortuꝰ est ⁊c. Theophilus sup hoc vbo Semiuiuo ⁊c. sic dicit: Post peccm̄ homo dicit semiuiuus: qꝛ aīa īmortalis est: corpus vō mortale: ita vt medietas hoīs morti succūbat. Et postea subdit: Abierūt. Beda: non ab insidijs cessando: sed insidiarꝫ fraudes in eis occultādo.

¶ Qꝫ peccm̄ mortale facit tria mala ⁊ que. CA: XXIX.

Post predicta mala que sunt effectus peccati mortalis: nota etiā ꝙ peccm̄ mortale causat in aīa tria mala. ꝑmo enī decorē maculat: 2° horrorē ꝓuocat: 3° dolorē applicat. Primo peccm̄ mortale decorēꝫ vel nitorē maculat: Sicut enī res corꝑalis pulchritudinē habet duplici rōne. s. rōne debite ꝓportōis: ⁊ rōne refulgentie lucis vel influētie solaris: sic aīa duplicē nitorē seu decorē habet: vnū quo in actibus suis dirigit. qui quidē decor ex refulgētia lumīs naturalis. s. rōnis ꝓcedit. scdm decorē quo aīa in actibus interioribꝰ ꝑficit hꝫ ex refulgentia ⁊ eminētia diuini muneris. s. gratie ⁊ virtutis. vn̄ sicut macula in corꝑalibꝰ ꝓprie dicit: qn̄ corpꝰ nitidū ⁊ decorꝫ ex ꝯtactu alicuiꝰ corꝑis vel rei suū nitorē ꝑdit: sic methaphorice aīa maculat ex ꝯtactu alicuiꝰ rei inferioris. vn̄ Ecc̄i. xlvij. Dedisti maculam in gloria tua. Hec he. Tho. ꝑma scdē. q. lxxxvj. arti. j. in cor. q. per totū.

Ad cuius euidentiā nota sex. Primū est: ꝙ res viles ⁊ inferiores virtute earꝫ non maculāt aīam que in natura est supior ⁊ nobilior eis: sicut radius solaris nō maculat ꝑ ꝯtactū corꝑorꝫ fetidorꝫ: sed aīa inquinat seipsaꝫ ⁊ maculat ꝑ inordinatū amorē. nam amor ꝯglutinat ⁊ ꝯiungit aīam rei amate. vn̄ ex hoc aīa maculat eo ꝙ inheret rebus inferioribꝰ eas ꝯtra ordinē rōis ⁊ diuine legis amādo. vn̄ Ozee. ix. Facti sunt abomīabiles sicut ea que dilexerūt: ibidē in cor. q. ⁊ in solu. ij. argu. Scdm est: ꝙ rō vel intellectꝰ non maculat ex ꝯsideratōe quarūcūqꝫ rerꝫ vt hūi: sed magis ꝑficit. Cuiꝰ rō est: qꝛ actio intellectus ꝑficit sm̄ ꝙ res intelligibiles sunt in intellectu ꝑ modūꝫ ipsius intellectꝰ. sed tn̄ aīa maculat inordinate ipsas res diligēdo: vt pꝫ. s. ꝑ Ozeā. Cuius rō est: qꝛ actio volūtatis ꝯsistit in motu volūtaris ad ipsas res: ita ꝙ sicut amor ordinatus rei nobilis ꝑficit ⁊ nobilitat aīaꝫ: ita amor inordinatus rei vilis ⁊ infime vilificat ⁊ maculat animaꝫ. Augꝰ Si terrena diligis: terra es. Tertiū est: ꝙ trāseunte obstaculo corꝑis non remanet vmbra: eo ꝙ corpꝰ diaphanū manet in eadē ꝓpinquitate ⁊ dispositōne ad corpus illuminās: sed remoto actu peccati adhuc remanet in aīa macula post peccm̄. Cuiꝰ rō est: qꝛ remoto actu peccati: adhuc remanet in aīa macula in eadē habitudine ⁊ dispōne ad deū. vn̄ non est similis rō de vmbra ⁊ de culpa. ⁊ ideo dr̄ Josue. xxij. Usqꝫ in ꝑsentē diē macula huiꝰ sceleris in nobis ꝑmanet: vbi. s. arti. ij. in cor. q. ⁊ in solu. ij. argu. ⁊ argu. ꝯtra. Quartū est ꝙ affectus peccati facit distantiā a deo: quā quidē distantiā sequit defectus nitoris hoc modo sicut motus localis facit distantiā localē. vn̄ sicut cessante motu non tollit localis distātia: ita nec cessante actu peccati tollit macula: ibidē in solu. iij. argu. Quintū est: ꝙ postqꝫ homo peccauerit discedendo ab ordine rōnis vel diuine legis: non statim ad illum statū in quo fuerat aīa antequꝫ peccaret: redit. sed reqrit aliquis motus volūtatis ꝯtrarius ꝑmo motui. sicut si aliquis distās alicui ꝑ aliquē motū: non statiꝫ cessante motu fit ꝓpinquius: sed oportet ꝙ ꝓpinquet ꝑ ꝯtrariū motū: ibidē arti. ij. in cor. q. Sextū est: ꝙ sicut vnū peccm̄ inducit vel causat in aīa maculā: ita diuersa pctā inducunt in aīa diuersas maculas. quod ꝑ exemplū pꝫ. nam vmbra est priuatio lumīs ex obiecto alicuius corꝑis: ⁊ ideo sm̄ diuersitatē corꝑorꝫ obiectorꝫ diuersificant vmbre: vbi. s. arti. j. in solu. iij. argu. Causat autē macula ex ꝯtactu qdruplicis rei. s. rubiginis. bituminis: sanguinis: picis. ꝑ° causat macula ex pte rubiginis: vt in metallo: ꝑ quā rubiginē auaricia designat: ꝓuer. xxv. Aufer rubiginē de argento. i. de mūdano lucro ⁊ egrediet vas purissimū. i. cor mundū: imo beatū: Ecc̄i. xxxj. Beatus vir qui inuentus est sine macula. 2° causat macula ex ꝯtactu bitumīs vt in luto. per quā maculā luxuria designat: Ecc̄i. lxvij. Posuisti maculā in gloria tua. Re. s. Luxuria. 3° causat macula ex ꝯtactu sanguīs: vt in panno. ꝑ quā designatur macula odij: Nūe. xxxv. Non polluatis terrā habitatōis vestre que insontiū cruore maculat. 4° causat macula ex ꝯtactu picis: ꝑ quā societatis praue macula designat: Ecc̄i. xiij. Qui tetigerit picē coinquinabit ab ea: ⁊ qui cōmunicauerit supbo induet supbiaꝫ. Est autē sciendūꝫ ꝙ in lege veteri sub figura qdruplex macula ꝓhibebat. s. in domo: in veste: in oblatōe: in offerēte: ꝑmo ꝓhibet macula in domo: Leui. xiiij. ꝑ quā maculā peccm̄ vel macula in familia designat. j. Regi. iiij. dicit: ꝙ propter hoc peccm̄ Heli qui peccm̄ hoc tolerauit fractis ceruicibus est punitus ⁊ mortuꝰ. 2° ꝑ maculā in veste: macula ꝯuersatōis vel infamie designat. de qua Jude. j. dicit: O diētes illā que carnalis est maculatā tunicā. 3° ꝑ maculā in oblatōe: macula in ope designat: Job. xxxj. Si manibꝰ meis adhesit macula. q. d. sm̄ glo. ꝙ si aliqn̄ illicita cogitaui: ꝑuenire illa vsqꝫ ad opera non ꝑmisi. 4° ꝑ maculā in offerente: intentiōis macula designat: ꝯtra quā dicit Canti. iiij. Tota pulchra es amica mea ⁊c.

¶ Qꝫ vnū peccatū mortale est causa alteriꝰ peccati mortalis quattuor modis. CA. XXX.

Secūdo ꝑncipaliter peccm̄ mortale horrorē ꝓuocat. nam vnū peccm̄ mortale est cā sequentis pctī quattuor modis. ꝑmo vt remouēs: ꝓhibēs: 2° vt disponēs: 3° vt materiā ꝑbens: 4° vt finē respiciens. Primo enī vnū peccm̄ mortale est cā alteriꝰ: imo omnis peccati: vt remouēs ꝓhibens. Cuiꝰ rō est: qꝛ per peccatū mortale homo amittit grām: charitateꝫ: ⁊ verecundiā: ⁊ oia alia retrahentia a pctō: quibus amissis homo faciliter in omnia peccata ruit. ⁊ labit: Trenorꝫ. j. Peccatū peccauit hierusalē: ꝓpterea instabilis facta est. Ubi dicit glo. ꝙ sicut edificiū quod non habet solidū fundamentū oꝫ ꝙ statum ruat: sic qui in xp̄o ⁊ in eius virtutibus non est fundatus oportet ꝙ cito de pctō in peccatū cadat. Secūdo peccm̄ mortale est causa sequētis pctī vt disponens.

Nam cū ex actibus habitus ꝛ dispōnes causent̄ ad act⁹ similes inclinātes: sequit̄ ꝙ ex vno actu peccati homo facilius pctm̄ cōmittat. vn̄ qui a p̄teritis pctīs vult cauere ne ea iterato cōmittat: duo p̄cipue debet facere. primū est: vt assuescat ꝛ delectet̄ in bonis operib⁹: vt dic̄ Plato scōm est: ꝙ si in pctm̄ aliqd̄ cecidit oportet vt de eo penitentiā faciat. ꝛ hoc modo sicut medicina corpalis q̄ est infirmitatis corpis expulsiua ꝛ effectiua sanitatis: fit p ꝯtraria: sic penitētia que est expulsiua criminis ꝛ collatiua grē ꝛ virtutis debet fieri p ꝯtraria. Tercio pctm̄ mortale est causa sequētis criminis vt materiā prebēs. Nā vnū pctm̄ ministrat materiā alteri: sicut gula est materia luxurie: qꝛ venter mero estuās facile in luxuriā spumat: vt dicit Hiero. ꝛ auaricia est materia dissensionis inq̄tū multiplicat tpalia: que sunt materia litis. Quarto vnū pctm̄ est cā sequētis peccati vt finē respiciens. nam vnū pctm̄ aduocat aliud ad finē suū: ita ꝙ ꝓpter finē vel ad finē vnius peccati homo aliud pctm̄ cōmittit: sicut qn̄ aliquis occidit hominē vt vindictā de eo sumat: talis. n. ad finē ire que est vindicta homicidiū facit: vel cū aliqs cōmittit symoniā ꝓpter finē ambitōis vel fornicationē vel furtū. In quibus casibus ꝛ similib⁹ finis est quid formale. id vō qd̄ est ad finē est quid materiale: eo ꝙ i moralibus vnūqdq̄ specificat̄ a fine. Qꝛ aūt pctm̄ sit causa peccati ꝓbo auctoritate Grego. xxv. moral. sic dicentis: Pctm̄ quod p penitentiā non delet̄ mox suo pōdere in aliud trahit. ꝛ iterū ibidē: Prioris peccati merito petōꝝ subsequentiū fouea tegit̄: vt qui malū sciēs ppetrat: deinceps iuste in aliis etiā nesciēs cadat. Hec. b. Tho. pma scōe. q. lxxv. arti. iiij. in cor. q. p totū. ꝛ. ij. scri. sen. di. xxxvj. arti. j. in cor. q. per totū. Ita ꝙ breuiter ꝯcludendo vnū pctm̄ est cā alterius quatuor modis. pmo p modū cause efficientis: vel p accidēs rōne sue auersionis: vel p se rōe sue cōuersionis. 2° p modū cause materialis. 3° p modū cause formalis: qꝛ ipsa deformitas peccati est q̄si quedā forma que impedit infusionē grē: p quā homo impediebat̄ ꝛ tenebat̄ ne rueret in pctm̄. 4° p modū cause final' inq̄tum vnū pctm̄ ppetrat̄ ꝛ ordinat̄ ad finē alteri⁹ peccati ꝯsequendū: vbi. s. Nota m̄ hic ad euidentiā p̄dictoꝝ. Primo ꝙ pctm̄ vel est cā omnis pcti: vel est cā alterius sibi similis fm̄ spēm: vel est cā alteri⁹ peccati sibi cōtrarii fm̄ spēm. pmo enī pctm̄ rōne sue auersionis a deo est cā ois pcti. ex eo enī ꝙ homo a deo auertit̄ per pctm̄ sequit̄ ꝙ in oia peccata labat̄. 2° pctm̄ vnū p se est causa alterius peccati sibi similis fm̄ spēm: sicut luxuria est cā luxurie. 3° mō vnū pctm̄ p accidens est causa alteri⁹ pcti sibi ꝯtrarij fm̄ spēm. sicut aliquis potest exercere actū ꝓdigalitatis vt finē auaricie ꝯsequat̄. ij. scrip. sen. vbi. s. in cor. q. ꝛ in solu. iij. arg. Scōm est: ꝙ sicut est ponere primū motū qui non est causat⁹ ab alio motu: sed est cā omniū alioꝝ motuū: sic potest pueniri ad aliqd̄ pctm̄ primū cui⁹ causa non est aliud pctm̄: sed ipsū est cā oiū alioꝝ. Hec be. Tho. pma scōe vbi. s. in solu. iij. argu. Tertium est: ꝙ vnū pctm̄ est cā alterius hoc ordine ꝛ modo. pmo enī supbia qꝛ vult omnes p̄cellere: dolet si aliquis ei eq̄t ꝛ sic ex supbia inuidia nascit̄. 2° vō qꝛ inuidia de facili irascit̄ ei cui inuidet: ideo ex inuidia nascit̄ ira. 3° ira cū vindicare non potest tristat̄: ideo ex ira nascit̄ accidia. 4° accidia ꝯsolationē in rebus exterioribus querēs facit auariciā. 5° qꝛ auaricia in rebus tpalibus abūdat magis potest exercere gulā. 6° gula ꝓpter vētris repletionē de facili in libidinē spumat: ꝛ ita luxuriā generat.

## De vnū pctm̄ orit̄ ex alio q̄tuor modis. CA. XXXI.

Jvō aliter vis ꝓcedere dicas ꝙ pctm̄ ex peccato orit̄ q̄tuor modis. pmo p modū auersionis fm̄ ꝙ vnū pctm̄ mortale p̄uat grā: qua p̄uata homo in pctm̄ ruit. 2° per modū ꝯuersionis: fm̄ ꝙ ex actu pcti derelinquit̄ habitus: ꝛ ex habitu iteꝝ ꝓcedit actus. 3° p modū administratiōis: sicut gula ministrat materiā luxurie ꝛ ecōuerso. 4° p modū ordinatiōis: fm̄ ꝙ vnū peccatū ordinat̄ in finē alterius: sicut cū quis ad habendā pecuniā furat̄: furtū ex auaricia nascit̄. Et quia in moralibus species a fine est: ideo hec est formalis ꝛ completa origo peccati ex petō: ꝛ fm̄ hanc originē dicit̄ vitiū capitale. Ubi nota ꝙ vitiū capitale dicit̄ tribus modis: vel qꝛ punit̄ pena capitis: ꝛ sic oia peccata que capite puniuntur possent dici pctā capitalia. vel capitale dicit̄ qꝛ est p̄ncipiū alioꝝ: ꝛ sic supbia dr̄ pctm̄ capitale. vel capitale dicit̄ quia est p̄ncipale respectu alioꝝ: ꝛ sic septē vitia capitalia dicunt̄. Et saluat̄ ibi methaphora capitis: fm̄ ꝙ principē alicuius exercitus caput exercitus dicimus: qa princeps exercitus est: ad cuius bonū totus exercitus ordinat̄: vt ait ph̄us. xj. metha. vn̄ quia ex eis tanq̄ ex p̄ncipijs alia oriunt̄: ideo capitalia vocant̄. Hec bea. Tho. ij. scrip. sen. di. xlij. arti. viij. vtꝝ diuisio vitioꝝ capitaliū que ponit̄ in lrā sit sufficiēs: in cor. solu.

## De pctm̄ est causa pene: ꝛ pena peccati: ꝛ quomō. CA. XXXII.

Tertio p̄ncipaliter pctm̄ mortale dolorē applicat nam pctm̄ vel est causa pene: vel est pena. Primo dico ꝙ pctm̄ est causa pene. qd̄ ꝓbo p locū ab oppositis sic: Si oppositū in opposito: ꝛ ꝓpositū in ꝓposito. sed si nulla culpa in homie precessisset nec in natura: nec in psona: nulla pena fuisset. g̊ quia precessit culpa vel in natura vel in psona: ideo secuta est pena: ꝛ sic peccatū vel nature vel psone est causa pene. Hec bea. Tho. iiij. scrip. sen. di. xv. arti. iiij. q. ij. in solu. iij. argu. Scdo dico: ꝙ pctm̄ est pena peccati. Ubi nota ꝙ pctm̄ persone non est pena. qd̄ ꝓbo triplici rōne. prima est: qꝛ pena hꝫ rōnem boni non autē culpa. scda est: quia deus est auctor pene non autē culpe. tertia est: quia pena est cōtra voluntatē: peccatū autē a voluntate ꝓcedit. Alio vō modo. s. p accidens peccatū est pena. Hoc autē probo ad presens sex rōibus. s. rōne inordinatōis: afflictōis: deformatōis: pmissionis: cōmissionis: priuatōis. Primo ꝙ peccatū est pena rōe inordinatōis sic ꝓbat̄: Inordinatio animi est pctm̄: sed inordinatio animi est pena: ita dicit Aug⁹ in libro cōfessionū: Jussisti dn̄e ꝛ sic est: vt ipse sibi pena sit omnis inordinatus anim⁹ vel affectus. g̊ ꝛc̄. Rō autē huius inordinatōis est talis: qꝛ quicūq̄ cōtra aliquē ordinē peccat: ꝯueniens est ꝛ iustū ꝙ ab ordine deprimat̄ ꝛ puniat̄. Triplex autē ordo naturaliter in homie debet esse: prim⁹ rōnis ad diuinā voluntatē: scdus passiōis ad rōnem: tertius homis inferioris ad suū supiorē. Modo igit̄ quia pctm̄ istū ordinē puertit: ideo triplicē penā incurrit. pmo incurrit penā supmā. s. diuine ire odiū: Ecci. xij. Quoniā altissimus odio hꝫ peccatores. 2° incurrit penā intrinsecā a seipso. s. ꝯsciētie stimulū vel remorsum vn̄ Aug⁹. ij. soliloq. Consciētia aūt rei in pena semp est: nunq̄ securus est reus: mens enī mali cōscientia: ꝓprijs stimulis agitat̄. 3° peccator ex petō incurrit penā intrinsecā. s. a ꝓximo vel a mundo. s. guerre detrimentū: nā peccatū aufert pacis solamen: qꝛ non est pax impijs. Hec. b. Tho. pma scōe. q. lxxxvij. arti. j. in cor. q. Scdo pctm̄ est pena afflictōis. Sunt enī quedā peccata quoꝝ actus passionē ꝛ laborē habent: vt ira vel inuidia vel aliqd̄ huiusmodi: qꝛ ex inordinato vindicte desiderio: corpus imaginatōi obediens affectus quadā passione cōcitat: similit̄ actus peccati sine labore non exercet̄. ꝓpter qd̄ Sap̄. v. ab impijs dicitur: Ambulauimus vias difficiles. Tertio pctm̄ est pena rōne deformatiōis. nulli enī dubiū est quin ex ꝯiectione incōuenientiū: quedā pena fit homi: vt pꝫ: siqs magne auctoritatis indecēti ꝛ deformi habitu

induceret: hoc sibi pena esset. A simili non potest esse sine pena q actio desormis a rectitudine rõnis priuata in ipsa veri rõne inueniat: et ideo facere talẽ actionẽ deformem est quoddã penale vel quedã pena. Hec bea. Tho. ij. scri. sen. di. xxxvj. arti. iij. in cor. q. Quarto pctm est pena rõne pmissionis. nam aliqui puniunt a deo dũ deus pmittit eos in aliqua pctã pruere seu ruere. qd deus facit vl' ad bonũ ipsoꝝ vel alioꝝ. primo ad bonũ ipoꝝ qui peccãt .s. cũ post pctm per penitentiã resurgũt humiliores: cautiores: et fructiores. 2° pmittit deus aliquos ruere in peccatũ ad bonũ alioꝝ: qui videntes aliquos de pctõ in peccatũ ruere: magis formidãt peccare: ibidẽ arti. ij. in solu. pmi argu. Quinto pctm est pena rõne cõmissionis. nã ppter meritũ pcedentis peccati deus deserit peccatorez: que quidẽ desertio vel derelictio a deo iusta est: nam iustũ est vt qui peccãdo deũ dereliquit vel deserit: deserat a deo: Similiter desertio pctõris a deo rõnez pene maxime habet: ibidẽ pmo scri. sen. di. xlvj. q. ij. in solu. iiij. arg.

Sexto rõne priuatõis sic: Q2 aliquis priuet maximo bono nõ potest esse sine maxima pena. sed pctm est auersio a bono incõmutabili .s. deo: g peccatũ est pena. Septio rõne lesionis sic: Omne nocumentũ pueniẽs ex pctõ pena dicit: nullũ autẽ pctm caret nocumẽto ex se pueniẽte. quod pz: Nam p pctm peccator priuat gratia: et deum amittit: et bonũ nature in eo minuit: que sunt maxie pene: g peccatũ est pena: vel nunq̃ est sine pena. Hec bea. Tho. ij. scrip. sen. di. xxxvj. arti. iij. in cor. q. p totũ. Octauo q peccatũ sit pena multis nociua pbo per viaz inductiõis sic: Primo eniz peccatũ nocet faciẽti multiplicit. pmo eniz ex peccato mortali mens denigrat. 2° spũali vita priuat. 3° a bonitate diuina sepat. 4° eterna pena cruciat: vt pz per antedicta. vñ in psal. Pctm meũ cõtra me est semp. Scdo pctm mortale nocet his qui sunt in purgatorio: quos non possunt pctõres iuuare ita efficaciter sicut si essent in gratia. Tertio nocet dãnatis: et hoc p modũ cõuictãis. q̃to eniz plures sont in inferno: tanto est ibi maior pena et horror. Fallit eniz in inferno hec regula: Solaciũ est miseris socios habere penarũ. Quarto nocet saluatis: et hoc p modũ subtractõis. nam ex consortio et societate beatoꝝ habet gaudiũ accidentale. Quito nocet ipsis viatorib9: tum p eo q2 acies eoꝝ cõtra demones diminuit in illo qui pctm pperat: tũ p eo q amicos exemplo malo corrũpit.

¶ Nota nouem vtilia documenta de peccato: et que. CA. XXXIII.

D maiorẽ tñ euidentiã predictoꝝ nota hic nouẽ.

a Primũ est: q pctm vel est pena sequẽtis peccati vel pcedẽtis. vbigratia: Nam pctm primũ effectiue et causaliter pena dici potest inq̃tũ corruptio nature que p illud fit quedã pena est: non aũt est pena pcedentis peccati: qd non fuit: sicut oĩa peccata sequẽtia sũt precedentiũ pena: vt pz. s. Hec be. Tho. ij. scri. sen. di. xxxvj. arti. iiij. in solu. ij. argu. Scdm est: q oĩs pena tã corporalis q̃ spũalis est a deo: tñ alis et alia rõne. vbigrã: de vtrisq3. pmo eniz omnes pene sensibiles vel corpales sunt a deo sicut ab agente: Cui9 rõ est: q2 pctm ex parte sue cõuersionis habet penã annexã que sensibiliter hoiem affligit: vt pturbatio ire: vel labor inordinatus in peccatis. Et hoc quidẽ a deo causat et iuste ordinat: vt qui delectatione ptra ordinationẽ dei appetit: pter suã intentionez afflictionẽ incurrat. 2° pene spũales sont a deo sicut a nõ agente: sed sicut a subtrahẽte. verbigrã: Nam subtractio grẽ que est effect9 vnius peccati et causa alteri9: est a deo sicut a non agẽte: et similit subtractio alioꝝ bonoꝝ spũalium. et hoc etiã iuste ordinatũ est a deo: vt qui ptraria grẽ appetit grãm amittat: et dei auxiliũ qui contra deũ agit. Hec vbi. s. arti. iij. in solu. j. argu. per totũ. Tertiũ est q omnis pena est medicina vel peccantis vel alioꝝ. vbigrã Q2 eni latro suspendat non est medicina latronis: eo q non est ad correctionẽ eius. similit q hõ in inferno damnat non est medicina nec ad correctionẽ eius: sed q̃nq3 ẽ medicina alterius: sicut fur suspendit in bonũ toti9 cõitatis ne passim furta cõmittant. Item aliqs in inferno dãnat ad decorẽ vniuersi ne aliquid inordinatũ remaneat: sed culpa per penã reordinat. qñ autẽ peccator p penã corrigit tunc pena ordinat ad medicinã peccãtis: ibidẽ in solu. iij. argu. Quartũ est q duplex est pena pueniens ex peccato. s. pena acta: et pena inflicta. pena acta ẽ nocumentũ quoddã effectiue puemens ex pctõ: sicut priuatio gratie et corruptio bonoꝝ naturaliũ vel huiusmõi et hac pena nunq̃ peccatũ caret. scda võ pena est inflicta que infert vel meret mereri a iudice: et hac pena pctm caret ad tempus: sicut qui patrez occidit: statim incurrit a iure penã exheredatõis: expectat aũt a iudice penã mortis. Quintũ est q deus vnũ pctm punit per pctm aliud .s. pmittendo peccatorẽ ruere in peccata merito pcedentis peccati: et hoc in penã pctõris. Q2 autẽ vltimũ pctm hoia a deo non puniat: hoc est p accidens. s. vel q2 vita peccãtis finit: vel etiã q2 anim9 eius p penitentiã in meli9 mutat. Hec bea. Tho. vbi. s. in solu. iiij. argu. Sextũ est q primũ pctm tollit grãm quã scdm pctm non tollit: eo q eam non inuenit: sed tolleret si eam inueniret: ibidem in solu. iiij. argu. Septimũ est q in actu peccati est aliqd de intentiõe peccãtis et aliquid pter intentionẽ eius. naz in peccato est aliqd quod peccator querit et vult: vt delectatio et huiusmõi: aliquid võ est in peccato qd peccator non vult: imo accidit pter eius intentionẽ: vt corruptio nature: vel etiã ipsa indecẽtia et deformitas actiõis: et iõ in hoc q libenter facit ponit: dũ ex hoc q libenter facit pctm: aliquid accidit sibi pter intentionẽ eius quod voluntati eius aduersat: ibidẽ in solu. v. arg. per totũ. Octauũ est: q pena infert alicui q̃tuor modis. pmo eni pena que est in priuatõe bonoꝝ spũalium non infert alicui sine culpa ppria. 2° pena que est in priuatiõe bonoꝝ corporaliũ sm q virtuti sunt necessaria: vel put ad virtutez pficiũt: puta sanitas corpis: diuitie: vel huiusmodi: etiã non est vel non infert nisi ex culpa propria. vnde nullus priuat bonis exterioribus pficientibus ad virtutẽ nisi ex pprio peccato. 3° priuatio bonoꝝ corporaliũ vel temporaliũ que non prosunt ad opus virtutis sed magis obsunt: non sunt ppric pena hominis inq̃tũ est homo. lz eni priuatio taliũ sit homi pena q̃tum ad naturã aĩalem: nõ tñ q̃tum ad naturã intellectualẽ. vel lz sit pena ex pte corporis: non tñ ex pte mentis. 4° priuatio minoris boni ppter maius bonũ sequendũ: sicut priuatio pecunie ppter sanitatẽ corpis vel virtus scz propter sanitatẽ anime: non habet rõnem pene sed medicine: sicut videm9 q medici austeras medicinas dant infirmis vt cõserant sanitatẽ. Hec bea. Tho. pma scde. q. lxxxvij. arti. vij. in cor. q. et in solu. argu. Nonũ est: q pena vel in penam peccatoribus dat a deo prosperitas. vnde ex hoc q impij psperitatẽ habent: vt dicit Hiere. xij. Quare via impioꝝ prosperat et c. totũ est in malũ eoꝝ. ij. scri. sen. vbi. s. in solu. v. arg. Similiter flagella quibus iusti in psenti vita flagellant non sont eis pprie loquendo pene: ex eo nãq3 q iusti puniunt et flagellant totũ in bonũ eoꝝ cedit: quia per hoc pficiunt ad virtutez. vnde lz iusti penã ex pte corpis habeant non tñ ex parte mẽtis. et hec pena quã iusti habent non sequit culpam psone: sed nature infecte: q̃ quidem natura si per peccatũ primi parẽtis infecta nõ esset homies sine huiusmodi molestijs. flagellis et penis ad pfectuz meriti prouenirẽt. ij. scrip. sen. vbi. s. in solu. j. et. v. argu. Req. diligenter infra de penis. iij. et. iiij. ca. et infra

Tribulatio.ca.qd incipit: Ad maiorē: per totum.

¶ Qr peccatuz efficitur irremissibile triplici ratione: ⁊ primo ratione malicie. CA.XXXIIII.

Q Uinto principaliter circa peccatuz cōsideranda est irremissibilitas. Ubi nota q peccatū efficit irremissibile triplici rōne. primo rōne certe malicie. 2° rōne pverse resistentie. 3° rōne extreme inpenitētie. Primo peccatū dicit vel efficit irremissibile rōne certe malicie: nam qui ex ignorātia vel infirmitate peccat: minorē culpā cōmittit ⁊ ideo minorē penā meret. sꝫ peccatū quod cōmittit ex malicia q̄tum est de se meret vt non remittat. verbigrā: Qui blasphemat in filiū hoīs eius diuinitate nondū reuelata: excusationē habere poterat ꝓpter infirmitatē carnis quā in eo. s. xpo conspiciebat: ⁊ sic merebat minorē penā: sed eius diuinitate reuelata grauius peccabat. Ad cui⁹ euidentiā est sciendū q peccare ex certa malicia ɔtingit vel prouenit quatuor modis. s. mortaliter: sciēter: delectabilit: contēptibiliter. primo peccare ex certa malicia est peccare mortaliter. vñ ille peccat ex certa malicia qui peccat per voluntatē malicia deformatā vel informatā. ⁊ taliter peccat omnis q mortaliter peccat: ad differentiā illius qui venialit peccat. 2° peccare ex certa malicia est peccare scienter: sicut dicit peccare ex certa malicia qui nulla infirmitate vel ignorātia ductus scienter peccat sine remorsu. Talis eni qui sciēter eligit aliquid qui maliciā scit esse annexam: gratie vel bonitati dei opponit que spiritui sancto attribuit. vñ Richardus tractās illud verbū apli: Nō in fermento malicie ⁊ nequitie sic dicit: Malicia est ex ꝓposito ⁊ deliberatiōe malo cognito ꝓprio animo ɔsentire. ⁊ ex hoc omne pctm̄ efficit grauI⁹. Ita dicit Isido. ij. li. de sūmo bono. Ad maioris culpe cumuluz pertinet scire quenq̄: quid sequi debeat ⁊ sequi nolle quod sciat. 3° peccare ex certa malicia: est peccare delectabiliter. vnde mgr̄ senten. libro. ij. sen. di. xliij. dicit q ille peccat ex certa malicia cui malicia per se placet: ⁊ talis etiā peccat in spiritūsanctū. scd̄a scd̄e. q. xiiij. arti. j argu. ɔtra. Sicut. n. pijs placꝫ bonitas que appropriat spūisancto: ita impijs placet malicia que repugnat bonitati spūs sancti. Ubi nota q malicia sub rōne malicie: vel malū sub ratōne mali: nulli plꝫ. nec vnq̄ ipsum aliquis volut: sed sm̄ q ipsum pctm̄ estimat bonū ipsi peccanti quasi quietās ipsiꝫ appetitū corruptū. ij. scrip. sen. arti. j. in solu. j. argu. vbi. s. De talibus dicit puer. ij. Letant cum malefecerint. ⁊ exultant in rebus pessimis. vbi glo. sic dicit: Si eniꝫ ad quas penas tendūt aspicerent gressus cohiberēt: nociuāq letitiā salubri fletu castigarēt. 4° peccare ex certa malicia est peccare ɔtēptibiliter. vnde ille ex malicia peccat qui ɔtēnit ⁊ abijcit ea p que homo retrahit a peccato. vnde puer. xviij. Impius cū in ꝓfundū peccatoꝝ venerit contēnit: sed sequit eū opprobriū ⁊ ignominia. scd̄a scd̄e. q. xiiij. arti. iiij. in cor. q. Ubi sciendū q istud verbū puer. Impius ⁊c. exponit quatuor modis. primo sic: Impius cū in ꝓfundū peccatoꝝ venerit. s. p assiduitatē peccandi. Contēnit peccare: vel ɔtēnit se: q2 p quolibet vili dat se: vt auarus pro obulo; luxuriosus pro momentanea voluptate. 2° modo exponit sic: Impius cū in profundū. s. in vsuꝫ peccatoꝝ venerit: Contēnit. s. correctionē vel emendationē: que non fieret si statim corrigeret. vnde Tulli⁹ Melius est vitare vitiū q̄ꝫ emendare: vsus difficile vincit: iugis vsus se in naturā cōuertit. 3° modo exponitur sic: Cum impius in ꝓfundū ⁊c. Contēnit. s. deuꝫ: quia a peccatis absorptus ipsiꝫ deū nec timet nec veret. Profundū peccatoꝝ potest dici ɔtumacia: ptinacia: defensio iactantia: presumptio: excecatio intellectus: corruptio: affectus: sed talē sequit opprobriū ⁊ ignominia. Glo. Qui longis peccatoꝝ tenebris inuolutus: semel de luce desperat sibi peccandi frena relaxat: sed opprobriū future dānatiōis nulla rōne euadet: quē nulla diuini timoris memoria cohibuit. 4° exponit sic a quibusdam: Impi⁹ cū in profundū peccatoꝝ venerit contēnit. s. ipsiꝫ peccatuꝫ ⁊ auertit se ab eo.

¶ Qr peccatum efficit irremissibile rōne inobedientie. CA.XXXV.

S Ecundo pctm̄ efficit irremissibile rōne pverse inobedientie vel resistentie. Sicut eniꝫ se habet in morbo corpali: ita suo modo in spūali. Morbus autē corporalis est incurabilis triplici rōne. prima rō est quādo morbus corrūpit naturā. scd̄a rō est quādo non recipit medicinā. tertia rō est qn fastidit alimoniā. Sic a simili morb⁹ spiritualis. s. pctm̄ est incurabilis triplici rōne. pma quādo deserit vel abijcit grām. scd̄a est: quādo contēnit penā. tertia est: quādo non suscipit imo fastidit eucharistiā. Primo pctm̄ est irremissibile vel incurabile quādo peccator deserit vel abijcit a se gratiā. Huius ɔtrariū suadet aplus ad Hebre. xij. Contēplātes ne quis desit gratie dei. vñ Aug⁹ sic dicit: Diligenter attendite ne quis vestrū deserat gratiam dei. Lꝫ enī deus semp presto vel parat⁹ sit dare: vñ humane prauitatis vitiū sepe repellit ⁊ hoc est pessimū: quia sicut caro sine aia efficit mortua: ita anima sine diuina gratia. Bern̄. super gratie effectus. Scd̄o pctm̄ est irremissibile quādo peccator contēnit penitētiā. Sicut enī per penitentiā omne pctm̄ meret veniā. ita sine penitētia peccatū nūq̄ꝫ potest remitti. Tertio peccatū est irremissibile quādo pctōr fastidit ⁊ non sumit ore vel corde eucharistiā. Nota hic ad euidentiā peccatoꝝ. primo q sicut morbus qui ex sui natura est incurabilis: virtute dei sanari ⁊ curari potest ita illud peccatū quod sm̄ sui naturā est irremissibile: eo q cōtēnit illa p que fit remissio peccatoꝝ: est sanabile et curabile pec omnipotentiā ⁊ misericordiā dei per quaꝫ aliquādo cōuersi miraculose spiritualiter sanant: scd̄a scd̄e. q. xiiij. arti. iij. in cor. q. in fine. 2° q peccatū mortale q̄tum ad aliquid est simile morti: ⁊ q̄tū ad aliquid est simile egritudini. primo peccatū mortale assimilatur morti: ⁊ dicit mortale a morte prima: eo q in morte corporea anima que est vita corporis sepat a corpe: ⁊ sic remanet mortuū: ita peccatū mortale animā sepat a deo q est vita anime. 2° pctm̄ mortale assimilat egritudini inq̄tum adhuc manet possibilitas redeūdi ad vitā virtute dei. sed virtute ꝓpria peccatū mortale habꝫ similitudinē egritudinis ducētis ad morteꝫ ɔdēnationis eterne: que est mors secūda. Hec bea. Tho. ij. scri. sen. di. xliiij. arti. iij. in solu. v. argu pec totū. 3° q remissio peccati dependet a duabus causis ꝓprie: sm̄ quas in statu vie nullū pctm̄ est irremissibile: pmo a benignitate dei remittētis: 2° a dispositiōe suscipiētis. Modo igit quia virtus dei nūq̄ꝫ cessat: ⁊ disponēdi se possibilitas quādiu homo in statu viatoris semp inest: ergo ⁊c. Quartū est ad ɔfirmationē huius autoritatis beati Augu. in li. retractionū dicentis: Sicut de quocūq̄ꝫ pessimo in hac vita cōstituto non est vtiq̄ꝫ desperandū. nec p illo imprudent orat de quo non desperat. quod verbū exponens beatus Tho. dicit: q de nemine desperandū est in hac vita: considerata oīpotentia ⁊ misericordia dei. sed ɔsiderata ɔditiōe peccati: dicunt aliqui esse filij diffidentie: vt habet ad Ephe. ij. ⁊ scd̄a scd̄e. q. xiiij. arti. iij. in solu. j. argu.

¶ Qr peccatum efficit irremissibile ratione extreme impenitentie. CA.XXXVI.

T Ertio pctm̄ efficit irremissibile ratōne extreme impenitētie. nam finalis impenitētia que peccatū cōcomitat facit pctm̄ esse irremissibile in hō seculo ⁊ in futuro: ⁊ tunc est peccatū in spiritūsanctuꝫ. s.

desperatio:presumptio: impenitētia: obstinatio: impu-gnatio veritatis agnite. inuidentia fraterne gratie. quas causas vel species ponit mgr̄ senten. di. xliij. scdi libri. Rō autē huius numeri est ista: nam aliquis retrahit a pctō ꝓpter quattuor causas. s. ꝓpter penitudinē: timorē: pudorē: et amorem. Primo retrahit aliquis a peccato ꝓpter penitudinē: inqntum penitet de peccato. Penitētia autē de pctō requirit duo. primo ꝓpositū non peccādi: cōtra quod est obstinatio mentis. 2° requirit penitētia dolorē de peccato cōmisso: cōtra hoc est impenitētia. Scdm retrahens a peccato est timor diuine iusticie punientis peccata. et contra hoc est presumptio: dum. s. aliquis presumit gloriā sine meritis adipisci: vel venie sine penitentia. Tertio retrahit aliquis a peccato ꝑ pudorem: puta quādo peccatū est turpe seu multū deforme: tunc homo retrahit a peccato. et cōtra hoc est impenitētia qua aliqs nō vitat deformitatē seu turpitudinē que est in actu peccati que deformitas erat ratio penitendi. Quarto retrahit quis a peccato propter amorē dei: qui quidem amor presupponit duo. s. fidem et spem. Contra fidem est impugnatio veritatis agnite: cōtra spem est desperatio. Si autē aliter vis ꝓcedere dicas ꝙ in remissiōe peccati tria est considerare. pmo remittentē: 2° penitentē: 3° virtutē. Primo ex parte remittētis sunt duo. s. misericordia: contra quā est desperatio. et iusticia contra quā est presumptio. Secūdo ex parte penitētis sunt duo. s. dolor de peccato cōmisso: et contra hoc est impenitētia: et ꝓpositum cauendi peccatū in futurū: et contra hoc est obstinatio. Tertio ex parte virtutis per quā fit remissio peccatorū sunt duo. s. fides ecclesie: cōtra quā est impugnatio veritatis agnite. et gratia que daf in sacramentis: cōtra quā est inuidentia fraterne gratie. Hec bea. Tho. prima scde q. xiiij. arti. ij. in cor. q. per totum. Nota tñ hic ad euidentiā predictoꝝ ꝓpter solutōnes argu. sex. primū est: ꝙ desperatio non ꝓuenit ex hoc ꝙ aliquis neget remissionē peccatoꝝ. sed quia remissionez pctōꝝ non fieri credit vt liberius a peccatis vacet. ij. scrip. sen. di. xliij. arti. iij. in solu. primi argu. Scdm est: ꝙ presumptuosus non peccat in hoc ꝙ dei misericordiā nimis magnā arbitref: sed qr eam contēnit ac si dei misericordia non esset iusta: ibidē in solu. ij. argu. Tertiū est: ꝙ ille est obstinatus in malo qui delectatiōi adheret ac si delectatio non esset incōpetens: ibidē in cor. q. Quartū est: ꝙ inuidia potest esse duplex. quedā est de ꝓsperitate vel exaltatiōe hominis: et quedā que est de exaltatiōe gratie: sicut ꝙ multi ad deum cōuertunf: et talis non solū est inuidia fratris vt prima: sed fraterne gratie et peccatū in spūsanctū: ibidē in solu. vj. argu. Sextū est: ꝙ pctm̄ irremissibile dicif tribus modis. Uno modo negatiue. s. qr nullo modo potest remitti: vt pctm̄ angeli. 2° priuatiue. s. ꝙ non habet ex se cōgruentiā qua remitti debeat: lz ex congrua volūtate dei omne peccatū possit remitti. et hoc modo ex sui natura qdlibet peccatū mortale est irremissibile: lz ex omnipotentia et misericordia dei omne peccatū mortale sit remissibile. 3° modo cōtrarie. s. ꝙ habet aliquā dispositionē cōtrariaz ad remittendū. et hoc modo peccatū in spūsanctū dicif esse irremissibile: eo ꝙ cōtrariaf his ex quibus fit remissio

e pctōꝝ. de quo dicif. j. Joh. v. Est pctm̄ ad mortē. non ꝓ illo dico vt quis roget. Quod verbū fm glo. exponif tribus modis. primo sic: Est pctm̄ ad mortē. s. pctm̄ mortale quod separ aīam a deo: sicut mors separ aīam a corpe. 2° modo sic: Est pctm̄ ad mortē. s. qd non humana fragilitate cōmittif: sed per maliciā et fraterne charitatis inuidentiā. Cuius peccati vt dicit Aug⁹ tanta est labes vt deprecandi humilitatē subire non potest. 3° modo exponitur sic: Est pctm̄ ad mortē. i. vsqz ad finē vite inclusiue cū qs in hac vita obstinatiōe impenitēs decesserit. vnde subdit Non ꝓ illo dico vt quis roget. Rō huius est fm glo. qa quod in hac vita non corrigif frustra post mortē postulaf. vñ tale pctm̄ orōne iustorum non purgatur.

℄ Q. in peccato sunt duo. s. actus voluntatis: et defectus voluntatis. CA. XXXVII.

## Peccatum in cōmuni.

Circa pctm̄ in cōmuni cōsideranda sunt qttuor. s. descriptio: diuisio: intētio remissio. Primo cōsideranda est peccati descriptio. Ubi nota ꝙ in pctō sunt duo. s. actus volūtatis: et defectus rectitudinis. et ideo beatus Tho. in peccatis cōsiderās ista duo: diffiniēs peccatū sic dicit: Peccatū est actus human⁹ malus. Quare actus: ꝓpter pctm̄ cōmissionis in quo non est priuatio actus: sed positio vel cōmissio actus. Quare human⁹: ex hoc ꝙ est voluntarius: siue sit volūtarius quasi ex voluntate elicitus vt velle et eligere: siue sit volūtarius quasi a volūtate imperatus: vt exteriores actus vel locutiōis vel opatiōis. Quare malus: deformis: vel turpis: quia caret debita cōmensuratiōe per respectū ad regulā: siue sit regula ꝓpinqua vel eiusdē nature vt rō humana: siue sit regula pma et alterius nature. s. lex eterna: que est quasi ratio dei. Hec bea. Tho. pma scde. q. lxxj. arti. vj. vtꝝ peccatum diffiniaf: in cor. solu. Per hec autē duo. ꝑ actū voluntatis et defectū rectitudinis: pctm̄ septē mōis diffinif a sāctis. Pmo eniz diffinif pctm̄ ex parte materie exequētis vel exercentis pctm̄. vñ Aug⁹ in lib. de sen. sic diffinit pctm̄: Peccatū est dictū vel factū vel cōcupitū contra legē dei. In qua descriptiōe tangunf duo. Primo tangif act⁹ in ordine ad instrumēta quibus exercef actus peccati cum dicif: Pctm̄ est dictū vel factū vel cōcupitū. nā instrumēta quibus exercef actus peccati sunt vel cor vel lingua: aut manus. quod pz: quia pctm̄ aut perpetraf corde: aut ore: aut manibus: et ope tanqz varijs instrumētis: Ubi nota: ꝙ nulla priuatio vel negatio est in genere per se: qa non habet aliquā quidditatē vel esse: sed reducif ad genus affirmatiōis: fm ꝙ in non esse intelligif esse: et in negatiōe affirmatio: vt dicit phus in. ij. elēcoꝝ: quia omnis priuatio per habitū cognoscif: et remotio per positionez vt dicit be. Tho. j. scri. sen. di. xxviij. arti. j. vtrū innascibilitas sit notio vel ꝓprietas patris: in solu. iij. argu. Et ideo in dicto includif etiā non dictū vel omissio dicti: et in facto omissio facti: et in concupito omissio cōcupiti. Non eniz hoc habet dictū inqntum est affirmatiue dictū: vt sit peccatū. sed hoc habet a duobus: pmo ex parte volūtatis. s. inqntum dictū vel factū vel cōcupitū est in potestate voluntatis. 2° ex parte finis. s. inqntum est a rectitudine finis exiens. In his autē duobus cōuenit cū dicto affirmatiuo vel cū facto vel cū concupito: etiā non dicere vel nō facere vel non cōcupiscere: quod similiter est in volūtatis potestate a recto ordine finis exiens. vnde sicut actus est in potestate voluntatis: et per hoc habz ꝙ sit pctm̄ vel meritū: ita etiā negatio actus. Secūdo tangif defectus regule cum dicif: Contra legem eternā vel dei. Nam lex eterna primo et principalif ordinat hominē ad finē: cōsequenf aūt facit hominē se bene habere circa ea que sunt ad finē: et ideo in hoc ꝙ dicit: Contra legē eternā. tangit auersionē a fine et omnes alios inordinationes. Sed forte queres: cum pctm̄ sit aliquid ex eo ꝙ est cōtra rationē: quare Aug⁹ non posuit in diffinitiōe peccati aliquid esse. s. dictū vel huiusmodi contra rōnem: sicut contra legem eternā. Respondeo et dico ꝙ pctm̄ aliter cōsiderat a phō: et aliter a theologo. Nam phus cōsiderat pctm̄ fm ꝙ contrariaf rationi: et per contrariū ad rōnem diffinif pctm̄. sed theolog⁹ cōsiderat pctm̄ fm ꝙ pctm̄ est offensa

contra deum: et ideo Aug⁹ ut theologus precipuus diffinit peccatū cōuenientius ex hoc quod est contra legem eternā dei q̄ ex hoc qd̄ fit contra rōnem: precipue cum per legē eternā regulemur in multis que excedūt rōnē humanā: sicut in his que sunt fidei. Hec be. Tho. ij. scri. sen. di. xv. arti. ij. utrū pctm̄ diffinia͡t conuenient ab Aug. in cor. solu. et ibidē arti. iij. utrū omne pctm̄ cōsistat in actu: in solu. j. et ij. argu. et pma scd̄e. q. lxxi. arti. vj. sub eodem ti. in solu. iij. et v. argu.

Diffinit peccatū ex parte potentie: et quomodo accipit illud quod iusticia vetat. CA. XXXVIII.

Secundo diffinit peccatū ex pte potētie vel cause sufficienter imperātis et complentis pctm̄. et hoc modo Aug⁹ in libro de duabus aīabus diffinit peccatū dicens: Pctm̄ est voluntas retinēdi vel cōsequēdi aliquid qd̄ iusticia vetat. In qua diffinitiōe tangit duo. Primo tangitur actus voluntatis in hoc qd̄ dicit: Peccatū est voluntas retinendi vel consequēdi aliquid. 2° tangit defectus rectitudinis in hoc q̄ subdit: Quod iusticia vetat. Ubi nota q̄ iusticia nō accipit hic pprie .s. put est una specialis virt⁹: sed p iusticia generali que idem est subiectiue qd̄ omnis virtus .s. p rectitudine voluntatis que attendit sm̄ quācunq̄ virtutē. unde talis iusticia sic cōiter accepta idem est subiectiue qd̄ omnis virtus: ut dicit in. v. ethi. differēs a virtute solū rōne: q̄a virtus dr̄ sm̄ q̄ ad actū dirigit. iusticia vo sm̄ q̄ veritati legis vel rectitudini legis vel voluntati diuine concordat. et sm̄ q̄ in bonū cōmune cedit. Hec bea. Tho. ij. scri. sen. di. xxxv. arti. ij. utrū pctm̄ cōuenieter diffinia͡t: in cor. q. et in solu. iij. argu.

Diffinit peccatum ex parte forme: vbi nota q̄ inobedientia accipit duobus modis. CA. XXXIX.

Tertio diffinit pctm̄ ex pte forme vel potentie dirigentis. vnū Ambro. in li. de paradiso diffiniens pctm̄ sic dicit: Peccatū est puaricatio legis eterne et celestiū inobedientia mandatoꝝ. In qua diffinitiōe tangit duo .s. priuatio dirigētis in finē: et deordinatio ab ipso fine. Primo tangit priuatio dirigētis in finē in hoc q̄ dicit q̄ pctm̄ est puaricatio legis eterne: et hoc vel faciendo quod lex phibet: vel omittēdo quod lex p̄cipit. ex quo pctm̄ habet rōnem mali. nam sicut in natura sic in moribus de rōne peccati est preterire regulā actionis. Regula autē actōis qua cōstituit mediū inter superfluū et diminutū: necesse est q̄ quedā resecet: et quedam statuat. vnū etiā in rōe naturali et in lege diuina ex quib⁹ debēt regulari actus nostri: cōtinent quedā precepta negatiua. sicut autē negatiōi opponit affirmatio: ita affirmationi opponit negatio: et ideo sicut malū agere imputat homini in pctm̄: q̄a opponit p̄cepto legis negatiuo: ita et ipsū bonū non agere imputat homi in pctm̄: quia opponit precepto legis affirmatiuo. Scd̄o in diffinitiōe peccati tangit deordinatio ab ipso fine in hoc q̄ dicit: Et celestiū inobedientia mandatoꝝ. Ubi nota q̄ inobedientia accipit duobus modis. Uno modo spēaliter .s. qn̄ aliquis non facit quod p̄cipit: vel qn̄ facit quod prohibet. respiciendo ad cōtēptū precipiētis vel phibentis et talis inobediētia opponit obediētie que est specialis virtus que respicit autoritatē precipiētis vel phibentis Secūdo inobediētia accipit generaliter: cū quis non facit quod precipit: vel facit quod phibet. et hoc modo inobediētia cōcomitat omne pctm̄: et talis inobediētia opponit obediētie que cōcomitat omnē virtutē. quod pz: quia quicūq̄ aliquē actū virtutis facit: obedit. et de tali inobedientia intelligit quod dicit Ambro. Hec b. Tho. ij. scri. sen. di. xxxv. arti. ij. utrū pctm̄ diffinia͡t cōuenienter ab Ambro. in cor. solu. et in solu. v. argu. Sed cōtra videt q̄ diffinitio Ambro. non sit cōueniens: quia idem videt intelligi et assignari p illa duo. quod pz: quia quicūq̄ preuaricat legem est inobediens respectu mandatoꝝ legis: et ecōuerso: quicūq̄ est inobdiens preuaricat et c̄. Respōdeo et dico: q̄ illa duo que ponunt in diffinitiōe pctī sm̄ Ambro. non sunt eadē sed distinguūt dupliciter: sicut lex et mandatū: quod sic pz. Primo eni distinguūt: quia cū statuit lex est: cū autē precipit tunc est mandatū. Aliud est enim statui qd̄ fit per legē: aliud est iuberi qd̄ fit p mandatū vel preceptū. Scd̄o sic distinguūt: ut lex dicat in declinādo a malo: mandatū vo in faciēdo bonū. et his duob⁹ modis distinguūt vel differūt hec duo .s. puaricatio legis: et inobedientia celestiū mandatoꝝ. Hec Alex. scd̄a pte sum. q. xxxij. de diffinitiōe peccati circa diffinitionē tertiā: in solu. j. argu.

Diffinit pctm̄ ex pte cause finalis: vbi nota q̄tuor de pctō. CA. XL.

Quarto peccatū diffinit ex parte cause finalis a qua deficit. vnū Aug⁹ in libro de libero arbitrio pctm̄ sic diffinit dicens: Peccatū est auersio ab incōmutabili bono et cōuersio indebita ad cōmutabile bonū. Ubi nota quattuor .s. ordinē: ligamē: grauedinem: et vnitatem. Primo nota ordinē. Nam ex indebita cōuersione ad cōmutabile bonū sequit auersio ab incōmutabili bono: in qua perficit ratio mali. et ideo oportet q̄ sm̄ diuersitatē eoꝝ que pertinēt ad conuersionē sequat diuersa grauitas in peccatis. Hec bea. Tho. pma scd̄e. q. lxxiij. arti. utrū peccatoꝝ grauitas attendat sm̄ obiecta: in solu. ij. argu. Scd̄o nota ordinē .s. quid in peccato mortali sit prius: an auersio vel cōuersio. Respōdeo et dico: q̄ peccatū principaliter in voluntate consistit: et q̄tū ad voluntatē istud est prius quod principalit intendit: et in peccatis spiritualibus principalius attendit auersio q̄ cōuersio. prius est enī auersio ab incōmutabili bono q̄ cōuersio ad cōmutabile bonū: sicut in infidelibus et in illis qui desperātes seipos tradidit impudicitie: ut dicit ad Ephesi. iiij. In peccatis autem corpalibus in quibus p̄ncipaliter intendit fruitio boni commutabilis: prius est naturaliter cōuersio q̄ auersio: que non est principaliter intenta: sed preter intentionē que sequit ex inordinata conuersione ad cōmutabile bonū. Hec b. Tho. qd̄libeto. ix. q. xv. utr̄ in peccato actuali prius sit auersio q̄ cōuersio: in cor. solu. Tertio nota cōnexionē. nam in peccato duo sunt .s. auersio: et cōuersio ut pz. Si autē querat utrū peccata omnia mortalia sint connexa: Respōdeo et dico: q̄ ex parte auersionis peccata cōnexionē habent in q̄tum auertunt a bono incōmutabili. sed ex pte cōuersionis nullo mō connexionē habere possunt sicut virtutes. Hec bea. Tho. ij. scri. sen. di. xxxvj. arti. v. utr̄ pctā sint connexa: in cor. solu. Re. causā hui⁹ infra Peccatū. ca. liij. et liiij. et infra virtutes. Sed forte queres: utr̄ auersio a bono incōmutabili et cōuersio inordinata ad bonū cōmutabile sint duo peccata vel vnū. videt q̄ sint duo peccata quia Hiere. ij. dicit: Duo mala fecit populus meus: me etenī dereliquerunt fontem aque viue: et foderunt sibi cisternas dissipatas: non valentes cōtinere aquas. ubi tāgunt duo. Primo tangit auersio vel discessio a creatore: ibi Me etenī dereliquerūt. non inutilē vel parū utilem: sed multū. quia fontē aque viue que est multū utilis. Ubi nota q̄ Hieremias compat deum fonti triplici rōne. Prima est rōne eminētie: quia sicut fons ex seipso non aliūde aquas habet: non ut riu⁹: sic deus a nullo aliquid boni habet vel recipit: sed ex seipso vel p suā essentiā est infinitū bonū. Scd̄a est rōne influētie: quia sicut fons riuis aquā influit: sic deus omnibus creaturis: in psal. Apud te est fons vite. Tertia est ratione efficientie: quia sicut fons aquam viuam tribuit: sic deus non est

fons cuiuscumq; aque sed vite: et tam vite q in potantibus fonte facit. et ideo est multum desiderabilis: qr non est aqua que in potantes cōuertat: sed magis illos cōuertit sed qr fontes facit: sm illud Joh.iiij. Qui biberit ex aquam quam ego dabo ei etc. Hic fons alios.i. sanctos facit qui p exemplū vite et doctrine alios influunt. Ysaie.xij. Haurietis aquas in gaudio etc. Secūdo pncipaliter tangitur aliud malum vel peccatum.s. adhesio vel inordinata cōuersio ad creaturā: ibi Et foderunt sibi cisternas dissipatas non valentes continere aquas. vbi tria dicit. p° q nō sunt pncipales: et ideo a seipsis nihil habent vt fons. 2° q sunt detestabiles: qr dissipate.s. idola quibus adherent. 3° sunt inutiles nō valentes ↄtinere aquas nec alijs influere: qr nullum bonū: nullum honorē exhibitum eis .s. idolis possūt recipere nec alijs influere: in psal. Os habent et nō loquent. Ergo ex premissis videt q auersio et cōuersio est vnum peccatū sm rem: differens sm operationē ad diuersos terminos.s. deus et creatura: Ita q ibi est vnicus motus et vnicus actus.s. recessus a deo et accessus ad creaturam. quod pbo p exemplū. Idem eni motus est quo redit a sancto petro ad gradus et itur seu venitur pisas: ergo cum contēptus vel auersio sit recessus ipsi voluntatis ad creaturā: erit vnicus motus et vnum peccatū. Hec.b. Tho. scdo scripto sen.di.xliij. secūda parte distinctiōis arti. pmo: vtrum peccata cōuenienter distinguant penes radices: in solu.vij.argu. et Alex. secūda pte sūme.q.xxxij. circa quintam diffinitionē peccati in cor. q. et in solu. argumentoꝝ.

¶ Diffinit peccatū ex parte cause exemplaris: vbi nota tria.s. radicem peccati: rōnē: et cōparationē. CA.XLI.

Quinto peccatū diffinitur ex pte cause exemplaris a qua deficit. Et hoc modo Aug. de vera religione ca.ix. diffinit peccatū dicens: Peccatū est appetere que xps contēpsit vel fugere que xps sustinuit qd p eius oppositum pbat dicens: Nō enim vllum peccatum cōmitti pōt nisi dum appetunt ea que xps contēpsit: aut fugiunt ea que ipse sustinuit. Et pbat per exemplū sui. vnde ait: Omnia q vitare cupientes nō recte viuebamus carendo vel spernendo vilia: fecit oīa que vitare cupientes a studio veritatis deuiabamus pperiendo deiecit. Qd de malis oibus que sustinuit et de bonis oibus que contēpsit patet. Sit igit declarata et pbata ē esse cōueniens diffinitio peccati sm Augu.s. q peccatū est appetere que xps contēpsit et vitare vel fugere q xpus sustinuit: vt pz. ä. Circa quā diffinitionē nota tria.s. radicem: rōnem: comparationē. p° nota huiusmōi radicē .s. que est radix fugere que xps sustinuit: et appetere que xps contēpsit. Rūdeo et dico: q vnū istorū est timoris.s. fugere que xps sustinuit: aliud est cupiditatis.s. appetere que xps contēpsit. 2° nota huiusmodi rōnē: nā ratio quare fugere ea que xps sustinuit est timoris: qr fuga dicit tristiū que xps sustinuit. s3 respectu tristiū est timor. Ratio aūt quare appetere ea que xps contēpsit est cupiditatis est ista: qr appetitus dicit esse delectabiliū que xps vitauit. g etc. Hec aūt ideo dicit ad ostendendum q quoddā peccatū cōmittit ex timore male accedente vel inflāmāte. et qdā ex timore male humiliāte: sm Augu.

Sz cōtra: Oē peccatū sm Augu. in libro de libero arbitrio cōmittit ex libidine: g nō ex timore. Rūdeo et dico: q libido ibidē accipit cōuer.s. vbi qs vult qd nō ē volendum: vel vbi respuit qd est volendū. 3° nota cōparationē.s. qd sit grauius.s. peccare ex amore: an ex timore. Rūdeo et dico in pmo volumine q amor inordinatus est causa oīs peccati. Re.s. Amor ca. Hec Alexā. scda pte sūme q.xxxij. de diffinitione peti circa quartā diffinitionē: in cor. solu. et in so. argumentoꝝ. ¶ Diffinit peti ex pte cause pncipalis vel volūtatis: vbi nota tria. CA.XLII.

Sexto diffinit petū ex pte cause pncipalis.s. volūtatis ab Augu. i libro de libero arbitrio: Peccatū est affectio mala volūtaria. In qua diffinitione tangunt tria q sūt de rōne peccati.s. actus volūtatis defectus rectitudis: defectus culpabilis. Primo tangitur actus volūtatis cū dicit: Petū ē affectio. nā affectio sumit p actu voluntatis elicito vel impato: interiori vel exteriori. Sz cōtra q petū nō sit affectio sic pbo: Affectio ē res: petū aūt nō est res vel substātia: vt dicit Aug. in libro de natura: g est meli. ergo petū nō est affectio. Rūdeo et dico: q affectio est res. Qz aūt arguit p Augu. q petū nō est res: rūdeo et dico: q non intelligit esse res rōne defect qui adiūgit affectiōi: et rōne illi defect cōparat claudicatiōi et alijs defectib. Scdo i diffinitione peccati tangit defect rectitudinis cū subdit: Mala. petū inquit est affectio mala: ex qua sepat ab affectiōe bona q est in actu virtutis. Si eni esset defect qui nō debet inesse nō haberet rōnē mali: sicut nō est malū in lapide ex hoc q nō hz visum: qr nō est nat habere. Ubi nota q defectus realis vel pvatio rei nō est res. s3 id cui defectus vel pvatio accidit est res: vt verbi grā: sicut esse cecū: g defectus virtualis vel virtutis est malum. Hec.b. Tho. in qōnib dispu. de malo. q.j. arti.iiij. vtrū malū p culpā et penā cōuenienter diuidat: Et dicit q nō omnis defectus boni hz rōnē mali. s3 defectus vel pvatio boni qd natū est haberi. verbi grā: Nō est defectus hoi q nō pōt volare: nec p consequens malū culpe vel pene: s3 aui que apta nata est ad volandū. vn cū homo sit aptus et natus habere affectionē bonā: virtutē et gratiā: nō habere est peccatū vel culpa: qr hoc pvatio est voluntaria: in so. vij. et .iiij. argu. Tertio in pdicta diffinitiōe peti tangit defectus culpabilis: et p cōsequens vituperabilis: ibi Volūtaria. ex qua sepat ab affectiōe penali q nō est petū vl culpa. s3 effectus culpe. Hec Alex. scda pte sūme. q.xxxij. circa sextā diffinitionē peccati: in cor. solu. et in solu. primi argu. ¶ Qz voluntas est causa efficiens omnis peccati: et pbat quadrupliciter. CA.XLIII.

Ex premissis autē septem diffinitionib peccati beatoꝝ doctoꝝ.s. Tho. Augu. et Ambro. concludo: q volūtas est causa efficiens omnis peccati. Qd ad psens quadrupliciter pbo.s. auctoritate: rōne: contrarietate: et similitudine. Primo hoc pbo triplici auctoritate. pmo beati Augu. in libro retractationū sic dicentis: Volūtas est qua peccat et recte viuit. 2° etiā auctoritate beati Augu. in libro de libero arbitrio sic dicētis: Certū est in omni malefaciendi genere libidinē dominari. Libido autē ad voluntatē ptinet: ergo pncipaliter peccatū in volūtate cōsistit. 3° hoc idem pbo auctoritate Augu. in libro de vera religione ca.vij. sic dicentis: Peccatum aūt adeo voluntariū est: vt nullo modo sit peccatum: si nō sit volūtariū. vn concludit: Volūtate ergo peccatur. Et subdit: Et qm peccari non dubium est: nec hoc quidē dubitandū video habere aīas liberū voluntatis arbitriū. Et ibidē ca.xij. sic cōcludit: Quare ipsum malū voluntariū est. qd pbat p exemplū de stilo dicens: Stilus ferreus alia parte qua scribimus: alia qua delemus a fabro factus est: et in suo genere pulcher: et in vsum nostrum accomodatus. at si quispiā ea parte scribere qua delet et ea velit delere qua scribit: nullo modo stilū malum fecerit: cū ipsum factū iure vituperet q si querat vbi erit malū: certe i libero arbitrio scribētis. Sic ergo peccatū est malū voluntariū. Ubi nota differentiā int malum: peccatum: et culpam. nam malum cōmunius est q peccatum: et peccatum q culpa. quod sic patet. Cum eni sit duplex actus seu actio rei.s. primus et secundus: malū

est priuatio pmi actus vel pme perfectionis forme debite. peccatum autẽ est priuatio secunde pfectionis .s. operationis debite. Et ideo si aliquis priuetur pma pfectione .s. forma debita dicit esse malũ: nõ tamen peccatũ: vt verbi gratia Solet eni dici q tibia curua est malũ: nõ tamen peccatũ. Si autẽ priuet secunda pfectione .s. opatione debita dicetur peccatũ. verbi gratia: Claudicatio tibie est peccatũ. Cuius ratio est: qz quelibet res p operationẽ suam nata est consequi suũ finem: quem si nõ recte consequit vt finis exigit nõ est operatio recta. vnde peccatũ est in his q sunt sm naturam: vt claudicatio tibie: ⁊ in his que sunt sm artem: puta q grãmaticus nõ scribit recte: ⁊ medicus dat medicinã infirmo vel curat eum nõ recte: vt dicit in secundo physicorũ. sed culpe rationẽ nõ habet: nisi ex eo q est voluntariũ. vnde culpa nõ potest esse nisi in his q p voluntatẽ fiunt. Secũdo pncipaliter q peccatum sit malũ voluntariũ, pbo rõne sic: Nullus actus inordinatus est vituperabilis ⁊ p cõsequens alicui imputat ad culpam: nisi ille actus suo domino sit subiectus. sed habere dominũ vel potestatem sup suos actus: vt .s. possit facere vel nõ facere bene vel male facere est pprium voluntatis: ergo omne peccatum est in voluntate peccantis. sed nihil est in potestate hominis: nisi qd est voluntariũ: ergo oẽ peccatum est voluntariũ. Tertio hoc idem pbo oppositione vel contrarietate sic: Inuoluntariũ vt dicit phus iij. ethi. nõ meret penam sz ignoscentiã vel misericordiã vt si quis nascit cecus. Talis enim defectus eo q nõ subiacet voluntati. i. nõ ẽ volũtarius magis puocat ad misericordiã q ad vindictam: vnde qz potentia sm quam sumus dñi actionũ nostrarũ est volũtas: inde est q id qd in nostra potestate est constitutũ est voluntariũ: Et tale est peccatũ vel culpa: accipiendo ea p eodem. Quarto hoc idem pbo ex inductione .s. q peccatum sit voluntarium. verbi gratia: si eni aliquis alicuius alterius hominis manũ accipiat contra voluntatẽ eius. ⁊ cum ea interficiat hominẽ: peccatum homicidij nõ imputat illi homini cuius manus perimit: sz ei qui vtit manu. vnde actus illius hominis cuius manu aliquis alius vteret ad occidendũ esset quidã actus inordinatus: sz nõ haberet rationem culpe: nisi p comparationẽ ⁊ respectum ad illũ qui vtit manu alterius. ⁊ similiter actus alterius manus vel alterius membri habet deformitatem: sz nõ habet rationem culpe: nisi p hoc q est a volũtate. vnde si essent due psone .s. manus ⁊ volũtas manus nõ peccaret. sed voluntas peccaret: nõ solum p actum pprium qui est velle: sed etiã p actum manus. Nũc aũt vnus homo est cuius est vterq actus ⁊ p vtroq punit. Vñ Augustinus in libro de vera religione ca. vij. sic ait: Quare aut negandũ est peccatum cõmitti: aut fatendũ est voluntate cõmitti. Cuius rationem assignat ibidem ita dicens: Postremo si nõ voluntate male facimus: nemo obiurgandus oĩno aut monendus est. quibus sublatis diuina lex ⁊ disciplina ois religionis auferat necesse est. ergo voluntate peccatur. Hec beatus Tho. scđo sen. di. xlj. arti. iij. vtrũ omne peccatum sit in voluntate in argu. contra. ⁊ in cor. solu. ⁊ prima scđe. q. lxxiiij. arti. pmo. vtrũ voluntas possit esse subiectuz peccati: argu. contra: ⁊ i cor. so. ⁊ iterũ i questionibus dispu. de malo. q. xij. arti. vj. vtrũ peccatũ consistit in actu volũtatis tñ: in solu. vj. argu. vbi ponit exemplũ predictum.

Arguit in oppositum .s. q voluntas nõ sit causa peccati tripliciter. CA. XLIIII.

Sed forte argues in oppositum q volũtas nõ sit causa peccati tripliciter .s. auctoritate: rõne: similitudine. Primo auctoritate Dionysij in. iiij. ca. de diui. no. dicentis: q malum est pter intentionẽ: eo q nullus ad malũ intendens opaf. sz peccatũ habet rõnem mali. g nõ est volũtariũ. Rñdeo duobus modis. pmo q malum dicit esse pter voluntatẽ p se: qz nullus intendẽs ad malũ p se aliqd opaf: vt Dionysius dicit. sz p accidens malũ põt esse voluntariũ: dñ .s. aliquis existimat bonũ qd ẽ malũ: vel apparet alicui bonũ sm quid aliqd cui est adiũcta rõ mali simplicit. 2o mõ rñdeo ⁊ dico: q malũ dicit esse pter voluntatẽ: qz volũtas nõ tendit ad malũ sub rõne mali. sz qz aliquid est malũ apparens bonum: ideo voluntas aliqñ appetit aliquid. Et sm hoc peccatum est ex voluntate. Hec b. Tho. scđo scripto sen. dis. xlj. arti. iij. vtrũ omne peccatũ sit in voluntate: in solu. j. argu. Secũdo argues ad idem rõne sic: Volũtas tendit in bonũz sicut in suũ obiectũ. vnde semp est vel veri boni ⁊ tũc nõ est in volũtate peccatum: vel boni apparentis nõ autem existentis: ⁊ tũc est ex vitio intellectus vel alicuius apprehensiue virtutis: ⁊ nõ voluntatis: ergo peccatũ pncipalit nõ consistit in volũtate. Rñdeo tribus modis. Primo q ignorantia intellectus vel est inuincibilis ⁊ inuoluntaria. vel vincibilis ⁊ voluntaria. pmo eni si est ignorantia inuincibilis quã vitare oĩno nõ potest: talis ignorantia peccatũ excusat: vt iam peccatũ nõ sit. Si vo ignorantia est quodãmodo volũtaria: qz ignorat ea que scire tenet ⁊ põt: tunc ignorantia talis voluntariũ nõ tollit ⁊ sic peccatũ causat. Si aũt scire nõ posset tũc voluntarie quidez actuz faceret: sed volũtarie nõ peccaret. hoc modo rñdet beatus Tho. ad argu. factum. ij. scripto sen. vbi. s. in solu. tertij argu. Secũdo modo rñdeo ⁊ dico: q defectus intellectus vel apprehensiue virtutis: aut non subiacet voluntati: aut subiacet. Primo enim si nõ subiacet voluntati: sicut patet in his qui habent ignorantiã inuincibilem: tũc nõ est peccatuz nec in volũtate nec in apprehensiua virtute. Si vo defectus apprehensiue virtutis subiacet voluntati tũc deputat homini in peccatũ. Et hoc mõ rñdet beatus Tho. pma scđe. q. lxxiiij. arti. pmo: vtrũ volũtas põt esse subiectum peccati: in solu. ij. argu. Tertio modo rñdeo ⁊ dico: q id qd nõ est vere bonum apparet bonũ puenit ex duobus effectibus: qñq quidẽ ex vitio intellectus .s. cum aliquis habet falsam opinionẽ de aliquo cognoscendo: vt pz in eo qui putat fornicationẽ nõ esse peccatum vel etiam in eo qui vsum rõnis nõ habet. Et talis defectus puenιens ex vitio intellectus: vel totaliter a peccato excusat. vel peccati diminuit vel alleuiat. Qñq vo defectus prouenit ex parte voluntatis vel affectus: eo q qualis est vnusquisq talis finis videtur ei. in iij. physicoꝝ. Experimẽto eni cognoscimus q aliter videt nobis bonũ aliquod vel malũ circa ea que diligimus: ⁊ ea que odimus. ⁊ iõ cum aliquis inordinate est affectus ad aliquid: impedit eius iudicium interius in pticulari eligibili ex inordinata affectione ad illud. Et sic pncipaliter vitiũ nõ est in cognitione. sz in affectione. Et iõ qui sic peccat nõ dicit peccare ex ignorantia: sz ignorans. vt dicit in. iij. ethi. Et hoc mõ rñdet. b. Tho. ad rõnẽ pdictã in qõnibus dispu. de malo. q. ij. arti. vj. vtrũ peccatũ consistat in actu volũtatis tñ: in solu. ix. ⁊ vltimi argu. Tertio cõtra hoc pncipaliter argues similitudine arboris ⁊ fructus quã ponit dñs Matth. vij. dicens: Nõ põt arbor bona fructus malos facere ⁊c. Ex qua similitudine formo talem rõnẽ: Res bona nõ est causa mali. sz volũtas ẽ bona g causa mali .s. peccati esse non põt. Rñdeo ⁊ dico: q duplex est cã .s. pma ⁊ remota. ⁊ proxima ⁊ imediata. Causa aũt pma ⁊ remota i genere illo respectu arboris ⁊ fructus est sol vel terra: ⁊ hec causa est cõis bonis ⁊ malis fructibus. sz cã proxima ⁊ imediata fructus ẽ arbor: ⁊ iõ arbor mala ẽ fructus mali cã. Sic a simili ipsa nã volũtas vna ẽ ⁊ eadẽ cã pma vel pncipiũ bonoꝝ vel maloꝝ volũtariũ: bonoꝝ vel maloꝝ actuũ vel operũ exterioꝝ. sz volũtas mala q cõpat

arbor: est causa prima alicui⁹ mali exterioris que cõparaτ fructui. Et hoc mõ rñdet. b. Tho. ad auctoritatẽ pdictam exponẽdo eã. ij. scrip. sen. dis. xxxiiij. in explanatiõe lrẽ: ibi Manifestũ est ex volũtate mala tanq̃ ex arbore mala fieri oia opa mala tanq̃ fructus malos sm ipsã voluntatẽ τc. in principio distinctionis.

¶ Ad cognitionẽ aũt q̃litatis volũtatis hñdã τ opis exterioris inducit exemplũ arboris facientis fructum.

CA. XLV.

a Dcognitionẽ aũt qualitatis volũtatis τ opis exterioris habendã inducit exemplum arboris faciẽtis fructũ. Matth. vij. vbi sic dicit: Oĩs arbor bona fructus bonos facit: mala aũt fructus malos facit. nõ põt arbor bona fruct⁹ malos facere neq̃ arbor mala fruct⁹ bonos facere. In quib⁹ verbis tãguntur tria: pmo cõueniẽtia assimilatiõis: ibi Arbor. secũdo differẽtia opatiõis: ibi Arbor bona bonos fruct⁹ facit. tertio impotentia transmutatiõis: ibi Nõ põt arbor bona fructus malos facere τ ecõuerso. Primo tangit cõueniẽtia assimilatiõis: ibi Arbor. nã homo assimilat arbori. vñ in greco hõ dicit antropos. i. planta vel arbor reuersa. Homo igit assimilat arbori spũali cui⁹ radices sũt affectiões τ cogitatiões: quib⁹ figit siue in celo sursũ siue in inferno deorsum. humor deuotio: stipes intẽtio: cortex conuersatio: rami virtutes τ potentie: folia flores opinio: fructus opa: terra in qua dicit esse plantata ẽ celum: pp̃ter hoc habet radicẽ. i. caput supius. In psal. xci. Plantatus est in domo dñi. i. militãtis ecclesie τ numero τ merito. In psal. Introibo in domũ tuã in atrijs domus dei nostri. i. triũphãtis ecclie florebit. in psal. Stantes erant pedes nostri in atrijs tuis hierusalẽ. Aque iuxta quas dicit viuere sũt fluenta gratie τ sacre scripture.

e vñ in psal. pmo. Et erit tanq̃ lignũ qd̃ plantatũ est secus decursus aquaꝝ: qd̃ fructũ suũ dabit in tpe suo. Qd̃ verbũ dupliciter exponit. s. de xp̃o τ de viro iusto. Primo de xp̃o. vñ Aug⁹ τ Cassio. i glo. sic dicũt: Loquit Dauid de xp̃o ad similitudinẽ ligni vite dicens: Erit tanq̃ lignũ. s. vite qd̃ erit in medio paradisi: sic xp̃s fuit lignũ vite his qui apprehendũt eũ. qd̃ quidẽ lignũ fuit mirabili⁹: delectabilius: vtili⁹. p⁹ fuit mirabili⁹: q2 plantatũ. vñ Aug⁹ i glo. i. incarnatũ τ humane nature insertũ: p qd̃ ad deum possum⁹ accedere: Jacobi. j. In mansuetudine suscipite insitũ verbũ. 2⁹ fuit delectabili⁹ τ viridius: q2 secus decursus aquaꝝ. Aque signãt spiritum sanctuz iuxta illud: Qui credit in me flumina de ventre ei⁹ fluẽt τc. Joh. iiij. Vel secus decursus aquaꝝ. i. gratiarũ: Eccl. xxiiij. In me oĩs grã dicit xp̃s. τ Joh. j. Plenũ gratie τ veritatis. 3⁹ q2 fuit vtili⁹: q2 dabit fructũ suũ in tpe suo. Qd̃ exponit tribus modis. p⁹ dabit fructũ suũ. i. carnẽ suã in cena dabit esibilẽ. Isaie. ij. Erit fruct⁹ terre sublimis. 2⁹ dabit fructũ suũ. i. mittet spiritũ sanctũ i tpe suo. i. post resurrectionez τ ascensionẽ. vñ in euangelio: Nõdum erat spũs datus. 3⁹ sic: Dabit fructũ suũ. i. vitã eternaz. In tpe suo. i. in plenitudine grẽ. Hec Aug⁹ in glo. ibidẽ: Scdo mõ verbũ pdictũ exponit spũalit de viro iusto. Ubi nota tria. s. significatũ. statũ vel sitũ: pfectũ. p⁹ significatũ: ibi Erit tanq̃ lignũ. Videat vnusquisq̃ vtrũ sit lignũ vite vel mortis τ quõ pñt scire: a statu vel a situ. s. vtruz sit in loco arido vel humido. iõ. 2⁹ nota situ: ibi Qd̃ plantatũ est secus decursus aquaꝝ. Debet eni transplantari de statu culpe in

e statum gratie. Hieremie. j. Ecce cõstitui te sup gentes vt euellas τ destruas: τ dispdas τ dissipes: τ edifices τ plantes. In quo notant tria: p⁹ auctoritas: ibi Ecce constitui te. q. d. Ego cõstitui: nõ tu te: q2 nemo sibi sumit honorẽ τc. 2⁹ notat generalitas: q2 sup gentes τ regna. Sũt eni quidã qui corrigũt minores: q̃ p gentes designant: τ timent corrigere maiores q̃ designant p reges. ideo dicit Sup gentes τ regna. 3⁹ notat vtilitas: ibi Ut euellas. s. delectationez quã diabolus mittit τ plantat in pfundo cordis: Matth. xv. Oĩs plantatio quã nõ plantauit pater meus τc. Sed hoc est valde difficile: q2 delectatiões sũt nobis cõnaturales. Et destruas cõsensum q̃ a delectatione causat. τ disperdes opus quo cõsensus vestit τ dissipes cõsuetudinẽ qua quasi incarceratus miser tenet τ edifices cõuertẽdo. τ plantas in bono cõsentiẽdo. Tertio nota pfectũ: ibi Qd̃ fructũ suũ dabit in tpe suo. Sũt eni quedã arbores que nõ faciũt fructuz vt vlmus τ alie arbores siluestres: τ signãt ociosos q̃ nil boni faciũt. De tali arbore infructuosa dicit Luce. xiij. Ut q̃d etiã terrã occupat succide eã. Quedã vero faciũt fructũ: sz nõ aptum vsui humano: sz porcino vt quercus. tales sũt filij huius seculi agentes in comessationib⁹ τ ebrietatib⁹: in cubilibus τ impudicitijs. Quedã vero faciũt fructũ: sz nõ suũ vt hypocrite. Ex eo eni q̃ dicit in tpe suo: arguunt quidam ante tempus fructificare volẽtes. Hi sũt q̃ in initio cõuersionis sue alijs cõtinue velle fructificare psumũt: contra legis decreta arare in pmogenito bouis τ azini: τ ouis tondere pmogenito festinantes. Hec expositio est magistralis τ moralis.

¶ Quomodo p arborẽ intelligit volũtas: p fructum opus exterius.

CA. XLVI.

a f Scũdo pncipalit tangit differẽtia opationis cũ subdit: Arbor bona fructus bonos facit τc. Qd̃ verbũ exponẽs Aug⁹ ibidẽ in glo. dicit: q̃ p arborẽ intelligit volũtas: p fructũ intelligit opus exteri⁹. Sic igit intelligendũ est: q̃ arbor bona. i. volũtas bona vt sic nõ põt malos fruct⁹ facere: q2 ex volũtate bona nõ pcedit opus malũ: neq̃ arbor mala põt bonos fruct⁹ facere: q2 ex mala volũtate nõ pcedit opus bonũ: sz nisi ipsa voluntas mala causat ex aliquo bono: sicut etiã ipsa arbor mala causat ex terra bona: sic volũtas i aĩa. vñ Aug⁹ contra Julianũ sic ait: Ipsam dico voluntatẽ malã quã nullũ malũ pcessit: nõ opa mala nisi que sũt ex volũtate mala. Nec iõ tanq̃ ex bono potuit oriri voluntas mala q2 bonũ factũ est a deo: sz q2 de nihilo factũ est: nõ a deo Hec Aug⁹ ibidẽ. Ubi nota q̃ ad hoc vt arbor. i. voluntas sit bona reqrunt duo. primũ est intentio finis boni. secundũ ẽ electio ei⁹ qd̃ est ad finẽ cui⁹ est electio: vt verbi grã Ad hoc q̃ volũtas sit bona oportet q̃ sit bona sub rõe boni. i. q̃ volũtas velit bonũ: τ pp̃ter bonũ. τsi vtraq̃ bonitas fuerit in volũtate. s. bonitas intentionis: que est respectu finis: τ bonitas electiõis q̃ est ei⁹ qd̃ est ad finẽ tũc semp erit volũtas bona τ actus exterior semp erit bonus. Si aũt alterũ desit erit volũtas mala τ act⁹ exterior malus: τ pcipue si desit bonitas intentiõis: siue aliq̃s velit malũ pp̃ter bonũ: vt cũ quis vult furari vt det elemosynam. siue velit bonũ pp̃ter malũ: vt cũ q̃s vult obedire deo causa cupiditatis. s. pp̃ter tpalia cõseq̃ẽda: vel aliquod bonũ facere cã inanis glorie: vt cũ quis vult dare elemosynã pp̃ter inanẽ gloriã cõsequendã: his semp voluntas erit mala. Et iõ volũtas bona que p arborẽ signatur ẽ acciptẽda duob⁹ modis. s. ex volito: τ ex fine intento. pmo ex volito. s. vt bonũ velit: secũdo ex fine intẽto. s. vt bonũ bono fine vel intentiõe boni finis velit: Ita q̃ ad bonitatẽ volũtatis reqrit duplex bonitas. p⁹ bonitas finis quẽ respicit volũtas intendẽs. 2⁹ bonitas ei⁹ qd̃ est ad finẽ quẽ respicit volũtas eligẽs: nec bonitas volũtatis intendẽs finẽ sufficit ad bonitatẽ actus exterioris sine bonitate volũtatis eligente: q2 põt esse intentio volũtatis bona τ electio mala τ sic volũtas mala. Hec. b. T. ij. scrip. sen. di. xlviij. arti. ij. vtrũ ex bonitate vel malicia volũtatis actio exterior sit iudicãda bona vel mala: in cor. solu. τ in solu. primi τ secundi argu. τ prima scõe. q. xix. arti. vij. vtrũ bonitas volũtatis dependeat ex intentione

finis:in cor.solu.z in solu.ij.z.iij.argu.z ibidē.q.xx.arti. ij.vtrū tota bonitas vel malicia actus exterioris depen-dẽat ex volūtate:in cor.solu.z in solu.ij.argu.

¶ Quō mala volūtas nō pōt bona opa facē. CA.XLVII

Ertio tangit̃ impotentia transmutationis.cum subiungit̃ Matth.vij Nō pōt arbor bona fructus malos facere:neq3 mala arbor fructus bonos facere. In quo verbo excludit̃ falsitas:inclusio veritatis vacat: ostendit̃ causalitas vel q̃litas. Primo enī excludit̃ vel cōmittit̃ falsitas:vñ Aug⁹ in sermone dñi i monte sic ait: Ex hoc verbo errāt monachi qui putant z dicūt aīaȝ bonā nō posse fieri malā:neq3 ecōuerso.intelligentes p arborē bonā z malā aīas bonas quarū dicūt esse actorē deū:z aīas malas quarū dicūt esse actorē diabolū. Unñ dicebant aīam bonā nō posse fieri malā: neq3 aīam malā posse fieri bonā. Hunc errorē Aug⁹ reprobat ostendēs ex modo loquēdi saluatoris falsitatē cōtinere. neq3 enī ait ꝙ mala arbor nō possit fieri bona: z ꝙ bona arbor nō possit fieri mala: ȝ dicit ꝙ bona arbor nō pōt facere malos fructus z ecōuerso.i. bona voluntas mala opa: z ecōuerso mala volūtas bona opa. Nō infallibilit̃ verū est cōditionalit̃.s. q̃diu arbor.i. volūtas est bona nō pōt facere mala opa z ecōuerso. Igit̃ si homo mal⁹ vult bona opa facere oportet ꝙ prius fiat bon⁹. Quod Aug⁹ pbat p exemplū de niue dicens: Q̃diu enī nix est verissime dicit̃ ꝙ nō pōt calefacere vel esse calida: qꝛ cū iam aqua esse ceperit:nō niuem ȝ aquā vocamus. Q̃diu.n. nix est non pōt esse calida:ȝ pōt fieri ꝙ nix nō sit nix sed aqua z tūc pōt esse calida. Sic a simili:q̃diu homo malus est:nō pōt bona facere: ȝ pōt mutari de bono in malum z ecōuerso. vñ Hieronym⁹ ibidē sic ait: Queramus aūt ab hereticis qui duas in se negant esse cōtrarias naturas:si iuxta intelligentiā eorū arbor bona fructus malos facere nō pōt vel nunq̃ pōt:quō Moyses arbor bona peccauit ad aquas cōtradictionis: Petrus quoq3 in passione dñi negauit eū dicens: Nescio eū. Aut qua cōscientia socer moysi arbor mala q̃ in deū israel nō credebat:dederit consiliū bonū. Patet igit̃ ex p̃missis ꝙ voluntas bona pōt fieri mala z ecōuerso. z homo bon⁹ pōt fieri malus z econuerso. Scđo exprimit̃ vel ostendit̃ huiusmōi causalitas. Ratio aūt quare volūtas pōt mutari de bono in malū in hac vita sm̃ Augu. est duplex.s. ex pte libertatis z charitatis. p⁹ ex pte libertatis: Q̃diu enī in hac vita mortali sumus liberū arbitriū nostrū cōfirmatū nō est in bono:nec est obstinatū in malo: qꝛ tūc essemus in termino. vñ qꝛ homo liberi arbitrij libertatem habet:ideo pōt flecti in bonū z in malū. Secūda rō est ex pte charitatis vie que nō replet totā capacitatē volūtatis vel mentis:vt actualiter nihil aliud possit attendē nisi deū:sicut facit charitas patrie. Hec.h. Tho.in euangelio cōtinuo Matth.vij.ad expositionē p̃dicte auctoritatis.

¶ Utrū p bona opa bonus homo discerni z cognosci possit a malo. CA.XLVIII.

Uarto p̃ncipaliter tangit̃ noticia conditiōis q̃ ex premissis sequitur cum concludit̃: Igitur ex fructib⁹ eoꝝ cognoscetis eos. Glo. ex fructib⁹.i. ex opibus.nō ex verbis cognoscetis eos. Cui⁹ ratio ē:qꝛ ȝ ali qui dicant: Dñe dñe.nō cōtinuo sūt credendi boni: qꝛ tales verbis confitent̃ se nosse deū:factis aūt negant. vt dicit Aplūs ad Titū p̃mo. vbi glo.dicit:ꝙ dicere sine facere est negare. Sed forte queres. vtrū p bonos fructus.i. p bona opera:arbor.i.bonus hō possit cognosci a malo. Et videt̃ ꝙ sic:qꝛ saluator dicit. Ex fructib⁹ eoꝝ cognoscetis eos zc. Rñdeo quattuor modis. Primo ꝙ heretici habēt duo genera operū.s.occulta:z manifesta. Manifesta nō dicunt̃ fructus eoꝝ.ȝ dicunt̃ vestimenta ouiū. Occulta aūt sūt fructus:qꝛ huiusmōi intendunt generare in aliis. Ex p̃mis nō cognoscunt̃:ȝ ex secundis qñ ea manifestāt. Sȝ diceres: q̃ sūt fruct⁹ vel opa hypocritarū. z quō ab eis cognoscunt̃: Certe qꝛ ipsi hypocrite simplices opprimūt:maiorib⁹ detrahunt: minima redarguūt.correptionē impugnāt:in bonis inceptis fastidiūt in aduersitatib⁹ murmurāt: in dignitatib⁹ se iactāt: dicūt z nō faciunt. Scđo modo rñdet.b.Aug⁹ in libro sermonū dñi in monte dicēs: Q̃ p fruct⁹ quib⁹ bon⁹ hō a malo cognoscit̃ nō pñt intelligi ieiunium:elemosyna: oratio. Cui⁹ rō est:qꝛ dato ꝙ ista opa fiant: pñt tñ malo aīo fieri. z tūc sūt vestimenta ouiū nō opa:s̃ intelligunt̃ opa que nullo bono animo pñt bene fieri:vt fornicatio: homicidiū:z alia opa carnis. Tertio mō rñdeo z dico: ꝙ saluator hic loquit̃ de bonitate q̃ quis est dign⁹ vita eterna. z talis est sola charitas p quā homo bon⁹ cognoscit̃ z distinguit̃ a malo sm̃ Augu.xv. de trini. vbi dicit ꝙ nullū donū est dono charitatis excellenti⁹:qꝛ hec sola diuidit inter filios regni eterni: z filios pditiōis eterne.

Quarto mō rñdeo z dico:ꝙ p certitudinem nō pōt cognosci bonus hō a malo: loquēdo de bonitate gratuita vel gratū faciēte. Cui⁹ rō est. qꝛ nō pōt cognosci p certo hoiem esse in charitate.ȝ cōiecturalit̃ p signa aliqua pōt cognosci bon⁹ homo a malo: que signa sūt septē. p̃mū est si p eū veritas fidei nō puertat̃. secundū si p eū mandata ecclesie nō cōtemnant̃. tertiū si p eū nouus ritus viuēdi nō introducat̃. quartū si p eū charitas primi nō spernat̃. quintū si p eū verbū dei delectabilit̃ audiat̃. sextū si peccatū p eum toto conatu fugiat̃. septimū si p eū de opib⁹ bonis mūdi gloria nō querat̃. Hec.h. Tho. vt pȝ.ē. Gra. ca.ix.z.xv.p totū.

¶ Quomodo voluntas sit causa peccati cum voluntas sit de se bona. CA.XLIX.

J am queris quō voluntas est causa peccati: cū volūtas sit de se bona: z bonum nō causet̃ nisi a bono: Rñdeo z dico:ꝙ volūtas est causa peccati tripliciter.s. p accidens: vt deficiens: vt cōsentiēs vel libē agens. Primo volūtas est causa pcti p accidēs:inq̃tū .s. volūtas fert̃ in bonū aliqō sm̃ q̃d: cui cōiūctū est malū simplicit̃. Ubi nota ꝙ bono in qō volūtas fert̃ z tēdit adiungit̃ aliqō malū dupliciter.s. vel vt in paucioribus: vel vt semp. p⁹ vt in paucioribus: sicut si aliqs incidēs lignū in silua p quā trāsit raro hō inficit hoiem: z tūc volūtas pōt excusari a pctō. 2⁹ cōiungit̃ malū bono: in qō voluntas tendit vt semp. verbi gr̃a: Sicut delectatiōi q̃ est in adulterio semp cōiūgit̃ malū.s. puatio ordinis iusticie. vñ tūc nō excusat̃ a pctō. Cui⁹ rō ē:qꝛ tñ volūtas nō velit malū sm̃ se.tñ ex ipso ꝙ eligit bonū cui semp cōiūgit̃ malū:magis vult incidere in hoc malū q̃ carere tali bono:iō zc. Scđo volūtas est pcti cā inq̃tū deficiēs: puta inq̃tū nō intēdit ad regulā rōnis z diuine legis. qō duplicit pbo.s.rōne: z exemplo. Primo rōe sic: Qñ sūt duo quoꝝ vnū dȝ esse alteri⁹ regula vel mēsura: bonū in regulato vel mensurato ē ex hoc: ꝙ sue regule conformat̃ vel adequat̃. verbi gr̃a: Si sit aliqs artifex q̃ debeat aliqō lignū incidere recte sm̃ aliquā regulā: tūc si nō recte incidit: qō ē male incidere. hec mala incisio causabit̃ ex hoc defectu: ꝙ artifex mensurā vel regulā nō attēdit vel unitat̃. Sic sit delectatio vel qōlibet aliud in reb⁹ humanis ē mensurandū z regulādū sm̃ regulā rōnis z diuine legis. z iō non vti regula rōnis z diuine legis: z eligere aliq̃d est pctm̃. Ubi nota ꝙ non attendere semp actu ad talē regulā nō est pctm̃: qꝛ hō nō pōt semp attendere actu. ȝ nō attēdere talē regulā tūc est pctm̃: qñ hō aliquid eligit vl̃ opat̃ sine actuali cōsideratiōe regule: vt verbi gratia Artifex nō semp peccat i eo ꝙ nō tenet semp mensurā: ȝ ex hoc ꝙ nō tenēs mensurā aliq̃d facit. Et similit̃ culpa vo-

lūtati nō est in hoc ꝙ nō semꝑ actu attingit ad regulā rōnis vel diuine legis: sȝ in hoc ꝙ aliq̄d eligit vel facit: ꝯ̄ hūs regulā vel mensurā. Tertio volūtas est cā peccati inq̄ntū cōsentiens vel libere agens. vñ cuius qd̄ est libere agere τ non agere: libere attendere vel nō attendere: vti regula vel nō vti: nō oportet aliā causā querere. Et q̄re? qꝛ ad hoc sufficit ipsa libertas volūtatis. ꝑ quā pōt agere τ nō agere: attendere vel non attendere: vti regula vel nō vti: vt verbi grā Si scriptor habeat exemplar ad qd̄ debeat respicere vel scribere: ex hoc ipso peccat ꝙ nō fm̄ exemplar ad qd̄ debet respicere scribit. nulla enī huiꝰ est alia rō nisi sua volūtas libera. Qd̄ beatꝰ Augustinꝰ in libro. xij. de ciuitate dei ꝑ exemplū valde pulchrū τ bonū ꝓbat dicens: Sint duo iuuenes vel hoīes equalit̄ affecti aīo τ corꝑe τ pares in oībus: τ videant vnā rem pulchram vt mulierē vel equū vel aliq̄d huiusmodi: qua re visa vnus fruit̄ τ alter nō. Que ḡ fuit causa illiꝰ fruitiōis illicite nō caro cū similit̄ se habeāt q̄ntū ad dispositionē carnis: nec animꝰ cū similes habeant̄ quo ad animū: nō suggestio maligni spūs: cū spiritus malignus eque teneret. nihil ḡ videt̄ esse causa huiꝰ pctī vel mali nisi ꝓpria volūtas. Sed illā quis fecit cū non esset nisi natura bona? nature aūt bone deus est cā: illiꝰ aūt mali nullatenus est causa. Que igit̄ est causa? nō est nisi qꝛ placet. placiti aūt nulla est alia rō querēda. Sicut enī in bonis cū ꝯuentꝰ est ad voluntatē dei nulla ē ratio: ita in malis cū ꝯuentū est ad volūtatē ꝯuertibilē sibi derelictā nulla est alia q̄rēda rō: nisi qꝛ vult vel placet. Ubi nota ꝙ volūtas potest cōsiderari dupliciт̄. pꝰ vt volūtas est quedā natura: τ tūc nō determinat̄ nisi ad vnū. 2° vt est volūtas vel liberū arbitriū: τ tūc est oppositorū vniꝰ ꝑ se vel de se mali: alteriꝰ vo. s. boni nō ꝑma cā nec tota. Pȝ igit̄ ex ꝑmissis ꝙ volūtas inq̄ntū est libera in eligendo vel nō eligendo: in agendo vel nō agēdo est causa pctī. Sed cōtra Joh. viij. dicit̄: Qui facit pctm̄ seruus est pctī. Sȝ seruitus voluntati non cōpetit: qꝛ est liberrima τ fons libertatis: vt pȝ. s̄. Liberū arbitriū ca. xj. ḡ in volūtate pctm̄ esse nō potest. Rñdeo τ dico: ꝙ aliud est cogi ab alio τ aliud est se ipsum subijcere. Quia ḡ volūtas liberrima est: idō hoc cōsequit̄ eā. vt ad seruitutē cogi nō possit. nō tñ a volūtate excludit̄ quin seipsā seruituti possit subijcere qd̄ fit qñ volūtas libere in vnū peccatū consentit vel in actū peccati cōsentit̄. ꝑ oppositū aūt si esset aliqd̄ bonū qd̄ tria i se haberet. ꝑmū est ꝙ ei nō esset ꝑ accidens malū iniunctū. secundū est ꝙ nō esset defectiuū. tertiū ꝙ nō esset alicui regule vel mensure subiectū: sȝ ipsum esset sua regula vel mensura: sicut bonū increatū: tale peccare nō posset sicut artifex nō posset deficere si sua manꝰ esset regula incisionis. Et ꝓpter hoc deus peccare nō pōt: tū qꝛ obiecto sue volūtatis non est cōiunctū malū: qꝛ eius obiectū est sua essentia: tū qꝛ eius liberū arbitriū in bonū est semꝑ confirmatū: in quo habet eternā ꝑmanentiā: tū qꝛ nō est alteri regule vel mensure subiectus. sȝ ipse est sua regula ꝑ essentiā. Dec. b. Tho. in qōnibꝰ disputa. de malo. q. j. ar. iij. vtrū sit causa mali: in cor. so. vbi ponit exemplū beati Augustini supradictū: τ in solu. j. τ. ij. argu.

¶ Utrū peccatū consistat tm̄ in interiori volūtatis actu τ quomodo cōsistit in voluntate. CA. L.

Sed forte queres gratia ꝑdictoꝝ: vtrū peccatum tm̄ in actu interiori volūtatis cōsistat. Rñdeo τ dico: ꝙ peccatū ꝯsistit in actibꝰ duobꝰ. s. in actu interiori volūtatis: τ in actu exteriori corꝑis. Primo dico: ꝙ peccatū cōsistit in actu interiori volūtatis. quod dupliciт̄ ꝓbo. s. auctoritate: τ rōne. pꝰ auctoritate Augustini in libro de retractationibꝰ sic dicentis: Uolūtas est qua peccat̄ τ recte viuit̄. 2° hoc idem ꝓbo rōe sic: Sicut se habet falsa opinio ad intellectum: ita praua actio ad voluntatē vel ad effectū. sȝ falsa opinio nō est nisi in intellectu: ḡ praua actio nō est nisi in volūtate. Dec. b. Tho. i. scrip. sen. di. xli. arti. iiij. vtrū oē peccatū cōsistat in voluntate: in duobꝰ argu. contra. Sed dices: ꝑ quē modum vel quō voluntas est causa peccati. Rñdeo τ dico: ꝙ tribus modis. s. ꝑ accidens vt deficiens τ cōsentiēs. sicut pȝ ca. ꝑcedenti imediate. Ubi nota ꝙ sola volūtate peccatur tripliciт̄. s. vt ex radice: vt ex imperante: τ ex ꝑficiente. Primo dico ꝙ peccatū ꝑncipaliter cōsistit in volūtate sicut in radice: vt dicit. b. Tho. in qōnibꝰ dispu. de malo arti. vij. vtrū peccatū consistat in actu volūtatis tm̄: in so. ꝑmi argu. Ratio huiꝰ est: qꝛ sicut radix est causa ꝑncipalis arborū: ita volūtas est causa peccati. Secūdo peccatum habet esse in volūtate sicut in primo mouente τ imperante: eo ꝙ volūtas imperat oībus potentijs aīe τ mēbris corꝑis ad peccandū. vñ pctm̄ habet esse in volūtate vt in ꝑmo mouente τ imꝑante: in alijs aūt. s. mēbris exterioribꝰ τ potentijs interioribꝰ sicut in motis τ imperatis a volūtate: ita ꝙ alio modo peccat̄ voluntate: τ alio modo potentijs exterioribꝰ sicut pȝ. Dec. b. Tho. prima scđe. q. lxxiiij. arti. ij. vtrū volūtas sit subiectū peccati in solu. ij. argu. Tertio peccatū habet esse in volūtate complente τ ꝑficiente peccatū. Nam causa sufficienter complens vel ꝑficiens peccatū est sola volūtas. Et hoc modo in alijs potentijs τ exterioribꝰ mēbris nō cōsistit peccatū: qꝛ nihil aliud a volūtate ad peccandū sufficienter inducit. Qd̄ tripliciter ꝓbo. s. inductione: ex imꝑfectiōe: ratione. pꝰ hoc ꝓbo inductiōe: Sicut aliq̄d exterius tripliciter pōt esse causa peccati: vel qꝛ mouet imediate voluntatē: nō. Cuiꝰ rō est: qꝛ mouere interius volūtatē nō pōt nisi deus: qui nō pōt esse causa peccati. vt pȝ in hoc volumine. s̄. peccatū ca. iij. 2° qꝛ mouet rōnem vt demon: nō. Cuiꝰ ratio est: qꝛ demon est peccatū exterius ꝑsuadens nō efficiens. 3° qꝛ mouet appetitū sensitiuū vt exteriora sensibilia: nō. qꝛ talia ad peccandū alliciūt: nō tñ ex necessitate inducūt. 2° hoc idem ꝓbo ex imꝑfectiōe sic: Qñ. n. sūt due cause alicuiꝰ rei: illa causa que nō pōt eē sine alia sȝ ecōuerso est insufficiēs. sȝ oē id qd̄ est exterius: nō est cā pctī nisi mediante cā interiori. s. volūtate: ḡ τc̄. 3° hoc idē ꝓbo rōne sic: Qꝛ oīa exteriora insufficienter ad peccandū inducāt pȝ in hoc: qꝛ semꝑ in nobis remanēt peccare τ nō peccare. Rō aūt pctī vel culpe in hoc cōsistit: ꝙ aliq̄d sit in nobis volūtariū est τ nō ē volūtariū: τ extra nos. Dec. b. Tho. ꝑma scđe. q. xxv. arti. iij. vtrū peccatū habeat cām exteriorē: in cor. solu. τ in so. ij. τ. iij. argu.

¶ Qꝛ pctm̄ etiā cōsistit i actu exteriori mēbroꝝ corꝑis. CA. LI.

Secūdo dico ꝙ pctm̄ hȝ esse in actu exteriori mēbrorū corꝑis qd̄ dupliciter ꝓbo. s. auctoritate: τ rōne. Primo auctoritate: qꝛ oē qd̄ ꝓhibet̄ in lege dei est pctm̄. hoc pȝ in diffinitiōe peccati fm̄ Augu. qui dicit: Qꝛ pctm̄ est dictū: vel factū: vel cōcupitū cōtra legē dei: vt pȝ. s̄. Pctm̄. j. ca. Sȝ actꝰ exterior in lege dei ꝓhibet̄: Exo. xx. Nō occides: nō mechaberis: nō furtū facies: τ seorsū ꝓhibet̄ actus interior cū dicit̄: Nō concupisces. ḡ nō solum actus volūtatis interior: sȝ etiā exterior corꝑis a volūtate imꝑatus est peccatū. Scđo hoc ꝓbo rōne sic: Actus hoī imputat̄ ad culpam. ꝑ hoc ꝙ a volūtate ꝓcedit. Sȝ a volūtate ꝓcedit vel ꝓducit̄: nō solum actus volūtatis interior quem voluntas elicit: sed etiā actus exterior corporis qoē voluntas ꝑgat: τ ita hoc ipsum quod actu exteriori mēbroꝝ corporis peccat̄: volūtate peccat̄. vñ ex hoc exteriori corpis ē deformis: τ iputat̄ hoi ad pctm̄ vel culpā: τ sic ē reprehensibilis vel vituꝑabil̄: qꝛ a volūtate causat̄ vel ꝓcedit.

Sed contra illud qd̄ remuneratur vel cōdemnat̄: vel

punit a deo est pctm. Sz Chryso. dicit super Matth. q sola volūtas remuneratur et cōdemnatur a deo. g pctm i sola volūtate cōsistit. Rndeo et dico: q sola voluntas dicit remunerari vel cōdemnari a deo. fm Chryso. Nō q peccatū exterioꝝ membroꝝ nō punit. Sz qꝛ nihil remuneratur vel cōdēnatur a deo: nisi p hoc q est a volūtate. Patet igit ex pmissis: q peccatū alit habet esse in voluntate: et alit in mēbris exteriorib9 corpis. Quia in volūtate hz eē pctm sicut in cā pcti: in mēbris aūt corpis sicut in subiecto. Ita q alia est cā effectiua et cōpletiua pcti vt volūtas. Et alia est causa vel materia susceptiua peccati: vt membra exteriora: in quib9 recipit actus deformis et inordinatus pcti. et hoc put a volūtate pcedit: vt supius est pbatū. Hec. b. Tho. in qōnib9 dispu. de malo. q. j. arti. vij. vtrū pctm cōsistat in actu volūtatis tm. in argu. cōtra: et i cor. solu. et in so. iij. arg. et ij. scrip. sen. di. xxiij. arti. ij. vtrū in actib9 intellectus et aliaꝝ potentiaꝝ possit esse pctm: i cor. solu. Et iterū pma scōe. q. lxxv. arti. iij. vtrū pctm habeat cām exteriorē. in cor. so.

¶ Utrū pctm vel meritū pncipali9 cōsistat i interiori actu vel exteriori. CA. LII.

[S]Upposito aūt q peccatū hz esse et in volūtate sicut in causa: et in mēbris exteriorib9 corpis sicut in subiecto. Querit vtrū peccatū vel meritū bonū vel malū pncipali9 cōsistat in actu interiori volūtatis q in actu exteriori membroꝝ corpis. Rndeo et dico: q quedā opa sunt in quib9 exteriores act9 nō sūt fm se mali. sz boni. sz tm fm q a corrupta intentiōe vel voluntate pcedūt: puta cū quis dat elemosynā pp inanē gloriā et i istis pctis manifestū est q peccatū pncipalit cōsistit i volūtate. Quedā vo sūt peccata i quib9 actus exteriores sūt fm se mali. sicut pz in furto: i adulterio: et homicidiis: et huiusmodi. Et in istis rndeo vtēdo duplici distinctione. Prima est: qꝛ actus exterior pōt cōsiderari dupliciter vel put est in apphensiōe: vel put est in opis executione. Pº eni actus exterior pōt cōsiderari put est in apprehensione fm rōnē. s. inqꝫtū actus exterior apprehendit p rationē malus: vt pūatus debitis circūstantijs. s. qꝛ act9 exterior malus est pūatus debito ordine: modo et specie: ex quib9 hz rōnē pcti. Et sic prius est rō peccati in actu exteriori membroꝝ corpis: q in actu interiori volūtatis. Et p oppositū actus bon9 p rōnē apprehendit vt vestit9 debitis circūstantijs: et sic bonū pncipali9 est i actu exteriori corpis: q in actu interiori volūtatis. Cui9 rō est: qꝛ sicut actus sūt prius potētijs: ita obiecta actib9. iō eni act9 volūtatis est malus: qꝛ actus exterior est mal9. Jō enim velle furari est malū: qꝛ furari est malū. sz actus exterior est obiectū volūtatis: iō et c. 2º mō pōt accipi actus peccati fm q est in opis executione. et sic pncipali9 est peccatū vel culpa i volūtate q in actu exteriori. Cui9 rō est: quia effectus ē posterior sua causa. peccatū aūt put est i opis executiōe ē effectus volūtatis et sequit voluntatē. Secūda distinctio est: q peccatū pncipalit esse in aliquo intelligit dupliciter: vel pmordialit vel completiue. Pº eni si pncipalit. i. pmordialit sic est i actu exteriori malo: quia ipse actus exterior malus pmordialit fm se est malus: vt pūatus debitis circūstantijs: sicut pz. s. imediate. Si vo dicit pncipalit cōpletiue. sic peccatū est in ipsa volūtate. Cui9 rō est: qꝛ nisi homicidiū vel furtū sit voluntariū. nō reputat peccatū. vn rō pmordialit mali est in actu malo exteriori inqꝫtū est actus malus. Sz rō mali culpe cōpleta in actu volūtatis interiori. s. inqꝫtū est voluntariū: vt dicit Aug9 in libro retractationū. Hec. b. Tho. sub compendio: pma scōe. q. xx. arti. j. vtrū bonū vel malū p prius cōsistat in actu exteriori q in actu interiori volūtatis: in so. j. arg. Et iterū diffuse in qōnib9 dispu. de malo. q. j. ar. iij. vtrū peccatū pncipalit cōsistat in actu volūtatis: i cor. solu. p totum.

¶ Q peccata non sunt connexa vt quidā opinati sunt sed diuisa. CA. LIII.

[S]Ecūdo pncipalit post diffinitionē peccati considerāda est peccati diuisio et merito. Nō eni peccata oīa sunt cōnexa neqꝫ paria. sz sūt varia et diuisa. Primo dico: q peccata nō sūt cōnexa vt quidam sūt opinati. qd quadrupliciter pbo. s. auctoritate: distinctione: rōne: exempli inductiōe. Primo hoc pbo auctoritate. nā fm Diony. et phm pctm infinitatis modis cōtingit. Sz impossibile est infinita inesse eidē. g nō pūt esse oīa pctā cōnexa. Hec rō est dñi Ambaldi romani ordi. pdi. iij. scrip. sen. di. xxxvj. arti. iij. vtrū pctā vel vitia sint cōnexa: arg. cōtra. Scōo hoc idem pbo distinctione sic: In pctō mortali sunt duo. s. auersio: et cōuersio. Pº igit ex pte auersionis oīa peccata mortalia connexionē habent inqꝫtū omnia auertūt a bono incōmutabili. 2º ex pte cōuersionis imediate ad bonū cōmutabile peccata mortalia nullo modo cōnexionē habere pūt. Tertio pbo rōne sic: Aliter causat virtus et alit cōmittit peccatū. nā virt9 causat in accedendo ad vnū: et in attingēdo ad ipsū. s. ad rōnē. sz peccatū cōmittit in recedēdo ab vno. s. a rōne: et accedēdo ad multa circa q cōtingūt peccata. sz illa multa cōnexa nō sunt imo cōtraria que nō pūt simul inesse eidem: sicut pdigalitas et illiberalitas et huiusmodi. g et c. Hec. b. Tho. iij. scrip. sen. di. xxxvj. arti. v. vtrū pctā vel vitia sūt cōnexa: argu. cōtra: et in cor. so. Quarto hoc idem pbo exempli inductiōe: Probatū est eni p beatū Tho. q peccata cōmittunt ex hoc q recedūt ab vno. s. a rōne. sz p hoc nō cōnectunt. vt verbi gra: sicut pz p exemplum de lineis pcedentib9 vel pdeuntib9 ab eodē pūcto. qꝫuis eni p accessum aliqua cōnectant sicut connectunt linee qn cōcurrūt ad vnū punctū: nō tm p recessum a pūcto. sz auersio que est in peccatis est p recessū ab vno. s. a rectitudine rōnis: g p hoc pctā nō cōnectunt. Hoc exemplū est dñi Ambaldi. iij. scripto vbi. s. et accepit a. b. Tho. vt patebit ca. imediate sequenti.

¶ Q peccata sunt diuisa et nō cōnexa pbatur triplici rōne. CA. LIIII.

[E]T qꝛ beatus Thomas oibus alijs doctorib9 efficacius et rōnabili9 ostendit pctā nō esse cōnexa: iō intendo p beatū doctorē Thomā pbare peccata nō esse cōnexa triplici rōne. s. rōe oppositiōis: intentionis. cōuersionis. Primo rōne oppositionis sic: Impossibile est cōtraria eidē inesse simul. sz quedā vitia vel pctā sibiinuicē sūt cōtraria: vt pdigalitas illiberalitati: et sic de alijs: vt pz p phm. ij. ethi. g impossibile est oīa peccata vel vitia sibiinuicē esse cōnexa. Scōo hoc idē pbo rōne intentiōis sic: Alit se hz intentio peccātis: et alit intentio agentis fm virtutē: qꝛ intentio agētis fm virtutē est vt assequat vnū. s. regulā rōnis: et p hoc oēs virtutes sūt cōnexe in rōne. sz intentio peccantis intendit ad multa appetibilia recedēs a rōne. Et qꝛ hec appetibilia inq intentio peccātis intendit sūt diuersa: imo interdū etiaꝫ cōtraria: sicut in pma rōne pz. iō nullā cōnexionē adinuicem hūt. Tertio hoc idē pbo cōuersiōis rōne sic: Aliter eni se hz hō in pctō. alit in virtute: qꝛ in agēdo fm virtutē hō recedit a multitudine: et accedit ad vnū. s. ad rōnē. sz pctm cōmittit recedēdo ab vnitate. s. rōne: in q rōe oēs virtutes cōnectūt: et accedēdo ad multitudinē pp quā disiūgunt et distinguūt. Quarto hoc idē pbo similitudie amoris: alit eni se hz de amore dei: et alit de amore sui. Amor dei ē cōgregatiu9 inqꝫtū effect9 hois ducit in vnū: et iō virtutes q ex amore dei causant cōnexionē hūt. Sz amor sui disgregat affectū hominis appetēdo sibi bona temporalia: que sunt varia et diuersa. et ideo vitia et peccata que ex amore inordinate sui causantur nullam connexionem habent: sed sunt diuisa abinuicē et contraria.

Sed contra: Nō efficit quis reus omniū mandatoꝝ nisi ꝑpter pctā. sed Jacobi .ij. dicit: Qui offendit in vno factus est omniū reus: ergo qui vnū pctm̄ facit vel habet: habet oīa peccata. Rn̄deo ꝛ dico ꝙ hoc intelligit q̄ntum ad penā damni: puta q̄ntum ad priuationē gratie ꝛ q̄ntū ad amissionē sūmi boni a quo omne pctm̄ auertit. quo amisso quicq̄d virtutib⁹ debebat: deperit: ꝛ oīa virtutū merita mortificant. Et sic intelligit ex parte auersionis: qꝛ oīa peccata mortalia in auersione a deo cōnexionem habent: ꝛ q̄ntum ad penā damni vt pꝫ: sed nō ex pte conuersionis nec q̄ntum ad penā sensus. Hec .b. Tho. prima scḋe. q. lxxiij. arti. j. vtrū peccata vel vitia sint cōnexa: arg. cōtra: ꝛ in corp. so. ꝛ in solu. j. ꝛ. iij. argu. Et tertio scrip. sen. di. xxvj. arti. v. sub eodē ti. in solu. j. argu. ¶ Q nō oīa peccata sūt paria: sed vnum grauius altero. CA. LV.

Ecūdo dico ꝙ nō omnia pctā sunt paria: vt quidam sunt opinati. Hoc aūt ꝓbo triplici rōne. s. ex pte rōnis a qua elongant: ex pte finis a quo separant: ex pte lesionis que ꝓcurat ꝛ causat. Primo ꝙ pctā nō sunt paria ꝓbo ex parte rōnis a qua elongant. ꝛ formo sic rationē: sm̄ Augusti. peccatum dicit inq̄ntum discordat vel discordet a rōne ꝛ magis ab eterna lege. sed contingit ꝙ vnū peccatū magis recedit vel recedere facit a rōne q̄ƺ aliud: ergo nō sunt oīa paria. sed vnū est grauius altero. Q aūt vnū pctm̄ magis discedat a rōne q̄ƺ aliud ꝓbo ꝑ exemplū in quattuor. s. in quantitate: in sanitate: in pulchritudine: in veritate. p° ꝓbo in quantitate continua. s. in linea: qꝛ contingit vnā lineā esse magis curuā q̄ƺ aliā. vt ex quarto physicoꝝ pōt accipi. ergo cōtingit a simili vnū peccatū magis vel grauius esse altero: sm̄ ꝙ i ipso est maior obliquatio vel curuitas a ratione. 2° hoc idem ꝓbo ꝑ exemplū in sanitate. Nam sanitas cōsistit in debita cōmensuratiōe humoꝝ: ergo quanto in humorib⁹ est maior inequalitas tanto ē maior infirmitas. 3° hoc idem ꝓbo ꝑ exemplū in pulchritudine: nam pulchritudo ꝯsistit in debita ꝓportione membroꝝ: ergo quanto in membris est maior improportio vel deordinatio: tanto maior est turpitudo. 4° hoc idem ꝓbo ꝑ exemplū in veritate: nā veritas cōsistit in cōmensuratione vel adequatiōe intellectus vel sermonis ad rem: ergo quāto magis a veritate recedit: tanto est maior falsitas verbi gratia: Nō enī est tam magna falsitas estimantis tria esse q̄nqꝫ: sicut est eius q̄ estimat tria esse centū vel mille. sic a simili bonū virtutis cōsistit in cōmensuratione quadā ad rōnē: ergo quāto magis a cōsonantia vel a rectitudine recedit: tanto est maior malicia vel maius peccatū. Sꝫ cōtra: Tu dicis ꝛ ꝓbas ꝑ Augu. ꝛ ꝑ exempla vt pꝫ: ꝙ in actib⁹ humanis accidit peccatū ex hoc solo ꝙ aliquis p̄terit regulam rōnis. sꝫ ita p̄terit regulā rationis qui in modico a rōne recedit sicut qui in multo: vt verbi gratia Si enī alicui p̄ciperet ꝙ cathenā vel aliquē terminū non transgrederet: ita puniret a iudice aliquis transgrediēs: siue in modico siue ī multo transiret. sic a simili: ex quo aliq̄s peccat transeūdo regulā rōnis: nō refert vtrū in modico vel multo transierat: ergo videtur pctm̄ esse equale siue in modico siue ī multo vel magno peccet. Rn̄deo ꝛ dico: ꝙ nō est simile virtutē transgredi ꝛ terminū a iudice transire cōstitutū. Cui⁹ rō est: qꝛ virt⁹ est sm̄ se bonū. vn̄ virtutē transgredi est sm̄ se malū: transgredi aūt terminū a iudice positū nō est sm̄ se malū: sed ꝑ accidens: inq̄ntū. s. est ꝓhibitū. Vn̄ dico: ꝙ aliq̄d est in se ꝛ sm̄ se malū: aliq̄d vo est malū qꝛ ꝓhibitū. In illis ergo que sūt mala tm̄ qꝛ ꝓhibita: nō differt an parū vel multum a p̄cepto elonget. in illis aūt que sūt sm̄ se mala sic differt: vt pꝫ exemplis .s̄. Scḋa rō p̄ncipalis quare oīa peccata nō sūt paria ꝛ vnū est grau⁹ altero: est ex pte finis a quo separ. ꝛ formo sic rationē: Quāto aliq̄s actus magis facit ꝓpinquare vltimo fini humane vite. s. deo: tanto est melior: ergo ꝑ oppositū quanto aliquis actus magis abducit ꝛ separat ab hoc fine: tanto ē peior. sꝫ vnū peccatū magis separat vel elongat ab hoc fine. s. deo q̄ƺ aliud: ergo vnū peccatū est grauī⁹ altero. Sꝫ contra: Charitas q̄ est mater omniū virtutū: ꝛ que magis cōiungit fini vltimo. s. deo. facit oēs virtutes equales: sicut dicit Apocal. penultimo: ꝙ latera ciuitatis sūt equalia: ergo similit cupiditas que est mater omniū vitioꝝ (vt dicit in littera) facit oīa peccata paria. Rn̄deo duob⁹ modis. p° ꝙ charitas oēs virtutes facit equales nō sm̄ quantitatē: qꝛ vna virtus est nobilior alia: sꝫ solū sm̄ ꝓportionē: qꝛ quantū augetur vna virtus tantū augetur alia ꝓportionaliter. ꝛ est simile de augmento digiti ꝛ manus. ꝛ iō non oportet oīa peccata esse equalia. 2° rn̄deo ꝛ dico: ꝙ charitas est dilectio vni⁹. s. dei: cupiditas aūt ad plura se habet: ꝛ iō cupiditas nō habet rationē vniendi ꝛ adequandi sicut charitas. Tertia rō p̄ncipalis q̄re vnū peccatū est grau⁹ altero est ex pte lesionis que causat vel ꝓcurat. ꝛ formo sic rōnē: Quanto maius nocumentū infertur ꝓximo: tanto pctm̄ est grauī⁹. sꝫ ꝑ vnū peccatū infert maius nocumētū ꝓximo q̄ƺ ꝑ aliud: ergo vnū peccatū ē grauī⁹ altero. Sꝫ contra ex hoc aliq̄d ē malū vel peccatū qꝛ nocet: vt dicit Aug⁹. sꝫ oē peccatū mortale equalit nocet: qꝛ quodlibet peccatū p̄uat vel tollit omnes virtutes: ergo omnia peccata mortalia sunt equalia. Et confirmo hoc argumentum ꝑ exemplum: ꝙ eadem inq̄titia imponit naute siue nauis in pelago siue ī littore submergit. sed sicut nauta ꝑ artem suā regit nauem: ita homo ꝑ virtutē suam regit se ne peccet actu: ergo idem p̄ iudiciū vel piculum virtutis sit qualitercūqꝫ homo in peccatū ruat. Rn̄deo ad primum ꝛ dico: ꝙ q̄uis quodlibet peccatū mortale tollat oēs virtutes: tn̄ vnum plus tollit de habilitate ad virtutem q̄ƺ aliud. Ad secundū de submersione nauis rn̄deo ꝛ dico: ꝙ in submersione nauis vbicunqꝫ submergat est equale damnū: quia eadē res vtrobiqꝫ ꝑditur. sed nō in quolibet peccato mortali est equale damnū: imo in vno perdit vna debita circūstantia: in alia due: ꝛ sic de alijs. ꝛ sic nō est simile. Hec beat⁹ Tho. scḋo scripto sen. di. xlij. arti. iiij. vtrū omnia peccata sint paria: in duob⁹ argu. cōtra: ꝛ in cor. solu. ꝛ in solu. ij. iiij. ꝛ. vj. argu.

¶ Iterū ꝙ nō sint paria ꝓbat tripliciter. CA. LVI.

Jvo alter vis ꝓcedere dicas: ꝙ nō omnia peccata sint paria: sꝫ vnum est grauius altero. quod tripliciter ꝓbo. p° comparando adinuicē peccata diuersoꝝ generū: puta veniale ꝛ mortale. 2° comparādo adinuicē peccata diuersarū specierū: puta furtum homicidio. 3° comparando adinuicem peccata eiusdē speciei puta furtum furto: ꝛ mendaciū mendacio. Primo enī dico: ꝙ comparando adinuicē peccata diuersoꝝ generū. s. veniale mortali nō sunt paria: sed vnū est grauius altero: Cui⁹ ratio ē: quia peccatū mortale priuat rectitudine debite subiectionis ad deū: vel debite charitatis ad ꝓximū: nō aūt veniale: ergo ꝛc̄. Re. in hoc volumine de cōparatione peccati mortalis ꝛ venialis in grauitate: ꝛ de remissione peccati ca. xxiij. Secūdo comparādo adinuicem peccata diuersarū specierū: sicut furtū homicidio nō sunt paria sꝫ vnū est grauius altero: puta blasphemia dei ꝛ homicidiū. Cui⁹ rō est. qꝛ deordinatio q̄ est circa p̄ncipiū ꝛ finē ē grauior vel piculosior: vt ē in ꝓposito. ꝛ similiter cōparando homicidiū furto: qꝛ illud est pctm̄ grauī⁹: ꝑ qḋ mai⁹ nocumētū iferē ꝓximo. sꝫ ꝑ homicidiū sit h⁹mōi: ergo ꝛc̄. Tertio cōpando pctā adinuicē eiusdē speciei: vt furtū furto ꝛ mendaciū mēdacio: ꝛ sic de alijs: nō sūt paria: sꝫ vnū est grau⁹ altero. ꝛ hoc ꝓpter duas rōes.

p̄ma est ꝓpter conteptū qui respicit in peccato auersio-nem voluntatis a deo. secūda est ꝓpter affectū qui respi-cit cōuersionē voluntatis ad bonū cōmutabile. nā illud qḋ ex genere suo est leuius pōt esse grauius: tū quia ex maiori peccātis volūtate ꝓcedit: tū qꝛ ex maiori affectu .s. ex maiori libidine mentis fit. Dec. b. Tho. secūdo scri. sen. di. xlij. secūda pte distinctiōis: arti. v. vtrū oīa pecca-ta sint paria in cor. solu. in fine: ⁊ Ambaldus ibidē. Re. infra: ꝙ nō omnia peccata sūt paria.

¶ Prima diuisio peccatoꝝ sumit̄ ex parte reatus. CA. LVII.

Ad maiorē tn̄ euidentiā est sciendū ꝙ modi pec-catorū in scripturis varias hn̄t distinctiones: de quib⁹ ad pn̄s sex ponam: vel assignando vtilio-res. p̄ma est ex pte reatus. secūda ex pte gradus. tertia ē ex pte respectus. quarta ex pte radicis. quinta ex pte no-minis. sexta ex pte originis. Prima diuisio vel distin-ctio est ex parte reatus. ⁊ sic peccatū diuidit̄ ꝑ mortale: veniale: ⁊ originale. Que quidē diuisio nō est diuisio ge-neris in species. Cui⁹ rō est: qꝛ species equalit̄ ꝑticipāt rationē generis: sꝫ est diuisio analogi: qḋ s̄m prius ⁊ po-sterius ꝑfecte ⁊ imꝑfecte de plurib⁹ dicit̄ ⁊ p̄dicat̄: vt ver-bi grā. Sicut ens diuidit̄ in substantiā ⁊ accidens: ⁊ in ens in actu ⁊ in ens in potentia: de quib⁹ ens analogice p̄dicat̄. nam ꝑ prius ens p̄dicat̄ vel dicit̄ de substantia q̄ꝫ de accidente: ⁊ de ente in actu q̄ꝫ de ente in potentia. Et similit̄ ens ꝑfecte predicat̄ de ente i actu ⁊ de ente qḋ est de substantia: imꝑfecte aūt de ente qḋ est in potētia vel de ente qḋ est accidens. qḋ patet: qꝛ minimū qḋ pōt esse de natura entis: est in ente in potentia ⁊ in ente per accidens: sic a simili diuisio peccati in mortale: veniale: ⁊ originale. est diuisio alicui⁹ in ꝑfectū ⁊ in imꝑfectū. Et rō peccati ꝑ prius ⁊ ꝑfecti⁹ inuenit̄ in mortali: in venia-li vō nō. vnde minimū qḋ est de rōne peccati in aliquo actu est in veniali: ⁊ hoc ipsa noīa ostendūt: qꝛ venia nō debet̄ peccato nisi s̄m ꝙ aliquā imꝑfectionē habet. vn̄ peccatū ꝑ prius dicit̄ de peccato actuali mortali: tum qꝛ peccatū actuale est voluntariū volūtate ꝓpria: tū qꝛ ab vltimo fine deordinat: tū qꝛ ei debet̄ pena eterna. Pec-catum aūt veniale deficit a peccato mortali in duobus. Tū qꝛ nō oīno ab vltimo fine deordinat: sed aliquo mō a fine retardat ordine ad finē seruato: tū qꝛ ei nō debet̄ pena eterna sicut mortali. Peccatū aūt originale deficit a peccato mortali ex pte illa qua peccatum rōnem culpe habet. s. ex pte volūtarij: qꝛ peccatū actuale mortale ē vo-luntariū volūtate ꝓpria illius in quo est vel q̇ peccauit. Sꝫ peccatū originale est voluntariū volūtate alterius. s. p̄mi parentis. Dec. b. Tho. scḋo scrip. sen. di. xlij. arti. iij. vtrū peccatū veniale distinguat̄ a mortali: argu. contra. p̄mo: ⁊ ibidē arti. iij. vtrū peccatū cōuenienter diuidat̄ ꝑ mortale ⁊ veniale: in cor. so. ⁊ ibidē di. xxxv. arti. ij. vtrū peccatū cōuenienter diuidat̄ siue diffiniat̄: in so. ij. arg.

¶ Secūda diuisio sumit̄ ex pte gradus. CA. LVIII.

Secūda diuisio vel distinctio peccatoꝝ est ex pte ꝓcessus vel gradus. s. ꝙ peccatū diuidit̄ in pec-catū cogitatiōis: locutionis: opationis ⁊ aliqn̄ cōsuetudinis: sicut ꝑ diuersos gradus. Qḋ triplicit̄ ꝓbo .s. auctoritate: rōne: similitudie. Primo auctoritate Hie-ronymi sup Ezechielē sic dicentis: Tria genera delictoꝝ vel peccatoꝝ sunt quib⁹ humanū subiacet genus: aut eni cogitatiōe: aut sermone: aut ope peccamus. Aliqn̄ enim addit̄ quartus gradus. s. cōsuetudinis qḋ in quatriduano Lazaro ē signatū. Et Greg⁹ in li. moral. quatuor gra-dus ponit: quoꝝ p̄mus est culpa latens i corde. secūdus cū exterius publicat̄: tertius cū consuetudine roborat̄: quartus cū vsqꝫ ad p̄sumptionē diuine misericordie vel desperationē homo ꝓcedit. Secūdo hoc idē ꝓbo rōne: Naꝫ ista diuisio assignat̄ s̄m gradus quib⁹ fit ꝓgressus ad complementū peccati. Gradus autē isti includunt̄ siue attendunt̄ s̄m ꝙ p̄mus actus includit secundū: ⁊ ter-tius secundū. ⁊ quartus tertiū. ⁊ addit sup eum: vt verbi grā. Primus gradus sup quē addunt̄ alij est actus inte-rior volūtatis. s. cogitationis peccatū. Secūdus gradus huic additus ⁊ hūc exprimens est actus locutiōis. Cui⁹ rō est: qꝛ lingua inter oīa mēbra est magis ꝓpinqua in-teriori actui. s. peccata cogitationis: qꝛ locutio est signū interioris actus. s. cordis. Tertius gradus huic additus est peccatū opis: tanq̄ꝫ complementū omniū p̄dictorū. Tertio hoc idē ꝓbo triplici similitudine vel exemplo. s. artificiali: naturali: morali. p̄⁰ exemplo artificiali: sicut i edificio domus in qua vel in quo sūt tria. s. fūdatio: ecce p̄mū. parietū erectio: ecce secūdū. ⁊ cooptura: ecce tertiū complementū oiuꝫ. 2⁰ ostendo hoc idē exemplo natura-li. s. in generatiōe animalis: in qua sūt tria. s. cordis gene-ratio vel cōceptio: ecce p̄mū. membroꝝ ꝓductio: ecce se-cundū. ⁊ formatio quasi cōpletio toti⁹ animalis: ecce ter-tiū. 3⁰ ostendo hoc idē exemplo morali. Nam iracūdus ex hoc ꝙ appetit vindictā p̄mo quidē ꝑturbat̄ in corde: secūdo in verbo cōtumeliosa ꝓrumpit: tertio vō prodit vsqꝫ ad facta iniuriosa. Et idē patet in luxuria ⁊ in quoli-bet alio peccato: in quo est p̄mo cōceptus cordis. s. cogi-tatio peccati: deinde est manifestatio cordis. s. locutio: vltimo vō completio interioris conceptus cordis ⁊ oris est in peccato opis. Consuetudo aūt ⁊ desperatio quas Greg⁹ in. iij. moral. ponit: sont gradus cōsequentes post speciem ꝑfectam. s. peccati: sicut adolescentia ⁊ iuuentus post ꝑfectā generationē consequunt̄: vel cōsuetudo vel desperatio sunt quedā circūstantie aggrauantes dē pec-catum ex multiplicatione ipsoꝝ actuū. Dec. b. Tho. scḋo scrip. sen. di. xlij. secūda pte distinctiōis: arti. ij. de secūda diuisione peccati: vtrū peccatū cōuenientē diuidat̄ i pec-catū cordis: oris ⁊ operis: in cor. so. ⁊ in solu. iij. ⁊ quarti argu. ⁊ p̄ma scḋe. q. lxxij. arti. vij. sub eodē titulo: arg. cō-tra: ⁊ in cor. so. ⁊ in solu. secūdi argumenti.

¶ Tertia diuisio peccatoꝝ ē ex pte respect⁹ vel obiecti. CA. LIX.

Tertia diuisio vl' distinctio peccatoꝝ est ex parte respectus vel obiecti i qḋ peccat̄: ⁊ sic homo di-cit̄ peccare: vel in deū: vel in ꝓximū. vel ī seipsū. qḋ triplicit̄ ꝓbo. s. auctoritate: rōne: cōtrarietate. Primo ꝓbo hoc auctoritate magistri sen. sic dicētis: Hō quoqꝫ dicit̄ peccare in deū: in ꝓximū ⁊ seipsū. In deū peccat cū de deo male sentit: vt hereticus: vel cū que dei sunt vsur-pare p̄sumit indigne ꝑticipando sacramētis: vel qn̄ no-men dei peiorando contēptibile facit. In ꝓximū peccat cū ꝓximū iniuste ledit. In seipsū vō peccat: cū sibi ⁊ non alij nocet. Hec magister sen. li. ij. sen. in textu di. xlij. ibi: Modi autē peccatoꝝ ⁊c. Et accipit istā distinctionē ab Isidoro in libro de summo bono. Scḋo hoc idem ꝓbo ra-tione sic: Sicut enī omnis virtus est iusticia quo ad ali-quid: vt dicit ph's q̇nto ethi. ita omne peccatū est iniusti-cia. iniusticia aūt ex hoc est ꝙ detrahit̄ alicui qḋ sibi de-bet̄. vn̄ iniusticia habet quasi duo obiecta. s. illud qḋ de-trahit̄: ⁊ illud cui detrahit̄: sicut homo cui ꝑ iniusticiam auferī̄ res sua. Homo enī aliquid deo debet: sibi aliqḋ: ⁊ aliquid ꝓximo. Primo hō debet deo amorē: reuerē-tiam ⁊ huiusmodi. vn̄ qn̄ ab his deficit dicit̄ peccare in deū. Sꝫ contra: In illū peccans peccare dicit̄ quem ex suo peccato ledit. sꝫ deū peccādo ledere non possum⁹: vt dicit̄ Job. xxxv. Si peccaueris q̇d ei nocebis: ⁊ si multi-plicate fuerint iniq̇tates tue. quid facies contra illū: In quo ostendit ꝙ suū peccatū nō pōt nocere deo nec vni-co actu peccandi nec multiplici actu. p̄⁰ non vnico actu peccati. cū dicit: Si peccaueris. s. deo: q̇d ei nocebis. q. d.

nihil. Uel ei.i.celo.q.d. nihil mali vel peccati quod faci aris potest nocere celo: ergo nec deo q est celo altior. 3° ostē dit q nec multiplici actu peccati pōt nocere deo. vn̄ subdit: Et si multiplicate fuerint iniq̄tates me p dei dissimulationē: quid faciens ei.i.quid facere potes ↄtra eū.i. in nocumentū ipsius.q.d.nihil. Rōnem autē hui⁹ assignat bea. Aug⁹ in li. de libero arbitrio sic dicētis: Malū cuȝ nocumentū sit: nocere tn̄ non potest nisi bono quod corporale est. Summū autē bonū incorporale est. ergo maluȝ ei nocere non potest. Bene ergo dicit: Quid ei nocebis.q.d.nihil. qr ipse est natura impassibilis. sed tibi nocebit iniq̄tas tua: vel in dānuȝ psone: vel in dānuȝ rerū vel fame: sȝ deo qui est natura impassibilis non. Uel aliter: Petm̄ in se dicit quod nocet sibi: petm̄ in proximū quod nocet proximo. sed nō debet dici petm̄ in deū: qr nihil potest nocere deo: ergo insufficiens est diuisio peccati cū dicit: petm̄ aliud in se: aliud in proximū: aliud in deū: cum deo nihil nocere potest: vt.s. pbatū est. Rn̄deo ꝛ dico q non dicit homo peccare in deū: qr deū in aliquo ledat: sed qr deo subtrahit quod ei debet: ꝛ q̄tum in ipso est eius gloriā minuit: q̄uis hoc facere non potest. vn̄ tunc deus in peccato offendit q in eo qd̄ debet deo sibi iniuriat. 3° manifestū est qn̄ homo debet proximo: ꝛ qn̄ in his deficit: dr peccare in proximū. ꝛ idē immo peius vel grauius est si ↄtraria hoȝ faciat. Tertio hoc ideȝ pbo ↄtrarietate sic. Si oppositū in opposito: ꝛ oppositū in oppositū. sed p virtutes quibus opponunt peccata hō ordinat in deū: in seipsuȝ in proximū. quod sic pbo: Nam manifestū est q p virtutes theologicas homo ordinat in deū: tpantia vo ꝛ fortitudine ordinat homo ad seipsuȝ: Justicia autē ad proximū: ergo per oppositū primo ille qui peccat in his que humanā rōnem excedūt: sicut in his que sunt fidei dicit peccare in deū: sicut hereticus: sacrilegus: ꝛ blasphemus. 2° q peccat in his q̄bus homo dirigit ꝛ ordinat ad seipsum tn̄ dr peccare in seipsuȝ: sicut pȝ in guloso: luxurioso: ꝛ prodigo. 3° ille qui peccat in his in quibus ordinat ad proximū dr peccare in proximū: sicut pȝ de fure: homicida: ꝛ adultero: ꝛ huiusmodi. Ubi nota q ista diuisio capit sȝ id in quod directe peccat ꝛ principaliter non ↄsequenter: vt verbigra Aliquis peccans in proximū directe vel principaliter peccat in eū: sed ex ↄsequēti peccat i seipsuȝ ꝛ in deū Et similiter qn̄ quis peccat in se principalit ꝛ directe peccat in seipsuȝ: ꝛ ex cōsequēti peccat in deū. Et similit cuȝ quis peccat in deū principaliter quidē peccat in deū: sȝ ex ↄsequēti peccat etiā in seipsuȝ: ꝛ in proximū. Hec be. Tho. ii. scri. sen. di. xlii. scd̄a pte di. arti. ii. q. ii. vtrū diuisio peccati in deū: in se ꝛ in proximū sit ↄueniens: in cor. solu. ꝛ in solu. iiii. argu. ꝛ pma scd̄e. q. lxxii. arti. iiii. sub eodē titulo: i cor. solutionis.

¶ Q peccā diuidunt ex pte radicis: nois: originis. Et p° ex pte radicis: ꝛ nota quinq; radices. CA. LX.

P

Reter supradictos modos quibus peccata diuidunt: nota q diuidunt vel distinguūt tripliciter .s. ex pte radicis: nomis: ꝛ originis. Primo distinguūt vel diuidunt peccā ex pte radicis petōȝ: nam radices peccatoȝ sunt quinq;. pma ꝛ principalis que est cā vel rō omniū peccatoȝ est amor inordinat⁹ sui. scd̄a est timor. tertia est cupiditas. quarta est ↄcupiscētia. quinta est supbia. Q autē ista quinq; sint radices omniū petōȝ quadrupliciter pbo.s. similitudine: autoritate: rōne: ꝛ distinctione. Primo hoc pbo similitudine radicis: nam radix pprie in arboribus inuenit: in peccatis autē transsūptiue: ꝛ similitudinarie. vn̄ oȝ q ad similitudinē radicis in arboribus inueniat radix in peccatis. Radix autē arboris tres habet pprietates. pma est q radix arboris est p quā arbor incrementū sumit. scd̄a est: quia radix arboris est p cuius alimentū crescit arbor ꝛ cōualescit. tertia est: q radix est ex cuius alimento ꝛ nutrimēto arbor fructus pducit. Uel dicas breui⁹: Radix arboris est per quod incrementū sumit: per quod arbor ↄualescit ꝛ crescit: per qd̄ arbor pficit ꝛ fructū pducit. Sic a simili radix est in peccatis. Ex eo autē petm̄ incipit ꝛ ↄualescit: ex quo homo ad peccatū inclinat. hoc autē est bonū intenti ad qd̄ peccans inordinate ↄuertit. naȝ bonū qd̄ habet rōnem finis mouet efficientē ꝛ appetentē. ꝛ ideo radix peccati in nobis dicit vel passio vel pnitas ad peccādum: que ex corruptiōe originalis peccati consequit. vn̄ passio que est radix peccati sic distinguit: quia vel ē passio sm̄ inclinationē appetitus.i. quod est vltim⁹ finis bonoȝ cōmutabiliū: sicut est homo. ꝛ sic ab Augu. ponitur amor inordinatus causa omnis peccati. Secūda radix omnis peccati est timor. Cuius rō est: qr ex eo q aliquid inordinate vel male diligit oīa impedimēta male timent vn̄ omne petm̄ puenit aut ex inordinato appetitu alicuius boni: aut ex inordinata fuga alicuius mali. sed vtruȝ hoȝ reducit ad inordinatū amorē sui. Cui⁹ rō est: qr propter hoc homo appetit bona inordinate: qr inordinate amat seipsuȝ. Q enī aliquis appetat inordinate bonum aliquod tpale: vel fugit inordinate aliquod malū tpale non est nisi ex hoc.s. ex amore suipsius inordinato.s. q̄a seipsuȝ inordinate amat: qd̄ pȝ: qr hoc est amare aliqueȝ velle ei bonū. qr ergo amat seipsum inordinate: ideo ꝛc. Sic ergo manifestū est q amor sui inordinatus est causa vel radix omnis peccati. Similit passio inordinate inclinat appetitū in ea bona que propter finem vltimū.s. propter hominē querunt. Et hoc tripliciter. Primo quia talis passio inordinate inclinat appetitū in bonū vtile: ꝛ sic est tertia radix peti.s. cupiditas. 2° passio inclinat inordinate appetitū sensitiuū in bonū delectabile: ꝛ sic erit quarta radix peccati.s. ↄcupiscētia oculoȝ circa bona exteriora in visum ordinata. Ubi nota q duplex est ↄcupiscētia. vna est que ordinat ad ↄseruationē spēi ꝛ per generationeȝ vt in venerijs: ꝛ hoȝ appetitus inordinatus dr ↄcupiscētia carnis. Alia que ordinat ad ↄseruationē indiuidui: ꝛ talis dr ↄcupiscētia oculoȝ.s. eoȝ que sunt delectabilia: non tn̄ eoȝ que sunt sm̄ sensuȝ solū: sed sm̄ apprehensionē cuiuscūq; apprehensiue virtutis. 3° passio inordiate inclinat appetitū sensitiuū in bonū opinabile vel honestū: ꝛ sic est quinta radix peccati.s. supbia circa bona sm̄ opinionē: vt honor: dignitas: ꝛ huiusmodi. Et sic quinq; sunt radices peccatoȝ: vt pȝ. Hec bea. Tho. ii. scri. sen. di. xlii. scd̄a pte di. arti. i. vtrū ↄuenienter penes radices distiguant peccata: in cor. solu. ꝛ pma scd̄e. q. lxxvii. arti. iiii. vtrum amor sui sit principiū omnis peccati: argu. cōtra: ꝛ in cor. solutionis.

¶ Q quinq; sunt radices omnis peccati. CA. LXI.

S

J vo breuius vis pcedere: dicas q q̄nq; sunt radices omnis peccati. Prima radix oīs peti est amor sui. Ubi nota q triplex est amor. Prim⁹ est nature ↄsentane⁹.i. naturalis: quo q̄libꝫ naturalit vult bonū sibi: ꝛ amat seipsum. ꝛ talis cū sit bonus non est cā peccati. Scd̄us amor est gratuitus.s. amor dei vel amor sui propter deū. ꝛ talis cā est oīs boni. Terti⁹ amor sui est inordinatus: qui pducit ad ↄtēptū dei. ꝛ talis sm̄ Aug. est radix vel cā oīs peccati. Scd̄a radix oīs peccati procedēs ab inordinato amore sui est timor. qd̄ pbo autoritate psal. lxxix. Incensa igni ꝛ suffossa. Ubi Aug⁹ in glo. sic ait: Oīa peccata fiunt vel propter cupiditates vel propter timorē. Et subdit: Quē non capit cupiditas vincat timor sed incensa sunt illa petā que facit ardēs cupiditas. suffossa vo sunt illa petā que facit timor male humiliās. et subdit Aug⁹ ibidē: Perscrutamini ↄsciētias: interrogate

R

corda vestra: vtrū possunt esse peccā aut ɔcupiscēdo aut timendo. Oia ergo pctā due res faciūt .s. cupiditas: ꝛ timor: sicut ecōtra amor dei ꝛ eius timor ducūt ad omne bonū. Amas vt bñ sit tibi. times ne male sit tibi. hoc age in deo non in seculo. Vterqȝ amor incēdit .s. dei ꝛ seculi. vterqȝ timor humiliat .s. dei ꝛ seculi. sed aliter ꝛ aliter. Quod ꝓbat bea. Aug⁹ ꝑ similitudinē. Loquēs enī de igne boni amoris dicit Luce. xij. Ignē veni mittere in terram. Loquēs de malo amore dicit: Incensa igni .i. peccata q̄ veniunt ex amore malo influente siue incendēte vel inflāmāte. Loquēs vō de bono timore dicit Luce. xiij. Fodiā circa illā .i. circa arborē que fructū non dabat intercedēs pro illa. Loquēs autē de malo timore dicit: Et suffossa .i. peccata q̄ veniūt ex timore male humilitāte. Hec aug⁹ ibidē in glo. Tertia radix oīs peccati est cupiditas: q̄ est inordinata inclinatio appetit⁹ sensitiui inutile. Quarta est ɔcupiscētia: qua appetitus inordinat⁹ ad bonū delectabile inclinat. Quīta radix oīs peccati ē supbia: que inordinate appetitū inclinat in bonū honestū vł honorabile. Hec. b. Tho. vbi .s. ca. ꝑcedenti immediate.

¶ Secunda diuisio peccatorꝫ est ex parte nominis: ꝛ sic diuidit in delictū: ꝛ commissum. CA. LXII.

Secunda diuisio peccatorꝫ est ex pte noīs. ꝛ hoc mō pctm̄ diuidit in delictū: ꝛ cōmissūz. vñ aug⁹ in qōnibus Leui. exponit ꝛ ostēdit: ꝙ est pctm̄ qd dr cōmissūz: ꝛ pctm̄ qd dr delictū dicēs: ꝙ pctm̄ qd dr cōmissūz est ꝑpetratio mali. pctm̄ qd dr delictū est desertio boni. qd etiā ipsū nomē ostēdit. Quid enī aliud sonat delictū nisi derelictū? Et quis delinquit nisi qui bonū derelinquit. Vel delictū est quod ignorant fit: pctm̄ vō vel cōmissū qd scienter ɔmittit. Hec mgr̄ sen. ij. li. di. xlij. Vbi nota ꝙ hec distinctio pctōꝝ que est fm̄ nomina .s. fm̄ delictū ꝛ cōmissūz attendit fm̄ p̄cepta legis ex qb⁹ regulant actus nostri. Actus aūt nostri fm̄ p̄cepta legis dupliciter regulant. Vno mō fm̄ distinctionē p̄ceptorꝫ in se: ꝛ sic delictū respicit p̄cepta affirmatiua ꝛ cōmissūz p̄cepta negatiua. vñ Aug⁹ in li. de pfectōe iusticie sic ait: Duobus modis fit omne pctm̄. aut si illa fiant que ꝓhibent: aut si illa non fiant que iubent. Et hec duo sonent ꝛ sunt delictū ꝛ cōmissūz: vt .s. ex noīe pꝫ. 2° regulat quis p̄ceptis legis fm̄ desertionē p̄ceptorꝫ .i. fm̄ qd peccās duobus mōis deficit a preceptis. vel qꝛ deficit a p̄ceptis fm̄ rōem per ignorantiā: ꝛ sic est delictū. Vel qꝛ deficit a p̄ceptis fm̄ voluntatē ꝛ ɔtēptū. ꝛ sic est cōmissūz. Et sic pꝫ rō duplicis expōnis quare pctm̄ diuidit ꝛ dr cōmissum vel delictū. Hec bea. Tho. ij. scrip. sen. di. xlij. scda pte. di. arti. ij. vtrꝫ pctm̄ distinguat per delictū ꝛ cōmissūz. q. iij. in cor. solu.

¶ Circa peccatū omissionis ꝛ commissionis nota tria. CA. LXIII.

Ad maiorē tm̄ euidentiā p̄dictorꝫ circa pctm̄ omissionis ꝛ cōmissionis nota tria .s. vnū ex pte ordinis quod sit prius: scdm ex parte grauedinis qd sit maius: tertiū ex pte tpis quo efficit reus. Primo ex pte ordinis nota qd pctm̄ sit prius: vtrꝫ omissio boni vel cōmissio mali? Rñdeo ꝛ dico: ꝙ prius est omissio boni q̄ꝫ cōmissio mali. Cuius rō est: qꝛ sicut dicit phūs in opibus virtutū sunt tria .s. scire. velle: ꝛ immobilit̄ vel firmiter opari. vñ prius est scire q̄ꝫ velle: ꝛ vltimo opari. ergo hunc ordinē habent pctā que sunt ɔtra istos actus: vbigrā Ignorātia est cōtra primū actūz .s. qñ aliquis tenet aliquid scire ꝛ non scit illud. Omissio est ɔtra scdm actū qñ .s. tenet aliquis velle aliquid ꝛ non vult illud. Sꝫ cōmissio est ɔtra tertiū .s. ipsūz opari .s. qñ aliquis facit aliquid qd tenet vel obligat non facere: ergo ignorantia est ɔ scire: omissio ɔtra velle facere: cōmissio est contra ipsum facere. Et ideo prior est omissio boni q̄ꝫ cōmissio mali. Hec Alex. ij. pte sum. de peccato cōmissionis ꝛ omissionis arti. xxij. vtrꝫ omissio .s. boni sit prior cōmissiōe mali: ꝛ ecōuerso: in cor. solu. Scdo ex parte grauedinis nota quid sit maius ꝛ grauī⁹? Rñdeo ꝛ dico: ꝙ cōmissio mali est grauī⁹ pctm̄ q̄ꝫ omissio boni. Re. s. Abstinentia. ca. iij. vbi ꝓbat ꝙ facere malū est grauius pctm̄ q̄ꝫ omittere bonū q̄drupliciter in fine ca. Et .s. Liberari a pctō. ca. iiij. vbi ꝓbat ꝙ pctm̄ transgressionis est maius vel grauī⁹ pctm̄ pctō omissionis triplici rōne: a medio ca. vsqȝ ad finē. Tertio ex pte tpis nota quo tpe quis efficit reus .i. quo tpe pctm̄ omissionis alicui imputet. Et q̄ntūz ad hoc respōdeo ꝛ dico: ꝙ omissio alicui⁹ boni tunc ad culpam imputat qñ hō non facit quod dꝫ .s. eo tpe quo dꝫ. Cui⁹ rō est: qꝛ omissio opponit p̄cepto affirmatiuo: qd lꝫ obliget semp: nō tm̄ ad semp. vbigrā: Non enī obligat homo ad hoc ꝙ semp insistat parentib⁹ honorādis: sed semp obligat hō vt tpe debito parētes honoret: ꝛ tādiu durat actu pctm̄ omissionis q̄ꝫdiu durat tpus ad qd obligat ꝑ preceptū affirmatiuū: quo tpe transeunte transit actu ꝛ remanet reatu: ꝛ iterꝫ redeūte tali tpe iterat omissio. qd tali rōne ostendo: Sicut se habet act⁹ virtutis ad premiū. ita se habet actus peccati ad penā. sed trāseunte actu virtutis adhuc remanet meritū premij: ergo similit̄ trāseūte actu peccati adhuc remanet reatus pene. Vbi nota ꝙ reatus pene nihil est aliud q̄ꝫ obligatio ad penā. vnde cū dr ꝙ pctm̄ trāsit actu ꝛ remanet reatu: idē est ac si diceret ꝙ pctm̄ trāsit fm̄ suā essentiā ꝛ manet in suo effectu .s. in obligatōne ad penā. Hec bea. Tho. ij. scri. sen. di. xlij. arti. ij. vtrꝫ post actū peccati remaneat reatus: argu. 3. ꝛ in cor. solu. ꝛ in qōnib⁹ disputatis de malo. q. j. arti. vij. vtrꝫ in quolibet pctō sit aliquis actus: in solu. iiij. ꝛ xiiij. argu. Vbi etiā nota ꝙ peccatū trāsire actu duob⁹ mōis potest intelligi vel accipi: vno modo per solā cessationē actus: alio mō per dimissionē reatus. Primo modo potest pctm̄ trāsire actu ꝑ solā cessationē actus: ꝛ tunc adhuc remanet reatus. Cui⁹ rō est: qꝛ cum reatus sit obligatio ad penā trāseūte actu peccati adhuc remanet obligatio ad penā ꝓpter pctm̄: vt iusticia inter peccantē ꝛ inter eū in quē peccat: ɔseruet: ꝛ in hoc ɔsistit reatus. 2° pctm̄ dicit trāsire non solū ꝑ actus cessationē: sed ꝑ peccati ꝛ reat⁹ peccati remissionē. Et sic dico ꝙ si pctm̄ totaliter ē remissum nullus reatus oio remanet. Cuius rō est: qꝛ pctm̄ remitti non est aliud q̄ꝫ ipsūz pctm̄ non imputari ad penaꝫ vel ad culpā. Si vō pctm̄ non totalit̄ est remissūz: qꝛ qñ remittit quo ad debitū pene eterne ꝛ fit ɔmutatio in penā tpalē: tunc trāseunte pctō hoc mō adhuc remanet reatus ad penā tpalem. Hec Durandus. ij. scrip. sen. di. xlij. arti. iij. ꝛ habet istā distinctionē a beato Tho. vt pꝫ .s.

¶ Vtrū in quolibet peccato sit aliquis actus: ꝛ quomō in pctō omissionis non requirat actus. CA. LXIIII.

Sed forte queres: vtrꝫ in quolibet peccato sit aliquis actus. Rñdeo ꝛ dico duobus modis .s. fm̄ quorūdā opinionē: ꝛ fm̄ veritatē. Primo enim dixerūt quidā ꝙ in omni pctō est aliquis actus vel interior .s. actus voluntatis: vt vbigrā Sicut cū aliquis dans elemosynā peccat: qꝛ vult non dare: ecce act⁹ interior voluntatis .s. velle non dare. vel etiā aliquis actus exterior siue actus ille sit exterior corporis ꝛ simul sit cū omissione: puta cū facit aliq̄d quo retrahit ab actu debito: sicut cūꝫ aliquis ludit ꝛ ꝓpter hoc dimittit ire ad ecclesiāꝫ siue ille actus sit p̄cedens omissionē: vt cū aliquis impedit ne surgat ad matutinas: qꝛ nimis vigilant in sero circa aliqua se occupando: Scdo rñdeo fm̄ veritatē quā ponit ꝛ tenet bea. Tho. ꝙ in pctō omissionis non requirit act⁹ aliquis: sed ꝑ se loquēdo pctm̄ omissionis in ipsa cessatione actus debiti ɔsistit. Hec. b. Tho. ꝓbat q̄ttuor modis.

.s.autoritate:rōne:distinctōe: ꝛ compatōe. ꝑmo hoc ꝓ
bat autoritate Jaco.iiij. Scienti bonū ꝛ non facienti pec
catū est illi: sed non facere quod hō debet non importat
aliquē actū: ḡ pctm̄ omissionis est absq; alio actu: imo ē
cessare ab actu. 2° ꝓbat rōne sic: Judiciū est dandū de
rebus s̄m id qđ est ꝑ se ꝛ non ꝑ accidens. sed actus ꝑ ac
cidēs se habet ad pctm̄ omissionis. quod p3: qꝛ ꝙ omit
tens aliquid aliud faciat est ꝑ accidens: ḡ nō debet dici
ꝙ pctm̄ omissionis ꝯsistit in actu ꝓpter aliquē actū ad
iunctū: qꝛ actus adiūctus ꝑ accidēs ad pctm̄ omissionis
se habet vt dixi. 3° hoc idē ꝓbat cōpatiōe: qꝛ etiā in pec
cato trāsgressionis ꝯtingit aliquē actū adiūgi qui tamē
ad pctm̄ transgressionis ꝑ accidēs se habet: vt vbigra. Si
quis aliquē furantē loqui vel videre: ꝛ similit̄ nullus act⁹
ad pctm̄ omissionis ptinet: sed sola cessatio ab actu debi
to. Et cōfirmo hoc idē rōne scda sic: Non punit̄ hō iuste
nisi pro peccato: sed in sola omissione boni qđ hō tenet̄
facere: hō iuste punit̄: vt dr̄ Math. iij. Ois arbor que nō
facit fructū bonū excidet̄: ꝛ Luce. xij. Seru⁹ qui cogno
scit voluntatē dn̄i sui ꝛ non facit s̄m voluntatē eius pla
gis vapulabit multis: ḡ sola boni omissio sine actu ē pec
catū. 4° hoc idē ꝓbo distinctōne: nā dr̄a est inter pctm̄
trāsgressionis: ꝛ omissionis q̄tum ad hoc ꝙ pctm̄ trans
gressionis non est priuatio sola: sed est actus priuat⁹ de
bito ordine rōnis: sicut furtū vl' adulteriū est quidā act⁹
inordinatus. ꝛ rōne actus pctm̄ est quedā res vel natura
rōne vo priuatiōis ordinis pctm̄ nihil dr̄ s̄m Augu. qui
sup illo verbo Joh. j. Sine ipso factū est nihil. sic dicit:
Peccatū est nihil. s. rōne priuatōis. Et ꝑmo qđlibeto be.
Tho. Cū pctm̄ maxime trāsgressionis est actus inordina
tus. rōne actus pctm̄ est natura aliqua: sed inordinatio ē
priuatio. ꝛ s̄m hanc pctm̄ dr̄ nihil esse ab August. q. xvij.
vtrū pctm̄ sit natura aliqua. in cor. solu. sed pctm̄ omissio
nis s̄m veritatē loquendo est sola priuatio actus debiti
cuius subiectū non est aliquis actus. sed potestas volun
tatis sicut subiectum cecitatis non est visio: sed id qđ est
aptū natū videre. vn̄ volūtas est cā effectiua ꝛ subiectiua
omissionis: ꝛ ō omissio habet rōnem culpe: eo ꝙ omissio
est volūtaria: qꝛ est in potestate nostra non velle: sicut vel
le: ꝛ non facere sicut facere: ꝛ ideo ipsa boni debiti omis
sio est pctm̄. Sed ꝯtra videt̄ ꝙ in pctō omissionis sit
aliquis actus sic: Contraria sunt in eodē genere. sed me
ritū ꝛ demeritū sunt cōtraria: ḡ sicut ad meritū requirit̄
actus: qꝛ sine eo nullus meret̄: ita etiā ad demeritū vel
pctm̄ requirit̄ actus. Uel forma sic rōnē: Sicut meritū
comparat̄ ad virtutē: ita pctm̄ ad vitiū. sed meritū nō po
test esse absq; actibus: ḡ nec pctm̄. Rn̄deo ꝛ dico: ꝙ dr̄a
est inter meritū ꝛ demeritū: qꝛ meritū nō potest esse sine
aliquo actu saltē volūtatis: nisi. s. aliquis volūtarie faciat
qđ debet. demeritū aūt esse potest absq; aliquo actu. Rō
autē huius est: qꝛ plura requirunt̄ ad bonū q̄ ad malū:
eo ꝙ bonū ꝯtingit ex tota cā ꝛ integra. malū aūt ex singu
laribus defectib⁹: vt dicit Diony. ca. iiij. de diui. no. ꝛ iō
meritū non potest esse absq; aliquo actu saltē volūtatis.
pctm̄ autē potest ꝯtingere siue aliquis faciat qđ non de3:
vt est in pctō trāsgressionis: siue non faciēdo qđ deb3: vt
est in peccato omissionis. Ubi nota: ꝙ si aliquis omit
tit quod est debitū ꝛ facit qđ de se est bonū: peccat pec
cato omissionis ꝛ pctō trāsgressionis. vbigra. Honorare
parētes est debitū. Deū ore laudare est bonū de se: ꝛ tn̄ si
aliquis eo tp̄e quo tenet̄ honorare parētes laudibus di
uinis insistat peccat: omittēdo. s. honorē parentū. Rō au
tē huius est: qꝛ actus oīs vt videt̄ ꝑ rōnē regulari deb3
vn̄ oīs actus tn̄ de se sit bon⁹: potest non bene fieri: si nō
debite fuerit regulatus: vt. s. fiat qn̄ debet: ꝛ ꝓpter quid
debet: ꝛ sic de alijs que sunt in actibus obseruāda: vt vbi
gra: Hocipsū quod est deū diligere qđ de se est bonū po
test male fieri: puta si quis diligit deū ꝓpt̄ tp̄alia. Silit̄
hocipsum quod est deū laudare ore q̄uis de se sit bonū:
tn̄ potest male fieri: si hoc quis faciat qn̄ non debet. s. qn̄
alia facere tenet̄: puta eo tēpe quo parētes honorare de
bet. tn̄ dupliciē peccat: tum qꝛ omittit qđ de3: tum qꝛ cō
mittit qđ non debet ꝓtunc. Hec be. Tho. ꝑma scđe. q. lx
xj. arti. v. vtrū in quolibet pctō sit aliquis actus: argu. ꝯtra
ꝛ in cor. solu. ꝛ in solu. argu. Et iterū in q̄ōnibus disputatī
de malo. q. ij. de peccato. arti. j. sub eodē ti. in cor. solu. in
ꝑncipio ꝛ in fine: ꝛ in solu. iiij. argu. ꝛ in solu. vij. argu. in
contrariū facti.

Quomodo omissio boni debiti est pctm̄. CA. LXV.

Et qꝛ omissio boni debiti est pctm̄ eo ꝙ volūta
ria: qꝛ in potestate nostra est facere ꝛ nō facere:
ꝛ non velle sicut velle: ex quo rōnem culpe hab3:
vt ex ꝓcedētibus p3. ideo dauid ꝓpheta in psal. xxxj. dice
bat: Delictū meū cognitū tibi feci: ꝛ iniusticiā meā non
abscondi. In quo verbo confitet̄ duo peccata. s. peccatū
omissionis: ꝛ peccatum cōmissionis. Primo confitetur
peccatum omissionis dicens: Delictum meū cognitū
tibi feci. q. d. Delictū meum. s. ꝙ facienda mea dimisi: vt
quia pctm̄ tacui. Cognitū tibi feci. In quo vbo tria gene
ra hoīū arguūt̄. ꝑmo illi qui recognoscentes pctā sua se
excusant ꝛ in aliū retorquēt: sicut adā qui pctm̄ retorsit
in euam qn̄ dixit: Mulier quā dedisti mihi: dedit mihi
ꝛ comedi: Geñ. iij. 2° arguūt̄ illi qui de paruis ꝛ leuibus
peccatis ꝯfiteri non curāt. Cuius cōtrariū facit dicens:
Delictū meū. Cassiodor⁹ in glo. Delictū. vt putaret non
solū graue: sed etiā leue pctm̄ esse cōfitendū. 3° arguunt̄
aliqui qui solū de cōmissis ꝛ non de omissis confitent̄.
Cuius ꝯtrariū dicit: Delictū meū: quasi derelictū meū.
In psal. xviij. Delicta quis intelligit: vbi Cassio. in glo.
sic ait: Delicta quis intelligit: q. d. Nullus oīa intelligit
nisi solus deus. Ita dr̄ in psal. lxviij. Delicta mea a te nō
sunt abscōdita. vbi Aug⁹ in glo. sic ait: Delicta mea. i. pctā
mea que suscepi ad delendū non ad cōmittendū vlteri⁹
vel iterandū: a te non sunt abscōdita. Subdit Aug⁹ ibi
dē: Fuit enī pctōꝝ deletor non ꝯmissor: ideo dicit: Deli
cta mea ꝛc̄. Scđo ꝯfitet̄ pctm̄ cōmissionis vel trāsgressi
onis: ibi Et iniusticiā meā non abscōdi. i. nō operui ego
vt operires tu: ꝛ detexi ego vt tegeres tu. Nā qn̄ homo
detegit deus tegit. i. cū homo tegit deus nudat: si homo
agnoscit deus ignoscit: ideo dixi Confitebor. Et quid?
Iniusticiā meā. i. non solū peccata leuia: sed etiā grauia:
qꝛ iniusticiā meā: cōtra quosdā qui ꝛ si culpā cognoscāt
minuūt tn̄ peccati grauitatē: magnitudinem ꝛ turpitudi
nē: celando circūstantias peccatoꝝ. ꝛ ideo dicit: Iniusti
ciā meā. Hec Cassio. in glo. ibidē: vbi Cassio querit talē
questionē dicēs: Quid est ꝙ dicit̄ a dauid. Delictū meū
cognitū tibi feci: cū deus oīa manifeste ꝛ clare videat et
cognoscat. Rn̄det cassio. ꝛ dicit: ꝙ deus certius ꝛ clari⁹
cognoscit oīa q̄ ille qui facit. sed hoc est dictū deo cogni
tū facere: in ꝯfessione delicta ꝛ peccata ꝓducere.

Tertia diuisio pctōꝝ sumit̄ ex pte originis: ꝛ quō di
cunt̄ septē peccata capitalia. CA. LXVI.

Tertia diuisio peccatoꝝ est ex pte originis. vnde
bea. Grego. xxxj. li. moral. dicit: ꝙ septē sunt pec
cata capitalia ꝛ ꝑncipalia vitia: ex quib⁹ oīa alia
oriunt̄. s. superbia vel inanis gloria: inuidia: ira: accidia:
auaricia: gula. i. vētris ingluuies: ꝛ luxuria. Circa q̄ nota
duo. s. differentiā: ꝛ cōuenientiā. Primo nota drām. nā
septē vitia vel peccata supradicta dicunt̄ capitalia respe
ctu alioꝝ pctōꝝ. sed non dicunt̄ radices alioꝝ peccatoꝝ:
de quib⁹ p3. s̄. ca. lx. Cuius rō est: qꝛ in hoc differt capita
le vitiū a radice. qꝛ capitale pctm̄ quoddā pctm̄ est. radix

anteq peccati non est peccatū. Scđo nota circa hec cōuenientia: nā vitiū capitale dr̄ p metaphorā vel similitudine a capite. Caput autē tripliciť sumiť. Primo enī caput dr̄ aīalis membř. ꝛ sic sumiť .j. ad Chorin .h.xj. Oīs vir orans aut pphetans velato capite deturpat caput suū. Et qꝛ caput est quoddā aīalis membř qđ est corpale principiū: ideo 2° caput dr̄ esse principiū ſm illud Treñ .iiij. Dispersi sunt lapides sanctuarij in capite oīuz platearū eius .i. in principio oīuz platearū eius. Et Ezech. xvj. Ad omne caput vie .i. principiū vie edificasti signū pstitutōis tue. 3° caput dr̄ imperiū vel officiū .s. principatus vel ducatus principis vel rectoris. Cuius rō est: qꝛ sicut oīa alia membra corpis a capite quodāmodo reguntur ꝛ ad ipsuz ordinanť: ita exercitus a duce vel a principe regiť ꝛ ad ipsū ordinať. Et hoc mō caput sumiť .j. Regl. xv. vbi dr̄ sic Sauli: Cū esses puulus in oculis tuis caput in tribubus fact⁹ es. Et Amos. vj. Capita ppłoř pompatice ingrediētes domū israel. Et ſm has tres signatōes vel pprietates capitis vitiū capitale potest dici a capite. Primo vitiū capitale dr̄ qđ pena capitis plectiť ſm Aug⁹: vt sacrilegiū: homicidiū: furtū: ꝛ huiusmodi. ꝛ hoc modo idē est vitiū capitale quod mortale. sic aūt hic non loquiť de vitijs capitalibus. 2° vitiū capitale dr̄ qđ ē principiū alioř petōř a quo alia petā oriunť. Et hoc mō beat⁹ Grego. vitia capitalia noīat principalia: put ex eis alia petā vel vitia oriunť. vt pꝫ in hoc volumie .s. Peccatū .ca. xxx. vel .xxxj. vbi pbať qꝫ vnū peccatū sit causa alterius quattuor mōis. 3° vitiū vel capitale petū dr̄ ad quod vitia alia ordinanť. nā princeps est caput exercitus: ad cui⁹ bonū totus exercitus ordinať: vt pꝫ in .xj. metha. Et p hunc moduz illud vitiū ad cuius finē alia ordinanť: dr̄ capitale. vn̄ ſm bea. Grego. xxxj. moral. Vitia capitalia sunt quasi duces: ꝛ vitia que ex eis oriunť sunt quasi exercitus. Quō autē ex eis petā tanqꝫ membra oriant patebit ca. sequēti imediate. Hec bea. Tho. sub ɔpendio tradidit .ij. scri. sen. di. xlij. scđa pte distinctiōis arti. iij. vtꝝ sit ɔueniens diuisio petōř vel vitioř capitaliū: in coř. solu. ꝛ iteꝝ qōnibus disputatis de malo. arti. j. de numero vitioř capitalium diffuse tractat in coř. solu.

## ¶ Quomodo alia peccata a peccatis capitalibus oriunť. CA. LXVII.

Ad maiorē mi euidentiā predictoř .s. ad ostendendū quō a predictis petis capitalib⁹ oīa alia peccata tanqꝫ mēbra a capite oriant: ꝛ ad ipsa tanqꝫ membra ad caput oīa vitia alia ordinenť: est notandū qꝫ omne petm̄ pcedit: vel qꝛ appetitus inordinate appetit bonū: vel qꝛ inordinate fugit malū. que duo sunt eiusdē rōnis .s. appetere bonū inordinate: ꝛ fugere oppositū .s. malū inordinate: vt verbigrā sicut gulos⁹ inordinate appetit ꝛ querit cibū: ꝛ inordinate fugit tristiciā que ex absentia cibor causať. Et simile est in vitijs capitalib⁹: vn̄ vitia capitalia possunt ɔuenient distingui ſm rōez boni ꝛ mali .s. itaqꝫ vbicūqꝫ occurrit spēalis rō aliqua appetibilis vel fugibilis ibi est vnū vitiū capitale. Ubi nota: qꝫ bonū ſm ppriaz rōnem ad se attrahit appetitū: sed qꝫ appetitus refugit aliquod bonū: hoc est ſm spēalē rōnez ɔsideratam circa huiusmodi bonū. Primo eniz dico qꝫ omne petm̄ pcedit ex hoc qꝫ appetitus inordinate appetit bonū: quod quidē bonū est simplex: vel bonū mētis: vel corpis: vel bonū rei exterioris. Primo igiť appetitus inordinate appetit ꝛ querit bonū mentis .s. bonū aīe ꝛ honestū: quod est bonū inordinatū siue imaginariū .s. excellentia glorie vel honoris: ꝛ ad hoc ordinať vt eius principiū supbia vel inanis gloria. 2° appetitus inordinate appetit bonū corpis quod est delectabile: ꝛ hoc bonū vel ptinet ad ɔseruationē spēi sicut est in venereis: ꝛ ad h' ordinať luxuria. 3° appetitus inordinate appetit bonū vtile .s. corporis: ꝛ ad hoc ordinať auaricia. Sic ergo quattuor sunt peccata capitalia ex pte appetitus inordinate appetētis bonū .s. supbia respectu boni honorabilis: auaricia respectu boni vtilis: gula respectu boni delectabilis ſm gustū: luxuria respectu boni delectabilis ſm tactū. Secūdo appetitus hoīs inordinate fugit bonū: adeo ſm spēalem rōem: pⁱta inqꝫtum illud bonū est impeditiuū alicuius boni inordiate ɔcupiti ꝛ in h' trib⁹ mōis. Primo appetit⁹ alic⁹ refugit inordiate bonū aliqđ: inqꝫtū illud bonū est impeditiuū boni inordinate seipso: vt verbigrā Sicut bonū spūale impedit quietem vel delectationē corporalem ꝛ sic est accidia que nihil aliud est qꝫ tristicia de aliquo bono spūali: put est impeditiuū boni corpalis: qđ appetēs in seipso inordinate copit. Secūdo appetitus alicui⁹ inordinate bonū refugit in alio: ſm qꝫ bonū illius impedit ppriaz excellentiā in seipso: ꝛ sic est inuidia que ē dolor alieni boni. Tertio non solū aliqꝫs refugit vel odit bonū in alio: sed etiā ɔtra eius bonū insurgit ipsuz repellendo: ꝛ sic est ira: ita qꝫ aliquis refugit vel impedit bonū alterius duobus modis. vno mō directe ɔ alteri⁹ bonū insurgendo ꝛ ipsuz repellēdo. ꝛ sic est ira: que est appetitus vindicte qua aliqꝫs impugnat aliquē ɔtrariū agendo. Alio mō indirecte: ꝛ sic est inuidia que est dolor alicuius vel alteri⁹ boni: ſm qꝫ illud bonū existimať impeditiuū proprie excellētie. Hec bea. Tho. ij. scrip. sen. di. xlij. ij. pte di. arti. ij. vtꝝ sit ɔueniens diuisio vitioř capitaliū: in coř. solu. Et iteꝝ in qꝫstionibus disputatis de malo .arti. j. de numero vitioř vel peccatoř capitaliū quot ꝛ que sunt: in coř. solu.

## ¶ Quomodo duo peccata sunt principiū ꝛ causa omniū peccatoř. CA. LXVIII.

Quāuis autē septē sint vitia ꝛ peccata capitalia: vt duobus capitulis imediate pcedētibus pbatuz est in spēali ꝛ specialiter: tn̄ duo sunt peccata principiū ꝛ cā oīuz peccatoř: supbia ꝛ cupiditas: a quib⁹ oīa alia petā oriunť. primū est supbia: Ecci. x. Initiū omnis peccati superbia. scđm est auaricia vel cupiditas. vn̄ .j. ad Thimo. vj. Radix omniū maloř cupiditas. Rō autē huius est: qꝛ omne petm̄ fit vel cōmittiť p auersionē a creatore: ꝛ p ɔuersionē inordinatā ad creaturā. sed petm̄ supbie fit p auersionē a creatore: petm̄ vō auaricie fit p conuersionē inordinatā ad creaturā. vn̄ cum plus sit auersio qꝫ ɔuersio: recte supbia dicť initiuz tanqꝫ prius ꝛ supius: cupiditas siue auaritia dr̄ radix tanqꝫ posterius ꝛ inferi⁹ nam radix inferi⁹ manet. Sed forte queres cū a luxuria possunt omnia petā oriri: Cur luxuria non dr̄ radix vel initiū oīuz peccatoř sicut supbia vel cupiditas. Respōdeo ꝛ dico: qꝫ rō huius est quia habito fine supbie qđ est alijs preesse: cetera petā facillime cōmitti possunt: nō autē sic est de luxuria. Nam eius fine habito non tn̄ sequiť qꝫ mala vel peccata oīa alia possunt oriri. Hec dn̄s Hugo Cardi. ordinis pdicatoř in postilla vbi .s. exponēs predictas autoritates. Ubi nota qꝫ auaritia vel cupiditas tripliciť diciť: primo modo nomiat passionē vel pronitatē ꝛ passionē ex originali relictā: ꝛ sic non est peccatū: sed radix peccati. 2° modo cupiditas diciť inordinatus appetitus cuiuscūqꝫ boni cōmutabilis: siue scientie: siue honoris: siue pecunie: siue cuiuscūqꝫ. ꝛ sic cupiditas vel auaritia est genus oīuz peccatoř. vn̄ sicut species ex genere: sic ex cupiditate oīa peccata oriunť. 3° modo diciť auaritia vel cupiditas appetitus rerū exterioř que ad vsum vite ptinent: ꝛ sic est quoddā speciale peccatuz.

Similiter superbia diciť tribus modis. primo modo dr̄ ipse habitualis contēptus precepti vel pcipientis ex corruptōne nature vel ex quocūqꝫ defectu creature pueniens: ꝛ sic nō est peccatū sed initiū peccati. 2° modo diciť supbia appetitus excellentie in quibuscūqꝫ. ꝛ quia qui

apperit aliquid inordinate vult quodãmodo excellere in illo: ideo hoc modo superbia fere ad omnia peccã cõia est sm q est desideriũ cuiuscũq; excellentie. 3° modo superbia dicit sm q est inordinatus appetitus illius excellẽtie determinate cui debet honor vel reuerentia: et sic est speciale peccatũ. Hec bea. Tho. ij. scri. sen. di. xlij. scđa pte di. arti. iij. de numero vitiorũ capitaliũ. in solu. pmi argu. per totum.

## De compatione peccati: quõ vnũ pctm̃ est grauius altero. CA. LXIX.

Tertio pncipaliter post diffinitionẽ et diuisionez peccati: cõsiderãda est intẽtio vel cõparatio peccati. Non enĩ peccata oĩa sunt paria: sed vnũ est maius et grauĩ° altero. qđ probo quatuor rõnibus. pma est ex causa a qua discedit. scđa est ex materia vel ex psona que offendit. tertia est ex circũstantia que corrũpit. quarta est ɔcupiscẽtia qua quis inducit. Prima ratio quare vnũ pctm̃ est grauius altero est ex cã a qua discedit. Et formo sic rõnem: Peccatũ est sm q actus discedit a rectitudine rõnis: ergo qñto magis a rõne discedit tanto grauĩ° est pctm̃. sed vnũ peccatũ magis facit discedere a rõne vel a fine qñ aliud: g̃ et c. Scđo hanc rõnẽ per exempla confirmo sic: In oĩbus quorũ perfectio et bonũ in quadã cõmensuratiõe cõsistit: qñto magis a debita cõmensuratõe recedit: tanto malũ est maius: vt verbigrã in tribus. Nam sanitas cõsistit in quadã ɔmensuratiõe humorũ: et pulchritudo in debita pportiõe membrorũ: et veritas in cõmensuratiõe intellectus vel sermonis ad rem. Patet autẽ q qñto maior inequalitas est in humoribus tanto maior infirmitas: et qñto maior improportio est in membris: tãto maior est turpitudo. et qñto magis recedit a veritate tanto est maior falsitas: vt verbigrã Non enĩ est tãta falsitas estimãtis tria esse quinq;: sicut eius qui estimat tria esse centũ. Sic a simili: bonũ virtutis in quadaz cõmensuratõe ɔsistit: vt infra Uirtutis diffinitio. Est. n. mediũ sm limitationẽ debitã circũstantiarũ inter ɔtraria pdicta vel vitia ɔstitutũ. Et ideo qñto magis ab hoc medio vel ab hac armonia et ɔsonantia rõnis recedit: tanto maior est malicia: et tãto grauius est pctm̃. Scđa rõ pncipalis quare vnũ pctm̃ est maius altero vel grauius est ex materia vel psona que offendit: Nam sm dignitatez obiecti vel psone in quã peccat: attendit grauitatis varietas in peccatis: vt verbigrã Sicut pctm̃ quod imediate ɔmittit contra deũ est grauĩ°: vt infidelitas: blasphemia et huiusmodi. Siliter pctm̃ qđ cõmittit contra substantiã vel psonã hoĩs: sicut homicidiũ: est grauĩ° pctm̃ qñ qđ est ɔtra bona exteriora hoĩs: sicut furtũ. vnde ɔcludo et dico q vnũ pctm̃ tanto est grauĩ° altero qñto offendit vel tollit maius bonũ. Et ɔfirmo hanc rõnem p exẽpla: qr sicut bonũ sanitatis cõsistit in quadã cõmensuratõne humorũ p ɔuenientiã ad naturã aĩalis: vt pz. s. ita bonũ virtutis ɔsistit in quadã cõmensuratiõe humani act° ad regulã rõnis. Manifestũ est autẽ q egritudo qua tollit debita ɔmensuratio humorũ pporis pncipij vel pncipalioris membri: sicut egritudo que in corpe humano puenit a corde quod est pncipiũ vite: vel ex aliquo qđ appropinquat cordi piculosior est: ita etiã pctm̃ tanto est grauius quãto deordinatio ɔtingit circa aliquod principiũ qđ est pus et principalius in ordine rõnis. Et ideo qñto peccatũ in actibus humanis ex fine altiori ɔtingit: tãto peccatũ est grauĩ°. Obiecta autẽ actuũ sunt fines eorũ: g̃ et c. Hec bea. Tho. pma scđe. q. lxxiij. arti. iij. vtrũ grauitas peccatorũ varietur sm obiecta: in cor. solu. Et ɔfirmo hãc rõez p locũ ab oppositis: vt in virtutib°. Sicut enĩ virtutes tãto sunt nobiliores qñto ad bonũ alti° ordinant: sicut virtutes theologice quibus hõ ordinat in deũ sunt nobiliores iusticia: qua hõ ordinat in pximũ: et tẽpantia qua homo ordinat ad seipsũ: et similit fortitudie qua homo ordinat ad seipsũ: vt dicit be. Tho pma scđe. q. lxxij. art. iiij. vtrũ pctm̃ ɔueniẽter distinguat per pctm̃ qđ est i deũ: in pximũ: et in seipsũ. in cor. solu. in fine. Sic pctm̃ tanto est grauius qñto p ipsũ offendit maius bonũ. Tertia rõ pncipalis: quare vnũ pctm̃ est grauĩ° altero: est ex circũstãtia que corrũpit. Et formo sic rõnem: Quãto plures circũstantie corrũpunt: tanto grauĩ° est pctm̃: vt verbigrã. Si pdigus det quod non debet et cui non debet: magis peccat qñ si det cui nõ dz: et in eodẽ genere peccati multiplicius et grauĩ° peccat: vt verbigrã Sicut illa egritudo est grauior que plures ptes corrumpit: qñ illa que vnã vnam vñ Tullius dicit: Qr in patris vita violãda multa peccãt violat enĩz ille qui pcreauit: qui aluit: qui erudiuit: qui in sede ac domo atq; in rempublicã collocauit. Hec bea. Tho. pma scđe. q. lxxiij. arti. vij. vtrũ circũstantia aggrauet pctm̃. in cor. solu. Quarta rõ pncipalis quare vnũ peccatũ est grauius altero est ex ɔcupiscẽtia qua aliquis ad peccandũ inducit. Unde nota q duplex est ɔcupiscẽtia. vna est sensualitatis pcedens iudiciũ rõnis: et motũ voluntatis: et talis pctm̃ diminuit. Cui° rõ est: quia maiori cõcupiscẽtia stimulatus peccat et grauiori tẽtatione cadit. vnde min° ei imputat pctm̃. Alia võ cõcupiscẽtia est voluntatis sequẽs iudiciũ rõnis et motũ. s. ɔsensũ voluntatis et sic vbi est maior cõcupiscẽtia ibi est maius pctm̃. Cui° rõ est: qr insurgit cõcupiscẽtie motus ex hoc q voluntas ineffrenate tẽdit in suũ obiectũ. Hec bea. Tho. pma scđe q. lxxiij. arti. vj. vtrũ grauitas pctõrũ attendat sm cãm pctĩ in solu. ij. arg. Re. in primo volumie. s. Circũstantie. et s. Concupiscẽtie. per totũ.

## De grauitate pctĩ et de pctõ Pilati et iude quod fuit grauius. CA. LXX.

Secũdo q vnũ pctm̃ grauius sit altero probo duplici autoritate. Primo autoritate Ezech. xvi. vbi sic dr: Sceleratiora fecisti illis in oĩbus vijs tuis. vbi loquit de peccato hierusalẽ in compatõe ad peccatũ samarie et gomorre dicẽs: Tu hierusalẽ in oĩb° operibus tuis fecisti sceleratiora peccatis illis. s. qñ samaria et sodoma. Cui° rõ est sm Hiero. quadruplex. prima est qr hierusalẽ idolũ beli adorauit. scđa est: quia dei filiũ interfecit. tertia est: qr eorũ culpã vel penã viderat et nõ timuit quarta est: qr diutius ad penitentiã expectata non penituit nec se emẽdauit vel correxit. Hanc autoritatẽ adducit bea. Tho. ɔtra gentiles li. iij. ca. cxxxix. vbi pbat rõnibus et autoritate pdicta q non oĩa premia et peccata sint paria: a medio ca. vsq; ad finẽ. Scđo pbo hoc idẽ autoritate Joh. xix. vbi xpus dixit pilato: Qui tradidit me tibi maius pctm̃ habet. In quo vbo vnũ supponit: q pilat° peccauerit: et aliud a xpo exprimit: q. s. qui tradidit maius pctm̃ habet. Nam cõparatiu° semp presupponit positiuũ. Quod aũt peccatũ aliorũ fuit grauĩ° peccato pilati sic pbo: Grauius est pecatũ quod fit ex auaritia et inuidia qñ illud qđ fit ex timore. sed iudas peccauit ex cupiditate. ita dr Matth. xxvj. Quid vultis mihi dare et ego vobis eũ tradam. vbi Hiero. sic ait: Infelix iudas dãnũ quod ex effusiõe vngenti se fecisse credebat: vult magistri precio cõpensare. Et subdit: Nec certã mĩ postulat summã vt saltẽ videret lucrosa pditio: sed quasi vile tradens mancipiũ in potestate ementiũ posuit qñtũ vellent dare. Et pncipes sacerdotũ ex inuidia et odio tradiderũt xpm pilato: ita dicit Matth. xxvij. Sciebat enĩ q p inuidiã tradidissent eũ. vbi Remigius sic ait: Que autẽ inuidia fuerit: Johes manifestat qui narrat eos dixisse: Ecce mundus totus post eũ vadit: Si dimittim° eum tunc omnes credunt in eum: Joh. x. Sed timore cesaris pilatus xpm occidit. vnde dicũt ei iudei Joh. xix. Si hũc dimittis non es amicus cesaris. vbi Aug° in glo. collate. sic

ait. Supra legē suam ꝓposuerunt sm quā debeat mori: qꝛ filiū dei se fecit. sed qꝛ ille .s. pilatus legē gentis aliene non timet: sed magis timet occidere filiū dei: ꝛ errēt eum a cesare quē non potest auctorē potestatis sue ꝯtēnere: ꝗ ꝛc. vñ Aug⁹ sup illo verbo Joh. xix. Qui tradidit me tibi maius pctm̄ habꝫ sic ait: Ille quippe me tue potestati tradidit inuidēdo: tu vō eandē potestatē exerciturus es metuēdo. ꝛ subdit Aug⁹: Nec timēdo quidē presertim innocentē hominē homo debet occidere: sed id zelando ꝛ odiendo ꝛ inuidendo multo magis malū est facere ꝙ timendo: ideo non dixit: Qui me tradidit ipse habet pctm̄ tanꝙ pilatus non haberet pctm̄ sed ait: Maius pctm̄ hꝫ vt etiā se peccatū habere intelligat .s. pilatus. Patet igitˀ ex pmissis ꝙ pctm̄ iude qui ex cupiditate: ꝛ peccatū principū sacerdotū qui ex odio ꝛ inuidia tradiderūt xp̄m pilato: fuit maius ꝙ pctm̄ pilati: qui timore cesaris xp̄m dedidit: ꝛ etiā ꝙ pctm̄ militū qui mandato presidis crucifixerunt xp̄m. Et sic cōcluditˀ ꝓpositū .s. ꝙ oīa peccata non sunt paria: sed vnū est grauiˀ altero. Predictā autē auctoritatē Joh. xix. Qui tradidit me tibi ꝛc. beat⁹ Tho. adducit ad ꝓbandū: ꝙ oīa peccata non sunt paria: pma scđe. q. lxxiii. arti. ii. vtrꝫ omnia peccata sunt paria: argu. ꝯtra. Et exponit eam scđa pte. q. lxxxii. arti. vi. vtrū peccatū crucifigentiū xp̄m fuerit grauissimū: in solu. ii. argu.

¶ Qꝛ vna culpa est grauior alia quattuor rōnibus: ꝛ primo rōne animi inducentis. CA. LXXI.

Ad maiorē autē euidentiā predictoꝝ est sciendū: ꝙ vna culpa vel iniuria est maior vel grauior altera quattuor rōnibus: pmo rōne animi inducētis: 2° rōne dāni sequētis: 3° rōne viri offendētis: 4° rōne modi circūstantis. Primo dico ꝙ vna culpa vel iniuria est grauior alia rōne animi inducētis: naꝫ ꝗto actˀ ab habitu meliori vel peiore ꝓcedit. tāto est melior vel peior: ꝛ ꝑ ꝯsequens magis est cōmendabilis vel culpabilis: sicut verbigrā Ille qui furatˀ vnā rem modicā. ita videtˀ esse habituat⁹ in culpa: ꝙ quācūqꝫ culpā vel iniuriā faceret: sicut ille qui tres medios obulos oblatos in templo furatus fuit: ita in aīo vel in mēte videtˀ esse dispositus: ꝙ omnē culpā aliā vel iniuriā cōmisisset. Patet igitˀ in cōi ꝙ maioritas vel grauitas culpe ex maioritate grauitatis habitus iudicatˀ ꝛ inducitˀ. Hec phˀus pmo libro rhetoꝝ ca. xxxii. ibi: Iniusticie aūt maiores sūt aūt he ꝛc.

In spēali autē loquendo dico ꝙ vna culpa est grauior alia ex dispōne vel qualitate animi peccātis sex rōibus.

Prima est ex cā peccati: nam duplex est cā peccati. vna est ꝓpria ꝛ ꝑ se .s. ipsa volūtas: ꝛ hec quāta fuerit maior: tanto pctm̄ est grauius. qđ pꝫ: qꝛ si pctm̄ est malū voluntariū sm Augu. ꝗto voluntas maior fuerit ad peccandū tāto hō qui peccat grauius peccat. Quedā vō alie cause peccati sunt quasi ꝑ accidens: que inclināt voluntatē ad peccandū pter naturā ꝛ ordinē ipsius volūtatis: q̄ nata ē moueri libere ex seipsa sm iudiciū rōnis. Et haꝝ causaꝝ quedā pctm̄ diminuūt vt ignorātia ꝛ infirmitas: quedā peccata tollūt vt metus vel violētia: sicut ꝛ diminuūt voluntariū in tātuꝫ ꝙ si actus sit oīno inuolūtarius non hꝫ rōnem peccati. Hec bea. Tho. prima scđe. q. lxxiii. arti. vi. vtrꝫ grauitas peccatoꝝ attendatˀ sm cām pctī: in cor. solu.

Scđa rō quare vnū pctm̄ est grauius altero est ex notitia. vbigrā: Sunt duo quoꝝ vnus peccat ex ignorantia: alius vō ex certa sciētia vel industria: tūc iste qui peccat ex certa sciētia grauiˀ peccat. Cuius rō est: qꝛ ꝗto voluntas magis est inordinata tanto pctm̄ est grauiˀ. sed voluntas peccātis ex certa scientia est magis inordinata. quod pꝫ: qꝛ scienter eligit qđ est malū .s. pati detrimentū in maiori bono .s. in bonis spūalibus anime: vt priuari gratia: ad hoc ꝙ patiatˀ vel fruatˀ minori bono .s. corporali. Cuiˀ cōtrariū facit volūtas ordinata. Sed ꝯtra Diony. iiii. ca. de diui. no. dicit: ꝙ nullus intendens malūꝫ opatˀ ꝛc. Rñdeo ꝛ dico ꝙ malū non potest esse sm se intentū: pōt tm̄ esse intentū malū: vel ad vitandū aliquod malū: vl ad ꝯseruandū bonū maiˀ. in quibˀ se hꝫ aliˀ volūtas ordīata ꝛ aliˀ inordinata: aliter virtuosus: ꝛ aliˀ vitiosus. Hec b. Tho. pma scđe. q. lxxviii. arti. i. vtꝝ aliqs ex industria peccet vel ex certa malicia: in cor. solu. ꝛ in solu. ii. argumē.

Tertia rō quare vnū pctm̄ est grauiˀ altero est: qꝛ vnuꝫ est ex electōe aliud ex passione. Cuiˀ rō est: quia ille qui peccat ex electōe peccat ex certa sciētia seu malicia: inꝗtum scienter eligit malū. non ꝙ velit illud quod est de se malū: sed qꝛ eligit minus bonū: spreto maiori bono: vt vbigrā Sicut lasciuˀ vellet frui delectatōe absqꝫ offensa dei. sed duobus ꝓpositis: magis vult incurrere peccando offensaꝫ dei: ꝙ vt delectatiōe puetˀ: vt dicit bea. Tho. vbi .s. imediate: in solu. ii. argu. Ubi nota ꝙ aliud est peccare ex passione: ꝛ aliud ex electōe peccare. Ille enīꝫ qui peccat ex passione peccat quidē eligens: non tm̄ ex electione: qꝛ electio non est in eo primū principiū peccati. sed inducitˀ ex passione ad eligendū id qđ extra passionem non eligeret: sed ille qui peccat ex malicia hꝫ se eligit malū eo modo quo dictū est .s. imediate. Et iō ipsa electio est in ipso peccati primū principiū. Et ꝓpter hoc dicitˀ ex electōne peccare. Hec bea. Tho. pma scđe. q. lxxviii. arti. iiii. vtrꝫ ille qui peccat ex certa malicia grauius peccet: ꝙ ille qui ex passione peccet: in solutione. iii. argumēti.

Quarta ratio quare etiam in eodem genere peccati vnū peccatū est grauius altero: est propter maioritatē contēptus: nam vbi est maior ꝯtēptus ibi pctm̄ est grauiˀ: eo ꝙ ꝗto contēptus est maior tanto volūtas est inordinatior. Quinta rō est ex dispōne voluntatis ꝛ rōnis: vt vbigrā Idem pctm̄ puta homicidiū grauiˀ pctm̄ est ab hoie sobrio factū ꝙ si fieret ab ebrio: ꝗuis hec sint duo pctā .s. ebrietas ꝛ homicidiū. Cuius rō est: qꝛ ebrietas plus diminuit de rōne peccati ꝙ sit sua grauitas. Hec. b. Tho. pma scđe. q. lxxvi. arti. iiii. vtꝝ ignorātia diminuat pctm̄ in cor. solu. vbi loquitˀ de contēptu in fine. ꝛ in solu. ii. argu. vbi loquitur de comparatione peccati in sobrio ꝛ in ebrio. Sexta rō quare vnū pctm̄ est grauiˀ altero est: qꝛ maiori virtuti opponitˀ. qđ dupliciter ꝓbo. pmo in generali auctoritate phi. ii. ethi. dicētis: ꝙ pessimū optimo cōtrariū est. 2° ꝓbo in spēali de charitate. Sicut enī charitas que est amor dei est maxima oīuꝫ virtutū: iō vel ira vel odiū dei quod amori opponitˀ est grauissimū omniū peccatoꝝ: ꝛ etiā est maius pctm̄ ꝙ infidelitas vel desperatio que opponitˀ fidei ꝛ spei. Hec bea. Tho. pma scđe. q. lxxiii. arti. iiii. vtꝝ grauitas pctōꝝ attendatˀ sm dignitatem virtutū quibus opponuntˀ.

¶ Una culpa est grauior alia ratione maioris damni consequentis. CA. LXXII.

Secundo pncipaliter dico ꝙ vna culpa vel iniuria est maior alia rōne maioris dāni cōsequentis. Et formo sic rōnem. Peccatū tanto est grauiˀ ꝗto infertˀ proximo nocumentū maius .s. cum aliquis facit aliquid animo nocēdi alteri. Cuiˀ rō est: qꝛ tunc nocumentū tale est ꝑ se obiectū peccati inꝗtum facit actuꝫ magis esse inordinatū. sed nō in quolibet peccato est equale dānūꝫ vel nocumentū: imo plus ꝛ minus: vt pꝫ in multis: sicut homicida plus nocet ꝙ fur: ꝛ sic ē de aliis. ergo rōe maioris nocumēti vnū pctm̄ est maius ꝛ grauiˀ altero. Hec bea. Tho. ii. scri. sen. di. xlii. scđa pte di. arti. v. vtrum omnia peccata sint paria: in cor. solu. Et iteꝝ pma scđe. q. lxxiii. arti. viii. vtrū grauitas peccatoꝝ augeatˀ vel attendatˀ sm maius nocumentū peccati: ca. iiii. Ubi nota: ꝙ magnitudo dāni cōsequētis potest videri ꝛ cognosci

quatuor modis. Primo sic: Illud dānū vel nocumentū est maius: & per consequens culpa vel iniuria maior vel grauior: cuius non est recōpensatio: vt quia difficile vel etiā impossibile est fieri recōpensationem: puta si quis occideret filiū alterius vel destrueret sibi rem aliquam quā difficile vel impossibile esset reinuenire. Hec phūs pmo li. rhetori. ca. xij. Iniusticie autē maiores: infra eo. ca. ibi: Et cui⁹ non est recompēsatio. Secūdo sic: Illud nocumentū vel dānū est maius & per ɔsequēs culpa vl' iniuria grauior cuius non est equa punitio. sed ois minor: puta si quis offenderet vel occideret regē vel psonā publicā cui⁹ offensa non posset recōpensari qualitercūq; puniret offendēs. Hec phūs vbi. s. ibi: Et cuius non est equa punitio. Tertio sic: Illud nocumentū vel dānū est maius: & culpa vel iniuria grauior cuius non ɔtingit eū qui passus est satisfactionē recipe: vt puta quis mortuus est. Causa autē vel rō quare talis culpa vel iniuria est maior est: quia est quid incurabile & quid insanabile. Hec phūs vbi. s. ibi: Et cuius non est satisfactiuū vel satisfactio. Quarto sic: Illud nocumentū vel dānum est maius & culpa vel iniuria grauior: si ille qui passus & iniuriatus fuit ipse & seipsū plurimū torsit & afflixit: sm q̄ pluries contingit q̄ homies passi iniuriā seipsos cruciant: imo aliquādo non desiderātes vlterius viuere interimūt: ppter quod apparet culpā vel iniuriā fuisse magnā: ex eo q̄ qui eā fecit est dignus torqueri magna pena: & adhuc esset dignus torqueri maiori pena si hoc fecit sine causa. Hec phūs vbi. s. ibi: Et si quis passus & iniuriatus fuit ipse seipsū plurimū torsit.

¶ Tertio vna culpa est grauior alia ratione viri offendentis. CA. LXXIII.

Tertio pncipaliter dico q̄ vna culpa vel iniuria est maior vel grauior altera rōne viri offendētis. qd̄ quinq; modis sciri & videri potest. Primo sic: Illa culpa vel iniuria est grauior vel maior alia: quā quis fecit solus: aut primus: aut cū paucis. Cuius rō est: q̄ qñ aliquis vel primus vel solus eā fecit videt' esse cā & exemplū alijs male faciendi. Similit' non videt' culpa vel iniuria ita magna: qñ sm eam multi peccāt. vñ & aliquod pctm̄ parcit' multitudini vel dissimulat' ad tēpus: quod non parcit' vni vel paucis neq; dissimulat'. 2° cognoscit' sic: Illa culpa vel iniuria est maior sm quā quis sepe peccat. nam sepe in eodē vitio peccare est grauius: aggrauat' enī culpa ex frequētatione actus: & hoc ppter inordinationē volūtatis peccātis. 3° sic: Illa culpa vel iniuria est grauior ppter quā inueniunt' tormēta dānificantia grauiora. Nā ppter magnitudinē sceleris noua tormentoꝝ genera sunt adinuēta & ɔtinue inueniunt'. 4° modo sic: Culpa vel iniuria illius est maior propter quē fuit lex posita. Cuius rō est: quia hoc non potest contingere nisi ille aut nouo modo aut pmo culpā vel iniuriā illā cōmiserit. 5° modo pōt cognosci sic: Culpa vel iniuria illius vel illoꝝ est grauior ppter quē vel ppt' quos carcer fuit edificatus. Cuius rō est: q̄ hoc non esset nisi illi nouo modo culpā vel iniuriā cōmisissent. Hec phūs pmo li. rheto. ca. xij. qd̄ incipit: Iusticie autē maiores: infra ca. ibi: Et q̄ solus quid aut pmus & cum paucis fecit: q̄tum ad primū modū: & sepe q̄tum ad scdm: & propter quēcūq; exquirunt' noua tormētoꝝ genera q̄tū ad tertiū: & ppter quēcūq; est lex posita q̄tum ad quartū: & propter quosq; carcer edificatus fuit q̄tum ad quintū. Re. in hoc volumie. s. Peccatū. ca. viij. & ix.

¶ Quarto vna culpa est grauior alia ratione modi circumstantis. CA. LXXIIII.

Quarto pncipaliter dico q̄ vna culpa vel iniuria est maior vel grauior altera rōne modi circūstātis. quod octo modis phūs docet cognoscere. pmo sic: Illa culpa vel iniuria est maior que est bestialior. Cui⁹ rō est. quia talis est magis inordinata. i. magis ɔtra ordinē & rectitudinē rōnis. 2° sic. Illa culpa est maior vel iniuria: que est euidētior & magis sm electionē. Cui⁹ rō est: q̄ de rōne peccātis vel iniuriātis est q̄ agat volūtarie: & ideo q̄to magis sm electionē peccat: tanto magis volūtarie peccat. q̄to autē magis volūtarie tāto grauius peccat. 3° sic. Illa culpa vel iniuria est grauior que audītoribus est horribilior & abomiabilior. nam vnū scelus magis horrēt & abominant' q̄ aliud duplici rōne. tum ppter nouitatē: tum ppter sui grauitatē. 4° sic: Illa culpa vel iniuria est grauior in qua trāsgressio est multiplicior: puta in qua sunt multe trāsgressiones: vbi gr̄a Qui fregit iuramēta: dexteras fides: cōnubia: magis peccat. Cuius rō est: q̄ in talib⁹ excessus multaꝝ culparū vel iniuriarū vel iniusticiaꝝ est magnitudo sceleris vel grauedo criminis. 5° sic: Illa culpa vel iniuria est maior vbi locus est ineptior: si qñ fit in loco vbi facientes culpā puniunt' sicut faciūt falsi testes. Cuius rō est: q̄ si qui p̄torio non faciūt iusticiā vel peccant: signū est q̄ in omni loco non facerēt iusticiā. q. d. si falsi testes in curia peccāt: signū est q̄ in omni loco peccarēt. 6° sic: Illa culpa vel iniuria ē maior in qua maxime est cōfusio. Cui⁹ rō est: q̄ cōfusio solū debet' turpi & prauo. 7° sic: Illa culpa vel iniuria ē maior que est indignior vel irrōnabilior: quā quis facit ɔtra eū a quo bona suscepit. Cuius rō est: quia talis plura peccata: iniurias: & iniusta facit. Et p̄cipue duo. pmo q̄ facit male. 2° quia nō facit bene. tenet' eni benefacere benefactori suo. vñ tales duplici peccato peccāt. s. peccato trāsgressionis: & pctō omissionis. 8° sic: Ille plus vel grauius peccat qui peccat ɔtra iusta non scripta: q̄ ille qui peccat ɔtra iusta scripta. Cui⁹ rō est: q̄ melioris moris est esse iustū p voluntatē & non p necessitatē. obseruare autē scripta videt' ex necessitate: seruare autē non scripta videt' non necessariū: sed ex ppria volūtate: g̃ melius est esse iustū sm non scripta q̄ magis liberū: cū maiori bono opponat' maius malū: peccare: iniustificare: iniuriā facere circa non scripta videt' peius. Hec phūs. ij. li. rhetori. ca. xxiij. vbi docet cognoscere maioritatē vni⁹ culpe vel iniurie respectu alteri⁹ octo rōnibus dicens ibidem: prima bestialior & iniusticia maior. scdā & qd̄ ex puidētiori eligibilior magis. tertia & qd̄ audiētes timēt magis. i. quia horribilior est ad audiendū. q̄rta & qd̄ multa sustulit iusta. i. quia trāsgressio multiplicior. quinta & qd̄ hic vbi puniunt' iniusta facientes: quod quidē quidā falsi testes. sexta & in quibus ɔfusio maxime. i. que est ɔfusibilior. septima & cū in hunc a quo bene passus fuit: plura enī iniusta facit: & q̄ malefacit & non bene. octaua & qui iusta non scripta: iusta est melioris eni non p necessitatē iustū est: scripta quidē ex necessitate: non scripta aūt non alio modo: sed circa scripta. Qui eni in timendis iusta facit: & in quibusdā non dāna posita iustificaret vtiq;. Et cōcludit de culpa & iniusticia. Quid est igit' maiori & minori dictū est in q̄tuor ca. precedentib⁹.

¶ Unū pctm̄ est grauius altero triplici rōne: Et primo rōne ignorantie volūtarie. CA. LXXV.

Si vo materiā suprascriptā de cōparatiōe pctōꝝ in grauitate vis amplius dilatare dices: Unum pctm̄ est grauius altero triplici rōe. pmo rōne ignorantie voluntarie. 2° rōne blasphemie diuine. 3° rōne pseuerātie extreme. Primo vnū pctm̄ est grauius altero rōne ignorātie volūtarie. Circa quā ɔsiderare debemus tria. s. differentiā. causam: culpam. Primo nota differentiā. Nam differunt ista tria. s. nesciētia: error: & ignorātia. Nesciētia eni simplicē sciētie negationē importat

que de se nec rõnem culpe nec pene habet. Qꝛ enĩ aliq̃s nesciat ea que ad eum non ptinent: vel que non est nat⁹ scire: nec culpa nec pena est. vñ in angelis beatis est nescientia: vt Diony. dicit ca. vj. ecclesiastice hierarchie. Error aũt est approbare falsa ꝓ veris. vñ actũ quendã importat ⁊ quia pctm̃ in actu consistit ideo error manifeste habet rõnem culpe. Cuius rõ est qꝛ non est absq̧ ꝓsumptione ꝙ aliquis de ignoratis sententiã ferat. ⁊ maxie in quibus periculũ ↄsistit. Re. s̃. Error. Ignorantia võ significat scientie priuationẽ: nec importat actũ sicut error. potest .n. ignorãtia esse sine hoc ꝙ aliquis ferat sententiã: ⁊ tunc est ignorans ⁊ non errãs. vñ nihil aliud est ignorantia q̃ȝ carere scientia quã quis natus est habere. vnde ignorãtia de se rõnem pene habet. Hec bea. Tho. in q̃stionib⁹ disputatis de malo: de ignorãtia: arti. vij. vtrũ ignorãtia sit peccatũ: in cor. solu.

C Qꝛ ignorantia est causa peccati. ⁊ nota ꝙ duplex est causa peccati. CA. LXXVI.

Ecundo nota circa ignorantiã causaȝ. nam ignorantia est causa peccati. Ubi nota ꝙ duplex est cã peccati. Una est causa per se que ꝓpria virtute mouet: sicut grauitas est causa mouẽs grauia ⁊ leuia. Alia est causa ꝑ accidens: sicut remouẽs ꝓhibens: vel sicut ipsa remotio ꝓhibentis. Et hoc modo ignorãtia est causa peccati ꝑ accidens: inq̃ztum ignorãtia est priuatio rõnis vel scientie que ꝓhibet actũ peccati inq̃ztum dirigit humanos actus. Ubi nota ꝙ homo ꝓhibeẗ ab actu peccati duplici sciẽtia. s. scientia vniuersali: ⁊ sciẽtia pticulari seu singulari: vt vbigratia Homo ꝓhibeẗ ab actu patricidij: ⁊ ꝑ hoc ꝙ scit homicidiũ non esse cõmittendũ quia pctm̃: ecce sciẽtia vniuersalis: ⁊ per hoc ꝙ scit hunc esse patrẽ suũ: ecce sciẽtia singularis. Et ꝑ oppositũ ꝓuatio duplicis sciẽtie que est ignorãtia est causa peccati. ꝓmo priuatio sciẽne vniuersalis: sicut cũ scit aliquis aliquem actũ esse delectabilẽ. nescit tñ eum esse peccatũ. 2° priuatio sciẽtie singularis: sicut cũ aliquis scit hunc quẽ occidit esse hominẽ: sed nescit eum patrẽ suũ esse. Hec bea. Tho. prima scḋe. q. lxxvj. arti. j. vtꝝ ignorãtia sit causa peccati: in cor. solu. ⁊ in solu. iij. argu.

C Quomodo ignorãtia se habet ad peccatũ excusando a tanto a toto aggrauat. CA. LXXVII.

Ertio circa ignorantiaȝ nota culpam. Naȝ ignorantia vel a peccato a toto excusat: vel a tãto peccatũ excusat: vel peccatũ augmẽtat: ita ꝙ quedã ignorantia est que totaliter a peccato excusat: quedã võ ignorãtia est que in pte a peccato excusat ⁊ peccatũ alleuiat: quedã võ ignorãtia est que peccatũ aggrauat. Hoc autẽ sciri potest ex pte cause vel ꝓncipij peccati. Cum .n. causa peccati sit volũtas: eo ꝙ pctm̃ idõ peccatuȝ est quia voluntariũ: vt dicit Aug⁹ Sicut ignorantia se habet erga voluntatẽ: ita se habet ad peccatuȝ. Est autẽ quedam ignorantia oĩo inuoluntaria: quedaȝ indirecte voluntaria: quedã directe volũtaria. Primo dico ꝙ est quedam ignorãtia que nullo modo est volũtaria: sicut ignorãtia inuincibilis que totaliter vsuȝ rõnis excludit: sicut pȝ in amentibus ⁊ in furiosis. Et dicit talis ignorãtia inuincibilis, quia. s. studio superari non potest. Et propter hoc talis ignorantia cũ sit oĩo inuoluntaria: eo ꝙ non est in potestate nostra eam repellere facit actum sequentem totaliter inuoluntariũ: ⁊ sic toto peccatũ excusat. Secũdo est quedã ignorãtia indirecte inuoluntaria. Et dicit indirecte inuolũtaria quia non vult aliquid ad qḋ sequit hoc peccatũ: vt vbigratia: puta cum aliquis laborare non vult in studio ad cognoscendũ: ex quo sequitur eum esse ignorantẽ: vel cũ aliquis vult bibere vinũ immoderate ex quo sequit cũ inebriari ⁊ indiscrete agere. Et hec est ignorãtia negligẽtie: vel ignorãtia iuris q̃d ad negligẽtiã reputaẗ: vt vbigr̃a Sicut qui emittit sagittã in aliq⁹ loco vbi hoĩes solẽt trãsire ad negligẽtiã reputaẗ: si nõ studeat scire: an aliq̃s trãseat. talꝭ negligẽtia vel ignorãtia diminuit volũtariũ: ⁊ ꝑ ↄñs pctm̃. Cũ .n. nõ cognoscit esse pctm̃ nõ põt dici ꝙ volũtas directe ⁊ ꝑ se feraẗ ĩ pctm̃ sed indirecte ⁊ ꝑ accñs. s. rõne negligẽtie: vt dixi. vñ est ibi mior ↄtẽpt⁹ ⁊ ꝑ ↄñs min⁹ pctm̃. vñ apl's. j. ad Thi. j. dicebat. Misericordiã dei ↄsecut⁹ sũ: qm̃ ignorãs feci. In quo vbo tãgunẗ duo. Pri̇o dei pietas: ibi Misericordiã dei ↄsecut⁹ sũ. 2° motiui ↄgruitas: ibi Qm̃ ignorãs feci. vbi Aug⁹ in glo. sic ait: Remissionẽ pctõꝝ sũ ↄsecut⁹ ꝑ dei miãȝ: non ꝑ merita mea de pctõ qḋ ignoranẗ ↄmisi. q. d. Etsi nõ fuit debitũ tñ fuit ↄgruũ: eo ꝙ non sciens sed ig̃rans feci. Ubi nota ꝙ aliud videẗ esse ꝙ aliq̃s opeẗ aliq̃d pp ig̃rantiã: ⁊ aliud ꝙ aliq̃s opeẗ ignorans. Qñ enĩ aliq̃s ignorãs: sed nõ pp ignorãtiã aliq̃d opaẗ. sicut ebri⁹ vel irat⁹ nõ opaẗ pp ignorantiã sed pp ebrietatẽ vel irã: ⁊ tñ neuter hoꝝ opaẗ sciẽs sed ignorans: qꝛ ex ebrietate ⁊ ira causaẗ ignorãtia simul cũ tali opatiõe. Et ita ignorãtia se habet vt concomitãs opationẽ: ⁊ non sicut causa eius. Ex hoc autẽ cõcludit ph's: ꝙ sicut irat⁹ opaẗ ignorãs: non aũt ꝓpter ignorantiã sed ꝓpter iraȝ: ita oĩs malus opaẗ non quidẽ ꝓpter ignorantiã: sȝ ignorans in pticulari que bona oporteat eũ facere: ⁊ a q̃bus malis oporteat eũ fugẽ: inq̃ztũ. s. estimat hꝰ malũ sibi non esse faciendũ: ⁊ ab hꝰ bono sibi eẽ cessandũ. ⁊ pp hꝰ ẽ pctm̃: qꝛ si opaẗ q̃ non oꝫ ignorãtes dẽs vniuersaliẽ fiũt iniusti quo ad alios ⁊ in aliq⁹ ad seipsos. Ex q⁹ pȝ ꝙ ex hꝰ ꝙ aliq̃s facit ig̃rans ⁊ nõ pp ignorantiã cãẗ non inuolũtariũ: qꝛ nullus ꝓpter illud quod inuolũtari⁹ facit est iniust⁹ vel malus. Hec ph's. iij. li. ethi. ca. ij. ibi: Qꝛ aũt ꝓpter ignorantiã ⁊c. Et be. Tho. ꝓma scḋe. q. lxxvj. arti. iij. vtrũ ignorãtia pctm̃ diminuat vel augmẽtet: in cor. solu. ⁊ iterũ in q̃onibus disputatis de malo: de ignorãtia: arti. xiij. vtꝝ ignorãtia excuset pctm̃ vel diminuat. in cor. solu.

C Quõ ig̃rãtia pctm̃ augmẽtat vel aggr̃uat. LXXVIII.

Ertio dico ꝙ ignorãtia quedã est oĩo vel directe voluntaria: sicut cum aliquis directe ⁊ studiose vult ignorare vel nescire: ne a peccato ꝑ scientiã retrahaẗ. Et talis ignorãtia nec in toto nec in pte excusat pctm̃: sed augmẽtat vel aggrauat. qḋ tripliciẗ ꝓbo. Primo rõne sic. Quanto aliquis magis auget voluntariũ: tanto magis auget pctm̃. sed qñ aliquis vult directe ⁊ sponte ignorare vel nescire scientiã salutis ne retrahaẗ a peccato quod amat: tunc talis ignorãtia videẗ augere volũtariũ ⁊ ꝑ consequẽs peccatũ: ⁊ merito. nã ex magna intentione volũtatis ad peccandũ: vel ex magno amore peccãdi: ꝓuenit ⁊ cõtingit ꝙ aliquis detrimentũ scientie vel dãnuȝ ignorãne pati vel subire velit propter libertatẽ peccandi: vel ad hoc ꝙ libere peccato inhereat. Scḋo hoc idẽ ꝓbo autoritate Job. xxj. de quibusdam qui dixerunt dño deo: Recede a nobis: viã scientiarũ tuarũ nolum⁹. In quibus verbis tanguntur duo. ꝓmo contẽptus vel despectus diuine ꝓsentie: ibi Qui dixerunt dño deo. Glo. interli. Si non vbis tñ moribus dixerunt dño deo: Recede a nobis. Ecce contẽptus. vbi Grego. in glo. collate. sic ait: Dicunt deo: Recede a nobis. qui ei se prebere aditũ recusant: eumq̧ prauis actibus impugnant. 2° tangiẗ contẽptus sciẽtie diuine: ibi Uiam scientiarũ tuaꝝ. i. preceptoꝝ tuoꝝ: vel viam mandatoꝝ tuoꝝ. vel viã scientiarũ tuaruȝ. i. virtutũ. vel viã sciarũ tuarũ. i. bonorũ operũ. vel vt exponit Grego. in glo. colla. viã sciarũ tuaꝝ dicens: Uia dei paꝝ: humilitas: patiẽtia est: que qui despiciũt dicunt: Uiã sciaꝝ tuarũ nolumus. 3° cõcluditur ex his duobus affectus ignorãtie: ibi Nolumus. s. scire.

ergo cõcludit vel elicit ignorantia affectata. vñ in psal. xxxv. Noluit intelligere vt bñ ageret. Ubi Aug⁹ in glo. sic ait: Nõ dico eũ nõ posse: sꝫ dico eum nolle. ꝛ quid: vt bñ ageret. q̃si diceret Aug⁹. Nõ eni dico eũ nolle intelligere qð nõ potuit: qꝛ respectu hui⁹ nõ ẽ culpabilis ignorantia: sed ꝙ noluit intelligere qð potuit ꝛ debuit. ꝛ ita agit contra seipsũ qui põt ꝛ debet intelligere ꝛ non vult intelligere vt bñ ageret: ꝛ ita veniã nõ habet. Cui⁹ rõnẽ subdit Aug⁹ ibidẽ dicens: Imprudẽtie aliqñ venia dat voluntati aũt male semp est pena. ꝛ que: qꝛ torquet a peccato ꝛ reprobat a deo. vñ aplus prima ad corinth. xiiij. Siqͣs ignorat ignorabit. vbi Aug⁹ in glo. Siqͣs siue magnus siue paru⁹ ignorat ignorantia affectata ea que sũt necessaria ad salutem: que potuit ꝛ debuit scire: facere ꝛ intelligere: ignorabit. i. a deo reprobat: sicut illis quib⁹ dictũ est Matth. xxv. Amen dico vobis: nescio vos. ita ꝙ in verbis illis apli: Siqͣs ignorat ignorabit: tangunt duo. p° ignorãtia affectata: ibi Siqͣs ignorat. 2° pena appropriata vel deputata: ibi Ignorabit vt prius: vt Job. xix. Si ignoraui: mecũ erit ignorantia mea. q̃si diceret: Si ignoraui. i. p ignorantiã erraui mecũ erit ignorantia mea. i. mihi imputabit: ꝛ mihi erit ad penaꝫ. Sꝫ forte queres hic tres casus. Primus est de puero q̃ ab infantia includit in carcere saracenoꝝ: vtrũ ignorando ea que sũt fidei peccet. Et videt p̃mo ꝙ nõ: quia nõ põt habere illũ qui de his que sũt fidei instruat euꝫ: nec p se põt habere agnitionẽ: g̃ nõ peccat. nullus enim peccat in eo qð vitare nõ põt. Sꝫ contra: qꝛ sine fide impossibile est placere deo: vt dicit aplus ad Hebre. xj. Rñdeo ꝛ dico: cum talis puenit ad etatẽ adultã nõ habet impotentiã credẽdi oĩno: qꝛ si facit qð in se est: dñs illuminabit eũ de his que sunt fidei: vel p occultam inspirationẽ: vel p angelũ aut p hoĩem. facere aũt qð in se est: est vti rõne p quã potest cognoscere deũ esse ꝛ inuocare adiutorium dei. Dicit eni Beda ꝙ vnusqͥsqꝫ põt intelligere deũ ꝛ iudiciũ esse venturũ. de incarnatiõe aũt ꝛ redẽptione: si aptet intellectum suũ quantũ in se est: vocabit vocatiõe interiori ꝛ si nõ exteriori. Secũdus casus vtrũ q̃libet catholicus teneat scire de quolibet qð sit mortale. Et videt ꝙ sic tali rõne: Quilibet tenet vitare petm̃ mortale. sꝫ nõ põt vitari peccatũ nisi cognitũ: g̃ quilibet tenet scire peccatum mortale. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ supiores clerici ꝛ litterati tenent explicite scire ꝛ in pticulari qðlibet petm̃ mortale. ꝛ ignorãtia imputat eis ad culpã. Inferiores võ ꝛ illiterati ꝛ laici tenent cognoscere implicite ꝛ in generali ꝛ vitare qðlibet sub ppria rõne. Tertius casus ẽ de illo cui apparet sathanas transfigurans se in angelũ lucis: ꝛ ipse credens ꝙ sit bonus angelus adorat eũ: vtrũ p ignorantiã peccet. Rñdeo ꝛ dico ꝙ peccat: qꝛ quẽ non debet adorat. Cui⁹ rõ est: qꝛ nõ apponit omnẽ diligentiã quã põt. Si enĩ apponeret vel cognosceret p se vel deus reuelaret: ꝛ sic nõ adoraret. Hos tres casus ponit Alexã. scða pte sũme. q. xxxiiij. arti. iiij. in cor. solu. Tertio p̃ncipaliter ꝙ ignorantia petm̃ augmentat: pbo auctoritate Ambrosij q̃ sup illud apli ad Ro. ij. An ignoras qm̃ benignitas dei ad penitentiã te adducit: sic ait: Grauissime peccas si ignoras. Qð quidẽ verbũ sancti Ambro. quattuor modis põt intelligi ꝛ exponi. p° sic: Grauissime. i. piculosissime peccas si ignoras: qꝛ dum nescis te peccare remediũ nõ queris. 2° ꝙ Ambro. loquit de ignorantia affectata qua aliqͣs vult ignorare ne a peccato retrahat. 3° ꝙ Ambro. loquit de ignorantia dei beneficioꝝ receptoꝝ qꝛ in gradu ingratitudinis ꝙ aliqͣs pcepta dei beneficia nec etiã cognoscere studeat ꝛ conetur. est sũmus gradus ingratitudinis. Re. in p̃mo volumie de gradib⁹ ingratitudinis q̃s sit maior. ã. Ingratitudo. 4° ꝙ Ambro. loqt de ignorantia infidelitatis que in se quidẽ est grauissimũ peccatũ: qꝛ fundamentũ spũalis edificij subuertit. licet etiã ex tali ignorantia cõmissum petm̃ diminuatur: fm illud apli p̃ma ad thi. j. Misericordiã õsecutus sum qm̃ ignorãs feci in incredulitate mea. Hec. h. Tho. p̃ma scðe. q. lxxvj. arti. iiij. vtrũ ignorantia petm̃ diminuat: in so. iij. argu. Et iterũ in qõnib⁹ dispu. de malo. q. de ignorantia: arti. viij. vtrũ ignorãtia petm̃ diminuat: in solu. j. argu. In quib⁹ locis beat⁹ Tho. soluit ꝛ exponit auctoritatẽ beati Ambrosij.

¶ Quõ ignorãtia diuidit trib⁹ modis. CA. LXXIX.

Ad maiorẽ aũt euidentiã p̃dictoꝝ est sciendũ ꝙ ignorantia diuidit trib⁹ modis. s. ex pte scientis ex pte scibilis: ex pte ordinis ad actuꝫ. Primo ex pte scientis: qꝛ quedã ignorãtia est in potestate scientis ꝛ hec dicit vincibilis ignorãtia vel affectata. Quedã aũt nõ est in ptãte scientis: ꝛ hec dicit ignorantia inuincibilis. Sed hoc ꝙ ignorantia est in ptãte ei⁹ qui ignorat contingit dupliciter: vel quia est in potestate eius fm se sicut qui ignorat aliqð preceptuꝫ qð scire posset: vel est in ptãte eius nõ in se sꝫ q̃tũ ad suã causam: vt pꝫ de ignorantia ebrij: qꝛ ebrietas que est cã ignorãtie in potestate ei⁹ fuit: nõ aũt ignorantia cõsensus: cũ vsus rõnis impedit. Scðo sumit diuisio ignorãtie ex pte scibilis. ꝛ hec fm phm̃ dicit ignorantia vniuersalis: ꝛ fm iurisperitos dicit ignorantia iuris: qꝛ quedã tenet scire vn⁹ que ali⁹ nõ tenet scire. Quedã võ ignorantia est ei⁹ qð quis scire nõ tenet: ꝛ hec est scientia pticularũ circũstãtiaꝝ ĩ actu: quã phus vocat ignorantiã pticulareꝫ. Tertia diuisio ignorãtie sumit ex pte ordinis ad actũ. Quedã enĩ ignorantia est que est causa actus: qꝛ si nõ ignoraret: nõ faceret: ꝛ tunc dicit p ignorantiã peccare: ꝛ hui⁹ signũ est penitudo in actu. Quedã võ ignorantia est que nõ est causa actus: sꝫ p accidens se habet ad actũ. ꝛ fm hanc vt phs iij. ethi. dicit: nõ dicit aliquis p ignorãtiã facere sꝫ ignorans. vñ in actu talis non penitet. verbi grã: vt si aliquis credens accedere ad vnã mulierẽ accederet ad aliam: ad quã etiã accederet si eã nõ ignoraret. Quedã võ ignorãtia est que quodãmodo affectũ peccati consequit: vt qñ ex cõcupiscentia peccati quã volũtas nõ reprimit: absorbet iudiciũ rõnis in pticulari opabili: fm ꝙ dicit in. vj. ethi. ꝙ delectatio corrũpit examinationẽ prudẽtie. ꝛ hec est ignorãtia electiõis fm quã omnis malus dicit ignorans. His igit visis sciendũ est ꝙ ignorantia nõ excusat neqꝫ minuit peccatũ: nisi fm ꝙ causat inuoluntariũ: vt dicit phus in. iij. ethi. vñ ignorãtia que nõ est causa act⁹ nullo mõ excusat vel diminuit petm̃: sed sola illa que est causa actus. Et hoc dupliciť: vel in toto sicut ignorantia inuincibilis ꝛ ignorantia pticularis: adhibita tñ debita diligentia que excusat ex toto. Ignorantia võ que rõnẽ culpe habet: excusat quidẽ q̃tũ ad aliqd. s. inq̃tum ignorantia: qꝛ sic hꝫ ꝙ inuoluntariũ causet: nõ autẽ excusat inq̃tũ culpa est: qꝛ sic volũtarij rõnẽ retinet. Siliter etiam ignorãtia vincibilis siue sit fꝫ se vincibilis siue fm cãm suã: dũ tñ rei illicite operã dederit qñ ignorantiã incurrit. Si enĩ rei licite operã dedisset moderate ignorantia sequẽs culpã nõ haberet. ꝛ ita p cõsequẽs petm̃ sequens ex toto excusaret: vt pꝫ in his qui exercitio spũaliũ opeꝝ in amentiã vertunt. Hec. h. Tho. scðo scripto. sen. di. xlij. arti. v. vtrũ ignorãtia petm̃ excuset: in cor. so. p totũ.

¶ Unũ peccatũ est grauius altero ex pte blasphemie.

Secũdo ꝙ vnũ peccatum est CA. LXXX. grauius altero probo ex parte blasphemie diuine. Nam peccatum blasphemie est maximuꝫ peccatum. Quod dupliciter probo. s. auctoritate: ꝛ ratiõe Primo auctoritate. Nam super illo verbo Isaie. xviij.

Jte angeli ad populuz terribilem. dicit glo. colla. Nihil horribili⁹ blasphemia que ponit in celū os suū: post quā nō est aliud. Et subdit: Omne crimen cōparatū blasphemie leui⁹ est. Secūdo hoc idē ꝓbo rōnib⁹. Re. ca. o. primo volumine Blasphemia. iij. ca. Sed forte argues in oppositum. s. q̄ quinqȝ sūt peccā peccato blasphemie grauiora. s. falsa accusatio: excusatio peccati: peccī defēsio: homicidiū: ⁊ piuriuȝ. p⁹ falsa accusatio videt̄ esse grauius peccō blasphemie: q̄ꝛ sup illo verbo Hieremie. vj. Omnis calūnia. glo. interli. dicit. Hoc peccm̄ maximū inter peccata. Calūnia aūt est falsa accusatio vel crimē obiectum: vt dicit Papias. ḡ. Rn̄deo ⁊ dico. q̄ maius peccatū est qđ cōmittit̄ in deū q̄ȝ in proximū. sȝ blasphemia est in deū: calumnia in proximū: ḡ ⁊c. Secūdo peccī excusatio videtur esse grauī⁹. q̄ꝛ sup illud psal. lxxiij. Nolite exaltare cornu. Aug⁹ in glo. sic dicit: Si iā fecistis iniquitatē recedite ab ea. nō vos excuseus. Et subdit: Maximū enī est excusationis viciū. nā quasi cornu erigit q̄ p alios peccā sua tentat̄ excusare: vt p diabolū vel p alios suasores vel p necessitatē stellaꝝ. Hec Aug⁹ in glo. ḡ peccatū excusationis peccati est maius peccato blasphemie. Rn̄deo ⁊ dico: q̄ peccm̄ blasphemie est maius: tū rōne boni. qđ offenditur q̄ꝛ fit iniuria deo qui est infinitū bonum: tū rōne animi quo offēdit̄: q̄ꝛ p blasphemiā ex malignitate animi peccat̄. vn̄ peccatū blasphemie est maius illis peccīs que nec contra deū fiūt: nec ex malignitate animi fiūt. Peccatuȝ aūt excusatiōis peccī dicit̄ maximū: q̄ꝛ aufert remedium peccī ex pte eius qui penitere debet. remediuȝ aūt peccī est accusatio peccatoris ⁊ oīmoda cōfessio. vn̄ sicut accusatio peccatoris signū est penitētie: ꝓuer. xviij. Just⁹ in principio accusator est sui: ita excusatio signū est impenitentie: Jsaie. v. Ve qui malū dicūt bonū. Jn hoc excusationis peccm̄ dicit̄ maximū. Ex altera vō pte blasphemia dicit̄ maximū peccōꝝ: q̄ꝛ oculos diuine maiestatis ꝓuocat ad nō remittendū peccatū: ⁊ ita ad nō miserendū. Tertio peccī defensio dicit̄ esse siue videt̄ esse grauī⁹ peccato blasphemie: q̄ꝛ sup illud psal. lviij. Nō miserearis oibus q̄ operant̄ iniquitatē. Cassiodorus in glo. sic ait: Est quedam iniq̄tas quā qui facit: ei⁹ nō miseret̄ dn̄s ad salutē. hec est defensio peccatoꝝ q̄ꝛ defendit hō qđ deus odit. vn̄ est peccm̄ ad mortē ꝓ quo nō est orandū: ḡ peccm̄ blasphemie non est maximū. Rn̄deo ⁊ dico: q̄ excusatio vel defensio peccati est quedā circūstantia aggrauās omne peccm̄ etiā ipsam blasphemiā. ⁊ iō ꝓ tanto dicit̄ esse maximū peccm̄: q̄ꝛ peccm̄ qđlibet facit maius. Quarto peccatū homicidij videt̄ esse grauī⁹ peccato blasphemie: tū q̄ꝛ oīmodo est peccm̄ mortale: nō aūt blasphemia q̄ñ. s. nomen dei sine deliberatiōe blasphemat̄. tū q̄ꝛ homicidiū infert maius nocumentum ꝓximo: q̄ȝ blasphemia deo. Rn̄deo ⁊ dico: q̄ ex pte obiecti blasphemia est mai⁹ peccatū: q̄ꝛ fit contra deū. q̄ȝ homicidiū qđ fit cōtra ꝓximū. sȝ ex pte nocumenti est ecōuerso. sȝ q̄ꝛ in grauitate peccati magis attendit̄ affectus interior: q̄ȝ affectus exterior: iō blasphemia que ex volūtate ꝓcedit puersa est grauī⁹ peccm̄. Quinto piuriū videt̄ esse grauī⁹ peccm̄ q̄ȝ blasphemia. qđ tali rōne ostendo: Qui asserit vel inducit deum esse falsū: magis peccat q̄ȝ qui nō. Sȝ q̄cūqȝ piurat: inducit deū testē falsitati. ⁊ videt̄ deū asserere esse falsū. quod non facit blasphem⁹: ḡ ⁊c. Rn̄deo ⁊ dico: q̄ blasphemia est mai⁹ peccm̄ q̄ȝ piuriū. qđ tripliciť ꝓbo. Primo auctoritate. nā sup illud apl̄i ad Ephe. iiij. Blasphemia tollat̄ a vobis. glo. dicit: Peius est blasphemare q̄ȝ piurare. 2⁹ idē ꝓbo rōne sic: Qui piurat nō dicit aut sentit aliq̄d falsum de deo sicut blasphem⁹. sȝ deū adhibet falsitati testē nō tn̄ estimans deū esse falsū testē: sȝ tanq̄ȝ sperās q̄ de⁹ sup hoc nō testificet̄ p aliqđ euidēs signū. 3⁹ hoc idē ꝓbo ex punitiōe sic: Peccatū maximuȝ pena maxima puniri debet. vt pena correspondeat culpe. sȝ peccm̄ blasphemie punit̄ pena maxima: q̄ꝛ morte. Jta dicitur Leuitici xxiiij. Qui blasphemauerit nomē dn̄i. glo. interli. sciente morte moriat̄. Qui aūt blasphemauerit insciēt̄: nō. Sȝ quō pōt aliquis blasphemare insciēt̄. i. ignoranter. Re. in sciēt̄. i. sine deliberatiōe. vn̄ glo. colla. sic ait: Blasphemia q̄ sciēt̄ cōmittit̄ pena maxima vindicat̄. vn̄ q̄ peccauerit in spm̄ sanctum nō dimittet̄ ei. Hec. b. Tho. scda scde. q. xiij. arti. ij. vtrū peccatū blasphemie sit maximuȝ argu. cōtra: ⁊ in cor. so. ⁊ in solutionib⁹ argumentoꝝ. Re. s. Blasphemia p omnia capitula.

¶ Unū peccatuȝ est grauius altero ex parte extreme pseuerantie. CA. LXXXI.

Tertio q̄ vnū peccatuȝ sit grauius altero ꝓbo ex pte extreme pseuerantie. qñ. s. aliquis in peccato pseuerat. Ubi nota q̄ aliud est peccatū facere: aliud peccatū peccato addere: aliud in peccatū recidiuare: aliud in peccō pseuerare vsqȝ ad finē. Primo enī dico: q̄ peccatū facere nullo modo licet. vn̄ apl̄s ad Ro. iij. nō sūt facieda mala. s. culpe vt veniāt bona. sȝ mala pene sūt inferenda ⁊ patienť ⁊ libenť sustinenda ꝓpter bonū. Hoc mō exponit beat⁹ Tho. p̄dictā auctoritatē apostoli pma scde. q. lxxix. arti. iiij. vtrū excecatio semp ordinet̄ ad salutē eius qui excecat̄. in solu. iij. argu. Scđo dico: q̄ peccatū peccato addere vł additū facit plura peccata. nō tn̄ facit maius peccatū: q̄ꝛ forte nō coincidūt i idē peccatum. sȝ sūt plura peccata ⁊ pōt cōtingere si pmū peccatum diminuat secundū: q̄ ambo simul nō habeant tantā grauitatē: quantū vnū solū habet: vt verbi grā sicut homicidū est grauī⁹ peccatū a sobrio hoīe factū q̄ȝ ab ebrio: q̄ȝuis hec sint duo peccata: quia plus ebrietas diminuit de ratiōe sequentis peccati: q̄ȝ sit sua grauitas. Hec. b. Tho. pma scde. q. lxxvij. arti. iiij. vtrū ignorātia diminuat peccatū: in solu. ij. argu. Tertio dico: q̄ lȝ in peccatū prius dimissū recidiuare sit malū: tn̄ peccata prius dimissa cōfessione nō redeunt in eo qui recidiuat: nec q̄tū ad culpam vel ad maculā nec q̄tum ad reatum. Cui⁹ rō est: q̄ qđ oīno in nihilū est redactū redire nō pōt. sȝ peccata in cōfessione dimissa sūt huiusmōi: ḡ ⁊c. Redeūt tn̄ modo aliquo. s. ꝓpter ingratitudinē recidiuantis: ꝓpter ingratitudinē enī ita reus vel peior iudicat̄ vel constituit̄ ac si pristina redierēt. vn̄ ⁊ dn̄s improperat ei dicēs: Jn parabola illa tanq̄ȝ ingrato: Nonne oē debitū dimisi tibi ⁊c. Hec. b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xxij. arti. pmo: vtrū peccata in cōfessione dimissa redeant in eo q̄ recidiuat: in cor. solu.

Sed forte queres: vtrū ex ingratitudine recidiuantis cōsurgat tantus reatus: quant⁹ fuit p̄cedentiū peccatoꝝ. Rn̄deo ⁊ dico: q̄ absolute loquēdo nō redit equalis vel tantus reatus ex ingratitudine recidiuantis quant⁹ fuit in peccatis p̄cedentib⁹. verbi grā: Quia hoc est impossibile q̄ peccatū vni⁹ fornicatiōis eq̄polleat peccatis centum homicidioꝝ. Sȝ fm̄ ꝓportionabilitatē redit equalis reatus ꝓpter ingratitudinem recidiuantis. Qđ ꝓbo dupliciter. p⁹ rōne: Quia quanto peccata dimissa fuerit grauiora: tanto remissiōis beneficiū fuit maius: ⁊ tanto ingratitudo maior. Scđo ꝓbo hoc idem exemplo: sicut nec beneficiū est equale peccato dimisso in quantitate: sȝ multo magis nec ingratitudo fm̄ absolutā quantitatē est tanta quantū beneficiū: sȝ fm̄ ꝓportionabilitatē sicut patet. Hec. b. Tho. iiij. scrip. sen. vbi. s̄. arti. j. q. j. sub eodem titulo: in cor. solu.

¶ Q̄ peccatū in quo vsqȝ in finem pseuerat̄ est grauius alijs. CA. LXXXII.

Sed quartū. s. peccatum in quo vsqȝ in finem pseueratur est grauius alijs. quod tripliciter probo. s. auctoritate: ratione: exemploꝝ inductiōe.

Primo hoc pbo auctoritate. nam sup illud psal. lxxiiij. Dixi iniquis nolite inique agere. Aug⁹ sic ait: Dixi iniquis. i. oibus malis generalit. ꝛ quid: nolite inique agē. iam ceciderant: iam defecerāt: iō defluxerat terra. ꝛ ideo dicit: Nolite inique agere. i. non pseueretis in malo. Et subdit: Malū enī est peccare: peius est pseuerare: sꝫ perniciosius defendēdo se culpā in deū refundere. ecce peccatoꝝ in grauitate gradus. Scdo hoc idē pbo rōne sic: Peccatū irremissibile ē grauı⁹ peccato remissibili sicut morbus incurabilis est piculosioꝛ curabili vel sanabili. sꝫ pseuerantia in peccato vsqꝫ ad mortē facit etiā peccatū veniale irremissibile: ꝛ hoc rōne impenitentie finalis: vt patebit infra: g̃ ꝛc. Vñ pma Joh. v. sic dicit: Est peccatū nō ad mortē: ꝛ p illo dico vt quis oret ꝛ dabit ei vita. ꝛ est peccatū ad mortē: nō p illo dico vt roget quis. In qbus verbis tangunt duo. s. differentia grauitatis in peccatis: ꝛ cōuenientia charitatis in suffragiis. Primo differentia grauitatis tangit: ibi Est peccatū nō ad mortē. qd glo. interli. Bede exponit duob⁹ modis. p° sic: est peccatū nō ad mortem: qd fit pncipaliter nō finaliter: ita q Beda in glo. ibi loquit de peccatis venialibus: qꝛ sicut difficile vitant: ita de facili curant: iō dicit: Est peccatū nō ad mortem. Vel loquit de criminalib⁹ in quib⁹ hō nō pseuerat vsqꝫ ad mortē. Et iō 2° ponit vel subdit conuenientia charitatis: ibi Et p illo dico vt quis oret: Jacobi vltimo. Orate p inuicē vt saluemini. Et subdit fructus orationis: ibi Et dabit ei. s. peccanti nō ad mortem: vita merito orantis. Sed querit que vita ei dabit: cōstat q nō intelligit de vita nature quā habet: neqꝫ de vita gratie: qꝛ vita gratie nō amittit p peccatū leue ꝛ quotidianū: que ergo vita dabit ei: Rñdeo ꝛ dico: dabit ei vita auferēdo mortis occasionē. s. veniale qd occasionaliter ducit ad mortē: qꝛ diminuit feruorē charitatis. vel si sit in peccato mortali dabit ei vita gratie merito fidei petentis. Scdo ponit alia differentia grauitatis: ibi Et est peccatū ad mortem. qd verbū exponit duobus modis. s. generalit: ꝛ specialiter. p° generalit sic: Est peccatū ad mortem. glo. i. peccatū mortale quodlibet qd separat aīam a deo: sicut mors sepat aīam a corpe. vñ Aug⁹. xiij. de ciui. dei sic ait: Mors fit cū deus deserit aīam quod fit p peccatū mortale. 2° exponit specialit duob⁹ modis pmo sic: Est pctm̄ ad mortē. s. finalis impenitētia. secūdo sic: Est pctm̄ ad mortē. s. peccatū qd cōmittit ex certa malicia. p° intelligit peccatū ad mortē finalis impenitentia q̃ quis in peccato mortali pseuerat vsqꝫ ad mortē. vñ peccatum mortale vsqꝫ ad tempus mortis inclusiue ptractū cui⁹ circūstantia est finalis impenitētia: intelligit vel dicit peccatū vsqꝫ ad mortē. 2° peccatū vsqꝫ ad mortē intelligit qñ quis ex certa malicia peccat: ꝛ vtrūqꝫ hoꝝ dicit esse pctm̄ contra spiritū sanctū. Cuius rō est: qꝛ spūs sanctus charitas est. p charitatē autē fit in ecclesia remissio pctoꝝ: ꝛ iō remissio peccatorū est effectus appropriatus spiritui sancto: sm̄ illud Joh. xx. Accipite spiritū sanctū: quorū remiseritis peccata remittunt eis. Ille igit dicit peccare in spiritū sanctū q̃ remissiōi peccatoꝝ repugnat: ꝛ hoc facit ille qui in peccato pseuerat vsqꝫ ad mortem. iō sm̄ Augu. in libro de verbis dñi: Finalis impenitentia. s. pseuerans vsqꝫ ad mortē est peccatū vsqꝫ ad mortē: ꝛ tale est peccatū in spm̄ sanctū. 2° peccatū in spm̄ sanctū est pctm̄ qd cōmittit ex certa malicia. Ubi nota q sicut i rebus naturalib⁹ dupliciter mouet aliqd: vel pp̄ter naturalē inclinationē: sicut graue mouet deorsum: vel pp̄ter phibentis remotionē: sicut aqua effundit fracto vase: sic ille dicit ex certa malicia peccare cui⁹ volūtas p se inclinat in bonū aliqd: qd maliciā annexā habet. qd dupliciter cōtingit. Uno mō ex ppria inclinatiōe habitus vitiosi qui malicia dicit: ꝛ tale est speciale pctm̄. ꝛ sic non est idē peccare ex malicia pncipalit qd peccare i spiritū sanctū. Alio mō volūtas inclinat ad bonū qd habet annexā maliciā ex remotiōe phibitiōis. s. eius qd phibeat a pctō. i. ex contēptu abijciēte vel remouēte id qd a peccato remouebat: puta qñ pctōr p contēptū abijcit ꝛ remouet a se id qd cōmissionē pcti poterat impedire: sicut spem p desperationē: ꝛ timorē p psumptionē. vñ pp̄rie ille peccat in spiritū sanctū cui⁹ voluntas ex hoc tendit i peccatū: qꝛ abijcit huiusmodi spūs retinacula: pp̄ter qd ꝛ desperatio ꝛ psumptio ꝛ obstinatio ꝛ huiusmōi ponunt peccata in spm̄ sanctum: vt pꝫ p magistrū. ij. li. sen. di. xliij. Large tñ loquendo etiā ille qui ex inclinatiōe habit⁹ peccat: pōt dicē peccare in spm̄ scm̄ ex cōsequenti: qꝛ etiā ipse ex ꝯsequēti renitit ꝛ contrariat bonitati spūs sci. Sꝫ pp̄rie ille peccat in spiritū sanctū qui p contēptū abijcit affectus spūs sancti p quos retrahit a peccato: ꝛ sic ex certa malicia peccare est peccare in spiritū sanctū. Et secundū hoc etiā psupponit alia peccata: sicut dicitur puer. xviij. Impius cū in pfundū peccatoꝝ venerit: contemnit. qd duob⁹ modis exponit. Primo sic: Impi⁹ cū venerit in pfundū peccatoꝝ: p assiduitatē peccādi. Contemnit. s. emendationē. qd nō fieret si statim corrigeret. vñ in orationib⁹ Tullij: Melius ē vitare malū q̃ emendare. vsus difficile vincit. iugis vsus i naturā se ꝯuertit. Secūdo mō exponit sic: Impius cū in pfundū venerit peccatoꝝ. Profundū peccatoꝝ pōt dici contumacia: pertinacia: defensio: instantia: desperatio ꝛ psumptio: creatio intellect⁹: corruptio. i. obduratio affectus: tunc cōtemnit deū: qꝛ a peccatis absorptus contēnit deū. q non veret nec timet offendere. vel nō contēnit peccare: vt exponit glo. interli. Tertio q in pctō pseuerātia vel finalis impenitētia sine peccare ex malicia sit grauı⁹ peccatū aliis: pbo signoꝝ ostensiōe: Nā ipsa sunt signū cordis vel hominis excecati: obdurati: reprobati: ꝛ dānati. De quo in psal. Noluit intelligē vt bene ageret: ecce obstinatio cordis vel affectus: Noluit. ecce hebetatio sensus vel excecatio mentis vel intellect⁹: qꝛ intelligere. ecce deordinatio vel deprauatio actus vel opis: qꝛ vt bene ageret. Re. etiā. s. ca. lxxviij. Et iō vtrūqꝫ est irremissibile: qꝛ contra spm̄ sanctū: Matth. xij. Qui dixit contra filiū hominis remittet ei: qꝛ peccatū qd cōmittit ex ignorantia vel infirmitate. i. ex passione habet aliquā causā excusatiōis: ꝛ p consequēs remissionis. Qui aūt dixerit contra spiritū sanctū nō remittet ei neqꝫ in hoc seculo neqꝫ in futuro: qꝛ peccatum qd cōmittit ex finali impenitentia ꝛ p contēptum ex certa malicia nō habet aliquā causam remissionis. Et pp̄ter hoc dicit Johēs. Est peccatū ad mortem. Et iō subdit carentia vel repugnantia charitatis in suffragijs: ibi Non dico vt p illo quis oret. Glo. interli. Si in hac obstinatione penitus discesserit: nō p illo dico vt oret qs. Cui⁹ rōnē glo. colla. assignat dicens: Quis qd in hac vita non corrigit: ei⁹ venia post mortē frustra postulat. Hec. b. Tho. scda scde. q. xiiij. arti. pmo: vtrum pctm̄ ex certa malicia sit pctm̄ in spm̄ sanctū: in cor. solu. ꝛ ibidē arti. iij. vtrū pctm̄ in spm̄ sanctū sit remissibile: in cor. solu. Et iteꝝ in qōnib⁹ disputat] de malo. q. de causa peccati: arti. xiij. vtrum omne peccatū ex malicia sit peccatū in spiritū sanctū: in cor. solu. ꝛ ibidē arti. xv. vtrū peccatum in spiritū sanctū possit remitti: in cor. solu.

¶ Q peccatum esse ad mortem potest intelligi dupliciter: ꝛ quomodo. CA. LXXXIII.

P maiorē aūt euidentiā auctoritatis btī Johis pma Joh. v. ca. sic dicentis: Est peccatū ad mortē. nō p illo dico vt oret qs. est sciendū: q peccatū ad mortem esse dupliciē pōt intelligi: vt ex pcedentibus

patet. Primo peccatū ad mortē intelligit̄ qđ ex malicia ꝑpetrat̄: ⁊ sic nō ꝓhibet̄ quin aliqs ꝓ eo oret. sꝫ non quisq̄ꝫ est tanti meriti vt orando possit ei gratiā impetrare: sicut nō diceret̄ ꝓ suscitatiōe mortui nō dico vt oret qs ⁊ quicunq̄ꝫ. sꝫ aliqs magni meriti apud deū. Scđo pōt intelligi peccatū esse ad mortē: qn̄ aliqs ī peccato ꝑseuerat: ⁊ sic ꝓ tali nō est orandū: q2 suffragia nō ꝓsunt damnatis qui sine penitētia decedūt: ⁊ sm̄ hoc peccatum ad mortē est peccatū in spiritū sanctū: qđ dicit̄ irremissibile: q2 post mortē homo cōfirmat̄ vel in gratia vel in pctō sm̄ ꝙ fuit in statu mortis sue: vt dicit̄ Eccl. xj. Lignū in quocūq̄ꝫ loco ceciderit ibi erit. Re. expositionē huius in hoc volūie infra Penas inferni ca. xxx. in fine ca. Hec. b. Tho. in q̄ōnib⁹ dispu. de malo. q. de causa peccati. ar. xv. vtrū peccatū in spiritū sanctū possit remitti: in cor. solu. ⁊ in so. iij. argu. vbi exponit auctoritatē ꝓdictā. Est peccatum ad mortē ⁊c. prima Joh. v. ca. Ubi nota ꝙ ꝓ peccato ad mortē qđ est ex certa malicia est orandum vt mala volūtas mutet̄: ⁊ sic indulgeat̄ ⁊ venia det̄. sꝫ ꝓ peccato ad mortē qđ est finalis impenitētia nō est orandū ad volūtatis mutationē neq̄ꝫ ad veniā. Et q2 cōtinuatio peccati vsq̄ꝫ ad finē repugnat remissioni peccati: vt supius est q ꝓbatū: iđ cōcludit aplus ad Ro. vj. Quid g̊ dicemus: ꝑmanebimus in pctō vt gratia abundet absit. Que verba exponit Aug⁹ sic dicens. Quidam hoīes ꝑuersi dicebant aplos ꝓdicare: vbi abundauit delictum supabūdauit ⁊ gratia sm̄ aplm̄: ex quo cōcludebāt: quāto ampli⁹ maiora mala cōmisimus tanto amplius maiora bona ꝑcipiemus ⁊ maiorē gratiā: q2 deus vult vt peccem⁹ vt habeat quid dimittat: ⁊ ipse misericors appareat. Sꝫ contra: Nō sūt faciēda mala vt veniāt bona: vt aiūt quidā quorū dānatio iusta est: ⁊ dicit apl̄s ad Ro. iij. Et iđ concludit ad Ro. vj. Permanebim⁹ in pctō vt gratia abūdet: absit. ⁊ subdit Aug⁹ ibidē dicens: Nō eni peccantis merito: sꝫ subueniētis auxilio: vbi abūdauit delictū supabūdauit ⁊ gratia: ⁊ cōcludit sic dicens: Nō ergo ꝑmanēdum est in peccato vt regnet gratia: sꝫ potius debem⁹ ⁊ possumus ꝑ ipsā gratiā esse peccato q̄si mortui ⁊ sepulti ⁊ resurgere in iusticiā ⁊ post in vitaꝫ eternā. Hec Aug⁹ ibidē: vn̄ Eccīs. viij. Nō ꝑmaneas in ope malo. ⁊ Eccl. xvij. Ne moreris in errore impiorū. i. in peccato: contra quosdā donec senes fuerint: nolūt redire de peccatis ad deū ꝑ penitentiā. nā qui nō quotidie cras minus aptus erit. Re. infra de penitētia in extremo ca. vij. ꝑ totum in hoc volūie. ⁊ s. Error. vn̄ Jsidor⁹ in libro de summo bono sic ait: Tardius sanat̄ vulnus cui putrescētib⁹ iam membris longa post curatiōis tp̄a adhibent̄. Et subdit: Mora enī peccādi imanitatē facit scelerū. Et Ambrosi⁹ super Lucā: Meli⁹ esset peccatorib⁹ male agentib⁹ mori: q̄ꝫ in peccatis diu versentur.

De remissiōe pctōꝝ. Re. sua loco. CA. LXXXIIII.

Q Uarto ⁊ vltimo post diffinitionē: distinctionem: cōparationē peccatoꝝ: cōsideranda est remissio peccatoꝝ. de qua quere in pmo volumie. s. Absolutio. ij. iij. ⁊ iiij. capitulis. Et. s. Cōfessio ca. xxviij. vbi exponit̄ versus psal. Dixi cōfitebor aduersum me iniusticiā meā dn̄o ⁊c. Et. s. claues. vj. vij. ⁊ viij. capitul. ⁊. s. eodem titulo. s. de pctō ca. xxiij. ⁊ infra Remissio peccati ꝑ totum.

Q3 quattuor sunt de rōne pene: ⁊ primo ꝙ sit volūtati contraria. CA. I.

P Ene. Circa penas cōsideranda sūt quattuor. s. natura sue cōditionis: causa ꝓductionis: materia receptionis: differētia punitiōis. Primo circa penā consideranda est natura sue cōditionis. Nam quattuor sūt de rōne pene. p̄mū est ꝙ voluntati sit contraria. secundū est ꝙ sit afflictiua. tertiū est ꝙ sit ex culpa. quartum est ꝙ sit nociua. Primo de rōne pene est ꝙ sic voluntati contraria. Cuius ratio est: q2 voluntas vniuscuiusq̄ꝫ in bonū ꝓpriū ⁊ sibi conueniens naturaliter inclinatur. ergo sicut frui bono est delectabile: q2 conuenit voluntati: ita priuari bono conuenienti ⁊ ꝓprio est pena. quare: q2 est contrarium volūtati. Ubi nota ꝙ aliquid est contrariū volūtati tripliciter. p̄⁹ quidem aliqn̄ pena repugnat volūtati actuali: sicut cū alicui scienti infert̄ malū aliqđ vel damnū: ⁊ tunc ipse sciens habet penā. 2⁹ pena repugnat volūtati habituali. vn̄ sicuti cuꝫ alicui ignoranti subtrahitur bonū aliquod: de quo penā vel dolorem haberet si sciret. 3⁹ pena qn̄q̄ꝫ repugnat naturali inclinatiōi volūtatis: sicut cum quis priuat̄ habitu virtutis qui virtutē habere nō vult: sꝫ tn̄ naturalis inclinatio voluntatis semꝑ est ad bonum virtutis lꝫ non actualis vt in malis qui actu virtuti contraria opant̄. Sic ergo pena de se inquantuꝫ est ꝑuatio boni voluntati cōuenientis semꝑ est: vel cōtra voluntatē actualem: vel contra voluntatē habitualē: vel cōtra voluntatis inclinationē naturalem. Hec beat⁹ Tho. in questionib⁹ disputat̄ de malo. q. j. arti. iiij. vtrū maluꝫ cōuenienter diuidatur ꝑ culpam ⁊ penam: in cor. solu. ⁊ ibidem. q. de peccato originali. arti. iiij. vtrū peccato originali debetur pena sensus: in solu. iij. argu. Jn quibus locis dicit ꝙ pena inq̄tum pena de sui natura. s. inq̄tuꝫ est boni cōuenientis ꝑuatio: his trib⁹ modis semꝑ est cōtraria volūtati. Sꝫ cōtra: Pena debet̄ culpe vt patebit infra. sꝫ totus hō peccat: g̊ totus hō punit̄ vel penā patit̄ g̊ nō sola voluntas. Rn̄deo ⁊ dico: ꝙ q̄uis hō possit puniri vel penā pati sm̄ omnes ptes: nō tn̄ est susceptiu⁹ pene nisi inq̄tum est voluntatē hn̄s: q2 ex hoc est aliquid pena vel ex hoc est ꝙ aliqđ malū est pena quod volūtati aduersat̄. vn̄ sicut voluntas est p̄mū subiectum culpe: ita etiā pene. Hec. b. Tho. scđo scrip. sen. di. xlj. arti. iij. vtrū de peccatū consistat in volūtate: in solu. v. argu. Sꝫ forte ex hoc dicto argues sic: Si volūtas est p̄mū subiectū pene sicut culpe: sequitur ꝙ sicut culpa est volūtaria: ita enī pena. ⁊ ita etiā pena nō est cōtraria volūtati vel erit sicut dixisti. Rn̄deo ⁊ dico: ꝙ ⁊ si culpa ⁊ pena sint in volūtate tāq̄ꝫ in p̄mo: nō tn̄ sm̄ idē vel eodē mō. Qđ dupliciter ꝓbo. Primo auctoritate Augu. i libro de libero arbitrio vbi sic ait. Duplex est malū. vnū qđ agim⁹. s. culpa ⁊ malū qđ patimur. s. pena. vn̄ culpa cōsistit in agendo ⁊ iđ volūtaria: pena vō cōsistit in patiendo: ⁊ iđ inuolūtaria. Et ueniū Aug⁹ in libro de fide ad petrū sic ait: Geminū est creature rōnalis maluꝫ: vnū quo volūtarie deficit a summo bono. ⁊ hoc est malū culpe: alterū quo inuita punitur ignis. s. supplicij: ⁊ hoc est malū pene. Et subdit Aug⁹ ibidē: Sic rōnalis enī creatura a deo est constituta: vt si velit cōuertat̄ ad deū: si nolit auertat̄. si vō auertat̄ volūtarie: subdit̄ pene inuolūtarie. Scđo hoc idem ꝓbo ratione sic: Querēdo enī inordinate qđ volum⁹: ex dei iusticia incurrim⁹ ordinate in id qđ nollem⁹. ⁊ hoc in peccantib⁹ accidit. dū enī inordinate afficiunt̄ ad aliqđ bonū creatū incurrit ꝑuationē ⁊ sepatiōnē a bono increato: ⁊ alia huiusm̄ōi que nō vellēt: ⁊ ex hoc penā habent. Hec. b. Tho. in q̄ōnib⁹ dispu. de malo. q. j. arti. iiij. vtruꝫ malū cōuenient̄ diuidat̄ ꝑ culpā ⁊ penā: in so. p̄mi argu.

Secūdo de rōne pene est ꝙ sit afflictiua: ⁊ ꝙ cruciet.

S Ecūdo de rōe pene est ꝙ sit afflictiua. CA. II. vn̄ pena dicta ē ꝙ puniat ⁊ cruciet: vt dicit Papias. Rō autē hui⁹ est: q2 dē id qđ nō a p̄ncipio intrinseco (qđ est volūtas) ꝓcedit: sꝫ a p̄ncipio extrinseco cōtrariū volūtati est afflictiuū. sꝫ pena est cōtraria volūtati alia nō esset pena. vt pꝫ ca. p̄cedenti imediate. g̊ pena

est quedā passio vel afflictio ab exteriori: agente causata vel inflicta cōtraria volūtati. Hec. b. Tho. in q̄onib⁹ disputa. de malo. q. j. arti. iiij. vtrū malū cōuenienter diuidat̄ p culpā ⁊ penā: in cor. solu. vbi ponit tria p̄dicta in p̄ncipio ca. p̄cedentis que sūt de rōne pene. Est aūt sciendū ꝙ alicui infert̄ pena vel aliq̄s punit̄ duob⁹ modis. Uno mō in absentia vel subtractiōe bonoꝝ que habuit vel habere potuit. Alio mō in p̄ntia vel illatiōe vel adeptione maloꝝ: quoꝝ vtrūq; est contrariū volūtati: ⁊ ideo pena.

Sed forte queres: que est maior pena aut q̄d est causa maioris pene: vel malū p̄ns vel bonū absens. s. vel absentis boni amati ⁊ cōcupiti: vel p̄ntia mali īuolūtarii: exosi vel odiosi. R̄ndeo ⁊ dico: ꝙ malū p̄ns vel cōiunctū causat maiorē penā q̄ȝ bonū absens. q̄d dupliciter ꝓbo. s. auctoritate ⁊ rōne. Primo auctoritate Damasceni in secūdo libro qui dicit: ꝙ expectatū malū timorē facit: p̄sens v̄o malū tristiciā cōstituit: sȝ maior est pena tristicie vel doloris q̄ȝ timoris: ḡ ⁊c. Sc̄do hoc idem ꝓbo rōne sic: Tristicia opponit̄ delectationi: ḡ sicut delectatio p prius respicit bonū adeptū p̄ns q̄si ꝓpriū obiectū: q̄ȝ bonū speratū absens: ita ꝙ oppositū tristicia vel dolor pri⁹ respicit malū cōiunctū ⁊ p̄ns: q̄ȝ malū futurū ⁊ absens. Sed contra: Aug⁹ in libro de septē q̄onib⁹ sic ait: Dixisti dolorem esse de amissione bonoꝝ tp̄aliū ergo eadē rōne quilibet dolor ex amissione alicui⁹ boni cōtingit. sȝ oīs dolor est pena. ḡ ⁊c. R̄ndeo ⁊ dico duob⁹ modis. p̄° ꝙ ipsa amissio boni apprehenditur sub rōne mali: sicut amissio mali apprehendit̄ sub rōne boni. ⁊ iō Aug⁹ dicit dolorē ⁊ penā ꝓuenire ex amissione bonorū tp̄aliū. 2° ꝙ in vno contrarioꝝ includit̄ p̄uatio alterius: vt pȝ in decimo metha. ⁊ iō sicut delectatio est de p̄ntia alicui⁹ boni: ita tristicia vel pena est de absentia eiusdē. Et sicut maior delectatio est boni habiti q̄ȝ boni sperati: ita maior pena vel tristicia est de malo p̄nte q̄ȝ de absente opinato. Hec. b. Tho. p̄ma sc̄de. q. xxxvj. arti. p̄mo: vtrū bonū amissum sit magis causa doloris vel pene q̄ȝ malū cōiunctū: argu. cōtra: ⁊ in solu. p̄mi ⁊ secūdi argu.

## ¶ Tertio de rōne pene est ꝙ sit ex culpa aliqua. CA. III.

Tertio de rōne pene est ꝙ sit ex culpa aliqua. q̄d dupliciter ꝓbo. s. auctoritate: ⁊ rōne. p̄° auctoritate Dionysii qui quarto ca. i libro de diui. no. dicit: ꝙ puniri nō est malū. sȝ fieri pena dignū: sȝ nullus efficit̄ pena dignus nisi p culpā: ḡ ꝓprie est pena ex culpa. 2° hoc idem ꝓbo rōne sic: Pena dicit̄ quasi p̄nīa. sȝ tunc aliq̄s pati ⁊ puniri dicit̄ q̄n malū patit̄ ꝓ malo aliquo volūtario q̄d cōmisit. sȝ malū q̄d aliquis volūtarie cōmisit est malū culpe: ḡ pena ꝓprie dicit̄ ex culpa. 3° hoc idē confirmo fidei traditione vel assertione. Habet enī hoc traditio fidei: ꝙ nullū nocumentū creatura rōnalis posset incurrere: nec q̄tū ad aīam nec q̄tum ad corpus: nec q̄tum ad alia bona exteriora: nisi peccato p̄cedente vel ī ꝑsona vel saltem in natura. Et sic sequit̄ ꝙ oīs p̄uatio boni quo vti non pōt ad bene opandū pena dicat̄ ex culpa ꝓueniens tam in homīb⁹ q̄ȝ in angelis. Hec bea. Tho. in q̄onib⁹ dispu. de malo. q. p̄ma. arti. iiij. vtrū malū conuenienter diuidat̄ p culpā ⁊ penā: in cor. solu. Et est tertia cōditio que requirit̄ ad conditionē pene.

## ¶ Quarto de rōne pene est ꝙ sit nociua. CA. IIII.

Quarto de rōne pene est ꝙ sit nociua. nā pena dicit̄ a nocendo. Rō aūt quare pena de se est nociua est ista: q: pena est species mali: malū aūt est p̄uatio boni q̄d ꝓdest. ⁊ iō pena que est p̄uatio eius q̄d ꝓdest. s. boni: de se est nociua. Ubi nota ꝙ duplex est bonū hoīs. s. sp̄uale: corpale vel tp̄ale: vt bonū aīe: ⁊ bonū rerū exteriorū vt bonū corpis. Priuari aūt seu detrimentum pati vel dampnū in bonis sp̄ualib⁹ semp est malū: ⁊ iō est ꝓprie pena ꝓueniens ex pctō. Cui⁹ rō est: q: ex magno amore peccādi videt̄ p̄cedere ꝙ hō patiat̄ detrimentum in bonis sp̄ualib⁹ ad hoc ꝙ libere peccet. sȝ pati detrimentū in bonis tp̄alib⁹ vel corpalib⁹ q̄nq; est bonum: q̄nq; est malū. verbi gr̄a: p̄mo enī pati damnū in bonis tp̄alib⁹ vel corpalibus est malū: inq̄tū detrimentū in p̄dictis impedit ab opatione virtutis: ⁊ a cōsecutiōe boni sp̄ualis. ⁊ tūc p̄uatio talis. s. boni sp̄ualis est mala: ⁊ ideo pena ꝓueniens ex pctō. Sc̄do pati detrimentū in bonis tp̄alib⁹ vel corporalib⁹: ꝓut detrimentū tale adiuuat ad virtutē siue ad consecutionē boni sp̄ualis ⁊ celestis: tunc detrimentū tale est bonū. vn̄ nō debet dici pena: sȝ quid penale: vt verbi gr̄a Sicut medici austeras medicinas ꝓpinant infirmis vt cōferant sanitatē: ⁊ aliquis interdum in minori bono patit̄ vt in maiori augeat̄: vt verbi gratia Sicut cū infirmus patit̄ detrimentuȝ pecunie ꝓpter sanitatē corporis: ⁊ in vtroq; ꝓpter salutem aīe: ⁊ ꝓpter gloriā dei. ⁊ tale detrimentū in bono minori pati ꝓpter vitandū maius malū. s. malum culpe: ⁊ ꝓpter consequendū maius bonū. nō est nec debet dici pena sȝ medicina. Hec. b. Tho. iiij. scripto sen. di. xlvj. arti. ij. q. iij. vtrū deus nō puniat aliquē nisi ꝓ peccato: in cor. solu. ⁊ iterū p̄ma sc̄de. q. lxxxvij. arti. vij. vtrū oīs pena ꝓpter culpā aliquā inferat̄: in cor. solu. Re. hec infra diffuse.

## ¶ Q: omnis pena est a deo. CA. V.

Secundo p̄ncipaliter circa penas ꝯsideranda est causa ꝓductiōis. nā omnis pena est a deo. quod tripliciter ꝓbo. s. auctoritate: rōne: distinctione: Primo enī ꝙ omnis pena sit a deo: ꝓbo duplici auctoritate. Primo auctoritate Ysaie. xlv. dicētis: Ego dn̄s faciens pacē. i. cōcordiā effectiue: ⁊ creans maluȝ. i. discordiam ⁊ guerrā ꝑmissiue: vel faciēs malū culpe ꝑmissiue ⁊ malū pene affectiue demeritoꝝ. i. peccatoꝝ gratia. Secūdo ꝓbo hoc idē auctoritate Amos. iij. dicentis: Si erit malū in ciuitate q̄d dn̄s nō faciet: q̄si diceret nō: Nullū enī malū est q̄d dn̄s nō faciat siue effectiue siue ꝑmissiue. Sc̄do ꝓbo hoc idē duplici rōne. Prima rō ē talis: Ad eundē ꝑtinet remuneratio ⁊ cōdemnatio. s. ad deum qui iudiciū de actibus bonis ⁊ malis hȝ. sȝ p̄mia reddere bonis est actus soli⁹ dei: ḡ etiā infligere penas malis ē opus ipsi⁹ dei. Sc̄da rō est talis: Oē q̄d est iustum est bonū q̄d tali rōne ostendo: Pena debet̄ culpe. sȝ Aug⁹ in libro retractationuȝ dicit: ꝙ oīs pena pctī iusta est: ⁊ ideo a deo est. Re. in hoc volu. e. s. Peccatū ca. xxxij. ⁊ xxxiij. de pena peccati. Tertio h' idē ꝓbo duplici distinctiōe. Prima est talis: Pena dupliciter cōsiderari potest. Uno mō ꝓut est ab agente. s. deo: ⁊ sic est bona: eo ꝙ p ordinatam actionē agentis. s. p ordinē iusticie diuine infligit̄: ⁊ sic est bona iō a deo: vt pȝ. Aliomodo pena cōsiderari pōt ꝓut est in recipiente: ⁊ sic est mala: q: p iustaȝ actionem dei recipiens penam aliquo bono priuat̄. priuatio autē boni est mala. Secūda distinctio est talis: Lȝ enī omnis pena sit a deo: vt multipliciter est ꝓbatum: nō tn̄ omnis pena est a deo eodem modo. q̄d sic ꝓbo: Est enī quedam pena a deo vt ab agente: sicut sunt pene sensus quedā p quandā actionē dei causant̄. oportet enī omīs actionis reductionē in primū agens fieri, sicut in primā causam. Quedam v̄o pena est a deo non sicut ab agente. vt subtractio gratie que est pena damni: ex eo enī ꝙ de⁹ gratiam suā nō influit: causatur vel cūsequitur iusto priuatio gratie: ita ꝙ deus est causa penaꝝ diuersimode: q: deus est causa pene sensus in agendo: inq̄tum pena sensus vel corpalis causat̄ vel infligit̄ p aliquā actionē dei. Pene aūt damni vel pene sp̄ualis. s. p̄uationis gratie in peccatore deus est causa nō agendo. i. influendo gratiā sicut pater. Sed contrariū videtur ꝙ nullo modo pene

sunt a deo tali rõe: Quicq̃d ē a deo ĩ bonū tēdit vel cedit: ſʒ quedā pene sunt que inclināt ad malū: vt fomes ⁊ huiusmodi. ğ non omnis pena est a deo. Rn̄deo ⁊ dico: ꝙ pene nō inclināt ad malū directe: sicut ꝑ modū habitus vel dispositiõis vt faciāt peccatū: ſʒ indirecte: inq̃ʒtū ꝑ penam priuat aliquis illo quo a culpa retrahebat. ⁊ hoc nō est incõueniēs vt dicat deus subtrahere id quo q̃s a culpa cõseruabat immunis. s. gratiā. Dec. b. Tho. scdo scripto sen. di. xxxvj. arti. v. vtrū deus sit causa pene: in argumentis cõtra: ⁊ in cor. so. ⁊ in solu. iiij. argu. Et ibidē di. xxxvj. arti. iij. vtrū peccatū sit pena peccati: in solu. pmi argu.

℄ Q materia vel causa oīs pene est culpa. CA. VI.

Tertio pricipaliter circa penas cõsideranda ē materia receptiõis seu causa illatiõis. Nam materia seu causa oīs pene est culpa: qꝛ omīs pena ꝑ peccato ꝓprio vel alieno: vel ꝑ peccato ꝑsone: vel ꝑ peccato nature infert. qđ tripliciť ꝓbo. s. auctoritate: rõe: distinctione. Primo hoc ꝓbo auctoritate Hieronymi sic dicentis: Quicq̃d patimur peccata nostra meruerūt. Secūdo hoc idē ꝓbo rõne sic: Sicut se habet premiū ad meritū. ita pena ad peccatū vel sicut virtuti debet premiū. ita pena culpe. ſʒ ad iusticiā ꝑtinet premia reddere bonis. ğ ⁊ penas inferre malis. Tertio h' idē ꝓbo distinctiõe sic: Nā pena pōt cõsiderari tripliciť. s. vel inq̃ʒtum est satisfactoria: vel vindicatoria vel purgatoria. Primo pena pōt considerari inq̃ʒtum est satisfactoria: ⁊ hec quodāmodo est volūtaria: ⁊ interdū infligit nō ꝑ culpa ꝓpris ſʒ aliena. Qđ dupliciť ꝓbo. pº rõne sic: Contingit aliqñ eos q̃ differūt in reatu: esse vnū ſm voluntatē vel vnionē amoris. ⁊ qꝛ satisfactoria pena est quodāmodo volūtaria. inde est ꝙ interdū aliq̃s qui nō peccant penā volūtarius portat. 2º hoc idē ꝓbo exempli similitudie. verbi grā: Sicut ⁊ in reb' humanis videm' ꝙ aliquis amici sui debitum in se transferr ⁊ soluit. Scdo pena pōt cõsiderari inq̃ʒtū est vindicatoria: ⁊ talis ꝓprie habet rõnē pene: ⁊ semp habet ordinē ad culpam ꝓpriā: vel ad culpā actualem. puta qñ aliquis vel a deo vel ab hoīe ꝑ peccato cõmisso punit. vel ad culpā originalē. ⁊ hoc dupliciter: vel pricipaliť quidē pena peccati originalis ē: ꝙ natura humana sibi relinquit originalis iusticie auxilio destituta vel cõsequenter. s. inq̃ʒtū ad peccatū originale oēs penalitates ex defectu nature in oībus cõtingūt ⁊ cõsequūť. Tertio pena pōt considerari inq̃ʒtum est purgatoria: ⁊ talis ꝓprie nō habet rõnē pene ſʒ medicine. Cui' rō est: qꝛ cū aliquis in minori bono patit detrimentū: vt ꝑseruet a maiori malo ⁊ augeat ĩ minori bono: vt verbi gratia: Qñ aliquis patit damnū pecunie ꝓpter sanitatē corporis: vel patit damnū in vtroq̃ʒ. s. in pecunia ⁊ in corpe ꝓpter salutē aīe ⁊ ꝓpter gloriā dei: tūc tale detrimentū vel damnū nō est simpliciť malū hominis: ſʒ ſm q̃d: ⁊ iō nō habet rõnē pene: ſʒ medicine. Sicut medici amaras medicinas ꝑbent infirmis vt cõferant sanitatē. Ubi nota ꝙ pena ordinat ad culpam vt medicina: ſʒ nō semp vt medicina illi' qui peccauit ſʒ aliorū: vt verbi grā Qñ enī latro suspendat nō est ad correctionē ei': similiť ꝙ hō ĩ inferno damnet nō est ad correctionē ei'. Sʒ q̃ñq̃ʒ pena ordinat ad culpā vt alteri' medicina: sicut fur suspendit in bonū toti' cõmunitatis ne passim cõmittant furta: ⁊ aliq̃s in inferno damnat ad decorē vniuersi ne in mūdo aliq̃d remaneat inordinatū: si culpa ꝑ penā nō ordinat. Ex pmissis igiť tres cõclusiones elicio. Prima ē ꝙ pena illa que ordinat ad correctionem culpe est medicina ei' qui peccauit: ſʒ pena illa que ordinat ad punitionem culpe nō est medicina illius qui peccauit: ſʒ aliorū: ita ꝙ omnis pena vel est medicina illi' qui peccauit si ex pena corrigit. vel est medicina aliorū qui pena illius corrigun tur. sicut ꝑ exempla patet. Secūda conclusio est ꝙ ĩ statu nature corrupte ad ꝑfectū virtutis potest adhibere ⁊ oportet penas tanq̃ʒ medicinas. ſʒ in statu innocētie nō. similiter post hanc vitā. s. in statu glorie nullū detrimentum aliquis sustinebit: qꝛ in statu glorie imunis quilibet oīno erit a culpa: vnde ibi nulla pena erit: qꝛ tūc absterget deus omnē lachrymā ab oculis sanctorū. Apoca. xxj. Uñ hoc ipsum qđ est penale modo: reducit ad culpam sicut ad pene materiā seu causam. Tertia cõclusio est ꝙ in bonis corporalib' q̃ñq̃ʒ homo penam patit sine culpa ꝑsonali vel actuali. ſʒ nō sine culpa originali nec sine causa. In bonis aūt spūalib' homo nullū detrimentū sustinet in hac vita nec in futura sine culpa persone. Hec beatus Tho. iiij. scrip. sen. di. lvj. arti. ij. vtrū deus aliquē puniat sine culpa: in cor. solu. Et pma scđe. q. lxxxvij. arti. vij. vtrū omnis pena inferat ꝓpter aliquā culpam: ĩ cor. solu.

℄ Arguit in oppositum ꝙ nō omnis pena infligatur pro culpa. CA. VII.

Ed forte argues in oppositum. s. ꝙ nō omnia pena semp infligatur ꝑ culpa. ⁊ hoc dupliciť. s. ratione: ⁊ auctoritate. Primo rõne sic. Eiusdē rationis videt esse ꝙ peccatores ꝓsperent ⁊ ꝙ innocētes puniant. sed primū frequenter inuenit. s. peccatores ꝓsperant. ergo similiť secundū videtur ꝙ possit eē. s. ꝙ innocentes puniant. ğ pena q̃ñq̃ʒ infligitur sine culpa. Qꝫ aūt peccatores ⁊ impij in hac vita q̃ñq̃ʒ ꝓsperent probo trib' auctoritatib'. Primo auctoritate Job. xxj. dicentis Quare impij viuūt sublimati sunt confortatiq̃ʒ diuitijs. Quib' verbis Job tangit tria bona collata a deo peccatoribus in hac vita. s. vite cõseruationē: glorie sublimationem: substantie corporee multiplicationē. Primo tangit vite conseruationem querens ⁊ dicens: Quare impij viuunt. Glo. Grego. quasi diceret. Et si ego ꝑ culpa percussus sum (vt dicitis ⁊ arguitis me) quare impij viuūt tam diu in hac vita ⁊ conseruant inesse: ſm illud Eccēs. vij. Impius multo tpe viuit cum tñ digni sint morte nō solum talis facientes ſʒ etiā cõsentientes: vt dicit aplus ad Ro. pmo. Uult ğ Job ꝑ illa verba: quare ⁊ cē. De duob' est dare vnū. Aut si pena dat ꝑ culpa. ğ quare ꝓsperant ⁊ nō patiunt. nō enim si hoc est peccatores impij deberent ꝓsperari: ſʒ penam pati ꝑ suis peccatis. Aut si pena nō dat culpe. quare me arguitis ⁊ mihi falsum imponitis ꝙ hec mala patiar ꝑ culpa mea. Beatus aūt Greg' in glo. rn̄det huic questioni: quare ipij viuūt dicens: Quia patientia dei expectat eos. vñ subdit ibidē: Nisi enī patientia dei expectaret peccatores impios ⁊ sceleratos ad penitentiā ⁊ toleraret eos: nequaq̃ʒ diu vitaʒ duceret in peccatis. Scđo tangit glorie sublimationē: ibi Sublimati sūt. glo. s. dignitatib' ⁊ honorib'. In psal. Uidi impiū exaltatū ⁊ cē. Re. expositionē. ſ. in pmo volumie Beatitudo in honorib'. ca. Eccēs. x. Uidi stultū positū in dignitate sublimi. Sʒ qꝛ dignitas: potestas: honor vel huiusmodi diuitijs roborant. Tertio tāgit corporee substantie multiplicationē: ibi cõfortati diuitijs: Jacobi. ij. Diuites ꝑ potentiā opprimūt vos. Rn̄deo huic questioni ⁊ dico: ꝙ hoc ipsū ꝙ ipij in hac vita ꝓsperant frequēter est vel cedit in malū eorū inq̃ʒtū ꝓsperitas vel superabundātia bonorū tpalium impedit in eis opus virtutis. vñ in hoc ipso ꝙ ꝓsperitatē hñt: puniūt. Siliť ⁊ ꝙ iusti sint in aduersitatib' cedit in bonū eorū: qꝛ ꝑ hoc ad virtutem ꝓficiūt. vñ nō est pena ꝓcipue inq̃ʒtū hoīes sūt. ſʒ magis ꝑ pmio redditū. Et iō abundātia diuitiarū put ĩpedit ad exercendū actum virtutis: nō est dicenda bona fortuna: sed mala. sed put iuuat ad virtutem. sicut dicit phs. iiij. libro ethi. Propter qđ priuatio bonorum temporaliū potest esse bona vel mala. Bona quidem inquantū hec

bona tꝑalia impediūt ad exercendū actū virtutis: ⁊ tunc ꝑuari o taliū nō est mala: nec ꝑ ꝯsequēs pena. mala ꝙ dem inq̄ntum hec bona tꝑalia ꝑficiūt ⁊ adiuuāt ad actū virtutis. Et ꝓpter hoc dicit̄ ꝓuer. xxx. Mendicitatem ⁊ diuitias ne dederis mihi ⁊c̄. Nō hui⁹ est: q̄ sicut virtus nō habet ꝑ se premiū in his tꝑalib⁹ bonis ſ ꝑ accidens: fm ꝙ bonis talib⁹ indiget ad actū virtutis. Ita etiā nec culpa subtractiōe bonū punit̄ quasi pena essentiali ſ q̄si accidentali: fm ꝙ subtractio boꝝ bonoꝝ tꝑaliū etiam in detrimentū spūaliū bonoꝝ redūdat: quaten⁹ pena hic incipiat: ⁊ in futuro terminet̄. Dec. b. Tho. scđo scrip. sen. di. xxxvi. arti. iiii. vtrū peccatū sit pena peccati: in cor. so. ⁊ in solu. iiii. ⁊ v. argu.

¶ Duo rogaui te ⁊c̄. ꝓuerbioꝝ. xxx. exponitur. CA. VIII.

a D maiorem tñ euidentiā ꝑdictoꝝ nota ꝙ in auctoritate ꝓuer. xxx. Duo rogaui te ⁊c̄. tanguntur tria. s. deuota oratio: discreta petitio: ⁊ petitiōis rō. Primo tangit̄ deuota oratio: ibi Duo rogaui te ne deneges mihi anteq̄ moriar. q̄si diceret: O deus ego salomon assidue rogaui te ⁊ deuote ⁊ adhuc rogo. Luc. xviii. Oportet sine intermissione rogare ⁊ non deficere: q̄ nō deneges. ſ cōcede mihi anteq̄ moriar. i. q̄diu viuo.

Scđo tangit̄ discreta petitio: ibi Vanitatem ⁊ verba mendacii ⁊c̄. In quo verbo petit duo. p⁹ vt mūdi ꝓspera nō habeat: ibi Vanitatē ⁊ verba mēdacii longe fac a me 2⁹ vt nō mens ea diligat vel appetat: ibi Mendicitatem ⁊ diuitias ne dederis mihi ſ tribue m̄ victui meo necessaria. Primo petit vt mūdi ꝓspera nō habeat dicēs: Vanitatē. s. cordis: ⁊ oris ⁊ opis longe fac a me. i. ꝙ nec habeam nec hn̄tes patiar. vel Vanitatē ⁊ verba mēdacii. i. tꝑalia que sūt vana: Eccles. i. Vanitas vanitatū ⁊ oīa vanitas. vbi tangit̄ triplex vanitas. ꝑma est vanitatū cōtentiua vt mūdus. secūda est vanitas collectiua sicut ꝓpositio vniuersalis ex singularibus. tertia est vanitatū maxima: ⁊ sic oīs creatura que nō habet esse a se ſ aliunde: ⁊ ita est vana. i. vacua in cōparatōe creatoris cui⁹ esse est a se ⁊ incōmutabile. Per hūc modū oīa tꝑalia sūt vana: q̄ instabilia ⁊ trāsitoria: vel vana. i. vacua: q̄ non replent appetitū. i. fallacia ⁊ mendosa: q̄ mentiunt̄ amatoribus suis. ꝓmittunt enī dulcedinē: ⁊ ꝑducunt ad amaritudinē. ꝓmittūt quietē ⁊ ducunt ad laborē. ꝓmittunt securitatem ⁊ dant timorē. ꝓmittunt saturitatē ⁊ dant esuriē: Eccl. xxxiiii. Quasi q̄ apprehendit vmbrā ⁊ sequit̄ ventū sic qui attendit ad visa mendacia. Bn̄ ergo dicit Vanitatē ⁊ verba mendacia. i. tꝑalia bona que vana sūt ⁊ mēdosa longe fac a me: vt. s̄. ꝓuer. iiii. Remoue a te os prauum ⁊ labia detrahentia sint ꝓcul a te. Scđo petit vt tꝑalia nō nimis diligat: appetat ⁊ possideat dicēs: Mēdicitatē ⁊ diuitias ne dederis mihi. mendicitatē. i. extremam vel tantā necessitatē vt querā ostiatim. Mendicitas enī ista est defectus tꝑaliū cū defectu spūaliū. vbi intus nō est amor paupertatis: nec fortitudo patientie. Et diuitias sup̄fluas. Seneca: Nō est pauꝑ cui quantulūcūq̄ parū est satis ē. Sup̄flua habere cupiditatis est: necessaria habere infirmitatis: oīa relinquē ꝑfectiōis: Matth. xix. Et ne vitando vnū extremū cadat in reliquū iō petit mediū inter mendicitatē ⁊ diuitias dicēs: Tribue m̄ victui meo necessaria. ꝑma ad Thi. vi. Habentes alimenta ⁊ quippe tegamur his cōtenti simus. vbi dicit glo. Qui plus petit ad malū tendit. Tertio ponit̄ petitiōis rō: ibi Ne forte ⁊c̄. Vbi notat libertatē arbitrii: q̄ etiam in paupertate ⁊ diuitiis pōt homo esse bonus si vult. dicit ergo ne forte satiatus abūdantia diuitiaꝝ alliciar. q̄si diceret: Cogi nō possum ſ allici. Et ad quid. s. ad negandum deū corde. qđ est idolatrarī. iii. ad Collos. Auaritia que est simulachroꝝ. i. idoloꝝ seruitus. Nam pecuniā super deum amare est deū negare. Cui⁹ rō est: q̄ illud cuilibet deus est qđ plus amat: ⁊ qđ plus diligit plus colit. Vel deū denegat qui ei⁹ ꝓceptis contraire nō dubitat: quod vtiq̄ ex abundantia diuitiaꝝ accidit: Job. xv. Cucurrit aduersus deū erecto collo. Et subdit: Et dicam quis est deus vt indigeam ei⁹ auxilio vel ei seruiā. Et ponit rōnē quare nō vult ꝙ deus det ei mendicitatē dicēs: Ne egestate impulsus furer. Ecce peccatū in ꝓximū dicens: Ne furer impulsus egestate. ad litterā aliena rapiēdo: vel de furto elemosynā recipiendo. Sz forte queres: mala est egestas: male diuitie: sed quid peius? Rn̄deo ⁊ dico: ꝙ egestas infirmis ē ꝑiculosa: ⁊ iō ꝓmittit mendicitatē. i. tantā necessitatē ne dederis mihi: ꝓpter quam compulsus ducar ad impatientiā: vel ad quodcūq̄ aliud peccatum mortale. Diuitie vō sūt peiores: tū q̄ma frequenti⁹ ꝑuertūt possessores: tū q̄ plures cadūt in illis. Hec dn̄s Hugo cardinalis ordi. ꝑdi. in postilla quam fecit: ꝓuer. xxx. sup verbo allegato: Mendicitatē ⁊ diuitias ⁊c̄.

¶ De diuitiis quō nō est peccatū in eis ſ in vsu earū. CA. IX.

f Jvō ad expositionē ⁊ declarationē ꝑdicte auctoritatis. s. mendicitatē ⁊ diuitias ne dederis mihi: alit̄ vis ꝓcedere dicas vel nota: ꝙ sicut est de diuitiis ita est de paupertate. nam loquēdo de diuitiis nō est virtus neq̄ peccatū in eis: ſ in vsu earū. vnde quibusdā est bonū habere diuitias. s. illis q̄ vtunt̄ diuitiis ad virtutes: ⁊ hoc modo diuitie sunt bone. vnde q̄tum ad istum modū vel vsum nō dicit: Diuitias ne dederis mihi. Quibusdā vō malū est habere diuitias: vel ꝓpter appetitū: vel ꝓpter affectū: vel ꝓpter abusum. Nā diuitie efficiūt tria mala: in quibusdā dico. s. accendunt cupiditatē: conferūt facultatē: ⁊ retrahūt a virtute. Primo accendūt cupiditatē ad ampli⁹ volendū. vñ Chryso. sup Matth. dicit: ꝙ appositio diuitiarū maiorē accēdit flāmā: ⁊ vehementior fit cupido. ⁊ inde est ꝙ ad ꝑfectionem charitatis acquirendā: ꝑmū fundamentū est paupertas volūtaria: vt aliquis absq̄ ꝓprio viuat dicente dn̄o: Si vis ꝑfectus esse: vende ⁊c̄. Matth. xix. Vñ Aug⁹ in libro. lxxxiii. questionū dicit: ꝙ incrementū charitatis ē minutio cupiditatis. Scđo diuitie conferunt facultatē ad peccandū: inq̄tum plura peccata pōt facere diues q̄ pauper. Tertio diuitie quosdā qui nō bn̄ vtunt̄ eis retrahūt a virtute. Et hoc tripliciť: vel nimia solicitudine: vel ad eas nimia affectione. vel mentis elatiōe ex eis cōsurgente. Vñ oībus istis modis vel causis bonū est non habere diuitias: ⁊ iō dicit: diuitias ne dederis mihi. Similiter dico de paupertate. Est enī quedā paupertas bona ⁊ quedā mala: ⁊ hoc ꝑ vsum bonū ⁊ malū. Primo enī dico: ꝙ quedā est paupertas bona: ⁊ talis est laudabilis: vtilis: delectabilis ⁊ ab oī ꝑiculo immunis. p⁹ dico ꝙ paupertas est laudabilis: inq̄tū liberat hoīem ab illis vitiis q̄bus aliq̄ ꝑ diuitias implicant̄: de q̄b⁹. s̄. imediate pꝫ. 2⁹ paupertas ē vtilis inq̄tū solicitudinem tollit q̄ ex diuitiis cōsurgit. vñ quidā paupes remoti ab oī diuitiaꝝ solicitudine sūt ica bn̄ dispositi vt circa meliora occupent̄. 3⁹ paupertas ab oī ꝑiculo est immunis: ⁊ iō delectabilis: puta in illis q̄ sequūt̄ volūtariā paupertatē. nullū enī ꝑiculū imminet illis q̄ intentiōe sequēdi xp̄m voluntaria oīa sua relinquūt: diuine ꝓuidentie se cōmittentes. vñ Aug⁹ in libro de sermone dn̄i in monte querentib⁹ regnū dei ⁊ iusticiā eius nō debet subesse solicitudo ne hec etiā desint. Ex his trib⁹ modis nō dicit̄ Mendicitatē ne dederis mihi: q̄ talis nō est vitanda ſ appetēda: vt pꝫ. Secūdo est paupertas q̄busdā mala tripliciť. Est enī q̄dā paupertas nociua: q̄dā ꝑuatiua: q̄dā īuolūtaria: ⁊ ita ꝑiculosa. p⁹ dico ꝙ est quedā paupertas mala. i. nociua q̄busdā qui a diuitiaꝝ solicitudine liberati in peiores occupationes

cadūt. vñ Greg' in. vj. libro moral. sic ait: Sepe q̄ occupa-ti humanis vsibus vincerent: gladio sue quietis extincti sunt. 2° est quedam paupertas mala: qr boni p̄uatio. nam inquantū paupertas id qd̄ ex diuitijs p̄uenit. s. subuentionem alioꝝ ⁊ sustentationē p̄priam tollit: intantū est mala inquantū subuentio que de tp̄alibus p̄ximis subtrahit̄ p maius bonū pōt recompensari. s. p hoc q̄ homo diuitijs carens diuinis ⁊ sp̄ualibus liberi' vacare pōt. Bonū aūt sustentionis p̄prie hoc est sui ipsi' adeo est necessariū q̄ nullo alio recōpensari pōt: ⁊ iō nullus boni obtentu debet homo sibiipsi sustentationē vite subtrahere. 3° est quedā paupertas mala: qr piculosa: eo q̄ nō est voluntaria. qñ enī paupertas nō est volūtaria tūc multa pericula sp̄ualia ⁊ corpalia sequūt̄ ex affectu inordinato habendi ⁊ congregandi pecunias. que patiunt̄ illi qui inuoluntarij sunt pauperes ex quo homo incidit in multa peccata: s̄m illud p̄ma ad Timotheū vlti. Qui volūt diuites fieri incidūt in tētationē ⁊ in laqueū diaboli: ⁊ desideria multa ⁊ inutilia ⁊ nociua que mergūt hoiem in interitū ⁊ p̄ditionē. Que verba Aug' exponit sic in glo. dicens: Qui volūt diuites fieri. Nō dico q̄ sunt diuites s; qui volūt ⁊ cupiūt inordinate fieri: incidūt p̄ncipaliter in tria vitia. s. in tētationē mūdi. i. in auaritiā. nō eni est genus mali qd̄ nō cupiditate aliqñ p̄ueniat ⁊ in laqueū diaboli. i. in sup̄biam qua diabolus cecidit ⁊ p̄mi parentes. Et desideria inutilia: q̄tum ad bonū faciendū. Et mala. i. nociua q̄tum ad nocendū alijs: que desideria. s. non benefaciēdi alijs ⁊ nocendi diuitie nutriūt ⁊ faciūt. Ecce tria mala p̄ncipalia. s. cōcupiscentia carnis: cōcupiscētia oculoꝝ: ⁊ sup̄bia vite. De quib' dicit̄ p̄ma Joh. ij. que diuitie faciūt. Et talis paupertas ⁊ tales diuitie merito sunt vitande p̄pter qd̄ dicit: Mendacitatē ⁊ diuitias ne dederis mihi. Et hoc rōnib' supradictis vt pz. Vec. b. Tho. scda scde. q. clxxxvj. arti. iij. vtrū paupertas requirat̄ ad pfectionem religionis: in cor. solu. ⁊ in solu. ij. arg. vbi exponit p̄dictā auctoritatē: p̄uer. xxx. Diuitias ⁊ paupertatē ⁊c̄. Et cōtra genti. li. iij. ca. cxxxij. quō paupertas sit bona.

¶ Itē arguit̄ q̄ pena nō semp̄ infligat̄ p culpa. C A. X.

Secūdo arguo ad hoc idem. s. q̄ pena nō infligat̄ p culpa. qd̄ tali rōne ostendo: Si pena infertur p culpa: ḡ nec innocens a culpa penā habet: nec peccator pena caret: s; frequenter repit̄ q̄ peccatores p̄sperant̄: ḡ pena q̄nq; infligit̄ sine culpa. Q; aūt peccatores p̄sperent̄ p̄bo auctoritate Hieremie. xij. ca. sic dicentis: Justus quidē tu es dñe si disputo tecum: verūtamen iusta loquar ad te: quare via impioꝝ p̄sperat̄ ⁊c̄. In quibus verbis facit tria. s. p̄supponit: p̄mittit: querit. Primo p̄supponit deū esse iustū dicens: Justus quidem tu es dñe. ḡ recitamus in psal. cxviij. Justus es dñe ⁊ rectū iudiciū tuū: iudicans ⁊ distribuens s̄m equitatem. i. s̄m exigentiā meritoꝝ. Scd̄o p̄mittit ⁊ quid: p̄ponere iusta dicens: Verūtamen iusta nō i iusta loquar ad te. Nā corā iusto ⁊ recto homo nō debet p̄ponere ⁊ allegare nisi recta ⁊ iusta: Job. xiij. Cum deo cupio disputare nō cū p̄teruia s; humiliter de modo p̄uidentie ⁊ de causa regiminis ⁊ specialit̄ causam mee p̄cussiōis inquirēdo: Job x. Indica mihi cur me ita iudices: si tu es iustus vt supp̄ono. s; nō videt̄: qr Job. xvij. dicit̄: Nō peccaui ⁊ i amaritudinib' morat̄ oculus meus. Ubi nota duo. p̄° culpe imunitatē: ibi Nō peccaui. ecce innocentia: Job. xxvij. Nō rep̄hendit me cor meū. 2° pene acerbitatē: ibi Et in amaritudinib' morat̄ oculus meus. Ubi notat̄ penarū multiplicitas: qr i amaritudinib': Job. ix. Implebit me amaritudinib'. scd̄o penaꝝ cōtinuitas quia morabit̄ nō pariū qr cōtinue. tertio penaꝝ acerbitas: ibi Ocul' meus. i. oculus cōsideratiōis: q: nō video nisi amara sine cōsolatione aliq̄. Tertio Hieremias quasi admiratiue querit de p̄speritate maloꝝ dicens: Quare ⁊c̄. 2° p̄bat q̄ bñ querit: ibi Plantasti eos ⁊c̄. 3° rōnē generalē ostendit ibi Prope es tu ⁊c̄. Primo igit̄ questionem p̄ponit ⁊ querit de p̄speritate dicēs: Quare via impioꝝ p̄sperat̄. q̄si diceret: Uideo p effectum q̄ peccatores impii p̄sperant̄. S; quero causā quare via impioꝝ a fide ⁊ a te recedentiū p̄sperat̄ vt succedat eis bene. Qd̄ p̄bat dicens: Bñ est oībus qui p̄uaricant̄ ope: p̄pettie contra te faciēdo: ⁊ inique agūt p̄ximū defraudādo ⁊ offendendo: cū tñ deberet esse oppositum quare ⁊c̄: qr tu es iustus: ḡ qr culpe debet̄ pena iusticia exigente. talib'. s. iniquis. s. hereticis ⁊ peccatorib' magis debet accidere male q̄; bene sicut ecōtrario bonis magis debet accedere bñ q̄; male.

Scd̄o ostendit ⁊ p̄bat q̄ bñ querit ⁊ hoc quattuor modis. p̄° qr plantasti eos in bonis terrenis illa eis cōferendo. 2° qr radicē miserūt in bonis terrenis eos cōfirmando: sicut arbor que bene est radicata. 3° qr p̄ficiunt. i. crescunt illa bona tp̄alia augendo. 4° qr fructū faciūt filioꝝ multitudinē generando ⁊ semen multiplicādo. 3° generalē rationē ostendit dicens: Prope es tu ori eoꝝ ⁊ lōge a renib' eoꝝ. Qd̄ vbi exponit̄ duob' mōis. p̄° glo. interli. exponit sic dicēs: Prope es tu ori eoꝝ: qr populus hic labijs me honorat: ⁊ longe a renib' eoꝝ: qr cor eorū longe est a me. vel Prope es tu ori eorū. qr confitent̄ ⁊ dicunt te esse deū suū solum verbis. Et longe a renib' eoꝝ. i. cordibus eoꝝ ⁊ voluntatib' eoꝝ: qr in nullo tue obediunt ⁊ cōicant voluntati. 2° mō exponit̄ sic: Prope es tu ori eorū: quicq̄d petūt ad votum largiendo. Et longe a renib' eoꝝ. eos in nullo disciplinādo ⁊ in nullo affligēdo. Ecce manifesta rō p̄speritatis impioꝝ: habendo a deo omnia bona sine aliquo malo. ⁊ sic in suis opibus nō videt̄ iustus: vt p̄supponit Hieremias. Rñdeo ⁊ dico: q̄ cū nullum malū sit integrū: vt dicit̄. iiij. ethi. Nullus est adeo malus q̄n aliquid boni faciat: p̄pter qd̄ hic a deo remuneratur in bonis minimis. s. in bonis tp̄alibus. s; bonū potest esse integrū absq; omni malo etiā veniale qd̄ est puniendū. ⁊ iō si in hac vita aliquis patiat̄: hoc pōt contingere in generali trib' de causis: qr vel hoc est ex cōditiōe nature sibi derelicte. sicut i egritudinib' ⁊ in alijs passionibus: vel qr infligit̄ ab iniusto: sicut fit in illatis iniurijs vel qr a deo dispensatiue imittit̄. modis quib' ait Aug' sup canticū Deuteronomij dicens: q̄ quinq; modis flagella cōtingūt. Hec Durandus habet a beato Tho. ⁊ ponit ea scd̄o scripto sen. di. xxxvj. arti. iij. vtrum oīs pena sit p̄pter aliquā culpā: in solu. p̄mi argu. Re. infra Tribulatio.

¶ Quomodo deus peccatorib' facit que eius iusticie nō videt̄ cōuenire. CA. XI.

Tertio arguo ad hoc idem. s. q̄ pena nō semp infert̄ p culpa. qd̄ p̄bo auctoritate Abacuc p̄mo sic dicentis: Quare non respicis contēptores: ⁊ cur taces deuorāte impio iustiorē se. In quo verbo fiūt vel tangunt̄ duo de impunitate maloꝝ: ⁊ de auersione bonoꝝ: que duo maxie diuine iusticie aduersari vident̄ ibi Quare nō respicis sup inique agentes: ⁊ quare respicis contēptores. Duo enī deus peccatorib' facit que ei' iusticie cōuenire nō vident̄. Primū est q̄ deus eis benefacit. Et iō querit: Quare respicis. s. oculo beneficientie contēptores. i. quare bñfacis talib' bona tp̄alia cōferendo ⁊ multiplicando: Job. xxj. Quare impij viuūt ⁊c̄. Re. expositionem. ē. Secundū est q̄ deus eos nō punit: ibi Quare nō respicis. i. punis peccatores cum tñ sis iustus. Hieronym': Scio q̄m malū iniustū qr nō libenter aspicis: nec pōt quisq̄ de tua iusticia dubitare: ḡ quare non respicis. i. punis malos: ⁊ quare respicis. i. bñfacis talib'. Ubi notat̄ q̄ respicere dei aliqñ sumit̄ in bonū vt vbi:

Quare respicis.i. benefacis malis.s.dando eis tȳn tpalia o Sed de spūalibus bonis habet in psal.xxxiij.Oculi dn̄i sup iustos ⁊c.Que verba Cassio.in glo.exponit sic dicēs Oculi dn̄i.q.d. Diuerte a malo ⁊ fac bonū: ⁊ ne ex īfirmitate tua diffidas ⁊ quare:' quia oculi dn̄i sup iustos.i.respectus misericordie dei sup iustos.Et sicut medic⁹ secat ⁊ vrit:p quod videt non exaudire. sed non est diffidēdū q2 hoc facit vt sanet vt parcat in sempiternū. ⁊ iō dicit: Et aures eius in preces eoꝝ: vt qđ petunt obtineāt. Aliqn̄ vo respectus dei sumit in malū: vt hic. Quare non respicis.i. quare non punis: vt pz Exod.xiiij. Respexit dn̄s super castra egyptioꝝ.Et in psal.xxxiij.Uultus autē dn̄i super faciētes mala: vt perdat de terra memoriā eoꝝ. In quo agit de punitiōe maloꝝ.Ubi Cassio.in glo. sic ait: Sed forte dicet malus: Secure facio mala: q2 non sunt sup me oculi dn̄i.ad iustos deus attēdit: me non videt. Erras.ideo subdit: Uult⁹ aūt dn̄i sup faciētes mala.q.d. Iustos respicit deus vt misericorditer exaudiat eos: sed malos vt eos puniat.vn̄ subdit: Ut pdat de terra memoriā eoꝝ.s. vt nec memoria eoꝝ.i.mentio ⁊ intercessio fiat p eis inter bonos: adeo plz eis iusticia dei.vn̄ Abraā dixit ad diuitē: Inter nos ⁊ vos chaos magnū firmatum est ⁊c. Hec Cassio.in glo.vbi.s. Scđo principalit' qrit de dissimulatiōe maloꝝ:ibi Et taces.i.dissimulas deuorāte impio iustiorē se.vbi Hiero. Cur pateris impiū tā crudeliter opprimere iustiorē se:' q.d. Cur cōsentis hoc malū:' pbo: q2 taces.Et dicit: iustiorē se: q2 q̄uis sit nullus iustus apud te: tn̄ sm humanā iusticiā deuoratus est iustior deuorāte. Sic g̃ videt concludi ex his ⁊ sequi: q pena omnis non inferat p culpa. Rn̄deo tribus modis pmo q peccatores non trāseunt impune: q2 in fine puniēt.2° q2 bona corpalia que deus dat peccātorib⁹ in hac vita sunt aliqua bona hominis: tn̄ minima ⁊ parua.Sed bona spūalia sunt magna boni hōis. Ad iusticiā igit' diuinā ptinet vt virtuosus det bona spūalia: ⁊ de bonis tpalibus: ⁊ malis de penis tpalibus tantū det eis q̄tum sufficit ad virtutē. 3° rn̄deo ⁊ dico: q hoc ipsū qđ deus dat bonis penas tpales cedit eis ad bonū: ⁊ hoc ipsuz qđ malis dat bona tpalia: cedit eis ad malū. Hec be.Tho.pma scđe.q.lxxxvij.ar i.vij. vtꝝ oīs pena sit ppter aliquā culpā: argu.ɔtra.⁊ in cor.solu.⁊ in solu.ij.argu.

¶ Q2 si nulla esset culpa nulla esset pena: probatur quadrupliciter. CA.XII.

f Ed q2 super oīa vincit veritas: vt dr̄ li.ij. Esdre. iij.ca. ideo omissis opinionib⁹ falsis teneo q si nulla esset culpa nulla esset pena: q2 quadrupliciter hoc probo.s.orōne: rōne: comparatiōe: ⁊ autoritate. Primo hoc pbo orōne. Nam beat⁹ Grego.in orōne dicit q nulla nobis nocebit aduersitas si nulla nobis dn̄et iniquitas.sed oīs pena est quodāmodo nocumētū: g̃ pena iniqtum pena esse non potest: nisi vbi dn̄etur iniqtas Hanc autoritatē adducit beat⁹ Tho. ad pbandū q vbi nulla est culpa: ibi nulla debet esse pena .ij.scrip. sen.di. xxvi.arti.iiij.vtꝝ oīs pena p peccato infligat: argu.i.ɔtra Scđo hoc idē pbo rōne sic: Quia sicut premiū se habet ad meritū: ita pena ad pctm̄. sed premiū non reddit nisi merito.g̃ nec pena nisi peccato. Ubi tn̄ nota: q inter bonū ⁊ malū est similitudo ⁊ dissimilitudo.pmo est similitudo in hoc q aliqđ bonuz alicui exhibet nullo merito pcedente: sicut pma gr̄a que tn̄ non hz rōnem premij. vn̄ non est incōueniēs si etiā aliqđ malū inferat alicui nulla culpa pcedente: qđ malū non hz rōnē pene: sed potius medicine pmouētis ad bonū. Tertio hoc idē pbo cōparatōe sic: nobilior ⁊ pfectior est diuina iusticia q̄ humana.qđ ex hoc pz: q2 cā nobilior est effectu.iusticia aūt humana a diuina iusticia originat' ⁊ exemplat': sicut effectus a sua cā. sed sm humanā iusticiā reputaret' iniustū punire aliquē sine culpa: g̃ multofortius hoc est incōpetens diuine iusticie. Rn̄deo tn̄ ad hoc ⁊ dico: q etiā nulla culpa pcedente sine preiudicio hūane iusticie aliqđ penale alicui infert': vt vel exercitatio iuuenib⁹ vel medicina infirmis.vn̄ non est incōueniēs si hoc fiat sm diuinā iusticiā. Hec be.Tho.iiij.scri.sen.di.xlvj.de iusticia: arti. ij.vtꝝ deus nullū puniat nisi p peccato: in argu.ɔtra.s. ij. ⁊.iiij.⁊ i solu.ipsoꝝ. Quarto hoc idē pbo duplici autoritate.pmo autoritate Job.xxxiiij.vbi dr̄: Absit a deo impietas: ⁊ ab oīpotēte iniquitas: opus enī hoīs reddet ei: ⁊ iuxta vias singuloꝝ restituet. In quibus vbis ostendit deū esse iustū dupliciť. pmo remouēdo a deo iniusticiā ibi: Absit a deo īpietas ⁊c.2° affirmādo in deo esse oēm iusticiā ibi: Opus enī hoīs reddet ei ⁊c. Primo ostēdit enī deū esse iustū ⁊ remouēdo ⁊ negādo de deo oēm iniusticiā: ibi Absit a deo impietas. Ubi nota q duplex ē iniusticia.prima est punire inocentē: ⁊ hec est impietas. scđa est non punire peccantē.⁊ hec est iniquitas.vn̄ proponit duo: pmo diuinā misericordiā vel pietatē: ibi Absit a deo impietas: qua.s. dānet innoxiū.pietas enī est innocentib⁹ subuenire.q.d. Nō ē de⁹ pius sicut īponebat 2° pponit dei iusticiā vel equitatē: ibi Et ab oīpotēte iniquitas.ab oīpotēte dicit: ⁊ quare:' q2 oēs maleficos punire potest. Iniquitatē dicit: vt non dimittit noxiū ipunitū.qđ esset iniquū.q2 non punire malū qđ absit a deo q2 iniquū. Scđo pncipaliter ostēdit in deo esse iusticiā affirmādo: ibi Opus enī hoīs ⁊c. vbi ostēdit in deo esse iusticiā vel equitatē dupliciť. Primo q̄tum ad act⁹ exteriores: ibi Opus enī hoīs.q.d. Deus non est iniust⁹ imo iustus: q2 opus hominis ⁊c. Rō talis est: Deus punit hoīem ⁊ retribuit ei sm merita: g̃ est iustus.qđ intelligēdū est in futuꝝ.cū sm q̄ntitatē meriti erit q̄ntitas premij. ita etiā in demerito.Et vocat op⁹ actuz exteriorē Apoc. xxij.Ecce venio cito ⁊ merces mea mecū est reddere vnicuiqz sm opa sua. Et Gen̄.iiij. Nōne si bene egeris recipies: suple bene.sin autē male statim pctm̄ tuū in forib⁹ aderit. Ubi tāgit duo.pmo pmissionē premij vel glorie ibi Nōne si bene egeris. Glo.interli.i.si pura mēte obtuleris recipies premiū.q.d.sic: ad Ro.ij. Reddet vnicuiqz sm opa sua.2° tangit cōminationē supplicij vel pene: ibi Si aūt male.statiz pctm̄ tuū in forib⁹ aderit. qđ exponit' quatuor modis.pmo sic: Hoc signat ipsū iudiciū siue cōdēnationē peccati in iudicio. iudices enī ad iudicanduz sedere solebāt in forib⁹.2° sic: In forib⁹ pctm̄ tuū aderit .i.ita manifestū erit sicut id qđ est in ostio.3° sic: In foribus erit vel aderit pctm̄ tuū.i.pena peccati tui: vicē ianitoris obtinebit: q2 intrantē ad meditandū ⁊ meditantez ad operandū cōmutabit': sm qđ in psal.dr̄: Dn̄s custodit introitū tuū ⁊ exitū tuū: ex hoc sz Alchuinū in glo.4° mō sic: In foribus.i.in intellectu p cognitionē: in affectu per desideriū: ⁊ designat cōmotionē quā pctm̄ facit in intellectu ⁊ volūtate: vel in forib⁹.i.in volūtate ⁊ ope in q̄bus habet esse pctm̄. Scđo ostēdit in deo esse iusticiā q̄tuz ad actus interiores: ibi Et iuxta vias singuloꝝ restituet. Ubi nota q ipse dicit opus in singulari ⁊ vias in plurali. q2 vbi est vnū opus siue bonū siue malū: pcedunt ⁊ sequūt' ad ipsum cogitatiōes multe: que sunt quasi vie ad opus precedens vel sequēs.

¶ Q2 pena non infert' sine aliqua culpa. CA.XIII.

f Ecūdo q pena pprie nō inferat' sine aliqua culpa: pbo autoritate Job.iiij.sic dicētis: Recordare obsecro te quis vnq̄ inocēs perijt:' aut qn̄ recti deleti sunt. ⁊ subdit oppositū.quinpotius vidi eos qui operāt' iniquitatē ⁊ semināt dolores ⁊ metūt eos flāte deo pijsse ⁊ spū oris eius cōsumptos. Quaz autoritatem

allegat bea. Tho. ad ꝓbandū q̄ omnis pena infligat̄ pp
aliquā culpā. pīma scḋe. q. lxxxvij. arti. vij. vtꝛ oīs pena in
ferat̄ ꝓpter aliquā culpā argu. ꝯtra. In quibus verbis
Job duo facit. ꝑmo ostēdit q̄ vbi nulla est culpa ibi nul
la infert̄ pena. 2° ostēdit oppositū q̄. s. culpe infligit̄ pe
na dicēs: Recordare obsecro te. quis vnq̄ innocēs perijt
q. d. adiuro te redi ad memoriā quā ꝑdidisti. ꝛ sic ꝯside
ra quis vnq̄ innocēs ope in agēdo bonū vel in declinā
do a malo vel innocēs in nullo nocēdo perijt q̄ntum ad
ꝑsonā suā. q. d. non. vt exponit glo. Cōtra. Isa. lvij. Iust⁹
perijt. Rn̄deo: si intelligit̄ de periculo tēpali fallit̄: si de
ꝑiculo eternali verū est. Et subdit. Aut qn̄ recti corde ꝛ
ope deleti sunt. i. qui de oī re voluntatē suā ꝯformāt vo
luntati diuine. s. qui volūt quicq̄d deus vel eo modo vel
fine quo vult. s. ad gloriā dei. Tales eni innocētes ꝛ recti
non sunt deleti q̄ntum ad memoriā dei: in psal. Innocen
tes ꝛ recti adheserūt mihi: sed potius impij sunt deleti:
vt in psal. Deleant̄ de libro viuentiū. Req. s. Liber vite.
Secūdo ostendit oppositū. s. q̄ culpe pena debet̄. vnde
subdit: Quin potius. i. potiori iusticia vidi experimentū: tū
ideo mihi est credendū: q2 non fallor. Et quid vidi: eos
. s. qui operant̄ iniquitatē. non dicit eos qui opati sunt
iniquitatē: q2 forte penituerūt: sed qui volūtate cōtinua
adhuc operant̄ ꝛ semināt dolores. s. ꝯsilijs. dolis: susur
ratōibus: detractōibus vel pecunia: ꝛ metunt eos. s. dolo
res mala multiplicādo: vel semināt dolores. i. peccata q̄
sunt cā doloꝝ flante deo ꝑisse. ꝛ est sensus: Flante deo. i.
sniam ꝓferēte. vel Flante deo. i. irascēte. q2 nos cū irasci
mur flatu furoris inflamur. Et rō hui⁹ est: q2 ira est accē
sio sanguinis circa cor. vnde indiget euaporatiōe maiori
ꝛ spū ire eius in executiōe sue ire vel vindicte esse ꝯsum
ptos. s. a pena eternali. Et hoc est qḋ dicit Grego. in glo.
ibidē: Sepe tolerat quos ineternū dānat. Et ꝯcludit bea
tus Grego. ibidē sic: q. d. poterat generaliter dicere: q̄ in
nocēs ꝛ rectus non perijt: q2 ꝛ si hic atterit̄ apud deū ve
ra salute reparat̄: ꝛ mali pereūt: q2 si hic altius crescūt in
fine durius feriunt̄.

## C Q2 pena respōdens culpe est triplex. CA. XIIII.

A maiorē autē euidentiā est sciendū q̄ pena re
spondēs culpe est triplex. s. pena ꝯiuncta culpe:
pena acta a culpa: pena inflicta ex culpa a iudice
vel a lege. Primo dico q̄ est pena annexa vel ꝯiuncta
culpe. s. deformitas actōis que est in pctō. Rō huius est:
q2 nulli dubiū est quin ex incōueniētiū ꝯiūctōe quedā
pena fit hoi. s. q̄ homo habeat quandā penā: sicut etiam
in exterioribus pꝫ: vt vbigrā Siquis magne autoritatis
deformi ꝛ indecēti habitu indueret̄: hoc sibi esset pena.
Et ꝑ oppositū indumentū pulchrū ꝛ preciosum leticiā ꝛ
non penā induenti cōfert. Similiter se habet in spūalib⁹
aīa eni duplicē nitorē ꝛ decorē habꝫ: vnū ex refulgentia
luminis naturalis. s. rōnis per quā in suis actibus dirigit̄
ꝛ regulat̄. aliū vo nitorē ꝛ decorē habet ex refulgētia di
uini luminis. s. sapie ꝛ gratie: ꝑ quā perficit̄ ad bene agen
dū ꝛ decent̄. Sicut g̃ vestis maculat̄ ex ꝯtactu rei turpis
ꝛ vilis: ꝛ ꝑ ꝯsequens penā causat induēti eam: sic spūalit̄
aīa maculat̄ qn̄ per amorē rebus vilib⁹ applicat̄ inherē
do eis inordinate ꝯtra lumē rōnis ꝛ diuine legis: ꝛ sic pe
na sequit̄. Per oppositū aīa ꝑficit̄ ꝛ delectat̄ rebus supe
riorib⁹ se applicādo. vn̄ non potest esse sine pena: q̄ actō
deformis ꝛ turpis rectitudine rōnis ꝑuata in natura rō
nali inuenit̄. ꝛ ideo talē actionē deformē ꝛ turpē facere
sicut actionē peccati ꝛ est pena ꝛ est culpa. Sed tn̄ nō hꝫ
ab eodē actio deformis vel turpis peccati: q̄ sit pena ꝛ q̄
sit culpa: sed inq̄ntū a volūtate ꝓgredit̄ talis actio defor
mis: habet rōnem culpe. Inq̄ntū vo actio deformis ipaꝫ
aīam deturpat ꝛ maculat preter intentionē volētis sicut
res indecēs sibi: accipit vel habet rōnem pene. Hec bea.
Tho. ij. scri. sen. di. xxxvj. arti. iij. vtꝛ pctm̄ sit pena peccati
in cor. solu. in fine. Et iteꝝ pma scḋe. q. lxxxvj. arti. j. vtrū
pctm̄ causet maculā in aīa: in cor. solu. Scḋo dico q̄ est
pena acta vel causata a culpa. s. corruptio bonoꝝ tpaliū
quā penam pctm̄ facit. ꝛ hac pena nunq̄ culpa vel pctm̄
caret: vt dicit Aug⁹ in lib. cōfessionū in pmo li. Iussisti
dn̄e ꝛ sic est: vt pena sit sibi omnis inordinatus affectus
vel anim⁹. Ubi nota q̄ cū dicit̄: Omne peccatū est pena
peccati: intelligendū est peccati ipsius vel alteri⁹: vt vbi
grā Primū eni pctm̄ effectiue ꝛ causalit̄ dr̄ pena: inq̄ntū
corruptio nature que ꝑ illud fit quedā pena est: non est
autē pena alteri⁹ peccati ꝑcedentis cū ipsū sit primū: sed
est pena ipsiusmet peccati. qḋ corruptionē ꝛ deordinati
onē mentis inducit ꝛ facit. Hec bea. Tho. ij. scrip. sen. di.
xxxvj. art. v. vtꝛ oīs pena pro peccato infligat̄: in solu. ij.
argu. Re. de quatuor vulnerib⁹ peccati. Tertio dico q̄
est pena inflicta ex peccato a lege: vt vbigrā Precepit de
us pmo hoi ne de ligno sciētie boni ꝛ mali quod erat in
medio paradisi comederet: ꝛ trāsgrediēti penā apposuit
Gen̄. ij. In quacūq̄ die comederitis ex eo morte morie
mini. Quod quidē verbū si intelligat̄ de morte culpe: pꝫ
q̄ statim sententiā mortis incurrerūt cū peccauerūt pce
ptū transgrediēdo. Sed nūquid intelligit̄ de morte na
turali: dico q̄ non q̄ntum ad actū. quia post pctm̄ multis
annis vixerūt: sed incurrerūt illā penā mortis q̄ntum ad
reatū. vn̄ est sensus Morte morieris. i. morte obligatus
eris. vn̄ Aug⁹ dicit sup Gen̄. ad lrām: Q2 q̄uis ānis mul
tis postea vixerūt: illo tn̄ die mori ceperūt quo mortis le
gem qua in seniū veterascerēt: acceperūt. Et beat⁹ Gregl.
libro. ix. moral. sic ait: Quo attulit pmus homo vetitū ꝑ
tulit decursū: ꝛ offenso creatore: cepit ire cū ipe statu im
mortalitatis amisso. cursus enim mortalitatis absorbuit
eū. vn̄ pꝫ q̄ ē pena inflicta ex peccato a lege: que. s. ab ho
mine meret̄ inferri. Et hac pena pctm̄ nūq̄ caret ad ipa
vt per exemplū patuit: ꝛ adhuc exemplo alio ꝓbari pōt.
vbigrā Sicut qui patrē occidit statim incurrit a iure vl̄
a lege penaꝫ exheredatiōis: expectat̄ autē a iudice pena
mortis. Hec bea. Tho. scḋa scḋe. q. clxiij. arti. j. vtꝛ sit pe
na peccati primoꝝ parentū: in solu. viij. argu. Et Alexā. ij.
pte sum. q. xxx. arti. xiiij. De qua morte intelligatur illud
verbū Gen̄. ij. In quacūq̄ die ex eo comederitis: morte
moriemini: in cor. solu. Et dn̄s Ambaldus romanus or
dinis ꝑdicatoꝝ. ij. scri. sen. di. xxxvj. vtꝛ peccatū possit eē
sine pena: in cor. solu. Pꝫ igit̄ ex pmissis q̄ pena se habet
tripliciter ad culpam: vel concomitatiue: vel effectiue: vel
dispositiue.

## C Q2 non omnes pene culparum sint equales sicut nec culpe sunt equales. CA. XV.

Quarto ꝛ vltimo pncipaliter circa penas ꝯsiderā
da est differētia punitōis: illatōis: seu afflictōis.
non eni sunt oēs pene equales: sicut etiā nec pec
cata: vt supius multiplicit̄ est ꝓbatū. sed vna pena est mi
nor vel maior alia sm grauitatē vel lenitatē peccati. qḋ
dupliciter ꝓbo. s. in generali: ꝛ in spēali. Primo eni q̄
vna pena sit maior alia in generali probo triplici rōne. s.
rōne gradus: impulsus: ꝛ excessus. Primo q̄ vna pena
debet esse vel inferri maior alia probo rōne gradus sic:
Eiusdē rōnis videt̄ esse q̄ different̄ retribuat̄ sm diffe
rentiā boni ꝛ mali: ꝛ sm differentiā boni ꝛ melioris: vl̄
mali ꝛ peioris. Cū aūt diuina iusticia id exigat q̄ ad eq̄
litatē in rebus seruandā ꝓ culpis pene reddant̄: ꝛ ꝓ bo
nis actibus pmia: oꝫ si gradus sunt in virtuosis actibus:
ꝛ in peccatis: q̄ etiā sint gradus in pmijs ꝛ in penis: aliē
equalitas iusticie nō cōseruaret̄: si non plus peccāti aut
melius agēti maior pena vel maius premiū redderet̄.

Scđo hoc idē ꝓbo rōne ipulsus vel tractus sic: Premia vel pene a legislatore inferunẗ: vt homies a malis ad bona retrahāẗ. Oportet aūt non solū trahi ad bona ⁊ retrahi a malis: sed etiā bonos allici ad meliora: ⁊ malos retrahi a peioribus: qđ nō fieret si pene ⁊ premia essent eq̄les. oportet igiẗ ⁊ penas ⁊ p̄mia inequales esse. Tertio hoc idē probo rōne excessus sic: Scđm excessuꝫ in opibus bonis ⁊ malis oꝫ esse excessum in p̄mijs ⁊ in penis. Ubi nota ꝙ in opibus bonis ⁊ malis dupliciter ꝯtingit esse excessuꝫ vel ſm qualitatē: vel ſꝫ quātitatē. Uno mō ſm quātitatē vel pluralitatē numeralē .s. inq̄tum vnus plura bona vel mala alio facit. Alio mō ſm operū qualitatē inq̄tum vnus alio vel meli⁹ vel peius opus facit. ⁊ ideo oportet ꝙ excessui qui est ſm numeꝝ rn̄deat excessus premioꝝ vel penarū: alr̄s non fieret recōpēsatio in diuino iudicio ꝓ oībus bonis ⁊ malis que q̄s facit si mala aliqua remanerēt ipunita: ⁊ aliqua bona irremūerata. Pari ḡ rōne oportet ꝙ excessui qui est ſm qualitatem operuꝫ: rn̄deat excessus vel inequalitas penarū vel premioꝝ. Hec bea. Tho. contra gētiles li. iij. ca. cxlj. Qꝫ non omnia premia ⁊ pene sint equales: quod ꝓbat per tres rationes predictas.

¶ Item hoc idem ꝓbatur autoritatibus. CA. XVI.

Secundo ꝙ non omnes pene sint equales probo tribus autoritatib⁹. Primo autoritate Deut⁹. xxv. vbi sic dr̄: Pro mēsura delicti erit ⁊ plagaꝝ modus. q. d. Pro mēsura .i. ſm mensurā vel quantitateꝫ peccati erit plagarū vel penarū modus. vbi Aug⁹ in glo. colla. sic ait: Putauit enī quidā non esse impietatē que fit in hoiem vel adulteriū qđ tn̄ morte puniẗ: sed est leuis que verbere digna ⁊ grauis que morte digna est: sic etiā peccata que non in deū sed in hoiem videnẗ cōmitti: quedā sunt digna morte: quedā verbere. Et Isido. in glo. ibidē sic ait: Debet ergo peccator tp̄alib⁹ flagellis atteri: vt in iudicio purgatus valeat inueniri. Et subdit ibidē: Beatus homo qui corripiẗ a dn̄o. Cui⁹ rōnem assignat dicēs: Nulla enī ineternū aīaduersio affligere pōt: quos hic sciētie disciplina pcussit. Et ꝯcludit sic dicens: Si ꝓ peccatis hic cedimur: illic sine pcō inuenimur. Unū ḡ dicit: Pro mēsura .i. ſm mensurā delicti erit: ⁊ plagaꝝ .i. penarū modus. Scđo hoc idē probo autoritate Isa. xxvij. In mēsura ꝯtra mensurā cū abiecta fuerit iudicabo eam. vn̄ Glo. interli. sic ait: In mensura ꝯtra mensurā .i. in mensura pene ꝯtra mensurā culpe. Has duas autoritates allegat ⁊ adducit bea. Tho. ad ꝓbandū ꝙ non oīs peccata ⁊ pene sint equales: contra gentiles li. iij. ca. cxlj.

Tertio hoc idē ꝓbo autoritate Apoc. xviij. Quātū glorificauit se ⁊ in delicijs fuit tantū date ei tormentū ⁊ luctū. In quo tangiẗ duplex culpa ⁊ duplex pena rn̄dens dupliei culpe. p̄mo tangiẗ peccatū supbie ⁊ vane glorie quod respicit aīam: ibi Quantū glorificauit se in aīa. per supbiā ⁊ vanā gloriā. 2° tangiẗ pctm̄ ptinens ad corpus ibi Et in delicijs gule ⁊ luxurie fuit. 3° subdiẗ duplex pena .s. aie ⁊ corporis: ibi Tantū date ei tormentū in corpe ⁊ luctū in aīa. Ubi nota ꝙ q̄tum ⁊ tantū non importāt eq̄litatē q̄titatis: sed ꝓportōis in autoritate inducta. Proportio aūtē pene ad penā potest attēdi vel in generali vl̄ in spāli. In generali quidē qui peccauit puniẗ: ⁊ hoc mō deus nunq̄ꝫ punit citra ꝯdignū: q꞉ semꝑ peccatores punit: nec aliquid de pena ꝑmittit vel diminuit ꝑ misericordiā eius. Secūdo in spāli: ⁊ hoc dupliciẗ. Uno mō accipiēdo debitū culpe p̄supposita mitigatōe diuine misericordie: ⁊ hoc modo etiā nunq̄ꝫ deus punit citra cōdignū: q꞉ sicut peccātes punit: ita multū peccātes multū punit: nec aliquid de pena dimittiẗ que post mitigationeꝫ diuine misericordie ꝑmaneat. 2° accipiēdo debitū culpe absolute: ⁊ q̄tuꝫ ad istū modū semꝑ puniẗ aliquis citra ꝯdignū: q꞉ tātuꝫ non puniẗ quis q̄tum ꝑ culpā meruit non enī tantū q̄tum meruit reddiẗ. Cuius rō est: q꞉ cum offendiẗ bonū infinitū quod deus est: cōmisit culpā infinitā cuius non est capax: sed tn̄ ſm ꝓportionē meriti pl⁹ vel minus reddiẗ: ita ꝙ equalitas pene ad culpā non est equalitas q̄titatis sed ꝓportōalitatis: que ꝓportio nō est attendenda ſm cōparationē pene ad culpā: sed ſm proportionē duoꝝ peccantiū .s. vt qui plus peccauit plus puniaẗ. ⁊ ſm ꝙ excediẗ in pctō sic excedatur in pena. Et sic etiā sunt intelligende omnes autoritates que videnẗ demonstrare equalitatē culpe ⁊ pene. Sed forte argues in oppositū .s. ꝙ non sit ꝓportio inter culpā ⁊ penā trib⁹ autoritatibus. Primo autoritate Augu. Nam sup illud psal. lxxj. Ex vsuris ⁊ iniquitate redimet aīas coꝝ. Aug⁹ in glo. dicit: Usure aūt dicunẗ peccata que ⁊ plus exigūt in penis: ⁊ plus meruerūt in supplicijs q̄ꝫ cōmissū fuerit in culpis: vbi gr̄a Cum homicida vn̄ hoīs corpus ꝑimat aīe vō nihil noceat: ipsius aīa ⁊ corpus ꝑdeẗ in gehēnaꝫ. Rn̄deo duobus modis. Primo ꝙ hoc intelligendū est q̄tum ad tp̄is durationē. que ꝓ delectatōe momētanea infligiẗ pena eterna: vt patebit infra. Scđo rn̄deo ⁊ dico ꝙ glo. facit comparationē pene ad culpā ꝑ delectationē q̄ est in cōuersione: non ſm offensam que est in auersione. Scđo ad idem argues autoritate Isa. xl. sic dicētis: Suscepit de manu dn̄i duplicia pro oībus peccatis suis. Et Apoc. xviij. diciẗ: Duplicate ei duplicia ſm opera eius. Rn̄deo ⁊ dico duobus modis. Primo ꝙ duplicitas illa pene nō intelligiẗ ſm excessuꝫ pene ad culpā in duplo sed quia homo in duobus puniẗ .s. corpe ⁊ anima. Scđo modo sic: ꝙ duplicitas ista non referẗ ad ptes culpe sed pene: quia punita fuit vel puniẗ pena sensus ⁊ pena dānī: que est eadē cum p̄ma. Hec bea. Tho. iiij. scrip. sen. di. xlvj. de misericordia dei. arti. ij. q. j. vtꝝ deus ex sua misericordia semꝑ puniat citra condignū. in solu. j. ⁊ ij. argu.

¶ Qꝫ in pena sunt duo .s. duratio ⁊ intēsio. CA. XVII.

Ad maiorē autē euidentiā predictoꝝ est sciendū ꝓpter ꝓportionē pene ad culpā: ꝙ in pena sunt duo .s. duratio ⁊ intensio. vel durabilitas ⁊ acerbitas. Modo igiẗ ita est ꝙ duratio pene non respondet ꝓportiōabiliẗ duratōi culpe: sed intentiōi ⁊ volūtati peccantis. Intensio aūt vel acerbitas pene respōdet enormitati culpe. vn̄ cū pena habeat duplicē q̄titatē: vnā ſm intensionē acerbitatis: aliā ſm durationē tp̄is. Prima q̄titas pene que est ſm intensionē acerbitatis respōdet intēsioni .i. grauitati peccati: vt ſm ꝙ grauius peccauit ſm h̄ et pena grauior infligaẗ. vn̄ Apoc. xviij. Quantū glorificauit se ⁊c. Re. ca. ꝑcedenti. Non aūt duratio pene respōdet duratōi culpe: vt .s. tāto tp̄e pena duret q̄tuꝫ durauit pctm̄ vel ꝑpetratio peccati: vt dicit Aug⁹. xxj. de ciui. dei: vt vbi gr̄a. Non enī adulteriū quod in momēto tp̄is perpetraẗ momētanea pena puniẗ: etiā ſm leges humanas. sed duratio pene respōdet dispositiōi peccātis. ⁊ hoc dupliciẗ .s. ante mortē ⁊ post mortē. primo ante mortē quia dū viueret voluisset sine fine viuere: vt potuisset sine fine peccare. 2° post mortē: q꞉ tunc penitere non potest: ⁊ iō vbi semꝑ durat culpa: iustū est vt semꝑ duret pena. Hec be. Tho. iiij. sen. di. xlvj. de diuina iusticia: art. ij. vtꝝ per diuinā iusticiā infeꝛaẗ peccatoribus eterna pena: in cor. solu. in principio. ⁊ ibidē de misericordia dei: arti. ij. q. j. vtꝝ deus ex misericordia sua semꝑ puniat citra cōdignū: in solu. j. argu. in fine. Qꝫ autē pena debeat adeq̄ri culpe: probo autoritate psal. lxxix. Potuꝫ dabis nobis in lachrymis in mensura. In quibus verbis tanguntur que debent esse in penitentia vera ꝓ peccato: ⁊ hec sunt duo. Primū est cōpunctio cordis lachrymosa: ibi Potū

dabis in lachrymis quod fit qñ fletus ꝑ peccatis est de
lectabilis sicut potus Aug⁹. Penitens semꝑ doleat: ꝛ de
dolore gaudeat: ꝛ non semꝑ doluisse doleat. 2° tangit̃ ꝑ
portio ꝯpunctõis vel doloris cordis ad culpã ibi In mē
sura. vbi Aug⁹ in glo. sic ait. Ille nanq̃ lachryme erũt ad
correctionē ꝛ ad ꝑfectionē non ad ꝑemptionē. s. vt corri-
garis non vt ꝑimaris: qꝛ erunt in mēsura non supra mē-
surã. Quod verbũ. s. in mēsura. Aug⁹ ibidē duob⁹ mõis
exponit. ꝑmo sic: In mēsura. i. ꝑ viribus tuis vt erudia-
ris: corrigaris: non opprimaris. 2° sic: In mensura. i. pro
modo culparũ non ꝑ qualitate ꝛ q̃titate culparũ. vnde
Biere. vj. Luctũ vnigeniti fac tibi planctũ amarũ. In q°
verbo notat̃ asperitas penitētie respectu culpe duplicič.
ꝑmo exterius plorãdo oculis. vñ dicit: Luctũ vnigeniti.
ꝛ hoc vel cõtra tumorē sup̃bie: vel ꝯtra ꝯcupiscentiã ocu
loꝝ que seruierũt auaritie. 2° interius plorando oculis
cordis. vñ dicit: Planctũ amarũ. s. in corde interius quo
his malis oibus ꝯsensisti. Modũ autē dolēdi ꝛ plangē
di de peccato exprimit ꝛ instruit dicēs: Luctũ vnigeniti
Quod verbũ glo. interli. duob⁹ modis exponit. Priõ sic:
Unigeniti. in hebreo habet̃ solitarij vel solius. Scdõ sic
Luctũ vnigeniti: qꝛ nihil ita dolemus q̃tum vnigenitũ
vel solũ ꝑdere filiũ: ideo subiũgit: Planctũ amarũ. quia
nihil amarius q̃ȝ offendere ꝛ ꝑdere deũ. Biere. ij. Scito
ꝛ vide qꝛ malũ ꝛ amarũ est reliquisse te dñm deũ tuũ: ꝛ
non esse timorē dei in te dicit dñs. In quo v̇bo tangunt̃
tria. Primo ꝯsciētia remordēs: ibi Scito. interiori ꝯsci
entia. Re. s. Consciētia: ꝛ infra Synderesis. Et vide. s. ex-
teriora opa. 2° tangit̃ pena sequēs: ꝛ hec est duplex. s. pe-
na dãni: ibi Quia amaꝝ est peccare. Et quare: qꝛ nullũ
pctm̃ nulla delectatio ibi est que non pena ꝛ amaritudi-
ne sit respersa. 3° tangit̃ cã efficiens. s. culpa: ibi Et non eē
timorē dei in te. Potius dicit timorem non esse in te q̃ȝ
aliã virtutē duplici ratõne. Prima est qꝛ timor magis a
deo requirit̃. s. filialis quo magis honorat̃: Malach. j.
Si ego dñs: vbi est timor meus: Secũda est: qꝛ peccatũ
magis timore vitat̃. Nam propter timorē domini decli
nat omnis a malo. ¶ Qꝛ alia est pena que
debet̃ peccato originali: alia que debet̃ actuali mortali:
alia que debet̃ peccato veniali. CA. XVIII.

Ecundo circa penas ꝯsiderãda est differētia pu
nitõis in spēali. Nam alia est pena que debetur
pctõ originali: alia q̃ debet̃ peccato actuali mor
tali: alia que debet̃ peccato veniali. Primo dico q̧ cõ
ueniens pena peccati originalis non est pena sensus sed
pena dãni. qđ ꝑbo duplici rõne. Prima rõ est talis: Pe
na sensus debet̃ pctõ actuali. sed pctm̃ originale non est
actuale: vt Inno. dicit in decretali. qđ pȝ qꝛ pctm̃ actuale
est vitiũ ꝑsone: pctm̃ aũt originale est vitiũ nature: g̃ ꝛc.
Scdã rõ talis est. Pena ꝑportionat̃ culpe: vt pȝ ex prece
dentib⁹: ꝛ ideo pctõ actuali in quo est duplex malum. s.
auersio ab incõmutabili bono: ꝛ ꝯuersio ad cõmutabile
bonũ debet̃ duplex pena. s. pena dãni respõdens inordi-
nate auersioni: ꝛ pena sensus respõdens inordinate ꝯuer
sioni. sed in peccato originali non est ꝯuersio ad cõmuta
bile bonũ: sed solũ auersio vel aliq̃d auersioni respõdens
. s. destitutio aĩe a iusticia originali. ꝛ ideo peccato origi-
nali non debet̃ pena sensus sed dãni. Que aũt sit illa pe-
na dãni. Rñdeo ꝛ dico: q̧ cõueniens pena peccati origi-
nalis est subtractio gratie: ꝛ ꝑ ꝯsequēs subtractio vel ca-
rentia visionis diuine ad quã homo ꝑ gratiaȝ ordinat̃.
Hec h. Tho. in qõnib⁹ disputatis de malo. q. de pctõ ori
ginali: arti. j. vtꝝ carētia visionis diuine sit cõueniens pe-
na pctõ originali: in cor. solu. ꝛ ibidē arti. ij. vtꝝ peccato
originali debeat̃ pena sensus: argu. ꝯtra. ꝛ in cor. solu. in
duabus rõnibus. Sed forte queres: vtꝝ illi qui cũ so-
lo peccato originali decedũt patiant̃ afflictionē interio-
ris doloris. s. mētis vel volũtatis. Rñdeo ꝛ dico: q̧ aliq̃
posuerũt q̧ pueri sentiũt aliquē dolorē vel afflictionem
interiorē ex carētia visionis diuine: ꝫ iste dolor interior
non habet rõnem vermis. Cui⁹ rõ est. qꝛ non sunt sibi cõ
scij q̧ in eoꝝ potestate fuerit culpã originalē vitare. Sed
hec opinio nihil veri dicit. Hoc enim dicere nihil est. qđ
ꝑbo duplici rõne. Prima est talis Dolor vel afflictio pe
ne debet̃ delectatiõi culpe: fm illud Apoc. xviij. Quãtũ
se glorificauit ꝛc. sed in peccato originali nõ est delecta-
tio: g̃ nec pena dãni quã habēt erit eis aliquis dolor vel
afflictio. Scdã rõ est. quia nulla rõ videt̃ esse q̃re subtra
hat̃ exterior sensus pena ab eis si attribuit̃ eis afflictio
interior: que est multo magis penalis ꝛ magis opposita
mitissime pene: quã Aug⁹ eis attribuit. g̃ ꝛc. Et ĩõ alijs
videt̃ ꝛ melius q̧ illi qui cũ solo peccato originali dece-
dunt nullã afflictionē interiorē sentiũt. Et huiusmodi ra
tionē aliqui diuersimode assignant sic. Ubi nulla est co-
gnitio ꝛ cogitatio boni ꝑpter se facti: ibi nulla est afflic-
tio. sed aĩe pueroꝝ cum solo originali decedentiũ sũt in
tantis tenebris ignorãtie cõstitute: q̧ nesciũt se ad beati-
tudinē factas: nec aliq̃d de beatitudine cogitant: ꝛ ideo
nullã patiunt̃ afflictionē. Sed ista rõ nihil valet. quod
ꝑbo duplici rõne. Prima rõ est: Cognitio naturalis ma-
gis viget in aĩa sepata q̃ȝ vigeat in aĩabus que sunt hic: ꝛ
ideo cũ in eis non sit pctm̃ ꝑsonale non debet̃ eis vt de-
trimentũ aliquod patiant̃ in bonis naturalib⁹. s. in natu
rali cognitiõe. Scdã rõ est: quia fm hoc illi qui sunt in in
ferno essent melioris ꝯditiõis quãto ad intellectũ. s. q̧a
essent in minorib⁹ ignorãtie tenebris. ꝛ ita essent melio
ris cognitõis q̃ȝ pueri: qꝛ nullus est (vt Aug⁹ dicit) q̃ non
mallet dolorē pati cũ sana mēte q̃ȝ gaudere insaniens. Et
ideo assigno aliã rõnem: quare pueri non habēt interio
rē dolorē vel afflictionē que talis est: Duplex cognitio
de beatitudine potest haberi. s. naturalis ꝛ supnaturalis.
Anime igit̃ puerorũ naturali quidē cognitiõe non carēt
que debet̃ aĩe sepate fm naturã suã: sed carēt cognitõne
supnaturali que hic in nobis ꝑ fidem plantat̃: eo q̧ nec
fidem habuerũt in actu nec sacrã fidei susceperũt. Perti
net aũtē ad cognitionē naturalē q̧ aĩa sciat se ꝑpter bea-
titudinē factã. eo q̧ beatitudo cõsistit in adeptiõe ꝑfecti
boni. sed q̧ illud bonũ ad qđ homo est factus sit gloria
quã sancti possident est supra cognitionē naturalē. vnde
aplus. j. ad Chorinth. ij. dicit: Quod nec oculus vidit ꝛc.
ꝛ subdit: Nobis aũt deus reuelauit ꝑ spm̃ sanctũ. que q̧-
dem reuelatio ad fidē ꝑtinet. ꝛ ideo se priuari tali bono
aĩe pueroꝝ non cognoscũt: ꝛ ꝑpter hoc non dolent: sed h̃
quod per naturã habēt absq̧ dolore possident. Sed cõ-
tra: Sicut pueri baptizati se habēt ad meritũ xp̃i: ita pue
ri non baptisati ad demeritũ ade. sed pueri baptisati cũ
decedunt gaudent ꝑpter meritũ xp̃i: g̃ pueri non baptis-
sati dolent ꝑpter demeritũ ade. Respõdeo ꝛ dico: q̧ ma-
ius est donũ xp̃i q̃ȝ peccatũ ade: vt dicit aplus ad Ro. v.
ꝛ ideo non oportet si pueri baptisati cũ decedũt gaudēt
ꝑpter meritũ xp̃i: q̧ non baptisati doleant ꝑpter pctm̃
ade. Hec bea. Tho. in qõnibus disputatis de malo. q. de
peccato originali: arti. ij. vtꝝ illi qui cũ solo pctõ origina
li decedunt: patiant̃ afflictionē interiorũ doloꝝ. s. mētis
vel voluntatis: argu. ꝯtra: ꝛ in cor. solu. ꝛ in solu. ij. argu.
¶ Qꝛ pena dãni ꝛ pena sensus debetur peccato actuali
mortali. CA. XIX.

Ecundo dico q̧ alia pena debet̃ peccato actuali
mortali. s. pena dãni: ꝛ pena sensus interminabi
lis. nam pctm̃ mortale obligat ad penã eternaȝ.
quod ꝑbo quatuor rõnibus. prima est: qꝛ talis peccat cõ
tra bonũ eternũ. scdã est: quia peccat cõtra bonũ imensũ.

tertia est: quia peccat per affectũ ꝑpetuũ: quarta qꝛ peccatũ manet in eternũ. Prima rõ quare peccatũ mortale meretur penã eternã est: qꝛ talis sic peccãs peccat contra bonũ eternũ. ⁊ formo sic rõem: Sicut se habet meritũ ad premiũ. ita culpa ad penã. sed sm̃ iusticiã diuinã merito tpali debetur premiũ eternũ. g̃ etiã sm̃ diuinã iusticiã culpe tpali debetur pena eterna. Et hoc est qđ Aug⁹ dicit. xxi. li. de ciui. dei. Factus est malo dign⁹ eterno: qꝛ hic q̃tũ in se est ꝑimit bonũ quod esse possit eternũ. Scđa rõ est: quia mortaliter peccãs peccat cõtra bonũ immensũ vel infinitũ. ⁊ formo sic rõnem: Pena taxatur sm̃ dignitatẽ eius in quem peccatur: vbigr̃a Maiori pena punitur qui percutit alapa ꝑncipẽ q̃ȝ quẽcũq; aliũ. Cum g̃ bonitas diuine maiestatis sit infinita: quicũq; peccat ꝯtra deũ mortaliter preceptũ dei trãsgrediẽdo: eius honorẽ creature impartiẽdo ⁊ finẽ in ea cõstituẽdo: infinita est dign⁹ pena. Ubi nota duo ad euidentiã rõnuȝ predictarũ. Primũ est ꝙ infinitas pene est duplex. vna est sȝ intensionẽ acerbitatis: alia est sm̃ extensionẽ duratõis. vñ cum non possit esse pena infinita sm̃ intensionẽ acerbitatis: quia creatura non est capax alicu⁹ qualitatis infinite: requiritur ꝙ pena sit infinita sm̃ intensionẽ duratõis. Scđm ẽ: ꝙ qꝛ q̃titati peccati vel offense dei respõdȝ q̃titas pene sm̃ intẽtionẽ: ideo pctõꝝ mortaliũ erũt pene inequales intentione ⁊ equales extẽsione. i. duratione. Tertia rõ est: qꝛ mortaliter peccãs peccat ꝑ affectũ ꝯtinuũ vel infinitũ. ⁊ formo sic rõnem: Duratio pene correspõdet durationi actus peccati. sed duratio volũtatis in actu peccati q̃uis fuerit tpalis: tñ volũtas habitualis peccãdi est eternalis. vñ Aug⁹. xxi. li. de ciui. dei sic ait: ⁊ probat hoc ꝑ exemplũ dicens: Non enĩ homicidiũ vel adulteriũ qđ in momẽto tpis perpetratur momẽtanea pena punitur etiã sȝ leges humanas. sed ordõ pene respicit dispositionẽ peccãtis. vbigr̃a q̃ñq; enĩ qui in aliqua ciuitate peccat: ex hoc efficitur dignus vt a societate ciuitatis totalit̃ repellatur: vel ꝑ ꝯtinuũ exiliũ vel etiã ꝑ mortẽ: ita etiã sm̃ diuinã iusticiã aliquis non solũ ex hoc ꝙ actu breui vel tpali peccauit dignus redditur penitus a ciuitatis dei ꝯsortio separi: sed etiã qꝛ sic erat dispositus vt volũtate semꝑ peccasset si potuisset. vñ sup illo verbo Job. xli. Estimauit abyssuȝ quasi senescentẽ. Grego. xxix. li. moral. sic ait: Uoluissent quippe sine fine viuere: vt sine fine potuissent iniquitatibus permanere. Nam magis appetũt peccare q̃ȝ viuere. Quod ꝓbatur ꝑ illã maximã Ari. autoritatẽ: Propter qđ vnũquodq; tale ⁊ ipsuȝ magis. vñ Grego. iiij. dialo. ꝯcludit sic dicẽs: Ad magnã ergo iusticiã iudicãtis ptinet: vt nũq̃ȝ careat supplicio: qui nũq̃ȝ voluit carere pctõ. Etsi obijciatur: ꝙ quidã peccãtes mortaliter ꝓponũt vitã suaȝ q̃ñq; in melius cõmutare: ⁊ ita sm̃ hoc non essent digni supplicio eterno vt videtur. Rñdeo ⁊ dico sm̃ quosdã: ꝙ Grego. loquitur de volũtate que manifestatur ꝑ opus qui. s. in peccato mortali ꝓpria volũtate labitur se ponit in tali statu a quo erui non potest nisi diuinitus adiutus. vnde ex hoc ipso ꝙ vult peccare vult ꝯsequenter in pctõ manere qꝛ homo est spũs vadens in pctm̃ ⁊ non rediẽs ꝑ seipsuȝ a pctõ: vt vbigr̃a Si aliquis in foueã se ꝓijceret vñ exire non posset nisi adiutus: potest dici ꝙ ibi in eternũ manere voluit q̃tũcũq; aliud cogitaret. Quarta rõ est q̃re mortaliter peccãs meretur penã eternã est: qꝛ pctm̃ manet in eternũ. ⁊ formo sic rõnem: Culpa nũq̃ȝ potest remitti sine gratia. sed post mortẽ homo non põt gr̃am acq̃rere: g̃ nec pena cessare q̃diu culpa manet. Et cõfirmo hãc rõneȝ sic: Culpa sine penitẽtia nunq̃ȝ deleri potest vel remitti. sed in pctõ mortali decedẽti nunq̃ȝ potest esse penitẽtia que est dispõ ad remissionẽ culpe vel offense. culpa aũt vel offensa semꝑ manente semꝑ pena manet. Pȝ igitur ex premissis ꝙ peccato mortali debetur pena eterna quattuor rõnibus. prima est ex eternitate boni quod offenditur. scđa rõ est ex infinitate dei cõtra quẽ peccatur. tertia est ex ꝑpetuitate qua peccatur. quarta est ex inhabilitate eius ad quod remittitur. s. ex indispositiõe ad gr̃am qua peccatũ remittitur. Dec bea. Tho. ij. scri. sen. di. xliij. art. iij. vtꝝ ex diuina iusticia inferatur peccatorib⁹ pena eterna: in duobus argu. ꝯtra: ⁊ in cor. solu. Ubi tribus rõnibus ꝑdictis addit quartã: in solu. j. ⁊. ij. argu. Ubi nota ꝙ pctõ mortali debetur vel rñdet duplex pena. s. pena dãni: vel pena sensus: hoc modo vel hac rõne. Nam ꝑmo ex pte auersionis inordinate a bono incõmutabili pctõ mortali correspõdet pena dãni que est infinita: que est amissio boni infiniti. s. dei. Ex pte autẽ inordinate ꝯuersionis ad bonũ cõmutabile. 2° peccato mortali rñdet pena sens⁹ que est pena finita. Dec bea. Tho. prima scđe. q. lxxxvij. vtruȝ pctõ mortali debeatur pena infinita sm̃ q̃titatẽ: in cor. soli. iuxta finem.

## Q] peccato veniali debetur pena terminabilis vel tpabilis. CA. XX.

t Ertio dico: ꝙ pctõ veniali debetur pena alia a peccato originali: ⁊ a peccato actuali mortali. s. pena terminabilis vel tpalis. quod ꝓbo dupliciter. s. rõnibus ⁊ autoritate. Primo hoc ꝓbo triplici ratõne. Prima est qꝛ peccatũ veniale non est ꝯtra deũ. ⁊ idõ non debet venialiter peccans priuari deo ⁊ puniri in eternũ. Scđa est: qꝛ pctm̃ veniale nõ ponit in creatura finẽ vltimũ: ⁊ ideo non debet vltimo fine ꝑuari: ⁊ sine fine puniri. Tertia est: qꝛ pctm̃ veniale non excludit gratiã: ⁊ ideo non debetur sibi pena eterna sed tpalis. Scđo hoc idem ꝓbo tribus autoritatibus. Primo autoritate Grego. iiij. li. dialo. qui dicit: Qꝛ quedã leuiores culpe. s. peccata venialia post hanc vitã remittuntur: g̃ non eternalit̃ sed tpaliter puniũtur. Scđo autoritate Ambro. qui de bono mortis loquẽs sic ait: Sicut oculi carnales non possunt soleȝ corporalẽ videre si aliqua lesio in eis fuerit: ita nec oculi spũales possunt videre solẽ spũalem cũ lesione. Sed peccatũ veniale est quedã lesio aĩe: g̃ non potest aĩa ꝑuenire ad videndũ deũ q̃diu habet maculã venialis peccati: g̃ oportet ꝙ talis macula: si nõ hic saltẽ in purgatorio purgetur. Dec bea. Tho. ij. scri. sen. di. xliij. arti. v. vtꝝ peccatuȝ mortale ⁊ veniale differunt penes penas eternas ⁊ tẽpales: in cor. solu. in fine. vbi ꝑdictas tres rõnes assignat. ⁊ in q̃õnibus dispu. de malo. q. de peccato veniali: art. iiij. vtꝝ peccata venialia remittantur: in argu. ꝯtra. Tertio hoc idem ꝓbo autoritate apl̃i. j. ad Chorinth. iij. vbi sic dicit: Siquis autẽ supedificat sup fundamentũ hoc: auruȝ et argentũ ⁊ lapides preciosos: ligna: fenũ: stipulã: vniuscuiusq; opus manifestũ erit. In quibus v̾bis tanguntur tria. ꝑmo distinctio fideliũ: ibi Si quis supedificat sup hoc fundamentũ ⁊c̃. 2° examinatio actuũ: ibi Si cuius opus manserit vel arserit. 3° remuneratio ⁊ punitio meritoꝝ: ibi Mercedẽ accipiet vel saluabitur quasi ꝑ ignẽ. Prio tangitur distinctio fideliũ: ibi Siquis autẽ aliquid edificat sup hoc fundamentũ. Aug⁹ in glo. Siq̃s edificat sup hoc fundamentũ. i. sup fidẽ xp̃i. Et que: ecce differentia. Nam inter fideles est hec differẽtia: qꝛ quidã sunt ꝑfecti qui solũ cogitãt que dei sunt: non que mũdi. Et hi edificãt sup fidem xp̃i sm̃ Aug⁹ in glo. Aurũ: ꝯtemplando deũ: argentũ: diligendo ꝓximũ: lapides preciosos: bona oꝑa operando. Uel sic: Aurũ dilectõis ⁊ ꝯtẽplatõis dei: argentũ dilectõis ⁊ eruditõis ꝓximi: lapides ꝑciosos firme: munde: ⁊ ꝑciose opatõis boni. Hugo de sancto victore exponit sic: Quidã supedificãt ⁊c̃: In auro intellectuȝ: in argento eloquiũ vel documentũ: in lapidibus ꝑciosis opus incorruptũ. Quidã v̾o fideliũ sunt imꝑfecti qui et si tpalia nimis diligãt tñ sub deo ⁊ citra deũ: ⁊ isti edificãt

sup fundamentū.i.sup fidē xpi lignū.fenū.stipulā. Quod exponit quattuor modis. pmo sic: Impfecti qui tñ citra deū diligūt mundū tripliciter distinguūt. Nam qui pl' diligūt edificāt lignū: qui min' fenū: qui minime stipulā. 2° sic: Lignū ptinet ad amorē diuitiarū: fenū ad amorē deliciarū carnaliū: Isa.xl. Ois caro fenū. stipla ad amorē honorū. 3° sic: Per hec tria triplex affect' designat: in lignis affectus cognatōis. in feno affectus possessiōis: in stipula affectus familiaritatis. In quibus oibus vel est peccatū vel si non est petm̄ est tñ occasio peccati. 4° mō exponit Cyril. in glo. dicēs: Nam peccatū veniale simile est materie que cito cōsumit: quā edificari ap'lus a peccatoribus dicit: q sup fundamentū xpi edificāt lignū: fenū: stipulaz. In quo manifeste ostendit: esse quedā petā ita levia vt ligno: feno. stipule: cōparent. Rō aūt huius cōparatōis vel similitudinis dicet statī. Secūdo pn̄cipaliter tāgit examinatio actuū: ibi Si cuius opus mā serit vel exarserit. Ambro. in glo. q.d. in die dn̄i fiet illa examinatio p ignē. Si vis scire quale vniuscuiusq opus sit seu fuerit ignis pbabit.i. demonstrabit: si manserit.s. incremabile mercedē accipiat.i. gloriosaz remuneratōez a deo. Cū enī nihil in eo sordidū inuentū fuerit: pmanebit z erit ei merces vita eterna: Eccl.xiiij. Omne op' electū iustificabit. Si vō exarserit.i. cremabile z aptū ad ardendū reddiderit: vl' detrimentū eternū patiet.s. ex petō mortali vel saluus tandē erit quasi p ignē. Et ideo tertio tangit punitio vel remuneratio meritoꝝ: ibi Detrimētū patiet ex peccato mortali: aut salu' erit quasi p ignē. vbi Ambro. in glo. sic ait: Per hoc ostēdit saluū illū futuruz sed penas ignis passurū: vt per ignē purgatus fiat salu'.

Expositio scda predicte autoritatis apl'i. CA.XXI.

D maiorē m̄ euidentiā autoritatis apl'i supradicte.j. ad Chorinth.iij. Siquis edificat sup hoc fundamētū.s. fidei ligna: fenū: stipulā. Nota tria .s. similitudinē: rationē: dissimilitudinē. Primo nota similitudinē. nā per hec tria peccata venialia designant. Sicut enī dicit phus.j. de celo z mūdo: oia tribus includunt.s. pncipio: medio: z fine. Et fm hoc omnes gradus venialiū peccatoꝝ reducunt ad tria.s. ad lignū: qr diuti' manet in igne: ad stipulā: qr citissime expedit: ad fenuz: quia medio modo se habet. fm eniz q peccata venialia sunt maioris vel minoris adherentie vel grauitatis: citi' vel tardius p ignē purgant. Scdo nota similitudinis rōez. Rō aūt quare p hec tria peccata venialia designāt est ista: qr ista tria.s. lignū: fenū: z stipula: cōgregant in domo: z ptinent ad substantiā edificij z possunt cōburi edificio pmanēte: ita etiā peccata venialia multiplicant in hoie manēte spūali edificio charitatis: z p istis patitur ignē: vel tpales tribulatiōes in hac vita: vel penā purgatorij post hanc vitā: z tñ salutē consequit eternā. Tertio nota dissimilitudinē. nam quidā decedēs cū venialibus dānāt z quidā saluat: z hoc propter variū fundamentū. vbigrā: Ille enī qui decedit cū veniali z mortali habet lignū: fenū: stipulā.i. peccata venialia. sed nō supedificauit sup fundamentū spūale.i. sup fidē formatā charitate. z ideo talis non erit salu' quasi p ignē: sed dānat'. Sed iste saluus erit in fine quasi p ignē qui edificat sup fundamentū spūale.i. sup fidē formatā charitate: fm illud apl'i ad Ephe.iij. In charitate fundati z radicati zc. z non p fidē informē: vt dixi. Hec b. Tho. pma scōe. q.lxxxix. arti.ij. vtꝝ peccata venialia p lignū: fenū: z stipulaz: cōuenient ab ap'lo designent: in cor. q. z in solu.iiij. argu. Patet igit ex pmissis: q pena que peccato veniali debetur est tpalis: siue in hoc mūdo: siue in purgatorio psoluēda. Sed forte argues in oppositū.s. q petm̄ veniale pena eterna puniat: z hoc dupliciter.s. rōne: z exēplo. Prio rōne sic: Ponat q aliquis moriat in petō mortali z veniali simul: cōstat q iste statim vt mortu' est ad infernū descēdit: ḡ cū peccatū veniale non remaneat ibi impunitū.s. in inferno: punit non tm̄ p mortali: sed etiā p veniali. sed pena inferni est eterna: qr in inferno nulla est redēptio. ḡ petm̄ veniale eterna pena punit. Rn̄deo z dico q ille qui decedit cū mortali z veniali simul punit in inferno p mortali z veniali. longe tñ min' acerba pena ē illa que p veniali: q̄ȝ illa que ē p mortali. Ubi nota q acerbitas pene directe respōdet q̄titati peccati. sed eternitas pene rn̄det indelebilitati peccati: que quidē indelebilitas accidit p peccato veniali in inferno: inq̄ȝtum est coniunctū petō mortali quod gratia pnat: sine qua nulla pena potest esse expiatiua vel purgatiua peccati. Scdo in cōtrariū argues exemplo: Ponat talis casus.s. q aliquis sit ad pfectā etatē veniens non baptisatus. In quo tēpe .s. etatis pfecte iam potest teneri reus peccati: z in primo instāti illius tpis peccet venialit: cōstat q iste p petō veniali puniat non autē in limbo pueroꝝ: qr pena sensibilis que p peccato veniali debet non est ibi: nec etiam in purgatorio: qr ex hoc q non est baptisatus non habz gratiā: sine qua nulla purgatio peti esse potest. ḡ puniet ī inferno p peccato veniali: z ita petm̄ veniale obligat ad penā eternā: sicut z mortale. Rn̄deo z dico: q positio illa ē impossibilis. Cuius rō est: quia si aliquid est sufficiens ad excusandū maius petm̄ multo ampli' sufficit ad excusandū minus. sed impfectio etatis excusat petm̄ mortale vbigrā: vt puer nondū vsū liberi arbi. habēs: non habet reus peccati mortalis. etiā si actū faciat qui ex suo genere est petm̄ mortale. ergo multomagis excusat infantia: ne petm̄ veniale imputet. z ideo non potest esse q hō venialiter peccet ante illud tps quo vsū rōnis habet vel in peccato mortali est: qr si facit qd in se est: deus ei grām infūdit. si autē non facit mortaliter peccat: qr tunc est tpus vt de salute sua cogitet z ei operā det. Et ideo positio illa ē impossibilis. Si tñ ponat p impossibile: tūc talis punit pena sensibili p peccato veniali ī inferno: z pena illa erit eterna. Et hoc accidit veniali inq̄ȝtuz est sine gratia: z inq̄ȝtum est cōiunctū peccato mortali: vt dixi prius cū finali impenitētia. Sed cōtra fm Aug' in li. de verbis dn̄i Finalis impenitētia est petm̄ in spm̄sanctū: aut ḡ finalis impenitētia aggrauat petm̄ veniale: aut non. Primo enī si aggrauat petm̄ veniale tunc iam non erit petm̄ veniale sed mortale. Si vō non aggrauat sicut potest contingere etiā in eo qui est in charitate: q non peniteat ante mortē de aliquo veniali cōmisso: nec tñ punit petm̄ veniale pena eterna: ḡ finalis impenitētia nō tm̄ aggrauat veniale petm̄ mortali cōiunctū: vt faciat ipsiz dignū pena eterna. Rn̄deo z dico duobus modis. Primo q illa impenitentia facit petm̄ in spm̄sctū que opponit veritati: que est donū spiritussancti. vñ non penitere de veniali: qr non ē cōtrariū charitati: de se non facit ipsiz petm̄ in spm̄sanctū sed tñ inq̄ȝtum est cōiunctū mortali cū finali impenitētia p accidēs habet indelebilitatē. Scdo rn̄deo z dico: q ille qui non penitet de veniali penitet autē de mortali: nō habz impenitentiā que oppugnet remissioni peccati. vñ non est impenitentia finalis de petō veniali causa pene eterne. z ideo talis salu' erit in fine per ignē: vt pz ca. pcedēti. Hec bea. Tho. ij. scrip. sen. di. xliiij. arti. v. vtꝝ petm̄ veniale z mortale differant p penā eternā z tpalez: in solu. vj. z vij. argu. vbi ponit pdicta.s. rōnez z casū in pncipio huī' capituli. z in. q. disputatis de malo. q. de peccato veniali: arti. iiij. vtruz peccatū veniale sine charitate puniat pena eterna: in cor. solu. in fine. z in solu. ij. z iij. argu.

Q. fm Tulliū octo genera penarum taxantur a lege: z inferuntur a iudice. CA.XXII.

Pena. Post consideratione de peccatis dicēdū est de penis. Et primo de penis hui⁹ seculi: 2° de penis purgatorij: 3° de penis inferni. Primo dicēdū est de penis hui⁹ mundi. Ubi sciendū φ sicut refert beatus Aug⁹. xi. de ciui. dei Tullius octo genera penarū in legib⁹ esse scribit. s. dānū vinculū: seruitus: verbera: talio: ignominia: exiliū: mors. Rō autē istarū penaꝝ est ista: qꝛ aliqui a peccato dupli͛r cohibentur. Uno modo amorē iusticie: ꝛ tales non indigent coactiua lege: qꝛ tales sibiipsis sunt lex. Re. s. Lex. Alio modo cohibent aliqui a peccato timore pene: ꝛ qꝛ timor in amore fundat: idō vt reuocent ꝛ cohibeant aliq a peccato: penas posuit ꝑ subtractionē illoꝝ bonoꝝ que homo maxime diligit: diligit autē homo vitā: incolumitatē corpis: libertatē sui: bona exteriora: puta diuitias: potentiā: honores: gloriam ꝛc. Et ideo posuit Tullius octo penas quib⁹ malefactores predictis bonis priuant. ꝛ primo dānū ꝑ quod tollunt diuitie: 2° ꝛ tertio vincula ꝛ seruitus ꝑ que libertas tollit: 4° verbera ꝑ que tollitur incolumitas corpis: 5° talio ꝑ quā patit quilibet qd alteri fecit. 6° ignominia ꝑ quā tollit fama. 7° exiliū per qd tollit patria. 8° mors ꝑ quā tollit vita. Hec be. Tho. scda scde. q. cviiij. arti. j. in cor. q. ꝑ totū. Ubi nota φ beatus Aug⁹ de ciui. dei li. xxj. ca. ix. circa istas penas mouet tres qstiones. pma est de istarū penaꝝ mensura. scda de efficacia. tertia de earū pmanētia. Prima questio est de istarū penarū mensura vel corespōdentia: vtꝝ. s. petm̄ tpale pena puniat eterna. Et rñdet dicens: φ scelus non tpis longitudine: sed iniqtatis ꝛ impietatis magnitudie est metiendū vel mensurandū. Et subdit ibidē ca. xij. sic: Factus est malus dignus malo eterno: qui in se pemit bonū quod esse posset eternū. Scdo mouet questionē de penarū istarū efficatia: vtꝝ omnes pene presentis vite sint purgatorie. Et rñdet dicens: φ tpales pene seu p̄sentis vite non oibus sunt purgatorie: sed illis sunt purgatorie qui eis coerciti corrigunt. illis aūt non sunt purgatorie quoꝝ vita vel non inde fit melior: vel potius inde fit peior: ibidē ca. xiij. Et subdit Aug⁹ ibidē inferius φ penas tēpales ali qui diuersimode patiunt. s. aliqui in hac vita tm̄: alij post mortē tm̄: alij vō ꝛ nunc ꝛ tunc. pmo ḡ sunt aliqui qui penas tpales patiunt purgatorias tm̄ in hac vita: ne eterno supplicio puniant. 2° sunt alij qui penas purgatorias patiunt: qui penas in hac vita non habent: ꝛ isti sunt paucissimi. ita dicit Aug⁹ vbi. s. Rarissimi aūt sunt qui nullas ī hac vita: sed tm̄ postea penas habuerūt. 3° sunt alij qui penas tpales ꝛ purgatorias ꝛ tūc ꝛ nūc patiunt: ꝛ tales sunt qui non ꝑfecerūt penitentias sibi datas. Tertio mouet questionē de p̄dictarū penarū pmanentia vel existētia: an. s. pene p̄dicte sint in inferno. Et rñdet φ sic: discurrēdo ꝑ omnes. pmo enī est ibi pena dāni: eo φ dānati amiserūt deū ꝛ oia bona tā grē ꝛ miseri cordie ꝛ glorie: non solū in re sed in spe. vn̄ Ysaie. xx. non remanebit de fragmētis eius testa: vt hauriatur parū aque de fouea. s. diuine misericordie: aut deportet igniculus de incēdio charitatis. 2° est ibi pena vincuLoꝝ. Ita dr̄ Matth. xxij. Ligatis manib⁹ ꝛ pedibus ꝛc. Grego. Pedes qui visitare egrū negligūt: manus qui indigēti nihil tribuūt: ligabunt igne inferni. Grego. Ligabit in inferno pena quas. s. hic a bonis opib⁹ ligauit culpa. Nota φ in inferno erūt ligate man⁹ ꝛ pedes vt pꝫ. s. Matth. Manus ligate erunt: quia non potuerūt benefacere. pedes ligati erūt: qꝛ etiā non potuerūt bene velle. s. quodcūqꝫ potest manus tua ꝛc. 3° erit ibi pena verberū. Ita dē ꝓuer. xix. Mallei pcutiētes stultoꝝ corpib⁹ qd non intelligit de malleis materialib⁹ sed de spūalib⁹. s. de diuersitate penarū quib⁹ impij malleant. Ita dicit In inferno sunt tria. s. faber. i. diabolus: incus eius: malloꝝ obstinatio ꝛ duricia. Mallei sunt pene gehennales ꝯterētes: remorsus ꝯsciētie qui reprobos eternaliter cruciabit. vel mallei sunt ignis: grando: fames ꝛ mors. vel mallei possunt dici illa vltima dn̄i verba: Ite maledicti ꝛc. 4° erit ibi pena talionis ita dē Apoc. xviij. Quātū glorificauit se ꝛ in delicijs fuit: tantū date ei tormentū ꝛ luctū. Quod vbū bea. Tho. exponit φ qn̄tum ꝛ tantū nō important equalitatē quātitatis sed ꝓportōis. Pene autē ad culpā ꝓportio potest attendi duplicit͛ vel in generali: vt qui peccauit puniat: ꝛ qui multū peccauit multum puniat. vel in spēali: ꝛ hoc duplicit͛: vel accipiēdo ꝓportionē pene ad culpā fm̄ debitū culpe absolute. ꝛ h͛ modo deus semꝑ punit iuxta ꝯdignū: qꝛ semꝑ peccātes multū punit nec aliquid de pena dimittit: vel supposita mitigatione diuine misericordie. ꝛ sic semꝑ punit citra ꝯdignū quia non tm̄ punit quis ex misericordia dei qn̄tū ad culpam meruit. iiij. scri. sen. di. xlvj. arti. ij. in solu. j. argu. ꝑ totū. 5° erit ibi pena ignominie ꝛ ꝯfusionis. ita dr̄ Ysaie xiij. Facies ꝯbuste vultus eoꝝ. Glo. Facies cōbuste igne quē. s. dū viuerēt succenderūt. vn̄ non possunt dicere: Signatū est sup nos lumē vultus tui dn̄e. ꝛ nos reuelata facie gloriā dn̄i ꝯtemplātes; vt dicit aplūs Immo tā ignominosuꝫ erit corpus φ anima resumēs illud stupebit qn̄ videbit ipsuꝫ: ꝛ vellet habere tale sicut fuit qn̄ dimiduꝫ comestū fuerat a vermibus. 6° erit ibi pena exilij. ita dē Matth. xxij. Proijcite eū in tenebras exteriores. Gregl. ibidē: Interiores tenebras dicim⁹ cecitate cordis: exteriores eternā mortē dānatiōis. Uel ꝓijcite in tenebras exteriores: qꝛ hic habuerūt interiores. 7° ibi erit pena seruitutis. Ita dr̄ Treñ j. Princeps ꝓuinciarū facta est sub tributo. Nota φ dānati sunt sub tributo penarū: semper enīꝫ emūt nunqꝫ tm̄ soluūt. 8° erit ibi pena mortis. vn̄ Apoc. xx. dr̄. Ve qui sunt in inferno eo φ in mūdo existētes non vicerūt mundū: carnē: ꝛ diabolū: ledūt a morte scda. nam prima mors est in diuisione a deo. Cui⁹ rō est: fm̄ Augu. qꝛ sicut aia est vita corpis ita deus est vita aie. ꝛ sicut expirat corpus cū aiam amittit: ita expirat aia cū deū amittit. Scda mors est in diuisione a deo ꝑ penā gehēne. vel prima mors est in diuisione a corpe. scda erit in dānatiōe vtriusqꝫ. Grego. Erit miseris mors sine morte: finis sine fine: defectus sine defectu. Naꝫ mors semꝑ viuit. ꝛ finis semꝑ incipit: ꝛ defectus deficere nescit.

¶ Qꝛ iusticie diuine conuenit vt post hanc vitam sit pena purgatorij. CA. XXIII.

Secundo circa penas purgatorias cōsiderāda sūt sex. s. cōuenientia: residentia: excedētia: cōplacentia: differētia: efficatia. Primo enī ꝯsiderāda est ꝯuenientia. Nam diuine iusticie cōuenit vt post hanc vitā sit pena purgatorij. Hoc aūt quinqꝫ rōnib⁹ ꝓbo. s. rōne indulgētie: offense: indigētie: penitentie: ecclesie. Primo rōne indulgētie vel venie sic: Aliqd petm̄ ē quod non remittit in hoc seculo: neqꝫ in futuro: vt ē peccatū in spm̄ sanctū. ḡ preter illud petm̄ est aliud petm̄ qd tm̄ nō remittit in p̄senti: tm̄ remittit in futuro. s. petm̄ veniale: vt dicit Grego. Cū igit in celo nulla fiat remissio: neqꝫ similit͛ in inferno: oportet φ sit alt⁹ locus vbi fiat remissio. hunc aūt locū appellam⁹ purgatoriū. ḡ ꝛc. Secūdo rōne offense vel culpe sic: Sicut se habet de infirmitate corpis: ita de infirmitate mētis. s. de peccato. Mō ergo sic est φ non omnis infirmitas est mortalis vel inducit causam mortis: ḡ similiter nec omne petm̄ est mortale. Et quia pena debet correspōdere culpe cum omne peccatū non sit mortale: sequit φ non omne petm̄ puniat a iudice pena mortis. Si ergo decedat quis in solis

venialibus non dānabit̄ in eternū: ḡ qñq3 saluabit̄: sed nō potest saluari nisi purget̄: ḡ zc. Tertio rōne indigē tie sic: Scd̄m beatū Augus. defunctorū genera sunt tria. Quidā eni sunt valde mali. s. illi qui sunt in inferno: z p illis non est orandū: qz illi a peccatis solui non possunt: nec eis ꝓsunt suffragia ecclesie. Quidā sunt valde boni. s. illi qui sunt in paradiso: nec p illis est orandū: qz in nullo indigēt. Quidā v̄o sunt alij qui nec sunt valde mali vt dānati: nec valde boni vt sancti: sed mediocriter boni et mediocriter mali. mali quidē non malicia mortali: sz veniali: ḡ his restat pena purgatorij. Aut ḡ oz dicere ꝙ tales non saluant̄: z ita aliq̄s dānabit̄ cū gratia vel existēs in gratia: quod est impossibile: aut ꝙ oz dicere tales. s. q̄ cū veniali decedūt saluant̄ sine vlla pena. z hoc est similiter falsuz: qz sequeret̄ ꝙ aliqui saluarent̄ sine sufficienti emēdatione. Aut oz dicere ꝙ tales qui cū veniali decedunt non saluant̄ pena purgatorij quod fides non recipit. Aut oz dicere ꝙ tales qui cū veniali decedūt saluant̄ pena purgatorij mediāte qḋ fides tenet. Quarto rōne penitētie sic: Justicia dei hoc exigit: vt pctm̄ per penā debitā ordinet̄: puniat̄: z remittat̄. Modo igit̄ ista est: ꝙ per ɔtritionē deleta culpa non ex toto tollit̄ reatus pene nec etiā semp dimissis mortalib⁹ venialia tollunt̄. Oz ḡ ꝙ ille qui post ɔtritionē de peccato z absolutionē añ debitā satisfactōnē decedit: ꝙ post hanc vitā pena purgatorij puniat̄. Quito modo ꝙ sit purgatoriū ꝓbo ex pte ecclesie sic: Illud quod ponit ecclesia vult z tenet firmit̄ est credendū z tenendū: alias aīs q̄ncūq3 ecclesie autoritati resistit: heresim incurrit. vniuersalis autē ecclesia tenet hoc p defunctis exorans vt a peccatis soluant̄ qḋ non potest intelligi de illis qui sunt in celo cū ab omni crimine z miseria sint immunes: nec similiter de illis qui sunt in inferno cū ibi nulla sit remissio: ḡ solū de illis qui sunt ī purgatorio intelligat̄. Hec. bea. Tho. iiij scrip. sen. di. xxj. art. j. q. j. in cor. q. per totū. Et Pe. de tharā ibidē. Nota tñ hic quatuor ad euidentiā predictoꝝ. Primū est ꝙ differētia est inter pctm̄ mortale z charitatē in hoc quo ad presens: qz pctm̄ mortale non cōpatit̄ secū aliqḋ bonū vere meritoriū: z ideo pctm̄ mortale statum post morte ducit ad inferni suppliciū. charitas v̄o ɔpatit̄ secū aliqḋ malū vere demeritoriū. s. pctm̄ veniale: z ideo habēs charitatē cū veniali non statim vt decedit euolat ad celū: vbi. s. immediate in solu. ij argu. Scd̄m est ꝙ decedēti in pctō mortali q̄ntūs prius fecerit aliqua bona non tñ manent vel respōdet aliqḋ premiū eo ꝙ oīa bona in peccato mortali facta sunt mortua: nec ei ꝓsunt ad vitā eternā. Sz decedēti in charitate aliq̄ñ remanet aliqua pena: eo ꝙ charitas non semp delet omne pctm̄ vl̄ omne malū quod inuenit: sed solū hoc qḋ est sibi ɔtrariū: ibidē in solu. iij. argu. Tertiū est ꝙ lz deus qui est sūme misericors sit ꝓnior q̄ntū3 est de se ad remunerandū bona q̄3 ad puniendū mala: tñ impedimentū ɔtingit ex pte nostra: eo ꝙ bona facim⁹ in peccato mortali. bona aūt facta in peccato mortali non sunt vere bona: sed male facta cū charitate sunt vere mala: ibidē in solu. iij. argu. Et Pe. de tharā. ibidez in solu. iij. agu. Quartū est ꝙ aīa non impedita vel detenta reatu aliquo quo purget̄ in purgatorio statim ad celū euolat. Sicut etiā alique aīe statī3 post mortē ad infernū descendūt. Hec bea. Tho. iiij. scrip. sen. di. xlv. arti. j. q. ij. in cor. q. z argu. contra. Re. infra Receptacula animaꝝ per totum.

## De loco purgatorij vbi sit: nota tres opiniones. CA. XXIIII.

Secundo circa purgatoriū considerāda est residētia. Ubi nota ꝙ de loco purgatorij vbi sit: nō inuenit̄ aliquid expresse determinatū in sacra scriptura: nec rōnes possunt adduci: sed solū ex dictis sanctoꝝ z reuelatōibus multis sanctis fact. potest haberi z sciri vbi sit purgatorij locus. Unde locus purgatorij est duplex. vnus est sm̄ diuinā dispēsationem alius v̄o locus purgatorij est sm̄ diuinā legem. Prio ergo locus purgatorij sm̄ diuinā dispēsationē a quibusdā tripliciter nominat̄. Primo eni quidā dicunt ꝙ aīe puniunt̄ z purgant̄ supra nos: qz sunt medie inter nos z celū q̄ntum ad statū. Et ideo sub celo z supra nos aīe puniunt̄. Sed hoc nihil est: quia non puniunt̄ pro eo ꝙ supra nos sunt: sed p eo ꝙ infirmū est in eis. s. pro peccato. Scd̄o alij videt̄ ꝙ anime puniant̄ iuxta culpe ɔmissionē: ita dicit Hugo de sancto victore: Probabile est ꝙ in his locis anime puniant̄ in quibus culpā cōmiserūt. Sed non videt̄ veꝝ qz simul potest homo puniri p peccatis que in diuersis locis cōmisit: quod sepe sm̄ ciuilez legē videmus fieri. Tertio alijs videt̄ ꝙ sm̄ diuinā dispensationē diuersa loca sunt quibus ad purgationē diuerse aīe deputant̄. Et hoc spēaliter quinq3 rōnib⁹. Prima est ꝓpter eaꝝ leuiorē punitionē: sicut aliquibus sm̄ Grego. est reuelatū quasdā aīas in vmbra esse punitas. Secūda rō est ꝓpter eaꝝ celeriorē liberationē. s. vt possēt alijs suā indigentiā reuelare: z ab eis suffragia petere: et sic vlterius de pena exire. vt pz de quadā anima existēte in glacie quadā: quā piscatores beati Theobaldi piscati sunt in autūno z episcopo p̄sentauerūt: qui dū dictam glaciē causa refrigerij teneret sub pedibus audiēs expresse vocem dicentē: ꝙ in glacie erat aīa velut in loco purgatorij deputata: cum dicta aīa de nocte ab episcopo suffragia impetraret merito. xxx. missaꝝ euolauit ad celum. Tertia ratio est ꝓpter nostrā instructionē: vt. s. magnam penā post hanc vitā peccatoribus infligi agnoscamus: z sic a peccatis desistam⁹ z cōuertamus ad dn̄m: vt patuit Parisius de discipulo post mortē suo magistro apparēti: z suam dānationē reuelāti: qui cū discipuli incendia in manu sua sentiret statim ad dn̄m est conuersus. Quarta ratio est ꝓpter culpe in loco perpetrationē. vt pz de illo qui in balneo suo vbi peccauerat tanq3 in purgatorio penitentiā ferit: qui triginta missarum merito ad celum iuit. Quinta ratio est propter alicuius sancti orationem: sicut legitur ꝙ sanctus Patritius quibusdaz in quodaz loco purgatoriū impetrauit. Secūdo locus purgatorij sm̄ legem cōmunē est locus inferior inferno cōiunctus. Si autē dicat̄ ꝙ non sit idem locus quo anime purgant̄ z quo dānati puniant̄: dico ꝙ idem ignis in substantia est inferni z purgatorij: differens tamen q̄ntum ad tria. Hec bea. Tho. iiij. scrip. sen. di. xxj. arti. j. q. ij. in cor. q. per totum. z in solu. j. z ij argumē. Re. s. Anima de igne vtri usq3 in fine. z infra Receptacula animarū de singulis locis carum post mortem.

## Q3 pena purgatorij excedit omnem penam huius vite. CA. XXV.

Tertio circa penas purgatorij consideranda est excedentia. Nam minima pena purgatorij excedit maximam penam corporalem huius vite. Hoc autem probo sex modis. s. auctoritate: generalitate: auiditate: ꝓpinquitate: pceptibilitate. nobilitate. Primo ꝙ pena purgatorij excedat omnē penā p̄ns vite: ꝓbo autoritate beati Augu. in quodā sermone sic dicētis: Ille ignis purgatorij durior z acerbior erit q̄3 quicq̄d in hoc seculo penarum: aut sentire: aut cogitare: aut videre quis potest. Secūdo hoc idē ꝓbo sua generalitate sic: Quāto pena est vniuersalior: tāto est maior. sed aīa separata tota punit̄ cū sit simplex: nō autē ita est de carne: ḡ illa pena que est aīe separate est maior oī pena quaz corpus

patiť. Tertio hoc idem ꝓbo ex auiditate sic: Quāto aliqđ bonū magis desiderať: tāto eius absentia est molestior. Et qꝛ affectus quo desiderať summū bonū post hanc vitam in aīabus sanctis est intensior: qꝛ non retardať affectus mole corpis: vt in nobis: iđ de tardatione maxime dolent. Quarto hoc idē ꝓbo ex ꝓpinquitate sic: Quāto aliquis est ꝓpinquior alicui termino: tanto magis dolet si cito nō consequiť vel si cito non cōiungiť illi. ſʒ aīa existens in purgatorio ꝓpinquior est ad fruendū summo bono ꝙ̄ existens in corpe: ergo si retardať maxime dolet. Quinto hoc idē ꝓbo ex ꝑceptibilitate sic: Tanto aliquid magis dolet de aliquo lesiuo: quāto magis est sensitiuū ⁊ cognitiuū doloris. vñ lesiones que fiunt in locis maxime sensibilib⁹ sūt maximi dolorem causantes. ⁊ qꝛ totus sensus corpis est ab aīa: iđ si in ipsā aiam aliqđ lesiuū agat: de necessitate oportet ꝙ aīa maxime affligať. Qꝛ aūt anima ab igne corpeo patiať patebit ifra. Sexto hoc idē ꝓbo ex nobilitate sic: Quanto aliqđ est in natura nobili⁹: tanto eis plagis impositis magis puniť ⁊ cruciať. ſʒ aīa respectu corpis est huiusmōi. ǧ ⁊c̄. Dec. b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xxj arti. j. q. iij. in cor. q. ⁊ in duobus argu. cōtra: ⁊ in solu. argu. ꝑ totum.

## ¶ Utrū pena purgatorij sit voluntaria: ⁊ quō. CA. XXVI.

Quarto circa penā purgatorij cōsideranda est cōplacentia: an. s. pena illorū qui sūt in purgatorio sit volūtaria. Ad cui⁹ euidentiā est sciendum ꝙ volūtas erga penā tribus modis se habet. nā volūtas vel penā refutat: vel acceptat: vel supportat. ita ꝙ voluntas vel penā respuit: vel eligit: vel pene se subijcit. Primo volūtas penā refutat vel respuit: ipsam absolute cōsiderans inqūtum est cōtraria volūtati. Et hoc mō loquēdo: dico ꝙ pena purgatorij nō est voluntaria nec eis placet. qđ ostendo duplici rōne. s. petitiōis: ⁊ oppositionis. P⁹ rōne petitiōis sic: Quicūqꝫ petit liberari a pena quam habet: nō volūtarie sustinet eā nec ei placet. ſʒ illi qui sūt in purgatorio petunt liberari a penis: ǧ ⁊c̄. vt pꝫ ꝑ plura exempla. 2⁹ hoc idē patet rōne oppositiōis sic: Illud qđ voluntati cōtrariať nō est voluntariū: ⁊ ꝑ cōsequens nō placet. Secūdo modo volūtas penā acceptat vel eligit cōsiderans penā sub conditiōe vel sub rōne qua ex ea sequiť bonū. ⁊ isto modo pena voluntaria est ⁊ placet. qđ trib⁹ exemplis patet. Primū est: qꝛ videmus ꝙ vstio est medicina amara: tamen ꝓpter sanitatē cōsequendam est volūtaria. Secundū exemplū est: qꝛ satisfactio ꝓ remissione peccatoꝝ consequēda est voluntaria. Tertium exemplū est: qꝛ martyriū ꝓpter glorie cumulū est voluntariū ⁊c̄. ⁊ omnes penas similes virtuosus libenter acceptat ⁊ eligit: ⁊ nō vellet eas nō esse. Et hoc modo illi qui sūt in purgatorio: nec volunt nec eligūt: nec acceptāt: eo ꝙ ex illa pena nō causať nec sequitur bonū glorie: vt patebit. Tertio modo voluntas penam supportat ⁊ ei se subijcit: eo ꝙ ꝗuis penā nō sequatur bonū: sicut patet ꝑ exemplū de morte naturali. Lꝫ enim ꝑ mortem naturalem nullū nobis accresceť bonum: tñ sine morte naturali nō possumus ꝑuenire ad bonum. ⁊ tunc volūtas penā non assumit: imo vellet liberari ab ea. ſʒ tamen qꝛ sine ea bonū haberi nō potest: ideo supportat eā: ⁊ ꝗtuꝫ ad hoc talis pena diciť voluntaria. ⁊ hoc modo illi qui sunt in purgatorio penas illas supportāt ⁊ volunt. ⁊ ꝑcipue ꝓpē duas causas. ꝑma est ꝓpter voluntatis diuine impletionem. secūda est ꝓpter felicitatis eterne adeptionē. Prima ratio ꝓpter quā pena purgatorij predicto modo est volūtaria: est ꝓpter voluntatis diuine ipletionē: vt Ambrosius dicit: ꝙ rectitudo est cōformare se volūtati diuine qđ etiam homines hic in vita faciunt: ergo a fortiori omne in purgatorio ⁊c̄. Secūda ratio est ꝓpter felicitatis eterne adeptionē sic: oīs sapiēs vult illud sine quo ad finē itentū ꝑuenire nō pōt. ſʒ illi q̄ sūt i purgatorio sciūt se nō posse ꝑuenire ad gloriam nisi punianť prius: ergo illā penā sustinent voluntarie. Quidā tñ dicunt ꝙ pena illoꝝ qui sūt in purgatorio nō est volūtaria: eo ꝙ penis ita sunt absorpti ꝙ nesciūt se ꝑ penam purgari: ſʒ putāt se esse damnatos. ſʒ hoc est falsum: qꝛ nisi scirent se liberandos suffragia nō peterent. qđ frequenter qui sunt in purgatorio faciūt. Dec b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xxj. arti. j. q. j. in cor. q. ⁊ in oībus argu. Circa ꝑdicta breuiť queriť: an pena purgatorij sit voluntaria? Rñdeo ⁊ dico: ꝙ volūtariū diciť aliqđ duob⁹ modis. s. volūtate absoluta: ⁊ cōditionata. P⁹ mō diciť aliqđ volūtariū volūtate absoluta: ⁊ sic nulla pena est volūtaria: imo volūtati cōtraria. 2⁹ aliqđ diciť volūtariū volūtate cōditionata. s. ꝓpter aliquid. Et hoc mō pena pōt esse volūtaria trib⁹ modis. p⁹ volūtate assentiēte: sicut pena satisfactoria. 2⁹ pōt esse volūtaria volūtate acceptāte: sicut pena martyrij. 3⁹ modo pōt esse volūtaria volūtate sustinēte: ⁊ sic pena purgatorij est volūtaria: sicut infirmitas alicui bono viro imissa est volūtaria: qꝛ eā voluntarie sustinet ⁊ nihilomin⁹ vult liberari ab ea. Dec petrus de tharan. iiij. scrip. sen. di. xx. circa secundū ꝓbleuma arti. iij. q. j. in cor. q. ꝑ totū.

## ¶ Q꞉ in purgatorio virtute pene ignis remittunť duo: ⁊ que. CA. XXVII.

Quinto circa penā purgatorij cōsiderāda est efficacia. nam post hanc vitaꝫ in purgatorio remittunť duo. s. peccatū veniale: ⁊ debituꝫ tꝑale quo ad penā. P⁹ enī pena ignis purgatorij remittiť peccatum veniale. qđ ꝓbo auctoritatib⁹ Grego. ⁊ Augu. Nā Greg⁹ dicit. iiij. libro dialogoꝝ: ꝙ quedā culpe leues in futuro remittunť: culpas leues vocat pctā venialia. Similiter Aug⁹ in libro de vera pnia dicit: Q꞉ illo transitorio igne nō capitalia: ſʒ minima pctā purgaťť. 2⁹ pena ignis purgatorij remittiť debitū tꝑale. qđ sic ꝓbo: Pena purgatorij est grauior: ꝙ̄ quelibꝫ pena hui⁹ mūdi: vt pꝫ ca. tertio ꝑcedenti. ſʒ ꝑ penam satisfactoriam quā quis sustinet in hac vita expiať a debito pene: ǧ multo fortius ꝑ penam purgatorij. Dec. b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xxj. arti. iij. q. j. ⁊ iij. in argu. cōtra. Qualiť aūt hoc possit esse vt existens in purgatorio expieť vel libereť a pctō veniali ⁊ debito tꝑali. Ad maiorē euidentiā nota hic quattuor. Primū est: ꝙ in futura vita aliť se habet de pctō mortali: ⁊ aliter de veniali: eo ꝙ post mortē peccatuꝫ mortale nunꝗ̄ pōt remitti: nec quo ad culpaꝫ: qꝛ decedens in pctō mortali nō est susceptibilis noue gratie. neqꝫ quo ad penā: eo ꝙ culpa nō remissa nō remittiť pena. peccatū autē veniale ⁊ hic ⁊ i futuro remittiť: ⁊ quo ad culpā: ⁊ quo ad penaꝫ vt pꝫ. s. Secundū est: ꝙ pctm̄ veniale in purgatorio remittiť tribus modis. s. vel ꝑ gratiā: vel ꝑ displicentiā: vel ꝑ penā. p⁹ peccatū veniale in purgatorio remittiť ꝑ gratiam quo ad culpā. Cui⁹ rō est: qꝛ i eo qui decedit absqꝫ peccato mortali: gratia virtutē habet expiandi omnē culpam. ſʒ talis est qui vadit in purgatoriū: ǧ ⁊c̄. 2⁹ peccatū veniale in purgatorio remittiť ꝑ displicentiā sic: Displicentia vel contritio actualis ⁊ generalis requiriť ad remissionē peccati venialis. ſʒ illi qui sūt in purgatorio habēt de suis peccatis dolorē huiusmodi: ǧ ⁊c̄. Ubi nota: ꝙ aīe que sūt in purgatorio habēt de suis peccatis doloreꝫ gratia informatū: ſʒ nō meritoriū respectu premij essentialis: ſʒ respectu premij accidētalis. qui aūt sūt in via habent dolorē gratia informatū meritoriū premij essentialis ⁊ accidentalis. Dec. b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xxj. art. iij. q. j. in cor. q. in ꝑincipio. 3⁹ peccatū veniale in purgatorio remittiť quo ad debitū tꝑale ꝑ penā ignis. Cui⁹ rō ē: qꝛ aliqs ad penā purgatorij manet obligat⁹ ex hoc ꝙ i hac

vita penã vel penitentiã nõ sustinuit quã debebat. ꝛ iõ ꝑ hoc ꝙ aliquis penã vbicꝫ vel hic vel in purgatorio sustinet quã debet: a reatu pene quasi a debito pene quod idẽ est qͦd reatu absoluit: vbi.s. di.xxi.arti.iij.q.iij.i cor. q.ꝛ in solu.scði.argu. Ubi nota: ꝙ lz peccatũ veniale i purgatorio q̃tũ ad penã ꝑ penã purgatorij remittat: inquantũ existens in purgatorio exoluit qͦd debet: vt pz s. imediate nõ tñ peccatũ veniale quo ad culpã remittit ꝑ penaꝫ purgatorij sine gratia necꝫ ſm ꝙ pena purgatorij actu toleratur: q2 nõ est de se meritoriũ: necꝫ ſm ꝙ recogitat. nõ eni esset motus charitatis: ꝙ aliqͣs pctm veniale ꝓpter penã detestaret: sꝫ magis esset motus timoris seruilis vel naturalis. Dec.b.Tho.in qͦnib⁹ dispu. de malo de peccato veniali.q.ij. vtrũ pctã venialia post hãc vitam in purgatorio remittant: in solu.ix.argu.ꝑ totuꝫ. Et iõ remittit in purgatorio pctm̃ veniale quo ad culpã virtute gratie: ꝓut exit in actũ charitatis detestantis veniale peccatũ: ibidẽ imediate. Uel dicas ꝙ pecctum veniale in eo qui cũ gratia decedit ꝑ ignem purgatorij dimittit quo ad culpã: eo ꝙ pena illa aliqualit̃ volũtaria virtute gratie habebit vim expiandi culpã omnẽ que simul cuꝫ gratia stare põt.iiij.scripto sen.di.xxi.arti.iij.q.prima: in cor.q.in fine. Tertiũ est: ꝙ sicut peccatũ mortale remittit in hac vita ꝑ gratie infusionẽ ꝛ specialit̃ ꝑ charitateꝫ .s.quo ad culpã.ita veniale dimittit ꝑ charitatis feruorẽ ꝛ iõ si aliquis in charitate existẽs ꝛ cognoscẽs sibi mortem iminere moueret motu charitatis in deum: ꝛ cõtra oĩa peccata que fecit etiã venialia: talis inquã cõsequit remissionẽ venialiũ q̃tum ad culpã: ꝛ fortassis q̃tuꝫ ad penã si dilectio sit intensa. Dec.b.Tho.in qͦnib⁹ dispu. de malo vbi.s.in cor.q.iuxta finẽ. Quartũ est: ꝙ qñqꝫ cõtingit ꝙ aliqͣs in ipsis pctis venialibus vel in ꝓposito veniralit̃ peccãdi occupat somno vel aliqua passiõe auferente vsum rõnis. ꝛ ꝑueniat morte anteqꝫ vsum rõnis habere põt. Quid igit̃ dicem⁹ de isto? Nõ eni talis actum cõtritionis habere põt de veniali añ mortẽ: tũ q2 vsu rationis caret: tũ q2 ꝑuenit morte. Nec etiã põt dici vt qͥdam dicũt: ꝙ si nõ penitunt actu vel ꝓposito: ꝙ illud peccatũ veniale fit mortale nõ placet: eo ꝙ nõ quelibet placẽtia venialis facit peccatũ mortale: alĩs oẽ veniale esset mortale: q2 qͦlibet veniale cũ sit volũtariũ placet. Dico ḡ ꝙ talis tali modo cũ peccato veniali decedẽs nec ꝓpterea damnabit: nec in hac vita sibi pctã talia dimittunt: nec imediate euolabit ad celuꝫ. sꝫ ꝑ ignẽ purgatorij eius peccatũ veniale quo ad culpã ꝛ quo ad penã expiabitur Dec.b.Tho.iiij.scrip.sen. ꝛ i qͦnib⁹ dispu. de malo: vbi supra.

Q2 in purgatorio est quadruplex differentia: ꝛ que. CA.XXVIII.

[S]Exto circa penã purgatorij considerãda est differẽtia. Ubi nota: ꝙ in pena purgatorij est quadruplex differẽtia.s.ex ꝑte afflictiõis: dilectiõis cõmissionis: liberationis. Primo est in pena purgatorij differentia ex ꝑte afflictiõis. Lꝫ eni in purgatorio sit idẽ purgatiuũ quo fit purgatio omniũ culpaꝝ. Nihilominus ſm exigentiã culpaꝝ erit intensio afflictionũ. Qͦd tripliciter ꝓbo.p⁹ similitudine solis. Sicut eni sol aliter agit in materialia: alit̃ in vegetabilia: alit̃ in animantia: ita ẽ i igne purgatorij ꝙ ſm diuersitatẽ cremabiliũ erũt diuersa genera penaꝝ. 2⁹ hoc idẽ pz auctoritate Grego. in dialogo dicentis: Q2 ꝑ diuersitate peccatorũ diuersitatem recipiẽt dolorũ ꝛ afflictionũ. vñ subiũgit de igne gehẽne dicens ibidẽ sic: Un⁹ est ignis gehẽne sꝫ nõ oẽs vno mõ cruciet peccatores. vnusquisqꝫ eni quantũ exigit culpa tantũ sentit pena. 3⁹ hoc idẽ ꝓbo similitudine solis: q2 sicut in hoc mũdo sub vno sole multi consistũt: nec tñ eiusdẽ solis ardorẽ equalit̃ sentiũt: ita multi sunt sub ardore purgatorij vel gehenne: nec tñ penã illi⁹ ardoris equalit̃ sentiũt. sꝫ quantũ exigit culpa tantũ desentit pena. Scðo in pena purgatorij est differẽtia ex ꝑte affectionis vel dilectiõis. vt eni quidã dicũt peccatũ veniale contingit ex hoc ꝙ aliquis xp̃m hñs in fundamẽto nimis aliqͦd tp̃ale dilexit. vt refert.b.Tho.iiij.scrip.sen.di. xxi.arti.iij.q.p̃ma: i cor.q.in ꝑncipio. ꝛ iõ ſm gradũ dilectionis erit in purgatorio gradus punitiõis. Sũt eni in hac vita quidaꝫ boni nõ tñ ꝑfecti: q̃ cõtp̃alia diligũt nõ tñ contra deũ nec supra deũ sꝫ citra deũ. Et hoc trib⁹ modis. quidã eni tp̃alia nimis diligũt: tñ sub deo vt dixi: ꝛ tales diuti⁹ ꝛ acerbi⁹ puniunt: quidã minus: ꝛ isti min⁹ vel remissi⁹ punient: quidã minime: ꝛ isti leuissime punient: vt statim ꝑ exempla patebit. Tertio in pena purgatorij est differentia ex ꝑte cõmissiõis vel opatiõis. nã quedã dũ viuerẽt edificauerũt lignũ: quidã fenũ: quidã stipulã: ꝛ tales plus aut min⁹ purgabunt ꝑ ignẽ: Ita dicit ap̃lus p̃ma ad corinth.iij Qui edificat lignũ: fenũ: stipulã: saluus erit quasi ꝑ ignẽ. Que verba btũs Tho. exponens dicit: Q2 oĩs gradus peccatoꝝ venialiũ reducit ad tria.s.ad lignũ qͦd diutius manet in igne: ad stipulã que citissime expedit: ad fenũ qͦd medio mõ se habꝫ. Scðm eni ꝙ peccata venialia sũt maioris vel minoris adherẽtie vel grauitatis: citi⁹ vel tardi⁹ ꝑ ipsum purgant. Ratio aũt quare pctã venialia signant ꝑ ista tria.s.lignũ: fenuꝫ: stipulaꝫ est ista: q2 sicut hec tria congregant in domo: ꝛ non ꝑtinent ad substantiã edificij: ꝛ pñt cõburi edificio manẽte: ita etiã peccata venialia multiplicant in homiẽ manente sp̃uali edificio.s.charitatis: ꝛ ꝓ istis patit ignẽ vel tp̃alis tribulatiõis i hac vita: vel purgatorij post hãc vitã: ꝛ tñ finalit̃ salutẽ consequet eternã: p̃ma scðe.q.lxxxix.arti.ij.in cor.q.iuxta finẽ: ꝛ in argu.cõtra: ꝛ in solut. iiij.argu.ꝑ totũ. Possumus aũt dicere: ꝙ lignũ ꝑtinet ad amorẽ diuitiaꝝ: Numeri.xv. Ligna colligẽs in sabbato lapidat⁹ est: sic tp̃alia querẽs in festo. Fenum ꝑtinet ad amorẽ deliciaꝝ carnaliũ. vñ Isa.xl. Oĩs caro fenum. Stipula vͦ ad amorẽ honorũ: Exo.v. dixit Pharao de filiis israel. Uadãt ꝛ colligant stipulã. Uel dicas tertio. ꝙ in ligno intelligit nimi⁹ affectus cognatiõis: in feno affect⁹ possessionis. in stipula affect⁹ familiaritatis. Quarto i pena purgatorij est differẽtia ex ꝑte liberatiõis: inq̃tuꝫ a pena purgatorij vnus alio citi⁹ liberat. vt dicit.b.Tho. iiij.scrip.sen.di.xxi.arti.iij.q.iij. Q2 aũt vnus citi⁹ alio vel vn⁹ tardius alio liberet: ꝓbo quinqꝫ rõnib⁹.s. ratiõe obligatiõis: dilectiõis: durationis: aggrauatiõis: subuentionis. Primo rõne obligatiõis sic: Aĩa nõ est in purgatorio nisi ad soluendũ debitũ qͦd ex hac vita traxit sed quãto debitũ est min⁹ vel maius: tanto citi⁹ vel tardius soluit: ḡ ſm ꝙ aĩa in purgatorio maius vel min⁹ debitũ habet. tanto diuti⁹ vel citi⁹ purgat ꝛ fert in celũ. Scðo hoc idem ꝓbo ratione dilectionis sic: Quanto anima in mũdo existens magis vel minus tp̃alia dilexit: tãto diutius vel tardius vel veloci⁹ fert in celum. Ita dicit Aug⁹ in enchiridion: Post hanc vitam incredibile nõ est nõnullos fideles ꝑ ignem quendã purgari: quanto magis minusue vł bona ꝑitura dilexerũt: tanto tardi⁹ citiusqꝫ saluari. quasi ſm suos amandi modos diutius vt lignũ vel minus vt fenum: vel minimũ vt stipula ignem sustinebunt. Tertio rõne durationis. vñ Aug⁹ sic dicit: In illo igne citius purgat vnus q̃ alius. Et subdit dicens: Qui eni diutius in peccato ꝑmansit: dignũ est vt diuti⁹ sustineat penam. Quarto ratione intensiõis vel aggrauationis. vñ Aug⁹. Rursus qui graui⁹ offendit dignum est vt puniat pena acerbiori: dilatiõeqꝫ patrie longiori diña hoc iusticia faciẽteq̃ oib⁹ decẽtissime reddit p̃mia meritoꝝ. Quinto rõne subuentionis. vñ magister sen.

iiij.sen. dicit: q ille p quo fiunt plura suffragia citius a
penis purgatorij liberat. Et huius Tho. allegat hoc secun
do qolibe. q. vij arti. ij. argu. contra. Nota tn hic quat-
tuor ad euidentia pdictoz. Primu q sm q culpa est in-
tensior: sic intensior ei pena reddit. Sz quantu pot minor
pena sup minore culpa tantu pot maior pena sup maio-
rem culpa. Ex quo sequit: q q cito liberat paruus pecca-
tor p parua pena: tam cito liberat magnus petor p ma-
gna pena. Secundu est: q posito q sint duo in purga-
torio digni equali pena: tn vnus poterit alio citius libe-
rari: z hoc rone subuentiois. Na si p aliquo fiant multa
suffragia que no fiut p alio: tuc ille p quo fiut citius li-
berat a pena purgatorij: q alij p quibus no fiut: etia si eq-
lia peta detulerint: secudo qolibeto: vbi. s. in cor. q. Re.
infra Suffragia diligent. Tertiu est: q illi qui in fine
mudi inuenient habetes aliqua cremabilia: no tn tene
bunt in purgatorio z retardabunt a gloria: sicut illi qui
modo ad purgatoriu cremabilia deferut: qz tunc breuis
mora erit int morte z resurrectione; vt dicit Aug. Ra-
tio aut huius est sm beatum Tho. qz illi qui in fine mudi
viui reperient paru habebut de cremabilibus pcedentibus
tribulationibus prepurgati. poterit etia fieri vt acerbitas
pene momenti tpis recopenset diuturnitate pene in alijs
scdo qolibeto vbi. s. in solu. iiij. arg. Quartu est: q acer
bitas pene pprie rndet quantitati culpe. sed diuturnitas
rndet radicationi culpe in subiecto. vn pot contingere q
aliquis in purgatorio diutius moret: qui minus affligitur
z econuerso. Dec. h. Tho. iiij. scrip. sen. di. xxj. arti. iij. q. iij.
in solu. pmi argu. p totum. ❧ Q pena purgatorij
est timenda ppter quinq rones. CA. XXIX.

Eptimo notandu ad euidentia pdictoz q pena
purgatorij est timeda ppter quinq rones. Pri
ma est ppter acerbitate Re. s. xxv. ca. p totum.
Secuda est ppter diuturnitate. Illa enim pena de qua
ho posset se expedire in spacio vnius diei: durabit in pur-
gatorio p spaciu vnius anni. vn Ezech. iiij. Fili hois diem
p anno: diem inqua p anno dedi tibi. Re. pcedenti ca.
Tertia est ppter ifructuositate. infructuosa aut est illa
quantu ad lucru. qd sic patet: Sut eni tria genera penaz
pº sunt pene pntes. s. pnse z tribulatioes que valet qtum
ad duo. s. qtum ad pene debite comutatione: z qtuz ad
meriti vel premij acquisitione. 2º sut pene purgatorie q
valet solu qtum ad debiti psolutione: no qtum ad pre-
mij vel meriti acquisitione vel ampliatione. 3º sut pene
inferni que ad nihil valet. Tempus eni pns est tepus sere-
di vel merendi. Re. iiij. ca. pcedenti. s. xxvj. ca. Quo pena
purgatorij est volutaria z fructuosa: z quo no. Quarta
ro est ppter damnositate. in hoc aut pena purgatorij est
dannosa: qz qdiu morat ibi quicuq caret bonis eternis
. s. visione dei. de qua Aug. dicit: q nulla pena maior est
q carentia visiois diuine: qd veru est qtum ad damnu.
Damnificabit eni homo in hoc. qz sicut qui videt deum
habet omne bonu: eo q videre est habere deu: ita qui ca
ret visione dei caret ol bono. Quinta ro est ppter sub-
uenientiu paucitate. cito eni viui mortuos tradut obli-
uioni: nec de eis aliqd curant. vn clamant in purgatorio
m Job. xix. Miseremini mei miseremini mei saltem vos
amici mei: qz manus dni tetigit me. In quo verbo Job
in psona illoz qui sut in purgatorio facit duo. pº hortat
viuentes ad eoz copassionem dicens: Miseremini mei
miseremini mei. geminat eni hoc dicens: Miseremini
pmo affectu. vn dicit pma Joh. iij. Qui viderit fratre suu
necessitate habere: z clauserit viscera sua zc. Vel misere-
mini secudo effectu: Matth. xviij. Nonne z te oportuit
misereri coserui tui: sicut z ego misertus sum tui: 2º tan-
git istius copassionis duplice rone. Prima est ex parte
viuoru vinculu amicitie: ibi Saltez vos amici mei. q. d.
Ex quo alij dereliquerut me: saltem vos amici mei mise-
remini mei. nam ppriu est amicoru: q affectus vnius pen
deat ex affectu alterius. Secuda ro est ex parte psecutio-
nis diuine iusticie: ibi Quia manus dni no sathane teti
git me. nam in purgatorio no est pena ex pte demonum
sz pena ignis sola: horrendu est incidere in manus dei.
❧ Q pene inferni sut eterne triplici rone. CA. XXX.

Ertio pncipalit dicendum est de penis inferni.
t Circa quas quattuor sut notanda. s. eternitas si
ne defectioe: generalitas sine diminutioe: diuer
sitas sine acceptioe: coformitas sine iiuriatioe. Primo
circa penas inferni cosiderare debemus eternitate sine de
fectione. Nam pene inferni sut eterne. Hoc aut tripliciter
pbo. s. ronibus: similitudinibus: auctoritatibus. Primo q
pene inferni sut eterne pbo quattuor ronibus. pma est p-
pter culpe comisse incorrigibilitate. secuda est ppter di-
uine offense infinitatem. tertia est ppter volutatis praue
imobilitate. quarta est ppter retributiois condigne eq-
litatem. Prima ro quare pene damnatoz sunt eterne:
est ppter culpe comisse incorrigibilitate sic: Ille cuius cul
pa nunq corrigit eterna pena punit. sz damnatus nunq
corrigit culpa sua: ergo manete culpa iuste manet pena.
Q aut culpa in inferno damnatoz nuq corrigat: osten
do quinq ronibus. Prima est: qz existes i inferno est ex-
clusus a diuina gratia: sine qua nulla culpa corrigi pot.
Secuda ro: qz talis est priuatus hac vita in qua p gratiaz
pot fieri remissio peccatoru. vn cu aia postq a corpe est
sepata: ad hanc vita p se redire no possit: no pot veniam
cosequi. In psal. Ho est spus vades p se z no rediés. s. va
dens in morte: z no rediés p se a peto z morte: Tertia e:
qz est reprobatus a diuina iusticia. Sicut eni diuina mi
sericordia vnu eligit: ita dina iusticia aliu reprobat z ex-
cludit. Quarta est: qz est relictus ab oi creatura: Eccles. vij.
Cosidera opa dei: q nemo possit corrigere quem ille de
spexerit. Quinta est: qz est obstinatus in morte sua: Eccles
xj. Si ceciderit lignu ad austru siue in aquilone: in quo-
cuq loco ceciderit ibi erit. Qd verbu exponit quattuor
modis. Primo eni hortat Salomon ad vite rectitudi-
nem: z no declinare ad dextera vel ad sinistra. i. no extol
li psperitate: vel deijci vel frangi aduersitate dicens: Si
ceciderit lignu. i. homo. In austrum. i. suauitate prosperi
tatis vel vane laudis. Siue ad aqlone. i. impulsu tribula-
tionis aut flatu detractiois. Ibi erit. i. in illo peto morie
tur: nisi dine misericordie virtus erexerit eu. nam vtruq. s.
extolli psperitate z frangi aduersitate e malu. z vtrobiq
est casus culpe que sequit casus gehene. Scdo mo expo
nit sic: Si ceciderit lignu. i. ho ad austru. i. in calore cha-
ritatis ad gloria: Ibi erit: qz nuq poterit demereri. Si
vo ceciderit ad aqlone. i. in frigore infidelitatis vel pec-
cati mortalis ad pena infernale ad qua labit. Ibi erit. i.
quocuq loco siue in bono siue in malo. s. moriendo ceci
derit: ibi. s. in fine erit z manebit. Glo. Que locu tibi ppa
raueris: i futuro habebis. q seminauerit ho: hec z metet.
Bern. sup illa vba sic dicit: Ubi te inuenerit ibi te iudica-
bit. z subdit: Videat arbor q casura est anq cadat: quia
postq ceciderit no adiciat vt resurgat. sz neq vi se vtat.
Qua pte casura sit arbor si scire volueris ramos eius atten
de: vbi maior e eoz copia z ponderosior: inde casura no
dubites. Rami nostri desideria nra sut: qbus ad austru
extendimur si spualia sut: si carnalia ad aquilone.
❧ Q pene inferni sut eterne scda rone. CA. XXXI.

Ecuda ro quare pene inferni sut eterne: est ppt
s dine offense infinitate sic: Offensa dz aggrauari
sm dignitatem eius qui offenditur: na quanto
psona que offendit est maior: tanto culpa est maior: z p

ɔsequēs pena debet esse grauior: sicut verbigratia Qui offendit militē grauiꝰ offendit ꝛ grauiꝰ puniť ꝙ̃ qui offendit rusticū: ꝛ qui offendit ꝓncipē ꝙ̃ militē. Est aūt de iure naturali ꝙ quilibet priueť eo bono contra qđ agit ꝛ qđ offendit: sicut ꝑ exemplū patet ſm ciuilē iusticiam: ꝙ qui peccat contra rempublicā ꝑ morē vel ꝑ exiliū societate ꝛ bono omniū priuať. Sic igiť qui mortaliť peccat: deū qui est infinitū bonū offendit: ꝛ charitatē ꝑ quā est societas beatoꝝ. ğ tam visione dei ꝙ̃ beatoꝝ societate eternaliť ꝑuari debet. vñ Greg. ín libro dialo. Factus ē malo dignꝰ eterno qui in se peremit bonū eternū. Bernardꝰ dicit sup Canti. ꝙ qui mortaliť peccat vult non esse deū: ꝛ ꝑ consequēs eternaliť debet ꝑuari deo. Qđ sic ꝓbat: Qui vult deū esse aut impotentē: aut iniustū: aut insipientē: vult deū nō esse deū. ſʒ qui mortaliť peccat vellet deum aut pctā sua nescire: aut vindicare nō posse: aut vindicare nolle. ergo vellet deum nō esse deum: ꝛ ꝑ consequens debet ꝑuari deo. Nota tñ hic ad euidentiā ꝑdictoꝝ tria. Primū est: qꝛ sicut homines in ciuitate ista mortali supplicio ꝑme mortis vel ꝑpetui exilij puniunť ꝛ auferunť: sic hoīes in ciuitate celesti ꝛ imortali supplicio secūde mortis ꝛ ꝑpetui exilij puniunť. Qꝛ autē pena quā ciuitas mūdana infligit nō sit ꝑpetua: hoc est vel inquantū hō nō ꝑpetuo manet: vel inquantū ipsa ciuitas deficit. vñ si hō in ꝑpetuū viueret: pene exilij ꝛ seruitutis q̄ ꝑ humanā legē inferunť in eo ꝑpetuo manerēt. hec aūt duo sunt in futuro seculo: ğ ꝛc. Dec. b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xlvj. arti. iij. in cor. q. Secūdū est: ꝙ ꝑpetue pene q̄s deus ꝓ peccato mortali post hanc vitā dānatis confert: lʒ nō sint vtiles illis qui sūt in inferno: tñ sūt vtiles ꝓpter tria. s. vt iusticia cōseruetť: leticia ampliet: dei misericordia cogiteť. ꝑº damnatoꝝ pene sūt vtiles vt diuina iusticia cōserueť sic: Illud est vtile qđ est deo acceptū ſʒ diuina iusticia ꝓpter seipsam est deo accepta. vñ Gregꝰ. iiij. dialogoꝝ sic dicit: Oipotens deus q̄ pius ē: miseroꝝ cruciatu nō pasciť. qꝛ aūt iustus est: iniquoꝝ vltiōe nō sedatur. 2º pene damnatoꝝ sūt vtiles vt leticis cumuleť ꝛ ampliet. s. vt electi de diuina iusticia gratuleň. In psal. Letabiť iustus cū viderit vindictā. 3º pene damnatoꝝ sunt vtiles: vt diuina misericordia cogiteť ꝛ agnoscatur. facit enī pena damnatoꝝ ad gaudium beatoꝝ: nō rōne mali ꝛ pene eoꝝ: qꝛ hoc ex odio ꝓcedit qđ nō est ī beatis: ſʒ gaudent de penis eoꝝ considerando diuinā iusticiā ꝛ suam misericordiā qualiter se euasisse cognoscūt. ꝛ sic diuina iusticia ꝛ liberatio sua sūt ꝑ se cā ꝛ materia gaudij beatorū. vñ Gregꝰ. iiij. dialo. sic dicit: Ini qui oēs eterno supplicio dānati sūt quidē iniquitate puniūť: ꝛ tñ ad aliud ardebūt. s. vt iusti omnes ꝛ in deo videāt gaudia que ꝑcipiunt: ꝛ in illis ꝑspiciant supplicia que euaserūt: quare tanto magis in eternū diuine gratie debitores se esse cognoscūt: quāto in eternū mala puniri conspiciūt que eiꝰ adiutorio vicerūt: q̄rto scrip. sen. vbi. s. in solu. iij. argu. ꝑ totum. Tertiū est: ꝙ q̄uis ille qui peccat contra deū qui est actor vel causa essendi: quantū ex se est mereatur ipsū esse amittere. nō tñ debet in nihilū redigi cōsiderata ipsiꝰ actus deformitate. Et hoc ꝓpter tres causas. Prima est: qꝛ redigi in nihilū eū qui peccat nō cōuenit diuine iusticie: qꝛ repugnat ꝑpetuitati pene que est ſm diuinam iusticiā. Secūda est: qꝛ esse ꝑsupponiť ad meritū ꝛ demeritū. In nihilo aūt nō pōt esse meritū vel demeritū. Tertia rō est: qꝛ ꝑ inordinationē peccati esse nature nō tolliť vel corrumpiť: ꝛ iō ꝑuatio esse nō potest esse pena debita alicuiꝰ culpe. Diciť tñ in nihilū redigi q̄ spūalibꝰ bonis priuať: ſm illud ꝑma ad corinth. xiij. Si charitatem nō habuero nihil sum. Dec. b. Tho. iiij. scrip. sen. vbi s. in solu. vj. argu. in fine. ꝛ ꝑma scđe. q. lxxxvij. arti. iiij. in solu. ꝑmi argu.

## Tertia ratio. CA. XXXII.

Tertia rō quare pene inferni sūt eterne est ꝓpter volūtatis praue imobilitatē seu inflexibilitatē ꝛ eternitatē. nā apud diuinū iudiciū volūtas cōputať ꝓ facto. vñ ipse magis intueť cor ꝙ̃ ea que foris patent: vt diciť. j. Regū. xvj. Et iō lʒ eoꝝ culpa q̄ sūt in inferno actu vel actione sit tp̄alis: tñ volūtate ꝛ affectu seu affectiōe est eterna. qđ pʒ: qꝛ ille qui mortaliť peccat preponit fruitionē tp̄alē fruitiōi eterne vltimi finis: ꝛ magis vellet si posset illo tp̄ali bono in eternū frui: ğ ita debet puniri ac si eternaliť peccasset. vñ Gregꝰ. iiij. dialogo. sic dicit: Iniqui iō sine fine deliquerūt: qꝛ cū fine vixerunt. nā voluissent vtiqʒ sine fine viuere: vt potuissent sine fine peccare. Ostendūt enī qꝛ in pctō semꝑ viuere cupiunt qꝛ nūq̄ȝ desinūt peccare dū viuūt. Et concludit: Ad magnā ğ iudicātis iusticiā ꝑtinet: vt nūq̄ȝ careāt supplicio qui in hac vita nūq̄ȝ voluerūt carere pctō. Et idē: Ad districti iudicis iusticiā ꝑtinet: vt nūq̄ȝ careant supplicio: qui in hac vita nunq̄ȝ voluerunt carere pctō: ꝛ nullꝰ deť iniquo terminus vltionis: q̄ q̄ȝdiu valuit: noluit habere terminū criminis. Sic ğ pʒ: ꝙ volūtas peccatoꝝ eo ꝙ voluit esse ꝑpetua in peccato: debet esse imobilis ꝛ ꝑpetua in supplicio. Qꝛ aūt volūtas dānatoꝝ de malo in bonū mutari nō possit: ꝓbo duplici rōne. Prima rō est talis: Volūtas mutari a pctō in bonū nō pōt nisi ꝑ gratiā. sed aīe dānatoꝝ a diuina gratia totaliť sūt exclusē: ğ ꝛc. Secūda rō est talis: Sicut volūtas beatorū se habet ad malū: ita volūtas damnatoꝝ ad bonū. ſʒ volūtas beatoꝝ nō pōt fieri mala eū ꝑme regule imobiliť sit cōiuncta: ğ nec volūtas dānatoꝝ pōt fieri bona: cū a ꝑma regula eternaliter sit exclusa. Dec. b. Tho. ɔtra genti. libro. iiij. ca. xciij. rōne. ij. Tertia rō ad idē est talis: Qꝛ enī volūtas muteť hoc pōt esse duobꝰ modis. vno mō: qꝛ vult bonū aliqđ qđ prius nō volebat: alio mō: qꝛ dolet vel penitet de peccato de quo priꝰ nō penitebat. ꝑº ergo mō volūtas damnatoꝝ mutari nō pōt. s. volendo bonū. Cuiꝰ rō est: Lʒ volūtate naturali q̄ est in dānatis a deo dānati velint bonū nō tñ volūtate deliberata q̄ est in eis a seipsis ꝓ̄t bonū velle. vñ ꝛ si aliqđ bonū velint: non tñ illud bonū volunt hn̄: eo ꝙ a fine vltimo recte volūtatis totaliť sunt auersi. 2º volūtas damnatoꝝ mutari nō pōt. s. dolendo vel penitendo de malo. Cuiꝰ rō est: qꝛ obstinata voluntas nunq̄ȝ pōt flecti nisi in malū. ſʒ omnes dānati erūt obstinati sicut demones: ğ volūtas eoꝝ nunq̄ȝ esse poterit nisi mala. Ubi est sciendū: ꝙ dolere de pctō cōtingit dupliciter. Uno modo rōne diuine offense: ꝛ sic damnati de diuina offensa nunq̄ȝ dolebunt: neqʒ dolere poterunt ꝓpter priuationem gratie. Alio modo rōne pene: ꝛ hoc modo damnati dolebunt ꝛ penitebunt de peccato propter penas quas sustinent in inferno. Dec beatus Tho. iiij. scri. sen. di. l. de penis damnatorū. arti. ꝑmo: in cor. q. ꝛ ibidē q. ij. per totum.

## Qꝛ pene iferni ꝓbāť eterne: q̄rta rōe. CA. XXXIII.

Quarta ratio quare pene inferni sunt eterne est: ꝓpter retributiōis cōdigne equalitatē sic: Ordo enī diuine iusticie exigit: ꝙ sicut p̄emia rn̄dent ꝓportionabiliť actibꝰ virtuosis. ita pene rn̄deant pctīs. ſʒ ꝑmis beatoꝝ erūt eterna. vt diciť Matth. xxv. Iusti aūt ī vitā eternā: ğ pene dānatoꝝ erūt eterne: Matth. ibidē Ibūt hi. s. damnati in suppliciū eternū. Dec. b. Tho. iiij. scripto sen. di. xlvj. q. iij. vnde Matth. xxv. dicitur: Discedite a me maledicti ꝛc. In quo verbo de penis dānatoꝝ tangit quattuor. primo exclusionem visionis diuine: ibi Discedite a me: secundo reprobationē sentētie extreme: ibi Maledicti: tertio passionē eternalis gehēne: ibi In ignē eternū. quarto cohabitationē societatis diabolice:

ibi Qui paratꝰ est diabolo ⁊ angelis eiꝰ. Primo tangit exclusionē visionis diuine: ibi Discedite a me. Cū enī in dānatis sit duplex pena. s. pena dāni que cōsistit in carētia visionis diuine: ⁊ pena sensus que est pena ignis. Istā duplicē penā tangit. p° tangit penā damni. s. carentiā visionis diuine: cū dicit Discedite a me. Ubi nota: q pena dāni. s. carentia visionis dei. aliqñ est maior pena q̄ pena gehēne: aliqñ vō est minor pena. Nā carentia visionis aliqñ est cū sensu doloris vl' cū pena sensus: aliqñ vō est sine pena sensus. Primo igit carentia visionis q̄ est cum pena doloris sensus: vt in adultis est maior vel grauior pena q̄ pena gehēne. qd̄ dupliciter pbo. s. auctoritate: ⁊ rōne. p° auctoritate Chryso. sup Matth. vij. sic dicētis: Ponamꝰ añ oculos quāti doloris est excludi ⁊ pijci a regno celoꝝ: qꝛ vt mihi videt illud grauiꝰ est q̄ gehenna. Et ibidē due sūt pene. s. excidi ⁊ in ignē mitti. Noui q plurimi solā pmescūt gehennā. ego vō illiꝰ amissionem glorie amariꝰ q̄ ipsiꝰ gehenne dico supplicium. Res est gehēna ⁊ horribile illud supplicium. tñ si mille aliquis ponat gehēnas. nihil tale dicturus est quale a billiꝰ luce pelli ⁊ eximi nō esse cū xp̄o ⁊ odio haberi a xp̄o. 2° pbo hoc idē rōne sic: Quanto aliqd est maius bonū: tanto eius oppositū est maius malū: sʒ est maius bonū qd̄ tollit p carentiā visionis diuine. s. bonū increatū qd̄ est deus q̄ qd̄ tollit p gehennā. s. bonū creatū. ergo carētia visionis dei est maius malū. Scd̄o est quedā carētia visionis dei sine sensu doloris: vt in puulis decedētibꝰ ante baptismū. ⁊ hec pena est minor pena gehēne. qd̄ dupliciter pbo. s. auctoritate: ⁊ rōne. p° auctoritate Augu. sic dicentis: Mitissima est pena paruuloꝝ. sʒ eoꝝ pena est carentia visionis dei. g carentia visiōis dei est minor pena q̄ pena gehēne. 2° pbo hoc idem rōne sic: Quicūq cruciat in gehēna caret visione dei: sʒ nō cōuertit. s. quicūq caret visione dei cruciat in gehenna. g carentia visionis dei in puulis est minor pena q̄ pena in damnatis. Hec petrꝰ de tharan. iiij. scrip. sen. di. vij. arti. iij. p totum. Secundo tāgit eternalis gehēne passionē: cū subdit In ignē eternū. Nā Algalel dicebat q peccatoribꝰ hec sola pena reddet. s. q affligent ex carentia visionis dei. sʒ qꝛ hoc ē falsum ⁊ erroneū. idō ostendo q q̄ contra deū peccant nō solum puniēdi sūt p hoc q a beatitudine ppetuo excludunt: sʒ etiā p experientiā alicuiꝰ sensibilis nocumenti. qd̄ pbo triplici rōne. s. rōne cōuersionis: abusiōis: pmiationis. p° rōne cōuersionis sic: Sicut enī in pctō mortali est auersio ab vltimo fine: ita ē indebita cōuersio ad bonū cōmutabile. Sʒ rōne auersionis peccator penā patit damni. s. penā carentie visiōis dei. g rōne indebite cōuersionis peccator patit penā sensus: inq̄tū ab his rebꝰ sensibilibꝰ patit nocumentū. 2° hoc idē pbo rōne abusionis sic: Siqs eo qd̄ est ad finē inordinate vtit nō solum fine priuat: sʒ etiā aliud nocumentū incurrit. sicut pʒ p exemplū i cibo inordinate assumpto: qui nō soluʒ sanitatē nō cōfert: sʒ etiā egritudinē inducit. Sic igit a simili: qui in rebꝰ creatis finē cōstituit eis nō vtit sm q debet. s. ad finem vltimū referendo. ⁊ idō nō solum debet puniri p hoc q beatitudine careat: sʒ etiā p hoc q ab ipsis rebꝰ sensibilibus nocumentū experiat. 3° pbo hoc idē rōne premiationis sic: Sicut enī recte agentibꝰ duplex debet premiū. s. eternale qd̄ consistit in visiōe dei: ⁊ accidentale qd̄ est quoddā gaudiū de opibus a se factis. Ita peccantibꝰ debet duplex pena. vna dāni que cōsistit in carentia visionis dei. alia sensus: q̄ consistit in afflictiōe reꝝ sensibiliū ⁊ spāliter in afflictiōe ignis. vñ merito subdit: In ignem eternū. Hec b. Tho. contra gentiles libro. iij. ca. cxlv. p totum. Tertio tangit reprobationē ⁊ plationē extreme sententie: ibi Maledicti. Nā qui sūt in inferno sunt tripliciter maledicti. p° in pncipio ⁊ i fine: Deutero. xxviij. Maledictus eris egrediēs ⁊ ingrediens. Est enī peccator maledictus a deo egrediens mundū: ⁊ ingrediēs infernū. 2° maledictiōe culpe. In psal. Maledicti qui declinant a mandatis tuis. 3° maledictione eterne pene.

Quarto tangit cohabitationem societatis diabolice: ibi Qui paratus est diabolo ⁊ angelis suis. Consortium quidē horribile ad imaginandū: horribile amplius ad videndū. sʒ adhuc horribilius ad cohabitandū.

## ¶ Qz omnes qui in peccato mortali decedunt eternaliter puniunt. CA. XXXIIII.

Secūdo pncipaliter circa penas inferni cōsiderare debemꝰ generalitatē sine acceptione vel exceptione. Ad cuiꝰ euidentiā est sciendū: q de penis inferni olim tres errores fuerūt: vt dicit Augꝰ. xxi. de ciui. dei. Quidā enī vt Origenes ⁊ eiꝰ sequaces dixerunt q demones qñq p dei misericordiā sunt liberādi a penis. Cuiꝰ rō videt esse sʒ eos: qꝛ Sapiētie. xj. dicit: Misereris omniū dñe qm̄ potes oīa. sʒ inter oīa etiā demones cōputant: cū sint creature dei. g etiā pena demonuʒ finiet. Sʒ hoc dicere est erroneū: tū qꝛ repugnat auctoritati: tū qꝛ repugnat rōni. Primo enī repugnat auctoritati sacre scripture q̄ dicit Apoca. xx. Qz diabolꝰ qui seducebat eos: missus est in stagnū ignis ⁊ sulphuris. Scd̄o repugnat rōni. Nā ex vna pte misericordiaʒ dei minus ampliabat: ⁊ ex alia parte iusticiā dei nimis coartabat. qd̄ patet: qꝛ sicut ponebat demones ⁊ aīas dānatoꝝ qñq a pena liberādas. ita ponebat angelos ⁊ aīas sanctoꝝ qñq a beatitudine in huiꝰ vite miserias deuoluendas. Ad argumentū aūt contrariū qñ dicit q deus miseretur omniū. rñdeo duobus modis. p° q deus inquantū i ipo est omniū miseret. sʒ qꝛ dei misericordia sapientia regulat. Inde est q ad quosdā nō extendit: qui. s. misericordie dei se fecerūt indignos. sicut demones ⁊ anime damnatoꝝ: qui sunt in malicia obstinati. 2° modo pōt dici: q misericordia dei in damnatis etiā locuʒ habet. nō q a pena totalit soluant: sʒ inquantū puniunt citra condignum. Hec beatꝰ Tho. iiij. scrip. sen. di. xlvj. de misericordia dei. arti. iij. q. pma in cor. q. ⁊ in solu. primi argu. p totum. Scd̄o quidam alij fuerūt qui posuerūt: q demones in perpetuū puniunt contra Origenem. sʒ homines qñq liberabunt a pena etiā infideles. Sed hoc est irrationabile ⁊ erroneū. quod dupliciter pbo. p° auctoritate Damasceni dicentis sic: Qz hoc est hominibꝰ mors: qd̄ angelis casus. sʒ angeli post casum sunt irreparabiles: g etiam ⁊ homines. 2° pbo hoc idem rōne sic: Sicut enim demones sunt in malicia obstinati ⁊ ita in ppetuum puniendi. Ita etiam anime hominū qui sine charitate decedunt. Ibidem. q. ij. in cor. q. p totum: ⁊ argu. ij. contra.

Tertio quidā errauerunt: vt dicit Augustinꝰ in libro s. allegato dicentes: q soli xp̄iani erāt liberandi a pena eterna. Et hi tripliciter diuersificati sūt. Quidā enī primo dixerūt: q qui habent pietatē etiā si in peccato mortali decedūt qñq a pena liberabunt: allegātes illud qd̄ scribit Math. v. Beati misericordes qm̄ ipsi misericordiā cōsequent. Fideles vō qui nō fuerūt misericordes ppetuo dānabunt. Sʒ ɔtra hos loquit Paulꝰ. j. ad corinth. xiij. di. Si distribuero oēs facultates meas i cibos pauperū charitatē aūt nō habuero nihil mihi pdest. vel ad vitationē eterne pene: vel ad acquisitionē eterne glorie.

Scd̄o alij dixerūt q hñtes fidē dānari nō pñt: vt dicit Marci vlti. Qui crediderit ⁊ baptizatꝰ fuerit saluus erit Sʒ cōtra tales loqt btūs Jacobꝰ. ij. ca. q fides sine opibꝰ mortua ē. ⁊ btūs Petrꝰ scd̄a petri. ij. dicens: Meliꝰ erat illi viā veritatis nō cognoscē: q̄ post agnitā retrorsū ire: vbi. s. q. iij. ⁊ iiij. in cor. q. p totum. Tertio quidā alij di-

perunt: q qui in se bñt dei honorē perire nō pñt. Sed qz tales frequenter exteriꝰ deū solū labijs honorāt interius autē opēribꝰ prauis impugnāt: ideo contra hos loquit dñs Matth. vij. dicens: Nō oēs qui dicūt dñe dñe intrabūt ⁊c. ⁊ ideo dicendū est: q omnes q̄ in peccato mortali decedunt generalit̄ sine exceptiōe aliqua dānabunt. Cuiꝰ rō est: qz sicut omnes qui in gratia vel in charitate decedunt saluant: vt dicit Matth. xj. Venite ad me oēs qui laboratis ⁊ onerati estis ⁊c. sic omnes q̄ in peccato mortali decedūt: damnant. Ita dicit Matth. vij. Ois arbor que nō facit fructū bonū excidet: ⁊ in ignem mittet. In quo verbo facit tria: pͦ ponit demeritū generale: ibi Ois arbor que nō fecerit fructū bonū. Sicut enī arbor ē mala tripliciter: pmo si fructus malos facit: scdo si fructu careat: tertio si fructus bonos nō pariat: ita peiōr est damnabilis ppter tria. pmo si malos fructus .i. pctā cōmittat vt hereticꝰ: luxuriosus ⁊c. scdo si fructu .i. virtutis opibꝰ careat: vt otiosus. tertio si fructꝰ bonos n̄ pariat: vt hypocrita ⁊ fictus. 2ͦ tangit damnū horribile: ibi Excidet .s. a visione dei ⁊ a cōsortio omniū bonoꝝ. Re. š. ca. pcedēti que sit maior pena: vel dāni: vel sensus. 3ͦ suppliciū sine fine. ibi Et in ignē mittet. Vel dicas alit: Omnis arbor sine psonaꝝ acceptione q̄ nō fert fructū sine alicuius excusationis allegatiōe excidet: sine alicuius euasione ⁊ i ignē mittet cū omni afflictiōe. vel excidet .i. excludet a deo q̄ntum ad penā damni: ⁊ in ignē mittet q̄ntum ad penam sensus.

¶ Q in inferno sunt nouē pene: ⁊ que. CA XXXV.

Tertio pncipalit̄ circa penas damnatoꝝ considerare debemꝰ diuersitatē sine diminutiōe. Nam sm Grego. sup illo verbo Matth. viij. Ejicient in tenebras exteriores. In inferno sūt inter alias nouē pene. s. ignis inextinguibilis: vermis imortalis: fletus cōtristabilis: tenebre palpabiles: feror interminabilis: stridor inestimabilis: aspectus horribilis demonū: desperatio omniū bonoꝝ: mors sine morte: defectꝰ sine defectu: qz mors ibi semp incipit ⁊ defectꝰ deficere nescit. Primo i inferno est ignis inextinguibilis. Re. s. Ignis inferni p totum. Scdo est ibi vermis īmortalis. Ita dicitur Isa. lxvj. Vermis eoꝝ nō morietur. Ubi sciēdū: q vermis qui esse dicit in dānatis nō erit corpalis. Cuiꝰ rō est: qz post diem iudicij inouato mūdo nō remanebit aliquod corpꝰ mixtū. vel aliqd animal nisi corpꝰ hoīs tm̄: ⁊ ideo debet intelligi esse vermis spūalis ad similitudinem corpalis. Sicut enī vermis corpalis orit ex putredine ⁊ affligit pungēdo. Ita vermis spūalis qui est remorsus conscientie orit ex putredine pcti ⁊ affligit aīam. Hec beatꝰ Tho. iiij. scripto sen. di. l. de penis damnatoꝝ arti. iij. q. ij in cor. q. p totū. Tertio in inferno est fletus cōtristabilis. Ita dicit Matth. xxij. Ibi erit fletus ⁊c. Ubi nota: q in fletu corpali sūt duo. s. lachrymaꝝ resolutio: ⁊ hec n̄ erit post diē iudicij: qz tūc cessante motu celi nulla generatio vel alteratio erit. Scdo in fletu corpali est capitis ⁊ oculorū turbatio. ⁊ hec erit in die iudicij: ⁊ in aīa ⁊ in corpe. Nam aīa maxime affliget: ⁊ corpus imutabit in bonū: vt in beatis. ⁊ in malū: vt in dānatis ab aīe passiōe Ibidē q. iij. in cor. q. p totum. Quarto in inferno sunt tenebre palpabiles. Ita dicit Matth. xxij. Ligatis manibꝰ ⁊ pedibꝰ mittite eū in tenebras exteriores. Ubi nota: q lux ⁊ tenebre ibi sūt sm q spectāt ad miseriā damnatoꝝ. Lz enī infernus q̄ntum est ex se sit locus tenebrosus: eo q est i medio terre situs vbi nō pōt esse nisi ignis turbidus ⁊ q̄si fumosus. Tñ ex diuina dispensatiōe est ibi aliqd luminis quantū sufficit ad vidēdū illa que aīam ⁊ corpus torquere pñt. vbi. š. q. iiij. in cor. q. p totū. Magister aūt sen. iiij. libro sen. dicit: Q tenebre spūales que in inferno erūt: tribꝰ modis intelligunt. pͦ tenebre exteriores dicunt totalis carētia visiōis dei. vñ Augꝰ: Quid enī est esse extra deū nisi esse in summa cecitate. Ibi g̊ tenebre exteriores erūt: qz tūc peccatores penitꝰ extra deum erūt. Nā ibi peccatores excludent a luce dei nō aūt hic. 2ͦ p tenebras exteriores quedā malignitas odij ⁊ bonitatis intelligit. que tūc excrescit in mentibꝰ reproboꝝ. 3ͦ p tenebras exteriores intelligit quedā obliuio: qz tunc tormentoꝝ eternoꝝ ⁊ exterioꝝ doloribꝰ adeo afficientur affligent ⁊ turbabunt: vt nūq̄ de deo vel vix vel raro valeant aliqd cogitare. sz in hac vita nullus adeo malus est vt a cogitatiōe dei penitꝰ secludat: qui nec pdit appetitū beatitudinis ⁊ boni amoris quē naturalit̄ rōnales hñt.

Quinto in inferno est stridor inestimabilis: vt dicitur Matth. xxij. Ibi erit fletus ⁊ stridor dentiū. Vñ nota q in dānatis erit fletus solū spūalis: vt pz. s. stridor vo corporalis. Cuiꝰ rō est: qz stridor nullā importat resolutionem sicut effusio lachrymarū. Hec petrus de tharan. iiij. scripto sen. di. l. Gregꝰ. Ejicient in tenebras exteriores: vt illic dentes strideant: q̄ hic de edacitate gaudebāt. Illic oculi defleāt q̄ hic p illicitas cōcupiscentias cōuersabantur. quatenꝰ singula mēbra supplicio subijciant: que hic singulis quibusq; vitijs subiecta fuerāt. Et subdit Gregorius: Nā fletus de ardore stridor solet excitari de frigore. Ubi duplex ostendit esse gehēna. s. nimij frigoris: ⁊ intolerabilis feruoris. vñ dicit Job. xxiiij. Transibunt ab aquis niuiū ad calorē nimiū. Qui quidē transitus nō dicit interpolationē inter penā ignis ⁊ penaz aque. nec erit ibi ordo: qz in supplicijs damnatoꝝ ppria qualitas suppliciorꝝ nō generat sicut hic. videmꝰ enī: qz q̄n hō hic patit penā ab aquis nō patit tunc penā ab igne. nec tunc ignis agit in ipso. Hoc aūt nō est in penis inferni: qz cū vtraq; culpa eorū sit continua. s. amor male inflāmans ⁊ timor male humilians. vtraq; eoꝝ pena debet esse continua: qz si vtraq; pena. s. frigoris ⁊ caloris nō esset continua. aliq̄n puniret ab aqua ⁊ nō ab igne. ⁊ ecōuerso qd est falsū. vñ simul erit damnatus in igne ⁊ aqua: ⁊ simul aget caliditas ⁊ frigiditas: ⁊ punietꝰ p peccato sibi pporcionabili. vñ dicit btūs Gregꝰ: Q pena aque debet ppt timorē male humiliantē: ⁊ pena ignis ppter amorē male inflāmantē. vñ transitus ille nō dicit ordinē vel interpolationē: sz continuitatē ⁊ varietatē penaꝝ: ppter varietatem ⁊ continuitatē culpaꝝ. Beatꝰ Thomas illud verbum Job: Transibūt exponēs dicit: q dānati transibūt ex vehementissimo calore ad vehementissimū frigus: sine hoc q in eis sit aliqd refrigeriū: qz eoꝝ passio ab exterioribus nō erit p trāsmutationē corporis a sua pristina naturali dispōne: vt cōtraria passio ad equalitatē vel tēperiem reducēdo refrigeriū causet sicut nūc accidit. sed erit p actionē spūalē sm q sensibilia agunt in sensū: put sentiūt ipmēdo formas suas sm esse spūale in organū: ⁊ nō sm esse materiale. iiij. scrip. sen. di. xliiij. arti. iij. q. ij solu. ij. argu. p totū. Sexto i inferno est fetor intolerabilis: Johelis. ij. Ascēdit fetor eiꝰ ⁊ ascendit putredo eiꝰ qz supbe egit. ⁊ Isaie. xxxiiij. De cadaueribꝰ eoꝝ ascēdit fetor. Hic aūt fetor noīe sulphuris designatur. ita dicit in psal. Pluet sup petōres laqueos ignis sulphur ⁊ spūs pcellaꝝ ps calicis eoꝝ. Ubi nota: q pena ignis rñdet cōcupiscētie pcti. pena sulphuris rñdet delectatiōi pcti. pena pcelle rñdet ppetratiōi pcti. vel alit. pena ignis rñdet ardori cupiditatis. pena sulphuris fetori voluptatis. pena spūs pcellaꝝ rñdet strepitui elatiōis.

¶ Q in inferno pena rñdebit culpe in octo. CA. XXXVI.

Quarto ⁊ vltimo circa penas inferni cōsiderare debemus conformitatē sine iniuriatiōe. Ubi nota: q i inferno pena rñdebit culpe i octo. s. in

quidditate: quātitate: qualitate: multitudine: obscurita/
te: localitate: auersiōe: induratiōe. Primo pena rñde/
bit culpe in specie vel qdditate: qꝛ sicut in peccō est ignis
culpe: ita in inferno erit ignis gehēne. Ysaie vlti. Ignis
eoꝝ nō extinguet᷑. Re. s. Ignis. Scḋo in quātitate: qꝛ
iuxta quantitatem culpe erit quātitas pene. Ita dicitur
Deutero. xxv. Pro mensura peccati erit ⁊ plagaꝝ modꝰ:
Matth. vij. In qua mensura mensi fueritis remetietur
vobis. hoc est sm mensurā meriti vel delicti erit mensu/
ra premij vel pene. Ubi nota: ꝙ differētia est int̄ huma
nū iudiciū ⁊ diuinuꝫ. Nā sꝫ iudiciū hominū quiqꝫ pena
maior ꝓ minori infligit᷑. s. qñ ex minori culpa maiꝰ no/
cumentū hoibus iminet: sicut homicidiuꝫ grauiꝰ punit᷑
ꝙ̄ piuriū: ꝗuis piuriū sit grauiꝰ peccatū homicidio. sm
aūt iudiciū dei pena grauior culpe grauiori debet᷑. Hec
beatꝰ Tho. ꝑmo qōlibe. q. ix. arti. ij. Re. infra Periuriū.
Sed forte dices ꝙ sm iudiciū dei pena excedat culpā
ita ꝙ deus punit peccatorē supra condignū. qḋ triplicit᷑
ꝓbo. ꝑᵒ auctoritate Ysa. xl. Suscepit de manu dñi dupli/
cia ꝓ oibus peccatis suis. 2ᵒ auctoritate Apoca. xviij. Du
plicate ei supplicia sm opa eius. 3ᵒ ex quadā glo. sup illo
verbo. Ex vsuris ⁊ iniqtate redimet aīas eoꝝ. que sic di/
cit: Plus exigit deus in penis ꝙ̄ cōmissum sit in culpis.
Rñdeo duobꝰ modis. ꝑᵒ: qꝛ cū deus sit excellentissimus
dator ꝓpter abundantiā sue volūtatis eius datio semꝑ
meritū recipientis excedit. ⁊ qꝛ ꝓ eodē cōputat᷑ minus
malū ⁊ maius bonum: vt dicit᷑ .v. ethi. idō deus semꝑ dat
vltra condignū. Hec. b. Tho. iiij. scrip. sen. dis. xlvi. arti. ij.
q. ꝑma in cor. q. ī fine. Scḋo modo rñdeo ⁊ dico: ꝙ deꝰ
totū peccatū illoꝝ q̄ sunt ī inferno punit nō tñ totalit᷑. vñ
de pena multū relaxat. Ubi nota: ꝙ pena dānatoꝝ pōt
dici infinita: vel intensione: vel duratiōe. ꝑᵒ ergo de in/
finitate intensiōis seu acerbitatis deus quasi infinitam
ꝑtem relaxat: tū ꝓpter fragilitatē nature que nō est susce
ꝑtibilis infinite pene. tū ꝓpter imensitatē sue misericor/
die. nam sicut in oī ope relucet diuina misericordia: sic
etiā in damnatoꝝ punitiōe. 2ᵒ de infinitate durationis
deus nihil relaxat ꝓpter incorrigibilitatē culpe. Ad pri
mū ergo ⁊ secundū qḋ obijcit᷑ incontrariū de duplicita/
te pene. rñdeo ⁊ dico: ꝙ duplicitas illa nō intelligit᷑ sm
excessum pene ad culpā in duplo: sꝫ qꝛ homo in duobꝰ
punit᷑. s. in aīa: ⁊ in corpe. Ad auctoritatē igit᷑ qḋ dicit᷑:
ꝙ deus plus exigit in penis ꝙ̄ cōmissūꝫ sit in culpis: in/
telligendū est ꝗ̄tum ad tpis duratiōnē: qꝛ ꝓ delectatio/
ne momentanea infligit᷑ pena eterna. Duratio aūt pene
nō ꝓportionat᷑ neqꝫ rñdet duratiōi culpe. sꝫ magis intē/
sio pene rñdet enormitati culpe. Hec. b. Tho. iiij. scripto
sen. vbi. s. arti. ij. in solu. ij. argu. ꝓ totuꝫ. Tertio in infer/
no rñdebit pena culpe in qualitate: qꝛ sicut in peccato ē
aculeus conscientie remordētis: ita in inferno: Ysa. lxvj.
Uermis eoꝝ non moriet᷑. Re. s. de verme ca. ꝑcedenti. ⁊
s. Conscientia. vñ Gen. xix. Pluit dñs sup sodomā ⁊ go
morram ignē ⁊ sulphur. Cuiꝰ rō est: qꝛ ignis sūmū habet
ardorem: sulphur sūmū fetorem: qꝛ in sodomitico vitio
est sūmus ardor libidinis ⁊ cōcupiscentie: ⁊ sūmus fetor
abominationis ⁊ infamie. vnde beatus Gregoriꝰ in glo.
sic ait: Qualitate vltionis innotuit macula criminis. sul/
phur enī fetet: ignis ardet. Qui ergo ad ꝑuersa desideria
carnis fetore ardebant: iure igne ⁊ sulphure peribant: vt
ex iusta pena discerent quid in iniusto desiderio fecissent
Quarto rñdebit pena culpe in multitudine: quia quot
hic fuīt peccata: tot ibi erūt tormenta. vnde Matth. xiij.
Colligite pmū zizania ⁊ alligate fasciculos ad cōburen/
dum. vñ Ysidorus dicit sic: Alligate ea. qꝛ consimilis cul
pe reos cōsimilis cruciatus constringit. Et subdit: Fasci
culos. Nam vnus ⁊ plures erunt fasciculi: qꝛ communiter
omnes reprobi damnabūt᷑. Lꝫ enim diuersitas sit in pe/
nis omniū: tñ vna erit pena damni. s. carentia visiōis dei
ꝓ criminū tamen diuersitate diuerse erunt accidentales
pene: ⁊ ideo nō dicit: vnum fasciculum sed fasciculos. in
quo notatur penarū diuersitas. Augꝰ ibidem: Alligatio
fasciculoꝝ futura est: vt nō confuse sed ꝓ diuersitatis sue
modo vniuscuiusqꝫ erroris ꝑtinacia puniatur. Quinto
respondebit in inferno pena culpe in obscuritate: quia si
cut in peccato sūt tenebre interiores: ita in inferno sūt ⁊
erunt exteriores. Re. caᵒ ꝑcedenti. Sexto respondebit
pena culpe in localitate: quia vbi fuit culpa ibi erit pena
qḋ patet de diuite epulone: Luce. xvj. vbi dicitur: Di
ues positus in inferno in lingua cruciabat᷑. Ubi Chryso
stomus sic dicit: Multa enī lingua eius suꝑbe locuta ē.
vbi peccatum: ibi ⁊ pena. ⁊ qꝛ plurimū lingua peccauit
amplius torquetur. Et Gregorius in omel. sic ait: Quid
aūt est quod in tormentis positus linguam suā refrige/
rari postulat: nisi ꝙ is qui cōuiuādo de loquacitate pec/
cauerat: ꝓ retributionis iusticiam atrociꝰ ardebit. abun/
dare enim in cōuiuijs loquacitas solet. Et Augustinus
de questionibꝰ euangelij sic ait: Uel ꝙ linguaꝫ suā vult
refrigerari cum in flāma totus arderet: significat quod
scriptum est: Mors ⁊ vita in manibꝰ lingue. ⁊ qꝛ omīs
confessio fit ad salutem: qḋ ꝓ suꝑbiam ille nō fecit: ideo
torquebat᷑. Septimo respondebit in inferno pena cul
pe in auersione. Nam sapientie. xi. dicit᷑: Per que pecca/
uerit quis ꝑ hec ⁊ torquet᷑. quod patet: ⁊ ex parte instru
menti: ⁊ ex parte supplicij vel tormēti. ꝑᵒ ex parte instru
menti: Sepe enim ipso instrumento sue offensionis pu/
niunt᷑ peccatores: vt Golias suo gladio est occisus. ꝑmo
Regū. xvij. Et Aman in patibulo qḋ parauerat Mardo
cheo est suspensus: Hester. iiij. Et diues epulo. qꝛ in lin/
gua peccauerat: in lingua est cruciatus. 2ᵒ hoc idē patet
a simili ex parte tormenti sic: Qui mortaliter peccat ⁊ ex
ꝓposito: voluntarie a deo auertit᷑. quod patet: qꝛ pecca/
tum mortale est auersio a bono incōmutabili. ꝗ oportet
ꝙ torqueat᷑ ꝑ hoc ꝙ a fine vltimo excludatur. s. a visione
dei. Hec beatus Tho. contra gentiles libro. iij. ca. cxxxij.
rōne secunda. Octauo respondet ī inferno pena culpe
in duratione: qꝛ peccatum qḋ est in voluntate eternum:
punit᷑ ibi pena eterna. Licet enīꝫ opus exterius peccati
sit temporale. tñ voluntas peccandi est in potestate eter/
na: vt dicit beatus Gregꝰ. Et ideo dñs affectuꝫ magis ꝙ̄
actum considerās: peccatū mortale in quo quis decedit
eternaliter punit.

## ¶ Qꝛ pene inferni habent in se quattuor: ⁊ que. CA. XXXVII.

ſ I autē ꝑdicta omnia breuius vis concludere ⁊
comprehendere: nota ꝙ pene damnatoꝝ sunt
eterne: imense: diuerse. infructuose. Primo di
co: ꝙ pene damnatoꝝ sunt eterne. Et hoc triplicit᷑ probo
. s. rōnibus: similitudinibꝰ: auctoritatibꝰ. Primo sex rō/
nibus. Prima rō est: qꝛ hō peccauit in suo eterno. s. deo:
idō punit᷑ suo eterno. Secunda rō est: qꝛ causa peccati. s.
mala voluntas reproboꝝ est eterna. vellēt enī si possent
in peccato ꝑpetuo delectari: ideo ꝑpetuo debent penite/
re ⁊ cruciari. Tertia rō est: qꝛ sicut ignis iste non deficit
ꝗ̄diu materiā paratā inuenerit: ita ignis inferni ē eter/
nus: qꝛ materia ignis infernalis. s. pcti macula est eter/
na: ideo ⁊c. Quarta rō est: qꝛ vbi nulla penitētia ibi nul/
la misericordia. sꝫ dānati de peccato cōmisso nūqꝫ habe
būt verā penitentiā: idō deus illiꝰ punitiōis nunqꝫ muta/
bit sniam habēdo de eis misericordiā. Quinta est: ꝙ ille
q̄ est a vita ꝑpetua sepatus nunqꝫ pōt redire ad eā. sꝫ pec
cator sepat᷑ a vita perpetua. s. a deo: ideo peccator perpe/
tuo mortem incurrit. Sexta est: quia vbi est error in in/
finitum: ibi debet esse dolor in infinitū. sꝫ in infinitum

errant hec tria. s. rõnabilis: cõcupiscibilis: irascibilis. Qđ sic pꝫ: qꝛ rõnabilis errat in infinitũ iudendo: cõcupiscibilis in appetẽdo. irascibilis in adherẽdo. ğ pena vel dolor in infinitũ debet durare. Scđo ꝙ pene inferni sunt eterne, pbo similitudinibꝰ. pͦ enim videmꝰ: ꝙ emptio momentanea dat iux possidẽdi ppetuũ. 2ͦ vulneratio momentanea mortẽ inducit ppetuã. 3ͦ plaga ipalis est liuor ppetuus. 4ͦ crimen lese maiestatis ꝑ mortem vel exilium ppetuũ punit᷑. Tertio ꝙ pene inferni sunt eterne pbat᷑ auctoritatibus Re. s. Scđo pncipaliter dico: ꝙ pene inferni sũt imense quattuor modis. pͦ in altitudie que est ex bonoꝝ celestiũ amissione. 2ͦ in pfunditate q̃ est ex abyssali imersione. 3ͦ ex longitudine que est ex penarũ damni sensus eternitate. 4ͦ in latitudine que est ex maloꝝ vndeq; imensitate. Tertio dico ꝙ pene inferni sũt diuerse. Re. s̃. de diuersitate penarũ. Hoc etiam pꝫ ex pte loci inferni qui est locus pfundus: tenebrosus: igneꝰ horridus: penuriosus vel aridus: fetidus ꝛ imundus: venenosus: tumultuosus. pͦ est locus pfundus. vñ dicitur infernus quasi inferiꝰ ppter suã pfunditatẽ: Eccl. li. Uita mea appropinquãs erat in inferno deorsum. nihil enim est inferno pfundius. 2ͦ est locus tenebrosus. nam tales ibi sũt tenebre: vt nihil videat᷑ ad consolationẽ damnatorũ: ꝛ vt aliquid ibi luceat ad maiorẽ coꝝ contristationem. Uñ quidam qui ductus fuit ad infernũ inter alia que vidit ꝛ audiuit: i medijs tenebris audiuit voces muliebres ꝛ lugubres ve ve ve: quante sũt tenebre. 3ͦ est locus igneus. vñ ꝛ caminꝰ ignis dicit᷑ Math. xiij. Mittens eos in caminũ ignis. 4ͦ est locus horridus: ꝛ dicit᷑ horridus ab horrore: Deutero. xxxij. In loco horroris ꝛ vaste solitudinis: ꝛ Job. x. Ubi sempiternꝰ horror inhabitat. Gregꝰ. Hec flãma q̃ succendit illuminat: illic ignis cruciãs obscurat. 5ͦ est locus aridus ꝛ penuriosus. qđ satis pꝫ Luce. xvj. de diuite epulone q̃ clamauit iã ꝑ tot annos nec adhuc inuenit guttã aque. 6ͦ est locus fetidꝰ ꝛ imundus. nam ppter imundiciã dicit᷑ lacus. vñ est q̃si sentina huiꝰ mũdi. 7ͦ est locus venenosus. vñ dicit᷑ herebus ab hesione vermiũ ꝛ serpentiuꝫ: Isaie vlti. Uermis eoꝝ nõ morietur. 8ͦ est locus tumultuosus. vñ ꝛ tartarus dicit᷑ a strepitu. vñ Isaie. iij. Tumultuabit᷑ ibi puer contra senẽ: ꝛ ignobilis contra nobilem: pater obiurgabit filiũ: ꝛ filius patrẽ: qꝛ de patre impio conqueri᷑ filius: qꝛ ppter eũ datus est in opprobriũ inferni ꝛ ecõuerso: vt pꝫ de patre vsurario ꝛ filio eius. Quarto pncipaliter pene inferni sũt infructuose. Nam pena pñtis vite põt esse vtilisꝰ quo ad tria. s. ad peccatoꝝ purgationem. ad future pene diminutionẽ vel ãnullationẽ: ꝛ ad premij augmentationẽ ꝛ acquisitionẽ. Pena aũt purgatorij valet ad prima duo ſꝫ nõ habet meritũ. Pena aũt inferni ad nihil ẽ vtilis. vñ. Berñ. In inferno ↄfessio põt esse: ſꝫ nõ pdesse. Eccl. xvij. A mortuo quasi nihil perit cõfessio. Item lachryme nihil valent ibi. vñ ibi peccatores frustra flebũt: qꝛ peccatoꝝ suoꝝ veniã nunq̃ obtinebũt. Item nulla penitentia ibi aliq̃d valet. vñ dixit magister Johẽs abbas de villa sabineñ. ep̃s cardinalis: ꝙ fuit quidã fenerator quẽ cum moneret sacerdos suus ad penitentiã semp dicebat: Bene adhuc faciam: qꝛ adhuc satis est de tẽpore. Similiter in infirmitate ipsius dicebat: Bene adhuc faciam. ꝛ cum improbe instaret sacerdos vidẽs piculum: ille subito rapit᷑ quasi mortuus. ꝛ cum adhuc instaret sacerdos hortans eũ ad penitentiã: clamauit eger. O penitentia vbi es? de cetero penitere nõ valeo: hoc iusto iudice iudicante: qꝛ dum facere penitentiam potui nolui: modo volo dum nõ possum: ꝛ hoc dicens mortuus est. Hec in libro de septem donis spũs sancti.

¶ Qꝫ penitentia conuenienter a sanctis ꝛ magistris sic diffinitur.

CA. I.

# Penitentia.

Post hoc de penitentia q̃ ordinat᷑ ad remediũ contra actuale peccatũ post baptismũ cõmissum pncipalit̃ cõsideranda sũt tria. s. congrua descriptio: interna cõceptio necessaria assumptio. ita ꝙ penitẽtia pmo describit᷑ pfecte: secũdo concipitur in mente: tertio eligit᷑ a iente. Primo pnia describitur pfecte. Nam magister sniaꝝ reducẽs ad formã debitam ꝛ pfectam diffinitiões Gregorij ꝛ Ambrosij de penitentia sic dicit. iiij. scrip. sen. di. xiiij. Penitẽtia est gratia vel virtus qua cõmissa mala cũ emendatiõis pposito plangimus ꝛ odimus ꝛ plangenda iterũ vel vlteriꝰ cõmittere nolumus. In qua diffinitiõe tangũt᷑ quattuor. s. genꝰ: actus: respectus: effectus. Primo tangit᷑ genus in hoc ꝙ dicit᷑: ꝙ pnia est gratia vel virtus. Ubi nota: ꝙ pnia nõ est idem qđ gratia ꝑ essentiã ſꝫ est virtus. Uirtus aũt ꝛ gratia nõ sũt idem: vt pꝫ. s̃. Gratia. Dicit᷑ aũ pnia gratia: qꝛ cõuenit cum gratia in pprio effectu. Effectus enĩ gratie pprius est iustificare ꝛ deo gratũ reddere: ꝛ hoc ẽ effectus penitẽtie. vñ pnia dicit᷑ gratia inq̃tũ gratificat: ꝛ dicit᷑ esse virtus inq̃tum mouet ad opa. Hec. b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xiiij. arti. j. q. ij. in solu. ij. argu. ꝑ totũ. Qꝫ aũt pnia sit essentialit̃ idem qđ virtus pbo triplici rõe. s. rõe pcepti: meriti: officij. pͦ rõne pcepti sic: Precepta legis nõ debẽt esse nisi de actibus virtutũ: qꝛ hoc intendit legislator. s. hoies inducere ad opa virtuosa. ſꝫ penitere cadit sub pcepto legis: ğ pnia est virtus: ꝛ penitere ẽ actꝰ virtutis. 2ͦ hoc idem pbo rõne meriti sic: Nõ meremur nisi in actibus virtutũ. ſꝫ penitere est meritoriũ: vt per se pꝫ: qꝛ opposita vel contraria mutuo se expellũt. ſꝫ penitẽtia expellit vitiuꝫ: ğ penitẽtia est virtus. iiij. scrip. sen. vbi s̃. arti. j. q. ij. in duobꝰ argu. contra. Reducit᷑ aũt penitẽtia ad iusticiã vindicatiuã vel punitiuã. qđ pꝫ: qꝛ penitẽtia ꝛ iusticia vindicatiua aliquo modo sũt circa idem. s. circa punitionẽ offense. vñ Isidorus i libro ethymo. sic dicit. Qꝫ pnia est appellata quasi punientia: ꝙ ipse hõ penitendo sepunit qđ male admisit. Nã nihil aliud agunt q̃ veracit᷑ penitẽt: nisi vt illud qđ male fecerit impunitum esse nõ sinãt. Differũt aũt penitẽtia ꝛ iusticia vindicatiua i tribus. pͦ qꝛ facere iusticiã vindicatiuã solũ spectat ad iudicẽ penam infligentẽ: pnia aũt est i ipso reo. 2ͦ qꝛ iudex infligit penã reo quã reus q̃nq; inuite sustinet. 3ͦ qꝛ iusticia vindicatiua respicit offensam cõmunit᷑. ſꝫ virtus pnie respicit offensã dei. ꝛ iõ oportet ꝙ pnia cõsistat in emendatiõe qualis deo cõpetit. vñ sicut hoi qui videt ea que foris patẽt: fit recompẽsatio ꝑ aliqua exteriora: ita deo qui intuet᷑ cor fit recõpensatio in ipso cordis affectu. iiij. scrip. sen. vbi. s̃. arti. j. q. vj. i cor. q. Scđo in diffinitiõe penitẽtie tangit᷑ actus: in hoc ꝙ dicit᷑ penitẽtia est virtus qua cõmissa mala cum emendatiõis pposito plangimꝰ ꝛ odimus. Nã duplex est actus pnie. vnus est respectu pteriti qui est pterita mala plangere alius ẽ respectu futuri. s. plangẽda nõ cõmittere. pmus actus est i re: secũdus i re vel in pposito. Ad cuiꝰ particule vel daususle euidentiã nota sex. Primũ: ꝙ si ꝑ planctũ signatur actus interior pnie: tũc plãctus nihil aliud dicit q̃ȝ detestationẽ. si aũt ꝑ planctũ signat᷑ actus exterior: tũc planctus importat sensibilẽ vel corporalẽ fletũ. Rõ autẽ huiꝰ planctꝰ vel mentalis vel corpalis est ista: qꝛ sicut in pctõ cõmisso fuit cõplacentia ꝛ delectatio mẽtis ꝛ carnis: ita fit ibi detestatio ꝛ displicẽtia cordis vel mentis: ꝛ dolor sensibilis vel carnis: q̃ ꝑ planctũ corpalẽ signat᷑: vbi. s̃. q. vj. in cor. q. ꝛ in solu. ij. argu. Secundũ est ꝙ detestari pctm̃ cõmissum absolute nõ est actus pprius pnie: imo

bic actus 9uenit omni virtuti. sed detestari peccatū cōmis-
sum ad expurgationē eius: ⁊ q̄tum ad culpā ⁊ q̄tum ad
reatū: hoc nulla alia virtus facit: vbi.s̄.q.iij.in cor.q.iij fi
ne. Tertiū est ꝙ flere cōuenit tribus de causis. ꝑmo lu-
gere ⁊ flere ꝑ peccatis suis est penitētie. 2° lugere ꝑ ma-
lis alienis est misericordie. 3° lugere ꝑ bonis eternis est
beatitudinis: iuxta illud Beati qui lugent. Quartū est
ꝙ penitētie ⁊ patiētie est volūtarie sufferre difficilia sed
differunt: qꝛ penitētie est sufferre difficilia volūtarie as-
sumpta. sed patiētia est ꝓprie in sustinēdo difficilia ab
alijs illata. ⁊ ideo patiētia ⁊ pnīa nō sunt idē: vbi.s̄.q.v.
in solu.v.argu. Quintū est ꝙ ꝯtra istā scḋam diffinitio
nis ꝑiculā.s.qua cōmissa mala plangimus ⁊ odim' pōt
argui duob' modis. Primo sic: qꝛ sicut timor est de fu
turo malo: ita dolor sensibilis qui ꝑ planctū hic signat̄ ē
de ꝑsenti malo. sed peccatū cōmissū non est ꝑsens. g̃ ⁊c. Re
spōdeo duob' modis. ꝑmo ꝙ peccatū q̄uis sit preteritum
q̄tum ad actū: manet tn̄ q̄tum ad effectū vel reatus vel
macule vel offense diuine. ⁊ sic potest aliquis de peccō do
lere inq̄tum est ꝑsens: vbi.s̄.q.vj.in solu.iij.argu. 2° mō
respōdeo ⁊ dico ꝙ ꝑsentia peccati est duplex.s. in affectu
⁊ in intellectu. ⁊ talis ꝑsentia sufficit ad dolorē. 3° modo
respōdeo ⁊ dico: ꝙ lꝫ dolor sensibilis non possit esse de ꝑ
terito: tn̄ dolor mētalis. Secūdo argues sic: Stultū est
dolere de eo quod non potest nō esse: g̃ stultū est dolere
vel plāgere de peccatis ꝑteritis. sed nullus penitēs ⁊ vir
tuosus est stultus. g̃ nullus penitēs peccā cōmissa dꝫ plan
gere nec de eis dolere. Rn̄deo ⁊ dico: ꝙ q̄uis volūtas cō
pleta non sit absolute de impossibili: est tn̄ de ipso vellei
tas quedā quasi volūtas ꝯditionata. vellemus eni si esset
possibile ꝙ hoc non fuisset. vbi.s̄.q.vj. in solu.iij.argu.in
fine. Sextū est ꝙ dolere de offensa dei ꝯtingit dupl'r.
Uno modo inq̄tum offensa dei a deo separat: ⁊ sic ꝑtinet
ad charitatē. Alio mō inq̄tum penā meruit quā debuit
expiare: ⁊ sic ꝑtinet ad penitentiā. Hec Petrus de tharā.
iiij.scri.sen.di.xiiij. Tertio in diffinitiōe penitētie tan-
git̄ aspect' ad futurū: in hoc qḋ dr̄: Cū emendatiōis ꝓpo
sito. nam penitens duo spēaliter tenet̄ facere. ꝑmo debet
mala ꝑterita ab eo ꝯmissa respuere: ⁊ de eis dolere ⁊ plā
gere.s. planctu interiori seu exteriori: vt pꝫ.s̄. 2° debꝫ ma-
la ꝑterita cauere in facto vel in ꝓposito: iō subiungit: Et
flenda iterū non cōmittere. Quod verbū debꝫ intelligi tri
bus modis. ꝑmo mō vt referat̄ ad idē tempus: vt magr̄
sen. dicit. naꝫ cōmissa flere ⁊ flēda iterū non cōmittere ad
idē tēpus referunt̄. in eodē eni tp̄e potest quis peccata ꝑ
terita deflere: ⁊ tn̄ flenda cōmittere: habitu: ꝓposito: intē
tione: vel voluntate. 2° verbū ꝑdictū debet intelligi.s. flē
da iterū non cōmittere: non solū actu: sed nec etiā volūta-
te. Cuius rō est: qꝛ si non peccaret actu sed haberet volū-
tatē cōmittēdi puniēda: non esset vere penitēs. ⁊ iō non
sufficit ad penitentiā verā non admittere actu puniēda
⁊ flenda: sed nec etiā volūtate. vn̄ dn̄s dicit Joh.v. Ua-
de ⁊ amplius noli peccare. Non dicit Nō pecces: sꝫ nec
volūtas peccādi in te oriat̄. Hec Aug'. Et ponit ea magr̄
sen.iiij.sen.di.xiiij. 3° modo debet intelligi: ꝙ penitētia
inq̄tuꝫ emendatoria offense in deū cōmisse exigit respe
ctū in futurū: ⁊ ꝓpositū de cetero cauēdi. ⁊ plāgenda ma
la non cōmittēdi: alr̄ penitētia sine tali ꝓposito.s. cauen-
di in posterū: ⁊ ꝑterita mala non cōmittēdi non ꝯsequit̄
vltimū fructū suū. vbi.s̄.q.vj. in solu.iij.argu. Quia redit
vt canis ad vomitū suū: quod est grau' rōne ingratitu-
dinis ꝯmissionis peccati. De huiusmodi dr̄.ij. Petri.ij.
Melius erāt illis viaꝫ veritatis non cognoscere q̄ꝫ post
agnitionē retrorsuꝫ cōuerti ab eo qḋ illis traditū est san
cto mandato. Hinc est qḋ per Jsa.j. dr̄: Lauamini: mūdi
estote. Ubi Grego. ibidē: Post lauacrū eni mūdus esse

negligit. quisq̄s post lachrymas vite innocentiā non cu-
stodit. Et subdit: Et lauant̄. g̃ ⁊ nequaq̄ mūdi sunt: qui
cōmissa facere non desistūt: sed rursus flenda cōmittunt.
Hec Grego. in pastora. Ait ꝯtra: Admonendi sunt qui ad
missa deserūt: nec tn̄ plangūt: ne iam relaxatas estiment
culpas quas tn̄ agēdo non multiplicāt: nullis tn̄ fletib'
mundāt. quod beat' Grego. ibi dē tribus exemplis ꝓbat
Primū est de scriptore dicēs: Neqꝫ eni scriptor si a scri
ptiōe cessauit: qꝛ alia non addit etiā ipsa que scripserit de
leuit. Scḋm est de ꝯtumeliatore dicēs: Nec qui ꝯtume-
lias irrogat si solūmodo tacuerit satisfacit: cū ꝑfecto ne-
cesse sit vt verba ꝑmisse sup̄bie verbis subiecte humilita
tis impugnet. Tertiū exēplū est de debitore dicēs: Nec
debitor absolut' est: qꝛ ⁊ alia non multiplicat: nisi ⁊ illa
que ligauerat soluat: ita ⁊ cū deo delinquimus nequaq̄
satisfacimus: nisi voluptates quas dileximus econtrario
appositis lamētationib' insequamur. vn̄ Jsa.j. Quiescite
agere ꝑuerse discite benefacere. Et in psal. Declina a ma-
lo ⁊ fac bonū. Aliter admonēdi sunt qui admissa plāgūt
nec tn̄ deserunt: atqꝫ aliter qui deserūt nec tn̄ plangunt.
Qui eni cōmissa plangūt nec tn̄ deserunt: āmonēdi sunt
vt ꝯsiderare solicite sciāt: qꝛ flendo inaniter culpā mūdāt
qui viuendo se nequiter inquināt. quod bea. Grego. tri-
pliciter ꝓbat.s. rōne: exemplo: ⁊ autoritate. ꝑmo rōne di
cens: Cū iccirco lachrymis se lauant: vt mundi ad sordes
redeant. 2° hoc idē probo exemplis dicens: Hinc eni scri
ptū est ꝓuer.xxvj. Sicut canis qui reuertit̄ ad vomitum
suū: sic imprudēs qui iterat stulticiā suā. vbi Gregi. in pa
storal. Canis qui vomit ꝑfecto cibū qui pectus deprime
bat ꝓijcit. sed cū ad vomitū reuertit̄ vnde releuatus fue-
rat rursus onerat̄. sic qui admissa plāgūt ꝑfecto maliciā
de qua male satiati fuerāt: ⁊ que mentis intima depme-
bant ꝯfitendo ꝓijciūt: quā dum post ꝯfessionē repetunt
resumūt. Scḋm exemplū est.ij. Petri.ij. dicens: Et sus lo
ta in volutabro luti.i. in luto in quo se reuoluit reuertit̄.
Grego. Sus vō in volutabro luti cū lauat̄ sordidior red-
dit̄: sic qui admissa plangit: nec tn̄ deserit pene grauiori
culpe se subijcit: qui ⁊ ipsaꝫ quā flendo impetrare potuit
veniā ꝯtēnit: ⁊ quasi in lutosa aqua semetipsuꝫ voluit: qꝛ
dū fletib' suis mundiciā vite subtrahit: ante dei oculos
sordidas etiā ipsas lachrymas facit. Tertiū exemplū est
Eccī.xxxiiij. Qui baptisat̄ a mortuo: ⁊ iterū tāgit mortuū
quid ꝓdest lauatio eius. Grego. ibidē: Baptisat̄ quippe
a mortuo qui fletib' mundat̄ a peccato. sed post baptis-
mū mortuū tāgit qui culpā post lachrymas repetit. q.d.
Qui mundat̄ a peccato aqua cōpunctiōis: ⁊ iterū tangit
mortuū rediens ad peccātū: vt canis. Hoc autē in multis san
ctorum autoritatib' pꝫ. ꝑmo autoritate Jsido. qui sic ait: Ir
risor est ⁊ non penitēs qui adhuc agit quod penitet: nec
videt̄ deū poscere subditus: sed subsannare sup̄bus. 2°
Augu. sic dicētis: Nihil ꝓsunt lamēta si replicant̄ peccā.
3° autoritate Chryso. de cōpunctiōe. Qui prauae viuendo
penitentiā agit in mortis ꝑiculo: sicut eius dānatio incer
ta est ⁊ sic remissio dubia. Qui g̃ cupit certus esse in mor
te de indulgētia sanus peniteat: sanusqꝫ ꝑpetrata scelera
defleat. 4° autoritate Grego. Qui sic alia defleat vt alia
tn̄ cōmittat: adhuc penitentiā agere ignorat aut dissimu
lat. Et subdit: Quid eni ꝓdest si peccā quis defleat: ⁊ tn̄ lu
xurie ⁊ auaricie adhuc estibus anhelat. Et iterū beatus
Grego. in pastoral. Sicut is qui in luto lauat̄ sordidior
reddit̄: sic qui peccā plangit: non tn̄ deserit: ⁊ tanto pene
grauiori se subijcit: quāto ⁊ ipsaꝫ quā flendo impetrare
potuit veniā ꝯtēpsit: ⁊ quasi in lutosa aqua seipsū abluit
qui dū fletibus suis mūdiciā subtrahit: ante oculos dei
sordidas etiā lachrymas fecit. vn̄ lꝫ vere penitēs post pe-
nitentiā mortaliter peccet: sufficit ꝙ habeat in futurum

ꝓpositū vlterius non peccādi. vbi.ā.q.vj.in solu.iiij.arg. Quarto et vltimo in diffinitiōe penitētie fm alios doctores et sanctos tangit effectus vel ꝑfectus. vñ dicunt q penitētia est res optima non quidē simplr sed fm quid. Ubi nota q aliqua res dr esse optima fm quid tribus modis. s. in genere informatiōis: vel opatiōis: vel declinatiōis. primo in genere informatiōis vel ꝑfectiōis: et sic virtutes theologice ꝑfecti⁹ ornant et ꝑficiūt subiectū q̄ pnia. 2° in genere opatiōis: et sic charitas dr res optima quia optime opaī bonū. 3° in genere declinatiōis a malo: et sic pnia dr esse res optima: tollēdo impedimēta et declinādo a malo. vnde post peccā cōmissuz dr ipsa res optima ī genere declinatiōis a malo. Naz ipsa pnia reuocat ab eo qd est ɔtra naturā ad id quod est fm naturā: vbi.ā.q.vj. in solu.vj argu. per totum.

¶ Qz causa penitentie est duplex. CA.II.

Secundo ꝑncipaliter circa penitentiā ɔsiderāda est eterna ɔceptio. Sicut enī pnia primo describit ꝑfecte vt pz ca. ꝑce. ita pnia scdo ɔcipit ī mēte. Ubi dicendū est: q cā originis pnie in nobis est duplex. Prima cā est effectiua vt deus. nisi enī deus ad penitentiā cor peccatoris moueret: null⁹ de pctō ageret penitentiā. Scda cā est dispositiua et hec est in nobis: qr q̄ creauit nos sine nobis non iustificabit nos sine nobis: vt Aug⁹ dicit. et qr pnia est reuersio vel reuocatio hominis in peccato existētis ad deū: vt Damas. dic. ideo ad pniāz faciendā oz aliquid in nobis ꝓcedere: vt illuminās: vt inclinās: vt reuocās. Primo cā pnie est aliquid in nobis vt illuminās ad cognitionē pcti et dei. et sic pnia ɔcipit in intellectu a fide: eo q fides illuminat intellectū: et dictat deū esse iustū et punitūrū peccatores nisi seipsos ꝑ pniāz puniāt: ex qua ɔsideratōe ɔcipit in mente ꝓpositū pnie. Scdo cā pnie est aliquid in nobis vt inclināns ad amorē dei. et hoc est spes. et sic pnia ɔcipit in mente ex spe h mō: qr ex ɔsideratiōe diuine misericordie qua deus paratus est remittere penitēti pctā: generaī spes remissiōis et voluntatis penitēdi. et incipiat facere quod in se est dispo nit ad iustificatiōnē. Tertio cā penitētie est aliquid in nobis vt reuocās et sepans ab amore peccati. et hoc est timor pene que sequit pctm. Cognoscit enī se peccator ꝓpter pctā sua ad penā eternā ex diuina iusticia obligatū et ideo ex ɔsideratōe diuine iusticie que nulla pctā impunita relinquit: et que nullius potentiā veret: nulli⁹ sapiā decipit: pecunia nulla corrūpit: et nullius ꝑcibus flectit generaī in peccatore timor quo pnia concipit. vñ timore diuine iusticie et pene gehēne homo penitet de pctō ī mēte et exterius ope penitentiā facit. Ad maiorem mī euidentiā predictoꝝ nota hic quinqz. Primū est q lz nobilior actus sit generatio q̄ ɔceptio: non tñ dicit q penitētia generaī a timore: sed q concipit a timore. Rō autē hui⁹ est duplex. Prima rō est: qr illud quod generaī habet cām efficientē ꝑ se et ꝑfectaz. quod aūt cōcipit nō habet respectū ad cām efficientē ꝑ se et primo: sed quodāmodo cooperantē. vñ qr timor non est efficiēs ꝑ se sed remote coopans: ideo non debuit dici generari penitētia a timore: sed solū ɔcipi. Cā autē ꝑfecta ꝑ se pnie est ex infusione diuīe gratie: vt Aug⁹ dicit: Secūda rō quare magis dicit pniāz ɔcipi a timore q̄ generari est qr ɔceptio ꝓprie dicit generatio alicui⁹ intra vteꝝ. et qr primū pnie esse est in corde: postea aūt ꝓcedit exterius ꝑ ɔfessionez et satisfactiōe: ideo vt primū originē penitētie designaret dixit: q pnia concipit timore. Hec bea. Tho. iiij. scri. sen. di. xiiij. arti. ij. q. j. in solu. ij. argu. Et Aug⁹ in li. de penitētia dicit: Primū esse pnie est in corde ꝑ contritiōem que exercēs se in ore fit confessio: et in ope fit satisfactio. Et ibidē sicut dolor cordis est comes pnie: ita lachryme et cōfessio oris: et similiī satisfactio opis testes sunt doloris et ɔtritionis cordis. Secundū est q bonitas dei et gloria paradisi q̄tū est de se magis nata sunt reuocare et retrahere a peccato q̄ timore pene: sed non q̄tuz est ex parte coꝝ qui sunt in pctō qui ꝓdictoꝝ. s. bonitatis et glorie dei neqz intellectū clarū nec gustū sanū habēt: vt. s. ex dulcedine bonitatis diuine a peccato reuocent. vnde oportet q ꝑ penas q de sue nature et volūtati ɔtrariant a pctō reuocent. et sic tales timore pene eterne pniam agūt: vbi. ā. imediate in eo. q. et in solu. iij. argu. Tertiū est: q plures retrahunt a pctō et faciūt pniam timore pene gehenne q̄ amore vite eterne. Cui⁹ rō est: qr aīalis hō et ꝑcipue existēs in pctō mortali vite eterne dulcedinē neqz cognoscit neqz degustat vt eius dulcedine et amore pniam faciat. Sentit aūt et experit penas tpales: ex quib⁹ supponit et credit paratas esse penas eternas, quaꝝ timore pniam agit. vñ amor vite eterne pauciores ad penitētiā ꝓuocat plures vō timor gehēne. Quartū est: q vtili⁹ est et magis meritoriū declinare a pctō ex amore vite eterne q̄ ex timore gehēne. In cui⁹ signū xpus et Joannes ꝑdicauerūt penitentiā vtiliorē cū dixerūt: Matth. iij. Penitētiā agite: appropinq̄bit enī regnū celoꝝ: ecce amor vite eterne. Non aūt dixerūt: pniam agite et fugiet pena gehēne: ex qua ɔsurgit timor. Quintū est: q pnia ɔcipit timore seruili qui penā respicit. neqz oz q timor seruilis et penitētia sint simul: qr timor seruilis non est cā esse ipsius pnie: sed quasi generatōis eius: sicut sūptio medicine est cā sanitatis non tñ sunt simul. iiij. sen. vbi. ā. in solut. iij. argu.

¶ Qz peccator sine pnia nec remissionē peccatoꝝ nec salutē pōt ɔsequi. CA.III.

Tertio principaliter circa pniam considerāda est necessaria electio vel assūmptio. Sicut enī pnia ꝑmo describit ꝑfecte. 2° concipit in mēte: vt pz ca. ꝓcedēti imediate: ita 3° eligit vel assumit attēte. Cui⁹ rō est. qr illud attēte vel solicite de necessitate debet assumi: sine quo nulla culpa mortalis vel venialis potest remitti: et sine quo nullus potest saluari. sed pnia est huius modi. g̃ et cē. Qz aūt peccator sine pnia neqz remissionē peccatoꝝ potest ɔsequi nec salutē: ꝓbo triplicit. s. similitudine: rōne: et autoritate. Primo similitudine: qr sicut baptismus ɔtra originale pctm est ordinatus: ita pnia ɔtra peccatū actuale. sed nemo potest a pctō originali mūdari nisi ꝑ baptismū: vel susceptū actu vel proposito saltē: g̃ nec a peccato actuali sine pnia potest mūdari. Scdo hoc idē ꝓbo autoritate. nam Aug⁹ in lib. de pnia dicit: q nemo sue volūtatis arbiter ɔstitutus pōt nouā vitā inchoare: nisi eū veteris vite peniteat. Tertio hoc idez ꝓbo rōne sic: Per peccatū aliquis priuaī grā. sed ꝑ pniāz grā infundit et culpa excludit: vt patebit infra. g̃ pctōri ad remissionē culpe et ɔsecutionē glorie est necessaria pnia taq̄ infirmo medicina. iiij. scrip. sen. di. xiiij. q. vlti. in duob⁹ argu. cōtra: et in eo. q. ꝑ totū. Sed forte argues q q̄tuor bona inter alia sine pnia sufficiūt ad remissionē culpe: et ad ɔsecutionē vite eterne. s. bona volūtas: charitas: cōuersio ad deū: grā sine pnia. Primo argues et dices: q bōa volūtas sine pnia sufficit peccatori ad ɔsequendū remissionē pctōꝝ suoꝝ. Quia sup illud psal. Qui seminant in lachrymis. dicit glo. Noli esse tristis si assit tibi bona volūtas: vnde metit pax. ergo videī q sufficit habere bonam voluntatē ad pacez eternā acquirendā sine dolore pnie: vel sine actuali ɔsideratiōe peccatoꝝ suoꝝ ꝓteritoꝝ. g̃ et cē. Rñdeo duobus modis. ꝑmo qr glosa illa loquit de volūtate bona faciēdi opa misericordie nō suppetēte facultate. vnde glo. ꝓcedēs dicit: Opera misericordie semināt ad que sufficit bona volūtas si desit facultas: et ideo postea subdit: Noli esse tristis si est tibi bona voluntas.

2° modo rñdeo ꝛ dico: ꝙ bona volũtas que ad pacẽ me tendã sufficit sine penitẽtia esse non potest. Cui⁹ rõ est: q2 manẽte cã manet effect⁹. Cã autẽ quare alicꝗs privat gratia ꝑpter peccatũ est inequalitas peccatoꝝ quo deũ offendit. ꝛ ideo nisi ista inequalitas sit ꝑ pniam ad equalitatẽ reducta: volũtas pctõris esse bonũ non põt .iiij. scri. sen. di. xiiij. arti. vlti. in solu. ij. argu. ꝛ in coꝛ. q. per totum.

Scdo argues: ꝙ charitas sine pnia sufficit ad remissionẽ pctõꝝ: q2 sup illud Luce. vij. Dimissa sunt ei pctã multa. Glo. sic dicit: Ardoꝛ charitatis rubiginẽ iniqtatis ĩ ca ꝯsumpsit. ꝙ charitate sine pnia delent̃ pctã. Rñdeo duobus modis. Primo ꝙ rubigo illa est quidã defect⁹ ex ꝯsuetudine peccati ꝯtractus. s. abusio quedã ex pte intellect⁹: ꝛ libido ex pte affectus. vñ sicut ferrũ ꝯsumit̃ rubigine: ita ex istis defectib⁹ virtus in dictis potẽtijs est diminuta. Isti autẽ defectus virtute charitatis optime reparãt̃. Re. s. pctõ. de vulnerib⁹ peccati. 2° mõ respõdeo ꝛ dico: ꝙ charitas sine pnia non sufficit ad remissionẽ pctõꝝ Cuius rõ est: q2 sicut inter hoĩes non restituit̃ amicitia post offensaz: nisi ꝑ doloꝛẽ aliquẽ de offensa: ita nec charitas post pctũ nisi per pniam. vbi. s. ĩmediate in solu. ij. argu. ꝑ totũ.

Tertio argues ꝙ ꝯuersio ad deũ põt esse sine oĩ doloꝛe pnie sic: Sicut se hz auersio a deo ad dãnationẽ: ita ꝯuersio ad deũ ad salutẽ. sed auersio a deo sine omni dilectõe potest esse cã dãnatõis: ꝙ cõuersio ad deũ sine oĩ doloꝛe potest esse cã salutis. Rñdeo trib⁹ modis primo fm bea. Tho. qui dicit: ꝙ sicut auersio a deo semp habet quãdã ꝯplacentiã volũtatis: ita cõuersioni ad deũ coniũgit̃ displicẽtia: ꝛ hec dr̃ doloꝛ pnie. iiij. scri. sen. vbi. s. in solu. iij. argu. 2° mõ rñdeo ꝛ dico: ꝙ auersio a deo quocũqꝫ mõ fiat pctũ est: q2 oĩ modo inoꝛdinatio volũtatis est in auersione a deo. sed ꝯuersio ad deũ quocũqꝫ mõ fiat non est oꝛdinata: q2 ad hoc ꝙ ꝯuersio ad deũ sit oꝛdinata requirit̃ auersio ab actu peccati ꝑ doloꝛẽ ꝛ detestationẽ: ꝛ ꝑexistẽte hac auersione tunc cõuersio est oꝛdinata. vñ sup illud psal. Iusticia ante eũ ambulabit. glo. dicit: ꝙ pᷓma hoĩs iusticia est vt puniat se malis. 3° mõ rñdeo ꝛ dico: ꝙ aliter est de auersione: ꝛ aliter de ꝯuersione. nam velle auerti a deo sine oĩ cõuersione sufficit ad pctũ ꝑpter inoꝛdinationẽ voluntatis. sed velle cõuerti ad deũ sine doloꝛe pnie non sufficit ad meritũ. naz alterũ semp est inoꝛdinatũ. s. velle auerti a deo sine oĩ cõuersiõe sed reliquũ. s. cõuerti ad deũ non quocũqꝫ modo fiat est oꝛdinatũ: vt pꝫ. s. ĩmediate.

Quarto argues: ꝙ grã põt infundi sine oĩ doloꝛe pnie sic: In vltimo instãti vite posset infundi grã. sed post vltimũ instãs vite non remanet aliqḋ temp⁹ in quo possit aliquis penitere: ꝙ sine omni actu pnie potest hõ salutẽ ꝑ grãm consequi. Rñdeo ꝛ dico ꝙ in eodẽ instãti quo gratia infundit̃ hõ penitentie motũ habebit: ꝛ talis pnia sufficit ad salutẽ. iiij. scri. sen. di. vbi. s. in solu. v. argu. Uel dico: ꝙ qñcũqꝫ deus infundit grãm siue in vltimo instãti siue in alio tpe: tunc in eodẽ instanti infundit pniam illa gratia infoꝛmataz: ita ꝙ talis virtute grẽ in vltimo instãti a deo sibi infuse potest sufficientẽ dolere ꝛ penitere de pctĩs suis: ꝛ talis mot⁹ penitẽtie vel doloꝛis sufficit ad salutẽ.

Sed forte argues contra sic: Ponat̃ talis casus: Aliquis diligit vxoꝛez vel filiũ vel aliquã creaturã inoꝛdinate: tñ citra deũ. Modo igit̃ ponat̃ ꝙ talis in pctõ doꝛmiat ꝛ doꝛmiẽdo iuguletur vel in frenesim deueniat: ꝛ sic frenetic⁹ moꝛiat̃. talis ergo aut dãnabit̃ aut pctũ remittit̃ sibi sine doloꝛe: ꝛ sic poterit peccatoꝝ suoꝝ veniã cõsequi ꝛ saluari sine doloꝛe penitẽtie. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ si ille qui doꝛmiẽdo iugulat̃ vl̃ freneticus moꝛiat̃ manet in actuali volũtate peccãdi in moꝛte: dãnat̃: eo ꝙ illa placẽtia iam ꝑgressa est in contẽptũ. ꝛ iam esset pctũ moꝛtale: ꝑpter qḋ talis sic moꝛiens dãnaret̃. Si aũt in vltimo instãti anteqꝫ totalit̃ moꝛiat̃ grã dei sibi infundit̃ simul ꝛ motus pnie de ꝑteritis peccatis. ꝛ sic talis pnia mediãte saluabit̃: vt pꝫ. s. ĩmediate.

¶ Q꞉ omnis peccatoꝛ de quocũqꝫ peccato quantũcũqꝫ magno potest facere pniam. CA. IIII.

Secundo circa pniam etiã cõsideranda sunt tria. Primo possibilitas sine excusatõe: 2° celeritas sine dilatiõe: 3° integritas sine diuisione.

Primo circa pniaz cõsiderãda est possibilitas sine excusatõe. nã quilibet pctõꝛ de oĩ culpa q̃ntũcũqꝫ sit magna ꝑpter offẽsam diuine maiestatis põt penitentiã facere ꝛ deo satisfacere: ꝛ sic veniã obtinere. Hoc aũt ꝑbo autoꝛitatibus: rõnibus: ꝛ exemplo. Primo ꝑbo autoꝛitate Chryso. q̃ dicit: ꝙ etiã si ad summũ gradũ aliquis ꝑueniret pctõꝝ misericoꝛs deus reuertentẽ libẽter suscipit. 2° ꝑbo hoc idẽ autoꝛitate Dama. qui dicit: ꝙ hec est differẽtia spũs vniti carni ꝛ sepati a carne: q2 ille. s. spũs vnitus carni est susceptibilis pnie: hic aũt. s. spũs sepatus a carne non. ꝛ ꝑpter hoc differt pctũ hoĩs ꝛ angeli: q2 pctũ angeli est irremissibile: peccatũ võ hoĩs est remediabile. vñ de omni pctõ cõmisso a spũ in carne dũ spũs est in carne põt hõ agere pniam.

Scdo hoc idẽ ꝑbo q̃ttuoꝛ rõnibus. s. rõe iniunctõis: cõparatõis: afflictõis: miseratõis. Primo ꝙ quilibet in hac vita possit penitere de suis pctĩs ꝛ deo satisfacere: ꝑbo rõne iniũctionis ꝯsiderãdo dei ꝑceptuz sic: Quicũqꝫ dicit deũ precipe aliquod impossibile anathema sit: vt Hiero. dicit: sed facere pniam est in ꝑcepto. Luce. iij. Facite dignos fruct⁹ penitẽtie: ꝙ ꝛc. Ubi nota ꝙ quidaz faciũt pniaz sed non fructũ. s. qui sunt in peccato moꝛtali: quidã faciũt fructũ pnie sed non dignũ: quis non fm q̃titatẽ ꝛ qualitatẽ culpe. vñ Chryso. super illud verbũ: Facite dignos fructus pnie. sic dicit: Non enĩ satis est penitẽtibus peccata dimittere. sed opus est eis fructũ facere ꝛ ferre: fm illud psal. Declina a malo ꝛ fac bonũ. ꝛ ponit exemplũ dicẽs: Q꞉ sicut non sufficit sagittam euellere: sed oꝫ vlceri medicamentũ apponere. Et Grego. ibidẽ sic ait: Non solũ fructus dicit sed fruct⁹ dignos penitẽtie. Quisqꝫ enĩ illicita mala nulla cõmisit: huic cõceditur vt licitis vtat̃: at siquis in culpã lapsus est: tanto a se licita oꝫ abscidẽ: q̃nto meminit se illicita ꝑpetrasse. Necꝫ enĩ par fructus boni opis debet esse eius qui min⁹ ꝛ ei⁹ qui ampli⁹ deliquit: aut eius qui in nullis: ꝛ eius qui in quibusdã facinoꝛib⁹ ceciderit. ꝑ hoc ergo cuiuslibet cõscientia ꝯuenit̃: vt tanto maioꝛa querat bonoꝝ operũ lucra ꝑ pniam: q̃nto grauioꝛa sibi intulit dãna per culpam.

Scdo ꝙ quilibet in hac vita q̃ttũcunqꝫ peccatoꝛ possit penitere ꝑbo rõne comparatiõis ꝯsiderãdo ꝑrimũ sic: Quãto ille ĩ quẽ peccat̃ est misericoꝛdioꝛ: tãto ei facili⁹ potest fieri satisfactio: sed deus est omni hoĩe misericoꝛdioꝛ. ꝙ si possibile est hoĩ satisfacere ꝛ de offensa in eum cõmissa dolere. multo magis deo.

Tertio ꝑbo hoc idẽ rõne afflictõis cõsiderãdo vitiũ ꝛ suppliciũ sic: Debita satisfactio est cũ pena adequat̃ culpe. sed ꝯtingit penã assumere equalẽ delectatiõi que fuit in peccãdo: ꝙ possibile est pniam facere ꝛ deo satisfacere. iiij. scri. sen. di. xv. arti. ij. in coꝛ. q. ꝛ in argu. cõtra.

Quarto hoc idẽ ꝑbo rõne diuine miseratõnis sic: Maioꝛ est diuina misericoꝛdia q̃ꝫ sit alicu⁹ peccatoꝛis miseria: vt Aug⁹ dicit: vñ q̃ntumcũqꝫ sit alicu⁹ pctũ magnũ illud pctũ supexcellit diuina misericoꝛdia. ꝙ cum deus sit ꝑnioꝛ ad miserendũ q̃ꝫ ad puniendũ q̃ttumcũqꝫ pctũ sit graue si peniteat non negabit̃ ei venia. Re. s. misericoꝛdia dei q̃ttũ sit magna.

Tertio hoc idẽ ꝑbo exemplo saluatoꝛis ꝛ petri. Cũ enĩ petr⁹ interrogaret iesuz Math. xviij. dicens: Quotiẽs peccabit in me frater me⁹ ꝛc. Rñdit iesus: Non dico tibi vsqꝫ septies sed vsqꝫ septuagesies septies. Glo. finitũ ponit ꝑ

infinito. si nobis precepit misericordiā ad infinitas culpas cum ipse misericordissim⁹ ipse etiaʒ semꝑ penitēti veniā tribuit.

¶ Tangunt̄ de pnia duodeci vtilia documēta. CA.V.

D maiorē tn̄ euidentiā ca. ꝑcedentis: ꝛ ꝑpter solutiōes argumentoꝝ ↄsiderāda sunt duodecim. Primū est: ꝙ sicut offensa dei vel culpa quā in deū comittim⁹ est infinita: eo ꝙ offendit̄ qui est bonuꝫ infinitū: ita pnia ꝛ satisfactio quā facim⁹ deo ꝓ peccatis cōmissis est infinita: eo ꝙ misericordia ꝛ gratia est infinita per quam est deo acceptū omne illud quod hō deo facere ꝛ reddere potest: ita ꝙ pnia ꝛ satisfactio ꝓ peccatis est infinita ex infinitate diuine misericordie acceptantis. Hec be. Tho. iiij. scrip. sen. di. xv. arti. ij. in solu. pmi argu. Secundū est: ꝙ facere aliqd acceptū deo potest intelligi duob⁹ modis. s. aut virtute ꝓpria: aut virtute alterius. pmo modo virtute ꝓpria vt ꝑ se nullus potest ↄdignā penitentiā facere ꝛ deo satisfacere ꝓ peccatis in ipsum deū cōmissis. 2° mō s. cū adiutorio ꝛ virtute alteri⁹. s. adiutorio xp̄i quilibꝫ q̄ntumcūqꝫ pctōr penitēs de suis peccatis deo satisfacere pōt: eo ꝙ meritū xp̄i est infinitū sufficientia: efficacia: ꝛ valore: ibidē in solu. j. argu. in fine. Tertiū est: ꝙ aliud est facere equiualēs ꝛ aliud possibile. Nō igit̄ deus non exigit a penitēte equiualēs vel equale: q̄a hoc est impossibile. nam ſm phm̄ in. ii. ethi. in his honoribus qui sunt ad deū ꝛ ad parētes non tenet̄ homo ad equiualēs sed ad possibile. vnde tenet̄ hō pniam agere ꝛ satisfacere ſm possibilitatē suā. vn̄ quilibet pōt facere quod est deo sufficiēs: ibidē in solu. iij. argu. in pncipio. Quartū est: ꝙ q̄uis hō totū posse suū debeat deo: nō tn̄ ab eo exigit̄ de necessitate vt totū quod possit faciat: q̄a hoc est ei impossibile ſm statū ꝑsentis vite vt totū posse suū in aliquid vnū expēdat: cū oporteat eum circa multa solicitū esse: sed est quedā mensura que ab hoīe penitēte exigit̄. s. impletio mādatoꝝ dei: ꝛ sup ea potest aliqd erogare vt satisfaciat: ibidē in solu. iij. argu. ꝑ totū. Quintū est ꝙ aliud est tp̄us ꝑteritū recupare ꝛ aliud recōpēsare: q̄uis enī hō non possit tp̄s ꝑteritū recupare potest tn̄ recōpensare ꝛ hoc duobus modis. s. supplēdo: ꝛ erogādo. pmo supplēdo ꝛ recōpensando illud quod amisit. quod facere de necessitate. s. ꝑcepti debuisset. 2° mō erogando non eni debuit debito precepti facere qđ potuit: vt patuit. s. imediate. Et ideo pōt in futuro sup ea que debuit ex ꝑcepto aliqd erogare ꝛ satisfacere deo. ibidē in solu. iiij. argu. Sextū est: ꝙ nullus hō potius ꝓ pctō originali satisfacere potest: sed ꝓ pctō actuali ꝛ mortali sic. Cuius rō est: q2 q̄uis pctm̄ mortale sit grauius reatu tn̄ originale est grauius dāno eo ꝙ pctm̄ originale inficit totā naturā: ꝛ ideo virtute vni⁹ hoīs puri expiari non potuit sicut actuale: ibidē in solu. v. argu. Septimū est: ꝙ hō aliqn̄ ꝓ pctō alterius potest pniam facere ꝛ satisfacere: ꝛ aliqn̄ non. Ubi nota ꝙ pena satisfactoria ordinat̄ ad duo. s. ad vitandū pctm̄ futurū cōmittendū: ꝛ ad debitū ꝓ pctō cōmisso psoluendū. pmo igit̄ q̄tum ad remediū ↄtra pctm̄ cōmittendū pnia vel satisfactio vni⁹ non ꝓdest alteri: q2 ex ieiunio vnius caro alteri⁹ non domat̄. 2° mō q̄tuꝫ ad debitū ꝓ pctō cōmisso psoluendū vnus ꝓ alio pōt facere pniam ꝛ satisfacere. qđ tripliciter ꝓbo. s. rōne: exemplo: ꝛ autoritatib⁹. Primo rōne sic: Plus potest charitas apud deū q̄ apud homies. sed charitas humana potest alteri⁹ debitū soluere: ḡ multo magis diuina. Scđo probo hoc idē exēplo: Legit̄ eni in vitis patrū ꝙ quidaꝫ fratris sui charitate deuictus ꝓ pctō fratris sui qđ ipse non cōmiserat pniaꝫ fecit ꝓpter quā fratri pctm̄ qđ cōmiserat est dimissuꝫ. Tertio hoc idē ꝓbo autoritate mgr̄i senté. q̄ dicit: ꝙ si talis in fine penitēs morit̄ amicoꝝ orōnib⁹ ꝛ elemosynarū largiti ōibus pondus pnie eius subleuandūꝫ est. Hec bea. Tho. iiij. scri. sen. di. xx. arti. ij. q. iij. in cor. q. ꝛ in argumētis ↄtra. Octauū est: ꝙ non oꝫ ꝙ ei qui pniaꝫ ꝓ alio facit maior pnia imponat̄ q̄ pncipali ꝓ quo satisfacit. vt dicūt quidā hac rōne moti. ꝙ pnia ꝓpria magis satisfacit q̄ aliena. Cui⁹ rō est: q2 pnia habet rōem satisfactōis ex charitate. maior autē charitas apparet in hoc ꝙ aliquis ꝓ altero satisfacit q̄ si ipse satisfaceret ꝓ seipo ibidē in cor. q. Nonū est: ꝙ si pnia respicit debitū pro peccato soluendū: tunc siue ille ꝓ quo penitētia fit sit impotēs facere vel soluere siue sit potens: alio satisfaciente ꝓ ipso ipse a debito est imunis. Si vō pena est in remediū tunc non est ꝑmittendū vt aliquis ꝓ alio satisfaciat: nisi defectus aliquis in penitēte appareat: vel corpalis ꝑ quē sit impotens ad soluendū: vel spūalis ꝑ quē non sit ꝓmptus ad portandū penā. ibidē in cor q. in fine. Decimū est: ꝙ pnia vel satisfactio vni⁹ nō ꝓdest alteri q̄tū ad premiū essentiale quod in dei visione ↄsistit: nisi meritū eius habeat efficaciā infinitā: sicut est meritū xp̄i cuius merito solo pueri baptisati ad vitā eternā ꝑueniunt. Prodest tn̄ pnia ꝛ satisfactio vnius alteri q̄tū ad dimissionē pene charitate mediante ꝑ quā oēs vnū sumus in xp̄o: ibidē in solu. j. argu. ꝑ totū. Undecimū est: ꝙ aliter est in soluēdo debitū: ꝛ aliter est in merēdo premiū. Nā in solutōe debiti attēdit̄ q̄titas pene: sed in merito attēdit̄ radix charitatis. ꝛ ideo qui ex charitate orādo: ieiunando: elemosynas dādo alij meret̄ salutē merito ↄgrui etiā meret̄ sibi. Non aūt qui ꝓ alio satisfacit ꝓ se satisfacit: q2 illa q̄titas pene non sufficit ad vtriusqꝫ pctm̄ tn̄ sibi meret̄ maius quid q̄ sit dimissio pene. s. vitā eternaꝫ: ibidē in solu. iij. argu. ꝑ totū. Duodecimū est: ꝙ cū tres sint ptes pnie. s. ↄtritio: cōfessio: satisfactio. non de oibus est similis rō: puta ꝙ sicut vnus potest ꝓ alio satisfacere: ita possit ꝓ alio ↄteri vel ↄfiteri: nam ꝑ ↄtritionē vnius alius a culpa non liberat̄. Cui⁹ rō est: q2 cōtritio respicit culpā propriaꝫ ꝛ non alienā: ꝛ similit̄ bonitatē ꝓpriā et non alienā. Similiter ꝑ ↄfessionē vnius alius non absoluit̄. Cuius rō est: q2 per ↄfessionē homo se subijcit sacramētali ecclesie. Non aūt vnus homo potest ꝓ alio sacramentū accipe: quia in sacramēto gr̄a recipienti dat̄: non alij. Non sic autē est de satisfactiōe que facta ab vno virtute charitatis etiā ꝓdest alij. ibidē in solu. ij. argu. ꝑ totū. Uel dicas ꝙ in articulo mortis sicut quis potest satisfacere ꝓ altero: ita etiā ↄfiteri si ipse loqui non potest: vt dicit Pe. de thară. iiij. scri. sen. di. xx. arti. iij. q. j. in solu. iij. argu. per totum.

¶ Q̄ pctōr in extremo vite sue pōt penitere. CA.VI.

Ecūdo pncipaliter circa pniam ↄsiderāda est celeritas sine dilatiōe. Ubi nota ꝙ aliud est q̄rere an in extremo vite penitere sit possibile: an sit facile: an sit magis vtile. Primo si querat̄: an in extremo vite penitere sit possibile? Rn̄deo ꝛ dico: ꝙ sic. qđ tripliciter ꝓbo. s. exemplo: demerito: libero arbitrio. pmo exēplo latronis qui in fine vite sue penitens inuenit misericordiā audiēs a dn̄o: hodie mecū eris in paradiso. Cui⁹ pnia lꝫ fuerit sera: non tn̄ indulgētia fuit sera: vt dicit̄ mgr̄ senté. di. xx. 2° hoc idē ꝓbo ex vitio seu demerito sic: Nā dei misericordia vincit humanā maliciā. sed homo pōt vsqꝫ ad extremū vite peccare: ḡ potest vsqꝫ ad extremū vite misericordiā inuenire. 3° hoc idē ꝓbo ex libero arbitrio sic: Diuina gr̄a nulli se subtrahit facienti quod in se ē sed homo vsqꝫ ad extremū vite habet vsuꝫ liberi arbitrij quo potest se ad gratiā ꝑparare: vere dolēdo de peccato ꝑterito: ꝛ habendo ꝓpositū cauendi de futuro: ḡ ꝛc. vn̄ Leo papa sic dicit: Nemo est desperādus dūꝫ est in hoc corpe ↄstitutus: q2 nonnūqꝫ qđ deficiētia status differt

ꝯsilio maturiori ꝑficit̃. Hec bea. Tho. iiij. scri. sen. di. xx. arti. j. q. j. in cor. q. ⁊ in arg. ꝯtra. Unde quacunq; hora ⁊ quotiens peccator penitet totiens recipit indulgentiã. hoc aũt tripliciter ꝓbo. s. rõne: similitudine: ⁊ autoritate. Primo rõne: Nam cũ deus semp indulgeat penitẽti. spẽaliter duplex ratio assignat̃. Prima est imẽsitas diuine misericordie. Decreuit enim altitudo ꝯsilij pietatis diuine: vt homini viatori nũq; retraheret manũ misericordie sue. Scõa rõ est possibilitas aie ad ꝯuersionẽ. Nã natura aie q̃diu ẽ in corpe aiali nunq; totaliter frangit̃ peccato. vñ semper retinet sibi aliq̃d de possibilitate ad ꝯuersionẽ ad deum ⁊ susceptionẽ grẽ. ⁊ ideo quotiẽs peccauerit: potest locũ pnie ⁊ misericordie inuenire. Scõo ꝓbo hoc idẽ similitudine. nã deus medicũ se vocat: ⁊ non sanis sed male habentib⁹ opoꝛtunũ. sed qualis hic medicus qui malũ iteratũ nesciret curare? Medicoꝝ eni; est centies infirmitates curare: qđ maxie ꝯuenit saluatori. Tertio h' idẽ ꝓbo autoritatib⁹: Ezech. xxxiij. Impietas impij non nocebit ei in quacunq; die conuersus fuerit ab impietate sua.

Sed ꝯtra hoc arguit̃ duob⁹ modis. s. ostẽdo q; non conuenit deo semp indulgere penitẽti. ꝑmo sic: Si enĩ deus totiẽs indulgeat quotiens peniteat ⁊ ad deũ redeat: tũc videt̃ q; dñs incitet vel ꝓuocet aliquos ad peccandũ: ꝑcipue cũ ꝓniores sum⁹ ad malũ q̃; ad bonũ. vñ Aug⁹ in li. de pnia ꝯtra aliquos arguit dicens: Instãt enĩ pfidi q̃ plus sapiũt q̃; oꝛ; sape ⁊ dicunt sic. Quis non semp peccaret si redire semp posset. dicunt enĩ deũ incitatorẽ mali si semp penitentibus subuenit: ⁊ ei etiã semp placare petã quibus semp presto est grã. Errant enĩ tales: imo cõstat multũ ei petã displicere qui semp presto est ea destruere si enĩ ea amaret nõ semp ea destrueret sed ꝯseruaret atq; inter sua munera foueret. sed semp destruit petã que inuenit: ne soluat̃ quod creauit: ne corrũpat̃ qđ amauit. Hec Aug⁹ in li. de pnia. Unde si deus frequent̃ indulg; penitẽtibus ex hoc deus non incidat peccatores ad peccandũ. l; q̃ñ; malicia hois incitet̃. vñ oculi coꝝ sunt mali q; dñs bonus est: Matth. xx. Scõo quidã arguũt: vt refert Aug⁹ in lib. de pnia per simile ex factis dñi sic: Quem cecũ bis illuminauit? quẽ leprosu; bis mũdauit? quẽ mortuũ bis suscitauit? non lazarũ quẽ dilexit: nõ filiũ vidue quẽ misertus matri reddidit. ⁊ sic vt dicũt non sepe a dño fieri remediũ. Ad hoc rñdet Aug⁹ ⁊ soluit in li. de pnia dicens. Quotidie videm⁹ in ecclesia sepe febricitãtes: sepe languidos: sepe passionib⁹ captos: sepe liberari: vt appareat totiẽs opus miserãtis quotiẽs cõfessio fit penitẽtis. Quõ enĩ corpus qđ vilius est ⁊ ab ipso dissimilius sepe sanaret: ⁊ aiam dignioꝛẽ ⁊ redemptã non totiens liberaret. Et subdit: medicũ se vocat: ⁊ non sanis s; male habẽtib⁹ opoꝛtunũ. sed qualis hic medicus si malũ iteratũ nesciret curare. medicoꝝ enĩ est cẽties infirmitates curare. Scõo si querit̃ an penitere in extremo vite sit facile vel difficile. Rñdeo ⁊ dico: q; penitere in extremo est valde difficile ꝓpter q̃tuoꝛ cãs precipue. Prima est ꝓpter nimiũ amorẽ. vñ Aug⁹ Timendũ est de penitẽte sero: maxime cũ filij quos ille ante dilexit sint ꝑsentes vxoꝛ ⁊ mundus solẽt serotinã pniam decipe. Scõa rõ est ꝓpter timorẽ. Qui enĩ in fine vite non ex dei amoꝛe: sed timoꝛe moꝛtis penitẽt non saluant̃. Tertia rõ est ꝓpter necessitatẽ: Deus enĩ arbitrij libertatẽ q̃rit vt dolere possit cõmissa non necessitatẽ: charitatẽ non tñ timorẽ. Et ideo qui in fine vite non peccat non ex arbitrij libertate sed quasi coacte. s. q: peccare non põt: saluus esse nõ põt. Quarta rõ est: ꝓpter mẽtis egritudinẽ: vt mgr̃ sen. dicit iiij. li. di. xx. Difficile est vt tunc vera sit penitẽtia q̃ñ sera venit: q̃ñ cruciat⁹ mẽbra ligat: ⁊ doloꝛ sensu; opprimit: vt tunc hõ vix valet cogitare. Et subdit: Melioꝛ est tñ sera q̃; nulla. pnia enĩ si in extremo vite hiatu venit: sanat ⁊ liberat. vñ Aug⁹ in li. de pnia de differentib⁹ penitentiã sic ait: Si quis positus in vltima necessitate voluerit accipere pniam: accipiat ⁊ mox recõciliabit̃. ⁊ hinc vadit fateoꝛ vobis: Non illi negam⁹ qđ perit sed qđ non ꝑsumimus: q: bene hinc exit: si securus hinc exierit ego nescio. pniam dare possum⁹: securitatẽ do non: nunq̃d dãnabit̃ sed nec dico liberat̃. Uis g̃ a dubio liberari age pniam dũ sanus es. Si sic agis: dico tibi q; securus hinc exibis: q: pniam egisti eo tpe quo peccare potuisti. Si g̃ pnia; agere vis q̃ñ ia; peccare non potes: peccata te dimiserũt: non tu illa. Hec oĩa mgr̃ sentẽ. li. iiij. di. xx. Et ideo periculũ est ⁊ interitui vicinũ ad moꝛtẽ ꝓtrahere remedium pnie. sed magnũ est cui deus tunc spirat: ibidẽ. Tertio si querit̃: an penitere in fine sit magis vtile q̃; in ꝑncipio Rñdeo ⁊ dico: q; sicut simpliciter virginitas est melioꝛ cõiugio: aliquod tñ ꝯiugiũ melius est aliqua virginitate: ita simpliciter melioꝛ est ⁊ vtilioꝛ pnia tempestiua q̃; serotina: q: plus habet de volũtario. sed aliqua pnia serotina vt latronis potest esse melioꝛ q̃; tempestiua. S; forte dices cõtra: q: in lege sacrificiũ vespertinũ erat melius q̃; matutinũ: vt ait psal. Eleuatio manuũ meaꝝ sacrificiũ vesꝑtinũ. g̃ ⁊c̃. Rñdeo ⁊ dico: q; per sacrificiũ vesꝑtinũ intelligit̃ pnia vsq; ad finẽ ꝑseuerans: non tunc inc hostia Hec Pe. de tharã. iiij. scri. sen. di. xx. arti. v. q. ij. in cor. q. ⁊ in solu. ij. argu. ꝑ totum.

¶ Decem vtilia documenta de penitente in extremo.

## CA. VII.

Ad maiorẽ tñ euidentiã ꝑdictoꝝ ⁊ ꝓpter solutões argumentoꝝ circa pnia; in extremo vel in fine vite: notãda sunt decẽ documẽta. Primũ est: q; si quis in extremo de peccatis suis dolet vel penitet non amore iusticie sed doloꝛe pene quã sustinet: ⁊ timore pene quã expectat: talis non ꝯsequit̃ misericordiã: sicut antioch⁹ fecit. de quo. ij. macha. ix. dicit̃. Orabat scelestus dñm. s. in fine vite sue a quo nõ erat misericordiã ꝯsecutus. Hec bea. Tho. iiij. scri. sen. di. xx. art. j. q. j. in solu. j. argu. per totũ. Secundũ est: q; pnia in extremo vite non est certũ signũ salutis: vt Aug⁹ dicit eo q; non est certũ vtꝝ talis petã dimittat: an a peccatis dimittat̃: q: tũc vult peccata dimittere q̃ñ peccare non potest. vñ subdit Aug⁹ in li. de pnia: Due res sunt: aut ignoscit̃ tibi: aut non ignoscit̃: qđ hoꝝ tibi sit futuꝝ nescio. g̃ tene certũ. dimitte incertũ. dũ sanus es pnia; age. si sic agis dico tibi q: securus es q: pniam egisti eo tpe quo peccare potuisti: ibidẽ in solu. ij. argu. Tertiũ est: q; ille q̃ in fine vite penitet: l; non possit de petis ꝑteritis satisfacere: ⁊ ideo non possit habere tertiã ptẽ penitẽtie in facto: sufficit tñ in ꝯtritione quã in fine habet ꝓpositũ ꝯditionatũ. s. ꝯfessionis ⁊ satisfactõis. s. vt in extremo velit si poss; ꝯfiteri ⁊ satisfacere: ⁊ tale votũ sufficit ad salutẽ: ibidẽ in solu. iij. arg. Quartũ est: q; in fine vite penitẽs ab omni crĩe ⁊ excõicatione a quolibet sacerdote potest absolui. Cuius rõ est: q: necessitas spũalis est maioꝛ q̃; corꝑalis. sed aliquis in necessitate vltima potest alioꝝ reb⁹ vti ad subueniendũ necessitati corꝑali etiã inuitis dñis: g̃ multomagis in articulo moꝛtis ad subueniendũ spũali necessitati potest hõ a non suo sacerdote: sed etiã ab alio absolui: ibidẽ arti. j. q. ij. argu. cõtra. j. Quintũ est: q; in extrema necessitate tñ ꝯsequit̃ penitẽs ex absolutiõe alterius sacerdotis: q̃tum si a ꝓprio sacerdote absolueret̃: ibide; in cor. q. Sextũ est: q; si penitẽs in extremo vite euadit moꝛtis periculũ: non oꝛ; eum reuertere ad ꝓpriũ sacerdotẽ vt iteꝝ a peccatis absoluat̃ a quibus in articulo moꝛti ab alio sacerdote absolut⁹ fuerat. sed debet reuerti ad ꝓpriũ sacerdotẽ ⁊ dicere ei se fuisse confessu; vt innotescat ei q; est absolutus ⁊ a crĩe ⁊ excõicatiõe: ibidẽ in solu. ij.

argu. Septimū est: q̄ in fine penitentib⁹ ⁊ morientib⁹ non est aliqua pnīa exterior iniūgenda. Cuius rō est: qꝛ nulli qđ est impossibile debet iniūgi. sed talis satisfactio est impossibilis. g̃ ⁊c. Est tñ tali pnīa innotescenda vt de peccatis cōmissis possit dolere non quidē p modū timoris ostēdēdo seueritatē iusticie punientis: sed p modū cōsolatiōis ostendendo benignitatē dei petā remittentis. Hec Pe. de tharā. iiij. scrip. sen. di. xx. arti. ij. q. ij. in cor. q.

Octauū est: q̄ penitētib⁹ in fine aliqua pena post mortē seruat. Cui⁹ rō est: qꝛ iusticia diuina exigit vt petm̄ a deo aut ab homīe puniat. sed petm̄ huius qui in fine penitet non est punitū a deo nec ab hoīe in hac vita. g̃ oꝫ q̄ post hanc vitam puniat. Hec bea. Tho. vbi. s̄. q. iij. argu. ꝯtra. j. vñ q̄uis reatus pene sit diminutus p ꝯtritionē cōfessionē ⁊ absolutionē. oꝫ q̄ adhuc in fine penitēs vel q̄cūq; satisfactionē non implet in hac vita: post hanc vitaꝫ puniat: nisi tāta fuerit ꝯtritio q̄ totaliter a pena purget. qđ q̄nq; potest ꝯtingere: ibidē in cor. q. in fine. Re. s̄. Cōtritio. de effectu ꝯtritōis.

Nonū est: q̄ p mortē naturalē non purgat aliquis de peccato actuali: eo q̄ mors naturalis est ꝯsequēs originale petm̄. sed per mortē illataꝫ actuale vel mortale petm̄ bene pōt purgari. vñ si aliquis mortē illatā patiēter sustineat: etiā si p alijs crimibus sit illata: valet ad diminutionē pene ⁊ ad liberatiōnē a tota pena s̄ꝫ q̄titatē culpe ⁊ patiētie ⁊ ꝯtritōis: ibidē in solu. iij. argu. p totū.

Decimū est: q̄ signa vere penitētie sūt spēaliter quatuor. Primū est: si penitēs in extremo tendit manus ad celū. Scōm est: si pcutit pectus suū dicēs: Miserere mei deus: vel Deus ꝓpicius esto mihi peccatori: vel Beata virgo ora ꝓ me. Tertiū ē: si nutū facit cū presbyter aduenit. Quartū est si infirmus petijt sacerdotem: ⁊ interim dū veniret sacerdos factus est mutus vel amēs vel freneticus: tunc sacerdos debet ei quicq̄d humanitatis pōt impendere. s. eū absoluere ⁊ ostendere absolutū virtute ꝯtritōis: ⁊ sibi extremā vnctionē dare. ⁊ si potest sine piculo eucharistiā ori eius infundere: eū in sacro cimiterio sepelire: ⁊ vt orō ꝓ tali ⁊ ꝯsimilib⁹ fiat. Hec in sūma ꝯfes. li. iij. titu. xxxiij. q. cxx. p totū. Re. infra Rōma ligamē. ij. ca. in fine.

¶ Qꝫ homo non potest de vno petō penitere ⁊ deo satisfacere sine alio. CA. VIII.

Tertio circa pnīam ꝯsiderāda est integritas sine diuisione. Non enī potest homo de vno petō penitere ⁊ deo satisfacere sine alio. Hoc aūt ꝓbo tripliciṫ. s. rōnibus: autoritatib⁹: ⁊ incōueniētijs plib⁹.

Prīo hoc ꝓbo triplici rōe. p̄mo rōe cōplacētie sic: Opus in mortali petō factū non est deo acceptū. vñ Isa. lviij. dr̄: q̄ ieiuniū eoꝝ qui ad lites ⁊ ꝯtentiones ieiunabāt deo acceptū non erat: g̃ ⁊c. 2° hoc idē ꝓbo rōne diuine grē sic: Penitētia vel satisfactio est medicina curās petā p̄terita ⁊ a futuris preseruerās. sed petā sine grā curari non possunt. Cū ergo quodlibet petm̄ mortale grām auferat: g̃ de vno non pōt fieri satisfactio vel penitētia sine alio. 3° hoc idē ꝓbo rōne emende sic: Satisfactio debet esse talis vt offensa tollat ⁊ amicitia restituat: ⁊ ideo si aliquid sit quod amicitie restitutionē impediat: etiā apud hoies satisfactio esse non pōt. Cū g̃ q̄dlibet petm̄ amicitiā charitatis impediat que est hoīs ad deū: g̃ impossibile est q̄ hō de vno solo petō mortali retēto pnīam faciat: ⁊ de alijs deo satisfaciat: sicut nec hoi satisfaceret qui p alapa sibi data: se ei ꝓsterneret ⁊ aliā simul daret. iiij. scri. sen. di. xv. arti. iij. q. j. in cor. q. in argu. ꝯtra.

Scđo hoc idē ꝓbo autoritatib⁹. ait enī Aug⁹. Sūt plures quos penitet peccasse: sed tñ oīno seruātes sibi q̄daꝫ in quibus delectant: non aīaduertūt dñm simul mutum ⁊ surdū a demone liberasse. Per hoc docet nos nūq; nisi de oībus sanari. Si enī peccata vellet ex pte reseruare habentē septē demonia pficere potuit sex expulsis. expulit autē septē: vt oīa crīa simul eijciēda doceret. Legionē vo demonū ab alio eijciēs nullū reliquid de oībus qui liberatū possideret: ostendēs q̄ si etiā petā sint mille oꝫ de oībus penitere: qꝛ nunq; aliquē sanauit dn̄s quē nō oīno liberauit. totū enī hoiem sanauit in sabbato: qꝛ corp⁹ ab oī infirmitate: ⁊ aīam ab oī contagione: indicās penitentē oportere simul dolere de omni crīe. Hec mgr̄ sentē. in textu. iiij. li. di. xv. iuxta finē.

Tertio hoc idē ꝓbo incōuenietijs plurib⁹. Si enī hō de vno petō sine alio posset penitere ⁊ deo satisfacere quatuor incōuenietia sequerētur. Primū est q̄ hō simul placeret deo ⁊ offenderet deū exēplo hoīs qui alteri hoī se ꝓsterneret ꝓ alapa sibi data ⁊ eidē aliā simul daret. Scōm est: q̄ cū aīa sit simplex in pte esset cōuersa ad deū ⁊ in pte auersa: quod est impossibile. Tertiū est: q̄ tunc esseꝫ restitutio pene sine restitutōe amicitie: ita q̄ sic simul esset amicus ⁊ inimic⁹ dei Quartuꝫ est. q̄ simul esset in gratia ⁊ sine grā. Hec bea. Tho. iiij. scri. sen. di. xv. arti. iij. q. j. in cor. q. per totū. Beatus aūt Aug⁹ q̄ homo non possit de vno peccato penitere ⁊ deo satisfacere sine alio: ostēdit p quatuor incōuenientia que sequūt. Primū est: q̄ q̄diu homo est in petō est inimicus dei. Scōm est: qꝛ iam sequeretur q̄ hō sine amore dei. i. sine charitate pueniret ad regnū. Tertiū est q̄ hō sine vera pnīa recōciliaret deo. nam ille qui est in vno petō mortali non est capax charitatis nec pnīe vere. Quartū est: q̄ homo dimidiā veniā consequeret a deo: vbi. s̄.

Ad maiorē tñ euidentiā p̄dictoꝝ nota hic tria.

Primū est: q̄ non ita se habet de infirmitate corpali sicut de spūali: eo q̄ vna infirmitas corpalis sine alia pōt curari: non aūt spūalis. Cuius rō est: qꝛ infirmitates corporales habent tolli p diuersa remedia ⁊ non p vnū. oēs autē infirmitates spūales. s. peccata oīa habēt remoueri per vnū. s. per grām: que si tollit vnū petm̄ mortale ita excludit oīa.

Scōm est: q̄ aliud est petm̄ incurrere: ⁊ aliō est petm̄ remittere ⁊ excludere. Modo ergo qꝛ petā oīa habēt ex pte cōuersionis cōnexionē ad inuicē: vnū petm̄ potest quis incurrere sine alio. sed vnū ⁊ ideꝫ est s̄m qđ petā oīa remittunt. s. grana. ⁊ ideo q̄uis remissiōes peccatoꝝ non sint cōnexe: tñ remissiones petōꝝ diuersoꝝ in vno. s. grā sunt cōnexe. vnde de vno sine alio non pōt penitētia agi vel satisfieri.

Tertiū est: q̄ aliter se habet in satisfactōe vel solutōe vnius debiti: ⁊ aliter in satisfactōe vnius peccati. nam in solutōe debiti non exigit nisi q̄ restituat equalitas iusticie. sed in satisfactōe peccati oꝫ q̄ non solū restituat equalitas iusticie p recōpensationem pene: sed etiā q̄ restituat equalitas amicitie. quod non potest fieri duꝫ aliq̄d est qđ amicitiā impedit. Hec bea. Tho. iiij. scrip. sen. di. xv. arti. iij. q. j. in solu. argumē.

¶ Qꝫ vera penitentia habet tres partes ex quibus integratur. CA·IX.

Tertio p̄ncipaliter circa penitentiā debem⁹ cōsiderare tria. s. virtuositatē meriti: diuturnitatem spatij. admirabilitatē gaudij

Primo considerare debem⁹ circa pnīam virtuositatē meriti. Nam tres sunt gradus ex quibus pnīa pficit ⁊ sic efficit meritoria. s. contritio cordis: cōfessio oris: satisfactio opis: ita q̄ vera pnīa tres ptes ex quibus integrat requirit. s. displicētiā: euidentiā: emendā cōgruā. Prima ps pnīe est displicentia cordis: vt. s. peccatori petm̄ cōmissuꝫ displiceat: alias non recōpensaret ⁊ hoc p ꝯtritionē cordis incipit. Scđa pars est vt peccator sacerdoti petm̄ ꝓpriū patefaciat: qđ per ꝯfessionē oris exprimit. Tertia ps penitētie est obediētia: vt. s. peccator ꝓprio sacerdoti obediat: quod p satisfactionē pficit vel cōplet. Qꝫ aūt debeāt eē tres ptes pnīam integrātes ꝓbo quinq; rōnib⁹. s. rōne pfectōnis:

ſeparationis: offenſionis: iniuriationis: curationis. Primo rõne ꝑfectionis vel cõpletionis ſic: Differentia enĩ eſt ex ꝑte materie inter alia ſacr̃a ⁊ ſacramentũ pnie: qꝛ in aliis ſacramẽtis eſt aliqua materia exterioꝛ: ſicut in baptiſmo aqua. in ſacramẽto vo pnie loco materie eſt actus humanus: qui per quandã recõpenſationẽ offenſaꝫ culpe ꝑcedentis tollit. Et qꝛ in actibus humanis eſt gradus q̃daꝫ ad ꝑfectionẽ ꝑtingendi, ꝓpter diuerſas ꝑtes hominis q̃rũ vna mouet aliã: ideo eſt dare plures gradus pniam integrãtes quales dicti ſunt in ꝑncipio huiꝰ ca. Hec. h. Tho iiij. ſcri. ſen. di. xvj. arti. j. in coꝛ. q. per totum. Ubi nota ꝙ peccato non aſſignant̃ ꝑtes quaſi integrales: ſicut pnie q̃ bonitatẽ amiſſaꝫ recupat. Cuiꝰ rõ eſt: qꝛ ſm Diony. bonũ cauſat̃ ex vna ⁊ integra cã: ⁊ ideo in pnia que bonitatẽ amiſſaꝫ recupat vt patebit aſſignant̃ ꝑtes integrales ſed malũ ↄſurgit ex ſingulis defectibꝰ. ⁊ ideo ad integritatẽ peccati ſufficit in quocũq; gradu humanꝰ actꝰ: ſiue in corde tm̃: ſiue in corde ⁊ oꝛe ſimul: ſiue in omnibꝰ tribus ſimul defectus inuenit̃: ⁊ ꝓpter hoc peccato non aſſignant̃ ꝑtes quaſi integrales: ibidẽ in ſolu. iij. argumẽ.

Secũdo ꝙ pnie aſſignant̃ ꝑtes integrales ꝓbo rõne ſeparatõis ſic: Nam pctm̃ ſepat a tribus bonis. ſ. a deo: ab eccleſia: a beatitudine. Penitẽtia ergo ꝑmo habꝫ efficaciã recõciliãdi deo rõne ↄtritõis. ſcđo habet efficaciã reconciliãdi eccleſie rõne ↄfeſſionis. tertio habet efficaciã merendi ꝙ non differat̃ beatitudo rõne ſatiſfactõis. Tertio ꝑtes integrales pnie aſſignant̃ rõne offenſionis ſic: Sap. xj. dicit̃. Per que peccauit quis ꝑ hec ⁊ toꝛquet̃. ſꝫ triplici pctõ ſiue triplici modo peccãdi offendit̃ deus. ſ. peccato coꝛdis: oꝛis: ⁊ opis. g̃ triplex debet eſſe punitio peccati: coꝛreſpõdẽs triplici modo peccãdi. ſ. punitio coꝛdis que fit per ↄtritionẽ: punitio oꝛis que fit ꝑ ↄfeſſionẽ: punitio opis que fit ꝑ ſatiſfactionẽ. Quarto hoc ideꝫ pꝫ rõne iniuriatõis ſic: Omne pctm̃ fit in iniuriã dei ⁊ eccleſie. virtus autẽ iuſticie requirit ꝙ emẽda fiat illi cui facta eſt iniuria: g̃ penitẽtia que eſt ꝑs iuſticie exigit ꝙ fiat ſatiſfactio deo ⁊ eccleſie. ſed ſatiſfactio alicui facta ſine recognitõne delicti non habet coloꝛẽ iuſticie: imo tal' emenda magis videt̃ inducta ex violẽtia q̃ꝫ ex iuſticia. g̃ ſi debet fieri ſatiſfactio eccleſie ſm regulã iuſticie: requirit̃ neceſſario recognitio delicti: ⁊ hoc fit ꝑ ↄfeſſionem. Quinto hoc pꝫ rõne curatõis ſic: Maioꝛi indulgẽtia indiget curatio ſpũalis moꝛbi q̃ꝫ coꝛpalis. ſed curatio moꝛbi coꝛpalis fit ꝑ multas ꝑtes ſeu ꝑ multa remedia. g̃ curatio moꝛbi ſpũalis. cũ ergo pnia ſit medicina moꝛbi ſpũal' g̃ ⁊c. Nota tñ hic ad euidentiã partiũ pnie. ſ. ↄtritiõis ↄfeſſionis: ⁊ ſatiſfactõis quinq; ꝑ oꝛdinẽ. Primũ ẽ: ꝙ q̃uis in ↄtritõe pctm̃ dimittat̃ ante actualẽ ↄfeſſionem: nũq̃ꝫ tñ dimittit̃ ante ↄfeſſionẽ in ꝓpoſito exiſtentẽ: ſicut etiã ante baptiſmũ actualit̃ ſuſceptũ aliquis rem baptiſmi ↄſeq̃t̃ ex ꝓpoſito ſuſcipiẽdi baptiſmũ. Hec bea. Tho. iiij. ſcri. ſen. di. xvj. arti. j. q. j. in ſolu. ij. argu. Scđm eſt. ꝙ ſicut ↄfeſſio in voto ſaltẽ eſt neceſſaria: ita etiã ⁊ ſatiſfactio. Cuius rõ eſt: qꝛ per ſatiſfactionẽ ↄſequit̃ penitens ꝑfectũ effectũ gratie pctm̃ abolentis: qꝛ ꝑ ſatiſfactionẽ a reatu pene totaliter liberat̃: ibidẽ in ſolu. iij. argu. in fine Tertiũ eſt: ꝙ ſatiſfactio ↄfert gr̃am ⁊ ſupponit gr̃aꝫ: naꝫ ex ꝓpoſito ſatiſfaciẽdi gr̃a ↄfert̃. ſatiſfactio vo actual' gr̃am ꝑſupponit: ibidẽ in ſolu. iij. arg. in ꝑncipio. Quartũ eſt: ꝙ ſatiſfactio dicit̃ a mgr̃o ſentẽ. in littera fructus. Cuius rõ eſt: qꝛ ſicut fructꝰ habꝫ rõem finis: ⁊ ꝑ ↄſequẽs vltimi: ita ſatiſfactio eſt vltima ꝑs in qua pnia finit̃ ⁊ ↄſumat̃: ibidẽ in ſolu. iiij. argu. Quintũ eſt: ꝙ ꝑtes pnie que ſumunt̃ ſm pctm̃ coꝛdis: oꝛis: ⁊ operis: non reſpondent illis ꝑtibꝰ pcti ſingula ſingulis: qꝛ ꝓ quolibet illoꝝ pctõꝝ opoꝛtet eſſe tres ꝑtes pnie. verbigr̃a: Non dicimꝰ ꝙ de peccato coꝛdis ſatiſfacimꝰ vno modo. ſ. ↄtritione coꝛdis: ⁊ ſimiliter de pctõ oꝛis ꝙ ſatiſfacimꝰ ↄfeſſione oꝛis ⁊ ſimilit̃, de peccato opis ꝙ ſatiſfacimus de ope. ſed intelligendũ eſt ꝙ de vnoquoq; pctõ ſatiſfacimꝰ tribus modis. Unde compatio remedioꝝ ad pctã intelligenda eſt in genere ⁊ indiſtincte: hoc eſt ꝙ ſicut ſunt tres moꝛbi in genere peccati moꝛtalis: ita etiã ſunt tria remedia in genere: non ita ꝙ tria diſtincta reſpõdeãt tribus ſed ſingul' oĩa: vbi. ſ̃. q. iij. in ſolu. j. argu. per totũ.

## Quõ pnĩa debet eſſe ↄtinua: ⁊ quõ non. CA. X.

Secundo circa pniam ↄſiderare debemꝰ diuturnitatẽ ſpatij. Si aũt quis quereret: an quis penitens de pctĩs cõmiſſis de eis debeat facere cõtinuã penitentiã. Rñdeo ⁊ dico ꝙ duplex eſt pnĩa. ſ. exterioꝛ: ⁊ interioꝛ. Penitẽtia exterioꝛ ↄſiſtit in ieiunio: oꝛõne: ⁊ elemoſyna. ⁊ hãc non opoꝛtet eſſe ↄtinuã: qꝛ ſm ſtatũ ꝑſentis vite non eſt poſſibile: cũ circa alia multa huiꝰ vite intendere ſit neceſſe. Penitẽtia vo interioꝛ ↄſiſtit in contritõe coꝛdis. Et hoc tribꝰ modis põt cõſiderari. ſ. vel ſm actũ: vel ſm ꝓpoſitũ: vel ſm tempꝰ certũ ⁊ determinatũ. Primo igit̃ accipiẽdo pniam ꝓ doloꝛe coꝛdis ſm actũ dico ꝙ nõ ſemꝑ penitẽs tenet̃ dolere. quod oſtẽdo quattuoꝛ rõnibus. Prima rõ eſt talis: Chriſtianꝰ ſicut aliqñ debet eſſe in timoꝛe: ita aliqñ debet eſſe in ſpe. ſed cũ eſt in ſpe gaudet: ad Ro. xij. Spe gaudẽtes. g̃ xp̃ianus penitens non debet ↄtinuo dolere. Scđa rõ eſt talis: Aliquis ꝑfecte penitẽs habet charitatẽ. ſed ꝑfecta charitas ſicut foꝛis mittit timoꝛẽ: ita penã ⁊ doloꝛẽ: qm̃ timoꝛ penã habet: g̃ ꝑfecte penitẽs nullũ doloꝛẽ habet. Tertia rõ eſt talis: Confeſſio ⁊ ſatiſfactio ſunt ꝑtes pnie ſicut ↄtritio. ſed non opoꝛtet ſemꝑ confiteri nec ſatiſfacere: g̃ nec conteri. Quarta rõ eſt talis: Contritio eſt medicina purgans peccata. ſed ↄtingit hoĩem ꝑfecte ſanatũ ſi baptiſat̃ vel etiã ſi pniam ↄdignã ꝑfecerit que omnes defectꝰ reuocat ad ꝑfectũ: g̃ ſi poſt curationẽ ceſſat vſus medicine ⁊ ↄtritio eſt medicina: etiã contritio debꝫ ceſſare. Scđo modo accipiẽdo pniam ꝓ doloꝛe coꝛdis ſm ꝓpoſitũ: dico ꝙ pnĩa debet eſſe ꝑpetua. quod triplicit̃ ꝓbo. ſ. rõne: autoꝛitate: ſimilitudine. Primo rõne ſic: Sicut ſe habet innocẽtia ꝑſeuerãs ad pctm̃ de futuro: ita pnĩa cõtra peccatũ de ꝑterito: ſed innocẽtia ꝑſeuerãs ſemꝑ refugit peccatũ futurũ ne fiat: g̃ etiã penitẽtia ſemꝑ deteſtat̃ peccatũ factũ ⁊ ſemꝑ dolet de ipſo. Scđa rõ ad hoc idem eſt talis: Sicut culpa eſt velle peccare. ita culpa eſt velle peccaſſe. ſed ex hoc ꝙ non vult peccaſſe ⁊ peccauit generat̃ doloꝛ: g̃ ⁊c. 2° ꝓbo autoꝛitate Augu. in li. de pnĩa ſic dicentis: Ubi doloꝛ finit̃ deficit ⁊ pnĩa. ſi vo deficit penitẽtia: quid relinquit̃ de venia. q. d. nihil. 3° ꝓbo ſimilitudine Grego. dicentis: ꝙ anchoꝛa mẽtis eſt pondus timoꝛis. ſed mens ſicut nauis nunq̃ꝫ debet eſſe ſicut anchoꝛa ita nunq̃ꝫ ſine doloꝛe ⁊ timoꝛe. Tertio modo accipiendo penitentiã ꝓ doloꝛe coꝛdis ſm tꝑus determiatũ ⁊ certũ: tunc dico ꝙ penitẽs non ſemꝑ tenet̃ penitere ſed ad ſemꝑ. ſ. pro loco ⁊ tꝑe ſuo: ⁊ ſic penitens cõtinuã materiã doloꝛis habꝫ: ⁊ ſemꝑ tenet̃ dolere: quatuoꝛ rõnibꝰ. Primo rõne recoꝛdatõis criminis: nam q̃ñcũq; eſt memoꝛ pctõꝝ que fecit tenet̃ peccatoꝛ penitere ⁊ dolere de eis. 2° rõne amiſſionis tempoꝛis. q̃ñcunq; eniꝫ recoꝛdat̃ de tempoꝛe quod amiſit acriter dolere debet. 3° rõne expoliationis gratuitoꝝ ⁊ vulnerationis naturaliũ. qñ eniꝫ recolit bona mentis ⁊ coꝛpoꝛis que ex peccato amiſit: ⁊ mala que incurrit: materiã doloꝛis habet. 4° ratiõe incertitudinis: quia neſcit homo pro certo vtꝝ peccatũ quod cõmiſit ſit ſibi dimiſſuꝫ. vnde ſi adaꝫ per mille milia annoꝝ vixiſſꝫ nunq̃ꝫ tamẽ iuſtificatus fuiſſet: ꝙ rediſſet ad ſtatum in quo erat ante peccatũ. Sed foꝛte argues in oppoſituꝫ

⁊ dices: Q͛ de peccatis cōmissis debeat fieri vel esse cōtinua penitētia tribus rōibus. Prima ratio talis est: Ubi offensa vel culpa est infinita: pena vel emenda debet esse infinita. sed culpa vel offensa in deū cōmissa est infinita: ḡ ad condignā emendationē requirit̄ penitētia infinita. Rn̄deo ⁊ dico ꝙ sicut offensa fuit infinita non duratiōe sed reatu: sic pnīa est infinita virtute meriti xp̄i ⁊ diuine misericordie pnīam acceptātis. Scd̄o argues sic: Penitentia ↄsistit in detestatiōe peccati p̄teriti ⁊ cautela futuri sed ad hec duo penitens semp̄ tenet̄: ḡ ⁊c̄. Rn̄deo et dico: ꝙ ad interiorē penitētiā ⁊ habitualē qua vellet nō peccasse: ⁊ vult decetero non peccare semp̄ tenet̄ aliquis non autē ad pnīam actualē ⁊ exteriorē. nam quilibet vere penitens debet habere aīam vel affectū dolēdi semp̄ de peccatis cōmissis cum recolit: ⁊ habere ꝓpositū in posterū non peccandi. Tertio modo argues sic: Penitēs nunq̄ȝ potest esse certus de culpa sibi remissa: ḡ semp̄ debet agere penitentiā per quā remittat̄ culpa que sibi nō est remissa. Rn̄deo ⁊ dico: ꝙ non exigit̄ certitudo scientie sed sufficit certitudo ꝓbabilis cōiecture. s. qn̄ fecit h̄ probabiliter quod erat ex p̄te sua. s. dolendo: confitēdo: satisfaciēdo: ⁊ cauendo. Hec Pe. de tharā. iiij. scrip. sen. di. xiiij. arti. vj. q. ij. in cor. q. ⁊ in solu. ij. iij. ⁊ iiij. argu.

## C Q͛ dolor penitētis hȝ admixtionē gaudij. CA. XI.

Tertio p̄ncipaliter circa pnīaȝ ↄsiderare debem⁹ admixtibilitatē gaudij. nam aliter est in inferno aliter in celo: aliter in mūdo. In celo enī est gaudiū oīno sine admixtione tristicie vel doloris: in inferno autē est dolor oīno sine admixtione gaudij sed in mūdo est dolor. s. penitētialis cū admixtione gaudij. Ad videndū autē quomō in eo qui vere penitet possit esse sil̄ dolor ⁊ gaudiū est sciendū: ꝙ dolor qui est in penitente est de peccato cōmisso vnde siml̄ cū dolore de pc̄ō commisso gaudiū esse non potest. Quod ꝓbo rōne ⁊ similitudine. primo rōne sic: Null⁹ s̄m eandē vim simul potest moueri diuersis motibus sed gaudiū ⁊ dolor sunt diuerse affectōnes differētes s̄m speciē: ḡ simul in eodē respectu eiusdē esse non possunt. Scd̄o hoc idem probo similitudine: quia sicut mali dum gaudēt de aliquo simul de eodem non dolent: ita boni dū de malo dolent simul de eodem non gaudent. Si autē gaudiū ⁊ dolor sunt de diuersis sic simul esse possunt in eodē: q̄ȝtum ad cām suam inq̄ȝtum vnū est causa alterius: ⁊ sic vere penitens potest simul dolere ⁊ gaudere: dolere de cōmisso crimīe: ⁊ gaudere de dolore cōmissi crimīs. Uel dicas: ꝙ in penitēte potest esse simul dolor de cōmisso crimīe: ⁊ gaudiū de spe venie quā ꝑ dolorē penitēs concipit: vel in hoc ipso ꝙ habēdo dolorē de peccatis cōmissis facit quod debet. Hoc autē probo sic: Dolor causat̄ ex perceptiōe ⁊ apprehensione nociui. sed crimē apprehendit̄ vt nociuū: ḡ aliquis debet dolere de peccato ab eo cōmisso. Econtrario gaudiū causat̄ ex perceptōe boni cōuenientis. sed gaudere de spe venie quā per dolorē cōcipit. vel gaudere de h̄ ipso ꝙ in habēdo dolorē ꝑ peccatis cōmissis fecit quod debuit apprehendit̄ vt conueniens. ḡ ⁊c̄. Hec bea. Tho. iiij. sen. sen. di. xiiij. arti. iiij. q. ij. in cor. q. Nota tn̄ hic septem ad euidentiā predictoꝝ. Primū est: ꝙ sicut dolere de cōmisso crimīe est bonū ⁊ meritoriū ⁊ necessarium ita nō dolere est pessimū. vnde Chryso. in omel. xiij. sup Matth. sic dicit: Non dolere quis peccaueris: magis indignari atq̄ȝ irasci facit deū q̄ȝ illud pctm̄ qd̄ ante cōmiseris. Scd̄m est: ꝙ sicut penitens debet dolere de culpa ita debet gaudere de gratia ⁊ de sibi cōcessa venia. vnde mgr̄ sent. di. xiiij. sic dicit: Tādiu gaudeat ⁊ speret de grā q̄ȝdiu sustentat̄ a pnīa. Et subdit hic dicēs: Uere penitēs semp̄ doleat: ⁊ de dolore semp̄ gaudeat. Tertiū est: ꝙ i aīa penitentis gaudiū aliqn̄ est prius dolore aliqn̄ econuerso. Nam qn̄ aīa prius ↄuertit̄ ad spem venie: vel ad decentiā doloris nunc in aīa est gaudiū p̄ncipaliter: ⁊ dolor de peccato ex ↄsequēti. qn̄ autē aīa p̄ncipalit̄ ↄuertit̄ ad pctm̄ ↄmissuȝ: tunc p̄ncipaliter est dolor de ipso ⁊ secūdario gaudiū de venia vel dolore. Hec bea. Tho. iiij. scri. sen. vbi. s. in cor. q. in fine. Quartū est: ꝙ simul cū quis dolet de pc̄ō aliquo potest habere de illo gaudiū. Cui⁹ rō est: q̄ dolor de quo quis dolet non est ↄtrius gaudēti sed cū quis gaudet de aliquo non pōt siml̄ habere dolorē de gaudio: eo ꝙ gaudiū de quo quis gaudet est ↄtrīū dolēti: ibidē in solu. ij. arg. ꝑ totū. Quintū est ꝙ gaudiū quod habet penitēs est cōplacentia quedā que simul est cū dolore. qd̄ p̄ȝ: q̄ cū penitēs de pc̄tis ↄmissis dolet: dolor sibi placet: aliter non meret̄ illo. ⁊ vnū est cā alterius nam displicētia peccati cōmissi est causa doloris: ⁊ volūtas vel cōplacētia detestādi est causa gaudij: ibidē ī cor. q. Sextū est: ꝙ gaudiū de bono non impedit dolorem de peccato vl̄ de malo: imo facit: augmētat ⁊ expedit tollendo illa que gaudiū impediūt. Et similit̄ dolor de malo gaudiū de bono suppōnit. Septimū est: ꝙ gaudiuȝ ⁊ tristicia non possunt esse simul equaliter intense in aīa eo ꝙ aīa qn̄ intēse opat̄ circa vnū retrahit̄ ab alio: sȝ successiue sic: ita ꝙ vnū nunc sit ꝑfectius ⁊ aliud postmodū. Hec bea. Tho. ibidē in cor. q. in medio.

## C Q͛ quatuor sunt genera ꝑsonarū quibus aliquo modo cōuenit penitentia. CA. XII

Quarto p̄ncipaliter circa penitentiā ↄsiderare debemus tria. p̄mo subiectū receptiuū: 2° obiectū infectiū: 3° ꝑfectū allectiuū. Primo circa penitentiā ↄsiderare debem⁹ subiectū receptiuū. Nā quatuor sunt genera ꝑsonarū quibus ↄuenit pnīa. s. beati in celo: dānati in inferno: innocētes ⁊ pc̄ōres in mundo. Primo beatis in celo inestȝ ↄuenit penitētia. Ubi nota ꝙ sicut virtutes cardinales in patria remanebūt non s̄m actū eundē quē habēt in via: sed s̄m actū aliū: sicut p̄ȝ infra Uirtutū permanentia. ita in beatis pnīa erit: non s̄m actus ꝓprios viatoris qui sunt plāgere pctā ⁊ ꝓponere emendationē: sed s̄m act⁹ alios qui sunt agere grās deo ꝑ misericordis relaxāte pctā: ⁊ ꝑ gratia volēdi penituisse. Hec bea. Tho. iiij. scrip. sen. di. xiiij. arti. ij. q. iij. in cor. q. ꝑ totū. Nota tn̄ hic quinq̄ȝ ad euidentiā p̄dictoꝝ. Primū est ꝙ in beatis non erit pnīa vel displicentia de pc̄tis ꝑut displicētia dolorē mētis īportat eo ꝙ beati sine aliq̄ alteratōne aspectu ⁊ affectu in sūme delectabile semp̄ mouent̄. Scd̄m est ꝙ si ponat̄ ⁊ querat̄ an beatus ↄuertens se sup̄ peccata sua: illa solū ↄsiderās: nec aliquo mō ad ordinati onē creatoris referēs: possit displicentiā habere de ipsis. Rn̄deo ⁊ dico: ꝙ talē ↄuersionē nō sustinet ꝑfectio glorie. vn̄ sicut beat⁹ non potest aliq̄d velle vl̄ diligere nisi ꝓpter ipsuȝ bonū: ita non potest aliquid intueri nisi ꝑut est ordinatū ab ipso sūmo bono. ⁊ sic beat⁹ in celo nulla intuet̄ nisi vt est materia laudis dei. Tertiū est: ꝙ lȝ viator multa mala in statu vie intueat̄ ⁊ meditet̄ in statu tn̄ patrie non: eo ꝙ mens beati intuet̄ ibi solum illud quod bonū est absolute: vel quod habȝ rōneȝ boni. Quartū est: si cōplacētia boni attestat̄ bonitati viatoris multo magis bonitati cōprehensoris. sed solū viatoris ē ↄsiderare malū vt malū: non vt a deo est ordinatū ⁊ vt ē materia laudis. Quintū est: ꝙ beati si cōuertant se super mala sua vel dānatoꝝ: non ↄsiderant illa ꝑut fuerūt illis damnifica vel nociua: sed magis ꝑut occasionaliter sunt expeditiua vel coopatiua in bonū: q̄ vt sic ↄsiderata sunt motiua ad deū diligendūȝ ⁊ materia laudis. vnde beati considerāt mala sua vt eis remissa diuina misericordia. et similiter considerāt mala damnatoꝝ vt punita diuina

iusticia: quorum utrumque est ratio diligendi et laudādi deum et similiter exultandi in deo: vt dicitur in psal. Letabitur iustus cū viderit vindictā. Scḋo in dampnatis pnīa esse pōt. Ubi nota q̄ pnīa accipitur duob⁹ modis. s. put est passio et put est virtus. p° mō pnīa accipitur put est passio: tūc pnīa est detestatio mali sm̄ q̄ habet ordinē naturalē ad bonū. et qz in nulla creatura talis inclinatio totaliter tollitur iō in dampnatis talis detestatio manet: et p consequēs penitentia put est passio vel similis ei. 2° mō accipitur pnīa put est virtus: cui⁹ actus est detestari malū cōmissū cū pposito emendandi vel cū pposito deū placandi de offensa cōmissa: et talis pnīa q̄ntum ad tales actus nō est in dānatis. Hec b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xiiij. arti. ij. q. iiij. in cor. q. Uel dicas q̄ pnīa pōt accipi duobus modis. s. cōmuniter: et pprie. p° ergo modo pnīa cōmuniter accepta ē quecūque peccati detestatio: et sic est in dānatis. detestantur enī peccata que cōmiserunt non pp̄ter dei offensam sz pp̄ter penā quā inde sustinent. vn̄ Sapie. v. dicitur: Intra se gementes et pnīam agentes. 2° modo pnīa accepta pprie est detestatio peccati pp̄ter ipsum peccatū vel pp̄ter offensam dei et in spe venie. Hec pnīa nō est in dampnatis. qḋ pbo duplici rōne. Prima est talis: Sicut enī illi qui cū xp̄o regnabunt nullas in se reliquias male voluntatis habebūt: ita illi qui erūt in supplicio ignis eterni bonā nullaten⁹ voluntatē habere poterūt desistendi a peccato ergo nec penitēdi de peccato. Secūda rō est talis: Morientes in peccato mortali sine pnīa moriuntur. sz quales egrediuntur de vita ista: tales semp manebunt etc. Hec petr⁹ de tharan. iiij. scrip. sen. dis. xiiij. arti. iiij. q. iiij. in cor. q. Tertio in innocentib⁹ pnīa aliqualiter pōt esse. s. nō sm̄ actum: sz sm̄ habitum vel aptitudinē. Ubi nota q̄ actus virtutis non pōt esse sine materia virtutis. vn̄ subtractio materie tollit actū. habitus autē alicui⁹ virtutis cōpetit alicui sine materia: et iō subtracta materia virtutis nō tollitur habitus virtutis: sicut verbi grā Pauper pōt habere habitū magnificentie sz nō actum: qz nō habet magnitudinē diuitiaꝝ que sūt materia magnificentie sz pōt habere habitū. Et similiter cū innocentes in statu innocētie nō habeant peccata cōmissa que sunt materia pnīe: sz possint habere: actus pnīe in eis esse nō potest: sz habitus vel aptitudo ad pnīam. et hoc. s. si peccare cōtingat. Qḋ tripliciter pbo. s. rōne: auctoritate: similitudine. p° rōne sic: Homo in statu inocentie fuit in potentia ad lapsum: et ad resurrectionē a lapsu sz omnis talis est susceptibilis pnīe: ergo etc. 2° hoc idē pbo auctoritate cuiusdam sancti in vitis patrū. Dixit enī quidam sanctus ibidem: q̄ abraham penitebat qz plura bona nō fecit: ergo sicut peccator potest penitere de cōmissis: g̃ innocēs de omissis. 3° hoc idem pbo similitudine: qz sicut ille qui nunque fuit infirmus corporaliter dicitur sanabilis: qz potest infirmari: ita qui nūque fuit infirmus spūaliter. sz sicut sanatio in actu a vulnere peccati nō est nisi p actum pnīe: ergo ille qui nunque habuit infirmitatē peccati: qz tn̄ pōt habere: habet habitū pnīe. Hec b. Tho. iiij. scrip. sen. dis. xiiij. arti. iij. q. ij. in cor. q. et in argumento contra. ij. p totum. Ubi sciendū q̄ curabile et susceptibile pnīe nō sūt idem: eo q̄ curabile in suo intellectu includit p̄existens vulnus nō tn̄ susceptibile penitentie vel medicine que ē medicina spiritualis. Cuius ratio est: quia curabile dicit aptitudinem ad curam sine ad hoc vt curetur ille cui inest morbus. sed susceptio medicine vel penitentie dicit aptitudinē ad penitentiā: si cōtingat cadere in culpā que est morbus spūalis. Quarto peccatorib⁹ maxime cōuenit pnīa. qḋ tripliciter pbo. s. ex diffinitione: signatione: assimilatione. p° ex diffinitione pnīe: nam penitētia est cōmissa mala plangere. sed hoc pprie cōuenit peccatoribus: ergo etc. 2° hoc idem patz ex sua signatione: qz penitentia ex suo nomine signat et importat penaz. vnde pnīa a puniendo dicitur. sz pena vel punitio p peccatis cōmissis pprie conuenit peccatorib⁹ etc. 3° patet hoc idem ex assimilatiōe. nam penitentia medicine corpali assimilatur: vt patebit infra. sed medicina et p̄cipue purgatiua pprie infirmis competit: ergo et penitentia pprie cōuenit peccatoribus: et ideo etc.

¶ Qḋ pnīa debet esse de pctō sex modis. CA. XIII.

Secūdo circa pnīam considerare debemus obiectum infectiuū. s. peccatū p penitentiā exclusiuū. Ubi nota: q̄ pnīa debet esse de pctō pprio: voluntario: p̄terito: mortifero: cognito: recolito. Primo penitentia debet esse de peccato pprio. Penitet enī homo de malis que fecit nō de alienis que ipse nō fecit. et quia peccatū originale est pp̄ter actum alienū: ideo etc. Ubi nota: q̄ pnīa accipitur duobus modis. Uno modo stricte et pprie. et sic pnīa importat dolorem de peccato a nobis cōmisso. et qz peccatū originale nō est a nobis cōmissū: iō de ipso non est penitentia. Alio modo accipitur large. et sic pnīa potest accipi vel dici displicētia omnis mali p̄teriti. vn̄ qz peccatū originale maxime est nociuū: eo q̄ separat a deo ad quem quilibet naturali desiderio tendit iō de peccato originali pnīa dz eē: nō tn̄ de peccato originali debet esse cōfessio: qz nō est nisi factoꝝ. nec satisfactio: qz p peccato originali non debetur nisi pena damni. pnīa aūt importat penā sensus. Hec b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xvj. arti. ij. q. ij. in cor. q. p totum. Ubi nota: q̄ de peccatis pprijs homo tenetur conteri: cōfiteri: et satisfacere si pōt. de peccatis aūt alienis homo nō debet cōteri: eo q̄ cōtritio est actus pnīe. sed nullus penitet nisi de his que fecit: g̃ etc. vbi. s̄. dis. xvij arti. ij. q. v. argu. contra. Sed forte argues: q̄ de peccatis alienis hō debeat cōteri: et p cōsequens penitere sic: Nullus petit indulgentiā nisi de eo de quo est cōtritus. sz de peccatis alienis petitur indulgentia. In psal. Ab alienis pcc seruo tuo. g̃ etc. Rn̄deo et dico: q̄ ab alienis pctīs pp̄heta sibi parci p̄catur: inq̄tum ex cōsortio peccatoꝝ aliqs p consensū aliquā īmundiciā cōtrahit sicut scriptū est: Cū puerso puerteris: ibidez in solu. pmi et scḋi argu. Scḋo de pctīs pprijs cōfiteri debemus et nō de alienis. Re. s̄. Cōfes. ca. ij. di. ij. Tertio de peccatis pprijs debem⁹ satisfacere. Ubi nota: q̄ satisfactio vel est actus necessitatis: vel charitatis. p° ergo inquantū est actus necessitatis: quilibet p peccatis pprijs que cōmisit satisfacere obligatur. 2° inq̄tuz satisfactio est actus charitatis: vn⁹ p peccatis alteri⁹ satisfacere potest. Re. supra ca° quod incipit: Ad maiorem tamen euidentiam capituli p̄cedentis: et infra Satisfactio. Secūdo penitentia est de malo voluntario: nam penitentia non est nisi respectu volun. et ideo si aliquid fiat propter violentiā de eo penitentia nō est: eo q̄ tale p violentiam sic factum nō imputatur ad meritum vel demeritū: sed ad maioris glorie cumulū. vnde secūda secūde. q. lxiiij. arti. v. in solu. iij. argu. beatus Tho. sic ait: Non enim est crimen mulieris p violentiā violate si consensus non assit: qz nō inquinatur corpus nisi de consensu mentis. Ita dicit Lucia pascasio: Non inquinatur corpus nisi de consensu mentis. nam si me inuitaz violare feceris: castitas mihi duplicabitur ad coronam. Tertio q̄ penitētia debet esse de peccato p̄terito et nō de futuro pbatur duplici rōne. Prima est talis: Penitentia pprie accepta importat penā de peccato cōmisso. et sic qz futurū nō est cōmissum: iō nullo mō de peccato futuro penitentia debet eē. Hec b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xvj. arti. ij. q. ij. in cor. q. Secunda ratio est talis: Penitentia includit contritionē. sz de futuris nullus cōteritur sz de p̄teritis malis. g̃ etc. vbi

s.di.xvij.arti.ij.q.iiij.i cor.q. Nota tñ hic duo. Primũ est: ꝙ lz de peccatis futuris nõ sit cõtritio nec pnia: debz tñ de peccatis futuris esse cautio vel cautela: ibidẽ imediate.s. Secundũ est: ꝙ dissensus ⁊ pnia nõ sũt idem: qꝛ dissensus dicit renitentiã ad peccatũ futurũ. lz pnia dicit displicentiã peccati ꝓteriti: ⁊ iõ nõ opoꝛtet ꝙ dissensus ad pniã ꝑtineat: vbi.s.di.xvj.arti.ij.q.iiij.in solu.ij. argu. Quarto pnia debet eẽ de peccato moꝛtifero. Ubi sciendũ ꝙ nõ solum de peccato moꝛtali lz etiã veniali penitentia debet esse. qḋ tali rõne ostẽdi: De illo peccato pnia debet esse qḋ ex nostro actu incurrimus. lz peccatũ veniale ex nostro actu incurrimus: g ⁊c. Secunda rõ est talis: De illo pnia debet fieri cui sensibilis pena debetur lz pctõ veniali debeť pena sensibilis: g ad peccati veniaz pnia opať: vbi.s.di.xvj.arti.ij.q.iij.in coꝛ.q.in ꝑncipio.

Si aũt querať: an aliqs de necessitate teneať ad penitentiã venialiũ? Rñdeo ⁊ dico: ꝙ duplex est necessitas .s. absoluta: ⁊ ꝯditionata. Prima est necessitas absoluta scḋm quã hõ teneť facere ea sine quib9 non est salus ⁊ isto mõ nõ teneť quis ad pniam venialiũ. qḋ ꝓbo duplici ratione. Prima est: qꝛ hõ teneť facere pniam de peccatis ꝑ que moꝛtẽ incurrit. lz ex peccatis venialibus nõ incurrit qs moꝛtẽ: nisi pniam venialiũ facere vel sustinere ex contẽptu dimittat ⁊c. Secũda rõ est talis .s. qꝛ ⁊ si nunq̃ de venialib9 peniteat aliquis in hac vita: põt tñ ad vitã peruenire: qꝛ etiã post hanc vitã pctã venialia remittunť. Secũda est necessitas cõditionata .s. ex suppositiõe alicuius finis: sicut diciť aliqḋ esse necessariũ sine quo finẽ intentum cõsequi nõ valemus. Et hoc modo necessariũ est ꝙ homo de venialib9 peniteat si ei remitti debeant in hac vita: vbi.s.di.xvj.arti.ij.q.iiij.in coꝛ.q. ⁊ in solu.ꝑmi arg. ꝑ totũ. Licet etiã simpliciť ⁊ ꝑ se pnia nõ sit de venialib9 tñ ꝑ accidens sic: Et hoc triplici rõne .s. dubij: statuti: periculi. ꝑ9 rõne dubij. vt qñ venialia credunť esse moꝛtalia. 2° rõne statuti .s. qñ homo qui teneť semel cõfiteri in anno nõ habet nisi venialia. 3° rõe ꝑiculi: vt qñ venialis delectatio ad hec ꝑducta ẽ ꝙ nisi hõ se auertat ab ea: retrahit ad moꝛtale. Hec petr9 de tharan.iiij.scrip.sen.dis.xvj. arti.vj.q.xj.in coꝛ.q.ꝑ totũ. Quinto de peccato cognito pnia debet esse: nõ aũt de peccato incognito. Ubi notã ꝙ aliud est dicere peccata ꝓterita oĩno esse incognita aliud peccata ꝓterita fuisse cõmissa ꝑ ignoꝛantiã. ꝑ9 accipiendo peccata ꝓterita oĩno esse incognita: tũc de peccatis oĩno incognitis nõ tenemur facere pniam duplici ratione. Prima ẽ talis: qꝛ sicut bona oĩno incognita amare nõ possumus: ita mala oĩno incognita odire vel detestari nõ possumus: ⁊ ꝑ cõsequens nõ est de eis pnia facienda. Secũda rõ est talis .s. De illis solis tenemur penitere de quib9 tenemur cõfiteri. lz illa sola tenemur cõfiteri que possum9 veraciter narrare. illa aũt possum9 veraciter enarrare q̃ veraciť nouimus: qꝛ si dubia vel ignoꝛata asseram9 est mendaciũ. g cũ peccata ꝓterita nobis penit9 sũt ignota: de eis pniam facere nõ tenemur. Scḋo modo põt intelligi peccata ꝓterita esse incognita .s. ea cõmisisse cũ ignoꝛantia. Et tũc dico: ꝙ peccata q̃nq; cõmittunť ꝑ ignoꝛatiã iuris ⁊ tũc cognito iure scit se peccasse: vtpote qui foꝛnicat9 est ignoꝛans illud esse peccatum. Quãq; cõmittunť ꝑ ignoꝛantiã facti diligentia debita nõ adhibita. ⁊ hec cognoscunť dño reuelãte: vñ teneť oꝛare: vt dñs reuelet et vt parcat. Nota tñ hic quinq; ad euidentiaz ꝓdictoꝝ. Primũ est: ꝙ pctã cõmissa incognita per negligentiã sciunť ꝑ diligentiã: ⁊ iõ teneť homo facere qḋ in se est vt sciat. Secundũ est: ꝙ si nescit ea in speciali sufficit pnia in generali: vt doleat ⁊ aliqua mala sustineat: ⁊ in multis se offendisse credat que ignoꝛauit. Tertiũ est: ꝙ si ignoꝛat in speciali: in generali põt ⁊ debet talia confiteri. Quartũ est: ꝙ cõmissa ꝑ ignoꝛantiã nisi inotescãt vel ꝑ diligentiã eius q̃ talia cõmisit: vel ꝑ reuelationem diuinã: talia nõ obligant in speciali: lz solum in generali debet cõteri de talib9 ⁊ cõfiteri. Quintũ est: ꝙ si ignoꝛantia oĩno tolleret voluntatẽ male agendi: tunc talis ignoꝛantia excusaret ⁊ nõ esset peccatũ. lz q̃nq; nõ totaliť tollit voluntatẽ: ⁊ tũc a toto nõ excusat lz a tanto. ⁊ iõ de peccato ꝑ ignoꝛantiã cõmisso debet hõ cõteri ⁊ agere penitentiã. Hec.b.Tho.iiij.scrip.sen.di.xvij.arti.ij.q.iij.in.so. iij.argu. Sexto pnia debet esse de peccato recolito: nõ tñ de oblito. Ubi nota: ꝙ obliuio de aliquo põt eẽ duobus modis. Uno mõ ita ꝙ totaliť a memoꝛia exciderit ⁊ tũc nõ põt aliquis inquirẽ illud: Aut ita ꝙ ꝑtim a memoꝛia exciderit: ⁊ ꝑtim maneat: sicut cũ recolo me aliqḋ audiuisse in generali: lz nescio qḋ in speciali: ⁊ tũc requiro in memoꝛia ad recognoscendũ. Et scḋm hoc etiã aliquod pctm̃ põt esse oblitũ dupliciť: Aut ita ꝙ in generali i memoꝛia maneat lz nõ in speciali: ⁊ tũc debet hõ recogitare ad inueniendũ pctm̃: qꝛ de quolibet moꝛtali teneť homo specialiť cõteri. si aũt inuenire nõ possit: sufficit de eo conteri scḋm ꝙ in noticia teneť. ⁊ debet hõ non solũ de peccato: lz etiã de obliuione dolere q̃ ex negligentia cõtingit. Alio mõ si oĩno pctm̃ a memoꝛia excidit: tunc ex ĩpotentia faciẽdi excusať a debito: ⁊ sufficit cõtritio generalis de oĩ eo in quo deuz offendit. lz qñ ĩpotentia tolliť sicut cũ ad memoꝛiã reuocať: tũc teneť hõ specialiť conteri ⁊ cõfiteri. Sicut etiã pauꝑ q̃ nõ põt soluere qḋ debet excusať: ⁊ tñ nõ teneť cũ ꝑmo potuerit. Hec.b.Tho.iiij.scrip. sen.di.xvij.de cõtritione: arti.ij.q.iij.in so.ij.argu.ꝑ totũ.

Si aũt breui9 vis cõcludere an aliqs de pctõ oblito debeat penitere dicas: Q2 homo peccatũ cõmissũ aut totaliter est oblitus: aut nõ. si nõ totaliť est oblit9: tunc debet laboꝛare ꝑ ea que nouit vt recoꝛdeť ea que oblitus est. ⁊ si recoꝛdať teneť specialiť penitere. ⁊ si nõ: sufficit pnia ĩ generali: vt dictũ est. Hec pe. de tharan.iiij.scrip.sen.dis. vbi.s.

## Q2 penitentia valet ad q̃ttuoꝛ bona: ⁊ ꝑmo ad peccatoꝝ remissionẽ. CA.XIIII.

Tertio ꝑncipaliter circa pniam cõsiderare debemus ꝓfectũ allectiuũ. Nã valoꝛ vel vtilitas penitentie nos multũ debet allicere ad pniam faciendã. Ubi est sciendũ: ꝙ pnia specialiter ad quattuoꝛ valet. ꝑmo valet ad pctõꝝ remissionẽ: scḋo ad virtutũ restitutionẽ: tertio ad operũ viuificationẽ: quarto ad premioꝝ collationẽ. Pꝛio pnia vera ⁊ ꝑfecta valet ad peccatoꝝ remissionẽ: inq̃tum virtute pnie oĩa pctã tollunť. Hoc aũt q̃ttuoꝛ rõnib9 ꝓbo .s. rõne diuine vocatiõis: miseratiõis: infusiõis: ꝑfectiõis. Primo rõne diuine vocationis sic: Xp̃us vocat pctõres ad pniam: vt diciť Luce.v. lz inutilis esset vocatio xp̃i nisi de pctõ peccatoꝛib9 veniam largireť: g pnia oĩa peccata quecũq; sũt ⁊ quãtacũq; grauia delet. Scḋo hoc ꝓbo rõne diuine miserationis sic: Maioꝛ ẽ mĩa dei q̃ iniq̃tas nostra: vt pz.s. Misericoꝛdia dei. vñ reꝑhendiť ille q̃ dicit: Maioꝛ ẽ iniq̃tas mea q̃ vt veniã merear. lz pnia innitiť diuine misericoꝛdie que oĩa pctã delet: g similiter pnia. Tertio ꝓbo hoc idẽ rõne diuine largitiõis sic: Cũ vera pnia simul infundiť grã. lz ex grã oĩa dimittunť peccata: vt pz.s. Grã. g simul ex pnia.

Quarto hoc idẽ ꝓbo rõne sue ꝑfectiõis sic: Illud qḋ offensa aufert pctm̃ tollit. lz pnia offensã tollit: qḋ sic patet: Offensa est q̃dã ineq̃litas q̃ vn9 alij subtraxit qḋ ei debitũ erat. lz pnia ineq̃litatẽ iã ad eq̃litatẽ reducit: eo ꝙ pnia in recõpensationẽ diuine offense spm̃ deo cõtribulatũ offert: ⁊ iã pctm̃ tollit. Hec.b.Tho.iiij.scrip.sen.di.xiiij.de effectu pnie: arti.j.q.j.in duob9 argu.contra: ⁊ in coꝛ.q.ꝑ totum. Sz foꝛte argues in oppositũ .s. ꝙ penitentia nõ tollat peccata tribus modis. Primo sic: Esau penituit

nō tñ locū venie vel benedictiōis inuenit: vt dicit apl's ad Hebre. xij. ergo pnia nō remittit peccata. Rñdeo ⁊ dico: q̄ Esau locū pnie nō inuenit: qȝ nō vere penituit: ⁊ si exteri⁹ lachrymas emiserit: qd pȝ ex hoc q̄ dixit: veniēt dies luctus patris mei: ⁊ occidā Jacob fratrē meū: ibidē in solu. ij. argu. Scḋo argues sic: Antiochus de malis cōmissis penituit sȝ nō fuerūt sibi dimissa peccata: vt dicit. ij. Macha. ix. Orabat scelestus deū a quo nō est misericordiā cōsecutur⁹: g̃ ⁊c. Rñdeo ⁊ dico: q̄ Antiochus locū venie nō inuenit: qȝ interi⁹ nō vere penituit q̄uis enī exterius verba pnie pferret: hoc magis faciebat ppē infirmitatē corpis q̄ ppter offensam dei vitandā: ibidē in solu. iij. argu. Tertio argues sic: Peccatū cōmissum quodāmodo est infinitū inq̄tum est offensa dei. sȝ act⁹ nři sūt infiniti. cū g̃ finitū ñ possit i ifinitū: videt q̄ pnia nō possit delere pctm̄ cōmissū. Rñdeo ⁊ dico: q̄ offensa est infinita ex pte auersiōis: ñ tñ ex pte cōuersiōis. ⁊ sic act⁹ pnie hȝ infinitatē valoris ex trib⁹. p⁹ ex pte diue gratie que est dei similitudo: 2⁹ ex pte diuine misericordie opantis ⁊ acceptātis: q̄ est infinita. 3⁹ ex passiōis xp̄i virtute: q̄ quodāmodo valoris ē infiniti: inq̄tū fuit passio dei ⁊ hoīs: ibidē in solu. iiij. argu. p totū. Q2 sūt pnia oīa pctā excludat ⁊ tollat: pȝ autoritate Chryso. sic dicentis: Pnia respuit auariciā: horret luxuriā: fugit libidinē vel inordinatū feruorē: firmat amorem: calcat supbiam: excludit inuidiā: cōtinet linguā: mores cōponit: maliciā odit.

¶ Q2 p penitentiā omnes virtutes ante peccatū infuse restituunt. CA.XV.

Secūdo vera pnia ad virtutū restitutionē. nam p pniam oēs virtutes ante pctm̄ infuse restituūt. Hoc aūt tripliciter pbo. s. rōne: auctoritate: ⁊ similitudine. p⁹ pbo dupliciter rōne: quaȝ pma est talis: Per pniam gratia infundit ⁊ restituit ⁊ culpa remittit. sȝ cū gratia simul infundunt oēs virtutes: g̃ ⁊c. Secūda rō ē talis: Effectus pnie est iustificatio. sed iusticia generalia ex qua q̄s iustificari dicit oēs includit virtutes: vt dicit glo. sup illud psal. Feci iudiciū ⁊ iusticiā. g̃ oēs virtutes p pniam restaurant. 2⁹ hoc idē autoritate Ambro. pbo qui dicit q̄ pnia est res optima q̄ oēs defectus reuocat ad pfectū: qd nō esset nisi restitueret amissas virtutes: g̃ ⁊c. 3⁹ hoc idē pbo similitudine sic: Sicut enī vent⁹ auferens nubē nobis lumen solis restituit: ita pnia tanq̄ remouēs phibēs. s. culpā: gratiā gratū facientē ⁊ oēs virtutes nobis restituit. Hec b. Tho. iiij. scrip. sen. dis. xiiij. de effectu pnie. arti. ij. in cor. q. ⁊ in argumētis cōtra. Notā tñ hic q̄ttuor ad euidentiā hui⁹. Primum est: q̄ solus deus est p se causa gratie ⁊ virtutuȝ infusarū in nobis. sȝ nihil phibet etiā actus nostros esse cām p accidēs vt remouens phibēs: sicut diximus q̄ remouens obstinaculum est cā illuminatiōis domus: ita q̄ ex hoc pȝ q̄ due cause pñt esse vni⁹ effect⁹. s. causa p se ⁊ cā p accidēs: ibidem in solu. pmi ⁊. ij. argu. Secundū est: q̄ in eodē instanti in quo est actus pnie: pctm̄ auferet ⁊ virt⁹ restituit sicut in eodē instāti in quo obstaculū luminis pmo remotū est: lumen cōsequit: ⁊ tñ remotio obstaculi est cā illuminatiōis: ibidē in solu. iij. argu. Tertiū est: q̄ p penitentiā virtutib⁹ infusis restitutis actus pctōȝ vel vitiorū totalit tollunt. habit⁹ aūt peccatoȝ tñ nō tollunt totaliter: tñ impediunt ⁊ diminuunt: ibidē in so. iiij. argu. Quartū est: q̄ virt⁹ infusa statim in suo pncipio aliqñ tribuit facilitatē opandi opa virtutū: aliqñ vo nō. Ubi nota: q̄ facilitas opandi opa virtutū esse pōt ex duobus Uno mō ex cōsuetudine pcedēte: ⁊ hāc facilitatē tribuit virtus infusa statim in sui pncipio. Alio mō ex forti inhesione ad obiectū virtutis: ⁊ hanc facilitatē tribuit virtus infusa statim in sui pncipio: ibidē in solu. v. argu.

¶ Q2 pnia valet ad operū viuificationē. CA.XVI.

Tertio pnia valet ad operū viuificationem. Ad cui⁹ euidentiā nota hic q̄ttuor. pmū est: q̄ opa in pctō mortali facta mortua sūt. secundū est: q̄ opa mortua nūq̄ reuiuiscūt. tertiū est: q̄ opa i pctō mortali facta aliquo mō psunt. quartū est: q̄ bona opa facta in charitate ⁊ p sequens pctm̄ mortale mortificata p penitentiā reuiuiscūt. Primū est: q̄ opa facta i pctō mortali mortua sūt. Hoc pbo triplici rōne. Prima est talis: Illa dicunt mortua q̄ debita opatiōe ⁊ motu carēt. sicut illa a qua dicit mortua q̄ nec motū nec ptātē mouendi se habet. sȝ opa in pctō mortali facta: nec potestatē nec virtutē merendi: nec virtutē attingendi ad beatitudinē que est vltim⁹ finis hñt. ergo ⁊c. Hec b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xiiij. de effectu pnie: arti. iij. q. ij. in cor. q. Secūda rō est talis: Uita operū ex vita opantis pcedit: g̃ p oppositum mors operū ex morte opantis causat: qȝ opus ppie nec viuū nec mortuū dicit nisi vita opantis sit talis. sed vita existentis in pctō mortali est mortua. g̃ opus eius: ibidē q. ij. argu. ij. contra. Tertia rō est talis: Sicut aliqd dicit dupliciter viuū: aut qȝ efficit a vita aut qȝ efficit vitaȝ: ita illud dicit mortuū qd nec efficit a vita nec efficit vitam sȝ tale est oē opus existens in pctō mortali: g̃ ⁊c. Hec pe. de tharan. iiij. scrip. sen. di. xiiij. circa tertiū pblema: art. pmo. q. ij. in cor. q. Secundū est: q̄ opa mortua. s. facta in peccato mortali nūq̄ reuiuiscūt nec resurgūt. qd pbo dupliciter rōne. Prima est talis: A nō viuo nō generat aliqd viuū nec hñs potestatē ad vitā: ⁊ ita non est viuificabile. Secūda rō est talis: Opa viuificabilia aliquo modo sunt meritoria: qȝ ad minus in potentia. Si g̃ opa in peccato mortali facta possent aliquo mō viuificari: sequeret q̄ aliquis sine charitate vitā eternā posset mereri. sȝ hoc est falsuȝ: g̃ ⁊ pmū. Hec b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xiiij. de effectu pnie: arti. iij. q. j. in duob⁹ argu. contra. Tertiū est: q̄ bona in peccato mortali facta aliquo mō psūt. valent enī ad duo. s. ad collationē boni tpalis: ⁊ ad diminutionē pene eternalis. p⁹ valent ad collationē boni tpalis: nō quidem de cōdigno: qȝ vt sic peccator non est dignus pane quo vescit: sȝ de congruo. Et sic dicit Aug⁹ q̄ nullū bonū remanet irremuneratū ⁊ nullū maluȝ impunitū. Sȝ forte argues: q̄ existēs in pctō mortali de bono qd facit ex condigno meret sic: Maioris pfectionis est facere bñ inimico q̄ amico. cū g̃ peccator seruiēs deo bñ faciat inimico magis meret sibi seruiendo q̄ iustus. Rñdeo ⁊ dico: q̄ inimic⁹ dicit duob⁹ modis. Uno mō ppie. s. q̄ odit: ⁊ huic bñfacere pfectiōis est. Alio modo dicit inimicus minus ppie. s. q̄ odit: ⁊ huic bñfacere nō est pfectionis. Deus aūt peccatores diligit q̄uis nō diligat ab eis. Hec Petrus de tharan. iiij. scrip. sen. di. xiiij. de effectu pnie: arti. j. q. j. in cor. q. ⁊ i solu. v. argu. 2⁹ opera in mortali peccato facta ad diminutionē valent pene eternalis. vñ nota: q̄ diminutio pene pōt intelligi duobus modis: Aut pene debite: ⁊ tūc bona in pctō mortali facta nō diminuūt penā nec quo ad acerbitateȝ nec quo ad durationē: Aut pene debende: ⁊ sic diminuūt: qȝ loco illoȝ vel ex eoȝ omissione aliquis mala fierent. Petrus ibidem: arti. ij. q. j. in pncipio. Quartū est: q̄ opa facta i charitate ⁊ p sequens peccatū mortale mortificata p penitentiā reuiuiscunt. Hoc aūt pbo triplici rōne. Prima est talis: Plus potest penitentie gratia q̄ culpa. sȝ culpa mortificat opa viua: igit gratia penitētie viuificat mortua. Secūda ratio est talis: Opa bona prius facta in charitate digna erāt remunerari de eterna. sȝ q̄ nunc nō remunerent hoc est qȝ iste nō pseuerat in gratia: igit si resurgat p pniam opa pri⁹ in charitate facta remunerabūt Tertia rō est talis: Opera in charitate facta ⁊ p sequens

mortale peccatū mortificata quantū est ex pte ipsoꝝ efficaciā habent: eo q̄ in charitate sūt facta. Q̄ aūt non habeant efficaciā hoc est ex indispositione peccatoris: ⁊ iō remota in petōre indispositione p pniam opera illa effectum suū habere incipiūt: ⁊ fm hoc viuificari dicuntur. Dec. b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xiiij. de effectu pnie: arti. ij. q. iij. in coz. q. Nā opa prius viua. s. facta in charitate nō moriunt in se: s3 moriunt p accidens. s. quo ad istū ppter peccatū sequens qd̄ facit eū indispositū ad pcipiendum effectū pcedentiū meritoꝝ. ⁊ iō remoto illo petō p pniā opa prius facta in charitate dicunt viuificari: inq̄tū remoto illo impedimēto efficiunt meritoria illi: ibidem ī solu. iiij. argu. p totū. Quarta rō est talis: Sicut eni peccata actu transeūt ⁊ remanēt reatu: ita bona opa transeunt actu ⁊ remanēt merito: ⁊ fm q̄ manent dicunt mortificari vel viuificari. nā q̄diu iuncta sūt radici meredi viuūt: q̄n ab illa separant moriunt. q̄n eni reuniunt cū radice vite viuificant. Dec Petr⁹ de tharan. iiij. scrip. sen. di. xiiij. de effectib⁹ pnie: circa quartū pblema: arti. ij. i coz. q. S3 forte argues cōtra. s. q̄ opa facta i charitate mortificata p petm̄ mortale p pniam nō reuiuiscūt nec resurgunt sic Dē qd̄ viuificat est aliquo modo. s3 qd̄ oino ꝑterijt nullo modo est: qualia sūt opa bona prius in charitate facta ⁊ postea p sequēs petm̄ mortale mortificata. g̃ ⁊c̄. Rn̄deo duob⁹ modis. Primo q2 opa facta in charitate: q̄uis nō maneant actu manēt tn̄ merito in diuina acceptiōe: sicut peccata transeūt actu ⁊ remanent reatu. Dec. b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xiiij. de effectu pnie: arti. iij. q. iij. in solu. iij. argu. Scd̄o rn̄deo ⁊ dico: q̄ opa nostra sūt meritoria vite eterne ex trib⁹: tū q2 bona: tū q2 ex charitate fiūt: tū q2 ex iusta volūtate bona ipsi⁹ opantis pcedunt. p̄° eni ex quo opa nostra sūt bona: cū bonum dicat conditionē finis opa nostra ad laudē dei fiūt exquo sūt meritoria vite eterne. 2° ex eo q̄ opa nostra ex charitate fiūt: iō spectant ad corp⁹ mysticū. ex cui⁹ charitate ⁊ vnitate mysticū corpus meret. 3° q2 ex iusta ⁊ libera voluntate fiūt spectant ad meritū opantis. Merito g̃ opa mortificata aliquo modo manēt: ⁊ aliquo mō nō manēt. manent quidē in ipso petōre recidiuāte nō ad gaudendum de bonis a se prius in charitate factis ⁊ postmodū mortificatis. s3 magis in eo manēt ad dolendū q̄ a tantis bonis ppter suā ingratitudinem in tanta mala lapsus est.

Scd̄o opa in charitate facta manent in memoria dei: nō quidē ad remunerandū: s3 ad puniendū ppter ingratitudinē recidiuantis. Tertio manēt in eis q̄ sūt in corpore mystico ad merendū. licet eni qd̄ est mortuū ppriie respectu alterius viuū esse nō possit. tn̄ quod mortuū est methaphorice pōt respectu alteri⁹ esse viuū: q2 respectu sui nō habet effectū suū ppter indispositionē ipsius. sed respectu alteri⁹ habet ppter dispositionē eius: sicut oculis egris odiosa est lux que puris est amabilis. Dec beatus Tho. iiij. scrip. sen. vbi. s̃. arti. iij. q. ij. in solu. iij. argu. Si vo peccator resurgit p pniam: tūc opa prius in charitate facta manēt in trib⁹. p̄° dei memoria ad remunerandū. 2° in penitente ad gaudendū. s. de opibus bonis recuperatis. 3° in corpe mystico ad merendū.

¶ Utrū penitentia possit reducere hominē ad statum pristinū vel pfectiorem. CA. XVII.

Si aūt quis querēt: an pnia possit reducere hoiē ad statū pristinū seu pfectiorē. Rn̄deo ⁊ dico q̄ q̄tum ad hoc cōsiderare possumus q̄tuor. s. voluntatē largitoris: dispositionē penitētis: grauitatē criminis: conditionē opis. Primo cōsiderare debem⁹ voluntatē seu libertatē largitoris. ⁊ q̄tū ad hoc homo iantam gratiā habet quantū sibi administrat deus. vn̄ apl's ad Ephe. iiij. Unicuiq3 gratia est data fm mensurā donatiōis xpi. q̄si diceret: Nō quilibet hō habet oīa dona. s3 vnicuiq3 dat gratia. i. donū gratuitū fm q̄ deus vult ⁊ mensurat: Ita q̄ aliud donū habet vnus aliud ali⁹: ⁊ qd̄ habet ille nō habet iste. s3 fm q̄ deus vult. Christo aūtē nō dedit deus gratiā ad mensurā q2 plenus gratia fuit.

Scd̄o possumus cōsiderare dispositionē penitētis. vn̄ fm q̄ quidā magis vel minus penitēt ⁊ se disponūt: tanto minorē vel ampliorē gratiā recipiūt: ita q̄ q̄nq3 resurgit penitens in equali numero virtutū q̄nq3 in minori q̄nq3 in maiori: ⁊ sic nunq̄ ad idē numero donū gratie resurgit vel redit. Un̄ sup illo verbo Amos. v. Cecidit: ñ adijciat vt resurgat. glo. sic dicit: Nō negat posse resurgē: s3 nō resurgē virgo israel: q2 ouis simul oberrās ⁊ si portet humeris pij pastoris: non habet eandē gloriā cū illa que nūq̄ errauit: tn̄ q̄tum ad numerū virtutū se habent sicut excedētia ⁊ excessa. Sicut quidā cōiugati abundāt ampliori numero siue munere vtutū q̄ quedā virgines ⁊ ecōuerso: ⁊ tn̄ status virginitatis dignior est q̄ status cōiugij: ⁊ status innocentie q̄ status penitētie. Tertio considerare possumus grauitatē criminis. Et q̄tum ad hoc q̄nq3 homo resurgit in maiori charitate q̄ amisit: sic q̄ grauitas peccati ad hoc facit occasionalr̄. nā dum petōr grauitatē peccatoꝝ suoꝝ agnoscit: eo magis humiliat quo agnoscit se grauiora cōmisisse: vt sic etiā p auxiliū diuinū maiorē gratiā cōsequat: vt dicit sanct⁹ Tho. sup illo verbo ad Ro. v. Ubi abūdauit delictū ⁊c̄. Et Gregorius libro moral. xi. ca. xix. ptractans illud: Melior ē iniquitas viri ⁊c̄. dicit: Discretus quisq3 ex eo q̄ mala se egisse intelligit: ad discretionis regulā artius reducit: ⁊ inde altius ad iusticiā pficit. vn̄ ad temp⁹ a iusticia cecidisse videbat. Et paulo post: Nōnūq̄ culpa occasio virtutis fit. Fidelior pfecto factus est petrus postq̄ fidem se pdidisse defleuit: atq3 iō maiorē gratiā reperit q̄ amiserat. Ut ait Ambrosius in sermone de sancto Petro ad vincula. Quarto possumus considerare conditionem opis ita q̄ q̄ plura petā dimisit ⁊ plura bona fecit maiorem gratiā cōsequet. Doc aūt duobus p3 exemplis. Primū est: q2 videmus q̄ sapiens artifex statuam repat pulchriorē q̄ p̄mo. Secundū exemplum est: q2 videmus q̄ gladius rubigine plenus p rotā vel p limā efficit lucid⁹ vel lucidior q̄ esset p̄mo. Sic penitēs virtute pnie resurgit q̄nq3 humilior: feruētior ⁊ cautior q̄ esset p̄mo. Re. s̃. Gratis. ⁊ infra Uirginitas.

¶ Q2 pnia valet ad collationē vel adeptionē vite eterne. CA. XVIII.

Quarto ⁊ vltimo pnia valet ad p̄mioꝝ collationē. Nā virtute pnie oēs saluant. qd̄ tripliciṫ pbo. s. rōne: similitudine: ⁊ auctoritate. Primo rōne sic: Illud est causa salutis virtute cui⁹ remittit oīs culpa mortalis ⁊ venialis: s3 hoc sola pnia facit: g̃ ⁊c̄. Re. infra Predestinatio. iij. ca. p totū. Secūda rō est talis: Effect⁹ baptismi in facto vel in voto suscepti est aptio celi. s3 penitentia apud deum p baptismate reputat: vt dicit btūs Greg⁹. g̃ ⁊c̄. Scd̄o hoc idē pbo similitudine: Nā Dieronymus dicit: q̄ pnia est secūda tabula post naufragiū. Qd̄ similitudinarie dicit: eo q̄ illi q̄ pspero itinere nauigant. p̄ma tabula. i. naui integra sustentant. s3 naufragiū passi alicui⁹ tabule nauis fracte auxilio ad portū salutis ducunt. Spūaliter p̄ma tabula est gratia baptismalis p quā in ecclesia collocamur. cuius figura fuit archa noe. S3 q2 p petm̄ mortale naufragiū passis ⁊ a gratia innocentie cadentib⁹ nō restat aliud remediū nisi pnia. iō secūda tabula post innocentiā ad portū salutis deducens penitentia noīat. Dec. b. Tho. iiij. scrip. sen. dis. xiiij. arti. ij. q. iiij. i coz. q. p totū. Tertio hoc idē pbo auctoritate Matth. iij. pniam agite appropinq̄bit eni regnū celoꝝ. Ubi nota q̄ aliud est penitere: ⁊ aliud penitentiā face.

Nā penitere est intus dolere. sȝ pniām agere est exteri⁹ ꝑ peccatis cōdigne satisfacere. Sup quo verbo Chryso. sic dicit: O exactio que nō facit pauperes sȝ diuites. Nā cū q̄s debitū iusticie sue reddiderit deo. nihil ei p̄stat sȝ sibi lucrū salutis requirit. Et subdit: Pnīa enī coȝ emun dat sensus illuminat: aīas sanctificat ⁊ ad susceptionem xp̄i p̄parat. vn̄ subdit: Appropinquabit enī regnū celoꝝ. Et iterū Chryso. in sermōe de pnīa sic ait: O pnīa q̄ p̄ctā deo miserante remittis ⁊ paradisum reseras: contritū sa nas: oēm tristē exhilaras: vitā de interitu reuocas: statū restauras: honorē renouas: fiduciā reformas: gratiā abū dantiorē refundis: oīa ligata tu soluis: omnia soluta tu cu stodis: oīa aduersa tu mitigas: oīa contrita tu sanas: oīa cōfusa tu lucidas: omnia desperata tu aīas. Per te o pnīa Dauid afflictus vel cōtritus fact⁹ est sanct⁹. ꝑ te fili⁹ ꝓdi gus paternū amplexū meruit. ꝑ te Petr⁹ postq̄ȝ ter dn̄m negauit indulgentiā recepit. ꝑ te o pnīa latronem subito xp̄s ad regnū eternū rapuit. qđ nobis cōcedat amen.

## ¶ Qȝ dicere ꝙ pnīa secreta nō iteret̄ est erroneum. CA. XIX.

Quinto pncipaliter circa pniam cōsideranda sūt tria. p̄mo vtilitas qua iterat̄. secūdo causalitas qua publicat̄. tertio enormitas qua solennizat̄. Rō aūt hui⁹ triplicis diuisionis est ista: qȝ pnīa vel est secreta vel publica: vel solēnis. Prima pe nitentia est p̄uata vel secreta: que fit in secreto ꝑ peccatis occultis. ⁊ hec semꝑ pōt iterari. Secūda pnīa est publica que fit in manifesto ꝑ manifestis peccatis. ⁊ hec frequē ter pōt ⁊ debet iterari. Tertia pnīa est solēnis: que fit in capite ieiunij extra ecclesiā ꝑ quibusdā horrēdis pecca tis. ⁊ hec s̄m iura nō debet iterari. Hec petrus de tharā. iiij. scrip. sen. di. xiiij. arti. vij. q. ij. in coꝛ. q. ꝑ totum. Pri mo g̊ circa pniam cōsideranda est vtilitas qua iterat̄. nā dicere ꝙ pnīa secreta que fit ꝑ peccatis occultis iterari nō possit est erroneū ⁊ diuine volūtati contrariū. qđ tri pliciter ꝓbo: tū qȝ talis negat diuinā pietatem. scripture auctoritatē: ⁊ arbitrij libertatē. Primo dicere pniam se cretā iterari nō posse derogat diuine misericordie ⁊ pie tati. qđ tali rōne ostendo: Maiorē misericordiam exhi bet deus q̄ȝ hoi p̄cipiat. sȝ p̄cepit hoi multotiens remit tere: Matth. xviij. Quotiēs peccabit in me frater meus ⁊ dimittā ei ⁊c̄. g̊ multo magis ipse deus remittere dici tur. g̊ dicere ꝙ pnīa secreta iterari nō possit est dicere ꝙ deus nō sit misericors g̊ ⁊c̄. Secūdo talis q̄ sic dicit: de rogat scripture sacre autoritati que dicit: Ezechiel. xviij. Quacūq; hora ingemuerit peccator. Tertio derogat ar bitrij libertati. Est enī quilibȝ liberi arbitrij. ⁊ iō postq̄ȝ in peccatū est lapsus pōt conatū suū apponē ad destruen dum illud ⁊ nō consentire futuro. ⁊ sic misericordiā ob tinebit. Causa aūt quare pnīa iterat̄: cū tñ baptismus nō iteret̄ est quadruplex. Prima est: qȝ pnīa non impre mit characterē sicut baptismus. character enī est indele bilis. Secūda est: qȝ baptismus est contra morbū nō ite rabilē. s. contra peccatū originale. pnīa aūt contra pecca tum actuale qđ iterat̄. Tertia est: qȝ baptism⁹ habet to tam efficaciā a passiōe xp̄i sine actu nostro sȝ pnīa etiam requirit actū nostrū ⁊ rōne ei⁹ iteratiōnē suscipit. Quar ta causa est: qȝ baptismus est generatio spūalis. Semel aūt aliq̄s generat̄. sȝ pluries sanari siue curari pōt q̄ȝdiu in hac vita viuit. Hec. b. Tho. iiij. scrip. sen. dis. xiiij. arti. iiij. q. ij. in coꝛ. q. ꝑ totum. Sȝ forte argues contra. s. ꝙ pnīa secreta nō debet iterari dupliciter. Primo sic s̄m bea tū Grego. facilitas venie incentiuū p̄bet delinquēdi. sed deus nō debet alicui dare occasionē peccādi. g̊ nō debet dare licentiā iterandi pniam. Rn̄deo ⁊ dico: ꝙ sicut iu stus dn̄s summe iusticiā diligit: ita summe peccatuȝ odit. Et iō quantū ex seipso est paratus ipsuȝ destruere semꝑ dū ex pte hoīs nō remaneat qui pniam negligit vel cōtēnit. Nec obest ꝙ quidā ex hoc sumūt occasionē delinquen di: qȝ ex cōtrario sumerēt occasionē desperandi qđ gra uius esset: ibidē in solu. ij. argu. ꝑ totum. Scđo argues sic: Spūalis curatio q̄ ꝑ pniam fit signat̄ ꝑ corpis cura tiones quas dn̄s miraculose fecit: sȝ in illis curatiōibus nō legit̄ ꝙ aliquē bis sanauerit. g̊ nec ꝑ pniam aliq̄s bis spūaliter pōt sanari. Rn̄deo duob⁹ modis. p̊ qȝ q̄ȝuis n̄ sit scriptū ꝙ idem infirmus frequenti⁹ a dn̄o sit curatus tñ nec etiā factum negat̄. multa enī fuerūt facta que nō fuerūt scripta. 2° qȝ hec oculata fide videm⁹ ꝙ frequent̄ hoīes infirmant̄. ⁊ diuina virtute q̄ oīa restaurat curant̄ Ibidem in solu. iij. argu. ꝑ totum.

## ¶ De publica pnīa quattuor vtilia documenta. CA. XX.

Secūdo circa pniam consideranda est causalitas qua publicat̄. Debet enī aliqua pnīa esse publi ca ꝓpter quattuor causas. Prima est vt peccatū publicū publicā habeat medicinā. Secūda est: qȝ maxi ma confusiōe in mundo est dignus q̄ grauissimū scelus cōmisit. Tertia est: vt sit aliis ad terrorē. Quarta est: vt sit ad exemplū penitēdi ne desperent q̄ in grauib⁹ crimini bus detinent̄. Hec. b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xiiij. arti. v. in coꝛ. q. ꝑ totū. Ad euidentiā hui⁹ nota hic quinq;. Pri mū est: ꝙ pnīa publica ⁊ nō solennis pōt iniūgi a simpli ci sacerdote. sicut cū iniūgit̄ pegrinatio ꝑ mundū cū ba culo cubitali. ⁊ hec iterari pōt: ibidē arti. v. q. iij. in coꝛ. q. in fine. Secundū est: ꝙ sacerdos iniūgens pniam pu blicam nō reuelat cōfessionē: q̄ȝuis suspitio oriat̄ illum aliqđ enorme peccatū cōmisisse. Non enī culpa ꝑ certo scit̄ ex pnīa: qȝ q̄nq; aliquis ꝑ aliquo alio penitentiā fa cit. qđ duplici exemplo pȝ. Primū est: qȝ in vitis patrum legit̄ de quodā q̄ vt sociū suū ad pniam ꝓuocaret ipse cū eo pniam egit: ibidē. q. j. in so. j. argu. Secundū exemplū est: qȝ frequent̄ videm⁹ ꝙ ille qui nullaȝ habet culpā ex sua intima charitate ⁊ ex alioꝝ malignitate ⁊ impietate in pena associat̄ ei q̄ culpaȝ habet. sicut fecit saluator de quo Sapie. x. dicit̄: Descēditq; cū illo in foueā. Ex quo pȝ: ꝙ pena vel penitētia nō semꝑ est manifestatiua culpe Tertiū est: ꝙ si peccatū est publicū sacerdos cōfessionē nō manifestat. sȝ ipse penitēs exequēs pniam cōfessionē a se factā manifestat: ibidē in solu. p̄mi argumēti in fine Quartū est: ꝙ pnīa publica q̄ȝtum ad iniunctionē non exit forū occultum: qȝ sicut occulte q̄s cōfitet̄. ita pnīa ei occulte iniūgit̄. sȝ executio pnīe exit forū occultuȝ ⁊ hoc est cōueniens vt sicut publice peccauit: ita publice pniaȝ faciat: ibidē in solu. ij. argu. Quintū est: ꝙ ille cui iniū git̄ publica pnīa nō recipit̄ ad sacros ordines. Et hoc ꝓ pter quattuor rōnes. Prima est ꝓpter ordinū dignitatē ⁊ excellentiā. nō enī sūt digni recipere vasa. i. ordinē sa cramentoꝝ: q̄ dudū fuerūt vasa vitioꝝ. l. di. Illud quoq; Scđa rō est timor labēdi ⁊ recidiuādi ex p̄stina consue tudine surgens. di. l. ex penitentib⁹. ⁊ hoc idem in ca. di. Canones. Tertia rō est ꝓpter scandalū vitandū qđ pos set in populo oriri ex memoria p̄cedentiū pctōꝝ: puta ex eo ꝙ totā cōmouit vrbē. xxvi. q. vj. ca⁹ vltimo. Quarta rō est: qȝ talis nō h̄ret frontē alios redarguēdi ⁊ corrigēdi cū pctm̄ ei⁹ fuit publicū. Et sic cōstaret illū cōmisisse illa eadē que p̄dicat corrigenda vel etiā maiora: ibidē in so. iij. argu. ꝑ totum.

## ¶ De solēni pnīa. CA. XXI.

Tertio circa pniam cōsideranda est enormitas q̄ solēnizat̄ sicut enī ex certis causis pnīa iterat̄ ⁊ publicat̄ ita ⁊ solēnizat̄. Que q̄dē pnīa solennis sebȝ ꝑ additionē ad pniaȝ publicā eo ꝙ oīs solēnis pnīa est publica. sȝ nō cōuertit̄. Hec. b. Tho. iiij. scrip. sen. dis. xiiij. arti. v. q. iij. in coꝛ. q. in p̄ncipio. Ad cui⁹ euidentiā nota tria. s. differētiā: cām: ⁊ formā. Primo nota diām.

Differt enĩ pnĩa solennis a pnĩa publica quinq3 modis. p° ex pte imponẽtis: qꝛ solennẽ pniam nõ imponit simplex sacerdos s3 tñ eps: vt dicit̃ di.l.ca.in capite. Publicam aũt põt imponere simplex sacerdos cũ nõ inueniat̃ phibitũ. 2° differt ex parte suscipientis: qꝛ solẽnis pnĩa nõ est sacerdoti vel diacono imponẽda: vt habetur.l.di. Cõfirmandũ est. nec alicui clerico: vt habet̃ ea.di. Illud quoq3. Publicam võ pniam põt agere sacerdos: vt dicit̃ di.xxviij. presbyter. 3° differt ex pte numeri vel recidiui: qꝛ pnĩa solẽnis nõ iterat̃. oĩs võ alia pnĩa iterat̃: vt habetur de pen.di.iij. reperiunt̃. Septies in die cadit iustus ꝛ resurgit. Causa autẽ quare solẽnis pnĩa nõ debet iterari est triplex. Prima est ꝑpter signationẽ. signat enĩ ꝛ figurat expulsionez hoĩs de paradiso que tñ semel facta est. Secũda est: ne ex iteratiõe vilescat. Tertia rõ est: qꝛ solẽnitas vel solẽnizatio pnĩe est quasi quedã ꝓfessio perpetuo pniam conseruandi qd cũ solẽniter fit ꝑpetuitatem importat. ꝛ iõ repugnat ei numerabilitas: ꝛ ꝑ consequẽs iterabilitas. Si tñ postmodũ peccãdo recidiuauerit penitentia solẽnis nõ est ei iterũ iniũgenda ꝑpter p̃dictas causas: debet tñ pena tanta puniri: vt cõfusio pnĩe i acerbitate ꝛ magnitudine recõpenset̃. Hec b. Tho.iiij. scrip. sen.di.xiiij.arti.v.q.ij.in coꝛ.q.ꝑ totũ. 4° differt pnĩa solennis a publica ex pte modi: qꝛ pnĩa solẽnis imponitur cũ solẽnitate de qua infra dicet̃. Penitẽtia aũt publica est que fit i facie ecclesie sine solẽnitate: qñ iniũgit̃ peregrinatio ꝑ mundũ cũ baculo cubitali ꝛ scapulari vel veste aliqua ad hoc cõsueta vel cõstituta. 5° differt pnĩa solennis a publica ex pte recõciliatiõis: qꝛ recõciliatio penitentie solẽnis que fit ꝑ epm̃ auctoritate epi siue arbitrio epi fieri deb3. Que quidẽ recõciliatio qñq3 ꝑ annũ qñq3 ꝑ biennũ qñq3 ꝑ triennũ differt̃. Recõciliatio võ particularis ꝛ introductio in ecclesiã ꝑ ꝓpriũ sacerdotem faciẽda est singulis annis in die cene. ꝛ audiet diuina vsq3 ad octauas pasce: nõ tñ recipiat corpus xp̃i nisi fuerit ei concessum. Hec in sũma cõfes. libro.iij. de pnĩa ꝛ remis. titu.xxxiiij.q.viij.iuxta finẽ. Scdo nota causaz iniũctionis pnĩe solẽnis. Nã pnĩa solẽnis nõ debet imponi nisi ꝑ publico homicidio vel sacrilegio ꝛ incestu: vel aliquo grauissimo crimine. s. qd totã cõmouerit ciuitatẽ: ibidez imediate.q.ix. Et b. Tho.iiij. scripto sen.di.xiiij.arti.v.q. iij.in coꝛ.q.iuxta finẽ. Tertio nota formã. Nã modus ꝛ forma solennẽ pniam imponẽdi est iste: In capite quadragesime tales penitẽtes p̃sentẽt se cum p̃sbyteris suis epo ciuitatis ante fores ecclesie: sacco induti: nudis pedibus: vultib⁹ dimissis: coma deposita: ꝛ eis in ecclesiã introductis epus cũ omni clero septez psalmos penitẽtiales dicit: ꝛ postmodũ eis manũ imponit: aquaz benedictam spargit: ꝛ cinerẽ capitib⁹ imponit: cilicio colla eoꝝ operit: ꝛ denũciat eis lachrymabiliter: qd sicut adam deiectus est de paradiso: ita ipi de ecclesia eiciunt̃: ꝛ iubet ministris vt eos ab ecclesia expellant: clero eos ꝓsequẽte cũ hoc rñsorio: In sudore vultus tui ꝛc. In cena aũt dñi quolibet anno a suis p̃sbyteris in ecclesiam reducunt̃ ꝛ erũt ibi vsq3 ad octauas pasce. ita tñ qd nõ cõmunicabũt nec pacẽ accipiẽt: ꝛ sic fiet quolibet anno quousq3 adit⁹ ecclesie est eis interdict⁹. Ultima aũt recõciliatio epo reseruat̃ ad quẽ solũ spectat solẽnis pnĩe impositio. Hec b. Tho.iiij. scrip. sen.di.xiiij.arti.v.q.iij.in coꝛ.q.ꝑ totum.

Nota hic quinq3 documenta ꝑpter solutiões argumẽtoꝝ. Primũ est: qd tam mulier q̃3 vir pnĩa solenni debet puniri. Cui⁹ rõ ẽ: qꝛ vterq3 sexus fuit eiect⁹ de paradiso. ꝛ ita pnĩa solẽnis est signũ illi⁹ eiectiõis. Secundũ est: qd cũ mulier habeat comã in signũ subiectiõis nõ autẽ vir: iõ nõ cõpetit vt in pnĩa solẽni mulieri coma deponatur sicut viro: ibidẽ in solu.p̃mi argu. Tertiũ est: qd iuuenib⁹ nõ est de facili pnĩa solẽnis imponẽda ꝑpter etatis fragilitatẽ. Cui⁹ argumentũ est: qd rõne etatis fuit dispensatio. Quartũ est: qd q̃uis in eodẽ genere peti clericus plus peccet q̃3 laicus: nõ tñ est clerico solẽnis pnĩa imponenda. ꝛ hoc duplici rõne. Prima est ꝑpter scandalũ populi. Cũ enĩ nõ sit solẽnis pnĩa imposita nisi ꝑ maximo crimine: post ei⁹. s. clerici eiectionẽ nõ põt restitui sine scandalo populi. Secũda rõ est ne ordo sacer veniat in contẽptũ. vñ nõ defert̃ ꝑsone s3 ordini: ibidẽ in solu.ij.argu. Quintũ est: qd magna peccata indigẽt maiori cautela ad sui curationez: ꝛ ideo iniũctio pnĩe solennis que nõ nisi ꝑ grauissimis peccatis fit: vt pa3.s. soli epo reseruatur: ibidem in solu.iij.argu.ꝑ totum.

¶ Qꝫ penitentia aliqua est falsa ꝛ odienda ꝑpter quinq3. CA.XXII.

Sexto circa pniam cõsideranda sũt tria: pmo falsitas detestanda: secũdo veritas imitãda: tertio quantitas resumẽda. Primo circa pniam cõsideranda est prauitas vel falsitas detestãda ꝛ reprobanda. Nam pnĩa quinq3 modis est falsa ꝛ mala: ꝛ ꝑ consequẽs odiẽda. p° qñ pnĩa fit de vno peccato ꝛ nõ de alio. 2° qñ fit in mortali peccato. 3° qñ fit sine emendationis ꝓposito. 4° qñ nõ fit sacerdotis arbitrio. 5° qñ fit cũ officio: negocio: vel exercitio illicitis. Primo est pnĩa falsa qñ fit de vno peccato ꝛ nõ de alio. Cui⁹ rõ est: qꝛ sicut vnũ peccatũ moꝛtale sine alio nõ debet remitti: eo qd cũ oĩa peccata moꝛtalia cõueniant in auersiõe a deo: tũc sequeret̃ cõtraria esse simul. s. qd idem simul ꝛ semel esset cõuersus ad deũ ꝛ auersus a deo: vt dicit btũs Tho.iiij. scrip. sen.di.xvj. de remissione venialiũ peccatoꝝ.arti.primo.q.ij.in coꝛ.q. ita penitens nõ põt de vno peccato facere pniam sine alio. Re.s. in p̃cipio hui⁹ tractatus ca°. iij. vbi dicit̃ qd in penitentia debet esse integritas sine diuisione. Secũdo est falsa pnĩa que fit i peccato moꝛtali. Nã omne opus bonũ factũ i peccato moꝛtali est moꝛtuũ. i. nõ est meritoꝛiũ vite eterne: vt pa3.s. Unde omnis pena quã homo sustinet existens in peccato moꝛtali nõ est penitentia: eo qd nõ est volũtaria nec satisfactoꝛia: nec meritoꝛia: imo est pena vindicatiua: ita qd talis pena magis h3 rõnẽ diue vltiõis q̃3 satisfactiõis. Hoc aũt tripliciter pa3. p° qꝛ q̃uis pene ꝛ flagella sint cõia bonis ꝛ malis: tñ pnĩa ꝛ satisfactio est tñ bonoꝝ: pena võ sine pnĩa ꝛ satisfactiõe est maloꝝ. 2° qꝛ ex penis ꝛ flagellis diuinis boni purgant̃ ꝑ patientiã: ꝛ mali inde magis inficiunt̃ ꝛ deprauant̃ ꝑ impatientiã. 3° hoc idẽ pa3 auctoritate bti Gregoꝛij q̃ dicit qd sicut sub eodẽ igne aurũ rutilat ꝛ palea fumat: ita qui penã in se suffert nõ existens in petõ ꝛ subiectus petõ moꝛtali. Hec b. Tho. vbi.s.di.xv.arti.iiij.q.ij. in coꝛ.q. ꝛ in solu.ij.argu. Tertio pnĩa est falsa qñ fit sine emendatiõis ꝓposito. qd sic ꝓbo: Uirtute pnĩe fit remissio alicui⁹: g̃ manente volũtate peccãdi nũq̃3 est pnĩa vera. Qꝫ aũt nullũ peccatũ moꝛtale siue veniale possit dimitti manẽte voluntate ad illud: ꝓbo triplici rõne. Prima rõ est talis: Manẽte causa manet effectus. s3 adherẽtia volũtatis inoꝛdinata ad aliq̃d est cã venialis ꝛ moꝛtalis peti: ergo manẽte volũtate fixa in illo nõ põ remitti ipsũ petũ. Secũda rõ est talis: Affect⁹ ad opus peti habet rõnẽ peccati: sicut etiã ipsũ opus. s3 opus cuiuscunq3 peti etiã venialis dũ manet nõ ꝑmittit ipsũ dimitti: ergo nec affectus ad ipsũ manẽs ꝑmittit ipsũ dimitti. Tertia rõ est talis: Culpa nõ põt dimitti nisi reoꝛdinet̃ volũtas s3 volũtas q̃diu manet fixa in malo reoꝛdinari nõ põt: g̃ nec culpa remitti: vbi.s.di.xvj. de remissione venialium arti.j.q.j.in coꝛ.q. ꝛ in duob⁹ argu.contra. Quarto pnĩa est falsa quando nõ est ex sacerdotis arbitrio: tenet̃ enĩ penitẽs totã penitentiã implere ex sacerdotis iniũctiõe vt dicit bea. Tho. vbi.s.di.xx.arti.ij.q.ij. in solu.ij.argu.

vñ si sacerdos cõfitenti sibi maiorẽ penã cõdigno impo
nat eã implere tenet̃: vt pz ibidem. Hoc aũt pbo duplici
rõne. Prima est talis: Sacerdos hz potestatẽ ligandi: ergo
ille quẽ ligat ligatus est: et p cõsequens tenet̃ ad totã pe-
nã sibi iniũctã. Secũda rõ est talis: Penitẽs seu confi-
tens tenet̃ stare in iudicio sacerdotis de quantitate cul-
pe. ergo etiã de quantitate pene. Ubi sciendũ q aliq̃ se ha-
bet in foro ecclesie. Nã penitẽs aliqñ est absolutus i fo-
ro dei qui nouit pondus pnie interioris: nõ tñ est abso
lutus in foro ecclesie: aliqñ ecõuerso. Talis ergo cui maior
cõdigno pnia est iniũcta in foro ecclesie tenet̃ ad totam
vt pz p duas p̃dictas rõnes imediate. In foro aũt dei nõ
tenet̃ nisi ad condignã: iõ q̃diu est de foro ecclesie debi
tor est pene vsq3 quo totã cõpleuerit. sz si transit in forũ
dei nullã pniam sustinebit. Hec Petrus de tharan. iiij.
scrip. sen. di. xx. circa secundũ pbleuma: arti. i. q. ij. in cor.
q. et in duob' argu. cõtra. Quinto mõ pnia est falsa: qñ
fit cũ officio vel negocio vel exercitio illicito. vñ sup illo
verbo Joh. xxi. dicit eis Symon petrus: Uado piscari.
Greg' sic ait: Queri etenĩ põt cur petrus qui añ cõuersio
nem suã piscator fuit ad piscationẽ rediit: cũ veritas di-
cat: Nemo mittens manũ suã ad aratrũ &c. Cur repetiit
qd reliquerat. Sz si virtus discretiõis inspicit̃: citius vi-
det̃ q2 nimirũ negociũ qd añ cõuersionẽ sine pctõ exti-
tit: hoc post conuersionẽ repetere culpa nõ fuit. vñ post
conuersionẽ suã petrus ad piscationẽ rediit. Mattheus
vo ad telonei negociũ nõ resedit: q2 aliud est victũ p pi-
scationez querere: aliud telonij lucris pecunias augere.
Sunt enĩ pluraq3 negocia que sine peccato exerceri vix
aut nullaten' pñt. que ergo ad peccatũ implicant: ad hec ne-
cesse est vt post cõuersionẽ animus nõ recurrat. vñ Gre-
gorius: Falsas pnias dicim' que nõ sm auctoritates scõ
rũ p qualitate criminũ imponũt̃. Jdcq3 miles vel nego-
ciator vel alicui officio deditus qd sine pctõ exerceri nõ
possit: si culpis grauiorib' irretitus ad pniam venit: vel q
bona alteri' detinet iniuste: vel qui odiũ in corde gerit: re
cognoscat se verã pniam nõ posse pagere nisi negociatio
nem aut relinquat: aut officiũ deserat: et odium ex corde
dimittat: et bona que iniuste abstulit: restituat. nec tñ de-
speret interim quicquid boni facere põt hortamur vt fa
ciat: vt deus cor illi' illustret ad pniaz. Hec magister sen
tentiar. iiij. libro di. xvj. que sit falsa pnia vel satisfactio.
et in regulis iuris: Nõ delebit̃ peccatũ nisi restituat̃ ab-
latum. ¶ Qr pnia est vera pter quinq3 rõnes.

Secundo circa pniam cõsideran- CA. XXIII.
da est veritas et bonitas imitãda et adimplẽda.

Sicut enĩ pnia quinq3 modis est falsa: vt pz ca°
p̃cedenti: ita p oppositũ quinq3 modis est vera pnia: pfe
cta: et meritoria: et p cõsequens faciẽda. Primo mõ qñ
pnia fit de oĩbus peccatis cõmissis sine omissione. vnde
Bern. in libro de pnia sic ait: Jlle vere penã tenet et vere
penitet: qui semp vindicat quicq̃d cõmisisse se dolet. Et
subdit vere penitẽs cõsiderat qualitatẽ criminis: in loco
in modo: in tpe: in pseuerantia: in varietate psone. Se-
cũdo qñ fit sine mortalis criminis infectiõe. Tertio qñ
fit cũ emendatiõis intentiõe. vñ Jsidorus in libro de tri
nitate. xiij. ca. sic ait: Qui enĩ plangit petm̃: et iterũ facto
vel pposito seu aĩo admittit petm̃: qñ si quis lauet laterẽ
crudũ quẽ quanto magis lauerit tanto ampli' lutũ facit
Quarto pnia est vera que fit sacerdotis arbitrio sine re
bellione. vñ Bern. in de. xij. gradib' humilitatis sic ait:
Qui veracit̃ penitet laborẽ pnie nõ abhorret: imo quic-
q̃d sibi p culpa quã oderit: iniũgit̃: tacita cõscientia am-
plectit̃. Quinto pnia est vera qñ fit cũ exercitio vel ne-
gocio licito et sine offensiõe. nã negociatio: militia et hu-
iusmodi aliqñ pñt exerceri sine pctõ: et tũc nõ impediũt
pniam. Aliqñ vo vix pñt exerceri sine pctõ: et tunc impe-
diũt pniam: sz tñ sufficit dimittere vitiũ anexũ. Aliqñ vo
nullo mõ pñt exerceri sine pctõ et tũc oĩno sũt dimittẽda
Hec in sũma cõfes. li. iij. titu. xxxiiij. q. cxxvj. i medio. Re.
ẽ. in fine ca p̃cedentis imediate.

¶ Qr recidiuanti añq3 pniam cõpleat: aliqñ est eadem
pnia iniũgenda: aliqñ alia: et quare. CA. XXIIII.

Tertio circa pniam cõsideranda est qualitas vel
quantitas resumenda. Cũ enĩ alicui p peccatis
cõmissis iniũcta fuerit pnia: et anteq3 eã pfece-
rit: ceciderit in petm̃: aliqñ iniũgit̃ ei vt illã pniam reite
ret: aliqñ iniungit̃ vt resumat: vbi dimisit. verbi grã: Cũ
iniũgit̃ alicui vt p peccatis ieiunet tot dietbus et tot ele-
mosynas faciat. si añq3 eas pfecerit ceciderit in peccatũ:
nõ iniũgit̃ ei vt illam pniam reiteret eã a capite resumẽ
do. sz solũ q resumat vbi dimisit. Si aũt p suis peccatis
ei iniũgunt̃ oratiões: tunc postq3 ceciderit in peccatum
anteq3 eas pfecerit iniũgit̃ ei vt easdẽ oratiões reiteret.
Cui' rõ est: q alique satisfactiões sine pnie sũt ex quib'
aliqs effectus manet in satisfaciente vel penitẽte: etiam
postq3 actus pnie transit. Sicut ex ieiunio manet corpo-
ris debilitatio: et elemosynis elargitis manet substantie
diminutio. et sic de silib'. Et tales satisfactiões i pctis fa-
cte non oportet q iterent̃: q2 q̃tũ ad id qd de eis manet
p pniam sũt deo accepte. Pnie aũt q nõ relinquunt effe-
ctũ aliquẽ in satisfaciẽte postq3 actus transit sicut de ora
tionib' et silib' oportet q iterent̃. iiij. scrip. sen. di. xv. arti.
ij. q. iij. in solu. iij. argu. p totum. ¶ Qr quattuor sũt
que impediũt agere penitentiã. CA. XXV.

Septimo circa pniam cõsideranda sunt tria. s. im
pedĩẽtia: retrahentia: inducẽtia. Primo cõsi-
derãda sũt impedĩẽtia. nã quattuor sũt que alia
que impediũt verã pniam. s. hypocrisis: ludi: spectacula:
et negocia secularia. Primo ipedit pniam hypocrisis.
Cui' rõ est: q2 oẽ illud qd excludit intentionẽ recte pnie
impedit effectũ pnie. sz hypocrisis ita facit. qd pz: q2 hy-
pocrisis intentionẽ operũ exterior que vere penitens fa
cit puertit: eo q simulat se facere qd nõ facit. Simulare
aũt qd nõ est pter malũ finem semp est peccatũ sicut et
mendaciũ. Hec b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xvj. de ipedimen
tis pnie: arti. pmo. q. iij. in cor. q. Et Hiero. sup Matth.
dicit: q hypocrita est q aliud est et aliud ope agit: et aliud
voce p̃tendit: que vere pnie sũt cõtraria. vñ Hieronym'
in quadã epl'a sic ait: Sanct' magis esse q̃ videri studet
q2 nil pdest estimari qd nõ sis. Et duplicis peti reatus ẽ:
nõ habere qd credit̃: et qd nõ habes simulare. Secũdo
impediũt pniaz ludi. Cui' rõ est: q2 tẽpus ridẽdi ẽ aliud
a tpe flendi: vt dicit̃ Eccle. iij. sz pnia est tempus flendi:
eo q pnia est cõmissa mala flere. Ludus aũt p̃tendit tẽ-
pus risus: iocũditatis: et leticie ergo. Est aũt sciendũ q in
ludis est triplex differẽtia. Quidã enĩ fiũt causa turpitu
dinis et inhonestatis vt ludi theatrorũ: vbi psone anti q-
tus nude ludebãt. et tales a b oĩbus sũt vitãdi et detestan-
di: et p̃cipue a penitentib' qui peccata cõmissa debẽt cor
ripere et corrigẽ. Quidã aũt fiũt causa deuotiõis vt can-
tus ecclesiarũ et huiusmodi. et isti sũt laudandi et assumẽ-
di: vt Dauid dixit scdo Regũ. vj. Ludã et vilior fiam co-
ram dño. Quidam etiaz fiunt causa recreationis animi
qui si nullam turpitudinẽ habeant: pñt laudabiliter fie-
ri: vbi. s. arti. ij. q. j. in cor. q. p totum: et argu. cõtra. Ter-
tio impediunt penitentiam spectacula. quod tali ratiõe
ostendo: Jllud ex quo homo petõr efficit̃ non competit
penitẽti. sz spectacula rerum turpiũ ad peccatũ puocan-
tiũ constituũt inspectatores taliũ inuerecundos et adul-
trinos: vt Chrysosto. dicit: ergo &c. Est aũt sciendũ q
spectacula dupliciter distinguunt̃. Quedã enĩ sũt rerum

turpiũ ⁊ ad peccatum ꝓuocantiũ: ⁊ studiosa inspectio ta
liũ est peccatum: ⁊ qñq3 etiã mortale: tã ua põt adhibe/
ri libido. vñ a tali inspectiõe omnes arcere se debẽt ⁊ ꝑ/
cipue penitentes. Quedã vo spectacula sũt de reb⁹ vtili/
bus ad vitã necessarijs sicut sũt venatiões: aucupatiões:
piscatiões: ⁊ huiusmõi. ⁊ talia spectacula distrahũt ani/
mũ. vñ q̃uis possit eis sine peccato intẽdi seruata discre
tione debita q̃tum ad cõditiones ꝑsone ⁊ aliaꝝ circun/
stantiaꝝ: tñ penitenti sũt vitanda ꝓpter hoc ꝙ cor debet
habere collectũ ad deum nisi quantũ necessitas exposcit
vbi. s̃. arti. ij. q. ij. in cor. q. ꝑ totum. ⁊ argu. cõtra. Quar/
to impediũt pñiam secularia negocia sicut militia: nego
tiatio: comptio publica: exactio vectigaliũ. Ubi nota:
ꝙ officiũ milicie ⁊ negociatiõis ⁊ publicanoꝝ q̃ vectiga
lia publica exigũt ex ꝓpinquo habẽt annexũ peccatum:
q̃uis sine peccato qñq3 exerceri possunt. ⁊ q2 penitens
debet occasionẽ peccati vitare satisfaciẽdo: etiã talia offi
cia laudabile est si euitet. nõ est tñ de necessitate: q2 peni
tens nõ põt omnes occasiones peccati vitare dũ viuit in
isto mũdo. Et iõ sufficit si peccatũ euitet ĩ istis officijs. s.
ꝙ miles ſm consiliũ Johãnis neminẽ cõcutiat ⁊ stipen/
dijs suis content⁹ sit: ⁊ nõ vtat̃ officio militari ad osten/
tationẽ s3 ad vtilitatẽ ecclesie ⁊ reipublice ⁊ ad exercitiũ
virtũ. Et ꝙ negociator nõ habeat cõditionẽ in se q̃ ipsũ
ab officio hoc ꝓhibeat: sicut clericis ⁊ monachis non li/
cet negociari q̃uis eis liceat ꝓpria vendere: ⁊ ꝙ tpe de/
bito mercatiões faciant nõ dieb⁹ festiuis: ⁊ tpe quo pos
sunt inducere charistiã tale officium nõ exerceant: ⁊ mo
dus debitus vt sine fraude fiat: ⁊ ſm licitũ contractũ. In
publicanis vt de auctoritate ꝑncipis ⁊ causa cõis vtilita
tis. s. ad defensionẽ ⁊ nõ ĩmoderata recipiãt telonia: vbi
s̃. arti. ij. q. iij. in cor. q. ꝑ totũ. Re. s̃. duo ca. ꝓcedentia im
mediate. ⁊ infra Uenditio ꝑmo ca. ❡ Q2 decem sũt
cause in generali a penitẽtia trahẽtes. CA. XXVI.

Ecũdo circa pñiam cõsideranda sũt retrahentia
nam decem sũt cause in generali hoĩem a faciẽ/
da pñia retrahentes. ꝑma est pudor cõfitendi. se
cũda est timor satisfaciendi. tertia est spes diu viuendi.
quarta est desperatio veniã obtinẽdi. Re. s̃. Desperatio.
quinta est alleuiatio culpe ꝓprie cũ aggrauatione culpe
aliene. sexta est cõsideratio culpe maioꝝ. s. supioꝝ vel ꝑla
toꝝ. septima est delinquentiũ multitudo. octaua ẽ cor/
dis elatio. nona est peccati cõsuetudo. decima est pecca/
ti delectatio. ❡ Q2 plura sunt inducentia ad
penitentiã faciendam. CA. XXVII.

Ertio circa pñiam consideranda sũt inducentia
Nam ad penitentiã faciendã plurima remedia
nos inducũt. Primo contra pudorẽ confiten/
di sũt tria remedia. Primũ remediũ est cõsideratio natu
ralis rõnis. Si eñ nõ erubuisti facere qd̃ est turpe ⁊ in/
honestũ sicut est peccare: nõ debes erubescere qd̃ est vti
le ⁊ honestũ. s. cõfiteri. Bern. O insanis hominũ: nimia
pudet ablui ⁊ nõ pudet inquinari: pudet sordes abster/
gere ⁊ non pudet contrahere: abstergitur caligo ⁊ con/
temnit̃ aĩa. Secundũ remediũ contra pudorẽ cõfitendi
est cõsideratio intuitiõis diuĩe: cui etiã minimã cogita/
tionem celare nõ potes. omnia eñ nuda ⁊ apta sunt ocu
lis ei⁹: ad Hebre. iiij. Tertiũ remediũ contra pudorẽ con
fitendi est cõsideratio future cõfusionis: Naũ. iij. Reue/
labo pudenda tua ⁊ ostendã gentib⁹ nuditatem tuam: ⁊
regnis ignominiã tuã. Secũdo ad pñiam faciendã cõ
tra timorẽ satisfaciẽdi sũt tria remedia. s. modicitas: leui
tas: breuitas pene pñtis. Econtra pene future habẽt tria
s. magnitudinẽ incõpabilem: acerbitatẽ intolerabilem:
eternitatẽ interminabilẽ. Tertio ad faciendam pñiam
contra spem diu viuẽdi est p⁹ cõsideratio ꝓprie vtilitatis:
Jacobi. iiij. Que est vita nostra. 2⁹ consideratio humane
instabilitatis: Luce. xij. Stulte aĩam tuã tollẽt. 3⁹ cõside/
ratio diuine seueritatis. vñ Greg⁹. Ad magnã iusticiam
iudicantis ꝑtinet vt in futuro nunq̃3 careant supplicio q̃
in hac vita nunq̃3 voluerũt carere peccato. Quarto ad
pñiam faciendã contra desperationẽ sũt quattuor reme/
dia. Primũ est consideratio passiõis xp̃i: que fortior est
ad dissoluendũ q̃3 peccatũ aliquod ad ligandũ: Job. vj.
Utinã appenderent̃ peccata mea ⁊ calamitas quam pa
tior in statera. Glo. huius. crucis passionis ⁊ mortis xp̃i:
quasi arena maris hec grauior appareret. Secundum re
mediũ est cõsideratio missionis xp̃i dicentis: Nõ dico ti
bi vsq3 septies s3 vsq3 ⁊c. Tertiũ remediũ est cõsideratio
magnitudinis miserationis dei: In psal. Misericordia
ei⁹ sup oĩa opa eius. Et iterũ: Misericordia superexaltat
iudiciũ. Quartũ remediũ est consideratio durationis vel
longitudinis misericordie dei: in psal. Misericordia ei⁹
ab eterno ⁊ vsq3 in eternũ. ⁊ Ezech. xviij. Quacũq3 hora
cõuersus fuerit peccator ⁊c. Quinto ad penitentiã fa/
ciendã cõtra alleuiationẽ culpe ꝓprie est qd̃ dicit̃ ꝓuer.
xx. Pondus ⁊ pond⁹: mensura ⁊ mensura: vtrũq3 abomi
nabile est dño. Re. expositionẽ hui⁹. s̃. Mensura ca. iij.
Sexto contra cõsiderationẽ maioris culpe est qd̃ scri/
bit̃ Ecci. xxxij. Prauus hõ vitabit correctionem: ⁊ iuxta
voluntatẽ suã inueniet compationẽ. Septimo contra
multitudinẽ delinquentiũ est qd̃ dicit Aug⁹. Nõ min⁹
ardebũt qui cum multis ardebũt imo certe magis: quia
quanto plura ligna sunt in igne tanto maior est ignis.
Octauo contra cordis elationẽ quam specialit̃ habuit
pharisens dicens: Luce. xviij. Nõ sum sicut ceteri homi
nũ: est exemplũ publicani pectus suũ percutientis. No/
no contra peccandi consuetudinẽ est: q2 cõsuetudo non
minuit peccatũ s3 auget: Ecci. xij. Non est ei bene q̃ assi/
duus est in malis. q̃si diceret: Nulla expectatio boni est
illi q̃ assidue peccat ⁊ qui peccatũ peccatis cumulat: q2 ⁊
si talis delectet̃ in crimine ⁊ ab hoĩbus honoret̃: torque
tur tñ ⁊ cruciat̃ in conscientia vel in mente: eo ꝙ de⁹ nul
lum peccatũ impunitũ finit. vñ cõtrariũ suadet̃: Ecci. xxi.
Fili peccasti ne adijcias iterũ: s3 ⁊ de ꝑstinis depcare vt
dimittant̃ tibi. In quo verbo tangit tria. p⁹ reducit ad
memoriã peccata ꝑterita: ibi Fili peccasti hoc est huma
nũ: q2 nõ est homo iustus in terra q̃ facit bonũ ⁊ nõ pec/
cet. Eccles. vij. 2⁹ inducit ad fugã vel cautelã futuroꝝ: ibi
Ne adijcias iterũ. i. non iteres peccatũ: Joh. viij. Uade:
ampli⁹ noli peccare. Re. infra Retractatio a peccato. 3⁹
inducit ad emendã vel pñiaꝫ ꝑteritoꝝ: ibi Et de ꝑstinis
depcare. s. dei misericordiã: vt dimittant̃ q̃tum ad cul/
pam: Math. vj. Dimitte nobis debita nostra ⁊c. q̃si di/
ceret: De pristinis depcare. i. de ꝑteritis pñiam age: ⁊ de
futuris caue: vt dicit glo. Decimo contra delectationẽ
peccati ad faciendã pñiam sũt tria remedia. Primũ est
delectationis breuitas. Greg⁹. Momentaneũ est qd̃ de
lectat: eternũ qd̃ cruciat. Secundũ est delectatiõis vilita/
tas: Johelis ꝑmo: Cõputruerũt iumenta in stercore suo
Tertiũ est pene seueritas: Job. xx. Immittet in eos iram
furoris sui ⁊ pluet sup eos belliũ: q2 quot sunt gutte ĩ plu
uia tot dabit dñs impio tormenta: Apoc. xviij. Quantũ
se glorificauit ⁊ in delitijs fuit ⁊c. Hec in sũma confes. li
bro. iij. titu. xxxiiij. de impedimentis pñie. q. cxcv. ⁊c.
❡ Q2 ex parte peccatoꝝ de facienda penitentia est qua
druplex differentia. CA. XXVIII.

Ctauo circa pñiam cõsideranda sũt duo. ꝑmũ ẽ
dispositio ex pte peccatoꝝ. secundũ est discretio
ex pte sacerdotũ. Primo cõsideranda est dis/
positio ex pte peccatoꝝ. nam peccatores abinuicẽ in pe/
nitentia quadruplicit̃ distinguũt̃. Sunt eñ quidã qui

de peccatis cōmissis ab eis nullā volunt agere penitentiam. Alij vero sūt qui agūt pniam minorē condigno. Alij vero sunt qui pniam agūt peccatis condignā. Alij vero sunt q̄ agunt pniam maiorē cōdigno. Primo enī quidam peccatores sūt qui dolent de pctis cōmissis ⁊ confitent̄ sacerdoti: nolunt tn̄ pniam eis iniunctā a sacerdote sufferre dicentes se infirmos seu debiles seu male cōplexionis: de quibus dicit̄ Hiere. viij. Nō est qui agat pniam ope se affligendo ⁊ satisfaciēdo sup pctō suo: ⁊ multo minus sup alieno. Quid ḡ debet facere sacerdos cū aliquis cōfitet̄ ⁊ dicit se de peccatis cōmissis dolere: ⁊ a futuris cauere: nō tn̄ onus pnie vult sustinere. Rn̄deo ⁊ dico h̄ tria. Primū est: ꝙ talis nō vere penitet: ⁊ ꝑ cōsequēs nō est in statu salutis: eo ꝙ pfecta pnia peccatorē cogit oīa libent̄ sufferre. Secundū est: ꝙ sacerdos debet talē inducere: vt habeat animū paratū ad pniam faciendā quā sibi sacerdos iniūgit: ostendēdo magnitudinē peccatorū ⁊ magnitudinē pene quā in vita alia sustinebit. Tertiū est: ꝙ sacerdos nō debet talē a se repellere. Ita dicit Hostien. Nullatenꝰ debet peccatorē sacerdos a se dimittere recedere desperatū. nā sacerdos qui pniā denegat reus est aīaꝝ. vn̄ potius imponat sibi vnū pater nr̄: vel aliq̄d simile: vel si bona aliqua faciet ei iniūgat ꝓ pnia vt sint ī remissionē peccatoꝝ suoꝝ. Et glo. hic addit dicēs: Aliud cōsulo: ꝙ ad vitandū transgressionē ⁊ inobedientiā: talibus sub p̄cepto aut nulla aut parua satisfactio iniungat̄. Hec in sūma confes. li. iij. titu. xxxiiij. q. cxxxv. Secūdo sūt quidā alij peccatores q̄ dolent de pctis cōmissis ⁊ ea cōfitent̄ sacerdoti ⁊ faciūt pniam eis iniunctā a sacerdote minorē tn̄ ꝯdigno. Nā peccata cōmissa fuerūt magna ⁊ pnia eis iniūcta parua. Et q̄tū ad hoc dico: ꝙ pnia perfecta adhuc peccator penitēs ⁊ confitēs aliciꝰ pene temporalis maioris q̄ sibi iniūcta fuerat debitor remanet. ⁊ si eā hic nō explet: ab eo in purgatorio exiget̄. Sz forte argues ⁊ dices: ꝙ sacerdos leuē pniam iniūgens peccat. qḋ tali rōne ostendo: Ille qui nocet alicui peccat. sed sacerdos iniūgens leuē pniam nocet penitenti: eo ꝙ adhuc penitens manet obligatus ad penā purgatorij que est grauissima respectu oīs pene tpalis: ad quā obligatꝰ nō eēt si sacerdos maiorē ei iniūgeret. Rn̄deo ⁊ dico: ꝙ sacerdos nō peccat pniam minorē condigno iniungens ꝓpter duas causas. Prima est: qꝛ sacerdos nō pōt determinatiue cognoscere quantitatē pene culpe debite. Secūda est: qꝛ q̄n̄ꝗ ex industria minorē penā cōdigno imponens plus ꝓdest penitēti q̄ noceat: eo ꝙ penitēs forte magnitudine pene posset impediri a pnia ꝑagenda ꝓpter debilitatem virtutis adhuc in eo de nouo recuperate. Et iō negligit minus damnū vt maius vitet. Et itez paulatim cōfortatus in eo diuinꝰ amor ad plura pnie opera ꝑagenda ipsū incitabit ꝓpria sponte q̄ sacerdos sibi sm̄ quantitatē peccatoꝝ iniūgere potuisset. Hec. b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xx. arti. ij. q. ij. in cor. q. ⁊ in solu. iij. argu. ꝑ totum. Ubi Chryso. sic ait: Melius est si erramꝰ imponendo leuē vel modicā pniam q̄ imponēdo magnā vel grauem: qꝛ meliꝰ est ꝓpter misericordiā reddere rōnē q̄ ꝓpter crudelitatē aliquā. Et ꝓbat ꝑ exemplū dicens: Ubi enī paterfamilias est largus: dispensator tenax esse non debet. Si deus benignꝰ est: vt quid sacerdos eiꝰ austerus vult apparere. Hec in sūma cōfes. li. iij. titu. xxxiiij. q. cxxxv. Uel dicas breuius: ꝙ sacerdos vel cōfessor minorem cōdigno pniam iniūgendo nō semꝑ peccat propter tres causas. Prima est: qꝛ quantitas cōtritionis a sacerdote ignorat̄. Secūda est: qꝛ pnie leuitas penitenti vtilior efficit̄: faciliꝰ enī portat̄ onus leue q̄ graue. Tertia est: qꝛ spes ⁊ fiducia penitētis ex hoc ad plura opera penitēntie ꝑagenda confortat̄ ⁊ roborat̄. Hec. b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xx. arti. ij. q. ij. in solu. iij. argu. Tertio sūt quidā alij qui pniam peccati equalem vel condignam a sacerdote eis iniunctā libenter suscipiūt ⁊ integralit̄ cōplent: ⁊ tales pnia eis iniūcta ꝑacta si decedūt nō remanēt debitores alicuiꝰ pene. sz imediate euolant ad celum. Quarto sūt quidā alij qui pniam maiorē condigno eis iniunctā a sacerdote libent̄ ⁊ integralit̄ cōplent ex sacerdotis iniūctione. vn̄ post hanc vitā nō exigit̄ ab eis tota: sz solū quantū sufficit ad debitū ꝑsoluendum. Reliquū aūt ad p̄miū accidētale cedet eis. Hec. b. Tho. vbi. s̄. arti. ij. q. ij. in solu. ij. argu. Nota tn̄ hic quattuor. Primum est: ꝙ quātitas pene in foro pnie taxanda est seu determinanda q̄tum ad duo. Primo q̄tū ad debitū ꝑsoluendū: inq̄tum pnia satisfactoria inducit̄ ꝓpter emendā culpe ꝑterite. Et sic quantitas pene taxanda est sm̄ quantitatē culpe: ita sicut culpe ꝓprie debet̄ pena ita quantitati culpe quantitas pene. Scdo quātitas pene inducit̄ q̄tum ad remediū p̄bendū: vel ꝓpter cautelā culpe future vel illiꝰ qui peccauit vel alioꝝ: ⁊ sic alicui ꝓ minori peccato aliq̄n iniūgit̄ maior pena. Et hoc triplici rōne. Prima ē ꝓpter resistendi difficultatē. s. qꝛ peccato vniꝰ difficilius pōt resisti: sicut iuuenis q̄uis minꝰ peccet q̄ senex: ei tn̄ imponit̄ pnia maior. Secūda ꝓpter ꝑsone dignitatē: sicut peccatū fornicatiōis grauiꝰ punit̄ in sacerdote: quia tale peccatū in eo est ꝑiculosius. Tertia rō est ꝓpter peccandi labilitatē vel ꝓnitatē. s. qꝛ illud pctm̄ est cōmuniꝰ sicut q̄n multitudo magis prona est ad illud peccatū. ⁊ iō ꝑ penam vniꝰ alij sunt exterrendi: vbi. s̄. īmediate: art. ij. q. j. in cor. q. Secundū est: ꝙ alit̄ se habet in hoc mūdo ⁊ aliter in purgatorio. Nā in hoc mūdo. s. in foro penitentie taxat̄ quātitas pnie q̄tum ad duo: vt pz. s̄. sz pena purgatorij est solū ad soluendū debitū: qꝛ iam vlteriꝰ nō remanet locus peccādi: ⁊ iō pena taxat̄ solū sm̄ quātitatē peccati: cōsiderata tn̄ cōtritiōis quātitate ⁊ cōfessione ⁊ absolutiōe: qꝛ ꝑ oīa hec aliquid de pena dimittitur: vbi. s̄. arti. ij. q. pma. in cor. q. in fine. Tertiū est: qꝛ deus plus querit emendā q̄ penā: iō plus ponderat in pnis quantitatē virtutis quam accipit ex bona volūtate sustinētis: q̄ quantitatē molis quā accipit a sua acerbitate. vnde ī diuino iudicio plus ponderat in valore vna modica pena pn̄s volūtaria: q̄ multa in futuro que non est ita volūtaria. Sicut plus valet modicū auri q̄ multū plūbi. Hec pe. de tharan. iiij. scrip. sen. di. xx. circa secundū ꝓblema: arti. ij. q. j. in cor. q. Quartū est: ꝙ pene pn̄ti que est minor in acerbitate cū nō est pctō condigna: succedit pena purgatorij que minor est in valore ⁊ maior ī acerbitate vt fiat recompensatio: ibidē in cor. q. in fine.

Quintū est: ꝙ penitēs ad verā ⁊ ꝑfectā pniam de peccatis p̄teritis faciendā: quattuor virtutes in se debet habere: pmo iusticiā puniendo p̄terita: scdo tempantiā reprimēdo pn̄tia: tertio prudentiā cauēdo futura: quarto fortitudinē vel ꝯstantiā ꝑseuerādo in bona vita inchoata. vn̄ Sapie. viij. Sobrietatē enī ⁊ prudentiā docet: iusticiā ⁊ virtutē: quibꝰ vtilius in vita nihil est hoībꝰ. Expositor: Sobrietatem. i. tempantiā supflua reprimendo. Prudentiā que est in recte eligēdo qḋ agendū est. Iusticiā in recte exequēdo qḋ iudicauit prudētia ⁊ elegit. Uirtutē. i. fortitudinē que ē in aduersis tolerādo equanimit̄. Et subdit: Quibꝰ nihil vtiliꝰ est. Ubi nota: ꝙ ī ordinādo aīam ad deū nihil est vtiliꝰ fide spe ⁊ charitate. sz in ordinādo hoīem ad proximū ⁊ ad seipsum nihil istis q̄ttuor virtutibꝰ est vtiliꝰ: qꝛ ꝑ has q̄ttuor virtutes regit̄ int̄ hoīes vita nostra. Rabanꝰ. Qui tēperatus est ⁊ prudens ⁊ fortis ⁊ iustꝰ q̄d illi deest: q̄si dicāt nihil. Sciendum aūt ꝙ vtiliꝰ est ⁊ securiꝰ ꝙ pctōr maiorē ⁊ longiorē pniā faciat de pctīs suis: q̄ breuiorē minorē seu equalē

Et hoc ppter quattuor rõnes. Prima est recognitio culpe.s.ne reputet culpa parua si pua pnia puniret. Secunda rõ est ostensio pprie miserie: q̃ miser pctõr obligat se ad penã magnã. Tertia est emẽdatio labilitatis siue pnitatis sue. Cũ eni sit magna pnitas hoĩs ad peccandu: magna indiget pnĩa emendari z refrenari. Quarta rõ ẽ exercitatio necessarie pnie. vñ Aug⁹ in li. de pnia sic ait: Productior z maior pnĩa debet esse q̃ culpa: ppt quattuor rõnes. pma est ppter offensionẽ boni infiniti. cum eni in peccato mortali sit offensa diuina bonitas q̃ est infinita: iã pductior z maior deber esse pena ne culpa putaret pua si cũ illa finiret pena. secũda est ppter ostensionẽ pprie miserie. tertia est ppt emendationẽ labilis vite ad malũ. quarta est ppter exercitationẽ necessarie pnie. Et has rõnes etiã tangit Gregori⁹ z habent de penitentijs di.iij. ¶ Q: pnie nõ sũt arbitrarie sz variãde z moderante vt medicine: z quõ nota. CA.XXIX.

Secũdo cõsideranda est discretio ex pte sacerdotis. Sicut eni medicine in arte determinate nõ oibus cõpetunt. sz variãde sũt sm arbitriũ medici: nõ sequẽtis ppriã voluntatẽ sz sciam medicine: ita pene satisfactorie in canone determinate nõ cõpetũt oibus sz variãde sũt sm arbitriũ sacerdotis diuino instinctu regulatũ. nõ aũt simplicit sm sacerdotis ppriã libertatem: ita q̃ pene nõ sũt pprie arbitrarie: q: nõ imponunt p libito volũtatis: sz sũt moderande arbitrio boni z discreti sacerdotis iudicio rõnali z oĩno instinctu regulato. Dec beat⁹ Tho. iiij. scrip. sen. di. xviij. de clauib⁹: arti. iij. q. iiij. in cor. q. Unde sicut medicus indiget sufficienti sciẽtia multaq̃ cautela: q: nihil est qd̃ magis salutẽ impediat infirmoꝝ corpaliter sicut ignorãtia z incircũspectio medicorũ: Ita nihil est qd̃ tm̃ impediat salutẽ aĩaꝝ q̃ ignorantia z incircũspectio sacerdotis. Et io sicut medic⁹ corporũ debet diligent cognoscere z cõsiderare quinq̃: ita medicus aĩaꝝ. pmo eni medic⁹ corpalis debet diligẽter attendere cõditiões psonaꝝ: scdo distinctiões infirmitatũ: tertio varietates medicinaꝝ: quarto qualitates herbarũ: quinto discretiões curarũ. Primo medicus corpalis debet diligent attendere z cõsiderere cõditiões psonarũ. z hoc quinq̃ modis: pmo cõsiderando complexiones corporũ: secũdo dispositiões humorũ: tertio varietates tempoꝝ: quarto discretiões sexuũ: quinto varietates etatũ: q: alia medicina est danda debili: alia forti ppter diuersam cõplexionẽ corporũ. alia est danda cholerico: alia flegmatico. z sic de alijs. z hoc ppter diuersas dispositiones humorũ. Alia medicina est dãda in hyeme: alia in estate: alia in vere: alia in autũno: ppter varietates tẽporũ. Alia medicina est danda viro: alia mulieri: ppter varietatẽ sexuũ. Alia est danda iuueni: alia seni: ppt varietates etatũ. Sic spũalit sacerdos qui est medic⁹ aĩarũ debet diligent inuestigare z cognoscere dispões cordiũ z varietates affectionũ: z tpa pctõꝝ: z cõditiões psonarũ peccantiũ z sexuũ z etatũ: q: alia pnĩa est imponẽda hoĩ in tpe tribulatiõis: z alia tpe cõsolationis: alia afflicto z pauperi: alia cõsolato z diuiti: Alia diu petm̃ est in cõsuetudinẽ deductũ. itẽ alia pnĩa est imponenda iuueni alia seni. itẽ alia in pncipio pctõꝝ: alia circa mediũ temporũ. itẽ alia debili alia forti: alia viro alia mulieri: alia clerico alia seculari. itẽ alia peccanti p ignorantiã: alia p maliciã peccanti. alia p infirmitatẽ peccãti: alia p ipotentiã ¶ Q: medicus corpalis debet cognoscere conditiones infirmitatũ quinq̃ modis: z ita spũalis. CA.XXX.

Secundo sacerdos q̃ est medic⁹ spũalis ad similitudinẽ medici corpalis diligenter debet cognoscere z cõsiderare cõditiones infirmitatũ. z hoc debet facere quinq̃ modis. s. cõsiderãdo diuturnitates: diuersitates: cõtrarietates: quãtitates: qualitates infirmitatũ. p⁹ debet medicus corpalis diligent considerare z cognoscẽ diuturnitates infirmitatũ. Nã morb⁹ quanto est diuturnior vel plixior tanto fortiori indiget medicina. 2⁹ debet cognoscere diuersitates languorũ. nã simplex morbus medicina simplici z p cõtraria est curand⁹ 3⁹ debet cõtrarietates cognoscere infirmitatũ. nã contra causam infirmitatũ calidã: medicina debet esse frigida z ecõuerso: ita q̃ semp cõtraria cõtrarijs curent. 4⁹ debet cognoscere infirmitatũ quãtitates: q: sm quantitatem morbi debet esse quãtitas medicine. 5⁹ debet attẽdere z cognoscere qualitates infirmitatũ. nã qñ morb⁹ causat ex repletiõe: cura debet esse p euacuationẽ. z ecõtra qñ infirmitas causat ex inanitiõe tũc cura debet esse in repletiõe. Sic spũalit debet facere sacerdos q̃ est medicus aĩaꝝ. p⁹ debet cognoscere pctõꝝ diuturnitatẽ. z si necesse est: fortẽ adhibeat medicinã. 2⁹ debet cognoscere cõtrarietates peccatoꝝ: nã pnia semp p contrariũ peccati debet imponi: vt sup̃bis imponant opa humilitatis: auaris opa largitatis: gulosis ieiunia z maceratiões carnis: luxuriosis opa castitatis: z sic de alijs. 3⁹ debz cognoscere quantitatẽ z grauitatẽ pctõꝝ. nã sm quantitatẽ z magnitudinẽ pctõꝝ: debet esse vel iponi modus plagaꝝ z pnĩaꝝ. 4⁹ debet cognoscere z scire qualitates pctõꝝ vt sciat quales pnĩas iniungere debeat. 5⁹ debet scire radices pctõꝝ: vt puta si peccauit ex amore male inflãmante: vel ex timore male humiliãte: aut si peccauit ex malicia: aut ex ignorantia: aut ex impotẽtia: q: sm diuersitatem radicũ est alleuiãda vel aggrauãda quãtitas pnĩe pctõꝝ. ¶ Q: sacerdos debet cognoscere varietates penitentiarum octo modis. CA.XXXI.

Tertio medicus corpoꝝ debet cognoscere varietates medicinaꝝ. s. que medicina sit morbi corporalis ad exterius attractiua: que imutatiua. q̃ digestiua: que laxatiua: q̃ cõstrictiua: q̃ curatiua: q̃ reparatiua: q̃ sanitatis cõseruatiua. Sic p oĩa debet cognoscẽ medicus aĩaꝝ. debet eni p⁹ considerare quõ pctm̃ cordis a deteriora p cõfessionẽ trahat. 2⁹ debet cognoscẽ quõ pctõr correctus in suũ cõtrariũ mutet: vt sup̃bus humiliet: z luxuriosus castus efficiatur: z sic de alijs. 3⁹ debet elicitũ modũ habere quõ verbis dulcib⁹ apostema. i. peccatũ inueteratũ digerat z dimittat. 4⁹ quõ p cõtritionẽ laxet z expellat. 5⁹ quõ sensus vani a suis excessibus restringant z refrenent. 6⁹ quõ p satisfactionẽ condignã morbus pcti curet. 7⁹ quõ natura aĩe penitẽtis in meli⁹ tempet z reformet. 8⁹ quõ sanitas aĩe cõseruet: ne iterũ infirmet. ¶ Q: medicus corpalis debet respicere diligent gradus herbaꝝ: ita spũalis gradus penitentiaꝝ tribus modis. CA.XXXII.

Quarto medicus corporũ debet diligent cognoscere cõditiões vel vires herbaꝝ medicinaliũ: z hoc cõsiderãdo eaꝝ qualitatẽ: graduũ diuersitatem. s. q̃ herba medicinalis sit calida: q̃ frigida: q̃ humida q̃ sicca: z quãto gradu habeat ista: vtrũ in pmo vel in secũdo vel in tertio aut in quarto. Similit cũ spũales herbe: morboꝝ spũaliũ. s. pctõꝝ sanatiue sũt opa satisfactiua: vt ieiuniũ: oratio: elemosyna zc. Sacerdos q̃ est medic⁹ aĩaꝝ debet scire z diligẽter cõsiderare cui magis sint imponẽda ieiunia corpoꝝ afflictiua: cui magis oratio mentis eleuatiua: cui magis elemosyna oĩne gr̃e ipetratiua. Et in vnoquoq̃ gradu istoꝝ debẽt attendi tria. s. cõplexiones: gradus: z dignitates. p⁹ cõplexiões: q: plus grauat aliq̃s multũ calidus q̃ multũ appetit z citissime digerit in ieiunio vn⁹ diei: q̃ aliq̃s frigidus q̃ nõ appetit z vix qd̃ comedit: digerit. Itẽ plus grauat (ceteris paribus) vn⁹ multuz delicatus z nũq̃ in ieiunijs assuetus: q̃

alius valde durus ꝛ ieiunijs oĩ tpe assuetus. 2° sacerdos debet cõsiderare gradus: qꝛ plus grauat pauꝑ si ꝓ deo det vnũ denariũ ꝙ diues si tribuat centũ. 3° debet attendere dignitates: qꝛ plus grauat agricola dicendo vnum pater noster: ꝙ heremita tota die orando.

¶ Qꝫ sicut medicus corpalis in sua cura dꝫ obseruare sex: ita medicus spũalis. CA.XXXIII.

Quito medicus corpoꝝ dꝫ cognoscere ꝛ diligẽter attendere qualitates ꝛ varietates curarum. Nam obseruare debet medicus in sua cura sex. Primũ est: vt cura primo fiat ꝑ dulcia ꝛ lenia ꝙ ꝑ aspera ꝛ amara. si võ dulcia nõ ꝓsunt: tũc apponẽda sũt aspera ꝛ amara. Secundũ est: ꝙ medicina amara sp̃ est dulcibus admiscẽda vt facilius sumi possit. Tertiũ est: ꝙ bonus medicus õ medicina prius gustet ne eger eã abhorreat. Quartũ est: ꝙ bonus medicus debet diligẽter attẽdere: ꝙ qꝛ plus nocent vulnera intrinseca ꝙ extrinseca: primo est adhibẽda cura ꝛ medicina ad infirmitatẽ occultã ꝙ ad patentẽ. Quintũ est: ꝙ bonus medicus debet egroto dietã ꝯuenientẽ imponere: ꝛ a cibis sup̃fluis ꝛ a potibus refrenare: vt sic sanitatẽ possit recupare. Sextũ est: ꝙ post medicinã purgatiuã ꝛ post sanitatẽ recupatã bonus medicus dare debꝫ medicinã ꝓseruatiuã: que fit ꝑ balnea: electuaria: ꝛ exercitia moderata. Sic a sili sacerdos qui est medicus aiaꝝ: hec oĩa dꝫ facere penitenti. p° enĩ dꝫ corrigere peccatorẽ ꝑ verba dulcia: ꝛ pnĩas puas ꝛ leues imponere. si võ hec non ꝓsunt vt expientia docet: rigide ꝛ aspere dꝫ eum arguere ꝛ pnĩas graues imponere. 2° in spũalibus medicina aĩe. s. amara pnĩa sp̃ ẽ dulcibus miscẽda: ꝛ hoc ne pctõr desperet. 3° sacerdos qui est medicus aiaꝝ de medicina. i. de pnĩa prius gustet. Nisi enĩ sacerdos prius pnĩam in se agat: penitẽtes nõ edificat sed ꝑturbat: prius est bonũ aliqͦ facẽdũ ꝙ alteri imponendũ. vñ rhetores diffiniunt oratorẽ: ꝙ añ oĩa sit vir bonus ꝛ postea docẽdi arte ꝑitus: ꝑdit enĩ vt dicũt autoritatẽ docẽdi cui⁹ sermo ope destruit. vñ Tulli⁹: Caput est artis docere qͦ facias. qꝛ vt dicit Greg⁹. Cuius vita despicit: restat vt ei⁹ p̃dicatio contẽnat. 4° sacerdos debet pri⁹ vulnus occultũ. s. pctĩ cordis curare: hoc mõ vt ꝑ cõtritionẽ prius detegat vuln⁹ mentis ꝛ cõsequent discernat vuln⁹ opis: ita ꝙ illud vuln⁹ hoc est pctĩ occultũ ꝛ nulli feridũ: nõ est publice incidendũ: sꝫ tñ in occulto ẽ medicandũ. De publico aũt est discernendũ aliqñ publice: aliqñ occulte. 5° sacerdos penitentẽ ab illicitis: superfluis: nociuis ꝑcipit abstinere: ꝛ hoc ne aliqͥd deteri⁹ sibi cõtingat. 6° post curationẽ sacerdos dꝫ inducere penitentes vt habeãt balnea lachrymaꝝ: electuaria meditationũ sanctarũ: ꝛ exercitia bonoꝝ operũ ꝑ q̃ de p̃teritis satisfaciant ꝛ de futuris cauebũt ꝛc.

¶ Quõ piuriũ diffinit: ꝛ ꝙ cõmittit trib⁹ mõis. CA.I.

# Periurium.

Circa piuriũ cõsideranda sũt ꝑ ordinẽ quinqꝫ. s. diffinitio: offensio: cõparatio: iniunctio: punitio. Primo cõsiderãda est diffinitio. nã piuriũ sic diffinit: Periuriũ est mendaciũ iuramento firmatũ. Cõmittit aũt trib⁹ modis: vt dicit Hierony. Hiere. iiii. pmo cũ veritas deest: scdo cum abest equitas tertio cũ adest temeritas: ita ꝙ ꝓpter defectum veritatis eq̃tatis: discretiõis: q̃libet iurãdo piurat. Primo piuriũ cõmittit qñ iuramento deest veritas. Sicut enĩ veritas est de rõne iuramẽti ita falsitas de rõne piurij. Ubi nota ꝙ falsũ aliqñ appꝛehendit vt verũ: ꝛ verũ aliqñ apprehendit vt falsũ: ꝛ falsũ aliqñ appꝛehendit vt falsum. p° enĩ cũ falsũ appꝛehendit vt verum: puta cũ aliq̄s iurat falsũ credẽs verũ esse ꝑ quo iurat: tũc est materialit falsum sꝫ formalit verũ. s. relatũ ad intellectũ ꝛ voluntatem. 2° cũ verũ appꝛehendit vt falsũ: puta cũ iurãs verũ illud opinat ꝛ credit falsũ: tũc est materialit verũ. s. in natura sua: sꝫ formalit falsũ. s. relatũ ad intellectũ ꝛ voluntatem. Sꝫ qꝛ in vnoquoqꝫ potius est illud qͦ est formale ꝙ illud qͦ est materiale: nõ ita est piurus ille q̃ falsum iurat qͦ putat esse verũ: sicut ille q̃ iurat verũ qͦ putat esse falsum. Sicut enĩ dicit Aug⁹ in sermone de verbis Jacobi apl̃i: Interest queadmodũ verbũ ꝓcedat ex aĩo: qꝛ ream linguã nõ facit nisi rea mens. 3° cũ falsũ appꝛehendit vt falsũ: puta cũ q̄s iurat falsũ qͦ opinat ꝛ credit falsũ: tunc tale iuramentũ materialiter ꝛ formaliter est falsũ ꝛ ẽ ceteris graui⁹: scdã scdẽ. q. xcviij. arti. i. p̃mo: argu. contra: in coꝛ. q. ꝛ in so. iij. argu. ꝑ totũ. Secũdo mõ piuriũ cõmittit cũ abest eq̃tas. Cũ enĩ q̄s iurat illicitũ se facturũ: puta adulteriũ vel homicidiũ: incurrit piuriũ ꝓpter defectum iustitie: ꝛ tunc si talis iuramentũ seruat vel implet: dupliciter peccat. p° qꝛ illicitũ ꝛ iniuste iurauit. 2° qꝛ illicitum iuramentũ seruauit. Si aũt nõ seruat piuriũ nõ incurrit: qꝛ hoc nõ erat tale q̃d qͦ poterat cadere sub iuramento. vñ talis est obligatus ad hoc ꝙ contrariũ faciat ei⁹ qͦ iurauit: vbi. s̃. arti. p̃mo in so. i. argu. ꝛ arti. ij. in so. p̃mi argu. Tertio modo piuriũ cõmittit qñ iuramẽto adest temeritas. qñ. s. in iuramẽto est defect⁹ discretiõis sicut cũ q̄s iurat se non intraturũ religionẽ aut elemosynã nõ daturũ. In tali casu cũ q̄s cõtrariũ ei⁹ qͦ iurauit facit: nõ est piur⁹: qꝛ qͦ meli⁹ ẽ facit. Nã cõtrariũ ei⁹ qͦ facit. s. elemosynã nõ dare ꝛ religionẽ nõ intrare: sub iuramento nõ poterat cadere: vbi. s̃. arti. ij. in solu. ij. argu. ꝑ totum.

¶ Qꝫ quattuoꝛ modis inducit quis ad piurium faciẽdum: ꝛ ꝙ ex suo genere est pctĩ mortale. CA.II.

Ecũdo p̃ncipaliter circa piuriũ considerãda est offensio. Nam ex suo genere est pctĩ mortale. Ad cui⁹ euidentiã est sciendũ ꝙ q̃ttuoꝛ modis q̄s inducit ad piuriũ faciendũ. Nã aliquis iurat qñqꝫ sponte: coacte: iocose: ex lapsu lingue. Primo enĩ ille qui scienter falsũ iurat sponte: mortaliter peccat. qͦ ꝓbo ꝑ duas rõnes. Prima est ꝓpter p̃cepti repugnantiã sic: Peccatũ mortale cõtrariat diuino p̃cepto. sꝫ piuriũ cõtrariat diũo p̃cepto. Ita dicit Leuit. xix. Nõ piurabis i noĩe meo. ğ ꝛc. scdã scdẽ. q. xcviij. arti. iij. arg. cõtra. Secũda rõ quare piuriũ est pctĩ mortale: est ꝓpẽ dei irreuerentiã sic: Oẽ illud qͦ ptinet ad dei contẽptũ ẽ pctĩ mortale. sꝫ piuriũ de sui rõne importat contẽptũ dei: ğ ꝛc. vbi. s̃. arti. iij. in coꝛ. q. Qꝫ autẽ piuriũ importet contẽptũ dei sic ꝓbo: Dicere ꝙ deus nõ est cognitoꝛ veritatis: vel sit testificatoꝛ falsitatis: est deũ contẽnere ꝛ ei irreuerentiã exhibere. sꝫ ita facit q̃ spõte sciẽter iurat falsum. ğ ꝛc. vbi. s̃. arti. iij. i coꝛ. q. ꝛ arti. ij. in coꝛ. q. Scdo ille qui piurat coacte mortaliter peccat si nõ impleat qͦ coactus iurauit. Cuius rõ est: qꝛ coactio nõ aufert iuramento ꝓmissorio vim obligandi respectu eius qͦ licite põt fieri: vñ si non ipleat qͦ ꝓmisit piuriũ icurrit ꝛ mortaliter peccat. Potest tñ ꝑ autoritatẽ sũmi pontificis absolui: p̃cipue si coactus fuerit tali metu qui cadere possꝫ in constantẽ virũ: vbi supra: arti. iij. in so. i. argu. Tertio ille qui iocose piurat: nõ excusatur a pctõ mortali: eo ꝙ talis non vitat diuinã irreuerentiã: imo q̃tũ ad aliquid magis auget: ibidẽ in so. iij. argu. in p̃ncipio. Quarto ille qui piurat falsũ ex lapsu lingue: si aduertat se iurare ꝛ falsum eẽ quod iurat non excusat a pctõ mortali sic nec a contẽptu dei. si aũt hoc non aduertat: nõ videt habere intentionẽ iurandi: ꝛ ideo a crimine piurij excusat. Ibidem in solu. ij. argu.

¶ Qꝫ piuriũ homicidio cõpatum ẽ graui⁹. CA.III.

t Ertio pncipaliter circa piurium ɔsideranda est compatio. Nam piuriū homicidio cōpatū grauius est: quia piurare nomen dei: videt quedā diuini nois denegatio. vñ secūdū locū post pctm̄ idolatrie pctm̄ piurij tenet vt pz ex ordine pceptoꝝ. Sz forte argues q̄ homicidiū sit grauiꝰ pctm̄ q̄ piuriū sic: Pena ꝓportionat culpe. sz grauiꝰ punit homicidiuz q̄ piuriū. g̃ homicidiū est grauiꝰ pctm̄. Rñdeo ꝛ dico: q̄ alit̄ ē in iudicio humano: ꝛ alit̄ in diuino. nā in iudicio hūano nō sp̄ quātitas pene rñdet quātitati culpe. iterdū eni infligit maior pena p minori culpa: qn̄. s. grauiꝰ nocumētū iminet hoibꝰ ex minori culpa. sz sm̄ dei iudiciū grauior culpa grauiori pena punit. vñ vt ostendat grauitas idolatrie ꝛ piurij: postq̄ in pmo pcepto dixit: Non adorabis ea neq̄ coles: ꝛ subdit Exodi. xx. Ego sū dn̄s deꝰ tuꝰ visitans iniq̄tatē patrū in filios. ꝛ postq̄ dixit: Nō assumes nomen dn̄i tui in vanū: subdit: Nō eni hz dn̄s insontem eū q̄ assumpserit nomē dn̄i frustra. s. iurādo in vanū ꝛ sic pstue ꝛ dolose. pmo q̄olibeto sci Tho. q. xviij.

Quō piuriū iniūgit vel ab aliquo exigit. CA. IIII.

q Uarto pncipalit̄ circa piuriū cōsiderāda est iniūctio. nā ille q̄ iuramentū iniungit ex q̄ piurat: aut exigit iuramentū p seipso ꝓpria sponte: aut p alio officij sui necessitate. Primo eni modo si exigit iuramentū p seipso vt est puata psona: aut nescit eū iuraturū falsū. ꝛ iō dicit: iura mihi: vt fides ei sit: ꝛ tūc non peccat. Est tn̄ hūana tētatio: q2 ꝓcedit ex quadā infirmitate: q2 hō dubitat aliū dicturū verū. Aut scit eū iuraturū falsū: q2 scit eū fecisse cōtrariū eiꝰ qd̄ iurat: ꝛ tn̄ eū iurare cogit. ꝛ talis exigēs ꝛ cogēs talē iurare est homicida. nā vt Augꝰ dicit in sermōe de piurijs: Ille. s. piurans de suo piurio se interemit. Scd̄o vō mō si aliq̄s exigit iuramentuz velut psona publica sm̄ q̄ exigit ordo iuris ad petitionē alteriꝰ: tūc non videt esse nec est in culpa si iuramentū exigit: siue scit ipsū falsuz iurare siue verū: q2 nō videt ipse iuramentū a tali exigere: sz ille ad cuiꝰ instantiā exigit: scd̄a scd̄e. q. xcviij. arti. iiij. in cor. q.

De pena piurij. CA. V.

q Uinto ꝛ vltimo circa piuriū est cōsiderāda punitio. Nā pena piurij diuersimode a doctoribꝰ assignat. pꝰ sm̄ Raymundū: q̄ sciens piuriū fecit: ꝓponēdo falsū p vero vel ecōuerso: debet agē pniam septē annis: sicut p alijs pctis mortalibꝰ: pōt tn̄ pnia esse vel maior vel minor vel grauior vel leuior: pensato mō piurij: qualitate psone ꝛ alijs circūstantijs. 2ꝰ Hostieñ. cū Ray. cōcordat ꝛ addit: q̄ pena piurij comparat pene adulterij ꝛ homicidij sponte cōmissi: ꝛ iō si piurꝰ rēnuit pniam agere: excōicat: nec in domo alicuiꝰ est recipiendus. 3ꝰ Hostieñ. dicit: q̄ si piuriuz fuerit simplex: punit pena pnie viijꝰ anni. Si aūt fuerit colligatū vt in conspirationibꝰ illicitis: si clerici sūt vel monachi: sūt degradādi. si laici sūt excōicandi. 4ꝰ Hamfredꝰ dicit: q̄ piurꝰ siue de pterito siue de psn̄i sm̄ iura canonica est infamis. 5ꝰ Hostieñ. dicit: q̄ piurꝰ quantūcūq̄ pniam agat: testificari nō pōt: q̄uis alij penitētes lz fuerit criminosi: possint testificari. ꝛ intelligendū hoc postq̄ piurus de piurio est cōuictus. Rō aūt quare piurꝰ spālit̄ testificari nō pōt. est duplex. Pꝛima est: q2 hoc crimē nimis frequentaret. Scd̄a est: q2 iuramētū est de substātia testimonij: ꝛ iō qualitercūq̄ de piurio cōstet: sm̄ canones piurꝰ infamis remanet ꝛ testificari nō pōt. 6ꝰ Ray. dicit: q̄ piurus tenet ad restitutionē oiuz q̄ p suū falsū testimoniuz ꝓximꝰ etꝰ amisit. Cōcordat huic Hostieñ. Re. infra Testis falsus.

Q2 quinq̄ sūt signa quibꝰ voluntas dei est nobis nota: ꝛ q̄ q̄druplex ē pmissio. ꝛ q̄liter deus pmittit peccare: ꝛ quare. CA. I.

p Ermissio. Circa pmissionē diuinā cōsideranda sūt tria: pmo euidentia volūtatis: secūdo deserentia libertatis: tertio cōdecentia bonitatis. Primo cōsideranda est euidētia volūtatis. Nā quinq̄ sunt signa quibꝰ volūtas dei est nobis nota. Primū est preceptio respectu boni nobis necessarij ad salutē. Secunduz signū est ꝓhibitio respectu mali futuri. Tertiū est opatio respectu pñtis boni. Quartū est cōsiliū respectu boni pfectioris nō tn̄ necessarij ad salutē. Quintū signū est pmissio respectu mali. Re. s. Pr̄ nr̄ caꝰ Fiat volūtas tua in medio. Scd̄o pncipalit̄ est cōsideranda circa pmissionē deserentia libertatis. Nā quadruplex est pmissio. s. concessiōis: dispensatiōis: indulgēne: tolerātie. pꝰ eni pmissio concessiōis est: qn̄ licita cōcedunt: vt cū religioso cōcedit a plato suo visitare parētes. 2ꝰ pmissio dispensationis est: qn̄ nō licita p dispensationē facta licita concedunt: vt cū abbas dispensatiue pmittit ꝛ cōcedit monacho comedere carnes. 3ꝰ pmissio indulgentie est: qn̄ aliq̄d licitū cuiꝰ oppositū meliꝰ est cōcedit: vt secūde nuptie ab aplo: ꝛ tn̄ melior est cōtinētia vidualis. 4ꝰ pmissio tolerantie est: qn̄ simplicit̄ illicita tolerant. ꝛ hoc ꝓpter duas causas. Prima est: ne peius eueniat. tolerant eni multa mala ne cōmittant maiora: sicut pz in exactione pecuniaꝝ p vsurā: in fornicationibꝰ ꝛ similibꝰ. Scd̄a causa quare tolerant vel sustinent mala est: vt ex eis eliciant bona. Et hoc mō pmittit deus mala vel pctā fieri. Uel dicas alit̄ si vis. q̄ aliq̄d dicit pmitti q̄tuor mōis. pꝰ modo cū nō punit: sicut Moyses dicit pmisisse repudiū: q2 nō puniebat tpalit̄. lz peccarent mortalit̄. 2ꝰ dicit pmitti cū indulget: sicut aplus pmittit nubere qd̄ ē minoris boni: pma ad corinth. vij. 3ꝰ dicit pmitti cū nō ꝓhibet: sicut dicit in psal. Irascimini ꝛc. Glo. Qd̄ necessitatis est pmittit. i. nō ꝓhibet venialē motū ire. 4ꝰ mō dicitur pmitti. cū nō cohibet cū cohiberi possit: sicut pmittitur a deo pctm̄. ꝛ hoc mō pmissio est signū volūtatis diuine. Tertio pncipalit̄ cōsideranda est circa pmissionem cōdecentia bonitatis. nā ex vna pte malignitas peccatoris exigit ꝛ meret q̄ deus pmittat eū peccare: vt. s. in sordibꝰ existens sordescat adhuc: Apoca. vltimo. Ex alia vō pte diuinā cōdecet bonitatē vt hoīem peccare pmittat. Et hoc pz ad pñs p octo rōnes. Prima rō est: vt diuina pfectio ꝛ excellētia ostendat. Nō eni mutat deus sm̄ esse substātiale vt corpa corruptibilia: neq̄ sm̄ esse locale vt corpa celestia: neq̄ sm̄ electionē de bono in melius vel ecōuerso: vt Damascenus dicit. Cuiꝰ rō est: q2 cū ois motus sit ꝓpter indigentiā: importat impfectionē. ꝛ q2 solꝰ deus est pfectissimꝰ: iō solus ipse est imutabilis. ois aūt natura est mutabilis: pma pte sūme. q. ix. arti. ij. in cor. q. in fine. Secūda rō est: vt ostendat dei sapientia ꝛ potentia q̄ de malo scit ꝛ pōt elicere bonū. qd̄ non potuit fieri nisi deus creaturā fecisset vertibilē in malū. Tertia rō ē vt ostendat dei clementia vel misericordia qua xp̄s per mortē suā pditum liberauit. vñ Augꝰ in libro de verbis dn̄i exponēs illud qd̄ scribit Luce. xix. Uenit filiꝰ hoīs querere ꝛ saluū facere qd̄ pierat. sic dicit: Si hō nō peccasset: filiꝰ hoīs nō venisset. Et sup illud verbum pma ad thimo. j. Christus venit in hūc mūdū peccatores saluos facere. glo. sic dicit: Nulla causa veniēdi xp̄o fuit nisi peccatores saluos facere: tolle morbos ꝛ tolle vulnera: ꝛ nulla erit medicine causa: tertia pte sūme. q. j. arti. iij. g̃ felix culpa que meruit talē ac tātū redēptorē habere: vt dicit Gregꝰ. Quarta rō est: vt ostendat dei iusticia q̄ nō solū reddit bonis pmia: sz etiā malis penā. vñ Anselmus: Si pcis: iuste pcis; q2 hoc tuā cōdecet bonitatē. Si punis:

iuste punis: qr hoc exposcit exigētia meritorū. Quinta
rō est vt hō non sit peioris ɔditionis q̄ alie creature: qs
oīpotens deus admīstrat vt eas agere ꝓprijs motib⁹ si-
nat. vñ etiā hominē ꝓpo arbitrio relinquere debuit. vñ
eccl.xv. Reliquit eū in manu ɔsilij sui.i.in potestate siue
libertate arbitrij sui: vt posset peccare ⁊ nō peccare si vel-
let. Augustinus diffiniēs liberū arbitriū dicit: Liberum
arbitriū est facultas rōnis ⁊ volūtatis.i.libera potestas
discernēdi ⁊ eligendi. Si enī liberū tolleret arbitrium:
multa incōueniētia sequerent. Sexta rō est laus hūa-
na. Laus enī viri iusti ē q̄ potuit transgredi ⁊ nō ē trans-
gressus. Ita dī Eccl.xxxi. Potuit trāsgredi.s. ꝑceptū dei
p liberū arbitriū sibi datū: ⁊ non ē transgressus: nō timo-
re sed amore: ⁊ facere mala.s.ipsūe. sicut fecit dauid: qui
potuit ꝑcutere ꝑsecutorē suū ⁊ nō ꝑcussit. Septima rō
est: qr boni excitant ⁊ purgant p malos. Sicut enī igne
ꝓbatur aurū: sic iusti camino tribulatiōis. Nā multa bo-
na sūt in reb⁹ que nō haberēt locū nisi eēnt mala. qđ tri-
plicit ꝓbo. p̄° in moralibus: qr si non eēt malignitas ꝑse-
quentium: nō eēt patiētia iustoꝝ. Sic si delicta nō eēnt:
nō esset locus vindicādi iusticie. 2° ꝓbo in rebus natu-
ralib⁹: qr si nō eēt corruptio vnī⁹: puta occisio agni: non
esset ɔseruatio leonis. 3° ꝓbo in artificialib⁹. Videmus
enī q̄ artifex abscondit fundamentū sub terra vt tota do-
mus habeat firmitatē: ita diuina ꝓuidētia ꝑmittit quedā
mala ⁊ quedā pctā in quibusdā vt eliciat inde bona: cōtra
gētiles li.iij.ca.lxxi. Octaua rō quare de⁹ ꝑmittit hoīez
peccare ē: vt ōndatur decor vniuersi: qr opposita iuxta se
posita magis elucescūt. vñ lz bonū cōmēdat bonū. tñ etiā
malū cōmendat bonū. qđ tripl̄r ꝓbo: autoritate. rōne: si-
militudine. p̄° autoritate beati augu. in enchi. sic dicētis
Ex oībus ɔsistit vniuersitas admirabilis: in qua etiā il-
lud qđ malū dr: bñ ordinatū ⁊ suo loco positū eminēti⁹
cōmendat bona: vt magis placeāt ⁊ laudabiliora sint dū
compant malis. 2° ꝓbo rōne sic: Maior ē pulchritudo
respectiua vel alteri cōpata q̄ absoluta. sz si malū nō eēt
nō eēt nisi pulchritudo absoluta. s. respectu boni: malo ve-
ro existēte: accrescit bona pulchritudo cōpata: vt cōpatō-
ne oppositi mali pulchrius elucescat. g̃ ⁊c. 3° ꝓbo simili-
tudine. Nā Aug⁹ in libro de natura boni ponit tale exē-
plū: Qz sicut sermonis decētia maior ē interpositiōe silē-
tij q̄ si cōtinue ꝓferret: sic vniuersitatis pulchritudo ma-
ior ē interpositiōe maloꝝ bene ordinatoꝝ. Probat etiaz
btūs augustin⁹ hoc idē p exēplū de varietate coloꝝ. Re.
supra malū. Sed forte argues in oppositū: q̄ deus nō
ꝑmittit mala vel peccata duplici rōne. Prima rō est ta-
lis: peccatū vel malū nō est nisi qr nocet: ergo ꝑmittere
malū vel peccatū ē ꝑmittere illud qđ nocet. sz non decet
diuinā bonitatē ꝑmittere id quod nocet. g̃ ⁊c. Rñdeo ⁊
dico q̄ ꝑmittere malū: de se nec bonū ē nec vtile nec ex-
pediēs. sed si ɔsideret malū non rōne ipsius mali sz rōne
illius boni qđ ex eo elicit: nūc ꝑmittere malū ē bonum.
vñ malū ⁊ nocet ⁊ expedit. nā sm se nocet faciēti ⁊ ꝑseue-
rāti in ipso. expedit aūt alijs q ex ipso exemplū bñfaciēn-
di recipiūt. vel expedit faciēti si nō ꝑseueret in ipo. Nam
penitētes plerūq̄ cautiores: humiliores: ⁊ feruentiores
resurgūt. Ita dicit Hugo de scō victore. Ad hoc tandē p-
missi sunt cadere: vt ex ipso casu suo ⁊ ruina erudirent ⁊
meliores efficerent. Et btūs augustin⁹ dicit hoc idez: q̄
non ꝑmitteret deus electū cadere: nisi inde bonū maius
ɔsequeretur. Secūda rō est talis: Qui ɔsentit malo tū
posset arguere: nō ē innocēs sed peccator. sz deus ꝑmittē-
do mala cū possit arguere ⁊ punire tacet: g̃ ɔsētit. Rñdeo
duobus modis. p̄° qr ille q ꝑmittit mala fieri sine oī pu-
nitione nō est innocēs. 2° dico q̄ duplex ē pena. vna est
in pñti. s. remorsus ɔsciētie: ⁊ hoc cōcomitat statī pctm.
alia pena ē in futuro: ⁊ hāc non semp īmittit de⁹. vñ au-
gus. ɔtra faustū.ij.li. sic dicit: Vexant aūt pctā ɔscientiaz.
ipsiq̄ aīo nocēt: cū lumine iusticie peccādo ꝑuat: ⁊ si nō
ɔsequant dolores: q vel corrigēdis inferūt: vel nō corre-
ctis vltimo reseruant. Re. supra malum: ⁊ infra tētatio.

¶ Quō ꝑseuerantia diffinit: ⁊ quō ꝑseuerātia dupliciť
potest accipi. CA.I.

P Erseuerantia. Circa ꝑ-
seuerantiam ɔsideranda sūt quatuor. s. diffini-
tionis congruitas: oppositiōis varietas
auxiliatiōis necessitas: ꝑmiatiōis sub-
limitas. Vel alit͛ Quidditas vocaboli
varietas cōtrarij: necessitas auxilij: sublimitas ꝑmij. Pri-
mo circa ꝑseuerantiā ɔsideranda ē diffinitiōis ɔgruitas
vł qui ditas vocabuli. s. quō ꝑseuerātia diffinit. Ubi no-
ta q̄ ꝑseuerantia dupliciť pōt accipi. s. put est generalis
virtus: ⁊ put est specialis. p̄° g̃ inq̄tū ꝑseuerātia ē virtus
generalis: diffinit a tullio in sua rhetorica sic: Perseue-
rantia est in rōne ɔsiderata bñ stabilis ⁊ ꝑpetua mansio-
nam imobilit͛ in bono rōnis ꝑsistere: generalit͛ ɔsequit͛
oēm virtutē: inq̄tum habitus vel virtus ē difficile mo-
bilis. 2° inq̄tū ꝑseuerantia ē virtus spālis: diffinit a.b.
Tho. sic. Perseuerantia est quedā virtus spālis ad quaz
ptinet in his vel in alijs opibus vtuosis diuturnitatē su-
stinere put necesse ē. In qua diffinitiōe btūs Tho. tan-
git tria. vnū exp̄mit. s. materiā aliud includit. s. ɔstantiaz.
aliud ɔcludit. s. regulam. Primo btūs thomas in diffi-
nitione ꝑseuerantie exp̄mit eius materiā dicēs: q̄ ꝑseue-
rantia est in his vel in alijs opibus vtuosis. Ubi nota q̄
sustinere bona delectabilia diu: nō est difficile: sed mala
⁊ penalia: nō q̄dē mala culpe qr talis sustinere est vitiū
⁊ non virtus. sed sustinere mala penalia diu: hoc ad ꝑse-
uerantiā spectat. Sz que mala penalia: nō q̄dē illa mala
que sūt ꝑicula mortis: eo q̄ talia vtplurimū nō diu susti-
nent. qr vt frequent͛ cito trāseūt. vñ respectu illoꝝ malo-
rū. s. ꝑiculorū mortis: nō est ꝑcipua laus ꝑseuerātie. sz re-
spectu illorū malorū que opponunt delectatiōib⁹ tact⁹:
qr hmōi mala atēdunt circa necessaria vite: puta circa
defectū ciborū ⁊ aliorū hmōi que q̄nq̄ īminēt diu susti-
nenda. Cū aūt ꝑseuerantia laudet in eo q̄ ꝑsistit ī bono
arduo vel difficili vt pz magis tñ laudat in eo q̄ ꝑsistit
in bono: q̄ in eo q̄ ꝑsistit in arduo. Cuius rō est: qr ꝑfe-
ctio v̄tutis magis attendit͛ sm rōnē boni q̄ sm rōnē ar-
dui vel difficilis. Hec.b. Tho. scđa scđe. q. cxxxvij. arti.j.
vtrū ꝑseuerātia sit virt⁹: ī ar.ž. ⁊ in cor.so. ⁊ ī so.j. ⁊ iij. ar.

¶ Qz ꝑseuerantia constantiā includit: ⁊ quō ɔueniunt
⁊ quomodo differunt. CA.II.

S Ecūdo btūs Thomas in diffinitiōe ꝑseuerātie
includit ɔstantiā dicēs: q̄ ad ꝑseuerātiā ptinet
in virtuosis opibus ⁊ difficilib⁹ supradictis diu-
turnitatē sustinere: ⁊ hoc facit cōstantia. qđ pz: Nam ali-
quis dr esse cōstans ex eo q̄ in aliquo stat firmus. sz ꝑ-
manere in aliq̄bus diu ⁊ firmiter ptinet ad ꝑseuerantiaz
qđ patet ex diffinitiōe quā andronicus assignat de ꝑse-
uerantia dicēs: Perseuerātia ē habitus eoꝝ q̄bus imā-
nendū ⁊ non īmanendū ⁊ neutrorū: g̃ ⁊c. Ubi nota q̄ ꝑ-
seuerantia ⁊ ɔstantia cōueniūt in aliquo: ⁊ differūt ī ali-
quo. Primo enī cōueniūt in fine: qr ad vtrāq̄ ptinet fir-
miter in bono difficili ꝑsistere. Differūt aūt sm ea q̄ dif-
ficultatē afferunt ad ꝑsistendū in bono. Naz difficultas
ꝑsistendi in bono ex duobus causat͛. s. ex diuturnitate tē-
poris: ⁊ ex magnitudine ⁊ grauedine exteriores operis.
Modo igit͛ ita est: q̄ ꝑseuerantia ꝓprie facit hominem
firmit͛ ꝑsistere in bono ɔ̄ difficultatē q ꝓuenit ex diutur-
nitate tpis: ɔstātia aūt facit hoīez fortiter ꝑsistere ī bono

cōtra difficultatē q̄ puenit ex magnitudine ipedimenti exterioris opis. Exteriora aūt opa pſiſtendi in bono: ſūt illa que triſticiā inferūt: circa que ē patiētia. vñ cōſtātia ſm finē ɔuenit cū perſeuerātia: vt pʒ. ſm aūt ea que difficultatē inferūt. i. ſm ipedimēta exteriora ɔuenit cū patientia: qꝛ finis potior ē eo qđ eſt ad finē. iō cōſtātia magis ptinet ad perſeuerantiā q̄ ad patiētiā. Hec. b. Tho. ſcđa ſcđe. q. cxxxvij. arti. iij. vtrū cōſtantia ptineat ad perſeuerantiā: argu. 3. in cor. ſo. ꝛ in ſol. j. argu. Ubi nota ꝙ pſeuerātia ſm ꝙ ponitur ṽtus: moderat̄ aliq̄s paſſiōes ſ. timorē fatigatiōis aut defectus per diuturnitatē: vt dicit. b. Tho. ibidē: arti. ij. vtrū pſeuerantia ſit pars fortitudinis: in ſo. ij. argu.

¶ Qꝫ pſeuerantia ē q̄ñ q̄s eligit: incipit ꝛ pficit ſm regulam rationis. CA. III.

Tertio btūs Thomas in diffinitione pſeuerātie ɔcludit regulā dicēs: ꝙ perſeuerantia ſuſtinet diuturnitatē in p̄dictis opibus put neceſſe ē. ſ. vſqꝫ ad finē. Quod iō dicit: qꝛ aliq̄ñ pōt ɔtingere ꝙ aliquis hʒ habitū ṽtutis qui nō exercet actū virtutis: ſicut aliq̄s pauper hʒ habitū magnificētie cū tñ actū nō exerceat. Q̄nqꝫ ṽo aliq̄s habēs habitū: incipit q̄dē exercere actū: ſed nō pficit: vt ſi edificator incipiat edificare domū ꝛ non cōpleat domū. Aliq̄ñ vero habēs habitū virtutis eligit exercere: ꝛ incipit facere: ꝛ perficit vſqꝫ in finē. Sic igit̄ pſeuerantia pprie ꝛ perfecte dr̄ eſſe virtus q̄ñ quis eligit: incipit: ꝛ pficit: qꝛ vſqꝫ ad finē actuʒ pducit. Eſt aūt duplex finis. ſ. opis: ꝛ hoīs. Unus finis ē ṽtuoſi operis. ſ. ꝙ miles perſeueret vſqꝫ ad finē certaminis: ꝛ magnificus vſqꝫ ad finē opis vel vſqꝫ ad ɔſūmationē opis ꝛ iſte finis ad perſeuerantiā ſpectat. Alius finis eſt vite hoīs vel vite humane. ꝛ q̄rū ad iſtū finē ſūt quedā ṽtutes q̄rū actus per totā vitā hoīs durare debēt: ſicut act⁹ fidei: ſpei: ꝛ charitatis. Cuius rō ē: qꝛ actus iſtarū ṽtutū reſpiciūt finem vltimū totius vite humane. ꝛ ſm hūc finem nō accipit̄ virtus perſeuerātie: ſed ſm p̄mū: vt patʒ Hec. b. Tho. ſcđa ſcđe. q. cxxxvij. arti. j. in ſo. ij. argu⁹ Patʒ igit̄ ex p̄miſſis q̄d ſit virtus perſeuerātie: ꝛ quot ꝛ q̄ i pſeuerantia attēdi debēt.

¶ Duo vitia virtuti perſeuerantie opponuntur. ſcʒ mollicies: ꝛ pertinatia. CA. IIII.

Secundo p̄ncipalit̄ circa pſeuerantiā ɔſiderāda eſt oppoſitionis varietas ſeu varietas oppoſiti. Nam duo vitia ſeu pctā ṽtuti pſeuerātie opponunt̄. ſ. mollicies: ꝛ ptinacia. Primo dico ꝙ mollicies opponit̄ pſeuerātie. qđ tali rōne oſtēdo: Laus pſeuerātie in hoc ɔſiſtit ꝙ aliq̄s nō recedit a bono ppt̄ diuturnam tolerantiā difficiliū ꝛ laborioſoꝝ. ſʒ mollis dr̄ aliq̄s ex hoc ꝙ de facili recedit a bono ppt̄ aliqua difficilia q̄ ſuſtinere nō pōt: g̊ mollicies opponit̄ pſeuerātie. Uel formo taliter rōnē: Nō recedere a bono ꝛ facilit̄ recedere a bono opponunt̄. vl' firmit̄ pſiſtere in bono ꝛ facilit̄ recedere a bono opponūt̄. ſʒ hmōi faciūt pſeuerātia ꝛ mollicies: vt pʒ. g̊ ꝛc. Secūdo hoc idē ɔfirmo ſilitudine. Nā molle dr̄ qđ facile cedit tangēti. Cū igit̄ voluptas forti⁹ moueat attrahēdo q̄ triſticia de carētia voluptatꝭ moueat retrahendo: qꝛ carētia voluptatis ē purus defectus: iō ſm phm pprie mollis dr̄ q̄ recedit a bono ppt̄ triſticias ex defectu delectationū cauſatas: quaſi cedēs debili mouēti. non aūt iudicat̄ aliq̄d molle ex hoc ꝙ cedit fortit̄ ipellenti. vbi gr̄a. Nam parietes cedūt machine pcutiēti. ꝛ iō a ſilī nō reputat̄ aliq̄s mollis ſi cedat aliq̄bus valde grauiter ipellentibus. vñ phus dicit in. vij. ethicoꝝ: ꝙ ſi q̄s a fortib⁹ ꝛ ſupexcellētib⁹ delectatiōib⁹ vincit̄ vel triſticijs nō eſt admirabile ſʒ ɔdonabile ſi ɔ̄tendat. Sʒ forte q̄res q̄d ipellit fortius: an metus piculoꝝ: an appetit⁹ vel cupiditas delectationū. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ metus piculoꝝ. qđ pbo autoritate tullij in p̄mo de officijs ſic dicētis: Nō ē ɔſentaneū q̄ metu nō frangit̄ eū frangi cupiditate: nec q̄ inuictū ſe a labore p̄ſtitit vinci a voluptate. Ipſa enim voluptas fortius mouet attrahēdo q̄ triſticia de carētia voluptatis retrahēdo. Sed forte q̄res ꝛ dices vñ cauſatur mollicies? Rñdeo ꝛ dico ꝙ mollicies ex duob⁹ cāt̄ Primo q̄dē ex ɔſuetudine. Cū eni aliq̄s ɔſuetus ē voluptatibus frui difficili⁹ pōt̄ earū abſentiā ſuſtinere eū triſticia ipellit. delicia aūt reſpicit cām delectatiōis ipeditiuā: puta laborē vel hmōi. vñ ppē delicioſus ē q̄ non pōt ſuſtinē laborē: delectatiōib⁹ ꝛ voluptatib⁹ ꝛ q̄eti dedit⁹ ꝛ aſſuetus. Hec. b. Tho. ſcđa ſcđe. q. cxxxviij. arti. j. vtrum mollicies opponat̄ pſeuerantie: in cor. ſo. ꝛ in ſo. p̄mi ꝛ ſecundi argu.

¶ Qꝫ ptinacia opponit̄ pſeuerātie pbat̄ tripl'r. CA. V.

Secundo dico ꝙ pertinatia opponit̄ pſeuerātie: qđ triplicit̄ pbo. p̄° cōparatiōe ꝛ ſilitudine ſic. Naʒ tullius in ſua rhetorica dicit: ꝙ ſicut ſe hʒ ſupſtitio ad religionē: ita ptinatia ad perſeuerātiā. ſʒ ſupſtitio opponit̄ religiōi: vt pʒ īfra. Supſtitio ꝛ infra. Religio. g̊ ꝛ ptinatia opponit̄ pſeuerātie. 2° h' idē pbo ex nominis interp̄tatiōe. Nam Iſidorus dicit. x. li. etymo: ꝙ ptinax dr̄ qui ē ipudēt̄ tenēs q̄ſi circa oīa tenax. ꝛ h' idē dr̄ ptinax: eo ꝙ in pposito ſuo ad victoriā pſeuerat. Uel ptinax dr̄ durus ꝛ pſeuerās: ipudēs: obſtinat⁹: irreuocabilis: indocilis: vt dicit Papias. 3° hoc idē pbo rōne ſic. Uirtus ɔſiſtit in medio ꝛ vitiū in extremis. ſʒ ptinax eſt q̄ in ppa ſnīa pſeuerat pluſq̄ oꝫ. mollis aūt minuſq̄ oꝫ: vt pʒ ca. p̄cedēti. pſeuerās aūt ſm ꝙ oꝫ. vñ pʒ ꝙ mollis vitupat̄ ſicut ſm defectū medij. ptinax aūt vitupat̄ ſic ſm exceſſū medij: ſed pſeuerās laudat̄ ſicut exiſtēs ī medio. Hec btūs Tho. ſcđa ſcđe. q. cxxxviij. arti. ij. vtrū ptinacia opponat̄ pſeuerātie: argu. 3: ꝛ in cor. ſo. Patet igit̄ ex p̄miſſis dr̄ia inter pſeuerantē: mollē: delicioſū ꝛ ptinacē.

¶ Qꝫ gr̄a diuini auxilij ē neceſſaria ad hoc ꝙ perſeuerantia habeatur. CA. VI.

Tertio p̄ncipaliter circa pſeuerantiā ɔſiderāda ē auxiliatiōis neceſſitas vl' neceſſitas auxilij. Nā gr̄a diuini auxilij ē neceſſaria ad hoc vt pſeuerātia habeat̄. qđ q̄druplicit̄ pbo. ſ. autoritate: rōne: ſilitudine: diſtinctiōe. p̄° pbo autoritate auguſtini in libro de pſeuerantia ſic dicētis. Aſſerimus donū dei eē pſeuerantiā qua vſqꝫ in finē pſeuerat̄ in xp̄o. 2° hoc idē pbo rōe ſic. Cum liberū arbitriū de ſe ſit vertibile ꝛ hoc ei nō tollat̄ p habitualē gr̄am p̄ſentis vite: nō ſubeſt ptāti liberi arbitrij eius p gr̄am reparati vt ſe imobilit̄ in bono ſtatuat. vñ lʒ in ptāte eius ſit ꝙ hoc eligat: non tñ ꝙ faciat. plerūqꝫ in nr̄a ptāte cedit electio: nō tñ executio. Scđo confirmo hāc rationem ſic: Cum eni homo habeat liberum arbitrium naturaliter ꝛ ad bonum ꝛ ad malū flexibile: duplicit̄ pōt hō perſeuerantiā in bono obtinē a deo Uno modo ex debito. ſ. ex merito. ſic pſeuerātia glīe cadit ſub merito: qꝛ liberū arbitriū determinat̄ ad bonuʒ quod erit in gl̄ia. Alio mō ex gratuito: ſicut ex mera gr̄a ſic pſeuerātia vie non cadit ſub merito: ſʒ ſolū ex motione diuina que ē principiū oīs meriti. vñ deus gratia bonū pſeuerātie largit̄ cuicūqꝫ illud largit̄. Tertio hoc idē pbo ſilitudine. Sicut eni q̄libet creatura ad h' ꝙ ſit: indiget vt creat̄ a deo: ita idiget vt ɔſeruet̄ a deo in bono qđ accepit ab ipſo ſʒ pſeuerātia hoīs i bono: ē ɔſeruatio eī⁹ in bono: g̊ ꝛc. Quarto hoc idē pbo diſtinctiōe ſic: Nā pſeuerātia dr̄ tribus modis. p̄° pſeuerātia ſignificat habitū mentis p quē hō firmit̄ ſtat ne moueat̄ ab eo qđ eſt ſm virtutē p triſticias irruētes. 2° mō pſeuerātia pōt dici habitus q̄dā ſm quē hō hʒ ppoſitū pſeuerādi in bono

vsq̄ ad finē. ⁊ vtroq̄ istorū modoꝝ ꝑseuerantia cū gr̄a infundit: sicut cōtinētia ⁊ cetere vtutes. 3° ꝑseuerātia dicit̄ cōtinuatio quedā boni vsq̄ in finē vite. ⁊ ad talē ꝑseuerantiā habendā hō in gr̄a ꝯstitutus: non q̄dē. indiget aliq̄ habituali gr̄a: sed diuino auxilio ipsū dirigēte ⁊ ꝓtegente ꝯ tēptationū īpulsus. Et iō postq̄ aliq̄s ē iustificatꝰ per gr̄az: attente hꝫ a deo petere ꝓdictū ꝑseuerātie donū: vꝫ. s. custodiat̄ a malo vsq̄ ad finē vite. multis enī datur gr̄a q̄bus non dat̄ perseuerātia in gr̄a. vn̄ Augꝰ in libro de bono perseuerātie sic ait: Asserimus dei donū eē ꝑseuerantiā qua vsq̄ in finē perseuerat̄ in xp̄o. Sꝫ ꝯtra Uidet̄ ꝙ hō possit perseuerare in bono absq̄ dono vel auxilio diuīe gr̄e sic. Opa pctōꝝ q̄nq̄ sūt difficiliora q̄ȝ opera virtutū. vn̄ ex persona pctōꝝ dr̄ Sap. v. Ambulauimus vias difficiles. sꝫ aliq̄ perseuerāt in operibus pctī absq̄ alio auxilio. ergo etiā in operibꝰ vtutū pōt hō ꝑseuerare absq̄ auxilio gr̄e diuine. R̄ñdeo ⁊ dico: ꝙ homo pōt cadere per se in pctm̄: sꝫ non pōt resurgē a pctō sine auxilio diūe gratie. Et iō ex hoc ipso ꝙ hō cadit in pctm̄ inq̄ꝫtū ē de se facit se in pctō ꝑseuerantē nisi gr̄a dei liberetur. non aūt ex hoc ipso ꝙ facit bonū facit se perseuerātem in bono: q̄z potēs de se ē peccare. ⁊ iō ad h̄ ꝙ ꝑseueret in bono: indiget diūe gr̄e auxilio. vn̄ aug° in libro de bono ꝑseuerātie dicit: ꝙ ꝑseuerātia petit̄ ab illis q̄ p gratiā sūt sc̄ificati cum dr̄: Sanctificet̄ nomē tuū. ĝ hō etiaꝫ in gr̄a ꝯstitutus indiget dono vel auxilio noue gr̄e vt ei ꝑseuerātia in bono vel in gr̄a dei det̄. Cuiꝰ rō ē: q̄z multis datur gr̄a q̄bꝰ nō datur ꝑseuerātia in gr̄a: iō ⁊c. Ubi nota dr̄iaꝫ inter statū gr̄e ⁊ statū inocētie quo ad donū ꝑseuerātie: eo ꝙ hō nunc in statu gr̄e nobiliori mō accipit donū ꝑseuerātie q̄ȝ accepit homo in p̄mo statu. s. ī statu innocentie añ pctm̄: vt dicit aug° in libro de natura ⁊ gratia. Cuius rō est: q̄z tūc. s. in p̄mo statu. s. innocētie datū ē hoī vt ꝑseuerare posset ī gr̄a: sꝫ nō vt ꝑseueret. Nūc aūt p gr̄am xp̄i multi accipiūt ⁊ donū gr̄e quo ꝑseuerare possint: ⁊ vlterius dat̄ ꝙ ꝑseuerēt. Et sic donū xp̄i maius est q̄ȝ donū ꝯcessū vel datū ade: ⁊ ꝑ ꝯsequēs maius ē donū xp̄i q̄ȝ delictū ade. ⁊ tñ facilius hō p donū gr̄e ꝑseuerare poterat in statu innocētie: ī quo nulla erat rebellio sp̄us ad carnē vel carnis ad sp̄m: q̄ȝ nūc possimus: q̄m reparatio xp̄i gratie ⁊ si sit inchoata q̄ꝫtū ad mentē: nondum tñ ꝯsūmata ē q̄ꝫtū ad carnē qđ erit in patria: vbi hō non solū ꝑseuerare poterit sꝫ etiā peccare nō poterit. Hec btūs Tho. p̄ma scđe. q. cix. arti. ix. vtrū ille q̄ iam ꝯsecutꝰ ē gratiā p seipsū possit opari bonuꝫ ⁊ vitare pctm̄ absq̄ auxilio noue gratie: in so. p̄mi argu. vbi ponit silitudinē ꝓdictam. s. sicut quelibet creatura indiget ꝯseruari a deo sic creari ab eo: ita q̄libet vt indiget ꝙ gr̄a sibi det̄ ad bene opandū ⁊ ad malū vitandū: ita indiget vt ī data sibi gr̄a ꝯseruet̄: qđ ē ꝑseuerare in gr̄a. Et ibidē arti. x. vtꝝ homo in gr̄a ꝯstitutus indigeat auxilio noue gratie ꝯstitutus indigeat auxilio noue gratie ad ꝑseuerandū in bono: argu. ꝯtra: in coꝝ. so. ⁊ in so. i. ij. iij. argu. Et iteꝝ scđa scđe. q. cxxxvij. arti. iiij. vtrū ꝑseuerantia indigeat auxilio gratie argu. ꝯtra: ⁊ in coꝝ. so. ⁊ in so. iij. argu.

Utrū nō ꝑseuerare in bono vel in gratia sit peccatuꝫ. CA. VII.

Sed q̄z dictū fuit ca. ꝓcedenti ꝙ multis datur gratia: q̄bus nō dat̄ ꝑseuerare in gratia: posset aliq̄s querere: vtrū non ꝑseuerare in bono vel in gr̄a sit pctm̄. ⁊ videt̄ ꝙ nō duplici rōe: q̄z ap̄ls. i. ad chorīth. iiij. sic dicit: Quid hēs qđ nō accepisti. Ex quo formo ⁊ facio talē rōnē: Si hō nō ꝑseuerat ī bono vel in gratia sibi a deo data: ex duobꝰ ꝯtingit: aut q̄z nō pōt: aut q̄z nō vult. Si q̄z non pōt: tūc ꝑseuerare non iputat̄ ei ad pctm̄ q̄z nō potuit habere ꝑseuerantiā ī bono vel in gratia sibi data. Si aūt non ꝑseuerat in gr̄a nec hꝫ eā: q̄z nō vult: etiā nō īputatur ei ad culpā: q̄z volūtatez habere nō pōt nisi deo dante. sꝫ deus nō dat ei ꝑseuerantiā: ĝ nō accipit. nō habere aūt ꝑseuerantiā nō īputatur ad pctm̄ ei q̄ nō accepit vel ei cui nō datur: sꝫ deo q̄ non dedit. Secūda rō ē talis: Si affirmatio ē cā affirmatiōis: ⁊ negatio erit cā negatiōis. ĝ a sili si donatio ꝑseuerantie a deo est cā acceptiōis ꝑseuerātie: ex ꝓpposito non donatio ꝑseuerātie erit causa non acceptiōis ꝑseuerantie: ĝ non ē imputandū ei qui nō accepit ꝑseuerantiā sed deo q̄ nō dat. R̄ñdeo ⁊ dico ꝙ cā quare nō accipit hō gratiā vel ꝑseuerantiā in gratia nō ē a deo sꝫ in culpa hoīs. Cuius rō est. q̄z cū deus sit cā oīs boni: non accipe gratiam vel ꝑseuerantiā in gratia cū debet ⁊ expedit est pctm̄: ergo deus nō est cā non donatiōis ꝑseuerantie in bono vel ī gratia sibi data. s. hoī. sed hō ex culpa sua q̄z se nō ꝓparat est causa nō acceptiōis ꝑseuerātie. Ad p̄mū ĝ dicendū ꝙ lꝫ ista ꝯsequētia sit necessaria ex vtraq̄ ꝑte. s. deus dat ꝑseuerantiā: ĝ homo accipit. deus non dat: ĝ homo nō accipit. nō tñ sic est in habitudine casuali. Cuius rō est: q̄z datio ꝑseuerantie a deo ē cā acceptiōis. sed nō acceptio ꝑseuerantie ē cā non donatiōis: ex ꝑte enim bonoꝝ semꝑ est causalitas in deo. ex ꝑte aūt maloꝝ sine defectu nō ponit̄ p̄mo causalitas in deo sꝫ creatura defectibili ⁊ ex sua volūtate deficiēti. Ad scđꝫ vero quo obijcit̄ p simile. s. si affirmatio ē causa affirmatiōis: ⁊ negatio est negatiōis cā: sm̄ ph̄m in libro posterioꝝ: ĝ ⁊c. Dicendū ꝙ aliter se hꝫ in causis naturalibus ⁊ alit̄ in causis voluntarijs. nam in causis naturalibꝰ q̄ ꝓꝑe sūt cause: affirmatio ē cā affirmatiōis: ⁊ negatio ē causa negationis nō tñ in causis volūtarijs: vt verbi gratia. Nō datio enī lꝫ sit inferēs nō acceptiōeꝫ: nō tñ ē causa nō acceptionis. sꝫ nō acceptio ꝑseuerantie ē causa nō datiōis. In causis volūtarijs nō sic est: vbi ex ꝑte negatōis pn̄t adhiberi rōnes diuerse: vt verbi gratia Presentia naute ē cā salutis nauis. absentia aūt naute est vna causa ꝑiculi nauis. qđ pꝫ: q̄z pn̄t etiā esse alie cause plures ꝑiculi nauis p̄ter absentiā naute: vt nauis ꝯfractio: vel inundatio aquarū: vl ventoꝝ īpulsio. vn̄ nō acceptio ꝑseuerātie nō causat̄ p̄mo ex hoc ꝙ deus nō dat: q̄z deus q̄ꝫtū est de se cōfert. sꝫ hoc est ex ꝑte ipsius volūtatis q̄ mutabilis ē duobus modis vel nō tenēdo qđ hꝫ: vel cōuertēdo se indebite ad id qđ non habet. Et hoc in p̄mo angelo peccāte ⁊ in adā sīlit̄. Hec Alex. scđa ꝑte sūme. q. xxv. arti. v. Quare angeli q̄ ceciderūt non ꝑseuerauerūt in bono gratie: in coꝝ. so. ⁊ ī so. duorum argu. contra.

Quanta sit virtus ꝑseuerātie ex duobus apparet. s. ex oppositione ⁊ ꝓposito. CA. VIII.

Quarto ⁊ vltimo p̄ncipalit̄ circa ꝑseuerantiā cōsideranda ē ꝑmiatiōis sublimitas vel sublimitas p̄mij. nā q̄ꝫta sit virtus ꝑseuerantie ex duobꝰ apparet. s. ex opposito: ⁊ ex ꝓposito. Primo q̄dez ex opposito. vt enī dicit Bern̄. in ep̄la ad ianuariū: Tolle ꝑseuerantiā: nec mercedē obsequiū hꝫ: nec b̄n̄ficiū gloriā. nec laudē fortitudo. deniq̄ nō q̄ incepit sꝫ q̄ perseuerauerit. Et iterū Bern̄. in eadē epis. sic ait: Absq̄ perseuerātia nec q̄ pugnat victoriā. nec palmā victor cōsequit̄. ⁊ subdit: Perseuerantia victrix ad meritū: mediatrix ad premiū: soror patiētie: filia cōstantie: amica pacis: amicitiarum modus. vnanimitatis vinculū. Et subdit: Tolle ꝑseuerantiā ⁊c. vbi supra. Et iterū Bern̄. in epis. ad Garriū: Nūq̄ iustus arbitrat̄ se cōprehēdisse: nūq̄ dicit satis ē: sed seꝑ esurit: semper sitit: iusticiā: vt de bono in melius ꝓficere ⁊ perseuerare totis viribus conet̄. Secūdo h̄ idē ꝓbo ex ꝓposito. vn̄ Isidorꝰ in libro de sūmo bono sic ait: Salus perseuerantibꝰ datur. nō enī est btūs q̄ bonum facit: sed q̄ incessabiliter facit. Ita dicit̄ Matth. x.

ti ibidem.xxiiij. Non qui incepit: sȝ qui perseuerauerit sal
uus erit. In quo verbo circa perseuerātiā tangit tria.s.
obligationē: peruentionē: pmiationē. Primo tāgit ob
ligationē dicēs. Qui perseuerauerit. Sȝ vtrū qd perseue
rantia est in pcepto: Rñdeo et dico ꝙ duplex ē perseue
rantia. Una ē continuatio in bonis opib⁹: et ad hāc nul
lus tenet q̄ est ipossibilis. Alia perseuerātia ē ppositū
perseuerādi in bono. et de hac fit mentio cū dicit: Qui p
seuerauerit &c. Rō hui⁹ ē: qȝ pcepta affirmatiua etsi sem
per obligent: nō tñ ad semper: sȝ p loco et tēpore: vt patet
per exēpla infra pcepti dimissio.ca.vij. Et iō sicut precepta
affirmatiua que de patiētia dant. sūt accipiēda sm ppa
rationē animi: vt.s. hō sit pat⁹ ea iplere cū op⁹ fuerit: ita
etiā pcepta pseuerātie sūt accipiēda sm pparationē ani
mi. Hec b. Tho. scda scde.q.cxl.arti.ij. vtȝ pcepta de par
tibus fortitudis cōueniēter tradāt in lege diuina: in so.ij.
argu. Scdo tangit termini puētionē: ibi Usqȝ in finē
.s. in xpm. Aug⁹.xij. libro de ciui.dei sic ait: In xpo nāqȝ
pseuerare est in fide eius q̄ per dilectionē opat pmanere
Et apls ad Ro.x. Finis enī legis xps ad iusticiaȝ oi cre
denti. Ubi nota ꝙ duplex ē finis.s. cōsūptiōis et pfectiōis
verbi gratia: Finis panis est cōsūptio panis. finis hoīs
est pfectio hoīs: et hoc ē xps: cuius adeptio vl' fruitio est
pfectio hoīs. vñ aug⁹ ibidē in glo. Finis legis xps.i. quo
lex iusticie non cōsumit sȝ iplet et pficit. Et subdit aug⁹
ibidē: Dīs enī pfectio in xpo est: vltra quē nō ē quo spes
se extendat. Et subdit: Finis etiā fideliū xps est: ad queȝ
cū puenerit credētis intentio: non ē quo ampli⁹ possit i
uenire. sȝ hȝ in quo possit pmanere. Et ꝯcludit dicēs. Fi
nis ergo dicit: nō qȝ ꝯsumit: sȝ qȝ pficit. Hec aug⁹ ibidē
Et ideo tertio tangit pmij remūerationeȝ: ibi Saluus
erit. Quod verbū exponit qnqȝ modis. p⁹ Hiero. in glo.
colla. exponit sic dicēs. Docet saluator virtutē lōganimi
tatis et patientie. non enī cepisse vel facere virtutis ē: sed
pfecisse vl' pficere. vñ cauda hostie iubet offerri in sacri
ficio. Secundo glo. interli. exponit sic dicēs: Qui pseue
rauerit.s. in virtute et veritate vsqȝ in finē. quocūqȝ tpe in
cipiat vite psentis: saluus erit. Tertio Chris. sup matth.
exponit sic dicēs. Qui pseuerauerit &c. Multoȝ ē inci
pere: pseuerare aūt vl' finire paucoȝ. Et subdit: Quia enī
ꝯsueuerūt multi in pncipio quidē eē vehemētes: postea
vero dissoluti: ppter hoc aūt in finem reqre dicēs: Qui
pseuerauerit vsqȝ in finē &c. Qō pbat et ondit p exēpluȝ
dicens: Que enī vtilitas est seminū in pncipio quidē flo
rescētiū: postmodū vō tabescentiū: ppt hoc sufficienteȝ
pseuerantiā expetit ab ipsis dicēs: Nō q incepit: sȝ q pse
uerauerit &c. 4⁹ mō: et est secūdus modus chrys. etiā ali
ter exponēs ibidē sic dicēs: Ne aūt aliquis dicat ꝙ xps
oīa fecit in aplis. nihil ergo mirabile ē tales illos eē effe
ctos nihil patiētes onerosū. ppt hoc ait: Perseuerantia
est eis etiā opus. Cuius rōnē ibideȝ assignat dicēs: Etsi
enī ex pmis fuerint erepti piculis: alijs difficultatib⁹ cō
seruant: et post illa rursus alia succedūt: et nō stabunt qn
insidias patiant. et hoc occulte insinuat dicēs. Qui pseue
rauerit &c. 5⁹ remigius exponit sic dicēs: Nec inchoanti
bus sed perseuerantibus premium attribuitur. vnde ait:
Qui pseuerauerit. id est qui precepta dei seruauerit et in
psecutionibus nō defecerit: saluus erit. Cuius rationeȝ
assignat dicens. Quia pro persecutionibus terrenis per
cipiet premia regni celestis. Hec beat⁹ Tho. allegat vel
adducit i euāgelio ꝯtinuo super Matth. sup.x. et.xxiiij.
ca. ad expositionem predicte autoritatis: Qui perseuera
uerit &c.

¶ Que sit causa effectiua pollutiōis: et qūo pollutio noc
turna cōtingit ex tribus causis. CA.I.

# Pollutio nocturna

Circa pollutionē nocturnā cōsideranda
sunt tria.s. causa effectiua. culpa rephensi
ua: cautela directiua. Primo cōsideran
da est causa effectiua. vt enī dicit Grego.iiij. libro dialo.
et Isidorus de sūmo bono: Pollutio nocturna cōtingit
ex tribus causis.s. vel ex causa extrinseca spūali: vel ex cā
intrinseca spiritualī: vel ex cā intrinseca corpali. p⁹ enim
dico: ꝙ pollutio qnqȝ puenit ex cā spūali extrinseca.s. ex
demonū illusione: q fantasmata cōmouere psūt: ex quoȝ
appartiōe pollutio qnqȝ sequit. et iō demones dicunt
incensores ingētū faciūt feruere sanguinē: et sic uia ad cō
cupiscentiam disponitur: sicut etiā qdā sibi libidinē p
uocant: vt dicit. b. Tho. scdo scp. sen. dis. viij. arti. v. vtrum
demones intra corpa hoīuȝ obsessoȝ possint eē et aliqd
opari: in so.vij. argu. 2⁹ pollutio nocturna qnqȝ puenit
ex cā intrinseca spūali.s. ex pcedentib⁹ cogitatiōib⁹ tur
pium: vt patebit. 3⁹ pollutio nocturna qnqȝ puenit ex cā
intrinseca corpali. q qdē causa: vel fuit volūtati subiecta
sicut cū ex pcedenti cibi vel potus assūptiōe supflua pol
lutio accidit: vel causa illa nō fuit volūtati subiecta: siue
accidit ex debilitate nature ipotētis retinere semen: siue
ex virtute vel fortitudie nature expellētis: siue qnocūqȝ
alio modo accidit. Ex pmissis igit ꝯcludi pōt ꝙ pollu
tio nocturna in spāli puenit ex qnqȝ cau. Prima est ex
diaboli illusione. Scda ex pcedēti turpium cogitatione
Tertia ex supflua cibi vel potus assūptiōe. Quarta ē ex
nature debili cōplexione nō potētis retinere semē. Quin
ta est ex nature forti vl' supflua et calida cōplexiōe expel
lētis supflua hoc ē semen. Hec. b. Tho. iiij. scp. sen. di. ix.
arti. iiij q. ij. vtruȝ pollutio nocturna impediat a sūptiōe
corpis xpi: in cor. so. iuxta mediū: de casibus ex qb⁹ pol
lutio nocturna accidit in generali et in spāli. et scda scde
q. cliiij. arti. v. vtrū nocturna pollutio sit peccatū: i cor. so.
et iterū tertia pte sume. q. lxxx. arti. vij. vtrum pollutio no
cturna impediat aliquem a sūptione corporis xpi: i cor.
so. iuxta pncipium.

¶ Utrū pollutio sit pctm: et ꝙ pōt dupliciē cōsiderari.
CA.II.

Secundo pncipaliter cōsideranda est
pollutiōis culpa rephensiua: vtrum.s. sit pecca
tum. Et quantū ad hoc rñdeo et dico: ꝙ qȝ pollu
tio nocturna dupliciē pōt cōsiderari: vel ex pte sua: vl' ex
sua causa. Primo pollutio nocturna pōt ꝯsiderari ex pte
sua.i. sm suam eēntiā. et tunc dico ꝙ non est peccatum: sȝ
est vel sequela vel pena peccati. Qȝ aūt sm se pollutio
nocturna nō est pctm vel non habeat rōnē culpe qd ideȝ
est: pbo dupliciter.s. autoritate: et ratione. p⁹ autoritate
phi primo ethicoꝝ: qui dicit ꝙ scdȝ dimidiū vite.i. sm
somnū non differt felix a misero: neqȝ studiosus.i. vtuo
sus a vitioso. sed scdȝ pctm differūt: ergo peccatū in som
no sm se non habet accidere. Secundo hoc idē pbo ra
tione sic: Ubi non potest esse vsus liberi arbitrij qui est
voluntatis consensus vel dissensus in eligendo vl' respu
endo: ibi non pōt esse peccatū. sed in somno est huiusmo
di: g. Et ꝯfirmo 2⁹ hanc rōnē sic: Ubi nullū iudiciū aīe
est liberū neqȝ rōnis neqȝ sensus cōis: ibi neqȝ mot⁹ par
tis appetitiue.s. volūtatis est liber. sed in somno ē hmōi
g in sōno non pōt aliquis peccare. et iō id quod agit hō
dormiens qui nō habet liberū arbitriū rōnis: non iputa
tur ei in culpā: sicut nec id quod agit furiosus vel amēs.
Secūdo pollutio nocturna pōt cōsiderari ex pte sue cau
se. Et tūc dico ꝙ cā pollutiōis pōt eē sine pctō: et cū pctō
veniali: et cū pctō mortali. verbi grā: Nam si pollutio pla
ceat vt est exoneratio vel alleuiatio nature: pctm nō cre
dit. Si vero pollutio placeat ppter delectationem, talis

placentia si sit ex surreptiõe erit pctm̃ veniale. si aũt talis placentia fit cũ deliberato consensu: erit pctm̃ mortale: et pcipue cũ appetitu futuri coitus. Ista autẽ placentia nõ facit pteritã pollutionẽ peccatũ: qz ipsi⁹ causa nõ est: sed ipsa placentia in se est pctm̃ mortale. Dec. b. Tho. quarto scripto sen. di. ix. arti. iiij. q. j. vtrũ pollutio nocturna sit peccatũ: in so. v. argu.

¶ Qz pollutio nocturna pcedit ex tribus causis. CA. III.

Si vo aliq̃ vis pcedere dicas: qz pollutio nocturna pcedit ex trib⁹ causis: pmo ex supabũdantia humoris: scdo ex cõdecentia dulcoris: tertio ex malicia demonis. Primo pcedit ex supabundantia humoris seminalis. s. cũ facta est resolutio humoris supabũdantis in corpe: vel p materiã calefactionis corpis vel p quãcũqz aliã cõmotionẽ corpis dormiẽs somniat ea que ptinẽt ad huiusmodi expulsionẽ supabũdantis humoris vel resoluti: sicut etiã accidit qñ natura grauat ab aliqua alia supfluitate ita qz qñqz in imaginatiõe formant fantasmata ptinẽtia ad emissionẽ taliũ supfluitatũ. Et tũc si abũdantia talis humoris sit ex causa culpabili: puta cum est ex supfluitate cibi vel potus: tũc pollutio nocturna hz rõnẽ culpe ex sua causa. Si autẽ supabundantia vel resolutio talis humoris nõ sit ex aliqua causa culpabili: tũc pollutio nocturna nõ est culpabilis: nec in se nec in causa sua. Scdo pollutio nocturna pcedit ex cogitatiõe pui a: qñ. s. aliqs de pollutiõe nocturna aliqd in vigilia cogitauit: ita qz ex pcedenti cogitatione cõtingit dormientẽ polluí. Et tũc dico qz cogitatio q̃ i vigilia pcessit qñqz est pure speculatiua: puta cũ aliqs causa disputatiõis cogitat de pctis carnalib⁹: et tunc pollutio nocturna nõ est peccatũ nec in se nec in sua causa. Qñqz aũt pcedens cogitatio est cũ aliqua affectiõe vel cõcupiscentie vel horroris. Contingit aũt magis pollutio nocturna ex cogitatione carnaliũ vitiorũ q̃ sũt cũ cõcupiscentia delectationũ taliũ: qz ex hoc remanet quoddã vestigiũ et inclinatio in aia: ita qz dormiẽs facilius inducit in sua imaginatiõe ad assentiendũ actib⁹ ex quib⁹ sequit pollutio. vñ meliora sunt fantasmata studiosorũ q̃ quorũcũqz aliorũ: vt dicit phs in pmo ethicorũ. Et Aug⁹ dicit. xij. sup Gen. ad lram: qz ppter bonã aie affectionẽ quedã ei⁹ merita in somnis claret. Et sic pz qz pollutio nocturna habz rõnẽ culpe ex pte sue cause. s. affectionis vel cõplacentie. Qñqz tñ cõtingit: qz ex pcedẽti cogitatiõe carnaliũ actuũ etiã speculatiua: vel si sit cũ horrore sequit i somnis pollutio: et tũc nõ habet rõnẽ culpe nec in se nec i sua causa.

Tertio pollutio nocturna pcedit ex opatione diaboli ea: puta qñ ex opatione demonis cõmouent fantasmata in ordine ad talẽ effectũ. Et hoc qñqz est cũ pctõ pcedenti. s. ex negligentia pparãdi se cõtra demonis illusiones. Vñ et in sero. s. in cõpletorio cantat: Postẽqz nostrũ cõprime ne polluant corpa. Qñqz vo est absqz oi culpa hoĩs ex sola nequitia demonis: sicut in collationib⁹ patrũ legit de quodã monacho qui semp in dieb⁹ festiuis pollutionẽ nocturnã patiebat diabolo pcurante vt ipe dirett a sacra cõiõe. Sic igit pz ex pmissis qz pollutio nocturna nũq̃ de se est peccatũ: et tñ est sequela pcti pcedẽtis. Dec. b. Tho. scda scdae. q. cliiij. arti. v. vtrũ pollutio nocturna sit peccatum: in cor. solu.

¶ Qz trib⁹ tempozib⁹ pollutio accidit. CA. IIII.

Ad maiorẽ tñ euidentiã pdictorũ est sciendũ qz trib⁹ tpibus pollutio accidit. Quedã enĩ pollutio est q̃ oĩno cõtingit in somno: quedã q̃ initiatur in somno et consũmat in vigilante: quedã q̃ fit oĩno in vigilante. Primo igit dico: qz illa pollutio q̃ oĩno in somno accidit: si nõ ex pcedẽti culpa. s. in vigilis nec fm se est pctm̃ nec rõne radicis. s. cause. Secũdo dico: qz illa pollutio q̃ est oĩno in vigilãte et a volũtate pgredit: põt esse pctm̃ vel cõcomitans pctm̃. Tertio dico qz illa pollutio q̃ initiat in dormiẽte et cõsũmat in vigilãte põt eẽ cũ pctõ et sine pctõ. verbi grã: Nã si ex delectatiõe libidinosa liberi arbitrij cui placet pollutio consũmet: tũc est pctm̃ vel cũ pctõ. et hoc nõ rõne sui sz rõne consensus. Si aũt ex hac radice nõ pcedit: nõ debet dici peccatũ. Sz forte querẽs hũc casum: Si aliqs est pollutus in somno et postea cũ excitat a somno sibi placet qz talis pollutio accidit: vtrũ p placentiã pcedentis pollutionis: pollutio pcedens possit fieri pctm̃. Rñdeo et dico: qz secus est de cõsensu pcedẽte actũ: et de cõsensu sequẽte: qz consensus pcedẽs actũ est cã actus: qz ex cõsensu cõsequit. et iõ cõsensus ille vel cõplacẽtia pcedẽs actũ: dat bonitatẽ et maliciã actui cõsequenti: et cõsensus sequẽs actũ siue bon⁹ siue malus: actui pcedẽti nõ dat vel imponit maliciã vl bonitatẽ. vñ cõcedimus qz ex cõsensu sequẽti actũ pcedens pollutio nõ sit pctm̃. Sed querit: vtrũ cõsensus respectu facti sit pctm̃. Rñdeo et dico qz põt esse sic: et nõ qđ pz. Si enĩ fuerit pollutio ex debilitate nature vel ex ĩfirmitate nature: et postmoduz ei cũ acciderit excitato placeat ppter hoc qz meli⁹ seruiat deo: nõ credo talẽ consensum vel cõplacentiã esse pctm̃. Similit etiã si ei placeat tñ ppter exonerationẽ nature: vtpote: qz prius erat grauat⁹ et modo sentit se alleuiatũ: dũ tñ nullam ibi velit delectationẽ esse: adhuc nõ credo hoc esse pctm̃. Si aũt illa delectatio quã habebat aliquo mõ sensualitatis in dormiẽdo dũ consũmata fuerit pollutio in vigilando, q̃ vt dixi incohoata fuerat in somno ei placeat: põt esse peccatũ veniale et mortale. verbi grã: Si enĩ cũ a somno excitatur aliqs: et habet cõplacentiã circa huiusmõi delectationẽ que orta fuerat in dormiendo repente vel subito: ita qz illi delectatiõi nõ ex deliberatiõe cõsentit: et si deliberaret nõ cõsentiret: tũc est pctm̃ veniale: nõ rõne pollutionis: sz rõne delectatiõis facte in vigilia. Si autẽ aliqs excitatus: nõ solũ repente sz deliberate delectatiõi que i somno obrepserat cõsentit: ita qz etiã placeat sibi si haberet vas debitũ receptioni talis materie in qđ refunderet pollutionẽ illã et deliberate vt dixi: tũc talis pollutio q̃uis sit initiata in dormiendo: fit tñ pctm̃ mortale nõ pter se: sz ppter consũmationis ei⁹ consensũ in vigilia. vñ Matth. v. nõ solũ dicit mechari exteri⁹: nec solũ concupiscere interius: sz etiã videre ad cõcupiscendũ. Et iõ cũ hoc sit plus q̃ videre ad cõcupiscendũ ex cõsensu facto i vigilia erit pctm̃ mortale. Dec Alex. tertia parte sũme. q. xxxi. arti. vj. et iterũ ibidẽ. iij. pte sũme.

¶ Utrũ pollut⁹ de nocte debeat accedere ad sacrũ cõionis. CA. V.

Tertio pncipaliter circa pollutionẽ nocturnã cõsiderãda est prudẽtia vel cautela directiua. vtrũ. s. ille q̃ est pollutus de nocte debeat accedere ad sacramentũ cõionis. Rñdeo et dico: qz hõ ĩpedit a sumptione corpis xpi dupliciter. s. ex necessitate et cõgruitate.

Primo quidẽ ex necessitate pctm̃ mortale ĩpedit pceptionẽ eucharistie. Cui⁹ rõ est: qz mortalit peccat qui cũ cõscia pcti mortalis accedit: vt pz in pmo volũe. s. Eucharistia ca. xix. et xx. Pollutio aũt fm se cõsiderata nullum est pctm̃: vt pz. ij. ca. tñ pollutio ex sua causa põt esse pctm̃ et nõ peccatũ. Nã si causa pollutiõis sit sine pctõ vel cum pctõ veniali: non ex necessitate impedit sũptionẽ corpis xpi. ita. s. qz hõ sumẽdo sit reus corpis et sanguinis xpi. si vo sit pollutio cũ pctõ mortali: ex necessitate ĩpedit. verbi gratia in tribus causis pollutionis. Prima enĩ causa pollutiõis ẽ corpalis: et hec qñqz est sine peccato: vtputa in cibi vel potus supflua sumptione: vel ex corporis passione vel infirmitate: sicut in seminis emissione. Sicut enĩ contingit sanguinẽ supfluere absqz peccato: ita etiã

semen qđ etiā superfluitas sanguinis est. ⁊ tunc si mentis ebetudinē nō inducat ⁊ infirmitas est ꝑpetua: nō impedit a ꝑceptione corpis xp̄i. Si aūt ebetudinē mentis inducat: laudand⁹ est si abstineat. nunc enī tutius est abstinere nisi necessitas incūbat. Debet enim abstinere. xxiiij. horis: qꝛ in tali spacio natura ꝑ corpalē imūdiciā ⁊ mentis ebetudinē reordinat. Si aūt superflua cibi ⁊ potus assumptio ⁊ seminis emissio est ex pctō: ⁊ ꝓcipue corpali: est abstinendū. Secūda causa pollutionis nocturne est mentalis in nobis. s. ꝓcedens cogitatio turpiū. q̄ q̄n ꝙ oīno est sine pctō: puta cū quis causa lectōis vel disputationis cogit de talib⁹ cogitare. ⁊ si hoc fit sine cōcupiscentia ⁊ delectatiōe: nō erūt cogitatiōes imunde sꝫ honeste ex quib⁹ tn̄ pollutio sequi pōt: nec ꝑ cōsequens tn̄ ex necessitate impedit a ꝑceptiōe corpis xp̄i. Qn̄ vō cogitationes ꝓcedentes sūt cū cōcupiscētia ⁊ delectatiōe: ⁊ si assit cōsensus erit pctm̄ mortale: ⁊ a sūptione corpis xp̄i impedit. si autē veniale: non īpedit. Tertia causa pollutionis est spūalis extrinseca. s. illusio demonis. Ubi nota ꝙ illusio demonis pōt cōtingere ex duob⁹. p̄⁹ ex ꝓcedenti nostra negligētia. s. ꝑparādi nos ad deuotionē ⁊ orationem. s. cū q̄s indeuotus sero ꝓcedēti cōmunionē ad dormiendū accesserit: ⁊ talis negligētia est pctm̄ vel mortale vel veniale: Un̄ in tali casu est idē iudiciū sicut de pollutione q̄ ex ꝓcedenti cogitatione causat. 2° pollutio nocturna non causat ex aliquo qđ fit in nobis: imo magis causa cōtraria. s. ex sola illusione ⁊ nequicia demonū volentiū hoīem impedire a sūptiōe hui⁹ sacramēti: qꝛ diabolus ex nequicia vel malicia vel īuidia fructū eucharistie ꝑcipiēde hoī auferre conat: tunc in tali casu nō est a cōione cessandū. vn̄ in collationib⁹ patrū legit: ꝙ cū quidam monach⁹ pollutiōes pateret semꝑ in festis in quibus erat cōicandū: cōperto ꝙ nulla cā ab eo precesserat: decreuerūt ⁊ ei cōsuluerūt patres ꝙ ꝓpter hoc a cōione nō cessaret: ⁊ sic diabol⁹ vidēs se nō posse cōsequi intentum: ab illusiōe cessauit. vn̄ ex quo cōicauit illusio demonū cessauit. Sic igit ex causis pollutiōis cōsiderari pōt vtrū pollutio nocturna ex necessitate impediat sūptionē hui⁹ sacramēti. s. corpis xp̄i. Hec. b. Tho. iiij. scrip. sen. di. ix. arti. iiij. q. ij. vtrū pollutio nocturna īpediat a sūptiōe corpis xp̄i: in cor. solu. a medio vsqꝫ ad finē. ⁊ iterū tertia pte sūme. q. lxxx. arti. vij sub eodē titu. in cor. solu.

¶ Qꝫ homo ꝑ pollutionē impedit a ꝑceptione corpis xp̄i ex quadā congruitate: qꝛ ad hoc ꝙ hō digne accedat ad hoc sacramentū requirunt tria: ⁊ que. CA. VI.

Ecūdo dico ꝙ homo impedit a ꝑceptiōe corpis xp̄i ex quadā congruitate. Ubi nota ꝙ ad hoc ꝙ homo digne accedat ad sacramentū reqrunt tria. p̄⁹ ⁊ ꝓncipalit requirit ꝑfectio cordis. s. mūdicia cōscientie ab oī pctō mortali. ⁊ hec mūdicia nō tollit nisi ꝑ pctm̄ mortale. 2° reqrit erectio mentis ad deū. s. ꝑ actualem deuotionē. ⁊ hec ꝑ tria. s. aut ꝑ mentis ebetudinem: aut euagationē: aut occupationē interdū sine pctō amittit. 3° requirit dispositio corpis. s. mūdicia corpalis. vn̄ ⁊ celebrātes ⁊ volentes tangere hoc sacramentū manus lauāt. Per oppositū aūt tria impediūt sumere corp⁹ xp̄i. p̄mo ⁊ ꝓncipalit ⁊ de necessitate impedit culpa mortalis 2° irreuerētia mentalis: tertio imūdicia corpalis ex incōgruitate. Pollutio igit nocturna si ei⁹ causa est peccatū mortale. impedit: vt pꝫ ca. ꝓcedenti. Si aūt ei⁹ causa nō ē pctm̄ vel saltē ē pctm̄ veniale: impedit ex quadā cōgruitate nisi ī casu necessitatis: vt patebit infra. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. ix. arti. iiij. q. ij. vtrū pollutio nocturna impediat a sūptione corpis xp̄i: in cor. so. iuxta principium.

Ubi nota ꝙ pollutio nocturna etiā si eius causa nō sit pctm̄. impedit assumere corp⁹ xp̄i ex quadā congruitate ꝓpter duas causas vel rōnes. s. ꝓpter feditatē corpis: ⁊ ꝓpter inhabilitatē mentis. Prima rō q̄re pollutio nocturna etiā si eius causa nō sit pctm̄: ex quadā cōgruitate impedit sumere corpus xp̄i est ꝓpter feditatē corpis: qꝛ ex pollutiōe nocturna causat quedā imūdicia vel feditas corpalis: cū qua ꝓpter reuerentiā sacramēti nō decet accedere ad altare. Un̄ volentes cōicare vel aliqđ sacramentū tangere pri⁹ manus lauāt nisi forte talis imundicia sit ꝑpetua: sicut est lepra vel fluxus sanguinis: vel aliquod huiusmōi. Secūda rō est ꝓpter inhabilitatē vel indispositionē mētis. s. ꝓpter indeuotionē vel euagationem. ꝓcipue qn̄ cū turpi imaginatiōe vel cogitatiōe contingit. Hoc tn̄ impedimentū postponi debet ꝓpter aliquā necessitatē: vt Greg⁹ dicit. cū forte dies festus exigit aut exhibere ministeriū ꝓ eo ꝙ sacerdos alius nō adest ipsa necessitas compellit. Hec. b. Tho. tertia pte sūme. q. lxxx. arti. vij. vtrū pollutio nocturna impediat a sūptiōe corpis xp̄i: in fine.

¶ Arguit ꝙ pollutio nō īpediat cōionē. CA. VII.

Ed forte argues hūc casū dato vel posito ꝙ pollutio nocturna ꝓueniat de nocte vel de sero ex aliqua causa q̄ est pctm̄: puta ex causa crapule vel cogitationū pōt contingere ꝙ demane confiteat ⁊ peniteat: g nō impedit tūc cōicare: ⁊ sic videt ꝙ talis pōt digne ⁊ cōgrue cōicare. Rn̄deo trib⁹ modis. p̄⁹ ꝙ lꝫ peccatum veniale magis ꝑtineat vel faciat ad impuritatē mētis q̄ pollutio nocturna: ⁊ sm̄ hoc magis displiceat deo: nō tn̄ peccatū veniale ita ebetat aīam: nec inquinat corpus vt pollutio. 2° dico: ꝙ lꝫ pctm̄ mortale impedit plus q̄ pollutio nocturna: nō tn̄ eēt cōsulendū alicui ꝙ statim post peccatū mortale cōtritus ⁊ cōfessus ad eucharistiā accederet. 3° dico ꝙ lꝫ ꝑ confessionē ⁊ cōtritionē purget macula mentis. s. peccatū mortale: nō tn̄ ibi purgat imūdicia corpis ⁊ ebetudo vel indeuotio mentis que ex pollutione causat ex depressiōe mētis ad carnē. Et iō ⁊ post peccatū mortale ⁊ post pollutionē etiā cōtritus ⁊ confessus non debet statim cōicare: sꝫ debet nisi necessitas magna vrgeret ꝑ aliqđ temp⁹. s. ꝑ spaciū. xxiiij. horaꝝ ꝓpter sacramēti reuerentiā: vt. s. dixi abstinere. vn̄ ⁊ Deutero. xxiij. dicit: Si fuerit inter vos hō qui pollut⁹ sit somno: egredict extra castra ⁊ nō reuertet prius q̄ ad vesperaꝝ lauet aqua. Hec. b. Tho. iiij. scrip. sen. di. ix. arti. iiij. q. ij. vtrū pollutio nocturna īpediat a sumptiōe corpis xp̄i: in solu. i. argu. ⁊. ij. ⁊ iterū. iij. pte sū. q. lxxx. arti. vij. sub eodē titu. in solu. iij. ⁊. iiij. argu.

¶ Qꝫ cause abstinēdi a cōione imediate post pollutionē nocturnā sunt tres.

I vō aliq̄s vis ꝓcedē: dicas ꝙ cause CA. VIII. abstinendi a ꝑceptiōe corpis xp̄i imediate post pollutionē nocturnā ex quadā cōgruitate sunt tres. s. delectatio: ꝑuaricatio: ⁊ corruptio. Prima est delectatio maxīa q̄ est in pollutiōe. Et formo sic rōnē: Sacramentū ē repsentatiuū passiōis xp̄i. in passiōe autē xp̄i maxim⁹ dolor fuit. in pollutiōe aūt est maxima delectatio. ⁊ hec duo maxime distāt. g ⁊c. Secūda cā ex cōgruitate a cōione ꝓhibēs est ꝑuaricatio: qꝛ pollutio attestat anti que ꝑuaricatiōi qua hō recessit a deo ⁊ de⁹ ab hoīe. In hoc aūt sacro accedit deus ad hoīeꝫ ⁊ homo ad deū. sꝫ hec duo. s. accedere ad deū: ⁊ discedere a deo multū distant: g ⁊c. Tertia rō abstinēdi ex cōgruo ab hoc sacro ē nature corruptio. sꝫ contentū in hoc sacro nihil hꝫ corruptionis. g post pollutionē nocturnā statim sequēti mane vel die nō est accedendū ad ꝑceptionē corpis xp̄i. nisi īteruenat causa aliqua spālis: vt pꝫ. s. Hec Alex. iiij. pte sū. q. clxxij. vtrū pollutio nocturna īpediat a cōicatiōe: in cor. so.

¶ Considerāda sūt quinqꝫ ad sciendū qn̄ pollutio nocturna impediat cōionē. CA. IX.

a. Ad maiorē autē p̄dictoꝝ euidentiam vt sciamus que z quos z qñ pollutio nocturna cōicare im pediat: z qñ nō cōsiderare debem⁹ quinq;. Pri mo cōditionē psone cui talis defectus accidit: q si sit hō īmūdicus assuetus: magis dȝ abstinere a sūptiōe corpis xp̄i. p̄pter talia q̃ virtus sanctus: q magis pōt p̄sumere q ex sua culpa talē imundiciā patiat̄. Scd̄o debemus cōsiderare rōnē cause ex qua talis defectus accidit: q si ex culpa sua sibi accidit: abstinere debet nisi magna ne cessitas interuenerit: q̄ z si sine culpa sua acciderit: absti nere tñ debet a sūptiōe: nisi aliqua bona causa reformet peccatum: vtporeq oēs alij de cōuentu cōmunicant: vel dies est deuotus vel solēnis: tunc his casib⁹ pōt cōicare. Tertio debem⁹ cōsiderare affectionē psone in mō acce dendi: q aliqñ accedit hō cū imaginatione turpi: aliqñ sine imaginatiōe turpi. aliqñ hō in somnis cōsentit tur pibus: aliqñ vō nō cōsentit turpib⁹ sȝ dissentit. Qui enī cū imaginatione turpiū z cū consensu accedit: magis dȝ se culpabilem z sic indignū reputare z magis abstinere. Quarto debem⁹ cōsiderare qualitatē z quantitatē ma cule ex pollutiōe relicta in carne z in mente. i. quanta in ordinatio carnis z indispositio mētis sit ex pollutiōe no cturna relicta vel secuta: q quāto est magis inordinat⁹ z fedatus in carne z in mente z indisposit⁹ vel indeuot⁹ in mente tanto magis a cōione abstinere debet. Quin to debem⁹ ɔsiderare opationē vel autoritatē psone: vtrū. s. sit sacerdos vel laicus. nā magis dȝ abstinere sacerdos q̄ celebrat z cōicat a celebrando z cōicando p̄pter pollu tionē nocturnā q̃ laicus q̄ nō celebrat sȝ cōicat tm̄: q̄uis etiā laicus a cōione debet abstinere si causa pollutionis cōtingit aliquo mō ex culpa sua. Ex his igit̄ q̄ dicta sunt supra. patere z cōstare pōt: q siq̄s ex infirmitate īmundi ciā. s. fluxū sanguinis patiat̄: nō tenet̄ abstinere a cōmu nione. qd̄ verum est si talis infirmitas est diuturna. si vō certis dieb⁹ accidit: satis videt̄ cōueniēs q p̄pter reue rentiā sacramēti hūfaciat abstinere. Hec mgr̄ Roman⁹ ordinis p̄dicatoꝝ. iiij. scri. sen. di. ix. vtrū pollutio noctur na ipediat a sūptiōe corpis xp̄i. i cor. so. Et hec oīa a. b. T. vt ex p̄cedētib⁹ pȝ. ¶ Circa p̄ceptū q̄ttuor notat̄. CA. I.

# P Receptum.

p. Circa p̄ce ptum sunt quattuor notanda. s. q̄d sit: a quo fit: cui fit: de quo fit. Primo cōsiderandū est q̄d sit p̄ceptū. Nā p̄ceptū est impiū vel iussio supioris ad inferiorē: vel maioris ad minorē. vñ sicut orō depcatiua vel optatiua est p quā inferior depcat̄ supiorē: q inferior respectu supioris nō habet vim motiuā vel coactiuā: sȝ solā sui desiderij expsi sionē depcando supiorē. ita orō impatiua est p quā su perior ordinat̄ ad inferiorē: p̄cipiendo vel impando: co gendo vel obligando: ita q sñia p̄cepti est cū maior p̄ci pit vel impat aliq̄d minori. Re. s̄. Maior. z. s̄. Obedien tia. Scd̄o p̄ncipalit̄ considerandū est circa p̄ceptum a quo fit. oportet enī q p̄cipiēs habeat autoritatē sup illū cui p̄ceptū facit. Nā ex trib⁹ causis inferior nō tenet̄ obe dire p̄ceptis supioris. Prima est ex autoritatis defectu . s. qñ nō hȝ autoritatē z iurisdictionē sup eū. Secūda est ex defectu honestatis. s. qñ aliq̄d p̄cipit cōtra deū. Ter tia causa est ex excessu ptātis. Si eñi essent duo p̄lati. s. inferior z supior respectu vni⁹ subditi: tūc subditus nō te net̄ obedire p̄lato inferiori p̄cipienti cōtra p̄ceptū supe rioris p̄lati: imo supiori est magis obediendū: puta si cō sul iubeat cōtra p̄consulē: z p̄cōsul cōtra imperatorē: z im perator cōtra deū: tūc spreto cōsule: obediendū est p̄con suli. quo contēpto: obediendū est impatori. quo etiā cō tēpto. obediendū est deo. Ita dicit̄ Actuū. v. Obedire oȝ magis deo q̃ hoīb⁹: sc̄da sc̄de. q. ciiij. arti. v. argu. contra z in cor. q. in medio. Ad cui⁹ euidentiā est sciendū: q ptās inferior aliqñ totalit̄ deriuat̄ a supiore: sicut ptās balliui a rege. z tunc supiori est magis obediendū. Aliqñ vō ptās inferior nō totalit̄ deriuat̄ a supiori: sȝ in aliqb⁹ subest ei. z tūc in quib⁹ inferior nō subest supiori: nō est magis obediendū supiori q̃ inferiori. Nā in q̄busdā ca sibus magis est obediendū epō q̃ archiepō. etiā si epō archiepus cōtrariū demandaret. Tertio p̄ncipalit̄ cir ca p̄ceptū cōsiderandū est cui fit p̄ceptū. Nā in duob⁹ ca sibus spālit̄ p̄latus suo subdito p̄ceptū nō pōt facē. Pri mus casus est: qñ subditus nō est capax p̄cepti: vel p̄ce ptū adimplere nō posset. Cū eñi supiores p̄cepta multi plicāt: ita q subdit⁹ ea vix aut nūq̃ pōt seruare: excusat̄ a pctō si ea nō seruat: al's homo vel subdit⁹ pctm̄ mortale vitare nō posset: qd̄ est incōueniēs. Et iō p̄lati debēt ab stinere a multitudine p̄ceptorū: vbi. s̄. q. cv. arti. j. in solu. iij. argu. Secūdus casus est in quo subdit⁹ nō tenet̄ ma gis obedire p̄cepto p̄lati q̃ cōsciētie sue: ita q p̄ceptū p̄ lati magis ligat q̃ cōsciā. Sȝ forte argues in cōtrariū sic: Cōsciētia recta nullū iudicē hȝ sup se p̄ter deū. p̄lat⁹ vō pōt habere iudicē sup se aliū a deo. g cōsciētia est su perior iudex p̄lato: z sic magis tenet̄ subdit⁹ obedire cō sciētie q̃ p̄lato. Rñdeo z dico: q lȝ cōsciā sit iudex nō tñ ē iudex imediate sub deo nisi quo ad ea q̄ p̄cipit vel p̄hi bet deus. Habet aūt p̄latū supra se s̄m cui⁹ discretionem formari debet saltē in indifferentib⁹. Cauere tñ debent p̄lati ne indiscrete p̄cipiāt p̄pter piculū ɔsciaꝝ. Quar to notandū est: q si querat̄ q̄ obediētia sit magis merito ria vel laudabilis: an obediētia in aduersis vel difficili bus: aut in p̄speris aut facilibus: Dico q in aduersis est obediētia magis laudabilis vl' meritoria. Cui⁹ rō est: q obediētia in aduersis nō inclinat̄ ad implendā p̄priam voluntatē: sȝ solū ad implendū p̄ceptū. vñ cū p̄ceptū obe dienti fit p̄ceptū supioris: tanto obediētia magis meri toria est: quāto magis inclinat hoīs volūtatē ad implen dū p̄ceptū supioris. In p̄speris aūt vel facilib⁹ obediētia nō videt̄ p̄ncipalit̄ tendere ad implendū p̄ceptū: sȝ ad p̄ sequendū p̄priū volūtā. Alio vō mō si obediētia in p̄spe ris nō sequat̄ p̄priā voluntatē: sȝ poti⁹ volūtatē p̄cipiē tis: tūc talis obediētia nō est min⁹ laudabilis q̃ ī aduer sis: sc̄da sc̄de. q. ciiij. arti. ij. in so. iij. argu. Quinto notan dū est q deo tenemur in oīb⁹ obedire. p⁹ quidē ī interio rib⁹. s. in motib⁹ vel actib⁹ volūtatis. Cui⁹ rō est: q mobi le motori sufficiēti obedire tenet̄. sȝ deus est creator vel motor mētis vel volūtatis. g zc. 2⁹ tenemur obedire deo in reb⁹ naturalib⁹. Cuius rō est: q creatura creatori suo obedire tenet̄. sȝ de⁹ est creator z gubernator: g zc. 3⁹ tene mur obedire deo ī moralibus: q ipse nihil male p̄cipit. Sȝ forte argues q nos nō debem⁹ deo obedire ī oīb⁹ z hoc trib⁹ modis. Primo sic: Precipiēti cōtra virtutē nō ē obediēdū. sȝ de⁹ p̄cepit abrahe ɔ̄ virtutē iusticie. s. q in terficeret filiū inocentē: vt dr̄ Geñ. xxij. g zc. Rñdeo z di co: q p̄ceptū factū abrahe de occisiōe filij nō fuit ɔ̄ iusti ciā: q de⁹ ē actor mortis z vite. Scd̄o argues sic: Preci pienti ɔ̄ iusticiā nō ē obediendū. sȝ de⁹ ɔ̄ iusticiā p̄cepit fi lijs isrl' vt furarent̄ res egyptiorꝝ: vt dr̄ Exo. xij. g zc. Rñ deo z dico: q p̄ceptū factū filijs isrl' de ablatiōe rerū egy ptiorꝝ nō fuit ɔ̄ iusticiā: q dei sūt oīa z cui voluerit dat illa. Tertio argues sic: Precipiēti ɔ̄ castitatē nō ē obe diendū. sȝ de⁹ p̄cepit Osee vt accipet mulierē adulterā: g zc. Rñdeo z dico q p̄ceptū factū Osee de muliere adul tera nō fuit ɔ̄ castitatē: q ipse fuit ordinator hūane ge nerationis. z ille ē debitus modus vtēdi mulieribus quē deus instituit: secunda sc̄de. q. ciiij. arti. iiij. in cor. q. z in solu. secūdi argu. p totū. Quomodo autē teneamur velle

vel facere qȯ deus vult Re.infra Uolūtatis bonitas.

℃ Quō pceptū describit vel diffinit. CA.I.

# Receptum.

Circa pcepṫum cōsiderāda sūt tria.s. euidentia entitatis: differētia q̄litatis: sufficiētia numerositatis.vel alit: Realis euidētia.s.quō describit: virtual' differētia.s. quō distinguit: numeralis cōdecentia vel sufficientia.s. quō numerat: Primo circa pceptū cōsiderāda est realis euidētia .s.quō describit.nā pceptū sic diffinit: Preceptū ē iussio vel imperiū faciēdi aliq̄d vel nō faciēdi. In qua diffinitione tangūt duo.s.psona cui cōueniat dicēs: Preceptū est iussio vel imperiū.s.supioris ad inferiorē. Cui' rō est q: in hoc differt orō vel obediētia ab impio: q: sicut obedire est minoris:ita impare est supioris.ꝛ sicut orō ē inferioris ad supiorē: vel equalis ad equalē ita impare est supioris ad inferiorē: ita ꝙ vn' inducit aliū ad aliq̄d faciendū vel omittendū dupliciť. Uno mō sicut alliciēs vel suadēs qȯ fit orādo. Alio mō sicut cogēs vel necessitatē inducēs qȯ fit impando. 2° in diffinitiōe pcepti tangit materia de qua fiat cū dicit: Faciēdi aliq̄d vel nō faciēdi. vñ iussio vel imperiū est supioris expssio de faciēdo aliq̄d vl' nō faciēdo facta ei q̄ est inferior. Faciendū aūt dicit qȯ est debitū fieri: vt honorare patrē: nō faciendū aūt qȯ est debitū nō fieri generalit.ꝙ pz rō vl' diffinitio pcepti qua dicit: Preceptū est iussio vel impiū faciēdi aliq̄d vel nō faciēdi expssa inferiori. Hec Alex.iu.pte sū. q.xxv.arti.pmo q̄d est preceptū:in cor.so. Et.b.Tho.scđa scđe.q.lxxxiij.art.pmo de orone.s.q̄d sit orō:in cor.solu. vbi differentiā ponit inter orare ꝛ impare.

℃ Q: aliq̄d sit faciendū ꝛ nō faciendū dupliciť. CA.II

a D maiorē aūt euidentiā pcedētis ca.est sciendū ꝙ aliq̄d est faciendū vel nō faciendū dupliciter. Primo enī est aliq̄d faciendū: vel q: ex sua natura bonū: vt diligere deū: honorare patrē: ꝛ huiusmōi. vel' q: est pceptū tm̄: vt pcepta sacrificiorꝫ ꝛ huiusmōi facienda iudeis. Similit aliq̄d est nō faciendū dupliciter vel qȯ est ex natura malum: vt occidere ꝛ mechari: ꝛ ista sūt phibita q: mala. vel q: est phibitū solū qȯ de natura sua est indifferēs: vt comedere de ligno scie: ꝛ hoc malū est q: phibitum. Dicendū est igit qȯ dē faciendū qȯ de natura sua est bonū pcipit i decalogo. ꝛ dē nō faciendū q: ex suo genere vel natura est malū phibet in decalogo Hec Alex.tertia pte sūme.q.xxv.arti.xiij. vtrū p pceptuꝫ decalogi pcipiat generalit oē faciendū: ꝛ in phibitionibus phibeat oē nō faciendū:in cor.so. Et q: pceptuꝫ necessitatē inducit ad obseruantiā sui: vt pz ca.pcedēti: sequitur ꝙ transgressor pcepti mortalit peccat: vt pz in hoc volumine.s̄. Obediētia de ei' opposito.s.de inobediētia q̄ est petm̄ mortale. Sꝫ contra: Si transgressio pcepti est petm̄ mortale: videt ꝙ xp̄s dederit leproso curato ab eo materiā peccādi mortalit. pcipiēs Luc.v.ne cui diceret: cū sciret eū manifestare ꝛ pceptū nō seruare. Rñdeo ꝛ dico ꝙ aliqñ ē pceptū ꝛ forma pcepti sicut Exodi.xx. Honora patrē tuū ꝛc. Aliqñ est pceptū nō forma pcepti: sic Exodi.xx. Nō occides. Aliqñ est forma pcepti nō preceptū sm̄ intentionē pcipientis: sicut dicit Luce.v.ꝙ dñs pcepit illi ne cui diceret. vñ lꝫ ponat ibi forma pcepti ꝛ verbū pcepti: nō tñ fuit pceptū sm̄ intentionē xp̄i: q: nō intendebat hoc.s.ꝙ taceret. Quare aūt hoc.s.ꝙ taceret pcepit dñs: cū manifestare miraculū cederet ad laudem dei: tacere aūt nō. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ hoc xp̄us fecit pp̄ter tres rōnes. quarꝫ duas Ambrosius in glo.ponit. Prima rō est pp̄ter nostrū exemplū. vñ sic ait: Precepit illi vt nemini diceret: vt.s.doceret nō vulganda nostra bñficia sꝫ pmenda: vt nō solū abstineamus a mercede pecunie sed etiā gratie. Secūda rō est sm̄ Ambrosiuꝫ ibidē dicentē: Aut fortasse illa silentii causa est impari. ꝙ meliores putabat q̄ fide magis spontanea: q̄ꝫ q̄ speratis bñficiis crediderit. Tertia rō quare pcepit ei vt taceret est: q: magis ꝛ efficaci' clamat opus q̄ꝫ verbū. vñ glo.ibidē sic ait: Taceri iubet nec taceri pōt: non ꝙ saluator aliq̄d voluit ꝛ nō potuit: sꝫ dat exemplū: vt sui in magnis que faciunt latere velint: sꝫ vt psint aliis inuiti pdant. Quarta rō ē sm̄ Chryso.ibidē q̄ sic ait: Nō pcepit simpliciť ꝙ nūq̄ꝫ diceret: sꝫ ꝙ nō diceret anq̄ꝫ se sacerdoti ostenderet: ne sacerdos pp̄ter odiū ad xp̄m mūdatū nō reciperet. Et iō subdit Uade ꝛ ostende te sacerdoti ꝛc. Et subdit Chryso.ibidē dicens: Et q: vt plurimū hoīes dū egrotant dei sūt memores: vt aūt cōualescūt ebetant: mandat vt deū pre oculis habeat dans gloriā deo. vñ sequit: Uade ꝛ ostēde te sacerdoti. ꝛ est tertia rō sm̄ Chryso. Hec.b.Tho.in euāgelio cōtinuo sup Lucā ad expositionē pdicte auctoritatis: Luce.v. ꝛ dñs Hugo cardinalis ordinis pdicatorꝫ in postilla sup Lucaꝫ.hoc pcepit ei ꝛc. vbi facit distinctionem pdictam de pcepto.

℃ Q: in lege veteri necesse fuit pponi diuersa pcepta. CA.III.

s Ecūdo pncipalit circa pceptū ɔsiderāda est virtualis differētia. necesse enī fuit in lege veteri pponi diuersa pcepta.s.affirmatiua ꝛ negatiua: ꝛ sub diuerso mō.s.impatiuo ꝛ indicatiuo. Primo dico ꝙ in lege veteri fuit necesse pponi diuersa pcepta.s.affirmatiua ꝛ negatiua. Cui' rō est: q: in lege veteri quidam erāt pni ad cōmittendū malū ꝛ quidā ad omittendum bonuꝫ. Et iō vt gradatim hoīes inducerent ad virtutes: primo quidē abstinēdo a malo: oportuit dari pcepta negatiua cōtra cōmissionē mali: ꝛ postmodū oportuit dari pcepta affirmatiua de faciēdo bonū cōtra omissionē boni. Patet igit causa vel rō quare in lege veteri oportuit dari pcepta negatiua ꝛ affirmatiua. Hec.b.Tho.prima scđe.q.lxxij.arti.vj. vtrū petm̄ omissiōis ꝛ cōmissionis differāt specie. in so.ij.argu. Scđo dico ꝙ lex i pceptis ponit modū impatiuū dicēs: Ego dñs pcipio hec. q: cōmissio mali videt dānabilis: nō aūt omissio boni: iō lex in pceptis que sunt contra bonū omitiendū dicit: facias que tibi pcepit dñs: vt lex ostendat ꝙ dānabile est omittere bonū: ꝛ ꝙ ex debito tenemur ad nō omittendū sed ad faciendū. Similit ꝙ aliqui in lege erant proni ad errorem. ꝛ hoc vel ex defectu nature: vel ex corruptiōe vel fomite vel ex consuetudine: iō lex in pceptis ponit modum indicatiuū. nam aliqui sunt proni ad errorē: vel ex defectu intellectus: vel ex defectu affectus. p° enī contra defectuꝫ intellectus lex inducit rōnem quare a malo sit abstinendū: ꝛ bonū faciendum. 2° contra defectum affectus inducit pmissionem ꝛ cōminationē. Affectus enī mouet ad bonum ꝛ retrahit a malo dupliciter.s.timore ꝛ amore. Cōminatio aūt est ad cōmouendū affectum timore: pmissio vō est ad mouendū affectum amore. ꝛ iō hac rōne quedam pcepta dant negatiua: ꝛ quedam affirmatiua: quedam dant modo impatiuo: quedam vō modo indicatiuo. Hec Alexan.tertia parte sūme.q.xxv. arti.xli.de distinctione pceptorꝫ. Sed queris qȯ istorꝫ pceptorꝫ magis obligat: an affirmatiuum: an negatiuū. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ negatiuū. Cuius rō est: q: pceptum affirmatiuū obligat semp.i.in omni tpe: sꝫ non ad semp.i. ad oē tempus. Hoc intellige in pceptis decalogi ꝛ iuris naturalis. verbi grā: Honorare parētes est pceptū affirmatiuū: qȯ obligat me semp: q: semp teneor honorare parentes. sed nō obligat tñ ad semp: tum q: non ē possibile: tum q: non ē expediēs vel necesse. vñ non in oī tpe teneor honorare patrē: sed cum tp̄s requirit.i.cū necessi/

tas ē ex pte patris: ⁊ possibilitas ex pte mea. Sed p̄ceptū negatiuū semp obligat ⁊ ad semp: sicut non mechaberis ⁊ huiusmodi: qꝛ semp teneoꝛ nō mechari ⁊ quocūqꝫ tpe. Hec alex. vbi supra arti. j. qd ē p̄ceptū: in coꝛ. so.

¶ Qꝫ p̄ceptum nature est necessitatis: ⁊ nota diuisionem preceptoꝛum. CA. IIII.

D maioꝛē aūt euidentiā p̄dictoꝝ circa diuisionē p̄ceptoꝝ nota q̄ precepta sic diuidunꝰ: q̄ aliud est negatiuū: aliud affirmatiuū: de q̄bus pꝫ ca. p̄cedēti. aliud ē preceptū nature: aliud disciplīe: aliud legis scripte. Nam preceptū nature ē necessitatis. preceptū disciplīne ē debiti vel obligatiōis. preceptū legis scripte est honestatis. Primo dico q̄ p̄ceptū nature ē necessitatis. qd̄ dicitur preceptū nature duplici rōne. vel qꝛ est datum ꝓpter naturā: vt illud Crescite ⁊ multiplicamini Geñ. p̄mo. vel qꝛ ē s̄m dictamē rōnis naturalis faciendū: vt non facias alij quod tibi nō vis fieri: Thobie quarto. Hoc aūt p̄ceptū nature adhuc diuidiꝰ: quia aut ē datum: vel insitū: vel innatū. Si est datum: vel est datum ꝓpter naturā ꝯseruandā s̄m actū potētie nutritiue: vt illud Geñ. ij. De oī ligno paradisi comede. aut ē datum ꝓpter naturā multiplicandā: vt illud Geñ. j. Crescite ⁊c. Si preceptū ē innatū vel insitum conscientie cuiuslibet s̄m dictamen rōnis de faciendo ⁊ non faciēdo: iuxta illud apl̄i ad ro. ij. Cum eni gentes que legē non habent: naturaliter ea que legis sūt faciunt: ipsi sibi sūt lex: qui ostēdunt opus legis scriptū in coꝛdib⁹ suis. q. d. Qui non hn̄t legē scriptā moysi vel aliā: habent legem coꝛdi infixā. s. legē naturalē: qua vnusquisqꝫ intelligit sibi: ⁊ conscius ē quid sit bonū: ⁊ quid sit malū. Et hoc preceptum nature etiā diuidiꝰ: qꝛ aliud est oꝛdinatū in deū: sicut diligere creatoꝛē sup oīa ⁊ ei obedire sup oīa: quod est insitū ꝯscientie cuiuslibet. Aliud est oꝛdinatū in ꝓximū. ⁊ hoc dupliciter. s. s̄m viam innocētie: vt illd̄ thobie iiij. Quod ab alio oderis tibi fieri: alteri ne feceris. ⁊ secundū viā beneficētie: vt illud preceptum Matth. vij. Quecūqꝫ vultis vt faciāt vobis hoīes: ⁊ vos eadē facite illis. Sic igitur lex naturalis ē scripta in rōne vel in rōnali ꝑ discretionē vel cognitionē naturalem boni ⁊ mali: in ꝯcupiscibili ꝑ amoꝛem boni: in irascibili ꝑ detestationē mali. vñ quilibet illa opa laudat que lex iubet. ⁊ illa dānat que lex ꝓhibet. Hec est igiꝰ vna diuisio p̄cepti nature siue legis naturalis: vt dicit Alex. ētia pte sūme. q. xv. arti. j. quid est preceptū in coꝛpe solutiōis.

¶ Qꝫ p̄ceptū disciplīe ē debiti vel obligatiōis. CA. V

Ecundo dico q̄ p̄ceptū disciplīne ē debiti vl̄ obligatiōis. quod q̄dē preceptū generalr̄ ē p̄ceptū datum ad ꝓbationē vt homo sciat se debere obedire deo: non tm̄ in expedientib⁹ ⁊ honestis: sed etiā in indifferentib⁹. Et illud p̄ceptū etiā diuidiꝰ: qꝛ quoddā datum ē ad ꝓbationē obediētie: vt illud p̄ceptū negatiuū datū ade Geñ. ij. De ligno aūt scientie boni ⁊ mali ne comedas. Quoddā vero datū ē ad ꝓbationē fidei: vt illud p̄ceptū datū abrae. Geñ. xxij. Tolle filiū tuū ⁊c. ⁊ ē p̄ceptū affirmatiuū. Hec alexander vbi supra īmediate.

¶ Qꝫ p̄ceptū legis scripte ē p̄ceptū honestatis. vbi nota q̄ p̄cepta legis nature ⁊ legis scripte differūt in duob⁹.

Ertio dico q̄ p̄ceptū legis scripte ē CA. VI. p̄ceptū honestatis: Ubi nota q̄ p̄ceptū legis nature: ⁊ p̄cepta legis scripte dr̄ūt in duobus. s. in obligatiōe: ⁊ in fine. Primo in obligatiōe: qꝛ p̄recepta legis nature nō tenemur īplere ex charitate. p̄cepta autē legis scripte tenemur īplere ex charitate: ꝓpꝰ illud p̄ma ad Thimo. p̄mo. Finis p̄cepti ē charitas. Ex quo sequitur q̄ in omni p̄cepto legis scripte includiꝰ motus grē. s. q̄ ex charitate impleaꝰ. In p̄cepto aūt nature includiꝰ motus nature. s. vt fiat ex naturali pietate. Secūdo differūt in fine: qꝛ p̄cepta legis diuine data sūt ad merendū vitā eternā p̄mo ⁊ ꝑ se. Preceptū vero nature datū ē ad habilitandū vel disponēdū ad v̄tutes politicas: vt ꝑ v̄tutes politicas disponaꝰ hō ad virtutes theologicas. q̄ faciunt dignū vita eterna. Hic ē oꝛdo ꝯueniēs vt hō ꝑ p̄ncipia iuris naturalis descripti in ꝯsciētia: ad v̄tutes politicas habiliteꝰ: disponaꝰ: ⁊ exerciteꝰ: ⁊ sic hoī qd̄ in se ē facienti ⁊ sic disposito: infundaꝰ gr̄a ⁊ virtutes que faciunt gratū deo. Dicamus igiꝰ ⁊ ꝯcludamus q̄ p̄cepta legis nature ⁊ legis diuine differūt ꝑ īplicitū ⁊ explicitum nam qd̄ lex naturalis (q̄ ē infixa ꝯsciētie cuiuslibet) continet īplicite: lex scripta decalogi ꝯtinet explicite: vt verbi gr̄a Lex naturalis dicit. Nō facies alij qd̄ tibi nō vis fieri. Lex scripta. s. lex diuina dicit explicite: Non occides: nō furaberis ⁊c. Hec alex. iij. pte sū. q. xxv. arti. ij. de dr̄ia legis naturalis ⁊ legis scripte in coꝛ. so.

¶ Quō p̄cepta decalogi sufficienꝰ numeranꝰ: ꝯuenienter oꝛdinanꝰ: differenter danꝰ: eminenꝰ cōmendanꝰ.

Ertio p̄ncipaliter circa p̄ceptum CA. VII. ꝯsideranda ē numeralis ꝯuenientia. Ubi nota q̄ p̄cepta decalogi habēt in se quatuoꝛ. p̄mo enī sufficienꝰ numeranꝰ: scd̄o ꝯueniēter oꝛdinanꝰ. tertio differenꝰ danꝰ: quarto eminenter cōmēdanꝰ. Primo enī dico: q̄ p̄cepta decologi sufficienter numeranꝰ. Sūt enī decē p̄cepta legis. nā dica idē ē quod decē: ⁊ logos idē ē qd̄ sermo. vñ decalogus idē ē q̄ decē p̄cepta legis. Qꝫ aūt sufficienꝰ ⁊ ꝯuenienꝰ sint decē: ꝓbo tripliciꝰ. s. autoritate: rōne: ⁊ figura. Primo hoc ꝓbo autoritate deutro. iiij. vbi dixit moyses iudeis: Ostēdit deus pactū suū qd̄ p̄cepit vt faceretis: ⁊ decē verba q̄ scripsit in duab⁹ tabulis lapideis. Scd̄o hoc idē ostēdo rōne: qꝛ sicut precepta legis hūane oꝛdināt hoīez ad cōitatē humanā: ita p̄cepta legis diuine oꝛdināt hoīez ad quandā cōitatē sub deo: vel ad cōitatē diuinā. Ad hoc aūt q̄ aliqs in aliqua cōitate bn̄ oꝛdineꝰ ⁊ cōmoreꝰ: opoꝛtet q̄ bn̄ se habeat ad caput ⁊ ad mēbra. s. ad p̄ncipē ⁊ ad multitudinē. Sic ḡ q̄ hō bn̄ se habeat ī cōitate diua. oꝫ q̄ in lege dei fiant. duo: p̄mo ꝯferāꝰ p̄cepta oꝛdināria hoīez ad deū. scd̄o cōferā l alis p̄cepta oꝛdinātia hoīez ad ꝓximū. Princip aūt cōitatis dꝫ hō tria. s. fidelitatē: honoꝛē: ⁊ obsecutionē. p̄⁹ fidelitatē: q̄ i h̄ ꝯsistit: vt honoꝛē p̄ncipis ad alios nō deferat. ⁊ q̄tū ad hoc accipiꝰ p̄mū p̄ceptū: Exodi. xx. Non habebis deos alienos. 2° dꝫ honoꝛē ⁊ reuerētiā ad p̄ncipē vt nihil iniuriosū ꝯ eūm cōmittat. ⁊ q̄tū ad hoc accipiꝰ scd̄z p̄ceptū. qd̄ ē: Nō assumes nomē dei tui in vanū 3° dꝫ obsecutionē: vt. s. p̄ncipi famuleꝰ: ⁊ obseq̄ꝰ: qd̄ in recōpēsatiōe bn̄ficij ab eo ꝑcepti ꝯsistit. ⁊ q̄tū ad h̄ ē tertiū p̄ceptū de scificatiōe sabbati in memoꝛiā creatiōis rex.

Scd̄o dico q̄ hō bn̄ se hr̄e dꝫ ad multitudinē. ⁊ h̄ dupliciꝰ. p̄⁹ sp̄alr̄ vt ei debitū reddat. s. q̄ ei bn̄faciat: ⁊ q̄tū ad h̄ accipiꝰ q̄rtū p̄ceptū de honoꝛatiōe parētū. 2° generalr̄ ē debitū vt nulli noceat. Ubi nota q̄ nocumētū alicui inferꝰ tripl̄r. s. ope: oꝛe ⁊ coꝛde. p̄⁹ ꝓhibeꝰ ne aliqs alicui īferat nocumētū ope. qd̄ fit trib⁹ modis. p̄⁹ ī ꝑsōa ꝓpa. ⁊ h̄ ē q̄ntū p̄ceptū: Nō occides. 2° ī ꝑsona sibi ꝯiūcta q̄ ē caro vna cū eo ad ꝓpagationē plis. ⁊ h̄ ꝓhibeꝰ sexto p̄cepto cū dr̄: Nō mechaberis. 3° ī re possessa q̄ oꝛdinaꝰ ad vtrūqꝫ. ⁊ h̄ ꝓhibeꝰ septīo p̄cepto cū dr̄: Nō furtū facies. 2° inferꝰ ꝓrio nocumētū oꝛe. ⁊ h̄ ꝓhibeꝰ octauo p̄cepto cū dr̄: Nō loq̄ris ꝯ ꝓximū tuū falsū testioniū. 3° inferꝰ alicui nocumētū coꝛde. ⁊ h̄ dupl̄r: vl̄ qꝛ ꝓhibeꝰ ois luxuria: ⁊ h̄ ꝓhibeꝰ nono p̄cepto cū dr̄. Nō desiderabis vxoꝛē ꝓximi tui. vel ꝓhibeꝰ auaricia: ⁊ h̄ decīo p̄cepto: Nō ꝯcupisces rē ꝓximi tui Hec .b. Tho. p̄ma scd̄e. q. c. arti. v. vtrū p̄cepta decalogi ꝯueniēꝰ ⁊ sufficiēꝰ numereꝰ

argu.cōtra: ꝛ in cor.so: Tertio ꝑncipaliter hoc idē pbo figura veteris testamēti quā allegat Hiero.in glo.colla. Exodi.xx. ꝛ deutro.v.sup illo verbo.scripsit ea.s. decē precepta in duabus tabulis lapideis.sic dicēs: Et notandū ꝙ sicut decē plagis percutiunt egyptii.sic decē ꝑceptis scribunt tabule quibus populus dei regat ꝛ demones occidantur. Et subdit: Duo testamēta signant in duab⁹ tabulis: que sūt duo dilectiōis ꝑcepta.s.dilectio dei ꝛ ꝓximi: in quib⁹ tota lex pendet ꝛ ꝓphe. In pma eni tabula scribūtur tria ꝑcepta q̄ ad dilectionē dei ptinent. In scda vero tabula scribunt septē ꝑcepta q̄ ad dilectionē ꝓximi ꝛ societatē ptinēt. Et subiūgit hiero. Lapidee vero tabule: lapidea iudeoꝝ corda significant: qꝛ cor iudeoꝝ erat lapideū ꝛ insensibile: solidū: durū ꝛ obstinatū: sm illud: Induratū ē cor pharaonis. ꝛ sm illud actuū.vii. Dura ceruice ꝛ incircūcisi corde. Et Ezech.xxxvi. Auferā a vobis cor lapideū. Glo.interli.i.cor durū ꝛ incredulū: ꝛ dabo vobis cor carneū. Glo.interli.i.molle ꝛ tenerū.in quo mandata dei scribūt: ita ꝙ tale cor sit aptū ꝛ dispositū vt possit recipe spūsctū. Uel due tabule sūt intellect⁹ vel affectus: veritas in intellectu: pietas in affectu. Iste due tabule debēt eē carnee vt sit abile.s.molle ꝛ dulce ꝓpt ꝑdictas causas.

¶ Quomodo ꝑcepta decalogi compant plagis egyptiorum in speciali. CA.VIII.

Ostēsō dictū est in generali de ꝑceptis xpianoꝝ ꝛ de plagis egyptioꝝ.i.reproboꝝ: nūc in spāli ꝑceptoꝝ numerū ꝛ plagarū numerū simit videam⁹. Primū ē ꝑceptū de colēdo vno deo. Nō erunt inquit dii alieni pter me. Prima plaga fuit conuersio aque in sanguinē. compatur eni pmū ꝑceptū pme plage. Cuius rō est: qꝛ aqua de qua generant oia: signat vnū ꝛ verum deū ex quo creant ꝛ sūt oia. ꝛ sanguis carnē mortalē signat. Aqua vero versa in sanguinē: qꝛ ipii.i.heretici ꝛ infideles cōmutauerūt gliaꝫ dei incorruptibilis in similitudinē imaginis corruptibilis creature: adorādo creaturā ꝑ creatore. Secundū ꝑceptū ē: Non assumes nomen dei tui in vanū. Nomē dei veritas ē. Ipse eni ait: Ego sū via veritas: ꝛ vita. Qui loquit veritatē: de deo loquit. q̄ aūt mendaciū loquit: de suo loq̄t. Ueritatē loqui ē rōnabiliter loq. vanitatē loq ē strepere. ḡ scdm ꝑceptū ē de dilectione veritatis: cuius cōtraria ē dilectio iniq̄tatis. loq̄t eni veritas: pstrepit vanitas. Huic ꝑcepto scdo ꝯria ē secūda plaga.i.ranaꝝ abūdantia: quarū loquacitas vanitatē signat. amatores eni veritatis nō accipiūt nomē dei in vanū: qꝛ a veritate in vanitatē nō recedunt. q̄ aūt veritati ꝯtradicūt ꝛ vanitate decepti decipiūt. Rane sūt tediū inferētes aurib⁹: non cibū mentib⁹. Audi hoies rōnabilit̄ loquētes Non sūt loquele neq̄ sermones quoꝝ nō ꝛc. Audi ꝛ ranas pstrepētes: Uana locuti sunt vnusq̄sq̄ ad ꝓximū suū. Tertiū ꝑceptū ē: Memento vt diē sabbati sāctifices: quo ꝑcepto insinuat vacatio ꝛ tranq̄llitas mētis quā bona ꝯsciētia facit: ibi Sanctificatio: qꝛ ibi spiritus dei. vñ Sup quē requiescit spūs me⁹ ꝛc. Inquieti ḡ a spūscō resiliūt. ꝓuocatores rixarū: amatores calūniarū nec admittūt quietē spūalis sabbati. Attēde ꝯtrariā plagā: Scniphes nate sūt i terra egypti de limo: musce s. minutissime: inq̄etissime: inordinate volātes in oculos mentis ꝛ negantes hoib⁹ requiē: vñ abigunt: redeūt sic fantasma inquietoꝝ. ꝑceptū ḡ tene cōtra plagā. Quartū ꝑceptū ē: Honora patrē tuū ꝛ matrē tuā. Huic contraria ē quarta plaga.s.cinomia.i.musca canina canū est parentes nō agnoscere. vñ catuli coꝝ ceci nascunt. Quintū ꝑceptū est: Non mechaberis. Quinta plaga: mors in pecoribus. Compemus hec: Da hominē mechari volētē ꝯiugio non ꝯtentū appetitū carnis domare nō vult. simi

lis ē talis pecoribus: qꝛ cōe coire ꝛ generare etiam pecudū est. rōcinari ꝛ intelligere hoīuꝫ ē. hō pōt ꝛ dꝫ refrenare motus illicitos: pecus nō pōt. Si ergo nō refrenas victus cupiditate tanq̄ dimisso hoie: pecus eris. Cōtra illud: Nolite fieri sicut equus ꝛ mulus ꝛc. Sꝫ forte exigis libers libedine vagari.i.nulla lege refrenari. attēde plagā si pec⁹ es: saltē time mori. Sextū ꝑceptū ē Nō occides. sexta plaga pustule in corpe. vesice bulliētes: incēdia vulnerū ꝛ fauille fornacis. Ardent eni homicide ista īsania si posses videre aīas homicidaꝝ: plus plāgeres eas q̄ putrescētia corpa vlceratoꝝ. Septimū ꝑceptū ē: Nō furaberis. septima plaga ē grando in fructib⁹. nemo eni hꝫ iniustū lucrū sine iusto damno: vñ furaris: acq̄ris vestem: amittis fidē: lucrū visibile: dānū inuisibile: lucrū de cecitate: damnū de dñi nube: q̄ eni malo desiderio forinsec⁹ furant: dei iudicio intrinsecus grādinat: ꝛ ager cordis eoꝝ deuastat. Octauū ꝑceptū est: Non falsū testimoniū dices. octaua plaga ē locusta.i. aīal denteꝛ noxiuꝫ. falsus eni testis nocet mordēdo ꝛ cōsumit mentiēdo. vñ si inuicē mordens ꝛ comedetis: videte ne abinuicē cōsumamini. Nonū ꝑceptū est: Non ꝯcupisces vxorē ꝓximi tui. nona plaga: dense tenebre. est eni mechia etiaꝫ in appetēdo vxorē alienā: qñ cuius nō sufficit sua sed vult etiā alienā tētare: vere dense sūt tenebre. Nihil tñ nolit pati faciēs: q̄ hoc facit vere cecat furore horribili. Decimū ꝑceptū est: Nō ꝯcupisces rem ꝓximi tui ꝛc. Huic decima plaga ꝯtraria ē.s. pmitiuoꝝ vel pmogenitoꝝ mors. Alio ꝑcepto ꝓhibet furtū quo ꝛ rapina dānat. peius est eni rape violenter q̄ auferre latentē. Non soluꝫ aūt rape nec etiā auferre nō licet. Qꝛ eni queris ab aliquo heres fieri: non vis vt habeas heredes: in q̄bus nihil carius pmogenitis ē. Rite ergo in pmogenitis puniris: q̄ cupiendo res alienas quasi iuris vmbrā ꝑquiris: ꝛ q̄ meliora sunt cordis pmogenita ꝑdis. pmogenita q̄dē fides ē. nemo eni bona facit in quo fides nō ꝑcessit. Qꝛ bona sūt filii spūales: si inter hos pmogenita ē fides Quisq̄s ergo rem alienā occulte cupit: interi⁹ fidē ꝑdit. non seruit eni charitate sed fraude: velut amās eū quē mori desiderat: vt in hereditate ei⁹ succedat. Hec oīa in glosa collaterali sup Exodi: a septimo capi. sup illud: Percussit aquā fluminis ꝛ versa est in sāguinē vsq̄ ad duodecimū capi. de vnoquoq̄ ꝑcepto.

¶ Quomodo sm distinctionē boni vt debiti est accipe distinctionem ꝑceptoꝝ decalogi. CA.IX.

Si vero de distinctione numeri ꝑceptoꝝ decalogi aliter vis ꝓcedere: dicas ꝙ duplex est bonuꝫ s. bonū vt bonū: ꝛ bonū vt debitū. Primo eniꝫ dico ꝙ bonū inq̄tū bonum est a virtute tanq̄ a radice: sed bonū inquantū debitū est a lege. nā ex virtute ē act⁹ bonus vt bon⁹: ex lege aūt est actus bonus vt debitus ꝛ sic sm distinctionem boni vt debiti est accipere distinctionem ꝑceptorū decalogi. Est eni aliquid debituꝫ deo ꝛ est aliquid debitū imagini dei.s. ꝓximo. ē eni ꝓximus ad imaginem dei. ex hoc aūt debemus ei duo: de quibus patebit infra. Debitū ergo dei respiciūt ꝑcepta ordinantia ad deū. debitū aūt imagini dei.s. ꝓximo: respiciūt ꝑcepta ordināta ad ꝓximū. Scdm ergo multiplicationē debiti ad deū: est multiplicatio ꝑceptoꝝ ordinantiuꝫ ad deū. Rō pōt accipi ex quatuor ptibus.s. ex pte causalitatis: cōuersionis: appropriatiōis: honorationis. Prima rō sumit ex pte sue ꝯditiōis vel pfectiōis qua ipse ē cā ꝛ nos effect⁹. Effect⁹ aūt dꝫ subesse cause. de⁹ aūt respectu nrī ꝛ oīuꝫ ē in triplici genere cause.s. efficiētis: exēplaris ꝛ finalis. p⁹ igit deo vt cause efficiēti tenet hō. ꝛ ꝓpt hꝫ ē pmū ꝑceptū de latria vel adoratiōe diuine maiestatis. vnde dr: Non adorabis ꝛc. Scdo tenet hō deo vt cause

exemplari vel sicut veritati: ⁊ sic est secūdū p̄ceptū: Non assumes nomē dei tui inuanum. Tertio dʒ hō deo sicut cause finali rōne sue bonitatis. ⁊ sic ē tertiū p̄ceptum de sanctificatiōe sabbati: Memēto. s. ⁊c. scʒ vt anima cōuertaꝛ ad ipsā bonitatē ⁊ in ipsa quiescat. Sic ergo p̄ma rō distinguēdi p̄cepta ē ex pte obligatiōis: q2 hō obligaꝛ deo vt cause efficiēti: exēplari: ⁊ finali. Secūda rō distiguēdi p̄cepta ordinātia ad deū pōt accipi ex pte cōuersiōis. Nam ɔuersio aie ad deū fit tripliciē. s. corde: ore: ⁊ ope. p̄° enī ē ɔuersio ad deū ope. ⁊ sic ē p̄mū p̄ceptū: Nō adorabis. 2° fit cōuersio aie ad deū ore. ⁊ sic ē scdm p̄ceptū: Nō assumes ⁊c. Tertio fit cōuersio aie ad deuʒ corde. ⁊ sic ē p̄ceptū tertiū: Memēto vt diē ⁊c. Tertia rō distiguendi p̄cepta ordinātia ad deū: pōt accipi ex pte appropriatiōis. Nam diuinis psonis appropriant tria: penes que assignant tria p̄cepta. p̄° enī p̄ri attribuiꝛ vnitas: iō datur p̄mū p̄ceptū. s. nō adorabis. 2° filio attribuiꝛ veritas: iō datur scdm p̄ceptū. s. Nō assumes. 3° sp̄ui scō attribuitur seu appropriaꝛ bonitas: iō daꝛ tertiū preceptum s. memēto ⁊c. vbi ē p̄ceptū de quiete sabbati. Quies autē ipsius aie est in ipsa sūma bonitate. Uel s̄m Aug° p p̄mū p̄ceptū veneramur vnitatē p̄mi p̄ncipii: p scdm veritatē: p tertiū bonitatē qua sctificamur ⁊ in q̄ quiescimus sicut in fine. Hec btūs Tho. p̄ma scdē. q. c. arti. v. breuiter tangit. vtrū p̄cepta decalogi ɔuenient enumerenꝛ. i cor. so. in fine. Et s̄m hanc viaʒ. s. opis: oris: ⁊ cordis: possūt distingui tria p̄cepta ordinātia ad deū. quoꝝ p̄mū pertinet ad opus. vn̄ ibi diciꝛ: Nō facies sculptile. Scdm ptinet ad os vn̄ dr̄: Nō assumes nomē dei tui in vanū. Tertiū ptinet ad cor. ibi Memēto ⁊c. Nā in sctificatiōe sabbati s̄m q̄ ē p̄ceptū morale: p̄cipiꝛ quies cordis in deo.

Quarta rō p̄ncipalis distiguēdi p̄cepta ordinātia i deū pōt accipi ex pte honoratiōis quā assignat Hugo de scō vic. in li. de sacris dicēs: Deus ē honorādus vel venerandus tripliciꝛ. s. in ꝓpria natura: in natura aliena. s. humana: in ꝓpria ɔsciencia. p̄° ē honorādus in ꝓpria natura. ⁊ ꝓpter hoc ē p̄mū p̄ceptū de adoratiōe. 2° ē honorāduꝛ in natura aliena. s. hūana natura assūpta: ⁊ ꝓpꝛ hoc daꝛ scdm p̄ceptū: Nō assumes ⁊c. Et ē sensus s̄m glosas. Nō assumes nomē dei tui in vanū. i. nō credas xp̄m eē purū hominē. 3° deus ē honorādus in ꝓpria ɔsciētia. ⁊ ꝓpter hoc datur p̄ceptū de sctificatiōe sabbati: vbi mens scā per bonā ɔscientiā a seruitute peti quiescēs: in sci sp̄us gaudio iocūdaꝛ. Pateꝛ igiꝛ ex p̄missis q̄ s̄m rōnē debiti ad deū accipiunꝛ tria p̄cepta ordinātia ad deuʒ. Hec Alex. tertia pte sū. q. xxv. arti. vij. s̄m quā rōnē accipiaꝛ rō vel distinctio p̄ceptoꝝ decalogi. i. q̄ sit rō decē p̄ceptoꝝ.

¶ Ex eo q̄ aliqd est debitum imagini dei. s. ꝓrio accipiunꝛ septem precepta. CA. X.

Sicut aūt ex eo qd̄ ē debitū deo accipiunꝛ tria p̄cepta. Ita ex eo q̄ aliqd est debitū imagini dei s. ꝓrimo: accipiunꝛ septē p̄cepta ordinātia hoīeʒ ad ꝓrimū. Rō aūt huius ē: q2 ex hoc q̄ ꝓrim° ē ad imaginē dei: debemus ei duo. s. beneficentiā: ⁊ innocentiam. Primo debemus imagini dei. s. ꝓrio bn̄ficentiā rōe p̄ncipii vel originis. Et q̄tū ad hoc debitoꝛ ē filius patris. s. q2 ab ipso oriꝛ tanq̄ a suo p̄ncipio ⁊ non ecōuerso. ⁊ iō ē p̄mū p̄ceptū scdē tabule ordinās nos ad ꝓrimū. s. honora patrē tuū ⁊c. vn̄ Hugo de scō victore in libro de sacramentis sic ait: Primū p̄ceptū scdē tabule: ad patrē ptinet hominē: sicut p̄mū p̄ceptū p̄me tabule ad patrē deū vt vtrobiqʒ paternitas ꝓponitur: vtrobiqʒ p̄ncipii dignitas honoratur. 2° dʒ homo imagini dei. s. ꝓrio innocentiā. s. vt nulli noceat. ⁊ q̄tū ad hoc ɔtra nocumētū ꝓrimi sex p̄cepta danꝛ. Nullus enī dʒ inferre nocumentū ꝓrio tripliciē. s. vel ope vel ore vel corde. hec h. Tho: ⁊ Alex. vt pʒ supra ca. px. Re. ibidē.

¶ Qr p̄cepta ɔuenienꝛ ordinanꝛ. CA. XI.

Secūdo p̄ncipaliter dico q̄ p̄cepta decalogi cōuenienter ordinanꝛ. qd̄ pʒ ⁊ in p̄ceptis ordinantibus hoīeʒ ad deū: ⁊ in p̄ceptis ordinātib° hoīeʒ ad ꝓrimū. Primo enī in p̄ceptis ordinantib° hominē ad deū illud p̄ceptū ponitur p̄mo qd̄ ē magis ɔtrariū fini ⁊ rōni. qd̄ sic pʒ: Cū enī ordo rōnis a fine incipiat: maxime ē ɔtra rōnē vt homo inordinate se habeat circa finē. finis aūt humane societatis ē deus. ⁊ iō oportuit hominē p p̄cepta decalogi ordinari ad deū. cū eius ɔtrariū sit grauissimū. verbi gr̄a: Sicut enī in exercitu q̄ ordinaꝛ ad ducē sicut ad finē. s. infidelitas ē grauissimū: scdm est q̄ eū reuereaꝛ. tertiū ē q̄ ei famuleꝛ vel obsequaꝛ. Maius aūt peccatū ē p̄mū q̄ scdm: ⁊ scdʒ q̄ tertiū. s. q̄ miles infideliter agēs cū hoste pactū habeat: q̄ si aliquā irreuerentiā duci exhibeat: ⁊ hoc etiā ē grauī°. q̄ si i aliquo obsequio ducis deficiēs inueniaꝛ. Sic a simili: q2 magis est ɔtrariū rōi q̄ hō circa finē. s. deū p infidelitatē peccet ⁊ iō tanq̄ grauius p̄mo ꝓhibeꝛ cū dr̄: Nō habebis ⁊c. ⁊ scdo aliud: ⁊ tertio aliud ⁊c. Scdo dico q̄ in p̄ceptis ordinantib° hoīeʒ ad ꝓrimū: illud pctm̄ ē grauī° qd̄ magis rōi repugnat. quod ex duobus ɔsiderari pōt. s. ex pte debiti ⁊ ex pte nocumēti. Primo ex pte debiti. nā magis peccat hō ⁊ grauius si nō seruat ordinē debitū ad psonas qbus magis ē debitoꝛ: ⁊ iō inter p̄cepta ordinātia hoīeʒ ad ꝓrimū: p̄mo poniꝛ p̄ceptū ad parētes cū dr̄: honora patrē tuū ⁊c. scdo grauitas pctōꝝ attēdiꝛ ex pte nocumēti. vn̄ magis repugnat rōi: ⁊ sic grauī° pctm̄ ē peccare ope q̄ peccare ore vl̄ corde. ⁊ inꝛ pctā opis grauī° ē pctm̄ homicidiū p qd̄ tolliꝛ vita hoīs iā existētis: q̄ adulteriū. q̄ furtū. qd̄ ptinet ad bona exteriora. ⁊ vltimo poniꝛ pctm̄ cordis: qd̄ ⁊ si sit p̄us aliis: in executiōe tn̄ ē mini° graue: ⁊ iō eius ꝓhibitio postertius cadit in rōne. Hec h. Tho. p̄ma scdē. q. c. arti. vj. vtrū p̄cepta decalogi ɔueniēter ordinētur in cor. so.

¶ Qr p̄cepta debuerūt distingui p affirmatiua ⁊ negatiua. CA. XII.

Tertio dico q̄ p̄cepta decalogi differenter danꝛ. Non enī p̄cepta decalogi debuerunt dari ⁊ oīa esse affirmatiua. sed debuerūt distingui p affirmatiua ⁊ negatiua. Ratio huius ē duplex. vna est ex parte virtutis. alia est ex pte mercedis. Prima huius ratio est ex parte virtutis sic. Intentio legislatoris est gradatī homines abstrahere a vitiis ⁊ inducere ad virtutes. sed hoc fit per precepta affirmatiua ⁊ negatiua. ergo ⁊c. Secunda ratio est ex pte mercedis sic: Sicut transgressoꝛ p̄ceptoꝝ demeretur: quia peccat mortaliꝛ: ita obseruatoꝛ meretur. sed non solū in faciendo bonū quis mereꝛ: ad quod obligant p̄cepta affirmatiua: sed etiā in abstinendo a malo: ad quod obligāt p̄cepta negatiua. Sʒ cōtra: Meritū cōsistit in actu. sed in p̄ceptis negatiuis nō ponitur aliquis actus sed solum negatur. ergo p̄cepta decalogi non debuerūt per negatiua assignari. Rn̄deo ⁊ dico q̄ q̄uis in p̄ceptis negatiōis nō ponitur actus exterioꝛ sed potius priuatur: includitur tn̄ actus rōnis eligentis repressionem cupiditatis vel concupiscētie que ad actus ꝓhibitos inclinabat. ⁊ in hoc meritum consistit. vn̄ nota q̄ plura dātur p̄cepta negatiua q̄ affirmatiua. quod pʒ Nam sept ē danꝛ vel ponūtur p̄cepta negatiua: duo aūt sola affirmatiua: quod sit triplici rōne. s. rōne extensiōis inclinatiōis: ⁊ cognitiōis. p̄° rōne extensionis. q2 negatio ad plura se extendit q̄ affirmatio. eo q̄ ad affirmatione semp seqꝛ negatio oppositi. nō aūt ad negatione vni° oppositi: sequiꝛ affirmatio alterius. Uerbi gr̄a. si ē albū seqꝛ q̄ nō ē nigrū. nō tn̄ si nō ē nigrum: seqꝛ q̄ ē album. q2 ad plura se extēdit q̄ affirmatio vt dixi. Et idē ē etiā

q̄ nō esse faciendā iniuriā qd ptinet ad p̄cepta negatiua ad plures psonas se extendit fm p̄mū dictamen rōnis q̄ esse debitū: nec alicui officiū vel beneficiū impendatur Inest aūt p̄mo dictamen rōnis q̄ homo debitor est obsequij vel beneficij exhibendi illis psonis a quib⁹ beneficia accepit si nōdum recōpensauit. Duo aūt sunt quoꝝ beneficijs nullus recōpensauit. s. deus ⁊ pater: vt dicitur octauo ethicoꝝ. Et iō solum duo p̄cepta affirmatiua ponunt. vnū de honoratiōe parentū: aliud de celebratione sabbati in cōmemoratiōe diuini bñficij. 2° posuit plura p̄cepta negatiua q̄ affirmatiua rōne inclinatiōis. s. quia plures inclinant ad malū q̄ ad bonum: iō ⁊c̄. 3° hoc fuit rōne cognitionis: q2 magis est in pmptu ⁊ magis facile vt mala dimittant q̄ vt bona pficiant. In malis etiam illa phibuit q̄ statim in p̄mo aspectu detestanda vident Et similiter in bonis illa p̄cepit que cuilibet esse debita fieri est manifestū. Dec. b. Tho. ij. scri. sen. di xxxvij arti. ij. q. j. vtrū p̄cepta decalogi conuenienter assignant: in ratione solu. ⁊ in solu. p̄mi argu.

Q2 p̄cepta decalogi eminent cōmendant. nā pfectiora sūt p̄cepta noue legis q̄ veteris: qd triplici pbatur.

Uarto p̄cepta decalogi eminent CA. XIII.
q cōmendant. nā pfectiora sūt p̄cepta legis noue q̄ legis veteris. qd ad p̄ns pbo triplici rōe. s. rōe motiui: premij: ⁊ modi. Primo rōne p̄ncipij vel motiui inducentis sic: Amor pfectior est timore. s3 in p̄ceptis legis veteris fuit timor inducens ad obseruantiā ipsoꝝ in p̄ceptis autē noue legis est amor: q̄ ⁊c̄. vnī Aug⁹. Breuis differentia: timor ⁊ amor. Ratio hui⁹ est: q2 lex vet⁹ sumpsit initiū in ostensiōe dīne potestatis que timorem incutit. vnī ⁊ in ipsa legislatiōe pp̄ter fulgura: voces: ⁊ tonitrua audientes timor inuasit: vt dicerēt: Non loquat nobis dn̄s ne forte moriamur: Exodi. xx. Lex aūt noua initiū sumpsit ex ostensione diuine charitatis: q2 in effusione sanguinis xp̄i que fuit signū pfectissime charitatis vnī tūc (vt ipse ait) nouū testamentū confirmatū est meo sanguine. Scd̄o hoc idē pbo rōne premij cōsequentis ⁊ illicientis sic: Eternū pfectius est tpali. ⁊ spūale corpali sed p̄cepta noue legis pmittūt eterna: p̄cepta vō veteris legis pmittebāt tpalia. Si vō p̄cepta legis veteris pmittebant eterna: hoc ē sub quadā figura ⁊ similitudie tpaliū. vnī illa fuerūt vmbra solum fm apos. ad Hebre. x. ista fuerūt veritas. q̄ ⁊c̄. Tertio hoc idē pbo rōne mōi exequēdi. q2 p̄cepta legis veteris erāt grauiora ad obseruādum. p̄cepta aūt noue legis sūt faciliora. Unī nota: q̄ difficile ⁊ onerosū mensurant fm v̄tutē sustinentis: aliq̄d ē enī onerosū debili q̄ forti ē leue. Et ideo de onere legis ⁊ euangelij possumus dupliciē loq̄. Uno mō ex pte pluralitatis. ⁊ sic lex vet⁹ fuit grauior ad obseruādū: q2 plura p̄cipiebat. Alio mō ex pte v̄tutis obseruantiū: ⁊ sic lex noua ē facilior: tum q2 lex vetus auxiliū grē nō ōferebat ad mādata īplenda sicut noua facit: tū q2 lex vetus p modū timoris cogebat ad faciendū: ad qd lex noua inducit ex amore q̄ oīa leuia facit. Dec. b. Tho. iij. scp̄. sen. dis. xl. arti. iiij. in tribus. q. Re. in scd̄o volumie supra Lex noua de cōparatiōe legis ⁊ euāgelij p oīa ca.

De p̄mo precepto in speciali: Non habebis deos alienos ⁊ cetera. CA. XIIII.

Ostq̄ dictū ē de preceptis decalogi in generali:
p nunc dicendū est de quolibet p̄cepto in speciali.
Primū ergo p̄ceptū decalogi qd scribit exo. di. xx. est: Nō habebis deos alienos. ⁊ nō facies tibi sculptile neq̄ omnē silitudinē neq̄ adorabis neq̄ coles ea. In quo p̄cepto phibet ⁊ excludit cultus falsoꝝ deoꝝ. Rō aūt huius ē: q2 ad legem ptinet facere hoies bonos. qd lex dupliciē facit. s. pmittendo fundamētū: ⁊ excludē-

do īpedimentū. Primo p̄mittēdo religionis fundamentū: p qd hō debite ordinat in deū. q̄ ē finis vltimus voluntatis humane. vnī sicut in generatiōe aialis p̄mo generat cor. ⁊ in edificatiōe domus p̄mo fit fundamētū: sic in bonitate volūtat p̄ma pars ē habere fidē i deo vero. Scd̄o excludēdo oppositū. s. fidei īpedimentū. verbi grā. Sicut agricola p̄mo terrā purgat: ⁊ postea eā seminat: sic lex p̄mo p̄cipit verā fidē: ⁊ postea excludit falsā: iuxta illud Math. vj. Nō potestis deo seruire ⁊ māmone. In hoc aūt p̄cepto tres clausule ōtinent. p̄ma ē: Nō habebis deos alienos. scd̄a ē: Nō facies tibi sculptile neq̄ aliquā silitudinē. Rō aūt illaꝝ duarū clausulaꝝ ē: q2 cultus alienoꝝ falsoꝝ deoꝝ dupliciē apud aliquos obseruabatur. Quidā enī quasdā creaturas p diīs colebāt absq̄ īstitutione imaginū. vnī varro dicit: q̄ annīq romani diu sine simulachris coluerūt. Et hic cult⁹ phibet cū dicit. Non habebis deos alienos. Apud alios erat cultus falsoꝝ deoꝝ sub q̄busdā imaginib⁹. ⁊ hoc specificat cum addit: Neq̄ eoꝝ que in celo sūt: vt solis ⁊ lune. Et q̄ in terra: vt hois ⁊ bouis ⁊ silīs. Et que in aq̄s sub terra: vt pisciū. Et iō hoc p̄cepto phibent tria. p̄° ipsaꝝ imaginū institutio cū dicit: Nō facies tibi sculptile. 2° ipsaꝝ exterius adoratio cū dicit: Neq̄ adorabis ea. 3° ipsaꝝ imaginū iteri⁹ veneratio cū subdit. Neq̄ coles ea. Et iō tertia clausula ē: Neq̄ adorabis neq̄ coles ea. Neq̄ adorabis. s. exterius. Neq̄ coles. s. interius: vt glosa exponit. ⁊ loq̄t de sculptilibus ⁊ imaginibus. Dec btūs Tho. scd̄a scd̄e. q. xxvi. arti. ij. vtrū p̄mū p̄ceptū decalogi cōueniēt tradat. in corpo. sol. ⁊ i so. ij. argu. ⁊ ibidē. q. xciiij. de idolatria. arti. ij. vtrū sit pctīn. argu. ōtra. vbi breuit̄ exponit autoritatē exodi xx. Neq̄ adorabis neq̄ coles ea. ondēs q̄ vtrūq̄ hoꝝ s. adorare ea idola ⁊ sculptilia exteri⁹: ⁊ colere ea interi⁹ est pctīn. Ubi fm glosā nota dn̄iam inf adorare: ⁊ colere q2 adorare ē in actu exteriori: colere vō in actu interiori. vnī Hugo de scō vic. sic ait: Adorare ē corpore deo inclinare se ⁊ ei genua flectere. Re. in p̄mo volumie supra adoratio. Colere vō ē ei rectā mentē p humilitatē ⁊ deuotionē offerre: ⁊ ipsū p̄ncipiū ⁊ finē oīs boni credere. vtrā aūt honū phibet sculptilibus inferre. s. vt neq̄ spēm adores neq̄ coles affectu. Sed nunq̄d inclinare se regi ē peccatū mortale. s. cū q̄s se metu mortis incliat: Rn̄deo ⁊ dico q̄ nō. s. quasi homini vbi nullū piculū iminet fidei neq̄ scandalū fratris.

Quō iudei: saraceni. heretici. petōres xp̄iani faciunt contra primū preceptum. CA. XV.

Et aūt sciendū q̄ loquēdo allegorice cōtra tres
e clausulas supradictas faciūt iudei sarraceni: heretici: petōres xp̄iani. Qd sic p3. Prima clausula ē: Non habebis deos alienos. Cōtra hoc faciūt iudei ⁊ sarraceni q̄ idolatre habēt ⁊ colūt deos alienos. nam iudei habēt antixp̄m: sarraceni vō machometū. Iudei antixp̄m messiā suū venire sperant: sarraceni machometū pphetā suū venisse credūt. Scd̄a clausula ē: Nō facies tibi sculptile. Cōtra hāc faciūt heretici idolatre: q̄ faciunt sculptile ⁊ consingūt deū esse qd nihil ē. non enī de deo credūt nisi qd imaginatiōe ⁊ fātasia ōfingūt: Isa. xl. Cui simulē fecistis deū ⁊c̄. vnī super illo verbo Iosue. xxiiij. Auferte deos alienos de medio vestri. aug⁹ ī glo. collīs sic ait: Scīs ergo ppheta in cordib⁹ eoꝝ cogitationes cernebat de deo alienas a deo. ⁊ ipas āmonebat auferri dicēs: auferte ⁊c̄. Cuius rōnē Aug⁹ assignat dicēs. Quisquis enī talē cogitat deū qualis nō ē: deū falsū in cogitatione portat. Et subdit: Quis ē aūt q̄ cogitat deū vt ipse ē quasi diceret: nullus in hac vita. vnī Aug⁹ cōcludit: Relinquit ergo fidelib⁹ q̄dū peregrinant a dn̄o: auferre a corde suo fantasmata de deo que nihil sunt. Ita dicit

apls pma ad corinth.viij. Idolũ nihil ẽ in mundo. Qḋ verbũ põt multipliciter intelligi. Primo sic: Incĝtum est similitudo: ⁊ sic exponit Origenes: vt dicat: Idolũ nihil est: qꝛ nulla res ẽ in mũdo cuius sit similitudo. Alio mõ põt itelligi de idolo sm qḋ ẽ res quedã. ⁊ hoc dupliciter. Uno modo q̃tũ ad formã que estimatur eẽ in idolo ⁊ nõ est in eo. s. forma deitatis. Alio mõ q̃tũ ad effectũ: qꝛ. s. ad peccatũ inducit qḋ ẽ nihil. Et his mõis exponit. b. Tho. iii. scrip. sen. di. xxxvi. i expositiõe lr̃e circa finẽ. Quarto mõ exponitur sic: Idolũ nihil ẽ in mũdo. i. nulla creatura qꝛ tñ materia ligni vel lapidis sit aliq̃d: nõ tñ ex his ⁊ deitate sit vnũ sicut putant idolatre. Quinto sic: Idolũ nihil est id ẽ nulla dei similitudo. vt heretici ⁊ idolatre putant Sexto sic: Idolũ nihil est id ẽ nullius vtilitatis vel valoris ad hoc vt ad salutẽ ducat vel pdat. His modis exponit dñs Hugo cardinalis ordinis fratrũ p̄dicatorũ in postilla sup allegata autoritate. Tertia clausula est: Non adorabis neq; coles ea. Contra hãc facit christianus q̃libet peccator q̃ colit ista inferiora vt deũ. Hieronymus: Quod q̃sq; veneratur plus ⁊ amat hoc illi deus ẽ. vbi gr̃a: Supbus ⁊ ambiciosus colit que in celo desup sũt: qꝛ sup oĩa colit honorẽ ⁊ platurã. Cupidus colit similitudinẽ eoꝝ que in terra sũt. Ephe. v. Auaricia ẽ idoloꝝ seruitus. Luxuriosus colit similitudinẽ eoꝝ que in aq̃s ⁊ delicijs sũt. Philip. iij. Quoꝝ deus venter ẽ ⁊ glĩa i ꝯfusiõe. Sic ergo pꝫ expositio pmi p̄cepti. Hec alexander tertia pte summe. q. xxv. arti. iiij. de explanatiõe pmi mãdati allegorice.

¶ De scḋo p̄cepto Non assumes ⁊c̃. quare istud datur post primum. CA. XVI.

SEcũdũ preceptũ decalogi ẽ: Nõ assumes nomẽ dei tui in vanũ: Exodi. xx. Rõ aũt quare illud p̄ceptũ post pmũ secũdo imediate datur ẽ: qꝛ prius est colẽdo deũ eũ suscipe q̃ꝫ eũ susceptũ honorare. Et pꝰ precepto phibetur supstitio: vt pꝫ infra supstitio. Re. in pmo capi. qḋ est. 2º p̄cepto phibetur directe piuriũ ad irreligiositatẽ ptinẽs eũ dr̃: Non assumes nomẽ dei tui i vanũ. Quod verbũ exponitur tribꝰ modis. Non assumes nomẽ dei tui in vanũ. i. nec falso: nec p nihilo: nec dolo piurabis p nomẽ dei: ita vna expositio ẽ spũalis: alia lr̃alis: alia p̄ncipalis. Primo dico qḋ vna expositio ẽ spũalis. ⁊ est talis: Nõ assumes nomẽ dei tui i vanũ. glo. inlin. i. nõ existimes nec putes nomẽ dei tui. i. xp̃m filium dei esse creaturã tñ: vt q̃dã heretici putãt ⁊ ptinaciter asserũt. Secũda expositio ẽ lr̃alis ⁊ ẽ talis: Nõ assumes nomẽ dei tui in vanũ. Glo. iterlin. iurãdo. s. p nihilo nomẽ dei. Tertia expositio est p̄ncipalis. s. lr̃alis ⁊ est talis: Non assumes nomẽ dei tui in vanũ. s. iurando p falso. nam sicut ens ⁊ verũ sunt idẽ: ita vanũ. i. non ens ⁊ falsũ sunt idem q. d. Non assumes nomẽ dei tui in vanũ. i. non piurabis quasi diceret: Non iurabis falso quod ẽ in vanũ iurare ⁊ sic piurare. Nam falsa iuratio piuriũ noiatur qḋ p̄ncipaliter h̃ p̄cepto phibetur cũ dr̃: Nõ assumes ⁊c̃. Ubi nota qḋ ẽ iuratio vera vana falsa: iniusta. Prima enĩ ẽ iuratio vera que tres comites hebere oꝫ: vt pꝫ supra iuramentũ pmo volumie. Et tũc iurare ẽ assumere nomẽ dei tui in testimoniũ sue veritatis. ⁊ hoc licet: nec sic iurare ẽ assumere nomen dei in vanũ. Secũda ẽ iuratio vana que est sine iudicio discretiõis. Tertia ẽ iuratio falsa grauior q̃ est sine rectitudine veritatis. Quarta ẽ iuratio iniusta adhuc grauior supradictis. Quãto aũt aliq̃s iurat vane. i. sine iudicio discretiõis ex aliqua animi leuitate si veꝝ iurat non est ibi vanitas ex pte iuramẽti: sꝫ ex pte iurantis Et iõ iuratio falsa ex pte iurãtis que ẽ piuriũ: isto p̄cepto dꝫ phiberi cum dr̃: Nõ assumes ⁊c̃. Sed forte queres: cum blasphemia vel q̃d aliud fiat verbo vel facto in cõtumeliã dei sit grauius pctm̃ q̃ꝫ piuriũ: vt pꝫ in pmo volumine: q̃re hoc p̄cepto non phibetur sicut piuriũ. Rñdeo ⁊ dico: qḋ ea p̄cepit vel phibuit que cõia humane vite solẽt accidere. vñ q̃uis blasphemia sit grauiꝰ peccatũ q̃ꝫ piuriũ: vt pꝫ in pmo volu. supra blasphemia. tñ qꝛ periuriũ consuetudine frequẽtius accidit q̃ꝫ blasphemia in quã hõ rarius labitur: Et iõ hoc p̄cepto magis phibetur piuriũ q̃ꝫ blasphemia. vbi dr̃: Nõ assumes nomẽ dei tui in vanũ. Ubi nota: qḋ noĩbus dei debetur reuerentia ex pte rei signate que ẽ vana: nõ aũt rõne vocũ signantiũ q̃ sũt multe. Et iõ singulariter dixit: Nõ assumes nomẽ dei tui in vanũ: qꝛ non differt p quodcũq; nomẽ dei periuriũ cõmittatur. Hec. b. Tho. scḋa scḋe. q. xxij. arti. iij. vtrũ scḋꝫ preceptũ decalogi ꝯuenienter tradatur: in cor. solu. ⁊ in solu. argu.

¶ Q. spũaliter loquẽdo nomen dei assumitur in vanum tripliciter. CA. XVII.

SI vero aliter vis pcedere loquẽdo spũaliter dicas: qḋ nomẽ dei assumitur in vanũ tripliciter. s. corde: ore: ⁊ ope. Primo assumitur nomẽ dei in vanũ corde. s. fide. ⁊ sic nomẽ dei assumũt in vanũ paganꝰ: hereticus: ⁊ malus xp̃ianus. pº nomẽ dei assumit in vanũ paganus: qꝛ credẽs qḋ deꝰ sit credit diuinitatis naturam inesse creature. ⁊ iõ in vanũ qꝛ falsũ credit. 2º assumit nomen dei in vanũ hereticus corde: inq̃tũ credit dei filiũ q̃ deus est purã creaturã eẽ: ⁊ iõ in vanũ: Ecclesiastes pmo: Uanitas vanitatũ ⁊c̃. 3º assumit nomẽ dei in vanũ corde malus ⁊ falsus christianꝰ in sacri baptismi p̄ceptõne: sed in vanũ: qꝛ nec mentẽ xp̃ianã nec vitã gerit. vñ in psal. Cor eoꝝ vanũ est. Secũdo nomẽ dei in vanũ assumitur ore quadrupliciter. s. peiorãdo: vouẽdo: p̄dicando ⁊ orando. pº assumitur nomẽ dei in vanũ peiorando: vt pꝫ capi. p̄cedenti. 2º assumitur nomẽ dei in vanum in voti transgressione. s. votũ non seruãdo: deutero. xxiij. Quod semel egressũ est de labijs tuis obseruabis: ⁊ facies sicut pmisisti dño deo tuo. 3º assumitur nomẽ dei in vanũ p̄dicando. s. vana vel corrupta intentiõe vel sine opatiõe. vñ Matth. vij. Nõne in noĩe tuo pphetauimꝰ. Et apls ad ro. ij. Qui p̄dicas non furandũ furaris. 4º assumitur nomẽ dei in vanum orando sine deuotiõe: qñ oratur corpe ⁊ nõ mente: voce ⁊ nõ corde. vñ Matth. xv. Hic pplꝰ labijs me honorat. Tertio assumitur nomẽ dei in vanũ ope in opis exterioris simulatiõe: nõ i cordis pietate ⁊ syncera intentiõe: vt hypocrite faciũt. tales nomẽ xp̃i in vanũ assumũt: qꝛ solũ hic ⁊ nõ alubi. s. in hoc mũdo ⁊ nõ in celo recipiũt mercedẽ suã: Matth. vj. Hec alexã. iij. pte summe q. xxv. arti. v. de explanatiõe scḋi mãdati vel p̄cepti: i cor. so. in fine.

¶ De tertio precepto memẽto ⁊c̃. ⁊ q̃re tertio loco ponitur. CA. XVIII.

TErtiũ preceptũ decalogi est: Memẽto vt diem sabbati sanctifices ⁊c̃. Exodi. xx. ⁊ merito ponitur tertio loco. Cuius rõ est: qꝛ remotis ĩpedimentis vere religiõis: p pmũ ⁊ scḋꝫ preceptũ cõueniẽs fuit qḋ p̄ceptũ tertiũ poneretur p qḋ hoĩes fundarentur in vera religione: Ad verã aũt religionẽ ptinet cultũ exhibere deo. Duplex aũt cultus exhibetur deo. Unꝰ interior q̃ ꝯsistit in orone ⁊ deuotõe: ad quã hõ inducitur ex interiori spũsscĩ instinctu: Aliꝰ cultus q̃ exhibetur deo p aliqḋ sensibile signũ. vñ sicut fuit dandũ p̄ceptũ de cultu iteriori in pmo ⁊ scḋo p̄cepto: ita de exteriori. Et iõ in tertio p̄cepto decalogi precipitur exterior dei cultꝰ sub signo sẽsibili. s. cõis bñficij: qḋ ptinet ad oẽs. s. repñtandũ opꝰ creatiõis mũdi: a quo reqeuisse dr̃ deꝰ septio die. iõ dr̃ ⁊ precipit: Memẽto vt diẽ sabbati scĩfices. In quo mãdato tãgũtur duo. vnũ p̄cipitur. s. obfuatio diei: aliud interdicitur. s. violatio sabbati. Primo p̄cipitur obfuatio sabbati: ibi Memẽto ⁊c̃. Rõ huiꝰ precepti ẽ ex pte finis. s. vt hõ vacet rebꝰ diuinis

qō significat in hoc qō dicit Memēto vt diez sabbati sāctifices. Nā illa sāctificari dicūt in lege q̄ diuino cultui applicant. Ubi nota q̄ istud preceptū de sāctificatiōe sabbati pōt intelligi ⁊ exponi quatuor modis: ꝑpe: mystice: allegorice: anagogice. p° pōt itelligi ꝑpe. s. fm līam: ⁊ sic ē figura q̄etis dei ab opibus. 2° mystice vel spūalit: ⁊ sic significat cessationē ab actu pctī ⁊ quietē mētis in deo. 3° allegorice fm spūalē sensū de nr̄o capite xp̄o. ⁊ sic ē figura q̄etis xp̄i in sepulchro q̄ fuit septima die. Quarto pōt exponi anagogice fm spūalē sensū ad supiora ducentē. s. de premijs futuris: ⁊ sic prefigurat q̄etē fruitiōis dei q̄ erit in p̄ria: ita q̄ istud preceptū de sāctificatione sabbati ē preceptum naturale: morale: generale. p° ē preceptū naturale. qō sic p3: q2 sicut hoī inest nālis inclinatio vt cuilibet rei necessarie vite sue temp° aliqō deputet ad hanc rem aptū: sicut corpali refectiōi ⁊ somno ⁊ alijs hmōi. hō nāliter deputet aliud ⁊ aliud temp°: sic ad vacandū diuinis inest hoī naturalis iclinatio: vt. s. aliquo determinato tpe spūali refectiōi q̄ mens reficit vacet. 2° preceptū de sāctificatione sabbati ē morale vel spūale: inq̄tum signat cessatione a pctō: ⁊ q̄etatione mentis in deo. 3° ē preceptū generale: inq̄tū oēs obligat ad seruādū. put prefigurat q̄etē fruitiōis dei que erit i patria. Ubi nota: q̄ p̄ceptū de sāctificatione sabbati ponit int̄ p̄cepta decalogi inq̄tū est p̄ceptū morale ⁊ nō inq̄tū est p̄ceptū cerimoniale. Hec btūs Tho. sc̄da sc̄de. q. cxxij. arti. iiij. vtrū tertiū p̄ceptum de sāctificatione sabbati conuenienter tradat: in cor. solu. ⁊ in so. primi argu.

¶ Q2 interdicit violatio sabbati cum dr̄: Nullū op° seruile ⁊c̄. ⁊ ibidē nota: q̄ triplex est op°: criminale: corpale: spūale: CA. XIX.

Secundo dico q̄ in mādato de sāctificatiōe sabbati: aliud iterdicit. s. violatio sabbati cū dr̄: Nullū opus suile facietis in eo: que q̄dē signatio siue violatio sabbati signat Exodi. xx. cū subdit: Septimo die dn̄i dei tui nō facies oē opus. Sz de quo ope intelligat nō apparet. sed ōndit p̄ id qō exponit leuitici. xxiij. Omne op° suile nō facietis in eo. Ubi nota: q̄ op° seruile dicit a seruitute. Est aūt triplex seruitus. Una ē qua seruit crimini. de q dr̄ ioh. viij. Qis q̄ facit pctm̄ seru° est pctī. Alia seruit° ē qua seruit hoī. Ubi nota: q̄ hō ē su° alterius hois nō fm mentē que libera ē ⁊ sui iuris sz fm carnē. ⁊ iō fm hoc opa seruilia dicunt opa corpalia: in q̄bus vnus hō seruit alteri. Tertia aūt suitus ē seruit° dei. ⁊ scd̄z hoc opus seruile possit dici op° latrie. qō ad seruitiū dei ptinet. ⁊ hoc nō phibet in die sabbati: q2 p h̄ nō violat sz magis sāctificat. Ex his v̄bis elicit q̄ triplex est opus. s. crimiale: spūale: corpale. Primo dico q̄ ē op° crimiale. s. opus pctī. Et hoc lz oī tpe phibeat: magis tñ phibet: tanq̄ seruile in die sabbati: q2 ipedit applicationē mētis ad diuina. Ubi nota differentiā int̄ pctm̄ veniale ⁊ mortale q̄tū ad hoc: q2 q̄ peccat venialit ꝯ hoc p̄ceptū nō facit. Cui° rō ē: q2 pctm̄ veniale nō excludit charitatē nec p̄ ꝯsequēs sanctitatē: sz qui peccat mortalit sic: Unū magis ipedit hō a rebus diuinis p̄ opus pctī: q̄z per opus licitū q̄uis sit corpale. ⁊ iō magis facit ꝯ hoc preceptū de sanctificatiōe sabbati q̄ peccatū mortale cōmittit: q̄z qui aliqō opus corpale licitū facit. Unū augus. i libro de decem chordis sic ait: Melius faceret iude° in agro suo vtile aliqō: q̄z in theatro seditiosus existeret. Et melius femine eorū in die sabbati lanam facerēt q̄z tota die in neomenijs suis ipudice saltarēt. Secūdo dico: q̄ ē opus spūale. s. baptizare: orare: docere: p̄dicare: ⁊ hmōi. ⁊ nullū istorū violat sabbatū. Cuius rō ē: q2 hō ad hoc ab alijs opibus in die sabbati abstinet: vt opib° spūalib° ⁊ diuinis ad dei seruitutē ⁊ laudē ptinētib° vacet. sz talia sunt p̄dicta: g̊ ⁊c̄. Tertio dico: q̄ ē opus corpale: ⁊ hoc est duplex. Quoddā ad spūalē dei cultū non ptinēs. ⁊ illud ē seruile inq̄tū ptinet ad seruientes. ⁊ tale in die sabbati phibet. Inq̄tū vero talia opa corpalia sūt cōia seruis ⁊ liberis: seruilia nō dicunt. Aliud vero op° corpale ad aliquā vtilitatē vel necessitatē ē ordinatū: ⁊ q̄tū ad h̄ q̄libet tam seruus q̄z liber tenet nō solū sibi: sz etiā p̄rio in sabbato p̄uidere: p̄cipue quidē in his q̄ ad salutē corporis ptinēt: fm illud puer. xxiiij. Erue eos qui ducunt ad mortē. nec sabbatū violat. vt patebit. Hec. b. Tho. sc̄da sc̄de. q. cxxij. arti. iiij. vtrū p̄ceptū de sanctificatiōe sabbati ꝯuenient tradat. in so. iij. argu. in medio.

¶ Q2 opus corpale ad q̄tuor ordinat: ⁊ q̄. CA. XX.

Ad maiorē aūt p̄cedentia capituli euidentiaz est sciendū: q̄ opus corpale ad q̄tuor ordinat. s. ad corpis p̄prij ꝯseruationē: ad corpis alteri° defēsionē: ad corpis alterius curationē: ad mali iminētis vitationē. Primo dico q̄ opus corpale ordinat ad proprij corpis ꝯseruationē: ⁊ iō non violat sabbatuz si aliq̄s comedat ⁊ aliqua hmōi faciat q̄bus salus vel vita corporis ꝯseruat. Et p̄pter hoc machabei nō polluerūt sabbatuz pugnātes ad sui defensionē in die sabbati vt legitur Macha. ij. vbi sic scribit: Et cogitauerūt die illa dicētes Ois hō quicūq̄ venerit ad nos in bello i die sabbati pugnemus aduersus eū: vt nō moriamur sicut frēs nr̄i mortui sunt in occultis: ita q̄ nesciatur vel sine glīa victorie. Sed cōtra: Aut non licuit pugnare in sabbato aut licuit. Si nō licuit in sabbato pugnare tūc matathias ⁊ sui pugnando ꝯtra hostes in sabbato cōtra p̄ceptū dn̄i violando sabbatū peccauerūt. Si vero in sabbato cōtra hostes licuit pugnare: tunc p̄mi peccauerūt q̄ in sabbato non restiterūt: sed sponte se morti subiecerūt vel obiecerūt. Rn̄deo ⁊ dico. q̄ matathias familiare ꝯsiliū habuit a spūscō: q̄ ita interp̄tatus ē sabbatū custodiendū: vt in necessitate. s. ad vitandū mortis piculū liceret p̄ sui defensiōe etiā in sabbato arma cape ⁊ cōtra hostes pugnare. Sicut dn̄s papa familiare ꝯsiliū habuit: q̄ dispēsauit cū ꝯiugatis: vt liceret cōuolare ad frugē melioris vite añ carnalē cōmixtionē: alioq̄n non dispēsaret cōtra deū. vñ q2 p̄ceptū de sanctificatiōe sabbati nō est pure morale: potuit ꝯtra id dispensari ex necessitate. Similiter etiā nec helias fugiēs a facie iezabel in die sabbati: sabbatū violauit ⁊ peccauit: q2 p̄pter piculū mortis fugit. Ita dicit. iij. Reguz xix. Timuit ergo helias iesabel que ei cōminata ē occidere. Et p̄pter hoc scribit: Et surgēs abijt quocūq̄ eū ferebat voluntas. Et p̄pter hanc cām etiā dn̄s excusat discipulos q̄ colligebāt ⁊ comedebāt spicas in die sabbati p̄pter necessitatē quā patiebāt: Math. xij. Ubi sic scribit Abijt iesus sabbato p̄ sata ⁊c̄. In q̄bus verbis q̄tuor describunt vel tangunt. p° tps: ibi Abijt iesus sabbato per sata. i. p̄ cāpos vbi erāt sata. vbi Chrys. querit sic dicens Quare aūt p̄ sata sabbato eos ducebat q̄ oīa p̄sciuit: nisi quia volebat soluere sabbatū. volebat quidē sz nō simpliciter: iō 2° describitur op°: ibi Quia discipuli eius ceperūt vellere spicas ⁊ manducare: ⁊ hoc esuriētes fecerunt Luce. vj. Esurientes manducabāt ꝯfricantes manib°. vñ Chrys. sic ait: Omnis in pctīs que manifesta sūt nulla fit excusatio. vt verbi grā: Nō eni occidēs ad sui excusationē pōt furorē p̄tendere: neq̄z q̄ adulterat ꝯcupiscentiā: sz nec vllā aliā cām. hic tñ fames inducēs discipulos ab omni accusatiōe liberat: quod p3. 3° describit accusatiōis motus: ibi Pharisei aūt videntes dixerūt ei: Ecce discipuli tui faciūt qō non licet facere eis in sabbato. 4° describitur rō excusatiōis: ibi At iesus dixit: Non legistis q̄d fecit dauid q̄n esurijt ⁊ qui cū eo erāt. vbi rō excusationis fuit ex duob°. Primo rō sumit ex cōpatiōe vel silitudie sūpta ex psonis: q2 qō licuit dauid ⁊ suis: magi licuit di-

scipulis xp̄i. Secūda rō excusatiōis sumit̃ ex cōparatōe opis: q2 si licuit illis panes ꝓpositiōis accipē: multo magis licebat ap̄lis spicas ɔfricantes manib⁹ in necessitate comedere. vñ Hieronym⁹ sup illo verbo: Nōne legistis q̄d fecit dauid qñ esurijt ꝛc̄. sic ait: Ad ɔfutandā siq̄dē calūniā phariseoꝝ: veteris recordat̃ historie: qñ dauid fugiens saul: venit in nube ꝛ abimalech sacerdote suscept⁹ postulabat cibos: q̄ cum panes laicos nō haberet: dedit ei ɔsecratos quib⁹ nō licebat vesci nisi solis sacerdotib⁹ ꝛ leuitis: melius arbitratus de famis piculo hoīes liberare: q̄ȝ deo sacrificia offerre. hostia enī deo placabilis ē hominū salus. Patet igit̃ ex p̄missis q̄ ꝓpter necessitatem. s. cū aliq̄d fit ꝓpter vitandā mortē: tale op⁹ corpale rōne p̄dicte necessitatis nō violat diē sabbati. Hāc rōnē ꝛ has autoritates adducit. b. Tho. scda scđe. q. xxxij. arti. iij. vtrū p̄ceptū de sanctificatōe sabbati ɔueniēter tradatur: in solu. ij. argumēti in medio. Sȝ ɔtra: Nume. xv. dr̃: Homo quidā cū eēt necessitatis cogeret̃ colligē ligna in solitudine in die sabbati contra p̄ceptū dñi dei a tota multitudine ē lapidatus. Aut ergo necessitas nō excusauit eū qñ sabbatū violaret: ꝛ sic peccauit: vt merito faciens cōtra p̄ceptū lapidaret̃ ꝛ sic moreret̃. Aut si eū necessitas excusauit: dñs crudelis fuit cū p̄cepit eū lapidari ꝓ tali causa. cū ex necessitate hō ille cogeret̃ ligna colligere in die sabbati: ex quo insultāt nobis heretici q̄ dñs crudelis fuit: cum p̄cepit eū lapidari: vt Isidorus ait in glosa collate. sup illo verbo. Rñdeo tribus modis. p̄⁹ q̄ dñs nō fuit crudelis: vt heretici insultāt sȝ misericors. Cuius rō est: q2 certū est q̄ ille maiorē penā meruit: q2 mortē eternā. vñ cū illa fuit ei mutata in tpalē misericordit̃ cū eo actū ē. 2⁹ q2 dñs voluit p̄mos transgressores arte vl' rigide puniri: vt sequētes magis cauerēt ne mandata eius transgrederent̃. 3⁹ q2 sicut dicit Isidorus in glo. sup illō Cūq3 eduxissent ꝛc̄. oīa i figura ɔtingebāt illis: q̄ lignū: fenū: stipula sunt esca ignis eterni. ꝛ iō ligna colligēs merito ē lapidatus. Vñ nota: q̄ lignū: fenū: ꝛ stipula possūt edificari sup fidē informē. ꝛ sic intelligit̃ hic glo. Isidori vel sup fidē formatā. ꝛ sic intelligit̃ q̄d dicit ap̄ls prima ad corinth. iij. Si q̄s edificat lignū: fenū: stipulā: saluus erit quasi p ignē. Hec Hugo cardinalis ordinis p̄dicatorū in postilla sup numeri. xv.

¶ De ope corpali q̄d excusat̃ sabbato. CA. XXI.

Secundo op⁹ corpale q̄nq3 ordiat̃ ad alteri⁹ mortis euasionē vel defensionem: ꝛ istud nō violat sabbatū: vt dicit. b. Tho. scda scđe. q. xxxij. arti. iiij. in solu. iij. argumēti. in medio. Quod ipse ꝓbat ibidē ꝓuer. xxiiij. Erue eos qui ducūt̃ ad mortē: ꝛ q̄ trahunt̃ ad interitū liberare ne cesses. In quo verbo ondit̃: q̄ fortis vel v̄tuosus dȝ fortit̃ ꝛ patienē ꝓpas angustias ꝛ iiurias sustinere: ꝛ alienas si pōt remouere. vñ dicit: Erue eos q̄ ducunt̃ ad mortē ꝛ qui trahunt̃ ꝛc̄. In quo verbo nota duplicē dr̃iā inter duci ad mortē: ꝛ trahi ad mortē. Prima est. lr̃alis: vt dicam⁹ q̄ ille ducit̃ ad mortē q̄ captus ē vt moriat̃. sȝ nōdū est sententia lata a iudice lȝ sit lata a iure. Ille vero trahit̃ ad mortē q̄ iniuste ꝛ violentē ducitur ad locū mortis sententia lata a iudice: nō tñ a iure. Scda est spūalis sic: Ad mortē ducunt̃ q̄ spontanei vel decepti peccāt: ad mortē vero culpe trahunt̃ q̄ exemplo aliorum peccāt. His p̄missis hoc verbū Erue ꝛc̄. exponit̃ tribus modis. Primo lr̃alit̃ sic: Erue eos qui ducūt̃ suple iniuste ad mortē corpis. Sic daniel eruit susannā ꝛ dñs adulterā. Joh. viij. Ecclesiastici. iiij. Libera eū si potes q̄ iniuriā patit̃. Tñ si iusta iusticia vel iusto iudicio ɔdēnatus ē quis: magis ei ē cōpatiendū q̄ȝ sit fauēdū vel q̄ȝ sit iuuandus. vñ aug⁹. iiij. ɔfes. Amet eni fratern⁹ anim⁹ q̄d amandū est: ꝛ doleat quod dolendū ē. vñ legit̃ in vit̃ patrum: q̄ quidā iudex carcerauit fratrē cuiusdā abbatis ꝛ misit ad eū dicens: q̄ eū dimitteret si eū rogaret. Et rñdit abbas: Si meruit moriat̃. vñ nō de iuste sȝ de iniuste cōdemnatis loq̄t̃: Erue eos ꝛc̄. Secūdo mō exponit̃ etiā lr̃aliter sic: Erue eos q̄ fame ꝛ penuria vel nuditate ducūtur ad mortē subueniēdo. glo. Si quos aspexeris fame. si quos algore perituros victu: veste recrea. Vñ p̄ma Joh. iij. Qui habuerit substantiā hui⁹ mūdi ꝛ viderit frēȝ suū necessitatē habentē ꝛc̄. Re. ī p̄mo volumie supra Elemosyna. c. xvj. Tertio mō exponit̃ etiā lr̃aliter sic. Si quos videris a tyranno vel a falso iudice opp̄mi: erue eos. Debes enī eos liberare si potes p eis allegādo: Isaie p̄mo. Querite iudiciū: subuenite opp̄sso: iudicate pupillo: defendite viduā: ꝛ venite ꝛ arguite me dicit dñs. Que v̄ba vna glo. interli. exponit sic dicēs: Recedēs a vitijs discat bona facere. s. querat iudiciū: subueniat opp̄sso: defēdat pupillū ꝛ viduā. Alia glo. colla. exponit sic dicēs: Querite iudiciū: nō ɔsili nature: virtus ē discēda ꝛ imitāda. vñ iesus filius sirach: Desiderasti sapientiā: serua mandata: ꝛ dñs tribuet eā tibi. Et isaias: Qui nō didicerit iusticiā sup terrā veritatē nō faciet. Et cōcludit glo. Discenda est g̃ iusticia ꝛ magistroꝝ tenenda sūt limina: q̄rite g̃ iudiciū. Glo. interli. A sapientib⁹ cōsiliū quoꝝ ē iudicare Vñ Salomon sapientiā postulauit ad iudicandū ꝛ habuit quasi dicēt: Querite a sapientib⁹ ɔsiliū qualit̃ iudicetis discrete ꝛ sine p̄cipitatōe: Ecclesiastici. xxxij. Sine ɔsilio nihil facies: ꝛ Job. xxix. Causā quā nesciebaȝ diligentissime inuestigabā. Et subdit: Subuenite oppresso: iudicate pupillo. i. in iudicio subuenite si eius cā bona ē defendite viduā a violentia. Et ɔcludit dicēs: Et hec cū oīa feceritis: venite in iudiciū cōtra me ꝛ arguite me q̄si ingratū si nō remuneratiero vos. Quarto verbū p̄dictū spūalit̃ exponit̃ duob⁹ modis. Primo scđȝ glo. sic: Erue eos qui volūtarie ducunt̃ ad mortē pctī a ꝓpa ɔcupiscētia: Jacobi p̄mo: Vnusquisq3 tētat̃ ꝓpa cōcupiscētia illectus ꝛ abstractus. tales erue dolēdo vel cōpatiendo: consulendo: monēdo: vel cōuertendo: Jacobi. v. Qui cōuerti fecerit pctōrē ab errore vie sue: saluabit aīaȝ eius a morte ꝛ operit multitudinē pctōꝝ. 2⁹ modo spūalit̃ exponit̃ sic: Si quos videris in certamine p̄secutiōis positos: lapsos vel lapsuros: erue eos: extrahendo eos de colpa confortando in pena hortando vel animādo in patiētia: sic btūs Sebastian⁹ fecit: cuius exēplū. b. Tho. adducit scđa scđe. Re. ibidē

¶ Qȝ opus corpale ordinatum ad alterius corpis curationē nō violat sabbatum. CA. XXII.

Tertio opus corpale ordinatur ad alterius corpis curationē: ꝛ istud nō ē cōtra obseruantiā sabbati: nec violat sabbatū: vt dicit b. Tho. scda scđe. q. xxxij. arti. iiij. vtrū p̄ceptū tertiū de scificatiōe sabbati ɔueniēt̃ tradat̃: i so. iij. argu. in medio. Quod quidē ipse cōfirmat autoritate dñi dicētis: Joh. vij. Mihi indignamini q2 totū hoīeȝ sanū feci i sabbato In quo verbo tangunt̃ q̄tuor. s. iniusticia: intelligētia: obseruantia: efficatia. p̄⁹ tangit̃ iniusticia vel inuidia q̄ ex bono orit̃: ibi Mihi indignamini. s. iniuste: q2 de bono. vñ sup illo verbo Luce. xv. Et murmurabāt pharisei ꝛ iudei dicētes: Hic peccatores recipit ꝛ mādicat cum illis. Grego. in omel. sic ait: Ex q̄ re colligit̃ q2 vera insticia cōpassionē hȝ: falsa aūt insticia dedignationē. Re. infra Scandalū. 2⁹ tangit̃ intelligētia. inꝑpretat̃ enī sabbatū reqes: exodi. xxxi. Sabbatū ē scā reqes. sȝ a quo ē reqes Re. infra Sepultura. viij. capi. 3⁹ tangit̃ obseruātia que et at nullū opus seruile in ea agere. s. opa illicita i die sabbati. Re. supra. Distinctio operū capi. xx. 4⁹ tangit̃ efficacia: q2 totū hoīeȝ sanū feci in sabbato. i. in nouo testō. Secūdo exponit̃ particularit̃ vel lr̃aliter sic: Totū hoīeȝ

id est paralyticū sanū feci: ad oꝛlaȥ circūcisiōis in veteri testamēto: ꝛ absolutiōis in nouo que solū in aīa sanāt ꝛ nō in corpe. Glo. interlin. Curatus ē vt in corpe sanꝰ eēt ꝛ crederet vt in mēte sanus eēt. Tertio virtualit̄: qꝛ ī sabbato. Sed nūquid xp̄s fuit p̄uaricatoꝛ legis q̄ iubebat vl' p̄cipiebat sabbatū custodiri? Rn̄deo ꝛ dico ꝙ nō. qđ ꝓbo triplici rōne. s. necessitatis: finis vel vtilitatis: ꝛ autoritatis. p̄ꝰ hoc ꝓbo rōne necessitatis. qꝛ sup illo verbo Marci. ijᵒ. Non hō ꝓpter sabbatū: sȝ sabbatū ꝓpter hominē. Beda ꝯcludit dicēs: Sic igit̄ manifestū ē sabbatum custodiri: vt tn̄ si necessitas eēt reus nō eēt qui sabbatū violasset. vn̄ qđ non ē licitū ex lege: factū est licituȝ ex famis necessitate: vt pȝ supra de discipulis xp̄i ex fame comedentibꝰ spicas: ꝛ de dauid ꝛ de his qui erāt cuȝ eo comedentibꝰ panes ꝓpositiōis. sicut etiaȝ hodie siquis eger ieiuniū corruperit, nulla rōne tenet̄ reus. 2ᵒ ꝓbo h' idē rōne finis vel vtilitatis qꝛ cū homo nō ꝓpter sabbatū sit: sȝ ecōuerso sabbatū ꝓpter hoieȝ: nō intm̄ custodiendū ē p̄ceptuȝ de sabbato q̄ntum exigit vtilitas hois. 3ᵒ h' idē ꝓbo rōne autoritatis p̄cipiētis. Et formo sic rōnem Dn̄s qui nō ē ꝯditoꝛ legis pōt cū vult rōnabiliter mutare legē. Sed vt d' Matth. xij. ꝛ mar. ij. Filius hominis ē etiā dn̄s sabbati: ꝛ ita pōt mutare legē vel p̄ceptū de sabbato. Ex quo verbo chrysostimꝰ ibidē rōnē sic format dicens: Plus enī regi licet quā legibꝰ statuat̄. Et q̄re: subdit rōnē ibidē dicens: Infirmis dat̄ lex nō ꝑfectis ꝛ operantibꝰ supra legē. sed dn̄s est hmōi. g̃ ꝛc̄. Cum ipse dn̄s sit etiā sabbati: ergo ꝛc̄. Et hec ꝯclusio sequit̄ ex p̄dictis sic Sabbatū ordinat̄ ad hominē ꝛ hō ad deū: g̃ ꝛ sabbatuȝ ad deū tanq̄ȝ ad dn̄m. sed dn̄s legis pōt legē dispensare rōnibus supradictis: g̃ ꝛc̄. Hec. b. Tho. in euāgelijs ꝯtinue adducit ad expositionē p̄dictarū autoritatē.

¶ Qꝛ opus corpale ordinatū ad alterius dāni euitationem excusat̄ in sabbato. CA. XXIII.

Quarto opus corpale qn̄qȝ ordinat̄ ad dānū alterius instantis vel iminētis euitationē vel liberationē. ꝛ istud nō violat sabbatū: vt dicit btūs Tho. scđa scđe. q. cxxij. arti. iiij. vtrū p̄ceptū decalogi terciū de scificatiōe sabbati ꝯuenient̄ tradat̄: in so. ij. argu. Quod idē b. Tho. dupliciē ꝓbat. s. autoritate: ꝛ figura.

Primo veritate ꝛ autoritate xp̄i dicētis Luce. xv. Quis ex vobis hō q̄ hȝ centū oues: ꝛ si p̄diderit vnā ex illis nōne dimittit nonagintanouē in deserto ꝛ vadit ad illaȝ q̄ ꝑierat donec inueniat: ꝛ cū eam inuenerit īponit eā ī humeros suos gaudēs: ꝛ veniēs ad domū cōuocat amicos ꝛ vicinos dicēs illis: Cōgratulamini mihi: qꝛ inueni ouē meā que ꝑierat. Dico enī vobis: ꝙ ita gaudiū erit ī celo sup vno peccatore p̄niam agēte ꝛc̄. In q̄bus verbis btūs Lucas tangit in generali tria. p̄mo enī rei filitudinē ibi Quis ex vobis ꝛc̄. scđo xp̄i solicitudinē ibi Nōne dimittit nonagintanouē ī deserto: ꝛ vadit ꝛc̄. tertio gaudij celsitudinē ibi: Et cū inuenerit īponit eā in hūeros suos ꝛc̄.

Primo tangit rei filitudineȝ: ibi Quis ex vobis hō ꝛc̄. Iste homo ē dei filius q̄ ex vobis ē: qꝛ verꝰ hō ꝑ oia vobis filis absq̄ȝ peccato q̄ hȝ centū oues. Grego. in omel. Quia enī centenariꝰ numerus ē ꝑfectus: ipse centū oues habuit q̄ scōꝝ angeloꝝ ꝛ hominū naturā creauit. Ubi cyrillus: Hinc p̄cipe latitudineȝ regni saluatoris nr̄i. Dicit enī Centū ꝛ oues. centū dicit referēs subiectaꝝ sibi rōnaliū naturaꝝ numerū ad integrā ꝛ ꝑfectā multitudinē. est enī centenarius numerus ꝑfectꝰ ex decē decadibꝰ cōstitutus. Re. supra in p̄mo volumie Angelus de multitudine angeloꝝ scđo capi. Et hn̄ in p̄mo statu oues dicūt̄: qꝛ innocētes ꝛ in gr̄a eos ꝯdidit. Sed vna ouis tunc periit. Grego. in omel. Hom peccando hō pascua vite reliq̄t: in deserto aūt xcix. remanserūt: qꝛ numerus rōnalis creature. s. angeloꝝ ꝛ hominū que ad vidēdū deū ꝯdita fuerat periēte hoie erat iminutus. xcix. dimisit ī deserto: qꝛ. s. nouem ordines angeloꝝ reliq̄t in celo. d' aūt desertū celuȝ eo ꝙ desertū. i. derelictū fuit ab angelis apostotantibus. tunc aūt celū deseruit cū peccauit. ꝛ vt ꝑfecta summa ouiū integraret̄: ouis ꝑdita q̄ in terris seu ī terra oberrauerat q̄rebat̄ in terra. Ideo 2ᵒ tangit xp̄i solicitudinem ibi Uadit ad illā que ꝑierat donec inueniat. Cyrillus: Nū q̄d enī sentens in reliq̄s motus ē pietate vnius? Nequaq̄. Sunt enī ille in tuto circūsepiēte illas potentissima dextera sed magis oportebat misereri pereuntis: vt sic eniȝ reducta forēt centenarꝰ ꝓpriā spēm: Luce. xix. Uenit enī filius hois querere ꝛ saluū facere qđ ꝑierat. vn̄ subdit. Et cū inuenerit ꝛc̄. Grego. nissenꝰ. Cū aūt pastoꝛ inuenisset ouē nō puniuit nō duxit ad gregē vrgendo: sȝ suponēs humero ꝛ portās clemēt̄ aduxit. Grego. ī omel. Oues in humeros suos iposuit: qꝛ humanā naturaȝ suscipiens penā pctōꝝ nr̄oꝝ ipse portauit: p̄ma petri scđo: Peccata nr̄a ipse ptulit sup ligniȝ in corpe suo. Ambro. Humeri xp̄i brachia sūt crucis. Et veniēs domū ꝛc̄. Domū rediit. s. cū in die ascēsiōis in celū empyreū sȝ carnē ascēdit: qui p̄us ibi erat s̄m diuinitatē Joh. xx. Ascendo ad patrē meū ꝛc̄. Et subiūgit: Cōuocat amicos ꝛ vicinos id ē angeloꝝ ordines Theophilus: Sup̄ne igit̄ virtutes ꝛ oues ꝛ amici ꝛ vicini dicunt̄. Dicunt̄ enī oues in eo ꝙ oīs natura creata respectu dei bestial' ē. In eo vero ꝙ rōnales amici ꝛ vicini. Grego. in omel. Cōuocat amicos ꝛ vicinos. i. choros angeloꝝ: q̄ amici eius sūt: qꝛ voluntatē eius cōtinue in sua stabilitate custodiunt. Uicini quoq̄ȝ sūt: qꝛ claritatē visionis illius sua assiduitate ꝑfruuntur.

Tertio ostēdit gaudij celsitudinē dicēs: Cōgratulamini mihi qꝛ inueni ouē que ꝑierat. Grego. in omel. Et notandū ꝙ nō dicit: Cōgratulamini inuēte oui: sȝ mihi duplici rōne. Prima ē: qꝛ ipsa sua culpa se ꝑdidit ego mea misericordia inueni eā: g̃ ꝯgratulamini mihi ꝛ non oui. Secūda est: qꝛ videlicet eiꝰ gaudiū ē in vita mea. ꝛ cum nos ad reiū reducimur solēnitatē leticie illius iplemus idō bene dicit: Congratulamini mihi qꝛ inueni ꝛc̄. Ambrosius in glo. Angeli aūt qꝛ rōnalis sūt non imerito reꝯciliatōe ꝛ redēptione letant̄. ꝛ idō ꝯcludit: Dico aūt vobis ꝙ gaudiū est in celo ꝛc̄. qđ incēdit nos ad ꝓbitatem ꝛ hoc dupliciē. s. vt agamus qđ illis gratū est: quoꝝ etiaȝ affectare patrociniū ꝛ offēsā timere debemꝰ. Ambrosiꝰ vbi supra. Et. b. Tho. oīa hec adducit in euāgelio ꝯtinuo sup lucā ad expositionē illius autoritatis: Quis ex vobis homo q̄ hȝ centū oues ꝛc̄. Luce. xv. Re. supra Amoꝛ dei ad creaturas. c. vj. expositionē illiꝰ vbi Luce. xv. Dico aūt vobis: gaudiuȝ est in celo sup vno peccatore ꝛc̄. a medio capituli vsq̄ȝ ad finem.

¶ Hoc idem ꝓbat̄ ꝑ figuram ꝛ ꝙ homicidiū spiritualē cōmittit̄ duobus modis. CA. XXIIII.

Secundo ꝙ opus corpale qđ ordinat̄ ad dānū alterius iminētis vitationē ꝛ liberationē non soluat sabbatū ꝓp̄e: ꝓbat. b. Tho. scđa scđe. q. cxxij. arti. iiij. in so. iij. argu. figura veteris legis: deutero. xxij. vbi sic p̄cipit̄: Non videbis bouē fr̄is tui aut ouē fratris tui errantē ꝛ p̄teribis: sed reduces fratri tuo. Et subdit: Si videris azinū fratris tui aut bouē cecidisse in via nō despicies sȝ leuabis cū eo. In q̄bus verbis homicidiū spirituale ꝛ corpale ꝓhibet̄. Cōmittit̄ autē homicidiuȝ spirituale duobꝰ modis: p̄mo subtrahēdo ꝯsiliū: scđo p̄bendo malū exēplū. Et idō in v̄bis istis ꝓhibent̄ hec duo. p̄ꝰ ꝓhibet̄ subtractio ꝯsilij: ibi Non videbis boueȝ fr̄is tui aut ouē errantē ꝛ p̄teribis ꝛc̄. Glo. inter li. Nō videbis bouem. i. doctū: Aut ouē. i. simplicē: errantē. i. peccantē: vl' ꝑ malicīā vel ꝑ ignorantiā. Et p̄teribis dissimulādo ꝛ non

curando: ⁊ quod ē peius despiciēdo. Unde vituperantur sacerdotes ⁊ leuite q̄ trāsierunt immisericorditer vulneratū. Luce.x. Sȝ reduces reuocādo ⁊ cōuertēdo fratri tuo. id est xp̄o a quo decessit. Sicut enī errantē tenemur reducere per cōsiliū: sic cadentē debemꝰ subleuare ꝑ auxiliū. Et ideo 2° ꝓhibet subtractio auxilij. vñ dicit: Si videris bouē aut asinuȝ cadentē. ⁊c. glo. interli. Si videris bouē id est iudeū in lege doctū. Et asinū.i. gentilē simplicem cecidisse in pctō vel improuise vl' deliberate ⁊ malitiose in via p̄sentis vite nō despicies ſȝ subleuabis. Glo. interli. Alter altiꝰ onera portate. q.d. Nō solū tuos subditos cures a pctō eripere: ſȝ etiā alienos si potes. ⁊ tūc sabbatū nō violasti ſȝ sanctificasti. vñ Luce. xiiij. sic dr̄ a xp̄o iudeis. Cuiꝰ vestrū asinꝰ aut bos in puteū cadet ⁊ nō cōtinuo extrahet illos in die sabbati? In quo v̄bo xp̄s ꝯfutat ⁊ rep̄hendit eos tāq̄ trāsgressores sabbati per locū a minori dicēs: Cuiꝰ vestrū asinꝰ. ⁊c. q.d. Si vos nō creditis sabbatū violare in ope cupiditatis: quātomagis ego non soluo sabbatū in ope charitatis: cū sit opꝰ dei qui ē dñs sabbati ⁊ etiā si sit opus sp̄ūale. Preterea si opꝰ corporale licet vt mādūcare ⁊ bibere: quare nō istud? Preterea accipite de duobꝰ vnū q̄d vultis: aut enī hoc non licet aut licet. Si nō licet quare vos pecora vestra curatis cū sit opus seruile? Si v̄o licet: q̄re ergo obseruatis ⁊ me redarguitis. vñ sup illo v̄bo Luce. xiiij. Cuiꝰ vestrū asinꝰ ⁊c. Theophilꝰ sic ait: Quasi diceret: Si ꝓhibuit lex misereri in sabbato ne curā habeas filij mi piclitantis in sabbato: ſȝ q̄d dico filij q̄ nec bouē p̄teris si periclitantē videris? Beda: Quāto ergo magis xp̄s hoiem qui multo melior ē pecore debuit liberare. Hec. b. thomas adducit in cōtinuo euāgelio sup lucā ad expositionē illiꝰ auctoritatis: Cuius vestrū asinus ⁊ bos. Luce. xiiij.

¶ Quomō tertiū p̄ceptū diuersis respectibꝰ ē morale ceremoniale. ⁊ ꝑtim morale ⁊ ceremoniale. CA. XXV.

a D maiorē aūt p̄dictoꝝ euidētiā ē sciendū: q̄ tertiū p̄ceptū de sanctificatiōe sabbati quo ad vnū respectū ē simpliciter morale: ⁊ quo ad aliū est simpliciter ceremoniale. ⁊ quo ad aliū est ꝑtim morale ⁊ ꝑtim ceremoniale. vbi gr̄a. Tria enī sūt in hoc p̄cepto.s. tēporis sanctificatio: assignatio: obseruatio. Primū.s. scificatio tēporis ē ipsa ad deū vacatio: meditādo: cōtēplando: orādo: colēdo: ⁊ hoc est pure morale. Scd̄m.s. assignatio tēporis diei septime ē pure ceremonialis. vñ Damascenꝰ: Sabbatuȝ quidē q̄d septima vocat dies significat requiē b icnumerꝰ apud iudeos venerabilis ē. Tertiū.s. obseruatio tēporis.s. die sabbati: ꝑtim ē moralis: et ꝑtim ē ceremonialis. vbi gr̄a: Nā si cōsideret cā institutionis.s. cā quietis diei sabbati: dico q̄ instituta ē ad significādū quietē mētis ⁊ pacē aiaꝝ cū deo ⁊ sic rōne talis significatiōis obseruatio diei sabbati ē ceremonialis. Si aūt cōsideret rō opatiōis vel opandi aliq̄d q̄d est in aliquo genere v̄tutis: tūc talis obſuatio ē moralis. Sic ergo obseruatio diei sabbati rōne significatiōis ē ceremonialis ⁊ rōne alicuiꝰ v̄tuosi opis ē moralis. His ergo p̄missis ⁊ intellectis exponēdo hoc p̄ceptū tertiū dico q̄ in precepto de sanctificatiōe sabbati tres clausule vl' ꝑticule cōtinent. ꝑma p̄cipit scificationē sabbati diei cū dicit: Memento. ⁊c. scd̄a p̄cipit sex dieꝝ opationē: cū subdit. Sex diebꝰ opaberis. tertia interdicit omnē seruilē opationē: cū subiūgit: Nō opus nō facies in ea. Prima ḡ clausula p̄cipit diei sabbati scificationē.i. vacationē ad deū dicēs Memēto ⁊c. Nā p̄ceptū sanctificatiōis vl' de scificādo siue de scificatiōe sabbati ē de sepando animū a curis superfluis ⁊ mācipando eū deo siue diuinis. Q̄d facimus tribꝰ modis.s. gnaliter: spūaliter: ⁊ specialissime. p° generaliter sepando nos a vitijs ⁊ intētionē nostrā habendo dirigēdo: ⁊ eleuādo ad sabbatū glorie.i. ad requiē eternitatis. 2° spūaliter.s. tēporibꝰ: diebꝰ ⁊ horis determinatis vacationi diuine intendēntes meditādo: orādo ⁊ sepādo nos etiā ab vtilibꝰ ⁊ necessarijs opibꝰ: ⁊ hoc est sabbatū sanctificare. 3° specialissime vt ē in viris cōtēplatiuis: q̄ se ab oibꝰ mundanis separāt: vt totaliter deo vacēt. ꝑma sanctificatio.s. a vitijs ē necessaria. secūda scificatio.s. a licitis ē debita. tertia scificatio.s. a solicitudinibꝰ ē ꝑfecta.

Secūda clausula vl' ꝑticula p̄cipit opationē cū dicit. Sex diebꝰ opaberis. Et hoc duplici rōne. prima ē lr̄alis: vt p̄cipiat hic cuilibet opari cōtra ociositatē. secūda ē spiritualis: vt p̄cipiat sex diebꝰ opatio scd̄m sex opa misericordie cōtra imisericordiā. Tertia clausula vel ꝑticula interdicit omnē s̄uilē opationē in eo dicens: Nō facies in ea vē opus. Q̄d p̄ceptū intelligit duobꝰ modis.s. lr̄aliter: ⁊ spūaliter p° q̄dē lr̄aliter: ⁊ sic p̄cipit vacare ab operibꝰ que impediūt vacationeȝ ad deū in solēnitatibꝰ: vt negociatio ⁊ huiusmodi. 2° spūaliter: vt accipiat quies ista ꝑ designationē quietis a vitijs. Ubi sciēdū: q̄ istud p̄ceptū de scificatiōe sabbati mirabiliter ordinat hoiem ad sūmā bonitatē qua p̄cipit sanctificatio. Scd̄a clausula iniūgit imitationē ad sūmā bonitatē: q̄ imitatio ē per opa misericordie. vñ estote misericordes. Nō enī illa sūma bonitas ē ociosa: imo diffūdit radios bn̄ficioꝝ suoꝝ sup bonos ⁊ malos. Math. v. 3° iniūgit oīs malitie declinationē q̄ p̄cipit q̄euudo a vitijs. Hec alexāder tertia p̄s sūme. q. xxv. arti. vj. de explanatiōe t'tij mādati. i coz. sol.

¶ Utrum obseruatio diei sabbati sit artior obseruatione diei dominice? CA. XXVI.

s Ed forte queres gr̄a p̄dictoꝝ: vtꝝ obſuatio diei sabbati sit artior obseruatiōe diei dñice? Rñdeo ⁊ dico: q̄ obseruatio diei sabbati apud iudeos fuit artior q̄ sit mō obſuatio diei dñice apud xp̄ianos. Que obſuatio diei dñice in noua lege succedit obſuationi diei sabbati in lege veteri: nō ē vi p̄cepti legis: sed ex ꝯstitutiōne ecclie: ⁊ ex ꝯstitutiōne populi xp̄iani. vñ nec ē huiusmodi obseruatio diei dñice figuralis: sic fuit obſuatio sabbati in lege veteri. ⁊ iō nō est ita arta ꝓhibitio in die dñica: sicut in die sabbati. vñ q̄dā ꝓhibebant: sic coctio ciboꝝ ⁊ alia huiusmōi q̄ quidē cōceduñt in die dñica. vñ in die dñica cibi coquūt ⁊ itinerāt ⁊ piscāt hoies ⁊ alia multa faciūt q̄ in veteri lege erāt ꝓhibita: ⁊ etiā in q̄busdam opibꝰ ꝓhibitis faciliꝰ per necessitatē dispēsat in noua lege q̄ veteri: q̄ figura ꝑtinet ad ꝓtestationē veritatis quā nec in modico p̄terire oȝ. opa aūt scd̄m se ꝯsiderata mutari p̄nt pro loco ⁊ tpe. Hec. b. Tho. scd̄a scd̄e. q. cxxij. arti. iiij. vtꝝ p̄ceptū tertiū de sanctificatiōe sabbati cōuenienter tradat: in solu. iiij. argu.

¶ De q̄rto p̄cepto Honora inq̄t patrē. ⁊c. ⁊ q̄re sit quartū: CA. XXVII.

q Uartū p̄ceptū decalogi ē de honoratiōe parentū: Honora inquit patrē tuū ⁊ matrē tuā: vt sis longeuꝰ sup terrā quaȝ dñs deꝰ tuus dabit tibi exodi. xx. Ratio aūt huiꝰ p̄cepti ē: q̄ p̄cepta decalogi ad dilectionē dei ⁊ ꝓximi ordināt. Inter ꝓximos autē maxime parētibꝰ obligamur: ⁊ iō post tria p̄cepta prima ordināntia nos ad deū: ponit ꝑmū p̄ceptū.s. q̄rtū ordināns nos ad parētes q̄ sūt ꝑticulare p̄ncipiū nr̄i eē: sicut deꝰ ē vniuersale p̄ncipiū: ⁊ sic queda ē affinitas huiꝰ precepti ad tria p̄cedēta p̄me tabule. vñ sic p̄cipit: Honora patrem tuū ⁊ matrē tuā. In q̄bꝰ verbis tangunt duo. p° debiti oblatio ⁊ solutio. ibi Honora patrē tuū. ⁊c. 2° p̄mij promissio: ibi. Ut sis longeuꝰ sup terrā ⁊c. Primo tangit debiti obligatio ⁊ solutio: ibi Honora. Ubi nota: q̄ in hoc p̄cepto intelligūt tria.s. a cōtrario cessatio: honoris exhibitio, substētatio corpalis. p° in hoc p̄cepto honora ⁊c. intelligit a cōtrario cessatio.s. ab iniuria ⁊ lesione

patris que fit corde:vel ore:vel ope.s.q̄ filiᵒ nō offendat patrē corde odiendo:ore ɔtumeliādo ꝛ maledicēdo : opere vulnerādo:verberādo:occidēdo:ꝛ hec obligāt filiū sem per ꝛ ad semp. Scđo in hoc p̄cepto intelligit̄ honoris exhibitio vel impēsio:ꝛ hoc p̄ncipaliter ꝛ per se. Nam sic lis p̄ncipaliter ꝛ per se p̄cipit̄ honoratio parētū:ꝛ h̄ rōe eiᵒ.s.esse q̄ filiᵒ a parentibᵒ recedit. Cū eni filiᵒ parētibᵒ nō possit rependere equale ei qđ recepit ab eis.s.esse suf ficit q̄ rependat possibile: qđ est honoratio pentū. 3ᵒ h̄ p̄cepto intelligit̄ corpalis sustentatio: nō quidē p̄mo et p se sed cōsequēter ꝛ p accidens.nā filiᵒ obligat̄ ad sustē tādū parentes per accidēs.s.inquātū sūt indigētes:ita q̄ hic duo.s.honoratio ꝛ sustētatio a filijs debēt̄ parentibᵒ alia ꝛ alia rōne:quia honor vel reuerentia debet̄ a filijs parentibus p̄ncipaliter ꝛ per se inquātum sūt parentes. Sustētatio autez rōne alicuius accidētis: puta inquātū parētes sūt indigētes: alias nō. Dec.b. Tho.scđa scđe.q. xxij.arti.v.vtrū quartū p̄ceptū de honoratiōe parentuz cōueniēter tradat̄:in cor.so.ꝛ in solutiōe.ij.argu. Ubi nota:q̄ ē triplex pater.p̄mus ē naturalis vel carnis. secū dus ē sp̄ūalis.tertius est tēporalis. Primᵒ pater ē nālis vel carnis q̄ generat:cui debent̄ p̄dicta:vt patz. Secūdᵒ pater est sp̄ūalis:vt p̄latus vel sacerdos cui debet̄ duplex honor.s.sustentatiōis:ꝛ subiectionis:fm illud apostoli. p̄ma ad Thimo.v.q̄ bn̄ presūt p̄sbyteri.Glo.augusti.i.s.vi a ꝛ doctrina: duplici honore a subditis habēt̄ digni. pᵒ ut de temporalibᵒ eis p̄uideat̄.vn̄ p̄ma ad chori.ix.Sta tuit dn̄s his q̄ altari seruiūt de altari viuere. Re.supra decimas.i.c.2ᵒ vt eis obediat̄. Ad hebre.xiij.Obedite p̄ positis vestris ꝛ subiacete eis. Ipsi eni p̄uigilāt q̄si rōnē p animabᵒ vestris reddituri. In quo v̄bo apostolus in ducit subditos ad opa iusticie dicēs.Obedite ꝛc. Et tan gunt̄ duo.s.exhortatio: ꝛ exhortatiōis rō.pᵒ tāgit̄ exhor tatio dicēs.Obedite prepositis ꝛc̄ Augu.in glo. Obedi te p̄positis vestris quātū ad p̄cepta.vt.s.faciatis q̄ p̄cepit ecclesia:ꝛ subiacete eis vt reuerentiā exhibeatis inquan tū doctrina:vita:ꝛ mores illoꝝ sancti ꝛ pij existunt. Si autē a via rectitudinis deuiauerint:nō faciamᵒ q̄lia agūt q̄ qualis dicūt. Dec Augu.in glo. Re.supra Obedientia ꝛ supra p̄ceptū in cōmuni. Secūdo tangit̄ exhortationis rō.ibi. Ipsi eni p̄uigilāt quasi rōnē reddituri p aīabus vestris. In quo tangit̄ duplex officiū p̄latoꝝ. Unū est vi gilare:Luce.ij.Et ât pastores vigilātes ꝛ custodiētes vi gilias noctis super gregē suū. Ubi nota tria.pᵒ officium qz pastores.scđo studiū:qz vigilātes.tertio affectū.qz cu stodiētes: Isaie.xxi.Custos qui.Glo.interli. vel quid de nocte.Custos q̄ de nocte:Glo.interli.O deᵒ vel x̄pe q̄ de nocte culpe liberas in p̄mo aduentu per gratiā. O x̄pe q̄ de nocte liberas pene in scđo aduētu p gloriā. Isaie.lxij. Super muros tuos hierusalē cōstitui custodes: tota die ꝛ nocte nō tacebūt laudātes nomē dn̄i. Qđ duobᵒ mōis exponit̄ pᵒ sic:O hierusalē.i.ecclesia dei cōgregatio fide lis dicit x̄pus.Sup muros tuos.i.supra apostolos.supra petrā.i.x̄pm fūdatos posui custodes.i. septuagintaduos discipulos ꝛ ep̄os:qui loco eoꝝ succedūt.ꝛ hi ad quē fi nem sūt positi:qz tota die ꝛ nocte.i.in nocte culpe ꝛ i die gratie:vel in nocte infidelitatis vel in nocte aduersitatis ꝛ in die p̄speritatis ꝛ pacis ecclesie nō tacebūt custodire ꝛ defendere ecclesiā ꝛ hoc p̄pter laudātes in oībᵒ nomē dn̄i. 2ᵒ sp̄ūaliter sic. Muri hierusalē sūt cōstitutiōes:or dinatōes.ꝛ obseruātie regulares.ergo loq̄t̄ x̄ps sic:dicēs Sup muros tuos hierusalē. O ordo vel religio posui cu stodes p̄latos: abbates: p̄ores: sup muros tuos.i. sup ob seruātias regulares: vt manuteneāt,puniēdo : corrigēdo ꝛ emēdando: ꝛ dispensando p loco ꝛ p tempore. Et ad quē finē vel qualiter isti tota die ꝛ nocte.i. temporibus

suis ordinatis.nō tacebūt a pijs affectionibᵒ:a pijs preci bus:a pijs actibᵒ orādo ꝛ p̄dicādo: ꝛ hoc totū laudantes nomē dn̄i:2ᵒ tangit̄ exhortatiōis rō:ibi Ipsi eni peruigi lant quasi reddituri rōnē p aīabᵒ vestris.Et hoc ē fm of ficiū prelatoꝝ:vt dicebat̄ supra p̄ma pe.iii.c.Parati sem per ad satisfactionē oī poscenti vos rōnē:de ea que i vo bis est fide ꝛ spe:Sz nūqnid infideli petēti de fide ē red denda rō: Rn̄deo si infidelis querit vt instruat̄: tunc di cendū ē ei q̄d credendū q̄d faciēdū. Si aūt querit ad de ridendū:tūc tali tanq̄ cani sanctū nō debet dari. Math. vij. Glo. Qui ecclesiastico magisterio preest doceat peni tentes obstruat resultātes. Re.quō rō se habet ad fidem in secūdo volumine supra Fides. Tertius pater ē tem poralis vel secularis.s.p̄nceps laicus.deutero.xxxij. In terroga patrē tuū:vel carnalē vel sp̄ūalē vt sacerdotē:vel secularē vt p̄ncipē.ideo subdit:Et maiores tuos Glo. in terli.i.antecessores tuos:qz in antiquis ē sapiētia: q̄d an nūciabūt: Glo.colla. Doctrinā legis ꝛ p̄dicationē euāge lij cuiᵒ doctrina ꝛ exēplo instruaris. Uel interroga p̄rez tuū.i.p̄ncipē secularē.iiij.regū.v. Dixerūt fui ad naamā p̄ncipē regis syrie: pater ꝛ si rem grandez dixisset tibi.s. elizeus p̄pheta.ecce p̄ncipē vocāt patrē cui debet̄ honor p̄ma petri.ij. Regē honorificate. Ubi nota differentiā inter honorare ꝛ honorificare. qz honorare cōsistit in af fectu interioris mētis qui ē reuerentiā exhibere : hono rificare cōsistit in actu exteriori corpis q̄ est corporaliter seruire. Dicit̄ ergo honorificate ꝛ nō tm̄ honorate: vt nō solū interiᵒ.s.in affectu habeatis eū in reuerētia:sz etiam exteriᵒ quo ad actū impēdatis exteriora obsequia: sic p3 ex his q̄ assignāt̄ eē iuris regis:p̄mi regū.viij.vbi dr̄:hoc erit ius regis q̄ imperaturᵒ ē vobis: hoc ꝛ hoc faciet ꝛc̄ ꝛ hoc p3 ibi. Qz in p̄ceptis negatiuis adiungit̄ cōminatio ꝛ in affirmatiuis p̄missio. CA.XXVIII

Secūdo p̄ncipaliter in p̄cepto ꝛ honoratiōe tāgit̄ p̄mij p̄missio:ibi. Ut sis longeuᵒ sup terrā quā dn̄s deᵒ tuus dabit tibi. Ubi nota:q̄ in duobus p̄mis p̄ceptis negatiuis p̄me tabule adiūgit̄ cōminatio in duobᵒ aūt p̄ceptis affirmatiuis adiūgit̄ p̄missio. Rō aūt huiᵒ in generali ē:qz affectᵒ mouet̄ ad malū declinā dū ꝛ ad bonū faciendū dupliciter.s.vel timore vl̄ amore. pᵒ mouet̄ affectᵒ ad declinādū a malo timore:ꝛ quantū ad hoc ē cōminatio penaꝝ. 2ᵒ mouet̄ affectᵒ ad faciēdū bonū amore.ꝛ quātū ad hoc ē p̄missio bonoꝝ. Primo mouet̄ affectᵒ ad declinādū a malo timore.ꝛ quātū ad h ē cōminatio ꝛ inflictio penaꝝ. Nā pene sūt necessarie cō tra illos q̄ sūt proni ad malū : vt dr̄ in 4ᵒ methaphisice. vn̄ qz antiq̄ veteris testamēti erāt sp̄ālter ad duo pecca ta proni.s.ad ydolatriā ꝛ ad piuria. iō adiūgit̄ cōmina tio penaꝝ.vbi grā. Primo eni dico: q̄ antiquitᵒ hoīes in lege veteri p̄pter generalē ɔsuetudinē gentiū erāt pro ni ad ydolatriā. Et iō p̄mo p̄cepto negatiuo qđ deᵒ prece pit. Nō adorabis deos alienos neq3 coles: adiungit̄ cō minatio penaꝝ cū dr̄:Ego sū dn̄s deᵒ tuus fortis zelotes visitās iniquitatē patrū in filios in tertiā ꝛ quartā gene rationē. In q̄bᵒ verbis tangit̄ sex rōnes:fm sex v̄ba q̄bᵒ ab ydolatria ē cauendū. Prima ē:qz ego sū dn̄s: q̄re mi hi est seruiēdū. Secūda ē:qz ego sū deᵒ p̄pter qđ adoran dus. Tertia ē:qz ego sū tuus:iō diligēdus. Quarta ē : qz ego sū fortis:ideo timēdus. Quinta ē: qz ego sū zelotes ideo circūspecte agēdū. Sexta ē:qz ego sū visitās iniqui tatē patrū in filios:ideo corrigēda sūt malefacta. Fit aūt ista cōminatio vsq3 in tertiā ꝛ quartā generationē: quia tm̄ solēt hoīes viuere. Ubi nota:q̄ zelotes p̄cipue q̄ttuor facit que facit deᵒ.pᵒ eni auscultat de foris: Sapiētie p̄ mo. Auris zeli audit oīa. 2ᵒ videt per foramina ꝛ nō vi det̄ cant.ij.En ipse stat post pietē nostrū prospiciēs per

fenestras. 3° fingit se longe ire: Prouer. vij. Abiit via lō
gissima. 4° nulli parcit: puer. vj. Zelus ꝛ furoꝛ nō pcet
in die vindicte. Ad l'ram zelotypus cū inuenerit maliū in
adultera vel aufert vestē ꝛ iocalia: vel expellit vl' occidit
eam. sic spūaliter de⁹ facit. Hec dñs hugo cardinalis or/
dinis pdicatoꝝ in postilla exponens illud vbū exodi. xx.
Ego sū dñs de⁹ tuus. Secūdo qꝛ antiqui erāt proni ad ꝑ
iuria: ppter iuramēti frequentiā ꝛ cōsuetudinē: ideo se/
cūdo pcepto negatiue pme tabule quo precipit: Nō as/
sumes nomē dei tui in vanū: ponit vel adiūgit cōmina/
tio pene ppter culpam cū dr: Non habebit enī cū inson
tem dñs. Glo. interli. q. d. Et si hoies habeant insontē. i.
inculpabilē talem: dñs aūt iudex cui⁹ est iudicare ꝛ pu/
nire: qꝛ pater omne iudiciū dedit filio. Joh. v. Nō habe
bit insontē talē ꝛ ideo puniet. Scdo dico ꝙ e cōtrario
duob⁹ pceptis affirmatiuis quib⁹ affectus mouet ad bo
nū adiungit pmissio premij: ꝛ ideo tertio pcepto prime
tabule qd est: Memēto vt diem sabbati sanctifices: ad/
iungit ꝛ pmittit quietatio: bñdictio ꝛ sanctificatio cū
dicit: Requieuit de⁹ die septimo. Idcirco bñdixit dñs
diē sabbati ꝛ sanctificauit eū. q. d. Ita deus faciet tibi si
sanctificaueris diē sabbati. Glo. interli. ibidē sic ait: Ter/
tiū pceptū pertinet ad spm sanctū cui⁹ dono requies eter
na pmittit ꝛ sanctificatio perficit. Scdo pcepto affir/
matiuo qd est pmū secūde tabule. s. honora patrē tuū et
matrē tuā adiungit pmissio premij. s. vt filioꝝ affectus
inclinet amore ad hoc bonū qd est honorare parentes.
vñ subdit: ibi. Ut sis longeuus sup terrā quā dñs deus
tu⁹ dabit tibi. Ratio hui⁹ est: qꝛ sicut per ingratitudinē
meret aliquis bñficiū perdere: ita qui grat⁹ ē bñficio se/
cūdū quādā cōgruentiā meret vt sibi bñficiū cōseruet.
Beneficiū aūt vite tēporalis post deū a parētibus habe
mus. Et ideo ille qui honorat parētes quasi bñficio gra
tus vite cōseruationē meret: qui aūt non honorat tanq̄
ingrat⁹ meret priuari vita. Sed cōtra: Cōtingit aliqñ
ꝙ qui honorāt parētes cito moriunt: ꝛ ecōtra: qui non
honorāt parētes diu viuūt. ergo huic pcepto qd est ho/
norare parētes incōuenienter addit pmissio longioris
vite. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ qꝛ psentia nō cadūt sub merito vl'
demerito nisi inquantū ordinant ad renumerationē: iō
qñqꝫ scdm occultā rōnē diuinoꝝ iudicioꝝ que maxime
futurā renumerationē respiciūt: aliq qui sūt pij in paren
tes citius vita priuant: alij vero qui sūt impij in parētes
diutius viuūt: Sꝫ forte queres: vtꝝ hoc pcepto pcipiat
honor alioꝝ qui nō sūt parētes: Rñdeo ꝛ dico: ꝙ q̄uis
hoc pcepto pncipaliter intelligat ꝛ precipiat honor pa/
rentū. vt patꝫ deut. v. capi. Nihilomin⁹ tn̄ hoc precepto
qd est de honoratiōe parētū intelligit pcipi quicqd pti
net ad reddendū cuiqꝫ psone: sicut secūdariū includit in
pncipali. Hec. h. Tho. scda scde. q. cxxij. arti. v. vtrū quar/
tū pceptū decalogi. s. honora patrē tuū. ꝛc. conuenienter
tradat in solutione. ij. ꝛ. iiij. argu. ¶ De qnto prece
pto. Non occides ꝛ quō exponit interdicit: intelligitur
vel exprimit. CA. XXIX.

q Uintū preceptū decalogi ē: Nō occides exodi.
xx. Ratio aūt quare hoc ordine ponit hoc prece
ptū est: qꝛ post tria pcepta pretinētia ad religio
nem qua reddit debitū deo: ꝛ post quartū pceptū per/
tinēs ad pietatē: qua reddit debitū parētib⁹ ponit quin
tū pceptū in quo phibet nocumentū qd infert in pnci/
paliori bono pximi. s. in ppria persona eius: vt dicit. h.
Tho. scda scde. q. cxxij. arti. vj. vtrū alia sex pcepta decalo
gi cōuenienter tradant. in cor. so. ꝛ in solu. ij. argu. Ad
euidentiā nota: ꝙ istud pceptū: Non occides: exponit
interdicit: intelligit vel exprimit. Primo istud pceptū
nō occides exponit tripliciter. Primo sic: Non occides
mēte vl' linguā. vñ sup illo verbo deutero. v. Nō occides
glo. interli. sic ait: Non occides: volūtate. Et subdit: Qui
occidit fratrē suū homicida est. 2° alia glo. interli. super
illo vbo exodi. xx. sic ait: Nō occides vel re vel manu. 3°
alia glo. sup deutero. v. sic exponit: Nō occides subtrahē
do qd potes prestare. Et subdit alia glo. colla. ibidē: Oc/
cidit eciā q fame vel nuditate pximū mori videt nec sub
uenit inquātū pōt. Scdo interdicit. Nam hoc pcepto
Nō occides: dupliciter homicidiū phibet. s. implicite:
ꝛ explicite. p° enī hoc pcepto phibet implicite ois mo/
tus inordinat⁹ cordis. s. odij vel ire vel huiusmōi scdm ꝙ
dñs dixit. Math. v. Ois qui irascit fratri suo re⁹ erit iu/
dicio. 2° phibet explicite mot⁹ inordinat⁹ corporis. s. per
cussio vsqꝫ ad mortē. 3° hoc pcepto Nō occides: intelli/
gitur iniusta occisio hominis. ꝛ non iusta: ita quod iniu
sta occisio prohibetur ꝛ non iusta. Ubi nota: ꝙ occisio
hominis tripliciter ē iniusta: vel qꝛ ē iniusta cā: vel qꝛ
ordo ē iniust⁹: vel qꝛ anim⁹ iniust⁹. p° dico: qꝛ cā mortis
vel occisiōis ē iniusta: qñ occidit sine merito ille. s. q nō
meruit occidi. 2° ordo ē iniust⁹ cū ille q minister legis nō
est occidit. vñ si sacerdos euāgelicus occideret iniusta oc/
cisio eēt. Illi enī dictū est in psona petri: Ois q acceperit
gladiū ꝛc. 3° anim⁹ ē iniust⁹ cū minister legis. s. secularis
libidine vindicte occidit non amore iusticie. Et ita acci
pit in explanatiōe dñi. Math. v. Ubi cū determinatio/
ne hui⁹ pcepti phibet irā. q. d. Nō occides ex ira sine ex
rōne sine ex libidine vindicte. Hec alexāder tertia parte
sū. q. xxv. arti. viij. de explanatiōe hui⁹ pcepti decalogi. nō
occides. in cor. so. Re. in secūdo volūie supra Homicidiū
per oia capitula. Scdo dico: ꝙ iusta occisio hoc pcepto
nō phibet. vñ Augu. in libro pmo de ciuitate dei expo/
nens illud exodi. xx. sic ait: Si non occides nec de ar/
borib⁹ nec de irrationabilib⁹ aīalib⁹ dictū intelligimus.
qꝛ iustissima ordinatiōe creatoris vita ꝛ mors eoꝝ nris
vsib⁹ subdit. restat ꝙ de hoīe intelligam⁹. qd dictum ē.
Nō occides nec alterū ergo neqꝫ te. neqꝫ enī qui se occi/
dit aliud q̄ hoiē occidit. Et subdit Aug⁹. ibidē. Nequa
q̄ aūt cōtra hoc pceptū fecerūt qui auctoritate dñi bella
gesserūt ac personā gerētes publice ptātis iustissime rō/
nis imperio sceleratos morte punierūt. Et abraam nō solū
nō ē nō culpat⁹ crudelitatis crimie: veꝝ etiā laudat⁹ ē no
mine pietatis: ꝙ voluit filiū obedient occidere. Et con/
cludit ibidē Augu. dicēs: Hic ergo accipiūt ab homici/
dio quos de⁹ occidi iubet siue lege data siue ad psonā p
pe expssa iussiōe. Nō aūt ipse occidit q ministeriū dat
iubēti sicut adminiculū gladi⁹ vtenti. Nec sāpson aliter
excusat ꝙ seipsum cū hostibus ruina dom⁹ oppssit: nisi
qꝛ latent spūs hoc iusserat qui p illū miracula faciebat.
Hec. h. Aug. vbi supra. Et. h. Tho. allegat in euāgelio cō/
tinuo sup Math. exponēs illud verbum: Non occides.
Math. v. ¶ De sexto pcepto Nō mechabe/
ris quō pōt dupliciter intelligi. CA. XXX.

s Extū pceptū decalogi ē: Nō mechaberis. exodi
xx. quo pcepto phibent oia que cōtra pximum
inferūt nocumēta in psonā cōiūctā ꝛ maxie per
modū libidinis sil' cū adulterio: vt exponit. h. Tho. scda
scde. q. cxxij. arti. vj. vtꝝ alia sex pcepta cōuenienter tradāt
in solu. ij. argu. Ubi nota: ꝙ hoc pceptū nō mechaberis
dupl'r pōt intelligi. s. pticulariter: ꝛ gnāl'r. p° pōt intelligi
pticulari: ꝛ sic mechari ē adulterari ois enī mech⁹ ē adult
vñ sup illo vbo exo. xx. Nō mechaberis. Glo. colla. sic ait
Nō mechaberis. i. nō cuilibet miscearis. excepto federe
matrimonij. Et deutero. v. sup illo vbo: Nō mechaberis
vna glo. colla. sic ait: Nō mechaberis. i. pter legitimā vxo
rem nulli misceberis. Et ibidē alia glo. colla. sic dic: Hoc
pcepto adulteriū carnale vel spūale phibet. Fornicatio

vero spũalis ẽ ydolatria ꝛ scripturarum expositio falsa. Et iterũ sup illo vbo Matth.v. Non mechaberis Augu. in libro de decẽ chordis sic ait: Nõ mechaberis .i. non ibis ad aliquã aliã pter vxorẽ tuã. Et subdit rõnẽ dicens: Si enĩ hoc exigis ab vxore cur nõ vis hoc reddere vxori: cũ debeas in vtute pcedere vxorẽ. Turpe ẽ aũt vt vir dicat nõ posse fieri: qd femina facit vir nõ põt. Noli aũt dicere: Uxorẽ nõ habeo. ad meretricẽ pergo nec hoc pceptuz violo: Non mechaberis. Et concludit. Abstine ergo a fornicatione siue a fornicatiõibus ꝛ preceptum hoc imples Augu. hec vbi supra. Et beat⁹ Tho. allegat in euãgelio ↄtinuo sup Matth. exponens pdictũ verbũ.

¶ Quomõ hoc precepto prohibet omnis illegitimus concubitus. CA.XXXI.

Secũdo hoc preceptũ Nõ mechaberis potest intelligi ꝛ exponi generaliter. vñ Augustin⁹ in libro de decem chordis: Hoc precepto prohibet omnis illorũ mẽbrorũ illegitim⁹ ꝛ illicitus vsus vel concubitus. Omnem aũt illicitũ concubitum determinat p septẽ differentias: que sũt fornicatio: meretriciũ. adulterium: stuprũ: sacrilegiũ: incestus: peccatũ sodomiticum: quibus octauus addit .s. libidinosus coitus cõiugalis.

Nota quid sit vnũquodq̃. p⁹ enĩ fornicatio est inordinatus cõcubit⁹ mulieris solute .s. quo solutus solutaz .s. a vinculo cõiugali naturali vsu cognoscit. 2⁹ meretriciũ ẽ mulieris solute publice venalis cõcubit⁹. 3⁹ adulterium ẽ inordinat⁹ cõcubitus quo cõiugalis thor⁹ violat. vñ adulteriũ dicit quasi accessus ad alienũ thorum. 4⁹ stuprũ dr vel ẽ inordinat⁹ cõcubit⁹ quo integritas virginalis corrũpit. 5⁹ sacrilegiũ est lesio sacri rei. tñ put distrahat ad differẽtiã luxurie: sacrilegiũ ẽ inordinat⁹ cõcubitus quo ↄtinẽtia deo sacrata violat ꝛ ledit: sacratã dico ↄtinẽtiã in monialib⁹ ꝛ religiosis. in his q̃ receperũt sacros ordines vl emiserũt ↄtinẽtie votũ: oĩuz eni taliũ cõcubit⁹ sacrilegiũ ẽ. 6⁹ incest⁹ ẽ coitus quo vinculũ consanguinitatis vel pĩnitatis seu cõpĩnitas corrumpit. 7⁹ pctm̃ sodomiticũ ẽ inordinat⁹ coit⁹ quo vsus nãlis puertit in illũ q̃ est ↄ naturã. 8⁹ libidinosus coit⁹ cõiugalis ẽ qui ex sola libidine .s. cã saciãde libidinis fit: tñ infra metas mrĩmonij. Impetuosus vero coit⁹ ẽ q̃ ex sola libidine pueniẽs metas honestatis ꝛ rõnis trãscẽdit: et iõ semp ẽ pctm̃ mortale qd fit q̃nq̃ modis. p⁹ cũ fit cã satiande libidinis p meretricias blãdicies. 2⁹ cũ fit cõtra nãlẽ modũ. 3⁹ cũ fit tpe phibito. 4⁹ cũ fit loco phibito ꝛ indebito. 5⁹ cũ accedit ad pgnantẽ vicinaz partui: vel q̃ ẽ influxu mẽstruoso. Hec alexander tertia pte sũ. q. xxv. arti. vij. de explanatõe sexti pcepti: Nõ mechaberis in cor. solutiõis.

¶ De septimo pcepto: Nõ furtuz facies quod est cõtractio rei ex trib⁹ cãis. CA.XXXII.

Septimũ pceptũ decalogi ẽ: Nõ furtũ facies exo. xx. quo pcepto intelligũt phiberi dãna oĩa i rebus pximi vt exponit .b. Tho. scõa scõe. q. cxxij. arti. vj. vtr sex pcepta decalogi cõueniẽter tradãt in solu. ij. argu. vñ super illo verbo exodi. xx. Nõ furaberis. glo. interli. dicit: Nõ furaberis phibet qualibet rei vsurpationẽ. qd ẽ viciũ rapacitatis. Et sup illo deutero. v. Furtũ nõ facies: vna glo. interli. dicit Furtũ .s. actu vl cõcupiscẽtia vel auaritia cõmissi talẽ nõ facies. ꝛ alia gl. intli. ibidẽ dicit: Hoc pcepto oẽm rapinã phibet. dicit ergo: Nõ furaberis. In quo pcepto phibet ois contractio rei aliene ex cupiditate: sicut dicit Augu. ibidẽ in glo. Dico aũt ex cupiditate: q: est cõtractio rei aliene ex trib⁹ causis .s. ex obediẽtia: ex cautela: ex auaritia. Primo dico: q cõtingit rem alienã cõtractare ex obedientia: sicut filij israel vasa egyptiorũ acceperũt ꝛ hoc nõ fuit ↄtra iusticiã: nec per cõsequẽs cõtra hoc pceptuz. Non furaberis vt res egyptiorũ acciperent. Cui⁹ ratio est. q: illa nõ erãt egyptiorũ. sed illa ꝛ oia alia sunt dei ꝛ cui voluerit dare. Ex quo talem rationẽ formo: Nunq̃ est furtum qd de voluntate eius cui⁹ est accipitur. sed ipsi de mãdato dei cuius sunt omnia acceperũt: ꝛ per cõsequens si mandatum voluit eis dare. ergo sic accipere nõ est contra preceptũ hoc. Non furaberis. Hec be. Tho. scõa scõe. q. ciiij. arti. iiij. vtrũ in omnib⁹ sit deo obediendũ in solutio. ij. argumen. Re. supra Obedientia. Secũdo dico: q contingit accipere ꝛ contractare rem alienaz ex cautela: vt q̃ furatur gladiũ furioso ne sibi vel alij noceat: ꝛ talis acceptio vel contrectatio non est furtum: nec hoc precepto .s. nõ furaberis prohibet. Tertio est accipere vel cõtrectare rem alienã ex auaritia: ꝛ talis cõtrectatio hoc precepto phibetur. Hec aucẽ acceptatio rei aliene ex auaritia determinat ꝛ specificat per quinq̃ differentias que sunt beneficij subtractio: furtuz rapina. vsura: simonia: q̃ sic diffiniri possunt. p⁹ enim beneficij subtractio est contrectatio rei aliene cõmunicande tempore necessitatis. cum enĩ habens substãtiã mundi hui⁹ videt proximũ in extrema necessitate positũ ꝛ non subuenit ei: rem ei⁹ cõtrectat ꝛ tenet: quia in tali necessitate oĩa sunt cõmonia. 2⁹ furtum est cõtrectatio rei aliene fraudulentia ꝛ occulta. 3⁹ rapina est vsurpatio rei aliene violenta ꝛ manifesta. 4⁹ vsura est contrectatio rei aliene acquisite p mutuum vltra sortem. 5⁹ simonia est vsurpatio rei aliene p venditionem vel emptionẽ rei spiritualis. Et sic patet q quinq̃ sont species acceptionis vel contrectationis rei aliene ex auaritia iniuste que hoc precepto: nõ furaberis phibent. Hec alexander tertia parte sũme. q. xxv. arti. iiij. de explanatione septimi precepti decalogi. non furaberis. in cor. solu.

¶ De octauo precepto. non loqueris falsum testimonium quomodo intelligitur. CA.XXXIII.

Octauũ preceptũ. Nõ loqueris falsũ testimoniũ contra proximũ tuum. exodi. xx. Ubi nota q h̃ precepto .s. Nõ loqueris ꝛc. intelligunt phiberi nocumenta omnia que cõtra pximũ per locutionẽ inferũt: sicut detractatiões: blasphemie ꝛ hui⁹ mõi. ꝛ sic falsũ testimoniũ phibet: eo q direct⁹ iusticie cõtrariat. vt exponit be. Tho. scõa scõe. q. cxxij. arti. vi. vtr alia sex precepta decalogi cõuenienter tradãt: in solu. ij. argu. vbi sup illo verbo exodi. xx. ꝛ deutero. v. Nõ loqueris falsũ testimoniũ cõtra pximũ tuũ. glo. interli. ꝛ collate crimẽ mendacij ꝛ falsitatis phibet ꝛ abominat p tres dñas .s. q: est mẽdaciũ pniciosũ: officiosũ: iocosũ. Mẽdaciũ .n. pniciosũ est qd nocet: officiosũ pdest iocosũ qd mulcet vl delectat. Est aũt mẽdaciũ falsa signatio vocis cũ intentiõe fallendi: sicut Augu. dic. Falsa aũt signatio vocis dr duob⁹ mõis .s. actiue ꝛ passiue. Actiue sm q ẽ significãtis: ꝛ nũc falsa significatio ẽ vbi qd dr ẽ veruz. ꝛ tñ a dicẽte credit esse falsũ: ꝛ sic accipit hic. Passiue sm q est ipsi⁹ significati ꝛ sic etiam accipit in diffinitiõe predicta. Aliter distinguunt genera mendaciorũ ab Augustino p octo differẽtias: vt patz supra mẽdaciũ. Hec alexander tertia pte sũme. q. xxv. arti. xj. de explanatiõe octaui precepti decalogi: in cor. solu.

¶ De nono precepto non desiderabis vxorẽ pximi tui. CA.XXXIIII.

Nonũ preceptum decalogi est: Non desiderabis vxorem proximi tui: Exodi. xx. vbi Glo. colla. sic ait: Etiam hoc precepto voluntatem adulterij vetat vl phibet. Et subdit: Aliud enĩ est facere: ꝛ aliud desiderare. Unde duo precepta sũt: Unũ quo phibet facere vel actus exterior. scz non mechaberis: vt patet supra. xxx. capi. Aliud quia prohibet actus interior .s. desiderare: vt patet hoc nono precepto .s. non desiderabis vxorem

primi tui. Una glo. colla. sic ait: Hoc ꝓcepto etiã adulterinã cogitationẽ interdicit. Et alia glo. colla. sic ait: Nõ cõcupisces sola volũtate. Cuiꝰ rõnẽ assignat ꝑdicta glo. dicens: Qui eni viderit mulierẽ ad cõcupiscendũ eã mechatus ẽ eã. Sꝫ forte queres cũ sit duplex cõcupiscentia. vna que ẽ actꝰ sensualitatis: de qua dicit Jacobi. iiij. Unñ lites ꝛ bella in vobis: nõne ex cõcupiscẽtijs q̃ militant in mẽbris vestris? Alia q̃ est actꝰ volũtatis: de q̃ dicit Sapie. vj. Cõcupiscẽtia sapie ꝑducit ad regnum ꝑpetuũ: que cõcupiscentia ꝓhibet hoc ꝓcepto: Nõ cõcupisces ꝛc. vtrũ ꝯcupiscẽtia sensualitatis vel volũtatis. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ hoc ꝓcepto nõ ꝓhibet cõcupiscentia sensualitatis. Cuiꝰ rõ est: q2 ſm hoc ꝓmi motus essent pctã mortalia: vtpote cõtra ꝓceptũ decalogi existentes qḋ est falsũ. Et iõ ꝓhibet directe cõcupiscentia volũtatis. i. cõsensus volũtatis: qui est in opus vł in delectationẽ. Hec btũs Tho. scḋa scḋe. q. cxxij. arti. vj. vtrum alia sex ꝓcepta cõuenient tradant: in solu. iij. argu. ¶ Que cõcupiscẽtia ꝓhibet h̃ ꝓcepto: Nõ desiderabis ꝛc. CA. XXXV.

[S]i vo aliter vis ꝓcedere: cũ querit que concupiscentia ꝓhibet hoc ꝓcepto: Nõ concupisces ꝛc. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ cõcupiscẽtia accipit dupliciṫ. s. generaliṫ ꝛ ꝑticulariṫ. Primo cõcupiscẽtia accipit generaliter ꝛ sic cõcupiscẽtia est appetitꝰ cuiuslibet vis apprehensiue. Nã ꝓprie loquẽdo in illis que nõ apprehendunt nõ dicit esse cõcupiscẽtia. Generaliṫ ḡ cõcupiscentia dicit cuiuslibet vis vel potẽtie apprehensiue sue ſm apprehensionẽ. verbi gr̃a: sicut rõnalis dicit cõcupiscere verũ: cõcupiscibilis bonũ: irascibilis gloriosũ bonũ: appetitiua sensibilis delectabile bonũ. Scḋo accipit cõcupiscẽtia ꝑticulariṫ trib⁹ modis. Dicit eni cõcupiscẽtia ꝑticulariṫ supra appetitꝰ inordinatꝰ: indifferẽs. pꝰ dicit appetitꝰ inordinatꝰ. s. cõcupiscẽtia superioris ꝑtis synderesis: ſm quã mali dicunt cõcupiscere beatitudinẽ. 2ᵒ cõcupiscentia dicit appetitꝰ inordinatꝰ ſm ꝑtẽ inferiorem que est sensualitatis ex corruptiõe fomitis: put dicit ad Galla. v. Caro cõcupiscit ꝛc. 3ᵒ mõ cõcupiscẽtia dicit indifferens ꝛ hoc dupliciṫ. s. stricte ꝛ large. Stricte cõcupiscentia est appetitus vis cõcupiscibilis naturaliṫ mote. Large vo cõcupiscẽtia est appetitꝰ rõnalis. His ꝑmissis cũ querit q̃ cõcupiscẽtia ꝓhibet. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ ꝓhibet hoc ꝓcepto liberum arbitriũ ab appetitu illicito ſm veritatẽ: cuius ſm intelligentiã iudeoꝝ coartaret: vt diceret cõcupiscẽtia ꝓhiberi q̃ aliq̃bꝰ signis vel actibꝰ poterat indicari. Hec Alex. tertia ꝑte sũ. q. xxv. arti. xij. de explanatiõe nouẽ ꝓcepti decalogi: in cor. solu.

¶ De decimo ꝓcepto: Ubi nota: ꝙ duplex est cõcupiscẽtia que ꝓhibet. CA. XXXVI.

[D]ecimũ ꝓceptũ decalogi est: Nõ cõcupisces rem ꝓximi tui: nõ domũ: nõ agrũ: nõ seruũ: nõ ancillam: nõ bouẽ: nõ azinũ: nec oĩa q̃ illiꝰ sũt. Exodi. xx. ꝛ Deutero. v. Ubi glo. interli. sup Deute. v. Nõ cõcupisces ꝛc. sic dicit: Decimũ mandatũ oĩs rei cupiditatẽ interdicit. Et alia colla. ibidẽ sic ait: Ambitionẽ ꝛ cõcupiscentiã dãnat. Ubi nota: ꝙ duplex est cõcupiscentia vna est vxoris aliene: alia est possessiõis aliene. Rõ autẽ quare vtraq3 cõcupiscẽtia ꝓhibet est ista: q2 hõ post lapsum in peccatũ in duplicẽ miseriã cecidit. s. in miseriã mortis: ꝛ in miseriã vite. ꝛ iõ natura humana post lapsũ in pctm̃ ad istas duas cõcupiscentias est mirabiliṫ ꝓna. Qḋ sic ꝓbo: pꝰ eni ex eo ꝙ post pctm̃ cecidit in miseriam corruptiõis vel mortis: iõ valde appetit saluari in alio ꝑ generationẽ: ꝓpter qḋ valde in cõcupiscentiã luxurie ꝛ adulteriũ ꝛ alioꝝ peccatoꝝ carnaliũ inclinat. 2ᵒ ex eo ꝙ post peccatũ cecidit in miseriã vite. s. in miseriã languoris ꝛ famis: oportuit ꝙ haberet domũ ꝛ terrã: ꝛ alia tpalia vel corpalia bona ꝑ que sustentaret. Et iõ valde inclinat in ꝯcupiscentiã auaricie. s. furti: rapine ꝛ alioꝝ. Sũt aũt quedã q̃ sũt mala ſm se: vt homicidiũ ꝛ huiusmodi. Quedã vo sũt mala que vident licita rõne alicuiꝰ necessitatis. ꝛ iõ nõ solũ ꝓhibent illa que ſm se sũt mala ꝛ manifesta mala: sꝫ etiã illa que sũt mala sꝫ occulta: q̃ vident licita. q̃ quidẽ sũt decipientis sub specie necessitatis alicuiꝰ: vel mortis vel famis vel longioris. s. concupiscẽtia vxoris aliene: ꝛ ꝯcupiscẽtia possessionis aliene: quas ꝓhibet. vñ geminat mandatũ contra appetitũ vis generatiue ꝛ vis nutritiue. verbi gr̃a: Nã contra appetitũ vis generatiue ꝓhibet actus exterior hoc ꝓcepto: Non mechaberis. Et ꝓhibet etiã affectꝰ vel appetitꝰ interior nono ꝓcepto: Nõ cõcupisces vxorẽ ꝓximi tui. Similiṫ rõ tra appetitũ vel cõcupiscentiã vis nutritiue. s. auaricie q̃ est bonoꝝ tẽporaliũ ꝓhibet actus exterior sexto ꝓcepto: Nõ furtũ facies. Et sic ꝓhibet etiã affectꝰ vel appetitꝰ interior decimo ꝓcepto: nõ cõcupisces res alienas ꝛc. Hec Alex. tertia ꝑte sũme. q. xxv. arti. vij. q̃ sit causa distinctionis numeri ꝓceptoꝝ in fine. Sꝫ q̃res: quare non ponit aliqḋ ꝓceptũ ꝓhibitiuũ cõcupiscẽtie homicidij: sicut ponunt ꝓcepta ꝓhibitiua adulterij ꝛ furti cũ homicidiũ sit grauiꝰ pctm̃ ꝙ adulteriũ vel furtũ: ḡ si non ponit ꝓceptũ ꝓhibitiuũ cõcupiscẽtie homicidij qḋ ẽ grauiꝰ pctm̃: etiã incõuenient ponit quedã ꝓcepta ꝓhibitiua ꝯcupiscentiaꝝ adulterij ꝛ furti. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ homicidiũ ſm se nõ est cõcupiscibile: q2 nõ hꝫ de se rõnẽ alicuiꝰ boni. sed adulteriũ hꝫ rõnẽ boni. s. delectabiṫ. furtũ ẽt hꝫ rõnẽ alicuiꝰ boni. s. vtilis. bonũ aũt de se hꝫ rõnẽ ꝯcupiscibilis. ꝛ iõ fuit spãlibꝰ ꝓceptis ꝓhibẽda ꝯcupia adulterij ꝛ furti: nõ aũt ꝯcupia homicidij. Hec. b. T. scḋa scḋe. q. cxxij. art. vj. vtrũ sex ꝓcepta decalogi cõuenient tradant: in so. iiij. argu. ¶ Qꝫ de ꝓdestinatiõe sũt q̃nq3 actus. CA. I.

# [P]redestinatio.

Circa ꝓdestinationẽ cõsideranda sũt tria: ꝓmo diffinitio notificãs essentiã: scḋo rõ supans noticiã: tertio ꝓsũptio adiuuãs fiduciã.

Primo cõsideranda est diffinitio notificans essentiã. nã de essentia ꝓdestinatiõis sũt quinq3 actus q̃ necessario requirunt ad eã. s. ꝓcognoscere: diligere: eligere: ꝓponere vel velle: dirigere vel iuuare. pᵒ ad ꝓdestinationẽ requirit ꝓcognoscere. sicut eni nescire dei est nõ approbare sꝫ potius reprobare: iuxta illud qḋ dicit Matth. xxv. Amen dico vobis nescio vos. s. noticia approbatiõis. ita scire dei ẽ causa ꝓdestinatiõis. Ita dicit aplus ad Ro. viij. Quos ꝓsciuit nõ noticia simplici vel speculatiua: q̃ est nõ solũ bonoꝝ sꝫ etiã maloꝝ: sꝫ boiꝫ noticia approbatiõis. s. ab eterno approbando conformes fieri nõ difformes imaginis filij sui hos ꝓdestinauit. s. ut daret eis gratiã in ꝓñti ꝛ gloriã in futuro. Unde ꝓdestinatio ꝓmo sic diffinit: Predestinatio est ꝓsciẽtia bñficioꝝ dei. sꝫ q2 ꝓscientia sola nõ sufficit: iõ 2ᵒ ad ꝓdestinationẽ requirit diligere. Sicut eni odire dei est reprobare: vt dicitur Malach. ꝓmo: Esau odio habui. i. reprobaui gratiã meã nõ apponẽdo: ita diligere dei ẽ approbare ꝛ eligere. Nã dicit ibidem: Jacob dilexi. i. mea charitate elegi ꝛ vocaui. Naꝫ in deo dilectio ꝓcedit electionẽ: ex eo eni ꝙ diligit: eligit. ꝛ iõ 3ᵒ ad ꝓdestinationẽ requirit eligere. nã electio est segregatio: nõ a b irrationabilibꝰ: sꝫ ab his qui nati sũt ꝑticipare eũdem finẽ. vñ aplus ad Eph. primo: Elegit nos in ipso añ mundi cõstitutionẽ. Et ideo Joh. xv. dicit: Ego elegi vos. vbi Augꝰ sic dicit: Electi sunt itaq3. i. preordinati ꝛ a reprobis separati añ mũdi cõstitutionẽ ea ꝓdestinatiõe qua deꝰ futura facta ꝓsciuit. Electi aũt de mũdo ea vocatiõe qua deꝰ

id qđ predestinauit impleuit. Et subdit Aug⁹. Et videte queadmodū nō eligat bonos: ſʒ quos eligit facit bonos Sicut eni dilectio dei nō causat a bonitate ſʒ causat eā: ita electio dei nō presupponit bonos ſʒ facit bonos: vt pʒ p argumentū. Et iō predestinatio scđo diffinit: Predestinatio est preordinatio alicui⁹ ad gloriā. 4° ad predestinationem requirit proponere vel velle. ita dicit apl's ad Ro.ix. Cui⁹ vult miseret: ꝛ quē vult indurat. Ambrosi⁹: Cui na vult gratuite miseret dando gratiā in pñti: ꝛ gloriam in futuro. Et quē vult indurat. s. iusto iudicio gratiā nō dādo: ꝛ si habet aliquā subtrahēdo. Aug⁹. Cui⁹ vult miseretur. i. null⁹ fit salu⁹ nisi quē deus velit. Et iō rogandus ē vt velit: qꝛ necesse est fieri si voluerit. Re. ē. Misericordia dei. pmo ca. Uñ tertio predestinatio sic diffinit: Predestinatio est ppositū miserendi. 5° ad predestinationem requirit dirigere. Ubi nota: ꝙ sicut artifex vel magister in suo ope attendit quinqȝ. ita de⁹ in predestinatiōe. pmo eni artifex pcipit vel excogitat opus qđ intendit pducere. secūdo diligit opus qđ intendit facere. tertio eligit ꝛ deliberat facere. quarto remouet oīa que opus faciēdū impediūt. quinto eligit oia que ad pfectionē opis iuuāt ꝛ cōferunt: pmo scripto sen. di. xl. arti. i. in cor. q. Ita facit deus. pmo eni precōspicit ꝛ precognoscit: scđo diligit: tertio eligit: quarto ppōnit: quinto ad vitam eternā dirigit excludēdo oīa impedimēta: ꝛ cōferendo oia, pmonētis necessaria. vñ Aug⁹ in libro. viij. de predestinatione sanctoꝝ diffiniēs predestinationē sic dicit: Predestinatio est preparatio gratie in pñti: ꝛ glorie in futuro. In qua diffinitione tangunt tria. p° id qđ est ante tēpus cū dicit: Preparatio. s. eterna. 2° tangit qđ cōcomitat tēpus: ibi Et glie in futuro. ita ꝙ predestinatio in sua diffinitiōe concludit tria. pmo cōcludit principiū a quo cū dicit: Preparatio scđo includit mediū in quo cū subdit: Gratie in pñti. tertio includit terminū ad quē cū subiūgit: Et glorie in futuro. Ad cui⁹ euidentiā est sciendū: ꝙ aliud est predestinatio: ꝛ aliud destinatio. Nā destinatio iportat directionem in aliqua re quā hō nō pōt cōsequi ex pprijs naturalib⁹: sicut in gratiā ꝛ gloriā. ſʒ hec ppositio pre. iportat antecessionē: ita ꝙ predestinatio iportat antecessionem. i. precognitionē illi⁹ directiōis quā iportat destinatio. nam predestinatio idē est qđ cogitatio de creatura intellectuali mittēda in vitā eternā. Cui⁹ rō est talis: qꝛ qñ aliqđ est ordinatū ad finē aliquē: quē sua virtute nō pōt attingere: tūc necessario indiget alio ipsū ad finē dirigente ꝛ producente: sicut de sagitta pʒ. Modo ita est ꝙ creatura intellectualis ad finē supnaturalē est ordinata. s. ad dei visionem: quā ppria virtute nō pōt attingere: sicut nec sagitta ad signū sua virtute sine sagittāte pōt attingere. Et ideo sicut missio sagitte a sagittante in signū dicit destinatio ita precogitatio de sagitta mittēda i signū dicit predestinatio. Eodē mō missio creature intellectualis in vitā eternā dicit predestinatio. Uñ cōuenient diffinit: Predestinatio est ppositū cōferēdi gratiā ꝛ gloriā creature intellectuali: pma pte sūme. q. xxiij. arti. j. in cor. q. ꝛ pmo scrip. sen. di. xl. arti. iij. in cor. q. ꝛ in solu. vij. argu.

¶ Quō merita nō sūt cā predestinatiōis ſʒ volūtas diuina. CA. II.

Secūdo pricipalit circa predestinationē cōsideranda est rō suprans noticiā. Nā rō siue causa pncipalis quare de⁹ aliquos saluat ꝛ aliquos reprobat vel dānat: nō sūt merita ppria: nō merita aliena: ſʒ volūtas ꝛ bonitas diuina. Primo dico: ꝙ rō pncipalis predestinādi ꝛ reprobādi. nō sūt merita ppria. qđ pbo tripliciter. s. rōne: autoritate: ꝛ similitudie. p° pbo rōne sic: Si gratia nō est ex meritis. ḡ minus gloria. Uel sic: Infusio gratie in pñti nō est ex meritis. ḡ nec adeptio glorie i futuro que est effect⁹ predestinatiōis est ex meritis. Qꝛ aūt infusio gratie nō sit ex meritis. pbat apl'us ad Ro. xi. dicens: Qꝛ si gratia saluati sūt: iā nō ex opib⁹: alioqn si gratia est ex opib⁹: iam gratia nō esset gratia ſʒ esset magis debitū: qđ est falsū ꝛ impossibile. 2° pbo hoc idē autoritate apl'i ad Titū. i. sic dicētis: Nō ex opib⁹ iusticie que fecim⁹ nos: ſʒ sm suā misericordiā saluos nos fecit. 3° pbo similitudine iacob ꝛ Esau. de quib⁹ loquit apl'us ad Ro. ix. dicēs: Qꝛ cū nōdum nati essent aut quicqđ boni aut mali egissent: dixit deus. Jacob quidem dilexi: esau odio habui. Glo. sine meritis vnum dilexi ꝛ predestinaui: aliū reprobaui. 4° hoc idē pbo alia rōne sic: Tpalia non sunt causa eterni. ſʒ merita nostra vel opa meritoria sunt tpalia. predestinatio autē est ab eterno. ḡ ꝛc. pma pte sū. q. xxiij. arti. iij. in cor. q. Scđo dico: ꝙ pncipalis causa vel rō predestinatiōis nō sūt merita aliena. qđ dupliciter pbo Prima rō talis est: Magis efficacia sūt opa propria ꝙ̄ aliena. qđ pʒ qꝛ pmiū correspōdet merito pprio nō alieno. ſʒ vt pʒ. ē. imediate predestinatio nō est ex meritis proprijs. ḡ min⁹ ex alienis. Secūda rō est: qꝛ precib⁹ sanctorū nō adiuuat predestinatio. nō eni precib⁹ sanctoꝝ fit ꝙ aliqs preordinet ꝛ predestinet a deo: vbi. ē. q. xxiij. arti. viij. i cor. q. Tertio dico: ꝙ merita ppria ꝛ etiā merita aliena ꝛ si nō pncipalit: tñ aliquo mō valent ꝛ iuuāt ad beatitudinem obtinendā. Ad cui⁹ euidentiā est sciendū: ꝙ aliquis vitā eternā cōsequit quinqȝ mōis. s. merēdo: orando: suadēdo: disponēdo: coadiuuādo. Primo merendo sicut aliqs hñs gratiā meret ex suo ope de cōdigno vitā eternā. Re. ē. Charitas. ꝛ. ē. Gratia. Scđo orando. sicut aliqs orādo p aliquo alio meret ei pmā gratiā. Ubi nota: ꝙ in predestinatiōe includunt duo. s. pscientia ꝛ preordinatio diuina de salute alteri⁹. ꝛ talis pscietia precib⁹ sanctoꝝ nō adiuuat. secundū est effect⁹ predestinationis. s. collatio gratie in pñti ꝛ glorie in futuro. ꝛ hoc adiuuat: ipletur vel obtinet precib⁹ scōꝝ. Qđ dupliciter pbo. s. rōne: ꝛ autoritate p° rōne sic: Si predestinatio quātum ad collationē gratie ꝛ glorie precib⁹ scōꝝ ex nostris opib⁹ nō iuuat. ḡ nō oportet orare p alio vt saluet. ſʒ eadē rōne nec p seipso nec opus bonū aliqđ opari. ſʒ oīa hec sūt incōuenientia. ḡ ꝛc. 2° pbo autoritate Grego. qui dicit in dialogo ꝙ predestinatio oratiōib⁹ scōꝝ iuuat. qđ pbat p illud qđ dicit Geñ. xxv. ꝙ Isaac orauit p vxore sua rebecca eo ꝙ sterilis esset. ꝛ dñs dedit ei conceptū qui tñ erat predestinatus ad vitam eternā. pmo scripto sen. di. xl. arti. iij. in duob⁹ argumētis contra. 3° pbo autoritate beati Petri: scđa petri. j. dicentis. Satagite vt p bona opa certā vestrā vocationē ꝛ electionē faciatis: pma pte sūme. q. xxiij. arti. viij. i cor. q. in fine. Tertio cōsequit vel obtinet qs vitam eternā suadēdo. s. qñ qs suadet alteri ꝛ coopat ad bonū. ita dicit apl'us pma ad corinth. iij. Dei eni coadiutores sum⁹. Ubi nota: ꝙ adiutoriū qđ impendim⁹ p gratiā siue ad gratiā ꝛ gloriā obtinendū. nō est pp ter diuine virtutis indigentiā vel defectū: qꝛ cū sit infinite virtutis pōt effectum predestinatiōis. s. gratiā ꝛ gloriā exhibere sine adiutorio alieno. ſʒ iō sumus adiutores dei duplici rōe. Prima est ppter ordinis cōseruationē. s. vt saluet ꝛ conseruet ordo quē diuina sapiētia instituit. Nā sapientia diuina ordinauit vt mediantib⁹ secūdis causis effectus pcedat ꝛ deriuet a causa pma. sicut i angelis ꝛ in corpib⁹ pʒ. Secūda causa ē ppter dignitatis vel bonitatis cōmunicationē: vt. s. diuina bonitas creaturis cōmunicaret ꝛ diffunderet: pma parte sūme. q. xxiij. arti. viij. in solu. ij. argu. Et primo scripto sen. di. xlj. arti. iiij. in solu. i. argu.

Quarto obtinet quis vitā eternā disponēdo. Nā cū qs seipsū ad gratiā preparat vel disponit. tūc de⁹ de cōgruo illi cōcedet gloriā. Lʒ eni aliqs sua vtute ñ possit causare gratiā: qꝛ hoc est soli⁹ dei. tñ pōt aliqs facē quantū est in se:

quo facto deus de cōgruo sibi infūdet gratiā. Sicut aliqs apiendo fenestrā facit qd illuminat domꝰ: nō qꝛ eā illuminet qꝛ hoc spectat ad solē: sꝫ qꝛ fenestrā apit qua apta illuminat. Quinto obtinet qs vitā eternā obsequendo naturali iuuamēto: sicut motꝰ celi ꝛ oēs cause naturales iuuāt pdestinationē: inq̄tum: eaꝝ officio pficit generatio ꝛ sustentat electū: pmo scrip. sen. di. xli. arti. iiij. in corp. q. in fine. Quarto ꝛ vltimo dico: qꝛ rō quare deus aliquos pdestinat ꝛ aliquos dānat: pōt assignari i generali pfectio bonitatis diuine. Et formo sic rōnē: Deus creaturas pduxit vt bonitatē suā cōmunicaret ꝛ manifestaret. magis aūt sua bonitas cōmunicat vel manifestat si sint plures gradꝰ reꝝ q̄ vnus tm̄. g̊ a simili diuina bonitas magis manifestat qñ ostendit misericordia in saluatis ꝛ iusticia i dānatis q̄ si reluceret sola misericordia i saluatis sine iusticia i dānatis vel ecōuerso: ita qꝛ essent saluati sine dānatis vel dānati sine saluatis. Scd̄o vo in pticulari quare petrū saluabit ꝛ Judā dānauit. rō humana aliqua nō pōt dari. Qꝛ aūt de saluatione aliquoꝝ ꝛ de dānatiōe alioꝝ possit rō assignari in generali: pbo p quattuor exempla. s. in vniuerso: in corpe hūano: in edificio: in figulo. pᵒ pbo p exemplū in vniuerso. Cū eni deꝰ mūdū pduxit pter suā bonitatē cōmunicandā: conueniens fuit qꝛ in mūdo diuersitas creaturaꝝ esset. Cuiꝰ rō est: qꝛ diuina bonitas nō ita manifestat p vnā creaturā sicut p plures. qd p exemplū pꝫ. Sicut enī illud est similiꝰ soli qd lucet ꝛ illuminat: q̄ illud qd lucet tm̄: ita illud qd pluribꝰ modis manifestat diuinā bonitatē est similiꝰ bonitati diue: q̄ illud qd vno mō solū. vñ videmꝰ qꝛ simplicia diuinā bonitatē manifestāt vno mō: mixta vel vegetabilia duobꝰ: sensibilia tribꝰ: intelligibilia quattuor: ꝛ sic ascendēdo: contra gentiles libro. ij. ca. xliiij. Sꝫ in speciali vel in pticulari: quare deus hanc ptem fecit celū ꝛ hanc ptem terrē: ꝛ hanc ptē angelū: ꝛ illā hoīem cum potuisset facere ecōuerso: nō pōt rō assignari nisi voluntas sua. 2ᵒ hoc idē pbo p exemplū ostēdēdo in corpe humano. qd pōt in generali rō assignari: qꝛ in corpe humano est pluralitas ꝛ diuersitas mēbroꝝ: potentiarū: sensuū ꝛ organoꝝ. vt sit corpus pulchriꝰ ꝛ pfectiꝰ. Si enī totū corpus esset vniꝰ mēbri: sensus vel gradus: nō esset pfectum Propter qd dicebat apl̄s pma ad corinth. xij. si totū corpus oculus vbi auditus ꝛ si totū auditꝰ vbi adoratus: Et subdit: Nūc aūt multa quidē mēbra vnū vo corpꝰ. Sed in speciali nō pōt rō assignari: quare hanc ptē signatā fecerit oculū aliā vo pedē: cū sit materia indistincta. 3ᵒ hoc idem pbo p exemplū in naturali edificio. Nā in domo materiali sunt diuersi lapides ꝛ diuersa ligna: ꝛ diuerse mansiōes ꝛ hoc pter pulchritudinē ꝛ pfectionē domus sꝫ quare hos lapides hic ponāt ꝛ illos ibi: nō pōt rō assignari i generali. Et apl̄us scd̄a ad thimo. ij. dicit: qꝛ i magna domo non solū sūt vasa aurea ꝛ argentea: sꝫ lignea ꝛ fictilia. ꝛ quedā quidē in honorē. s. aurea ꝛ argentea: q̄dam in contumeliā. s. lignea ꝛ fictilia: q̄si diceret: In domo spūali. s. in ecclesia dei sūt vasa aurea ꝛ argentea. i. boni ꝛ electi. s. in honorē ꝛ gloriā: quedā vo sunt in contumeliā sicut reprobi ad gehennā. Et siqs quereret: an vasa fictilia. i. an reprobi sūt ad aliqd vtiles: dico qꝛ pōt ratio assignari in generali. Sūt enī tales vtiles pcipue quo ad tria. s. quo ad naturā: quo ad pfectū: quo ad incendium. 1ᵒ sūt vtiles quo ad naturā: qꝛ sicut vasa fictilia sūt in domo ꝛ nō sūt de substantia domus: ita mali ꝛ reprobi sūt in ecclesia cū bonis corpe nō mente: numero ꝛ nō merito nec in cōione sacramentoꝝ. Nec tn̄ sūt ab ecclesia separandi ante illud tēpus quo xp̄s diuidet oues ab hedis: i signū cuiꝰ dn̄s nō concessit apl̄is zizania a tritico separe: pter plures causas. Re. infra Vindicta. 2ᵒ reprobi sunt electis vtiles quo ad pfectū. sicut enī vasa lignea ꝛ fictilia valent ad purgandū vasa aurea ꝛ argentea: sic mali ꝛ reprobi sūt vtiles ad exercitiū ꝛ pfectum bonoꝝ. Re. s. Permissio. 3ᵒ reprobi sūt electis vtiles ad iudiciū vel ad incendiū. sicut enim vasa fracta extra domū eiciunt ꝛ lignea fracta igne cōburunt: ita vasa aurea. i. electi in vita eterna collocabunt. vasa vo fictilia. i. reprobi extra domū paradisi in tenebras exteriores eicient ꝛ cōburent. Vel aliť: In domo spūali. s. in ecclesia militāte: si querat causa vel rō quare deus in ecclesia aliquos fecit apl̄os: aliquos martyres: aliquos cōfessores: ꝛ aliquos virgines: Dico qꝛ pōt assignari rō in generali. s. pter decorē vel cōplementū ecclesie. Sꝫ in speciali quare petrū fecit apl̄m: stephanū martyrē: nicholaū confessorē: katherinā seu agnetē virginē: de hoc non pōt alia rō assignari nisi volūtas sua. 4ᵒ pꝫ hoc idē p exemplū in figulo. videmꝰ enī qꝛ figulus ex eadē massa luti facit vas pulchrū ꝛ turpe. Ita dicit apl̄us ad Ro. ix. An non habet potestatē figulus ex eadē massa luti facere quidē aliud vas in honorem: aliud in cōtumeliā: ita deꝰ. vñ Augꝰ verbū apl̄i exponens dicit: qꝛ sicut figulus ex eadē massa habet potestatē ꝛc. ita deus omnes hoīes qui sunt in substantia ex eadē massa habet potestatē facere vnū in honorē: qꝛ alij miseret ꝛ aliū in cōtumeliā: qꝛ despicit alterū. vñ si querat rō dico qꝛ pōt assignari in generali. s. volūtas figuli. sꝫ in speciali quare figulus de hac pte signata terre facit vas in honorē: de alia vo pte signata vas in contumeliā faciat: nō pōt rō assignari. Sic a simili quare deꝰ hūc saluat. s. petrū: hūc vo damnat. s. iudā: pōt in cōi rō assignari duplex. s. volūtas diuina: ꝛ bonitas sua que amplius demonstrat: vt pꝫ. s. Nota tn̄ hic duo ad euidentiā exempli qd ponit apl̄us de figulo. Primū est: qꝛ in figulo est sola volūtas causa vel rō faciendi vnū vas in honorē: ꝛ aliud in contumeliā: in deo aūt est voluntas cū iusticia. Secundū est: qꝛ sicut vas qd nō fit in honorē sꝫ in cōtumeliā: ex se quidē vile est. s. ex luto nō ex figulo: ita tota massa vel substantia humani generis nō ex deo sꝫ suo vicio viciosa est ꝛ corrupta. Scd̄o nota: quare deus hūc saluat: illum vo damnat nō pōt in singulari rō assignari. qd duplicit̄ pbo. s. ex parte meriti: ꝛ bn̄placiti. pᵒ ex pte meriti: qꝛ nullum opus nostrū pūt a libero arbitrio pcedit est sufficiens ad merendū vitā eternā. vñ Chryso. in omel. de. lxx. sic dicit: Quicq̄d gesseris parū: quicq̄d feceris minꝰ est. oē eni meritū breue est cōparatiōe donorū. numera bn̄ficia si potes: ꝛ nūc cōsidera q̄d mereris. 2ᵒ ex pte pncipij. De eo enī qd ex sola gr̄a ꝛ volūtate diuina confert: nō pōt rō assignari q̄re huic det ꝛ non alteri: ꝛ q̄re vni plus det q̄ alteri: nisi bn̄placitū largientis vel cōferentis. Sic aūt est de electiōe vniꝰ ad vitā eternā ꝛ reprobatiōe alteriꝰ. vñ Matth. xx. An nō licet mihi qd volo facere. ꝛ apl̄us ad Ro. ix. Cuiꝰ vult miseret: ꝛ quem vult indurat. Et pterea dicit Augꝰ sup Joh. Quare hūc trahat illū nō trahat. noli diiudicare si nō vis errare: si non traheris ora vt traheris: pma pte sū. q. xxiij. arti. v. in so. ij. argu. p totū. ⁋ Quilibet tenet plus p̄sumere de sua pdestinatiōe q̄ reprobatione. CA. III.

Tertio pncipalit̄ circa pdestinationē cōsiderāda est p̄sūptio adiuuās ꝛ eleuās fiduciā. Nā quilibet plus tenet p̄sumere ꝛ sperare de sua saluatiōe q̄ reprobatiōe. qd pbo duplici rōne. Prima est pter virtutis efficaciā sic: Sicut enī q̄libet tenet habere fidē ꝛ charitatē: ita tenet habere spem. sed spes est certa expectatio future beatitudinis. ergo q̄libet tenet sperare ꝛ p̄sumere se habiturum beatitudinem. Re. infra Spes. Secūda rō est pter salutis remedia sic: Qui habet remedia vite eterne debet confidere de vita eterna: sicut

habēs remedia sanitatis de sanitate hʒ cōsidere. ſʒ q̄libet
hʒ remedia efficacis salutis eterne. s. mādata ⁊ sacramen
ta: g̃ ⁊c. Ubi sciendum: q̄ esto q̄ aliq̄s sciret ꝓ certo se
esse p̄destinatū: adhuc ꝓ salute debet laborare ⁊ operari
Cui⁹ rō est: q: ꝓuisū est a deo q̄ saluet̃ ꝑ talia media: ⁊
q̄ alit̃ nullaten⁹ saluaret̃. qḋ duplici exemplo ꝓbo. Pri-
mū est: q̄ lʒ deus sine oī seminante triticū in agro pōt ꝓ-
ducere: tñ q: fm ordinē nature nō crescit nisi triticuʒ se-
minet̃: seminanduʒ est. Secundū exemplū est de paulo.
nā btūs Paulus erat p̄destinat⁹ ad vitam eternā ſʒ si ste-
phanus nō orasset ꝓ paulo ecclesia non habuisset paulū.
Sic g̃ deus voluit q̄ ꝑ talia medis. s. ꝑ oratiōes ⁊ opera
salutē cōsequeremur. vñ scḋa Petri. i. Satagite vt ꝑ bo-
na opa certā vestrā vocationē ⁊ electionem faciatis. Si
aūt in diuidēdo alit̃ vis ꝓcedere dicas: q̄ circa p̄destina
tionē tangunt̃ tria. p⁹ eni essentia describit̃. i. ca. 2⁹ noti-
cia supgredit̃. ii. ca. 3⁹ cōfidētia engit̃ vel tribuit̃. iii. ca.

¶ Circa p̄lati electionē q̄ttuor sūt notāda: ⁊ q̄. CA. I.

# Relatio.

Circa p̄lationem seu p̄latoꝝ electio-
nē ⁊ cōditionē q̄ttuor sūt notāda. p̄mū
est recta intentio electoꝝ. secundū since
ra intentio p̄ferendoꝝ. tertiuʒ est licita
possessio ꝓprioꝝ. quartū est optata pfe-
ctio p̄latoꝝ. Primo cōsideranda est circa p̄lationē re-
cta attentio electoꝝ. Re. s̄. Electio ꝑ totum.

¶ Q: aliud est p̄lationē appet̃: aliud habitā deserere:
aliud collatam rēnuere. CA. II.

Ecūdo p̄ncipaliter cōsiderāda est syncera inten-
tio p̄ferendoꝝ. Nā aliud est p̄lationē nō habitā
appetere: aliud vō est habitā deserere: aliud in-
iunctā vel collatā rēnuere. Hec enī tria multū a se inuicē
distāt. Primo eni. s. p̄lationē nō habitā appetere nō li-
cet: eo q̄ p̄lationē appetere est vel aliq̄d supbū: vel cupi-
dum: vel p̄sumptuosū. qḋ ꝓbo ꝓpter tria que in p̄latione
existūt. p⁹ est in p̄latiōe diuitiaꝝ copia vel opulētia. vñ
Luce. xii. Fidelis seru⁹ bon⁹ ⁊ prudēs quē cōstituit dñs
sup familiā suā: vt det illis ⁊c. 2⁹ in p̄latiōe est dignita-
tum eminētia vel excellētia. vñ p̄ma ad thimo. v. Qui bñ
presūt p̄sbyteri. i. epi ad regimen subditoꝝ duplici hono
re digni habeant̃. s. vt in spūalib⁹ eis obediat̃: ⁊ in tpali-
bus eis ꝓuideat̃. In cui⁹ figura habet̃ Deutero. xxi. q̄ p̄-
mogenito dabant̃ duplicia. 3⁹ in p̄latione est aiaꝝ cura:
p Joh. vlti. Pasce oues meas. Qḋ verbū Anselmus expo-
nens sic ait: Pascere aūt oues est credētes in xp̄o ne a fi-
de deficiāt cōfortare: terrena subsidia si necesse est subdi
tis ꝓuidere: exempla virtutū cū verbo p̄dicatiōis impen
dere: aduersarijs obsistere: subditos errātes corrigere. p⁹
g̃ p̄lationē appetere ꝓpter diuitiaꝝ copiā vel opulentiā
est cupidū ⁊ auarū. vñ dñs phariseos rep̄hendit dicens:
Matth. xxiii. Amāt p̄mos recubit⁹ in cenis. 2⁹ p̄lationē
appetere ꝓpter dignitatū ⁊ honoꝝ eminentiā vel excel-
lentiā est supbū. vñ dñs Matth. xx. arguit discipulos p̄-
matū querentes dicēs: Scitis q: p̄ncipes gentiū dñant̃
eoꝝ. 3⁹ p̄lationē appetere ꝓpter aiaꝝ curā vel diligentiā
videt̃ p̄sumptuosum. Nā velle p̄esse alijs vbi nō eminet
manifesta necessitas videt̃ p̄sūptuosum. vñ Aug⁹. xix. de
ciui. dei sic ait: Locus supioꝛ sine quo ꝑplus regi nō pōt:
⁊ si administret̃ vt decet: tñ indecent̃ appetit̃: scḋa scḋe.
q. clxxxv. arti. i. in coꝛ. q. ⁊ i argu. cōtra. Sʒ forte argues
q̄ sit licitū appetere. Primo sic: Licitum est ⁊ laudabile
bonū op⁹ desiderare. ſʒ apl̄s dicit p̄ma ad thi. iii. Qui epa
tum desiderat: bonū opus desiderat. g̃ ⁊c. Rñdeo duob⁹
modis. p⁹ fm Greg. q̄ opus bonū est martyrij susceptio.
ad qḋ ille q̄ plebib⁹ p̄erat p̄mus ducebat̃. vñ tūc tpis qñ
nō erat nisi laboꝛ ⁊ miseria ⁊ vite mai⁹ piculū: licitū erat
appetere. ſʒ modo qñ maxim⁹ honoꝛ instat ⁊ diuitiaꝝ co
pia: valde indecent̃ appetit̃. vñ Greg⁹ i fine Job sic dicit:
Cū locus supioꝛ impat̃: obediētie meritū sibi euacuat: q̄
ad hoc ꝓprio desiderio anhelat. Scḋo rñdeo fm beatū
Augu. libro. xix. de ciui. dei: q̄ opus bonū ē bona inten-
tio: vt. s. quis diligat ꝓdesse ⁊ nō p̄esse. Nā eṗus dicit̃ ab
epi qḋ est supra ⁊ scopos qḋ est intendere quasi diceret:
Eṗus non vʒ supioꝛitati intendere ⁊ honoꝛi: ſʒ sup alios
cōstitutus eis debet intendere ⁊ eos ad celestia ꝓuocare
vñ Ezech. iii. Speculatorē domui isrl̄ dedi te: vbi. s̄. i so.
ii. argu. ꝑ totū. Scḋo argues sic: Status p̄latiōis est p-
fectioꝛ statu religiōis: g̃ si laudabile est q̄ aliq̄s appetit
ad statū religionis transire: multo magis laudabile est:
q̄ aliq̄s appetat statū p̄latōis. Rñdeo ⁊ dico: q̄ appetere
statū religiōis est laudabile: nō tñ statū p̄latiōis. qḋ du-
plici ꝓbo rōne. p⁹ rōne pfectiōis acq̄rende: sicut velle eē
pfectū. ⁊ iō ad pfectionē tendere ē cōmēdabile: ita repu-
tare ⁊ dicere se pfectū esse ē p̄sūptuosū ⁊ vituperabile. ſʒ ap
petere religionē est appetere pfectionē qḋ ē cōmendabi
le ⁊ cuilibet licet appet̃. appetere aūt p̄lationē ē ondere
se pfectū cū p̄latus tanq̄ʒ pfect⁹ debeat alios ad pfectionē
adducere: g̃ ⁊c. 2⁹ ꝓbo hoc idē rōne pfectiōis elatiōis vi
tande sic: Subijcere se alteri ad spūalia capienda est me
ritoriū ⁊ cuilibet licet: ⁊ ꝑ oppositū p̄ferre se alijs vt alijs
ꝓuideat est p̄sūptuosū ⁊ nulli licet. ſʒ q̄ optat ad religio-
nē trāsire optat subesse alijs ⁊ ab alijs pfectionē acq̄rere.
q̄ vō desiderat statū p̄latōis p̄fert se alijs: g̃ ⁊c. i so. ii. arg.
ꝑ totū. Scḋo p̄ncipalit̃ p̄lationē iniunctā oino recusa
re nō licet. Ubi nota: q̄ aliud debet hō facere fm ꝓpriaʒ
voluntatē: ⁊ aliud fm voluntatē supioris. nā fm ꝓpriaʒ
voluntatē cōuenit hoi ꝓprie saluti intendere. ſʒ fm volū
tatē supioris alioꝝ saluti intēdere ⁊ ꝓuidere tenet̃: Et iō
cōtra voluntatē supioris p̄lationē sibi iniūctā oino recu-
sare nō pōt: eo q̄ islis p̄mo repugnat rectitudini volūta
tis: scḋo charitati fraternitatis: tertio virtuti humilitatꝭ.
p⁹ enī ille q̄ p̄lationē sibi iniunctā oino recusat peccat: q:
repugnat rectitudini volūtatis. nā volūtas tūc ē ordina-
ta ⁊ recta qñ suo supioꝛi obedit q̄ g̃ recusat officiū cōtra
supioris iniunctionē nō obedit ſʒ ꝯdicit: g̃ ⁊c. vñ Bern.
in apologetico sic dicit: Ue tibi si prees ⁊ nō ꝓdes. ſʒ ve
graui⁹: q: si p̄esse meruisti ꝓdesse refugis. 2⁹ ille q̄ oino
p̄lationē sibi iniūctā refugit peccat: q: repugnat charita
ti fraternitatis cui ꝓ loco ⁊ tpe q̄libet debet se exponere
vñ Aug⁹. xix. de ciui. dei sic ait: Negociuʒ iustū suscipit
necessitas charitatis. Et iteruʒ Aug⁹ sup illo verbo Joh.
vltimo: Pasce oues meas. sic dicit: Sit amoris officiuʒ
pascere dñicū gregē: si fuit timoris indiciū negare pasto
rem. 3⁹ ille q̄ oino p̄lationē sibi iniūctā refugit peccat: q:
repugnat virtuti humilitatis ex q̄ hō se subijcit supioꝛuʒ
mādatis. vñ Greg⁹ in pastorali sic dicit: Tūc añ dei ocu-
los est vera hūilitas: cū ad respuenduʒ hoc qḋ vtilit̃ sub-
ire p̄cipit̃ ꝑtinax non est: vbi. s̄. q. clxxxv. arti. ii. in coꝛ. q.

Sʒ forte argues q̄ rēnuēs iniūctū sibi officiū non pec-
cat triplici rōne. p⁹ rōne cōtemplatiōis sic: Null⁹ peccat
si melioꝛa nolit deserere vt min⁹ bonis inhereat. sed vita
cōtēplatiua q̄ dilectioni cōditoris inheret. p̄tinet vite
actiue q̄ inheret dilectiōi ꝓximi. g̃ nō peccat q̄ oino re-
cusat eṗatū q̄ ad dilectionē ꝓximi ordinat̃. Rñdeo duo
bus modis. p⁹ q: lʒ vita cōtemplatiua de se sit melioꝛ vi
ta actiua: sicut amoꝛ dei est melioꝛ amore ꝓximi. tñ ex
aliq̄ pte bonū multitudis cui p̄lat⁹ intendit p̄ferendū est
bono vni⁹ cui vacat vita ꝯtēplatiua. Scḋo dico: q̄ p̄lati
nō sic trāsferunt̃ ad vitā actiuā vt ꝯtēplatiuā deserāt. vñ
Aug⁹. xix. de ciui. dei dicit: q̄ si imponat̃ sarcina officij
pastoralis: nō deserenda est dilectio veritatis: q̄. s. in con
templatiōe habet̃. 2⁹ ꝓbat̃ hoc idē rōne criminis vel of-

fensionis sic: Nullus debet nõ purgatus sacra mysteria adire: vt Greg' dicit. Si ergo aliqs sentiat se nõ purgatũ sibi iniũctũ officiũ nõ debet suscipere. Rñdeo z dico: ꝙ si subditus habeat defectũ qui valeat remoueri tenetur indicare suo supiori: qui si impedimentũ remouere voluerit: tenet ei humiliter obedire. Si aũt impedimentũ habeat qd remoueri nõ possit: nec a subdito cui iniũgit nec a plato qui iniũgit: tũc nõ tenet obedire: sicut subditus existens irregularis non tenet obedire archiepõ ad suscipiendũ epatũ vel etiã sacros ordines. 3' arguo z pbo hoc idem rõne obligationis sic. Qui votũ emittit qd nõ fiat platus nõ tenet alteri obedire de assumẽdo. Rñdeo z dico: ꝙ ille qui votũ emittit de nõ suscipiẽdo episcopatũ: si p hoc intendat se obligare ad hoc quod nec p obedientiã supioris plati accipiat: illicite vouit. Si aũt ĩtendat se obligare vt episcopatuz quantũ est de se non accipiat nisi ĩminẽte necessitate licitũ est votũ z seruare tenet: ibidẽ in solu. triũ argumentoꝝ. Tertio pncipalit plationẽ ppter psecutionẽ tyrannoꝝ deserere corpaliter vno mõ licet: alio mõ nõ licet. p' enĩ si platus ĩ sui absentia põt sufficienter puidere primoꝝ saluti: tũc ppter psecutionẽ tyrannoꝝ põt se licite absentare. qd pbo p tres rõnes. Prima est ppter vitandũ damnũ subiecte anime Secũda est ppter vitandũ incõmodum cõmisse ecclesie. Tertia est ppter vitandũ piculũ psone pprie. vñ Aug' dicit in epistola ad honoratũ: Fugiãt de ciuitate in ciuitatem serui xpi: qñ eoꝝ quisqꝫ specialit a psecutorib' psequitur. 2' vo vbi plati absentia ẽ multũ nociua: z pñtia sua subditoꝝ saluti est necessaria: nõ debet pastor psonaliter deserere gregẽ suũ: neqꝫ ppter tpale incõmodũ: neqꝫ ppt pprie psone piculum: eo ꝙ bonus pastor aĩaz suã p ouibus suis debet ponere. vñ subdit Aug' in epla ad honoratum: Cũ in ecclesia oĩuz est cõmune piculũ: hi qui aliis indigent nõ deserant ab his quib' indigẽt. Si enĩ pniciosum est nautã in tranquillitate nauim deserere: quanto magis in fluctib': vt dicit Nichola' papa: z habet. vij. q. pma sciscitaris: scõa scõe. q. clxxxv. arti. v. in cor. q. p totum.

## Quõ platus circa bona põt tria. s. habere ppriũ: dispensare cõmissum: dare suũ. CA. III.

Tertio pncipaliter circa plationẽ cõsideranda est licita possessio ppiioꝝ. Nam platus circa bona tpalia põt tria: pmo habere ppriũ: secũdo dispẽsare cõmissum: tertio relinquere vel donare suũ. Primo platus põt habere vel possidere ppriũ. Cui' rõ est: qꝛ illud põt platus vel qlibet alius ad cui' oppositũ nõ tenetur. sꝫ platus nõ tenet nõ habere ppriũ vel viuere absqꝫ pprio: g zc. Qꝫ aũt nõ obliget ad nõ habere ppriũ pbo dupliciter: qꝛ si obligat: aut hoc est ex pcepto aut ex voto. p' nõ obligat ad nõ habenduz ppriũ ex pcepto diuino: eo ꝙ nõ cadit sub pcepto sꝫ sub cõsilio: nõ enĩ est necessitatis sꝫ superogatiõis. vñ postqꝫ xpus dixit Matth. xix. Si vis pfectus esse: vade z vende oĩa zc. qd fuit superogationis: subiũxit: Sequere me. qd fuit necessitatis. 2' platus nõ obligat ad nõ habendũ bonuz ppriũ ex voto: qꝛ nõ se obligat in susceptione plationis ad pauptatem seruandã quã nõ requirit officiũ pastorale: scõa scõe. q. clxxxv. arti. vij. in cor. q. p totuz. Scõo platus debet fideliter dispensare sibi cõmissum. nã bona tpalia ecclesiarũ nõ solum sũt distribuenda in vsus pauperũ: sꝫ etiã ad cultũ diuinũ z ad necessitates ministroꝝ. vñ dr. xij. q. ij. de reddit ib' ecclesie vel oblatione fidelium epo vna sola portio reminat: due ecclesiasticis fabricis z erogationi pauperũ a pñbytero sub piculu sui ordinis ministrent: vltima clericis p singuloꝝ meritis diuidat. Rõ aũt hui' ẽ: qꝛ platus bonoꝝ ecclesiasticoꝝ nõ habet pprietatẽ. sꝫ potius pcurationẽ z dispensationem. Ad dispensatorẽ aũt requirit bona fides seu fidelitas ĩ dispensando: sicut dicit aplus pma ad corinth. iiij. Hic iã querit int dispensatores vt fidelis qs inueniat. Et ideo ea que sũt aliis erogãda si sibi retinuerit: ꝫ fidẽ dispensatiõis facit z mortaliter peccat. Tertio platus põt donare vel relinquere suũ. Cui' rõ est: qꝛ ille qui pprioꝝ bonoꝝ verũ dominiũ habet ex ipsa rerũ cõditiõe nõ obligat vt talis conferat aliis. sꝫ põt vel sibi retinere vel etiã aliis exhibere vel p libito elargiri. Põt tñ in ppriis bonis platus peccare dupliciter ppter inordinatũ morẽ. p' ppria bona vltra qꝫ debeat tenẽdo z reseruãdo sibi. 2' nõ subueniendo aliis put ordo vel debitũ exigit charitatis: vbi. s. arti. vij. i cor. q. Ad maiorẽ tñ euidentiã nota quattuor. Primũ ẽ: ꝙ bona ecclesiastica q vsui plati sũt deputata: aut sũt distincta ab aliis trib' ptib' q deputate sũt vsui ecclesie pauperũ aut ministroꝝ: aut nõ. Si sũt distincta z platus de illis trib' partib' deputatis aliis sibi retinet: mortaliter peccat: qꝛ ꝯtra fidẽ dispensatiõis facit: vt pz. s. imediate. Si vo bona deputata sibi ab aliis trib' ptib' nõ sunt distincta: cõmittit fidei ei'. z si fit excessus modicus: tenẽdo vel distribribuẽdo nõ peccat. si aũt fit mult' excessus videt fidei repugnare: ibidẽ in cor. q. Secundũ est: ꝙ si platus que suo vsui sũt deputata velit sibi subtrahere z cõsanguineis vel aliis dare nõ peccat. dum tñ hoc faciat moderate: discrete: z bono fine. p' moderate vt non det tantũ ꝙ ipse postea indigeat. 2' discrete: vt pximos z pcipue ꝯsanguineos nõ despiciat si egere cognoscat. 3' bono fine: vt illi fiãt meliores z non deteriores: vt Ambro. dicit: ibidẽ in solu. ij. argu. p totũ. Tertiũ est: ꝙ platus ĩ articulo necessitatis nõ solũ bona ecclesiastica: sꝫ etiã vasa dñica debet distrahere p redemptiõe captiuoꝝ z aliis necessitatib' pauperũ dũmodo habeat patrimonij bona de quib' viuere possit: ibidẽ in solu. iij. argu. Quartũ ẽ: ꝙ platus si nõ ĩmineat necessitas bona ecclesie pauperibus erogãdi: põt de supfluis reddit ib' ecclesie possessiones emere vel in thesauro reponere: put vtilitati ecclesie z pauperib' viderit expedire. Si aũt ĩmineat necessitas pauperib' erogandi: bona talia in futurũ conseruare nõ debet: ibidẽ in solu. iij. argumenti.

## Qꝫ in hac vita quilibet põt esse pfectus: quã pfectionem debemus cõsiderare ex tribus. CA. IIII.

Quarto pncipaliter cõsideranda est circa plationem optata pfectio platoꝝ. Nã quilibet in hac vita põt esse pfectus. qd tali rõne ostendo: Lex diuina ad impossibile nõ inducit. Inducit autẽ ad pfectionẽ: sicut dicitur Matth. v. Estote pfecti sicut z pater vester celestis pfect' est: g in hac vita qlibet põt esse pfectus: scõa scõe. q. clxxxiiij. arti. ij. argu. contra. Istã aũt pfectionẽ ex trib' ptib' cõsiderare debem'. s. ex pte ortus status: grad': vel ex pte cause: inherẽtie: eminẽtie. Primo possum' cõsiderare pfectionẽ ex pte ortus vel cause. Nã duplex est causa pfectiõis. Una pncipalis z essentialis. s. charitas. d qua apls ad Collossen. iij. sic dicit: Sup oĩa hec charitatẽ habete qd est vinculũ pfectiõis: Secunda causa pfectionis est secũdaria z instrumẽtalis. s. cõsilia q sũt respectu boni melioris: nõ tñ necessaria ad salutem: puta cõsilia de obediẽtia. cõtinẽtia: z pauptate: qb' hõ liberi' vacat deo: ita ꝙ pfectio in duob' cõsistit. p' cõsistit quidẽ essentialit in pceptis z pncipaliter in pcepto charitatis. vñ aplus pma ad thimo. j. sic dicit: Finis pcepti est charitas. 2' vo cõsistit pfectio instrumẽtalit in cõsiliis: inqꝫtũ cõsilia sũt de his que sũt instrumẽta vel materia ad pfectionẽ: Et subdit: Seqre me hoc est pceptuz z necessariũ ad salutẽ. vñ Ambrosius sup illud: Sequere me dicit sic: Seq iubet nõ corpis gressu: sꝫ mẽtis affectu qd fit p charitatẽ: vbi. s. arti. ij. in cor. q. z in solu. j. argu.

Scḋo possumus pfectionem cōsiderare ex pte status vel inherētie. n ā soli religiosi monachi ꝛ p̄lati. s. epi vt. s̄ sūt in statu pfectiōis. hoc aūt tali rōne ostendo: Illi sunt in statu pfectionis q̄ se ppetuo obligant ad ea q̄ sunt pfectionis cū aliqua solēnitate. ſʒ tales sunt religiosi: monachi: epi: g̃ ꝛc. Qꝫ aūt tales cū solēnitate. s. ppetuo se obligant sic ꝓbo. p̄° eni religiosi ꝛ monachi voto ppetuo se astringūt ad hoc q̄ a reb⁹ secularib⁹: puta a matrimonio a diuitijs ꝛ volūtate ppria quib⁹ licite vti poterant se abstineant: quā obligationē faciūt cū aliqua solēnitate ꝓfessionis ꝛ bñdictionis. 2° epi obligant se ad ea que sunt pfectionis pastorale officiū assumentes vt tanq̄ꝫ pastor bonus aiam suā ꝓ oib⁹ suis ponāt. vt dicit̄ Joh. x. vbi s̄. arti. v. in cor. q. Tertio possum⁹ cōsiderare pfectionē ex pte gradus ꝛ eminētie. Nā status epoꝝ ē pfectior statu religiosoꝝ vel monachoꝝ. qḋ ꝓbo duplici rōne. s. p̄° rōne transitiōis vel mutatiōis sic: Transit⁹ aūt vel motus est actus impfecti vel min⁹ pfecti respectu magis pfecti. ſʒ nulli licet de statu ep̄ali transire ad statū religionis ſʒ ecōuerso: g̃ ꝛc. Qḋ patet p illud qḋ habet̄. xviij. q. p̄ma vbi dicit̄ q̄ sancta ordiatio de monacho epm facit g̃ ꝛc. Uel pōt aliṫ ꝛ breuiter formari hec rō sic: Nulli licet de maiori statu ad minorē transire statū: q2 esset retro respicere qḋ aplus ꝓhibet. sed licet a religionis statu transire ad statū p̄lationis ꝛ nō ecōuerso: vt pꝫ. s̄. īmediate: g̃ ꝛc. 2° ꝓbo hoc ideꝫ rōne actionis sic: Agens vt agens semp est nobilius patiente. ſʒ fm Dionysiū religiosi se habent vt pfecti: epi autē vt pfectiores: g̃ ꝛc. vbi. s. arti. vij. argu. cōtra: ꝛ in cor. q. Sꝫ forte queres: an p̄sbyteri curati ꝛ archidiaconi sint maioris pfectionis q̄ꝫ religiosi: vel ecōuerso. Rñdeo ꝛ dico: q̄ in eis est tria cōsiderare. s. statuꝫ: ordinē: ꝛ officiū. p̄° quidē statum: q2 tales p̄sbyteri curati ꝛ archidiaconi sūt seculares. ꝛ q̄ꝫtum ad hoc illi q̄ sunt religionis excellunt eos. 2° possum⁹ considerare ordinē. s. q̄ sūt sacerdotes vel diaconi: ꝛ q̄ꝫtum ad hoc sūt equales si religiosi sūt sacerdotes. Si vo religiosi careant ordine: sicut pꝫ de cōuersis religionum: tūc tales. s. sacerdotes excellerent cōuersos. Cui⁹ rō est: q2 p sacrū ordinē aliq̄s deputat̄ ad dignissima ministeria quib⁹ xp̄o seruit in sacramento altaris: ad qḋ requiritur maior sanctitas interior: q̄ꝫ requirit etiā status religionis. 3° possum⁹ cōsiderare officiū. s. q̄ p̄sbyteri curati habēt curā aiaꝝ: religiosi vo nō habent. Et tūc dico hic quattuor. Primū: q̄ q̄ꝫtuꝫ ad bonitatē status religionis p̄fert̄ statui p̄sbyteri curati vel archidiaconi. qḋ dupliciṫ ꝓbo. p̄° q2 religiosus obligauit totā vitam suā ad studiū pfectionis: curat⁹ vo vel archidiaconus non obligauit totā vitā suā ad curā aiaꝝ qḋ pꝫ: q2 pōt eam deserere. 2° q2 nō cōpetit ei p̄ncipalem curā aiaꝝ habere sicut epo: ſʒ quedā pticula circa curam aiaꝝ eoꝝ officio cōmittit̄ ab epo. ꝛ sicut pticulare est minus vniuersali. ꝛ sicut sacrificiuꝫ est min⁹ holocausto: vt dicit Greg⁹ sup Ezech. ita cura sacerdotis est minor cura epi. Scḋo dico q̄ q̄ꝫtum ad difficultatē licet bn̄ cōuersari cum cura aiaꝝ sit difficile ꝓpter exteriora picula: tn̄ cōuersatio religionis est difficilior ꝓpter artitudinē obseruantie regularis. Tertio ꝓbo hoc idē p hoc q̄ presbyteri curati vel archidiaconi qn̄ religionē ingrediunt̄ curam aiaꝝ deponūt. vt adipiscant̄ status pfectionē. Quarto dico: q̄ lꝫ p̄sbyteri curati ꝛ archidiaconi sūt similiores epis q̄ꝫ religiosi. s. q̄ꝫtum ad curam aiaꝝ. Tn̄ religiosi sūt similiores epis q̄ꝫ p̄sbyteri curati ꝛ archidiaconi q̄ꝫtū ad obligationē ppetuā que requirit̄ ad statū pfectiōis. vbi s̄. arti. viij. in cor. q. p totum. ꝛ in solu. iiij. ꝛ. v. argu. Ad maiorē tn̄ euidentiam omniū p̄dictoꝝ est notandum: q̄ aliud est q̄ psona est pfecta: ꝛ aliud est q̄ sit in statu pfecto. Tūc eni psona est pfecta: qn̄ est in charitate q̄ est vinculum pfectiōis: fm aplm. Tūc vo est in statu pfectiōis qn̄ obligat se ppetuo cū aliqua solēnitate ad ea que sunt pfectionis. vt pꝫ. s̄. Hoc aūt variat̄ quattuor modis. quidam eni se obligant ꝛ implēt vel seruāt: quidā nō se obligant ꝛ seruāt. quidā neqꝫ se obligāt neqꝫ seruāt. quidā se obligant ꝛ nō seruāt. p̄° dico q̄ quidā nō se obligant ꝛ tn̄ seruāt: sicut seculares qui se nō obligauerūt ad ea q̄ requirunt̄ ad statū pfectionis ꝛ tn̄ sūt pfecti: q2 hn̄t actū pfecte dilectionis. 2° quidā se obligant ꝛ seruāt: sicut p̄lati ꝛ religiosi qui se obligauerūt ad ea que sūt pfectiōis ꝛ cū hoc habent actū dilectiōis. 3° quidā nec se obligant neqꝫ seruāt: sicut seculares in pctō mortali existētes. 4° quidā se obligant ꝛ nō seruant: sicut p̄lati ꝛ religiosi qui se obligauerūt ad ea que sūt pfectionis vt. s̄. ꝛ tn̄ nō seruant: eo q̄ nō hn̄t actū pfecte dilectiōis: ſʒ sūt in peccato mortali. vn̄ de his q̄ nō seruant: ꝛ de his qui seruāt dicit̄ b Matth. xxj. Homo quidā habuit duos filios ꝛ dixit p̄mo ad p̄mū: Fili vade hodie opari in vineam meā. Ille aūt rn̄dens ait: Nolo. postea penitētia motus abijt. Accedens aūt pater ad alterū similiṫ dixit: At ille rn̄dēs ait: Eo dn̄e ꝛ non iuit: Quis ex duob⁹ fecit voluntatē patris sui: dicunt ei p̄mus. Que verba exponit Chryso. ꝛ Origenes. Primo exponit Chryso. sup Matth. sic dicens: Duo filij populi duo sūt. p̄mus populus est popul⁹ secularū. secūdus ē sacerdotū ꝛ religiosoꝝ. ꝛ seculares sacerdotib⁹ sūt priores: alioqn aū creati sūt rectores q̄ꝫ regerēt qḋ est falsū: nō eni populus laicus ꝓpter sacerdotes creatus est: ſʒ sacerdotes ꝓpter populū. nā mūdus p̄mū fact⁹ est deinde rector hō. Et subdit: Meliores sūt qui a p̄ncipio secularē ꝓfitent̄ vitā ꝛ q̄ seculariter viuūt: q̄ꝫ sacerdotes q̄ a p̄ncipio ꝓfitent̄ se deo seruire: ꝛ qui sup alios cōstituunt̄ vident̄ ꝓmittere se vineā colere. Et subdit causam dicens: Qm̄ populares vel laici q̄ in prima facie ꝓfitent̄ vitā secularē: reuera aliqn̄ compuncti reuertunt̄ ad deū: ꝛ studēt ꝛ exercent se in vita spūali. Sacerdotes aūt qui in p̄ma facie ꝓfitent̄ vitā carnalē impenitibiles cōstituti: nūq̄ꝫ desinūt peccare in deū: ꝛ si reprehensi humiliauerint se: nō ideo dolent q2 peccauerūt: ſʒ cōfundunt̄: q2 suā gloriā pdiderūt. ꝓpter qḋ Chryso. cōcludit ibidē dicens: Melius est apud deū nō ꝓmittere ꝛ iusticiā facere: q̄ꝫ ꝓmittere ꝛ nō facere ſʒ mentiri: sicut dicit̄ Eccles. v. Si qd vouisti deo ne moreris reddere. Re. autoritatē Chryso. de sacerdotio malo sup illo verbo Joh. ij. Fecit quasi flagellū de funiculis. s̄. Correctio fraterna: p̄ma diuisiōe. Scḋo p̄dicta verba Origenes exponit sic dicēs: Potes inquit vti pabola ista ad eos qui modicū aut nihil ꝓmittūt: operib⁹ autē ostendūt ꝛ implēt. ꝛ cōtra eos qui magna ꝓmittūt: nihil aūt fm ꝓmissionē suā agunt: scḋa scḋe. q. clxxxiiij. arti. iiij. p totuꝫ: ita q̄ generaliter ꝛ breuit̄ cōcludendo: aliqui sūt in statu pfectiōis ꝛ sūt pfecti: aliqui nō sūt in statu pfectiōis ꝛ sūt pfecti: aliqui sūt in statu pfectionis ꝛ nō sūt pfecti: aliqui nec sūt in statu pfectiōis neqꝫ sūt pfecti: vt pꝫ. s. ibidē. ¶ Tangunt̄ q̄nqꝫ cōditiōes meritorie ꝛ necessarie ī bono p̄lato. CA. V.

Quisputas est fidelis seru⁹ ꝛ prudens quē constituit dn̄s sup familiā suā: vt det illis cibuꝫ in tpe oppoztuno: Luc. xij. ꝛ Matth. xxiiij. In his verbis saluator q̄nqꝫ cōditiōes ponit vel tangit laudabiles meritorias: ꝛ necessarias bono p̄lato. p̄° debet habere veritatem: ibi Fidelis. 2° humilitatē: ibi Seruus. 3° discretionē: ibi Prudens. 4° legitimā institutionē: ibi Cōstituit dominus. 5° sui officij idoneam executionē: ibi Ut det illis cibum in tpe: ita q̄ p̄° veritas sit respectu domini: ibi Fidelis. 2° humilitas sit respectu sui: ibi Seruus. 3° sagacitas ꝛ discretio respectu officij: ibi Et prudēs. 4° potestas respectu p̄ximi: ibi Quē cōstituit dn̄s. 5° vtilitas

respectu i pensi bñficij: ibi Ut det illis cibũ i tpe. Primo ergo tangit sub qõne cõditiones boni plati dicens: Quisputas est ꝛc. sup quo verbo Chryso. sic ait: Querit aũt dñs nõ prudentẽ ꝛ fidelem dispensatorẽ ignorans: sꝫ volens inuere hui⁹ rei. s. plati fidelis difficultatẽ ꝛ raritatem. Sicut enim inuenit deus quasi interrogando loquens dicẽdo: Geñ. iij. Adam vbi es: qḋ verbũ sm Augustinũ deus dixit: nõ ignorãdo sꝫ increpando. Sic etiã hic querit nõ ignorãdo sꝫ ostendendo: qsi difficile ꝛ raro inuenit bonus platus: quãto aũt rarioꝛ inuenit: tãto beatioꝛ est q̃ inuenit. Dicit ḡ Quisputas: ostendẽs raritatem boni plati. qsi diceret: Quis est iste. vñ Jsaie. xxij. dicit: Uade ꝛ ingredere ad eũ qui in tabernaculo habitat: ad sobnã ppositũ templi ꝛ dices ad eũ: Quid tu hic: aut quasi quis hic. Multi eni plati hodie in ecclesia dei nõ sũt: quid. i. aliquid: eo q̧ aliq̃d valeant: sꝫ sũt quis occupantes locũ ꝛ nõ implentes officiũ. vñ sũt quasi idolũ de quo dicit zacha. xj. O pastoꝛ. s. noĩe: ꝛ idolũ. s. rederelinquisti gregem ꝛc. Primo ergo tangit veritatẽ respectu sui dñi cũ dicit: Fidelis. nõ pditoꝛ ꝛ raptoꝛ sicut Judas Joh. xij. Dixit aũt hoc: nõ qꝛ de egenis ptineret ad eum: sꝫ qꝛ fur erat ꝛ latro. Nõ etiã dispensatoꝛ sicut villic⁹ iniquitatis qui diffamatus est apud dñm suũ: sꝫ fidelis dispensatoꝛ. Chryso. in omel. Illũ saluatoꝛ dicit fidelẽ qui nihil qḋ sui dñi est ppriũ sibi fecit: ꝛ nihil etiã de rebus dñi sui vane ꝛ inaniter cõsumpsit: puer. xx. Multi misericordes vocant: fidelem aũt quis inueniet. Et pmi Reg. xxij. Quis in oĩbus seruis regis sicut Dauid fidelis ꝛc. ꝛ aplus pma ad corinth. iiij. Hic iam querit int dispensatores vt fidelis quis inueniat. Re. s. Fidelitas plati in q̃bus fidelitas cõsistit. Scdo tangit humilitatẽ: ibi Seruus nõ dñs. nã platus debꝫ se cognoscere nõ vt dñatorẽ sꝫ vt ministratorẽ: exemplo saluatoris qui cum esset dñs omniũ dixit: Ego in medio vestrũ sum tanq̃ q̃ ministrat vñ optime rñdit Gedeon cui dictũ ẽ Judicũ. viij. Dominare tu nobis: nõ dñaboꝛ inquit vobis nec dñabit in vobis fili⁹ meus: sꝫ dñabit in vobis dñs. Et pma Petri vltimo dicit: Nõ quasi dñantes in clero: sꝫ q̃si seruiẽtes: cuius contrariũ faciunt hodie multi qui plus q̃ pñt se erigunt. Tertio tangit discretionẽ: ibi Et prudens nõ cecus ꝛ ideota: sicut hely qui nõ poterat videre lucernã. i. intelligere verbũ dei ꝛ nec puidit populo dei: pmo Reg. iij. ꝛ Jsaie. lvj. Speculatores eius. i. ecclesie ceci omnes. opoꝛtet ḡ q̧ sit prudẽs qui habet alios gubernare. vnde puer. xvij. Seruus sapiens dñabit filijs stultis. Chryso. in omel. Prudentẽ eũ vocat quẽ cognoscit dispẽsare ea que data sũt. Et Berñ. in quadã epla: Misisti manum ad aratrũ opus ꝛ fortitudinis ꝛ cõstantie. speculatoꝛ factus es opus est prudẽtie: debitoꝛ es sapiẽtib⁹ ꝛ insipientibus opus est iusticie. pdicare debes opus est tẽperantie. vñ Geñ. xlj. Prouideat rex virũ sapientẽ ꝛ industriũ. Et merito: qꝛ vt dicit Chryso. in dialogo. libro. ij. Multo cõsilio ꝛ prudẽtia opus est pastoris: ꝛ mille vt dicitur oculis ad speculandũ vndiq̧ ebetudinẽ eaꝝ quas gubernat aiaꝝ. Contrariũ aũt est multũ piculosum: vt dicit Gilbertus: Ridiculosa est res aut magis piculosa: speculatoꝛ cecus: preco mut⁹: doctoꝛ insciuus: platus remissus ꝛ fatuus. Quarto tãgit legitimã institutionẽ: ibi Quẽ constituit dñs sup familiã suã. q̃si diceret: Jlle est legitimus platus quẽ cõstituit dñs nõ quẽ intrusit nimius sicut Jasonẽ. ij. Machab. iiij. Nõ ille quẽ intrusit potentia siue nobilitas secularis: sicut dicit Amos. vj. Nũquid in fortitudine nostra assumpsimus nobis cornua. Non sanguis ꝛ caro sicut illos de quibus Michee. iij. dicitur Qui edificauerit syon in sanguine. Nõ ille qui seipsum platum instituit. nã psumptuosum est q̧ aliq̃s platum se constituat. vñ ad Hebre. v. Nemo sibi sumit honorẽ sed qui vocat a deo tanq̃ aaron. vt eni dixit Chryso. super Matth. Primatus fugientẽ se desiderat: desiderantem se horret. Propter qḋ Hieremie primo: Ecce cõstitui te hodie super gentes ꝛ regna: vt euellas ꝛ destruas ꝛ disperdas ꝛ dissipes ꝛ edifices ꝛ plantes. quasi diceret: O pastoꝛ ꝛ predicatoꝛ ego constitui te ad istum finem. s. vt euellas delectationem quam diabolus plantat ꝛ inserit in pfundo cordis qḋ est valde difficile. s. delectationes euellere vel debellare: eo q̧ innate sũt nobis. 2° vt destruas consensũ tanq̃ malũ fructũ qui ex delectatiõe nascit. 3° vt disperdas. 4° vt dissipes cõsuetudinẽ. q̃si incarcerat⁹ miser tenet. 5° vt edifices nõ supra arenã q̃ cito destruit sꝫ supra firmã petrã que est xp̃s. 6° vt plantes. s. virtutes ꝛ bona opa. vt sis dei edificatio ꝛ dei cultura. Et subdit: quẽ cõstituit ꝛc. supra familiã suã ꝛc. nõ supra pecuniã ad euacuandas bursas: a maioꝛi vsq̧ ad minorẽ omnes auaricie studẽt. Ratio hui⁹ est: qꝛ oẽs que sua sũt querũt nõ q̃ iħu xp̃i: vt dicit aplus ad Philip. ij. Et iõ dicit sup familiã suã. i. ad pcurãdas aĩas familie sue. Quinto ꝛ vltimo tangit sui officij idoneã executionem: ibi Ut det illis cibum in tpe. Jn quib⁹ nota verba ꝛ signa mysteria p° eni dicit: Ut det nõ subtrahat contra auaros. vel det nõ vendat contra simoniacos: sicut Gezi intuitu lucri tpalis vel humane laudis: Matth. x. Gratis accepistis gratis date. 2° dicit illis nõ cõsanguineis ꝛ nepotib⁹: sꝫ potius subditis ꝛ magis indigentib⁹. 3° dicit cibũ. non venenũ cõtra inimicos. Nã platus triplicẽ cibũ debet dare suis subditis. s. verbi: exempli: ꝛ tpalis subsidij. vnde saluatoꝛ trib⁹ vicib⁹ dixit Petro: Pasce pasce pasce: Joh. xxj. Re. expositionẽ hui⁹. s. Prelatio. pme ca. j. diuisione. 4° dicit: Jn tpe. i. qñcũq̧ necessariũ fuerit: nõ sicut illi qui vix semel pdicant in anno: pma petri. iij. Parati semp ad satisfactionẽ oĩpotenti. Uel in tpe. s. psecutionis. nã in tpe psecutiõis qñ aliq̃s timore deficit necessarius est sermo doctoris: sicut nauis gubernatiõe indiget tpe tẽpestatis Uel in tpe. i. habita tpis oppoꝛtunitate: cõtra idiscretos: hec eni est prudẽtia vt tpe suo q̃libet loquat. Sicut eni esca extra tẽpus suũ oblata nocet ꝛ suo tpe pdest: sic verbũ extra suũ tẽpus platuꝫ: Eccĩ. xx. Ex oꝛe fatui reprobabit pabola ꝛ tpe suo pdest: Ecc̃es. viij. Oĩ negocio tẽpus est ꝛ oppoꝛtunitas. Et puer. xxv. Mala aurea in lectulo argenteo q̃ loquit verbũ in tpe suo. vñ Theophilus sup illo verbo sic dicit: Quisq̃s fuerit inuent⁹ fidelis ꝛ prudẽs pfideat familie dñi sui: ꝛ singul' tpib⁹ det tritici mensurã vel sermonẽ doctrine quo aĩe pascunt ꝛ exemplũ operũ quo vita infoꝛmet.

¶ Qꝫ in malis platis vel pncipibus sũt specialit quattuoꝛ mala. CA. VI.

Amant pmos recubitus in cenis ꝛ pmas cathedras in synagogis ꝛ salutatiões in foro ꝛ vocari ab hoĩbus rabbi: Matth. xxiij. ꝛ Luce. xx. Ad euidentiã hui⁹ auctoritatis est sciendũ: q̧ in malis pncipibus ꝛ platis sunt spãliter quattuoꝛ mala: in quib⁹ nõ sũt imitandi sꝫ ꝛ vitandi. Primũ est defectus bone operationis: qꝛ dicũt ꝛ nõ faciũt: Matth. xxiij. in pncipio. Sup quo verbo Chryso. sic dicit: Maxima eni accusatione dignus est q̃ doctrine auctoritatẽ habẽs legẽ trãsgredit. ꝛ hoc ppter tria. p° quidem puaricant qui alios corrigere debent. 2° qꝛ peccans maioꝛi pena dignus est ppter honorẽ. 3° qꝛ plus corrũpit velut in ordine doctoris peccans. Bñdicere eni multoꝝ est: bñfacere aũt paucoꝝ. Qui ergo bñdicunt ꝛ nõ bñfaciũt. sũt sicut ficulnea in qua dñs nõ inuenit nisi folia: Matth. xxj. Et iõ maledicit. Aug⁹ in libro Prosperi: Bñdicere ꝛ male viuere nihil aliud est q̃ se sua voce dãnare. Sꝫ sicut aurũ eligit ꝛ terra cõtemnit: ꝛ sicut rosa colligit ꝛ spina relinquit.

sic doctrinam accipe ꝛ mores cõtemne. exemplo apum. Nam apibus herbe necessarie nõ sunt ſ flores: idõ colligunt flores: herbas relinquũt. Secundũ malũ qḋ est i platis est pondus pniti õis. vñ dicit ibidẽ: Alligant enĩ onera grauia ꝛ importabilia. Tot enĩ penas ꝛ ira graues ꝓ modico vel minimo imponũt aliis: ꝙ vel nullã faciũt vel diu diũ sustinere nõ pñt: ꝛ que ipsi digitos suos mouere nolũt aliis imponũt. Chryso. sup illu verbo in omelia sic dicit Nõ dixit mouere non pñt ſ nolũt. neq3 dixit portare: sed digito mouere neq3 ꝓpe fieri neq3 tangere. cui⁹ contrariũ docet sup illu verbo ꝓallegato in omelia sic dicens: Uis apparere scũs: circa vitã tuã esto auster⁹: circa alioꝝ benignus. Tertiũ malũ qḋ est in platis: est intuitus honoris vel laudis. idõ subiũgit ibidẽ: Oia opa sua faciũt vt videant. Sup quo verbo Chryso. in omel. sic dicit: Sicut ex ligno vermis ꝛ ex vestimento tinea: sic diabolus nitit corrũpere ministeriũ sacerdotũ: qui dum positi sũt ad edificationẽ sanctitatis: hoc ipsũ qḋ bonũ ẽ dum fit ꝓpter hoies malũ fiat. Et subdit: Tolle hoc viciũ de clero ꝛ sine dubio oia excecabis. Ex hoc enĩ fit vt difficile clerici pniam peccantes agant. Contrariũ aũt hui⁹ .s. mũdane glorie: docet saluator Matth. v. dicẽs: Attendite ne iusticiã vestrã faciatis corã hoibus vt videamini ab eis. Alioqn. q̃si dicat: Si feceritis ꝓpter humanam laudẽ: vt. s. finẽ iusticie ponatis in laude hominũ mercedem nõ habebitis apud patrẽ vestrũ qui est in celis: cui⁹ amore nõ fecistis. q̃si diceret: Hoc reputat ꝓ mercede ꝙ gloriati estis in laude hominũ. vñ Chryso. sup illo verbo Ut videamini sic ait: Si q̃ nõ facit vt videat ab hoibus etiã corã hoibus fecerit: nõ tñ corã hoibus fecisse videtur Qui enĩ aliquid facit ꝓpter deũ neminẽ videt in corde suo nisi deum ꝓpter quẽ facit: sicut artifex q̃ semp habet pre oculis eũ qui sibi opus faciẽdi cõmisit. Et Aug⁹ in libro de verbis dñi exponẽs illud verbũ: Attendite ne iusticiã vestrã faciatis corã hoibus: nõ vt ipsi videãt sed vt ipsa opa videant: ꝛ glorificet pater celestis: nõ enĩ suam iusticiã deputãt vel reputãt: ſ ei⁹ cui⁹ vivũt fide. Quartum malũ qḋ est in platis est appetit⁹ ambitionis vel honoris: ibi Amant pmos recubit⁹ ꝛc. Ubi nota ꝙ ad tria cõueniũt hoies ꝛ congregant: in quib⁹ supbi ꝛ psũptuosi volũt supra alios pncipatũ habere. p⁹ cõueniũt ad tractanda carnalia: sicut in cenis i quib⁹ supbi vituparant de gula. vñ dicit: Amant pmos recubitus in cenis: vt. s. pnci paliores videant ꝛ eis pri⁹ ꝛ meli⁹ seruiat. 2⁰ conueniũt hoies ad spũalia ꝑtractanda in synagogis: in quib⁹ supbi vituperant de vana gloria. vñ subdit: Amãt pmas cathedras in synagogis: vt. s. sapientiores videant: 3⁰ cõueniũt hoies ad tpalia ꝑtractanda: sicut in foro: in quo supbi de appetitu vane laudis vitupant. ꝛ hoc duob⁹ mõis p⁰ ostendit appetitũ vane laudis rõne apparẽtis iusticie ibi Amant salutatiões in foro. 2⁰ ostendit appetitũ vane laudis rõne apparentis sapientie: ibi Et vocari ab hominib⁹ rabbi. Ergo de platis malis quattuor effect⁹ ostẽdit. p⁰ ambitionẽ honoris in locis carnalib⁹: ibi Amant primos recubitus ꝛc. 2⁰ tangit ambitionẽ honoris in locis spũalib⁹: ibi Amant pmas cathedras ꝛc. 3⁰ tangit ambitionẽ vane laudis in bonis tpalibus siue locis tpalibus: ibi Et salutatiões in foro. 4⁰ tangit ambitionẽ honoris in locis tpalibus rõne iusticie apparẽtis ꝛ nõ existentis ibi Et vocari ab hoibus rabbi. Primo enĩ tangit de malis platis ambitionẽ honoris i locis carnalib⁹: ibi Amãt pmos recubitus in cenis. Sup quo verbo Chryso. super Matth. sic ait: Nõ enĩ vitupat eos q̃ recũbunt in primo loco ſ eos q̃ amant pmos recubitus referens vituperationem ad appetitũ inordinatũ: ꝛ nõ ad factum. Et subdit: Sine causa enĩ loco se humiliat q̃ corde se pfert. Aliquis enĩ iactator audiens laudabile esse in vltimo loco discũbere: discũbit post omnes: ꝛ nõ solum iactantiã cordis nõ dimittit: ſ adhuc aliã iactantiã humilitatis acquirit: vt q̃ vult videri iustus ꝛ humilis videat. Multi enĩ supbi corpe quidem in loco nouissimo recũbentes cordis elatione in capite vident eis recũbere. ꝛ multi sũt humiles in capite recũbentes: ꝛ sciẽtia ꝛ virtutib⁹ in loco vltimo se existimant. Hoc documentũ saluator nobis dedit cũ dixit Luce. xiiij. Recũbe i nouissimo loco. sicut faciebat apls. j. ad corinth. xv. Ego sum minimus apostolorũ.

Ubi nota: ꝙ nouissimũ distinguit vel dicit trib⁹ modis. s. statuũ: graduũ: vel locoꝝ. Primo enĩ inter stat⁹ nouissimus est incipientiũ: medius est ꝓficientiũ: supmus est pfectoꝝ. g̃ recũbe in nouissimo loco. s. i statu incipientiũ ꝑ humilitatẽ minorẽ te reputando. Secũdus int gradus nouissimus est subditoꝝ: medius platoꝝ minorũ: supremus platorũ maiorũ. ꝛ recũbe in nouissimo loco. s. in gradu subditoꝝ corde vel humilitate te reputando. 3⁰ inter loca nouissimus est locus inferni: medius est locus mũdi: supmus est locus celi: g̃ recũbe in nouissimo loco ꝑ iugẽ meditationẽ. Scdõ ostendit ambitionẽ honoris in locis spũalib⁹: ibi Et pmas cathedras i synagogis. Super quo verbo Chryso. sup Matth. sic ait: Intende vbi eis vana gloria dominabat. s. in synagogis in quas intrabãt alios directuri vt essent in admiratiõe omniũ: Quis doctorẽ in admiratiõe omniũ oporteat esse nõ solum in ecclesia: ſ vbiq3. Hui⁹ contrariũ habet Ecci. vij. Noli querere ab hoie ducatum neq3 a rege cathedram honoris. qḋ verbum exponit tribus modis. p⁰ sic: Noli querere ab hoie ducatũ. i. potestatẽ terrenã sup aliquã gentẽ ad opprimendũ eã: sicut volebat facere Aman: qui ꝓmisit regi Assuero decem talenta vt gentẽ iudeorũ opprimeret. vt dicit Hester. iij. Qui postmodũ est suspẽsus ibidem. vij. Neq3 a rege cathedrã honoris. i. ne queras honorẽ potestatis spũalis: sicut quesiuit Chore q̃ postea igni celesti consumptus est cũ. cc. ꝛ. l. viris: Numeri. xvj. 2⁰ exponit sic: Noli querere ab hoie. i. a carnalibus amicis ꝛ consanguineis potestatem temporalẽ. exemplũ de Amelech: Judicũ. ix. Considerate inquit ꝙ os vestrum sum ꝛ caro vestra. Noie enĩ hoia aliqñ consanguinei ꝛ amici carnales intelligunt. neq3 a rege. i. pncipibus secularibus cathedrã honoris: sicut legit. iij. Regũ. xiij. Qui cũq3 volebat fieri. s. sacerdos: implebat manũ regis Jeroboam: ꝛ fiebat sacerdos excelsorũ: ſ debet fieri vel cõstitui a deo: ita dicit ad Hebre. v. Nemo sibi sumit honorẽ ꝛc. 3⁰ exponit sic: Noli querere ducatũ vel cathedram. i. potestatem tpalem vel spũalem: eo ꝙ omnis potentatus vita breuis. Ita dicit Ecci. x. ꝛ. j. Machab. ij. Hodie extollit ꝛ cras nõ inuenit. Tertio pncipaliter tangit ambitionẽ vane laudis in locis tpalibus: ibi Et pmas salutationes i foro. sup quo verbo Chryso. sic dicit: Primas etiã salutationes amant ꝛ maxime in quattuor. s. in tempore vt pmo eum salutemus: in voce vt clamantes dicamus: Aue rabbi in corpore vt flexis capitibus eis inclinemur: in loco vt in publico eos salutemus. Et Cyrillus sup illo verbo sic dicit: Per ea quibus illos reprehendit nos facit meliores. vult enim nos ambitiõe carere ꝛ nõ plus venerari apparentiã: q̃ veram existentiã quod tũc pharisei agebant. Salutari enim ab aliquibus ꝛ psidere eis nõ vere nos idoneos esse ostendat. pluribus enĩ hec contingunt cum boni nõ sint. Quarto ostendit ambitionẽ honoris ratione sapientie apparentis: ibi Et vocari ab hominib⁹ rabbi. Chrysostomus sup Mattheũ: vocari volunt: esse nõ volunt: nomen appetunt ꝛ officium negligunt. Et iterũ sup illu verbo: Nolite vocari rabbi. vnus est enĩ magister vr. Chryso. sup Matth. sic dicit:

Si eni homo hoiem erudiret oẽs hoies dicerent q͏ᷓ ha berent doctores. nũc aũt q᷑ nõ homo docet ꝫ de⁹: multi quidẽ docent: pauci aũt discũt. ¶ Ad remouen dam cordis elationẽ ⁊ ambitionẽ honoris tãgũt quatuor. Et ibidẽ nota tria circa dominiũ. CA. VII.

Scitis q͏ᷓ p̃ncipes gentiũ dominãt eoꝝ ⁊ q̃ maiores sunt potestatẽ exercẽt in eos. Nõ ita erit inter vos: ꝫ quicũqꝫ voluerit inter vos maior fieri sit vester minister: ⁊ quicũqꝫ voluerit inter vos p̃m⁹ esse erit vester seru⁹: sicut fili⁹ hois non venit ministrari sed ministrare: ⁊ dare aiam suã redẽptionẽ ꝓ multis. Matth. xx. Ad remouendã elationẽ cordis: p̃sumptionẽ mentis ambitionẽ honoris: saluator in p̃dictis verbis tãgit quatuor. p̃⁹ tangit cõditionẽ terrenoꝝ principũ: ibi Scitis. 2° cõstituit oppositũ facere: ibi. Non ita erit inter vos. 3° subdit humilitatis documentũ: ibi. Sed quicũqꝫ voluerit ⁊c̃. 4° subiũgit suip̃sius exemplũ: ibi Sicut fili⁹ hois ⁊c̃. Primo tangit cõditionẽ terrenoꝝ p̃ncipum: ibi Scitis q᷑ p̃ncipes gentiũ dñant eoꝝ. q. d. Apud terrenos p̃ncipes locũ talẽ habẽt dñatio ⁊ dñationis executio: vt qui maiores sũt genere: diuitijs: ⁊ potẽtia: suis minorib⁹ dñant ⁊ eos sibi subijciũt. ad maiorẽ tñ euidẽtiã horũ circa dñium no᷑a tria. p̃° a quo sit originaliter. 2° in quo sit rõnabiliter. 3° ad quid sit finaliter. Primo nota a quo sit originaliter. nã omne dominiũ vel ois p̃tas est a deo: siue effectiue: siue ꝑmissiue. p̃mo ẽ a deo oẽ dominiũ qd̾ dupliciter ꝓbo. p̃° auctoritate ap̃li ad Ro. xiij dicẽtis: q͏ᷓ nõ ẽ potestas nisi a deo. 2° ꝓbo rõne sic: In iusto dñio vl̾ iniusta prelatione sunt tria. Primũ est iusta adeptio: quo aliquis iuste p̃lationẽ ẽ adept⁹. Scd̃m est recta executio: que ẽ illi⁹ q̃ dñium vel prelationem recte exequit̃. Tertiũ est debita vel cõgrua ordinatio q̃ est regentis. Et q᷑ hec oĩa tria sunt bona: ideo dominiũ vel p̃latio cõtinens ista tria ẽ a deo disponente: ordinãte: ⁊ faciente. Scd̃m dominiũ ẽ iniustũ ⁊ tale aliquo mõ non ẽ a deo aliquo mõ est a deo. Ubi nota q͏ᷓ dñium aliquod est iniustũ ꝓpter quattuor causas. Prima ẽ ꝓpter simoniã: q᷑ dñium simoniace adept⁹ est. Secũda ẽ ꝓpter insufficientiã. s. vite vel scientie ꝓpter quã ad dominiũ est inhabilis. Tertia ẽ ꝓpter violentiã ꝓpter quã sibi dominiũ vsurpant: sicut Boeti⁹ dicit. iiij. libro de cõsolatiõe: q͏ᷓ mali habẽt potestatẽ vsurpatã. Et quãtũ ad istas tres causas dominiũ vel p̃latio nõ ẽ effectiue a deo. vñ osee. viij. dicit̃. Ipsi regnauerũt ⁊ nõ ex me: iudices extiterũt ⁊ nõ cognoui. i. approbaui quãtũ ad ista tria. Quarta rõ ꝓpter quã dñium aliqd̾ est iniustũ est ꝓpter calũniã: in quantũ indebite actũ vel officiũ prelatõis exercet nocũ dimittẽdo ⁊ iustificando innocẽtẽ opprimẽdo ⁊ cõdemnando. Et tale dñium ẽ ꝑmissiue a deo: ꝫ eni quãtũ ẽ de se indignũ sit vt mali p̃ferant̃ bonis: tñ aliqui subditi ꝓpter eoꝝ peccata sunt digni vt dñis impijs ⁊ tyrãnis affligant̃. Uñ quãtũ ad hoc tale dñium vel p̃latio ẽ a deo ꝑmissiue in penã subditoꝝ qui tale dominiũ meruerunt. Ita dĩ Job. xxxiiij. Qui regnare facit hypocritam. i. tyrãnũ: nõ approbando eũ ꝫ ꝑmittẽdo: ꝓpter pctã ppl̃i: siue purgãda: siue manifestanda. In quo nota occultũ dei iudiciũ q͏ᷓ mali p̃ficiunt̃ bonis: nõ tñ iniuste ⁊ sine cã. vt patꝫ secũdo scri. sen. di. xliiij. arti. ij. in coꝛ. q. ⁊ in so. argu.

Secũdo nota in quo dñiuꝫ vel p̃latio sit rõnabiliter. Nã dominiũ de iure nãli cõuenit alicui: p̃cipue propter duas causas. Prima ẽ ꝓpter vite excellentiã. Debet eniꝫ p̃lat⁹ p̃fect⁹ in se tria hr̃e. p̃ma debet eẽ cogitatiõe mũd⁹ secũdo actiõe p̃cipuus. tertio cõpassiõe p̃xim⁹. p̃° p̃latus debet eẽ cogitatiõe mũdus: quaten⁹ hũc nulla inmũdicia polluat: qui ad hoc suscipit officiũ: vt ab alienis cordib⁹ pollutiõis maculas tergat: Scd̃o dĩ eẽ actione p̃cipuus quaten⁹ viam vite subditis viuẽdo denũciet: ⁊ grex qui pastoris vocẽ moresqꝫ sequit̃: per exẽpla meli⁹ q̃ꝫ ꝑ vba gradiat̃. vt dĩc̃ Greg. i registro. 3° dꝫ ẽe singl̃is ɔpassiõe p̃xim⁹ ⁊ p̃ cũctis cõtẽplatõe suspẽsus vt ꝑ pietatis viscera ĩfirmitates i se trãsferat ceteroꝝ ⁊ ꝑ altitudinẽ cõtẽplatiõis ad diuina trãscendat. vñ quãtũ ad ista tria dicit Grego. Tantũ debet actionẽ ppl̃i actio trãscẽdere presulis: q̃tũ distare solet a grege vita pastoris. Ita dicit be. Grego. in regi. Re. supra electio quanta sufficientia in p̃lato vl̾ dominio requirat̃. Scd̃o p̃latio vel dñium conuenit alicui ꝓpter sapiẽtie refulgentiã. nã illi sũt nãliter serui qui ex p̃te mẽtis sũt imbecilles ⁊ impotẽtes ad opa rõnis ex p̃te vero corpis sũt validi vel fortes ad exequẽda opa corporalia. Ecõtra vero illi sũt nãliter dñi qui intellectu vel rõe vel mẽte vigent: qd̾ tripliciter ꝓbo. s. auctoritate: rõe ⁊ similitudine. p̃° rõne sic: Sicut se habẽt corpa supiora respectu inferioꝝ. ita se habẽt ad exequẽda opa corpalia aliqui hoies respectu alioꝝ. sed corpa supiora sic̃ celestia mouent ista inferiora per virtutẽ eis collataꝫ: ergo aliq̃ hoies mouent alios ad mouendũ per volũtatẽ ordinatã vel regulatã: ꝫ volũtas regulat̃ per rõnes: ergo hoies rõne vigentes debẽt alijs dñari. scd̃a scd̃e. q. ciiij. arti. i. in coꝛ. q. Re. supra Obedientia p̃ma diuisione. Scd̃o probo hoc idẽ auctoritate ecclesiastici. x. Iudex sapiẽs iudicabit ppl̃m suũ. q. d. Iudex sapiẽs qui. s. habet discretionẽ ⁊ sapientiã regẽdi discernẽdi: ⁊ iudicandi: iudicabit ppl̃m suũ. Et ideo patebat salamon sapiẽtiã a deo. iij. regum. iij. dicẽs: Dabis seruo tuo coꝛ docile vt possit iudicare ppl̃m tuũ. cõtra eos qui vsurpãt iudiciũ cõtra populũ alienũ. 3° ꝓbo hoc idẽ similitudine quattuoꝛ exẽplis. p̃° in armonia nã in vocib⁹ consonãtib⁹ semꝑ inuenit̃ aliqua vox predominãs s̄m quã tota armonia denõïcatur. ⁊ etiã aliqua vox infima ⁊ subiecta: scd̃o patet hoc idem in corpore mixto: in quo vnũ elementoꝝ semꝑ est predominãs. 3° hoc idẽ patꝫ in partib⁹ hois in q̃bus vna pars hois. s. aĩa ẽ nãliter p̃ncipans: alia vero pars est naturaliter subiecta. s. corp⁹. Quarto pꝫ hoc idẽ in differentia sexuum in quib⁹ masculinũ ẽ meli⁹ femino: sicut p̃ncipans ẽ naturaliter melioꝛ p̃ncipato. Quinto pꝫ hoc idẽ in genere animaliũ in quib⁹ aĩalia mansueta quibus hõ dominat̃ melioꝛa ⁊ dignioꝛa sũt ipsis aĩalib⁹ siluestrib⁹ quasi participantia aliqualiter ordinẽ rõnis p̃mo lib. pollicoꝛ. iij. ca. Tertio notandũ est ad q̃d dominiũ vel prelatio sit ordinata finaliter: vel dñiuꝫ ẽ tyrãnicũ vel violẽtũ: vel regũ seu legitimũ. vel est tpale: vel sp̃ũale. Primo enĩ dñium violẽtũ. i. tyrãnicũ est ordinatũ ad istũ finem vt subditoꝝ vtilitate contempta propriũ cõmodum sequatur. Secũdo dominiũ regũ ẽ ordinatũ ad istũ fineꝫ vt cõem vtilitatẽ intẽdat ⁊ faciat ꝓpo cõmodo delicto. lib. pollicoꝝ. vij. Tertio dñiuꝫ tpale ẽ ĩuẽtũ vt suis subditis presint: vt eis vtant̃ ad suã vtilitatẽ ⁊ gloriã. Quarto dñiuꝫ sp̃ũale est inuẽtũ nõ vt presit ⁊ imperet: ꝫ vt seruiat minorib⁹ suis ⁊ ministret quecũqꝫ accepit a xp̃o. non vt ꝓpriã vtilitatẽ ꝓcuret: sed vt eã negligat ⁊ alioꝝ intendat ⁊ faciat: ⁊ mortẽ nõ recuset ꝑ alioꝝ salute. sic dicit Chryso. super Matth. Et ideo 2° p̃ncipaliter dominus discipulos instituit facere oppositũ dicẽs. Non ita erit inter vos. q. d. Principes mũdi fiunt vt presint et q̃ volũt imperent. p̃ncipes aũt ecclesie fiũt vt minorib⁹ seruiant ⁊ eis ministrẽt. Tertio p̃ncipaliter subdit humilitatis exemplũ dicẽs: Sꝫ quicũqꝫ voluerit inter vos maior fieri sit vester minister. In quo verbo dat̃ intelligi q͏ᷓ nullus debet prelationẽ appetere: nec querere: nec inquirere ⁊ hoc quattuoꝛ rõnib⁹. s. criminis: ligaminis p̃uationis: dãnationis. p̃° rõne criminis sic: Uituperium debet̃ vitio: ⁊ laus vel honoꝛ virtuti: sed velle esse super

oēs est vituperabile: sustinere aūt alterū super se nimis est gloriosum: vt dicit Chryso. super Matth. ergo velle subesse ē virtuosū: eo q ab humilitate pcedit: velle autē preesse ē vitiosū q2 ab elatione pcedit. 2° rōne ligaminis vel seruitutis sic: Nullꝰ sapiēs vult se subiicere vltro seruituti ꝛ magno discrimini. sed qui plationē appetit vult se subiicere oī seruituti ꝛ periculo tali: vt p tota ecclesia rōnē reddat. 3° rōne fugātōis. Sicut eni dicit Chryso. sup Matth. Primatꝰ fugientē se desiderat: desiderantē se horret. est enī honor spūalis vel tpalis similis vmbre. vñ vsus: Si sequeris fugit si fugis vmbra seqt: sic optata fugit laus ꝛ cōtēpta tenet. 4° rōne dānatiōis: vt enī dicit Chryso. sup Matth. Quicūqꝫ desiderat pmatū celestem sequit humilitatē terrestrē: ꝛ quicūqꝫ desiderat pmatuꝫ in terra inueniet cōfusionē in celo. Sed forte dices q appetere maioritatē oñatiōis: honoris ꝛ prelatiōis sit licitū sic: Cuilibꝫ videt licitū vitā ꝛ exēpla apostolica imitari: sꝫ inter aplos fuit cogitatio de maioritate. vt patet Luce. ix. ꝛ etiā interfuit cōtentio: vt pꝫ Luce. xxij. Nam ipsi cogitabāt ꝛ adinuicē cōtendebāt qs eoꝝ videret eē maior. ergo ꝛc. Rñdeo duobꝰ modis. Primo q cā qua re inuicē cōtendebāt erat triplex. Prima cā ē: q2 pōt eē q se adinuicē honore pueniebāt: Scda est: q2 dñs i cena dixerat: Filiꝰ quidē hoīs vadit: ꝛ ideo disceptabāt quis eoꝝ deberet remanere supior inter eos. Tertia cā est: q2 audierūt ceteris petrū preferri in collatiōe clauiū: et eum ꝛ Jacobū ꝛ Johānē ductos in montē seorsū. ꝛ iō cogitabāt ꝛ disceptabāt qs eoꝝ videret eē maior. Rñdeo scdo ꝛ dico q istud vbū. Facta ē cōtētio int eos: exponit tribꝰ modis. Primo Beda exponit sic dicēs: Sicut aūt bonis in scripturis exēpla patrū quibꝰ pficiāt ꝛ humilient requirūt: sic reprobi si qd forte reṗhensibile reperierūt: quasi suas negcias obtectuꝫ libēter solēt amplecti. ideo multi ardentiꝰ legūt q facta ē cōtentio inter discipulos xpi. Scdo mō Ambro. sic exponit: Si enī cōtendebatu apostoli nō excusandi ptendit sꝫ cautioni pponit. Caueamꝰ ergo ne in perditiōe aliqua inter nos de plasione aliq̄ possit eē ꝯtentio. Tertio mō Chryso. exponit sic dicēs. Uide q2 nō de pncipatibꝰ terrenis: sꝫ de spūalibus ꝛ celestibꝰ cōtēdūt. vñ Matth. xviij. Quis putas maior ē i regno celoꝝ: siquis maior nobilior: qa copiosior: qa potentior ē in regno terre: ꝛ quō mortuo aliquo dño epo: canonico: psbytero: statim cogitamꝰ ꝛ cōtendimus qs maior habeat ad succedēdū. Nā qui maior ē in sua reputatiōe ē minor in reputatiōe dei. Et ecōuerso q̄ minor ē in reputatiōe sua: ē maior in reputatione dei. Et iō sequit in pma auctoritate: Et quicūqꝫ voluerit inter vos pmꝰ esse: sit vester mīster. Qd verbū duobꝰ modis exponitur. pꝰ basilius sic exponit dicēs: Nō extollat presidentē dignitas ne ab humilitatis beatitudine corruat. Illud aūt notant q humilitas vera ministeriū plurimū ē. Sicut enī q̄ mīstrat pluribꝰ vulneratis ꝛ abstergit cutis sibꝫ vulneris sanie nō sumit ministeriū in cām elatiōis: sic ꝛ multomagis cui cōmisse sūt cure fraternoꝝ languoꝝ: vt suꝫ minister ꝛ redditurus p oībꝰ rōnē cogitare dꝫ ꝛ eē sollicitus. 2° Chrysosto. sic exponit: Qꝫ differētis dignitatis facta ē inter sanctos. vt vnꝰ sit minister: alter episcopus: cōtumacia carnis coegit ꝛ peruersitas mūdi ꝛ operatio inimici honores videnꝰ eē sꝫ reuera nō sūt. imo sūt ministeria sicut oculꝰ q̄ illuiat corpꝰ nō ē honor sꝫ ministeriū. Et subdit Chryso. Nō enī qui maior fuerit in honore ille iustior ē: sꝫ qui iustior ille maior. Uñ ecclesiastici. xxxij. Rectorem te posuerūt noli extolli ꝛc. Re. expositionē huiꝰ ifra Rector. Quarto ꝛ vltimo subiūgit sm ipsiꝰ exemplū: ibi Sicut filiꝰ hoīs nō venit mīstrari sꝫ ministrare ꝛ dare ꝛc. vt enī dicit ecclesiastici. x. Scdm iudicem ppli sic ꝛ ministri eiꝰ. ꝛ qualis ē rector ciuitatis: tales ꝛ inhabitantes in ea. q. o. sm q iudex iustus ꝛ rector ciuitatis ē bonꝰ vel malus humilis vel supbꝰ. sic ꝛ ministri eiꝰ ꝛ ciues: eo q minores maioꝝ moribꝰ cōformantur. Modo igit xps est humilimꝰ. qd pꝫ: q2 cū sit verus deꝰ nō venit ministrari sꝫ ministrare. Qd verbū exponit tribus modis. Primo exponit Diero. sic dicēs. Proponit saluator suū ipsiꝰ exemplū vt si ad verba nō crederēt sed p ipenderēt. ad opa erubescerēt. Scdo mō exponit origenes sic dicēs: Nā etsi angeli mīstrauerint ei ꝛ Martha. nō tñ venit vt ministret sed vt ministraret. Ministrauit enī in quattuor spāliter. pmo in expulsione demonū. 2° in restitutione sanitatū. 3° in distributiōe panū. 4° in lotione pedum. vñ Luce. xxij. Ego in medio vestrū sum nō sicut qui recūbit sꝫ sicut qui ministrat. Tertio origenes pdictū verbū sic exponit dicēs. Ecclesiaꝝ pncipes imitari debēt xpm accessibilē mulieribꝰ loquētē: pueri manū imponētē: turbis panē diuidētē: discipulis pedes lauantē vt ꝛ ipsi faciāt silr fratribꝰ. Nos aūt tales sumꝰ vt etiā pncipū mūdi excedere supbiā videamur. vel nō intelligentes vel cōtēnētes mādatū xpi. Et querimꝰ sicut reges acies pcedētes nos terribiles ꝛ accessu difficiles maxie paupibꝰ exhibemꝰ: nullā ad eos affabilitatē hītes vl habere ad nos pmittētes. Et subdit vt daret aīam suā. Unde origenes sic dicit: Et tñ saluator venit mīstrās. vt adimpleret qd sequit: Ut aīam suā daret redēptionē p multis. Diere. xij. Dedi dilectā aiam meā redēptionē p multis. Ut enī dicit glo. interli. Pro oībꝰ posuit aīam suā sufficiēter: sꝫ p multis. i. p pdestinatis efficienter. In psal. Redēptionē misit dñs pplo suo. vñ Chryso. in omel. super illo verbo sic dicit: Quātūcūqꝫ cū humiliatus fueris: nō potes tñ descendere quantū dñs tuus.

Qualis dñia ponit inter attributa diuina. CA. I.

# Prescīētia diuina.

Circa pscīētiā diuinā tria debemꝰ cōsiderare. s. dñiam: exigētiā: materiā ppriā. Primo circa pscientiā diuinā ꝯsiderare debemꝰ differētiā. Nā mgr sen. ponit differētiā inter ista attributa diuina q̄ sūt sapiētia vl sciētia: puidētia vel prescīētia: dispositio: puidētia: predestinatio: reprobatio. Ubi nota: q in istis oībꝰ noībus vel attributis diuinis q̄ hic ponūt est talis dñia: q2 vnū sebꝫ ad additionē p aliud: nō q sit additio ex parte sciētis sꝫ ex pte scitoꝝ que diuersimode ad scientiā se habēt. vbi grā: Docēni nomē scīa vel sapīa absolute cognitionē dicit cū ꝯditiōe certitudinis. vñ scīa vel sapīa dei ē respectu oīū siue pñtiū siue futuroꝝ siue etiā tēporaliū ꝛ eternoꝝ. sꝫ puidētia vel pscīētia addit ordinē duratōis q pōt eē eternitatis ad tēpꝰ: ꝛ iō ē tam respectu tpalium bonoꝝ q̄ maloꝝ. sꝫ dispositio adhuc addit ordinē cause ad causatū in essendo. vñ dispositio diuina ē respectu faciēdoꝝ. Prouidētia adhuc plꝰ addit. s. ordinē cāe cōseruātis ꝛ ordinātis in finē: ꝛ iō puidētia ad gubernatiōnē ptinet. vñ puidētia dei ē respectu gubernādoꝝ. Sed pdestinatio addit supra puidētiā determinatū finē. vnde ē enī respectu eoꝝ q̄ ad gloriā ordināt. ꝛ iō dr de bonis salubribꝰ eē. Et sic pdestinatio dei dr respectu saluādoꝝ. Reprobatio aūt cū sit respectu maloꝝ nihil ad sciam pertinēs addit supra pscientiā. Dec mgr sen. di. xxxv. in tex. ꝛ be. Tho. exponit pdicto mō. pmo sen. sen. di. xxxv. in expositiōe lre in fine dis. Ubi nota q reprobatio cū sit maloꝝ nō addit aliqd ex pte reprobati supra pscīētiā. Cuiꝰ rō ē: q2 nihil causat in ipso reprobato p qd malꝰ fiat: ꝛ iō approprial ei nomē cōe. addit tñ aliqd ex pte dei reprobātis. s. volūtatē ordinis pene ad culpā. ita q reprobatio

est tm̄ p̄scientia culpe ⁊ nō cā: qꝛ culpa ē tm̄ p̄scita ⁊ non intenta neqꝫ causata ſꝫ pene p̄ quā culpa ordinat̃ reprobatio ē p̄sciētia ⁊ cā qꝛ pena ē p̄scita: intēta causata ⁊ ordinata. vn̄ malorū culpe vt stāt deꝰ hꝫ sciam noticie simplicis. ſꝫ vt ordinent̃. s. ꝑ penā deꝰ hꝫ sciam approbatiōis ⁊ h̄ nomē reprobatiōis importat. Hec. b. Tho. p̄mo scri. sen. di. xl. arti. v. vtruꝫ reprobatio aliq̄d ponat in volūtate dei: in cor. so. in fine ⁊ in so. j. ⁊. ij. argu. Re. infra Reprobatio. ¶ Utrum si nulla futura fuissent presciētia in deo fuisset. CA. II.

Ecūdo p̄ncipaliter circa p̄sciētiā cōsiderare debemꝰ coexigētiā. Nā p̄sciētia ē noticia futuroꝝ vt pꝫ ca. p̄ce. Ex quo dcō mgr̄ sen. q̄rit: vtrū si nulla futura fuissent p̄scia est in deo fuisset: ⁊ arguit ad vtrā qꝫ partē. p̄ᵒ ad p̄tē negatiuā sic: Prescientia dr̃ p̄ respectū ad futura. s. cognicio futuroꝝ: ergo vbi nulla essent futura in deo nulla eēt p̄sciētia sine fuisset p̄sciētia. 2ᵒ arguit ad p̄tē oppositā sic: Presciētia dei idē ē qd̓ sciētia dei: ⁊ scia dei idē ē qd̓ essentia dei: ergo si sine futuris nō ē presciētia in deo: p̄sciētia dei a futuris depēdet ergo eēntia dei: qd̓ ē incōueniēs. Et cōfirmo hāc rōnē tali distinctione: Presciētia quocūqꝫ mō accipiat̃ idē est qd̓ deꝰ: vbi grā: Presciētia dei accipit̃ tribꝰ modis. p̄ᵒ eni p̄sciētia dei assignata abstracte idē ē qd̓ eēntia dei. 2ᵒ p̄sciētia dei signata cōcrete ⁊ v̄baliter vt cū dr̃ deꝰ p̄scire idē ē qd̓ eē dei. 3ᵒ p̄sciētia dei signato concrete ⁊ noīaliter vt cū dr̃: deꝰ p̄sciuꝰ idē ē qd̓ deꝰ: ergo si absqꝫ futuris nō eēt p̄sciētia in deo: seq̄ret̃ q̄ eēntia dei vel eē dei vł ipse deꝰ depēderet a futuris: qd̓ ē falsū: Rñdet mgr̄ distinguēs de p̄sciētia ⁊ dic̃ q̄ p̄sciētia dic̃ duo. s. eēntiā: ⁊ respectuꝫ ad futura: Si igit̃ nulla erūt futura tolleret̃ p̄sciētia dei q̄tū ad respectū ⁊ añcessionē quā importat ad futura: et nō q̄tū ad essentiā que subiacet tali respectui. Hec mgr̄ sen. j. li. sen. di. xxxv. in tex. ibi. Hic ꝯsiderari oꝫ: vtrū p̄sciētia in deo eē potuerit si nulla fuissent futura ⁊c̃. Et btūs Tho. p̄mo scri. sen. di. xxxv. in expositiōe lr̃e in fine. ¶ Qꝫ duplex est prescientia dei. s. approbationis: ⁊ reprobationis. CA. III.

Ertio p̄ncipaliter circa p̄sciētiā cōsiderare debemus ꝓprīā materiā. Nā duplex est p̄sciētia dei. Una est p̄sciētia approbatiōis: ⁊ sic est respectu bonoꝝ. de q̄ ap̄ls ad ro. viij. Quos p̄sciuit ⁊ p̄destinauit cōformes fieri imaginis filij sui. Ubi augᵒ. in glo. sic ait Quos presciuit. i. ab eterno p̄ordinauit conformes fieri imaginis filij sui. i. filij qui est imago patris. Et subdit augᵒ. ibidē. Prop̄e aūt p̄destinatio ē p̄sciētia ⁊ p̄paratio b̄nficioꝝ dei q̄bꝰ certissime liberāt̃ q̄cūqꝫ liberāt̃. Et concludit augᵒ ibidē sic dicēs: Prop̄e igit̃ p̄destinatio ē g̃re p̄paratio q̄ etiā sine p̄sciētia eē nō pōt: pōt autē p̄scientia sine p̄destinatiōe eē. Cuiꝰ rōnē assignat dicēs: Predestinatiōe q̄ppe deꝰ ea p̄sciuit q̄ fuerat ipse facturꝰ: ſꝫ p̄sciuit deꝰ etiā ea q̄ ipse nō erat facturus. i. oīa mala culpe. Hec augᵒ in glo. vbi supra. Alia ē p̄sciētia reprobatiōis respectu maloꝝ. Sicut eni p̄destinatio ē respectu bonoꝝ: ita p̄sciētia dei maxie ⁊ ꝓp̄e ē maloꝝ. Dicimꝰ eni cōiter malos p̄scitos: ⁊ bonos p̄destinatos. vbi nota: q̄ mala maxime ⁊ ꝓp̄e p̄sciētie diuine appropāt̃ nō qꝛ p̄sciētia diuina sit magis ꝓp̄e de malis q̄ꝫ de bonis: ſꝫ qꝛ bona hñt aliq̄d aliud rñdēs i deo q̄ꝫ p̄sciētiā. s. cām. mala aūt culpe nō habēt in deo aliud nisi p̄sciētiā. vn̄ bonoꝝ deꝰ hꝫ p̄sciētiā ⁊ cām. maloꝝ aūt culpe vt stāt deꝰ hꝫ p̄sciētiā tm̄ ⁊ nō cām. Et ꝓpter hoc p̄sciētia dei dr̃ eē maloꝝ: qꝛ respectu pctōꝝ deꝰ hꝫ noticiā speculatiuā tm̄ non practicā: vt patebit ca. seq̄nti imediate. Hec. b. Tho. in q̄sti. disp. de vitate. q. de p̄destinatiōe: arti. j. vtrū p̄destinatio ptineat ad sciētiā vel ad volūtatē: in so. iiij. argu. Re. infra. Reprobatio. c. j.

¶ Qꝫ prescientia dei non efficit: non cogit: non deficit. D maiorē aūt euidētiā p̄dictoꝝ nota: CA. IIII.

Q̄ p̄scientia diuina non inducit vł infert causalitatē: nō imponit necessitatē: ſꝫ includit infallibilitatē: ⁊ p̄ ꝯñs certitudinē: ita q̄ p̄sciētia dei nō efficit nō cogit: nō deficit. Primo dico q̄ p̄sciētia dei nō infert vel inducit causalitatē: qd̓ tali rōe ostendo: Presciētia includit scientiā dei q̄ absolute ē oīuꝫ cū respectu ad futuꝝ qd̓ notat̃ in p̄positione pre vel ante: ita q̄ p̄sciētia dei dicit p̄cognitionē vel añcessionē cognitiōis diuine cū respectu ad futurū: ſꝫ p̄sciētia dei de senec de rōne absoluti qd̓ includit. s. scientie: nec rōne respectiui: qd̓ cōnectit vel p̄mittit infert causalitatem: qd̓ ꝓbo sic: Primo eni dico q̄ p̄sciētia dei rōne sciētie quā includit nō ē cā reꝝ: qd̓ tripliciter ꝓbo. s. rōe: similitudine: distinctiōe. Primo ꝓbo rōne sic: Causa ē p̄ncipiū actiōis. ſꝫ scia de se nō ē p̄ncipiū actiōis: qd̓ sic ꝓbo. Quia sicut forma nālis in q̄ntū ē forma manēs in eo cui dat eē. nō noīat p̄ncipiū actiōis: ſꝫ f̃m q̄ habet inclinationē ad effectuꝫ sic forma intellectualis. s. scientia nō noīat p̄ncipiū actionis f̃m q̄ est in intelligibilitate: nisi adiūgat̃ ei inclinatio ad effectū: que ē per volūtatē. vn̄ sciētia dei ē cā reꝝ: f̃m q̄ habꝫ volūtatē cōiūctā ad aliud ꝓducendū. Scd̓o hoc idē ꝓbo exempli inductiōe: qꝛ sicut res vt lapis vł aliq̄d aliud nō mouet̃ ad suū locū nisi mediāte inclinatione nāli qd̓ est suū pondus: ita naturalis intelligentia nō mouet̃ p̄ sciētiam ad ꝓductionē effectuū: nisi mediante inclinatione volūtaria. Tertio hoc idē ꝓbo distinctiōe: Nā duplex est sciētia: Una ē speculatiua. ⁊ hec nō est cā rerum. nam finis scie speculatiue est scire nō opꝰ. Alia est sciētia practica. ⁊ hec est cā rerū. nam finis sciētie practice est opus vt dic̃ Phs in 2ᵒ metha. vn̄ scientia dei speculatiua q̄ ē scia simplicis intelligentie vł noticie: nō est cā reꝝ: qꝛ talis est tā entiū q̄ꝫ nō entiū: tam bonoꝝ q̄ꝫ maloꝝ: respectu quoꝝ nō est cā. Sꝫ scientia dei practica que dr̃ scia beneplaciti vel approbatiōis est cā reꝝ. ⁊ talis scia dr̃ ad similitudinē artificis. Sicut eni scia artificis ē cā artificiati ita scia dei est cā oīs creati. In ꝓductione igit̃ artificis est iste ꝓgressus. primo eni scia artificis ondit finē. scd̓o volūtas eiꝰ intendit illū finē. tertio volūtas eius precipit vel imparat actū p̄ quē opꝰ deducat̃ ad finem: ita q̄ p̄ncipalitas causalitatis cōsistit penes volūtatem q̄ imparat actū. sic deꝰ facit. p̄ᵒ eni cognoscit suā bonitatē et finē omniū. 2ᵒ intendit suā bonitatē vt finē vltimū oībꝰ cōmunicare. ⁊ sic per participationē sue bonitatis se oībꝰ cōicare. 3ᵒ precipit vel impat actū per queꝫ id qd̓ cognoscit et intendit ad finē deducit. Hec be. Tho. p̄ma p̄te sūme. q. xiiij. de scia dei: arti. viij. vtrū scia dei sit cā rerum in cor. solu. ⁊ p̄mo scrip. sen. di. xxxviij. arti. j. Utrum scientia dei sit cā rerū in cor. solu. ¶ Qꝫ prescientia dei rōe respectus nō est causa rerum. CA. V.

Ecundo dico q̄ p̄scientia dei inq̄ntū importat respectū ad futurū. s. inq̄ntū dicit precognitionē vel añcessionē cognitionis diuine cuꝫ respectu ad futurū: nō ē causa rerū vel nō infert causalitatem. Hoc aūt tripliciter ꝓbo. s. rōne: similitudine: distinctiōe. Primo rōne sic: Cuiuscūqꝫ cā est dei scia vel prescientia deꝰ est cā: ergo si p̄sciētia dei ē cā oīuꝫ eū ipse presciat mala: ipse est actor ⁊ cā mali: ſꝫ hoc ē incōueniētissimū ⁊ impossibile. ergo ⁊c̃. Uel formo aliter rōnē: Si scia vel prescientia dei est cā oīuꝫ: tūc oīa q̄ sunt a deo scita vł p̄scita sūt a deo causata: ſꝫ hoc est falsū ⁊ impossibile: qꝛ mala q̄ sūt a deo scita vel p̄scita nō sūt ab ipso causata. ergo prescientia dei nō ē cā p̄scitoꝝ. Hāc rōnē assignat be. Tho. p̄mo scrip. sen. di. xxxviij. arti. j. Utꝝ p̄sciētia dei sit cā rerū: argu. cōtra p̄mo ⁊ ē mgr̄i sen. ibidē: ⁊ alexādri: ⁊ cōīt̃

omniū theologoꝝ ⁊ doctoꝝ modernoꝝ. Scđo hoc idē ꝓbo exēplo inductione. Nā boeti⁹ in libro de cōsulatione ponit h⁹mōi exēplū dicēs: ꝙ sicut per visū meū nihil efficit in eo qđ video: ita ꝑ sciam vel ꝑscientiā dei. nihil efficit in re ꝑscita. Tertio hoc idē ꝓbo distinctiōe: Nā quedā sūt bona ⁊ quedā mala q̄ differēter se hñt ad prescientiā dei: qđ pꝫ: qꝛ bonoꝝ vt fiant de⁹ hꝫ ꝑscientiā et cām: ⁊ ideo ē inuentū vnū nomē qđ in se cōtinet vtrūqꝫ .s. ꝑdestinatio: qđ pꝫ per diffinitionē ei⁹. Nā ꝑdestinatio est ꝑscientia bonoꝝ cū causalitate eorundē. Respectu aūt maloꝝ culpe vt fiat nō sic ē: qꝛ respectu eoꝝ de⁹ habꝫ solā ꝑsciētiā ⁊ nō cām cāsalitas aūt pctōꝝ residet penes liberū arbitriū. ſꝫ maloꝝ culpe vt ordinent de⁹ habꝫ non solū sciam simplicis intelligentie: ſꝫ etiā sciam approbationis: ⁊ hoc importat nomē reprobatiōis. vñ Aug⁹ diffiniēs reprobationē dicit: Reprobatio ē ꝑscientia iniq̄tatis quoꝝūdā ⁊ preparatio dānatiōis eorūdē. In q̄ diffinitiōe ōndit ꝙ ꝑsciētia dei importat duo. ꝑ⁹ noticiā speculatiuā tm̄ .s. noticiā simplicis intelligētie cū dicit. Reprobatio est ꝑscia iniq̄tatis quoꝝūdā. 2⁰ practicā cū subdit: Et ꝑparatio dānatōis eorūdē. Hec b. Tho. ꝑmo scri. sen. di. xl. de reprobatione. arti. j. q̄d sit reprobatio: in cor. solu. ⁊ in solu. j. argu. Re. infra Reprobatio. i. ca.

## Arguit ꝙ prescientia dei ē causa rerū. CA. VI.

Sed forte argues in oppositū .s. ꝙ prescia dei ē cā reꝝ tali rōne: Causa ē ad quā sequit effect⁹: ſꝫ sequit ꝙ si de⁹ prescit aliq̄d hoc erit: ergo prescia dei est cā futuri. Rñdeo duob⁹ modis. Primo ꝑ distinctionē ꝙ aliq̄d pōt sequi ad aliud dupliciter. vno mō ſꝫ ēē: ⁊ sic sumit in diffinitiōe cāe: qꝛ cā ē ad quā sequit effectus: Alio mō ſm rōnē vel ordinē cōsequentis .s. qñ in añcedēte includit ꝯñs. vbi grā: vt cū dico si hō ē aīal est sequit eni animal ad hoīem qꝛ in hoīe includit animal ⁊ hoc nō requirit cām essendi: ſꝫ solū consequendi: qꝛ cōcomitat illud. Siliter est in ꝓposito. Si de⁹ prescit aliquid illud ē futurū: qꝛ in hoc añcedēte qđ est si de⁹ ꝑscit aliq̄d includit cōseq̄ns .s. ꝙ illud sit futurū: sicut in hoīe includit animal: vt pꝫ supra. 2⁰ rñdeo ⁊ dico ꝙ cū dico si de⁹ scit aliq̄d illud erit: cōseq̄ns est sumēdū nō ſm dispositionē rei in seipsa sed ſm modū cognoscentis. q̄uis aūt res in seipsa sit futura: tñ ſm modū diuine cognitionis est ꝑsens: ⁊ ideo magis ē dicēdū: si de⁹ scit aliq̄d illđ ē q̄ illud erit. vñ idē ē iudiciū de ista. Si de⁹ scit aliquid hoc erit: ⁊ de ista. Si ego video sortē currere sortes currit: quoꝝ vtrūqꝫ est ꝑsens ⁊ necessariū dū ē. Hoc ergo qđ est a deo visū est futurū dupliciter. vno mō ē futurū rei alteri que succedit in tpe. alio mō ē futuꝝ respectu visionis nostre: cū ipsa nostra visio tpe mēsuret: ſꝫ nō ē futuꝝ visioni diuine q̄ est extra tēp⁹. Difficultas sūt in hoc accidit: eo ꝙ diuinā cognitionē signare nō possum⁹ nisi ꝑ modū nostre cognitiōis cōsignificādo dīas: si enim signaret vt dei scia. magis deberet dici ꝙ de⁹ sciat hoc eē q̄ sciat hoc futuꝝ eē. qꝛ nūq̄ ab eo scita sūt futura ſꝫ semper ꝑsentia: sicut boeti⁹ libro de cōsulatiōe ōndit ꝑ exemplū dicēs: Sicut aliter videt trāseūtes ꝑ viā ille qui ē in ordine trāseūtiū: qm̄ nō videt nisi illos qui sūt añ ipsum ⁊ aliter ille q̄ esset añ ordinē trāseūtiū qui oēs transeūtes simul respiceret. Dico ergo ꝙ intellect⁹ diuin⁹ intuet ab eterno vnūqđqꝫ cōtingentiū. nō solū ꝓut est in causis suis: ſꝫ ꝓut est in esse determinato: qđ quidē qualiter fit euidēter ōndit boeti⁹ in fine de cōsulatiōe. Ois enī cognitio est ſm modū cognoscētis: cū igit de⁹ sit etern⁹. oꝫ ꝙ cognitio eius modū eternitatis habeat que ē eē totū simul sine successiōe. vñ q̄uis temp⁹ sit successiuū: tamē eternitas est ꝑsens oīb⁹ tempoꝛib⁹ vna ⁊ eadē: ita cognitio sua intuet oīa tēpoꝛalia q̄uis sibi succedētia vt ꝑsentia sibi: nec aliquid eoꝝ est futurū respectu ipsi⁹ sed bene respectu alteri⁹. vnde ſm Boetiū in libro de cōsulatiōe: eius cognitio de futuris magis ꝓprie ⁊ meli⁹ dicit prouidentia q̄ ꝑuidentia: qꝛ nō quasi futura: sed oīa vt presentia vno intuitu porro quasi longe posit⁹ in eternitatis speculo intuet: q̄uis etiam preuidētia dici possit: ꝓpter ordinē eius quod ab eo scitur ad alia quib⁹ futurū est. sed tamē pōt dici ꝑscientia inquantū cognoscit illud quod futurū est nobis nō sibi. Quod vt meli⁹ pateat exēplis ostendat: Sicut quinqꝫ hoīes qui successiue in q̄nqꝫ hoꝛis cōtingentia facta videant possum ego dicere ꝙ isti quinqꝫ homines vident hec cōtingentia ꝑncipaliter si aūt poneret ꝙ isti quinqꝫ act⁹ cognoscentiū essent vn⁹ actus posset dici ꝙ vna cognitio esset ꝑncipaliter de omnibus illis cognitis successiuis. Cū ergo deus vno eterno intuitu nō successiuo omnia tēpoꝛalia videat: omnia cōtingentia in tempoꝛib⁹ diuersis ab eterno ꝑsentialiter videt: nō tm̄ vt habentia esse in cognitiōe sua: nō enī ab eterno deus cognouit de rebus tm̄ se cognoscere ea qđ est esse in cognitiōe: sed etiam ab eterno videt vno intuitu: ⁊ videbit singula tempoꝛa: ⁊ rem talē esse in hoc tempoꝛe ⁊ in hoc deficere: nec tm̄ videt hanc rem respectu ꝑsentis tempoꝛis esse futurā: ⁊ respectu futuri preteritam sed videt istud temp⁹ in quo ꝑsens est: ⁊ rem esse ꝑsentē in hoc tempoꝛe: quod tamē intellectui nostro nō potest accidere: cui⁹ actus est ſm diuersa tēpoꝛa. Hec be. Tho. ꝑmo scri. sen. di. xxxviij. arti. v. vtrum sciētia dei sit cōtingentiū: in coꝛ. solu. Et in questi. disputa. de veritate. q. ij. de scientia dei. arti. xij. vtrum de⁹ sciat singularia futura cōtingentia in coꝛ. solu. ⁊ Alexander ꝑma parte sume. q. xij. de ꝑscia dei. arti. v. vtꝝ ꝑscia dei sit cā reꝝ: in so. j. arg. quomō intelligit: causa est in quā sequit aliud.

## ¶ Q. ꝑscientia dei non imponit necessitatem probatur tripliciter. CA. VII.

Secundo ꝑncipaliter dico ꝙ ꝑscientia dei nō imponit necessitatē. Hoc aūt in generali tripliciter probo .s. efficaci rōne: exempli ostensione vel inductione: sufficienti diuisione vel deductiōe. Primo ꝙ ꝑscientia dei nō imponat necessitatē probo efficaci rōne sic: Deus prescit hominē esse peccaturū sola volūtate vel arbitrij volūtate. sed voluntas vel liberū arbitriū voluntatis cogi non pōt: vt patꝫ supra liberū arbitrium. ca. xiij. ⁊ xv. Re. ibi: Ergo ⁊c. vnde Augu. lib. iij. de libero arbitrio sic ait: Sicut itaqꝫ non sibi aduersant hec duo .s. vt ꝑscientia tua noueris quod ali⁹ sua voluntate ē facturus: ita deus neminē ad peccādū cogens preuidet tamē vel prescit eos qui ꝓpria volūtate peccabunt. Et subdit ibidem: Cur ergo nō vindicet iust⁹: que fieri nō cogit ꝑscius. Scđo hoc idē probo exempli inductione: ⁊ primo ostēdo per exemplū de ꝑsenti: quod ponit Boetius in lib. de cōsulatione: ꝙ sicut per visuꝫ meū nihil efficit in eo qđ video: ita ꝑ sciam vel ꝑsciam dei nihil efficit in re extra. Ex quo verbo talē rōnē formo: Illud qđ nō hꝫ rōnē causalitatis nō imponit rōnē necessitatis: ſꝫ visus me⁹ nō hꝫ rōnē cālitatis in re extra: qꝛ nihil efficit ibi: ergo nō imponit necessitatē: sic ꝑscia dei. Scđo hoc idē ꝓbo per exēplū de futuro. qđ ponit be. Augu. in lib. iij. de libero arbitrio: ⁊ in li. iij. de trinitate dicēs: Sicut enim memoꝛia tua nō cogis facta eē que ꝑterierūt: sic de⁹ ꝑscientia sua nō cogit faciēda q̄ futura sūt. Et sicut tu quedā q̄ fecisti meministi: nec tñ q̄ meministi oīa fecisti. ita de⁹ oīa quoꝝ ipse auctoꝛ ē ꝑscit: nec tñ oīum q̄ ꝑscit ipse auctoꝛ ē: quoꝝ aūt nō ē mal⁹ auctoꝛ iust⁹ ē vltoꝛ. Hinc ergo iā intellige q̄ iusticia de⁹ petā puniat: qꝛ q̄ nouit futura nō facit. Nō si ꝓpterea nō dꝫ retribuere suppliciū peccāti qꝛ ꝑuidet vel ꝑscit eos peccaturos: nec recte facientib⁹

oȝ premia retribuere q̄ȝ recte facturos nihilominus preuidet vel prescit: imo vo fateamur ꝛ ad p̄sciam ei⁹ ptinere neq̄d eū lateat futuroꝝ: ꝛ ad iusticiā vt q̄ȝ petm̄ voluntate cōmittit: ita iudiciū ei⁹ ipune nō fiat: sicut p̄scia nō cogitur fieri. Hec oia Augu. iij. lib. de libero arbitrio. Et Alex. p̄ma pte sū. q. xlj. arti. iiij. vtꝝ p̄scia dei imponat necessitatē: in duob⁹ argumētis cōtra. Tertio hoc idem pbo sufficienti diuisiōe. Ubi nota: q̄ p̄destinatio includit duo. Primo enī ex p̄ncipali signato includit p̄sciam salutis ipsi⁹ p̄destinati: ꝛ ppositū miserendi. Scd̄o includit tā q̄ȝ cōnotatū actualitatē operū salutis in p̄destinato. Ex quib⁹ v̄bis intelligūt ꝛ requirūt quattuoꝛ conferentia ad salutē. s. p̄scia diuina: volūtas diuina: grā diuina ꝛ bn̄ficia diuina. Hec aūt quattuoꝛ nō inferūt necessitatem: q̄ȝ cōpatiūt arbitrij volūtatē qḋ de oib⁹ patȝ. p⁹ enī p̄scientia vel p̄cognitio diuina nō infert necessitatē ad salutē meam. nō enī sequit salus mea ē prescita vl' precognita a deo: ergo de necessitate erit: tū q̄ȝ p̄scia dei nihil imponit in cognito: tū q̄ȝ non excludit libertatē arbitrij ad oppositū. 2⁹ dico q̄ volūtas diuina non me cogit q̄ȝ volūtas diuina nō ē tota cā salutis: ſȝ volūtas diuina cū arbitrij libertate. Quandocūq̄ȝ enī sūt plures cause ordinate vni⁹ effect⁹: effectus vltim⁹ nō consequit causam p̄mā vel remotā in necessitate vel cōtingentia s̄m causaȝ ppinquā: primā vel imediatā: q̄ȝ virt⁹ cause p̄me recipitur in cā scd̄a s̄m modū cause scd̄e. Cui⁹ rō ē: q̄ȝ effectus ille nō pcedit a cā p̄ma nisi s̄m q̄ virtus cāe p̄me recipit in cā scd̄a vt pȝ in floritione arboris: cui⁹ cā remota ē motus solis: prima aūt cā ē v̄tus generatiua plante. floritio aūt pōt impediri p impedimētū v̄tutis generatiue: q̄uis m ot⁹ solis inuariabilis sit. Hec be. Tho. p̄mo scri. sen. di. xxxviij. arti. v. vtꝝ scia dei sit cā cōtingentiū: in coꝛ. solu. Sic a simili. cū iste effect⁹ qui ē saluatio a duab⁹ causis pcedat. s. a voluntate diuina vt cā p̄ma ꝛ remota: ꝛ ab arbitrij libertate tanq̄ȝ a cā ppinqua: pōt impediri ex defectu cāe secūde. s. volūtatis nr̄e: ꝛ sic volūtas diuina nō semp volūtatē inducit: vt pbat be. Tho. p̄ma pte sūme. q. xix. arti. viij. Et cōtra gentiles lib. tertio. ca. lxxxv. Re. ibi. 3⁹ similiter dico: q̄ grā diuina nō imponit necessitatē salutis: nō enī me cogit ad habendū vitā eternā q̄ȝ possū eā amittere. 4⁹ similiter dico: q̄ bn̄ficia mihi a deo collata nō me cogūt ad cōsequendā salutē: q̄ȝ possum eis abuti hoc tēpore ſȝ in fine nō si sū p̄destinatus vt infra patebit. Hec magister romanus ordinis p̄dicatoꝝ fratrū de roma. p̄mo scri. sen. di. xl. arti. iij. de ppositiōib⁹ exprimentibus certitudinem p̄destinatiōis vel p̄scientie diuine: in coꝛ. solu. Arguit in oppositum. s. q̄ ponit necessitatē.

CA. VIII.

Sed forte argues in oppositū. s. q̄ prescia dei imponit necessitatē: ꝛ hoc dupliciter p⁹ auctoritate Ansel. in libro de concordia p̄scientie dei ꝛ liberi arbitrij sic dicentis: Que scit necesse est eē futura. 2⁹ rōe sic: Prescitū a deo aut impossibile ē nō euenire aut possibile si ē impossibile nō euenire ergo necesse ē euēire. si ē possibile nō euenire: ponat q̄ nō eueniat ꝛ est p̄scitū: ergo p̄scia dei fallit. ſȝ hoc ē incōueniens ergo p̄scitū a deo impossibile ē nō euenire: ergo necesse ē euenire. Rn̄deo ꝛ dico: q̄ aliud conuenit rei absolute s̄m se cōsiderate: ꝛ aliud inquātū res ē cognita. s. s̄m modū cognoscētis: vt v̄bi grā. Si ego intelligo aliq̄d opoꝛtet illud eē imateriale: nō enī opoꝛȝ vt qḋ intelligit sit imateriale: nisi ſȝ q̄ ē i intellectu: ita q̄ in añcedēte oȝ q̄ includat cōsequēs per modū añcedentis: vt si hō ē: aial est. ꝛ si aliq̄s intelligit: sequit adesse intellectū q̄ sit imateriale: Sic a simili dico: q̄ ad istud añcedēs qḋ ē: si de⁹ scit aliquid: istud cōsequēs qḋ est illud erit: ē sumenduȝ nō s̄m dispositionē rei in seipsa ſȝ s̄m modū cognoscentis. Quis aūt res in seipsa cōsiderata sit futura: tamē s̄m modū cognoscētis vel cognitiōis diuine est p̄sens. Et iō magis est dicendū: si deus scit aliquid illud ē q̄ȝ hoc erit. Cui⁹ ratio ē: q̄ȝ intellectus diuin⁹ nō intuet vel fert i rē aliquā sub hac cōditiōe vt est p̄terita vel futura: ſȝ vt est p̄sens: eo q̄ intellect⁹ diuin⁹ vnico actu cū sit etern⁹ ē p̄sens omni tempori. vn̄ idē ē iudiciū: si de⁹ aliquid sciat hoc erit: ꝛ de hac: si ego video soꝛtem currere ergo soꝛtes currit: quoꝝ vtrūq̄ȝ necessariū est dū ē. Hec be. Tho. in q̄stionib⁹ disputatis de veritate. q. ij. de sciētia dei: arti. xij vtrū de⁹ sciat singularia futura cōtingentia: in solut. vij. argu. iuxta finē. His ergo premissis rn̄deo ad auctoritatem Anselmi dicētis: Que prescit de⁹ necesse ē esse futura. Et dico q̄ necessitas ē duplex. Una ē cōsequētie et hec ē cōditionatiua: vt si hō est: aial est. Istud ɔsequens qḋ ē: aial est: includit in hoc añcedēte qḋ ē: hō est: ꝛ hec est cōsequētia vera. Alia ē necessitas cōsequētis ꝛ ē absoluta que ē necessitas in causando vel in essendo ꝛ non in cōsequēdo. Loquendo igit ad ppositū similiter se hȝ q̄ȝ si necessitas referat ad cōsequentiā vera est hec enim ɔn̄a necessaria ē: si de⁹ prescit hoc: ergo hoc eueniet: Si aūt necessitas referat ad cōsequēs vt sit necessitas absoluta falsa ē: nō enī sequit de⁹ prescit ergo necessario eueniet: q̄ȝ deus scit qḋ in se est futurū cōtingens: ſȝ non sub illa cōditiōe ſȝ put est p̄sens ꝛ necessariū: vt pȝ per beatū Tho. supra imediate. Scd̄o ad rōnē qua probat prescitum a deo est impossibile non euenire. ergo necesse ē. Rn̄deo duob⁹ mōis. p⁹ q̄ īpossibile ē id nō euenire qḋ deus prescit vel cū deus p̄scit: q̄ ista ppositio dupliciter pōt intelligi vel cōiūctim vel diuisim. p⁹ enim si intelligas cōiūctim verū dicis: impossibile ē enī nō esse p̄scitū omne qḋ fit. i. nō potest esse vtrūq̄ȝ simul. s. vt fiat: ꝛ non sit prescitū. impossibile enī est q̄ sit scientia vel p̄scientia dei simul: ꝛ cōtrarius euent⁹ reꝝ. 2⁹ vero modo si intelligas disiūctim. v̄bi grā: Si dicis deū non potuisse p̄scire de qḋ fit falsū dicis. potuit. n. facere vt nō fieret: ꝛ ita eēt nō prescitū. Et hoc mō rn̄det magister sen. ad rōnē p̄dictā. p̄mo libro sen. di. xxxviij. in fine dis. Scd̄o modo respondeo ꝛ dico: q̄ hec ppositio: Omne scitum vel p̄scitū a deo impossibile ē nō euenire: ꝛ per cōsequēs est necesse fieri vel eē: pōt esse duplex: q̄ȝ ē eē de dicto: vl' de re. p⁹ enī si sit de dicto sic est cōposita ꝛ vera hoc enī dictuȝ est necessariū. s. scitū a deo esse necessariū verū ꝛ euenire. 2⁹ vero mō si sit de re: sic est diuisa ꝛ falsa nam hanc rem q̄ ponit scita a deo nō necesse est fieri: q̄ȝ contingenter fit. Ratio hui⁹ distinctiōis est: q̄ȝ ista res pōt considerari et sumi dupliciter. Uno mō s̄m ɔditionē qua subiacet diuine sciētie vel p̄sciētie s̄m q̄ hȝ eē terminatū in actu: et sic necessitatē habȝ. Alio mō pōt ista res sumi sine illa cōditione: ꝛ sic nō ē necessaria: q̄ȝ pōt cōsiderari vt ē in causis suis añq̄ȝ sit in actu: ꝛ ibi nō hȝ necessitatē: ꝛ ibi tm̄ ē scita a deo futura eē. nō enī scit deus effectum cōtingētē esse determinatū in sua cā: q̄ȝ eēt falsa scia cum in cā sua cōtingens determinatū non sit. Hoc mō rn̄det be. Tho. ad rōnē vel obiectionē predictā. p̄mo scri. sen. di. xxxviij. arti. vtꝝ scia dei sit cōtingentiū. in solutio. v. argu. Tertio mō pbo p̄dictā distinctionē similitudine. vn̄ hec ppositio. Prescitū nō euenire est impossibile. ergo necesse est euenire est duplex: vt patȝ supra. s. de dicto: ꝛ de re. Si. n. intelligat de dicto est vera: si notat cōcomitantia actus ad actū. impossibile est enī prescire ꝛ nō euenire. sic hec: sedentē ambulare ē impossibile. nam sedere ꝛ ambulare sunt impossibilia. Si aūt intelligat de re: falsa est: tunc enī notat actus vni⁹ ad potentiā actus alteri⁹ ꝛ hec cōcomitantia possibilis est. verbi grā. In eodē pōt eē actus sedendi ꝛ potentia ambulandi. Similiter ꝛ act⁹ p̄sciēdi

ſtat cum ipſa potentia nō eueniendi. vnde qḋ eſt p̄ſcitū pōt nō euenire: ſicut iſte qui ſedet pōt ambulare. Et hoc mō rn̄det ad obiectionē predictā. Alexāder prima pte ſūme. q. xli. de p̄ſcientia dei. arti. v. vtrū p̄ſcientia dei imponat neceſſitatē rebus in ſolutione vltimi argumenti.

¶ Qꝫ preſcientia dei nō pōt falli: q2 nec p̄deſtinatꝰ pōt dānari nec econuerſo. CA. IX.

[T]Ertio pricipaliter dico: ꝙ p̄ſcientia dei includit vel habet infallibilitatē. nō enī falli pōt q2 nec p̄deſtinatus pōt dānari nec preſcitus pōt ſaluari Hoc aūt quadrupliciter ꝓbo. ſ. auctoritate. rōne: diſtinctione: ⁊ ſilitudine vl' exempli inductiōe. Primo hoc ꝓbo auctoritate apoſtoli. ad Ro. viij. ſic dicentis: Quos p̄ſciuit ⁊ predeſtinauit. ⁊c. vbi Augu. ſic ait: Predeſtinatio eſt p̄ſcīa vel p̄paratio grē ⁊ bn̄ficioꝝ dei: quibꝰ certiſſime liberant̄ quicūqꝫ liberant̄. vn̄ ſubdit Augu. ꝙ predeſtinatio ſine p̄ſciētia eē nō pōt. Cuiꝰ rationē oſtendit dicens: Predeſtinatiōe quippe deꝰ p̄ſciuit q̄ fuerat ipſe facturus vt bona ſupnaturalia. ſꝫ p̄ſcientia ſine p̄deſtinatione eē poteſt. qḋ oſtēdit per rationē dicens: Sed p̄ſcit etiā deꝰ ea q̄ nō eſt ipſe facturꝰ. i. oīa mala culpe. Et ambroſius ſup allegato v̄bo apoſtoli in gloſa ſic ait in fine: Nota ꝙ cū ſint quattuor hic ab apoſtolo memorata. ſ. p̄deſtinatio: vocatio: iuſtificatio: ⁊ magnificatio. vnū eſt in deo: ⁊ tria in nobis. p̄deſtinatio enī nō in nobis ē: ſed in occulto apud ipſū in eiꝰ preſciētia. tria vero reliqua in nobis ſunt: ⁊ hec oīa preſcita ſūt. Scḋo hoc idē ꝓbo rōne ſic: Predeſtinatio includit preſcientiā: vt patet ex glo. Augu. inducta ſupra. ſꝫ p̄ſcientia habet certitudinē: vt ꝓbat Boetius. v. de cōſolatione in fine: vt patebit infra ca. ſequenti. ergo ⁊ p̄deſtinatio. Tertio hoc idē ꝓbo diſtinctione. Ubi nota: ꝙ duplex eſt certitudo. ſ. cognitionis: ⁊ ordinis. Certitudo enī cognitiōis ē: qn̄ cognitio nō declinat in aliquo ab eo qḋ in re inuenit̄. ⁊ h̄ modo eſtimat de ea ſicut ē: ⁊ q2 certa eſtimatio de re precipue habet̄ per cām rei: iō tractū eſt nomen certitudīs ab ordine cauſe ad effectū. Dicat̄ ergo ordo cāe ad effectū eſſe certus qn̄ infallabiliter cā effectum ꝓducit. Sic ergo certitudo cognitiōis eſt que rē per cām cognoſcit. certitudo aūt ordinis. ſ. cāe ad effectū eſt qn̄ cā infallibiliter effectū ꝓducit. Ex quibꝰ verbis pōt aſſignari differentia inter certitudinē p̄deſtinatiōis ⁊ certitudinē preſcientie. Nā p̄ſcientia dei nō importat vniuerſaliter habitudinē cāe ad ea quoꝝ eſt. addit tn̄ in quantū eſt directio ſiue p̄paratio quedā. ⁊ ſic certitudo p̄deſtinationis nō tn̄ eſt certitudo cognitiōis: ſꝫ etiā certitudo ordinis . ſ. cauſe ad effectū: q2 p̄deſtinati precognoſcūt̄ ⁊ p̄ordinātur ad cōſequendū ſalutē. Certitudo āt p̄ſcie eſt certitudo cognitiōis tm̄: nō ordinis vel habitudinis cāe ad effectū. non enī deꝰ ordinat ad peccādū hoīes reprobos: ſic ordinat ad merendū p̄deſtinatos. Hec be. Tho. in q̄ſtio. diſpu. de veritate. q. de p̄deſtinatiōe. arti. iij. vtrū p̄deſtinatio habeat certitudinē in cor. ſolu. Et ibidem arti. iiij. Utrū numerꝰ p̄deſtinatoꝝ ſit certus: in cor. ſol. in fine. In quibꝰ locis ponit predictā diſtinctionē de certitudine p̄ſcientie ⁊ p̄deſtinatiōis ⁊ de differentia coꝝ. Patet igit̄ ꝙ p̄ſcientia dei habet certitudinē nec per cōſequēs falli pōt qḋ dupliciter eſt ꝓbatū. pꝰ auctoritate Augu. in gloſa ſup illud apoſtoli. ad Roma. viij. Quos preſciuit ⁊ predeſtinauit. ⁊ quam ad propoſitum oſtendendum adducit be. Tho. prima parte ſūme. q. xxiij. de p̄deſtinatiōe. vtꝝ p̄deſtinatio ſit certa. arti. vj. argu. cōtra. 2° ex rōne: q2 predeſtinatio includit p̄ſciam: vt patet ſupra. quā rōnem adducit be. Tho. in queſti. diſpu. de veritate. q. de p̄deſtinatione. arti. iij. vtrū p̄deſtinatio habeat certitudinē. argu. iiij. cōtra. 3° diſtinctione: q2 p̄deſtinatio habet maiorem certitudinē q̄ preſciētia: vt per. b. Tho. oſtendit̄ in queſtio. diſputa. de veritate vbi ſupra.

Argui ꝙ preſcientia dei nō hꝫ certitudinē. CA. X

[S]Ed forte argues in oppoſitū. ſ. ꝙ p̄ſciētia dei nō hꝫ certitudinē: ſꝫ falli pōt ſiue ſciētia dei ſumat̄ in bono. ſ. p̄ſcientia p̄deſtinatiōis: ſiue p̄ſcientia dei ſumat̄ in malo. ſ. p̄ſcientia reprobationis. Primo enī ſi p̄ſcientia dei ſumat̄ in bono. ſ. p̄ſcientia p̄deſtinationis. arguo ⁊ ꝓbo ꝙ pōt falli: ita ꝙ p̄deſtinatꝰ ad vitam eternā nō ſaluabit̄ ſic: Poſito poſſibili nullū ſequit̄ impoſſibile. poſſibile ē aūt aliquē p̄deſtinatū vt petrū peccare ⁊ tūc occidi. hoc aūt ſequit̄ p̄deſtinatiōis effectum fruſtrari. ergo hoc nō ē impoſſibile. ergo p̄deſtinatio nō ē certa. Scḋo arguo ſic ad idē: Aliq̄a p̄deſtinatꝰ q̄nqꝫ eſt in pctō mortali: ſicut patꝫ in paulo qn̄ eccleſiā dei pſequebat̄. pōt aūt talis vl' in pctō perſeuerare vſqꝫ ad mortem: vel tūc qn̄ ē in pctō mortali ſtatim interfici: quoꝝ vtrolibet poſito p̄deſtinatio nō cōſequit̄ effectū ſuum: ⁊ ita p̄deſtinatio nō ē certa. Rn̄deo ad p̄mū argumentū de petro ⁊ dico: ꝙ petrus vel quilibet aliꝰ predeſtinatus pōt cōſiderari dupliciter: vel ſm̄ ſe: vel ꝓut eſt predeſtinatus. licꝫ enī poſſibile ſit eū qui eſt p̄deſtinatꝰ ſm̄ ſe cōſideratū mori in peccato mortali tamē hoc ē impoſſibile ꝓut ponit̄ eū eē p̄deſtinatū: vn̄ nō ſequit̄ ꝙ p̄deſtinatio falli pōt. Et hoc modo reſpōdet beatus Thomas ad argumentū p̄mū. prima parte ſūme. q. xxiij. arti. vj. vtrū predeſtinatio ſit certa: in ſolu. ij. argu. 2° ad argumentū de paulo: Rn̄deo ⁊ dico: ꝙ aliq̄d pōt dici aliq̄d poſſe dupliciter. Uno modo cōſiderando potentiā que in ipſo ē ſicut dicit̄ ꝙ lapis pōt moueri deorſū. Alio mō cōſiderādo potentiā que alterius eſt. ſ. per potentiam ꝓicientis. Cū ergo dicit̄ iſte paulus vel aliq̄s alius p̄deſtinatꝰ pōt mori in pctō mortali: ſi cōſiderat̄ potentia ipſiꝰ verū eſt ſi aūt loquamur de p̄deſtinato ſm̄ ordinē quē habet ad aliud. ſ. ad deū p̄deſtinantē: ſic ordo ille nō cōpatit̄ ſecūꝫ iſtū euentū qui eſt p̄deſtinatū dānari: ⁊ ſic p̄deſtinatio nē falli. Et hoc modo rn̄det be. Tho. ad argumentū de paulo in queſtionibꝰ diſpu. de veritate. q. de p̄deſtinatione. arti. iij. vtrū p̄deſtinatio habeat certitudinē: in ſolu. vij. argu. Scḋo vero ſi ſumat̄ in mala p̄ſcientia. ſ. pro p̄ſcientia reprobatōis. Arguo ꝙ dei p̄ſcientia falli pōt ⁊ nō ſit certa ſic: Quicūqꝫ ſufficienter preparat ſe ad gratiā habet gratiā: ſꝫ aliq̄s preſcitꝰ vel reprobatus poteſt ſe ſufficiēter ad grām̄ p̄parare: ergo pōt habere grām̄. ſꝫ quicūqꝫ habet grām̄ pōt pſeuerare in illa: ergo p̄ſcitus vel reprobatus pōt perſeuerare vſqꝫ ad mortē in grā: ⁊ ſic fieri p̄deſtinatus ⁊ ſic numerꝰ p̄deſtinatoꝝ nō eſt certus: ſꝫ augeri pōt. Rn̄deo ⁊ dico: ꝙ ex hoc ipſo ꝙ ponit̄ aliq̄s p̄ſcitus vel reprobatꝰ ponit̄ nō habiturꝰ finalē grām̄. Cū ergo cognitio dei ferat̄ ad res futuras ſicut ſuper p̄ntia vt ſupra de p̄ſciētia dei. ca. vj. ideo ſicut huic qḋ ē non eē habiturū finalē grām̄ ē impoſſibile hoc qḋ eſt eundē eē habiturū finalē grām̄: q̄uis in ſe ſit poſſibile: ita eſt impoſſibile ei qḋ eſt p̄ſcitū vel reprobatū q̄uis in ſe ſit poſſibile: ⁊ hoc modo reſpōdet be. Tho. ad argu. de preſcito in queſti. diſpu. de veritate. q. de p̄deſtinatione: arti. iiij. vtꝝ numerꝰ predeſtinatoꝝ augeri poſſit: in ſolu. iiij. arg. Tertio ꝓbo hec duo exēpli inductiōe: q2 ſicut hec ꝓpoſitio albū pōt eē nigrū: pōt eē vera ⁊ falſa. vbi gr̄a: Si enī ponat̄ abſolute ⁊ ſine reduplicatiōe ſubiecti. ſ. albi: ſic eſt vera albū pōt eē nigrū: q2 id qḋ ē albū pōt eſſe nigrū. Si aūt accipiat̄ cōditionate ⁊ cū reduplicatiōe. ſ. albū: vt albū. vel albū vt manēs albū pōt eē nigꝝ: ſic ē falſa: q2 albū in quātū albū nūqꝫ pōt eē nigꝝ. Sic a ſili id qḋ ē p̄ſcitū ſi ſumat̄ p ſe abſolute pōt eē nō p̄ſcitū. ſi v̄o ſumat̄ conditionate. ſ. p̄ſcitū in quantū p̄ſcitū nō pōt nō euenire. Hec

Alex. pma parte sū. q. xlj. arti. vj. vtꝝ pscientia dei sit infalli-
bilis: in coꝛ. solu. Quarto hoc idē cōfirmo tali vel alio
exemplo. Ponat̄ ꝙ ego cras sim lecturus: vsq; ad illud
tēpus habeo libertatē legendi vel non legendi: sed p illo
tēpore nō possū nō legere. Siliter si de⁹ vidit vel pscjuit
in me grāꝫ ꝛ bona opa in fine: nō ppter hoc vidit vł pre-
sciuit ꝙ ego an̄ illud tēpus nō habeo libertatē alia faciē-
di sꝫ in fine nō. vnde sicut pdestinatus q̄ habet grām pōt
eā nō perdere: ꝛ tñ nō perdit in fine: ita de⁹ preuidit ꝛ p-
sciuit ꝙ pdestinatus in fine damnari nō possit: lꝫ mō in
eo sit potētia ad oppositū. s. ad dānationē. Sꝫ contra:
Si pdestinat⁹ pōt dānari. ergo dei pscientia pōt falli qd̄
est incōueniēs. Rn̄deo ꝛ dico: ꝙ deus nō puidit vel pre-
sciuit ꝙ pdestinat⁹ nō haberet potentiā ad oppositū: sed
presciuit ꝙ in actū oppositū nunq̄ incideret. Hec magi-
ster roman⁹ ordinis pdicatoꝝ fratrū de roma: pmo scri.
sen. di. xl. arti. iij. vtrū ppositio hec sit vera: predestinat⁹
pōt dānari: in coꝛ. so. Ad quoꝝ euidētiā nota duo. Pri-
mū est: ꝙ defect⁹ a duab⁹ causis pcedēs. s. a cā pxima ꝛ
remota nō habet necessitatē: sꝫ contingentiā a cā pxima
ꝛ nō remota. Si ergo cōsiderem⁹ salutē respectu cāe pxi-
me. s. liberi arbitrij: non hꝫ certitudinē nec necessitatē: sꝫ
cōtingentiā. respectu aūt pme cāe que ē pdestinatio vel
pscientia diuina certitudineꝫ habet. vt dicit he. Tho. in
questi. dispu. de veritate. q. de pdestinatiōe. arti. iij. vtrūꝫ
pdestinatio habeat certitudinē: in coꝛ. so. in fi. Rō huius
est: qꝛ salus humana ad quā pdestinat⁹ ordinat̄: aliquo
mō subiacet volūtati humane q̄ variabilis ē: in quantuꝫ
salus cuiuslibet ē in libertate arbitrij cōstituta sicut sub
cā pxima. Hāc rōnē assignat he. Tho. vbi supra. arti. iiij.
vtꝝ numer⁹ pdestinatoꝝ sit cert⁹: in coꝛ. solu. Scd̄m ē ꝙ
lꝫ cā remota sit necessaria. pōt tamen effect⁹ impediri per
contingētia cāe pxime: vt v̄bi grā. Sicut q̄uis sol sit cā
necessaria: tñ floratio arboris que ē ei⁹ effectus: qꝛ cā ei⁹
pxima est variabilis. s. virt⁹ generatiua plante impediri
pōt: vt dicit he. Tho. in questi. dispu. de veritate. q. ij. de
scientia dei: arti. xij. vtꝝ sciētia dei sit contingētiū in coꝛ.
solu. Sic a simili iste effect⁹ q̄ est salus nr̄a duplicēꝫ cām
habet. Unā remotā. s. psciam dei que de salute nr̄a infal-
libilitatē ꝛ certitudinē habet. Aliā pximā. s. liberū arbi-
triū: qd̄ quātū est de se cōtingentiā hꝫ: ꝛ de salute defice-
re pōt: tñ in eo quē de⁹ predestinauit tot alia adminicu-
la pparat: ꝙ vel nō cadat vel si cadat ꝙ resurgat: sicut sūt
exhortatiōes: suffragia orationū: grē donū: ꝛ oīa h⁹mōi
quib⁹ deus adminiculat̄ homini quē pdestinauit ad sa-
lutē. Hec he. Tho. vbi supra imediate. arti. iij. vtꝝ prede-
stinatio habeat certitudinē: in coꝛ. solu.

¶ Utrū prescientia dei sit certa ex parte predestinati vł presciti. CA. XI.

Uppositio ꝙ pscientia dei sit certa ex pte dei tam
de pdestinatiōe ꝛ saluatiōe bonoꝝ q̄ꝫ reprobatio-
ne maloꝝ: Forte queres vtꝝ prescīa sit certa ex
pte pdestinati: hoc ē: vtꝝ pdestinato vel reprobato? Re-
spondeo ꝛ dico: ꝙ triplex ē certitudo. s. absoluta: cōditio-
nata: ꝛ reuelata. Primo ergo loquēdo de certitudine ab-
soluta vel nāli dico: ꝙ nulli viatori est certū ꝙ sit prede-
stinat⁹. qd̄ tali rōne ostēdo: Meritū ad pmiū ordinat̄.
ergo qui nō ē cert⁹ de merito nō ē cert⁹ de premio: sꝫ nul-
lus viator nāliter absolute ꝛ ex se certus est de merito qꝛ
vt dicit̄ ecclesia. ix. Nemo scit vtꝝ dign⁹ sit odio vł amo-
re. s. dei: vt glo. interli. exponit ergo ꝛc. Scd̄o loquendo
de certitudine cōditionata: dico ꝙ cōueniēs ē: vt illi cui
a deo premiū preparat̄ de pmio certitudo conditionata
detur: hoc est ꝙ pro certo venit ad premiū nisi ex ipso de-
ficiat. ꝛ talis certitudo vnicuiq; pdestinato per virtuteꝫ
spei infundit̄. verbi grā: Sicut eni in pugna seculari ille
qui a duce exercit⁹ ē ascript⁹ ad pugnā: nō certificabit̄
de pmio nisi sub cōditiōe: qꝛ nō coronabit̄ nisi q̄ legiti-
me certauerit: vt dicit apo. ij. ad thimo. ij. ita qui ascript⁹
ē ad pmiū ipsū nō cōsequit̄ si ab ipso defecerit: ꝛ quātū
ē in seipso ad cōsequendū nō fecerit. Tertio loquēdo de
certitudine reuelata: dico ꝙ nō ē incōueniēs alicui suaꝫ
pdestinationē reuelari: sicut ex spāli puilegio grē paul⁹
per reuelationē fuit certificat⁹ de pmio: vt ipse dicit ad
Ro. viij. Certus sū eni ꝛc. Sꝫ sm legē cōem nō est incon-
uenientēs vt sua pdestinatio alicui nō reuelet̄: duplici rōne
. s. ne nō pdestinati desperarent: ꝛ ne pdestinati torperēt.
Prima rō est ex pte eoꝝ qui nō sūt pdestinati. s. ne despe-
rarent. Si eni oib⁹ pdestinatis sua pdestinatio certa vel
nota eēt: tūc oib⁹ nō pdestinati certū eēt se pdestinatos
nō eē: ex hoc ipso ꝙ se pdestinatos nō scirēt ꝛ hoc quidē
modo eos in desperationē induceret. Scd̄a ratio pōt su-
mi ex parte pdestinatoꝝ. nā securitas negligentiaꝫ parit
si aūt pdestinati certi eēnt de sua salute: nō tantā solicitu-
dinē adhiberēt vel apponerēt ad mala vitanda ꝛ ad bo-
na opera faciēda: vnde secūda petri. p⁹ dicitur: Satagite
vt per bona opa certā vestrā vocationē ꝛ electionē facia-
tis. Et ppter hoc a diuina puidētia ē salubrius ordina-
tū: vt hoīes suā predestinationē vel reprobationē igno-
rent ppter rōnes pdictas. Hec he. Tho. in q̄stio. disputa.
de veritate. q. de desperatiōe: arti. v. vtrū predestinato sit
certa sua pdestinatio: argu. cōtra: ꝛ in coꝛ. solu. ꝛ in solu.
argu. Re. supra grā gratū faciēs: ca. xv. per totum.

¶ De certitudine numeri pdestinatoꝝ: ꝙ non pōt augeri nec minui. CA. XII.

SEd qꝛ numerus pdestinatoꝝ ē cert⁹ quia nec au-
geri pōt nec minui. vt dicit Augu. in libro de coꝛ-
rectione ꝛ grā. ideo ad expositionē hui⁹ auctori-
tis nota: ꝙ aliter se habet de certitudine numeri pdesti-
natoꝝ per cōparationē ad pmā cām: ꝛ aliter per cōpara-
tionē ad cām pximā. Primo eni si loquamur de pre-
destinatoꝝ numeri certitudine in cōparatiōe ad pmam
cām. s. ad deū pdestinantē dico: ꝙ numer⁹ predestinato-
rū ē deo tripliciter cert⁹. s. formaliter: materialiter: imuta-
biliter. p⁹ formaliter: qꝛ de⁹ scit ꝙ ipsi sunt predestinati.
2⁹ materialiter: qꝛ ipse scit q̄ sūt pdestinati ꝛ saluandi. 3⁹
imutabiliter ꝛ inuariabiliter: qꝛ talis numer⁹ additionē
nō patit̄ nec diminutionē nec variationē: cōtra quosdā
q̄ dixerūt ꝙ vn⁹ amittere possit ali⁹ accipe pdestinatā co-
ronā: nūero tñ pdestinatoꝝ nullaten⁹ variato: qd̄ ē iposſi-
bile qꝛ si aliq̄s pscit⁹ vł reprobat⁹ posset pdestinat⁹ fieri
hoc eēt ꝯ certitudinē prescīe vł reprobatiōis diue. Se-
cūdo vero si loq̄mur de certitudine pdestinatoꝝ nūeri p
cōpatione ad cām pximaꝫ salutis hūane ad quā prede-
stinat⁹ ordinat̄: dico ꝙ nō ē idē iudiciū de nūero forma-
li ꝛ mālī: qꝛ nūer⁹ formalis nullo mō cadit sub volūtate
hūana. eo ꝙ nulla volūtas se extēdit p modū cāsitati ad
totā integritatē nūeri predestinatoꝝ. ꝛ iō nūer⁹ formalis
remanet oib⁹ mōis cert⁹. Numer⁹ aūt mālis aliquo mō
subiacet volūtati hūane: q̄ variabilis ē in q̄ntū sal⁹ cuius-
ꝗ sit in libertate arbitrij cōstituta: sic sub cā pxima. ꝛ sic
nūer⁹ mālis aliquo mō certitudine caret: vt pꝫ. Hec he.
Tho. in. q. dispu. de veri. q. de predestinatōe: arti. iiij. vtꝝ
nūer⁹ predestinatoꝝ sit cert⁹: vt Augu. dicit: ꝛ quō: in coꝛ.
solu. Ex q̄b⁹ v̄bis elicit̄ due ꝯclusiōes. s. ꝙ predesti-
nat⁹ ad salutē pōt adiuuari: ꝛ ꝙ nūer⁹ predestinatoꝝ nō
pōt imutari. Prīo dico: ꝙ predestinat⁹ pōt adiuuari.
vbi no. ꝙ in predestinatōe ꝯsiderāda sūt duo. s. pordina-
tio dīna: ꝛ ei⁹ effect⁹. s. sal⁹ hūana. Quantū ad pmū nullo
mō pdestinatio pcib⁹ ꝛ meritis scōꝝ iuuat̄: ꝛ nō. n. pcib⁹ ꝛ
meritis scōꝝ fit ꝙ aliq̄d pordinet̄ a deo tñ qꝛ tpale nō ē cā
eēni. Orōnes aūt vel merita vł opa scōꝝ sūt tpalia: pꝛeoꝛ-

dinatio vero eterna:tñ qr ꝛ si merita sanctoꝝ nõ i seipsis ß ꝓut sũt in prescia dei cõsiderent:adhuc prescia meritorũ nõ est cã ꝑdestinatiõis. Quãtũ vero ad scõm ꝑdestinatio ꝑcib⁹ scõꝝ iuuat.qḋ sic patz: Nã effect⁹ ꝑdestinationis ė sal⁹humana q̃ a duab⁹ causis ꝓcedit: pmo a prima.s.a predestinatiõe diuina:scḋo a secũda q̃ sũt merita ꝛ preces scõꝝ.hoc aũt tripliciter ꝓbo.s.auctoritate rõne: ꝛ silitudine.p⁹ ꝙ predestinat⁹ad salutė cõsequėdã scõꝝ ꝑcibus adiuuet.ꝓbo auctoritate apl'i pme ad corinthi.iij. Dei eni adiutores sum⁹. Sꝫ cõtra:sicut nihil indiget cõsilio nisi ꝓpter defectũ cognitiõis:ita nihil indiget auxilio nisi ꝓpter defectũ vtutis ß neutrũ cõpetit deo predestinanti.vñ dicitur ad Ro.xi. Quis adiuuit spm dñi aut q̃s cõsiliari⁹ei⁹ fuit:q.d.null⁹ ꝛc. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ nos sum⁹ adiutores:nõ quidė ꝓpter deffectuz diuine virtutis ß de⁹vtit causis secũdis duplici rõne. Prima est:vt pulchritudo ordinis seruet in reb⁹ q̃ demonstrant qñ vna res coopat alteri adiuuãdo ad cõsequėdũ sinė. Scḋa ė vt celsitudo dignitatꝫ .i.cãlitatis creaturis cõcet. 2⁰ ostėdo hoc idė rõne:Sicut eni effect⁹ diuine ꝑdestinationis ė ꝙ iste saluet:ita etiã ꝙ ꝑ orones sanctoꝝ ꝛ merita eoꝝ saluet.3⁰ hoc idė ostėdo exẽpli inductione: qr sic artifex instr̃a applicat ad effectũ artis explėdũ:ita deus orones scõꝝ ꝛ eoꝝ merita quasi instrumenta ordinat ꝛ applicat ad diuina ꝑdestinatiõis effectũ.s.ad salutė electoꝝ cõplendũ.Et hoc ė ꝙ dicit Grego.in pmo libro dyalo.Ea q̃ sancti viri orãdo efficiũt:ita ꝑdestinata sũt: vt precib⁹ obtineant.ꝓpter qḋ dicit Boeti⁹ in.v.de ꝯsulatiõe. Preces cũ recte sint inefficaces eė nõ possũt. Hec be.Tho.prima parte sũ.q.xxiij.arti.viij.vtrũ ꝑdestinatio possit iuuari ꝑcibus: in cor.sol.ꝛ in so.ij.arg.Et in q̃sti.dispu.de veri.q.de ꝑdestinatiõe:arti.vj.sub eodė titulo:in cor.so. in fine.

## ℂ Qꝫ numerus predestinatoruz variari vel mutari non potest nec reproboꝝ. CA.XIII.

Secũdo dico ꝙ numer⁹predestinatoꝝ variari vel mutari nõ põt:qr nec põt fieri additio vt ꝑscit⁹ vel reprobat⁹ a deo ꝑdestinet:neqꝫ põt fieri diminutio vt ꝑdestinat⁹ reprobet. qḋ dupliciter ꝓbo.s.rõne: ꝛ auctoritate. Primo auctoritate be.Augu. in lib.de correctiõe ꝛ grã vbi sic dicit:Cert⁹ė numer⁹ predestinatorũ q̃ nec minui nec augeri põt. Re.expositionė hui⁹ capitulo ꝑcedėti. Scḋo hoc idė ꝓbo rõne: Qḋ est ab eterno est immutabile.ß q̃cũqꝫ est ꝑdestinat⁹:ab eterno ė ꝑdestinatus.ergo immutabiliter. vbi nota.ꝙ nõ ė sile de potėtia faciėdi ꝛ nõ faciėdi: ꝛ de potėtia ꝑdestinãdi ꝛ nõ prestinandi:ß differũt hec duo duplici rõe. Prima est:q2 põt facere qḋ nõ facit: ꝛ nõ facere qḋ facit ꝛ plr̃a facẽ vl' pauciora q̃ꝫ faciat:ß nõ põt plures ꝑdestinare vl' pauciores q̃ꝫ ꝑdestinauit: Rõ aũ hui⁹dissimilitudinis ė: q2 ꝙ de⁹ facit aliq̃d pmo ꝛ post nõ facit:vel plura vl' pauciora sm ꝙ ipse voluit: nõ ostėdit aliquã mutationė in deo: ß in effectu soluz. Nã facere ꝛ creare plura vel pauciora sunt act⁹extrinseci:ß ꝑdestinatio vel ꝑscientia sũt act⁹intrinseci: in quib⁹nõ possũ eė variatio sine variatione dei:et iõ nihil qḋ ad variationė hoꝝ actuũ ꝑtineat cõcedi põt. Secũda dr̃ia vel rõ differėtie ė:q2 cũ dr̃:Quicq̃d de⁹ potuit ab eterno põt modo:cũ sit eadė potėtia in deo mõ ꝛ ab eterno.ß de⁹potuit ab eterno ꝑdestinare quė nõ predestinauit: ꝛ econuerso non predestinare quem predestinauit:quia hoc a sola dei libera ꝛ gratuita volũtate processit:ergo etiã mõ hoc idė põt: Rñdeo ꝛ dico:ꝙ oės tales vel similes ꝓpositiones possũt accipi absolute: et sic sũt vere: ꝛ cõditionate: ꝛ sic sũt false:vel oės possũt accipi in sensu cõposito ꝛ sic sũt false:vel in sensu diuiso ꝛ sic sũt vere. Hec be.Tho.in.q.dispu.de veritate.q.de ꝑdestinatione.arti.iiij.vtrũ numer⁹ ꝑdestinatoꝝ sit cert⁹: in duobus argumėtis contra.s.in.j.ꝛ.ij.ꝛ in sol'i. viij.ꝛ.ix.argu.

Sꝫ forte argues in oppositũ.s.ꝙ predestinatio mutari possit: ꝛ numer⁹ꝑdestinatoꝝ augeri. ꝛ hoc in duob⁹.s.in paulo. ꝛ in traiano.p⁹ in paulo. nam in quodã smõe de sancto paulo legit quasi ex ꝑsona dñi dicėtis ad paulū: Disposui in mėte mea perdere te nisi Stephan⁹ me⁹ orasset ꝓ te ergo oro hui stephani paulũ a reprobatiõe liberauit: Rñdeo ꝛ dico:ꝙ paul⁹ nũq̃ꝫ fuit reprobat⁹ sm dispositionė diuini cõsilii: ß solũ sm dispositionė scie que accipit sm inferiores causas que q̃nqꝫ mutãt.vñ nõ sequitur ꝙ oro fuit causa ꝑdestinatiõis:ß ꝙ iuuat solũ ad predestinatiõis effectũ qui ė sal⁹humana: vt pꝫ ca. precedė. Secũdo de traiano imperatore argues sic. Grego.orauit ꝓ traiano imperatore ꝛ eũ ab inferno liberauit: vt damasce.narrat in quodã sermone: ꝛ ita videt ꝙ ipse sit liberatus a societate reproboꝝ oronib⁹ be.Grego. ꝛ sic idė qḋ prius: Rñdeo ꝛ dico:ꝙ traian⁹ q̃uis eėt i loco reproboꝝ nõ tñ erat simpliciter reprobat⁹:ꝑdestinatũ eni erat ꝙ ꝑcibus be.Greg. saluaret. Hec be.Tho.vbi supra immediate.arti.vj.vtrũ ꝑdestinatio possit iuuari ꝑcib⁹ scõꝝ:in so.ij.argu.in cõtrariũ facti de scõ paulo: ꝛ argu.iiij. facti de traiano imperatore.

## ℂ Boetius de ꝑscientia dei quattuor facit. Primo exprimit ꝑscientie ꝓprietatė. CA.XIIII.

Ad maiorė aũt oium predictoꝝ euidėtiã est sciendũ:ꝙ Boeti⁹ in.v.libro de cõsulatiõe in fine de ꝑsciėtia dei loquės q̃ttuor facit. p⁹.n.ꝑmittit et exp̃mit ei⁹ ꝓpetatė.2⁰ excludit a reb⁹necessitatė.3⁰ includit infallibilitatė.4⁰ concludit cũ ꝑscientia simul libertatė arbitrij. Primo ibidė Boeti⁹ ꝑmittit ꝛ exp̃mit ꝑscientie ꝓprietatė quare dicit: Nam cognitio diuina magis dicit sciėtia q̃ꝫ ꝑsciėtia. Cui⁹ rõ est q2 sciėtia dicit noticiã ꝑsentiũ: ꝑscia vero dicit noticiã futuroꝝ.nam ꝑscire idė ė qḋ añ futura scire: Diuia aũt noticia ꝓpter ei⁹ eternitatė cognoscit oia sil' sub rõe ꝑsentiũ: qḋ cõfirmat per ethymologiã hui⁹ nois ꝓuidėtia q̃ magis dr̃ de deo q̃ꝫ ꝓuidėtia.vñ ꝙ nos diuinã ꝑsciam noiam⁹ ꝛ dicimus nõ ė ex ꝯsideratiõe diuine ꝓpetatis: q̃ oia vt ꝑsẽtia intuet ꝛ cõspicit.ß hoc facim⁹ ex duplici rõne. p⁹ ex cõsideratiõe cognitiõis nr̃e: cũ multa sũt futura q̃ in diuina noticia vel cognitiõe sũt ꝑsentia nos eni videm⁹ futurũ vt futurum. Cui⁹ rõ ė: q2 visio nr̃a mėsurat tpe: ꝛ iõ visioni nr̃e futurũ ė futurũ:ß diuine visioni q2 ė extra tėp⁹ ꝛ mėsurat eternitate: futuꝝ nõ ė futuꝝ ß ꝑsens: Sicut aliter videt transeuntes ille q̃ ė in ordine trãseũtiũ q̃ nõ videt nisi illos q̃ añ ipsũ sũt: ꝛ aliter ille q̃ extra ordinė trãseũtiũ eėt: q̃ oės trãseũtes simul inspiceret. Et hãc rõnė assignat Boetius vbi supra.2⁰ prescientiã noiam⁹ ex cõsideratiõe successionis rei. hoc enim quod est a deo visum in sua potentialitate est futurum rei alteri cui succedit in tempore: ß ipsi diuine visioni que ė extra temp⁹ nõ est futurũ ß presens Et hanc rõnė assignat be.Tho.in questi.dispu.de veritate.q.ij.de scia dei: arti.xij.vtrũ deus sciat futura contingentia: in cor.solu.iuxta mediũ. Re.supra exempla et rationes.ca.vj.per totum.

## ℂ Secũdo Boetius a ꝑscientia dei excludit necessitatem in rebus prescitis. CA.XV.

Secundo boetius in libro de cõsulatione quinto a presciėtia dei excludit necessitatė dicens ꝙ prescientia dei non imponit necessitatem rebus prescitis: quod tripliciter ꝓbatur.s.rõne: exempli inductione vel distinctione. Primo hoc probat ratiõe: quia sicut scientia vel prescientia dei nõ causat rem: ita nõ perturbat .i.mutat vel variat naturam rei quo ad necessitatem ꝛ contingentiã.nõ enim imponit necessitatem rei q̃ sm naturam est contingens. Secundo hoc idem probat

exempli similitudine: qꝛ sicut nos id qđ de se est necessariū puta solē oriri in celo: ꝛ qđ de se est contingens ꝛ voluntariū. s. hoīem ambulare sup terrā: ita deus vel intuitus diuin⁹ minime pturbat. i. mutat vł variat qualitates rerū necessitate vel cōtingentia. Cui⁹ rōnē assignat: qꝛ nō in tpe sꝫ in sua eternitate q̄ oī differētie tpis adest cognoscit pñs ꝛ futurū: cōtingens ꝛ necessariū. Tertio hoc idē ꝓbat distinctiōe. Ubi nota: ꝙ duplex ē necessitas. Una est simplex vel absoluta q̄ determinat̄ ex causa materiali: vt verbi grā Necesse est oēs hoīes esse mortales. Alia est necessitas cōditionata vel sm q̄d: vt verbi grā Si videas aliquē ambulantē necesse est eū ambulare stante illa cōditione si videas: qua amota nō necessariū est sed cōtingens. Eodē modo si q̄d ꝓuidentia vel ꝓscia dīna vt pñs videt intuitū videt id necesse est esse. s. ex cōditiōe q̄ supponit̄ preuisū vel ꝓscitū a deo: ꝛ qua ponit̄ sibi pñs esse: q̄uis de se nullā habeat necessitatē nature. Quarto Boeci⁹ ex his verbis obijcit ita dicens: Si eni cōtingens ex quo est ꝓuisum vel ꝓscitū necessario eueniet: nō videt̄ esse differētia int̄ cōtingens ꝛ necessarium: vt sol oriēs sit necessariū: ꝛ hō gradiēs sit cōtingens. tū vtrūqꝫ est necessariū ex cōditiōe pñne: pñtia eni necesse est esse dū pñtis sūt. Sic a simili sꝫ vnū. s. sol oriēs in celo ex se vł absolute sit necessariū: eo ꝙ hꝫ causas necessarias ꝛ determinatas: aliud vo. s. hō ꝑ viā gradiēs sit cōtingens ꝓpter libertatē arbitrij libere iter agentis: tū vtrūqꝫ est ꝓuisum vel ꝓscitū a deo ꝛ sic pñs est necessariū. Et sic si cōtingentia ad diuinā referant̄ noticiā sunt necessaria. s. ex cōditiōe diuine noticie cui sūt pñtia. Hec Boeci⁹ vbi .s. ¶ Tertio includit ꝓscientie diuine infallibilitatem. dupliciter aūt determinat̄ res ad esse. CA. XVI.

Tertio Boeci⁹ in quinto libro de ꝯsolatiōe includit ꝓscientie dīne infallibilitatē vel certitudinē dicens: ꝙ ꝓscientia dei nō pōt falli: qꝛ est certa. Ubi nota: ꝙ ex hoc certitudinalit̄ cognoscit̄ euent⁹ rei ꝙ res determinat̄ ad esse. dupliciter autē determinat̄ res ad eē: vel ꝑ necessitatē i suis causis: vel ꝑ pñtiā sue essentie. Prima determinatio īuenit̄ in euentib⁹ necessarijs: siue sint futuri siue pñtes: Secūda determinatio īuenit̄ ī rebus pñtib⁹: siue sint necessarie siue cōtingentes. Pñs itaqꝫ necessariū hꝫ necessariā determinationē: tū ex causis suis necessarijs: tū ex pñtia sua. Sꝫ contingens nō habet necessariā determinationē: nec certitudinē ex suis cāis sꝫ ex sua pñtia: nec certitudinē cognitionis. vñ futurū necessariū cognoscit̄ certitudinalit̄ ꝓpter certitudinē quā habet in suis causis q̄uis rōne sue futuritiōis careat illa determinatiōe quā hꝫ ex sua pñtia existente. Similiter pñs cōtingens cognoscit̄ certitudinalit̄ ꝓpter pñtiā sue existentie: q̄uis rōne cōtingentie careat determinatiōe in suis causis. vñ cū vni vtraqꝫ determinatio sufficiat sine altera: siquis ex certitudine cognitiōis velit cōcludē tm̄ alterā istaꝝ determinare. faciat fallatiā consequentis a plurib⁹ causis ad vnaꝫ: vt verbi grā siqs sic arguat: Tu scis certitudinalit̄ euentū talis eclypsis: g̃ est pñs: nulli ē dubiū q̄n esset fallacia cōsequētis. pōt eni fieri respectu futuri: ꝓpter determinationē in causis suis. Et est oīno simile: Tu scis certitudinalit̄ euentū isti⁹: g̃ de necessitate eueniet: qꝛ euentus cōtingens pōt certitudinalit̄ sciri rōne determinatiōis ꝑ pñtiā existente. Et iō nō pōt argui: Deus scit certitudinalit̄ euentū talis rei future: g̃ de necessitate eueniet. sꝫ ē dicendū: vel ꝙ de necessitate eueniet: vel ꝙ est ei pñs. ꝛ sic de oībus cōtingentib⁹ q̄ nobis sūt futura: oīa eni sūt deo pñtia: ꝛ ꝑ cōsequens apud deū determinata. Et iō pulcherrime ꝛ clarissime manifestat ꝓbis certitudinē dīne cognitiōis respectu futuroꝝ ꝯtingentiū ex certitudine cognitiōis nostre respectu contingentie pñtis. vñ sicut id qđ in se est cōtingens qn̄ est nobis pñs rōne pñtie sortit̄ quandā necessitatē ꝛ certitudinem: sic qꝛ oīa sūt deo pñtia rōne illi⁹ pñtie sunt necessaria determinata ꝛc̄. Sꝫ cōtra hoc obijcit Boeci⁹ ibidē sic: Ponat̄ ꝙ de⁹ ꝓuideat vel ꝓsciat me cras ire ad forū. cū aūt ire sit in potestate mea: q̄uis ꝓponā ire potero tñ mutare ꝓpositū ꝛ nō ire igit̄ si nō vadā euacuata est ꝓuidentia dīna: ꝛ iō nō est certa. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ posito ꝙ de⁹ ꝓuiderit vel ꝓsciuerit te cras iturū ad forū: q̄uis nō possis ire: nō tñ nō ibis. ꝓuidit eni vel ꝓsciuit deus simul ꝛ ꝓpositū ꝛ potestatē nō eūdi: ꝛ mutationē ꝓpositi ꝛ actū eundi: ꝛ iō nō potes aliquo mō diuinā ꝓscientiā effugere: qđ Boeci⁹ ibidē manifestat plani⁹ dicens: Q̄uis eni libera volūtate te cōuertas in varias actiones: tñ pñtis dei intuitū nō potes effugē. Sꝫ ꝯtra hec Boeci⁹ ibidē obijcit sic: Cū deus ꝓcognoscat id qđ facē ꝓpono ꝛ mutationē ꝓpositi: videt̄ ꝙ mutet̄ ꝓscia dei ad mutationē ꝓpositi mei. Rñdet Boeci⁹ ꝛ dicit: ꝙ hoc nō seq̄t̄ Cui⁹ rō est: qꝛ si deus non simul cognosceret oīa q̄ simul successiue euenīūt in tpe: tūc esset scientia vel prescientia dei variabilis ꝑ hoc ꝙ cognitiōi vni⁹ succederet cognitio alteri⁹. sꝫ nō est ita: qꝛ de⁹ cognoscit oīa simul certitudinalit̄ tanq̄ pñtia. Et iō nō pōt esse in dei prescia talis variatio: vt. s. prius nesciat esse alicui⁹ ꝛ postea sciat illud esse: eo ꝙ simul cognoscit oīa: ꝛ iō simul scit aliq̄d nō eē in vna dr̄ia tpis ꝛ esse in alia dr̄ia ei⁹. Cui⁹ cōtrariū nos facim⁹: qꝛ tpe subijcimur: vt pꝫ ex .s̄. dictis. ¶ Quarto ꝯcludit cū ꝓscia dei eē sil̄ arbitrij libertatē. CA. XVII.

Quarto ꝛ vltimo Boeci⁹ in q̄nto libro de cōsolatione ex ꝓmissis cōcludit cum ꝓscientia dei esse simul arbitrij libertatē. Ex eo eni ꝙ ꝓscia dei nō imponit reb⁹ euenīēdi necessitatē: vt pꝫ .s̄. maēt arbitrij libertas intemerata. Circa qđ facit duo. s. ponit hui⁹ ꝓbationē: ꝛ cōcludit quandā exhortationē vtilem. Primo eni ꝙ cū ꝓscientia dei in nobis maneat libertas arbitrij ꝓbat ꝑ duo. s. ꝑ leges: ꝛ ꝓces. ꝓ° ꝓbat ꝑ leges. vñ dicit: Nec inique leges ꝓmia penasqꝫ ꝓponūt hoīb⁹: domi. s. in hoībus manet libertas bonū faciēdi ꝛ malū vitādi. 2° hoc idē ꝓbat ꝑ ꝓces. vñ subdit: Nec frustra posite sūt spes precesqꝫ in deo q̄ cū recte sint inefficaces esse nō pñt qđ nō esset si oīa necessitatis vinculo tenerent̄. Scđo ī fine cōcludit quandā vtilē exhortationē dicens: Auersamini igit̄ vitia: colite virtutes: ad rectas spes animum sublevate: humiles ꝓces in excelsū porrigite. q. d. Ex quo sic est ꝙ non estis necessitate coacti ad faciendū bonū ꝛ declinandū malū: sꝫ manet in vobis libera volūtas: ne incurratis penas ꝛ assequamini ꝓmia. exercete virtutes ꝓpter quas merito premia assequamini. sublevate animū ad rectas spes: q̄ in verā beatitudinem tendūt. porrigite ꝓces in excelsū. s. ad deū q̄ oīa iuxta merita dispensat. Et cōcludit huiusmōi duplicē rōnē. s. puniti ōis ꝛ vltiōis: ꝛ cognitiōis. ꝓ° ostēdit hoc rōne vltiōis vel puniti ōis dicens: Iō debetis cessare a vitijs ꝛ exercere act⁹ virtutum qꝛ si nō vultis hec facere. s. cessare a vitijs ꝛ agere oꝑa virtutū cū sitis liberi arbitrij: ne īcurratis penas ꝛ assequimini ꝓmia: magna vobis indicta ē necessitas ꝓbitatis. 2° ostendit hoc rōne dīne cognitiōis dicēs: Quia id qđ agamus nō pōt latere illū qui est iudex actuū nostroꝝ. vñ concludit in fine dicēs: Cū agitis añ oculos iudicis cuncta cernentis. i. cū actiōes nostre sint in cōspectu vel in ꝓspectu iudicis cūcta cernentis: q̄ est deus noster ih̄s xp̄s: cui sit honor ꝛ glīa in secula seculoꝝ amen. Hec boeci⁹ in libro v. de ꝯsolatiōe in fine. Et mgr̄ Nichola⁹ Trenet ordi. ꝓdicatoꝝ de anglia in scripto qđ fecit sup dicto libro.

¶ Q̄ꝛ ꝓsumptio opponit̄ desperationi: ꝛ quō se habeāt adinuicem. CA. I.

# Presumptio.

P Resumptio. Circa presumptionē cōsiderare debem⁹ quattuor. s. oppositum excessum: ꝛ cōtemptū: initiū vel ꝓgressum. Primo enī cōsiderare debemus ei⁹ oppositū. Nā p̄sumptio opponit desperatiōi. Cui⁹ rō est: q̄r sicut desperatio importat defectū spei auertētis a deo: ita p̄sumptio īportat excessum spei inordinate cōuertentis in deū: ꝛ sic desperatio innit̄ falso. ꝛ ꝑ hoc fallit̄ inq̄ntum desperans nō credit nec sperat de deo duo. ꝑmū est: ꝙ deus penitentibus nō indulgeat. secunduʒ est: ꝙ peccātes ad pniam nō conuertat: ita p̄sumptio innit̄ falso: ita ꝙ p̄sumēs fallit̄ non ex hoc ꝙ nimis speret de deo: ſʒ q̄r illō sperat de deo qḋ nō conuenit deo. Et hoc duob⁹ modis. pmo ꝙ p̄sumens sperat ꝙ ī pctō ꝑseuerantib⁹ deus veniā cōcedat. secūdo q̄r a bono ope cessantib⁹ gloriā infūdat vel largiat̄: scḋa. ꝛ. de. q. xxi. arti. ij. in cor. q. Scḋo p̄ncipaliter cōsiderare debem⁹ excessum. Nam desperatio excedit in grauitate p̄sumptionē: vel pctm̄ desperatiōis est grauī⁹ pctō p̄sumptionis. Cui⁹ rō est: q̄r magis peccat q̄ offendit vel contemnit illud qḋ cōuenit deo ꝓpter se q̄ʒ ille qui offendit illud qḋ cōuenit deo ꝓpter aliud. ſʒ desperās offendit illud qḋ cōuenit deo sūe infinite bonitati diuine ꝓpter se. s. misereri ꝛ parcere: q̄r ꝓpriū est misereri deo ꝛ parcē ꝓpter bonitatē ei⁹ infinitā. Presumens aūt cōtemnit ꝛ offendit diuinā iusticiā q̄ est ꝓpter pctā nostra: ꝰ ꝛc. vbi s. arti. i. ſ. in cor. q. in fine. Tertio principaliter considerare debemus ei⁹ vitiū vel cōtemptū. Nā p̄sumēs quattuor modis peccat: inq̄ntū offendit dei iusticiam: misericordiā: grā: gloriā. p⁹ enī p̄sumens peccat: q̄r credit ꝙ deus pctōrib⁹ iusticiā nō faciat: ꝛ eos nō puniat. Cuius cōtrariū dicit̄ Eccī. v. Misericordia enī ꝛ ira ab illo cito primat. q. d. Si ꝓpositū in ꝓposito ꝛ oppositū ī opposito: ita ꝙ sicut misericordia dei venit sup penitentes: ita ira dei. s. vltiōis diuine sup impenitētes. vn̄ sicut est contra diuiā iusticiā ꝙ in peccato ꝑseuerantib⁹ ꝛ īpenitētib⁹ cōcedat veniā seu misericordiā: ita cōtra diuiā misericordiā ꝙ penitentib⁹ nō indulgeat. Subdit aūt ꝛ dicit: Cito. s. ꝙ ita primat a deo cito. i. subito Et hoc ꝓpter tres causas. Prima cā est ꝓpter inopinabilitatē. cū enī p̄sumptuosus dixerit pax ꝛ securitas: tunc repentin⁹ superueniet interitus: vt dicit̄ pma ad Thessa. v. Secūda causa quare dicit cito: est ꝓpter breuitatē: q̄r oē tempus est breue respectu eternitatis. Tertia causa est ꝓpter celeritatē: q̄r dies iudicij ꝛ ira vltiōis nimis cito veniet malis. 2⁹ presumptuosus peccat contra diuinā misericordiā: q̄r p̄sumit ꝙ peccatorib⁹ ꝑmanentib⁹ in peccato ꝛ in fine nō penitentib⁹ deus cōcedat veniā. cui⁹ contrariū dicit̄ Joh. ix. Scimus ꝙ pctōres deus nō exaudit. Ubi nota: ꝙ aliq̄s dupliciē peccat. Uno mō peccat aliq̄s sub spe venie q̄m cuiq̄ʒ ꝑcipiende cū ꝓposito abstinēdi a peccato ꝛ penitendo ab ipso. ſʒ hoc nō est p̄sumptio ſʒ temeritas ꝛ peccatū diminuit: inq̄ntum voluntatē ad peccandū firmatā ꝛ obstinatā nō videt̄ habere. Alio mō peccat aliq̄s cū ꝓposito ꝑseuerādi in peccato sub spe venie. ꝛ hoc est pctm̄ presumptionis ꝛ auget ipsū: vbi. s̄. arti. ij. in so. iij. argu. 3⁹ p̄sumens peccat contra diuinā gratiā: sperā s ꝙ se nō disponenti ꝛ a bono ope cessanti deus impendat gratiaʒ. cui⁹ oppositū dicit Aug⁹. Qui creauit te sine te nō saluabit te sine te. Re. s. Sṗa. 4⁹ p̄sumptuosus peccat cōtra diuinā gloriā p̄sumēs ꝛ sperās ꝙ a bono ope cessantib⁹ ꝛ ī gratia nō existentib⁹ deus largiat̄ gloriā. cui⁹ contrariū dicit̄ Matth. xxi. Auferet̄ a vobis regnū dei ꝛ dabit̄ genti facienti fructus ei⁹: vbi. s̄. arti. ij. in cor. q. Quarto p̄ncipaliter cōsiderare debem⁹ p̄sumptiōis initiū vel ꝓgressū nā p̄sumptio ex duplici vitio orit̄. s. ex vana gloria: ꝛ superbia. p⁹ orit̄ ex vana gloria. ex hoc enim ꝙ p̄sumptuosus multā affectat gloriā sequit̄ ꝙ attentat aliqua sup vires suas: vt gloriā cōsequat̄. vn̄ Greg⁹ dicit. xxxi. moral. ꝙ p̄sumptio est filia inanis glorie. Et idē ī moral. li. iij. Sub hoste quē ꝓsternit morit̄: qui de culpa quā supat eleuatur. 2⁹ p̄sumptio orit̄ ex superbia nā p̄suptuosus iam existimat se meriti: ꝙ deus eū peccantē nō puniat ꝛ a gloria nō excludat. vel ꝙ deus sibi suis meritis gloriā ꝯcedat que oīa ex superbia oriunt̄: vbi. s. arti. iiij. in cor. q. ꝑ totuʒ: ꝛ in argumēto cōtra: Eccī. xxxvij. dicit̄: O p̄sumptio nequissima vnde creata es? Ubi nota: ꝙ est p̄sumptio nequam nequior ꝛ nequissima. Primo enī p̄sūptio nequā est. cū aliq̄s p̄sumit de inocentia. hec p̄suptio excludit̄ ꝓuer. xx. Quis pōt dicere: Mūdū est cor meū. pur⁹ sum a pctō q̄si diceret: Excepto xp̄o ꝛ beata virgine: null⁹ pōt dicere Mūdū est cor meū a pctō cogitatiōis: delectatiōis ꝛ cōsensus. neq̄ʒ dicere: Purus sū a pctō omissiōis. locutiōis ꝛ transgressiōis. imo si oēs sancti quotquot fuerūt a primo iusto vsq̄ʒ ad vltimū viuerēt: nihil aliud dicerēt: nisi Dimitte nobis debita nr̄a. Scḋo p̄sumptio nequior ē: cū q̄s p̄sumit de ꝯstātia vl' ꝑmanētia. vn̄ apl's. i. ad corinth. x. Qui se existimat stare videat ne cadat. q̄si dicēt: Null⁹ p̄sumat vel cōfidat de statu suo: ſʒ q̄ putat se esse in bono statu ꝑ gratiā ꝛ charitateʒ: caueat ne a statu grē cadat in culpā: sicut ille cui dictū ē Isa. xiiij. Quō cecidisti lucifer. Tertio p̄sūptio neq̄ssima est: cū q̄s p̄sumit de iusticia ꝛ cū ceteros detestat̄: sic faciebāt illi q̄ in se cōfidebāt tāq̄ʒ iusti ꝛ aspernabant̄ ceteros: Luce. xviij. Cui⁹ ꝯtrariū dicebat Job. ix. Si iustificare me voluero. s. ꝙ sim imunis ab oī pctō mortali ꝛ veniali os meū condēnabit me. s. ꝙ mendaciū dicā. Et iō de solo deo est p̄sumendū. sicut faciebat Judith. vi. Nō derelinq̄s p̄sumētes de te: ſʒ potius de sua virtute p̄sumētes humilias. Re. infra Spes.

¶ Qʒ quadruplex est p̄sumptio. s. temeraria: violēta: leuis: ꝛ ꝓbabilis. CA. II.

P Resūptio: nota ꝙ q̄druplex ē p̄sūptio. s. temeraria: violēta: leuis: ꝛ ꝓbabilis. Prima enī p̄sumptio est temeraria: q̄n apparēt oīa signa bona ꝛ nō mala ex tali p̄sumptiōe consurgit iudiciū temerariū: quale fuit iudiciū pharisei: Luce. vij. q̄ dicebat infra se: Hic si esset ꝓpheta: sciret vtiq̄ʒ que ꝛ q̄lis est mulier que tangit eū. nā ex bonis signis q̄ videbat: eū iudicabat malū. Simile erat iudeoꝝ phariseoꝝ ꝛ scribaꝝ dicētiū: Hic blasphemat cū dn̄s dixit paralitico: Remittunt̄ tibi peccata tua: Matth. ix. Secūda p̄sūptio violenta est cōtraria huic. s. temerarie. q̄n. s. apparēt oīa signa mala ꝛ nulla bona: qualis fuit p̄sumptio in iudicio Salomonis: cum adiudicauit mulieri infanteʒ q̄ ei⁹ morti compatiebat̄. Nulla enī p̄sumptio erat ꝙ illa mulier q̄ petebat puerū interfici contra naturalē ꝛ humanā ꝛ p̄cipue maternam pietatē esset mater pueri. Tertia p̄sumptio leuis est: in qua est magna cōiectura boni ꝛ parua mali: vt si vir bone fame videat̄ loqui cū muliere semel in loco suspecto. In talib⁹ enī dicit̄: ꝙ dubia sūt in meliorē ptē interp̄tanda. Quarta p̄sūptio ꝓbabilis est contraria huic: in qua sūt oīa vel plura signa mali: ꝛ nulla vel parua signa boni. de q̄ dicit̄ Matth. vij. Attendite a falsis ꝓphetis ꝛc. In illis enī erāt oīa vel saltem multa signa mali: nulla autē vel pauca signa boni. ꝛ iō ad cautelā ꝛ vitationē mali dixit: Attendite. Modo igit̄ p⁹ ex p̄sumptiōe temeraria nullus debet moueri ad iudicandū ꝛ p̄cipue iudex ex tali p̄sumptione nunq̄ʒ debet ferre sententiaʒ: quia talis p̄sumptio ꝓuenit ex malicia iudicantis. vnde Matth. vij. Nolite iudicare. 2⁹ ex presumptione probabili non potest induci vel moueri iudex ad ferendā sententiam.

ſʒ ad purgationē īdicendā: vt dicit᷑ de purgati. de cano. ſiquis. Siquis veri ſimilib⁹ rōnib⁹ de raptu pulſat⁹ fue-rit: canonice ſe purget. Re. infra Purgatio. 3° ex pſum-ptione violenta debet iudex induci ad iudicandū ⁊ ad ferendū ſniām: vt cū omnia mala ſigna ⁊ facta mala ap-parent: tūc enī ad eius oppoſitū ꝓbatio nō admittit᷑. vñ dicit canon. xxvij. q. j. nec aliqua. Certe ipſe concubitus ipſe amplexus ipſa cōfabulatio ⁊ oſculatio ⁊ cōiacentiū duoꝝ turpis ⁊ feda dormitatio dedecus criminis confi-tent᷑. ⁊ qualitas actus pſumptionē inducit. 4° ex pſum-ptione leui: puta qñ eſt pua cōiectura mali ⁊ magna bo-ni: vt ſi vir bone fame videat᷑ ſemel loqui cū muliere in ſuſpecto loco. nullus debet moueri ad iudicandū vel cō-demnandū vel ſententiandū. ſʒ in meliorē partē interpre-tandū: vt pʒ de dubijs ſupra iudicium. Igit᷑ ex cauſis ſex pōt accipi argumentū pſumptiōis ⁊ ꝓbatiōis in iudicā-do vel ſententiādo. ſ. ex affectu: ex ſtudio ⁊ conuerſatiōe: ex gradu: ex actione: ex tpe: ex loco. Primo ex affectu. Nā ex affectu cōpaſſionis pſumptū eſt ſufficient᷑: ꝙ illa mulier que puero eſt cōpaſſa eēt mater pueri: ⁊ illa que nō eſt cōpaſſa nō eſſet mater pueri. ⁊ iō ex tali cōpaſſio-ne recte iudicauit ꝙ matri ꝓpue redderet᷑: vt pʒ in libro Regū. iij. ca. Scdo pōt ex ſtudio pſumptio haberi ⁊ iu-dicium dari. vñ ꝓuer. xx. Ex ſtudijs intelligit᷑ puer ſi mūda ſint ⁊ recta opa eius. expoſitio: Ex ſtudijs ſuis. i. ex cōſue-tudinib⁹ ſuis. Uel ſic: Ex ſtudijs ſuis. i. ex opibus ad que puer ſtudioſe ſe applicat. pōt cognoſci qualis ſit futurus ſicut quidā impator filiū qui ſuus dicebat᷑: ꝓcepit nō eē ſuū ⁊ poſtea ꝓbauit eū eſſe filiū molendinarij. Et ſubdit᷑ Si recta ⁊ mūda ſint opa eius. qđ exponit᷑ trib⁹ modis. p° ſic: Si mūda ſint quo ad ſubſtantiam operis Et recta quo ad debitas circūſtantias. 2° mō exponit᷑ ſic: Si mū-da a deformitate macule ⁊ feditatis. Et recta ſūt: ſine cur-uitate intentiōis. 3° mō exponit᷑ ſic: Si mūda ſint: a con-tagio criminis. Et recta: a deuio erroris. Beatus Hiero. ſup allegato verbo ex ſtudijs ſuis ⁊c. ſic dicit: Quēcūqꝫ videris virtutib⁹ ſtudere cū modeſtia continentie: audi-tioni ſapiētie: obſeruantie diuinoꝝ mandatoꝝ: maxime ſimplicitati ⁊ humilitati hui⁹ munda ⁊ recta opa intelli-ge ⁊ pſume. ⁊ Matth. vij. A fructib⁹ eoꝝ cognoſcetis eos.

Tertio pōt de aliquo pſumptio haberi ⁊ iudiciū dari ex cōuerſatiōe. Nā ex habitu ⁊ ex modo cōuerſatiōis ꝓ-bat᷑ habitus mētis. ita dicit᷑ Eccl. xix. Ex viſu cognoſcit᷑ vir ab occurſu faciei cognoſcit᷑ ſenſatus: amictus corpo-ris: ⁊ riſus dentiū ⁊ ingreſſus hoīs denūciant de illo. Di-cit ḡ ex viſu. i. ex ſignis viſibilib⁹: vel ex vultu viſibili: vel ex aſpectu hoīs: vel ex ſenſu viſus magis ꝗ̃ ab alio ſenſu vir. i. affectus interior hoīs. ⁊ ab occurſu faciei. i. a facie exteriori occurrente oculis hominū cognoſcit᷑ ſenſatus vt enī dicit᷑ Eccl. xiij. Cor hoīs imutat faciē eius ſiue in bono ſiue in malo. Nā difficile eſt crimen ⁊ affectū cor-dis nō ꝓdere vultū: eo ꝙ tanta eſt aīe ⁊ corporis cōuenien-tia ⁊ ꝓportio: ꝙ ſm aīe ⁊ cordis mutationē necesse eſt qualitatē faciei mutare. vñ Aug⁹. Impudicus ocul⁹ im-pudici cordis eſt nuncius. Et ſubdit᷑ in autoritate ſupalle-gata: Amictus corpis. i. habitus ꝓprius. Riſus dentiū. i. inordinatus riſus quo dentes apparēt. Et ingreſſus ho-minis. oīa hec denūciant de illo qualis ſit interi⁹. Nam ꝑ hec ſigna exteriora cognoſcit᷑ qualit᷑ ſit diſpoſit⁹ quis in mente. Quarto mō pōt pſūptio haberi ⁊ iudiciū da-ri ex metu ⁊ aīo: puta qñ aliqs nō coactus ſʒ voluntarius bonū vel malū facit. Quinto ex loco. vñ Greg⁹ ſcribens victori epō ſic dicit: Latere in vicino non potuit qđ ad nos in longinquo puenit. Sexto ex tpe. vñ Hiero. ſup illud Ozee. viij. Scribam eis multiplices leges meas ſic dicit. Ex prius datis ⁊ neglectis pōt quis pſumere de fu-turis. Et beat⁹ Greg⁹ ſcribens maximo epō ſic dicit: Ex tranſacta in te vita didicim⁹ quid de cōſequenti tua cō-uerſatiōe pſumamus. Re. infra Suſpitio p totū.

¶ Q. ad faciendum fidem ſumit᷑ argumentum ꝓbatio-nis ſex modis. CA. I.

PRobatio. Nota ꝙ ad faci-endū fidē ſumit᷑ argumentū ꝓbatiōis ſex modis. ſ. ꝑ fa-cti euidentiā: ꝑ famam: ꝑ iuramentū: ꝑ inſtrumenta: ꝑ pſumptionē: ꝑ teſtimo-niū. Primo ꝓbat᷑ aliquid ꝑ facti eui-dentiā. ⁊ ſic ꝓbat᷑ cayn interfeciſſe fratrem ſuū. Gen. iiij. Uox ſanguinis fratris tui abel ⁊c. Glo. Euidētia patrati ſceleris nō indiget clamore accuſatoris. Ubi notandū ꝙ crimen dicit᷑ eſſe euidens vel notoriū duob⁹ modis. ſ. qꝛ eſt notoriū iuris: ⁊ notoriū facti. p° enī notoriū iuris eſt illud crimen de quo ꝗs canonice ꝯdemnat᷑: ſicut de-cretalis dicit. 2° notoriū facti dupliciṫ dicit᷑: vel pſumpti vel manifeſti. p° enī notoriū facti pſumpti eſt de quo cō-muniter pſumit᷑: vt paternitas vel filiatio. ſicut dicit lex: qꝛ ſemp mater certa eſt etiā ſi vulgo cōcepit. pater vo is eſt quē nuptie demonſtrāt. 2° notoriū facti manifeſti ē de quo fama publica ſuū preſtat adminiculū. ⁊ ipſa eui-dentia rei ꝓſtat᷑ nec pōt tergiuerſatione celari. ſicut di-cit decretalis. Debet tñ reus cui⁹ crimen eſt notoriū an-teqꝫ a iudice condemnatiōis ſnīa ꝓferat᷑ citari ⁊ interro-gari. ⁊ eo pñte ſiue abſente ꝑ contumaciā a iudice ſnīa dʒ fieri. Scdo modo probat᷑ aliqđ ꝑ famā ſicut matri-moniū ꝯtractū. vñ dicit decretalis: ꝙ ſi fama vicinie ha-bet ꝙ quidā vir quandā mulierē tanqꝫ vxorē habuerit cū matrimoniū cōiūctio ſit maris ⁊ femine: cogēda eſt mulier vt eidē viro affectu ſeruiat cōiugali. Ubi notan-dū: ꝙ fama nō admittit᷑ ad cōdemnandū aliquē de ma-leficio de quo fama ꝓceſſit: admittit᷑ tñ ad ꝓbationē ho-neſti. Rō hui⁹ eſt: qꝛ iura ꝓniora ſunt ad abſoluendū ad qđ ſufficit fama: ꝗ̃ ad cōdēnandū ad qđ requirit᷑ alia ꝓter famā: vt ſtatim patebit. Tertio ꝓbat᷑ aliqđ ꝑ iura-mentū: ⁊ ſic ad teſtimoniū īnocentie aſſumit᷑ iuramentū qđ fiat ſub iſta forma: Ego iuro ꝙ non feci illud de quo ſum infamat⁹ ꝑ me vel ꝑ ſubmiſſam ꝑſonā: cui nec man-datū nec conſiliū nec autoritatē dedi: nec volui: nec ratū nec gratū habui ꝙ meo noīe factū fuit. Ubi notandū: ꝙ iuramentū ꝗ̃uis valeat ad purgationē infamie: ⁊ reſti-tutionē īnocentie ſiue fame nō tñ valet nec ſufficit ad ꝓ-bationē culpe. ſʒ requirit᷑ conuictio ꝑ teſtes. Cui⁹ rō eſt: qꝛ ſicut ad purgationē īnocētie ſequit᷑ abſolutio accuſa-ti: ita ad conuictionē culpe cōdemnatio. iura aūt ꝓniora ſūt ad abſoluendū ꝗ̃ ad cōdemnādū. Quarto mō ꝓba-tur aliqđ ꝑ inſtrumenta. nā inſtrumentū eſt ſufficiēs ar-gumētū ad ꝓbationē emptiōis facte alicui⁹ poſſeſſiōis. Ita dicit᷑ Hiere. xxxij. Accepi librū poſſeſſiōis ſignatum ſtipulatiōes. i. ꝓmiſſiōes ⁊ rata ⁊ ſigna forinſec⁹. Quin-to mō aſſumit᷑ argumentū ꝓbatiōis de aliquo ꝑ pſum-ptiōes: vt fecit Salomon qñ adiudicauit filiū mulieri ꝗ̃ ꝯpaſſa eſt interfectiōi ipſi⁹. iij. Reg. iij. Re. ſ. Preſūptio ca. ꝓcedenti imediate. Sexto aſſumit᷑ argumentū ꝓba-tiōis de facto aliquo ꝑ teſtes: ita vt dicit᷑ Numeri. xxxv. Homicida ſub teſtib⁹ punie᷑. In quo vbo tangunt᷑ tria. ſ. trangreſſio: accuſatio: cōdēnatio. vel culpa: euidentia: iuſticia. Primo tangit᷑ culpa īuadētis: ibi Homicida. ſ. ꝗ ſcienṫ ⁊ ex ꝓpoſito ⁊ ſine cā hoīem occidit. Sʒ forte dices: an ꝗ fortuitu ⁊ ignorant᷑ occidit ſit re⁹ homicidij. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ ꝗ ignorāt᷑ occidit: aut dedit opā ignorātie. ſ. ebrietatē ſup ꝗ aliquē occidit: ⁊ tūc duplr efficit᷑ pēa dign⁹: tū qꝛ ſe iebriauit: tū qꝛ ī ebrietate hoīcidiū fec᷑ aut ñ dedit cām vel operā igrātie. ⁊ tūc aut dedit operā

rei illicite: puta qz piecit lapides in via vel in loco p quē
transeūt hoīes: ⁊ sic est homicidii reus. Aut qz dedit ope
ram rei licite: puta qz scidit arborē ⁊ in scissiōe arboris
securis fugit manū ⁊ ferrū lapsuz est de manu eius: ppter
qđ amicū filiū vel consanguineū eius pcussit ⁊ occidit. Et
tūc etiā distinguo: qz aut adhibuit diligētiā quā potuit
⁊ debuit ne illū ledere posset: ⁊ tūc nō dicit peccasse: aut
nō: ⁊ tūc ei imputat homicidiū. Scđo tangit euiden-
tia criminis: ibi Sub testib⁹. Ad cui⁹ intellectū nota tria
Primū est: q sine testib⁹ nō pōt ferri snia. Cui⁹ rō est: qz
snia nō debet fieri sine pbabili certitudine. sed certitudo
pbabilis habet p testes: gl ⁊c. Secundū est: q ad vnius
testimoniū nullus occidat: vt dicitur Numeri. xxxv. Et
Deutero. xix. Nō stabit vnus testis cōtra aliquē quicqd
ille facinoris fecerit: sz in ore duorū vel triū ⁊c. Valet tñ
testimoniū vni⁹ ad correctionē vel emendationē alteri⁹
⁊ pcipue qñ de leuib⁹ accusat vel testificat: cui⁹ exemplū
in religiosis videm⁹ qui in capitulis de leuibus ab aliis
accusant ad emendationem eoz: ⁊ eoz testimonio fides
dat. Tertiū est: q antiquit⁹ credebat testib⁹ nō iuratis.
mō aūt nō: sz testimonio adiungit iuramentū. Re. infra
Testis p totum.

¶ Quid sit pphetia ⁊ triplicit diffinit: ⁊ que ad pphetiā requirunt. CA. I.

P Rophetia. Circa prophe-
tiā cōsiderāda
sūt quattuor. s. descriptio nature: pfectio
cause: conditio materie: variatio differen-
tie. s. pphetia quid sit: a quo sit: quoz sit:
quot sint. Primo circa pphetiā cōside-
randa est descriptio nature vel essentie. s. qđ sit. Nam p-
phetia triplicit diffinit. Primo eni Cassiodor⁹ sic diffi-
nit: Prophetia est inspiratio vel reuelatio diuina reruz
euentus imobili veritate denuncians. Quā diffinitionē
allegat btūs Tho. scđa scđe. q. clxxi. arti. vi. argu. contra:
pbans q pphetie nō pōt subesse falsū: vt patebit infra.
Scđo sic: Prophetia est quedā cognitio intellectui p-
phete impressa ex reuelatione diuina: eoz que vniuersa
liter excedūt humanā cognitionē. Et hoc mō pphetiam
diffinit. b. Tho. scđa scđe. q. clxxi. arti. i. ⁊ ibidez arti. vi. vt
patebit. Tertio diffinit sic: Prophetia est rerū latentiū
pteritoz vel pñtiū vel futuroz ex diuina inspiratiōe ma
nifestatio. Hāc ponit papias addēs ois differētia tpis
Ad quaz diffinitionū euidentiā nota: q ad pphetiā
requirunt tria. s. supnaturaliū cognitio vel reuelatio: co-
gnitoz manifestatio: manifestoz confirmatio. Primo
eni ⁊ pncipaliter ad pphetiaz requirit supnaturaliū vel
diuinoz cognitio. vñ pphetia est cognitio eoz que sunt
pcul ⁊ remota a cognitiōe hominū. qđ triplicit pbo. pº
ex actione: qz pphete dicunt qui cognoscūt ea que a na-
turali cognitiōe hominū sūt remota. 2º hoc idem pbo ex
interptatiōe: qz pphete dicunt a p qđ est pcul ⁊ phanos
qđ est apparitio: qz. s. semp apparēt eis que sūt pcul. i. re-
mota. 3º hoc idem pbo autoritate Isidori in libro etymo.
Nā in veteri testamento: vt pz pmo Reg. ix. olim in isrl
sic loquebat: Vnusquisqz vadens cōsulere dñm venite
eamus ad videntē. hoc de samuele ⁊ quolibet pphete di
cebant. Et subdit: qz ipsi videbāt ea que ceteri non vide-
bant: q in mysterio abscondita erant. vñ ⁊ gentiles pphe
tas appellabant phates a vi. i. a virtute mentis que ē co-
gnitio. Patet igit ex pmissis q pphetia pncipalit in co
gnitione consistit. tñ qz vnicuiqz dat manifestatio spūs
ad vtilitatē alioz: vt dicit aplus pma ad corinth. xii. ⁊ p-
phetia sit gratia gratis data: tō ⁊c. Scđo ad pphetiam
requirit cognitoz manifestatio: vt. s. pphete ea que diui
nitus inspirati ⁊ edocti cognoscūt: ad edificationē ⁊ vti-
litatē alioz annūcient ⁊ manifestent: sm illud Isaie. xxi.
Que audiui a dño deo isrl annūciaui vobis. q. d. Que lo
cutus sum vobis debetis credere ⁊ facere: qz nō sūt ver-
ba mea sz oīm qui nescit nec pōt fallere nec mētiri: vt glo.
interli. exponit. Et sm hoc Isidor⁹ in libro etymo. dicit:
q pphete pñt dici pdicatores: eo q pcul fant. i. de futu-
ris loquunt ⁊ vera pdicant ⁊ nō falsa: qz ea que pphete
pdicunt non pñt esse falsa. qđ pbo triplicit. pº ex diffini-
tione pphetie. nā Hieronym⁹ dicit: q pphetia est quod-
dam signū diuine pscientie. sz diuine pscientie nō potest
subesse falsū. ergo nec pphetie. 2º rōne sic: Veritas cogni
tionis eadē est in discipulo addiscēte ⁊ magistro docen-
te: qz cognitio discipuli addiscētis est similitudo magi-
stri docentis. sz pphetia est quedā cognitio intellectui p
phete impressa ex reuelatiōe diuina p modū cuiusdā do
trine: vt pz. s. diffinitiōe. ii. gl ⁊c. 3º hoc idē pbo ex natu-
rali similitudine. Sicut eni in reb⁹ naturalib⁹ forma ge-
niti est similitudo quedam forme generātis: ita oportet
eandē veritatē esse pphetice cognitiōis ⁊ enūciatiōis vl
manifestatiōis que est cognitiōis diuine: cui impossibile
subest falsuz: vt dicit btūs Tho. scđa scđe. q. clxxi. arti. vi.
vtrū ea q pphetice cognoscunt ⁊ annūciant possint esse
falsa: argu. cōtra: ⁊ in cor. so. Sz qz ea que diuinit⁹ reue-
lant nō pñt cōfirmari rōne humana qz eam excedūt: tō
⁊c. Tertio ad pphetiā requirit miraculoz opatio qsi
argumentū ⁊ confirmatio quedā pphetice cognitionis
vel annūciatiōis. vñ Marci. xvi. vel vltimo de aplis di-
cit: Illi aūt pfecti pdicauerūt vbiqz dño coopante ⁊ ser-
monē cōfirmāte sequentib⁹ signis. In quib⁹ verbis tan-
gunt tria. pº excellentia obedientie: ibi Illi autē pfecti
pdicauerūt vbiqz. ecce excellentia meriti ex obedientia:
qz illi. s. apli virtute cōfirmati: Luce vlti. Vos aūt sedete
in ciuitate quousqz induamini virtute ex alto: sapientia
eruditi: Joh. xv. Oia quecunqz audiui a patre meo nota
feci vobis: igne zeli inflāmati: Eccl. xlviii. Surrexit He-
lias quasi pphete: ⁊ verbū illi⁹ ⁊c. vñ Leo in quodā ser-
mone de aplis sic ait: Igne spūs sancti qsi viue lucis fon
te xps aplos suos pfudit: vt solis radiis illuminati: vt post-
modū vniuersum mundū tanqz duodecim solis radii ⁊
totidē lapides veritatis illuminarēt: ⁊ inebriati nouo vi-
no reficiāt atqz repleat scientia corda oīuz populoz: elo
quētia pdiri: Actuū. ii. Ceperūt loqui variis linguis apli
a supiore missi Math. x. Ecce ego mitto vos sicut oues
⁊c. Alit eni nō possent qz sine virtute fuissent infirmi: si-
ne sapientia stulti: sine zelo trepidi: sine missiōe psūptuo-
si: ad Ro. x. Quō pdicabūt nisi mittāt. 2º tangit assisten
tia diuine gratie: ibi Dño coopante. Joh. xv. Sine me ni-
hil potestis facere. Isa. xxvi. Oia opa nostra. i. bona me-
rita opat⁹ es nobis dñe. 3º tangit efficacia doctrine: ibi
Et sermonē confirmante sequentib⁹ signis. i. miraculis.
de quib⁹ Richardus de scō victore sic ait: Nihil certius
vel constanti⁹ qz qđ fide apprehendim⁹: vtimur itaqz in
eoz attestatiōe ⁊ cōfirmatiōe signis p argumētis: ⁊ pdi
giis p expimentis. Re. s. Miraculū. Spūalit aūt tria si-
gna debēt sequi pdicationē. pmū est cōpunctio auditoz
secūdū est cōuersio pctōz. tertiū est confirmatio iustoz.
vñ Theophil⁹ ibidē sic ait: Sciendū aūt ē hoc: q sermo
p opationē cōfirmat: sicut in aplis tūc opa cōfirmabant
sermonē sequentib⁹ signis. ⁊ subdit: Fiat o xpe vt nostri
sermōes quos de virtute dicim⁹ p opa cōfirment ⁊ ac⁹
⁊ tandē simus pfecti te coopante i oībus verbis ⁊ opib⁹:
qz te decet sermonū ⁊ operū glia. Hec. b. Tho. scđa scđe.
q. clxxi. arti. i. vtrū pphetia ptineat ad cognitionē: vbi po
nit tria supradicta q ad pphetiā requirunt: in cor. so. ⁊ i
euangelio cōtinuo sup Marci vlti. vbi adducit autori-
tatem Theophili: ad expositionem pdicte autoritatis. ⁊
dñs Hugo ordinis pdicatoz in postilla ibidem.

¶ A quo sit ꝓphetia: ⁊ quomodo sit a deo: ⁊ ab angelo ⁊ aliqualiter a diabolo. CA.II.

Secūdo ꝑncipaliter circa ꝓphetiā cōsiderare debemus ꝑfectionē sue cause.s.a quo est. Ubi notā: ꝙ ꝑncipaliter est a deo: instrumentalit̄ ab angelo: aliqualit̄ a diabolo. Primo dico ꝙ ꝓphetia causaliter ⁊ ꝑncipalit̄ est a deo. qḋ triplicit̄ ꝓbo.s. autoritate: distinctione: ⁊ rōne. Primo hoc ꝓbo autoritate scḋa petri ꝑmo: Nō enī volūtate humana allata est aliqñ ꝓphetia: sꝫ spū sancto inspirati locuti sūt sancti dei hoies. In quo verbo tangit tria. ꝑmo excludit causam insufficientē: ibi Nō enī volūtate humana. secūdo includit causam ꝑficientē: ibi Sꝫ spū sancto inspirati. tertio cōcludit vitā disponentē ⁊ cōuenientē: ibi Locuti sunt sancti dei hoies. p° excludit ꝓphetie causā insufficientē: Non enī volūtate humana: tū qꝛ illud qḋ fit volūtate humana ꝺe deorsum venit. i. ꝑ naturales rōnes. ꝓphetia v̄o desursum venit: qꝛ ꝑ inspirationē: tū qꝛ si esset ex volūtate humana semꝑ adesset facultas ꝓphetandi: qḋ pꝫ esse falsūꝫ. vñ Greg⁹ sup Ezech. dicit ꝙ spūs ꝓphetie deest ꝓphetis nec semꝑ eoꝝ mentib⁹ presto est: quaten⁹ cum nō habēt: agnoscant se hunc habere ex dono. vñ helisєus dixit. iiij. Regū. iiij. de muliere sunamite: Aīa ei⁹ in amaritudine est: ⁊ dn̄s celauit a me ⁊ nō indicauit mihi. Rō aūt hui⁹ est: qꝛ cū ad ꝓphetiam requirat̄ quoddā lumen excedēs lumen naturalis rōnis. lumen aūt in subiecto aliquo dupliciter esse pōt: vno mō vt forma ꝑmanens sicut lumē corporale in sole ⁊ igne: alio mō vt passio transiens vt lumē est in aere: ⁊ lumen ꝓpheticū nō est vt forma ꝑmanens: al's oporteret ꝙ semꝑ adesset facultas ꝓphetandi quod ꝓbatū est esse falsū: ⁊ iō lumen ꝓphetie est ꝑ modū transeuntis. Et iō sicut aer semꝑ indiget noua illuminatione ita etiā mens ꝓphete indiget noua reuelatiōe. ⁊ sicut discipulus qui nondum est ꝑncipia artis adeptus indiget vt de singulis instruat̄: ita ꝓpheta a deo. Et hoc ostendit mod⁹ loquendi ad ꝓphetā cū dicit̄: Locutus est dn̄s ad talē. Dec. b. Tho. scḋa scḋe. q. clxxi. arti. ij. vtrū ꝓphetia sit habit⁹: in cor. so. 2° beat⁹ petrus vbi. s. includit ⁊ exprimit ꝓphetie causā efficientē: ibi Sꝫ spū sancto inspirati. qḋ verbū dupliciter exponit̄. vno mō spū scō efficienter. i. ꝑ spm̄ sanctū īspirati: Joh. iij. Spūs vbi vult spirat. Alio mō spū sancto formalit̄. i. reuelatiōe ⁊ inspiratione facta a spū sancto inspirati. i. intus in cordis secreto sūt edocti ⁊ instructi: Job. xxxij. Inspiratio oīpotentis dat intelligentiā. Sꝫ nūquid hō ꝑ naturalia pōt acquirē sapientiā: Rn̄deo ⁊ dico: ꝙ ꝑparatio est in hoīe cōpletio vera a deo. qḋ sic pꝫ. Qꝫ enī in homīe sit spūs rōnalis pꝫ ꝑ hoc qḋ dicit ibidē Job. Etenī spūs rōnalis est ī hoībus: qui est capax sapiētie: iō in hoībus est possibilitas ad susceptionē sapiētie: ⁊ iō ꝑparatio est in hoīe: sꝫ cōpletio est a dn̄o: Eccl. j. Oīs sapientia a dn̄o deo est. 3° cōcludit vitā ad ꝓphetiā cōuenientē ⁊ disponentē: ibi Locuti sūt sancti dei hoīes. i. ꝓphete qui erāt hoīes sancti. Sꝫ forte queres vtrū ad ꝓphetiā requirat̄ bonitas moꝝ: Rn̄deo ⁊ dico: ꝙ bonitas morū pōt cōsiderari sm̄ duo. s. sm̄ radicē interiorē: ⁊ sm̄ actiōes ⁊ passiōes exteriores. Primo sm̄ radicē interiorē que est gr̄a gratū faciens: gratia gratū faciēs ad hoc ꝑncipalit̄ dat̄: vt aīa hoīs deo ꝑ charitatē cōiungat̄. vñ quicq̄d pōt esse sine charitate: potest etiā esse sine gratia gratūfaciente. ꝓphetia autē pōt esse sine charitate. qḋ ex duob⁹ pꝫ. s. ex ꝑte actus: ⁊ ex ꝑte fructus. p° ex ꝑte vtriusqꝫ actus. Nā ꝓphetia ꝑtinet ad intellectū: cui⁹ actus ꝑcedit actū volūtatis quam ꝑficit charitas. 2° hoc idē pꝫ ex parte vtriusqꝫ fructus: qꝛ ꝓphetia datur ad vtilitatē ecclesie sicut etiā alie gratie gratis date: sm̄ illud ꝑma ad corinth. xij. Unicuiqꝫ dat̄ manifestatio spūs ad vtilitatē. s. alioꝝ. Nō autē ordinat̄ ꝓphetia directe ad hoc ꝙ affectus ipsi⁹ ꝓphete coniungat̄ deo ad qḋ ordinat̄ charitas: ⁊ iō ꝓpheta pōt esse sine bonitate morū: quantū ad ꝑmā radicem hui⁹ bonitatis que est charitas. Scḋo bonitas morū pōt considerari sm̄ passiones ⁊ actiōes exteriores. Et sm̄ hoc aliq̄s a ꝓphetia impedit̄ ꝑ morū malitiā. Rō hui⁹ est: qꝛ ad ꝓphetiā requirit̄ mētis maxima eleuatio ad spūaliū contēplatione: q̄ quidē impedit̄ ꝑ vehementiā passionis ire ⁊ cōcupiscentie: q̄lis est in coitu: ⁊ ꝑ inordinatā occupationē rerū exteriorū. vñ ⁊ de filijs ꝓphetarū legit̄. iiij. Reg. iiij. ꝙ simul habitabant cū helisєo vitā solitariā ducentes: ne a dono ꝓphetie mūdanis occupationib⁹ impedirent̄: ita ꝙ specialiter tria contēplationē impediūt: ⁊ ꝑ cōsequēs ꝓphetiā ꝑmū est destitutio sensus naturalis vel rōnis. secundū ē vehemens passio mentalis vel corpalis ire vel concupiscentie ⁊ huiusmodi. tertiū est occupatio rei tpalis. Dec btūs Tho. scḋa scḋe. q. clxxij. arti. iiij. vtrū bonitas morū requirat̄ ad ꝓphetiā: in cor. solu.

¶ Qꝫ ꝓphetia ꝑncipalit̄ sit a deo: ꝓbat̄ rōne. CA.III.

Secūdo ꝙ ꝓphetia ꝑncipaliter sit a deo ꝓbo rōne sic: Prophetia ē cognitio futuroꝝ. Futura aūt dupliciter ꝑcognosci pn̄t. Uno modo ex suis causis: ⁊ hec pn̄t ꝑcognosci naturali rōne etiā ab hoīe. sic medicus ꝑcognoscit sanitatem vel etiā futurā mortē in aliquib⁹ causis: ⁊ taliū ꝑcognitio nō est ꝓphetia. Scḋo futura pn̄t cognosci in seipsis: ⁊ hoc non pōt esse ex natura sꝫ ex reuelatiōe diuina. ⁊ taliū ꝑcognitio est ꝓphetia: qḋ pꝫ ex diffinitiōe sui. Nā cognitio ꝓphetica est eoꝝ q̄ vniuersalit̄ excedunt cognitionē humanā. Dec. b. Tho. scḋa scḋe. q. clxxij. arti. j. vtrū ꝓphetia possit esse naturalis: argu. contra: vbi ponit autoritatē beati Petri: vt pꝫ ca. ꝑcedenti. Et in cor. so. ibidē assignat rōnē ꝑdictā.

¶ Qꝫ ꝓphia ꝑncipalit̄ sit a deo ꝓbat̄ sufficiēti diuisiōe. CA.IIII.

Tertio ꝙ ꝓphetia ꝑncipalit̄ sit a deo ꝓbo sufficienti distinctione. nā in ꝓphetia sunt q̄tuor. s. deitatis inspiratio: mentis eleuatio: diuinorū ꝑceptio: tenebraꝝ exclusio. Primo in ꝓphetia ē diuina inspiratio vt ꝑncipalis causa. sꝫ hec est dei ꝑncipaliter: Job. xxxij. Inspiratio oīpotentis dat intelligentiaꝫ. Scḋo in ꝓphetis est mentis eleuatio. oportet enī ꝙ intentio mentis ꝓphete eleuet̄ ad ꝑcipiēda diuina: Ezech. ij. Fili hoīs sta sup pedes tuos ⁊ loquar tecū. hec aūt eleuatio intentiōis fit spū sancto mouente. vñ subdit̄ ibidē Et ingressus est in me spūs ⁊ statuit me sup pedes meos. Tertio ī ꝓphetia est diuinoꝝ reuelatio ⁊ ꝑceptio. postq̄ aūt intentio mentis eleuata est ad supna ꝑ reuelationem diuinā in qua ꝑficit̄ ꝓphetia ꝑcipit diuina. vñ subiungit̄ ibidem: Et audiui loquentē ad me. Quarto in ꝓphetia requirit̄ tenebraꝝ exclusio: qꝛ ꝑ ipsam remouet̄ q velamen obscuritatis ⁊ ignorātie: sm̄ illud Job. xij. Qui reuelat ꝓfunda de tenebris. Quod exponit̄ trib⁹ modis p° sic: Qui reuelat ꝓfunda misterioꝝ diuinoꝝ de tenebris sacre scripture: Luce. xxiiij. Aperuit illis sensūꝫ ⁊c̄. Et Matth. xj. Reuelasti ea paruulis. 2° sic: Qui reuelat ꝓfunda. i. occulta. s. cognitiōis ⁊ intentiōis hominū q̄ nūc occulte sunt: ꝑma ad corinth. iiij. Ueniet dn̄s qui ⁊ illuminabit abscondita tenebraꝝ ⁊c̄. 3° sic: Qui reuelat ꝓfunda. i. magnitudinē peccatoꝝ q̄ ꝓcedūt de tenebris cecitatis ⁊ ignorantie: ꝓuer. xviij. Impi⁹ cū in ꝓfundū venerit pctōꝝ cōtemnit. Sꝫ de⁹ reuelat cū ostēdit ī quātis pctīs sit hō: ⁊ vmbrā. i. ignorantiā im ꝓducit ī lucē: qꝛ oīa manifestat. Dec. b. Tho. sub cōpendio scḋa scḋe. q. clxxj. art. ꝑmo. vtrum ꝓphetia ꝑtineat ad cognitionem: ī solu. iiij. argumenti.

¶ Qꝫ reuelatio ꝓphetica instrumentaliter est ab angelo. CA.V.

[S]Ecūdo dico: ꝙ reuelatio ꝓphetica instrumentaliter est ab angelo. qđ dupliciṫ ꝓbo.s. autoritate: ꝛ rōne. Primo autoritate Diony. dicentis: Ordo diuinitatis habet ꝙ infima ꝑ media disponat: qꝛ ea que sūt a deo sunt ordinata: vt dicit apl'us ad Ro.xiij. Et iō cū angeli sint mediū inter deū ꝛ hoīes vtpote plus ꝑticipantes de ꝑfectione bonitatis diuine: iō reuelatio ꝓphetica fit a deo vt a ꝑncipali agente ꝛ ab angelo instrumentaliṫ in virtute dei. Scđo hoc idem ꝓbo rōne sic: Prophetia est ꝑfectio intellectus. s3 angeli pñt imprimere in intellectū3 hoīs. qđ tali rōne ostendo: Uirtus superior pōt influere in inferiorē. sed intellect⁹ angeli est superior ꝛ ꝑspicatior intellectu hoīs: vtpote plus ꝑticipās de bonitate ꝑfectiōis diuine: ḡ ꝛc. Sed forte argues in oppositum.s. ꝙ ꝓphetia nō fit ab angelo sic: Cassio. dicit: ꝙ ꝓphetia est diuina reuelatio. si aūt fieret ꝑ angelos nō eēt diuina reuelatio. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ opatio instrumēti attribuiṫ ꝑncipali agenti: in cui⁹ virtute instrumentū agit. ꝛ qꝛ minister est instrumentū idcirco ꝓphetica reuelatio que fit ministerio angeloꝝ diciṫ esse diuina rōne rei in cui⁹ virtute fit sicut in virtute ꝑncipalis agentis. Dec.b. Tho. scđa scđe.q.clxxij.arti.ij. vtrum ꝓphetica reuelatio fiat ꝑ angelos: in cor. so. ꝛ in so.iij.argu.

¶ Q: ꝓphetia aliqualiṫ est ab angelo malo.s. diabolo. CA.VI.

[T]Ertio dico ꝙ ꝓphetia aliqualiter est a diabolo. qđ tali rōne ꝓbo: Prophetia iportat cognitionē quandā ꝓcul existentē a cognitiōe humana manifestū autē est ꝙ intellect⁹ superior pōt aliqua cognoscere q̄ sūt remota a cognitiōe inferioris. Cū ḡ nō solum intellect⁹ diuinus vel angelicus: s3 etiā demonis sit supra intellectum humanū sm ordinē nature: iō demones sua naturali cognitiōe quedā cognoscūt que pñt aliis reuelare. Ubi nota tria. Primū est: ꝙ reuelatio vel manifestatio facta ꝑ demones nō fit ꝑilluminationē intellect⁹ s3 ꝑ quandā imaginariā visionē vel visibilē locutionem Secundū est: ꝙ reuelatio facta a deo diciṫ ꝓphetia simpliciṫ: s3 reuelatio ꝑ demones nō diciṫ ꝓphetia simpliciter: s3 sm q̄d. Nā illi quib⁹ demones aliq̄d reuelant non dicunṫ ꝓphete simpliciṫ sed sm q̄d: puta ꝓphete falsi vel ꝓphete idoloꝝ. Tertiū est: ꝙ ꝓphetia vera a ꝓphetia falsa in hoc cognosciṫ ꝙ ꝓphetia que est a deo vel ab angelo nūq̄ est falsa s3 semꝑ vera: eo ꝙ spūs sctūs nūq̄ reuelat falsa vel nūq̄ mentiṫ. ꝓphetia vō demonū interdum est falsa. diabolus eni interdū dicit ꝛ reuelat falsa. vñ Aug⁹ xij. sup Geñ. ad litterā sic ait: Cū malus spūs arripit hominē in hoc.s. visa: aut demoniacos: aut arrepticos: aut falsos ꝓphetas facit. Dec.b. Tho. scđa scđe.q.clxxij.arti.v. vtrū sit aliqua ꝓphetia a demonibus: in cor. so. ꝛ in so.ij. ꝛ iij.argu.

¶ Utrum ꝓphete demonū aliqua vera predicant. CA.VII.

[S]Ed forte queres: vtrū ꝓphete demonū aliquā vera ꝑdicant. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ sicut est impossibile īueniri in rebus aliq̄d qđ totaliṫ ꝑueṫ bono: ita impossibile est īueniri aliquā cognitionē que totaliter priueṫ vero. vñ ꝛ Beda dicit ꝙ nulla est falsa doctrina q̄ nō aliqñ aliqua vera falsis intermisceat ꝛ iō ꝓphetia que est a demonib⁹ aliqua vera cōtinet. Hoc aūt ꝓbo dupliciṫ.s. autoritatib⁹: ꝛ rōnib⁹. ꝑ⁹ auctoritate. Nā quedam glo. colla. Numeri.xxij. dicit: ꝙ balaam diuin⁹ erat demonū.s. ministerio: ꝛ arte magica nōnūq̄ futura prenoscebat. s3 ipse multa ꝓnunciauit vera: sicut est hoc qđ habeṫ Numeri.xxiiij. Orieṫ stella ex Jacob: ꝛ consurget virga ex isrl' ꝛc. ḡ ꝓphete demonū ꝓnunciāt vera. 2⁹ hoc idē ꝓbo rōnib⁹: Concessū3 est eni a deo demoni aliqua dicere vera q̄nq3 rōnib⁹. Prima est: vt mendaciū sua rara veritate cōmendet: sicut dicit Chryso. super Math. Secūda est vt credibilior fiat veritas q̄ etiā ex aduersariis testimoniū habet. Tertia est: qꝛ dū hoīes talib⁹ credunt ꝑ eoꝝ dicta inducunṫ magis ad veritatē. vñ etiam sibylle multa ꝑdixerūt de xpo. Quarta est: qꝛ qñ ꝓphete demonū a demonib⁹ instruunṫ virtute ꝓprie nature aliqua vera ꝑdicant. q̄nq3 etiā reuelatiōe bonoꝝ spirituū: vt dicit Aug⁹ sup Geñ. ad litterā. Quinta ē: qꝛ ꝛ si demones ea que a seipsis hñt ꝛ dicunt vt ꝓpria sint peccata ꝛ mendacia: tñ ea q̄ hñt a deo vt est ꝓphetia sūt vera. vnde ꝓphete demonū nō semꝑ loquūṫ ex demonū reuelatione: s3 ex diuina inspiratiōe vt de balaam p3. Et hoc ideo est: qꝛ deus vtiṫ malis ad vtilitatē alioꝝ. vñ ꝛ si demōes sui ꝓphetis verū annūciant a spū scō est. Dec.b. Tho. secūda scđe.q.clxxij.arti.vj. vtrum ꝓphete demonū aliqua vera ꝑdicant: argu. cōtra: in cor. so. ꝛ in so. argu.

¶ Quoꝝ sit ꝓphetia ꝛ ꝙ ē reuelatio futuroꝝ euentuū. CA.VIII.

[T]Ertio ꝑncipaliṫ circa ꝓphetiā cōsiderāda est cōditio materie.s. quoꝝ sit. Et q̄ntum ad hoc rñdeo ꝛ dico: ꝙ ad ꝓphetiā3 ꝓpriissime ꝑtinet reuelatio euentuū futuroꝝ. qđ dupliciṫ ꝓbo. Primo ex diffinitiōe ei⁹. nā Cassiodorus diffiniēs ꝓphetiā dicit: Prophetia est inspiratio vel reuelatio diuina rerū euētus imobili veritate denūcians: vt p3.s. ꝑmo ca. Secūdo hoc idē ꝓbo ex interꝑtatiōe ei⁹. vt eni dicit Greg⁹ sup Ezech. iō ꝓphetia diciṫ: qꝛ ꝑdicat futura: ꝛ iō qñ de ꝑterito vel de pñti loquiṫ sui nois ꝓprij.s. ꝓphetie rōnē amittit. Nota tñ ꝙ sicut visio corpalis que est ꝑ lumē ad oēs colores qui subijciunṫ lumini se extēdit: ꝛ cognitio intellect⁹ naturalis que est ꝑ lumē intellect⁹ agentis ad oīa se extendit q̄ subduntṫ lumini intellect⁹ agētis: ita reuelatio ꝓphetica q̄ fit ꝑ lumē diuinū ad oīa se extendit q̄ ꝑ lumen diuinū cognosci pñt: iō ꝓphetica reuelatio q̄ est ꝑ lumen diuinū ad oīa tpa se extendit. vñ dicit Greg. sup Ezech. ꝙ quedā ꝓphetia est de futuro: sicut id qđ diciṫ Isaie.vij. Ecce virgo cōcipiet ꝛc. Re. expositionē hui⁹ s. Nomen.ij.ca. Quedā vō est de ꝑterito: sicut id q̄đ diciṫ Geñ. ꝑmo. In ꝑncipio creauit de⁹ celū ꝛ terrā. Re. expositionē hui⁹ infra Trinitas ca.xxxi. Quedā aūt ꝓphetia est de pñti: sicut id qđ diciṫ ꝑma ad corinth.xiiij. Si aūt omnes ꝓphetēt: intret aūt quis infidelis vel ideota cōuinciṫ ab oibus: diiudicaṫ ab oibus: occulta eni cordis eius manifesta sunt. Que verba Ambrosi⁹ in glo. exponens sic ait: Si aūt oēs ꝓphetent.i. exponāt ꝛ occulta reuelent. Intret aūt ad audiendū infidelis q̄ ꝛ si intelligere aliquo modo posset non credit. Uel ideota q̄ nihil intelligit. conuinciṫ aliquo suo errore ꝛ damnabilis ab oibus iudicaṫ. ꝛ quare: qꝛ occulta cordis sui.i. pctā sua que nesciebat esse peccata expositionib⁹ illoꝝ manifesta fiūt. Dec.b. Tho. scđa scđe.q.clxxij.arti.iij. vtrū ꝓphetia sit solū futuroꝝ contingentiū: argu. contra.

¶ Q: ꝓphetia ad oīa se extendit.s. diuina: corpalia: spiritualia: ꝛ contingentia. CA.IX.

[S]Imiliter qꝛ lumen diuinum est quo oīa pñt cognosci tā diuina q̄3 humana: tam spūalia q̄3 corporalia: ꝛ cū ꝓphetia sit reuelatio ꝑ lumen diuinoꝝ vt p3 ca. ꝑcedēti. Iō ꝓphia ad hec oīa se extēdit. qđ de oib⁹ ꝓbo. Primo eni quedā ꝓphetia est de his que ꝑtinēt ad diuina.s. ad excellentiā diuinā.s. dei ꝛ angeloꝝ: sicut illa Isaie.vj. Uidi dñm sedentē sup soliū excelsū3 ꝛ eleuatū: ꝛ plena erat oīa dom⁹ maiestate eius: ꝛ ea q̄ sub ipso erāt replebāt templū: seraphin stabant sup illud sex ale vni ꝛ sex ale alteri ꝛc. Exponetur infra Trinitas ca.xxxiiij. S3 forte ex hac auctē argues ꝙ isaias ī statu vie exñs viderit essentiā dei sic: Ille cui⁹ maiestate tota ē ra ipleṫ: est ille q̄ eēntialiṫ ē de⁹. s3 isaias vidit talē vt ipse asserit ꝛ ait: ḡ ī statu vie exñs vidit essentiā dei. Rñdeo s3

Diony.iiij.ca.celestis hierarchie:q Isaias vel aliqs ali⁹ sanctus nū vidit essentiā dei que oībus viatorib⁹ est occulta:ſʒ ostēse sūt sibi alique forme vel corꝑales vel imaginarie ꝑ quas manuducebat̃ in dei cognitionē. ⁊ hoc fiebat ministerio angeloꝝ quoꝝ illuminatiōe ꝯfortabatur intellect⁹ ꝓphete ad ꝑueniendū ad aliqualē diuinoꝝ cognitionē ex apparentib⁹ formis. ⁊ qꝛ angelus nō intēdebat ꝑncipalit̃ ducere in sui cognitionē: ſʒ in cognitionē dei.iō in huiusmōi visione nō dicebat̃ angelus apparere:ſʒ deus ex cui⁹ ꝑsona apparebat angelus: ⁊ ex cuius virtute efficaciā habebat ad illuminandū mentē ꝓphete ⁊ hoc vocat̃ i scriptura theophonia.i.dei apparitio. Hec btūs Tho.iiij.scrip.sen.dis.xlix.arti.vij. vtrū de⁹ in statu vie ꝑ suā essentiā videri possit:in so.j.argu. Scḋo dico q quedā est ꝓphetia Isaie que ꝑtinet ad corpa naturalia Isaie.xl. Quis mensus est pugillo aquas ⁊ celos palmo ponderauit:ꝗs appendit trib⁹ digitis molem terre: glo.interli. Mensuras oiū ⁊ pondera omniū nouit. In quib⁹ verbis ꝓpheta ostēdit oipotentiā dei ꝑ multa opa facta sup terram que nullus ali⁹ a deo facere pōt dicens: Quis mensus est ⁊c̃. Que verba exponunt̃ trib⁹ modis. Primo literalit̃ sic: Quis mensus ē pugillo aquas ⁊ ꝗs celos palmo ponderauit.q.d. null⁹ hoc facere posset nisi deus. Nā pugillus est man⁹ ꝯtracta ⁊ clausa. palm⁹ aūt ē manus extensa siue apta. In hoc eni q dñs mensus est aquas pugillo ostēdit q dñs magnā ꝑtē aquaꝝ sub terra abscondit.vñ in psal. Statuit aquas q̃si in vtre. Per h̃ aūt q dicit Celos ponderauit palmo: ostendit q dñs celos nō absconditos ſʒ apertos fecit.vñ in psal. Extendēs celos sicut pellē. Et subdit: Quis appendit trib⁹ digitis molem terre.q.d. null⁹ nisi deus. Qñ enim aliqs vult leuare aliqd ponderosū appōit totā manū.ſʒ si vult leuare rem leuē duos tm̃ vel tres digitos appōit. Vult g̃ dicere q deus tā fortis est: vt totam terrā sustineat q̃si aliqd leue.

Scḋo exponunt̃ spūaliter sic: Quis mensus est ⁊c̃. Ubi nota q pugno solet hō ꝑcutere ad ledendū: ſʒ palmo senius ad castigandū. dñs g̃ aquas.i.corda fluxibilia ⁊ instabilia pugno metiet̃.i.sententia dura ⁊ irreuocabili. ſʒ celos.i.iustos viros palmo metiet̃.i.ꝑcutit ñ ad grauandū ſʒ ad custodiendū. ⁊ notabilit̃ ꝑponit̃ metiri pugno mensurare palmo: qꝛ dñs ꝑ prius ꝑcussit pugno grauit̃ puniendo pctōres in lege veteri qñ dictū est Exodi.xxi. Oculū ꝓ oculo dentē ꝓ dente ⁊c̃. Sʒ postmoduꝫ in lege noua ꝑcussit palmo.vñ ⁊ petro dictū est a xp̄o: q peccāti dimittat nō solū vsqꝫ ad septies ſʒ vsqꝫ ad septuagesies septies: Matth.xviij. Sic etiā faciet in die iudicij: qꝛ pugillo nō pugno ꝑcutiet: qꝛ citra cōdignū. ſʒ palmo celos pōderabit: qꝛ bonos supra cōdignū remunerabit. Tertio exponit̃ sic: In pugillo digiti contrahunt̃: in palmo extendunt̃. pugillū facit q petenti pauperi manū claudit palmā facit q porrigit. hñ ergo aquas pugillo metiet̃. celos vō palmo ponderat dñs: qꝛ secularib⁹ q velut aque defluūt in mare gehēne ſm manuū cōtractionē viris vō celestib⁹ ſm digitoꝝ extensionē retribuet. Hec est expositio magistral̃ q xp̄s vnicuiqꝫ iuxta meritoꝝ retribuet qualitatē. Et subdit: Quis appendit trib⁹ digitis moleꝫ terre. moles terre est pctōr quē appendit dñs trib⁹ digitis.s. cōtritiōe: cōfessiōe: ⁊ satisfactione. Tertio dico: q ꝓphetia Isaie cōtinet spūalia vt illa que ad morē boīuꝫ ⁊ pietatē ꝑtinent: vt pꝫ Isaie.lviij. Frange esurienti panem tuū. In quo verbo docet cautelā in dante elemosynam dicens: Frange.q.d. Nō te excuses si nō habes vel si nō das integrū frange. vel frange vt plurib⁹ des elemosynā. Esurienti nō diuiti: nō histrioni. vasa eni vacua replet helise⁹. Panē nō lapidē: panē refectiōis dicit: nō lapidē obiurgatiōis: cōtra illos q exasperant. vel panē nō denariū: qꝛ frequent̃ vel ludunt vel male expendūt. non alienū ne de rapina facias elemosynam: vt Hiero. dicit. Et egenos induc i domū tuā: vel in hospiciū si nō habes vagosqꝫ nō solū notos ſʒ ꝑegrinos a qb⁹ nō expectes premiū: vt fecit abrahā angelis: Gen.xviij. Dñe si inueni grāʒ i oculis tuis ⁊c̃. comple. Cū videris nudū Luce.iij. Qui habet duas tunicas ⁊c̃. ⁊ carnē tuā ne despexeris.i. carnē proximi tui que est caro tua: Ne despexeris.i. nō derelinques in necessitate qualibet positū. ⁊ in infirmitate te recognosce similē sibi: cōsiderans te mortalē sic eū. Quarto dico: q ꝓphetia Isaie etiā cōtinet contingentia futura cōminatoria: vt illa Isa.xlvij. Uenient tibi hec duo subito in die vna: sterilitas: ⁊ viduitas. vniuersa venerunt sup te ꝑpter multitudinē maleficioꝝ tuoꝝ ⁊c̃. Que verba exponunt̃ tribus modis. p⁹ glo.interli. exponit litteraliter sic dicens: Uenient tibi hec duo subito in vna die sterilitas populoꝝ quasi filioꝝ: ⁊ viduitas regni. Et q̃re: ꝑpter multitudinē maleficioꝝ ⁊ incantationū magoꝝ tuoꝝ quoꝝ consilia sequebaris. 2⁹ spūaliter sic: Uenient tibi subito hec duo in die vna.s. sterilitas bonoꝝ operū vt nō possis decetero filios.i. opa facere que ducūt ad celum. Et iō operamini dū dies est. Uenit aūt nox ⁊c̃. Joh. ix. Et viduitas: vt amittas xp̄m sponsū: Matth.xxv. Discedite a me ⁊c̃. 3⁹ mō exponunt̃ de ecclesia sic: Uenient ecclesie hec duo in die vno subito. Sterilitas.i. temporaliū direptio. ⁊ viduitas.i. a bono p̄lato spoliatio: ⁊ hoc ꝑpter multitudinē ⁊c̃. Ecce due cause ꝑpter quas dñs sepe ꝑmittit ecclesiam tribulari.s. ꝑpter maleficia p̄latoꝝ ⁊ oppressiones tyrannoꝝ. Hec.b. Tho. sub cōpendio tangit scḋa scḋe.q.clxxj.arti.iij. vtrum ꝓphetia sit solum futuroꝝ contingentiū: in coꝛ.solu. iuxta mediū. Et dominus Hugo cardinalis ordinis p̄dicatoꝝ exponit in postilla super Isaiam predictas autoritates: eo modo quo patet supra.

¶ Q ꝓphetia est de his que longe a cognitiōe humana existunt: ⁊ hoꝝ triplex est gradus. CA.X.

Ad maiorē aūt euidentiā p̄dictoꝝ est considerandum: q qꝛ ꝓphetia est de his que sūt ꝓcul.i. remote a cognitiōe humana: tanto aliqua magis ꝓprie ad ꝓphetiā ꝑtinent: quanto longi⁹ a cognitiōe humana existūt. Hoꝝ autē triplex est gradus. Primus est eoꝝ que sūt ꝓcul a cognitiōe vni⁹ hoīs: vel ſm sensuꝫ vel ſm intellectū: nō autē a cognitiōe omniū hoīuꝫ. vt verbi gratia: Si aliqs homo cognoscit ea que sūt sibi p̄ntia ſʒ sensum: que ali⁹ non cognoscit: vtpote sibi absentia. ⁊ sic helise⁹ ꝓphete cognouit que iesi discipl's ei⁹ in absentia fecerat: vt habet̃.iiij. Reg.v. Et similit̃ ſm intellectuꝫ sicut cogitatiōes cordis vni⁹ alteri ꝓphete manifestant̃ quas alius nō cognoscit. Secūdus gradus ꝓphetie est eoꝝ q excedūt naturalē cognitionē omniū hoīuꝫ: nō qꝛ ſm se nō sūt cognoscibilia ſʒ ꝑpter defectum cognitiōis humane: sicut mysteriū trinitatis. qđ reuelatū est Isaie ꝑ seraphin dicētia: Sanct⁹ sanctus sanct⁹: vt habet̃ Isa. vj. Tertius ⁊ vltim⁹ gradus ꝓphetie est eoꝝ que sunt ꝓcul.i. remota a cognitione omniū hoīuꝫ que in seipsis nō sūt cognoscibilia: vt futura ꝯtingentia quoꝝ veritas nō est determinata: ⁊ istoꝝ ꝓprie est ꝓphetia. sicut pꝫ.s. ca.iij. in principio. Hec.b. Tho. scḋa scḋe.q.clxxj.arti.iij. vtrū ꝓphetia sit solū futuroꝝ cōtingentiū: in coꝛ.so. iuxta finē. Sʒ forte queres vtrū ꝓphete ꝑ diuinā inspirationem vel reuelationē cognoscāt oīa. Rñdeo ⁊ dico q nō qđ dupliciter ꝓbo.s. autoritate: ⁊ rōne. p⁹ autoritate Gregorij qui sup Ezech. dicit: q aliqñ spūs ꝓphetie ex p̄nti tangit animū ꝓphetātis. ⁊ ex futuro neqꝫ tangit. aliqñ ex p̄nti nō tāgit ⁊ ex futuro tāgit: vt pꝫ ꝑ p̄dicta. ergo ꝓphetia nō cognoscit oīa ꝓphetabilia. Scḋo ostendo idē

rõne que est talis: Principiũ eoꝝ que diuino lumie ma
nifestant est ipsa pma veritas. ſꝫ pphete pmã veritatem
in seipsa nõ vidẽt: vt patebit infra Prophete ca. lxix. ⁊ iõ
nõ oportet ꝙ pphete oĩs pphetabilia cognoscant. Hec
btũs Tho. scõa scõe. q. vbi. ã. ii. arti. sub eodẽ titulo: ar
gu. contra: ⁊ in coꝛ. so. ¶ Quot sunt genera vel
species pphetie Isidorus ponit septem. CA. XI.

Q Uarto ⁊ vltimo pncipaliter circa pphetiã consi
derãda est variatio differẽtie. s. quot genera vł
species sũt. Nã Isidorus. vij. li. etymo. ponit se
ptem genera pphetie. Primũ est extasis que fit p ele
uationẽ mentis in aliqua altioꝛa: iõ dicit excessus men
tis. Nã extasis dicit cum mens a pauoꝛe nõ alienat: sed
inspiratiõe reuelatiõis assumit: vt exponit glo. sup illud
Actuũ. iij. Repleti sũt timoꝛe ⁊ extasi. ⁊ istũ excessũ men
tis qui dicit extasis habuit petrus cum vidit in stupoꝛe
mentis vas quoddã submissum de celo plenũ varijs aia
libus: vt dicit Actuũ. x. Unde ⁊ require expositionẽ hu
ius infra Sepultura xpi de visiõe quã habuit petr⁹ ca.
v. a medio vsqꝫ ad finẽ capituli. Secundũ genus pphe
tie est visio q̃ fit in vigilãdo: qualẽ habuit isaias q̃ vidit
dñm sedentẽ sup soliũ excelsum ⁊ eleuatuꝫ. ⁊ plena erat
domus a maiestate ei⁹ ⁊ ea que sub ipso erãt replebant
templuꝫ: seraphin stabant sup illud. sex ale vni: ⁊ sex ale
alteri. duab⁹ velabant faciẽ eius: ⁊ duab⁹ velabãt pedes
ei⁹: ⁊ duab⁹ volabant: ⁊ clamabant alter ad alterũ ⁊ dice
bant: Sanctus scũs sanctus ⁊c. In quibus verbis nota p
ordinẽ que pppheta vidit. Primo ei⁹ formã: qꝛ dñm. Ui
di inquit dñm. Glo. colla. contra: Deũ nemo vidit vnqꝫ.
Rñdeo fm glo. põt aliquis deũ videre oculis coꝛdis: sic
vidit Isaias. vñ beati mũdo coꝛde ⁊c. Uel certe nõ i sua
natura: sꝫ in subiecta creatura visus est a pppheta. vñ dicit
Uidi dñm. i. dei filiũ in foꝛma coꝛpoꝛea vel imaginaria
vel in foꝛma humana: fm quã ppꝛie dicit dñs noster ⁊
nos serui ei⁹ empticij. s. qꝛ ppꝛio sanguine nos redemit.
Scdo nota eius potentiã: qꝛ sedentem sup soliuꝫ. i. sup
thronũ regiũ excelsum in se ⁊ eleuatũ respectu omniũ: ⁊
hĩ dicit Sedenteꝫ. nam sedere est p̃sidentis iõ dicit sup
thronũ. est dñantis: iõ dicit Et excelsuꝫ. est regnantis: iõ
dicit ⁊ eleuatũ. glo. interli. Uidi dñm. i. dei filiũ in habi
tu regnantis ⁊ dñantis p angelos in quib⁹ sedet p quos
sua iudicia discernit. Et subdit: Nõ modo in hoĩbus re
gnantẽ. Tertio nota ei⁹ diffusam gloꝛiam: ibi Et plena
erat domus a maiestate ei⁹. i. a splendoꝛe maiestatis ei⁹
Glo. interli. i. omnis creatura vel ecclesia a maiestate re
gnante. Hiere. xxiij. Celuꝫ ⁊ terrã ego impleo. Quarto
nota p̃sidentiã: ibi Et ea que sub ipso erant. Glo. interli.
Angeloꝝ agmina vł miracula replebat tẽpliũ. Glo. inẗli.
moꝛalit. Fac te templũ vt implearis. Quinto nota as
sistentiã: ibi Seraphin duo ⁊ plures stabãt super illud.
Glo. colla. Seraphin. i. ardentes stabant assistentia deo.
Uolant demonstrantia deũ quasi medietatẽ nõ manife
stant que velata sũt. nõ velant que nota sunt. ⁊ glo. inẗli.
Seraphin stabant sup illud. i. angeli sup ecclesiam tanqꝫ
custodes. Sexto tangit vel notat eoꝝ figurã Sex ale
vni: ⁊ sex ale alteri. Glo. interli. i. xij. aplĩ: vel. xij. lapides
altaris: vel. xij. gemme in diademate sacerdotis. Due ale
erãt capitales: due pedales: due laterales. vñ subdit. Dua
bus alis velabant faciẽ. Glo. interli. Uelabant faciẽ dei:
nõ suã: qꝛ que añ mũdũ fuerãt nescimus. Et duab⁹ vela
bant pedes: qꝛ q̃d post hũc mundũ futurũ sit ignoramus
media tñ videm⁹ que sex diebus vel etatib⁹ facta sunt vel
fiũt. ⁊ duab⁹ volabant. glo. interli. qꝛ p testamenta timo
ris ⁊ amoꝛis semp ad supna vehuntur. Septimo nota
efficaciã: ibi Et clamabant alter ad alterũ. glo. interli. In
uicẽ ad laudẽ dei. s. coboꝛtantes ⁊ inuitantes: ⁊ q̃d clama
bant: Sanctus scũs sanct⁹ ⁊c. Re. š. in missa ca. v. ⁊ infra
Trinitas ca. xxxiij. Uel alit spũalit. Duab⁹ alis velabãt
faciẽ ⁊c. quid p faciẽ: diuinitas: q̃d p pedes: xpi huma
nitas. Uelant g faciẽ ⁊ pedes: qꝛ diuinitatẽ ⁊ humanita
tem. s. incarnatiõis ⁊ passiõis mysteriũ ignoꝛam⁹. Quid
p duas alas: satisfactio pnie ⁊ coꝛrectio iusticie quibus
indulget oẽ peccatũ: qꝛ quacũqꝫ hoꝛa impius egerit pe
nitentiã oĩuꝫ peccatoꝝ eius nõ recoꝛdaboꝛ: Ezech. xviij.
Tu g velas faciẽ dei qñ videri ⁊ puniri times ⁊ qñ pen
tentiã agis: dices illud: Auerte faciẽ tuã a peccatis meis
Et duab⁹ alis velant pedes. i. crucẽ ⁊ passionẽ xpi. ⁊ qui
bus alis: Certe pietate deuotiõis ⁊ imitatiõe dñice pas
sionis quib⁹ tegit iniuriã crucis. Et duab⁹ alis volant. s.
cogitatiõe ⁊ auiditate quib⁹ volat in celũ. sꝫ timeo ne in
nobis plura sint reptilia q̃ꝫ volatilia: dũ aliqui imo plu
res magis imitant ⁊ opant terrestria q̃ꝫ celestia: ⁊ ma
gis viuãt fm sensum q̃ꝫ fm rõnẽ. Hec est expositio magi
stralis ⁊ moꝛalis.

¶ Tertiũ genus pphetie est somniũ. CA. XII.

T Ertium genus pphetie est somniũ: sicut Jacob
subnixam in celo scalã doꝛmiens vidit. Nã co
gnitio futuroꝝ meli⁹ põt fieri in doꝛmientibus
q̃ꝫ in vigilantib⁹: eo ꝙ qñ aĩa abstrahit a coꝛpalib⁹: et in
somno aptioꝛ reddit ad pcipiendũ influxum diuinũ. vñ
Aug⁹ in glo. colla. moꝛalit exponẽs illud somniũ Jacob
sic ait: In itinere doꝛmire est in via hui⁹ seculi ab impe
dimento actiõis seculariũ quiescere. Jacob doꝛmiẽs an
gelos vidit: qꝛ illi diuina cõspiciũt qui ab appetitu tem
poraliũ rerũ oculos claudũt: quos hĩ clausos diabolus
aperuit dicens: In quacunqꝫ die comederitis ex eo ape
rient oculi vestri: Geñ. xxviij. Jacob tulit de lapidib⁹ q̃
iacebant ⁊ supponens capiti suo doꝛmiuit in eodẽ loco.
vñ Hiero. in glo. colla. allegoꝛice sic ait: Doꝛmitio iacob
in itinere est moꝛs xpi in cruce. lapis capiti suppositus ẽ
xps: ⁊ significat humanitatẽ xpi cõiunctã deo assumẽti.
Et subdit: Uiditqꝫ in somnis scalam stantẽ sup terraꝫ ⁊
cacumen ei⁹ tangẽs celũ: angelos quoqꝫ dñi descenden
tẽs p eam ⁊ dñm innixũ scale. In quib⁹ verbis p oꝛdinem
tangit quinqꝫ. p⁹ in somnis scale reuelationẽ: ibi Uidit
Jacob in somnis scalã. Re. infra Somnia. 2° scale situa
tionẽ: ibi Stantẽ sup terrã. 3° eius extensionẽ: ibi ⁊ cacu
men eius tangens celũ. 4° angeloꝝ opationẽ: ibi Et an
gelos dei ascendẽtes ⁊ descendẽtes p eã. 5° dei vel verbi
dei vnionẽ: ⁊ dñm innixũ scale. Que verba exponunt tri
bus modis. Primo litteralit sic: Scala ppagatio succes
sionis ẽ vsqꝫ ad xpm. latera scale sũt iusti ⁊ peccatoꝛes de
quib⁹ natus est xps. gradus scale sũt generatiões ab adã
vsqꝫ ad xpm. Scala ex vna extremitate tangit terraꝫ: qꝛ
adam de terra sumptus est. alia tangit celũ: qꝛ in xpo hu
mana natura eleuat vsqꝫ ad deũ. ⁊ iõ dicit dñs scale in
nixus: qꝛ deus est humane nature vnit⁹. Angeli ascẽden
tes ⁊ descendẽtes intelligunt beati spũs qui ministeriũ
curã ⁊ p̃sidiũ exhibuerũt illi populo de quo natus ẽ xps.
Ascensus eoꝝ est cõtemplatio diuinitatis: descẽsus cõtem
platio humanitatis. Scdo mõ exponunt spũaliter sic:
Per scalam quã vidit Jacob potuit intelligere legeꝫ añ
datã suis posteris vsqꝫ ad xpm fm hũc modũ intelligẽ
di: Scala lex: latera scale pmissio pmioꝝ: cõminatio pe
narũ. gradus scale p̃cepta phibitiões ceremoniaꝝ indi
cioꝝ moꝛalit tangit terrã q̃ꝫtum ad intellectũ litteralem:
tangit celũ q̃ꝫtum ad spũalẽ. Angeli võ qui mouent per
scalã ad litterã sũt beati spũs p quos ministrata est lex:
ad Gala. iij. Et dñs innixe scale: qꝛ finis legis est xpus: ad
Ro. x. Tertio Greg⁹ ⁊ Isidoꝛ⁹ in glo. interli. ⁊ colla. alle
goꝛice vel moꝛalit sic exponũt: Scala p quã celũ ascẽdit
est xps qui est ostiũ: Joh. x. Ego sum ostiũ ⁊ via: ego sũ

via: veritas: z vita. Joh.xiiij. Duo latera sunt due nature in xpo. s. diuinitas: z humanitas. Gradus hui⁹ scale sunt quattuor. Prim⁹ est paupertas in p̄sepio. Luce.ij. Inuenietis infantē pānis inuolutū z positū in presepio. Secundus humilitas i patibulo. ad philip.ij. Humiliauit semetipsū. zc. Terti⁹ est cōformitas. s. volūtas ei⁹ ad patrem in supplicio: philip.ij. Fact⁹ ē obediēs vsq₃ ad mortē. Quartus ē charitas in mō z motiuo: Joh.xiij. Mandatū nouum do vobis: z Maiorē hac dilectionē nemo habet. zc. Per hos ergo quattuor grad⁹ oportet in celū ascēdere nec est via alia. Matth.xvj. Siqs vult post me venire zc. Angeli ascēdētes z descendētes fm glo. euāgeliste z pdicatores xpi ascendētes ad diuinitatē oēm creaturā excedentē: vt inueniāt. In pncipio erat verbū z verbum erat apud deū. z descendētes inueniāt eū factū ex muliere zc. per illū se erigūt vt sublimē expectent: z descendūt vt eū humiliter z temperāt ānūciāt. Vel ad lrām. Angeli descendētes z ascendētes fuerūt ad obsequēdū: Math. iiij. Ecce angeli accesserūt zc. Et Joh.j. Amē dico vobis videbitis celū apertū z angelos ascēdētes z descēdētes super filiū hōis. Quarto mō exponūt spiritualiter sic: Scala est pñia: cui⁹ latera fm Bern. sunt asperitas z humilitas: p humilitatē nec gloriā querim⁹: nec ignominias reputam⁹. Hieronym⁹: Qui gloriā nō querit cōtumeliam nō sentit: per asperitatē nec mollia querim⁹ nec molestias inuenim⁹. Gradus hui⁹ scale sūt ille de quib⁹ dicitur scđa Petri.j.c. Ministrate in fide vestra vtutem. zc. Re. expositionē hui⁹ i pmo volumie supra Abstinētia.iiij. c. Angeli aūt ascēdētes z descēdētes sūt vtuosi q descendūt per humilitatē z ascēdūt p charitatē z p spm̄ sanctū de bono in meli⁹. In psal. Ibūt de virtute in vtutē. Vel sūt prelati qui ascēdūt per cōtēplationē z descendūt per actionē. Sz nūqd sedentē quēpiā aut stantē: nō est oino in pēdulo fragilis scale neq₃ in icerto mortalis vite quēquā in eodē statu pmanere: Job.xiiij. Nec a pte corporis qz cōtinue corrūpit. neq₃ a parte aīe: qz cōtinuis affectionib⁹ variat: vt dicit ibidē glosa. ergo qz hic nō habem⁹ manentē ciuitatē. vt dicit apl's ad hebreos.xiij. nec futuram possidem⁹: sz inquirim⁹ necesse ē aut ascēdas aut descēdas. si attētas stare ruas necesse ē: minime qdē bonus est q melior eē non vult: z vbi incipis nolle fieri melior ibi desinis esse bon⁹: Cui⁹ rō ē: qz inter pfectū z defectū moralis vite nō mediū inuenit: sed quō ipsū corp⁹ aut crescit aut decrescit: sic necesse ē per spm aut deficere aut pficere. Huic scale. s. pñie dñs innitit penitētes cōfortādo z pmia pmittendo: fm illud apli.ij. ad corinthi. iiij. Id quod in p̄senti momentaneū z leue est tribulationis nostre zc. Hec est expositio mgr̄alis z moralis.

De quarto genere pphetie. CA.XIII.

Quartū gen⁹ pphetie est quādo ē aliqua res sensibilis exterius apparens sicut est nubes. z hanc pphetiā habuit moyses qn ei dñs per nubē locut⁹ ē: Exo.xix. Veniā nūc ad te in caligine nubis vt audiat me popul⁹ loquentē ad te z credat tibi in eternū. In qua pphetia ondit q quattuor fuerūt moysi diuin⁹ reuelata. s. q de⁹ ē infigurabilis: nūc de se inuisibilis: in pria incōprehensibilis: z qz moyses ē venerabilis. Primo in pphetia hac moysi reuelat q de⁹ est infigurabilis: qz in nube caliginata que ē infigurabilis: dñs ad moysen venit. Si enī in creatura vel infigurabili imagine dñs apparuisset popul⁹ ad ydolatriā prius illā effigiasset z adorasset: qd vt nō faceret: dñs in creatura infigurabili. s. i nube moysi apparuit. Hāc rōnē assignat iosephus. Secūdo in hac pphetia moysi a deo reuelat: q de⁹ hic per suā essentiā ē inuisibilis. vñ dicit: Nūc veniā ad te in nube: qd enim in nube tegit non videt. Ezech. xxxij. Solē nube tegam. sol ē deus: q dicit Exo.xxxiij. Non videbit me homo z viuet. Rō hui⁹ est duplex. Prima ex sublimitate sui splendoris: ē enī ipse lux inaccessibilis. Secūda ē ex debilitate nostri vigoris. s. intellect⁹ nostri q deū non pōt intueri per seipsū: sz in effectib⁹ qui tāq₃ vestigiū dei ipfecte repñsentāt z ducūt in cognitionē ei⁹. ita dicit apl's ad corinthi.xiij. Videm⁹ nūc per speculū. ergo nō imediate per suā essentiā sed p mediū. s. effect⁹ z in enigmate q̄ nō clare fm se. ita q essentia dei sit imediatū pncipiū videndi deū sz per vestigiū. Re. infra vestigiū. Q aūt de⁹ moysen z paulū in mortali carne positos z viuētes. sed non sensib⁹ carnis vtentes vsq₃ ad visionē sue essentie eleuauit: fuit miraculose sup naturā z ex grā speciali factū vt patebit infra. Prophetia z infra Rapt⁹. Hec h. Tho. pma parte sūme. q.xij. arti.xj. vtrū aliqs in hac vita possit deū per eēntiā videre: in so. ij. argu. z cōtra gentiles libro iij. c. sub eodē titulo. Tertio in hac pphetia moysi a deo reuelat: q de⁹ vbiq₃ est incōprehensibilis. vñ ipse dicit Veniā ad te in caligine: qd enī in caligine videt nō totaliter videt. sic de⁹ lz totus videat a beatis in patria nō tn̄ totaliter: qz nō cōprehendit. tū qz dē cōprehēdens est matus cōprehenso. eēntia aūt dei cū sit infinita dēm intellectū creatū excedit. ideo zc. tū qz btūs videt deū in lumine glorie. cū ergo lumē glorie creatū in quocūq₃ intellectu creato receptū nō possit eē infinitū: impossibile est q aliquis intellect⁹ creatus deū infinite cognoscat. vnde lz videat deū totū z infinitū. nō tamē totaliter z infinite nō qd aliquid ei⁹ videat z aliquid nō videat cū diuina substantia sit oīno simplex: sz qz nō ita perfecte videt ab intellectu creato sicut visibilis est: z ita a nullo intellectu creato cōphendit. Hec he. Tho. pma parte sū. q.xij. arti.vij. vtrū videtes deū per essentiā cōprehendant ipsū: z in cor. solu. in fine. z cōtra genti. libro. iij. c.lv. q intellect⁹ creatus nō cōprehendit diuinā essentiā per totum. Ubi nota: q pdicta verba: Veniā nunc ad te in caligine nubis tripliciter exponūt. p⁹ glosa interli. sic exponit: Nūc veniā ad te in caligine nubis. i. in obscura legis scientia. Caligo enī vel nubes est obscuritas aeris z signat legem veterē que fuit in vmbra: vt patz supra Lex vetus. 2⁹ Isidorus in glo. colla. exponit idē moraliter sic dicens. Q aūt legē daturus dñs in igne fumoq₃ descēdit: signat q fideles sue claritatis ostensiōe illuminet: z infideliū oculos fumo erroris obscuret. Et subdit: Videt etiā in caligine quia impij q terrena sapiūt eū descendentē. i. in humilitate nascentē pre caligine malicie nō cognouerūt vl qz veritatē legis infidelib⁹ per caliginē dixit: vt videtes nō videāt z intelligētes nō intelligāt. 3⁹ btūs Augu. exponēs querit hanc questionē. De⁹ qui est lux inaccessibilis qualiter pōt habitare in caligine: Rñdet: q de⁹ in se lux est: oculis tn̄ insipientib⁹ videt caligo. vel qz de⁹ fm se est inuisibilis: in caligine z in nube nostre carnis apparēs factus ē visibilis. Quarto in hac pphetia moysi a deo reuelatur q ipse ē venerabilis. Si enim queratur: Nōne vbiq₃ est deus z vbiq₃ loqui pōt: quare ergo i nube z caligine soli moysi loquit: Rñdeo: qz reuerentiorē facit dñs per hoc moysen in cōspectu populi. Et hoc est q subdit: vt audiat me popul⁹ loquentē ad te. Glo. interli. Non ad populū qui nō pōt intelligere me. vñ Exodi. xx. Loquere tu nobis z audiemus. Glo. interli. q.d. Doce nos z obediemus. Et subditur: Non loquatur nobis dominus. Glosa interlinia. in die iudicij: Ite maledicti. Ne forte moriamur. Glosa interlinia. morte perpetua. Et cōcludit: Et credat tibi imperpetuum. In quo reuerentiorem facit dominus moysen in cōspectu populi: vt supra dixi.

De quinto genere pphetie. CA.XIIII.

q Uintū genus ꝓphetie est qn̄ est aliqua vox exterius formata ad auditum hoīs delata: sicut ad abraam vox insonuit dicens: Ne extendas manū tuā super puerū. nec facias ei quicq̄. nūc cognoui q̄ times deū ⁊ nō pepercisti filio tuo vnigenito ꝓpter me Gen. xxij. Re. expositionē hui⁹ in p̄mo volumine. Crux. iiij. capi.

Ⲥ De sexto genere ꝓphetie. CA. XV.

s Extū genus ꝓphetie est parabola puta quando est vox per hoīem formata cū similitudine alicui⁹ rei: vt cū semen ponit̄ ꝓ verbo: ⁊ leo ꝓ xp̄o: parabole grece latine ꝓuerbia vocant̄: eo q̄ in ipsis sub cōparatiua similitudine figure verboꝝ ⁊ imagines veritatis ostēdunt̄ vt dicit papias. Et talis fuit ꝓphetia balaam. Numeri. xxiij. Assumpta parabola ⁊c. Ubi nota: q̄ balach fili⁹ sephor rex moab vocauit balaam ꝓphetā filiū beor: sicut inter alios magis famosum diuinū: de cui⁹ stirpe ꝓcesserūt magi q̄ venerūt hierosolymā ad adorandū xp̄m duce stella vt malediceret populū dei. Cūq̄ balaam ascēderet super azinā ⁊ veniret ad montē vt malediceret populo dei: apparuit angelus dei euaginato gladio volens interficere ꝓphetā. Azina vidit angelū ⁊ timuit balaam vrgebat eā calcarib⁹ ⁊ verberib⁹: azina timore gladij et minans auerit se de itinere ⁊ ibat per agrū. quā cū verberasset baculo balaam ⁊ vellet eā ad semitā reducere: stetit angel⁹ in angustijs duaꝝ maceriarū quib⁹ vinee cingebant̄. quē videns azina iūxit se parieti ⁊ attriuit sedētis pedē. tunc q̄ elidit̄ pes ꝓphete: ꝓpheta incepit eam verberare. Aperuitq̄ dn̄s os azine ⁊ vesania ꝓphete reprehendēs locuta ē dicens: Quid feci tibi cur percuis me ecce iam tertio? Rn̄dit balaam: q̄ cōmeruisti ⁊ illusisti mihi. vtinā haberē gladiū vt te ꝑcuterē. Dixitq̄ azina Nōne aial tuū sū cui supersedere cōsueuisti vsq̄ in presentē diē: dic q̄d sile vnq̄ fecerim tibi? At ille nūq̄. Protinus appertuit dn̄s oculos balaam: ⁊ vidit angelū stātē euaginato gladio adorauitq̄ eū ꝓnus in terra. Cui angelus: Cur inquit tertio verberas azinam tuā? Ego veni vt aduersarer tibi: q̄ ꝑuersa ē via tua mihiq̄ cōtraria ⁊ nisi azina declinasset de via dans locū resistenti te occidissem ⁊ illa viueret. Dixitq̄ balaam: Peccaui nesciens q̄ tu stares cōtra me. ⁊ nūc si displicet tibi vt vadam: reuertar. Et ait angelus: Uade cū istis ⁊ caue ne aliud quā p̄cepero tibi loquaris. Itaq̄ balaam tādē venit ad montem. Et cū ꝓmiserit regi balaac maledicere populo dei bn̄dixit. Hec numeri. xxij. de quo origenes in glo. colla. ibidē sic ait: Balaam nūc in scripturis vituperabilis: nūc laudabilis ponit̄. Uituperabilis ē cū ꝓhibit⁹ a deo venire ad regē persistit vt veniat: ⁊ mercedis cupidus iterū cōsulit deū donec relinquat̄ cupiditatib⁹ suis ⁊ eat in voluptatib⁹ suis. Culpabilis etiā ē cū edificauit aras ⁊ victimas imponit demonijs. ⁊ apparatu magico diuina consulta poscit: cū cōsiliū dat pessimū quo populus decipiatur. Laudabilis ostēdit̄ cū verbū dei ponit̄ in ore ei⁹: cū spiritus dei super eū fit: cū de xp̄o ꝓphetauerit: cum iudeis ⁊ gentib⁹ de aduentu christi mysteria futura ꝓnunciauit: cū ꝓ maledictorib⁹ populo benedixit: ⁊ nomen israel super visibilē gloriā iusticie extollit eloquijs. Difficile est ergo diffinire personā ei⁹ statuere: cui non solū cōueniat ista diuersitas sed etiā illud q̄d ipse de se velut ꝓphetans dicit: Moriat̄ anima mea ⁊c. Hec origenes. vbi supra.

Ⲥ Q̄ quadruplex benedictio in quadruplici ꝓphetia balaam tangit̄: ⁊ p̄mo tangitur bn̄dictio ppl̄i israel quantū ad tēp⁹ ante legē. CA. XVI.

a Ssumptaq̄ pabola sua dixit Locutusq̄ balaā ⁊c. Numeri. xxiij. Ubi nota q̄ quadruplex benedictio in quadruplici ꝓphetia balaā tangit̄ Prima benedictio populi dei ponitur. s. populi israelis: quantū ad tēpus an̄ legē s̄m statū in patriarchis: ⁊ sic ē p̄ma ꝓphetia balaā. Sc̄da bn̄dictio quātū ad tēp⁹ legis ⁊ sic est secūda ꝓphetia. Tertia bn̄dictio ē in regib⁹ ⁊ ꝓphetis. ⁊ sic ē tertia ꝓphetia. Quarta bn̄dictio ē quantū ad temp⁹ grē in xp̄o: ⁊ sic ē quarta ꝓphetia. Pri̊o igit̄ ponit̄ ꝓphetia balaam de bn̄dictione populi dei. s. ppl̄i israel. quātū ad temp⁹ ante legē s̄m statum in p̄riarchis. Et tangūt̄ in illa ꝓphetia p̄ncipaliter tria. p̄⁹ preparatio sacrificij: ibi Locutusq̄ ē balaam ad balaac: Septem inquit aras erexi erigi. s. feci. Et imposui vitulū ⁊ arietē desuper. Glo. colla. Ad holocaustū suū stabat in ydolatria positus. Et subdit alia glo. colla. Balaam diuinus erat. s. ministerio ⁊ arte magica nōnūq̄ futura p̄noscens rogabat̄. vnde tanq̄ mercedis cupidus veniebat ⁊ deo sacrificiū offerre disponebat: vt quasi de cōsilio dn̄i populū male diceret. 2⁹ tangit̄ impressio vbi a dn̄o. Dn̄s aūt posuit verbū in ore ei⁹ ⁊ ait. Reuertere ad balaac ⁊ hec loqueris. vbi glosa colla. Uerbū ei⁹ iniecit in os eius ꝓhibens maledictiōes fieri per demones vt bn̄dictionib⁹ locum daret: ⁊ pro maledictis faceret fieri bn̄dictiōes. Sꝫ nunquid balaā nō fuit bon⁹? Rn̄det origenes in glo. colla. dicēs: Balaā si nō indign⁹ fuisset dn̄s nō in ore suo tm̄ sed in corde posuisset. vn̄ alia glo. colla. sic ait: Nō solum ergo de⁹ vtit̄ bonis ad opus suū: sed etiā malis. sūt. n. vasa ad honorē: sunt ad cōtumeliā: vtraq̄ tn̄ necessaria. Et subdit alia glo. colla. Malus q̄dē ⁊ indign⁹ erat: sꝫ deus q̄ facit mirabilis sol⁹ ex inimicis operat̄ salutē. iniecit. n. verbū in os ei⁹: q̄uis nōdū eius cor posset capere verbū dei. Tertio tangit̄ ꝓlatio verbi ibi: Assumptaq̄ parabola. ⁊c. In quo verbo tangūt̄ tria. p̄mo vocatio balaā ibi. Ueni inquit balaac ad balaam. sc̄do vocationis rō. nam causa vl̄ ratio vocatiōis balaam fuit ad duo. s. ad imprecandū israeli malū pene. vn̄ ait: Ueni ⁊ maledic Jacob: ⁊ imp̄candū malū culpe. vn̄ subdit. Propera ⁊ detestare israel. nā maledicere ē imp̄cari malū pene. 3⁹ tangit̄ hoꝝ reprobatio. In quo tangūt̄ vel implicāt̄ tria. p̄⁹ exclusio maledictiōis ibi: Quō maledicā cui nō maledixit dn̄s? ⁊ nullo mō possum detestari quē nō detestat̄ de⁹. Sed forte queres vtꝝ homini liceat maledicere hoi: ⁊ videt̄ q̄ sic: Homini lꝫ facere vel imitari exemplū dei: sꝫ de⁹ maledixit serpenti: vt patꝫ Gen. iij. ⁊ terre: vt patꝫ ibidē: ⁊ caym vt pꝫ ibidem. iiij. ⁊ in fine iudicij. Matth. xxv. Discedite maledicti. ergo videt̄ etiā q̄ lꝫ hoi alteri maledicere. Sꝫ cōtra. Ad Ro. xij. Bn̄dicite ⁊ nolite maledicere. Rn̄det origenes in glo. colla. dicēs: Q̄ deo licitū ē alteri maledicere ⁊ nō hoi. Cui⁹ rōnē assignat dicēs: q̄ de⁹ tn̄ meritū designat eius cui maledicit ⁊ sententiā p̄mit: quem nō qualitas peccati: nec fallit affect⁹ peccantis: hō autem neutrū horum nouit: ⁊ sepe cōuitijs aut iniurijs ꝓuocatus maledicit. Ideo dicit apl̄s ad Ro. xij. Bn̄dicite ⁊c. vt cōmuniū referret̄ p̄ceptū vt bn̄dicerēt ⁊ nō maledicerēt nō q̄ iudicādi veritas que hoies nō latet ⁊ p̄nūciādi auctoritas ꝑtinat̄. Hec origenes vbi supra. Et Grego. in moral. sup illud v̄bū. Gen. iij. Maledicta terra in ope tuo ⁊ habet̄ in glo. colla. vbi sic ait: De⁹ maledicit hoi peccāti ⁊ hō maledicere ꝓhibet̄: sꝫ maledictū duob⁹ mōis dicit̄ aliud ꝓbat̄: aliud improbat̄: aliud enī ē ex iudicio iusticie: aliud ex liuore vindicte. Maledictū iudicio iusticie ē. Maledicta terra in ope tuo: ⁊ q̄d ad abraā dr̄: Maledicā maledicētib⁹ tibi. De eo vero q̄d fit liuore vindicte dr̄. Nolite maledicere. ad Ro. xij. ⁊ p̄ma ad corinthi. vj. Maledici regnū dei nō possidebūt. et subdit: Uiri quoq̄ sci maledicūt nō desiderio vindicte: sꝫ zelo vltione iusticie in t⁹eni sublime dei iudiciū aspiciunt: ⁊ mala foris exurgentia quo maledicto feriri debeāt: cognoscūt ⁊ nō peccant: q̄ ab eīno dei iudicio nō discordāt. Hinc petr⁹ ait:

Pecunia tua tecū sit in perditionē: q̄ eni ait est: s̄z sit: nō indicatiuo s̄z optatiuo mō se dixisse indicauit. Hinc helias: Si hō dei sum. 7c. quoꝝ vtriusq̄ sniam veritati prolatam exit⁹ monstrauit: simon eni eterna dānatiōe interijt 7 duas q̄nquagenarios flāma cōbussit. Hec Grego. vbi supra. Re. supra. Maledictio. c. ij. Scdo implicatur vel tangit cōfirmatio bn̄dictiōis: ibi De sūmis silicib⁹ videbo illū 7 de collib⁹ ɔsiderabo illū: Que v̄ba quattuor mōis exponūt. p⁹ l̄ralīter. q̄z balaac rex duxerat balaam ad locum excelsū: vt meli⁹ videret populū ad maledicēdū. 2° spūaliter de patriarchis qui p̄ sūmos silices designant. nā patriarche habuerūt duo p̄cipua bona. p̄mo celsitudinē vite: vn̄ dicit De sūmis. 2° firmitatē fidei: vn̄ dicit De silicibus. 3° glo. colla. sic exponit spūaliter: Quia in excelsis collib⁹ 7 in altis montib⁹ posit⁹ est israel. i. in alta vita .s. ɔtēplatiua: 7 arta vel ardua. i. actiua. nā per Jacob intelligit vita actiua: 7 per israel cōtēplatiua ideo de verticib⁹ mōtiū intueboꝝ eū: 7 de collib⁹ v̄tutū moralū ɔsiderabo eū: vt per sūmos silices theologice intelligant v̄tutes: 7 per colles v̄tutes morales. 4° eadē glo. colla. sic exponit. Aut etiā si ad illū populū hec referant: intueboꝝ 7 intelligā dicit: vt temp⁹ futurū significet quo oīs israel ad fidē veniēs saluabit 7 a montib⁹ 7 a collib⁹ intuebit .i. qui excelsam 7 celestē vitā cōsurgētes cū xp̄o exercuerunt sup terrā. Tertio tangit expssio bn̄dictiōis: 7 populos solos habitabit. Jn quo v̄bo exp̄mit bn̄dictio populi israel quantū ad tria. p⁹ quantū ad distinctionē: q̄z populus israel distinguit ab alijs gentib⁹: 7 distinguit .s. quantū ad signaculū: victū: vestitū: ideo dicit. Et ppl̄s israel solus habitabit. i. singularis quantū ad p̄dicta erit inter gentes nō reputabit. 2° quantū ad generis multiplicationē: ibi Quis dinumerare possit populū Jacob 7 nosse numerū israel. q. d. nullus nisi sol⁹ de⁹ qui numerat m̄ltitudinē stellaꝝ: in psal. 7 hoc ē q̄ð de⁹ dixit ad abraā Gen̄. xv. Multiplicabo semē tuū. 3° quātū ad g̅re finalē remunerationem: ibi Moriat aīa mea morte iustoꝝ: 7 fiant nouissima mea hoꝝ similia. Quod v̄bū duobus mōis exponit. p⁹ in laudē ppl̄i israel sic: Moriat anima mea. i. vita mea morte iustoꝝ. i. ad sil̄itudinē iustoꝝ .s. populi dei. i. sicut populi dei morient iusti sic 7 ego. Et fiant nouissima mea 7c. i. ego moriturus fil̄is illis efficiar. 2° mō exponit spūaliter s̄m btō Grego. in glo. colla. sic: Per balaam sic dicentē 7 loquentē qui tn̄ mal⁹ erat signant illi vel multi q̄ intra ecclesiā plixas p̄ces ad deū habent vitā p̄cantiū nō habēt q̄ in sermone vel p̄dicatōe 7 oratione dolent de pctīs suis 7 lachrymant: s̄z statim cū superbia pulsant vastu intumescūt: siliter vitio auaritie: luxurie: ire: tētati succūbūt 7 ad p̄dicta redeūt: de quib⁹ dicit Luce. viij. Ad temp⁹ credūt 7 in tēpore tētatiōis recedūt nec se p̄ eterni regni desiderio fleuisse meminerūt. quod de se balaam ōndens dixit: Moriat aīa mea morte iustoꝝ 7 fiant nouissima mea hoꝝ similia: sed post cōpunctionē cōtra eoꝝ salutē quib⁹ se similē fieri etiā moriendo poposcerat: cōsiliū p̄buit 7 occasione auaritie oblitus est q̄ð de innocentia optauit 7 subdit: Plerūq̄z eni mali inutiliter cōpūgūt ad iusticiā sicut boni innoxie tētant ad culpā. Fit eni dispēsatōe vt illi de bono aliq̄d agāt q̄ð nō pficiāt: vt inter mala q̄ plenissime pp̄etrant confidant: 7 isti q̄ tētant nō ɔsentiūt per infirmitatē cordis: p̄ humilitatē ad iusticiā veri⁹ surgant: alteꝝ patꝫ in balaaz de altero paul⁹ ait. Video aliā legē in mēbris meis repugnantē 7c. Jlle ergo cōpūgit nec iusticie ppinquat iste tētat 7 tn̄ culpa eū nō coinq̄nat: q̄z malos bōa impfecta nō adiuuāt: nec bonos mala incōsumata cōdēnāt. Cui⁹ rōnē assignat in fine dicēs. Virtutis eni pondus orō nō habet quā p̄seuerātia nō tenet. vn̄ p̄mi regū p̄mo dicitur Vult⁹ eius nō sunt ampli⁹ in diuersa mutati. Hec beat⁹ Grego. in libro vbi supra. Tertio mō pōt verbū p̄dictū .s. Moriat aīa mea 7c. de oīb⁹ nobis exponi q̄ volumus mori morte iustoꝝ 7 eē siles eius in p̄mio: s̄z nolum⁹ eos in operib⁹ imitari. vn̄ Grego. Volum⁹ gaudere cū sanctis 7 nolum⁹ tribulatiōes mūdi sustinere cū ipsis. vnde pōt cōueniēter dici de nobis illud puer. xiij. Vult 7 nō vult piger. Hec dn̄s hugo in postilla quā fecit super numeri: vbi supra.

¶ Benedictio populi israel quantum ad tempus legis. CA. XVII.

Jxit balaac ad balaam 7c. numeri. xxiij. Hec est secūda pphetia balaaz vt dicit glo. interli. Cui⁹ materia ē bn̄dictio ppl̄i israelis quātuꝫ ad tēp⁹ legis. 7 tangūt in ea tria. s. mutatio loci: dispositio sacrificij 7 platio augurij siue platio v̄bi. Primo tāgit in pphetia mutatio loci: ibi Dixitq̄z balaac ad balaaz. Veni mecū in alterū locū. 7c. Rō aūt quare eū ducit ad aliū locū ad maledicēdū ppl̄m s̄m glosaꝫ est. Putat enim euz .s. balaam pterritū israelis multitudine: 7 iō nō ausū⁹ maledicere 7 pp̄ter hoc ad aliū locū vocat: vt totā multitudinē populi israel nō videat 7 nō timeat: 7 sic maledicat vn̄ sup illo v̄bo: Veni mecū in alterū locum glo. colla. sic ait: Demens putat israeliticā grām loci mutatione posse celari: nesciēs q̄z nō pōt abscōdi ciuitas supra montē posita. Scdo in pphetia tangit p̄eparatio sacrificij: 7 q̄sitio augurij: ibi Edificauit balaam in mōte sup quē adductus fuerat septē aras: 7 impositis supra aricib⁹ 7 vitulis dixit ad balaac: Sta hic iuxta holocaustū tuū 7c. Si aūt querit: quare de⁹ balaam pgenti dedit verbū 7 impl̄sit 7 nō aras edificāti. glo. colla. rn̄ det ibidē dicens: Res pphanis reb⁹ agebat 7 diuinatio aū magica querebat. Et subdit glosa: Volens tn̄ de⁹ abūdare grām vbi abundat delictū: adesse dignabat: non sacrificijs s̄z in occursū veniēti: 7 ibi dat verbū suū 7 mysteria futura p̄nunciat vbi maxime fides 7 opatio 7 admiratio gētiū penderet vel q̄ nostris nolūt credere pphetis credāt diuinis suis. Tertio tangit in pphetia prolatio pcepti v̄bi: ibi: At ille .s. balaam assūpta pabola sua ait. 7c. Vidēs eni balaac q̄ balaam bn̄dicebat ppl̄m ait: Quid ē hoc q̄ð agis vt malediceres inimicis meis vocaui te 7 tu ecōtrario benedicis: vbi glo. colla. sic ait: Nō vult amar⁹ rex bn̄dictionem s̄z maledicta querit: Et subdit rōnē hic dicēs: Est eni de cognatione illi⁹ cui dr̄: Maledict⁹ tu ab oīb⁹ bestijs t̄re. Et rn̄dit balaam ad balaac dicēs: Nō aliud possū loqui nisi q̄ð iusserit dn̄s. q. d. glosa interli. Nō pōt aliud loq̄ cui dn̄s v̄bū in ore posuit. Et ideo subdit. At ille assūpta parabola sua ait. 7c. Jn quo v̄bo rō bn̄dictiōis ex tribus sumit. s. ex parte dei: sui: 7 populi. p⁹ ex p̄te dei dicens: Audi balaac rex filie sephoꝝ: Nō ē de⁹ quasi hō vt mentiat: nec vt filius hoīs vt mutet. Et subdit: Dixit ergo et nō faciat: Locut⁹ est 7 nō implebit vel nō impleuit. Jn q̄bus v̄bis ostendit imobilitas diuine bn̄dictiōis ex trib⁹. p̄mo q̄z de⁹ nō mutat quantū ad intellectum: secūdo nec quātū ad affectū: tertio nec quātū ad factū vel effectum. p⁹ de⁹ nō mutat quantū ad intellectū. vnde dicit: Non ē de⁹ quasi hō vt mentiat. Glo. interli. Quia oīs hō mēdax. 2° nō mutat quantū ad effectū. s. de bono in malū. vnde subdit: nec vt fili⁹ hominis vt mutet. glo. interli. Qui vitijs impedit ne verū sit q̄ð loquat. 3° nō mutat quantū ad effectū vel factū. vn̄ subiūgit. dicit ergo 7 nō faciet 7c. glo. calla. Orige. Cū hoīes nō faciūt que dicūt vitio huiꝰ ne fragilitati mutabiles sūt. de⁹ āt ē īmutabil. Malach. iij. Ego sū de⁹ 7 nō mutor. Glo. interli. s. in natura licꝫ in effectibus eius sit variatio vel mutatio absq̄z variatione dei. Jacobi p̄mo. Apud quē nō ē trāsmutatio. s. in eēntia vel in natura. Et hec rō est quare a deo est solū bonum 7

nõ malũ:quia ei⁹ liberũ arbitriũ est imutabile.nostrum⁹
aũt liberũ arbitriũ ẽ mutabile.ideo de se inclinaᷓ ad ma
lũ. Sed ꝫ videᷓ ꝙ de⁹ sit mutabilis qd̃ q̃druplicit ꝓ
bo. Primo auctoritate Gen̄.vj. Penitet enim me fecisse
hoĩem quẽ creaui. Scd̃o auctoritate hieremie.xviij.Si
penitentiã egerit gens illa a malo suo qd̃ locutus sũ ad
uersus eã agaꝫ ꝛ ego penitentiã sup malo qd̃ cogitauerã
vt facerẽ ei.Tertio auctoritate Jone.iij. Adhuc quadra
ginta dies ꝛ niniue subuerteᷓ.que tñ non fuit subuersa.
Quarto auctoritate Ysaie.xxxviij. Morieris tu ꝛ nõ vi
ues.qui tñ nõ est mortuus: Rñdeo fm̃ Grego.ꝙ deus
mutat sniam ꝛ nõ cõsiliũ: sniam mutat qñ facit aliud q̃
verba videanᷓ sonare:cõsiliũ nõ mutat.i. diuinã ꝑsciam
que eterna ẽ.vbi ergo diciᷓ de⁹ nõ mutari:non penitere:
imobilitas diue ꝑsciente notaᷓ.vbi vero diciᷓ penitere
mutatio snie designaᷓ.vñ illd̃ vbũ. Gen̄.vj.penitet.n.me
fecisse hoiem:dupliciter exponiᷓ:primo sic. Penitet ꝛc̃.
sensus est ad modũ penitentis ago: qꝛ sicut penitens de
aliquo facto illud destruit ꝛ annihilat sic faciã ego.scd̃o
spũalit sic. Penitet me fecisse hoiẽ.i.pena me tenet:mi
hi incũbit sustinere penã ꝛ penitentiã agere ꝓ hoĩe quẽ
creaui. Nõ enĩ põt hic calix transire nisi bibã illũ. Sꝫ
iterũ queres. Nonne vba Jone. Ysaie ꝛ Hiere.a deo in
spirata vt ꝓphetie erant quãtũ ad verboꝝ sniam: Si sic:
ergo imobibile veritate denũciata: quõ ergo sunt muta
ta: Rñdeo ꝛ dico: ꝙ est sententia quã facit locutio. ꝛ sic
fm̃ Jone Jsaie vel Hieremie vl' alioꝝ nõ fuit fmo ꝓphe
ticus:imo quãtũ ad illam locutionẽ fuit fmo falsus. Et
est sentẽtia in qua fit locutio.Et ẽ duplex: qꝛ aut in qua
fit locutio a deo inspirãte:ꝛ tũc ẽ oĩno imutabilis: ꝛ tũc
erat sensus: Niniue subuerteᷓ.i.spũaliter. Morieris.i.
spũaliter.Aut est snia in qua fit locutio a ꝓpheta denũ
ciante: ꝛ tũc est sensus: Niniue subuerteᷓ fm̃ merita mo
rieris tu fm̃ merita: ꝛ hec sentẽtia est falsa absolute sꝫ ve
ra cõditionate.ex eo enĩ ꝙ illa sentẽtia.i. Niniue subuer
tetur: ꝛ morieris tu fuit sub cõditione data.i.si nõ fece
rit penitentiã:ideo mutata illa cõditiõe mutata est snia
Sic ergo pꝫ ꝙ in ꝓphetia Jone: Jsaie: Hieremie ꝛ alioꝝ
vn⁹ sensus absolutus quem facit locutio simpliciter fuit
falsus.Alius fuit sensus absolut⁹ in quo fit locutio a deo
inspirante: ꝛ hic fuit simpliciter ver⁹ ꝛ oĩno imutabilis.
Tertius cõditionat⁹ in quo fit locutio a ꝓpheta denũ
ciante: ꝛ hic est verus sꝫ tñ mutabilis: qꝛ sub cõditione.

Scd̃o ꝑncipaliter dico:ꝙ rõ bñdictionis sumiᷓ ex pte
sui.i.motiui ꝓphete balaꝫ.vñ dixit.Ad bñdicẽdũ addu
ctus sum bñdictionẽ ꝓhibere nõ valeo.Sꝫ cõtra: qꝛ capi
tulo ꝑcedenti diciᷓ: Ueni ꝛ maledic Jacob: ꝓpera ꝛ de
testare israel: Rñdeo ꝛ dico.ꝙ quantũ fuit de intentiõe
balaac: balaam ad maledicendũ adduct⁹ est: tñ quantuꝫ
fuit de intentiõe dei ductus est ad bñdicẽdũ. Tertia
rõ bñdictionis est ex pte populi:ibi Nõ est idolũ in Ja
cob nec videᷓ simulacrũ in israel. In quib⁹ vbis popul⁹
israel cõmendaᷓ a trib⁹.i.a vera noticia: ibi Nõ ẽ idolũ
ꝛc̃.a magna potentia:ibi Cui⁹ fortitudo ꝛc̃.ab optata vi
ctoria:ibi Ecce ppl's vt leena cõsurget. Primo cõmen
daᷓ a vera noticia:ibi Non ẽ idolũ ꝛc̃. In quib⁹ vbis cõ
mendaᷓ a trib⁹.p° a fide. ibi Non ẽ idolũ.i. imago nul
lius rei existẽtis repñsentatiua.ꝑmis ad corinthi.viij.Sci
mus qꝛ nihil est idolũ in mũdo nec videᷓ simulacrũ.i.si
militudo rei existẽtis in natura: ex quib⁹ vbis idolatria
excludiᷓ a cultu dei.Exo.xx. Nõ facies tibi sculptile: ne
q3 oẽm similitudinẽ neq3 adorabis neq3 coles ea. Sꝫ
cõtra:Exo.xxv.diciᷓ:Facies duo cherubin aureos ꝛ ꝓ
ductiles ꝛ pones in vtraq3 parte oraculi:similiter nũqd nos
idolatram⁹ tũ imagines veneramur: Rñdet basilius ꝙ
nõ: qꝛ nõ veneramur imaginẽ:nisi vt exemplar reuerẽ

tiam ipsam ad deũ referẽdo. Et subdiᷓ: Nõ est auguriũ
in Jacob.i. diuinatio a gestu vel a garritu auiũ:nec diui
natio i israel.i.ꝑcognitio futuroꝝ per demões. Re.supra
Diuinatio.2° cõmendaᷓ a munere grẽ.i.a bonitate ꝛ san
ctitate vite:ibi Dñs de⁹ eius cũ eo ẽ.3° cõmendaᷓ a lege:
ibi Et clangor glorie siue victorie regis in illo.nã clãgor
diciᷓ lex: qꝛ in clangore data ẽ:Exo.xix. Clangor bucine
vehementius perstrepebat: qꝛ lex illa timorẽ incutiebat.
Re. supra Lex vetus. Scd̃o ꝑncipaliter cõmendaᷓ a
magna potẽtia:ibi Eduxit eũ de egypto cui⁹ fortitudo si
milis ẽ rinocerontis. Nã rinoceron diciᷓ vnicornus.i.
aĩal hñs vnũ cornu.i cornu.n.regnũ intelligiᷓ:in vnicor
nu vniformitas regni xp̃i: ꝛ per hec potẽtia vl' fortitudo
ppl'i significaᷓ: qꝛ vnitas ꝛ vniformitas facit populuꝫ ꝛ
corpaliter ꝛ spũalit fortẽ.Ubi nota:ꝙ vbi nos habem⁹:
Nõ est idolũ in Jacob ꝛc̃.Alia lr̃a vel trãslatio orige.vt
patꝫ in gl'a.colla.sic ait: Nõ erit labor in Jacob neq3 vi
debiᷓ dolor in israel ꝑ que vt Orige.dicit future vite sta
tus signaᷓ ꝛ denũciaᷓ: hec enĩ vita sine dolore ꝛ labore
nõ trãscurriᷓ vt ad sensũ ꝛ ꝑ experientiã pꝫ etiã in sanct
vt in aplis:martyrib⁹:cõfessorib⁹: ꝛ virginib⁹. Tertio
ppl's israel cõmedaᷓ ab optata victoria: ibi ecce ppl's ꝛc̃.
In quo cõmendaᷓ duplex firmitas vel cõstãtia.i. mẽtis
ideo dicit.Ecce popul⁹ vt leena cõsurget ꝛ corpis: iõ sub
dit:Et q̃si leo erigeᷓ.vbi origenes in glo.colla.sic ait: Ui
deᷓ in his verbis describere cõstantiã ppl'i in triũpho tri
pliciter.p° predatiõe vel expoliatione:ibi Nõ accubabit
.i.dormiet neq3 acq̃escet dõnec deuoret ꝑdã.i.terram ca
naneoꝝ vt q̃si ꝑdã ab hostib⁹ obtineat.Scd̃o in occasiõe
hoĩuꝫ ibi Et occisoꝝ sanguinẽ bibat.i.donec suum deside
riũ sui sanguinẽ suoꝝ hostiũ effũdẽdo extinguat: ꝛ sic satia
tus q̃escat.Spũaliter leo iste ẽ xp̃s Apoc.v.Ecce vicit leo
ꝛc̃. Ipse enĩ xp̃s q̃si leo surrexit: qꝛ mugiuit sito.i.in vtute
sue ptãtis tertia die se suscitauit nõ accubuit donec deuo
raret ꝑdã.i.nõ quieuit nõ cessauit donec educeret aĩas q̃
erãt in inferno ad ꝑadisũ: qꝛ captiuã duxit captiuitatẽ ꝛ
sic fm̃ intẽᷓ scd̃a ꝓphetia balaaꝫ vt ex ꝑmissis pꝫ. ¶ In
tertia ꝓphetia balaam expĩmiᷓ bñdictio ppl'i israel q̃tũ
ad temp⁹ ꝓphetaꝝ ꝛ regũ. CA.XVIII.

d Jxitq3 balaac ad balaam ꝛc̃. Numeri.xxiij. Dic
exponiᷓ tertia ꝓphetia balaam siue expĩmiᷓ cõ
tinẽs bñdictionẽ ppl'i israelitici siue bñficia col
lata pp'lo israelitico q̃tũ ad tẽp⁹ ꝓphetaꝝ ꝛ regũ: vt diᷓ
glo.interli. In qua ꝓphetia tangiᷓ quattuor.i. mutatio
loci:ꝑepatio bñficij vel sacrificij:reuelatio oraculi: pro
nũciatio vbi. Primo tangiᷓ mutatio loci ad maledi
cendũ:ibi Dixitq3 balaac ad balaaꝫ: Nec maledicas nec
bñdicas.Et ille ait: Nũqd dixi tibi ꝙ quicq̃d deus mihi
imparat hoc facerẽ: Et ait balaac ad eũ: veni ꝛ docam te
ad aliũ locum si forte placeat deo vt inde maledicas eis.
vbi glo.colla.sic ait: Rõ quare eũ duxit ad aliũ locũ ẽ: qꝛ
putabat balaac magis decesse diuo ad maledicendũ loci
oportunitatẽ q̃ volũtatẽ: fm̃ errorẽ gentiliũ q̃ putabant
dia stringere locis ꝛ temporib⁹. Et subdit. Cũq3 duxisset
eũ sup verticẽ mõtis phegor.vbi origenes allego.in glo.
colla.sic ait: Quos de⁹ vocat ponit in vertice mõtis syna
q̃ mẽsura vel mãdatũ interꝑtaᷓ fm̃ Hiero.sꝫ balaac deo
Zrũs ponit in vertice mõtis phegor q̃ interꝑtaᷓ delecta
tio in vertice ergo delectatiõis ꝛ libidinis ponit hoies
balaac.amator ẽ enĩ voluptatis magisq3 dei: ꝛ vult eos
excludere a deo.Excludẽs enĩ ꝛ deuoratio dr̃. iõ in here
mũ tendit phegor.i.ad ea q̃ sũt herema ꝛ deserta deo ne
gocia.Sꝫ queriᷓ: quõ potuit balaaꝫ videre ꝛ scire ꝙ pla
ceret deo: Ad hoc rñdet glo.colla.sic dicẽs: Cũ nullũ de
monũ nullã contrariã ptãtẽ vidit assistere vicinis suis
exclusos oẽs ministros mali ꝛ q̃b⁹ vtebaᷓ ad maledicẽdũ

potuit inde intelligere q bonū eēt in cōspectu dei bñdi-
cere israeli. Scđo pncipaliter tangit dispositio seu p-
paratio sacrificij: ibi Dixit ei.s.balaac balaā. Edifica mi
bi septē aras ꝛc. Super quo vbo Orige. in glos.colla.de
istis sacrificijs querit hanc qstionē dicens: Cū hec sacri
ficia demonib⁹ videant dicata cur etiā deo offerre iube
mur vel iubent: vt patz leuitici fere p totū. Ad qđ rñdet
dupliciter. p° sicut libellū repudij dare nō fuit dei volū-
tas nisi pmissiue solū.s.ne peius fieret: etiā cōcessū ē hec
offerre deo ne ea.s.offerrēt demonib⁹. 2° vt sicut per illa
sacrificata demonib⁹ aīe vulnerent: ita per ista sacrifi-
cata deo aīe sanent. Tertio tangit reuelatio verbi cui
fit.qꝛ balaam numeri.xxiiij.in pncipio ca. ibi: Dixit hō
cui obscurat⁹ est oculus.vbi glo.colla.sic ait: Dixit homo
cui obscurat⁹ ē ocul⁹: qꝛ in somnis clausis corporis ocu-
lis angelico ministerio hoc vidit. Rō hui⁹ est: qꝛ aīa nr̄a
quāto magis a corporalib⁹ abstrahit: tāto intelligibiliū
abstractoꝝ fit capacior.vñ in somnis ꝛ alienationibus a
sensib⁹ corporis magis diuine reuelatiōes pcipiūt ꝛ pusio-
nes futuroꝝ: vt dicit be. Tho.pma pte sū.q.xij.arti.xj.vtꝝ
aliqs in hac vita possit deū p absentiā videre: in cor.sol.
in fine. Et subdit glo.colla.vbi supra Dixit hō cui obscu-
ratus ē oculus ꝛc. Oculos vero mētis prim hꝫ aptos: p-
rim clausos q mysteria futura cognoscit sed errorem nō
corrigit: sic iniqui aliud sciētia: aliud morib⁹ agūt: aliud
ore: aliud opere ostēdūt. Quarto tāgit pnūciatio vbi
ibi Q̄ pulchra tabernacula.per tabernacula signāt tri-
bus irrael: per tentoria vero familia in tribubus. ꝛ vocat
tabernacula etiā tentoria populū israel sm temp⁹ pegri-
nationis sue. tabernacula enī ꝛ tentoria pegrināttiū sūt.
Est ergo sensus Q̄ pulchra tabernacula tua.i.trib⁹ pere-
grinantes. ꝛ tentoria tua.i.familie in tribub⁹. tabernacu
la aūt pliriora ꝛ stabiliora sūt q̄ tentoria. ꝛ ideo per ta-
bernacula signāt trib⁹ israel: ꝛ per tentoria familie in tri
bubus: qꝛ trib⁹ israel sunt stabiliores familijs israel. Alia
littera habet q̄ bone dom⁹ tue Jacob: ꝛ tabernacula tua
israel. Hanc aūt bonitatē ostendit in quattuor.s. in deli-
tijs: in diuitijs: in securitate ꝛ in honore p° in delitijs.vñ
dic: vt valles nemerose: vallis enī nemorosa ē deliciosa:
tum pter vmbrā: tū pter viriditatē. 2° in diuitijs: iō
ait: Ut orti iuxta fluuios irrigui orti.n.irrigui.sūt vberri
mi. Jn hac g cōparatiōe intelligit vbertas siue opulētia
ppl̄i israelis. 3° in securitate. ideo dicit: Ut tabernacula
que fixit dn̄s. huiusmodi enī sūt firma ꝛ stabilia. Cuius
rōnē assignat glo.interli.dicēs: qꝛ nō circūferūt oī vēto
4° in honore.vñ dicit: Quasi cedri pe aquas. Cedrus
enī prope aquas maxime crescit in altū in quo excellen
tia honoris designat. cedrus iteruꝫ redolens est: in quo
gloria populi israelitici designatur.

Jn quarta tangit bñdictio populi israel quantuꝫ ad
temp⁹ gratie in xp̄o. CA.XIX.

Sumpta igit pabola rursū balaam ait ꝛc. Nu-
meri.xxiiij. hic exprimit quarta pphetia balaam
vt glo.interli.dicit cōtinēs bñdictionē ppl̄i isra-
elis quātū ad tēp⁹ gratie in xp̄o. Jn qua pncipaliter tan-
gunt duo.s pcedentia pphetiā: ꝛ ipa pphetia. Primo
tangūt pcedentia pphetiā que sūt tria ꝛc.s.cōmotio ani
mi: licentiatio: responsio vel excusatio. p° tangit animi
balaac cōmotio vel pturbatio: ibi Jratusqꝫ balaac ↄtra
balaam cōplosis.i.cōnexis manib⁹ qđ est signū tristicie
ait: Ad maledicendū inimicis meis vocaui te: quib⁹ ecō
trario tertio bñdixisti: vt pꝫ in trib⁹ pphetijs supra. 2° tā-
gitur licenciatio: ibi Reuertere ad domū tuā. decreuerā
quidē magnifice honorare te. sꝫ dn̄s puauit te honore di
sposito. Glos. balaac nō tn̄ intellexit demonū ministerio
sꝫ dei virtute trāsferri ad meliora. 3° tangit rn̄sio vel excu-
satio: ibi Rn̄dit balaaꝫ ad balaac: nōne nūcijs tuis quos
misisti ad me dixi: Si dederit mihi balaac plenū domuꝫ
suā argenti ꝛ auri nō potero pterire sermonem dn̄i dei
mei vel vt boni qđ vel mali pferā de corde meo: sꝫ quic-
quid dn̄s dixerit hoc loquar.vñ glo.colla.sic ait: Sciēs
balaam q nō sibi p ministros solitos responsa deferrē-
tur: sꝫ ab eo qui hꝫ diuīꝫ ptātē recte videtur ptestat⁹ se nō
posse pterire verbū dn̄i vel pferre aliqđ boni vel mali ex
ore suo: qui enī loquit nō pōt sacrificijs vel munerib⁹ p
mutari: ꝛ ideo nō pōt sacerdos munerib⁹ mutari vbi de⁹
munerib⁹ nō mouet. Et cōcludit: Discessurus aūt balaaꝫ
incepit iteruꝫ pphetare ꝛ dicit: Consilium tibi do ꝛc. Et
subdit balaam: Uerūtamē pergēs ad ppl̄m meum dabo
cōsiliū: qđ ppl̄s tu⁹ huic populo faciat extremo tempore.
Ubi glo.colla.sic ait: Quia balaam dei vtute cōstrict⁹ nō
potuit israeli maledicere: volēs tamē mal⁹ ꝛ eris cupidus
regi placere ait: Uerūtamē consiliū dabo tibi qđ fuit vt
mulierib⁹ pulchris se illis exponentib⁹ alliceret israel ad
idolatriā. qđ quidē consiliū hic nō aperuit vel nō expres
sit: sꝫ in fine hui⁹ libri ꝛ precipue. Apoc.ij. vbi sic dr̄: Ha-
beo aduersū te pauca. habes enī illuc tenētes doctrinam
balaam q docebat balaac mittere scādalū corā filijs isra-
el.s.edere de sacrificio idoloꝝ ꝛ fornicari. Jtem
exprimit bñdictio ppl̄i israel quātū ad tēp⁹ gr̄e. CA.XX.

Assumpta igit parabola ꝛc. Nume.xxiiij. hic ex-
primit pphetia balaam cōtinēs vt dixi in capi-
tulo pcedēti bñdictionē ppl̄i israelis quantū ad
tēp⁹ gratie in xp̄o. Jn qua pphetia tāgūt in generali tria.
p° persona describit cui facta est reuelatio: ibi Dixit ba-
laam fili⁹ beor: dixit homo ꝛc. 2° causa subdit quare fa-
cta est reuelatio: ibi Qui nouit doctrinā altissimi ꝛc. 3°
tangit materia de qua facta ē reuelatio: ibi Orietur stella
ex Jacob ꝛc. Primo tangit psona cui facta ē reuela-
tio: ibi Dixit balaam filius beor: Dixit homo cui⁹ obscu
ratus est oculus ꝛc. Jn quo vbo designat in pphetia ba
laam triplex defect⁹.s.aspect⁹: effectus: ꝛ status. Primo
designat in eo defect⁹ aspectus: ibi Dixit hō cui⁹ obscu-
ratus ē oculus.s.carnis sꝫ reuelat⁹ est oculus mentis.per
qđ dat intelligi q in somnis oculis corporeis clausis re
uelationes meli⁹ fiunt. vt patz supra ca. xviij. Scđo desi-
gnatur in eo defectus actus vel effectus: ibi Dixit audi-
tor sermonum dei non factor. ergo non iustus: ad Ro-
ma. ij. Estote factores verbi. non enim auditores legis
iustificabunt: sed factores legis iustificabunt. Et ideo
Jacobi pmo: Estote factores vbi ꝛ nō auditores tm̄. Ter
tio designat in eo defectus status: ibi Qui cadens aper-
tos oculos habet. cadens.s. ad terram per curuam inten-
tionē. Uel aliter spiritualiter: Qui cadēs. Glo.interlini.
Quia intentionē a terrenis nō leuat apertos habet ocu-
los. Glo.interli. Quia per contemplationē in considera-
tione tendit in christo. vbi allegorice vel spiritualiter lo-
quendo sm Grego. ꝛ aliā glo. nota differentiā inter stan
tem: cadentem: ꝛ iacenteꝫ. p° enim boni qui stant in dei
gratia: quia nec peccare debeant oculi eorum ante casuꝫ
patent. 2° iniquus post casum oculos aperit: quia post
culpam iam in penam conspicit: quia malū debuit vita-
re quod fecit: nescit enim impius mala que fecit nisi cuꝫ
pro eis puniri ceperit: ꝛ sic in pena cognoscit ꝛ videt qđ
prius ex culpa cōmiserit. Hec Grego. in glo.colla. super
illo verbo: Qui cadens apertos oculos habet. 3° malus
sepe eternam damnationeꝫ: seu iudicia admiratur: pre-
dicationem celestis patrie cum audit: diligit: ꝛ opera
diuine dispositionis obstupescit. Jacens ergo miracu-
la considerat: quis dei potentiam sciendo pensat sed vi-
uendo non amat. Hec glo.colla. super allegato vbo: Qui
cadens apertos oculos habet ꝛc.

¶ Quare balaam facta ē reuelatio. CA.XXI.

Secundo in pphetia tangit ex parte balaam q̄re ei facta fuit reuelatio: ibi Qui nouit doctrinā altissimi ⁊ visionē omnipotētis videre. vbi origenes in glos.colla.cōcludens sic ait: Scientia ergo balaam p qua vocatus ē de mesopotamie mōtib⁹ ab oriente habebat originem ab excelso. vn̄ ipse nouit naturas aīaliū vel mot⁹ suū vel differētias vociū: ⁊ qd accepit ad sciam bonorū cōtulit ad vsum maloꝝ: veluti si medic⁹ venenari⁹ fiat: ⁊ p remedijs morbos. p sanitatib⁹ mortes inserat. Et cōcludit in fine dicēs: Ex his oīb⁹ concludit quō balaam dixit de semetipso. s. vt intelligat q ordo toti⁹ sciē ab ipso cepit exordiū: sꝫ vitio humane nature cōspirātib⁹ ⁊ surripientib⁹ demonib⁹ in perniciē versa sūt que pro vtilitate cōcessa sūt. Hec orige. vbi supra. ¶ De q̄ materia facta est balaam reuelatio. s. de xp̄i humanitate.

Tertio in pphetia tangit materia CA.XXII de q̄ balaam facta ē reuelatio ibi. s. nume. xxiiij. Orietur stella ex iacob: ⁊ cōsurget vga de israel: ⁊ percutiet duces moab ⁊c̄. Sup quo vbo orige. in glo.colla. sic ait. Ordo quoqꝫ pphetie balaam ibi oñdit q dicit vel pdicit de trib⁹. s. de xp̄i humanitate: de xp̄i deitate: vt vtriusqꝫ euidēter pphetatū appareat. ⁊ de vtriusqꝫ ptāte. Primo dicit vel loquit de xp̄i hūanitate: ibi Orietur stella ex iacob. Glo. interli. Orietur stella quā viderūt magi in oriente. Et orige. in glo.colla. sup illo vbo Orietur stella ex iacob sic ait: De hac stella ex iacob in euangelio dr̄: Ob veniēs stetit vbi erat puer: Math. ij. vbi Chryso. super Matth. sic ait ibidē: Quid aūt mirū si sole iusticie oriturō stella ministrabat diuina. stetit eni supra caput pueri. q. d. Hic ē puer: vt q loquēdo mōstrare nō poterat stādo mōstraret. Scdo loquit vel pdicit de xp̄i diuitate: ibi. Et cōsurget virga de israel. Glo. interli. i. diuinitas xp̄i egredietur de radice iesse de q̄ dr̄ in psal. Reges eos in virga ferrea. Remigi⁹ in glo. In vga ferrea. i. in iusticia inflexibili ⁊ in ptāte regali. Nō eni flectit ad dexterā remissionis nec ad sinistrā crudelitati: vt nō excedat rectitudinē misericordie in nō puniēdo malos nec excedat rectitudinē iusticie declinādo in seueritatē in puniēdo supra cōdignū. vn̄ in psal. xliiij. Uirga directionis vga regni tui. vbi Augu. in glo. sic ait: Judiciaria ⁊ regalis ptās ē vga directiōis q̄ distortos dirigit. Hec ē regula diuine eqtatis que vere recta ē ⁊ nūqꝫ curuat: hec iustos regit: iniquos percutit. Nemo ergo sibi de misericordia xp̄i blandiat multū: q vga directiōis ē ei. si alios regit: alios ⁊ cōterit regit spūales: cōterit carnales: sic dilige misericordē: vt velis eē veracē. Uere ea vgo directiōis: q dilexisti iusticiā ⁊ odisti iniquitatē: q nō solū in te iust⁹ ea sꝫ in alijs diligis iusticiā ⁊ nō odis hoīes: sꝫ iniquitatem. Hec Augu. vbi supra. Tertio balaam fm glo. in hac pphetia agit vl pdicit de vtrius qꝫ nāe in xp̄i ptāte: ibi Et pcutiet duces moab. In qb⁹ vbis p⁹ oñdit ptatē xp̄i quātū ad deletionē vitioꝝ: ibi Et pcutiet duces moab. Glo. interli. i. nequitias spūales vitia. s. in eis. 2° q̄tū ad debellationē hostiū ibi: Uastabitqꝫ oēs filios seth. Glo. interli. i. gen⁹ humanū: captiuā eni ducit captiuitatē. 3° q̄tū ad subiectionem spirituū ibi Et erit idumea possessio ei⁹ Glo. interli. Idumea. i. caro q̄ aū spiritui regnabat erit possessio ei⁹. i. caro obediet rōni ⁊ virtuti. 4° quātū ad saluationē boīꝫ ibi Hereditas seir cedet inimicis suis. Glo. colla. allegorice vel spūaliter. Edom caro intelligit q̄ mō spiritui aduersat ⁊ ē inimica ei⁹. Sꝫ in aduētu xp̄i cū subiecta fuerit caro spiritui per resurrectiōis spem: ipsa etiā caro ad hereditatē ptinet siue veniet. Et cōcludit dicēs: Nō eniꝫ sola aia sꝫ etiā caro. q̄ aliqn̄ fuerat inimica aie p obedientiam spūs consors future beatitudinis existet. vnde alia glo.colla. ibidē sic ait: Cū. s. stella oriet ex Jacob surget hō ex israel. s. q ē ver⁹ de⁹ ⁊ ver⁹ hō: In psal. lxxxvi. Hō natus est in ea: ⁊ ipse fūdauit eā altissim⁹. In quo vbo notatur vnio duaꝝ naturaꝝ. In vna psona xp̄i. Ecce natura humana hō: Matth. j De qua nat⁹ ē iesus q̄ vocat xp̄s. s. hō cōdit⁹: deus cōditor: q ipse ⁊c̄. Et delebit amalech. i. semen ei⁹ pibit: ⁊ erit idumea possessio. i. cū veniet xp̄s ⁊ cultū idoloꝝ destruet: ⁊ demonū ptātē subijciet: ⁊ aīas a diabolo captas ⁊ in inferno detētas liberabit ⁊ aīas sic cū corporib⁹ ad paradisū ducet ⁊ beatificabit.

¶ Septimū gen⁹ pphie ē repletio spūsci. CA.XXIII.

Septimū gen⁹ pphetie ē repletio spūssancti. Que quidē pphetie vel qd genus pphetie pōt sumi fm differentiā pphetici influxus: q influx⁹ q̄tū ad illustrationē intellect⁹ significat p repletionē spiritus sancti: sicut pene apud oēs pphetas. Hec septē genera pphetie supra posita. s. in capi. pcedentib⁹ assignat Isidor⁹ viij. lib. etymo. c. viij. de pphetis. Et beat⁹ Tho. allegat ea scda scde. q. clxxiiij. arti. j. vtꝫ pphetia cōueniēter diuidat in so. iij. ar. vn̄ Grego. sup Ezech. de hac repletione. i. illustratiōe intellect⁹ pphete a spūscō loquēs sic ait: Cōsidero pñs noui ⁊ veteris testamēti. s. dauid: danielē: amos: petꝝ: ⁊ paulū: mattheū: ⁊ aptis oculis fidei intueor. Implet nāqꝫ spūs puerū citharedū ⁊ psalmistā facit: implet abstinētē puerū ⁊ iudicē senū facit: implet pastorem armētariū ⁊ pphetā facit: iplet piscatorē ⁊ principē aploꝝ facit implet psecutorē ⁊ doctorē gentiū facit: implet publicanū ⁊ euāgelistā facit. Et cōcludit dicēs: Qz ergo insom sum⁹ q̄ hūc spm̄sanctū non inquirimus.

¶ Circa pphetiā nota tria ⁊ primo dignitatis excessū.

Ad maiorē tn̄ euidentiā pdictoꝝ CA.XXIIII. circa pphetiaꝫ nota tria. s. excessus dignitatem. gradus variciatē: pfect⁹ multiplicitatē. Primo circa pphetiā nota dignitatis excessū. Cū eni de rōe pphetie sit supnaturalis pcognitio futuroꝝ: ⁊ visio vl' cognitio sit triplex. s. corpea: imaginaria: ⁊ itellectiua. Illa pphetia q per lumē diuinū reuelat ⁊ cogscit aliq̄ supernaturalis veritas visiōe intellectiua ē altior illa pphetia qua cognoscit visione corpea ⁊ imaginaria: qd triplicit pbo. p° auctoritate hiero. in glo. in pncipio psalterij sic dicētis: Ille modus pphetie ē ceteris dignior qn̄. s. ex sola sancti spūs inspiratiōe remota oī exteriori adminiculo facti vel dicti vel visionis vel somnij pphetat. 2° hoc idē ostēdo rōe sic: Tanto pphetia ē dignior quāto manifestatio veritatis sup hoīem existētis ē potior. Sꝫ manifestatio vitatis diuine que fit fm nudā cōtemplationeꝫ ipsi⁹ veritatis ē potior illa que fit silitudine corpaliū rerum: q talis magis appropinquat ad visionē priē: scdm quā in essentia dei vitas ɔspicit. ergo ⁊c̄. 3° hoc idē ostēdo silitudine sic: Sicut enim in doctrina humana auditor vel discipul⁹ ostendit eē melioris intellect⁹ qui veritatē intelligibilē a magistro capere pōt: qꝫ ille q̄ indiget exemplis sensibilib⁹ ad hoc manūduci. Sic illa pphetia ē maior vel altior in q̄ supnālis veritas cōspicit fm intellectualē vtutē: qꝫ illa in qua cōspicit vitas supnālis visione corpea vl' imaginaria. Hec. b. Tho. scda scde. q. clxxiij arti. ij. vtꝫ pphia q̄ hꝫ visionē intellectualē sit ceteris excellentior: argumento contra: ⁊ in cor. solu.

¶ Qz sex sunt gradus prophetie. CAXXV.

Secūdo circa pphetiā nota varietatē gradū. Sūt sex grad⁹ pphie. Prim⁹. n. ⁊ infim⁹ grad⁹ pphetie ē cū aliqs ex interiori vl' supiori instinctu vel influxu luīs mouet ad aliq̄ exteri⁹ faciēda sic de sampsone dr̄: Judicū. xv. q irruit spūs dn̄i i eū. Et sic solēt ad ardorē ignis ligna cōsumi: ita ⁊ vincula qb⁹ erat ligat⁹ dissipata sūt ⁊ soluta. Rō aūt q̄re hic grad⁹ ē minim⁹ ē: quia

magis ꝓpriū est pphetie cognitio q̄ȝ opatio. Secūdꝰ gradus pphetie ē inter somnū ⁊ vigiliā: nā illa ē altior prophetia in q̄ melꝰ supnālis cognitio manifestat̄. sed hoc magis fit vigilādo q̄ȝ dormiēdo. Cuiꝰ rō ē: q̄ȝ maior vis vel virtꝰ ꝓphetici luminis eē videt̄: q̄ aīam circa sensibilis occupatā in vigilādo abstrahit ad supnālis: q̄ȝ illa q̄ aīam hoīs abstractā a sensibilibꝰ inuenit in dormiendo. Tertiꝰ gradus pphetie ē inter illū q̄ audit vba exp̄mētiā intelligibilē vitatē: ⁊ illū q̄ vidit aliq̄s res imaginarias significatiuas vitatis: q̄ȝ altior gradꝰ pphie videt̄ qñ ꝓpheta audit vba exp̄mētia intelligibilē veritatē: vt patȝ supra ca. p̄cedē. q̄ȝ qñ videt aliq̄s res imaginarias significatiuas vitatīs sicut septē spice plene signāt septem annos vbertatis. In q̄bꝰ etiā signis tāto videt̄ etiā ꝓpheta esse altior: q̄to signa sūt magis exp̄ssa sicꝫ hieremias vidit incēdiū ciuitatis sub siltudie olle succēse. Hiere. j. Quartus gradꝰ pphetie ē inter vidētē signa ⁊ audiētē vel videntē sibi loquētē: q̄ȝ altior gradꝰ pphie ē qñ ꝓpheta nō solū audit signa vboꝝ vel factoꝝ sȝ etiā videt in vigilādo vl̄ dormiēdo aliquē sibi loquētē vl̄ aliq̄d sibi demōstrātē: q̄ȝ p̄ hoc oñdit̄ ꝙ mēs ꝓphete magis appropinquat ad cām reuelātē. Quintꝰ gradꝰ pphetie pōt attēdi ex cōditione eiꝰ q̄ videt̄: q̄ȝ altior gradꝰ pphetie videt̄ esse si ille q̄ loq̄t̄ vel demōstrat siue in vigilādo siue in dormiēdo videat̄ in spē angeli: q̄ȝ si videat̄ in spē hoīs. Sextus gradꝰ ꝓphetie adhuc oībꝰ p̄dictis altior ē: si ille q̄ loq̄t̄ vl̄ demōstrat aliq̄d videat̄ in vigilādo vl̄ dormiēdo in spē dei: fm̄ illud Isaie. vi. vidi dn̄m sedentē ⁊c. Hec. b. Tho. scda scōe. q. clxxiiij. arti. iij. vtrȝ gradꝰ pphetie possint distingui fm̄ visionē imaginariā: in corp. solu. ¶ Q: donū pphie dat̄ hoī duplici rōne. **CA. XXVI.**

Tertio circa ꝓphetiā nota vtilitatis subiectū. Nā donū ꝓphetie dat̄ hoī duplici rōne. Una ē propter sui vtilitatē. s. ꝓpter ꝓprie mētis illustrationē. ⁊ hi sūt in quoꝝ aīas sapiētia dīna p̄ grām gratūfacientē se trāsferēs amicos dei ⁊ ꝓphetas ꝯstituit: vt dr̄ sapientie. vij. Scda rō ē ꝓpter alioꝝ vtilitatē. Nā q̄dā donū prophetie recipiunt solū ad alioꝝ vtilitatē directe q̄si instra opationis dīne: qd̄ dupliciter ꝓbo. s. rōne: ⁊ auctē. Prio rōne sic: Ista ē dr̄ia inter grām gratūfaciētē ⁊ grām gratis datā: q̄ȝ grā gratūfaciēs dat̄ ꝓpter vtilitatē suipsiꝰ. sȝ grā gratis data dat̄ ꝓpter vtilitatē alioꝝ: ergo ⁊ ꝓphetia fm̄ illud apli p̄ma ad corinthi. xij. Unicuiqꝫ vīn datur māifestatio ad vtilitatē. s. alioꝝ. Scdo h̄ idem ꝓbo auctē Hiero. sup Math. sic dicentis: Prophetare: demonia eijcere: vtutes facere: interdū nō ē eiꝰ meriti q̄ opat̄: sȝ vel innocatio nois xp̄i hoc agit: vl̄ ob cōdēnationē eoꝝ qui innocāt vel ad vtilitatē eoꝝ q̄ vidēt ⁊ audiūt cōcedit̄: et lȝ hoīes despiciāt signū faciētes: tn̄ deū honorāt ad cuiꝰ innocationē fiūt tāta miracula. Nā ⁊ balaaȝ nūeri. xxiij. ⁊ ibidē. xxiiij. ⁊ saul p̄mi regū. x. Num ⁊ saul inter ꝓphetas: ⁊ caiphas. Joh. xj. Et in actibꝰ aploꝝ: Filij cephe videbant̄ eijcere demonia ⁊ iudas aplus cū anio ꝓditoris multa signa inter ceteros aplos fecisse narrat̄. Hec Hiero. vbi supra. vn̄ ⁊ Math. vij. dr̄. Nōne in noīe tuo prophetauimꝰ: ⁊ in noīe tuo demonia eiecimꝰ: ⁊ in nomīe tuo vtutes multas fecimꝰ: ⁊ tūc cōfitebor illis ꝙ nunq̄ȝ noui vos: discedite ⁊c. In q̄bꝰ vbis facit duo. Prio ostēdit quā in p̄senti mali habuerūt ptātē dicēs: Nōne i noīe tuo ⁊c. In q̄bꝰ vbis oñdit̄ maloꝝ ptās triplicit̄. p̄° ex pte fm̄ōis. vn̄ dicēt: Nōne in noīe tuo. i. in inuocatiōe vtutꝭ nois tui pphauimꝰ. i. futura p̄dixim̄ qd̄ grē gratis date ⁊ nō grē gratūfaciētis: cuȝ hec fiūt grā in reprobis: vt in balaam: saule. caipha: vt pȝ supra. Scdo ostēdit maloꝝ ptās ex pte corpis: q̄ȝ sir̄ dicēt: Nōne in noīe tuo vt supra demonia ab obsessis corporibꝰ eiecimꝰ: 3° ostēdit̄ maloꝝ ptās ex pte opis. Unde sir̄ dicēt: Nonne in noīe tuo vtutes. i. miracula multa fecimꝰ. Scdo oñdit mercedē vel retributionē quā in futuro habebūt: ibi Et tūc cōfitebor illis q̄ȝ nō noui vos. Glo. interli. Nō noui vos sȝ reprobaui. Cuiꝰ rōnē assignat glo. colla. ibidē dicēs: Nō nouit lux tenebras: q̄ si aspiceret tenebre nō eēnt. Et augu. ibidē: Scit reprobos quos cognoscēdo iudicat non approbat. vn̄ nō noui vos noticia approbatiōis: lȝ nouerim noticie itelligētie simplicis: q̄ȝ nouit oīa bona ⁊ mala entia ⁊ nō entia. Hec. b. Tho scda scōe. q. clxxij. art. iiij vtrȝ bonitas moralis req̄rat̄ ad ꝓphetiā: in so. p̄mi argu. ⁊ in euāgelio sup Math. vbi supra. ¶ Q: triplex est ꝓphetia. s. predestinatiōis ⁊c. **CA. XXVII.**

Sciendū sicut dicit Hiero. in glo. colla. super illo vbo Math. p̄mo: Ecce vgo concipiet ⁊c. ꝙ triplex ē ꝓphetia. alia ē p̄destinatiōis: alia p̄cognitiōis p̄sciē: alia cōminatiōis: alia ꝓmissiōis q̄ in prophetie cōminatiōis includit̄ vt patebit. Prima ꝓphetia ē ex p̄destinatiōe dei q̄ ē bonoꝝ tm̄ ⁊ quā necesse ē oībꝰ mōis euenire: vt sine nr̄o arbitrio impleat̄ vi hec de qua agit̄ hic. s. ecce vgo cōcipiet: q̄ ē de futuro ⁊ infallibilis. Cuiꝰ rō ē: q̄ȝ fm̄ Damasce. deꝰ p̄destinat ea q̄ nō sūt in nobis. s. ex nr̄o arbitrio. Scda ꝓphetia ē ex p̄scia dei cui nostrū admiscet̄ arbitriū q̄ ē bonoꝝ ⁊ maloꝝ: vt sūt faciēda p̄ liberꝫ arbitriū. Tertia ē ꝓphetia cōminatiōis q̄ fit in signū dīne aīaduersiōis: de q̄ Hiere. xviij. Repēte loq̄r aduersū gentē istā vt eradicē ⁊c. Quarta ē ꝓphetia ꝓmissionis q̄ ē signū dilectiōis dīne ⁊ ꝓmotionis ad bonū: de q̄ Hiere. xviij. imediate subdit̄: Et repente vel subito loq̄r de gēte ⁊ regno vt edificē ⁊ plantē illud ⁊c. tn̄ q̄ȝ p̄destinatio ē sub p̄scia: cōp̄hendit̄ sub ꝓphetia cōminationis: q̄ȝ eadē rō ē vitatis in vtroqꝫ: denoīat̄ tn̄ magis a cōminatiōe q̄ȝ deꝰ p̄mior ē ad relaxandū penā quā cōminat̄: q̄ȝ ad subtrahēdū ꝓmissa bñficia q̄ subtrahere cōminat̄ ⁊ iō in p̄ncipio psalterij glo. Cassio. ponit tm̄ duas spēs ꝓphetie dicēs: Alia ꝓphetia ē fm̄ p̄sciam dei quā necesse ē oībꝰ mōis impleri etiā fm̄ tenorē hoꝝ vboꝝ vt illa: Ecce vgo cōcipiet ⁊c. Alia ꝓphetia ē fm̄ cōminationem vt Quadraginta dies ⁊ Niniue subuertet̄ q̄ nō fȝ vboꝝ sup̄ficiē sȝ tacite intelligētie signationē implet̄. Hec be. Tho. scda scōe. q. clxxiiij. arti. j. vtrȝ ꝓphetia conuenieter diuidat̄: in so. ij. argu. ¶ Q: ꝓphetia cōminationis ⁊ ꝓmissiōis nō semp implet̄. **CA. XXVIII.**

Supposito ergo ex p̄missis ꝙ ꝓphetia q̄ ē fȝ dei p̄sciam semp implet̄: q̄ȝ ē infallibilis vt ꝓbat̄ supra p̄scia: intendo hic ꝓbare quō ꝓphetia cōminatiōis ⁊ ꝓmissiōis nō semp implet̄ qd̄ ꝓbo dupliciter. s. rōe: ⁊ auctoritate. Primo rōe sic: Prophetia cōminatiōis vl̄ ꝓmissiōis ē p̄cognitio ē futuri euētꝰ vl̄ effectꝰ in sua cā. ⁊ q̄ȝ ordo cāe ad effectū q̄ñqꝫ alijs supueniētibus impedit̄. s. ꝙ effectꝰ nō sequit̄ ex sua cā: iō ꝓphetia cōminatiōis vel ꝓmissiōis nō sp̄ implet̄: sȝ variat̄ variatis cāis. Scdo hoc idē ꝓbo auctē Hiere. xviij. vbi primo loquēs de ꝓphetia cōminatiōis sic ait: Repēte loq̄r ⁊c. Scdo loquēs de prophetis ꝓmissiōis imediate ibidē subdit dicēs: Et subito loquar. p̄° igit̄ loquēs de prophetia cōminatiōis sic ait: Repēte loq̄r aduersus gentē ⁊ aduersus regnū: vt eradicē ⁊ disperdā ⁊ destruā illud: si penitētiā egerit gens illa a malo suo qd̄ locutꝰ sum aduersus eā: agā ⁊ ego pniam sup malo ꝙ cogitaui vt facerē ei. In q̄bꝰ vbis p̄mittit siltudinē dei ⁊ figuli: ibi Et sic lutū in manu figuli sic vos in manu mea. vbi nota: ꝙ inter figulū ⁊ deū ē ꝯueniētia ⁊ dr̄ia. Prio ē dr̄ia vl̄ dissilitudo ad m̄a. p̄° q̄ȝ deꝰ ex nihilo facit materiā: figulus p̄supponit. 2° q̄ȝ deꝰ nō solū ē cā fieri sȝ totiꝰ esse: ⁊ iō cessante dei influētia in momēto deficit creatura: figulꝰ aūt ē cā

fieri vasis: ⁊ iō cessante actiōe figuli vas nō defecit. 3° q₂ de⁹ agit in nō tpe.s.in istāti: q₂ nō agit p motū: ex quo p bat eē infinite vtutis. figul⁹ aūt agit in tpe q₂ p motū: et sic vtus ei⁹ ē limitata. 4° q₂ id qd̄ de⁹ annihilat idē nūero repat vel pducit. figul⁹ aūt vel agēs creatū nō: q₂ inter destructionē ⁊ repationē tēp⁹ ē mediū ⁊ aliud numero. Scđo dico: ꝙ inter deū ⁊ figulū ē ꝯueniētia q̄ntū ad tria. p° q₂ figulus sub libera volūtate vas facit. ad Ro. ix. An nō bȝ ptātē figul⁹ ⁊c̄. Sic de⁹ oīa q̄ fecit nō necessario sed sua libera volūtate libere facit. 2° q₂ sicut figul⁹ sua libera volūtate libere vas a se factū ⁊ formatum dissipat: sic de⁹ libere creaturas a se factas ānihilat. 3° q₂ sic̄ figulus vas dissipatū reformat: ita meli⁹ ⁊ pfecti⁹ facit de⁹ vt predixi: vbi nota: ꝙ sic̄ figul⁹ vas facit sup rotā: sic deus nos fecit sup terrā in p̄senti vita. Sic̄ eni rota in motu suo in p incipit ab eodē ⁊ terminat̄ sic vita nr̄a: Gen. iii. Puluis es ⁊ in puluerē reuerteris. In quo p̄mo notat̄ vilitas q₂ puluis: q̄d ergo supbis terra ⁊ cinis. Scđo fragilitas: q₂ in puluerē reuerteris. Sic̄ eni puluis p humorez coadunat̄ ⁊ cōiungit̄: deficiēte tn̄ humido nāli corrūpit̄: dissipat̄ āt vas figuli duplici rōe. vna ē ex motu rote lordinato: alia ē ex figuli libero arbi. vl' bn̄placito: Sic spūaliter hō dissipat̄ ⁊ quo ad corp⁹ dissipat̄: ⁊ quo ad aīaȝ deformat̄ ex motu. i. ex affectu aīe inordinato. s. ex pctō: Isa. xxx. Subito dū nō sperat̄ veniet cōtritio. scđo ex dei bn̄placito: ⁊ hoc ē qđ subdit: Repēte. s. nō deliberādo non cōsiliādo loquar aduersus gentē vni⁹ lingue ⁊ aduersus regnū qđ mai⁹ ē: q₂ in vno regno plures gētes sunt: ⁊ q̄d loq̄r vt eradicē ⁊c̄. In quo v̄bo tāgūt̄ duo. p̄mo cōminatio. s. platio sn̄ie: ibi Ut eradicē. scđo tāgit̄ reuocatio sententie: ibi si pn̄iam egerit ⁊c̄. Ubi nota: ꝙ oēs iste cōminatiōes sūt cōditiōales. s. si pn̄iam nō egerit ista faciam. Primo igit̄ tāgit̄ cōminatio. i. platio sn̄ie: ibi Repēte loq̄r aduersus gentē ⁊ regnū vt eradicē ⁊c̄. Qđ duplicit̄ exponit̄. p° l'raliter sic. Ut eradicez de terra bona ppria auferēdo Et destruā depdatos affligēdo ⁊ disperdā afflictos vel captiuādo vel de ciuitate expellēdo. 2° exponit̄ spūaliter sic: De⁹ q̄n voluerit cōminat̄ eradicare ab oī bono destruere pmittēdo ꝙ cadat in malū vel pctm̄: disperdere pmittēdo ꝙ non solū in vnū ȝ in multa pctā cadat. Scđo tangit̄ mutatio vl' reuocatio sn̄ie. ibi Si penitētiā egerit gens illa mala ⁊c̄. In quo v̄bo tangūt̄ tria. s. culpa: pn̄ia: indulgētia vel venia. Si pn̄iam egerit gēs illa mala a malo sue culpe. s. detestādo ⁊ cauendo sic̄ eni medicina infirmo soli ē necessaria: ita penitentia pctōri. Et ait: A malo. i. a pctō suo qđ locut⁹ ē aduersus eā. s. peccatū improperādo: q₂ de⁹ nihil improperat vl' vituperat nisi culpā. Su huiūgi: Agā ⁊ ego pn̄iam sup malo qđ cogitaui vt facerē ei. q. d. q̄si penitentē me ostēdā. Et de quo subdit dicēs: Et de malo qđ locut⁹ fuerā ei. s. cōminādo nec eni in deo ē afflictio aīe pprie neq₃ mutatio cōsilii: ȝ mutatio sn̄ie in effectu. vn̄ ozee. xi Cōuersū ē in me cor meū: pariter ꝯturbata ē penitudo mea: nō faciā furorem ire mee. In quo v̄bo tāgūt̄ duo. s. mutatio sn̄ie ⁊ ostēsio misericordie. p° tangit̄ mutatio sn̄ie: ibi Cōuersū ē i me vbi Hiero. sic ait: Cu dirā imo crudelē sn̄iam ptulisset rursū parētis affectu misericordia vincit̄ ⁊ austeritatē iudicis mitigat pietas plis: viscera misericordie non possunt pati: vt ita deleat̄ ppl's. vn̄ dicit: Cōuersū ē in me cor meū. i. ex mea pietate ⁊ nō ex aliquo eoꝝ merito nō exequar sn̄iam iusticie platā. vn̄ Gilbert⁹: Cor dei in se q̄rit̄ tū ex seipso in pietatē reflectit̄. Et subdit: Pariter cōturbata ē penitudo mea. q. d. Sic̄ penitēs faciā illud qđ vobis facere pposui. vn̄ 2° tangit̄ exhibitio misericordie ⁊ mitigatio iusticie. ibi Nō faciā furorē ire mee. i. id qđ pposui facere iuxta furorē meū: ⁊ hoc ē qđ postulat̄: Pie re. x. iuxta finē. Corripe me dn̄e verūtn̄ i iudicio ⁊ nō in furore tuo: ne forte ad nihilū redigas me. In quo tria petit vel facit. p° petit pn̄ie emēdationē: ibi Corripe me domine. q. d. flagellare: punire: emēdare p̄ncipaliter ē in te ⁊ ideo corripe me dn̄e. 2° petit decētē moderationē: ibi Uerūtamē in iudicio ⁊ nō in furore tuo. nā iudiciū ē cū quodā moderamine: furor vero cū excessu. 3° ondit euidentē rōnē: ibi Ne forte ad nihilū redigas me: relinquēdo sine oī spe. Glo. colla. q. d. Que pant̄ magna sūt ⁊ maiora meremur: ȝ corripe me vt pr̄ filiū: nō affligas me vt hostis inimicū castigas eni oēm filium quē recipis ⁊ oī dolore ⁊ flagello emendas: vt in psal. vi Dn̄e ne in furore tuo arguas me neq₃ in ira corripias me. vbi Augu. i glo. ponit differētiā inter corripi ⁊ argui dicēs: ꝙ argui ē puniri ad dānationē. corripi vero ē puniri ad emēdationē Ira aūt vel furor ē mot⁹ animi puocat⁹ ad penā iferēdā Petit ergo dicēs. Dn̄e ne i furore tuo arguas me. h̄ ē ne in pena eterna me punias. Neq₃ i ira tua corripias me h̄ ē ne penā purgatorii mihi infligas. vbi ondit ex p̄dictis ꝙ argui graui⁹ ē ⁊ peius q̄ corripi. Et sciēs horrēdū eē incidere in man⁹ dn̄i orat: Dn̄e hic seca. hic vre me. i. in presenti me punias: vt ineternū parcas. ergo dn̄e ne in furore tuo arguas me ⁊c̄. Hec Augu. in glo. ibidem.

## De pphetia pmissionis. CA. XXIX.

Fecūda est pphetia pmissionis: de qua īmediate p⁹ pphetiā cōminatiōis subdit̄: Hiere. xviii. ibi. Et subito loquar de gente ⁊ regno vt edificē ⁊ plantē illud. Si fecerit malū in oculis meis vt non audiat vocem meā penitentiā agam sup bono qđ locutus sum vt facerē ei. In quib⁹ verbis tangunt̄ tria. s. promissio alliciens: conditio impediens: reuocatio vel mutatio cōueniens. Primo tangit̄ promissio alliciens. Sicut eni mali cōminatione ⁊ timore pene retrahunt̄ a malo: ita bene dispositi pmissione ⁊ amore iusticie alliciunt̄ ⁊ puocant̄ ad bonum. ⁊ hoc est qđ dicit ibi: Et subito loq̄r de gente ⁊ regno: vt edificem. s. conuertendo a malo: et plantem. s. cōfirmando in bono. vnde aplus prima ad corinthio. iii. Dei agricultura estis: dei edificatio estis. Qđ verbū Augu. in glo. duobus modis exponit. p° sic: Dei agricultura estis dum extirpant̄ vitia: ⁊ dei edificatio in positione virtutū. 2° sic: Nos sumus dei agricultura quia colit nos ad fructū: ⁊ edificium: quia qui nos colit habitat in nobis: ⁊ ita idem est ager ⁊ edificiū quod nō est in rebus visibilib⁹. Hec Augu. vbi supra. Secūdo tangitur conditio impediens: ibi Si fecerit in oculis meis malū vt nō audiat vocem meā. In quo tangitur duplex peccatū. s. transgressionis: ⁊ omissionis. p° transgressionis: ibi Si fecerit malū. s. culpe. Nam s̄m Augu. duplex est malū. vnum qđ patimur ⁊ hoc est malū pene: ⁊ aliud quod facimus: ⁊ hoc est malū culpe. Re. supra Peccati capitulo. Et subdit. In oculis meis. glo. interli. quia oia video. 2° tangitur peccatū omissiōis: ibi Ut non audiat vocez meā. glos. interli. id est precepta mea. Tertio tāgit̄ mutatio vel reuocatio conueniens: ibi Et ego agam penitentiam super bono quod locut⁹ sum vt facerē ei Glo. interli. Penitentiā ago. id est nō dabo illis. s. malis ⁊ impenitentibus bonum qđ locutus sum vt facerem vel vt darem: quia talib⁹ non promisi sed solum bonis ⁊ penitentib⁹. Sed forte argues ꝙ penitētia non sit in deo: q₂ primo regum. xv. dicit̄. Porro triumphator in israel non parcet ⁊ penitudine non flectet̄. Et probat dicens: Neq₃ eni homo est vt agat penitentiā. Glo. interli. Neq₃ hō ē quis immutabilis est: ⁊ s̄m iusticiā ⁊ veritatē omnia iudicat. ergo ⁊c̄. Respondeo ⁊ dico: ꝙ penitētia ppe accepta nō ꝯuenit deo qđ pbo duplici rōe. Prima ē: q₂ pn̄ia est species tristicie: que cuȝ sit de malo aliquo imminenti vel

priti: deo nō cõuenit qui ē bonū sūmū. Secūda rō est: qȝ pnia mutationē affectus vel volūtatis importat que deo repugnat. Dec. b. Tho. contra gentiles libro. i. ca. lxxxix. qꝫ in deo nō sūt passiones affectuū: iuxta mediū ca. Sed improprie vel methaphorice ꝓpter similitudinē alicuius affectus quē facit vel destruit penitens dicit apud nos: vt patebit ca. sequenti: sic ꝛ interdū deus penitēs dicit. vñ glo. colla. sup illo verbo Biere. xviij. Repente loquar ꝛ subito loquar ꝛc. sic ait: Per hec verba liberum signat arbitriū dicens se annūciare genti ꝛ regno mala ꝛ rursū bona nec tñ ventura: sȝ in contrariū mutatis euenire cōtraria: nō qꝫ hoc ignoret: sȝ qꝫ hoīem sue volūtati dimittat vt merito suo recipiat vel pmia vel penas. Et subdit: Non tñ totū bonum est hoīs sȝ diuine largitatis. ita eñ seruatur libertas arbitrij vt in oībus excellet gratia saluatoris. vñ i psal. cxxvi. Nisi dñs edificauerit domū ꝛc. vbi Aug. sic ait: Nisi dñs. i. xp̄s edificauerit domū. que domus est cōscientia vel aïa vel populus dei. Inuanū laborant ꝛc. qȝ neqȝ qui plantat neqȝ q rigat est aliqd: sȝ qui incrementū dat deus est. ꝛ ait Aug. ibidē: Ad hanc domū ascendit oīs qui ꝓficit. Ab hac descendit ꝛ cadit oīs qui deficit. Amando deū ascendis. Amādo seculū cadis ꝛ ad Ro. ix. Nō volentis neqȝ currentis sȝ miserētis dei Dec in glo. sup verbo Biere. xviij. Repente ꝛc.

¶ Q quedam noīa dicunt de deo ꝓprie: quedā methaphorice: quedā translatiue. CA. XXX.

a D maiorē autē euidentiā nota: qꝫ nominū quedam dicunt de deo ꝓprie: quedā methaphorice quedā translatiue. Primo eñ illa noīa dicūt de deo ꝓprie que ꝑfectionē importāt cū modo supereminentie sicut sūmū bonū: ꝛ pmū ens vel pma causa ꝛ alia huiusmodi ꝛ hec conueniūt soli deo: vt dicit btūs Tho. contra gentiles libro pmo ca. iij. que noīa pñt pdicari de deo. Scdo quedam noīa dicunt de deo ꝛ creaturis nō quidē equiuoce: tñ qȝ in his que de aliquibus pdicant equiuoce nullus ordo vel respectus attendit: sȝ ꝑ accidēs est qꝫ vnū diuersis rebus attribuat. In his aūt que dicūtur de deo ꝛ creaturis nō sic est: sȝ considerant in eis ordo cause, ꝛ causati: tum qȝ in his que de aliquibus equiuoce pdicant nulla ē silitudo. In his autē que de deo ꝛ creaturis predicant est aliqua similitudo: tñ qȝ ex vno qd de alijs equiuoce pdicat nō possumus duci in cognitiōes alterius. g nec dei. nos aūt ex noībus que attribuimus deo ꝛ rōnibus ipsoꝝ nominū possumus duci in cognitionē dei. g ꝛc. Dec. b. Tho. contra gentiles libro pmo ca. xxxiij. qꝫ noīa de deo ꝛ creaturis nō pdicant equiuoce: sȝ analogice sm quandā ꝓportionē. Et hoc dupliciter. s. qȝ prius ꝛ ꝑfectius aliqua dicunt de deo q̄ȝ creaturis: vt verbi grā Sicut sanitas prius dicit de aiali q̄ȝ de medicina ꝛ aqua similiter bonitas ꝛ sapiētia. ꝛ hec prius dicunt de deo q̄ȝ de creaturis. Similiter etiā sicut sanitas ꝑfectius dicit de medicina sicut de causa: q̄ȝ de vrina sicut de signo: ita bonitas ꝛ sapientia ꝛ huiusmōi ꝑfectius dicunt de creatore q̄ȝ de creaturis: vt dicit. b. Tho. pma pte sūme. q. xiij. art. v. vtrū ea que dicunt de deo ꝛ creaturis vniuoce vel equiuoce vel analogice pdicent: in cor. solu. Tertio quedā noīa dicunt de deo negatiue sicut indurare: Exodi. iiij. Indurabo cor Pharaonis. Et excecare: Isaie. vj. Exceca cor populi huius. Et errare Isaie. lxiij. Errare nos fecisti de vijs tuis. Et tradere in reprobū sensum: ad Ro. pmo: Que deus dicit facere nō immissiue. s. qꝫ aliquid imitat: sȝ dupliciter vel inq̄ȝtum non influit gratiā que habet cor mollire: illuminare: regulare: ad deū cōuertere vel acceptare. vel inq̄ȝtum aliquibus subtrahit auxilia ꝓ merito sue actionis. ꝛ sm hoc dicit facere ea que dicta sunt vel aliqd pdictorū. Dec. b. Tho. contra gentiles libro. iij. ca. clxij. qꝫ deus nemini est causa peccandi. Re. in hoc volumine. s. Peccatū. ca. v. ꝛ infra Reprobatio ca. iiij. Quarto quedā dicunt de deo ꝛ creaturis trāslatiue. Ubi nota qꝫ de translatione nominū a creaturis ad creatorē vel ecōuerso: possumus tripliciter loqui. s. quo ad vocē: quo ad rei vel noīs signationē: vel quo ad res signatas ꝑ voces vel ꝑ nomen. pº quo ad vocem: ꝛ hoc modo dē nomē diuinū translatū ē a creaturis ad creatorē: qȝ cognitio nostra ꝛ noīatio de deo hȝ initiū a creaturis. 2º quo ad rei noīatē signationē ꝛ rōnē. ꝛ hoc mō quedā noīa translata sūt a creatore ad creaturā: vt pater: quedā ecōuerso vt leo: quedā neutro modo vt eternus: imensus. 3º loquēdo q̄ȝtū ad res significatas dico: qꝫ quedā noīa sūt q signāt res quarū veritas est in deo prius ꝛ posterius in creatura: vt potētia: sapiētia: bonitas: paternitas: ꝛ huiusmōi. ꝛ hec magis ꝓprie ꝛ plus dicunt de deo q̄ȝ de creaturis. Quedā vo significāt res quaꝝ veritas est in creatura sola: sed aliqua similitudo in deo vt leo: agnus ꝛ huiusmōi. ꝛ hec a creaturis transferunt in deum: ꝛ talia appellant ꝓprie noīa translatiua: qȝ translatio fit sm cōsuetudinē quandam. Quinto ex hoc cōcludo qꝫ quedā noīa dicunt de deo ꝛ cōueniūt ei methaphorice ꝛ nō ꝓprie: vel ꝓpter similitudinē effectuū: vel alicuius pcedētis affectiōis. Primo ꝓpter similitudinē effectuū: qȝ voluntas inclinat ad aliqd faciendū: aliqñ ex rōne: aliqñ ex passione: vt verbi grā de irato: misericordi ꝛ penitēte. pº eñ iudex ex iusticia punit sicut iratus ex ira. Deus g aliqñ iratus dicit inq̄ȝtū ex ordīe sue sapie aliquē vult punire. vñ i psal. ij. Cū exarserit i breui ira eius bti oēs q cōfidūt i eo. Cassio. in glo. sic ait: Cū exarserit. q. d. mō nō ardet cū castigat vt pr: sȝ i futuro ardebit qȝ nihil patiētie erit. Et dic In breui. Aug. i glo. Quicūqȝ lōge futuꝝ putat i breui erit. 2º etiā deus dr misericors inq̄ȝtū ꝓpt beniuolentiā suā miserias hoīuȝ tollit: sic ꝛ nos ꝓpt miserie passionē facimus idē. vñ i psal.

m lxxxv. Miserator ꝛ misericors dñs: patiēs ꝛ multū misericors ꝛ verax. In qbus vbis captat beniuolentia dei qȝ cōmendat a qnqȝ: vt exponit Aug. in glo. pº cōmendat qȝ est miserator actu. scdo qȝ ē misericors natura. tertio qȝ est patiens malos patient expectans. quarto qȝ multe misericordie in retribuēdo malis vel peccatoribus conuersis post eoꝝ cōuersionē. quinto qȝ est verax in soluēdo ꝓmissum vel verax in iudicijs reddēdo meritū. sexto interdū deus dicit penitēs inquantū sm eternū ꝛ incōmutabilē ꝓuidentie sue ordinem facit que prius destruxit: vel destruit que prius fecit: sicut ꝛ pnia moti facere inueniunt. vñ Gen. vj. dicit: Penitet. n. me fecisse hoīeȝ. Q aūt pnia ꝓprie nō possit intelligi esse in deo: pȝ ꝑ hoc qd dicit pmo Regū. xv. Porro triūphator in isrl non parcet ꝛ penitudine non flectet ꝛc. Dec. b. Tho. contra gentiles libro pmo. ca. xcj. qꝫ in deo nō est amor: iuxta finē. Re. s. ca. pcedenti imediate.

¶ Q ꝓphetia ꝓmissiōis cōprehendit sub ꝓphetia cōminatiōis. CA. XXXI.

l Icet aūt ꝓpheret aliquid sm cōminationē: ꝛ aliquid sm ꝓmissionē: vt pȝ Biere. xviij. Repente loquar ꝛc. nō tñ debent poni varie ꝓphetie. s. ꝓphetiā ꝓmissiōis esse aliā a ꝓphetia cōminatiōis: quia ꝓphetia ꝓmissionis cōprehendit sub ꝓphetia cōminationis: eo qꝫ eadē rō veritatis est in vtraqȝ. denoiat tamē magis a cōminatione: qȝ deus est ꝓnior ad relaxanduȝ penā: q̄ȝ ad subtrahendū ꝓmissa bñficia: vt dicit. b. Tho. scda scde. q. clxxiiij. arti. j. vtrū ꝓphetia cōuenient diuidatur: in solu. ij. argu. Q aūt deus sit ꝓnior ad relaxanduȝ penā: q̄ȝ ad subtrahendū ꝓmissa bñficia: ꝓbo autoritate

f Bieremie. xxxi. sic dicentis: Sic vigilabo sup eos vt edificem ꝛ plantem ait dominus. In quibus verbis tangunt duo. s. immobilitas voluntatis: ꝛ mobilitas vel varietas

operis. Primo tangiꝛ imobilitas diuine voluntatis: ibi Sicut vigilaui sic vigilabo ait dominꝰ. Nā idētitas vel vniformitas actus in tpe preterito ⁊ futuro ostendit idēptitatē vel imobilitatē affectus ⁊ voluntatis in deo. vñ Here.i. Uigilabo ego sup verbo meo. Glo.inter. Uigilabo ego oīa considerans oīa cōseruans fm illud psal. Ecce nō dormitabit neqȝ dormiet q̄ custodit isrł. ego.s. deus q̄ sum imobilis: Malach.iii Ego eni deꝰ ⁊ nō mutor. Qꝫ aūt volūtas dei sit imutabilis ꝓbo tripliciter.s. autoritate rōne: ⁊ exempli inductiōe. pͦ ꝓbo hoc autoritate Numeri.xxiii. Nō est deus q̄si hō vt mentiaꝛ nec vt filiꝰ hois vt mutetꝛ. Re.expositionē huiꝰ.s̄.ca.xvii. 2ͦ hoc idē ꝓbo rōne sic: Uolūtas est boni cogniti. Si ergo volūtas dei est mutabilis: hoc est vel ex pte volūtatis boni.s.q̄ de nouo incipiat illud sibi esse bonū: ⁊ sic de nouo illud bonū appetit. qd̄ nō est absqȝ volūtatis mutatione verbi grā: Sicut adueniēte frigore incipit esse bonuꝫ sedere ad ignē qd̄ prius nō erat. ⁊ iō volūtas de nouo vult illud bonū.s.sedere ad ignē adueniente frigore qd̄ prius nolebat: ⁊ sic volūtas mutaꝛ: ⁊ hoc in deo est impossibile. Cuiꝰ rō est: qꝛ cū ipse deus sit finis vltimus: ⁊ ꝑ consequens sūmū bonū: nō caret aliquo bono. 2ͦ ex pte cognitionis boni: puta qꝛ de nouo cognoscit aliqd̄ sibi bonuꝫ qd̄ ꝑmo nō cognouit. ⁊ hoc in deo est impossibile. Cuiꝰ rō est: qꝛ cū scientia vel cognitio dei sit idē vel eadeꝫ qd̄ eiꝰ scīa: sicut eius essentia est imutabilis: ita eius scientia Hec.b. Tho.ꝑma pte sūme.q.xix.arti.vii. vtrum volūtas dei sit mutabilis: argu.contra: ⁊ in cor.so. 3ͦ hoc idē ꝓbo exempli inductiōe: Sicut si esset oculus fixus in pariete seipso sine receptione aspiciens oēs transeūtes videret imutabilitꝛ ex pte sua: q̄uis mutabilitꝛ ex pte visoꝝ: sic oculus vel intellectꝰ diuinꝰ nō accipiēs scientiā vel cognitionem a creaturis: oēs i seipso ꝑ suā essentiā imutabiliter intueꝛ ⁊ cognoscit: lꝫ res sint mutabiles ex seipsis. Sꝫ contra: Deꝰ rem quā scit hodie pñtē esse: nescit cras pñtē esse sꝫ p̄teritā esse ḡ mutabilitꝛ. Rñdeo ⁊ dico qꝙ hec successio a pte rei scite poniꝛ nō a pte scientis. Hec.b. Tho. Re.s̄. Prescientia dei. Et petrus de tharan.ꝑmo scripto sen. di.xl.arti.ii.q.ii. vtrū deus sciat oīa imutabiliter: in cor.solu.⁊ in solu.ꝑmi argumenti.

## ¶ Arguiꝛ qꝙ volūtas dei est mutabilis. CA.XXXII.

Sed forte ꝑdictoꝝ gratia argues in oppositū.s.qꝙ volūtas dei est mutabilis: rōne: ⁊ autoritatibus. Primo sic: Quēcūqȝ penitet de eo qd̄ facit: habet mutabilē voluntatē. sꝫ Gen.vi. diciꝛ: Penitet me fecisse hoiem. ḡ volūtas dei est mutabilis. Scd̄o hoc idē ꝓbo tribꝰ autoritatibꝰ. pͦ autoritate Hieremie.xviii. Si pniam egerit gens illa a malo suo qd̄ locutꝰ sum aduersum eā: agam ⁊ ego pniam sup malo qd̄ cogitaui vt facerem ei. 2ͦ autoritate Isaie.xxxviii. vbi Isaias ꝑdixit regi Ezechie ex pte dei. Dispone domui tue qꝛ morieris tu ⁊ nō viues: qui tñ tūc non est mortuus. 3ͦ autoritate Jone iii. Qui ꝑdicauit ex pte dei Quadraginta dies ⁊ niniue subuerteꝛ: que tñ nō est subuersa: ḡ ex his videꝛ qꝙ volūtas dei sit mutabilis. Rñdeo tribꝰ modis. ꝑmo qꝙ voluntas dei est imutabilis. scd̄o ostendo rōnē quare res sunt mutabiles vel imutabiles. tertio ex his in speciali rñdeo ad autoritates. Primo ꝓbo ⁊ ostendo qꝙ volūtas dei ē imutabilis tali distinctiōe: Aliud est mutare voluntatē: ⁊ aliud est velle rerū mutationē. Primū.s.mutare voluntatē in deo est impossibile: vt ꝓbatū est tripliciꝛ ⁊ efficaciter capi.ꝑcedenti imediate. Secūdū.s.velle aliquā reꝝ mutationē sine volūtatis mutatiōe est possibile. pōt enī aliquis velle eadeꝫ voluntate imobilitꝛ ꝑmanente: quod nunc fiat hoc postea fiat contrariū. vnde absqȝ volūtatis mutatione interduꝫ aliquis potest velle aliquid facere: simul intendens hoc postea destruere. Secundo ostendo rationem quare eadem res est mutabilis ⁊ immutabilis. Ubi nota: qꝙ q̄uis voluntas dei sit prima causa ⁊ vniuersalis: nō tamen excludit causas medias: in quarū virtute est qꝙ aliqui effectus ꝑducanꝛ. sꝫ qꝛ omnes cause medie nō adequāt virtutem ꝑme cause. multa sunt in virtute ⁊ scia ⁊ voluntate diuina que nō cōtinenꝛ sub ordine causaꝝ inferioꝝ. verbi grā: in duobꝰ exemplis. Primū est de resuscitatiōe Lazari. nam aliquis respiciēs ad causas inferiores poterat dicere: Lazarus non resurget. respiciēs ad causam ꝑmā diuinā poterat dicere: Lazarꝰ resurget. Secundū est de illuminatiōe ceci. Siqs eni videret cecū fm causas inferiores pōt dicere: Iste amplꝰ nō videbit. ⁊ fm causā supiorē pōt dicere: Iste cecus videbit. ⁊ vtrūqȝ hoꝝ deus vult.s.qꝙ aliqd̄ sit q̄nqȝ futurum fm causas inferiores: qd̄ tñ nō sit futurū fm causā supiorem vel ecōuerso. Sic ergo dicendū est qꝙ aliq̄n deus ꝑnunciat aliqd̄ futurū fm qꝙ contineꝛ in ordine causaꝝ inferioꝝ. vt puta fm dispositionem nature vel meritoꝝ. qd̄ tñ nō fit: qꝛ aliter est in causa supiori diuina: vt patebit. Rñdeo ad obiecta capitulo sequēti imediate. Hec beatꝰ Tho. ꝑma pte sūme.q.xix.arti.vii. vtꝝ volūtas dei sit mutabilis: in cor.solu.⁊ in solu.ii.argu.

## ¶ Quō exponiꝛ autoritates: Penitet me fecisse hoiēꝫ ⁊c. CA.XXXIII.

Tertio ex ꝑdictis in speciali rñdeo ad auctoritates. nā illud verbum Gen.vi. Penitet me fecisse hoiem ⁊c. ⁊ illud verbū Here.xviii. qd̄ diciꝛ ex ꝑsona dei: Penitentia agam ⁊c. Rñdeo ꝑmo ⁊ dico qꝙ vtrūqȝ verbū intelligendū est methaphorice esse dictum .s.fm similitudinē nostraꝫ. Nā q̄n hoies nō implent sed destruūt qd̄ cōminati sūt facere: penitere videnꝛ: ⁊ sic voluntatē mutare: q̄uis deus absqȝ voluntatis motatione hoc faciat sicut etiā homo q̄nqȝ pōt hoc idē facere: vt pꝫ ca.ꝑcedenti. Scd̄o ad illud Isaie.xxxviii.s.qꝙ Isaias ꝑdixit regi Ezechie: Dispone domui tue qꝛ morieris ⁊ nō viues nec tñ ita euenit: rñdeo ⁊ dico: qꝙ hoc iō fuit.s.quare nō euenit: qꝛ ab eterno aliter fuit in p̄scientia ⁊ volūtate diuina quā Isaias ignorauit. Hec.b. Tho.ꝑma pte sūme q.xix.arti.vii. vtrū volūtas dei sit mutabilis: in solu.ꝑmi ⁊ scd̄i argu. Tertio ad illud Jone.iii. Quadraginta dies ⁊ niniue subuerteꝛ: ꝑdicauit Jonas ex pte dei que tñ nō fuit subuersa. rñdet glo.colla.dicens: Qꝫ hec nō est ꝓphetia descendēs de p̄scientia dei: vbi oīa sicut sūt ita ꝑmanent: sꝫ est cōminatio ad correctionē ꝓponēs iustā vltionem fm pñtia peccata niniuitaꝝ. vbi etiā glo. alia colla. sic ait: Et q̄uis nō sit factū qꝙ hoies illi timuerūt iona ꝓphetante futurū: factū est tñ qd̄ erat deo p̄cipiente predictum.s.qꝙ Niniue subuerteꝛ nisi pniam agant. ꝓpt quā subdiꝛ: Et misertꝰ est dñs sup maliciā quā locutꝰ fuerat vt faceret eis ⁊ nō fecit. Rō buiꝰ assignaꝛ ibidē.s̄.s.qꝛ cōuersi sūt de via mala sua: iō misertus est dñs ⁊c. Et ꝑmittit ibidē glo.colla.imediate allegata spūalitꝛ sic: Subuersa est ciuitas q̄ mala erat: ⁊ bona edificata est q̄ non erat stantibꝰ membꝰ ⁊ domibꝰ. euersa est ciuitas in moribus ꝑdiuis: ⁊ q̄uis nō sit factū: vbi.s̄. Si vō hanc ꝓphetiaꝫ vis diuidere dicas qꝙ in ea tanguntꝛ tria in generali.s.cōminatio: conuersio: diuina miseratio. pͦ tangiꝛ cōminatio pene inducēs timorē. ibi.xl.dies ⁊ niniue subuerteꝛ. 2ͦ correctio culpe supponēs dolorē ⁊c. ibi Et cōuersi sūt de via sua mala. 3ͦ infusio diuine gratie ostendens amorē: ibi Et misertꝰ est dñs. Que quidē diuina miseratio ostendiꝛ ⁊ cōmendaꝛ a tribꝰ. ꝑmo a pnie acceptiōe: ibi Et vidit deꝰ opa eoꝝ q̄ cōuersi sūt ⁊c. scd̄o a culpe remissiōe: ibi Et misertus est dñs ⁊c. tertio a pene relaxatiōe: ibi Et nō fecit in quo ostēdiꝛ modꝰ remissiōis: qꝛ totū simpliciꝛ dimisit. vñ nō fecit.i.nihil fecit de malo qd̄ cōminatus fuerat

facere: Hiere. xviij. Si pniam egerit gens illa a malo qd locut⁹ sum aduersus eam: agā ⁊ ego pniam sup malo qd cogitaueram vt facerē ei. ¶ Quō intelligit auctoritas illa Dispone domui tue: qr morieris ⁊c. CA. XXXIIII.

D maiorē autē pdictoꝝ euidentiā glo. colla. sup illud Isaie. xxxviij. Dispone domui tue: qr morieris ⁊ nō viues. ridit ibi. ſ ē dicendū qꝫ pphe i libro ipso pſcientie dei hec oīa q̄ sūt scripta legētes non oīa pcipiebant: sed quedā ⁊ eo mō quo deus pmittebat verbi grā: Legerat eni Isaias in illo libro. ſ. pſcientie dei: qꝫ Ezechias ſm opa q̄ fecerat longiorē nō merebat vitā ⁊ ſm rem physicā vel naturā habere nō poterat. ſ nō legerat qꝫ p lachrymas ⁊ orationes ipetraret vitā. Similit Jonas in eodē libro. ſ. diuine pſcientie legerat qꝫ niniuitarum nequitia ſm hoc qd agebant q̄dragesimo die cōplenda erat: ⁊ ita eoꝝ ciuitas destruēda. ſ illud nō legerat. ſ. qꝫ p suā cōmonitionē vel cōminationē essent accepturi pniam: ⁊ ita misericordiā cōsecuturi. Uterqꝫ ergo qd legerat pdicauit: ⁊ q̄tū ad eos ptinebat incōmutabilis erat veritas: qr minime intendebant fallere. Dicit. n. Aug⁹: Quicūqꝫ sic credit vt loquit ⁊ si nō vera loquatur tñ loquit fidelit. deus eni ſm qꝫ Greg⁹ hic dicit in glosa sniam mutat: ſ nō consiliū. sniam debem⁹ intelligere sensum verboꝝ. consiliū vo ab eterna dispositiōe est. Sētentiam seruis de⁹ reuelauerat nō tñ consiliū: ſ vt eoꝝ cōminationib⁹ pniam incuteret populis suis ⁊ sic eoꝝ misereretur. Videt tñ qꝫ ea verba que dixerūt in libro vite nō legissent. Cū eni Isaias simplicit diceret morieris tu ⁊ nō viues. ⁊ ionas diceret: Et niniue subuertet ⁊ illa nō eēnt futura: ñ vident illa eē in libro pſcie dei q̄ nō erant futura. Sꝫ sciendū qꝫ deus duob⁹ modis aliq̄s res ↄsiderat vno mō ſm merita ⁊ ſm rei naturā que dicūt cause inferiores esse. alio mō ſm suū consiliū qd dicit esse causa superior. Ezechiā moriturū deus pnderat ſm meritū vel ſm physicā rem vel naturā: ſ nō futurū ⁊ non moriturū ſm suū consiliū. vtrūqꝫ g̃ scriptū erat in libro vite: ſ alterū suo pphete pmisit legendū. alterū g̃ pmissum non est. Verū dixit nec est deceptus: qr sic legit. nec est mentit⁹: qr sic credidit. ⁊ ſm illas inferiores causas de⁹ locut⁹ est q̄tus simplicit ⁊ sine additamēto. vt verbi grā: Siquis videret cecū ⁊ diceret: Iste ampli⁹ non videbit. ⁊ si diuino cōsilio lumen reciperet ille nō mentiret: qr rem physicam. i. naturā secut⁹ esset. Eodē modo ⁊ Jonas subuersionē niniue vel mutatā vidit in mente diuina que tñ futura nō erat: qr illud qd vidit ſm eoꝝ merita vidit. qr vo cōuersi sūt cōsilio dei fuit qd ipse nō vidit. Hec i glo. colla. vbi. s̄. ¶ Qr deus mutat sententiā ⁊ nō consiliū ⁊ quō exponit quattuor modis. CA. XXXV.

E vt veritas que ex pmissis aliqualit patet amplius elucescat: nota qꝫ verbū Grego. supradictū in glo. ſ. qꝫ deus mutat sententiā ſ consiliū non mutat a sanctis ⁊ doctorib⁹ quattuor modis exponitur. Primo sic: Deus mutat sniam. i. sensum verboꝝ tñ. cōsiliū aūt. i. eternā dispositionē nō mutat. Sꝫ ↄtra: Dicere deus mutat sniam. i. sensum verboꝝ hoc nihil videt: qr hec verba Morieris ⁊ nō viues: eundē sensū habēt ⁊ añ ⁊ post. Rñdeo ⁊ dico: qꝫ sensus verboꝝ triplicē habet cōparationē: vnā ad rem signatā: aliā ad vocē significantē: tertiā ad intellectū audientis verbū. pº modo. ſ. q̄tum ad rē significatā mutatus est sensus verboꝝ: qr ipse res mutate sūt in se ⁊ nō in dei cōsilio. Natura eni que iā in rege defecerat sciebat deus se repaturū ad orationē ⁊ ad lachrymas ei⁹. ⁊ ita sententie. i. res mutate sūt: ſ nō cōsiliū. i. dei scia. 2º modo ⁊ tertio nō ē mutat⁹ sensus verboꝝ: qr idē intelligit illis verbis post ⁊ ante. Hec Gilbertus. Scdo mō exponit sic: Per sniam intelligunt cause inferiores. ſ. rei natura ⁊ meritoꝝ vel operū exigentia. p cōsiliū vo intelligit causa supior. ſ. pſcientia vel dispositio vel volūtas diuina. g̃ sic: Deus imutat sniam. i. dispositionem vel cōditionē nature ⁊ meritoꝝ. ſ nō mutat cōsiliū. ſ. pſcientie ⁊ volūtatis sue que imutabilis est. ⁊ hoc mō exponit glo. ibidē: ⁊ etiā beatus Tho. pma pte sūme. q. xix. arti. vij. vtrū volūtas dei sit mutabilis in so. ij. argu. i fine: exponēs verbū beati Grego. supradictū. ſ. quō deus mutat sniam ſ nō consiliū. Tertio mō exponit sic cum dr: De⁹ mutat sniam ſ nō ↄsiliū. ⁊ ita volūtas dīna ē mutabilis in snia nō cōsilio. Rō hui⁹ ē: qr snia notat vel designat executionē rerū tpalē: ↄsiliū vo etnā dei dispositionē. ⁊ iō snia est mutabilis rōne executōis tpalis. sed cōsiliū dicit imutabile rōne dīne dispositōis vel voluntatis que oīno est imutabilis: vt ptꝫ. s̄. ca. xxxiiij. Et hoc mō exponit Alex. pma pte sum. q. xiiij. de volūtate dei: arti. vij. Quarto mō exponit sic: Nam cōsiliū dicit illud qd i secreto deliberat: snia illud qd cōiter dicit. verbi gratia: Rex francie ↄsiliū secretū habuit ⁊ deliberauit cū baronibus suis quosdā burgenses pp quendā magnū excessum in viginti milibus libarū punire. sed in palatio regis ⁊ in ciuitate parisiensi cōiter dicit qꝫ debent suspendi. talis snia mutat ⁊ nō cōsiliū. Et hoc mō rñdit quidā doctor parisiensis. si placet hic modus vel hoc exemplū relinquo discretōi legentis. Sed gratia pdictoꝝ quero hic tres q̄ōnes. Prima est: qꝫ nō videt qꝫ Greg. verū dicat. ſ. qꝫ deus mutat sniam ⁊ nō cōsiliū: qr alia glo. colla. ibidē dicit ↄtrariū. ſ. deus nō mutat sniam: que glo. sic incipit: Cui simile: Niniue subuertet ⁊ multa sub cōminatōe pdicta nec impleta: nō deo mutāte sniam ſ puocāte nos ad sui noticiā. dñs. n. patiens est sup malicia. Rñdeo ⁊ dico: qꝫ snia accipit duob⁹ modis. Quandoqꝫ eni snia accipit p sensu exteriori verboꝝ: ⁊ sic accipit Grego. Quandoqꝫ vo snia accipit p ipa dispositōe dei ⁊ sic non mutat: vt dicit alia glo. Scda qd est talis: Cū pphete legant in speculo eternitatis: quō ezechiā moriturū erat ibi scriptū cū nō esset verū. Rñdeo: qꝫ ezechiā moriturū nō erat ibi scriptū simplr. ſ ezechiā moriturū ibi erat scriptū ſm cās inferiores. i. ſm naturā. i. ſm exigentiā meritoꝝ: ⁊ hoc erat verū. vñ nō dixit falsum: vt pꝫ ca. pceden. p duo exempla. ⁊ hoc vidit Isaias pphetа ⁊ hoc intellexit dicere: ſ non expssit verbo q̄tus deus aliť ordinauit. Sicut enim Dañ. iiij. dixit regi. Elemosynis peccata tua redime: qr nō legerat in pſcientia dei liberationē ei⁹. Quid autē sit pphetas videre in speculo eternitatis: aut legere in libro vite aut pſcientie dei. Re. s̄. Liber vite vltimo ca. Tertia q̄stio est: vtrū in deo sit cōsiliū. ⁊ videt qꝫ sic: qr Greg⁹ dicit: qꝫ deus mutat sniam ſ nō consiliū. Et iteꝝ Aug⁹ in libro. ix. de trinitate dei dicit: qꝫ de filio dicit cōsiliū: de cōsilio sapientia: de sapientia essentia: g̃ ⁊c. In contrariū est Damas. q̄ dicit qꝫ consiliū non est in deo. ⁊ ponit rōnē dicens: Ignorantis eni nature est cōsiliari. Rñdeo ⁊ dico: qꝫ consiliū pōt accipi duob⁹ modis. Uno mō passiue. ſ. put est in accipiente vel in petēte cōsiliū ab alio. ⁊ hoc nō pōt esse i deo: qr hoc importat dubitationē: inquisitionē: deliberationē agēdoꝝ. Alio mō consiliū pōt accipi actiue. ſ. put est in dante. ſ. certa ratio agendoꝝ. ⁊ hoc mō consiliū est in deo: ⁊ significat abundantiā cognitiōis ipi⁹ de rebus dubijs agibilib⁹: de q̄bus est consilium. Ratio huius est: qr ea que dicunt de deo accipienda sūt absqꝫ omni defectu qui inuenit in nobis: vt verbi gratia: Nā in nobis scientia est cōclusionū p discursum a causis in effectus. ſ scia dicta de deo significat certitudinem de oībus effectib⁹ in pma causa absqꝫ oī discursu. Et similit cōsiliū est in nobis ex dubitatione ⁊ ignorantia: ⁊ p discursū. ſ. cū inquisitiōe rationis ⁊ ve

ritatis que oia defectū designant. Et fm hoc Damas. dicit q deus nō cōsiliat̄ ꝛ quare. ondit rōem dicens. Ignorātis. n. est cōsiliari. ꝛ iō cōsiliū attribuit̄ deo q̄tū ad certitudinē sn̄ie vel iudicij. ꝛ hoc mō loquunt̄ Greg. ꝛ Aug. Dec. h. Tho. ꝛ scri. sen. di. v. in expositōe lr̄e in fine distin. vtrū in diuinis sit cōsiliū. ꝛ p̄ma scḋe. q. xiiij. arti j. vtrum cōsiliū sit inquisitio. in solu. ij. arg. ¶ De ꝓphetia hieremie. xxxj. sic vigilaui ꝛc. quō exponit̄. CA. XXXVI.

Secundo principalr̄ in auctoritate p̄dicta Diere. xxxj. Sicut vigilaui ꝛc. tangit̄ varietas opis cū subdit̄. vt euellerē: demolirer: ꝛ dissiparē: ꝛ disꝑgerē: ꝛ affligerē. sic vigilabo sup eos: vt edificē ꝛ plantē dicit dn̄s. Qḋ verbū dupliciter exponit̄. s. lr̄aliter ꝛ spūaliter. Pr̄o lr̄aliter sic. Sicut vigilaui. i. sicut diligētiā me hr̄e tāq̄ vigilās ondi. vt euellerē. s. de t̄ra ꝓpria extra habēdo. ꝛ demolirer oia bona mobilia abdicādo ꝛ auferēdo. ꝛ dissiparē oia bona imobilia inutilia reddēdo. ꝛ disꝑgerē ꝑsonas ꝑ diuersa loca captiuando vel expellēdo ꝛ affligerē captiuos male tractādo. sic vigilabo. i. diligens ero sup eos. vt edificē eos. s. cōuertēdo ꝛ plantē in bono cōfirmādo. ꝛ Diere. j. Ecce cōstitui te hodie super gentes ꝛ regna vt euellas: ꝛ destruas: ꝛ disꝑdas: ꝛ dissipes ꝛ edifices: ꝛ plantes. In quo verbo tangunt̄ tria. Primo auctoritas in instituente: ibi Ecce ego cōstitui te hodie. ad Hebre. v. Nemo sibi sumit honorē. Secūdo idoneitas in suscipiēte: ibi Te. inq̄rendus est. n. cōsensus in instituti prelati. Tertio vtilitas in exequēte vel in fine ibi Ut euellas ꝛc. Qḋ verbū exponit̄ spūaliter sic. Nam p̄dicator ponit̄ vel p̄latus pp sex. Primo vt euellat delectatōem quā diabolus nitit̄ inserere ꝛ plātare in ꝓfundo cordis. Matth. xv. Ois plātatio ꝛc. hoc aūt est valde difficile: q2 vt dicit̄ ph̄s in ethicis. difficile ē ꝯtra delectatōes bellare: eo q innate sunt nobis ꝛ quasi cōnaturales Secundo vt destruat ꝯsensum tanq̄ malū fructū qui ex delectatōe nascit̄. Tertio vt disꝑdat opus quo cōsensus vestitur Quarto vt dissipet ꝯsuetudinē qua quasi incarceratus miser tenet̄. Quinto vt edificet. Glo. colla. sic aūt sup illo verbo Ut euellas ꝛc. Quatuor tristib⁹ duo leta succedūt. neq̄. n. poterant edificari bōa nisi destructa eēnt mala. ꝛ plātari optīa nisi eradicarēt̄ pessima. Ubi nota tria. Primū ē: q deus plura mala ꝯ p̄mittit q̄ bona Cui⁹ rō est q2 duri erant. ꝛ iō magis indigebant cōminationib⁹ a malis retrahent ib⁹: q̄ ꝓmissionib⁹ ad bonum attrahentib⁹. Secundū est q Dieremie. xxxj. ponit q̄nq̄ verba ꝛ hoc duplici rōne. Prima est ꝓpter q̄nq̄ sensus quib⁹ hō peccat. Secūda est ꝛ melior: ꝓpter q̄nq̄ q̄ sunt in peccatis. s. mala cogitatio: prauus cōsensus: inordinata opatio: ꝑuersa cōsuetudo ꝛ cōtempt⁹: ꝛ sic desperatio Tertiū est: q bona succedūt malis ꝛ nō econuerso. tū q2 bonū habet rōnē finis ꝑ se ꝛ nō malū: tū q2 deus irrogat semꝑ malū pene vel p̄mittit malū culpe ꝓpter aliqḋ bonū siue ad correctionē illi⁹ q̄ peccauit siue aliorꝫ. Ubi nota q p̄dicta verba Diere. ecce cōstitui te ꝛc. in literis legatorꝫ ponunt̄: in quib⁹ satis innuit̄ q plura mala faciunt q̄ bona cū tn̄ eis oppositū iniūgat̄: vt pꝫ ex forma verborū ꝛ ex intentiōe mittentis. ¶ Qr̄ ꝓphetia fit q̄tuor modis ꝛ p̄mo ꝑ facta: vt pꝫ ꝑ archā noe. CA. XXXVII.

Fit aūt ꝓphetia quatuor modis: vt dicit Cassiodorus in glo. in p̄ncipio sup psalteriū. s. ꝑ facta ꝛ ꝑ dicta: ꝑ visa vel ꝑ visiones: ꝑ somnia. Primo ꝓphetia fit ꝑ facta vt ꝑ archam noe: Geñ. vj. In qua ꝓphetia vel in quo p̄cepto de archa fabricāda cōcurrūt vel tangunt̄ q̄tuor cause. s. efficiēs: materialis: formalis ꝛ finalis. P⁹ tangit̄ causa efficiens: ibi Dixit ḡ deus ad noe: Fac tibi archā ad liberationē tui ꝛ tuorꝫ. qḋ exprimitur Sapie. x. Cū aqua deleret terrā saluauit iterū sapientia ꝑ cōtemptibile lignū iustū gubernās. 2⁹ tangit̄ causa materialis dupliciť. s. fm formā extrinsecā ꝛ intrinsecā. p̄mo fm formā extrinsecam: ibi De lignis leuigatis. vna lr̄a habet de lignis dolatis ad dispositionē materie ad formā. alia lr̄a fm Augu. habet de lignis politis ne. s. qḋ nociuū inhereret. alia lr̄a fm Rabanū dicit de lignis q̄dratis vt nec vi ventorꝫ nec inundatiōe solueret̄. scḋo tangit̄ causa materialis fm formā intrinsecā: ibi Mansiones in ea facies. i. de ipsis lignis differētes mansiōes facies ꝛ cōpones. 3⁹ determinat̄ materia q̄tū ad bn̄ esse: ibi Et bitumine linies: vt s. ligna indissolubiliter cōpingant̄ intrinsecus. s. ne dissoluant̄ ab intrinseca cā. ꝛ extrinsecus ne dissoluant̄ ab extrinseca cā. Et nota vt dicit ibi glo. interli. fm historicos: q bitumen est gluten feruentissimū quo linita ligna nō dissoluunt̄ a vi vel arte. Nā materia bituminata solui nō pōt sine mēstruo mulieris. 3⁹ tangit̄ cā formalis: ibi Sic facies cā. vbi determinat̄ arche forma extrinseca ꝛ forma intrinseca. p̄mo determinat̄ forma arche extrinseca q̄tū ad tria. s. q̄tum ad dimensionē: ꝯsūmationē: vsus vtilitatē. Primo q̄tū ad dimensionē que determinat̄ tripliciť. p⁹ fm longitudinē: ibi Trecentorꝫ cubitorꝫ erit longitudo arche. 2⁹ fm latitudinem: ibi Quinquaginta cubitorꝫ latitudo. 3⁹ fm altitudinem: ibi Et triginta cubitorū altitudo illius. Si autem queratur: quō tot aīalia ꝛ escas capere poterat? Rn̄deo fm Origenē in glo. q̄ dicit q illi cubiti dicuntur geometrici: quorꝫ quilibet. vj. vel. vij cubitis hūane manus implet̄: alioq̄n tot vel tanta capere non valeret. ꝛ dicūt q cubitus hoīs pedē hꝫ cū dimidio: geometric⁹ nouem pedes cōtinet. Et si q̄rit̄: q̄re formata est archa ī tali habitudine ꝓportionis? Rn̄deo fm Isido. q̄ dicit q hoc fuit ad modū ꝓportiōis humani corpis: in quo longitudo sexties est maior latitudine: ꝛ decies est maior altitudine. Longitudo autē corpis humani est a planta pedis vsq̄ ad verticē. latitudo a crate vni⁹ lateris vsq̄ ad cratē alteri⁹ lateris. altitudo a dorso vsq̄ ad ventrē. qḋ quidā intelligūt dictū de corpe xp̄i: q2 sicut dicit Isidor⁹ in glo. humani corpis instar ostēdit ī quo xp̄s apparuit. Talis ē aūt ꝓportio longitudinis arche hic determinate ad suā longitudinē ꝛ latitudinē. ꝯtinet enī sexies latitudinē ꝛ decies altitudinē. Scḋo determinat̄ forma intrinseca arche: q̄tū ad interiorē mansionū distinctionē: ibi Cenacula ꝛ terstega ī ea facies. nā cenacula dicunt̄ due māsiones inferiores: terstega vero tres supiores mansiones quasi tria tecta. Sicut enī dicit Beda sup Actuū. xx. tege grece tectū latie. vn̄ tersteqa triplicia tecta. ꝛ fm literaꝫ. lxx. dicit̄ bicamerata ꝛ tricamerata. Ubi nota fm Aug. ibidē in glo. colla. q ibi erāt q̄nq̄ camere in sola altitudie sic disposite ꝛ ordinate. Pr̄a erat inferior q̄ stercoraria siue sentina dicebat̄. scḋa sup illā erat apotecaris in q̄ esce reponebant̄. tertia vō sup secundā imitū aīaliū ꝛ serpentū. ꝛ inter has duas. s. camerā apotecariā ꝛ camerā aīaliū imitū erat ostiū vbi he due camere iungebantur. quarta super tertiā erat mitiū animaliū. quinta. s. suprema camera ex vna pte hominū: ex alia vero pte auiū.

Tertio determinat̄ forma extrinseca q̄tū ad vsus vtilitatem: ibi Ostiū autem arche pones ex latere deorsum in loco vbi supra. ꝛ fenestrā in archa facies. Ubi nota: q fenestra in archa erat ad duo. s. ad illuminandū Glo. interlin. Hāc fenestrā tradūt hebrei. i. iudei cristallinā fuisse. vn̄ fm hebraicā litterā Facies meridianū arche ꝛ fm Symmachū facies dilucidū arche. Itē erat ad emittendū si necesse esset aues. sicut infra cap. viij. coruū ꝛ columbā. Tertio ostēdit̄ ēt forma arche: q2 inferi⁹ lata erat ꝛ supi⁹ stricta: ibi Et ī cubito ꝯsūmabis summitatē ei⁹. ꝛ q̄re ī cubito fuit supi⁹ ꝯsumata? Rn̄deo fm alchuinū ī glo. col.

vbi sic dicit: Cōgrue archa in summo velut tecto quodam angusto cacuminata est: vt imbrium minas desēderet: vt ma in aquis stabilitate quadrata cōsistens: nec impulsu ventorū: nec impetu fluctuum: nec inquietudine aīaliū q̄ intus erāt inclinari posset aut mergi. Quarto z vltimo tangit cā finalis arche. Ad hoc eni pcipit fieri archa vt salueť in ea Noe cū filijs z vxorib⁹ z de cūctis aīalib⁹ seminaria: vt p3 ex textu Geñ. vij. z viij. capitulis.

¶ Quō alit exponit figura vel pphetia de archa noe. CA. XXXVIII.

Si vō pphetiā pdictā vel figurā volum⁹ spūalit exponere: fm Augustinū: Gregoriū z alios doctores in glo. sic pcedamus dixit de⁹ pater ad noe. i. xpm: Fac tibi archā. Glo. interli. i. ecclesiā: de lignis leuigatis vel politis: dolatis: q̄dratis. i. de sanctis quorū vita sit dolata supflua abijciēs: z polita vt nihil sit i eis qd deo vel pximo displicere debeat vel offendere: z q̄drata: qz vita sanctorū firma est z stabilis. Mansiūculas. glo. interli. i. ordines in ecclesia facies Re. s. Ordines. Bitumine linies. i. dilectiōis ardore ne dissoluať ab his q̄ intus. i. intra ecclesiā sūt vel ab his q̄ foris sūt. Vel alit: Bitumen calide nature est z nascitur de terra sublimata. sic charitas causať in aīa timore diuini iudicij pcussa. Lōgitudo arche longanimitatē spei designat q̄ est trecentorū cubitorū: qz spes est vl' puenit ex dei gratia z ex fide trinitatis: z ex pfectiōe bonorū operū que p centū intelligunť. Latitudo aūt q̄ erat q̄nquaginta cubitorū signat latitudinē charitatis que in q̄nqz consistit. s. in dilectiōe dei: z sui: z aīe alteri⁹: z corporis pprij: z corporis alteri⁹. Altitudo q̄ erat triginta cubitorū altitudinē fidei significat q̄ in trib⁹ cōsistit. s. in fide pmissorū: pceptorū: z sacramentorū. De qua aplūs ad Hebre. xi Fide moyses grandis fact⁹ est. Vel alit: Trecentorū cubitorū longitudo pñs seculū designat. qd trib⁹ tpib⁹ decurrit. s. tpe legis nature: tpe legis scripte: z tpe legis gratie. p que sancta ecclesia a pncipio mūdi vsqz ad finē a pñti vita ad futurā gloriā tendit. Quinq̄ginta cubitorū latitudo vniuersos fideles significat. q̄ sub vno capite sūt instituti in xpo. Nā q̄nquaginta cōstant ex septies septem z vno. xlix. vniuersitatē designāt fideliū: z vno supaddito qd signat xpm qui est caput ecclesie sue z finis desiderio rū nostrorū. ppter qd in vno cubito archa cōsūmať. Altitudo. xxx. cubitorū triginta volumina diue pagine significat. xxij. veteris testamēti: z noui octo i quib⁹ sūma oīuz que fecit deus continet vel factur⁹ est p ecclesiā suā. Hec Hugo de scō victore. Fenestrā in archa facies. Fenestra est ofessio fidei vel pcti. p hanc xps intrat ad nos illuminans oēm hoiem. Ostiū est xps: Joh. x. Ego sum ostiū: q̄ est in latere pforat⁹. vel ostiū in latere est vuln⁹ in latere qd intram⁹ ad vitā beatā. Berñ. Clauus penitrans: clauis reserans. Archa. i. ecclesia bicamerata est quo ad actiuos: z quo ad cōtemplatiuos: z tricamerata quo ad tria genera hoīuz qui sūt in ecclesia: noe: daniel: z Job. s. rectores cōtinētes z cōiugati. In hac archa. s. in ecclesia militāte habem⁹ exitū p ostiū z fenestrā: z signat ostium exitū q̄ fit p opationē. fenestra vō exitū q̄ fit p cogitationem. ostiū deorsū z fenestra sursum: qz actiōes ptinēt ad corp⁹: cogitatiōes vō ad aīam. hinc est q̧ p fenestrā aues exierunt. p ostiū vō bestie z hoies. Q; aūt ostiū in latere ponit: hoc signat q̧ nūqȝ a secreto cordis nostri p operationē exire debem⁹ ex pposito intentiōis: s3 ex accidente occasione necessitatis. Vel quinqz camere fm Augustinū sūt in archa. i. in ecclesia militante. Prima est sentina p quā signanť luxuriosi qui noie solū vel numero nō mēbro sūt de ecclesia. Scđa camera supra sentinā est sterquilinio p quā intelligunť amatores diuitiarū que tanqȝ stercora cōgregata ferent. Tertia camera sup istas ē apotecaria z signat diuini verbi pdicatores in q̄bus debet esse refectio z vngentū aīarū: Matth. xv. Discipuli dederūt populo z comederūt. Quarta camera est inmitiū aīaliū p q̄ potentes pncipes z plati designanť more ferarū i subditos seuiētes. Ezech. xix. Fili isrl' assume planctum sup pncipes isrl. Et dices. Quare mr̄ tua leena zc. Quinta camera sup oēs est mitiū aīaliū: p q̄ boni q̄ ppter psecutionē malorū non recedūt ab vnitate fidei designanť: Isaie. xi. Habitabit lupus cum agno zc. Sexta camera z suprema est hoīu3 z auiū hec est mansio pfectorū religiosorū q̄ ppter altitudinē cōtēplatiōis volātes aq̄le cōpanť: Job. xxix. Nōne ad pceptū eleuabiť aq̄la? Archa inferi⁹ est lata z supi⁹ stricta z signat q̧ lata est via, que ducit ad pditionē z multi vadūt p eā. z arta via est q̄ ducit ad celum zc. Matth. vij. Vel alit Greg⁹ in glo. colla. allegata sic ait: Archa lata est inferi⁹ z stricta supi⁹: qz ecclesia in carnalib⁹ multis est lata in spūalib⁹ paucis stricta. Et subdit: Archa ibi lata vbi bestie: ibi angusta vbi hoies: quia ecclesia in multis carnalib⁹ lata zc. z qz ad vnū hoiem q̄ sine pctō est colligiť q̄si in vno cubito cōsūmať. Videm⁹ multos i ecclīa supbire: lasciuire: z terrenis reb⁹ inhiare: irasci z rixari: z pximos ledere. s3 qz ecclīa tolerat eos vt cōuertanť q̄si in arche latitudine bestie fuisse dicunť. Videm⁹ alios aliena non capere: iniuriā eq̄nimiter tolerare: reb⁹ pprijs cōtent⁹ esse: humilit viuere. s3 qz iā pauci sūt angustať archa. Videm⁹ etiā alios possessa relinquere: terrenis reb⁹ multū studiū dare. inimicos diligere: carnē domare: oēs mot⁹ illicitos pmere. p celeste desideriū cōtemplatiōis pēna subleuari. s3 qz valde rari sunt iā archa iuxta cubitū duciť. s3 qz null⁹ sine pctō est nisi ille q̄ cōceptus est sine pctō: in vno cubito cōsumať archa: qz vn⁹ ē adiutor z redēptor eccl'ie. s. xps: q̄ sol⁹ hō sine cōparatiōe scūs natus ē: ad quē z p quē oēs pficiūt q̄ se pctōres nouerūt. Solus aūt xps vt hō sine cōpatiōe scūs natus est: sicut passer vnic⁹ edificio: qz in aree tritura pauca sūt grana q̄ in horreis seruanť: grandes aceruii paleaꝝ q̄ ignib⁹ cōburunť. Hec Greg⁹ vbi. s. in glo. colla. Exponiť moraliter vel alit: Quia iust⁹ z virtuosus dz edificare intus edificiū virtutū. cui⁹ longitudo in fide trinitatis hz trecentos cubitos: in latitudine charitatis quinq̄ginta: in altitudine spei i xpo triginta: vt sit in bona opatiōe long⁹: in dilectiōe lat⁹ vel amplus: in desiderio z spe alt⁹ vt cor suū habeat vbi xps in dextera dei sedet. Vñ z ipsi⁹ crucifixi caput in altitudine crucis positū est. man⁹ aūt in latitudine extense sūt: vt affect⁹ cordis nostri vsqz ad inimicos diligēda extendať. In longitudine vō crucis corp⁹ xpi crucifixi est positū. vt nō sit remissa opatio nostra: s3 extensa z pseueret vsqz in finem. Hec est expositio magistralis z moralis. Re. s. Perseuerantia.

¶ Scđo pphetia fit p dicta vt ibi In semie tuo. CA. XXXIX.

Secūdo pphetia fit p dicta vt dicit Cassiodorus i glo. sup pncipiū psalterij. qd pbat p ea q̄ angeli dixerūt abrahe z alijs fidelib⁹: In semine tuo bñdicenť oēs gentes. dixit dñs ad Jsaac: eo q̧ obedires abrahā voci dñi: Geñ. xxvi. In qua pphetia tanguntur q̄tuor. s. p⁹ reuelatio supnaturalis: ibi Dixit dñs ad Jsaac. z hoc est de rōne pphetie vt p3. s. 2⁹ pfiguratio saluatoris: ibi In semine tuo. i. in xpo. vel' qd semen est xps qui erat nascitur⁹: redēptur⁹: saluatur⁹ populū suū. 3⁹ tangiť opatio dilectōis. Sicut eni odiēs maledicit: ita diligēs aliū bñdicit: ibi Benedicenť in semie tuo. i. in xpo. Oēs gentes. Glo. inli. i. alīq̄ de oīb⁹ gentib⁹: ita q̧ ista dictio oēs distribuat p generib⁹ singulorū z nō p singulis generū fm Augustinū. 4⁹ tangiť exēplificatio naturalis: ibi Eo q̧ obedierit abrahā voci mee z custodierit precepta mea z mandata mea ceremonias legesqz seruauerit. vbi

obediētia abrahe qnqȝ rōnibꝰ cōmendatᷓ. In qbꝰ quinqȝ differētie obediētie designātᷓ. Prima obediētia ē i simplici admonitiōe: ibi dicit: Obedierit voci mee. Scđa ē in iussiōe ad executionem: ibi Custodierit pcepta mea. Tertia ē in iussiōe ad pbationē. s. de imolatiōe filij: geñ. xxij. Quarta ē in iussiōe ad significationē ꝛ ceremonias meas. Quinta est in iussiōis ipletiōe: ibi Legesqȝ seruauerit. vñ ad Galla. iij. Abrahe dicte sūt pmissiōes ꝛ semini eiꝰ. nō dicit: Et seminibꝰ q̄si in multis: ſȝ q̄si in vno. Et semini tuo q̄ est xp̄s. In quo tangūtᷓ tria. pꝰ incōmutabilis sponsio. s. ex pte abrahe cui sūt facte pmissiōes: ꝛ ex pte dei facientis. q. d. Sicut testimoniū hoīs dȝ esse firmū sic multo magis pmissiōes dei facte abrahe quē nō fallet deus. 2ꝰ pluralis assertio: ibi Dicte sūt pmissiones. vñ pluralitᷓ dicitᷓ Promissiōes: qꝛ frequēter idē pmissū est. s. eterna beatitudo. 3ꝰ singularis pfectio seu pmissio: ibi Et semini eiꝰ q̄ est xp̄s: nō dicit In vno ꝛ merito. Nō enī pōt aliꝰ inueniri q̄ oēs gentes bñdicat nisi xp̄s. Ubi nota: q̄ ad abrahā fiebat pmissio nō fiebat p eum bñdictio: ad xp̄m non fiebat pmissio: ſȝ ab eo futura erat oīuȝ gentiū bñdictio. Hec in glo. ibidē. Sȝ forte queres q̄re potiꝰ abrahe q̄ alij facte fuerūt pmissiōes q̄ xp̄us ex eiꝰ semine nasceretᷓ? Rñdeo ꝛ dico: q̄ hoc fuit pncipalitᷓ duplici rōne. s. pꝑter eiꝰ pfectionē: ꝛ pꝑ nostrā instructionē ꝛ imitationē. Prima rō est pꝑter eiꝰ pfectionē. s. pꝑ eminētes virtutes q̄ in eo q̄si in quodā exemplari speculo claruerūt ꝛ pfulserūt. qđ sic pȝ: Nā ipse abrahā pmus deo credidit: patriā pꝑter deū dereliquit: pꝑter vitādū scandalū iuri suo cessit: vitā p fratre liberando exposuit: hospites. s. angelos recepit: p inimicis orauit: filiū imolare voluit. Primo dico q̄ abrahā pmus deo credidit ꝛ eū coluit: Geñ. xv. Credidit abrahā deo ꝛc. vñ cū oēs fere suo tpe heretici essent ipse pmus vt ait Josephus vnū deū esse colendū oībus pdicauit. vñ tradūt hebrei ꝛ cum chaldei ipsū cogerēt ad orandū ignē quē ipsi colebant ꝛ ipse recusaret pꝛecerūt eū ꝛ aram fratrē suū in ignē. ſȝ ipse . s. aram ibi expirauit. abrahā vō est dei auxilio liberatꝰ. sicut dicitᷓ Geñ. xv. Ego dñs qui eduxi te de vr chaldeoꝝ vr enī interptatᷓ ignis. Scđo dico q̄ abrahā pmus pꝑ deū patriaȝ dereliquit: Geñ. xij. Egredere de terra tua ꝛ de cognatiōe tua ꝛ de domo patris tui: ꝛ veni in terram quā mōstrauero tibi. In quo verbo tangūtᷓ duo. pꝰ discessus a termino a quo. s. a vitio: ibi Egredere ꝛc. In quibus excluditᷓ affectꝰ inordinatꝰ tripl'r. pmo affectꝰ tpaliū: ibi Egredere de terra tua. scđo affectꝰ cōsanguineoꝝ: ibi Et de cognatiōe tua. tertio affectus bonoꝝ: ibi Et de domo patris tui. 2ꝰ tangitᷓ accessus ad terminū ad quē. s. ad deū: ibi Et veni in terrā quā monstrauero tibi. s. in terrā fluentē lac ꝛ mel. si vis pfectꝰ esse: g ꝛc. Scđo sic: Per timorē exiuimus de terra nostra: p gratiā de cognatiōe nostra: p dolorē de domo patris nostri: p fidē ꝛ deuotionē ꝛ opatione deū cōsequimur: ꝛ sic quarto gradu terra nobis pmissa p cōpūctionē demonstratᷓ. Tertio sic: De terra nostra eximꝰ cū exteriora relinquimus: de cognatiōe cū vitijs in nobis ꝛ ex nobis natis abrenunciamꝰ: de domo patris cū mundū cū oībus suis a corde nostro sequestramꝰ ꝛ ipsū cor in sola eterna defigimus. Hec Hugo de scō victore: Rubri. quō ð carnis vitijs exeamꝰ. Tertio ipse abrahā pmus pꝑter vitandū iurgiū vel scandalū suo pꝑprio iuri cessit: relinquēs illud Loth nepoti suo: Geñ. xiij. Ne q̄so sit iurgiū int te ꝛ me. Ubi nota: q̄ abraham cuiꝰ hec sunt verba est forma vel exemplū cohabitantiū. qđ sic pȝ: Tria enī sūt que pacē cohabitantiū turbare solent. q̄nqȝ enī aliqs cōmouetᷓ ad irā p seipso: q̄nqȝ p amico: q̄nqȝ p tpali cōmodo. Hec tria remouit abrahā cum habitauit cuȝ Loth nepote suo vel fratre. pꝰ enī remouit scandalū p seipso dicēs: Ne queso sit iurgiū intᷓ te ꝛ me. Glo. interli. Notandū quanta cura sit scō viro cōseruande pacis. Ne q̄so ꝛc. Et alia glo. colla. sic ait: Nos quoqȝ hoc exēplo nihil cōcordie ꝛ charitati pponamꝰ: ſȝ p dexterā psperitatis ꝛ sinistrā aduersitatis in dilectiōe ꝛ pace pseueremꝰ. 2ꝰ remouit ꝛ vitauit scandalū p amico suo ꝛ cōsanguineo suo: ibi Et intᷓ pastores tuos ꝛ meos. fratres enī sumus. 3ꝰ vitauit scandalū p tpali bono: ibi Ecce vniuersa terra coraȝ te est. Recede a me obsecro. q. d. Si de meipso: si de amico meo: si de tpali bono pꝑprio oritur scandalū. cedo iuri meo. Si aūt de moribꝰ nō cōuenit habitare simul. discede a me. Et subdit: Si ad sinistrā ieris ego dexterā tenebo moralitᷓ p dexterā pspera. p sinistrā vō aduersa designantᷓ. q. d. Si peior elegerit dexteraȝ in pñti. i. pspera: ꝛ iustꝰ vel bonus sinistrā. i. aduersa: nō est timendū neqȝ curandū: qꝛ cōtrariū accidet in futuro: qꝛ bonꝰ ibit ad dexterā: malus vō ad sinistrā: Matth. xxv. Statuet hedos quidē a sinistris oues vō a dexteris.

¶ Q̄ʒ abraham pmus p fratre suo liberando vitā morti exposuit. CA. XL.

Quarto dico q̄ abrahā pmus p fratre suo liberādo vitam morti exposuit ꝛ munera repudiauit: Geñ. xiiij. Q̄ʒ cū audisset abrahā captū. s. fratrē suū Loth ꝛc. In quo verbo tangūtᷓ q̄nqȝ. pꝰ audacia auxiliandi: ibi Q̄ʒ cū audisset ꝛc. numerauit expeditos vernaculos suos trecētos decem ꝛ octo q̄ nati erāt in domo sua ꝛ nutriti ab eo. 2ꝰ tangitᷓ cōstantia auxiliāndi: ibi Et psecutus est eos vsqȝ dan. 3ꝰ industria pliandi. pmo i cōstructiōe aciērū vt ibi Et diuisis socijs: scđo in obseruatiōe tempoꝝ: ibi Irruit sup eos nocte. 4ꝰ pseueratio bellandi: ibi Percussitqȝ eos ꝛ psecutꝰ est vsqȝ saba. 5ꝰ excluditᷓ auaricia: qꝛ cū his oībus munera nō accepit. Cū enī rex sodomoꝝ obtulisset ei munera specialis dicens: Da mihi aīas: cetera tolle tibi. Rñdit abraham dicēs: Leuo manū meā ad dñm meū. q. d. Iuro p deū: qꝛ iurātes manus leuare solent: q̄ a filo sub tegminis vsqȝ ad corrigiā caligē nō accipiā ab oībus q̄ tua sūt. q. d. Nec de vestibꝰ filiū: nec de calciamētis corrigiā accipiam: ne dicas: Ego ditaui abrahā. vbi Augꝰ in glo. sic ait: Bella a fidelibus nō cupiditate ſȝ charitate fieri debent: exceptis his q̄ comederūt iuuenes ꝛ partibꝰ viroꝝ q̄ venerūt mecum: vbi Augꝰ in glo. colla. sic ait: Stipendis militantiū accipit ꝛ ptes coꝝ q̄ cum eo paritᷓ pugnauerūt. in quo iusticiā demonstrās ptri stipēdis pugnantibꝰ nō abnegat. Et glo. interli. ibi: Iustus tribuit vnicuiqȝ qđ suū est. Spūalitᷓ diabolꝰ solā aīam petit cetera q̄si putrida derelinquens corpꝰ terre diuitias mō i silitudinē eiꝰ q̄ mordet i pomo

¶ Q̄ʒ abrahā pmꝰ angelos hospitio suscepit. CA. XLI.

Quinto dico q̄ abrahā pmus angelos hospitio suscepit: Geñ. xviij. In quo nota p ordinē quattuor q̄ abrahā angelis fecit. pꝰ enī cognouit: ibi Cū vidisset. s. oculo mentis cucurrit in occursum coꝝ de ostio tabernaculi. 2ꝰ adorauit: ibi Et adorauit in t̄ra. Re. ē. hec duo infra Trinitas. 3ꝰ inuitauit: ibi Dñe si inueni gratiā corā oculis tuis ne transeas seruū tuū. 4ꝰ cōuiuauit vel pauit: ibi Tulitqȝ butyrū ꝛ lac ꝛ vitulū ꝛ posuit corā eis. In quo cōuiuio tangūtᷓ q̄tuor. s. pmissio: acceptatio: pparatio: oblatio vel refectio. Primo tāgitᷓ pmissio: ibi Afferā pauxillū aque vt lauentᷓ pedes vñi ꝛ requiescite sub arbore: ponāqȝ buccellā panis ꝛ cōfortetᷓ cor vestrū. vbi pauca pmittit multa daturꝰ. Promittit enī tria necessaria viatoribꝰ. pmo lotionē pedū ꝛ hoc pꝑter sordes ibi Lauentᷓ pedes vestri. scđo requiem membroꝝ. ꝛ hoc pꝑter lassitudinē: ibi Requiescite sub arbore. tertio refectionē corpoꝝ. ꝛ hoc pꝑter humidi cōsūptionē: ibi Afferam pauxillū aque. Primo pmittit lotionē pedū pꝑ

sordes:ibi Lauent pedes vestri.ad lrām:mos erat anti-
quit⁹ hospitū pedes lauare.quib⁹ nō erat tūc vsus calciā-
di se vel eq̄tandi sicut mō est: Joh.xiij. Qui lot⁹ est nō in-
diget nisi vt pedes lauet s₃ est mūdus tot⁹. Aug⁹: Qui lo-
tus.i. mūdus est: q̄ntum ad mūdiciā sensuū ꝛ opationū.
Nō indiget nisi vt pedes.i. affectiones terrenas lauet: qꝛ
adheret puluis iniq̄tatū reb⁹ humanis afficimur. Si autē
cōfitemur pctā nostra qui pedes discipuloꝝ lauit nobis
pctā dimittit vsq₃ ad pedes quib⁹ versamur in terra. qḋ
sꝫ: qꝛ si dixerim⁹: qꝛ pctm̄ nō habem⁹ nosipsos seducim⁹
si cōfitemur peccata de⁹ qui pedes discipuloꝝ lauit no-
bis pctā dimittit vsq₃ ad pedes ꝛc. Et glo.colla.ibidē sic
ait: Qui lotus est.s.baptismo tot⁹ est mūdus.s₃ qꝛ iterum
puluere terrene habitanōis inquinat: iterū est opus pe-
des lauare. Et iterū Aug⁹ ibidē ad solentianū sic ait: ꝛ est
in glo. interli. Ex hoc aūt q̄ hic dicit: Qui lot⁹ est intelli-
gimus ꝛ petrū ꝛ ceteros xp̄i discipulos ꝛ ap̄los fuisse ba-
ptizatos baptismo xp̄i: ꝛ si nō legam⁹ vbi vel qn̄: Can.v.
Laui pedes meos quō inquinabo illos. Glo.colla. Laui
pedes meos.i.purgaui cogitatiōes.i.affectiōes meas in-
teriores quib⁹ aliq̄n terrā tangere solebā.i. secretis fletu-
bus cōpūctiōis purgaui: vt intrare mererer in celestē pa-
triam. Et subdit: Quō inquinabo illos.q.d. Cū sim mun-
datus a cura tpali: a culpa mortali: quō iterū ad ea redi-
re potero: ꝛ p hoc meipsū₃ imundū reddere potero.q.d.
nō. Scd̄o pmittit requiē mēbroꝝ ppter lassitudinem:
ibi Requiescite sub arbore. Glo.colla. Sub arbore aūt se-
derūt in dn̄ice passiōis signū cui⁹ p̄dicatores sūt. Re.in
primo volumine.s. Crux p totū. Tertio pmittit refectio
nē corpoꝝ ppter humi di cōsūptionē: ibi Afferā paxillū
aque ponāq₃ bucellā panis.q.d. Parū comedite: bibite
ꝛ transite. In quib⁹ verbis ostendit tria.s. humilitatem:
charitatē: ppietatē. Primo oñdit humilitatē in hoc q̄
qua pmittit.i.modicum aque ꝛ buccellā panis daturus
multa: vel ad ostendendū q̄ quicq̄d impendim⁹ est parū
imo q̄si nihil. Scd̄o oñdit suā charitate₃ in hoc q̄ illud
parū cū gaudio offert .puer.xvij. Meliorē sicca buccel-
la cū gaudio q̄₃ dom⁹ plena victimis cū iurgio. qḋ tripli-
citer exponit. p⁹ sic: Melior est buccella sicca.i.modica
substātia cū gaudio pace ꝛ quiete mētis q̄₃ dom⁹ plena
.i. q̄₃ multe diuitie cū iurgio.i.cū solicitudine ꝛ inq̄etudi-
ne mentis ꝛ corpis. 2⁹ sic: Melior est buccella.i.modica
elemosyna cum charitate ꝛ hilaritate q̄₃ multa ꝛ magna
dare cū obiurgatiōe ꝛ tristicia.3⁹ sic: Melior est bucella
sicca.i.qua pnia cū mentis hilaritate: q̄₃ tota dom⁹ plena
victimis.i. q̄₃ magna carnis afflictio cū murmure. Hie-
ronym⁹. Meli⁹ est paucos psalmos cū hilaritate animi
canere q̄₃ totū psalteriū cū tristicia discurrē. 3⁹ oñdit p-
pietatē. Offert eni duo.vnū refrigeratiuū.s.aquā: aliud
cōfortatiuū.s.panē. In psal.ciij. Panis cor hoīs ꝯfirmat
Aug⁹ in glo. Panis tpalis firmat stomachū ꝛ replet ven-
trem.s₃ panis celestis cōfirmat affectū ꝛ replet mentem.
Quō aūt sumi debeat iste panis audi documentū qḋ de-
dit elimelech ad Ruth.ij.sic dicēs: Intinge bucellam in
aceto.qḋ tripl'r exponit.p⁹ sic: Intinge.i.misce buccella₃
panis.i.opa q̄ facis. In aceto.i.in mēoriā mortis ꝛ nūq̄₃
peccabis ꝛ oia cōtēnes. 2⁹ sic: Intinge.i.misce. Buccellā
tuā.i.penas q̄s sustines. In aceto.i.in mēoria dn̄ice pas-
siōis ꝛ oia dulcia erūt tibi. 3⁹ sic: Per buccellā bona opa
designāt. diminutiuū vō vocat: qꝛ dicit buccellā.p qḋ no-
ta q̄ nō sūt cōdigne passiōes hui⁹ tpis ꝛc. vñ scd̄a ad co-
rinth.iiij. Idem q̄ in pn̄ti est pene ꝛn̄ ē magnū respectu
nostre virtutis: ꝛ etiā est magnū sensualitati: est tn̄ modi-
cum: qꝛ parū durā ꝛ leue ad ferendū: vel modicū ē com-
minimū respectu remuneratiōis future. vel ē momen-
taneū q̄ntū ad durationē: ꝛ leue q̄ntū ad intentionē: ꝛ hoc

amāti: Matth.xi. Iugū eni meū suaue ē ꝛ onus meū le-
ue. vñ Aug⁹: Oia facilia ꝛ ppe nulla facit amor. S₃ mul-
tū est cauendū ne post buccellā intret sathanas vt i iudā
intrauit: Joh.xiij. Scd̄o tangit pmissiōis vel inuitatio-
nis acceptatio: ibi Qui dixerūt ad abrahā: Fac vt locut⁹
es. Glo. interli. Cōsenserūt ꝛ inuitationē acceptauerūt ne
charitatis viderent vitare officia. ꝛ dicūt ei illud Eccles
ix. Deo placēt opa tua. Tertio tangit cōuiuij p̄paratio:
ibi Festinauit abrahā in tabernaculū ad sarā. Glo. intli.
lrālit: Festinauit abrahā ne senex tepide mīstrare vide-
ret. Spūalit festinauit abrahā i tabernaculū: qꝛ hō ꝛ iu-
stus ꝛ pctōr d₃ festinare intrare tabernaculum ꝯscie sue.
Et subdit: Intrauit ad saram. In quo notat q̄ mulieres
debēt esse domi sedētes nō p vicos vagantes. Et dixit ei
Accelera tria sata simile cōmisce ꝛ fac subcinericios pa-
nes. Ipse vō ad armētū cucurrit ꝛ tulit inde vitulū tener-
rimū ꝛ optimū dedit q₃ puero q̄ festinauit ꝛ coxit illum.
Que verba p̄mo Orig. in glo. litteralit sic exponit: Sara
accelerat: cucurrit senex: festinat puer: null⁹ piger in do-
mo sapiētis inuenit. Et subdit: Tria sata simile. Glo. coll.
satū est genus mensure. tria ḡ sata tres filios noe signāt:
a quib⁹ oē genus humanū disseminatū ē. ꝛ signat eccle-
sia vel euangelica doctrina p totū mūdū disseminanda
in trib⁹ mūdi ptib⁹.s. asia: europa: affrica multiplicanda.
Et alia glo. colla. sic ait: Tria sata ꝛc. In typū ecclesie di-
cunt que de trib⁹ mūdi ptib⁹ est in vnitate fidei congre-
gata: ꝛ q̄si panis sine fermēto igne spūs sancti decocta ē.
Spūaliter accelera tria sata simile ꝛ misce. Simila est fa-
rina.i. cogitatio pura: q̄ ex duobus modis sim₃ pcedit.s.
ex spe: ꝛ ex timore. Panis est cōsūmatio vel cōtritio: Aq̄
qua iste panis cōtritiōis vel deuotiōis ꝯficit est lachry-
marū effusio. Coctio est charitatis ardor. Cinis conside-
ratio est ab initio nostre ꝯditiōis. Uel alit spūalit: Tria
sūt q̄ ad pniam requirunt.s. cogitatio cordis in cōtritio-
ne ad dolendū de peccato: locutio ad cōfitendū peccatū
opatio ad satisfaciendū deo. Hec cōmiscent in vnitate
pnie ꝛ fit panis subcinericius.s. panis pnie quē qui ha-
bet debet se cinerem cogitare ꝛ reputare. Et subdit: Ipse
vō abrahā ad armentū cucurrit: ꝛ tulit vitulū. Glo. intli.
Uitulū de armento tulit.i. xp̄m de patriarchis natu₃: te-
nerrimū ꝛ optimū.i. nouellū excellentē in genere huma-
no. Uel alit exponit glo. colla. Uitulus tenerrim⁹ ꝛ sagi-
natus est corp⁹ xp̄i q̄ p salute mūdi ad arborē crucis īmo-
latus est. hic est vitulus q̄ pdigo filio occidit. Spūaliter
vir iustus cucurrit ad armentū.i. ad exempla sanctorū ꝛ
tulit inde vitulū. Uitulus enim minim⁹ est respectu bo-
uis: sic nos oia opa minima reputare debem⁹ q̄ntum ad
meritū antiquoꝝ. Quarto ꝛ vltimo tangit cōuiuij exhi-
bitio: ibi Tulitq₃ butyrū lac ꝛ vitulū quem coxerat ꝛ po-
suit corā eis vt comederēt. Glo. interli. Quare hic tulit:
qꝛ his sacramētis alunt ministri xp̄i. Et glo. colla. Buty-
rum vberrimū ꝛ pinguissimū euangelij est testimoniū:
qḋ velut oleū fidelib⁹ in signū dat. Et subdit: Uitulū cū
lacte posuit: qꝛ nec corp⁹ dn̄i sine lacte: nec hoc.s. lac sine
euāgelio esse pōt. Et iterū alia glo. interli. sic ait: Tulitq₃
butyrū.i. euangelicā doctrinā. ꝛ lac potū paruloꝝ.s. lege₃
veterē. ꝛ vitulū quē coxerat xp̄m.s. passum: ꝛ posuit corā
eis: qꝛ his sacramētis alunt ministri xp̄i: vt p₃.s.

¶ Qr abrahā p̄mus p inimicis orauit. CA.XLII.

Ecto ipse abrahā pri⁹ vel p̄mus p inimicis ora-
uit.s. p rege Abimelech q̄ ei Saram abstulerat:
vt p₃ Gen.xx. cū dixit dn̄s: Nūc igit redde vxo-
rem viro suo: qꝛ ppheta est ꝛ orabit p te ꝛ viues. si autē
nolueris reddere scito q̄ morte morieris tu ꝛ omnia q̄
tua sunt. In quibus verbis tanguntur quattuor. p̄mo
enim precipitur restitutio. ibi Nunc igit redde vxorem

viro suo vbi glo. interli. rōnē assignat dicens: Soluit cō missum dū restituit amissū. 2° subdit cōditio: ibi Quia ꝓpheta est. Glo. interli. Propheta est futuris p̄sagiis. 3° addit pmissio: ibi Et orabit p te. Glo. interli. Ut dimittat tibi iniuria illata: Job vlti. Seru⁹ meus. ecce dignitas. Orabit p vobis. ecce charitas. Faciē ei⁹ suscipiā: vt nō vobis imputet stulticia. i. culpa q̄ stultū facit. ecce vtilitas. q. d. Nō cōsideris de vestris meritis vel sacrificiis sz potius de iustoꝝ suffragiis: qꝛ seru⁹ meus q̄ est dignus orabit: q̄ est deuotus faciē eius suscipiā: qꝛ est mihi acceptus vt nō imputet: qꝛ est vobis fructuosus: Jacobi vltimo: Multū valet depcatio iusti assidua. 4° subiungit cōminatio: ibi Si autē nolueris reddere: scito q morte morieris tu ⁊ oīa que tua sūt. Glo. interli. Quia peccatuz incorrectū nō remanebit impunitū. Sz obiicit sup illō Nūc redde vxorē viro suo. Uidet eni fm hoc q soluat cōmissum cū restituat ablatū: sicut dicit glo. interli. ibidem: cū nō iniūgat isti a dn̄o nisi vt restituat vxorē quā abstulit: g̃ similit si vsurarius vel raptor restituat ablatū soluit cōmissum: g̃ nō tenet cōfiteri vel alit satisfacere. Rn̄deo ⁊ dico: q iste in duob⁹ modis peccauit. s. in ablatione: ⁊ in iniuria. ⁊ iō nō soluit nisi satisfaciat de vtroqꝫ vn̄ glo. interli. sup illud: Et orabit p te dicit: Ut tibi dimittat iniuria illata. Quāuis g̃ restituerit vxorē: adhuc tn̄ necessariū est satisfacere p iniuria. Ad illud g̃ qō dicit glossa interli. Soluit cōmissum ⁊c. intelligenduz est q sine hoc nō soluit si assit facultas restituēdi. Hec dn̄s Hugo cardinalis ordinis fratrū p̄dicatoꝝ in postilla ibidē.

¶ Qꝫ abraham deo p̄mus obtulit signū obedientie qn̄ filiū suū imolauit. CA. XLIII.

Septimo ipse Abrahā p̄mus obtulit deo signum obediētie qn̄ ipse quantū in se fuit deo filiū imolauit: Geñ. xxii. dixit illi dn̄s: Tolle filiū tuū vnigenitū quē diligis Jsaac: ⁊ vade in terrā visiōis atqꝫ offer eū in holocaustū sup vnū montiū quē monstrauero tibi. Ubi octo verba ordinate exprimunt ꝓpter que exprimit magnitudo tētationis vel tribulatiōis abrahe ⁊ similit pfectiōis ipsi⁹. p° eni deus p̄cepit abrahe dicēs Tolle. s. nō paluit sz tu p teipsum. 2° dicit: Filiū nō seruū vel aliū ꝓpinquū: sz filiū. 3° dicit tuū nō alienū sz tuū ex spāli gratia spūs sancti tibi datū. 4° dicit: Unigenitum. hoc est vnū de multis. vel vnigenitū. i. ꝓmogenitū dignitate nō natura. 5° dicit: Quē diligis. qꝛ in senectute genitum ⁊ a deo exhibitū p miraculū ⁊ ex hoc maxime tētatio vel tribulatio aggrauat. si eni nō diligeret secus esset 6° dicit Jsaac. in quo. s. feci tibi pmissionez supra. s. Geñ. xxi. Jn Jsaac vocabit tibi semen. Nā de dilectionis intentiōe ⁊ nois recordatiōe ⁊ pmissionis certificatiōe: tētatio vel tribulatio cumulat: ⁊ paternus affectus magis mouet. 7° dicit: Uade in terrā pmissionis. ⁊ ex hoc magis aggrauat dolor. Si eni p̄cepisset q q̄si ex vno impetu imolaret filiū aliquātulū tolerabile eēt: sz p tres dies iubet deducere filiuz. vn̄ nō mirū si vsu societate ⁊ colloquio ⁊ amplexu dilectissimi filij dum retardat: vt vehementi⁹ affligat. 8° dicit atqꝫ offer eū in holocaustū super vnū montiū quē dixero tibi. ecce sūmus cumul⁹ dolorū. Holocaustuz eni totū incendit vt nihil de eo remaneat: nec os: nec manus: nec pes: nec capillus ad patris solaciū vn̄ oībus his rōnibus supradictis dolor patris sequit ⁊ auget: ⁊ tn̄ semp obediens īuenit ⁊ magis cōmendat: qꝛ obediētia in aduersitate ē laudabilior ⁊ maioris meriti q̄ꝫ in ꝓsperitate: vt pꝫ. s. Obedientia. ⁊. s. Preceptuz.

Sz contra: Uidet q abrahā non obediret p̄cepto dei: nec p cōsequens fuerit tante pfectiōis vt ei soli deberent pmissio fieri de semine. i. xp̄o nasciturō ex eo. qō tali ratiōe ostēdo. Aut deus p̄cepit ei qō voluit: aut qō noluit Si p̄cepit ei qō voluit cū p̄cepit ei Jsaac filiū ei⁹ imolari: g̃ voluit Jsaac imolari: cui⁹ contrariū fecit. g̃ Abrahā nō obediuit. Si vō deus p̄cepit qō noluit: g̃ duplex fuit eo q aliud habuit in ore ⁊ aliud habuit in corde: qō nō decet veritatē que est de⁹. Scd̄o cōfirmo hoc idē rōne sic. Quia si deus vel aliq̄s alius hō asserit oppositū eius qō credat esse verū: duplex est quocūqꝫ mō illud asserat siue ad deceptionē siue nō. Rn̄deo ⁊ dico: q deus aliqd noluit ⁊ aliqd voluit. noluit eni executionē. s. occisionem filij: ⁊ iō hanc nō p̄cepit: sz voluit tn̄ p̄parationē ad imolandū ⁊ illā p̄cepit. qō pꝫ p verba ei⁹. Nō eni dixit ei de⁹ Occide filiū tuū. sz dixit: tolle filium tuū. i. p̄para animū tuū ad imolandū filiū tuū. ⁊ p hec rn̄deo ad argumenta. Ad p̄mū eni cū dicit: Aut deus p̄cepit qō voluit aut qō noluit. Rn̄deo ⁊ dico: q duplex est p̄ceptū. s. p̄ceptū ꝓbationis ⁊ p̄ceptū executionis. vnū respicit voluntatē eius qō ꝓbat vel cui fit. s. p̄ceptū ꝓbatiōis. aliud respicit op⁹. s. p̄ceptū executiōis. Dico g̃ q p̄ceptū factuz abrahe fuit p̄ceptū ꝓbatiōis: qō obligat voluntatē faciēdi nō ad faciendū. de⁹ g̃ voluit illud qō p̄cepit vt se p̄pararet ⁊ vellet imolare: nō vt imolaret. Ad secundū de assertione. Rn̄deo ⁊ dico: q nō est simile de assertiōe ⁊ de p̄ceptiōe qꝛ assertio determinat ad vnuz tn̄. p̄ceptio vō cōmunit se habet ad ꝓbationē ⁊ executionē: vt pꝫ ex supradectis. Et si obiiciat q deus sciebat voluntatē ei⁹. g̃ nō oportebat ꝓbare. Rn̄deo ⁊ dico: q deus nō ꝓpter se sed ꝓpter abrahā ⁊ ꝓpter alios docēdos hoc fecit. vn̄ dixit ei: Nō extendas manū tuā sup puerū nec facias illi quicq̄: nūc cognoui q timeas deū. vbi glo. interli. ⁊ Aug⁹ in glo. collaterali. Nūc cognoui. i. cognoscere te feci. Sz contra: Si abrahā sciuit se habere timorē dn̄i. g̃ ⁊ charitatem ⁊ oēm virtutē cū sint cōnexe: vt q̄ habeat vnā habeat oēs. Sz contra: Eccles. ix. dicit: Nemo scit vtrum amore vel odio sit dign⁹. Rn̄deo duob⁹ modis. p° q duplex est cognitio. s. experientie ⁊ scie. Cognitiōe scie nemo scit se habere charitatē nisi p reuelationē. sz cognitiōe experientie bn̄ pōt scire: fm illud apl̄i ad Ro. viij. Quis nos separabit a charitate xp̄i ⁊c. Scd̄o rn̄deo ⁊ dico: q verbum nemo scit ⁊c. intelligit finalit. Patet igit q soli abrahe facte sūt pmissiōes in signū sue pfectiōis: qō manifestauit ex septē que ipse p̄mus fecit. Scd̄a rō quare soli abrahe facte sūt pmissiones est ꝓpter nostrā instructionē ⁊ imitationē: ⁊ ad ostendendū q hac bn̄dictiōe erūt pticipes q ꝓpter deū patriā deserūt: qui oī patrimonio ꝓpter deū cedūt: q̄ p libertādo nō solū vno fratre: sz toto dei populo a diabolo laborib⁹ ⁊ mortib⁹ se exponūt: qui ꝓpter deū oīa tpalia nō tm̄ extranea a se abiiciūt q̄ ita sūt in charitate pfecti vt etiā inimicos diligāt: qui ꝓpriā voluntatē deo mactant ⁊ offerūt. Hec dn̄s Hugo in postilla super Geñ. xxij. Et iterū sup ep̄las ad Galla. iij. exponens illud verbū Abrahe dicte sunt pmissiones ⁊ semini ei⁹. Re. in p̄mo volumine. s. Crux. x. ca.

¶ Qꝫ ꝓphetia fit p visa siue p visiōes sicut fuit ꝓphetia moysi in flāma rubi. CA. XLIIII.

Tertio ꝓphetia fit p visa siue p visiōes. vt dicit Cassiodor⁹ in glo. sup p̄ncipiuz psalterij: sicut fuit ꝓphetia moysi: Exodi. iij. Apparuit dn̄s moysi in flāma ignis de medio rubi: ⁊ videbat q rubus ardebat ⁊ non cōbureret. Jn qua ꝓphetia tangunt duo. s. reuelatio diuinoꝝ: ⁊ signatio mirabiliū.

Primo tangit reuelatio diuinoꝝ: ibi Apparuit dn̄s moysi in flāma ignis de medio rubi. Si autē queris q̄re sic apparuit de⁹? Rn̄deo ⁊ dico: q hoc fecit q̄druplici rōne. s. ꝓpter dei potentiā: idolatriaz: pūniā: ⁊ figurā. Prima rō est: vt ostendat dei potentiaz. Ignis eni inter oīa elementa maxime est actiu⁹: ⁊ signat maximā potentiā dei que ē infinita: Deutero. iiij. Deus noster ignis ↄsumēs ē

Secūda hui⁹ ratio ē: vt excludat idolatriā. vñ glo. colla. ibidē sic ait: Aiunt hebrei ideo in rubo deū apparuisse moysi. ne iudei possint inde idolū sculpere vel suscipere. Semper eni de⁹ occasionē idolatrie recidit. null⁹ eni pōt effigiare aliqd: nisi sub certis terminis qd nō ē in flāma ꝛ ꝓpter hoc in igne venit ꝛ apparuit: qꝛ ꝛ si ignis posset pingi nō tamē sculpi. Tertia hui⁹ rō est: vt pateat dei pre sentia. nā ignis in rubo est ꝑsentia dei in populo in auxi lio cōferendo. Quarta huius ratio ē: vt exꝑmat figuram Ignis eni in rubo signat populū humiliatū a deo. Ru bus eni est qd humile rude ꝛ vile: ꝛ significat pplm isra el humiliatū: afflictū ꝛ viliter tractatū ꝓpter peccata sua

Scdo tangit signatio vel expositio mirabiliū: ibi Ui debat moyses q rub⁹ arderet ꝛ nō combureret. Qd verbū exponit sex modis. p⁹ sic: Ignis in rubo est diuinitas in humanitate: Joh. pmo. Uerbū caro factū est: hic rub⁹ ar debat ꝛ nō cōburebat: qꝛ humanitas erat inflāmata dei tate nō cōsumpta. Rō hui⁹ est: qꝛ in flāma sūt duo. s. lux ꝛ splendor: ꝛ calor siue ardor. ꝑ rubū xpi humanitas: ꝑ flā mā signat xpi deitas: que illuminat intellectū ꝛ incēdit affectū: hoc apparet cōtemplanti diuinitatē in humanita te. Nō eni pōt cōtemplās in via clare aspicere lumē dei tatis inaccessibile: ꝛ ideo obūbratū ē in nube carnis vt ꝓportionabiliter videri possit. Math. xvij. Gloria dñi apparuit in nube. Glo. inter. Assūpta carne sine q hic vi deri nō pōt: Exodi. xxxiij. Nō videbit me homo ꝛ viuet. Et sequit ibidē: Cū transibit gloria mea ponā te in fora mine petre ꝛ ꝓtegam dextera mea: ponāqꝫ manū meā ꝛ videbis posteriora mea: faciē aūt meā videre nō pote ris. In quo verbo ondit q cognitio quā de deo in via habem⁹ tres cōditiones hꝫ. est eni enigmatica: meritoria modica. p⁹ est enigmatica: ibi Cū trāsibit gloria mea. id est diuinitas. Siquis eni quereret quō de⁹ transire dicit q vbiqꝫ est ꝑsens: Rñdet Augu. dicēs: De⁹ enigmatice co gnitus trāsire dicit: qui nobis nō trāsibit ſꝫ manebit qn cognoscimus eū sicuti est. 2⁹ est meritoria: ibi Ponāqꝫ te in forāmine petre. Glo. interli. i. in fide passionis xpi q ē petra. 3⁹ est modica: ibi Et ꝓtegam dextera mea. i. vela men ponā super oculos tuos in mysteriū incarnationis cognoscas vel cōꝑhendas. Et videbis posteriora mea. id est me incarnatū: Faciē aūt meā. i. diuinitatē hic videre nō poteris: Ezech. pmo dr sub figura: Ecce nubes magna. s. xpi humanitas: Et ignis inuoluēs. s. amor dei vel spūs sancti vniēs diuinitatē cū humanitate. Et splendor ignis i circuitu ei⁹: qꝛ xps oia cognouit. Et de medio eius quasi spēs electri. i. de medio ignis. Glo. colla. Electri spēs de medio ei⁹: xps est mediator dei ꝛ hois: ꝛ ponit rationē hui⁹ dicens: Quia electrū est metallū qd ex auro ꝛ argē to fit auri. s. trib⁹ partib⁹. argenti vna: vt dicit papias. Et subdit glo. ibidē: Dū aūt miscet argentū crescit in clari tatē: aurū a fulgore suo pallescit: Sic dū humanitas i ma iestatis gloriā excreuit diuinitas a ꝓpris fulgoris potentia de humanis oculis tēperauit in xpo: quasi dū pallescit aurū ꝛ argentū fulget. Scdo exponit sic: Ignis in ru bo fuit xps in iudaico populo: qꝛ fuit ex eis quo ad na turā humanā. Joh. iiij. Salus ex iudeis est. Et Numeri. xxiiij. Orietur stella ex iacob: ꝛ nō cōburit: qꝛ malicia iu deoꝝ a xpo est redarguta nō assūpta. vñ super illo verbo deut. iiij. De⁹ noster ignis cōsumēs ē. glo. interli. dicit Pec cata cōsumit ꝛ reprobos igni gehenne tradit. Et sup illo vbo. Luce. xij. s. Ignē veni mittere in terrā: Ambrosius sic ait: Ignē veni mittere in terrā. nō vtiqꝫ illū ignē cōsum ptorē bonoꝝ: ſꝫ bone voluntatis auctorē: qꝛ aurea dñice dom⁹ vasa meliorat. Ferrū vero cōsumit ꝛ stipulam. Et Chry. ibidē sic ait: Terrā ad quā vult dñs mittere ignē nō vocat eam quā pedib⁹ calcam⁹. sed hoiem cui domi nus ignē ingerit vel mittit ad consumptionē petōꝝ ꝛ in nouationē animarū. Tertio exponit sic: Ignis in rubo est xps in vginis vtero: Isaie. vij. Ecce vgo cōcipiet ꝛ pa riet filiū. nec rub⁹ cōburit cū virgo in partu nō violatur. vñ cantat in ecclesia: Rubum quem viderat moyses ꝛc.

Quarto exponit sic: Ignis in rubo. i. verbū dei: ꝛ lex data populo iudaico. Nā rub⁹ sunt spine petōꝝ iudeoꝝ. Flāma vel ignis rubū nō cōbussit: qꝛ lex vet⁹ iudeis da ta peccata eoꝝ nō cōsūpsit vel purgauit neqꝫ iustificauit Re. supra Lex. c. xxviij: quō lex vet⁹ erat egena vel infir ma. Quinto exponit sic: Ignis in rubo ē amor in cor de. Est aūt duplex amor. Un⁹ est cōcupiscētie ꝛ iste ē ar dens ꝛ cōburēs. eos eni quos accēdit cōsumit. Job. xxxi Ignis ē vsqꝫ ad cōsūptionē deuorās. Hieronym⁹. Inar descūt desideria cū vires deficiūt. Nā ignis iste. s. concu piscētie ꝑcipue quattuor mala facit. p⁹ eni corp⁹ polluit pma ad corinthi. vj. Qui fornicat in corp⁹ suū peccat. 2⁹ bona ꝛ nature ꝛ fortune cōsumit: exēplū de filio prodigo Luce. xv. 3⁹ famā tollit. Grego. Peccata carnalis sūt ma ioris infamie. 4⁹ aīam perdit: pꝛuer. vj. Qui aūt adulter ē ꝓpter cordis inopiā. perdet aīaꝫ suā. Ali⁹ ignis vł amor est sapiētie: ꝛ iste amor vel istud lumē sapiētie hꝫ splēdo rem nō cōsumptionē: qꝛ si frigidos ardētes facit non cō sumit: sed perficit. Sexto exponit sic: Ignis in rubo ē tribulatio in medio. s. in ecclesia dei. hic ignis. s. tribula tio ardet: vel ꝓbando vel meliorādo: vel deturpādo. sed nō cōburit: qꝛ dñs peccata populi sui punit: ꝛ vindicat ꝑ cutiendo vel puniēdo: ſꝫ nō vsqꝫ ad interiorē. Hec domi nus Hugo cardinalis: ordinis ꝑdicatoꝝ i postilla super exodū exponens illud verbū. Apparuit dñs moysi in flā ma ignis de medio rubi. c. xxxvij. Et moralitas magistra lis.

## De visione Danielis ꝛ manu scribente in pariete. CA. XLV.

Secūdo dico q alia ꝓphetia ꝑ visūꝫ seu visionē ē Danielis. v. qui visionē regis Baltasar diuino lu mine illustratus exponēs ꝑdixit. In q ꝓpheta Daniel tangit tria. s. visiōis reuelationē: reuelationis in terꝑtationē: interꝑtatiōis impletionē. Primo tangit visionis reuelationē factā regi dicēs: In eadē hora qua rex Baltasar faciebat cōuiuiū mille optiatib⁹ suis appa ruit quedā species sensibilis. i. quedam silitudo visibilis digitoꝝ. man⁹ hois scribentis in superficie parietis aule regie ꝛ scriptura hec erat: Mane tetel phares. Que scri ptura nō colore facta est ſꝫ in muro lapideo stilo ferreo ē sculpta. ꝛ hoc ꝓpter superbiā ꝛ alia peccata regis Balta sar imitātis peccata regis Nabuchodonosor ei⁹ patris: vt patꝫ ibidē ex textu. Secūdo ꝑncipaliter tāgit reue lationis interꝑtationē vel expositionē: ibi Et hec ē inter pretatio smonis. Glo. interli. Mane. i. numer⁹ Thetel. i. appensio. Phares. i. diuisio Sapiētie. xj. Oia in numero ꝛ pōdere ꝛ mēsura disposuisti. Re. supra. Bonū. c. ix. ꝛ x. vñ glo. colla. Primū. s. numer⁹ pertinet ad terminationē regni. Scdm. s. appensio ꝑtinet ad terminationē vite re gis. Tertiū. s. diuisio ꝑtinet ad trāslationē regni. Et ite alia glo. colla. sic ait: Cū hoc mane numerū: Thetel appē sionē phares diuisionē sonaret: nō solū op⁹ fuit lectione ſꝫ interꝑtatione. Et ideo dicit: Hec ē interꝑtatio smonis Mane numerauit de⁹ regnū tuū ꝛ cōpleuit. glo. interli. Et finiuit illud: Thetel appensus es in statera. glo. inter. Judicij dei vel iusticie: ꝛ inuent⁹ es min⁹ habēs Glo. in terli. q̄ꝫ putares: Phares. diuisū ē regnū tuū a te ꝛ a pro genie tua. Tertio ꝑncipaliter tangit interꝑtatiōis vel expositionis cōpletionē: ibi Eadē nocte interfect⁹ est rex Baltasar caldeus: ꝛ darius medus successit in regnū ꝛc. Luce. xij. Hac nocte repetent animā tuam ꝛ que parasti cui⁹ erunt. p⁹ quantū ad cōpletionē vel finē regni dicit

Luce.xvj. Redde ratione͂ villicatiōis tue: iam amplius nō poteris villicare. 2° quātū ad ponderatione͂ operū cir cūstantiarū ⁊ meritoꝝ dicit͛ puer.xvj. Pondus ⁊ statera iudiciū domini sūt. Pone has auctoritates supra in lo cis suis ⁊ sic ordinate historiam predictam.

Expositio prophetie Joseph de somnio eunuchoꝝ pharaonis. CA.XLVI.

Quarto principaliter pphetia fit per somnia sicut patꝫ per somnium eunuchoꝝ ⁊ pharaonis regis egypti: ⁊ per somniū nabuchodonosor regis ba bylonis: vt dicet͛ infra: sm̄ ꝙ illis. s. eunuchis ⁊ pharao ni ⁊ nabuchodonosor regi fuit somniū. Illis. s. ioseph et danieli fuit pphetia: vt dicit Cassio. in glo. sup principiū psalterij. Prima ergo pphetia ioseph de somnio eu nuchoꝝ scribit͛. Gen. xl. ibi: Tres ppagines adhuc tres dies sunt post quos recordabit͛ pharao ministerij tui ⁊ restituet te in gradū pristinū ⁊c. In qua pphetia tangunt͛ tria. s. somnioꝝ visio: reuelatio: expositio vel interp̄tatio. Primo tangitur visio somnioꝝ: ibi Pincerna regis egypti. s. pharaonis ⁊ pistor missi in carcerem ppter pctm̄ dn̄i sui in dn̄m suū: viderūt ambo somniū nocte vna. ⁊ quia interp̄tari nesciebāt erāt solito tristiores. Job. vij. Terre bis me per somnia ⁊ per visionem horrore cōcuties. vbi Greg. in glo. sic ait: Terrebis me. i. terreri permittes a diabolo. ⁊ hoc ppter imaginationes terribiles imissas dormienti a diabolo. Nam quo ad p̄sens triplex ē som niorū cā. s. corpis cōplexio vl̄ dispositio: mētis cogitatio vl̄ affectio. hostis. s. demonis opatio ⁊ illusio: vt pꝫ infra Somnie p̄mo. c. per totū. vñ ad lr̄aꝫ Greg. vbi supra dic͛ ꝙ diabol⁹ timidis aduersa: cupidis p̄spera per somnia ingerit: vt magis afficiat. Et subdit: Nō solū pctōres sed electos quos min⁹ valet tētare vigilātes graui⁹ tētat dormiētes. Et subdit rōnē hui⁹ dicens: Qꝫ de⁹ benigne permittit ne in electoꝝ cordib⁹ saltē ipse somn⁹ a passio nis p̄mio vacet. Ubi nota ꝙ mali ⁊ boni ex cōsideratiōe ⁊ memoria somnioꝝ tristant͛. nam mali tristant͛ ex cōsi deratione pene quā timēt. boni vero eo ꝙ nesciūt: vtrū sint digni odio vel amore: Ecclesiastes. ix.

Narratio sōnioꝝ eunuchoꝝ a ioseph. CA.XLVII.

Secundo tangit͛ somnioꝝ relatio: ibi Dixitq; ad eos ioseph. Nūqd nō dei est interp̄tatio: narra te mihi quid videritis. Narrauit prior prepo situs pincernarū. i. princeps vinatioꝝ vt dicit papias. Ui debam corā me vitem in qua erāt tres ppagines cresce re paulatim in gēmas ⁊ posteriores vuas maturescere: calicēq; pharaonis in manu mea. Tuli ergo vuas ⁊ ex pressi in calicē quem tenebā ⁊ tradidi poculū pharaoni. Sic̄ter pistoꝝ magister vidēs ꝙ ioseph prudēter sōniū dissoluisset vt patebit infra ait: Ego vidi somniū ꝙ tria canistra farine haberē supra caput meū: ⁊ in vno canistro qḋ erat excelsius portare me oēs cibos qui fiūt arte pistoria. Ubi nota: ꝙ pistores veteres nō molitores: mo lēdi enī nōdū erat vsus: sꝫ pistores quasi pinsitores dicū tur: vt ait papias. Et subdit: Auesq; comedere ex eo. Hec sūt somnia pincerne ⁊ pistoris regis pharaonis.

Expositio somnioꝝ. CA.XLVIII.

Tertio tangit͛ somnioꝝ expositio: ibi Cui ioseph ait: Hec est interp̄tatio somnij. vna q̄dē interpre tatio exp̄mit vel significat liberationē vnius. s. pincerne. alis vero signat dānatione͂ vel suspendiū alte rius. s. pistoris. Prima interp̄tatio significat liberati onē vnius. s. pincerne: ⁊ pmotionē ad gradū pristinū. vñ sic ait: Tres ppagines ⁊c. Qḋ verbū duob⁹ modis expo nit͛. s. lr̄aliter: ⁊ sp̄ualiter. Primo lr̄aliter: Tres ppagi nes adhuc dies post quos recordabit͛ pharao mini sterij tui: ⁊ restituet te in gradū pristinū dabisq; ei cali cem iuxta officiū tuū: sicut antea facere consueueras: tm̄ memēto mei ⁊c. Hec in rexurgen. xl. Secūdo exponitur sp̄ualiter octo mōis. p⁹ sic: Uidebā vitē corā me. i. xp̄m: Joh. xv. Ego sū vitis vera. vbi Augustin⁹ sic ait. Xp̄s di citur vitis per sil̄itudinē nō per ppȓetatē: quēadmoduꝫ dr̄ ouis: agnus: leo: petra angularis: ⁊ similia. addit aūt: Uera ad differētiā illi⁹ vinbratice vinee: que cōuersa est in amaritudinē vitis aliene. Naꝫ quo pacto ē vitis vera q̄ expectata ē vt faceret vuā ⁊ fecit spinas. Et subdit: In q̄ vite. s. in xp̄o erāt tres ppagines. Tres ppagines sūt tres ordines fideliū q̄ p noe p danielē: ⁊ iob designāt͛: Ezech. xiiij. Si fuerint tres viri in medio ei⁹ Noe. daniel ⁊ iob ipsi iusticia sua liberabunt aīas suas. Hi tres significant tres sp̄es iustoꝝ in ecclīa. q̄ accipiūt triplicē fructū: trice simū. sexagesimū: ⁊ cētesimū vt dr̄ Matth. xiij. Noe qui rector fuit arche significat rectores ⁊ p̄latos ecclie. Dani el q̄ fuit ɔtinēs ⁊ celestib⁹ visiōib⁹ vacauit signat ɔtinen tes ⁊ v̄gines q̄ cōtēplatiōi vacāt ⁊ orōni. Job ɔiugat⁹ et tribulat⁹ significat bonos cōiugatos q̄ sūt in tribulatio nib⁹ patiētes. Isti tres signāt͛ p petrū: iacobū: ⁊ iohānē q̄ in trāsfiguratiōe dn̄i fuerūt: vt dr̄ Matth. xvij. Petr⁹. n. rector ecclīe ⁊ princeps aplōꝝ: Jacobus luctator in pugna tribulationū. Johānes vero sublimat⁹ ad itelligētiā vi sionū. Petr⁹ in agro ecclīe collēdo exercet͛: Johānes in lecto cōtēplatiōis ⁊ q̄etis vacat ⁊ meditat͛. Jacob⁹ i mo la tribulatiōis p̄mit: Hi oēs nō faciūt fructū nisi manse rint in vite: vt dr̄ Joh. xv. Sic̄ nec ppagines. 2° exponit͛ sic ⁊ ē expositio. Isidori allegorice de interp̄tatiōe sōnioꝝ Duo eunuchi dicūt͛ duo ppl̄i quos inuenit ioseph i car cere. s. fideles ⁊ infideles qui sub pctō ade tenebant͛ ob noxij ⁊ captiui. eunuchi dicti ꝙ castā acceperūt discipli ne regulā. vñ eloq̄a dn̄i eloq̄a castā. sꝫ post tres dies dn̄o ab inferis resurgēte: ⁊ legis obscura iā q; ioseph sua som nia reuelāte. credētiū pplus q̄ p pincernā figurat͛ a pctis ⁊ a carcere inferni ē solut⁹. ⁊ ministerio diuine legis ē red ditus. Pistor. i. incredul⁹ ppl̄s iudeoꝝ: q2 cōfessiōe passio nis xp̄i in ligno nō credidit. ligno pene trāsgressiōis sus pendit͛. Et subdit ibi dē Isidor⁹. 3° mō exponens sic ait: Possum⁹ etiā p vitē xp̄m intelligere: vt supra pꝫ. In qua vite. s. in xp̄o sūt tres ppagines. s. tres substantie. i. caro: ⁊ aīa: ⁊ diuinitas. vel tres ppagines sūt tria q̄ de xp̄o credit͛ . s. ꝙ ē ver⁹ deus: ver⁹ rex: ⁊ vere mortalis: q̄ crescebat p fi dem ⁊ in mētib⁹ fideliū pullulabat: gēmas bonoꝝ opeꝝ emittebat: ⁊ flores bonoꝝ exēploꝝ aliis ex se pducebat. ⁊ inde vue p̄dicatiōis diui vbi pferebāt: ⁊ inde vinū cōtē platiōis prelo diue expositiōis in poculū regis eterni: ⁊ in salutē aīaꝝ oīuꝫ ppl̄oꝝ eterne b̄titudīs ppinabat͛. 4° Isidor⁹ vbi supra: Uua xp̄s ē. q2 sic̄ vua manib⁹ exp̄mentiū cōculcat͛: vt vinū in refectionē bibētiū inde educat͛: ita xp̄s manib⁹ ⁊ pedib⁹ inclamātiū ⁊ blasphemātiū pse cutoꝝ ei⁹ mortē in torculari crucis ē exp̄ssus: ⁊ vinū eīne redēptiōis in salutē oīuꝫ ppl̄oꝝ eīdēter ē ppinat⁹. Ex la tere enī xp̄i dormiētis in cruce sanguis exiuit redēptiōis ⁊ aq̄ baptismatis. Hec Isidor⁹. 5° mō exponit͛ sic: Uue isti⁹ vitis. s. xp̄i sūt sci. he vue. s. sci germināt p bonā volū tatē florēt p scām opatione͂: maturescūt p bonoꝝ opeꝝ p fectionē exp̄mit͛ in vinū p martyrij passionē vl̄ cōsūma tionē. Hoc vinū exp̄mit͛ in calicē pharaonis: cū gentib⁹ vita scōꝝ pponit͛ imitāda. Calicē hꝫ i manu. i. xp̄i passio nē i ope: Matth. xx. Potestꝭ bibere calicē ⁊c. Et Hiere. xxv. Accepi calicē de māu dn̄i ⁊ ppinaui cūctꝭ gētib⁹. 6° sic: Tres ppagies vl̄ tres dies sūt. s. tria tp̄a. s. añ legē sub lege: sub grā. iude⁹ ē reprobat⁹: gētilis ē liberat⁹: xp̄ian⁹ redēpt⁹ ⁊ saluat⁹. Uel tres dies. s. dies xp̄i passiōis: sepul ture: ⁊ resurrectiōis. Uel tres. s. vita p̄ns: vita aīe p⁹ mor tē corpis ⁊ vita extrema. In hac die de⁹ reddet vnicuiq;

premia meritoꝝ: q̃ pincernã saluabit: pistorẽ dãnabit. 7ᵒ sic: Uinea ẽ charitas. tres ꝓpagines sũt volũtaria paupertas: castitas: ꝛ humilitas: Uel aliter: Hec vitis ẽ religio in q̃ sũt tres ꝓpagines. s. tria vota: vt patebit infra religio 8ᵒ sic: Uitis ẽ pnia. tres ꝓpagines sũt tres ptes pnie. s. cõtritio: cõfessio: ꝛ satisfactio. Uinũ qđ de vite exp̃mit̃ est q̃dã delectatio siue iocunditas mẽtis: q̃ sequit̃ opa pnie. Exp̃mere in calicẽ pharaonis: ẽ adiũgere opa passionis xp̃i: vt pnĩa sit satisfactoria. per has tres ꝓpagines fit restitutio in gradũ p̃stinũ: q2 pnia restituit in gradũ innocentie quã habuit in adã: Hiere. xviij. Si pniam egerit gens illa mala ꝛc. Et ezech. xviij. Si aũt impiꝰ egerit penitentiã ab oĩbꝰ pctis suis q̃ opatꝰ ẽ: ꝛ custodierit vniuersa p̃cepta mea ꝛc. oĩuꝫ iniq̃tatũ eiꝰ nõ recordabor. Et concludit: Tũc memẽto mei qñ bene tibi fuerit vt suggeras ꝛc. q. d. Qñ hõ ẽ in pctõ mortali tũc obliuiscit̃ dei: ꝫ qñ penitet: incipit reminisci bñficioꝝ dei: ꝛ p̃cipue passiõis xp̃i ꝛ tũc ꝛ p se ꝛ p alijs orõnes exaudit: Jacobi. v. Multũ enĩ valet dep̃catio iusti assidua vt educat me de carcere isto. Spũaliter carcer ẽ tribulatio mundi: in quo sunt Joseph: pincerna: ꝛ pistor. Per ioseph signãt̃ boni ꝛ innocẽtes: q̃ sine culpa nõ aũt sine cã tribulatiões patiunt̃. Per pincernã vero intelligũt̃ pctõres. q̃ p tribulatiões corrigũt̃ ꝛ meliores fiũt. Per pistorẽ aũt signãt̃ mali ꝛ obstinati: q̃ p tribulatiões deteriores fiũt. Custos carceris ẽ patiẽtia. de qua Luce. xxi. In patiẽtia vestra ꝛc.

¶ Expositio somnij pistoris. CA. XLIX.

Ecũdo ponit̃ interp̃tatio somnij significãtis cõdẽnationẽ alteriꝰ. s. suspendiũ pistoris: Geñ. xl. ibi: Tria canistra ꝛc. Qđ vbũ tribꝰ mõis exponitur. s. lr̃aliter: allegorice: ꝛ spũaliter. Primo lr̃aliter sic Tria canistra tres adhuc dies sũt post quos pharao auferet caput tuũ: ꝛ suspẽdet te in cruce: ꝛ lacerabũt volucres carnes tuas. Hec in textu vbi supra. Scđo Jsidorꝰ allegorice sic exponit: Tria canistra dicũt̃ tria tpa q̃ fuerũt in plebe iudaica. s. tẽpꝰ qđ fuit sub iudicibꝰ: regibꝰ: ꝛ sacerdotibꝰ: quoꝝ p̃cepta ꝛ admonitiões erãt iposita sup capita ipsiꝰ iudaici ppl̃i. in q̃bꝰ erant oĩa gnã ciboꝝ. i. oĩa monita vl' p̃cepta salutis: q̃bꝰ vnusq̃sq3 apud deũ poterat refici ꝫ aues celi. i. demones vitioꝝ ꝛ pctõꝝ suggestiõibus illos cibos de mẽtibꝰ iudeoꝝ dilacerauerũt: ꝛ iõ iudaicꝰ ppl̃s in patibulo eterne dãnatiõis erit suspẽsus: ꝛ ibi demones dilacerabũt carnes eoꝝ. Hec Jsidorꝰ ibidem. Tertio exponit̃ spũaliter sic: Tria canistra sũt tria peccata gnãlia: de q̃bꝰ p̃ma Joh. i. Oẽ qđ ẽ i mũdo ẽ cõcupiscẽtia carnis ꝛ cõcupiscẽtia oculoꝝ ꝛ supbia vite. Canistꝝ excelsiꝰ ẽ supbia q̃ sub se cõtinet oĩa pctã tãq3 ipsoꝝ causa. Eccl. x. Initiũ oĩs pcti supbia. ꝛ hoc ẽ qđ dr̃: In canistro supiori erãt oẽs cibi q̃ fiũt arte pistoria. i. suggestiõe diabolica. In istis canistris dr̃ eẽ farina subtilis. p farinam subtilẽ intelligũt̃ subtiles adinuẽtiones maloꝝ in pctis: Hiere. xvij. Prauũ ẽ cor hoĩs q̃tũ ad affectũ: ꝛ inscrutabile q̃tũ ad intellectũ ꝛ cogitatũ ꝛ intẽtũ. Et q̃ posset aliq̃s q̃rere: q̃s cog̃scet illud; q. d. nullus. Rñdeo. Ego dñs scrutãs cor: q̃tũ ad intellectũ ꝛ pbãs renes: q̃tũ ad affectũ. qđ ꝓbat ex effectu: q2 do vnicuiq3 iuxta viã suã ꝛc. Dr̃ aũt pistor tria canistra farine hr̃e sup caput suũ triplici rõne. Prima ẽ ad oñdẽdũ ꝛ signandũ grauitatẽ legis veteris: q2 hoc onꝰ erat insupportabile respectu legis noue. Actuũ. xv. Quid tẽtatis denuo iponere iugũ sup ceruicem discipuloꝝ qđ neq3 nos neq3 p̃res nr̃i portare potuimus. Scđa ẽ ad oñdẽdũ libertatẽ hoĩs: nã in ptãte hoĩs ẽ assentire pctõ ꝛ sic ponere sup caput: ꝛ dissentire pctõ ẽ ponere sub pedibus sic id qđ displicet. Geñ. iiij. Sub te erit appetitꝰ tuus. s. ne ꝓcedas in cõsensũ ꝛ tu dñaberis illius ne ꝓcedas in actũ. Ubi nota: q̃ appetitꝰ sensitiuꝰ pro tanto dr̃ subesse nobis: inq̃tũ in ptãte volũtatis ẽ assentire ꝛ dissentire his in q̃bꝰ passio inclinat. ꝫ tñ ipse assensus vel dissensus volũtatis impedit̃ p passionẽ. Cuiꝰ rõ ẽ: q2 sicut corpꝰ debilitat̃ ex infirmitate ꝛ executiõe ꝓprie opatiõis ꝓpter aliquã inordinationẽ partiũ corporis ita. s. q̃ humores ꝛ mẽbra corpis nõ subdũt̃ v̄tuti motiue corpis ꝛ regitiue: vñ ꝛ mẽbrũ dr̃ esse infirmũ qñ non põt pficere opationẽ mẽbri sani. vbi grã: Sicut oculꝰ est infirmꝰ qñ nõ põt clare videre sic qñ vis cõcupiscibilis ꝛ irascibilis aliq̃ passione afficit̃ ad aliq̃d extra ordinẽ rõnis dr̃ ex infirmitate peccare: ꝛ q̃to motꝰ passiõis extra ordinẽ rõnis ẽ maior: tanto ẽ infirmitas maior. Hec be. Tho. p̃ma scđa. q. lxxvij. arti. iij. vtꝝ pctm̃ qđ est ex passione debeat dici pctm̃ ex infirmitate in cor. so. ꝛ in so j. ꝛ iij argu. Tertia rõ ad oñdẽdũ grauitatẽ criminis. Sic enĩ qđ ponit̃ sup caput g̃uat: sic ꝛ pctm̃. In psal. xxxvij. Iniquitates mee supgresse sũt caput meũ: ꝛ sicut onꝰ graue grauate sũt sup me. Ubi Augu. in glo. dic̃: q̃ p caput intelligit̃ supior ps rõnis: q̃ tũc supgrediũt̃ pctã caput: cũ etiã supra ptẽ supiorẽ rõnis ponũt̃. Et subdit: Et sic onꝰ g̃ue g̃uate sũt sup me. sicut enĩ onꝰ trahit deorsũ ita ꝛ peccatũ. vñ Augu. ibidẽ in glo. Quis hõ erexit caput suũ aduersus deũ: iustũ fuit vt dep̃meret̃ infra pctm̃ ꝛ postea i infernũ. Quarta rõ ẽ ad oñdẽdũ cecitatẽ hoĩs. nã qđ sup caput ponit̃ a portãte nõ videt̃. vñ canistꝝ sup caput hr̃e ẽ pctm̃ in mẽte hr̃e ꝛ nõ cognoscere vl' cõsiderare qđ ẽ pessimũ. s. habere pctm̃ ꝛ nõ cognoscere se hr̃e: Hiere. ij. Scito ꝛ vide q2 malũ ꝛ amarũ ẽ dereliquisse te dñm deum tuũ: Et subdit: Post quos. s. tres dies auferet caput tuũ. i. xp̃m q̃ est caput nostrũ. ita dic̃ apl̃s p̃ma ad corinthi. j. Oĩs viri caput xp̃s ẽ. vbi sm̃ Ambro. in glo. nota intelligentiã: influentiã: ꝛ excellentiã. pᵒ nota intelligẽtiã noĩe enĩ viri intelligit̃ hic spũs nõ enĩ spũs ille q̃ cũ patre ꝛ filio ẽ incõmutabilis deꝰ ꝛ insepabilis nexꝰ ꝫ spũs hoĩs q̃ est q̃si maritꝰ aĩe: de quo ait dñs samaritane: Uade voca virũ tuũ. 2ᵒ nota influẽtiã: q2 sicut corpꝰ regit̃ a spũ: sic hõ m eiꝰ regit̃ a dei sapiẽtia q̃ est xp̃s. 3ᵒ nota excellẽtiã quia sic i capite sũt oẽs sensus corpales sic etiã in xp̃o oẽs sensus spũales. s. plenitudo grãꝝ: Ex q̃bꝰ hr̃is talẽ rõnẽ formo: Per que peccauerit q̃s per hec etiã torquet̃ vt dicit̃ sapie. xj. Sꝫ pistor. i. peccator portat canistrũ plenũ cibis in capite. i. cor vel assensũ pctõꝝ cõtra caput. i. xp̃m. ergo iustũ ẽ vt puet̃ xp̃o: Matth. xxj. Auferet̃ a vobis regnũ dei ꝛ dabit̃ ꝛc. Et subiungit: Ac suspendet in cruce. s. xp̃i vbi mali patiũt̃ ad dãnatiõis cumulũ imitãtes latronẽ a sinistris. boni v̄o patiũt̃ ad meritũ: de q̃bꝰ apl̃s ad Gal. v. Qui xp̃i sũt carnẽ suã crucifixerũt cũ vitijs ꝛ cõcupiscentijs. vltimo cõcludit: Et lacerabũt volucres carnes tuas. i. demones: Luce. viij. Et volucres celi comederunt illud. vbi glo. colla. sic ait: Demones dicũt̃ volucres celi duplici rõne. Una ẽ q2 celestis ꝛ spũalis sũt nature: alia est: q2 vsq3 ad diẽ iudicij per aera discurrũt. Re. de loco angeloꝝ bonoꝝ ꝛ maloꝝ i p̃ma volũie supra angeli. c. i. p totũ.

¶ Scđa ꝓphia Joseph ẽ interp̃tatio somnij pharaonis de septem bobus. CA. L.

Ecũda ꝓphetia Joseph fuit interp̃tatio somnij pharaonis qui vidit p somniũ septẽ boues ꝛ septẽ spicas: Geñ. xlj. a. Qđ eniꝫ fuit somniũ regis pharaonis fuit ꝓphetia ioseph spũaliter intelligẽti ꝛ interpretanti. vt dic̃ Cassio. sup p̃ncipiũ psalterij. in glo. In q̃ ꝓphia tãgũt̃ duo. s. visio: ꝛ expositio. Prĩo tãgit̃ visio pharaonis in sõnio: ibi Post duos ãnos. s. a restitutiõe pincerne in g̃dũ p̃stinũ: ꝛ a cõdẽnatiõe pistoris in patibulũ vidit pharao. s. visiõe imaginaria: q2 imagines rerũ cernũt̃ q̃bꝰ aliq̃d aliud significat̃: ꝛ q̃d vidit: Uidit inq̃t q2 putabat se stare sup fluuiũ: de quo ascẽdebãt septem

boues pulchre ꝛ crasse nimis: ꝛ pascebant in locis paluſtrib⁹. Alie quoqꝫ septē emergebāt de flumine fede: cōfecte qꝫ macie ꝛ pascebant in ipsa amnis ripa in locis uberrimis ꝛ virētib⁹: deuorauerūtqꝫ eas ꝛc̄. Expergefact⁹ pharao rursū dormiuit ꝛ vidit somniū alterū: sꝫ de septē spicis ꝛc̄. Cōple. Scḋo tangit visiōis somnij a ioseph expositio. Ubi notā: ꝙ ista visio expōit in gnāli dupliciter. ſ. spūaliter: ꝛ lr̄aliter. Primo lr̄aliter a ioseph sic: Somniū regis vnū ē: q̄ factur⁹ ē de⁹ ondit pharaoni. septē boues pulchre ꝛ septē spice plene septē vbertatis anni sūt eādēqꝫ vim sōnij cōphendūt: septēqꝫ quoqꝫ boues tenues atqꝫ macilēte q̄ accedūt p⁹ eas: ꝛ septē spice tenues ꝛ vēto vrēte pcusse septē anni sūt futuri famis q̄ hoc ordine cōplebunt ꝛc̄. Narra historiā. Scḋo exponit spūaliter tribus mōis. p⁹ sic: Septē boues pigues signāt septē dona spūſ sancti q̄ ascendūt de fluuio. i. de hoīe xp̄o. Isaie. xj. Egredieē vga de radice iesse ꝛ flos de radice ei⁹ ascēdet: ꝛ requiescet sup eū spūs dn̄i: spūs sapiētie ꝛc̄. vbi enumerāt septē dona spūſsancti. In q̄ similitudie. ſ. boū nota q̄ttuor. p⁹ in spē boū laborē. 2⁹ in pulchritudie boū bonoꝝ opeꝝ decorē: 3⁹ in crassitudine internā deuotionē. 4⁹ in loci conditione vel refectiōe mētis cōditionē. i. humiliationē. iō dic̄. Que in pastu paludis. i. in hūilib⁹ ꝛ mānsuetis. Isaie. lxvj. i. d ē vltimo. Ad quē aūt respiciā nisi ad paupculū ꝛ ꝯtritū spū ꝛ tremētē ſmōes meos. Amar⁹ enī esset labor opis nisi eēt vtuos⁹: ꝛ nisi eēt vtuosus nō eēt decor⁹ nec esset decor⁹ vel deo placid⁹: nisi eēt opulent⁹ seu deuot⁹ nec deuot⁹ nisi in seipso hūilis ꝛ abiect⁹. Boues vero tenues signāt septē pctā mortalia ꝯria septem donis spūſ sancti q̄ sūt stulticia cōtra sapientiā ꝛ prudētiā hebetudo cōtra intellectū: pcipitatio cōtra ꝯsiliū: supbia ꝯ timorē q̄ est dn̄i: timor mal⁹ cōtra fortitudinē: ignorātia contra sciām: duritia ꝯ pietatē. 2⁹ exponit sic: Per septē boues vel spicas pingues signāt septē vtutes tres theologice. ſ. fides: spes: ꝛ charitas: ꝛ q̄ttuor morales. ſ. prudētia: iusticia: fortitudo ꝛ temperātia. Re. infra. Uirtutes. Per septē vero spicas tenues signant septē criminalia vel pctā mortalia capitalia: vt pꝫ supra Peccatū: de nūero pctōꝝ ca. c. de q̄b⁹ hic narrāt q̄ttuor ꝯria pigṅib⁹. Primū ē: ꝙ sūt deformes: qꝛ decorē vtutū corrūpūt ꝛ tollūt: Matth. xij. Assumit septē spūs nequiores se: ꝛ fiūt ꝛc̄. Scḋm est: ꝙ sūt tenues ꝛ cōfecte macie: qꝛ pinguedine vtutū. i. deuotiōe carēt: Tertiū ē: qꝛ sūt fede: qꝛ fedāt aīam: Eccl. xiij. Qui tetigerit picē inqnabit ab ea: Quartū ē qꝛ de flumie emerse. i. de mūdo qui eē definit more fluētis aque. i. regū. xiiij. Oēs morimur ꝛ q̄si aq̄ dilabimur. Ubi nota: ꝙ boues q̄ sūt maiores cōparat donis: spicas vō q̄ sūt miores vtutib⁹ assimilat ad osidendū ꝙ dona sūt pferēda virtutib⁹. Cui⁹ rō ē: qꝛ illud ē mai⁹ cui⁹ motor ē deus q̄ꝫ rō. sꝫ donoꝝ spūſsancti ē motor de⁹: vtutū aūt ē motrix vel regulatrix rō: ergo ꝛc̄. Hec be. Tho. pma scḋe. q. lxviij. ar. ti. viij. vtꝝ vtutes sint pferēde donis vel ecōuerso: in corpo. Re. in pmo volūie supra donū spūſsancti. c. iiij. de preeminētia donoꝝ vl vtutū. Et ibidē ca. ij. de nūero vl sufficientia nūeri donoꝝ. 3⁹ mō moraliter exponit sic: Nota: ꝙ pꝛius vidit boues vel spicas pingues postmodū macilētas: ad oñdēdū ꝙ oīs laus in fine canit: sꝫ cū multo facilius eoqꝫ feruentius sit feruidā tepescere charitatē: q̄ꝫ tepidam incalescere atqꝫ incandescere. Quā multos videm⁹ initio sue cōuersiōis spū feruētes spe gaudētes: postmodū paulatī tabescere donec oīs deficiūt. ꝛ ad similitudinē vaccarū de fortib⁹ inualide: ꝛ de pinguib⁹ fiant macilente: de q̄b⁹ scriptū ē qꝛ deuorauerūt oēm priorē pulchritudinē: res itaqꝫ valde stupēda ꝛ nimis dolēda. Scim⁹ enim ꝙ multo frequēti⁹ multoqꝫ facili⁹ verā charitatē corrūpit charitas ficta: q̄ꝫ fictā erigat vel corrigat charitas vera. corrūpūt enī bonos mores. i. vtutes colloqa praua vt dicit aplš. j. ad corinth. xv. O quotiēs ardētē charitatem flāma flat⁹ adulātis ꝛ detrahētis excussit ꝛ infimū terrū cōuertit. Id sane notādū ꝙ semp vaccaꝝ maciē sequit spicarū corruptio sicut sane turpiū affectionē comitat vl sequit sterilitas vel turpitudo cogitationū. ꝛ quantū tebescit affect⁹ ad cōcordiā vitatis vl bonitatis: tm̄ hebetat intellect⁹ ad pspicaciā vitatis. Hec ē expositio richardi moralis. Ru. de his q̄ cū spū inceperūt carne postmodū consumāt 4⁹ mō moraliter exponit sic: Per boues ꝛ spicas pingues intelligūt maiores ꝛ minores. ſ. dn̄i ꝛ subditi diuites in hoc mūdo. Hi tres cōditiōes hn̄t. Prima est: qꝛ sūt vt pingues boues pulchri exteri⁹ sꝫ nō interi⁹. ſ. in cōscientia: Job. xviij. Deuoret pulchritudinē cutis ꝛ cōsumet brachia ei⁹ pmogenita mors. Secūda ē: qꝛ sūt crassi etiā exteri⁹. Job. xv. Operuit faciē ei⁹ crassitudo ꝛc̄. Tertia ē: qꝛ sūt coꝝ pascue in locis paludis: Jacobi. v. Epulati estis sup terrā. Per boues vero ꝛ spicas tenues intelligunt viri religiosi qui ppter xp̄m oia reliq̄rūt. Hi enī p⁹ exteri⁹ extenuant ppter paupertatē quā ppter xp̄m voluntarie assūpserūt: 2⁹ sūt exteri⁹ deformati ppter vite austeritatē qua decorē corpis amiserūt. 3⁹ sūt in loco paludis clibati. i. in ripa flumis sacre scripture. i. in virore grē ꝛ virtutū. Hec dn̄s hugo cardinalis ordinis pdicatoꝝ exponens pdictū vbū in postilla sup Gen̄. xlj. vn̄ de cōpatione diuitiaꝝ tēporaliū ad spūales dr̄ puer. xiij. Est q̄si diues cū nihil habeat: ꝛ quasi pauper cū in multis diuitijs sit. Quod verbū exponit quinqꝫ modis. Primo glo. interli. exponit sic: Est q̄si diues. ſ. in mundo cū nihil habebat. ſ. apud deū. Et ecōtra: Est quasi paup in mūdo cū in multis substātijs sit. ſ. in deo que sūt vere diuitie. Scḋo glo. colla. sic exponit: Est q̄si diues. i. nō vere sed false: sic ille qui hꝫ diuitias corpales tm̄ nō spūales: vt ille diues qui induebat purpura ꝛ bisso. sꝫ qꝛ veras diuitias. ſ. spūales ꝛ per cōsequēs deū non habuit: cōperit in fine nihil esse qḋ habuit. De quib⁹ dicit in psalmo. lxxv. Dormierūt somnū suū ꝛ nihil inuenerūt oēs viri diuitiaꝝ in manibus suis. Augu. in glo. Dormierūt. i. quieuerūt in diuitijs vt dormiēs requiescit in sōno. Et nihil inuenerūt ꝛc̄. quasi diceret: Unde q̄ꝫ diuitie sūt fallaces: qꝛ sicut dormiēs somniat se aliquid habere in manu qḋ tn̄ non habet: sic viri diuitiaꝝ. i. in diuitijs affectū ꝛ spem ponētes. Et iterum Augu. in glo. Uel nihil inuenerūt in manib⁹ suis: qꝛ nihil posuerunt in manib⁹ xp̄i qui dicit: Esuriui. Et subdit cōtrariū dicens: Et est q̄si pauper sicut Lazarus q̄ videbatur paup: qꝛ iacebat ꝛc̄. sed in multis diuitijs erat: qꝛ virtutē habuit humilitatis: eo ꝙ conditorē oium diuitiarū. i. deū in corde gestabat. Nūq̄ꝫ enī esurit qui ī celo diues est. Hec Augu. in glo. vbi supra. Tertio sic exponit Ganfredus. Est quasi diues cū nihil habeat: qꝛ vmbrā ē quod habet: qꝛ extra non intus est qḋ habet: qꝛ habet ꝛ non habet. Bernhardus. Si tua sunt expēde ad lucra ꝛ pro terrenis celestis cōmutato. Quarto exponit sic: hypocrita est quasi diues cū nihil habeat: qꝛ spem sanctitatis habet: sꝫ rem veritatis nō habet: ꝛ est quasi paup in mūdo: quia substantiā terrenā nō habet: cū in multis diuitijs sit. ſ. in virtutib⁹ ꝛ bonis spūalib⁹. Quinto mō exponit sic: Est quasi diues. ſ. in mundo tpali bono cum nihil habeat vel in animo respectu ei⁹ qḋ cupit vel affectat habere: q̄ntō enim magis crescit substātia corporalis: tanto magis crescit ꝯcupiscētia mētis que nunq̄ꝫ hic satiat: ꝛ est quasi paup substātia corporali cum in multis diuitijs sit: qꝛ nō habet quietationē animi. vn̄ sup illo verbo Math. iiij. Relictis retib⁹ ꝛ patre secute sunt eū. Grego. in omelia sic ait Et cōcludit. A sequentib⁹ ergo tanta dimissa sunt quāta a nō sequentib⁹ concupisci potuerunt.

ergo diuitie τ paupertates nõ ſm quãtitatẽ rei exterioris: ſʒ ſm diſpoſitionẽ vel qualitatẽ mentis.i.affectionis ſunt eſtimande τ iudicãde. ¶ Expoſitio pᷓme pphie danielis de ſomno nabuchodonoſor. CA.LI.

Equit̃ pphetia ſiue reuelatio facta a deo danieli de ſomno impij regis nabuchodonoſor. In q̃ pphetia tangũt quattuor.ſ.viſio: obliuio: inquiſitio: inuẽtio. Primo deſcribit̃ ſomnij viſio quã rex habuit. Daniel.ij.ibi: In ãno ſcdõ.ſ.egyptiace captiuitatis nabuchodonoſor rex viſione imaginaria vidit mirabile ſomniũ. Scdõ tangit̃ ſomnij obliuio: ibi Et ſomniũ fugit ab eo ex quo dicit φ cõterrit⁹ eſt ſpũs ei⁹. Cauſa enĩ terroris ei⁹ fuit magnitudo viſionis in ſomnio. Nã qñ aliqđ magnũ mirabile τ inſolitũ videt̃ in ſõnio ei⁹ obliuio ẽ cauſa doloris. Tertio tangit̃ viſiõis inquiſitio: ibi Precepit ḡ vt vocarẽt magi.i.phi τ incãtatores τ aſtronomi τ malifici τ huiuſmodi: qui ei ſuũ ſomniũ indicarent τ exponerẽt. Et cũ iſti oẽs nec ſcirẽt nec poſſent: pcepit rex vt perirẽt oẽs ſapiẽtes babylonis: τ egreſſa ſententia oẽs ſapiẽtes interficiebant̃. Quarto tangit̃ inuentio: ibi Tu rex vbi tangũt̃ duo.ſ.viſionis ſomnij reuelatio τ viſiõis iterptatio. p⁹ tãgit̃ viſiõis reuelatio: ibi Tu rex in ſtrato tuo videbas τ ecce q̃ſi ſtatua vna grandis. Statua illa magna. τ ſtatua ſublimis ſtabat contra te: τ intuit⁹ eius erat terribilis hui⁹ ſtatue caput ex auro puriſſimo erat: pect⁹ aũt τ brachia de argẽto. porro venter τ femora ex ere: tibie aũt ferree. pedũ quedam pars erat ferrea: quedã fictilis. videbas iſta donec abſciſus eſt lapis de monte ſine manib⁹ τ percuſſit ſtatuã in pedibus ei⁹ ferreis τ fictilib⁹ τ cõminuit eos tũc cõtrita ſũt piter ferrũ: teſta: es: argentũ τ aur τ redacta q̃ſi i fauillã eſtiue aree que rapta ſũt a vento: nullus φ loc⁹ inuent⁹ ẽ eis. Lapis aũt qui pcuſſerat ſtatuã magnã fact⁹ ẽ mons magn⁹ τ impleuit vniuerſam terrã: hoc ẽ ſomniũ o rex. 2⁹ tãgit̃ viſionis ſomnij expoſitio. τ pᷓmo expoſitio pᷓme ptis.ſ.cõditionis τ diſtinctionis regni tpalis. ſcdõ expoſitio ſcđe ptis.ſ.ſucceſſiõis τ pfectiõis regni eternalis.ſ.xpi. Exponit̃ aũt vtraq; pars dupliciter.ſ.lr̃aliter τ ſpũaliter. Prio lr̃aliter ſic: Caput ſtatue ſignat initiũ ptãtis mũdane vel tpalis q̃ in pᷓncipio ſui min⁹ corrupta fuit τ magis ſynceram habuit vrbanitatẽ: ſicut aurum oib⁹ alijs metallis ſyncerius eſt τ puri⁹. Tu ergo rex es caput aureũ. glo. interli.i. regnũ tuũ.ſ.regnũ chaldeoꝝ eſt aureũ pter diuitias: qꝛ ſicut aurꝝ cetera metalla excellit: ſic regnũ chaldeorũ. Scdõ poſt regnũ tuũ.ſ.poſt regnuꝫ chaldeoꝝ ſurget regnũ aliud.ſ.regnũ perſarum. τ hoc ẽ qđ ait: Pectus τ brachia. glo. interli.i. regnũ medoꝝ τ perſarũ qđ ẽ min⁹ te.i. regno chaldeoꝝ: τ magis corruptũ ſicut argentuꝫ ab auro differt. Tertio poſt hec regna ſurget tertium.ſ.regnũ grecoꝝ.ſ.macedonũ. τ hoc ẽ qđ ait: Porro venter τ femora ex ere. Glo. interli.i. regnũ macedonũ vl' grecorũ qđ fuit valde famoſũ ṽtute Alexandri: τ cõparat̃ eri duplici rõe. Prima eſt: qꝛ ſicut es ab auro τ ab argẽto deficit i pcioſitate τ puritate: ita regnũ grecoꝝ deficit ab aliſ duob⁹ regnis pᷓdictis. Secũda ẽ: qꝛ ſicut es in ſonoritate ſola excellit alia metalla: qꝛ ſonat pl⁹ ceteris alijs. Sic regnũ macedonũ vel grecoꝝ nõ niſi ſonoritatem habuit τ nõ ſucceſſionẽ exhibuit. Quartũ regnũ qđ ſurget poſt te.i. poſt iſta tria erit regnũ romanoꝝ. τ h̃ eſt qđ ait: Tibie aũt ferree. glo. interli.i. regnũ romanoꝝ qđ erit veluti ferrũ: nõ per veritatẽ nature: ſʒ per ſilitudinẽ potẽtie: qꝛ ſicͭ ferrũ cõminuit τ domat oĩa metalla: ſic regnũ romanoꝝ vincit τ ſibi ſubdit oĩa regna. Et cõcludit in fine dicens: Pedũ quedã ps erat ferrea quedaꝫ fictilis. Glo. interli. Signat φ regnũ romanoꝝ erit diuiſum: ita φ de plantario ferri.i. de fortitudine romani iperij orient̃ q̃dã regna fortia τ quedã debilia. Glo. colla. Diuiſũ erit regnuꝫ romanoꝝ in plura: vt per cõſtantinũ qui licentiã dedit toti orbi: vt deo ſeruirẽt. Q; aũt vidiſti tu rex ferrũ immixtũ teſte per cõtactũ τ nõ per vnionẽ nature: ſignat φ mali nõ per vnionẽ charitatis. ſʒ per vnionẽ fictõis cõiũgũt̃: Luce.xj. Qui nõ collegit mecũ diſpergit: mali enĩ nõ poſſũt cõcordare bonis nec etiã inter ſe. Scdõ tangit̃ expoſitio vel inerptatio ſecũde partis.ſ.ſucceſſiõis τ pfectionis regni eternalis xpi: ibi In dieb⁹ aũt.i. in fine illoꝝ regnorũ ſuſcitabit de⁹ regnũ xpi qđ ineternũ nõ diſſipabit̃: qꝛ illi regno nõ ſuccedet alterũ. Daniel.vij. Poteſtas ei⁹ poteſtas eterna: τ nõ cõminuet τ conſumet vniuerſa regna ſm formã quã vidiſti. Et hoc eſt ſm.ſ.φ de monte. Glo. interli.i. de ſuperba mẽte iudeoꝝ: vel de mõte eminẽtie patriarcharũ: vel de monte btẽ ṽginis abſciſus eſt.ſ. materiali carne Lapis.i. xp̃s ſine manib⁹.i. ſine virili operatione: quaſi diceret: Lapis.i. xp̃s cui⁹ regnũ eſt ſolidum ṽtute τ veritate: naſcet̃ ex ṽgĩe ſine virili ſemĩe τ pcuſſit ſtatuã.i. figurã mundane poteſtatis in virtute ſue diuinitatis. Et in qua pte ſtatue pᷓmo pcuſſit dicit In pedibus hoc ẽ in vltimo regno. Ferreis τ fictilib⁹: hoc ẽ in ptib⁹ fortib⁹ τ debilibus cõminuit eos.ſ. pedes: tunc cõtrita τ cõminata ſũt pariter cũ pedib⁹.ſ. ferrũ tibiarũ.i. regnuꝫ romanoꝝ. Et teſta pedũ.i. oĩa regna debilia q̃ pceſſerũt ab eo. Et es.i. regnũ grecoꝝ: τ argẽtũ pectoris. Et brachiorũ.i. regnũ medoꝝ atq; perſarũ. Et aurũ capitis.i. regnũ chaldeoꝝ. Et oĩa ad nihilũ redacta ſunt vt nõ poſſent ad pᷓſtinã redire dignitatẽ. Sʒ qñ hoc erit: qñ cõtritis oib⁹ regnis τ ad nihilũ redactis lapis.i. xp̃s fact⁹ ẽ mons magnus dignitate poteſtate τ gratia vel ideo ẽ fact⁹ mons magn⁹. Glo. interli. vt manifeſtaret̃ regi ſolũ deũ eẽ colendũ. Iſa.ie.ij. Uenite aſcendamus ad montẽ dñi τc̃. Et cõfirmat vltimo interptationẽ τ veritatẽ ſomnij eius dicens: De⁹ magnus q̃ oĩa per ſapiam τ potentiam ambit: oſtendit regi q̃ ventura ſunt poſtea: τ ad quẽ finẽ dicit ad emẽdationẽ regis: admonẽs vt relicta malitia credãt in te dñe. vnde dicit ei: Tu rex regũ tpaliũ es: τ deus celi regnũ: fortitudinẽ: τ imperiũ: τ gloriã dedit tibi. Glo. interli. De⁹ celi τc̃. cui oĩa debes nõ idolis. Hec in textu τ in glo. τ dñs Albert⁹ de alemania ordinis predicatoꝝ in poſtilla exponens pᷓdicta verba. ¶ Uerba danielis.ſ. tu rex videbas ſtatuam exponũt̃. CA.LII.

Ecũda verba danielis.ij. Tu rex videbas ſtatuã cui⁹ ſtatue caput ex auro optimo erat τc̃. exponũt̃ moraliter vel ſpũaliter q̃nq; modis. Primo ſic: Per ſtatuam vita noſtra vel anima põt intelligi. Cui⁹ rõ ẽ: qꝛ ſicut ſtatua hic in ſũmo a pcioſiſſima materia incipit τ per multiplicia detrimẽta decurrẽs in materiã viliſſimã deſinit ſic vita noſtra: qđ enĩ inchoat̃ ex auro ad vltimũ cõſũmat̃ in luto. O quãta differẽtia vel diſtantia eſt inter teſtã τ aurũ: inter finẽ τ pᷓncipiũ ſtatue: τ quot media. nã ex auro incipit τ in teſta deſinit. ſʒ non imediate τ ſubito: qđ patet qꝛ pᷓmũ.ſ. caput ẽ aureũ: pectus τ brachia ſunt argẽtea τ ſic de alijs. per hoc dat̃ intelligi φ nemo repente fit turpiſſim⁹: ſʒ ita qui minora negligit paulatim defluit. nemo etiã repente fit ſũm⁹: ſʒ gradatim. Secundo exponit̃ ſic: Ecce q̃d tibi o homo ſtatue erectio vel deiectio pponat: q̃d eſt vtiq; ſtatuam habere niſi ſimilitudinẽ humanã vel vitã tuã oculo contemplatiõis aſpicere: Iſta ſtatua ſtat ↄtra te qñ feditas infirmitas: calamitas oculis tuis ingerit qualis ſis. Hec ſtatua eſt formata ſic φ pᷓma pars eſt aurea.ſ. caput: ſecũda argẽtea.ſ. pectus: tertia enea.ſ. venter: quarta ferrea.ſ. tibie: q̃nta ferrea τ teſtea ſimul.ſ. pedes: q̃d per hoc ſignificat̃: Rñdeo τ dico: φ in auro intelligit̃ charitas: quia ſicut aurũ ceteris metallis preſertur: ſic charitas ceteras

virtutes supergredit. In argēto intelligit veritas ⁊ hoc
dupliciter. p° quia sicut argentū ab auro deficit in p̄cios
sitate sic veritas a charitate. 2° quia sicut argentū resonat
suauius sic veritas vtili⁹. In ere intelligit simultas .i. si
mulatio: in ferro crudelitas: in testa fictili fragilitas: vt
infra patebit. Tertio mō exponit sic: In capite aureo in
telligit deuotio: in mēbris argēteis discretio: in ventre
ereo simulatio: in mēbris .s. in tibijs ferreis indignatio
in pedib⁹ testeis dissolutio. Quarto exponit sic: Per ca
put aureū intelligit intētio: per pect⁹ argenteū delibe
ratio: per ventrem ereum cōpassio per tibias ferreas vti
litas vel virilitas: per pedes fictiles necessitas. Quinto
mō exponit sic: vt per quinq₃ intelligant peccata. verbi
gratia: Nā per aurū intelligit superbia vel arrogātia: q₂
sicut aurum oīa metalla p̄cij sui dignitate p̄cedit: ita su
perbia oēs infra se in sui cōparatiōe ⁊ reputatiōe despi
cit. 2° per argentū intelligit iactantia: q₂ sicut argentum
suauē ⁊ dulcem sonū habet: sic iactantia sue laudis pre
conio blandā iocūdāq₃ se exhibet. 3° per ferrū intelligit
seuitia: q₂ sicut ferrū cetera metalla domat: ita seuitia ce
teros p̄mere solet. 4° per es intelligit ptinacia: q₂ sicut
es valde durabile ē ita ptinax in suo p̄posito. 5° p testā
intelligit impatiētia: q₂ sicut testa facile frangit: sic im
patientia. Aureū itaq₃ caput sibi fabricat qui sibi sancti
tatē arrogat. Pect⁹ argenteū habet q̄ de cōsilij ⁊ sui opis
rectitudine gloriat. Quasi ventrē ⁊ femora habet enea q̄
in his etiā ptinax permanet q̄ p̄pter vtilitatē despicere
⁊ p̄pter inhonestatē erubescere deberet. Tibias ferreas
habere se ostēdit q̄ ⁊ cōtra supiores per audaciā se erigit:
⁊ inferiores per seuitiā premit. Testeis pedib⁹ vel plātis
vtit: qui terrenorū amori īmoderati⁹ incūbens ad impe
nitentiā effrenat. Hec igit talibus. Hec expositio moralis
⁊ magistralis .s. quid per formā statue intelligat.

¶ Expositio secūde p̄phetie danielis de arbore quā vi
dit nabuchodonosor. CA. LIII.

Secūda p̄phetia danielis fuit de arbore quā na
buchodonosor rex chaldeorū visiōe imaginaria
vidit in sōnio: cui⁹ expositionē vel interp̄tationē
⁊ cōpletionē regi daniel p̄dixit. Et omisso sensu litterali:
qui patet ex textu: Danielis .iiij. dei grā adiuuāte intendo
hanc p̄phetiā exponere iuxta sensū moralē: sm quē intel
lectū in hac p̄phetia tangūt duo .s. cōmendatio ostēsiua
vigoris. ⁊ cōminatio incussiua timoris: ibi succide. Pri
mo tangit cōmēdatio ostēsiua vigoris vel virtutis: ibi Ec
ce arbor ⁊c. In qua p̄phetia loquēdo spūaliter iust⁹ qui
per arborē designat cōmēdat a quattuor .s. a bonitate: di
gnitate: vtilitate: potestate. Primo cōmēdat a virtute
vel bonitate: ibi Ecce arbor in medio terre .i. virt⁹ que cō
sistit in medio vel bōnis vel rei. Require infra. Uirtus.
Hec arbor ē magna ⁊ robusta. procera. p° ē magna ad bn̄
⁊ bona agēda. Re. supra Petrū de arbore. c. xlv. xlvi. xlvij
per oīa. 2° est robusta ad mala tolerāda. Nā sup illo ver
bo. Luce. viij. Et fructū afferūt in patiētia. Greg. in ome
lia sic ait: Terra ergo bonū fructū per patientiā reddit:
q₂ nulla sunt bona que agim⁹ si nō equanimiter etiā ma
la p̄ximi toleremus. Et subdit: Fructū etiā per patiētiam
reddūt: q₂ cū humiliter flagella suscipiūt post flagella ad
requiē sublimiliter suscipiunt. Tertio ē arbor p̄cera vel
alta ad sublimia cōtēplanda. Re. supra Cōtemplatio in
p̄mo. ⁊ supra deuotio. Scdo cōmendat a dignitate
vel auctoritate: ibi Aspectus illius ⁊c. aspect⁹ illius vsq₃
ad terminos vniuerse terre extēdit ⁊ porrigit: qm̄ eius
noīs dignitatē ⁊ famā ⁊ p̄pinqui morū similitudine ⁊ re
moti morū dissimilitudine pariter reuerent: ita q̄ eius au
ctoritas tā a bonis q̄ a malis timet. Tertio cōmen
dat ab vtilitate: ibi Et folia ei⁹ pulcherrima ⁊ fruct⁹ ei⁹
nimius ⁊ esca vniuersorū in ea: in folijs verba: in fructu
opera vel sciētia: in esca refectio designat. Bō bonus est:
q₂ sicut fruct⁹ vestit folijs: ita scientia adornat verbis cō
positis ⁊ opib⁹ virtuosis q₂ labia sapiētū ornant scientiā .s.
exemplis: vbis: ⁊ factis: puer. xv. Esca vniuersorū est ple
nitudo eruditionū discreta admonitio singulorū ita q̄
bon⁹ fructus pascit: sciētia reficit: esca .s. admonitiōis eru
dit ⁊ corrigit. Quarto cōmendat a p̄tate: ibi Et subt⁹
eam habitabant animalia ⁊ bestie. Per aīalia ⁊ bestias
intellige aīales ⁊ mēte carnales ⁊ penit⁹ seculares. Et in
ramis ei⁹ cōuersabant volucres celi. Et per volucres celi
intellige hoīes spūales pēna studiorū bonorū ⁊ sanctorū
desideriorū ad celestia volantes. Uel per aīalia intelligi
mus mētes voluptati deditas per bestias intelligimus
mētes iracūdas: de quib⁹ recte dicit: Subter eā habita
bant animalia ⁊ bestie: eo q̄ huiusmodi mētes per cōcu
piscentiā ⁊ iracūdiā dissolute iuste quidē p̄mi debeant
rigore discipline. Recte aūt dicit q̄ in ramis ei⁹ quasi in
sublimiorib⁹ cōuersant volucres celi: eo q̄ spūales viri
⁊ celestib⁹ desiderijs succēsi merito debeant in aerē .i. in
locū superiorē .i. in auctoritatē erigi ⁊ digno honore sub
limari. Subter eā inquit habitabāt animalia ⁊ bestie: q̄
in imis bestias ⁊ animalia coercebit: spūales vero suble
uabit in alta. Discāt ergo prelati nostri tēporis indiscipli
natos p̄mere: maiores honorare: ⁊ attollere bonos. Quō
q̄ueso hoc gen⁹ monstri q̄ nostri tēporis arbores .i. pre
lati vrsos ⁊ leones portant in ramis: volucres vero celi
⁊ q̄libet pēnata animalia cōtra cōditionis ⁊ rōnis iura
p̄mūt in imis: Quid q̄so est qd̄ facitis qui h⁹mōi bruta
⁊ bestialia corda ī sublime attollitis ⁊ q̄si ī aera suspēdi
tis nō eos vere diligitis cū eis tm̄ impartitis: nā vt eos
ad alta suspēdij eis ruinā p̄paratis. Cōuersent ergo vo
lucres celi in ramis: locūq₃ teneāt in summis quos suble
uat pēna sanctitatis: bestie vero in imis resideāt: ⁊ que p̄
nos habēt vult⁹ ad terrā per appetitū carnis districtionē
sentiant pie seueritatis ⁊ iuste humilitatis. Ecce enim in
quit vigil ⁊ sanctus descēdit de celo ⁊ clamauit fortiter
succidite arborē ⁊c. Hec moralitas mgr̄alis ad expositio
nē p̄dicte auctoritatis Ecce arbor: Daniel. iiij.

¶ Expositio scđe ptis p̄dicte p̄phetie. CA. LIIII.

In secūda parte p̄phetie ponit cōminatio incus
siua timoris. Daniel. iiij. ibi. Succidite arborē ⁊
p̄cidite ramos ei⁹ ⁊c. In qua tāgūt quattuor .s.
sentētia: ibi Succidite culpa: ibi Arborē pena: ibi Et p̄
cidite ramos ⁊c. p̄mo illatio sentētie: ibi Succidite. secū
do ostendit occasio cause: ibi arborē. tertio inflictio pe
ne: ibi Et p̄cidite ramos ei⁹. quarto mitigatio sententie
vel exhibitio misericordie: ibi Uerūtamē germē radicū
ei⁹ ⁊c. Primo tangit illatio sentētie: ibi Succidite: Lu
ce. xiij. Succidite ergo illā vt qd etiā terrā occupat: Glo.
interli. Terrā occupat qui locū quē tenet bonis operib⁹
nō exercet: q̄ exēplo prauitatis impedimentū p̄stat cete
ris. Scđo tāgit assignatio cāe: ibi Arborē per quā signa
tur peccator: Si enī q̄rit cā hui⁹ .s. que cā incisionis ar
boris extitit: Rn̄deo ⁊ dico: q̄ ei⁹ nimia altitudo. Glo.
interli. Arbor magna nō virtutū magnitudine s₃ celsitudi
ne: s₃ q₂ supbia eleuat: ⁊ iō merito oēs excidūt ⁊ corruūt
Luce. iij. Iā securis ad radicē arboris posita ē. vbi Greg.
in omelia: Arbor hui⁹ mūdi ē gen⁹ humanū: securis vero
ē redēptor noster q̄ velut ex manubrio tenet ex humani
tate: s₃ ferro incidet ex diuinitate: que videlicet securis ad
radicē posita ē: q₂ ⁊ si per patiētiā expectat: videt tn̄ qd
futura ē. Et subdit: Arbor aliqn̄ securi pcutit ⁊ excidit i
ramis: aliqn̄ in corpe: aliqn̄ in radice: Securis est mors
qn̄ ergo moriūt cōsanguinei ⁊ filij vel admittūt posses
siones ⁊ huiusmōi: tūc arbor securi pcutit ⁊ exciditur in

ramis. Quãdo vero venit infirmitas sed sequit sanitas: tūc percutit securi in corpore. sȝ qñ ipsa mors venit: tunc pcutit arbor ⁊ securi ꝑcidit in radice. Uel aliter: Arbor succidit qñ cõstãtie virt⁹ paulatim tẽtationib⁹ attenuat tandẽ fūdit⁹ tollit. Tertio tãgit inflictio pene: ibi Et precidite ramos ei⁹ ⁊ excutite folia ei⁹ ⁊c̃. Nã succisa arbore ꝑcidūt ⁊ rami qꝛ ṽtute animi deficiẽte paulatim bona opa subtrahūt: ⁊ ram⁹ ꝑcidit qñ animi virt⁹ in occulto ⁊ ṽtutis op⁹ deficit in aperto. Succisa igitur arbore. i. ṽtute: ramisqȝ ꝑcisis. i. operib⁹ bonis: folijs excutiūt fructusqȝ dispergit: qꝛ desinẽte virtutū ꝓposito ṽtutūqȝ exercitio ꝑus grã bñ loquendi vel ꝑdicãdi tollit: tandẽ ⁊ grã recte intelligẽdi subtrahit. Et merito. Plus enĩ scandalisat q̃ȝ edificat audiẽtes castigatio ꝑdicatoris mali ⁊ puersi. Et sequit: Et fugiãt bestie q̃ subtus eã sũt ⁊ volucres de ramis ei⁹. Bestie siq̇dẽ que sub ea erant ꝑus fugiũt qñ subiecti ipsi⁹ obedire detractãt: ⁊ carnales quiqȝ ei⁹ magisteriũ cõtẽnũt. Uolucres celi de ramis ei⁹ fugere: ẽ spũales etiã viros vite illi⁹ infamia cõsortia horrere ⁊ declinare. Quarto ⁊ vltimo tangit mitigatio snĩe ⁊ exhibitio misericordie: mitigat enĩ suã snĩam ⁊ iusticiam. Jacobi. ij. Misericordia superexaltat iudicium. vñ dicit: Uerũtñ germẽ ei⁹ in terra relinquite: tũc arbor qñ radicibus euellit: qñ post ꝑpetrata mala etiã in desperatione ꝑcipitat: tũc enĩ arbor q̃si radices suas amittit qñ peccator oẽm correctionẽ perdit ⁊ in desperationem cadit. Quid vtiqȝ aliud h⁹mõi arboris germẽ radicuȝ est post ruinã retinere: nisi post peti lapsũ pnĩe ꝓpositũ retinere: ⁊ pnĩe fructũ de diuina pietate sperare: Quid est ergo germen in terra relinq̃re: nisi liberũ arbitriuȝ sempꝫ viatore manere: Hoc siq̇dẽ donũ in dãnatis nõ erit: Malach. iiij. Nõ derelinquet in eis radicẽ nec germẽ. q. d. Non derelinquet in dãnatis radicẽ bone cogitatiõis nec germen bone affectiõis. Uel aliter: Radix ẽ in occulto germen in aꝑto. q. d. In die Judicij nõ relinq̃t aĩam nec corpus impijs q̃n cremẽt: ȝ nūq̃ȝ cõsũmat. Et subdit. Et alligate vinculo ferreo ⁊ ereo: q̃d aũt intelligit recti⁹ vinculo ferreo ⁊ ereo: q̃ȝ ꝑuersitatis indomabilis ↄsuetudo. in ferreo enĩ audacia vel duritia: in ere cõcupiscẽtia vel iactãtia: vel alligẽt vinculo ferreo hoc ẽ tẽtatione ⁊ tribulatiõe durissima q̃ domet supbiã ei⁹: ferrũ enĩ domat oĩa. Et subdit: In herbis q̃ foris sũt. i. s. virẽtia seculi perquirat ⁊ nihil de diuinis curet. Uel aliter: Herbe que foris sũt: sũt bona infima. s. bona terrena: q̃si q̇ vinculo ferreo in herbis terre mẽs deprauata alligat. qñ in carnalium voluptatũ amore ex ꝑma ↄsuetudine obdurat ⁊ rore celi irrigat. Quid ꝑ rorẽ celi intelligim⁹ nisi descensũ grẽ ad cõpunctionẽ ⁊ pniam: Jsaie. xlv. Rorate celi desup ⁊c̃. et cũ feris sit ps ei⁹ in herbis terre: vt. s. diuitias seculares ⁊ terrenas q̃rat: ⁊ de spũalib⁹ nõ curet. Cor ei⁹ ab humano cõmutet: hoc ẽ q̃ nulliũ intellectũ habeat: sicut bestia. nã petõres bestijs cõpant in psalmo. Cõparat⁹ ẽ iumẽtis insipientib⁹: ⁊ septẽ tpa mutent in eo q̃ signãt renouationẽ ei⁹ ꝑ pniaȝ cui⁹ septẽ sũt ptes. Re. in ꝑmo volũe supra cõfessio de cõditionib⁹ q̃s ↄfessio in se dȝ hr̃e vel septem tpa sũt septẽ dona spũssancti: donec recognoscãt viuentes q̃ dñat excelsus in regno hoĩuȝ: hester. xiij. Dñs vniuersoꝝ tu es: ⁊ cuicũqȝ volueris: dabit illud Grego. ad volũtatẽ dei: ad regnũ dei q̃sqȝ vocãdus ẽ. Hec ẽ expositio moralis ⁊ moralitas magistralis. ¶ Expositio tertie ꝓphetie danielis de quattuor ventis. CA. LV.

Tertia ꝓphetia. i. reuelatio diuinitus facta danieli: fuit de visiõe ⁊ destructione regnoꝝ mūdi sub similitudine q̃ttuor ventoꝝ mūdi pugnãtiũ inter se: ⁊ q̃ttuor bestiaꝝ ⁊ de fine mūdi: ⁊ de successiõe ⁊ durationeregni xp̃i sub similitudine cornu ⁊ throni. Dañ. vij. Prima ps agit de reuelatiõe facta danieli de destructione regnoꝝ mūdi sub similitudĩe q̃ttuor vẽtoꝝ ⁊ bestiaꝝ dicens de seipso: Ego daniel videbã nocte. s. visione imaginaria q̃ similitudines reꝝ vident ⁊ ecce q̃ttuor venti celi pugnabãt in medio mari magno: Qd̃ verbũ duob⁹ modis exponit. s. l̃raliter ⁊ moraliter. Primo l̃raliter sic: Hiero. in glo. colla. sic ibidem ait: Quattuor venti quattuor angelice potestates sũt qui regnis in quadriptito mūdi positis presũt. Jste q̃ttuor ptãtes. s. q̃ttuor angeli ꝑncipes ⁊ sũt cõtrarie vel cõtrarij ⁊ dicũt venti ⁊ dicũt celi. Primo sũt cõtrarie: qꝛ s̃m vniuiuscuiusqȝ meritũ ptãs: bona vl' mala ꝑponit ei: vt ṽbi gratia de oĩb⁹. ꝑmo enĩ Dañ. xij. dr̃. Michael ꝑnceps hebreoꝝ. Cõsurget michael ꝑnceps magn⁹ qui stat ꝓ filijs ppl'i tui: Ubi nota de isto ãgelo tria. p⁹ qꝛ ipse ẽ subiect⁹: qꝛ michael qd̃ interꝑtat: q̃s vt iste de⁹: vl' q̃s ẽ vt iste dñator. s̃m Hiero. q. d. Cõsurget ad credẽdũ: resistendũ ⁊ obediẽdũ. Scd̃o nota: q̃ ipse est ꝑfectus: ibi Princeps magn⁹. Glo. interli. s. iudeoꝝ ⁊ merito q̃ subijcit supiori ꝑficiat inferiori: ⁊ q̃ subijcit sũmo ꝑferatur magno: ⁊ q̃ subijcit creatori ꝑferat creature. Tertio nota: q̃ ipse affect⁹ ẽ: ibi Qui stat ꝓ filijs ppl'i tui. Glo. interli. Qui stat q̃si adiutor iudeoꝝ vt saluent ꝑdestinati. naȝ reliquie israel salue fiẽt. Ezech. xxviij. de ꝑncipe tyri dr̃: Tu cherubin extent⁹ ⁊ ꝓtegẽs posui te in monte scõ dei: vbi a q̃ttuor cõmendat: ꝑmo a cognitionis plenitudine: Tu cherubin q̃ interꝑtat scientie plenitudo s̃m Hiero. scd̃o a dilectiõis magnitudine: ibi extẽt⁹: vbi ẽ eniȝ maior veri cognitio. ibi ẽ maior boni dilectio. tertio a defensionis fortitudĩe: ibi Et ꝓtegẽs. quarto a locatiõis celsitudĩe: ibi Posui te. s. de grã: qꝛ grã dei ⁊c̃. vñ subdit ĩ mõte scõ dei. Glo. interli. i. in paradiso. s. ĩ tertio celo empyrreo ad qd̃ paul⁹ rapt⁹ ẽ: ⁊ hoc ẽ qd̃ ꝑsumit dicẽs. In delitijs paradisi dei tui fuisti. i. in celo empyrreo ad l̃ram: s̃m illos q̃ dicũt ãgelos eẽ creatos ĩ sũmo celo qd̃ ẽ empyrreũ Uel spũaliter In delitijs. i. in gaudijs paradisi. Nam delitias paradisi vocat visionẽ ⁊ delectatione in deo ꝑ cognitionẽ ⁊ amoreȝ naturalẽ in deũ: sicut aliq̃s naturalit delectat videdo pulchrũ obiectũ vl ꝑdicatũ vel h⁹modi:

Tertio de ꝑncipe babylonis dr̃: Jsaie. xiiij. Quõ cecidisti de celo lucifer: ⁊c̃. Qd̃ verbũ exponit dupliciter. s. l̃raliter de nabuchodonosor q̃ fuit alijs regib⁹ gloriosior sicut lucifer alijs stellis splendidior. p⁹ exponit sic. Qui mane oriebaris. i. in ꝑncipio regni tui q̃si lucifer in mane splẽdidus apparuisti: sȝ nõ fuit consũmata gloria tua. qd̃ patȝ ꝑ id qd̃ seq̃t: Corruisti in terrã mortu⁹ ⁊ hoc ꝓpter culpã tuã. vñ seq̃t: Qui vulnerabas. i. opp̃mebas gẽtes. 2⁹ exponit allegorice a glo. colla. de diabolo sic: Quõ cecidisti lucifer. i. diabol⁹ in exordio mũdi creat⁹ vel inter angelos gloriosos: Ezech. xxviij. Dis lapis ꝑciosus operimẽtũ tuũ. ergo quõ cecidisti de celi empyrreo lucifer: glo. interli. Fact⁹ hesper⁹ corruisti in terrã. s. de celo ĩ terrã: mũdi vel sub terrã. s. in infernũ. Qui vulnerabas gentes per te ⁊ ꝑ tuos sagittis diuersoꝝ vulnerum ⁊ petõꝝ. Qui dicebas in corde. Glo. interli. añ casũ vl' post. In celũ ascẽdã. s. ad dei equalitatẽ: supra astra celi. Glo. inter. Nõ infra astra q̃ nõ ceciderũt: vel supra astra. i. sup angelos q̃ nõ ceciderũt exaltabo soliũ meũ. q. d. Ero de⁹ eorũ Glo. interli. Soliũ dei dr̃ vbi diuina maiestas. Diuine maiestatis ẽ oĩb⁹ ꝑesse ⁊ nulli subesse qd̃ diabolus appetiuit: vt patebit ĩfra. Sedebo in mõte testi. Glo. intli. i. ĩ eccl'is Et ĩ laterib⁹ aq̃lonis. Glo. interli. i. ĩ frigidis. Et silis ero altissimo: qd̃ exponit trib⁹ mõis. p⁹ glo. interli. exponit sic: Sil'is ero altissimo: vt sic ille ꝓphetas ⁊ aplos habeã 2⁹ sic: Silis ero altissimo: vt sic ꝓpriũ ẽ dei ꝑesse oĩbus ⁊ nulli subesse: sic ĩ hoc ero silis ei. Tertio sic: Silis ero altissimo: vt sic de⁹ ex seipso ⁊ nõ ex merito alieno beatudi

nē h3 sic ego. Et hoc ē eq̄litas appetere illud ex quo equa
litas vel sil'itudo sequit. vbi nota: q̄ similitudo dei est q̄
druplex: s. nature: grē: glorie ꝛ equiperātie. Prima est si
militudo nature de q̄ Ezech. xxviij. Tu signaculū silitu
dinis. Scōa est grē. sicut eni peccatū facit esse dissimilē
deo: ita grā similē. Tertia est silitudo glie: de qua dicit
p̄ma Joh. iij. Cū apparuerit siles ei erim⁹ ꝛc. Quarta ē
silitudo eq̄paratie q̄ fili⁹ vel sp̄ussanct⁹ dicit silis patri.
Appetēdo ḡ silitudinē q̄rtā vł id ex quo seq̄t est petū in
creatura. vñ lucifer appetēdo similitudinē altissimi: isto
mō peccauit. Dec alex̄ā scōa pte sū. q. xxv. arti. xl. vtꝫ an
gelus lucifer peccauit appetendo silitudinē altissimi: in
cor. so. Et subdit: Retributio vel punitio: ibi Uerūti ad
infernū detraheris. q. d. Sicut ascēdisti volūtari⁹ ita de
scendes inuolūtari⁹. Glo. interli. Quanto eni grad⁹ altior
tanto casus leuior. i. facilior. Ideo subdit In ꝓfūdū laci
. q. d. Nō solū in infernū s3 in ꝓfūdū inferni. Glo. interli.
i. i infimas ꝛ pessimas penas. vt pena rñdeat culpe ꝛ gra
dus gradui. Quarto de pncipe egyptioꝝ dr Ezech. xxix.
Ecce ego ad te rex egypti draco magne q̄ cubas i medio
fluminū tuoꝝ. vbi glo. colla. fm anogogiā diabolū vocat
qui ꝛ pharao: eo q̄ a deo separat ꝛ diuidit. Dic draco
est rex oiū q̄ sūt in aq̄s heresū: ꝛ ibi q̄escit seducens aīas
Isti eriā angeli q̄ttuor qui sūt pncipes quattuor partiū
mūdi vt p3 nō solū sūt cōtrarij s3 eriā secūdo dicūt venti
q2 suggestiōib⁹ suis tētant. tertio dicūt venti celi: q2 ma
li ad h pugnāt vt a celo eijciāt: boni vero vt ad celū per
ducant. ¶ Quid in hac ꝓphetia sp̄ualiter p pu
gnam ventoꝝ intelligit. CA. LVI.

Idebam visiōe mea nocte: ꝛ ecce quattuor ven
ti celi pugnabāt i medio mari magno: Dañ. vij.
Expositiōe litterali p̄missa. s. q̄ per q̄ttuor ven
tos celi quottuor angeli designāt qui in quattuor mūdi
ptib⁹ pncipant: exponam⁹ sp̄ualiter ꝛ videam⁹ nūc q̄d p
mare: ꝛ q̄d p q̄ttuor ventos celi pugnātes adinuicē i me
dio mari intelligant. s. que sit pugna ventoꝝ. Quis autē
nesciat mare esse feruidū salsū: tumidū: fluidū: ꝛ inq̄etū
sic ꝛ cor peccatoris: Isaie. lvij. Cor impij q̄si mari feruēs
q̄d q̄escere nō pōt. Primo mare ē feruidū⁹ sic cor impij.
Glo. interli. Semp turbati ꝛ irati q̄si mare feruēt. Scōo
mare ē salsū vel amarū: sic cor impij pctōris: Dieremie.
xv. Amaritudine replesti. Aug. in lib p⁹ ɔfes. Jussisti do
mine ꝛ sic ē vt pena sit ei oia inordinat⁹ affect⁹. ecce ama
ritudo pctōris ex peccato. Quid ergo debem⁹ facere cer
te illud q̄d Dieremie. vj. dr: Luctū vnigeniti fac tibi plā
ctū amarū. Glo. interli. Nihil ira debem⁹ q̄ vnigenitum
vel solū pdere filiū. Tertio mare ē tumidū sic cor pctōris
ex culpa: Isaie. j Uuln⁹ ꝛ liuor ꝛ plaga tumēs nō ē circū
ligata neq3 curata medicamie neq3 fota oleo: Litteralit
vuln⁹ q̄d fit baculo: liuor q̄ fit flagello: plaga tumēs que
fit gladio nō ē circūligata pāniculis vel fasciculis ad re
p̄mendū tumorē inflature. nec curata medicamine ad sa
nandū liuorē: neq3 fota oleo ad leniēdū dolorē. oleū ad
vuln⁹: medicamē ad liuorem: ligatura refert ad plagam.
Sp̄ualiter. triplex est gen⁹ vulneris sp̄ualis. s. pctī quo to
tus mūdus ē vulnerat⁹: Uuln⁹ ē cōcupiscētia carnis que
violat carnis integritatē: liuorē cōcupiscētia oculoꝝ que
oia liuere i. ɔcupiscere facit: plaga tumens ē supbia vite.
Ista triplex plaga nō ē circūligata fascijs p̄ceptorū neq3
curata medicamie. i. troze suppliciorꝝ neq3 fota oleo. i. lar
gitōe ꝛ ɔsolatōe bñficioꝝ. Nā tumor mētis ē quo diuer
sis vijs ꝛ cogitatiōib⁹ vindicte supb⁹ vel iracūd⁹ animū
suū implet ex ira quā ɔtra aliū h3. Quarto mare ē fluidū
ꝛ instabile: sic cor hois pctōris per incōstātiā. Ubi nota
q̄ in mari ē duplex mot⁹. vn⁹ a seipso: q2 nāliter fluit ali⁹
a vēto. Siliter in hoie est duplex tētatio. Una in se vela

se q2 vt Jacobi. j dicit: vnusquisq3 tētat a cōcupiscentia
sua abstract⁹. s. a bono: ꝛ illectus ad malū. Alia tētatio est
ab alio: Jacobi. j. Qui eni hesitat simul ē fluctui maris q̄
a vento mouet ꝛ circūfert. sic hesitans ꝛ incōstās moue
tur a vento tētationis: ꝛ circūfert a tētatione in tētatio
nē. Est aūt in hoie triplex mutabilitas: ꝛ p cōseq̄ns tri
plex malū. s. mutabilitas ꝓpositi: ꝓmissi: ꝛ voti. Propo
sitū ē illud q̄d quisq3 statuit apud semetipsū. ꝓmissū est
illud q̄d quisq3 statuit apud ꝓximū votū ē apud deū. p⁹
eni imutabilitate ꝓpositi notat vitiū. s. incōstātia animē
ꝓuer. xiij. Uult ꝛ nō vult piger. 2⁹ imutabilitate ꝓmis
si notat scandalū ꝓximi. ꝓuer. xxv. Nubes ꝛ vent⁹ ꝛ plu
uie nō seq̄ntes vir gloriosus ꝛ ꝓmissa nō cōplens. q. d.
Docēs ꝛ nō faciēs ꝓmittens ꝛ nō implēs. similis ē vēto
ꝛ nubib⁹ que sunt signa pluuie ꝛ nō pluūt. 3⁹ imutatione
voti notat cōtēptus vel iniuria dei. vñ ecclesiastes. v. Si
quid vouisti deo ne moreris reddere: displicet eni3 infi
delis ꝛ stulta ꝓmissio. Nā infidelis ꝓmissio est quā cor
dis duplicitas comitat: stulta ꝓmissio est que fit deo de
eo q̄d nō licet vel q̄d deus facere ꝓhibuit. Re. infra Uo
tū c. ij. Scōo tangit pugna ventoꝝ: ibi Et ecce q̄ttuor
venti celi pugnabāt in medio mari magno. Sp̄ualiter q̄
est pugna ventoꝝ celi: Diuersitas quattuor affectionum
animi. vbi grā Aliter eni spirat cōcupiscentia: aliter flat
iracūdia: aliter cōfidētia: aliter diffidentia. Uñ augu. sr
per illud. Joh. x. Mercenari⁹ aūt ꝛ q̄ nō ē pastor ꝛc. sic
ait: Affectiōes nostre q̄ttuor mōis sūt aioꝝ. leticia ē aioꝝ
diffusio. tristicia ē animi cōstrictio cupiditas ē animi ꝓ
gressio. timor ē animi fuga. Et subdit: Diffūderis aio cū
delectaris: cōtraheris aio cū molestaris vel contristaris
ꝓgrederis aio cū appetis: fugis aīo cū times. Dec mo
ralitas magistralis de mari ꝛ q̄ttuor ventis cōtrarijs.

¶ De bestijs quas Daniel vidit nota duplicem sensū.

Idebā in visiōe mea nocte: ꝛ ecce CA. LVII.
q̄ttuor bestie grādes ꝛ ascēdebāt de mari diuer
se inter se ꝛc. Dañ. vij Dec ē scōa ps ꝓphetie da
nielis de destructiōe ꝛ cessatiōe regnoꝝ tpaliū. sub silitu
dine q̄ttuor aīaliū siue bestiaꝝ pugnāniū inter se. i. leene:
vrsi. pardi: ꝛ singularis fere. vñ Dieronym⁹ in glo. colla.
sic ait: Capita q̄ttuor bestiaꝝ successores suos signant. s.
ptholomeū: seleucū. philippum ꝛ antigonū. Illi enim de
regno ei⁹ plus obtinuerunt: que quidē ꝓphetia exponit
duobus modis. s. litteraliter ꝛ moraliter. Primo litte
raliter sic: Prima bestia erat quasi leena. dicit quasi: q2
non erat veritas s3 imago quā in nocte viderat. ideo dic
Quasi leena q̄ regnum chaldeoꝝ significat. In quo nota
tria. s. elationē: extensionē: chaldeoꝝ regni defectionem.
p⁹ nota mentis elationē: q2 regnū chaldeoꝝ leene ꝓpter
ei⁹ superbiā cōparat: q2 hic sexus femineus impetuosior
ꝓterior p̄rinarior inuenit sexu masculino ꝓpter vehe
mentiā impetus vel iracūdie sue: sic regnū chaldeoꝝ pro
pter vehemētiā sue potētie. Numeri. xxiij. Ecce pp̄ls vt
leena cōsurget. 2⁹ nota hui⁹ regni vigoris extēsionē: ibi
Et alas habebat aq̄le: ale sūt extēsiones sue potētie ꝛ ex
ercituū hincinde. 3⁹ nota ei⁹ destructionē: ibi Aspiciebā
donec euulse sūt ale ei⁹. i. sublata ē de terra subito poten
tia chaldeoꝝ a dextris a sinistris: sic subuertit dñs subi
to sodomā ꝛ gomorrā.

¶ Pugna quattuor bestiaꝝ exponit sp̄ualiter primo in
cōmuni. CA. LVIII.

Ecūdo expōit sp̄ualit ꝛ p̄mo in cōi. scōo i sp̄ali.
Primo in cōmuni de pugna quattuor bestia
rum sic: Quid queso ē bestias post pugnā vētoꝝ
de mari ascendere nisi bestiales mot⁹ de cordis instabili
tate exurgere ꝛ ꝓrūpere in aptū: Quasi bestialē formā
sibi induit q̄ bestialiter viuit: quid nisi bestie sunt vitia

q̃libet vel q̃libet praua desideria. Eiusmodi enĩ bestie. s. pctã ꝛ praua desideria: mores lacerãt: virtutes iugulant: aias suffocant. In speciali aũt noĩe pme bestie. s. leene audacia vel p̃sumptio designat. Rõ hui⁹ est: dicit enĩ leo tante ferocitatis esse: vt ꝓuocatus nec mortẽ timeat nec piculo mortis a furoris sui ĩpetu se retardet: ꝓuer. xxx. Leo inquit fortissim⁹ bestiaꝝ ad nulli⁹ pauebit occursũ. Ecce vides in leone quãta stulta est audacia: ꝛ q̃ꝫ audax est stulticia. nõne leene videt audacie: ad faciendũ sibi nomen ambulare ĩ magnis ꝛ ĩ mirabilib⁹ supra se: ꝛ oĩa vltra vires suas p̃sumere cõtẽpto maioꝝ p̃cepto: ieiunia ꝛ vigilias ꝛ huiusmõi obseruãtias vltra modũ extendẽ: nec saluti corpis parcere: nec aĩe mortẽ debite obediẽtie ɔtẽptu horrere. Uide ḡ q̃ꝫ bestiale ꝛ leene simile nullius cõsilio: nulli⁹ acq̃escere p̃cepto: sꝫ in temeritate sue audacie ptinaciter pdurare. Habet enĩ hec bestia leena. s. audacia duas alas: ꝛ videt mihi vna esse p̃cipitatiõis: altera p̃sumptiõis. ecce ale due ꝛ aquile ambe. Quis hoc de aq̃la nesciat: ꝙ ceteris auib⁹ celerius ꝛ excelsi⁹ volare soleat. in p̃cipitatiõe attende celeritatẽ volat⁹: in p̃sũptiõe celsitudinẽ volatus. Dicit aũt aq̃la rex auiũ ꝛ leo rex bestiarũ. Nunquid ḡ ille videt aliq̃d habere leene ꝛ aliq̃d habere aquile q̃ p̃sumit tã in actiua q̃ꝫ in cõtemplatiua vita p̃cedere cũctos: ꝛ in vtraq̃ꝫ vita singularẽ ꝛ sũmũ locum tenere: In terra leena: ĩ celo est aq̃la. q̃ se p̃sumit ceteros oẽs p̃cedere: forti⁹ volare: sublimi⁹ incedẽ p actionẽ: volare p cõtẽplationẽ. Sꝫ vide quid sequit: Ale euelluntur ꝛ ipsi⁹ corp⁹ de terra tollit. Quid ẽ alas suas pdere: nisi cõtẽplãdi vel cõtemplatiõis volatũ amittere: Quid est corpus de terra tollere: nisi etiã gratiã bñ opandi aĩe supbienti subtrahere. An forte iterũ ĩ mare descẽdet qui de mari ascẽdit. Sic fit sepi⁹ ꝙ de cordis p̃sumit leuitate: post multã mentis fluctuationẽ de terra ĩ mare transit. Tũc enĩ iã nõ volat vt aquila vl' vt angel⁹: nec ambulat vt hõ: sꝫ stat in mari vt nũq̃ꝫ quiescat. sup pedes stat: vt nũq̃ꝫ requiescat. Assidue ḡ stat: q2 sine intermissione laborat: sup pedes stat vt hõ. Grande spectaculũ: sꝫ fedũ miraculũ: videre q̃drupedẽ bestiã leoninã erectã stare cõtra naturã bestie: duos pedes cõtra celũ erigere: ꝛ cõtra naturã erectaꝫ stare. Que est ista statio monstruosa: nisi enormitas quedã ꝛ detestanda supbia: Contra celum se erigit: qui oĩũs iudicia rephendit. Et cor ei⁹ datũ est ei: cui⁹ ei nõ leene sꝫ hõis. tũc enĩ veracit cor hoĩs accipit: q̃ñ post multã experientiã errorẽ suũ ĩtelligit: ꝛ tã suũ defectũ q̃ꝫ alioꝝ ꝑfectũ vel pfectũ plen⁹ recognoscit. Hec moralitas magistralis de p̃ma bestia. s. de leena: ꝛ de alis p̃me bestie ꝛ de amissione alarũ.

## De vrso exponit l'ralit ꝛ moralit. CA. LIX.

e Et ecce bestia alia silis vrso in parte stetit ꝛ tres ordines erãt in ore ei⁹ ꝛ in dentib⁹ ei⁹ ꝛ sic dicebant ei: Surge comede carnes plurimas: Dañ. vij. Hec ꝑphetia danielis dupl'r exponit. s. l'ralit ꝛ moralit. Primo l'ralit sic: Qꝛ hec ꝑphetia fit reuelatio ꝛ descriptio regni medoꝝ. vñ hiero. in glo. sic dicit: Regnũ ꝑsaꝝ vel medoꝝ ꝑpt ei⁹ duritiã ꝛ seueritatẽ vrso cõpat: ꝓuer. xxviij. Leo rugiẽs ꝛ vrsus esuriẽs ꝛ p̃nceps impius sup ppl'm pauperẽ ꝛ tres ordines erãt in ore ei⁹: q̃ significant tres p̃ncipes vl' tria regna p̃mu⁹ coadunata. s. regnũ medoꝝ ꝑsaꝝ ꝛ chaldeoꝝ. In dentib⁹ ei⁹ hoc ẽ in officiis ei⁹ in regnis illoꝝ q̃ paupes affligebãt: ꝛ dicebãt ei amici ꝛ ɔsiliarij sui: Surge. hoc est sursũ te erige ad exercendam ptãtẽ ne dormias p ignauiã. Comede carnes plurimas: hoc est infirmũ ppl'm deuora. Hec est expositio litteralis dñi fratris Alberti de almania ordĩs fratrũ p̃dicatoꝝ ibidẽ. Scdo exponit moralit ꝛ sp̃ualit sic: Per hãc bestiã vrsi recte inuidia intelligit. Rõ hui⁹ est: q2 vt oẽs nouim⁹ vrsus est animal deforme ĩmũdũ ꝛ solitariũ maliciosũ seuũ ꝛ inq̃etũ. p⁹ dico ꝙ vrsus ẽ aĩal deforme fedũ ꝛ solitariũ. s. q2 ĩ locis remotis solitarijs vel abditis solet habitare: ꝛ ĩ hoc formã vel silitudinẽ gerit inuidie. nã ꝛ ipsa q̃dẽ inuidia vtpote feditatẽ suã erubescẽs semp studet latere vel latitare. 2⁹ vrsus ẽ aĩal maliciosũ ꝛ seuũ ꝛ huiusmõi est ĩuidie vitiũ. inuidia est enĩ aliene odiũ felicitatis. 3⁹ vrsus est aĩal plurimũ inq̃etũ. ita vt ad stipitẽ ligat⁹ nũq̃ꝫ pene desinat vel in circuitu pgere vel pedib⁹ fixis caput nũc in hãc vel in illã ptẽ iactare: ꝛ hoc nõ solum ĩuidie formã hꝫ sꝫ ĩuidentie que animũ nullo pene momento sinit quiescere. Dicit etiam de hac bestia ꝙ ĩ parte stetit. nemo enĩ repente fit turpissimus: sicut ꝛ ecõtrario nemo repente fit sũmus. quasi itaq̃ꝫ in parte cõsistit q̃ñ ad aliqua bona agenda antiqua adhuc consuetudo trahit. Et tres ordines erant in ore eius: vt scriptura determinat: quid autẽ aliud p tres ordines dentiũ intelligimus q̃ꝫ malicie ꝛ inuidentie morsus. Est autẽ ꝑpriũ inuidentie: alienã vitam rodere. quod fit tribus modis: tanq̃ꝫ in hoc tres habens ordines exequat. Solet enim inuida mens tria specialit facere. s. manifesta mala multiplicius aggrauare vel aggregare: dubiaq̃ꝫ in deteriorẽ partem vertere. Aperta autẽ bona que negare nõ potest arte qua preualet obfuscare ꝛ de eis aliq̃d minuere. primũ est oblocutionis vitiũ: secundũ derogationis: tertiũ est detractiõis. Oblocutio est male opiniõis disseminatio. derogatio est bone opinionis euacuatio. detractio est bone opinionis attenuatio. Sibi ergo dicit: Surge comede carnes plurimas. q̃d est carnes comedẽ nisi aliena ĩfirma dente maledicto lacerare: Sed q̃d dicit: Surge comede: quid queso est: eritne p̃ceptio: an pmissio: suggestio: an instigatio: Sꝫ si a bonis angelis dictum putamus pmissionẽ intelligere debemus. si aũt a malis tanq̃ꝫ suggestionem vel instigationeꝫ intelligere vera ratione cõpellimur. Hec moralitas magistralis de scda bestia. s. de vrso ꝛ de trib⁹ ordinib⁹ dentiũ eius.

## De pardo ꝛ alis ei⁹ litteralit. CA. LX.

p Ost hec aspiciebã ꝛ ecce alia bestia q̃si pardus ꝛ alas habebat auis q̃ttuor sup se: ꝛ q̃ttuor capita erãt in bestia ꝛ ptãs data est ei: Dañ. vij. Hec ꝑphetia danielis dupl'r exponit. s. l'ralit: ꝛ moralit. Primo l'ralit ꝛ tangit q̃ttuor. p⁹ varietatẽ potẽtie: ibi Et ecce alia bestia q̃si pard⁹. que bestia signat regnũ macedonũ cui⁹ rex extitit Alexander. nã pard⁹ varijs colorib⁹ signat diuersa regna alexandro subdita: Hiere. xiij. Si põt pardus mutare varietatẽ suã. 2⁹ tangit facilitatẽ sue victorie ibi Et alas habebat auis. vbi Hieronym⁹ in glo. colla. sic ait: Alexãdri enĩ victoria nihil veloci⁹ fuit q̃ ab illirico ꝛ adriatico mari vsq̃ꝫ ad indicũ oceanũ ꝛ phison fluuiũ nõ tã bellis q̃ꝫ victorijs cucurrit: ꝛ septẽ annis europe ptẽ ꝛ totã asiã sibi subiugauit: Abacuc p̃mo: Leuiores pardis eq̃ ei⁹ ꝛ velociores vespertinis lupis: ꝛ diffundent equites ei⁹. Eq̃tes nãq̃ꝫ ei⁹ delonge veniẽt: volabũt q̃si aq̃la festinãs ad comedendũ. Et cõcludit: Oẽs ad predã venient. 3⁹ tãgit p̃sidẽtie multiplicitatẽ: ibi Et q̃ttuor capita erãt ĩ bestia. Quattuor enĩ dr̃ alexãder habuisse duces quos etiã successores reliq̃t. vñ hiero. in glo. inł'i. sic ait: Quattuor enĩ capita q̃ttuor successores significãt. s. ptolomeũ: seleucũ: philippũ ꝛ antigonũ. Illi enĩ plus de regno eius obtinuerũt. 4⁹ ondit vel tangit largitatem diuine grẽ: ibi Et ptãs data ẽ ei glo. inł'i. q̃si nõ fortitudo alexandri: sꝫ dei volũtas hoc fecit. Nõ enĩ est ptãs nisi a deo collata: Ad ro. xiij. Oĩs ptãs a deo ẽ Iob. xix. Nõ haberes ptãtẽ aduersũ me vllã nisi datũ esset tibi desup. Hec est expositio l'ralis dñi fratris Alberti de almania ordĩs p̃dicatoꝝ.

## Quõ p pardũ hypocrita designat. CA. LXI.

f Ecūdo verba supradicta exponūt moralit. Ubi nota: q̄ p pardū hn̄tē alas q̄tuor ꝛ capita quattuor hypocrite ꝛ vitia vel peccata hypocrite designāt. qđ sic pꝫ. Primo eni p pardū hypocrite designātur. Cui᷒ rō ē: q: sicut pard᷒ p totū corp᷒ maculis q̄busdā respergit: ita oēs hypocrite varij sūt exteri᷒ ꝛ interi᷒: q: exteri᷒ sūt vel apparēt boni vel optimi. ſꝫ interi᷒ turpissimi sūt ꝛ pessimi: Math. vij. Ueniūt in vestimētis ouiū intrinsecus aūt ꝛc. Siliter hypocrite varij sūt ī actione ꝛ affectiōe: q: scitatē in actiōe ptendūt: ſꝫ puersū est qđ diligūt. vñ Hiere. xiij. Si mutare pōt ethiops pellē suā aut pardus varietates suas: ꝛ vos poteſtis bn̄facere cū didicertis malū. vñ hic similat duo. s. differentiā: ꝛ cōuenientiā. Differentia ē in hoc q̄ ethiops nigredinē hꝫ ab exteriori. s. a sole. pard᷒ aūt varietatē hꝫ ab interiori. s. a natura extracta a matre. In quo ostendit obstinatio ī vtrisq̄ pctīs: ꝛ habitis p imitationē alioꝝ: ꝛ factis ex ppria voluntatis inclinatiōe ꝛ corruptiōe. Cōueniētia vō est i hoc vt dicit glo. interli. ꝛ colla. q: nec ethiops pōt de se mutare nigredinē ꝛ transire in candorē: nec pard᷒ mutare varietatē ꝛ transire ī pulchritudinē vni᷒ coloris: ſꝫ deus potest in eis hoc facere. Sic a sili: hō q̄ est in pctō de se non pōt recedere a pctō ꝛ transire in gratiā: ſꝫ qđ est hoībus īpossibile est deo possibile: q̄ ex dei grā pctōr pōt recedē de pctō ꝛ esse in grā: ad Philip. iiij. Oīa possum in eo q̄ me cōfortat. Scđo dicit q̄ pard᷒ habeat alas auis super se. qđ p aues nisi inanis glīa designat: certe cū volucres volāt seipsas supra semetipsas leuāt: ꝛ p inane. i. vacuū īaere suspendūt se. Nōne igit mentes seipsas supra semetipsas attollūt ꝛ p inane suspendūt: cū ppter ambitionē ꝛ inanē gloriā dure districtionis obseruantias pene vltra humane possibilitatis mensurā excedūt: Et qđ aliud est multa capita habere q̄ꝫ nihil simpliciter agere: Oē eni qđ hypocrita agit vel agendo intendit ambitioni deseruit.

Tertio p q̄ttuor capita hui᷒ bestie q̄ttuor spēs hui᷒ pctī .s. ambitiōis vel inanis glorie designant. verbi grā. pma spēs est affectio libertatis. scđa ē affectio dignitatis. tertia est affectio auctoritatis. quarta est affectio potestatis. pmo vt subesse refugiat: secūdo vt de gradu in gradū ad maiora cōscendat: tertio vt vir magni consilij appareat: quarto vt in domo dei sūmū locū obtineat. Quarto ꝛ vltimo p q̄ttuor alas q̄ttuor vitia ꝛ pctā hypocrite designant: vt vna sit ala simulatiōis: secūda dissimulatiōis: tertia obstinatiōis: quarta excusationis.

## ❡De quarta bestia expositio litteralis. CA. LXII.

p Ost hec videbā in visiōe noctis ꝛ ecce bestia ꝛc. Dan. vij. Hec quarta ps pphetie danielis dupliciter exponit. s. lrālit: ꝛ moralit. Primo lrālit sic: Et tangit ī ea tria. p° tangit descriptio regni vel imperij romani: ibi Post hec ꝛc. 2° tangit insurrectio antixpi: ibi Et ecce cornu aliud puulū ꝛc. 3° tangit instauratio regni xpi ꝛ p eū destructio oīūꝫ alioꝝ: ibi Aspiciebaꝫ donec throni positi sūt ꝛc. Primo tangit descriptio regni vel imperij romani: ibi Post hec aspiciebā ī visione noctis ꝛ ecce bestia q̄rta. Hec bestia q̄rta vt glo. interli. dicit signat romanū imperiū. Et iterū glo. colla. ibidē sic ait: Mirū q̄ supra leenā: vrsum pardū in regnis tribus posuerit: ꝛ romanū nulli bestie cōparauit: nisi forte vt formidolosam faceret bestiaꝫ vocabulū tacuit: ꝛ quicq̄d in bestijs feroci᷒ cogitamus: hoc romanos intelligam᷒. Dicunt tñ hebrei q̄ figura apri apparuit: ꝛ q̄ illa figura bestie fuit: de qua dicit ī psal. lxxix. Exterminauit eū aper de silua: ꝛ singularis ferus depast᷒ ē eā. Qđ verbū Aug᷒ in glo. exponit sic dicēs: Aper. i. vespasian᷒ veniēs de silua. i. de gentib᷒. Exterminauit. i. extra terminos suos posuit siue expulit iudeos. vel eā. i. gentē iudeoꝝ. Et singularis ferus. i. titus. Depastus ē eā. i. reliq̄as iudeoꝝ cōsūpsit. Uel sm̄ Augu. ibidē: Pro eodē capit aper ꝛ fer᷒. s. romanus exercit᷒ q̄ vastauit iudeos. Unde q̄ dr̄: Aspiciebā in visione noctis: ꝛ ecce romanū impiū. q̄rta dicit oīb᷒ lateribus stās sicut q̄dratū illicite acq̄rendo: dure retinēdo ſꝫ sua rapiēdo: oīa q̄ sūt alioꝝ ɔcupiscēdo. Hec q̄rta bestia .s. romanū impiū describit vituꝑabile ꝛ iniquū: ppter q̄nq̄ pessimas cōditiōes quas in se hꝫ ī generali. s. excessum crudelitatis: abusum veritatis: cumulū dānositatis: effectū iniq̄tatis: gradū ptātis. p° in romano impio ē excessus crudelitatis: ibi Terribilis: q: nulli miseret: qđ ē ipiū ꝛ inhūanū. Abacuc pmo: Horribile ꝛ terribile ē iudiciū ei᷒ ex semetipso. 2° est abusus veritatis: ibi Et fortis nimis. ais q̄ p lege velle ꝛ fortitudine vtebat. ꝛ hoc ē pessimū: Sap. ij. Sit fortitudo nr̄a lex iusticie. 3° est cumulus dānositatis: ibi Dentes ferreos habebat magnos: hoc ē pncipes subditos paupes cōminuētes: in psal. lvj. Dentes eoꝝ arma ꝛ sagitte. Ex q̄b᷒ mala tria sequebant .s. pmo malū subiectiōis vel occisiōis: ibi Comedēs. glo. interli. q: oēs natiōes ab eis sūt interfecte vel suituti subiecte. scđo maluꝫ depaupatiōis: ibi Cōminuēs: hoc ē in paupertatē redigēs: Isaie. iij. Quare atteritis pplm meū. i. mihi seruientē, duris exactionibus. Et facies pauperū. s. orphanoꝝ ꝛ viduarū cōmolitis. i. fame attenuatis auferendo sua. tertio malū destructiōis: ibi Et reliq̄ pedibus suis cōculcās. i. cōculcādo destruēs: Ezech. xxxiiij. Cum purissimā aquā biberitis reliquā pedib᷒ cōculcastis: vel ɔculcātes. Glo. interli. exactiōe tributoꝝ. 4° effect᷒ vel reatus iniq̄tatis: ibi Dissimilis aūt erat ceteris bestijs quas viderā añ eā. s. i malicia ꝛ auaricia Ecc̄i. x. Auaro nihil ē scelesti᷒. 5° gradus facultatis vel ptātis: ibi Et habebat cornua decē. vbi glo. colla. sic ait: Dicam᷒ ergo q̄ añ ɔsūmationē vel finē mundi: q̄n romanū impiū destruet futuri sūt decē reges q̄ int̄ se dimicēt vel diuidāt regnū romanoꝝ. Hec est litteralis expositio pphetie pdicte.

## ❡Expositio moralis quarte bestie. CA. LXIII.

m Oralit aūt p quartā bestiā īuidia ꝛ impudētia designant. Hec aūt bestia dentes ꝛ vngues ferreos hr̄e dicit: q: inuidia vel impudētia ad oēm crudelitatē verbis ꝛ opib᷒ effrenat. Fortis ē hec bestia .s. inuidia nimis est tā potēs ꝛ tā satagēs ad mala primis infligēda: q̄ꝫ patiēs ad ipsa tolerāda. sufferi eni patiēter ī se mala vt primis potent inferat mala. deniq̄ cōsumit ꝛ cōculcat oīa: q: nō solū alioꝝ infirma: ſꝫ etiā fortia carpit ꝛ dānat ꝛ p posse annihilat. oīa itaq̄ p defamationē lacerat ꝛ qđ infamare non pōt: p despectū calcat. Habet autē hec bestia decē cornua. s. p transgressionē decalogi: Job. xix. En decies cōfudistis me ꝛ nō erubescitis opprimētes me. Ubi glo. colla. sic ait: ꝛ ē Gregorij: Sūt nōnulli quos ad ppetrandā nequitiā aborta subito neq̄tia inuitat: ſꝫ nī humana verecūdia reuocat. Hec aūt bestia videt esse dissimilis oīb᷒: eo q̄ mens que īuidia ꝛ impudentia corrupta fuerit: de cetero nulli oīno nec sibi nec alij parcit. Nā inuidia tollit quidē amorē ꝛ primi cōpassionē: impudētia vō moderantiā ꝛ circūspectionē sui: ꝛ sepe multos labores patiēt imo libent tolerāt: vt alios affligant. ꝛ malūt ipsi miseriā sustinere: q̄ꝫ alijs nō inferre. Hec moralitas magistralis.

## ❡Describit iniquitas antixpi. CA. LXIIII.

s Ecūdo tangit insurrectio ꝛ vsurpatio regni antixpi: Dan. vij. Et ecce cornu aliud ortū ē de medio ipsoꝝ ꝛc. In quo vbo describit iniq̄tas antixpi q̄ntū ad sex. Primo q̄ntū ad ei᷒ pcessum: ibi Et ecce cornu aliud. hn̄ aliud: q: adulterinū. hn̄ aliud. s. ab oī bono. vbi glo. interli. sic ait: Nō putem᷒. s. antixp̄m q̄ designatur p cornu puū sm̄ opinionē quorundā vel babylonū

esse vel demonē: sꝫ vnū de hoīb⁹ in quo sathanas habita
turus ē. Et subdit: Paruū. s. simulatiōe hūilitat̾. Scdo
q̄tū ad locū: ibi Ortū est de medio eoꝝ. vñ Hiero. i glo.
colla. sic ait: Dicam⁹ q̄ in cōsūmatiōe mūdi q̄n romā
nū regnū vel impiū destruet̾: futuri sūt decē reges q̄ inť
se dimicēt vel diuidēt regnū romanoꝝ vl̾ impiū destrue
tur. futuri sūt decē reges vndecimūq; surrecturꝫ esse regē
puulū. s. antixp̄m. Et iterū glo. alia colla. ibidē allegoꝛice
vel moꝛalit̾ sic ait: Undecimū hui⁹ bestie cornu describi
tur: qꝛ regni ei⁹ potētia iniq̄tate roboꝛat̾. Oē eni pctm̄ ē
in denariū. i. cōtra denariū: q̄ dū puersa agit p̄cepta deca
logi transit. Tertio q̄tū ad triūphū: ibi Et tria de corni
bus p̄mis euulsa sūt a facie ei⁹. Ubi glo. in li. ⁊ hiero. in
glo. coll̾. sic ait: Tria de cornib⁹ ⁊c. qꝛ antixp̄s tres reges
de decē p̄ma ⁊ eminētia sue p̄tātis humi habu. s. regem
affrice: egypti: ethiopie: q̄b⁹ interfectis septē alij victori
colla submittent. Quarto q̄tū ad sensū vel iudiciū: ibi
Et ecce oculi q̄si oculi hoīs erāt in cornu isto. hi oculi ꝓ
uidentiā significāt: q̄si oculi hoīs. i. ꝓudētis sꝫ astuciā
humanā ⁊ diabolicā erat ī cornu isto: Eccl̾i. xx. Oculi ei⁹
septēplices sūt: qꝛ intentio antixp̄i erit multiplex ⁊ varia
cōtra xp̄m ⁊ fideles xp̄i. Quinto q̄tū ad eloquiū: ibi
Et os loquēs ingentia. s. sup̄ba ⁊ magnifica cōtra deū ⁊
n scōs ei⁹: qđ ꝓhibet psal. lxxiiij. dicēs: Nolite extollere ī
altū cornu vestrū: nolite loq̄ aduersus deū iniq̄tatē. Qđ
verbū exponit Greg⁹ dicēs: Exaltat cornu q̄ ex cogitatio
ne sue iniq̄tatis nequaq̄ se hūiliat. Et Cassiodoꝛ⁹: Ille
cornu erigit: q̄ ꝯtra deū ꝯcepta iniq̄tate remurmurat. Et
Aug⁹ cōtra deū exaltat cornu q̄ cōtra deū blasphemia re
murmurat. Et subdit: Nolite loq̄ aduersus deū iniq̄tatē
Aug⁹ in glo. q. d. Et si lingua loq̄mini aduersus deū: coꝛ
de nō: vel ecōuerso. Et subdit: Nolite loq̄ aduersus deū
iniq̄tatē: vt aliq̄ triplicit̾ faciūt. p̄° illi q̄ dicūt se iniuste pa
ti a deo cū nequioꝛes ꝓsperi sint. 2° illi q̄ nō sua culpa: sꝫ
necessitate stellaꝝ dicūt se peccasse. 3° illi qui pctā sua co
gnoscūt: sꝫ impunitatē sibi ꝓmittūt: q̄ his modis nolite
loq̄ aduersus deū iniq̄tatē. Sexto quo ad terminū. Si
eni querit̾: q̄diu durabit ꝓsecutio antixp̄i: Rñdet Da
niel in ꝓphetia hac. xij. ca. in fine dicēs: Per tēpus ⁊ per
tpa ⁊ dimidiū tpis. i. tēpus sex mensiū. q. d. Trib⁹ annis
⁊ dimidio durabit ꝓsecutio antixp̄i sicut durauit p̄dica
tio xp̄i. In oīb⁹ eni volet se xp̄o cōfoꝛmare: vt dicat illud
Isaie. xiiij. Silis ero altissimo. Et concludit ī fine. xij. ca.
dicēs: Btūs q̄ expectat ⁊ puenit ad dies mille trecentos
xxxv. Et loquit̾ de tp̄e pnīe addito ad illđ tēpus de quo
s̄. dixit: Btūs q̄ expectat ⁊ puenit ad dies ducētos nona
gintaquinq;. supra qđ tēpus reuersis ab infidelitate an
tixp̄i q̄draginta dies dabunt̾ ad pniām: eo q̄ dñs nemi
nē vult pire: sꝫ ad cognitionē sue veritatis venire: vt dicit
aplūs p̄ma ad thimo. ij. Hec expositio l̾ralis ē s̄m fratrē
dñm Albertū de almania oꝛdīs p̄dicatoꝝ in postilla su
pra Danielem vbi. s̄.

## ¶ De restauratiōe regni xp̄i ⁊ iudicio finali. CA. LXV

Tertio p̄ncipalit̾ tangit̾ instauratio regni xp̄i ⁊
destructio oīuꝫ alioꝝ: Dan. vij. ibi Aspiciebā do
nec throni positi sūt ⁊ antiqu⁹ dierū sedit ⁊c. In
qua ꝓphetia danielis est diuinit⁹ reuelatū iudiciū genera
le qđ erit ī fine mūdi: ⁊ qꝛ iudiciū req̄rit dñm in iudicā
te: ⁊ deus est dñs oīuꝫ: iđ daniel p̄dicit duo. p̄mū q̄ iudi
ciū cōuenit deo: ibi Antiqu⁹ dierū sedit. secūdū q̄ iudi
ciū cōuenit xp̄o: ibi Et ecce cū nubib⁹ celi q̄si fili⁹ hoīs ve
niebat. Primo eni p̄dicit ⁊ ōndit q̄ finale iudiciū cō
uenit deo: ibi Et antiqu⁹ dieꝝ sedit. In q̄ ꝓphetia tangū
tur sex. p̄mo autoꝛitas p̄ncipalis: ibi Antiqu⁹ dieꝝ sedit.
scđo societas rōnalis: ibi Uestimentū ei⁹ q̄si nix candi
dum ⁊c. tertio ptās insupabilis: ibi Thron⁹ eius flamma
ignis ⁊c. q̄rto dignitas iestimabil̾: ibi Milia miliū mi
nistrabāt ei ⁊c. q̄nto eq̄tas: veritas: vel claritas īfallibilis
ibi Iudiciū sedit ⁊ libri apti sūt. sexto penalitas ineuitab
bil̾: ibi Et vidi q̄m interfecta eēt bestia ⁊c. Primo tāgit̾
iudicij extremi auctoꝛitas p̄ncipalis: ibi Uidi ⁊ ecce an
tiquus dierū sedit. Lꝫ n. toti trinitati cōueniat iudicare
tñ p̄ncipalr̄ iudiciaria ptās est in deo ⁊ sp̄ālit̾ in patre
q̄ est fons toti⁹ deitatis: ⁊ iđ p̄mittit̾ q̄ antiqu⁹ dierū se
dit. In quo notant̾ tria. s. etnitas: maturitas: tranq̄llitas
p̄° notat̾ eternitas in hoc q̄ dicit antiquus. nā antiq̄tas
de deo đr rōe etnitatis: vt Diony. dicit in li. de di. no. Et
hoc mō exponit. b. Tho. iiij. scri. sen. di. xlviij. arti. j. vtruꝫ
xp̄s in foꝛma serui sit iudicatur⁹: in solu. iiij. arg. ad visio
nē danielis: vbi. s̄. 2° notat̾ maturitas: qꝛ antiquus. vbi
Hiero. i glo. sic ait: Senex quoq; describit̾ vt maturitas
⁊ p cōseq̄ns snīe eq̄tas cōprobet̾: Job. xij. In antiq̄s est
sapiā ⁊ in multo tp̄e prudētia. vñ aristotiles in. iij. thopi
coꝝ dicit: q̄ nemo eligit iuuenes duces vl̾ iudices: quia
nō cōstat eos esse sapientes. Tertio notat̾ tranquillitas:
ibi Sedit: vt tranq̄llitas sine cōmotiōe in iudicio intelli
gat̾: Sap. xij. Tu dñator cū tranq̄llitate nō cū ira vel fu
roꝛe oīa iudicas. iđ dicit: Sedit. qđ est p̄sidētis: regnātis
dñantis: ⁊ q̄escētis. vt ptꝫ. s̄. Ubi đr q̄ Isaias vidit dñm
sedentē ⁊c. Re. s̄. Et hoc mō exponit dñs frat̾ albert⁹ oꝛ
dinis p̄dicatoꝝ in postilla quā fecit sup danielē ibidem.

Scđo tangit̾ societas mirabilis vel general̾: ibi Ue
stimētū ei⁹ q̄si nix cādidū. nā vestimētū eius est circūda
tio scīoꝝ cū quib⁹ veniet ad iudiciū: Isa. xlix. Uiuit dñs:
qꝛ his oīb⁹ q̄si vestimēto vestieris ⁊ oꝛnaberis ⁊ circūda
beris: sicut vestimētū oꝛnat ⁊ circūdat coꝛpus: ⁊ q̄le vesti
mētū erit. subdit: Quasi nix cādidū: Greg. ibidē: In can
doꝛe blandimentū ē: Matth. xvij. Uestimēta ei⁹ cādida
sūt sic nix. niui aūt ei⁹ vestimēta cōpant̾: qꝛ de celo descē
dit albedo niuis. p qđ ōndit̾ vt dicit Hiero. q̄ īmacula
ti ostendūt̾ q̄ erūt ī iudicio cū dño iudicātes: nō solū aūt
scī sꝫ et angeli ī iudicio cōpebūt. iđ subdit: Et capilli capi
tis ei⁹ erūt supple q̄si lana mūda. Caput eni est excellētia
deitatis: p̄ma ad coꝛinth. xj. Caput xp̄i de⁹. capilli deita
tis erūt sp̄us angelici adherētes deitati. Sꝫ q̄res foꝛte:
vtrū oēs in iudicio cōpareāt: Rñdeo ⁊ dico: q̄ duo ptī
nēt ad iudiciū. s. discussio meritoꝝ: ⁊ receptio p̄mioꝝ. p̄°
eni q̄tū ad receptionē p̄mioꝝ. Oēs iudicabunt̾ etiā bo
ni: eo q̄ vnusq̄sq; recipiet ex dīna snīa p̄miū meritu coꝛ
rñdens. 2° q̄tū ad discussionē meritoꝝ nō oēs. Cui⁹ rō ē
qꝛ discussio meritoꝝ nō ē nisi vbi ē q̄dā cōmixtio bono
rū cū malis. Et iđ in hoīb⁹ valde boni. s. s. ī ꝓfectis q̄ supra
fidei fundamentū edificauerint aurū: argentū ⁊ lapides
p̄ciosos nō hꝫ locū discussio meritoꝝ: ⁊ iđ sā lnabūt̾ ⁊ nū
iudicabūt̾. Sꝫ ī valde malis. s. ī infidelib⁹ nō hꝫ locū dis
cussio meritoꝝ. ⁊ iđ infideles dānabūt̾ sine meritoꝝ dis
cussione. Cui⁹ rō est: qꝛ sublato fidei fūdamēto oīa opa
sequētia ꝓfecta rectitudie intētiōis carēt: ⁊ iđ discussio
meritoꝝ hꝫ locuꝫ ī mediocrit̾ bonis ⁊ ī mediocrit̾ malis
. s. in illis q̄ supra fidei fūdamentū edificauerūt lignū: fe
nū: stipulā. tales eni q̄tuꝫ ad hoc iudicabunt̾ ⁊ tñ saluā
bunt̾. Hec. b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xlvij. arti. iij. q. ij. vtrū
boni aliq̄ in iudicio iudicent̾: in coꝛ. so. Similit̾ de ma
lis dico q̄ inter malos est duplex dīa. Quidā eni sūt in
fideles: ⁊ tales dānabunt̾ ⁊ eoꝝ merita nō discutient̾: vt
patet. s̄. p rationeꝫ. Quidam v̾o mali sunt fideles ⁊ tales
iudicabunt̾ ⁊ dānabunt̾. In talib⁹ eni hꝫ locū vtrūq;. s.
discussio meritoꝝ: ⁊ retributio p̄mioꝝ. qđ p exemplū ꝓ
bo: qꝛ alit̾ cōdēnant̾ ciues q̄ offenderūt: ⁊ alit̾ hostes. Ci
ues eni cū male faciūt examinant̾ ⁊ cōdemnant̾. hostes
v̾o absq; alia euidētia meritoꝝ exterminant̾. Sic ipsi fi
deles q̄ fuerūt saltē in numero ciues ciuitatis dei iudica

bunt vt ciues i quos sine discussiōe meritoꝝ sn̄ia mortis nō fert. ſʒ infideles dānabunt vt hostes qui cōsueuerūt apud hoīes absqʒ meritoꝝ euidētia exterminari. Dec.b. Tho.vbi.s̄. imediate.q.ij.vtrū aliq̄ mali i iudicio iudicabunt: in cor.so. Sʒ cōtra: in psal.dicit: Nō resurgent impij i iudicio. Rn̄deo ⁊ dico: q2 ipij intelliguntur duob⁹ modis. Uno mō oēs pctōres fideles ⁊ sic tales nō resurgent in iudicio ad hoc ꝙ iudicent: ſʒ ad hoc ꝙ iudicent. Alio mō ipij dicunt vel intelligunt pctōres infideles: ⁊ sic tales nō resurgēt in iudicio: q2 iā iudicati sūt: sed oēs resurgēt vt in iudicio cōpareāt ad gloriā iudicis intuendū. pueri etiā añ pfectā etatē decedētes i iudicio cōparebūt: nō vt iudicent ſʒ vt videāt gloriā iudicis. Dec.b.T. vbi.s̄.q.ij.in so.ij: ⁊ ij.argu. In bonis aūt angelis ⁊ malis nō hʒ locū discussio meritoꝝ: q2 neqʒ i bonis angelis pōt aliq̄d inueniri mali: neqʒ i malis aliq̄d boni ad meritū ptinens: ſʒ retributio pmioꝝ aliquo mō sic: Ubi nota: ꝙ retributio premioꝝ est duplex. Una rn̄dens ppriis meritis angeloꝝ ⁊ hec a pncipio fuit vtrisqʒ facta: dū quidam sūt ad beatitudiné sublimati: q̄dā vō in miseriā demersi. Alia retributio rn̄det meritis bonis ⁊ malis p angelos pcuratis. ⁊ hec retributio in futuro iudicio fiet: q2 ⁊ boni angeli ampli⁹ gaudiū habebūt d̄ salute eoꝝ quos ad meritū induxerūt. ⁊ mali angeli ampli⁹ torquebunt: multiplicata maloꝝ cuina q̄ p eos ad mala sunt incitati. Dec.b. Tho.vbi.s̄.imediate.q.iiij.vtrū angeli in futuro iudicent: in cor.so. Tertio pncipalit tangit ptās iniuicibilis vel insupabilis: ibi Thron⁹ ei⁹ flāme ignis ⁊c. nā iudiciaria ptās flāme ignis compat: ad ostēdendū ꝙ iudiciū finale erit p ignem. Ubi nota differentiā int pmā purgationē mūdi ⁊ secūdā. nā pma purgatio mūdi q̄ facta ē p diluuiū nō respiciebat nisi infectionē pcti: pcipue aūt tūc regnabat pctm̄ cōcupiscētie: ⁊ iō cōueniens p cōtrariū purgatio mūdi facta est.s.p aquā. Sʒ scd̄a purgatio mūdi respicit duo.s. infectionem culpe ⁊ cōmixtiōis impuritatē: ⁊ q̄ntū ad vtrūqʒ cōuenit magis ꝙ purgatio mūdi fiat p ignē q̄ p aquā. aqua eni nō hʒ vim disgregādi. vn̄ p aquā naturalis ipuritas elemētoꝝ tolli nō posset sicut p ignē. Q2 aūt purgatio mundi fiat p ignē duplíciter pbo.s.autoritate: ⁊ rōne. p⁹ autoritate dauid in psal.xlix. Ignis in ɔspectu ei⁹ exardescet: ⁊ in circuitu ei⁹ tēpestas valida. Qd̄ verbū Aug⁹ i glo.exponit sic: Ignis q̄ añ eū ꝑibit naturalis erit quo comburet facies mūdi hui⁹: ⁊ mali cōburent: boni vō purgabunt. Et subdit vl' cōcludit: Pena ḡ terreat quos pmia nō inuitant. Et in circuitu ei⁹ tēpestas valida dicit in circuitu ei⁹.cui⁹ ei⁹: pec catoris. tēpestas valida: vel q2 subito veniet ⁊ ex ipꝛouiso: vel q2 sepabit bonos a malis. Anselmus: In circuitu peccatoris hic accusātia pctā: hic crudelis iusticia: infra chaos inferni: desup iudex irat⁹: intus ɔscia vrens: foris mūdus igne ardēs. 2⁹ hoc idē pbo rōne: Nā ignis cū sic nobilissim⁹ elemētoꝝ hʒ nales pprietates similes pprietatib⁹ glorie. Prima est: nā ignis est magis lucidus: ⁊ sic cōuenit cū luce aīe ⁊ claritate corpis gloriosi. Secūda ē: q2 ignis int oīa elemēta ē magis pur⁹: vn̄ nō ita recipit cōmixtionē extranei: vn̄ nō ita inficit sicut terra; aqua: ⁊ aer. Tertia est: q2 ignis int oīa elemēta est maxime actiuus. ⁊ iō purgatio erit vl'is: Quarta ē: q2 ignis inter alia elemēta est maxie ɔsūptiu⁹: ⁊ in purgatiōe illa quedam corpa incorruptibilia ɔsumunt. Quinta ē: q2 int oīa elementa ignis est maxime afflictiu⁹ ⁊ p purgatiōnē illā q̄dam punient. Sexta ē: q2 ignis ē maxime inouatiu⁹. vn̄ vasa lutea que purgant p ignē renouant: ⁊ illa purgatio ordinat ad renouationē: ḡ ⁊c. Dec.b.Tho.iiij.scrip.sen. di.xlvij.scd̄a pte di.arti.j.q.ij.vtrū renouatio vel purgatio mūdi sit futura p ignē: in cor.so.vbi assignat tres rōnes p̄dictas: ⁊ in so.ij.argu. Et dn̄s frater Albert⁹ de roma ordinis p̄dicatoꝝ.iiij.scri.sen. di.xlvij.vbi ponit tres alias rōnes.

## ℭ Judiciaria ptās cōpat flāme.

## CA.LXVI.

Tertio thron⁹.i.iudiciaria ptās dei e cōpat flāme ignis: vt p3.s̄. nota ꝙ in flāma sūt duo.s.splendor: ⁊ ardor. In ardore aūt designat punitio q̄ purgant mediocrit boni ⁊ exurunt valde mali. vn̄ in psal.xxviij. Uox dn̄i intercedentis flāmā ignis. qd̄ verbū duplr exponit. Primo Aug⁹ in glo.sic exponit: Ignis est fomes pctī flāma aūt vn̄ exit est cōsensus: act⁹: ⁊ cōsuetudo. ſʒ hanc flāmā dn̄s quidē nō extinguit ſʒ interdicit vel corrūpit ne cōcupiscentis veniat vsqʒ ad cōsensū vel actū vel ad ɔsuetudinē pcti. Scd̄o Basili⁹ sic exponit dicēs: Q2 in igne sūt duo.s.lux: ⁊ feruor: q̄ in futuro iudicio a voce dn̄i diuidunt. lux eni cedet in pmiū bonoꝝ: ⁊ feruor vel ardor in penā maloꝝ. ⁊ sic fiet incisio flāme ignis. Et subdit vbi.s̄. Rote ei⁹ ignis accensus. nā p rotas intelligit velocitas iudicij i pctōres. Rota enim vertibilis ē: ⁊ q̄n eleuat ex vno latere deprimit ex alio ⁊ signat iudiciū ꝙ velox erit. ⁊ quāto eleuat sanctos: tāto deprimit pctōres. nam iudiciū generale ⁊ finale ad bonū ordinat: vt aliq̄.s.boni admittant ad regnū: aliq̄ excludant a regno: vt dicit.b.Tho.iiij.scri.sen.di.xlviij.arti.j. vtrū xp̄s in forma serui sit iudicatur⁹ mūdū: in cor.so.vn̄ in psal. Deus me⁹ pone illos vt rotā ⁊ sicut stipulā añ faciē venti. vbi cōpat pctōres duob⁹.s.rote ⁊ stipule: p⁹ rote dicens: De⁹ meus pone illos vt rotā. Per rotā signat instabilitas pctōꝝ q̄ de vno pctō in aliud ruūt ⁊ de malo in pei⁹. Per stipulā vō facilitas tētationis. quidā eni facilime dī vēto tētationis cedūt: ⁊ hi p stipulā designātur: Isa.xlvij. Ecce oēs isti q̄si stipula. ignis ɔsūpsit eos. Ist e rote dicunt ignis accensus ppter zelū ad vindicandū q̄ ignit⁹ erit. soph.pmo: In igne zeli mei deuorabitur ois terra: q2 oīs terrenis inordinate dedit⁹ tūc eterno incendio cremabit. psal.xx. Dn̄s in ira sua cōturbabit eos ⁊ deuorabit eos ignis. vbi tangunt duo. pmo exclusio a deo q̄ erit pena dānī: ibi Dn̄s in ira sua conturbabit eos cū dicet: Ite maledicti ⁊c. scd̄o afflictio q̄ erit pena sensus ibi Et deuorabit eos ignis infernalis. vbi Cassiodor⁹ in glo. sic ait: Ordo dānatiōis ondit: q2 post accusationem ɔscie ⁊ illationē sn̄ie cōturbati vindicia dei deuorabuntur eterno igne. Et subdit: Fluui⁹ igne⁹.i.seueritas sn̄ie rapidusqʒ: vt pctōres in gehēnā trahat. A facie ei⁹.i.a presentia eius. in psal.lxvij. Sicut fluit cera a facie ignis sic peant pctōres a facie dei.q.d. Sic eni cera a facie ignis fluēs āinhilat: ita pctō: in pn̄ti fluēs ad ignē ɔcupiscētie āinhilat i esse gr̄e ⁊ i esse future glie: q2 nihil fuit hoīes cū peccāt s̄m Augu. ⁊ in futuꝝ ad ignē pene etn̄e. Greg. Qui h ardēt mēte i futuro ardebūt i carne. ab estu nāqʒ ɔcupiscētie trāsibūt ad ignē gehēne. Quarto pncipalit tangit dignitas inestimabilis: ibi Milia miliū ministrabāt ei: ⁊ decies centena milia assistebāt ei. hoc ē infinita milia quo ad nos. Re.s̄. Angeli: de nūero angeloꝝ.c.iij. Et nota dr̄iam int assistere ⁊ ministrare: ibidē ca.v. ⁊ q̄ angeli assistūt ⁊ q̄ ministrāt ibidē.c.xiij. in fine. Quinto pncipalit tangit veritas infallibilis vel claritas oīs criminis: ibi Et libri apti sunt. Di libri sūt libri dine pscie oiu3 vel dine iusticie: Apoca.xx. Ali⁹ liber apt⁹ est q̄ est liber vite. Uel hi libri sunt ɔscie singuloꝝ q̄ ibi apient: vt pmittit Apoc.xx. Et libri apti sūt. Re.s̄. Liber vite. vt.n.dic Aug. ij. de ciui. dei. Liber vite de quo Apoc.xx. dr̄ vis q̄dā intelligenda ē q̄ fiet: vt cuiqʒ opa sua vl' bona vel mala ad mēorā reuocet: ⁊ mētis intuitu mira celeritate cernet: vt accuset vl' excuset ɔscia ɔsciaʒ: atqʒ ita sil' oēs ⁊ singuli inducent. Ex quib⁹ pbabili⁹ estimat ꝙ totū illud iudiciū: ⁊ quo ad discussionē meritoꝝ: ⁊ quo ad accusationē

malorum: et quo ad cõmẽdationẽ bonorum: et quo ad sniẽ plationẽ: erga bonos et malos mentalit pficiet et nõ vocalit. Si enĩ singulorum facta vocalit narrarent: et singulorum merita discuterent: duo incõueniẽtia et impossibilia sequerent. Primũ est: q nõ possent oẽs et singuli iudicari. Secũdũ est: q inestimabilis magnitudo tpis ad hoc exigeret: vt Aug' dicit. ij. de ciui. dei. vñ pbabile est q illa q dicunt Matth. xxv. nõ vocalit sz mentalit intelligẽda sũt pficiẽda. Et hoc est qd dicit apls ad corinth. xv. In momento in ictu oculi: in nouissima tuba. Dec. b. Tho. iiij. scripto sen. di. xlvij. arti. i. q. ij. vtrũ illud iudiciũ qntũ ad discepta tionẽ et sniẽ plationẽ fiat p locutionẽ vocalẽ: argu. cõtra et in cor. so. Sexto et vltimo tangit pena interminabilis: ibi Et vidi qm interfecta esset bestia. s. antixpus: scda ad Thessalo. ij. Quẽ dñs ihũs interficiet spũ oris sui vel spũ scõ vel archangeli misterio vel indignatiõe sua: Isa. xj. Spũ labiorum suorum interficiet impiũ. Et subdit: Et pisset corpus eius. i. oẽs mali nõ solum punient in aia: sz etiã in corpe: Deutero. xxxij. Euaginabo gladiũ meũ etc. et traditũ esset ad cõburendũ. Glo. inli. gehẽne. Sz qñ hoc erit conclu dit dicẽs: Usqz ad tẽpus. et tpa vocat duos annos quib' feruẽs pdicatio antixpi durabit. In tertio autẽ anno finiet Matth. xxiiij. Et nisi abbreuiati fuissent dies illi. Glo. coll. Quãto enĩ erit tribulatio grauior: tãto erit breuitate moderatior. Et Hiero. Abbreuiatos dies dicit nõ mẽsura sz numero: ne tẽporum mora cõcutiat credentiũ fides. Jõ subdit: Nõ fieret salua oĩs caro. sz pter electos abbreuiabit dies illi. Glo. colla. sz ppt electos nõ q diuina electio frustret. sz q hũano iudicio vident electi. et post hoc cessabũt tpa: Apoca. x. Et iurauit p viuentẽ i secula seculorum: q tẽpus ampli' nõ erit. Glo. inli. Quia immortales et ipassibiles sci efficient in aĩa et corpe.

## Qz xps in forma serui iudicatur' est. CA. LXVII.

Secũdo ondit q xps i forma serui. s. i forma hoĩs iudicatur' est: qd pfigurat i pphẽis Dañ. vij. ibi: Aspiciebã ego i visiõe noctis: et ecce cũ nubibus celi qsi fili' hoĩs veniebat etc. Qz aũt xpus iudicatur' sit mũdũ in forma serui tripli pbo. s. autoritate: rõne: distinctiõe. Primo auctẽ Joh. v. Potestatẽ dedit ei iudiciũ facere qz fili' hoĩs est. vbi Aug' in li. de verbis dñi sic ait Nã sm q dei fili' est habuit semp ptãtẽ. sz in tpe ad iudiciũ forma hoĩs ventura ẽ. Et subdit: Forma illa iudicabit q iudicata ẽ. sedebit iudex q stetit sub iudice: dãnabit veros reos q fact' est falso reus. Scdo hoc idẽ pbo rõne sic: Judiciũ reqrit aliqd dominiũ i iudicãte. vñ ad Ro. xiiij. Tu qs es q iudicas alienũ seruũ. xpo aũt cõuenit iudicare: qz iudiciũ hz int hoĩes et dominiũ supra homines de qb' erit iudiciũ. Ipse aũt xps ẽ dñs nr duplici rõne. p' rõne creatiõis sm diuinã naturã: qz dñs nr ipse ẽ de'. 2' rõe redẽptiõis qd ei cõpetit sm humanã naturã p suã passionẽ dominiũ pmeruit et iudiciariã potestatẽ Matth. vlti. Data est mihi oĩs ptãs. Et iõ postqz pmisit q iudiciaria ptãs ẽ in deo pncipalit et spãlit in pre q est fone toti' deitatis dicens: Antiqu' dierũ sedit: subiũgit q iudiciaria ptãs ɔuenit xpo sm humanã naturã a pre sibi collatã. vñ ipse xps iudicabit in hũana natura nõ ex virtute nali hũane speciei: sz ex dono et ex virture diuinitatis. vñ dicit: Et ecce cũ nubib' celi vel cũ scis: Isaie. iij. Dñs ad iudicandũ veniet cũ senib' ppli sui. vel cũ nubib' materialib'. Aug'. Qm sic veniet sicut abijt. Et nubes suscepit eũ ab oculis eorum. Et subdit: Et qsi fili' hoĩs veniebat vel in carnẽ vel ad iudiciũ. Et addit: Et vsqz ad antiquũ dierũ puenit. i. vsqz ad eqlitatẽ pris. Glo. interli. Per oĩa eqlis pri. Et cõcludit id qd dedit: Et dedit ei. s. pr ptãtẽ i iudicio: honorẽ in pconio. s. virtutis: et regnũ sine termino. glo. inli. Regni ei' nõ est finis. Dec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. xlviij. arti. i. vtrũ xps i forma hũana sit iudicatur' in cor. so. et i so. ij. et. iiij. argu. Tertio hoc idẽ pbo distin ctione. Nã iudicare cõuenit alicui qnqz modis. p' ex ppria autoritate et sic iudicare est soli' dei. Cui' rõ est: qz ille iudicat ex ppria et pncipali auctẽ q pre alijs et i alios hz dominiũ et ptãtẽ: et cui' regnũ subdunt pncipalit q iudicant: sz hoc conuenit soli deo: g et iudicare. 2' iudicare conuenit alicui ex collata vel delegata ptãte siue auctẽ et sic ɔuenit xpo et hoc dupli. pmo enĩ iudicare iurisdictione vel auctẽ ordinaria cõuenit xpo vt deo: iudicabit enĩ xps cũ tota trinitate vt de' auctẽ ordinaria. scdo iudicare iurisdictiõe vel auctẽ delegata cõuenit xpo vt hoĩ. vñ Joh. v. Ptãtẽ dedit ei iudiciũ facere: qz fili' hoĩs est. De ptãte aũt ordĩaria iudicãdi dr Joh. v. Pater oẽ iudiciũ dedit filio. et loqt de iudicio auctis qd soli xpo cõuenit. 3' iudicare cõuenit alicui interptatiue. Interptamur enĩ aliquẽ facere q facienti cõsentit. vñ illi q cõsentiũt iudicij ei' sniam approbando iudicare dicunt et sic iudicare est oĩuz electorum. vñ oẽs sci et angeli cũ xpo iudicabũt xpo iudiciũ approbãdo: Sap. iij. Judicabũt scĩ natiões: vt iudicio ɔsentiẽtes et ipsũ approbãdo. 4' iudicare cõuenit alicui silitudinarie. s. qz silitudinẽ iudicis hz inqntũ i loco eminẽti sedet sicut iudex. sic assessores iudicare dicũt Et sm hũc modũ dicũt quidã q pfecti viri qb' iudiciaria ptãs pmittit: iudicabũt. illi aũt pfecti viri nõ sũt qui cũqz paupes voluntarie: sz soli illi q reliquẽtes oĩa sequũt xpm sm pfectionez vite. et istis ptãs iudiciaria pmittit: Matth. xix. Uos q reliquistis oĩa et secuti estis me i regeneratiõe etc. sedebitis etc. vbi glo. colla. sic ait: Qui reliquerũt oĩa et sequũt deũm: hi iudices erũt. Qui licita habentes recte vsi sũt iudicabũt et saluabunt: quib' dicet: Uenite bñdicti pris mei: esuriui etc. Duo enĩ sũt ordĩes bonorum. Talib' aũt paupib' sic pfectis pmittit iudiciaria ptãs duplici rõne. Prima ẽ rõne cõgruitatis: qz voluntaris paupertas est eorum q oib' que mũdi sũt ɔtẽptis soli xpo inherẽt. et iõ cõueniẽs est q cũ xpo iudicẽt: eo q nõ est i eis aliquid qd eorum iudiciũ a iusticia deflectat. vñ idonei ad iudiciũ reddunt: qsi veritatẽ iusticie pre oib' diligentes. Scda est rõne hũilitatis sic: Hũilitati rñdet p merito exaltatio: vt sicqz pter xpm se humiliet: exaltet. inter oĩa aũt q hoĩem in hoc mũdo despectũ faciũt pcipuũ est paupertas. vñ paupib' excellẽtia iudiciarie ptãtis pmittit Matth. xix. et Job. xxxvj. Nõ saluat ipios et iudiciũ pauperib' tribuit. 5' et vltimo iudicare cõuenit alicui cõparatiue quo min' mali dicunt iudicare magis malos: vt dr Matth. xij. Uiri niniuite surgẽt i iudicio cũ generatione ista et cõdẽnabũt eã: qz pniam egerũt i pdicatione Jone etc. Sic igit ex pmissis pz q qnqz sũt modi iudicandi. Prim' ẽ pprie vel pncipalis autoritatis: quo iudicabit tota trinitas. Secũd' est autoritatis vel delegatiõis vel mẽtalis platiõis: quo iudicabit xps vt hõ. Terti' est assessorie dignitatis: quo iudicabũt apli et viri perfecti. Quart' est approbatiõis: quo iudicabũt oẽs electi. s. angeli et sci. Quint' est cõpatiõis: quo iudicabũt min' mali cõpatione peiorum: vt verbi grã Nã iudicare dicit aliquẽ et rex q mãdat: et basili' qui sniam tractat: et illi de quorũ cõsilio pfert: et qui facienti ɔsentiũt: et q aliquẽ esse iudicandũ ostẽdũt. Dec. b. T. iiij. scrip. sen. di. xlvij. arti. ij. q. j. vtrũ aliq hoĩes iudicabũt cũ xpo: i cor. so. Et pe. de tharã. et dñs ambald' ordinis pdicatorum idẽ dicũt ibidẽ. Et iterũ hũs Tho. ibidez: arti. ij. q. ij. vtrũ iudiciaria ptãs rñdeat volũtarie paupertati. in argu. cõtra: et in cor. solu.

## Cõsideranda est reuelati intelligẽtia. CA. LXVIII.

Prophete postqz dei grã dictũ est supi' de pphetijs. nũc breuit et sub cõpendio i generali et i speciali dicendũ est de pphetis. Circa quos cõside

randa sūt tria. s. reuelati intelligētia: cogniti euidētia do ni gratuiti eminētia. Uel alit reuelatiōis interpratio: cognitiōis vel visiōis imꝑfectio: ꝑfectiōis cōpatio. Primo circa ꝓphetā vel ꝓphetas cōsideranda est reuelati intelligētia. Ubi nota tres distinctiōes. Prima est ꝙ ista duo differūt. s. instinct⁹ ꝓphetic⁹: ꝛ ꝓphetia. Nā instinctus ꝓphetic⁹ est cū aliqd alicui diuinit⁹ reuelaꝛ: ꝛ tñ nō reuelaꝛ neqꝫ ꝑ reuelationē intelligit qd significet illud. Prophetia aūt est cū aliqḋ futuruꝫ a deo reuelaꝛ: ꝛ ꝑ reuelationē intelligiꝛ signatū eius. Scḋa distinctio est q̄ ex pma sequiꝛ: ꝙ in reuelatiōe vel in ꝓcognitiōe futurorū mens a deo moueꝛ dupliciꝛ ꝛ illustraꝛ. Uno mō imꝑfecte. s. qñ futuruꝫ aliqd ꝓcognoscit: vel qñ aliqd ꝑdicit vel qñ aliqd facit: ꝛ tñ nō intelligit qd significet ꝛ talis ē instinct⁹ ꝓphetie. Alio mō qñ aliquis diuino lumine illustratus aliqd qḋ ꝓcognoscit vel dicit vel facit: intelligit qd significet. ꝛ talis est ꝓphetia qua aliqs ꝑfecte moueꝛ a deo: ꝛ ad visionē vel locutionē: vel opationē: vel interꝑtationē. Tertia distinctio q̄ sequiꝛ ex pmissis est: ꝙ i reuelatiōe ꝓphetica mens ꝓphete moueꝛ a spū scō: sicut instrumentū deficiēs respectu ꝑncipalis agentis. Moueꝛ aūt mens ꝓphete nō solū ad aliqd apprehendendū: sꝫ etiā ad aliqd loquendū vel ad aliqd faciendū: ꝛ qñqꝫ ad vnū: qñqꝫ ad duo: ꝛ qñqꝫ ad tria ꝑdicta. ꝛ qḋlibet horū cōtingit esse cū aliquo cognitionis defectu. verbi grā de ꝑdictis. Primo eni mens qñ moueꝛ a deo ad hoc solum ꝙ rem aliquā in somnis apprehēdat: ꝛ nō ꝙ significationē illi⁹ rei cognoscat: ꝛ tūc est somniū vel instinct⁹ ꝓphetic⁹ nō ꝓphia: vt pꝫ de eunuchis pharaōis: ꝛ ḋ pharaone: ꝛ de nabuchodonosor: ꝛ h⁹ mōi. Qñqꝫ aūt vlteri⁹ moueꝛ ad hoc ꝙ cognoscat h̄ sibi diuit⁹ reuelatū: ꝛ itelligit ei⁹ significatū. ꝛ hec est ꝓphetia. vñ Dañ. ij. dicit. Danieli ꝑ visionē noctis mysteriū reuelatū est. ꝛ ibideꝫ. iiij. Intelligētia eni est opus in visione. Scḋo aliqs moueꝛ a deo ad loquendū vel ꝑdicendū aliqd ꝑfecte. s. ꝛ qḋ ꝑdicit: ꝛ ꝙ. s. illud qḋ ꝑdicit sibi a deo reuelatuꝫ cognoscit. ꝛ talis est ꝓphetia ꝛ ꝓpheta vt dauid q̄ dicit. ij. Reg. xxiij. Spūs dñi locut⁹ est ꝑ me: ꝛ sermo ei⁹ ꝑ linguā meā. Qñqꝫ vō mens alicui⁹ moueꝛ a deo ad loquendū aliqd imꝑfecte: nō aūt ad intelligēdū qḋ dicit: sicut pꝫ de cayphas: Joh. xj. Uos nescitis quicq̄ nec cogitatis: qꝛ expedit vobis vt moriaꝛ vnus hō ꝓ ꝓplo ꝛ nō tota gens pereat. Et subdiꝛ: Hoc aūt a semetipso nō dixit: sꝫ cū esset pontifex anni illi⁹ ꝓphetauit ꝙ hic. s. xp̄s moriturus erat ꝑ gēte ꝛc̄. Ubi Origenes sic ait: Nō quicūqꝫ ꝓphetat ꝓpheta est: sicut nō q̄cūqꝫ ius ꝓsequiꝛ iust⁹ ē sicut q̄ facit aliqḋ op⁹ ꝓpter humanā gloriā. Et subdit: Cayphas ḡ ꝓphetauit. Audebit ḡ aliqs dicere: ꝙ non ꝑ spm̄ sanctū cayphas ꝓphetauit. Aug⁹ in glo. ibidem: Hic docemur ꝛ hoīes malos ꝓphetie spū futura ꝑdicere. qḋ tñ euāgelista diuino tribuit sacramēto: quis pontifex fuit. i. sūmus sacerdos. Et Chryso. ibidem: Uide aūt quāta sit spūs sancti virtus: a mente eni mala valuit verba ꝓferre ꝓphetie. Uide etiaꝫ pontificalis virtutis potestatē. pontifex eni effect⁹ ꝛ si indignus existēs ꝓphetauit: nesciēs qd diceret: ore ei⁹ solo vsus est gratia: cōtaminatū aūt cor nō tetigit. Ex quibus cōcludiꝛ: ꝙ illud qḋ cayphas dixit ꝓphetia fuit. ipe tñ ꝓpheta nō fuit: qꝛ qḋ dixit nō intellexit. Nō eni ꝓꝓphetare diciꝛ vel ꝓpheta q̄ qḋ ꝓfert nō intelligit. Multi deniqꝫ etiā alij indigni futura ꝑdixerunt ꝛ tñ ꝓphete nō fuerūt: vt pharao: balaam: nabuchodonosor: ꝛ huius mōi. Tertio mens alicui⁹ moueꝛ a spū sancto ad aliqd faciendū dupliciꝛ. Unō mō ꝑfecte. s. cū aliqs id qḋ facit: intelligit qd hoc significet: ꝛ tūc est ꝓphetia: vt pꝫ supius de noe: abrahā ꝛ ioseph: moyse ꝛ daniele ꝛ de alijs ꝓphetis q̄ diuinit⁹ edocti intelligebant qd significabat id qḋ faciebāt. Qñqꝫ vō aliqs moueꝛ a spū scō ad faciendū aliquid: nō tñ ad intelligendū qd hoc significet: ꝛ tūc est instinctus ꝓphetic⁹ nō ꝓphetia: sicut milites diuidētes vestimēta xp̄i nō intelligebāt qd hoc significaret Joh. xix. Milites cū crucifixissent iħm acceperūt vestimēta eius ꝛ fecerunt q̄tuor ꝑtes vnicuiqꝫ partē ꝛ tunicā. Erat autē tunica incōsutilis desuꝑ cōtexta ꝑ totū. Dixerunt aūt ad inuicē: Non scindam⁹ eā sꝫ sortiamur de ea cui⁹ sit. Que verba exponūt Hieronym⁹: Augustinus: Theophilus: ꝛ Chrysostom⁹. Primo Hiero. ibidē sic: Uestimēta autē dñi ei⁹ mandata sūt quib⁹ tegiꝛ corp⁹ eius qḋ est ecclesia. q̄tuor milites quib⁹ vestimēta distribuunꝛ sunt q̄tuor genera hoīuꝫ: quib⁹ q̄tuor ꝓcepta dñica danꝛ. i. cōiugati: viduati. ꝓlati: sepati. i. religiosi: qꝛ oēs xp̄o vel diabolo militant. Scḋo Aug⁹ ꝛ Ambro. sic exponūt: Tunica incōsutilis significat charitatē que q̄tuor i se habet. p⁹ est incōsutilis: ꝑ qḋ significaꝛ indiuisa vnitas charitatis. ad Ephe. iiij. Soliciti seruare vnitatē spūs in vinculo pacis. 2⁹ est desuꝑ contexta: qꝛ charitas supeminet oībus. 3⁹ ꝑ totū est cōtexta: qꝛ nemo est eius expers q̄ ꝑtinere videatur ad totū: a quo toto sicut greca indicat lingua catholica noīaꝛ ecclesia. 4⁹ sors mittiꝛ in qua dei grā cōmendatur: qꝛ cū sors mittiꝛ nō ꝑsone cuiusqꝫ grā vel meritis: sꝫ occulto dei iudicio agiꝛ: vt dicit Beda ibidē: Cūqꝫ sors mittiꝛ nō ꝑ hoīs volūtate sꝫ diuisio spūs: vt exponit ibidem Ambro. 5⁹ hec tunica incōsutilis significat vnitateꝫ ecclie ne aliqñ dissolvaꝛ: iō est incōsutilis ꝛ ad vnū ꝑuenit: qꝛ vnitas ecclesie oēs ad vnū vel in vnū colligit. nam vni ꝑ oib⁹ diciꝛ: Tibi dabo claues regni celoꝝ: qꝛ vn⁹ ē in oib⁹ ꝛ hoc mō exponit glo. colla. Tertio mō Chryso. ibidē sic exponit dicēs: Uel sicut qdā dicūt: tunica incōsutilis desuꝑ cōtexta ꝑ totū ꝫm allegoriā ostēdit: qm̄ nō simpliciꝛ hō erat q̄ crucifix⁹ est: sꝫ etiā desuꝑ deitatē habebat. Quarto Theophil⁹ ibidē exponit sic dicens: Uel aliꝛ: Uestis incōsutilis denotat corp⁹ qḋ a supiori parte cōtextū ē. Spūs eni scūs superuenit ꝛ virt⁹ altissimi obumbrauit. Hoc igiꝛ sacrosanctū xp̄i corp⁹ indiuisibile cōsistat. Nā si diuidaꝛ ꝑ singulos scificās vnumquemqꝫ aiaꝫ simul ꝛ corp⁹ integre: tñ indiuisibiliꝛ cōsistit in oib⁹. Sic ḡ vestis incōsutilis desuꝑ cōtexta ꝑ totū significat tria. s. charitatē: xp̄i carnē: ꝛ beatā virginē: vt ex ꝑmissis pꝫ.

¶ Qꝫ ꝓphete non videant essentiā domini ꝓbatur tripliciter. CA. LXIX.

Secūdo ꝑncipaliꝛ circa ꝓphetas cōsideranda est cogniti euidētia. Si eni queraꝛ: vtrū ꝓphete videant essentiaꝫ dei: Rñdeo ꝛ dico ꝙ nō. qḋ tripliciꝛ ꝓbo. s. autoritate. rōne. similitudine. Primo ꝓbo autoritate apl̄i. j. ad corinth. xiij. q̄ dicit: ꝙ ꝓphetie in patria euacuabunꝛ. sꝫ visio diuine essentie i patria nō euacuatur: ḡ ꝓphetia non fit ꝑ cognitionē diuine essentie. Scḋo ꝓbo hoc idē rōne sic: Prophetia iportat cognitionē diuinā vt ꝓcul existentē. vñ de ꝓphetis diciꝛ ad Hebre. xj. ꝙ erāt a longe aspiciētes. Illi aūt qui sūt in patria i statu beatitudis existētes vidēt essentiā dei: non vt a remotis sꝫ vt ex ꝓpinquo: ꝫm illud psal. cxxxix. Habitabunt recti cū vultu tuo ꝛc̄. In quo verbo de beatis tangūꝛ tria. p⁹ ꝑmanētia eternalis: ibi Habitabūt: in psal. Nō cōmouebiꝛ ineternū q̄ habitat in hierusalē. 2⁹ obediētia generalis: ibi Recti. Nā rectus est q̄ nūqꝫ recedit a volūtate dei ꝛ tales diligūt deū: Canti. j. Recti diligūt te. 3⁹ tangiꝛ noticia essentialis vł ꝑsonalis: ibi Cū vultu tuo. In psal. xx. Letificabis eum in gaudio cum vultu tuo. Aug⁹ in glo. Letificabis eum. s. beatum in patria cū vultu tuo. i. cum tua penitentia qñ eris omnia in omnibus. Tertio ꝑncipaliter ꝙ ꝓphete nō videant essentiā dei ꝓbo exempli inductiōe sic: In speculo nō videꝛ res sꝫ similitudo rei. sꝫ

illustratio vel illuminatio mentis ,pphetice pōt dici spe culū: inq̄tū resultat ibi silitudo veritatis diuine pscientie. ppt hoc dicit speculū eternitatis q̄si repñtās dei pñtiā qui in sua eternitate oīa pñtialit videt. Uñ visio ,pphetica nō est visio diuine essentie. nec ī ipsa diuina essentia ,pphete vidēt ea q̄ vidēt: s3 in q̄busdā silitudinib⁹ sm illustratio- nē diui luminis. Vec.b. Tho.scōa scōe.q.clxxiij.arti.j.vtrū pphete videāt essentiā dei:argu.contra: ₇ in cor.so.

Quis fuerit excellentior oībus pphetis. CA.LXX.

Tertio pncipalit circa pphetas considerāda est donū gratiarū eminētia vel cōpatio.q̄s fuerit ex cellentior oībus pphetis: Ad hoc rñdeo ₇ dico q aut loq̄mur de cōpatiōe vni⁹ respectu alteri⁹ simplicit ₇ absolute: vel sm q̄d. Primo enī loquēdo simpliciter ₇ absolute: dico q moyses fuit excellētior oībus pphetis. qd dupliciter pbo.s.rōnib⁹ ₇ autoritatibus. Primo hoc pbo q̄ttuor rōnib⁹. p⁹ fuit excellētior q̄tū ad visionē in- tellectuā: eo q vidit essentiā dei sicut paulus i raptu: vt dicit Aug⁹ sup Geñ.xij.ad lrām. vñ dicit Numeri.xij.q nō p enigmata deū vidit s3 facie ad faciē. 2⁹ fuit excellen tior q̄tū ad visionē imaginariā. quā q̄si ad nutū habe- bat: nō solū audiens loquentē: s3 etiā vidēs: ₇ nō solū in specie angeli s3 etiā in specie dei: ₇ nō solū in dormiēdo s3 etiā in vigilādo. vñ dicit Exodi.xxxiij. q loquebat ei facie ad faciē: sicut hō solet loqui cū amico suo. 3⁹ q̄tū ad denūciationē: q2 loq̄bat toto populo fideliū in psona dei ō nouo legē pponēs. Alij vō pphe loq̄bant ad pplm̄ i psona dei q̄si inducētes ad obseruātiā legis moysi: sm illud Malach.iij. Memēto legis Moysi serui mei. 4⁹ q̄tū ad miraculoꝝ opatione q̄ fecit toti vni pplo. vnde Deutero.vlti. dicit de moyse. Nō surrexit ppheta vltra in isrl sicut moyses quē nosset dñs facie ad faciē in oīb⁹ signis atq portētis ₇c̄. Scōo hoc idē pbo autoritate p- dicta Deutero.vlti. Nō surrexit vltra ppheta in isrl sicut moyses quē nosset dñs facie ad faciē ī oībus signis. Glo. interli. q̄tū ad minora miracula. Et portentis. Glo. interli. q̄tū ad maiora miracula q̄ misit p eū vt faceret in terra egypti pharaoni ₇ oīb⁹ seruis suis. Vec.b. Tho.scōa scōe q.clxxiiij.arti.iiij. vtrū moyses fuerit excellētior pphetis oīb⁹: argu.contra: ₇ in cor.solu. vbi ponit p̄dictas q̄ttuor rōnes. Scōo vō mō.s.loquēdo sm q̄d: dico q quidam alij pphete fuerunt excellētiores moyse. verbi grā. p⁹ enī helias fuit excellētior eo sm q̄d.s.in abstinētia: ₇ victus ₇ vestit⁹ asperitate: vt p3.iiij. Regū pmo: vbi dicit q erat accinctus lūbos zona pellicea. 2⁹ heliseus fuit excellētior eo in miraculoꝝ opatiōe: q2 viu⁹ duos mortuos suscita- uit: ₇ mortu⁹ suscitauit vnū. Tertio dauid sm q̄d fuit excellentior ppheta moyse in clara futuroꝝ pcognitiōe ₇ maxime ptinentiū ad incarnationē xpi ₇ redēptionē humani generis. vñ ait ipse in psal. Sup senes intellexi. Et ppter hoc glo. in pncipio psalterij dicit: q dauid dici tur ppheta p excellentiā: tñ visio moysi fuit excellentior ad cognitionē diuine essentie. Quarto miraculū Josue q̄ fecit stare solē ₇ lunā: vt habet Josue.x. ₇ miraculū Isaie q̄ fecit reuerti solē p decē gradus: vt habet Isaie.xxxviij. Hec fuerūt maiora miracula sm substantiā facti: sed tñ miracula moysi fuerūt maiora sm modū faciēdi: q2 sunt facta toti pplo. Quinto ministri ₇ pphete noui testamen ti pferunt etiā ministris ₇ pphetis veteris testamēti: q̄si magis reuelate gloriā dñi speculātes: vt habet Johis.i. Uidim⁹ gloriā ei⁹ gloriā q̄si vnigeniti a pre: ₇ pma Joh. pmo: Q fuit ab initio qd̄ vidim⁹ ₇ psperim⁹ ₇ man⁹ nr̄e cōtrectauerūt de verbo vite: ₇ vita manifestata ē. Et Joh. baptista q̄ ptinet ad nouū testamentū ē excellētior moy- se ₇ oībus pphetis veteris testamēti. vñ saluator volens eminentiā Joh. ostēdere: dicit Matth.xi. Amē dico vo- bis: Inter natos mulierū nō surrexit maior Johe bapti- sta. ipse enī est ppheta ₇ plus q̄ ppheta. Vec.b. Tho.scōa scōe vbi.s.in so.tertiū argu. S3 nota: q in verbo p̄dicto notant tria.s.cōmendatio: cōpatio: ₇ platio. Primo tan git cōmendatio: ibi Amen dico vobis int natos mulie- rū. glo.raba. Int natos mulierū nō virginis. Nā mulier dicit q̄si mollita viro qd̄ de virgine nō pōt dici: q2 non concepit ex viro s3 ex spū scō. Sequit nō surrexit maior. glo. Chryso. ibidē. Etsi equalis non tñ maior. vñ Hiero. ibidē: Dis g pfert oīb⁹ Johes q̄ de mulierib⁹ nati sūt ₇ de cōcubitu viri: ₇ nō ei q̄ ex virgine ₇ spū scō cōceptus ₇ natus est. Scōo tangit cōpatio status ad statum: ibi Qui aūt minor ē in regno celoꝝ: maior est illo. ₇ hoc tri- plicit.s.q̄tū ad claritatē: ₇ charitatē: ₇ securitatē. p⁹ q̄tū ad claritatē: q2 recognitio faciei excellit cognitionē fidei 2⁹ q̄tū ad charitatē: q2 charitas patrie excellit charitatē vie. 3⁹ q̄tū ad securitatē que est de rōne cōprehensoris ₇ nō viatoris. Nā tentio succedit spei ₇ res est pfectior spe Tertio in autoritate p̄dicta tangit platio Johis: q̄ pfer- tur oīb⁹ aliis pphetis: ibi Ipse est ppheta ₇ plus q̄ pphe ta. vide vbi.s.

An sit dei puidētia. CA.I.

## Prouidentia dei.

Circa puidentiā dei cōsideranda sunt q̄ttuor.s.an sit: q̄d sit: quoꝝ sit: ad q̄d vel ppter q̄d sit. Primo circa puidentiā dei cōsiderandū est an sit. Nā quidam negauerūt esse puidentiā dei dicētes ₇ ponētes oīa a ca su ₇ fortuna pcedere ₇ cōtingere. qd̄ ipsi q̄ttuor rōnibus specialit pbāt elicitis ex verbis sacre scripture. Prima rō est talis: Oē a deo puisum est rectū ₇ ordinatū. ₇ p op positū: oē cōfusum ₇ inordinatū est improuisū. s3 inordi natū est q mali pferant bonis: ₇ stulti prudentibus: ₇ q serui regnet. ita dicit Eccēs.x. Uidi q̄si aliud malū sub sole stultū positū in dignitate sublimi ₇c̄. In oīb⁹ enī ta- libus ₇ similib⁹ illud qd̄ est inferi⁹ bonitate vel merito: supius est dignitate vel loco: q̄re ₇c̄. Scōa rō est ad idē talis: Si puidentia dei est eoꝝ que sūt in mūdo: g ₇ bo- nis bona ₇ malis mala redderent. s3 hoc nō videm⁹: imo oppositū: ppter qd̄ cōquerit Hiere.xij. Quare via impioꝝ psperat: ₇ filit Abacuc: Quare taces deuorāte impio iu stiorē se ₇c̄. Tertia rō ad idē est talis: Si deus puiden tiā haberet: pciosam imaginē quā impressit menti nō p- mitteret deturpari. s3 oppositū videm⁹ vt p3 in pctōrib⁹: g ₇c̄. Quarta rō ad idē est talis: Prouidētie nō est de- struere s3 saluare. vñ cū deus sit pnior ad saluandū q̄ ad cōdemnandū: si puidentiā haberet nō tot dānarent. Qd̄ etiā scōo p exemplū confirmo: Ponam⁹ q aliq̄s deberet sue domui puidere: nō esset bona puidētia si plures ha- beret cōpeditos vel ligatos in carcere ₇ paucos solutos in domo. s3 legim⁹ q plures sūt dānandi in carcere diuino .s.in inferno: imo pars minima ē electoꝝ respectu dāna- toꝝ: g ₇c̄. Rñdeo ad argumēta. Supposito scriptura ₇ ra tione puidentiā diuinā esse: vt in sequentib⁹ capi. patebit.

Ad pmā rōnē rñdeo ₇ dico: q l3 multa que sūt in mun do nobis cōfusa ₇ inordinata videant: tñ respectu pui- dentie diuine sūt ordinata. qd̄ tali exemplo pbo: L3 enim pluuia q̄si in aliqua pte est: sit inordinata ₇ nociua loco vbi pluit: tñ hoc est ordinatū a puidētia dei respectu vni uersi. Similit: L3 de se videat malū ₇ inordinatū q mali: stulti: ₇ serui sint i loco supmo: tñ hoc est a dei puidētia ordinatū: ex q̄ isti q̄ sūt i loco supiori: ₇ psūt bonis ₇ pñt pdesse mal. Ad secūdā rōnē rñdeo ₇ dico: q l3 videat nobis īordinatū q bonis mala ₇ mal bona eueniāt tñ ex diuina puidētia ē q bōis eueniāt mala pene.s. aduersitates multe. vt ex eis eliciāt mai⁹ bonū. Silr ex diuina puidētia:

est q malis eueniāt bona pspera: vt ex eis reuocēt a ma
lo. tales eni cōsiderantes bñficiū dei a malis cicius reuo
cant. Hec Alex. ꝑma pte sūme.q.xij.art.i.j. An pudentia
dei sit: in solu. duoꝝ argu. Uel dicas aliť z meli⁹ q lz nō
videat nobis rectū vel ordinatū q bonis mala z malis
bona eueniāt: eo q ignoramus huiusmōi causā z rōnē:
tñ apud deū hoc est rectū z ordinatū: eo q rōnē hui⁹ co
gnoscit sm̄ quā diuina pudētia oia ordinat z gubernat
qd p duo exempla pbo. Primū est de medico: Medic⁹
eni cognoscit quare quibusdam egris q̄nq3 det frigida:
q̄nq3 calida: z similit̄ sanis. qd tñ artē medicine ignorās
admirat. Et Boeti⁹ dicit similit̄: Quare deus bona tri
buat malis: z mala bonis: Licet nobis videat iniustum
eo q rōnē hui⁹ ignoramus: tñ deus q̄ oia nouit: scit iustū
z rectū esse. Ista tñ mixtio nō attendit in bonis mentis:
qz tūc in talib⁹ z bonū z malū hñt premiū suū: sz in bonis
corpis z fortunis q̄ mixtio semp ordinat in bonū: z hoc
vel iusticie: vel misericordie: vel gr̄e: vel glorie. Quicq̄d
tñ mali bona eueniūt totū cedit i bonū eoꝝ: vt dicit apl's
ad Ro. viij. Diligentib⁹ deū zc̄. Hec b. Tho. ꝑmo scripto
sen. di. xl. arti. ij. in solu. v. argu. Q3 deus pudentiam ha
beat de oibus hoc pbat tripliciť. p° auctoritate Sapiētie
xiiij. Tu aūt pater gubernas oia pudētia. 2° rōne quam
assignat Damas. secūdo libro dicēs: Nō est cōueniēs eē
aliū factorē rerū: z aliū puisorē. sz deus est factor omniū:
g̃ z puisor omniū. 3° p locū a sufficiente diuisiōe sic: Oia
eni vel sūt bona vel sūt mala zc̄. vt p3. iij. ca. sequenti. sz bo
rū omniū deus pudentiā h3 vt ibidē p3. g̃ zc̄. Sed con
tra arguit multipliciť. Secundū exemplū est de officina
fabri. verbi gr̄a: Si q̄s officinam fabri intraret: reputaret
incōueniēs q ibi tot instrumenta videret. si nō sciret ra
tionē vtendi vnoquoq3: z tñ multiplicatio instrumento
rū apparet rōnabilis ei qui artē nouit: sic est in ppósito.
Hec b. Tho. in q̄ōnib⁹ dispu. de veritate. q. viij. de pru
dentia dei: arti. v. vtrū actus humani pudētia dei regan
tur: in so. vj. argu. Ad tertiā rōnē rñdeo z dico: q detur
patio imaginis dei que mēti est impressa a deo nō ē ex
defectu pudentie dei: imo ab ipsis malis z peccatorib⁹
q̄ cadūt: tñ a pudentia dei est ordinare hoc malū.s. ima
ginē deturpatū vel in bonū misericordie si pctōr a mali
cia sua recedit z cōuertit ad deū: vel in bonū iusticie si i
sua malicia pseuerat. Ad quartā rōnē de multitudine
dānatoꝝ respectu electoꝝ rñdeo z dico: q q̄uis sint plu
res in hoc mundo mali q̄ boni: z plures dānandi q̄ sal
uandi: hoc nō est ex defectu dei: imo ex defectu nostro.s.
sensualitate: qz plures sequunt sensū plus q̄ rōnē. Sz vñ
hoc: Ex libertate arbitrij deficiēte: qd liberū arbitrium
de se sufficiēs est ad cadendū: sz nō ad pficiendū sine gr̄a
dei. Nā ex ipsa corruptiōe culpe originalis trahit ad ca
dendū: z ita de se habet q in peccatū cadat: sz nō q resur
gat z pficiat sine dei gratia miserāte. Quinto ad exem
plū supra positū rñdeo z dico: q aliud ē de ordine iusti
cie: aliud de ordine misericordie. Si eni aliqs hō habēt
in sua potestate q̄ ab ipso ex sua ppria puersitate recede
rent z nō ex puersitate dñi z ei⁹ aduersario adhererēt: nū
quid iniustum esset q illos incarceraret certe nō. sz si ex
dñi puersitate recederēt nō esset iustū. Ita dicam⁹ in p
posito: Q3 eni hoies sunt boni ex duob⁹ cōtingit: ꝑmo ex
diuina gr̄a pueniēte: scdo ex libero arbitrio assentiente.
Sz q hoies sint mali recedētes a bono: hoc est ex ppria
puersitate eoꝝ z nō ex deo: z tñ in inferno ligant: ex quo
diuina pudentia elicit bonū iusticie. vñ Aug⁹ in libro de
agone xp̄iano sic ait: Ois creatura vni deo z dño subie
cta est: z oēs diuine pudentie seruiūt. sz alij obediūt tanq̄
filij: z faciunt qd bonū est. alij vō ligant tanq̄ serui z fit
de illis qd iustū est. boni vō sunt q̄ tota volūtate z virtu
te deo seruiūt. Hec Alex. ꝑma pte sūme.q.xij.de pudēn
tia dei: arti. ꝑmo: in so. triū argumentoꝝ. ¶ Quid sit
prudentia dei: z quō diffinit. CA.II.

Secūdo ꝑncipalit̄ circa pudentiā dei cōsiderā
dū est quid sit. Nam Hugo de scō victore diffi
niens pudentiā dei sic ait: Prouidētia est qua
deus curat de oibus q̄ fecit: z nihil relinquit ex oibus q̄
ꝑtinent ad ipsū z que subiecta sūt ipsi. z vt pudet singu
lis z habeat vnūqdq3 qd sibi debet z cōuenit. In q̄ dif
finitione tangunt q̄ttuor q̄ ad pudentiam requirunt.s.
ꝑcognitio finis: dispositio ordinis: intentio mentis: exe
cutio opis. ista eni q̄ttuor facit ille q̄ de aliquo pudēn
tiā habet. ꝑmo eni ꝑconcipit finē rei fiende. secūdo dis
ponit ordinē eiusdē rei ad illū finē. tertio pponit z intē
dit dare ea q̄ sūt vtilia ad illū finē: z excludere oia q̄ sunt
nociua. quarto oia hec que ꝑmisit actualit̄ facit vt verbi
gr̄a in artifice. Artifex circa artificiū qd intendit facere:
vt circa domū hec quattuor facit. p° eni cogitans de do
mo facienda ꝑcōcipit finē domus.s. habitationē: pp̄ter
quē finē intendit domū edificare. 2° disponit ordinem
partiū dom⁹ adinuicē z ad finē dom⁹: puta q fūdamen
tū sit sub parietib⁹ z parietes sub tecto. 3° in mente sua dis
ponit vel pponit dare oia que cōferunt ad hūc finē z ex
cludere oia que impediūt. vñ cogitat oia sustentamenta
dom⁹ z fenestras z aliquas appenditias q̄bus dom⁹ fit
apta ad habitandū. 4° artifex actualit̄ exequit z pficit
oia que ꝑmisit. A simili pudentia dei hec q̄ttuor facit.
p° eni deus ꝑcognoscit finē ppter quē oēs creaturas p
ducit q̄ finis est diuersimode dei bonitatē pticipare. 2°
disponit ordinē creaturarū adinuicē z ad deū. distinxit
eni vniuersum sm̄ diuersos status pducendo corpales z
spūales. 3° pposuit z statuit dare cuilibz creature illud p
qd quelibet creatura possit attingere finē suū.s. dare an
gelo intellectū quo deū intelligere possit: z celo stellas p
quas inferiora pduceret: z hoi sensū z rōnē quib⁹ pfice
ret. z ista ꝑconsideratio dicit pudētia q̄ supponit cogni
z dispositionē. 4° deus hec q̄ pposuit z disposuit actua
liter facit cuilibet necessaria dando z illud dicit admini
stratio siue gubernatio que est pudentie diuine effectus.
Ad cui⁹ euidentiā nota hic tria. Primū est q ista quat
tuor.s. ꝑcognitio: dispositio: intentio: executio adinuicē
dupliciter distinguunt.s. in signatiōe: z in duratiōe. ꝑmo
in signatiōe: qz ꝑcognitio dicit solum rōne cognitiōis z
nō rōne alicui⁹ opanōis. dispositio vō dicit rōe ordinis
excogitati in re opanda. gubernatio vō est pudētie exe
cutio. cōseruatio aūt est pudentie actus. 2° differūt hec
q̄ttuor in duratiōe: qz hec tria.s. ꝑcognitio: dispositio: in
tentio in deo sūt ab eterno. gubernatio aūt solū est in tpe
qz supponit creaturā esse in actu. Secundū est q pru
dentia meli⁹ dicit pudētia q̄ ꝑudentia sm̄ Boetiū: qz
nō q̄si futura sz oia q̄si pñtia vno intuitu porro videt q̄si
ab eternitatis speculo. sz tñ pōt dici ꝑscientia inq̄ntū co
gnoscit id qd futurū sit nobis nō sibi: qd vt meli⁹ pateat
ostendat exemplis. Sunt q̄nq3 hoies qui in q̄nq3 horis
cōtingentia videāt. possum g̃ dicere q isti q̄nq3 viderēt
hec ɔtingentia succedēda pñtia sibi: si aūt poneret q isti
q̄nq3 actus cognoscentiū vel cognitionū esset vn⁹ actus:
posset dici q vna cognitio ꝑncipalit̄ esset de oibus illis
cognitio successiuis. Cū ergo de⁹ vno eterno intuitu vi
deat oia tpalia: nō vt absentia nec vt succedentia sibi: sed
pñtia simul: g̃ debet dici pudētia z nō ꝑudētia. Ter
tiū est q diuina pudentia attribuit q̄nq3.s. sciētie: sapien
tie: bonitati: volūtati z potētie dei. p° eni attribuit sciē
dei vt ꝑcognoscētis. qd p3. qz pudere est pcul videre. vi
dere aūt pcul spectat ad sciam g̃ zc̄. Ubi nota: q pudē
tia dei nō attribuit scie dei speculatiue sz pactiue. qd p3

quia deus scientiā speculatiuā de se τ de oīb⁹ rebus habet: sciētiā aūt practicā hȝ solū de reb⁹ de quib⁹ ē ꝓuidentia. 2° ꝓuidentia dei attribuit̄ sapientie dei vt ordinātinā ad sapientē spectat oīa ordinare. 3° attribuit̄ bonitati dei vt se oīb⁹ reb⁹ cōicanti τ diffundēti: ꝓuidens enī oībus se cōicat oīb⁹. 4° attribuit̄ dei volūtati: vt ꝓponenti vel intendēti vel mouēti. 5° attribuit̄ ei⁹ potentie vt exequenti. ita ꝙ ꝓuidentia dei ꝑdicta quīqȝ includit. primo scientiā in ꝑcognitiōe. scđo volūtatē ī ꝑcogniti intentiōe tertio bonitatē in sui cōicatione: quarto sapientiā in dispositione τ ordinatiōe. quinto potētiā in ꝑcogniti: cōicati: dispositi: intenti: executiōe que ē gubernatio oīum. vn̄ hugo in libro de sacramētis loquēs de ꝓuidētia dei sic ait: Scientia dei ē vt dirigēs: volūtas vt iperās: potētia vt exequēs. Hec be. Tho. ꝑmo scrip. sen. di. xlix. de ꝓuidentia. arti. i. in cor. q. τ in solu. argu. τ ibidē di. xxxviij de scientia dei arti. v. vtrū sciētia dei sit contingentiū: in cor. q. Et in ꝑma parte sū. q. xxij. arti. i. in cor. q. τ in sol. ꝑmi argu. τ in q̄onib⁹ disputa. de veritate.

℄ Qȝ ꝓuidentia dei est casualiū bonorum τ malorum voluntariorum. CA. III.

Tertio ꝑncipaliter circa ꝓuidentiā dei cōsiderare debem⁹ quoꝝ sit. Ubi nota: ꝙ ꝓuidētia dei ē casualiū maloꝝ: voluntarioꝝ: vilium: singulariū: de quib⁹ vel respectu quoꝝ aliqui ꝓuidentiā dei negauerūt. Primo ꝓuidentia est casualiū: qđ ꝓbo dupli rōne. Prima ē quia a dei ꝓuidētia est: qđ tales cause ad tales effect⁹ cōcurrāt. Scđa est: ꝙ casualia dicūt̄ aliq̄ respectu cāe ꝑticularis: nō aūt respectu cāe vniuersalis. verbi gratia: Sicut cōcursus duoꝝ fuoꝝ licȝ sit casualis quātū ad eos qui hūc concursū ignorant. est tn̄ ꝑuisus a dn̄o q̄ eos sciēter misit ad talē locū vbi vn⁹ de alio ignorabat. Eodē mō respectu dīne ꝓuidentie nihil ē casuale Re. supra Fortuna. Scđo ꝓuidētia dei non ē solū bonoꝝ sed etiā maloꝝ. qđ ꝓbo tali rōne: Diuina prouidētia nō tollit bona a reb⁹. sed si diuina ꝓuidentia excluderet mala a reb⁹ multa bona tollerent̄ a reb⁹: vt patȝ in naturalib⁹ τ moralib⁹. Ubi nota: ꝙ aliter se habet de ꝓuisori ꝑticulari: τ aliter de vniuersali. nā ꝓuisoꝛ particularis excludit oēm defectū τ oē malū a reb⁹. ꝓuisoꝛ aūt vniuersalis permittit quosdā defect⁹ esse τ quedaȝ mala. τ hoc ne bonū vniuersi impediat̄. Differenter tamē de bonis τ de malis deus ꝓuidentiam habet. Nam bona tripliciter subdunt̄ prouidentie dei. s. q: bona sūt a deo preuisa intenta: τ ordinata. habēt enī bona adinuicē ordinem. Mala aūt dupliciter subdūt̄ ꝓuidentie dei. s. quia sunt ꝑuisa τ ordinata: nō aūt intēta. Sūt enī mala a deo ordinata: qđ patȝ: q: malū nature de⁹ ordinat in bonū nature: τ malū culpe per bonum iusticie. Nō aūt mala sūt a deo intēta: q: malū vt malū nō habet qđ possit intendi. vn̄. dīna ꝓuidentia hn̄ vtit̄ malis: τ hoc ꝑpter tres causas Prima ē ad vtilitatē eoꝝ quib⁹ mala eueniūt: sicut sunt infirmitates corporales quas deus immittit: τ infirmitates spirituales quas de⁹ ꝑmittit que ex ꝓuidentia dei cedunt in vtilitatē eoꝝ qui huiusmōi patiūt̄: eo ꝙ corrigūtur. Secūda rō est ad vtilitatē alteri⁹ ꝑticularis hoīs: sic ꝙ ex pena vni⁹ alius emendat̄. Tertia rō quare deus hn̄ vtit̄ malis ē ad vtilitatē cōitatis: sicut cum pena malefactoris ordinat̄ ad pacē ciuitatis. Hec be. Tho. in scripto sup Dionysiū de diuis noīb⁹. iiij. c. in fine. Tertio diuina ꝓuidentia ē ordinarioꝝ imo volūtarioꝝ nō enī dei ꝓuidētia tollit libertatē arbitrij: qđ ꝓbo duplici rōne. Prīa ē talis: Dīna ꝓuidentia gubernat res ſm naturā τ cōditionē earū: ȝ quedā sūt liberi arbitrij: ergo τc. Secūda rō est talis: Diuina ꝓuidentia ē multiplicatiua bonoꝝ in reb⁹ gubernatis: ȝ si libertas arbitrij tolleret̄: bona nō multiplicarent̄: imo multa tollerēt̄: τ spāliter tria qđ patȝ. p° enī si hoc tolleret̄: tolleret̄ laus vtutis humane que nulla ē si homo nō agat libere. 2° etiā tolleret̄ iusticia premiāns τ puniētis: si libere vel volūtarie hō bonū vel malū nō ageret neqȝ desideraret. 3° tolleret̄ etiam circūspectio in cōsiliis: q̄ de his que de necessitate agūt̄ frustra tractarent̄: esset ergo cōtra rōneȝ dīne ꝓuidentie si libertas arbitrij subtraheret̄. 4° dīna ꝓuidentia est viliū. Nō enī de⁹ ꝓuidentia sua gubernat τ cōseruat solūȝ nobiles creaturas vt angelos τ hoīes: sed etiam viles vt aīalia. puta: pisces: vermes: pulices τ h⁹mōi. Cui⁹ rō est q: nisi hec vilia dei ꝓuidentia regerent̄ τ gubernarent̄ oia in nihiliū renderēt: vt Grego. dicit Spāli tn̄ mō creatura rōnalis subdit̄ prouidētie dei: eo ꝙ cū per liberum arbitriū hō habeat dn̄ium sui act⁹: ei imputat̄ ad culpā vel ad meritū τ ei ꝑmiū reddit̄ siue pena: qđ nō cōtingit de irrationabilib⁹ creaturis. Sȝ forte argues τ dices: ꝙ de⁹ prouidentiā nō hȝ de hoīe tali rōne: Illud qđ sibi dimittit̄ nō subest ꝓuidentie alicui⁹ gubernātis. ȝ hoīes sibiipsis dimittūt̄ a deo: ſm illud: ecclesiastici. xv. Deus ab initio cōstituit hoīem τ reliquit eū in manu cōsilij sui: ergo τc. Rn̄deo τ dico: ꝙ ex illo verbo nō ostendit̄ deū hominē sibi oīno dereliquisse: ȝ ostēdit̄ ꝙ nō ꝑfigit̄ ei vt⁹ determinata ad vnū. sicut reb⁹ naturalib⁹ que nō agunt sed agūt̄ ab altero tn̄ determinata ad vnū. Creature aūt rōnales per liberū arbitriū cōsiliant̄ τ eligūt. vn̄ dicit ꝙ in manu cōsilij sui. ea tn̄ q̄ libero arbitrio fiūt dīne ꝓuidentie subdūt̄ sicut cā particularis sub vniuersali. 5° diuina ꝓuidentia ē singulariū qđ tali rōne ꝓbo. De⁹ curā vel prouidentiā hȝ eoꝝ quoꝝ est cā ȝ ipse est cā oīum ꝑticulariū: ergo eoꝝ curā vel ꝓuidentiā habet. Hec beat⁹ Tho. ꝑma parte sūme. q. xxij. arti. ij. vtrū oīa ꝓuidētie diuine sūt subiecta: in so. arg. Et ꝯ gētiles libro tertio.

℄ Circa prouidentiā dei nota quattuoꝛ valde vtilia. CA. IIII.

Ad maiorē tn̄ euidentiā ꝑdictoꝝ nota hic quattuoꝛ. Primū est ꝙ nulla creatura sine deo pōt se gubernare. Scđm est: ꝙ de⁹ per seipsū sine aliquo alio ꝓuidet creature. Tertiū ē: ꝙ deus ꝓuidet creature ꝑ aliā creaturā. Quartū ē ꝙ de⁹ aliqn̄ ꝓuidet bonis per bonos: aliqn̄ vero ꝓuidet bonis per malos. Primo dico ꝙ nulla creatura sine deo pōt gubernare seipsā qđ tali rōe ꝓbo: Illud qđ nō ē ex se nō pōt se gubernare ex se: q: semꝑ dependet ab alio a quo ē. ȝ nulla creatura est ex seipsa ȝ a deo: ergo depēdet a deo: τ sic nulla creatura sine deo pōt gubernare τ cōsuare seipsā. Sȝ forte argues in oppositū. s. ꝙ sic: tali rōne: De⁹ est oipotēs: ergo pōt creature cōferre potētiā regendi τ gubernādi seipsam etiā sine deo. Rn̄deo τ dico: ꝙ qđdā ē nō posse qđ magl ē posse q̄ȝ nō posse. vbi grā: De⁹ nō pōt peccare: nō pōt facere aliquā creaturā sibi similē. Similiter nō pōt facere aliquā creaturā que sit sufficiēs ad gubernandū τ conseruādū seipsam sine deo: hec oīa nō dicūt impotētiā in deo ȝ magis potētiā. vn̄ sic derogaret potētie dīne ille q̄ poneret aliquā creaturā eē a seipa: ita derogaret dīne sapiētie ille q̄ poneret τ diceret: ꝙ creatura eēt sufficiēs ad regēdū τ gubernādū sine deo seipsam vn̄ ꝙ creatura nō possit se regere sine deo nō ē ex impotentia dei: ȝ ex ipotētia creature q̄ tātā virtutē non pōt cape. Hec alex. ꝑma pte sū. q. de ꝓuidētia dei ꝑ qđ sit: arti. i. in cor. q. τ in so. ꝑmi arg. Qȝ ꝓuidētie dei subijciūtur oīa dupl'r. ꝓbo: aut vt fienda: aut vt iā facta. p° vt fienda: τ sic subdūt̄ ꝓuidētie dei oīa q̄ ꝑ ipsū fiūt. vt bona. 2° vt iā facta: τ sic subijciūt̄ ꝓuidētie dei mala oīa q̄ ꝑ dei ꝓuidētia in bonū aliqđ ordināt̄. Hec pe. de thara. p° scri. sen. di. xxxix. arti. ij. quoꝝ sit ꝓuidentia dei: in so. iij. arg. Scđo dico: ꝙ de⁹ ꝑ seipsū ꝓuidētiā hȝ de oīb⁹ creaturis.

⁊ hoc specialiter quattuor modis. s. producēdo: gubernādo. ordinādo: cōseruādo per seipsum creaturas. Deus immediate. qđ ꝓbo duplici rōne. p° rōne potentie sic: Ille q̄ imediate per seipsū creaturas ꝓducit: imediate per seipsū gubernat ⁊ ꝓuidentiā habet. ſ3 de⁹ est huiusmodi: ergo ⁊c̄. 2° ꝓbo hoc idē rōne noticie sic: Prouidētia includit noticiā: vt pꝫ supra. ij. c. ſ3 de⁹ imediate oēs creaturas cognoscit: ergo oib⁹ creaturis ꝓuidet per seipsū. Hec beat⁹ Tho. cōtra gentiles libro. iij. Tertio dico: q̄ deus aliqñ de vna creatura per aliā ꝓuidentiā habet qđ nō ē ex defectu dei ſ3 ex defectu creature. s. qđ nō possint imediate gubernari ⁊ ꝓuideri a deo qđ tali rōne ostendo: Cū enī aliqs per seipsū ſ3 per alteꝝ nō pōt alteri ꝓuidere ex trib⁹ causis cōtingit. Prima est ex defectu ei⁹ qui ꝓuidet: vt cū nō pōt per se explere qđ vult. vt vbi grā in regno temporali. Cū enī rex tēporalis in suo regno per seipsū nō ꝓuidet ſ3 per aliū hoc est ex defectu vtutis regis que est limitata. ſ3 in regno eterno null⁹ pōt defectus esse: ⁊ ideo per seipsū nō per aliū creaturis ꝓuidet ⁊ eas per seipsū gubernat. Secūda cā est ex defectu illi⁹ cui prouiso fieri debet: qui nō pōt a deo suscipere ꝓuidentiā imediate. ſ3 ab aliquo alio vtute dei: vbi grā de oculo qui nō pōt videre solē in rota sua: ſ3 videt eā in medio in aqua vl' speculo. sic diua ꝓuidentia administrat ⁊ gubernat creaturas inferiores. s. creaturas irrōnales per hoīes: ⁊ hoīes p angelos. eo q̄ creature inferiores ꝓpter defectū eaꝝ nō sūt imediate susceptiue actōis vel ꝓuisiōis diuine. tertia causa est ꝓpter vtilitatē ei⁹ per quē fit prouisio. vt verbi grā. Sic de⁹ vult ꝓuideri ⁊ administrari pauperib⁹ a diuitib⁹ ꝓpter vtilitatē diuitū: ⁊ vult etiā doceri quosdā p alios ꝓpter vtilitatē docētiū. Ubi etiā nota: q̄ cū dr̄ de⁹ ꝓuidet vni creature per aliā: si per dicit auctoritatē falsū est: eo q̄ de⁹ per seipsū ꝓuidet ⁊ gubernat ⁊ nō per aliū: vt cū dicit̄ q̄ ꝑpositus gubernat ciuitatē per auctoritatē sibi cōmissam a rege. Si vō per dicit subauctoritatē: sic de⁹ per creaturas ꝓuidet alijs ⁊ gubernat: sicut rex custodit ciuitatē per ꝑpositū. Hec alex. vbi supra arti. ij. in cor. q. ⁊ in so. ij. argu. Sꝫ forte argues in oppositū. s. q̄ de⁹ per seipsū ⁊ nō p aliū mundū gubernat ⁊ regit sic. Greg. sup illo vbo Job. xxxiiij. Quē cōstituit aliū sup terrā sic ait: Mūdū per seipsū regit qui p seipsū cōdidit: ſ3 deus mūdū per seipsū cōdidit: ergo p seipsum solum regit. Et Damasce. dicit in lib. ij. Nō est cōueniēs aliū eē factorez mūdi: ⁊ aliū esse gubernatorē vel ꝓuisorē. Rñdeo ⁊ dico. q̄ dictio exclusiua sol⁹ nō excludit ab opatione aliud instrumētū vel agēs instrumētale: ſ3 aliud agēs ꝑncipale: vt vbi grā. Si dicat̄ solus sortes facit cultellū: non excludit̄ operatio marcelli ſ3 alteri⁹ fabri. Ita etiā cū dicit̄: de⁹ per se mūdū gubernat: non excludit̄ opatio causaꝝ inferioꝝ quib⁹ q̄si medijs instrumētis de⁹ agit: sed excludit̄ ꝓuisio vel regimen alteri⁹ ꝑncipaliter gubernantis. Ubi nota: q̄ aliud est de creatiōe. ⁊ aliud de gubernatione. Creatio enī qua de⁹ res ꝓducit est soli⁹ dei: eo q̄ creatio est ipsi⁹ esse qđ nihil aliud a deo ꝑsupponit. gubernatio aūt pōt esse alicui⁹ qui aliū ꝑsupponit. Hec be. Tho. in questionib⁹ disputa. de veritate. q. vj. de ꝓuidētia dei arti. viij. in solu. iij argu. Quarto dico q̄ de⁹ aliqñ prouidet bonis per bonos: aliquādo prouidet bonis p malos. Ita dicit Augu. libro. lxxxiij. questionū: Fieri potest vt per bonū hominē ⁊ per malū dei ꝓuidentia opituletur.

Sed forte queres: quid est meli⁹ an q̄ deus ꝓuideat bonis per bonos. an p malos: Respondeo ⁊ dico q̄ prouidere bonis per bonos est melius ille qui prouidet. sed prouidere bonis per malos nō est meli⁹ eis qui ꝓuident sed quo ad vniuersū meli⁹: eo q̄ magis facit ad pulchritudinē vniuersi. ⁊ ad maiorē laudē dei ⁊ gloriā beatorū cōtraria enī iuxta se posita clarius elucescūt. Etsi queris: quare de⁹ cōcedit ista mala: Rñdeo ⁊ dico q̄ de⁹ q̄daꝫ cōcedit mala: ⁊ in penā eoꝝ: ⁊ in vtilitatē alioꝝ: vt patꝫ in balaam qui ſ3 esset mal⁹. tñ fuit illuminat⁹ a deo nō ꝓpter seipsū. sed ꝓpter alios quib⁹ ꝓphetauit de xp̄o. Similiter hoc idē patꝫ in cypha qui cū esset sūm⁹ pontifex ꝓphetauit q̄ xp̄us erat moriturus ꝓ gente ⁊ de multis alijs. hoc idē ponit Alex. ꝑma pte sū. q. xij. arti. iij. i cor. q.

## ¶ Ad quid vel ꝓpter quid sit prouidentia dei. CA. V.

Quarto ⁊ vltimo ꝑncipaliter circa dei ꝓuidentiā cōsiderandū est ad q̄d vel ꝓpter q̄d sit. vbi notāt̄ tria. s. modus: effectus: ⁊ virtus ꝓuidentie dei.

Primo cōsiderandus ē mod⁹ ꝓuidētie dei. nam sm̄ Damasce. prouidētia diuina est triplex. s. acceptatiōis vel approbatiōis: cōcessionis vel ꝑmissionis: derelictionis vel desperatiōis p⁹ enī ꝓuidētia qua de⁹ ꝓuidet bonis per bonos: ē q̄ elicit bonū ex bono. 2° ꝓuidentia concessionis est q̄ de⁹ elicit bonū ex malo: vl' ex malo pene quā imittit ad vtilitatē sui: vel cōmunitatis: vel ad gloriā dei vel ex malo culpe quā ꝑmittit. 3° ꝓuidentia derelictiōis est qñ deo faciente oīa que sūt ad salutē hoīs: homo insensibilis ⁊ incurabilis in ꝓpio proposito perseuerat: ⁊ tunc tendit̄ in finalē perditionē: ⁊ ex hoc malo eternali de⁹ elicit bonū. s. iusticie dei ⁊ leticie sanctoꝝ que orit̄ in beatis ex cognitione vltionis diue in dānatis. Ubi nota: q̄ Damasce. ꝓuidentiā cognitiōis seu cōcessionis vl' permissiōis diuidit in septē differētias. Prima ē cū dei ꝓuidentia ꝑmittit iustū in calamitates incidere vt in eo latentē virtutē alijs faciat manifestā: vt in Job. ⁊ h̄ mō de⁹ ex malo pene vni⁹: bonū elicit alioꝝ. Scđa dei ꝓuidentia est cū ꝑmittit q̄d incōueniēs videt̄ agi. vt p extimatā opationē ⁊ cōuenientē magnū q̄d ⁊ mirabile dirigat̄ ⁊ sic dei ꝓuidentia ex malo pene vni⁹: bonū elicit ⁊ opeꝛat̄ multoꝝ: ⁊ imo oīum quātū ē ex pte dei. Tertia dei ꝓuidētia est cū cōcedit pati sanctū: vt nō ex recta cōsciētia vel ex sibi virtute vel gratia data in superbiaꝫ cadat: vt in paulo scđa ad corinthi. xij. ⁊ sic dei ꝓuidētia ex malo ꝓprie qđ imittit. elicit ꝓpriū bonū illi⁹. s. cui imittit. Quarta dei ꝓuidētia est qñ derelinquit̄ quis ad tēpus in directiōe alioꝝ: vt alij hoc intuētes in ipso instruant̄ ⁊ sic dei ꝓuidentia ex malo culpe qđ ꝑmittit vl' ex malo pene qđ vni imittit: elicit bonū alioꝝ. Quinta dei ꝓuidētia est qñ q̄s derelinquit̄ ⁊ punit̄ a deo: non ꝓpter pctm̄ ꝓpriū vel parētū ſ3 ꝓpter gloriā dei: vt pꝫ in ceco nato: ⁊ sic dei ꝓuidētia ex malo pene elicit gloriā sui. Sexta dei ꝓuidētia est cū ꝑmittit̄ q̄s pati in zelū alteri⁹ ad exēpluꝫ vt grā ei⁹ qui passus ē cōsiderata in pugna fiat alijs leuioꝛ passio: vt in martyrib⁹: ⁊ sic dei ꝓuidētia ex malo pene vnius bonū elicit alioꝝ. Septima ꝓuidentia dei ē cū q̄s ꝑmittit̄ a deo incidere in opationē nephariā in detestationē deterioris culpe cōmisse: vt elatū in vtutib⁹ permittit ruere in adulteriū vt ex casu humiliet̄: ⁊ sic dei ꝓuidētia ex malo culpe q̄ ꝑmittit̄ aliqđ bonū elicit vl' misericordie cū q̄s penitet de pctō: vl' iusticie cum ꝑseuerat q̄s in pctō. Ubi etiā ē notādū: q̄ ꝓuidētia approbatōis ē tm̄ bonoꝝ. ⁊ h̄ trib⁹ mōis. p° ē aliquoꝝ bonoꝝ imediate: q̄ bona ipse de⁹ p se ⁊ imediate opat̄. 2° ē aliquoꝝ bonoꝝ ꝯsensu alteri⁹ mediāte vl' nō resistēte. vt in vgine paciente. 3° ē aliquoꝝ bonoꝝ libero arbitrio mediāte: vt sūt act⁹ nr̄i boni. Hec alex. ꝑma pte sū. de mō ꝓuidentie dei: arti. j. in coꝛ. q. ⁊ in so. arg. ¶ Cū aliud ē ordinare bonū in malū: aliud facere malū ꝓpt̄ bonū aliud ē ꝑmittē.

## D maiorē iñ euidentiā ꝑdictoꝝ est CA. VI.

Notandum: q̄ aliud ē ordinare bonū in malū: ⁊ aliud facere maluꝫ ꝓpter bonū. aliud ē ꝑmittere vel sustinere malū aliqđ ꝓpter aliqđ bonū. p° tm̄. Cordi-

nare bonū in malū non est bonū: nec aliqs bonus ꝓuisor hoc facit ⁊ hoc duplici rōne. Prima ē: q2 nullū cōtrariū per se inducit suū cōtrariū. sicut calidū nō frigefacit nec ecōuerso. Scđa rō est: q2 bonū de se semꝑ ordinē habet ad finē bonū ⁊ nō ad malū: ⁊ ideo hoc. s. ordinare bonū in malū nō cōuenit ꝓuidentie dei. Scđm. s. malū facere ꝓpter bonū nō licet: q2 hoc facere in hoīe ē reprehensibile multo magis hoc eēt in deo: ⁊ ideo non pōt hoc attribui ꝓuidentie dei. Tertiū. s. ꝑmittere vel sustinere maluꝫ aliquod ꝓpter aliqd maius bonū hoc licet. vñ cū de⁹ sit prouisor prudētissim⁹ sua ꝓuidentia nō ꝓhibet sꝫ permittit aliq̄ mala: ⁊ hoc ꝑcipue facit triplici rōe: Pria ē: q2 dei ꝓuidētia permittit vnūquodqꝫ agere fm naturā suā. sꝫ natura quarūdā rerū ⁊ cōditio est ꝙ possit male agere ⁊ deficere. vñ Dionysius dicit. iiij. c. diui. no. ꝙ ꝓpriū diuine ꝓuidentie ē naturā vniuscuiusqꝫ rei nō corrūpe. sꝫ saluare. Scđa rō est: q2 nisi diua ꝓuidentia mala sustineret ⁊ ꝑmitteret: multa bona tollerent a reb⁹. Tertia rō ē: q2 diuina ꝓuidentia sustinet aliqd ꝑuū malū: ne impediat aliqd magnū bonū. Quodlibet aūt malū ꝑticulare ē ꝑuū respectu boni vniuersalis: ⁊ iō diua ꝓuidētia aliqd malū ꝑticulare ꝑmittit vel sustinet: vt bonū aliqd magnuꝫ vniuersale vel totius vniuersi inde eliciat. Sꝫ forte argues in oppositū. s. ꝙ diua ꝓuidētia nō debet aliqd malū ꝑmittere: vt inde eliciat aliqd bonū tali rōne: Bonuꝫ est potenti⁹ malo: ergo magis pōt elici bonū ex bono q̄ bonū ex malo: ideo ⁊c. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ aliqd bonū est qd nō pōt elici nisi ex aliquo malo: vt vbi grā. Sic bonū patientie nō elicit nisi ex male ꝑsecutionis: ⁊ bonū pnīe nō elicit nisi ex malo culpe. nec hoc impedit infirmitas mali respectu boni: q2 huiusmōi eliciūt ex malo: nō q̄si ex causa per se sꝫ per accidens ⁊ mālīter. Hec be. Tho. in .q. disputa. de veritate. q. vj. de ꝓuidentia: arti. viij. vtruꝫ mot⁹ ⁊ actiones hoꝝ inferiorū subiciant diue ꝓuidētie: in so. iiij. ⁊ v. argu: ¶ Q2 effect⁹ diue ꝓuidentie in particulari sunt a nobis innumerabiles: sed in generali sunt quattuor. CA. VII.

Ecūdo ꝑncipaliter nota effect⁹ diue ꝓuidentie. Nā effectus diuine ꝓuidētie in ꝑticulari sūt a nobis innumerabiles: sꝫ in generali quattuor sūt. s. creaturarū conseruatio: ordinatio: inclinatio vel directio: ⁊ gubernatio. Diuina eniꝫ ꝓuidentia hec quattuor facit in creaturis. primo eni eas cōseruat ne inesse vl' ab esse deficiant. scđo eas disponit ⁊ ordinat vt fineꝫ attingant. tertio creaturas oēs ad debitū finē dirigit vl' inclinat. quarto creaturas oēs gubernat vt qd necesse est habeant. Prim⁹ effectus diue ꝓuidētie ē cōseruare creaturas ne in eē vl' ab esse deficiāt: qd ꝓbo tripliciter. s. auctoritate: rōne: ⁊ silitudine. Primo rōne sic: Cōseruatio creaturarū inesse nō ē nisi cōtinuatio eē eaꝝ: sꝫ deus ē cā esse creaturaꝝ ⁊ cōtinuationis esse eaꝝ: ergo ē cā conseruationis eē creaturaꝝ. scđo hoc idē confirmo alia rōne sic: Sicut se habet motio corpis viuētis seu mouētis ad moueri rerū factarū: ita se habet dei ꝓuidētia ad permanentiā eē creaturaꝝ. sꝫ impossibile est ꝙ moueri reꝝ factarū remaneat cessante motiōe vel virtute mouētis: ergo similiter impossibile ē ꝙ creature ꝯseruent in eē nisi per operationē ꝓuidētie dei. Scđo hoc idē ꝓbo triplici auctoritate. p° auctoritate apli ad hebre. p°: Portās oīa vbo virtutis sue expone hāc. 2° auctoritate Augu. iiij. super Gen. ad lrām sic dicētis: Uirtus dei ab his q̄ creata sūt si aliqñ cessaret simul oīs species deficeret omnisqꝫ natura cōcideret. 3° auctoritate Grego. in libro moraliū sic dicētis: Omnis ad nihilū tenderēt ⁊c. Tertio h' idem ꝓbo similitudine vel exēplo sic: Sicut se habet lumē solis ad aerē: ita actio diuine ꝓuidentie ad cōseruationeꝫ creaturarū. sed sicut lumine ꝑsente: aer fit lucidus ⁊ solis lumine absente: aer efficit cōtinuo tenebrosus ita actiōe diue ꝓuidentie creature cōseruāt inesse: ⁊ cessante actione ꝓuidentie dei cessat creaturaꝝ permanētia vel cōseruatio earūdē. Et cōfirmo hoc exemplū tali rōne: Ratio quare actiōe agētis cessante cessat conseruatio eē rei est triplex vel ꝓpter tria. s. ꝓpter modū: ꝓpter subiectū: ꝓpter respectū. p° ꝓpter modū. s. agendi: q2 actio agētis ē causa fieri rei ⁊ nō esse rei: vt verbi grā Subtracta actione domificatoris nō subtrahit cōseruatio domus: eo ꝙ domificator est causa fieri dom⁹ ⁊ nō esse dom⁹: quis eē domus sequit ei⁹ naturā a qua nō separat actiōe domificatoris cessante. Scđa rō est ꝓpter recipiendi moduꝫ: q2 quādo id qd recipit in materia agente habet eūdē ordinē essendi: tūc cessante actiōe agētis nō cessat propter hoc statim effect⁹ in subiecto recept⁹: vt verbi gratia: cessante actiōe ignis ab aqua adhuc aq̄ remanet calefacta. Q2 aūt nō recipit fm eūdē modū in subiecto: ꝙ ut est in agente: vt verbi grā: cessante lumīe solis ab aere claritas aeris statim desinit esse. Tertia rō est ꝓpter respectum. s. qñ effectus ꝓductus habet ordinē vel respectū ad causaꝫ aliam. verbi grā: vt candela q̄uis lumē habeat a candela alia. nō tamē extinguit extinctio lumine candele a q̄ recipit: eo ꝙ habet ordinē vel respectū nō ad candelam extinctā: sꝫ ad motū vel virtutē celi. Modo igit ita ē ꝙ ꝓuidentia dei est cā cōseruationis rerū sicut ē esse earū ⁊ cessante diuine ꝓuidentie actione cessat cōseruatio vel permanētia oīum rerū: tum q2 deus nō ē solū causa fieri rerū vt domificator vel faber qui agūt per motū: sꝫ est cā eē rerū: eo ꝙ nō agit per motū: tū q2 esse rerū nō recipitur in creaturis eo mō quo ē in deo: vt patꝫ de lumine solis in sole ⁊ aere: tum q2 esse oīum creaturaꝝ hꝫ respectū ꝑncipaliter ad actionē dei: ergo ⁊c. Hec be. Tho. prima pte sū. q. ciiij. arti. ꝑmo per totū. Secūdus effectus diue ꝓuidentie ē ordinare creaturas vt finē attingāt. qd tali rōne ostēdo: Diuina ꝓuidētia ꝓcedit ex sapiētia dei vt patꝫ supra. ij. c. sꝫ ordo creaturaꝝ fm distinctionē naturarū ⁊ graduū ex dei sapiētia ꝓcedit ⁊ deriuat. nā certus ⁊ rect⁹ ordo creaturaꝝ demōstrat sapientiā ⁊ ꝓuidētiam dei. sicut siquis videret domum bene ordinatā ex ipsa ordinatione domus sapientiā ⁊ prouidentiaꝫ ordinatoris perpenderet. Ordo autē inuenit in rebus a deo creatis dupliciter. ꝑmo fm ꝙ vna est nobilior: superior ⁊ melior alia. scđo fm ꝙ vna mouet ab alia: vt dicit be. Tho. ꝑma parte sūme. q. ciij. arti. iiij. vtrū effect⁹ gubernationis sit vnus tm̄ vel plures: in solu. ꝑmi argumen. Primo ordo inuenit in rebus fm ꝙ vna ē nobilior vl' melior alia vt creatura intellectualis rationali: ⁊ spiritualis corporali ⁊ corporalis corruptibili. Sed cōtra: videt ꝙ diuina prouidētia ad corruptibilia se non extendat: quia Damasce. ij. libro dicit: ꝙ necesse est ꝙ fm dei prouidentiā ⁊ rationē necessariaꝫ fiant omnia sicut melius fieri possunt: sed corporalia vel corruptibilia possunt fieri meliora. ergo ⁊c. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ q̄uis res corruptibilis possit melius fieri q̄ sit: tamē vniuersū melius est qd cōstat corruptibilib⁹ ⁊ incorruptibilib⁹: q̄ ex incorruptibilib⁹ tm̄. Cui⁹ rō ē: q2 meli⁹ est eē in mūdo duo bona q̄ vnū tm̄. Si aūt q̄ris: vñ corruptio ꝓuenit? Rñdeo ⁊ dico ꝙ corruptio nō ē ex deo agēte sꝫ ex deo nō agēte exēplū: sicut tenebre sūt ex sole nō influēte sꝫ subtrahēte lucē: sapiēs eni ꝓuisor nō solū attēdit quid expediat vni rei ꝑticulari in se sꝫ magis qd cōpetat ei respectu vniuersi: sic de⁹. Hec be. Tho. in. q. dispu. de veritate. q. de ꝓuidentia dei: arti. viij. vtꝝ ꝓuidētia dei ad corporalia se extēdat: in so. ij. arg. ⁊ iiij. Scđo ordo reꝝ vel creaturaꝝ attendit ex hoc ꝙ vna res mouet ab alia ⁊ h' ex ꝓuidentia

dei. sicut sagitta mouet ad signū directa a sagittante qui cognoscit finē. s. signū: nō aūt sagitta. vñ sicut mot⁹ sagitte ad determinatū finē demōstrat aperte q̧ sagitta dirigitur ab aliquo cognoscēte. ita cursus vel mot⁹ rerū cognitione carentiū declarat mundū aliq̄ rōne gubernari. Hec be. Tho. pma pte sū. q. ciij. arti. pmo. vtrū mūdus ab aliquo gubernet. in so. pmi argu. Uel dicas q̧ sicut percussio que fit per sagittā nō tñ dicit op⁹ sagitte sȝ pijcientis: ita etiā op⁹ nāe dī a pl'bis op⁹ intelligētie. ⁊ sic oportȝ q̧ pcedat ex intētione finis per pudētiā illi⁹ intellectus q̄ ordinē pdictū puidit quo mūdus gubernet. Hec bea. Tho. i. q. dispu. de vita. q. i. de puidētia. q. ij. vtrȝ mūd⁹ puidētia gubernet: in cor. sol. in fine. ergo ⁊c. Terti⁹ effectus diue pudētie ē creaturas oēs in finē debitū inclinare: dirigere ⁊ pducere. Finis ad quē dei pudentia oēm creaturā inclinat ⁊ dirigit ē participatio diue similitudinis. vñ sic sagitta mota ⁊ directa ad signū sapiētiā ⁊ pudentiā sagitātis demōstrat: ita assimilatio diuine bonitatis ad quā de⁹ creaturas sicut ad finē mouet demonstrat pudentiā dei. Ubi nota: q̧ assimilatio ad diuinā bonitatē in creaturis ē trib⁹ mōis. p⁹ qȝ de⁹ in se bon⁹ ē: sic etiā ois creatura. 2⁹ qȝ de⁹ ē cā bonitatis in alijs sic ēt vna creatura respcū alteri⁹. 3⁹ qȝ de⁹ mouet alia ad pticipationē bonitatis. sic etiā creatura ad hoc aliā inducit ⁊ mouet. Quart⁹ effect⁹ diue pudentie ē creaturas oēs gubernare: vt qđ eis necesse ē vel vtile habeāt. Hoc aūt tripliciter pbo. s. rōne: inductione: silitudine. p⁹ rōne sic: Gubernare creaturas nihil aliud ē q̄ certū ordinem eis imponere: sȝ de⁹ oībus creaturis ordinē suū rectū imponit. vt patȝ de singulis: ergo dīna pudētia oēs gubernat creaturas. 2⁹ hoc idē pbo inductione sic: Punire: pmiare: pcipere sūt pudētie act⁹: qđ patȝ: qȝ per hec puisor subditos suos gubernat: sȝ de⁹ circa act⁹ humanos hec oia opaē. ergo ⁊c. 3⁹ hoc idē pbo silitudine sic: Puidentia enī qua de⁹ mūdū gubernat assimilaē pudentie iconomice qua qs gubernat familiā. ⁊ pudētie politice qua qs ciuitatē gubernat: ⁊ pudentie regie q̄ qs regnū gubernat. sȝ oīum istoȝ ē inuenire pbere oia necessaria ⁊ vtilia: ⁊ excludere oia nociua ad cōsequēdū finē: ergo multo magis de⁹ hec oīa opaē. Uel formo hanc rōnē meli⁹ ⁊ breui⁹: Officiū regis ⁊ dñi tpalis ē suo imperio regere ⁊ ordinare ⁊ gubernare subditos: ergo multo magis regis eterni. s. dei ē sua pudentia oīa gubernare cōferendo oīa ad suū finē necessaria ⁊ vtilia. vñ sap. xij. De⁹ ipse est deus cui cura est de oib⁹. Sapie. xiiij. Tu aūt pater gubernas oīa pudēntia. Hec bea. Tho. pma pte sū. q. ciij. arti. j. argu. 5: ⁊ in cor. q. ⁊ cōtra gēti. lib. iij. c. lxiiij.

¶ Q. pudētia respectu creaturarū habet causalitatem. infallibilitatē nō tñ necessitatē. CA. VIII.

Tertio pncipaliter circa dei pudentiā ɔsideranda est ei⁹ virt⁹. Ubi nota: q̧ dīna pudentia respectu creaturaȝ habet causalitatē: infallibilitatē: nō tñ necessitatē. Primo dei pudentia respectu creaturaȝ hȝ causalitatē in hoc q̧ ea q̄ prouidenē a deo cūcta eueniūt eo mō quo ipse puidet siue necessario siue cōtingēter. Scdo dīna pudētia hȝ īfallibilitatē. Nā dīna pudētia est certa ⁊ infallibilis: eo q̧ nunq̄ deficit nec pōt deficere a suo effectu: nec a mō eueniēdi que puidet. Sȝ forte argues in oppositū. s. q̧ mala sūt vl' eueniūt cōtra pudētiā dei tali rōne: Illi⁹ deus nō ē puisor cui⁹ nō ē factor. vñ dicit Damasce. c. iij. Nō decet q̧ ali⁹ sit factor ⁊ ali⁹ puisor. sȝ de⁹ nō ē factor maloȝ: ergo nec puisor. ⁊ sic mala fuīt ⁊ sūt in mūdo pter vl' cōtra pudētiā dei. Rñdeo duob⁹ mōis. p⁹ q̧ lȝ mala nō ptineāt ad pudētiā approbatiōis: ptinēt tñ ad pudētiā pmissionis: vt pȝ supra. iiij. c. in pncipio. 2⁹ rñdeo ⁊ dico: q̧ lȝ mali exeant ab vno ordine dīne pudētie nō faciētes q̧ de⁹ vult: tñ i aliū ordinē relabūē: vt. s. de eis fiat volūtas dei. qđ Boeti⁹ de malis pbat p exemplū dicēs. Q. ⁊ si mali exeāt ordinē dīne pudētie quo ad dei misericordiā: labunē in ordinē dīne pudentie quo ad dei iusticiā. Nā ex ordine dīne pudētie ē q̧ mali ex dīna iusticia puniātur. vt pȝ plurib⁹ rōib⁹ supra penas dānatoȝ: ⁊ supra Iusticia dei. sȝ q̄tū ad vtrūlibet boni sūt in recto ordine diuine pudētie. Hec be. Tho. pma parte sū. q. ciij. arti. iij. vtȝ aliquid pter ordinē dīne gubernatiōis possit cōtingere. in cor. q. in fine. ⁊ in. q. dispu. de verita. q. vj. de pudētia dei arti. vij. vtȝ peiōres potētie dei regant: i cor. q. Tertio dico: q̧ dīna pudētia nō imponit reb⁹ puisis necessitatē. qđ triplici rōne ostēdo. s. ex pte officij: pncipij: liberi arbitrij. p⁹ ex pte officij sui sic: Ad dīnā puidentiā spectat pducere oēs grad⁹ creaturarū alias vniuersū nō esset pfecū: qȝ nō cōueniēter repñtaret bonitatē dīnā: ⁊ ideo pudentia dei q̄busdam effectib⁹ preuidit ⁊ pparauit cōtīgētes causas vt cōtingēter eueniāt q̄busdā vero effectib⁹ causas necessarias puidit ⁊ pparauit. vt necessario euenirēt. Hec. b. Tho. pma pte sūme. q. xxij. arti. iiij. vtȝ pudētia dei imponat necessitatē rebus puisis: in cor. q. ⁊ in so. pmi ⁊. ij. argu. 2⁹ hoc idē probo ex pte sui pncipij sic: Prouidētia enī includit pscientiā. vñ puidere dicit porro videre. pscētia enī dei q̄uis sit oīuȝ nō tñ oia necessario cōtingūt. sȝ sm conditionē secūdaȝ causarū quaȝ naturas ⁊ ordinē dei pudētia saluat. Hec be. Tho. pmo scrip. sen. di. xl. arti. iiij. vtȝ pdestinatio sit certa: in cor. q. Tertio hoc idē pbo ex pte liberi arbitrij ⁊ hoc quadrupliciter. p⁹ sic: Diuina pudentia nō subtrahit vel tollit illud per qđ hō assequit̄ finē suū. s. silitudinē dei. sȝ hō per hoc assequit̄ dei silitudinē q̧ libere agit qđ quidē pfecte attribuit̄ deo: ergo ⁊c. Hec bea. Tho. ɔ gentiles libro. iij. c. lxxiij: rōne. ij. 2⁹ hoc idē pbo sic: Si enī pudentia dei liberū cogeret arbitriū: ita q̧ volūtas in vnū ineuitabiliter tenderet: tolleretur ratio volūtatis in tali natura: qđ patȝ: qȝ libeȝ arbitriū per se ē ordinatū ad vnū. s. ad bonū: ita tñ q̧ ab eo deficere posset. Hec be. Tho. pmo scrip. sen. di. xl. de pudentia dei: vtrū pudentia dei sit oīum. arti. ij. in solu. iij argu. 3⁹ hoc idē pbo rōne sic: Quia si pudētia dei libeȝ arbitriū cogeret multa subtraherenē a reb⁹. vt pbat bea. Tho. cōtra gentiles libro. iij. ca. lxxiij: q̧ dīna pudentia nō excludit arbitrij libertatē. Re. supra. Quarto hoc idē pbo trib⁹ exemplis. Primū est boetij in libro de cōsolatiōe in fine q̄ dicit: q̧ sicut per visū meū nihil efficiē in re quam video: ⁊ tñ sicut video ita est: ita per sciam dei nihil efficiē in re quā cognoscit: ⁊ tñ sicut de⁹ cognoscit vel videt ita erit. Scdm exemplū Augu. in libro de libero arbi. qui dicit: q̧ sicut memoria tua vel mea se hȝ ad pterita: ita prescia dei se hȝ ad futura. sȝ memoria tua vel mea que est preteritoȝ nō cogit vel necessitat pterita esse facta: ergo nec pscientia dei cogit vel necessitat futura euenire. Tertium exēplū ē Anselmi in lib. de ɔcordia pscie ⁊ liberi arbitrij sic dicēns. Necesse ē te eē peccaturȝ sola volūtate: sȝ de⁹ pscit q̧ volūtas nō cogiē. ergo pscia dei nō imponit necessitatē essendi reb⁹ pscitis. Rō aūt istoȝ ē: qȝ qñq̧ sunt plures cāe ordinate ad vnū effectū: tūc effect⁹ necessari⁹ vl' cōtingēs a cā pma vel remota nō ē: sed a cā prima: eo q̧ vtus pme cāe nō recipiē in scđa cā nisi sm motū scđe cāe. vt vbi grā sicut pȝ in floritiōe arboris. Nā hui⁹ effectus q̄ ē floritio arboris ē duplex cā. s. remota vt mot⁹ vl' vt⁹ solis: ⁊ prima. s. gnatiua vi⁹ plāte: vñ lȝ vt⁹ solis sit inuariabilis. tñ floritio arboris pōt īpediri p impedimētū vtutis gnātiue qđ ē in plāta. Sic pscia dei q̄uis sit inuariabilis: nō tñ imponit necessitatē reb⁹ pscitis: eo q̧ res

possunt deficere ex defectu cause primi .s. liberi arbitrij. Hec de Tho. scdo sen. sen. di. xxxviij. de pscia dei. arti. v. vtrū pscia dei sit cōtingentiū: in cor. q. Est tn̄ sciēdū ad euidentiā oium pdictoꝝ: ꝙ duplex ē necessitas .s. absoluta ꝛ cōditionata. Necessitas absoluta ē vt cū dico. Oēs hoies necesse ē esse mortales. Necessitas vero conditionata ē: vt cū dico: Si hō ābulat necessario mouet. Mō ad ppositū id qd̄ de⁹ pscit necessario eueniet necessitate absoluta falsū ē: quia pscia dei nihil absolutū iponit in re: vt pꝫ supra. Loquēdo aūt de necessitate cōditionata verū ē: qꝛ illud qd̄ in se ē cōtingens p tpe illo quo videt a deo .i. p sua pñtialitate hꝫ esse necessariū. sic forte currere dū currit necessariū ē. ꝛ hec distinctio daf a pho in pmo libro perihermenias: ꝛ a boetio in fini libri de cōsolatōe: ꝛ ab Anselmo in libro de cōcordia pscientie: predestinatōis grē ꝛ liberi arbitrij.

¶ Qꝫ prudentia excludit ignorātiā ꝛ ꝙ est virt⁹ ꝛ ꝙ est necessaria regula ꝛ excessiua. CA. I.

# Prudentia.

p Rudentia. Circa prudentiā quattuor cōsiderare debem⁹. pmo remediū ignorantie exclusiuū: scdo subiectū influētie cōtentiuū. tertio vinculo prudentie conseruatiuū: quarto defectū repugnantie ostensiuū. Primo cōsiderare debemus remediū ignorantie exclusiuū. Sicut enī bonū excludit malū: ꝛ lux tenebras: ita prudētia excludit ignorātiā: sicut virt⁹ excludit viciū. Qꝫ aūt prudētia sit virt⁹ pbo tripliciter .s. ex parte rōnis: cōmendatiōis: opationis. p⁹ ex parte rōnis sic: Illa ē virt⁹ que in agēdis seruat rectitudinē rōnis. sꝫ prudētia est recta ratio agibiliū: ergo ꝛc. 2⁹ pbo ex parte cōmēdationis sic: Nihil ē dignum honore vl' laude nisi virt⁹ vel habēs vtutē: sꝫ prudētia a spūsancto laudaf: sap. viij. dicēs: Sobrietatē ꝛ prudentiā docet ꝛ iusticiā ꝛ virtutē quib⁹ nihil vtili⁹ ē in vita hoib⁹: ergo ꝛc. Re. infra Uirtus. ꝛ Re. supra Honor: quō ꝛ in quo differat honor a laude. 3⁹ pbo hoc idē ex parte opatiōis sic: Uirt⁹ ē que habētē bonū facit ꝛ ei⁹ opus bonū reddit: sꝫ prudētia facit b⁹ mōr: ergo ꝛc. Scđa scđe. q. xlvij. arti. iiij. in cor. q.

Ad maiorē aūt euidētiā est sciēdū siue notādū: ꝙ prudentia ē necessaria: regula directiua: ꝛ excessiua. Primo ē necessaria ad bn̄ viuēdū. Cui⁹ rō est: Ad bn̄ viuendum duo inter alia sūt necessaria. pmū ē intentio finis debiti. scdm est electio medij cōgrui. Hec aūt duo prudētia vel ratio habet facere .s. dirigere intentionē vel volūtatē respectu finis: ꝛ cōsiliari ꝛ iudicare ꝛ pcipere ꝛ eligere mediū cōueniēs fini. ergo ꝛc. pma scđe. q. lvij. arti. iiij. i cor. q. Scđo prudētia ē regl'a directiua vtute moraliū. Cui⁹ rō est: qꝛ ipsa ponit vl' cōstituit ordinē rōnis in alijs virtutib⁹ moralib⁹ .s. iusticia: tēperātia: ꝛ fortitudine. vnde Greg. scđo moraliū sic dicit: Cetere virtutes nisi ea que appetūt vt prudēter agāt vtutes nequaꝗ̄ esse possūt: vbi supra imediate. arti. iiij. argu. cōtra. Tertio prudētia ē excessiua. Nā ipsa excellit artē in hoc ꝙ prudētia est necessaria ad bn̄ viuēdū: nō aūt ars. Ratio aūt hui⁹ est: qꝛ ars nō requirit appetitū rectū sm̄ intellectū: ꝛ ppter hꝰ peccator artifex pōt facere bonū artificiū: sic ꝙ cultell⁹ sit pulcher ꝛ ꝙ bn̄ incidat ꝛ sic de alijs. sꝫ prudētia reqrit appetitū rectū: ex rectitudine aūt appetitus sequit bonitas in agēte: in ope: in actione: scđa scđe. q. xlvij. arti. iiij. in cor. q. Et qꝛ ars hꝫ rectificare intellectū circa artificiatū ꝛ nō appetitū: Prudentia vero hꝫ rectificare appetitū ex quo hō est bon⁹. inde ē ꝙ magis laudaf artifex q̄ volēs peccat: ꝗ̄ qui nolēs peccat. Per oppositū vero prudens magis vitupaf qui peccat volēs: ꝗ̄ qui peccat nolēs: eo ꝙ rectitudo appetit⁹ vel volūtatis ē de rōne prudētie: nō aūt de rōne artis: pma scđe vbi supra. in cor. q. in fine.

¶ Qꝫ in peccatorib⁹ nō ē vera prudētia. CA. II.

f Ecūdo pncipaliter circa prudētiā ꝯsiderare debemus subiectū influentie cōtentiuū. nā in peccatorib⁹ pōt eē aliqd hn̄s colorē prudētie: nō tn̄ in sic dispositis pfecta prudētia pōt eē. Primo dico: ꝙ in pctōrib⁹ pñt esse quattuor .s. prudētia falsa: prudentia impfecta: nālis industria: astutia vl' malicia. p⁹ in peccatorib⁹ pōt esse prudētia falsa. Cui⁹ rō est. qꝛ ille dr̄ hr̄e falsam prudētiā q̄ ppter obtinēdū finē malū: scit ordinare aliq̄ media cōuenietia illi fini. vñ cōsueuim⁹ dicere: ꝙ ille latro ē prudēs qui vias cōueniētes ꝛ subtiles inuenit ad furādū. talis prudētia repit in pctōrib⁹. de qb⁹ dicit Hiere. iiij. Sapiētes sūt vt faciāt mala: bn̄ aūt facere nescierūt. vbi glo. sic dic. Ubi aūt assidue ē trāsgressio non sapia vocaf: sꝫ versutia ꝛ calliditas. 2⁹ in pctōrib⁹ pōt esse prudētia impfecta. Cui⁹ rō ē: qꝛ illi dicūf hr̄e sapiam impfectā q̄ cōuenientē viā sciūt adinuenire ad cōsequēdū aliquē finē pticularē. Puta diuitias: honores vel talia. sꝫ ita faciūt pctōres. de qb⁹ dr̄ Luce. xvi. Filij h⁹ seculi .s. seculares: mūdani ꝛ pctōres prudētiores sūt ꝛ callidiores vel fraudulētiores filijs lucis .i. iustis ꝛ bonis: sic serpēs in paradiso prudētior ꝛ callidior cūctis bestijs legif. Et subdit: In gnātiōe sua. ad ondēdū ꝙ pctōres nō sūt prudentiores iustis simpliciter: sꝫ in gnātiōe sua .i. negocijs secularib⁹. Sꝫ forte argues cōtra: ꝙ aliqs meli⁹ vl' clarius videt in die ꝗ̄ in nocte: sꝫ filij dei .s. boni sūt filij lucis: filij aūt hui⁹ seculi sūt filij tenebraꝝ: ergo ꝛc. Rn̄deo ꝛ dico: ꝙ sicut qdā aialia magis vidēt in nocte ꝗ̄ in die sic bubo: vespertilio: ꝛ similia. ita faciūt pctōres q̄ clare vident ꝛ inueniūt vias aliqs ad peccādū: ꝛ nō ad recte agēdū. 3⁹ in pctōrib⁹ pōt eē nālis industria inquātū de bonis ꝛ malis ptinētib⁹ ad hūanā vitā bn̄ sciūt cōsiliari ꝛ iudicare. 4⁹ in pctōrib⁹ pōt eē astutia vel malicia q̄ solū malū attendat. nā illi dicūf astuti vel malitiosi q̄ ad cōsequēdū aliquē finē malū vtūf vijs malis vel falsis vl' simulatis: scđa scđe. q. xlvij. arti. xiij. in cor. q. ꝛ i so. 1 arg. Scđo dico ꝙ in pctōrib⁹ inqꝗ̄tū talib⁹ pfecta prudentia nō pōt eē. qd̄ pbo spāliter triplici rōe .s. cōnexiōis: ordinis: operatiōis. p⁹ rōne cōnexiōis sic: Perfecta prudētia sine virtutib⁹ moralib⁹ eē nō pōt. sꝫ pctōr inquātū talis vtutib⁹ moralib⁹ caret: ergo ꝛc. Re. infra Uirt⁹ de cōnexiōe virtutū. 2⁹ rōne ordinis sic: Prudentia importat ordinē ad appetitū rectū causando rectitudinē appetit⁹. sꝫ talis rectitudo appet⁹ nō ē in pctōrib⁹: ergo ꝛc. 3⁹ rōne opatiōis sic: De rōne prudentie ē non solū ꝙ sit opeꝝ directiua: sꝫ etiā ꝙ sit rectoꝝ opeꝝ pceptiua. hoc aūt nō pōt fieri nisi appetitū existe recto. sꝫ pctōres carēt rectitudine appetitus: ꝗ ꝛc. 4⁹ pbo hoc idē auctē phi. 6⁹ ethicoꝝ sic dicentis. Impossibile ē prudētē eē nō bonū. sꝫ null⁹ pctōr ē bonus: ꝗ null⁹ pctōr ē prudēs vbi. s. arti. xiij. p totū. Tertio dico: ꝙ in solis bonis ꝛ iustis prudētia repif. qd̄ probo triplici rōe .s. cōnexiōis: dilectiōis: discretiōis. p⁹ rōe cōnexionis sic: Oēs vtutes .s. morales ꝛ infuse i grā ꝯtinēf ꝗ q̄cūqꝫ hꝫ grām: hꝫ oēs vtutes sꝫ iusti hn̄t grām: ꝗ ꝛc. 2⁹ rōne dilectiōis sic: Quicūqꝫ hꝫ charitatē hꝫ prudētiā: sꝫ q̄libet iust⁹ hꝫ charitatē ꝗ ꝛc. Tertio rōe discretionis sic: Quicūqꝫ hꝫ discretionē boni ꝛ mali ē prudēs. sꝫ iusti habent h⁹ mōi: ꝗ ꝛc: vbi supra arti. xiiij. p totū. Ad cuius euidētiā notāda sūt tria. Primū ē: ꝙ prudētia ē duplex .s. acq̄sita: ꝛ infusa. pma igif prudētia .s. acq̄sita cū idigeat actuū exercitatiōe ꝛ tpe in iuuenib⁹ eē non pōt: vt dr̄. iij. thopicoꝝ: nec sm̄ actū nec sm̄ habitū. in bn̄tib⁹ aūt vsum rōnis ē prudētia sm̄ actū ꝗ̄tū ad ea q̄ sūt de necītate salutis. ibidē in so. iij. arg. p totū. Scđm ē: ꝙ duplex ē prudētia vl' industria. Una ē p quā hō pōt sibi ꝛ alijs prudē

de his q̄ ptinent ad vitā hūanā. ꝛ talis nō ē ī oib⁹ hūtib⁹ grām. Alia est p quā pōt ꝛ scit sibi sufficiēter ꝓuidere de his q̄ sūt de necītate salutis. ꝛ talis industria vl' ꝓuidentia daẜ vel infūdiẜ oib⁹ hūtib⁹ grām. ibidē in so.ī argu.ꝑ totum. Tertiū ē: ꝙ prudētia ꝓpter aliā cām ē necessaria dn̄is: ꝛ ꝓpter aliā subdit. Nā dn̄is ꝛ ꝓlatis ē necessaria ad regendū ꝛ gubernādū. Subditis aūt ē necessaria ad seruiendū vel ad obediendū. vbi supra arti.xij. per totuꝫ.

¶ De: q̄nqꝫ sūt inter alia cōseruatiua prudētie. CA.III.

Ertio principaliter ɔsiderare debem⁹ circa prudētiā vinculū prudentie ɔseruatiuū. sicut enī mēbra integrāt ꝛ ɔseruāt corp⁹ ꝛ ptes totū. sic q̄nqꝫ sūt ꝑcipue inter alia ɔseruatiua prudētie. ꝑmū est memoria ꝑteritoꝝ. sc̄ꝫ ē intelligētia p̄ntiū. tertiū ē ꝓuidētia futuroꝝ. q̄rtū ē circūspectio medioꝝ: q̄ntū ē cautio vel cautela maloꝝ. Primo dico. ꝙ pria ps ɔseruatiua prudentie ē memoria ꝑteritoꝝ. Rō hui⁹ ē talis: Prudētia est recta rō reꝝ agibiliū: vt dicit ph's 6° ethicoꝝ. vbi sc̄tus Tho. prudentiā diffiniēs dic̄: Prudētia ē habit⁹ cū vera rōe actiu⁹. ꝛ Augu. dic̄ in li. lxxxiij q̄onū: Prudētia ē cognitio reꝝ appetēdaꝝ ꝛ fugiēdaꝝ. Recta aūt cognitio ꝛ electio agibiliū generaẜ ꝛ augeẜ in nobis expimēto ꝛ tpe: sꝫ experimētū est ex ceteris siue ex plurib⁹ memorijs: ꝗ memoria cōuenienter poniẜ pars prudentie. sc̄da sc̄de. q.xlix. arti.ī. in cor.q. Est aūt notādū ꝙ q̄nqꝫ sūt q̄ memoriā multū iuuāt. s. silitudo ꝛ dissilitudo: ordo vel rectitudo: solicitudo: ɔsuetudo. p̄° silitudo iuuat memoriā: sicut vbi grā. Qn̄ cogitam⁹ de lacte de facili memoramur de niue ꝓpter silitudinē albedinis. vn̄ qn̄ videm⁹ filiuꝫ memoramur p̄ris ꝓpter silitudinē. 2° dissilitudo multū iuuat mēoriā: sicut qn̄ cogitam⁹ de vna re vel qn̄ videm⁹ eā memoramur ei⁹ ɔrīi: ita ꝙ vnū ɔrīū memoriaꝫ alteri⁹ causat. 3° ordo vl' rectitudo iuuat memoriā. Oportꝫ n. ꝙ ea q̄ q̄s memoriter vult tenere ordinate ɔsideret ꝛ disponat. q̄ enī sunt ordīata meli⁹ ꝛ facili⁹ memorie cōmēdāẜ. 4° solicitudo iuuat mēoriaꝫ. oꝫ enī mētē apponere ꝛ solicitudineꝫ adhibere ne illud ꝙ studet a mēoria elabaẜ. vn̄ tulli⁹ in sua rhetorica sic ait: Solicitudo ɔseruat simulacroꝝ figuras. 5° assuetudo vel ɔsuetudo iuuat memoriā. Oportꝫ eniꝫ ꝙ ea meditemur frequenter q̄ volum⁹ memorari: vbi s̄. q.xlix. arti.ī. in so.ij. arg.ꝑ totū. Tu ergo si vis eē prudēs mēorare hec q̄nqꝫ. ꝑmo an aīa tua sit filis deo ꝑ grāꝫ ꝛ regratieris. sc̄do an fueris dissilis deo ꝑ culpā ꝛ cōteraris tertio an ordinate vel recte ambulaueris coram deo: an nō ꝛ ordineris. quarto an negligēs fueris vel solicit⁹. q̄nto an sis assuet⁹ agere bn̄ vl' male. Sc̄do dico: q ꝛ sc̄da ps cōseruatiua prudētie ē intelligētia p̄ntiū. Hec aūt intelligētia nō accipiẜ ꝑ potētia intellectiua: sꝫ ē q̄dā recta estimatio mētis. q̄ iudicam⁹ de aliquo fine pticulari. vn̄ sicut sensus ē quo cognoscim⁹ ꝓpria sensibilia: ita recta existimatio mētis qua pticularia iudicam⁹. ibidē arti ij. ꝑ totū. Tertia ps prudētie ē ꝓuidētia futuroꝝ. s. q̄ illud qꝺ est ordinatū ad finē: recto ordine deducit ad finē. vn̄ sciēdū: ꝙ ad hoc vt aliq̄s futura cōtingētia recto ordine deducat ad finē tria et sūt necessaria. s. rectitudo consilij: iudicij ꝑcepti sine quib⁹ recta ordinatio in finē eē nō potest: ibi dē arti. vj. in cor. q. ꝛ in so. iij. arg. De his trib⁹ ptibus. s. memoria: intelligētia: ꝛ ꝓuidētia seneca sic dic̄. Si prudēs fueris: anim⁹ tu⁹ trib⁹ tēporib⁹ dispenseẜ: ꝑterita recordare: p̄sentia ordina: futura ꝓuide. Et subdit. Qui nihil de ꝑterito cogitat vitā ꝑdit: q̄ p̄sentia non ordinat male viuit: q̄ nihil de futuro ꝑmeditaẜ in oīa mala icautus incidit. Quarta ps prudētie ē circūspectio mediorū ad quā ɔsiderare spectat id qꝺ ē ordinatū ad finē. an sit cōueniēs: an nō cōueniēs fini. vbi grā: Qn̄ dere signa amoris ad alliciēdū amati⁹ animū ad amorē de se videẜ esse cōueniēs: sꝫ si in aīo ɔsidentis signa amoris cadat superbia vel suspicio adulatiōis vt. s. ex his amet: non erit hoc cōueniēs ad amorē. ꝛ iō necessaria erit circūspectio .i. vndiqꝫ spectio vt vndiqꝫ circūspiciat ꝛ ɔsideret an qꝺ est ordinatū ad finē sit illi fini cōueniēs vel repugnans. ibidē arti. vij. ꝑ totū. In h⁹mōi figura Joh. apoc. iiij. vidit q̄ttuor aīalia plena oculis an̄ ꝛ retro. Exponiẜ aīalia an̄ oculos hn̄tia sūt hoīes q̄ frequēter cōsiderāt bona ꝛ mala futura. Retro vero oculos hn̄tia sūt hoīes q̄ cogitant q̄lia sūt ꝑterita ꝛ p̄sentia bona ꝛ mala. Quinta ps prudētie ē cautio ad quā ptinet cogitare cōtigentia mala q̄ silitudinē vtutū videnẜ hr̄e: ꝛ hoc duob⁹ mōis. vno mō oportꝫ cauere eo vt totaliter vitenẜ: alio mō oportet cauere ea vt min⁹ noceāt. ibidē arti. viij in cor. q. ꝛ in sol. iij. argu. vn̄ apl's ad hebre. loquēs de ista cautela sic dicit Videte quō caute ambuletis: ꝛ hoc ꝓpter q̄ttuor rōnes. ꝑma est ꝓpter obscuritatē. in ꝓsal. Posuerut me i obscuris sicut mortuos seculi. sc̄da ē ꝓpter viaꝝ lubricitatē: in psal. Fiāt vie eoꝝ tenebre ꝛ lubricū. tria ē ꝓpẜ laqueorū multiplicitatē. ecclesiastici. ix. In medio laqueoꝝ ingrediens. q̄rta rō ē ꝓpter latronū multiplicitatem: Job. xix. Siẜ venerūt latrones ꝛ fecerūt viā sup me.

¶ De: q̄ttuor sūt que prudētie opponūẜ. CA. IIII.

Uarto ꝛ vltimo cōsiderare debem⁹ circa prudētiam oppositū repugnātie vel carētie ostensiuū. Nā q̄ttuor sūt inter alia q̄ prudentie opponunẜ. s. negligentia: incōstātia: precipitatio: incōsideratio. Primo opponiẜ prudētie negligētia. Cui⁹ rō est: q ꝛ sicut prudens obseruat tēp⁹: ita negligēs amittit illud. vn̄ Eci. xx. Lasciu⁹ ꝛ imprudēs nō obseruāt tēp⁹. Ad maiorē in euidētiā nota tria. s. deformitatē: grauitatē: originē. p̄° deformitatē. nā de se negligētia est pctm̄: qꝺ pꝫ ex significatione nois. sicut enī prudēs ē recte eligēs: ita negligēs q̄si nec eligēs. nō eligere aūt ē pctm̄: ergo ꝛc̄. sc̄da sc̄de. q. lv. arti. ij. argu. 3. ꝛ in cor. q. 2° vero grauitatē. nā negligētia ex trib⁹ ptib⁹ est pctm̄ mortale. ꝑmo ex pte ei⁹ qꝺ pretermittiẜ. si enī hō ex negligētia ꝑtermittat id qꝺ est de necessitate salutis: talis negligētia ē pctm̄ mortale. sc̄do ex pte ei⁹ qꝺ cōtēniẜ. si enī hō negligat q̄ sūt dei ꝛ charitatis ꝛ sue salutis: tūc talis negligētia est pctm̄ mortale. tertio ex pte ei⁹ qꝺ incurriẜ. illud ē pctm̄ mortale qꝺ infert aīe mortē eternā: sꝫ negligētia ꝑdictis mōis accepta hoc facit: ꝗ ꝛc̄. Hoc aūt pꝫ ꝓuer. xix. Qui negligit viā suā mortificabiẜ. Quod vbū exponiẜ quattuor mōis. p̄° sic: Qui negligit viā suā. i. via mādatoꝝ dei q̄ data sunt nobis: vt per ea q̄si per viā ambulem⁹ ꝛ curram⁹ ad xp̄m. In psal. Viā mādatoꝝ tuoꝝ cucurri. mortificabiẜ hic ꝑ culpam ꝛ in futuro ꝑ penā. 2° mō exponiẜ sic. Qui negligit viā suā. i. xp̄m: q̄ ē via ꝑ quā veniẜ ad patrē: sicut ipse dicit Joh. xiiij. Nemo veīt ad patrē nisi ꝑ me. Mortificabiẜ .i. morte eterna dānabiẜ. Et merito: q ꝛ cōtēnendo viā separat se a via ꝛ a vita. Xp̄s aūt ē via veritas ꝛ vita: Joh. xiiij. 3° mō exponiẜ sic: Qui negligit viā suā. i. vitā suā q̄liter viuat: s. bene ꝛ male: vel cui seruiat. s. deo vl' mūdo. Mortificabiẜ. i. dānabiẜ. 4° mō exponiẜ sic: Qui negligit viā suā. i. q̄ nō ɔsiderat solicite opa sua. Mortificabiẜ. i. grā ꝑuabiẜ. vbi. s̄. arti. iij. in cor. q. ꝛ argu. 3. Tertio nota originē: nā minor amor dei causat in dei opere negligentiā: ꝛ amor sui causat fraudulētiā: ꝛ īprudētia causat negligentiā ꝛ timor dei excludit eam. Primo minor amor dei negligentiā causat: inq̄ntū ex defectu feruoris charitatis in deū hō efficiẜ negligēs: si enī hō deum feruēter diligeret in nullo negligeret. Sc̄do amor inordinat⁹ sui causat fraudulētiā: de q̄ Hiere. xlviij. dr̄ Maledict⁹ q̄ facit op⁹ dei fraudulēter. Sup quo vbo Grego. sic dic̄: Et habeẜ in glo. Fraudē in dei ope ꝑpetrat: q̄ cor

poralis rei pmio: qui laudis vbo: q humani iudicii gra opat. Et per oppositu sol9 in dei ope fraude no facit: qui in studio bone actois vigilat: nec ad corpalis rei pmis nec ad laudis vba nec ad humani iudicii gram anhelat. Tertio iprudetia opposita prudetie: vt p3 ibide. q. liii. ar. ti. i. argu. contra causat negligetia. vn puer. xxi. Thesaur9 desiderabilis et oleu in habitaculo iusti: et vir iprudens dissipabit illud. Qd vbu duobus mois exponit. Primo sic: Thesaur9 desiderabilis. i. charitas bone vois et vtilitas recti opis: et oleu in habitaculo iusti. i. pinguedo dilectionis et deuotiois in corpe iusti. Et vir iprudens dissipabit illud: vel mortaliter peccado: vl no pseuerado vel negligedo. Na negligetia osistit in no negligedo bonu: pigricia in no opado: desidia vo i no otinuado. Secudo exponit sic: Thesaur9 desiderabilis. i. aia deo amabilis. Et oleu. s. gre celestis in habitaculo. i. in corde viri iusti. Et vir iprudes. i. suggestor mali vel psecutor: Dissipabit illud. s. corp9: qr aie nocere no pot. Quarto mo timor excludit negligetia. Ita dr eccl. vii. Qui timet deu nihil negligit: sic eni securitas e negligetie mr et ca: ita diligetie mr e timor. Qui eni deu timet timore filiali nihil negligit de his q vult fieri de9. silr q deu timet timore suili nihil negligit facere vt euadat penas. vn Job. ix. Verebar oia opa mea scies q no parcis delinqueti q. d. Cu timore examinabam oia opa mea. s. mala indifferenter et bona: scies q no parcis no solu trasgredienti: s3 etia delinqueti et negligeti: et hoc in die iudicii quo fiet examinatio: pmiatio: et punitio oium. S3 forte dices 5. s. q de9 no puniet s3 parcet. ita dr sap. xi. Parcis oib9 oia qr tua sut. Rndeo et dico: q de9 parcit peccatib9 q se corrigunt in psnti: nuq3 tn parcet petis qn illa puniat: vel hic vel in futuro aliqn vero econtrario facit.

¶ Q3 incostantie opponit prudetie. CA. V.

Secudo pncipaliter incostatia opponit prudetie cui9 ro e: qr sicut pferri mai9 bonu minori bono ptinet ad prudetia: ita desistere a maiori bono ppter min9 bonu ptinet ad iprudetia: s3 incostas e ille q no tenet se fortiter a maiori bono vt asseqt min9: g et c.

Ad cui9 euidentia nota hic duo. s. culpam: et causam. Primo nota culpa. Q3 eni incostatia sit petm triplicter pbo. s. ex pte rois: finis: et originis. p° ex pte rois sic: vbi e defect9 ronis ibi e petm. s3 incostatia importat defectu ronis: inqntu incostans pfert min9 bonu maiori bono: g et c. 2° ex pte finis sic: Ille q no psistit vl no pseuerat i bono vsq3 in fine: peccat: s3 incostas no pseuerat vsq3 ad fine: g et c. 3° pbo ex parte originis sic: Illud qd oritur ex peto e petm. s3 inconstatia orit ex peto: g et c. scda scde. q. liii arti. v. in cor. q. Scdo nota cam. na incostatia oritur ex luxuria: ira: inuidia: cordis fallacia. p° eni incostatia orit ex luxuria. vt dic Grego. xxxi. moraliu. Incostatia e filia luxurie. Ro hui9 e: qr luxuria extinguedo iudicium ronis incostatia causat. vn phs dicit. vii. ethi. q incontines ire audit qde rone s3 no pfecte. Incotines aut cocupiscetie totaliter rone no audit. vbi supra arti. vi. in so. pmi argu. Re. supra luxuria. c. ii. et supra cotumacia. c. vltimo. 2° incostatia ex inuidia et ex ira causat. ptrahedo rone ad aliud. ita dr Jacobi. iii. Vbi zelus et contentio ibi incostatia et de op9 prauu. q. d. Vbi e zelus. i. indignatio metis vel ira vel inuidia q ex supbia pcedut: et vbi e cotetio. s. in vbis q frequeter sut anexa ire et inuidie: sic dr puer. xi. Vbi supbia fuerit ibi erit et cotumelia ibi et incostatia. i. pgressus de malo i malu. q. d. No stat firm9 in vno malo s3 a malo cordis prupit in malu oris: qr ex indignatioe cordis sequit cotumelia oris: vbi supra arti. vi. in so. pmi arg. Tertio fallacia interiois et duplicitas cordis incostatia causat. ita dr iacobi pmo: Vir duplex aio incostans e in oib9 viis suis. qd sic exponit: Duplex aio. s. qui fluctuat inter cofidentia et diffidentia. incostas e in oib9 opib9 suis. Vel vir duplex aio e q aliud gestat in corde et aliud in ore. de tali dr eccliastici. ii. Ve duplici corde. Dr at duplici corde potiusq3 duplici ope qr dolositas et duplicitas et ois malignitas a corde pcedit: Matth. xv. De corde exeut cogitatioes. vn duplicitas animi e ca incostatie inqntu importat et causat vertibilitate3 animi ad diuersa. vn et Terenti9 dic in eunucho: q in amore e bellu et rursus pax et inducie. vbi supra arti. vi. in so. ii. argu.

¶ Q3 precipitatio opponit prudetie: et quare. CA. VI.

Tertio pncipaliter pcipitatio opponit prudetie Cui9 ro e: qr sic prudes e q ronabiliter gradit sic ille iprudes e q de alto ad imu seipsu3 pcipitat: no incededo ordinate p grad9. Spualiter aut supmu et summu in hoie e opatio ronis: imu vero et infimu opatio corpis grad9 aut medii p quos opatio ronis ordinate pcedit ad opatione corpis sut qnq3. s. meoria pteritor: intelligetia psntiu: prudetia futuror euetuu: rocinatio conferes vnu alteri: docilitas p qua aliqs maior sententiis acqescit. na p ista qnq3 qsi p grad9 aliqs ordinate descendit a rone ad corp9. Si qs aut his gradib9 ptermissis feratur ad aliqd opadu talis seipsu pcipitat. Q3 aut precipitatio sit petm dupliciter pbo. s. roe: et auctte. p° roe sic: Ille q opat aliqd 5 regula ronis peccat s3 ita facit qui se ipsu pcipitat no cosiderado pdicta qnq3: g et c. scda scde. q. liii. arti. iii. in cor. q. p totu. vbi notadu q aliqs ex duobus no agit fm regula ronis. s. ex ipetu: et ex cotemptu. p° aliqs no agit fm regula ronis ex impetu passiois vl voluntatis ptrasili qnq3 gradib9 pdictis: et hoc pcipitatio facit. 2° aliqs no agit fm regula ronis ex cotemptu regle dirigentis. et hoc causat temeritas q orit ex radice supbie refugietis et cotenetis subesse regule aliene: ibide in sol. ii. arg. per totu. Secudo q pcipitatio sit petm pbo auctte formado ea p modu ronis sic: Casus vl ruina in pena e ex peto. s3 pcipitatio inducit pena eterna. ita dr puer. iiii. Via impior tenebrosa nesciut vbi corruat. Exponit: via impior tenebrosa: qr luie sapie et gratie e puata. vn sap. v. Lume iusticie no illuxit nobis et sol intelligetie no e ortus nobis. Et subdit: Nesciut vbi corruat: et hoc ideo qr retro ruut s3 reuera corruut. hoc e sil ruut. s. mete et corpore duob9 mois. pmo corruut impii i pfudu peti: puer. xviii. Impii vero corruut in malu. scdo corruut in pfundu inferni. Job. xvii. In pfudissimu inferni descendunt omnia mea: vbi supra argu. cotra.

¶ Q3 incosideratio opponit prudetie. CA. VII.

Quarto incosideratio opponit prudetie sic vtuti vitiu. Sic eni cosideratio: recte cosiliari: iudicare: pcipere spectat ad prudetia ita incosideratio et no recte iudicare et cosiliari ptinet ad imprudentiam.

Q3 aut incosideratio sit petm tripliciter pbo: eo q talis omittit: cotenit: negligit. p° eni e petm qr omittit: sic ille qui ptermittit facere qd pot et d3: solu diuinu auxiliu3 expectedo peccat: qr talis videt tetare deu et incosiderate facit: g et c. scda scde. q. liii. arti. iiii. in so. pmi argu. 2° e petm qr cotenit: sic ille q cotenit considerare et iudicare ea q sut necessaria ad salute peccat: s3 ita facit incosideratus q in recte iudicado deficit p hoc q cotenit attedere ea ex qb9 rectu iudiciu deriuat. 3° e petm qr negligit sic: Ille q negligit attendere ea q sibi sut necessaria ad recte iudicadu et opandu peccat. s3 inconsideratu9 sic facit. g et c. ibidem in cor. q. vn sicut osideratio ptinet ad vtute prudentie: sic incosideratio ad iprudetia. vn puer. iiii. dicit Omni custodia custodi cor tuu3: remoue a te os prauu: et labia detrahetia sint pcul a te. oculi tui recta videat: et

palpebre tue p̄cedāt gressus tuos. In q̄b⁹ v̄bis totū hominē cōponit ꝛ cōpimit. ꝛ primo hoiem interiorē: secūdo hominē exteriorē. Primo reprimit motū interiorē hois cū dicit: Omni custodia cōserua cor tuum. s. a mala delectatiōe: cogitatiōe: ꝛ cōsensu. Bern. Uulgo dr̄: Qui custodit cor suū bonū castrū custodit. Et subdit cām dicēs Qm̄ ex ipso vita p̄cedit. q. d. vita spūalis: vt dicit glo. ꝛ mors fit ipso corde nō custodito. Secūdo sapiēs ordinat hoiem exteriorē: ꝛ hoc q̄tū ad tria. s. q̄tū ad verbū aspectū: ꝛ gressum. p⁹ eni cōpimit verbū dicēs: Remoue a te os prauū. s. qd̄ malū suggerit ne sit iuxta te. Ephe. iiij. Ois s̄mo mal⁹ ex ore vr̄o nō p̄cedat. Et subdit: Detrahētia labia sint p̄cul a te. q. d. Labia detrahētia que bonū diminuūt longe fac a te: ne sint in te: nec etiā iuxta te: qr par est detrahere ꝛ detrahētē audire: s̄m Diere: ꝛ Ber. 2⁹ docet cōprimere ꝛ reformare visū. vn̄ dicit: Oculi tui recta videāt. i. vis intellectiua ꝛ discretiua: videāt recta. i. intelligāt si ē recte opandū anq̄ opetis. Uel aliter: Oculi tui. s. anteriores. Recta videāt. s. eterna nō tpalia. Et merito: Nā locus sensuū ē ante: vt dicit ph̄us: ad oñdendū q̄ eterna sunt an̄ tpalia non retro. vn̄ Phi. iij. Que retro sūt obliuiscēs ad anteriora me extēdo. Uel aliter: Oculi tui. s. exteriores videāt recta. i. licita. Grego. Nō licet intueri qd̄ nō licet cōcupisci: Job. xxxi. Pepigi fedus cum oculis meis. Nō fecit sic eua q̄ vidit lignū pulchrū visu ꝛ suaue ad vescendū: ꝛ comedit. Gen̄. iij. Non faciūt sic inuidi qui vidēt aliena ꝛ torquent. nō faciūt ita cupidi q̄ vidēt aliena. ꝛ tn̄ nūq̄ saciant: Eccl. xiiij. Insatiabilis est ocul⁹ cupidi. Nō sic fecit dauid q̄ stulte vidit mulierem ꝛ malū cōcupiuit. ij. regū. Qrto 3⁹ instruit gressum dicens: Et palpebre tue p̄cedāt gressus tuos. Glo. id est bonū opus qd̄ acturus es sedula cogitatiōe p̄uenias: ita q̄ palpebre tue. i. discretio vel p̄uisio vel cōsilia sapientum p̄cedāt gressus. i. opera tua. Eccl. xxxij. Sine ɔsilio nihil agas ꝛ post factū nō penitebit. Uel potes aliter exponere vel dicere q̄ sapiēs in verbis p̄dictis facit tria. p⁹ inducit ad synceritatē intētiōis cū dicit: Oi custodia custodi cor tuū. i. purā intētionē. Glo. sup hoc dic. Sūt q̄ recti videt̄ hoib⁹. s̄z qr recta intētiōe nō faciūt a deo q̄ corpa nō respicit: vita reprobat̄ q̄ credebat̄ bōa. Oi ḡ diligētia tu cordis mūdiciā s̄rua: qr ad ei⁹ examē mod⁹ examiat̄ vite. 2⁹ īducit ad rectitudīe locutōis vel excludit p̄uersitatē locutionis cū dicit: Remoue a te oculos prauū ꝛ detrahentia labia sint p̄cul a te. Glo. trib⁹ modis potes facere ne os tuū aliq̄d prauū loq̄t̄: p̄mo ne detractionib⁹ assuescas: scd̄o vt detrahētes corripias: t̄tio vt detrahētes fugias. Re. supra De tractio. 3⁹ inducit ad solicitudinē discretionis ꝛ p̄uisionis cū subiungit: Et palpebre tue precedant gressus tuos. i. frequētes examinationes ꝛ discussiones p̄cedant opera tua. Nā palpebre s̄m Isido. dicūt̄ a palpādo vel palpitādo p̄pter frequētē earū clausionē ꝛ aptionē: ad oñdēdū q̄ frequētia discretiōis exigit̄ ad p̄ductionē operis: Ephe. v. Uidete quō caute ambuletis: Nā pisces non habent palpebras: sic luxuriosi ꝛ obstinati qui non p̄udent de peccatis.

## Sequitur de littera. R.

¶ Quomodo diffinit̄ raptus. CA. h

Raptus

Circa raptū cōsiderāda sūt tria. s. diffinitionis cōuenientiā: abstractiōis eminentia: cōcessionis vel cōicationis decentia.

Primo circa raptū ɔsiderāda ē diffinitionis cōueniētia. Nā rapt⁹ a doctorib⁹ ꝛ magistris sic diffinit̄ cōueniēter: Rapt⁹ ē elatio mētis ab eo qd̄ ē s̄m naturā in id qd̄ ē supra naturā vt vl' virtute supioris nature. In qua diffinitiōe tangūt̄ tria. s. act⁹ excellens: motus sufficiens vl' cōueniēs: ꝛ v̄tus efficiēs. Primo tangit̄ actus excellēs. vn̄ dicit q̄ rapt⁹ ē quidā excellens act⁹ vel motus intellect⁹. s. eleuatio mētis. Ubi nota q̄ intellect⁹ abstractus a sensibilib⁹ ī spicit aliq̄ p̄pter sensū triplici ratione. Prima ē ex passiōe corpea. s. ex infirmitate: vt accidit in freneticis ꝛ alijs mēte captis q̄ alienāt̄ ex sensu. talis aūt trāsmutatio nō dr̄ mētis eleuatio s̄z alienatio. Scd̄a cā ē ex opatiōe diabolica: cū. s. diabol⁹ sensū ꝛ imaginationē trāsmutauit: facere vl' cognoscere q̄ nō sūt: ꝛ talis trāsmutatio vl' abstractio nō dr̄ mētis eleuatio s̄z depressio. Tertia cā ē ex opatiōe vl' v̄tute dina vt ē in raptu quo q̄s diuino spū ad aliq̄ spūalia cū abstractiōe a sensib⁹ eleuat̄. ꝛ talis dr̄ eleuatio mētis de q̄ dr̄ Ezech. viij. Eleuauit me spūs. s. diu⁹ inter celū ꝛ terrā ꝛ adduxit me in ir̄lm ī visionib⁹ dei. Scd̄o tāgit̄ in diffinitiōe rapt⁹ mot⁹ sufficiēs. s. mot⁹ a quo ꝛ mot⁹ ad quē. vn̄ subdit̄: Ab eo qd̄ ē s̄m naturā in id qd̄ ē ɔ vel supra nāz. nā rapt⁹ est q̄dā eleuatio mētis a nālib⁹ ad supnalia. i. a corpalib⁹ vl' sensibilib⁹ ad dina. Cui⁹ rō ē: qr huano intellectui s̄z quēlibz statū est nāle deū cogscere: qd̄ pz qr in statu vie ē intellectui hois nāle vt p sensibiles creaturas deū cogscat. In statu vero p̄rie intellectui hoi ē nale vt deū p eēntiā suā cogscat: Et iō si in statu vie eleuat̄ vt deū p eēntiā suā cogscat h' ē ɔ nām vl' ɔ solitū cursū nāe sic ɔ nām ē q̄ puer mox natus hēat barbā. Tertio tāgit̄ in diffinitiōe rapt⁹ v̄t⁹ sufficiēs cū subiūgit̄ vt. i. v̄tute supioris nāe. Cui⁹ rō ē: qr bonum vl' donū qd̄ hoi ɔfert̄ in raptu. s. deū p eēntiā suā cogscere. nō p̄cedit ex v̄tute vl' volūtate hūana s̄z ex dina: qd̄ tali rōe oñdo: sic eni na inferior nō opat̄ nec tēdit i aliquē finē nisi ex p̄stitutiōe dina rōe cui⁹ dr̄ oē op⁹ nāe eē op⁹ itelligētie: ita lz sit hoi nāle p itellectū ꝛ appetitū ferri in deū: qr hō nālr deū cogscit: amat ꝛ vult. tn̄ h' hz ex p̄stitutiōe dina. Sz argues in oppositū sic: Si eleuatio mētis q̄ ē in raptu nō ē ab intrinseco. s. a v̄tute vl' volūtate hūana: s̄z ab extrinseco. s. a v̄tute vl' volūtate dina: ḡ tal' eleuatō mētis ē violēta ꝛ sic erit ɔ nāz qd̄ falsū ē: qr tā itellect⁹ q̄ appetit⁹ hois nālr fert̄ in deū cogscēdo: diligēdo: ꝛ appetēdo deū nālr: vt pz. s. Rn̄deo ꝛ dico q̄ talis eleuatō mētis q̄ ē in raptu nō ē violēta nec cōtra nām. Cui⁹ rō ē: qr sic impssio vel inclinatio q̄ a nā supiori nature inferiori confert est ei⁹ natura. Eleuatio aūt mentis in deū naturaliter cōuenit intellectui ꝛ volūtati: nō tn̄ p̄fectā v̄tutē ad hoc hz: sicut sagitta ex se nō pōt ad signū p̄tingere nisi eleuet̄: moueat̄ ꝛ dirigat̄ a sagittante. ꝛ iō virtute dina

indiget mens humana ad supnaturalia elevari qđ fit p raptū. Hec.b.Tho.scđa scđe.q.clxxv.arti.j.in cor.q.Et in qōnib⁹ dispu.de veritate.q.xiij.de raptu:arti j.qđ est raptus in cor.q.ꝛ in so.ij.iij.ꝛ.iiij.argu.

¶ Ad hoc ꝙ intellectus possit videre deū p essentiam oportet ꝙ a quattuor abstrahat. CA.II.

Secūdo pncipaliter circa raptū cōsideranda est abstractiōis eminētia seu quātitas. Ad hoc enī ꝙ intellectus p essentiā possit videre deū oportet ꝙ a qttuor rapiat ꝛ abstrahat.s.a cognitiōe sensibili impressiōe imaginabili:specie intelligibili:carne corruptibili. Primo enī ad hoc ꝙ intellect⁹ deū p essentiam videat:oportet ꝙ abstrahat a cognitiōe sensibili:qđ dupliciť pbo.s.autoritate:ꝛ rōne:p⁹ autoritate Ambrosij dicentis sup illo verbo.ij ad corinth.xij. Scio hoīez raptū in xpo ꝛc. Nō.n.humano sensu de⁹ videri pōt. Et Aug⁹ ibidē. Tūc enī.s.aplus in raptu nō vixit vt hō.i.fm sensū vel visū corpis:sꝫ alienat⁹ est et ōis sensus hoīs.2⁹ hoc idē pbo rōe sic:Cognitio sensitiua solū est corpor:nec vltra corpꝰ pōt se extendere.sꝫ de⁹ est incorpore⁹.g̃ ꝛc. Hec.b. Tho.pma pte sū.q.xij arti.iij.in cor.q.ꝛ in so.iij.argu.Et iiij.scrip.sen.di.xlix.de visiōe dei:arti.vtrū sancti p⁹ hanc vitā deū corpalib⁹ oculis videbūt in cor.q. Scđo ad hoc ꝙ de⁹ p suā essentiā videat oportet ꝙ fiat abstractio ab impressiōe imaginabili:eo ꝙ visiōe imaginaria de⁹ p suā essentiā videri nō pōt.qđ dupliciť pbo.p⁹ rōne sic: Visiōe imaginaria nō videť res sꝫ aliq̄ similitudo vel figura rei: sꝫ nulla silitudo est q̄ essentiā dei possit repsentare:g̃ ꝛc.2⁹ hoc idē pbo similitudine: Sicut enī me absente faciez mei corpis cogitas ꝛ illa imago est tibi pñs: facies aūt cui⁹ imago illa est tibi est absens:sic imaginez aliquā tibi de deo formare potes.essentia aūt dei cuius imaginē tibi formas ē tibi absens. Hec.b.Tho.pma pte sū.q.xij.arti.iij.ī so.iij.argu. ꝛ Alex.ponit istud exemplū pma pte sume.vtrū essentia dei ab oculo corpali vł visione imaginaria videri posset. Tertio ad hoc ꝙ intellectus creatus p suā essentiaz deū videre possit:oportet ꝙ fiat abstractio a specie intelligibili.qđ pbo triplici rōne Prima est:qꝛ nulla spēs intelligibilis cū sit creata ꝛ per cōsequēs finita:essentiā dei repñtare pōt: eo ꝙ ē increata ꝛ infinita.Scđa est:qꝛ p lumen nature essentia dei videri non pōt. Tertia est:qꝛ p lumen creature cui⁹ est illa intelligibilis spēs:deus p suā essentiā videri nō potest.

Quarto ad hoc ꝙ ab intellectu hoīs deus p suā essentiā videať:oportet ꝙ fiat abstractio a carne corruptibili Qđ tripliciť pbo.s.autoritate:rōne: ꝛ silitudine. p⁹ autoritate.nā sup illo verbo Exo.xxxiij. Nō videbit me hō ꝛ viuet.glo.Grego.dicit: Qdiu hic mortaliť viuiť:p quasdā imagines de⁹ videri pōt: sꝫ p ipsā nature sue spēm videri nō pōt.Et iterū sup illo verbo Joh.pmo:Deū nemo vidit vnq̄.glo.Grego.xviij.moral.sic dicit: Nemo pur⁹ hō viuēs in hoc tpe vidit deū vt ē.Et aplš.ij.ad corinth. v. Qdiu sum⁹ in corpe pegrinamur a dño. Per fidē enī ambulam⁹ ꝛ nō p spem. In quo verbo tangit duplicem rōnē:quare hō in carne mortali viuēs:essentiā dei vidē nō pōt.pma est ex hoc ꝙ corpis sensib⁹ vtimur.scđa ē qꝛ p fidē deū cognoscimus. 2⁹ hoc idē pbo rōne sic: Esse simul viatorē vel cōprehensorē est soli⁹ xpi.sꝫ quicūq̄ videt deū est cōprehēsor:g̃ nullus ali⁹ a xpo viator existēs pōt deū p suā essentiā videre. 3⁹ hoc idē pbo similitudine sic:Qñ aliqua creatura miraculose eleuať ad aliquid supra naturā nō pōt simul esse in cōtrario actu.vt verbi grā:Sicut corp⁹ Petri cū miraculose habuit actū dotis sup vndas ambulandi: nō erat simul in ea act⁹ grauitatis q̄ est ferri deorsum.Siliter qñ intellect⁹ viatoris eleuať miraculose ad deū p essentiā suā videndū:nō pōt esse in actu visionis vie qua sensibilia naturaliť capit.vñ nulla creatura in statu vie ꝛ ī mortali carne existēs:p suā essentiā deū videre pōt. Hec.b.Tho.iiij.scrip.sen.di.xlix.de visione dei:vtrū deus in statu vie p suā essentiam videri possit:arti.vij.in cor.q.

¶ Quomodo moyses ꝛ paulus in raptu dei essentiam viderunt. CA.III.

Tertio pncipaliť circa raptū cōsideranda est concessionis decentia. Licet enim nulla pura creatura ex se deū p essentiā suā vidē possit:existēs in statu vie:vt pꝫ ca.pcedenti imediate: tñ deus pōt facē ꝙ creatura in statu vie existēs deū p suā essentiā videat. vñ ꝛ moysi ꝛ paulo ex singulari puilegio hoc cōcessit.s. vt ī raptu essentiā dei viderūt. qđ tripliciť pbo: pmo de moyse:scđo de paulo:tertio de vtroq̄ sil. Primo enī ꝙ deū moyses in raptu p essentiā suā viderit,pbo autoritate. Nā postq̄ moyses petiuit a deo:vt faciē eius videret dicens:Exodi.xxxiij.Ostēde mihi faciē tuā.tūc ei nō est concessum nec auditus est a deo.vñ dixit ei ibidē deus: Faciem meā videre nō poteris:sꝫ postea ostendiť et petitio esse impleta ꝛ exaudita:Numeri.xij.vbi dñs de eo dixit ad Aaron ꝛ mariā: Ore ad os loquar ei ꝛ palā:nō p enigmata ꝛ figuras:sꝫ clare ꝛ manifeste.vñ p illa verba apte patꝫ: ꝙ ante mortē moyses p essentiā suā vidit deū qđ etiam Aug⁹ dicit sup Geñ.ad litterā.xij. ꝛ in libro de vidēdo deū ad paulinā. Sed etiā paulus in raptu illo essentiā dei vidit in carne mortali existens. qđ dupliciť pbo.s.autoritate: ꝛ similitudine.p⁹ autoritate eius.ij.ad corinth.xij.Scio hoīem in xpo raptū vsq̄ ad tertiū celū ꝛ audiuit ꝛc. Ubi glo.Augu.dicit: ꝙ deus ostēdit aplo vitam in qua deus videnď est in eternū. sꝫ deus videndus est in eternū in sua vel p suā essentiā ꝛ nō p figuram aliquā:ergo ꝛc.2⁹ ostendo hoc idē similitudie. Nā aplš fm glo.Augu.dicit deū vidisse ad similitudinē angelorū tertij ordinis: in quo sūt throni cherubin ꝛ seraphin sꝫ isti deum vicini⁹ ꝛ intimius contemplanť:ergo ꝛ paulus. 3⁹ hoc idem pbo de vtroq̄ simul.s.de moyse ꝛ paulo: ꝛ hoc rōne congruitatis. Nā ꝯueniens fuit vt vterq̄ .s.moyses ꝛ paulus in raptu viderent deum p suaz essentiam:eo ꝙ sicut moyses fuit primus doctor iudeorū:ita paulus primus doctor gentiū.Ex quo merito vtriq̄ illud priuilegiū est concessum.s in raptu videre deū p suā essentiam. Hec btūs Tho.iiij.scrip.sen.di.xlix.de visione dei:arti.vij.vtrū in statu vie deus p suam essentiā videri possit:ī cor.q.ꝛ in so.v.argu. ꝛ scđa scđe.q.clxxv.arti.iij. in so.j.arg.Et ī qōnib⁹ dispu.de veri.q.xiij.đ raptu:arti. ij.vtrū paul⁹ viderit deū in raptu p essentiā suā.ī cor.q.

¶ Qꝫ sanctus paulus fuit raptus ad tertiū celū: ꝛ quomodo intelligiť. CA.IIII.

Ad maiorē tñ euidentiā pdictorū. Circa raptum pauli ꝯsideranda sūt tria.s. locus ad quē raptus fuit: tēpus ī quo raptus fuit: modus quo rapt⁹ fuit. Fuit enī beat⁹ paulus raptus vsq̄ ad tertiū celū:sicut ipse de seipso testať:scđa ad corinth.xij. Scio hoīez in xpo raptū vsq̄ ad tertiū celū.Qđ verbum a sanctis doctorib⁹ exponiť trib⁹ modis.s.ex pte loci.modi ꝛ obiecti p⁹ ex pte loci: ꝛ hoc fm Ambrosiū ibidē in glo.dicentē: ꝙ pmū celuz est aereū.vñ dicunť in euangelio aues celi comedere illud.Secundū est celuz sidereū:de quo Geñ. Fiat firmamentū. Tertiū celū est empyreū: vbi angeli ꝛ sancte aīe:dei cōtemplatiōe fruunť:eo ꝙ locus ille cōtemplatiōi est ꝯgruus ꝛ ad istud celū paulus dicit se raptum. 2⁹ istud verbū exponiť ex pte modi vidēdi deū.ꝛ h̄ est fꝫ Ambro.in glo.ibidē q̄ dicit:ꝙ p tres celos intelligunť tria genera visionū.s.visio corpal:spūalis:intellectualiś. Prima visio est corpalis:q̄ fit p sensū.s.cū quedā

corpalit videnf dei munere q̃ alij videre nequeũt. ⁊ banc visioné habuit helisens: qui vidit ignitos currus qñ helias raptus est in paradisũ. Et siliter banc visioné corpaliter habuit Balthasar cũ vidit p sensum corpis manum scribẽtis in pariete .s. mane: techel: phares. Secũda visio est spũalis .s. imaginaria: qñ aliquis in extasim vel i somnio videt nõ corpa sz imagines dei reuelatiõe: quá visionem habuit petr⁹ cũ vidit in extasim discũ plenũ varijs aĩalib⁹ ⁊ audiuit vocez dĩcẽtẽ: macta ⁊ manduca: q̃ oia nõ corpa erant sz imagines corpaliũ: vt Aug⁹ dicit ibidẽ in glo. Tertia visio est intellectualis: ⁊ est qñ nec corpa nec imagines corpoꝝ vel rerũ videnf sz i corpea substãtijs intuitus mẽtis mira dei potẽtia figif: ⁊ iste modus vidẽdi põt dici paradisus vel tertiũ celũ: ⁊ ad istud celuz tertiũ .s. ad hãc visioné raptus est paulus: inquantũ ipsũ deũ nõ in aliqua figura vidit sz in seipso .s. facie ad faciez ⁊ hec visio alijs duab⁹ multo excellentioꝛ est: vt Ambro. exponit in glo ibidẽ. Tertio mõ p̃dictũ verbũ exponit ex pte obiecti: fm glo. Augu i glo. ibidẽ: q̃ dicit ꝙ p tres celos intelligunf tres hierarchie angeloꝝ trib⁹ ordinib⁹ distincte. In pmo celo ponit tres ordines .s. angelos: archangelos: virtutes. In secũdo celo ponit etiã tres ordines .s. pncipatus: ptãtes: dñationes. In tertio celo ponit etiaz tres ordines .s. thronos: cherubin: ⁊ seraphin. ⁊ hic terti⁹ ordo deũ pre alijs vicini⁹ cõtemplaf. Ad quoꝝ similitudiné paulus dicif in raptu vidisse deũ. Quarto mõ exponif fm Bedã ibidẽ in glo. que dicit: ꝙ pmũ celum est cognitio celestiũ corpoꝝ. secundũ celũ ẽ cognitio celestiũ spirituũ. tertiũ celũ est cognitio diuinitatis: ad quã paulus est rapt⁹. ⁊ cõcordat hec expositio cũ secũda. Hec allegat. b. Tho. sub breuitate secũda scde. q. clxxv. arti. iij. in solu. iij. argumenti.

## De tpe quo in raptu fuit paulus. CA.V.

Secũdo pncipaliter circa raptuz pauli cõsiderare debem⁹ tempus quo in raptu fuit. Ubi nota ꝙ aliť est de tpe quo moyses vidit deũ in raptu: ⁊ aliť de tpe quo paulus in raptu fuit in tertio celo ⁊ vidit deũ. Ná visio qua moyses añ mortẽ in raptu vidit deũ: nõ fecit eũ beatũ simpliciť sz soluz ad tẽpus. vñ nec semp illa visio in eo pmansit: qꝛ nõ semp fuit nec stetit i visiõe sz ad tẽpus vt dixi: q̃uis illod tẽpus i scriptura nõ determinef .s. quantũ fuerit. Hec. b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xlix. arti. vij. vtrũ deus in statu vie p suã essentiã videri possit in so. iiij argu. Tempus autẽ quo paulus raptus fuit in celũ p scripturã determinaf .s. quantũ fuerit. vñ sup illo verbo Actuũ .ix. Et erat ibi trib⁹ dieb⁹ non videns ⁊ non manducauit neqz bibit. dicit glo. sic: Apparet quõ p triduũ quo cecatus lumen grẽ expectabat: nõ torpens ocio sz illuminat⁹ a deo celestia rimabaf. ⁊ subdit: Nõ vidẽs qõ fm glo. dicit: vt sciat quantũ opportunũ sit aĩe liberari a cecitate. Et nõ manducauit. glo. Hoc aĩe sue acciderat: que cibũ interiorẽ non habebat. docef q̃ corpis media aĩam indigentẽ oportere satiari. Et notandum ꝙ aplus in ei⁹ cõuersiõe fecit quinqz: que requirunf in cõuersione cuiuslibet peccatoris. pmo eni aplus illuminatur. scdo psternif ⁊ humiliaf. tertio arguif. quarto meditaf a quo arguif. nã qñqz arguif a sathana vel ab angelo sathane: q̃ transformat se in angelum lucis: scda ad corinth. xij. qñqz arguif a cõscientia ppria: qñqz a sacerdote. ⁊ iõ quinto cum videat ꝙ a bono arguif: debet ad oia esse parat⁹ vt dicat: Dñe q̃d vis me facere: ⁊ tunc vnictio docebit eũ quid eũ oportebit facere. Ratio aũt q̃re paulus i raptu nõ semp mansit in actu visiõis diuine: ex trib⁹ partib⁹ sumi põt .s. ex pte luminis: beatitudinis: ⁊ finis. Prima rõ sumif ex pte luminis sic. Diuina essentia ab intellectu creato non põt videri nisi lumine diue grã fuerit illustrata: de quo in psal. In lumie tuo ⁊c. Lumẽ aũt glorie dupliciť participari põt: vno modo p modũ forme pmanentis: alio mõ p modũ passiõis transeũtis. qõ pz exemplo luminis corpalis. nã lumen solis in q̃busdã recipif vt queda forma manens: ⁊ quasi generalis effecta sicut in stellis ⁊ carbũculo ⁊ huiusmõi. in q̃busdã vẽ recipif lumen solis sicut quedã passio transiens sicut in aere. nõ eni efficif forma pmanens i aere q̃si aeri generalis: sz transit abeũte sole. Sic lumen glorie dupliciť menti infundif. vno mõ p moduz forme generalis facte ⁊ permanentis: ⁊ sic simpliciť sanctos q̃ sunt in patria beatos facit. alio mõ lumen glorie menti infundif sicut quedaz passio transiẽs. ⁊ hoc mõ in raptu pauli mens pauli fuit lumine glorie illustrata. vñ in illo statu ppetuo nõ mansit. Hec. b. Tho. scda scde. q. clxxv. arti. iij. in so. ij. argu. Et in q̃õnib⁹ dispu. de veritate. q. xiij. de raptu: arti. ij. i corq. vbi ponit exemplũ p̃dictũ de visione corpali. Secũda rõ: quare semp paulus nõ pmansit in visione dei põt sumi ex pte beatitudinis sic. Visio dei p essentiã beatũ facit. vñ Aug⁹ dicit: ꝙ visio dei est tota merces. paulus aũt in raptu nõ fuit simpliciť beat⁹. qõ dupliciť pbo vel duplici rõne. Prima est talis: Ille simpliciť ẽ beatus q̃ est beatus nõ solũ actualiť sz habitualiť. paulus aũt i raptu non habuit habitũ beatitudinis sz actũ solũ .s. p tpe illo quo ibi fuit. tũc eni solũ fuit beatus: qꝛ actũ habuit beatoꝝ. Secũda rõ quare ex tali visiõe simpliciť nõ fuit beatus sz solũ quo ad quid ẽ: qꝛ ex tali visione non est facta redũdantia glĩe ad corpus. vñ ipse dicebat .ij. ad corinth. v. Q̃diu sumus in corpe pegrinamur a dño. p fidem enim ambulemus nõ p spẽm. vbi nota ꝙ paulus in raptu illo pegrinabaf a dño quantũ ad statũ: qꝛ adhuc erat i statu viatoris. nõ aũt quo ad actũ: qꝛ deũ p speciẽ .i. p essentiã suã videbat. Hec. b. Tho. scda scde. q. clxxv. arti. v. in so. j. argu. Sz forte argues in oppositũ .s. ꝙ paulus in raptu deum p essentiã nõ vidit: duplici rõne. Prima est talis: Paulus in raptu habuit fidẽ ⁊ spem. sz ista duo cũ visione diue essentie simul stare nõ pñt. qõ pz: qꝛ fides est de nõ apparentib⁹: vt habef ad Hebre. xj. Et qõ videt quis q̃d sperat ad Ro. viij. g̃ deũ p essentiã suã nõ vidit. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ in paulo fuit visio dei p essentiã fm actũ ⁊ nõ fm habitũ glorie. E cõtrario fuit de fide ⁊ spe: qꝛ i eo remansit vel fuit habit⁹ fidei ⁊ spei: nõ tñ fuit in eo actus fidei ⁊ spei. Hec. b. Tho. scda scde vbi. s. arti. iij. in so. iij. argu. Et in q̃õnib⁹ dispu. de veri. vbi. s. arti. ij. i so. v. arg.

Scdo ad idẽ argues sic: Nullus hñs aliqõ bonũ ex merito amittit illud sine peccato. cũ igif videre deũ p essentiã est sũmũ bonũ qõ habef ex merito: nullus vidẽs per essentiã deũ põt ab hac visione remoueri. nisi forte contingeret ipsũ peccare: qõ de paulo nõ põt dici. q̃ de se dicit ad Ro. viij. Certus sũ qꝛ neqz mors neqz vita ⁊c. Rñdeo duob⁹ modis. p̃° ꝙ q̃uis dei visio i beatis sit ex merito: tñ paulo tũc nõ est reddita beatitudo vel visio quasi pmũ merito: vt dixi. b. Tho. in q̃õnib⁹ dispu. de veri. vbi. s. arti. ij. imediate in so. viij. argu. 2° mõ rñdeo ⁊ dico: ꝙ aliud est aliq̃d facere ex iusticia ⁊ aliud ex gratia vel liberalitate mera. Tunc eñi fit aliq̃d fm iusticiã: qñ aliq̃d reddif vel fit alicui qõ ei debef vt in humanis pz: q̃s alteri fenerat. Si võ aliq̃s ex grã vel liberalitate mera tribuat alteri qõ nõ est debitũ: tũc sicut dare nõ ẽ fm iusticiã sz pter iusticiã: ita auferre qõ nõ ẽ debituz. ⁊ q̃q̃s nõ meref: nõ est ↄtra iusticiã. Hec. b. Tho. in q̃õnib⁹ dispu. de veri. vbi. s. imediate: arti. ij. q̃d sit rapt⁹ in solu. iiij. argu. Tertia rõ pncipalis q̃re paul⁹ nõ semp pmãsit in visiõe dei põt sumi ex pte finis ad quẽ vel ppt quẽ rapt⁹ fuit. nã paul⁹ nõ fuit rapt⁹ pncipaliť ad istũ finẽ .s. vt esset beat⁹ simpliciť: sz vt eẽt testis beatitudinis sanctoꝝ.

z diuinoꝝ mysterioꝝ q̄ ei sūt reuelata. vn̄ nō oīa in raptu sciuit q̄ sciūt beati ꝑcipue post resurrectionē. Tūc eni vt Aug⁹ ad lraz sup Gen̄. z in epla de videndo deū ad paulinam ait: Oia inquit tūc erūt euidentissima sine oī falsitate: sine vlla ignorātia. Hec b. Tho. in q̄onib⁹ dispu. de veri. vbi .s. arti. iij. in so. viij. argu. z ibidez arti. v. in so. vj. argu.

¶ De modo quo rapt⁹ fuit paulus. CA. VI.

Tertio ꝑncipalit̄ circa raptū pauli cōsiderandus est modus quo raptus fuit. Ubi nota ꝙ aīa aliqn̄ sepaꝛ a corpe z nō rapiꝛ: aliqn̄ nō sepaꝛ z rapiꝛ: aliqn̄ vo sepaꝛ z rapiꝛ. Primo dico ꝙ aīa aliqn̄ sepaꝛ a corpe z nō rapiꝛ: vt pꝫ in morte. Nā mortui non semꝑ dicunꝛ rapi. nec oīs mors pōt dici raptus: vt dicit btūs Tho. in q̄onib⁹ dispu. de veri. q. xiiij. de raptu: arti. v. in cor. q. z in so. iiij. argu. Scd̄o aīa nō sepaꝛ a corpe z rapiꝛ: sicut aīa pauli que in raptu non ita fuit a corpe sepata vt ei nō vniret̄ vt forma dans corpi esse z vitam. Tertio aīa a corpe sepaꝛ z rapiꝛ vel abstrahiꝛ z hoc fuit in raptu pauli: in quo ei⁹ intellectus abstract⁹ fuit a fantasmatib⁹ z sensibiliū ꝑceptiōe seu cognitiōe. Hec b. T. vbi .s. imediate. Ignorauit tn̄ aplūs qualit̄ raptus fuit vt ipsemet dicit .ij. ad corinth. xij. Scio hoīez in xp̄o raptuꝫ vsqꝫ ad tertiū celum: siue in corpe siue extra corp⁹ nescio deus scit. In quo verbo aplūs tangit quinqꝫ. p° ꝑmittit titulū .s. narratiōis ꝑncipiū cū dicit: Scio hoīem in xp̄o: sicut locatū in loco z sicut membrū in capite suo .i. cōformem xp̄o: alit̄ eni nō facile raperet̄. Ubi nota ꝙ dicit Hoīem: loquēs de se tanqꝫ de alio qꝛ hec ad cōmendationē sui ꝑtinent. In his aūt que ad sui accusationē ꝑtinent loquiꝛ de se vt de seipso: ꝑma ad thimo. j. Qui pri⁹ fui blasphem⁹ z ꝑsecutor z cōtumeliosus: puer. xviij. Iustus in ꝑncipio accusator est sui. z .ij. Reg. vlti. Ego sum q̄ peccaui. 2° tangit tēpus congruū: ibi Ante .xiiij. annos .i. in anno .xiiij. ante hoc tempus vel anqꝫ hoc reuelaret. nā quattuordecim anni iā erant elapsi a tpe quo visionē habuit vsqꝫ ad illud tēpus quo narrauit. In quo notantur duo. Primū est qd̄ ex hoc constat ꝙ paulus ꝓ meritis vel in meritis maior erat. nā ex eo ꝙ tādiu tacuit: cōstat ꝙ nō supbe sꝫ ex necessitate dixit: Scio zc̄. Secūdū est ꝙ ex hoc ꝙ tot annis tacuit: docet ꝙ nō statim debet aliqs reuelationē sibi factā aliis publicare: tū ne sit ꝓditor secretoꝝ dei: tum qꝛ pōt dubitare an sit deceptio: z idō pri⁹ debet examiare: ꝑma Joh. iiij. Probate aūt spūs an sint ex deo. tū qꝛ pn̄t esse somnia fantastica: z idō pri⁹ sunt examināda q̄ pandēda vel publicanda. 3° tangit actum vel motū mirificū: cū dicit Raptū: nō ductū: nō depressū nō arreptū: sꝫ raptū .i. ɔtra naturā vel solitū cursum nature eleuatū. Re. s. j. ca. 4° tangit locū supremū vel deliciosum. vn̄ dicit: Usqꝫ ad tertiū celū. bis eni dicit se raptuꝫ. ꝑmo vsqꝫ ad tertiū celū .i. vsqꝫ ad cognitionē deitatis: sꝫ Ambro. ibidē in glo. scd̄o dicit se raptū vsqꝫ in paradisū .i. in illā dulcedinē z tranquillitatez qua fruunꝛ illi qui sūt in celesti hierusalē: sm̄ Bedā in glo. ibidē. In quib⁹ verbis nota: ꝙ paulus dupliciter fuit raptus. p° quo ad actū intellect⁹ idō dicit se raptū vsqꝫ ad tertiū celū: qd̄ ꝑtinet ad cōtemplationē intellectus. 2° fuit raptus quo ad effectū. idō dixit se raptuꝫ in paradisū: ita ꝙ paulus in raptu habuit vtrūqꝫ actū .s. visionis patrie z charitatis patrie: nō tn̄ habuit habitū charitatis patrie. Hec b. Tho. scd̄a scd̄e. q. clxxv. arti. 3. in cor. q. in fine. Et in q̄stionibus dispu. de veri. q. xiiij. arti. v. vtrū paulus in raptu viderit deū ꝑ essentiā in so. vi. argu. Et dicit in paradisū. qd̄ interpretaꝛ ortus deliciaꝝ. Ubi nota ꝙ paulus nō est rapt⁹ ad illas delicias paradisi. vn̄ electus ē ꝑmus hō: Gen̄. iij. sꝫ ad illas delicias paradisi ē rapt⁹ de quo lucifer est electus. vn̄ Ezech. xxviij. In delicijs paradisi dei fui .i. vsqꝫ ad ipsuꝫ celū empyrreū est raptus z etiā vlteri⁹ .s. ad fruitionē dei z sensum supne dulcedinis ad q̄ nō lucifer. qd̄ pꝫ qꝛ nō cecidisset. Quinto tangit modū dicēs. siue in corpe siue extra corpus nescio deus scit. q̄si dicat: factū scio .s. qꝛ scio me fuisse raptū vsqꝫ ad tertiū celū: sꝫ modū ignoro .s. qualit̄ aīa se haberet ad corpus: vtrū aīa fuerit in raptu siue corpe vel nō. vn̄ Ambro. ibidem sic ait: Nescio si aīa in raptu extra corpus fuerit vel de corpore transierit vel intra hoc est. vtrū qn̄ raptus est in corpore fuit vt corp⁹ esset viuū. vel de corpore exiret vt corp⁹ mortuū iaceret. donec pacta illa visione mēbris mortuis aīa redderet̄. z mortu⁹ oīno reuiuisceret. Et btūs Aug⁹. xij. sup Gen̄. ad litterā hoc declarat dicēs: Restat ḡ fortasse vt hoc ipsū eū ignorasse intelligam⁹: vtrū qn̄ in tertium celū est rapt⁹ in corpe fuerit. siue vigilantis siue dormiētis siue in extasi a sensib⁹ corpis alienati. an oīno de corpore exierit vt mortuū corp⁹ iacet. Hec allegat. b. Tho. i q̄onib⁹ dispu. de veri. vbi .s. arti. v. q̄d est id qd̄ paulus in suo raptu sciuit z ignorauit: in cor. q. Sexto z vltimo tangit effectū cōsecutū. vn̄ dicit. Et audiuit archana verba que nō licet hoī loqui. q̄si diceret: postqꝫ rapt⁹ fuit in celo audiuit archana dei .i. ꝑcepit intimationē quandaꝫ de diuina essentia: q̄ in terra est secreta imo secretissima ꝙ illa q̄ sūt de ipsa: z de ipsa nō licet hoī loqui. Qd̄ verbū duob⁹ modis exponiꝛ. Primo sic: audiuit archana dei .i. secreta dei. sicut ꝙ tres ꝑsone sūt vnius essentie: z vna essentia in trib⁹ ꝑsonis est tota z hec ita sūt secreta ꝙ verbis explicari non pn̄t. Scd̄o modo exponiꝛ sic: archana dei .i. secreta dei nō licet hoī loqui .s. carnali z adhuc carnalib⁹ desiderijs affecto: Joh. xvj. Multa habeo vobis dicere sꝫ nō potestis portare modo.

¶ Quod ratio supior z inferior non sunt diuerse potentie sꝫ diuidunꝛ sm̄ actus. CA. I.

Ratio superior et inferior. Circa rōnē supiorē z inferiorē cōsiderare debem⁹ quatuor: officiū vel actū quo distinguūꝛ: ꝑncipiū vel habitū cui attribuunꝛ: vitiū vel pctm̄ quo inficiunꝛ: gradū vel reatū quo intendunꝛ. Primo circa rōnē supiorem z inferiorē cōsiderare debemus officiuꝫ vel actū quo distinguunꝛ. Nam supior z inferior rō nō sunt diuerse potētie sꝫ vna q̄ sm̄ diuersa officia vel diuersos actus quos hn̄t: geminanꝛ z distinguunꝛ. Hoc autē tripliciꝛ ꝓbo .s. rōne: similitudine: z autoritate. Primo rōne sic: Quanto potentia est imaterialior tanto existēs vnica se extendit ad plura. qd̄ patet: qꝛ oīa sensibilia que diuersis sensib⁹ apprehendunꝛ sensus cōis vna potentia existēs apprehendit z discernit. sꝫ intellectus est supior z imaterialior omnipotentia sensitiua ꝑticulari siue cōi: ḡ zc̄. Scd̄o ꝓbo hoc ideꝫ similitudine: Experimur eni ꝙ eadeꝫ potentia sensitiua .s. visu supiora .s. corpa celestia z inferiora .s. corpa terrestria z corruptibilia cernim⁹ z vidᵉmus. ḡ multo magis eadē potentia intellectiua vel rationis est qua supiora .i. eterna ɔtemplamur. z hec diciꝛ rō supior. z qua inferiora .s. tpalia intuemur. z hec diciꝛ rō inferior. Tertio hoc idē ꝓbo autoritate. Nā beatus Aug⁹. xij. de ciui. dei declarās q̄ diciꝛ rō supior z rō inferior dicit: ꝙ supior est que intendit rebus eternis. z hoc duob⁹ modis .s. cōspiciendis vel cōsulendis. Primo eni rō supior intendit rebus eternis ɔspiciēdis. sicut electio aliter obiectio sm̄ ꝙ eterna in seipsa rō speculaꝛ vel contemplaꝛ. Scd̄o rō supior intendit rebus eternis cōsulendis tanqꝫ medio sm̄ quod ex eternis rō superior accipit regulas agendorū. vel sm̄ ꝙ eterna applicat ad dirigendum voluntatē z actionem. verbi grā: cū rō dicit: omne

ꝓhibitū lege dei est vitandū.hec est ratio supior.cū autē rō dicit:Oē malū est vitandū:qꝛ damnosū.hec est rō inferior.vñ rō inferior est que ad inferiora cōuertit.ꝛ hoc duob⁹modis.vel cōspiciēda ꝑ cōtemplationē: vel dispo nenda ꝑ actionē. Uel aliť:cū qs ꝑ iudiciū rōnis delibe rat ꝛ de agendis ex hoc ꝙ aliqͩ deo est acceptū vel diña lege ꝓceptū:tūc tale iudiciū rōnis attribuiť rōni supiori Cū aūt aliqs ꝑ iudiciū rōnis cōsiderat de agēdis ꝑ cau sas inferiores:vt puta furtū vel adulteriū vel aliqͩ inho nestū nō est faciendū.cōsiderādo actus turpitudinē: rō nis dignitatē:offensam boīuz. ꝛ quantū malū vel pecca tum sit damnosū ꝛ inhonestū tunc tale iudiciū attribuiť rōni inferiori. Hec.b.Tho.ꝑma pte sūme.q.lxxix.arti.ix in cor.q.ꝛ in qōnib⁹dispu.de veri.q.xv.de rōne:arti.ij.ꝛ in an cor.q. ¶ Qꝫ habit⁹cui supior rō attribuiť ē sapientia ꝛ sciētie attribuiť inferior. CA.II.

Ecūdo ꝑncipaliť circa rōnē supiorē ꝛ inferiorē cōsiderare debem⁹ ꝑncipiū vel habitū cui attri buiť.nā ꝑncipiū vel habitus cui rō supior attri buiť est sapiētia.ꝑncipiū vō vel habit⁹cui rō inferior at tribuiť est sciā.his aūt duob⁹.s.sapiētie ꝛ scie directe op ponunť stulticia ꝛ ignorātia.stulticia quidē opponiť sa pientie:ignorātia vō directe opponiť scie.Oīa aūt pecca ta alia indirecte his duob⁹habitib⁹.s.sapientie ꝛ scie op ponunť: inq̄tū regimen sapientie ꝛ scie qͦ in quolibet oꝑe requiriť deprauať:rōne cui⁹oīs malus stult⁹ diciť ꝛ ignorās. Hec.b.Tho. ꝑma pte sūme.q.lxxix.arti.ix.in cor.q.in fine.ꝛ in qōnib⁹dispu.de veri.q.xv.de rōe:arti. iij.in so.iij.arg. Re.ꝛ pone hic dr̃iam inť sapientiā ꝛ sciāz vt.ē an ignorantia vel stulticia sit pctm̄:infra Stulticia. ¶ Qꝫ in rōne supiori ꝛ inferiori pōt esse pctm̄. CA.III.

Ertio ꝑncipaliť circa rōnē supiorē ꝛ inferiorem cōsiderare debem⁹ vitiū vel pctm̄ quo inficiuť. Nā ꝛ in rōne supiori pōt esse pctm̄.qͦ tali rōne ꝓbo:Peccatū cuiuslibet potentie cōsistit in actu ei⁹.rō aūt duplicē actū hꝫ.s.cognitiuū ꝛ directiuū.Est enī rō co gnitiua:ꝛ directiua.Primo est cognitiua veri. Ubi no ta:ꝙ rō in cōi nūq̄ꝫ errat respectu veri. ꝛ siliť nūq̄ꝫ volū tas errat respectu appetit⁹boni i cōi:ꝛ nūq̄ꝫ est i eis pec catū:sꝫ in ꝑticulari sic. Nā defect⁹rōnis in cognoscendo verū causať ex trib⁹.s.ex omissiōe:electiōe:ꝛ passiōe. ꝑͦ ex omissione:puta qñ qs hꝫ circa verū ignorantiā vel er rorem ex eo ꝙ amittit scire vel cognoscere aliqͩ qͦ debꝫ ꝛ pōt scire:ꝛ tūc est peccatū ex defectu talis rōnis. 2ͦ de fectus cognitiōis veri causať ex electiōe.s.qñ qs affectat ꝛ eligit nō scire qͦ dꝫ ꝛ pōt:vt liberi⁹ ꝛ licenti⁹ peccet.Et talis defect⁹rōnis peccatū aggrauat. 3ͦ defect⁹rōnis cir ca cognitionē veri causať ex passiōe.Ubi nota ꝙ passio nō absorbet rōnē in vniuersali sꝫ in ꝑticulari.vñ qꝛ volū tas sequiť iudiciū rōnis.sicut rō peccat ex aliqua passio ne:iudicādo hoc esse bonū qͦ nō est bonū: ita voluntas peccat in eligēdo: qñ.s.volūtas ex defectu rōnis in ꝑticu lari:bonū aliqͦ eligit qͦ nō debet.verbi grā Accipianť ꝛ ꝓponanť tria:duo vl̃ia:ꝛ vnū ꝑticulare.Primū ē istud Nulla fornicatio est cōmittenda. in hoc iudiciū rōnis i vniuersali est ꝑfectū:eo ꝙ in vniuersali rō nūq̄ꝫ errat vel peccat. 2ͦ ꝓponať alia vl̃is hec.s.Oīs fornicatio est dele ctabilis. in hoc etiā est ꝑfectū iudiciū rōnis eo ꝙ nunq̄ꝫ errat. 3ͦ ex duab⁹ ꝓpositionib⁹ vniuersalib⁹ accipiať vna ꝓpositio ꝑticularis.s.hec:Accedere ad hāc mulierē ē for nicatio.Tūc enī si rō adeo fuerit fortis vt nec etiā in ꝑti culari passiōe vincať erit recta electio cōclusiōis.tūc enī ɔtinēs eligit istā conclusionē negatiuā ꝑticularē verā.s. fornicationē nō ɔmittere. Si aūt rō fuerit debilis adeo ꝙ in passiōe vincať:erit ꝑuersa electio cōclusionis:puta ꝙ incōtinēs eliget in fornicatiōe delectari:ꝛ sic ad hanc mulierē accedē:ꝛ ita erit pctm̄ in rōne.Hoc aūt ꝑ exem plū ꝓbat de ebrioso. Sicut enī ebriosus pōt ꝓferre ver ba sapie in cōi:que tñ intellectu in ꝑticulari nō capit: sic ille q̄ passionib⁹ est subdit⁹ vel ligat⁹:sꝫ in generali hēat verū iudiciū rōnis: nō tñ in ꝑticulari vt pꝫ. Scdͦ rō ē directiua interiorꝫ virtū vel passionū ꝛ exteriorꝫ mēbrorꝫ Et tūc qñ motus illicitos passionū nō reprimit rō: puta cū postq̄ꝫ deliberauit ꝑ rōnē ꝙ mot⁹ passionū insurgen tes sūt inordinati:ꝛ circa tales motus illicitos imorať ꝛ nō expellit:semꝑ peccat. Cui⁹ rō est:qꝛ hō huiusmōi pas sionib⁹ ꝛ inordinatis motib⁹ mēbrorꝫ exteriorꝫ ꝑ actū ꝓ priū rōnis ꝛ volūtatis pōt occurrere ꝛ obuiare.qͦ si nō facit peccat:eo ꝙ huiusmodi assentit:ꝛ ei placēt. Hec.b. Tho.ij.scrip.sen.di.xliiij. scdͦa pte de rōne: arti.iij.vtrū i rōne possit esse pctm̄ in cor.q.Et ꝑma scdͦe.q.lxxiiij.arti. v.in cor.q.ꝛ in so.j.argu.ꝛ ibidē arti.vj.in cor.q. ¶ Qꝫ in rōne supiori ꝛ inferiori aliqñ est peccatū mor tale:aliqñ veniale. CA.IIII.

Uarto circa rōnē supiorē ꝛ inferiorē considera re debem⁹ gradū vel reatū quo intenduť. Nā in vtraq̄ꝫ rōne.s. supiori ꝛ inferiori pōt esse pec catū aliqñ veniale aliqñ mortale. Primo dico ꝙ in ra tiōe supiori pōt esse pctm̄ hoc mōꝰ:Cū enī volūtas deor dinať ex falso iudicio vel ex falsa deliberatione rōnis ꝑ rōnes diñas: ex qua rōnis deordinatiōe ꝛ falsa delibera tione sequiť electio praua: tunc est pctm̄ in rōne supiori verbi grā vt si dicať sic:Oē ꝓhibitū lege dei est vitandū ex hac deliberatiōe rōnis heretic⁹ dicet.Oē iuramentūꝫ ꝓhibitū est a deo: ğ eliget ꝛ ꝑmittet se poti⁹ mori q̄ꝫ iu ret.ꝛ sic volūtas ei⁹ deordinať ꝑ falsū ꝛ inordinatū iudi ciū rōnis supioris. Scdͦ dico in rōne inferiori pōt eē pctm̄ hoc mō.Cū enī volūtas deordinať ex falso iudicio vel ex falsa deliberatiōe.rōne ꝑpaliū vel creaturarꝫ.tūc di ciť esse pctm̄ in rōne inferiori.verbi grā:Si qs post rōis deliberationē iudicet vel dicat ꝙ oīs delectatio est ꝓse quenda.ꝛ subdit: Fornicatio est delectabilis:ğ est ꝓse quēda:tūc est pctm̄ in rōne inferiori: eo ꝙ volūtas ex ꝑ uerso iudicio rōnis circa ꝑpalia deordinať ꝛ ad peccan dū inclinať. Tertio dico ꝙ in rōne supiori ꝛ inferiori hꝫ esse qñq̄ꝫ pctm̄ mortale qñq̄ꝫ veniale. Ubi nota ꝙ rō duplicē actū habet.s.subitū:ꝛ deliberatū. Primo enī rō hꝫ actū subitū.verbi grā:Cū enī aliqs apprehēdit subito esse aliqͩ tanq̄ꝫ ipossibile:puta deū esse trinū ꝛ vnū: tūc si anq̄ꝫ rō aduertat hoc esse contra mandatū dei: ꝛ dicat deū nō esse trinū ꝛ vnum:nō est peccatū mortale sed ve niale; qꝛ est ex subreptiōe mentis ante iudicium rōnis. Secūdo ratio haber actum deliberatūꝫ.vt verbi gratia. postq̄ꝫ aliquis post deliberationē rationis ꝑcepit aliqͩ puta cū ꝑpendit ꝛ ꝑcepit ꝑ ꝓceptū dei ꝙ deus est trin⁹ ꝛ vn⁹.si discernendo discedit ab hoc ꝓcepto efficiť pctm̄ mortale. Scdͦ ꝙ in rōne supiori pōt esse pctm̄ qñq̄ꝫ veniale.qñq̄ꝫ mortale sic pōt ostēdi: Rō enī supior ideo peccat:quia nō facit sm̄ legem dei:īmo ab ipsa deuiat ꝛ deflectiť tribus modis.ꝑmo qꝛ facit preter eā.secūdo qꝛ facit contra legem dei indeliberate.tertio qꝛ facit contra legem dei deliberate.ꝑͦ enim ratio supior recedit a lege dei nō faciens contra eā sed preter eā.verbi gratia:Cum enī facit aliquid qs quod nō est sm̄ legem dei: ꝛ si sciret ꝙ esset contra legem dei nullo modo faceret:talis venia liter peccat. 2ͦ modo aliquis recedit a lege dei indelibe rate.ꝛ hoc est etiam peccatū veniale: eo ꝙ peccatū mor tale nō perficiť nisi post actum deliberationis.peccatūꝫ autē indeliberate factum ex subreptione mentis ꝓcedit. 3ͦ recedit aliquis a lege dei faciens contra legeꝫ dei de liberate. ꝛ tale est peccatum mortale: qͦ contingit duo bus modis.Uno mō cuꝫ aliqs deliberate facit illud qͦ

ex suo genere est pctm̄ mortale. Alio mō cū q̄s faciēs qđ ex suo genere est veniale: nihilomin⁹ esset parat⁹ facere si pcepto esset ꝓhibitū. tūc enī nō solū tale facere ē mortale sȝ etiā cōsensus in tale est peccatū mortale. Tertio dico ꝙ in rōne inferiori qñqȝ est pctm̄ veniale: qñqȝ est mortale. qđ pȝ: q2 cū rō inferior circa inferiora nō habebat nisi actū deliberatū: cū q̄s cōsentit in id qđ est veniale ex genere: puta in verbū ociosū vel mendaciū iocosū est pctm̄ veniale. cū aūt rō inferior consentit in id qđ ex suo genere est mortale erit pctm̄ mortale. Dec. b. Tho. ii. scrip. sen. di. xxiiii. arti. iii. in cor. q. in fine. ⁊ ibidē arti. v. in cor. q. ⁊ in so. i. argu. ⁊ in q̄stionib⁹ dispu. de veri. q. xv. de rōne: arti. v. vtrū i rōne supiori possit esse pctm̄ veniale aut mortale: in cor. q. ⁊ in so. iii. argu. Re. infra Syndersis pmo ca. de rōne quō tria facit.

¶ Q; rōnis ligatio causaƭ ex quinqȝ. CA. I.

# Rationis ligatio.

Nota ꝙ ligatio rōnis causaƭ ex quinqȝ: pmo ex natiuitate: scđo ex infirmitate. tertio ex dormitiōe: quarto ex pturbatiōe vl' stupore: q̄nto ex ebrietate. Primo efficiƭ vel causaƭ ligatio rōnis ex natiuitate. Quidā enī sūt qui ex natiuitate amentes fuerūt: ⁊ post: tota vita eoꝝ nunq̄ habuerūt lucida interualla: vt dicit btūs Tho. iiii. sen. di. iiii. i tracta. de suscipiētib⁹ baptismū: arti. iii. q. iii. i cor. q.

De quib⁹ nota q̄ttuor. Primū ꝙ tales q̄ semp fuerunt amētes quicq̄d opanƭ boni vel mali nō deputaƭ eis ad meritū vel demeritū. Cui⁹ rō est: q2 sicut nō sūt cōpotes rōnis: sic nec vsum hñt ꝓprie volūtatis: ac ꝓ hoc nec iudicium libertatis: vt dicit Berñ. in li. de libero arbitrio. Secundū est ꝙ tales cōicare nō pñt. Cui⁹ rō est: q2 cum tales ꝑ defectū rōnis: fidē: discretionē: ⁊ deuotionē non habeāt que maxime requirunƭ ad eucharistie sumptionē: iō talib⁹ nō est conferendū eucharistie sacrm̄: vt dicit btūs Tho. iii. pte sūme. q. lxxx. arti. ix. in cor. q. Tertiū est ꝙ lȝ tales cōicare nō pñt: vt pȝ: tn̄ si baptizati decedāt saluanƭ. Cui⁹ rō est: q2 idē videƭ eē iudiciū de talib⁹ ⁊ pueris sȝ pueri in quib⁹ nō est iudiciū rōnis si sūt baptizati cū decedāt statim ad celos euolant. ḡ sīliter ⁊ amētes vt dicit. b. Tho. iiii. scrip. sen. di. iiii. vbi. s̄. arti. iii. q. ii. Nota tn̄ ibidē ꝙ lȝ puulus cū baptizaƭ recipiat sacramentū ⁊ rem sacramēti: tn̄ plus valet adulto fides ꝓpris q̄ȝ fides aliena. q. ii in so. iii. argu. Quartū est ꝙ puer q̄ nasciƭ in deserto vbi nō pōt haberi aqua nec ꝑ consequēs baptismo fluminis baptizari: i fide parentū saluari nō pōt. qđ dupliciē ꝓbo. s. autoritate: ⁊ rōne. p̄⁹ autoritate Joh. iii. vbi sic diciƭ: Nisi q̄s renat⁹ fuerit ex aqua ⁊ spū scō non pōt intrare regnū dei. sȝ ve supponiƭ talis modo aliquo nō est baptizat⁹: ḡ ⁊c. 2⁹ ꝓbo hoc idē rōne sic: Null⁹ pōt a pctō liberari: nec ꝑ consequens saluari nisi incorporeƭ xp̄o q̄ est p̄ncipiū purgatiōis ⁊ saluatōis: sicut membrū cōiungiƭ capiti. sȝ paruul⁹ in deserto sine baptismo decedens nō incorporaƭ xp̄o qđ pȝ tripliciē. p̄⁹ q2 talis nō baptizaƭ baptismo sanguīs. 2⁹ nō baptizaƭ baptismo flāminis: tū q2 in pueris nōdum vsum rōnis hñtib⁹ nōdū pōt esse mot⁹ fidei ⁊ dilectiōis: tū q2 baptism⁹ sanguīs ⁊ flāminis nō sufficiūt nisi cū voto ⁊ ꝓposito suscipiendi baptismū flumīs. 3⁹ q2 talis nō baptizaƭ baptismo flumīs: ḡ sic: Ille saluari nō pōt in quo nō est causa salutis. sȝ in puero q̄ in deserto sine baptismo moriƭ nō est cā salutis nō enī saluari pōt ꝑ ꝓpriū arbitriū: tū q2 tale deficit ꝓpē rōnis defectū: tū q2 tale non sufficit solū ad merendū: tū q2 saluari nō pōt in fide parentū: tū q2 talis caret baptismo q̄ est cā nostre salutis: vt dicit. b. Tho. xi. qđlibeto. q. iii. arti. i. Et. iiii. scrip. sen. di. iiii. de suscipiētib⁹ baptismū: arti. iii. q. ii. in solu. iii. argu.

¶ Q; rōnis ligatio causaƭ ex infirmitate tribus modis. CA. II.

Secundo p̄ncipaliƭ ligatio rōnis causaƭ ex infirmitate. Nā infirmitas corpalis qñqȝ īpedit intelligentiā: qñqȝ memoriā: qñqȝ iudiciū rōnis. Et hoc trib⁹ modis. p̄⁹ enī infirmitas corpis vt furia vel amentia vel huiusmōi īpedit iudiciū rōnis ſm oē tēpus ita ꝙ nūq̄ hȝ lucida interualla. Et tūc si infirmitas accidit nulla sua culpa p̄cedente tunc excusaƭ oīno: ita dicit Aug⁹ in li. de veteri testamēto: siue in libro de q̄stionib⁹ vete. testa. Cū aliquos scim⁹ subito demētes factos ferro: fusic: lapidib⁹: morsib⁹ multis nocuisse: captos autē industria ⁊ iudicib⁹ oblatos minime reos factos: eo ꝙ nō volūtate sȝ impellēte vi hec gesserūt ⁊ nesciētes. 2⁹ infirmitas īpedit iudiciū rōnis nō ſm oē tēpus. sȝ qñqȝ hȝ lucida interualla: ⁊ tūc si i illā infirmitatē incidit ex culpa sua nō excusaƭ imo grauī⁹ inculpaƭ. Si vō incidit in illā infirmitatē absqȝ oī culpa tūc penit⁹ excusaƭ: vt pȝ. s̄. imediate. 3⁹ qñ talis hȝ lucida interualla ⁊ est sue mētis cōpos: ⁊ apparet in eo deuono sacramēti eucharistie in articulo mortis: debet ei exhiberi hoc sacramentū. vñ ī cōsilio carthaginensi sic legiƭ: ⁊ in decretis habeƭ. xxvi. q. vi. Js q̄ in infirmitate pniam petit: si casu dū īuitatus ad eū sacerdos venit: oppressus infirmitate obmutuerit vel in frenesim cōuersus fuerit: dent testimoniū q̄ eū audiuerūt. ⁊ accipiat pniam. ⁊ si cōtinuo fuerit morit urus recōcilieƭ ꝑ manus īpositionē: ⁊ infundaƭ ori ei⁹ eucharistia: nisi forte timeaƭ pīculū vomit⁹ vl' expuitiōis. Dec btūs Tho. iii. pte sū. q. lxxx. arti. ix. in cor. q. in fi.

¶ Q; rōnis ligatio cōtingit ex dormitiōe. CA. III.

Tertio p̄ncipaliƭ rōnis ligatio causaƭ ex dormitione. nā quicq̄d cōtingit in somno siue sit pollutio siue aliq̄d tale: de se nullū pctm̄ ē: eo ꝙ ibidem ligatū est iudiciū rōnis ⁊ arbitriū volūtatis. tn̄ rōe cause illud qđ cōtingit in somno pōt esse pctm̄. nā si p̄cedentes cogitatiōes sūt cū cōcupiscētia ⁊ delectatiōe: tūc si assit cōsensus: erit pctm̄ mortale. si aūt nō erit peccatū veniale. Dec. b. Tho. in tertia pte sūme. q. lxxx. arti. vii. in cor. q.

¶ Q; rationis ligatio causaƭ ex pturbatione vel stupore. CA. IIII.

Quarto p̄ncipaliƭ ligatio rōnis causaƭ ex pturbatione vel stupore. Et talis fuit in loth: q in turbatus occasiōe viroꝝ: voluit flagitiū flagitio mutare: vt dicit glo. exponēdo filias cōmixtioni carnali: ne viri paterenƭ iniuriā. vñ dixit Geñ. xix. Nolite q̄so frēs mei nolite malū hoc facere. habeo duas filias q̄ nōdum cognouerūt virū: adducā eas ad vos ⁊ abutimini eis sicut vobis placuerit: dūmodo viris istis nihil mali faciatis: q̄ ingressi sūt sub vmbra culminis mei. Ad cui⁹ euidētiā nota tria. Primū est ꝙ in loth fuit duplex voluntas: vna rōnis vel deliberatiōis: q̄ voluit hospites ab īiuria liberare: ⁊ hec est cōmendanda ⁊ imitāda. alia fuit ex pturbatiōe ⁊ subreptiōe: q̄ filias crimini voluit exponere hec ē aliqualiƭ excusanda: nō tn̄ imitāda. Secūdū est ꝙ in loth fuit pturbatio ex sensualitate: nō aūt in rōne. consentit. n. actui quē turbata volūtas elegit: ⁊ iō pctm̄ fuit veniale nō mortale cū ex pturbatiōe fuerit: nō aūt ex deliberatiōe. fuit enī i eo subit⁹ mot⁹ ex pturbatiōe sensualitatis. Alij tn̄ dicūt ꝙ mortaliƭ peccauerit. Tertiū est: ꝙ factū loth nūq̄ est in exemplū trahendū neqȝ ab aliquo imitandū: qđ tripliciter ꝓbo. s. auctē. rōne: similitudine. p̄⁹ autoritate apl'i ad Ro. iii. qui dicit: ꝙ nō sunt faciēda mala vt eueniant bona. 2⁹ ꝓbo hoc idem ratione sic: Exponere filias ⁊ semper malum est ⁊ peccatum: ⁊ ideo nunq̄ licet. pati aūt iniuriā neqȝ malum est neqȝ peccatum. s. patientis. 3⁹ ꝓbo hoc idē similitudine. sicut enī se

liʒ de quibusdā virginib⁹: ita de loth. ſʒ btūs Aug⁹ pmo de ciui. dei arguit ꝛ dānat aliqs ſanctimoniales: q̄ ſe occiderūt ne corrūperent. ita etiā loth eſt arguendus. Ubi ſciendū ꝙ nulli mulieri licet ſeipſam occidere ne ab alio corrūpat. Cui⁹ rō eſt: qꝛ nō debet in ſe cōmittere crimen maximū: qḋ eſt ſuipſi⁹ occiſio vt vitet min⁹ crimen alienū. nō eni peccat mulier nec virginitatē amittit ſi cōſenſus nō aſſit vt Lucia dixit. Conſtat eni ꝙ min⁹ peccatū eſt fornicatio vel adulteriū q̄ʒ homicidiū ſuipſi⁹ qḋ eſt grauiſſimū: qꝛ ſibi nocet cui maximā dilectionē debet: vt dicit. b. Tho. ſcḋa ſcḋe. q. lxiiij. arti. v. in cor. q. Sed forte queres: an virgo licite poſſit occidere corrūpere ſe volentē. ꝛ tūc videō ꝙ de hoc eſt duplex opinio. Quidā eni diſtinguūt dicētes: ꝙ aut virgo pōt euadere ſine interfectione illi⁹: aut nō. ſi nō pōt euadere tūc aut timet ſibi de cōſenſu futuro dū erit in actu: aut nō. Si aūt timet ſibi pbabilit̄: qꝛ nimis eſt difficile eſſe in actu illo ꝛ nō cōſentire: dicūt ꝙ licite pōt eū occidere vt euadat: qꝛ aiam ſuā debet pferre tam aīe q̄ʒ corpi pximi. Si aūt nō timet de cōſenſu futuro: ſʒ cōſtans eſt in corde ſuo ſicut multe ſancte virgines fuerūt: tūc modis oībus debet reſiſtere: nō tñ mortē corpalē infligere: qꝛ cū ille ſit in pctō mortali q̄diu hʒ talē voluntatē: conſtat ꝙ pderet corp⁹ ꝛ aiam ꝛ ſic videret occaſio dānatiōis illi⁹ ꝛ facere contra ordinem charitatis ſine vtilitate ſua: qꝛ licet corrūperet carne: haberet tñ mentis integritatē. vñ nō pprie corrupta reputaret. Sicut eni dicit Iſidorus. ꝛ habet. xxxij. q. v. Nō pōt corpus corrūpi: niſi pri⁹ aīm⁹ fuerit corruptus. vel nihil pdit qḋ eſt de eſſentia virginitatis: imo qḋ pl⁹ eſt: multū meret de premio eſſentiali: ſicut dicebat Lucia. Caſtitas mihi duplicat ad coronā. Alij vō dicūt: ꝙ licet ſit in dubio de cōſenſu: nō tñ debet eū occidere: qꝛ nō ſūt facienda maiora mala vt eueniāt minora bona. ſicut pʒ. ſ. vñ ppter timorē de cōſenſu futuro nō debet aliū occidere: qꝛ ſm aplm pme ad corinth. x. Fidelis deus q̄ nō patiat vos tētare ſupra id qḋ poteſtis: ꝛc.

¶ Q̄ꝛ rationis ligatio pueniт ex ebrietate. Ubi nota de ebrietate Loth. CA. V.

Quinto pncipalit̄ ligatio rōnis puenit ex ebrietate: ſicut Loth ex ebrietate iacuit cū filiab⁹ ſuis. Ad cui⁹ euidentiā nota hic q̄ttuor. Primū ē: ꝙ noe nō peccauit: qꝛ fuit inebriat⁹. Cui⁹ rō eſt: qꝛ ebrietas noe fuit ex ignorantia virtutis vini. vñ Alan⁹ in glo. Noe forte inebriat⁹ eſt: qꝛ forte neſciebat vino poſſe inebriari. nec eni añ diluuiū legunt hoīes vino vſi. Iō de Noe dicit̄ ſpecialit̄ ꝙ plantauit vineā. Geñ. ix. Loth vō peccauit ex ebrietate iacēs cū filiab⁹: qꝛ nō adhibuit diligentiā quā debuit. Cū eni eſſet ſenex vt dicit lrā: virtutem vini īmoderate ſūpti ſciuit: ꝛ iō nō pōt ex iſta ignorantia excuſari ſicut Noe. Preterea ꝛ ſi ignoraret eū inebriauit: tñ ſciēt bibit ꝛ īmoderate: ꝛ iō ſicut Strabo dicit ꝛ habet in glo. Loth inexcuſabilis eſt. ꝛ habet ī glo. qꝛ inebriat⁹ eſt: ꝛ fuit peccatū cauſa peti. Secundū ē ꝙ ebrietas accidit ex duplici cauſa. p° eni accidit ebrietas ex ignorātia virtutis vini: ꝛ infirmitate potantis. ꝛ talis ebrietas eſt pena ꝛ nō culpa: qꝛ inuolūtaria ē: ꝛ hoc fuit in noe. 2° ebrietas accidit ex excedēti ꝛ libidinoſa potatione. ꝛ talis eſt pena ꝛ culpa ꝛ frequēter cauſa culpe ſicut fuit in loth. Tertiū eſt ꝙ ſicut dicit phs. ij. ethi. Ebrius duplices maledictiones meret. qḋ verbū duob⁹ modis pōt intelligi p° ebrius duplices maledictiōes meret: ppter duo peccata q̄ cōmittit. ſ. ebrietatē: ꝛ aliud petm̄ qḋ ſequit ex ebrietate. 2° modo pōt intelligi ſm ordinationē pitagorici legiſlatoris qui ſtatuit ebrios ſi pcuſſerint amplius puniēdos: nō reſpiciēs ad veniā quā ebrij magis debēt habere: ſʒ ad vtilitatē: qꝛ plures iniuriant ebrij q̄ʒ ſobrij. Hec. b. Tho. pma ſcḋe. q. lxxvj. art. iiij. in ſo. iiij. argu. p totū. Quartū eſt: ꝙ lʒ peccatū additū peccato faciat plura pctā: nō tñ facit ſemp maius petm: ſicut homicidiū eſt mai⁹ petm̄ a ſobrio hoīe factū: q̄ʒ ſi fiat ab ebrio q̄uis hec ſint duo pctā. ſ. homicidiū: ꝛ ebrietas: qꝛ ebrietas plus diminuit de rōne ſequētis peccati q̄ʒ ſit ſua grauitas: ibidē in ſolu. ij. argu. p totū. ¶ Q̄ꝛ q̄ttuor ſūt loca in quib⁹ recipiunt aīe a corpe ſepate. CA. I.

Receptacula animarū. Circa receptacula aiaꝝ cōſiderāda ſūt tria. ſ. pluralitas ꝯtinentiū: celeritas ptingentiū: equitas merentiū. Primo cōſideranda eſt pluralitas ꝯtinentiū. Nā q̄ttuor ſūt loca in quib⁹ recipiunt aīe a corpe ſepate. ſ. paradiſus: infernus: purgatoriū: ꝛ limbus. Rō aūt hui⁹ diuerſitatis eſt iſta: qꝛ aia q̄ttuor modis decedit a corpe. p° eni aia decedit ſine oī culpa: ſicut pʒ de pueris baptizatis ꝛ de martyrib⁹: ꝛ de viris pfectis q̄ edificauerūt aurū ꝛ argentū ꝛ lapides pcioſos. i. dei dilectionē ꝛ primi amorem ꝛ bonā opationē. ꝛ locus taliū eſt paradiſus i quo beatificant: eo ꝙ ibi eſt affluentia oīs boni. Re. ſ. Beatitudo 2° ſi aia decedit cū actuali culpa: tūc ei⁹ receptaculū eſt infern⁹ in quo dānat. nā in inferno eſt carētia gre ꝛ pena damni ꝛ pena ſenſus. Re. ſ. Penas inferni. 3° ſi decedit aia cū culpa veniali ꝛ pnia inſufficienti: tūc eius receptaculū eſt purgatoriū in quo purgat. nā in purgatorio nō eſt carentia gratie ſicut ī inferno. ſʒ eſt pena ſenſus ꝛ damni tpalis. 4° ſi aia decedit cū originali culpa: tūc eius receptaculū eſt limb⁹ in quo eſt carētia gratie ꝛ pena dām eternalis: ſʒ nō pena ſenſus. Hec petr⁹ de tharantaſia: ꝛ ſcūs Tho. iiij. ſcrip. ſen. di. xxj. Nota tñ hic tria. pmū eſt q̄lis ſit pena purgatorij. ſecundū eſt de dria limbi: purgatorij: ꝛ inferni. Primo ḡ nota ꝙ pena purgatorij eſt tranſitoria: maxima: voluntaria: expiatiua. p° pena purgatorij eſt tranſitoria: ꝛ in hoc differt ſpecialit̄ a pena inferni. Re. ſ. Penas inferni. 2° pena purgatorij eſt maxima. qḋ pbo triplici rōne. ſ. dilatiōis: pfectionis: cognitiōis. Primo rōne dilatiōis ſic: Quāto eni magis aliqd diligit ꝛ deſiderat tanto ei⁹ abſentia eſt moleſtior ſʒ qlibet bñ diſpoſit⁹ magis amat ꝛ magis deſiderat ſūmū bonū: qḋ in dei viſiōe conſiſtit. ḡ ei⁹ abſentia ꝛ dilatio ei⁹ pñtie eſt moleſtior. Scḋo rōe pfectiōis ſic: Quanto patiēs eſt nobili⁹ tanto paſſio magis affligit ipſū. cū ḡ aia ſit nobilior corpe. ſi in ipſā aliqḋ leſiuū agat: de neceſſitate oʒ ꝙ maxie affligat. Tertio rōne cognitiōis ſic: Ubi eſt maior cognitio ꝛ pceptio paſſiōis ibi dolor eſt maior. ſʒ aīa ē magi cognitiua ꝛ pceptiua doloris q̄ʒ corpus. Hec. b. T. iiij. ſcrip. ſen. di. xxj. arti. j. q. ij. in cor. q. ꝛ in ſo. ij. argu. 3° pena purgatorij eſt volūtaria. Ubi nota: ꝙ aliqd eſt voluntariū trib⁹ modis. p° abſolute: qꝛ ppter ſe q̄rit. ꝛ hoc mō pena purgatorij nō eſt volūtaria. Cui⁹ rō eſt talis: Nulli⁹ petit liberari a pena quā volūtarie ſuſtinet. ſʒ illi q̄ ſūt in purgatorio petūt liberari a pena purgatorij. ſicut pʒ p multa q̄ btūs Greg⁹ ī dialogo narrat: ḡ ꝛc. 2° aliqd eſt volūtariū cōditionalit̄. ſ. qꝛ p penā aliqḋ bonū acq̄rim⁹: vt ī ſatiſfactione pʒ. 3° aliqd eſt volūtariū: qꝛ lʒ p penā aliqd nō acq̄rim⁹ tñ ſine pena ad bonū nō poſſumus: ꝛ ſic pena purgatoria ē voluntaria. vñ eā ſupportat aīa exiſtēs ī purgatorio: qꝛ ſine ea nō pōt aīa ad gloriā puenire: vbi. ſ. imediate. di. xij. arti. j. q. iiij. in cor. q. p totū. 4° pena purgatorij ē expiatiua ꝛ pene ꝛ culpe. pmo ē expiatiua culpe venial. vñ. b. Greg⁹ dicit. iiij. dialogorū ꝙ qdā culpe leues ī futuro remittūt: qḋ itelligit de pctō veniali quod p ignem purgat. ſecundo pena purgatorij eſt expiatiua pene. Cui⁹ ratio eſt talis: Pena purgatorij

est grauior pena qualibet hui⁹ mūdi: ꝫ per penā satisfactoriaꝫ quā aliquis sustinet in hac vita expiat a debito pene: ergo multo magis a pena purgatorii ibidē arti.iiij .q.i.ꝛ.ij. Scđm ē ꝙ limb⁹ puerorꝫ differt a limbo sanctorū patrꝫ ꝛ ab inferno dānatorꝫ. p° differt a limbo scōrꝫ patrū q̄tū ad tria. s. q̄tū ad liberationē: expectationē: cognitionē. p° q̄tū ad liberationē: q: sanctis patrib⁹ debebat pena tēporalis. pueris autē mō in limbo existentib⁹ debet pena eternalis. vñ sicut infern⁹ ꝛ purgatoriū non sūt idē: eo ꝙ existētib⁹ in inferno debet pena eternalis. ita differūt limb⁹ scōrꝫ patrū ꝛ limb⁹ puerorꝫ. 2° differūt q̄tū ad expectationē: q: pueris sine baptismo decedētibus nō ē spes btē vite: q̄ patrib⁹ in limbo aderat. 3° differūt q̄tū ad cognitionē: q: sanctis patrib⁹ ꝛ lumē fidei ꝛ grē refulgebat: non aūt pueris: vbi supra di.xlv. arti.v.q.iij.argu.ꝯtra: ꝛ in cor.q. Quantū vero ad sitū ꝓbabiliter credit idē loc⁹ fuisse: nisi ꝙ requies btōꝝ erat in supiori pte q̄ꝫ limbo puerorꝫ: ita ꝙ p° erat limb⁹ scōrū patrū: scđo purgatoriū: tertio limb⁹ puerorꝫ: quarto infern⁹ ibidem.

Tertiūꝫ ē ꝙ aīe sepate ponūt in loco aliquo extra infernū q̄tuor rōnib⁹. s. rōne exercitij: vitij: exēpli: auxilij. p° rōne exercitij ꝛ sic: Aer caliginosus ē carcer demonū: in quo demones deputāt ad exercitiū nostrū. 2° rōne vitij ꝛ sic demonib⁹ ꝛ aīab⁹ dānatis deputat infern⁹ in quo recipiūt retributionē suorꝫ meritorꝫ. 3° rōne exēpli: ꝛ sic aīe puniūt qñqꝫ in locis in q̄b⁹ peccauerūt: vt dicit Grego. ad nr̄am instructionē: vt eaꝝ penas videntes retrahamur a culpis. Hec be. Tho.iiij.scri.sen. di.xlv.arti.iij.in so.iiij.argu.per totū. 4° rōe auxilij. Re. in legenda de cōmemoratiōe oiūꝫ defūctorꝫ. ¶ Qꝫ aīe stati post sepatiōnē cōsequāt gloriā vel penā. CA.II.

Scđo principaliter cōsiderāda ē celeritas pertingentiū. nam aīe statim post sepationē a corpe si impedimētū nō sit: hoc ē si nō habēt aliqđ purgabile. s. pctm̄ veniale: statim veniā vel p̄miū cōsequūt: ꝛ deducūt ad celū vel ad infernū. ꝛ cōtrariū ꝓ heresi est habēdū. Hec b. Tho.iiij.scri.sen.di.xlix.arti.v.q.ij. Qꝫ aūt aīe statim post sepationē a corpe recipiāt p̄miū vel penā ꝓbo tripliciṫ. s. rōne: silitudine: auctoritate. Primo ꝓbo rōne per locū a sufficienti diuisiōe sic: Nam si aīe statim post sepationē a corpe nō reddit premiū: hoc pōt esse ex trib⁹: vel q: aīa nō est capax: vel q: aīe p̄miuꝫ nō debet: vel q: statim nō debet. Primū nō pōt esse . s. q: aīa nō ē capax: cū enī aīa sit nature intellectualis est capax btē cognitiōis. Qꝫ aūt aīa sit capax visiōis diuine ꝓbo triplici rōne. s. pfectionis: affectiōis: assimulationis. p° rōne pfectionis sic: Intantū est vnūquodqꝫ perfectuꝫ inquantū p̄ncipiū suū attingit. ꝫ de⁹ est p̄ncipiū essendi aīe: ergo intantū aīa est pfecta inquantū cōiūgit deo qđ fit per visionē clarā. ergo ꝛc. 2° rōne affectiōis sic: Desideriū naturale frustrari nō pōt. ꝫ homini inest desideriuꝫ naturale cognoscendi deū: eo ꝙ ex cognitiōe effect⁹ hō naturaliter desiderat scire cām ꝛ p̄cipue primā q̄ ē deus ergo ꝛc. 3° rōne assimulationis. Nā dñs hoīes assimulat angelis dicēs Math.xxij. ꝙ hoīes erūt sicut angeli dei Et apoc. dr ꝙ eadē erat mensura hoīs ꝛ angeli. Sꝫ angeli beati vident deū facie ad faciē. ergo ꝛc. p̄ma parte sū. q.xij.arti.j.in cor.q. iuxta finē. ꝛ ꝯtra gēti.li.iij.ca.lvij. vñ p̄ma Joh.iij. dicit. Videbim⁹ eū sicuti ē. Scđm etiā nō pōt esse. s. ꝙ premiū nō debet. Cui⁹ ratio est: q: tota ratio meriti ꝛ demeriti fuit de aīa: q: corp⁹ non fuit nisi q̄si instrm̄: ergo ꝛc. Vel dicas sic: Meritū ꝛ demeritum nō cōpetit corpori nisi per aīam. Cui⁹ rō est: q: nihil hꝫ rōnē meriti vel demeriti nisi inq̄stū ē voluntariū. ꝫ voluntariū est ex pte mētis non corpis: ergo iā p̄miū q̄ꝫ pena nō cōuenit aīe ꝓpter corp⁹: ꝫ poti⁹ ab aīa deriuat ad corp⁹: ꝯtra genti. vbi supra. Tertiū etiā nō pōt esse. s. q: statim nō debet p̄miū aīe. Cui⁹ rō ē: q: de⁹ debet seruare qđ ipse seruādū p̄cepit: cū ipse iuste p̄cipiat: ꝫ deus p̄cepit vt mercedē mercēnario homo stati redderet. ita dicit Leui.xix. Nō morabūt opera siue op⁹ mercēnarij tui apud te vsqꝫ mane ꝛc. Scđo ꝓbo hoc idē silitudine sic: Illud qđ facit pōdus graue vel leue in corpore: illud facit meritū vel demeritū in mente. ꝫ corp⁹ suo pondere stati tēdit ad suū locū: g̃ aīa pōdere meriti vl' demeriti statim defert ad loca gloriosa vel penalia. Tertio ꝓbo hoc idē auctoritatib⁹: ꝛ p̄mo de bonis auctoritate. Luc.xxiij. vbi dñs in cruce pēdēs dixit latroni: Amē dico tibi hodie mecū eris in padiso. Qđ vbū Cryso. exponit duob⁹ modis. p° sic. Quidā aūt nō sic legūt: Amē dico tibi hodie. mecū eris in padiso. sed sic: Amen dico tibi hodie: mecuꝫ eris in paradiso. Sꝫ adhuc evidentiorē solutionē adiūgim⁹. nā medici dicūt cū vidēt aliquē desperatū: Iā mortu⁹ ē. sic ꝛ latro qm̄ nō ampli⁹ timebatur ei⁹ ingressus ad pditionē: dr padisū introisse. 2° sic: Attēde celeritatē a cruce in celos: a cōdēnatiōe in paradisū: vt noueris nō adeo beniuolentiā illi⁹ q̄ꝫ dñi clementiā totā fecisse. Scđo ꝓbo hoc idē de malis auctē: Luc.xvj. Mortu⁹ ē diues ꝛ sepult⁹ ē i inferno. Tertio ꝓbo h̄ idē de malis auctoritate Job.xxj. Ducūt in bonis dies suos ꝛ in puncto ad inferna descendūt. In qūb⁹ verbis tangit sex cōditiones impiorū. p° tangit assiduitatē in peccatis ibi: Ducunt. q.d. Non inducūt ab alijs ad peccādum: sed ipsi ex seipsis vitam suā ducūt. vel dicit: quia nō solum ad tempus ducūt. id est peccant ꝛ cessant: ꝫ in peccatis perseuerant. 2° tangit multiplicitatē eorꝫ in quibus peccant: ibi In bonis. s. diuitijs: honorib⁹: delitijs: quasi diceret: Non soluꝫ peccant dū sunt in aduersitate sed etiam cum sūt in ꝓsperitate: ꝛ etiā non solū peccant in vno bono: ꝫ in multis malis vtendo eis. 3° tangit ꝓprietatē ibi: Dies suos qui dies nocte sunt eorū. s. impiorum: quia nec deus nec sancti aliquid habēt ibi. 4° tangit velocitatē: ibi Et in puncto. quod exponit trib⁹ mōis Primo sic In puncto id est in indiuisibili vite termino. Tren.iiij. subuersa est sodoma in momento. 2° sic: In pūcto. i. in breui. Glo. Ois longitudo vite p̄ntis esse pūctus cognoscit: cuꝫ fine terminat: quicq̄d enī transire potuit subitū fuit. 3° sic: In pūcto. i. in morte subita. Greg⁹. pōt in pūcto hoc intelligi: ꝙ hi q̄ diu i iniq̄tate tolerati sūt subita morte rapiunt. Quinto tangit finē horribilē: ibi ad inferna. cū enī sit vnus infern⁹ pluraliṫ dicit ꝓpter diuersitatē penaꝝ: acerbitatē ꝛ eternitatem. Sexto tangit grauitatē: ibi. s. descendūt. s. pondere peccatorꝫ oppressi: Exo.xv. Descendūt in ꝓfundū quasi lapis. Quarto ꝓbo hoc idē autoritate btī Grego. Nā petro q̄renti: si nūc an resurrectionem corporꝫ in celo recipi valeāt aīe iustorꝫ: rn̄det btūs Greg⁹ dicens: ꝙ aīe pfectorū iustorū mox vt hui⁹ carnis claustra exeunt in celestib⁹ sedib⁹ recipiunt. qđ dupliṫ ꝓbat. p° autoritate dñi dicēns Math.xxiiij. Vbicūqꝫ fuerit corp⁹ ibi congregabunt ꝛ aquile: q: vbi redēptor noster est corpe: illuc ꝓculdubio cōgregant ꝛ colligunt aīe iustorꝫ. 2° ꝓbat hoc idē autoritate apl'i dicentis: Cupio dissolui ꝛ esse cū xp̄o. qđ verbū Greg⁹ exponit dicens: Quisq̄s enī in celo xp̄m esse non dubitat: nec aīam pauli esse in celo negat. iiij. li. dialogorꝫ ca.xxvj ꝛ b. Tho.iiij.scrip.sen.di.xlv.q.ij. an aīe post sepationē a corpe statim deducant ad celū vel ad infernū: ꝛ contra gentiles li.iiij.ca.xci.p totū. ¶ Nota septē valde vtilia circa aīam sepatā ꝛ ei⁹ receptaculū. CA.III.

Ad maiorē tn̄ euidentiaꝫ p̄dictorꝫ nota hic septē. Primū ē ꝙ post sepationē aīe a corpe quedā aīe statim deducunt ad celū: sicut sūt ille q̄ sunt

pfecte: quedā deducunt ad infernū: sicut sūt ille q̄ decedunt in peccō mortali. quedā vō nō statim premiū consequunt: sicut ille sūt que deducunt ad purgatoriū. qđ duplicit pbo. s. rōne. ꝛ similitudine. pº similitudie sic. Quia sicut corpꝰ grauitate ꝛ leuitate statim fert in locū suū nisi pbibeat: sic aie statim soluto carnis vinculo cō equūt premiū seu penā nisi aliqđ impediat: sicut petm̄ veniale impedit ꝯsecutionē premij. pp̄ter qđ oportet vt premiū differat: q̄ diu in purgatorio peccatū veniale purget. 2º pbo hoc idē autoritate beati Grego. dicētis. iiij. li. dialogoꝝ ca. xxv. Nā sūt quoꝝdā aie que a celesti regno quibusdā adhuc mansionibꝰ differunt: pp̄ter id q̄ de pfecta iusticia aliqđ minꝰ habuerūt. ꝛ subdit Perfectoꝝ aie mox vt huiꝰ carnis claustra exeūt in celestibꝰ sedibꝰ recipiunt: vt pꝫ ca. pcedenti. ꝛ iiij. sen. di. xlv. q. ij. Secundū est: q̄ spūs seu aīa nō habet esse in loco de necessitate: eo q̄ pprie sola corpa sūt in loco: sꝫ de cōgruitate sic: ita q̄ sicut nobiliori corpi debet nobilioꝛ locus: ita nobiliori spiritui. qđ pꝫ: qꝛ scriptura denūciat celū esse sedem dei. ꝛ iđ aie que sūt in pfecta pticipatiōe diuinitatis dicunt esse in celo. aie vō que sunt pͥuate dicunt esse in inferno vbi. s. imediate in cor. q. Tertiū est: q̄ aie spūaliter illuminate cōueniūt cum corpe luminoso: ꝛ iđ deputantur ibidē. aie vō obtenebrate p culpaꝫ deputant in locis tenebrosis: ibidē in so. ij. argu. Quartū est: q̄ locus cedit aīabus ad gaudiuꝫ vel suppliciū vel meroꝛē: nō q̄ locus corpalis aliqđ directe agat in aīam: sed ex hoc q̄ aīe cognoscūt se locis talibꝰ deputari: ibidem in solu. iij. argu. Quintū est: q̄ sancti vel aie beatoꝝ ante resurrectioneꝫ corpoꝝ hn̄t vnicā stolam: in resurrectiōe vō habebūt geminā. Cuiꝰ rō est: qꝛ sicut aie ante resurrectionē in celo sūt sine corpe. post resurrectionē vō cū corpe: ita nunc an resurrectionē beatitudo est in aīa: post resurrectionē vō in aīa ꝛ in corpe: ibidē in so. j. ꝛ ij. argu. Sextum est: q̄ gloria corpis nō est ita essentialis sicut gloria aie. vn̄ nō debuit tantū differri gloria aīe sicut gloria corpis: quia maius detrimentū esset sanctis si gloria aīe differret q̄ si differret gloria corpis: cū gloria aie sit magis essentialis vt pꝫ: ꝛ cū detrimentū glorie p amplius gaudiū recōpensari nō possit: ibideꝫ in so. iij. argu. Septimū est q̄ lꝫ aie post sepationē a corpe statim recipiūt seu premiuꝫ seu penā: nō tn̄ frustra fiet iudiciū: tū qꝛ lꝫ quilibet nunc de seipso sit certus: ibi tn̄ apparebit q̄ iuste etiā alij premient vel punient. Hec petrus de tharan. iiij. scrip. sen. di. xlv. arti. j. in cor. ij. argu. ❡ Quomodo boni deū videbūt ꝛ mali fine vltimo eternalit̄ pͥuabunt. CA. IIII.

Ertio pͥncipalit̄ cōsideranda est equitas merentiū ꝛ demerentiū. Nā boni in ppetuū deum videbunt. Re. s. Beatitudo ea. quā beati habebūt in patria eternitatē in gaudio. dānati vō p peccatuꝫ mortale ex diuina iusticia vltimo fine. s. deo eternalit̄ pͥuabunt. Re. s. Justicia diuina. ꝛ s. Penas dānatoꝝ. vel. s. Pena pcti mortalis. ❡ Quā q̄nq̃ in quolibet plato vel domino requirunt. CA. I.

## Ector siue prelatus.

Rectorem te posuerūt noli extolli: esto in illis quasi vnꝰ ex ipsis. curā illorū habe: ꝛ sic ꝯsidera: Eccl. xxxij. In his verbis tangunt quinq̃ que in quolibꝫ bono plato vel dn̄o requirunt. pͥmū est autoritas conferentis: ibi Rectorē te posuerūt. secundū est humilitas pͥsidentis: ibi Noli extolli. tertiū est benignitas vel affabilitas cōuersantis. ibi Esto in illis q̄si vnus ex ipsis. quartum est vtilitas pͥuidētis: ibi Noli extolli. vel gubernātis: ibi Curā illoꝝ habe. quintū est pspicacitas siue sagacitas attendētis: ibi Et hec considera. Primo tangit autoritas cōferentis: ibi Rectorem te posuerūt. In quo verbo tangunt tria. pͥmo autoritas potestatis cōferētis: ibi Rectorē. scđo idoneitas vel dignitas suscipiētis: ibi Te. tertio ptās dantis vel cōferentis: ibi Posuerunt. pº ponit ꝛ tangit autoritas potestatis: ibi Rectorē. nō destructorē: nō carnificē sꝫ tutorē. non tyrannū sꝫ dispensatorē: nō dn̄m sꝫ ministrū: nō mercēnariū sꝫ pastorē: pͥma petri vlti. Pascite qui in vobis est gregē dei: pͥuidētes nō coacte sꝫ spontanee f̄m deū: neq̃ turpis lucri grā sed volūtarie: neq̃ vt dn̄antes in cleris. 2º tangit idoneitas vel dignitas suscipiētis: ibi Te. nō tuas diuitias: nō tuā nobilitatē: nō tuā pgeniē: sꝫ te. i. tuā psonā. Deuter. xxvi. Hodie te elegit dn̄s deus tuus. Hodie tn̄ facto vno epō: tota parentela epat. vn̄ ꝛ nomē suū amittit tota pgenies ꝛ q̄ prius dicebat filius fabri vel petri vocat nepos epi. Vn̄ admirans ecclesia dicit Jsa. xlix. Quis genuit mihi istos: sterilis ꝛ nō pariens. 3º tangit potestas dantis vl̄ cōferentis: ibi posuerūt vt deponi posset vel vt cedat ad tempus. Uel posuerūt. i. elegerūt canonice nec receperūt simoniace instantē: nec datū coacte: nec ingerentē se inuerecūde. vn̄ ad Hebre. v. Nec quisq̃ sumit sibi honorē sꝫ qui vocat a deo tanq̃ aaron: Job. v. Ponit humiles in sublimi. Scđo pͥncipalit̄ tangit humilitas pͥsidentis: ibi Noli extolli. i. noli extra alios tolli. vel cōtra statum tuū tolli. Neq̃ dicit nō extollaris: sꝫ noli extolli. vt nō solū extollentiā exteriorē sꝫ etiā interiorē fugere doceat. Greg. Unusquisq̃ rector supbus totiens ad culpā apostasie dilabit quotiens pͥferri hominibus delectat. Et Bern. Quotiēs hoībus pͥesse desidero totiens deū meū pͥire cōtendo: ꝛ tūc vere nō sapio q̄ dei sunt. vn̄ aplus ad Ro. xj. cuilibet dn̄o vel plato dicit: Noli altū sapere sed time. Tertio pͥncipalit̄ tangit benignitas vel affabilitas cōuersantis: ibi Esto in illis q̄si vnus ex ipsis. q̄si diceret: Esto in illis nō supra illos in throno ptātis: nec extra illos in cameris pͥuatis dimittēdo cōmunitateꝫ: sꝫ in illis. i. intra illos vnitatē corde ꝛ corpe tenēdo in monasterio: dormitorio: refectorio: exēplo machabei: de quo dicit. ij. Mach. q̄ ipse priꝰ armis sūptis alios adhortatus est simul secū piculū subire ꝛ ferre auxiliuꝫ fratribus suis. Esto ergo in illis q̄si vnus ex ipsis: ita vestitꝰ: ita pͥcuratus. ne improperet tibi illud zacharie. xj. O pastor ꝛ idolū derelinquēs gregē. s. cōmunitatē nō tenēdo curā tuipsiꝰ habēdo ꝛ nō alioꝝ. Hoc est cōtra abbates ꝛ priores comedētes in cameris derelinquētes gregē: Joh. x. Mercēnarius fugit: qꝛ mercēnarius est. Quarto pͥncipalit̄ tangit vtilitas pͥuidētis vel gubernātis: ibi Curam illoꝝ habe. q̄si diceret: Curā habe non tn̄ possessionū multiplicādaꝝ: nec tn̄ tuipsiꝰ. sꝫ illoꝝ verbo ꝛ exemplo instruēdo: dissolutos corrigēdo: infirmis cōpatiendo necessaria pͥuidēdo. mores vniuscuiusq̃ cōsiderādo vn̄ Actuū. xx. Attendite vobis ꝛ vniuerso gregi. In quo scūs spūs posuit vos epōs regere ecclesiā dei. Ubi nota q̄ prius dicit Attendite vobis. deinde vniuerso gregi ad ostendendū q̄ qui seipsū curare nescit: quō habebit curā subditoꝝ: vn̄ prima ad thimo. iij. Si q̄s domui sue pͥesse nescit: quō ecclesie dei diligentiā habebit: Bern. Rectus ordo requirit vt priꝰ pͥpriaꝫ deinde alienas studeas curare ꝯsciās: pͥuer. xxvij. Diligenter agnosce vultū pecoris tui: tuosq̃ greges cōsidera. Quinto pͥncipalit̄ tangit pspicacitas vel sagacitas attendētis: ibi Et sic cōsidera q̄si diceret: Tu plate curā gerendo de subditis: cōsidera spāliter tria. pº xp̄i affectionē ad ipsos q̄ p eis sanguinē suū fudit. ꝛ iđ de singulis a te exiget rōnē: Hiere. xxxiij. Adhuc transibūt greges ad manus numerātis ait dn̄s. 2º considera tui cōditionē: ꝛ tui gregis infirmitatē.

vt compati scias. Galla. vj. Cōsiderans teipsū ne ⁊ tu tēteris. Tertio cōsidera demoniū astutias: hereticoꝝ versutias: hostiū insidias cōtra te ⁊ gregē tuum qualis possit euadere: Actuū. xx. Attendite vobis ⁊ vniuerso gregi.

¶ Quid sit relaxatio pene: ⁊ quomō dupliciter potest sumi. CA. I.

Relaxatio. Circa relaxationē cōsiderare debemꝰ quattuor. s. quid sit realiter. a quo sit causaliter: q̄re sit rōnabiliter. vbi sit localiter vel aliter. Primo circa relaxationē cōsiderare debemus q̄d sit realiter. Ubi nota ꝙ relaxatio pene dupliciter pōt sumi. Primo. s. pōt sumi ꝓprie. ⁊ ita relaxatio sic diffinit᷑: Relaxatio est iniūcte penitētie ex virtute clauiū diminutio iniūcta penitentia eiusdē generis. Scd̄o relaxatio pōt sumi cōmuniter ⁊ ita diffinit᷑: Relaxatio ē diminutio penitētie iniūcta penitētia eiusdē generis: siue virtute clauiū: siue nō. In qua diffinitiōe tāgit vel ponit tria que relaxationi penitētie cōueniūt. p° enī dicit ꝙ relaxatio ē diminutio iniūcte penitētie: eo ꝙ relaxatio ꝓprie nō ē cōmutatio siue successio penitētie sȝ mitigatio vel diminutio penitētie: vt vbi grā: sicut q̄n cōcedit᷑ alicui ꝙ ꝓ ieiunio sibi iniūcto pascat pauperē: ecce mitigatio vel diminutio penitētie. vel q̄n alicui est iniūctū ieiuniū oīum sextarū feriaꝝ. ⁊ cōtingit diē natalem eē in sexta feria. ⁊ cōcedit᷑ in die illa comedere sicut in aliis diebꝰ. tūc detrahit᷑ de sūma penitētie. 2° dicit penā eiusdē generis: vt q̄n pena eternalis relaxat᷑ ⁊ pena tpalis imponit᷑. 3° dicit. Uirtute clauiū: ⁊ per hoc excludit᷑ cōmutatio pene eterne in penam purgatoriā: que solū ē ex dei misericordia: ⁊ nō virtute clauiū. Dec alex. iiij. parte. q. de relaxatiōe penitētie: arti. cxxi. Quid ē relaxatio penitētie s̄m rem: in cor. so. ⁊ in so. argu. vbi. s. Ubi nota ꝙ triplex ē cōmutatio pene: ⁊ sic misericordia ⁊ iusticia cōcurrūt simul: ⁊ in qualibȝ est cōmutatio maioris pene in minorē: ⁊ sic mitigatio vel diminutio pene. p° enī pena eterna mutat᷑ in tpalem in remissione culpe q̄ fit in cordis cōtritione. 2° pena tēporalis ⁊ supra vires mutat᷑ in temporalē que viribꝰ cōpetit penitētis in sacerdotis absolutiōe. 3° pene ad quā penitēs absolutꝰ tenet᷑. iudicio ecclesie mutat᷑ in minorē in relaxatione. ⁊ ꝓ illo thesaurꝰ ecclesie satisfacit. s. meritū passionis xp̄i ⁊ scōꝝ: qd̄ fuit tantū ꝙ sufficeret ad infinite pene solutionē. vñ sancti multo plus de passionibꝰ sustinuerūt q̄ pctā coꝝ merent᷑: ⁊ ideo magna ē abūdantia xp̄i ⁊ sanctoꝝ in ecclesia. ⁊ iste ē thesaurꝰ ecclesie q̄ oībus in charitate existentibꝰ est cōmunis. Dec alex. vbi. s. arti. xxix. vtrū sit relaxatio pene debite pctō. in cor. so. Et dñs Ambaldus roma. ordi. predica. iiij. scri. sen. di. xx. ar. ij. vtrū indulgentie valeāt ad pene remissionē in cor. solu. Re. in scd̄o volumine supra. indulgētis ca. i. per totū. vñ Ezech. iiij. dr̄ sub figura: Diē ꝓ anno. Diē inquit pro anno dedi tibi. hoc ē verbū satis notabile. ⁊ exponit᷑ tribus mōis. p° sic: Dñs vel papa vel ep̄us vel sacerdos virtute dñi dat diē pro anno. i. longam penā in breuē cōmutat: q2 penā eternā cōmutat in tpalē virtute cōtritōis. 2° exponit᷑ sic: Diē pro anno. i. longā penā in purgatorio sustinēdo gratā: paruā ⁊ breuē recipit in hoc mūdo. Geminat aūt ⁊ reduplicat hoc verbū dicēs. diē ꝓ anno: diē inquā ꝓ anno dedi tibi: vt citius ⁊ libentiꝰ ad satisfactionē penitētie inducamur ⁊ animemur. 3° exponit᷑ sic: Diē ꝓ anno dedi tibi. i. penitētia que longa ⁊ onerosa videt᷑ eē murmurāti: breuē ⁊ facilē dedi tibi vt amāti. q. d. qd̄ est annus ⁊ longū murmuranti. s. peccatori est dies. i. breue ⁊ facile ⁊ delectabile amanti vt viro iusto: Qui enī ē iustus ⁊ sanctꝰ oīa cū gaudio sustinet. Dec albertꝰ de pulta frater pisanꝰ ordi. pdica. sup allegato verbo. Diem pro anno Ezech. iiij.

¶ Quis pōt relaxationes ⁊ indulgentias facere. CA. II.

Secūdo pncipaliter circa relaxationē cōsiderare debemꝰ a quo sit causaliter. i. q̄s pōt relaxatiōes ⁊ indulgētias facere. Et q̄tū ad hoc rñdeo ⁊ dico: ꝙ solus papa pncipaliter ⁊ ꝓpria auctoritate pōt relaxationes facere. Archiep̄i aūt ⁊ ep̄i possūt inq̄tū est eis cōcessum a papa: vt pȝ in secūdo volumine supra indulgētias ca. iij. per totū. Sȝ contra arguit᷑ dupliciter. Primo ꝙ sacerdos posset relaxatiōes penitētie facere. qd̄ tali rōne ostendo qui pōt qd̄ maius ē pōt ⁊ qd̄ minꝰ est sȝ sacerdos pōt qd̄ maius ē: qd̄ patȝ q2 cōmutat penam purgatoriā in tēporalē: ergo qd̄ est minꝰ potest facere. s. penā tēporalē relaxare ꝓ tēporali. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ cōmutatio pene tēporalis in tēporalē est maior q̄ cōmutatio pene purgatorij in tēporalē. Distinguendū tn̄ est de maiori: q2 maiꝰ vel dicit excessū quātitatis: vel dic̄ excessum ptātis vel auctoritatis. p° enī inquātū maiꝰ dicit excessū quātitatis ⁊ vtilitatis tūc maiꝰ est cōmutare penā purgatoriā in tēporalē q̄ tpalē in tpalē. Cuiꝰ ratio ē: q2 cōmutatio pene purgatorie in tēporalē ē actus maioris necessitatis: vtilitatis: ⁊ iusticie. 2° vero si maius dicit excessum ptātis vel auctoritatis: tūc maiꝰ est cōmutare penā tpalē in tpalē q̄ purgatoriā in tpalē. Relaxationes aūt facere ⁊ indulgētias dare est actus plenioris ptātis.

Scd̄o ↄtra hoc argues sic: Bona spūalia sunt maioris cōicationis q̄ bona tpalia. s̄ cū q̄libet libere cōditionis possit suis bonis tpalibꝰ alleuiare indigentē: similiter imo magis videt᷑ eē de cōicatiōe bonoꝝ spūaliū: ⁊ sic q̄libȝ hō etiā nō sacerdos pōt bona sua cōicare ⁊ sic penā relaxare. Rñdeo duobꝰ mōis. p° ꝙ relaxatio plus dicit q̄ cōicatio: qd̄ pȝ: q2 relaxatio dicit q̄sdā auctoritatē rōne cuiꝰ pōt indulgētia dari ⁊ relaxatio fieri: ⁊ io q̄uis quilibet hñs charitatē possit bona sua cōicare nō tn̄ potest oēm penā relaxare. 2° mō rñdeo ⁊ dico ꝙ differt cōmunicatio a relaxatione: q2 relaxatio fit de p̄teritis malis vel penis per merita xp̄i ⁊ scōꝝ ⁊ ecclesie q̄ p̄cesserunt cōicatio aūt nō respicit bonū p̄teritū solū: sȝ etiā futuꝝ: ⁊ ideo q̄uis aliq̄s possit dare alicui bonū qd̄ nō dū datū est determinatū sicut vnā missam alicui mortuo: tamen si dedit nō pōt illā sua auctoritate cōmutare. Et hinc est ꝙ qui recipit relaxatiōes ꝓ se nō pōt alteri dare: quia si ecclesia soluit alicuiꝰ debitū apud deū: nō ꝓpter h̄ dedit ptātē ꝙ ipse solueret ꝓ alio: ⁊ si dimisit isti debitū nō ꝓpter hoc pōt iste dimittere alij qd̄ deo debet᷑. Nec valet istud argumētū de cōicatiōe tpaliū. s. q̄cūq; est libere cōditionis ⁊ libere possidet: libere pōt alteri dare. qui aūt seruꝰ est nō pōt sine auctoritate dñi. Oīa aūt nostra sunt xp̄i: ⁊ oēs mēbra spūalia ⁊ nos sumꝰ eius serui: ⁊ ideo non possumꝰ illā in alterū trāsferre vel alteri dare: nisi auctoritas sit data a xp̄o. Dec alex. iiij. parte sūme. q. de relaxatione: arti. cxcij. a quo pōt fieri relaxatio in cor. solu. ⁊ in so. ij. argu. Qualiter aūt ista differunt inter se. s. bona sua alicui cōicare: ꝓ alio satisfacere: penā remittere indulgētias dare vel facere. Re. in. ij. volumine supra indulgentias. ca. iiij. in fine.

¶ Pro quo relaxatio fit ⁊ ꝙ non pro temporali bono specialiter. CA. III.

Tertio pncipaliter circa indulgētias cōsiderare debemꝰ quare vel ꝓ quo bono relaxatio vel indulgētia sit rōnabiliter. Et q̄tū ad hoc rñdeo ⁊ dico: ꝙ relaxatiōes vel indulgētie nō fiūt ꝓ bonis tpalibus pncipaliter: q2 nō dat᷑ spūale ꝓ tpali pncipaliter: eo ꝙ tūc eēt simonia: sȝ dāt᷑ ꝓ tpalibꝰ ordinatis ad spūalia tāq̄ ad finē: vt vbi grā. Sicut enī thesaurꝰ terreni regis

solet alicui cōicari duplici rōne. vel ꝓpter ostendendam gloriā ⁊ magnificēciā regis: vt habet̄ de assuero Hester pmo. vel ꝓpter indigentiā ciuitatis vel cōitatis: vtpote qñ thesaur⁹ cōicat̄ ⁊ stipendia dant̄ militib⁹ vt exponāt se pugne ꝓ defensione cōitatis. Sic thesaur⁹ spūalis ecclesie dat̄ ab eo qui hȝ illū. vel ex ꝓpria auctē vt a papa: vel ex ei⁹ cōmissiōe vt ab archiepō vl' epō dispensat̄ duplici rōne. Prima ē ꝓpter honorē ⁊ laudē dei. q̄ in relaxationib⁹ vel indulgētiis manifestat̄. Scd̄a ē ꝓpter vtilitatē ecclesie que ē repssio inimicoꝝ: q̄ pacē ecclesie perturbant: ⁊ cōstructio ecclesiaꝝ ⁊ pontiū ⁊ succursus terre sancte. Silr̄ ꝓ pturis spūalib⁹ fiunt qñq; relaxatiōes ⁊ indulgētie: sicut q̄ciēq; orat ꝓ rege francie habet decem dies indulgētiaꝝ a papa Innocētio tertio. ⁊ silr̄ crucē pdicantib⁹ dat̄ qñq; eadē indulgentia q̄ dat̄ crucē accipientib⁹. s. indulgētia trāsmarina. Hec he. Tho. iiij. scri. sen. di. xx. arti. iij. q. iij vtrum ꝓ tpali subsidio possit fieri relaxatio vel indulgētia: in cor. so. ⁊ in so. argumētoꝝ. Et ei qui nō facit ꝓ quo indulgētia dat̄: non dat̄ relaxatio vel indulgētia. Sȝ cōtra: Ei qui non pōt opari ⁊ vult volūtas reputat̄ ꝓ facto. sȝ alīqñ fit indulgētia ꝓ elemosyna alīq̄ facienda: quā aliq̄s paup libēter faceret. ⁊ tñ facere nō pōt: ⁊ tñ libēter faceret si posset: ergo ei indulgētia valet:? Rñdeo ⁊ dico: q̄ remota cōditione vel cā remouet̄ ⁊ effect⁹: ergo si aliq̄s nō facit hoc ꝓ qua indulgentia dat̄ qd̄ est indulgētie cā: nō ɔsequit̄ indulgētiā. Ad argumētū aūt rñdeo ⁊ dico: q̄ illud intelligit̄ q̄tum ad pmiū essentiale: sȝ nō q̄tū ad aliqua pmia accidentalia: sicut est relaxatio .i. diminutio vel remissio pene vel alīqd h⁹ mōi. Hec. h. Tho. vbi supra arti. v. q. iij. vtrū ei q̄ non facit hoc ꝓ quo indulgētia dat̄ possit qñq; indulgētia dari: argu. contra: ⁊ in cor. q. ⁊ in solu. j. argumenti.

¶ Q; nō solū existentib⁹ in via sed etiā existentibus in purgatorio valent relaxationes. CA. IIII.

Quarto pncipaliter circa relaxationeȝ ɔsiderare debem⁹ vbi fiant relaxationes vtiliter. Et q̄tum ad hoc dico: q̄ nō solū existentib⁹ in ista via sȝ etiā existentib⁹ in purgatorio possūt fieri relaxationes vel indulgētie ⁊ valent eis Qd̄ tripliciter ꝓbo. rōne: distinctione: silitudine. Primo ꝓbo duplici rōne. Prima est talis: In cōtritione remittit̄ pena eterna ⁊ obligat̄ penitens ad penā purgatoriam: sȝ per relaxationē remittit̄ pars pene debite: ergo si penitēs ē debitor pene purgatorie. pars illius pene remittit̄ per relaxationē. Scd̄a rō ē talis: Charitas ē cā vel pncipiū cōicādi bona spūalia. sȝ illi q̄ sūt in purgatorio decesserūt in charitate. ergo sūt nobiscū cōiūcti ⁊ ita dispositi ad bñficioꝝ ecclesiasticoꝝ spūaliū susceptionē. Scd̄o hoc idē ꝓbo exēpli inductōe. Sicut enī ille qui est extra palatiū indiget auxilio ostiarij siue habentis clauem: ita ille q̄ est extra palatiū celi. s. in purgatorio indiget ostiario habente claues ⁊ remouēte impedimēta ingressus. sȝ petro cōmissa ē clauis regni celorū siue regni celestis: ergo valet existēti in purgatorio amotio impedimēti ad ingressū regni celoꝝ que fit per relaxatiōes ⁊ īdulgētias. Tertio hoc idē ꝓbo distinctione. Nā aliter impedit̄ alicui suffragiū ⁊ aliter indulgentia: q2 suffragiū per charitatē impedit̄. indulgētia aūt ꝑ auctoritateȝ. vñ ecclesia cū illis qui sūt in purgatorio hȝ eādem charitatē: sȝ nō hȝ sup illos auctoritatē: ⁊ iō potest eis cōicare suffragia ⁊ bona sua: nō tñ indulgentiā facere nisi per modū suffragij. nō indulgētie. Nō enī platus his qui sūt in purgatorio pōt directe indulgētias dare: tñ q2 nō sunt in foro suo: q2 nō possunt illa facere ꝓ q̄b⁹ indulgētie fiūt: sȝ indirecte ꝑ suffragia ⁊ misteriū viuētiū. q̄ adhuc sunt de foro ecclesie. Ubi nota q̄ ecclesia ꝓprie non eos a pena absoluit: sȝ quasi ꝓ eis de cōi thesauro soluit vt vbi supra sicut aliter liberat debitorē a vero debito creditor: ⁊ aliter amic⁹. Nā creditor liberat debitorē eū a debito absoluēdo sȝ amic⁹ debitoris debitum ꝓ eo soluēdo sȝ istā solutionē nō pōt facere nisi plat⁹ ecclesie qui sol⁹ habet thesaurū de quo debet fieri solutio. Uiuētes aūt qui sūt de foro ecclesie vtroq; mō absoluit.

Sed cōtra Petrus vel ei⁹ successor hȝ ptātem vīū sup terrā. vt dicit̄ Math. xvj ergo nō sup illos qui sunt sub tra. s. super mortuos:? Rñdeo duob⁹ mōis. p⁹ q2 ligatio vel absolutio pōt dici sup terraȝ quousq; fiat traductio siue ingressus ad regnū. que fit ꝑ modū suffragij ⁊ depcationis. 2⁹ q2 illi qui sunt in purgatorio ⁊ in inferno sūt de foro dei. sȝ aīe q̄ sūt in purgatorio sūt de foro misericordie dei: ⁊ ideo valēt eis relaxatiōes que hic fiunt per modū suffragij ⁊ depcatiōis. Hec petrus de tharentasia. iiij. scrip. sen. di. xx. arti. xxiij. vtrū indulgētie valeant his qui sūt in purgatorio: in cor. sol. Et alex. iiij. parte sūme. arti. cexciij. in cor. so. ⁊ in so. argu.

¶ Utrū papa pōt totā penā debitā relaxare. CA. V

Ad maiorē aūt euidentiā pdictoꝝ q̄ro hic q̄ōnes. Prima ē: vtrū papa pōt totā penā petō debitaȝ relaxare:? Rñdeo ⁊ dico q̄ sic: qd̄ probo dupliciter rōne. s. ꝓpter efficatiā passionis xpī ⁊ scōꝝ: ⁊ ꝓpter sufficientia cōtritionis. Prima rō est ꝓpter efficaciā xpī passionis ⁊ scōꝝ: merita eteni passionis xpī ⁊ scōꝝ sufficiūt ad oēm penā tollendā. sȝ papa pncipaliter ē dispēsator hui⁹ thesauri. ergo pōt omnē penā dimittere sic partem. Scd̄a rō est ꝓpter sufficientiaȝ cōtritionis. ⁊ formo sic rōnē: ꝑ existente pene debite ⁊ sufficiētis cōtritionis. sūmus pōtifex pōt totā penā peccato debitā relaxare. vñ ⁊ quidā papa tēporib⁹ nostris religiosos quos videbat se ꝑpetuo deuouisse deo: cōsiderās etiā penas religionis ad quā ipsi se perpetuo obligauerant aliqñ absoluebat ab oī pena: sed sine cā dico q̄ nō debet nec pōt absoluere. Hec dñs ambalā⁹ roma. ordi. pdica. iiij. scri. sen. di. xx. arti. j. q. v. vtrū papa sine indulgētia pōt remittere oēm penā: in cor. so. Sȝ cōtra dñs p̄cepit Math. iij. facite fructū dignū penitētie. fruct⁹ aūt dign⁹ penitētie est. qñ pena r̄ndet culpe. ergo ⁊c̄:? Rñdeo ⁊ dico q̄ dignitas pene respectu culpe est duplex. Una ē sm̄ rōnem generis ⁊ sm̄ hoc pena maior debet̄ maiori peccato vt adulterio q̄ȝ fornicationi. Alia est dignitas sm̄ rōnē iuris siue sm̄ dispositionē potestatis gr̄e. nā potestas illud qd̄ est indignū sm̄ rōnē generis culpe. facit dignūȝ sm̄ rōnē iuris. qd̄ patet: q2 si quis daret aliquid auctoritate sua nō haberet effectū quē habet auctoritate clauium: ⁊ sm̄ hoc digna pena reddit̄ peccato nō tñ sm̄ gen⁹ culpe Hec alex. iiij. parte sūme. q. cexciij. vt supra in cor. solu. ⁊ in solu. j. argumenti.

¶ Quādo nulla est iniūcta penitentia querit̄ q̄d tales valeant indulgentie. CA. VI.

Secūda q̄stio ē cū forma verboꝝ ꝑuilegij. indulgentie sit talis vel sic dicat de iniuncta penitentia relaxamus: si homini nulla est iniūcta penitentia querit̄ q̄d ei valeant indulgentie:? Rñdeo ⁊ dico q̄ pncipaliter indulgentia respicit penā iniūctā. ⁊ si nulla ē pena iniūcta: tantū valet indulgētia quantū valerēt tot dies de expleta penitētia iniūcta: siue illa penitentia quā canones iniungūt: siue illa quā iniungit sacerdos. sed non respicit indulgentia hanc penam vel illā determinate sed indeterminate indulgentie diminuūt de pena tpali debita petō q̄tū idulgēciis tenet̄. Hec dominus ambaldus. iiij. scri. sen. di. xx. arti. j. q. iij. vtrū papa sine oī indulgentia possit remittere oēm penā.

¶ Utrū cū facta ē plena indulgentia debeat facere penitentiā sibi iniūctā. CA. VII.

T Ertia questio est talis: vtrum ille cui facta ē plena indulgētia vel remissio pctō℞ suo℞ debeat facere penitentiā que ē sibi iniūcta: vt vbi grā vnus est cui iniūcti sūt quattuor dies de penitētia q̄ lucratus ē multas indulgētias q̄ plus valent: vtrū talis dz dimittere pniam sibi iniunctā vel eā perficere. Rn̄deo ꝛ dico φ ↄsulendū est talib⁹ qui indulgētiā ↄsequūt ne ꝓpter hoc ab opib⁹ pnie iniūctis sibi abstineāt vt etiā ex his remediū cōsequāt. Qḋ ꝓbo triplici rōne.s. incertitudinis ligaminis: rigoris vel originis. Prima rō ē ex parte incertitudinis: qꝛ hō nō est cert⁹: vtrū fuit in tali statu in quo indulgētie sibi valuerūt: nec credit oīno ꝓbabiliter φ sibi valuerint. Scḋa rō ē ex parte ligaminis: qꝛ qn̄q3 homines sūt plurimū debitores: ꝛ iō securi⁹ est vt pniam iniunctā perficiant. Has rōnes assignat be. Tho.iiij.scrip. sen.di.xx.arti.iij.vtrū per indulgētias possit aliqḋ remitti de pena satisfactoria: in so.iij.argu.in fine. Tertia rō est ex pte originis: q̄re.s.post indulgentiā dz aliq̄s penitentiā iniūctā ꝑficere: qꝛ aliud debeť pctō mortali de iusticia ꝛ aliud de misericordia. Nā de iusticia pctō mortali debeť pena eterna. vn̄ nūq3 de iusticia posset plenaꝫ licētiā obtinere: ꝛ ideo de iusticia dei nūq3 posset penaꝫ debitā ꝓportionalē soluere: nisi de dei misericordia fieret sibi indulgentia ꝓpter qḋ semꝑ in vita ista debꝫ niti ad satisfactioneꝫ pctī ꝛ ad solutionē debiti: Si aūt qn̄q3 ↄtigat ipsū fuisse attenuatū respectu pene quā adimplere nō pōt: tunc cōueniret φ iuuareť a fratrib⁹. Hec alex. iiij.parte sūme.q.xxxiij.vtrū ille cui facta ē indulgentia a dn̄o papa oīum peccato℞ suo℞: debeat totam pniam sibi iniunctā perficere: in cor.so.

Quare omnino relaxanť pctā ꝑ ꝑegrinatiōe t̄re scē.

Q Uarta qḋ est: Que ē rō quare oīno **CA. VIII.** relaxāť pctā ꝑ ꝑegrinatiōe terre scē: ꝛ vn̄ est φ reddiť aīa oīno expedita ad euolandū: Rn̄deo ꝛ dico φ tria sūt q̄ habēt efficatiā per quādā cōgruētiaꝫ a passione xpi.s.baptism⁹: martyriū: ꝛ pnia. Lꝫ enī oīa sacramēta virtutē habeāt a passiōe xpi: tn̄ hec tria maiorē qḋ sic pꝫ: baptism⁹ enī nō ē penalis: martyriū vero oīno ē penale: pnīa pctī ꝑtim ē penalis ꝑtim nō. Hec autē tria quādā ↄueniētiā hn̄t ad tria q̄ fuerūt in passiōe xpi. Ibi enī fluxerūt lachryme ab oculis vt dř ad hebre. v. cū clamore valido ꝛ lachrymis ꝛc̄. hoc referť ad pniam. Iteꝫ a pedib⁹ ꝛ manib⁹ effluxit sanguis nō sine maximo cruciatu ꝛ pena. vn̄ hoc referť ad baptismū: bapti sm⁹ enī habet ꝑtātē absoluēdi culpā actualē ex effluxiōe sanguīs. Preterea ꝑegrinatio respicit locū passiōis.s. vbi passus ē dominus ꝛ fidē passiōis. ne ergo vendiceť loc⁹ ab infidelib⁹ ꝛ sic memoria passiōis cadat a memoria fideliū: et fides passionis pericliteť dať tanta indulgentia ꝑ ꝑegrinatione t̄re scē. ꝓbať: qꝛ ꝑ ꝑegrinationē terre scē pari sūt exponere se morte ꝛ interiōe hac illuc ꝓficiscunť. offerente se opoꝛtūitate meritū martyrii ↄsequūť ꝛ ↄcediť illis. Nō tn̄ negādū ē qn oīs papa rōnabiliter possit eādē indulgentiā dare alubi: si necessitas ecclīe imineret: ꝛ maxime ꝑ fidei defensiōe. Hec alex. iiij. pte sū.q. de relaxatione: arti.cxxv. vlti.c. q̄re oīno relaxāť peccata ꝑ ꝑegrinatiōe terre sancte: in cor. solu.

Quid sit religio ꝛ a quo dicať. **CA. I.**

# R Eligio.

Circa religionem quattuor sūt notāda. ꝑmo significatio noīs. scḋo rō institutiōis. tertio perfectio religionis. quarto mutatio ordinis. Primo cōsiderāda ē significatio noīs. Nā religio dř a religādo. ab eligēdo. a reeligēdo. ꝑ⁹ religio dicit a religādo inquātū religio nos religat deo tāq3 indeficienti ꝑncipio vt d. Aug. in lib. de ve. reli. 2⁹ religio dicit ab eligēdo. inquātū religiosus eligit ea que meli⁹ eligunt seu dirigūt vel ducunt in deū tanq3 finē vltimū. 3⁹ religio dicit a reeligendo. in quantū religiosus reeligit ꝛ recuperat id qḋ negligēter peccando amisit. Nā reelectio idē est qḋ iterata electio. Hec hea. Tho. scḋa scḋe. q. lxxxj. arti. i. in cor. q. Nota tn̄ hic tria ad euidentiā ꝑdicto℞. Primū ē φ differētia est inter religionē ꝛ superstitionē: qꝛ religio ē in virtute Est enī honor vel cult⁹ deo deditus. Supstitio vero ē in vitio. i. in cultu illicito. vt dicit papias. Scḋm ē φ in cultu religionis ad colendū deū in hoib⁹ requirūť tria.s. fides: spes: ꝛ charitas. In fide q̄d credendū: in spe q̄d sperandū. in charitate q̄d amandū: vt dicit Isido. viij. libro etymo. Tertiū ē φ ille censeť religiosus q̄ in manib⁹ epi vl ꝑlati alicui⁹ ordinis ꝑmisit obediētiā: ↄtinētiā: ꝛ paupꝛtatē voluntariā: oī renūciās ꝓꝑo qḋ hēbat. Et talis tria in se debet habere post omissionē voti. ꝑmo enī debꝫ habere habitū singularē ꝓfessionis indiciū seu signū. scḋo si talis habet vxorē. debet caste viuere cū ea. ꝛ ea mortua aliā non debet ducere. tertio talis ē ab ecclesia defendendus. ne mō aliquo a cōmuni grauet. sū. cōfessionū. li. iij. ti. xxix. q. xxiiij.

Q ꝓpter quattuor rōnes instituta est religio. **CA. II.**

S Ecundo ꝑncipaliter circa religionē cōsiderāda est rō institutionis. Naꝫ ꝓpter quattuor rōnes religio est instituta: ꝑmo ꝓpter sustētationē vite aliene: scḋo ꝓpter defensionē ecclesie catholice: tertio ꝓpter eruditionē nostre ignorātie: quarto ꝓpter cōtēplationē supne glorie. Primo religio est instituta ꝓpter sustentationē vite aliene: vt illa religio que exercet opa vite actiue sicut hospitalia faciūt. Rō aūt institutiōis hospitalū est ista: Nā stat⁹ religionis ex charitate perficiť sicut ergo ex charitate de⁹ diligiť ꝓpter deū: ita obsequꝫ delatū in ꝓximos reddūdat in deū. Matth. xxv. Quod vni ex minimis meis fecistis mihi fecistis. Et ideo sicut ex charitate qua deū diligim⁹: vacam⁹ vite cōtēplatiue: ita ex charitate q̄ diligim⁹ ꝓximū vacam⁹ vite actiue: intendēdo ꝛ subueniēdo necessitatib⁹ ꝓximo℞. scḋa scḋe. q. clxxxviij. arti. ij. in cor. q. per totū. Scḋo religio est instituta ꝓpter defensionē catholice ecclesie: qualis ē religio militū. Nā ꝓpter defectū ꝑncipū seculariū: q̄ in aliquib⁹ terris infidelib⁹ nō resistūt. necesse fuit institui religionē ad militādū: ꝑcipue in terris illis in q̄b⁹ predicti ꝑncipes nō resistūt: vbi supra. q. clxxxviij. arti. iiij. ī sol. v. argu. Nota tn̄ hic tria. Primū ē φ null⁹ miles ꝓpter aliqḋ mūdanū dꝫ bellare: qꝛ tale bellū omni religioni repugnat. Scḋm ē φ null⁹ miles ꝓpria auctoritate bellare dꝫ: s3 auctoritate ꝑncipū vel ecclesie. Tertiū ē φ religiosus talis spūaliter bellare dꝫ ꝓpter tres causas. Prima ē ꝓpter defēsionē diuini honoris. Scḋa ē ꝓpter defensionē publice vtilitatis. Tertia est ꝓpter defēsionē oppressiōis.s. paupe℞: vidua℞: ꝛ pupillo℞: vbi supra arti. iij. ꝑ totū.

Tertio religio ē instituta ꝓpter eruditionem n̄re vel humane ignorātie: qualis ē religio instituta ad studendū: ad cōfessiōes audiendū: docēdū: ꝛ ꝑdicādū: sicut specialiter est ordo ꝑdicato℞. Ubi nota: φ religioni cōpetit studere ꝓpter tria. ꝑ⁹ ꝓpter cōtēplandū celestia. 2⁹ ad extirpandū erronea. 3⁹ ad ꝑdicandū vtilia. Primo cōpetit religioni studere ad cōtēplādū celestia: Nā studiū lra℞ illuminat intellectū ad cognoscendū omnia. vn̄ in laude viri iusti diciť in psal. In lege dn̄i meditabiť die ac nocte. Et hiero. in epla ad paulinā inuitās eū ad discendū in statu Monastico dicit: Discam⁹ in terris quo℞ scientia nobis perseuerat in celis. Scḋo religioni cōpetit studere ad extirpandū vel cauendū erronea. Nā religiosi q̄ nesciūt lras ī multos errores frequēter incidūt ꝛ labūť.

Sicut legit̃ in collationib⁹ patrũ: qđ abbas serapion incidit in errorẽ antropomorfitaꝝ: qui arbitrabat̃ deũ habere formã humanã. Et Grego. vi. moral'. sic dicit. Sunt nõnulli q̃ dũ plus exq̃rũt cõtẽplando q̃ capiunt: vsq; ad diuersa dogmata erũpũt: ⁊ dũ veritatis eẽ discipuli humiliter negligũt: magistri erroris fiunt: vbi supra arti. v. in cor. q. Quarto religio ẽ instituta ꝓpter cõtẽplationẽ supne glorie: qualis ẽ religio agẽtiũ solitariã vitam

Ubi nota: ꝙ religio in solitudine viuẽs ꝑfectior ẽ religiõe in societate viuentiũ. Qđ ꝓbo triplici rõne. s. culminis: luis: ⁊ mũeris. Primo rõe culminis sic: Adeptio vel cõsecutio ꝑfectiõis ꝑfectior ẽ exercitio ad ꝑfectionẽ. Nã ꝑfectior ẽ qui hꝫ ꝑfectionẽ q̃ q̃ tendit ad eã: sꝫ vita solitaria se hꝫ vt iã ẽ ꝯsecuta ꝑfectionẽ: vita autẽ socialis ẽ vt tendẽs ad eã. s. vt ꝑ societatẽ illumĩet̃ intellectu: ⁊ inflãmet̃ affectu: g̃ ⁊c. Scđo ꝓbat̃ hoc idẽ rõe luis sic. Qui pl⁹ vacat cõtẽplationi diue ẽ ꝑfectior: sꝫ ita facit religiosus solitariã vitã ducẽs: respectu ei⁹ q̃ viuit in societate vñ Aug. in li. de opib⁹ monachoꝝ sic dicit: illos sanctiores eẽ dicim⁹ q̃ a cõspectu hoiuꝫ sepati: nulli ad se ꝑbent accessũ: viuẽtes in magna intẽtiõe orõnũ. 3° ꝓbo idẽ rõe muneris sic: Lꝫ enĩ in solitudine viuere sit ꝑter naturam hois qui ẽ aial sociale: nõ tñ ẽ ꝑter naẓ diue gr̃e. Ex quo talẽ rõnẽ formo: Qui pl⁹ participat de diua gr̃a ille ẽ ꝑfectior: sꝫ hõ viuẽs in solitudine nõ ex crudelitate vt bestie: sꝫ ex diuo munere plus ꝑticipat de diua gr̃a: qđ pꝫ de Johe baptista: q̃ repleť⁹ spũsancto ex vtero mr̃is sue puer in deserto erat: g̃ ⁊c. Sꝫ forte videt̃ ꝙ religio in societate viuens perfectior est religione viuente in solitudine triplici rõne. Prima est: q2 sicut dr̃ Eccles. iiij. melius ẽ duos sil' eẽ q̃ vnũ ⁊ reddit cãm dicẽs: Habẽt enĩ emolimẽta societatis sue. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ q̃ ad ꝑfectionẽ tendit indiget auxilio alioꝝ: ⁊ iõ meli⁹ est eẽ duos q̃ vnũ: eo ꝙ vn⁹ habet ab alio auxiliũ vel subleuatiõis: vel nutritiõis: vel spũalis calefactiõis: quo auxilio nõ indiget q̃ est ꝑfect⁹ solitariã vitã ducẽs: Scđo rõe arguit̃ sic: Nihil põt eẽ melius q̃ societas xp̃i: sꝫ xp̃us nõ videt̃ habitare cũ solo sꝫ cũ associato. ita dr̃ Math. xviij. vbi fuerint duo vel tres cõgregati ⁊c. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ sicut de⁹ habitat in corde eoꝝ q̃ ex charitate deũ ⁊ seinuicem diligũt vt dr̃ ꝑma Johis. iiij. Qui manet ĩ charitate ⁊c. ita habitat in corde cõtẽplationi diue vacantis: cui insistit religiosus viuens in solitudine. Tertia rõne arguit̃ sic: Inter ols vota votũ obediẽtie est magis acceptũ. sꝫ istud nõ in solitudine sꝫ in societate seruat̃. vñ Hiero. ad rusticũ monachũ sic dĩc: Monachũ in solitudine cito subripit supbia: dormit qñ vult: facit qđ vult. E cõtrario loquẽs de eo qui in societate viuit: dĩc. Non facies qđ vis: comedes qđ iuberis: habeas qđ acceperis: subiiciaris cui nõ vis: seruias fratrib⁹: ꝑpositũ monasterii vt dñm timeas: diligas vt patrẽ. Ex quo videt̃ ꝙ religios⁹ in societate viuẽs ꝓpter obedientiã quaꝫ seruat sit perfectior religioso qui viuit in solitudine. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ obedientia est necessaria ei qui vult ꝓficere: qui aũt iaꝫ perfect⁹ est nõ indiget actu aliis obedire: habet tñ obedientiã in pparatiõe animi: scđa scđe. q. clxxxviij. arti. viij. in cor. q. ⁊ in so. argu. Nota tamẽ ad euidentiam ꝑdictoꝝ ꝙ religiosus aut est exercitat⁹ in societate: ⁊ tũc bñ facit si ad solitudinẽ trãsit si aũt nõ est exercitat⁹ in societate: tũc nisi hoc ex diuina gratia habeat: vt Johes baptista: Anthonius ⁊ Benedict⁹ habuerunt est periculosissima vita. vnde Grego. iij. moral'. sic dicit: Quid prodest solitudo corporis si solitudo mẽtis defuerit. quasi diceret: nihil ibidem in cor. q. in fine.

¶ De perfectione religionis que attendit̃ penes quattuor. CA. III.

T Ertio ꝑncipaliter cõsiderãda ẽ religiõis ꝑfectio Ubi nota duo. Primũ ꝙ ꝑfectio viri attendit̃ ex charitate: sꝫ perfectio religiosi attẽdit̃ ex obligatiõe. Re. s. Prelatio. iiij. ca. i ꝑncipio. Scđm ẽ: ꝙ gradus ꝑfectionis religiõis ex q̃ttuor attẽdit̃. s. ex imitatione: cõtemplatiõe: opatione ⁊ constitutiõe. Primo ex imitatiõe sic: Illa religio ẽ ꝑfectior q̃ magis imitat̃ religionẽ aplõꝝ ⁊ discipuloꝝ xp̃i: sꝫ talis ẽ religio nr̃a. g̃ ⁊c. Qꝫ aũt nr̃a religio magis imitet̃ religionẽ aplõꝝ ⁊ discipuloꝝ xp̃i, ꝓbo ex mõis viuẽdi. Sũt enĩ q̃ttuor modi viuẽdi in pauptate. Prim⁹ mod⁹ ẽ vt possessiões singuloꝝ vendant̃ ⁊ de ꝑcio oẽs cõiter viuãt: q̃ mod⁹ fuit ab apostolis tpe aliquo obseruat⁹. sꝫ nõ per longũ tẽp⁹. Secundus mod⁹ viuẽdi est: vt possessiões cões habeãt ex q̃b⁹ singulis ꝓuideat̃ ꝓut vnicuiq; op⁹ fuerit sicut in monasteriis plurimis obseruat̃. Terti⁹ modus ẽ vt de manuũ suaꝝ laborib⁹ viuãt qui voluntariã pauptatẽ sectãt̃: queꝫ modũ apl̃i sequebãt̃. Quart⁹ modus viuẽdi ẽ vt. s. voluntariã paupertatẽ sectãtes viuãt de his q̃ ab aliis inferũt̃ ⁊ hũc modũ videt̃ dñs cũ suis discipulis obseruasse. Legit̃ enĩ Luce. viii. ꝙ mulieres q̃dã seq̃bãt̃ xp̃m ⁊ ministrabant illi de facultatib⁹ suis. Hec bea. Tho. cõtra gen. i. li. iii. ca. cxxxi. Cũ ergo hic modus viuẽdi in pauptate sit ꝑfectior aliis: vt pꝫ ex sufficiẽti diuisiõe: ⁊ religio nr̃a imitet̃ hunc modũ g̃ ⁊c. Scđo grad⁹ ꝑfectiõis attendit̃ ex cõtẽplatione: vñ sic: Illa religio ẽ ꝑfectior que vacat vite cõtẽplatiue q̃ illa q̃ vacat vite actiue. vñ dñs dixit marthe de maria. Optimã partẽ elegit. Re. supra. Cõtemplatio: nisi forte in casu necessitatis. Ubi vita actiua ꝑfert̃ vite cõtẽplatiue: sicut doctrina ꝑfert̃ silẽtio ⁊ labor q̃eti ⁊ sollicitudo cõtẽplatiõi in his q̃ ad salutẽ aie ordinant̃. Hec be. Tho. scđa scđe. q. clxxxviij. arti. iii. ꝑ totũ. Tertio grad⁹ ꝑfectionis ex opatiõe attendit̃ ⁊ hoc mõ sũmũ ꝑfectiõis tenet illa religio q̃ ordinat̃ ad docendũ ⁊ ꝑdicandũ. Cui⁹ rõ ẽ: q2 sicut ꝑfecti⁹ est illuiare ⁊ lucere q̃ lucere solũ ⁊ nõ illuminare: ita mai⁹ vel perfecti⁹ ẽ cõtẽplata aliis tradere q̃ solũ cõtẽplari. Quarto grad⁹ ꝑfectionis ex cõstitutionis discretiõe attendit̃. nã perfectio religionis attendit̃ ex discretione cõstitutionũ: nõ ex artitudine caꝝ. Cui⁹ ratio ẽ: q2 artitudo cõstitutionũ vel obseruantiaꝝ nõ ẽ id qđ ꝑcipue in religiõe cõmendat̃: sed poti⁹ ipsa discretio: vt dicit btũs Anthonius. ⁊ Isa. lviij. Nũqđ hoc ẽ ieiuniũ qđ elegi: per diẽ affligere aiaꝫ suã: q̃si diceret non: g̃ ex h̃ formo talẽ rõnẽ: Religio illa ẽ ꝑfectior que hꝫ ꝯstõnes discretiores que sũt magis ꝓportionate seu cõueniẽtes ad finẽ intentũ cõsequendũ. s. ad finẽ religionis ⁊ nõ que hꝫ cõstitutiões vel obseruãtias artiores: sicut verbi gratia: ad continentiaꝫ obseruandaꝫ efficatius ordinat̃ maceratio carnis per abstinẽtiã cibi ⁊ potus que ad famẽ ⁊ sitim spectant: q̃ per substractionem vestiũ que pertinẽt ad frigus ⁊ nuditatẽ: vel q̃ per laborẽ aliquem. scđa scđe. q. clxxxviij. arti. vi. in cor. solu. ⁊ in solu. iii. argumẽ. Ad cuius euidentiã nota duo. Primũ est ꝙ sũmũ gradũ perfectionis tenet illa religio que ordinat̃ ad docendũ vel predicandũ. Cuius ratio est: q2 sicut perfectius ẽ illuminare ⁊ lucere q̃ lucere solũ ⁊ nõ illuminare: ita maius est ⁊ perfectius aliis contemplata tradere q̃ cõtemplari solum. Secũdũ gradũ perfectiõis tenet religio ordinata ad vitã cõtemplatiuã respectu religionis ordinate ad vitam actiuã. Tertium ⁊ vltimum gradũ perfectiõis tenet illa religio que occupatur circa actiones exteriores. Secundũ est ꝙ vna ⁊ eadeꝫ religio est perfectior respectu vni⁹ operis q̃ respectu alterius: sicut in religione ordinata ad vitam actiuã poti⁹ est captiuos redimere q̃ hospites recipere: ⁊ in religione vite cõtemplatiue potius est oratio q̃ lectio: vbi supra arti:

vi.in coꝛ.q.

¶ De mutatione religionis quō ſit tranſitus de vna ad aliam. CA.IIII.

Q Uarto ꝛ vltimo pricipaliter circa religionē conſiderāda eſt mutatio ordinis. Ubi nota talē diſtinctionē de trāſitu clericoꝝ ſeu religioſoꝝ: Nā aliqñ eſt tranſit⁹ de eccleſia ſeculari ad ſecularē: aliqñ de ſeculari eccleſia ad regularē: aliqñ de regulari ad ſecularē. aliqñ de regulari eccleſia ad regularem. Primo eſt trāſit⁹ de eccleſia ſeculari ad ſecularē. Et talis trāſitus ſeu mutatiōis poſſūt eē quq; cāe.ſ.neceſſitas: vtilitas: humilitas. cupiditas: leuitas. p⁹ eni tranſit aliq̄s de eccleſia ſeculari ad ſecularē cā neceſſitatis: puta hoſtilitatis vel captiuitatis: ꝛ tūc neceſſitate ceſſante clericus pmā eccleſiā dꝫ recuperare. 2⁹ cleric⁹ tranſit cā vtilitatis: eo ꝙ magis pōt eſſe vtilis in ſecūda eccleſia q̄ in prima ꝛ tūc auctoꝛitate ſupioꝛis pōt tranſire. 3⁹ tranſit aliquis de eccleſia ſeculari cā humilitatis: puta cū de eccleſia ſeculari trāſit ad religionē: ꝛ tūc nō pōt repetere primam eccleſiam: nec debet redire ad ſeculū. 4⁹ tranſit cā cupiditatis ſiue ambitionis: ꝛ tunc vtraq; eccleſia carere ſeu priuari debet.ſ.habita: qꝛ eam ſupbe cōtempſit: acq̄ſita ſeu habenda: qꝛ eā auare concupiuit. ſed tñ eccleſia pōt eū repetere: nō tñ ad petitionē cogetur redire. 5⁹ tranſit cā leuitatis: ꝛ tūc idē fieri dꝫ qḋ in quarto caſu. Secūdo tranſit cleric⁹ de eccleſia ſeculari ad regularē: ꝛ tunc ſi ē ep̄us nō pōt niſi dn̄i pape petita licētia ꝛ obtēta. Si aūt nō ſit ep̄us ſed ſub ep̄o: tūc pōt petita licētia etiam ſi nō obtenta: vt dicit in decre.xix.q.i.due ſūt leges. Qꝛ licentia tranſeūdi ad artioꝛē religionē negari nō pōt: etiam ſi priuilegiū hꝫ locus ille: ꝙ inde null⁹ tranſeat poſt pfeſſionē ibi factā: ſcḋa ſcḋe.q.vlti.arti.vi. Tertio ē tranſitus de eccleſia regulari ad ſecularē: ꝛ tūc nō pōt tranſire niſi ſit elect⁹ ad aliquā prelaturā cui pdicationis officiū ſit annexū. Ubi nota ꝙ eccleſia ſecularis vel eſt ep̄i vel monaſterij. Si eſt ep̄i: tūc monachus pōt ab ep̄o preſici in eccleſia ſua cū ꝯſenſu abbatis: vt dic̄ Hugo. Bernardus ꝛ Ganfredus. Si aūt eccleſia ſit monaſterij pleno iure: tūc pōt monachus pſici auctoꝛitate abbatis et cōuēt⁹ nūq̄ tñ abbas ad regendū eccleſias debet mittere monachos ſolitarios. Hec in ſūma cōfeſſoꝝ. lib.iij. de tranſitu clericoꝝ titulo.xviij.q.ij.per totū. Quarto ē trāſit⁹ de eccleſia regulari ad regularē: puta qñ religioſus tranſit de vna religiōe ad aliā: ꝛ tūc dico ꝙ religioſus aut tranſit ſine neceſſitate vel vtilitate: aut cū magna neceſſitate. Si aūt trāſit abſq; neceſſitate tūc dico: ꝙ hoc nō eſt laudabile pꝑter duas cauſas. Prima ē pꝑter ſcandalū. Nā de trāſitu illi⁹ ad religionē aliaꝫ vt plurimū ſcādaliſant illi qui in monaſterio relinquūt. Secūda ē pꝑter profectum: qꝛ ceteris parib⁹ plus pficit aliquis in religiōe in qua eſt cōuerſat⁹: q̄ in illa in qua nō eſt aſſuet⁹. Si autē aliquis trāſit cā neceſſitatis hoc laudabiliter pōt facere ꝛ pcipue pꝑter tres cauſas. pma eſt pꝑter perfectionem. ſecūda pꝑter declinationē. tertia pꝑter paſſionē. Primo pōt aliquis trāſire de vna religiōe ad aliā rōne perfectionis. Nā zelo excellentioꝛis ꝛ pfectionis religiōis poteſt religioſus trāſire de vna religione ad aliā. Ubi nota duo. Primū eſt ꝙ pfectioꝛ religio vel perfectio religiōis nō attendit ex artitudine ſꝫ ex diſcretione: puta qꝛ eſt cōuenientioꝛ ad illū finē aſſequendū ad quē religio ordinat. Re.ſ̄.ex quib⁹ attendit gradus perfectiōis religionis. Secūdū eſt ꝙ religioſus qui vult tranſire de minori ad maioꝛē religionē debet petere licentiā trāſeundi a ſuperioꝛi que et negari nō pōt: dū tñ ꝯſtat religionē illā eſſe perfectioꝛē. Secūdo pōt quis trāſire rōne declinationis religiōis: Cū eni religioſus videt ꝙ in religione pfectioꝛ religioſi incipiūt remiſſius viuere tūc laudabiliter trāſit religioſus a maioꝛi religione ad minoreꝫ: ſi meli⁹ obſeruat. ſicut in collationib⁹ patrum dicit abbas iohānes de ſeipſo ꝙ a vita ſolitaria in qua pfect⁹ fuerat trāſit ad minorē.ſ.ad religionē eoꝝ qui viuūt in ſocietate eo ꝙ vita heremitica ceperat declinare ꝛ remiſſi⁹ obſeruari: hoc tamen caſu eſt diſpēſatio neceſſaria. Tertio aliq̄s trāſit de vna religiōe ad aliā rōe paſſiōis.ſ. propter paſſionē ſeu debilitatē ex qua interdū puenit: ꝙ nō pōt aliquis religioſus artioꝛis religiōis ſtatuta obſeruare: ꝛ in hoc caſu ē etiā diſpenſatio neceſſaria. Hec beat⁹ Tho. ſcḋa ſcḋe.q.vlt.ſ.clxxxix.arti.viij.i coꝛ.q.p totū. De hac dicit Exo.xij. Que eſt iſta religio: dicetl eis victima .i.tranſit⁹ dn̄i eſt. Nota tñ hic tria ad euidentiā pdictoꝝ. Primū ē: ꝙ illi qui trāſeūt ad altioꝛē religionē non faciūt hoc ex pſumptiōe.ſ. vt iuſti appareāt: ſꝫ faciūt ex deuotione.ſ. vt iuſtioꝛes fiant: vbi.ſ̄.in ſo.i.argu. Scḋm eſt ꝙ q̄tus ordo monachoꝝ ſit maioꝛis obſeruātie q̄ ordo canonicoꝝ regulariū: tñ ſi monachi ſiū laici: lꝫ eis trāſire ab ordine monachoꝝ ad ordinē canonicoꝝ regulariū pꝑter ordinē clericalē. vñ Hiero. ad ruſticū monachū: ita dicit: Sic viue in monaſterio vt cleric⁹ eē merearis. Si vo monachi ſunt clerici: ſacris myſterijs obſequētes habent id qḋ eſt canonicoꝝ regulariū cū maioꝛi artitudine: ꝛ ideo monachis clericis nō licet trāſire ad ordinem canonicoꝝ regulariū: ſꝫ potius ecōuerſo: petita tñ ſupioris licentia: vt dicit in decretis: vbi ſupra in ſo.ij. argu. Tertiū ē: ꝙ ille qui iā eſt pfeſſus in minoꝛe religione: nō tenet implere votū ſimplex qḋ emiſit de intrādo maioꝛē religionē. Cui⁹ ratio ē: qꝛ votū ſolēne quo quis obligatur minoꝛi religioni ē foꝛti⁹ q̄ votū ſimplex quo quis obligat maioꝛi religioni qḋ patꝫ. qꝛ poſt votū ſimplex ſi cōtraheret aliquis matrimoniū nō dirimeret ipſū ſicut poſt votū ſolēne: ibidē in ſo.iij.argu.

¶ Quid ſit religio: ꝛ a quo dicit. CA.V.

R Eligio. Circa religionē tria cōſiderare debem⁹.ſ. ſignatū: actū: ſtatū. Primo circa religionē cōſiderare debem⁹ ſignatū vt eniꝫ dicit Augu. in lib. de vera reli.ca.xxxiij. Religio nō quēlibet ſꝫ dei cultum ſignat. Qꝫ aūt religionis cult⁹ ſoli deo adhibeat ꝛ ad ſolum deū ordinet tripliciter pbo.ſ. diffinitiōe. Nā religio: ita diffinit a tullio in.ij. rheto. Religio eſt q̄ ſupioꝛi cuidaꝫ nature quā diuinā vacāt curā ceremoniāq;.i. honoꝛē ꝛ reuerentia ſingularē offert. Scḋo hoc idē pbo rōe ſic: Illi ſpūalis cultus.i. honoꝛ debet: qui ē pmū pncipiū ꝛ vltimus finis oīuꝫ: ſꝫ hoc ē de⁹: ergo deo tāq̄ pmo pncipio oīum ꝛ fini vltimo ſpūalis cult⁹ debet: qui greco nomine vocat euſebia vel theuſebia: vt patꝫ per Aug. in li. de decem choꝛde. Tertio hoc idē pbo inductiōe.ſ. ſufficienti diuiſiōe ſic: Nulli alij a deo debet cult⁹ religionis: ergo ſoli deo. Qꝫ aūt nulli alijs a deo ſit exhibēdus cultus religionis pbat Augu. excludēs falſam religionē ꝛ cultum ab oib⁹ alijs a deo dicēs. p⁹ ſic: Non ſit vobis religio in fantaſmatib⁹ noſtris. Cui⁹ rōnē aſſignat dicens: Meli⁹ eſt eni qualecūq; verū in oī q̄cq̄d p arbitrio fingi poſſet qḋ pbat per exēplū dicēs: Meli⁹ eſt eni vera ſtipula q̄ lux inani cogitatiōe foꝛmata: 2⁹ dicit ſic: Non ſit nobis religio hūanoꝝ opa cult⁹. Cui⁹ rōnē aſſignat dicēs: Meliores eni ſūt ipſi artifices q̄ talia fabricāt: quos tñ colere nō debem⁹. 3⁹ dic̄ ſic: Nō ſit nobis cult⁹ beſtiaꝝ. Cui⁹ rōnē aſſignat dicēs: Meliores eni ſunt extremi hoīes: quos tñ colere nō debem⁹. 4⁹ dic̄ ſic: Nō ſit nobis religio hoīuꝫ moꝛtuoꝝ. Cui⁹ rōnē aſſignat dicēs: qꝛ ſi pie vixerūt: nō ſic habent vt tales q̄rāt honoꝛes: ſꝫ illū a nobis coli volūt: quo illumināte letant meriti nos eē ꝯſeruos.

bonorandi ergo sūt ꝓpter imitationē: sꝫ nō colēdi ꝓpter religionē: si aūt male vixerūt vbicūqꝫ sunt nō sūt colēdi. 5° dicit sic: Nō sit nobis religio cultꝰ demonū. Cuiꝰ rōnē assignat dicens: qꝛ oīa superstitio cuꝫ sit magna pena boīuꝫ ꝛ periculosissima turpitudo: bonor est illoruꝫ ac triūphꝰ. 6° dic̄ sic: Nō sit nobis religio: terraꝝ ꝛ aquarū cultus. Cuiꝰ rōnē assignat dicens: qꝛ istis purior ꝛ lucidior est aer etiā caliginosus: quē tñ colere nō debemus. Et subdit: Nō sit nobis etiā religio purioris aeris ꝛ serenioris cultꝰ: qꝛ luce absente inūbraꝛ: ꝛ purior illo ē fulgor ignis etiā huiꝰ: quē tñ qm̄ ꝑ volūtate accendimꝰ ꝛ extinguimꝰ colere vtiqꝫ nō debemꝰ. 7° dicit sic: Non sit nobis religio cultꝰ corporꝝ ethereorꝝ atqꝫ celestiuꝫ. Cuiꝰ rōnē assignat dicens: qꝛ lꝫ talis recte ceteris corporibus anteponūꝛ: melior tñ ipsis ē q̄cūqꝫ vita. 8° dic̄ sic. Non sit nobis religio cultꝰ illiꝰ vite qua dicūꝛ arbores viuere Cuiꝰ rōnē assignat dicēs: Quoniā nullꝰ sensus in illa est 9° dicit sic: Nō sit nobis religio cultꝰ ipsiꝰ aie perfecte sapientis ꝛ rōnalis. Cuiꝰ rōnē assignat dicēs: Qm̄ omnis vita rōnalis si perfecta ē incōmutabili veritati secum intrinsecus sine strepitu loquēti obtēperat. nō obtēperās aūt vitiosa est. x° dicit sic: Nō sit nobis religio cultꝰ hominū etiā oñorū: qꝺ tripliciter ꝑbat. Primo qꝛ illi q̄ h̄ querūt sūt superbi: ꝛ ideo indigni dicēdi. Qui autē nos inuitant vt sibi seruiamꝰ ꝛ tanq̄ꝫ deos colamus. similes sunt hoībꝰ superbis: quibꝰ si liceat: siliter coli volunt: sed istos hoīes perpeti minꝰ: illos vero colere magis periculosum est. Quod scꝺo ꝑbat per rōnē dicēs. Omnis enī hoīuꝫ dñatꝰ aut dñantiū aut seruientiū morte finiꝛ. xi° dicit sic: Nō sit nobis religio cultꝰ āgeloꝝ bonoꝝ: quod dupliciter ꝑbat. p° rōne dicens: Neqꝫ enī ꝛ nos vidēdo angelū beati sumꝰ: sed videndo veritatē: q̄ etiam ipsos diligimꝰ angelos ꝛ his cōgratulamur quare honoramꝰ eos charitate nō seruitute: nec etiā templa cōstituimus. nolūt enī sic honorari a nobis: qꝛ nosipsos cū boni sumꝰ tēpla sūmi dei nouerūt eē. 2° hidē ꝑbat exēpli iductione directe: ita qꝺ scribaꝛ apoc. xxii. hoīeꝫ ab angelo ꝓhibitū ne se adoraret: sꝫ vnū deū sub quo ēet ꝛ ille cōseruꝰ Hec he. Augu. diffuse in li. de ve. reli. ca. xxxiiii. qualiter mūdū contēnentes: cultū religionis nulli eoꝝ q̄ in mundo sunt exbibeamꝰ: sꝫ soli deo. Et bea. Tho. scꝺa scꝺe. q. lxxxi. arti. i. vtrū religio ordinet hoīem ad solū deū. argu. cōtra: ꝛ in cor. so. ꝛ in so. argu: sub cōpendio docet.

Q soli de exhibendus est cultus religiōis ꝛ de quadruplici interp̄retatione religionis. CA. VI.

Ex premissis igiꝛ oī superstitiōe exclusa dico: qꝫ soli deo exhibēdus ē cultus religionis. qꝺ tripliciter ꝑbo. s. interp̄tatione: rōne aucte. Primo hoc ꝑbo religionis significatiōe vel interp̄tatiōe. Nam religio dicitꝛ intelligiꝛ: vel interpretaꝛ quattuor mōis. s. ab eligēdo: reeligendo: frequēter reeligēdo. p̄mo enī religio dicitꝛ ab eligēdo. s. illud qꝺ ptinet ad ordoꝛ dei. scꝺo religio dicitꝛ a reeligēdo ex hoc: qꝫ reeligere debemꝰ deū quē amiseramꝰ negligētes: vt dicit Augu. in li. de decez chordis. tertio religio dr̄ a frequēter reeligēdo ipsū deū ꝛ es que sunt diuini cultꝰ: qꝛ huiusmodi sunt in chorde i voluēda frequēter. s̄m illud ꝓuer. iii. In oībus vijs tuis cogita illū. Expositor: Quasi dicat: In oībꝰ vijs tuis. i. motibus aie vel operibꝰ tuis cogita illū vel actu vel habitu. vt creatorē: actorē: iudicē: testem: remuneratem. funeꝫ. p° cogita eum vt creatorē vt colas. 2° vt actorē ne superbias. Jacobi. i. Omne datū optimū ꝛc̄. Jsa. xxvi. Omnia opera nostra operatꝰ es in nobis dñe. 3° vt iudicem vt timeas. Job. ix. Uerebar oīa opera mea: sciens qꝫ nō parceres delinquēti: ergo minꝰ transgrediēti. 4° vt testeꝫ vt erubescas. Boetiꝰ: Magna vobis si dissimilare nō vultis indicta est necessitas ꝓbitatis: cū ante oculos agitis iudicis cūcta cernentis. 5° cogita euꝫ vt renumerantē ne desietas. Ad hebre. xii. Aspicientes in auctorē fidei ꝛ cōsūmatorē Jhm. qui ꝓposito sibi gaudio sustinuit crucē 6° cogita eum. s. deū vt finē ad queꝫ opera tua dirigas ꝛ in quē tendas: ꝛ hoc ē qꝺ subdiꝛ: Et ipse diriget gressus tuos. Prouer. iii. Dñe est dirigere gressus. Quarto religio dicitꝛ a religādo: qꝛ religio religat nos diuino cultui. vnde Aug. in li. de ve. reli. sic ait: Religet nos religio oīpotenti deo. His ergo quattuor modis religio ordinem importat ad deū. Quod sic patꝫ: qꝛ ipse deꝰ est cui p̄ncipaliter allegari debemꝰ tanq̄ꝫ indeficiēti p̄ncipio. Ipse deꝰ est ad quē nostra electio dirigi debet: sicut in finem vltimū. Ipse deꝰ est quē etiā negligēter peccando amittimꝰ ꝛ credendo ꝛ fide ꝓtestando recuperare debemꝰ. Hec b. Tho. scꝺa scꝺe. q. lxxxi. arti. i. Secūdo qꝫ soli deo sit exhibendus cultꝰ religionis ꝑbo rōne. s. creationis: gubernationis: cōseruatiōis: saluationis: que quattuor solum habemus a deo. ergo ꝛc̄. Tertio hoc ꝑbo auctoritate beati Augu. in lib. de ve. reli. sic dicentis ꝛ concludentis: Colere debemꝰ vnum deū a quo sumꝰ: per quē sumus: a quo discessimꝰ: ꝛ cui dissimiles facti sumꝰ: a quo perire nō permissi sumꝰ: ꝛ subdit: Colere debemꝰ deū: vt principiū ad qꝺ currimꝰ: vt formā quā sequimur: ꝛ grām in qua recōciliamur vnū deū quo actore conditi sumus ad similitudinē eiꝰ per quā ad vnitatē reformamur: ꝛ pacē qua vnitati adheremꝰ deū qui dixit fiat: ꝛ hoc ē verbum per qꝺ factū ē dē qꝺ substātialiter ꝛ nāliter factū ē: ꝛ donum benignitatis eiꝰ qua placuit ꝛ recōciliatū est actori suo: vt nō interiret q̄cq̄d ab eo per vbū factū ē. Et concludit in fine sic dicēs: Colere debemꝰ vnū deū: quo creatore viuimꝰ: per quē reformati sapiēter viuimꝰ: quē diligētes ꝛ quo fruētes bt̄e viuimꝰ. Unū deū ex quo oia: ꝑ quē oia: in quo oia: ipsi gloria in secula amē. Hec beatꝰ Augu. in lib. de ve. reli. ca. xxxiii. qualiter mūdū cōtēnentes cultū religionis nulli eoꝝ que in mūdo sūt exhibeamus: sed soli deo.

Q religio habet quosdam actos ꝓprios ꝛ īmediatos: ꝛ quosdam alios mediatos. CA. VII.

Secūdo p̄ncipaliter circa religiānē cōsiderare debemꝰ actū. Nā religio hꝫ quosdaꝫ actꝰ ꝓprios ꝛ imediatos quos elicit: ꝑ quos hō ordinaꝛ ad solū deū: ꝛ quosdā alios ꝓducit mediātibus virtutibꝰ q̄bꝰ imperat ordinās eos in diuinā reuerentiam.

Primo dico qꝫ religio hꝫ duos actꝰ interiores: q̄ sunt deuotio ꝛ orō ꝛ duos actꝰ exteriores qui sūt adoratio ꝛ sacrificij oblatio. p° dico: qꝫ p̄mꝰ actꝰ religionis elicitꝰ est deuotio. qꝺ tali rōne oñdo: Ad deuotionē ptinet habere promptā volūtatē ad exequēdū ea que ad diuinū cultū vel famulatū. i. ad honorē ꝛ reuerentiā pertinēt: sꝫ hoc ē actꝰ religionis: vt patꝫ ex p̄dictis: g̃ ꝛc̄. Hec be. Tho. scꝺa scꝺe. q. lxxxii. arti. ii. vtrū deuotio sit actꝰ religiōis in cor. so. Re. supra. Deuotio. Secūdus actꝰ interior religionis est orō: qꝺ tali rōne oñdo: Ad religionē ptinet exhibere cultū. i. honorē ꝛ reuerentiā deo: vt pꝫ sꝫ hoc exhibeꝛ per orationē inquantū hō se deo per orōnē subijcit ꝛ ꝓfiteꝛ orando se indigere deo sicut bñficioꝝ suoꝝ actore. ergo orō est actꝰ interior religiōis. Hec bea. Tho. scꝺa scꝺe. q. lxxxiii. arti. iii. vtrū oratio sit actus religionis interior. in cor. solu. Re. supra. Oratio.

Q duo sunt actus exteriores religionis. s. adoratio ꝛ sacrificij oblatio. CA. VIII.

Secūdo dico: qꝫ duo sūt actꝰ exteriores religiōis. s. adoratio: ꝛ sacrificij oblatō. Primꝰ actꝰ exterior religiōis ē adoratio qꝺ tali rōne oñdo: Adoratio ordinaꝛ ad reuerētiā dei quo adoraꝛ: sꝫ ꝓpriū ē religionis exhibere reuerētiam deo: ergo ꝛc̄. Hec be. Tho.

scda scde.q.lxxxiiij.arti.i.vtrũ adoratio sit act⁹ latere vel religionis:in cor.sol. Re.supra. Adoratio. Secundus act⁹ exterior religionis ẽ sacrificij oblatio:qd tali ratiõe ondo:Sacrificiũ solũ ex hoc laudẽ hz q̄ ppter reuerentiã diuinã fit.sz hoc est act⁹ religionis:vt supra:ergo sacrificiũ pertinet ad vtutẽ religionis. Hec bea. Tho.vbi.s.q.lxxxv.arti.iij.vtr̄ oblatio sacrificij sit act⁹ spãlis virtutis religionis.in cor.so. Re.infra.Sacrificiũ. Patet igit̃ ex pmissis q̄ quattuor sunt actus religionis duo interiores.s.deuotio τ oratio:duo exteriores.s.adoratio.τ sacrificij oblatio. ¶ Q; religio pducit act⁹ imperatos mediãtib⁹ virtutib⁹. CA.IX.

Ertio dico:q̄ religio hz nõ solũ act⁹ elicitos immediate. sed etiã imperatos quos.s.act⁹ religio pducit mediantib⁹ virtutib⁹ quib⁹ imperat: ordinãs eos in diuinã reuerentiã qr.s.virt⁹ ad quã ptinet finis imperat vtutib⁹ ad quas ptinẽt ea que sũt ad finẽ. Et scdm hoc act⁹ religionis imperat⁹ ponit̃ esse visitare pupillos τ viduas in tribulatione eor. Ita dicit̃ Jaco.i. Religio mũda τ ĩmaculata τc̃. In quib⁹ verbis tangũt̃ act⁹ eliciti τ imperati.p⁹ tangit̃ act⁹ imperat⁹ a religiõe τ elicitus a misericordia.s.visitare pupillos τ viduas in tribulatiõe eor.2⁹ tangit̃ act⁹ imperat⁹ a religiõe τ elicitus a tẽporantia.s.ĩmaculatũ se custodire ab hoc seculo. Hec be.Tho.scda scde.q.lxxxi.arti.i. vtr̄ religio ordinet hoiem ad solũ deũ. in so.i.argu.vbi bñ exponit pdictam auctoritatẽ beati Jacobi. ¶ Q; vituperat̃ falsa religio τ cõmendat̃ vera religio. CA.X.

D maiorẽ aũt euidentiã pdictor.s. pdicte auctoritatis Jacobi nota q̄ ibi tangũt̃ duo: pmo vituperat̃ falsa religio: ibi Si qs putat se τc̃. scdo exponit̃ vera religio ibi:religio mũda τc̃. p⁹ exponit̃ et vituperat̃ religio falsa: ibi Si qs putat se religiosũ esse. Nã religiosus dr̃ religat⁹ pceptis τ cõsilijs τ obseruantijs:nõ refrenãs linguã suã:qd ideo dic:qr religiosus dz habere frenũ reprimẽs loquacitatẽ τ relaxãs ad vtilitatẽ. Eccles.iij.Temp⁹ tacendi τ tẽpus loquẽdi. vel refrenans quo ad quãtitatẽ.s.in multi loquio vel quo ad qualitatez ne ad inutilia dissoluat̃: sz habeat quasi operculũ. Nũeri. xix. Uas qd nõ hz operculũ nec ligaturã desup ĩmũdũ erit Sz seducens cor suũ.i.seorsũ a lingua ducẽs: glosa. Non intelligens se p petõ lingue puniẽdũ sz seducẽs cor suũ. id est cor seorsũ a lingua ducẽs:vt.s.cor τ lingua nõ conueniant.vt in mẽdacio. Eccl.iij. Cor igrediẽs duas vias nõ habebit requiẽ. Hui⁹ vana est religio.i. inutilis non vera. Augu. in lib. de quãtitate anime. Uera religio est qua aĩa ligat τ vnit se deo. Secũdo exprimit̃ τ cõmendat̃ vera religio:ibi Religio mũda τ ĩmaculata τc̃. In qbus vbis tangũt̃ duo.s.executio misericordie τ conseruatio innocẽtie.p⁹ tangit̃ executio operũ misericordie:ibi Religio mũda.glo.interli. In cordis intẽtione τ ĩmaculata in operis executiõe. Opera eñi misericordie dicunt̃ esse mũda: qñ recta intẽtiõe fiũt.s.ppter deum. Matth.xxv Qñdiu eniz vni ex minimis meis fecistis mihi fecistis. Et dicũt̃ esse ĩmaculata:qr op⁹ operatũ occasionaliter a peccato cõseruat. Eccl.iij. Elemosyna resistit peccatis. Et subdit̃.apud deũ.glo.colla.qui nõ fallit̃ in discernẽdo sicut hoies sed oĩa videt.τ qui filijs suis bene consulit τ retribuit. Uisitare glo.interli.i.corporaliter currere: τ cõsolatiõe verbor: τ erogatiõe munerũ. Pupillos glo.interli. qui carẽt psidio patrũ. Et viduas.glo.interli.que carẽt psidio viror. In tribulatiõe eor.glo.interli.i.ĩ tpe necessitatis. Secũdo tãgit̃ cõseruatio innocẽtie: ibi τ ĩmaculatũ se custodire ab hoc seculo. Glo. interli.a. possitis eẽ ĩmaculati.glo.colla. Qui mũdũ diligit ĩmaculatũ se ab h seculo nõ custodit. Debz enĩ religiosus pcipue cauere ab oi macula:vel cogitatiõis:vel locutiõis:vel praue operationis:vel inhoneste cõuersatiõis. Adapta hec.

¶ Q; ex trib⁹ integrat̃ status religiõis. CA.XI.

Ertio pncipaliter circa religionẽ cõsiderare debem⁹ statũ.nã religio importat statũ pfectionis vt pbat be Tho.scda scde.q.clxxxv.arti.i.in cor.so. Re.infra stat⁹. τ supra religio vel plato. Ad maiorem ĩn euidentiã pdictor.circa religionẽ cõsiderãda sũt quattuor.s.integrãtia:differẽtia:eminẽtia:efficacia. primo circa religionẽ cõsiderãda sũt integrãtia. Nã ex his trib⁹ votis.s.pauptate: cõtinẽtia τ obediẽtia integrat̃ status religionis. Quod tali rõne ondo. stat⁹ religiõis pot cõsiderari tripliciter.pmo inqãtũ ducit ad pfectionẽ charitatis. scdo in quantũ exigit vel includit quietationẽ mẽtis. tertio inquãtũ exercet̃ in pfectiõe oblatiõis. Primo stat⁹ religionis pot cõsiderari inquãtũ iducit ad habendã pfectionẽ charitatis. Ad quã requirit̃ q̄ aliquis a se remoueat oĩa illa p que possit impediri ne ei⁹ affectus totaliter ferat̃ in deũ in quo cõsistit pfectio charitatis. Hec aũt sũt tria.pmũ ẽ copiditas bonor tpaliũ q̄ tollitur per votũ pauptatis volũtarie. scdm est volũtas delectationũ que tollit̃ per votũ cõtinẽtie. tertiũ est pprietas volũtatũ que tollit̃ p votũ obediẽtie. Secũdo status religionis reqrit quietationẽ mẽtis: fm illud apli. pma ad corinthi.vij. Uolo vos sine solicitudine eẽ. qua tollit̃ inequietudo secularis que ingerit hoi solicitudinẽ: pcipue circa tria.p⁹ circa dispensationẽ bonor tẽporaliũ. τ hec solicitudo auferẽ hoi per eor pauptatis voluntarie. 2⁹ circa gubernationẽ vxoris τ filior: q̃ amputat̃ p votũ cõtinẽtie. 3⁹ circa dispensationẽ actuũ ppriorũ: que amputat̃ per votũ obediẽtie quo aliqs dispositioni alteri⁹ se cõmittit. Tertio stat⁹ religiõis exercet̃ in pfectione oblatiõis: qr religio est holocaustũ. qd est cũ aliqs totũ qd habet offert deo:vt dicit Grego. super Ezech. Habet enĩ hõ triplex bonũ a deo. p⁹ habet bonũ substãtie exterioris qd quidẽ totaliter offert p votũ pauptatis voluntarie. 2⁹ hz bonũ corpis: qd aliqs offert deo p votũ cõtinẽtie quo abrenũciat maximis delectatõib⁹ corpis. 3⁹ hz bonũ mẽtis.s.aĩe vel volũtatis: qd aliqs totalit̃ offert deo p votũ obediẽtie: qñ aliq offert deo ppã volũtatẽ p quã hõ vtit̃ potẽtijs τ habitib⁹ aĩe. Pz igit̃ ex pmissis: q̄ status religiõis cõueniẽter integrat̃ his trib⁹ votis pdictis Hec be. Tho. scda scde.q.clxxxvij.arti.vtrũ ad pfectionẽ religiõis requirat̃ q̄ pdicta tria sub voto cadat: ĩ cor.so.

¶ Q; nõ est tantũ vna religio sz plures. CA.XII.

Ecũdo circa religionẽ cõsiderãda ẽ differentia. Nõ enĩ est tñ vna religio sz plures: qd dupliciter pbo.s.auctoritate: τ rõne. p⁹ auctoritate. nam in psal. describit̃ ad ornatum regine.i.ecclesie ptinere q̄ sit circũamicta varietate religionũ cũ vnitate fidei τ charitatis. 2⁹ hoc idẽ pbo rõne sic: Religio ad pfectionẽ charitatis cõsequẽdã ordinat̃. Ad pfectionẽ aũt charitatis cõsequẽdã hõ ordinat̃ τ tendit dupliciter.s.ex diuersitate finiũ: τ actuũ. Primo ex diuersitate finiũ: puta q̄ vna religio ordinat̃ ad istum finem.s.ad pegrinos hospicio suscipiẽdos: alia religio ordinat̃ ad aliũ finẽ videlicz ad captiuos visitãdos τ recipiendos vł sic de alijs. Secũdo hõ ordinat̃ vel tendit ad cõsequẽdã perfectionẽ charitatis ex diuersitate actuũ: puta qr in vna religione castigat̃ corp⁹ per abstinentiã. in alis per exercitiũ opis manualis: vel per nuditatẽ: vel p aliqd h⁹ mõi. ergo τc̃. Sed qr finis est potissimũ in vnoquoqz. ideo magis ẽ religionis diuersitas que attẽdit̃ scdm diuersos fines ad quos religio ordinat̃: q̄ꝫ que attẽdit̃ fm diuersa exercitia seu opa. Hec bea. Tho. scda scde.q.clxxxviij.arti.i.vtr̄ sit tñ vna religio: argu. cõtra. τ in cor.so.

¶ De preeminētia religionis que excedit aliam attēditur dupliciter. C.A.XIII.

Ertio circa religionē cōsideranda ē pemīnētia. t sicut enī differētia vni⁹ religionis ad aliā attendit pncipaliter ex pte finis: secūdario ex pte operis: vt patz. c pcedēti. ita pemīnētia vni⁹ religiōis in cōparatiōe ad aliā attendit ex pte finis: secūdario vero ex pte opis. Primo ḡ pemīnētia vni⁹ religiōis in cōparatione ad aliā attendit ex pte finis: z qz cōparatio q̄ attendit ex parte finis ē absoluta: eo q̄ finis q̄rit ppter se: iō illa religio pferī alijs q̄ ordinat ad finē absolute potiorē vel nobiliorē: vel qz est mai⁹ bonū vel qz ordinat ad plura bona. Scdo pemīnētia vni⁹ religionis ad aliā attēdit ex pte opis: z qz cōparatio q̄ attendit ex parte opis est respectiua: eo q̄ exercitiū seu act⁹ vl' op⁹ nō q̄rit ppter se sz ppter finē: iō pemīnētia vni⁹ religionis ad aliā ex pte opis attēdit nō fm q̄ntitatē opis: sz fm pportionez opis ad finē intentū. vn̄ in collationib⁹ patz introducit sententia btī Anthonij: q̄ ptulit discretionē p quā aliq̄s oia moderat: z ieiunijs z vigilijs z oib⁹ h⁹mōi obfuātijs. Sic ergo dico loquēdo de pemīnētia religionis ex pte opis. q̄ op⁹ vite actiue ē duplex: vnū qd̄ cōsistit in occupatiōe exteriori tm̄: sicut elemosynas dare: hospites recipe: z h⁹mōi q̄ sūt minora opib⁹ vite cōtēplatiue vl' cōtēplatiōis nisi forte in casu necessitatis: z sic religio que vacat vite cōtēplatiue ē melior religione q̄ vacat vite actiue. Luce .x. Optimā ptē sibi elegit maria. Aliud op⁹ vite actiue ē qd̄ ex cōtēplationis plenitudine deriuat. sic doctrina z pdicatio: z hoc simplici cōtēplatiōi pferī. vn̄ sic maius ē illuīare q̄ lucere solū: ita mai⁹ ē cōtēplata alijs tradē q̄ cōtēplari solū. Sic igit ex pmissis cōcludo q̄ sūmū gradū pfectionis tenēt ille religiōes q̄ ordināt ad docēdū: que etiā pxinq̄ssime sūt pfectiōi epoz. Scdm gradū pfectionis tenēt ille religiōes q̄ ordinant ad cōtēplādū. Tertiū gradū pfectiōis tenēt ille religiōes q̄ ordināt ad corpaliter opādū. s. circa actiōes exteriores. In singulis āt hoz graduū pōt attēdi pemīnētia: fm q̄ vna religio ordinat ad altiorē actū in eodez genere. sic inter opa vite actiue poti⁹ ē redimere captiuos q̄ recipe hospites: z in opib⁹ vite cōtēplatiue fortior ē orō q̄ lectio. Pōt etiā attendi pemīnētia: si vna cap ad plura eoz ordiat q̄ alia: vl' si cōuenientiora statuta hēat ad finē ppositū cōseq̄ndū. Hec b. Tho. scda scde. q. clxxxviij. arti. vi. vtz religio q̄ vacat vite cōtēplatiue sit potiorea q̄ vacat opib⁹ vite actiue. in cor. solu.

¶ Si sacerdos iniūgeret alicui vt intraret religionē: quid esset faciendū. CA.XIIII.

Uarto pncipaliter circa religionē cōsideranda q ē efficatia. Posset enī aliq̄s dicere q̄ si sacerdos iniūgat alicui: q̄ intret religionē: q̄ tenet facē. Qd̄ dupliciter pbat. Pmo auctē mgr̄i sen. q̄ sic dic. Ponat se oino in iudicio z ptāte sacerdotis petōr: nihil sui iuris reseruās sibi z oia iubēte eo parat⁹ sit facere p recipiēda vita aīe q̄ faceret p euitāda corpis morte. Hec magister sen. di. xvj. in tex. iux mediū. Scdo h̄ idē pbo z pricipue auctē ecclie: qz q̄dē canones videt istā pniaz taxare. Et silit q̄ q̄ntūcūq; magna pnia p quo petō iniūgat q̄ penitētes facē tenēt. Rn̄deo z dico q̄ intelligēdū est de his de q̄b⁹ sacerdos hz clauē scie z auctis p diuinū iudiciū z nō fm hūanū errorē. vn̄ tāta ē excellētia vl' efficatia religiōis q̄ itroit⁹ religiōis nō ptinet ad clauē sacerdotis. Et si aliq̄ canōes iniūgere inueniāt: magi ē cōsiliū q̄ pceptū z iō si sacerdos iniūger alicui q̄ itret religionē dico q̄ nō tenet itrare. Qd̄ pbat duplici rōe. Pria ē: qz iniūctio pnie ē necessitatl. Introit⁹ āt religiōis ē voluntatis z iō nō pōt alicui iniūgi. Scda ē: qz q̄libet pnie taxata leuissima religio maior ē satisfactio inq̄tū hō abdicat ppriā voluntatē: q̄ nihil ē hoī carius. Hec b. Tho. q̄r. scri. sen. di. xvj. i expositiōe lrē iux finē distinctiōis: vbi ponat se in iudicio oino penitēs.

¶ An religiosi debeant manib⁹ operari z q̄ labor manualis ad q̄ttuor ordinat. CA.I.

Eligiosi. Postq̄ supi⁹ dciū ē de religiōe nūc dicē r dū est de religiosis. Circa quos q̄ttuor sūt notāda: pmo act⁹ manualis: scdo habit⁹ hūilis: tcio vt⁹ sublimis: q̄rto fruct⁹ suauis. Pmo circa religiosos cōsiderādus ē act⁹ manualis. Ad sciendū aūt an religiosi opari māib⁹ teneāt ē notādū q̄ labor manualis ad q̄ttuor tenet: pmo ad q̄rēdū victū: scdo ad tollēdū ociū: tcio ad refrenādū stimulū: q̄rto ad recreādo egenū. Re. hec quattuor supra. Opus tcio ca. pma diuisiōe. p⁹ ergo put labor manualis ē ordinat⁹ ad q̄rēdū victū cadit sub necessitate pcepti: inq̄tū ad vitā ē necessari⁹. Et iō qui aliūde nō hz vn̄ viuere possit cuiuscūq; cōditiōis extitat de necessitate salutis tenet manib⁹ opari. 2° put labor manualis ordinat ad tollēdū ociū: tūc dico q̄ nō cadit sub necessitate pcepti: qz multis alijs mōis ociū pōt tolli. z pcipue p meditationē scripturaz scāz z laudes diuinas. vnde sup illud psal. Defecerūt oculi mei in eloq̄ū tuū glosa sic dic. Non ē ociosus q̄ vbo dei tm̄ studet: nec pluris ē q̄ extra opat q̄ qui studiū cognoscēde veritatis exercet. 3° put labor manualis ē ordinat⁹ ad refrenādū stimulū tūc etiā sub pcepto nō cadit: qz mltis alijs mōis: puta p vigilias z ieiunia. Re. supra ieiuniū. z per studia lraz carnis concupiscētia refrenat. vn̄ Hiero. ad rusticū monachū sic dicit. Ama studia scripturarum z vitia carnis nō amabis. Auertit enī aiz a cogitatiōe lasciuie. z carnē lacerat propter laborē studij. iux illud eccl. xxxj. vigilia honestatis tabefacit carnes. 4° labor māualis ē ordinat⁹ ad recreādū egenū z tūc ēt nō cadit sub nectitate pcepti nisi i extrema nectitate. In quo casu tā religiosi q̄ seculares tenēt ad opa māualia exequēda. Si aūt se aliq̄s ad opa mānuali ap statuta sui ordinis obligaret. tūc in hoc casu tenet māib⁹ opari. sic Hiero. ad rusti. mona. dic. Egyptioz q̄t mōasteria hūc tenēt morē: vt nullū absq; ope vel labore suscipiāt. nō tā ppter vict⁹ necessitatē q̄ ppter aīe salutē ne pnitiosis cogitatiōib⁹ euaget. Sz forte argues z dices: q̄ religiosi tenet vitā apostolicā imitari eo q̄ ipsi p fitent statū pfectiōis: sz apl'i māib⁹ pprijs laborabāt: ita dr̄ pma ad corinthi. iiij. Laborauim⁹ opātes māib⁹ nr̄is ḡ oēs religiosi. Rn̄deo z dico q̄ apl'i duplici rōne laborauerūt z duplici de cā. s. cā nectatl z superogatiōis: p⁹ laborauerūt cā nectatl. s. q̄n victū ab alijs nō poterāt inuenire: sic dic auctas apl'i allia: z i tali cāu oēs religiosi tenēt laborare. 2° laborauerūt apl'i cā superogatiōis. s. vt alijs darēt exēplū de trib⁹: pmo ne simoniā cōmitterēt: scdo ne alios ḡuarēt: tio vt ociosos edificarēt. scda scde .q. clxxxvij. arti. iij. i cor. q. p totū. z i so. v. arg.

¶ Quomodo humilis habitus est laudabilis religiosis ppter quattuor. CA.II.

Ecūdo pncipalr circa religiosos cōsiderād⁹ ē hit⁹ f hūilis. Ut enī dic Aug. i li. de doctrina xpiana. In reb⁹ extioib⁹ nō vsus sz libido mētis i culpa ē. vn̄ cū habit⁹ exterior sit signū dispōnis mētis religiosi poterit vti habitu bn̄ z male. Bn̄ q̄dē pōt vti: z sic ē laudabilis: vilis z hūilis habit⁹ in religiosis ppter quattuor rōnes. pma ē ppter pnie executionē: scda ē pp mundane glie vitatiōnē. tertia ē pp sui hūiliationē. q̄rta propter alioz edificationez. pma cā q̄re habit⁹ humilis vel vilis ē laudabilis ppter penitētie executionē. Sicut enī tpe solēnitatis z gaudij vtūt persone cultiorib⁹ vestimētis: ita etiā tempore penitētie vtunt penitētes vilior ib⁹

vestimētis. sꝫ religiosus est in statu pnīe. ꝙ vilitas vestis sibi cōpetit. Scōa cā est ꝓpter mūdane glorie vitationē. cū eni religiosus sit mortu⁹ mūdo: pompā mundi debet cōtemnere. Signū autē ɔtempt⁹ diuitiaꝝ ⁊ fastus mūdi ē vilis habit⁹. Hoc ꝓbat Hiero. ad rusti. mona. sic dicēs: Sordes vestiū sūt cādide mentis indicia. vilis tunica cōtemptū seculi ꝓbat: ita dū tñ ne anim⁹ tumeat ne habit⁹ sermoq; dissentiat. Tertia ē ꝓpter sui humiliationē. sic eni ex splendore vestium anim⁹ eleuat: ita ex humilitate vestiū anim⁹ humiliat. vñ de Achab q̄ cinere operuit carnē suā: ⁊ cilitio induit. dixit dñs. iij. Reg. xxi. Nōne vidisti achab humiliatū corā me. Quarta ē ꝓpt aliorꝫ edificationē vt ceteris exemplū ꝑbeat. vñ sup illud Matth. iij. habebat vestimentū de pilis cameloꝝ glosa sic dicit: Qui pniam ꝑdicat habitū pnīe ꝑtendat. Scōo mō religiosus pōt male vti vilib⁹ vestimētis: ꝑcipue ꝓpt quattuor rōnes. ꝑma ē ꝓpter vanā gloriā. scōa est ꝓpt negligenciā. tertia est ꝓpt auariciā. quarta ē ꝓpt fraudulēciā .s. vt alios decipiat. Hec b. Tho. scōa scōe. q. clxxxvij. art. vi. in cor. q. ꝑ totū. Est aūt notandū q̄ aliud est habitū deferre: aliud ē habitū transformare ⁊ aliud habitū deserere. Primū ē habitū deferre. cū eni habit⁹ sit q̄dā ornatus religiosus dꝫ esse ornat⁹ duplici ornamēto .s. interiori ⁊ exteriori. p° dꝫ esse ornat⁹ ornamento .s. interiori. qd cōsistit in virtutib⁹: q̄bus ꝑlati religiosi: clerici: ⁊ ꝑcipue sacerdotes debēt eē ornati ne male sedētes in cathedra iniuriā faciāt cathedre. 2° dꝫ esse ornat⁹ ornamento exteriori .s. corporis. qd quidē nec nimis ꝑciosū debet esse: nec nimis abiectū: sꝫ humile ⁊ honestū. Cui⁹ humilitas vel honestas ꝑcipue dꝫ esse in trib⁹ .s. in colore: q̄litate ⁊ quātitate. p° in colore: vt nō sit varij coloris: nec rubei nec viridis. 2° in quātitate: vt nō sit nimis longa nec nimis breuis. 3° in q̄litate: vt non sit vestis nimis ꝑciosa puta de serico vel lana nimis ꝑciosa: nec etiā nimis vilis: qm̄ vt dicit Hiero. nec affectata sordes: nec exquisite delicie laudē pariūt. Secūdū ē habitū trāsformare. nā sm̄ Raymūdū cā ꝑegrinationis vel ex cā honesta licitū ē clericis ⁊ religiosis habitū trāsformare: ⁊ accipe laicalē vel penitentialē: vel sile. Scōm aūt Hostien. licitū ē talibus habitū trāsformare ꝓpt vitandū scandalū vł ꝑiculū puta cū transeūt ꝑ loca nimis tuta: ⁊ tūc supi⁹ pñt mutare habitū. sꝫ ipsū circa carnē derelinquūt. Nā sub supiori habitu ipsū tenet deferre. inquantū cōmode fieri pōt. Tertiū ē habitū deserere. nā sm̄ Hostien. monach⁹ in oī casu habitū portare dꝫ: ⁊ nō deserē eciā si sit fact⁹ eps. Cui⁹ rō est sm̄ btm̄ Tho q̄ illa tenet portare eps q̄ suū officiū nō impediūt. sꝫ portare habitū sue religiōis eius officiū nō īpedit: ꝙ ⁊c. scōa scōe. q. clxxxvij. arti. viij. ī cor. q. vñ glo. Guilbel. dicit: q̄ monachis ⁊ etiā regularibus canonicis ī scolis existētib⁹ habitū nō licet depone: nec abbas ī hoc valet aliq̄d dispēsare cū eis: imo tales ɔtrariū faciētes hodie ipso facto sūt excōicati ꝑ ɔstitutionē Innocētij q̄rti: ex̄ ne cle. ⁊c. Hec in sūma ɔfessoꝝ li. iij. d ornatu ornandoꝝ ca. vij. q. ij. in fine. ℭ Qꝫ votū obedientie est ꝑciosissimū inter alia vota. CA. III.

Tertio ꝑncipalit̄ circa religiosos ɔsiderāda ē virtus sublimis. Cū. n. ad ꝑfectionē religiōis paupertas: ɔtinēnā obediētia sub voto cadāt. Int̄ hec tñ votū obediēne ē ꝑciosissimū. Qd ad pñs ꝓbo triplici rōe .s. rōe oblati: ɔtenti: ⁊ ɔiūcti. Rōne oblati sic: Quāto aliq̄s mai⁹ bonū offert deo ꝑ votū: tāto poti⁹ ⁊ ꝑfecti⁹ ē ei⁹ votū. sꝫ ꝑ votū obediētie hō offert deo voluntatē: q̄ potior est q̄ corp⁹: qd hō ꝑ votū ɔtinētie offert: ⁊ q̄ res exteriores: q̄s hō offert deo ꝑ votū pauꝑtatis. ꝙ ⁊c. Secūdo ꝓbo hoc idē rōne ɔtenti sic: Illud bonū qd continet bona alia ⁊ nō ɔtinet: ē meli⁹ q̄ illud qd continet ⁊ cōtinet. sꝫ votū obedientie cōtinet alia duo ⁊ nō ɔtinet ab eis: q2 hō pōt vouere paupꝑtatē ⁊ ɔtinentiā absq; obediētia. sꝫ nō ecōuerso: ꝙ ⁊c. Tertio ꝓbo hoc idē rōe cōiūcti sic: Quāto bonū aliqd ē fini ꝓpinqui⁹ tāto ē meli⁹ sꝫ votū obediētie se extēdit ad act⁹ ꝓpīquos fini religionis. nō aūt alia: ꝙ ⁊c. vñ Aug⁹ in li. de virginitate sic dicit: Nemo q̄tū puto ausus fuit virginitatē ꝑferre monasterio. Et Greg⁹ sup Ezech. Obediētia victimis iure ꝑponitur: q2 ꝑ victimas aliena caro: ꝑ obedientiā vō ꝓpria voluntas mactat. Et hiero. ad rusticū monachū sic dicit: Ad illud rēdit obediētia vt doceat te nō tuo arbitrio dimittendū. nō facias qd vis: comede qd iuberis habeas quantū acceperis: vestieris qd dat. Hec b. T. scōa scōe. q. clxxxvi. arti. viij. in cor. q. Sꝫ forte argues ⁊ dices q̄ votum obediētie nō ē poti⁹ alijs duobus votis religiōis. ⁊ hoc duplici rōne. Prima ē talis: Votū dignioris rei ē eminenti⁹. sꝫ oīs ponderatio nō ē digna ɔīe ɔtinentis: vt dī Eccl. xxvj. ꝙ votū ɔtinētie est eminēti⁹ voto obedientie. Rñdeo ⁊ dico q̄ ex illo verbo nō habet q̄ ɔtinētia ꝑferat oib⁹ alijs actib⁹ virtuosis. sꝫ cōiugali castitate vel exteriorib⁹ diuitijs auri ⁊ argēti: q̄ pondere mensurat. vel ꝑ ɔtinentiā intelligit vl'r abstinētia ab oī malo: ibidē ī so. ij. argu. Re. ā. Cōtinētia. ⁊ infra Virginitas. Scōa rō est talis: Quāto aliqd bonū est poti⁹ tanto videt esse magis indispēsabile. sꝫ vota paupꝑtatis ⁊ ɔtinētie ita vident esse ānexa regule monachoꝝ: vt ɔtra ea nec sūmus pontifex possit licentiā indulgē. sicut dicit q̄dā decretal' de statu monachorū. q̄ tñ pōt indulgē vt religiosus non obediat prelato suo. ꝙ ⁊c. Rñdeo ⁊ dico q̄ papa in voto obediētie nō pōt sic cū religioso dispēsare vt nulli ꝑlato teneat obedire: pōt tñ eū eximere a subiectiōe inferioris ꝑlati. qd nō est ī voto obediētie dispēsare: ibidē in so. iij. argu. Re. ā. Obediētia. ⁊ ā. Prelatio de ꝑfectiōe religiosoꝝ. ⁊ ā. Voti dispēsatio: q̄liter oē votū est dispensabile. ℭ Qꝫ ꝑ ingressum religionis religiosus consequit remissionem peccatoꝝ. CA. IIII.

Quarto ⁊ vltimo ꝑncipalit̄ circa religiosos cōsiderand⁹ est fruct⁹ suauis. nā ꝑ ingressū ⁊ votum religiōis ɔsequit religiosus remissionē pctōꝝ. Hoc aūt dupl'r ꝓbo .s. ꝑ locū a miore: ⁊ a sili. Prio ꝑ locū a minori sic: Hō ex elemosynis factis pōt satisfacē de oib⁹ suis pctis. Iuxta illud Dañ. iiij. Pctā tua elemosynis redime. sꝫ votū religiōis oē gen⁹ satisfactiōis excedit etiā publice pnīe: sicut holocaustū sacrificiū: vt dic̄ Gregori⁹ sup ezech. ꝙ multo magis pōt satisfacē ꝑ oib⁹ pctis suis ꝑ votū religiōis. Scōo ꝓbo hoc idē ꝑ locū a sili sic: Eandē gratiā cōsequit religiosus ꝑ ingressū ⁊ votū religionis. quā ɔsequit adult⁹ baptizat⁹. sꝫ adult⁹ baptizat⁹ ꝑ passionē xp̄i ⁊ fidē ecclie ⁊ ꝑ sacrm̄ remissionē cōseq̄t non solū pctī originalis: sꝫ etiā oiū actualiū mortaliū ⁊ venialiū ⁊ etiā toti⁹ pene q̄ pctis debet. ꝙ ⁊ ꝑ ingressū ⁊ votū religiōis. Hec b. T. scōa scōe. q. clxxxix. arti. iij. ī so. iij. argu. Sꝫ forte argues: q̄ ꝑ votū ⁊ ingressū religiōis nō ɔsequat hō remissionē pctōꝝ sic: Votū crucis videt eē vtili⁹ voto religiōis: eo q̄ votū crucis fit ī subdiū t̄re scē. sꝫ ꝑ votum crucis hō ɔsequit remissionē pctōꝝ ꝙ nō videt q̄ hō hāc ɔsequat ꝑ votū ⁊ ingressum religiōis. Rñdeo ⁊ dico q̄ votū religiōis ē mai⁹ voto ꝑegrinationis terre scē: ⁊ iō si ꝑ votū ꝑegrinatiōis qd min⁹ est cōsequit hō remissionē pctōꝝ suoꝝ: multo magis ꝑ ingressū ⁊ votū religionis: qd mai⁹ est. Qꝫ aūt votū religionis sit mai⁹ voto ꝑegrinationis terre scē ꝓbo duplici rōne .s. rōne ꝑpetuitatis ⁊ vtilitatis. Primo rōne ꝑpetuitatis sic: Votū ꝑpetuū ē maius voto nō ꝑpetuo vel tꝑali. sꝫ votū religionis ē ꝑpetuū: votū aūt ꝑegrinatiōis terre sancte ē tꝑale: ꝙ ⁊c. Et ꝓpt hoc reus fracti voti nō habet: vel trās

gressor voti nō efficit᷑ q̄ pale obsequiū seu votū in ppe-tuū cōmutatur: vt facit religiosus. Ex quib⁹ v̄bis elicio talē rōnē secūdā. s. q̄ votū religiōis meli⁹ est ⁊ mai⁹ rōne cōmutabilitatis sic. Votū mīn⁹ pōt cōmutari in mai⁹ s̄z nō ecōuerso. s̄z votū pegrinatiōis pōt cōmutari in votū religionis: vt pz ⁊ nō ecōuerso: g̃ ⁊c. Scd̄o rōne vtilitatis sic: Utilior est ꝓmotio i bonū vel illud qd̄ ꝓmouet in bonū q̄ȝ absolutio a pena. s̄z votū religionis ē vtili⁹ q̄ȝ votū pegrinatiōis terre sancte q̄ȝtū ad ꝓmotionē in bonū q̄ ꝑponderat absolutioni a pena: g̃ ⁊c. in so. iii. argu. ꝓ totū. Nota hic de religione tres autoritates. Prima ē ista: que ē ista religio dicetis eis: Victima transit⁹ dn̄i est. Secūda ē Exodi. xxix. Erūt sacerdotes in religiōe ꝑpetua. Tertia ē Jacobi pmo. Religio mūda ⁊ imaculata apud deū patrē hec est. Scd̄o nota de religioso q̄ttuor autoritates. pma est Actuū. x. Erat vir religiosus ⁊ timēs deū: dicit᷑ de cornelio centurione. secūda ē Jacobi pmo: Si q̄s putat se religiosū esse ⁊c. tertia est Eccl̄i. xxxvij. Cū viro irreligioso tracta de sanctitate. s. tu q̄ es religiosus. quarta est Eccl̄i. j. Timor dn̄i religiositas: religiositas custodiet ⁊ iustificabit cor: iocūditatē atq̄ȝ gaudiū dabit.

¶ De religiosis qui dicunt᷑ religiosi. CA. V.

[R]Eligiosi. Rursus dicendū est de religiosis: ⁊ pmo q̄ dicunt᷑ religiosi. scd̄o q̄ licent religiosis. Primo g̃ dicendū est q̄ dicunt᷑ religiosi. Ubi nota q̄ sicut cōtemplatiui dicunt᷑ nō q̄ ɔtēplant᷑. s̄z q̄ cōtemplatiōi totā vitā suā deputant: ita religiosi q̄ȝuis cōiter pn̄t dici oēs q̄ deū colūt ⁊ sūt in statu salutis. spāliter tn̄ religiosi dicunt᷑ q̄ totā vitā suā diuino cultui dedicant: a mūdanis negocijs se abstinentes: q̄busdā votis ⁊ obseruantijs ad obediendū ꝑpter deū q̄busdā hoībus se astringūt. tales aūt nō se subijciūt hoī ꝑpter hoiem: s̄z ꝑpter xp̄m vt dixi s̄m illud apl̄i ad gala. iiij. sicut angelū dn̄i excepistis me sicut ih̄m xp̄m. Hec. b. Tho. scd̄a scd̄e. q. lxxxi. arti. j quid est religio: ⁊ ad q̄d religio ordinat᷑ in so. v. argu. vbi ostēdit q̄ religiosi dicunt᷑. vt pz. s. imediate.

¶ Que licēt religiosis: ⁊ sex sūt int᷑ alia q̄ eis licent. CA. VI.

[S]Ecūdo dicendū est que licēt religiosis. Ubi nota q̄ sex sūt inter alia ad pn̄s q̄ licēt religiosis s. predicare vel docere: secularia negocia tractare: manib⁹ laborare: de elemosynis viuere: mēdicare: alios ad religionē inducere. Primo dico q̄ religiosis licet p̄dicare: docere ⁊ huiusmōi. Qd̄ tali rōne ostēdo: Aliq̄d dicit᷑ alicui nō licere duplici rōne. s. ꝑpter repugnantiaȝ vel ꝑpter impotentiā. Prima rō est ꝑpter repugnantiaȝ ad illud: q̄z. s. habet in se aliq̄d qd̄ contrariat᷑ ei qd̄ dicit᷑ nō licere: vt verbi gr̄a Sicut nulli hoi licet peccare: quia q̄libet hō habet in se rōnē ⁊ obligationē ad legē dei q̄bus cōtrariat᷑ pctm̄. ⁊ hoc mō dicit᷑ alicui nō licere p̄dicare vel docere duplici rōne. p⁹ rōne p̄cepti: sicut excōicatis nō licet ascendere ad sacros ordines. 2⁹ rōne pcti: s̄m illud psal. xlix. Peccatori aūt dixit de⁹ quare ⁊c. hoc aūt mō nō est illicitū religiosis p̄dicare: docere ⁊ huiusmōi alia facere vt ꝓbabo. Scd̄o aliq̄d dicit᷑ illicitū alicui ꝑpter ipotentiā: puta q̄z nō habet potentiā ad illud vel ex defectu obligatiōis vel religionis vel cōmissiōis. Ex his trib⁹ modis nō ē illicitū religiosis p̄dicare. docere ⁊ alia huiusmōi facere. Qd̄ sic ꝓbo: Ex pte obligatiōis religiosi ex voto vel ex p̄cepto regule nō obligant᷑ ad hoc q̄ abstineāt ab actib⁹ supradictis. 2⁹ ex pte religionis. s. ex statu religionis assūpto ad hoc magis idonei efficiūt᷑. Per hoc eni q̄ aliq̄s ad statū scītatis ꝓmouet᷑ magis est idoneus ad huiusmōi spūalia officia exercēda. 3⁹ ex pte cōmissiōis religiosis licet huiusmōi facere. De cōmissiōe tn̄ est distinguendū: q̄z ea q̄ sunt ordinis nō pn̄t cōmitti nisi et q̄ hz ordinē: sicut diacono nō pōt cōmitti q̄ celebret missā nisi fiat sacerdos. Ea v̄o q̄ sūt iurisdictiōis cōmitti pn̄t ei q̄ ordinariā iurisdictionē nō hz sicut p̄latio sn̄ie cōmittit᷑ ab ep̄o simplici sacerdoti. Et hoc mō dicit᷑ licere monachis ⁊ religiosis alijs p̄dicare ⁊ docere ⁊ alia huiusmōi facere: q̄z status religiōis nō dat eis ptātē huiusmōi faciēdi. Pn̄t tn̄ ista facere si s̄m ordinē accipiāt vel ordinariā iurisdictionē: aut etiaȝ si eis cōmittant᷑ ea q̄ sūt iurisdictiōis. Hec. b. Tho. scd̄a scd̄e. q. clxxxvij. arti. pmo: vtrū religiosis liceat p̄dicare: docere ⁊ huiusmōi: i cor. sol. Et iō dicit᷑ scd̄a ad thi. iiij. monacho ⁊ religioso: Predica verbū: insta opportune ⁊ īportune: argue: obsecra: increpa i oi patiētia ⁊ doctrina. In quib⁹ verbis tangit vel facit duo. pmo cōmittit officiū: ibi Predica v̄buȝ veritatis supple. vn̄ Marci. xvj. Predicate euangeliū oi creature. Et pma ad corinth. ix. Ve mihi si nō euāgelizauero. Dicit g̃ p̄dica verbū veritatis: Apoca. xxj. Hec v̄ba sūt fidelissima ⁊ vera. Scd̄o exprimit modū dicēs: Insta opportune ⁊ importune ⁊c. Que v̄ba Aug⁹ in glo. exponit sic dicens: Insta. i. instant᷑ p̄dica: Actuū. vj. Nos orationi ⁊ misterio v̄bi instam⁹. Opportune: q̄ȝtū ad libent᷑ audiētes: puer. xv. Sermo opportun⁹. i. placentib⁹ optimus. Importune q̄ȝtū ad eos q̄b⁹ p̄dicatio displicet: Isa. lviij. Clama: ne cesses ⁊ annuncia ppl̄o meo scelera eorum. Argue de pctīs negligētes: Eccl̄i. xix. Argue amicū sepe. fit eni cōmissio. Obsecra. i. ad iura volētes. icrepa de peccato asperis verbis in pctō ꝑsistētes. In oi patiētia: repugnantiā: ⁊ doctrina accipiētiū. i. ita vt patient᷑ sustineas repugnātes: puer. xix. Doctrina viri ꝑ patientiā noscit᷑. Et doceas accipiētes ⁊ libent᷑ audientes: puer. xiiij. Doctrina prudentiū sit facilis. Hec aug⁹ in glo. Ex q̄b⁹ v̄bis elicit᷑: q̄ p̄dicatio debet habere q̄ttuor cōditiōes. pmo debet esse licita: ibi Predica. scd̄o vera: ibi Uerbum. tertio cōtinua: ibi Insta. quarto discreta: ibi Opportune ⁊ importune ⁊c. Re. s.

¶ Quomodo licet religiosis secularia negocia tractare: ⁊ quō nō. CA. VII.

[S]Ecūdo dico q̄ religiosis licet secularia negocia tractare. Ubi nota q̄ tractare secularia negocia cōtingit duob⁹ modis: aut causa cupiditatis: aut causa charitatis. Primo eni tractare negocia secularia causa cupiditatis nō licet religiosis: s̄z illud apl̄i scd̄a ad thi. ij. Nemo militās deo iplicat se negocijs secularibus vt ei placeat cui se ꝓbauit. i. deuouit vt exponit glo. Ubi dicit Aug⁹ in libro de ope monachoꝝ: ⁊ habet᷑ i glo. ibidem sic: Illa sūt negocia secularia: cū anim⁹ occupat᷑ causa pecunie colligēde sine labore corpis: vel in quib⁹ ipsū animū suū occupat hn̄di solicitudine: qd̄ religiosis nō licet. Propter qd̄ btūs Bn̄dict⁹ seculariū negocioꝝ monachos dixit exptes fore: vt dr̄ in decreto Bonifacij pape. 2⁹ dico q̄ tractare negocia secularia cā charitatis licet. Qd̄ tripl̄r ꝓbo. s. rōne: auctē: ⁊ exēpli inductiōe. Primo rōne sic: Stat⁹ religiōis est ordinat⁹ ad pfectionē charitatis ɔsequendā: ad quā duo ptinēt. vnū pncipalit᷑. s. dilectio dei: ⁊ iō religiosi pncipalit᷑ ⁊ ꝑpt᷑ se debēt intendē ad hoc q̄ deo vacēt. Secūdario aūt ordinat᷑ ad pfectionē charitatis ɔsequēdā dilectio ꝓximi: ⁊ iō si necessitas ꝓximi iminet: religiosi licite pn̄t ⁊ debent ex charitate eorū opa gerere. s̄m illud ad Gala. vj. Alter alteri⁹ onera portate: ⁊ sic adimplebitis legem xp̄i. Re. s. Lex. ca. Secūdo hoc idē ꝓbo autoritate beati Jacobi. j. dicētis: Religio mūda ⁊ imaculata. Re. expositionē. s. Religio. c. x. vn̄ causa charitatis negocijs secularib⁹ cū debita moderatione religiosi se pn̄t ingerere s̄m supioris licentiam ⁊ ministrando ⁊ dirigēdo. vn̄ in decreto di. lxxxviij. dicit᷑ sic: Decreuit scā synodus: nullū deinceps clericū: aut pos

fessiones conducere: aut negocijs secularib⁹ se pmiscere: nisi ꝑpter curā orphanoꝝ: aut pupilloꝝ: aut viduaꝝ. Aut si forte epūs ciuitatis ecclesiasticaꝝ reꝝ solicitudinē eos habere p̄cipiat. Eadem aūt rō est de religiosis ꝛ clericis. Similit̄ ꝛ regū palatia frequētare ꝑpter delicias ꝛ gloriā: aut cupiditatē non cōpetit religiosis: sꝫ ꝑpter causas pias. Et hoc dupliciter: aut ad intercedendū p pupillis: orphanis: ꝛ viduis. Qđ ꝓbo tertio exempli inductiōe. s. helisei. vñ dicit̄. iiij. Reg. iiij. ꝙ helise⁹ dixit ad mulierem: Nūquid habes negocium: ꝛ vis vt loquar regi militie. Aut ad arguendū ꝛ dirigendū p̄ncipes sicut Johēs baptista arguebat herodē: vt dicit̄ Matth. xiiij. Hec btūs Tho. scda scđe. q. clxxxvij. arti. ij. vtrū liceat religiosis secularis negocia tractare: in cor. so. ꝛ in so. argu.

¶ Quomodo licet religiosis manib⁹ laborare quattuor rationib⁹. CA. VIII.

Tertio dico: ꝙ licet religiosis manibus laborare q̄ttuor rōnib⁹. s. ꝑpter vinculū: victū: exemplū: scandalū. p⁹ religiosi tenent̄ laborare ꝑpter vinculū. Quidā eñi religiosi sūt in quoꝝ regula exprimit̄ ꝙ teneant̄ manib⁹ laborare. ꝛ de illis planū est ꝙ tenent̄. Quidā aūt sūt: in quorū regula nō exprimit̄ ꝛ isti nō tenent̄: nisi in quibusdā certis casib⁹. Et iō 2⁹ tenent̄ ꝛ p̄cipue religiosi quib⁹ cōmittit̄ p̄dicatiōis officiū laborare ꝑpter victū querendū. s. ne grauēt auditores in administratione rerū suarū: ꝛ maxime tali grauamine qđ facit eos resilire a b auditu p̄dicatorū: siue doctrina fidei: tūc nihil debēt ab eis accipere. 3⁹ tenent̄ laborare ꝑpter exemplū: vt. s. alios qui sūt ꝓni ad ociū: excitent ad laborē. vñ Aug⁹ de ope monachorū sic dicit: Utinā isti qui volunt vacare manib⁹ vacarēt linguis: ne multos ad imitationē ocij inuitarēt. 4⁹ tenent̄ manib⁹ laborare ꝑpter vitandū scandalū boīꝫ infirmoꝝ. Possent eñi aliq̄ dicere Isti intrauerūt religionē: ne manib⁹ laborarēt. ꝛ sic suauius ꝛ delicati⁹ viuerēt. Simplicit̄ tñ ꝛ generalit̄ nō tenent̄ religiosi manib⁹ laborare: qꝛ debēt vacare opi meliori: cū ꝓ xp̄o se dedicauerūt. s. cōtemplatiōi dei ꝛ eius dilectiōi. Re. s. Religio. ad q̄d actus manualis est ordinatus ca. Sꝫ forte argues ꝙ religiosi oīno tenent̄ manibus laborare tali rōne: Religiosi tenent̄ vitam aplīcā imitari. sꝫ aplī laborauerūt: g̃ ꝛ religiosi tenent̄ idē face. Rñdeo ꝛ dico ꝙ aplī laborauerūt duplici rōne: Primo rōne vel causa necessitatis. s. qñ ab alijs victū inuenire nō potuerūt. vñ sup illud aplī p̄ma ad corinth. iiij. Laborauimus manib⁹ ꝛc. Glo. qꝛ nemo dat nobis. Scđo aplī qñq; laborauerūt rōne superogationis: vt pꝫ p id qđ habet p̄ma corinth. ix. vbi dicit aplūs ꝙ non est vsus ꝑtāte quā habebat viuēdi de euāgelio. Hoc aūt aplūs facit triplici rōne. Prima est ad auferendū occasionē p̄dicandi pseudo ꝓpheris: qꝛ ꝑpter sola tpalia p̄dicabāt. Secūda est ad vitandū grauamen eoꝝ q̄bus p̄dicabāt. Tertia ad dandū exemplū opandi ociosis. vñ scđa ad Thessa. iij. dicit: Nocte ꝛ die opantes vt formā darem⁹ vobis ad imitandū nos. Nō aūt ꝑpter hoc religiosi tenent̄ aplīm imitari: cū nō teneant̄ ad oēs superogatiōes. vñ nec alij aplī manib⁹ opabant̄. Hec b. Tho. scđa scđe. q. clxxxvij. arti. iij. vtrūꝫ religiosi tenent̄ manib⁹ opari. in so. v. argu. Vñ religiosi tenent̄ p̄ncipalit̄ cōteplatiōi vacare: qñ est act⁹ melior. consequent̄ aūt tenēt̄ manib⁹ opari vel exteriori actiōi vacare: vel ꝑpt̄ suā necessitatē vel ꝑpt̄ alioꝝ vtilitatē. Hec Alex. scđa pte sū. q. xxxij. vtrū religiosi tenēt̄ ad opus manuale: in cor. so. ꝛ in so. arg.

¶ Q: religiosis licet de elemosynis viuere ꝛ hoc q̄druplicit̄. CA. IX.

Quarto dico ꝙ licet religiosis de elemosynis viuere. Ubi nota ꝙ religiosi de elemosynis sibi q̄si debitis pñt viuere q̄druplicit̄. p̄mo si p̄dicēt auctoritate p̄latoꝝ. scđo si sint mīstri altaris. tertio si insistūt studio sacre scripture. quarto si bona tpalia q̄ habebant monasterio largiūt̄: pñt de elemosynis factis monasterijs viuere. Hec b. Tho. scđa scđe. q. clxxxvij. arti. iiij. vtꝝ liceat religiosis de elemosynis viuere: in cor. so. iuxta finem. Sꝫ ꝙ iste modus. s. viuēdi de elemosynis nō sit cōueniēs argues quintuplicit̄. Primo qꝛ nō videt̄ rōnabile ꝙ aliq̄s dimittat sua ꝛ q̄rat aliena de quibus viuat. Rñdeo ꝛ dico ꝙ hoc nō est incōueniēs: vt q̄ sua dimisit ꝑpter aliq̄d qđ in vtilitatem alioꝝ vergat: de his q̄ dant̄ ab alijs sustentet̄. Tū qꝛ si hoc nō esset: societas humana ꝑmanere nō possꝫ. Cui⁹ rō est: qꝛ si aliq̄s circa sua ꝓpria tm̄ sollicitudinē gereret: nō esset q̄ cōi vtilitati deseruiret. ꝛ iō optimū bonoꝝ erit societati: ꝙ illi qui pretermissa ꝓprioꝝ cura deseruiūt cōi vtilitati: de elemosynis sustentent̄ ab his quoꝝ vtilitati deseruiūt. verbi grā ꝓpt̄ hoc etiā ꝛ milites de stipēdijs alioꝝ viuūt. ꝛ rectoribus ciuitatū de cōi ꝓuidet̄. sic ꝛ sūt illi qui de elemosynis viuūt vt sequant̄ xp̄m ad hoc oīa dimittunt vt cōi vtilitati deseruiāt. sapiētia ꝛ eruditiōe ꝛ exemplo ꝓplm illustrantes: vel oratione vel intercessione sustentantes.

Scđo in cōtrariū argues sic: qꝛ incōueniens videt̄ ꝙ aliquis ab aliquo impudent̄ accipiat. qđ pꝫ: qꝛ dando ꝛ accipiēdo eq̄litas iusticie seruat̄: cui⁹ contrariū facit ille qui de elemosynis viuit ꝛ accipit ꝛ nō repēdit. Rñdeo ꝛ dico ꝙ ex hoc pꝫ ꝙ nō turpit̄ viuūt illi qui de elemosynis viuunt. Cui⁹ rō est: qꝛ ipsi maiora impendūt q̄ recipiūt. s. spūalia. Qui eñi alterū iuuat fit p̄ticeps opis illi⁹ ꝛ in bono ꝛ in malo. Tertio argues sic: Uiuere de elemosynis videt̄ alijs pauperib⁹ esse dānosum. cui⁹ rō est qꝛ sunt quidā quos oportet alioꝝ bñficijs ex necessitate sustentari. quoꝝ bñficia oportet ꝙ diminuāt̄ si illis qui de elemosyna viuūt ꝓuideat̄. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ illi qui de elemosynis viuūt magis sūt alijs pauperibus vtiles: alios ad misericordie opa verbis ꝛ exemplis ꝓuocando q̄ sint dānosi ad sustentationē alioꝝ bñficia recipiētes.

Quarto argues sic: Ad ꝑfectionē virtutis maxime req̄rit̄ libertas. Quanto eñi aliq̄d sit liberi⁹ tanto virtuosi⁹. Hinc aūt libertati magnū p̄iudiciū generat viuendo de elemosynis. Cui⁹ rō est: qꝛ nō pōt esse quin hō vereatur offendere eū cui⁹ beneficijs viuit. Rñdeo ꝛ dico ꝙ illi q̄ de elemosynis viuūt paupertatē sectantes ꝛ diuitias contemnētes animi libertatē nō ꝑdunt ꝑpter aliqua modica que ad sustentationē vite ab alijs accipiūt: cū homo libertatē non ꝑdat nisi ꝑpter ea que in affectu suo dñant̄. Uñ ꝑpter ea q̄ hō cōtemnit si sibi dent̄ libertatē nō perdit. Quinto argues sic: Eius qđ ex alteri⁹ volūtate dependet facultatē nō habem⁹. sꝫ ex volūtate dantis dependet ꝙ ex ꝓprijs det̄. g̃ nō sufficienē ꝓuidet̄ sustentatiōi vite illoꝝ q̄ de elemosynis viuūt. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ q̄uis hoc qđ ex ꝓprijs dat̄ ex dantiū volūtate dependeat: non ꝑpter hoc est insufficiens ad sustentandū vitā pauperū xp̄i. Cui⁹ rō est: qꝛ viuere de elemosynis nō dependet ex volūtate vni⁹: sꝫ ex voluntate multoꝝ. Nō est aūt ꝓbabile ꝙ ī multitudine fidelis populi nō sint multi q̄ ꝓmpto aīo nō subueniāt necessitatib⁹ eoꝝ quos in reuerētia habent ꝑpter ꝑfectionē virtutis. Nō est aūt incōueniens si etiā necessitates suas exponāt ꝛ necessaria petāt: vel ꝑ alios vel ꝑ se. Hoc etiā ꝛ aplī fecisse legunt̄: nō solum ab illis quib⁹ p̄dicabāt necessaria recipiētes: qđ magis potestatis erat q̄ mēdicitatis. sꝫ etiā ꝓ pauperib⁹ q̄ erāt in hierusalē q̄ sua dimittētes in paupertate viuebāt. Hec b. Tho. contra gentiles libro. iij. ca. cxxxj. vbi ponunt̄ obiectiones contra modū viuendi in paupertate de elemosynis: ꝛ ibidem ca. cxxxv. vbi ponunt̄ solutiones predictarum obiectionū.

¶ Q religiosis licet mendicare. et nota q aliqui mendicant quatuor de causis. CA.X.

Quinto dico q religiosis licet mendicare. Ubi nota q aliq mendicant quatuor de causis. s. causa cupiditatis: humilitatis: necessitatis: utilitatis. Primo aliq mendicāt causa cupiditatis: puta cū quis mēdicat ex cupiditate habēdi vel augendi diuitias: et talis mēdicitas vituperat: qr est illicita. vn̄ talē mendicitatē phibet aplus pma ad Thessa. iiij. Operemini manibus vris sicut pcepim vobis: et vt honeste ambuletis ad eos q foris sūt: vt nullius aliquid desideretis. vbi glo. sic dicit: Ubi opus est agendū et nō ociandū. qr et honestū est et q̄si lux ad infideles: et nō desiderabitis rem alterius: ne derogetis vel tollatis aliqd. Et pp̄ter hoc lex ciuilis: vt habet in codice de validi. et mendi. Imponit penā validis mendicantibus: q nō pp̄ter valitudinē vel necessitatē: sz pp̄ter cupiditatē mendicāt. Scdo aliqui mendicāt cā necessitatis: sicut cū aliqs nō pōt aliūde habere. et hac necessitate mēdicat. Propter qd in lege veteri Deutero. xv. dicit Ois indigens et mendicus nō erit inter vos. Ubi phibent diuites ne tā sint tenaces: vt pp̄ter hoc aliq egestate mēdicare cogant. Et in psal. xxxvi. Nō vidi iustū derelictum Cassiodorus in glo. Et si tpalibus bonis ad tempus: nō tn̄ spūalibus a deo. Tertio aliq mēdicāt causa humilitatis. Nā mendicatio habet quandā abiectionē sibi cōiunctā Illi eni vident esse abiectissimi int hoies: qui nō solum sūt paupes: sz intantū egentes: q necesse habeāt victum aliūde q̄rere. Et si hoc cū humilitate faciāt: sicut et alia assumūt que ptinēt ad quandā abiectionez q̄si efficacissima medicina contra supbiā. tales cōmendant et merent: qr laudabilit mendicāt. Quarto aliq mendicāt causa vtilitatis: sicut cū aliquis intendit aliqd vtile pficiendū qd absq elemosynis nō pōt facere: sicut petunt elemosyne p cōstructiōe pontis vel ecclesie vel quibusdā alijs opibus q vergant in vtilitatē cōem: sicut etiā scolares vt possint vacare studio sacre scripture mendicant. Et hoc mō mendicatio ē licita: sicut scolaribus et religiosis et etiā meritoria et fructuosa. Nō aūt ociose viuūt qui vtilit viuūt. Dec. b. Tho. scda scde. q. clxxxvij. arti. v. vtrum liceat religiosis mendicare: in cor. solu. et in solu. argumentorum.

¶ Arguit q religiosis mēdicare nō licet. CA.XI.

Ed forte arguea in oppositū. s. q religiosis mendicare nō liceat quadruplicit. s. ex pte contēptibilis: turpitudinis: celsitudinis: solicitudinis. Primo ex pte contēptibilis sic Religiosi q pfectionem vite assumūt debēt diligi spūalit et honorari: vt sic hoies eos facilius imitent. sz mendicitas contēptibiles et graues facit: g et c. Rn̄deo et dico: q mendicitas nō reddit hoies contēptibiles: si moderate fiat ad necessitatē vl vtilitatē nō ad supfluitatē cōsiderata opportunitate et cōditione psonarum a quibus petit et loci et tpis. qd necesse est obseruari ab his q pfectionē vite sectant vt a religiosis. Scdo ad idem argues ex pte turpitudinis sic: Perfectis viris vt religiosis nō solum sūt vitāda mala: sz etiā ea q habēt speciē mali: vt dicit aplus pma ad Thessa. iiij. Ab omni specie mala abstinete vos. sz mēdicitas habet speciē mali vel turpis lucri: cū multi pp̄ter questū mendicēt: g et c. Rn̄deo et dico q mendicitas q̄ fit pp̄ter bonū finē et moderate: nō habet aliquā speciē mali vel turpis lucri: quā haberet si importune et indiscrete fieret: ad supfluitatem vel voluptatē. Tertio ad idē argues ex pte celsitudinis virtutis sic: Nihil debet religiosus facere qd altitudini virtutis deroget. sz mendicare hoc facit: qr virtuosius est dare q̄ accipere. Rn̄deo et dico. q sicut pati ignobilius est q̄ agē simplicit et absolute: ita accipe q̄ dare et regi obedire q̄ iperare et gubernare. q̄uis ppt aliqd aliud aduētum possit recōpēsatio fieri. et ita ppt aliqd bonū: sicut melius est pati q̄ agere: et regi obedire q̄ impare ita accipere nobilius est et melius q̄ dare. Quarto ad idē argues ex pte solicitudinis sic. Ad hoc dat cōsiliū de paupertate volūtaria: vt mens religiosi a solicitudie remota liberius deo vacet. sz mendicare vel victuz ex mēdicitate querere hz plurimū solicitudinis. qd pz: qr maioris solicitudinis videt acquirē aliena q̄ vti pprijs. g religiosis mēdicare non licet. Rn̄deo et dico: q dn̄s vt pz Matth. vj. Nolite soliciti esse aie vestre qd manducetis aut quid bibatis: aut corpi vestro quid induamini nō phibet oēm solicitudinē. s. necessariā sz supfluā. Cuius rō est: qr cū ois actus oēm solicitudinē requirat: si hō de tpalibus solicitudinez nō deberet hr̄e duo incōuenientia maxima sequerent. Primū est q hō nihil tpale vel corpale debēt agere. Secundū est q hoc esset deū tētare. nā expectare a deo subsidiū in quibus se aliquis iuuare pōt ppria actiōe. est insipientis et deū tētantis. Hoc eni ad diuinaz bonitatē ptinet: nō imediate ois faciēdo: sz alia mouendo ad pprias actiōes: pcipit g dn̄s nos nō debere esse solicitos: de his q ad nos nō ptinēt. sz de opibus nostris. Dec. b. Tho. contra gentiles libro. iij. ca. cxxxij. vbi tangit q̄ttuor obiectiōes cōtra modū viuēdi in paupertate ex necessitate seu mēdicitate: in fine ca. et ibidē ca. cxxxv. vbi ponit solutionē ad pdictas obiectiones.

¶ Q licet religiosis alios ad religionē inducere. CA.XII.

Exto et vltimo dico: q religiosis et alijs licet ad religionē seculares inducere. Qd pbat dupliciter. s. autoritate. et rōe. Pmo autoritate Exodi. xxv. vbi dicit: Cortina trahat cortinā. i. vnus hō ad obsequiū dei trahat aliū. Et ibidē: Cortine sibi iungunt mutuo. i. secularis religiose p votū. habitū et affectū. 2o hoc idem pbo rōne qr inducēs alios ad religionē nō solū nō peccat: imo pmiū magnū meret: sm illud Jacobi. v. Qui cōuerti fecerit petōrē ab errore vie sue liberat aiam suaz a morte: et opit multitudinē petōrum. Et Dan. xij. dr: Qui ad iusticiā erudiūt plurios q̄si stelle in ppetuas eīnitates: g et c. Posset tn̄ circa huiusmōi inductionez cōtingē triplex inordinatio. pma est. si violent cogat religionez intrare: qd phibet in decre. xx. q. iij. ca. pn̄s. Secūda. si simoniace. s. muneribus datis ad religionē trahat. qd phibet in decre. q. ij. ca. qd pio. Tertia est si mendaciis eū ad religionē alliciat. iminet eni sic inductio piculū: ne cū se deceptum inuenirit retrocedat: et fiāt nouissima illius homis peiora priorib: vt dicit Matth. xij. Tn̄ pdictorum grā hic duas q̄ōnes q̄ro. Primo est: vtrū obligatū voto vel iuramēto ad ingressum vnius religionis liceat alicui inducē ad aliā religionē. Rn̄deo et dico: q ille qui est obligatus voto vel iuramēto ad ingressum minoris religiōis: pōt licite induci ad hoc q ad maiorē religionē trāseat: nisi sit aliqd speciale qd impediat. s. infirmitas vel spes maioris pfectus in minori religione. Ille vō qui est obligatus voto vel iuramēto ad ingressum maioris religiōis: nō potest licite induci ad minorē religionē: nisi ex aliqua speciali et euidēti causa: et hoc cū dispensatione supioris. Dec. b. Tho. scda scde. q. clxxxix. arti. ix. vtrū aliqs debeat aliuz ad religionē inducere: argu. contra: et in cor. so. et in solu. iij. argu.

¶ Utrum sit laudabile q aliquis absq multorum consilio intret religionem. CA.XIII.

Ecūda q̄stio est: vtrū sit laudabile q aliqs ingrediat religionē absq multorum cōsilio et diuturna deliberatiōe. Et q̄tū ad hoc rn̄deo et dico: q circa ingressū religiōis cōsiderāda sūt tria. s. ipse ingressus: ingrediētis virtus: et igrediēdi ipsius modus. Primo circa ingressū religiōis pōt cōsiderari ipse ingressus sm se. et sic cū sit melius bonū: qr xp̄s de hoc cōsiliū dedit dicens

Matth.viij. Uade ⁊ seq̄re me. Qui de hoc dubitat x̄po derogat. vn̄ sup illud Matth.iiij. ad vocationē dn̄i petrus ⁊ andreas cōtinuo relictis retib⁹ ⁊c̄. secuti sūt eum. Chryso. sic ait: Talē obedientiā x̄ps q̄rit a nobis: vt neq̄ instanti tp̄e remoremur. Et aug⁹ in sermōe d̄ verbis dn̄i sic ait: Uocat te oriēs .i. x̄ps: ⁊ tu attēdis occidētē .i. boiez mortalē ⁊ errare potentē. Sc̄do circa ingressū religionis pōt cōsiderari ingredictis virt⁹: ⁊ sic de ingressu religionis nō est locus dubitatiōis: q̄z illi q̄ religionē ingrediunt̄ nō ɔfidūt posse sustinere sua virtute: s̄ȝ auxilio virtutis diuine: s̄m illud Isa.xl. Qui sperāt in dn̄o mutabunt fortitudinē: assumēt pēnas vt aquile: ⁊ currēt ⁊ nō laborabūt: ambulabūt ⁊ nō deficiēt. In quib⁹ verbis de religiosis ⁊ penitentib⁹ nota tria .s. obiectū: effectū: ꝑfectuȝ. Primo nota obiectū: ibi q̄ sperāt in dn̄o. glo. interli. nō in se s̄ȝ in dn̄o. Debem⁹ eni sperare in dn̄o dupliciter .s. vt ipsū tanq̄ p̄miū possideam⁹. ⁊ vt extra ipsū nihil q̄ram⁹ In psal. Sperauit cor meū in dn̄o ⁊ adiutus sum. Sc̄do nota effectū: ibi Mutabūt fortitudinē ⁊c̄. In quib⁹ verbis notat̄ duplex ps vel effect⁹ iusticie. Prima ps iusticie est declinare a malo: iō dicit̄ mutabūt fortitudinem Glo. intli. vt sint fortes deo q̄ fiāt debiles mūdo. Uel mutabūt fortitudinē: vt sint fortes deo q̄ pri⁹ erāt fortes mūdo. Sc̄da ps iusticie est facere bonū: iō subdit: Assumēt pēnas vt aquile. vbi notat̄ coopatio liberi arbitrij. Et exponit̄ duob⁹ modis. p̄° sic: q̄ sperāt in dn̄o assumēt pēnas vt aq̄le: q̄z sicut aquila ceteris auib⁹ altior eleuat̄: ita spes ad ea q̄ sūt supra naturā q̄si quadā violētia: q̄z ꝓpē spem ꝑ terra celū: ꝑ cinere resurrectionē: ꝑ mortalitate imortalitatē: ꝑ corruptiōe incorruptionē nobis vindicamus. vn̄ glo. interli. Assumēt pēnas .i. post mortē carnis fiant imortales. 2° mō exponit̄ sic: Assument pēnas vt aq̄le: q̄z sicut aquila mutat pēnas veteres ⁊ accipit nouas: ita religiosus q̄libet vel penitēs mores suos mutare dȝ: vt qui pri⁹ fuerat supb⁹ fiat humilis: ⁊ q̄ fuerat luxuriosus fiat castus: ⁊ sic de ceteris. 3° mō exponit̄ sic: Assumēt pēnas vt aquile: vt sicut aq̄le sūt agiles ⁊ fortes ad volanduȝ: sic religiosi erūt agiles ⁊ fortes ad bn̄ opandū ⁊ similit̄ penitētes. Tertio p̄ncipalit̄ nota ꝑfectū: ibi Current .s. ad deū bonis opib⁹: ⁊ nō laborabūt. ⁊ q̄re: q̄z oīa facilia sūt amanti. vel currēt de virtute in virtutē ⁊ nō laborabunt q̄z iugū dn̄i est suaue .s. amāti: vt in psal. cxviij. Uiā mandatoꝝ tuoꝝ cucurri ⁊c̄. Et subdit: Ambulabūt .i. ꝓficient de bono in meli⁹. Et nō deficiēt: q̄z dn̄s dabit eis ꝑseuerantiā q̄ necessaria ē ad salutē tanq̄ cōsūmatio oīuȝ p̄dictoꝝ. Uel nō deficiēt q̄z viuēt in eternū. Hec glo. interli. vn̄ Hiero. in ep̄la ad paulinū: Festina queso te ⁊ herentis in salo nauicule funē magis p̄cide q̄ꝫ solue. Si tn̄ sit aliq̄d speciale impedimentuȝ: puta infirmitas corpalis: vel onera debitoꝝ vel aliq̄ huiusmōi ex pte intrantis religionē. In his req̄rit̄ cōsiliū ⁊ deliberatio cū his de q̄bus sperat̄ q̄ ꝓsint ⁊ nō ipediāt. Tertio circa ingressū religionis pōt cōsiderari ex pte ei⁹ q̄ vult intrare modus religionē intrādi: ⁊ quā religionē aliq̄s ingredi debeat ⁊ de talib⁹ pōt etiā haberi cōsiliū cū his q̄ nō ipediāt. vn̄ sup illo verbo Luce.ix. Nemo mittēs manū suā ad aratrū ⁊ aspiciēs retro aptus est regno celoꝝ. Cyrill⁹ sic ait: Aspicit eni retro qui dilationē querit occasione redeūdi domū ⁊ cū ꝓpinquis cōferēdi. Hec .b. Tho. sc̄da sc̄de .q. clxxxix. arti. viij .s. decimo: vtrū laudabile sit q̄ aliq̄s religionē ingrediat̄ absq̄ multoꝝ cōsilio ⁊ diuturna deliberatione: argu. cōtra: in cor. solu. ⁊ in solu. argu.

## De tres fuerunt quoꝝ primus ad sequendum x̄pm se obtulit ⁊ reprobatur. CA.XIIII.

Ad maiorē aūt euidentiā p̄dicte autoritatis Lu. ix. Nemo mittēs manū suam ad aratrū ⁊c̄. vbi x̄pus cuidam dixit: Sequere me. Nota q̄ vt ex textu euāgelij patet tres fuerūt: quoꝝ p̄mus ad sequendū x̄pm se obtulit ⁊ reprobat̄: secūdus seq̄ retardauit ⁊ inuitat̄: tertius negocijs secularib⁹ se iplicauit ⁊ increpat̄. in primo reꝓbat̄ intētio ficta. in sc̄do increpat̄ intētio inoluta. in tertio cōdēnat̄ intētio curis seculi iplicata. Per p̄mū intelligunt̄ q̄ seruiūt deo ꝓ q̄stu vel bono tpali: ⁊ hi reprobant̄. ꝑ secūdū vō q̄ neglecto maiori bono intendūt minori: ⁊ hi vocant̄. ꝑ tertiū aūt intelligūt̄: q̄ amore carnali vel seculari ipediūt̄ vel retardant̄. ⁊ hi arguūt̄. Primus hō ad sequēdū x̄pm se obtulit ꝓ q̄stu vel bono tpali ⁊ hic reprobat̄. vn̄ q̄dā dixit x̄po vulpinosus i mēte: Sequat te quocūq̄ ieris. Uerbū q̄dē fuit bonū: s̄ȝ intentio mala. q̄d pȝ: q̄z volebat x̄pm seq̄ ꝓpē cōmodū ⁊ honoreȝ tpalē. ⁊ iō x̄ps nō verbo s̄ȝ intentiōi ei⁹ r̄ndet dicēs: Uulpes foueas hn̄t: ⁊ aues celi nidos: fili⁹ aūt hoīs nō hȝ vbi caput suū reclinet. Q̄d verbū exponit̄ sex modis. p̄° s̄m Chryso. lr̄alit̄ sic: Duo eni intēdebat iste i sequela x̄pi: ꝓpter miracula q̄ credebat discē ⁊ facere .s. lucrū: ⁊ sic erat vulpis: ⁊ vanaȝ gloriā: ⁊ sic erat auis. In vno auaricia ⁊ fraudulētia .s. in lucro ⁊ sic erat vulpis: i alio supbia .s. honor vel vana glīa: ⁊ sic erat auis. Et iō d̄r ei: Uulpes foueas hn̄t. q.d. Quid me q̄ris ꝓpē diuitias: cū nec diuersoriū: nec mensā: nec candelabrū: nec etiā vbi caput reclinem i mūdo habeā: quo nō carēt volucres ⁊ vulpes. 2° mō s̄m Cyrillū exponit̄ sp̄ualit̄ sic: Mystica aūt figtio vulpes ⁊ volatilia celi magnas ⁊ astutas ptātes demonū vocat. q.d. Qn̄ vulpes ⁊ volatilia mansionē in te hn̄t: q̄lit̄ x̄ps in te req̄escit. q.d. non. Et subdit rōnē: Quid eni cōe est luci ⁊ tenebris. 3° mō Athanasi⁹ exponit sic dicēs In hoc magnitudinē sui muneris docet. Uerbū vō dei incōp̄rehēsibilis ptātis est: ⁊ iō ne dicas: Seq̄r te quocūq̄ ieris. Ceteꝝ si volueris discipul⁹ ei⁹ fieri: abdices irrationabilia: eo q̄ ipossibile est eū q̄ morat̄ in irrōnabilitate verbi discipul⁹ fieri. 4° Ambro. i glo. exponit sic dicens: Uulpes ⁊c̄. Dn̄ante vsutia i affectib⁹ singuloꝝ: nulla pōt esse diuinitatis possessio: q̄z in talib⁹ .s. fraudulētis ⁊ supbis nō habitat de⁹. 5° Bern̄. in glo. colla. exponit sic dicēs: Uulpis aīal fallax ē insidijs intentū: rapinas fraudis exercēs etiā intra ipsa hoīuȝ hospitia: in foueis habitat: ita heretic⁹ domū fidei non hn̄s: alios in suā fraudē trahit: ⁊ a fide seducit. 6° mō exponit̄ sic: Nā ꝑ vulpes ⁊ volucres celi intelligūt̄ heretici ⁊ fraudulenti ⁊ supbi q̄ habitāt in foueis ⁊ cauernis: q̄z oīs q̄ male agit odit lucem. Fili⁹ aūt hoīs nō hȝ vbi reclinet caput suū: q̄z in talib⁹ q̄ habitāt in foueis fraudulētie: ⁊ i nidis supbie nō habitat x̄ps. Hec .b. Tho. in euāgelio cōtinuo sup Lucā adducit ad expositionē p̄dicte autoritatis.

## De secūdo q̄ x̄pm seq̄ retardauit ⁊ inuitat̄. CA.XV.

Secūdus hō seq̄ x̄pm retardauit ⁊ inuitat̄. vn̄ subdit̄ Lu.ix. Et ait dn̄s ad alterū: sequere me. Ille aūt dixit: Dn̄e ꝑmitte me p̄muȝ ire ⁊ sepelire patrem meū. dixitq̄ ei ih̄s: Sine vt mortui sepeliant mortuos suos. In quib⁹ v̄bis tangūt̄ tria. p̄mo x̄pi vocatio: ibi Et ait ad illū dn̄s: seq̄re me. sc̄do vocati petita dilatio ibi Ille aūt dixit ꝑmitte me ⁊c̄. tertio dilatiōis negatio: ibi Dixitq̄ ih̄s ei Sine ⁊c̄. Primo tangit̄ x̄pi vocatio: ibi Et ait dn̄s ad alterū: seq̄re me. Glo. col. Qui repudiat fraudulentū: eligit inocentē secundū. quē .s. eū cui⁹ patrē sciebat mortuū: de quo d̄r: Obliuiscē domū patris tui ⁊ seq̄re me. Ambro. ibidē i glo. Dn̄s quos misereat̄ aduocat dicēs: seq̄re me. q̄d ē p̄ceptū. Renūciare aūt oīb⁹ ꝓpē x̄pm ē ɔsiliū n̄ p̄ceptū. Sc̄do ponit̄ vocati dilatio petita: ibi Ille aūt dixit: Dn̄e ꝑmitte ⁊c̄. Ubi Cyrill⁹ i glo. sic ait: Erat aūt p̄r senectute grauat⁹. ⁊ iō putabat honestū ⁊ debitū esse seruare legē: honorare patrē: sustentare senē

vsq; ad mortē ꝛ sepelire. Et iō tertio ponit̄ dilatiōis ne gatio: ibi Dixitq; ei dn̄s: Sine mortuū sepelire ꝛc. Sȝ cōtra: Videt̄ ꝙ dn̄s fuerit crudelis: nec ille tenebat̄ obe dire duplici rōne. Prima est: q2 ad officiū subsidiū ꝛ ho norē exhibendū patri tenebat̄ ex mādato diuine legis. Se cūda est: q2 ad sepeliendū patrē tenebat̄ ex debito mise ricordie. Est eni opus vnū de opib⁹ misericordie: vt pȝ. s̄. Elemosyna. Rn̄deo ꝛ dico: ꝙ maior pater q̄ vocabat ex cusabat a mādato legis mosayce. Et mai⁹ op⁹ misericor die qḋ est euangelizare ꝛ aīas saluare excusabat a mino re: qḋ est putridū corp⁹ sepelire. Et iō subdit: Tu aūt va de ꝛ annuncia regnū dei. vn̄ ad ostendendū ꝙ magnū sit officiū euāgelizandi ad saluādas aīas: ꝓpter qḋ assumē dum vel exercēdū: etiā de patris sepultura nō ē curandū ꝛ multo min⁹ de ei⁹ vita nisi ad saluandū ei⁹ aīam. Et iō subdit: Sine vt mortui sepeliāt mortuos suos. Cyrillus in glo. sic ait: Erāt eni ꝛ alij curatores linea parētele astri cti: sȝ vt estimo mortui: eo ꝙ nōdū xp̄o credebant. ꝛ sub dit: Hinc ꝑcipe ꝙ ꝑferēda sit pietas q̄ deo tenemur amo ri parentū quib⁹ reuerētiā exhibem⁹: q2 ꝑ eos geniti su mus sȝ oīuȝ deus cū nō essem⁹ ad esse nos cōduxit. Pa rentes aūt facti sūt ministri introit⁹ ad esse. Hec b. Tho. in euāgelio cōtinuo adducit ad expositionē autoritatis ꝑdicte: Luce. ix. ¶ De tertio q̄ se secularib⁹ nego cijs implicauit ꝛ increpat̄. CA.XVI.

Ertius hō secularib⁹ negocijs se implicauit: ꝛ iō t tardās increpat̄. vn̄ subdit Luce. ix. Sequar te dn̄e: sȝ ꝑmū ꝑmitte me renūciare his q̄ domi sūt ꝛ ait ad illū ih̄s: Nemo mittens manū suā ad aratrum ꝛ aspiciēs retro aptus est regno dei. In q̄b⁹ verbis tangūt̄ tria. ꝑmo locutio bona: ibi Sequar te dn̄e. scḋo intentio mala: ibi Sȝ ꝑmū ꝑmitte me ꝛc. tertio reprehensio diuina: ibi Et ait ad illū dn̄s: Nemo mittēs manū suā ad aratrū ꝛc. Primo tangit̄ locutio vel ꝑmissio bona: ibi Seq̄r te dn̄e. Ubi Cyrill⁹ sic ait: Imitanda huiusmōi ꝑmissio ꝛ oī laude plena. sequar te. sȝ q2 ꝑmissio oris sine inten tione cordis est mala. iō ꝛc. Scḋo tangit̄ intentio pra ua: ibi Sȝ ꝑmū ꝑmitte me ꝛc. Ubi Cyrillus sic ait: hn̄ ꝑ misit: sȝ querēs renūciare his q̄ domi sūt licentiādo se ab eis. ostēdit ꝙ vtcūq; diuisus sit. Nā velle consulere ꝑxi mos nō consensuros indicat se vtcūq; labentē stult⁹ erat iste q̄ voluit renūciare his q̄ domi erant ꝑ quos poterat magis auerti q̄ animari ad sequendū xp̄m. Hec Cyrill⁹ ibidē. vn̄ Bern. q̄ amicos cōsulit legat: qm̄ inimici hois domestici ei⁹. Tertio tangit̄ rep̄hensio diuina: ibi Et ait ad illū dn̄s: Nemo mittēs manū suā ad aratrū. Qḋ v̄bū exponit̄ quinq; modis. p̄° Cyrillus ibidem exponit sic dicēs: Apponit manū suā aratro q̄ affectuosus est ad se quendū xp̄m tn̄ respicit retro: q̄ dilationē petit occasiōe redeūdi domū ꝛ cū ꝓpinquis cōferēdi. 2° Aug⁹ in libro de verbis dn̄i exponit sic dicēs: ꝛ ait ad illum dn̄s. q. d. Uocat te oriēs. i. xp̄s ꝛ tu attēdis ad occidentē. i. ad ho minē mortalē ꝛ errare potentē. 3° Beda in glo. exponit sic dicēs: Manū etiā cuiuslibet in aratrū ē mittere: q̄si quodā cōpūctiōis instrumēto ligneo ꝛ ferreo dn̄ice pas sionis duritiā sui cordis atterē: atq; ad ꝑferēdos bonos operū fruct⁹ apire. quā si de excolere incipiens. cū vxore loth ad ea que reliquerat aspicere delectat̄: futuri regni munere iā priuat̄. 4° exponit̄ sic: Per aratrū intelligit̄ ꝑnia q̄ ꝑ cōtritionē q̄si quodā vomere cōscindit̄ ꝛ quod subtus fuerat ꝑ cōfessionē aperit̄. 5° mō glo. colla. expo nit sic dicēs: Qui arans si retro respicit aut inutilē aut tor tuosum faciet sulcū. aut arantiū suoꝝ boū vestigia vulne rabit: ita ꝛ q̄ recto tramite ac spūali vomere vitia mūda na ꝑsulcās incedit ad dei regnū: si aspectū suū ad impia ꝛ vana cōuertit ꝛ biiugos suos hoc est corp⁹ ꝛ aīam vul nerabit ꝛ optimi itineris ꝑiculosū nimis incurret erro rem. Hec in glo. vbi. s̄. ¶ Figura de religio sis retro ad mundū respicientib⁹. CA.XVII.

Igurā autē hui⁹ habem⁹ Gen̄. xix. Ubi dicit̄ ꝙ f vxor loth respiciēs post se versa ē in statuā salis. Qḋ verbū exponit̄ spūalit̄ q̄ttuor modis. Pri mo Hiero. in glo. colla. exponit sic dicēs: Uxor loth cor gen⁹ figurat q̄ gratia vocati retro mēte aspiciūt. ꝛ ad ea q̄ reliquerat redire cōtendūt. Cōtra quos dr̄ Lu. ix. Ne mo mittens manū suā ad aratrū. Re. expositionē ca. ꝑce denti imediate. ꝛ subdit: Iō ꝓhibet̄ illis retro aspicere. In quo ostēdit̄ nō esse redeundū ad veterē vitā his q̄ ꝑ gratiā regenerati vltimū cupiūt euadere incendiū. Se cūdo Hiero. etiā ibidē exponit sic dicēs: Uxor loth aspi ciens retro in salē ꝯuersa. est exemplū facta vn̄ alij saliēt. vn̄ xp̄s ait: Memētote vxoris loth. vt nos tāq; sale cōdi ret ne negligētes essem⁹ sȝ prudent̄ cauerem⁹. Hec hiero. in glo. vbi. s̄. Tertio moralitas mḡralis hoc verbū sic ex ponit: Uxor loth aspiciēs retro versa ē ī statuā salis qḋ hn̄ cōgruit mysterio. Statua eni salis q̄si hō linismenta corporis hȝ sȝ sensu caret. Silit̄ q̄ retro respicit ꝛ ad carna lia desideria spirat q̄si formā hois hȝ. sȝ ab oī sensu men tis ē penit⁹ alien⁹. ꝛ subdit: Deniq; sapor salis cibos cō dit. sit casus maloꝝ est cautio bonoꝝ. vn̄ super illo verbo Gen̄. xix. Respiciēs post se retro versa est in statuā salis. vt fatuos hoc exēplo cōdiret. Et alia glo. interli. sic ait: In statuā salis cōuersa est ad cōdimentū fideliū. Pena im pij eruditio ē iusti. Hoc ē ꝙ samson ī ore leonis mortui mel inuenit ꝛ comedit in figura. Quarto mō spūalit̄ q2 religiosus vel penitēs hic instruit̄ de q̄ttuor. p̄° ne reuer tat̄ ad pctā dimissa: Luce. ix. Nemo mittēs manū suam ad aratrū ꝛc. Re. expositionē. s̄. 2° ne respiciat post terga reuoluēdo pctā ꝑterita: Osee. ij. Aufer fornicationē a fa cie tua. 3° ꝙ nō solū ꝑncipale sȝ etiā circūstantie sūt vitā de ꝛ fugiēde. Iō dicit: Nō stes in oī circa regione. i. non solū pctā sȝ oēs circūstantias pctōꝝ fuge. 4° dicit ī mon te saluū te fac. i. in ꝑfectiōe vite spūalis. ibi eni hō pōt sal uari a mūdanis tētationib⁹. Hec dn̄s Hugo cardi. ordi. ꝑdicatoꝝ in postilla ad expositionē vbi ꝑdicti. Nā reli giosus existēs in monte. i. in ꝑfectiōe vite spūalis respe ctu secularis q̄ttuor ꝓrogatiuas hȝ. Prima ē ꝙ nō ita ci to ꝛ de facili labit̄ in pctm̄ vt secularis. Scḋa est: quia si mens ei⁹ ad ima ad horā flectit̄ ꝛ intercipit̄ q̄si leue cito absorbet̄. ex multis bonis opib⁹ q̄ facit. Tertia q2 de fa cili ad ꝑstina reparat̄. Quarta q̄ est cā hui⁹: q2 ad resur gendum a pctō a suis fratrib⁹ ꝛ socijs adiuuat̄. s̄m illud Eccles. iiij. Si vn⁹ ceciderit ab altero fulciet̄. Ue soli: q2 cū ceciderit nō hȝ subleuantē. Hec. b. T. scḋa scḋe. q. clxx xvj. arti. x. vtrū eodē genere pctī grau⁹ peccet religiosus q̄ secularis: in cor. solu. ¶ Quare vxor loth ex respe ctu fuit punita ꝛ nō abrahā. ꝛ quare deus hoc ꝓhibuit vxori loth ne respiceret post se. CA.XVIII.

D maiorē aūt euidentiā ꝑcedentis capituli q̄ro a hic duas q̄ōnes. Prima ē cū respicē subuersio nē sodomoꝝ s̄m se nō sit malū: qḋ sic pȝ: q2 abra ham respexit ꝛ nō fuit punit⁹. q̄re vxor loth ex respectu punita fuit. Preterea si dr̄ ꝙ iō punita fuit: q2 fecit ꝯtra istud qḋ dictū fuit: Noli aspicē post tergū. Cōtra: Istud qḋ dictū fuit: Noli aspicē ꝛc. fuit ꝓhibitū loth ꝛ nō vxo ri: ḡ vxor respiciēdo puniri nō debuit. Rn̄deo ꝛ dico: ꝙ vxor loth respiciēdo peccauit: ꝛ punita fuit duplici rōe. Pria ē: q2 ꝓhibitū fuit ei ī ꝑsona loth: sicut ꝓhibitū fuit eue comedē de ligno ī ꝑsona adā. nā ꝑceptū fuit viro vt ꝑ virū trāsiret ī mulierē. Scḋa rō fuit: q2 vxor loth respe xit mala intentiōe. Et iō nō est sile de abrahā: tū q2 respi cere incendiū sodomoꝝ ꝓhibitum ei nō fuit: tū q2 bona

intentiõe respexit. verbi gra: Nã abrahã respexit incendiũ sodomoꝝ bona intentiõe.s. vt amans ꝛ cõmendans aĩo diuinã iusticiã: ꝛ reprobãs sodomoꝝ maliciam. Uxor aũt loth respexit incendiũ ciuitatis sodomoꝝ mala intẽtione.s. vt approbãs eoꝝ maliciã: ꝛ blasphemãs diuinaꝝ iusticiã. Secũda q̃stio est: q̃re deus ꝓhibuit hec vxori loth. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ rõ vel causa hujus potuit esse duplex. Prima lr̃alis.s. ne respiciẽtes deducerent in tantuꝫ errorẽ: ꝙ laberent in desperationẽ: ꝛ ex desperatione in blasphemiã diuine iusticie. Secunda rõ hui⁹ est spũalis. ꝛ est Hiero. in glo. colla. ibidẽ: q2 ꝑ hoc dat intelligi nõ esse redeundũ ad veterẽ vitã his q̃ ꝑ gratiam regenerati sũt: vt ꝑcedenti ca. ĩmediate pꝫ. Hec dñs Hugo car. ordi. ꝑdi. in postilla quã fecit sup̃ Ben. exponẽs ꝑdictũ v̓bũ.

Quid sit remissio peccati. CA.I.

# Remissio peccati.

Nota ꝙ pctm̃ remitti nihil aliud est q̃ꝫ pctm̃ nõ ĩputare. vñ in psal. xxxi. Cũ premisisset: Beati quoꝝ remisse sũt iniquitates. exponẽs illud subdit: Beatus vir cui non imputauit dñs pctm̃. Imputat aũt pctm̃ alicui: inq̃ztũ ꝑ ipsũ impedit a cõsecutiõe vltimi finis: q̃ est beatitudo vel vita eterna. a quo hõ impedit ꝑ pctm̃ duplici rõne.s. rõne culpe ꝛ rõne pene. Primo rõne culpe: q2 cũ beatitudo ꝑfecta sit ꝑfectũ bonũ hoĩs nõ cõpatit secum aliquã bonitatis minorationẽ: inq̃ztũ.s. hõ ꝑ culpã fact⁹ est vituperabilis: ꝛ indecentiã quandã hñs ad tantũ bonũ. Scđo rõne pene. Ex hoc eñi ꝙ pctõꝛ ꝑpter culpã ẽ reus pene: etiã impedit a ꝑfecta beatitudine: q̃ oẽm dolorem ꝛ penã excludit. ſm ꝙ dicit Isaie. xxxv. Gaudiũ ꝛ leticiã obtinebũt: ꝛ fugiet ab eis gemit⁹ ꝛ dolor. In quib⁹ v̓bis tangunt duo: que sũt de rõne ꝑfecte beatitudinis. Primũ est ꝑsicientia oĩs boni: ibi Gaudiũ interi⁹.i. stolã aĩe. ꝛ leticiã exterius.i. stolam corpis obtinebũt electi. Secũdũ est carentia oĩs mali: ibi Et fugiet ab eis oĩs dolor de cõmissis: ꝛ gemit⁹ de miserijs. Patet igit ꝙ hõ ꝑ peccatum rõe culpe ꝛ rõne pene a beatitudine ꝑfecta impeditur. Tollit autẽ istud impedimentũ: qñ pctm̃ totalit̃ remittit.i. qñ pctm̃ nec quo ad penã nec culpã hoĩ ĩputat: ꝛ tũc ad ꝑfectã beatitudinẽ eleuat. Hec b. Tho. in q̃õnibus dispu. de malo. q. de pctõ veniali. arti. xi. vtrũ peccata venialia post hanc vitã remittant: in cor. so.

Quõ exponit illa autoritas: Bti quoꝝ ꝛc. CA.II.

Ut maior noticia habeat de remissiõe pcti. exponenda est autoritas supradicta.s. Beati quoꝝ remisse sũt iniq̃tates ꝛc. in psal. xxxi. In qua autoritate tangunt quattuor. ꝑmo indultio pcti originalis: ibi Beati quoꝝ remisse sũt iniq̃tates. scđo peccati mortalis: ibi Et quoꝝ tecta sũt peccata. tertio remissio integralis: ibi Beat⁹ vir cui nõ ĩputauit dñs peccatũ. quarto dispositio mentalis: ibi Nec est ĩ spũ ei⁹ dolus. Primo tangit indultio pcti originalis: ibi Beati quoꝝ remisse sũt iniq̃tates. Aug⁹ in glo. ibidem sic ait: Nõ dicit Bti in quib⁹ nõ inuenit pctm̃. nã in oĩb⁹ inuenit: sꝫ q̃b⁹ remittit. Nihil boni fecisti ꝛ datur tibi remissio pctõꝝ. Debebat vindictã ex culpa tua: dat indulgẽtiã ex gratia sua. Malis enĩ opib⁹ dãnatio: sicut bonis opib⁹ debetur regnũ celoꝝ. Si reddat ġ tibi qđ debet puniend⁹ es. nõ enĩ tibi reddit debitã pniam: sꝫ donat indebitã gratiam. Nemo ġ iactet opa: sꝫ recognoscat dei gratiaꝫ ꝛ misericordiã. nemo torpeat in opib⁹. Hec Aug⁹ ibidẽ in glo. ꝛ subdit: Beati quoꝝ remisse sunt iniq̃tates. Aug⁹ in glo. ibidẽ. iniq̃tates dicit fomitẽ pcti.i. cõcupiscibilitatem: q̃ añ baptismũ nõ tm̃ pena sꝫ culpa ẽ. post baptismũ v̓o pena ꝛ nõ culpa. In baptismo aũt delet originale pctm̃: nõ vt nõ sit: sꝫ vt pctm̃ vltra nõ sit. Dicit aũt pctm̃ originale iniq̃tates ĩ plurali triplici rõne. Prima ẽ: q2 lꝫ sit vnũ numero in essentia: ẽ tñ multiplex in v̓tute: eo ꝙ quodã modo ẽ cã sequẽtiũ pctõꝝ. ꝛ rõ in v̓tute cõtinet ĩ se pctã multa. Scđa rõ est: q2 ĩ pctõ actuali ꝑmi parẽtis ex quo pctm̃ originale causatur fuit multiplex deformitas pcti. Fuit enĩ ibi supbia: inobedientia: gula: furtũ. Tertia rõ: q2 corruptio originalis pcti ad diuersas ptes hoĩs ptinet. Hec b. Tho. in q̃õnib⁹ dispu. de malo. q. de pctõ veniali: arti. viij. vtrũ pctm̃ originale naturalit̃ in posteros transeat: in so. j. argu. vbi exponit illã autoritatẽ psal. Ecce enĩ in iniq̃tatib⁹ cõcept⁹ sum: ꝛ in pctĩs ꝛc.

Scđo tangit deletio pcti mortalis: quõ pctm̃ cõpat igni. CA.III.

Ecũdo ꝑncipalit̃ tangit deletio pcti mortal: ibi ꝛ quoꝝ tecta sũt pctã. nã tectio pctõꝝ ptinet ad pctã actualia mortalia. vñ Cassio. in glo. sic ait: Tecta pctã.i. coopta ꝛ abolita sunt pctã. Si enĩ de⁹ texit pctã voluit auertere: si noluit auertẽ voluit aiaduertẽ.i. punire. noluit agnoscẽ sꝫ ignoscẽ. ꝛ subdit: Sicut.n. ignis dr̃ sic pctã. Cui⁹ rõ est: q2 ignis tect⁹ q̃uis nõ videat: tñ est ibi: sic pctã nõ dicit tecta tanq̃ꝫ ibi sint ꝛ viuãt: sꝫ non vident: sꝫ q2 illa sũt abolita vt nõ puniat eternalit̃. Uidẽ enĩ dei respectu pctõꝝ est punire: ġ ꝑ oppositũ nõ videre dei pctã: est nõ punire pctã. Augu. Si hõ pctã sua tegit: de⁹ detegit. si hõ detegit de⁹ tegit. vñ ĩ psal. l. petit David a deo hãc gratiã dicens: Auerte faciẽ tuã a pctĩs meis ꝛ oẽs iniq̃tates meas dele. In quo verbo petit duo: ꝑmo pctõꝝ remissionẽ dicens: Auerte faciẽ tuã a pctĩs meis. vbi Aug⁹ in glo. sic ait: Auerte faciẽ tuã: nõ a me sꝫ a peccatis meis. q̃re: q2 añ faciẽ meã habeo. ꝛ subdit Aug⁹ ibidẽ rõnẽ dicẽs: Nisi enĩ hõ cõuertat faciẽ ad pctã sua: ea recogitãdo: de eis cõterendo ꝛ pniam faciẽdo: nõ auertet de⁹ faciẽ suã a pctĩs suis: ꝛ remittẽdo ꝛ nõ puniẽdo. Scđo petit generalẽ absolutionẽ dicẽs: ꝛ oẽs iniq̃tates meas dele. vbi Aug⁹ in glo. sic ait: Dele de noticia tua iniq̃tates meas. oẽs dicit: nõ ꝙ oĩa pctã habeat: ita ꝙ pctã oĩa sint cõnexa. sꝫ oẽs dicit: tũ q2 ĩ multis dicit se peccasse: tũ q2 q̃ in vno offendit fact⁹ est oĩuꝫ reus: vt dicit beatus Jacobus. ii. q2 vnũ peccatũ mortale nõ dimittit sine alio: vt dicit. b. Tho. vbi. s̃. Re. in locis suis.

Tangit remissio quo ad penã ꝛ culpã. CA.IIII.

Ertio ꝑncipalit̃ tangit remissio integral.s. peccati mortalis ꝛ venialis quo ad culpam ꝛ penã vñ subdit: Beat⁹ vir cui nõ ĩputauit dñs peccatũ. nec quo ad culpã nec quo ad penã. Sꝫ cui de⁹ nõ imputauit pctm̃: Dico ꝙ oĩ agenti pniam de⁹ nõ ĩputauit pctã. vbi Cassiodorus in glo. sic ait: Quibusdã q̃ gratis pctã hñt deus ĩputat ea: alijs v̓o ꝑ misericordiã ꝛ pniaꝫ deus pctã nõ imputat. Et ponit exemplũ de saulo ꝛ Job. Primo enĩ saulo ĩputauit peccatũ deus. cui dixit Actuũ ix. Saule saule q̃d me ꝑsequeris: In quo v̓bo tria dñs ei facit ſm glo. ꝑ⁹ nomen iterat increpãdo, Saule saule. vt eũ a peccato reuocet. 2⁹ nõ nesciẽdo de peccatis interrogat: q̃d: vt de pctõ certificet: Discite ex hoc deũ iustuꝫ esse iudicẽ: ꝛ nõ tñ q̃d fiat sꝫ quo aĩo fiat considerare. 3⁹ aggrauãdo pctm̃ explicat: vt q̃libet timeat dicẽs: me ꝑsequeris. Nemo dicat in corde suo bona ꝛ mala q̃ fiũt ꝓximo: q2 sicut bñficia collata suis mẽbris fiũt sibi dicente ipso Matth. xxv. Qđ vni ex minimis meis fecistis mihi fecistis. ita ꝛ pctã facta sins: ĩputat ea facta sibi: vt dicit glo. colla. ibidẽ ꝛ dicit: Quid me ꝑsequeris tuũ creatorem: Hieremie. ij. Ego plantaui te ꝛc. tuũ gubernatorem. psal. Retribuebant mihi mala ꝓ bonis: tuũ redemptoreꝫ: Mich. vi. Popule meus quid feci tibi. q̃si dicat: que mala inflexi tibi que non debui infligere: aut quid molestus fui.i. que bona a te extorsi: vel ꝓ me laborare

coegi: r rñde mihi. q. d. nō potes: Sz forte dices: Nūqd
paulus illo tpe quo sibi peccatū fuerat īputatū mori po-
tuit. Dico q̄ nō: q̄r e q̄r erat p̄destinat⁹ ad vitā eternam: ⁊
vas electiōis futurū. 2° dico q̄ Job nō fuit imputatū pec
catum Job p̄mo: Nūquid cōsiderasti seruū meū Job q̄
non sit ei similis in terra. ⁊ subdit in quo: Uir simplex ⁊
rectus ⁊ timēs deū ⁊ recedēs a malo. In quib⁹ verbis n̄
solū peccatū ei nō imputat̃: sz a quattuor cōmendat̃. p̄°
a p̄fectione. q̄r vir. i. p̄fectus. qui nec aduersis deijcit̃: nec
in p̄sperīs eleuat̃: Jere. xvij. Beatus vir q̄ cōfidit i dño
⁊ erit dñs fiducia ei⁹ ⁊c. 2° cōmendat̃ ab intēciōe q̄r sim
plex: q̄r eius mens ī vnū tēdit ⁊ dirigit̃. s. i deū: Matth.
vj. Si oculus tuus fuerit simplex ⁊c. Re. exemplū. ē. In-
tentio. 3° cōmendat̃ ab opatione: q̄r rectus. Rectus ē vt
dicit Ambro. q̄ volontatē suā ab oībus cōformat volun
tati diue: Can. p̄mo: Recti diligūt te. Uel rectū est cuius
mediū nō exit ab extremis. Extrema nostra sunt alpha ⁊
o. i. deus p̄ncipiū ⁊ deus finis. vn̄ illi sūt recti qui in suis
opib⁹ hn̄t deū p̄ncipiū ⁊ deū finē. tales eni nec p̄ amorē
in dexterā: nec p̄ odiū in sinistrā exeūt ab illo: q̄r nec ni-
mis amant dexterā p̄speritatis: nec nimis odiūt sinistrā
aduersitatis. ⁊ certū ē q̄ hi diligūt deū vt Job diligebat.
4° cōmendat̃ ab executiōe iusticie. Ubi nota q̄ duplex
est actus iusticie. vn⁹ est in affectu. s. reuerēcia dei. iō di-
cit Timēs deū. alius est in effectu. s. fuga mali. iō dicit: ⁊
recedens a malo. Re. infra Timor. ca.

¶ Quarto tangit̃ dispositio mentalis: que est necessa-
ria ad hoc q̄ peccatū remittat̃. CA. V.

Quarto ⁊ vltimo in verbis p̄missis ostendit̃ dis-
positio mētalis. ibi Nō est in spū ei⁹ dolus. Ubi
Hiero. in glo. sic ait: Hic ostēdit dauid: cui non
imputet peccatū deus. illi. s. in quo dolus nō est: q̄r se ac-
cusat cū sit peccator: corde tenet q̄d ore ꝯfitet̃. Talis fuit
nathanael: de quo Joh. p̄mo: Ecce vere israelita in quo
dolus nō est. vbi cōmendat̃ a duob⁹. p̄° a p̄fectiōe intel
lectus: ibi Ecce vere israelita. Chryso. Est falsus israelita
nō hic talis. Ad Ro. ix. Nō oēs qui sūt ex isrl̃ sūt israeli-
te: sz qui filij p̄missiōis. vn̄ Ambro sic ait: Nō omēs qui
sūt ex israel sm̄ carnē: hi sūt israelite. i. heredes sz p̄desti-
nationē sz qui filij p̄missiōis. Ambro. ⁊ Aug⁹ in glo. i. q̄
ex p̄missiōe generant̃. Nā sola dei gratia non genus fa
cit filios dei. vn̄ sup illo verbo Luce. xvij. ⁊ hic erat alie-
nigena. Theophilus sic ait: Hinc poterit quisq̄ cōijcere
q̄ nil impedit placere deo ⁊ si de genere p̄phano p̄cesse
rit: dūmodo bonū gerat p̄positū: ⁊ null⁹ natus ex sanctis
supbiat. Et reddit rōnē dicens: Nōne eni q̄ israelite fue-
rant: ingrati fuerūt: vn⁹ solus alienigena gratus fuit. Re.
ē. Gratitudo. ca. j. in medio. 2° cōmendat̃ a p̄fectiōe af-
fectus: hi In quo dolus nō est. Q̄d verbū exponit Cas-
siodor⁹ sic dicit: In quo nō est dolus: q̄r nihil ad gratiā
vel ad odiū loquebat̃. Scdo Aug⁹ ibidē sic ait. Uel alit̃
Quid est in quo dolus nō est. Forte nō habebat pecca-
tum. forte illi medicus nō erat necessarius. absit. Nemo
eni sic natus est: vt illo medico nō egeret. ⁊ subdit: Dol⁹
eni est: cū aliud agit̃: ⁊ aliud fingit̃. quō ḡ in illo dolus
nō erat ⁊ addit: Uere dolus in eo non est: q̄r cū pctō est:
fatet̃ se peccatorē. Si eni peccatorē ⁊ iustū se dicit. dol⁹
est in ore ipsi⁹. Et cōcludit Aug⁹ ibidem: In nathanaele
cōfessionē peccati laudauit: nō iudicauit eū esse peccato
rem. Hec aug⁹ in glo. vbi. ē. Qui aūt peccator est ⁊ se iu-
stificat vt phariseus: dolū habet i corde ⁊ in ore. In psal.
xj. Labia dolosa in corde ⁊ corde locuti sūt. Q̄d duplicit̃
exponit̃. p̄° Aug⁹ in glo. exponit sic dicēs: Labia garruli
ad oblectandū ⁊ dolosi ad decipiendū. Et vere dolosi sūt
q̄r in corde ⁊ corde. i. multiplici corde. Geminatio enim
duplex cor significat: Hec aug⁹ ibidē. 2° exponit̃ sic: La-
bia dolosa in corde ⁊ corde loquunt̃ cū aliud cogitant ⁊
aliud signāt: Eccli. ij. Ue duplici corde. i. illis q̄ aliud ge-
runt in corde ⁊ aliud ostendūt in ore vel in ope. Dicitur
autē magis ve duplici corde q̄̄ duplici ore: q̄r oīs dolosi-
tas: duplicitas ⁊ malignitas a corde p̄cedūt: Math. xv.
De corde aūt exeūt ⁊c. Uel duplici corde qui accedit ad
deū ⁊ seruit ei: nō p̄pt̃ deū: sz p̄pter bona tpalia. Uel du-
plici corde: ad fictionē fidei. s. cum quis extra. s. ore dicit
q̄d corde nō credit: ad Titū. j. Cōfitent̃ se nosse deū ⁊c.
Uel duplici corde qui pctm̄ abscondit ⁊ meritum dicit.
Oēs eni tales pctōꝝ remissionē nō cōsequūt̃: q̄r hn̄t do
lum in corde ⁊ in ore. Osee. x. Diuisū est cor eoꝝ: nūc in-
teribūt. Nō aūt sic nathanael vt p3 ⁊ humilis publican⁹
fecerūt: Luce. xviij.

¶ Quomodo pctm̄ mortale
remittit̃: ⁊ quomodo veniale. CA. VI.

Ad maiorē aūt p̄dictoꝝ euidentiā est sciendū: q̄
peccatū remitti est peccatū nō imputari. Impu-
tat̃ autē pctm̄: q̄r impedimentū p̄stat ⁊ rōne pe-
ne ⁊ rōne culpe ad beatitudinē ꝯsequendā vt p3. ē. ca. j.
Utrūq̄ tn̄ hoꝝ. s. culpa ⁊ pena alit̃ impedit in pctō mor-
tali: ⁊ alit̃ in veniali: q̄r in pctō mortali hō impedit̃ a cō
secutione beatitudinis p̄ p̄uatione p̄ncipij. s. p̄ p̄uationē
charitatis. sz in pctō veniali hō impedit̃ p̄ quandā inde
centiā actus: saluo tn̄ principio inclinante. s. charitate: vt
verbi gr̄a sicut graue ne deorsū p̄ueniat pōt dupliciter
īpediri: vno mō p̄pter corruptionē p̄ncipij motus deor-
sum. s. grauitatis: alio mō p̄pter aliq̄d impedimentū oc-
currens quo īpedit̃ motus ei⁹ ne ad finē naturalē pue-
niat grauitate manēte. Silr̃ ex p̄te pene est dr̄a inter
pctm̄ mortale ⁊ veniale: q̄r per peccatū mortale pctōr q̄si
dei inimic⁹ fact⁹ meret̃ penā corrigentē. Et iō remittit̃
pctm̄ mortale alit̃: ⁊ alit̃ veniale: ⁊ q̄tū ad culpā ⁊ q̄tū
ad penā. Primo eni dico q̄ pctm̄ mortale ad hoc q̄ non
imputet̃: in p̄nti vita remittit̃ q̄tū ad culpā p̄ charitatis
⁊ gr̄e de nouo infusionē: q̄ pctm̄ q̄tū ad culpā excludit.
Sz q̄tū ad penā pctm̄ mortale non remittit̃ in hac vita.
Cui⁹ rō est: q̄r post hāc vitā aīa nō mutat̃ essentiali mu-
tatione. s. p̄ gratie ⁊ charitatis de nouo infusionē. Culpa
aūt nō dimissa nō remittit̃ pena. Patet igit̃ ex p̄missis
q̄ pctm̄ mortale remittit̃ in p̄nti vita q̄tum ad culpā p̄
gr̄e gratū facīētis de nouo infusionē. sz q̄tū ad penā pec
catū mortale nūq̄ remittit̃. s. nec in p̄nti vita nec i futura
vbi nūq̄ remittit̃ culpa. Hec. b. Tho. in q̄ōnib⁹ dispu. de
malo. q. de pctō veniali: arti. xj. vtrū pctā venialia p⁹ hāc
vitā remittant̃ in purgatorio: in cor. solu.

¶ Q̄ pctm̄ veniale in hac vita ⁊ in purgatorio remitti-
tur q̄tū ad culpā ⁊ penam. CA. VII.

Secūdo dico q̄ pctm̄ veniale i hac vita ⁊ in futu-
ra remittit̃. s. in purgatorio. s. q̄tum ad culpā ⁊
q̄tū ad penā. Primo dico q̄ pctm̄ veniale re-
mittit̃ in hac vita vtroq̄ mō. p̄° q̄tū ad culpā: nō p̄ cha-
ritatis de nouo infusionē: q̄r pctm̄ veniale nō opponit̃
charitati: sz p̄ charitatis feruorē. ⁊ iō oīa que nata sūt ex-
citare charitatis feruorē p̄nt causare remissionē venial̃
peccati. Ubi nota q̄ virtus diuina feruorē dilectiōis du
plicit̃ opat̃. s. interi⁹ ⁊ exteri⁹. p̄mo interius ⁊ hoc mō aq̄
bn̄dicta ⁊ bn̄dictio pontificalis causat remissionē pecca
ti venialis. scdo exteri⁹. ⁊ hoc modo oratio dñica ⁊ tūsio
pectoris ⁊ huiusmodi causat remissionē pctōꝝ venialiū
q̄tū ad culpā. vn̄ cōiter dicit̃ q̄ xj. sūt remedia ꝯtra pec-
cata venialia: ⁊ q̄ valent ad remissionē pctōꝝ venialiū. s.
tunsio pectoris: aspersio aque bn̄dicte: extrema vnctio ⁊
oīs sacramentalis vnctio. bn̄dictio epī: panis bn̄dictus:
generalis confessio: alieni delicti dimissio: eucharistia:
oratio dñica: ⁊ alia quecūq̄ leuis pn̄ia. Rō aūt hui⁹ est:
q̄r pctm̄ veniale dimittit̃ p̄ dilectiōis feruorē q̄ displicēte

vel explicite cōtinet ɔtritionē: ꝛ ideo illa q̄ nata sūt exer/citare charitatis feruorē: pctā venialia dicūt remittere. Hec aūt sūt duo in gnāli. s. illi quib⁹ grā cōfert sic oīa sa/cramēta: ꝛ illa q̄b⁹ impedimēta feruoris ꝛ grē reprimunt sicut aqua bn̄dicta q̄ vtutē inimici reprimit ꝛ ep̄alis benedi/ctio: vel etiā exercitiū humilitatis ex pte nr̄a: sicut tunsio pectoris: ꝛ orō dn̄icalis ꝛ h⁹mōi. Hec b. Tho. iiij. scrip. sen. dis. xvj. arti. iiij. q. iiij. vtrū per bn̄dictionē ep̄alē ꝛ alia supradcā pctm̄ veniale remitti pōt in vita ista. argu. 3. et in cor. so. ꝛ in q. dī. de ma. q. de pctō veniali. arti. xj. vtrū pctā venialia remittāt post hāc vitā: in cor. sol. Sic igit p3 q̄ pctm̄ veniale remittit in hac vita dupliciter ꝛ q̄tū ad culpā per charitatis feruorē ꝛ q̄tū ad penā p actualē ꝛ generalē displicētiā vel cōtritionē ꝛ hoc in adultis ha/bentib⁹ vsū rōnis: et in q̄nib⁹ de malo supi⁹ ē pbatū.

¶ Quō pctm̄ veniale remittat post hāc vitā. CA. VIII.

Sed q2 cōtingit q̄nq3 q2 aliq̄ in ipsis actib⁹ pctō/rū venialiū vel in pposito peccādo venialit oc/cupant somno vel aliq̄ passiōe auferēte vsū rōnis ꝓueniēte morte anq̄3 possint hr̄e vsū rōnis: q̄bus in hac vita pctā venialia nō dimittūt: ꝛ ppterea nō impediūt ꝓgressio a vita eterna ad q̄3 nullo mō ꝓueniūt nisi oīno s̄i/munes ab oī culpa effecti: iō oz dicere q̄ pctā venialia re/mittūt eis post hāc vitā. s. i purgatorio dupliciter. s. q̄tū ad culpā ꝛ q̄tū ad penā: p̄mo q̄tū ad culpaz virtute grē: nō solū fm q̄ ē in habitu: q2 sic cōpatit veniale peccatū s3 put exijt in actū charitatis detestātis veniale peccatuz. Scḋo remittit q̄tū ad penā p penā purgatorij: quam hō ibi patiēdo exoluit q̄ debet. S3 cōtra q̄ pctm̄ veniale post hāc vitā nō remittat tali rōne pbo: Nullū peccatuz q̄ meret penā eternā remittit post hāc vitā: s3 pctm̄ ve/niale meret penā eternā. Qō dupliciter pbo. p̄⁹ sic: Po/nam⁹ talē casū: pōt cōtingere q̄ aliq̄s hn̄s pctm̄ mortale ꝛ veniale sil: an̄ morte de pctō veniali nō penitet: ḡ post mortē punit de illo pctō veniali pena eterna: ꝛ sic nō re/mittit: Rn̄deo ꝛ dico: q̄ pctm̄ veniale per se non meret penā eternā: tū q2 nō cōtrariat charitati: cui⁹ effectus est remissio pcti: tum q2 nō priuat grā per quā peccatuz di/mittit: s3 p accidēs pctm̄ veniale fit irremissibile dupli/ci rōne. p̄⁹ ex pte cōiūcti. s. inq̄tū in illo q̄ sic morit peccatū veniale ē cōiūctū mortali: q̄ ē irremissibile post hāc vi/tam ꝛ meret penā eternā. Scḋa rō ex pte subiecti. inq̄tū s. pctm̄ veniale ē in aīa p̄uata grā p quā sola fit remissio pene. Hec be. Tho. p̄ma scḋe. q. lxxxvij. arti. v. vtrū oē pec/catū inducat reatū pene eterne. i. vtrū oē pctm̄ obliget ad penā eternā. in so. ij. ꝛ iij. arg. Et in q̄sti. dis. de malo. q. de pctō veniali. arti. iiij. vtrū pctm̄ veniale sine charitate pu/niat pena eterna. in cor. so. in fine. ꝛ in so. ij. arg. Scḋo q̄ pctm̄ veniale mereat penā eternā pbo rōne sic: Si p/positū in pposito ꝛ oppositū in opposito: ḡ si p euitatiōe pcti venialis hō pōt mereri vitā eternā: ecōtra p cōmis/sione pctō venialis hō pōt mereri penā eternā: ḡ p⁹ vitare nō pōt remitti pctm̄ vēiale. Rn̄deo ꝛ dico: q̄ vitare pec/catū veniale pōt intelligi dupl'r. vno mō fm purā nega/tionē: ꝛ sic nō meret vitā eternā: q2 etiā dormiens vitat pctm̄ veniale: q2 vt sic nō pōt peccare venialiter ꝛ tn̄ non meret. Alio mō s3 aliquā affirmationē: s3 q̄ dr̄ ille pec/catū veniale vitare q̄ vult nō peccare venialiter ꝛ q2 ista volūtas pōt eē ex charitate: iō vitare pctm̄ vēiale pōt eē meritoriū vite etne. S3 peccare venialit nō meret penā eternā. Cui⁹ cā ē: q2 nō repugnat charitati. vt p3. s. Hec b. Tho. in q. di. de malo. vbi. s. arti. xj. vtrū pctā vēialia re/mittāt p⁹ hāc vitā i purgatorio. in so. viij. arg. ¶ Q3 ve/niale pctm̄ remittit in purgatorio q̄tū ad culpā ꝛ penā.

Jdō circa oīa p̄dicta breui⁹ vis pcedē CA. IX. dicas. Q3 aliter remittit pctm̄ vēiale ꝛ alit mor/tale. Primo enī pctm̄ mortale q̄tū ad hoc q̄ nō impute/tur remittit in p̄nti vita quo ad culpā p gr̄am vel chari/tatis nouā infusionē: s3 quo ad penā pctm̄ mortale non remittit in hac vita. Cui⁹ rō ē: q2 pctm̄ mortale h3 penā iterminabilē. S3 in vita futura nullo mō pōt pctm̄ mor/tale remitti: qō sic p3. Nō enī pōt remitti quo ad culpā. Cui⁹ rō ē: q2 post hāc vitā aīa nō mutat essentiali muta/tione p grē ꝛ charitatis de nouo infusionē. Nō enī aīa tūc ē susceptibilis grē vel charitatis. cui⁹ effect⁹ ē remis/sio culpe. Silr nō pōt ibi remitti peccatū quo ad penaz. Cui⁹ rō est: q2 culpa nō dimissa nec pena dimittit. vnde ibi nulla est redēptio vel remissio. Pctm̄ autem veniale vtroq3 mō remittit: ꝛ in vita p̄senti ꝛ in futura: qō sic p3 Nā in p̄senti vita remittit veniale pctm̄ quo ad culpam per charitatis feruorē. ꝛ quo ad penā per pene tempora/lis ꝛ finite exolutionē. Re. s. de vndecim remedijs q̄b⁹ in hac vita remittit veniale peccatū. Jn futura aūt vita remittit etiā pctm̄ veniale vtroq3 mō. Nā quo ad culpā remittit in purgatorio peccatū veniale nō p penā. neq3 scḋm q̄ actu sustinet. neq3 scḋm qō recogitat. Cui⁹ rō ē q2 nō esset mot⁹ charitatis q̄ aliq̄s detestaret peccatū ve/niale ppter penā: s3 magis esset mot⁹ timoris seruilis vel naturalis. ḡ pctm̄ veniale quo ad culpā remittit in purgato/rio per vsū grē que ē effect⁹ diuine misericordie. s. p actum charitatis detestantis pctm̄ veniale. Quantū vero ad pe/nā pctm̄ veniale remittit: rōne pene quā hō patiēdo in purgatorio exoluit qō d3. Hec be. Tho. in q. disputa. de malo. q. de pctō veniali. arti. xj. vtrū pctā venialia p⁹ hanc vitā remittāt i purgatorio: in cor. so. ꝛ in so. ix. ꝛ xix. arg.

¶ Quid sit reprobatio ꝛ q̄ reprobatio ꝛ approbatio sint opposita. CA. I.

Reprobatio. Circa repro/bationē ɔside/rare debem⁹ tria: p̄mo diffinitionis eui/dētiā: scḋo reprobatiōis decētiā: tertio opatiōis ɔnam. Primo circa reproba/tionē cōsiderare debem⁹ diffinitionis euidētiā. Ubi nota q̄ reprobatio ꝛ approbatio sūt oppo/sita: sic ipsa noīa sonāt. Approbare aūt vl' reprobare: vel dicūt actū intellect⁹ solū: vel volūtatis solū. vel dicūt actū vtriusq3 simul. p̄⁹ enī dicunt actū intellect⁹ solū. vbi grā. dicim⁹ enī approbare aliqō dctm̄ qn̄ iudicam⁹ illud esse verū: ꝛ reprobare qn̄ illud iudicam⁹ eē falsū. Judicare aūt ad intellectū ptinet: ḡ ꝛc. Scḋo hec duo dicūt actū vo/lūtatis solū: ꝛ sic approbatio idē ē q̄ acceptatio: ꝛ repro/batio. i. qō refutatio. vbi grā: dicim⁹ enī approbare qō ac/ceptam⁹ ꝛ reprobare qō refutam⁹. Acceptare aūt ꝛ refu/tare sūt act⁹ volūtatis ꝛ ptes electiōis: qō p3: q2 eligēs ac/ceptat vnū alijs refutatis: ꝛ refutās spernit vnū vel plura vno vl' alio vl' alijs acceptis. Tertio hec duo dicūt actū vtriusq3 potētie. s. actū intellect⁹ ꝛ volūtatis vbi grā ap/probatio ē p̄uisio aptitudinis alicui⁹ ad vitā eternā: ꝛ ac/ceptatio illi⁹ ad eā. Reprobatio vero ē p̄uisio vl' p̄cognitio ineptitudinis alicui⁹ ad vitā eternā: ꝛ acceptatio illius ad eā refutādi vl' repudiādi eū a vita etna. Hec dn̄s dur/rād⁹ ep̄s or. p̄dic. p̄⁹ scri. sen. di. xl. art. ij. q̄d sit reprobatio in cor. so. in p̄n. Dis p̄missis p3 diffinitio reprobatōis eē ɔueniēs. Nā bea. Aug. in lib. de malo p̄seuerātie repro/bationē diffinit sic dicēs. Reprobatio dei ē p̄scia vel co/gnitio malitie in q̄busdā nō finiēde ꝛ p̄paratio pene nō t̄minā de. Et mgr̄ sen. lib. p̄⁹ dis. xl. ibi. Cūq3 p̄destinatio sit grē p̄paratio siue p acceptatio. i. electio reprobationē3 diffinit p oppositū ad p̄destinationē sic dicēs: Reproba/tio ē p̄scia iniq̄tatis quorūdā ꝛ p̄paratio dānatiōis eorū/dē. Jn q̄b⁹ vbis tāgūt tria. sic ecōtra i p̄destinatiōe. Pri/mū ē p̄uisio vl' p̄cognitio culpe vl' malitie. ꝛ h' ab eterno.

Scđm ē obduratio.i.subtractio grē: ⁊ hoc in pn̄ti que ē reprobationis effectꝰ: vt infra patebit. capl'o. Tertiū ē p̄paratio pene eterne: q̄ erit in futuro: quoꝝ p̄mū ē cā secū di. ⁊ scđm ē cā tertij. Hec petrꝰ de thar. p̄ꝰ scri. sen. di. xl. circa tertiū ꝓbleuma q̇d sit reprobatio: in cor. so. Re. s. p̄destinatio ca. j. ℭ Q̄ꝫ p̄destinatio ⁊ reprobatio includūt p̄scientiā differenter. CA. II.

Tertio in distinctiōe reprobatiōis ponūt duo. s. p̄cognitio culpe ⁊ p̄paratio pene per oppositū ad p̄destinationē: vt pꝫ. c. p̄cedenti. imediate. Nota q̄ p̄destinatio ⁊ reprobatio includūt p̄sciam differēter: q̇d sic pꝫ. Sicut eni ꝓuidētia diuina respectu ipsiꝰ boni q̇d ē per ꝯsecutionē grē ⁊ glorie cū p̄scia euērꝰ dr̄ p̄destinatio ita ꝓuidētia diuina respectu mali oppositi cum p̄scia defectus dr̄ reprobatio. Et q̄ bonū subiacet p̄scientie diuine vt intentū causatū ⁊ ordinatū: iō dr̄ q̄ p̄destinatio est cā grē ⁊ glie ad quā ordinat. Sꝫ q̄ malū nō subiacet ꝓuidētie diuine vt intētū vel vt causatū sꝫ vt p̄scitū vel ordinatū: iō reprobatio ē tm̄ p̄scia culpe ⁊ nō cā culpe. Sꝫ pene ꝑ quā culpa ad diuinā iusticiā ordinat̄ reprobatio ē ⁊ prescientia ⁊ nō cā. vn̄ bonoꝝ deꝰ hꝫ p̄sciam ⁊ cām. maloꝝ aūt .s. culpe vt fiant deꝰ hꝫ noticiā simplicis intelligētie ⁊ nō cām: sꝫ maloꝝ culpe vt ordinēt̄ ad penā deꝰ hꝫ p̄sciam approbatiōis: ⁊ hoc nomē reprobbtiōis importat. vn̄ reprobatio ex pte dei reprobātis sup p̄sciam addit volūtatem ordinis pene ad culpā. vn̄ Augu. ad ꝓsperū ⁊ hilariū sic ait: Hec inq̄t regula incōcusse tenēda ē petōres in petis p̄scitos eē nec p̄paratos. Penā aūt eē p̄scitā ⁊ p̄paratam vn̄ deꝰ ab eterno alteꝝ p̄scit ⁊ nō p̄parat. s. iniq̄tatē. alteꝝ p̄scit ⁊ p̄parat. s. eternā penā. Hec be. Tho. pꝰ scri. sen. dis. xl. de reprobatione: arti. j. vtꝝ reprobatio addat aliquid supra p̄sciam: vel vtꝝ reprobatio ponat aliq̇d in volūtate dei: in cor. so. ⁊ in so. j. arg. Et mgr̄ sen. in tex. ibidē. Re. s. p̄sciētia. ℭ Q̄ꝫ decet deū aliquos reprobare. CA. III.

Secūdo p̄ncipaliter circa reprobationē ꝯsiderare debemꝰ reprobatiōis decētiā. Decet eni deū aliquos reprobare. Q̇d tripliciter ꝓbo. s. rōne. ꝓuisione: exēpli inductiōe. Prīo ꝓbo hoc rōne sic: Sicut decet iustos p̄miari ꝓpter suū meritū: sic decet malos a p̄mio excludi ⁊ vlteriꝰ puniri ꝓpter suū demeritū: g̊ sic dei ē istos approbare ⁊ acceptare ad gloriā quos scit futuros bonos ꝓpter suū meritū: sic eiꝰ est illos excludere ⁊ vlteriꝰ punire quos scit futuros malos ⁊ quoꝝ p̄uidet demeritū. Hec ē rō durādi. j. scri. sen. di. xl. de reprobatione: vtꝝ deceat deū aliquē reprobare: in cor. so. in medio.

Scđo hoc idem ꝓbo ex vniuersali ꝓuisiōe sic: Ad bonū ꝓuisorē ptinet pmittere in cōitate mala aliq̄ circa aliquas ꝑsonas ex q̇bꝰ eliciūt̄ plura bona in illa ciuitate: vt .s. nullū genꝰ bonoꝝ desit illi cōuati. Cuiꝰ rō ē: q̄ bonum cōitatis p̄ferēdū ē bono singularis ꝑsone: sꝫ deꝰ ē totius vniuersi ꝓuisor ⁊ gubernator: g̊ ad ipsū ptinet pmittere aliq̄ mala quorūdā reproboꝝ ex q̇bꝰ eliceat plura bona. .s. iusticie puniētis. ⁊ patiētie bonoꝝ tolerantiū mala ab eis illata sꝫ hoc ē reprobare: g̊ ⁊c. Tertio hoc idē ꝓbo exēpli inductiōe: q̄ sic pater familias sapiēter vult morē galline ꝓpter sustētationē familie. ita deꝰ sapiētissime ⁊ iustissime pmittit aliq̄ mala in vniuerso ex q̇bꝰ eliciat multa bona. Hec rō ⁊ hoc exēplū sūt mgr̄i henrici: ordi. p̄di. j. scri. sen. di. xl. de p̄destinatiōe. arti. ij. Quid ē reprobare: ⁊ quō decet deū aliquos reprobare. in cor. solutio.

Quarto hoc idē ꝯfirmo aliq̄ silitudine: q̄ sic figulꝰ ex eodē luto facit vnū vas ad honorē ⁊ ad bibēdū: aliud ad cōtumeliā ⁊ ad mingēdū: ⁊ hoc nō ꝓpter impotentiā vl' insipiētiā suā: nec ꝓpter dispositionē māe: sꝫ ꝓpter dispositionē domꝰ ⁊ decorē eiꝰ que vtrisq̄ vasis indiget. Sic etiā deꝰ ex massa hūane nāe: nō ꝓpter ignorātiā aut impotentiā: aut indispositionē māe: vasa facit aliā i glorie honorē p̄destinādo: alia in cōtumeliā pene ppetue reprobādo: ⁊ hoc ꝓpter pfectionē vniuersi. Cuiꝰ rō ē: q̄ cū iusticia sit mīor viriꝰ q̄ misericordia decet vt sic relucet ppetua misericordia in p̄destinatis: sic reluceat ppetua iusticia in q̇busdā aliis. s. in reprobatis: Nec ē deꝰ nō iustꝰ vel iniustꝰ hoīeꝫ reprobādo: Cuiꝰ rō ē: q̄ nemo ē iniustus aliis nō cōferēdo q̇d sibi in nullo debet̄ vl' ꝯferre tenet̄ vita aūt eterna ex debito nulli creature debet̄: sꝫ soluꝫ ex mera dei grā. Hec rō: ⁊ hoc exemplū sūt Bern. de claro mōte ordi. p̄di. j. scri. sen. di. xl. vtꝝ ꝯueniēs sit q̄ deus aliquos reprobet: in cor. solu. ℭ Q̄ꝫ deꝰ aliquos reprobet ꝓbatur tripliciter. CA. IIII.

Sed q̄ oēs p̄dicti doctores a btō Thoma tanq̄ a fonte ꝓfūdissimo: limpidissimo: copiosissimo hauriūt dicta sua. iō ꝯfirmo nūc etiā p be. Tho. q̄ deꝰ aliquos reprobet: Q̇d tripliciī ꝓbo. s. aucte rōe: ⁊ distinctione. Primo aucte Malach. j. Jacob dilexi: esau aūt odio habui: g̊ sic dilectio dei ē cā p̄destiatōis: ita odiū dei ē cā reprobationis aliquoꝝ. Re. s. p̄destinatio.

Scđo hoc idē ꝓbo rōne sic: Deꝰ hꝫ ꝓuidētiā oīūꝫ: sed ad ꝓuidentiā dei ptinet pmittere aliquē defectū in rebꝰ que ꝓuidētie subdūt̄. vn̄ cū per diuinā ꝓuidētiā hoīes in vitā eternā ordinent̄: ptinet etiā ad diuinā ꝓuidētiā q̄ pmittat aliquos ab isto fine vite eterne deficere: ⁊ hoc ē reprobare: Et iō sic p̄destinatio q̄ est ps ꝓuidētie includit volūtatē cōferendi grām in pn̄ti: ⁊ gloriā in futuro: ita reprobatio icludit volūtatē pmittēdi aliquē cadē in culpā ⁊ cōferēdi penā dānationis ꝓ culpa. Tertio hoc idē ꝓbo distinctiōe: Ubi nota q̄ reprobatio ⁊ p̄destinatio que sūt ptes diue ꝓuidētie sūt cā eiꝰ: q̇d pcipit̄ in p̄senti: ⁊ eiꝰ q̇d expectat̄ in futuro: sꝫ aliter ⁊ aliter. Quod sic ꝓbo. Nā p̄destinatio ē cā eiꝰ q̇d pcipit̄ in pn̄ti. s. grē ⁊ eiꝰ q̇d expectat̄ in futuro. s. glorie. Reprobatio vō nō ē cā eiꝰ q̇d ē i pn̄ti. s. culpe: sꝫ culpa ꝓuenit ex duobꝰ. s. p̄ncipaliter ex libero arbitrio eiꝰ q̇ reprobat̄: ⁊ ꝯn̄t a dei grā q̄ deserat̄. Et scđm hoc verificat̄ dcm̄ osee. xiij. Ex te pdicio tua israel: sꝫ reprobatio ē cā derelictiōis a deo i pn̄ti: ⁊ eiꝰ q̇d reddit̄ in futuro. s. pene eterne. Hec be. Tho. prima pte sū. q. xxiij. arti. iij. vtꝝ deꝰ aliquē hoīem reprobet: argu. cōtra: ⁊ in cor. so. ⁊ in so. ij. argu. ℭ Q̄ꝫ reprobatio dei est cā triū. ⁊ quoꝝ. CA. V.

Tertio p̄ncipali circa reprobationē ꝯsiderare debemꝰ opatiōis ꝯn̄iam. Nā reprobatio dei ē p̄ncipalr̄ cā triū. i. obduratiōis: excecatiōis: aggrauatiōis. Ubi nota q̄ obduratio ⁊ excecatio dupl'r dr̄ pꝰ eni obduratio ⁊ excecatio sūt actꝰ volūtatis obstinate in malo ⁊ auerse a lumie diuino: ⁊ hoc mō deꝰ nō ē cā obduratiōis ⁊ excecatōis: sic nō ē cā peti sꝫ hō ꝑ libeꝝ arbitriū 2ꝰ obduratio vel excecatio dr̄ ipsa p̄uatio grē: eo q̄ grā ē q̇dā lumē spūale scđm illud Joh. j. Erat lux vā ⁊c. Tn̄ dr̄ia ē inter lucē solis ⁊ deū q̄tū ad illuiatione: q̄ sol illuiat ꝑ necītatē nāe: ⁊ iō nō ē in eiꝰ ptāte lucē subtrahē ⁊ tenebras efficere. vn̄ quātū ē de se oīa corpa illuiat: si aūt in aliquo corpe aliq̇d impedimētū iueniat: relinq̄t illud tenebrosū: vt vbi grā sic pꝫ ī domo cuiꝰ fenestre sūt clause: sꝫ tn̄ illiꝰ obscuratiōis sol nllo mō ē cā. Cuiꝰ rō ē vt pꝫ q̄ sol nō agit iudicio suo hoc ē libere vt lumē interiꝰ nō imittat: vl' vt lumē imissū retrahat ⁊ tenebras faciat: sed cā obscuratiōis domꝰ ē solū ille q̇ fenestras claudit. Deꝰ aūt ꝓprio iudicio. i. libere cūcta agit: ⁊ iō lumē grē nō immittit illis in q̇bꝰ obstaculū grē iuenit: Et iō q̄tū ad hoc dico q̄ cā p̄uatiōis grē ē duplex. Prima ē hō q̇ ꝑ petin obstaculū grē ponit. Scđa ē deꝰ q̇ obstaculū peti iuenit ⁊ sic vel grām nō infundit: vel grām infusam subtrahit. Et ꝑ hūc modū deꝰ ē cā excecatiōis mētis: ⁊ aggrauatiōis

auriū. ꝛ obdurationis mētis: que qdē distinguūt̃ secundū duos effect⁹ grē. nā grē ꝛ pficit intellectū dono sapie ꝛ emollit affectū charitatis igne. Et qꝛ ad cognitionē intellect⁹ maxime deseruiūt duo sensus. s. visus ꝛ auditus: quoꝝ vn⁹ deseruit intētioni. s. visus: ali⁹ vero deseruit instructiōi vel discipline. s. audit⁹: iō qntū ad visū effect⁹ reprobatiōis ponit̃ excecatio. Jsa. vj. Exceca coꝛ ppl'i hui⁹ qntū ad auditū auriū ponit̃ aggrauatio: ibi Et aures ei⁹ aggraua: ꝛ qntū ad effectū ponit̃ obduratō: ibi Ut corde nō intelligat: neqꝫ cōuertat̃ ꝛ sanē eum. Et ad Roma. ix. Cui⁹ vult miseret̃: ꝛ quē vult indurat. Hec. b. Tho. pma scōe. q. lxxix. arti. iij. vtꝝ de⁹ sit cā excecatiōis ꝛ obdurationis. argu. cōtra. ꝛ in coꝛ. so. ¶ Qꝫ quattuor sunt effect⁹ diuine reprobationis. CA. VI.

A maiorē m̄ euidentiā auctoritatis pdicte. Jsa. vj. Exceca coꝛ ppl'i hui⁹ ꝛc. nota qꝛ ibi qttuoꝛ effect⁹ diuine reprobatiōis tāgūt̃. s. obtusio vel excecatio intellect⁹: aggrauatio audit⁹: obduratio affectus: auersio cogitat⁹. Ubi nota: qꝛ imp̄catiōes istoꝝ qttuoꝛ vel alioꝝ q̄ in sacra scriptura inueniūt̃: dupliciter possūt intelligi quo ad p̄ns. Uno mō p modū p̄nūciatiōis non modū optationis: sic illud psal. Cōuertant̃. i. cōuertent̃ pctōres in infernū. Alio mō p modū optatiōis: ita tñ qꝛ desideriū optātis nō referat̃ ad penas hoīuꝫ: sꝫ ad iusticiā punientis. sꝫ illō psal. Letabit̃ iust⁹ cū viderit vindictā. Hec be. Tho. scōa scōe. q. xxv. de charitate: arti. vj. vtrum pctōres sint ex charitate diligēdi: in so. pmi arg. Utroqꝫ aūt mō de⁹ ē cā hoꝝ effectuū. Pzimo mō intelligunt̃ vel legūt̃ nō imp̄catiue sꝫ p̄dictiue. vn̄ glo. colla. sup illo v̄bo Exceca coꝛ ppl'i hui⁹ sic ait: Preuidēs ppheta cecitatem puenturā in israel vt plenitudo gētiū ad fidē intraret dicit. Dn̄e exceca coꝛ ppl'i ꝛc. q. d. Si totū mūdū saluare desideras. exceca coꝛ ꝛc. Et subdit glo. rōnē dicēs: Si enī ipl's hic excecabit̃ sine excecat⁹ fuerit gētes illuiabūt̃. Et cōcludit in fine dicēs: Nec ē dei crudelitas sꝫ misericordia infidelib⁹ excecatis humiles illuiare. Hec glo. colla. vbi. s. Secūdo legūt̃ vel intelligūt̃ qttuoꝛ supradicta effectiue: inquātū de⁹ de iusticia sua ppter quā reprobi incurrūt hec quattuoꝛ ppter culpā eoꝝ. His ergo p̄missis in v̄bis p̄missis p̄mo tangit̃ p̄m⁹ diuine reprobatiōis effectus. s. obtusio vel excecatio intellect⁹ ibi: exceca coꝛ ppl'i hui⁹. Sꝫ forte argues in cōtrariū. s. qꝛ de⁹ nō sit cā excecatiōis sic: Jdē effect⁹ nō attribuit̃ cōtrarijs causis: sꝫ cā excecationis dr̄ eē malitia: fm illud. sap. ij. excecauit eos malitia eoꝝ. ꝛ etiā diabol⁹ fm illud. scōa ad corinthi. iiij. De⁹ hui⁹ seculi excecauit mētes infideliū. ꝛ exponit vna glosa de diabolo: malitia aūt ꝛ diabolus sūt cā cōtrarie deo: ergo de⁹ nō est cā excecatōis ꝛ obduratiōis. Respōdeo ꝛ dico duo. p̄° qꝛ de⁹ excecat: diabol⁹ excecat: peccatū excecat. Jta dic̃ apl's scōa ad corinthi. iiij. De⁹ hui⁹ seculi excecat mētes infideliū. Qō v̄bū Augu. in glo. 3 inimicū legis ꝛ pphetaꝝ trib⁹ mōis exponit. p̄° sic: de⁹ hui⁹ seculi. i. verus ꝛ iust⁹ excecauit mētes infideliū qui xp̄o nō crediderūt. 2° sic: de⁹ hui⁹ seculi. i. diabol⁹ q̄ est p̄nceps hui⁹ seculi. i. qui mūdanis p̄ncipat̃ excecauit eos. 3° sic: deus hui⁹ seculi. i. pctm̄. s. sup̄bia vel inglumes v̄tris vl' h⁹modi excecauit eos. Scōo dico qꝛ hec tria nō sūt cā excecationis eodē mō sꝫ differēter: qō sic pꝫ. p̄° enī deus est cā excecationis illoꝝ quos reprobat: nō qdē imutēdo culpam. vt dicit glo. sup illo v̄bo Jsa. vj. Exceca ꝛc. sꝫ tribus modis. Pzimo nō impertiēdo: influēdo vel cōferendo grām. Si enī nō necessario sꝫ libere impti͂t ꝛ influit in ipso ē imptire. Secūdo subtrahēdo infusam grām, ꝛ hoc ppter obstaculū qō in habēte inuenit. Tertio pmittendo ruere in culpā. Scōo diabol⁹ est cā excecatiōis vel suggerēdo vel seducēdo: inqntū. s. suggerit: seducit: inducit in culpā ꝛ sic excecat. Tertio malitia vel pctm̄ ē cā excecatiōis: obstaculū grē illuminātis existendo: ꝛ ex hoc hāc penā. s. cecitatis merēdo: sicut culpa ē cā meritoria pene. Patet igit̃ ex p̄missis qꝛ excecatio intellectus q̄ est pm⁹ reprobatiōis effectus ē a deo: a diabolo ꝛ a pctō differēter. p̄° enī ē a deo vt a nō influēte grāꝫ: vt a subtrahente grām: vt a pmittēte culpā vt a iusto iudice faciēte iusticiā. s. a puniēte culpā. 2° excecatio est a diabolo vt a suggerēte: vt a seducēte: vt ab inducente. Jnducit enī ad culpā ꝛ sic excecat: nō tñ cogit. 3° excecatio ē a pctō vt a causa ponēte obstaculū. s. gratie: vt a pzohibente influxum grē: vt a merēte hoc suppliciū. s. cecitatē aīe: sicut culpa ē causa meritoria pene. Hec be. Tho. sub cōpendio tradit pma scōe. q. lxxix. arti. iij. vtꝝ de⁹ sit causa excecationis ꝛ obdurationis: in so. iij. argu. ¶ Qꝫ secūdus effect⁹ diuine reprobatiōis ē aggrauatio audit⁹. CA. VII.

Secūdus effect⁹ diuine reprobatiōis ē aggrauatio auditus. Jta subdit̃. Jsa. vj. Et aggraua eius aures: ꝛ oculos ei⁹ claude. Ubi glo. interli. sic ait Aures interioꝛs cordis aggraua. i. in pctō pmittes. et oculos eius interiores claude. i. claudi permittes ostio pctōꝝ. Sꝫ forte queres. vtꝝ excecatio vel aggrauatio ordinet̃ semp ad bonū. s. ad saluationē ei⁹ qui excecatur vel ad malū. s. ad dānationē ei⁹ qui excecat̃. Et videt̃ qꝛ ad saluationē duplici rōne. Prima ē talis. Si de⁹ maluꝫ illud cui⁹ ipse nō ē cā effectiua ordinat in bonū: sic malū culpe qō sp ppter bonū aliqō fieri pmittit: g̃ multo magis illud malū cui⁹ ē causa. s. malū pene ordinat semp in bonū: sꝫ de⁹ ē cā excecatiōis: aggrauatiōis: obduratiōis ꝛ huiusmodi: ergo semp hoc ordinat in bonū. s. in salutē vel ad salutē eoꝝ qui excecant̃. Secūda rō ad idem ē talis. Si de⁹ excecationē ꝛ huiusmōi in malū excecatoꝝ cōuertit: ergo videt̃ delectari in pditione eoꝝ vt v̄bi grā Sicut si medic⁹ ppinet infirmo medicinā ad ei⁹ morteꝫ videt̃ delectari in morte ei⁹ sꝫ de⁹ nō delectat̃ in pditiōe hoīuꝫ vt dicit̃ sap. j. ergo ꝛc. Rn̄deo ꝛ dico: qꝛ excecatio vel huiusmōi tripliciter cōsiderari pōt. s. ex sui nā: ex dei iusticia: ꝛ ex dei misericordia. p̄° ex sui natura: ꝛ sic excecatio ordinat̃ ad malū. s. ad dānationē ei⁹ qui excecatur. 2° pōt cōsiderari excecatio ex dei iusticia: ꝛ sic etiā ordinat̃ ad excecati dānationē. 3° pōt cōsiderari ex dei misericordia: ꝛ sic excecatio ad temp⁹ medicinaliter ordinat̃ ad bonū. s. ad saluationē ei⁹ qui excecat̃. vt v̄bi grā: sicut etiā pctm̄ ordinat̃ ad duo. Nā per se ordinat̃ ad vnuꝫ. s. ad dānationē ei⁹ qui peccat. Qꝫ misericordia aūt dei ad aliud. s. ad saluationē ei⁹ qui peccauit inquantū deus ex sua misericordia pmittit aliquos cadere in pctm̄: vt peccatū suū cognoscētes huiliēt̃ ꝛ cōuertāt̃ ꝛ finaliter saluent̃: vt dicit Aug. in lib. de natura ꝛ grā. Jta etiā excecatio vel huiusmōi ordinat̃ ad duo. Pzimo ex dei iusticia ordinat̃ ad dānationē eoꝝ qui excecant̃: ppter qō ponit̃ excecatio diuine reprobatiōis effect⁹ vt pmittentis ꝛ ordinantis culpā per penā. 2° ex dei misericordia excecatio ordinat̃ medicinaliter ad temp⁹ ad salutē eorum q̄ excecāt̃. Et hec misericordia nō impēdit̃ oīb⁹ excecatis sꝫ p̄destinatis solū q̄b⁹ oīa coopant̃ in bonū. Ad primuꝫ ergo dicēdum: qꝛ omnia mala. s. pene que de⁹ facit: ꝛ oīa mala. s. culpe q̄ fieri de⁹ pmittit in bonū aliqō ordinant̃ nō tñ semp in bonū ei⁹ in quo malū ē: sꝫ qn̄qꝫ ad bonum alteri⁹: vel etiā ad bonū toti⁹ vniuersi: sicut culpa tyrannoꝝ ordinat̃ ad bonū martyrū ꝛ pena dānatoꝝ ordinat̃ in gloriā sue iusticie. Et sic excecatio vel huiusmōi qntuꝫ ad aliquos. s. qntū ad p̄destinatos ordinat̃ ad eoꝝ saluationē ex dei misericordia. Quantū vero ad alio ordinat̃ ad eoꝝ cōdēnationē ex dei iusticia: vt dicit Augu. in lib. de qōnib⁹ euāgelij. Et si arguit̃ qꝛ si de⁹ alicui miseri

cordiũ impēdit: q̄busdā aũt nō impendit: ergo ē acceptor ꝑsonaꝝ: cuiꝰ contrariũ dicit act. x. Rñdeo ⁊ dico ꝙ hoc nō facit ꝑsonaꝝ acceptionē in deo. quare: qꝛ nulli ē debitor. Ad secūdũ rñdeo ⁊ dico ꝙ si deꝰ ordinat excecationē tñ dānationē reprobatoꝝ ⁊ excecatoꝝ nō delectat in ꝑditione hoīꝫ: q̄ztũ ad ipsam ꝑditionē: sꝫ ratiōe sue iusticie: vel ꝓpter bonũ ꝙ inde ꝓuenit: vt patꝫ supra.

Sꝫ forte argues: ꝙ deus nō debeat aliquos excecare sic: Nō sūt facienda mala vt eueniāt bona: vt dicitur ad Roma. iij. Sꝫ excecatio est malũ: ergo deꝰ nō dꝫ excecare malos ꝓpter bonũ eoꝝ. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ mala culpe nō sūt facienda vt eueniāt bona: sꝫ mala pene sūt inferenda ꝓ bonũ vt ex ꝓmissis pꝫ. Hec b. Tho. p̄ma scđe. q. lxxix. arti. iiij. vtrū excecatio ⁊ obduratio ordinēt semꝑ ad salutē eoꝝ qui excecant: in cor. so. ⁊ in solu. argu.

¶ Qꝫ tertius effectꝰ reprobatiōis est induratio affectꝰ. CA. VIII.

Tertius effectus reprobatiōis diuine ē obduratio affectꝰ. Exodi. iiij. Ego eni induraui cor pharaonis. Et ibidē. ix. Induratũ est cor pharaonis. Ubi orige. in glo. colla. sic ait: Nō frustra facta est ista varietas: vt nūc dicat. Induratũ ē cor pharaonis: ⁊ nūc indurauit dñs cor pharaonis. Induratũ est cor pharaonis ꝓprie dictũ est: ⁊ ē culpa vt ostendat cor eiꝰ sponte induratũ: sine dubio eũ qui sponte induratꝰ est huc culpat: Unde induratũ est cor pharaonis: qꝛ nō flexibiliter consentiebat: sed inflexibiliter resistebat: vt dicit Augu. ibidē in glo. colla. Cũ vero dicit: Ergo indurabo cor pharaonis: improprie dictũ ē: ⁊ ponit ātecedēs ꝓ cōsequēti. q. d. qꝛ oīs patiēs fuit: ad hoc sequit induratio cordis. vñ Augu. ibidē: Patiētia eni dei obstinatior fit malꝰ animꝰ. vñ ꝓ eo ꝙ patiens in eo fuit: debuit emolliri: dicit induratũ vel ingrauatũ cor eiꝰ ⁊ seruorum eiꝰ. Super quo rabanus q̄rit hāc q̄ōnē dicēs: Quō deꝰ indurauit cor eiꝰ: cũ non sit incēptator maloꝝ. Jacobi. j. Rñdit dicēs: Quicq̄d deꝰ facit: per effectũ vł per iudiciũ facit. ⁊ subdit: Quicq̄d eni boni fit vł cōtingit deo agente fit. Quicq̄d aũt mali. s. culpe fit: nō eo faciēte sed iusto dei iudicio ꝑmittēte cōtingit. Sic ergo cũ dicit: ergo indurabo cor pharaonis exponit quattuor mōis. Primo sic: Cor eiꝰ indurat deo ꝑmittēte. Secūdo sic: Cor eiꝰ indurat: deo grām que cor emollit subtrahēte. Tertio cor eiꝰ indurat. signa ⁊ ꝓdigia ostendēte: Quarto sic: cor eiꝰ indurat: deo nō miserāte. vñ sup illo vbo ad Roma. ix. Quē vult indurat Augu. in glo. sic ait. Uñ per hoc verbũ Quē vult indurat: dat intelligi vt obduratio dei sit non misereri. Et ambro. ibidē in glo. sic ait: Non malicia immittendo sꝫ grām nō impertiendo. ⁊ subdit: Si aũt q̄rimꝰ meritũ obduratiōis ⁊ misericordie: misericordie meritũ nullũ inuenimꝰ: qꝛ nullũ est misericordie meritũ: ne grā euacuet si nō gratis dat: sꝫ meritis reddit: Meritũ autē obduratiōis est peccatũ totiꝰ masse cōdēnate: ⁊ cōcludit Quisq̄s ergo obduratꝰ est se debite obduratũ: ⁊ quisq̄s adiutꝰ est: se adiutũ gratis cognoscat: Miseret ergo magna bonitati: ⁊ obdurat nulla iniq̄tate: vt nec liberatꝰ de suis meritis cōqueratur. Sua eni grā redēptor discreuit a ꝑditis quos in vna cōcreauit massa: ab origine ducta ꝑditionis cā cōi. Hec Ambro. vbi. s. Augu. in glo. ibidem Cuiꝰ vult miseret ⁊c̄ sic ait: Miseret vtiq̄ sm gratiaꝫ q̄ gratis dat. Indurat aũt sm iudiciũ qđ meritis dat.

¶ Qꝫ scđm triplicem proprietatē vel modũ cor dicitur obdurari. CA. IX.

Ad maiorē aũt p̄dictoꝝ euidentiā est sciendũ: ꝙ obduratio in spiritibꝰ dicit trāsumptiue vł trāslatiue ad similitudinē in corporibꝰ. Duricie aũt in corporibꝰ triplex est ꝓprietas. p̄ma est inhabilitas ad recipiendũ impssionem. secunda ē stabilitas ad permanendũ in se. tertia ē vigorositas ad resistēdũ: ⁊ scđm hāc triplicē ꝓprietatē vel modũ dicit cor indurari p̄ꝰ ꝓpter inhabilitatē ad suscipiendũ grām ⁊ hoc mō obduratio est pena cōseq̄ns culpā. 2ᵒ per firmā adhesionē ad pctm̄ ⁊ hoc mō obduratio cordis ē dispositio culpe cuiuslibet ꝑtinacis. 3ᵒ mō per rebellionē diuinaꝝ inspirationum ⁊ mandatoꝝ: ⁊ hoc mō obduratio ē speciale genꝰ peccati.

Ex quibꝰ concludi pōt ꝙ obduratio cordis pōt considerari dupliciter. Primo inquātũ ē culpa. s. obstinatio mētis in malo. s. impenitētia. ⁊ sic obduratio non est a deo. Cuiꝰ rō est: qꝛ vt fulgentiꝰ dicit: deus nō est actor cuiꝰ ē vltor: sꝫ deꝰ ē vltor obdurati cordis. sm illud eccl. iij. Cor durũ male habebit in nouissimo: ergo ⁊c̄. Expositionē require infra. ca. xj. Secūdo obduratio cordis pōt cōsiderari inquātũ ē peccati pena: ⁊ sic ē a deo. Ubi nota: ꝙ triplex ē pena: quedā ē illata vel inflicta: q̄ tm̄ est pena: nec resistit vel ꝯtrariat grē: vt fames ⁊ sitis. Quedā pena est cōtracta. s. a pctō originali: vt cōcupiscētia: que cōpatit grām qꝛ nō repugnat gratie: tñ inclinat ad pctm̄ actuale. Quedā pena ē culpe cōiūcta: qꝛ simul cū pctō: ⁊ hec nō cōpatit secũ grām: sicut peccatum mortale: ⁊ hoc modo deꝰ obdurationis nō ē cā sicut nec culpe. Sed forte argues: ꝙ obduratio nō sit pctm̄ rali rōe: Sicut se habet excecatio ad intellectũ: ita obduratio ad affectum sꝫ obstinatio nō est culpa intellectꝰ sꝫ pena: Rñdeo ⁊ dico: ꝙ nō similiter se habet obduratio sicut excecatio. Cuiꝰ rō est: qꝛ intellectꝰ semper excecat ab alio: sꝫ affectꝰ pōt indurari vel obdurari a seipso: ⁊ ideo licet obcecatio sit pena. obduratio tñ q̄nq̄ noīat culpā: ⁊ tūc effectiue non est a deo. Hec Pe. de tharā. p̄mo sent. sen. di. xl. de reprobatione: articu. ij. quid est obduratio: in cor. so. Et vtrū sic pena vel culpa ibidē. Et dñs ambaldꝰ comanꝰ ordinis p̄dica. vbi. s. arti. ij. vtrũ obduratio sit pena vel culpa: in cor. solu. ⁊ solu. v. argu.

¶ Qꝫ quartꝰ effectus diuine reprobationis est, auersio cogitationis a deo. CA. X.

Quartus diuine reprobationis effectus est auersio cogitatōis a deo. Ita cōcludit. Isa. vj. vbi Zelus dicit ⁊ ꝑmittit. Exceca cor ꝓpli huiꝰ: ⁊ cōcludit: Ne forte oculis videat: ⁊ auribꝰ suis audiat: ⁊ corde intelligat ⁊ cōuertat ⁊ sanē eũ. In quo verbo tāgit triplex reprobatiōis effectꝰ. Primꝰ ē nō credere. vñ dicit: Exceca eũ vt oculis suis interioribꝰ nō videat veritatē. Secūdus est nō obedire. vñ subdit: Et auribꝰ suis interioribꝰ nō audiat. i. nō obediat sꝫ cōtradicat. Tertiꝰ est nō penitere. vñ subiūgit: Et cōuertat. q. d. Exceca ⁊ nō cōuertat ad me: neq̄ cōuersum sanē eũ a peccatis suis. s. a morte culpe: a vulnere ꝯcupiscētie: a cecitate ignorātie. Ubi hec. Augu. sup Joh. xij. exponēs verbũ p̄dictũ. Isa. vj. excauit ⁊c̄. mouet talē q̄ōnē dicēs: Si eni nō potuerūt credere neq̄ cōuerti: qđ pctm̄ est hoīs nō facientis qđ non pōt facere. Et qđ est grauiꝰ ad deũ cā refert: q̄n quidem excecauit oculos eoꝝ: ⁊ indurauit cor eoꝝ. Nō eniꝫ hoc saltē de diabolo dr̄ sꝫ de deo: ergo quare nō potuerunt credere. Rñdet Augu. ibidē dicēs: Nō est dicēdũ ꝙ nō poterāt: sed qꝛ nolebāt. Sicut eni ꝙ dñs negare seipsuꝫ nō pōt laus est volūtatis diuine: ita ꝙ illi nō potuerūt credere culpa ē volūtatis humane. Et subdit Augu. ibidē dicens sic: Excecat ⁊ indurat cor deꝰ deserēdo ⁊ nō adiuuādo: qđ occulto iudicio facere pōt: iniquo nō pōt. Et Crysosto. ibidem sic ait: Neq̄ eni derelinq̄t nos deꝰ nisi nos voluerimꝰ: sm illud Osee. iiij. Oblitꝰ es legis dei ⁊ ego obliuiscar tui. Hec dicit Cryso. ostēdēs nos incipere derelictionē ⁊ cām fieri perditiōis nr̄e: qđ per exēplū manifestat dicēs: Sicut eni sol infirmũ offendit visũ non ex ꝓpria natura: ita fit etiā in his qui nō attendunt sermōes

dei. Hec be. Tho. adducit in euāgelio cōtinuo exponēs auctoritatē p̄dictā. s. Isa. vi. ꝛ Joh. xii.

¶ Quomodo durū habet tres ꝓprietates que cōueniūt cordi obstinato. CA. XI.

a [A]d maiorē tñ p̄dictoꝝ euidentiam est sciendū: ꝙ sicut durū in corpalib⁹ tres ꝓprietates hȝ. p̄ma ē ꝙ difficulter recipit. secūda est ꝙ firmiter subsistit. tertia est ꝙ fortiter resistit. Sic spūaliter ille qui coꝛ obduratū habet. p̄mo ē inabilis ad suscipiēdū dei grām ꝛ tūc est pena pcti. scdo ē inflexibilis ad penitētiā: ꝛ tūc est spālis culpa. s. pertinacia animi in pctō. tertio est rebellis ad dei mandata: ꝛ sic est pctm̄ in spūsanctū. vñ sic durū corporaliter importat vel dicit tria. p̄mo carentiā humoris ꝓpter quā nō vnif: secūdo dicit pmanentiā: qꝛ in se subsistit. tertio dicit repugnātiam: qꝛ alteri. s. molli resistit. sic spūaliter obduratio cordis tria dicit. s. carentiam: permanētiā/repugnantiā. Primo dicit carentiā gratie. Sicut eni dur⁹ est q̄ nō extendif ad aliū p amorē. ita spūaliter dur⁹ ē qui per amorē gratuitū nō vnif deo: nec extendif ad ꝓximū. vñ obduratio dicit carētiā grē. Sicut enī reprobatio dei ē nolle misereri: ita obduratio est nō misereri. Et si q̄ris: vñ est obduratio. ꝛ q̄ est obdurationis cā: Rñdeo ꝛ dico ꝙ obduratio hȝ cām sufficiētem vel deficientē. s. liberū arbitriū: habet cām ꝓmerentem. s. pctm̄: habet cām ordinantē. s. deū. Hec Pe. de tharā. p̄mo scrip. sen. di. xl. arti. iii. vtꝝ obduratio sit a deo: in coꝛ. so. secundo durū dicit pmanentiā qua in se subsistit sic: Obduratio cordis dicit pmanentiā in pctō. ꝛ quare: qꝛ sibi placet pctm̄ suū: ideo habꝫ ꝓpositū permanēdi in ipso ꝛ nō penitēdi de ipso. tertio durū dicit repugnātiā. s. ad molle. Durū enī est qd̄ opponif molli: ꝛ sic obduratio cordis nihil aliud ē q̄ꝫ dei nō obedire mādatis. vnde actuū. vii. Dura ceruice ꝛ incircūcisi corde vos semp spirituisancto restitistis. vñ ipsa ē cōtra emolitionē grē: qd̄ patꝫ: qꝛ deus emollit coꝛ ad penitentiā: fm̄ illud Ezech. xxxvi. Auferā a vobis coꝛ lapideū. i. coꝛ durū ad pniam: ꝛ dabo vobis coꝛ carneū. i. coꝛ molle ꝛ habile ad penitentiā. vñ Augu. in libro de p̄destinatiōe sanctoꝝ dicit: Indurare dicif de⁹ eū quē emollire noluerit: sic etiā excecare dicif eū quē illuminare noluerit: ꝛ repellere dī deus eū quē vocare noluerit. vñ duritia vel obduratio semp est mala: vel qꝛ est culpa: vel qꝛ ē pena cōtracta ex culpa.

c vñ eccī. iii. Coꝛ durū male habebit in nouissimo. In qb⁹ verbis tangūf duo. p̄mo cōditio detestabilis ibi: coꝛ durū. secūdo damnatio finalis ibi: male habebit in nouissimo. p̄mo tāgif cōditio detestabilis ibi: coꝛ durū. Nam obduratio cordis ē pctm̄ in spūsanctū. Cui⁹ sex sūt spēs. s. obstinatio. impenitētia: inuidētia fraterne grē: impugnatio veritatis agnite: desperatio: p̄sumptio. Prima spēs est obstinatio qua hō firmiter vel imobiliter ē obstinat⁹ in malo: que sic describif: Obstinatio ē indurate mētis in malicia pertinacia per quā hō fit impenitens. Hec spēs imponif p̄me dispositiōi que exigif in confessione ad hoc ꝙ pctā dimittāf. s. ꝓposito decetero nō peccandi: ꝛ de hac spē dicif coꝛ durū. Secūda spēs est finalis impenitētia que importat finale ꝓpositū nō penitendi. Hec spēs opponif secūde dispositioni: que in confessione requirif in penitēte ad hoc vt ei pctā dimittāf. s. doloꝛ de peccatis p̄teritis: ꝛ de his duab⁹ dicif Hieremie. v. Indurauerūt faciē suā supra petrā: ecce obstinatio. ꝛ noluerūt reuerti ad me: ecce finalis impenitentia.

Tertia spēs est fraternalis inuidētia grē: dū. s. aliquis nō solū inuidet persone fratris: sꝫ etiam inuidet grā dei crescenti in mūdo: ex qua ē odiū aliene felicitatis. ꝛ gaudiū aliene aduersitatis. Hec spēs opponif tertie dispositioni que penitēti est necessaria. s. placētie boni alterius ꝛ displicētie mali. Nam quilibet ꝛ si sit mal⁹ in se tamen placere sibi debet bonū in altero. Quarta spēs ē impugnatio veritatis agnite. s. cū aliquis veritatē fidei agnitā impugnat vt licenti⁹ peccet. Hec spēs opponif quarte dispositioni que in penitētia ꝛ cōfessione requirif. s. notitie veritatis. Quinta spēs ē desperatio: que ex culpa excludit spem misericordie remittētis: vel qua q̄s diffidit de bonitate ꝛ misericordia dei: sicut cain ꝛ iudas: vt dicit glo. sup ro. ii. Et hec opponif q̄nte dispositioni que in penitentia vel cōfessiōe requirif. s. confidentie de bonitate ꝛ misericordia dei. Sexta spēs ē p̄sūptio cuꝫ aliquis nimis ampliat misericordiā dei vt iusticiā diminuat. s. dū p̄sumit se gloriā sine meritis adipisci ꝛ veniā sine penitentia. Et hec opponif sexte dispositiōi que in cōfessione vel penitētia requirif. s. timoꝛi qui ad remissionē peccatoꝝ obtinenda disponit. His ergo sex mōis dicif durū coꝛ. Hec be. Tho. scda scdē. q. xiiii de blasphemia. arti. ii. vtꝝ cōuenienter assignenf sex spēs peccati in spūsanctū: in coꝛ. sol. Et dñs Hugo in postilla sup illud verbū durū Eccī. iii.

¶ De duritia in cōparatiōe ad bonū ꝛ impenitentia in cōparatione ad malū. CA. XII.

f [S]ecūdo in p̄dicta auctoritate Eccī. iii. coꝛ durum tāgif dānatio interminabilis: cū subdif ibidē male habebit in nouissimo. i. in die iudicii. De qua dicif ad ro. ii. Secūdū duritiā tuā ꝛ coꝛ impenitēs thesaurizas tibi irā i die ire ꝛ reuelatōis iusti iudicii. In qb⁹ verbis tangūf tria. s. gradus culpe: mod⁹ pene: tēp⁹ hore.

Primo tangif grad⁹ vel excessus culpe: cū dī fm̄ duritiā tuā ꝛ coꝛ impenitēs. Ubi tangūf duo. s. duritia in cōparatiōe ad bonū quo nō emollif: ꝛ impenitētia in cōparatiōe ad malū a quo nō euellif. Ambrosi. in glo. q. d. qꝛ durus ē in faciēdo bonū: ꝛ impenitēs. i. ptinax est in malo. i. in recedēdo a malo: ideo ꝛc̄. Primo tangif cōditio detestabilis in cōparatiōe ad bonū. vñ dicit scdm̄ duritiā tuā que nullo bono emollif tanta ē: Et dicit tuā qꝛ ꝓpria volūtate induraris. nō dei: que duritia maioꝛ est q̄ꝫ duritia lapidis. Cui⁹ rō est: qꝛ lapis aliqb⁹ emollif Job. xiiii. Lapides excecauanf aque. Coꝛ aūt pctōris flagellis ꝛ bñficiis indurat. Job. xli. Coꝛ ei⁹ indurabif qsi lapis ꝛ stringef quasi malleatoris incus. In qb⁹ verbis tāgūf duo. Primo ꝙ diuinis flagellis nō humiliaf. ibi: coꝛ ei⁹ indurabif quasi lapis: vt. s. cōminatiōes nō curet. Exodi. vii. Ego indurauī coꝛ ei⁹. Secundo qꝛ in inferno eternis suppliciis humiliabif. ibi: ꝛ stringef quasi malleatoris incus: q̄ quāto plus malleaf tanto pl⁹ induraf. ꝛ malleū se pcutientē retūdit: ꝛ signat reproboꝝ corda a leuithan possessa: que quāto pl⁹ v̄berāf tanto pl⁹ indurāf ꝛ deo inimicāf ꝛ cōtrariant in modū incudis. vñ Zach. vii. Coꝛ suū posuerūt vt adamātē. In quo ōndif reproboꝝ obstinatio. Primo ē volūtaria. ibi: posuerūt. glosa interli. spōte coꝛ suū. Scdo ē maxima. ibi: adamātē. glo. interli. q̄si durū lapidē. Hiero. in glo. colla. Adamas est lapis fortissim⁹ intantū durus ꝙ oīa metalla cōfringat ꝛ ipse nō cōfringaf ab vllo. vñ a grecis indomabilis dī. Et subdit ibidē Hiero. Adamas enī ē lapis durissim⁹ solum sanguine hircino frangibilis. Coꝛ aūt obstinati est duri⁹ adamāte. qꝛ a nullo frāgif nec emollif. vñ Ber. in lib. de ꝯsideratiōe ad eugeniū papā sic ait. Coꝛ durū est qd̄ nec cōpūctiōe scindif: nec pietate vl̄ cōpassiōe emollitur: nec mouef p̄cib⁹: minis nō cedit flagellis induraf ingratū ad bñficia: infidū ad cōsilia: seuū ad iudicia: inuerecūdū ad turpia: inhumanū ad humana: temerariuꝫ ad diuina: p̄teritoꝝ obliuiscēs p̄ter solas iniurias: p̄ntia negligens: futura nō p̄uidēs nisi forte ad vlciscēdū: ꝛ vt sic liceat ad vltimū dicere. ipsū coꝛ durū ē qd̄ nec deum timet: nec hoīem reuerēf. Hec Berñ. vbi supra.

¶ Quod est triplex gradus peccantium secundum Ambrosium. CA. XIII.

Secundo tangitur gradus culpe in comparatione ad malum cum dicitur: ubi supra ad Ro. ii. et cor impenitens. Ambro. in glo. q. d. Reprobus et obstinatus est durus ad faciendum bonum: et impenitens. i. pertinax in recedendo a malo de quo nec corde penitet. Et subdit Ambrosius ibidem triplicem gradum seu proprietatem peccantium dicens: Sunt enim quidam quibus mala que agunt displicent: et ducti penitentia cordis contendunt eis dare exire laborant: de quibus apostolus non loquitur hic dicens: et cor impenitens. Sunt autem alii quibus placent mala: et de dei misericordia nimis presumentes in eis pertinaciter durant: in quo illius ostendunt patientiam et suam cumulant sarcinam deterius peccando. Job. xxiiii. Dedit ei locum penitentie: ecce dei gratia vel misericordia et ipse utitur ea in superbiam in peccando: ecce reprobi stulticia et malicia. Et sunt alii quibus displicent quidam mala: sed quia grauia ea esse intelligunt: putant sibi iam non posse ignosci. Sicut ille qui dixit maior est iniquitas mea quam ut veniam merear: et hac desperatione subripit eis ut quicquid libuerit tanquam damnationi destinati sine penitentia faciant. Illi ergo nimis spe deum non iustum autumant. Isti vero desperantes deum non bonum extimant. Ex utroque ergo periclitabuntur et sperando et desperando: Imo contrariis rebus et contrariis affectationibus peribunt. Isti duo enim occidunt animas. s. desperatio: et peruersa spes. i. presumptio. Et subdit Augu. ibidem in glosa sic: Ista enim impenitentia vel cor impenitens quamdiu quis in hac vita viuit non potest iudicari de nullo ergo desperandum est quamdiu desperandum patientia dei ad penitentiam adducit. Quod per exemplum patet et probat dicens. Paganus est hodie iudeus infidelis est hodie: hereticus est hodie: scismaticus est hodie: quid si cras amplectatur catholicam fidem vel pacem et sequatur catholicam veritatem: Quid isti quos in quocumque genere erroris notas et tanquam desperatissimos damnas inuenerunt veram vitam in futuro. Ex quibus concludit sic dicens: Nolite ergo ante tempus venire iudicare. Item prebendo enim patientiam dominus dat locum penitentie: nolens aliquem perire. i. dignum morte facere vel adhuc clamare. Hec Augu. ubi supra.

¶ De pena obdurationis et utrum in deo sit ira. CA. XIIII.

Secundo principaliter tangitur modus vel cumulus pene cum subditur ad Ro. ii. Thesaurizas tibi iram. Ubi Ambro. in glo. sic ait: Ipse enim sibimet infert interitum qui mandatis domini contempnit consilium: ergo dum tempus est prauitatem suam unusquisque deserat: dei patientiam pertimescat: ne quem nunc tranquillum despicit: iratum postmodum euadere nequaquam possit. unde subdit modum pene dicens: Thesaurizas tibi iram. i. accumulas tibi vindictam. et quare. s. propter duritiam tuam et cor impenitens. Hec Ambrosi. ibidem in glo. Et Jacobi. v. Thesaurizatis vobis iram in nouissimo die. ubi beatus Jacobus assimilat iram thesauro: quia modo ira dei latet sicut thesaurus ponitur in secreto loco. Nam ut dicit Grego. depredari desiderat qui thesaurum publice in via portat. In thesauro autem intelligitur et quantitas et qualitas: quia de paruis rebus et vilibus non fieret nec diceretur thesaurus esse. In hoc ergo notatur et pene reproborum multiplicitas et eiusdem acerbitas. Job. xxxviii. Nunquid es ingressus thesauros niuis aut thesauros grandinis aspexisti: Sed forte queres. utrum in deo sit ira: Respondeo et dico: quod ira secundum speciei sue rationem. s. prout est passio irascibilis non est in deo: tum quia ira est effectus tristicie que non est in deo: tum quia ira est appetitus vindicte propter tristiciam ex iniuria illata conceptam: deus autem nihil propter vindictam solum facit. Et quare: quia ita inordinata sistit in vindicta. Sed inquantum ira dicitur volutas vindicandi aliquod maleficium; non est passio in vi irascibili sed in voluntate: et sic est in deo et in beatis et in christo. Unde ira prout est ordinata in deo non sistit in vindicta: sed vindictam ad iusticiam ordinat: ut. s. vindictam tantum non querat sed iusticiam: et tantum puniat quantum iusticie ordo permittit vel requirit. unde Ambro. in glo. ubi supra sic ait: Perspicuum est enim iram in deum non cadere. s. propter vindictam solum: ut patet: sed clementissime nostris vitiis ad vindictam prouocari iram dico exercendam. i. vindictam propter iusticiam. Hec be. Tho. iii. scri. sen. dis. xv. arti. v. q. ii. utrum in christo fuerit ira in cor. so. et in so. iii. argu. Et contra genti. li. i. ca. lxxxix. utrum que passiones sunt in deo.

¶ Describitur tempus futuri iudicii quantum ad quinque. CA. XV.

Tertio principaliter tangitur tempus sententie cum subiungitur ad Ro. ii. In die ire et reuelationis iusti iudicii dei: qui reddit unicuique secundum opera sua. In quibus verbis apostolus tempus futuri iudicii describit quantum ad quinque.

Primo enim tempus iudicii appellat diem non pro tempore. sed quia tunc omnia erunt aperta que modo sunt occulta. Ubi nota quod tempus iudicii aliquando accipitur pro tempore indeterminato Zach. xiiii. Erit una dies que nota est domino: non dies neque nox. Aliquando dicitur dies. Marci. xiii. De die autem illa nemo scit etc. Aliquando dicitur nox. prima Thess. v. Dies domini sicut fur veniet in nocte. Aliquando dicitur hora. Matth. xxiiii. Nescitis qua hora. etc. Ratio autem huius est: quia ex indeterminatione temporis significatur incertitudo punitionis. In nocte horror iudicis. In hora celeritas remunerationis. In die manifestatio discussionis. Hec dominus Hugo. cardinalis ordi. predica. in postil. super Marci. xiii. Secundo tempus iudicii: appellat diem ire quantum ad peccatores: quia tunc punientur. In psal. ii. Tunc loquetur ad eos in ira sua et in furore suo conturbabit eos. In quibus verbis tanguntur duo. primo obiurgatio vel disceptatio culpe commisse que dicet Matth. xxv. Esuriui etc. 2° diffinitio pene eterne. ibi: et in furore suo conturbabit eos per sententiam damnationis. unde psal. lxxxii. Erubescant et conturbentur in seculum seculi confundantur et pereant. In quibus verbis tanguntur quatuor que pertinent ad penes damnatorum. s. erubescentia de culpa conturbatio de verme conscientie: confusio de visione actualis pene: damnatio de amissione glorie. Tertio tempus iudicii appellat tempus reuelationis: quia tunc reuelabitur quod a nobis modo nescitur: ut confiteantur etiam inuiti iustum iudicium dei: quod etiam modo a quibusdam futurum negatur. Matth. x. Nihil enim opertum neque occultum quod non reueletur: neque absconditum quod non sciatur. Quod verbum exponitur duobus modis. primo glo. interli. sic exponit. Nihil opertum corde hoc ad bonos quod non reueletur neque occultum hoc ad malos. unde Hiero. ibidem in glo. sic ait: Hoc non intelligitur de presenti tempore in quo multorum vitia nesciuntur; sed de futuro in quo omnia erunt manifestabit consilia cordium. et est sensus. Nolite timere persecutorum seuitiam blasphemorum rabiem: quia veniet dies in qua vestra virtus et illorum nequitia demonstrabitur. 2° sic: Nihil opertum quantum ad cogitationes quod non reueletur: quia cogitatio vel intentio que modo soli deo est cognita tunc virtute dei aperietur aliis: neque occultum quantum ad operationes que modo in occulto fiunt scientur ab aliis.

Quarto illud tempus appellat iusti iudicii dei: quia ipse tunc reddet unicuique secundum opera sua quod nunc non facit: quia modo illis quos liberat non reddit opera sua cuius etiam erga in quos modo larga est manus. In futuro autem iudicio reddet mala pro malis quoniam iustus est: et bona pro malis quoniam bonus est: et bona pro bonis quoniam iustus est: non non reddet mala pro bonis quoniam iniustus non est. Et probat hoc per exemplum dicens: Reddet enim. s. in futuro mala pro malis ut reprobis eternam penam quia iustus est: et bona pro malis. s. gratiam pro iniusticiis ut paruulis: et bona pro bonis. s. adultis qui bene operando meruerunt vitam eternam. Sed tamen non reddet mala pro bonis quoniam iniustus non est. Hec Ambrosi. in glosa ibidem. ubi subiungit et querit duas questiones. Prima est quomodo secundum opera reddet et iuste retribuet cum pro temporali opere peccati perpetuo puniat: ergo non videtur quod iuste retribuat. Ad quod respondet sic. Quia licet actus peccati fuerit temporalis: tamen voluntas peccandi fuit eterna: et ideo ad districti iudicis iusticiam pertinet ut nunquam careant supplicio quorum mens in hac vita nunquam voluit carere peccato: et nullus detur iniquo terminus ultionis: qui

qdiu valuit habere noluit terminū criminis. Secūda qstio est. vtrū mala volūtas vel ↄsciētia reprobor fit peccatū vel tm̄ pena. Rūdet ponēdo tres opiniões. Primo est quorūdā q dicūt q ē tm̄ culpa: sz per hāc culpā nō merent: qz ibi nō est stat9 merēdi: sz recipiēdi: qđ pbat per simile in electis. Nā in electis bona volūtas: bona qdē ē z gloriosa remuneratio: sz per eā beati nō merēt. Scđa opinio est quorūdā qui dicūt illā malā volūtatē reprobor tm̄ penā esse z nō culpā: z pbant hac rōne: qz si culpa est z puniri nō meref: remanet impunita: z ideo non nullū pctm̄ impunitū relinquit de9: cū auctoritas dicat. Nullū malū impunitū z nullum bonū irremuneratum. Tertia opinio ē quorūdā q dicūt q mala volūtas non ē tm̄ culpa sz etiā pena. Ad argumētū vero rñdent z dicūt q intelligēdū ē de cōmissis vite p̄ntis: nec tm̄ pctm̄ illud male volūtatis impunitū cōcedūt: qz mala volūtas nō ē tm̄ culpa verūetiā pena. Hec Ambro. in glo. vbi supra.

¶ De pena dānator q̄ predicit quadruplex. CA. XVI.

D Ies illa dies ire. Sophonie. j. Ubi nota q propheta septies dicit dies: z vndeciz genitiuos ponit. s. ire tribulatiōis zc. Ratio hui9 ē: qz per septem dies p̄sens tēp9 reuoluit: per vndenariū vo numerū q decalogū excedit trāsgressio pctī denotat. Un vniuersitas penar culpis reprobor hic rñdet cū dicit dies ire zc. In qb9 verbis pena reprobor p̄dicit q̄druplicter vt inducēs dolorē: horrorē: stuporē z pauorē. Primo p̄dicit vt inducēs dolorē. ibi: dies illa dies ire. Naz dies iudicij erit dies ire. In psal. ij. Tūc loquet ad eos in ira sua. Et Apoc. vj. Tūc enī dicent mōtib9 z petris zc. Tūc enī pena vel dolor reprobor causabit ex duob9. p̄9 ex p̄sentia tristabilis: z hoc dupliciter vel in corpe: z iō dicit dies tribulatiōis vel in mente: ideo dicit z angustie. 2° causabit ex carentia boni delectabilis: z hoc dupliciter vel in corpe: ideo dicit calamitatis. Calamitas enim sm Isidor dicit quasi cadamitas. i. media famis: cadit aūt corp9 z deficit pre fame: vel in mente: ideo dicit miserie Nam sm Isidor miser ideo dicit: eo q oēm felicitatez amiserit. vnde miseria est oīs boni destitutio z hec duo erūt in iudicio vel in reprobis. s. miseria oīs boni corporalis z spūalis. Secūdo p̄ncipaliter pena reproborum predicit vt inducens horrorē. ibi: dies tenebrarū z caliginis: in quib9 intelligit defectus reproborū duplex: vn9 in ratione per tenebras: alius in opere per caliginē. Naz reprobi erūt in tenebris rationis: qz non videbūt cōsiliū z in caligine operis: quia nō habebūt effugiū. Tertio p̄ncipaliter pena reprobor predicit vt inducens stuporē ibi: dies nebule z turbinis. Stupor enim pūenit ex imaginatione magne rei z insolite. Ex his notant due pene que erūt in reprobis. Nam per tenebras intelligunt tenebre interiores z exteriores reprobos inuoluentes: per turbinē vero raptus impetuosus de pena in penā. Unde Joelis. ij. prope est dies tenebrarū z caliginis: dies nubis z turbinis. Nam dies mortis vel iudicij est dies tenebrarū z caliginis: tum pp̄ter incertitudinē status post mortē: z est dies nubis pp̄ter interpositā dei iram vt nō sentiant reprobi dei misericordiā liberantem z est dies turbinis pp̄ter violentiā: quia quanticūq sunt magni reputant ad gehennā. Quarto p̄ncipaliter pena reproborū predicit vt inducens pauorē. ibi: dies tube z clangoris. Per tubam signat concitatio creaturarum ad impugnationē reprobor. Per clangorē vero qui est vlulatus pugnantiū signat terribilis vlulatus reproborū qui sine fine clamabunt z vlulabūt. Isaie. lxv. Uos clamabitis pre dolore cordis.

¶ Quomodo necessariū fuit christum resurgere pp̄ter quattuor rationes. CA. I.

# Esurrectio christi

R Circa resurrectionē xpi q̄ttuor ↄsiderare debem9: p̄mo resurrectiōis necītatē: secūdo tpis cōgruitatē: t̄tio resurrectionis v̄tuositatē: q̄rto resurgētis cōditionē z q̄litatē. Primo ↄsiderare debem9 resurrectiōis necessitatē. Fuit enī necessariū xpm̄ resurgere pp̄ter quattuor rōnes. p̄ma ē pp̄ter dīne iusticie cōmēdationē. scđa ē pp̄ter humane nāe pfectionē. tertia ē pp̄ter fidei z spei nr̄e cōfirmationē. q̄rta ē pp̄ter vite nr̄e informationem.

Primo fuit necessariū xpm̄ resurgere pp̄ter dīne iusticie cōmēdationē z cōseruationē. Nā ad iusticiā dei ptinet illos exaltare q se humiliāt pp̄ter deū: sz xp̄s se humiliauit p mortē crucis: g dīna iusticia exigebat: vt xp̄s exaltaret vsq ad gloriā resurrectiōis. vñ psal. i persona xpi sic ait: Tu cognouisti. i. pbasti sessionē meā z resurrectionē meā. i. glorificationē meā. Scđo pp̄ter humane nāe pfectionē. Nā in xp̄o debuit eē pfectio q reperit in nā humana: cū ergo aīa sine corpe sit impfecta z ecōuerso sicut pars sine toto: ita oportuit q aīa xpi corpori vniret z ecōuerso. Tertio pp̄ter fidei cōfirmationez. Si enī xp̄s nō resurrexisset: nullā vtilitatē inde cōsecut9 fuisse. vñ in psal. Que vtilitas in sanguine meo: dū descēdo in corruptionē. q. d. Si corruptū fuerit corp9 meū z sanguis me9: z nō resurrexero z nemini ānūciauero nulla vtilitas ē: qz nullū lucrabor: vt exponit glo. Sz cū surrexit xp̄s qui ē caput nostrū: mēbra videntia caput resurgere hoc idē credūt z sperāt. Job. xix. Scio q redēptor me9 viuit z in nouissimo die de terra surrectur9 sum z in carne mea: videbo deū saluatorē meū. Expositor. Scio certitudine fidei. Nā xp̄s reuelat quādoq suā saluationē electis: nūq tñ alicui suā dānationē: qz nulli desperationis est cā. Et subdit q redēptor me9. i. xp̄s qui ē redēptor: vel ab habitu vel a potentia redimēdi. Uiuit essentialiter sm deitatē qui mortu9 est sm humanitatē: z sequitur. Et in nouissimo die: qđ quattuor mōis exponit. p̄9 sic in nouissimo die. i. in die iudicij cōpleto numero elector. 2° sic: in nouissimo die: qz tunc erit finis temporis. Apo. x. Temp9 nō erit ampli9. 3° sic in nouissimo die: qz erit termin9 hui9 habitatiōis. 4° sic: in nouissimo die: qz erit cōsūmatio dīne ordinationis. Et sequit. Et in carne mea. q. d. Nō in carne aerea: vt quidā dicūt siue dixerūt nō in carne aliena. sz in carne vera z pp̄ria videbo deum saluatorē meū. q. d. Oculis carnis videbo deū incarnatū: q̄tū ad hūanitatē: quā etiā oēs mali videbūt. Apo. j. Uidebūt i quē pupugerūt: Ul' videbo deū oculo mētis. s. sm q deus ē. i. q̄tū ad diuinitatē quā soli boni videbūt z mali in ppetuū p̄uabūt. Isaie. xxvj. Tollat impius ne videat gloriā dei. Quarto necessarium fuit xpm̄ resurgere pp̄ter vite nostre instructionē: z hoc q̄ttuor modis. p̄9 mō qz sicut xp̄s resurrexit a mortuis: ita etiā nos resurgere debem9 a peccatis. 2° qz sicut xp̄s post resurrectionē habuit nouā vitā: ita etiā nos i nouitate vite ambulare debem9. 3° qz sicut xp̄s resurgēs a mortuis iā nō morit: ita etiaz nos debem9 extimare mortuos nos esse a pctō: viuere aūt xp̄o. 4° qz sic de9 ipse mortē sustinuit vt liberaret nos a malis: z resurrexit vt nos promoueret ad bona: vt dr̄ ad ro. iiij. Tradit9 ē pp̄ter delicta nr̄a z resurrexit pp iustificationē nr̄az. Ita nos mortui pctīs debem9 resurgere in grā z de v̄tute in v̄tutez pcedere. Hec b. Tho. in t̄tia pte sū. q. liij. arti. j. in cor. q. p totū.

¶ Quō fuit ↄueniēs q xp̄s nō statī sz t̄tia die resurgeret. CA. II.

S Ecūdo p̄ncipaliter circa resurrectionē xpi cōsiderare debem9 tēporis cōgruitatē. Fuit enī cōueniens q xp̄s nō statim nec in fine mūdi sz tertia

die resurgeret: ꝛ ꝓcipue ꝓpter quattuor rõnes. pma ẽ ꝓpter instructionẽ fidei: scda ꝓpter signationem numeri: tertia ꝓpter destructionẽ vitij: qrta ẽ ꝓpter inchoationẽ pmij. Primo fuit cõueniẽs xp̄m tertia die resurgere ꝓpter instructionẽ fidei. Cũ eni xp̄s sit verus deꝰ ꝛ verus hõ: nõ sufficit diuinitatẽ credere sine humanitate neq̃ humanitatẽ sine diuinitate. ſ3 oportet vtrũq̃ credere. Et ideo vt cõfirmaref fides de diuinitate xp̄i oportuit ꝙ cito resurgeret. Scdo vt cõfirmaref fides de hũanitate xp̄i: oportuit ꝙ nõ statim resurgeret: ſ3 esset mora inter resurrectionẽ ꝛ mortẽ. Scda rõ est ꝓpter signationẽ vel ꝑfectionẽ nũeri. Nã numerꝰ ternariꝰ ẽ ꝑfectus vtpote habẽs ꝑncipiũ: mediũ ꝛ finẽ. Vñ per hũc nũerũ adhibuimꝰ magnificare deũ. Vñ ad signãdũ ꝙ resurrectio fuit perfecta: iõ tertia die resurgere voluit. Iterũ sic in ore duoꝝ vel triũ stat oẽ verbũ. sic tertia die resurgere voluit vt ꝓbaret verã fuisse mortẽ ꝛ verã fuisse resurrectionẽ. Tertia rõ est ꝓpter destructionẽ vitij. Nã xp̄s vna die naturali ꝛ duabꝰ noctibꝰ permãsit in morte ſm Augu. vt ostẽderet ꝙ xp̄s vna morte corpali duas nr̃as mortes destruxit. ſ. aie ꝛ corporis. Vel xp̄s mortuꝰ ẽ ad uesperascẽte iam die: ad ostendendũ ꝙ nos ad lucẽ glorie inducebat. Quarta rõ ẽ ꝓpter inchoationẽ pmij. Nã iõ die tertia resurrexit vt in capite nr̃o. ſ. in xp̄o gloria resurrectiõis inchoaref q̃ in mẽbris suis futura erat. Et etiã quoꝝ gloria nõ solũ ẽ de visione deitatis: ſ3 etiã de visiõe hũanitatis: in quã etiã angeli desiderãt ꝑspicere vt dicif pma Pe. j. Dec b. Tho. i tertia pte sũ. q. liij. arti. ij. ꝛ iij. scri. sen.

¶ Quõ resurrectio christi habet in se tria ꝛ que. CA. III.

Tertio ꝑncipaliter ↄsiderare debemꝰ resurrectionis xp̄i virtuositatẽ. Nã resurrectio xp̄i habuit in se tria. Fuit eni resurrectionũ pmaria corpoꝝ vinificatiua: aiarũ iustificatiua. Primo fuit resurrectionũ pmaria. Vbi nota ꝙ duplex ẽ resurrectio. ſ. imperfecta ꝛ ꝑfecta. Prima ẽ resurrectio imperfecta: qua qs resurgit iterũ moriturꝰ. Quã diffiniens. Damasce. dicit Resurrectio est eiꝰ qd̃ cecidit ꝛ dissolutũ ẽ iterata surrectio. Et hec diffinitiõis rõ cõuenit suscitationi: sicut in lazaro suscitato ad vitã mortalez: ꝛ h mõ resurrectio xp̄i nõ fuit pma: vt patz de mortuis resuscitatis p heliã ꝛ heliseũ ꝛ hoc tribꝰ mortuis quos xp̄s resuscitauit anq̃ moreref. Scda etiã resurrectionis diffinitio ẽ Damasce. dicentis. Resurrectio ẽ eiꝰ qd̃ cecidit. scda resurrectio q̃ cõuenit hte virgini: nã pie credif ꝙ iam surrexit. Nã in diffinitione talis resurrectiõis nõ ponif dissolutũ: quia corpꝰ hte ṽginis nõ credif incineratũ: ſ3 ponif casus qui referf ad mortẽ. Scda ẽ resurrectio ꝑfecta: quã diffiniẽs Damasce. dicit. Resurrectio ẽ corporis incorruptibilis vel impassibilis ad aiaz iterata vnio: ꝛ talis fuit resurrectio xp̄i q̃ resurgẽs a mortuis iam nõ morif: ꝛ hoc mõ xp̄s resurrexit pmo. vñ Apo: pma corinthi. xv. Xp̄us resurrexit a mortuis pmitie dormiẽtiũ. Glo. qr xp̄ꝰ pus tẽpore ꝛ causalitate: ꝛ dignitate: ꝛ ꝑfectione surrexit. In tertia pte sũ. q. liij. arti. iij. ꝛ iij. scri. sen. Nota differentiã inter resurrectionẽ nostrã ꝛ xp̄i. Nã Damasce. diffiniens nostrã resurrectionẽ dicit. Resurrectio est eiꝰ qd̃ cecidit ꝛ dissolutũ ẽ. secũda resurrectio. In qua diffinitione tãgit tria. pº ꝓponit casũ dicẽs: qd̃ cecidit. Hũc casum appellat mortẽ que cõsequif ad peccatuz: ꝛ hoc mõ oẽs resurgemꝰ. 2º tangit dissolutionẽ dicẽs: ꝛ dissolutũ est quã dissolutionem vocat incinerationẽ: que nec xp̄o cõuenit nec beate ṽgini vt pie credif. 3º tangit vel ponit secundã dicens: secũda resurrectio: ad differentiã prime que fuit resuscitatoꝝ per miraculũ ad corpꝰ corruptibile ꝛ iterũ casurũ ꝛ moriturũ. scdo resurrectio xp̄i ẽ corporũ vivificatiua. Nã resurrectio xp̄i est cã resurrectiõis corporũ. ſ. causa informatiua: effectiua: ꝛ meritoria. pº ẽ causa exẽplaris ꝛ informatiua. Cuiꝰ rõ est: qr illud qd̃ ẽ imperfectũ imitaf exemplar aliqd̃ tanq̃ magis perfectum. Cum igif resurrectio xp̄i sit pma ꝑfectione ꝛ dignitate: ipsa est cã exemplaris resurrectiõis nostre: 2º resurrectio xp̄i est cã effectiua resurrectiõis corpoꝝ inquãtũ caro ẽ instrumentũ deitatis cuiꝰ ꝓpriuz est mortuos suscitare. 3º resurrectio xp̄i est cã meritoria resurrectiõis corporũ: Sicut eni passio xp̄i fuit meritoria nõ solũ sibi sed etiaz nobis: ita etiã resurrectio eiꝰ. Joh. v. Sicut pater suscitat mortuos ꝛ viuificat: sic filius quos vult viuificat. tertia parte. q. lv. arti. j. per totũ. 3º resurrectio xp̄i ẽ aiarũ viuificatiua. Vbi nota ꝙ ad viuificationez animarũ duo spãliter requirunf. pmo remissio culpe quã facit passio. Re. supra passio de effectibꝰ eius. secũdo innouatio vite cuiꝰ resurrectio xp̄i est causa. vnde Apo. ad Ro. iiij. Traditus est ꝓpter delicta nostra. ſ. tollẽda ꝛ resurrexit ꝓpter iustificationẽ nostrã. Habet aũt resurrectio xp̄i in resurrectiõe aie duplicẽ virtutẽ. ſ. efficiẽtis ꝛ exemplaritatis. pmo habet virtutẽ efficientis. Nam resurrectio xp̄i agit in virtute diuinitatis. A deo aũt est ꝙ ꝛ corpꝰ viuat per animã ꝛ aia viuat per grãm. scdo xp̄s in resurrectiõe aie habet virtutẽ exemplaritatis. Nã xp̄o resurgẽti nõ solũ ſm corpꝰ ſ3 etiã ſm animã cõformari debemꝰ: ꝛ hoc q̃tuor modis: vt supra ca. in fine patet. tertia parte sũme. q. lv. arti. ij. per totum.

¶ Qꝫ corpus xp̄i post resurrectionẽ fuit verum nõ fantasticum. CA. IIII.

Quarto ꝛ vltimo ꝑncipaliter cõsiderare debemꝰ resurgentis cõditionẽ ꝛ qualitatẽ. Nam corpꝰ xp̄i post resurrectionẽ habuit in se quattuor cõditiões vel qualitates. Fuit eni pmo verũ sine fictione. secundo gloriosum sine corruptiõe. tertio integrum sine diminutione. quarto insignitũ sine confusione. Primo corpus xp̄i fuit verum sine fictione. Non autẽ fuit fantasticum: vt quidã heretici mentiunf: sed verum. Quod probo ex quattuor. ſ. ex cõmestione: palpatiõe: ratione: auctoritate. Primo ex cõmestione. Nã cõmedere est actus vite ꝛ animã habentis: ergo sic: quicũq̃ comedit vere: viuit ſ3 xp̄us comedit vere: nõ ciborũ indigẽtia: sed vt sui corporis ostẽderet potentiã ꝛ veram naturã: sicut dicit Augu. xiij. de ciui. dei. Et Beda super Lucã volẽs ostẽdere modũ quõ xp̄s comedit: ponit tale exemplũ dicens: Aliter absorbet terra aquã sitiens: aliter radius solis: illa indigentia iste potẽtia mãducauit. Sic aliter comedit xp̄s aliter angeli: aliter nos. Nã xp̄s comedit nõ indigentia deperditiõis: quia talis indigentia nõ est in corporibꝰ glorificatis. vnde Augu. Licet xp̄s manducaret nullo modo cõuertebaf cibus in corpꝰ eius: sed ideo conuesci voluit ad insinuandũ veritatẽ resurrectionis. ſ. ꝙ corpꝰ suũ erat verũ ꝛ non fantasticũ. Nos vero cõmedimus ꝓpter restaurationẽ deperditi que fit per cibum qui cõuertif in substantiã nutriti. Corpora aũt q̃ nõ sũt viua nec aiata nõ comedũt licet cibũ terãt ꝛ deorsũ traijciãt: sic angeli apparẽtes abrae ꝛ angelꝰ thobie. Hec. h. Tho. in tertia parte sũme. q. liiij. arti. vi. in sol. pmi argu. secũdo probo hoc idem ex palpatione sic. Illud corpus quod est palpabile est verum corpus: sed corpꝰ xp̄i fuit palpabile. ꝛ palpatum fuit Luce vltimo. Palpate ꝛ videte: quia spiritus carnez ꝛ ossa nõ habet sicut me videtis habere. Theophilus. q. d. Vos cõturbati estis: qr putatis me esse fantasma: ſ3 scitote per tactũ ꝛ visum: qr spũs .i. fantasma neq̃ carnẽ h3 neq̃ ossa: ego autem carnem ꝛ ossa habeo. Qꝫ aũt corpꝰ xp̄i fuerit papabile ꝓbo rõne sic: Illud qd̃ ẽ compositũ ex quattuor elemẽtis: ꝛ habet

tangibiles qualitates est palpabile. sꝫ corpus xpi fuit huiusmodi ergo fuit verū ꝛ non fantastitum: quod nec est compositū ex quattuor elementis: nec habet tangibiles qualitates. in tertia parte sūme. q. liiii. arti. ij. in solu. ij. argumenti. Tertio ꝓbo hoc idem rōne sic: Resurrectio est eius qđ cecidit reassumptio. sed in passiōe xpi fuit separata vera anima xpi a vero corpore ꝛ ecōuerso. ergo ī resurrectione fuit assumpta eadē aīa ꝛ ꝑ consequens idez corpus: ibidez arti. ꝑmo in cor. q. Quarto ꝓbo hoc idē autoritate Luce vltimo: Palpate ꝛ videte ꝛc. Re. ſ. īmediate. Sed contra hoc argues trib⁹ modis. Primo sic Corpus verum nō potest simol esse cum alio corpore in eodem loco: sꝫ corpus xpi intrauit ad discipulos ianuis clausis: vt dicit Joh. xx. ergo non fuit verum corpus sed fantasticum. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ corpus nō habet ex natura sua. ſ. ex natura corporis ꝙ possit simul esse cū alio. sed hoc habet ex virtute diuinitatis vnite sibi. sicut xpo nascente virtute diuinitatis virginitas matris inuiolata permāsit. ita ex v̄tute diuinitatis ad discipulos ianuis clausis intrauit. sicut dicit Augustinus in quodam sermone pascali. Et Gregorius in quadā omel. de octauis pasce.

Scđo argues sic: Corpus verū non euanescit ab aspectu intuentiū: sed xps euanuit ab oculis eum intuentiū. sicut dicit Luce vltimo. ergo ꝛc. Rñdeo ꝛ dico ꝙ corp⁹ xpi nō euanuit ita ꝙ esset fantasticū vel ꝙ corrumperet aut resolueret in aliqua inuisibilia. sꝫ quia virtute diuinitatis corpus gloriosum est voluntati subiectū: ideo in potestate sua habet videri ꝛ nō videri. ꝛ hoc vt dixi ī virtute diuinitatis. in tertia parte sūme. q. liij. arti. ꝑmo: in solu. j. ꝛ. ij. argu. Tertio argues sic: Corpus palpabile ē corruptibile. sed corpus xpi post resurrectionem fuit incorruptibile: vt patebit in capitulo sequēti. ergo corpus xpi nō fuit palpabile. Cui⁹ cōtrariuꝫ dicit Luce vltimo: Palpate ꝛ videte ꝛc. vbi glosa sic dicit: Dominus in suo corpore duo contraria ostēdit. ſ. corpus palpabile ꝛ eiusdem nature vt informet ꝑ fidem. ꝛ corpus incorruptibile alterius glorie vt inuitet ad premiū. Rñdeo ꝛ dico ꝙ corpus xpi esse palpabile ꝛ esse incorruptibile nō sūt cōtraria simpliciter: sed solum sm̄ naturalem rationē. vñ corpus glorificatuꝫ nō est palpabile naturaliter a manibus nō glorificatis sicut nec visibile ab oculis non glorificatis. Corpus enī glorificatum de natura sue glorie habet ꝙ videat si vult sed si nō vult nō videtur. ꝛ si vult palpatur: ꝛ si nō vult nō palpat. vnde beatus Bartholomeus nō glorificatus habuit a miraculo. ſ. ꝙ videbat quando volebat: ꝛ nō videbat quando nō volebat. ita corp⁹ glorificatum habet ex natura sue glorie. Si aūt querit an thomas vidēdo cicatrices tetigit eas? Rñdeo ꝛ dico ꝙ sic. Vñ Leo papa sic dicit: Quis dubitet a morte redisse saluatorem: cui⁹ ꝑsentiā agnouit oculus: attrectauit manus: digitus ꝑscrutat⁹ est. Ita ꝙ ipse vidit ꝛ tetigit. vidit enī cicatrices sibi. i. ad suā fidem. Naꝫ in visu fuit ꝑmuū ꝛ sufficiēs motiuū ad credendū. vñ ꝙcito vidit: credidit ꝓpter qđ sibi dixit dñs: qꝛ vidisti me credidisti. Et quia possem⁹ nos enī dubitare idō tetigit ꝓpter nos. ſ. vt nullaten⁹ dubitem⁹. vñ Greg⁹ in euāgelio sup Joh. xx. sic inquit: Plus enī nobis infidelitas Thome ad fidē ꝙ̄ fides credentiū discipuloꝝ ꝓfuit: qꝛ dū ad fidē palpādo reducit nostra mens oī dubitatiōe postposita ī fide solidat.

¶ Qꝫ xps post resurrectionē habuit corpus gloriosum ꝛ ꝑpassibile ꝓbat rōne triplici. CA. V.

Secūdo corpus xpi fuit gloriosuꝫ sine corruptione. Qꝫ aūt xps post resurrectionē habuit corp⁹ impassibile. ꝓbo triplici rōne. ſ. humilitatis: felicitatis: ꝛ causalitatis. Primo rōne humilitatis sic: Nā ꝑ humilitatez xps meruit gloriam resurrectiōis. vñ tēpore passionis xps dixit: Nūc anima mea turbata est. Postea vō subdit: Pater glorifica filiū tuū. In quo petit gloriā resurrectionis. ſ. īmortalitatis vel īpassibilitatis. Scđo ꝓbo hoc idez rōne felicitatis sic: Nā aīa xpi a ꝑncipio sue cōceptiōis fuit gloriosa ꝑ ꝑfectā fruitionē diuinitatis. Que quidē gloria lꝫ in passiōe ad corpus non deriuauerit: eo ꝙ deitas ꝛ aīa deitate fruēs tunc dimisit corp⁹ in esse suo. tñ post resurrectionē gloria aīe deriuauit ad corpus. ꝛ ita tūc corpus factū est gloriosū ꝛ īpassibile. vñ Aug⁹ in epl'a ad Dioscorū sic dicit: Tam potenti natura de⁹ fecit aīaz vt ex ei⁹ plenissima beatitudine redūdet ī corp⁹ plenitudo sanitatis. i. incorruptiōis vigor.

Tertio ꝓbo hoc idē rōne causalitatis sic: Exemplar est nobili⁹ exemplato ꝛ causa causato. Xps aūt est exēplar ꝛ causa resurrectiōis nostre. sꝫ sancti ī resurrectione habent corpa gloriosa. ḡ ꝛ xps habuit corpus gloriosum ꝛ īpassibile. Qꝫ aūt sancti habeant: dicit apl'us ꝑma ad corinth. xv. Seminat in corruptiōe surget in incorruptione. Ubi nota ꝙ añ resurrectionē quadruplex vel quattuor defect⁹ reperiūt in corpe. ſ. mortalitas: deformitas: infirmitas: fluxibilitas. Contra istos q̄ttuor defect⁹ tangit apl'us post resurrectionē quattuor dotes. ꝑ° dotem incorruptibilitatis dicens: Seminat in corruptiōe. vbi mortalitas. resurget ī incorruptiōe. ecce ipassibilitas. 2° tangit dotem celeritatis dicēs: Seminat in ignobilitate. ſ. obscuritatis ꝛ deformitatis. surget ī gloria. ſ. claritatis ꝛ formositatis. 3° tangit dotē agilitatis. ſ. seminat in infirmitate. i. grauitate qua se mouere nō posset nisi cuꝫ pena. surget in virtute. ſ. agilitatis: vt velocissime possit esse vbi voluerit. 4° tangit dotē subtilitatis dicens: Seminat corp⁹ aīale. ſ. indigens cibis: ꝛ sic grossuꝫ ꝛ palpabile. surget corp⁹ spūale. ſ. nō indigens cibis. Ratio autē q̄re q̄ttuor dotes ponunt est ista: qꝛ corp⁹ nostrū q̄ttuor defectus incurrit ꝓpter peccatū. ꝑ° ex pte materie incurrit passibilitatē. ꝛ contra istū defectuꝫ est dos īpassibilitatis. 2° ex pte forme est defectus obscuritatis. ꝛ ꝯtra defectum istū est dos claritatis. 3° ex pte potentie incurrit infirmitatē. ꝛ contra defectū istuꝫ est dos agilitatis. 4° ex pte ꝑmanentie incurrit fluxibilitatē: qꝛ sine alimento ꝑmanere nō pōt. ꝛ contra defectū istū est dos spūalitatis: qꝛ corpus nō indiget cibis. Has quattuor dotes xps ī sua vita ostendit. Primo enī ostēdit claritatē vel formositatē. ſ. in transfiguratiōe in qua facies eius resplenduit sicut sol: ꝛ vestimēta ei⁹ facta sūt sicut nix. Scđo ostendit dotē impassibilitatis in cena: qñ ipse sub sacramēto corpus suū sumpsit ꝛ alijs tradidit: nec tñ corpus suū corruptum fuit. Tertio dotez subtilitatis ostendit qñ natus ē clauso virginis vtero: ꝛ qñ sepulchrū exiuit clauso sepulchro. ꝛ qñ ad discipulos clausis ianuis intrauit. Quarto dotē agilitatis ostēdit qñ sup mare apl'is piclitantibus ābulauit.

¶ Qꝫ resurrexerit integrū sine diminutiōe

Tertio corpus xpi surrexit integrū sine diminutiōe. Cui⁹ ratio est: qꝛ lꝫ corpus xpi post resurrectionem fuit alterius glorie: tñ fuit eiusdē nature post resurrectionē ꝛ ante. Jō quicqđ ptinet ad naturā humanā corpis totuꝫ fuit in corpe xpi resurgentis. Vñ qꝛ tota caro: omnes humores: ꝛ totus sanguis qui de corpe xpi fluxit ptinēt ad veritatē ꝛ integritatem humane nature. idō hec oīa integraliter surrexerūt. Si autē dicat ꝙ aliquis de sanguine in quibusdā ecclesijs ꝓ reliquijs reseruat. Dico ꝙ ille sanguis nō fluxit ō latere xpi: sꝫ miraculose effluxisse dicit de quadā imagine xpi percussa. Hec btūs Tho. in tertia pte sūme. q. liiij. arti. iij. in cor. q. ꝛ in so. iij. argu. Sꝫ forte argues ꝙ xps integralit nō surrexit sic: Quia si xps humores oēs sorpsit: cū ex humorib⁹ ī corpib⁹ aīaliū causet corruptio. tūc

sequit̄ q̄ corp⁹ xp̄i fuit corruptibile. cui⁹ contrariū in p̄cedenti capitulo est ostensum. R̄ndeo ⁊ dico: q̄ xp̄s oēs accepit humores: tn̄ sine corruptiōe. Ita dicit Aug⁹ in libro ad Constantinū de resurrectiōe carnis. Nō ibi erit corruptio imortalitati carnis ⁊ sanguinis. ⁊ subdit: Valet enī diuina potentia de ista visibili atq̄ tractabili natura corpoꝝ quibusdā manentib⁹ auferre quas voluerit q̄litates: vt absit labes. s. corruptionis. absit fatigatio: absit potestas vescēdi. absit esuriēdi necessitas: vbi. s. in solu. z. ij. argu. ℂ Q̄ cōueniēs fuit q̄ resurgeret cū cicatricib⁹ ꝓpter quinq̄ ratiōes. CA. VII.

Quarto corp⁹ xp̄i fuit insignitū sine confusione. Cōueniens enī fuit q̄ xp̄s resurgeret cū cicatricib⁹: ⁊ p̄cipue ꝓpter quinq̄ rōnes. p̄ma ē ꝓpter triūphi gloriā conseruandā. secūda ꝓpter fidem confirmandā. tertia ꝓpter pacē patri offerendaꝫ ⁊ fiduciā peccatori p̄bendā. quarta ꝓpter misericordiā ostendendaꝫ. quinta ꝓpter iusticiā faciendā. Prima rō quare xp̄us cū cicatricib⁹ resurgere voluit est ꝓpter triūphi gloriam conseruandā. Ubi sciendū q̄ vulnus aliq̄d ex trib⁹ est cōpassibile. p⁹ q̄n causat̄ ex impotentia resistēdi. 2⁹ q̄n causatur ex ignorantia curandi. 3⁹ q̄n causat̄ ex ignominia delinquēdi. Sꝫ xp̄s vulnera vel cicatrices nō habuit ex his trib⁹ causis. Primo enī nō habuit cicatrices ex impotentia resistēdi: q̄ꝛ sicut ipse poterat nō mori ita poterat nō vulnerari. Scd̄o cicatrices nō habuit ex ignorātia curādi: q̄ꝛ ipse oēs mortuos poterat ⁊ sciebat suscitare. g̊ multo magis sciebat cicatrices curare. Tertio cicatrices nō habuit ex ignominia delinquendi: q̄ꝛ ipse nō ꝑ culpis ꝓpriis: sꝫ ꝑ alienis est passus. vnde Beda sup̄ Lucā dicit: Xp̄s nō ex impotētia cicatrices curādi seruauit: sꝫ in ꝑpetuū glorie triūphū. Et Chryso. sic dicit: Eius crux ⁊ cicatrices radiis solis erūt lucidiores. Et subdit: Cōsidera quanta sit virtus crucis. sol obscurabit̄: ⁊ luna nō dabit lumen suū. Ipsa aūt crux luna ⁊ sole p̄clarior erit ⁊ lucidior. Scd̄o xp̄s cū cicatricib⁹ surrexit ꝓpter discipulorū fidem confirmandā. vt enī fidē discipuloꝝ confirmaret cū cicatricib⁹ voluit resurgere ⁊ apparere. vn̄ Thome dubitanti ⁊ nō credēti xp̄s dixit Joh. xx. Infer digitum tuū huc: ⁊ vide manus meas: ⁊ affer manuꝫ tuā ⁊ mitte in latus meū: ⁊ noli esse incredul⁹ sꝫ fidelis. Que v̄ba exponens Aug⁹ ibidē sic dicit: Uidebat thomas ⁊ cōfitebat̄. videbat hoīem ⁊ tangebat ⁊ deum quē nō videbat neq̄ tangebat: cōfitebat̄ dicens: Dn̄s meus ⁊ deus me⁹. Ubi Theophilus sic dicit: Qui prius fuerat infidelis postea optimū theologū se ostendit dicēs: Dn̄s meus. vbi cōfessus est naturā humanā. ⁊ deus meus. vbi cōfessus est naturā diuinā. Tertio xp̄s cū cicatricib⁹ resurrexit ꝓpter pacē patri offerendā ⁊ pctōri fiduciā p̄bendā. Nā xp̄us dei filī⁹ supplicans semꝑ deo patri ꝑ nobis ostendit q̄le gen⁹ mortis ꝑ nobis sustinuit: vt inter deuꝫ ⁊ nos poneret pacē. g̊ ⁊ nos fiduciā habeam⁹ recurrendi ad deū. vn̄ Bern̄. sic dicit: O hō securū habes accessum ad deū: vbi habes filiū an̄ patrē ⁊ an̄ filiū matrē. fili⁹ ostendit patri cicatrices ⁊ vulnera. mater ostēdit filio pect⁹ ⁊ v̄bera. nec vlla poterit esse repulsa vbi tot charitatis cōcurrūt insignia. Quarto xp̄s cū cicatricib⁹ resurrexit ꝓpter misericordiā ostendendā. s. vt ostenderet redēptis q̄ꝫ misericordit adiuti sunt ⁊ saluati ꝓpositis iudiciis sue mortis. Quinto ꝓpter iusticiā faciendā: vt. s. in iudicio arguat ⁊ ostēdat dānatis q̄ꝫ iuste dānent̄. vn̄ Aug⁹. Posset xp̄s si vellet: de corpe suscitato cuiuslibet cicatricis maculam abstergere: sꝫ sciebat q̄re cicatrices in suo corpe reseruaret. Sicut enim thome demonstrauit nō credēti vt tangeret ⁊ videret. ita etiā inimicis suis vulnera demonstratur⁹ est sua: nō vt eis dicat sicut thome: q̄ꝛ vidisti me credidisti. sꝫ vt cōuincēs eos veritas dicat: Ecce hominē quē crucifixistis: videtis vulnera: q̄ infixistis: agnoscitis latus q̄d pupugistis: ⁊ ꝓpter vos aptū est nec intrare voluistis. Et Chryso. sup̄ Matth. etiā sic dicit: Propter vos fact⁹ sum hō: ⁊ ꝓpter vos alligat⁹ ⁊ delusus ⁊ cesus ⁊ crucifixus. ⁊ subdit: Ubi est tantaꝝ iniuriaꝝ meaꝝ fruct⁹ ecce p̄ciū sanguinis mei quē dedi in redēptionē aīaꝝ vestrarū. vbi est seruit⁹ vestra quā ꝑ p̄cio sanguinis mei dedistis mihi. Ego sup̄ oīa vos dilexi. cū essem deus apparens hō: ⁊ vos me oībus reb⁹ vestris viliorē fecistis. Nō solū aūt i corpe xp̄i cicatrices ꝑpetue remanebūt ⁊ apparebūt: sꝫ etiā in corpibus martyrū cicatrices quas ꝑ xp̄i noīe ptulerūt. nec erit in eis deformitas sꝫ dignitas: ⁊ in eoꝝ corpe quedaꝫ corporis pulchritudo fulgebit: in tertia p̄te sūme. q. liiij. arti. iiij. ꝑ totū. ℂ Q̄ restitutio necessario debet fieri ⁊ hoc triplici rōne. CA. I.

# Restitutio.

Circa restitutionem rationabiliter faciendaꝫ cōsideranda sunt quinq̄. p̄mū est obligatio ex p̄te p̄cipiētis. secūdū est transgressio ꝑsone auferētis. tertiū est cōditio ꝑsone amittētis. quartū est expectatio hore cōuenientis. quintū est recōpensatio emēde sufficientis. Primo cōsideranda est obligatio ex p̄te p̄cipientis. Nā restitutio necessario debet fieri. ⁊ hoc triplici rōne. s. equalitatis seruāde: iniq̄tatis purgande: beatitudinis obtinende. p⁹ enī restitutio debet fieri de necessitate rōne eq̄litatis seruande. Sicut enī ablatio rei aliene est actus iniusticie: ita restitutio est act⁹ iusticie. Cū ergo iusticia in equalitate ɔsistat. oportet q̄ in restitutione rei eq̄litas rei ad rem cōseruet̄: vt sicut rem quomodocūq̄ iniuste accepit. ita rem iuste restituat. Dec. b. Tho. scd̄a scd̄e. q. lxij. arti. i. in cor. q. Scd̄o restitutio necessario debet fieri rōne iniq̄tatis purgande sic: Illud sine quo peccatū nō dimittit̄: debet necessario fieri: sꝫ sine restitutiōe rei aliene peccatum nō remittit̄. Ita dicit Aug⁹ in ep̄la ad Macedoniū: Si res aliena ꝓpter quā pctm̄ est factū cū reddi possit nō reddit̄: nō agit̄ pnīa sed fingit̄. Si aūt veracit̄ agit̄: non remittit̄ pctm̄ nisi restituat̄ ablatuꝫ. s. cū restitui pōt ⁊ nō restituit̄: ibidē arti. ij. argu. cōtra. Tertio restitutio necessario debet fieri ratione beatitudinis obtinēde sic: Seruare iusticiā est de necessitate salutis. sꝫ restituere est act⁹ iusticie: vt pꝫ in ratione p̄ma: g̊ restituere ē de necessitate salut[is]: ibidē arti. ij. in cor. q. ℂ Q̄ tria genera hominū restituere obligant̄: ⁊ qui. CA. II.

Secūdo p̄ncipaliter circa restitutionē cōsideranda est transgressio ꝑsone auferētis. Nā tria genera hoīuꝫ restituere obligant̄. p̄mo q̄ alienum abstulit. scd̄o q̄ damnū intulit. tertio q̄ assensum p̄buit. Primo ille restituere obligat̄ q̄ alienū abstulit. Cui⁹ rō est: q̄ꝛ ille tenet̄ restituere q̄ peccauit: sꝫ q̄ rē alienā abstulit: peccauit: q̄ꝛ contra iusticiā fecit. g̊ ⁊c̄. Ubi sciendū est q̄ accipiēs rem alienā triplicit̄ obligat̄: s̄m q̄d acceptio rei aliene vel ē iniuriosa ei a quo accipit̄: vel ē fructuosa ei q̄ vtit̄: vel ē obsequiosa ⁊ gratiosa ei a quo accipit̄. Primo g̊ ē acceptio rei aliene iniuriosa ei a quo accipit̄. sicut in rapina v̄l furto: vbi accipiēs facit ɔ voluntatē ei⁹ a quo accipit. Et tūc q̄ accipit dupliciter obligat̄. p⁹ obligat̄ ꝑ re accepta ad soluenduꝫ eandē vel equalentē. 2⁹ obligat̄ ꝑ acceptiōe iniusta ad penā certā sustinendā. Secūdo acceptio rei aliene ē fructuosa ei q̄ vtit̄: sic est i mutuo. Un̄ ille q̄ ab alio rem mutuo accipit dupl'r obligat̄ p⁹ ad restituēdā rem sibi ab alio mutuatā: q̄ꝛ h̄ est de ratione iusticie. 2⁹ quia acceptio rei aliene ꝑ mutuū fit de voluntate alterius qui mutuauit: tenetur pro ipsa acce-

ptione sibi gratiose cōcessa gratiās recognoscere. Tertio acceptio rei aliene est obsequiosa vel fructuosa ei a quo accipit. sicut est in depositis. q̄ eni depositū alteri⁹ accipit ad restituendū depositū obligat. Nō aūt obligat p ipsa acceptiōe depositi: q2 qui depositū recipit ⁊ confernū nō recipit gratiā: imo facit qd̄ tenet. Tenet tñ restituere si depositū pdidit ex sua culpa. si aūt pdidit sine culpa sua nō tenet. Hec. b. Tho. scd̄a scd̄e. q. lxij. art. vj. i cor. q. p totum. Scd̄o tenet restituere ille q̄ damnū intulit. Cui⁹ rō est: q2 ille q̄ iniuriā intulit ad restitutionē tenetur. s3 q̄ damnū intulit iniuriā facit: g̃ qui damnū intulit restituere obligat. Ubi nota ꝙ ille q̄ alienū accipit comitio dupliciter damnificat aliū. Uno mō auferēdo id qd̄ actualit habet. ⁊ tūc tenet recōpensare equale ei⁹ qd̄ accepit. Alio mō auferēdo id qd̄ virtualit vel potentialit habet. sicut pz cū aliquis destruit semen de agro. vel qñ quis ultra taxatū terminū tenet pecuniā creditoris. Et i oibus his casib⁹ vel similib⁹ nō tenet hō ad restituendū equale: q2 min⁹ est aliquid habere in virtute q̄3 in actu: vbi. s̄. arti. iiij. in cor. q. ⁊ in solu. j. ⁊ ij. argu. Tertio restituere tenet ille q̄ assensum pbuit. Ubi notandū ꝙ in vndecim casib⁹ quilibet tenet restituere. s. cōsentiēdo: pcipiendo: pticipando vel recepiēdo: nō indicando vel occultando nō obuiando: cōsulendo: emēdo: accusando: testificādo pcutiēdo: defamādo. Primo tenet aliquis restituere cōsentiendo. Qui eni in alteri⁹ malū consentit: sine cui⁹ cōsensu damnū nō pōt fieri: tenet ad restituendū insolidum. vñ apl̄us ad Ro. pmo: Digni sūt morte nō solum q̄ faciunt: s3 etiā qui cōsentiūt facientib⁹. Scd̄o tenet q̄s restituere pcipiendo. Nā qui pcipit fieri rapinā vel furtum: si pbabilit credit ꝙ suo noīe vel sua iussione ablatio rei aliene sequat. tunc tenetur pncipaliter restituere. Tertio tenet quis restituere pticipando. Cū eni aliq̄s in preda pticipat vel in crimine. sicut ille q̄ latronibus se associat restituere obligat. Aut vxor vel familia raptoris vel heres: oēs tales tenent restituere. Ubi nota ꝙ si i domo raptoris sūt aliqua d̄ iusto: vxor vl' familia debet de illis sepatim viuere. Si vo oīa que sūt in domo sunt de rapina: nullo modo comedat: s3 aliūde sibi victū querat: vel ab amicis suis vel cōsanguineis suis vel alio quocūq3 modo honesto: vtputa querēdo elemosynas scd̄m glo. ⁊ Hostien. dicūt. Hec in sūma confes. libro. ij. titu. q. lxviij. Re. infra Usura de familiis vsurarij. Quarto tenet quis restituere occultādo. Qui eni furem indicare potuit ⁊ non indicat: peccat ⁊ restituere obligat. Hieronymus: Nō fur solum s3 ille reus tenet: qui cōscius furti querēte possessore. i. dño nō indicat: vbi. s̄. imediate. q. lxij. in fine. Quinto tenet quis restituere nō obstando Qui eni furto vel rapine sine suo piculo possit obsistere ⁊ nō facit: ⁊ pcipue si sibi cōpetit ex officio: sicut pncipes qui ex officio iusticiā cōseruare tenent: restituere obligant. Sexto tenet quis restituere q̄ consulēdo adulat ad faciendū malū. ita ꝙ suū consiliū vel adulatio sit causa rapine vel furti: ad restitutionē tenet. alit nō. Hec. b. Tho. scd̄a scd̄e. q. lxij. arti. vij. in cor. q. p totum. Septimo tenet q̄s restituere emēdo. Ubi nota ꝙ emptor aut emit bona fide aut mala. Si emit rem alienā ablatā vel raptam bona fide: puta vt ex ea nō lucret vel vt eā nō reneat sibi: s3 vt restitueret ei cui⁹ erat: tūc pōt licite repetē a spoliato illud qd̄ dedit p emptiōe. ⁊ illud qd̄ expendit p cōseruatione rei. Cui⁹ rō est: q2 vtiliter gessit negocia spoliati. Hec i sūma confes. vbi. s̄. q. lxxij. Si vo emit mala fide: puta q2 sciebat de rapina esse qd̄ emit. tunc ad restitutionē tenet: nec quocūq3 modo excusat siue violenter auferat: siue furtiui: siue mō alio subtrahat. Similit pciū qd̄ dedit nō pōt repetere ab eo cui⁹ res ē: nec expensas si quas ibi fecit. Et oē3 vtilitatē quā ex illa re habuit tenet restituere. Cuius rō est: q2 furtum cōmitit contrectando rem alienā inuito dño. Octauo tenet quis restituere accusando. Nā qui aliū falsē accusat. quicq̄d accepit tenet reddere ei in cui⁹ iniuriā accepit. hoc idē est de aduocato. Re. s̄. Accusator. ⁊ s̄. Aduocatus. Nono tenet q̄s restituere testificando falsū. Nam testis falsus tenet restituere oia q̄ p suū falsū testimoniū aliq̄ partiū amisit. Similit tenet restituere falsus testis quicq̄d accepit p testimonio falso ferēdo. nō ei q̄ turpit dedit: s3 ei potius i cui⁹ iniuriā accepit. Re. infra Testis. Decimo tenet quis restituere pcutiendo. Qui eni pcutit aliquē gratiter ⁊ iniuste tenet ad oēs opas quas pter hoc percussus amisit: ⁊ oēs impensas quas in medicis ⁊ in medicinis fecit. Undecimo tenet q̄s restituere diffamando. Qui eni aliū diffamauit tenet restituere illi famam quē infamauit: in loco illo: ⁊ corā illis psonis quib⁹ publicauit crimen occultū.

¶ Q3 in trib⁹ casibus nō est restitutio faciēda illi a quo q̄s accepit. ca. III.

Tertio pncipalit circa restitutionē faciendā considerāda est cōditio psone amittētis. Ubi nota ꝙ in trib⁹ casib⁹ nō est restitutio faciēda illi a quo quis accepit. Primus casus est qñ restitutio psone illi vel alteri ē nociua. Secūd⁹ casus ē qñ psona est indigna. Tertius qñ psona est ignota: remota: vel defuncta.

Primo nō est restitutio faciēda: qñ illi cui⁹ est vel alteri est nociua. sicut gladius depositus nō debet restitui furioso. nec debet aliquis tale depositū sibi appropriare s3 debet reseruare vt congruo tēpore restituat vel alteri de3 reddere tuti⁹ conseruandū. Scd̄o nō est restitutio facienda qñ psona recipiens est indigna. sicut ille q̄ alicui simoniace dedit: nō debet recipere. Et ille q̄ accepit simoniace retinere non debet nec pōt: q2 contra legē accepit. s3 debet cōuertere in pios vsus. Tertio nō est restitutio faciēda qñ psona est ignota. Ubi nota tria. Primū est ꝙ cū psona cui⁹ erat res ē ignota. tūc licet sibi nō possit restitui: tñ debet restituere sicut pōt. s. p salute ipsius elemosynas dando. Secundū est: ꝙ cū psona cui debet fieri restitutio est remota debet sibi transmittere: vel in alio loco deponere vt reseruet p ea. Tertiū est: ꝙ cū psona cuius res erat est defūcta: debet fieri restitutio heredibus. cōputant vna psona cū ipso. Extra aūt hos casus restitutio semp est faciēda ei a quo aliq̄d est acceptum. qd̄ dupliciter pbo. s. rōne: ⁊ autoritate. Primo rōne sic: Ut iusticie cōmutatiue eq̄litas obseruet. oportet ꝙ suppleat ei qui min⁹ habet. s3 hoc nō pōt fieri nisi restituat ei a quo iniuste aliq̄d ē acceptū. g̃ ⁊c. Scd̄o pbo hoc idē autoritate apl̄i ad Ro. xiij. dicentis: Reddite oībus debita: cui tributū tributum: cui vectigal vectigal. q. d. Dē qd̄ superiori debet a suo inferiori: vel est reale: vel psonale. Si est reale vel requirit: vel nō reqrit. Si requiritur tunc est tributū. vñ dicit: Cui tributū tributū. i. censū vel donū qd̄ dabat dñis ad requisitionē eo2. Si nō reqrit tūc est vectigal. Uectigal eni est donū qd̄ ad domū dñi vehebat. Uel sm papiam. Uectigal est vehiculum in quo donum ad domū domini vehebat. Si vo debitum est psonale: hoc vel est interius. s. timor. vñ dicit: Cui timorem timorē. s. vt dominū interius timeamus. Si est exterius sic est honor. vñ dicit: Cui honorem honorem vt. s. exterius dominū veneremur honorando ⁊ assurgendo. Hec btūs Tho. in secūda pte sūme. q. lxij. arti. v. in solu. pmi argu: ⁊ tertij. ⁊ in cor. q. ⁊ in argumē. contra. Sed forte argues ⁊ dices ꝙ non est semp restitutio facienda ei a quo accipitur: q2 tunc idem esset restituēs ⁊ ille cui fit restitutio. sed hoc est vanū ⁊ incōueniēs. g̃ ⁊c. Q3 aūt esset idem restituēs ⁊ ille cui fit restitutio pbo p talem

casum. Ponamus q̄ platus vel ep̄o alicui⁹ ecclesie aliqd
ecclesie subtrahat. tūc si restitutio debet fieri ei a quo ac-
cipit: veniet restitutio ad man⁹ eius. cū sit bonorū eccle-
sie cōseruator. ⁊ sic idē erit restitutionē faciēs ⁊ accipiēs
qḋ est incōueniens. Rñdeo ⁊ dico q̄ platus pōt accipe-
re bona ecclesie trib⁹ modis. p⁹ bona alteri deputata sibi
appropriando puta qn̄ ep̄o bona deputata capitulo vsur-
pat sibi. Et tunc tenet̄ restituere capitulo cui⁹ de iure ex-
istūt. 2⁹ mō pōt accipere bona ecclesie amicis ⁊ cōsangui-
neis distribuēdo. Et i casu hoc dz eccl̄ie restituere ⁊ sub
cura sua habere vt bona talia ad successorē puemant. 3⁹
mō pōt bona ecclesie accipere vt ꝓpria possidēdi aīo. Et
in hoc casu debet restituere. s. animū deponēdo: vt. s. nō
habeat animū possidēdi vt ꝓpria sz noīe ecclesie: vt. s. in
solu. v. argu. ℭ De tpe restitutiōis. CA. IIII.

Quarto pncipaliter circa restitutionē faciendaȝ
q consideranda est expectatio hore conuenientis.
Ubi nota q̄ ille qui rem alteri⁹ eo inuito accepit:
aut est potens restituere: aut simplicit̄ impotēs: aut fm
quid potens. Primo enī mō videlicet si est potens re-
stituere: tūc sine mora aliqua restituere tenet̄ ⁊ obligat̄.
Qḋ ꝓbo triplici rōne. p⁹ rōne solutiōis que nō debet dif-
ferri. 2⁹ rōne iniuriatiōis que non debet cōmitti. 3⁹ rōne
culpabilitatis in qua nullus debet morari. Primo. n.
si potens est restituere nō debet restitutionē differre sed
sine mora facere exemplo solutiōis que nō debet differ-
ri sic: Sicut enī se habet de solutiōe ita ⁊ de restitutione
sz ille q̄ opariū cōducit nō pōt nec debet licite solutionē
differre: vt dicit̄ Leuitici. xix. Nō morabit̄ opus merce-
narij apud te vsqȝ mane. Glo. nō morabit̄ opus. i. merces
q̄ forsitan inde viuit cū vxore filijs ⁊ parentib⁹. vsqȝ ma-
ne. Glo. ⁊ si in crastinū recipiet vim ⁊ calūniā ptulit: q̄
interim vn̄ viueret nō habuit. Scḋo nō debet differri
rōne iniuriatiōis que nō debet cōmitti. nulli enim licet
alteri inferre iniuriā: sz q̄ rem alterius tenet eo inuito sibi
iniuriā facit. g̃ ⁊c̄. Tertio non debet restitutio differri
rōne culpabilitatis: in qua null⁹ debet morari. nulli etiā
ꝑ modicū temp⁹ licet in pctō morari: Eccl̄i. xxi. Quasi a fa-
cie colubri fuge pctm̄. sz qui restituere pōt ⁊ tardat i pec-
cato morat̄. g̃ ⁊c̄. vn̄ Aug⁹ de verbis apl̄i sic dicit: Quod
accepisti ⁊ inuenisti ⁊ nō reddidisti: rapuisti: quantū po-
tuisti: fecisti. q̄ nō plus potuisti: nō plus fecisti. q̄ alienū
negat si potuit etiā tollit. ⁊ Origenes sup Leuiti. Multi
sine pctō putant esse si alienū qḋ inuenerint teneant dicē-
tes: Dn̄s deus mihi dedit cui habeo reddē. Discant ergo
peccatū hoc esse simile rapine si qḋ inuentū nō reddant.
2⁹ si quis sit simplicit̄ impotens restituere: tūc ꝓpter oī-
modā impotentiā oīno a restitutione absoluit̄. debet tn̄
talis petere remissionē ab eo cui⁹ erat. 3⁹ si sit impotens
nō simplicit̄ sz fm quid. s. quo ad aliqḋ tēpus. tūc debet
dilationē petere vsqȝ ad illud tēpus quo restituere erit
potens. Dec. b. Tho. scḋa scḋe. q. lxij. arti. viij. in cor. q. ⁊ i
argu. contra: ⁊ in solu. iij. argu.

ℭ Q̄ quattuor cōmuniter pñt auferri in quib⁹ recom-
pensatio differenter debet fieri. CA. V.

Quinto pncipaliter circa restitutionē faciendaȝ
q cōsideranda est recōpensatio emende sufficien-
tis. Ubi sciendū q̄ quattuor cōiter pñt auferri
in quib⁹ recōpensatio diuersimode fieri debȝ. s. pecunia
mēbra: pbenda: fama. Primo enī cum aufert̄ pecunia:
vel id qḋ pōt pecunia mensurari. tūc equale seu equiua-
lens qlibet si pōt restituere obligat̄. Scḋo cū auferūt̄
mēbra. s. cū aliqs oculū alteri⁹ eruit vel pedē seu manum
abscidit. tūc q̄ nō pōt restituere equiualens seu equale.
tenet̄ sibi restituere quantū est sibi possibile: vel pecuniā
vel honorē cōsiderata cōditione psone fm arbitriū eius.

Tertio cū aufert̄ pbenda ē distinguendū: nā aliquis
pōt aliū impedire ne pbendā habeat duob⁹ modis. s. iu-
ste ⁊ iniuste. Uno mō iuste: q̄ intendit qḋ debet̄ alteri
digniori: vel ꝓpter dei honorē: vel ꝓpter ecclesie vtilita-
tem: ⁊ in tali casu restituere non tenet̄. Alio mō iniuste:
puta q̄ ex odio vel vindicta alteri⁹ impedit aliquē ne si-
bi det̄ pbenda tenet̄ ad recompensationē aliquā fm ar-
bitriū sapientis: nō tn̄ ad equale. tū q̄ pbendā nōdū fue-
rat assecutus. tū q̄ ne eā assequeret̄ multipliciter potuit
impediri. 2⁹ cū ex odio vel vindicta ipedit aliquē postq̄
iam est adeptus plationē: vel postq̄ firmatū est q̄ pben-
da sibi det̄. tūc tenet̄ impediens ad restitutionē equalis
fm facultatē suā. Cui⁹ rō est: q̄ hoc idē est acsi habitam
auferret sibi. Quarto cū aufert̄ fama. aliqn̄ auferās eā
restituere tenet̄ ⁊ obligat̄. aliqn̄ vo nō. Re. s. Fama per
totū. Dec. b. Tho. scḋa scḋe. q. lxij. arti. ij. in cor. q. ⁊ in so.
j. ij. ⁊. iiij. argu. Quinto cū ex odio aliqs eligit aliquē
ad aliquā dignitatem: tenet̄ ei ad dē damnū qḋ inde ei
accidit. summa cōfessio. libro. ij. titu. v. q. lxxviij. Sexto si
aliqs abstulit rem alteri⁹ siue sit frumentū siue vinū siue
aliqḋ aliud. ⁊ vult restituere eandē rem numero vel spe-
cie tpe quo min⁹ valet fm cōmune forū. nō satisfecit nisi
lucrū tpis in quo plus valuit: apponat q̄ non dānifica-
uit eū in tanto sz in maiori pcio: qḋ tunc ꝓ illa re haberi
poterat fm cōmune forū. Dec Albert⁹ in q̄rto scrip. sen.
di. xvj. ⁊ in sū. cōfessio. vbi. s. imediate. q. lxxix.

ℭ De restitutiōe facienda notanda sūt quattuor vtilia
documenta. CA. VI.

Ad maiorē tn̄ euidentiā pdictoꝶ nota hic q̄ttuor
a Primū est q̄ in restitutiōe cōsiderāda sūt duo
. s. res ablata: ⁊ cōmissa culpa. p⁹ ergo rōe rei ab-
late tenet̄ quilibet tantūdē restituere. s. equale seu eq̄ua-
lens. 2⁹ rōne cōmisse culpe pena debet infligi a iudice. ⁊
tūc anteq̄ acceptor rei aliene sit cōdēnatus a iudice nō
tenet̄ plus restituere q̄ acceperit. postq̄ vo est cōdēna-
tus a iudice supra id qḋ abstulit: tenet̄ penam soluere.
Dec. b. Tho. scḋa scḋe. q. lxij. arti. iij. in cor. q. Secundū
est q̄ quāto est maior ꝓnitas ad peccandū vel ad furan-
dū: tanto maior debet esse quantitatis pena ad restituen-
dum. ꝓnitas aūt furandi alit̄ fuit in pncipio: alit̄ in me-
dio: aliter in fine. Nā tpe legis mosayce q̄ homies erāt
nimis habiles ad furandū: iō pena fuit aggrauata videl-
licet ꝓ vno boue quinqȝ. ꝓ vna vo oue acceptor q̄ttuor
restituere tenebat̄. Q̄ aūt acceptor bouis quinqȝ ꝓ illo
restituere tenet̄: habet̄ Exodi. xxij. Qui furat⁹ fuerit bo-
uem reddat ꝓ illo quinqȝ. Ratio aūt hui⁹ litteralis ē du-
plex. Prima est ad remouendū homīs ꝓnitatē ad furan-
dum q̄ tūc tpis erat. Secūda rō est ad recōpensandū dā-
num qḋ intulerat. nam bos vtilis est ad quinqȝ. Immo-
lat̄: arat: pascit carnib⁹: lac dat: corīu vsib⁹ diuersis minis-
strat. vn̄ q̄ acceptor alterius bouis dn̄m bouis in q̄nqȝ
dānificabat. iō ꝓ vno boue quinqȝ restituere tenebatur
Q̄ aūt acceptor ouis quattuor restituere tenet̄: pȝ Exo.
xxij. vbi dicit̄: Qui furatus est ouē reddet quattuor. Rō
aūt hui⁹ est duplex. s. litteralis ⁊ spūalis. Prima aūt rō. s.
litteralis est: q̄ ouis vtilis est ad q̄ttuor: q̄ ipsa imolat̄:
pascit carnib⁹: lac dat ⁊ lanā ministrat. ⁊ iō pro vna oue
q̄ttuor restituere tenebat̄. Rō aūt scḋa. s. spūalis est ista
de dn̄a bouis ⁊ ouis: vt dicit glo. q̄ ꝑ bouē intelligit̄ in
deus: cui⁹ dn̄m siqs offendit: subiacet pene legis que in
quinqȝ libris moysi cōtinet̄. Per ouē vo intelligit̄ xp̄s.
de quo dicit̄: Tanq̄ ouis ⁊c̄. Quē siqs xp̄ian⁹ offendit
penā aget fm institutionē q̄ttuor euangelistaꝶ. Tertiū
ē q̄ iudiciū de restitutiōe q̄ttuor ꝓ vno ipleūē i dauid
Nam dauid vnicā ouem. s. vxorem quā vrias habebat:
abstulit quasi per furtum. ⁊ ideo quattuor filios ex hoc

misit s. filiū bersabee puuli. amon quē absolon interfecit. absolon quē ioab interfecit: et adoniā quē salomon interfecit. Quartū est q zacheus dixit Luc. xix. Si quem defraudaui: reddo q̄druplū. et hoc p̄cipue ꝓpter duo. p° qz forte hec erat pena furti tpe suo. 2° qz licet hoc nō fuerat necessitatis. fuit tn̄ superogatiōis. voluit enim pfecte opera misericordie facere: sciens quia misericordia superexaltet iudiciū.

℗ Q aliquis retrahit a peccato triplici rōne. CA. I.

**Etractio a peccato.** Nota q aliqs retrahit a pctō precipue triplici rōne. s. iudicij diui: doni superni: pcti cōmissi. Primo aliqs retrahit a pctō ex cōsideratiōe iudicij diuini. Nā in iudicio diuino duo insepabilit̄ sūt vnita. s. misericordia et iusticia. De q̄bus i psal. dicit: Uniuerse vie dn̄i misericordia et veritas. vn̄ Aug° sic dicit: Duo exhibet de°. vnū. s. dimittēdo pctā: alterū. s. iudicando merita. nā dimittit pctā. veritas. s. iusticia iudicat merita. Et iō q̄ vult retrahi vel recedere a pctō consideret ista duo. p° infinitatem misericordie remittētis: et nūq̄ desperabit. Nā desperatio ex hoc puenit. q aliqs sponte misericordiā dei et pctōꝝ remissionē a se abijcit vt licēti° et liberi° vacet pctis. Re. s̄. Desperatio. 2° q̄ vult recedere a pctō cōsideret seueritatē iustitie punientis. et tūc nunq̄ p̄sumet. Nā p̄sūptuosus peccat: qz iusticiā dei cōtemnit et misericordie dei derogat abutēs ea: ac si mīs dei nō esset iusta. Re. s̄. Presūptio. Scdo aliqs retrahit a pctō doni superni. Sūt eni aliq̄ q̄ in oīa pctā labunt dupliti rōne. s. repugnantie vel malicie. p° rōne repugnātie: inq̄tū ex certa malitia agnitā veritatē ipugnēt vt licenti° peccent. 2° rōne iuidētie. Quidā eni nō solū inuident seu dolent de exaltatiōe ꝓsperitatis hoīs: sz etiā de exaltatiōe grē. sicut q multi ɔuertunt ad deū: q̄ iuidia nō ē iuidia fratris sz fraterne grē. et ē pctm̄ in spm̄ sanctū. Cōtra ista duo pctā cōtulit nobis de° duplex auxiliū seu donū. Primū ē auxiliū veritatis agnite. ɔ illos q̄ ex certa malicia veritatem agnitā ipugnāt vt licenti° peccēt. Secūdū auxiliū ē interioris grē q̄ dat in sacris ɔ illos q̄ iuidēt diue grē crescēti i mūdo. Ita q ista duo. s. splēdor diuine iusticie: et valor seu vigor infuse grē retrahūt hoīes a pctō. Et p oppositū ignorātia veritatis et iuidētia vtilitatis et salutis fratris faciūt ruere in pctm̄: et postmodū i infernū. Re. s̄. Ignorantia. et s̄. Inuidia. Tertio retrahit aliqs a pctō rōne pcti cōmissi. Ubi nota q in pctō mortali sūt specialiter duo mala. Primū ē fruct° moditas. Secūdū est actus deformitas. Quidā igit male dispositi dupliciter peccant. p° qz firmit̄ delectatiōi adherēt ac si delectatio esset incōpetens. Re. s̄. Delectatio bona vel mala: q̄les sūt obstinati: Job. xli. Indurabit cor ei° q̄si lapis. 2° qz deformitatem vel turpitudinē q̄ in actu est nō deuitāt: q̄les sūt impenitētes. De q̄b° dicit Hiere. viij. Null° ē q̄ agat pniam sup pctō suo dicēs: q̄d feci: sz oēs ɔuersi sūt ad cursū suū q̄si equus indomit°. q. d. Null° vel rarus ē q̄ agat pniam ꝓpe se affligēdo sup pctō suo: et nimis sup alieno dicens. s. ꝑ ɔtritionē: q̄d feci ꝑ ɔfessionē: sz oēs nō solū penitēt: imo ɔuersi sūt ad cursū suū. i. ad velocit̄ opandū pctm̄ q̄si equus indomit°. q. d. sicut equ° indomit° ipetuose currit ad p̄liū: sic q̄ nō penitet labit in pctm̄. Per oppositum q̄dā peccare desistūt ɔsiderātes duo mala q̄ sūt i pctō p° fruct° seu delectatiōis modicitatē. 2° act° seu opatiōis deformitatē. De q̄bus malis apl's loq̄t ad Ro. vi. dicēs: Quē fructū habuistis tūc in q̄bus nunc erubescitis. Que v̄ba Aug° exponēs dicit: Quē fructū habuistis. q. d. nullū vel amarū vl' malū. Nā in pctō nō solū null° est fruct° imo est amar° et malus: Hiere. ij. Uide q̄ malū et amarū est te dereliquisse dn̄m deū tuū. Et subdit: In quibus. s. turpitudinib° nunc erubescitis. s. cum istis sane mentis. Aug°. Est quedā tp̄alis cōfusio. s. pturbatio animi vtilis peccata sua respiciētis et ex respectione erubescētis et ex rubore horrētis et ex horrore corrigētis. Uel dicas q cōsideratio pcti cōmissi retrahit hoīes a pctō ꝓpter tria mala q̄ causat. p° aufert delectatiōnē: ibi Quē fructū habuistis et c̄. 2° aufert cōfusionē: ibi In q̄bus nūc erubescitis. 3° infert dānationē: ibi Finis illoꝝ mors. Sicut eni in sylogismo sūt tria. s. p̄ncipiū: mediū et cōclusio. sic i supplicio eterno. Nā peccare est p̄ncipiū. nō penitere ē mediū. mors est finis vel cōclusio. Ite maledicti in ignem eternū et c̄. scda scd̄e. q. xiiij. arti. ij. ꝑ totum. Et scd̄o scrip. sen. di. xliij. arti. iij. in cor. q. et in so. oīuz argumentoꝝ.

℗ Q sacerdos interpretat̄ duob° modis. CA. I.

**Acerdos.** Circa sacerdotē q̄ttuor considerare debemus. s. significatū quo exprimitur: ornatū quo disponit̄: actū cui p̄ficit̄: meritū quo extollit̄. Primo circa sacerdotē ɔsiderare debemus significatū quo exprimit̄. Nam sacerdos interpretat̄ sacer dux: vel sacra dans. Rō aūt isti° duplicis interꝑtatiōis est ista. p° eni sacerdos interꝑtat̄ sacer dux: eo q ꝑ ministeriū sp̄uale sacerdos est medius inter deū et pplm̄. Nā ipse diuina nūciat et ministrat pplo: et vota populi offert deo. 2° sacerdos interpretat̄ sacra dans. Ubi nota q aliqs pōt sacra dare duob° modis: vel auxiliando: vl' sacramēta dispensando. p° eni aliqs pōt sacra dare auxiliando vel coopando. et isto mō q̄libet iust° inq̄tū sacra sua dat vel cōicat alijs: auxiliādo alij ad meritū vite eterne interpretat̄ sacerdos. Et ꝓpter hoc dicit Chryso. q oīs sanct° est sacerdos. nō aūt oīs sacerdos ē sanct°. 2° mō pōt aliqs sacra dare sacramēta dando vel dispensando vel ministrādo. et hoc mō nomen sacerdotis est institutū ad signandū eū qui sacra dat i sacramētorū dispensatiōe. et sic ille q̄ est in gradu ordinis constitut° est sacerdos. Hec. b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xxiiij. arti. ij. q. iij. in so. p̄mi argu. ꝓtotū. Ubi est notandū: q i veteri testamēto initiū sacerdotij p̄mus aaron fuit. q̄ iubēte dn̄o victimas obtulit. In nouo aūt testamento p̄mus sacerdos fuit xp̄s. Post xp̄m aūt sacerdotalis ordo incepit a petro. Ipsi eni p̄mū est datus pontificat° in ecclesia xp̄i. Hec papias. Primo eni in veteri testamēto p̄mus sacerdos legalis fuit aaron. Cui° officiū vel vsus potestatis erat in trib°. p° in apiendo mūdis vel claudēdo imūdis templū materiale nō celeste. 2° in offerēdo sacrificiū vel administrādo sacrm̄ legale. 3° in expiādo defectū vel imūdiciā corpalē n̄ mētalē. Hūt. n. sacerdos legal' ptātē q̄ offerebat. tollēdi imūdicias carnis ex statuto legi Zeras

vel inductas: sicut leprosus dicebaꝛ imūdus. vel ille qui tangebat aliqd̄ morticiniū que imūdicie tollebāt habilitate ad cultū diuinuz. vt dicit aplꝰ ad Hebre. ix. Si sanguis taurorū ⁊ hircoꝝ ⁊ cinis vitule aspersus inq̄natos sanctificat ad emūdationē carnis. Nō tñ sacrificia que offerebaꝛ ⁊ sacramēta que ministrabat habebāt virtutē expiandi ab imūdicia mentis. i. ab imūdicia culpe. vnde aplꝰ ad Gala. iiii. vocat sacramēta legalia egena ⁊ infirma. Infirma quidē qꝛ nō pñt a pctō mūdare. q̄ infirmitas puenit ex eo q̄ sūt egena. i. ex eo q̄ cōtinēt in se gratiā. ⁊ sic sacerdos legalis nō habebat potestatē p̄ sacrificia vel sacramēta cōferendi gratiā: dimittendi culpā: introducēdi in gloriā. Vñ templū materiale i qd̄ introducebat mūdos vel a quo excludebat immūdos figura erat ecclesie militantis vel triūphantis. sacrificia illa ⁊ sacramēta erāt figure sacramētoꝝ ecclesiasticoꝝ. Immūdicie corporales. i. regularitates ille erant figure pctōꝝ a regno dei excludentiū. Hec b. Tho. iiii. scrip. sen. di. xix. arti. i. q. i. in cor. q. ⁊ in so. argu. Et p̄ma scd̄e. q. ciii. arti. ii. in cor. q. p totum. Scd̄o in nouo testamēto p̄mus sacerdos fuit xp̄s. Circa cuiꝰ sacerdotiū nota q̄ttuor. s. conuenientiā: eminentiā: p̄manentiā: figurā cōgruā. Primo nota xp̄i sacerdotij cōuenientiā. Cōuenit enī xp̄o sacerdotem esse. Cuiꝰ rō est: qꝛ ad officiū sacerdotis spectant quattuor q̄ sūt facta p xp̄m. Primū est diuina pplō cōferre. Secūdū est p̄ces ⁊ vota ppl̄i deo offerre. Tertiū est deū p pplō satisfacere. Quartū est pplm recōciliare. Hec eni quattuor xp̄s vt verus sacerdos fecit. pͦ enī xp̄s diuina pplō obtulit. vñ scd̄a Petri p̄mo. Per quem. i. p xp̄m bona p̄ciosa nobis donauit: vt essemus diuine nature cōsortes. 2ͦ xp̄s preces ⁊ vota populi obtulit deo: ad Hebre. v. Ois pontifex ex hoibus assumptꝰ p hoibus cōstitutus in his que sunt ad deū vt offerat dona ⁊ sacrificia p peccatis. 3ͦ xp̄us p peccatoribꝰ satisfecit: eo q̄ p eiꝰ sacerdotiū gratiā suā nobis infudit: culpā nostrā deleuit: corda nostra ad deum cōuertit: penā p culpis nostris portauit. ⁊ sic eiꝰ sacerdotiū plenā virtutē expiandi peccata ⁊ satisfaciēdi habuit. 4ͦ xp̄s humanū genus patri reconciliauit: Collos. p̄mo: In ipso. s. xp̄o placuit oēm plenitudinē habitare ⁊ p euz recōciliare oia. vñ xp̄o maxime cōuenit esse sacerdotem. Hec b. Tho. in tertia p̄te sūme. q. xxii. arti. p̄mo: in cor. q. p totū. Scd̄o nota sacerdotij xp̄i eminentiā. nam xp̄s fuit excellentior sacerdos q̄ vnq̄ fuerit vel possit esse: eo q̄ simul fuit sacerdos ⁊ hostia. qd̄ sic p3. Hostia eni in lege veteri offerebaꝛ in sacrificiū deo triplici rōe. Prima est vt peccatum remittaꝛ: ⁊ sic dicebaꝛ hostia p peccato. Secūda est vt hō in statu gratie cōseruet semp deo inherens. in quo eiꝰ pax ⁊ salus consistit: ⁊ sic dicebaꝛ hostia pacifica. Tertia rō est: vt sp̄us hominis recte deo vniaꝛ: qd̄ maxime erit in gloria. ⁊ talis dicebaꝛ holocaustuz quasi totū incensū. Hec aūt tria p xp̄m sunt facta. p̄mo enim p xp̄m pctā sūt indulta. scd̄o p xp̄m est gratia infusa. tertio p xp̄m est collata gloria. Et io xp̄s existens sacerdos fuit ⁊ hostia p peccato. hostia pacificoꝝ ⁊ holocaustū: vbi. s. imediate: arti. ii. in cor. q. p totū. Tertio nota sacerdotij xp̄i p̄manentiā. nā sacerdotiū legale nō erat eternū: eo q̄ erat figura sacerdotij xp̄i. sacerdotiū autē xp̄i p̄manet in eternū: vt dicitur i psal. Tu es sacerdos in eternū. Qꝛ aūt eiꝰ sacerdotiū sit eternū ex tribꝰ p̄tibus pbo. s. ex p̄te finis virtutis: p̄figurationis. pͦ ex p̄te finis. nam finis sacrificij qd̄ xp̄us obtulit nō fuerāt bona tpalia s3 eterna que adipiscimur p mortē eius. vñ ad Hebre. ix. Xp̄s existēs pōtifex futuroꝝ bonoꝝ: rōne quoꝝ sacerdotiū xp̄i dicitur p̄manere in eternum: vbi. s. imediate: arti. v. in cor. q. 2ͦ xp̄i sacerdotiū est eternū ex p̄te virtutis. Nā virtus illiꝰ hostie oblate p̄manet in eternū: ibidē in so. ii. argu. 3ͦ sacerdotiū xp̄i est eternū rōne vel ex p̄te figurationis. Nā huiusmōi hostia p̄figurabaꝛ ex lege p hoc q̄ semel i anno legalis pontifex cū solenni oblatione intrabat cū sanguine in sancta: vt dicitur Leuitici. xvi. S3 deficiebat figura a veritate in hoc: q̄ illa hostia non habebat sempiternā virtutē. ⁊ ille hostie annuatim iterabāꝛ. Hostia aūt xp̄i deo patri ab eo semel oblata salutem opaꝛ eternam. ⁊ iō nō iteraꝛ: ibidem in solu. iii. argumenti. Quarto nota sacerdotij xp̄i figuram congruaz. nā sacerdotium legale fuit figura sacerdotij xp̄i non quidē adequās virtutē ⁊ necessitatē: s3 multum ab ea deficiens. Tū qꝛ sacerdotiuz legale nō mundabat peccatū: Tū qꝛ nō erat eternū sicut sacerdotium xp̄i: vt patet. s. imediate. Ipsa aūt excellentia sacerdotij xp̄i ad sacerdotium leuiticū fuit p̄figurata in sacerdotio melchisedech: vt patet in psal. Tu es sacerdos in eternū s̄m ordinē melchisedech: eo q̄ ipse habuit in se quattuor ppter que assimilatus est filio dei. primo enī ipse melchisedech obtulit panem ⁊ vinū. scd̄o melchisedech dictus ē sine patre ⁊ sine matre ⁊ sine genealogia tertio qꝛ nō habuit initiū dierū. quarto qꝛ nō habuit finem: nō qꝛ ista non habuerit: sed qꝛ in scriptura ista mā vltima non legunꝛ de eo: ppter que assimilatus est filio dei: vt dicit aplus ad Hebre. vii. Qui obtulit suū corpus ⁊ sanguinē deo patri: ⁊ in terris est sine patre: ⁊ in celis ē sine matre ⁊ sine genealogia: s̄m illud Isaie. liii. Generationē eius quis enarrabit. ⁊ s̄m diuinitatez neq3 principiū neq3 finem dierū habet: vbi. s. imediate: arti. vi. i cor. q. ⁊ in solu. iii. argu. p totum. Potestas v̄o petri ⁊ aliorū sacerdotū euangelicoꝝ eis a xp̄o collata consistit in tribꝰ. s. in apertione vel clausiōe regni celoꝝ: in administratione sacramentoꝝ: in remissione peccatoꝝ. Hec petrus de tharan. iiii. scrip. sen. di. xix. arti. p̄mo in cor. q. in fine.

## De vestimentis sacerdotū ⁊ ministroꝝ. CA. II.

Secundo p̄ncipaliter circa sacerdotem considerare debemꝰ ornatum quo disponiꝛ. Nam vestes sacerdotuz ⁊ alioꝝ nō signant potestatem sacerdoti vel alijs ministris datā: sed signant idoneitatē que in sacerdote vel in alijs ministris requiriꝛ ad actū potestatis pprīū exequendum. Hec btūs Tho. iiii. scrip. sen. di. xxiiii. arti. iii. in solu. iiii. argu. Ubi sciendū q̄ quedam vestes sūt que ministris omnibꝰ sūt cōmunes: quedam v̄o supioribus s̄m gradum dignitatis ⁊ potestatis. Primo eni omnibꝰ ministris competūt tres vestes. s. amictus: alba: ⁊ cingulū. pͦ omnibꝰ ministris competit amictus circūquaq3 humeros tegens quo signaꝛ fortitudo ad diuina officia exequenda: quibus mancipanꝛ ministri omnes: Gen̄. xlix. Supposuit humerū suum ad portandū: factus est tributis seruiens. Nā humeri fortes sunt ad opa pagenda. ⁊ signāt q̄ omnes ministri debent scire se nō debere vacare ocijs: s3 virtutū operibꝰ insudare. vnde scd̄a ad thi. ii. Labora sicut bonꝰ miles xp̄i. 2ͦ omnibꝰ ministris competit alba. que speciē candoris habens vite munditiā ⁊ puritatem signat quā ministri omnes debent habere. De qua dicitur Eccles. ix. Omni tēpore vestimēta tua sint candida. 3ͦ omnibꝰ ministris cōpetit cingulū quo circa lumbos p̄cingūtur: ⁊ signat repressionem carnis. s. ne carnis mūdicia stimulis carnalibus dissoluatur. vñ Luce. xii. Sint lumbi vestri precincti. Secūdo subdiaconus vltra has vestes vlterius habet duas. Et p̄mo in manu sinistra hab3 manipulū: quo signaꝛ extersio minimaꝝ macularū: quia manipulus est quasi sudariū ad extergendum vultum. ⁊ ipse subdiaconus: etiam minimas maculas mentis debet abstergere: quia primo admittitur ad sacra tractanda. Secūdo subdiaconus habet tunicam strictam p quam signatur doctrina xp̄i. Et subdiaconi p̄mo admittuꝛ ad annūciandū

doctrinā xpi: in cuius figurā in veteri lege tintinabula pendebāt. Tertio diacon⁹ amplī⁹ duas vestes habet. s. stolā in sinistro humero: in signū φ applicat ad ministeriū in ipsis sacramentis. Et dalmaticā q̄ est vestis larga: sic dicta φ in dalmacie ptib⁹ fuit vsus ei⁹: ad signandū φ ipse diaconus ꝑmo sacramentorū ponit dispensator. Est aūt larga dalmatica ad signandū φ in dispensatiōe sanguis xpi cui⁹ est diaconus dispēsator requirit largitas. Quarto sacerdoti iponit stola in vtroqȝ humero: nō tm̄ in sinistro sicut diacono: ad ostendendū φ plena ptās dispensandi sacramenta daf sacerdoti non vt ministris ꝑdictis. Scdō sacerdos hȝ casulā vel planetā que signat charitatē: ad ostendendū φ sacerdos sacramentū cōsecrat charitatis. s. eucharistiā. Quinto epis nouem ornamēta supra ornamēta sacerdotis imponunt seu adduntur: q̄ sūt calige: sandalia: succinctoriū: tunica: dalmatica: mitra: cyrothece: anulus: ꝛ bacul⁹: ad signandū φ nouem sunt q̄ epi supra sacerdotes ꝑnt. s. clericos ordinare: virgines bn̄dicere: pontifices cōsecrare: man⁹ imponere in cōfirmatiōe: basilicas cōsecrare vel dedicare: clericos deponere: synodos celebrare: chrisma cōficere: vestes ꝛ vasa cōsecrare. Uel ad signandū nouē q̄ eps debet facē ꝛ in se habere. Pꝛīo eni calige signāt rectitudinē gressuū. Scdō sandalia q̄ pedes tegūt signāt ꝯtemptū terrenoꝝ. Tertio succinctoriū quo stola ligat cū alba signat amorem honestatis. Quarto tunica signat pseuerantiā. hanc Joseph vsqȝ ad pedes dicit habuisse longā: ꝛ signat pseuerantiā i bonis opib⁹ vsqȝ ad extremitatē vite. Quinto dalmatica in opib⁹ misericordie ꝛ pietatis signat largitatē. Sexto cyrothece signāt cautelā in ope. Septimo mitra q̄ duo cornua hȝ signat sciam vtriusqȝ testamenti. Octauo bacul⁹ pastoralis hȝ tria: in capite vel in ꝑncipio curuitatē. in infimo. i. in pede acuitatē. in medio rectitudinē ꝛ fortitudinē: ad signandū tria q̄ pastor debet habē erga populū. ꝑ⁹ eni debet colligere vagos. qd̄ significat curuitas i capite baculi. 2⁹ debet sustētare infirmos: qd̄ signat ipse stipes baculi. 3⁹ debȝ pūgere lentos: qd̄ signat stimul⁹ in pede baculi. Nono anulus signat sacrā fidei q̄ ecclesia desponsat a xpo. Ipsa eni sūt ecclesie sponsi loco xpi. Sexto vlteri⁹ archiepi hn̄t palleum in signū ꝑuilegiate potestatis. Signat eni torquē aureā quā legitime certantes solēt accipe. Dec. b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xxiiij. de vestib⁹ ministroꝝ: arti. iij. ꝛ vlti. i cor. q. ꝑ totū. Romanus aūt pontifex nō vtit baculo sicut eps vel archieps hȝ. ꝛ hoc duplici rōne. Prima ē ad signandū ꝛ ostendendū φ papa nō hȝ ptātem limitatā ꝛ coartatā. qd̄ curuo baculi significat sicut eps vel archieps hȝ. Scda rō ē: qꝛ ꝑmus pontifex post xpm. s. petr⁹ misit baculū ad quēdā discipulū suū: videlicet sanctū maternū q̄ postea fact⁹ est eps treuereñ. Et iō in diocesi treuereñ. baculū papa portat: ꝛ nō in alijs: ibidē in so. viij. argu. ꝑ totū. Ad cui⁹ euidentiā est sciendū φ mīstri noui testamenti nobiliores vestes deferūt φ ministri veteris testamēti. qd̄ patȝ discurrēdo ꝑ oēs. ꝑ⁹ eni ꝑ lamina aurea in qua erat scriptū nomen dei quā sūmus pontifex in veteri testamēto portabat in pectore. sūmus pontifex noster roman⁹ crucem hȝ vt Innocenti⁹ dicit. 2⁹ ꝑ femoralib⁹ que illi deferebāt. noster pontifex hȝ sandalia ꝛ hoc est nobili⁹. Cui⁹ rō est: qꝛ sacerdotib⁹ illis indicebat ꝯtinētia tm̄ illo tpe quo ad suū ministeriū accedebāt: in cui⁹ signū femoralibus vtebant. Ministris aūt noui testamēti indicit ꝑpetua ꝯtinentia qd̄ sandalia ꝑfigurāt: ibidē in so. j. argu. 3⁹ ꝑ linea quā illi habebāt mīstri noui testamēti habēt albam. 4⁹ ꝑ baltheo hn̄t cingulū. 5⁹ ꝑ pondere hn̄t tunicam. 6⁹ ꝑ ephot amictū. 7⁹ ꝑ rōnali hn̄t casulam. 8⁹ ꝑ cidari hn̄t mitrā: ibidē in so. iij. argu. Ubi nota φ mitra quā sacerdos veteris testamēti hȝ nō erat signū alicuius dignitatis imo fuit sicut quoddā galeriū: vt Hiero. dicit. ȝ cidaris que erat signū dignitatis solis pontificib⁹ dabaf: sicut ꝛ nūc mitra: ibidē in so. ij. argu. ¶ Qr octo sūt actus vel officia q̄ ꝯueniūt sacerdotib⁹: ꝛ q̄. CA. III.

Tertio ꝑncipalit̄ circa sacerdotē cōsiderare debemus actū cui ꝑficit. Nā inter alia octo sūt officia ꝛ actus q̄ cōueniūt sacerdoti. s. cōsecrare: absoluere vel ligare: pnias dare: baptizare: ꝑdicare: extremā vnctionē cōferre: vt dicit Jacobi vlti. Infirmat q̄s in vobis ꝛc. penitentē recōciliare: bn̄dicere. s. in absentia epi. ita habet de ꝯse. di. j. Cū ad celebrandū. Ubi dicit φ si in ecclesia eps non fuerit: bn̄dictionē simplicē accipiat populus a sacerdote post missā. ꝛ φ añ finē misse populus nō discedat. Si aūt eps ibi pn̄s extiterit: debet sacerdos epo annuere. an eps bn̄dicere voluerit: φ si noluerit eps bn̄dicere debet sacerdos bn̄dicere pplo: nō quidē solenniter dicēdo cū solēnitate. sit nomen dn̄i bn̄dictū. ȝ solū simplicit̄ absqȝ oi solēnitate. Si aūt eps bn̄dicere voluerit nō debet sacerdos bn̄dicere. Nā pn̄te epo nullus sacerdos bn̄dicere pōt. Dec Raymūdus i sūma ꝯfessionū li. iij. titu. xxvij. ꝑ totū. Ad maiorē tm̄ euidentiā nota φ sacerdos duos actus habet: vnū ꝑncipalē q̄ est corp⁹ xpi ꝛ sanguinē cōsecrare: aliū secundariū q̄ est populum ꝑparare ad susceptionē corpis xpi: ita φ sacerdos autoritatē habet supra corp⁹ xpi verū ꝛ supra corp⁹ xpi mysticum. Primū actū. s. verū corp⁹ xpi ꝛ sanguinē cōsecrare pōt exercere sine autoritate supioris. s. epi seu pape: eo φ talis actus nō dependet ab aliq̄ ptāte supiori nisi diuina. Cui⁹ rō est: qꝛ sacerdos in cōsecrando ꝛ offerēdo corp⁹ ꝛ sanguinē xpi gerit figurā xpi. ꝛ iō potestas sacerdotis q̄tū ad istū actum dependet a solo xpo ꝛ nō ab alio. Secundū vō actū qui est soluere vel ligare sacerdos exercē nō pōt nisi ꝑ alicuōis iurisdictiōe q̄ sibi subdant illi quos soluit. Dec. b. Tho. iiij. scrip. sen. dis. xxiiij. de ordinibus: arti. ij. q. j. ꝛc. vtrū supra sacerdotalē ordinem debeat esse aliqua ptās supior puta epalis: in cor. q. ꝛ in so. ij. argu.

Ubi nota φ aliquis cōfessionē audire nō possit: ꝓuenit ꝑpter tres causas. ꝑma est ꝑpter defectū ordinis. scda est ꝑpter impedimentū executiōis. tertia ē ꝑpter defectū iurisdictiōis. Prima causa ꝑpter quā aliquis nō pōt audire confessionē: est ꝑpter defectū ordinis: vt laicus vltra necessitatis articulum. Ubi nota φ homo laicus quantūcūqȝ sanctus nō pōt absoluere. Cui⁹ rō est: qꝛ ille qui nō habet ptātē nō habet actū vel vsum ptātis: ȝ clauis que est ptās spūalis est tm̄ sacerdotū: ergo vsus clauiū. s. absoluere vel ligare nō pōt nisi sacerdotibus cōuenire. Dec. b. Tho. vbi. s̄. imediate. di. xix. de clauib⁹: arti. ij. q. j. argu. iiij Secundū est φ malus sacerdos pōt absoluere ꝛ ligare. quod ꝓbo duplici rōne. Prima rō est: qꝛ nullus pōt scire de alio an sit in statu salutis: ergo nulli⁹ sciret se absolutū esse: quod est valde incōueniēs. Secūda est: qꝛ iniquitas ministri largitate dn̄i auferre nō potest. ȝ sacerdos est solūm minister: ergo sua malicia nō potest auferre donū a deo transmissū. s. donū absolutionis Ibidem. q. ij in cor. q. ꝛ in duob⁹ argumētis contra. Tertiū est φ nō sacerdos in casu necessitatis pōt absoluere. Cuius rō est: quia in tali casu laicus vicē sacerdotis supplet: vbi. s̄. di. xvij. de confessione. arti. iij. q. ij. in cor. q. in fine. Ref. Cōfessio. Secūda rō quare sacerdos cōfessionē alicui⁹ audire nō pōt est ꝑpter impedimentū executionis: vt excōicati: degradati ꝛ huiusmōi. ꝛ talib⁹ potest cōcedi licentia audiēdi cōfessionē ꝑ eū q̄ huiusmōi impedimenta amouere pōt. Tertia rō quare sacerdos cōfessionē audire nō pōt est ꝑpter defectum iurisdictionis. vnde ȝ sacerdos posset cōsecrare quālibet materiā

a xpo determinatā: nec q̄tū ad hoc aliud requirat̄ quantū est de necessitate sacramēti q̄uis ex quadā congruitate p̄supponat̄ actus ep̄alis in cōsecratiōe altaris ⁊ vestiū. Hec b. T. s̄. imediate di. xxiiii. de ordinib⁹ aūt: art. ii. q. i. vtrū supra sacerdotalē ordinē debeat eē aliqua potestas supior: in cor. q. in fine. tū q̄tū ad secundū actū sacerdotis q̄ est absoluere vel ligare requirit̄ potestas supior: qđ pbo dupliciter. s. rōne ⁊ autoritate siue similitudine. Primo rōne sic: Materia ppria potestatis ordinis efficitur aliq̄s p iurisdictionem. ⁊ iō nō pōt aliquis vti claue ad eū in quē iurisdictio a supiore nō dat̄. Scđo hoc idē pbo similitudine: qz sicut se habet clauis materialis ⁊ virtus actiua naturalis ita se habet clauis ⁊ virtus sp̄ualis. sȝ clauis materialis nō habet apire nisi ppriā seram: nec aliqua virt⁹ actiua pōt agere nisi in ppriā materiā. ḡ nec clauis sp̄ualis: vbi. s̄. di. xix. arti. iii. q. i. in so. ii. argu. p totum. Et iō oportet q̄ q̄libet pprio sacerdoti cōfiteat̄. Qđ triplicit̄ pbo. s. autoritate: similitudine: ⁊ rōne. p⁹ autoritate decretalis Innocētii pape q̄ cōstituit q̄ oēs vtriusq̄ sexus semel in anno pprio sacerdoti cōfiteant̄. 2° pbo h̄ similitudine: qz sicut se habet ep̄s ad diocesim suā ita sacerdos ad parochiā suā. sȝ nō licet vni ep̄o in diocesi alterius ep̄ale officiū exercere s̄m statuta canonū. ḡ nec licet vni sacerdoti in parochia alteri⁹ cōfessiones audire. 3° pbo hoc duplici rōne. Prima rō est talis: Quia sicut ille q̄ nō est sacerdos nō pōt hoc sacramentū cōferre. ita nec ille q̄ iurisdictionē nō habet. ⁊ iō oportet q̄ pprio sacerdoti fiat confessio. Secūda rō ad idē est talis: Cū enī sacerdos nō soluat nisi ligando ad aliquid faciendū: ille solus pōt absoluere q̄ pōt p imperiū ad aliq̄d faciendū ligare. talis est aūt tm̄ sacerdos ppri⁹. ḡ ⁊c̄. vbi. s̄. di. xvii. arti. iii. q. iiii. in duob⁹ argu. contra: ⁊ in cor. q. in fine.

Dicit̄ aūt aliquis sacerdos pprius triplici rōne. p⁹ rōne autoritatis ⁊ talis sacerdos est ep̄s. 2° rōne administrationis. talis sacerdos est parochialis. 3° rōne cōmissiōis sicut sacerdos aliq̄s nō parochialis cui cōmittit̄ autoritas a parochiali: vel religiosi q̄ p̄uilegiū habent a papa audiēdi cōfessiones: vbi. s̄. di. xvii. arti. iii. q. iiii. ⁊ in cor. q. ⁊ in so. argumentoȝ. Uel alit̄ s̄m aliū doctorem sacerdos pprius dicit̄ sex modis. Re. s̄. Cōfessio ca. ii. di. iii. p totū. Et quō h̄ns p̄uilegiū potuit cōfessiones audire. ⁊ cōtrariū asserere est hereticū. Nota tn̄ hic ad euidentiā p̄dictoȝ: q̄ actus p̄ncipalis sacerdotis. s. cōsecrare nō pōt amitti: qz īmediate adheret ordini: qz fit in virtute verboȝ p̄scripta. Actus v̄o sacerdotis cōsequens. s. ligare ⁊ soluere in foro iudiciali pōt amitti ⁊ cōmitti. Actus v̄o sacerdotis vt. s. ligare ⁊ soluere in foro p̄niali pōt amitti ⁊ nō cōmitti: qz pōt suspendi sacerdos. sicut verbi gratia Q̄z aliq̄s manu ppria opari nō possit cōtingit: vel qz habet manū abscisam: vel paraliticā: vel ligatā: vel occupatam. Primo enī si man⁹ est abscisa nō habet mō aliquo potestatē trahēdo vtilis ⁊ repellendo nociua corpi. Sic degradat⁹ nullo modo habet potestatē vtendi clauibus. Potestatē dico quo de iure cōi pōt pgredi in vsum clauiū. Scđo si est man⁹ paralitica p̄dictā potestatē nō habet ex se. pōt tn̄ habere influentiā virtutis a p̄te corpis sanati. Sic hereticus ordinatus ī fide vsum clauiū licet ex se habere nō possit: pōt tn̄ habere p recōciliationē ⁊ dispensationē ecclesie. Tertio si man⁹ est ligata vsum potestatis p̄dicte nō habet: pōt tn̄ illū habere si soluat̄. Silit̄ suspēsus licet vsū clauiū nō habet: pōt tn̄ habere si ab excōicatiōe vel suspensione soluat̄. Quarta si est occupata man⁹ vni negocio nō habet ptātē ad aliud: nisi ab illa decupatiōe aliqualit̄ alleuiet̄. Sic religiosus cui⁹ stat⁹ requirit q̄ cōtemplando soli deo intendat: ⁊ vite solitarie insistat. nisi obediētia supioris indulgeatur nō pōt vti clauib⁹. Hec Alex. iiii. pte sūme. q. xxviii. vtrū contingat claues separi ab ordine.

¶ Qr sacerdos bonus quattuor debet h̄re. CA. IIII.

Quarto ⁊ vltimo p̄ncipalit̄ circa sacerdotē considerare debem⁹ meritū quo extollit̄. Debet enī sacerdos habere quattuor q̄ ei⁹ vitā ⁊ officium multū extollunt. p̄mo vite eminentiā. scđo sciē sufficientiā. tertio culpe inquirēde cautelā. quarto pene inferende moderantiā. Primo debet habē sacerdos vite eminentiā. Debet enim sacerdos sanctitate vel bonitate vite pollere. Qđ triplicit̄ pbo. s. rōne: autoritate: similitudie. p⁹ rōe sic: Supiores angeli q̄ inferiores illumināt refulgent lumine clariori. ⁊ sol a quo oīs splendor in inferiora corpa deriuat̄. Sic sacerdos q̄ est dux alioȝ ⁊ medi⁹ inter deū ⁊ populū debet esse dei cōformissimus ⁊ similimus sȝ hoc est p vite sanctitatē vel bonitatē ⁊c̄. 2° pbo hoc idē autoritate Hiero. dicētis: Nō solū epi: p̄sbyteri ⁊ diaconi: sȝ oēs qui dei oraculo deseruiūt meliores laicis debēt esse. Un̄ qz contrariū. s. laicos meliores esse q̄ clericos ecclesiā dei vehemēter destruit. Iō in oībus sacerdotib⁹ ⁊ ordinib⁹ requirit̄ sanctitas vel bonitas vite. ⁊ iō q̄libet ministere debet bona cōsciētia quo ad deum: ⁊ quo ad populū bona fama. 3° hoc idē pbo similitudine macule corpalis. nā in veteri testamento nullus habens maculā poterat esse sacerdos. vn̄ dicit̄ Leui. xxi. Homo de semie aaron q̄ haberet maculā nō offerat panes dño: nec accedat ad ministeriū eius. sȝ p maculā vt dicit glo. ibidē oē vitiū intelligit̄. ḡ sacerdos vel aliquis ali⁹ qui est aliquo vitio irretit⁹ nō debet ad ministeriū ordinis adhiberi. Hec b. Tho. in iiii. scrip. sen. dis. xxiiii. arti. ii. q. i. in duob⁹ argu. contra: ⁊ in so. p̄mi argu. Ad cui⁹ euidentiam est sciendū q̄ recipere: dispensare: ad sacra indigne pmouere est petm̄ mortale. Primo enī q̄ recipit ordinem sacerdotii vel alios ordines cū cōsciā peti mortalis peccat mortalit̄: eo q̄ talis tanq̄ p̄suptuosus q̄ sūt sancta nō sancte sȝ iniuste ⁊ inique recipit: ibidem īmediate in cor. q. in fine. Et ibidē. q. v. in so. ii. argu. Scđo quicūq̄ dispensat alteri sacramēta existēs in petō mortali mortalit peccat: ⁊ totiens mortalit̄ peccat quotiēs huiusmōi actū facit. Cui⁹ rō est: qz quicūq̄ contra p̄ceptū legis facit mortalit̄ peccat. sȝ qui dispensat alteri sacramēta existens in petō mortali facit contra p̄ceptū legis: q̄ p̄cepit vt hō ea que sunt iusta ⁊ sancta iuste ⁊ sancte exequat̄. ⁊ cōtra p̄ceptū huiusmōi nullus pōt dispensare. ḡ ⁊c̄. Un̄ sacerdos existēs cū cōsciā peccati mortalis vel aliquis ordinatus qui tangit res sacras q̄si officio suo vtens mortaliter peccat. Si aūt in aliqua necessitate aliqđ sacramentū cōtingeret vel exequeret̄ in illo casu in quo etiā laici liceret: puta si baptizaret ī articulo necessitatis. vel si corpus xp̄i in terrā piectū colligeret nō peccaret: ibidē. q. v in cor. q. ⁊ in so. iii. argu. p totū. Tertio quicūq̄ indignos ad sacerdotiū vel ad ordines pmouet peccat mortalit̄. qđ pbo triplici rōne. Prima rō est talis: Peius ē malos ad sacros ordines pmouere q̄ malos iā pmotos nō corrigere. sȝ hely mortalit̄ peccauit nō corrigēs efficaciter filios suos de malicia sua. vn̄ ⁊ retrorsū cadēs mortuus est fractis ceruicib⁹: vt dicit̄ p̄mo Reg. iiii. ḡ multo magis peccat ep̄us q̄ indignū pmouet. Secūda rō est talis: Sp̄ualia sūt ipalib⁹ p̄ferenda. sȝ mortalit̄ peccaret q̄ res ecclesie sub piculo scient̄ poneret: ḡ multo forti⁹ peccaret qui res sp̄uales poneret sub piculo. sȝ ita facit ep̄us scienter indignos pmouēs: qz vt dicit Greg⁹. Cui⁹ vita despicit̄ necesse est vt ei⁹ p̄dicatio cōtemnet̄. ⁊ eadē rōe oīa sp̄ualia ab eo exhibita. ḡ ep̄s sciēter indignos pmouens mortalit peccat. Tertia rō est talis: Qui est infidelis deo mortalit̄ peccat. sȝ ep̄us indignos pmouens est

infidelis deu qui eũ supra ecclesiam suã cõstituit ad salutem ꝛ ꝑfectũ alaꝝ: ipse aũt ɔtra deũ in detrimentũ ecclesie ꝛ honoris oĩm indignos scienter ꝓmouet. ꝗ ꝛc. Sꝫ forte argues in cõtrariũ sic: Si digni ꝛ idonei debent solũ ad sacerdotiũ ꝛ sacra misteria eligi quales describũt a sanctis: tũc pauci aut nulli tales inueniunt. Respõdeo duob⁹ modis. p° ꝙ deus ita ecclesiã nũꝗ̃ deserit qn aliq ministri idonei ad necessitatẽ populi inueniant: si digni ꝓmouerent ꝛ indigni repellerent. 2° rñdeo ꝛ dico: ꝙ si nõ possũt tot sacerdotes ꝛ tot ministri īueniri quot mõ sunt: meli⁹ esset habere paucos bonos ꝗ̃ multos malos: vt dicit Clemẽs. vnde eṗs debet habere diligentiã magnã vt habeat certitudinẽ saltẽ ex testimonio aliorũ de qualitate ꝓmouendoꝝ: vbi. ã. q. iiij. in duob⁹ argu. cõtra ꝛ in coꝛ. q. ꝛ in solu. argu. Secundo ꝑncipaliter sacerdos debet habere sciẽtie sufficientiã. Ad hoc enĩ ꝙ sacerdos vel aliquis ordinat⁹ ordinis officiũ exequat: opoꝛꝫ ꝙ habeat tm̃ de sciẽtia que sufficiat ad hoc ꝙ in actu illius officij dirigat. Et ideo tanta scientia requirit in eo qui dꝫ ad sacerdotiũ ꝛ ad sacras ordines ꝓmoueri ꝙ sufficiat ad ea ad q̃ ei⁹ officiũ se extendit. non enĩ oportet ꝙ talis in tota sacra scriptura vniuersaliter sit instruct⁹: sed pl⁹ ꝛ min⁹ ſm ordinis dignitatẽ: vbi. ã. di. xxiiij. arti. iij. q. ij. in coꝛ. q. Cõfessoꝛ aũt inquãtũ est iudex in foro conscientie tenet scire discernere inter leprã ꝛ nõ leprã: vt dicũt Alber. ꝛ Ray. Et subdũt: ꝙ sacerdos tenet scire in cõi ꝛ discernere que sũt pctã capitalia ꝛ que moꝛtalia ꝛ que venialia ex genere. Et subdit Alber. sic: Vñ puto ꝙ hoc nesciẽs peccet moꝛtaliter audiẽdo cõfessiones: ꝛ eum instituens adhuc pl⁹ peccat ꝗ̃ ipse: ꝛ permittẽs institutũ ministrare: moꝛtaliter peccaret: si sua interest totaliter ꝓhibere. Alber. ꝛ Pe. dicũt: ꝙ quilibꝫ oꝛdinat⁹ tenet scire ea que in lege dñi possũt difficultatẽ facere. beatus vero Tho. dicit: ꝙ quãto sũt in aliquo statu vel gradu maiores: tãto magis tenent scire ea que in lege dei possũt difficultatẽ facere. Rectores aũt simplices ecclesiarum parochialiũ nõ tenent scire oẽs difficiles q̃ones: vbi supra. Et in sũma ɔfessoꝝ libro tertio: titulo. v. Rubrica de prudentia oꝛdinandoꝝ: q̃one secũda in fine. Et ibidẽ titu. vi. q̃one secunda ad pleniorẽ iuxta finẽ. Et nota: ꝙ tanta dꝫ esse scientia in sacerdote vt sciat distinguere inter peccatũ ꝛ non peccatũ: ꝛ pctm̃ moꝛtale ꝛ veniale ꝛ si in aliquo esset dubitatio posset ad discretiorẽ recurrere: aliq̃n de licentia ꝓprij sacerdotis: aliq̃n sine licẽtia eius: vt patet supra Cõfessio. Ponũt aũt multe conditiones alie q̃ ad cõfessorẽ requirũt vt cõfitẽtes alliciat: que in his vsib⁹ cõtinent: Cõfessoꝛ dulcis: affabilis: atq̃ benign⁹. Prudens: discret⁹: mitis: pius: atq̃ suauis. Hec he. Tho. iiij. scri. sen. dis. xvij. in expositione littere in fine distinctõis.

Tertio sacerdos debet habere colpe inquirẽde cautelam. Sicut enĩ medic⁹ vulnus ꝛ iudex cãm: sic sacerdos in cõfessione debet scrutari cõscientiã peccatoris. Cui⁹ rõ est: qꝛ frequenter que pre cõfusione confitens taceret ꝛ occultaret interrogat⁹ reuelat. Ubi nota ꝙ interrogationib⁹ faciendis tria sũt attendenda. Primũ est ꝙ sacerdos cõfitentẽ interroget de illis peccatis que consueuerũt abundare in hominib⁹ illius cõdinõis. Nõ enĩ debꝫ a milite querere de peccatis clericoꝝ aut religiosoꝝ aut ecõuerso: nec a muliere de peccatis militũ aut ecõuerso. Secũdũ est: vt de peccatis cõmunib⁹ interroget explicite. s. de omnib⁹ peccatis que sunt hominib⁹ manifesta. De alijs aũt adinuẽtionib⁹ peccatoꝝ ita caute ꝛ a longinquo interroget: si cõmisit dicat: ꝛ si non cõmisit nõ addiscat. Tertiũ est vt de peccatis ꝑcipue carnalib⁹ nõ nimis descẽdat ad circũstantias particulares: qꝛ huiusmõi delectabilia quãto magis in ſpãli cõsiderant: tanto magis sunt nata cõcupiscentiã cõmouere vel excitare. Hec hec. Tho. iiij. script. sentẽ. di. xix. in expositione litere in fine.

Quarto sacerdos debet habere inferende pene moderantiã: ꝛ hoc ꝑcipue quo ad tria. p° enĩ sacerdos non dꝫ cõfessiones audire nec penitẽtias dare vt aliquid tẽpoꝛale a penitente accipiat: ꝛ si hoc facit apud districtũ iudicem qui oĩa nouit grauiter se astringit. Et q̃uis de rigore iuris tẽpoꝛe cõfessionis nõ teneat aliquid dare honestũ tamẽ ꝛ equũ est ꝙ sacerdoti aliquid det in signũ deuotionis. Sed posito ꝙ nihil offerat ꝓpter hoc nõ ẽ sibi penitentia iniungenda: vt Hosti. dicit. Hec in sũma cõfessoꝝ libro. iij. titu. xxxiiij. in fine. 2° sacerdos nõ debꝫ iniungere penitẽti missas ꝑ penitẽtia: ꝛ si iniũxerit pro his missis pecunias nõ accipiat: sꝫ dicat penitenti ꝙ eas faciat per aliũ celebrari: ꝛ hoc ad vitiũ cupiditatis vitandũ. Tutius tñ est ꝛ sanũ cõsiliũ a talib⁹ impositiõib⁹ penitentie abstinere: quia lꝫ in dando tales penitentias pallient charitatẽ ꝛ pietatẽ: tamẽ multi coꝛruptã intentionẽ habẽt quã deo oĩpotenti nequeũt occultare. Hec in sũma confessoꝝ. vbi supra. q. xxviij. 3° sacerdos nõ dꝫ imponere penitẽtias nimis grauẽs sed leues ꝛ faciles. Ubi nota: ꝙ in penitentijs iniũgendis sacerdos vel confessoꝛ attendere debet tria. s. debitũ: remediũ: profectum. p° enĩ cõfessoꝛ respiciens debitũ debet iniũgere penitentiam equalẽ condigno: vt quãtũ se glorificauit ꝛ in delitijs fuit: tñ det ei tormentũ ꝛ luctũ. Apoc. xviij. Qd̃ vbũ exponens he. Tho. dicit ꝙ pena magis respicit affectũ ꝗ̃ actum: ꝛ ideo lꝫ in maiori culpa q̃nq̃ sit minoꝛ delectatio: vt patꝫ in peccatis ſpũalib⁹ respectu carnaliũ: tñ in maiori culpa est maioꝛ elatio. iiij. scri. sen. dis. xx. arti. iij. q. i. in solu. j. argu. 2° cõfessoꝛ inspiciens remediũ dꝫ iniungere penitentiã cõdigno maiorẽ ꝛ hoc triplici rõne. p° rõne difficultatis in resistẽdo. s. qꝛ peccatoꝛ resistitur difficili⁹ sic iuuenĩ ꝑ foꝛnicatõe maioꝛ īponit pena ꝗ̃ seni: q̃uis iuuenis minus peccet ꝗ̃ senex: quia iuueni difficilius ẽ abstinẽ a pctõ carnis ꝗ̃ seni. 2° dat pniãꝫ maiorẽ cõdigno rõe enoꝛmitatis i ꝑpetrãdo: qꝛ pctm̃ cõmittit piculosi⁹. vbi grã: Lꝫ pctm̃ hõicidij de se sit grauius peccato foꝛnicatiõis: tñ rõe ꝑsone pctm̃ foꝛnicatiõis aggrauat magis: puta si eṗus vel sacerdos cũ maioꝛi piculo suo ꝛ alioꝝ peccat: ꝛ ideo vt a peccato folici⁹ retrahãtur canones magis aggrauãt peccatum foꝛnicationis in clerico ꝗ̃ peccatũ homicidij in laico. vñ laico ꝑ crimine homicidij imponit pena septennij. sacerdoti autẽ ꝑ foꝛnicatione imponit pena decẽ annoꝝ. Hec he. Tho. iiij. scri. sen. di. xx. arti. iiij. in coꝛ. q. ꝛ in solu. ij. argu. 3° sacerdos dat penitentiã maiorẽ condigno ratione maioris ꝓnitatis in imitando. s. quia cõmunis multitudo afficit vel inclinat. vnde quia multitudo magis est prona ad illud peccatoꝝ: ideo per penã vnius alij sunt cohercẽdi. vnde in talibus nõ semper quãtitas pene respõdet quãtitati culpe: sed maioꝛ pena adhibet minoꝛi culpe: aliq̃n propter predictas causas: aliquãdo ꝓpter aliquã predictarum. Tertio sacerdos respiciens penitẽtis profectũ iniungit penitentiã penitenti minorẽ condigno: ꝛ tunc bene facit minorem penitentiam iniũgendo ꝓpter tres causas. Prima est: quia non potest determinare quantitatem pene quantitati culpe: eo ꝙ quãtitatẽ contritionis ignoꝛat. Secũda ratio est: quia minoꝛ penitẽtia pl⁹ prodest penitenti ꝗ̃ maioꝛ: eo ꝙ maioꝛ penitẽtia ꝓpter debilitatem virtutis penitẽtis posset eum a satisfactione retrahere. Tertia ratio est: quia in penitente minorẽ condigno penitentiã faciente paulatim confoꝛtat diuinus amoꝛ ad plura opera penitentie peragenda vltra q̃ sacerdos sibi imposuisset: vbi supra immediate. dis. xx. arti. j. in solu. iij. argumen. Re. supra penitentia. capitulo

viij.quod incipit. Circa penitentiam consideranda sunt duo per totum.

¶ Quomodo sacramentum diffinitur. ⁊ que sunt de ratione eius. CA.I.

# Sacramentum.

Circa sacramentū quattuoꝛ sūt notanda: pmo euidentia diffinitiōis: scdo sufficiētia numeratiōis: tertio efficatis operationis: qrto excellētia perfectionis. Primo circa sacramentū cōsiderāda est euidētia diffinitionis. Augu. enī in libro de doctrina xpiana diffiniens sacramētū dicit: Sacramentū est inuisibilis grē visibilis foꝛma. i. sensibilis figura. Cui diffinitioni mgr sent. eam explanādo addit dicens: Ita vt eiº similitudinē gerat ⁊ cā existat. Et ideo mgr sen.iiij.lib.sen.di.i.sacramētū diffiniēs dicit: Sacramētū ē rei sacre signū ita vt eiº similitudinē gerat ⁊ cā existat. Rō aūt istiº diffinitionis est ista: Sicut enī dicit Hugo de sancto Victore: tria sūt de rōe sacramēti que in eiº diffinitiōe ponūt. pmū est: ꝙ sacramentū ē ex institutiōe signās. secūdū ē: ꝙ sacramētū est ex similitudine repꝛsentans. tertiū est: ꝙ sacramētū est ex sanctificatiōe grām inuisibilē causans. Primo enim de rōne sacramēti ē: ꝙ sacramētū ē ex institutiōe signās. Et ideo magister sen. diffiniēs sacramētū: Sacramētū ē rei sacre signū. vbi duo ponit: pmo rez sacrā aꝑtine dicēs ꝙ sacramentū ē rei sacre: vt ē sacrās quātū est de se. vnde serpens eneus licꝫ esset signū rei sacre sacrantis. s. crucis xpi: nō aūt inquātum sacrans est actu: qꝛ non ad hoc adhibeat vt aliquis sanctificatiōis effectº perciperet: sꝫ solum effectus exterioris curatiōis. Silr imago crucis: lꝫ sit signū rei sacre. s. crucis: tñ quia talis imago nō ponitur nisi ad repꝛsentādū ⁊ nō ad significādū actu: ideo nec serpens eneus: nec imago crucis sunt sacramenta. Hec beā. Tho.iiij.scri.sen.di.i.arti.j.q.i.in solu iij.argu p totū. Scdo dicit magister sen. diffiniēs sacramētū ꝙ sacramētū est sacre rei signū: qd quidē signū quantū ad pmā sui institutionē signat aliquā rem sensibilē. put per eam in aliquā inducimur in cognitionē alicuius ignoti ⁊ occulti: ⁊ sic magister accipit signū. ibidē.q.ij.in coꝛ.q. Ubi nota: ꝙ triplex est signū. s. memoratiuū qd est de pterito: demonstratiuū qd est de pñti: pnosticū qd ē de futuro. Ad ostēdendū ꝙ sacramētū est sacre rei signū his tribus modis. pº enī sacramentū est signū rememoratiuū mortis xpi vt pme cause sanctificātis: sicut baptismº ē rememoratiuus mortis xpi vt pme cause sanctificātis. 2º sacramentū est signū demonstratiuū effectº sanctificatiōis quā actualiter causat quantū ē de se: nec obstat si aliquis recipiēs sacramentū: effectū sacramēti. s. sanctitatē nō recipit: qꝛ nō est ex deffectu sacramēti qd quātū in se ē natum est cōferre grām: sꝫ per accidēs. s. ex deffectu recipientis: sicut ignis inquātū est de se calefacit: qꝫuis ex parte passi impediri possit. 3º sacramentū ē signū pnosticū: qꝛ signat finē sanctificatiōis. s. eternā gloriā. Sacramēta aūt veteris legis erant tm̄ signa pnostica: ⁊ nō memoratiua neqꝫ demonstratiua: ibidē.q.i.in solu.iiij.argu.per totū. Secundo de rōne sacramēti qd in eiº diffinitiōe ponit est: ꝙ sacramentū est ex similitudine repꝛsentās. vnde addit in eius diffinitiōe magister. Ut eiº similitudinē gerat: hoc ē dictum ꝙ signū sensibile vel res sensibilis que idē est: ex similitudine quā habet cū spūali repꝛsentat eā. Ubi nota: ꝙ inter spūalia ⁊ corporalia nō attendit similitudo que est per participationem qualitatis: eo ꝙ talis similitudo inter spiritualia ⁊ corporalia esse nō potest: sed attenditur similitudo proportionis que est ꝙ sicut se habet aqua ad delendas maculas corpales: ita se habet gratia ad delendas maculas spūales vel mentales. ibidē.q.ꝫ.in so.iij argu. Tertio de rōne sacramēti qd in eius diffinitione ponit est: ꝙ sacramentū ex sanctificatione grām inuisibilē causat. Ubi nota ꝙ sacramentū est cā grē: ⁊ ē signū gratie. pº est cā gratie inquātū virtº agentis pncipalis in sacramēto vt in instrumento occulte operat. 2º etiā sacramentū est signū grē. s. ad manifestandā hºmōi occultationē. vnde sicut añ signationē est occulta virtus pncipalis agētis: ita post signationē est manifestata: ibidem.q.iiij.in so.j.argu.per totū. Ad maiorē tñ euidētiā pdictoꝝ nota hic tria. Primū est ꝙ sicut ornamentū fm ppietatē vocabuli dicit ab ornādo actiue: puta ꝙ ornamentū est quo aliqd ornat. ita sacramentū fm ppietatē vocabuli dicit a sacrādo vel sacrificando: ita ꝙ sacramētū est quo aliqd sacrat vel sanctificat actiue ⁊ non passiue. vñ sacramētū sanctitatē importare videt: ⁊ hoc tribº modis. s. sanctitatē vel efficiēdo tm̄: vel signando tm̄: vel efficiendo ⁊ signādo simul: sicut patꝫ p exēplū de sanitate: ꝙ sanitas predicat de medicina: vrina: sudore vl' crisi sed diuersimode: qd patꝫ: Nam medicina dicit sana efficiendo sanitatē: vrina vero dicit sana signādo sanitatē: sudor vero vel crisis dicit sana efficiēdo ⁊ signādo sanitatē simul. Simile ē de sacramento respectu sanctitatis. pº enī sacramētū sanctitatē importat efficiendo sanctitatem tm̄: ⁊ sic illud qd efficit sanctitatē sicut passio xpi dr sacramentū. i. sacrū signū. 2º modo sacramentū sanctitatē importat eam signādo tm̄: ⁊ sic illud dicit sacramētū qd est signū sanctitatis: sicut sūt oīa sacramēta veteris legis. 3º modo sacramētum sanctitatē importat efficiendo ⁊ signādo sanctitatē simul: ita ꝙ illud dicit sacramentū qd est sanctitatis causa ⁊ signum. ⁊ hoc cōuenit sacramētis noue legis que efficiūt qd figurāt: ibidē di.j.arti.j.q.j.in coꝛ.q. Secūdū est ꝙ in sacramētis est tria reperire. primū ē ꝙ ē sacramētū tm̄: vt in baptismo exterior ablutio sub forma verboꝝ. scdm est: ꝙ est sacramētū ⁊ res sacramenti: vt character in sacramēto. tertium est ꝙ est res ⁊ nō sacramentū: vt gratia siue effectº istius sacramēti: vbi supra. ⁊ in tertia parte sūme: ⁊ in sūma cōfessoꝝ libro.iij. titu.xxiiij.de sacramēto.q.i.in fine. Tertium est ꝙ sacramenta noue legis cōsistūt in verbis ⁊ in rebº. Lꝫ enī cōmune sit oībº sacramētis taꝫ noue legis qꝫ veteris legis qꝛ ipsa cōsistunt in rebº sensibilibº inuisibilē grām significantibº: tm̄ hoc est speciale sacramētis noue legis: ꝙ rebus verba addunt. Et hoc triplici rōne. s. pº ratione repꝛesentationis. vt enī dicit Hugo de sancto victo. sacramēta noue legis repꝛesentāt passionē xpi: a qua fluxerunt: sic repꝛesentant effectus cām: sꝫ xpus cōstat ex verbo ⁊ carne: ergo sacramēta noue legis debēt cōsistere in verbis ⁊ rebus. 2º hoc idem pbo rōne assimilatiōis vel pportionis. Nam medicinā oportet pportionari morbo: sed morbus peccati ppter quem siue cōtra quē sacramenta fūt instituta hominē qꝫtum ad corpº ⁊ animā infecerat: ergo oportet in sacramētis esse verba que respondeāt aīe ⁊ res que respondeāt corpori. 3º hoc idem patet ratione sanctificationis sic: Sacramēta noue legis ex sanctificatione grām inuisibilē cōtinent: vt dicit Hugo de sancto victore: sed creatura sanctificat per verbum dei: vt dicit Apls pma ad corinthio.iiij. ergo in sacramētis oportet esse non solū res sed etiā verba. Hec beatº Tho.iiij.scri.sentē.di.i.arti.j.q.iij.in coꝛ.q. ⁊ in tribus argumentis p totum. Ubi etiam nota ꝙ sacramēta noue legis sūt grē inuisibilis ⁊ iustificantis manifestatiua: effectiua. cōtētatiua. pfectiori ⁊ clariori mō qꝫ sacramēta legis veteris. Require imediate supra. Signū: ⁊ infra ca.iij.de similitudine vasis continentis.

¶ Qz sunt septē sacramēta ⁊ de sufficientia numeri eoꝝ. CA.II.

Ecūdo pñcipaliter circa sacramēta cōsiderāda est sufficiētia numerationis. Nā septē sunt sacramēta ecclesie.s.baptism⁹:ɔfirmatio: eucharistia extrema vnctio:penitētia:ordo:matrimoniū. Rō autem huius numeri ex trib⁹ partib⁹ pōt sumi.s.ex parte remedij ad qđ ordinant̄:ex pte boni cui appropriant̄:ex pte vitij cui cōtrariant̄. Prima rō numeri sacramētoꝝ pōt sumi ex parte remedij ad qđ ordinant̄. Nā sacramēta data sunt in remediū septē modis.p° culpā impediēdo ne fiat: ɀ ideo datū est sacm̄ matrimonij.s.ad cōcupiscentiā carnis impediendā ɀ refrenandā. 2° cōtractā culpā subtrahendo: ɀ ꝓpter hoc inuentū est sacm̄ baptismi cōtra culpam originalē. 3° de culpa cōmissa satisfaciēdo: ɀ sic contra culpā actualē sacm̄ penitētie est inuentū. 4° disponendo: ɀ sic sacramentū ordinis est inuentū ad executionē bonoꝝ: in quantū ordo hoiem reddit idoneum ad dispositionē sacramētoꝝ. 5° abluēdo vel remittendo: ɀ sic inuētū est sacramētū extreme vnctiōis: que ē quedā deletio reliquiarū peccati: ɀ in qua fit petōꝝ remissio si q̄ sunt. 6° roborādo: ɀ sic ē cōfirmatio que hoiem fortē reddit vt nomē xpi ꝓpter ꝑsuras mūdi nō refugiat cōfiteri 7° cōiūgendo: ɀ sic est sacm̄ eucharistie qđ mēbra cōiūgit capiti. Et qꝛ hoc est termin⁹ vltim⁹ nostre sanctificationis: ideo dicit Dionysius: ꝙ oīs alia sanctificatio in eucharistiā terminat̄: qꝛ ordinati ɀ baptisati eucharistiā sumūt. Secūda rō isti⁹ numeri sacramētoꝝ pōt sumi ex parte boni cui appropriat̄ ɀ adaptant̄: vt fidei rńdeat baptism⁹ qđ dicit̄ sacramentū fidei: spei extrema vnctio per quā homo ꝑparat̄ ad futurā gloriā. charitati eucharistia: prudētie ordo: iusticie penitētia: tēperātie matrimoniū: fortitudini ɔfirmatio. Tertia rō numeri sacramentoꝝ sm̄ quosdā pōt accipi ex parte vitij cui contrariant̄: ita ꝙ quidā diuersis generib⁹ culpaꝝ: sacramenta adaptāt: vt baptism⁹ sit cōtra culpā originalē. penitētia: cōtra actualē mortalē: extrema vnctio cōtra culpam venialē: ordo contra ignorātiā: matrimoniū cōtra cōcupiscentiā: cōfirmatio cōtra infirmitatē: eucharistia contra maliciā: qꝛ eucharistia est sacramētū charitatis: que ꝑ se opponit̄ malicie. Hec be. Tho. iiij. scri. sen. di. ij. arti. ij. in cor. q. per totū. Ad maiorē tñ euidētiā ꝑdictoꝝ nota hic quinqꝫ. Primū: ꝙ inter hec sacramēta est talis ordo: ꝙ in pñcipio ponūt̄ duo.s.baptism⁹ ɀ extrema vnctio. in medio ponūt̄ tria.s. eucharistia: cōfirmatio: penitentia: vltimo ponūt̄ duo.s.matrimoniū ɀ ordo. Ratio autē isti⁹ ordinis dupliciter pōt assignari vel sumi. p° sic: Sacramēta enī aut sunt in remediū vni⁹ persone: aut totius ecclesie. Sacramēta que sūt in remediū vni⁹ persone: vt baptism⁹ ɀ extrema vnctio: ꝑus ordinant̄ q̄ȝ illa que sūt in remediū toti⁹ ecclesie: vt ordo ɀ matrimoniū. Cui⁹ rō est: qꝛ in via generatiōis ꝑus est bonū priuatū q̄ȝ cōe qđ cōsurgit ex bonis singuloꝝ: sicut homo ē prior domo: et dom⁹ est ꝑor ciuitate. Et ideo sacramētū baptismi quod ordinat̄ in remediū vni⁹ persone q̄tū ad ingressum ponit̄ ꝑus: aliud q̄tū ad egressū: ɀ sic ponit̄ scđo extrema vnctio: Aut q̄tum ad ꝓgressū: ɀ sic ponūt̄ tria alia sacramenta.s.ɔfirmatio: eucharistia: penitētia. Cui⁹ rō est: qꝛ ꝓgressus spūalis attendit̄ q̄tū ad tria aut q̄tum ad grē collate cōseruationē ɀ aduersarioꝝ sepationē: ɀ sic tertio ponit̄ cōfirmatio: Aut q̄tū ad grē collate ɀ virtutis augmentū: roborationē vel ꝑfectionē: ɀ sic quarto ponit̄ eucharistia: Aut q̄tum ad gratie repationē si eā contingat amitti vel ad supari repationē: ɀ sic ponit̄ q̄nto penitētia. Ultimo vero ponūt̄ sacramēta que sūt in remediū cōe toti⁹ ecclesie. ɀ hoc dupliciter: aut q̄tū ad multiplicationē spūalē: ɀ sic ponit̄ sexto ordo per quē cōstituūt̄ ministri ecclesie: aut q̄tū ad multiplicationē corporalē: et sic septimo ponit̄ matrimoniū. Rō aūt quare ordo ꝑus ponit̄ quā matrimoniū ē: qꝛ ꝑus ponit̄ illud ꝙ ordinat ɀ dispensat sicut ordo facit: q̄ȝ illud qđ ordinat̄ ɀ dispensat̄ vt est matrimoniū. Hec be. Tho. iiij. scri. sen. di. ij. art. iij. in cor. q. per totū. 2° rō ordinis istoꝝ sacramētoꝝ pōt sic sumi. Sacramēta enim ad vitā spūalē ordinant̄: ɀ hꝫ pñcipaliter duob⁹ modis: aut ad vite collationē: aut ad vite multiplicationē. Si ad vite spūalis collationē: tunc sicut vita corporalis ꝑ aliud cōfert̄: per aliud nutrit̄: per aliud auget̄: per aliud sanat̄: sic aliqđ sacramētū ordinatur ad vite spūalis collationē vt baptism⁹: aliud ad vite nutritionē vt eucharistia: aliud ad vite spūalis augmentationē ɀ roborationē: vt cōfirmatio: aliud ad sanitatē patrie vt extrema vnctio. Sacramētoꝝ vero q̄ ordinant̄ ad multiplicationē: aliud ordinat̄ ad multiplicationem spūalē solum vt ordo: aliud ad multiplicationē spūalem ɀ corporalē vt matrimoniū: qđ ꝓ tanto dicit̄ ꝑtinere ad multiplicationē spūalē: qꝛ nō solū est ad ꝓpagationē sed ad educationē in cultu diuino. Hec dñs Ambaldus. iiij. scri. sen. di. ij. arti. ij. in cor. q. per totū. Secūdū est ꝙ remissio petōꝝ venialiū que fit per aspersionē aque benedicte nō fit per modū sacramēti sed per modū meriti: vt dicūt Albertus ɀ Petr⁹ de tharā. iiij. scri. sen. di. ij. ɀ in summa confes. lib. iij. ti. xxiiij. de sacramēto. q. ij. Utrū aqua bñdicta vel aspersio aque bñdicte sit sacramentū. in cor. q. Tertiū est: ꝙ rō quare aqua benedicta siue aspersio aque bñdicte nō est sacm̄ est: qꝛ aqua bñdicta nō ordinat̄ directe ad remediū ꝑstandū: sꝫ ad remouendū ꝓhibens. Uñ datur cōtra insidias demonū: ɀ cōtra peccata venialia: ɀ cōtra oē ꝙ effectū sacramēti impediri posset ɀ ꝓpter hoc nō ē sacramētū: qꝛ remouēs ꝓhibēs ē agēs per accidens. Sed aqua bñdicta est sacramētale q̄si dispositio quedā ad sacramēta. Hec be. Tho. iiij. scrip. sen. di. ij. arti. ij. in so. vij. argu. in fine. Quartū est: ꝙ consecratio tēpli vel altaris vel sacratū vestiū ɀ h⁹mōi sanctificationes ordināt̄ ad sacm̄ eucharistie: ɀ ideo non sūt sacramēta sed sacramētalia: ibidē in so. iiij. argu. ꝑ totū.

Quintū ē: ꝙ nō oīs bñdictio vel cōsecratio q̄ homini adhibet̄ est sacramētū: qꝛ ɀ monachi ɀ abbates bñdicūtur: ɀ tñ ille sanctificatiōes nō sūt sacramēta. Similiter inūctio regalis nō est sacm̄: qꝛ per h⁹mōi inunctiones ɀ bñdictiōes ordināt̄ ad aliquā eminētiā status: nō tñ ad dispēsationē sacramētoꝝ. Et iō illa bñdictio ordinis ɀ eminētia stat⁹ per quā hō dispēsator sacramētoꝝ efficit̄: habet rōnē sacramēti ɀ est sacm̄: ibidē in so. iij. argu. ɀ in eodē scripto. di. xxiiij. arti. j. q. iij. in so. iij. argu. Sic ergo pꝫ ꝙ sacra nec sūt plura nec pauciora ꝑdictis.

¶ Qꝫ sacramēta noue legis sūt cā grē sanctificantis. CA. III.

Ertio pñcipaliter circa sacramētū cōsideranda est efficatia opationis. Nā sacm̄ noue legis est cā grē sanctificātis ɀ iustificātis qđ tripliciter ꝓbo.s.rōne: auctoritate: ɀ similitudine. p° rōne sic: Differētia cōiter assignat̄ inter sacramēta veteris legis ɀ noue: qꝛ sacra veteris legis nō efficiunt qđ figurāt. vñ solū signāt ɀ nō causant. Sacramēta aūt noue legis efficiūt qđ figurāt: sꝫ figurāt inuisibilē grām: ergo causant eā. 2° hoc idē ꝓbo auctoritate Augu. q̄ dic: ꝙ aq̄ corp⁹ tangit ɀ cor abluit: sꝫ cor nō abluit̄ nisi ꝑ grām: g̃ ɀc. 3° hoc idē ꝓbo silitudine: Nā Hugo de scō victo. sacramēta assimilat medicinis spūalib⁹ dicēs: Unde ꝙ sacramēta dei medicine sūt spūales: q̄ foris corpib⁹ adhibēt̄ ꝑ visibilē spēm: sꝫ int⁹ aīam sanāt ꝑ inuisibilē veritatē sꝫ inuisibilis vitas vł vtus ē grā: g̃ ɀc. Hec b. Tho. iiij. scri. sen. di. j. arti. iiij. q. j. in duob⁹ arg. cōtra. Ad maiorē tñ euidentiā ꝑdictoꝝ nota hic octo. Primū ē: ꝙ cā grē iustificantis ɀ sanctificātis ē duplex: vna pñcipalis vt de⁹: alia

instrumentalis vt sacra: ita q̄ gra iustificationis ꝛ sanctificationis est a deo tanq̄ ab agēte p̄ncipali. Et ꝓpter hoc dicit mgr̄ sent. q̄ hō nō querit a sacris salutem quasi ab eis: sȝ per illa q̄rit salutē a deo. Nā hec ꝓpositio a denotat cām p̄ncipalē: hec ꝓpositio p̄ denotat cām instrumentalē. arti.iiij.q.i.in cor.q.ꝛ in so.ij.argu. Secūdū est: q̄ sol⁹ de⁹ ē p̄ncipalis cā gratie effectiua. sacra autem nec creāt grām: nec de potēna materie eā educūt: sed cā grē sūt instrumētalis dispositiua: disponūt eni aiām instrumētaliter ad h⁹ vt ei grā infūdat. Cuius pōt talis rō assignari: Sicut eni cā vniuersalis nāliter agēs: particulari effectui applicat mediāte aliq̄ cā scḋa: ita cā vniuersalis supnāliter agens applicat ad sanctificatiōis effectū: iuste faciēdū mediāte aliq̄ cā scḋa: ꝛ illa cā sunt sacra q̄ sūt cāe instrumētales dispositiue vt grā infūdat. Hec. d. Ambaldus.iiij.scrip.sen.di.i.vtꝝ sacra noue legis sūt cā grē: in cor.q. Tertiū ē: q̄ instrm̄ habet actionē vnam ex ꝓpria nā: aliā ex v̄tute p̄ncipalis agētis. s. inquātū est motū a p̄ncipali agēte: sic pȝ exēplo. Nā calor ignis qui est instrm̄ nutritiue v̄tutis: ex nā ꝓpria habet dissoluere cōsumere: ꝛ h⁹mōi. Jnquātū aūt ē instrm̄ aīe vegetabilis generat carnē: vt dr̄ scḋo de aīa. Sic a sili elemēto sacramēti baptismi cōpetit aliq̄ actio ex nā ꝓpria sic aque abluere: ꝛ oleo facere nitidū corp⁹: sȝ inquantū ē instrm̄ dine misericordie viuificāns p̄tingit ad aliquē effectū in ipsa aīa: q̄ effect⁹ ē character vel aliq̄d h⁹mōi. vltimo aūt dispositiue p̄tingit ad grām necessitās ad susceptionē grē quantū est de se. Et hoc ē qḋ Augu. dicit: q̄ aqua baptismi corp⁹ tangit ꝛ cor abluit. Hec bea. Tho. vbi. s. arti.iiij.q.i.in cor.q. Quartū ē: q̄ de⁹ aliter opat̄ grām ꝛ salutē in sacris: ꝛ aliter in sanctis: qꝛ in sacris operat̄ salutem sicut in instris quib⁹ mediantib⁹ causat̄ salus sȝ in hoīb⁹ operat̄ salutē sicut in subiectis recipiētib⁹ salutē. vbi. s. imediate. di.i.q.iiij.in so.j.argu. Quintū ē: q̄ qꝛ grā nō est in sacris sicut in subiectis sȝ sicut in instrumētis vt patȝ supra imediate: ideo pulchre dictum est grām cōtineri in sacramētis sic in vase per quandam silitudinē. Sicut eni aqua q̄ est in vase est ab extrinseco nec denoīat vas: sȝ in eo cōseruat̄ vt possit inde hō haurire cū indiget vel cū libet: sic gratia que cōtinet̄ in sacramētis nō denoīat ipsa nec qualificat ea fm̄ aliqḋ eē cōpletū: sed grām in eis accipere pōt qui eis debite vti voluerit. ibidē di.j.arti.iiij.q.iiij.in solu.ij.argu.per totum.

Sextū est: q̄ in sacramētis noue legis ē aliqua virt⁹ supnaturalis ꝛ spūalis ad grām inducēdā vel causandā: qḋ dupliciter ꝓbo. s. auctoritate: ꝛ silitudine. p⁹ auctoritate Bede qui dic̄: q̄ xp̄s tactu mūdissime sue carnis virȝ regeneratiuā cōtulit aquis. 2⁹ hoc idem ꝓbo similitudine. Nam sacra sūt quedā spūales medicine: sȝ oīs medicina corpalis virtutē aliquā haber per quā fit efficax: ḡ ꝛ in sacramētis ē aliq̄ virt⁹ spūalis ad grām inducendā ibidē di.j.arti.ij.in duob⁹ argu. cōtrariis. Septimū ē: q̄ illa vir t⁹ spūalis. s. sanctificādi ꝛ iustificandi que ē in sacramētis: nō est in elemēto solū nec in verbo solū: sed in illis simul cū actu exercito: siue in mersiōe siue in vnctione. vnde hec oīa simul. s. elementū: verbū: operatio: ꝛ intētio in vno effectu concurrūt. ibidē. Octauū est: q̄ vir t⁹ spūalis que ē in sacramētis sicut in instrumētis ad causandā grām est ex trib⁹. p̄mo ex institutione dina sic ex p̄ncipali agente. secūdo ex passiōe xp̄i sicut ex cā p̄ma meritoria. vn̄ sup illud ap̄li ad Ro.v. similitudinē preuaricationis ade: glo. dic̄ q̄ ex latere xp̄i fluxerūt sacramenta p̄ que saluata est ecclesia: q̄ in passione xp̄i est factū. tertio ex fide ecclesie de creatore ꝛ saluatore sicut ab eo per qḋ cōtinuat̄ sacramētū: qḋ est sacrm̄ p̄ncipali agenti. s. deo ibidē arti.iiij.q.ij.in cor.q.ꝛ in arg.j.contra.

¶ De p̄eminētia vnius sacramēti ad aliud pōt attendi quantū ad quinq̄. CA.IIII.

Quarto ꝛ vltimo p̄ncipaliter circa sacrm̄ consideranda est excellētia perfectiōis. Ubi nota: q̄ p̄eminentia vni⁹ sacramēti respectu alteri⁹ potest attendi quātū ad q̄nq̄. s. quantū ad effectū. contentum: gradū vel statū: ministrū: signatū. p⁹ quantū ad effectuȝ: ꝛ sic baptism⁹ qui delet oēm culpā ꝛ aufert oēm penam est maximū oīum sacramētoꝝ. 2⁹ modo p̄eminentia pōt attendi q̄tum ad cōtentū: ꝛ sic ipsa eucharistia in q̄ ipse xp̄s essentialiter continet̄ est nobilissimū sacramentoꝝ. 3⁹ mō potest attendi p̄eminentia q̄tū ad dignitatis gradum vel statū in quo cōstituit̄: ꝛ sic ordo est sacramētorū dignissimū. 4⁹ modo quo ad mīstrū quo sacramētū confert̄: ꝛ sic cōfirmatio ꝛ ordo sūt dignissima sacramēta: quia nō nisi per ep̄m mīstrant̄. 5⁹ modo quo ad significatū ꝛ nō contentū: ꝛ sic matrimonū ē dignissimū sacramentū: qḋ signat cōiūctionē duaꝝ naturarū in persona xp̄i. Cōparando aūt has dignitates adinuicē dico: q̄ dignitas que ē in essendo vel cōtinendo p̄eualet ei que est in efficiēdo: ꝛ hec p̄ualet ei que ē in amouēdo: ꝛ hec p̄ualet ei que est in signādo. Et ideo sacramētū eucharistie est simpliciter dignissimū inter oīa. vnde de ꝯsecra. di.ij. nihil dr̄. Nihil in sacrificijs maius esse pōt q̄ corpus xp̄i. Re. supra Eucharistia. 2⁹ post sacramētū eucharistie: nobilius sacrm̄ est ordo: per quod hō in statu vel grā vel gradu dignitatis ponit̄. post hoc cōfirmatio per quā confert̄ perfectio glorie. post cōfirmationē vero baptismus per quē fit plena remissio pene ꝛ culpe: post baptismū vero matrimonū qḋ maximā significationē hȝ. Penitētia vero ponit̄ inter baptismū eo q̄ post baptismū nō est necessaria exterior penitētia: q̄uis penitentia in hoc. s. in remotione mali minore efficaciaȝ habeat q̄ baptismus: tum qꝛ ordinat̄ contra culpā actualē tm̄: tuȝ quia nō delet totaliter penam sicut baptismus. extrema aūt vnctio adhuc minorē efficaciaȝ hȝ baptismo ꝛ penitentia: eo q̄ nō ordinat̄ directe nisi cōtra reliquias pcī. Hec be. Tho. iiij. scri. sen. di. xvij. arti. j. q. iij. in cor. q. per totū. De p̄eminētia nobilitatis ꝛ pfectiōis sacramentoꝝ. s. baptismi: eucharistie: cōfirmatiōis: ꝛ matrimonij nota hunc versū. Maior in effectu baptism⁹: corpus in eē. Cōiugiū signo: maior crisma mīstro. Hec in sūma confes. li. iij. ti. xxiiij. de baptismo. q. cxxxviij. per totum.

¶ De sacrificiū soli deo debet offerri. CA.I.

# Sacrificium.

Circa sacrificiū cōsideranda sūt tria. s. cui dȝ offerri. de quo fieri dȝ: a quo dȝ offerri. Primo considerādū ē cui dȝ offerri. Nā sacrificium soli deo offerri dȝ: qḋ tripliciter probo. s. rōnib⁹: distinctiōib⁹. auctoritatib⁹. Primo rōnib⁹ Nā q̄ soli deo sacrificiū offerri debet ꝓbo trib⁹ rōnib⁹. Omne eni sacrificiū offert̄ triplici rōne. Prima rō ē ꝓpter remissionē culpe p̄ quā hō a deo auertit̄: ꝛ ideo dicit ap̄lus ad Heb.v. q̄ ad sacerdotē pertinet vt offerat dona ꝛ sacrificia p̄ pctō. Scḋa rō quare offert̄ sacrificiū est ꝓpter collationē ꝛ cōseruationē grē qua semper deo inheret. ꝛ in qua pax hoīs ꝛ sal⁹ consistit. vn̄ in lege veteri offerebat̄ hostia pacifica p̄ salute offerentium: vt dr̄ Leuit.iij. Tertia rō quare offert̄ sacrificiū ē: propter adeptionē glorie per quā mēs perfecte deo cōiūgit̄ vn̄ in veteri lege offerebat̄ holocaustū quasi totū incensū. Leuiti.j. Cū igit̄ remissio culpe: infusio grē: adeptio glorie sit a deo: ḡ soli deo ē sacrificiū offerēdū. Hec bea. Tho. tertia pte sū. q. xxij. arti. ij. in cor. q. Scḋo h̄ idez ꝓbo distinctiōib⁹. Nā duplex ē sacrificiū. s. spirituale: ꝛ

corpale. Primū est spūale quo aīa offert deo seipsam in sacrificiū. de quo in psal. Sacrificiū deo spūs contribulatus. Scōm sacrificiū ē corpale quo hō offert deo in sacrificiū bona exteriora. Primū ergo sacrificiū spūale. s. interi⁹: soli deo offerri dz: qđ tali rōne ostendo: Aīa offert se deo in sacrificiū tanq̄ꝫ pncipio sue creationis τ tanq̄ꝫ fini vltimo sue beatitudinis: sꝫ fm verā fidē sol⁹ deus ē creator aīaꝝ: τ in solo deo beatitudo cōsistit ergo sacrificiū spūale. s. deuotio mētis soli deo offerri dz. Scōm sacrificiū etiā soli deo offerri dz: qđ tali rōne ostēdo. Sacrificiū corpale qđ offert exteri⁹ signat sacrificiū qđ offert interi⁹: sꝫ soli deo est offerēdū sacrificiū interi⁹ τ mētale ergo est sacrificiū spūale: ergo etiā sacrificiū exteri⁹ τ corpale soli deo est offerēdū. Hec b. Tho. scda scđe. q. lxxxv. arti. ii. in cor. q. ꝑ totū. Preterea hoc idē sic ꝓbo: Sacrificiū ptinet ad latriā: sꝫ soli deo ē latria exhibēda: ergo soli deo est sacrificiū exhibendū. Re. s. Honor q̄ debet deo. Tertio hoc idē ꝓbo auctoritatib⁹. Et p⁹ auctoritate Exodi. xxij. Qui īmolat diis occidet ꝑter deo soli. 2⁰ auctoritate btī Augu. iiij. de ciui. dei. Cui sacrificādū censuit nisi ei quē deū aut sciuit aut putauit: aut finxit. 3⁰ auctoritate Augu. ibidē sic dicētis: Creatura rōnalis si nō colit deū misera ē: q2 priuat deo. Si aūt colit deū: non vult se coli p deo: ergo sacrificiū soli deo ē offerēdū. 4⁰ hoc idē ꝓbo auctoritate btī Augu. ibidē sic dicētis. Uer⁹ ille mediator dei τ hoīū homo xp̄s ih̄s cū in forma dei sacrificiū cū patre sumat cū quo vn⁹ ē deus: tñ in forma serui maluit eē sacrificiū q̄ꝫ sumere sacrificiū: ne hac occasiōe estimaret quisq̄ꝫ sacrificandū esse creature: ac ꝑ hoc ipse sacerdos est offerēs τ ipse oblatio: cui rei sacramentum quottidianū voluit esse ecclesie sacrificiū. Hec Alex. tertia pte sū. q. xxxv. arti. v. Re. s. sacerdos ca. i. de xp̄o.

¶ Qꝫ de tribus bonis debemus offerre sacrificiū deo τ quibus. CA. II.

Ecūdo circa sacrificiū ɔsiderare debem⁹ de quo fieri debet. Nā oē sacrificiū debem⁹ offerre deo vel de bono mētis: vel de bona corpis: vel de bonorei exterioris. Ratio cui⁹ ē: q2 de illis bonis debem⁹ offerre sacrificiū deo q̄ habem⁹ a deo. Uñ cū triplex bonū habeam⁹ a deo. s. bonū aīe: bonū corpis: bonū rei exterioris: ergo de his trib⁹ bonis debem⁹ offerre sacrificiū deo. Primo enī bonū interi⁹. s. aīe offerim⁹ deo interiori quodā sacrificio. s. ꝑ deuotionē τ orōnē τ alios īteriores act⁹ mentis: τ hoc ē sacrificiū pncipale. Re. s. honor de quattuor actib⁹ interiorib⁹ q̄b⁹ honoram⁹ deū. Scōm bonū qđ offerimus deo est bonū corpis: qđ deo quodāmodo offerim⁹ in sacrificiū per martyriū τ abstinētiā τ cōtinētiā. Tertiū bonū qđ habem⁹ a deo ē bonū exterioris rei: de quo sacrificiū offerim⁹ deo duob⁹ modis. s. mediate τ imediate: directe τ indirecte. p⁹ quidē mō directe: qñ imediate res nostras offerim⁹ deo. 2⁰ indirecte. s. qñ eas cōicam⁹ primis ꝑpter deū. Et ꝑpter huic modū misericordia quā hō impēdit hoī ꝑut est opus vtile hoī si nō fiat ꝑpter deū nō est sacrificiū: Si aūt fiat talis misericordia ꝑpter deū est sacrificiū τ res diuina: vt Aug. dicit. Hec beatus Tho. scda scđe. q. lxxxv. arti. iij. in solutio. iij. argumen. per totum.

¶ Qꝫ oēs tenent sacrificiū deo offerre. CA. III.

Ertio circa sacrificiū considerare debem⁹ a quo fieri debet. Nā oēs tenent quodāmō sacrificiū offerre deo. Ad cui⁹ euidentiā nota hic duo. Primū est: ꝙ duplex est sacrificiū. s. spūale: τ corpale. Primū est spūale: qđ in interiori mētis deuotiōe consistit τ hoc sacrificiū tenent oēs offerre deo. Cui⁹ rō est: q2 oēs tenent offerre deo in sacrificiū deuotā mentē. Hec btūs Tho. scda scđe. q. lxxxv. arti. iiij. i cor. q. Scōm sacrificiū est corpale: vt patꝫ capi. ꝑcedēti imediate. Et istud sacrificiū dupliciter pōt cōsiderari. s. q̄ꝫtū ad oblationē: τ q̄ꝫtū ad determinationē. p⁹ enī oblatio aliqua sacrificioꝝ fuit necessaria in qualibet etate τ apud oēs. Cui⁹ rō est: q2 illud qđ est de iure naturali fuit semꝑ τ est apud oēs: sed aliqua oblatio sacrificioꝝ est de iure naturali: qđ probo per locū a simili: q2 sicut se habet in reb⁹ naturalib⁹: ita in diuinis: τ sicut se habet in reb⁹ sensibilib⁹ vel corpalib⁹: ita in spūalib⁹: sed in reb⁹ naturalib⁹: ita se habet ꝙ inferiora subdūt superiorib⁹: τ in reb⁹ sensibilib⁹ apparet ꝙ fm offerūt dñis suis aliqua in recognitionē dominij: ergo oblatio sacrificij que fit deo ptinet ad ius naturale: vbi supra īmediate. q. lxxxv. arti. i. in cor. q. 2⁰ modo. s. sacrificioꝝ determinatio non fuit apud oēs eadē: q2 ad determinationē sacrificioꝝ aliter tenebant illi q̄ nō erāt sub lege: τ aliter illi qui erāt vel sunt sub lege. Nā illi qui nō erant sub lege tenebant ad aliqua sacrificia exteri⁹ faciēda in honorē diuinū fm condecentiā ad eos inter quos habitabāt: nō aūt tenebāt determinate ad hec vł ad illa sacrificia offerēda deo. Illi vero qui erāt sub lege veteri vel qui sunt sub noua tenent ad determinata sacrificia fm ꝑcepta legis: sicut vbi gratia. Punitio malefactoris fuit apud oēs: sed determinatio punitionis: puta ꝙ tali vel tali pena puniat nō: sed ex institutiōe diuina vel humana. A simili ad oblationē sacrificioꝝ tenent oēs: sed ad determinationē sacrificioꝝ non tenent eodē mō: sed aliter qui nō erāt sub lege: τ aliter qui erāt vł sunt sub lege vt patꝫ ibidē arti. i. in so. ꝑmi argu. per totū. Secundū est ꝙ lꝫ oblatio sacrificij sit de iure naturali τ ad hāc tenent omnes: nō legit tñ adam deo sacrificiū exterius. s. corporale obtulisse: q̄ꝫuis obtulerit sacrificiū spūale. s. cōtritionis τ deuotionis. Et hoc triplici rōne. Prima rō ē: quia ab illo a quo incepit inhonorationis exemplū: non debuit sumi ritus honorādi deū: sꝫ ab adam incepit exēplū inhonorationis diue cū ꝑuaricat⁹ est mādata dei τc. ibidē in so. ij. arg. Secūda rō: q2 ab illo a quo incepit ecclesia debuit incipere ritus colendi deū. s. oblatio sacrificiorū: sed ecclesia nō incepit ab adā: eo ꝙ adam post iusticiam in qua fuit creat⁹: incidit in petm̄ mortale: sꝫ incepit ecclesia ab abel qui prim⁹ tenuit innocentiā vite: ergo τc. Tertia rō ē: q2 sicut dicit Aug. sup Geñ. ad lrām Adā erat spūali mente ꝑditus. vnde etiam post lapsū conuertebat se potius ad sacrificiū spirituale. s. contriti cordis. Alij vo nō ita ꝑditi cōuertebāt se ad sacrificiū exterius. vnde oblatio sacrificij spūalis precessit in adam: oblatio vero sacrificij exterioris. s. corpalis precessit in abel. Hec Alex. tertia parte sume.

¶ Iterū nota quattuor circa sacrificiū: τ ꝙ soli deo est offerendum. CA. IIII.

Ecūdo circa sacrificiū in spāli quattuor sunt notanda: dinitas cum offert: varietas que eligit: deformitas que excludit: nobilitas que extollitur. Primo circa sacrificiū notāda est dinitas cui offertur. nam soli deo ē sacrificiū offerendū. Hoc autem ꝑpter tres cās. ꝑma est ad excludēdū vitiū. secūda ē ad soluendū debitū. tertia ē ad repsentandū mysteriū. Prima rō quare offert deo sacrificiū ē ad excludēdū vitiū. Nā postq̄ꝫ popul⁹ iudeoꝝ ad idolatriā declinauit vitulū conflatilem adorādo: vt pp̄ls a petō idolatrie retraheret: ꝑcepit lex moysi vt soli deo sacrificiū offerret: τ ꝓhibuit sub pena mortis vt nulli a deo sacrificiū fieret: vt dicitur Exodi. xxij. Qui īmolat diis occidet ꝑter dño soli. Glo. Qui imolat vt idolatria. Diis. i. demonib⁹. in psal. Oēs dij gentiū demonia. Occidet. Origenes: Qm̄ his q̄ non sunt imolat: iō nō eē meret. Uel aliter: Qui īmolat. i. sacrificat corpaliter vel spūaliter demonib⁹: excōicat⁹ ē ab

ecclesia: z ineternũ punief: ergo soli deo est sacrificiũ offerẽdũ. Deut. vj. Dñm deũ tuũ adorabis z illi soli firues. Scḋa rõ quare offerf deo sacrificiũ est ad solvẽdũ debitũ. vt enĩ mens hois ordinef in deũ z finaliter sit beata: oportet q̄ recognoscat q̄ oĩa sũt a deo tanq̄ a p̄mo p̄ncipio oĩuz: z q̄ oĩa redũt z reducũf in deũ tãq̄ in finẽ vltimũ. Uñ per hoc q̄ hõ oblatiões z sacrificia offert deo ꝓtestaf z recognoscit se oĩa habere a deo tãq̄ a p̄mo p̄ncipio: z q̄ ad deũ oĩa reducũf vt ad vltimũ finez. Ita dicẽ Dauid .j. paralip. xxix. Tua sũt oĩa: z que de manu tua accepim⁹ dedim⁹ tibi. Tertia rõ q̄re offerf deo sacrificiũ ẽ ad rep̄sentandũ mysteriũ. Nã oĩa sacrificia que fiebant olim in veteri lege: figurabãt z rep̄sentabãt potissimũ z excellẽtissimũ sacrificiũ quo pater obtulit filium in ara crucis: Joh. iij. Sic de⁹ dilexit mũdũ: vt filiũ suũ vnigenitũ daret: vt oĩs q̄ credit in ipsũ non pereat ꝫ habeat vitam eternã. Qḋ q̄dẽ sacrificiũ ihũ xp̄i: per sacrificia veteris legis rep̄sentabaf sic̄ perfectũ p imperfectũ: z veritas per figurã: ita q̄ oĩa sacrificia que olim in lege dei offerebanf nõ poterãt auferre petĩn vt fecit veꝝ sacrificium ihũ xp̄i: q̄ vna oblatiõe obtulit semetipsũ ꝓ petĩs nostris Hec be. Tho. p̄ma scḋe. q. cv. arti. iij. in cor. q. ꝑ totũ. Sꝫ forte dices: Si sacrificia legalia nõ auferebãt petĩn erãt inutilia z nõ deo accepta: z sic videf q̄ illa sacrificia deo offerri nõ deberẽt? Rñdeo z dico: q̄ lꝫ illa sacrificia nõ auferrẽt petã: nec sm̃ se cõsiderata placerẽt deo: erãt tñ accepta deo ꝓpter quattuoꝛ vtilitates ꝓpter quas fiebãt Offerebanf enĩ illa sacrificia deo ꝓpter quattuoꝛ causas siue ꝓpter q̄ttuoꝛ vtilitates. s. ꝓpter honorẽ diuine maiestatis: ꝓpter signationẽ future veritatis: ꝓpter introductionẽ amoꝛis diuine bonitatis: ꝓpter imp̄ssionẽ timoꝛis diuine seueritatis. Prima rõ q̄re illa sacrificia fuerũt instituta: deo accepta z vtilia: ẽ ꝓpter honorẽ diuine maiestatis. Nã instituta sunt in honorẽ diuine maiestatis. Iuxta illud pũer. iij. Honora dñm de tua substantia. zc. ex quo sũt placita z vtilia. Scḋa rõ ẽ ꝓpter significationẽ future veritatis. Fiebãt enĩ sacrificia illa in signũ veri sacrificij qḋ est duplex. vnũ. s. generale: z hoc ẽ sacrificiũ redẽptoris nr̃i. vñ ad Eph. v. Tradidit semetipsũ oblationẽ z hostiam deo in odorez suauitatis. z Isido. super p̄ncipium Leui. Oĩs hostiaꝝ diuersitas: xp̄i hostiã p̄figurabat. Secundũ sacrificiũ ẽ spũale. s. cõtritionis: deuotionis: z dilectionis: que duo sacrificia illa sacrificis prefigurabãt Tertia rõ est ꝓpter introductionẽ amoꝛis diuine bonitatis. Nã oblatio mũerũ z participatio sacramẽti fiduciã p̄stat appropinquatiõis z familiaritatis ad deũ: qm̃ eos quasi dei cõmensales quodãmõ hec sacrificia efficiebãt Quarta rõ est ꝓpter imp̄ssionẽ timoꝛis diuine seueritatis. eo enĩ ipso q̄ h⁹mõi aĩalia offerebãf mortiq̄ tradebãf seipsos morte dignos ostẽdebãt. Et si sm̃ merita petõꝛũ sm̃ seueritatẽ diuine iusticie iudicarenf: ꝫ reos morte in h⁹mõi sacrificijs recognoscebãt. Hec Alexã. tertia parte sũme. q. xxxv. arti. ij.

## De quib⁹ animalib⁹ in lege veteri fiebat sacrificium. CA. V.

Ecũdo p̄ncipaliter circa sacrificiũ cõsideranda est varietas que eligif. Naꝫ olim in lege veteri fiebat sacrificiũ deo de quadrupedib⁹: de volatilib⁹: de terre fructib⁹. Primo enĩ de quadrupedib⁹ offerebanf in sacrificiuz deo vitul⁹: agnus: aries: hirc⁹: z hoc triplici rõne. s. rõne ꝑfectionis: significatiõis: z rep̄sentationis. p̄⁹ rõne scḋe ꝑfectionis. Solũ enĩ qḋ est purũ: mũdũ: z optimũ est offerendũ deo: sed hec aĩalia quadrupedia inter alia aĩalia sunt mũdioꝛa: vtilioꝛa: z in vsu magis cõia: g̃ zc. Hec be. Tho. p̄ma scḋe. q. cij. arti. iij. in so. iiij. argu. 2⁹ aĩalia p̄dicta sacrificabanf deo rõne significationis. Nã per imolationẽ hoꝝ animaliũ mẽtis puritas designaf z bona alia: que p̄cipue debem⁹ offerre in sacrificiũ deo. Uñ glo. sup Leuit. j. ca sic dicẽ: Uitulũ offerim⁹: cũ carnis superbiã domam⁹: z imolam⁹ agnum: cũ irrõnabiles mor⁹ corrigim⁹: hedũ vł arietem: dũ lascivias supam⁹. hircũ cũ offerim⁹ de inobedientiam nosmet ipsos in memoriã obediẽtie z amoꝛis quo abraam voluit filiũ imolare: ꝫ in arietẽ herẽtẽ cornib⁹ inter vepres obtulit in sacrificiũ deo: cui⁹ amoꝛis z obedientie sacerdos sciret se esse imitatorẽ. 3⁹ p̄dicta aĩalia offerebanf in sacrificiũ deo rõe rep̄sentatiõis. nã h⁹mõi aĩalia xp̄m p̄figurabãt z rep̄sentabãt: vt habef supra in eadẽ glo. sup Leuit. vbi dicif: q̄ xp̄s in vitulo offerf ꝓpter virtutẽ crucis: in agno ꝓpter innocẽtiã: in ariete ꝓpter p̄ncipatũ: in hirco aũt ꝓpter silitudinẽ carnis petĩ: ibidẽ in fol. ij. arg.

Secũdo de volantib⁹ offerebãf deo in sacrificiũ duo. s. turtur z pulli columbaꝝ. Hoc aũt fiebat triplici ratiõe. s. rõne imitationis: significatiõis rep̄sentatiõis. p⁹ rõne imitationis: qꝛ oẽ qḋ est optimũ z perfectũ: est a nobis deo attribuendũ z sacrificãdũ: ꝫ in turturibus meliores sũt maioꝛes q̄ꝫ pulli: in columbis aũt est ecõuerso. Et iõ vt rabi moyses dicit mãdabanf offerri in sacrificiũ deo turtures z pulli columbaꝝ: ibidẽ in folũ. iiij. argu. 2⁹ hec volatilia offerebanf deo in sacrificiũ rõne significatiõis nã in turture castitas designaf: in pullis aũt columbaꝝ charitas z puritas mẽtis vel simplicitas designaf: q̄ debem⁹ in sacrificiũ offerre deo sm̃ glosam p̄dictã. 3⁹ huiusmodi volatilia offerebãf in sacrificiũ deo rõne rep̄sentationis. Nã turtur z colũba rep̄sentabãt z p̄figurabant vnionẽ duaꝝ naturaꝝ in xp̄o. Uł in turture: xp̄i puritas vel castitas: in columba vero ei⁹ charitas p̄figurabaf: vt dicẽ glo. sup̄i⁹ allegata. ibidẽ in fol. ij. argu. in fine. Tertio de terre fructib⁹ offerebãf in sacrificiũ deo. s. panis: vinũ oleũ: thus: z sal. Ratio aũt hui⁹ ẽ triplex. s. exẽplaris litteralis: figuralis. Prima rõ ẽ exẽplaris. s. vt his oĩb⁹ honorificef de⁹: iuxta illud puer. iij. Honora dñm de tua substãtia vt largitorẽ bonoꝝ necessarioꝝ: vel ad sustẽtamẽtũ: vel ad cõdimentũ: vel ad medicamentũ. Nam bona a deo collata. p̄⁹ sũt ad sustẽtamẽtũ z sic de esibile offerebatur deo in sacrificiũ panis: z depotabili offerebaf solum vinũ. 2⁹ bona nobis a deo collata sũt ad cõdimentũ: z sic de excitatiuis appetitũ offerebaf ei sal: de delectãtib⁹ appetitũ offerebaf in sacrificiũ oleum. 3⁹ bona nobis a deo collata sũt ad medicamẽtũ: z sic de aromatib⁹ z cõsolidatiuis offerebaf in sacrificio thus. s. ex oĩb⁹ supradictis ꝓtestaref in sacrificiũ deũ eẽ bonoꝝ oĩuz largitorem. Hec Alex. tertia parte sũ. q. xxxv. arti. xiij. Scḋa rõ q̄re p̄dicta q̄nq̄ offerebanf ẽ litteralis. Nã lex moysi in sacrificijs prouidere voluit offerẽtiũ paupertati: vt. s. q̄ nõ posset habere aĩal q̄drupes: saltẽ offerret aĩal volatile: z qui nõ posset habere aĩal volatile saltẽ offerret panẽ z huiusmodi: z si hec hr̃e non posset saltez offerret farinã vel spicas. Hec be. Tho. p̄ma scḋe. q. cij. arti. iij. in so. xij. argu. Tertia rõ quare p̄dicta offerebanf deo est figuralis: qꝛ panis significat xp̄m q̄ est panis viuus: vt dr̃ Joh. vj. qui q̄dẽ panis aliq̄ñ offerebaf in spica: aliq̄ñ in simila: aliq̄ñ formar⁹: aliq̄ñ in clibano coctus: aliq̄ñ in sartagine assat⁹. aliq̄ñ in craticula adust⁹. Sic xp̄s aliq̄ñ fuit in spica pro statu legis nature in fide patrũ: aliquando erat sicut in simila in doctrina legis z ꝓphetarũ: aliq̄ñ fuit sic panis formatus per hũanitatẽ assũptã: coct⁹ igne. i. format⁹ spũsancto in clibano vteri v̄ginalis: q̄ etiã coctus in sartagine. i. in mũdo per laboꝛes quos in mũdo sustinebat: vltimo vo in craticula quasi in cruce: imo in cruce quasi in craticula fuit adustus: ibidẽ in so. xij. arg. Quarta rõ quare hec offerebanf in sacrificiũ deo est spũalis: ad signandã iniꝫ coꝛruptionẽ: mortificationẽ: deuotionẽ: discretionẽ bo

ne fame odorē: que qͥdē sūt necessaria offerētibꝰ. pᵒ enī sacrificia que deo offerimus debēt esse incorrupta: ꝛ qꝛ sal a corruptiōe ꝓseruat: ideo offerebāt sal putredinē corruptiōis impediēs. 2ᵒ offerebāt sal ad designādū mortificationē carnis. Nā ille q̄ vult deo sanꝰ facere digne: dꝫ oēm carnalē dulcedinē ꝛ voluptatē excludere ꝛ mortificare. ꝛ qꝛ sal hoc facit: ideo ꝛc. 3ᵒ sacrificia q̄ deo offerimus debēt eē rōnabilia ꝛ discreta: ꝛ iō qꝛ in sale discretio sapiētie designaṫ: iō sal oli offerebaṫ. 4ᵒ ad designādū deuotionē mētis q̄ ē offerētibꝰ necessaria thꝰ offerebaṫ in lege. 5ᵒ ad designādū bone fame odorē q̄ offerentibus ē necessaria etiā thus offerebaṫ in lege. Ubi nota ꝙ alia rōne antiqui thus offerebāt: ꝛ alia rōne nos. nā antiqui offerebāt ex suspitiōe zelotopie. nos aūt debemus offerre thus nō ex suspitiōe zelotopie vt illi: sꝫ magis ex deuotiōe quā signat thus: qꝺ ē pingue ꝛ odoriferum: fignās bone fame odorē quā in oī oblatiōe ꝛ in oī sacrificio debemꝰ habere: ibidē in fo. vlti. argu. Ad cuiꝰ euidentiā nota duo. Primū ē ꝙ oīa supradicta q̄ offerebaṫ deo in sacrificiū: vel erāt in potū: vel cibū: vel in medicamentū: ad designādū ꝙ xp̄s quē ista prefigurabāt: ē cibus ꝛ potꝰ ꝛ medicamētū aīe nostre. ibidē in fol. xiij. argu. Secūdū ē: ꝙ oīa aīalia que ī sacrificiū offerebaṫ deo occidebanṫ. ꝛ hoc triplici rōne. Prima ē lr̄alis qꝛ talia nō viua sꝫ occisa in vsū hoīū veniunt. scđa rō est figuralis: qꝛ talis signāt occisionē xp̄i ꝛ mortificationē pctōꝝ: Uł qꝛ hoīes ꝑ peccatis suis digni erāt occisione: ibidē in fo. v. argumenti.

¶ Qꝫ plura genera aīaliū ꝛ rerū in lege veteri nō poterāt offerri deo. CA. VI.

Tertio p̄ncipaliter circa sacrificiū cōsiderāda est deformitas que excludiṫ. Nā plura genera animaliū ꝛ reꝝ nō poterāt offerri deo in sacrificiuꝫ. Et p̄mo porcus ꝛ gallina ꝛ aīal cecū vel claudū vł maculosum: p̄ciū carnis ꝛ merces ꝓstibuli nō offerebaṫ in domū dei in sacrificiū: ꝛ hoc duplici rōne. Prima rō est: qꝛ qꝺ offerṫ deo dꝫ esse purū ꝛ mūdū ꝛ īmaculatū. hec aūt aīalia sunt ecōtra. Hec be. Tho. p̄ma scđe. q. cij. arti. iij. in fo. ij. argu. Scđa rō ē: qꝛ hec aīalia solēt etiā haberi contēptui apud hoīes. ibidē in fol. vij. arg. Scđo sanguis ꝛ adeps nō offerebāṫ in sacrificiū deo. sꝫ sanguis effūdebaṫ: adeps vero adurebaṫ igne. ꝛ hoc fiebat triplici rōe. Prima erat ad idolatrie exclusionē. Nā idolatre bibebāt de sanguine victimaꝝ ꝛ comedebāt adipē: fm̄ illud Deuṫ. xxxij. De quoꝝ victimis comedebāt adipē ꝛ bibebant vinū libaminis. ꝛ iō ad excludēdū idolatriā: ꝓiciebant sanguinē ꝛ cōburebāt adipē. Scđa cā ē ad nr̄e vite informationē. Prohibitꝰ enī fuit sanguinis potꝰ vt horrerēt humani sanguinis effusionē. vn̄ dr̄ Geñ. ix. Carnē cū sanguine nō comedetis: sanguinē aīarū vestraꝝ rq̄rā. Esus vero adipū ꝓhibebaṫ eis ad vitandū lasciuiā. vnde dr̄ Ezech. xxxiiij. Qꝺ crassū erat occidebatis. Tertia rō ē ꝓpter dei reuerentiā ꝛ honorē: qꝛ sanguis ē maxime necessariꝰ ad vitā: rōne cuiꝰ aīa dicitˀ eē in sanguine. Adeps aūt abūdantiā nutrimēti designat. ꝛ iō vt ostendaṫ ꝙ a deo nobis ē ꝛ vita: ꝛ oīuꝫ bonoꝝ sufficiētia: ad honorē dei effundebaṫ sanguis ꝛ adeps cōburebaṫ: vt ostēdaṫ effusio sanguinis xp̄i ꝛ pinguedo charitatis ꝑ quā obtulit se deo patri ꝓ nobis: ibidē in fol. vtij. argu. per totum.

De hostijs aūt pacificis pectusculū ꝛ armꝰ dexter non offerebanṫ deo ī sacrificiū: sꝫ in vsū sacerdotū cedebāt. ꝛ hoc ꝓpter duas causas. Prima erat ad excludēdum aliquoꝝ idolatriā q̄ in spatulis aīaliū ꝛ in osse pectoris diuinabāt. Secūda erat ad informādā vitā sacerdotū. nā per hoc figurabaṫ ꝙ sacerdoti duo p̄cipue erāt necessaria: ꝛ p̄mo discretio mentis ad instruēdū. scđo fortitudo corpis ad sustentādū defectꝰ: que signaṫ ꝑ armū dextrū: ibidē in fo. viij. argu. in fine. Pisces aūt nō poterāt in templo offerri in sacrificiū: tū qꝛ sūt ab hoīe alieni: tū qꝛ de aqua extracta sūt iam mortui: ibidē in fo. iij. argu.

¶ Qꝫ q̄druplex erat sacrificioꝝ genus. CA. VII.

Quarto ꝛ vltimo p̄ncipaliter circa sacrificiū cōsideranda ē nobilitas que eligiṫ. Ad cuiꝰ euidentiā nota quattuor. s. noīationis: distinctiōis: oblationis rōnē: oblatiōis distinctionē: ꝑfectionis cōditionē. Primo nota noīationis distinctionē. Nam quadruplex erat sacrificiorum genus. s. holocaustum: sacrificium vel hostia pro peccato: hostia pacifica ex debito: hostia pacifica ex voto. Primum genus sacrificij vocabaṫ holocaustū q̄si totum incensū qꝺ offerebaṫ deo propter tres cās. p̄ma ꝓpter honorē diuine maiestatis: secūda ꝓpter amorē diuine bonitatis: tertia ꝓpter subiectionē ꝛ timorē diuine potestatis. Secundū sacrificiū vocabaṫ hostia ꝑ pctō. i. ꝑ pcti remissione. ꝛ hec diuidebaṫ in duas partes. vna pars igni cōburebaṫ. alia sacerdotibꝰ dabaṫ: ad signādū ꝙ expiatio vel remissio pctōꝝ fit a deo ꝑ officium sacerdotis. Tertiū sacrificiū vocabaṫ hostia pacifica que offerebaṫ deo vel ꝑ grāꝝ actiōe ꝓ bn̄ficijs acceptis: vel ꝓ spe bn̄ficij accipiēdi. ꝛ dr̄ hostia pacificorum pluraliter: qꝛ fiebat ꝓ pace ad deum ꝛ ad hoīes: ꝛ vel ad gratiaꝝ actionē ꝓ pace habita vel ad postulationē ꝓ pace habēda vel ꝯseruāda. Qꝺ quidē sacrificiū diuidebaṫ in tres partes. p̄ma ps incendebaṫ in honorē dei: secūda ps cedebat in vsū sacerdotū. tertia ps in vsū offerentiuꝫ. Et hoc fiebat ad signādū ꝙ salus ꝓcedit a tribꝰ. s. a deo p̄ncipaliter: ꝛ ministris dei. s. a sacerdotibꝰ: ꝛ ab hoībus cōsentientibꝰ. Uel iō de hac hostia fiebant tres ptes: ad signādū ꝙ ista hostia erat ad pacē oīum: dū vnicuiqꝫ qꝺ suū erat tribuebaṫ. Quartū sacrificiū vocabaṫ hostia pacifica que offerebaṫ deo ex voto. Ubi nota ꝙ dupliciter fit votū deo. Uno mō ex amore ꝛ intuitu diuine bonitatis qꝺ respicit statū superogatiōis. Alio mō ex intuitu ꝛ spe bn̄ficiēn͞e seu salutis: qꝺ ꝑtinet ad statuꝫ iusticie: quale fuit votū Jacob: Geñ. xxviij. votū vouit dicēs: Si dederis mihi panē ad edendū ꝛc. de cunctis q̄ dederis mihi: decimas offerā tibi. Hec. b. Tho. p̄ma scđe. q. cij. arti. iij. ī fo. viij. ꝛ iiij. arg. Et alex. ij. pte sume. q. xxxv. arti. xxiij.

¶ Qꝫ homo obligaṫ deo ꝓpter quattuor causas: ꝛ propter hoc fiebat sacrificiū. CA. VIII.

Secūdo p̄ncipaliter circa sacrificiū nota oblationis rōnē. Nā sacrificia offerebanṫ ꝛ offerūṫ nūc deo rōne obligatiōis. s. qꝛ hō obligaṫ deo. Ubi nota ꝙ hō obligaṫ deo ꝓpter quattuor cās. Prima ē ꝓpter diuinā reuerētiā q̄ dꝫ fieri deo inquātū ipse est p̄ncipiū ꝛ vltimꝰ finis oīuꝫ: ꝛ ꝓpter hoc offerebaṫ ei sacrificiū holocaustū: qꝺ totū cōburebaṫ: vt sicut totū aīal resolutū in vaporē sursū ascēdebat: ita etiā signareṫ totū hominē ꝛ oīa q̄ sūt in eoꝰ: dn̄io dei esse subiecta ꝛ ei eē offerenda. Hec be. Tho. p̄ma scđe. q. cij. arti. iij. in fo. viij. arg. in principio. Scđa rō vel cā q̄re hō obligaṫ deo ē ꝓpter offensam cōmissam: ꝛ ideo offerebaṫ aliud sacrificium qꝺ vocabaṫ hostia ꝑ pctō. Ubi nota vt rabi moyses dīc ꝙ quāto grauiꝰ erat pctm̄: tanto aīalis spēs q̄ ꝑ eo offerebaṫ erat vilior. vn̄ capra qꝺ est vilissimū aīal offerebaṫ ꝓ idolatria qꝺ ē grauissimū pctm̄. ibidē in fo. iiij. arg. Re. infra ca. ix. de diuersitate sacrificioꝝ. Tertia rō quare obligatur hō deo est ꝓpter bn̄ficia iam suscepta: ꝛ ideo offerebaṫ sacrificiū qꝺ vocabaṫ hostia pacifica ex debito ꝑ gratiaꝝ actione. s. de tp̄alibꝰ beneficijs corꝑalibꝰ ꝛ spiritualibꝰ iam receptis. Quarta causa quare homo obligatur deo est ꝓpter beneficia iam separata: ꝛ ideo offerebatur sacrificiū deo qꝺ vocabaṫ hostia pacifica ex voto ibidē in fo. iiij. argu. in fi. Re. de voto ca. p̄cedēti in fine.

¶ Q. fm grauitatē peccati maior vl' minor hostia offerebatur. CA.IX.

Tertio circa sacrificiū nota oblatiōis distinctionem. Nā fm grauitatē ⁊ leuitatē peccati hostia maior vel minor debet offerri. Aggrauant autē pctā ex statu peccātis. vñ plus peccat p̄lat⁹ q̄ȝ subditus: ⁊ in p̄latis plus peccat sacerdos q̄ȝ p̄nceps: ⁊ p̄lat⁹ spūalis q̄ȝ platus secularis. Itē i subditis pl⁹ peccat diues q̄ȝ pauper alijs parib⁹: ⁊ itez magis ē pctm̄ multitudinis q̄ȝ alicui⁹ psone singularis. Et ideo alia hostia debet offerri p pctō sacerdotis .s. vitulus: alia offerebat̄ p pctō p̄ncipis .s. hircus: alia offerebat̄ p peccato multitudinis .s. vitul⁹ alia offerebat̄ p pctō alicui⁹ persone singularis .s. capra: alia p peccato diuitis: alia p peccatis paupis. Hec btūs Tho. pma scōe. q. cij. arti. iij. in so. xi. argu. in fine. Et alex. iij. pte sūme. q. xxxv. arti. xiiij. Primo enī p pctis sacerdotis in lege precipiebat̄ offerri vitul⁹. Ita dr̄ Leui. iiij. Si sacerdos peccauerit. non dicit per ignorantiā. ⁊ hoc duplici rōne. Prima est: q2 cū sacerdotis sit legem scire ⁊ exprimere: vt dicit̄ Malach. ij. Labia sacerdotis custodiūt scientiā: in cuius figura legit̄ Exodi. xix. q sacerdos habebat in pectore rationale iudicij: nō ḻ sacerdoti ignorare: ⁊ si ignorauerit: officio debet p̄uari. Osee. iiij. Quia tu scientiā repulisti: repellam te ne sacerdotio fungaris mihi. Secūda ratio quare sacerdos nō debet peccare per ignorantiā est: q2 xp̄s cuius typū gerit sacerdos ignorantiā nō assūpsit. In psal. Tu es sacerdos ineternū. Et subdit̄ hostia cū dicit̄: Offeret vitulū imaculatum. i. xp̄m. q. d. p sacerdote peccatore: debet offerri sacerdos sine peccato: ⁊ talis est vitul⁹ imaculatus. i. xp̄s sine pctō. p̄ma Petri. ij. Qui peccatū nō fecit. Nam xp̄s sine macula obtulit semetipsum p peccatorib⁹ imolandū. In psal. Cōminuet eos tanq̄ȝ vitulū libani. Scdō p peccato p̄ncipis in lege offerebat̄ alia hostia .s. hircus: vt dicitur Leui. iiij. Si peccauerit p̄nceps ⁊ cognouerit pctm̄ suū ⁊c. offeret p eo hircum ⁊ nō caprā: hoc est nō facilem vel mediocrem: sed difficilē ⁊ asperam penitentiā. Quanto enī quis statu ⁊ intellectu p̄eminet: tanto si peccat: p maiori culpa sustinet maiorez penam. Tertio p peccato multitudinis offerebat̄ in lege vitulus. Ita dicit̄ Leui. iiij. Q2 si turba israel ignouerit. i. synagoga iudeoꝝ ⁊ per imperitiā contra mandatū dn̄i aliquid fecerit negans xp̄m ⁊ dicens: crucifige: crucifige: ⁊ postea intellexerit pctm̄ suū: offeret p peccato suo vitulū. i. xp̄m. Nam xp̄us p suis crucifixorib⁹ orauit dicēs: Pater ignosce illis q2 nesciūt quid faciūt. Nam xp̄s fact⁹ est pro nobis propitiatio in sanguine suo. Quarto p peccato persone singularis offerebat̄ in lege alia hostia .s. capra imaculata. Ita dicit̄ Leui. iiij. Q2 si anima peccauerit per ignorantiā ⁊ cognouit pctm̄ suū: offeret p eo caprā imaculatā. i. mediocrē pn̄iam. Raban⁹: Hostia p pctō p̄ticularis hominis nō ē hirc⁹ ſȝ oblatio capre. Infirmi aūt nō tantā asperitatē pnie sustinere debēt quā q̄ pl⁹ delinquentes. Nā fortib⁹ fortior instat cruciatio: vt dr̄ sap. vj.

¶ Q. int̄ oīa sacrificia holocaustū erat p̄cipuū. CA.X.

Quarto nota p̄fectiōis cōditionē. Nā inter oīa sacrificia q̄ in lege offerebāt̄ deo: holocaustū erat p̄cipuū: q2 totū cōburebat̄ in honorē dei ⁊ nihil ex eo comedebat̄. Scdm̄ locū vl' gradū post holocaustū tenebat hostia p pctō: q̄ comedebat̄ solū in atrio a sacerdotib⁹ ⁊ in ipsa die sacrificij. Tertiū vero gradū tenebāt hostie pacifice p grāꝝ actiōe: q̄ comedebāt̄ in die ſȝ vbiq3 in hierusalē. Quartū vero gradū tenebāt hostie pacifice ex voto: q̄ꝝ carnes poterant etiā in crastino comedi. Re. rōnes hoꝝ supra. iiij. ca. Hec. b. Tho. p̄ma scōe. q. cij. arti. iij. in so. x. argu.

¶ Quid nomē sacrilegij signat. ⁊ nota. v. CA.I.

Circa sacrilegiū cōsiderare debem⁹ quatuor: primo p̄prietatē significati: scdō varietatē modi: tertio grauitatē vitij q̄rto q̄litatē supplicij. Primo circa sacrilegiū cōsiderare debemus p̄prietatē signati. Nā sacrilegiū dr̄ q̄si sacriledū: quasi sacra ledēs. Uel sacrilegiū dr̄ q̄si sacri rei lesio: vl' eiusdē vsurpatio. Unde Isido. in lib. Ety. dic̄. q sacrilegus dr̄ ab eo qui sacra legit. i. dissipat vel furat̄. Hec be. Tho. scda scde. q. xcix. arti. j. argu. cōtra. Ad cui⁹ euidentiā nota q̄nq3. Primū ē: q dē sacrilegium est pctm̄: qd̄ tale rōne ostēdo. Omne id qd̄ pertinet ad iniuriā vel irreuerentiā dei ē peccatū. ſȝ sacrilegiū est violatio rei sacre q̄ deputatur ad cultū dei: ex quo res efficit̄ qd̄dā diuinū: ⁊ ex cui⁹ violatione efficit̄ iniuria deo: qd̄ patȝ exēplo Damasce. dicit enī Damasce. li. iij. q purpura regale indumētū sacra honorat̄ ⁊ glorificat̄: ⁊ si q̄s hanc pforauerit: morte dānat̄ quasi agēs cōtra regē. Ita etiā si quis cōtra rem sacram diuino vsui deputatā facit: cōtra diuinā reuerentiā agit. ⁊ ita peccat: arti. j. in coꝝ. q. ⁊ arti. ij. ibidem in coꝝ. q. Secūdū ē: q sacrilegiū est sp̄ale pctm̄: qd̄ tale rōe ostēdo Illud est sp̄ale pctm̄ qd̄ opponit̄ sp̄ali virtuti: ſȝ sacrilegium opponit̄ sp̄ali virtuti .s. religioni ad quā pertinet sp̄alem reuerentiā exhibere deo ⁊ diuinis: ergo sacrilegiū de cuius rōne ē exhibere iniuriā ⁊ irreuerentiā diuinis ⁊ per cōsequēs deo est sp̄ale pctm̄: ibidē arti. ij. in coꝝ. q. ⁊ in argu. ɔtra. Tertiū ē: q sicut honor est ī honorāte nō aūt in eo qui honorat̄. vt dicit̄. j. Ethi. ita irreuerētia est in eo qui irreuerēter se habet. Et ideo ḻ res de se nō violet̄: tn̄ ille q̄ irreuerentiā exhibet reb⁹ vl' locis vel psonis sacris quātū ē in se cōmittit sacrilegiū: q̄uis etiā nihil noceat ei cui irreuerētiā exhibet: ibidē arti. j. ī so. iij. arg. Quartū ē: q cū pp̄l's xp̄ian⁹ sit q̄dā res sacra: vt dr̄ prima Petri. ij. Uos estis gen⁹ electū: regale sacerdotiū: gēs scā: pp̄l's acq̄sitiōis: illud quoq3 fit i iniuriā pp̄li xp̄iani a iudeis vl' ab infidelib⁹. s. q iudei vl' infideles: fidelibus xp̄ianis dn̄ent̄ vl' fenerent̄: dr̄ sacrilegiū: eo q talia pertinēt ad irreuerētiā rei sacre. s. pp̄li xp̄iani vt pȝ ex auc̄te inducta: ibidē arti. j. in so. ij. arg. Quintū ē: q p̄uersores diue legis: sic hētici ⁊ blasphemi. ex eo q deo nō credūt sacrilegiū cōmittūt incurrētes infidelitatis pctm̄: ibidē arti. ij. in sol. j. argu.

¶ Q. sacrilegium committit̄ triplici ratione vel tribus modis. CA.II.

Secundo circa sacrilegiū cōsiderare debem⁹ varietatē modi. Nam sacrilegiū cōmittit̄ triplici rōne. p̄⁹ cōmittit̄ rōe psone .s. cū quis verberat clericū vel religiosam personā: sicut habetur in canone: Si q̄s suadente diabolo. xvij. q. iiij. ⁊c. 2° rōne loci. cum ecclesie vel cimiterij imunitas violat̄: sicut dicit Augu. ad Bonifaciū. nā qua religione semp sis venerat⁹ ecclesiam: quo instigāte facinore hoiem de ecclesia rapuisti. vnde si aliquis iudex rapuit aliquē de loco sacro quē in alijs locis rapere posset: sacrilegiū cōmittit. 3° ratiōe rei .s. cum res sacra vel sacro vsui deputata vsurpat̄. Et hic modus sacrilegij distinguit̄ in tres species vel tres modos. p̄° ex parte rei committitur sacrilegium auferendo sacrum de sacro. 2° modo committitur auferendo non sacrum de sacro. 3° committit̄ sacrilegium auferendo sacrum de non sacro. Ubi nota: q omne peccatū qd̄ sacra persona cōmittit: materialiter quidē ⁊ quasi p accidens ē sacrilegiū. vñ Hiero. dic̄: q nuge in ore sacerdotis vel blasphemia sacrilegiū sūt. Formalit̄ aūt ⁊ p̄p̄e solū illud pctm̄ sacre psone ē sacrilegiū qd̄ agit̄ directe cōtra eius

sanctitatē: puta si virgo deo dedicata fornicet̄. ⁊ simile ē in alijs petis. Dec. b. Tho. scða scðe. q. xcix. art. iij. in solu. ij. argu. p totū. Et Ray. in sūma: ⁊ ī sūma confes. li. j. titu. xij. de sacrilegijs. q. j. ⁊ Alexan. ⁊c.

¶ De grauitate peccati sacrilegij. CA. III.

Tertio circa sacrilegiū ɔsiderare debem⁹ grauitatē petī. Cū enī sacrilegiū sit violatio rei sacre: tanto sacrilegiū est petm̄ grauius: quanto res sacra que violat̄ ⁊ in quā peccat̄ maiorē tenet sanctitatē. vn̄ grauius petm̄ est petm̄ sacrilegij qđ cōmittit̄ cōtra psonam sacrā q̄ȝ contra locū sacruȝ: qr vt dicit̄. ij. Mach. v. Nō ꝓpter locū gentē: sȝ ꝓpter gentē dn̄s locū elegit. nā sanctitas loci ordinat̄ ad sanctitatē psone tanq̄ȝ ad sanctitatē maiorē. Inter res sacras est talis gradus. p⁹ enī ē grauissimū petm̄ sacrilegij qđ cōmittit̄ cōtra sacramentum eucharistie. 2° post istud grauius est petm̄ qđ cōmittit̄ cōtra alia sacramēta. 3° post sacramēta est grauius peccatū. petm̄ qđ cōmittit̄ contra vasa ɔsecrata ordinata ad sacramentoꝝ susceptionē: vt est calix ⁊ huiusmōi: ⁊ ɔtra imagines sacras in quib⁹ psone sanctoꝝ venerāt̄ vel dehonorant̄. 4° post hoc petm̄ qđ cōmittit̄ cōtra ornamēta ecclesie ⁊ ministroꝝ ē grauius peccatū. 5° post hoc illud est grauius peccatū qđ cōmittit̄ contra ea que sūt ordinata ad sustentationē ministroꝝ: siue sint mobilia siue imobilia. Dec. b. Tho. scða scðe. q. xcix. arti. iij. in cor. q.

¶ Q̄ pena sacrilegij est triplex. CA. IIII.

Quarto circa sacrilegiū ɔsiderare debem⁹ qualitatē vl̄ quātitatē supplicij. Nā pena petī sacrilegij est triplex. s. psonalis vel corpalis: spūalis vel pecunialis. Prima pena peccati sacrilegij ē corpalis: vt dicit Ray. q̄ si psone ecclesiastice atrox iniuria fiat: f̄m leges humanas decapitat̄. Scða pena petī sacrilegij ē spiritualis. s. excōicatio. nā ꝓ sacrilegio in psonā cōmisso ē maior excōicatio ipso iure. Pro sacrilegio vō in reb⁹ cōmisso est excōicatio minor: exceptis quibusdā casib⁹ in quib⁹ maior est excōicatio: puta qñ aliquis incendit vel frāgit ecclesiā. Tertia pena sacrilegij est pecunialis: que est determinata a iure. Ita dicit̄. xvij. q. iiij. Siq̄s contumax vel supbus fugitiuū seruū de atrio ecclesie ꝑ vim extraxerit: noningentos solidos exponat. Et postea subdit̄ Quisq̄s inuent⁹ fuerit reus sacrilegij: triginta libras argenti examinati purissimi cōponat. Ad cui⁹ euidentiā nota tria. Primū est: q̄ in penis inferēdis ɔsideranda sūt duo. s. equalitas: ⁊ vtilitas. p° equalitas vt. s. hō torqueat̄ in eo in quo peccauit: vt dicit̄ Sap. xj. Et hoc mō prima pena sacrilegij est spūalis. s. excōmunicatio ꝑ quā arcet̄ a sacris qui sacris iniuriā intulit. 2° in penis inferendis considerat̄ vtilitas. nam pene quasi medicine q̄dam infligunt̄: vt his territi hoīes a peccato desistāt. Et ideo f̄m leges adhibetur secūda pena corpalis. s. capitis. Et qr ecclesia penā corpalē nō infligit: iō f̄m sniam ecclesie adhibet̄ tertia pena. s. pecunialis: vt saltem penis temporalib⁹ homines a sacrilegijs reuocent̄. Secundū ē: q̄ sicut qñ nō sufficit vna medicina ad curationē morbi: sūt dande plures: ita qñ ꝑ vnā penā nō sufficienter reuocatur aliquis a peccādo: necesse est duas penas adhiberi. sacrilegus vō qui sacra nō veret̄ sȝ cōtemnit: nō sufficienter veret̄ a peccato arceri ꝑ hoc q̄ ei sacra ꝑ excōmunicationē interdicūt̄. ⁊ ideo supra penā excōmunicationis oportet adhiberi penā aliquā temporalē. Tertiū ē q̄ pena pecuniaria aliqñ est ad occasionē auaricie. s. qñ exigit̄ sine rōnabili causa: ⁊ tūc nō debet exigi vel imponi. qñ aūt exigit̄ cū rōnabili causa: puta ad correctionem hoīuȝ hȝ manifestā vtilitatē: ⁊ iō dȝ īponi: nec ptinet ad occasionē auaricie. Dec. b. Tho. scða scðe. q. xcix. arti. iiij in cor. q. ⁊ in solu. triū argumentoꝝ.

¶ Q̄ satisfactio ɔuenient̄ diffinit̄ duob⁹ mōis. CA. I.

Satisfactio. Circa satisfactionē q̄ttuor sūt notāda. Primo diffinitiōis ꝓprietas. scðo executiōis possibilitas. tertio actionis integritas: q̄rto recōpensatiōis qualitas. Primo circa satisfactionē cōsiderāda est diffinitiōis ꝓprietas vl̄ ɔgruitas. nā satisfactio ꝓprie ⁊ ɔuenient̄ diffinit̄ duob⁹ modis. Uno mō respectu culpe p̄terite sic: Satisfactio ē iniurie illate recōpensatio. ⁊ q̄ttuȝ ad hoc Anselmus diffiniēs eā dicit: Satisfactio est deo debitū honorē ex cōmissa culpa impendere. Alio mō diffinit̄ respectu culpe future. Et hoc mō Aug⁹ satisfactionē diffiniēs dicit: Satisfactio ē cās petōꝝ excidere ⁊ eoꝝ suggestiōib⁹ aditū n̄ indulgē. vn̄ satisfactio ē medicina purgatiua ⁊ ɔseruatiua. Purgat enī sustinēdo penā ꝓpt̄ petā p̄terita. ⁊ ɔseruat ꝓpt̄ cautelā a culpa futura. Sȝ forte q̄res: vn̄ hec duo ꝓueniūt. s. punire cōmissa: ⁊ cauere futura. Rn̄deo ⁊ dico: q̄ punitio culpe p̄terite ⁊ cautio vel vitatio future ē actus triū virtutū. s. iusticie vt eliciētis: amicitie vt imperantis: prudētie vt dirigentis. Primo dico q̄ punire petā p̄terita est actus iusticie vt eliciētis. In psal. pn̄ia vocat̄ sacrificiuȝ iusticie: vbi dicit glo. Quid ē iusti⁹ q̄ȝ hoīeȝ ꝑ pn̄iam petā gemere ⁊ seipsū punire. Ubi nota q̄ triplex est iusticia: q̄dā ē distributiua: q̄dā cōmutatiua: quedā vindicatiua. Iusticia distributiua ē q̄ dn̄s retribuit suis seruitorib⁹ f̄m ꝓportionē meritoꝝ. Iusticia cōmutatiua ɔsistit in ɔtractibus: puta si recepisti a me equū iustū ē vt restituas mihi pecuniā. Iusticia vindicatiua ē: vel ad puniēdū malū in alio: ⁊ sic ptinet ad iudices: vl̄ ad puniēdū malū ī seipso ⁊ sic ptinet ad pn̄iam. Reducit̄ ḡ pn̄ia ad iusticiā vindicatiuā. nā iusticia vindicatiua exigit quatenus peccator sibimet inferat penā: vt ipsemet vindicet offensā diuinā cōmissā: vt hoc mō restituat̄ sibi diuina amicitia. Hec aūt iusticia q̄ttuȝ p̄ncipalit̄ circa opationes exteriores cōsistat: vt dicit phs. ij. eth. secūdario vō ⁊ ex ɔn̄ti ē circa aīe passiōes: q̄ sūt cause opationū exterioꝝ ⁊ petōꝝ. vn̄ iusticia cohibȝ irā ne alteri iniuste iferat lesionē: ⁊ cohibȝ ɔcupiscentiā ne ad alienuȝ thorū accedat. ⁊ sic pȝ qđ iusticia elicit ⁊ ꝑducit istū duplicē satisfactiōis actū. s. q̄ purgat petā p̄terita: ⁊ cohibet ⁊ ɔseruat a culpa futura. Dec. b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xv. arti. j. q. iij. in cor. q. ⁊ ibidē. q. ij. in cor. q. ⁊ i so. ij. arg. ꝑ totū. Scðo dico q̄ satisfactio ē act⁹ charitatis ⁊ amicitie vt imperantis nā punire petā p̄terita cōmissa ⁊ cauere futura a charitate imperante ꝓcedit Ex hoc enī q̄ penitēs diligit deū. ex amore diuine bonitatis mouet̄ ad puniendū diuinā offensā ꝑ culpā in deuȝ cōmissam ⁊ ad cauendū vl̄ vitandū futurā: ibidē imediate vbi. s. q. ij. in so. ij. argu. ī fine. Tertio dico q̄ satisfact̄ ē act⁹ prudētie vt dirigētis. qđ pȝ: qr scire purgare p̄terita ⁊ sic cauere petā futura ē act⁹ prudētie: cui⁹ ps ponit̄ vel assignat̄ a phō in li. j. eth. cautela. vbi dicit q̄ q̄libet virt⁹ moralis pticipat act⁹ prudētie: eo q̄ ipsa ī oīb⁹ virtutib⁹ cōplet formalit̄ rōnē v̄tutis: qr f̄m prudentiā mediū accipit̄ in singulis v̄tutib⁹ moralib⁹: ibidē. q. ij. ī so. iij. arg.

Ad maiorē tn̄ euidentiā p̄dictoꝝ ⁊ ꝓpt̄ solutionē argumentoꝝ nota hic q̄ttuor. Primū ē: q̄ in satisfactiōe principali⁹ req̄rit̄ emēdatio in futurū q̄ȝ recōpensatio p̄teritoꝝ. Cui⁹ rō ē: qr deo f̄m rei veritatē nihil subtrahi pōt: q̄ttuȝ petō: quantū in se est aliquid subtrahat. s. diuinū honorem. Et ideo Augustinus ex hoc. s. ex futuroꝝ cautela satisfactionem diffinit dicens Satisfactio est peccatorum causas excidere. Nihilominus tamen ex futuroꝝ cautela recognosci pōt recōpensatio p̄teritoꝝ: ibidem. q. iij. in solu. iiij. arg. in p̄ncipio. Secūdū est: q̄ causa pec-

catoꝝ est duplex.s.prima ⁊ remota. Causa prima pecca
toꝝ est ꝯsuetudo peccandi. Occasiões aũt exteriores pec
candi sunt locus: societas mala: artes male ⁊ huiusmodi.
Causa aũt remota actualis peccati est fomes. Nõ igit̃
ita est ꝙ p satisfactionẽ in hac vita tollunt̃ oẽs cause ꝓ
pinque pctoꝝ.s.ꝯsuetudo peccati: ⁊ libido peccãdi ex ꝯ
suetudine peccãdi relicta. Similit̃ p satisfactionẽ tollun
tur eẽ occasiones exteriores peccãdi: de quib⁹.s.ime
diate patet. Causa aũt remota actualis pcti.s.fomes p sa
tisfactionẽ nõ totalit̃ tollit̃ in hac vita ⁊ si debilitet̃: ibi
dem.q.iii.in so.pmi argu. Tertiũ est: ꝙ facilius est rau
sas peccati vel mali abstindere ꝙ ipsũ peccatũ vel malũ
remouere qd ꝓbo triplici rõne. Et pma est: qꝛ malũ vel
peccatũ nõ remouet̃ nisi p cõstructionẽ boni. bonũ autẽ
facilius tollit̃ ꝙ construat̃. Secũda rõ est: ꝙ cause pdicte
peccati nõ sũt sufficiẽtes cause peccati sꝫ sũt occasiões ꝙ
dam. Tertia causa est: qꝛ mutatio pctĩ sine dei auxilio.i.
sine dei charitate esse ⁊ fieri nõ põt. ibidem.q.iii.in so.i.
argu. Quartũ est: ꝙ satisfactio alit̃ se habet respiciens
ad peccata pterita. alio mõ attendẽs ad cautelã futuroꝝ.
Nã respiciens ad peccata pterita ex detestatiõe peccato
rũ ꝯsurgit vel mouet̃ in detestationẽ causaꝝ peccatorũ.
Sꝫ attendens ad cautelã futuroꝝ peccatoꝝ econuerso se ha
bet: q in cautela futuroꝝ peccatoꝝ a detestatione ⁊ vita
tione causaꝝ pctõꝝ deuenimus in detestationẽ ⁊ vitatio
nem peccatoꝝ: vt causis pctõꝝ subtractis: facilius pecca
ta vitemus: ibidẽ.q.iii.in so.iiii.argu.in fine.

C Qꝫ quilibet quantũcunqꝫ peccator potest deo in hac
vita satisfacere. CA.II.

Secũdo pncipaliter circa satisfactionẽ considerã
da est executiõis possibilitas. Nã qlibet quan
tũcunqꝫ pctõꝛ in hac vita põt satisfacere de pec
catis. Hoc aũt ꝓbo triplici rõne.s.rõne iniũctionis diuine:
recõciliatiõis humane: punitiõis cõdigne. Primo ꝙ
quantũcũqꝫ peccator possit satisfacere deo, ꝓbo rõne in
iũctionis diuine sic: Deus nihil iniũgit vel pcipit impossi
bile. vñ qui oppositũ dicit.s. ꝙ deus pcipit hoi impossi
bile anathema sit: vt dicit Hiero. sꝫ deus pcipit vt homo
satisfaciat de peccatis suis: vt dicit̃ Luce.iii. Facite di
gnos fructus pnĩe. ergo est possibile deo satisfacere ĩ hac
vita. Scdo hoc idem ꝓbo rõne recõciliatiõis sic: De⁹
incõparabilit̃ est magis misericors ꝙ sit aliquis homo.
sꝫ homo põt hoi satisfacere ⁊ ei recõciliari quantũcunqꝫ
eũ offenderit: g̃ multo magis est possibile hoi satisfacere
deo. Tertio h idẽ ꝓbo rõne punitiõis cõdigne sic: Ho
mo deo debite satisfacit qñ equalẽ penã culpe quã con
tra deum cõmisit ⁊ eũ offendit sponte assumit. sꝫ contin
git frequenter ꝙ penitens equalẽ penã vel maiorẽ dele
ctatione ꝙ habuit in peccãdo sponte assumit. g̃ possibi
le ẽ hoi quantũcũqꝫ peccatori deo satisfacẽ ⁊ de suis pec
catis pniam agere. Dec.b.Tho.iii.scrip.sen.di.xv.arti.ii.
in tib⁹ argu.contra. Sed forte argues in oppositũ.s.ꝙ
peccator nõ possit satisfacere deo de peccatis triplici ra
tione.s.rõne ipropoꝛtiõis: obligatiõis: ⁊ irrecuperationis.
Primo rõne ipropoꝛtiõis sic: Actio finita: virtuti ⁊ bo
nitati infinite adequari nõ põt. sꝫ offensio in deũ cõmis
sa est infinita vl' infinitũ malũ: cũ deus sit infinitũ bonũ
Dis aũt satisfactio hoĩs ⁊ eius opatio est finita. g̃ videt̃
ꝙ homo nõ possit satisfacere deo. Rñdeo ⁊ dico duob⁹
modis. p⁰ ꝙ sicut dei offensa est infinita: eo ꝙ eius boni
tas est infinita: ita ⁊ satisfactio accipit quandã infinita
tem ex infinitate diuine misericoꝛdie. 2⁰ rñdeo ꝙ sꝫ omnis
opatio vel satisfactio hoĩs quantũ ẽ de se nõ sit accepta
deo. tñ satisfactio hoĩs pui est diuina gratia informata effi
cit̃ accepta: ibidẽ in so.i.argu.in pncipio. Scdo ꝙ ho
mo nõ possit de suis peccatis satisfacere deo: argues rõ
ne obligatiõis vel solutiõis sic: Ille cui⁹ totũ qd habet
nõ sufficit ad vnũ debitũ psoluendũ: nõ põt p alio debi
to satisfacere. sꝫ homo quicqd habet ⁊ quicqd põt ⁊ ꝙ
quid est: nõ sufficit ad soluendũ debitũ rõne collati bñ
ficij: g̃ non põt deo satisfacere p debito peccati cõmissi.
Rñdeo duob⁹ modis. pmo ꝙ homo efficit̃ debitor deo
duob⁹ modis: vno mõ rõne bñficij collati: alio mõ rõne
peccati cõmissi. p⁰ rõne collati bñficij homo tenet̃ ⁊ ob
ligat̃ deo ad gratiaꝝ actiones. 2⁰ modo rõne peccati cõ
missi homo peccator obligat̃ ad satisfactionẽ. Vñ sicut
gratiaꝝ actio recipit debitũ accepti beneficij: ita satisfa
ctio respicit debitũ peccati cõmissi: ibidẽ in coꝛ.q.in pn
cipio. Scdo modo rñdeo ⁊ dico: ꝙ equalitas satisfactio
nis est duplex. Vna est equalitas quantitatis: ⁊ sic nul
lo modo pena puri hominis equari põt offense diuine. Alia
equalitas satisfactiõis est equalitas ꝓpoꝛtiõis. ⁊ sic põt
peccator satisfacere deo: puta si homo facit quicqd pot
ex pte sua: deus ex pte sua acceptat hoc tanꝙ si esset eq̃le.
vñ ꝙuis equiualẽs satisfactio nõ possit fieri: tñ põt fieri
a penitente qd est sufficiẽs deo: sicut sꝫ parentib⁹ nõ pos
sumus equale reddere his q̃ ab eis recepim⁹. sufficit ꝙ
faciam⁹ id qd possumus. A simili satisfactio qua homo
facit deo qd põt: diuina gratia informata efficit̃ deo ac
cepta: ibidem in coꝛ.q.in fine. Tertio ꝙ homo nõ pos
sit satisfacere deo p peccatis cõmissis arguo rõne irrecu
pationis sic: Homo totum tempus suũ debet expendere
in seruitiũ dei: sꝫ tempus amissum recupari nõ potest. g̃
de peccatis cõmissis in pterito: homo nõ põt satisfacere
deo. Rñdeo duobus modis. p⁰ ꝙ aliud est tempus recu
perare pteritum: ⁊ aliud in futuro temp⁹ amissũ restau
rare. Qꝫuis enĩ homo nõ possit tempus pteritũ recupa
re: põt tñ in futuro recompensare id qd in pterito facere
debebat: ibidem in solu.iiii.argu. 2⁰ modo rñdeo ⁊ dico
ꝙ ꝙuis homo totũ suũ posse debeat deo: nõ tñ ab eo ex
necessitate exigit̃ vt totum qd possit faciat: qꝛ hoc ei est
impossibile sm statum pñtis vite vt totũ posse suũ ⁊ to
tum conatũ suũ ⁊ totam vitã suã expendat in vnũ: cum
oporteat eũ circa multa esse solicitum. Et est quedã men
sura homini adhibita que ab eo requirit̃.s. ipletio man
datoꝝ dei ⁊ sup ea põt aliquid erogare vt satisfaciat. vñ
nõ peccat qui nõ dat deo bonũ quod habet a deo. sꝫ pec
caret qui nõ daret deo qñ deus illud exigit: ibidẽ in so.
iiii.argu. Re.s. Penitentia.

C Qꝫ satisfactio nõ dꝫ esse diminuta sꝫ integra. CA.III.

Tertio pncipalit̃ circa satisfactionẽ cõsiderãda
est recõpensatiõis vel recõciliatiõis integritas.
Ubi nota ꝙ satisfacere nõ põt deo pctõꝛ si satis
factio est diminuta: interrupta. infecta. Primo nõ po
test pctõꝛ satisfacere deo si ei⁹ satisfactio ẽ diminuta: qꝛ
non põt pctõꝛ de vno pctõ sine alio satisfacere deo. Hoc
aũt ꝓbo triplici rõne. pma rõ ẽ: qꝛ talis satisfactio exclu
dit gratiã. secunda rõ est: qꝛ talis satisfactio de vno pctõ
sine alio nõ tollit offensã. tertia rõ est. qꝛ talis satisfactio
impedit amicitiã. Prima rõ qre de vno pctõ sine alio
non põt fieri satisfactio deo est: qꝛ talis satisfactio exclu
dit gratiã sic: Pctã sine dei gratia curari nõ psũt. sꝫ qõli
bet pctm̃ moꝛtale aufert dei gratiã. g̃ satisfactio in pctõ
moꝛtali facta cũ careat dei grã: aliud curare nõ põt. Dec
b.Tho.iiii.scrip.sen.di.xv.arti.iii.q.i.arg.ꝯtra.ii. Scda
rõ est: qꝛ satisfactio de vno pctõ sine alio facta non tollit
offensã. ⁊ formatur sic: Per satisfactionẽ tollit̃ offensa dei
sꝫ impossibile est ꝙ homo pctõꝛ tollat offensã dei si satis
faciat de vno peccato retento alio. sicut nec homini satisfa
ceret, qui p alapa sibi data se ei pstermeret ⁊ aliaz simul
daret. ergo ⁊c. ibidem arti.iii.q.prima in coꝛ.q.in fine.
Tertia rõ est: qꝛ talis satisfactio.s. de vno peccato sine

alio facta excludit vel impedit amicitiaꝫ. Nō solum enī apud deū: ſꝫ etiam apud hoīes hoc est certū ꝙ nunq̄ potest fieri de offensa cōmissa satisfactio. ſi aliq̄d sit ꝙ amicitie restitutionē impediat. ſꝫ quodlibet peccatū mortale impedit amicitiā charitatis hoīs ad deū. ergo ⁊c̄. ibidem in cor. q. in medio. Ad cuiꝰ euidentiā nota tria. Primū est: ꝙ aliter se habet in obligatiōe debiti ad hominē: ⁊ aliter in obligatiōe vel satisfactiōe peccati apud deum. Nam in obligatiōe debiti corporalis. s. pecunie vel huiusmodi nō exigit̄ nisi ꝙ equalitas iusticie obseruet̄ que est ꝙ debitum exoluat̄. quod quidē debitū de vno sine alio pōt solui. Sed in obligatiōe qua homo obligatur deo rōne peccati oportet ꝙ nō solum pena sustineatur in recompensationē culpe. sed etiā ꝙ amicitia restituat̄. quod nō potest facere ille qui de vno peccato satisfacit ⁊ de alio nō: ita ꝙ in satisfactiōe oportet ꝙ sint hec duo. s. equalitas pene ⁊ equalitas amicitie: ibidem ī so. i. argu. ꝑ totum. Secundū est: ꝙ aliter se habet in cōmissione peccati: ⁊ aliter ī remissiōe peccati. Nam in cōmissione peccati ita se habet ꝙ vnū sine alio pōt cōmitti. Cuius rō est: qꝛ peccata adinuicē nō sūt cōnexa. ⁊ iō vnus peccator pōt peccare in vno peccato ⁊ non in alio. Sed in remissiōe peccati ita est ꝙ remissiones diuersorū peccatoꝝ adinuicē sunt cōnexe. vñ vnū peccatum sine alio remitti non pōt. Et qꝛ satisfactio fit vel ordinat̄ ad peccatoꝝ remissionē: iō oportet ꝙ de peccatis omnibus satisfaciat. vñ satisfactio de vno sine alio nihil ꝓdest: ibidem in so. i. argu. Tertiū est: ꝙ ille qui vnū peccatū retinet: ⁊ si de aliis penitentiā facit: nō satisfacit deo: tū qꝛ peccatū nō excludit qd̄ suo pondere ad aliud trahit s̄m Gregoriū: tū qꝛ causas peccatoꝝ non abscindit: que duo ad satisfactionē ꝑfectā requirunt̄. s. peccata vitare: ⁊ causas peccatoꝝ abscindere: vt pꝫ ex satisfactiōis diffinitiōe p̄mo ca. p̄cedenti: ibidem in solu. iii. argu.

Quod satisfactio nō dꝫ eē interrupta ꝑ peccm̄. CA. IIII.

Secūdo dico ꝙ satisfactio nō pōt recte fieri nec est deo accepta qn̄ est interrupta. Vñ nō potest homo digne satisfacere deo de peccatis prius ꝑ contritionē ⁊ confessionē sibi dimissis postq̄ cecidit in peccatū. Hoc autē ꝓbo triplici rōne. Prima est: qꝛ talis satisfactio caret diuina dilectione. Secūda est: qꝛ caret integra recōpensatione. Tertia est: qꝛ caret sincera intentione. Primo dico: ꝙ satisfactio in gr̄a facta ⁊ ꝑ sequēs peccatū mortificata nō valet nec est deo accepta: eo ꝙ talis satisfactio caret diuina dilectiōe. ⁊ formo sic rōnem. Virtus satisfactiōis est delere peccata qd̄ fit ꝑ charitatē que vniuersa delicta operit: vt dicit̄ ꝓuer. x. ſꝫ satisfactio de peccatis prius ꝑ contritionē ⁊ confessionē dimissis ꝑ sequens peccatū mortale nō fit in charitate: ergo suā virtutem nō habet. Hec btūs Tho. iiii. scripto sen. di. xv. art. iii. q. ii. argu. contra. i. Et cōfirmat̄ p̄dicta ratio hoc exemplo. Nam p̄cipuū ⁊ p̄ncipale opus in satisfactiōe est elemosyna. ſꝫ elemosyna extra charitatem facta nō valet: sicut patet p̄ma ad corinth. xiii. Si distribuero ī vsus pauperū ⁊c̄. g̃ ⁊ satisfactio: ibidē argu. ɔtra. ii. Scḋo satisfactio in gr̄a facta ⁊ ꝑ peccatū mortale sequēs mortificata nō valet nec est deo accepta qꝛ caret integra recōpensatione. ⁊ formo sic rōnē: In satisfactione sūt tria bona. Est enī satisfactio recōpensatio iniurie: remissio offense: restitutio amicitie: ſꝫ hec tria in tali satisfactiōe nō fiūt. g̃ ⁊c̄. ibidem in cor. q. Tertio satisfactio nō valet nec est deo accepta: qꝛ caret sincera intentiōe. Nam ex intentiōe penitentis actus efficaciā habet. Vñ sicut actus penitētis ⁊ satisfaciētis ī principio qn̄ erat in charitate: anteq̄ caderet in sequens peccatū: ex charitate efficaciā habebat. ita ꝑ sequēs peccatuꝫ illa intentio interrupta est ⁊ corrupta. ⁊ iō nō dat virtutē aliquā opibꝰ post peccatū factis: ibidē in solu. iii. argu.

Quod satisfactio nō est meritoria qn̄ finit̄ in peccato mortali. CA. V.

Tertio dico ꝙ satisfactio debita non potest fieri de peccatis nec est meritoria alicuius boni eternalis vel etiā tpalis qn̄ est infecta crimine. s. qn̄ fit in pctō mortali. Hoc autē ꝓbo quattuor rōnibꝰ. s. ꝙ talis satisfactio caret vita: essentia: amicitia: cōplacentia. Prima rō quare satisfactio ī peccato mortali facta nullius boni est meritoria est: qꝛ caret vita. Et formo eā sic: Sicut enī res mortua se habet q̄tum ad actū: ita satisfactio in pctō mortali facta se habet ad meritū. ſꝫ res mortua quantū est ex se nil opat̄. ergo satisfactio ī pctō mortali facta nullū bonū meret̄. Hec b. Tho. iiii. scripto sen. di. xv. arti. iii. q. iiii. argu. contra. i. Secūda rō quare satisfactio facta in pctō mortali nulliꝰ boni est meritoria ē qꝛ caret essentia. qd̄ sic ꝓbo. Qui nihil est nō pōt mereri ſꝫ pctōr nō hñs charitatē nihil est s̄m esse spūale: vt pꝫ ꝑ apl̄m. i. ad corinth. xiii. g̃ nō pōt aliq̄d mereri: ibidē. q. iiii. argu. contra. ii. Tertia rō quare satisfactio facta ī pctō mortali nulliꝰ boni est meritoria ē: qꝛ caret amicitia. qd̄ sic ꝓbo. Illa que ex sola liberalitate oīa donant̄ nobis: nullus ex debito pōt acquirere nisi ꝑ charitatē ad deum ſꝫ bona oīa: nō solum celestia ⁊ eterna: ſꝫ etiam corporalia deus ex mera bonitate ⁊ liberalitate sua largit̄ nobis. g̃ oīs nostra satisfactio ⁊ opatio extra charitatē facta nullius boni est meritoria: ibideꝫ. q. iiii. in cor. q. Quarta rō quare satisfactio in pctō mortali facta nulliꝰ boni ꝓprie est meritoria est: qꝛ caret diuina cōplacentia. ⁊ formo sic rōnē. Nulla satisfactio nec aliqua nostra opatio pōt esse meritoria nisi sit deo accepta. ſꝫ nō pōt esse accepta deo nisi charitate sit informata. Cuꝫ ergo satisfactio facta in pctō mortali: charitate nō sit informata ⁊ ꝑ consequens nō sit deo accepta nulliꝰ boni est meritoria: ibidem. q. iii. argu. contra. ii. Et formant̄ he quattuor rōnes ꝑ locū a minori tali rōne: Qui nō meret̄ bonū tpale: non meret̄ bonū eternale: ſꝫ satisfactio in pctō mortali nō ē meritoria boni tpalis. qd̄ pꝫ ꝑ Augu. qui dicit: ꝙ peccator nō est dignus pane quo vescit̄. noīe aūt panis intelligit̄ substantia corpalis: g̃ nō est dignus pane celesti. s. bono eternali: ibideꝫ. q. iiii. argu. contra. i. Ad maiorē tū euidentiā p̄dictoꝝ nota hic tria. Primū est: ꝙ opus qdcūq̄ bonū ex pte nostra nō meret̄ de condigno vitaꝫ eternā. Opus aūt malū de condigno meret̄ penā eternā. Rō aūt huiꝰ est: qꝛ oē bonū est in nobis ex pte dei q̄ confert bono qd̄ agimus efficaciā ⁊ virtutē de cōdigno merendi vitā eternā. Malū autē qd̄ est in nobis ⁊ qd̄ agimus nō est ex pte dei ſꝫ ex pte volūtatis praue: q̄ de condigno meret̄ penā eternā: ibidem arti. iii. q. iiii. in solu. i. argu. ꝑ totū. Secundū est: ꝙ satisfactio in pctō mortali facta: ⁊ si de cōdigno nullū bonū meret̄: sicut pꝫ. s. immediate quattuor vel quinq̄ rōnibꝰ. tū de congruo satisfactio facta in pctō mortali p̄cipue valet ad tria. p̄mo valet ad boni tpalis cōsecutioneꝫ. scḋo ad gr̄e celestis dispositionē. tertio ad oīs boni opis assuefactionē. Rō aūt istorū triū est: qꝛ cōgruū est ex pte dei vt vbicūq̄ dispositionē inuenit ꝑfectionē adiiciat: ibidē arti. iii. q. iiii. in cor. q. iuxta finē. Tertiū est: ꝙ satisfactio facta in pctō mortali nō valet ad tria. s. ad pene eterne vitationē: ad pene eterne liberationē: ad pene eterne mitigationē: ſꝫ valet ad culpe impeditionē. p̄ꝰ dico ꝙ satisfactio in pctō mortali facta nō valet ad pene eterne vitationeꝫ: eo ꝙ talis satisfactio nō iuuat hoīem ne dāmet̄. 2ᵒ nō valet ad pene eterne liberationē: quia nullus liberat̄ a pena nisi sit absolutus a culpa. In inferno autem nō est redemptio aliqua culpe. g̃ nec ꝑ ɔsequens pene. 3ᵒ nō valet ad eterne pene

mitigationē. Cui⁹ rō est: qz vbi nō diminuit culpa: non mitigatur pena z sic est in inferno. 4° satisfactio facta in peccato mortali valet ad pene eterne impeditionē. impedit enī satisfactio talis facta in peccato mortali meritū pene trib⁹ modis. pmo: qz hō q̄ huiusmōi opa in peccato mortali facit: euadit omissiōis reatū. scdo qz talis excludit cōtemptū. Nā huiusmodi opa hoīem aliquo mō ad bonū disponunt: vt hō e.; minori contēptu peccet. tertio qz huiusmōi opa retrahūt a multis peccatis: ibidem q. v. in cor. q. p totū. Re. ē. opa in pctō mortali facta ad q̄ valent. ¶ Q̄ʒ satisfactio debet fieri p opera penalia vel afflictiua. CA. VI.

Quarto z vltimo pncipaliter circa satisfactionē cōsideranda est recōpensatiōis qualitas. Oportet enī q̄ satisfactio p peccatis fiat p opa penalia vel afflictiua. Hoc aūt pbo quattuor rōnibus. s. rōne adequatiōis: curatiōis: subtractiōis: pseruatiōis. Primo rōne adequatiōis sic: Per satisfactionē recōpensatur offensa dei. sz recōpensatio diuine offense fit sustinēdo penam. Ita dicit Greg⁹. Iustū est vt peccator tanto maiora sibi inferat lamenta p pniam quanto maiora sibi intulit damna p culpā. Hec b. Tho. iiij. scrip. sen. dis. xv. arti. iiij. q. j. argu. contra. j. Ubi nota q̄ recōpensatio offense pterite p penā pōt fieri vel ab alio qui nō offendit: vel ab eo qui offēdit. p° ergo qn̄ satisfactio vel recōpensatio fit ab eo q̄ nō offendit. s. a iudice: tūc talis recōpensatio offense p penam magis habet rōnē vindicatiōis q̄ʒ satisfactionis. 2° qn̄ talis recōpensatio fit ab ipso qui offendit tūc rōnē satisfactionis habet. Unī si flagella que p peccatis a deo infligunt: acceptantur a peccatore vtens eis patiēter ad purgationē pctōꝝ suoꝝ: tunc flagella talia rōnē satisfactiōis peccatoꝝ accipiūt. Si vo talibus flagellis a deo inflictis p impatientiā peccator dissentiat z cōtradicat: tūc nō habent rōnē satisfactionis sʒ vindicatiōis: ibidem. q. ij. in cor. q. p totum. Scdo oportet q̄ satisfactio fiat p opa penalia rōne curatiōis. z formo sic rōnē: Per satisfactionem oportet vulnus peccati recte sanari. sʒ pene sūt peccatoꝝ medicine: vt dicit phs in. ij. eth. ergo zc. ibidē. q. ij. arg. contra. Re. ē. Pnia in fine. s. quot modis pena que in satisfactione assumit est medicina peccatoꝝ de varietate medicinaꝝ. Tertio oportet q̄ satisfactio p opa penalia fiat rōne subtractiōis. z formo sic rōnē: Sicut enī iusticia humana exigit vt recōpensatione offense subtrahat ei q̄ plus iusto accepit. z detur vel restituat ei cui est iniuste subtractum. ita iusticia diuina exigit vt restituat id qd̄ est deo a peccatore iniuste subtractū: z subtrahat a peccatore ex recōpensatiōe offense illud bonū cui⁹ subtractio ē penosa. Q̄uis aūt deo ex pte sua nihil subtrahi possit. tn̄ peccator quantū in ipso est peccādo aliq̄d subtrahit deo. s. bonorē debitū deo. z iō ad hoc q̄ peccator satisfacit deo: oportet q̄ ei. s. peccatori aliq̄d subtrahatur. Hoc autē quod peccatori subtrahit debet habere in se tria. Primū est: q̄ illud opus sit bonū ex genere. sicut peccator contra deū aliquid fecit qd̄ ex suo genere malū fuit: vel omittendo bonū: vel cōmittendo malū. Secūdū est: q̄ opus illi⁹ qui satisfacit debet esse honorabile. sicut enī peccādo deū inhonorauit z ei debitū honorē subtraxit. sic oportet q̄ opus bonū qd̄ facit sit vel faciat ī honorem dei. Tertiū est q̄ opus satisfactiōis debet esse penale vt peccatori aliq̄d subtrahat. qd̄ quidē non fit p opus delectabile: eo q̄ delectabile inq̄ʒtum delectabile nō subtrahit aliquid a peccante sʒ pficit eū. vn̄ oportet q̄ sit penale: ibidē arti. iiij. q. j. in cor. q. Quarto oportet q̄ satisfactio fiat p opa penalia rōne pseruationis. Ubi nota q̄ pena sanctificatio duo facit. primū est: q̄ ipsa purgat peccata pterita. secundū est: q̄ ipsa cauet z vitat futura. Pena aūt in satisfactione assumpta hec duo facit. p° enī purgat peccata cōmissa vt dictū est in tertia rōne. s. pene medicine sūt peccatoꝝ. 2° pena pseruat a culpa futura: qz nō facile hō ad peccata redit ex quo expertus est penā. z ideo rōne pseruatiōis a culpa oportet q̄ satisfactio p opa penalia fiat. Satisfactio enī nō solū pseruat hoīem a peccatis. sʒ etiā causas z occasiones pctōꝝ abscindit: vt pʒ ex diffinitione supius allegata. Hec aūt duo facit pena i. opus penale. iō zc. ibidem arti. iiij. q. ij. in cor. q. in fine.

Sed forte argues in oppositū. s. satisfactio de peccatis nō debet fieri p opa penalia duob⁹ modis. Primo sic: Si satisfactio debet fieri p opa penalia aut intelligit de pena assumpta: aut de pena afflicta: aut de pena iniūcta. Nō de pena assumpta: qz si homo p ieiunia sua fine aliq̄ iniūctione sacerdotis posset satisfacere p pctīs suis quod falsū est. Non etiā de pena inflicta: qz sic mali quia multas penas a deo inflictas sustinēt: p illa mala merēreꝝ. qd̄ etiā est falsum. Nō etiā de pena iniūcta: qz sic q̄ penā iniūctā impleret: liberatus esset ab oī pena qd̄ falsum est. z ita videt q̄ p nulla opa penalia possit fieri satisfactio p peccatis. Rn̄deo z dico q̄ satisfactio fit p penam inflictā inq̄ʒtum illa pena acceptat ab ipso facientē. Et si opponis de malis: dico q̄ mali similit̄ pūt acceptare nō tn̄ sunt in statu acceptādi. Similit̄ qd̄ opponit de pena iniūcta: dico q̄ nō oportet q̄ qui penā iniūctā a sacerdote impleret: sit totalit̄ liberatus: qz aliqn̄ sacerdotes nō imponit tantā quantā deberet imponere penaʒ. z iō penitēs ad penā illā obligat. Scdo argues sic: Si per opa penalia fit satisfactio: ergo auarus qui plus affligit dando vnū denariū q̄ʒ largus dando decem: magis satisfacit qd̄ est falsum. Rn̄deo z dico q̄ quedā penalitas consurgit ex pte opis: quedā est que cōsurgit ex dispositione opantis. Q̄ʒ autē auarus magis grauet q̄ʒ largus: hoc est magis ex dispositiōe opantis q̄ʒ ex genere opis. Hec Ambaldus. iiij. scrip. sen. di. xv. arti. ij. in solu. dictorum argumentoꝝ. ¶ Q̄ʒ tria sunt bona p que satisfacere possumus de peccatis z que. CA. VII.

Pro maiorem tn̄ euidentiā predictoꝝ circa satisfactionis opera in speciali nota tria. s. integritatem: sufficientiā: preeminentiā. pmo integritatem modi: secūdo sufficientiā numeri: tertio preeminentiam meriti. Primo nota completiua modi. Nam tria sunt bona p que satisfacere possumus de peccatis. s. elemosyna: ieiuniū z oratio. Primo enī elemosyna satisfactoria est. qd̄ tripliciter pbo. s. autoritate: similitudine: distinctione. p° autoritate. Nam quedā glo. sup illo verbo Luce. iij. facite fructus dignos penitentie. sic dicit: dare elemosynā est pars penitentie: sʒ nō nisi rōne satisfactionis: ergo zc. 2° hoc idem pbo similitudine: quia in foro seculari nō solum punit aliquis p corporis lesionē: sed etiā p bonoꝝ subtractionē. sed satisfactio in foro penitentie fit p opera penalia. ergo zc. 3° hoc idem pbo distinctione. Unde nota q̄ elemosyna dupliciter pōt vari aut intentiōe sublenandi necessitatē pximi. z sic ē opus misericordie. aut intentiōe recompensandi p debito offense diuine. z sic est opus iusticie: z hoc modo est satisfactoria. pmo modo elemosyna ptinet ad meritum vite. secūdo modo ad meritum dimissiōis pene. Hec beatus Tho. iiij. scripto sen. di. xv. de elemosyna: arti. j. q. ij. ī duobus argumentis contra. z in cor. q. in fine. Et idem dicit Petrus de tharan. ibidem circa secundū pbleuma: arti. ij. q. pma in cor. q. Secūdo ieiuniū est satisfactorium. quod probo duplici ratione. p° ratione penalitatis sic: Satisfactio pro peccatis debet fieri p opa penalia. sʒ ieiunium magis habet rationem pene q̄ʒ elemosyna: ergo cum elemosyna sic satisfactoria: magis erit ieiunium.

2° pbo hoc idem rõne recõpensationis: qr ieiuniũ p libidine peccati pteriti recõpensat inq̃tum delectatione subtrahit z afflictionẽ addit. Et itez: Jeiuniũ futura peccata impedit cõcupiscentiã debilitans. Sed forte argues in oppositũ.s.q ieiuniũ nõ sit satisfatoriũ tali rõne: Satisfactio debet fieri ab eo qui peccauit: sz aia est que peccauit. ieiuniũ aũt nõ est aie sz corpis: g ieiuniũ nõ est satisfactoriũ p peccatis. Rñdeo z dico: q neq corp⁹ peccat neq aia ppzie loquendo sz hõ. z iõ ipse homo q̃ peccat punit siue sit pena corpalis siue spũalis. nã etiaz pena corpalis redũdat in aiam q̃ ipsam sentit sicut z p corpus delectatõe illicita aĩa fruebaẽ. Hec.b.Tho.iiij.scrip.sen.di.xv.de ieiunio:arti.j.q.v.argu.contra.j.z in cor.q. z in so.iij.argu.p totum. Tertio oratio est satisfactoria pro peccatis. Hoc autẽ triplicit pbo.s.autoritate:rõne: distinctione. p° autoritate Hieronymi qui dicit: Q, oratione sanaẽ pestis mentis:sicut z ieiunio pestis corpis.sz ieiuniũ est satisfactoriũ:vt pz.s.g z oratio. 2° hoc idem pbo rõne sic: Satisfactio respicit duo.s.culpaz pteritã p cui⁹ offensa recompensationẽ facit. z culpã futurã cõtra quã est medicina saluans.sz hec duo cõpetunt oratiõi.quod patet:qr oratio p supbia satisfacit: z aditũ colpe amputat. z iõ oratio plene satisfacit. 3° hoc idẽ pbo sufficienti diuisione. Nam oĩs oratio vel est vocalis vel mentalis. Oratio aũt vocalis est satisfactoria: qr habet exteriorem laborem z sic penã quandã inq̃tum in ea manet virtus pcedentis intentionis.habet etiã rõnẽ boni meritorii.q̃ duo ad opus satisfactoriuz requiranẽ. Similiter oratio mentalis est satisfactoria:qr q̃uis habeat iocũditatẽ:habet tñ penã admixtã.z hoc duob⁹ modis. p° qr sm Gregoriũ orare est amaros gemit⁹ in cõpunctione resonare: vel p peccatis: vel p dilatione patrie. 2°:qr ipsa mentis eleuatio est carnis afflictio. afflictio aũt carnis redũdat in mentem inq̃tuz est ei vnita: vbi.s.immediate di.s.xv. de oratione:arti.vij.q.j.argu.contra.z in cor.q.z in solu. pmi argu.

¶ Quare p elemosynam: ieiuniũ: z orationem fit satisfactio. CA.VIII.

Secundo circa satisfactionis opa nota sufficientiam numeri. Nam opa satisfactoria cõuenienter enumeranẽ cũ diciẽ: q opa satisfactionis sũt tria.s.elemosyna: ieiuniũ: z oratio. Ratio aũt sufficiẽtie istius numeri ex quattuor põt partib⁹ sumi: pmo ex pte boni quod nobis subtrahimus: scdo ex pte vitij qd corrigimus: tertio ex pte boni qd offendim⁹: quarto ex pte modi quẽ assumimus. Prima rõ isti⁹ numeri põt sumi ex parte boni quod nobis subtrahimus. nam satisfactio debet esse talis q nos ad honorem dei nobis bona aliqua subtrahamus. Nos aũt quia tria bona habem⁹ a deo.s.bona nature: bona fortune: z bona anime: iõ in satisfactione pmo subtrahimus nobis bona fortune.s. bona exteriora temporalia p elemosynã. 2° ex bonis nature.s.corpis aliquid subtrahimus p ieiuniuz. 3° ex bonis anime subtrahimus aliquid.s.ppriã voluntatẽ z eã totaliter deo submittimus. z hoc p orationẽ. Scdo sufficientia numeri operũ satisfactiõis põt sumi ex pte peccati quod corrigimus. Et sic cum tres sĩt radices peccatoz vt diciẽ pma Joh.ij. Oẽ quod est in mũdo vel est concupiscentia carnis: vel cõcupiscentia oculoz: vel supbia vite. Jdeo cõtra concupiscentiã carnis ordinaẽ ieiunium. Cõtra cõcupiscentiã oculoz.i. contra auariciã ordinaẽ elemosyna. Contra supbiam ordinatur oratio. Tertio sufficientia istius numeri põt sumi ex parte boni quod offendimus: qr omne peccatũ vel cõmittimus in deũ: z contra hoc ordinaẽ oratio. vel cõmittimus in pximuz: z contra hoc ordinaẽ elemosyna. vel cõmittimus in nosmetipsos: z contra hoc ordinaẽ ieiuniũ. Hec btũs Tho. iiij.scrip.sen.di.xv.de satisfactione: arti.iiij.q.iij.in cor⁹ q.p totuz. Jta p hec tria homo tripliciter ordinaẽ. pmo enĩ p orationẽ homo ordinaẽ ad deum. secũdo p elemosynam homo ordinaẽ ad pximũ. tertio p ieiuniuz homo ordinaẽ in seipsum. Quarto sufficientia istius numeri potest sumi ex pte modi quẽ assumimus. Nam tres sũt modi satisfaciẽdi deo p peccatis cõmissis. Primus modus satisfaciendi est p redemptionẽ. z sic satisfacim⁹ elemosynas dãdo. vñ Dañ.iiij. Peccata tua elemosynis redime. Secũdus modus satisfaciendi est p punitionẽ nostri.s.p carnis macerationẽ. z sic satisfacimus ieiunãdo. Nam ieiuniũ p libidine peccati pteriti recompensat addens afflictionẽ corpi. Et similiẽ ieiuniũ futura peccata impedit debilitans concupiscentiã carnis: vbi.s.di.s.xv. de ieiunio: arti.j.q.v.in cor.q. Tertius modus satisfaciẽdi deo p peccatis cõmissis est p supplicationez. z sic deo satisfacimus orando. Sed forte argues q oratio non est opus satisfactionis sic: Opus satisfactoriũ debet esse penale. sz oratio penã nõ habet sz delectationez. ergo zc. Rñdeo z dico: q oratio q̃uis habeat suauitatẽ mentis vel spũs: habet tñ afflictionẽ carnis: qr vt dicit Gregori⁹ sup Ezech. Dum crescit in nobis fortitudo amoris intimi: infirmamur pculdubio fortitudine carnis. Unde z neruus femoris Jacob ex lucta angeli emarcuisse legiẽ: Geñ.xxxij. vñ ex hac parte qua oratio habet afflictionez carnis: habet rõnem satisfactionis: vbi.s.di.xv.de satisfactione: arti.iiij.q.iij.in so.j.argu. Re.s.ca.pcedenti i fine

¶ Q, elemosyna est magis satisfactoria q̃ ieiuniuz vel oratio. CA.IX.

Tertio circa satisfactiõis opa nota peminentiam meriti. Cũ enĩ tria sint opa satisfactionis.s. elemosyna: ieiunium z oratio: vt patet imediate.s. Elemosyna magis est satisfactoria q̃ ieiunium z oratio. Hoc aũt pbo triplici rõne.s.rõne sue virtutis: cõmunitatis: bonitatis. Primo elemosyna est magis satisfactoria q̃ ieiuniũ z oratio rõne sue virtutis: eo q elemosyna includit z continet in se virtutẽ ieiunij z oratiõis. quod dupliciter pbo.s.rõne obligationis: z oblatiõis. p° rõne obligatiõis: qr elemosyna eũ cui daẽ obligat ad orãdũ z ieiunandũ z bona alia faciendũ p eo qui eã dedit. 2° ratione oblatiõis: qr elemosyna pter deũ data est quasi quedã oblatio facta deo. Oblatio aũt facta deo virtutez oratiõis habet. similiter subtractio bonoz exterioz p elemosynã quasi virtute ieiuniũ continet: inq̃tuz bona exteriora ad conseruationẽ corpis ordinanẽ. Scdo elemosyna est magis satisfactoria q̃ ieiuniũ z oratio rõne sue cõmunitatis sic: Bonũ quanto cõmuni⁹ tanto vtili⁹ z efficatius est ad merendũ. sz bonũ elemosyne est cõmunius q̃ bonũ ieiunij z orationis. g elemosyna est magis satisfactoria q̃ ieiuniũ z oratio. Q, aũt elemosyna sit cõmunius bonũ ieiunio z oratiõe patet: qr elemosyna est cõmmune bonũ eã facienti z eã recipienti. illa autẽ duo .s.ieiuniũ z oratio sũt singularia bona. Tertio elemosyna est magis satisfactoria q̃ ieiuniũ z oratio rõe sue bonitatis sic: Jn satisfactiõe pncipali⁹ reqriẽ bonitas act⁹ q̃ penalitas. sz elemosyna plus hz de rõne boni q̃ ieiuniũ z oratio. qd pbo dupliei rõne. Prima ẽ: qr elemosyna imediatius se hz ad charitatẽ q̃ illa duo. Scda rõ ẽ: qr elemosyna est cõe bonũ eã faciẽti z eã recipiẽti: vt pz .s. in secũda rõne. nõ aũt illa duo: g elemosyna est magis satisfactoria q̃ ieiuniũ. Scdo elemosyna plus valet ad remissionẽ petoz q̃ oro. Cui⁹ rõ ẽ: qr lz oro magis reddat hoiez familiarẽ deo q̃ elemosyna: sic vita ɔtẽplatiua q̃ actiua: tñ multiplicatio intercessoz p elemosynã ad ipetrandũ petoz remissionẽ pl⁹ valet q̃ valeat oratio vnius singularis psone. Et pter hoc elemosyna magi, iduciẽ vt

vniuersalis medicina peti q̄ alia duo.s.ieiuniū ⁊ oratio: sicut dicit Luce.xi. Date elemosynā ⁊ omnia mūda sunt vobis. Et aplus pma ad thimo.iiij. Pietas ad oia valet.

Tertio oratio ē magis satisfactoria q̄ ieiuniū. Cui⁹ rō est: q magis satisfacit illud bonū qd̄ sanat pestes mētis q̄ illud qd̄ sanat pestes carnis. s; oratione sanant pestes mentis. ieiunio aūt sanant pestes carnis: vt Hiero. dicit. g̃ oratio cōpleti⁹ virtutē satisfactiōis habet q̄ ieiuniū. Hec h. Tho.iiij.scrip.sen.di.xv.de elemosyna:arti.ij.q.ij.in cor.q.p totū. ⁊ in so.ij.argu. Ad maiorē tn̄ euidētiam p̄dictor̄ nota q p satisfactionē tria bona causant. p̄mū est impetratio gratie. secundū ē remissio pene. tertiū est purgatio reliquiar̄ culpe. Modo igit̃ elemosyna plus valet q̄tum ad p̄mū.s. q̄tum ad impetrationē grē. Ieiuniū plus valet q̄tum ad remissionē pene. s; oratio plus valet q̄tum ad reliquiar̄ culpe purgationem. Hec petrus de tharā.iiij.scrip.sen.di.xv.circa secundū pblema:arti.ij.q.v.in cor.q.

¶ Quid sit scandalū. CA.I.

# S Candalum.

Circa scandalum cōsiderāda sūt tria.s.descriptio quidditatis: cōditio q̄litatis: pfectio charitatis. Primo circa scandalū consideranda est descriptio q̄dditatis. Nam sup illo verbo Matth.xv. Scis q pharisei audito hoc verbo scandalizant. beat⁹ Hiero. diffiniens scandalū sic dicit: Scandalum est dictū vel factū minus rectū p̄bens alteri occasionem ruine. Et subdit Hiero. q illud qd̄ grece scandalum dicit: nos offensionē vel ruinā vel ipactionē pedis possumus dicere. qd̄ pbat p exemplū dicens: q sicut in via corpali aliq̄s alteri obicem ponens.s. lapidē vel aliquid huiusmōi: ex quo cadit. dicit alteri scandalū facere. sic in via spūali q̄ suo dicto vel facto vel malo exemplo trahit aliū ad peccandū: dicit scandalū facere. Ad maiorem tn̄ noticiā scandali nota quattuor. Primū est: q in diffinitiōe scandali nō fit mentio de petīs cordis: qualia sūt cogitatio vel cōcupiscentia mali. Cui⁹ rō est: q illud qd̄ nō pōt esse obex vel occasio ruine alteri⁹ non habet rōnē scandali. s; cogitatio vel concupiscentia mali cū in corde lateat nec in noticiā alterius veniat nisi p signa aliqua.s. ore vel ope: nō pōt esse ruine alteri⁹ occasio. g̃ cōcupiscētia mali vel cogitatio mali de se scandalum nō dicunt. Secundū est: q materia scandali dicit esse oē illud qd̄ dictū vel factū defectū rectitudinis habet: siue qd̄ fm se est malū: siue q habet speciē mali. Cui⁹ rō est: q vtrūq; .s. dictū vel factū qd̄ fm se est malū ⁊ qd̄ habet speciē mali. pōt p̄bere alteri occasionē ruine. ⁊ iō nō solum mala s; etiā speciē mali h̄ntia cauēda sūt: vt dicit aplus pma ad Thessa.v. Ab oi specie mali abstinere vos. Tertiū est: q dictū vl' factū nō rectū alteri⁹: pōt p̄bere occasionē ruine alteri⁹ ⁊ nō causam. Cui⁹ rō est: q nihil pōt esse hoi causa sufficiens peti nisi volūtas ppria. ⁊ iō dictū vel factum vel exemplū malū alteri⁹ nō est tanq̄ pfecta vel sufficiēs causa ad spūalē. s; tanq̄ impfecta vl' insufficiēs causa ad spūalē ruinā inducēdā. Propter qd̄ dicit Hiero. q scandalū est dictū vel factū minus rectū p̄bens alteri occasionem nō causā ruine. Quartū est: q occasio ruine alteri⁹ pōt accipi trib⁹ modis. p̄mo ex pte agentis ⁊ patiētis. scd̄o ex pte agentis ⁊ nō patientis. tertio ex pte patiētis ⁊ nō agētis. p̄° mō occasio ruine alteri⁹ pōt accipi ex pte agentis ⁊ patientis. sicut qn̄ ad inductionē alterius qui ruinā primi pcurare intēdit primus peccat. ⁊ tale scandalū est actiuū ⁊ passiuū. 2° mō occasio ruine alteri⁹ pōt accipi ex pte agentis ⁊ nō patiētis.s. qn̄ aliq̄s suo dicto vel facto vel malo exemplo intendit ⁊ vult aliū inducere ad peccandū ⁊ tn̄ ei⁹ petō alius nō cōsentit. ⁊ tale scandalū est actiuū sine passiuo. 3° mō occasio ruine pōt accipi ex pte patientis ⁊ nō agentis. sicut qn̄ p̄ter intentionem opis aliq̄s male dispositus ex huiusmōi ope inducit ad peccandū: puta cū aliq̄s bonis inuidet alior̄. ⁊ tale scandalum est passiuū sine actiuo. Ut verbi grā: Sicut si aliq̄s in via plana offenderet pedem suū ⁊ caderet ex sua indiscretione. ita via cū nō haberet obicem nō esset causa vel occasio ruine ipsi⁹ s; indiscretio ambulantis vel defect⁹ aliquis existēs in ipso. Sic qn̄ aliq̄s bona intentōe facit aliq̄d vel dicit qd̄ de se nō est natū inclinare ad peccatū ⁊ tn̄ ex hoc aliq̄s ad peccata inclinat. tūc talis nō est causa ruine: neq; pōt ei⁹ dictū vel factū scandalum noīari. s; illemet q̄ scandalizat: dicit ipsemet sibi sumere occasionem ruine nulla sibi exteri⁹ occasione data. Hec h. Tho.iiij.scrip.sen.di.xxxviij.de scandalo:arti.j.in cor.q. ⁊ i so.argu. Et iterū scd̄a scd̄e.q.xliij.arti.j.in cor.q. ⁊ in so.ar.

¶ An oē scandalū sit peccatū ⁊ quale. CA.II.

S Ecūdo p̄ncipaliter circa scandalū cōsideranda ē cōditio qualitatis: an.s.oē scandalū sit peccatū ⁊ quale. Ad cui⁹ euidentiā dico hic quattuor. Primo dico q scandalū de se est peccatū. Qd̄ pbo duplici rōne.s. rōne deformitatis: ⁊ grauitatis. p̄° rōe deformitatis sic: Oē dictū vel factū min⁹ rectū.s. deuiās a rectitudine rōnis est peccatū. s; scandalū est huiusmōi. qd̄ pz ex diffinitiōe eius posita in p̄ncipio capituli p̄cedentis. g̃ ⁊c̃. 2° pbo hoc idē rōne grauitatis sic: Longe grauius peccatū est dare causā petō q̄ peccare solū. s; q̄cūq; scandalizat quantū est ex se dat causā peti. g̃ peccat. Hec h. Tho.iiij.scrip.sen.di.xxxviij.de scandalo: arti.ij.argu.contra: ⁊ in cor.q. Scd̄o dico q scandalū est speciale petū. qd̄ pbo triplici rōne.s. rōne oppositionis: distinctionis: lesionis. p̄° rōne oppositionis sic: Illud est speciale peccatū qd̄ opponit speciali virtuti. s; scandalū est huiusmōi. Nā scandalū opponit actui specialis virtutis .s. correctioni fraterne: que est actus charitatis. i qua intendit spūalis nocumenti remotio. in scandalo aūt intendit spūalis nocumenti incursio. g̃ ⁊c̃. 2° hoc idē pbo ratione distinctionis petōr̄ sic: Contingit peccare in se: in deū: ⁊ in p̄ximū. s; scandalū est petm̄ in p̄ximū. g̃ in spāli genere peccator̄. 3° hoc idē pbo rōne lesionis sic: Malū vl' peccatū speciale dicit aliq̄d qd̄ specialit̃ nocet. s; scandalū habet rōnē specialē nocumenti. g̃ est speciale peccatum. quarto scrip.sen.vbi.s̄.arti.ij.q.ij.in duob⁹ argu.contra. ⁊ scd̄a scd̄e vbi.s̄.arti.iij.i cor.q. Tertio dico q scandalū passiuū est peccatū. qd̄ pbo duplici rōne. Prima ē talis: Ille qui ruit ruina spirituali: peccat. s; qui scandalizatur ruit ruina spirituali: q excedit rectitudinē rationis. ergo ⁊c̃. Secūda ratio est talis: Ille scandalū patitur qui aut a via dei deijcit: aut saltē in via retardat: quod nō pōt esse sine peccato mortali vel veniali. Similit̃ scandalum actiuū semp est peccatum. quod pbo duplici ratione. Prima ratio est talis: Illud quod natum est de se inducere aliū ad peccandū semp est peccatum. s; scandalum actiuū est huiusmodi: ergo ⁊c̃. Secūda rō est talis: Ille qui contra charitatē facit: peccat. s; qui conatur salutī proximor̄ dicto vel facto vel malo exemplo obesse agit contra charitatem que nulli nocet: ergo ⁊c̃. quarto scrip.sen.vbi.s̄.arti.ij.q.j. Et scd̄a scd̄e vbi.s̄.art.ij.in cor.q. Quarto dico q scandalum passiuū tunc est peccatū mortale: quando aliquis de facto alterius ruit in peccatum mortale: siue factū agentis sit bonū siue indifferens siue malū. Similiter dico q scandalum actiuū tunc est peccatum mortale: quando suo dicto vel facto intendit proximū inducere ad peccandum mortaliter. Alias aūt extra predictos casus vtrumq; scandalum siue actiuum siue passiuū est peccatum veniale. quarto scripto sniar

vbi.ſ.arti.ij.q.iij.in coꝛ.q. Sʒ forte argues in oppoſitū dicens: ꝙ nullū ſcandalū ſit petm̄ tali rōne: Peccatū nō eſt petm̄ q2 voluntariū vt dicit Augu. ſʒ ſcandalū nō eſt volūtariū. Ita dicit Matth.xviij. Neceſſe eſt aūt vt veniant ſcandala ꝑ ꝛc. Rn̄deo ꝛ dico ꝙ oē ſcandalū ē peccatū: vt pʒ ſmediate.ſ. Qn̄ aūt dn̄s dicit: neceſſe eſt vt veniāt ſcandala. dico ꝙ dn̄s nō intelligit ō neceſſitate abſoluta: ſʒ ɔditionata. Ubi nota ꝙ triplex eſt neceſſitas .ſ. ꝓcognitiōis: vtilitaria: ꝛ cōditiōnis. pᵒ ergo ſi loqmur de neceſſitate diuine ꝓcognitiōis: ſic neceſſe ē vt eueniāt ſcandala a deo ꝓſcita. Nā oīa ꝓſcita a deo neceſſe ē euenire nō quidē neceſſitate coactiōis: cū dependeāt a libero arbitrio. ꝓſcientia autē nō ipōnit neceſſitatē rebᵒ que ſubſūt libero arbitrio. Un̄ libertatē electiōis nō aufert: ſed neceſſitate imutabilitatis ſ oīa ꝓſcita a deo neceſſe eſt euenire: vt habeꝛ in ꝓmo ſen. 2ᵒ neceſſe eſt vt eueniant ſcandala neceſſitate vtilitatis: q2 ſcandala ad multa ſunt vtilia. ꝛ ꝓcipue ad hoc ꝙ illi q̄ ꝓbati ſūt manifeſti fiant. Nā de quolibet ſcandalo etiā malo deus elicit bonum. Chryſo. Scandala eni erigunt hoīes ꝛ accuratiores eos faciūt. ꝛ eū qui cadit velociter erigūt: īquantū.ſ. ingerūt ſolicitudinē. quare ſi vigilauerimᵒ nō paruū hic fructificabimᵒ lucrū. Si aūt exigentibᵒ hoſtibᵒ ꝛ tantis tētatiōibus iminentibᵒ dormimus: qua erimus digni venia iudicio viuētes ꝛ veniētes. 3ᵒ neceſſe eſt vt eueniāt ſcādala neceſſitate cōditiōis.ſ. praue diſpoſitiōis ꝛ praue cōſuetudinis. Sicut eni medicus videns aliquos mala dieta vti: dicit ꝙ taleſ neceſſe eſt infirmari. ita niſi hoīes ſibi a ꝑctō caueāt vel cōmiſſa relinquēt ꝛ malā cōuerſationez mutēt: neceſſe eſt ſcandala euenire. Qrto ſcrip.ſen.vbi.ſ. arti.ij.q.ij.in ſolu.j.argu.ꝓ totū.

¶ Qꝫ in viris pfectis in charitate nō pōt inueniri ſcandalū. CA.III.

Tertio ꝓncipalit̄ circa ſcandalū conſideranda eſt pfectio charitatis. Nā in viris pfectis in charitate nō pōt inueniri ſcandalū actiuū vel paſſiuū. Non eni viri pfecti in charitate ſcandalizanꝛ ab alijs nec alios ſcandalizant. Primo dico ꝙ viri pfecti in charitate nō ſcandalizanꝛ ab alijs. Qd̄ rōnibᵒ ꝛ autoritatibus pbo. ꝛ ꝓmo triplici rōne. ꝓma eſt ex īmobili inheſione. ſecūda eſt ex xp̄i imitatione. tertia eſt ex ſufficienti diuiſione. Prima rō quare pfecti viri nō ſcandalizantur ab alijs eſt ex īmobili inheſione ſic. Qui inhereꝛ firmiꝛ bono imobili: in animo ſuo cōmoueri vel ꝑturbari nō pn̄t. ſʒ viri pfecti ſoli deo inherent: cuiᵒ eſt īmutabilis bonitas. ꝑ ꝛc. Secūda rō eſt ex xp̄i imitatiōe ſic: Qui ꝓncipaliter ꝛ imobilit̄ imitanꝛ dei ꝓceptum: xp̄i exemplū ꝛ rationis bonū: in animo ſuo ab aliquo cōmoueri vel diſturbari nō pn̄t. ſʒ viri pfecti in dei amore hec imitanꝛ: quia nulliᵒ exemplū contra ꝓdicta tria ſequunꝛ: ꝑ ꝛc. Tertia rō eſt ex ſufficienti diuiſiōe que eſt talis: Oē ſcandalum paſſiuū vel ꝓcedit ex malicia: vel ex īfirmitate: vel ignorantia. pᵒ ſcandalū paſſiuū ꝓcedit ex malicia: quale fuit ſcandalum phariſeoꝝ qui audito verbo xp̄i ſcandalizati ſūt: vt diciꝛ Matth.xv. Nō eni fuit ibi ſcandalū actiuū ex pte xp̄i: q2 xp̄s neqꝫ ex facto neqꝫ ex dicto minᵒ recto: aliquē vnqꝫ ſcandalizauit: ſʒ potiᵒ audito verbo hoc pietatis: veritatis: equitatis: ſcandalizati ſūt. Un̄ nō dicunt tu ſcandalizaſti eos. ſʒ ſcandalizati ſunt: q2 ipſimet ex bono ſūpſerūt occaſionez ruine. Augᵒ. Oculis egris odioſa eſt lux. 2ᵒ ſcandalū paſſiuū ꝓcedit ex ignorantia vel īpotentia: quale fuit ſcādalū puſilloꝝ. De quo diciꝛ Matth. xviij. Qui aūt ſcandalizauerit vnū de puſillis iſtis.ı. īfirmis fide ꝛ charitate. Ubi ſic dicit Chryſo. Si autē cōmunū ſcandalū vocat: ne mireris. multi eni puſillanimes ex eo ꝙ deſpiciunꝛ ſcandalizati ſūt. Et Hiero. ibidē ſic ait: Qui ſcandalizaꝛ: recte puſillus diciꝛ: q2 q̄ magnus eſt ꝛ robuſtus in fide ꝛ charitate: moueri nō poteſt. puer.xij. Nō contriſtabit iuſtū quicqd ei acciderit. Cū ꝑ in viris pfectis nō ſit malicia: īpotentia ꝛ ignorātia reſpectu eorū q̄ ad vitā eternā ducūt: iō ſcandalizari nō pn̄t. Scdo pbo hoc idem duabᵒ autoritatibᵒ. Et pᵒ autoritate pſal. Qui cōfidit in dn̄o: ſicut mons ſyon non cōmouebiꝛ in eternū: q̄ ꝛc. 2ᵒ etiaʒ autoritate pſal. q̄ reddit rōnē quare pfecti nō ſcandalizanꝛ dicēs: ꝙ pfectio charitatis eſt rō q̄re pfecti nō ſcandalizanꝛ. Pax multa diligentibᵒ legez tuā ꝛ nō eſt illis ſcandalū. Re. expoſitionē.ſ. Pax ca.

Ad maiorē tn̄ euidētiā ꝓdictoꝝ nota hic tria. Primū ē: ꝙ pfecti viri q̄uis inhereāt ſuis ꝓlatiſ ꝛ dn̄is: tn̄ nō inherēt illiſ niſi inq̄tū illi īherēt xp̄o. Et iō lʒ videāt ꝓlatos ſuos in dictis vel factis inordinate ſe hr̄e. ipſi tn̄ a ſua rectitudine nō recedūt. vn̄ paulus ꝓma ad corinth.xj. dicit Imitatores mei eſtote ſicut ꝛ ego xp̄i. alias nō. Secūdū eſt: ꝙ pfecti viri in actibᵒ exterioribᵒ impediri pn̄t. ſʒ ī interioribᵒ volūtatibᵒ ꝑ dicta vel facta alioꝝ nō impediūꝛ quo minᵒ feranꝛ in deū: ſm̄ illud aplī ad Ro.viij. Neqꝫ mors neqꝫ vita poterit nos ſepare a charitate dei. Tertiū eſt: ꝙ viri pfecti ex infirmitate carnis incidūt interdum in aliqua petā venialia: nūqꝫ tn̄ ex malicia ex alioꝝ dictiſ vel factis ſcandalizanꝛ. Hec.b.Tho. ſcd̄a ſcd̄e.q.xliij.art. v. ꝛ in coꝛ.q. ꝛ in ſo.ij. ꝛ.iij.argu. Et iterū.iiij.ſcrip.ſen.di. xxxviij. de ſcandalo: arti.iij.q.j.in coꝛ.q. iuxta finē. Secūdo ꝓncipalit̄ dico: ꝙ viri pfecti in charitate nō ſcandalizant alios. Hoc aūt ꝓbo duplici rōne. Prima eſt talis: Plus repugnat pfectōi hoīs ſcandalū actiuū q̄ paſſiuū. ſʒ ſcandalū paſſiuū nō pōt eſſe in viris pfectis: vt pʒ.ſ. immediate. ꝑ multo minᵒ ſcandalū actiuū. Scd̄a rō ē talis: Qui nihil dicit: nihil agit niſi ſm̄ regulā rōis: nullū ſcādalizat vl̄ turbat. ſʒ viri pfecti oīa dicūt ꝛ faciūt ſm̄ regulam rōnis. Ita dicit aplus ꝓma ad corinth.xiiij. Oīa honeſte ꝛ ſm̄ ordinē fiāt in vobis. ꝑ pfecti viri nullū ſcandalizant vel turbāt. Tertia rō ad hoc idē eſt talis: Nō ē eiuſdē ꝓuocare exemplis ad bonū ꝛ ſcādalizare. ſʒ ꝓmū .ſ. ꝓuocare ad bonū eſt pfectoꝝ: vt pʒ Matth.v. Sic luceat lux veſtra. ꝑ pfectoꝝ nō eſt ſcandalizare vel turbare vel ꝓuocare alios ad ruinā. Si aūt aliq̄ ꝓter eoꝝ intētionē ꝛ opis rectitudinez ſcandalizanꝛ: ipſi nō ſcandalizant eos ſʒ ipſi ſcandalizant ſemetipſoſ. Hec.b.Tho. ſcd̄a ſcd̄e vbi.ſ. arti.vj. argu. contra: ꝛ in coꝛ.q. ꝛ in ſo. ꝓmi argu. Et iterū.iiij.ſcrip.ſen.vbi.ſ.arti.iij.q.ij.argu.contra.

¶ Qꝫ quattuoꝛ cōſiderare debemᵒ ne ꝓximus ſcandalizetur in nobis. CA.IIII.

Quarto ꝛ vltimo circa ſcandalū eſt ſciendum: ꝙ bona malis: ꝛ maioꝛa bona minoribᵒ: ꝛ minoꝛa mala pene maioribᵒ .ſ. malis culpe ꝓeligēda ſūt. Modo igiꝛ ſcandalizare ꝓximū malū eſt. ceſſare a ſcandalo ꝓximi bonū eſt. vn̄ ne ꝓximus ſcandalizeꝛ a nobis quattuoꝛ cōſiderare debemus.ſ. quid cōmittendū: quid omittendū: quid repetendū: quid differendū. Primo eni ne ꝓximus ſcandalizeꝛ a nobis cōſiderare debemus quid cōmittendū. Nā bona ꝓeligenda ſūt malis. ꝛ ideo nullus debet ꝓpter vitandū ſcandalū alioꝝ peccatū mortale cōmittere. Cuiᵒ rō eſt: ꝙ ſm̄ ordinē charitatis plus debet homo ſuā ſalutem ſpūalē diligere q̄ alteriᵒ. Et iō nullus mortaliꝛ debet peccare vt impediat pctm̄ eius.ſ. ne alius ſcandalizeꝛ. Similiter nullus debet peccatū veniale cōmittere vt īpediat ꝓximū ne ſcandalizeꝛ ꝛ mortaliter peccet: vt quidā dixerūt aſſerentes ꝙ minus peccatuʒ.ſ. veniale homo debet cōmittere ne ꝓximus maiᵒ peccatum.ſ. moꝛtale peccatum cōmittat. Cuius ratio eſt quia ſi peccatum veniale eſſet eligendū ꝛ faciendū: iam nō eſſet peccatū neqꝫ malū quod eſt falſum. Lʒ eni ꝑ peccatum veniale gratia nō tollaꝛ: tn̄ peccatum veniale ad

mortale disponit ꝛ vertitur in detrimentū salutis. Hec.b. Tho.scda scde.q.xliij.arti.vij. in cor.q. ꝛ ibidē in solu.v. argu. Scdo considerare debem⁹ quid omittendū vel nō. Nullus enī debet ꝓpter vitādū scandalū alioꝝ bonū necessariū spūale ad salutem dimittere. Cui⁹ rō est: quia qlibet plus suā salutem tenet diligere q̄ alteri⁹. Et similiter: qꝛ bona necessaria ad salutem sine peccato mortali dimitti nō pñt: ibidē in cor.q. Tertio cōsiderare debemus qd repetendū vel non. Ubi nota ꝙ bona tpalia vel sūt ꝓpria vel sūt nobis cōmissa. Si sūt ꝓpria: tūc si apud alios sūt ꝓpter vitandū scandalū alioꝝ qnqꝫ repetere nō debem⁹. Si aūt bona tpalia sint nobis cōmissa vt bona ecclesie: ꝓpter scandalū alioꝝ nō debem⁹ dimittere sꝫ repetere. sicut etiā alia que sūt de necessitate salutis. Unde btūs thomas repetijt bona ecclesie cū scandalo regis: vbi s̄. arti.viij. in cor.q. ꝛ.iiij. scrip. sen. dis.xxxviij. de scandalo: arti.iiij.q.iij. in cor.q. Quarto cōsiderare debemus qd est differendū vel nō. Nā septem sunt bona que vsqꝫ ad certū tempus sūt differēda ꝓpter vitandū scandalum alioꝝ. Primū est pene corpalis punitio. Secundū ē pene spūalis inflictio. s. excōicatio. Nā pene corpales ꝛ spirituales ad emendationē vel correctionē ordinant velut medicine. ꝛ iō sicut medicina debet inferri qñcūqꝫ sperat vt p eā infirmitas excludat ꝛ sanitas acquirat. ꝛ sicut medicina tūc nō confert cū vergit in piculū assumētis. Sic iste pene corpales ꝛ spūales infligunt vt quedā medicine. ꝛ iō intantū debēt inferri inquantū p eas peccata tollunt. Si aūt p penaꝝ inflictionē vel punitionem plura ꝛ maiora peccata sequūt: ꝛ p excōicationē iminet piculū scismatis: tūc ꝓpter vitandū scandalū ista vsqꝫ ad certū temp⁹ differri debent. Hec.b. Tho. scda scde.q.xliij. arti.vij. in so.j. argu. Tertiū bonū spūale est eruditio vel p̄dicatio. Ubi nota ꝙ nūqꝫ veritas debet omitti vel falsitas p̄dicari ꝓpter vitandū scandalū alioꝝ: eo ꝙ hec sūt de necessitate salutis. sꝫ actus eruditiōis vel p̄dicationis ad tēpus debet dimitti vl' differri ꝓpter vitandū scandalum alioꝝ: ibidē in solu.ij. argu. Quartū bonū spūale est fraterna correctio. Nā si ex correctiōe fraterna orit scandalū: tūc vsqꝫ ad certū temp⁹ debet omitti ꝛ differri: ibidem in so.iij. argu. Quintū bonū est decimaꝝ collectio. Lꝫ enī decime tanqꝫ tpalia p spūalib⁹ debeant de necessitate salutis. tñ quedā ecclesie abstinēt a decimis exigēdis in terris in quib⁹ soluere decimas nō est consuetum ad vitandū scandalū alioꝝ. sicut faciebat apl'us: qui seminans spūalia: tpalia nō accepit: ne offendiculū daret euāgelio xpi: vbi. s̄. arti.viij. in so.v. argu. Sextū bonū ē cōsilioꝝ adimpletio. verbi grā: Consiliū est de renūciando seculo ꝛ intrandi religionē. Est ergo q̄stio vtrū supposito parentū scandalo aliqs debeat intrare religionē. Rñsdeo ꝛ dico ꝙ aliqs duplici de causa vult intrare religionem. Una est occasiōe peccati vitandi. s. qꝛ nō pōt de facili abstinere a pctīs dū est in seculo. ꝛ tūc si videt sibi iminere piculū remanēdo in mūdo: non debet dimittere intrare religionē ꝓpter scandalū parentū vitandū: qꝛ veritas vite est in piculo si nō intrat. Aut vult aliqs intrare religionē occasione meriti acquirēdi. ꝛ tūc aut nō ē obligatus voto ad intrandū religionem: aut est obligatus. Si nō est obligatus voto ad intrandū religionē: tūc debet ꝓpositū suū deserere ꝛ non intrare. nā consiliū debet dimittere ꝛ implere p̄ceptū de honorādis parentib⁹. Si vo est obligat⁹ voto qd emisit de intrando religionē: aut emisit votū cū p̄fixiōe tpis: aut sine p̄fixiōe tpis. Si cum p̄fixiōe tpis: infra illud tēpus ꝓuideat patri ꝛ matri sm ꝙ pōt. vltra vo illud tēpus nō est licitū differre. Si vo sine determinatiōe tpis voto se obligauit de intrādo religionē. tunc de consilio factū est p̄ceptū. ꝛ iō tenet statim intrare. Unū nullo modo ꝓpter scandalū parentū debet dimittere intrare religionē. Hec.b. Tho.iiij. scrip. sen. di. xxxviij. de scandalo: arti.iiij.q.ij. in so.ij. argu. Et Alex.ij. pte sume.q.liiij. arti.vij. in cor.q. p totū. Septimū bonū est operū misericordie exhibitio. Est enī q̄stio: vtrum tenear rem meā dare alteri ne scandalizet? Rñdeo ꝛ dico ꝙ nō dare rem alteri aliqñ fit cū scandalo actiuo: aliqñ cū passiuo. Uno enī modo aliqs nō dans rem alteri scādalizat actiue duplici rōne: vel qꝛ dare tenet: vel qꝛ malo modo denegat: ꝛ sic nulli licet retinere q̄ possidet cū scandalo actiuo. Alio mō dare rem suā alteri est solum scandalū passiuū. ꝛ sic nō teneor rem meā dare alteri ne ille scandalizet. ꝛ hoc ꝓpter quattuor causas. Prima est qꝛ scio illū cui do re data sibi male vsurū. Secūda est: qꝛ nō possum dare rem tpalē alteri sine p̄iudicio alteri⁹. sicut illi q gerūt curam cōitatis. Hec.b. Tho. scda scde.q. xliij. arti.viij. in cor.q. Et.iiij. scrip. sen. di. xxxviij. de scandalo: arti.iiij. in cor.q. Tertia causa est: qꝛ ego vel magis vel ita indigeo re quā habeo sicut ille q petit. ꝛ tūc nō teneor illā rem dare petenti ne ille scandalizet: quia ordo charitatis exigit vt pri⁹ vel magis subueniā mihi q̄ alteri. Quarta causa vel rō est: qꝛ lꝫ sciam rem quā habeo eē mihi supfluā ꝛ illi q a me petit esse necessariā. vel ꝙ ego q habeo vnā rem nō tantū indigeo sicut ille q petit: tñ qꝛ ꝓpono illā rem dare alteri quē scio magis indigere. vel qꝛ reseruo illā rem vsqꝫ ad temp⁹ quo estimo ꝓbabiliter multos indigere: tūc nō teneor rem dare quā habeo petenti ne ille scandalizet. ꝛ hoc duplici rōne. Prima ē: qꝛ in istis quattuor casib⁹ supradictis petēs irrationabiliter petit: ꝛ iō nō teneor sibi dare: qꝛ dominiū rerū in aliū sine rōne nō transfert. Secūda rō est: vt petentiū temeritas deprimat. Multi enī peterēt ꝛ se scandalizari fingerent. Hec Alex. scda pte sume.q.liiij. arti.vij. in cor.q. per totū. Sic igit patet ꝙ consilioꝝ impletio est de necessitate. s. in his q iam vouerūt cōsilia. Nā ꝓpter votū de cōsilio factū est p̄ceptū. Et similit operū misericordie exhibitio in his quib⁹ ex debito iminet alioꝝ defectib⁹ subuenire: puta esurientē pascere: ignorantē docere: ē de necessitate salutis: siue ꝓpter officiū iniūctū: siue indigētis necessitatē. Hec in sūma cōfes. li.iij. de scandalo.q.v. in fine.q. Patent igit in pñti ca. quattuor supradicta. pmū ē ꝙ ꝓpter scandalū alioꝝ passiuū vitandū nullū peccatum debem⁹ cōmittere. secundū est: ꝙ nullū bonū ad salutem necessariū debem⁹ omittere. tertiū est: ꝙ bonū tpale ꝓpriū qnqꝫ non debem⁹ repetere. quartū est: ꝙ bonū qdcūqꝫ nō necessariū qnqꝫ ad certū temp⁹ debem⁹ differre qualia sūt septem p̄dicta.

¶ Quō sensualitas distinguit: describit: ꝛ q̄ ei attribuunt. CA.I.

# Ensualitas.

Circa sensualitatē q̄ttuor sūt notāda. s. diffinitio: subiectio: offensio: duratio. Primo consideranda est sensualitatis diffinitio. Ubi nota sensualitas distinguit: describit: attribuit. Primo enī sensualitas distinguit. Nā sensibilitas ꝛ sensualitas differūt: qꝛ sensibilitas oēs vires sensitiuas ap̄prehēdit: tam apprehensiuas deforis: q̄ apphēsiuas deīntus: q̄ etiā appetitiuas. Sensualitas aūt magis ꝓprie illā tm̄ partē noīat p quā mouet aīal in aliqd appetendū vel fugiēdū. Scdo sensualitas diffinit. Magister sniaꝝ li.ij. di.xxiiij. diffiniēs sensualitatē sic ait: Est enim sensualitas quedā vis aīe inferior ex qua est motus qui intendit in corpis sensus atqꝫ appetitus rerū ad corpus ꝑtinentiū. Rō aūt hui⁹ diffinitiōis est ista: qꝛ motus sensualitatis in duo tēdit. s. in ea q sm exteriores sensus delectabilia sūt. ꝛ hoc est quod dicit: ꝙ ex sensualitate est

motus qui intendit in corpis sensus: aut ad ea q̄ nociua vel cōuenientia corpori sm̄ solā extimationē: cognoscūt̄ et sic ex sensualitate dr̄ appetitus rex ad corpus pertinentiū. Tertio sensualitati duo attribuūt̄. s. motus et appetitus vt p3 ex diffinitiōe eius. Rō aūt huius est: q2 lȝ sensualitas sit vna potētia: eius tñ sunt plures actus nō eque p̄mi: sed sm̄ ordinē ad inuicē se habētes. vbi grā. appetitus eni interior motum exteriorē causat et sic vnus mediāte altero a sensualitate pcedit: ita q̄ motus sensualitatis ē inclinatio q̄dā ad sensus corpis: dū. s. appetimus ea que p sensus corpis apprehendūt̄. vn̄ ad sensualitatē pertinēt duo. s. corpis sensus q̄si preambulū: et appetitus sensitiuus q̄ ē inclinatio, vel motus 9ns apphensionē sensitiuā. Hec be. Tho. ij. scrip. sen. di. xxiiij. arti. iij. vtrū sensualitas 9ueniēter diffiniat̄ in cor. so. et in so. iij. et iiij. argu. Et p̄ma pte. sū. q. lxxxi. arti. j. vtrum sensualitas sit virtus appetitiua: in cor. so. et in sol. j. argu. in fine. Ad cuius euidētiā nota: q̄ cū sensualitas sit q̄dā appetitus: vt p3 triplex ē appetitus. s. nālis: rōnalis sensibilis. Primus appetitus est nālis: q̄ est inclinatio nature in rem vel in locū sibi cōuenientē absq3 ppria apphensione: lȝ seq̄t̄ apphensionē instituētis naturā: sic appetitus naturalis lapidis ē inclinatio vel motus deorsū. Secūdus appetitus est rōnalis: et talis ē inclinatio volūtatis in bonitatē absolute. Tertius appetitus est sensibilis: et talis ē inclinatio vel motus appetitus sensitiui in rem sub tali vel tali cōsideratione: puta vel q2 est vtilis: vel q2 ē delectabilis: ita q̄ appetitus sensitiuus inclinat̄ aut fert̄ in aliq̄d duplici rōe. Prima ē: q2 illud in q̄d mouet̄ vel inclinat̄ est cōueniēs nature sentiētis: sicut cibus et potus et alia huiusmodi que sūt necessaria corpi. Secūda rō est: q2 illud ē cōueniēs potētie sensitiue: sicut color pulcher ē delectabilis et cōueniēs visui ad videndū: et sonus moderatus ē cōueniens et per 9ns delectabilis auditui ad audiēdū: et sic de alijs. Vn̄ ex his cōcludit̄ in his tribus appetitibus q̄dā3 gradus: q2 appetitus naturalis oībus appetitibus ē inferior: eo q̄ absq3 ppria apphensione in aliq̄d sibi cōueniēs inclinat̄. Appetitus aūt rōnalis est supior appetitu sensibili eo q̄ fert̄ absolute in bonitatē rei. Appetitus aūt sensibilis ē supior appetitu naturali: eo q̄ fert̄ in aliq̄d mediāte ppria apprehēsione. s. noticia sensitiua: et ē inferior appetitu rōnali: eo q̄ nō fert̄ in bonitatē rei absolute lȝ sub certa et speciali cōsideratiōe vel conditione: vt p3 supra. Hec aūt sensualitas figurat̄ in tētatione p̄mor parentū diuersimode sm̄ Augu. Nā be. Augu. in lib. ij. de trinitate: serpentē cōparauit vel assimilauit sensualitati: eo q̄ serpēs nō solū ostēdit et pposuit mulieri peccatū vel pomū: sed etiā inclinauit mulierē i affectū peccati. Mulierē vero cōparauit vel assimilauit inferiori rōni: eo q̄ acquieuit serpēti. i. sensualitati. Virū aūt assimilauit supiori rōni: eo q̄ occasiōe serpētis ad pctm̄ allicientis vir. i. rō peccato cōsensit. Sȝ in libro cōtra Manicheos be. Augu. aliē assignat ista: q2 ibi dē serpentē3 assimilat sensui: eo q̄ sic serpens proposuit et ostendit pctm̄: ita sensus exteriores. Mulierē assimilat sensualitati vel cōcupiscentie: eo q̄ sicut mulier inclinauit ad peccādū: ita sensualitas vel cōcupiscentia inclinat affectū ad peccādū. virū vero assimilat rōni: eo q̄ sicut vir credidit mulieri: ita rō sensualitati vel cōcupiscētie. Hec be. Tho. p̄ma pte sūme. vbi supra in so. ij. arg. et in. q. disputatis de veritate de rōe. q. xiiij. arti. iiij. in so. vij. argumenti.

¶ Q2 lȝ sensualitas sit vna potētia: distinguit̄ tñ in irascibilē: et concupiscibilem. CA. II.

a D maiorē tñ euidentiā p̄cedentis ca. ē sciendū q̄ lȝ sensualitas sit vna potētia sm̄ genus. s. vna potētia appetitiua: sensitiua: distinguit̄ tñ in irascibilē: et cōcupiscibilē: vt dicit be. Tho. ij. scri. sentē. dis. xxiiij. arti. v. vtrū sensualitas cōueniēter diffiniat̄ in solu. iij. argu. q̄d dupliciter pbat. s. rōne: et silitudine. p̄o rōne sic: Appetitus sensibilis nobilior ē appetitu naturali: vt p3 ca. p̄cedēti. lȝ in naturalibus nō solū oportet eē inclinationē ad cōsequēdū cōuenientia et refugiēdū nociua: sȝ etiā ad resistendū corrūpētibus et cōtrarijs q̄ cōueniētibus impedimentū p̄bent et ingerūt nocumēta. 2o hoc idē pbo exēpli similitudine: sicut in igne q̄ habet nālē inclinationē3 nō solū vt recedat a loco inferiori qui sibi non 9uenit et tendat in locū supiorē sibi 9ueniētē lȝ etiā q̄ resistat corrūpentibus. ita etiā in nobis. s. in parte sensitiua opor3 q̄ sint due potētie: q̄rū vna ferat̄ in id q̄d ē sibi cōueniēs et discedat ab eo q̄ sibi ē discōueniēs. et hec ē cōcupiscibilis: que ē cōueniētis appetitiua et psecutiua: et incōuenientis fugitiua: et alia q̄ sit impedientis expulsiua: et hec est irascibilis: cuius obiectū ē arduū et difficile: ipsum. s. repellēdo. Sȝ forte q̄res: q̄ istar est nobilior altera: Respondeo et dico: q̄ vtus irascibilis respectu vtutis cōcupiscibilis tres intelligētias vel excellētias habet. Est eni defensatrix: rōni magis affinis. et magis laudabilis. p̄o vti vel potentia irascibilis est ppugnatrix et defensatrix cōcupiscibilis: eo q̄ ipsa insurgit cōtra ea q̄ impediunt cōuenientia q̄ 9cupiscibilis appetit. 2o irascibilis ē rōni magis affinis vel magis rōnabilis. Nā ipsa ē ppinqor rōni et volūtati q̄ cōcupiscibilis. Cuius rō est: q2 ad cōcupiscibilē ptinet psequi delectabile: lȝ irascibilis derelicto delectabili appetit victoriā quā cōsequit̄ cū dolore. 3o irascibilis ē magis laudabilis q̄ cōcupiscibilis: q̄d p3 per eius oppositū: q2 incōueniēs ire est minus turpis q̄ incōtinēs cōcupiscentie vt pa3 supra cōcupiscētia. Hec. b. Tho. p̄ma pte sū. q. lxxxi. arti. ij. vtrū appetitus sensitiuus distinguat̄ in irascibilē et cōcupiscibilē: in cor. sol. et in. q. disputatis de veritate. q. de sensualitate: in cor. q. per totum. q. xxv. arti. ij.

¶ Q2 sensualitas subijcit̄ rōni et obedit. CA. III.

f Ecūdo p̄ncipaliter circa sensualitatē cōsideranda ē 9secutio vel subiectio. Nā sensualitas subijcit̄ rōni et obedit ei: q̄d triplicit̄ pbo. s. ex pte ordinis: volūtatis: et motoris. Primo ex pte ordinis sic: Motor inferior subijcit̄ et obedit supiori et regulatur ab ea: lȝ inter partes aīe rō est motor supior: sensualitas est motor inferior: ergo sic rō inferior obedit rōni supiori et regulat̄ ab ea: vt p3 supra Rō superior et inferior. Ita sensualitas obedit rōni et regulat̄ ab ea inq̄atū sensualitas mediāte imaginatiōe mouet̄ ad gaudiū vel tristiciā: sm̄ q̄ rō pponit vel ōndit sensualitati mediante imaginatione rem aliquam sub rōne delectabilis vel tristabilis sm̄ q̄ ei videt̄. Scdo pbo hoc idē ex parte volūtatis sic: Sicut in corporibus celestibus spera supior mouet speram inferiorē: vt dr̄ in. iij. de aīa sic appetitus superior. s. voluntas mouet appetitū inferiorē. s. appetitū sensitiuū. i. sensualitatē. Tertio hoc idē pbo ex pte motoris vel motiue vtutis exequētis: q2 per rōnē dirigentē vel volūtatē imparantē vel retinent̄ vel mouēt̄ exteriora mēbra ne peccatū sensualitatis perficiat̄: q̄d tali pbo exēplo: Quia sic in exercitu pgredi ad bellum vel nō pgredi ex imperio ducis dependet: ita in nobis mēbra exteriora corpis nō mouent̄: neq3 quiescūt nisi ad imperiu3 eius q̄d p̄ncipat̄ in nobis. s. ad imperiū rōnis et volūtatis. Propter quod ſ dr̄ Geñ iiij. Sub te erit appetitus tuus et tu dñaberis illius q̄d exponit̄ tribus modis. p̄o sic. Appetitus tuus inferior sensitiuus. s. sensualitas erit sub te. i. sub appetitu rōnabili q̄ est volūtas: et tu dñaberis illius. s. sensualitatis vt moueatur vel retineat̄ sm̄ imperiū rōnis et volūtatis. 2o sic sm̄ glo. interli. q2 liberi arbitrij es moneo vt pctm̄ nō tibi lȝ tu pctō dñeris. 3o sic: Sub te erit. i. sub te d3 eē appetitus

sensitiuus: τ tu osiaderis.i.osiare debes illius. Patet igitur ex pmissis q rō triplicē regulā adhibet sensualitati. pma est: qr pponit ei τ ostendit obiectū ad qd moueat̃. scda est qr ratio vel volūtas intense pōt fieri in aliud: τ sic retrahit̃ sensualitas ab actu suo. tertia ē: qr per rōnē τ volūtatē retinent̃ mēbra exteriora ne perficiat̃ petm̄ sensualitatis. vn̄ sensualitati humani nāle ē moueri fm regulā rōnis τ volūtatis. Hec be. Tho. pma pte sū. q. lxxxi. arti. iij. vtr̃ irascibilis τ cōcupiscibilis obediāt rōni: in cor. solu. τ in. q. dispu. de veritate. q. xxv. arti. iiij. vtr̃ sensualitas obediat rōni: i cor. so. Ubi nota: q sic digestiuū nutritiuū: augmētatiuū: generatiuū non obediūt rōni τ volūtati: vt dic̃ Grego. nicen⁹: Jta etiā nec pulsatiuū qd est vitale pulsatiuū aūt motū cordis nolo. Rō aūt hui⁹ est duplex. Prima est moralis. s. ex pena peti. vn̄ Augu. xiiij. de ciu. dei sic dit: Nā ex pena pmi peti factū est vt sua sue inobediētie ad deū in illo pcipue mēbro penam inobedientie patiat̃ per qd petm̄ originale ad posteros traducit̃. vnde ex pena pmi peccati factū est vt sensualitas que erat obediēs rōni facta ē rōni repugnās. τ q̄ mouebat̃ a rōne nūc inordinate quātū est de se mouet rōnē. Scda cā h⁹ ē nālis: qr ad motū hoꝝ mēbroꝝ reqrit̃ aliq̄ alteratio naturalis. s. caliditatis: τ frigiditatis: q̄ qdē alteratio nō subiacet impio rōnis: τ h pcipue in duob⁹ mēbris. s. in corde τ in mēbris genitalib⁹. Hec be. Tho. pria scde. q. xvij. arti. ix. Utr̃ mēbra corporis obediāt rōni τ volūtati: in so. ij. τ. iij. ar. Re. s. Cā peti ca. ¶ Q in sensualitate pōt eē petm̄ veniale sꝫ nō mortale. CA. IIII

Tertio pncipaliter circa sensualitatē cōsideranda est offensio. Nā in sensualitate pōt esse petm̄ veniale: nō tn̄ mortale. Quod tripliciter pbo. s. auctoritate: rōne: distinctiōe. Primo pbo hoc auctoritate apl̄i Ro. vij. sic dicētis: Nō qd volo bonū hoc ago: sꝫ qd odi malū illud facio. Ubi Haymo in glo. sic dicit: Q. apls duoꝝ hoīum psonā assūpsit videlꝫ interioris. s. mētis: τ exterioris. i. carnis vel carnalitatis. q. d. Bonū qd ego interi⁹. s. in mente volo. i. approbo. exterius. i. in carne nō ago. Et Augu. ibidē in glo. sic ait: Subiect⁹ enī petō facit qd nō vult: qr nāliter quidē vult bonū: sed voluntas hoc semp caret effectu nisi grā dei addiderit velle suū ad volendū τ amādū bonū. vn̄ Augu. distinguit triplex velle. s. nature: grē: τ vitij. Uelle nature p se impotēs est: nec palmā meret̃: nisi velle gratie subueniat qd velle vitij fugat τ velle nature liberet. Et iterū Aug. ad Galā. v. sic ait: Uidete quale bellū pposuit nobis: qualē rixam τ hoc intra teipsū sentis. Nec enī nullū ē vitiū cū caro concupiscit aduersus spm̄ τc. cū aīa carnali ɔcupiscētia spiritui reluctat̃: que qdē ɔcupiscentia non est in aīa sola nec in carne sola. sꝫ in vtroqꝫ. Secūdo hoc idē pbo rōne sic: Peccatū pōt inueniri in qualibꝫ potētia cui⁹ act⁹ pōt esse volūtari⁹: τ inordinatus. in quib⁹ rō peccati consistit: sꝫ act⁹ sensualitatis pōt esse huiusmōi. ergo. Probo ɔsequentis q̄tum ad ista duo. p⁹ q actus sensualitatis pōt esse volūtari⁹ inquantū sensualitas. i. appetit⁹ sensitiuus nata ē a volūtate moueri τ ei obedire: vt pꝫ ca. precedenti. 2⁹ q act⁹ sensualitatis pōt esse inordinat⁹ patet qr sicut tūc in nobis ē rect⁹ ordo qn̄ sensualitas rōni obedit: ita qn̄ cōtrariū accidit. s. qn̄ sensualitas nō subditur rōni sꝫ ei cōtrariat̃ tūc ē act⁹ sensualitatis vel mot⁹ inordinatus τ per ɔ̄ns ē in sensualitate petm̄. Tertio hoc idem pbo distinctiōe. Potest enim verificari quoꝝdā dictū qui dicūt: q mot⁹ sensualitatis ē duplex. Quidam enī sūt pmo primi. s. mot⁹ sensualitatis nāles. s. qui imaginationē nō sequūt̃ sed solū actionē naturaliū q̄litatū τ tales mot⁹ sensualitatis rōe peccati carēt. Quidā vero motus sensualitatis sūt scdo pmi sicut qui imaginationem τ deliberationē sequunt̃: hi sūt petm̄. Hec be. Tho. ij. scri. sen. di. xxiiij. scda parte di. arti. ij. vtr̃ in sensualitate possit esse petm̄: in cor. solu. Et pma scde. q. lxxiiij. arti. iij. sub eodem titu. in cor. solu. Scdo dico: q in sensualitate non pōt esse petm̄ mortale: qd dupliciter pbo p⁹ auctoritate Augu. in lib. retractationū: τ habet̃ in glo. ad Ro. vij. vbi dicit̃: q inordinat⁹ motus cōcupiscentie qui ē petm̄ sensualitatis pōt etiā esse in illis qui sunt in grā: in quib⁹ tn̄ petm̄ mortale nō inuenit̃. ergo τc. 2⁹ hoc idem rōne sic pbo: Peccatū mortale habet in illa potētia per quā hō pōt separari a deo: qd patꝫ per hoc q peccatum mortale dicit separationem a deo: sed separari a deo nō est sensualitatis sꝫ rationis τ volūtatis: ergo τc.

Secūdo cōfirmo hāc tali rōe: Petm̄ mortale sequit̃ iudiciū rōnis: sꝫ mot⁹ illiciti sensualitatis pueniunt iudicium rōnis. ergo petm̄ mortale nullū modo habꝫ esse in sensualitate sed in rōe τ volūtate. Tertio ɔfirmo etiā hanc tali rōne. Jn eadē potentia habet esse act⁹ virtutis τ peccati: siue meritū τ demeritū: virtutis τ vitiū: sꝫ act⁹ virtutis siue meritū nō perficit̃ per id qd ē sensualitatis sed magis p id qd est rōnis τ volūtatis: cui⁹ est eligere τ ordinare in finē: ergo petm̄ mortale nō habꝫ q sit mortale ex eo q est sensualitatis cui⁹ nō est ordinare in finē sꝫ ex eo q est rōnis τ volūtatis cui⁹ est auerti ab vltimo fine. Hec be. Tho. ij. scri. sen. di. xxiiij scda parte. dist. arti. ij. vtr̃ in sensualitate possit esse petm̄: in sol. j. τ. ij. argu. τ prima scde. q. lxxiiij. arti. iiij. vtrū in sensualitate possit esse petm̄ mortale: argu. contra: τ in cor. so. τ in sol. j. τ. ij. arg. τ in. q. dispu. de veritate. q. xxv. de sensualitate: arti. v. in solu. xiiij. argumen.

¶ Q ratio pōt se habere ad mot⁹ illicitos q̄ sunt in sensualitate tripliciter. CAV.

Ad maioreꝫ tn̄ euidentiā pdictoꝝ est sciendū: q ratio se pōt habere ad mot⁹ illicitos qui sūt in sensualitate tripliciter. s. vt resistens: vt pcipiens: vt nō impediēs sꝫ vt cōsentiens. p⁹ ratio se habꝫ vt resistēs. s. qn̄ ratio τ volūtas motib⁹ illicitis sensualitatis resistunt: τ tūc nullū est petm̄: imo est meritū corone. 2⁹ se hꝫ ratio τ volūtas vt pcipiēs mot⁹ sensualitatis illicitos: puta cū aliquis ex pposito motū cōcupiscētie excitat τ imperat: τ tūc si sit illicitū in genere peti mortalis erit petm̄ mortale. 3⁹ ratio vel volūtas se habet vt nō phibens motus illicitos sensualitatis: τ tūc talis nō phibens cum phibere possit venialiter peccat. Ad cui⁹ euidentiā nota quattuor. Primū est q volūtatē eē causaꝫ alicuius peccati contingit dupliciter: vel per se: vel per accidens. Per se: vt qn̄ act⁹ peccati ex imperio volūtatis procedit. Per accidēs aūt qn̄ nō impedit qd impedire pōt: sic dicit̃ aliquis facere cū non impedit qd impedire pōt. Et hoc modo cū aliquis possit τ debeat mot⁹ sensualitatis impedire: si non impedit venialiter peccat: eo q talis cōsentit eis. Secūdū est q mot⁹ sensualitatis illiciti τ inordinati possūt cōsiderari dupliciter. Uno mō sigillatꝫ p se: τ sic sunt i ptāte nostra. τ vitare possum⁹: qr quēlibet eoꝝ pueniendo impedire possum⁹. Alio mō in generali sīl oēs: τ sic nō sunt in ptāte nostra: qr dū vni obuiare nitimur ex alia pte mot⁹ illicit⁹ subripere pōt. Cui⁹ rō ē: qr nō pōt sīl intētio volūtatis renitētis esse ɔtra diuersa in actu. Tertiū est: q mot⁹ illicit⁹ sensualitatis puenit ex duob⁹ vel ex corpali cōplexione: vel ex mētale apprehensione. p⁹ ex dispositione vel cōplexione: τ tūc null⁹ mot⁹ illicit⁹ sic pueniēs est petm̄. Cui⁹ rō est: qr tales mot⁹ nō subiacēt impio rōnis vel volūtatis. 2⁹ tales mot⁹ illiciti sensualitatis puenīūt ex mētali apphēsione: τ in eis est veniale petm̄. Cui⁹ rō ē: qr talis apphensio subiacet imperio rōnis vl volūtatis: pōt enī rō vel volūtas phibere

ꝯsum vel actũ cuiuslibet potentie apprehensiue ⁊ motiũ cuiuslibet organi: ⁊ maxime in absentia sensibilis ſm tactũ: qḋ si nõ facit ē in sensualitate veniale pctm̃. Quartũ est: ꝙ pctm̃ hꝫ esse in trib⁹. s. in voluntate: in sensualitate ⁊ in mēbris exteriorib⁹. p̃° pctm̃ habet esse in volũtate effectiue inquãtũ p̃ma cã peti est volũtas: siue ꝑ se. siue ꝑ accidēs: vt patꝫ imediate. Re. ã. Prima causa peccati. 2° pctm̃ habet esse in actu sensualitatis subiectiue. s. peccatũ veniale ⁊ nõ mortale: vt patꝫ ca. p̃cedẽti. 3.° pctm̃ habꝫ eē in mēbris exteriorib⁹ subiectiue. Cui⁹ rõ est: qꝛ tũ membra exteriora debeãt obedire rõni ⁊ volũtati: cũ applicãtur p̃ter ordinē rõnis tũc in eis est veniale pctm̃. Hec b. Tho. ij. scri. sen. di. xxiiij. in scḋa pte di s. arti. ij. vtꝝ in sensualitate possit esse pctm̃: in cor. so. ⁊ in so. iiij. argu. Et in .q. dispu. de veri. q. xxv. arti. v. in cor. so.

## ❡ Qꝫ sensualitas a rebellioni liberari nõ potest in hac vita. CA. VI.

Quarto ⁊ vltimo p̃ncipaliter circa sensualitatē cõsiderãda est duratio. Si eni quis quærat: quanto tẽpore mot⁹ illiciti sensualitatis durent in nobis: puto quanto tpe rebellio sensualitatis ad rõnē ⁊ carnis ad spũ in nobis maneat. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ in vita ista sensualitas a p̃dicta corruptiõe ⁊ rebellione liberari nõ põt: nisi per diuinũ miraculũ: vt fuit in btã ṽgine que fuit miraculose a fomite liberata. Qꝫ aũt null⁹ a p̃dicta infectiõe ⁊ corruptiõe nãliter valeat liberari tripliciter ꝓbo. s. rõne. similitudine: ⁊ sufficiẽti diuisione. Primo rõne sic: Necessitas peccandi saltē venialiter cõsequit necessitatē moriẽdi: sed in hac vita necessitas moriẽdi nõ tollit: ergo nec necessitas peccãdi saltē venialiter vt p̃dixi: ⁊ sic nec corruptio sensualitatis ex qua p̃dicta necessitas venit. vñ sicut homo nãliter morit ⁊ ad imortalitatē reduci nõ põt nisi miraculose: ita nãliter cõcupiscibilis tendit ad delectabile ⁊ irascibilis in arduũ vel difficile: etiaꝫ p̃ter ordinē rõnis. vñ ꝙ corruptio ista oĩno remoueat: nõ põt esse nisi miraculose ṽtute supernaturali. Scḋo hoc idē ꝓbo similitudine vel exẽplo. Nam ſm phm̃. vij. ethi. Tẽporat⁹ nõ caret oĩno ꝯcupiscentijs: sed cõcupiscẽtijs vehemẽtib⁹: q̃les possũt esse in incontinente. Tertio hoc idē ꝓbo ex sufficiẽti diuisione vl' inductione. s. ex parte medici: medicine: morbi: nature vl' cãe. p̃° ex parte medici sic: Lꝫ eni deus sit potẽs dē morbum curare: tñ ſm ordinē sue sapientie disposuit ⁊ voluit: vt dĩs morb⁹ vel corruptio in hac vita nõ curet: ⁊ hoc ꝓ meliori: vt infra patebit ⁊ p̃cipue ca. sequẽti. 2° p̃dicta sensualitatis infectio in hac vita nõ nãliter curat ex pte medicine sic: Lꝫ eni donũ gratie qḋ per xp̃m confert sit efficatius ꝙ̃ pctm̃ primi hoĩs: nõ tñ ordinat p̃dictũ donum ad remouẽdũ corruptionē p̃dictã que ē nature: sꝫ ad remouendũ culpã ꝑsone. 3° hoc idem ꝓbo ex parte culpe vl' seq̃le sic: Lꝫ eni talis corruptio sit cõtra statũ nature primitus institute: est tñ ꝯñs p̃ncipia nature sibi derelicte. 4° hoc idẽ ꝓbo ex pte finalis cãe sic: De⁹ nõ oꝫ remouere oĩno illud ex quo sequit bonũ. sꝫ p̃dicta corruptio est ad multa vtilis: ⁊ p̃cipue ad vitiũ elationis vitandũ: ⁊ ĩõ cõueniens est vt infirmitas sensualitatis maneat: ſm ꝙ dicit apls. ij. ad corinthi. xij. Ne magnitudo reuelatiõis extollat me dat⁹ est mihi stimul⁹ carnis mee. ⁊c̃. Et ideo post baptismũ remanet in hoĩe hec infirmitas: sicut sapiens medic⁹ dimittit morbũ aliquē nõ curatũ: qꝛ talis curare nõ possũt sine periculo maioris morbi. Hec btũs Tho. in. q. dispu. de veri. q. xxv. de sensualitate arti. vij. argu. cõtra: ⁊ in cor. solu. in fine. ⁊ in so. v. arg. ꝑ totũ.

## ❡ Qꝫ quedã sũt pene eternales: ⁊ quedã temporales: ⁊ quomodo tollant. CA. VII.

Ad maiorē in euidentiã p̃cedentis capl'i ē sciẽdũ ꝙ quedã sũt pene eternales. q̃dã vero sũt tẽporales pene. Per baptismũ ergo tollit illa pena eternalis q̃ debet ꝑsone ex pctõ originali. s. carẽtia visionis diuine. nõ aũt tollit temporalis q̃ debet nature ex pctõ originali ⁊ h⁹mõi sũt fomes ⁊ inordinata cõcupiscentia vel pugna. s. rebellio carnis ad spũ: fames: ĩfirmitas: necessitas moriendi ⁊ silia. Ubi nota: ꝙ penaꝝ tẽporaliũ q̃dã imponunt ⁊ assumũt: vt ieiunia: ⁊ corꝑalia ⁊ spũalia exercitia: ⁊ laboriosa opera: ⁊ ab oĩ tꝑali pena satisfactoria baptism⁹ absoluit. Quedam vero sũt pene ex pctõ originali cõtracte vel inflicte: vt fomes ⁊ alie supradicte: ⁊ ab istis baptism⁹ nõ absoluit. vñ de⁹ vult penas h⁹mõi remanere triplici rõne. Prima ē ad manifestãdã equitatē vel infallibilitatē diui iudicij. vt. s. illa snĩa quã dictauerat de morte. Ade ⁊ posteroꝝ ei⁹ imobiliter ꝑmaneret. vnde ab illa sentẽtia nemo euadit. Scḋa est ad oñdendũ fructuꝫ passiõis xp̃i: qꝛ si dñs curaret naturã ⁊ fomitē: fili⁹ nascerent imunis a culpa: nec ĩdigeret regenerari a xp̃o deo: vt igit oẽs passiones se cognoscãt habere: data ē virt⁹ sacramẽto baptismi a passione xp̃i: qḋ ad hoc est ordinatum vt penas remittat ꝑsonales nõ nãles: qꝛ remediũ respicit ꝑsonã nõ naturã. Tertia rõ est ad amplificãdũ meritũ liberi arbitrij: qꝛ h⁹mõi penalitates ad bonuꝫ multiplex ꝓuidẽt seu ꝓmouẽt. Lꝫ eni per baptismũ nõ tollãt h⁹modi penalitates: vt pꝫ: ĩ ꝑ grãm baptismaleꝫ efficit vt pene supradicte remanẽtes nõ dominẽt in ꝑsonã: sed magis ei subijciãt ⁊ in vtilitatē ipsi⁹ cedãt: in quãtũ sũt materia ṽtutis ⁊ occasio humilitatis ⁊ exercitij: vt dicit be. Tho. iiij. scrip. sen. di. iiij. de effectu baptismi. arti. j. q. iij. vtꝝ baptism⁹ tollat oẽm penam originalis peccati. in cor. so. Et Alex. iiij. pte sũ. de baptismo. q. lxxij. vtꝝ fomes tollat in baptismo. in cor. so. Sꝫ forte argues in oppositũ. s. ꝙ post baptismũ pene supradicte in nã remanere nõ debuerũt tali rõne. Debuit de⁹ remoueri illud qḋ ꝑ se declinat ad malũ ⁊ nõ ad bonũ: sꝫ fomes ꝑ se inclinat ad malũ: nõ aũt ꝓmouet in bonũ nisi ꝑ accidēs. s. inq̃tũ vel aliq̃s resistẽdo coronat: vel ſm ꝙ aliq̃s humilior redditur: ergo magis ē expediēs hoĩ fomitē nõ hr̃e ꝙ̃ ipsũ habere: cuꝫ de⁹ debet facere hoĩ id qḋ magis ei expedit: ⁊c̃. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ simpliciter loquẽdo meli⁹ eẽt hoĩeꝫ fomite carere ꝙ̃ ipsũ habere: sꝫ quo ad q̃d vel q̃tum ad aliquē statũ hoĩs expedit fomitē habere: ne in superbiã elatiõis cadat: ⁊ etiã ꝓpter alias vtilitates sup̃i⁹ assignatas. Hec bea. Tho. scḋo scri. sen. di. xxxij. arti. ij. vtrũ post baptismũ pena aliqua debeat remanere ⁊ que: in cor. so. ⁊ in solu. iiij. argumen.

## ❡ Qꝫ fomes vel cõcupiscẽtia in quibusdã plus ⁊ in quibusdam min⁹ reperiat. CA. VIII.

Sed forte gratia p̃dictoꝝ queres hic tria. primuꝫ est: vtrum fomes vel cõcupiscẽtia in quibusdaꝫ pl⁹ ⁊ in quibusdã min⁹ inueniat. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ sicut ē de ꝑfectione nature: ita ē de corruptiõe. Nam ꝑfectio nature põt ꝯsiderare dupliciter. Uno mõ q̃tum ad rõnē speciei: ⁊ sic equaliter in oĩb⁹ inuenit. Alio mõ ex pte indiuidui: ⁊ sic vn⁹ hõ ĩ corpore ē potẽtior alio in explẽdis opatiõib⁹ spẽm ꝯsequẽtib⁹: ⁊ in mẽte vnus est ꝓmptior alio ad intelligẽdũ vl' rõcinandũ. Silr̃ est de corruptiõe fomitis: qꝛ si cõsideret ꝓut est infectio nature: ⁊ sic ē eq̃liter in oĩb⁹. Si võ ꝯsideret fomes ꝓut est infectio ꝑsone: sic ē in vno maior ꝙ̃ in alio. s. ꝙ ꝑ nãlē cõplexionē: vel per ꝯsuetudinē cõcupiscibilis vel irascibilis vn⁹ est efficatior ⁊ feruẽtior ad suũ actũ ꝙ̃ ali⁹: ⁊ ſm hũc modũ fomes post baptismũ dr̃ diminui: inq̃tũ grã retardat impetũ cõcupiscibilis ⁊ irascibilis in cõtrarios act⁹ inclinãs. Hec be. Tho. scḋo scrip. sen. di. xxxij. arti. ij. vtꝝ fomes vl' ꝯcupia in q̃busdã pl⁹ ⁊ in q̃busdã min⁹ inueniat in cor. so. scḋm ē: vtꝝ fomes vl' ꝯcupiscẽtia sit a deo:

Rñdeo ꝛ dico ꝙ fomes dupliciter cõſiderari põt. Uno
mõ ꝓut hȝ rõnẽ culpe. Et tũc dico ꝙ ſicut pctm̃ actuale.
Adeo nõ hȝ deũ actorẽ ſȝ ꝓpriã voluntatẽ q̃ ex pctõ actuali
ẽ deordinata: ita ꝓdicta infectio fomitis: qḋ ↄfirmo auctori-
te. Augu. ſic dicẽ. Illud quo hõ fit deterioꝛ non ẽ a deo:
ſȝ infectione fomitis tota nã deordinata: ꝰ talis infectio
nõ ẽ a deo. 2° põt ↄſiderari talis infectio vel inordinatio
fomitis ꝓut hȝ rõnẽ pene: ꝛ tũc dico ꝙ hꝰmõi pene deꝰ ẽ
cauſa: nõ ſicut agẽs infligẽs vel immittens penã aliquã: ſȝ
ſicut nõ agẽs vl' non infligẽs ſuã grãm ex qua fomes or-
dinatꝰ erat. Hec he. Tho. ij ſcri. ſen. vbi ſ. arti. iiij. Utrũ
infectio fomitis ſit a deo in coꝛ. ſol. Sic ergo fomes vel
ↄcupiſcẽtia inq̃ñtũ eſt pena ꝓcedẽtis pcti eſt a deo: qui ẽ
pene auctoꝛ ꝛ culpe vltoꝛ. Nã ꝓpter pctm̃ ꝓcedẽs deꝰ cõ-
cupiſcẽtie inordinate penã infligit. Sȝ inq̃ñtũ ↄcupiſcen-
tia ẽ pctm̃ ꝛ ad pctm̃ ſequẽs inclinat: nõ eſt a deo: nõ enĩ
vult deꝰ vt ex ea ſequaꝛ pctm̃: ſȝ ꝙ reſiſtaꝛ cõcupiſcẽtie ꝛ
ſit pugna ↄtra eã ſm̃ ꝙ ad pctm̃ inclinat. Et ↄfirmo hoc
tali rõne. Si fomes ẽ a deo cũ fomes ſit promtas ad pec-
candũ: tũc talis ꝓnitas placet deo: quãto ergo aliq̃s pro-
nioꝛ eſt ad peccãdũ tãto magis placet deo ſȝ hoc ẽ incon-
veniẽs: ergo ꝛ ꝓmũ. ſ. ꝙ fomes ꝓut ẽ culpa ſit a deo. Hec
Alex. ij. pte ſũ. q. xxxi. de fomite. arti. iiij. a quo ſit fomes
vel ↄcupiſcẽtia: in coꝛ. ſo. ꝛ in ſo. argu. tertiũ eſt: vtrũ diuinã
ſapientiã deceat ꝙ aia coꝛpori infũdaꝛ ex quo maculam
ↄtrahit? Rñdeo ꝛ dico ꝙ ſic: qḋ in gñali probo dupliciter
rõne. ſ. ex pte diuine ꝓuidẽtie: ꝛ ex pte diuine ſapiẽtie. Pri-
ma rõ eſt ex pte diuine ꝓuidẽtie ſic: Nõ ẽ decẽs ꝙ deꝰ ſua
opa mutet ab eo ꝙ ꝓuidit inſtituẽq̃: tũ qꝛ vel eẽnt mala
tum qꝛ ſi nõ eẽnt mala tñ potuiſſet ea facere melioꝛa: ſȝ
ſic ab eterno ꝓuidit ꝛ in tpe ſic inſtituit vt hoĩes ꝑ ſexuũ
cõmixtionẽ generareꝛ: ꝛ qḋ coꝛpꝰ per coitũ. ſ. ſeminato
aia infũdereꝛ: ergo nõ decuit ꝙ deꝰ hoc mutaret. Scḋa
rõ eſt ex pte diuine ſapie ſic. Nõ ẽ ſapiẽtis inducere maio-
rem defectũ vt minoꝛ defectꝰ viteꝛ. imo eſt ẽ cõtra: ſȝ ma-
ioꝛ erit effectꝰ ſi humanũ genꝰ nõ multiplicareꝛ: qḋ ꝓbo
per ea q̃ tollerenꝛ. Primũ eſt qꝛ ſi nõ multiplicareꝛ hu-
manũ genꝰ nõ impleretꝛ numerꝰ electoꝝ oĩa cum quo-
dãmodo operanꝛ ſiue cooperãꝛ. Scḋm eſt ꝙ omitteretꝛ
natura generatiõis ꝓceſſus q̃ eſt per mixtionẽ ſexuum.
Tertiũ eſt: qꝛ tollereꝛ ꝓceſſionis modꝰ: qui ẽ ꝙ ſile ge-
nerat ſimile. Quartũ eſt: ꝙ ſubtraheretꝛ diuꝫ entium vel
reꝝ gradus. Si enĩ anima tali coꝛpori nõ vnireꝛ oportet
ret ꝙ oĩno aĩa nõ creareꝛ: vel ꝙ alteriꝰ nature eſſet: ꝛ ſic
in vniuerſo hec natura nõ eſſet: ſȝ hoc nõ decet diuinam
ſapientiã: qꝛ tunc vniuerſũ imꝑfectũ eẽt. qḋ tali rõne cõ-
firmo. Sapiẽs debet permittere minꝰ malũ ꝓpter maiꝰ
bonũ ex eo eliciendũ: ſicut bonũ gẽtis ẽ diuiniꝰ q̃ȝ bonũ
vnꝰ hoĩs: vt in ꝓmo Ethi. dicitꝛ. Ita etiã bonũ vniuerſuꝫ
prepollet bono vniꝰ ꝑticularis rei vel ſpãlis nature. vnde
ꝛ defectꝰ in vniuerſum redũdans deterioꝛ eſt. Si autem
multiplicatio humanũ generis tollereꝛ. vel natura aliq̃ q̃
ad ꝑfectionẽ vniuerſi ↄfert ſubtrahereꝛ: vel nãlis rerum
ꝑfectio ab vniuerſo tollereꝛ: imꝑfectũ eẽt: qḋ nõ decet di-
uinã ſapientiã: ergo ꝛc. Sȝ forte argues in oppoſituꝫ
ſic: Nullꝰ ſapiẽs ponit theſaurũ ſuũ in loco in quo macu-
lam ↄtrahit: ſȝ aĩa eſt ꝓcioſiſſimꝰ theſaurꝰ dei: vtpote dei
imagine inſignita: ergo nõ decet diuinã ſapiam vt aĩa tali
coꝛpori infũdaꝛ ex quo maculã cõtrahit? Rñdeo tribus
modis. ꝓ° ꝙ ſicut nõ eẽt ſapiẽs qui theſaurũ in mũdo lo-
co conſeruabilẽ in imũdo reponeret: ita eſſet valde inſi-
piens qui theſaurũ nõ aliter cõſeruabilẽ etiã i loco imũ-
do nõ collocaret: ꝛ ꝓcipue ſi emũdandi theſauꝝ poſſibili-
tas remaneret. 2° mõ rñdeo ꝛ dico: ꝙ macula vel culpa
nõ cõtrahiꝛ in vnione aie ad carnẽ: ſȝ ex volũtati ꝓmi pa-
rentis. 3° rñdeo ꝛ dico: ꝙ q̃ñtus illi qui in pctõ originali
naſcũꝛ ſunt obnoxij vt priuenꝛ illa participatione diuine
bonitatis que in patria beatos efficit: tñ participãt facul-
tatẽ ꝑcipiẽdi illã. vñ nõ deficit penitꝰ opus dei a fine ꝑ-
cipue cũ ꝑueniẽdi in finẽ vltimũ nõ tollaꝛ facultas. Hec
he. Tho. ſcḋo ſcri. ſen. di. xxxij. arti. v. i arg. cõtra: ꝛ in coꝛ.
ſo. ꝛ in ſo. j. iiij. ꝛ. v. argumen

❡ Q fomes vel concupiſcentia pluribus nominibꝰ no-
minatur. CA. IX.

Ꝓ maiorẽ tñ euidentiã predictoꝝ eſt ſciendũ: ꝙ
a fomes vel cõcupiſcentia. xiiij. noĩbꝰ noiaꝛ. Ubi
nota: ꝙ fomes accipiꝛ vel ex parte cõiũcti: vel ex
parte aĩe: vel ex pte carnis. Primo enĩ ſi fomes accipiꝛ
ex parte cõiũcti. ſ. ex pte aĩe ꝛ carnis dicitꝛ tripliciter. pri-
mo noiaꝛ cõcupiſcibilitas in puulis. ſcḋo cõcupiſcentia
in adultis. tertio libido cũ iam inclinat in actuꝫ. Scḋo
ꝓut accipiꝛ ex parte aie dꝛ ſex modis. ꝓ° vitiũ: qꝛ quãdã
oppoſitionẽ habet ad vtutẽ. 2° dꝛ corruptio ꝓpter dimi-
nutionẽ boni nãlis. 3° dicitꝛ languoꝛ ꝓpter inueteratio-
nem in illa. Et hec tria ſunt in cõparatione ad bonũ. 4°
dicitꝛ infirmitas ꝓpter impotẽtiã reſiſtendi motibꝰ ma-
lis. 5° dicitꝛ feditas ꝓpter inq̃nationẽ ſpũ aliũ. 6° dꝛ pro-
nitas ꝓpter inclinationẽ appetitꝰ ad malũ: vt infirmitas
ſit cõtra potentiã: feditas cõtra pulchritudinẽ: pronitas
cõtra diſpoſitionẽ ad bonũ. Et hec tria ſũt in cõparatiõe
ad malũ. vt patꝫ. Tertio vero ꝓut fomes vel cõcupiſcẽ-
tia accipiꝛ ex parte carnis q̃nq̃ noĩbꝰ noiaꝛ. ꝓ° eniꝫ dicitꝛ
lex carnis: qꝛ infligiꝛ ipſi carni ex lege diuine iuſticie pro-
pter pctm̃. 2° dicitꝛ lex mẽbroꝝ: qꝛ dat quandã aptitudi-
nẽ ad mala que fiũt per mẽbra. 3° dꝛ tyrãnꝰ: qꝛ dñaꝛ vio-
lenter in quibuſdã mẽbris. 4° dicitꝛ ſtimulus carnis: qꝛ
ſtimulat ad peccatũ. 5° dicitꝛ fomes: qꝛ cõcupiſcentia fo-
uet ardorẽ pcti in carne: vt ex carne foueat pctm̃ in aĩa.
Uel ipſa cõcupiſcẽtia dicitꝛ fomes: qꝛ ardet in nobis: qꝛ
caro cõcupiſcit aduerſus ſpm̃ ꝛ e cõtra. Uñ Ambro. Fo-
mes ẽ q̃dã moꝛbidꝰ affectꝰ qui cõmouet ad illicitũ deſi-
deriũ: ꝛ iſte eſt ↄcupiſcẽtia. Hec Alex. ſcḋa pte ſũ. q. xxxi.
de noĩbꝰ. xiiij. fomitis vel ↄcupſcẽtie: in coꝛ. ſo.

❡ Q tres ſũt differẽtie ſeu ſpẽs ſñie ꝛ que. CA. I.

# Sententia.

Circa ſñiam cõſiderãda ſũt tria. ſ.
ſ differẽtia: cõtinẽtia: ſubleuãtia. Pri-
mo circa ſñiam cõſiderãda ẽ differẽtia.
nã tres ſũt differentie ſeu ſpẽs ſñie. Eſt
enĩ ſñia ꝓceptiõis: excõicationis: diffi-
nitionis. Primo enĩ ſñia ꝓceptiõis vel ꝓceptiua dicitꝛ
cũ maioꝛ aliq̃d ꝓcipit minori. Re. ſ. Preceptũ: ꝛ. ſ. Obe-
dientia: ꝛ. ſ. Maioꝛ. Scḋo ſñia excõicatiõis vl' excõi-
catiua ẽ a q̃libet legitima cõmuniõe vel a quolibet actu
legitimo ſeparatio ꝛ hec ẽ duplex. Una ẽ q̃ ſepat a ſacra-
mẽtis: ab ingreſſu eccl'ie: ꝛ a cõmuniõe fideliũ: ꝛ hec dꝛ
anathema. i. excõicatio maioꝛ. Alia ẽ q̃ ſepat a ſacris tñ
ꝛ hec dicitꝛ excõicatio minoꝛ. Re. ſ. Excõicatio. Tertio
ſñia diffinitiua vel diffinitiõis ẽ ꝑ quã ꝓncipalis qḋ dif-
finiꝛ. Uel ſñia diffinitiua ẽ que finẽ negocio imponit: q̃
cõtinere dꝫ abſolutionẽ vel cõdẽnationẽ. Uel ſñia diffi-
nitiua eſt poſt quã lataꝫ nihil q̃ritꝛ. ꝛ q̃ lata iudex eſſe de-
ſiit: ꝛ quã ſñiam ſemel latã iudex reuocare non põt: nec
amplꝰ iudicare de ipſa: ſȝ poſſit exequi eã: ꝛ hoc verꝫ eſt
in iudice delegato: qꝛ ordinariꝰ iterũ ꝓnũciare põt: ſi pri-
ma ſentẽtia quã tullit nulla ſit ipſo iure. Quarto dico
ꝙ ẽ ſñia interlocutoria: ꝛ talis ẽ q̃ nõ ſup ꝓncipali ſȝ ſup
alijs q̃õnibꝰ ꝓfertꝛ. ſ. inter ꝓncipiũ cãe ꝛ finẽ emergenti-
bus: vt ẽ de teſte repellẽdo: ſiue de dilatiõe dãda vel nõ
ꝛ ſilẽs. Uel forte ideo dꝛ interlocutoria: qꝛ inter partes
loquẽdo ꝓfertꝛ ſine ſcripture ſolẽnitate. Hec i ſũ. ↄfeſ. li.
iij. ca. xxxiij. rũ. ꝺ ſñia diffinitiõis. q. xxvij. ꝛ. xxviij. ꝑ totũ.

¶ Ad hoc ꝙ sententia teneat se valeat quinqꝫ in se debet habere. CA. II.

Ecundo circa sniam cõsideranda est continẽtia. Ad hoc enĩ ꝙ sentẽtia teneat seu valeat quinqꝫ cõditiones in se debet hr̃e. pͥmo enĩ ꝓferri debꝫ a iudice ꝓprio. scḋo dꝫ ferri sedẽdo. tertio debet ferri in scripto. quarto debet ferri in loco publico. qͥnto dꝫ ferri in die claro nõ feriato. Primo enĩ sentẽtia debꝫ ferri a iudice ꝓprio eo ꝙ sententia a nõ suo iudice lata nulla est. ideo dicit Ray. lib. pͥmo: Hoc aũt mõ sniã quã xp̃us ꝓferet sup bonos ꝛ malos ẽ vera snia: eo ꝙ ẽ ꝓprius iudex oĩuꝫ iustoꝝ ꝛ peccatoꝝ: ꝛ ideo soli xp̃o ꝯuenit de oĩbus iudicare. Re. s̃. Judicare quare conuenit. Christo. Scḋo snia debet ferri sedendo. Nã sedere signat duo que dꝫ habere iudex qui sniam ꝓfert. s. quietẽ mentis: ꝛ ꝓiatẽ auctoritatis vel vĩutis. Et qͣtũ ad ista duo xp̃s iudicabit ꝛ sedendo sniam ꝓferet: iuxta illud Marci vlti. Ascendit ad celos sedet a dextris dei. Re. supra. Ascẽsio. Tertio sententia debet ferri in scripto: alias recitata sine scriptis: vel scripta nõ recitata non valet. Fallit hoc in quibusdã casibꝰ: vt in cã ꝛ lite breuissima: ꝛ maxime vilium rerũ ꝛ ꝑsonarũ: vt dic̃ Ray. Hoc aũt mõ xp̃s in die iudicij sniam feret in libro. vt enĩ dr̃ Apoca. xx. Tũc libri aperient̃. isti libri sũt vel precepta dei que mõ sũt clausa multis: qꝛ nolũt ea atẽdere: vt sequãt̃ quo ad impletionẽ. ꝛ vt vitent trãsgressionẽ: sꝫ tunc erũt oĩbꝰ nota: ꝛ que fecerũt ꝛ omiserũt. Uel libri sũt cõscientie vel corda que tũc patebũt: qꝛ sancti merita maloꝝ videbunt. Et subdit ibidẽ: Et aliꝰ liber est apertꝰ. Hic aũt liber in quo repiet̃ scripta in die iudicij nõ erit liber materialis: tũ qꝛ exigeret quasi magnitudinẽ infinitã: tum qꝛ exigeret̃ ad hoc tẽporis inestimabilis magnitudo si facta singuloꝝ vocaliter narrarent̃. Et ideo ille liber vite de quo dr̃ Apoca. xx. vel ꝑscietia erit diña que mõ latet: sꝫ tũc erit oĩbꝰ apta ꝛ manifesta. Uel liber erit liber mẽtalis de quo Augu. xx. de ciui. dei loquit̃ dicẽs: ꝙ liber iste quedam vis vel virtꝰ diña ẽ: qua fiet vt vnicuiqꝫ bona ꝛ mala ad memoriã reuocent̃: ꝛ mẽtis intuitu mira celeritate cernent̃ vt accuset cõscientia cõsciẽtiã: ꝛ ideo hec quattuor in momẽto tẽporis erũt. s. discussio meritoꝝ: accusatio maloꝝ cõmẽdatio bonoꝝ: ꝓlatio sniaꝝ. vñ verba Matth. xxv. nõ vocaliter intelligẽda sũt sꝫ mentaliter. Hec hea. Tho. iiij. scri. sen. di. xlvij. arti. j. q. ij. in cor. q. ꝑ totũ. Quarto snia debet ferri in loco publico ꝛ honesto nõ in secreto vel turpi vel vili: vti in coq̃na vel lupanari vel taberna. ꝛ similiter xp̃s ꝓferet sniam in die iudicij sup bonos ꝛ malos in loco publico. Ubi nota: ꝙ locꝰ in quo iudiciuꝫ sit futurũ ꝛ quõ hoies cõueniãt ad iudiciũ nõ põt multũ per certitudinẽ fieri: tñ ꝓbabiliter põt colligi ex scripturis: ꝙ circa locũ montis oliueti descẽdet: vt idem eẽ ostendat̃ qui ascẽdit ꝛ qui descẽdit: vt dr̃ Matth. vlti. sꝫ ipse ascẽdit de monte oliueti qui preeminet valli Iosaphat: ergo circa illa loca veniet ad iudicandũ. vñ Johel. iij. dicit̃. Cõgregabo oẽs gentes ꝛ ducã eos in vallẽ Josaphat ꝛ disceptabo ibi cũ eis. Dicit ergo cõgregabo: eo ꝙ snia diffinitiua nõ valet nisi ꝑ̃sentibꝰ partibꝰ: vel ꝑ cõtumaciã absentibꝰferat̃. vnde si ferat̃ contra absentẽ ad quẽ citatio nõ peruenit nõ valet. Uel si ferat̃ contra absentẽ qui iusta cã venire nõ potuit nõ valet: ꝛ reuocatur snia etiã si citatus esset. Hec locũ in iudicio nõ habebũt tum qꝛ oẽs erunt citati: tũ qꝛ nullꝰ cõtumax esse poterit. Et subdit: Oẽs gẽtes. Glo. nõ solũ iudei sꝫ etiã oẽs electi ꝛ oẽs impij qui ab initio mũdi fuerũt cõgregabũt̃. Ubi nota: ꝙ inter cõgregatos erit quadruplex differẽtia. Ali qui enĩ iudicabũt̃ ꝛ peribũt: vt falsi xp̃iani. Ali qui vero nõ iudicabũt̃ ꝛ peribũt: vt oẽs infideles. Aliqui vero iudicabunt̃ ꝛ regnabũt: vt fideles iusti imperfecti rñ. Aliq vero iudicabũt ꝛ regnabũt: vt perfecti abrenũciantes oĩbus ꝓpter xp̃m. Job. xxxvj. Judicium pauperibꝰ tribuit. Et subdit in valle. Glo. Non enĩ in valle que est in mõte oliueti dñs ad iudiciũ est descensurꝰ vt quidã pueriliter intelligũt: sed in spacio huiꝰ aeris sedebit cõtra locũ mõtis oliueti ex quo ascendit. Et sicut Chryso. dicit: Angeli ante eum deferent signũ crucis. Et subdit Josaphat: qḋ interpretat̃ iudiciũ ad quod oẽs impij cõgregabũt̃. Justi vero nõ descendẽt in vallem iudicij sed in nubibꝰ eleuabunt̃ obuiã xp̃o. ꝛ subiũgit. Et disceptabo cũ eis: non potẽtia maiestatis sed veritate rõnis cõuincens. Disceptabo. i. diiudicabo: ad ostẽdendũ ꝙ snia lata in nõ conuictũ vel sponte cõfessum nõ valet vt Apoca. j. dr̃: Uidebit eum oĩs oculus ꝛ qui eũ pupugerũt. Hugo. Uidebit eum oĩs oculꝰ tam bonꝰ qꝫ malꝰ. boni ad gloriam: Jsaie xxxiij. Regem in decore suo videbũt. mali aũt ad penaꝫ. Sapientie. v. Uidẽtes turbabũt̃ timore horribili. Mali solũ humanitatẽ xp̃i videbũt. Jsaie. xxvj. Tollat̃ impiꝰ ne videat gloriã dei. Boni vero humanitatẽ ꝛ diuinitatẽ videbũt. Et subdit̃: Et qui eũ pupugerũt. i. crucifixerunt ꝓcurando: vt iudas: imperãdo: vt pilatus: faciẽdo vt gẽtiles: iterãdo penam vt peccatores. Quinto ꝛ vltimo sententia debet ferri nõ in obscuro sed in die claro non feriato vl̃ festiuo: ꝛ precipue quãdo snia fert̃ sup aliquꝰ morte. Secus enĩ est que statuta sũt ad hominũ vtilitatem tẽpore messiũ ꝛ vindemiarũ: qꝛ tunc de cõsensu partium sentẽtia ferri põt. Quãdo aũt vel quo tempore iudiciũ sit futurũ nulli intellectui ẽ certũ. Qḋ aũt Matth. xxiiij. dicit̃ de die illa ꝛ hora ꝛ cetera accipit diẽ ꝑ manifestatione: quia tũc omnia occulta patebũt. Similit̃ qḋ apl̃s dicit ꝙ in nocte erit: pͥma ad Thess. v. Dies domini sicut fur in nocte veniet: accipit apl̃s noctẽ ꝑ occultatione ꝛ incertitudine iudicis veniẽtis tẽpore finientis salutis ꝛ reprobatiõis. Re. supra Incertitudo similiter non fiet iudicium in die festo: eo ꝙ dies festi cõuertetur dãnatis in luctum.

¶ Qꝫ snia hũana quattuor auxilijs subleuat̃. CA. III.

Ertio circa humanã sniam cõsiderãda sũt remedia subleuãtia. Nã humana snia qͣttuor remedijs vel auxilijs subleuat̃. s. qͣtuor per appellationẽ: supplicationẽ: falsi ꝓbationẽ: in integrũ restitutionẽ. pͥꝰ humana snia subleuat̃ ꝑ appellationẽ que dꝫ interponi infra decẽ dies a die ꝛ tpe late snie. 2ᵒ subleuat̃ ꝑ supplicationẽ: vt cũ snia sit a ꝑ̃ncipe lata vel ab aliquo alio a quo appellari nõ licet. 3ᵒ subleuat̃ snia per falsi ꝓbationẽ vt si dicat̃ snia lata ꝑ falsos testes vel ꝑ falsas ꝓbationes iudice circũuẽto. 4ᵒ per in integrũ restitutionẽ: vt dicit Ray. in lib. ij. ꝛ in sũ. cõfes. lib. iij. ti. xxxiij. q. xxx. Snia aũt diña his qͣttuor modis subleuari nõ põt nec subterfugi: qḋ pꝫ de oĩbꝰ. Primo enĩ nõ põt subleuari vl̃ subterfugi ꝑ appellationẽ: eo ꝙ appellatio põt fieri de minori iudice ad maiorẽ: ꝛ nõ econuerso. Qui aũt a maiori iudice ad minorẽ appellauerit error ei nocebit. vñ quia deꝰ superiorẽ nõ habet: sed ipse ẽ sup oẽs: ideo a deo nemo appellare põt. Re. s̃. Appellatio. Scḋo nõ poterit diña snia subterfugi per supplicationẽ: qꝛ tũc inuocabũt me ꝛ nõ exaudiã. dic̃ dñs: ꝓuer. j. Tertio diña sentẽtia nõ poterit subterfugi per falsi ꝓbationẽ: qḋ patet quattuor rõnibꝰ. prima est: qꝛ iudex nõ poterit falli nec circũueniri. secũda est: qꝛ tũc oẽs libri erunt aperti. tertia est: qꝛ testes in extremo iudicio erũt veri: nec poterũt mentiri. quarta est: qꝛ tũc ꝓbatio veracissima erit. Ex defectu aũt aliquoꝝ istoꝝ quattuor iudiciũ vel sentẽtia frequẽter peruertit̃. Quarto diña sentẽtia nec subterfugi nec subleuari poterit per in integrũ restitutionẽ: qꝛ ille qui

non penitet nec satisfacit nec restituit in hac vita: in alia nec restitutiōis nec satisfactiōis nec penitētie erit locus. vñ Apoca. pmo dicit̃. q̃ Johes in spū vidit similē filio hois de cui° ore exibat gladius ex vtraq3 parte acutus. Spūaliter gladi° existens in ore filij hois est diuina sniā. Dicit̃ aūt hic gladi° limatus vt splēdeat: acut° vt scindat ex vtraq3 parte acut° vt nulli parcat. Sic spūaliter diuina sententia in extremo iudicio habebit hec tria. Erit enim limata vel fulgida: erit acuta. erit ex vtraq3 parte acuta. p° diuina sentētia velut gladi° erit limata: z fulgida: quia oēs clare cogścēt z videbūt diuinā sniam z oia pctā ppa z oia pctā alio3. mō āt diuina snīa nō videt̃: eo q̃ sic gladi° in vagina nos latet: sic diuina sententia in vagina. i. in dei patiētia occultat̃ nobis. vnde vagina ē patiētia dei in q̃ ei° sentētia latet: s3 tunc suū gladiū. i. sniam manifestabit in psal. Euaginabo gladiū meū. 2° dicit̃ snia diuina gladius acut° mō eni dei gladi°. s. diuina sententia nō videtur acut°: q2 nō percutit: z iō nō timet̃: s3 cū pcutiet sentiet̃ acumē ei°. Deut. xxxij. Si acuero vt fulgor gladiū z arripuerit iudiciū man° mea zc. tūc timebit̃ in imensū. 3° diuina sententia dicit̃ gladi° ex vtraq3 parte acut°: q2 diuina snia sepabit reprobos ab electis. mō aūt sūt oēs cōmixti. Uel dicit̃ diuina snia esse acuta ex vtraq3 pte. p° ex parte tēporis: q2 nō solū q̃ aū nos fuerūt z qui sūt mō: s3 etiam iudicabit z puniet q̃ sūt futuri. 2° dr̃ esse acuta ex vtraq3 parte hois: q2 nō solū in corpe s3 etiā in aia iudicabit. 3° dr̃ eē acuta ex vtraq3 pte generis: q2 non solū ignobiles s3 etiā nobiles iudicabit. 4° dr̃ eē acuta ex vtraq3 pte criminis: q2 nō solū pctā cōmissiōis s3 etiā omissiōis: nō solū carnalia s3 etiā spūalia iudicabit. 5° dicit̃ esse acuta ex vtraq3 pte cōditionis. q2 nō solū viros s3 etiā mulieres: nō solū dños vel plātos s3 etiā subditos: nō solū laicos s3 etiā clericos z religiosos. non solū iuuenes: s3 etiā senes nō solū diuites s3 etiā paupes: q2 null° poterit dei sniam subterfugere. Sed forte dices: q̃uis in extremo iudicio diuina snia subterfugi nō possit: vt p3 p rōnes p̃dictas tñ diuina snia pōt differri? Rñdeo z dico: q̃ aliter cōtingit de hūana snia: aliter de diuina: Na3 hūana snia lata ex crimine in q̃ttuor casib° nō statim executiōi mādat̃: sed differt̃. Prim° ē cū pnceps ex vindicta seueri° fert sniam z tūc p. xxx. dies ad min° differt̃ snia: vt loc° possit eē misericordie. Scōs casus ē: cū snia lata ē in mulierē p̃gnantē: z tūc differt̃ snia vsq3 ad tēp° part°. Terti° casus est: si lata ē snia capitis ī seruū: z differt̃: tūc snia quousq3 reddiderit rōcinia administratōis quā gessit. Quart° casus ē: cū q̃s de crimīe ē ɔfessus: tūc enī snie executio differri d3 z retrudi in carcerē z postmodū audiri vt cōfessionē reiteret. Hec in sū. ɔfes. lib. iij ti. xxxiij q. xxx. Ex his oib° p3 manifeste q̃ diuina iusticia q̃uis mō differat̃ ad extremū iudiciū. tñ in extremo iudicio differri nō poterit ppter p̃dictas cās. pma ē: q2 de° nō crudeliter sniam feret scda est: q2 nec sterili nec p̃gnantib° parcet̃ in hac die. immo de eis. tertia ē: q2 ois administrationis rō exiget̃ in die illa. q̃rta rō ē: q2 tūc peccās z recidiuās oia plene cōfitebit̃ in illa die z reddet de oib° rōnē.

¶ Q3 conueniens fuit Christum in sepulchro sepeliri ppter tres rationes. CA. I.

# Sepultura christi.

Circa sepulturā xp̄i quattuor sūt notāda. s. tumulatio saluatoris: exhibitio honoris: icorruptio corpis duratio quietis. Primo circa sepulturā xp̄i considerāda ē tumulatio saluatoris. Nam conueniens fuit xp̄m i tumulo vl̄ i sepulchro sepeliri ppter tres rōnes. s. ppter veri pbationē: spei collationē: exēpli imitationē.

Prima rō est ppter veri pbationē. Ad pbādū eni vere q̃ xp̄s est mortu°: z nō ficte: vt quidā dixerūt: cōueniēs fuit q̃ xp̄us sepeliret̃ q2 null° ponit̃ in sepulchro nisi q̃ iam constat q̃ vere est mortu°. vñ Marci. xv. dicit̃: q̃ z pilat° añq3 cōcederet z pmitteret xp̄m sepeliri diligenti inquisitiōe cognouit eū vere mortuū esse: z cū cognouisset a centurione q̃ mortu° esset: donauit corpus Joseph post mortē sepeliendū. Scōa rō est ppter spei collationē: Nā per hoc q̃ xp̄us de sepulchro resurrexit dat̃ spes resurgendi his q̃ sunt in sepulchro: vt dicit̃ Joh. v. Oēs qui in monumētis sūt audiēt vocē filij dei: vbi Aug. sic ait: Omnes qui in monumētis sūt: quid euidenti°: corpora sūt in monumēnis nō aie. Cōtra errorē quorūdā q̃ dicūt: q̃ postq3 aie a corporibus separant̃ in sepulchris morant̃. Et subdit: Audient vocem filij dei: z merito: q2 vt in psal. lxvij. dicit̃: Tūc dabit voci sue vocē v̄tutis. i. efficatiā resuscitādi oēs mortuos. Et subdit Augu. Prius habuit xp̄s vocē infirmitatis tanq3 iudicādus: q̃ prius vt agn° sine voce corā tondēte se siluit: nūc habet vocē tanq3 iudicaturus. Et iterū Augu. ibidē: Per verbū dei fit animarū resurrectio: per verbū factū caro fit resurrectio corporū. Hec Augu. ibidē in glo. Et Hiero. super illo verbo Joh. v. Oēs qui in monumentis sūt zc. sic ait: Sepultura aūt xp̄i resurgim°: descensiōe ei° ad inferos celos ascēdimus: hic inuenit̃ mel in ore leonis mortui. Tertia rō est ppter exempli imitationē. Per hoc eni q̃ xp̄s in tumulo est sepult° dat̃ nobis exemplū q̃ nos spūaliter peccatis moriamur z a ɔturbatione hominū abscondamur vt dicit̃ ad Collo. iij. Mortui eni estis: z vita vestra abscondita est cū xp̄o in deo. Que v̄ba Augu. in glosa exponens ait: Mortui estis. i. mūdanis z terrenis z a caducis tanq3 mortui separati. Et subdit aplus. Et vita vestra abscondita est cū xp̄o. Ambro. in glo. Et vita abscondita est a carnalib° z a terrenis: z ideo querēda ē cū xp̄o qui est vita nostra: q̃si diceret: Illa vita que abscōdita ē nō manifesta. s. cū xp̄o in deo ē vita nostra. apoca. ij. Uincēti dabo manna abscōditū. z bene abscōditū: q2 vt Isaie lxiiij. dicit̃: Nec ocul° vidit zc. vñ z baptizati q̃ p mortē xp̄i moriunt̃ peccatis: quasi sepeliūt̃ xp̄o p imersionem s̄m illud apl̄i. ad Ro. vj. Cōsepulti sum° cū xp̄o p baptismum in mortē. vbi Ambro. in glosa sic ait: Cōsepulti zc. q̃si vere in baptismate sum° sīles mortis xp̄i. vbi nota: q̃ baptism° similitudinē sepulture tripliciter tenet. p° quia baptism° baptizatū totū in se includit z ipsū tegit sicut sepultura xp̄i xp̄m totū inclusit z texit. Scōo: q2 sicut xp̄s triduo fuit in sepulchro sepult° sic trina debet fieri imersio nisi ppter periculū vel contrariū vsum aliter fiat. Tertio q2 sepult° plene quiescit ab oi miseria z molestia: sic baptizatus quiescit si nō fuerit fictus ab oī pena z culpa vt dicit be. Tho. iij sen. senté. di. iiij. de effectu baptismi respectu remotiōis mali. arti. i. q. i. vtr̄ in baptismo totaliter relaxet̃ culpa z pena: vt pat3 supra baptism° ca. xiiij. Et be. Tho. iij parte sū. q. lj. arti. j. vtrum conueniens fuit xp̄m sepeliri in cor. solu.

¶ Q3 modus sepulture xp̄i fuit cōueniēs q̃tum ad tria. CA. II.

Secundo pncipaliter circa sepulturā christi considerāda est exhibitio honoris: Nā modus sepulture christi ostendit̃ fuisse conueniēs q̃tu3 ad tria. p° quidem ad confirmandā fidem mortis z resurrectionis ipsius. 2° ad cōmendandā pietatem eorum qui sepelierunt. vnde z de muliere que eum vnxit: dixit Math. xxvj. Opus bonū operata est in me. 3° ad ostendendū mysteriū per quod informant̃ illi qui christo cōsepeliūtur in mortem. Ubi nota: q̃ differētia fuit inter passionē z sepulturam christi in hoc: quia passio christi fuit abiectissima: turpissima: z vilissima. Cuius ratio ē:

quia in morte christi consideraẜ nequitia ⁊ vilitas occidentiū ⁊ patiētia ⁊ cōstantia ⁊ humilitas xpi qui mortē est passus: ⁊ tanto magis quanto mors fuerit abiectior. Et sepultura xpi fuit honorifica ⁊ nobilissima. Cui⁹ rō est: qꝛ in sepultura xpi consideranẜ duo. p⁹ consideraẜ virtus morientis qua cōtra intentionē occidentiū etiā mortuus honorifice sepeliẜ. 2⁹ prefiguraẜ deuotio fidelium qui erūt xpo mortuo seruituri. Hec bea. Tho. tertis parte sū. q. li. arti. ij. vtrū xps cōuenienti mō fuerit sepultus: in cor. so. ⁊ in so. pmi argumen.

¶ Q꞉ honor exhibitus sepulture christi potest considerari ex quattuor. CA. III.

Ad maiorē autem euidētiā precedentis capituli est sciēdū: q̄ honor exhibitus sepulture christi potest considerari ex quattuor. s. ex viro nobili: ex loco delectabili. ex modo delectabili: ⁊ sepulchro mirabili. Primo honor sepulture xpi exhibitus potest cōsiderari ex viro nobili. Sicut eni xpus ab ignobilib⁹ ⁊ vilib⁹ personis pati voluit ad ostendendū causam pro qua patiebaẜ. s. culpā eorꝫ ita a viro nobili voluit sepeliri: tum ad ostendendū virtutē xpi: tū ad prefigurandū deuotionē fidelium: vt patet capitulo precedenti. Et iō psone nobiles ⁊ honorabiles sepulture xpi interfuerūt ⁊ precipue Joseph de quo Luce. xxiiij. diciẜ: Et ecce vir noie Joseph qui erat decurio ab arimathia vir bonus ⁊ iust⁹: hic accessit ad pilatū ⁊ petijt corpus Jhu. Ex quo vbo ostēdiẜ: q̄ iste fuit magne nobilitatis: ptātis: dignitatis. i. vtutis ꝑpter q̄ ⁊ potuit ⁊ meruit xpm sepelire. p⁹ fuit magne nobilitatis. vn̄ dicit: q̄ erat decurio Beda ibidē: Decurio vocaẜ: eo q̄ sit de ordine curie ⁊ officia curie administret. ⁊ Augu. ibidē: Est intelligēdū istū fiducia charitatis hoc fecisse q̄ ꝑdictus poterat familiariter ad Pilatū intrare Et Chrysosto. sup illud Joh. xix. Post hec ⁊c̄. ait: Ualde insignis erat ⁊ Pilato not⁹: vn̄ ⁊ grām accepit. ⁊ hoc est qd̄ subdiẜ: Et ꝑmisit Pilatus ⁊ sepelijt de reliquo nō vt cōdēnatū: sꝫ vt magnū quādā ⁊ mirabilē. Et subdit locū vn̄ erat dicēs ab arimathia. Beda: Arimathia ipsa ē ramatha ciuitas Helchane ⁊ Samuelis. 2⁹ fuit magnū ptātis. vn̄ Hiero. ibidē: Diues āt referẜ vt ondat cām q̄re corpus Jhu potuit impetrare. Ignobiles eni ⁊ paupes ⁊ ignoti nō fuissent ausi ad Pilatū presidē romane ptātis accedere ⁊ crucifixi corp⁹ impetrare. Tertio fuit magne vtutis. vnde Beda super illo Joh. xix. Post hec aūt rogauit Pilatum Joseph ⁊c̄. sic ait: Celit⁹ aūt ꝓuisum est vt eēt diues ⁊c̄. vt ad p̄sidē posset accedere: ⁊ vt esset iust⁹ vt corp⁹ dn̄i mereret accipere Et Remigi⁹ sup illo verbo Luce. xxiiij. Hic. s. Joseph accessit ad Pilatū ⁊ petijt corp⁹ Jhu sic ait: Iste āt Joseph fm̄ seculi statū fuit magne dignitatis: sꝫ multo maioris meriti apud deū esse laudaẜ: siquidē iustus eē describiẜ Decebat quippe eū talē existere qui corp⁹ dn̄i sepeliret quaten⁹ per iusticiā meritoꝝ tali officio dignus esset. Et iterū super illud Luce. xxiij. Et ecce vir noie Joseph ⁊c̄. Hiero. sic ait in alio euāgelio: Iste Joseph balithes. i. cōsiliarius appellaẜ. Et de ipso quidā putāt pmū psalmū esse cōpositū. s. Btūs vir q̄ nō abijt in cōsilio impioꝝ: vn̄ super illud Math. xxvij. Hic accessit ad Pilatū: sic ait Chryso. Inspice aūt hui⁹ viri fortitudinē. In mortis eni periculū se tradidit: inimicitiā ad oēs assumēs propter beniuolentiā christi. Patet igitur q̄ doctores. s. Beda Augu. Chryso. Hiero. Remigi⁹ predictū verbū lrāliter ⁊ spiritualiter exponūt: vt ostendaẜ q̄ sepultura xpi fuit magne reuerentie ex viro honorabili. ⁊ Tho. hoc adducit in euāgelijs cōtinuis ad expositionē ꝑdicte auctoritatis. Secūdo pncipaliter honor sepulture xpi pōt considerari ex loco delectabili: fuit enim xps sepult⁹ in orto ita diciẜ Joh. xix. Erat autē in loco vbi crucifixus erat ortus ⁊ in orto monumētū. Ratio aūt quare xpus cōuenienter in orto fuit sepult⁹ est: ad signandū q̄ per mortē ⁊ sepulturā ipsius liberamur a morte quā incurrim⁹ ꝑpter peccatū Ade in orto paradisi cōmissum. Tertio honor sepulture xpi pōt cōsiderari ex modo rationabili ⁊ hoc duob⁹ modis. p⁹ quia corpus dn̄i varijs aromatibus fuit conditū. Ita diciẜ Johis. xix. Uenit ergo Nicodemus ad Jhm nocte ferēs mixturā myrrhe ⁊ aloes quasi libras centū. Ratio aūt istius fuit vel est duplex. Prima est lrālis super illo vbo Joh. xix. Sepelierūt eū sicut mos erat iudeoꝝ sepelire. Augu. causam assignat dicens: Admonuit huiusmodi officijs que mortuis exhibenẜ morem cuiusqꝫ gentis esse seruādum. Et subdit: Erat eni gentis illi⁹ consuetudo vt corpora mortuorum varijs aromatib⁹ condirenẜ vt diuti⁹ conseruarenẜ illesa ꝑpter qd̄ myrrhe ⁊ aloes adhibebaẜ corpori xpi vt immune a corruptiōe seruareẜ. Sed hoc ex defectu fidei ꝓcedebat. vnde Chryso. ibidē sic ait: Fuerunt aūt pigmēta que corporib⁹ apta sunt q̄plurimū cōseruare ⁊ non ꝑmittere subijci corruptiōi. Et subdit defectū fidei dicēs: Adhuc eni vt de nudo homine disponebāt: sꝫ tn̄ multā dilectionē demonstrabāt: Secunda ratio hui⁹ est spiritualis. s. quia myrrha signat potētiā per quā aliquis in seipso xpm cōseruat absqꝫ corruptiōe peccati. Odor aūt aromatū signat bonā famam. Re. supra. Fama. Secūdus modus rōnabilis sepulture xpi fuit: quia corp⁹ xpi fuit munda syndone inuolutum. ita diciẜ Luce. xxiij. ⁊ Marci. xv. Et accepto corpore inuoluit in syndone munda. Hoc aūt fecit ꝑpter quattuor rōnes quarū duas tangit ibidē Hieronym⁹. Prima rō est litteralis. vn̄ sic diciẜ Ex simplici sepultura dn̄i ambitio diuitū condemnaẜ: quinec in tumulis quidē possunt carere diuitijs. Secūda ratio Hiero. est spūalis. vnde sic ait: Possum⁹ autem fm̄ intelligentiā spiritualē ⁊ hoc sentire q̄ corp⁹ dn̄i nō auro: nō gemmis nō serico: sed lintiamine puro ⁊ mūdo sit inuolutū: ad signādū q̄ ille in syndone munda inuoluit Jhm qui pura mente eū suscipit. Tertia ratio ē: Remigij sic dicentis: Quis syndon lineus pānus est. linum aūt ex terra ꝓcreatur: ⁊ cū magno labore ad candorē perduciẜ. Per qd̄ significaẜ q̄ corp⁹ illius qd̄ ex terra. i. ex vgine sumptū est per laborē passionis ꝑuenit ad cādorē imortalitatis. Quarta rō est Rabani qui ibidē sic ait: ⁊ Beda similiter super Marcū: Et hinc ecclesie mos obtinuit vt sacrificiū altaris nō in serico neqꝫ in panno tincto sꝫ in lineo terreno celebreẜ: vt a papa Siluestro legimus esse statutū. Est aūt sciendū q̄ differentia est inter vnctionē corporis: ⁊ inuolutionē corporis: qꝛ vnctio corporis xpi videbaẜ pertinere ad quādā necessitatem. s. vt corpus xpi seruareẜ a corruptione imune: vt patꝫ supra. vnde daẜ nobis exemplū vt licite possum⁹ aliquib⁹ preciosis vti medicinaliter ꝓ necessitate nostri corporis conseruandi. Sꝫ inuolutio corporis ad solā quādā decentiā honestatis fiebat: ⁊ ideo in talib⁹ simplicib⁹ debem⁹ esse cōtenti. Hec be. Tho. iij. pte sū. q. li. arti. ij. vtrū cōuenienti mō xps fuit sepult⁹: in so. ij. iij. ⁊ iiij. argu. ⁊ in euāgelijs cōtinuis ad expositionē ꝑdictaꝝ auctoritatū.

¶ Q꞉ sepulchrū christi quattuor admirabiles cōditiones habuit. CA. IIII.

Quarto honor sepulture xpi pōt cōsiderari ex sepulchro honorabili vel mirabili. Nā sepulchrū in quo corp⁹ xpi fuit sepultū quattuor admirabiles cōditiones habuit: fuit eni sepulchꝝ xpi nouū: alienū: excisum: magno lapide aduolutū. Primo dico: q̄ sepulchrū in quo xps fuit sepultus fuit nouū. ⁊ hoc propter quattuor rationes. Prima ē Hieronymi ⁊ lrālis. s.

ne post resurrectionẽ ceteris corporib⁹ remanentib⁹ sur/
rexisse ali⁹ fingeret. Tres rõnes alie sunt spũales: quaꝛ
p̄ma significat puritatẽ v̄ginis. vnde Augu. sup Joh.xix
sic ait: Sicut eni in virginis vtero nemo añ illum nemo
post illũ cõcept⁹ est: ita in hoc monumẽto nemo añ illũ
nemo post illũ sepult⁹ est. Tertia rõ est Theophili ibidẽ
sic dicentis: Et per hoc etiã q nouũ sepulchrũ fuit datꝛ
intelligi: q per sepulturã xp̄i oẽs innouamur: morte ꝛ
corruptione destructa. Quarta rõ est: Ambro. sic dicen/
tis: Solus eni tumulo includitꝛ: qꝛ mors xp̄i etsi sit cõis
omnib⁹ s̄m naturã corporis: est tñ spũalis s̄m virtutẽ. vñ
subdit: Bene aũt in monumẽto conditꝛ iusti. vt iusticie
habitaculo requiescat. Scd̃o dico: q sepulchꝛ in quo
xp̄s fuit sepultus fuit alienũ: ꝛ hoc ꝑpter tres rationes.
Prima est ad signandũ q xp̄s moriebatꝛ ꝓ alioꝛ salute
ꝛ ideo in aliena ponitꝛ sepultura. Et hec est ratio Augu.
in quodã sermone. Secunda rõ est etiã Augu. ibidẽ. ad
signandũ eminentiã paupertatis xp̄i: Nam qui domũ
in vita nõ habuit: post mortem quoq; in alio sepulchro
reconditꝛ: ꝛ nudus existens a Joseph operitꝛ sepulchꝛ
aũt est habitaculũ vel dom⁹ mortui. Tertia est Ambro.
ibidẽ .s. ad signandũ q xp̄s nõ est subiectus morti: sz vi/
ctor mortis. vnde sic ait: Nec ociose ali⁹ euãgelista mo/
numentũ nouũ dixit: alius monumentũ Joseph. etenĩ
tumulus his paratꝛ qui sub lege sunt mortis: victor autẽ
mortis .s. xp̄s tumulũ suum nõ habet. Tertio dico: q
sepulchrũ in quo xp̄s fuit sepultus fuit in petra excisum
non eni voluit sepelire in sepulchro de lateribus: ne si ex
multis lapidib⁹ edificatũ fuisset: tumuli fũdamento suf/
fosso sublatus furto diceretꝛ: vt Hiero. dicit. Similiter no/
luit sepeliri in terra, ne iudei dicerẽt Suffoderũt terram
ꝛ furati sũt eum vt Augu. dicit. Sed voluit sepeliri in se/
pulchro in petra exciso. qd de facili nec frãgi poterat nec
discooperiri: q ibi erat saxum magnũ appositũ: ꝛ sigillũ
que de facili discooperiri nõ poterant. Quarto sepul/
chrum in quo xp̄s fuit sepult⁹ erat magno lapide aduo/
lutũ. vnde Hylari⁹ super illo v̄bo Matth.xxviij. Et ad/
uoluit lapidem magnũ ad ostium monumẽti. sic ait: Et
quia nihil p̄ter eũ oportet in pectora nostra penetrare:
lapis ostio aduoluitꝛ: vt qꝛ null⁹ antea nos diuine cognitio
nis auctor fuerat: null⁹ absq; eo postea inferatꝛ. Et theo/
philus ibidẽ sic ait: Decet nõ solũ pura aĩa corpus xp̄i su/
scipere: sz etiã in corde puro. Et subdit. Inuoluere autem
oportet sz nõ aperire. Nam secretũ est clausũ ꝛ occultũ.
vnde Origenes cõcludit ibidẽ dicens sic: Non fortuito
scriptũ est. qd Joseph inuoluit corp⁹ xp̄i in syndone mũ/
da ꝛ posuit illud in monumẽto nouo ꝛ aduoluit lapidez
magnũ ad ostium monumẽti: qꝛ oĩa que sunt circa cor/
pus Ih̄u mũda sunt ꝛ noua ꝛ valde magna. Hec beatus
Tho. iij. parte sũ. q. li. ar. ij. vtrũ xp̄s cõueniẽti mõ fuerit
sepult⁹: in so. iiij. argu. Et in euangelijs cõtinuis ad expo
sitionẽ p̄dictarũ auctoritatum.

¶ Q ille qui vult digne ꝛ fructuose cõmunicare quat/
tuor debet habere. CA.V.

[E]x premissis eni possum⁹ elicere ꝛ cõcludere: q
ille qui vult digne ꝛ fructuose cõicare quattuor
in se debet habere .s. operis fecunditatẽ: mentis
synceritatẽ: fidei soliditatẽ: receptaculi puritatẽ. Pri/
mo debz habere operis fecũditatẽ: que notatꝛ in Joseph
qui interpretatꝛ accrescens. vñ Theophil⁹ super illo v̄bo
Joh.xix. Joseph tulit corpus Ih̄u ꝛ inuoluit eũ. sic ait:
Nũc etiã quodãmodo xp̄s apud auaros mortificatꝛ in
paupere famã patiẽte. ꝛ subdit. Esto ergo Joseph .i. au/
ctus ꝛ accrescẽs vt corp⁹ dñi in tuo sepulchro digne me/
rearis accipere: ꝛ tege xp̄i nuditatẽ: non semel sed in tuo
tumulo spirituali considerãdo reconde ꝛ cooperi: ꝛ my/
rrha ꝛ aloem amaricantia: cõsiderãdo vocem illã
Ite maledicti in ignem eternũ qua nihil amarius esti/
mo. Secũdo debet habere mẽtis synceritatẽ vł ame/
nitatẽ: que notatꝛ in orto. Diete.xxxi. Eritq; anima eoꝛ
quasi ortus irrigu⁹: vt sic talis anima inuiter xp̄m vt ad
se veniat dicens: Canti.v. Ueniet dilect⁹ meus in ortũ
suũ. Suũ dicit ꝑpter sex rõnes. Prima est: qꝛ a se creatũ
Dester .i. qd regio cultu ꝛ manu confixũ est. Scd̃a est: qꝛ
a se purgatũ. Canti.iiij. Ueni auster perfla ortum meũ.
Tercia ratio est: qꝛ a se diuersis floribus .i. multitudine
gratiaꝛ repletũ. Joh.i. De plenitudine eius nos oẽs ac/
cepimus. Quarta ē: qꝛ a se irrigatũ sua pietate. Isa. lviij.
Eris quasi ortus irriguus. Et Josue.xv. dicitꝛ: q Caleph
dedit filie sue Axe irriguũ superi⁹ ꝛ irriguũ inferi⁹ suspi/
rãti ꝛ a patre benedictionẽ petenti. Quinta qꝛ a se con/
clusũ discretiõe ꝛ circũspectiõe Ecci.xxiiij. Irrigabo or/
tum meũ plantationũ. ꝛ Cant.iiij. Hortus ꝯclusus fons
signat⁹: qd verbũ exponitꝛ trib⁹ modis. p̄° sic: Hortus a cõ/
clusus .i. protectione dei munit⁹. 2° sic: Cõclusus. Glo. in/
terli. Cum nõ exponitꝛ furib⁹: sed habẽs murũ ꝛ añ mu/
rale. 3° sic: Cõclusus ortus dr̄: qꝛ dũ bona sua intentione
vitã eternã abscondit: dũ humanas laudes oĩno cõtemnit
ipsa bona intentiõe se circũsepit ne ad interiora rapiẽda
hostis antiqu⁹ irrũpere possit. Et sequitꝛ: fons signatus.
Glo. interli. Per sacramẽta signat⁹: vt lateat inimicos ꝛ
amicos pateat. Uel q̃re signat⁹: nisi qꝛ sensus spũalis in/
dignis absconditꝛ. Sexta rõ est: qꝛ a se redẽptũ: ꝛ hoc in
passiõe. Joh.xix. Erat aũt in loco vbi crucifix⁹ erat hor/
tus. Uoluit aũt xp̄s capi ꝛ sepeliri in horto duplici rõne
Prima ē: qꝛ sicut Adã in horto delitiaꝛ fuerat captus ad
culpã: ita xp̄s caperetꝛ ad penã. Scd̃a rõ est: vt ostẽdat q
sua passio ordinabatꝛ ad aptionẽ horti eternaꝛ delitiaꝛ
ꝛ has rõnes tãgit Alchuin⁹ sup illo v̄bo Joh.xviij. Egres/
sus est cũ discipulis Ih̄s trans torrentẽ cedron vbi erat
hort⁹ in quẽ introiuit ipse ꝛ discipuli ei⁹. Tertio prin/
cipaliter dico: q ille qui vult digne recipe corp⁹ xp̄i q
habere fidei soliditatẽ que notatꝛ in petra: vt dicit qd
scribitꝛ Luce.vi. Firmata est supra firmã petrã. vñ super
illo verbo Marci.xv. Joseph aũt posuit eũ in monumẽ/
to qd excideret ex petra: Theophilus sic ait: Imitemur
aũt ꝛ nos Joseph recipiẽtes corp⁹ xp̄i ꝑpter vnitatẽ: ꝛ
ponentes illud in monumẽto exciso de petra .i. in aĩa me/
morante ꝛ nõ obliuiscẽte dei. Et subdit: Illa enĩ aĩa est
ex petra excisa .i. ex xp̄o qui ē petra que cõtinet firmita/
tem. Quarto q ille qui vult digne recipe corp⁹ xp̄i de/
bz̄ habere receptaculi puritatẽ q̃ notatꝛ in syndone munda. vñ
sup illo v̄bo Luce.xxiij. Inuoluit eũ in syndone munda
Beda sic ait: Ille etiã in syndone munda inuoluit Ih̄m
q pura mẽte eũ suscepit. Et Ambro. ibidẽ sic ait: Mysti/
ce aũt iust⁹ corp⁹ xp̄i sepelit: talis enĩ ē xp̄i sepultor qui
fraudẽ iniquitatẽq; nõ habebat: qꝛ erat vir bon⁹ ꝛ iust⁹
ꝛ subdit. Merito aũt Matthe⁹ hũc diuitẽ dixit: suscipi/
endo enim diuitẽ nesciuit fidei paupertatẽ. Iustus aũtẽ
corp⁹ xp̄i operit syndone veste ꝛ in corp⁹ dñi gloria sua
ꝛ vt ipse iustus. ꝛ si mortuũ credis opertũ: opertũ diuini/
tatis plenitudine sit. ꝛ subdit: Sed ꝛ vestitꝛ etiam inno/
centie gratia. Et Hilarius ibidẽ sic ait: Mystice autem
Joseph apostoloꝛ habet speciẽ: hic in munda syndone
corp⁹ inuoluit. Et quidẽ in hoc eodẽ linibeo reperimus
de celo ad petrũ vniuersoꝛ animãtiũ genera summissa ex
quo intelligitꝛ sub linthei hui⁹ noĩe cõsepeliri xp̄o eccle/
siam. ꝛ subdit: Dñi igitꝛ corp⁹ infert in vacuã ꝛ nouã re/
quiem lapidis excisã: qꝛ per apostoloꝛ doctrinã imper/
duricie gentilis quodã doctrina opere excisum xp̄s in/
fert eude .s. ac nouum. ꝛ nullo antea ingressu timoris
ſ petrũ. Hec Hilari⁹ vbi .s. vñ Actuũ.x. dicitꝛ. Sup petri

cecidit mētis excessus ⁊ vidit celū aptū ⁊ descendēs vas quoddā lintheū magnū q̄ttuor initijs sūmitti de celo in terrā in quo erāt oīa quadrupedia ⁊ serpentia ⁊ volatilia celi. ⁊ dixit ei: Surge interfice: mādūca: ⁊ cōcludit: ⁊ statim in celū receptū est vas. In quib⁹ verbis eleuatio a terrenis: apertio celi: reuelatio sacramentoꝝ cito futura gentib⁹ ⁊ cōuersio ⁊ saluatio eorūdem ꝑfigurat̄. Et iō exponūt̄ ꝑdicta verba dupliciť ſm glo. Primo sic: Uas quoddā. Glo. colla. i. corpus xp̄i q̄ſi lintheū: q2 sine semine conceptū candorē castitatis custodiuit: magnū ꝓpter deitatis cōsortiū. Uel lintheū. Glo. colla. q2 mortu⁹: magnū q2 surrexit. q̄ttuor initijs. i. q̄ttuor euāgelia de ipso scripta. Scḋo mō exponit̄ sic: Uas lintheum est ecclesia incorruptibili varietate predicta quā tinea. i. heresis vel vicioꝝ pestis nō cōsumit sicut alias vestes: hn̄s candorē sanctitatis ⁊ mortificationē carnis: cui⁹ incorruptibilis veritas figurat̄ in tunica incōsutili q̄ nō est scissa: Joh. xix. Quattuor initia quib⁹ lintheū dependebat sūt vel q̄ttuor ꝑtes orbis in quib⁹ q̄ttuor euangelia predicant̄. Et subdit locū vn̄ istud vas est submissū. s. de celo: tū q2 gratia subueniētis spūs conseruat̄ ecclesia: tū q2 monemur esse vbi est caput nostrū. In isto vase sūt oīuꝫ aīaliū genera. s. oēs gentes credituꝛe ⁊ in vnitatē corpis assumēde cui petrus est ꝑnceps. Et hec aīalia sūt quadrupedia. s. herentes terrenis vt auari: serpentia. i. luculēti ⁊ dolosi volatilia. i. supbi. Et dixit petro: surge. s. ad euangelizandum: Mat. ci vlti. an fi. Ite baptizate ⁊c. Occide in gentibus qḋ sunt ⁊ fac eos qḋ es. Manduca. i. ecclesie incorpora quasi mortifera: vt hostiā deo facias: ⁊ de vetustate in nouitatē transeāt. Hec in glo. ibidem.

¶ Q2 corpus xp̄i nō debuit putrefieri nec incinerari. CA. VI.

Tertio ꝑncipaliť circa sepulturā xp̄i cōsideranda est incorruptio corpis xp̄i. Nō eni corp⁹ xp̄i debuit putrefieri vel incinerari vel in elemēta resolui vt nostra corpa. Qḋ in generali tripliciť ꝓbo. s. rōnib⁹: similitudinib⁹: ⁊ autoritate. Et ꝑmo hoc ꝓbo duplici rōne. s. rōne inocentie: ⁊ rōne oīpotētie. P⁹ hoc ꝓbo rōe sue inocentie sic: Mors ⁊ incineratio ⁊ huiusmodi defectus sunt pene originalis peccati. ſꝫ in xp̄o nullū fuit peccatū nec originale nec actuale: g̃ ⁊c. 2⁹ hoc ideꝫ ꝓbo rōne sue oīpotentie sic: Putrefactio cuiuscūqꝫ corpis ꝓuenit ex infirmitate illi⁹ nature que nō pōt amplius corp⁹ continere in vnū. ſꝫ virtus dīna. i. ipsa diuinitas inseparabiliť aīe xp̄i ⁊ eius corpi est cōiuncta cui⁹ virtus est infinita: ergo corp⁹ xp̄i nec debuit nec potuit incinerari. Scḋo ꝓbo hoc idē duplici similitudine. s. aīe ⁊ balsami. P⁹ ꝓbo comparatiōe vel similitudine aīe sic: Uirtus dīna est maior q̄ꝫ virtus aīe: imo incōparabiliť excedit sicut infinitū finitū. ſꝫ aīa cōiuncta corpi ipsū ab incineratiōe ꝓhibet. g̃ diuinitas inseparabiliť iūcta corpi multo magis. Ubi nota: q xp̄s alios defect⁹ humane nature assumpsit ⁊ sponte pati voluit: tū vt opa nostre redēptiōis operaret̄: tū vt in his nobis mereret̄. noluit tñ corpus suū qualitercūqꝫ putrefieri aut resolui. ⁊ hoc duplici rōne. Prima est ad ostensionē diuine virtutis. vn̄ Chrysostom⁹ dicit: q viuentib⁹ alijs hominib⁹ his. s. qui egerūt strēnue arrident ꝓpria gesta: his autē ꝑeuntibus pereūt. Sed in xp̄o totum cōtrariū: nam ante crucē omnia sūt mesta ⁊ infirma. vt autē crucifixus est: omnia clariora sūt facta: vt noscas nō purū hoīem crucifixum. Hec. b. Tho. iij. scrip. sen. di. xxi. arti. ij. vtrum corpus xp̄i post mortem debuit dissolui ⁊ incinerari: in cor. solu. Et tertia parte sūme. q. li. arti. iij. vtrum corpus xp̄i in sepulchro fuerit incineratū: in cor. solu. 2⁹ hoc idem ꝓbo similitudine vel comparatiōe balsami sic: Quod pōt virtus finita determinato tpe: pōt virtus infinita tpe infinito. hoc aūt est semp. ſꝫ balsamus aliquo tpe a corruptiōe ꝑseruat. g̃ virtus diuina seu ipsa diuinitas copori cōiuncta semp vt patꝫ supra. Secūda rō est ad operationē nostre vtilitatis. Naꝫ virt⁹ diuina sicut resuscitauit corp⁹ xp̄i a morte: ita resuscitauit vel reseruauit corp⁹ ipsū a putrefactione: qḋ fuit sufficiēs argumētū q hoīes erāt resuscitandi ꝟtute dīna nō solū de sepulchro: ſꝫ de quibuscūqꝫ cinerib⁹. Si aūt corp⁹ eius fuisset putrefactū vel resolutū magis hoc fuisset in detrimētū salutis humane dum nō crederet̄ in eo esset ꝟtus dīna. Cū ex ꝑsona ei⁹ dr̄ in psal. xxix. Que vtilitas in sanguine meo dū descendo in corruptionē. q. d. Si corp⁹ meū putrescat perdet̄ effusi sanguinis vtilitas: vt dicit ⁊ exponit bea. Tho. iij. parte sūme. q. vbi supra arti. iij. in solu. argu. Uel aliter: Que vtilitas in sanguine meo dum descēdo in corruptioneꝫ. q. d. nulla. Si eni ego statim nō resurgo: sed corp⁹ quod sumit̄ corruptū fuerit nemini ānūciabo: nullū lucrabor ⁊ ita peribit cōfessio. Et hoc est qḋ dicit. Nūquid confitebitur tibi puluis aut annunciabit veritatē tuam. s. tue virtutis. q. d. non. Ubi nota: q gemina est cōfessio spiritualiter loquēdo: aut pctī: aut laudis. Nūq̄ꝫ ergo sine ea sim⁹: qñ male ē nobis in tribulatōib⁹ nr̄is ↄfiteamur pctā nr̄a: qñ nobis bn̄ ē: in exultatiōe leticie ↄfiteamur laudē dei. Hec in Glo. ibidem.

¶ Q2 corpus xp̄i nō fuit corruptū ⁊ de ei⁹ leticia. CA. VII.

Tertio q corpus xp̄i post mortē nō fuerit corruptum vl̄ putrefactū ꝓbat̄ autoritate psal. xv. vbi sic dicit̄: Caro mea requiescet in spe: qm̄ nō derelinques aīam meā in inferno: nec dabis sanctū tuum videre corruptionē. In quo verbo ostēdit duo. ꝑmo leticiam saluatoris: ibi Caro mea requiescet ī spe. scḋo leticie causā vel materiā: q2 liberatus est a miseria. Est autē duplex miseria. Prima est esse in inferno. vn̄ dicit: Qm̄ nō derelinques aīam meā in inferno. Scḋa est corpus esse in sepulchro corruptū. ⁊ ab ista etiā corp⁹ xp̄i fuit liberatū. vn̄ subdit: Nec dabis sanctū tuū vidē corruptionem. Primo g̃ Dauid ostēdit saluatoris leticiā. vn̄ dicit Caro mea requiescet in spe. Timeāt igiť pctōres peccare: eo q ꝓ pctō nō solum aīa ſꝫ etiā caro cruciabiť. Similiť ꝓ ↄtinētia mentis ⁊ carnis ⁊ ꝓ bono ope nō solūꝫ aīa glorificabiť: ſꝫ etiā caro. ⁊ iō dicit: Caro mea requiescet in spe. Ubi nota: q si spes accipiat̄ ꝓprie. s. ꝓ virtute: sic xp̄s speꝫ nō habuit. Cui⁹ rō est: q2 spes est de nō visis ⁊ de nō habitis: vt dicit aplus ad Ro. viij. ſꝫ xp̄s videbat ⁊ habebat bona eterna quoꝝ est spes: q2 cōprehensor erat. ⁊ iō nō habuit virtutē spei que habet deū ꝓ obiecto vel fruitiōe dei. tñ q2 xp̄s simul erat cōprehensor ⁊ viator q̄tuꝫ ad passibilitatē nature quā adhuc gerebat: iō si spes sumat̄ ꝓ expectatiōe ꝑmij accidētalis tūc xp̄s habuit spem. Et hoc ē qḋ dicit̄ in psal. ⁊ exponit̄ in ꝑsona xp̄i vt dicit glo. In te oēs speraui. ⁊ similiť hic: Caro mea requiescet in spe. s. resurrectiōis. Nā gloriā resurrectionis: īpassibilitatis ⁊ īmortalitatis sperabat: ⁊ sic quiescebat ī spe multo magis in re. Hec. b. Tho. iij. scri. sen. di. xxvj de spe. scḋa ꝑte dis. arti. v. vtrꝫ in xp̄o fuit spes: argu. cōtra: ⁊ in so. j. argu. Et iterū scḋa scḋe. q. xviij. de subiecto spei: arti ij vtrꝫ spes sit in beatis: in so. j. argu. Siliť dico: q illi q̄ nūc sūt in purgatorio hn̄t spem. qḋ tali rōe ostēdo: Quicūqꝫ cupit aliq̄d qḋ nō habet expectat illud ſꝫ aīe que sūt in purgatorio expectāt beatitudinē quam nō hn̄t. ⁊ sancti patres q̄ erāt in limbo expectabāt beatitudinē quā nō habebant g̃ habebāt spem q̄ est certa expectatio future btītudinis. Sꝫ forte argues ī oppositū dupliť. Prīo sic: Spes ꝓcedit ex meritis ſꝫ ipsi n̄ sūt ī statu merēdi: nec pr̄es q̄ erāt in libo nec aīe q̄ sūt ī purgatorio g̃ nō hn̄t spē. Rn̄deo ⁊ dico: q q̄uis n̄ sūt ī statu merēdi

tñ prius meruerũt: ⁊ ex illis meritis prouenit spes eoꝝ. Scḋo arguit sic: Spes q̃ differt affligit aiam: vt dicit in ꝓuerbiis. ſʒ in sanctis patrib⁹ qui erãt i limbo nõ erat aliqua afflictio. ḡ nõ habebãt spem. Rñdeo duob⁹ modis. p̃° ꝙ dilatio spei antiquis patrib⁹ nõ faciebat afflictionẽ: q₂ nõ erant capaces afflictiõis. 2° ꝙ spes q̃uis ratione absentie sperati afflictionẽ faciat: tñ rõe certitudinis delectationẽ facit. Et q₂ certitudo spei nõ poterat in eis deficere: iõ delectatio q̃ ex certitudie causabaẗ absorbebat oẽs afflictiões q̃ pñt ɔtingere ex absentia. Hec. b. Tho. iij. scri. sen. vbi. s. arti. v. q. iij. vtrũ patres q̃ erant in limbo ⁊ aie que sũt in purgatorio spem habebant: argu. cõtra: ⁊ in coꝛ. solu. ⁊ in solu argu.

¶ Quare requies alicui⁹ causaẗ ex trib⁹: ⁊ de requie corpis xp̃i. CA. VIII.

Ivo aliẽ vis ꝓcedere dicas: ꝙ dauid in persona xp̃i loquens dicit: Caro mea reqescet in spe. qḋ sic ꝓbo. Requies eni est vel causaẗ a trib⁹. s. a labore corporali: ab ope manuali: ab impletiõe desiderij.

Primo requiescit q̃s a labore corpali: vt requies: terminus ⁊ refrigeriũ sit laboris: ⁊ hoc mõ nõ est hodie sicut heri: q₂ heri. s. in sexta feria i parasceue laborauit. Ita dicit i psal. Laboraui clamãs rauce facte sũt fauces mee In quo verbo ostẽdunt duo. Primo excessus doloris ⁊ amoris sil: ibi Laboraui clamãs. s. in patibulo: Math. xxvij. Circa horã nonã clamauit ih̃s voce magna dicẽs Hely hely lamasabathani. hoc est: deus de⁹ meus vt q̃d dereliquisti me. In quib⁹ verbis ostẽdit veritatẽ xp̃i psone in trib⁹ substantijs. p̃° veritatez corpis passibilis ex clamore: nã clamor est ex angustijs doloris. 2° veritatem aie rõnalis ex voce. 3° veritatẽ nature diuitatis in templi scissione. Quid aũt xp̃s dixit: Quidã dicũt ꝙ dñs i cruce dixit centuz q̃nquaginta versus psalterij a. xxi. psalmo Deus deus me⁹ ⁊c. vsq₃ ad hũc versũ. In man⁹ tuas dñe cõmendo spiritũ meũ. Et hoc fecit ad cõmendationẽ dauid: q₂ ipse erat fili⁹ eius ꝑ naturã ⁊ gratiã. Quidã autẽ dicũt ꝙ xp̃s dixit verba sequentia. s. eloy eloy. vbi glo. sic ait: Dicit aũt deus eũ dereliquisse in morte: q₂ ꝑtãti ꝑsequentiũ eũ exposuit. subtraxit eñã ꝓtectionẽ ſʒ nõ soluit vnionẽ. Et iterũ Raba. sic ait: Hoc dicit nostros circũferens motus q̃ in ꝑiculis positi a deo deseri nos putam⁹. Humana eni natura ꝓpter pctĩ a deo fuerat derelicta: ſʒ q₂ filius dei fact⁹ est noster aduocatus: quoꝝ suscepit culpã deplorat miseriam. In quo ostendit quantũ flere debeãt q̃ peccant: q̃n sic flevit q̃ nunq̃ȝ peccauit. Scḋo ostendit defect⁹ valoris vel vtilitatis cum subdit: Rauce facte sũt fauces mee. vbi glo. sic ait: Hoc ad litterã i euangelio nõ legiẗ: ſʒ vt raucus fact⁹ est: q₂ nõ est ab eis intellectus. vñ Isido. in libro ethymo. ⁊ papias dicũt: ꝙ raucedo est amputatio vocis. Et Cassiodorus dicit ibidez: ꝙ raucedo est q̃n fauces nostras vox possidet ⁊ verba nostra ad alienas aures cõfusa ꝑueniũt. hoc dixit ad ostendendũ ꝙ populus iudaicus verba xp̃i non intelligebat. vñ Isa. j. Laboraui sustinẽs. vbi glo. interli. sic ait: Laborare me fecistis expectandũ vestrã cõuersionem. Et glo. colla. vbi Symmach⁹ sic ait: Laboraui. i. defeci miserãs q̃n nõ potui vltra misereri: q₂ post seruũ filiũ occidisti. ⁊ tñ nõ tuo merito ſʒ meo mi saluari sauxilio. Sicut dicit Osee. xiij. Ex te ꝑditio tua ex me tantũmodo auxiliũ tuũ Unñ implete mensurã patrũ vestroꝝ: illi interfecerunt ꝓphetas: vos iugulastis filiũ patrisfamilias. Sʒ sicut sexta feria laborauit in patibulo: ita die sabbati requieuit in sepulchro. vñ in psal. lxxv. Factus est in pace locus eius Et in psal. v. In pace in idipsum dormiã ⁊ requiescã. vbi glo. sic ait: In pace q̃ est in idipsũ. i. imutabilis. Dormiã. ab oi strepitu mũdi secret⁹. Et requiescã: secur⁹ in corpe ab oi corruptione ⁊ in mente ab oi passione. ⁊ hoc erit cũ hoc mortale induet imortalitatẽ.

Scḋo requiescit q̃s ab ope manuali. Nã heri. s. in parasceue xp̃s in manib⁹ ⁊ pedib⁹ dolorẽ sustinuit ⁊ laborẽ. Unñ in psal. Foderũt man⁹ meas ⁊ pedes meos. quo verbo notaẗ pena quam xp̃s sustinuit in patibulo. v. Foderũt ⁊c. vbi glo. sic ait: Ecce euangelica narratio. hec eni in euãgelio facta legũtur. Foderũt clauis gentiles milites manus meas ⁊ pedes. Ubi nota ꝙ nõ ait: Transfixerũt vel vulnerauerũt. q₂ sicut terra fossa fructus facit: sic fructũ vite dedit xp̃s vulnerat⁹. Sʒ die sabbati ope humane redẽptionis cõpleto requiescit in sepulchro ⁊ quare: q₂ nũc põt dicere qḋ ipse dicit patri Joh. xvij. Opus cõsũmaui qḋ dedisti mihi vt faciã. vbi glo. colla. sic ait: Opus cõsũmaui. s. passionis ⁊ redẽptiõis: qḋ iam factũ est in p̃destinatione: ⁊ ꝓ iam facto est hñdũ: q₂ certissime est futurũ. Et Chrys. ibidẽ sic ait: vel dicit: Consũmaui q̃n ea q̃ sũt ex pte mea oĩa feci. Aut q₂ cũ id qḋ maximũ est factũ est dici põt totum iã factũ. Radix eni bonoꝝ sum missa erat quã oĩno debebat sequi fruct⁹. ⁊ Joh. xix. Consũmatũ est: ⁊ quare certe quattuor. p̃° ꝓphetatũ. vñ Aug⁹ ibidẽ: Consũmatũ est: q̃d nisi ꝓphetia quã añ p̃dixerat. 2° consũmatũ est. i. opus humane redẽptiõis nũc adimpletũ est. Aug⁹ ibidẽ Consũmatũ est: q₂ nihil remanserat qḋ anteq̃ȝ moreret fieri adhuc oporteret. 3° consũmatũ est. s. humane nature pctĩ deletũ vt vltra nõ ꝓcedat: Isa. liij. Uere languores nostros ipse tulit. i. oẽs defectus nostros sicut verus hõ voluntarie assũpsit p̃ter pctĩ infirmitatẽ corpis ⁊ ignorantiã mentis. Uel languores nostros. i. pctã nr̃a in q̃b⁹ ab Adam inueterati eram⁹ ipse tulit. i. abstulit. 4° consũmatũ est tormentũ: q₂ in passiõe in oibus membris fuit tortus. in psal. Sup dolorẽ vulnerũ meoꝝ addiderũt. q. d. sup dolorẽ vulnerũ meoꝝ. i. sup penam que mihi est ꝓ pctis ⁊ ꝑditione humani generis addiderũt ꝑsecutiões: ita ꝙ vulnera sua dicit pctã ⁊ ꝑditionẽ humani generis ⁊ specialiẗ iudeoꝝ: sup que vulnera addiderũt dolorẽ ꝑsecutionis ⁊ passiõis ab eis. Uel aliẗ: Sup dolorẽ vulnerũ meoꝝ que mihi infixerũt lancea ⁊ clauis: addiderunt potare me aceto ⁊ inferre mihi mortẽ ⁊ custodes sepulchri. Hec in glo. ibidẽ. Et Isa. liij. Uere dolores nostros ipse portauit. i. causaz doloꝝ. s. pctã ipse asportauit: ⁊ remisit. i. dolores nostros vel penas ꝓ pctis nostris ipse sustinuit ⁊ i corpe suo portauit.

Tertio requiescit hõ ex impletiõe desiderij: ⁊ sic saluata ⁊ redẽpta creatura ꝑ crucem voluntas xp̃i est adimpleta ⁊ quieta. vñ Luce. xxij. Desiderio desideraui hoc pascha manducare vobiscũ ⁊c. Qḋ verbũ trib⁹ modis exponiẗ. p̃° eni Theophil⁹ sic exponit: Iḋ xp̃s dixit: desiderio ⁊c. q. d. hac vltima in cena vobiscũ esse: ꝓpter qḋ ⁊ amabilis ẽ mihi. Sicut q̃ peregre ꝓfecturi sũt verba suis dulcib⁹ ꝓferũt. 2° Chryso. sic ibidẽ exponit: Inuenim⁹ aũt pluries eũ p̃dicantẽ suam passionẽ ⁊ eã euenire cupientẽ. ꝓpter hoc mõ dicit: desiderio desideraui ⁊c. 3° Eusebius sic exponit: Ipse sciens cõem salutẽ hoc tradebat mysteriũ qḋ toti mũdo expeteret. s. corp⁹ ⁊ sanguinẽ suũ anteq̃ȝ pateret in cruce. ideo dixit: desiderio desideraui ⁊c. Et est hic geminatio desiderij duplici rõne. Prima est: q₂ signũ est vehemẽtie desiderij. vt eni ostendat vehementiã desiderij qḋ habz de morte ꝓpter salutẽ hũani generis geminat desideriũ dicẽs: ɔsiderio ⁊c. Scḋa rõ vel cã est: vt oñdat duplex desideriũ: vnũ de ɔsũmatiõe veteris testamẽti ⁊ sacrificij: alterũ de successiõe noui: Joh. xix. Sitio. hoc dixit xp̃s: vt ostendat desideriũ nostre salutis. vñ Berñ. sup illo verbo sic ait: Dñe q̃d sitis: ⁊ subdit: Ergo ne te plus cruciat sitis q̃ȝ crux: de cruce siles ⁊ de siti clamas: Sitio inquis. ⁊ quid dñe: vestrã fidem: vestrũ gaudiũ: vestraz salutem: plus animaꝝ vestraꝝ q̃ȝ corpis mei cruciatus me tenet.

Et subdit: Et si nō mei saltē miseremini vestri. Hec bern.
¶ Qz duplex est miseria a qua caro xpi fuit īmunis.

Secūdo Dauid in verbis pmissis: CA. IX.

Caro mea [et]c. ostēdit saluatoris leticiā. q. d. In hac spe requiescet caro mea: qz nec aīa in inferno possidenda dabit: nec corp⁹ meū p qd [et] alij sanctificandi sūt patieris corrūpi. Hec in glo. ibidē. Ubi nota φ duplex est miseria vt pdixi ca. iij. Una est esse in inferno [et] detineri ab eo. [et] ab ista miseria aīa xpi liberata fuit vñ dicit: qm̄ non derelinques aīam meā in inferno. vbi glo. sic ait: Cōmuni more alioꝝ loquit dicēs: Aīam meā quā habeo vt verus hō nō derelinques semp in inferno. Ubi nota φ aīa linquit linquo linqs. aīa delinquit delinquo delinqs. aīa derelinquit derelinquo derelinqs. p⁹ eni aīa a deo linquit qn̄ labi pmittitur in pctm̄. 2⁹ aīa tūc delinquit qn̄ excecat. 3⁹ aīa tūc derelinquit qn̄ in inferno pcipitat. Hec dn̄s Hugo cardinalis exponēs illō verbū psal. qm̄ nō derelinques aīam meā in inferno. q. d. Bn̄ iui in infernū [et] fui in inferno: sz nō fui detētus in inferno vt debitor pene: sz vt liberator a penis [et] aīaꝝ saluator. s. vt aīas sanctoꝝ patrū qui erāt pene obnoxij liberaret [et] eas saluaret: vt pz. s̄. Descensus xpi ad inferos. ca. j. [et] ij. Et qn̄tum ad hūc sensum dicit: qm̄ nō derelinqs aīam meā in inferno: tū pseruando eā ab oī pena sensus vel damni: qz in xpo nullū pctm̄ fuit: p quo sibi pena deberet: tū nō subijciēdo potestati infernali: qz hoc ī malum sonat: sz psidendo eis expoliādo ipsū pmodū domini: qd sonat ī maximā dignitatē: vt dicit. b. Tho. tertio scrip. sen. di. xxij. de descensu xpi ad inferos. arti. j. vtrum xps debuerit descendere ad infernū: in so. iij. argu. tū qz in limbo aīa xpi nō semp mansit sz morā aliquā contraxit: vt patebit infra ca. xiij. vñ Isa. liij. Ad punctū in modico dereliquā te: [et] in miseratiōib⁹ magnis congregabo te. qd verbū trib⁹ modis pōt exponi. Primo de aīa xpi vel de xpo qn̄tū ad aīam: vt dicat deus pater. Ad punctū ī modico derelinquā te ī limbo. i. vsqz ad horā resurrectiōis aīa xpi fuit ī inferno: qn̄diu corp⁹ xpi resurrexit de sepulchro. Et subdit: [et] in miseratiōib⁹ magnis ɔgregabo te: vniēdo aīam corpi: [et] dotando impassibilitate [et] īmortalitate in resurrectiōe. Sz forte qres: vtrū xps totus fuit ī inferno? Rn̄deo [et] dico φ sic. qd dupliciter pbo. s. autoritate [et] rōne. p⁹ autoritate Augu. in libro de symbolo sic dicētis: Totus fili⁹ est apud patrē. totus in celo. totus in terra. totus in vtero virginis. totus in cruce: totus in inferno. totus ī paradiso quo latronē introduxit. 2⁹ hoc idem pbo rōne sic: Lz eni in morte xpi aīa fuit separata a corpe neutꝝ erat sepatū a psona filij: vt patebit sequenti ca. vñ qz tota psona filij fuit vnita aīe: [et] carni in illo triduo mortis totus xps fuit in sepulchro rōne diuine nature. Ubi nota φ psona xpi est tota ī quolibet loco sz nō totalit: tū qz nullo circūscribit loco: tū qz nec omīa loca simul accepta ei⁹ imensitatē simul cōprehēdere pn̄t tū qz ipse sua īmensitate omnia comprehēdit: tū qz hoc locū habet ī his q̄ corpalit [et] circūscriptiue sūt ī loco. s. φ si totū esset alicubi nihil ei⁹ sit extra. sz hoc in deo locum nō habet. vñ Aug⁹ dicit in sermōe de symbolo: Nō p diuersa tpa vel loca dicim⁹ vbiqz xpm esse totū vt mō tot⁹ ibi sit [et] alio tpe alibi totus. sz vt semp vbiqz totus. Hec btūs Tho. iij. pte sūme. q. lij. arti. iij. vtrū xps fuerit totus in inferno: argu. contra: [et] in cor. so. [et] in sol. iij. argu. Bn̄ dicit g̃ ad punctū ī modico derelinquā te. Ad punctū. i. ī paruo tpe. s. vsqz ad horā resurrectiōis. In modico. s. in corpe. qd fuit paruū respectu aīe; [et] minimū respectu diuinitatis. Derelinquā te: qz aīa ī illo triduo mortis fuit a corpe sepata. Scd̄o exponit sic spūalit. vñ glo. colla. sic ait: Hoc. s. ad punctū in modico derelinquā te [et]c. ad aīam peccatricē refert q̄ abiecta a deo sit: nō ex dei odio sz ex dispensatiōe: vt pressa pōdere maloꝝ ad virū reuertat pristinū: [et] pdita substātia nō desperet de patris clemētia: q̄ filio rūertēti anulū: stolā: osculū porrigit. Tertio glo. interli. exponit moralit sic: Aīa p pctīs exponit tribulationib⁹: angustijs [et] flagellis [et] videt derelicta a deo. vñ clamat: Deus de⁹ meus vt q̄d dereliqsti me. Sz nō est desperandū: [et] q̄re: qz ad punctū derelinquit de⁹. Glo. interli. qz oīa tpa eternitati cōparata quasi punctū sunt: tū qz in modico. glo. interli. i. sine vllis meritis: tum qz in miseratiōib⁹ magnis. Glo. interli. qz misericordia dei plena est terra. Cōgregabo te. Glo. interli. de cūctis terris in locū vnū. Uel dicas spūalit: φ in verbis istis. s. ad punctū [et]c. tangunt duo. Primo modicitas humane tribulatiōis: ibi Ad punctū in modico derelinquam te. Nā quicq̄d patimur hic est modicū duplici rōne. vel respectu peccatoꝝ q̄ cōmisim⁹: vel respectu pmioꝝ q̄ expectamus: Sap. iij. In paucis vexati in multis bene disponent. Scd̄o tangit imensitas diuine cōsolatiōis: ibi Et in miserationib⁹ magnis cōgregabo te. i. adunabo te mihi vt sis mecū in gloria. Quinto mō exponit sic: Ad punctum [et]c. Ex quib⁹ verbis dat intelligi: φ in pñti ex pte pctōris sūt duo. s. culpa [et] pnia. [et] ex pte dei sunt duo. s. iusticia [et] misericordia. p⁹ g̃ qz in pctōre est culpa: in deo est iusticia. vñ ait: derelinquā te. s. ppter pctā tua. 2⁹ qz ī pctōre pōt [et] debet esse pnia: qz debet se p pctīs punire. ī deo est mīa qua debet subuenire. vñ ait: [et] ī miserationibus magnis.

¶ Qz in xpo semp fuit vnio: aliqn̄ separatio: sz nunq̄ corruptio. CA. X.

Secūda miseria hoīs qn̄tum ad corpus est corruptio. [et] ab ista miseria corpus xpi fuit liberatū. Un̄ ipse dicit in psal. Nec dabis sanctū tuū videre corruptionē. Ubi nota φ in xpo semp fuit vnio: aliqn̄ sepatio [et] nunq̄ corruptio. Primo dico: φ ī xpo semp fuit vnio. Nūq̄ eni vel in vita vel in morte diuinitas fuit a carne vel ab aīa xpi separa. h̄ pbat q̄ttuor rōnibus. Prima est ex pte dei: qz cū sit īmutabilis ei qd sibi pfecte ɔiunctū est īmutabilitatē pstat: vt. s. imutabiliter ei adhereat. Secunda rō est ex pte xpi: qui p mortē quā ex obedientia patris sustinuit non debuit suā dignitatē amittere: sz magis debuit clarificari. Tertia ratio est ex pte nostri: qz ea que post mortē xpi circa ipsū acta sūt salutaria nobis non fuissent nisi diuinitas adiuncta esset. Has tres rōnes assignat btūs Tho. iij. scrip. sen. di. xxj. ō morte xpi: arti. j. vtrū in morte xpi diuinitas a carne fuerit separata: in cor. solu. Quarta rō est talis: Multo magis est vnionis gratia psonalis p quam diuinitas est vnita carni in psona xpi q̄z gratia filialis adoptiōis p quā aliqui sanctificant. [et] etiā magis pmanens ex sui rōne. sed gratia adoptiōis filialis nunq̄ perdit sine culpa. Cum g̃ in xpo nullū peccatū fuerit: impossibile fuit φ solueretur vnio diuinitatis a carne ipsi⁹. [et] ideo sicut an̄ mortē caro xpi vnita fuit sm̄ psonā [et] hypostasim vbo dei. ita mansit vnita post mortē. Sz contra: Matth. xxvij. Dn̄s in cruce pendēs clamabat: Deus deus me⁹ vt q̄d dereliquisti me. Qd exponēs Ambro. dicit: Clamat homo separatione diuinitatis moriturus. g̃ videt φ in morte xpi diuinitas a carne fuit sepata. Rn̄deo duobus modis. p⁹ φ derelictio illa nō est referenda ad solutionez vnionis psonalis. sz ad hoc φ deus pater exposuit passiōi. Un̄ derelinquere ibi nō est aliud q̄z nō ptegere. 2⁹ mō rn̄deo [et] dico: φ xps ibi dicit se derelictū qn̄tum ad illā orationē quā dixerat: Pater si fieri pōt transeat a me calix iste. vt Aug⁹ exponit in libro de grā noui testamenti. Hec. b. T. iij. pte sūme de morte xpi: arti. ij. vtrū ī morte xpi diuinitas fuit sepata a carne: in cor. so. [et] in solu. j. argu. Si autē

diuinitas nūq̄ fuit sepata a carne: multo min⁹ est sepata ab aīa: tū ꝓpter easdem rōnes ꝑdictas: tū etiam ⁊ adhuc ampli⁹ inq̄tū aīa imediatius ⁊ plurib⁹ modis verbo vni tur q̄ corp⁹. Cū ergo verbū dei in morte nō sit sepatuꝫ a corpe vt ꝓbaui p quattuor rōnes. multo min⁹ est sepatuꝫ ab aīa. Hec. b. Tho. iij. scrip. sen. vbi. s̄. art. j. q. ij. vtrū diuinitas in morte xp̄i fuerit sepata ab aīa: in cor. solu. Et. iij. pte sūme vbi. s̄. arti. iij. in cor. so.

℄ Q̄ in morte xp̄i fuit sepatio aīe a corpe. CA. XI.

Secūdo dico q̄ in xp̄o aliq̄n fuit sepatio ⁊ hoc in morte ei⁹ in qua facta ē sepatio aīe a carne. Hoc aūt ꝓbo dupliciṫ. Primo q̄ in symbolo diciṫ crucifixus: mortu⁹ ⁊ sepultus. ſꝫ nullus hō diciṫ mortu⁹ nisi ex hoc q̄ aīa eius a corpe est sepata. ḡ ⁊c̄. Ubi nota: q̄ hec est vera: xp̄s vel fili⁹ dei est mortu⁹ rōne humane nature. Q̄d patet: q̄ mors in nobis est ſm sepationē aīe a corpe. ⁊ passio ī nobis ē ſm lesionē corpis: vel etiaꝫ ſm imutationē aīe q̄ sūt ptes humane nature. ſꝫ hec oīa fuerūt in xp̄o rōne humane nature: ḡ simpliciṫ est concedendum q̄ xp̄s est mortu⁹ ⁊ passus. Similiṫ hec est vera. filius dei vel xp̄us est īmortalis: ⁊ hoc rōne dīne ꝑsone vel diuine nature. Et formo sic rōnē: Filius dei vel xp̄s est diuina essentia: ſꝫ nō pōt dici q̄ diuina essentia est mortua. ḡ nec debet dici: q̄ filius dei sit mortuus. Uñ hec est simpliciṫ vera. filius dei vel xp̄us est īmortalis. ſꝫ tñ illa: xp̄s nō est mortuus est vera ſm quid ⁊ falsa simpliciter: q̄ ad veritatē affirmatiue sufficit q̄ ſm aliquā naturaꝫ cōueniat q̄d de ꝑsona diciṫ. ſꝫ ad veritatē negatiue oportet q̄ ſm neutrā naturā cōueniat. Uñ hec: xp̄s nō ē mortuus. est falsa simpliciṫ. Hec. b. Thō. iij. scrip. sen. di. xxj. d̄ morte xp̄i: arti. iij. vtrū xp̄s vel fili⁹ dei debeat dici mortuus in duob⁹ argu. contra. ⁊ in cor. solu. ⁊ in so. iij. argu.

Scd̄o q̄ in morte xp̄i aīa a corpe fuit sepata. ꝓbo sic: q̄ in symbolo diciṫ: q̄ xp̄s descendit ad inferos: ſꝫ non descendit ſm carnē ſꝫ ſm aīam. ḡ aīa eius fuit a corpe sepata in morte ei⁹. Hanc rōnē tangit. b. Tho. iij. pte sūme. q. l. arti. iij. vtruꝫ in morte xp̄i fuerit sepatio diuinitatis ab aīa: in cor. solu. in fine. Sed forte queres: vtrū fuit idē numero corpus xp̄i viuētis ⁊ mortui. Rñdeo ⁊ dico: q̄ idē pōt accipi duob⁹ modis. s. idem simpliciṫ ⁊ idē totaliter. Primo idē simpliciṫ est q̄d est idē supposito: ⁊ sic corp⁹ xp̄i viuū ⁊ mortuū fuit idem supposito: q̄ non habuit aliud suppositū corpus xp̄i viuū ⁊ mortuū ꝑter suppositū verbi dei. Et q̄tuꝫ ad hoc est differentia inter corpus xp̄i viuū ⁊ mortuū. ⁊ corp⁹ viuū ⁊ mortuū cuiuslibꝫ alteri⁹ hoīs: q̄ corpus xp̄i viuū ⁊ mortuū est ideꝫ numero: ꝓpter idētitatē numeralē suppositi verbi dei. sed corpus mortuū cuiuslibꝫ alteri⁹ hoīs nō ē idē simpl̄r: ſꝫ ſm quid: q̄ est idem ſm naturā nō aūt ſm formā. Ubi nota: q̄ tam aīe q̄ corpi xp̄i p mortem xp̄i abiuncē sepatis vna verbi hypostasis ⁊ aīe ⁊ corpi xp̄i extitit. Nūq̄ enī neq̄ aīa neq̄ corpus ꝓpriā habuerunt hypostasim ꝑter hypostasim verbi. Uñ ī morte xp̄i vna tñ hypostasis verbi tā in aīa q̄ in corpe fuit: ⁊ nunq̄ due fuerūt. sicut Damascenus dicit in tertio libro. Scd̄o dico q̄ idem ē totaliter: q̄d est oībus modis idem. ⁊ sic corpus xp̄i viuū ⁊ mortuū nō fuit idem totaliṫ: cum vita sit aliquid de esse corpis viuentis. Uñ ex pte nature humane inueniṫ differentia mortis ⁊ vite. Et ideo nō fuit idem totaliṫ corp⁹ xp̄i viuū ⁊ mortuū. Hec. b. Tho. tertia parte sūme. q. l. de morte xp̄i: arti. v. vtrū fuit idē numero corp⁹ xp̄i viuētis ⁊ mortui: in cor. solu. ⁊ ibidē arti. iij. vtrū in morte xp̄i diuinitas fuerit ab aīa sepata: in solu. iij. argu.

℄ Q̄ i morte xp̄i nūq̄ fuit corruptio corpis. CA. XII.

Tertio dico: q̄ in xp̄o nunq̄ fuit in morte corpis corruptio. q̄d tripliciṫ ꝓbo. s. autoritate: rōe: distinctione. Primo probo distinctione. nam Damascenus in libro tertio dicit q̄ corruptio duo significat: vno modo sepationē aīe a corpe. ⁊ sic corpus xp̄i post mortē fuit corruptū: q̄ fuit eius aīa a corpe sepata: vt pꝫ ca. ꝑcedenti. Alio mō nomen corruptiōis signat ꝑfectā dissolutionē corpoꝝ in elemēta. ⁊ hoc mō corpus xp̄i in morte ꝑmansit incorruptuꝫ. Hec. b. Tho. tertia pte sūme. q. l. de morte xp̄i: arti. v. vtrū fuerit idem numero corp⁹ xp̄i viui ⁊ mortui: in cor. so. Scd̄o hoc idē ꝓbo autoritate psal. xv. vbi loquiṫ Dauid in ꝑsona xp̄i dicens: Caro mea requiescet in spe. Glo. ⁊ in qua spe. s. in hac q̄ nec aīa possidenda inferno dabiṫ nec corpus a te sanctificatū ⁊ p q̄d alij sanctificenṫ dabis videre corruptionē. i. putrefactionem. vel pateris corrūpi. i. putrefieri vel incinerari ⁊ in elementa resolui. Hec in glo. ibidem. Tertio hoc ideꝫ ꝓbo triplici rōne. s. rōne virtutis continentis. puritatis merētis: vtilitatis ꝓuenientis. Prio rōne v̄tutis cōtinētis sic: Putrefactio cuiuscūq̄ corpis ꝓuenit ex infirmitate nāe ipsi⁹ corpis q̄ n̄ pōt ampli⁹ corp⁹ cōtinere ī vnū. mors aūt xp̄i nō debuit esse ex infirmitate nāe: ne crederetṫ nō eē volūtaria. ⁊ iō nō ex morbo ſꝫ ex passiōe illata voluit mori cū se obtulit spōte: ḡ ⁊c̄. Et cōfirmo hāc rōem p locū a minori sic: vel p locū a maiori sic: Uirtus dīna ē maior q̄ virt⁹ aīe: sed aīa cōiuncta corpi ꝓhibet ipm ab incineratōe: ergo cum corpe xp̄i insepabiliter eēt coniuncta diuinitas debebat ipm a putrefactōe ꝓhibere ⁊ cōseruare. Scd̄o hoc idem ꝓbo rōe puritatis merētis sic: Corpori nō debeṫ incineratio nisi ꝓpter corruptōem fomitis. i. nisi ꝓpter peccatū. sed in xp̄o nunq̄ fuit corruptio fomitis: q̄ cōceptus fuit sine originali petō. vñ nec origiale nec aliq̄d peccatū actuale fuit in eo. ergo corpus xp̄i incinerari nō debuit. Tertio hoc idem ꝓbo rōne vtilitatis ꝓuenientis sic. Lꝫ n. xp̄s voluerit mori in cruce ꝓpter nr̄am salutē. vt pꝫ p rōes supra Passio. nō tñ voluit putrefieri vel incinerari: ⁊ hoc dupliti rōne. Prima est ꝓpter ostēsionē dīne virtutis: que cū sit infinita nullis t̄minis coartaṫ. ⁊ iō eum a putrefactōe reseruauit sicut etiaꝫ a morte resuscitauit. Scd̄a rō est ꝓpter opatōeꝫ nr̄e salutis. s. hūane felicitatis. s. vt eius virtutē credētes ⁊ cōfitētes resuscitenṫ ⁊ saluenṫ. Si aūt corpus eius putrefactū vel resolutū in elemēta fuisset: fuisset in detrimētū hūane salutis. tum q̄ dei virtus insepabiliter vnita eius carni. s. diuinitas nō crederetṫ: tum q̄ nullus fructus hūane vtilitatis ⁊ salutis sequereṫ. tum etiā q̄ vtriusq̄ confessio tollereṫ vl̄ negareṫ. vñ ex ꝑsona xp̄i vt glo. diē in psal. Que vtilitas in sanguine meo dum descendo in corruptōem. q. d. Si corpus meuꝫ putrescat perdeṫ effusi sanguinis vtilitas ꝓpter causas ꝑdictas. Et subdit. Nunq̄d puluis cōfitebiṫ tibi ⁊c̄. q. d. nō. Hec. b. Tho. iij. scri. sen. di. xxj. de morte xp̄i. arti. ij. vtꝝ corp⁹ xp̄i post morteꝫ debuerit dissolui siue incinerari: in arti. tribus cōtra. ⁊ in cor. solu. Et iteꝝ. iij. parte sū. q. li. de sepultura xp̄i: arti. iij. vtrū corp⁹ xp̄i in sepulchro fuerit incineratū argu. cōtra ⁊ in cor. so. ⁊ in sol. argu. Re. supra ca. vj. q̄d incipit. Tertio ꝑncipaliter.

℄ Quare xp̄s tanto tempore in sepulchro mansit. CA. XIII.

Quarto ⁊ vltimo ꝑncipaliter circa sepulturā xp̄i cōsiderāda est duratio vel permansio tēporis ⁊ quietis. s. quātā morā xp̄s in limbo cōtraxit. Et nūc dico: q̄ xp̄us ſm corp⁹ per vnā solā integrā diē: ⁊ per duas noctes integras in sepulchro māsit vel stetit. vnde Aug. diē. iiij. de trinitate: q̄ a vespe sepulture vsq̄ ad diluculū resurrectiōis. xxxvj. hore sunt. i. nox integra ⁊ tota cū die tota ⁊ nocte tota. Rō aūt quare tāto tempore voluit ⁊ debuit ī sepulchro manere ē triplex. s. ꝓpter ꝓportionē: reꝑsentationē: assimilationē. Prima rō ē ꝓpter

pportionē sic: Cū enī aīa ⁊ corpus sint pportionata: tantum debuit aīa stare in inferno: quantū corpus stetit in sepulchro. Secūda rō est ppter repsentationē vel signationē. Nā due noctes integre repsentant effectū mortis xpī: qꝛ p mortē xpī liberati sum⁹ a duplici morte. s. a morte aīe ⁊ a morte corpis. Dies aūt integra q̄ xps in sepulchro mansit significat mortē xpī: eo ꝙ sicut dies nō habet tenebrā vel obscuritatē sꝫ lucem ⁊ claritatē. ita mors xpī nō fuit ex peccato pueniens. sꝫ ex charitate suscepta. ⁊ iō merito figurat̄ diē p integrā. Tertia rō est ppter assimilationē ⁊ opationē. Nā quantū corp⁹ fuit i sepulchro tantū aīa in inferno stare debuit: vt p vtrūqꝫ fratribus suis simularet̄: ⁊ vt i resurrectiōe nouā vitā inchoaret. ⁊ q̄tū ad aīaꝝ liberationē ⁊ q̄tū ad corpoꝝ resurrectionē in suo corpe inchoatā. Quō aūt computant̄ isti tres dies quib⁹ xps fm corp⁹ fuit in sepulchro ⁊ fm aīam stetit in inferno ostendit ⁊ declarat Aug⁹ in libro de cōsensu euangelistaꝝ dicēs: ꝙ pma dies cōputat̄ ab extrema pte sua qua xps in sexta feria est mortu⁹ ⁊ sepultus: eo modo loquēdi. s. p sinodochen quo intelligit̄ ps p toto. secūdus aūt dies est integer cū. xxiiij. nocturnis horis ⁊ diurnis. nox aūt sequēs. s. diei sabbati: ptinet ad diē tertiū. Et subdit Aug⁹ ibidē dicēs: ꝙ sicut dies pmi ppter futuꝝ hoīs lapsū a luce in noctē cōputant̄. ita isti ppter hoīs reparationē a tenebris cōputant̄ in lucē.

Ubi nota cōuenientiā int̄ symbolū qđ dicit ꝙ xps resurrexit de die. ⁊ Greg⁹ qui dicit: ꝙ xps media nocte resurrexit: qꝛ xps surrexit diluculo in quo aliqđ lucis apparet: ⁊ adhuc tn̄ aliqđ remanet tenebrarū noctis. vñ de mulierib⁹ dicit̄ Joh. xx. ꝙ cū adhuc tenebre essent venerūt ad monumentū. Rōne ergo haꝝ tenebraꝝ Greg⁹ dicit media nocte xpm resurrexisse nō quidē diuisa nocte in duas ptes eq̄les: sꝫ infra seipsam noctē. Illud eīn diluculū ⁊ pars noctis ⁊ ps diei dici pōt: ppter cōuenientiā quā habet i vtroqꝫ. Nota etiā ꝙ intantū lux i morte xpī pualuit q̄ signat̄ p vnā diē ꝙ tenebras duarū noctiū. s. duplicis mortis nostre remouit: vt dictū ē. s. Dec hūs Tho. iij. scrip. sen. di. xxij. de descēsu xpī ad inferos: arti. j. q. iij. quantā morā xps in limbo cōtraxit in coꝛ. so. ⁊ iterū. ij. pte summe. q. lj. arti. iiij. vtrū xps fuerit in sepulchro solū vna die. s. die sabbati integra: ⁊ duab⁹ noctib⁹. argu. cōtra: ⁊ in coꝛ. so. ⁊ in solu. j. ⁊. ij. argu. Re. s. Descensus xpī ad inferos. ca. v. ⁊. vj.

¶ Quomodo symbolū describit̄. CA. I.

## Symbolum fidei.

Circa symbolū fidei quinqꝫ sūt cōsiderāda. s. descriptio: distinctio: editio: obseruatio: numeratio. Primo ↄsiderāda est symboli descriptio: Est enī symbolū collectio ⁊ pfessio fidei q̄ tradit̄ sub hac forma: Credo in vnū deū ⁊c. ex sentētijs sacre scripture summarie facta. Rō aūt hui⁹ summarie collatiōis fidei est ista: qꝛ sicut dicit apl̄s ad Hebre. xj. Accedentē ad deū oportet credere. credere aūt non pōt aliq̄s nisi veritas quā credit pponat̄. ⁊ iō necessariū fuit veritatē fidei in vnum colligi vt facili⁹ oībus posset pponi: ne aliq̄s p ignorantiā a fidei veritate deficeret. ⁊ ab huiusmōi collectiōe sniāꝝ fidei nomen symboli est acceptū. Tradit̄ aūt confessio fidei in symbolo ex psona oīuꝫ fideliuꝫ ecclesie q̄ p fidem vniunt̄ habentiū fidem formatā. tales enī fideles sūt de ecclesia ⁊ numero ⁊ merito: vt etiā si qui fideles fidē formatā nō habeant studeāt ptingere ad hanc formā. Dec hūs Tho. scđa scđe. q. j. arti. ix. vtrū arti. fidei cōuenienter ponant̄ in symbolo: in coꝛ. solu. ⁊ in so. iij. argu.

¶ Quare sunt plura symbola: ⁊ quare. CA. II.

Secūdo circa symbolū fidei cōsiderāda est distinctio. Est enī multiplex symbolū: ⁊ pcipue aplōꝝ ⁊ patrū: in quib⁹ oīb⁹ eadē veritas fidei cōtinet̄. Sꝫ forte q̄res: q̄re fuit necesse vt essent plura symbola si eadē veritas fidei in oībus continet̄. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ necesse fuit ibi edere plura symbola ad instructionē ppli de fidei veritate: vbi errores insurgūt: ne fides simpliciū p hereticos corrūpat̄. Que quidē plura symbola in nullo alio differūt nisi ꝙ illud qđ in vno implicite cōtinet̄ in alio plenius explicat̄: fm ꝙ hereticoꝝ instantia exigebat. verbi grā de descēsu xpī ad inferos null⁹ error erat exortus apud hereticos tpe quo pres symbolū ediderūt. sꝫ tpe aplōꝝ sic: ⁊ iō nō fuit necessariū aliquā explicationē fieri circa hoc. ⁊ ppter hoc nō reiterat̄ in symbolo patrū: sꝫ supponit̄ tanq̄ pdeterminatū i symbolo apostoloꝝ. vñ symbolū sequens. s. antiquoꝝ patrū nō abolet pcedēs: sꝫ poti⁹ exponit̄ illud vt dictum est. Dec. h. Tho. scđa scđe vbi. s. immediate in so. ij. ⁊. iij. argu.

¶ Quare ad solū papā ptinet noua editio symboli. CA. III.

Tertio circa symbolū fidei cōsideranda ē editio. Nam ad solā autoritatē summi pontificis ptinet noua editio symboli vel de nouo edere symbolum. qđ duplici rōne ostēdo fm ꝙ duo sūt que ad summū pontificē spālit̄ spectant. s. generalē synodū cōgregare: ⁊ fidei articulos declarare. Prima ergo rō ē talis: Editio symboli facta ē in synodo generali. sꝫ huiusmōi synod⁹ generalis autoritate summi pontificis soli⁹ cōgregare pōt ḡ ⁊c. Scđa rō est talis: Congregare ⁊ determinare ea q̄ sūt fidei ptinent ad summū pontificē. vñ dñs dixit Petro quē summū pontificē cōstituit Luce. xxij. Ego p te rogaui petre ⁊c. Et subdit̄: Et tu aliqñ cōuersus cōfirma fratres tuos. sꝫ i symbolo fit declaratio articuloꝝ fidei. ḡ ⁊c. Sꝫ contra Athanasius nō fuit summus pontifex sꝫ patriarcha alexandrin⁹ ⁊ tn̄ symbolū qđ in ecclia cantat̄: cōposuit ⁊ cōstituit: ḡ nō magis videt̄ ptinere editio symboli ad summū pontificē q̄ ad alios. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ Athanasius non cōposuit manifestationē fidei p modū symboli: sed magis p modū cuiusdā doctrine vt ex ipso mō loquēdi apparet. sꝫ qꝛ integrā fidei veritatē ei⁹ doctrina breuiter cōtinebat: aucte summi pontificis ē recepta vt q̄si fidei regula habeat̄. Dec. h. Tho. scđa scđe. q. j. arti. x. vtrū ad summū pontificē ptineat fidei symbolū ordinare: argu. ↄtra ⁊ in coꝛ. so. ⁊ in solu. iij. argu.

¶ Quare symbolū patrū cantat̄ publice ⁊ nō symbolū aplōꝝ. CA. IIII.

Quarto circa symbolū fidei cōsideranda est obseruatio. Nam symbolū sanctoꝝ patrū debet in missa cantari: nō aūt symbolum aplōꝝ: sꝫ debet occulte dici. Rō aūt hui⁹ est: qꝛ symbolū patrū est declaratiuū symboli aplōꝝ. ⁊ etiā fuit conditū fide iā manifestata ⁊ ecclesia pacē hñte. ⁊ ppter has duas causas symbolū patrū in missa cantat̄ publice. Symbolū aūt aplōꝝ fuit editū tpe psecutiōis fide nōdum publicata. ⁊ ppter h̄ occulte dicit̄ in pmā ⁊ i cōpletorio q̄si ↄ tenebras erroꝝ pteritoꝝ ⁊ futuroꝝ. Dec. h. T. vbi. s. arti. ix. i so. vj. argu.

¶ Quare sunt quattuordecim articuli fidei quoꝝ septē ptinent ad diuinitatē ⁊ septē ad humanitatē xpī. CA. V.

Quinto circa symbolū fidei ↄsiderāda ē articulorū enumeratio. Nā. xiiij. sūt articuli fidei: quoꝝ septē ptinēt ad diuinitatē septē ad xpī hūanitatē. Rō aūt hui⁹ est: qꝛ duo a nobis vidēda in vita eterna pponūt̄. s. occultū diuinitatis: cui⁹ visio nos btōs facit: ⁊ mysteriū hūanitatis xpī p quē i gloriā filioꝝ dei accessum habemus: vt dicit̄ ad Ro. v. Uñ dicit̄ Joh. xvij. Dec est vita eterna. Primo ergo circa diuinitatē tria nobis credenda pponunt̄. pmo vnitas diuinitatis. ⁊ ad hoc ptinet pmus articulus. secūdo pponit̄ nobis trinitas: ⁊ ad

hoc sūt tres articuli ſm tres psonas. tertio ꝓponunt nobis opa diuinitatis ꝓpria: quoꝝ primū ptinet ad eſſe nature. ⁊ ſic eſt articul⁹ creatōis. ſecundū ptinet ad eſſe gratie ⁊ ſic eſt articulus ſanctificatiōis. tertiū vo ptinet ad eſſe glorie. ⁊ ſic ponit articulus de reſurrectione carnis ⁊ de vita eterna. ⁊ ita ſūt ſeptem articuli ad diuinitatē ptinentes. Similit etiā circa humanitatē xpi ponunt ſeptem articuli: quoꝝ pmus eſt de incarnatiōe ſiue de ɔceptiōe xpi. ſecūdus de natiuitate ei⁹ ex virgine. terti⁹ de paſſiōe eius ⁊ morte ⁊ ſepultura. quartus eſt de deſcenſu ad inferos. quintus eſt de reſurrectiōe. ſextus de ei⁹ aſcenſiōe ſeptim⁹ de aduentu ei⁹ ad iudiciū. ⁊ ſic in vniuerſo ſunt xiiij. Dec. b. Tho. ſcda ſcōe. q. j. arti. viij. in cor. ſolu.

## Quid eſt illud qđ ſimonie petm̄ facit. CA. I.

Simonia. Circa ſimoniā cōſideranda ſunt tria. ſ. electio petm̄ efficiens: cōditio modū diſtinguens. punitio reatū exequens ⁊ cōueniens. Primo circa ſimoniā conſideranda eſt electio petm̄ efficiens. Nā ſola volūtas deliberata emendi vel vendēdi aliquid qđ nō pōt pcio menſurari vel eſtimari ſimonie petm̄ facit. Vn̄ a theologis ⁊ iuriſtis ſimonia ſic diffinit. ſ. Simonia eſt ſtudioſa volūtas emendi vel vendēdi aliqđ ſpirituale vel ſpūali annexū. In qua diffinitione tangūt pdicti tria. ſ. affectū: actū: obiectū. Primo tangūt affectū cū dicūt: Simonia eſt ſtudioſa volūtas. nam ſimonia ⁊ oē aliud petm̄ ex ſola volūtate efficit. que eſt cā ⁊ ſubiectū ois peti. Sȝ qꝛ cōplementū ois peti ⁊ virtutis in electiōe cōſiſtit: iō ſup volūtatē addūt ſtudioſam. i. electionem quā importat ſtudioſa volūtas. Scđo in diffinitione ſimonie ponūt ſimonie actū. vn̄ ſubdūt: emendi vel vendendi. Rō hui⁹ eſt: qꝛ vterqȝ. ſ. emens ⁊ vendēs vocat ſimoniacus. Loquēdo tn̄ ꝓprie ⁊ diſtincte ementes dicūtur ſimoniaci a ſymone mago: q̄ ſpūalia emere voluit vt poſtea vēderet ⁊ lucraret. Vendētes aūt vocant gieʒite a giezi: q̄ ſpūalia vendere voluit. Tertio in diffinitiōe ſimonie tangūt vel ponūt obiectū: cū ſubiūgūt aliqđ ſpirituale vel ſpūali annexū. Ubi nota: ꝙ petm̄ in actib⁹ exterioꝛib⁹ cōſiſtit qn̄qȝ vel in quāto vel in qn̄: vel ī modo vel in obiecto. pmo cōſiſtit in quanto. ſ. qn̄ aliqs vendit vel emit nō iuſto pcio. ſcđo in qn̄. ſ. qn̄ nō vendit tpe ſuo cōgruo. tertio conſiſtit in modo. ſ. qn̄ emit qs vel vendit verbo mendoſo. quarto cōſiſtit in obiecto. ſ. qn̄ qs emit vel vendit qđ nō cadit ſub pcio ⁊ hoc eſt petm̄ ſimonie. Propt qđ dicūt: ſpūale vel ſpūali ānexū. Rō aūt iſtoꝛū duoꝝ eſt iſta: qꝛ quedā ſūt ſpūalia ſm ſeipſa: vt ſacramēta que gratiā cauſant. ⁊ ꝓpter iſta dicūt ſpūalia. Quedaȝ vo dicunt ſpūalia ex hoc ꝙ ſpūalib⁹ adherent. ⁊ ꝓpter hoc ſubdūt: ſpūalib⁹ annexa: ſicut verbi grā Uita cōuenit aīe ⁊ cōuenit corpi. ſȝ aīe cōuenit ſm ſeipſam. corpi aūt conuenit ex vnione aīe. ſic eſt de ſpūalib⁹ ⁊ de ipſis annexis.

Qualit aūt volūtas ſe habet reſpectu emptōis vel vēditionis rei ſpūalis: eſt ſciendū ꝙ aliqđ dicit ſpūale duobus modis. ſ. p eſſentiā ⁊ p cauſā. p⁹ mō dicit aliqđ ſpirituale p eſſentiā: ſicut grā ⁊ virtutes. ⁊ iſta nō pñt aliquo mō vendi: nec ſup hec voluntas deliberata emptiōis vel venditiōis cadere pōt. 2° mō dicit aliqđ ſpūale p cauſaȝ ſicut ſūt ſacra q̄ ſūt cauſa grē. ⁊ iſta inqn̄tū ſūt corpalia q̄dam emi ⁊ vendi pñt: qn̄tus nō ex hoc ꝙ ſūt ſpūalia: ⁊ ſic in eis cōmittit ſimonia. Dec. b. Tho. iiij. ſcrip. ſen. di. xxv de ſimonia. arti. j. q. j. in cor. q. p totū. Et idē ſcđa ſcōe. q. c. arti. j. in ſo. ij. iiij. ⁊. vj. argu.

## Qꝫ petm̄ ſimonie cōmittit trib⁹ modis. CA. II.

Secūdo pncipalit circa ſimoniā cōſiderādā ē cōditio modū diſtinguēs. Sicut enī dicit. b. Gregori⁹ ſup illo vbo Iſa. xxxiij. Beat⁹ q̄ excutit man⁹ ſuas ab oi munere. Simonia cōmittit tribus modis. ſ. a manu: a lingua. ab obſequio. Nā ſimoniac⁹ eſt q̄ ꝓ bonis ſpūalibus vel eccleſiaſticis intēdit hēre mun⁹ ſui a manu aut a lingua. Et ſubdit: Quid ſit qđlibet mun⁹ pdictū dicēs: ꝙ mun⁹ a manu eſt pecunia. mun⁹ a lingua eſt fauoꝛ. mun⁹ ab obſequio eſt ſeruitus indebite impēſa. Rō aūt iſtoꝛ triū modoꝝ ſimonie eſt iſta: qꝛ bonū tpale ꝓpt qđ ſimoniacus dat vel vendit ſpūale ē triplex. pmū eſt bonū exterioꝛis vtilitatis. ⁊ ſic eſt mun⁹ a manu. ſecūdū eſt bonum corpalis laboꝛis. ⁊ ſic eſt mun⁹ ab obſequio. tertiū eſt bonū laudis vel fauoꝛis. ⁊ ſic ē mun⁹ a lingua. Primo enī mō petm̄ ſimonie cōmittit: cū ꝓ ſpūalib⁹ intendit mun⁹ a manu. ſ. pecunia vel aliqđ aliud qđ pōt pecunia mēſurari: eo ꝙ ſpūalia nec emi pñt nec vēdi. Hoc aūt ꝓbo triplici rōne. ſ. rōne pcioſitatis: ꝓprietatis: dñe largitatis. p° rōne pcioſitatis ſic: Illud qđ ratiōe ſue pcioſitatis oē pciū excedit nec vendi pōt nec emi. ſȝ ſacramenta cū cauſent gratiā ⁊ oīa ſpūalia tam ſūt pcioſa: ꝙ nullo pcio tpali eſtimari pñt. ſic dicit ꝓuer. iij. Precioſioꝛ eſt. ſ. natura iſtoꝝ ſpūaliū cūctis opib⁹. ſ. tpalib⁹: ⁊ oīa q̄ deſiderant. ſ. tpalia ⁊ corpalia huic cōparari nō pñt. gᷓ ⁊c. 2° hoc idem ꝓbo rōne ꝓprietatis ſic: Illa res vendi nō pōt cui⁹ venditoꝛ nō eſt dñs. ſȝ nullus ſacerdos vel quicūqȝ alius miniſter eſt dñs ſpūaliuȝ ſȝ diſpenſatoꝛ: vt dicit aplūs pma ad corinth. iiij. Sic nos eſtimet hō vt miſtros xpi ⁊ diſpenſatores myſterioꝛ dei: gᷓ ⁊c. 3° hoc idē ꝓbo rōne ſue originis vel dñe largitatis ſic: Illud qđ ex gratuita liberalitate dei ꝓcedit a miniſtro gratis donari debet. ſȝ ſacramenta ⁊ oīa ſpūalia ex gratuita liberalitate ⁊ volūtate ꝓcedūt. gᷓ ⁊c. vn̄ Matth. x. Gratis accepiſtis grat date. ita ꝙ ſacerdos vel ali⁹ miniſter nō pōt vēdere ſpūalia ꝓ tpalib⁹ triplici rōne: vt pȝ. ſ. rōne dominij: pncipij: pcij. pmo rōne dñij: qꝛ nō eſt dñs ſȝ diſpenſatoꝛ. ſcđo rōne pncipij: qꝛ ſicut a grā dei ꝓcedūt ita gratis debent cōicari. tertio rōne pcij. qꝛ nullo pcio tpali eſtimari pñt. Dec. b. Tho. iiij. ſcrip. ſen. di. xxv. de ſimonia: arti. ij. q. j. in cor. q. Et iterū ſcđa ſcōe. q. c. arti. pmo in cor. Scđo mō petm̄ ſimonie cōmittit: cū ꝓ ſpūalib⁹ cōferendis intendit munus a lingua. Si qs enī platus ad pces alicui⁹ eccleſiaſticū bñficiū confert: vt ei⁹ pcib⁹ laus vel fauoꝛ acquirat ⁊ ɔtrariū euitet ſimonia cōmittit. Ubi nota ꝙ pces aut porrigunt plato ꝓ alio aut ꝓ ſeipſo. Si ſūt ꝓ alio: tūc ille aut eſt indign⁹ aut dign⁹. Si pces porrigunt alicui ꝓ indigno: tūc vterqȝ. ſ. rogās ꝓ indigno ⁊ pces porrectas ꝓ indigno audiēs ſimoniā cōmittit. Si aūt pces ꝓ digno porrigant: tūc cōferre tali. ſ. digno aliqđ ſpūale nō eſt ſimoniacū. ſi rogās ⁊ cōferens mouet pncipaliter intuitu dignitatis: eo ꝙ dignitas eſt debita cauſa ex q̄ illi ꝓ quo porrigunt pces ſpūale aliqđ ɔferat. Poteſt tn̄ eſſe ſimonia in intentiōe: ſi nō attendat ad dignitatē pſone: ſȝ ad humanū fauoꝛē. Si autē ꝓ ſe rogat: aut rogat ꝓ bñficio cū cura aiaꝝ: ⁊ tūc ex ipſa pſumptiōe indign⁹ reddit. ⁊ tale eſt ac ſi pces ferret ꝓ indigno: vt pȝ. ſ. imediate. Si vo eſt paup ⁊ indigēs pōt licite ꝓ ſe petere bñficiū ſine cura aiaꝝ. Dec. b. Tho. iiij. ſcrip. ſen. vbi. ſ. arti. iij. in ſo. iiij. argu. Et ſcđa ſcōe vbi. ſ. arti. v. in ſolu. iij. argu. Tertio modo peccatū ſimonie cōmittit: cum qs ꝓ accepto obſequio aliquod ſpūale vel eccleſiaſticū beneficiū confert.

Ubi nota: ꝙ obſequiū aut ē honeſtum: aut inhoneſtū. p⁹ ergo ſi aliqs clericus alicui plato impendat obſequiū honeſtum. ſ. qđ eſt ad ſpiritualia ordinatū: puta ad vtilitatem eccleſie: vel in auxiliū miniſtroꝝ eccleſie: tūc talis clericus ex ipſa deuotiōe obſequij dign⁹ reddit eccleſiaſtico bñficio ſicut etiā ꝓpter alia bona opa. vn̄ nō intelligit mun⁹ eſſe ab obſequio: nec ꝓ ɔſequēs eſt ſimoniacū.

Et in tali casu loquitur beatus Gregori⁹ dicens in registro sic: Ecclesiasticis vtilitatib⁹ deseruientes ecclesiastica dignum est remuneratiõe gaudere. Si vo sit obsequiũ inhonestũ: vl' ad carnalia ordinatũ: puta qꝛ seruit plato ad vtilitatẽ cõsanguineoꝝ suoꝝ vel patrimonij sui vel aliqd huiusmõi. tũc tale esset mun⁹ ab obsequio ꝛ p cõsequẽs simoniacũ. Dec. b. Tho. iiij. scrip. sen. vbi. s. arti. iij. in sol. iij. argu. Et scda scde vbi. s. arti. v. in sol. pmi argu. Si vo platus alicui clerico cõfert aliqd spũale non ex impenso obsequio sꝫ gratis ppter consanguinitatẽ vel quãcunqꝫ aliã affectionẽ carnalẽ: tũc dico ꝙ talis est illicita ꝛ carnalis collatio: simoniaca tñ collatio nõ est: qꝛ ex tali collatione nihil accipitur. Si aũt platus dat ecclesiasticũ beneficiũ alicui hac intentiõe ꝛ pacto: vt exinde suis cõsanguineis pvideat. vel ista intentiõe vt in platum qui bñficiũ aliquod ɔfert bonũ temporale redũdet: sic ꝙ p hoc magnificetur: vel ꝙ nobilitetur domus sua: vel ꝙ in consanguineis fortior sit. tũc simonia cõmittitur. nam pdicta oĩa reducunt ad contractũ emptiõis in quo simonia fundatur. Dec. iiij. scrip. sen. vbi. s. arti. iij. in so. vij. argu. p totũ.

¶ Quomodo tpalia possunt dari ꝛ recipi p spũalibus: ꝛ quomodo nõ. CA. III.

a D maiorem tñ euidentiã pdictoꝝ nota ꝙ pecunia ꝛ alia bona tpalia possunt dari ꝛ recipi pro spũalib⁹ ꝛ annexis spũalibus aliquib⁹ rõnib⁹: ꝛ aliquib⁹ nõ. Primo ergo pñt huiusmodi tpalia dari ꝛ recipi quinqꝫ rõnib⁹. s. rõne pmiatiõis: sustentatiõis: pvocatiõis: punitiõis: vitande vexatiõis. Primo ratione pmiatiõis sic: Qui enĩ vult cõsequi remissionẽ culpe debet pecunias ꝛ alias elemosynas dare: Dañ. iiij. Peccata tua elemosynis redime. Re. s. Elemosyna. quõ elemosyna remissionẽ peccatoꝝ meretur. Similiter p adeptione vite eterne debet quis tpalia dare. Ita dicit Gregorius in quadã omel. Regnũ celoꝝ venale est. ꝛ tantũ valet quantũ habes. Ubi nota: ꝙ emptio regni celoꝝ non accipitur p aliquo pcio tpali: sꝫ p merito: qꝛ qñ homo dat qd habet ppter deũ dicitur emere. i. mereri vitã. Nõ quidẽ meritum nõ ptingit ad pfectã rõnẽ emptiõis ppter tres causas. pma est: qꝛ deo nihil accrescit. secũda est: qꝛ meritũ nõ sufficit. tertia est: qꝛ meritũ in actu exteriori pncipaliter nõ cõsistit. Prima rõ quare nostrũ meritũ pfectã rationẽ emptiõis nõ habet: qꝛ deo ex nostro merito nullũ bonũ augetur. vñ in psal. Bonoꝝ nostroꝝ nõ indiges. Secũda rõ quare nostrũ meritũ ad vitã eternã nõ sufficit ẽ: eo ꝙ nostrũ meritũ nõ est equale premio. vñ ad Ro. viij Nõ sunt cõdigne passiones hui⁹ tpis ad futurã gloriam ꝛc. Tertia rõ est: qꝛ nostrũ meritũ pncipaliter in affectu interiori ꝛ nõ in actu exteriori cõsistit. Uñ deus in premio qd largitur pncipaliter respicit affectionẽ vl' intentionem cordis ꝛ non passionẽ vel actionẽ exteriorẽ. Dec b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xxv. de simonia: arti. ij. q. j. in solu. j. argu. Et iteꝝ scda scde. q. c. arti. j. in solu. iij. argu. Scdo pecunis ꝛ alia bona tpalia p spũalibus pñt dari ꝛ recipi rõne sustentatiõis. sicut sacerdos p missa quã dicit accipit pecuniã vel pbendã. Ubi nota: ꝙ cũ in missa eucharistia consecretur que est sacramentũ sacramentoꝝ sacerdos nõ accipit pecuniã quasi pciũ consecrationis eucharistie aut misse cantate vel cantande: qꝛ esset simoniacũ. sꝫ pecuniã vel pbendaꝫ vel alias elemosynas tpales accipit quasi stipendiũ sue sustentatiõis. Uñ sup illo verbo apli. j. ad thimo. v. Qui bñ psunt ꝛc. Glo. Augu. dicit: Accipiant sustentationẽ necessitatis a populo: mercedẽ vo dispensatiõis a deo. iiij. scrip. sen. vbi. s. in solu. iiij. argu.

Tertio pecunis ꝛ alia bona temporalia p spũalib⁹ pñt dari ꝛ recipi rõne pvocationis: obligatiõis: sicut faciunt illi q dant pecuniã ꝛ alias elemosynas pauperib⁹: vt pvocent ad orandũ p eis. Tales enĩ nõ intendũt suis elemosynis oratiõnẽ emere: eo ꝙ missa vel oratio cũ sit maxime spũalis nec emi nec vendi põt. Qꝫ autẽ sit spũale ex duob⁹ patet. pmo ex affectu: qꝛ ex spũali deuotiõe pcedit. scdo ex effectu: qꝛ aliquid spũale debet in expeti. vñ nullo modo sub pcio poni debet. Tñ tales ppter beneficis gratuita animos pauperũ alliciũt: obligãt ꝛ pvocãt ad hoc ꝙ p eis gratis ꝛ ex charitate orent. iiij. scrip. sen. vbi. s. arti. ij. q. ij. in solu. ij. argu. Quarto pecunis ꝛ alia bona temporalia p spũalibus pñt dari ꝛ recipi rõne punitionis. sicut faciũt quidam qui accipiũt pecuniã vt ab excõmunicatiõe absoluant: que quidẽ pecunia nõ debꝫ exigi ab eis p absolutiõe quasi preciũ absolutiõis. Cui⁹ rõ est: qꝛ cum absolutio sit quoddã sacramentale ꝛ spirituale: accipere p absolutiõe pecuniam simoniacũ esset. Potest tñ imponi ei qui absoluitur penitentia pecuniaria qsi pena pcedentis culpe p qua excõicatus fuit. In quo tñ casu sacerdos vel epũs cauere dꝫ ne talis exactio magis cupiditati ꝙ correctioni ascribatur. iiij. scrip. sen. vbi. s. arti. ij. q. j. in solu. vj. argu. Quinto ꝛ vltimo pecunia ꝛ huiusmõi tpalia p spũalibus pñt dari ꝛ accipi rõne redimende vexationis: sicut aliquis pecuniã dat alteri: vt ab impedimẽto alicui⁹ dignitatis vl' platiõis habẽde cesset. Ubi nota: ꝙ anteꝙ alicui acquiritur ius in epatu vel ĩ qcũqꝫ dignitate seu prebẽda p electionẽ seu pvisionẽ seu collationẽ. tũc simoniacũ esset obstacula aduersantiũ pecunia redimere. Cui⁹ rõ ẽ: qꝛ p pecuniã pararet sibi viã ad obtinendaꝫ rem spiritualẽ. sꝫ postꝙ tam ius supradictis modis alicui est acquisitũ licet pecuniã dare non vt preciũ platiõis. sꝫ vt redemptionẽ ppie vexationis: ita ꝙ p pecuniã licet sibi remouere impedimẽta iniusta. iiij. scrip. sen. vbi. s. arti. ij. q. j. in solu. vij. argu. Et scda scde. q. c. arti. ij. in solu. v. argumenti.

¶ Qꝫ dare vel recipe tpalia p spũalib⁹ est simoniacũ ꝛ p cõsequens illicitũ quinqꝫ rõnib⁹: ꝛ quib⁹. CA. IIII.

s Ecundo dico ꝙ accipere vel dare tẽporalia pro spũalib⁹ est simoniacũ ꝛ p consequẽs illicitum quinqꝫ rõnibus. s. rõne appreciatiõis: pactiõis: cõmutationis: intentiõis: exactionis. Primo rõne appreciatiõis sic. Qui rei spũali imponit precium quasi rei tpali spũalẽ adequare velit simoniã cõmittit. Cuius rõ est: qꝛ preciũ emptionis ponitur quasi mensura adequans illud qd emitur. vñ mensura nũmisma dicitur: vt dicitur. v. ethicoꝝ. Sꝫ gratia ꝛ oĩa bona spũalia alicui bono tẽporali mẽsurari nõ possunt: eo ꝙ quelibet res spũalis preciosior est cunctis opib⁹: ꝛ omnia q desiderantur huic cõparari nõ valent: vt dicitur pver. iij. g ꝛc. Scdo dare vel accipere tpalia p spũalib⁹ est simoniacũ ꝛ illicitũ ratiõe pactionis: Nam qui pactionem vel pactum de dicenda missa ꝛ de aliquo bono spũali p tẽporali bono facit siue sit munus a manu siue munus a lingua siue mun⁹ ab obsequio simoniaꝫ cõmittit. Tertio dare vel accipere tpalia pro spũalibus est simoniacũ rõne cõmutationis: Si enĩ fiat cõmutatio alicuius dignitatis spiritualis vl' alicui⁹ ecclesiastici beneficij p aliquo tpali cõmodo: in tali cõmutatiõe ex pte vtriusqꝫ est simonia. Si aũt talis cõmutatio fiat p aliquo bono vel cõmodo spũali: vt puta ꝙ talis in alio loco positu meli⁹ seruire deo. tunc talis aut fit autoritate ptiũ: aut autoritate epi diocesani. Primo g modo talis cõmutatio vel pmutatio pbendaꝝ vel beneficioꝝ ecclesiasticoꝝ nõ põt fieri autoritate partiuꝫ absqꝫ piculo simonie. sicut nec transactio: vt iura dicunt ꝛ determinãt. Si aũt talis cõmutatio fit autoritate prelati: nõ est simonia. Cuius ratio est: quia prelatus. s. episcopus diocesanus potest ex suo officio permutationes vel commutationes huiusmodi facere pro causa vtili vel

necessaria. Quarto dare vel accipere temporalia ꝓ spi
ritualib⁹ est simoniacū ⁊ illicitū rōne intentōis. Nam si
quis dat vel accipit spūalia ꝓ tpalib⁹ cū intentiōe em-
ptionis vel venditiōis vt symon magus fecit qui donū
dei. s. gratiā dei emere voluit vt postea venderet ⁊ lucra-
ret: simoniacus est. Uel alit: Si quis intendēs bonū tē-
porale aliqđ assequi: dat spūalia ꝓ assequendo illud: si-
moniā cōmittit. Quinto dare vel accipere spūalia pro
tpalib⁹ est illicitū rōne exactionis. Si eni aliquis exigat
tpalia ꝓ spūalib⁹ quasi ꝑciū rei spūalis: ⁊ ꝑcipue ab inito
manifeste simoniā cōmittit. Si vō exigat ex quadā con
suetudine approbata: simonia nō est. si intentio referat
ad solā consuetudinis obseruantiā. ⁊ ꝑcipue qñ aliquis
volūtarie soluit. In his tñ oībus cauendū est solicite dē
qđ habet speciē simonie vel cupiditatis: sicut dicit ꝑma
ad Thessa. vltimo: Ab oi specie mala abstinete vos. Dec
btūs Tho. iiii. scrip. sen. dis. xxv. de simonia: arti. ii. q. i. in
cor. q. ⁊ in so. iii. argu. Et ibidē arti. iii. in so. vii. ⁊. viii. ar-
gu. Et iterū scđa scđe. q. c. arti. i. in cor. q. Et ibidē arti. ii. i
solu. iiii. ⁊. v. argumentoꝝ.

¶ Qꝫ simonia puniri debet ⁊ quō. CA. V.

Tertio ⁊ vltimo ꝑncipalit̄ circa simoniā conside-
randa est culpe punitio cōueniēs. Nā peccatū
simonie iuste puniri debet. qđ tali rōne ostēdo:
Ille qui cōtra voluntatē dñi sui facit: puniri debet. ẜ si-
moniacus dans spūalia ꝓ tpalib⁹ siue recipiens tpalia ꝓ
spūalib⁹ facit contra voluntatē dñi sui. s. dei: qui ordina-
uit ꝙ spūalia darent̄ ⁊ reciperent̄ gratis: vt dicit̄ Math
x. Gratis accepistis gratis date. ḡ ⁊c. Ad sciendū autē
quali pena simoniacus puniri debet: ꝑmitto hic q̃ttuor
distinctiōes. ꝑma est: ꝙ aliquis duobus modis est simo
niacus: vel sola intentiōe: vel intentiōe ⁊ opatiōe. secūda
est: qꝛ vel simoniacus est laicus vel clericus. tertia est: ꝙ
si clericus est: pōt esse simoniacus trib⁹ modis. vel ī susce
ptione ordinū. vel in susceptiōe regiminis. vel in susce-
ptione religionis. quarta distinctio est: ꝙ aliqs est simo
niacus occulte vel manifeste. Prima distinctio est: ꝙ
aliqs est simoniacus vel sola intentiōe inq̃tū sola inten
tio vel volūtas mala emendi vel vendēdi spūalia: simo-
niacū facit: vt ꝑ ca. primo de simonia. Aliqs vō est simo
niacus intentiōe simul ⁊ opatiōe. s. ille qui huiusmōi spi
ritualia vēdit vel emit. Modo igit̄ ita est ꝙ vterqꝫ isto
rū quo ad deū qui intuet̄ cor: meret̄ penā eternā. Sed
quo ad iudiciū ecclesie q̄ iudicat ⁊ punit ẜm exteriora: si
moniacus sola intentiōe vel volūtate ⁊ simoniac⁹ inten-
tione ⁊ ope: in penis dupliciť distinguit̄. ꝑ°: qꝛ simonia
cus sola intentiōe vel volūtate nō irregularitatē vel ex-
cōmunicationē incurrit. Simoniacus aūt opatiōe: quo
ad ecclesiā que vedit q̄ foris parēt: hec duo incurrit. Si-
cut verbi grā: Homicida volūtate incurrit reatum pene
eterne: ẜ non irregularitatē vel excōicationē vel aliquid
huiusmōi. Homicida vō ope irregularitatē īcurrit. Dec
b. Tho. iiii. scri sen. di. xxv. de simonia: arti. ꝑmo. q. i. ī so.
ꝑmi argu. 2° differūt pena simoniaci sola volūtate: ⁊ pe-
na simoniaci ope ⁊ intentione: eo ꝙ simoniacus ope ad
restitutionē tenet̄: vt infra patebit. Simoniacus aūt so-
la volūtate quo ad penā ecclesiasticā ⁊ exteriorē non pu
nit̄: vt. s. abrenūciare tenet̄. ẜ debet penitere de mala in-
tentione. Dec. b. Tho. scđa scđe. q. c. arti. vi. in so. vi. argu.

Secūda distinctio est: ꝙ simoniaci vel sūt laici vel cle-
rici. Si sūt laici: puniunt̄ excōicatione. Si sūt clerici pu-
niunt̄ infamia ⁊ depositiōe: vt habet̄. i. q. i. ca. ſiqs epūs.

Tertia distinctio est: ꝙ vel est clericus simoniacus in
susceptiōe ordinis: vel regiminis: vel religionis. ꝑ° ille q̄
simoniace accipit sacrū ordinē: ẜ receperit characterē or
dinis ꝑpter efficaciā sacramenti: nō tñ recipit gratiā sa-
cramenti: eo ꝙ contra voluntatē ꝑncipalis dñi sui quasi
furtiue suscipit characterē. Et ideo ipso iure ꝑuatus est
trib⁹. s. executiōe: cōmunione repetitione. ꝑmo ꝑuatus ē
executiōe quo ad se vt. s. executiōi sui ordinis se nō intro
mittat. secūdo ꝑuatus ē cōmuniōe quo ad alios. s. vt nul
lus ei cōmunicet in ordinis executiōe: ⁊ ꝑcipue est simo
niacus publicus: vt infra dicet̄. tertio ꝑuat̄ repetiōe pe-
cunie: qꝛ non pōt repetere pecuniā quā turpiter dedit: ẜ
alius qui accepit iniuste detineat. Dec. b. Tho. scđa scđe
q. c. arti. vi. in solu. i. argu. 2° ille qui simoniace accepit ali
quod ecclesiasticū beneficiū punit̄ in quattuor. ꝑmo. n.
talis ꝑuat̄ ordinis executiōe: vt ꝑ de illo qui simoniace
accepit sacrū ordinē. scđo talis punit̄ fame denigratiōe.
tertio talis obligat̄ ad bñficij resignationē. quarto obli-
gat̄ ad fructuū restitutionē. Ubi nota ꝙ talis aut eccle-
siasticū bñficiū simoniace acquisiuit scient̄: aut ignoran
ter. ꝑ° cū bñficiū simoniace scient̄ est adeptus: tenet̄ resti
tuere fructus non solum ꝑceptos ẜ etiam ꝑcipiendos: ⁊
eos qui a diligenti possessore ꝑcipi potuerūt. qđ intelli-
gendū est de fructib⁹ qui supsunt deductis expensis fa-
ctis causa fructuū: exceptis illis fructib⁹ qui alias expēsi
sūt in vtilitatē ecclesie. 2° vō modo: si nec volēte nec scien
te ꝑ alios alicui⁹ ꝓmotio ꝓcuret̄: caret quidem ordinis
executiōe ⁊ tenet̄ resignare beneficiū qđ est consecutus
cū fructib⁹ existentib⁹: nō aūt tenet̄ restituere fruct⁹ con-
sumptos: qꝛ bona fide possedit: scđa scđe vbi. s. arti. vi. ī
so. iii. argu. ꝑ totum. 3° si aliqui in monasterio simoniace
sūt recepti: debēt abrenūciare. Et si eis scientib⁹ cōmissa
est simonia: post cōciliū generale sine spe restitutiōis de
suo monasterio repellunt̄: ⁊ ad agendā ꝑpetuam pñiam
sūt ponende in monasterio regule artioris: vl' in aliquo
loco eius ordinis si artior ordo nō inueniat̄. Si vō hoc
fuit ante conciliū generale: debent in alijs locis ordinis
eiusdē collocari. Et si hoc fieri non pōt: dispensatiue de-
bent in eisdem monasterijs recipi ne in seculo euagent̄:
mutatis tñ priorib⁹ locis ⁊ inferiorib⁹ assignatis. Si vō
ipsis ignorantib⁹: siue ante consiliū siue post simoniace
accepti: postq̃ renūciauerūt: pñt denuo recipi: mutatis
locis vt est dictū: scđa scđe vbi. s. arti. vi. in solu. v. argu.

Quarta distinctio est: ꝙ peccatū simoniaci aut ē occul-
tum aut publicū. Si est occultū: tūc ipso iure ꝑuatus est
ordinis executiōe quo ad seipsū: nō tñ quo ad alios or-
dinis cōmunione ꝑuatus est. Nā si ei⁹ peccatū nō ꝯstat
alteri: nō debet credere peccatū ei⁹ ⁊ ita cū bona cōscien
tia debet ab eo ordinē accipere. Si aūt peccatū eius est
publicū: tūc nec ꝓpter ꝑceptū eius nec ꝓpter excōicatio-
nē debet aliquis recipere ordinē ab ipso quē scit simo-
niace ꝓmotum: eo ꝙ nullus debet alicui obedire ad cō-
municandū sibi in facto illicito. Unde nullus debet cō-
municare sibi recipiendo ab eo ordinem quacūqꝫ excō-
municatiōe territus siue ex quacūqꝫ causa: scđa scđe vbi
s. arti. vi. in solu. ꝑmi ⁊ scđi argu. Sed forte queres an
cum simoniaco possit quis dispensare ⁊ eum ꝓmouere?
Rñdeo ⁊ dico: ꝙ solus papa possit dispensare cum eo q̄
scienter est simoniace beneficiatus. In alijs aūt casibus
potest etiā episcopus dispensare. ita tamen ꝙ prius ab-
renūciet id qđ simoniace acquisiuit: ⁊ tunc dispensatio-
nem consequetur: vel paruā: vel magnā: vel maiorē: vel
maximā. Paruā quidem dispensationē vt habeat laicā
cōmunionē. magnā autē vt post penitentiā in alia eccle
sia in ordine suo ꝑmaneat. maiorē vt in eadem ecclesia
remaneat ẜ in minorib⁹ ordinibus. maximā vō vt in ea
dem ecclesia etiā maiores ordines exequat̄: non tamen
vt ꝑlationem accipiat: scđa scđe vbi. s. arti. vi. in solu. vii.
argumenti ꝑ totum.

¶ Qꝫ omnis simulatio est peccatum. CA. I.

Simulatio. Circa ſimulationē quattuoꝛ cōſiderare debem⁹. ſ. rōnē criminis: oppoſitionē muneris: cōditionē grauedinis: cōparationē magnitudinis. Primo circa ſimulationē cōſiderare debemus rōnē criminis: nā oīs ſimulatio ē peccatū. Hoc autē ꝓbo quattuoꝛ rōnib⁹. ſ. rōne mēdacij: ſcādali: intētī: ⁊ ſignati. Primo oīs ſimulatio ē pctm̄ mēdacij ſic: Oē mēdaciū ē peccatū: ſ; oīs ſimulatio ē quoddā mendacium in ſignis exterioꝛū verboꝝ ⁊ factoꝝ cōſiſtēs: ergo ⁊c̄. Hec b. Tho. ſcōa ſcōe. q. cxi. arti. i. in coꝛ. q. in fine. Ad cui⁹ euidentiā nota tria. Primū eſt: ꝙ qn̄ fingim⁹ aliq̄d ꝙ nihil ſignat: ſiue fingam⁹ ſigno: ſiue v̄bo ſiue facto: tūc eſt mēdacium: ⁊ per ꝯn̄s pctm̄. Qn̄ aūt v̄ba nr̄a vel facta ſingēdo ad aliq̄d ſignandū oꝛdinant̄ vel referūt̄: tunc talis fictio nō eſt pctm̄. Et hoc mō ſe finxit xp̄us longi⁹ ire: vt dicit̄ Luce vlti. quod fecit ad ſignādū duo. ſ. defectū crudelitatis: ⁊ myſteriū aſcenſiōis. p⁹ enī ꝯn̄a ſe finxit longius ire ad ſignandū defectum crudelitatis. ſ. ꝙ ipſe longe ab eoꝝ fide erat: vt Grego. dicit. 2⁹ ꝯn̄a ſe finxit longius ire ad ſignādū myſteriū aſcenſiōis: ꝙ ipſe longius erat iturus aſcendēdo in celū: vt Augu. dicit vbi ſupra imediate in ſo. i. argu. ita ꝙ ille qui per ſigna vl̄ v̄ba vel facta ſimulat vel ꝓtendit de ſe aliq̄d qđ eſt cum intentiōe fallendi: hoc mendaciū eſt ⁊ pctm̄. Si vero ſimulat aliq̄d nō intētione fallendi: ſ; ꝓpter vtilitatē alterius: ſicut cōtingit in figuratiuis locutionib⁹: hoc nō ē mendaciū nec per ꝯn̄s pctm̄ ſed meritoꝛiū. vbi ſupra. Et in ſūma cōfeſ. lib. iij. ti. xxxiiij. q. cclij. in ꝑncipio. Secūdū ē: ꝙ ſicut aliq̄s nō mētitur qn̄ tacet qđ eſt: ſ; quādo dicit ꝙ nō eſt: ita qn̄ aliq̄s tacet peccatū ſuū qđ hab; nō ſimulat: imo q̄lib; extra cōfeſſionē tenet̄ hoc facere. Sed qn̄ aliquis ꝑ exterioꝛa ſigna vel verba vel opa ꝓ̄tēdit qđ non eſt: tunc ſimulat ⁊ mentit̄: qđ nulli licet: ſcōa ſcōe. vbi ſupra. arti. i. in ſo. iiij argu. Tertiū eſt: ꝙ ſicut aliq̄s ſe ſimulat bonū per bona ſigna vel v̄ba vel opera: ita aliq̄s interdū ſe ſimulat malū nō quidē per mala opa: q2 ille q̄ mala operat̄ nō ſimulat ſe malū imo realiter ē mal⁹: ſ; ſimulat ſe malū per opa q̄ habent aliq̄uā ſpēm mali. Et vtraq; ſimulatio eſt pctm̄ ſiue ſit de bono ſiue ſit de malo: ibidē arti. i. in ſo. iij. arg.

Secūdo ſimulatio eſt pctm̄ rōne ſcādali ſic: Ille qui eſt cā ſcandali alicui⁹ peccat: ſ; ſimulatoꝛ ex eo ꝙ mētit̄ vel ſigno vel verbo vel facto eſt cā ſcandali alteri⁹: ergo ⁊c̄. vnde ſup illo verbo Iſa. xvj. In trib⁹ annis ⁊c̄. glo. ſic dicit: In cōparatione duoꝝ maloꝝ leui⁹ ē peccare aperte q̄ȝ ſanctitatē ſimulare: ſ; aperte peccare ſemꝑ eſt pctm̄ ergo ſimulatio ſemꝑ eſt pctm̄. Ubi nota ꝙ ex vna parte ſimulatoꝛie peccare eſt deteri⁹ q̄ȝ aperte peccare: eo ꝙ talis modus. ſ. peccandi occulte eſt plurimū deceptionis. Ex alia vero parte mai⁹ pctm̄ eſt ⁊ maius malum aperte peccare: eo ꝙ magis ꝓuocat alios per malinā ad peccādum ⁊ ad exemplū q̄ȝ ille qui ſimulate peccat: vbi ſupra arti. i. argu. cōtra: ⁊ in ſo. ij. ⁊ iij. argu. Tertio ſimulatio eſt pctm̄ rōne intenti vel animi ſic: Ubi nō ē bona intētio ſed apparentia ſola: ibi eſt pctm̄: ſ; ſimulatoꝛ mendaciter ſimulat intentionē rectā quā nō habet: ergo ipſa ſimulatio eſt pctm̄. Q2 aūt ſimulatoꝛ nō habeat intentionē rectam vt ipſe ꝓ̄tendit ⁊ ſimulat ꝓbo. q2 ſimulatoꝛ ex bono ope qđ facit nō intēdit nec querit placere deo: qđ facit intentionē rectā. ſed hoīb⁹: qđ peruertit intētionē. ſ. velle ⁊ intendere placere in his q̄ agim⁹ hominibus ⁊ nō deo: vbi ſupra. arti. ij. in ſo. ij. argu. Quarto ſimulatio eſt pctm̄ rōne ſignati vocabuli ſic: Hypocriſis ſemꝑ eſt pctm̄: ſ; hypocriſis ſermone grece. latine dicit̄ ſimulatoꝛ ⁊ interpꝛetat̄. ergo ⁊c̄. Q2 aūt hypocriſis ſit pctm̄ ꝓbo dupliciter. ſ. rōe ⁊ auctoꝛitate. p⁹ rōne ſic: Ille q̄ eſt ſubiect⁹ vitijs ⁊ pctīs ⁊ in palam ſe bonū oſtēdit: peccat: hypocrita eſt huiuſmodi: qđ p;: q2 hypocrita ſimulat ſe iuſtū: nō tn̄ exhibet ſe iuſtū. vult apparere. non vult eē: ergo ⁊c̄. 2⁹ ꝓbo hoc idē auctoꝛitate: Nā ſuper illud Job. xxxvj. Simulatores ⁊ callidi ꝓuocāt iram dei. glo. ſic dicit. Simulatoꝛ aliud ſimulat: aliud agit. Caſtitatē pꝛefert ⁊ laſciuiam ſequit̄: oſtentat paupꝛtatē ⁊ marſupium replet. Et cōcludit ibidē. Quiſq̄s vult ſe videri qđ nō ē hypocrita eſt: talis autē eſt ſimulatoꝛ: ergo ⁊c̄. vbi ſupra imediate: arti. ij. argu. cōtra: ⁊ in coꝛ. q. Et Bern̄. ſic dicit: Hypocrite volūt eſſe humiles ſine deſpectu. pauꝑes ſine defectu: bene veſtiti ſine ſolicitudine: delicate paſci ſine laboꝛe: alijs adulātes: alijs detrahentes: moꝛdaces vt canes: doloſi vt vulpes: ſuperbi vt leones: intrinſec⁹ vt lupi rapaces: mellis dulcedinē. i. inanis glorie ⁊ latētis laſciuie vt vrſi querentes: volunt eſſe ſine auctoꝛitate iudices: ſine viſu teſtes: poſtremo ſine culpa accuſatores etiam omni veritate carentes.

## ¶ Q2 ſimulatio generaliter cōtrariat̄ omni virtuti. CA. II.

Secundo ꝑncipaliter circa ſimulationē cōſiderare debem⁹ oppoſitionē numeris. Nā ſimulatio ſpāliter contrariatur veritati: bonitati: puritati. Generaliter aūt cōtrariat̄ oī virtuti. p⁹ cōtrariat̄ veritati. Cui⁹ rō eſt: q2 qui veritatē habet ſe exhibet in vita ⁊ ſermone qualis eſt vite: vt dicit̄ 4⁹ ethicoꝝ. Simulatio aūt veritati oppōit̄ inq̄ntū vult decipere hoīes oſtendendo vnū exteri⁹ qđ nō habet interius. Hec bea. Tho. ſcōa ſcōe. q. cxi. arti. iij. in coꝛ. q. ⁊ in ſo. i. argu. 2⁹ ſimulatoꝛ cōtrariat̄ bonitati: eo ꝙ ſimulatoꝛ aſſumit aliquā v̄tutē vl̄ bonitatē nō ſ; exiſtētiā q̄ſi eā volēs hr̄e: ſ; ſ; apparētiā q̄ſi eā volēs videri hr̄e: ⁊ ex quo eā nō h;: oppōit̄ vl̄ ꝯriat̄ illi v̄tuti ⁊ bonitati quā ꝓ̄tēdit hr̄e: ibidē in ſo. i. arg. 3⁹ ſimulatio contrariat̄ ſimplicitati vl̄ puritati. Cui⁹ rō ē: q2 ſimplicitas vel puritas intentionis dicit̄ ſm̄ ꝙ hō non intēdit diuerſa. vt. ſ. aliud intēdat interi⁹ ⁊ aliud ꝓ̄tēdat vel oſtendat exteri⁹: ſed ſimulatoꝛ cōtrarium facit: ergo ⁊c̄. in ſo. ij. argu. in fine. 4⁹ generaliter hypocriſis oppōit̄ omni virtuti: qđ pat;: q2 hypocrita vult videri caſt⁹ cū non ſit: ⁊ ita oppōit̄ caſtitati. Similiter vult videri ſobrius cū non ſit: ⁊ ſiliter oī v̄tuti cū nullā habeat ⁊ oēs in ſe habere ꝓ̄tendat. Hec Alexā. ſcōa pte ſū. q. xxxv. arti. viij. vn̄ Chryſo. ſup Matth̄. xv. O hypocrita ſi bonū eſt bonū eſſe: vt q̄d vis apparere qđ nō vis eē: Si malū eſt malū eſſe: vt q̄d vis eſſe qđ nō vis apparere: Si bonū ē bonū apparere: meli⁹ ē bonū eē: ſi malū ē malū apparere peius eſt malū eſſe. Aut ergo appare qđ es. aut eſto qđ appares. Hec ille.

## ¶ Q2 ſimulatio aliqn̄ eſt pctm̄ veniale aliqn̄ moꝛtale. CA. III.

Tertio ꝑncipaliter circa ſimulationē conſiderare debem⁹ cōditionē grauedinis. Nam ſimulatio aliqn̄ ē pctm̄ moꝛtale: aliqn̄ veniale. Primo ſimulatio eſt pctm̄ veniale triplici rōne. ſ. ex parte pꝛincipij a quo: obiecti de quo: termini ad quē. Pꝛima ratio q̄re ſimulatio eſt pctm̄ veniale ē ex parte ꝑncipij a quo. Si eni ſimulatiōis ꝑncipiū eſt libido: puta cum aliquis ſimulat aliquid ſola libidine ſimulādi: ita ꝙ ſola ſimulatione vel fictiōe delectat̄ tūc talis ſimulatio ē pctm̄ veniale. vn̄ Ariſto. dicit. iiij. ethi. ꝙ talis magis ē vanus q̄ȝ mal⁹. Secūda ratio q̄re ſimulatio eſt pctm̄ veniale eſt ex parte obiecti de quo: q2 ſi aliq̄s ſimulat vel fingit ſe habere ꝑfectionē aliquā ſanctitatiſ quā habere nō ē de neceſſitate ſalutis: tūc talis ſimulatio nō eſt ſemꝑ peccatum moꝛtale nec eciā ſemꝑ eſt cū pctō moꝛtali: ſ; eſt veniale pctm̄. Tertia rō quare ſimulatio eſt pctm̄ veniale eſt ex parte termini ad quē. Si enim finis intent⁹ per quē ali

quis simulat vel fingit nō cōtrariaṫ charitati dei ꝛ ꝓxi-
mi: nō est pctm̄ mortale sed veniale. sicut eni nō oē men-
daciū est pctm̄ mortale: ita nec simulatio. Scḋo simu-
latio ē pctm̄ mortale quattuor rōnib⁹. s. rōne ꝓuationis
muneris: ꝓcurationis criminis adeptionis regiminis. fi-
nis tēporalis. p⁹ simulatio est pctm̄ mortale rōne priua-
tionis muneris. Si eni intentio simulatoris vl' hypocri-
te feraṫ ad hoc ꝙ nō curet sanctitatem habere: ſʒ solū san-
ctus apparere: tūc manifestū est ꝙ talis simulatio ē pec-
catū mortale. Cui⁹ rō est. qꝛ null⁹ priuaṫ totaliter sancti-
tate nisi per pctm̄ mortale. 2⁹ simulatio est pctm̄ mortale
rōne cōmissione criminis. Cū eni intentio simulātis in
malū ꝓximi ferṫ: puta cū sanctitatē simulat vt falsam do-
ctrinā disseminet ꝛ faciat ꝓximū ruere in pctō: tūc talis
simulatio est pctm̄ mortale. 3⁹ simulatio est pctm̄ morta-
le rōne adeptiōis regiminis: puta cū quis sanctitatem si-
mulat vt ecclesiasticā dignitatē adipiscaṫ indign⁹. 4⁹ si-
mulatio est pctm̄ mortale rōne vltimi finis. Si eniʒ ali-
quis simulat sanctitatē vt bona tēporalia assequaṫ in ꝗ-
bus vltimū finē cōstituat: talis mortaliter peccat. Istis
quattuor modis ē pctm̄ mortale simulatio. Quod cōfir-
mo duplici rōne. Prima ē talis: Nihil a dei visione ex-
cludit nisi pctm̄ mortale: ſʒ simulatio his quattuor mōis
a dei visione excludit: Job. xiij. Nō veniet in ꝯspectū ei⁹
ōis hypocrita. ergo ꝛc̄. Hec be. Tho. scḋa scḋe. q. cxi. arti.
iiij. in cor. q. Scḋa rō est talis. Qui ꝓuocat irā dei morta-
liter peccat: ſʒ ita facit simulator. Ita dr̄ Job. xxxvi. Si-
mulatores ꝛ callidi ꝓuocāt irā dei. Expositor: Simula-
tores qui intentionē malā suā ꝛ exteri⁹ malū occultāt: ꝛ
callidi. i. astuti dissimulādo vel occultādo malū qḋ ha-
bent latens in corde. Ubi nota: ꝙ quattuor sunt pᵃtes
hypocrisis. s. simulatio falsi boni: dissimulatio veri mali
iactantia manifesti boni: excusatio mānifesti mali. Hec
quattuor figuranṫ per quattuor alas tertie bestie quam
vidit Daniel: Daniel. vij. que habebat capita quattuor
qꝛ oīum hypocritaꝝ est quadriptita intentio. Quattuor
enī sunt motiua hypocrite. s. affectio libertatis: dignita-
tis: auctoritatis: ptātis. Nā hypocrite aut querunt diui-
tias: aut delitias: aut honores: aut humanā gloriā: vt dic̄
Richardus sup allegato v̄bo Daniel. Et subiungit Job
Prouocāt. s. simulatores ꝛ callidi irā dei. q. d. Nō solū
tales merenṫ irā dei ſʒ ꝓuocāt irā dei. Ubi Grego. sic di-
cit: Iram quippe dei mereri ē nesciēdo peccare: ꝓuoca-
re vero irā dei ē mādatis illi⁹ sciēdo contradicere. s. scire
bonū ꝛ despicere: facere posse nec velle.

¶ Qꝛ peccatū occultū ꝛ manifestum se habent sicut ex-
cedentia ꝛ excessa. CA. IIII.

Quarto ꝛ vltimo ꝓncipaliter circa simulationeʒ cōsiderare debem⁹ cōparationē grauedinis vel magnitudinis. Si enī cōparem⁹ pctā que fiunt
in occulto ad pctā que fiunt in manifesto: dico ꝙ ista se
habēt in grauedine sicut excedētia ꝛ excessa. nam ex vna
pte qui aperte peccat: plus peccat ꝗʒ qui peccat occulte
vt facit hypocrita. eo ꝙ nō tm̄ a seipso peccat: ſʒ etiā aliis
ꝓbet occasionē peccādi. nā euidētia criminis est maius
pctm̄ ꝗʒ latētia. Propter qḋ in detestationē hui⁹ pecca-
ti dicit Isaias. iij. Pctm̄ suū quasi sodoma ꝓdicauerunt.
Ex alia vero pte pctm̄ qḋ fit in occulto vt ē simulatio vel
hypocrisis: est mai⁹ pctm̄ pctīs que fiūt in mānifesto spā-
liter duplici rōne. ꝓmo rōne occultatōis: qꝛ potest alios
decipe. secūdo rōne difficilioris sanatiōis. sicut eni infir-
mitas occulta difficili⁹ sanaṫ: eo ꝙ ignoraṫ: sic pctm̄ oc-
cultū. vnde glo. super illo v̄bo Isaie. xvi. In trib⁹ ānis ꝛc̄.
sic dicit: In cōparatiōe duoꝝ maloꝝ leui⁹ ē apte peccare
ꝗʒ sanctitatē simulare. Et iterū sup illo v̄bo Job. i. sic do-
mino placuit ꝛc̄. glo. sic dicit: Simulata equitas non est
eqtas sed duplex iniquitas. Hec alex. scḋa parte sum. q.
liiij. arti. v. Sed forte queres: qḋ ē maius pctm̄ an simula-
tio sanctitatis vel bonitatis: an simulatio pietatis: puta
ꝙ aliquis vult videri bon⁹ ꝛ non est. ꝛ aliqs vult videri
elemosynā dare ꝛ nō dat. Rn̄deo ꝛ dico: ꝙ mai⁹ ē pec-
catum simulatio in ope pietatis ꝗʒ simulatio bonitatis.
Cui⁹ rō est: qꝛ ille qui simulat opa pietatis. s. qui vult vi-
deri dare elemosynā ꝛ nō dat: duplex pctm̄ incurrit. Pri-
mū est vanitas in corde ex quo sibimet subtrahit vitam
spūalē. Secūdū ē prauitas seu crudelitas in ope: qꝛ talis
subtrahit aliis vitā corporalē subtrahēdo illud vn̄ paup
indigens deberet viuere. Et ꝓpter hec dicit Cryso. dic̄ ꝙ
simulatio in ope pietatis ē vltima crudelitas: vbi supra
imediate. Ubi nota: ꝙ dn̄s in euāgelio pctā hypocrisis
magis detestaṫ ꝗʒ alia pctā ꝓpter quattuor rōnes. Pri-
ma est vt demōstret ꝗʒ futura sit detestatio antixp̄i qui
maxime ꝑ hypocrisim decipiet. Job. xxxiiij. Qui regna-
re faciet ꝛc̄. Scḋa est ꝓpter phariseos ꝛ scribas qb⁹ dn̄s
loquebaṫ vt hypocritis. Tertia est: qꝛ hypocrita ē ꝯrius
operi diuino. Sicut enī Augu. dic̄ in ench. dn̄s oē malum
in bonū ordinat. hypocrita aūt oē opus bonū deformat
per malā intentionē ꝛ quasi cōuertit in vitiū. Vn̄ taba-
nus: Dū ieiunant: orant elemosynā dant: non sūt fruitiua
eoꝝ: qꝛ ꝑ vitio eis reputanṫ. Quarta est: qꝛ hypocrita est
toti trinitati cōtrarius. p⁹ enī est ꝯtrarius patri vsurpās
gloriā que patri debeṫ: Isa. xlij. Gloriā meā alteri nō da-
bo. 2⁹ hypocrita est cōtrarius filio qui ē veritas ꝛ vita.
Quid eni aliud est hypocrisis nisi falsa vita: apparēs bo-
na ꝛ existēs mala. 3⁹ est contrari⁹ spiritui sancto cui attri-
buiṫ bonitas: qꝛ hypocrita abutiṫ bonitate ꝛ bono ope
. s. simulādo ꝛ mala intētione bonū opus faciēdo: vbi. s.
arti. x. per totum.

¶ Qꝛ synderesis in nobis est. CA. I.

Synderesis. Circa synderesim cōsiderare debem⁹ tria. s. quiditatē: impeccabilitatem. in extinguibilitatē. Primo ei⁹ quiditatē. Nā synderesis ē qdā habit⁹ generalis siue cōnaturale lumen cuius
act⁹ vel offitiū ē a pctō retrahere hoieʒ: murmurādo con-
tra pctm̄ ꝛ inclinare ad bonū. Qꝛ āt in nobis sit istud
lumē. s. synderesis ꝓbo tali rōne. Sicut eni in aia nostra
est nāliter aliqs habit⁹ vl' aliqḋ lumē respectu cognosci-
biliū quē habitū vocam⁹ intellectū ꝓncipioꝝ. s. lumē in-
tellect⁹ agentis: ita in aia nr̄a est quidā habit⁹ nālis siue
quoddā lumē naturale ꝓncipioꝝ operabiliū: q̄ sunt vni-
uersalia ꝓncipia iuris nālis: qḋ. s. lumē vocam⁹ syndere-
sim: que oī malo resistit ꝛ omni bono ꝯsentit. Vn̄ Augu.
in lib. de baptismo puuloꝝ diffiniēs synderesim sic dic̄:
Synderesis ē lumē innatū ꝛ aie ꝯcreatū quo dirigimur
ꝛ mouemur ad faciēdū ea q̄ pertinēt ad vitationē culpe
ꝛ pene ꝛ adeptionem glorie. Et basili⁹ diffiniēs syndere-
sim sic dicit: Synderesis ē nāle iudicatoriū. Iniacet enī
nāliter nobis iudicatiuū ꝛ discretiuū vitandi ꝛ eligēdi:
ita ꝙ synderesis ē nāle lumē rōnis quo resistim⁹ oī ma-
lo ꝛ assentim⁹ nāliter oī bono. Ubi nota ꝙ rō aie hʒ
facere tria. Est eni rō cognitiua: deliberatiua: iudicatiua.
Prima rō ē cognitiua opabiliū: ꝛ talis rō nō ē syndere-
sis. Cui⁹ rō ē: qꝛ in cognitōe boni ꝛ mali vt sic: nō ꝯsistit
meritū vel demeritū: in synderesi aūt sic. Scḋa rō ē deli-
beratiua opabiliū: ꝛ talis rō nō dr̄ synderesis. Cuius rō
ē: qꝛ ſm rōnē deliberatiuā cōtingit peccare: synderesis
aūt peccare nō pōt. Tertia rō ē iudicatiua opabiliū ꝛ hʒ
duob⁹ modis. Uno mōe iudicatiua opabiliū q̄ nō spe-
ctāt ad mores: ꝛ talis rō nō ē synderesis. Alio mō rō est:
iudicatiua nāliter credibiliū vl' opabiliū que ꝑtinēt ad

bonos mores. ⁊ talis rō ſiue tale lumē naturale rōnis dr̄ ſynderesis. Ad cuiꝰ euidentiā nota tria. Primū eſt ꝙ lȝ ſynderesis naturaliter inclinet in bonū: non tñ in opus meritorium ex puris naturalibꝰ ſynderesis inclinare pōt ſine gratia dei. Hec enī naturali facultati imputare eſſet pelagiane impietatis. Secūdū eſt: ꝙ liberuȝ arbitriū nō eſt idem qđ ſynderesis. Cuiꝰ ratio eſt: qꝛ liberū arbitriuȝ habet iudiciū de particulari operabili: ſynderesis aūt de operabili iudicat in vniuerſali. Tertiū eſt: ꝙ ſynderesis non eſt idē qđ cōſcientia. ⁊ hoc duplici rōne. Prima eſt quia cōſcientia plus eſt in porte cognitiua lȝ incliner in bonū vel ad motuȝ: ſynderesis vero eſt in parte motiua. Scđa rō eſt: quia cōſcientia recipit errorem ⁊ perturbationē: nō tamen ſynderesis. Tamē cōſcientia ex pte ſuperiori ſm̄ rem reducit̄ ad ſynderesim. Hec bea. Tho. pma parte ſum. q. xvi. arti. i. in cor. q. in fine. Et iteȝ in q̄ſtionibus diſputatis de verita. q. xvi. de ſynderesi: arti. i. in cor. q. in fine. ⁊ in ſo. xii. ⁊ xv. argu. Et Alexā. ii. parte ſume. q. xvii. de ſynderesi: arti. i. ⁊ ii. ⁊ ibidem. q. xviii. de conſciētia: articulo. vi.

¶ Qđ ſynderesis nō poteſt peccare triplici ratione. CA. II.

Secundo pncipaliter circa ſynderesim cōſiderare debemꝰ impeccabilitatē. Non enim ſynderesis pōt peccare. Hoc aūt pbo triplici ratione. ſ. rōne oppoſitionis: operatiōis: imitatiōis. pº rōne oppoſitionis ſic: Synderesis ⁊ fomes opponūt̄: eo ꝙ cōtrarias inclinationes habent: ſed ſemp fomes inclinat ad malum: ergo ſynderesis inclinat ſemp ad bonū. 2º hoc idem pbo rōne naturalis opationis ſic: Quod naturaliter ineſt: ſp ineſt: ſed naturale ē ſynderesi ꝙ murmuret ⁊ reſiſtat malo: ergo ipſa nunq̄ȝ in malum conſentit: ⁊ per cōſequens nūq̄ȝ peccat. Scđo cōfirmo rōnē predictam ſic: Remurmurare pctō ⁊ cōſentire peccato ſūt oppoſita: ſed remurmurare pctō: naturaliter ineſt ſynderesi: ergo conſentire peccato nō eſt ſynderesis. 3º pbo hoc ideȝ rōne imitationis ſic: Synderesis reſpicit ⁊ imitat̄ ſuperiorē partē rōnis ſicut fomes inferiorē: ſed pars ſuperior rōnis peccare nō poteſt: ergo nec ſynderesis. Sed forte argues cōtra. ſ. ꝙ ſynderesis poſſit peccare ſic: Pena reſpondet culpe: ſȝ tota anima punit̄ in dānatis ⁊ etiam ſynderesis: ḡ ⁊ ipſa peccat. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ Augu. in. xii. de trinitate oſtendit hoc argumentū nō valere: Dicit enim ꝙ p pctō ſolius inferioris rōnis totꝰ homo dānat̄: ⁊ hoc ideo: qꝛ ad vnam partē pertinet vtraq̄ȝ rō cuius eſt pprie peccare: ⁊ ideo pena reſpōdet directe potentie: ſȝ nō perſone: niſi inquantū potentia eſt perſone. pro pctō enim quod homo in vna ſui parte cōmiſit: ipa pſona hominis penā meret̄ q̄ȝtum ad oīa que in perſona continent̄. vnde ⁊ in iudicio ſeculari p homicidio qđ homo manu cōmittit nō ſolum punit̄ manꝰ ſed totus homo. Hec bea. Tho. in. q. diſputatis de veri. q. xvi. arti. ii. in duobꝰ argu. cōtra. ⁊ in cor. q. ⁊ in ſo. vii. argu. per totū.

¶ Qđ ſynderesim extingui q̄ȝtum ad eius effectū poteſt intelligi quadrupliciter. CA. III.

Tertio pncipaliter circa ſynderesim conſiderare debemꝰ eius inextinguibilitatē. Ad videndum aūt ⁊ ſciendū vtrū ſynderesis poſſit in aliquo extingui q̄ȝtum ad eiꝰ effectus qui ſunt inclinatio ad bonū ⁊ diſplicētia mali culpe: Dico ꝙ ſynderesim q̄ȝtuȝ ad eiꝰ effectꝰ extingui: poteſt intelligi quattuor modis. pº mō ex pte habitualis luminis: ⁊ ſic ſynderesis nō pōt extingui. Cuius rō eſt: quia ſicut impoſſibile eſt ꝙ anima priuet̄ lumine intellectꝰ agentis per qđ homini ſpeculabilis ⁊ operabilia innoteſcunt cū ſint de eſſentia anime: ita impoſſibile eſt ꝙ anima priuet̄ hoc lumie ſynderesis cū ſit de natura ipſiꝰ anime. 2º modo pōt intelligi ſynderesim extingui ex parte organice leſionis: ⁊ hoc modo nō corrumpit̄ ſed aliquādo extinguit̄. i. intercipit̄ actꝰ eiꝰ in nō habentibꝰ vſum liberi arbitrii: vł in nō habentibꝰ vſum rōnis ppter impedimētū pueniens ex leſione organorū corporaliū: a quibꝰ ratio noſtra indiget accipere. 3º modo pōt intelligi ſynderesim extingui ex parte paſſionis: ⁊ hoc modo nō in vniuerſali ſȝ in particulari actꝰ ſynderesis reſpectu particularis eligibilis ⁊ opabilis extingui poteſt. Quod patet: qꝛ vis ꝯcupiſcentie vł alteriꝰ paſſionis: ita rōnē in particulari abſorbet. vt in particulari eligendo ſynderesis vniuerſale iudiciū ad actum particularem nō applicet. 4º modo poteſt intelligi ſynderesim extingui ex parte criminis. ⁊ ſic ille qui habet habitum alicuiꝰ vitii: eſt quidē corruptus circa pncipia operabiliū: non quidē in vniuerſali ſȝ in particulari opabili inquantū. ſ. per habitū vitii deprimit̄ rōne vniuerſale iudicium ad particulare operabile applicet. Et hoc modo impiꝰ cum venerit in pfundū peccatoꝝ contēnit: vt dicitur pūer. xviii. Inquātum peccata quibꝰ mens impii eſt ſubiecta mentē impii deprimūt vt lumen ſynderesis nō ſequat̄ in eligēdo. Hec be. Tho. in. q. diſpu. de veri. de ſynderesi. q. xvi. arti. iii. in cor. q. ⁊ in ſo. iii. argu. per totum.

Ad maiorē eī euidentiā nota hic quattuor. Primū ē ꝙ lȝ in beatis amouet̄ oīs inclinatio ad malū: non tñ p cōtrariū in dānatis amouet̄ oīs inclinatio ad bonum: ⁊ ſic nō extinguit̄ in dānatis ſynderesis inclinās ad bonū. Cuius rō eſt: quia malū eſt pter naturā: ⁊ ideo nihil phibet inclinationē ad malū a beatis remoueri. Sȝ bonū ⁊ inclinatio ad bonū conſequit̄ ipſam naturā. vnde manente natura nō pōt inclinatio ad bonū tolli: etiā a dānatis: ⁊ ideo q̄ȝtū ad iſtum actū. ſ. q̄ȝtum ad naturalē inclinationē ⁊ appetitū boni non extinguet̄ ſynderesis in dānatis: ibidē in ſo. v. argu. Secūdū eſt: ꝙ non eſt ita de fomite ſicut ꝺ ſynderesi: eo ꝙ fomes accidētalit̄ ē in aīa ⁊ ideo pōt extingui per gratie excellentiā: vt patȝ in beā virgine: ſȝ ſynderesis nālit̄ eſt in aīa hoīs. Illud autē qđ ex natura eſt: per pctīn amitti vel extingui ex toto nō pōt. Tertiū eſt: ꝙ in diabolo ⁊ in dānatis eſt abſolute extincta ſynderesis q̄ȝtū ad inſtīctū boni meritorii ⁊ diſplicentiā mali culpe: ſed in collatione ad penā nō eſt extincta ſynderesis in diabolo ⁊ in dānatis. Qđ dupliciter pbo. pº auctoritate Iſa. vlti. Vermis eoruȝ non morietur. Vermis eorū eſt morſus cōſcientie ſm̄ Augu. ſȝ remorſus conſcientie cauſat̄ ex hoc ꝙ ſynderesis remurmurat malo rōne pene: ⁊ ergo ſynderesis non extinguet̄ in dānatis. 2º pbo hoc idē auctoritate Luce. xvi. vbi dicit̄ ꝙ ille diues in inferno rogauit abraam vt mitteret ad fratres ſuos lazarū vt nūciaret eis ne ipſi venirēt ad locum hunc tormentoꝝ hoc eſt ne digna faciāt penis eternis ⁊ hoc eſt opꝰ ſynderesis cui diſplicet malū. ſ. culpe in collatione ad penā. vñ bea. Grego. ſup illa vba ſic dicit: Qua in re notādū eſt: ardēti diuiti quāta ſupplicia cumulāt̄ ad penā nāq̄ȝ ſuā ⁊ cognitio ſeruat̄ ⁊ memoria. Cognouit enī lazarū quē deſpexit: ⁊ fratrū ſuoꝝ meminit quos reliq̄t. vt enī pctōres ampliꝰ puniāt̄: ⁊ eoꝝ vidēt gloriā quos cōtēpſerūt: ⁊ de illoꝝ torquēt̄ pena quos inutiliter amauerūt. Quartū ē: ꝙ aliter eſt in viatoribꝰ ⁊ aliter in dānatis. Nā in viatoribꝰ ſynderesis ſtimulat ad bonū ⁊ pōt in viatoribꝰ ſynderesis habere effectꝰ ſuos de ſtimulādo ad bonū ⁊ ſił̄r de retrahendo a malo. ſȝ in dānatis nullū pōt elicere effectū: ⁊ iō quo ad hos effectus dr̄ ſynderesis extingui in dānato: nō aūt in viatore: ſic vbi grā: Lȝ enī cayn deſperaret ex libero arbitrio: tñ potuit dū erat viator nō deſpare: ⁊ ita aliquē vſū ſynderesis elicere potuit quē nō potuit elicere poſtq̄ȝ fuit dānatꝰ. Hec alex. ſcđa pte ſū. q. xvii. de ſynderesi: arti. iii. per totum.

¶ Ꝙ solicitudo bonoꝝ tpaliū viciosa ē ⁊ illicita. CA. I.

Solicitudo bonorū tēporaliū. Nota ꝙ solicitudo bonoꝝ temporaliū viciosa est ⁊ illicita triplici rōne. s. rōne finis vltimi: studij sup̄flui: timoris nimij. P̄° est illicita solicitudo bonoꝝ tēporaliū acquirendoꝝ rōne finis vltimi. Cū eni tēporalia homini sūt subiecta: iuxta illud psal. Oia subiecisti sub pedib⁹ ei⁹ oues ⁊ boues vniuersas: si hō ea ꝓcurat vt eis ad necessitatē vite vtat̃: non peccat: ſ; hō bona tēporalia querit vt in eis vltimū finē cōstituat fruendo eis tūc peccat. 2° solicitudo acq̃rendi bona tēporalia est illicita rōne studij sup̄flui: Nā solicitudo moderata acquirēdi bona tpalia est licita: ſ; solicitudo superflua q̄ homo a spūalib⁹ quib⁹ p̄ncipaliter debet intēdere retrahitur: est illicita. nā talis solicitudo. s. superflua ē solicitudo seculi que suffocat verbū dei: vt dicit̃ Math. xiij. Nā timor perdēdi ⁊ spes acq̃rendi inordinata solicitāt hoīem ⁊ inquietant mentē. vñ solicitudo debet esse moderata: ideo dicit Hiero. ꝙ labor exercendus ē: solicitudo tollēda. s. sup̄flua animū inquietās. 3° solicitudo acq̃rendi bona tēporalia ē illicita rōne timoris nimij. Nā q̄n quis faciēdo qđ debet: timet ne sibi deficiant necessaria: ⁊ ꝙ non iuuet ꝓuidentia diuina tūc peccat. Hunc timorē dñs excludit tripliciter: p̄mo rōne maioris influentie: secūdo rōne generalis ꝓuidentie: tertio rōne singularis diligentie. Primo dñs excludit timorē inordinatū causantē inordinatā solicitudinē temporaliū rōne maioris influentie. Et est rō a minori sic: Si mai⁹ donabile dat̃ ex amore: ⁊ min⁹ dabit̃ saltē in necessitate: ſ; de⁹ dedit nobis maiora. s. aiam ⁊ corp⁹: ergo dabit minora. s. vestimētū ⁊ escam. Scđo dñs excludit inordinatā solicitudinē acquirēdi bona tēporalia rōne generalis ꝓuidētie sic: Quod ꝓuenit ex diffidētia diuine ꝓuidētie est vitandū: ſ; solicitudo inordinata ⁊ anxietas tēporaliū ē huiusmodi: ergo ⁊c. Et cōfirmo hanc rōnē sic: Si pater celestis pascit irrōnales creaturas. s. volucres absq; oi solicitudine seminādi: metendi: ⁊ in horreū congregandi: multo magis hoīes qui sūt rōnales ad dei imaginē q̄ si de illis curat: multo magis de hoīb⁹. vñ Joh. Cryso. sic cōcludit: Omnia volantia fecit de⁹ ꝓpter hoīem: hoīem aūt fecit ꝓpter seipsū. Si ergo de⁹ āministrat animalib⁹ ꝓpter hoīem: quō nō homini āministrat ꝓpter seipsū?

Tertio dñs excludit inordinatā solicitudinē bona tēporalia acquirēdi rōne singularis diligentie sic: Qui credit se dei iudicio. diligētia. ⁊ ꝓuidētia gubernari: escam suā in manu dei debet cōmittere: ſ; ita debz facere quilibet fidelis ad differentiā infideliū qui de eternoꝝ prouisione nō confidunt. Nā infideles ⁊ p̄cipue gentiles: vt Cryso. dicit in reb⁹ humanis credūt fortunā esse ꝓuidenciā: neq; iudicio dei vitas suas gubernari extimāt. vnde nos qui sum⁹ fideles: ⁊ de spūalib⁹ p̄ncipaliter debemus eē soliciti: sciētes ꝙ tpalia nobis ad necessitatē ꝓueniēt si fecerim⁹ quod debem⁹. Uel sic aliā rōnē format. Nō est pater pius qui nō tribuit necessitatē filijs quoꝝ indigentiā nouit: sed pater celestis. s. de⁹ scit ⁊ vult ꝓuidere: ergo de ei⁹ bonitate ⁊ volūtate nō debem⁹ dubitare: neq; inordinata solicitudine huiusmodi ꝓcurare. Hec be. Tho. scđa scđe. q. lv. arti. vj. i cor. q. sup illo v̄bo Math. vj. nolite ergo soliciti esse per totū. Ita ꝙ ꝓuidētia vl' solicitudo de futuro bona tēporalia ꝓcurandi ē moderata ⁊ licita ꝓpter tres causas. Prima ē ex parte ordinis. s. qꝛ nō querunt̃ vt vltim⁹ finis: ſ; in ordine ad vltimū finem. s. ad habendū deū. Secūda rō est ex parte necessitatis: Si quis enī bona tēporalia ad sustentandā vite necessitatem p̄sentia querit: nō peccat. Tertia rō est ex parte temporis. Si quis enī in ꝓcurando bona tēporalia solicitudinē habuerit tēpore suo cōuenientē bene facit: puta q̄ tēpore autumni cōpetit solicitudo vindemie: ⁊ tempore estatis solicitudo metēdi. Nā talis solicitudo ē laudabilis. iuxta illud Eccl̄e. viij. Oi negocio temp⁹ ē ⁊ oportunitas: vbi supra. arti. vij. in cor. q. Ecōtrario aūt ꝓuidentia vel solicitudo ꝓcurandi bona tēporalia in futuro est inordinata trib⁹ de cāis. Prima ē: Si qs ea appeteret ⁊ q̄reret tāq; finē vltimū: qꝛ hoc ē vti fruēdis ⁊ frui vtēdis: quo nihil iniqui⁹: vt Augu. dic̄. Secūda ē: Si qs ea superflue quereret vltra vite p̄sentis necessitatē. Tertia ē: Si quia temp⁹ solicitudinis p̄occuparet: ibidē arti. vij. in so. ij. arg. per totū. vñ hāc solicitudinē ꝓhibet dñs Math. vj. Nolite soliciti esse in crastinū. crastin⁹ enī dies solicitus ē sibiipsi sufficit eni diei malicia sua. In quo verbo facit tria. p̄° ponit suā monitionē vel ꝓhibitionē dicēs: ibi Nolite soliciti esse in crastinū: eo ꝙ mundana solicitudo habet inter alia tria mala: p̄mo eni est dānosa: scđo superflua: tertio est laboriosa ⁊ afflictiua. 2° ponit monitionis rōnē: ibi Crastin⁹ enī dies ⁊c. 3° ponit declarationē rōnis: ibi Sufficit eni diei malicia sua. Que v̄ba exponūt̃ quattuor modis. p̄° enim mō exponit Crysosto. in omelia sic: Nihil eni dolorē infert aie vt solicitudo ⁊ cura: ⁊ ideo nolite soliciti eē in crastinū. Et subdit causā dicēs: Nūquid eni dies crastin⁹ non sufficit sibi. Habet ergo ois dies curā suā: quid ergo eum aggrauas maiori cura q̄ pertinet ad aliā diē apponēdo. 2° mō etiā Cryso. exponit dicēs: ꝙ per hodie intelligit̃ qđ ē necessariū in vita p̄senti: p crastinū aūt intelligit̃ sup̄fluū. q. d. Nolite soliciti eē i crastinū. i. nihil curetis sup id qđ vobis ē necessariū ad vitā quottidianā. qđ eni sup̄fluū fuerit. s. qđ ē cras curabit se. Et hoc ē qđ dic̄ Crastin⁹ eni dies ⁊c. i. sup̄flua cū ꝯgregaueris ipsa se curabūt. De q̄dē cras non fruēte: inuenient dños multos q̄ ea ꝓcurēt. Quid ḡ curas de illis quoꝝ ptā ē es aliis dimissur⁹. 3° mō exponit Augu. in s̄mone dñi in mōte dicēs: Nō dr̄ crastinū p̄teritum succedat futuꝝ. ḡ cū boni aliq̄d opamur: nō tpalia ſ; eterna cogitem⁹. Sufficit enim diei malicia sua. i. sufficit q̄ ista sumere vrgebit necessitas: quā necessitatē maliciā noiat: qꝛ penalis ē nobis. ptinet. n. ad mortalitatē qđ peccando meruim⁹. 4° mō exponit Hilari⁹ dicens: Nolite soliciti eē in crastinū. Jubemur nō ambigere de futuris satis eni ē vite nr̄e malitia dieꝝ quib⁹ viuim⁹. s. pctā sufficiūt: vt ꝯ hec pugnādo: ois vite nr̄e cura laborq; v̄set̃. Cessante aūt cura nr̄a: ipsa futura solicita sūt. dū nobis eterne claritatis p̄fect⁹ deo ꝓcurāte ꝓponit̃.

¶ De cā somnioꝝ ⁊ ꝙ in generali est duplex. CA. I.

Somnia. Circa sōnia ꝯsiderare debem⁹ tria. s. ortū effectū: reatū vel pctm̄. Primo circa sōnia ꝯsiderare debem⁹ ortū. s. q̄ est cā sōnioꝝ: q̄tū ad hoc dico ꝙ cā somnioꝝ in gnāli ē duplex. s. interior: ⁊ exterior. Prima cā somnioꝝ ē duplex. Prima ē aialis: mētalis vel spūalis. s. cogitatio vel affectio: inq̄tū illa occurrunt hoīs fantasie in dormiēdo circa q̄ ei⁹ cogitatio ē ⁊ affectio fuit immorata in vigilādo. Scđa cā sōnioꝝ interior ē corpalis dispō. Nā ex dispōne interiori corpis formatur aliq̄s mot⁹ in fantasia cōueniēs tali dispōni: sic homini in quo frigidi humores abūdāt: occurrit ꝙ sit in aq̄ vel niue. ⁊ ꝓpter hoc medici dicūt eē intendēdū somniis ad cognoscēdū interiores dispōnes corpis. Scđa cā sōnioꝝ ē exterior. ⁊ hec ē duplex. Prima cā exterior somnioꝝ ē corpalis. s. imutatio imaginatiōis vl' fantasie: inq̄tū imaginatio vl' fantasia dormiētis immutat̃; vel ab aere

continenti: vel ex impssiōe celestis corpis: vt sic dormiē ti aliquę fantasię appareāt cōformes dispōni celestium. Scōa cā somnioꝝ exterioꝛ est spūalis: q̄ qn̄qꝫ est a deo: qui ministerio angeloꝝ aliqua hoib⁹ reuelat in somniis ſm illud Numeri.xij. Si qua fuerit inter vos ꝓpheta dn̄i in visiōe apparebo ei. Qn̄qꝫ aūt opatione demonū aliq̄ dormiētib⁹ apparent fantasię ex q̄b⁹ qn̄qꝫ aliq̄ futura reuelant his qui cū eis habēt pacta illicita. Hec hea. Tho. scōa scōe. q.xcv. arti.vj. vtꝫ diuinario q̄ fit per somnia sit illicita: in cor. so. Re.ſ. Diuinatio ca.ij. In spāli aūt sūt sex maneries vel genera somniuꝫ: vt dicit Grego. in lib. dyalogoꝝ. Et habeł in glo. colla. sup illo vbo. Eccl.xxxiiij. Multos errare fecerūt sōnia. Et iteꝝ sup illo vbo Dan.ij. Somniū tuū ꝛc. p⁹ enī cōtingūt somnia ex nimia vētris ingurgitatiōe vel repletiōe. 2° ex ventris ꝛ capitis exte-nuatione q̄ duo nemo sanct⁹ vitare pōt: vt oēs experimē to cognoscim⁹. Tertiū ex demonis illusiōe. Nā dpmon pōt illudere trib⁹ modis: pmo pōt facere vt aliq̄ spēs q̄ sūt imaginatiōe seruate: ad organa sensus exterioris flu-ant vel descendāt: sic cōtingit in somnio: ꝛ tūc videł actu essent res pn̄tes extra ꝛ actu sentirenł: scōo qꝛ pōt orga-na sensuū imutare: quib⁹ imutatis fallił iudiciū sensus sicut gustus imutał a sugbabūdātia humoris colerici ex quo gustui oīa videnł amara: tertio qꝛ aliqō obiectū ex aliq̄ materia pōt formare: sicut qn̄ assumit corp⁹ aereū: ꝛ ibi sensū ꝛ sensibile ꝓponere: sicut q̄dā facere possūt vir-tute quarūdā reꝝ nālui: sicut ad euaporatione cuiusdaꝫ fumi trabes dom⁹ videnł serpētes: ꝛ multa huiusmōi ex perimēta inueniūł que in istis p̄stigijs videł ꝛ fiūt. Hec he. Tho. scōo scrip. sen. di. viij. arti.ij. vtꝫ demones intra corpa humana eē possint: in so. iiij. argu. 4° somnia fiūt vel ɔtingūt ex dei reuelatiōe. De quo Gen.xxxvij. Audi-te somniū meū qō vidi dixit Joseph fratrib⁹ suis. 5° som nia fiunt cogitatiōe simul ꝛ illusione: qō partim causał ab hoie: partim a demone. 6° cogitatiōe simul ꝛ reuela-tione: de quo Dan.ij. Sōniū ꝛ visiōes capitis tui huius-cemodi sūt. Nō est tn̄ desacili credendū somnijs: qꝛ quo impulsu fiant: facili nō relucet: tn̄ sancti illusiōes ꝛ reue-lationes quodā intimo sapore discernūt vt sciāt quid a bono spū percipiāt vel q̄d ab illusione patiāł. Hec Gre-go. ꝛ habenł in glo. colla. vbi supra.

¶ Utrū sit licitū per somniū diuinare. CA.II.

Sed forte queres gratia p̄dictoꝛū: vtrū sit licitū p somniū diuinare: Rn̄deo ꝛ dico: q̄ p̄dicere fu-tura per somnia pōt cōtingere quattuoꝛ modis p⁹ ex naturali rōne: ꝛ sic possūt cognosci oīa futura que effect⁹ suos habēt in causis suis: ꝛ p̄dicere talia licet: nec est diuinatio: vt pꝫ supra diuinatio pmo ca. 2° contingit futura p̄dicere ex corporali cōplexiōe vel dispōne vt me dici faciūt: ꝛ hoc licet: nec ē diuinare. 3° contingit ex dei reuelatiōe: sicut fecerūt Joseph ꝛ Daniel: Gen.xl. ꝛ Dan. ij. qui per reuelationē diuā viderūt p̄sagia futuroꝝ: ꝛ iō reuelationē a deo sibi factā exponebāt ꝛ alijs enarrabāt vnde dixit Joseph duob⁹ eunuchis qui habuerūt sōnia ꝛ interp̄tatiōes ignorabāt. Nūquid nō dei est interpre-tatio: referte qui videritis. Gen.xl. Et Dan.ij. dicił q̄ ei per visionē mysteriū reuelatū ē a deo. vn̄ subdit. Est de⁹ in celo reuelās mysteria. In nullis tn̄ somnijs quātū est ex se fides ꝛ spes ꝓcerto ponēda est: nisi alicui constaret aliq̄d ꝓcerto per somnia vel in somnijs a dn̄o reuelatum fuisse. vn̄ nec Joseph nec Daniel obseruabāt sōnia spem in illis ponētes: sꝫ que per sōnia fuerūt eis a dn̄o reuela ta exposuerūt: vt patꝫ. 4° cōtingit futura p̄dicere in som nijs ex demonū illusione ꝛ reuelatiōe cū quib⁹ pacta ha bent: vel exp̄ssa: qꝛ ad hoc inuocant: vel tacita qꝛ h⁹mōi diuinatio se extendit ad id ad qō se nō pōt extendere: ꝛ talis est illicita ꝛ supstitiosa. vnde ꝓhibeł Leui.xix. Nō obseruabitis somnia. Et Deuł.xviij. Nō inueniał in te q̄ obseruet somnia: ꝛ hoc vel pactū habens cū demone vel spem ponens in somnijs. Hec bea. Tho. scōa scōe. q.xcv. arti. viij. vtꝫ diuinatio q̄ fit per somnia sit illicita: in cor. so. in fine. Re.ſ. diuinatio ca.i. ꝛ ij.

¶ Nota tria circa somniū: pmo q̄d sit. CA.III.

Ad maioꝛē tn̄ euidētiā p̄dictoꝛ circa sōniū nota tria. s. q̄ditatē: abilitatē: falsitatē. Pmo nota quiditatē: Nā pHs. ij. libro de somno ꝛ vigilia diffiniēs somniū sic ait: Somniū ē fantasma factū a mo tu simulacroꝝ a similitudine sensibile in dormiente ſm q̄ dormit. Uel sic: Somniū ē apparitio vel visio simula-croꝝ in somno. Ubi nota: q̄ apparitiōes simulacrorum sensibiliuꝫ nō fiunt nisi quattuoꝛ modis: aut simpliciter vigilādo: aut simpliciter dormiēdo: aut langui de. i. de-biliter vel leuiter vigilādo aut languide vel leuiter dor-miendo: ꝛ tūc fiūt somnia. Qō patet: qꝛ nō dicimus nos somniare: nisi qn̄ clausis per somniū sensib⁹ fiūt in nobis per fantasiā vel per imaginationē forme sensibiliū: que quidē res nō sūt: sꝫ sūt aliquid simile reb⁹ particularib⁹ determinatis sub hic ꝛ nūc. Nō aūt formas tm̄ sōniam⁹ sꝫ etiā incōtentiones adiūctas illis formis cōuenientis ꝛ nociui. Et ideo animalia mouenł in sōnis per moduꝫ imitationis: vel p modū fuge. Et qn̄ talis mot⁹ fit nobis in somnis: tūc dicim⁹ nos somniare. Hec Albert⁹ in cō-mēto sup. ij. li. de somno ꝛ vigilia. ca.i.

¶ Qꝛ somniū aliquibus accidit ꝛ aliquibus nō ꝛ quo-modo. CA.IIII.

Secūdo circa somnia nota abilitatē. Nā quidaꝫ sunt quib⁹ nullū accidit somniū in tota vita sua Quidā vero sūt qui cū dormiūt semper accidit eis somniū. Quidā vero sunt quib⁹ accidit somniū in se nectute ꝛ quib⁹ nō accidit in iuuentute: qō dupliciter ꝓ bat pHs. s. similitudine: ꝛ rōne. p° ꝓbat per simile in illis qui post cibū īmediate dormiētes somnia nō vident vł nō habēt. 2° ꝓbat per rōnē. Et pmo q̄re in pueris nō fit somniū. Rō hui⁹ est multa euaporatiu ascēdentis in su-perioꝛē locū que iterū lata deoꝛsū facit multuꝫ mouere. Et quibuscūqꝫ tale cōtingit nullum apparet fātasma: qꝛ magno motu deleł. vn̄ illi qui ꝓfūde ꝛ graui sōno dor-miūt. oppressi a somnio: eo q̄ multa ꝛ spissa ꝛ permixta euaporatiu cōtinue ꝛ per totā dormitionē ascēdit in su-perioꝛē locū capitis que iterū in seipsam reflexa: spissaꝫ multitudinē motuū facit ad vigilandū pncipiū. Rō aūt quare nō est incōueniēs q̄ somniū quibusdā accidit in senectute quib⁹ nō accidit in iuuētute: est ꝓpter mutatio nē aliquā factā circa etatē vł passionē. Ex eo enī q̄ senes mutanł per caloꝛē ꝛ humiditatē nō ē incōueniēs si mu-teł accidens somnioꝝ: ita q̄ tūc appareāt in eis somnia. Quidā vero alij sūt qui multū somniant ꝛ cōtinue som-niorū suoꝝ patiūł obliuionē: qō dupliciter ꝓbo. s. rōne ꝛ silitudine. p° rōne: Nā q̄ aliqui somnioꝝ que cōtinue habent in somno obliuiscanł: causa vel ratio est: qꝛ mo-tus fortiores aliq̄ excludūt pceptionē imaginū apparen-tiū in somnijs: ꝛ iō que p somniū quotidie fortiter mo-uenł corpe: pcipue si somniū in fine somni viderāt: omo somnioꝝ obliuiscūł. Hec Albert⁹ in cōmēto super scōm librū de somno ꝛ vigilia. ca. v. de his quib⁹ nō accidunt somnia. ꝛ de his q̄ obliuiscūł sōniuꝫ. 2° hoc idē ꝓbo sili-tudine. Nā silitudines fantasmatū que in sōno accidūt sūt sicut illis ydolis vel silitudinib⁹ que sunt in aqua. In aqua enī si mult⁹ fiat mot⁹: tunc vel nulla figura ibi ap-paret: vł si que apparēt: tn̄ cōfuse ꝛ inordinate ꝛ indiscre-te apparēt: vt ille qui respicit in aq̄ multū mota ydola vł figuras q̄ ibi apparēt nō clare videt: nec clare pōt dicere

ꝙ hec est figura hominis: hec equi: vel huiusmodi: sꝫ cōfuse: qꝛ partes illaꝝ formaꝝ confuse repñtāt: sꝫ postꝗ̄ aqua fuerit quietata. hꝰmōi figure clare representanf: ⁊ ibidē cōspiciūf. Sic a simili motꝰ in interiorib⁹. s. vaporū ⁊ fumositatū in somnio ascēdētiū ad cerebrū: vl' oino impedit somniū: vel impedit recordationē ⁊ discretionē somnioꝝ: sicut vehemēs motꝰ in aquis impedit cōphensionē simulacroꝝ in aquis vt dixi. Et sicut ille q̄ ꝓspicit in aqua pōt iudicare hoc est idolū hois: ⁊ hoc est equi: vt vidēs signū iudicet de signato: sic in somnijs intuētes simulacra: ꝓmpti sunt inspicere ⁊ determinare ea quoꝝ sūt ⁊ determinare ea que sunt simulacra vel similitudines dūmodo quattuor precipue attendanf. s. tēpora ⁊ loca: ⁊ cōplexiōes: ⁊ mores somniantiū: que solū sapiētes ⁊ experti ⁊ nō ideote interꝑtari possūt vt q̄ in somnijs confuse ⁊ distorte apparēt: recte ⁊ clare cōspiciant ⁊ alios instruant. Hec Albertꝰ in cōmento super tertiū librum de somno ⁊ vigilia. ca. ix. ⁊ vltimo: de arte interꝑtādi sōnia.

## ¶ De deceptiōe ⁊ falsitate somnioꝝ. CA. V.

Tertio circa somnia nota falsitatem seu deceptionē: Nā in somnio est deceptio. eo ꝙ forma sensum efficiēs accipif vt res ipsa. Causa aūt huiꝰ in cōi vna est: videlꝫ ꝙ aia nō iudicat ſm eandē potētiā id qō est ꝑncipale sicut res: ⁊ id qō est secūdariū. s. id qō sumit fantasmata. Primū eni. s. res: aia indicat rōne: ſm vero aia iudicat nō sensu ꝓprio qui circa ꝓpria sensibilia nūꝗ̄ decipif: imo semꝑ est verus: eo ꝙ de ꝓprio sensibili semꝑ iudicat ⁊ enūciat id qō est: sꝫ sensu cōi vel extimatione: imaginatione seu fantasia sensibili. Qō trib⁹ exemplis ꝓbo. Primū exemplū est: quo ſm id quo fantasmata fiunt. i. ſm motū vel iudiciū factū a sensu ꝓprio pnta a sensu visus sol videf esse monopedalis. i. vniꝰ pedis. ⁊ hoc ꝓpter distantiā inter solem ⁊ oculum: sed alia pars aie que est in scientib⁹. s. rō cōtradicit ad fantasiam ⁊ dicit solem maiorē esse tota terra. Secundū exemplꝫ est: ꝙ sicut terra videf moueri aspicientib⁹ quoꝝ visus ꝓprius ab alio est motꝰ. vnde tales decipiunf ex hoc ꝙ visus interdū videf moueri qui nō mouef ab aliqua re sensibili extra: sꝫ est forma motꝰ in eoipso. ⁊ hanc indicat vidēs eam inesse reb⁹: vt patꝫ in eo qui existens in naui mouef velociter: cui terrā aspiciēti videf moueri: cuius visus est ab aliquo ꝑus motꝰ ⁊ nō a terra que īmobilis perseuerat. Tertiū exemplū ē: ꝙ si globulus ex terra vel quauis alia materia formaf: ⁊ postea digitꝰ suꝑ digitū collocef: ita ꝙ vtriꝗ̄ digiti extremitate simul tanganf: globulus videf duo esse qui vnicꝰ est: ⁊ sic trāspositis digitis duos tactus annūciat. ⁊ sic videf vnū esse duo: cum tū hoc nō sit nisi in tangēte ⁊ nō in re tacta: qō patꝫ: quia alius sensus qui dignior ē in certificādo de rebus ⁊ numero eaꝝ tactui cōtradicit. In omni eni certificatiōe dignior est visus q̄ꝫ tactꝰ. Si vō nō haberemꝰ nisi tactū: ⁊ talem tactū qui est cū trāspositiōe digitoꝝ ⁊ nō aliū: tūc ꝓculdubio iudicaremꝰ duo esse qō vnū est: ⁊ mētiendi cā esset: qꝛ nō esset aliquid tacto dignꝰ tactui contradicens: sꝫ qꝛ est aliq̄d dignius tactu. s. visus qui tactui contradicit: ideo per sensum visus hꝰmōi discernimꝰ deceptionē ⁊ falsitatē ꝙ globulus qui trāspositis digitis ſm tactū apparet duo esse: est vn⁹: Siliter est in somnio: ꝙ in veritate nec vidit nec audiuit nec sentit realiter ⁊ ſm veritatē reꝝ aliquā: sꝫ hec tm̄ sunt in somniāte ꝑ formas abintus defluētes ad ꝑncipiū sensitiuum: ⁊ ideo sentire tunc videf. Ut autē liquide hoc intelligaf: oportet scire ꝙ cā deceptionis in somnijs ꝓuenit ex vno ꝑncipaliter: ⁊ ex trib⁹ alijs secūdario. Principalis causa deceptionis in somnijs est. quia nō ē aliq̄ cognitio ad fantasma: eo ꝙ in somno quando fiūt somnia est ligatū vinculum rōnis ⁊ sensuū ꝓprioꝝ. Id igitur ꝙ videf in sōnijs ꝓsitus apparet homini sicut sensibile exteriꝰ. sꝫ si id qō sic apparet homini videbif ſm id qō verum iudicium dat. i. ſm rōnē. tūc iudicabif ⁊ determinabif ſm veritatē esse qō est. ⁊ nō esse ꝙ nō est. i. esse similitudinē rei ⁊ non rē. Rō aūt quare ratio in somnijs est ligata ē: quia humiditas somni opilat poꝝ per quē est trāsitus ad vsum rōnis: ⁊ tunc accipif fantasma vt res. Et similis cā est in omnib⁹ amentib⁹. Secūda cā sed nō ꝑncipalis ē passio mētis. s. timoris ⁊ amoris. Hec eni trahit formā ad id qō timet: amat: vel sperat: vt per somnū cernat idipsum. vñ trepidus decipif in timore existens: ⁊ amans decipif in amore vehementi existēs: intantū vt etiā ꝓpter modicā similitudinē videaf timenti ꝙ videat hostes ⁊ silr ꝙ amanti videaf ꝙ videat dilectū. Et etiā eodē mō in vita ē in oībus cōcupiscentijs ⁊ passionib⁹: ꝙ videlꝫ facile decipif ois existens ⁊ detentꝰ ab eis: ⁊ ideo luxuriosis fit sōniū de coitu: ⁊ famelicis de cibo. Tertia causa sꝫ non ꝑncipalis est similitudo humoris qui dñaf in corpore ad id qō somniaf: sicut cū flegma dulce distillat a capite ꝑ dentes persona somniat se mel bibere: ⁊ cholericus somniat ꝓpter modicū calorē in igne esse. ⁊ flegmaticꝰ ꝓpter modicum frigus somniat se esse in aqua. Quarta cā sed nō ꝑncipalis est indistinctio vel ꝯfusio vaporis: sicut vapor in somno ascēdens ad cerebrum est incerte figure ꝓpter sui fluiditatē: ita ⁊ imagines rerū sensibiliū que ferunf in ipso sūt incerte ⁊ ꝯfuse: ꝓpter quas causaf in somnijs deceptio. Patet igif ꝙ cā deceptionis somnioꝝ est quadruplex: ꝑma ⁊ ꝑncipalis ē ligatio rōnis: secūda ē passio mētis: tertia ē dispositio corporis: q̄rta est cōfusio vaporis. Hec Alber. in cōmēto suꝑ librū de somno ⁊ vigilia. ca. vij. que sit vera cā deceptiōis in somnio ⁊ quot sint. Nā quattuor sūt cause deceptionis in somnio: vt dictū ē. Et ideo dicit Cato: Somnia ne cures: nā mēs humana qō optat dū vigilat sperās per somnū cernit idipsū. Ex quo elicitꝰ est vsus ille: Somnia ne cures nā fallūt somnia plures: ita dicif Ecci. xxxiiij. Multos errare fecerūt somnia. i. falsū ꝑ vero credētes: ita ꝙ somnia arguūt imprudētes ānectat curā nimiā: nō afferūt vtilitatē aliquā

Primo somnia arguūt imprudētiā. Ecci. xxxiiij. Somnia extollūt imprudētes. Quod exponif duobus modis pꝰ sic: Somnia. i. visiones somnioꝝ extollant in supbiā imprudētes qui nesciūt discernere inter somnia illusionē ⁊ reuelationū. 2ꝰ sic: Somnia. i. honores: diuitie: delitie trāsitorie: extollūt. i. extra se tollūt imprudētes: q̄ non attendūt ne cōsiderant que cōtingūt amatorib⁹ mūdi: sꝫ vtinā sapent ⁊ intelligerēt ⁊c̄. Re. expositionē supra ca. Isa. xxix. Sicut somniat esuriēs ⁊ comedit: cū aūt fuerit expgefactꝰ: vacua est aia eiꝰ. q. d. Sicut in somno videf somniāti ꝙ comedat ⁊ bibat: cū aūt euigilauerit a sōno vacua erit aīa eiꝰ. i. vita eiꝰ erit sine refectiōe ⁊ potatiōe. Sic qui in hꝰmōi bonis tꝑalib⁹ spem suā ponit. Job. xx. Uelut somniū auolās nō inuenief. Scdō sōnia ānectūt curā nimiā: Eccsꝰ v. Multas curas sequif somnia. Ad līaꝫ. i. ex reliquijs cogitationū quedā somnia oriūf. qb⁹ cor grauiter vrif. ⁊ ita fit vt qui multas curas habēt siue vigilāt siue dormiāt: semꝑ sūt in tormēto. Tertio sōnia sūt inutilia: Eccs. ij. Ubi plura sunt somnia ibi plurime vanitates ⁊ exciderunt a grā. q. d. Ubi multa sūt somnia. i. somniantium figmēta: ibi plurime vanitates ⁊ pauce veritates vel nulli vtilitates. Uñ subdit: Et exciderunt a grā. i. a vita: veritate: a spe sperātes in somnijs sic cuidā olim accidit q̄ dū vehemēter attenderet somnijs: sōniauit se diu victurū: cūꝗ̄ multa bona vite sue in ānos plurimos cōgregasset: repente mortuus est: ⁊ oēs diuitias suas intactas dimisit. Sic etiā legif de diuite ampliāte

borrea sua: ꝛ cū oīa ꝯgregasset: subito mortu⁹ ē: Luc. xij.

¶ Qꝫ somnia futurorum euētuū quandoq3 sunt causa quandoq3 sunt signa. CA. VI.

Secūdo ꝑncipabiliter circa somnia considerare debem⁹ effectū. Nā somnia futuroꝝ euentuū qñq3 sunt signa: qñq3 accidentia vel casualia: vt vbi grā de ꝑdictis. Primo quidē somnia sūt cā futuroꝝ euentuū: puta cū mens alicui⁹ ex his que videt in sōnijs inducit ad aliquid faciendū vl' vitandū: tūc tali. n. sōniū fuit cā faciēdi aliquid vel vitandi. nā cā est ad quā seqt effect⁹. sicut dicim⁹ ꝙ interpositio terre inter visū nostꝝ ꝛ lunam est causa eclipsis lune: ꝛ interpositio lune inter nostrū visū ꝛ solem est cā eclipsis solis. Et sicut putrefactio humoris vl' labor putrefaciēs humorē est cā febris sic etiā quedam somnia sūt que habēt causas in nobis. Scđo dico ꝙ somnia qñq3 sunt signa aliquoꝝ futuroꝝ euentuū inquātū reducit in aliquā cām cōmunē somnijs ꝛ futuris euentib⁹ ꝛ sm hoc plurime ꝑcognitiones futuroꝝ ex somnijs fiūt tanq3 ex signis: signū aūt vocat qđ designat aliquid licet nō sit tanq3 cā ipsi⁹: vt vbi gra sicut asperitas lingue est signū febriendi vel amaritudo lingue: ꝛ somniū de gustu fellis signū est febris instātis vnde quedā somnia sunt que sunt signa eoꝝ q̄ accidunt circa corpus. Quod galienus ꝑbat per duo exēpla. Primum exemplū est ꝙ quidam somniauit sibi infundi in ventrem picem ardentē ꝛ se estuare in igne picis: eo ꝙ choleram adustā: nigrā: incensam: habuit in ventre ꝛ hāc cū surrexit a somno emisit ꝛ plenarie liberatus fuit. Secundū exemplū ē: ꝙ quidā dolens splenem sepe cōtulit ordinauit qđ faceret vñ sibi ꝯtra vitiū splenis medicarei. ꝛ somniauit ꝙ minueret super manū inter duos digitos. s. auricularē ꝛ anularē: ꝛ cum euigilauit sic fecit ꝛ conualuit. ꝛ sic sōniū fuit sibi ꝑncipiū opis diuini qđ fecret. vnde pꝫ ꝙ quedā passiōes ꝛ dispositiones sunt in nobis tam experte aīe q3 experte corpis que sūt signa ꝛ causa somnioꝝ in nobis. Propter qđ etiā dicūt q̄ sūt grandes inter medicos ꝙ oportet valde attēdere somnijs ad cognoscendū causas egritudinū: qm etiā cōplexio ꝛ passio ꝛ accidēs aīe ꝛ corporis ꝛ bonū ꝛ malū frequentissime demōstrant in somnijs. Tertio dico ꝙ somnia qñq3 neq3 sunt signa neq3 cā futuroꝝ euentuū sꝫ casualia. vnde hūōi somnia per accidēs se habēt ad futuros euentus ꝛ si qñq3 simul cōcurrant erit casuale. verbi grā. Si ī aliquo ambulāte cōtingit casu ꝛ fortuna deficere ꝛ eclipsari solē: ambulatio eni illi⁹ neq3 est signū neq3 cā defect⁹ solis: neq3 ecōuerso defect⁹ solis est cā vel signum ambulandi. ꝛ ideo nihil taliū ꝛ casualiū per se accidentiū fit ꝑ vel frequēter: sꝫ raro valde vel incerte: vt patet supra fortuna. Sic a simili est in quibusdā somnijs. Qꝫ eni aliqs de aliquo futuro bello somniat ꝛ postea euenerit: euent⁹ illi⁹ belli ex somnio erit a casu ꝛ per accidēs: ꝛ non ideo euenit ꝙ somniū causa vel signū fuit euent⁹ illius belli. velut cogitanti vel memorāti alicui de aliqua re nō cōtingit ꝙ hoc facit qđ cogitat vel memorat. Cui⁹ rō est: q̄ sua memoria vel cogitatio illi euētui nec cām dedit nec signū: sed casu sic accidit. Quid eni ꝓhibet in sōnijs similiter accidere: q̄nimo magis cōueniens multa sōnia mihi euenire vt somniat: quib⁹ tñ euentib⁹ somniū causa nō fuit nec signū: quēadmodū meminisse de aliquo vel cogitasse ꝛ hoc euenisse nec cā nec signū fuit sic accidendi vel eueniendi: sꝫ a casu tm̄. Hec originaliter ꝑ hūs in ij. lib. de somno ꝛ vigilia. ꝛ hec. Tho. sub cōpendio tangit in scōa scōe. q. xcv. arti. vi. vtrū diuinatio que fit ꝑ somnia sit illicita: in cor. so. in ꝑncipio. ꝛ Albert⁹ in cōmento sup tertiū librū de somno ꝛ vigilia. ca. j. ij. ꝛ iij. ꝙ somnia vel sunt signa: vel sūt causa: vel accidētia futuroꝝ euentuū ꝛ quomō patet ex ꝑdictis.

¶ Qꝫ duo sūt modi quib⁹ forma simulacri rerum sensibiliū fantasie apparet. CA. VII.

Quamuis aūt multi sint modi quib⁹ forma simulacri rerū sensibiliū exterioꝝ fantasie vl' imaginationi somniantis apparet ex qua diuersimode pōt euent⁹ futuros ꝑdicere. Duo sūt tñ modi ꝑut ad presens spectat. Vn⁹ est qñ effectus forme ꝛ mot⁹ ꝑuenit ad alam sm lucē indistinctā ꝛ cōfusam que in suis simulacris terminari nō pōt: ꝛ tunc ꝑpter cōfusionē lucis somniantib⁹ ꝑparant simulacra nō bñ repñtantia ꝛ valde aliqñ incōuenientia. Et ideo sub illis simulacris sic confusis expssa visio similib⁹ nō intelligit ꝛ vix est qui eam possit explicare: sic ꝙ plato ait quēdā somniasse ꝙ moreret ꝛ ꝓlongauit ei⁹ vitā. Secūdus modus ē qñ lux qua somniāris simulacra ꝑueniūt ad alam est ita distincta ꝛ clara ꝙ ea vident expsse imagines reꝝ futurarū: sic eueniūt in vigilia in somno auersis retractis sensibus. ꝛ talis ꝓnūciat occulta ꝛ futura vt sūt. Et ideo dictū ē hoc: mens ꝙ talis hō spm̄ diuinū habꝫ. Et socrates dicit oīno diuinā esse hāc occultoꝝ sciam per quā aliquis somniat rem nō methaphorice sꝫ sicut res euenit: qđ duob⁹ exēplis ad ꝑsens ꝓbo. Primū ē in sōnio qđ narrat Tullius in. ij. lib. de natura deoꝝ. Dicit eni ibidē ꝙ duo familiares socij ꝛ amici archades. i. grece iter simul faciētes ad aliquā ciuitatē ꝑuenerūt: quoꝝ vn⁹ ad domū sui amici ꝑrexit: alter vero ad hospiciū diuertit. Is q̄ in domo amici sui erat vidit in somnijs sociū suū orantē vt ei subueniret: eo ꝙ nisi iuuaret ipsū esset ab hospite iugulandus. Ille vero hoc viso excitat⁹ de lecto surrexit ꝛ hospicium in quo hec agebant petere cognat⁹ ē: sꝫ ad se rediēs ꝛ tāq3 vanū somniū ꝑuipēdēs ad lectū rediens obdormiuit tūc ei⁹ socius secūdo per somniū apparuit: ꝛ instanti⁹ q3 ꝑus rogare videbat vt ei auxiliaret: sꝫ iste neq3 de sōnio tūc curās iteꝝ obdormiuit: cui tertio in somnio soci⁹ cū magna querela apparuit se dicēs iam iugulatū eē: obsecrans qm vite sue auxiliū ferre neglexisset vt saltē vltionē nō negaret: dicēs corp⁹ suū trucidatū ferri extra portam supra currū coopertū stercore sepeliendū vt ei⁹ scelus vel facin⁹ occultaret. Tūc constantib⁹ ꝑct b⁹ familiaris ꝛ amicus cōpulsus ꝓtin⁹ cū iudice ad illā portā summo mane cucurrit: ꝛ currū quē inquiete vl' sōno ꝑ somniū ei demōstrauit: cōꝑhendit: hospitēq3 ad capitale supplicuū ꝑduxit. Hoc narrat maxim⁹ valeri⁹. lib. ij. de somnijs. Secundū exemplū est qđ frater Albert⁹ narrat de seipso dicens: Ego etiā somniaui me stare supra ripā cuiusdā fluminis: ī quo sup aquā fabricatū fuerat molēdinū: videbatur q3 mihi ꝑ sōniū ꝙ in aquā caderet puer: ꝛ veniēs ad rotā molēdini depmeret ꝛ necaret ibidē. Euigilans aūt cū hoc sōniū referē socijs vl' fratrib⁹: anq3 finita esset recitatio nūciat adesse mr̄ magno eiulatu nūciās h idem qđ mihi videbat in sōnio: cū tñ mr̄ ꝛ puer añ hoc oīno mihi fuissent incogniti: nec vnq3 nouerim vel viderim easdē ꝑsonas. Ex qui b⁹ cōcludi pōt: per spm̄ diuinū h⁹mōi futura ꝛ occulta ꝓnūciari eo modo quo supra dixi. Hec Albert⁹ in cōmēto sup tertio libro de sōno ꝛ vigilia. ca. x. in quo ponit decē modos qb⁹ forma simulacri mouet fantasiam vel imaginē somniātis vel ꝑ somniū diuinātis: ō qb⁹ solū duos vt ꝑncipales ꝛ magis necessarios hic posui: sic pꝫ. Sꝫ forte q̄res grā ꝑdictoꝝ. vtrū sōnia a deo sint missa vti q̄dā stoicoꝝ ꝛ epicureoꝝ dixerunt vt ait simonides: q̄ posuit ꝙ solū ex ꝑncipijs diuinis causarī ꝛ nō ex nālib⁹ cāis. Rñdeo ꝛ dico ꝙ sōnia nō sūt oīno diuine immissiōes vl' reuelatiōes. Qđ ꝓbo q̄tuor rōnibus. Prima ē: q2 etiā bruta somniant: ꝛ vnitiuoce sic hō: cum habeāt vnitiuocē aīaꝫ sensitiuā. qb⁹ de⁹ nō immittit sōnia:

ergo zc. Secunda est: qz cōprehensio vel scientia habita de aliquo euentu per somnia: est nālis z nō ab illustratione diuina. Tertia est: qz etiam hoies male viuētes somniant: quib⁹ de⁹ nō imittit somnia. Quarta rō ē: qz illis ptingūt somnia multa quib⁹ inest uā formatiua mīrarū imaginū z melancolici: vt patebit infra. Et ita sūt somnia a cā nāli nō diuina. Hec phūs in libro de somno z vigilia. z Albert⁹ in cōmēto ibidez ca. iii. φ somnia nō sūt a deo imissa: sz ex pncipijs z cāis naturalib⁹ sūt causata vt superius est pbatū.

## ¶ Q₂ tria genera hoīuz bñ somniāt z etiā diuināt. CA. VIII.

Ad maiorē tñ euidentiaz predictorū nota φ tria genera hoīuz bñ somniāt z diuināt. s. vesani: amici: z melancholici. Primo eni vesani vel insani bñ puidēt z diuināt de somnijs. Cui⁹ rō est: qz tales nō sūt illiciti circa pprios mot⁹: z ideo apphendūt z discernūt motus passionis extranee que tangit eos. Uiri aūt prudētissimi z optimi nō sūt intenti nisi circa sapiētias z vtutes z alia honesta ppter q̄ nō percipiūt somnia nisi forte aliqua eo modo patz ca. pcedēti. Secundo dico: φ amici bñ z recte somniāt sicut res euenīūt de suis notis z amicis. Cui⁹ rō est: qz amicoz adinuicē est maior solicitudo: z ideo suoz simulacroz est maior cognitio. vnde noti z amici pcipue qñ sunt sepati penl abinuicē: maxime pinuicē sūt soliciti: de se multa sperātes z de se multa timētes. Maxime eni cognoscūt seinuicē z sentiunt mot⁹ adinuicē sibi factos per passiōes spei z amoris z timoris. z hoc mō se habēt somnia notoz z amicoz. Naz motus somnioz amicoz sūt magis pfūdati z vehementes q̄z extraneoz ratione iaz dicta. Tertio melancholici meli⁹ alijs somnia pnūciāt z piectāt. Cui⁹ ratio ē: qz in illis est vehemens imaginationū impssio: tū qz mintis pprijs intēdūt z min⁹ pprijs curā impēdūt: tū qz raro vnq̄z pfunde dormiūt: z ideo meli⁹ cōiectāt: diuināt: z puidēt somnia. Illi aūt q optime z artificiose determināt z interptant sōnia: sūt illi q monēt subtiliter inspicere silitudines rerū. vbi gr̄a: Sic eni se hz in aq mota: sic multotiēs se habet in somnijs. Sicut ergo intuentes in aqua mota simulacra distorta z ofusa pmpti sūt reddere figurata vel signata ipsoz subtiliter: qz sciūt inspicere silitudines simulacroz vel idoloz ad ea quoz sūt simulacra: dicētes φ hec est figura hois: hec equi z similia: sic etiā in somnijs intuētes simulacra distorta pmpti sunt determinare ipsoz figurata vel signātia illi q monēt subtiliter inspicere silitudines eoz ad ea quoz sūt simulacra. Hec be. Tho. in fine. iij. li. de sōno z vigilia. z Albert⁹ in cōmēto ibidē: arti. viij. de his q bene vel melius alijs cōiectant z pnūciant somnia. Et ibidē ca. ix. de arte interptandi somnia.

## ¶ Utrū in somnijs possit esse petm̄. CA. IX.

Tertio z vltimo circa somnia osiderare debem⁹ reatū: vtz in somnijs possit esse petm̄. Rñdeo z dico φ nō. Qḋ tale rōne ostendo: Ad petm̄ reqrit libertas volūtatis: que nō ē libera nisi pcedat liberū iudiciū rōnis: sz in somno nō est liberū iudiciū rōnis: eo φ iudiciū ei⁹ dependet ex operib⁹ aliaz potentiaz sensitiuarū que i somno ligāt. Cū eni oīs cognitio intellect⁹ nostri oriat a sensu: nō pōt esse rectū iudiciū rōnis nec p ońs liberū arbitriū volūtatis qñ sensus sūt ligati vt in sōno. z ppter hoc in somno nō pōt aliqs peccare neqz mereri. Sz tñ in somno potest eē vł accidere effect⁹ peti vel meriti: inquātū sōnia habēt cās imaginatiōis vigilantiū bonas vel malas. vnde in somno pōt accidere signū meriti: qñ imaginationes cogitatiōes z affectōes bone in vigilia pcesserūt. vñ Augu. xij. sup Geñ. dicit: φ ppter bonā affectionē aīe etiā i somnijs q̄dā ei⁹ merita clarēt. Quod pbat per exēplū salomonis cui⁹ petitio in somnis facta: puta qñ dormiēs a dño donū sapie impetrauit: vt habet. ij. palip. j. Et subdit Augu. ibidē: φ salomon dicit placuisse deo z remuneratione a deo meruisse: nō φ tūc in somno meruit: sz p bono desiderio pⁱus habito: qḋ in somno per signū scē petitiōis claruit. Hec bea. Tho. iiij. scri. sen. di. ix. arti. iiij q. j. vtz pollutio nocturna sit petm̄ in coi. so. z in so. j. arg. Et Pe. de thare. iiij. scri. sen. ibidez circa scdm pbleuma. arti. iij. vtz aliud q̄z petm̄ mortale impediat ab eucharistie sūptione. in so. iij. arg. pdictā rōnē assignat. s. φ in somno nō possit esse petm̄: sed effect⁹ peti vel signū peti. Scdo ē signū demeriti vel peti rōe turpis cogitatiōis pcedēns inquātū. s. turpis cogitatio in vigilia pcessit. Ubi nota φ turpis cogitatio dr̄ nō solū illa q̄ est de turpib⁹: qz de talib⁹ honesta z bona cogitatio potest eē: puta cū aliqs de turpib⁹ cogitat cā disputationis vł lectōis: vt pz supra cogitatio peti. Sz illa dr̄ cogitatio turpis q turpitudinē hz ppter delectationē vel consensū adiūctū. Et iō q̄uis pollutio q̄ ex crapula vel infirmitate nature accidit nō impediat a cōione si necessitas incūbat sm Grego. tñ pollutio q̄ ex turpi cogitatiōe accidit: impedit. vnde hec quidē turpitudo magis horrēda est q̄z illa que ex crapula accidit: tū qz magi potest vitari cū difficiliū sit in cibo modū tenere: tū qz magis est propinqua ad petm̄ mortale. Hec be. Tho. iiij. scrip. sen. vbi supra. q. ij. vtz nocturna pollutio impediat a sumptione corpis xpi: in so. iiij. arg. vbi agit de cogitatiōe turpi predicta: Sz forte argues in oppositū. s. φ in somno firmse pōt aliqs peccare z mereri tali rōe: Quicūqz pōt osentire vł dissentire aliq turpi pōt peccare vł mereri: sz dormiēs aliqñ dissentit turpitudini pñtate. aliqñ aūt osentit: g̃ zc. Rñdeo z dico φ si aliqs in sōno aliqñ cōsentit turpitudini aliqñ nō: qz tñ iudiciū rōnis i sōno nō ē ex toto liberū: qḋ pz: qz in dormiēdo iudiciū rōnis sp est ex aliqā falsitate: eo φ in dormiēdo sensus nūqz ex toto sūt liberi: nec p ońs vsus liberi arbitrij: z iō talis osensus vł dissensus q̄tū ē in se nec meritori⁹ nec demeritori⁹ pōt eē. Si vō hāc rōnē alit vis formare dicas sic: Qui nō pōt hr̄e cōplete vsū liberi arbitrij. q ē eligē: respuere: osentire vł dissentire nō pōt peccare nec mereri: sz dormiēs ē hm̄oi cū sensus a qb⁹ depēdet ei⁹ cognitio itellect⁹ ligatos hēat: g̃ zc. Hec. b. T. iiij. scri. sē. vbi. s. q. j. i so. iij. z iiij. arg.

## ¶ Utz fornicatio sōniata ipediat a sūptiōe corpis xpi. CA. X.

Sed forte q̄res gr̄a pdictoz: vtz fornicatio sōniata impediat a sūptiōe corpis xpi. Et videt φ nō tali rōe: Grauī⁹ petm̄ ē petm̄ homicidij vł furti q̄z petm̄ fornicatōis: sz si aliqs de nocte sōniet homicidiū ppetrare aut furtū aut quodcūqz aliud petm̄ non impedit a sūptione corpis xpi g̃ videt φ multo minus impediat fornicatio sōniata. Rñdeo z dico φ q̄tū ad hoc differētia ē inter petm̄ homicidij z fornicatōis. eo φ lz petm̄ homicidij de se sit grauius petō fornicationis: tñ q̄tū ad cōionē vel sūptionē corpis xpi petm̄ fornicationis ē grau⁹. vñ si aliqs de nocte sōmniet homicidiū vel furtū aut quodcūqz petm̄ aliud ppetrare: nō ppter hoc impedit a sūptione corpis xpi sicut ex somnio fornicatiōis ppetrare. Cui⁹ rō est: qz somniū homicidij nō inducit corporalē imūditiā: nec tantā distractionez mentis sicut inducit fornicatio somniata ppter delectationis intēsionem. Si vō somniū homicidij vel alteri⁹ cuiuscūqz peccati mortalis pueniat ex cā que est peccatū mortale: impedit a sūptiōe hui⁹ sacri: z hoc nō rōne somnij de se sz rōne sue cāe q̄ ē petm̄ mortale. Hec bea. Tho. tertia pte sū. q. lxxx. arti. vij. vtz pollutio nocturna impediat a sūptiōe corpis xpi. in so. v. argumē. Re. s. pollutio nocturna. j

¶ Qz sors diffinitur duob⁹ modis. CA. I.

Dis. Circa sortes cõsiderãda sũt tria. s. diffinitio propria: distinctio varia: obseruatio illicita. Primo circa sortes cõsideranda est diffinitio ppria. Nã sors diffinit̃ duob⁹ modis. pmo sic: Sors est ars diuinãdi. secũdo diffinit̃ sic: Sors est cũ aliqd serio. i. studiose fit ad aliquid occultũ inquirendũ vel manifestandũ. Uel sic: Sors pprie est cũ aliqd fit vt ei⁹ cũsideratu euentu aliquod occultũ inotescat. Inquirit̃ autẽ ⁊ manifestatur aliqd occultũ illicite duob⁹ modis. Primo cũ expressa inuocatione demonis: vt fit in nigromantia. Re. s. Diuinatio ca. i. ⁊ iii. Scdo inquirit̃ aliqd occultũ sine expssa inuocatione demonis sex modis. p° p ptractionẽ punctorũ: qd ptinet ad artẽ geomantie. 2° p cũsiderationẽ figurarũ: que puenit ex plũbo liquefacto in aquã piecto. 3° ex quibusdã cedulis scriptis vel non scriptis in occulto repositis nũ cõsiderat̃ quis quã accipiat. 4° ex festucis inequalib⁹ ppositis quis maiorẽ vel minorẽ accipiat. 5° ex piectiõe taxillorũ quis plura puncta piciat. 6° ex libri aptione dum cõsiderat̃ qd apienti librũ occurrat: q̃ oĩa sortiũ nomen hñt. Hec. b. Tho. scda scde. q. xcv. arti. iii. vtrũ sint plures diuinatiõis spẽs: in cor. so. iuxta finẽ. Sũt etiã alia duo que rõnẽ sortiũ habẽt. ⁊ iõ 7° fit manifestatio alicuius peccati occulti illicite p iudiciũ ferri candentis vel aque feruẽtis 8° p cõcertationẽ singularẽ vt p duellũ vel pugnã pugilũ: que duo habent rõnẽ sortiũ: ⁊ magis concertatio pugilũ: inqʒtũ nũ expectat̃ ibi miraculosus effectus: sicut in iudicio ferri candentis vl' aque feruẽtis: nisi forte qñ pugiles sunt valde impares virtute vel arte. nõ tñ his duob⁹ modis est licita inuestigatio peccati occulti alicui⁹: vt patebit infra ca. iii. Hec btũs Tho. scda scde. q. xcv. arti. viii. vtrum diuinatio sortiũ sit illicita: in so. iii. arg.

¶ Qz triplex ẽ sors. CA. II.

Secũdo pncipalit̃ circa sortes consideranda ẽ distinctio varia. Sors enĩ pprie dicit̃ cũ aliquid fit vt ei⁹ euentu cõsiderato aliquid occultũ innotescat: vt pʒ ex diffinitiõe eius ca. pcedenti. Et fm hoc ẽ triplex sors. s. diuisoria: consultoria: diuinatoria. p° enĩ sors diuisoria vocat̃ cum querit̃ iudicio sortiũ quid cui sit exhibendũ: siue illud sit res possessa siue sit honor siue sit dignitas siue pena aut actio aliqua. 2° sors consultoria vocat̃ cũ inquirit̃ quid agere oporteat. 3° sors diuinatoria vocat̃ cum inquirit̃ iudicio sortiũ quid sit futurũ. Hec btũs Tho. scda scde. q. xcv. arti. viii. vtrũ diuinatio que sit p sortes sit illicita: in cor. so. in pncipio.

¶ Utrum sit licitũ vti iudicio sortiũ ad inquirendũ ⁊ sciendũ aliquẽ euentũ occultũ. CA. III.

Tertio pncipalit̃ circa sortes cõsideranda est obseruatio debita vel licita: vtrũ videlʒ sit licitũ vti iudicio sortiũ ad inquirendũ ⁊ sciendũ aliquẽ euentũ occultũ. Ubi nota q cũ sit triplex sors: vt pʒ ca. pcedenti. nũ est licitũ vti sorte consultoria vel diuinatoria in euentib⁹ q̃ ex causis naturalib⁹ nõ pcedũt. Cui⁹ rõ est: qr actus humani ⁊ euent⁹ eorũ qui reqrunt̃ ad sortes nõ subdunt̃ dispositiõi stellarũ. vñ siqs ca inueniẽ vtat̃ sortibus fm dispositionẽ stellarũ quasi huiusmõi actus humani q̃ requirunt̃ ad sortes sortiant̃ effectũ fm dispositionẽ stellarũ: vana est ⁊ falsa talis opinio: ⁊ p ɔsequens talis diuinatio est illicita ⁊ supstitiosa nõ carens demonũ ingestiõe. Et iõ hac remota dico: q euent⁹ futuri q̃ iudicio sortiũ cõsiderant̃: expectant̃ ab aliqua triũ causarũ. s. vel a fortuna: vel a spũali causa mala vt a demone: vel a causa spũali bona vt a deo. Primo enĩ dico q futuri euentus in sorte diuisoria expectant̃ a fortuna: vt verbi gratia Sicut si aliqui nõ valentes aliquid concorditer diuidere: velint ad diuisionem vti sortib⁹ quasi fortune se cõmittentes ⁊ expectantes qs quã partẽ accipiat. hoc nõ videtur habere vitiũ nisi vanitatis. Scdo dico: q euent⁹ futuri iudicio sortiũ expectant̃ a spũali cã mala. s. a demonib⁹: vt dr̃ Ezech. xxi. Stetit rex. s. nabuchodonosor ĩ biuio in capite duarũ viarũ diuinationẽ q̃rens ⁊ cõmiscens sagittas interrogauit idola. i. ɔsuluit. Et subdit̃: Ad dexterã ei⁹ facta est diuinatio sup hierusalẽ. Qđ verbũ exponit̃ duob⁹ mõis. Primo lr̃alr̃. s. q nabuchodonosor volens scire quã ciuitatẽ debeat pri⁹ oppugnare: vel rabat filiorũ amon vel hierusalẽ fecit ista. p° enĩ stetit in biuio. s. in capite duarũ viarũ: quarũ vna ducebat rabat: alia hierusalẽ. 2° diuinationẽ sup hoc q̃siuit: ⁊ ne videret̃ hoc oraculũ suo ɔsilio tñ fecisse: iõ 3° de hoc interrogauit idola ⁊ ab eis de hoc ɔsiliũ q̃siuit: imolando idolis adipem interiorũ vitaliũ. 4° sagittas noĩb⁹ ciuitatũ pdictarũ scriptas vel signatas ĩ pharetra miscuit vt vidẽt cui⁹ sagitta pri⁹ exiret ⁊ quã ciuitatẽ pri⁹ debẽt inuadere: obsidere: ⁊ oppugnare. Et subdit: ⁊ accidit. pri⁹ cecidit ad dexteram suã ⁊ sic oppugnauit hierusalẽ. ⁊ tales sortes sunt illicite vt patebit. Scdo exponit̃ mystice: sic exponit glo. coll'. sic: Rex nabuchodonosor. i. diabol⁹ in biuio. i. in capite stat: eo q ipse ẽ caput sup oẽs filios supbie. Et dicit ĩ capite duarũ viarũ suos retinere cupiẽs ⁊ alios acq̃rendo inardescens. Et subdit: Stetit ad dexterã: qr diabol⁹ spãd dexterã desiderat pgere. i. ad eos expugnãdos q̃ ad dexterã sũt ponẽdi: vt miserã capiat hierusalẽ ⁊ ibi exultet.

Qz aũt tales sortes que cõsilio demonũ ad pcognitionem futurorũ euentuũ fiũt sũt illicite ⁊ fm canones phibite: triplicit̃ pbo. s. rõne: similitudine: autoritate ⁊ penalitate. Primo mõ rõe sic: Attribuere alicui creature qđ est soli⁹ dei est pctm̃ ⁊ illicitũ. sʒ sortilegi hoc faciũt: q̃ demonũ cõsultationib⁹ ⁊ quibusdã pstigijs futura laborãt pdicere ⁊ inuenire: g̃ ⁊c. vñ Jsa. xli. Annũciate priora ⁊ nouissima ⁊ q̃ ventura sũt ĩ futurũ: ⁊ sciem⁹ q dij estis vos. Qđ verbũ fm glo. exponit̃ duob⁹ modis. p° sic: O idola annũciate: signat q idola nec audiendi nec rñdendi hñt potestatẽ. Et subdit: priora q̃ fuerũt añ mũdi cõstitutionẽ: ⁊ futura q̃ vel ventura sũt post mũdi cõsũmationẽ. vl' futura vt rerũ euentib⁹ vestrã monstretis potentiã. Ubi nota post xp̃i aduentũ cõticuisse idola futurorũ sciam pmittentia. De xp̃o quoqʒ ⁊ de aplis ⁊ de sua abolitione nihil potuerũt pdicere: multo g̃ minus alia bona vel mala potuerũt annũciare. si qđ aũt pdixerunt: semp mendaciũ adiunxerũt. Hec in glo. ibidẽ. 2° sic: Annũciate q̃ futura sunt in istis: ⁊ que pctõib⁹: ⁊ sciem⁹ q dij estis vos. Hec enĩ tria solus deus scit. s. que fuerũt añ mũdi constitutionẽ: ⁊ que futura sũt post ei⁹ consũmationẽ ⁊ bonorũ pmiationẽ ⁊ peccatorũ cõdemnationẽ. Scdo hoc idem pbo similitudine: Nã aplus ad Ephe. v. assimilat sortilegiũ auaro ⁊ ecõuerso. d. aut auar⁹ qđ est idolorũ seruit⁹ Cui⁹ rõ est: qr sicut auar⁹ res dei quas deus vult seruire indigentib⁹ vsurpat sibi ⁊ recõdit. sicut idolatra ⁊ sortilegus honorificentiã dei vsurpat ⁊ sibi vendicat. Uel sicut auar⁹ qr cultũ deo debitũ nũmo ĩpendit: idolorũ cultor ab aplo noiat̃. sic illi q̃ demonũ cõsultatiõe vel quibuslibet pstigijs futura euenire laborant: diuinitatis iura attribuũt creaturis. Tertio hoc idẽ pbo ex punitione: Nã cultores idolorũ vt nũt ⁊ sortilegi a cõmuniõe fidelũ sũt sepandi. vñ in decretis. xxvi. q. v. dicit̃: q sors nihil aliud q̃ diuinatio ⁊ maleficiũ esse decernit̃. Sortes quibus vos cuncta vestris discriminatis puitiis quas patres damnauerunt: nihil aliud q̃ diuinationes ⁊ maleficia esse decreuim⁹: qmobrem volumus illas omnino damnari: ⁊ vltra inter xp̃ianos nolumus noiari: ⁊ ne ex

ercean̄ anathematis interdicto ꝓhibem᷑. Et iterū ibidem.q.v. Vñ etiā in decreto Gregorij iunioris legitur Anathema sit q̄ ariolos vel icantatores obseruat. Vec.b. Tho.scd̄a scd̄e.q.xcv.arti.viij.vtrū diuinatio q̄ fit p sortes sit illicita:argu.contra:ꝛ in cor.so.Re.ā.Dinatio ca.j ij.ꝛ.iij. Tertio certitudo futuri euētus iudicio sortium querit ꝛ expectat a spūali cū bona sūma.s.a deo: ſm id ꝓuer.xvj.Sortes mittunt in sinū.ſ3 a dn̄o temperant. Qđ ꝗdē trib᷒ modis exponit.p°ſm legē antiquā sic:Sortes mittunt in sinū.i.i aliquo loco occulto. Sicut virge misse in tabernaculo coraꝫ dn̄o vt monstrēt quē eleḡit dn̄s: Numeri.xvij.ꝛ Jone.j.sors cecidit sup ionam Sic sorte exijt zacharias vt incensū poneret:Luce pmo. Sic etiā factū est in electiōe Mathie:Actuū.j. Cū quia modo electiōes nō fiūt sorte:ſ3 arte ꝛ voce ꝓpter melius:iō secūdo mō ſm legem nouā vel moderna tpa exponit sic Sortes.i.vota eligentiū que manifestant p voces: mittunt in sinū.i.in secretū vel in aures eoꝝ qui tenēt scrutiniū.ſ3 a dn̄o temperant vt in publicationē veniāt: ꝛ ille maioris autoritatis sit q̄ plures habuit electoꝝ voces:q̄ quo prius min᷒ credebat:Ecci.xj. Insuspicabilis portabit dn̄o diadema. 3°mō ſm Bedaꝫ spūalit exponit sic: Sortes mittunt in sinū.i. bona opa boīuꝫ latent in pn̄ti cui᷒ quanti sint meriti.ſ3 a dn̄o.i.i futuro iudicio temperant.i.vnicuiqꝫ suo pmio ꝓportionant:Sap.v.Et inter sanctos sors illoꝝ ē. Vñ aūt cōparant merita sanctorū sorti duplici rōne. Prima est:qꝛ sicut in sorte non est acceptio psonaꝝ:sic hereditas eterna dat sine acceptiōe psonaꝝ. Secūda est:qꝛ sicut voluntas dei sortem dirigit nō actio humana.ita sola dei gratia quis meret:pma ad corinth.xv.Gratia dei sum id qđ sum. ꝛ Aug᷒. Sors est gratia dei q̄ sine meritis eligit quos vult. Sequēdo igitur pmū modū expositiōis dicam᷒ sic: Sortes mittunt in sinū.i.in occulto. ſ3 a dn̄o temperant:vt sup illū sors eat de quo dn̄s vult. ꝛ talis sors ſm se non est malū. Unde illud psal.in manib᷒ tuis sortes mee. Aug᷒ in glo.sic dicit:Sors nō est aliq̄d mali ſ3 res i humana dubitatiōe diuinā indicās voluntatē. Pōt tn̄ in hoc quadruplex peccatū incidere. Primo quidē si absqꝫ necessitate ad sortes recurrat. Dū enī homo habet qđ rōne hūana possit facere nō est recurrendū ad deū p sortes vl̄ p aliquod aliud:qꝛ hoc est tētare deū:vt pꝫ infra Tētatio dei ca. Cū aūt nō habet:tūc ad diuinū auxiliū est recurrendum iuxta illud qđ dicit secūdo palip.xx. Cū ignoramus q̄d agere debeam᷒ hoc solum residuū habem᷒ vt oculos nostros dirigamus ad te. Scd̄o etiam si quis in necessitate absqꝫ reuerentia sortib᷒ vtat. vñ Beda sup actus apostoloꝝ sic dicit:Si qui necessitate cōpulsi deū putant sortibus exemplo aplōꝝ esse consulendū:videant hoc ipsos aplos non nisi collecto fratrū cetu ꝛ p̄cibus ad deū fusis egisse. Tertio si diuina oracula ad terrena negocia cōuertant.vñ Aug᷒ ad inquisitiōes ianuarij sic rn̄det: Vis qui de paginis euāgelicis sortes legūt: ꝛ si optandū est vt id potius fiat q̄ꝫ ad consulenda demonia recurrat (tn̄ mihi displicet ista consuetudo) ad negocia secularia ꝛ ad vite hui᷒ vanitatē diuina oracula velle cōuertere. Quarto si i electionib᷒ ecclesiasticis que ex spūs sancti inspiratione fieri debent aliqui sortibus vtant. Vec.b.Tho.scd̄a scd̄e q.xcv.arti.viij.vtrū diuinatio que p sortes fit:sit illicita: in cor.solu.in medio.

℃ Qꝫ in duob᷒ spūalib᷒.s.in electiōe platoꝝ ꝛ in manifestatiōe occultoꝝ petōꝝ nō ē licitū vti sorte. CA.IIII.

Ad maiorē tn̄ pcedentis ca.euidentiā est sciendū q̄ ſ3 nō sit licitū vti sorte cōsultoria vel diuinatoria: vt pꝫ.ā.ca.iij.tn̄ in quibusdā nō est licitū vti sorte diuisoria: vt in spūalib᷒.in quibusdā v̄o vt in tpalibus est licitū vti sorte diuisoria:vt patebit ca.imediate sequenti. Primo dico q̄ in duob᷒ spūalib᷒.s.i electiōe platoꝝ:ꝛ in manifestatiōe petōꝝ occultoꝝ non est licitū vti sorte diuisoria.qđ sic ꝓbo. Primo in electiōe platoꝝ nō est licitū vti sorte diuisoria.qđ ꝓbo duplici rōe. Prima est:qꝛ tales electiōes spūs sancti iuocatiōe ꝛ inspiratione fieri debēt ꝛ nō euentu sortiū. Secūda est:qꝛ i vsu sortiū pōt esse diaꝝ piculū ꝓpter maliciā hoīuꝫ ḡ ne fraudes cōmittant in electionib᷒ platoꝝ:nō sorte ſ3 spūs sancti inuocatiōe ꝛ inspiratiōe ꝛ vocū electiōe fieri debent.

Sꝫ contra:Ea que a sanctis facta in scripturis iueniūt non vident esse illicita:ſ3 tam in veteri q̄ꝫ in nouo testamento sancti inueniunt sortib᷒ vsi esse.qđ pꝫ:Legit enī pmo Reg.xiiij. q̄ saul sorte dephendit filiū suū ionathā mel comedisse. Et Jone pmo:q̄ ionas sorte in mare eiectus est. ꝛ Luce pmo etiā legit q̄ zacharias sorte exijt vt incensum poneret. Et Actuū pmo etiā legit q̄ mathias sorte est ab aplis in platū.i. in aplm electus.ḡ videt q̄ i electionib᷒ ecclesiasticis platoꝝ licitū sit vti sortib᷒. Rn̄deo ꝛ dico: q̄ donec venit et veritas in publico concesse fuerūt sortes in veteri testamento: ꝛ in punitionib᷒: ꝛ in electionibus: ꝛ in his q̄ ordinabant. vñ Beda sup actus aplōꝝ.j.sic ait: Vt.s.mathias eligit sorte:ne a lege discreparet in qua sūmus sacerdos querebat: qꝛ querend᷒ erat verus sacerdos.vñ donec veniret veritas figura habuit exerceri. Et ꝓpter hoc electio mathie sorte facta est ante penthecosten in qua dabat spūs sanctus. Nōdum enim omnino facta erat veritatis publicatio: qꝛ nōdum erat plenitudo spūs sancti in ecclesia effusa. Septē autē diaconi postea nō sorte ſ3 electiōe discipuloꝝ sūt ordinati. vnde Hiero.sup illo verbo allegato Jone pmo in glo.dicit:q̄ Jonas fugitiu᷒ sorte dephendit: ꝛ mathias sorte eligit nō agit virtute sortiū ſ3 volūtate dei q̄ sortes regebat incertas. Nō ḡ hoc exemplo debem᷒ vti sortib᷒:qꝛ priuilegia paucoꝝ nō psūt facere legem cōem. Similit pharao ꝛ nabuchodonosor iudicio somniorū futura cognouerūt:nō tn̄ iō somnijs vbiqꝫ est credendū. Scd̄o in manifestatiōe occultoꝝ petōꝝ nō ē licitū vti iudicio sortiuꝫ p duellū ꝛ p iudiciū ferri candentis ꝛ aque feruentis:tū qꝛ ordinant ad iudicanduꝫ occulta q̄ diuino iudicio pseruant seu reseruant: tū etiā qꝛ iudiciū sortiū nō est autoritate diuina sancitū. vñ.ij.q.v.in cañ. Cōsuluisti decreto stephani pape dicit: Ferri candētis vel aque feruentis examinatiōe confessionē extorqueri a quolibet sacri nō concesserūt canones, ꝛ qđ scōꝝ patrū documēto sancitū nō est:supstitiosa adinuentiōe nō est psumendū.sponta nea enī ꝯfessione vel testiū approbatiōe publica delicta habito pre oculis dei timore:cōcessa sūt nostro regimini iudicare. occulta v̄o ꝛ incognita illi sūt relinquēda q̄ solus hoīuꝫ corda nouit. Et eadē ratio videt esse de lege duelloꝝ: nisi q̄ plus accedit ad cōem rōnē sortiū inq̄ꝫtū nō expectat ibi miraculosus effectus: nisi forte qn̄ pugiles sunt valde impares virtute vel arte. Vec.b.Tho.scd̄a scd̄e.q.xcv.arti.viij.vtrū diuinatio q̄ fit p sortes sit illicita: argu.contra:ꝛ in cor.solu.

℃ Qꝫ in actib᷒ corpalib᷒ si necessitas īmineat cū debita reuerētia licitū ē vti sortib᷒ in trib᷒ actibus. CA.V.

[S]Ecūdo dico q̄ in actib᷒ corpalib᷒ si necessitas imineat:cū debita reuerētia licitū e sortib᷒ diuinū iplorare iudiciū. Et hoc i trib᷒ actib᷒.pmo i electione vel adeptiōe dignitatū tpaliū.scd̄o i gubernatiōe vel defensiōe ecclesiaꝝ.tertio i distributiōe elemosynaꝝ. Primo enim dico:q̄ licitū est vti sortib᷒ in adeptione vel electione dignitatū temporaliū. Nā in his qꝫ ordinant ad terrena disponenda: plerūqꝫ homines sortibus vtunt.vñ in figura huius dauid legit pmo Reg.xvij.cū

pbilisteo singulare inijsse certamen. qd ad rōnē sortiuz plus accedit q̄ʒ ad iudiciū ferri candentis vel aque bulientis: vt pz.š.iiij.ca. Scd̄o licitū est vti sortib⁹ in gubernatiōe vel defensiōe ecclesiaꝝ. Cū eni quedā ciuitas esset obsessa ꝛ cler⁹ dubitaret q̄ deberēt fugere ꝛ q̄ manere: rn̄dit Aug⁹ in epl̄a ad honoratū sic dicēs: Si inter dei ministros sit decertatio q̄ eoꝝ psecutōis tpe maneāt ne fuga oīuz: ꝛ q̄ coꝝ fugiāt ne morte oīuz ecclesia deseratur. Si hec decertatio aliť nō potuit determinari: quantū mihi videť: q̄ maneāt ꝛ q̄ fugiāt sorte legēdi .i. eligēdi sūt. Tertio licitū est vti sortib⁹ in distributiōe elemosynarū. vn̄ Aug⁹ in p̄mo de doctrina xp̄iana sic ait: Si tibi abūdaret aliq̄d qd̄ oporteret dari ei q̄ nō h̄ret nec duobus dari potuisset: si tibi occurrerent duo quoꝝ neuter aliū indigentia vel erga te necessitate aliqua supraret: nihil iusti⁹ faceres q̄ʒ vt sorte legeres vel eligēs cui dandū esset qd̄ dari vtriqʒ non posset. Hec. b. Tho. scd̄a scd̄e. q. xcv. arti. viij. vtrū diuinatio sortiū sit petm̄: in cor. q. in fine. Nō aūt q̄re in istis trib⁹ actib⁹ supradictis ē licitū vti sortibus est ad dirimendū dubitatiōes ꝛ cōtradictiōes humanas. vn̄ puer. xviij. dicit̄ sic: Cōtradictiōes cōprimit sors. Qd̄ verbū duob⁹ modis exponit̄. p̄° l̄ralit̄ sic: Contradictiōes .i. discordias in p̄dictis cōprimit sors: q: sors certificat de dubio int̄ mittētes sortē. sicut iudiciū int̄ litigātes: q: an̄ iudiciū nescit̄ q̄s p̄ualebit aut q̄s succūbet ʒ iudiciū cōprimit sortes .i. lites actoris vel rei .s. accusati ꝛ accusantis. 2° exponit̄ sp̄ualit̄ sic: Cōtradictiōes .i. rebelliōes int̄ carnē ꝛ sp̄m: Gala. v. caro ↄcupiscit ꝛc̄. cōprimit sors .i. gr̄a dei. vn̄ Aug⁹. Sors .i. gr̄a dei q̄ nō ꝑ meritis dať. cōprimit rebelliōes int̄ carnē ꝛ sp̄m. Et dicit cōprimit ꝛ nō extinguit: q: semꝑ q̄ʒdiu viuim⁹ p̄mos motus habem⁹. Re. š. Sensualitas. vlti. c. Et iterū Ecc̄i. xliij. In diuisiōe sortis da ꝛ accipe ꝛ iustifica aīam tuā. Qd̄ verbū exponit̄ trib⁹ mōis. p̄° sic: In diuisiōe sortis .i. paterne hereditatis cū fratrib⁹ tuis da illis ptē suā ꝛ tu accipe ptē tuā. 2° mō sic: In diuisiōe sortis .i. i distributiōe bonoꝝ tuoꝝ q̄ sortit⁹ es a deo da egenis vel paupib⁹ elemosynā: ꝛ accipe coronā eternaʒ: Luce. vi. Date ꝛ dabit̄ vobis. 3° sic: In diuisiōe sortis .i. alicui⁹ gr̄e vl̄ sciē vel huiusmōi quā a deo sortit⁹ es: iuxta illud puer. xvi. Sortes mittūť in sinū ꝛc̄. Re. expositionē ca. p̄cedenti. da vsuʒ ꝛ accipe p̄miū da doctrinā ꝛ accipe coronaʒ: Dan̄. xij. Qui ad iusticiā erudiūt multos: erūt q̄si stelle i ꝑpetuas eternitates. vel da victū corꝑalē p̄dicatori ꝛ accipe ab eo victū sp̄ualē. ꝛ tu nutrias ei⁹ corp⁹ ꝛ ipse tuā aīam: apl̄s ad philippē. iiij. Nulla ecclesia cōicat mecū in rōe dati ꝛ accepti nisi soli vos. Et ne b̄n̄ficia fructu careāt ꝑpter meritū dantis: io cōcludit dicēs: ꝛ iustifica aīam tuā .i. mūda ꝑ pn̄iam .s. ꝑ cōtritionē: confessionē: ꝛ satisfactionē .i. dū viuis fac opa iusticie. Sʒ cōtra: Hoc facere est solius dei. Rn̄deo: hoīs ē suū animū p̄parare: ꝛ dei est suā graciā infundere. ¶ Quare plus abūdant ista peccata .s. sortilegioꝝ: diuinationū: ꝛ incantationū: ꝛ huiusmodi in mulierib⁹ q̄ʒ in viris. CA. VI.

Ed forte q̄res vltimo gr̄a oīuʒ p̄dictoꝝ: q̄re plus abūdant ista tria petā .s. sortilegioꝝ: diuinationū: incantationū: ꝛ huiusmōi i mulierib⁹ q̄ʒ i viris. Rn̄deo ꝛ dico: ꝙ aliť fuit de doctrina dei ꝛ aliter de doctrina diaboli: q: doctrina dei descēdit a deo i xp̄m. ꝛ a xp̄o in virū: ꝛ a viro i mulierē. Et hūc ordinē tāgit apl̄s p̄ma ad corinth. xj. dicēs: Caput mulieris ē vir caput viri xp̄s. caput xp̄i de⁹. Ecōtra fuit in doctrina diaboli: q: ipse diabol⁹ p̄mo transfudit eā in mulierē: vtpote q̄ minus hēbat de sensu ꝛ discretiōe sp̄us ꝛ ꝑ mulierē in virū ꝛ io citi⁹ ꝛ frequenti⁹ hec p̄dicta petā inueniūť in sexu muliebri q̄ʒ virili. Hec Alex. ij. pte sū. q. liij. d sortib⁹: arti. vj. q̄re .š. dicta petā pl⁹ abūdāt i mulierib⁹ q̄ʒ i viris: i cor. so.

¶ Qz nobilitas seu ꝑfectio spei ex trib⁹ cognoscit̄. CA. I.

PES. Circa spem ↄsiderāda sunt tria. p̄mo sublimitas excellentie. scd̄o cōgruitas inherentie. tertio varietas efficacie. Primo circa spem ↄsiderāda est sublimitas excellētie. nā ꝑfectio vel nobilitas spei p̄cipue ex tribus cognoscit̄ .s. ex cōpatiōe: ex opatione: ex diffinitiōe. Primo ex cōpatiōe: Nā virt⁹ infusa est nobilior oī virtute acq̄sita. sʒ spes est virt⁹ infusa. g̊ ꝛc̄. Similiť vna ꝛ eadem virt⁹ put est infusa est alteri⁹ rōnis ꝛ maioris ꝑfectionis q̄ʒ put est acq̄sita: sicut verbi gr̄a Tēperantia infusa ꝛ acq̄sita differūt sp̄ē ꝛ ꝑfectione. Hec. b. Tho. p̄ma scd̄e. q. lxiij. arti. iiij. in cor. q. Scd̄o ꝑfectio seu nobilitas spei cognoscit̄ ex opatiōe: Nā opatio virtutū moraliū ꝛ intellectualiū est dirigere ꝛ ordinare hoīeʒ in finē naturalē. sʒ opatio virtutū theologicaꝝ est dirigere ꝛ ordinare hoīem ad finē supnaturalē q̄ est visio diuīe essentie: hoc ordine vel mō. p̄° eni intellect⁹ deū agnoscit ꝛ apprehendit. nō quidē ꝑ lumen naturale quo deficit: vt dicit̄ Isaie. lxiiij. ꝛ p̄ma ad corinth. ij. Oculus nō vidit ꝛc̄. sʒ ꝑ lumen supnaturale: ꝛ hoc lumē est fides. 2° mō appetitus intellectiu⁹ .s. volūtas i deū sibi ꝑ fidei lumē ostensum: tendit tanq̄ʒ in sūmū bonū possibile adipisci: ꝛ hoc spes facit. 3° volūtas deo aīam cōiūgit. ꝛ hoc facit charitas q̄ quodāmodo aīam transformat in ipsū deū: vbi .š. q. lxij. arti. iij. in cor. q. Tertio nobilitas ꝛ ꝑfectio spei cognoscit̄ ex diffinitiōe: Nā mgr̄ sen. iij. li. sen. diffinitēs spem sic dicit: Spes est certa expectatio future beatitudinis ꝑueniēs ex dei gr̄a ꝛ ex meritis nostris. In q̄ diffinitione mgr̄ sen. tangit tria: p̄mo actū cū dicit: Spes est certa expectatio. scd̄o tangit spei obiectū cū subdit: Future beatitudinis. tertio tangit mediū cū subdit: Prouenies ex dei gr̄a ꝛ ex p̄cedentib⁹ meritis. Primo tangit spei actū ꝑpriū cū dicit: Spes est certa expectatio. Ad cui⁹ pticule euidentiā dico hic quattuor. Primo eni dico ꝙ sicut oēs v̓tutes posteriores pticipāt aliq̄d cū prioribus. sic oēs virtutes morales a prudētia: ꝛ oēs alie virtutes pticipāt aliq̄d a charitate .s. desideriū sūmi boni ꝑpter qd̄ opant̄: ita iste actus q̄ est expectare p̄ncipali⁹ ꝛ nobilius cōuenit spei. Alie aūt virtutes pticipant istum actū a spe. nā expectatio istis virtutib⁹ cōuenit .s. patiētie. Ita dicit̄ ad Ro. viij. Si que nō videm⁹: speram⁹: ꝑ patientiā expectam⁹. Cōuenit etiā longanimitati: vt dicit apl̄s ad Gala. v. Longanimitas expectatiōis. Cōuenit etiā magnanimitati. Cōuenit etiā spei p̄ncipalior ꝛ nobiliori mō q̄ʒ p̄dictis virtutib⁹. qd̄ pʒ: q: expectatio patientie: est expectatio diui auxilij in ꝑiculis. Expectatio aūt longanimitatis est expectatio diui auxilij in laboribus tendētis in aliqd̄ bonū arduū obtinendū. Expectatio magnanimitatis ē expectatio tendēns i aliqd̄ bonū arduū tpale. Sʒ expectatio spei ē expectatio boni ardui eternalis possibilis adipisci: q̄le bonuʒ est beatitudo futura: q̄ est obiectū spei ꝛ nulli⁹ v̓tutis p̄dicte. Hec. b. Th. iij. scri. sen. di. xxvi. de v̓tute spei: arti. ij. in so. iij. ꝛ iiij. arg. Scd̄o dico ꝙ ꝑprius act⁹ spei ē expectare .s. futurā beatitudinē ꝛ nō sperare. Cui⁹ rō est: q: spes tendit in bonū aliqd̄ possibile nobis adipisci duob⁹ modis. Uno mō spes tendit in bonū aliqd̄ obtinendū s̄m v̓tutē ꝑpriā. ꝛ hoc mō spes dr̄ sperare tm̄. Alio mō spes tēdit i bonū aliqd̄ ꝑ v̓tutē alienā. ꝛ h̄ ꝑprie dr̄ spectare q̄si ab alio expectare. ꝛ hec duo tangit apl̄s ad Ro. viij. dicēs: Si qd̄ nō videm⁹: speram⁹: ꝑ patientiā expectam⁹. Hec. b. T. p̄ma scd̄e. q. xl. arti. ij. in so. j. argu. Tertio dico ꝙ mgr̄ sen. in diffinitiōe spei nō solum ponit esse actū spei expectatio-

nē. sȝ addit certitudinē infallibilē dicens: q̄ spes est certa expectatio rc. ad ostendendū q̄ spes supponit facultatem r facit certitudinē pueniendi in futurā beatitudinē. Qđ dupliciū pbo. p° autoritate: Nā paulus habebat certitudinē habendi vitā eternā sȝ nō nisi p spem: que tollit hesitationē r efficit certitudinem. vñ dicebat scđa ad thimo. pmo: Scio cui credidi r certus sum rc. Et iterū: Reposita ē mihi corona iusticie: ita q̄ ipse p spem habebat duplicē certitudinē. pmo de illo in quē sperabat. vñ dicebat: Scio cui credidi rc. secūdo de illo bono qđ expectabat dicens: Reposita est mihi rc. 2° pbo hoc idē rōe sic: Sicut eni natura directa ab intellectu diuino certitudinaliter vnūquodqȝ mouente ad suū finē: certitudinalit̄ r infallibilit̄ opat̄ r tendit in suū finē: Sic spes directa a dei cognitiōe que habet̄ p fidem in eterna beatitudine de qua est spes: certitudinalit̄ r infallibilit̄ mouet̄ r tendit. vñ sicut fides innit̄ pme veritati que fallere nō pōt. Ita spes innit̄ sūme liberalitati que nō potest deficere.

Sed forte argues in oppositū sic: Certitudo esse nō potest de eo qđ pōt deficere. sȝ multi viatores habētes spē deficiūt a cōsecutione beatitudinis. ḡ spes viatoꝝ nō habet certitudinē. Rñdeo r dico: q̄ aliqui habentes spem future beatitudinis: habēt certitudinē cōsequendi eā ex quinqȝ. pmo ex auxilio diue oīpotentie. secūdo ex auxilio īmense dei misericordie. tertio ex infinita dei liberalitate. quarto ex eterna dei ordinatiōe. quinto ex liberi arbitrij ad peccatū inflexibilitate. s. qꝛ nō ponūt obstaculum supradictis alicui° peccati. r hanc certitudinē habent vl habuerūt oēs in gratia cōfirmati. Aliqui vō hñtes spem future beatitudinis deficiūt a cōsecutiōe beatitudinis: nō quidē ex defectu diui auxilij qđ in q̄tuor pdictis cōsistit. sȝ ex defectu liberi arbitrij ponentis obstaculū peccati: ita q̄ certitudo spei quā. s. spes habet de obtinendo vitā eternā causat̄ ex quattuor supradictis. s. ex diuina oīpotentia: ex infinita misericordia: ex imensa dei liberalitate: ex eterna dei ordinatiōe: certitudinalit̄ r infallibiliter quantū est de se ordinantib° r dirigentib° nos ad vitam eternā. Sȝ qꝛ q̄diu sumus in hac vita pōt esse accidentale impedimentū. s. pcti mortalis: ne spes q̄ de se certitudinē habet finē suū cōsequat̄. r iō in hac vita cū spe habēdi vitā eternā adiungit̄ timor sepatiōis a deo: sȝ in futuro qñ nō poterit esse accidentale ipedimentū: eo q̄ liberū arbitriū p gratiā cōsūmatā erit ꝯfirmatū in bono tūc nō erit timor sepatiōis a deo nec etiā spes: qꝛ qđ sperabatur: tunc habebit̄. Dec. b. Tho. iij. scrip. sen. di. xxvj. de spe put est virtus: arti. iiij. vtrū spes habeat certitudinē in suo actu: in cor. q. r in so. iiij. argu. Et iterū scđa scđe q. xviij. arti. iiij. in so. ij. argu. Quarto dico q̄ nō solum spes habet certitudinē expectatiōis r cōsecutionis vite eterne sȝ etiā fides. Ita dicit apl̄s scđa ad thimo. j. Scio cui credidi r certus sum. Et in symbolo dicitur: Expecto resurrectionē mortuoꝝ r vitā venturi seculi que est vita beata. Est tñ sciendū q̄ certitudo fidei r spei in q̄ttuor differūt. p° in hoc q̄ certitudo fidei est intellect°. certitudo aūt spei est affectus. 2° qꝛ certitudo fidei nō pōt deficere. sȝ certitudo spei p accidēs deficit: vt pȝ. ā. imediate. 3° qꝛ certitudo fidei est de cōplexo. certitudo vō spei est de incōplexo. qđ est obiectū appetit°. 4° qꝛ certitudini fidei opponit̄ dubitatio. certitudini aūt spei opponitur diffidētia r hesitatio. Itē sciēdū q̄ certitudo spei q̄tū ad inclinationē habitus est maior in habente spem formatā etiā pscito ad mortē: q̄ in habente spem informē pdestinato. sȝ inq̄tum spes includit certitudinē que est ex dei ordinatiōe r ex meritis que sunt in pposito est in vtroqȝ equalis. Lȝ eni nullus sciat p certo finaliū se gratiam r charitatē habiturū. tñ quilibet scit q̄ charitas r merita q̄ in pposito habet certitudinalit̄ pducūt ad vitā eternā. Dec. b. Tho. iij. scrip. sen. vbi. ā. imediate in so. v. argu. p rotū.

## CO. pprīū obiectū spei est beatitudo futura que in dei visiōe consistit. CA. II.

Secūdo magister sen. tangit in diffinitione spei obiectū pprīū cū subdit: future beatitudinis. nā pprīū r pmū obiectū spei est beatitudo futura q̄ in dei visiōe cōsistit. Qđ tripliciт pbo. s. autoritate: rōe: r obiecti: spei: conditione. Primo autoritate apl̄i ad Hebre. vj. Habemus spem sicut anchorā tutā r firmam incedentē vsqȝ ad interiora velaminis. Expositor: Habemus. i. habere debemus. spem sicut anchorā tutā. i. ab oī malo tuentē. r firmā in oī bono confirmantē. incedentē. i. incedere facientē. vsqȝ ad interiora velaminis. s. ad celestem beatitudinē nobis velatā in via. vñ Exodi. xxvj. dicit̄ q̄ velum inter sancta r sancta sanctoꝝ ponebat̄: ad designandū q̄ beatitudo futura est nobis velata r occulta in via sub rōne spāli ipsi°: pma ad corinth. ij. Oculus nō vidit rc. Scđo pbo hoc idem rōne sic: Spes pncipali innit̄ virtuti infinite dei. sȝ pprīū infinite virtutis est ad bonū infinitū pducere qđ est vita eterna que i dei fruitiōe ꝯsistit. ḡ spes pncipaliter est de bono future beatitudinis. Dec. b. Tho. scđa scđe. q. xvij. arti. ij. argu. ꝯtra: r in cor. q ibidē. Tertio hoc idē pbo ex obiecti spei cōditione: Nā obiectū spei quattuor in se habet cōditiōes pmo eni spes est solum de bono. r p hoc spes differt a timore qui est de malo. scđo spes est de bono futuro. r p hoc differt a gaudio qđ est de pñti bono. tertio spes est de bono difficili seu arduo seu laborioso: qꝛ nō dicit aliquis sperare qđcūqȝ bonū minimū qđ statim est in nostra ptāte vt habeamus. quarto spes est de bono arduo qđ tñ possibile est adipisci. Dec. b. Tho. pma scđe. q. xl. arti. j. in cor. q. p totū. Ex istis quattuor ꝯditionib° obiecti spei possum° manifeste cōcludere q̄ spes ē pncipaliter de futura beatitudine que ista q̄ttuor habet. qđ patȝ. p° eni inq̄tum spes est solū de bono r nō de malo: spes est de futura beatitudine q̄ habet i se eminentiā oīs boni r carentiā oīs mali. Re. ā. Beatitudo. 2° inq̄tū spes ē de bono futuro r nō pñti. spes est de eterna beatitudine q̄ quidē beatitudo nō est bonū vite pñtis sȝ future: Exo. xxxiij. nō videbit me hō r viuet. Lȝ eni beatitudo q̄ est eterna nō habeat i se ptēritū: pñs vel futurū. est tñ beatitudo eterna futura sperāti. r sic ē obiectū spei. 3° inq̄tū spes ē de futuro bono arduo vel difficili ad ꝯsequendū: spes ē de futura btitudine q̄ ē difficil̄ ad hñdū: Matth. vij. Arta ē via q̄ ducit ad vitā r pauci sunt q̄ inueniūt eā. Expositor. Arta via. i. introit° pnie r obediētie vel charitatis ē angust° in pncipio: lat° in medio: r amplissim° in fine. Lȝ eni onus i se sit graue: efficit̄ tñ leue i cōpatione ad mercedē fm Chryso. sic pñta incōmoda respectu future glie. r subdit̄: r pauci sūt q̄ inueniūt eā. cū tñ via arta. s. dei sit melior r securior: cur ḡ ex quo via dei ē melior r securior pauci īueniūt eā: Rñdeo r dico: q̄ ex pte querentiū ē triplex defect°. s. cecitas rōnis: puersitas volūtatis: defect° sedulitatis. 4° inq̄tū spes ē de bono futuro arduo qđ tñ possibile ē adipisci: ē de futura beatitudine quā spes sperat possibilē adipisci. r p h̄ spes differt a desperatiōe. q̄ bonū eternū nō credit adipisci possibile. Re. ā. Desperatio. Ad cui° euidentiā nota hic sex. Primū ē q̄ spes pncipalit̄ respicit futurā beatitudinē r vltimū finē: alia vō q̄ petunt̄ a deo respicit secūdario. s. in ordine ad futurā beatitudinē. sicut etiā fides respicit pncipalit̄ deū: r secūdario respicit ea q̄ ordinant̄ in deū. vñ nūqȝ lȝ sperare aliqđ bonū pter btitudinē sic vltimū finē: sed sic id qđ ē ordinatū ad ꝯsequēdū vltimū finē. Dec. b. Tho. scđa scđe. q. xvij. ar. ij. i so. ij. arg. Secūdū ē: q̄ sic hoi an

helanti ad aliquod magnū: paruū videt̃ esse omne aliud
qđ est eo min⁹: ita hoī futurā beatitudinē sperāti ha-
bito respectu ad ista alia inferiora: nihil aliud est ei ar-
duū. sȝ habito respectu ad facultatē sperantis: pñt etiam
ei quedā alia esse ardua ī ordine ad futurā beatitudinē
que est pncipale obiectū spei: ibidē in so. iii. argu. Ter-
tiū est: φ magister sen. in diffinitiōe spei ꝑ obiecto spei
ponit spūalia z eterna bona dicēs: φ spes est virtus qua
spūalia z eterna bona sperāt̃. Hoc aūt magister sen. hac
rōne dixit: vt quasi gradatim ad obiectū ꝓpriū spei pue
niretur. qz spes est de bono spūali: nō de quolibet: sȝ de
eterno qđ est deus. Dec. b. Tho. iii. scrip. sen. dis. xxvi. in
expositiōe littere. Quartū est: φ obiectū spei est inuisibi-
le. z iō magister dixit: φ spes est expectatio certa future
beatitudinis. Et iō dixit apl's: Spes que videt̃ non est
spes. Sed contra: Aliquis sperat pecuniā quā videt. z
sic spes est de visibilib⁹. Rñdeo duob⁹ modis. p⁹ φ spes
ꝓprie loquēdo est de nō habitis. Vñ aliter se habet in
spūalib⁹: alit̃ in corporalib⁹. Nam in spūalib⁹ z eternis ea
videre est ipsa habere: nō aūt in corporalib⁹. Et iō spes di-
cit esse de inuisibilib⁹. i. de nō habitis sȝ habēdis. 2⁹ mō
rñdeo z dico: φ spes dicit̃ esse de inuisibilib⁹ inq̃tū est
de futuris: qz pecunia z si videat̃ in se: nō tñ vt possessa.
z hoc modo spes ī ipsā futurā beatitudinē tendit vt pos-
sidendā: ibidē. Quintū est: φ spes est vel de ipsa re: vel
de euētu rei. p⁹ mō spes est de ipsa re sicut dicit̃: Spero
beatitudinē. z sic nō est nisi de ꝑtinentib⁹ ad se. 2⁹ modo
spes est de euētu rei: sicut dicim⁹: Spero qz hoc eueniet
z sic spes est de illis que ad alios ꝑtinēt: puta inq̃tum
id qđ euenit alicui estimat̃ vt bonū speranti nō vt malū
alteri⁹ qđ inimicus expectat: ibidē. Sextū est: φ ꝑdesti-
natus ꝑ spem expectat vitā eternā vt futurā quā est ha-
bituros. z q̃tum ad sui estimationē z sm̃ rei veritatem.
Presitus aūt q̃uis nō sit habitur⁹ vitā eternā z ita nō
sit ei futura in rei veritate. est tñ ei futura q̃tum ad suā
estimationē: al's eā nō expectaret: ibidē in fine l're.

Qz spes dicit̃ ꝓuenire ex gratia z meritis precedenti-
bus q̃tum ad duo. CA. III.

Tertio magister sen. in diffinitiōe spei tangit mo-
dum vel mediū attingendi vel cōsequēdi ꝑmiū
cū subiūgit: ꝓueniēs ex dei gratia z ex ꝑcedenti-
bus meritis: Nā spes dicit̃ ex gratia z meritis ꝓuenire:
nō q̃tum ad ipsū habitū spei: eo φ ipse habitus spei per
quā aliquis expectat futurā beatitudinem nō causat̃ ex
meritis: sȝ pure ex gratia dei. vñ est habitus infusus vt fi-
des z charitas. Sȝ dicit̃ spes ꝓuenire ex gratia z meritis
ꝑcedentib⁹ q̃tū ad duo. Primo q̃tum ad actū spei for-
mate: inq̃tū dei gratia z ꝑcedentia merita ꝓducūt actū
spei. Ubi nota φ spes nō ꝑsupponit merita in actu sȝ in
ꝓposito. Nō enī aliquis sperat ꝓpter merita quasi me-
rita existentia ꝓducant actū spei. sȝ qz ꝑ merita que ꝓpo-
nit ad beatitudinē se ꝑuenire sperat. 2⁹ mō spes dicit̃ ꝓ-
uenire ex meritis q̃tum ad obiectū. s. q̃tū ad ipsā rem
expectatā ꝑut aliquis sperat se beatitudinē adepturū ex
dei gratia z meritis ꝑcedentibus. Et ꝓpter hoc dicit ma-
gister sen. in. iii. li. di. xxvi. sic: Sine meritis aliqđ sperare
nō est spes sȝ ꝑsumptio dici pōt. Dec. b. Tho. iii. scri. sen.
dis. xxvi. de spe sm̃ φ est virtus: arti. iii. q. ii. in so. i. argu.
Et iterū scđa scđe. q. xvii. arti. i. in so. ii. argu. Ad cui⁹ eui-
dentiā est sciendū φ modi cause efficientis sūt q̃tuor vt
dicit Auicēna in methaphysica sua: libro. v. ca. ii. Prima
causa efficiēs est: q̃ in inducendo formā substantialē vel
accidentalē vltimā ꝑfectionē causat. Secūda causa effi-
ciens est disponens que receptionē forme materiā ꝑpa-
rat vel disponit. Tertia causa efficiēs est coadiuuās que
ad pme cause effectū operā ꝑstat. Quarta causa efficiēs
est cōsilians que alteri finē z formā agēdi ostendit. Istis
quattuor modis pōt aliqs esse cā alteri⁹ ad beatitudinē
cōsequendā. pma enī causa efficiens vt ꝑficiens est diuina
gratia vel misericordia. secūda causa efficiens vt dispo-
nens sūt opa meritoria. tertia cā efficiēs vt coadiuuās ē
alteri⁹ oratio deuota. quarta causa efficiēs vt cōsilians ē
exhortatio vel instructio vel eruditio fraterna. Prima
ḡ causa beatitudinis cōsequende eā efficiēs vt ꝑficiēs ē
diuina gratia vel misericordia. Re. a. Gratia gratū faciēs.
z. a. Justificatiōis opus. z. a. Misericordia dei. Secū-
da causa beatitudinis cōsequēde vt disponēs sūt opera
meritoria. vñ apl's pma ad Corinth. iii. sic dicit: Unus-
quisq3 ꝓpriā mercedē accipiet sm̃ laborē suū. Sup quo
verbo Diero. sic dicit: Unusquisq3 ꝑ opib⁹ suis mercedē
accipiet nec pñt in die iudicii aliorū virtutes aliorū vitia
subleuare. Unde sciendū φ opa nostra dupliciť pñt cō-
siderari. Uno mō sm̃ φ ꝓcedūt a volūtate ꝓpria: z ideo
sic de cōdigno nō merent̃ vitā eternā ꝓpter inequalita-
tem maximā nostri meriti ad ꝑmiū eterne glorie. vnde
apl's ad Ro. viii. Nō sunt cōdigne passiones huī⁹ tpis
ad futurā gloriā. Et Chryso. in omel. de septuagesima sic
dicit: Quicqđ gesseris paruū: quicqđ feceris minus est
Omne enī meritū breue est compatione donoꝝ. Nume-
ra bñficia dei si potes: z tūc considera quid mereris. Lȝ
aūt sm̃ φ ꝓcedunt a libero arbitrio nō merant̃ de con-
digno vitā eternā: vt pȝ: merent̃ tñ de cōgruo. Nā con-
gruū est vt hoī opanti sm̃ suā virtutē: deus sm̃ soe virtu-
tis excellentiā recompenset. Alio mō opa nostra pñt cō-
siderari ꝑut ꝓcedunt ex spūs sancti gratia: z tūc de con-
digno merent̃ vitam eternā: eo φ opus nostrū efficaciā
habet ex pte dei mouentis qui est infinite virtutis. Dec
btūs Tho. pma scđe. q. cxiiii. arti. iii. in cor. q. vñ Aug⁹ in
libro de libero arbitrio sic dicit: Deus auctor est meriti:
qui z voluntatē applicat opi: z opus applicat voluntati.
Et Bern. sup Canti. sic dicit: Hoc totū hominis meritū:
si totā spem ponit in eo q̃ totū saluū fecit: sufficit ad me-
ritū scire φ nō sufficiant merita: sȝ ponus dei gratia. vñ
ꝑfectus nō cōfidit de suis meritis vt sūt opa sua. sȝ vt sūt
diuine gratie opa. Ita dicebat apl's pma ad corinth. xv.
Gratia dei sum id qđ sum. Tertia causa efficiēs vt co-
adiuuans ad futurā beatitudinē cōsequendā est alteri⁹
oratio deuota. Nulli enī licet sperare de aliquo hoīe vel
de aliqua creatura sicut de agente secūdario z instrumē-
tali ꝑ qđ aliquis adiuuat̃ ad quecūq3 bona consequen-
da in beatitudinē ordinata. z hoc mō nos ad sanctos cō-
uertim⁹ z ab hoībus aliqua petim⁹: vt vituperent̃ illi de
quib⁹ aliqs nō pōt confidere ad auxiliū ferendū. Dec. b.
Tho. scđa scđe. q. xvii. arti. iiii. i cor. q. iuxta finē. Quar-
ta causa efficiēs vt cōsilians est exhortatio vl' instructio
vel eruditio fraterna. Nā vt dicit apl's pma ad corinth.
iii. Cooꝑatores enī dei sumus. Adiuuam⁹ enī deū ad or-
dinandū alios in futurā beatitudinē: nō ꝓpter defectū
virtutis ei⁹ cū virtus ei⁹ sit infinita. sȝ inq̃tum deus suā
ꝑ nos exequit̃ actionē: sicut dñs ꝑ seruū z agens ꝑncipa-
le ꝑ instrumentale. Est tñ differētia inter agens creatū z
increatū: qz agens creatū cū sit limitate z finite virtutis:
sic requirit instrumentū qđ sine ipso nō pōt agere. agēs
autē increatū q̃le est deus cū sit infinite virtutis: sine cā
media pōt agere ꝑ seipsū. Agit tñ multa ꝑ causas me-
dias. z hoc spālit̃ ꝓpter tres rōnes. Prima est ꝓpt̃ mūdi
decorē: nā decor vel pulchritudo mūdi in hoc ꝯsistit: φ
quedā sūt alioꝝ cause: q̃dā vo sūt effectus: vt pȝ. Secūda
rō est ꝓpter dei ꝑfectionē: nā cū de⁹ sit bonitatis infinite
suā bonitatē voluit rebus creatis cōmunicare q̃tum ad
hoc φ essent alioꝝ cause. Tertia rō est propter nostri in-
structionē. sicut enī in naturalib⁹ apparet φ sol nō solū

est lucidus in se: sed etiā alijs est causa luminis: ꝛ ignis
nō solum in se est calidus: ꝫ etiaꝫ alijs est causa caloris.
sic nos nō solū debem⁹ esse causa secūdaria ꝛ instrumen
talis beatitudinis acquirēde in nobis: ꝫ etiā alijs: Jaco
bi.v. Qui cōuerti fecerit peccatorē ab errore vte sue. sal
uabit aīam suā a morte. Sup quo verbo Bern̄ sic dicit
Qui errātē corrigit: p hoc ampliora gaudia vite celestis
sibi acquirit. ¶ Qꝫ spes nō fuit in xp̄o nec in
angelis nec in beatis in patria nec in dānatis: ꝫ in viato
ribus ꝛ patrib⁹ in limbo ꝛ purgatorio. CA.IIII.

Secūdo p̄ncipalit̄ circa spem cōsideranda est pos
sibilitas inherēte. Nō enī spes potuit esse i xp̄o
neqꝫ in beatis neqꝫ in dānatis: ꝫ solū in viatori
bus. sicut in patrib⁹ q̄ erant in limbo: ꝛ in aīsb⁹ que sūt i
purgatorio. ꝛ in hoībus qui sunt in mūdo. Primo dico
ꝙ spes nō fuit in xp̄o. qḋ pbo tali rōne: Xp̄us simul fuit
cōprehensor ꝛ viator. ꝫ neutro mō fuit in eo spes. ḡ ꝛc̄.
Minorem sic pbo: Et p̄mo ꝙ spes nō fuit in xp̄o inq̄tū
erat comprehensor tali ratione: Spes est de nō visis: vt
dicit aplūs ad Ro.viij. ꝫ xp̄us semp actu fruebaṫ visione
diuina. ḡ ꝛc̄. Scḋo spes nō erat in xp̄o inq̄tū erat via
tor. Cui⁹ rō est: qꝛ lꝫ xp̄s expectaret aliquid qḋ nō habe
bat. s. glorā impassibilitat ꝛ immortalitatis nō tn̄ habuit
virtutē spei. que nō respicit gloriaꝫ corpis sicut p̄ncipale
obiectū ꝫ potius fruitionē diuinā. Sꝫ forte argues in
oppositū. s. ꝙ spes fuit in xp̄o: qꝛ in psal. dicit: In te dn̄e
speraui. ꝛ exponiṫ in psona xp̄i. ḡ ꝛc̄. Rn̄deo duob⁹ mo
dis. p̄° modo ꝙ spes ibi sumiṫ p expectatione p̄mij acci
dentalis dei q̄ pprie nō est spes q̄ habet deum p obiecto
2° modo: qꝛ gloria corpis que sibi deerat. s. gloria impas
sibilitatis ꝛ imortalitatis nō est p̄ncipale in beatitudine
Dec. b. Tho. iij. scrip. sen. di. xxvi. de spe put est virt⁹: arti.
v. in cor. q. ꝛ in so. argu. Et iteruꝫ scḋa scḋe. q. xviij. arti. ij.
in so. j. arg. Scḋo dico ꝙ angeli ꝛ beati nō habēt spem
qḋ pbo duplici rōne. Prima rō est talis: Spes non est
de visis ꝫ de nō visis: vt. ā. p aplm̄ patet. ꝫ angeli ꝛ beati
cōtinue facie ad faciē vidēt deū. ḡ ꝛc̄. Secūda rō est ta
lis: Si angeli ꝛ beati hn̄t spem: aut habēt spem de bono
qḋ expectāt alijs: aut de bono qḋ expectatū sibi. p̄° enim
mō angeli ꝛ beati nō habēt spem de bono qḋ expectāt
alijs. Cui⁹ rō est: qꝛ lꝫ sperent alijs beatitudinē: nō tn̄ vir
tute spei ꝫ magis charitatis ex amore. sicut ille q̄ habet
charitatē dei: ex eadē charitate diligit pximū: scḋa scḋe
vbi. ā. in so. ij. argu. 2° mō. s. de bono qḋ beati expectant
sibi etiā spem nō hn̄t. Cui⁹ rō est: qꝛ spes nō est de habi
tis. ꝫ angeli ꝛ beati hn̄t deū. ḡ ꝛc̄. Sꝫ forte argues ꝛ di
ces: ꝙ lꝫ angeli ꝛ beati nō expectent bonū qḋ habent: ex
pectant tn̄ cōtinuationē boni qḋ habent. vn̄ sicut nos ex
pectamus p spem beatitudinis adeptionē: ita beati expe
ctant beatitudinis cōtinuationē. Nā certitudo de cōti
nuatione est de essentia beatitudinis. Rn̄deo ꝛ dico: ꝙ
beati q̄ fruunṫ deo: efficiunṫ quodāmodo pticipes diui
ne eternitatis: que cū dē temp⁹ excedat: nō diuersificaṫ p
pn̄s: p̄teritū ꝛ futurū sicut temp⁹ facit. ꝛ iō fruentes deo
essentialiṫ nō hn̄t spem de cōtinuatiōe beatitudinis: qꝛ
nō est ibi rō futuri: ibidē in solu. ij. argu. Scḋo argues
ad idē sic: Spes est boni nō habiti ꝫ habendi. ꝫ aīe san
ctoꝝ expectant gloriā corpis. ḡ habēt spem. Rn̄deo ꝛ di
co: ꝙ lꝫ aīe beatoꝝ expectent gloriam corpis: nō tn̄ expe
ctant eā virtute spei: tū qꝛ p̄ncipale obiectū spei ē gloria
aīe que in diuina fruitiōe cōsistit: tū qꝛ gloria corpis ē q̄d
minimū in cōparatiōe ad gloriā aīe: tū qꝛ habēs gloriaꝫ
aīe habet tam sufficienter gloriā sine causā glorie corpo
ris: ibidem in solu. iiij. argu. Tertio dico: ꝙ demones
ꝛ dānati nō hn̄t spem. qḋ pbo duplici rōne. Prima est
talis: Spes causat gaudiū: vt dicit aplūs ad Ro. xij. Spe
gaudētes: ꝫ dānati nō sūt in gaudio ꝫ in dolore ꝛ luctu:
fm̄ illud Jsaie. lxv. Serui mei laudabūt pre exultatione
cordis: ꝛ vos clamabitis pre dolore cordis ꝛ pre contri
tione spūs vlulabitis. ḡ ꝛc̄. Secūda rō est talis: Spes nō
est de impossibili. ꝫ demones ꝛ dānati cum sint in mali
cia cōfirmati sūt certi ꝙ nūqꝫ pn̄t eternam damnationē
euadere ꝛ ad beatitudinē puenire. ḡ nō habent spem. Et
cōfirmo hanc rōnē: qꝛ sicut ad verā beatitudinē requiri
tur ꝙ aliquis sit certus de perpetuitate sue beatitudinis
alioquin nō quietareṫ eius volūtas. ita ad penā dānato
rū requiriṫ certitudo de ppetuitate dānationis. ḡ sicut
beati nō habent spem: vt pꝫ p rōnes p̄dictas: ita etiā nec
dānati: vt pꝫ scḋa scḋe vbi. ā. arti. iij. argu. contra: ꝛ in cor.
so. Et iterū. iij. scrip. sen. vbi. ā. arti. v. q. iiij. Ubi nota: ꝙ
demones ꝛ dānati lꝫ possint habere ꝛ habeāt fidē infor
mē de deo ꝛ de alijs: nō tn̄ spem. Cui⁹ rōnē tangit Aug⁹
in enche. dicēs: ꝙ fides est ꝛ malaꝝ rerū ꝛ bonaꝝ: ꝛ p̄teri
tarū ꝛ p̄sentiū ꝛ futuraꝝ: ꝛ suaꝝ ꝛ alienaꝝ. ꝫ spes non est
nisi bonaꝝ rerū futuraꝝ ad se ptinentiū. vn̄ bona diuina
nō sūt dānatis futura possibilia ꝫ sūt eis semp absentia
in eis spes esse nō pōt sicut fides informis: scḋa scḋe vbi
ā. imediate in solu. ij. argu. Quarto ꝛ vltimo dico: ꝙ i
viatorib⁹ vel in patrib⁹ qui fuerunt in limbo siue in illis
q̄ sūt in purgatorio: siue in illis qui viuūt corpaliṫ i hoc
mūdo pōt esse spes. qḋ pbo triplici rōne. Prima ē talis:
Quicūqꝫ cupit aliquid qḋ nōdum habet expectat illud.
ꝫ oēs viatores p̄dicti cupiebāt. s. sancti patres ꝛ cupiunt
aīe que sūt in purgatorio ꝛ hoīes qui sūt in hoc mūdo. s.
beatitudinē quā nō habebant ꝛ quā existētes in purga
torio ꝛ in mūdo nō habēt: ḡ expectabāt ꝛ expectant illā
ꝛ p consequēs spem habebāt ꝛ habent. Secūda rō est ta
lis: ꝛ est confirmatio p̄cedentis. Sicut enī fides nō eua
cuaṫ vel tolliṫ nisi p id qḋ videt id qḋ credit: ita spes nō
euacuaṫ nisi fm̄ hoc quod aliq̄s actu habet id quod spe
rauit. ꝫ illi q̄ erant in limbo nō habebāt actu beatitudi
nem: nec illi qui sūt in purgatorio ꝛ in mūdo habēt actu
beatitudineꝫ de qua est spes. ꝛ ideo spes eoꝝ quā in hac
vita habebāt nō est euacuata. Tertia ratio est talis: Illi
qui apprehendūt aliquid vel apprehendebāt sub ratiōe
boni ardui futuri ꝛ possibili spem habebant ꝛ habent.
sed omnes predicti sūt huiusmodi. ergo ꝛc̄. Sed for
te argues: ꝙ illi qui erant in limbo ꝛ qui sūt in purgato
rio nō habuerūt vel habeant spem tali ratiōe: Spes p̄ce
dit ex meritis: sed qui erant in limbo ꝛ similiter qui sūt
in purgatorio nō erant nec sunt in statu merēdi. Rn̄deo
ꝛ dico: ꝙ lꝫ existentes in purgatorio nō sint in statu me
rendi tamen prius meruerūt: ꝛ ex eoꝝ meritis spes eorū
pueniṫ: tertio scrip. sen. vbi. ā. arti. v. q. iij. in cor. q. ꝛ ī so.
ij. argu. Et iterū scḋa scḋe vbi. ā. arti. iij. in cor. q. in fine.
¶ Qꝫ spes causatur ꝛ causat: ꝛ ꝙ quattuor sunt a quib⁹
causatur. CA.V.

Tertio ꝛ vltimo p̄ncipaliter circa spem conside
rāda est varietas vel vtilitas efficacie. Nā spes
causaṫ ꝛ causat. est enī effectus ꝛ ē causa. Pri
mo enim quattuor sūt a quib⁹ spes causatur. s. experien
tia: inexpientia: impudentia: beniuolētia. Primo enī
spes causatur ab expientia. quod tripliciter pbo. p̄° rōne
que talis est: Illud est causa spei p quod fit existimatio
ꝙ aliquid sit possibile adipisci. sed p expientiā fit homi
ni existimatio ꝙ aliquid sit sibi possibile adipisci quod
ante expientiam impossibile reputabaṫ: ergo ꝛc̄. 2° hoc
idem pbo autoritate Uagecij qui in libro de re militari
sic dicit: Nemo facere metuit quod se bene didicisse cō
fidit: ꝛ hoc ratione experientie. 3° hoc idem pbo autori
tate Aristotelis. iij. ethicoꝝ qui dicit: ꝙ aliqui sūt bone
spei. ppter multotiens ꝛ multos vicisse. qḋ ad expientiā

ptinet. Ex alia vo pte expientia est causa defectus spei. inq̃tum p expientiā sui hoi existimatio q aliq̃d non sit sibi possibile qḋ ante expiētiā possibile reputabat. Hec btūs Tho. pma scḋe. q. xl. arti. v. argu. contra: ⁊ in cor. q. ibidē. Scḋo spes causat ab inexpientia. qḋ dupliciter pbo. pº rōne. Nā inexpientia est causa spei: ex eo q illi qui nō sunt passi repulsam in suis conatibꝰ de facili putant sibi aliquid possibile euenire. 2º pbo hoc idē exemplo: qꝛ iuuenes pter inexpientiā impedimentoꝝ ⁊ defectuū de facili reputāt aliquid possibile: ⁊ iō sunt bone spei. Tertio spes causat ab imprudētia. Nā incōsideratio piculoꝝ vel defectuū est causa bone spei: pp̄t quā causā oēs stulti ⁊ imprudētes deliberatōe rōis nō vtentes oia tētant ⁊ sūt bone spei: ibidem arti. vj. in cor. q.

Quarto spes causat a beniuolentia. Nā inq̃tum spes respicit bonū speratū ab amore causat. Cuiꝰ rō est: quia spes nunq̃ est nisi de bono desiderato ⁊ amato. Ex alia vo pte spes est causa amoris: vt infra ca. imediate sequēti patebit: ibidē arti. vij. in cor. q.

¶ Q spes causat ⁊ opat q̃ttuor bona: ⁊ q̃. CA. VI.

Ecūdo spes causat ⁊ opat, specialit q̃ttuor bona Est enī pmo dilectōis effectiua. scḋo delectationis pductiua: tertio opationis pfectiua: quarto pmiatiōis collatiua. Primo dico: q spes est dilectōis effectiua. qḋ dupliciter pbo. s. rōne ⁊ autoritate. pº ratiōe: Nā ille qui sperat bonū aliqḋ obtinere: si sua virtute vel a seipso bonū illud nō possit habere: illū diligit cuiꝰ auxilio ⁊ virtute sibi pueniat illud bonū. cū ergo spes sit expectatio future beatitudinis quā nō possumꝰ consequi nisi virtute dei ex hoc incipimꝰ deū diligere. 2º pbo hoc idē autoritate Matth. pmo vbi dicit: Abraha3 genuit isaac: isaac aūt genuit iacob. Sup quo verbo glo. sic ait: Fides genuit spe3: spes aūt genuit charitatē: g dilectio a spe causat. 3º hoc idem pbo autoritate apli ad Colloss. pmo: Dilectionē quā habetis i sanctos pter spem que reposita est vobis in celis. Ex qua autoritate cōcludo: q si spes celestis pmij est causa qua diligimꝰ sanctos: multo magis ipsa spes facit nos diligere deū tanq̃ pncipale obiectū ⁊ causam future beatitudinis quā speramus. Hec b. Tho. pma scḋe. q. xl. arti. vij. argu. cōtra: ⁊ in cor. q. Scḋo dico: q spes est delectatiōis pductiua: Nam bonū ꝯueniēs apprehensū delectat. Ubi nota ad huiꝰ euidentiā quattuor. Primū est: q bonū vt cōueniens apprehendit tribꝰ modis. pº vt pñs ⁊ sic sensus qui ē boni pñtis cōuenientis est delectatiōis causa. 2º mō bonū cōueniēs apprehendit vt pteritū. ⁊ sic memoria que est boni pteriti vt cōueniētis ē delectatiōis causa. 3º modo bonū cōueniēs apprehendit vt futurū. ⁊ sic spes que est de bono cōuenienti futuro adipiscibili est delectationis causa. Secūdū est q spes alia rōne est causa delectationis: ⁊ alia rōne est causa doloris vel afflictiōis. pº enim rōne certe adeptionis boni spes delectat inq̃tū spes habet existimationē cōsequendi vel adipiscēdi futurū bonū qḋ expectat ipsa. vñ aplus ad Ro. xij. Spe gaudētes. vbi Ambro. sic dicit: Nō nisi eterna speratis: ⁊ inde gauderis. Et subdit: q iusti p spem de futuris premijs certi gaudēt. Et iterū aplus ad Ro. xv. Deus aūt spei repleat vos oi gaudio. In psal. Ego aūt in dño speraui: iō exultabo ⁊ letabor i misericordia tua. 2º dico: q spes alia ratione est causa afflictiōis. s. rōne dilatōis eterni boni de quo est spes. Cū enī spes sit de futura beatitudine: ⁊ tale bonū nō sit realit pñs. s3 differat ad cōsequendū vsq3 ad finē rōe sue dilatōis ꝯtristat. Ita dicit pver. xiij. Spes q̄ differt affligit aiam. vbi glo. bede sic ait: Spes eterni pmij affligit aiam: qꝛ nimirū q̃diu differt spes eternoꝝ affligunt aie fideliū: vel p dilatiōe bonoꝝ: vel p illatiōe maloꝝ. At vbi venerit qḋ desiderat facile obliuiscit qḋ sustinuerat qꝛ ineternū viuere incipit cu3 suo redēptore quē tota intentiōe querebat. Ipse enī est lignū vite amplectentibꝰ se. Tertiū est: q cū ista q̃ttuor. s. amor: cōcupiscentia: spes ⁊ memoria sint causa delectatōis. spes tñ magis est causa delectationis q̃ illa tria. qḋ p3: Nā spes est magis causa delectatiōis q̃ amor ⁊ concupiscentia. Cuiꝰ rō est: qꝛ spes importat quandā certitudinē realis pñtie boni magis q̃ amor ⁊ cōcupiscētia: ⁊ similit magis q̃ memoria: q̄ ē de eo bono qḋ iam transijt. Quartum est q si delectatio causat ex cōiunctiōe boni cōuenientis. quāto maior est cōiunctio boni: tanto est delectatio maior. ⁊ iō maxima delectatio illa est q̄ fit p sensum: eo q talis delectatio requit pñtiā rei visibilis siue sensibilis. secundū gradū tenet delectatio spei: in qua nō solū est cōiunctio delectabilis fm apprehensionē s3 etiā fm facultatē vel potestatē adipiscēdi bonū qḋ delectat. tertiū vo gradū tenet delectatio memorie: q̄ hab3 solā cōiunctionē apprehensionis: vbi. s. q. xxxij. arti. iij. argu. contra: in cor q. ⁊ in so. ij. ⁊. iij. argu. Tertio dico q spes est opationis auxiliatiua ⁊ pfectiua. vñ in psal. Spera in dño. Et subdit imediate: ⁊ fac bonitatē. Nam spes ad opandū adiuuat: ⁊ fortificat triplici rōne: pmo rōne eiꝰ qḋ respicit: scḋo rōne eiꝰ qḋ efficit: tertio rōe eiꝰ qḋ pficit. pº spes animat ⁊ adiuuat ad opandū rōne eiꝰ qḋ respicit. Nā spes respicit futurā beatitudinē: que cū sit difficilis ad habendū: conatum ⁊ opationē intendit. vñ aplus pma ad corinth. ix. dicit: Qui arat: debet arare in spe fructꝰ pcipiendi. vbi Augꝰ sic dicit Qui arat. i. pdicat: siue pdicator qui corda fideliu3 ad fidem aperit: vel quicūq3 alius minister xp̄i ⁊ coopator. debet arare. i. pdicare ⁊ celebrare in spe stipendioꝝ spūaliū: nō propter spem tpaliū. nō enī debet esse intentio sua ⁊ finis in ministerio suo bonū tpale: sed gloria dei ⁊ fructus aiaꝝ. Et Ambro. sup psal. xij. Spes cōmodi furat labores ⁊ metum abscondit piculi. Et hiero. in epl'a ⁊ Seneca. Omne opus leue fieri solet cū eius pciū cogitat: ⁊ spes premij solatiū fit laboris. 2º spes adiuuat ad opandū rōne eius qḋ efficit. Nā spes delectationē causat: vt p3. s. imediate: delectatio opationem pficit: vt p3. s. delectatio. g spes ad opandu3 adiuuat. 3º spes ad opandū adiuuat ratiōe eiꝰ qḋ pficit. Nam spes pficit voluntatē inq̃tu3 spes facit diligere: vt p3 in pncipio huiꝰ ca. s3 diligens facilius ⁊ fortius opat. Ita dicit Augꝰ libro. iij. confessionū: Qui amat nō laborat. Ois enī labor nō amantibꝰ grauis est: solum amor est qḋ nomen difficultatis erubescit: vbi. s. q. xl. arti. viij. argu. contra: ⁊ in cor. q.

¶ Q oī tpe debemꝰ sperare in deo: ⁊ precipue tpe tētationis: afflictiōis: defectiōis: ⁊ offensionis. CA. VII.

Quarto ⁊ vltimo spes ē pmiationis collatiua. vñ in psal. Btūs vir cuiꝰ nomē dñi i spes eiꝰ. Quod exponens Augu. sic dicit: Btūs vir cuiꝰ spes est nomē dñi. i. qui tpalia nō sperat ab eo: sed illud qḋ indicat nomē eiꝰ. s. salutē. i. beatꝰ qui ipsū deū nō aliud a deo sperat. Et Augu. sup psal. ciij. Qui gaudet in spe tenebit ⁊ rem. q̄ aūt spem nō habet ad rem non poterit puenire. Propter qḋ dicit Osee. xij. Spera i deo tuo semp. Et dicit Semp: ad ostendendū q oī tpe debemꝰ sperare i deo ⁊ pcipue tpe tētationis: afflictionis: defectiōis: ⁊ offensionis. pº debemꝰ sperare in deo tpe tētationis. s. vt resistamus ⁊ nō cadamꝰ vt vincamꝰ: nā spes quā habemus de deo nos liberat ab oī tētatione: puer. xxx. Clypeus ē sperantibꝰ in se. Re. infra Tentatio. s. quomodo vincit. 2º debemus sperare in deo tpe afflictiōis. ⁊ hoc triplici rōne. Prima qꝛ deus tribulatos nō deserit: Judith. xiij. Qui nō deserit sperātes i se. Scḋa est: qꝛ deꝰ tales eripit

vñ scđa ad corinth.i. Qui de tantis piculis nos eripuit ꝛ eruet in quē speram⁹. Tertius est: qꝛ deus sperantes in se securos reddit: i psal. In deo speraui: nō timebo quid faciet mihi homo. Ambro. in exameron: De diuina miseratione tūc sperandū est ampli⁹: cū psidia humana defecerint Job. xvij. Pone me dñe iuxta te: ꝛ cuiuslis manus pugnet cōtra me. Et Greg⁹. iiij. moral. Tanto spes i deū solidior surgit quāto quisqꝫ p illo grauiora ptulerit. vñ Hiere. xvij. Spes mea dñe in die afflictiōis mee. Et dicit in die afflictiōis mee: qꝛ aliqui in die psperitatis videnť spem de deo habere: nō aūt in die afflictiōis. Sꝫ cōtra: Diciť Eccl. xiiij. Felix qui nō habet animi sui tristiciā ꝛ nō excidit a sua spe. qđ exponiť trib⁹ modis. p° sic: Felix in beatitudine vie: ꝛ postea in beatitudine patrie: qui lꝫ habuerit tristiciā vel penā carnis ꝛ mūdi. nō tñ habuit tristiciā animi p quam exciderit a spe dei. 2° modo exponiť sic: Felix qui nō habuit animi sui tristiciā. i. causam tristicie que est pctīn: ꝛ qui p peccatum nō excidit a spe sua. i. a bonis opibus quib⁹ pataŕ beatitudo. 3° mō exponiť sic: Felix qui nō habuit animi sui tristiciā. i. accidiā p quā homo excidit a spe venie ꝛ cōsolationis ꝛ cadit in desperationē. vñ aplūs ad Hebre. vi sic dicit: Confugim⁹ ad tenendā ppositā spem quā sicut anchoram habem⁹ aie nostre tutā ꝛ firmā. vbi Aug⁹ sic dicit: Si videris te fluctuari i mari isto anteqꝫ intres portum ne desperes. qꝛ ꝛ si ad tēpus fluctuaŕ: ineternū non fluctuabiť. vñ sicut anchora nauē tenet ne submergatur in mari: sic spes tenet aiam ne submergaŕ in pelago hui⁹ mūdi ꝛ postea in inferno cōsentiendo peccato. Tertio debem⁹ sperare in deo tpe defectiōis. Sicut eni seru⁹ in dño diuite ꝛ largo sperat: sic tpe necessitatis in dño ē sperandū. ꝛ hoc triplici rōne pp̄ter quā paup in diuite sperat. Prima rō est pp̄ter cibū vel nutrimentū: in psal. Parasti in dulcedine tua pauperi deus. Secūda est pp̄t auxiliū: Isa. xxv. Factus es fortitudo pauperi: spes a turbine: vmbraculū ab estu. ꝛ Job. v. Saluū facit egenū a gladio oris eorꝫ ꝛ de manu violenti pauperem: ꝛ erit egeno spes. Ubi sciendū: qꝫ trib⁹ modis aliquis induciť ꝛ trahiť ad peccandū. p°. s. cōtumelia vel adulatoria psuasiōe cōtra hoc diciť: Saluū faciet egenū i. illū qui reputat se egere auxilio dei. a gladio oris eor. i. ab iniqua psuasione: laude: adulatiōe vel cōtumelia q̄ gladius est: Hiere. ix. Sagitta vulnerans lingua eoꝝ. Et pũer. penul. Generatio que p dentib⁹ habet gladios. 2° induciť aliquis ad peccandū iniurie illatiōe. Et pp̄ter hoc diciť: Et de manu violenti. i. de potestate tyrani qui opprimit alios. In psal. Liberabit pauperē a potente cui nō erat adiutor. 3° induciť aliquis ad peccandū tpalis boni affectiōe. ꝛ cōtra hoc diciť: Et erit spes egeno. i. illi qui est tpalis boni auxilio destitut⁹ erit spes adeptiōis spūalis boni: ꝛ merito: qꝛ spes ē certa expectatio future beatitudinis. Unde mens cui⁹ spes in eternis est solidata nec adulatiōe nec irrisione vel detractiōe deijciť: nec psuasiōe emolliť nec aduersitate vel pauptate vinciť vel deprimiť. ꝛ talis est spes paupis que innitiť soli deo. 4° debem⁹ sperare i deo tpe offensiōis. Rō hui⁹ est: Si eni esset medicus aliquis corpalis q̄ vellet scire ꝛ posset oēs infirmitates curare: tūc quilibꝫ infirmus in tali medico deberet confidere ꝛ sperare. talis aūt ē deus q̄ pōt: vult ꝛ scit oēs peccatores curare ꝛ saluare. g̃ ꝛc. vñ Eccl. ij. Respicite filij nationes hoīūꝫ: ꝛ scitote: qꝛ nullus sperauit in dño ꝛ cōfusus ē: q̄s eni pmansit in mandatis ei⁹ ꝛ derelict⁹ est: ꝛ quis inuocauit illū ꝛ despexit eum. Glo. colla. Hic quoqꝫ tria dicit. s. neminē sperantē in dño cōfusum esse: vel neminē pmanentē in mandatis ei⁹ derelictū esse: vel neminē inuocantem eū despectū esse. p° dicit: qꝫ nullus sperans in dño ē confusus. i. in spe sua est frustrat⁹: ad Ro. v. Spes nō cōfundit. Glo. i. nō facit erubescere sperantē. Cui⁹ rō est: qꝛ aliquis confundiť qñ qđ sperat nō inuenit vel impleť: sicut illi cōtingit qui sperat in hoie mēdace qui falli pōt ꝛ fallere. Propter qđ diciť Hiere. xvij. Maledict⁹ vir q̄ cōfidit in hoie. Sed spes nō cōfundit: qꝛ est in deo qui nō falliť neqꝫ fallere pōt. 2° dicit qꝫ nullus opans ex charitate nō ex timore vel cupiditate ē derelict⁹ Eccles. viij. Qui custodit p̄ceptū nō expieť quicqꝫ mali: In psal. Junior fui etenī senui ꝛ nō vidi iustū derelictū simpliciť: ꝛ si ad tēpus exponat eū tribulationib⁹. In psal. Ut quid dereliquisti me: nō tñ finaliť. 3° dicit qꝫ nullus inuocans ex fide est despectus. vñ subiūgit: Uel q̄s inuocauit illū. s. intus ex corde vocauit fideliť: humiliť ꝛ pseueranť deprecando: ꝛ despexit eū nō exaudiēdo. q. d. null⁹. In psal. Prope est dñs oībus inuocantib⁹ eum. Lꝫ eni credere sit pri⁹ q̄ sperare ꝛ diligere: tñ inuocare ex fide posteri⁹ ē q̄ sperare ꝛ diligere. Cui⁹ rō est: qꝛ nō petiť aliquid ex fide nisi sit spes habendi ꝛ diligaŕ: ꝛ iō vltimo poniť fides: ꝛ primo spes: ꝛ secūdo charitas: vt pꝫ i verbis p̄missis: Eccl. ij. Hec dñs Hugo in postilla ibidem.

¶ Q: hoc nomen spūs dicitur pp̄ter tres rationes: ꝛ additur sanctus duplici rōne. CA. I.

# Spiritus sanctus.

Circa spiritū sanctū consideranda sunt tria. significatio noīs: pfectio muneris pductio opis. Primo circa spiritum sanctū cōsideranda est significatio nominis. Nā hoc nomen spūs diciť pp̄ter tres rōnes. s. pp̄ter nāe subtilitatē: imaterialitatē: pp̄rietatē. Primo dico qꝫ hoc nomē spūs est inuentū ad signandū alicui⁹ nature subtilitatē. vñ diciť tam de reb⁹ corporeis q̄ incorporeis. verbi gr̃a: Aer. n. spūs diciť pp̄ter subtilitatē: ꝛ exinde attractio aeris diciť inspiratio: ꝛ expulsio aeris diciť respiratio. Aliter ventus diciť spūs pp̄ter subtilitatem. similiť subtilissimi vapores p quos virtutes aie in ptes corpis diffunduntť: diciť spūs. Et siliter incorporea pp̄ter sui subtilitatē diciť spūs: sicut dicim⁹ deū spiritum ꝛ angelū ꝛ animam. Scđo hoc nomen spūs dicitur pp̄ter imaterialitatē. qđ sic pꝫ: Si eni spūs diciť pp̄t nature subtilitatē. subtilitas aūt diciť pp̄ter imaterialitatē. i. pp̄ter remotionē a materialitate. vñ ea q̄ hñt multum de materia vocam⁹ grossa: sicut terrā. ꝛ ea que hñt min⁹ de materia vocamus subtilia. sicut aerē ꝛ ignē. vñ cū remoueri a materia magis sit in incorporeis ꝛ maxime i deo q̄ i reb⁹ corpeis. Et fm hoc dico: qꝫ spūs inq̄tum noīat subtilitatē nature cōe est trib⁹ psonis. Tertio diciť spūs pp̄ter pp̄rietatē. nā spūs diciť a spiratiōe: vel actiua ꝛ sic est pp̄riū patri ꝛ filio. vel a spiratiōe passiua. ꝛ sic est pp̄riū spiritui scō. Appropriaŕ aūt spūs specialiter rōe spūalitatis spiritui scō duplici rōne. p° rōne opationis: inq̄tū p spm̄ sanctū ꝛ p dona ei⁹ trahimur in pticipationē diuine spūalitatis: inq̄tum a tpalib⁹ remouemur. vñ contēptores tpaliū spūales diciť. 2° rōne vnionis. Nā amantē ꝛ amatū dicim⁹ in spū vniri. qđ pꝫ: dicimus eni duos hoies amantes se mutuo ꝛ cōcordes esse vni⁹ spūs vel cōspiratos. sic etiā dicim⁹ eos esse vnū cor ꝛ vnā aiam. vñ Richard⁹ in libro de trinitate sic ait: Illi diciť vnū habere spm̄ ꝛ vno spū incedere quib⁹ inest vnū consiliū: idē ppositū: qui idē amant: idē affectant: ꝛ pari voto desiderāt. sicut diciť. ix. ethi. qꝫ pp̄riū amicoꝝ est vnā aiaꝫ in duob⁹ corpib⁹ esse. sꝫ spūs sanct⁹ est amor patris ꝛ filij quo se diligūt: g̃ spūs sanct⁹ pp̄ť istas duas rōnes merito specialiť noīaŕ spūs. Adiungiť aūt cōuenienter spūalitati sanctitas: ꝛ diciť spūs sanctus duplicī

ratione. Prima est: vt excludat omnē defectū. Sicut enī dicit Dionysius. xij. ca. de diuinis noibꝰ. Sanctitas ē ab omni īmūdiciis libera ⁊ perfecta imaculata munditia: ⁊ ideo ꝯueniēter sanctitas spūalitati adiūgiť: qꝛ sanctitas a materialitate sepatonē dicit: vt sic per spūalitatē desi gneť sepatio a materia: ⁊ per sanctitatē a defectibꝰ mate rialibꝰ. Scda ratio ē vt includat modū volūtatis rectū. Nā aliter se habet in ope nature ⁊ aliter in ope volun tatis: qꝛ in ope nature nō est inuenire rectū. Cuiꝰ rō est: qꝛ natura semp operať eodē mō: ꝫ in ope voluntaris est inuenire rectū ⁊ nō rectū: qꝛ volūtas nō semp eodē mō operať: ⁊ ideo ꝯueniēter sanctitas que rectitudinē vo lūtatis importat: adiūgiť ꝓcessioni amoris ⁊ nō genera tioni que ē opꝰ nature. Hec be. Tho. ꝑmo scrip. sentē. di. xiiij. arti. iiij. vtꝝ psona que ꝓcedit vt amor ꝓprie vocať spūs sanctꝰ: in cor. so. ⁊ in so. iiij. argumenti.

¶ Qꝛ spiritus sanctus est nomē tertie persone in diuinis duplici ratione. CA. II.

Si vero aliter vis ꝓcedere dicas: ꝙ spūs sanctus est ꝓpriū nomē tertie psone in diuinis: qđ patꝫ vel pōt ꝓbari duplici rōne. Primo rōne cōmunio nis sic: Quod est cōe duobꝰ appropriať tertie psone: sed hoc nomē ⁊ spūs ⁊ sanctꝰ vtrūqꝫ est cōe duabꝰ personis .s. patri ⁊ filio: ergo appropriať tertie persone. vñ Augu. xv. de trinitate sic dicit: Quod cōe est ambobꝰ id vocať ꝓprie quod ambo cōicant. verbi grā: Nā pater est spūs ⁊ filiꝰ est spūs pater ē sanctꝰ ⁊ filius est sanctꝰ: ergo tertia psona vocať spūs scūs qđ ambobꝰ ꝯuenit. Secūdo rōne ꝓprie significationis: Nā hoc nomē spūs in rebꝰ corporeis impulsionē ⁊ motionē quādā signare videť. vnde flatus ⁊ vētū spiꝝ nominamꝰ. Est aūt ꝓpriū amoris ꝙ moueat ⁊ impellat volūtatē amātis in amatū. Et qꝛ spūs ē amor patris ⁊ filij: ideo ꝯuenienter spūs nominať. Addiť aūt spūs sanctꝰ duplici rōne. Prima ē ꝓpter ꝓcedēdi modū Nā in nobis modus generatiōis est corporalis: ꝫ in di uinis ꝓcessus amoris est spūalis: ⁊ qꝛ tertia psona proce dit per modū amoris: vt patebit infra ca. x. ideo ꝯueniē ter spūs sanctꝰ noiať. Scda rō est ꝓpter effectū: qꝛ amor qui est donū dei facit nos spūales ⁊ sanctos. sanctitas aūt attribuiť illis rebꝰ que ordināť in deū: ⁊ qꝛ p amorē hō ordinať in deū: ⁊ tertia psona ꝓcedit p modū amoris ideo ꝯueniēter noiať sanctus. Hec be. Tho. ꝑma parte sū. q. xxxvj. arti. j. vtꝝ hoc nomē spūs sit ꝓpriū alicuiꝰ per sone dine: in cor. so. Ad cuiꝰ euidentiā nota tria. Pri mū est: ꝙ spūs diciť sanctitas ⁊ vnitas. Unitas diciť in quantū est nexus patris ⁊ filij: vt patebit infra ca. ix. ⁊ x. Sanctitas aūt diciť: inquātū ꝓcedit ꝓcessione vel p mo dum volūtatis in qua cōsistit tota sanctitas. Hec beatus Tho. ꝑmo scrip. sen. di. iij. in expositione lre. in fine. Se cundū est: ꝙ spiritu scō sumꝰ effectiue: nō quidē forma liter: ꝫ spū creato qui est aīa sumꝰ formaliter: spū aūt scō sumꝰ effectiue sancti: inquātū ipse causat ⁊ efficit sancti tatem in nobis vt deꝰ: ⁊ formaliter: sm ꝙ charitatē que est exēplatū amoris ꝙ ē spūs scūs formaliter scificamur ⁊ per hoc spūs scūs nobis ꝯiūgiť. Hec be. Tho. j. script. sen. di. xviij. in expositione lre: iuxta finē q̄ incipit. Non ille spūs quo sumꝰ ⁊c. Tertiū est: ꝙ scm diciť tribꝰ mōis vel idē est ꝙ mūdū: vel firmū: vel deputatū ad cultꝰ dei vsum. ꝑº sanctū diciť idē ꝙ mūdū: qđ patet: quia sanctū idem ē qđ agios: qđ diciť ab a qđ est sine ⁊ gios qđ est terra: quasi sanctū ab oī terrenitate mūdatū: ⁊ sic sancti ficatio diciť mūdatio a peccato. vñ spūs scūs nostrā pur gans volūtatē sanctificat purgādo eā a pctō per gratiaꝫ. 2º sanctū idē est qđ firmū: ⁊ sic sanctificatio diciť confir matio in bono per donū grē in ꝑsenti vel glorie in futu ro. Et his duobꝰ modis rōnalis creatura sanctificať: pur gando eam a culpa: ⁊ cōfirmādo eā per grām vel gloriā. 3º sanctū dr aliqđ: qꝛ est deputatū ad diui cultus vsum: ⁊ hoc modo dr tēplū ⁊ vasa sanctificari. Hec bea. Tho. j. scri. sen. di. xv. secūda parte di. de missione visibili spiritꝰ scūs: artic. iiij. vtꝝ missio visibilis spūs sancti ad rōna les creaturas: in so. ꝑmi argu.

¶ Qꝛ spiritus sanctus est deꝰ ⁊ per consequens summum bonum ⁊ donum. CA. III.

Secūdo ꝑncipaliter circa spm sanctū cōsiderāda est ꝑfectio muneris. Est enī spūs scūs donū ꝑfe ctissimū quo nihil maiꝰ excogitari pōt: ⁊ hoc iō quia deꝰ est. Qꝛ aūt spūs sanctꝰ sit deꝰ ⁊ per cōsequens summū bonū ⁊ donū tripliciter ꝓbo .s. auctoritate. similitu dine: ⁊ rōnibꝰ. Primo hoc probo auctoritate. Joh. iiij. vbi dr: Spūs est deꝰ. vbi Augu. sic ait: Si corpꝰ eēt deus oporteret adorare in monte ⁊ tēplo: ꝫ spūs ē deus: ergo noli montē vel templū querere: totuꝫ intꝰ age. q̄ris aliquē locū sanctū te exhibe templū deo in quo me adores. Et subdit Augu. ibidē: Querebas montē forte ad orādū vt esses deo ꝓpinquior: ꝫ ipse qui in altis habitat humi libus appropinquat: ergo descēde vt ascēdas: ꝫ quomō addit vel modū ostēdit. Ascensiōes inquit in corde eiꝰ in valle ploratiōis que humilitatē habet. In tēplo igiť vis orare. in te ora ⁊ prius esto templū. Et Cryso. ibidē sic ait: Cū dicit spūs ē deꝰ indicat ꝙ deꝰ incorporeꝰ ē opor tet igiť ⁊ incorporeā culturā esse eiꝰ: hoc ē per aīam ⁊ in tellectꝰ puritatē nos ei offerre. Et Bern. in sermōe. lxxiiij. exponēs hoc verbū sic ait: Spūs scūs est deꝰ: ergo bonꝰ: rectus: fortis: dulcis: infirma roborās: aspera planans: corda purificās: ⁊ quicqđ in hoc seculo neqꝫ videť diffi cile ⁊ angustū leue facit ⁊ latuꝫ: obprobriū gaudiū indi cat: despectionē exultationē persuadet. 2º ꝙ spūs sanctꝰ sit deꝰ ⁊ per ꝯñs summū bonū ⁊ donū ostēdo similitudine: qꝛ sicut filiꝰ sua natiuitate est deꝰ ⁊ filius ita spūs sanctꝰ sua ꝓcessione est deꝰ ⁊ donū. Hec be. Tho. j. scri. sen. di. xviij. arti. iiij. vtrū spūs scūs eadē ꝓcessione habeat ꝙ sit deus ⁊ ꝙ sit donū: in cor. so. Tertio hoc idē ꝓbo q̄tuor rōni bus. s. ex quattuor que cōuenīūt soli deo. s. rōne creatio nis: viuificatiōis: cōpħensionis: repletiōis. ꝑº rōne crea tionis sic: Creatio est opꝰ soliꝰ dei: eo ꝙ requirit potētiā infinitā ꝓpter distantiā infinitam de nihilo adesse: sed creatio ptinet ad spm scm. ita dr in psal. Emitte spm tuū ⁊ creabūť ⁊ renouabis faciē terre. Glo. Emitte spm tuū .i. spm scm. Cuius est duplex effectꝰ. Primꝰ est de nihi lo aliquid facere. ⁊ hoc cōuenit soli deo: iō dicit. ⁊ crea buntur. Secūdus ē a culpa iustificare: ideo subdit ⁊ reno uabis ⁊c. Cassiodo: ibidē. Totiēs dñs spūaliter creat ⁊ renouat. quotiēs in nouū hoīem nos instaurare dignať Et dicit spm tuū. Cuiꝰ rōnē assignat glosa dicens: eo ꝙ a te nō a se sūt: ⁊ ideo dicit ⁊ creabunť ⁊ boni sunt: ⁊ ideo subdit: Et renouabis. q. d. ex spū sancto est: ⁊ ꝙ oēs sunt ⁊ ꝙ omnia bona sūt. 2º spūs scūs est deꝰ rōne viuificatio nis: qꝛ sicut vita nature corporis ē per aīam: ita vita iu sticie aie ē per deū: sed hoc ē per spm sanctuꝫ. ergo spūs sanctꝰ est deus: ita dr Joh. vi. Caro nō ꝓdest quicqꝫ spi ritus est q̄ viuificat. Augu. q̄rto de ciui. dei sic ait: Non enī caro per seipsam mūdat: ⁊ ideo per seipsaꝫ nō ꝓdest quicqꝫ: sed per verbū a quo suscepta est. cū sit ꝑncipiuꝫ omniū suscepta aīa ⁊ carne: ⁊ aīam credentiū mūdat ⁊ carnē. Et Roma. viij. diť Apoľ. Si spū facta carnis mor tificaueritis viuetis: ergo spūs scūs est diuine nature vel deꝰ. 3º ꝙ spūs scūs sit deꝰ ꝓbo rōne cōꝑhensionis sic: Cōprehendere oīa ē opus soliꝰ dei. ꝫ apłus diť ꝑma ad corinth. ij. Spūs dei omnia scrutať etiā ꝓfūda dei: ergo spūs est deus. Quod verbū duobꝰ modis exponiť. ꝑº sic Spūs dei. i. spūs qui est deus. ⁊ spūs dei. i. patris ⁊ filij

scrutatur omnia.i.cognoscit oia nobis occulta et cogitata ⁊ futura.Eccl.xxiij. Oia videt ocul⁹ eius.Dicitur aūt spūs dei scrutari oia:nō qꝛ inuenire possit aliqd qd nesciat:ſ; qꝛ nihil relinquit qd plene non cognoscat:Job vltimo. Scio ꝙ nulla te latet cogitatio.Et subdit: Etiam ꝓfūda dei:tum qꝛ ipse sol⁹ suā essentiā cōphendit:tum qꝛ ipse sol⁹ iudicia ⁊ mysteria de saluatiōe ⁊ dānatione ⁊ de tēpore boꝝ nouit.2° mō exponitur sic Spūs dei scrutatur oia qꝛ scrutari nos facit ⁊ inquirere:sic dicitur ad Roma.viij. postulare:qꝛ postulare nos facit gemitib⁹ inenarrabilibus.Q; aūt sol⁹ deus cognoscat oia ꝯfirmata pōt:ibidē similitudine:qꝛ sicut ea que sūt hoīs:puta cogitationes ⁊ volūtates a nullo possūt sciri nisi ab aīa hoīs quā spiritū dicit:ita ea q̄ sūt dei nisi spūs dei.Quarto ꝙ spūs sit deus ꝓbo rōne cōpletionis sic: Esse vbiq; soli⁹ dei est ꝓpriū. Ita dicit ipse Hiere.xxiij.Celū ⁊ terrā ego impleo: ſ; hoc cōuenit spiritui scō.Sap.pmo.Spūs dñi repleuit orbē terraꝝ:nō quandā partē ſ; totū: qꝛ sm Grego. Non est loc⁹ vbi nō est de⁹.Nec replet totū per sui discensionem sed per p̄sentiā sue essentie ⁊ per efficaciā sue cōtinentie qꝛ omni creature est p̄sens cōseruādo ⁊ gubernādo eā. Augu.Ubiq; ē deus:inter oia nō inclusus:supra oia nō elatus:extra oia nō exclusus:infra oia non depressus.Et q iteꝝ in psal.Quo ibo a spū tuo aut quo a facie tua fugiā Si ascendero in celū ⁊c. Quod vbum duob⁹ modis exponitur.s.lrāliter:⁊ spūaliter.Primo lrāliter.Ostēdit enī noticiā dei esse vniuersalē:ꝙ nihil possit latere cognitionē dei tali rōne.Duo sūt que materialē visionē impediūt.s.distātia ⁊ tenebra: distātia obiecti ⁊ tenebra medij.p° ergo dico:ꝙ nulla distātia obiecti pōt fallere:latere vel impedire cognitionē dei:eo ꝙ vbiq; attingit: qd sic pbat.Triplex est distātia.Prima ē distātia altitudinis.vn̄ dicit:Si ascēdero in celū ⁊c. ⁊ talis nō impedit: qꝛ ipse dicit.tu illic es.pater nr̄ q̄ es in celis.Re.s. ibidē: Pater nr̄.ca.q̄ es in celis.Scđa est distātia ꝓfunditatis ibi Si descēdero ad infernū ⁊ talis nō pōt latere cognitionē dei qꝛ dicit ades.De vtroq; dicitur Job.xj.Excelsior celo est ⁊ qd facies:ꝓfūdior inferno ⁊ vnde cognosces. Tertia ē distātia lōgitudīs:ibi Si sūpsero pēnas meas diluculo ⁊ habitauero ⁊c.⁊ talis nō pōt impedire cognitionē dei:qꝛ dicit:Etenī illuc man⁹ tuas deducet me. 2° tenebra vel obscuritas medij nō pōt impedire cognitionē dei:ibi Et dixi in ꝑsona peccātis forsitan tenebre circūdabūt me.s.vt abscondar a noticia dei. Certe nō: immo vincitur ⁊ est ꝑuersa cogitatio:qd ꝓbat dicēs.Et nox illuminatio mea:qꝛ nō obscurabuntur a te.i.nō dabuntur obliuioni:sed oia cognoscentur a deo clare:quia ipse dixit.Et nox sicut dies illuminabitur.Scđo verbū ꝑdictū exponitur moraliter vel spūaliter.Ondit enī ꝙ null⁹ status.s.culpe vel grē pōt latere cognitionem dei.p° ꝙ status culpe dicens:Si ascendero in celū:⁊ si descēdero ad infernū. In quib⁹ duo pctā tanguntur.pmo pctm̄ p̄sumptiōis ⁊ elationis dicēs:Si ascendero in celū per supbiā exēplo lucifeꝛi nō potero latere cognitionē tuā:⁊ quare:qꝛ tu illic es ad vindicandū.Glo.ibidē.Si ascēdero in celū.i.si me superbiēdo ⁊ p̄sumēdo extulero:si de iusticia mea supbiero:inuenio te repressorē:qꝛ tu illic es.s.ad ꝑcutiēdū cui⁹ est vera iusticia:scđo tāgit pctm̄ desperatiōis dicēs: Si descēdero ad infernū.i. si peccādo venero in ꝓfūdū maloꝝ cōtēnēs ⁊ nolēs cōfiteri dicā:quis me videt: nō potero latere tuā noticiā vel iusticiā.⁊ quare: qꝛ man⁹ tua deducet me.i.ꝓbabit me qd ē valde horrēdū.2° ostendit ꝙ stat⁹ gratie nō pōt latere cognitionē dei dicēs: Si sūpsero pēnas diluculo ⁊c.Glo.Quero quo fugiā: ſ; si potero fugē deū iratū.Quo: Certe si sūpsero pēnas meas. Augu.in glo.Uult assumere duas pēnas.s.duo p̄cepta charitatis:in quib⁹ tota lex pendet ⁊ ꝓphete quas peccādo perdiderā.vt q̄si duab⁹ alis preparē me ad eundū vł volandū longe ⁊ quib⁹ erigar superba p̄suptiōe ne mergar desperatione.Et qm̄: Certe diluculo Qui eniz diluculo insurgit:qui cito operib⁹ virtutū insistit plus pōt se elongare q̄ꝫ qui hora p̄ma.Et subdit Et si habitauero in extremo maris.Augu.in glo.ibidē:Quid ē extremū maris:nisi finis seculi.Illuc tendim⁹ ⁊ illic habitam⁹ mēte.s.spe ⁊ desiderio habētes alas gemine charitatis.Et subdit: Nō sit vobis requies nisi in extremo maris.i.in fine seculi:vt seculū nō amem⁹ ſ; ei⁹ finē.Nā si in seculo mente ⁊ spe habitare volum⁹: p̄cipitamur in mari ⁊ demergimur ibi.Hec Aug. ibidē.⁊ subiūgit. Etenī illuc man⁹ tua deducet me.q.d.Status gratie(vt predixi)nullo mō pōt latere cognitionē tuā.qꝛ illuc ⁊c.Glo.Man⁹ tua deducet me illuc.s.in celū vt erigar quasi mari nō tāgēs ꝑ elationē.⁊ terrā per p̄suptionē. vnde hoc non faciā ego ſ; man⁹ tua.i.grā:misericordia. ⁊ potētia tua q̄ deducet me eūdo vel volando duab⁹ alis.i.duob⁹ p̄ceptis charitatis.⁊ tenebit me perseuerādo ne perdar. Uel deducet me per spem: ⁊ tenebit ne cadā per desperationem. Hec dis glo.ibidē.Et he.Tho.contra gentiles lib.iij.ca.xvij. vbi ostendit ⁊ probat ꝙ spiritus sanctus est verus deus quattuor rationibus.

¶ Q; spiritus sanctus sit verus de⁹ patet per quattuor opera que soli deo cōueniunt. CA.IIII.

Secūdo post rōnes p̄missas quib⁹ ꝓbatū ē ꝙ spiritus sanct⁹ est verus de⁹ ostendo per quattuor opa que spūs scūs facit q̄ sūt opa soli⁹ dei. Nam de⁹ mysteria reuelat; oīa manifestat: corda inhabitat: a culpa liberat ⁊ grā scificat. Primo enī ꝓpriū op⁹ dei ē reuelatio mysterioꝝ.Et formo sic rōnē: Reuelare mysteria per abscōdita ꝓpriū opus dei oñditur in scripturis Ita dr̄ Dan. ij.Est de⁹ i celis.Glo.coll Est de⁹ nō dixi i celo.s cōtinens ipsū celū ⁊ q̄cūq; celi ambitu cōtinentur.reuelās mysteria.i.sacra:abscondita q̄ occultā habēt intelligentiā respectu oīs intellect⁹ creati ꝑ nālē rōnē quoꝝ solū de⁹ habet noticiā Dan.xiij. Dñe de⁹ qui absconditoꝝ es cognitor:qui nosti oia anteq; fiāt.Cui⁹ ratio ē: qꝛ per seipsū nouit oīa qui precedit oīa ⁊ fecit oīa:ad Heb. iiij.Dño deo sūt oīa nota : oīa anteq; crearentur. S; reuelare h⁹mōi est ꝓpriū spūs sci.ita dicit apl's pma ad corinth. ij. Nobis reuelauit de⁹ ꝑ spm̄ scm̄.⁊ que.s.p̄miūt eternū: qd nec ocul⁹ vidit:nec auris audiuit:nec in coꝛ hoīs.s.ꝑ naturalē rōnē ascēdit.i.ipsū deū qui in p̄miū ē solis hominis p̄parat⁹ quē nemo p̄ncipū hui⁹ seculi cognouit:sed nobis.s.hoīb⁹ nō carnalib⁹ reuelauit:qꝛ diligim⁹ deum Et ideo intelligim⁹ deū p̄paratū bonis in p̄miū ⁊ hoc ꝑ spm̄ scm̄.Bern̄.Que supra sūt nō vbo docentur ſ; spū scō reuelantur. Scđo dico:ꝙ ꝓpriū op⁹ dei est manifestatio oiuz. Et formo sic rōnē: Interi⁹ docere ⁊ oīa manifestare est opus ꝓpriū soli⁹ dei.vn̄ in psal De deo dicitur:Qui docet hoīem sciam:ſ; hoc est op⁹ spūs sancti:vt dicitur Joh. xiiij. Paraclitus aūt spūs scūs ⁊c.ergo spūs scūs est de⁹.

Tertio dico: ꝙ ꝓpriū opus dei ē inhabitatio cordiū vel mentiū.Et formo sic rōnē : Inhabitare mentes scōꝝ est ꝓpriū op⁹ dei.vn̄ apl's dicit pma ad corinthi.iij.Uos estis tēplū dei viui sicut dicit dñs:qm̄ inhabitabo in vobis:⁊ hoc attribuitur spūi scō.Ita dicit apl's.j.ad corinthi. iij. Nescitis qꝛ templū dei estis vos:⁊ spūs dei habitat in vobis. Augu. ibidez in glo.In quo aperte oñdit spm̄ eē deū.Ubi Augu.q̄rit istā q̄ōnē dicēs:Dicet aliquis ⁊ q̄ret sic:Anteq; de⁹ faceret celum ⁊ terrā:anteq; faceret scōs vbi habitabat de⁹:Et rñdet in se dicēs: In se habitabat de⁹:apud te habitat ⁊ apud se est. Nō ergo sic sūt sancti dom⁹ dei vt ipa subtracta cadat de⁹:imo sic habitat de⁹

in sanctis vt si ipse discesserit cadant. Quarto dico ꝙ ꝓpriū opꝰ dei est sanctificatio hoīuz. Et formo sic rōnē: Sanctificare hoīes est ꝓpriū opꝰ dei: vt ipse dicit Leui. e xxij Ego dn̄s qui sanctifico vos: ſʒ spūs scūs ē qui sanctificat. Ita dicit apl's pma ad corinth.vj. Abluti estis sanctificati estis: iustificati estis. In qbꝰ verbis apl's tangit triplicē effectū grē. Primꝰ ē mūdatio a culpa: ibi Abluti estis in baptismo: τ ideo turpiꝰ est si recidiuatis. Scd's effectꝰ ē ꝯfirmatio in grā: ibi Sʒ sanctificati estis in grā Augu.in glo. Non solū abluti estis: ſʒ etiā sanctificati.i. cōfirmati ad bn̄ operādū spū scō dato. Tertiꝰ effectus ē rectificatio vel ordinatio per opa: ibi Iustificati estis. Augu.in glo. Iustificati estis: bn̄ τ recte operando. vel abluti estis in baptismo quo ad vosipsos: sanctificati.i. ꝯfirmati estis ī bono quo ad deū: iustificati estis in mō quo ad ꝓximū. Et hꝰ totū in noīe ihū xp̄i.i.ī fide eiꝰ illumināte. τ opatiōe spūs sancti q̄ deꝰ est inflāmāte τ mundante effectū: ergo spūs scūs est deꝰ. Hec be. Tho. breuiter tangit ꝯtra gētiles.li.iiij.ca.xvij.vbi ꝓbat illis quatuor rōnibꝰ p̄dictis ꝙ spūs scūs est deꝰ verus.

¶ Qz effectus attributi rōnale creature per spm̄ sanctū sunt quattuor. CA.V.

t Ertio circa spm̄ sanctū cōsiderāda est ꝓductiōe operis. Nā effectꝰ attributi rōnali creature per spm̄ scm̄ sunt quattuor.s. dilectio: cōuersatio: reuelatio: cōicatio. Primꝰ effectus spūs sancti est dilectio nostri ad deū: qd̄ tali rōne ostēdo: Amor quo deū diligimꝰ est ꝓpriū rep̄sentatiuū spūs sancti: qz ipse ē amor. τ ideo charitas que est in nobis quadā spāli rōne dicit̄ eē in nobis per spm̄ scm̄: vt dicit apl's ad Roma.v. Charitas dei diffusa ē in cordibꝰ nostris per spm̄ scm̄ q̄ datꝰ est nobis. Re.s. Charitas ca.viij.in medio. Secūdus effectus spūs sancti est mutua cōuersatio vel habitatio. Cuiꝰ ratio ē: qz cū per spm̄ scm̄ dei amatores efficimur: vt patʒ supra īmediate: τ oē amatū sit in amāte τ ecōuerso: necesse est ꝙ per spm̄ scm̄ τ pater τ filiꝰ in nobis habitent. vn̄ dn̄s dicit Ioh.xiiij. Ad eū veniemꝰ. Ad eū.s. diligentem veniemꝰ. Et māsionē apud eū facīemꝰ. Et pma Ioh.iiij. In hoc scimꝰ qm̄ manet in nobis de spū quez dedit nobis: qm̄ diligimꝰ deū: per amorē aūt quē in nobis causat spūs scūs: nō solū spūs sanctꝰ fit in nobis: sed etiā nos in deo: vt dr̄ pma Ioh.iiij. Qui manet in charitate in deo manet τ deus in eo. Re.s. Amor in generali. ca.v. Tertius effectus spūs sancti est secretoꝝ reuelatio. Cuiꝰ rō est: qz cū amicitia cōiūgat affectꝰ τ duoꝝ faciat quasi cor vnū. nō videt̄ extra cor suū aliqd illud ꝓtulisse qd̄ amico reuelat. vn̄ vt dicit dn̄s Ioh.xv. Iā nō dicam vos suos ſʒ amicos: qz seruꝰ nescit qd̄ faciat dominꝰ eiꝰ Aug.ibidē Iā nō dicā vos suos timore huīi q̄ charitatem excludit. Et subdit cām: qz seruꝰ nescit qd̄ faciat dn̄s eiꝰ eo ꝙ is lis cū aliquid boni facit sic extollit̄: quasi hoc ipse faciat nō dn̄s eiꝰ: τ in se non in dn̄o gloriat̄: τ ideo nescit qd̄ faciat dn̄s eiꝰ. Et subdit: Uos aūt dixi amicos Grego.xxvij.mora. Amicꝰ q̄ppe aīe custos dr̄. vnde non īmerito qui volūtatē dei custodire in p̄ceptis illius dr̄: v eiꝰ amicus vocat̄. τ talibꝰ secreta reuelat dicens: Omnia que audiui τc̄. Qd̄ verbuz exponit̄ quattuor modis. p̄ᵒ theophilus sic exponit: Seruꝰ nō nouit cōsilia dn̄i. vos autē cū amicos reputē: secreta mea vobis cōicaui: Ecci. viij. Nō ōi homini manifestes cor tuū: ſʒ illi soli de quo cōfidas ꝙ iuuare possit τ sciat τ velit. Et reddit causam dicens: Ne forte inferat tibi grām falsam.i. vultꝰ hilaritatē mēte aduersa τ cōuiciet̄ tibi retro te: in corde suo τ ore. 2ᵒ Augu. ibidē sic exponit. dicēs: Oīa q̄ audiui τc̄.i. īmortalitē carnis τ salutē aīaꝝ futurā notā feci vobis. 3ᵒ Grego.ibidē sic exponit dicens: Oīa.s. gaudia interne charitatis τ festa sup̄ne patrie per aspirationē sui amoris imprimit. Cuiꝰ rōnē assignat dicēs Dū enim audita sup̄na celestia amamꝰ: amata iam nouimꝰ: qz amor ipse noticiā ē.i. s dei noticia causat̄: sicut effectꝰ a cā. 4ᵒ mō exponit̄ sic: Oīa.i. ipsū patrē meū deū τ meipsū qui sum deus.i. oīa in oībꝰ in via per fidē τ in patria per speciem notificaui τ manifestaui vobis. Quia igit̄ per spm̄ scm̄ amici dei efficimur cōueniēter per spm̄ sanctū diuina mysteria hoībꝰ reuelari dicit̄. Unde apl's pma ad corinth. ij. Scriptū ē.s. Isaie. lxiiij. Qd̄ oculꝰ nō vidit: nec auris audiuit nec in cor hoīs ascendit: que p̄parauit deꝰ diligentibꝰ se: nobis aūt reuelauit per spm̄ sanctū. Re. expositionē.s.ca.iiij. Quartꝰ effectus spūs sancti est bonoꝝ cōicatio. Nō solū aūt ꝓprie amicitie est vt amicꝰ amicū suū diligat τ cū eo maneat: τ ei sua secreta patefaciat ꝓpter vnitatē affectꝰ vt ex p̄missis patʒ: ſʒ etiā eadē affectꝰ vnitas exigit ꝙ ea que habʒ suo amico cōferat τ cōicet. Cuiꝰ rō est: qz cū homo amicū habeat vt se alterū: necesse est vt ei subueniat vt sibiipsi sua bona cōicando. vn̄ τ ꝓpriū amicitie ponit̄ velle τ facere bonū amico suo: ſm̄ illud pma. Ioh.iij. Qui habuerit substantiā huiꝰ mūdi τc̄. Et ideo cōueniēter oīa dona dei per spm̄ sanctum nobis dari dicit̄: ſm̄ illud pma ad corinth.xij. Alij datur per spm̄ sermo sapiētie: alii ſm̄ eundē spiritū suo scientie. τ postea multis enumeratis ꝯcludit. Hec oīa operat̄ vnus atq; idem spūs diuidēs singulis ꝓut vult. Hec be. Tho. cōtra gentiles: libro quarto.ca.xxj. de effectibꝰ spiritui sancto attributis respectu rōnalis creature: q̄tū ad ea que deꝰ per spm̄ nobis largitur.

¶ Qz etiam alij quattuor effectus attribuunt̄ spiritui sancto. CA.VI.

n On solū aūt quattuor p̄dicti effectꝰ attribuunt̄ spiritui sancto: ſʒ etiā alij quattuor effectꝰ attribuunt̄ ei: videlicʒ remissio peccatoꝝ: renouatio mentiū: adoptio filioꝝ: cōsecutio p̄mioꝝ. Primꝰ effectus spūs sancti est remissio peccatoꝝ: qd̄ tali rōne ostēdo: Per hꝰ ꝙ aliquis alteriꝰ amicꝰ efficit̄ oīs offensa excludit̄ τ remouet̄: eo ꝙ offensa amicitie cōtrariat̄. vnde dr̄ ꝓuer.x. Uniuersa delicta operit charitas. Cū igit̄ per spm̄ sanctū dei amici efficimur: vt patet supra: cōsequēs est vt nobis per spm̄ sanctuz.s. nobis a deo datū peccata remittant̄. Et ideo dn̄s dicit Ioh.xx. Accipite spm̄ scm̄ quoꝝ remiseritis pctā τc̄. Et ideo dr̄ Matth.xij. Blasphemantibꝰ spm̄ sanctū: pctōꝝ remissio denegat̄: qm̄ nō habentibꝰ illud per qd̄ homo remissionē cōsequit̄ peccatoꝝ. Secūdus effectꝰ spūs sancti est renouatio mentium. Cuiꝰ rō est: qz ex quo culpa est remissa: purgata τ lauata per spm̄ sanctū sequit̄ ꝙ per eūdē mēs fit renouata: ſm̄ illud psal. Emitte spm̄ tuū τ creabunt̄. τ renouabis faciē terre. Quid enī per faciē terre nisi cōsciētia anime designat̄. Unde Cryso. sup illud Matth.vj. Faciē tuaz laua sic ait: Spūaliter aūt facies aīe cōscientia intelligit̄ Cuiꝰ rōnē assignat dicēs: qz sicut in cōspectu hoīuz gratiosa ē spēs pulchra: sic in oculis dei speciosa ē cōsciētia mūda. Et subdit ibidē: Has facies hypocrite qui ꝓpter hoīes ieiunāt: extermināt: fallere volētes deū τ hoīem. Nā semp maculata τ vulnerata ē cōsciētia eiꝰ q̄ peccat. Si ergo abstuleris nequitiā ab aīa lauasti ꝯsciam tuaz. τ bn̄ vtues. Hec Cryso. ibidē. Et apl's ibidē ad Ephe.iiij r sic ait: Renouamini spū mētis vestre. Qd̄ vbū Ambrosi. in glo. tribꝰ modis exponit. p̄ᵒ sic: Renouamini spū mentis vestre.i. mente vestra spūali vt iam nō carnales ſʒ spirituales sitis. 2ᵒ sic: Renouamini nō extra tm̄ sicut multi faciūt: ſʒ intꝰ.s. spū qui ē mens nostra vel rō: vl intelligētia: vel quocūq; alio mō. Re.s. Anima de nominibꝰ aīe ca.v. 3ᵒ mō sic: Renouamini spū mentis vestre.i. spiritu

sancto mentis vestre actore: habitatore et renouatore. Et subdit huius rationem dicens: Ut incipiat illa imago reformari a quo formata est. non enim reformare potest seipsam sicut potuit deformare. Hec Ambro. vbi supra. Sed forte queres cum homo sit spiritus vadens et non rediens: vt in psal. dicitur. Et Ambro. in glo. hoc dicit: quomodo homo deformatus per culpam se poterit reformare et renouare per gratiam: ergo ei preceptum impossibile; Respondeo et dico: quod preceptum est vt se renouet preparando ad renouationem quam deus facit. Re. supra Liberum arbitrium. ca. iiij. Tertius effectus spiritus sancti est adoptio filiorum. Cuius ratio est. quia ex beniuolentia quam quis habet ad aliquem: contingit quod eum sibi adoptat in filium: vt sic ad eum hereditas adoptionis pertineat: sed per spiritum sanctum fit dilectio dei ad nos: et econuerso: ideo conuenienter spiritui sancto attribuitur adoptio filiorum: secundum illud apostoli. ad Roma. viij. Accepistis spiritum adoptionis filiorum dei in quo clamamus Abba pater. Augu. in glo. Accepistis spiritum filiorum dei i. spiritum sanctum datorem honorum per quem electi adoptantur et efficiuntur filij dei. Uel aliter: Accepistis spiritum sanctum dilectionis per quem electi fiunt dei filij. nullus enim adoptatur in filium nisi diligatur et diligat: quod ex misericordia dei est: Quartus effectus spiritus sancti est collatio vel consecutio premiorum: quod tali ratione ostendo. Manifestum est enim quod sicut corpus aliquod ad hoc quod ad locum ignis perueniat: oportet quod igni assimiletur leuitatem acquirendo: ex quo motu ignis proprie moueatur: ita ad hoc quod homo beatitudinem fruitionis diuine que deo est propria secundum naturam suam perueniat: necesse est primo quod per spirituales perfectiones deo assimiletur: et deinde vel secundo quod secundum eas operetur: et sic vltimo beatitudinem consequatur. Dona autem spiritualia nobis per spiritum sanctum dantur: et sic per spiritum sanctum deo configuramur: et per spiritum sanctum ad bene operandum habiles reddimur vel efficimur. que tria apostolus insinuat nobis secunda ad corinth. j. dicens: Unxit nos deus: et signauit nos: et dedit pignus spiritus in cordibus nostris. Et ad Ephe. j. Signati estis spiritu sancto promissionis qui est pignus hereditatis nostre. Signatio enim ad similitudinem configurationis pertinere videtur. vnctio autem ad habilitatem hominis ad perfectas operationes: pignus autem ad spem qua ordinamur ad celestem hereditatem: que est beatitudo perfecta. Hec be. Tho. li. iiij. contra gentiles. ca. xxj. de effectibus spiritui sancto attributis respectu rationalis creature quantum ad ea que deus per spiritum sanctum nobis largitur: de medio ca. vsque ad finem.

¶ Quod spiritus sanctus quatuor proprietates habet: et primo quod est procedens. CA. VII.

Ad maiorem autem euidentiam predictorum nota quod spiritus sanctus quattuor proprietates habet. Est enim procedens subsistens: connectens: producens. Primo spiritus sanctus est procedens. Non enim spiritus sanctus est factus: nec creatus nec genitus: vt Anathasius dicit in symbolo. Primo spiritus sanctus non est factus: Cuius ratio est: quia inter faciens et factum vel est differentia materialis vel numeralis vel essentialis. Spiritus autem sanctus est eiusdem essentie numero cum patre et filio. 2° dico: quod spiritus sanctus non est creatus. Cuius ratio est quia illud quod creatur ex nihilo producitur. spiritus autem sanctus non potest dici esse ex nihilo. Cuius ratio est: quia illi conuenit proprie produci et esse ex nihilo quod quandoque fuit nihil. sed esse nihil nunquam conuenit spiritui sancto: cum eius essentia sit coeterna patri et filio: ergo etc. 3° dico quod spiritus sanctus non est genitus a patre et filio. Cuius ratio est: quia tunc spiritus sanctus esset filius: quod est falsum et impossibile. Hec Petrus. iij. scri. sen. di. xiij. arti. vtrum spiritus sanctus sit factus vel creatus vel genitus: in cor. so. Et ideo sequitur quod spiritus sanctus a patre et filio est procedens. Ratio autem quare processio specialiter attribuitur spiritui sancto est triplex. Prima est: quia spiritus sanctus non tantum procedit a non procedente sicut a patre: sed etiam procedit a procedente. s. a filio. quod filio non competit: quia tantum a non procedente. s. a patre procedit. Secunda ratio est: quia cum processio dicatur dupliciter. s. secundum motum localem et secundum exitum causati a causa. Uterque modus aliquo modo competit originem spiritus sancti: quod sic patet: nam inquantum spiritus sanctus procedit vt persona distincta sic sua processio habet similitudinem ad exitum causati a causa. Inquantum autem procedit vt amor qui tendit in alterum: non sicut recipiens sed sicut obiectum: habet similitudinem cum processione locali que est ex aliquo in aliquid: quod patet: quia pater amat filium amore qui est spiritus sanctus filio autem non competit processio nisi secundum vnum modum. s. secundum exitum causati a causa. Tertia ratio est (et credo melior) quia in rebus creatis inuenimus aliquid per se subsistens procedere per modum nature. s. nomine generationis: sed non inuenimus aliquid in creaturis per se subsistens procedere per modum amoris: vt patebit infra ca. primo. Et ideo istam processionem non possumus nominare nomine proprio sed tantum communi. s. nomine processionis. Hec be. Tho. j. scri. sen. di. xiij. arti. iij. vtrum processio spiritus sancti debeat nominari processio vel generatio: in solu. ij. argu.

¶ Quod spiritus sanctus est persona subsistens et distincta a patre et filio. CA. VIII.

Secundo dico quod spiritus sanctus procedit et est persona subsistens: et hoc contra errorem macedonianorum asserentes spiritum sanctum non procedere vt personam subsistentem: sed esse vel ipsam diuinitatem patris et filij: vel aliquam accidentalem perfectionem mentis: vt charitatem vel huiusmodi. Sed contra istum errorem ostendo: quod spiritus sanctus est persona subsistens et distincta a patre et filio. Hoc autem tripliciter probo: similitudine: auctoritate: ratione. Primo probo similitudine sic: Verbum in diuinis procedit vt per se subsistens: ergo spiritus sanctus similiter. Ubi nota quod sicut verbum non est perfectum neque per se subsistens: sed inquantum verbum dei est perfectum et per se subsistens: sic amor inquantum amor non dicit quid perfectum et subsistens tamen inquantum est dei amor a quo omnis imperfectio remouetur habet quid perfectum et quid subsistens. Et quia spiritus sanctus procedit per viam amoris vt patebit infra ca. x. sicut verbum dei est perfectum: sic spiritus sanctus qui est amor dei patris et filij est persona perfecta et per se subsistens. Hec be. Tho. primo scri. sen. di. iiij. arti. primo. vtrum spiritus sanctus procedat vt amor: in so. primi argu. Secundo probo hoc idem ratione sic. Quod est causa omnium perfectionum non est aliqua perfectio accidentalis mentis humane. sed spiritus sanctus est causa omnium perfectionum mentis humane: vt dicitur prima ad corinth. xij. vbi concluditur. Hec omnia operatur vnus atque idem spiritus diuidens singulis prout vult: ergo etc. Tertio hoc idem probo auctoritate sacre scripture: que non solum nobis in diuinis patrem et filium annunciant: sed his duobus spiritum sanctum enumerat dicens: Matth. vlti. Euntes docete omnes gentes baptisantes eos in nomine patris et filij et spiritus sancti: et prima Joh. v. Tres sunt qui testimonium dant in celo pater: verbum: et spiritus sanctus. Ex quibus ostenditur: quod spiritus sanctus non solum sit persona subsistens sicut pater et filius: sed etiam cum patre et filio habeat vnitatem essentie. Hec be. Tho. contra gentiles. lib. iiij. ca. xviij. quod spiritus sanctus sit persona subsistens.

¶ Quod spiritus sanctus est nexus vel vnio patris et filij. CA. IX.

Tertio dico quod spiritus sanctus est persona connectens. Est enim spiritus sanctus nexus vel vnio seu vinculum seu communio patris et filij: quod quadrupliciter probo. s. auctoritate: ratione: distinctione: similitudine. Primo auctoritate apostoli ad Ephe. iiij. dicentis: Solliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. In quibus verbis apostolus tangit tria. Primo excitat studium: ibi Solliciti seruare. Glo. Hiero. Solliciti. i. studiosi: cauti: attenti seruare vt sacrosanctum. Ubi nota quod triplex sollicitudo nobis est necessaria. prima est respectu tui ne offendas. Deut. iiij. Solliciti custodite animas vestras. secunda est respectu proximi vt

corrigas: ſcḋa ad corinth. vij. Ecce hoc ipſū operaṫ in nobis ſolicitudinē. tertia eſt reſpectu prelati vt ſeruitas. ad Roma. xij. Solicitudine nō pigri. Secūdo apl's manifeſtat ꝓpoſitū. i. vnitatē ſpūs. Ubi Grego. in glo. Soliciti ſeruare vnitatē: nō corpoꝝ ſed ſpūs. i. vnitatē eccleſiaſticam quā facit ſpūs ſcūs vt vnū corp⁹ myſticū ſit in ope ſpūs ſancti. Eſt aūt vnitas triplex ſeruāda. Una ē intellectus in veritate. pma ad corinth. j. Idipſū dicatis oēs ꝛ nō ſint in vobis ſciſmata. Secūda vnitas ē affect⁹ in charitate. pma Pe. iij. Unanimes eſtote fraternitatis amatores. Tertia vnitas eſt ſtat⁹ in ſocietate. In pſal. Ecce ꝙ bonū ꝛ ꝙ iocūdū habitare fratres in vnum. Glo. Ecce ꝙ bonū. i. vtile. ꝛ ꝙ iocūdū. i. delectabile: qꝛ ſunt bona que delectāt. Et ſubdit: Quid ē bonū ꝛ iocūdū. i. bonū vtile ꝛ delectabile: Certe habitare fratres in vnū. Glo. Nō tm̄ corpe ſꝫ mente per affectū. ad Ro. xij. Multi vnū corp⁹ ſum⁹ in xp̄o. Et pma corinth. xij. Si gaudet vnū mēbrū gaudent oīa: ſi patiṫ vnū patiūṫ oīa: ſicut de aplīs ꝛ primis chriſtifidelib⁹ diciṫ Actuū. iiij. Multitudinis credentiū erat cor vnū ꝛ anima vna. Uñ glo. interli. ſic ait: Multitudinis credētiū erat cor vnū. i. vn⁹ ſenſus ꝛ anima vna. i. vna volūtas erat oīū. Et Berñ. in glo. ibidē colla. ſic ait: Qui mūdū pfecte dereli querūt non de nobilitate generis glorīantes ſe alijs pferebāt: ſꝫ ſicut vni⁹ eiuſdēq; matris eccleſie viſcerib⁹ edicti quodā fraternitatis amore gaudēt. Et iterū Berñ. in alia glo. colla. ſic ait: Notanda rerū locoꝛūq; diſtantia: ſiqdē ſupbe turris babel lingua ꝛ mēs humane generis cū eēt vna merito iniqtatis eſt diuiſa. vñ ibi eſt facta linguaꝝ ꝛ volūtatū cōfuſio: vt diciṫ Geñ. xi. ita vt cū oīb⁹ linguis loqreṫ ibi oēs: nemo tn̄ primi ſui volūtatē aut ṽba cognouit. Sꝫ in hieruſalē ſunt lingue merito humilitatis vnitate: vnaq; oībus lingua eadēq; volūtas erat: qḋ vſq; hodie geriṫ cū electi ꝛ multiplici locutiōe vnito corde ꝛ intentiōe famulantur. Reprobi aūt diabolo ſeruiētes diuerſa mente ꝛ pugna inter ſe ſtudio ꝛ certamine agitāṫ. Hec Berñ. vbi ſupra Tertio demōſtrat fructū ibi vinculū pacis. q. d. Soliciti ſeruari vnitatē ſpūs exiſtentē in vinculo pacis. Pax eni vnitatē cōtinet ꝛ cōſeruat. ſicut vinculū rem ligatam Ubi Hiero. in glo. ſic ait: Hec aūt pax eſt ſi dona noſtra inuicem diligam⁹: ſi pctā que ſine dāno tritici aut cum ſpe ſalutis corrigendoꝝ eradicari nō poſſūt vſq; ad meſſem vltimā toleram⁹ ſi etiā perfectiōis opa que cū fieri vel nō fieri licet: vt infirmi nō ſcandaliſenṫ nō facere ſuſpenſam⁹. Secundo pncipaliter ꝙ ſpūs ſcūs ſit cōnexio vel cōnexus patris ꝛ filij ꝓbo. ꝛ p° rōne ſic: Spūs ſanct⁹ eſt amor patris ꝛ filij. ſꝫ amor habet rōnē nex⁹ vel vinculi. ergo ꝛc. 2° cōfirmo hoc idē ſic: Amor ſemp ponit cōplacentiā amantis in amatū: qñ aūt aliquid complacet ſibi in aliquo trahit ſe in illud: ꝛ coniungit ſe illi quātū poteſt: ita vt illud efficiaṫ ſuū. Et inde ē ꝙ amor habet rōnē vniendi amantē ꝛ amatū: ꝛ qꝛ ſpūs ſanctus ꝓcedit vt amor: ideo ex modo ꝓceſſionis ſui hꝫ ſpirit⁹ ſanct⁹: vt ſit vnio patris ꝛ filij. 3° hoc idē ꝓbo diſtinctione. Nā pater ꝛ fili⁹ dupliciter ꝯſiderari poſſūt vl inqñtū vniūṫ. vel inquātū diſtinguūṫ. pmo inquantū cōueniūt ꝛ ſic vniunṫ in eſſentia. ſecūdo inquātū diſtinguūṫ in pſonis: ꝛ ſic vniūṫ per conſonantiā vel cōuenientiā amoris: Quia ſi p impoſſibile poneret ꝙ nō eſſent vnum per eſſentiā: ad perfectā iocunditatē oporteret in eis intelligi vnionē amoris ꝛ hec vnio ē ſpūs ſanct⁹. Hec be. Tho. pmo ſcri. ſen. di. iiij. arti. iij. vtrū ſpūs ſanct⁹ ſit nex⁹ vel vnio patris ꝛ filij. argu. ꝯtra: ꝛ in cor. ſo. Quarto hoc idē ꝓbo ſimilitudine: Nā ꝓceſſio ſpūs ſancti diciṫ eſſe per modū volūtatis: qꝛ per cōſenſum cōem ex duob⁹ volētib⁹ pōt vn⁹ amor ꝓcedere. Nā duo ex amicabili ſocietate ꝛ vno cōſenſu poſſūt cōuenire ad idē faciendū. Et ſic cū pater ꝛ fili⁹ diligant ſe ſpū ſancto vel amore qui ē ſpūs ſanct⁹: nec tñ pater ꝛ filius ſpū: vel amore q̄ ē ſpūs ſanctus. Et eſſet ſimile ſi aliq̄ duo hoīes amando ſe ſpirarent aliquē amorē ſubſiſtentē: ille amor eſſet nex⁹ amborum put eſſent amātes ꝛ amati. Hec. b. Tho. breuiter ꝛ incidēter tangit pmo ſcri. diſt. xiij. arti. ij. vtrū in diuinis ſit tm̄ vna ꝓceſſio: vel due in cor. ſo. ꝛ iterū magiſter Herphens ordi. pdi. pmo ſcri. ſen. di. iiij. arti. v. vtrū ſpūs ſcūs ſit nex⁹ patris ꝛ filij. in cor. ſolu.

¶ Q꞉ ſpūs ſanctus eſt nex⁹ vel vinculū vel cōmunio patris ꝛ filij. CA. X.

Si vo aliter vis ꝓcedere dicas: ꝙ ſpūs ſanct⁹ eſt nexus ſeu vinculum ſeu cōmunio patris ꝛ filij quattuor rōnib⁹. Prima eſt: qꝛ ſpūs ſanctus eſt amor ꝓcedēs cōmuniter a patre ꝛ filio ꝛ vno modo amor aūt ē nexus ſeu vinculū ſe amantiū. ergo ꝛc. Scḋa rō eſt: qꝛ ſpūs in vnitate ſubeſt cum patre ꝛ filio qḋ nō poſſet niſi vna ꝛ eadē eēt ſubſtātia patris ꝛ filij: ꝛ ideo oſtendit vnitatē cū patre ꝛ filio. vnde Augu. xv. de trini. ſic ait: Charitas qua pater diligit filiū ꝛ fili⁹ patrē q̄ eſt ſpūs ſanct⁹ ineffabilē cōmunionē amboꝝ demonſtrat. Tertia rō eſt: qꝛ ſpirit⁹ ſanct⁹ exit a patre ꝛ filio per eandem habitudinē ꝛ relationē ſeu notionē que ē cōmunis ſpiratio. Quarta rō eſt: qꝛ ipſe ſpūs ſanct⁹ eſt vnio ꝛ cōmunio per quā oēs vnimur deo ꝛ cōicam⁹ bona diuina ꝛ pcipite ſūmā bonitatē Cui⁹ ratio eſt: qꝛ ipſe ſpūs ſcūs eſt amor: amor autē inter oīa dona eſt pmū donū: eo ꝙ quicqd donaṫ ꝓprio amore donaṫ. vnde qꝛ ſpūs ſancto oīa dona donanṫ nobis: ideo ipſe ſiue per ipſū diciṫ nexus vnio vel cōmunio patris ꝛ filij. Et hoc qttuor mōis. ſ. effectiue: relatiue: oſtenſiue: obiectiue p° effectiue: qꝛ ei. ſ. ſpiritui ſancto attribuiṫ effect⁹ vnionis ſiue cōionis dei patris ꝛ dei filij ad nos. 2° ſpūs ſanctus eſt cōmunio vel vnio patris ꝛ filij relatiue: qꝛ ipſe ſpūs ſanct⁹ referṫ ad patrē ꝛ filiū rōnē vni⁹ habitudinis: qꝛ eſt cōis ſpiratio patris ꝛ filij ſm̄ quā eſt ab illis. 3° ſpūs ſanctus ē nexus vel vnio patris ꝛ filij oſtēſiue: qꝛ ipſe oñdit vnam ꝛ eādē ſubſtātiā eſſe patris ꝛ filij. Hec Alexā. pma pte ſū. q. xv. de ꝓceſſione ſpūs ſancti: arti. iij. vtrū ſpūs ſcūs ſit nexus vel cōio vel vinculū patris ꝛ filij: in cor. ſol. Quarto ſpūs ſanct⁹ eſt amor patris in filiū ꝛ filij in patrē obiectiue vel terminatiue. Cui⁹ ratio eſt: qꝛ cū amans ſit ex quo exit amor: ꝛ amatū ſm̄ rōnē intelligēdi ſit in quod terminaṫ amor: cū pater amat filiū pōt dici ſpūs ſanct⁹ amor filij in patrē. Ubi nota ꝙ aliqd tendere in alterū duob⁹ modis pōt intelligi. Uno mō ſubiectiue: tūc enī aliqd tendit in alteꝝ ſubiectiue qñ aliqd in ipſo realiter ponit ſicut in ſubiecto. vbi grā: Sicut calor ē vel tendit ab igne in aquā vt inſtrumētū: ꝛ ſic ſpūs ſanct⁹ non eſt amor patris in filiū vel econuerſo: qꝛ nec in patrē nec in filiū tendit ſicut in ſubiectū. Cū eni pater amet filiū vel ecōuerſo non pōt dici ꝙ pater aliqd ponat in filio vt in ſubiecto: vl ꝙ pater aliqd recipiat a filio. Alio mō aliqd tendit in alteꝝ obiectiue: vt ṽbi grā ſicut viſio tendit in rē viſam: ꝛ amor in amatū: ꝛ hoc mō ſpūs ſcūs dr̄ amor patris in filiū ꝛ ecōuerſo. Cui⁹ rō eſt: qꝛ cū ſpūs ſcūs ꝓcedat p modū amoris ſic fili⁹ p modū intellect⁹ ſic fili⁹ ē ṽbū patris ꝓducētis: ita ſpūs ſcūs eſt amor patris ꝛ filij vt ꝓducentiū eū: ꝛ iō ſpūs ſcūs eſt a patre in filiū ſic in obiectū amatū ꝛ ecōuerſo. vñ in patrē terminaṫ amor filij ꝛ in filiū terminaṫ amor patris ſic in amatū. Hec bea. Tho. j. ſcri. ſen. di. iiij. arti. ſub co. ti. in cor. ſo.

¶ Q꞉ iſta tria. ſ. ꝓceſſio datio ꝛ miſſio inṫ ſe differunt. CA. XI.

Patet igiṫ ex pmiſſis ꝙ ſpūs ſcūs a patre ꝛ filio qnq; modis emanat. p° per modū ſpirationis: vt patꝫ ſupra. ca. pmo. ꝙ ſpūs ſanct⁹ diciṫ terti⁹

propter proprietatem .i. spirationē. 2° per modum processionis: vt patz supra ca. ij. 3° per modū pfectiōis: quia vt psona subsistēs et verus de⁹: vt patet supra ca. ij. iij. et vij. 4° per modū amoris vel volūtatis: vt patet supra ca. ix. 5° per modū cōnexionis: vt patz .ā. ca. ix. et x. Ad maiorē tñ euidētiā pdictoꝝ nota ꝙ ista tria .s. pcessio missio. et datio inter se differūt rōne. Cui⁹ rō est: qꝛ pcessio inquantū pcessio dicit realē distinctionē et respectum a pncipio a quo pcedit et nō ad aliquē terminū vł eternū vel temporalē. Datio aūt nō importat distinctionē a principio a quo daſ: qꝛ idem pōt dare seipsū. verbi grã: Nā pater in diuinis dans vel cōicans essentiā filio nō distinguiſ ab eo qḋ dat .s. ab essentia quam dat: qꝛ essentia eadem ē numero in patre et filio. vnde dans nō semper distinguiſ ab eo qḋ dat: qꝛ aliqñ pōt dare seipsū: vt pz: sed distinguiſ ab eo cui dat .s. a filio. Siliter etiā recipiens vel accipiēs nō semp distinguiſ ab eo ꝙ accipit: qꝛ aliquis pōt seipsū accipere: sicut seru⁹ manumissus: vt dicē bea. Tho. pmo scri. sen. di. v. arti. vtꝝ essentia in diuinis sit termin⁹ generatiōis: in so. ij. argu. Sz missio importat habitudinē seu distinctionē et ad pncipiū et ad terminū .s. ad deum ad quē mittiſ. Primo dico: ꝙ missio importat habitudinē vł distinctionē realē ad principiū .s. ad deū a quo mittiſ. Cui⁹ ratio ē: qꝛ p hoc ꝙ aliqs mittitur ostēdiſ qdā pcessio missi a mittēte: vł ſm imperiū sicut dñs mittit seruū vel ſm ɔsiliū: sicut cōsiliari⁹ dicit regē mittere ad bellandū: vel ſm originē vt si dicaſ ꝙ arbor mittit florē: qꝛ originaſ ab ea. Scḋo dico: ꝙ missio importat habitudinē termini ad quē mittiſ: vt mō aliquo incipiat ibi esse: vel qꝛ prius ibi oīno non erat quo mittiſ: sicut illud qḋ moueſ localiter: vel qꝛ incipit ibi aliquo mō esse quo pus ibi nō erat. Missio ergo potest cōuenire diuine psone: nō quidē ſm motū localē. Cui⁹ ratio est: qꝛ in missione corpali et locali quicūqꝫ mittiſ ab aliquo descendit ab eo: et ad locū aliquē de nouo vadit vbi oīno nō erat pus: quod in diuinis psonis locū nō habet. Et missio dupliciter pōt cōuenire diuinis personis. Uno mō ſm ꝙ missio ex vna parte importat pcessionē originis a mittente. Alio mō ſm ꝙ missio ex alia parte importat nouū modū essendi in creatura. vbi grã: de missione filij et spūs sancti: Nā in missiōe filij includitur vterqꝫ respect⁹ .s. eternus: inquantū pcedit a patre. et temporalis .s. quantū mittiſ a patre ī mūdū ſm ꝙ incipit nouo mō .i. visibiliter per carnē assumptā esse in mūdo: et tñ antea in mūdo erat: vt diciſ Joh. pmo. Similiter cū diciſ spūs sanct⁹ mitti: in missione ei⁹ vel in signatiōe missionis vterqꝫ respect⁹ includiſ: videlicz eternalis pͥut a patre et filio pcedit: et respect⁹ temporalis put signaſ in habitudine ad creaturā que nouo mō ad spm̄ sanctū se habet: vt patebit infra ca. primo. Hec be. Tho. primo scri. sen. di. xv. arti. j. vtꝝ missio cōueniat diuinis personis: in cor. sol. et pma parte sū. q. xliij. arti. j. vtrū diuine persone cōueniat mitti. in cor. so. et in so. iij. argu.

## Quid daſ in missiōe tpali spūs sancti. CA. XII.

Ex premissis igiſ cōcludi pōt: qḋ spūs sanct⁹ cuꝫ pcedit a patre et filio eternaliter mittiſ et datur tpaliter. Ubi nota quattuor .s. quid daſ: in quo daſ: quō daſ: quib⁹ daſ spūs sanct⁹. Primo nota qḋ daſ vel mittiſ: et tūc dico ꝙ in missione vel datione spiritus sancti tēporali nō solū daſ spūs scūs: nec solū dona eius: sz vtrūqꝫ simul .s. spūs scūs in se et in donis suis: qḋ tripliciter pbo. Primo auctoritate aplī ad Ro. v. sic dicentis. Charitas dei diffusa est in cordib⁹ nostris p spiritū scm̄ qui dat⁹ est nobis. In quo vbo ostendiſ: ꝙ nō solū infūdiſ nobis spūs scūs nec solū dona ipsi⁹: sz vtrūqꝫ simul. Secūdo hoc idē pbo distinctiōe sic: Naz in eo a quo oīs impfectio remoueſ et tolliſ primū donum est amor: qḋ sic pbo: Contingit eni trib⁹ modis aliqd dare alicui. Uno mō ex timore: et hoc est seruitutis. Alio mō ex rehabendi spe .s. vt qd ei deſ: et hoc ē cupiditatis. Alio mō ex amore: et hoc est liberalitatis: ergo in datiōe liberali amor est pmuz donū quo oīa alia danſ. Tertio hoc idē pbo rōne sic: Amor habet rōnē pmi doni: qꝛ in ipso ex liberalitate oīa cōferūſ: cū ergo amor quo de⁹ nos diligit sit spūs sanct⁹: ergo in collatiōe alioꝝ donoꝝ datur etiā spūs sanct⁹. Et cōfirmo etiā hāc rōnē sic. Donūz est duplex .s. donū qḋ daſ in ratione doni et est amor: et donum qḋ daſ in ratione doni et nō est amor. P° dico: ꝙ ē donū qḋ daſ ī rōe doni et hoc ē amor: qꝛ in eo .s. amore oīa alia donanſ et etiaz ipse amor daſ vt primū donum inter alia dona. 2° dico. ꝙ dona que donanſ rōne doni ex amore: nō tamē sicut amor sūt alia dona. Sūmū ergo donū inter oīa alia dona que donāſ ex amore nō tamē est amor est sapiētia: tñ sūmū donū est amor: et iō amor pprie est donū spūs sancti et non sapientia. Sed forte queres: supposito ꝙ in missiōe vel datione spūs sancti cōferaſ vtrūqꝫ .s. spirit⁹ sanct⁹ et ei⁹ dona: quid pri⁹ datur: pus dico nō tēpore sz ordine nature. Rñdeo et dico ꝙ ordo aliquoꝝ ſm naturā pōt comparari ad duo .s. ad dantē: vel ad recipientē. p° ad dantē: et sic prius daſ spiritus sanct⁹ ꝙ̄ eius dona. Cui⁹ ratio est: qꝛ pater et filius prius datu nobis amorē suū qui est spūs sanctus ꝙ̄ alia dona que danſ per amorē. 2° ordo temporꝫ pōt cōparari ad recipientē: et sic pus recipim⁹ dona spūs sancti ꝙ̄ spiritū sanctū. Cui⁹ ratio ē: qꝛ dispositio ad formā precedit introductionē forme: sed per dona spūs sancti disponiſ recipiēs vt habeat spm̄ sanctū vt amatū vł cognitū actu vel habitu: et ideo pus intelligiſ habere dona vt formaꝫ inherentē ꝙ̄ spm̄ sanctū vt obiectū. Hec be. Tho. j. scrip. sen. di. xiiij. arti. iij. vtrū spūs sanct⁹ ſm pcessionē spūalē deſ: vel tm̄ dona ei⁹ vel vtrūqꝫ: et qd pus in duob⁹ argu. cōtra. et in cor. so. et in so. vlti. argu. ad qōnē secūdam. Et Alex pma pte sū. q. xv. arti. xiij. vtꝝ pcedere p modū amoris vel doni sit ppriū spiritui sancto: in so. v. argu. vbi ponit predictā distinctionē de dono.

## In quo dono datur spiritus sanctus: ꝙ solum in gratia gratum faciente. CA. XIII.

Secūdo nota in quo dono spūs sanct⁹ daſ. Nam solū in dono grē gratū faciētis spūs sanct⁹ daſ et nō in dono grē gratis date: qḋ tripliciter probo .s. auctoritate: rōne et distinctione. Primo pbo hʼ auctoritate beati Augu. de trini. sic dicētis: Tēporalis processio spūs sci est ad sanctificādū creaturā rōnalē: sz non sanctificaſ creatura rōnalis nisi per grãm gratū facientē: ergo etc. Et iteꝝ Augu. ibidē sic ait: Cū daſ spūs sanctus accedit mente in dilectiōe dei et pximi: sz hoc nō pōt esse sine grã gratū faciēte: ergo etc. Scḋo hoc ideꝫ pbo rōne sic: Quod daſ alicui habeſ ab illo cui daſ aliquo mō. sz persona diuina nō pōt haberi a nobis nisi duob⁹ modis. Uno mō quoad fructū vł ſm fructū pfectū: et sic habeſ ab illis q sūt in patria per donū glorie. Alio mō quo ad fructū vel ſm fructū impfectū: et sic habeſ per donū grē gratū faciētis ab illis qui sūt in via: q fruibili cōiūgunſ in hac vita cognoscēdo et amādo et fructum habēdo deo. Tertio hoc idē pbo tali distinctiōe: qꝛ aut daſ solum signū grē gratū faciētis sine grã: aut daſ gratia gratum faciēs cū signo manifestāte. p° eni si dareſ solum signū gratie gratū facientis sine gratia gratuꝫ faciente nō diceret dari simpliciter spūs sanct⁹ nisi forte ſm qd .s. cū aliqua determinatiōe: ſm ꝙ diciſ ꝙ daſ alicui spiritus ppheti⁹ vel spūs miraculoꝝ inquātū a spū scō hꝫ virtutem pphetandi vel miracula faciēdi. 2° vero cū daſ grã

gratū faciens cū signo manifestante tūc daṫ simpliciter spirit⁹ sanctus ad operationē miraculorū. Nā operatio miraculorū ⁊ donū ꝓphetie ⁊ q̄libet gratia gratis data est manifestiua grē gratū faciētis: vt patebit infra ca. ꝓximo. Hec he. Tho. p̄mo scri. sen. di. xiiij. arti. iiij. vtrum sm̄ omnia dona deṫ spiritus sanctus: in cor. solu. ⁊ in solu. ij. argumen. ⁊ iterum p̄ma parte sūme. q. xliij. arti. iij. vtꝛ missio inuisibilis spūs sancti fit solū sm̄ donam grē gratū faciētis: argu. cōtra: ⁊ in cor. so. ⁊ in sol. ij. arg. Ubi sciendū ꝙ aliq̄d pōt dari alicui duob⁹ modis. Uno mō sicut forma inherēs: sicut ignis dat calorē aque. ⁊ h̄ mō nō daṫ alicui spūs sanct⁹. Alio mō pōt aliq̄d dari alicui sicut obiectum vel sicut amor: vel sicut rector ⁊ motor. ⁊ isto mō daṫ spūs sanct⁹ cū donis suis: qꝛ cuicūq; dantur dona spūs sancti gratū faciētia: ei daṫ spūs sanct⁹ vt obiectū amatū: ⁊ vt amator ⁊ vt motor. Istud autē haberi vel dari quo daṫ spūs sanctus nihil ponit in spū sancto sm̄ rem: s; tm̄ sm̄ rōnē. In creatura aūt ponit aliq̄d sm̄ rem. Hec magister Herpheus doctor or. p̄di. p̄mo scrip. sen. di. xiiij. arti. ꝙ in ꝓcessione tēporali spūs sancti deṫ spūs sanct⁹ ⁊ nō solū dona ei⁹. Re: ō. ca. primo.

¶ Q; datio ⁊ missio spūs sci ē duplex. CA. XIIII.

Tertio nota quō spūs sanct⁹ daṫ. Naz datio vel missio spūs sancti est duplex. s. latens: ⁊ patens. Prima missio vel datio spūs sancti est latens. s. missio inuisibilis: que fit homini ꝓpter seipsū. s. ad ostēdendū plenitudinē sufficientie in se. Secūda missio vel datio spūs sancti est patēs. s. visibilis que fit homini ꝓpter alterū. s. ad ostendendū plenitudinē redūdātie. vbi gratia: Sicut cellariū sine circulo impleṫ ad sufficientiā ꝓprie familie: s; cū appositione circuli ad ostendēdū plenitudinē redundātie in alios. Hec Pe. de tharē. j. script. sen. di. xvj. arti. ij. de fine siue vtilitate spūs sancti missionis: vtrū missio inuisibilis spūs sancti sine missione visibili sufficiat. Ubi r̄ndet ⁊ dicit ꝙ sufficit ei cui fit propter se ⁊ nō ꝓpter alios: in cor. solu. ⁊ in so. p̄mi argumē.

Ubi nota ꝙ in missione inuisibili spūs sancti ex plenitudine diui amoris redundat grā in mente: ⁊ per illaz effectū grē accipiṫ cognitio experimētalis ipsi⁹ persone diue ab ipso cui fit missio: ita in missione visibili attendiṫ ali⁹ gradus redūdantie: inquātū. s. gratia interior ꝓpter sui plenitudinē quodāmō redūdat in visibilē operationē siue ostensionē: ꝓpter quā inhabitatio diue persone manifestaṫ nō tm̄ ei cui fit missio: s; etiā alijs. Unde oportet ꝙ ad missionē visibilē spūs sancti cōcurrāt duo primū est plenitudo grē in illis ad quos fit missio. scdm est ꝙ plenitudo illa ad alios ordineṫ: vt per aliquē modum grā abūdans redūdet in eos: ꝓpter qd̄ manifestatio gratie nō tm̄ fit habenti s; etiā alijs. Hec he. Tho. primo scri. sen. di. xvj. arti. ij. vtꝛ missio visibilis spūs sancti ad patres veteris testamēti fieri debuit: in cor. sol. Et quia in missione duo cōsideranṫ. s. exitus persone misse ab alia: ⁊ effect⁹ sm̄ quē ꝑsona diua nouo mō dṙ esse in creatura absq; eis mutatiōe: ideo patri nō ꝯuenit mitti s; filio ⁊ spiritui scō: qd̄ sic ostēdo. Primo eni in missione est exit⁹ persone ab alia. vnde cū pater non sit ab alio nullo mō cōuenit patri mitti. vñ Augu q̄rto de trini. sic ait: Pater cū ex tēpore a quoq; cognosciṫ nō dṙ missus. Et subdit rōnē dicēs: Non eni habet de quo: sit autē ex quo ꝓcedat: ⁊ qꝛ fili⁹ exit a patre per modū nature vl' generationis vt vbū: ⁊ spūs sanct⁹ ab vtroq; ꝓcedit ꝑ modum volūtatis vel cōis inspirationis: ideo solū filio ⁊ spiritui sancto cōuenit mitti. Hec. h. Tho. p̄ma pte sūme. q. xliij. arti. iiij. vtꝛ patri cōueniat mitti: in cor. so. ⁊ in solu. ij. argu. Scdo in missiōe spūs sancti cōsideraṫ effect⁹ sm̄ quez ꝑsona diua nouo mō dṙ esse in creatura absq; ei⁹ mutatiōe. Et hic effect⁹ est duplex. s. illuminatio intellect⁹: ⁊ inflāmatio affect⁹. Ratio autem hui⁹ est duplex. Prima est: qꝛ ad hoc ꝙ aliqua ꝑsona diuina mittaṫ ad aliquē oportet ꝙ fiat assimilatio illi⁹ ad personā diuaz que mittiṫ per aliqd̄ donū grē. fit aūt ad personā filij ꝑ donū intellect⁹: ⁊ ad personā spūs sancti per donū charitatis: cū ꝙ fili⁹ est verbū patris ⁊ spūs sanct⁹ ē amor. Et ideo sm̄ donū intellect⁹ attendiṫ missio filij: s; sm̄ donū charitatis attendiṫ missio inuisibilis spūs sancti. Scda rō est talis: Duo eni sūt in creatura rōnabili quib⁹ cōiungitur deo. s. intellect⁹: ⁊ affectus. His eniz duob⁹ modis aīa cōiūgiṫ deo. s. cognoscēdo: ⁊ amādo deū. ⁊ iō daṫ filius sm̄ donū intellect⁹ vt cognoscam⁹ deū: ⁊ daṫ spiritu⁹ sanct⁹ sm̄ donū vel in dono charitatis quib⁹ deo in patria cōiūgamur. Hec he. Tho. p̄mo script. sen. di. xv. scda parte di. arti. ij. vtrū missio inuisibilis filij distinguaṫ a missione spūs sancti: in cor. so. ⁊ iterū in p̄ma parte sum. q. xliij. arti. v. vtꝛ filio cōueniat visibiliter mitti: ī cor. so.

¶ Q; filio ⁊ spūi scō ꝯuenit dupliciter mitti. CA. XV.

Ad maiorē aūt euidentiā p̄dictoꝝ est sciendū ꝙ vtriq; . s. filio ⁊ spūi sancto conuenit dupliciter mitti. s. inuisibiliter: ⁊ visibiliter: quod patet sic. Primo eni fili⁹ inuisibiliter mittiṫ per donū sapiētie vel intellect⁹. s. cū cognosciṫ. vñ Augu. iiij. de trini. sic ait: Tūc fili⁹ inuisibiliter mittiṫ cū cognoscitur atq; ꝑcipitur. Similiṫ spūs scūs mittiṫ cū diligiṫ. vñ sm̄ donū intellectus attendiṫ missio inuisibilis filij: ⁊ sm̄ donū charitatis attendiṫ missio inuisibilis spūs sancti. Nec vnq; est vna missio sine alia: qꝛ amor sequi noticiā: ⁊ noticia ꝑfecta sm̄ quā est missio filij semꝑ in amorē inducit. Et ideo simul infūdiṫ ⁊ simul emittiṫ. Hec he. Tho. primo scri. sen. di. xv. scda parte di. arti. ij. vtꝛ missio inuisibilis filij distinguaṫ a missione spūs sancti: in cor. sol. in fine. ⁊ iterū p̄ma parte sū. q. xliij. arti. v. vtꝛ filio cōueniat inuisibiliter mitti: in so. ij. argu. Ubi nota ꝙ noticia talis que habeṫ de deo vt ex eo ꝓcedat amor: sufficit ad rōnem missionis filij. Cui⁹ ratio est. qꝛ fili⁹ est verbū non qualecūq; : s; spirans amorē. vñ Augu. ix. de trini. sic ait: Uerbū qd̄ insinuare intendim⁹ cū amore noticia est. Et ꝓpter hoc subdit Augu. iiij. de trini. sic dicens: qd̄ filius mittiṫ cū a quoq; cognosciṫ atq; perceptio eni quandam noticiā experimentalē signat: ⁊ hec ꝓprie dṙ sapiētia: q̄si sapida sciētia que ē ex amore. Quādo aūt ista noticia per inspirationē eleuaṫ vt sic oīa mysteria cognoscat: sic daṫ vel mittiṫ inuisibiliter fili⁹ in domo ꝓphetie. Et siṁr est de spū scō: qꝛ amor charitatis quicūq; ē sufficit ad missionē inuisibilē spūs sci: s; qñ virt⁹ amoris excrescit vt rōne amoris cōferaṫ sibi aliq̄s ali⁹ vsus grē: vt miracula facere: vel sine difficultatē dēm tētationē vincere vel aliq̄d h⁹mōi: tūc dṙ esse noua missio inuisibilis spūs sancti. vñ noua missio spūs sancti inuisibilis attendiṫ sm̄ augmētū grē. s. q̄ aliquis ꝓficit in aliquē nouum actū: vel aliquē nouū statū grē: vtpura cū aliq̄s ꝓficit in grā miraculoꝝ: vt dixi: aut ꝓphetie: vl' in hoc ꝙ ex feruore charitatis exponeret se martyrio: aut abrenunciaret his q̄ possidet: aut qdcūq; arduū op⁹ aggrediaṫ: tunc in his ⁊ filib⁹ dṙ eē noua missio. Et qb⁹ apte paz ꝙ penes alia attendiṫ missio inuisibilis filij ⁊ spūs sci: ⁊ penes alia attendiṫ noua missio. Hec he. Tho. j. scri. sen. di. xv. scda pte di. arti. j. q. ij. vtꝛ rōne augmēti grē dicaṫ fili⁹ vl' spūs scūs mitti: in cor. so. ⁊ p̄ma pte sū. q. xliij. arti. v. vtrū filio ꝯueniat inuisibiliṫ mitti: in cor. so. Et ibidē arti. vj. vtrū missio inuisibilis spūs sci fiat ad oēs q̄ sūt particeps grē.

¶ Q; filio ⁊ spūi scō ꝯuenit visibiliter mitti. CA. XVI.

Secūdo dico ꝙ cuilibet. s. filio ⁊ spūi scō cōuenit visibiliter mitti: qd̄ sic pz: Nā filius tūc visibili

ter est missus cū creaturā visibilem .s. naturā humanam in qua apparuit in vnitatē psone assumpsit. Spūs autē sctūs dr̄ visibiliter eē missus: inquātū fuit in quibusdaꝫ creaturis sicut in signis repñtātibꝰ ꝛ manifestātibꝰ ad hoc spūaliter factis. Hec .b. Tho. .j. parte sū. q. xliij. arti. vij. in so. .j. ꝛ .ij. argu.

¶ Qꝫ spiritus sanctꝰ missus visibiliter super xp̄m ꝛ super apostolos. CA. XVII.

Quarto nota qbꝰ ꝛ ad quos missio visibilis spūs sancti missa ꝛ facta ē. Et tūc dico q̄ spūs sanctꝰ missus est visibiliter bis sup xp̄m ꝛ bis sup apostolos. Primo enī missus ē bis super xp̄m. ꝛ in duplici spē. primo in baptismo in spē colūbe. scd̄o in trāsfiguratione in spē nubis lucide. Rō autē huiꝰ ē: q2 missio visibilis spūs sancti est ꝛ fit ad designādū grē plenitudinē in alios redūdātē. Redūdat autē grā in alios dupliciter .s. per instructioneꝫ: ꝛ per opationē. Uterqꝫ autē modus redūdantie fuit in xp̄o: qḋ patꝫ: q2 ipse p suā doctrinam nos in dei cognitioneꝫ adduxit. vt dr̄ Joh. .j. Unigenitꝰ q̄ est in sinu pr̄is enarrauit. Ipse enīꝫ grām dedit. ꝛ hoc duobꝰ modis .s. effectiue: inquantū deꝰ: ꝛ meritorie inquantū homo. Unī ad designandū redūdātiā grē xp̄i in eos per modū opationis: facta est missio visibilis spūs sancti p̄mo super xp̄m in baptismo: q2 tūc ipse nihil accipiens a baptismo vim regeneratiuā cōtulit aquis: effectiue vt deꝰ: meritorie vt homo. Et in spē colūbe facta ē missio visibilis spūs sancti super xp̄m in baptismo: ad designādū spūalē fecunditatē: q2 colūba ē aial fecūdissimū. Secūdo apparuit spūs sanctꝰ sup xp̄m visibiliter in spē nubis lucide: ad insinuandū redundantiā grē xp̄i ex ipso p modū instructiōis doctrine. Cuiꝰ rō est: q2 nubis lucide est lumē spargere: vt dr̄ Job. xxxvij. Nubes spargunt lumē suū. in quo signat̄ effusio doctrine p̄dicationē xp̄i sm̄ Grego. Et h̄ in trāsfiguratiōe: vt dr̄ Matth. xvij. sm̄ glosam Augu. ꝛ Bede. Et ideo tūc vox patris super eū intonuit. Hic est filiꝰ meꝰ dilectꝰ ipsū audite. Similiter super apl̄os descendit spūs sctūs visibiliter in duplici spē .s. in spē flatus: ꝛ in linguis igneis. p̄ꝰ in spē flatꝰ ad designādū redūdantiā grē ex ipsis in alios p moduꝫ opatiōis in administratiōe sacramētoꝝ. vt legit̄ Joh. xx. Insufflauit in eos ꝛ dixit: Accipite spm̄ sctm̄: quoꝝ remiseritis petā ꝛc. vbi glo. interli. sic ait: Insufflatio signat spm̄ sanctū nō solū patris eē sꝫ suū .s. xp̄i: qḋ ē ɔtra grecos qui dicūt q̄ spūs sanctꝰ nō ē a filio. Et dixit: Accipite spiritū sanctū ꝛc. Sicut enī aliquis rex p̄ncipes mittēs dat eis potestatē ꝛ auctoritatē ꝛ mittēdi in carcerē ꝛ dimittendi vel liberādi a carcere. ita xp̄us hoc totū fecit apl̄is. Secūdo facta ē ad apl̄os missio visibilis spūs sancti: ad insinuandū redundātiā grē ex ipsis p modū instructiōis doctrine: ꝛ hoc in die penthecostes: ꝛ ideo apparuit sup apl̄os spūs sanctꝰ in linguis igneis: vt legit̄ Actuū. ij. Et ideo fecit vt essent v̄bis p̄fiui ꝛ charitate feruidi zelātes p̄rimoꝝ salutē. Hec be. Tho. primo scri. sen. di. xvj. scd̄a pte dis. arti. iij. vtꝝ missio spūs sancti solū fiat in spē corporali: in cor. so. in fine. Et p̄ma pte sū. q. xliij. arti. vij. vtꝝ spūi scō cōueniat visibiliter mitti: in so. vj. argu.

¶ Qꝫ spiritus sanctus apparuit in colūbe spē p̄pter quatuor rationes CA. XVIII.

Si vero aliter vis p̄cedere dicas q̄ spiritꝰ sanctꝰ apparuit visibiliter sup xp̄m baptisatū in specie colūbe: ꝛ hoc p̄pter quattuor rōnes .s. p̄pter dispositionē. opationē: signationē: ꝛ vnionē. Prima rō est p̄pter dispositionē que reqrit̄ in baptismo: vt .s. nō fictus accedat: q2 vt dr̄ sap. .j. Spūs sctūs discipline effugiet fictū. Quod verbū duobꝰ modis expomt̄. p̄ꝰ sic: Spiritꝰ sctūs discipline .i. dator discipline vl̄ doctor: sicut in psal. dicit̄: Bonitatē ꝛ disciplinā ꝛ scientiaꝫ doce me: effugiet fictū .i. illum hominē qui aliud dicit ꝛ aliud facit. 2ꝰ sic: Spūs sanctꝰ discipline effugiet fictū .i. illū hominē q̄ fingit se habere disciplinā ꝛ nō habet. Nā disciplina est ordinata correctio moꝝ. vnde q2 columba est aial simplex: astutia vel dolo carēs: ideo spūs sanctꝰ super xp̄m in spē colūbe apparuit. Et p̄pter hoc vt mereamur spm̄ sanctuꝫ accipere cōsulit̄ ꝛ precipit̄ nobis a xp̄o. Matth. x. Estote prudētes sicut serpentes et simplices sicut colūbe. vbi Hiero. Estote prudētes sicut serpētes: vt per prudētiam deuitent malū: Et simplices sicut colūbe: vt nō faciāt malum. Et subdit Hiero. exemplū dicēs. Et astutis serpētis ponit̄ in exempluꝫ: q2 toto corpe occultat caput vt illud in quo vita est p̄tegat. ita ꝛ nos toto periculo corpis caput nostrū qḋ est xp̄s custodiamꝰ. Uel aliter Remigiꝰ ibidē. 2ꝰ modo exponit dicēs: Caput nostrū .i. fidem xp̄i integrā ꝛ incorruptā studeamꝰ seruare. 3ꝰ Remigiꝰ exponit sic dicēs: Solet etiā serpens eligere strictas rimas p quas trāsiens veterē pellem exuat. Similiter p̄dicator transiēs per angustā viā veterē hominē oīno deponat.

Secūdo spūs sanctꝰ apparuit super xp̄m in spē columbe p̄pter operationē. nam p̄prius effectꝰ baptismi est remissio peccatoꝝ ꝛ recōciliatio ad deū. Colūba autēꝫ est aial mansuetuꝫ. Et ideo sicut dicit Cryso. super Matth. iij. ibi. Uidit spiritū dei descendemē sicut columbā ꝛ venientē sup se. In diluuio hoc aial .s. colūba apparuit ramū ferens oliue: ꝛ cōem orbis terraꝝ tranquillitatē annūciās. ꝛ nūc etiā colūba apparet in baptismo liberationē petōꝝ nobis demōstrās: ꝛ reconciliationē ad deum annūcians. Tertia huiꝰ rō est p̄pter signationē: nam spūs sctūs in specie colūbe apparuit sup xp̄m ad signādū septē dona spūs sancti que colūba suis p̄prietatibꝰ designat. verbi grā de oībꝰ. p̄ꝰ enī colūba secus fluenta habitat: vt viso accipitre imergat se ꝛ euadat qḋ p̄tinet ad donū sapie p quā sci secꝰ scripture fluēta residēt vt incursū diaboli euadāt. 2ꝰ colūba meliora grana eligit. ꝛ h̄ ptinet ad scd̄m donū .s. scie. q2 sci snias sanas qbꝰ pascūt̄ eligūt. 3ꝰ colūba alienos pullos nutrit: qḋ p̄tinet ad tertiuꝫ donū .s. ɔsilij: quo sci hoīes qui fuerūt pulli .i. imitatores diaboli doctrina nutriūt ꝛ exēplo. 4ꝰ colūba nō lacerat rostro: qḋ p̄tinet ad q̄rtū donū .s. intellectꝰ quo sci bonas scias lacerādo nō p̄uertūt hereticoꝝ more. 5ꝰ colūba felle caret ꝛ hoc pertinet ad q̄ntū donū .s. pietatis. p quā sci ira irrōnabili carēt. 6ꝰ colūba in cauernis petre nidificat qḋ p̄tinet ad sextū donuꝫ .s. fortitudinis: q2 sci in plagis mortis xp̄i q̄ ē petra firma nidū ponunt in suū refugiū ꝛ spē. 7ꝰ colūba gemitū p cantu hꝫ: qḋ p̄tinet ad septimum donū .s. ad donū timoris: quo sci delectāt̄ in gemitu pro pctis. Hoc m̄ā expōit be. Tho. iij. pte sū. vt patebit in fine huiꝰ ca. Scd̄o mō rabanꝰ in glo. colla. sup Matth. iij. ibi vidit spm̄ dei descēdētē sic colūbā ꝛ venientē sup se sic ait. Bn̄ spūs sctūs in colūba q̄ simplex ē ꝛ māsueta descēdit: vt ꝛ sue nāe simplicitatē: ꝛ etꝰ .i. quē descēderat mitē misericordie p̄conē datorēq̄ꝫ indicaret. ꝛ subdit: Sicut oēs baptismo renati septē v̄tutibꝰ in colūba significatis debēt repleri: qḋ sic p̄bat̄. Colūba enī a malicia fellis ē aliena in quo p̄hibemur ab ira. scd̄o colūba nullū ore vl̄ vngui bꝰ ledit: in quo notat̄ inocētia. tertio colūba nec minimas auiculas inuadit qbꝰ alie aues se ꝛ pullos nutriūt: in quo p̄hibemur a rapina. q̄rto colūba puro vescit̄ grano: i quo notat̄ abstinētia. q̄nto colūba alienos tanq̄ꝫ pullos suos fouet. ecce charitas. sexto columba gemitū p cantu dat: ecce cōpūctio. septimo sup aq̄s sedet: vt accipitrē p̄uisa in aq̄s vmbra declinet. ecce solicitudo. Hec expositio rabani ē moral' vl̄ spūalis. Quarta rō q̄re spūs sctūs sup xp̄m baptisatū in specie columba apparuit ē: p̄pter vnionem

.s.ad designandū cōem effectū baptismi qui est constru ctio ecclesiastice vnitatis. vñ Can.vi.dicit: Una est columba mea. In quo verbo tangunt duo.s.proprietas nominis: et singularitas indiuisibilis. p° tangitur proprietas nois: ibi columba.i.ecclesia.de qua apl's ad Ephe.v.sic ait: Xps tradidit semetipsū vt exhiberet sibi gloriosā ecclesiam nō habentē maculā.s culpe: neqȝ rugā s.pene.lauās eā lauacro aque in verbo vite: Cant.iiij. Tota pulchra es amica rc. Et iō cōuenienter spūs sanctus in baptismo demonstrat° est in specie colūbe: que est aial amicabile et aggregabile. Dec.b. Tho.iij.pte sūme.q.xxxix.arti.vi. vtrū spūs scūs cōuenient descenderit sup xpm baptizatū in specie colūbe: in so.iiij.argu.a pncipio vsqȝ ad ppe finem. Et qr colūba est aial aggregabile et amicabile: ideo scdo tangit singularitas indiuisibilis: cū subdit Una est colūba mea.s.ecclesia. Qd verbū exponit septem modis. p° sic: Una est colūba.i.domus: qr sub vno dño. de qua vnitate habet Exodi.xij. In vna domo comedet. legit de agno pascali. 2° sic: Una ē colūba mea.i.ecclesia quo ad patrē: Joh.x. Fiet vnū ouile et vn° pastor. 3° sic: Una est colūba.i.nauis sub vno rectore quo ad filiū: Luce.v. Ascendēs i vnā nauiculā que erat symonis. 4° sic: Una est colūba ppter vnā spirituū volūtatē. Actuū.iiij. Multitudinis credentiū erat cor vnū et aia vna. 5° sic: Una est ppter vnā fidei religionē: apl's ad Ephe.iiij. Una fides rc. 6° est vna ppter vnā cohabitationē: In psal. Ecce qȝ bonū et qȝ iocundū habitare fratres in vnum.s.in xpi ad deū vna cōformitate. 7° sic: Una est ppter vnā hereditatem. In psal. Unā petij a dño rc. Dec dñs Hugo in postilla ibidē.

¶ Qr spūs scūs sup apl'os cōgregatos in die penthecostes i specie ignis apparuit propter quattuor rōnes. CA.XIX.

Ecūdo dico qȝ spūs scūs sup apl'os cōgregatos in die penthecostes in specie ignis apparuit. et hoc ppter quattuor rōnes.s. ppter splendorem: valorē: feruorē: tremorē. Prima rō est ppter splendorem: vt.s. de spū scō haberem° cognitionē p creaturā: eo qȝ p seipsū videre vel cognoscere nō valeam°. vñ qr de° noster ignis cōsumens est: vt dicit Deutero.iiij. Iō spiritus scūs qui est vere deus voluit sub ignis specie apostolis apparere. vñ sup illo verbo Actuū.ij. Apparuerūt illis dispertite lingue tanqȝ ignis. glo.coll. sic ait: Ignis incorporeus et inuisibilis est in sua natura. sȝ assumpto aliquo corpe videt diuersi coloris ppter materias in quibus ardet. sic spūs scūs nō pōt videri nisi p creaturas in quib° opat. Dec rō tangit in glo. vt pȝ. Secūda rō est ppter valorē. Iō eni sup apl'os in igneis linguis apparuit ad ostendendū effectū doctrine. vñ dicit Actuū.ij. Ceperūt loqui varijs linguis. Hanc rōnē tangit.b. Tho. pma pte sūme.q.xliij.arti.vij. vtrū spūi scō cōueniat visibiliter mitti: in so.vj.arg. in fine. Tertia rō est ad ostendendū feruorē quo corda eorū erant inflāmanda et cōmouenda ad hoc qȝ xpm vbiqȝ sine timore animi cū feruore pdicarent. et iō in linguis igneis apparuit: Actuū.ij. Vñ Aug° sup Joh. sic ait: Duob° modis ōndit dñs visibiliter spm sanctū: videlicȝ p columbā sup dñm baptizatū. et p ignē sup discipulos cōgregatos: ibi simplicitas. hic feruor ōndit: g° ne spū sanctificati dolū habeāt in colūba ē demonstratus. et ne simplicitas frigida remaneat in igne est demōstrat°. Et subdit Aug° ibidē. Ne te moueat qr lingue diuerse sūt. vnitatē in colūba cognosce. Re. rōnē in ca. precedenti imediate in fine. Quarta rō ē ad incutiendū timorē vel tremorē. Vñ sup illo vbo Luce.iij. descendit spūs scūs sicut colūba in ipsū. Cryso. sic ait: Ut declararet magistri mansuetudinē et misericordiā in spē colūbe sup ipsū in baptismo apparuit. quēadmodū in penthecoste in spē ignis vt ōndat penā. Et subdit Cryso. hui° rōnem ibidē dicēs: Cū eni oportebit delictis ignoscere mansuetudo vel misericordia necessaria erat: sȝ vbi adepti sum° grām restat examinis et iudicij temp° qd fiet per igne. et ideo in igne apparuit. Has duas rōnes tangit.be. Tho. tertia pte sū.q.xxxix.arti.vi. vtrū spūs sanct° conueniēter descenderit sup xpm baptisatū in colūba et sup apl'os cōgregatos in igne: in so. quarti argumenti.

¶ Circa species in quib° spiritus sanct° apparuit nota quattuor. CA.XX.

D maiorē tñ euidētiā pdictoȝ circa spēs in qb° spūs scūs apparuit nota quattuor.s. veritatē: dignitatē: varietatē: pprietatē. Primo nōta veritatē: vtȝ.s. illa columba fuerit verū et naturale aial et similiter ille ignis? Rñdeo et dico: qȝ illa colūba non fuit veȝ et naturale aial: sȝ tñ similitudo columbe visibiliter ostensa in aliq materia ad hoc pparata. Cui° rō est: quia illa similitudo nō ostendebat ad manifestādū aliquam veritatē in ipsa colūba: sȝ ad manifestādas pprietates inuisibilis missiōis: et ideo nō fuit ibi fictio: qr nō fuit ibi falsitas signi: licet eni nō hēret vitatē nāe habebat tñ veritatē figure. Vñ erat ad significādū nō ad opādū. Et similiter ē de linguis igneis. Dec b. Tho. i scri. sen. di. xvi. arti.iij. vtrū missio visibilis fiat solū in spē corpali: in so. iij. argu. Nec ē mirū si ita cito desijt esse: tū qr nō fiebat nisi ppter certū mysteriū. vñ et paracto officio in primoȝ materiā est reuersa. vt dicit bea. Tho. ibidē: tum qr ois creature sibi relicta statim desinit eē sm Augu. Tamen alibi dicit be. Tho. qȝ illa colūba fuit verū aial: qd pbat duplici rōne. Prima ē: qr nō decebat qȝ fili° dei q est veritas patris: vt patȝ Joh.vj. fictiōe vteret: et ideo nō fantasticū sed veȝ corp° accepit: sȝ nō ipsam colūbā assumeret in vnitatē psone. Scda rō est qr nō fuit superfluū formate verā colūbā vt in ea spūs scūs appareret. Cui° rō ē qr per ipsam veritatē colūbe significat veritas spūs sancti et effect° ei°. Re. s. ca. xviij. de effectib° colūbe. Et qȝ arguit ȝ per illud qd dr Luce.iij Descēdit spūs scūs corporali spē sic colūba in ipsū: g° nō fuit vera colūba: sȝ qdā silitudo colūbe. Rñdet et dic: qȝ spūs scūs dr descendisse in spē siue in silitudine columbe: non ad excludēdū veritatē colūbe: sȝ ad ōndēdū qȝ ipe nō apparuit in spē sue substātie. Dec be. Tho. iij pte sū. q. xxxix. arti. vij. vtȝ illa colūba in q spūs scūs apparuit fuerit veȝ aial: in cor. sol. et in so. 1. et .ij. argu. Scdo nota vtutē vl dignitatē. s. qr de° vel spūs scūs erat in illis formis. Et qntū ad h rñdeo et dico: qȝ de° in reb° corpalib° est dupliciter: vel vt cā in effectu: vel vt signatū in signo: non vt in signo mali: sȝ vt in signo instituto ad signādū pñtiā diuine inhabitatiōis vel grē. Sȝ contra. Rō sacri ē qȝ in ipso sit de° sic in signo visibili: si g° de° vl spūs scūs dr visibiliter mitti: qr ē in illis visibilib° sic in signis: tūc ille res vel spēs erūt sacramēta? Rñdeo duob° mōis. s. qȝ nō sunt sacra licet sint signa. Cui° rō ē: qr p sacra signat pñtia diuine inhabitationis sic in signis institutis nō ad tēp° sȝ semp: sȝ ille creature visibiles nō fuerūt institute vt signarēt grām diuine inhabitatōis semp: sȝ solū illo tpe quo apparebāt. Scdo mō et meli° rñdeo: qȝ differētia est inter sacra veteris legis et noue ad illas res vl spēs in hoc qȝ sacramēta veteris legis figurabāt quidē grām futurā sȝ nō pñtē: eo qȝ in eis grā nō cōferebat. Sacramēta vero noue legis nō tñ sūt signa grē sȝ etiā cāe quodāmō: et ideo nō signant grām vt iam habitā: sed vt per sacra inducēdā: sȝ ille species sunt tñ signa presentie grē et nō cause: sicut patet: qȝ circa xpm ad queȝ missio visibilis facta est nihil gratie visibilis effectū est. Vñ etiā oēs ad quos missio facta ē gratiā habēt: nō aūt oēs quib° sacramēta conferunt gra

tiã suscipisit. Cui⁹ rõ est: q₂ causalitas sacramẽtoꝝ impe-
dit. Signãt eñi gratiã nõ vt existentẽ: ȝ vt causandã quo-
dãmodo p ipsa. Ꝙ patet ꝙ ipse species nõ sũt sacramenta
⁊ ꝙ pter sacramenta cõuenient facta est missio visibilis
spũs sancti in specieb⁹ illis. Dec. b. Tho. pmo scrip. sen.
di. xvj. arti. ij. vtrũ missio visibilis diuine psone cõpetat: in
so. pmi argu. Tertio nota varietatẽ. Nã spũs sanctus
nõ in vna specie vel figura apparuit sicut fili⁹ dei ȝ in va-
rijs specieb⁹ apparuit: vt in columba ⁊ in linguis igneis.
Cui⁹ rõ est: q₂ ille species in quib⁹ spũs sanct⁹ apparuit:
signabãt effectus spũs sancti: ẽm quos spũs sanct⁹ dicit
multiplicit ꝗuis substantialit sit vn⁹: vt dicit Sap. vij.
⁊ iõ ẽm plures species apparuit ⁊ pluries. Sȝ q₂ natura
visibilis in qua filius apparuit assumpta est ad esse vnũ
Ita psona filij dei ⁊ sicut est esse vnũ psone: ita vna tm̃ ta-
lis missio visibilis. Dec. b. Tho. pmo scrip. sen. di. xvj. ar.
iij. vtrũ missio visibilis fiat solũ in specie corpali: in solu.
iiij. argu.

Quattuor ppᵣietates vel effectus spũs sanctus habet. CA. XXI.

Quarto in missione visibili spũs sancti sup apo-
stolos nota ppᵣietatẽ. Nã in verbis illis Actuũ
ij. apparuerũt illis. s. aplis dispertite ligue ⁊c. tan-
gunt quattuor ppᵣietates velut ꝗttuoꝛ effectus spũs sci
S. ꝙ erant vel apparuerũt lingue: ꝙ ignee: ꝙ dispartite:
ꝙ varie. Pꝛia est: q₂ apparuerũt lingue. ⁊ hoc nõ pp̃ter
se ȝ vt alijs pdicarent. Nõ linguas attulit ꝗ pp̃rio verbo
venit. Cognationẽ habet lingua cũ verbo: ⁊ abinuicem
nequeũt separi. sicut verbũ patris ⁊ spũs sanct⁹ inseparabi-
les sũt ⁊ vni⁹ nature: Joh. xiiij. Nõ relinquã vos orpha-
nos ⁊c. Secũda est: q₂ apparuerũt lingue ignee. ⁊ hoc
duplici rõne. Prima est pp̃ter cõuenientiã: q₂ assimilat
deo. De quo dicit Deutero. iiij. Deus noster ignis cõsu-
mens est. Secunda est pp̃ter efficaciã: q₂ sicut ignis ha-
bet ꝗttuoꝛ ppᵣietates: ita spũs sanct⁹. vñ sup illud Actuũ
ij. tanꝗ̃ ignis. Glo. interli. sic ait: In igne spũs sanct⁹ ve-
nit: q₂ spũs sanctus purgat corda: vrit peccata: illuminat
ignorantias: calefacit: ⁊ torporẽ ignauie excutit: incine-
rat p humilitatẽ: indurat p fortitudinẽ: se cõmunicat p
misericordiã: sursũ tendit p desideriũ eternoꝝ. Dec ĩ glo-
sa ibidẽ. Et Greg⁹ sup illo verbo Joh. xiiij. si quis diligit
me ⁊c. in omel. sic ait: Spũs sanct⁹ in linguis igneis ap-
paruit: q₂ oẽs quos repleuerit ardentes pariter ⁊ loquẽ-
tes facit. Et iterũ Greg⁹. Spũs sanctus in linguis igneis
apparuit: q₂ discipulos zelo succensos ⁊ verbo eruditos
facit. Et q₂ quos replet ardere ex se ⁊ loqui facit de se.
Tertia ppᵣietas vel conditio est: q₂ erãt lingue dispar-
tite. Qd̃ exponit trib⁹ modis. p⁹ Rabanus in glo. colla.
sic ait: Dispartitio linguaꝝ facta ẽ ĩ turre. Et subdit: Qd̃
dispersit supbia recolligit humilitas. In supbia est dis-
partitio in humilitate sit cõcordia. 2⁹ sic: Dispartite lin-
gue erãt: ad signandũ ꝙ ecclesia erat linguis gentiũ locu-
tura. 3⁹ sic: Dispartite lingue. i. diuise ĩ specie ignis: vt lin-
guis omniũ loquerent. 4⁹ sic: Apparuerũt illis dispar-
tite lingue. Glo. colla. s. exterius igneo colore. ⁊ interius
mentali vel spũali inspiratiõe. ⁊ iõ dicit dispertite. Quar-
ta ppᵣietas vel cõditio est: q₂ erant lingue varie. vñ dici-
tur ibidẽ: Loquebant varijs linguis. Qd̃ verbũ exponi-
tur trib⁹ modis. Primo litt̃aliter. vñ glo. colla. sic ait: Lo-
quebant varijs linguis. qd̃ dupliciť põt intelligi: vel lin-
guis oĩbus loquebant: vel sua. i. hebrea lingua loquen-
tes ab oĩbus intelligebant ac si pp̃rijs singuloꝝ loquerẽ-
tur. Et sup illo verbo Actuũ. ij. audiebat vnusq̃sq₃ lingua
sua illos loquentes. glo. colla. sic ait: Lingue oẽs dicunt
esse septuaginta. Vñ ⁊ discipuli secundi ordinis sub hoc
numero sũt electi: vt numerus pdicatoꝝ cõcordaret nu-
mero linguaꝝ. Scd̃o mõ exponit spũalit sic: Et hoc mõ
Bern. in glo. colla. sic ait: Varietas linguaꝝ dona sũt gra-
tiaꝝ. iõ pmũ linguas bolbus dedit spũs sanct⁹ quib⁹ hu-
mana sapientia extra docet ⁊ discit. vt ostẽderet ꝙ faci-
le sapiẽtes efficit sapientia dei. Et ideo cõcludit ibidẽ. s.
Actuũ. ij. put spũs scũs dabat eloqui illis. vbi Bern. in
glo. colla. sic ait: Spũs diuidens singulis: prout vult: q̃-
vult: quib⁹ vult: vbi vult: quõ vult. Dec oĩa in glo. ibidẽ.

Utrũ missio visibilis spũs sancti sit facta ad alios q̃
ad xp̃m ⁊ ad apostolos. CA. XXII.

Sed forte queres gr̃a pdictoꝝ vtrũ missio visibi-
lis spũs sci. s. sub signo visibili sit facta ad alios
pterꝗ̃ ad xp̃m ⁊ ad aplos. Rñdeo ⁊ dico ꝙ nõ.
Doc autẽ pbo p sufficientẽ diuisionẽ sic: Missio visibi-
lis spũs sancti nõ est facta ad beatã virginẽ: nec ad pres-
bros veteris testamẽti: nec ad platos nostri tpis. s. qui sũt mõ
ꝙ ad nullos alios. Primo dico: ꝙ missio visibilis spi-
ritus sci nõ est facta ad beatã virginẽ. qd̃ tali rõne ondo.
Missio visibilis spũs sci. s. in signo visibili fit ad vtilita-
tem alioꝝ: vt dicit aplus pma ad corinth. xij. Unicuiq₃
dat manifestatio spũs. Glo. augu. i. gr̃a aliqua p quã vi-
det ⁊ apparet in eis esse spũs scũs. ⁊ hoc ad vtilitatẽ coꝝ
q̃ sũt ecclesie. In quo verbo notat duplex differẽtia inter
gratiã gratis datã ⁊ gratiã gratũfacientẽ. Prima est: q₂
gr̃a gratũ faciens facit haberi spm̃ sanctũ: ⁊ si nõ manife-
stet ꝙ habeat. gr̃a aũt gratis data facit apparere ꝙ insit
spũs: etiã si nõ habeat. Secũda differẽtia est: q₂ gr̃a gra-
tũ faciẽs est ad habẽtis meritũ ordinata. gr̃a aũt gratis
data est ad vtilitatẽ ecclesie. i. alioꝝ etiam si habẽs nihil
mereat. De q̃ dicit Matth. xxv. Vni dedit quinq₃ talẽ-
ta: alij vo duo: alij vo vnũ. Et pma petri vltio: Unusq̃sq₃
sicut accepit gratiã in alterũ: illã annũciantes ⁊ admini-
strantes sicut boni dispensatores multiformis gr̃e dei.
Ex quib⁹ formo sic rõnẽ: Missio visibilis spũs sancti fit
ad alioꝝ vtilitatẽ. ⁊ hoc duobus modis. s. p alioꝝ instru-
ctionẽ ⁊ sacramentoꝝ collationẽ: vt pȝ. s̃. ca. xix. ȝ gratia
quã habuit beata virgo nõ ordinabat ad plantationẽ
⁊ vtilitatẽ ecclesie ꝗ̃tũ ad ista duo: sicut p aplos facta est
q₂ ipsa nec debebat sacra cõferre nec pdicare pp̃ter sexũ
vñ apl's pma ad thi. ij. dicit: Mulierẽ in ecclesia loq̃ nõ
pmitto. ꝙ ⁊c. Vñ ȝ pie credat ꝙ beata virgo in die pen-
thecostes receperit inuisibilit spm̃ sanctũ cũ apl'is ex quo
cõsecuta est plenitudinẽ gr̃e singularẽ ⁊ alijs ampliorẽ:
tñ nõ fuit facta ad ipsam missio visibilis ⁊ spũalis spirit⁹
sci pp̃ter rõnes pdictas. Secũdo dico: ꝙ ad patres ve-
teris testamenti non fuit facta missio visibilis spũs sci. ⁊
hoc duplici rõne. Prima est talis: Pri⁹ debuit fieri vel
pfici missio visibilis filij ꝗ̃ spũs sancti. cũ spũs scũs ma-
nifestet filiũ sicut fili⁹ patrẽ. ȝ missio visibilis filij. i. ma-
nifestatio ei⁹ in carne nõ est facta in veteri testamẽto. ꝙ
⁊c. Secũda rõ est: q₂ ȝ sancti veteris testamenti habue-
runt plenitudinẽ gratie spũalis. ⁊ hoc p fidẽ mediatoris
nõ tñ illa plenitudo gratie erat plenitudo gr̃e ĩ alijs re-
dũdans: tũ q₂ status ille erat ꝗ̃si stat⁹ carnalis ppagatio-
nis fideliũ: tũ q₂ stat⁹ coꝝ nõ erat stat⁹ plenitudinis gr̃e
ĩ se: eo ꝙ ex peccato pmi parentis nõdũ soluto pcio erat
in eis aliquod impedimentũ ad hoc ꝙ nõ ita plena mis-
sio spũs sci fieret sicut mõ. igit ⁊c. Tertio dico ꝙ non
oportet ꝙ mõ fiat ad platos ecclesie missio visibilis spi-
ritus sci sicut in pmitiua ecclesia ad aplos. ⁊ hoc dupli-
ci rõne. Prima est: q₂ iste est ordo nãlis ꝙ ex visibilib⁹ ad
inuisibilia veniat. vñ pmis tanꝗ̃ adhuc rudib⁹ signa visi-
bilia ostendebant. ȝ mõ iã inotescente ⁊ publicata fide
sufficit cognitio ex inuisibilib⁹ signis: que sunt dona gra-
tiaꝝ mentibus infusa. ⁊ sic modo non sunt necessaria si-
gna visibilia sicut tunc. verbi gratia: Videmus enim ali-
quid proficere noue plantule quod postmodũ sibi non

adhibef qñ ad pfectũ venit. Secũda rõ est: qꝛ signa illa
ꝛ visibiles missiões fuerũt quasi argumentũ cõfirmans
fidei veritatem: illius aũt cui⁹ pbatio semel facta est nõ
oportet pbationẽ iterari: sʒ ex suppositiõe prioris pba-
tionis pcedere. ita etiã a filii nõ oportet ꝙ p noua signa
modo fides pbeẽ: sʒ p ea que tũc sũt facta: ita ꝙ qꝛ in pri
mitiua ecclesia pauci erant ꝛ quasi seminaria plantatio
toti⁹ ecclesie: ꝛ nec ita erat veritas ĩ aperto: iõ indigebãt
missiõe visibili spũs sci. Nũc vo nõ est cadẽ necessitas ĩ
ꝑlatis: tũ ppter multitudinẽ fideliũ: tũ ppter euidentiaꝫ
veritatis: tũ ppter sufficientiã argumentoꝝ q̃ in ꝑmitiua
ecclesia sũt facta. Hec. b. Tho. ꝑmo scrip. sen. dis. xvi. arti.
ij. vtrũ ad patres veteris testamẽti missio visibilis spũs
sci debuit fieri: in so. ꝑmi. ij. iij. ꝛ. iiij. arg. ꝛ ꝑma pte sũme
q. xliij. arti. vij. vtrũ spũi scõ cõueniat visibilif mitti: ĩ so.
vj. argu. in fine.

¶ Qꝛ missio visibilis nõ debuit fieri pṙib⁹ veteris testamẽti pbaf auctib⁹. CA. XXIII.

Ostq̃ ostendi supius ꝛ pbaui rõnib⁹ ꝙ missio visibilis nõ debuit fieri ad patres veteris testa-
menti: vt pꝫ ca. ꝑcedenti ĩmediate. nũc idẽ pbo
autoritatib⁹ Joh. vij. sic dicẽtis: Nõdum erat spũs dat⁹
qꝛ nõdum erat ihs glorificatus. qõ verbũ exponif quat-
tuor modis. Primo ſm Chrys. ibidẽ sic: Naꝫ Chryso.
gloriã xpi vocat crucẽ vel passionẽ. ꝛ iõ dicit: ꝙ nõdum
erat spũs scũs datus: qꝛ ihs nõdum erat glorificatus. i.
ĩ cruce passus. Et subdit rõnẽ huiusmõi dicẽs sic: Quia
añ passionẽ inimici xpi eram⁹. donũ aũt nõ inimicis sʒ
amicis daf: iõ oportebat ꝑmo hostiã offerri ꝛ iĩmicitiã
in carne dissolui ꝛ tũc factos dei amicos suscipere donũ
Scdo mõ exponif ibidẽ in glo. sup Joh. ſm Augusti-
nũ q̃ gloriã dei resurrectionẽ vocat sic: Nõdum erat spi
ritus dat⁹: qꝛ nõdum erat ihs glorificat⁹. i. a morte susci
tatus. vñ subdit: Iõ eni post resurrectionem suã ihs spũ
sanctũ dedit discipulis duplici rõne. Prima est: vt signi
ficet ꝙ charitatẽ non habemus nisi a vitijs surgamus. ğ
post resurrectionẽ xp̃s dat spũ sanctũ: vt in resurrectiõe
nostra flagraret charitas: vt. s. nostra charitas ab amore
seculi ꝛ affectiõe peccati separaref ꝛ tota curreret in deũ
Secũda rõ est: vt significet ꝙ q̃ spiritũ habẽt hanc vitaꝫ
habent in cõtemptũ ꝛ vitã futurã in spe ꝛ desiderio. He
due rõnes ſm Augustinũ sunt morales. Tertio modo
exponif ſm Augu. iiij. de trini. q̃ ibidẽ gloriã xpi vocat
ascensionẽ dicens: Si hec gr̃a eterna defecerat: quõ de
Johãne baptista ꝛ hieremia ꝛ de beata virgine legif ꝙ
repleti sũt ex vtero matris sue spũ sancto. quõ ğ intelligi
tur: nisi qꝛ illa certa spũs sancti datio vel missio post glo
rificationẽ. i. post ascensionẽ xpi futura erat qualis nũq̃
añ fuerat. qõ pbat dicens: Nusq̃ eni legimus antea lin-
guis quas nõ nouerant hoies locutos. veniẽte aũt in se
spũ scõ sicut tũc. s. in die penthecostes factũ est Et subdit
Nõ eni antea nulla erat: eo ꝙ missio inuisibilis facta est:
sʒ nõ talis qualis facta erat in die penthecostes. s. cum si-
gno visibili. Ex quib⁹ verbis cõcludif: ꝙ missio spũs sci
plenior ꝛ pfectior fuit in ꝑmitiua ecclesia. s. tpe aploꝝ q̃
tpe veteris testamenti. Cui⁹ rõ est: qꝛ ad patres veteris
testamẽti facta est añ vnica missio spũs sci. s. inuisibilis
ppter seipsos. Ad aplos aũt facta est missio duplex spi-
ritus sci. s. inuisibilis ppter se ꝛ visibilis. s. cũ signo visibili
ppter alios: vt ex ꝑmissis pꝫ. Hec. b. Tho. j. scrip. sen. dis.
xv. scda pte di. arti. ij. vtrũ missio visibilis spũs sci fuerit
post incarnationẽ pfectior q̃ añ: in so. ij. argu. vbi expo-
nit autoritatẽ ꝑdictã. s. Nõduꝫ erat spũs dat⁹ ꝛc. Et ꝑma
pte sũme. q. xliij. arti. vj. vtrũ missio visibilis fiat ad oẽs
q̃ sũt pricipes gratie: in so j. argu. Et iterũ ĩ euãgelio con
tinuo sup Joh. vij. In quib⁹ locis ponit autoritatẽ ꝑdi-
ctam. Quarto mõ exponif sic: Nõdũ erat ꝛc. i. añ incar
nationẽ nõdũ erat spũs scũs dat⁹. s. ad modũ fluminis qõ
tedũdat sʒ p modũ stille vel gutte: qꝛ post resurrectionẽ
aplis fuit dat⁹ in flatu. post ascensionẽ vo ĩ igne. Uel añ
nõ fuit dat⁹ spũs scũs ad robur: nõ ad ꝯstantiã fidei: ꝛ re
uelationẽ secretoꝝ: ꝛ noticiã oĩuꝫ linguaꝝ: qꝛ nõdũ erat
xp̃s glorificatus: vt in die penthecostes. Hec dñs Hugo
cardi. ordi. ꝑdi. ad expositionẽ ꝑdicte autoritatis vbi. s̃.

¶ Qꝛ in vtute spũs sci oĩa bona pducũf. CA. XXIIII.

Uarto ꝛ vltimo ꝑncipalif dico: ꝙ spũs sanctus
est pducens. Nã virtute spũs sci bona oĩa p du-
cunf. Qõ in generali pbo duplicẽ. s. autoritate:
ꝛ rõne. Primo autoritate Dionysii libro de diui. no.
sic dicẽtis: Bonũ est diffusiuũ suipsi⁹: vt pꝫ. s̃. bonũ. c. j.
sʒ spũs scũs est sũme bon⁹: qꝛ est deus. ğ ꝛc. Scdo hoc
idem pbo rõne sic: Amor ẽ rõ bona oĩa pducẽdi. sʒ spũs
scũs est amor: vt pꝫ. s̃. ca. x. ğ ꝛc. vñ Sap. xij. dicif excla-
mando ꝛ ãmirando. O q̃ bon⁹ ꝛ suauis est dñe spiritus
tuus. Glo. interli. qꝛ amor dei fons totius boni est. Si
autẽ q̃ris in speciali: quib⁹ est bon⁹ spũs scũs: Rñdeo ꝛ
dico ꝙ est bon⁹ octo generib⁹ hoĩuꝫ. s. inocentib⁹: peccã-
tibus: penitẽtib⁹: pugnantib⁹: opantib⁹: patiẽtib⁹: oran
tibus: ꝑdicantib⁹. Primo dico ꝙ ꝑter effectus spũs sci
de quib⁹ pꝫ. s̃. ca. v. ꝛ. vj. in speciali spũs scũs ẽ bon⁹ inno-
centib⁹: cuius bonitas quantũ ad ĩnocentes p quattuor
gr̃as declaraf: que sũt baptizare: signare: edificare: incor
porare. Nã spũs scũs baptizat ad erigendum a seruitute
diaboli. signat ad ostendendũ ꝙ sit seru⁹ dei: edificat vt
sit aĩa templũ dei. incorporat vt sit q̃libet baptizat⁹ mem
brũ xpi. Primo ğ dico ꝙ spũs scũs baptizat. vt dicitur
Actuũ ꝑmo: Uos aũt baptizabimini spũ scõ n̄ post mul-
tos hos dies. Nec est mirũ: cum p baptismũ a seruitute
diaboli plen⁹ ꝛ efficaci⁹ liberarenf ſm ꝙ figuratuꝫ fuit
Exodi. iij. ꝛ est de filijs israel cũ essent in seruitute Pha-
raonis nõ fuerũt liberati nisi post transitũ maris rubri:
ꝛ hoc erat figura baptismi vniuersalis. ita dicit aplus. j.
ad corinth. x. Oẽs mare transierũt: ꝛ oẽs sub moyse ba-
ptizati in nube ꝛ in mari. Et subdit: Hec aũt ĩ figuris fa-
cta sũt nostri. Ubi cũ oẽs nascanf filij ire: vt dicit aplus
ad Ephe. ij. A seruitute diaboli nullus modo liberaf ni-
si p receptionẽ sacramẽti baptismi. Hec aũt est ꝑma col-
latio gratie spũs sancti. Scdo post hanc gratiã spirit⁹
sanct⁹ baptizatos signat. vñ de ipso dicit aplus ad Ephe.
ꝑmo: In quo credentes signati estis spũ pmissionis san
cto. ꝛ hec signatio ẽ ad ostendendũ impressũ esse signa-
culũ imaginis. vñ apparet xp̃ianus seru⁹ ꝛ possessio dei.
sicut signare solent templarij vel alij suas possessiones. ꝛ
hoc signatũ est Apoca. vij. qñ clamauit angelus dicens:
Nolite nocere terre ꝛ mari neq̃ arborib⁹. Nam p terrã
auari ꝛ cupidi designanf. Cuius rõ est: qꝛ sicut terra nõ
satiaf aqua: ita nec auari: Eccl. xiiij. Insatiabilis ẽ ocu-
lus cupidi. Per mare luxuriosi designanf: qꝛ sicut mare
spumat ita luxuriosi. Uel p mare superbi designanf: qꝛ
sicut mare semp feruet: ita superbi: Isaie. lvij. Cor impiꝫ
quasi mare feruens ꝛc. Per arbores boni designanf qui
sunt radicati p humilitatem. fructuosi p bonã operatio-
nem. a terra eleuati p puram intentionẽ. Et subdit tem-
pus dicens: Quoadusq; signemus seruos dei nostri in
frontibus eoꝝ. seruos dei nostri. i. illos quos sciuit esse
conformes fieri imagini filij dei: qui sunt ꝑdestinati ad
vitam eternã: Ro. vj. Nunc autẽ liberati a peccato serui
autẽ facti deo. Quod signũ imprimif in sacramento ba-
ptismi vt iam animabus diaboli nocere non possunt: vt
prius. Et hinc est ꝙ baptismus imprimit characterẽ in
anima baptizati. Uel istud signũ est signũ audacie vł cõ
fidentie vel ꝯstantie cõfitendi nomen xpi. Uñ eps qñ
sacramentũ ꝯfirmatiõis cõfert signat in fronte: vbi ẽ li-

gnū erubescentie. Uel istud signū est signū crucis: qḋ in fronte ponit. Et q̄re: q2 certe virtute crucis diabolus nō audet signatos aggredi. qḋ qui dē signū crucis non solū in fronte ꝫ in corde portari debet. In cuiꝰ figura Exodi xij. p̄cepit dn̄s ꝙ ponerent de sanguine agni sup vtrūq3 limen. Cuiꝰ rō est: q2 vt dicit Haimo hic in glo. Nō p̄dest hoc signū exteriꝰ portare nisi interiꝰ portet: Can. viij. Pone me vt signaculū iuxta cor tuū. Tertio spūs scūs edificat. vn̄ apls ad Ephe. ij. In quo edificami in habitaculū dei in spū sancto. Parū enī esset baptizare ad liberandū a seruitute diaboli. z cōsignare ad transeundū ad seruitutē dei: nisi vlteriꝰ edificaret vt esset aīa templū dei z habitaculū spūs sancti: vt aīa iam gr̄a baptismatis erepta a diabolo: gratia ɔsignatiōis impressa a deo: nisi gr̄a edificatiōis possideret deū. vn̄ apls p̄ma ad corinth. iij. Nescitis q2 templū dei estis vos z spūs scūs habitat in vobis. Quarto spūs scūs incorporat: vt fiat aīa mēbrū xp̄i. vn̄ aplus p̄ma ad corinth. xij. sic ait: Oēs nos in vno spū vnū corpꝰ sumus. z hoc facit spūs scūs ad ɔseruatiōnē: vt sicut aīa p̄ edificationē iā effecta fuerat tēplū dei ita p̄ incorporatiōnē fiat mēbrū xp̄i: vt sicut corpꝰ organicū est instrumētū aīe ad opandū. ita aīa fit instrumētū spūs scī ad opus dn̄i opandū. z sic oēs fideles q̄si vnū corpus sumꝰ: cuiꝰ cōseruatio est spūs scūs. singuli aūt alter alteriꝰ mēbra. In hoc igit̄ cognoscit q̄libet xp̄ianus se esse de corpe xp̄i sicut mēbrū spūs scī: q2 si gaudet vnū mēbrū cōgaudēt oīa: z si patit̄ vnū mēbrū cōpatiunt̄ oīa vt dicit apls p̄ma ad corinth. xij. Sic ḡ apparet q̄ꝫ bonꝰ est spūs scūs innocentibus p̄ q̄ttuor supradicta. Uideat igit̄ aīa quantū se deturpat: vilificat z abijcit q̄ peccatū mortale cōmittit. Quanta enī vilificatio est vt q̄libet factus in liberatione vel libertate filioꝝ dei: q2 liberi sūt filij dei seruū se faciat z subijciat seruituti diaboli. Qz si gnatus in p̄te dn̄i apostotat z signū accipit quasi characterē bestie z transit in p̄tē diaboli. Qz q̄ edificatꝰ est in templū dei facit se latrinā p̄cti z diaboli: vt siq̄s templū dei violauerit: disp̄dat illū deus: p̄ma ad corinth. iij. Qui factꝰ est mēbrū dei z xp̄i redēptoris sui: faciat se mēbrū imundissime meretricis. Nescit igitur q̄m corp̄a vestra mēbra sūt xp̄i. Tollēs igit̄ mēbrū xp̄i faciā mēbrū meretricis absit. Hec enī incurrit aīa cū sacrilegiū p̄cti cōmittit. ḡ. O q̄ꝫ bonꝰ est spūs tuus inocentibꝰ: p3 ex p̄dictis.

¶ Qz spūs scūs est bonus peccantibꝰ. CA. XXV.

Secūdo dico ꝙ spūs scūs est bonus peccantibꝰ.

f Cuiꝰ affluentia bonitatis apparet ī q̄ttuor gratijs quas facit eis. s. in cōferendo bn̄ficia: in nō infligēdo supplicia: in expectando ad pn̄iam: in adducēdo ad pn̄iam vel ad gloriā. Primo enī gr̄a spūs sancti z bonitas apparet in peccatoribꝰ in conferendo bn̄ficia: vn̄ Sap. xij. O q̄ꝫ bonꝰ est spūs tuus: q̄ largit̄ p̄ctōri bona sua: q̄ nō est dignus pane quo vescit̄. vn̄ Math. v. Qui solē suū oriri facit sup̄ bonos z malos: z pluit sup̄ iustos z iniustos. Quod verbū exponit̄ quinq3 modis. p̄ꝰ sic s̄m Aug. ibidē: Nō solū dixit: Qui facit oriri solē. ꝫ addidit suū. s. quē ip̄se fecit. ex quo āmonemur quāta liberalitate ex p̄cepto dei p̄stare debemꝰ que nō creamꝰ ꝫ ex muneribꝰ eiꝰ accepimus. 2ꝰ mō Augꝰ ad vincentiū sic exponit: Sz sicut ista dona eiꝰ laudamꝰ: ita etiā flagella eius in eos quos diligit cogitemꝰ. Vn̄ nō oīs q̄ parcit amicꝰ est: nec oīs q̄ verberat inimicꝰ. Et subdit: Meliꝰ est enī cū seueritate diligere q̄ꝫ cū lenitate decip̄e. 3ꝰ mō Chrys. sup̄ Math. ibidē exponit sic dicens: Caute aūt dixit sup̄ iustos z iniustos: q2 oīa bona deus nō p̄pter oēs dat ꝫ p̄pter scōs: sicut z flagella p̄pter p̄ctōres. sed in bonis nō sep̄at peccatores a iustis ne desperēt: nec in malis sep̄arat iustos a p̄ctōribꝰ ne glorient̄. Maxime cū mala bona nō p̄sint q̄ male viuētes ad p̄iudiciū suū p̄cipiunt nec bonis mala nocent: ꝫ magis p̄sunt ad iusticie lucrū. 4ꝰ mō Augꝰ in libro de ciuitate dei huiusmōi rōnē assignat dicens: Nā bonꝰ t̄palibꝰ bonis nō extollit̄ nec malis frangit̄. Malus autē iō huiusmōi infelicitate p̄unit̄: q2 felicitate corrūpit̄. 5ꝰ mō Augꝰ exponit ibidē dicēs: Uel iō ista t̄palia bona z mala vtrisq3 voluit deus esse cōia: vt nec bona cupidiꝰ appetant̄ que mali habere cernunt̄: nec mala turpit̄ euitent̄ quibꝰ etiā3 boni efficiunt̄. Hec oīa adducit btūs Tho. in euāgelio ɔtinuo sup̄ Math. ad expositionem p̄dicte autoritatis: Qui solem suū ꝛc. Math. v. Scḋo mō spūs scūs est bonꝰ peccantibꝰ nō infligēdo supplicia: Eccl. xxiiij. Spūs meus sup̄ mel dulcis. Qḋ intelligit̄ duobꝰ modis. p̄ꝰ enī spūs scūs est dulcis: nō dando p̄ctōribꝰ penaꝝ amaritudinē vt merentur Gen. j. Spūs dn̄i ferebat̄ sup̄ aquas. i. sup̄ aīas peccatrices: nō inferendo supplicia: ꝫ sua bn̄ficia. Re. expositionē huiꝰ infra Trinitas ca. xxxj. 2ꝰ spūs scūs est dulcis effectiue. s. in penis dulcedinē cōferendo. vn̄ Bern̄. in sermone. lxxiiij. sic dicit: ꝙ quicq̄d amarū videt̄ vnctio spiritus scī dulce facit. qḋ sic ostēdit: Molestꝰ est q̄nq3 penitentie labor: corpis afflictio grauis: abstinētia onerosa: in psalmis z vigilijs dormitat aīa nostra pre tedio. Et q̄re? Reddit rōnē dicēs: Nō ob aliud sane q̄ꝫ p̄pter inopiam spūs. ille enī si adesset faceret laborē atq3 pn̄iam nostrā nō solū nō laboriosā siue molestā: ꝫ etiā desiderabilē z delectabilē. Adeo enī dulcis est ꝙ mortē facit dulcissimā z suauissimā. Et subdit Bern̄. ibidē: Spūs dn̄i bonus: sanctꝰ: rectus: iustus: dulcis: fortis: infirma roborās: aspera planans: corda purificās: quicq̄d in hoc seculo nequaq3 difficile videt̄ z angustū leue facit z latum: opprobriū gaudiū iudicat: despectionem exaltationem p̄suadet. Hec Bern̄. vbi. s̄. Tertio spūs scūs ē bonus peccantibꝰ in expectando ad penitentiā. vn̄ Sap. j.

b Benignꝰ est enī spūs sapientie. Qḋ verbū exponit̄ tribꝰ modis. p̄ꝰ mō sic: Benignꝰ est spūs sapiētie: q2 ad pn̄iā3 expectat: z nō malignꝰ vt nō indulgeat ꝫ semp vindictā affectet z expectet. 2ꝰ mō sic: Benignꝰ est spūs sapientie. i. dator sapiētie z oīu3 bonoꝝ. z benignꝰ z nō malignus 3ꝰ mō sic s̄m glo. colla. Benignꝰ est spūs ꝛc. i. dator sapiētie. Hoc contra illos inuehit̄ q̄ dicūt nō solū cogitationes bonas ꝫ etiā malas a deo immitti: cū3 deus velit oēs hoīes saluos fieri z ad agnitionē veritatis p̄uenire. Ip̄e enī neminē tētat vt decipiat: ꝫ vt p̄bet z erudiat. vn̄ tentauit deus abrahā. Et iacobꝰ dicit: Unusq̄sq3 enī tētat̄ a ɔcupiscentia sua. Et cōcludit ibidē glo. sic dicēs: Iusto ḡ dei iudicio p̄mittit̄ cadere: q̄ spiritui veritatis noluit obedire. Quarto z vltimo spūs scūs est bonꝰ peccantibus eos inducēdo ad pn̄iam. vn̄ in psal. cxlij. Deus spūs tuus bonꝰ deducet me in terrā rectā. Qḋ exponit̄ duobus modis. p̄ꝰ sic: Spūs tuus bonꝰ. i. nō merita mea. sed spūs tui gratia deducet me in terrā rectā. 2ꝰ mō sic: Iste psalmꝰ est pn̄ialis: ḡ spūs tuus bonꝰ. i. pn̄ia que ē gratia spūs scī deducet me ꝛc. Cuiꝰ rō est: q2 q̄n homo penitēs facit pn̄iam completā de suis peccatis tunc patet ianua paradisi: Math. iiij. Pn̄iam agite ꝛc. z tūc deducit̄ in terrā rectā: Isa. lxiij. Spūs dn̄i ductor eiꝰ fuit: tū q2 liberē fecit: tū q2 sine crimine p̄fecit: tū q2 ad felicitatē p̄uenit.

a Sz ɔ oīa supradicta apls ad Ro. ij. rep̄hendēs igratos dic̄: An diuitias bonitatis: patiētie: z lōganimitatis eiꝰ cōtemnis? Et subdit: An ignoras quoniā3 benignitas dei ad penitentiam te adducit. In quibus verbis p̄ncipaliter tangunt̄ duo. s. defectus vel peruersitas affectus q̄ est cōtemnere deum: z defectus vel cecitas intellectus q̄ est ignorare. p̄ꝰ tangit̄ p̄uersitas affectꝰ. s. cōtemptꝰ triū q̄ sunt in deo maxime necessaria cuilibet p̄ctōri. s. Item

ptus bonitatis dei: cũ dicit: An diuitias bonitatis dei cõtemnis: Ambro. in glosa sic ait: Copiositas bonitatis dei est q̃ peccantib⁹ multa ministrat bona blanditijs: vt eos ad pniam attrahat. 2° mõ tangit cõtemptus patiẽtie dei cũ dicit: An diuitias patiẽtie dei ⁊c̃. Ubi ambrosi⁹ in glo. sic ait: Copiositas patiẽtie dei est q̃ tot ⁊ tãta mala peccantib⁹ sustinet: nec cito eos punit: Eccles. viij. q2 nõ pfert cito cõtra malos sñia. iõ filij hoĩu3 absq3 timore vllo ppetrãt mala. ecce cõtemp⁹ patientie dei. 3° tangit cõtemptus longanimitatis dei cũ dicit: An diuitias ⁊c̃. Ambro. in glo. ibidẽ: Copiositas longanimitatis dei ẽ nõ ad horã s3 longa: p multa expectans tpa. Et quantũ: Certe vsq3 in senectã ⁊ seniũ. vbi Aug⁹ in glo. ponit differentiã int patientiã ⁊ longanimitatẽ. Videt aũt longanimitas q̃ alubi sustentatio dicit a patientia differre: q2 patiẽtia est qua p supbiam ⁊ pcaci mente peccãtes non statim punit. Longanimitas võ est qua p infirmitatem nõ deliberati animi malicia peccantes diu portat ad penitentiã expectãs. Scdõ tangit defect⁹ vel cecitas intellectus dicẽs: An ignoras qm̃ benignitas dei ad pniã
b te adducit: Johel. ij. Benignus ⁊ misericors ⁊ patiens ⁊ multe misericordie ⁊ pstabilis sup malicia. Qð Albert⁹ exponẽs sic ait: Benign⁹ est ad pniam alliciẽdo: vt p3 h. secũdo misericors i gratiã recipiẽdo: Luc. xv. Cũ adhuc longe esset vidit illũ pater ei⁹ ⁊ misericordia motus ⁊c̃. Patiens expectãdo Ro. ij. An diuitias ⁊c̃. Multe misericordie culpã remittẽdo: Eccli. ij. Scdm̃ illi⁹ magnitudinẽ sic ⁊ misericordia illi⁹ cũ ipso est. Prestabilis sup malicia: malũ in bonu3 cõuertendo. Dicit eñ pstabilis sup malicia: qm̃ bonitas ei⁹ maior est in effectu in penitente q̃ erat malicia: qð maxime est: qm̃ dei misericordia cooperat illi in bonũ: sm q dicit ad Ro. viij. Vel sm hiero. Prestabilis sup maliciis dicit ibi: vt si nos egerim⁹ penitentiã sup peccatis nostris ⁊ ipsũ peniteat cõminationis sue ⁊ mala q̃ cõminatus est nõ inferat. Dis q̃ cõditionibus pensatis ait aplus: An ignoras ⁊c̃. Ambrosi⁹ in glo. Qm̃ benignitas dei quantũ in se est ad pniã adducit te. Et subdit Ambro. Ecce deu3 nescis esse misericordẽ. In quib⁹ verbis sm ambro. in glo. nota tres cõditiões siue gradus peccatoz. Grauiter eñ peccat q̃ impunitatẽ sibi pmittit. Grauí⁹ qui dei bñficia contẽnit. Grauissime q̃ tanq3 ignorans ipsã dei benignitatẽ spernit. Hoc sũt. s. dei benignitas quantũ in se est attrahit nullus d3 ignorare: q2 si ignorat multu3 absurdũ est: ergo ignorabit: vt dicit apls. j. ad corinth. xiiij. Et iõ dicit ambro. hic i glo. Grauissime peccas q2 ignoras. Re. expositionẽ hui⁹ autoritatis sm btm̃ Tho. s. Ignorãtia. vel. s. Petrũ. lxxviij ⁊ etiam ca. sequenti.

¶ Qz spũs sanctus est bonus penitentib⁹. ⁊ hoc quattuor modis. CA. XXVI.

Ertio dico q spũs sanct⁹ est bon⁹ penitentib⁹: ⁊
t hoc q̃ttuor modis. s. ablnẽdo: renouando: suscitando: recreando. Lauat eñ ⁊ mũdat inquinatos p illicitũ amorẽ. Renouat inueteratos p malã cõsuetudinẽ. Suscitat mortuos p obstinationẽ. Recreat ãnibulatos p desperationẽ. Prĩo dico q spũs sanct⁹ abluit vel mũdat sordidatos p illicitũ consensũ ⁊ amorẽ. Nam petm̃ rõne cõsensus ⁊ amoris illiciti aĩam maculat. Re. s. Macula. vñ Treñ. j. Sordes ei⁹ in pedib⁹ ei⁹. s3 spũs sctũs abluit: Isa. iiij. Sanct⁹ vocabit oĩs qui scriptus est in vita in hierusalẽ. i. oĩs q̃ scriptus est i libro vite p pdestinationẽ. in hierusalẽ. i. in celesti patria. ⁊ hoc si abluerit dñs aq̃ baptismi vel lachrymaz sordes. i. vitia ⁊ peccata filiaz syon. i. aĩaz que sũt filie ecclesie numero s3 nõ merito: ⁊ sanguinẽ ei⁹ lauerit. ad litterã. i. petm̃ indecorũ scribaz ⁊ phariseoz. q̃ pphetas ⁊ oĩm pphetarũ occiderunt: lauerit p pniam. Et hoc quõ: Certe in dĩe iudicij sine in spũ iudicij ⁊ ardoris. Qð põt exponi trib⁹ modis. p° sic: In spũ iudicij. i. in spũ discretiõis: q̃ dat in baptismo quo fideles ab infidelib⁹ discernũt: ⁊ spũ ardoris. i. feruẽtis charitatis qua sanguinẽ suũ fudit ⁊ peccata tulit. 2° sic: In spũ iudicij. i. pnia sibi iniũcta iudicio sacerdotis: q̃ iudicat p spm̃ sanctũ: ⁊ spũ ardoris. i. cõtritione cordis. 3° sic: Spũs iudicij dicit inquantu3 imprimit in aĩam penitentẽ: timorẽ diuine iusticie ⁊ seueritatis. sed spũs ardoris dicit inquantũ accendit ad amorẽ diuine bonitatis. Dis eñ duob⁹ modis abluit sordes ⁊ sanguinẽ. i. maculas interiores ⁊ exteriores. Scdõ spũs sanctus est bon⁹ renouando. Renouat eñ inueteratos p ma-
e lam cõsuetudinẽ. vñ in psal. Cor mundũ crea in me de⁹: ⁊ spm̃ rectũ innoua in viscerib⁹ meis. In quo verbo petitur restitutio duoz bonoz. Primo eñ petit a deo puritas mentis: cũ dicit Cor mundũ crea in me deus. Quod petit duplici rõne. Prima est: q2 nullus a seipso hoc potest hẽre: puer. xx. Quis põt dicere mundũ est cor meũ ⁊ purus sum a peto. Secũda rõ est: q2 hoc pmũ pparatio ẽ ad secundũ. q eñ nõ habet cor mundũ nõ est susceptibil' spũs sancti. Et subdit modũ dicens: Crea: q2 sicut de nihilo fit res cum creat. ita de nihilo peccati cor mundat. Nã sm Augu. sup illo verbo Joh. j. ⁊ sine ipso factu3 est nihil. petm̃ nihil est: q2 est priuatio rõnis ⁊ deordinatio volũtatis. Et nihil fiũt hoĩes cũ peccant. s. quantũ ad eẽ gratie: vt dicit aplus. j. ad corinth. xiij. Si charitatẽ non habeã nihil sum. s. ad merendũ vitã eternã: vt Aug⁹ dicit in glo. Et in psal. lxxij. Ego ad nihilũ redactus sum: ⁊ nesciui. In quo verbo tangit duplex defectus. Primo ex pte affectus cũ dicit: Ego ad nihilũ redactus sũ. Glo. ⁊ merito: Vanis eñ desiderijs inherẽs a deo recessit ⁊ inimicus dei factus ẽ. Secũdus defect⁹ est ex pte intellectus: cũ subdit: Et nesciui me peccare. Cassio. in glosa magna ⁊ pfunda ignorãtia est nescire q pecces. Et sup illo verbo apli ad Ro. ij. An ignoras qm̃ ⁊c̃. Ambrosi⁹ in glo. sic ait: Grauissime peccas si ignoras. qð verbum põt intelligi trib⁹ modis. p° de ignorantia simplicit affectata: vt qñ aliqs vult ignorare aliquid esse petm̃ vt liberi⁹ peccet. 2° in genere peti ingratitudinis: in quo sũm⁹ gradus ingratitudinis ẽ: q hõ etia3 bñficia nõ recognoscat ⁊ maxime dei. 3° de ignorãtia infidelitatis q̃ fundamentũ edificij spũalis subuertit. Hec. h. T. pma scdẽ. q. lxxvi. arti. iiij. vtrũ ignorantia diminuat petm̃. exponẽs autoritatẽ ambrosij in so. iij. arg. q̃ q2 deus pducit peccatorẽ de nihilo culpe ad esse gratie: iõ dicit: Cor mundũ crea in me deus. Scdõ petit a deo synceritas intentiõis: ibi ⁊ spm̃ rectũ. s. rectã intentionẽ. vbi glo. sic ait: Spũs curuus ẽ qñ ad terrena deflectit. rect⁹ võ qñ ad eterna cõuertit: vt aug⁹ in glo. dicit: Vel rect⁹ est spũs. cũ ei de⁹ est p oĩa bon⁹. Et subdit dicẽs: Innoua i viscerib⁹ meis. vnde adulteriũ exit. In renib⁹ eñ est sedes voluptatis. Hec i glo. ibidẽ. Tertio spũs sctũs ẽ bon⁹ suscitãdo mortuos p obstinationẽ. Suscitat eñ mortuos. i. in petõ obstinatos: Joh. vj. Spũs est q̃ viuificat: caro nõ pdest quicq̃. Mod⁹ aũt suscitandi mortuos. i. in petõ obstinatos i fi-
a gura ostẽdit Ezech. xxxvij. vbi sic dr: A q̃ttuor plagis vel ptib⁹ veni spũs. Nã q̃ttuor plage vel ptes terre sũt aqlo auster: oriẽs: ⁊ occidẽs. Qð verbũ spũalit põt intelligi ⁊ exponi trib⁹ modis. p° sic: q spũs sctũs imittit in aĩa3 peccatoris dolorẽ de culpa. ecce aqlo: gaudiũ de venia. ecce auster: spem de venia. ecce oriẽs: timorẽ de iusticia. ecce occidẽs. 2° mõ sic: A q̃ttuor plagis celi venit spũs. i. grã spũs sci puenit ⁊ ortũ h3 quodãmõ ex q̃druplici cõsideratiõe. s. natiuitatis. ecce oriẽs. mortis ecce occidẽs. pspertitatis ecce auster. ⁊ aduersitatis: ecce aqlo. 3° mõ sic: q grã spũs sancti que mentib⁹ sanctoz infundit ex quattuor parti-

bus venit. Vnde ponitur Canti. iiij. Surge aquilo et veni auster. Aquilo signat timorē iudicior: auster vō pmiū eter nozū: vt ille a timore reuocet. iste ad bonū inuitet. vnde et aquilo quasi in turbine surgit: auster vō in flatu suauissimo pueniit. Sic et nos vehementer eius a iudicii timore cōcutimur. sicut desiderio regni celestis suauiter delectamur Et qz nō solum ex timore pene et auiditate glorie gratiā spūs sancti accipimus: sz etiam tam ex memoria bñficiorū dei qz etiā ex peccator nostror recordatiōe in capsi cimus: supest vt nō solum ab aquilone et austro sz etiam ab occidente et oriente salutarē spm expectam⁹. Tunc. n. ab oriente spūs sanctus puenit: cū ex beneficiorū diuinor mēoria ad charitatē dei irreuocabiliter animamur. Tunc vō ab occidente expectam⁹ spm sanctū: si peccōr nostrorū recordatiōe salubriter cōpūgimur. Recte aūt p occidentem petā nostra: p oriente dei bñficia designant: qz nos peccando de statu rectitudinis cadim⁹. et deus quotiēs nos in bñdictionib⁹ preuenit: velut sol iusticie nobis radiū sue dignatiōis ostendit. Sic igit ex oi pte possumus pficere: si vndiqz nouerim⁹ spm sanctū attrahere: et eius gratiā exquirere. Hec est expositio magistralis et moralis qualiter a quattuor partib⁹ vel ventis spūs sanct⁹ mentibus sanctor infundit. Quarto mō spūs sanct⁹ est bon⁹ penitentib⁹ recreando annihilatos p desperationē. Recreat enī peccator desperatus: qui reductus vult esse qui prius volebat non esse. qd facit spūs sanctus. vñ in psal. Emitte spm tuū et c. Re. expositionē. s. ca. iij. et vj.

¶ Q2 spūs sanctus ē bonus opantib⁹. qd patet p quattuor effectus. CA. XXVII.

Quarto spūs sanctus est bonus opantib⁹ qd patet p quattuor effectus spūs sancti q sunt carnis maceratio: spūs fructificatio: cōuersatiōis circūcisio: volūtatis cōfirmatio. Primus effec⁹ spūs sancti est carnis maceratio. Ita dicit aplus ad Ro. viij. Si fm carnē vixeritis: moriemini. si aūt spū facta carnis mortificaueritis: viuetis. Ubi aug⁹ in soliloquio sic ait: Deus est sūmū bonū. Anima vō magnū bonū est non tñ sūmū bonū. Caro aūt nostra nec sūmū bonū est: nec magnum bonū est sz paruū. Ex quo verbo vult ostendere qz aia nostra viuens et existens inter sūmū bonū et paruū bonū. s. inter deū et carnem est inferior deo et superior carne. et sic aia est debitrix deo: vt fm deū viuat: nō aūt carni vt fm carnē viuat. Qd ex verbis apli pbat dupliciter. s. ex dāno et ex bono. p⁹ ex damno qd incurrit ex opposito. s. ex viuere fm carnē et nō fm spm. vñ sic ait: Si fm carnē vixeritis. s. carnis cōcupiscentijs cōsentiendo: carnis cōcupiscentias appetendo. fm carnales delectatiōes viuendo: et ipsas agēdo: et oia que caro suggerit faciendo: moriemini. s. morte eterna mediāte culpa. g nō ē viuendū fm carnē: pter damnū qd sequit: qd est mors: nō solū corporalis sz etiam eternalis. Aug⁹ ibidem in glo. hoc ideo dicit: Si fm carnē vixeritis et c. qz. s. ex scelerib⁹ corpis vitia nascunt q carni et aie deputant: ad Galla. v. Manifesta sūt opa carnis et c. 2⁹ hoc idez pbat ex bono qd acquirit. ex opposito. s. ex viuere fm spm. vñ sic ait: Si aūt spiritu et c. vbi Aug⁹ in glo. sic ait: Si autē spū vel dei vel vestro. qd tñ nō est nisi agente spū dei. facta. i. opa vel actiones carnis: nō ipsam carnē sz opa carnalia mortificaueritis: nō cōsentiendo cōcupiscentijs carnis: et minuendo etiam ipsas cōcupiscentias. Ecce bonū qd sequit. s. viuetis hic in iusticia et in futuro in gloria: vt exponit Aug⁹ in glo. vñ Eccl. xviij. Post concupiscentias tuas ne eas. Re. s. Cōcupiscētia. Secūdus effectus spūs sancti in opantibus est spūs fructificatio. Ita dicit apls ad Gala. v. Fructus aūt spūs sunt et c. vbi Aug⁹ in glo. sic ait: Hec oia nō opa noiant vt opa carnis: sz fructus. et reddit rōnē dicēs Quia hec oia pter se sūt appetenda. et iō dicit: Fructus aūt spūs vel spūs sancti: vel rōnis illumiate a spū sancto sūt charitas et c. Re. s. Fructus. Tertius effect⁹ spūs sci in opantib⁹ est cōuersatiōis circūcisio. Ita dicit apls ad philippeñ. iij. Nos sum⁹ circūcisi q seruim⁹ in spū et gloria: in xpo fiduciā habentes. Ubi nota fm Augu. hic in glo. qz aliud est cesio: aliud circūcisio. Nā mali operarij vt infideles et alij peccatores zizaniā seminantes sūt concisio vl cesio et nō circūcisio. Nō enī sūt circūcisi sz cōcisi vel cesi: qz a xpo sunt cesi. i. sepati: et alios cedūt. i. sepant a xpo: sz nos. s. fideles circūcisi sumus. Cui⁹ Aug⁹ rōnem assignat in glo. dicens: Fideles enī credētes circūcidūt cor suū: eo qz amputata mentis nebula aspiciūt et cognoscunt dnm creatorē. vñ bene dicit: Nos fideles circūcisi sumus. Nā vera circūcisio est que vere seruit deo. Uere aūt describit seruire deo in verbis pdictis a trib⁹. s. a materia: forma: et a fine. Primo a materia in qua seruit. s. seruire i spūalib⁹. vñ dicit: Qui seruim⁹ in spū. qd Aug⁹ in glo. duob⁹ modis exponit. p⁹ sic: Qui seruim⁹ in spiritu. i. ea seruitute que grece latria dicit que soli debetur deo ad differentiā dulie et yperdulie. Re. s. Honor. 2⁹ mō exponit sic: Qui seruim⁹ in spū. i. in spūalib⁹. vñ subdit: Nō carne sz spū seruit deo q rōne ab oibus cōtrarijs expedita seruit deo. carne aūt seruit deo q de rebus carnalibus se sperat placere deo. Cum vō et ipsa caro ad bona opa spiritui subdit spū seruim⁹ deo: qz domam⁹ vt spūs obtēperet deo: Spūs enī regit: caro regit: nec spūs bene regit si a deo nō regit. Hec aug⁹ in glo. ibidem. Scdo vere seruire deo describitur a forma. vñ dicit: Et gloriamur in xpo ihu. i. fide ihu xpi et in redēptiōe p ipsuz facta: ad Galla. vltimo: Mihi aūt absit gloriari et c. Tertio vere seruire deo describit a fine: iō dicit: Cōfidētes in eū. i. fiduciam in xpo ponendo: nō in alio. Quartus fruct⁹ spūs sancti in opantib⁹ est volūtatis transformatio vel cōfirmatio. qd figuratū est Ezech ij. vbi sic dicit Ingressus est in me spūs postqz locutus est mihi: et statuit me supra pedes meos. In quo verbo de spū sancto tangunt quattuor bona que operat. p⁹ illuminatio vel instructio qñtū ad intellectū. ibi postqz locutus est mihi dicendo qd sit agendū. 2⁹ inflāmatio qñtum ad affectuz ibi Ingressus est in me spūs. Glo. interli. i. sanct⁹. Et hic est rectus ordo: vt postqz homo audierit et didicerit qd sit agendū: cōcipiat spm in corde. i. spūalē voluntatez ad faciendū: vt sit instruct⁹ vel illuminat⁹ in audiendo qñtū ad intellectū. et iustificat⁹ et inflāmatus audiēdo qñtum ad affectū spm sanctū recipiendo. 3⁹ tangit confirmatio qñtū ad statū. vñ ait: Statuit. vbi glo. interli. sic ait: Nullum stantē peccator legimus sz dicit illi. Nō erit stabile vestigiū pedis tui. vñ Greg⁹ in glo. colla. sic ait: Jacentes aūt vox dni cōsolat vt in ope surgam⁹: si nostra virtute nō surgimus: sz spūs sanct⁹ nos implet et leuat et supra pedes statuit: vt q proni in pnia p culpa iacuimus: i bono ope stemus. Iō dicit: Statuit. qd diui muneris ē vt p constantiā ster in bonis. 4⁹ tangit ordinatio qñtuz ad effectū: vbi ait supra pedes tuos. i. supra affectiōes tuas. et hoc etiā est de bono spūs sancti: vt hō suis affectiōib⁹ dnet. vñ Aug⁹ in epla ad quendā comitē sic ait: Spūs sancti sanctū est opus: in me spira vt cogitē: compelle vt faciā: suade vt te diligā: cōfirma me vt te teneā: custodi me ne te perdā.

¶ Q2 spūs sanctus est bonus pficientib⁹. s. de bono in meli⁹ gradientib⁹. CA. XXVIII.

Quinto spūs scūs nō soluz ē bon⁹ opantib⁹: vt pz ca. pcedēti. sz etiā pficiētib⁹. s. de bono in meli⁹ gradiētib⁹. qd pz in qttuor. s. i secūdādo cogitatū: accēdēdo affectū: ipellēdo ad pfectū: ōducēdo ad pfectū. Prio dico qz spūs scūs ē bon⁹ pficiētib⁹ fecūdādo

cogitatū. Fecūdat enim z impregnat cogitatū per fidē Matth.i. Quod enī in ea natū est de spū sancto est. Nā maria plus concepit xpm mente q̄3 carne: z ideo beatior fuit xpm cōcipiendo corde.i.fide q̄3 carne. vñ Isa. xxvi. Dñe a facie tua cōcepim° z quasi parturiuim° z peperimus spūs salutis. Quod verbū duob° modis exponitur. p° sic: Dñe a facie tua. Glo.i. a formidine vindicte q̄ solet a facie demōstrari. ɔcepim° in volūtate dolorē. z peperimus p operis executionē vel exhibitionez spūs salutis a timorē qui ē initiū sapientie qua iustificat spūs.q.d. et ɔsideratiōe timoris q̄ est ex dei ira vel vindicta: cōcepim° de peccatis nostris dolorē z ope perfecim° exteri° penitentiā faciēdo. Scd̄o mō exponit in psona martyrū z penitentiū z oiū in agone positoɿ. Dicūt ei: Dñe a facie tua.i. a memoria passionis tue cōcepim° corde credēdo z quasi parturiuim° ore cōfitendo. z peperim° opere exhibēdo spūs salutis.s. audaciā subeūdi martyriū ppter xpm. Et subdit. z tñ iusticiā nō fecim°. Uox est humilitatis. iuxta documentū dñi Luce.xvii. Cū oīa benefeceritis: dicite serui inutiles sum°: qd̄ debuim° facere fecimus. Scd̄o dico q̄ spūs sanct° est bon° pficientibus inflāmando affectū: ita dicit apo. ad Ro.xii. Spū feruētes. Quod exponit duob° modis. p° haymo exponit in glo. sic dicēs: Spū feruētes.i. igne charitat.i. z si facto nō potestis implere qd̄ vultis. tñ spū feruentes.s. vt aio impleatis. Ita q̄ si actu nō potestis facere: affectu ferueatis z faciatis. 2° modo Augu. in glo. ibidē sic exponit dicēs. Spū feruentes: q̄ spūs est ignis quo feruet charitas q̄ diffundit in cordib° nostris per spūm sanctū qui dat° est nobis. Unde Luce.xii. Ignē veni mittere in terrā: z q̄d volo nisi accēdat. vbi glo. interli. sic ait: Ignē.i. feruorē spūs sancti qui illuminās corda ad superna puocat. qui charitatē ɔsumit. vasa dom° pbat. q̄ etiā accēdit lucernas q̄s superi° ad ardere monebat. Et iō subdit: Quid volo nisi vt accendat. q.d. Nihil aliud volo nisi vt feruor charitatis in cordib° fideliū accendat: vt dicit ibidē glo. Huic aūt feruori charitatis ɔtrariū est qd̄ dicit dñs Matth. xxiiij. Quoniā abūdabit iniquitas refrigescet charitas multoɿ. vbi Remigi° sic ait: Nā quanto magis ab vno quoq3 iniquitas suscipit: tanto ampli° in corde ipsi° ordo charitatis ipsi° dei z primi extinguit. Sz forte ex hoc argues q̄ charitas potest remitti. Rñdeo z dico: q̄ charitas nō pōt remitti: sz totaliter amitti p pctm̄ mortale: vt p3 supra. Charitas: sed feruor charitatis remittit. De quo dic apls. iij. Utinā frigidus esses aut calid°: sz q3 tepidus es: incipiā te euomere ex ore meo. Tertio spūs sanct° ē bonus pficientib° impellēdo ad pfectū: qd̄ figuratū ē Ezech.i. vbi sic dr̄: Spūs enī vite erat in rotis re. In q̄b° vbis p ordinē tangūt q̄nq3. Primo residētia: ibi. spūs vite zc.i. spūs scūs. Si enī q̄rat: q̄re dr̄ spūs vite: Rñdeo z dico: q̄ rō huj° pōt eē triplex. Prima ē: q2 rote mouebāt sine exteriori impulsu: z ita rote viuere videbāt. z ista ē rō q̄re dicebat: q̄ spūs vite erat in rotis: q2 rote habebant istum motū a se.i. a pricipio intrinseco.s. a spū a quo moueri poterāt. vñ ab isto pricipio intrinseco.s. a spū rote videbant viuere ppter motū. Scd̄a rō est: q2 rote mouebāt a voluntate que causat vitā: z iō spūs.s. vitalis erat in rotis quo rote viuebāt z mouebāt. Tertia rō ē: vt ondat q̄ rote nō casu sz dei volūtate z dispositione mouebāt. vñ spūs vite erat in rotis.i. volūtas dei viua z vigoroso causabat motū in rotis. z hec ē spūs scūs. Et subdit: In rotis. Ubi nota q̄ rota aliq̄n dr̄ esse vna: q2 oib° ɔcors ē sacra scriptura: Aliq̄n due. z h̄ ppter nouū z vet° testamētū. z tūc rota in medio rote: q2 nouū tamentū ē in veteri ppter figurationē: z vetus in nouo ppter impletionē. Uel due dicūt rote ppter dilectionez dei z primi: z tūc rota ē in rota: q2 nec deus sine primo nec prim° pōt diligi sine deo. Aliq̄n rote dicūt q̄ttuor ppter quattuor euāgelia: vel ppter nouū testamētū qd̄ diuidit in euāgelia z act° vel dicta aploɿ s̄m btm̄ Greg.

Est aūt sciēdū q̄ i rota sūt tria. Primū ē: q̄ rota ab oī parte voluit: sic scriptura sacra varijs modis exponitur. Uel hoc ideo est: q2 iust° inter aduersa z psperа recte z humiliter incedit. Secundū est: q̄ sicut in rota eadem pars que modo tangit terrā postea eleuatur sursū z ecōuerso: ita in sacra scriptura paruuli qui primo intelligūt sensum litteralē: postea eleuant ad sensum vel intellectū spūalem. Tertiū est: q̄ sicut in rota idē ē pricipiū z finis ita in sacra scriptura idē ē principiū z finis.s. de°. Apoc. i. Ego sum alpha z o. Scd̄o principaliter tangit conuenientia: ibi Cū euntib° ibant z cū stantib° stabāt. z cum eleuantib° a terra pariter eleuabāt. z rote sequentes eaz pariter zc. Ubi Grego. in glosa collaterali: Quoɿ vna erat predicatio: vna erat z requies z cursus: z eleuatio: Uadūt ergo aialia ad vtilitatē primi: stant ad custodiā sui: eleuant ad custodiā dei. Et subdit: Et rote stant pariter z eleuant. Gregori°: Quia q̄sita lectio talis reputur qualis sit ipse a quo querit. qd̄ pbat sic dicens: Ad actiuam vitā pfecisti ambulāt tecū: ad imobilitatē atq3 constantiā spūs pfecisti stant tecū. ad ɔtemplatiuā vitā per dei gratiā puenisti: volant tecū. Tertio pricipalit° notat prudentia: ibi Et vnūquodq3 añ faciē suā gradiebat z vnūqdq3 corā facie sua ambulabat. Que verba exponit Greg° z est in glo. colla. vbi sic ait: Ante faciē ambulare: est ea q̄ sunt añ nos.s. celestia z eterna appetere. z q̄ retro sūt z post nos sunt.s. tpalia obliuisci z cōtemnere. Corā vō facie sua ambulare: est sibimet absentē nō esse. Ita q̄ coraз facie sua ambulat q̄ semp sibi p̄ns est. semp diiudicans q̄d boni q̄d mali: i quo crescat in quo decrescat. Hec glo. colla. Quarto tangit influentia spūs: ibi Ubi erat impetus spūs illic gradiebant z rote. Glo. coll. z est Gregorij sic dicētis: In malis ē imper° carnis. i bonis est imper° spūs. vñ sic ait: Necesse est vt magna semp cura cōsiderare debeam° in oē qd̄ agim° quis impetus nos ducat: vtrū3 imper° carnis aut imper° spūs. Et ponit exemplū dicens: Amare enī terrena: tpalia eternis ppōnere: exteriora nō ad vsum necessariū habere sz ad voluptatē cōcupiscentie vltionē de inimicis querē: de emuli casu gaudere imper° carnis est. At ecōtra. amare celestia cōtemnere terrena: nō ad lapsum volūtatis sz ad vsū necessitatis transitoria querē: de inimici morte tribulari: impetus est spūs. Et iterū Greg°. Cauendū nobis est ne se imper° carnis q̄si imper° spūs latenter subijciat: z culpas quas agimus nobis virtutes fingāt. Quinto z vltimo tangit cōstantia vel pseuerantia: ibi Nec reuertebant cū ambularent. Sz contra. supius dicit q̄ aialia ibant z reuertebant. Rñdeo z dico: q̄ vtrūq3 est verum vñ diuersis modis s̄m glo. exponit. p° enī cū dicit q̄ aialia ibant z reuertebant. glo. interli. sic exponit. Aialia.i. sancti hoīes z doctores ibant ad ɔtemplationem. vbi q2 otiu nō valebant esse. reuertebant ad actionez. Et subdit glo. rōnē dicens: q2 p eos ad ɔtemplationē ascendentes celeste lumen nobis spargit. 2° vō cū dicit: nec reuertebant cū ambularēt. exponit duob° modis. p° s̄m Grego. z est glo. interli. sic: Cū incederēt.s. mentis via ad celestia nō reuertebant ad terrena aialia. 2° sic: Cū incederēt vel ambularent ad bonū: nō reuertebant ad malū: q2 electi sic ad bonum tendunt: vt ad mala ppetranda nō redeāt. Qui enī pseuerauerit vsq3 in finem saluus erit: Matth. xxiiij. Et puerbioɿ. iiij. Iustoɿ semita quasi lux splendens procedit z crescit vsq3 ad perfectam diem. Et apls ad philippen. iij. Que retro sūt obliuiscēs.s. peccata mea

ad gloriandū: iterandū, delectandū: nō ad dolendū: con-
terendū: erubescendū. Similit̄ retro sunt tꝑalia meritis
ꝓterita vel bona facta. Et subdit: ad ea q̄ sūt anteriora vel
priora. s. celestia bona facienda ꝓmissa me extendens ꝛc̄.
Et subdit Greg⁹ ibidem sic dicēs: In pn̄ti vo siue coram
facie sua ambulare est sibimet absentē non esse. Oīs enī
iustus qui vitā suā aspicit, solicite ꝛ diligent̄ considerat
quantū in bonis quotidie crescat aut fortasse a bonis
iste decrescit: q2 se an̄ se ponit corā se ambulat. Corā se
ambulat quippe q̄ diligent̄ videt: vtꝝ surgat vel defluat
Quisq̄s q̄ vite sue custodiā negligit: ꝛ discutere q̄ agit: q̄
loquit̄: que cogitat: aut despicit. aut nescit: coram se ipse
nō ambulat: q2 qualis sit in suis actib⁹ vel morib⁹ igno-
rat. Nec sibimet pn̄s est q̄ semetipsū quotidie exquirē
atq3 cognoscere solicit⁹ nō est. Ille aūt veracit̄ se an̄ se po-
nit ꝛ sibi ut pn̄s est q̄ se in suis actib⁹ tanq̄ aliū intendit
Contra quosdā qui priuato amore excecati sua grauia
peccata leuia iudicāt ꝛ primoꝝ grauia. Contra quos di-
cit̄ ꝓuer. xx. Pondus ꝛ pond⁹. mensura ꝛ mēsura vtrūq3
abominabile est an̄ dn̄m. vbi Greg⁹ ait sic: Omnis q̄ alit̄
pensat que ꝓximi ꝛ aliter ea q̄ sūt sui. pondus ꝛ pondus
habet: Deutero. xxv. Nō erit in domo tua modi⁹ maior
ꝛ minor: habebis pondus iustū. Quarto ꝛ vltimo ꝓn-
cipalit̄ spūs sanctus est bonus ꝓficientib⁹ deducēdo ad
ꝑfectum. In psal. Spūs tuus bonus deducet me in terrā
rectā. Re. expositionē hui⁹. s. ca. xxv.

¶ Q2 spūs sanctus est bon⁹ patientib⁹. CA. XXIX.

Sexto spūs sanctus est bonus patiētib⁹ sm̄ quat-
tuor effectus ꝓut q̄ttuor penas inuenimus ꝛ ex-
periuntur in nobis. Prima est in subtractiōe de-
lectabilis que dicit̄ desolatio: Matth. xxiiij. Cum vide-
ritis abominationē desolatiōis: qd̄ erit cū antixp̄s aufe-
ret oīa tꝑalia ꝛ ista delectabilia. Secūda pena est in in-
flictione tristabilis que etiā erit tp̄e antixp̄i qualis non
fuit ex quo gentes esse ceperūt. Tertia est infirmitas tā
ex p̄te corporis q̄ ex p̄te mētis. In psal. iiij. Miserere mei
dn̄e qm̄ infirmus sum. In quo verbo ꝓmo implorat gra-
tiam vel misericordiā vt alliciat. Scd̄o allegat causā. i.
miseriā ꝓpriā dicēs: qm̄ infirmus sum. tū ad resistendū
in alio culpe: tū ad malū pene sustinendū: tū ad bonum
operandū: tū ad ꝑseuerandū in bono. Quarta pena est ex
p̄te inferentis. ꝛ hec est violentia de qua in psal. xxxvij.
Vim faciebāt qui querebāt aīam meā. Aug⁹. Quis est
q̄ querit hn̄ aiam. i. vitam ipsi⁹ xp̄i: Rn̄det: q̄ eius passio-
nes imitat̄ Qui sūt q̄ male querebāt vitā xp̄i: Fuerunt
iudei q̄ et vim faciebant vt eū crucifigerent: nō imitati.
Hec in glo. Nā hec est violentia que ab inimicis infert̄
ꝛ maxime in capite nostro xp̄o vt p3. Sed cōtra istas pe-
nalitates est bonus spūs sanct⁹ quadruplicit̄. s. cōsolan-
do desolatos: letificando tribulatos: roborādo īfirmos
ꝛ liberando oppressos. Primo spūs sanct⁹ est bon⁹ pa-
tientib⁹ ꝯsolādo desolatos. Ita dr̄ Actuū. ix. Edificabat̄
ecclesia ambulās in timore ꝛ ꝯsolatiōe spūs scī. q. d. Tp̄e
aplōꝝ qn̄ ipsi a iudeis tētabant̄ ꝛ tribulabāt̄: tūc ecclīa
edificabat̄ in vnū dei templū: vt dicit aplūs ꝓma ad co-
rinth. iij. Ambulās. s. crescēdo: ꝓficiēdo in timore dei. i.
ꝑ gradus timoris dn̄i ꝛ numero ꝛ merito. in cōsolatiōe
que in labore ꝛ tribulatiōe dabat̄. ꝛ cōsolatio certe erat
spūs sancti qui est paraclitus. i. cōsolator. Scd̄o spirit⁹
sanct⁹ est bon⁹ patientib⁹ letificando ꝛ delectādo tribu-
latos ꝓpter qd̄ aplūs ꝓma ad thessa. j. sic ait: Imitatores
nostri facti estis: expectantes verbū cū gaudio spūs san-
cti. q. d. Nos passi sumus in exemplū vobis. vos iō facti
estis imitatores nostri ꝛ dn̄i q̄ sustinuit crucē. Et quare
passi sumus: ꝛ vos imitatores nostri facti estis: Ambro-
sius in glo. Certe fiducia seruitoꝝ. vn̄ ꝛ apl̄i dn̄m sequē-
tes ꝑsecutiōes passi sūt: gaudentes qm̄ digni habiti sūt
ꝓ noīe ih̄u: nō ꝓ aliquo crimie cōtumelias pati: Actuū
iiij. vbi glo. sic ait: Pro noīe ih̄u. Ubi xp̄us in causa est.
maledictio: ꝑsecutio: tribulatio est optanda: ꝓma Petri
iiij. Nullus vestrū patiat̄ ꝛc̄. ꝛ hoc patimini cū gaudio
spūs sancti: qd̄. s. gaudiū fecit in nobis spūs sanct⁹. Et in
psal. xciij. In multitudine doloꝝ meoꝝ in corde meo: cū
solatiōes tue letificauerūt aīa3 meā. Glo. Multi sūt do-
lores ꝛ amari: s3 multe imo plures cōsolatiōes ꝛ suaues
nō desūt laboranti. Et quare: q2 he cōsolatiōes sūt i cor-
de meo: ꝛ ꝑ hoc salubres esse significat cogitatiōes: vt cū
eternas retributiōes cogitaret mala tꝑalia despiceret. q.
d. Et si corp⁹ vrit̄ spūs cogitatiōe retributiōis eternoꝝ ma-
gis cōsolat̄. Tertio spūs sanct⁹ est bon⁹ patienti b⁹ cor-
roborādo infirmos. Nā ipse sanat: adiuuat: corroborat.
ꝓ⁹ ipse sanat oēs infirmitates. In psal. cij. Qui sanat oēs
infirmitates tuas. Glo. Sanat oēs īfirmitates siue men-
tis siue corporis. Et quō sanat: nūc fouendo blandis: nunc
secando asperis: ꝛ iō nō est timendū: q2 oīpotenti medi-
co nullus insanabilis languor occurrit: maxime autē in
fine sanabit oēs languores: qn̄ hoc corruptū induet in-
corruptionē. Hec in glo. ibidē. 2⁰ ipse adiuuat. Ro. viij.
Spūs adiuuat infirmitatē nostrā. qd̄ exponit̄ trib⁹ mo-
dis. Primo Ambrosi⁹ in glo. exponit sic dicens: Oratio
nostra est infirma duob⁹ modis. Vel qn̄ q̄s petit vel po-
stulat habere anteq̄ debeat. Vel qn̄ q̄s contra rōnē po-
stulat: s3 spūs sanct⁹ adiuuat infirmitatē nostrā. Vel q2
nō sinit an̄ peti q̄ debeat vel econtraria peti. ꝛ sic duob⁹
modis adiuuat ad orandū. Scd̄o Ambrosi⁹ ibidē sic ex-
ponit. Spūs sanct⁹ adiuuat infirmitatē nostrā. dū oino
orando expectam⁹ qd̄ nō videmus. Tertio Aug⁹ in glo.
ibidē sic exponit: Spūs adiuuat infirmitatē nostrā: q2
nulla oratiōis ꝓcedunt merita quib⁹ nō gratuita dent̄.
Et subdit rōnē dicens: Si enī debita reddant̄: iam nec
gratia esset nec necesse esset vt spūs adiuuaret. ꝗ q2 ipsū
orare nō ex meritis ꝓprijs s3 ex dei grā est. Iō nec homo
estimet cū orat ꝛ impetrat a seipso habere dicit: spūs ad-
iuuat infirmitatē nostrā. 3⁰ spūs sanctus infirmitatē no-
strā roborat sua virtute. vn̄ aplūs ad Ro. xv. Ut abunde-
tis in spe ꝛ virtute spūs sancti. qd̄ verbū duobus modis
exponit̄. ꝓ⁹ Ambrosi⁹ in glo. exponit sic dicens: Ut abū-
detis in spe. i. certiores sitis de eterna beatitudine: ꝛ hoc
in virtute spūs sancti. i. in fortitudine bone operationis: q̄
dat̄ ꝑ spm̄ sanctū. 2⁰ modo sic: Ut abūdetis in spe quam
generat fides vera. ꝛ hanc facit deus abundare qn̄ vult
vbi vult: vt dicit aplūs. ij. ad corinth. ix. Potens est de⁹
oēm gratiā facere abūdare i vobis: vt in oibus oēm suf-
ficientiā habeatis. Et subdit: In virtute spūs sancti. i. in
charitate que ꝓprie dicit̄ virtus spūs sancti: eo q̄ habēs
charitatē oia pōt: vt dicit aplūs. j. corinth. xiij. Charitas
oīa credit: oia sperat ꝛc̄. Quarto ꝛ vltimo ꝓncipaliter
spūs sanct⁹ est bon⁹ patientib⁹: liberādo oppressos: q2 vt
dicit apl̄s scd̄a ad corinth. iij. Ubi spūs dn̄i ibi libertas.
q. d. L3 demones ꝛ peccatores vim faciant in corpe: nō
tn̄ vim. i. coactionē inferre pn̄t in mente. Cui⁹ rō est: q2
l3 liberū arbitriū nō sit liberū a miseria in pn̄ti vita: ē tn̄
liberū a coactione: eo q̄ liberū arbitriū cogi nō pōt. Re.
s. Liberū arbitriū rōnē de hoc. s. quare cogi nō pōt.

¶ Q2 spūs scūs ē bon⁹ tribulatis q̄druplicit̄. CA. XXX.

Si vis aūt ꝓcedere dicas q̄ spūs scūs est bonus
patientib⁹ vel tribulatis q̄druplicit̄. qd̄ sic patet
Nā in hac vita q̄druplex pena nos cōprimit ꝛ
affligit. ꝓmo enī nos cōprimit pena aduersitatis siue an-
gustie: ꝛ iō indigem⁹ ꝯsolatore. scd̄o nos cōprimit pena
tētatiōis siue violētie siue pugne: iō indigem⁹ adiutore.
tertio nos cōprimit pena erroris vel ignorātie: iō indi-

gemus doctore. 4° nos cōprimit pena offensionis vel culpe: ideo indigem⁹ recōciliatore. Cōtra has quattuor penas est nobis spūs sanct⁹ bonus q̄druplicīter. sic habet Joh.xv. Cū venerit paraclit⁹ ꝛc̄. In quo de spū scō quattuor cōditiones bone tangūt. Prima ē: qꝛ ipse ē paraclitus: ꝛ ideo cōsolator. Scđa est: qꝛ spūs sanct⁹ est a patre per filiū missus: ꝛ ideo adiutor. Tertia ē ꝙ est spūs veritatis: ꝛ iō doctor. Quarta ē ꝙ ē a patre pcedēs: ꝛ ideo recōciliator. ℂQꝫ spūs scūs ē bon⁹ orātib⁹. CA.XXXI.

Et primo spūs sanctus est bonus orantib⁹: eo ꝙ orātes quattuor in sua orone debent attendere: ad que spūs sanct⁹ mouet ꝛ docet. pmo magnificentiā diuine maiestatis. scđo mirificentiā diuine bonitatis: tertio iusticiā diuine seueritatis: quarto doctrinā diuine veritatis. Primo eni orātes in sua orone debēt attendere magnificentiā diuine maiestatis. ꝛ ad hoc mouet spūs sanct⁹. Joh.iiij. Ueri adoratores adorabūt patrem in spū ꝛ veritate. vbi Chryso. Adoratores veros dicit ad differentiā falsoꝝ. Et subdit: ꝙ falsi adoratores sunt aliq̄ tripliciter. pmo: qꝛ in orone tpalia ꝛ caduca querūt: scđo qꝛ cōtra hoc qđ orant agere nō cessant: tertio: qꝛ in certo situ ꝛ nō in spū colūt. Sed ecōtra veri adoratores sunt q̄ adorāt patrē in spū ꝛ veritate. Quod verbū exponit trib⁹ modis. p° sic: In spū i. in corde nō in ore tm̄: qꝛ nil valet strepitus labioꝝ vbi mutū est cor. Isaie.xxix. Populus hic labijs me honorat. Re. expositionē supra Laus.j.ca. Et veritate. i. nō ficte. qꝛ spūs sanct⁹ disciplīne effugiet fictum. Sap.j. 2° modo sic: Adorabūt spū. i. volūtate. ꝛ veritate. i. intellectu vt. s. velit spōte ꝛ intelligat clare quod petit. pma ad corinth.xiiij. Psallem spū psallem ꝛ mēte. vbi glosa dicit: volūtate ꝛ intelligētia. 3° sic: Adorabunt in spū. i. spūaliter ꝛ p spūalib⁹ donis: cōtra illos q̄ adorāt deū carnaliter. carnalia petētes ꝛ carnalia sentiētes: vt filij zebedei qui petebāt sedere ad dextrā vel ad sinistrā. q̄bus respōdit dn̄s dicēs: Nescitis q̄d petatis. Matth. xx. Scđo orantes in sua orone debēt attendere mirificentiam diuine bonitatis: cogitātes ꝙ sunt creati: iustificati ꝛ per hoc grati. p° ꝙ sunt creati ad dei imaginē. 2° ꝙ sunt recreati vel ꝯfirmati vel reformati per grām ad dei similitudinē. 3° ꝙ sint ex hoc grati: ꝛ laudant dn̄i bonitatem. exemplo zacharie. qui impler⁹ spū sancto in bn̄dictionē ꝛ gratiarū actionē cōsurgens dixit Luce.j. Bn̄dict⁹ dn̄s deus israel. Rectus ordo: Prius dicit quis spm̄ sanctū copiose recipere: scđo pphetare: tertio dei beneficia generalia. s. cōcessa oib⁹: ꝛ spālia concessa sibi extollere ꝛ dicere. Bn̄dictus dn̄s deus israel ꝛc̄. fit homo concha ꝛ postea canalis. Re. supra de missione visibili ꝛ inuisibili spūs sancti. ca.xv. Tertio orātes in sua orone debent cōsiderare iusticiā diuine seueritatis. Debent eni contra vel ad deprimendū elationē cordis cōsiderare: ꝙ si iustus in vita ista affligit: quanto magis impius ꝛ peccator in vita alia: ꝛ tūc per spm̄ sanctū infundit gratia singularis: ꝛ quando vult ꝛ vbi vult Joh iij. Spūs vbi vult spirat.

Ubi nota ꝙ spūs sanctus spirat ad animādū: ad intelligendū: ad irrigandū. Primo spirat ad animandum. Gen.ij. Inspirauit in faciē ei⁹ spiraculū vite. Ubi dicit Augu. ꝛ est in glosa. Colla. ꝙ flare vel spirare est flatū vl' spiritum. i. aiam rōnalē facere. per qđ dat intelligi: ꝙ aia nō est de substātia dei. Cui⁹ ratio est: qꝛ sicut spirans aliquid corpaliter nō emittit aliq̄d de substātia sua: sed de natura extranea: ita cū dicit deus inspirauit in faciē ei⁹ spiraculū vite: nō intelligit ꝙ spiraculū vel spūs. s. anima rōnalis sit de deo vel de substātia dei vel de materia aliqua sed de nihilo. Hec bea. Tho. pma parte sū. q.xc. arti. s. vtrū aia sit facta de substātia dei: in so. j. argu. Dic ergo inspirauit ꝛc̄. Quod dupliciter pōt exponi. s. l'raliter ꝛ spiritualiter. p° l'raliter: Nā in hoc verbo inspirauit ꝛc̄. tāgit moyses tres virtutes vel potētias aie. pmo potentiaꝫ rōnalē: cū dicit Inspirauit. i. spm̄ fecit: liberū arbitriū in se habentē creauit. scđo tangit naturā vel potentiā sensibilē. cū subdit: Spiraculū sm̄ ꝙ spirat motū vel sensum. Et qꝛ hec duo. s. mot⁹. sensus manifestius sūt in capite ꝛ in facie. ideo dicit inspirauit in faciē ei⁹ ꝛc̄. tertio tangit naturā vel potētiā vegetabilē sm̄ quā aie vegetāt. ꝛ viuificant corpus. vnde nō dicit tm̄ spiraculū sꝫ spiraculū vite. Et ordinat nature vel potētie iste sm̄ ordinē dignitatis. Prius eni ē natura rōalis: cū dicit Inspirauit. deinde sensibilis. iō subdit: Spiraculꝫ. deinde vegetabilis. iō dicit: vite. Unde subdit: Et fact⁹ est de limo. s. corpus in aīam viuētē: vt corp⁹ factū de limo animaret vt sit hō viuens aīa rōnabili. 2° exponit spūaliter de xp̄o ꝛ de spiritu scō sic: Inspirauit in faciē eius spiraculū vite. spiraculū vite est spūs scūs vel grā spūs sancti quā xp̄us inspirauit in faciē eius. i. in mentē hoīs. Joh.xv. Cūꝫ venerit paraclit⁹ quē ego mittam vobis a patre spm̄ veritatis ꝛc̄. Et bene dicit in faciē: tpaliter vl' in die penthecostes qn̄ līguas viderūt ꝛ sonitū audierūt: vt patꝫ. s. ca.xxj. Et subditur: Et fact⁹ est homo in aīam viuentē: vt. s. aia esset viuens spū sancto effectiue: qꝛ spūs est qui viuificat. Joh. vj. Ubi nota ꝙ aliter est in formatiōe hoīs: ꝛ aliter in reformatione. nā in formatiōe hoīs quā homo fact⁹ ē animalis pma formatū fuit corp⁹ postea anima. Et ētra aūt in reformatiōe qua reformat⁹ est spiritualis: pmo reformat aīa postea corp⁹. Hec dn̄s Hugo cardinalis ordi. pdica. in postilla vel in expositione quā fecit super allegato verbo Inspirauit. Scđo dico: ꝙ spūs sanct⁹ spirat ad intelligendū. ita dicit Job.xxxij. Spūs est in hoībus ꝛ inspiratio oīpotentis dat intelligentiā. Quod verbum exponit dupliciter. p° sic: Spūs sanctus est in hoīb⁹. i. anima vel spūs rōnalis qui est capax sapiētie est in hominib⁹. quod patꝫ ꝙ in hoīb⁹ est possibilitas ad sapiam eo ꝙ in ipsis est spūs rōnalis. Re. supra Anima rōnalis de hoīb⁹ anime. ca.v. 2° modo exponit sic: Spiritus est in hoīb⁹. i. spūs sanctus est in hoīb⁹: cui⁹ donū ē sapiētia Et ideo subdit: Et inspiratio oīpotentis dat intelligētiā q.d. Null⁹ homo attribuat sibiipsi ꝙ pprio ingenio vel naturali rōne habeat intelligentiā: sꝫ inspiratio oīpotentis. i. occulta suggestio ꝛ inspiratio spūs sancti dat intelligentiā de diuinis. vn̄ scđa Petri pmo: Nō hūana rōe vel volūtate sꝫ moti a deo: sicut patet in balaam q̄ a deo mouebat: nec poterat dicere aliud nisi qđ de⁹ posuerat i corde suo. ꝛ pp̄ter hoc dicit: Sꝫ spū sancto: vel efficiēter per spm̄ sanctū: vel formaliter. i. inspiratiōe ꝛ reuelatiōe facta a spū sancto. Sancti dei hoīes vt pphete inspirati ꝛ instructi ꝛ moti in secreto cordis locuti sūt ea q̄ prius mente cōceperāt. Tertio dico ꝙ spūs scūs spirat ad irrigandū. vn̄ in psal.cxlvij. Flauit spūs eius ꝛ fluēt aque. In quo v̄bo tangit aduent⁹ filij dei: ꝛ spūs scī: ꝛ effectus vtriusqꝫ. p° tangit aduent⁹ filij dei: cū dicit Emitte v̄bū suū. Glosa exponit l'raliter de missione xp̄i qui est verbū patris: quē mittere nō ē aliud q̄ꝫ carnē assumere. Joh.j. Uerbū caro factum ē. Et apl's. ad Galla.iiij. At vbi venit plenitudo tēporis ꝛc̄. 2° tangit eius effect⁹: cū dicit: Et liquefaciat ea. Glo. q̄si diceret: Et si null⁹ per se subsistere ante faciē frigoris pōt. nō tn̄ ē desperādū: qꝛ emittet v̄bū suū. i. assumet carnē: ꝛ tūc liquefaciet ea. s. corda cōgelata ꝛ indurata. vn̄ subdit glo. Uerbo nanqꝫ dei veniente: nec frigus nec obscuritas nec duritis desperare pōt. 3° tangit aduēt⁹ spūs scī: cū dī Flauit spūs ei⁹. s. spūs scūs qui ē spūs pr̄is ꝛ filij. vel spūs ei⁹. glosa. s. calidus auster. 4° tangit effect⁹ spūs scī: ibi Et fluēt aque. Glo. s. doctrine ꝛ grē. vel fluēt aq̄: vel interiores. s. cōpūctiōes cordis.

vel exteriores lachrymationis. Ratio aūt hui⁹ est: q2 cor calefactū ꝫ amore dei ꝛ desiderio celestis patrie resoluit̄ in aquas cōpūctionis ꝛ lachrymaꝝ ꝑ incolatu presentis miserie. ꝛ Ezech. xxxvij. A quattuor ventis venit spūs. Re. supra ca. xxvj. Et canti iiij. Surge aq̄lo ꝛ veni auster. ibidem. Et treno. ij. Deduc q̄si torrētē lachrymas. Re. supra Cōtritio. xij. ca. Quarto ꝛ vltimo orātes in sua orōne debēt obseruare doctrinā diuine veritatis. nam spūs scūs docet vt discrete ꝛ oportune petat̄. vñ ad Ro. viij. Nam q̄d orem⁹ nescim⁹. ſꝫ spūs postulat ꝑ nobis gemitib⁹ inenarrabilib⁹. In quo v̄bo apl's tangit duo. s. defectum orādi: ꝛ modū adiuuādi. Primo tāgit defectū orandi: ibi Quid orem⁹: nescim⁹. Ubi nota ꝙ orō nr̄a est infirma ꝛ nō exaudit̄ sex rōnib⁹ vel defectib⁹. Prim̄ oē: quia ignorat̄ q̄d petit̄: sicut in illo qui orat ꝑ prescito. Hiere. vij. Tu ergo noli orare ꝑ populo isto: q2 nō exaudiam te. Scd̄a est: q2 bonis operib⁹ orō nō adiuuat̄. Isido. Oratione opatio: ꝛ opere fulciat̄ orō. Tertia ē: q2 nimis festinat̄ ante temp⁹ vel an̄ tpa. iij. regū. xix. dicit̄ de Helia: q2 ipse petiuit aīe sue vt moreret̄: ſꝫ dictū est ei ꝙ nōdū erat tēp⁹. Quarta est: q2 orō vtilitati petētis cōtrariat̄: sic nō est exaudit⁹ Paulus q̄ petiuit sibi a deo stimulū carnis remoueri. cui respōdit dñs. sufficit tibi gratia mea: scd̄a ad corinth. xij. Quinta ē: q2 orō ex sup̄bia nascit̄. qualis fuit petitio filioꝝ zebedei. Matth. xx. Sexta ē: q2 mala opatio comitat̄: Isaie. j. Cū ꝫ multiplicaueritis orōnem: nō exaudiā vos. Et quare: q2 man⁹ vestre plene sunt sanguine. His eni sex modis pōt dici: nescitis quid petatis. Matth. xx. Scd̄o apl's subiūgit adiuuādi modū vl' motiuū dicēs: Sꝫ spūs postulat ꝑ nobis gemitib⁹ inenarrabilib⁹. q̄. d. Et si sim⁹ infirmi vt nesciam⁹ quid petam⁹: tñ spūs scūs postulat ꝑ nobis ꝛc. Que verba Augu. in glosa exponēs sic ait. Nō eni spūs sanct⁹ postulat ꝙ alicui⁹ rei spūs sanct⁹ sit indigens: nec gemit quasi ex indigētia angustias patiat̄. ſꝫ q2 nos postulare ꝛ gemere facit: nobisq3 interpellādi ꝛ gemēdi affectū inspirat. Et q2 ipse nos mouet ad orandū vl' postulādū ꝙ gemim⁹. ꝛ ideo quod ipso mouēte nos facim⁹: ipse facere dictus ē. Adiutoriū igit̄ spūs sancti hic exp̄ssius ē: sine quo nec postulare debite nec gemere possum⁹. Et subdit gemēdi modū dicēs Gemitib⁹ inenarrabilib⁹. qd̄ apl's dicit duplici rōe. Prima rō est: quare dicit gemitib⁹ inenarrabilibus: q2 facit nos gemere plusq3 dici possit: tū ꝑ exilio hui⁹ miserabilis vite: tū ꝑ desiderio celestis patrie. Scd̄a rō quare dic̄ gemitib⁹ inenarrabilib⁹ est: q2 sunt de re inenarrabili. Et subdit ibidē: Quō eni narret̄ quod desiderat̄ ꝛ nō videtur: Lꝫ aūt nō videat̄: nō tñ oīno ignorat̄. Reddit rōnē dicēs: Nā si penit⁹ ignoraret̄ non desideraret̄. Et rursus: Si videret̄ nō gemitib⁹ quereret̄. Hec Augu. in glosa ibidē exponēs auctoritatē p̄dictā: Sꝫ spūs postulat ꝑ nobis ꝛc.

¶ Qꝫ spiritus sanctus est bonus predicantibus. CA. XXXII.

Clauo dico: ꝙ spūs sanctus est bon⁹ p̄dicantib⁹ ꝛ hoc q̄ntū ad quattuor q̄ faciūt ad p̄dicationis ꝑfectionē. p̄mū est loq̄ feruēter absq3 tepeditate scd̄m ē loqui ꝯfidenter absq3 pusillanimitate. tertiū ē loqui multipliciter ꝑpter auditoꝝ diuersitatē. quartū ē loqui vtiliter ꝑpter alioꝝ vtilitatē: vel ad ipsoꝝ edificationem. Hec aūt quattuor in predicatorib⁹ facit spirit⁹ scūs quod patet de omnib⁹. Primo eni spūs sanct⁹ facit loq̄ feruenter absq3 tepiditate. In cuius signū spirit⁹ sanctus super discipulos in linguis igneis apparuit: vt d̄r actuū ij. Et hoc ad ostendēdū in p̄dicatione deuotiōis ardorē ꝛ tepiditatis remotionē. Scd̄o spūs sanctus facit loqui p̄dicatores ꝯfidenter absq3 timiditate. qd̄ patet: q2 Petrus ante aduentū spūs sancti ad vocē ancille xp̄m negauit: sed accepto spū sancto: minas ꝛ verbera passus dixit oportꝫ obedire deo magis q̄3 hoib⁹. Nā actuū. iiij. dicit̄: Et repleti sūt omnes spū sancto: ꝛ ceperūt loqui cū fiducia verbū dei. Tertio spūs sanct⁹ facit loqui multiplicit̄ ꝑpter auditoꝝ diuersitatē ꝛ capacitatē. Nō eni ē vniformiter p̄dicandū: ſꝫ s̄m apl'm alia sapientib⁹: vt patꝫ p̄ma ad corinth. ij. Sapientiā loq̄mur inter ꝑfectos: ꝛ alia simplicib⁹. p̄ma ad corinth. iij. Tāq3 paruulis in xp̄o lac potum vobis dedi nō escā. ꝛ hāc multiplicitatē locutionis vel p̄dicatiōis facit spūs sanct⁹: vt pꝫ actuū. ij. vbi postq̄3 dictū est: Repleti sunt oēs spū sancto. subiūgit̄: Et ceperunt loqui variis linguis. Quarto spūs sanct⁹ facit loqui vtiliter: q2 ad auditorū edificationē vel salutē. ita d̄r Isa. lxj. Spūs dñi super me. eo ꝙ vnxerit me: ad annunciandū mā̄suetis misit me: vt mederer cōtritos corde: ꝛ predicarē captiuis indulgentiā: ꝛ clausis apertionē ꝛc.

In quib⁹ verbis Isaias de xp̄o loquēs tangit per ordinē quattuor. s. auctoritatē: dignitatē: vtilitatē: ꝛ vtilitatis varietatē. p̄⁹ tangit auctoritatē dicens: Spūs dñi super me. ad ostendendū ꝙ in oib⁹ obedio sibi. Sꝫ multi sunt qui spm̄ sanctū super se nō habēt ei obediēdo: ſꝫ sub pedibus malarū affectionū eius cōtrariantiū voluntati: vt eis merito dici possit illud qd̄ dicit̄ Actuū. vij. Incircūcisi ꝛc. vos semꝑ spūi sancto restitistis. 2⁹ tangit xp̄i dignitatē dicens: Eo ꝙ vnxerit me. i. per grām suā me docuit ꝛ volūtatē meā ꝫ sue voluntati cōformauit. Uel hec vnctio cōsistit in trib⁹. s. in natura ꝑ admirabilē vnionē: in donoꝝ plenitudine: in pctōꝝ imunitate. 3⁹ tāgit xp̄i vtilitatē dicens: Ad annūciādū mā̄suetis misit me. i. ad vtilitatē mā̄suetoꝝ. Tales aūt vtiliter audiūt instructionē. vñ beati mites. Recte autē vnctionē sequit̄ p̄dicatio ad signandū ꝙ null⁹ officiū p̄dicatiōis debet suscipere: nisi p̄us charitatis vnctionē habuerit. vnctio eni cordis que ē per charitatē efficaciā dat sermoni. Sed q2 multe erāt infirmitates: ꝑuidus medic⁹ multa medicamina p̄parauit ad sanāda vulnera pctōꝝ: vt dicit Bern. Et ideo 4⁹ tangit vtilitatis varietatē. Ubi nota: ꝙ inter hoīes est triplex differētia in generali quidā sunt bñ dispositi: quidā dispositi. quidā afflicti. Et oib⁹ his xp̄s cōgrua remedia cōfert: qd̄ sic patet. Primo eni quidā sūt bene dispositi vt cōtriti. ꝛ talib⁹ dicit: ideo spūs me misit vt mederer cōtritos corde. Glo. interli. q. d. vt contritos corde cōpūctiōe: q̄ deo offerūt sacrificiū spūs ꝯtribulati mederer remissione pctōꝝ. Nā cōpūctio cordis ē medicina q̄ pctā oīa remittunt̄ ꝛ sic aīa sanat̄. Scd̄o dico ꝙ q̄dā alii sūt male dispositi. ꝛ hoc dupliciter. quidā sunt a diabolo detēti: ideo dicit: Et predicarē captiuis. Glo. interli. i. sub diabolo ꝛ errorib⁹ vanis penitētiā agite. Uel predicarē captiuis q̄ pedes affectionū habēt compeditos in illecebris voluptatū. Quidā sūt excecati: ꝛ ideo dicit Et clausis. Glo. interli. i. in carcere infidelitatis ꝛ ignorātie. Nā clausi sūt qui intellectū per ignorātiā ꝛ infidelitatē obumbratū habēt. ꝛ talib⁹ p̄dicarē apertionē: ita vt tales. s. captiui erigerēt affectū: ꝛ clausi aperirēt intellectū cognoscēdo ꝛ amādo deū ꝛ p̄dicarē istis annū placabilē. i. ꝙ tempus grē iā aduenit. Si aūt vt obstinati cōuerti nollent: p̄dicarē ipsis diē vltiōis dei nr̄i. i. tēp⁹ vltiōis ꝛ dāmatiōis ventură supra iudeos: rebelles ꝛ obstinatos. Quidā vero alii sūt afflicti vel melancholici: q2 penitētiā agūt ꝛ inde p̄miū nō ꝑcipiūt ideo subdit: Et darē eis coronā ꝑ cinere: oleū gaudii ꝑ luctu: palliū laudis ꝑ spū meroris. In quib⁹ v̄bis tangit̄ tria q̄ sūt in penitēte in p̄nti q̄remunerabūt̄ a deo in futuro. Primū ē cinis. i. memoria mortis ꝛ sue vilitatis. ꝛ ꝑ hac dabit dñs coronā eternitatis. Scd̄m ē luct⁹ ꝯtra cōcupiscētiā oculoꝝ: vt ꝑ q̄ peccauit hō cōcupiscendo: ꝑ hec puniat̄ plorādo. ꝛ ꝑ hoc luctu dabit dñs

oleum.i.gaudiū eterne felicitatis: vt dicat illud psal. Cō
uertisti illū planctū in gaudiū mihi. Tertiū est spūs me-
roris ostensus p habitu lugubrē penitētis: qui domat la
sciuiaz carnis: z p habitu lugubri.i. p carne mortali sub
q̄ gemisc it spūs dabit oīs palliū laudabile z honorabile
.i.stolā imortalitatis. Nā palliū laudabile est corp' im-
mortale: impassibile: agile: subtile: vt pz supra dotes. Re.
supra ca. z supra spūs sanct' de linguis igneis: ca. xxi.

C Qz spiritus sanct' est vnicus in essentia: z multiplex
in effectibus. CA.XXXIII.

D maiorē rei euidentiā p̄dictoz ē sciendū q̄ spi-
a ritus scūs est vnus z multiplex: vt dicit Sap.vij.
Spūs itelligētie scūs.i.dator intelligētie ē vnic'
.s. ī eēntia z mltiplex.s. in effectib' vel opatōib' que sunt
effect' spūs sancti. Qz aūt spūs sanct' sit vn' in essentia du-
pliciter pbo.s. rōne: z auctoritate. P° pbo tali rōne. Spi-
ritus sanct' est deus: vt patz.s. in p̄ncipio ca.iij. z. iiij. sed
de' est vnus: vt patz infra Trinitas.ca.ij.z.iij. ergo spirit'
scūs est vn' in essentia. 2° hoc idez pbo auctoritate apl'i
b p̄ma ad corinth.xij. vbi sic ait: Hec oīa operat vnus atq3
idē spūs diuidēs singulis put vult. In q̄b' verbis notant
tria.s. q̄ spūs sanct' in pducendo ē generalis: in essendo
est cōsubstātialis: inuariabilis: insepabilis. in cōicando
vl' distribuēdo est liberalis. Primo dico q̄ spūs sanct'
in pducendo est generalis. ideo dicit apl's Hec oīa: Isa.
xxvi. Oīa opera nr̄a siue imediate siue mediate siue natu-
ralia siue gratuita opat' est in nobis. Scd̄o dico q̄ spūs
scūs in essendo habet tres cōditiōes. Prima ē q̄ spūs san-
ctus ē cōsubstātialis: ideo dicit Un'. vnde Augu. in glo.
Hec oīa etsi diuisa sūt opat vnus spūs in substātia cū pa-
tre z filio. Et Ambro. in glo. dic: Tres operi hoc vnum
.s. spm̄ sanctū opari pfitet. Cui' rōnē assignat dicens: q2
eni vnius nature sunt: qd̄ vn' operat tres operant. Scd̄a
cōditio spūs sancti est: q2 in essendo ē inuariabilis: ideo
subdit: Idē Jaco.j. Apud quē non ē trāsmutatio nec vi-
cissitudinis obumbratio. Et in psal. ci. Tu aūt idē ipse es
In quo v̄bo dicūt vel tangūt tria. p̄mū ē imobilitas enti-
tatis vel actionis: cū dicit idē. scd̄m ē infinitas potentie
vel vigoris vel virtutis. cū subdit Ipse. tertiū est eternitas
sue nāe: vl' pprietas. cū subiūgit: Es. Et hoc cōtra triplicē
mutabilitatē in natura. vn̄ Cassio. sic ait: Idē positū ē q̄
ipse de' semp imutabilia pseuerat. Exo.iij. Ego de' z non
mutor: oīa vero alia sūt mutabilia. Ipse oipotētiā dei de-
monstrat: oīa vero alia sūt in potentia limitata. Es vero
entitatē eius demōstrat: q2 ipse per se nouit esse. oia vero
alia participāt ipsū eē. Re. supra Esse dei. ca.ix. Et Augu.
in glo. ibidē sic ait: Ideo aūt dicit Unus atq3 idē: ne tot
putent esse spūs quot sūt opa. Tertia cōditio ē: q2 ipse ē
insepabilis: ideo subiūgit Spus. vbi Augu. in glo. sic ait:
Insepabilis est eni operatio trinitatis: ita cū opatio pa-
tris dicit: nō eā sine filio z spū sancto intelligas opari. z
cū opatio filij dicit nō fit sine patre z spū scō. z cū opera-
tio spūs sancti dicit nō fit sine patre z filio: s3 q2 spūs san-
ctus cooperator ē patris z filij. Et subdit Augu. ibidē di-
cens: Un̄ z qd̄ apl's dicit hic spm̄ dare dona. alibi vero
dicit q̄ dat' est. xp̄s enī accepit z dedit spm̄ sanctū. d. Ac-
cipite spm̄ sanctū zc̄. Tertio dico q̄ spūs scūs in cōican-
do vel distribuēdo est liberalis. cū subdit apl's: Diuidēs
singulis put vult. In q̄b' verbis tangunt duo. s. varietas
ex parte recipiētis: libertas ex parte largiētis. Primo va-
rietas ex p̄te recipiētis. vnde dicit Diuidēs. Ita dic apl's
p̄ma ad corinth.xij. Diuisiones grāz sūt: idē autez spūs. z
diuisiōes administrationū: idē aūt dn̄s. z diuisiōes ope-
rationū: idē aūt de' qui operat oia in oib'. vbi tangūt tri-
plex effect' gratie gratūfaciētis. Prim' ē perficere essen-
tiam aie. z sic dicit: Diuisiones grāz sūt. Augu. in glo.i.
donoz spūs sancti vel virtutū que gratia dant. z subdit
Idē aūt spūs. Augu. in glo. Est dator oiuz: eque quantuz
est de se benign' oib'. Secūdus effect' grē gratūfaciētis
est: potētias aie ad op' bonū preparare. Et sic subdit: Et
diuisiones administrationū sūt habilitāndū vires aie ad
hoc vt prim' alijs subministret. Et subdit: Idē aūt dn̄s
Glosa Augu. s. filijs dans singulis p arbitrio suo. Terti'
effectus ē gratie opus debitis circūstātijs vestire: vt pos-
sit esse meritoriū: ideo subdit Et diuisiones operationuz
sunt: q2 sunt opera maiora z opa minora. z vn' plus me-
ret in operādo alio. Et subdit: Idē deus Augu in glosa:
De'.s. pr̄ q̄ opat oia necessaria. Et sic in istis v̄bis totā in-
telligi trinitatē. Spūs āt scūs p seipsū expssus ē: fili' i h̄
q̄ dicit Dn̄s: pr̄ in h̄ q̄ dic dn̄s de'. Deus aūt est semp
nomē sume excellentie ad ostendendū q̄ opa trinitatis
sūt indiuisa: vt supra pz per Augu. Et subdit singulariter
Diuidēs singulis: q2 nullus ē vel rarus cui nō contulerit
aliquā grām grat'i datā nō tn̄ oēs. vn̄ apl's ad Ephe. iiij.
v sic ait: Unicuiq3 aūt vestrū data est grā fm̄ mensurā do-
natiōis xp̄i. Que verba Ambrosi exponēs sic ait: Unicui-
q3 aūt vestruz vniuersa data ē grā.i. gratuitū donū fm̄ q̄
xp̄s qui ē dator mensurat alij hoc: alij illud. sed christus
qui dat ad mensuram: non accipit grām ad mensuram:
q2 gratia plen' fit. Sed cōtra Joh.iij. dicit: Nō enim
ad mensurā dat deus spm̄. R̄ndeo fm̄ Augu. ibidez z in
glo. collate. q̄ distinguit dicēs: q̄ deus pr̄ aliter dat grāz
hoib': z aliter dedit xp̄o. Nā hoib' dat grām ad mēsurā
Et pbat hoc per apl'z p̄ma ad corinth.xij. qui sic ait: Alij
dat per spm̄ sermo sapiētie: alij sermo scientie fm̄ eundē
spm̄ z sic de alijs. aliud habet ille: aliud habet iste: z qd̄
habet iste nō habet ille. Hec Ambro. in glo. sup illo ver-
bo apostoli: Unicuiq3 aūt vestrū zc̄. Unico aūt filio nō
dedit de' spm̄ ad mensurā. Ubi nota q̄ in mensura duo
cōsiderant. Primū est limitatio vel terminatio. omnia
eni mēsura creata terminū magnitudinis habz: z sic grā
xp̄i cū sit quid creatū mensurata dicit z fm̄ q̄ mensurat
est pditio vel diuisio ab alia. Una enī mēsura est diuisa
vel diuersa ab alia. z sic nō fuit in xp̄o grā ad mēsurā: im-
mo sup oēs hoies grē plenitudinē perfectissime habuit
Unde Augu in glo. colla. sup illo v̄bo Joh.iij. Nō enī
deus ad mēsurā assignat rōnez quare nō dedit de' filio
grām ad mēsurā dicēs: q̄ sicut totū ex seipso genuit filiū
.i. totā suā substantiā deus pater dedit filio: ita incarna-
to filio suo totū suū spm̄ dedit. Scd̄m ē ex p̄te distribuē-
tis libertas. vn̄ cōcludit vbi supra: Prout vult. q.d. Hec
oīa siue naturalia siue gratis data siue gratūfaciētia diui-
dit z distribuit spūs sanctus singulis: nō put digni sunt:
s3 put ipse vult. nō ex necessitate: s3 libera volūtate. nō ex
debito.i. ex merito s3 gratuito vt vult. vbi Augu. in glosa
sic ait: Non enī dicit pōt nō esse sue potestatis. de quo di-
ctū ē. Spūs vbi vult spirat. Et subdit rōnē hui' Augu. di-
cens: Quod enī dator a patre z filio nō ex necessitate s3
ex volūtate dat. z idē operat: nō ipse diuisus s3 diuidēs
singulis put vult: q2 vt dixi Spūs vbi vult spirat. Joh.
iij. vbi Beda sic ait: Spūs igit sanctus vbi vult spirat: q2
ipse in potestate habet cui' cor gratia sue visitationis il-
lustret. Et victor ibidez: Spūs sanctus in q̄bus vult z qn̄
vult z quō vult z quātū vult operat. vn̄ Beda ibidē cō-
cludit sic dicēs: Cōfundat ergo macedonius impugna-
tor spūs sancti: qui seruū.i. de necessitate z nō volūtate
agere spiritū sanctū asserunt. Et subdit dicēs: Spirit' enī
sanctus ppria potestate z vbi vult z qualiter vult operat
Hec allegat be. Tho. in euangelio cōtinuo Joh.iij. ad ex-
positionem p̄dicte auctoritatis. s. Spūs vbi vult spirat: g
quicq̄d dat deus p̄ncipaliter nō ex merito s3 gratis dat.
Et ideo nec minori est dolendū de bono maiori alterius

nec maiori superbiēdū. Et quare: quia nō sm merita dat spiritus sanctus sed gratuito. s. put vult. Hec bea. Tho. in glo. super allegato vbo. s. diuidens singulis prout vult. Uñ Exo. xxxiij. Miserebor cui voluero. Re. supra Misericordia dei. ca. ij.

Utrum spūs scūs habeat vnū nomē vel plura. CA. XXXIIII.

Sed forte queres gratia pdictoꝝ: vtrū spūs sanct⁹ habeat vnuz vel plura noīa. ita q nos debeam⁹ eū vno noīe vel plurib⁹ noībus noīare. Rñdeo ꝛ dico: q nos debem⁹ in hac vita spūm sanctū plurib⁹ nominibus noīare ꝛ nō vno solo qd tripliciter pbo. s. rōne: similitudine: ꝛ auctoritate. Primo ratiōe sic. Scdm q res intellectu cōcipim⁹ vel cognoscim⁹ nomine exprimimus vel noīam⁹: eo q sm phm voces vel noīa sunt signa intellectoꝝ. sꝫ deus nō pōt in hac vita a nobis cognosci p essentiā suā sed ex creaturis. ergo eū plurib⁹ noib⁹ nominamus. Si aūt ipsam diuinā essentiā put est: possem⁹ intelligere ꝛ ei nomē pprīū adaptare: nomine vno tm̄ eam exprimerem⁹: quo pmittit his qui eū per essentiā videbūt Zacharie xiiij. In illa die erit dñs vn⁹ ꝛ nomē ei⁹ vnum. Hanc rōnē ponit be. Tho. cōtra gent. lib. j. ca. xxxj. q pluralitas nominū diuinoꝝ non repugnat simplicitati diuine essentie in fine ca. Scdo hoc idem pbo distinctione. Quedā nomina sunt que dicunt imperfectionē: ꝛ hec oīno remouent a deo. Quedā vero sūt que dicūt perfectionez cū modo imperfecto. s. eo mō quo sūt in creaturis. ꝛ hec possunt affirmari ꝛ negari de deo. Affirmari qntuz ad illud ad qd nomina imponunt ad significandū. Negari vero per modū signādi: vt albū quia cōcretū: Albedo subsistens A simili oia noīa que attribuunt creaturis negāt de deo pter imperfectionē modi si pducerent ꝛ in concreto ꝛ in abstracto. Quedā aūt noīa sūt que dicūt pfectionē absolute vel simpliciter absqꝫ oi defectu. s. cū modo superueniente. que deo cōueniūt. ꝛ hec de solo deo dicunt: sicut sūmū bonū ꝛ pmū ens: vel pma causa ꝛ huiusmodi. Hāc distinctionē tangit bea. Tho. cōtra gent. vbi supra libro pmo. ca. xxx. que nomina possūt pdicari de deo: ꝛ q̄ non Ex hac distinctiōe talē rōnē formo: Nullum nomē deo a nobis impositū in hac vita pfecte exprimit perfectionez diuinā. Cui⁹ ratio est: qꝛ cū cognoscam⁹ hic deū ex creaturis vt nominem⁹ eū: vt pꝫ supra: nullū nomē significat diuinā essentiā sm q est: sicut hoc nomē hō significat essentiā hois: qꝛ significat diffinitionē et⁹ declarantē essentiā hois. Ratio eni quare significat nomē est diffinitio. Et phus dicit in libro de causis: q lingue deficiūt a narratione ei⁹: ꝛ q ipse est amor animi eo q dici pōt. p que verbū significat q nullū nomen sufficit ad exprimendā diuinā perfectionē. sꝫ aliquid pfectionis dat nobis intelligi per vnū nomē q nō dat per aliud: ergo ad hoc q magis nobis diuina perfectio innotescat plurib⁹ modis deus vel spūs sanctus qui ē de⁹: a nobis est denominādus sm q ipsū ex creaturis cōcipim⁹. Hec. b. Tho. pmo scri. sen. di. xxij. arti. v. argu. cōtra: ꝛ in cor. so. Tertio hoc idē pbo auctoritate. Nā in scriptura diuina in plurib⁹ locis inueniunt plura noia de deo ꝛ de spū sancto: vt dicit beatus Tho. ibidē argu. cōtra. et pcipue sap. vij. Est enim in illa spūs intelligētie. i. doctor intelligentie spūs scūs: vnicus multiplex ꝛc. vbi exprimunt plura noia que cōueniūt spiritui sancto ex pte sue essentie ꝛ ex pte suoꝝ effectuū. Primo dico q ex pte sue essentie inter alia decē noia nominant. s. spūs: sanct⁹: vnicus: certus: incoinquinat⁹: mundus: human⁹: benignus: subtilis: stabilis. p⁹ eni dicit spiritus duplici rōne. Prima est: qꝛ ex sua nā ē incorpore⁹: ꝛ oīs creatura incorporea in scripturis sacris appellatur spūs. Scda rō ē: qꝛ refert ad patrē ꝛ filiū. ē eni spūs pris ꝛ filij. vn̄ ꝛ spirātes spū spirātes sūt: ꝛ spirat⁹ spū spirat⁹ ē

Hec Isido. ety. li. viij. ca. de spū sancto: quare dicit. 2° dr sanct⁹ ex sui natura: qꝛ purissim⁹ est. Nā sanctū idē ē qd purū ꝛ a terra separatū. 3° dicit vnic⁹: eo q ex sua natura in qua sm Boetiū null⁹ est numer⁹ maxime est vnus. qd tali rōne ostendo: Unū ē qd est indiuisū in se ꝛ diuisum ab alijs sm phm sꝫ essentia diuina ē indiuisa in se maxime. qd sic patꝫ: qꝛ vbi nulla cōpositio ibi nulla diuisio sed in essentia diuina nulla ē cōpositio: neqꝫ materie ꝛ forme neqꝫ accidentiū neqꝫ diuino alicui⁹ rei: ergo ꝛc. Similiter vna psona est diuisa ab alia siue distincta. ergo ꝛc.

Sꝫ forte queres vtꝝ vnitas essentialis vel vnitas personalis ponāt ibi numerū. Rñdeo ꝛ dico q nō. Cui⁹ rō est: qꝛ nō differūt re sed rōne solū. Hec Petr⁹ de tharan. pmo scri. sen. di. xxiiij. arti. Quarto dicit cert⁹ in sua natura: qꝛ nec fallit nec fallit vt glosa interli. ibidē ait. Quinto dicit incoinquinat⁹ ex sua natura: qꝛ sine omni malicia: vt glosa interli. dicit. 6° dicitur mūdus pter nature mundiciā. 7° dicit human⁹: qꝛ ex sua natura oib⁹ est cōmunis: vt in glo. interli. dicit. hoc est sine personaꝝ acceptione. 8° dicit benignus bonitate: vt glosa interli. dicit Uel benign⁹ a natura. i. ignita bonitate. 9° dicit subtilis: qꝛ penetrat cordiū occultissima. Adeo eni in sua natura vel intelligētia est subtilis vt ei nulla duritia possit resistere qn penetret ab eo: pma ad corinth. ij. Oia scrutatur spūs etiam pfūda dei. x° est stabilis in se. i. in sua natura oīno imobilis: in alijs vero est mobilis. vnde Boe. Immobilis in se manens dat cūcta moueri. Quāuis aūt spūs scūs decē vel plurib⁹ alijs nomib⁹ noiet a nobis in via. ꝛ hoc qꝛ ei⁹ essentiā nō videm⁹: sed ex creaturis eū imperfecte cognoscim⁹ et patꝫ supra. tm̄ pluralitas diuinoꝝ nominū nō repugnat diuine simplicitati: qd dupliciter pbo. s. rōne. ꝛ similitudine. p⁹ rōne sic: Effectus dupliciter cōtinent in suis causis. s. vel formaliter: vel virtualiter. Illi effectus qui cōtinent in cā sua formaliter sūt distincti in ea. sed illi qui cōtinent in sua causa virtualiter sūt vniti in causa. sꝫ oia que pfectionē dicūt in deo virtualiter cōtinent ergo ꝛc. 2° hoc idē pbo similitudine. verbi grā in trib⁹. s. in calidis: in potētijs cognitiuis: in dominijs. pmo in calidis. Dicim⁹ eni: videm⁹ ꝛ experimur ad sensū q ignis est calidus formaliter. ꝛ ideo caliditas ꝛ siccitas sunt in igne qualitates diuerse. Sol vero est calidus ꝛ sicc⁹ virtualiter. ꝛ ideo per eandez virtutē per quā sol calefacit p eandē etiā facit multos effectus in inferiorib⁹. 3° probo idē per exemplū in potētijs cognitiuis ꝛ in virtutib⁹ operatiuis humanis: qꝛ intellect⁹ vna virtute cognoscit oīa q sensus diuersis potētijs apprehendūt. Intellectus etiam quāto fuerit altior plura apprehēdit qꝫ inferior. Tertio hoc idē pbo in dominijs. Nā ptās regia ad oīa alia extēditur ad que diuerse potestates sub ipsa ordinē habent: ita a simili pfectiones oīuz que reb⁹ alijs inferiorib⁹ sm diuersas formas cōueniūt: deo attribuunt sm vnam eius virtutē que virtus est vna essentia: quā qꝛ in psenti imperfecte cognoscim⁹: videlicet solū ex creaturis: iō necessariū fuit eū a nobis plurib⁹ noib⁹ noiari. Hec be. Tho. cōtra gent. li. j. ca. xxxj. q pluralitas diuinoꝝ nominū nō repugnat diuine simplicitati.

Qui effectus spiritus sancti pncipaliores ꝛ nobis vtiliores sunt octo. CA. XXXV.

Secūdo dico q spūs est multiplex vt dicit Sap. vij. quia plurib⁹ noibus nominat sm plures effectus quos operat in nobis. Et omissis omnib⁹ volens solū tangere pncipaliores ꝛ nobis vtiliores: dico q effectus spiritus sancti sunt octo: quoꝝ aliqui ordināt nos in deū vel ad deum: aliqui ad pximū: aliqui ad nos ipsos: sm quos effectus diuersis noibus noiat. Primo eni effectus spūs sancti ordinantes nos in deū sunt

octo ꝓpter octo effectus quos in nobis causat in deum nos ordinantes. Primo.n.dr spũs: qr nos spirituales facit vñ sacit: vel spirare: suspirare: respirare: aspirare. Scdo dicit sanctus. Nã sanctus in greco idem est ꝙ sine terra vñ ipse dr scũs: qr sine amore terrenoꝝ facit illos quos sanctificat. vñ Leuiti.xix. Sancti estote: qm̃ ego scũs sũ. Tertio dicit vnicus.i.electos vniẽs duplici vnitate.s.fidei ꝛ charitatis de qua actuũ.iiij.dr: Multitudinis credentiũ erat coꝝ vnũ: ecce fides. Et aĩa vna: ecce charitas. Cõtra vnitatẽ fidei est heresis. cõtra vnitatẽ charitatis ẽ scisma ꝓpter qđ dicit aplus ad Ephe.iiij. Solliciti seruare vnitatẽ spũs in vinculo pacis. Re. expositionem supra q ca.ix. Et aplus pma ad corinth. vj Qui adheret deo vnus spũs est cũ deo. Quod vbũ exponit trib⁹ modis. pᵒ Augu.in glo. sic: Qui adheret deo: semp dei faciens voluntatem Un⁹ spũs est cũ deo. non per nature idẽtitatẽ: qr diuerse nature sũt spũs hoĩs ꝛ spũs dei: sꝫ volũtatis conformitate. 2ᵒ Aug ibidẽ sic: Qui adheret deo: vt sit ꝑticeps beatitudinis Un⁹ spũs est cũ deo. ꝛ tũc plene erit cum saciabit desideriũ ei⁹ in bonis imutabilib⁹.s.in ipsa trinitate: de suo cuius ẽ imago. vbi subdit: Que in his que sunt diuerse nature vt de trib⁹ ꝑsonis dicit vnũ sũt. 3ᵒ modo exponit sic: Qui adheret deo. credẽdo ꝛ amando eũ. Un⁹ est spũs cũ deo. ꝛ nõ diuisus per tꝑalia q̃ sunt vana. Ozee .x. Diuisũ est coꝝ coꝝ. Et hoc quattuor mõis.s. ꝯtrarietate opinionũ varietate volũtatũ diuersitate intẽtionũ: ꝑplexitate actionũ: ꝛ ideo nũc interibũt. Hiero. Nulla remanente excusatiõe interibũt: qr tradent eterne dãnationi. Quarto dicit certus: qr certos nos facit duplici certitudine.s.fidei: ꝛ spei. de qua apl's ad Ro.viij. Certus sũ eni ꝛc. Uel cert⁹: qr remouet nubẽ dubitatiõis ꝛ erroris ab intellectu. Quinto dicit incoinq̃natus duplici rõne. Prima ẽ: qr remouet maculã ab intentione ꝛ ab affectu Scđa est: qr in ꝑsenti a peccatis ꝑteritꝭ lauat: ꝛ a futuro ꝑseruat. Sexto dicit mũdus: qr in futuro ab omni miseria mũdabit per gloriã. Septimo dicit subtilis: qr facit spm̃ quẽ inspirat subtilẽ intellectu vel cogitatione: dans grãm intelligentie penetrandi celestia ꝛ cogitandi illa. Octauo dicit simul nobilis ꝛ stabilis: q̃ duo attribuũt spiritui sancto ꝓpter quattuor. vbi grã. pᵒ eni dicit mobilis: qr facit sanctos viriliter operari ꝛ in bono ꝓficere. Stabilis vero dicit: qr facit eos in sanctitate ꝑseuerare. 2ᵒ dicit mobilis in actiuis: ꝛ stabilis in cõtẽplatiuis. 3ᵒ dicit mobilis in via: ꝛ stabilis in patria. 4ᵒ dr mobilis in alijs sanctis: ꝛ stabilis in xp̃o. Hec dñs Hugo card. ordi. predic. in postilla quẽ fecit super sap̃.vij. ad expositionẽ predicte auctoritatis.

¶ Qꝫ effectus spiritus sancti ordinãtes nos ad primũ sunt octo. CA.XXXVI.

Secundo dico ꝙ effectus spũs sancti ordinantes nos ad ꝑimũ sunt octo: ꝓpter quos spũs sanct⁹ octo noĩb⁹ nominat.s. amans: bonũ: acutus: humanus: benign⁹: stabilis: certus: omnẽ habẽs virtutem. Ratio aũt istoꝝ nominũ est ista: qr inter ꝓximos sũt q̃tuor differẽtie: eo ꝙ quidã sũt bene agẽtes: ꝛ q̃dã peccãtes: quidã penitẽtes. quidã impugnãtes. pᵒ ergo erga bene agentes dicit spũs scũs amans bonũ.s. amare faciens vel affectu vel effectu. Ad Ro.xij. Dilectio sine simulatiõe 2ᵒ erga peccãtes dicit spũs scũs acutus: qr facit nos acutos per zelũ cõtra impugnãtes impugnatiõe viti nõ nature. Sicut eni in mathematicis dicit acutũ vt angel⁹: ꝛ in litteris acutus accentus: ꝛ in naturalib⁹ vel in naturis acutũ ingeniũ: sic in moralib⁹ dicit q̃s acutus per zelum: Isa.xlix. Posuit os meũ quasi gladiũ acutũ: ꝛ iste ẽ gladius spũs qui est penetrabilior omni gladio ancipiti: vt dicit ad Heb.iiij. De hoc gladio dicit Apoč.j. Ex ore ei⁹ ꝓcedebat gladius ex vtraq̧ parte acutus.q.d. Ex vtraq̧ parte patris ꝛ filij ꝓcedit spũs sanct⁹: q̃ ad modũ gladij diuidit ꝛ separat ab oĩ carnali affectione. Augu. Spirit⁹ sanctus gladi⁹ vere acutus est. qr eũ quẽ ferit a mũdo diuidit. Re.s. Amor quõ habeat vulnerare. 3ᵒ erga penitentes spũs sanct⁹ dicit mauis.i. suauẽ alijs facit.s. tribulatis misericordẽ: patientẽ. sap̃.xij O q̃ bonus ꝛ suauis ẽ dñe spũs tuus. Et hi act⁹ sũt ꝑtinẽtes ad actus iusticie. 4ᵒ alij qui hoĩes sũt impugnãtes: ꝛ q̃tũ ad istos sũt necessarij actus fortitudinis qui sunt effect⁹ spũs sancti. Ubi nota ꝙ fortitudo solet quadrupliciter impugnari nũc ꝑ blandicias: nũc per fallacias: nũc per minas: nũc per penas. Per blandicias nitit allicere cõcupiscibilẽ: per fallacias decipe rõnalẽ: per minas ꝛ ꝑ penas terrere irascibilẽ. Et contra hos spũs sanct⁹ pmo dicit stabilis: qr quos replet ita fortes ꝛ stabiles efficit. vt nõ possint etiã ꝑ blãdicias ad modicũ inclinari. vnde ꝛ in laude Joh. Matth.xj. Quid existis in desertũ videre arundinẽ vento agitatã. Heb.xiij. Oportunũ est grã stabilire coꝝ. Cui⁹ exemplũ ẽ in btã Lucia que tãta stabilitate fixa in amore xp̃i manebat vt nec millib⁹ hominũ moueri possit in corpe. Scdo spũs sanct⁹ dicit certus: qr nos certificat ne possim⁹ decipi per fallacias tẽtoris diaboli ꝛ subdoli: cũ nihil sit carius homini sua fide. ita dicit pma Joh.iiij. Nolite credere omni spiritui: sꝫ ꝓbate spũs si ex deo sũt. Tertio spiritus scũs dicit securus: quia tantã fiduciã tribuit vt nõ valeat ille qui replen⁹ est nec cõminationib⁹ nec penis terribilib⁹ preterreri: imo quasi leo cõfidẽs absq̧ terrore ꝑmaneat. vt dicit illud psal. Uerbo dñi celi firmati sũt ꝛ spũ oris ei⁹ oĩs virtus coꝝ.q.d. Sicut per terrã significant subditi ꝛ peccatores: ita per celũ intelligũt apostoli prelati. martyres. In psal. Celi errãt gloriã dei. vt ostendat ꝙ isti nullã virtutẽ a se habuerũt sꝫ a deo. Ideo dic: Uerbo dñi celi firmati sũt.s. in fide. Matth.xvj. Super hanc petrã ꝛc. Et subdit: Et spũ oris ei⁹.i. spũ sancto qui ꝓcedit a filio qui ẽ os patris solidata ẽ nõ tm̃ pars virtutis coꝝ sed omnis virtutis coꝝ: qr oẽs penas superãt ꝛ cõtẽnunt: vt ostẽdat ꝙ nihil a se habuerũt. sed ꝑncipaliter a deo est factũ in supplementũ virtutis vel defectus virtutis coꝝ. Hec in glo. ibidem.

¶ Qꝫ effectus spiritus sancti ordinantes hominẽ ad se ipsum sunt septem. CA.XXXVII.

Tertio dico ꝙ effect⁹ spũs sancti ordinãtes hoĩẽ ad seipsũ sũt septẽ in spãli qui sub trib⁹ virtutibus cõtinẽt.s. sub prudẽtia: temꝑantia: perseuerãtia. Prima igit virt⁹ est prudẽtia. Et q̃tũ ad ei⁹ actus spiritus scũs dr Sap.vij. Oĩa ꝓspiciens. Ratio hui⁹ ẽ: nam prudẽtia ꝑncipaliter duo facit. pᵒ cõsiderat fines actuũ. ꝛ q̃tũ ad hũc actũ spũs scũs dicit ꝓspiciens oĩa: qr facit nos per prudentiã cõsiderate fines actuũ siue bonoꝝ siue maloꝝ: vt sic q̃ramus gaudia ꝛ vitemus supplicia. 2ᵒ prudẽtia cõsiderat circũstantias actionũ: vt sciam⁹ quo tẽpore: quo loco. quo ordine: quo affectu: quo assistente h⁹mõi singula facere debeam⁹. Et q̃tũ ad hoc prudentie tria sũt necessaria. pmũ ẽ sapiẽtia eligẽdi. ꝛ hic ẽ spũs sapientie. scđm ẽ intelligẽtia exequẽdi. ꝛ hic ẽ spũs intelligẽtie: tertiũ ẽ cautela ꝑcauẽdi. ꝛ hic ẽ spũs sciẽtie: vt spũs sapie sit q̃tũ ad electionẽ. spũs intelligẽtie q̃tũ executionẽ: spũs sciẽtie ad mali vitationẽ. vñ Exo.xxxj. Impleuit dñs beseleel spũ sapie: intelligentie: scie.q.d. Impleuit eũ dñs spũ dei.s. ad opationẽ. Sapia ad diuinoꝝ cognitionẽ. Sciẽtia: q̃tũ ad humanoꝝ cognitionẽ. Intelligẽtia: q̃tũ ad maloꝝ intẽtionẽ ꝛ alioꝝ eruditionẽ. Sꝫ heu: qr vt dicit deut.xxxij. Gens absq̧ cõsilio est.s. in malis precauẽdis ꝛ sine prudẽtia in bonis agẽdis. Cui⁹ cõtrariũ optat ibi dicẽs: vtinã saperẽt ꝛ intelligerẽt ac nouissima

pnderent. quasi diceret. Utinam saperent per seipsos meditādo z intelligerent ab alijs addiscēdo: que duo sūt respectu precedentis: ac nouissima prouiderent respectu futuri. Que tria comparari possunt illis tribus que dicit Bern. Utinam saperent. s. vnde veniunt z erubescerent: z intelligerēt in quo sūt z ingemiscerēt: z nouissima pnderēt z cōtremiscerent. Re. supra Prudentia de partib9 eius. Scd̄a virt9 que ordinat hoīem ad seipsū est tempantia q̄ duos actus hz. Prim9 est cohibere act9 illicitos. s. imundicie. luxurie. Scd̄s est refrenare motus illicitos castrimargie vel gule. z q̄tū ad hos effect9 spūs scūs dicit mūdus z subtilis. Mūdus dr̄ a voluptate. subtilis dicit discernēs inter necessitatē z voluptatē. Ratio hui9 est: Nā sub specie nessitatis multotiēs se ingerit immūdicia voluptatis. z q̄tum ad hoc spūs sanctus dicit mūdus: quia per tempantiā nos mūdat ab omni imūdicia vel luxuria. vn̄ Ezech. xxxvj. Effundā super vos aquā mundaz zc̄. Scd̄o tempantia habet discernere inter necessitatē z voluptatē: pcitatē z superfluitatē. z q̄tuz ad h̄ spūs sanctus dicit subtilis. q2 in omnib9 facit nos attendere diligenter z inspicere subtiliter: ne sub spē necessitatis introeat pedissequa delectatio voluptatis. Et hoc est qd̄ dicit Eccle. j. Lustrās vniuersa in circuitu pergit spiritus. Qd̄ verbū exponit q̄tuor modis. p̄° sic: Spūs dei lustrās vniuersa pergit per circuitū: q2 nihil est ei incognitū. sed oīa scrutat etiaz pfunda dei: s̄m apl̄m. 2° mō sic: Spūs sanctus lustrās omnia. i. quātū ex se est illuminans bonos z malos. pergit p circuitū. i. de virtute in virtutē pergere facit bonos. 3° sic: Spūs sanct9 pergit p circuitū: q2 oritur a quatuor plagis. Re. supra ca. xxvj. 4° sic: Spūs noster pergit p circuitū qn̄ ex oī parte gratias deo agit. Bern. Disce ad singula dona grārū agere grāz actiones. Tertia virt9 est perseuerātia. Cui9 est duplex actus. s. pseuerare in bonis: z securitatē prestare a malis. Quantū ad p̄mū actū perseuerantie spūs sactus dicit stabilis. s. dans stabilitatē in pdictis bonis. vnde ad Phi. j. Statis in vno spū vnanimes. Que verba Ambros. in glo. exponens sic ait: Statis in fide z deuotiōe cōtra aduersarios. Et quō: Certe in spū sancto. cui nō heret cōtrari9 spūs: vt sicut ipse est vn9: ita z vos sitis. Uel in spū sancto. i. in spūali intelligentia: q̄tuz ad intellectū. z vnanimes q̄tum ad affectū. qd̄ fit per charitatez. Act. iiij. Erat illis p cor vnū: z aīa vna. Et ad collo. j. Permaneatis in fide fūdati z firmi: stabiles imobiles. Aug. in glo. Permaneatis in fide fundati z firmi: vt nō fluctuetis vel hesitetis. Et stabiles: vt per vos nō recedatis. Et imobiles: vt alio impellente nō recedatis: vel fidē nō deseratis z cadatis. Secūdus act9 pseuerantie est securitatē p̄stare a malis. z q̄tū ad istū actum spūs sanctus dicit securus: q2 facit securitatē a malis. vnde apl̄s ad Ephe. iij. Det vobis s̄m diuitias glorie sue corroborari per spūm. Augu. in glo. Det vobis s̄m diuitias glorie sue qui dat oīb9 affluenter. Et quid: v̄tutē qua sitis corroborati in interiori homine. i. in anima per spirituz sanctū. z vt hanc virtutē habeatis det vobis xp̄m habitare per fidē in cordib9 vestris. Dic aūt xp̄m habitare per fidē: q2 aliqn̄ sunt fortes in quib9 nō habitat xp̄s: vt heretici z peccatores qui habēt fidem informē. Si aūt querit: quis ē securus a malis: Respondet pu̇er. xj. Qui cauet laqueos securus erit. Quod verbū exponit q̄tuor modis. p̄° sic: Qui cauet laqueos peccati non solū in seipso: sed etiā in subditis vel in alijs corrigendo: Securus erit. ab affectione pene. 2° sic: Qui cauet laqueos. s. culpe rumpens eos per penitētiā. Securus erit de indulgētia. 3° sic: Qui cauet laqueos cure pastoralis. Securus erit periculo prelatoꝝ. Bern. Cōsidero gradū z vereor casum. attendo fastigiū dignitatis: celsitudinē honoris z vicinio cōsidero periculum. 4° sic: Qui cauet laqueos. i. pulchritudinē creaturaꝝ. Uel qui cauet laqueos. i. pericula diuitiarū vel pplexitates actionū tēporaliū fugiēdo a mūdo. Securus erit in die iudicij. Hos cauet laqueos qui oīa hec reputat stercora vt cū apl̄o xp̄m lucrifaciat: z hoc per spūm sanctū: vt p̄dixi. vnde Bern. in sermone. lxxiiij. exponēs illud verbum sap. vij. Spiritus ē multiplex sic ait: Spūs sanctus iō multiplex dicit: q2 multipliciter filijs hoīuz inspirat quod sic pbat dicens: Spūs sanctus cōcedit ad vite vsum: ad miraculū: ad salutē: ad auxiliū: ad solatiū: ad feruorē. p̄° quidez cōcedit ad vite vsuz. z hoc bonis z malis: dignis pariter z indignis cōmunia bona abūdantissime tribuens: ita vt videat hic discretionis limitē nō tenere. 2° spūs scūs concedit ad miraculū in signis z pdigijs z varijs virtutibus. sed q̄nq3 nōnullis hanc grām sine ppria vtilitate largit. Ideo tertio spūs sanctus infundit alijs ad salutē: videlicet cū toto corde nostro reuertimur ad dn̄m deuz nostrū. 4° concedit vel dat ad vite auxiliū cū in oī colluctatiōe adiuuat infirmitatē nostrā. 5° concedit ad cōsolationē vel solamē. z hoc cū testimoniū perhibet q2 sim9 filij dei: que inspiratio est ad ꝯsolationē. 6° spūs sanct9 dat ad feruorē. z hoc cū in cordibus perfectoꝝ vehementius validū ignem charitatis accendit: vt non solū in spū filioꝝ dei: sed etiā in tribulationib9 glorient cōtumeliā reputantes gloriā: obprobriū gaudiū: despectionē exaltationē. Hec Ber. vbi supra.

¶ Q2 in corporalib9 status pprie requirit duo: z que. CA. I.

Tatus. Circa statū considerāda sūt quattuor. s. euidētia essentie: cōuenientia existentie: differentia inherentie: preeminētia excellentie. Primo circa statū cōsiderāda est euidētia essentie. Nam status pprie loquēdo signat quādā positionis differētiā s̄m quā aliquid disponit s̄m modū sue nature cū quadā imobilitate. Ex quib9 verbis elicit q2 in corporalib9 status pprie requirit duo. s. rectitudinē homini cōnaturalē: z quietudinē difficile mobilē. Primo dico q2 in corporalib9 stat9 requirit rectitudinē vel altitudinē homini cōnaturalez. s. vt caput eius in superiora tendat. z cetera mēbra cōuenienti modo disponāt. qd̄ quidē nō accidit si homo iaceat vel sedeat vl̄ accūbat: s3 solū quādo rectus stat. vnde Ezech. ij. dicit: Fili hoīs sta super pedes tuos. Et apl̄s. j. ad corinth. x. Si quis existimat se stare: videat ne cadat. Et Grego. in. vj. moral. sic dicit: q2 a statu rectitudinis dispereūt qui per noxia v̄ba dilabūt. Scd̄o dico q2 status in corporalib9 requirit quietudinē difficile mobilē. vnde nec hoīes corporaliter stare dicūt q̄tūcūq3 sint recti: nisi quiescant: s̄m illud apl̄i p̄ma corinth. xv. Stabiles estote z imobiles. Et Grego. dicit sup Ezech. q2 lapis q̄dratus est: z quasi ex oī latere statū habet qui casū in aliqua pmutatione nō habet. vn̄ z circa hoīes ea q̄ de facili circa eos variant z extrinseca sūt nō ꝯstituūt statū: puta q2 aliq̄s sit diues vel paup in dignitate cōstitut9 vel plebeius vel si q̄d aliud ē h9mōi. vn̄ z in iure ciuili dicitur: q2 ei q̄ a senatu remouet magis dignitas q̄3 stat9 aufert. Hec b. Tho. scd̄a scd̄e. q. clxxxiij. arti. j. quid faciat in hominib9 statum in eoꝝ. solu.

¶ Q2 ad statū spiritualē requirūt tria. CA. II.

Ad maiorē aūt euidentiaz p̄cedentis capituli est sciēdū: q2 ad statū ciuilē z p̄cipue spūalē reqrūt tria. s. cōditio: obligatio: solēnisatio. Primo ad statū spūalē requirit cōditio libertatis vel seruitutis put est aliquis sui iuris vel alteri9: vt dicit beat9 Tho. scd̄a scd̄e. q. clxxxiij. arti. j. quid faciat in hoīb9 statum: in

cor.so.in fine. Ubi nota q in reb⁹ spūalibus inuenit duplex seruitus: ꝛ duplex libertas. Una quidē est seruitus peccati; alia est seruit⁹ iusticie. Similiter etiā est duplex libertas. vna quidē a pctō: alia vero a iusticia: vt patz per aplm qui dicit ad Ro.vi. Cū enī essetis pctī: liberi fuistis iusticie: nunc aūt liberati a pctō serui facti estis deo. Est aūt seruit⁹ peccati vel iusticie cū aliqs ex habitu pctī inclinat ad malū. Similiter etiā libertas a pctō est: cuz aliqs ex inclinatione peccati nō supat. Libertas aūt a iusticia est: cū aliquis ꝓpter amorē iusticie nō retardat a malo. Uerūtñ qꝛ homo fm naturalē rōnē ad iusticiā inclinat pctm aūt est cōtra naturalē rōnē: cōsequens ē vt libertas a pctō sit vera libertas que cōiūgit seruituti iusticie: qꝛ per vtrūqꝫ tendit hō ad id qd est cōueniens sibi. Et similiter vera seruit⁹ est seruit⁹ peccati cui cōiungit libertas a iusticia: qꝛ.s.per hoc hō impedit ab eo qd est ꝓpriū sibi. Hec b.Tho.scda scde.q.clxxxiij.arti.iiij.vtrū differentia statuū attendat fm incipiētes: ꝓficientes ꝛ perfectos: in cor.so. Scdo ad cōsequendū statū spūalē requirit aliq obligatio vel absolutio. Nō enī ex hoc q aliquis seruit alicui efficit eius seru⁹: qꝛ etiā liberi seruiūt: fm illud apli ad Gal.v. Per charitatē spūs seruite inuicē. Nec etiaz ex hoc q aliquis desinit seruire efficit liber. sicut patz de seruis fugitiuis: sꝫ ille ꝓprie est seru⁹ qui obligat ad seruiendū. ꝛ ille ꝓprie est liber qui absoluitur siue liberat a seruitute. Tertio ad cōsequendū statū spūalē requiritur solēnisatio. Oportet enī q pdicta obligatio cū aliq solēnitate fiat: sicut ꝛ cetera que inter hoīes obtinēt perpetuā infirmitatē quedā solēnitas adhibet: vt patebit infra.iij.ca.pncipaliter. Hec be.Tho.scda scde.q.clxxxiiij. arti.iiij. vtrū quicūqꝫ est perfect⁹ sit in statu pfectionis: in cor.so. Re.infra Uotum solēne.

¶ Q: debuit in ecclesia esse diuersitas statuum ꝛ officiorum. CA.III.

Ecūdo pncipaliter circa statū cōsiderāda ē cōuenientia existētie. Decuit eniz ꝛ debuit in ecclesia esse diuersitas statuū ꝛ officioꝝ triplici rōne: qꝛ diuersitas statuū ꝛ officioꝝ ecclesie ordinat ad tria bona .s.ad ecclesie perfectionē: actionē: decorē vel pulchritudinē. Primo diuersitas statuū est ad pfectionem ecclesie. qd tali rōne ostendo: qꝛ sicut in ordine rerū naturaliū pfectio que ē in deo simpliciter ꝛ vniformiter inuenit: in vniuersitate aūt creaturaꝝ nō pōt nisi difformiter ꝛ multipliciter inueniri: ita etiam plenitudo gratie que in xpō sicut in capite adunat: diuersimode ꝛ multipliciter redūdat ad mēbra eius. Et hoc ē qd dicit aplus ad Ephe.iiij. Ipse dedit quosdā quidē aplos: quosdā aūt prophetas. alios vero euāgelistas: alios aūt pastores ꝛ doctores ad cōsūmationē vel perfectionez ecclesie. Scdo diuersitas statuū est vel ptinet ad necessitatē actionū que sūt in ecclesia necessarie. Cui⁹ rō est: qꝛ ad diuersas actiōes ecclesie oportet diuersos hoīes deputari ad hoc q expediti⁹ ꝛ sine cōfusione oīa pagant. Et hoc est qd dicit aplus ad Ro.xij. Sicut in vno corpe multa membra habem⁹: oīa aūt mēbra nō eūdē actū habēt: ita multi vnū corp⁹ sum⁹ in xpō. Tertio diuersitas statuū in ecclesia est ꝓpter decorem vel pulchritudinē vel dignitatē ecclesie q pulchritudo vel dignitas cōsistit in quodaz ordine. vñ dicit.iij. regū.x. q regina sabba videns omnē salomonis sapiam ꝛ habitacula seruoꝝ ꝛ ordines ministrāciuz nō habebat vltra spm. Et ideo aplus.ij.ad Thimo.ij.dic q in magna domo nō solū sūt vasa aurea ꝛ argentea: sed etiā lignea ꝛ fictilia. ꝛ hoc ad decorē dom⁹. Et in psal.xliiij. dr ad laudem ecclesie q est circūdata varietate. vbi dicit glo. q doctrina aploꝝ ꝛ cōfessione martyrū ꝛ puritate vginū ꝛ lamento penitētiū ornat regina.i.ecclesia. Ubi nota q in ecclesia dei.i.in fidelib⁹ xpi q sūt mēbra ecclesie sunt duo simul.s.vnitas. varietas: ꝛ diuersitas. vnitas fidei: charitatis: ꝛ pacis. ꝛ diuersitas statuū officioꝝ ꝛ graduz que diuersitas ꝛ multiplicitas nō impedit ecclesie vnitatē que perficit p vnitatē fidei ꝛ charitatis ꝛ mutue subministrationis: fm illud apli ad Ephe.iiij. Ex quo totū corp⁹ ē cōpactū.s.per fidē: ꝛ cōnexū.s.per charitatē: per oēm iūcturam subministrationis duū.s.vni⁹ alii seruit. vnde sicut natura nō facit per plura qd pōt facere per vnū qꝛ hoc eēt superfluū: ita ecclesia coartat in vnū id ad qd requirūt multa fm illud apli: scda ad corinth.xij. Si totū corpus oculus vbi audit⁹? Et ideo in ecclesia que ē corpus oportuit mēbra sub diuersificari fm diuersa officia stat⁹ ꝛ grad⁹. Hec be. Tho.scda scde.q.clxxxiij.arti.ij.vtrū diuersitas statuū officioꝝ ꝛ graduū debuit esse in ecclesia: argu.cōtra: ꝛ in cor so. ꝛ in so.pmi ꝛ.ij.argu.

¶ Ad quid diuersitas statuū vel officioꝝ in ecclesia ordinat. CA.IIII.

Ed forte queres grā predictoꝝ: quare in ecclesia dei est diuersitas statuū: officiorūz: ꝛ graduū: ad qd talis diuersitas ordinat? Rñdeo ꝛ dico q in mēbris ecclie.i.i fidelib⁹ xpi diuersitas vl distinctio istoꝝ triū ordinat ad tria.s.ad pfectionē: actionē: ꝛ decorē: qd sic patz. p° enī in ecclesia vel in mēbris ecclesie.s.in fidelibus accipit diuersitas statuū per respectū ad perfectionē ꝓut quidā sūt aliis pfectiores. 2° est vel accipit diuersitas officioꝝ per respectū ad actionē. inquātuz aliq sūt ad diuersas actiones deputati. 3° in ecclesia diuersitas graduū accipit vel cōsiderat per respectū ad ordinē pulchritudinis ecclesie. ꝓut in eodez statu vel officio vn⁹ ē alio superior. vñ ꝛ in psal.xlvij. dicit fm aliā lrām: De⁹ in gradibus. Glosa.i.in gradib⁹ eius cognoscet.i.fm grad⁹ statuum ꝛ officioꝝ vl meritoꝝ fm glosam cognoscet: qꝛ in singulis dabit distinctā cognitionē sui. ꝛ hoc cū suscipiet eam in eterna btitudine. Ubi nota q lꝫ diuersitas istorū triū.s.statuū officioꝝ ꝛ graduū fm diuersa attēdat: vt pꝫ cōtingit tñ q ista tria in eodē cōcurrant: vt patet de epo qui deputat ad aliquē actū altiorē ꝛ sit ex hoc hꝫ officiū ꝛ graduz ꝛ statū perfectiorē ꝓpter act⁹ sublimitatē. Hec be.Tho.scda scde.q.clxxxiij.arti.iij.vtruz in ecclesia officia distinguant per act⁹: in cor.so. ꝛ in so.iij.argu. Ex pdictis duob⁹ capitulis cōcludit: q ex diuersitate statuum officioꝝ ꝛ graduū quattuor bona sequūt. pmo enī mundus est pfectior: scdo act⁹ expeditior: tertio ecclesie ornatus pulchrior. quarto deus ē euidētior: vt patz.

¶ Q: perfectio persone ꝛ stat⁹ pfectiōis differunt eo q non quicūqꝫ perfect⁹ ē in statu pfectiōis: nec econuerso. CA.V.

Ertio pncipaliter circa statū spūalē cōsiderāda est differētia inherētie. Differūt eniz hec duo.s.pfectio psone ꝛ stat⁹ perfectionis: eo q nō quicūqꝫ pfectus: est in statu pfectiōis nec ecōuerso qd quadrupliciter pbo.s.distinctione: rōne: inductione: auctoritate. Primo hoc pbo distinctione: Nā duplex ē stat⁹ pfectionis. vn⁹ interior quo ad deuz qui intuet cor alius exterior quo ad ecclesiā que videt ea q foris patēt. ꝛ hec differūt. 2° hoc pbo rōne: qꝛ homo dicit esse perfectus ex eo q habet actū dilectionis pfecte ꝛ grē. sꝫ dr eē in statu perfectionis ex hoc q obligat se ppetuo ad ea q sūt pfectiōis cū aliq solēnitate: vt pꝫ.s.ca.ij. ꝛ hec etiā differūt. Tertio hoc idē pbo inductiōe: Nā aliq sūt in statu pfectiōis q oīno carēt charitate ꝛ grā. sic mali epi: ꝛ mali religiosi. Et ecōtrario aliq habēt pfectionē vite qui tñ nō habēt statū pfectiōis: vt seculares qui sūt in grā ꝛ charitate. Quarto hoc idē pbo auctoritate. Nā cōtingit q aliqui se obligāt qui nō seruāt: ꝛ ecōtra aliq implent id ad qd se nō obligauerunt: vt pꝫ Math.xxi. de duob⁹ filiis quoꝝ vn⁹ dicenti patri: operare in vinea. respōdit:

nolo. postea abijt. alter aūt rñdens: eo ₇ nō iuit. vbi Orige. sic ait: Unde potes vti parabola ista ad eos qui modicum aut nihil pmittūt: operib⁹ aūt ostēdūt. ₇ cōtra eos q̄ magna pmittūt: nihil aūt fm pmissionem suā faciunt. ₇ ideo nihil ꝓhibet aliquos eē pfectos qui nō sūt in statu perfectionis. ₇ ecōtra. Dec he. Tho. scda scde. q. clxxxiij. ar. iiij. vtrū quicūq; est pfect⁹ sit in statu pfectionis: arg. cōtra. ₇ in cor. so. ₇ in so. argu. Ex quib⁹ verbis concludo duo. Primū ē q solū prelati ₇ epi ₇ religiosi sūt in statu perfectiōis qd tali rōne ostēdo: Illi sunt in statu pfectionis q̄ ad ea que sūt pfectionis se obligāt cū quadā solēnitate. vt patꝫ supra ca. ij. ſꝫ religiosi se obligant et obstinant ab his quib⁹ licite vti poterāt vt liberi⁹ vacēt deo in quo cōsistit perfectio p̄sentis vite ₇ cū quadā solēnitate pfessionis ₇ bñdictionis vestiū. Et similiter epi obligant se ad ea q̄ sunt pfectionis pastorale officiū assumentes: ad qd pertinet vt aiam suā pastor ponat p ouib⁹ suis sicut dicit Joh. x. Adhibet etiā quedā solēnitas cōsecrationis simul cū pfessione p̄dicta: ergo ₇c̄. Scdm ē: q solū religiosi ₇ prelati. s. epi sunt in statu pfectionis: vt patet supra Prelatio. ca. iiij. ₇ supra Religio. iij. ca. Itē sciēdum est: q p̄sbyteri curati nō sūt in statu perfectiōis: qꝛ nō obligant se ad ea que sūt pfectionis cū solēnitate. vñ ꝗ ad sacrū ordinē perfectio infectio interior requirat ad hoc q aliquis digne act⁹ sacri ordinis exerceat: nō tamē perfectio exterior. Scdo p̄sbyteri curati ex pte cure animarū nō obligant se ex voto ꝑpetuo ad hoc q curā animarū teneāt: sed possūt eā deserere dupliciter. s. vel transeundo ad religionē etiā absq; licentia epi: vel curam dimittendo ₇ simplicē prebendā sine cura animarū recipiēdo. Dec. h Tho scda scde. q. clxxxiiij. arti. vi. vtrū oēs prelati ecclesie sint in statu pfectiōis: in cor. sol. in p̄ncipio: ₇ ibidē arti. v. vtrū plati. s. epi ₇ religiosi sint in statu perfectionis: in cor. solu.

## ¶ Quis est pfectior stat⁹: an religiosoꝝ: an p̄latoꝝ. CA. VI.

Quarto ₇ vltimo p̄ncipaliter circa statū pfectionis cōsiderāda est p̄eminētia excellentie. s. quis est pfectior status: an religiosoꝝ an prelatoꝝ. Et q̄tū ad hoc dico: q status p̄latorū est pfectior statu religiosoꝝ. qd ꝓbo quattuor rōnib⁹. Prima ē ex trāsitu melioꝛ. ₇ formo sic rōnē: Nulli licet a maioꝛ statu ad minorem trāsire. sed a statu religionis aliquis pōt transire ad statū p̄lationis: vt decretalis dicit: ergo ₇c̄. Scda rō est ex actu pfectioꝛ. ₇ formo sic rōnē: Agēs semp ē pfectior patiente ſꝫ religiosi se habēt vt pfecti: epi vero vt pfectores fm Dionysiū: ergo ₇c̄. Tertia rō est ex actu feruētioꝛ. ₇ formo sic rōnē: Perfectio p̄ncipaliter in dei dilectione cōsistit. ergo vbi ē maior dei dilectio ibi ē maior perfectio. sed maior abūdantia dilectionis dei est in p̄latis q̄ in religiosis. qd ꝓbo: qꝛ hoc i pluꝛ quod epi intēdunt his que ad p̄rimoꝝ dilectionē tendūt siue pertinēt: prouenit ex abūdantia diue dilectiōis. vnde dñs p̄mo quesiuit a Petro an eū plus alijs diligeret dicēs Johis. xxi. Simon petre diligis me plus his ₇ postea ei gregis curam cōmisit dicens ibidē: pasce oues meas. Hoc autē est signū maioris dilectionis vt homo ꝓpter amicū etiā pl⁹ alij seruiat q̄ si soli amico velit seruire: ergo ₇c̄. Quarta ratio ē ex affectu siue ex aspectu vel fructu vtilioꝛ. ₇ formo sic rōnē: Perfectius ₇ vtili⁹ ē vacare simul vite cōtēplatiue ₇ simul vite actiue q̄ vite cōtēplatiue tm̄. ſꝫ stat⁹ religiosoꝝ ordinat ad vitam cōtēplatiuā solū. status aūt episcopoꝝ ₇ ad vitā actiuā ₇ ad vitam cōtemplatiuā ordinat. Ita dicit Grego. in pastoral. Sit presul actione p̄cipuus pre cūctis cōtemplatione suspensus. Ratio autē hui⁹ dicti est: quia ad pastores ptinet nō solum ꝓpter seipsos sed etiā ꝓpter instructionē alioꝝ cōtēplari. vñ Grego. sup Ezech. dicit de pfectis viris: q post cōtēplationē suā redeūtib⁹ dicit: Memoriā suauitatis tue eructabūt.

Sed cōtra: Uidet q status religiosoꝝ sit pfectior statu prelatoꝝ tali rōne: Perfectio in abrenūciatiōe ꝓpriaꝝ facultatū cōsistit: vt dicit dñs Matth. xix. Si vis pfect⁹ esse vade ₇ vende ₇c̄. sed hoc faciūt religiosi: nō aūt ad hoc tenēt episcopi ₇c̄. Rñdeo ₇ dico: q abrenūciatio ꝓpriaꝝ facultatū pōt cōsiderari dupliciter. Uno mō actu ₇ facto ₇ sic in ea nō cōsistit pfectio essentialiter. ſꝫ ē quoddā instrumentū pfectionis. Alio mō affectu vel aio. s. fm p̄paratione animi cū opus fuerit: vt. s. homo sit parat⁹ dimittere vl distribuere si opus fuerit. ₇ hoc ptinet directe ad perfectionē. Ad hoc aūt maxime tenēt epi q oia sua pro honore dei ₇ salute gregis cōtemnant: vel pauperib⁹ sui gregis largiēdo: vel rapinā bonoꝝ suoꝝ cū gaudio sustinendo. Dec he. Tho. scda scde. q. clxxxiiij. arti. vij. vtrum status religiosorum sit pfectior q̄ status epoꝝ. arg. cōtra ₇ in cor. so. ₇ in so. iij. arg. Re. supra Prelatio. ca. iiij.

## ¶ Utrū status episcopoꝝ sit perfectior statu presbyterorum curatorum. CA. VII.

Ad maiorē aūt euidentiā predictoꝝ circa preeminētiā pfectionis quero duas qōnes. Prima questio ē. vtrū status epoꝝ sit pfectior statu presbyteroꝝ curatoꝝ parochialiū ₇ archidiaconoꝝ ₇ plebanoꝝ. Rñdeo ₇ dico: q stat⁹ epoꝝ ē pfectior statu istorū: ₇ quo ad statū: ₇ quo ad actū: vel quo ad bonitatē ₇ quo ad auctoritatē. Primo epi sunt pfectiores istis quo ad statū vel quo ad bonitatē: qꝛ epi obligant totā vitā suā ad ea que sūt pfectionis. qd patꝫ: qꝛ epi in sua cōsecratione pfessionē quandā faciunt qua obligant ad curā gregis suscepti. Et ꝓpter hoc epi nō possūt epalē curā deserere: nisi auctoritate sūme pontificis: ad quē etiā ptinet in votis ꝑpetuis dispēsare ex certis causis: vt pꝫ infra Uoti dispēsatio. Nemo enī mittēs manū suā ad aratrum ₇ aspiciēs retro aptus ē regno dei. vt dr̄ Luce ix. Presbyteri aūt p̄ochiales curati ₇ archidiaconi vel plebani nō obligāt voto totā vitā suā ad id qd cura gregis requirit vñ pñt p̄ochiā vl archidiaconatū vl plebanatū dimittē ₇ simplicē p̄bendā sine cura accipe: etiā cū licētia epi. qd nullo mō liceret si essent in statu pfectiōis. Cui⁹ rō ē: qꝛ null⁹ statu pfectōis discedē pōt nisi moralit peccando ₇ apostotādo a deo: qꝛ nēo mittēs manū suā ad aratꝝ ₇c̄. Nec etiā in eoꝝ institutiōe aliq̄ cis solēnis bñdictio adhibet sic epis. Scdo epi sūt pfectiores p̄dictis quo ad actū vl quo ad auctē: eo q epi hñt curā oluꝫ sue diocesis Presbyteri aūt curati ₇ archidiaconi ₇ plebani hñt curā dnīc: qꝛ hñt aliq̄s submistratōes sub epis. qd dupl'r ꝓbo. s. auctē: ₇ silitudie. p⁹ auctē. Dr̄ enī. xxi. q. j. sic. Oib⁹ p̄sbyteris ₇ diaconib⁹ ₇ reliq̄s cūcti attēdēdū ē vt nihil absq; ꝓpriū epi licētia agāt: nō vtiq; missas sine suo iussu q̄sq̄ p̄sbyteroꝝ i sua p̄ochia dicat vl baptizet vl q̄cq̄ absq; ei⁹ ꝑmissu faciat. 2⁹ hoc idē ꝓbo silitudine. Nā in regimie ecclesie cōparant p̄sbyteri curati: archidiaconi ad epm sic in regimie tpali p̄positi ₇ balliui ad regē. ₇ iō sic rex coronat ₇ inūgit in regno: nō aūt p̄positi vel balliui: ita epus in ecclesia: nō archidiaconi vel plebani. vñ sicut sol⁹ rex in regimine tpali solēnē bñdictionē accipit: alij vero inferiores p simplicē cōmissionē instituūt: ita etiā in regimine spūali. s. in ecclesia cura epalis cū solēnitate ꝯsecrationis cōmittit. Cura aūt archiaconat⁹ vl plebanat⁹ cōmittit cū simplici iniūctiōe: cōsecrat tñ in subsceptiōe ordinis etiā añq; curā hēat. Dec. h. Tho. scda scde. q. clxxxiiij. arti. vj. vtrū oēs p̄lati ecclesiastici sint in statu pfectiōis: i cor. so. ₇ in so. ij. arg. Et iij. quodli. q. vj. arti. ij. vtrū p̄sbyteri parochiales ₇ archidiaconi sint maioris pfectiōis q̄ epi: in cor. so. ₇ in so. vj. arg. ¶ Utrū presbyteri curati

archidiaconi: plebani ſint maioris pfectionis q̃ religioſi

Secūda qō ē: vtrū pſbyteri curati CA. VIII.

ſ archidiaconi ⁊ plebani ſint maioris pfectōis q̃ religioſi? Rñdeo ⁊ dico: q̄ in pdictis ē ɔſiderare tria. ſ. ſtatū: ordinē: ⁊ officiū. Ad ſtatū ptinet q̄ ſint ſeculares: ad ordinē q̄ ſint ſacerdotes: ad officiū vō q̄ curam animarū habeant ſibi cōmiſſam. Primo ḡ quo ad ſtatum religioſi ſunt excellentiores pdictis. ſ. preſbyteris curatis: archidiaconis ⁊ plebanis. Scḋo quo ad ordinē ſacerdos curatus ⁊ religioſi ſacerdotes ſūt pares. ſ; i hoc .ſ. in ordine ſacerdos curatus preeminet religioſis cōuerſis quantū ad dignitatem: q2 p ſacros ordines deputatur ſacerdos ad digniſſima miniſteria quibus ipſi xpo ſeruiunt in ſacramento altaris: ad quod requiritur maior ſanctitas interior q̃ requirat etiā religionis ſtatus. vñ grauius peccat (ceteris paribus) clericus in ſacris ordinibus cōſtitutus ſi aliquid contrariū ſanctitati agat q̃ aliquis religioſus qui nō habet ordinem ſacrum: q̃uis laicus religioſus teneatur ad obſeruantias regulares ad quas illi q̄ ſunt in ſacris ordinibus nō tenentur. Tertio quo ad officium preſbyteri curati: archidiaconi vel plebani ſunt maiores vel excellētiores eis. Cuius rō eſt: q2 eis competit ſub epiſcopo curā animarū habere. qḋ non competit religioſis ſed ſoli deo vacare. Comparando ergo ſtatū religioſorū ad officium preſbyterorū curatorū: archidiaconorū ⁊ plebanorū conſiderandū eſt que preeminētia ſit potior.

Circa quod duo ſunt attendenda. ſ. bonitas ⁊ difficultas. Primo ergo ſi fiat comparatio ſm̄ bonitatē: puta quid iſtorū ſit melius: an ſtatus religionis: an officiū pdictorū. ſ. curam animarū habere: tūc dico: q̄ ſtatus religionis prefertur officio curati preſbyteri vel archidiaconi vel plebani: tū q2 religio eſt ſtatus. preſbyteratꝰ aūt ⁊ huiuſmodi nō ſunt ſtatus ſ; officium. tū q2 ex hoc ſequitur q̄ religioſus ppetuo voto obligetur: nō aūt pdicti. tū quia in pfeſſione iſtorū ſolēnitas quedā adhibetur: nō aūt in inſtitutione predictorū. ergo ſtatus religionis excellit predictos triplici rōne pma eſt ppter bonitatē ſtatus. ſecūda ppter continuitatē actus. tertia eſt ppter ſolennitatem ritus: vt p; ex premiſſis. Scḋo ſi fiat cōparatio pdictorū ſm̄ difficultatem: tunc dico q̄ duplex eſt difficultas. Una que ē ex arduitate operis. ⁊ talis addit ad pfectionem virtutis. Alia eſt que puenit ex impedimentis exteriorib;. ⁊ hec quãq; diminuit pfectionē virtutis: puta cum aliquis nō tantū virtutem amat vt impedimentū virtutis declinare velit: ſm̄ illud apl'i pma ad corinth. ix. Omnis q̄ i agone contendit ab omnibꝰ ſe abſtinet ⁊c. Quandoq; vō arduitas que puenit ex interiorib; impedimentis eſt ſignum pfectionis virtutis: puta cum alicui ex inopinato vel ex neceſſaria cauſa impedimēta virtutis occurrūt: ppter q̄ tñ a virtute nō declinat. Modo igitur ad ppoſitū redeūdo in ſtatu religiōis eſt maior difficultas ex arduitate operū ſ; in his q̄ in ſeculo viuūt qualitercūq; eſt maior difficultas ex impedimētis virtutis: q̄ religioſi puidē vitauerūt Dec. h. Tho. ſcḋa ſcḋe. q. clxxxiiij. arti. viij. vtrū preſbyteri curati ⁊ archidiaconi ⁊ plebani ſint maioris pfectiōis q̃ religioſi. in co2. ſo. ⁊ in ſo. vj. argu p totum.

¶ Qz ſtatus religioſorū ē pfectior q̃ ſtatus ſacerdotū parochialiū ⁊ archidiaconorū ⁊ plebanorū. CA. IX.

ſ i vō breuiꝰ vis pcedere dicas: q̄ ſtatꝰ religioſorū eſt pfectior q̃ ſtatus ſacerdotū parochialiū ⁊ archidiaconorū ⁊ plebanorū. qḋ pbatur triplici rōe. ſ. rōne obligatiōis: euitatiōis: opatiōis. Prio rōne obligatiōis ſic: Qui p votū totā vitā ſuā obligat ⁊ deo dedicat ad implēdo ea q̄ ſūt opa pfectiōis ppter deū: ſimpliciē ſe ſeruū ɔſtituūt ⁊ i ſtatu pfectiōis ponūt vñ ⁊ totū ſe deo vouēdo holocauſtū offerre dr̄: vt Greg; dicit: tal' excedit in ſtatu pfectiōis eos q̄ voto nō obligant totā vitā ſuā. ſ; religioſi faciūt hꝰ mōi: nō aūt pſbyteri curati: archidiaconi: ⁊ plebani: vt p; ex ſupradictis. ḡ ⁊c. Scḋo hoc idē pbo rōne euitatiōis ſic: Maioris vtutis eſt vitare picula q̃ ī ea nō aūt vitare. ſ; religioſus vitat picula religionē intrādo: nō aūt pſbyteri curati ⁊ alij pdicti. ḡ ⁊c. Et ɔfirmo hanc rōnē ſecūda rōne ſic: Periculoſior ſtatꝰ eſt hñtis curā aiarū q̃ religioſi vel monachi nō hñtis. In maiori aūt picula inocentē ſe ſeruare a piculo ē maioris indiciū vel argumentū vtutis. ſ; hoc facit religioſus religionē intrando. ḡ ⁊c. Et ɔfirmo hoc duob; exēplis. Primū eſt: q̄ ſicut nō ē argumentū tāte īduſtrie ſi gubernator abſq; piculo nauigat in mari trāqllo ac ſi nauigaret ī mari tēpeſtuoſo: ⁊ tñ ad induſtriā naute ptinet vt mare tēpeſtuoſū deuitet: ſic q̃uis ſtatꝰ pſbyteri hñtis curā aiarū ſit piculoſior: ⁊ p conſequēs i maiori piculo ſe inocentē ſeruare ſit maioris virtutis argumētū: tñ maioris vtutis ē q̄ aliq̄s picula vitet religionē i intrādo q̃ picula nō vitare. Cuiꝰ rō ē: q2 quāto aliq̄s amat magis ſuā ſalutē: tanto euitat magis picula ſalutis ſue. Scḋm exemplū eſt de btā Agnete cuiꝰ maxima fuit puritas. qḋ p;: q2 etiā in lopanari poſita vitam virginalē ⁊ puritatē ſeruauit: ⁊ tñ q2 puritatis amatrix erat nūq̄ in lupanari virtutē oſtēdere elegiſſet. ſ; quāto magis purā mentē hēbat: tanto magis lopanar ppria volūtate vitaſſet. ⁊ ſile ē i oībꝰ talibꝰ. Nā maioris vtutis indiciū eſt vt puritatē pfectā aliq̄s cōſeruet etiā int' picula puritatis q̃ ſi eā extra picula ɔſeruaret: ſ; tñ parū amare puritatē cōuincit' q̄ puritatis picula nō euitat: inter q̄ difficiliū eſt ⁊ rariſſimū oīmodā puritatē conſeruare: vt p; p exemplū de beata agnete: ita ſi q̄s in ɔuerſatione multorū penitus pōt imptubatum nitorē plene ſanctitatis ⁊ continentie ſplendorē ⁊ alia monachorū bona incorrupta ⁊ incōcuſſa ſeruare oībus pferendus eſt: q2 eſt indicium ⁊ argumentū maioris virtutis: ſ; picula ſue ſalutis vitare eſt ſignum maioris amoris virtutis ſue ⁊ ſalutis: vt p; ex dictis: ⁊ ita facit religioſus. Tertio q̄ religioſꝰ pfectior ſit pdictis pater rōne opationis ſic: Ille q̄ maiora opa facit pfectior eſt ⁊ magis alijs meret'. ſ; religioſus maiora opa facit pdictis. qḋ ſic pbo: Licet eni pcurare ſalutē animarū ſit maius vt pſbyteri curati faciūt: q̃ intendere ſibi ſoli vt religioſi faciūt loquēdo in genere: tñ nō quocūq; modo intendere ſaluti aliorū pfert' ei qḋ eſt quocūq; mō intendere ſue ſaluti; vt verbi grā Si eni aliquis etiā totaliter intendat ſue ſaluti: multo magis eſt q̃ ſi aliq̄s multa pticularia agat ad ſalutē aliorū ſi ſaluti pprie ⁊ ſi ſufficienter non tñ pfecte intenderet. vñ q2 religioſus magis intendit ſaluti ſue q̃ ſupradicti: ⁊ iō maiora opa facit ⁊ magis meret'. Sz contra: Bonū cōmune bono pruato eſt pferendum. ⁊ vita actiua eſt magis fructuoſa q̃ contemplatiua. ſ; religioſi intendunt ſaluti pprie. ſ; pſbyteri curati intendūt ſaluti aiarū aliorū. ⁊ nullū ſacrificiū ē deo acceptabilius q̃ zelus aiarū. ḡ ⁊c. Rñdeo ⁊ dico: q̄ vnū bonū vel malū pfert' alteri tripliciē. pꝰ ex pte generis: ſicut in bono cōtinentie: cōtinentia virginalis pfert' continentia viduali: ⁊ in malo homicidium pfert' furto. ⁊ hoc mō vita actiua eſt fructuoſior q̃ cōtemplatiua: q̄ merito maior eſt q̃ actiua; vt Gregꝰ dicit. alio mō zelus aiarū eſt ſacrificium deo acceptiſſimū ſi tñ ordinate fiat. ſ. vt pmo homo habeat curā ſue ſalutis: ⁊ poſtmodū aliorū: alioq̄n nihil pdeſt hoi ſi vniuerſū mundū lucret': aīe vō ſue detrimentū patiat': vt dr̄ Matth. xvj. 2ꝰ vnū bonū vel malū pfertur alteri rōne ordinis vel finis: ſicut abſtinentia prefert' in bono ſumptione cibi: ⁊ tñ aſſumere cibū cum aliquo ppter charitatē pfert' abſtinentie. ⁊ i malo adulteriū de p ſe pfert' furto: ⁊ tñ in ordine ad aliud furtū pfert' adulterio: q2 furari gladiū ad occidendū grauiꝰ eſt q̃ adul

terioꝝ. 3° vnū bonū vel malū pfert alteri rōne ꝓmptitudinis volūtatis. qđ enim ꝓmptiori volūtate fit melius vel peius iudicat. Modo igit redeundo ad ꝓpositum religiosus pfert bis: supradictis his trib⁹ modis. p° enim ex pte generis. lȝ eni aliqua pticularia opa que p̄sbyteri: archidiaconi ⁊ plebani faciunt sint maiora aliquib⁹ pticularibus operib⁹ que faciūt religiosi. sicut magis est intendere saluti animaꝝ q̄ ieiunare: vel silentiū tenere vel aliqua huiusmōi; sī tñ oīa omnib⁹ comparent: multo maiora sunt opa religiosoꝝ. vt pȝ. s. 2° ex pte ordinis religiosus pfert aliis: eo ꝙ vitat picula mundi. ꝓpter amorē ⁊ cōseruationē sue virtutis ⁊ salutis. 3° ex pte ꝓmptitudinis volūtatis. tūc eni certum iudiciū est ꝙ ille qui ex feruoris charitate operat opa magis meritoria habet: ⁊ tñ in hoc religiosi etiam preferunt. Cui⁹ ratio est: q2 ea que religiosi faciūt ad istā radicem ferunt. s. ad libertatem ⁊ ꝓmptitudinē voluntatis qua totā vitam suā deuouerūt deo. vñ supposito ꝙ religiosus faciat aliquod bonū qđ sit paruū s̄m se: tñ recipit magnā intensionē ex ordine ad primā obligationē qua se spōte ⁊ ꝓmpte deo dedicauit. Dec. h. Tho. iii. quodli. q. xvii. vtrū p̄sbyteri parochiales ⁊ plebani sint maioris pfectionis q̄ religiosi. in cor. so. ⁊ i solu. vi. ⁊ vii. argu. p totum.

¶ Qꝫ inter oia bona hominū studia: studiū sapientie ē pfectius: sublimius: vtilius: ⁊ iocundius. CA. I.

## S Tudium sapiētie:

Inter omnia hominū studia: studiū sapientie est pfectius: sublimius. vtilius ⁊ iocūdius. Primo studiū sapientie inter omnia est pfectius: q2 inquantū homo dat studiū sapientie intantū iā vere beatitudinis iā aliquā partē habet. vñ sapiens dicit Eccl. xiiii. Beatus vir qui in sapientia morabit ⁊c̄. In quo verbo facit tria. p° exprimit premiū: ibi Beatus vir q̄ in sapientia morabit vel in pñti vt viator. vel in futuro vt cōprehensor: vel beatus hic in spe. ⁊ ibi re. 2° subdit habitū vel donū: ibi In sapientia dei celi: vel que desursum est: nō mūdi vel carnis que est animalis. nō diaboli que puersa est: Jacobi. iii 3° cōcludit actum: ibi Morabit. s. legis meditatione ⁊ opis impletiōe. Secundo studiū sapientie inter oia est sublimius. tū q2 p sapientiā homo magis vel pcipue deo assimilat: cum in psal. ciii. dicit: Omnia in sapientia fecisti. Qđ exponit dupliciter. Uno modo s̄m glo. ibidem Omnia in sapiētia fecisti. i. in xp̄o fecisti. Alio modo sic: In sapientia. i. ordinate fecisti: eo ꝙ sapientis est omnia ad finē ordinate agere: Sap. viii. Attingit in fine vsq3 ad finem fortiter: ⁊ disponit omnia suauiter. tū q2 ex dei similitudine que est causa dilectionis: tū quia p sapientiā homo deo magis amicat: ⁊ ecōuerso. Propter qđ Sap. vii. dicit. ꝙ sapientia est infinitus thesaurus hominib⁹: quo qui vsi sunt pticipes facti sunt amicitie dei. In quo ostendit ꝙ dei sapiētia est sup omnia incōprehensibilis: ⁊ appetibilis. p° enim est sup omnia incōprehēsibilis. vñ dicit: Infinitus eni thesaurus est. s. sapientia. Glo. rōnem huius assignat dicens. Quare est infinita: q2 quanto quis pfundius discit: tanto pfundiora cognoscit. 2° sapientia dei est sup oia appetibilis; ibi Quo qui vsi sūt. Glo. interli. s. cognoscentes pcepta dei ⁊ facientes voluntatē dei pticipes facti sūt amicitie dei. s. facti sūt amici dei: Joh. xv. Uos autē dixi amicos meos ⁊c̄. Ubi nota: ꝙ quidā hñt sapientiā in corde tñ: quidā in codice: quidā in ore: quidam in more: ⁊ hi soli pticipes facti sunt amicitie dei.

Tertio studiū sapientie inter oīs est vtilius: q2 p ipsā sapientiā ad imortalitatis regnū puenit. Jđ dicit Sap. vi. Cōcupiscentia sapientie deducit ad regnū ppetuū. vbi glo. interli. sic ait: Ad regnū ppetuū qđ est in cognitione diuinitatis. Quarto studiū sapiētie inter oia hominū studia est iocundi⁹: q2 vt dicit Sap. viii. Nō habet amaritudinē conuersatio illius: nec tediū cōuictus illius. In quo verbo tangunt duo. s. remotio ois mali ⁊ appositio ois boni. Primo tangit remotio ois mali vel impedimēti cū dicit: Nō habet amaritudinē ⁊c̄. In quo verbo tangit remotio duplicis mali p° tangit remotio exterioris afflictionis: ibi Nō habet amaritudinē in exteriori turbatiōe. Ratio huius est: q2 ipsa dicit Eccl. xxiiii. Spiritus meus sup mel dulcis. vñ ꝓuer. xxv. Mel inuenisti comede quātū tibi sufficit. 2° tangit remotio interioris turbatiōis: ibi Nec tediū cōuict⁹ illi⁹. imo magis excludit ⁊ destruit omnē tediū: Eccl. xxiiii. Qui edūt me adhuc esuriūt ⁊c̄. 2° tangit appositio omnis boni oppositi: ibi Sed leticiā ⁊ gaudiū. leticiā affectus: ⁊ gaudium intellectus. vbi Rabanus in glo. colla. ponit differentiam inter delicias corpales ⁊ spūales dicēs: ꝙ corpales delicie corpus grauant. spūales vo mentē releuant: ⁊ tanto esuriūt quanto amplius comedunt. In illis. s. delicijs corpalib⁹ appetitus placet: experientia displicet. Spūales vo delicie augent desideriū. quanto magis sumunt audi⁹ amant. vñ Dauid in psal. xxxiii. Gustate ⁊ videte qm̄ suauis est dñs. Dec. h. Tho sub cōpendio ponit cōtra gentiles li. i. ca. ii. que sit in hoc ope autoris intentio.

¶ Qꝫ studiū phie vel alicuius alteri⁹ est licitū s̄m se: per accidens aūt est illicitum. CA. II.

## S Tudiū philosophie

vel alicui⁹ scientie. Nota ꝙ studium phie vel alicui⁹ scientie s̄m se est licitū: p accidens aūt est illicitū ⁊ peccatū Hoc aūt sic pbo: In studio scie sunt duo. s. intellectus vel cognitio veritatis: ⁊ appetit⁹ vel affectus cognoscēde veritatis. Primo ḡ dico ꝙ studium scientie alicui⁹ est s̄m se licitum rōne cognitiōis veritatis eo ꝙ cognitio veritatis s̄m se est bona. tū q2 ex cognitione veritatis intellectus pficit. nam ipsa cognitio veritatis est pfectio intellectus: sicut ignorantia est defectus intellectus: tū q2 in hoc homo deo assimilat ꝙ veritatē cognoscit. Scđo dico: ꝙ p accidens cognitio veritatis ē mala rōne alicui⁹ cōsequentis. ⁊ hoc dupliciter. p° inquantum hō de ea extollit. s. inquantū aliquis de cognitione veritatis supbit: s̄m illud aplī. i. ad corinth. viii. Scia inflat: charitas edificat. In quo v̄bo tangit duo. pmo dampnositatē: ibi Scia inflat. scđo ostēdit causalitatē. s. q2 caret charitatis societate. vbi Aug⁹ in glo. Scia eni si sola ē inflat ⁊ supbiā extollit. Charitas autē edificat infirmos: q̄ qđ eis obesse pōt omittit. Et iō habete eā que nō inflat nō irritat nō inflantē sciam. Iterū Aug⁹ ibidē: Addite ḡ scie charitatē ⁊ vtilis erit: p se eni inutilis est. Et qre: q2 inflat. Et subdit ꝓponendo: Est ḡ scia scie. meli⁹ est eni scire infirmitates nostras q̄ nās terū. Laudabilior ē eni animus cui nota est infirmitas sua: q̄ q̄ ea nō respecta fidei vias scrutat: ⁊ terraꝝ fūdamēta ⁊ celoꝝ fastigia. sȝ meliores sūt q̄ huic scie ꝓponūt nosse seipsos q̄ sciam. Cui⁹ rō est: q2 ille q̄ sue infirmitatis sciam hȝ dolorē apponit rationē offensiōis ⁊ desiderio patrie ⁊ cōditoris. Hec aug⁹ ibidē. Ubi nota: ꝙ scie ⁊ virtutes alie acq̄site sūt occasio mālis supbie sȝ differunt: q2 scia est mālis occasio supbie manēs cū ipsa supbia. v̄tutes aūt ⁊ si sint occasiōes materiales supbie: nō tñ pñt manere cū supbia. 2° dico ꝙ cognitio veritatis ē mala p accidēs inquantū hō ea abutit inquantū. s. hō vtit cognitiōe veritatis ad peccandū: s̄m illud Hiere. ix. Docuerūt linguā suā loq̄ mēdaciū: vt iniq̄ agerēt: laborauerūt ⁊c̄. vbi glo. sic ait: Docuerūt ⁊c̄. Usus facit magrm: ꝯsuetudo altera na ē. Et subdit finē mēdacij

dicens: Ut inique agerēt laborauerūt. vbi glo. interli. sic ait: Student. s. vt agant iniquitates. Hec. b. Tho. sub cōpendio dicit. scda scde. q. clxvij. arti. j. vtrū circa cognitionem intellectiuā possit esse peccatum curiositatis: in cor. solu. in pricipio.

Secundo pricipaliter dico φ in studio alicuius sciē est appetitus vel affectio cognoscende veritatis. Et tūc ex inordinatione appetitus addiscende veritatis studium alicuius scientie est malū et illicitū quattuor rationibus. s. ex pte veri: magistri: modi: ingenij. Primo studium alicui⁹ scientie est malum respectu alicuius veri infructuosi qd discit. Nō enim in cognitiōe cuiuslibet veri consistit pfectio hominis. qd patet: qr quedā sunt que melius est nescire φ̄ scire: vt dicit phus in cognitione summi veri et sūmi boni. Et id in cognitione alicui⁹ veri pōt esse vitiū: puta inquantū p studium minus vtile retrahitur a studio qd ei ex necessitate incūbit. vñ Hiero. dicit φ si sacerdotes dimissis euangelijs et pphetijs videmus comedias legere et amatoria bucolicorū versuū verba cantare: peccant. Scdo studiū alicuius scientie vel addiscēde veritatis est malū ex pte magistri illiciti. s. inquantū aliquis discere studet ab eo a quo nō licet: sicut patet de his qui aliqua futura a demonib⁹ pquirunt: que etiā superstitiosa curiositas est. Tertio studium alicuius scie est peccatū ex parte modi indebiti. Et hoc dupliciter: vel inquantū homo nō ordinat studiū ad finem debitum. s. ad cognitionē dei: vel inquantum ordinat ad finem malū. s. ad impugnationē fidei. Quarto studiū alicui⁹ scientie vel veritatis acquirende est peccatū ex pte ingenij proprij. s. inquātū aliquis studet ad cognoscendū veritatē supra proprij ingenij facultatem: qr p hoc hoies de facili in errores labunt. vñ dicit Eccl. iij. Altiora te ne quesieris. i. que sunt supra intelligentiā tuā ne quesieris curiose. et fortiora que transcendūt vires tuas: vel vires intelligentie tue ne scrutatus fueris. s. proprio ingenio: qr prouer. xxv. dicitur φ pscrutator maiestatis opprimet a gloria. q. d. Perscrutator maiestatis vltra capacitatē virium suarū volens alta magis φ̄ vtilia et edificatoria rimari: opprimet a gloria: sicut nimiū intendēs in radiū solarē excecat. Et sicut qui fodit fundamentū: edificium diruit et seipsum opprimit. Et sicut mel est dulce cum gustat: si nimis sumat: inflat et necat: ita nimia pscrutatio et inquisitio diuine maiestatis et secretorū dei obcecat intellectū et necat p errorem: et inflat p elationē: prima ad corinth. viij. Scientia inflat. Patet igit ex pdictis: φ studium alicuius scientie ē illicitū et vituperabile quattuor rōnib⁹. Est aūt studiū scie alicui⁹ licitū et laudabile pper quattuor opposita pdictis. p° cū studet verū quod debet: et pcipue veritas in qua cōsistit felicitas. 2° cū studet et addiscit modo quo debet: sicut iuxta proprij ingenij facultatem. 3° cum addiscit a quo debet: puta a deo vel angelo p reuelationē: vel ab homie p instructionē: nō aūt a demone. 4° cū studet vel addiscit eo ordine quo debet. s. ad finē cognitōis sūme veritatis in qua pcipue consistit nostra felicitas. Hec. b. Tho. scda scde. q. clxvij. arti. pmo: vtrū circa cognitionē intellectiuā possit esse curiositatis peccatū: in cor. solu. et in so. argu.

## ¶ Quid sit stulticia et quibus opponit. CA. I.

**Stulticia.** Circa stulticiā cōsiderare debem⁹ tria. s. eius defectū: peccatum: ortū. vel priuationē iudicij: rōnē sm vitij: radicem sui pricipij. Primo circa stulticiā cōsiderare debemus defectū vel ebetationem iudicij. vt enī dicit Isidorus in libro etymo. Stultus est qui pper stuporē nō mouet et nō cōmouet ad bonū vel ad malum. Ubi nota φ stulticia opponit differenter sapientie et fatuitati. qd sic patet. Primo enī stulticia vel insipientia, que idem est opponit sapientie contrarie: qr ipsa contrariat ei: vt dicit Isidorus in libro etymo. Sapiens dictus est a sapore: eo φ sicut gustus est aptus ad discretionē saporis ciborū: sic sapiens ad dinoscentiā rerum atq; causarū. Stulticia autē econtrario iportat ebetudinem cordiū et obtusionem sensuū. vnde Augustinus in libro de libero arbitrio sic dicit: Stult⁹ est i quo mēs suam potestatē nō habet. 2° stulticia opponit fatuitati priuatiue: qr fatuus importat totaliter spūalis sensus priuationē. vnde fatuus caret totaliter sensu iudicandi. stultus aūt habet sensum sed ebetatū. sapiens habet sensū. i. iudiciū subtile ac pspicax. Hec beatus Tho. scda scde. q. xlvi. arti. pmo: vtrum stulticia opponat sapientie: in cor. solu. Uel stultus dicit esse aliquis qui patit defectum in sententia iudicij: que attendit sm causam altissimā. nam si deficiat in iudicio circa aliquid modicum nō pptera ex hoc vocat aliquis stultus: ibidem in solu. pmi argu.

## ¶ Qz sicut est duplex sapientia ita est duplex stulticia. CA. II.

Ad maiorem autē euidentiā pcedentis capituli est sciendū: φ cum stulticia opponatur sapientie: vt patet. ā. et quotiens dicit vnum oppositorū dicit et aliud: vt dicit phus in libro topicorū. Sicut duplex est sapientia: quedā bona: quedam mala. verbi gratia. Primo enī dico φ est quedam sapientia bona que accipit pro causa altissima et fine vltimo ipsum deum: sm φ phus dicit in pricipio metha. φ ad sapientem ptinet considerare causam altissimam p quam de oībus iudicat: et sm quam de omnibus ordinat. vñ ille qui cognoscit causam altissimā simpliciter que deus est dicitur simpliciter sapiens: inquantū p regulas diuinas pōt omnia iudicare et ordinare. et talis sapientia est vera et bona. Hec est sapientia que desursum est: Jacobi. iij. Unde Daniel. v. Scientia: intelligentia et sapientia inuente sūt in te. vbi glo. interli. sic ait: Scientia seculariū: intelligentia occultorū: sapientia diuinorū inuente amplius sunt in te. Re. differentiā horū triū. s. dona sapientie: sciētie et intellectus. Ambrosius in quadā epistola: Ille vo sapiens est cui⁹ animus in xpo est: cuius oculus interior erigitur ad supna. Secūdo dico: φ quedā sapientia est mala: p cuius cognitionē impedit homo a vero fine et bono: vel que p causa altissima et fine vltimo accipit aliquē finem indebitū: vel finem malum: puta sicut homo dicit sapiens ad mala agenda: Hieremie. iiij. Sapientes sūt vt faciant mala: et hoc abusiue: sicut dicit: Iste est bon⁹ latro. et hoc tribus modis. Uel sapientia mala accipit p fine vltimo bonū terrenū. et talis vocatur sapientia terrena: vel bonū corporeū. et talis vocat sapientia animalis: vel aliquam honoris excellentiā. et talis vocat sapientia diabolica Jacobi. iiij. pper imitationē supbie diaboli: De quo dicit Job. xli. Ipse est rex sup omnia filios supbie. Hec beat⁹ Tho. scda scde. q. xlv. arti. pmo: vtrū sapientia debeat numerari inter dona spūs sancti in solu. pmi argu. Similiter dico φ duplex est stulticia. Aliqua enī est stulticia bona sapientie male cōtraria. s. stulticia p quam aliquis contemnit terrena. Et de hac bona stulticia loquit apl'us pma corinth. iij. Siquis videt inter vos sapiens esse in hoc seculo: stultus fiat vt sapiēs sit. vbi Ambrosius sic ait in glo. In scripturis diuinis sapientia p astutia et calliditate ponit. ergo siquis videt inter vos esse sapiēs in hoc seculo. i. astutia mundi. Stultus fiat. i. mundanā sapientiam: fastum et elationē de illa deponat. Et subdit causam. s. vt sapiens sit. quasi diceret: vt non solum videatur sapiens: sed vt sit sapiens id est vere sapiēs. Et quare? quia stultus seculo prudens est deo. Hec Ambrosius ibidem. Est enim aliqua stulticia mala sapientie bone opposita

p quā homo nescit discernere q̄d sit agendū: z q̄d patiendū: q̄d eligendū: z q̄d respuendū vt pz ca. p̄cedenti: ita q̄ sicut sapiētia est quedā bona z quedā mala: ita etiā stulticia vt pz. ī. Et declaro vel cōfirmo hoc tali exemplo: Q̄ homo nō moueať vel cōmoueať iniurijs aliq̄n ptinet ad sapientiā: aliq̄n vō ad stulticiā. vt verbi grā. p° eni q̄ hō nō cōmoueať iniurijs ɔtingit ex hoc q̄ hoī nō sapiūt terrena sz celestia sola. vn̄ hoc nō ptinet ad stulticiā mūdi q̄ vere est stulticia: sz ad sapientiā dei: vt dicit Greg°. x. moraliū. 2° q̄ hō nō cōmoueať iniurijs contingit ex hoc q̄ homo est simpliciť circa oia stupidus: vt pz in amentib⁹ qui nō discernunt quid sit iniuria. z hoc simpliciť ptinet ad stulticiā. vn̄ Isidorus in li. etymo. sic dicit: q̄ stultus ē q̄ p ignominiā nō cōmoueť ad dolorem: z qui nō mouetur iniuria. Hec b. Tho. scda scde. q. xlvj. arti. j. vtrū stulticia opponatur sapientie.

## Q̄ triplex est stulticia. CA. III.

Si vō aliter vis p̄cedere dicas q̄ triplex est stulticia. Nā aliqua est laudabilis: aliqua culpabilis z aliqua dānabilis. Primo eni stulticia laudabilis est: qua quis sapientiā. i. maliciā mūdi nescit: vel p quā terrena cōtemnit: de qua ap̄ls p̄ma corinth. iiij. sic ait. Nos stulti p̄pter xp̄m: vos autē sapientes in xp̄o. Q̄d verbū exponiť duob⁹ modis. p° s̄m Augu. i glo. sic: Nos stulti p̄pter xp̄m cui⁹ crucē p̄dicamus. Uos autē prudētes in xp̄o. eo q̄ tacentes xp̄i crucē videmini prudentes i xp̄o. 2° sic: Nos stulti. s. reputatione vestra. Uos prudentes in xp̄o: contra id q̄d diciť ad Ro. xij. Nolite esse prudentes apud vosmetipsos fallētes. Scdo dico: q̄ ē stulticia culpabilis: qua quis nescit discernere q̄d sit agendū vel patiendū. de qua Hiere. x. Stultus fact⁹ est ois homo quantūcūq3 videať sapiens a scientia sua: tū q2 omis sapientia que nō est dei vel ordinata ad deū est infructuosa. vn̄ Hiere. xlix. Perijt consiliū a filijs z inutilis facta ē scia eoꝝ. tū q2 est deceptoria: Isa. xlvij. Sapientia tua. i. arioli magi aruspices. Et scia tua. glo. interli. i. diuinatio astroꝝ deceptio hec te decepit. Uel aliť. Sapientia tua. i. astutia mūdi. Et sciētia tua que est prudētia carnis. Hec te decepit. que tñ nō est sapientia nisi abusiue. tū q2 ē nociua tanq3 excecans lumen interius p elatione prima ad ad corinth. viij. Scientia inflat. Tertio dico: q̄ est stulticia damnabilis. q̄d tripliciter p̄bo. s. rōne: distinctione: autoritate. p° rōne sic: Stulticia iportat quendā stuporem z ebetudinē sensus sp̄ualis in iudicādo z p̄cipue circa causam altissimā z sūmū bonū: vt patet. ī. ca. p̄mo z. ij. de stulticia mala. sz hoc est damnabile. g̃ zc̄. 2° hoc idem p̄bo distinctione. Ut eni dicit Greg°. xxxj. moral. due sūt ptes stulticie. s. q̄ homo habeat fastidiū de deo z de donis eius. sz vtrūq3 est damnabile: g̃ zc̄. 3° p̄bo hoc idem autoritate psal. xlix. dicentis: Simul insipiens z stult⁹ peribūt. Q̄d verbū s̄m glo. exponiť tribus modis. p° sic: Insipiens qui nō sibi p̄spicit in futuro. Et stultus. q̄ nescit i quo malo nūc sit. 2° sic: Insipiens qui non attendit mala p̄ntia vel futura. z stultus qui si attendit nō cauet. 3° sic: Insipiens est cui nō sapiūt res p̄ut sūt. Et stultus cui res que nō debent sapere sapiunt. Et subdit penā dicens: Di simul peribūt. Glo. q̄si diceret: Di pereūt a p̄nti vita z pereunt ab eterna. pereūt in corpe z pereūt in aīa. z iō simul peribūt. Esto prudēs z p̄spiciens tibi in postremo. si ita nō facis: simul insipiēs z stultus peribis. Et subdiť: Moriuntur diues z multi plangūt. O infelix quē tot plangunt: deberēt eni plangere nō morientē sz tam male viuentē.

## Utrum stulticia sit peccatum: z quomodo p̄uenit ex duobus. CA. IIII.

Secūdo p̄ncipaliter circa stulticiā considerare debemus reatū vel ratione vitij. s. vtruz stulticia sit peccatum. Respondeo z dico: q̄ stulticia que importat ebetudinē sensus in discernendo z iudicando s̄m causā p̄mam: vt pz. ī. p̄uenit ex duob⁹. Primo ex dispositiōe naturali: sicut patet in amentibus. z talis stulticia nō est peccatū. Cui⁹ ratio est q2 nullum peccatuz nobis p̄uenit a natura. sz quidā a natura vel naturaliter sūt stulti: g̃ zc̄. Scdo stulticia venit ex immersione mentali inquantū homo sensum suuz spiritualē vel mentem imergit rebus inferiorib⁹ ex quo reddiť eius sensus ineptus ad p̄cipiēdum diuina: s̄m illud ap̄li p̄ma ad corinth. ij. Animalis homo nō p̄cipit ea que sunt sp̄us dei. In quo verbo tangit duo. p° ignorantiā vel culpā: ibi Animalis homo zc̄. Aug⁹ ibidem in glo. Animalis homo vel vita vel animē sensu. Uel animalis homo. i. animaliter z brutaliter viuens quales multi sūt. 2° tangit ignorantiā: ibi Nō p̄cipit. i. nō cognoscit nec discernit ea que sp̄us dei docet. Sicut etiā homini habenti gustū infectū malo humore nō sapiunt dulcia. 3° tangit causam dicens: q2 stulticia ē illi z hoc vel q2 habet sensum elatū. vn̄ stulticia est illi reputatione sui: vel q2 habet sensum ad inferiora imersum: iō stulticia est illi: vel q2 intelligit s̄m sensum humanum: vt Aug⁹ in glo. dicit: z ideo stulticia est illi: z sic talis stulticia est peccatū. Sed contra: Omne peccatū est voluntariū: vt Aug° dicit. sz stulticia nō est voluntaria. g̃ nō est peccatū. Rn̄deo z dico: q̄ q̄uis stulticiā nemo velit: vult tñ ea ad que consequiť esse stultum. s. abstrahere sensum suū a spiritualib⁹: z imergere terrenis. z idem contingit etiā in alijs peccatis. Nam luxuriosus vult delectationē sine qua nō est peccatum q̄uis nō simpliciter velit peccatum: vellet enim delectatione frui sine peccato. ergo talis stulticia est peccatū. Et confirmo hoc idem tali rōne: Nullus perdiť nisi p peccato. sz stultus perdiť p stulticia ita diciť p̄uer. p̄mo: Prosperitas stultoꝝ perdet eos q. d. p̄speritas stultorū. i. conuersio ad bonum cōmutabile z amor mūdi perdet eos. Uel s̄m glo. Prosperitas stultorū qua homo nulla aduersitate impediť a p̄petrando malum: q̄d est signū reprobatiōis. Perdet. i. damnabit eos. Hec b. Tho. scda scde. q. xlvj. arti. ij. vtrū stulticia sit peccatum: argu contra. z in cor. solu. z in so. p̄mi argu.

## De quo stulticia oritur: z q̄ ex luxuria velut ex matre CA. V.

Tertio p̄ncipaliter circa stulticiā considerare debemus ortum vel radicem sui p̄ncipij a quo vitio vel peccato stulticia oriať. Rn̄deo z dico: q̄ stulticia oritur ex luxuria velut ex matre filia. q̄d dupliciť p̄bo. s. rōne: z autoritate. Primo rōne sic: Stulticia s̄m q̄ est peccatum p̄uenit ex hoc q̄ spiritualis sensus ita sit ebetatus vt non sit aptus ad spiritualia diiudicanda. maxime autē sensus hominis imergiť ad terrena p luxuriam que est circa maximas delectatiōes quibus anima maxime absorbeť. z ideo stulticia que est peccatum nasciť ex luxuria. Ubi nota: q̄ duo vitia vel peccata sunt causa stulticie. s. ira z luxuria: sed ex diuersis causis. quod patet: q2 ira causat stulticiam que p̄uenit ex impedimento corpali. Nam ex ira precipue aliqui vertunť in furorem z insaniā: que duo ptinent ad stulticiā. sed luxuria maxime causat stulticiā que p̄uenit ex impedimento sp̄uali. s. ex imersione mentis ad terrena. ergo zc̄. Scdo p̄bo hoc idem autoritate p̄uer. vij. Statim eam sequiť. s. meretricē: ignorās q̄ ad vincula trahať stultus. In quo verbo tanguntť tres gradus q̄ sunt causa luxurie vel stulticie. Primus est sola suggestio meretricis: ibi Statim q̄si diceret: modica victus tentatiōe. Secūdus est p̄pria libido que cū suggestione mouet: ibi Quasi agnus lasciuiens. Tertius ē p̄prie libidinis ardor z incensio. ibi Et q̄si auis festinās. Et subdit: Ignorās q̄ ad vincula vel ad mortē corpalē ad litterā. vl' ad mortē eternā trahať stult⁹

Dec.b.Tho.scda scde.q.xlvi.arti.iii.vtrū stulticia oriat ex luxuria: argu.cōtra: z i cor.so.z in so.iii.argu.

¶ Q suffragia ꝓsūt viuis z sibipsis z mortuis. CA.I.

# Suffragia.

Circa suffragia z subuentionē aiaꝝ quinqꝫ sunt attendēda. primū est defunctoꝝ subuentio. secūdū est largitoꝝ conditio. tertiū ē suffragioꝝ distinctio. quartum est mortuoꝝ habitatio. quintū ē beneficioꝝ cōparatio. Primo eni circa suffragia consideranda est defunctoꝝ subuentio. Nā suffragia ꝑ vnūz vel plures facta ꝓsunt viuis: ꝓsunt sibipsis. z ꝓsunt mortuis. Primo suffragia ꝑ vnūz vel plures facta ꝓsunt viuis, qd ꝓbo quattuoꝝ rōnibꝰ.s. rōne liberalitatis: equitatis: charitatis: autoritatis. pº rōne liberalitatis dicitur sic: Lꝫ enī apud deū nullus ꝑ peccato alteriꝰ puniaꝛ: qꝛ hoc eēt contra iusticiā: tñ ex bonis vnius alius emolumentūz z fructū recipit: qꝛ hoc est liberalitatis. s. dare cui homo nō obligaꝛ. 2º hoc idem ꝓbo rōne equitatis. Uidemus enī sm humanā iusticiā qꝫ satisfactio vnius acceptaꝛ ꝑ alio. ergo multo magis sm diuinā iusticiā. 3º hoc idem ꝓbo rōne charitatis sic: Sicut enī vnū membrū iuuaꝛ ꝑ aliud: eo qꝫ oīa membra quadā colligatione sitꝰ capiti z inter se sunt vnita: ita cū sumus oēs vnius capitis membra adinuicē vniti sumus ꝑ charitatē que est principiū oīs meriti. 4º hoc idem ꝓbo rōne autoritatis. Nā in psal. dicitur: Particeps ego sum omniū timentiū te zc. In quo verbo tāgit duplex meritū ecclesie: quoꝝ omnis qui est sine peccato mortali est pticeps. Primū meritū est in declinādo malum. vñ dicit Timentiūz te. nam ꝑ timorē declinat oīs a malo. Secundū meritū est in faciendo bonū. vñ subdit: z custodientiū mandata tua: pūer.xix. Qui custodit mandata custodit aīam suā. Dec.b.Tho.iiii.scrip.sen.dis.xlv. de suffragiis arti.i.q.i.in cor.q.z in so.argu. Scdo suffragia ꝓsunt sibipsis.s.facientibꝰ. qd dupliciter ꝓbo.s.ratione: z autoritate. pº rōne sic: Principiū merendi ē charitas: vt pz.s. sꝫ homo ex charitate magis diligit seipsum qꝫ aliū. ergo magis mereꝛ sibi suffragia faciēs qꝫ illi ꝑ quo facit. 2º ꝓbo hoc idem autoritate psal. Oratio mea i sinu meo ꝯuerteꝛ. Re s. Oratio vbi.s.imediate.q.iiii. Tertio suffragia ꝑ viuos facta ꝓsunt defunctis. qd quadrupliciter ꝓbo. pº autoritate sacre scripture. vñ ii.º Machab. xii. dicit: Sancta ergo z salubris est cogitatio pro defunctis exorare zc. 2º ꝓbo hoc idem consuetudine ecclesie: que quidē ꝯsuetudo ab apostolis exordiū sumpsit: sicut dicit Damasc. in quodaꝫ sermone: qꝫ sacri apostoli in viuificis ministeriis memoriā fieri sanxerūt eoꝝ qui fideliter dormierunt. 3º hoc idem ꝓbo charitatis cōmunione. Sicut enī videmus in corpe vero qꝫ vnū membrū iuuaꝛ ꝑ alterū: ita etiam in corpe mystico qd est ecclesia qꝫ vnus fidelis ex charitatis cōmunione iuuaꝛ ꝑ aliūz. z qꝛ charitas ꝑ mortē nō tolliꝛ ergo zc. 4º hoc ideꝫ ꝓbo ex intentionis applicatiōe. Nam ex intentiōe facientis z applicantis opa a viuis facta quodāmodo efficiunꝛ eoꝝ ꝑ quibꝰ sunt quasi eis a faciente collata: ibidem.

¶ Q suffragia ꝑ bonos facta z malos ex quattuoꝝ possunt considerari. CA.II.

Secūdo pncipaliter circa suffragia consideranda est largitoꝝ cōditio vel dispositio. Nam suffragia nō solū ꝑ bonos sꝫ etiā ꝑ malos facta ex quattuoꝝ ptibus pñt cōsiderari. Primo ex pte altaris continentis: z sic sacrificiū altaris absqꝫ ope opantis ex seipso efficacie habet quā equaliꝛ explet ꝑ quoscūqꝫ fiat. Secūdo pñt cōsiderari suffragia ex pte peccatoris vel sacerdotis impendētis. z hoc modo suffragiū inquantū ē peccatoris nec sibi nec alteri pōt meritoriū esse: eo qꝫ oratio put est peccatoris caret tribus que sūt merendi pncipiū. pº enī oratio peccatoris caret celesti gratia ppter qd non exaudiꝛ a deo: Job.ix. Deus peccatores nō audit. 2º caret dei amicitia. vñ dicit qui deo displicet nō exaudiꝛ a deo sꝫ peccatoꝝ est huiusmodi. vñ Gregꝰ in pastoraꝛ. Cum is qui displicet ad intercedendū mittiꝛ: irati animꝰ ad deteriora puocaꝛ. 3º oratio peccatoris caret spūali vita. vñ sic opus mortuū nō ē meritoriū. sꝫ oratio peccatoris ē mortua: qꝛ in peccato mortali. ergo zc. Tertio oratio peccatoris pōt cōsiderari ex pte supioris impantis. z tūc valet Cuiꝰ rō est: qꝛ sicut seruus in peccato mortali existēs pōt opus meritoriū facere: nō put suū sꝫ put illud opꝰ faciat ex pcepto dñi sui charitatē habētis: sic oratio peccatoris sacerdotis qꝫuis nō sit meritoria ex pte sua: est tñ meritoria ex pte pncipalis agentis: dum sibi talis oratio vl' missa fieri vel dici a supiori pcipiꝛ: vel inquantuꝫ est psona cōis totius ecclesie. puta cū sacerdos dicit in ecclesia exequias mortuoꝝ. Cuiꝰ rō est: qꝛ ille intelligiꝛ facere cuius vice vel noie facit: vt dicit Dionysiꝰ. xiii.ca. celestis hierarchie. Quarto oratio vel suffragiū sacerdotis pōt cōsiderari ex pte hoīs decedentis. Si enī aliquis in charitate decedens pcipiat sibi suffragia fieri: vel aliquis charitatē habens pcipiat ꝑ decedente suffragia fieri tūc illa suffragia defunctis valent qꝫuis illi ꝑ quos fiūt existant in peccato mortali. Dec.b.Tho.iiii scrip.sen.di.xlv.arti.i. q.iii.in cor.q.z in so.arg. Est autē sciendū qꝫ ad hoc vt suffragia valeant: requirunꝛ tria. pº requiriꝛ receptoris capacitas. s. vt ille ꝑ quo oraꝛ sit capax meriti. Nā dignꝰ qñ orat ꝑ indigno nō exaudiꝛ. 2º requiriꝛ opis qualitas Re.s. Opus: z infra sequenti ca. qd suffragiū est nobiliꝰ 3º requiriꝛ oratoris dignitas. Lꝫ enī oratio vel suffragiū peccatoris sit meritoriū: vt patet. s. imediate: tñ suffragiū vel oratio alicuius magis valeret si esset in charitate: qꝛ tūc illa opa essent ex duabꝰ partibꝰ meritoria. s. ex opere opato z de ope opante: ibidem arti.i.q.iii.in solu.argu.

¶ Q aie defunctoꝝ qttuoꝛ modis soluūꝛ sm Gregoriū. CA.III.

Tertio pncipaliter circa suffragia consideranda est suffragioꝝ determinatio vel distinctio. Nā sm beatū Grego. aie defunctoꝝ qttuoꝛ modis soluunꝛ. s. oblationibꝰ sacerdotū: orationibꝰ fideliū z amicoꝝ: elemosynis charoꝝ z consanguineoꝝ: ieiuniis cognatoꝝ. Ratio autē z sufficientia istoꝝ quattuoꝛ est ista. Nam suffragia valent ad quattuoꝛ. pmo ad infusionem gratie: z sic est misse oblatio. secūdo valēt ad intercessionem venie. z sic est fideliū oratio. tertio valent ad redemptionē pene. z sic est elemosynaꝝ largitio. quarto valent ad remissionem culpe ꝑ afflictionē vite: z sic ē ieiunioꝝ obseruatio. Dec petrꝰ de tharan.iiii.sen.di.xlv. circa secundū ꝓblema: arti.ii.q.i.in cor.q. Ad maiorem tñ hoꝝ euidentiā ē sciendū qꝫ inter quattuoꝛ suffragia nobilius vel pfectius vel vtilius est suffragiūz misse eo qꝫ suffragium misse ꝓdest ex quattuoꝛ. s. ex oblatione deuotione: oratione: intercessione. pº suffragiū misse valet ex oblatione. Nam ratione sacrificii oblati. s. corporis xpi quod in hostia realiter z essentialiter continetꝛ missa equaliter ꝓdest defuncto a quocumqꝫ sacerdote dicatur. 2º suffragiūz misse valet ex deuotione: vel eius qui dicit missam: vel eius qui facit dici. vñ illa missa magis valet ad quam isti duo. s. ille qui facit dici z ille qui dicit maiorem habent deuotionē. 3º suffragiū misse valet ex oratione: z sic illa missa magis valet defūcto in qua sūt orationes determinate ad hoc. 4º suffragiūz misse valet ex intercessione alicuiꝰ sancti cuius in missa suffragiūz imploraꝛ. Dec.b.T.iiii scrip.sen.di.xlv.arti.iii.q.i.i so.v.ar. ꝑ totū. Sꝫ forte qres: an ista tria. s. indulgētia: sepultura oleū vel cera defūctis ꝓsint. Primo qres: an idulgētia ꝓsit

defūctis. Rñdeo ⁊ dico: ꝙ indulgētia duplr pōt ꝓdesse alicui. s. pncipalr: ⁊ secūdario. Uno mō pncipalr. Nam ille indulgentiā accipit q̄ facit hoc ꝑ quo indulgētia datur. vt q̄ visitat limina alicuiꝰ sancti. Et iō cum mortui nō pnt facere aliq̄d eoꝝ ꝑ quibꝰ indulgētie danẜ: eis indulgentie valere nō pnt. Secūdario vō ꝓsunt indulgentie ei ꝑ quo aliq̄s facit qō est indulgētie causa: ⁊ pcipue cū indulgentia daẜ sub tali forma: Quicūq; fecerit hoc vel illud: ipse ⁊ pater eiꝰ vel quicūq; alius ei adiūctus in purgatorio detenteꝰ tantū de indulgētia habebit: talis indulgentia nō solū ꝓdest viuo ſ3 etiā mortuo. Nō eni est aliq̄ rō quare possit transferre merita cōia ecclesia qbꝰ indulgentie innitunẜ in viuos ⁊ nō in mortuos. nec tñ sequiẜ ꝙ ꝓlatus ecclie possit ꝓ suo arbitrio aīas a purgatorio liberare: q2 ad hoc ꝙ indulgentie valeāt requiriẜ causa cōuenieṅs indulgētias faciēdi: vbi. s. in arti. iij. q. ij. in cor. q. Re. s. Indulgentie. Scdo q̄res an sepultura vel cimiteriū ꝓsit aiabus defunctoꝝ: Rñdeo ⁊ dico: ꝙ sepultura adinuenta fuit ꝓpter viuos: ⁊ ꝓpter mortuos. pꝰ adinuenta fuit ꝓpter viuos triplici rōne: quarū due sūt līrales ⁊ tertia est spūalis. Prima rō līralis est: ne oculi viuoꝝ ex turpitudine cadaueris offendanẜ. Secunda est. ne viuoꝝ corpa cadauerū fetoribꝰ inficianẜ ⁊ corrūpanẜ. Tertia rō est spūalis. q2. s. ꝑ sepulturā mortuoꝝ resurrectiōis fides viuis astruiẜ ⁊ confirmaẜ. 2ᵒ sepultura defunctoꝝ ꝓdest aiabus defunctorū nō eo modo quo pagani dicebāt. Errabant eni dicentes: ꝙ sepultura ꝓdest mortuo vt eiꝰ aia quietē accipiat. nō eni credebāt aiam posse requiē accipere anteq̄ corpus sepulture dareẜ. Sz q2 hoc est erroneū: absurdū ⁊ ridiculū dicere: dico firmi fidem verā ꝙ sepultura ꝓdest mortuis: nō ex ope opata ſ3 ex ope opante. Et hoc duobꝰ modis. s. ex deuotiōe defūcti: ⁊ ex intercessione patroni. Prima rō quare sepultura cimiterij ꝓdest est ex defuncti deuotiōe. Nā incōueniēs ē dicere ꝙ frustreẜ deuotio fidelium. ſ3 aliqui ex deuotōe in aliquibus locis religiosis se disponunt ⁊ faciūt sepeliri: g̊ sepultura cimiterij ex deuotiōe ꝓdest eis. Secūda rō est ex intercessione patroni in cuiꝰ ecclesia tumulanẜ. nā sancti qui sūt patroni ecclesiaꝝ ꝓ apud se tumulatis specialiꝰ ⁊ frequētius orāt. Si vō peccatores aliqui sepulturā eis indignā ꝓpter humanā gloriā ꝓcurāt. tūc sepultura loci sacri nocet eis. Et hoc est qō dicit Gregꝰ: Quos peccata grauius deprimūt ad maioris dānatiōis cumulū potiꝰ q̄ ad saluationē eoꝝ corpa in ecclesijs ponunẜ: vbi. s. q. iij. in cor. ⁊ in argu. contra: ⁊ in solu. v. argu. Tertio q̄res: an oleū ⁊ cera que danẜ in sepultura ꝓsint animabus defunctoꝝ: Rñdeo ⁊ dico: ꝙ oleū ⁊ cera ad sepulchra defunctoꝝ delata vel oblata ꝑ accidens aiabus defunctoꝝ ꝓsunt: ⁊ pcipue triplici rōne. Prima est inquantū talia ⁊ similia ecclesie offerunẜ. Scda est. inquantū paupibꝰ danẜ: Tertia est: inquantū huiusmōi in reuerentiā dei fiūt. vñ hec oia velut holocaustū sūt accepta deo: ibidē. q. iij. in solu. pmi argu.

¶ Qꝫ suffragia nō valēt existentibꝰ in celo aut in inferno: ſ3 existentibꝰ in purgatorio. CA. IIII.

q Uarto pncipaliter circa suffragia osiderāda est defunctoꝝ habitatio. Nā aie defunctoꝝ vel sunt in inferno: vel in celo: vel in limbo: vel in purgatorio. Re. s. Receptacula aiarū. Suffragia nō valent existentibꝰ in inferno: vel in limbo: vel in celo: ſ3 existentibꝰ in purgatorio. Primo eni nō valēt existentibꝰ in inferno. Si eni ꝑ dānatis de quoꝝ dānatiōe dubitaẜ fierent suffragia aliqua: nihil eis ꝓdessent. qō ꝓbo quattuor modis quibꝰ pōt vnus ab alio iuuari. pᵒ eni suffragia nihil ꝓsunt dānatis quo ad liberationē; vt. s. liberenẜ ab ipsis penis. 2ᵒ nihil ꝓsunt eis quo ad mitigationem: vt. s. pene damnatoꝝ diminuanẜ vel mitigenẜ. 3ᵒ nihil ꝓsunt eis quo ad suspensionē: vt. s. ad tēpus vel ad horā eorū damnatio suspendaẜ. 4ᵒ nihil ꝓsunt eis quo ad fortificationē: vt. s. ad tolerandū illas penas leuiꝰ roborenẜ. nam q̄tum ad oia ista quattuor nulla est redēptio ī inferno. Re. s. Pene damnatoꝝ. Scdo suffragia que hic fiūt nō valēt existentibꝰ in celo. qō ꝓbo duplici rōne. s. ꝓpter eoꝝ efficaciam: ⁊ eminentiā. Prima rō est ꝓpter efficaciā sic: Nos nō debemꝰ orare ꝓ illis quoꝝ orationibꝰ nos recōmēdare debemꝰ. ſ3 orationibꝰ sanctoꝝ nos cōmēdare debemꝰ: eo ꝙ semꝑ sancti cum orant exaudiunẜ a deo: g̊ ⁊c̄. Re. s. Oratio causas ex quibꝰ sancti exaudiunẜ a deo. Scda rō est ꝓpter eoꝝ eminentiā sic: Pro nullo orare debemꝰ nisi ꝓ illo q̄ indiget. ſ3 sancti in patria ab oī indigentia sūt immunes vtpote iebriati ab vbertate dei. g̊ ⁊c̄. Dec. b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xlv. de suffragijs. arti. ij q. iiij in cor. q. vñ Augꝰ dicit ꝙ iniuriā facit martyri q̄ orat ꝓ martyre. Si aūt ꝓ aliquo beato suffragia impendunẜ: tūc nō fit appositio mercedis vel retributiōis essentialis illi beato ꝑ suffragia aliquo modo facta ſ3 facienti ꝓsunt. vñ psal. Oratio mea in sinu meo cōuerteẜ: q̄uis ex bonis q̄ hic agūẜ fiat beatia vel augeaẜ merces accidentalis: ibidē. q. iiij. in so. iiij. argu. Constat aūt nobis ꝙ quattuor genera hoīm sūt in celo. s. pueri baptizati: martyres: viri pfecti: ⁊ canonizati. ꝓ quibꝰ facē suffragia nō debemꝰ. Tertio suffragia que hic fiūt valent existentibꝰ in purgatorio. qō ꝓbo triplici rōne. pᵒ rōne cōditionis sic: Suffragia ꝓsūt his qui sunt mediocriter boni ⁊ mediocriter mali. vt beatus Augꝰ dicit. ſ3 illi qui in purgatorio detinenẜ sunt tales. g̊ ⁊c̄. 2ᵒ rōne imitatiōis sic: Nos exemplū sublime imitari debemꝰ. s. sacerdotē diuinū. ſ3 diuinꝰ sacerdos orat ꝓ illis qui sancte vixerūt ⁊ tñ aliquas maculas habuerūt ex humana infirmitate contractas. ſ3 tales in purgatorio detinenẜ: g̊ ⁊c̄. 3ᵒ rōne suppletiōis sic: Pena purgatorij est ī supplementū satisfactionis que in corpe plenarie nō erat cōsumata: ſ3 ꝑ suffragia huiusmōi satisfactio impleri pōt g̊ ⁊c̄. vbi. s. arti. ij. q. ij. in cor. q. ⁊ in duobus argu. contra.

Uel dicas aliter: ꝙ suffragia que hic fiūt: ꝓsunt illis q̄ sūt in purgatorio triplici rōne. s. rōne vnitatis: dignitatis necessitatis. pᵒ rōne vnitatis sic: Sūt eni vnū corpus cū aliis de ecclesia militante: ⁊ iō bona ecclesiastica debent illis esse cōia: sicut bonū vniꝰ mēbri cōmunicaẜ alteri. 2ᵒ valent eis rōne dignitatis. Nā q̄diu vixerunt meruerūt vt hec sibi ꝓdessent. Et iterū dignū est vt q̄ alios iuuerūt ipsi etiā iuuenẜ ab alijs. 3ᵒ valent eis rōne necessitatis. s. q2 sūt in statu in quo se iuuare nō pnt. Dec Jacobꝰ de voragine in legendis de suffragijs in cōmemoratiōe defunctorum.

¶ Declaranẜ quinq; circa orationem ⁊ suffragia ꝓ alijs facta. CA. V.

q Uinto ⁊ vltimo pncipaliter circa suffragia cōsiderāda est ipensoꝝ suffragioꝝ cōparatio. Semꝑ eni debemꝰ eligere qō est melius. ⁊ iō circa orationē vel suffragia ꝓ alijs facta videamꝰ ⁊ declaramꝰ hic quinq; questiones. pma est an melius sit orare ꝓ viuo q̄ mortuo vel econuerso. secūda est que missa valeat magis defunctis: an missa defunctorū an alia. tertia est an oratio ⁊ alia suffragia solum ꝓsint illi ꝓ quo fiūt. quarta est an oratio facta ꝓ multis tantū valeat ac si ꝓ vnoquoq; fieret. quinta est in tantū valeant vni specialia suffragia quantū alteri specialia suffragia ⁊ cōmunia simul. Prima questio est an melius sit orare ꝓ viuo q̄ pro mortuo vel ecōuerso. Respondeo ⁊ dico ꝙ oratio vel alia suffragia magis acceptanẜ ꝓ mortuo q̄ ꝓ viuo. Cuiꝰ rō est: q2 magis indiget mortuus q̄ viuꝰ: eo ꝙ viuus pōt transferri de statu culpe mortalis in statū gratie qō de mortuis dici nō pōt. Et iō nō ē eadē rō vel cā orandi ꝓ mortuis ⁊ ꝓ viuis. Dec. b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xlv. arti. ij. q. i. in so.

iij.argu.p totū. Secūda q̄stio est: q̄ missa magis valeat defuncto: an missa defunctorū. an alia. Rn̄deo τ dico: q̄ q̄tum ad virtutē sacramenti equaliter valet defuncto q̄cūq̄ missa dicat: sȝ q̄tum ad virtutē orationis plus valet missa p defūctis Requiē eternā: quē tn̄ excessum pōt recōpensare maior deuotio celebrātis vel patrociniū sancti qd̄ imploraf. Hec pe. de tharan. iiij. scrip. sen. di. xlv. circa secūdū pblema: arti. ij. q. j. in so. ij. arg. Tertia q̄stio ē: an oratio vel alia suffragia solū illi psint p quo fiūt τ nō illi p quo nō fiūt. Rn̄deo τ dico: q̄ oratio valet ex duobus. s. ex virtute charitatis τ ex intentiōe facientis. Primo oratio valet ex virtute charitatis. τ fm hoc oratio eq̄liter valet oībus in equali charitate existentib⁹: τ magis valet maiorē charitatē habentib⁹. qd̄ p duplex exemplū pbaf. s. p exemplū de lumine: τ de lectiōe. p° p exemplū de lumine corpali: q̄uis enī lumen candele accendaf p vno specialif puta p diuite: tn̄ ita videbūt illi equalif vident vel magis videbunt q̄ meliores oculos hn̄t: q̄uis p eis nō accendaf candela. 2° p exemplū de electiōe: qz lectio lecta coram ep̄o aliqn̄ magis pdest alijs q̄ ep̄o. s. meliorē habentib⁹ intellectū q̄uis lectio nō legaf p eis. Secūdo oratio vel suffragia valent ex intentiōe faciētis: applicātis ea alicui alteri. τ hoc mō magis valent ad dimissionē pene ei p quo fiūt: imo ei soli valēt cui sic fiūt. Cui⁹ rō est: qz suffragia valēt p modū satisfactiōis. satisfactio aūt p aliquo facta valet solum illi p quo fit: τ nō alteri p quo nō fit. non est aūt necesse vt si debitū p vno soluif q̄ ex hoc debitū alior̄ soluaf. Hec. b. Tho. iiij scrip. sen. dis. xlv. de suffragijs: arti. iiij. q. pma: in duob⁹ argu. contra: τ in cor. q. τ in so. argu. Quarta q̄stio est an oratio facta p multis tantum valeat singulis ac si p vnoquoq̄ fieret. Rn̄deo τ dico: q̄ veritas hui⁹ questionis ex pmissa questione dependet. qd̄ pȝ: qz valor orationis τ alior̄ suffragior̄ ex duob⁹ pōt cōsiderari. p° ex charitatis virtute. τ hoc mō suffragia p multis facta tm̄ singulis psunt ac si p vno tm̄ fierēt. Cui⁹ rō est: qz charitas nō minuif si distribuaf effectus in multos: imo magis augef: sicut gaudiū qd̄ plurib⁹ est cōmune fit maius: vt dicit Aug⁹. viij. confess. Et in hūc modū pōt intelligi verbuȝ Hierony. qd̄ habef de cōsecra. di. v. nō mediocrif: vbi dicif Cū p centum aīabus psalmus vel missa dicif: tantū gaudiuȝ est apud singulas: quantū si p qualibet ear̄ diceref. vel vt exponit glo. ibidem ad literā: loquif Hierony. qn̄ q̄s p quolibȝ facit oratione vel alia suffragia cuȝ anxietate animi: sȝ p multis simul aliq̄d facit cū hilaritate mentis. Scd̄o valor oratiōis τ suffragior̄ pōt cōsiderari ex pte satisfactionis inquantū suffragia sūt satisfactiōes quedā p intentionem faciētis translate in mortuos: τ tūc magis valent ei p quo singularif fiūt: q̄ eis p quib⁹ cōmuniter fiūt. Hec btūs Tho. vbi. s. imediate: arti. iiij. q. ij. in cor. q. Et in summa confessor̄ li. iij. ti. xxxiiij. q. clxx. Quinta questio: an tantū valeant vni specialia suffragia quantū alteri specialis suffragia τ cōis simul. Rn̄deo τ dico: q̄ istā questionē mouet magister sen. q̄rto li. di. xlv. dicens: Solet moueri questio de duob⁹ vno diuite altero paupe pariter sȝ mediocrif bonis: q̄ pdictis suffragijs indigēt τ meruerūt pariter post mortē iuuari. p vno. s. p diuite fiūt cōes orationes simulq̄ elemosynar̄ largitiōes: p paupere vō nō fiūt nisi cōmunes oratiōes. Querif ergo: an tantū iuuef paup paucior̄ subsidijs. i. orationib⁹ quantū diues amplior̄. i. oratiōib⁹ τ elemosynis simul. Si nō parif adiuuaf paup nō ei reddif fm merita. sȝ dictum est q̄ boni pariter extiterunt: ḡ meruit parif iuuari cū diuite. Si vō paup tantū suffragij 9sequif: q̄d cōtulit diuiti illa elemosyna p eo spālit facta. Rn̄det magister fm duas opiniones. vna est q̄ equalif psūt diuiti suffragia cōia τ specialia simul. s. oratiōes τ elemosyna: τ pauperi cōia tm̄. s. orationes. Et subdit Q̄uis enī ex plurib⁹ causis vn⁹. s. diues iuuef q̄z paup: nō tn̄ plus iuuaf. Alia opinio est: q̄ ille. s. diues p quo fiūt specialia suffragia consequef velociorē absolutionē a pena purgatorij: sȝ non pleniorē: qz vterq̄ finaliter liberabif ab oī pena. Hec. b. Tho. iiij. scrip. sen. di. xlv. de suffragijs: arti. iiij. q. iij. in cor. q. p totum.

¶ Q̄ sup̄bia est principiū omniū peccatorum: vbi nota quattuor. CA. I.

# Superbia.

Circa sup̄biaȝ q̄ttuor 9siderare debemus. s. pmitatē vitior̄: grauitatē peccator̄: varietatē modorū: quaitatē supplicior̄. Primo circa sup̄biā cōsiderare debem⁹ pmitatē vitior̄. Est enī superbia p̄ncipiū omniū peccator̄. Ad cui⁹ euidentiā hic q̄ttuor ostendo. primo enī q̄ sup̄bia sit pct̄m ostendo rōne: scd̄o q̄ sit peccatū mortale: tertio q̄ sit peccatuȝ capitale: quarto q̄ sit pct̄m p̄ncipale. Primo enī q̄ sup̄bia sit peccatū pbo rōne. Cū enī pct̄m cōsistat in volūtate: vt Aug⁹ dicit: Volūtas in appetendo aliqd̄ bonū ad regulā rōnis tripliciť se habet: qz aut volūtas sequif regulā rōnis: aut deficit a regula rōnis: aut excedit regulā rōnis. qd̄ pbat p duo exempla. Primū exemplū est de appetitu scie. nā appetit⁹ sciendi q̄ est hoī naturalis pōt esse laudabilis τ vituþabilis. verbi grā: Si enī hō scie intēdat fm q̄ recta rō dictat: erit virtuosū τ laudabile. Si vō a rōne deficiat erit peccatū negligentie. Si vō excedat regulā rōnis: erit peccatuȝ curiositatis. Secundū exemplū est de appetitu honoris vel excellentie. naturalif enī homo honorem vel excellentiā desiderat: eo q̄ desiderat pfectionē boni qd̄ i quadā excellentia 9sistit. Hanc aūt excellentiā desiderat aliquis trib⁹ modis. Primo enī si hō honoreȝ desiderat fm regulā rōnis: erit appetit⁹ rectus τ hoc ad magnanimū ptinet. Scd̄o si aliquis in appetitu honoris deficiat a regula rōnis incurrit pusillanimitatis vitiuȝ. Tertio si aliq̄s in appetitu honoris a regula rōnis excedat: erit vitiū sup̄bie: sicut ipsū nomen demonstrat. Nā nihil aliud est sup̄bia q̄z supexcedere mensurā ppriam in excellentie appetitu. vn̄ Aug⁹ dicit. xiij. de ciui. dei: q̄ sup̄bia ē puerse celsitudinis appetit⁹. Et qz nō est eadem mensura oīuȝ iō siquis mensurā suā excedit i appetitu honoris peccat. nā qd̄ nō imputaf vni in sup̄biam: imputaf alteri. verbi gratia: Episcopo nō imputaf in sup̄biā si exerceat ea que ad ppriā excellentiā ptinent. imputaref aūt in sup̄biam sacerdoti: si ea que sūt ep̄i attētaret. Hec. b. Tho. in q. disputatis de malo. q. ij. vtrū sup̄bia sit speciale pct̄m in cor. q. τ scd̄a scd̄e. q. clxij. arti. j. in cor. q. τ in sol. argu. Sed forte argues q̄ sup̄bia nō sit pct̄m sic: Magnanimitas tēdit in magnū sȝ magnanimitas nō est peccatū: ḡ a simili sȝ sup̄bia tendat i magnū nō tn̄ erit peccatū. Rn̄deo τ dico: q̄ sup̄bus differt a magnanimo: eo q̄ sup̄bus tendit i magnū excessiue. magnanim⁹ aūt tendit in magnū nō excessiue vt facit sup̄bus sȝ mediocriter. Que quidē mediocritas nō attendif fm quantitatē eius in quod tendit: qz hoc in quo tendit magnanimus maximum quoq̄ potest esse. sȝ attendif mediocritas in duob⁹. s. in pportione: τ electione. p° in pportione sui ad magnuȝ: qz magnanimus nō tendit in quodcūq̄ magnū: sed in magnū quod pōt sibi esse pportionatū τ cōueniens. τ iō nullus potest esse magnanimus nisi virtuosus. 2° mediocritas attenditur in electione: qz magnanimus nō tendit in id quod est magnuȝ fm quid: sicut sunt bona exteriora inter que p̄cipue magnū est honor. qd̄ pȝ: qz magnanimus nō q̄rit honorē tāq̄ finē volūtatis sue: qz hoc min⁹ parū reputat sibi: cū honor sit vanū τ transitoriū bonū. vnde nō curat

nec eligit honorari: sed fieri honore dignum: secundum q honor est testimonium virtutis. Superbus autem in his duobus differt a magnanimo. primo excessiue et supra regulam rationis, i. supra proportionem sue virtutis bonitatem et excellentiam appetit. 2º quia honorem exteriorem eligit tanquam finem voluntatis sue de virtute cum debet honorem non curans: et ideo peccat. Hec beatus Tho. ij. scrip. sen. di. xlij. arti. iij. de speciebus superbie in cor. q. Secundo dico q superbia secundum suum genus est peccatum mortale. quod probo dupliciter. s. autoritate et ratione. primo autoritate beati Gregorij qui dicit. xxxiiij. moral. sic Euidentissimum signum reproborum est superbia: at contra humilitas electorum: sed homines non tamen reprobi pro peccatis venialibus: ergo superbia non est peccatum veniale: sed mortale. 2º probo hoc idem ratione sic: Uelle non subiici deo deliberate est peccatum mortale: quia hoc est auerti a deo. sed superbia est huiusmodi. ergo etc. Dico autem deliberate: quia sicut alia peccata puta homicidium: adulterium: et huiusmodi que secundum suum genus sunt mortalia possunt esse venialia propter eorum imperfectionem: quia. s. preueniunt iudicium rationis et sunt preter rationis consensum: ita etiam circa superbiam accidit: quia aliqui motus superbie sunt peccata venialia: dum eis ratio non consentit. Hec b. Tho. secunda secunde. q. clxij. arti. v. argu. contra: et in cor. q. Tertio dico q superbia est vitium vel peccatum capitale. quod tali ratione ostendo: Illud est peccatum capitale ex quo multa peccatorum genera oriuntur: sed ex superbia multa peccatorum genera oriuntur. Ita dicit beatus Gregorius. xxxi. moral. Radix quippe cuncti mali est superbia. de qua scriptura testante dicitur: Initium omnis peccati superbia. Prime autem huius soboles septem (nimirum) principalia vitia sunt que de hac virulenta radice proferuntur. s. inanis gloria: inuidia: ira: tristicia: auaricia: ventris ingluuies: luxuria. Hec b. Tho. secunda secunde. q. clxij. arti. viij. in cor. q. Ubi nota q ex superbia omnia peccata possunt oriri duplici ratione. s. ordinando: et contemnendo. primo modo ordinando omnia peccata ad finem superbie. secundo modo contemnendo diuinam legem per quam homo prohibetur a peccando in peccata omnia ruit: secundum illud hieremie. ij. Confregisti iugum: dirupisti vincula: dixisti non seruiam: vbi. s. immediate: arti. ij. in cor. q. Quarto dico: q superbia est peccatum principale. quod tripliciter probo. s. autoritate. ratione: inductione. Primo autoritate Eccl. x. Initium omnis peccati superbia. Et iterum autoritate Aug. super illo verbo psal. Emundabor a delicto maximo sic dicentis Delictum maximum est delictum superbie: quod est primum recedentibus a deo et vltimum redeuntibus ad deum. Et Isidorus in li. de virtutibus sic dicit: Sicut superbia est origo omnium criminum: ita est ruina omnium virtutum. Secundo hoc idem probo ratione sic: Auersio a deo est principium vel causa omnium peccatorum sed ad superbiam pertinet cuicunque superiori nolle obedire vel subiici: et precipue nolle subdi deo: ex quo contingit q homo a deo auertitur et supra seipsum et supra deum et supra proximum indebite extollitur. ergo etc. vnde Aug. xix. de ciui. dei sic dicit: Superbia peruerse imitatur deum odit namque cum socijs equalitatem sub illo: sed imponere vult socijs suis dominationem suam pro illo. Ubi nota q illa tria vitia. s. cupiditas: apostasia: inuidia dicitur esse aliquid initium peccatorum. quod patet: primo enim cupiditas dicitur esse principium omnium peccatorum. Ita dicit apostolus prima ad thimo. vj. Radix omnium peccatorum est cupiditas. quod intelligitur ex parte conuersionis: eo q conuersio inordinata ad commutabile bonum est peccatorum omnium causa. sed superbia est causa omnium peccatorum ex parte auersionis a deo. prius autem est auersio ab incommutabili bono quam conuersio ad commutabile bonum. et ideo superbia est prior cupiditate et causa ipsius. 2º apostasia dicitur esse causa omnium peccatorum: Eccl. x. Initium peccati hominis est apostatare a deo. sed hoc intelligitur prioritate assecutionis. sed superbia est initium omnium peccatorum prioritate intentionis. ita q prioritate executionis prius est apostasia a deo. que est voluntas non subiiciendi voluntati diuine. sed prioritate intentionis prius est superbia: que est voluntas presidendi: ex eo q homo vult preesse non vult subesse. Hec b. Tho. prima secunde. q. lxxxiiij. arti. ij. in cor. q. et in so. ij. argu. et iterum secunda secunde q. clxij. arti. vij. in cor. q. et argu. contra. 3º inuidia dicitur esse initium omnium peccatorum: dicitur q inuidia non fuit primum peccatum sed superbia. ex quo peccato secuta est multiplex peccatum in voluntate. s. odij ipsius dei: vt resistentis sue superbie et punientis iustissime suam culpam et peccatum inuidie ad hominem et multa alia. Hec b. Tho. li. iij contra gentiles ca. cviij q in demonibus possit esse peccatum. Tertio q peccatum superbie sit initium omnium peccatorum probo inductione. Nam primi qui peccauerunt fuerunt angelus supremus in celo: et primus homo: et prima mulier in paradiso. sed omnes predicti peccatum superbie peccauerunt: vt patebit ca. sequenti immediate. ergo superbia fuit initium peccatorum.

## Quale fuit peccatum angeli et ipsum sequentium. CA. II.

Ad maiorem tamen euidentiam predictorum nota hic tria. **a** primum est qualiter in primo angelo et in sequentibus et in nobis contingit esse peccatum. secundum est quale peccatum fuit in demonibus et primis parentibus. tertium est quod appetierunt. Primum est qualiter in angelo primo et in sequentibus et in nobis contingit esse peccatum. Primo enim dico: q in angelis contingit esse peccatum: et potuit. quod tali ratione ostendo Omne agens quod non est sua regula sed regulatur per aliquid aliud a se: potest in agendo deficere. quod patet sic: quia potest a sua regula separari. sed omnis creatura rationalis regulatur per aliud a se. s. per deum ergo in omni creatura angelica intellectuali et humana potest esse peccatum. Licet enim iudicium rationis in angelis passionibus ligari non possit. eo q tales passiones non sunt in eis. ita q nullum peccatum est in eis ex impetu passionis: potest tamen ligari inquantum considerandum vnum retrahitur a consideratione alterius: eo q intellectus eius simul plurium non est: nisi in verbo omnia contemplatur. Contingit autem aliquid esse eligendum secundum vnam considerationem: quod tamen non est eligendum alijs conditionibus consideratis: sicut verbi gratia Medicus indicat aliquid esse expediens vni egroto considerata vna eius infirmitate: quod tamen non est conueniens vel expediens infirmo propter aliam egritudinem quam vel non cognoscit medicus vel non considerat. sic ergo in angelis potuit esse error electionis: et ita peccatum. Hec b. Tho. ij. scrip. sen. di. v. arti. j. in cor. q. i fine. et in so. iiij. argu. Secundo dico: q angeli peccauerunt. Ita **e** dicitur Job. iiij. Ecce qui seruiunt non sunt stabiles: et in angelis suis reperit prauitatem. quanto magis qui habitant domos luteas. In quo verbo tangit tria. s. vertibilitatem: defectibilitatem: maiorem prauitatem. Primo tangit vertibilitatem dicens: Ecce qui seruiunt ei. s. angeli non sunt stabiles per naturam propriam in esse. Damas. Angelus non natura immortalis sed gratia: vel non sunt stabiles in bono esse: quia omne creabile est vertibile. Secundo ostendit defectibilitatem: ibi Et in angelis suis. s. a se creatis reperit prauitatem. q. d. In principio non fecit eos prauos: sed post primum instans sue creationis reperit prauitatem. s. superbie: odij vel inuidie: vel prauitatem perditionis humane: Joh. viij. Ille homicida erat ab initio. Ubi nota q peccata predicta dupliciter possunt considerari: vel secundum reatum vel secundum effectum. primo quidem secundum reatum. et sic omnia peccata in demonibus contingunt esse: quia dum homines ad omnia peccata inducunt: omnium peccatorum reatum incurrunt. 2º peccata possunt considerari secundum effectum. et sic illa peccata sola in angelis possunt esse ad que natura angelica affici potest. non enim potest affici ad bona corporalia cum sit incorporea. vnde Aug. xiiij. de ciuitate dei dicit: q diabolus non est fornicator neque ebriosus neque aliud huiusmodi afficitur tamen ad spiritualia. Et ideo subdit: Diabolus est superbus et inuidus. Ratio huius est: quia velle alios regulare et voluntatem suam a superiori non regulari et quodammodo non subiici est peccatum superbie. vnde conuenienter dicitur q peccatum demonis est superbia. Ex hoc autem malo primo

multiplex peccatū est secutū in volūtate.s. odium ipsius dei vt resistentis supbie sue z punientis iustissime suā culpā: z inuidia ad hoiem z multa hmōi. Uel dic: In angelis repit prauitatē: ad ostendendū ꝙ nō soluz in pmo angelo fuit petm̄ ſz etiam in sequētibus eū. Quō aūt angeli alij a pmo peccauerūt ponit tale exēplū: Sicut eniz miles ordinat⁹ sub rege z sub duce exercitus bz bonam volūtatē sequēs voluntatē ducis dirigētis volūtatem suā ad regem: z malā sequens voluntatē ducis ɔtra volūtatē regis: sic quidā de inferiorib⁹ angelis sequētib⁹ voluntatē pmi angeli ɔtra voluntatē dei peccauerūt. alij do dissentiētes a voluntate pmi angeli peccātis z sequētes voluntatē diuinā deo imobiliter adheserūt. Tertiō subiūgit ampliorē ad petā iclinatiōem dicēs: Quātomagis hi qui habitāt domos luteas. s. hoīes non sūt stabiles ſz peccauerūt. Et est argumētū sm glosam p locū a maiori destructiue sic: Si. n. angeli de qbus magis videt̄ ꝙ sunt stabiles: quō homo in bono pmanere putat̄ qui habitat domos luteas. i. corpa q̄ dicunt̄ dom⁹: scda corinth. v. Scim⁹ qm̄ si terrestris habitatio dissoluat̄ zc̄. Ubi sciendū ꝙ in hoīe sunt plures appetitiue vtutes qō in āgelis nō ɔtingit. z ideo dupliciter in hoīe ɔtingit eē peccatū Uno mō p hoc ꝙ volūtas hūana ꝑpria bona nō ordiat ī deū. qō qdem peccatū cōmune est sibi z angelis q peccauerūt. Alio mō p hoc ꝙ bonū inferioris appetitus nō regulat̄ sm appetitum supiorem: puta qn̄ delectabilia carnis in que ɔcupiscibilis tendit: volum⁹ nō sm ordinem ratōis. Hec. h. tho. iij. li. ɔtra gentiles ca. cx. quomō i demonib⁹ pōt esse peccatū. Tertio videndū ē qd angel⁹ appetijt: Rūdeo z dico: ꝙ absq; omi dubio silitudinem vel eq̄litatē dei. s. eē vt deus. Ita dicit̄ Isa. xiiij. Ex persona diaboli. Ascendam in celū z similis ero altissimo. Et Aug. in li. de q̄stionib⁹ veteris testamēti dicit: ꝙ diabolus inflatus elatiōe voluit eē vt deus. Ubi nota ꝙ duplex est equalitas vel similitudo. s. eq̄parātie z pheminentie. Prima eq̄litas est eq̄parētie: z hac (vt q̄dam dicūt) appetijt angel⁹. appetijt. n. eq̄litatem dei. s. esse vt deus. nec obstat ꝙ hoc ē impossibile: qz sm Aug. ceca ambitio semp p̄sumit plus q̄ȝ possit. Sz hoc ē impossibile pp tres rōnes. Prima ē: qz quāuis aliq̄s possit plus desiderare q̄ȝ possit habere nō pōt tn̄ plus velle q̄ȝ possit estiare: qz intellectuz volūtas sequit̄ nō excedit. Scda rō est ex pte dei: qz nō est possibile ei aliq̄d adeq̄ri. nō. n. possibile ē id quod est pticipans eē: equari ei qui est eēntialiter ipm esse. Itez certissimū est creaturā nō posse adeq̄ri suo creatori: z hoc sciuit angelus: cū habuit pspicacissimū intellectum. vn̄ in psal. Dn̄e quis similis erit tibi. z Isa. xl. Cui similē fecisti deū. Et loquunt̄ de silitudie eq̄parātie ad quā creatura puenire nō pōt: cū hoc nō possit hūana natura in xp̄o. Tertia rō est ex pte angeli appetēlis: qz impossibile ē ꝙ āgelus appetat bonū aliqō q⁹ existente iam ipe idem nō eēt. nulla. n. res q̄ est i inferiori gradu pōt appetere supioris nāe gradū sine suimpsius corruptiōe q̄ nō cadit in intellectu: z p ɔsequēs in appetitu: sicut canis nō appetit esse leo: qz si transferret̄ in gradum supioris nāe iam nō esset. Scda eq̄litas ē pheminentie. z hec ē duplex. Una ē pesse oibus z nulli subesse qō est ꝑprium dei. z q̄ntum ad hoc lz angelus appetierit pesse oibus angelis z creaturis inferiorib⁹: nō tn̄ potuit appetere ꝙ absolute nō esset deo subiectus. Et h̄ ppter tres rōnes. Prima est: qz hoc ē impossibile. s. angelū z creaturā oēm nō esse subiectā creatori: nec etiā i ei⁹ apprehēsiōe hoc potuit cadere quasi possibile. Scda rō ē: qz ipse angel⁹ desineret eē si totaliter nō eēt deo subiectus. Tertia rō ē: qz tota ei⁹ pfectio est eē sub deo: qz totum bonum angeli est in hoc ꝙ deo subest: sic tota claritas aeris est ex hoc ꝙ subijcit̄ radijs solis. Scda equalitas pheminētie ē habere btitudinez ex nullo merito suo vel alieo. Et hec pheminētia fuit illa quā angel⁹ appetijt fuit igit̄ peccatū angeli in hoc ꝙ ad ɔsequendū supnaturalē beatitudinē q̄ in plena dei visione ɔsistit: nō se erexit in deū tanq̄ȝ finalem pfectiōem ex ei⁹ grā desiderās cum alijs sanctis: ſz eam ɔsequi voluit p virtutez sue nature absq; gratia alicuius supioris quod est ꝑpriū deo: manifestum est ꝙ q̄ntum ad hoc appetijt diabolus dei eq̄litatem. vn̄ q̄ntum ad hoc appetijt etiam deo nō subijci: vt. s. eius gratia supra sue nature vtutē indigeret. Hec hūs tho. ij. scri. sen. di. v. arti. ij. in cor. q. Et pma pte sū. q. lxiij. arti. iij. in cor. q. Et itez in. q. disputatis de malo de demonibus. q. iij. an diabolus peccādo appetierit equalitatem diuinā. in cor. q.

## ℂ Quale fuit peccatū pmoꝝ parentū: z ꝙ fuit supbia. CA. III.

Secundo post petm̄ diaboli restat videndū quale fuit peccatū pmoꝝ parentū. Et q̄ntū ad hoc dico: ꝙ pmi parētes petō supbie pncipalit̄ peccauerūt. qō duplici rōe ostēdo. Prima ē talis: Diabolus tētans hoīnem sui conatus ē facere imitatorē. sed demon p suam supbiā peccauit vtz ca. pcedenti ḡ zc̄. Scda rō est talis: Inobedientia z ɔtemptus p̄cepti supioris ex supbia causat̄. sz hō fuit inobediens p̄cepto dei. ḡ zc̄. Unō Aug. ad orosiuz sic dicit: ꝙ hō elatus ex supbia suasioni serpentis obediens p̄cepta dei ɔtempsit. z iō zc̄. Et merito vtriusq; peccatū. s. demonis z hoīs a supbia icepit: q̄a omniū alioꝝ defectus aliq̄lis occasio solet esse: sola supbia fundamentū a pfectiōe sumit. vn̄ aug. dicit in regla: ꝙ supbia bonis opibus etiā insidiat̄ vt pereant. Hec. h. tho. ij. scri. sen. di. xxij. arti. j. argu. ɔtra: z in cor. q. ibidē. et itez scda scde. q. clxiij. arti. j. in cor. q. z in solu. j. argu. Ad maiorem tn̄ euidentiā p̄dictoꝝ nota hic quinq;. Primū ē: qz bonitas cibi z dulcedo vel pulcritudo eius nō fuit pmū motiuū ad peccādū: ſz post⁹ suasio serpentis q̄ dixit eis: Apient̄ oculi vr̄i z eritis sic dij. z iō pmū peccatū eoꝝ fuit supbia: z postea petm̄ gule quod deriuatū est a peccato supbie: ibi dē. s. scda scde. vbi supra: arti. j. in so. ij. argu. Secundū ē: ꝙ appetit⁹ sciētie causaꝝ fuit in pmis parētibus ex inordiato appetitu excellētie. vn̄ i v̄bis spentis p̄mittit̄: eritis sicut dij: z postea subdit̄: Scientes bonū z malū: ibi dē in so. iij. argu. Tertiū ē: ꝙ supbia in hoīe non p̄cessit suasionē serpētis ſz secuta ē. nam statim post suasionē spentis inuasit mētem ei⁹ elatō. ex qua secutū ē vt crederet verꝝ eē qō demon dicebat: ibidē in so. iiij. argu. Quartū est: ꝙ supbia pmi hoīs fuit in h̄ ꝙ inordinate appetierit similitudinē dei: q̄ntum ad scientiā boni z mali pncipaliter. Scdo v̄o appetijt silitudinem q̄ntum ad potentiā vt. s. vtute ꝑpe nature oparetur ad beatitudinē ɔsequendā. Ubi nota ꝙ silitudo dei ē triplex. s. silitudo esse: notitie: potentie. Prima ē silitudo esse: z hec ab ipso creationis p̄ncipio fuit impssa hoī Gen. j. Fecit deus hoīem ad imaginē z similitudinē suā z siliter angelo de quo dr̄ Ezech. xxviij. Tu signaculum similitudinis. Scda est silitudo noticie vel sciētie. z hāc silitudinē accepit āgelus in sui creatiōe. vn̄ in pmissis v̄bis cum dictum eēt angelo: tu signaculū silitudinis. statim subdit̄: plenus sapia zc̄. ſz hō in sui creatiōe hāc silitudinē. s. scientie nō accepit in actu ſz in potētia solum. Tertia est similitudo potentie. s. opādi aliq̄d quo ad beatitudinē pueniret. Modo igit̄ neuter eoꝝ. s. angelus et homo peccauit appetendo silitudinem nature vel esse. ſz pmus homo peccauit pncipaliter appetendo scientiam dei z similitudinē q̄ntum ad scientiā boni z mali: sicut serpens ei suggessit: vt. s. p virtutem nature ꝑprie sciret vel p seipm cognosceret qd sibi boni vel mali eēt futuꝝ.

Scdario vero appetijt similitudinē qntum ad potentiā
vt.s.virtute ꝓprie nature operetur ad beatitudinē cōse
quēdam vñ aug. de vera religiōe dicit. ꝙ magis volunt
sua potentia frui ꝙ̄ dei: arti.ij.in cor.q ꝑ totū. Quintū
est: ꝙ peccatum primoꝝ parentū simplr nō fuit grauius
peccatis aliis peccatis hūanis sȝ sm quid: qd sic patȝ. naȝ
sm specieȝ peccati pctm eoꝝ non fuit grauius aliis pec
catis hūanis: qꝛ maior supbia ē qua qs deum negat vel
blasphemat ꝙ̄ supbia qua qs inordinate appetit similitu
dinē dei qualis fuit supbia primoꝝ parentū. sȝ sm cōditō
nem ꝑsonaꝝ peccantiū peccatum illud habuit maximaȝ
grauitatē ꝑꝑ ꝑfectiōem status ipsoꝝ erant.n.in sūmo et
ꝑfectissimo statu. ⁊ ideo ex hoc grauissime peccauerunt
ibidem arti.iij.in cor.q. Sextū est videre qd peccatuȝ
fuerit grauius an pctm ade an pctm eue. Et qntum ad hoc
rńdeo tribus modis. pmo mō ꝙ ex pte cōditionis ꝑsone
pctm viri fuit grauius peccato mulieris: eo ꝙ vir erat ꝑfe
ctior mliere. scdo mō rńdeo ⁊ dico ꝙ ex pte generis pec
catū vtriusqȝ fuit supbia. tertio mō rńdeo ⁊ dico qntum
ad specīe supbie grauius peccauit mulier ꝙ̄ vir. qd pȝ tri
plici rōne. s.rōne elatiōis: suggestiōis: inclinatiōis. pmo
rone elatiōis: qꝛ maior elatio fuit mulieris credētis sua
sioni serpentis ꝙ̄ viri nō credētis. scdo rōne suggestiōis
qꝛ mulier nō solū peccauit sȝ etiā viro peccatū suggessit.
vñ peccauit ⁊ in deū ⁊ in ꝓximū tertio rōne inclinatōis
⁊ sic peccatū mulieris fuit grauius peccato viri. Cui⁹ rō ē:
qꝛ peccatum viri diminutū est ex hoc ꝙ in peccatū cōn
sensit amicabili quadaȝ beniuolentia qua pleruqȝ fit vt
offendat deus nec hō ex amico fiat inimic⁹: ibideȝ arti.
iiij.in cor.q.ꝑ totum. Uel alr̄ potest dici.s. ꝙ peccatum
viri ⁊ mulieris in grauitate se habuerūt sicut excedētia
⁊ excessa. vñ peccatū mulieris triplici rōne mai⁹ fuit pec
cato ade. pmo rōne appetibilis: qꝛ eua voluit eē sicut de
us in assimulatiōe sciētie. scdo rōne cāsitatis: qꝛ eua idu
xit adā ad peccandū: ⁊ ita fuit causa peccati ade: ⁊ nō ecō
uerso. tertio rōne minoris occasionis: qꝛ eua minoreȝ
occasionē habuit ad peccandum ꝙ̄ adam. Cui⁹ rō est, qꝛ
maior inclinatio fuit ad credendū mulieri ꝙ̄ ad creden
dum diabolo ꝑ serpentē suggerenti. Ex alia vero parte
magis peccauit adam ꝙ̄ eua: ⁊ hoc propter tres rōnes.
Prima ē ꝓpter maiorē ingratitudinē. maior.n.fuit ingra
titudo in adam: eo ꝙ plus erat spūali mente ꝑditus ꝓpt
magnitudinē sciētie sibi date ꝙ̄ eua. Scda rō est ꝓpter
maiorē rebellionē. maior.n. fuit inobedientia ⁊ rebellio
ade ꝙ̄ eue: eo ꝙ ei pmo fuit datuȝ pceptum ⁊ ꝑ ipsū mu
lieri. Tertia est ꝓpter maioris damni incursionē. nā ma
ius damnū secutū est ex peccato ade ꝙ̄ ex pctō eue. ⁊ ideo
peccatū ade fuit maius pctō eue. Dec alexan. in scda pte
sum.q.xxx.in cor.q.ꝑ totum.

## ¶ Q ꝙ supbia ē grauissimum omniū peccatoꝝ. CA.IIII.

Secundo pncipaliter circa supbiam cōsiderare de
bemus peccatoꝝ grauitatē. Nam supbia ē gra
uissimū omniū peccatoꝝ. qd autoritatib⁹ sancto
rum ⁊ rōnibus ꝓbo. Et pmo qttuor autoritatib⁹. Et
pmo sup illo vbo psal. Supbi iniq̄ agebant vsquequaqȝ
dicit glo. Maximū peccatū in hoīe ē supbia: qꝛ inde ma
nauit nostri delicti origo. Ex qua autoritate talē formo
rōnem: Illud est maximū ⁊ grauissimū oīm peccatoꝝ
qd est vniuersale pncipium ⁊ origo omniū sed supbia est
hmōi: vtȝ ex autoritate inducta: ⁊ etiā vlt.pte.j.ca. de sup
bia ꝙ ⁊c. Scda autoritas est psal. Emundabor a delicto
maximo Glo a delicto supbie quod est vltimū redeunti
bus ad deū ⁊ primū recedētibus a deo. Ex qua autorita
te talem rōnem formo: Illud est grauissimū oīm pecca
toꝝ ꝑ qd pmo a deo recedit ⁊ vltimo ad deū redit. sȝ ta
lē ē supbia. vt pȝ ꝙ ⁊c. Tertia autoritas Isido. in li. de sū
mo bono sic dicētis: Dicit supbia est origo omniū crimi
nū ita est ruina omniū virtutū. oē aūt tale est maximum
peccatū: ꝙ ⁊c. Quarta autoritas est Isido. in li. de sū. bo
no dicentis sic Omni vitio deteriorē scito eē supbiam:
seu ꝓpter quod a sūmis ꝑsonis ⁊ pmis assumit: seu pro
pter quod a bonis orit. Scdo ꝙ supbia sit grauissimū
omniū peccatoꝝ ꝓbo octo rōnib⁹. s. rōne: auersiōis: oppo
sitionis: pmissionis: vitatiōis: oppositiōis: assimilatiōis:
adhesionis: iniuriatiōis. Primo dico ꝙ supbia est gra
uissimū oīm peccatoꝝ rōne auersionis sic: In pctō atten
dunt duo. s. cōuersio ad cōmutabile bonū: ⁊ auersio ab in
cōmutabili bono: vñ lȝ supbia ex pte cōuersionis ad cōm
mutabile bonū nō sit grauissimū peccatoꝝ eo ꝙ excellen
tia quam supbus inordinate appetit nō hȝ maximā re
pugnātiā ad bonū virtutis: tñ ex pte auersionis supbia
hȝ maximā grauitatē. Cui⁹ rō est: qꝛ in aliis peccatis hō
auertit a deo: vel ꝑꝑ ignorantiā: vel ꝑꝑ infirmitateȝ ali
quā: vel ꝑꝑ desideriū seu cōcupiscentiā cuiuscuqȝ alteri⁹
boni sȝ in supbia auertit a deo ex hoc ipso ꝙ nō vult sub
iici deo ⁊ ei⁹ pceptis: ꝓpterea specialiter dr̄ Jacobi.iiij.
Supbis de⁹ resistit: ꝙ ⁊c. Ex qbus vbis formo duas ali
as rōnes. Prima ē talis: Quātomagis peccatū auertit a
deo tāto est mai⁹. sȝ peccatū magis auertit a deo ex cōtē
ptu ꝙ̄ ex alia causa: puta ignorātia impotētia. cōcupiscē
tia. cum ꝙ supbus deū cōtemnit eo ꝙ nō vult deo subiici
⁊ eius pceptis. ꝙ ⁊c. Scda rō est talis: Sicut bonū ꝑ se ē
mai⁹ ꝙ̄ bonū ꝑ aliud: ita peccatū ꝑ se ē mai⁹ ꝙ̄ peccatū
ꝑ aliud. s. supbia ꝑ se cōsistit in auersione a deo. ꝙ ⁊c. Dec
btūs tho. scda scdē. q.clxij. arti.vj. in cor.q.ꝑ totū. Secū
do dico: ꝙ supbia ē grauissimū omniū peccatoꝝ rōe op
positionis sic: Illud qd omibus peccatis aliis grauitatem
causat ē grauius oībus aliis peccatis. sȝ supbia est hmōi
qd patȝ: qꝛ peccatū infidelitatis grauius reddit si ex super
bie cōtemptu pcedat: ꝙ̄ si ex ignorātia vel infirmitate ꝑ
ueniat: ibidem in so.ij.argu. Tertio supbia ē grauissi
mū omniū peccatoꝝ rōne pmissionis sic: Apud deum ⁊
apud mundū pmittitur minus malū vt videt ⁊ extirpet
maius quod ꝑ exemplū patet. videm⁹.n. ꝙ medicus sa
piens in remediū maioris morbi patit infirmū in leuio
rem morbū incidere. Sic a simili peccatū supbie grau⁹
esse ostendit ex hoc ipso ꝙ ꝑ eius remedio deus pmit
tit hoīem incidere in alia peccata minora. vñ Isido. i li.
de sūmo bono sic dicit: Qm detinet supbia ⁊ nō sentit in
carnis luxuriam cadit vt ꝑ hanc humiliat⁹ cōfusiōe exur
gat: ibidē in so.iij.argu. Quarto supbia est grauissimū
oīm peccatoꝝ rōne faciliores vitationis sic. Peccatū tā
to est grau⁹ qnto facilius pōt vitari ⁊ nō vitat. sȝ pctm
supbie facilius pōt vitari aliis peccatis. ꝙ si nō vitat est
aliis peccatis grauī⁹. Ubi nota ꝙ peccatū difficile caue
tur vel vitat triplici rōne. Prima ē ꝓpter impugnatōeȝ
vel impet⁹ violentiā. ⁊ sic ira quia vehemēter impugnat
difficile vitat. Scda rō est ꝓpter nālem inherentiaȝ: sic
cōcupiscētia. vñ grau⁹ vel difficili⁹ ē resistere cōcupiscen
tie ꝑꝑ ei⁹ cōnaturalitatē ꝙ̄ ire. ⁊ qnto difficultas vitandi
peccatū est minor tanto magis causat grauitatē si nō vi
tat: quia quāto aliquis minoris tentationis impetu ca
dit tāto grau⁹ peccat: vt dicit Aug. Tertia rō est ꝓpter ei⁹
latentiā. ⁊ hoc mō vitari supbiā ē difficile: qꝛ etiā ex ip
sis bonis opibus occasionē sumit. vñ in psal. In via hac
qua ambulabā abscōderūt supbi laqueū mihi. Et iō mo
tus supbie occulte surrepēs nō hȝ maximā grauitatē an
teqȝ ꝑ iudiciū rōnis dephendat. sȝ postqȝ dephensus fu
erit ꝑ rōnem tunc facile vitat. Et hoc triplici cōsideratōe
p⁹ ex cōsideratiōe infirmitatis ꝓprie. sm illud Ecclesia
stici.x. Quid supbis terra ⁊ cinis: 2⁹ ex cōsideratiōe ma
gnitudinis diuine. Job.xv. Quid tumet cōtra deū spūs tuus

3° ex ꝯsideratiōe bonorum fortune ex quib⁹ homo cōfidit: Isaie.xl. Ois caro fenū ⁊ ois gloria eius q̄si flos agri ibidem i solu.i.argu.p totum. Quinto supbia est grauissimum oīm peccatoꝝ rōe oppositiōis sic: Illud est grauissimum ⁊ maximū peccatū quod maxime opponit se deo. sed supbia est hmōi.qđ patet. Nā Boe.dicit: ꝙ cum oīs vitia fugiāt a deo sola supbia oppōit se deo. Sexto supbia est grauissimum oīm peccatoꝝ rōe assimilatiōis sic: Sicut maior v̄tus est illa que magis nos assimilat xpo ita maius vitium vel peccatū est illud qđ nos magis assimilat diabolo: ſʒ supbia est hmōi. Ita dicit Job.xli. Ipse est rex sup oēs filios supbie: g̊ ⁊c̄. Septimo supbia ē grauissimum oīm peccatorū rōe firmioris adhesiōis sic: Quanto peccatum firmius adheret ⁊ minus est sepabile tanto est grauius. sed supbia ē huiusmodi qđ multipliciter pbo. p° de peccato ꝯcupiscentie. Nam si supem⁹ animam sensibilē: nunq̄d erit ꝯcupiscentia oculoꝝ: certe nō tn̄ erit supbia. 2° hoc idem pbo in peccato ire sic: Ponamus ⁊ tollamus ꝙ non fiat iniuria: nūquid erit istud appetibile quod est vindicta: Et constat ꝙ nō. ⁊ sic p ablatione iniurie remouebit vindicta: ⁊ tn̄ remanebit superbia.s. appetitus inordinatus excellentie vel honoris. 3° hoc idem pbo in peccato inuidie: Nam in peccato inuidie motiuum appetibile est odiū aliene felicitatis. Modo igit supponamus ⁊ demus ꝙ vnus hō solus sit: nunquid erit odium aliene felicitatis: constat ꝙ non. ⁊ tn̄ nō tollitur motiuū ⁊ appetibile supbie. Octauo superbia est grauissimū omniū peccatoꝝ ratione iniuriatiōis sic: Illud est grauissimū ⁊ maximū peccatum quod maxime iniuriat: auertit ⁊ derogat deo. sed supbia ē huiusmodi. quod patet in alijs: Nam p blasphemiā iniuriat homo bonitati diuine: q2 est peccatū in spm̄ scm̄. p mendacium aūt iniuriat veritati diuine. ſʒ p supbiam iniuriatur homo excellētissime bonitati diuine. quod patʒ: q2 superbire est sup statum hominis ire. hoc est quasi quandam equalitatē cum deo appetere: ⁊ hoc ē iniuriari maiestati diuine. Hec Alexander scđa pte sum.q.xxxviii.arti.v.p totum. ¶ Qꝫ quattuor sunt species. sm̄ grego. CA.V

Tertio circa supbiam ꝯsiderare debemus varietatem modoꝝ. Nam Greg.xiiii.moraliū dicit: ꝙ quattuor sunt species supbie q̄bus omis tumor arrogantium demonstrat.s. cum bonum a semetipsis habere estimant: aut bonū sibi datum desup p suis meritis putant: aut certe cum iactant se habere quod nō habent: aut despectis ceteris singulariter videri appetūt. vn̄ v̄sus Q se p meritis falso plus omnib⁹ offert supbus. Ratio istaꝝ quattuor specierū supbie potest sumi ex duob⁹ modis. Primo.n.ratio istius diuisionis supbie in quattuor species est ista: Nam peccatū supbie in hoc ꝯsistit: ꝙ aliquis in appetendo aliquā excellentiam ppriam mensuram seu regulam rationis excedit. quod quidem tribus modis ꝯtingit. pmo cum bonū sibi deficit: scđo cum bonū sibi tribuit: tertio cum in bono se alijs preficit. Primo eniʒ modo supbus peccat cum bonū sibi deficit. ⁊ sic tertia species est.s. iactantia. Nam ꝙ aliquis se iactat habere bonū aliqđ quod non habet: ⁊ similiter ꝙ aliquis se excusat de peccato quod habet ad tertiā speciem supbie ptinet. Re. supra Iactantia. Scđo modo peccat supb⁹ quia ex inordinato alicuius excellentie appetitu bonum sibi attribuit. quod dupliciter facit.s. effectiue: ⁊ meritorie. Primo modo effectiue. Cum.n. supbus bonū aliquod facit: dicit illud esse pncipaliter a seipse. ⁊ sic est pma species supbie.s. cum quis a semetipso habere estimat aliquod bonum quod habet a deo. Ubi nota ꝙ peccatum superbie nō solum ꝯsistit in cogitatione ſʒ in affectione. quod patet: quia supbus non credit hoc.s. ꝙ sit aliquod bonum quod non sit a deo. ſʒ hoc mō de bono quod habet seipm̄ magnificat: ac si ab alio nō haberet. Nam exterminatio rationis de bono aliquo potest contingere duobus modis.s. in vniuersali: ⁊ pticulari. p° modo in vniuersali corrumpit estimatio rationis.s. qñ quis vniuersaliter estimat bonum qđ habet non habere a deo: sed a seipso. ⁊ hoc ad infidelitatem ptinet cuʒ fides recta habeat ꝙ deus omniū est actor. 2° mō corrumpitur estimatio rationis in pticulari p aliq̄m passioneʒ sm̄ ꝙ errant omnes qui opantur malum: vt dicit pūer.xiiii. sicut v̄bigratia: Si aliquis sentiret in vniuersali fornicatiōem nō esse peccatū esset infidelis. nō aūt infidelis censetur fornicator qui fornicatiōem eligit tanq̄ bonum ppter ꝯcupiscentie passiones: ita a simili siq̄s existimaret vniuersaliter ⁊ absolute deū nō esse omniū creatorem vel hominibus gratiā p meritis dare eēt heresis vel infidelitatis peccatum. ſʒ quādo aliq̄s ppter inordinatum amorem pprie excellentie ita de bonis suis gloriat ac si ea a seipso haberet: ptinet ad supbiam ⁊ nō ad infidelitatem. Scđo supbus sibi bonū meritorie attribuit. Credit.n. excellentiam aliquā suis meritis habere quā non potest nisi p dei gratiam obtinere. Et hoc duplici ratiōe. Prima est: q2 merita nostra sunt insufficiētia ad ea q̄ p meritis reddunt. Secunda est: quia ipsoꝝ meritorū nō solum causa sumus nos. sed pncipalis causa est grā que est tn̄ a deo. vn̄ ad scđam speciem supbie ptinet cum q̄s bonū desup datum putat ppriis meritis sibi dari. Tertio peccat supbus cū in bono se alijs prefert siue preficit ⁊ tunc est quarta species superbie: que est cū aliquis despectis ceteris singulariter in bono aliquo vult videri. vel put aliquis afficit ad habendū aliquid sup ceteros q̄d̄ cōpetit sibi similiter habere cū ceteris. Ubi nota ꝙ ista tria.s. ingratitudo: excusatio de peccato: p̄sumptio ad diuersas species supbie ptinēt. p°.n. ingratitudo pmas duas species supbie ꝯtinet. quod patet: q2 ingratus est. qui putat bonū quod habʒ a seipso habere: ⁊ sic est pma species. Et qui putat gratiam p suis meritis sibi dari: ⁊ sic est scđa species. 2° excusatio de peccatis ptinet ad tertiam specieʒ supbie: q2 homo attribuit sibi bonū innocentie qđ non habet. 3° p̄sumptio vno modo ptinet ad quartā speciē supbie sm̄ quaʒ aliquis vult alijs preferri. Alio modo oēs species supbie in quadam p̄sumptione animi essentialiter ꝯsistunt. Hec btūs tho. ii.scri.sen.di.xlii. de speciebus supbie: arti.iiii. in cor.q. ⁊ in solu.argu. ⁊ iteʒ in.q.dispu. de malo.q. de superbia: arti.iiii. in cor.q. ⁊ i solu.arg. ¶ Alia sufficiētia numeri specierum supbie valde vtilis. CA.VI.

Secunda ratio diuisionis quattuor specierū supbie quas grego. ponit sic potest sumi. Nam supbia est qua homo iniuriat deo. ⁊ hoc dupliciter: aut q̄ntum ad bonum quod non habet qđ tn̄ sibi videt habere. ⁊ sic est tertia species supbie: aut q̄ntum ad bonū quod habet. ⁊ hoc duobus modis: q2 aut iniuriatur deo in seipso: aut iniuriat deo in primo. Si vero homo supbus iniuriat deo in seipso q̄ntum ad bonū qđ habet potest esse dupliciter: aut ponit se totaʒ cām boni: aut facit se principalem causam boni ⁊ sic sunt due species supbie prime. Si vero iniuriat deo in primo. ⁊ sic ē quarta species supbie cum aliquis singulariter vult videri. Hec Alexander.ii.pte summe.q.xxxviii. de supbie speciebus: arti.i. in cor.q. Prima species supbie qua homo iniuriat deo in seipso quo ad bonum qđ habet quia facit seipsum causam totalis boni quod habet. Contra queʒ aplus pma ad corinth.iiii. sic dicit: Quid habes qđ non accepisti: ⁊ si accepisti: quid gloriaris: quasi nō accepe-

ris.expositor:Quid habes boni qd nō accepisti ab alio
scilicet a deo:a quo omnia procedunt vel imediate vel me
diate: Jacobi primo. Omne datum optimū etc. Et primo pa
ralippo.vltimo:Tua sunt oīa et que de manu tua accepi
mus dedimus tibi.Et subdit:Si autē accepisti.s. oīa bona
a deo:quid gloriaris in teipso vel verbis corā alio quasi
nō acceperis ab alio.sed habeas a teipso. Nam reputa
re et presumere qd hō habeat aliquid a seipso quod habet
a deo peruersum est.Greg. Auctoris sui gratiā negare cō
uincitur qui sibi tribuit bonum quod operatur. Secūda spe
cies superbie qua homo iniuriatur deo in seipso quo ad bo
num qd in se habet qui facit se principalem causam eius
quod habet: et deū tamen secundariā.sed n.talia cogno
scat bonū quod habet a deo tamen peccat: quia presumit qd ipse
sit principalis causa ipsius boni quod habet: eo qd sibi vi
detur mereri bonū quod habet a deo:cum tamen omnis boni
qd habet deus sit principalis causa: et homo sit secunda
ria.Unde Apłs ad Thitū.iij.sic ait:Nō ex opibus iusticie que
fecimus nos:sed sm suam misericordiam saluos nos fe
cit.q.d. Non ex opibus preteritis que nulla erant.cum nō
dum nati essent aut boni aliquid egissent: dixit deus etc.
Nec ex meritis presentibus a nobis factis que nō sūt cō
digna sm aplm sed sm suam misericordiā:ecce vera causa
Saluos nos fecit.vnde august. Qui dei gratiam impugnāt
audiant quid dicunt:Deus me hominē fecit:ego me iu
stum facio.vnde Rabanus:Quanto quilibet diffidit de su
is meritis:tanto magis indiget et iuuatur alienis. Terti
a species superbie est qua homo iniuriatur deo quantum ad
bonum quod nō habet puta qn quis iactat se habere bo
num quod non habet.sed n non se talem estimat qualē se di
cit:vult tamen apparere talis. et hoc est quod ipsum mouet.
vnde apłs ad Ro.primo de talibus loquens sic dicit: Dicē
tes se esse sapientes facti sunt stulti.Expositor: Dicentes
se esse sapientes a semetipsis.vel dicentes se sapiētes cum
non sint: Stulti facti sunt.in pēnam superbie. Hieronym.
Nos pulices et vermiculi nostram debemus scientiam
inscientiam confiteri: et ex hoc est perfecta.Seneca:Scio me
aliquid profecisse quia hoc scio qd nescio. Quarta spēs
superbie de qua homo iniuriatur deo l proximo est.quando quis
libidinose affectat aliis preesse qui sunt equales ei i aliqua
excellentia Uel qua quis despectis ceteris gloriatur. Ba
silius:Discrepat autē elatus a conuiciatore sola habitudi
ne.is enim in aliis vitiatur conuitiis: hic autem mentia te
meritate se extollit.Et ideo Chryso.sup illo verba Luce
xviij.Velut etiam hic publicanus,sic ait: Qui autē exem
plo pharisei aliis conuitiatur: et sibi et aliis quinque mala
facit. primo enim audientem reddit peiorem: quia si sit pecca
tor fit letior:crimines inuento collega si sit iustus extol
litur: aliqua crimina inductus de se magna putare. 2°
talia comunitatem ecclesie ledit.non.n.omnes audientes
vituperant eum solum qui peccauit: sed ritui xpiano contu
melias innectunt. 3° dei gloriam blasphemare facit. Si
cut n.nobis recte agentibus nomen dei glorificatur: sic
nobis peccantibus blasphematur. 4.° eum qui audiuit ob
probra confundit:impudentiorē et aduersarium eū fa
ciens. 5° statuit se pene obnoxium rebus platis que sibi
non conueniunt. Si autem queritur que species superbie
sit grauius peccatum. Rñdeo et dico qd in peccato super
bie sunt duo.s.motiuū ad peccandum: et iniuria dei. Pri
mo ex parte motiui dico:qd tertia species superbie.s. ia
ctantia est maius peccatum quam alie tres species. Cuius
ratio est: quanto peccatū minus habet de motiuo tanto
minus habet de priuitate: et tanto minus habet de excusa
bilitate. et ecōtrario: quanto peccatū plus habet de moti
uo tanto plus habet de priuitate. et plus habet de excusa
tione.sed iactantia que est tertia species superbie mi
nus habet de motiuo.quam est maius peccatū aliis speciebus
superbie.Q2 autem iactantia minus habet de motiuo ad
peccandū proba:quia alie species superbie oriuntur ex bono
quod habet homo.hec autē.s.iactantia que est tertia spe
cies superbie non orit ex bono quod habet:sed ex bono
qd homo non habet.plus aūt de motiuo et p consequēs
plus excusationis habet ille qui superbit vel extollit de bo
no quod habet.quam ille qui superbit de bono quod non ha
bet. Ex alia vero pte.s.ex parte iniurie plus iniuriatur
deo ille q negat se habere bonū quod habet a deo quam ille
qui iactat se habere bonum quod non habet.Hec alexā
der secunda pte summe.q.xxxviij.de speciebus superbie.arti.
iij in solu.ij.argu.

## ¶De gradibus superbie.qd exaltatio est quadruplex. CA.VII

Tertio postquam dictū est de speciebus superbie in
duobus capitulis precedentibus:nunc dicendū est
de gradibus superbie sm Anselmū et beatū bene
dictum. Primo.n.anselmus loco superbie ponit exaltati
onē quā diuidit dicēs qd quadruplex est exaltatio. que
dam est in opinione:quedam in voluntate:quedam in sermo
ne:quedam in operatione. Ratio aūt diuisionis quadruplicis
exaltationis accipitur sm progressum cuiuslibet peccati.
Nam gradus vel progressus cuiuslibet peccati est triplex
primo.n.peccatū corde concipitur.scdo peccatū ore profertur et
exprimitur.tertio peccatum ope pficitur. Primo.n peccatū
corde concipitur. et hoc duobus modis. primo in opinione.
vnde dicit ansel.qd quedam exaltatio est in opinione.s. quā
do aliquis opinatur vel estimatur se esse dignum aliquo
magno honore: et in hac opinione vel estimatione sic de
lectatur. 2° modo concipitur peccatū in corde. et propter hoc
dicit qd quedam exaltatio est in voluntate.s. quando quis
non estimat se dignum esse magno honore: vult tamen
illū honorem habere:non tamē de eo loquitur nec procu
rat opere. Scdo peccatū ore profertur vel exprimitur. et pro
pter hoc dicit anselmus qd quedam est exaltatio in sermōe
.s.quando quis nō estimat se esse dignū aliquo honore:
nec vult ipm habere nec laborat opere ad obtinendū ni
hilominus magnificat seipsū verbis. Tertio peccatū ope
re pficitur. et propter hoc dicit ansel.qd quedam exaltatio est
in ope.s.quando quis non estimat se esse dignum aliquo
honore nec vult ipsum:nec magnificat seipsum verbis: tamen
est opera ex quibus reputetur et habeatur magnus. Secūdo
principaliter beatus Benedictus in sua regula ponit duo
decim gradus superbie per oppositū ad duodecim gradus hu
militatis: qui sūt curiositas: mentis leuitas: inepta leticia
iactantia: singularitas: arrogātia: presumptio: peccatorum de
fensio vel excusatio. simulata confessio: rebellio: libertas
peccandi: peccādi consuetudo. Primus igitur gradus super
bie est curiositas: per quā aliquis curiose et inordinate vbi
que circumspicit. Scdus gradus superbie est mentis leuitas: per
quam homo superbe se habet in verbo. Tertius gradus su
perbie est inepta leticia: per quā homo ē facilis vel promptus
in risu vel cantu. Quartus gradus superbie est iactātia: qua
homo signo verbo vel facto sibi attribuit quod non ha
bet: et de hoc extollitur et gloriatur. Ubi nota qd iactantia
opponitur veritati et humilitati. veritati quidem: inquantum qd
seipsum ostentat pverba et gestus de eo quod in eo non
habet: et sic mentitur. humilitati vero: inquantum iactantia di
cit quandam excellentiam qua animus hominis interius se
ipsum extollit. Hec. btūs tho.ij.secunda.secunde.q.cxij.de specie
bus superbie:arti.iiij.in solu.iij.argu. Quintus gradus super
bie est singularitas per quam aliquis vult apparere sanctior
aliis. vult.n. ieiunare cū alij comedunt: vult vigilare cum
alij dormiunt: et sic de aliis. Ueribi singularitatis ama
tor: quia charitatē pdis vt thomas. Sextus gradus superbie
est arrogantia. per quā hō se aliis prefert. Septimus gradus

supbie est honoꝝ presūptio per quā aliquis reputat se sufficientē ad oia. Octauus gradus superbie est peccatorū defensio vel excusatio: q̄ species est peior dānabilior: ꝙ supbia: vt dicit aug. xiiii. de ciuitate dei. Cui⁹ ratō est quia excusatio peccati tollit penitentiā p quā est remedium oīmis peccati. Nonus grad⁹ superbie est simulata confessio: p quam aliquis non vult subire penam p peccatis suis. ꝛ ideo confessio talis est ficta. Decim⁹ grad⁹ supbie est rebellio contra obedientiam p̄cepti sui superioris. Undecimus gradus supbie est libertas peccādi: p quam homo delectat̄ libere facere quecunq̄ vult. Duodecimus gradus supbie ē peccati cōsuetudo q̄ implicat contēptum dei. Hec btūs tho. scda scde. q. clxii. arti. iiij. ō speciebꝰ superbie: in solu. iiij. argumenti p totum.

¶ De penis cōmunibus ꝛ pticularibus psonaliter inflictis hominibus ex peccato superbie p̄moꝝ parentum. CA. VIII.

Quarto ꝛ vltimo circa supbiam considerare debemus qualitatem suppliciorū. Nam ex peccato supbie primoꝝ parentum inflicte sūt humane nature pene cōmunes homi ꝛ mulieri. ꝛ iterum pene pticulares siue psonales: quarum quedam sūt inflicte homini: q̄dam vero mulieri. Primo ḡ dicendū de penis cōmunibus homi ꝛ mulieri illatis. Ubi nota ꝙ pene cōmunes ex peccato supbie homini ꝛ mulieri inflicte sūt quattuor. p̄ma est vite p̄uatio. scda ē culpe redargutio. tertia est verecundie ꝛ ꝯcupiscētie cognitio ꝛ ꝯfusio. quarta est residentie exclusio. Prima pena ex peccato supbie cōiter homini ꝛ mulieri inflicta ē priuatio vite. s. mors. Ita dicit apl̄s ad Ro. v. Per vnū hoīem peccatum in hunc mundū intrauit: ꝛ p peccatum mors. Sed forte dices contra. s. ꝙ non p hominē sed mulierē Eccli. xxv. A muliere initiū est peccati factum: ꝛ p illā omnes morimur. Rn̄deo tribus modis. p̄⁹ q2 posteritas a viris ꝛ nō a mulieribus solet denominari tanq̄ a capite. scdo q2 mulier non fuit vniuersale p̄ncipium totius humane nature. non. n. tota humana natura fuit in eua sed in adam. ꝛ ideo peccatū fuit in adam ꝯsūmatum quādo mulieri cōsēsit. Si. n. adam stetisset ꝛ nō consensiss; peccato mulieris peccantis: posteri descendentes ab eis non ꝯtraxissent peccatū originale. nec p consequens incurrissent necessario mortem. Hec herphens in tractatu ō peccato originali. 3⁹ modo rn̄det ad auctoritatē Eccli spūaliter sic: A muliere. i. a carne vel sensualitate dum ei ꝯsentimus factū est peccatū ita ꝙ mors est pena cōmunis ex peccato inflicta. Ad cuius euidentiā nota sex. Primum est ꝙ aliqua pena seu defectus ex peccato consequit̄ duobus modis. Uno modo p se. s. p modum pene taxate a iudice. Alio modo p accidēs. s. quādo defectus cōsequit̄ penam: sicut v̄bigratia Aliq̄s p culpa sua excecat̄: ecce pena taxata a iudice rn̄dens tali culpe. Si ꝙ excecatus p culpa sua cadat in via ista pena. s. casus in via sequitur p accidens ex prima pena. Sic a simili pena taxata p peccato p̄moꝝ parentū pportionabiliter respondens peccato fuit subtractio bn̄ficij quo rectitudo ꝛ hūane nature integritas conseruabat̄. defectus autem consequēs subtractiōem diuini beneficij fuit mors ꝛ alie penalitates p̄sentis vite. Hec btūs Tho. scda scde. q. clxiiii. arti. j. argu. ꝯtra: ꝛ in solu. iiij. argu. Secundū est ꝙ mors est naturalis ꝛ penalis. p̄⁹ igitur est naturalis: ppter conditionem materie. s. corporis quod ex contrarijs est cōpositum id quod de necessitate corruptibilitas sequit̄. 2⁹ mors est penalis. s. ppter amissionem diuini beneficij p̄seruantis a morte: ibidem in solu. p̄mi argu. Terciū est ꝙ deus non est actor mortis. Ubi nota ꝙ mors dupliciter potest considerari. Uno modo ꝙ mors est quoddā malum hūane nature. ꝛ sic mors nō est a deo vt ab actore. Ita dicit̄ sap. p̄mo: Deus mortē non fecit: sed est quidam defectus incidēs ex culpa humana. Alio mō mors potest considerari scd̄m ꝙ habet quandam rōnem boni. s. put est quedam iusta pena. ꝛ sic est a deo. vn̄ aug. dicit: ꝙ deus non est actor mortis mortis: nisi inquātū est pena: ibidem in so. v. argu. Quartum est scire quō mors est afflictiua ꝛ penalis: ꝛ quomō nō. Ubi nota ꝙ mors tripliciter potest ꝯsiderari. Uno modo p ipsa p̄uatione vite. ꝛ tunc non est pena sensus: cum sit priuatio sensus sed est pena damni. Alio modo potest considerari inq̄ntum est facta priuatio vite post separatiōem anime ꝛ hoc etiam modo non est pena sensus. Tertio modo priuatio vite potest accipi cum alteratiōe p̄cedente put dicitur aliquis mori dum tendit in mortē: ꝛ hoc mō mors ē penalis ꝛ afflictiua. Uel dicas aliter: ꝙ mors tripliciter potest considerari. p̄⁹ modo p ipsa actuali sepatione aīe a corpore: ꝛ sic est pena sensus. 2⁹ modo postq̄ anima est translata vel separata: ꝛ tunc non est ibi pena sensus rei tristabilis. 3⁹ modo cum est in separando. ꝛ tunc mors ē pena in moriente. Sicut. n. vita potest dici dum est in q̄ete. cū aūt tendit in nō esse p mortem vel moriendo non est in quiete. sed dicit̄ mors morientis. Hec btūs tho. ibidem in solu. vij. argu. Et alex. scda pte sūme. q. xxx. articlo viij. Quintum est: ꝙ lꝫ mors de se sit quoddam malū ꝛ inq̄ātum est pena sit inuoluntarium: tn̄ sustinere illā est voluntarium. ꝛ sic inquātum sancti vtunt̄ morte est meritoria eis. quod pbat btūs aug. in libro de baptismo puulorum p duo exempla. Primū exemplū est de lege. Sicut. n. lege que in se bona est ꝯtingit vti bene: dū quis eam diligenter obseruat: ꝛ male vti dum quis eā transgreditur. Scdm exemplū est de ꝯcupiscentia que de se ē mala dicēs: ꝙ sicut aliquis male vtitur malo. s. ꝯcupiscētia eam relaxans adulterio: ꝛ sicut bene vtit̄ quis malo. s. ꝯcupiscentiam ꝯstringens in connubio: ita malo pene qualis est mors ꝯtingit male vti: cum p causa iniusta et inhonesta infert̄ ꝛ sustinet̄: ꝛ bene vti cum p fide ꝛ iusticia sustinet̄: ꝛ ē meritoria. Et ppter hoc dicitur in psal. Preciosa in conspectu dn̄i mors sanctoꝝ eius. Hec beatus tho. ibidem in solu. vi. argu. Et alexan. vbi s̄. arti. ix. i coz. q. Sextum ē: ꝙ lꝫ illo die quo peccauerūt nō essēt mortui: q2 vt dicit̄ Gen̄. iiij. post peccatum diu vixerunt tn̄ illo die ꝛ illa hora qua peccauerūt: fuerunt morti corporis obligati. vnde sensus ē: Quocunq̄ die ex eo comederitis morte moriemini. i. morti obligati eritis: vel reatum mortis incurretis. vn̄ aug. sic ait: Quātis ānis multis postea vixerūt: illo tn̄ die mori ceperunt quo mortis legem qua in seniū veterascerent acceperunt. Et b. greg. li. ix. mora. sic dicit: Quādo attigit vetitū ptulit decursū ꝛ offenso creatore cepit ire cum tempe: statu īmortalitatis amisso cursus mortalitatis eū absorbuit. Hec beatus tho. ibidem in so. viij argu. Et alexan. vbi. s̄. arti. v. i coz. q. Secunda pena inflicta cōmuniter ex peccato superbie ē culpe redargutio vel increpatio. vnde dicit̄ Gen̄. iii. Ecce adam quasi vnus ex nobis factus ē sciēs bonū ꝛ malū. Que verba exponunt̄ quattuor modis. p̄⁹ scd̄m ꝙ ista verba sunt alludentis. Cum. n. dicit: Ecce adam ꝛc. loquit̄ beata trinitas: ideo pluraliter dicit Ecce adā q̄si vnus ex nobis ꝛc. alludens ei ꝙ diabolus dixit eue: Eritis sicut dij scientes bonū ꝛ malū. 2⁹ ista verba sunt indicantis. vn̄ cum dixit: Ecce adam ꝛc. indicat ꝙ tunc nouerit p experientiam quod deus nouit p sapiam. 3⁹ ista v̄ba sunt increpantis quasi increpatiue dicat: ad hoc factus erat vt beneficio dei esset sicut deus p adoptionem. sed miser hoc pdidit p transgressionem. 4⁹ modo ista v̄ba sunt deterrētis. vn̄ aug. dicit. xi. sup gen̄. ad litterā: ꝙ ista v̄ba Ecce ꝛc. nō sūt v̄ba dei insultātis p̄mis parentibus.

Cuius ratio ē: q2 insultare misero non videt̃ diuine misericordie vel clemētie: cui sup omnia opa misericordia attribuit̃: sed sunt verba tamē eos q̃ ceteros a supbia deterrētia. Hec btūs tho. scđa scđe. q. clxiij. arti. ij. in so. vij. argu. Tertia pena inflicta cōmuniter ex peccato supbie ē verecundie vel ꝯcupiscētie recognitio. vñ Gen. iij. dicit̃: Et apti sunt oculi eoꝝ ⁊c̃. Que verba exponuntur duobus modis. s. lr̃aliter: ⁊ spūaliter. p° litteraliter: Nā ſm aug. xj. sup gen. ad literam. Non ē credendū q̄ pmi parentes essent pducti clausis oculis: pcipue cum ꝺ muliere dicatur q̄ vidit lignum q̄ esset pulchrū ⁊ bonū ad vescendum: s; aperti sunt oculi eoꝝ ad aliquid intuendū vel cogitanduz quod ante nunq̄ aduerterant. s. ad inuicem ꝯcupiscenduz qđ ante nō fuerat: vbi supra. q. clxiij. arti. ij. in solu. xx. argu. 2° possunt exponi spūaliter: quia amissa diuina grā p peccatū aperient̃ oculi eoꝝ. vn⁹ oculus ē difficultatis ad bonū. alius oculus ē pnitatis. s. facilitatis ad malū. Quarta pena inflicta cōiter ex peccato est resistentie exclusio. nam post petiū ꝯmissoꝝ statim fuit exclusio de padiso. Ita dicit̃ gen. iij. Emisit euz dñs de padiso voluptatis. Qui q̄dem locus. s. padisus trestris q̄uis nō seruiat hoi ad vsū: eo q̄ est inaccessibilis: seruit tñ ei ad documentū. ⁊ hoc dupliciter. pmo dum cognoscit se pꝑter peccatū tali loco fuisse priuatū. scđo dum p ea q̄ corpaliter in illo padiso sunt: instruit̃ de his q̄ ptinēt ad padisum celestē quo aditus hoi ꝑparatur p xpm: vbi. s. in solu. iij. argu. Et q2 posset aliquis dicere: q̄ hō p⁹ peccatuz vult: potest pcedere ad padisum: dico q̄ non. imo ad hoc q̄ homo ne possit ad illud redire apposita sūt impedimēta ibi. s. cherubin ⁊ gladius flāmeus atq; versatilis ad custodiā ligni vite: vt dicit̃ gen. iij. Emisit eū dñs de padiso ⁊c̃. ⁊ locauit añ padisum voluptatis cherubin ⁊c̃. Que vba exponunt̃ tribus modis. p° lr̃aliter. Naz locus padisi terrestris pcipue videt̃ esse inaccessibilis pꝑter vehementiaz estus in locis intermediis ex pꝑpinquitate solis. ⁊ hoc significat̃ p flāmeum gladiū q̄ versatilis dicit̃ pꝑter pꝑprietatē motus circularis hmōi estuz causantis. Et fit p cherubin: q2 vt dicit aug. xj. sup gen. ad lr̃atā p angelicū ministeriū credit̃ illic esse quedā ignea custodia. Nam motus corpalis creature disponit̃ ministerio angeloꝝ. vt dicit aug. iij. de trini. Hec b. t. scđa scđe vbi. s. an so. v. arg. 2° modo exponit̃ sic: Per cherubin ⁊ flāmeum gladiū atq; versatilem spūaliter duplex reat⁹ notat̃ quē homo ex peccato incurrit. Prim⁹ est amissio nis glorie que ꝯsistit in visione diuine essentie: Johānis xvij. Hec ē vita eterna. Et iō collocat̃ ante padisum cherubin. i. plenitudo scīe: vt excludat a visione dei. Scđus reatus quē ex peccato incurrit est ignis gehēne: Isaie vltimo: Ignis eoꝝ nō extinguet̃. ⁊ iō collat̃ flāmeus gladius: naz p gladiū vltio diuine iusticie designat̃. de qua apocalyp. i. De ore eius gladi⁹ ex vtraq; pte acut⁹ exibat. Vel dicit̃ ex vtraq; pte versatilis. i. ex vtraq; pte secans: vt significet̃ q̄ pena infligenda homi ex peccato erit ex vtraq; sui. s. anime ⁊ corpis. Re. s̃. Sententia. ca. 3° mō exponit̃ sic: Emisit eū dñs de padiso voluptatis quasi excōmunicādo ipsum sicut prauī mō ab ecclesia excludūt̃. Et collocauit cherubin ⁊ gladiū flāmeū: vel vt angel⁹ arceret diabolum ⁊ ignis hominem: vel q2 homo peccauerat p appetitum scīe. oīa scire volens sicut de⁹: debuit excludi p cherubin: qđ interꝑtatur plenitudo scīe. Itē: q2 peccauit p transgressionē diuine sn̄ie vel mandati: debuit puniri p gladium. ⁊ q2 peccauit p ardorem ꝯcupiscentie: debuit arceri ⁊ puniri p flāmam: vt significet̃ ardor ꝯcupiscentie p ignem: ⁊ transgressio inobedientie p gladium. Et dici⁹ gladius v̄satilis p quod notat̃ diuina misericordia in reuocatiōe sn̄ie. Abacuc. iij. Cum irat⁹ fueris misericordie recordaberis hoc dico si velit cōuerti ad illam: Hieremie. xv. Cōuertent̃ impii ad te: ⁊ tu ꝯuerteris ad eos. Potest ḡ homo redire ad padisum p illa ī ꝑdicta. s. p cherubin. i. p sciam vel cognitionē dei: p ignē. i. p dilectatiōem dei ⁊ pꝛximi: p gladium v̄satilem. i. per tolerantiam tribulationū.

C De penis inflictis homi ⁊ de pene inflictis mulieri. CA. IX.

Secūdo postq̄ dictū est de penis cōibus homi ⁊ mulieri ex peccato inflictis: dicēdū est de penis pticularibus. Et pmo de penis inflictis hoi: postea de penis inflictis mulieri. Primo dicendū est ꝺ penis inflictis hoī. Nam pene inflicte hoī ex petō fuerūt sex. s. tres ex pte aīe ⁊ tres ex pte corpis. Prima pena ex pte aīe fuit pugne ꝯfusio. habuerūt. n. ꝯfusionē de rebellione carnis ad spm̄. vñ dicit̃ gen. iij. Apti sūt oculi eoꝝ ⁊ cognouerunt se eē nudos. Scđa pena fuit pꝑpe culpe increpatio. vñ dr̄ ei: Ecce adam fact⁹ est sicut vn⁹ ex nobis ⁊c̃. Re expositiōem hap autoriatū ca. pcedenti. Tertia pena ex pte aīe fuit mortis future ꝯmemoratio. vñ dr̄ ei: Puluis es ⁊ in puluerē reuerteris. Lz. n. puluis p hūorē ꝯpaginet̃ ⁊ coadunet̃: deficiēte tñ humido nāli necessario resoluit̃: sic corp⁹ hūanū deficiēte hūido nāli necessario resoluit̃ ⁊ morit̃. Et similit̃ fit eis future mortis cōmēoratio p hoc q̄ tunicas pelliceas eis fecit. Mystice aūt hīi mors quā in corpe sentim⁹ in pellibus exꝑmit̃ q̄ mortuis corpib⁹ detrahunt̃. Scđo pene inflicte homi spēaliter ex pte corpis fuerūt tres. Prīa fuit t̃re sterilitas vñ dixit gen. iij. Maledicta terra in ope tuo. Scđa fuit culture anxietas. vñ dixit ei ibidē. In labore comedes ꝺ ea cūctis dieb⁹ vite tue. Tertia fuit angustie vel pūcture acerbitas. vñ dixit ei ibidē: Spinas ⁊ tribulos germinabit tibi. Hec b. t. scđa scđe. q. clxiij. arti. ij. in coꝛ. q. Prima ḡ pena inflicta hoi specialiter fuit sterilitas t̃re. vnde dixit: Maledicta t̃ra in ope tuo. Quod verbū exponit̃ sex modis. p° sic: Quia terra ex se nō peccauit: iō terra nō ex se maledicit̃ sed in ope homis: ad ostēdēdū quia sicut in hoīe fuit peccatū non solū ex pte voluntatis sed operis: ita terra est ordinata in penā hois pꝑter ei⁹ peccatum. 2° modo exponit̃ sic: Maledicta terra in opere tuo. q̄ nō gratis pascet te sicut añ peccatū fecisset. s; neq; semp laborib⁹ tuis rñdebit: quia vt dicit aug. Homo colendo q̄si interrogat plantā terre: quid cōmodi int⁹ habeat: ⁊ planta ei rñdet cū fructum exhibet. 3° mō exponit̃ sic: Maledicta t̃ra in ope tuo: q2 male exaudisti vxorem: terra male exaudiet te. ⁊ nō rñdebit laborib⁹ tuis inutilib⁹: sed magis in nociuis dans spinas ⁊c̃. 4° mō exponit̃ sic: Maledicta terra in ope tuo. q. d. q2 peccasti pꝑter vxorē que tibi debuit esse subiecta maledicta erit t̃ra subiecta tibi. Itē: peccasti pꝑter mulierez q̄ tibi debuit eē in adiutoriū: ideo maledicta terra in ope tuo: q2 erit tibi in laborē ⁊ reditū vt patebit ꝺ pena scđa. 5° mō exponit̃ ſm Strabū sic: Terra maledicit̃ nō adā vt cuncti pꝑter quos hec scripta sūt terrerēt. ne similia facientes pena simili plecterent̃. Ipse vero cayn q2 pme puaricationi fratricidiū addidit maledicit̃: cū dicit̃ Maledictus eris sup terrā. 6° mō exponit̃ ſm. b. greg. in moralibus sic: Maledicta t̃ra in ope tuo ⁊c̃. Deus maledicit hoi peccāti: ⁊ hō maledicere pꝛhibet̃. S; maledictū duobus modis dr̄: aliud pꝛbat̃: aliud improbat̃. Aliud eniz est ex iudicio iusticie: aliud ex liuore vindicte. Maledictū in deo iusticie ē. maledicta t̃ra in ope tuo. Maledictū vo qđ fit ī liuore vindicte pꝛhibet̃: Nolite maledicere ⁊ item: Maledici regnū dei nō possidebūt. Scđa pena spēaliter inflicta hoi ex pte corpis fuit culture anxietas. vñ dicit ei ī penā peccati gen. iij. In labore comedes cūctis diebus vite tue. i. laborando victum acquires. nam

hec pena.s.laboris in colendo terrā est cōmunis omib⁹. quod patet: qꝛ nullus est q̄ ex terra comedat nisi pceden te labore vel in se vel in alio. Contēplatiui etiam come dunt ex ea: vel ex laborib⁹ quos habēt in vita actiua: vel ex laborib⁹ q̄ habent ex aliis. ita ꝙ vita corporalis sēper ē cū labore. Sed forte argues in oppositū.s. ꝙ labor culture nō sit in peccatū vel in penā peccati sic: Illud qđ introductū est an̄ peccatū non fuit introductū in penam peccati. sꝫ labor.s.operādi: colēdi ꝛ custodiēdi paradisuꝫ fuit introduct⁹ in statu innocētie: ita dicit̄ geñ.ii. Tulit dñs deus hoīem queꝫ creauit ꝛ posuit eū in terra volu ptatis.s.padiso voluptatis. nam creat⁹ fuit ex̄ padisum ꝛ postea positus a deo in padisum: vt sciret hō se illuꝫ locū padisuꝫ habere ex grā nō ex nā. ꝛ subdit: Ut oparet̄ et custodiret illum: ḡ videt̄ ꝙ labor culture ꝛ custodie non sit in penā peccati. Rñdeo s̄m aug. sup geñ. ad litteraꝫ ꝙ lꝫ hō sit positus i padiso vt oparet̄ ꝛ custodiret illū: tñ illa agricultura ꝛ custodia nō fuisset hoī laboriosa ante peccatū. vñ subdit aug. ibidem: Quid ḡ delicatꝰ hꝫ agri cultura: tunc vtiqꝫ longe ampli⁹ erāt qñ nihil accidebat aduersi vel terre vel celo. Non.n.erat laboris afflictio: sꝫ exhilaratio voluptatis: cum ea que de⁹ creauerat huma ni corpis adiutorio letius vberiusqꝫ puenirēt. Illa ve ro autoritas q̄ adducit̄ in oppositū s. Posuit deus hoīeꝫ in padisum vt oparet̄ ꝛ custodiret illū exponit̄ trib⁹ mo dis. p° s̄m btm̄ aug. ibidē sic: Posuit deus hoiem i pa diso.s. vt deus operetur ipm̄ hoiem ꝛ custodiret illū. sicut eni homo opat̄ terrā non vt eam faciat t̄ram: sꝫ vt faciat eam cultā ꝛ fructiferā: sic deus hoiem multomagis quē ipse creauit vt esset homo. sicut.n. ipe opat̄ vt iustus sit sꝫ hō ab illo p supbiā nō abscedat. 2° mō aug. sup geñ. ad litterā illud verbū vt oparet̄ sic exponit: Dederat aūt hoī facultatē opandi q̄ntum volenti satis est nō q̄ntū indigē tia cogeret. Et subdit: Credibile ḡ est hoieꝫ in padiso po situ vt oparet̄ non laboriose sꝫ deliciose: vt mentē prudē tes magna ꝛ vtilia cōmouerēt. 3° mō exponit̄ sic s̄m be. Tho. Deus posuit hoiem in padiso.s. vt oparet̄ deus in hoīe.s. iustificādo ipm̄. cui⁹ opario si ab hoīe cesset cōti nuo homo obtenebrat̄: sicut aer obtenebrat̄ si cesset influ entia luminis: ꝛ custodiret illū.s. ab oī corruptiōe ꝛ ma lo. 4° modo exponit̄ sic s̄m be. aug. ꝛ be tho. vt custodi ret illū. Nō videt̄ necesse vt hō sit posit⁹ in padiso: quis ibi nullus vicin⁹ metuebat̄ inuasor. similit̄ nullus limi tis pturbator: nullus fur: nullus aggressor. Similit̄ nec a bestiis: cum oēs bestie essent ei subiecte: ḡ nō oportuit padisum ab aliquo custodiri. Rñdent: Accepit pceptuꝫ vt custodiret sibiipsi padisum: ne ipm paradisum peccā do amitteret quo custodito inde n̄ pellerēt. Et subdit be atus aug. Recte.n. dicit̄ custodire quisqꝫ rem suā qui sic agit ne amitteret eā etiaꝫ si alteri salua sit q̄ eam inuenit aut accipere meruit. Hec b. tho. pma pte sū.q.cii.arti.iii. in cor.q. Et alexan. scđa pte sū.q.xiiii vꝫ adam fuerat posi tus in padiso vt oparet̄ ꝛ custodiret illū. Tertia pena inflicta hoi ex peccato ex pte corpis fuit angustie vel pun cture acerbitas. vñ dixit ei geñ.iii. Spinas ꝛ tribulos ger minabit tibi. Quod verbuꝫ exponit̄ quattuor modis. p° ad l'ram s̄m rabanū sic: Spine antea fuerāt sꝫ nō vt labo rem homi inferrent: cui post pctm̄ ad laborē ꝛ afflictōeꝫ fuerūt: sicut an̄ peccatū serpētes ꝛ quecūqꝫ noxia erāt in noxia. Et be. aug. sup geñ. ad l'ram dicit sic: Spinas ꝛ tri bulos terra germinasset etiaꝫ si hō nō peccasset in cibum talium nō aūt in hoīs penam qꝛ.s. per eoꝝ exortum nul lus labor aut dolor vel punctio hoi opanti in terra acci deret. Hec btūs tho scđa scđe. q.clxiiii.arti.ii. in solu.i.ar. 2° modo exponit̄ spūaliter sic. Spine ꝛ tribuli signant punctiones peccatoꝝ q̄ ex mūdo vel carne pueniūt. 3° modo exponit̄ s̄m glo. ibidem sic: Spinas.i. punctiōes tortuosaꝝ questionū. ꝛ tribulos.i. cogitatiōes de solitudi ne nimia puisionis hui⁹ vite germiabit tibi. 4° mō ex ponit̄ s̄m damā. sic: Spina iūcta fuit rose in cōmēoratō ne pme transgressionis q̄ est voluptati cōiuncta.

¶ Q꞉ pene inflicte mulieri ex peccato superbie fue runt tres. CA.X.

Tertio dicendū est de penis inflictis mulieri spe cialit̄ ex pte corpis. Ubi nota: ꝙ pene īflicte mu lieri ex pctō supbie fuerūt tres. pma fuit pena la boris in portādo. scđo fuit pena doloris in pariēdo. ter tia fuit pena s̄uitutis in obsequendo. Prima pena mu lieri īflicta ex parte corpis ppter peccatū fuit pena labo ris in portādo pleꝫ ↄceptā. vñ dixit ei dñs geñ.iii. Mul tiplicabo erūnas tuas ꝛ ↄceptus tuos: Nā multitudo cō ceptuū inducit̄ in penā mulieris ppter eius peccatū: nō q̄dem ppter ipam pcreatiōem ꝛ multiplicationē plis: q̄ etiam ante peccatū fuisset. sꝫ ppter multiplicatiōem af flictiōnū quas mulier patit̄ ex hoc ꝙ diu portat fetū cō ceptum. vñ signāter dicit̄ ei: Multiplicabo erūnas tuas .i. miserias ꝛ tristicias ꝛ suspiria ꝛ gemitus tuos. ꝛ h rōe ↄceptuū. vñ subdit Et ↄceptus tuos.i. dolores impgnatō nis tue vt citius senescas ꝛ moriaris: nam mulier ferosa citius senescit ꝛ morit̄. Hec b. tho. scđa scđe. q.clxiiii.ar ticulo.ii. in solu.ii.argu. Scđa pena inflicta mulieri ex parte corporis ppter peccatū superbie fuit pena doloris in pariēdo. vnde dicit ei. geñ iii. In dolore paries Omīs eni mulier q̄ ↄcepit in pctō de necessitate erūnas patit̄ ꝛ cū dolore parit: pter btām virginē que sine corruptōe cō cepit: ꝛ sine labore portauit: ꝛ sine dolore peperit: qꝛ eius ↄceptus nō fuit s̄m legē nature a pmis parētibus deri uatā. Si aūt mulier nō ↄcipit ne pariat: patit̄ sterilitatis defectū q̄ pponderat pdictis penis: ibidē in so.iii.argu. Spūaliter āt nota ꝙ mulier.i. fidelis aīa fruct⁹ boni ope rationis nō pōt facē nisi dolorē pnie patiat̄. Tertia pe na inflicta mulieri ex pte corpis fuit pena seruitutis i ob sequēdo. vnde dixit ei dñs geñ.iii. Sub viri ptāte eris ꝛ ipse dñabit̄ tui. Nā ex pte aīe mulier habet paritatē cuꝫ viro: eo ꝙ q̄ntum ad aīam nullius alicui subiicit̄ nisi soli deo. sꝫ ex pte corpis mulier ē subiecta viro q̄ quidē sub iectio mulieris ad virū in penā mulieris ē introducta n̄ solū q̄ntū ad regimē qꝛ etiā ante pctm̄ vir caput mulie ris fuisset ꝛ eius gubernator extitisset: sꝫ put mulier con tra ppam volūtatē necesse hꝫ viri volūtati parere: ita ꝙ ante pctm̄ erat subiectō mulieris ad virū ex reuerētia et dilectiōe: post pctm̄ vo fuit seruitus mulieris ad virū ex timore. ibidē in so.i.arg. Uel dicas ꝙ duplex ē seruitus. Una seruilis s̄m quā psidens vtit̄ subditis ad suiipsius voluntatē. ꝛ talis subiectio introducta est post pctm̄ i pe nam peccati ꝛ nō ante peccatū. vñ dicit greg. ꝙ vbi non delinq̄mus oēs pares sum⁹. Alia subiectio est iconomi ca vel ciuilis s̄m quā psidens vtit̄ subditis ad eoꝝ vtili tatem ꝛ bonum. ꝛ ista subiectio eciā fuisset ante pctm̄. Cuius ratio est: qꝛ bonum ordinis emine: si reqrit ꝙ mi nus sapientes a sapiētibus regant̄ ꝛ gubernēt̄. vnde q̄a in hoīe viro discretō rōnis magis abūdat q̄ꝫ in muliere ideo mulier nāliter hoc mō viro ē subiecta. Hec be. tho. pma pte sum.q.xcvi.arti.iiii. in cor. solu.p totum. 2° mō exponit̄ spūaliter istud verbū Sub viri potestate eris ꝛ ipse dominabitur tui s̄m glosam sic: Ad hoc ꝙ aīa pariat fructū boni operis oportet ꝙ vir.i. ratō dominetur mu lieri.i. carni ꝛ ꝙ mulier subiiciatur viro.i. sēsualitas sub iiciatur regimini rōnis. vnde aug. Mulier.i. sensualitas non pmittatur domīari viro.i. rationi quod nisi caueat̄ deprauabitur natura.i. augebitur culpa.

¶ Q. superstitio est viciū religioni contrariū: q de⁹ colitur duobus modis. et q aliquid dicitur supfluū duobus modis. CA.I.

# Superstitio.

Circa superstitionē ɔsiderare debem⁹ duo. s. crimen et speciem vel vicij q̄litatem vel modi varietatem.

Primo circa supstitiōem ɔsiderare debem⁹ peccati qualitatē. Est. n. supstitio viciū religioni ɔtrariū. quod patet: q: sicut religio exhibet cultū diuinū ei cui debet. s. deo vō et sūmo bono et eo mō quo debet. vt patz supra Religio. i. ca. Ita p oppositū supstitio exhibz cultū diuinū vel cui nō debz: vel eo mō quo nō debz. Dec. b. t. scda scde. q. xcij. arti. i. vtr supstitio sit viciū religioni ɔriūz: in cor. so. Ubi nota q de⁹ colit duob⁹ modis. s. mēte interi⁹ et corpe exterius. Primo. n. de⁹ colit interi⁹. s. mēte: fide: spe: et charitate sm aug. et in tali cultu nō ē pctm. Scdo de⁹ colit exterius. s. corpe. et tūc in extiori cultu veri dei pōt eē viciū supsticiosum et pctm religioni ɔrīi dupliciter: vel qn est ibi mendaciū in cultu exteriori ex pte colētis: vel qn ibi est aliq̄d supfluū. Primo in cultu extiori veri dei pōt eē aliquid pniciosū et supstiosū qn est ibi mēdaciū in cultu exteriori. Est āt mendaciū i cultu exteriori ex pte colētis cū aliquid exteri⁹ signat aliquid ɔriū veritati. Et sicut in cultu exteriori veri dei signat aliq̄d contrariū religioni falsum vbo: ita falsūz facto. Hoc āt ɔtingit dupl'r. p⁹ i exteriori cultu pōt eē mendaciū vel falsūz ex pte rei signate a qua discordat significatio cult⁹ exterioris. Et hͦ modo tpe noue legis pactis iam xpi mysterijs pniciosū eēt vti legis veteris ceremonijs q̄bus xpi mysteria significabāt futura. sicut. n. pniciosū eēt si q̄s vbo ɔficeret xpm passurū. 2° mō in exteriori cultu pōt ɔtingere falsū ex pte colentis. vt si quis in ecclesia aliquē cultū exhiberet ɔ morē diuina autoritate ab ecclesia ɔstitutū et in ecclesia consuetū. vn Ambro. Indign⁹ ē qui aliter celebrat mysteriū q̄ xps tradidit. Sicut. n. falsari⁹ eēt q̄ aliq̄ pponeret ex pte alteri⁹ q nō erat ei ɔmissa: ita. n. viciū falsitatis incurrit q̄ ex pte ecclesie cultū aliquē deo exhibet ɔ modūz quē xps tradidit. Dec. b. t. scda scde. q. xciij. arti. i. vtr i cultu exteriori veri dei possit esse aliquid pniciosūz: in cor. so. Scdo dico: q in cultu exteriori pōt eē aliq̄d supfluūz et sic pniciosū. Ubi nota q aliq̄d dr supfluū duob⁹ modis. Uno mō sm quātitatē absolutā et hoc modo in cultu diuino nihil pōt eē supfluūz. Cui⁹ rō est: q: nihil pōt homo facere q̄ nō sit min⁹ eo q̄ debet eo. et hoc modo dicit Eccl. xliij. Glorificate deū quātūcūqz potestis: supualebit. n. i. maior ē omī laude hūana. Re. s. Laus. Alio mō dicit aliq̄d supfluū sm q̄ntitatē pporcionatā fini. Finis aūt diuini cult⁹ est: vt hō deo gloriā tribuat: et ei se mēte et corpe subijciat. Et ideo q̄cq̄d homo facit q̄ ad ista duo ptineat. s. dei gloriā et honorez: ad corpis menti subiectiōem p moderatā ɔcupiscentiaꝝ refrenatiōez: sm dei et ecclesie ordinatiōem et ɔsuetudinē eoꝝ q̄bus hō cōuiuit: q̄ sm aug. est habēda p lege: nō est supfluum: neqz supstitiosūz. Si āt aliq̄s facit ɔriū supradictis supfluum est et supstitiosū. Dec. b. t. vbi. s. imediate: arti. ij. vtrū in exteriori cultu veri dei possit eē aliq̄d supfluū et supsticiosum: in cor. solutiōis.

¶ Q. tres sūt spēs supstitiōis. CA.II.

Secundo circa supstitionē ɔsiderare debem⁹ speciei vel modi varietatē. Nā tres sunt spēs superstitionis. Prima ē cū exhibet cult⁹ diuin⁹ ei cui nō est exhibēdus. et hec vocat idolatria que diuinā reuerētiā indebite exhibet creature. Scda spēs supstitōis est ars diuinatoria que demones ɔsulit p aliqua pacta cum eis inita tacite vel expsse. Tertia spēs supstitōis est quarūdam rerū obseruantia: vt patebit. Dec b. t. scda scde. q. xcij arti. ij. vtrū sint diuerse spēs supstitiōis i cor. solu. Prima spēs supstitionis ɔtraria religioni ē idolatria. q̄ tali rōne ostendo. Sicut. n. religio ē ptestatō fidei p aliq̄ exteriora signa: ita supstitio est q̄dā ptestatō infidelitatis p exteriorē cultū. sed hāc ptestatiōem idolatria significat. q̄ sic pbo: Ad supstitionē ptinet excedere modū debitū diuini cult⁹. q̄ q̄dem pcipue fit qn exhibet cui nō debet. Debet aūt exhiberi soli sūmo deo increato vt pmo pncipio et fini vltimo. cui⁹ ɔtrarium facit idolatria qua colūt idola vel creature. g̃ ꝛc. Dec. b. t. vbi supra. q. xciiij. arti. i. vtr idolatria sit species supstitionis in cor. so. in pncipio et fine. Scda spēs supstitiōis ē diuinatio: q̄ tali rōne ośdo: Ad supstitionē ptinet non solum cū sacrificiū offert demonib⁹ p idolatriā vtz: sz etiā cū aliquis assumit auxiliū demonū ad aliq̄d faciendum vel cognoscendū. sz oīs diuinatio puenit ex opatōne demonū: vel q: expsse ad hoc inuocant ad futura manifestanda. vel q: demones se ingerūt varijs inq̄sitiōibus futuroꝝ vt mentes hominū implicēt vanitate. Cui⁹ ɔtrarium dr in psal. Nō respexit in vanitates et insanias falsas Uana aūt inq̄sitio futuroꝝ est: qn aliquis futurū precognoscere tētat vn̄ pcognosci non potest. g̃ diuinatō ē species supstitiōis. Dec. b. t. scda scde. q. xcv. arti. ij. vtr diuinatio sit species supstitiōis in cor. solu. Tertia spēs supstitiōis est obseruātia artis notorie. q̄ tali rōne ośdo: Inq̄sitio veritatis mō indebita. s. auxilio demonū ē supstitiosūz et illicitū. sz p obseruantias artis notorie inq̄rit cognitio veritatis mō indebito. s. p quedā pacta cū demonibus habita. g̃ ē supstitiosūz. Et rō ars notoria penitus ē repudiāda et fugiēda a xpiano: sicut alie artes nugatorie vel noxie supstitiōis: vt aug. ij. li. de doctrina xpiana dicit. Dec. b. t. vbi. s. q. xcvi. arti. i. vtr vti obseruantijs artis notorie sit illicitū: in cor. so. Re. s. Diuinatio ca. iiij de arte notoria.

¶ Q. Suspitio oritur et pcedit ex tribus. CA.I.

# Suspitio.

Circa suspitionē q̄ ē mala opinatio de aliquo: vt Tulli⁹ dicit tria ɔsiderare debemus. s. ortum: gradū. reatū. Prio ɔsiderare debem⁹ circa suspitionē eius ortum siue initiū. Nam suspitio oritur vel pcedit ex tribus causis: pmo ex longa expientia: scdo ex aliena inimicitia: tertio ex propria malicia. Primo enim pcedit suspitio ex longa expientia ex qua senes ppter expientiam multaꝝ deceptionū et multoꝝ peccatoꝝ et negotioꝝ prauoꝝ. s. quia multis ānis vixerunt et in pluribus decepti fuerūt et viderunt q plurima negotiorum sunt falsa: habēt tres conditōes. Prima ē q in loquēdo seu sentētiando sūt dubij. Nō. n. pferūt vel sentētiāt aliquid assertiue sed dubie. vnde in dictis suis semper apponunt quasi vel forte et omnia sub dubitatione proferūt. Scda ɔditio senū est ista q in acq̄escēdo alijs sunt increduli. nam ppter expientiā deceptionū. s. quia in multis decepti fuerunt sunt increduli: vel nihil credūt nisi taliter ośdaf eis: q dicif q ad credendū coganf. Tertia ɔditio senum est in cogitando vel opinando de alijs q sunt supstitiosi. et omia estimant in partem deteriorez. et hoc ppter expientiam maloꝝ et pteritoꝝ peccatoꝝ. Dec Aristo. ij. li. rhetorice. ca. xvij. Secūdo suspitio orif vel procedit ex aliena inimicitia ex qua ille qui odit alium contemnit et male opinaf de eo. Hoc prohibet domin⁹ Matthei. vij. nolite iudicare ꝛc. Sup quo vbo chrys. sic ait: Nolite iudicare ex solis suspitōib⁹ odiētes ceteros et ɔdēnātes et sub spē pietatis odiū ppū exequētes. et Isid.

li.iij. de sũmo bono sic ait: Facilius vitia vniuscuiusq̃ q̃ virtutes intẽdim⁹ ⁊ suspicamur: nec q̃d boni q̃sq̃ gesserit agnoscim⁹: sȝ quid mali gesserit pscrutamur: ⁊ hoc est ex inimicitia aliena. Tertio suspicio pcedit ex ppria malicia ex q̃ illi q̃ sunt petõres vel stulti oẽs reputãt sibi siles vñ Sene. in li. de morib⁹ sic dicit: Hoc hȝ oĩs affect⁹ vt in q̃d ipe insanit in idẽ putat ceteros furere vl' insanire. ita dr Eccs. x. Stultus ĩ via ambulãs cũ ipe insipiẽs sit oẽs stultos estimat. Expositor fm glo. Stultus. i. malus. Ambulans in via nõ mor̃ ⁊ virtutũ sed petõr̃. f. de vno petõ in aliud: q2 nescit quiescere: oẽs. n. sapiẽtes stultos estiat Cui⁹ rõ est: q2 talis lumĩe rõnis obnubilato ⁊ appetitu corrupto sp iudicat male. q̃d p exempla pȝ. Noctua enĩ aues diei iudicat cecas: q2 nõ vident ĩ nocte. Silr ille q̃ videt baculũ rectũ in aqua iudicat illũ fractũ pp̃ter inreflexionẽ vmbre. Et similiter arbores vidẽs in aqua iudicat illas ĩmersas pp dictã reflexionẽ. Et silr ĩ specul' cõcauis dextra videt̃ sinistra. A simili stulti ⁊ praui q2 mediante lucerna rõnis extincta ĩ aliis iudicant: oẽs suspicant̃ ⁊ reputãt malos. vñ Chryso. sup Matth. sic a Sicut difficile aliquẽ suspicat̃ malũ q̃ bonus est: sic difficile aliquẽ suspicat̃ bonũ q̃ malus est. Scõo principal'r circa suspitõeȝ ɔsiderare debem⁹ eius gradũ. Nã triplex est gradus suspitõis. Primus est de malo alterius dubitare. Secũdus gradus suspitõis est malũ alterius p certo certo credere ⁊ p certo asserere. Tertius gradus suspitionis est malũ alterius ex signis leuibus iudicial'r condẽnare. Tertio principal'r circa suspitõem cõsiderare debemus eius reatũ. f. qñ ⁊ que suspicio est petm̃ veniale ⁊ q̃ est mortale. p̃⁹ n. de malo alicui⁹ q̃ innocens ⁊ bonus est suspicari ⁊ dubitare est peccatũ veniale. Est. n. humana fragilitas sine qua nõ duci't vita pñs. vñ glo. Aug. sup illo verbo aplĩ. i. ad Corinth. iiij. Nolite añ tp̃s iudicare. sic dicit: Si suspitões vitare nõ possumus: q2 hoĩes sumus: iudicia tñ vitare debem⁹. Et sup illo verbo psal. De necessitatibus meis eripe me dñe. glo. sic dicit: Infinite sunt necessitates. i. miserie vite huiane vt nescire cor alterius: suspicari: vt de amico fideli: ⁊ de amico infideli. 2° malũ alterius ex sola suspitiõe p certo credere ⁊ p certo asserere si sit de minimis ẽ petm̃ veniale: si võ de grauibus ẽ petm̃ mortale. 3° ex sola suspitiõe sententialiter cõdẽnare sp est petm̃ mortale f qñ est suspicio temeraria Dec. b. Tho. scda scõe. q. lx. arti. ij. in cor. q. p totũ. Re. s. Judiciũ temerariũ: ⁊ s. Presumptio. ij. cap. Nota de his qui oĩa suspicant̃ iudicãt ⁊ puertũt: sicut erãt iudei qui videbãt tot bona de xp̃o: ⁊ nĩ oĩa puertebant: auctoritatẽ Chryso. Dicũt. n. Si q̃s studet ⁊ vacat hũilitati: hypocrita est: si religioni singularis est: si recreationi gulosus est: si patientie timidus est: si iusticie impatiẽs est: si simplicitati fatuus: si prudẽtie maliciosus est: si maturitati flegmaticus est: si iocunditati dissolutus est: si societati secularis est: si silentio ⁊ paci dissimulator est: si aliorũ correctioni p̃sumptuosus est: si instat vigiliis ⁊ orõnib⁹ indiscretus est: si cõi dormitioni somnolẽtus est. si p̃dicatiõi ⁊ aliorũ saluti appetitor laudis est. si desistit negligens ⁊ remissus est. si hȝ grãm hoĩuȝ adulator est: si adulari renuit sup̃bus est. ¶ Q2 susurratio est petm̃ mortale quinq̃ rõnibus. CA. I.

# Susurratio.

Circa susurratiõem cõsiderãda sunt duo. primũ est reatus pene. secũdũ est excessus culpe. Prio cõsiderãdus ẽ reatus pene. Est. n. susurratio peccatũ mortale. q̃d p̃bo q̃ttuor rõnibus sine quinq̃. primo rõne p̃cepti ɔ q̃d agit: scõo rõne nocumẽti q̃d intẽdit: tertio rõne maledicti q̃d incurrit: quarto rõne supplicij q̃d assumit: quinto rõne vitij q̃d excedit. Primo susurratio est petm̃ mortale rõne p̃cepti ɔ q̃d agit sic: Quicũq̃ facit ɔ p̃ceptũ dei mortal'r peccat. sȝ susurro cuius intentio ⁊ conatus est inter amicos amicitiã separe ⁊ inimicitiã ponere facit ɔtra p̃ceptũ dei q̃ est ipa dilectio ⁊ cã oĩs dilectõis: g̃ ⁊c. Q2 aũt ipe p̃cipiat ne aliquis sit susurro pȝ Eccĩ. v. Ne appelleris susurro ⁊ lingua tua capiaris ⁊ cõfũdaris. In quo verbo tangit tria. p̃° p̃hibet culpã: ibi Ne appelleris susurro. i. inĩ amicos discordie seminator vel heretic⁹ q̃ inter homies quos decipit ⁊ deũ errorẽ seminat. 2° infert eãm ⁊ p̃rio penã in p̃nti cũ subdit: Ne capiaris. f. a mũdo vel a diabolo q̃ multos capit ⁊ seducit p linguã. f. mendaces: susurrones: detractores. p̃iuros: falsos testes: malos aduocatos: fictos auditores: ⁊ p̃dicatores: q2 vt dr in li. p̃speri: Benedicere ⁊ male viuere nihil aliud est q̃ se sua voce dãnare. 2° infert penã in futuro cũ subiũgit: ⁊ cõfundaris ĩ p̃nti cõuictus ⁊ cõp̃hensus corã hoĩbus: ⁊ in futuro dãnaris corã angel' dei. Scdo susurratio est petm̃ mortale rõne nocumẽti q̃d intẽdit sic: Quicũq̃ intẽdit nocumẽtũ inferre alteri bonũ maximũ auferẽdo ⁊ malũ maximũ immittẽdo: mortaliter peccat. sȝ ita facit susurro q̃ intendit ⁊ nitit̃ inter amicos amicitiã separe: que inĩ oĩa bona p̃ntis vite est maximũ bonũ: ⁊ guerrã ponere que est maximũ malũ: g̃ ⁊c. Q2 aũt susurro hoc faciat habet̃ Eccĩ. xxviij. Uir petõr ɔturbat amicos ⁊ in medio paceȝ habentiũ immittit inimicitiã. In quo v̾bo tangunt̃ tria q̃ facit susurro. p̃° n. excludit bonũ pacis ⁊ amicitie: ibi Uir petõr. i. detractor vel susurro ɔturbat amicos seminãdo inter illos discordiã. Re. s. Detractio. Et puer. xxvi. Uerba susurronis q̃si simplicia ⁊ ipa p̃ueniũt ad intima cordis. 2° tangit malum q̃d immittit. f. litoris ⁊ discordie: ibi Immittit inimicitiaȝ: Matth. xiij. Inimicus hõ supsẽminauit zizania. 3° tangit modũ quo immittit: ibi In medio pacẽ hñtiũ. In medio f. vt oẽs attingat: vel p hoc susurronũ ⁊ detractorũ dolositas dat̃ intelligi: q2 cum sit ĩ cõi cõuictu vel familiaritate sicut in medio nihilomin⁹ immittit discordiã inter eos: p̃uerb. xxvi. Lingua fallax nõ amat veritatẽ: ⁊ os lubricũ. f. susurronis ⁊ detractoris opat̃ ruinas. i. discordiã p quã ruit ⁊ veritas. Tertio susurratio est petm̃ mortale rõne maledicti q̃d incurrit sic: Nullus est maledictus a deo nisi p̃pter petm̃ mortale. sȝ susurro maledicit̃ a deo. g̃ ⁊c. Q2 aũt sit maledictus a deo hr̃ Eccĩ. xxviij. Susurro ⁊ bilĩguis maledict⁹: multos. n. ɔturbauit pacẽ hñtes. In quo v̾bo tangit tria. f. culpã: penam: causam. p̃° tangit culpam dicẽs. Susurro. i. qui seminat discordiã ⁊c. Cõtra q̃d dicit̃ Leui. xix. Nõ eris criminator ⁊ susurro in populis. ⁊ subdit̃ Bilĩguis quod exponit̃ tribus modis. primo sic: Bilinguis est q̃ modo verũ: modo falsum loquit̃. secundo bilinguis est qui aliud in occulto: aliud in manifesto loquit̃. tertio bilinguis est qui modo pungit modo vngit fm p̃sonarum diuersitatẽ. 2° tangit susurronis vel detractoris penam ibi Maledictus. i. dignus maledictõe primi in p̃nti. et maledictõe dei ĩ futuro: Matth. xxv. Discedite a me maledicti ⁊c. 3° subiungit cãm dicens: ibi Multos. n. ɔturbauit pacem habentes. In quo verbo culpa surronis aggrauat̃ ex tribus. primo ex effectu: ibi Perturbauit. secũdo ex affectu vel statu. q2 pacẽ hñtes. tertio de excessu vl' conatu. quia multos. Ita dicit̃ Eccĩ. xxviij. Lingua tertia multos cõmouit: ⁊ disp̃sit illos de gente in genteȝ: q̃ respicit illam non habebit requiem. In quo verbo lingua tertia f. susurronis ex quatuor reddit̃ detestabilis. f. ex nomine: ex opere: multitudine: inquietudine. p̃° est detestabilis ex nomine: ibi Lingua tertia. Nam lingua tertia est triplex: scilicȝ susurronis: lenonis: iudicis.

Pro dico q lingua tertia est lingua susurronis. Cũ n. sit triplex lingua. s. verax mẽdax: tertia. s. susurronis ẽ cõposita ex illis duab⁹: eo q mõ verũ mõ falsum loquit: i psẽtis laudat in absẽtia vitupat mõ vngit: modo pungit. Ecci. v. Ois petõr pbat duplici lingua. 2ª lingua susurronis est detestabilis ex ope: ibi Cõmouit s. ad odiũ vel discordiã ad rapinã vel homicidia: ad relinquẽdũ gẽtẽ z terrã ppriã. 3º est detestabilis ex mltitudie: ibi Multos platos: pncipes. religiosos: oẽs cuiuscũq cõditiõis et status. Scda lingua venale vel lenonis q est a marito: vxore: puella vel a iuuene: z sic de alijs q est sic fornax corda psonarũ ad pctã incidẽs: q multos cõmouit a statu virginitatis vel castitatis in imũdiciã. z dispsit multos: qr multos lenones z meretrices de terra in terrã: de patria in patriã discurrere fecit atq vagari. Ab hac lingua sancta aia liberata grãs egit deo dicẽs Ecci. vlti. Liberasti me a lingua coinqnata. Tertia lingua ẽ aduocati vel iudicis q tertius est ab actore vel reo. z hec multos cõmouit. s. monachos: clericos: milites: mercatores: z rusticos ad lites z bella. z dispsit. s. citãdo appelãdo: depaupando vagos faciẽdo. Nã tales sapientes sunt vt faciant mala. Et subdit in principali auctoritate: Qui respicit illã s. linguã susurronis vel detractoris vel lenonis vel iudicis nõ habebit requiẽ. s. vel amicitie vel opulẽtie vel cõtinentie vel virginalis mũdicie. Quarto susurratio ẽ petm mortale rõne supplicij qd incurrit sic: Deus nõ dat penã eternam nisi pp peccatũ mortale. sed susurro punit pena eterna a deo. Ita dr Ecci. v. Denotatio pessima sup bilinguẽ. susurroni aũt odiũ z inimicitia z cõtumelia. Expositor: Denotatio pessima: vel qr de nota. i. de libro viuẽtiũ. susurro delebit: vel denotatio. i. mali imprecatio: Prouerbi. viij. Os bilingue detestor: vel denotatio pessima. i. deuoratio: Isa. v. Dilatauit infernus aiam suã sup bilinguem vel denotatio pessima. i. digiti ostẽsio cõfusione plena. vel aliter: Denotatio. i. dẽnatio. s. carentia vel priuatio desiderij visionis dei. z subdit: Susurroni aũt odiũ. s. cordis inimicitia opis: cõtumelia oris. vel aliter: Susurroni autẽ odiũ dei. inimicitia hoim: ɔtumelia. i. obprobriũ. Nã hec tria est inter hec tria: qr odiũ est cordis inimicitia ẽ opis cõtumelia oris Odiũ aũt est mala volũtas qua aliquis alteri vult malũ. Inimicitia est machinatio nocumẽti q ex odio pcedit. Cõtumelia ẽ turpis verborũ infamatio. Quinto z vltimo susurratio est petm mortale rõne vitij qd excedit sic: Susurratio est grauius petm peccato detractõis: crimiatõis vel cõtumelie: vt patebit sequenti ca. imediate. sz detractio z criminatio sunt petã mortalia: vt ptz. s. Cõtumelia: z. s. Detractio. g susurratio ẽ peccatũ mortale. Hec b. tho. scda scde. q. lxxiiij. arti. j. p totũ.

Ad cui⁹ euidẽtiã nota tria. Primũ est q susurro ɔuenit cũ detractractore in mõ: qr vterq malũ occulte de pximo dicit. vñ pp hanc silitudinẽ interdũ vnũ p alio ponit. qd ptz. qr sup illo verbo Ecci. v. Ne appelleris susurro. dicit glo. q susurro idẽ est q detractor: ibidẽ in cor. q. z in so. j arg. Scdm est q differũt in duob⁹. s. in aio z in dicto. p⁹ differũt in aio: qr detractor intendit diminuere vel denigrare famã ei⁹ quẽ odit. susurro aũt intẽdit amicitiã separe. 2º differũt in dicto: qr detractor intẽdit simpliciter malũ d alio dicere. susurro aũt nõ intẽdit simplr malũ dicere: sz solũ illud qd displicet alteri: cui d alio dicit siue sit malũ siue sit bonũ. apparẽs tñ malũ: ibidez in cor. q. z in so j. arg. Tertiũ est q susurro z detractor differunt a crimiatore: eo q criminator alijs publice crimina imponit: ille aũt. s. detractor z susurro occulte: ibidẽ in so lu. ij. arg.

Q susurratio est grauius petm detractiõe vel ɔtumelia. qd qnq rõnib⁹ pbat. CA. II.

Scđo circa susurratõem ɔsiderãdus est excessus culpe. Nã susuratio est grauius petm detractatiõe vel ɔtumelia. qd qnq rõnibus pbo. s. rõne finis: opis: ordis legis: indignatõis. Primo susurratio est grauius peccatũ petõ detractõis rõne finis sic: Grauitas peti magis attendit ex fine q ex mali obiecto. vñ lz detractor dicat de pximo ea q sunt simplr mala. s. ea ex quib⁹ dãt infamia: vel diminuit fama. susurro aũt nõ curat dicere nisi mala apparẽtia q displicẽt audiẽti. tñ qr susurro intẽdit peiorẽ finẽ. s. auferre mai⁹ bonũ qd est amic⁹ vel amicitia int oia bona exteriora: z seminare maius malũ. s. zizania odij amicitie: discordie. z guerre: q nõ intẽdit detractor: sz solũ famã auferre: id zc. Hec b. t. scda scde. q. lxxiiij. arti. ij. in cor. solu. z in so. j. arg. Scdo susurratio est grauius peccatũ detractõe rõne opis sic: Grauius petm est peiora facere q peiora dicere. sz susurro intẽdit peiora facere opari. s. zizania seminare z amicitiã separe: detractor aũt peiora dicere. g zc. vñ qmuis qnq peiora dicat q susurro: non tñ peiora facit vt susurro intẽdit: ibidẽ in so. ij. arg. Ex q rõne elicio vnã aliã rõem que talis est: Peccatũ in pximũ tãto est grauius quãto p ipm maius nocumẽtũ infert pximo. nocumẽtũ aũt tãto est maius quãto maius ẽ bonũ qd tollit. int oia aũt bona exteriora pminet amicus: qr sine amicis nullus viuere põt: vt ptz p phm. viij. ethi. vñ Ecci. vj. Amico fideli nulla est cõpatio. vñ qr amicus melior est q honor: z amari melius est q honorari vt dicit phs viij. ethi. vñ susurratio p quã tollit amicitia est maius petm q detractio vel q etiã contumelia p quã tollit fama z honor: ibidẽ in cor. q. p totũ. Tertio susurratio est maius petm detractõe rõe ordinis sic: Ille qui directius z imediatius opat ad inimicitiã inducẽdã magis peccat q ille q disponit ad inimicitiã. sz susurro p verba sua directius opat ad inimicitiã inducẽdã. detractor aũt solũ disponit. g zc. Si aũt hanc rõez aliter vis formare dicas sic: Ille q intẽdit disponere vel ordinare aliqd qd inimicitie est occasio: nõ tãtũ peccat quãtũ ille q suis verbis directe intẽdit amicitiã remouere vel separe. sed detractor intẽdit directe tollere illud. s. famã: cui⁹ oppositũ. s. infamia amicitiã impedit: eo q vnusquisq prudẽs z bene dispositus subterfugit amicitiã infamium psonarũ. Susurratio aũt directe opat ad inimicitiã inducendã: eo q directe intẽdit dicere illa q displicẽt illi cui loquit in malũ alterius. vñ cũ detractor intẽdit solũ infamare: susurro aũt intẽdit animũ vni⁹ ɔ aliũ cõmouere: susurro est recte cã inimicitie. detractor aũt ẽ occasio inimicitie. Et qr grauius peccat q est cã tuali q qui est occasio mali. g susurro qui est cã inimicitie grauius peccat q detractor qui est occasio inimicitie: ibidẽ in solu. ij. ar. Quarto susurratio est grauius petm detractõe rõne dine legis sic: Qui directius agit ɔ pceptũ legis dei grauius peccat. sz susurro directius agit ɔtra legẽ dei. s. ɔ pceptũ de dilectione pximi: eo q ipe directius nitit inter amicos disrumpere amicitiã. z pp hoc eius peccatũ magis est ɔtra deũ qui est ipa dilectio: vt dr. j. Joh. iiij. Deus charitas est. s. essentialr: causaliter: z exemplariter. Ille autẽ qui detrahit fratri suo detrahit legi tanquã cõtemnit pceptũ de dilectõe pximi. vñ qr maius peccatũ est qd fit contra deũ q qd fit ɔtra pximũ: id susurro qui agit directius ɔ deũ q est ipa dilectio grauius peccat q detractor q agit cõtra pceptũ de dilectõe pximi: ibidẽ in so. iij. arg. Quinto susurratio est peccatũ grauius detractõe rõne dine indignationis sic: Maius vel grauius petm ẽ illud qd deus nõ solũ odit sz etiã detestat. sz petm susurratõis deus nõ solũ odit sz etiã detestat: vt dr puer. vj. Sex sũt q odit dñs z septimũ detestat aia eius. i. eũ qui seminat inter frẽs discordiã: g zc. ibidẽ in solu. iij. arg. in fine. Re. s. Odiũ. ca. iiij. prorsum.

¶ Quid sit temꝑantia: ⁊ quid refrenat: vbi notantur sex: ⁊ que. CA.I.

# Temperā

tia. Circa tꝑantiam ꝯsiderare debemus tria. s. cōmendatōez: cōseruatōem: oppositōez. Nam tꝑantia cōmēdat ex ope: cōseruat ex munere: separat vel euacuat ex crimine. Primo tꝑantia cōmēdat ex ope. Habet. n. tꝑantie refrenare et moderari delectatiōes tactus ciboꝝ. s. potuū ⁊ venereoꝝ. vñ Isido. li. etymo. dicit ꝙ tꝑantia est q̄ libido cōcupiāq̄ refrenat. Cōcupia aūt importat quēdā impetū appetitus in delectabile. q̄ ipet⁹ ꝑ tꝑantiā indiget refrenari. Hec. b. Tho. scōa scōe. q. cxli. arti. iii. arg. ꝫ. ⁊ in solu. ii. arg. Ad cui⁹ euidētiā nota sex.

Primū est: ꝙ tꝑantia p̄ncipalr̄ refrenat ⁊ moderat delectatōem ciboꝝ ⁊ venereoꝝ: vt dicit ph̄s. iii. ethi. secūdario vo moderat delectatōes eoꝝ q̄ faciunt ad hoc ꝙ p̄dictoꝝ visus magis sit delectabilis: q̄lis ē pulcritudo ornatus femie: sapor delectabilis in cibo: ⁊ odor suauis: vbi ꝫ. arti. v. in cor. q. in medio. Scōm ē: ꝙ delectatiōes ciboꝝ ⁊ venereoꝝ sunt validissime ⁊ vehemētissime. Cui⁹ cā assignat ꝺm naturalē: theologicū. ethicū. P̄° assignatur rō ꝺm naturalē: q2 auicēna ⁊ ꝯstātinus dicunt: ꝙ per h⁹mōi ptes. s. gustū ciboꝝ ⁊ tactuz venereoꝝ cōiungunt nobis ea q̄ sunt ad ꝯseruatōez nature in spē ⁊ indiuiduo ⁊ iō nā posuit i eis. s. in cōmestiōe ⁊ cōmixtiōe maximū delectamētū: vt circa hec duo aīal sit solicitū: ⁊ salus nature in spē ⁊ indiuiduo nō negligat. 2° assignat rō ꝺm theologū: q2 iste ptes magis sunt corrupte ꝑ pctm̄ originale q̄ alie. Cui⁹ rō est: q2 primū pctm̄ cōmissum fuit ꝑ actū comedēdi ⁊ ita traducit ꝑ virtutis actū generatiue. ⁊ q2 iste ptes sunt magis corrupte iō ex eis resultant delectatōes vehemētiores. 3° assignat rō ꝺm ethicū: q2 delectatōes innate sunt vehemētiores aliis nō innatis. tēperātia aūt est circa delectatōes innatas. innate aūt delectatōes sunt q̄ nascunt ex cōiunctōe eius ꝺm qḋ conseruat nā in spē ⁊ indiuiduo: vt sunt cibi ⁊ venerea: vt dicit Alber. in scri. sup. iii. ethi. qḋ collegit. b. Tho. cū audiebat ab eo. Tertiū est: ꝙ delectatōes triū sensuū. s. olfactus: auditus: gustus: aliter appetunt ab aliis aīalibus: ⁊ aliter ab hoīe. Nā nō delectāt alia aīalia in obiectis istoꝝ sensuuz ꝑ se. sꝫ in ordine ad sustentatōem vite. qḋ manifestatur p̄° in sensu olfactus: q2 canes nō delectant in odore leporū ꝑꝑ ipm odorē: sꝫ ꝑꝑ cibū quē sperāt cui⁹ sensum accipiut ꝑ odorē. 2° ōndit idē in sensu audit⁹ dicēs: ꝙ leo nō delectat in voce bouis: sꝫ in cōmestiōe eius quā appropinquare cognoscit ꝑ vocē. vñ videt gaudere d̄ voce et⁹ nō tñ ꝑꝑ vocē gaudet sꝫ ꝑꝑ cibū. Tertio ōndit idē in visu dicēs: ꝙ leo nō delectat in aspectiōe ceruī vel capri sed delectat in spe h̄ndi cibū. Hō aūt delectat in ipa cōuenientia sensibiliū ꝺm se ꝯsideratoꝝ: nō in ordine ad sustentatōem nature: sꝫ ex cogitatōe sensibiliū ꝓcedit ad cognitōem rōnis q̄ mouet hoīs appetitū. Hec. b. t. in scri. ethi. li. i. ca. xix. qḋ icipit: Post h̄ de tꝑantia iuxta finē. Quartū est ꝙ tꝑantia nō hꝫ rōem ꝑfecte v̄tutis sine prudētia. Ex quo dicto sequit duo. primū ē: ꝙ vitiosi q̄ carēt prudētia nō h̄nt tꝑantiā q̄ ē vt⁹. scōm ē: ꝙ tꝑantia ꝺm ꝙ hꝫ annexā prudētiā nō retrahit a delectatōib⁹ q̄ sūt ꝺm rōez sed ab aliis q̄ sunt ꝯ rōem. Hec. b. t. scōa scōe. q. cxli. arti. ii. in so. i. ⁊ ii. arg. Quintū est: ꝙ tꝑantia in appetēdis delectatōib⁹ ⁊ vtēdis q̄ttuor dꝫ attēdere. p̄° sanitatē. vñ ph̄s iii. ethi. dicit: ꝙ tꝑatus appetit delectabilia ꝑꝑ sanitatez. 2° dꝫ attēdere honestatē. nō. n. debꝫ appetere delectatōes turpes ⁊ inhonestas. vñ Aug. in li. de morib⁹ eccle sic dicit: Tꝑat⁹ respicit nō solū necessitatē huī⁹ vite: q2 nō tātū vtit delectatōib⁹ quātū exposcit necessitas: sꝫ etiā respicit necessitatē ⁊ honestatē viroꝝ. 3° debet attēdere facultatē. nō. n. tꝑatus appetit delectatōes q̄ sunt supra facultatē suarū diuitiarū. 4° debet attēdere finē. Nā finis ⁊ regula tꝑantie ē felicitas. ⁊ iō tꝑatus nō appetit delectatōes q̄ eū impediāt ad h̄ndū b̄titudinē: sꝫ eas q̄ adiuuāt: vbi. ꝫ q. cxli. arti. vi. ꝑ totū: ⁊ in so. iii. arg. sp̄aliter. Sextū est: ꝙ q̄nq3 laudabile imo necessariū ē a delectatōibus carnalib⁹ vel corꝑalib⁹ abstinere: ⁊ p̄cipue ꝓpter q̄ttuor rōnes. P̄° rōe ꝯseruāde sanitatis. nā ꝑꝑ sanitatē corꝑalē ꝯseruādā aliq̄ laudabiliter ⁊ necessario abstinēt a q̄busdā delectatōib⁹. s. cibis ⁊ potib⁹ ⁊ venereis. 2° rōe exercēde v̄tutis. s. ꝑꝑ executōez alicui⁹ officii: sic athletas ⁊ milites necesse ē a multis delectatōib⁹ abstinere: vt ꝓpriū officiū exequāt. 3° rōne recuperande sanitatis: sic penitētes ad recuperandā aīe sanitatē: abstinētis delectabiliū q̄i quadā dieta vtūt. 4° rōne ꝯtēplāde veritatis: sicut hoīes volētes ꝯtēplatōi ⁊ reb⁹ diuinis vacare opꝫ ꝙ se magis abstrahāt a carnalib⁹ delectatōib⁹. Hec. b. t. scōa scōe q. cxlii. arti. i. in cor. q. ꝑ totū.

¶ Qꝫ decē sunt tēꝑantie ptes quib⁹ tꝑantia integrat ⁊ ꝯstituit. CA.II.

Ecūdo principalr̄ ꝯsiderare debem⁹ circa tēꝑantiā eius integratōez ⁊ ꝯseruatiōez: itē ꝙ tꝑantia cōseruat ⁊ integrat ex munere. Nam decē sunt tꝑantie ptes q̄bus tꝑantia integrat ⁊ ꝯseruat. s. abstinentia: ꝯtinētia: verecūdia: pudicicia: modestia: clemētia: castitas: honestas: sobrietas: parcitas. P̄°. n. virtus abstinētie est pars tꝑantie. Nā subtractio ciboꝝ ꝺm regulā rōis quā abstinētia in suo significato importat: est ipius tēꝑantie pars integralis: ita ꝙ qui sibi subtrahit cibum ꝑ ut rō dictat: efficit vel dicit tꝑatus: scōa scōe. q. cxlvi. ar. i. Re. ꝫ. Abstinentia. 2° cōtinentia est adiuncta tꝑantie sicut principali virtuti: vt dicunt Tullius ⁊ Andronic⁹. Cuius rō est: quia ꝯtinentia est virtus refrenans cōcupiscentias delectatiōnū tactus. sed hoc multo melius tēperantia facit q̄ cōtinentia. ergo ⁊c. vbi. ꝫ. q. clv. arti. i. ii. ⁊. iiii. Re. ꝫ. Cōtinētia. 3° verecūdia est ps temperantie. Cuius rō est: q2 verecundia est per quā aliquis refugit turpitudinē intꝑantie: vbi. ꝫ. q. cxliiii. artic. i. in cor. q. vñ ad hoc ꝙ aliquis sit tꝑatus opꝫ ꝙ sit verecundus. Re. infra Verecundia. 4° pudicitia est para tꝑantie. Cuius rō est: quia pudicicia effugit illa de quibus hoīes magis verecundant: puta delectatōes que sunt in aspectib⁹ osculis: tactibus: ⁊ amplexibus: eo ꝙ tales delectatiōes turpitudinē h̄nt. hoc aūt ad castū ⁊ tꝑatū pertinet: vbi. ꝫ. q. cli. arti. iiii. Re. ꝫ. Oculi ꝓprietas. 5° modestia est ps temꝑantie. Cuius rō est: quia ad modestiam ꝑtinet moderari delectatōes tactus quas difficilimū est moderari. temꝑantia autem moderatur delectatiōes tactus: vt ꝑꝫ ꝓcedenti capitulo: vbi. ꝫ. q. clx. arti. i. ⁊ iterum prima scōe dicit beatus Tho. ꝙ modestia in omnib⁹ dictis ⁊ factis modū obseruat. q. lxx. arti. iii. in cor. q. in fine. 6° clemētia vel mansuetudo est pars temperantie: ita tamē ꝙ clementia est moderatiua exterioris punitōis: mā̄suetudo autē moderatiua ⁊ diminutiua ⁊ mitigatiua interioris passionis. s. ire in vindictam tangentis fine tendētis. vbi supra. q. cxliii. arti. i. ⁊ ibidem. q. clvii. articu. i. 7° castitas est pars temperantie ꝑ quam concupīa castigat que est ad modū pueri refrenāda ⁊ castigāda: vt ph̄s dicit in

iij.ethi.z.b.tho.vbi.s.q.cli.arti.i.in cor.q.vñ ois castus ē tpatus. 8° honestas est ps tpantie. Cui⁹ rō est: qz bonestas id qđ hoi turpissimū z indecētissimū est.s. brutales delectatōes repellit. hec aūt est cōditio tpantie: vbi.s.q. cxlv.arti.iiij.ita q ois honestus ē tpatus. 9° sobrietas ē ps tpantie. Cui⁹ rō est: qz cū ois potus sua fumositate bonū iudiciū rōnis posset impedire absorbendo eam p imoderantiā delectatōis: iō opz q ēēt spālis virtus pars tpantie.s. ipa sobrietas: vbi.s.q.cxlix.art.ij.in cor.q.vnde ois sobrius est tpatus. Decimo pcitas a Macrobio ponitur ps tpantie. Cui⁹ rō est: qz pcitas moderat bona exteriora vt supflua non querant: sic tpantia supfluas delectatōes z illicitas moderat: vbi.s.q.cxliij arti.j.in cor.q. in fine. nam ois parcus est tpatus. Dēs aūt he ptes in cōmuni ponunt: vbi.s. immediate.

¶ Qz peccatū intpantie est puerile: vituperabile: z contristabile. CA.III.

Tertio principalr cōsiderare debemus circa temperantiā eius opposit ēem. Nam tpantia separ vel enaciat vel annullat ex crimine. Sicut n. vnū oppositoꝝ separ vel annihilat aliud inherēte ita q duo opposita nunq̄ pnt manere simul. ita tpantia pcius oppositū.s. p intpantiā vel ɔcupiam separ. Ad cuius euidētiā est sciendū: q pctm intpantie est puerile: vitupabile: z cōtristabile. Primo pctm ɔcupie vel intēpantie est puerile. Nam tale pctm assimilat puero q̄tū ad tria. p° q̄tum ad appetitus obiectū. Sicut n. puer appetit turpe: qz nō apphendit ordinē rōnis: ita ɔcupia vl intpantia. Hec.b. tho. scda scde.q cxlij.arti.ij.in cor.q. in principio. vñ prouer.xxij. Stulticia colligata est in corde pueri z disciplina fugabit eam.q.d. Stulticia.i. ignorantia z prauitas ad malū: impotētia ad bonū z ɔcupia q̄ sunt effect⁹ peti originalis Colligata.i. cōnata vl ɔnaturalis ē puero nō etate sz sensu. Beda pueros dicit aios stulticie vl inercie vl lasciuie deditos quos necesse est castigari disciplina. vñ subdit: Et disciplina.i. correctio pnūdētiū verboꝝ z vberū fugabit eam.s. stulticiā. 2° peccatū ɔcupie vel intpantie assimilat puero q̄tū ad euentū vel q̄tū ad effectum. Sicut n. puer si voluntati sue dimittat: vadit de malo i peius: ita etiā ɔcupia si ei satisfiat. accipit augmētū maioris libidinis. Hec.b. Tho. vbi.s. in medio. Et pbat hoc. p dr Ecci.xviij. Post ɔcupias tuas nō eas: z a volūtate tua auertere. Et subdit cām dicēs: Si pstes aie tue ɔcupiam faciet te in gaudiū inimicis tuis. In quib⁹ verbis tangit tria. p° dissuadet cōcupiam: ibi, Post ɔcupias tuas.s. malas Nō eas: adimplendo eas p ɔsensū aut p opus. vnde apls ad Ro.vij. dicit. Nō cōcupisces Sup quo vbo glo. Aug sic dicit: Nō ɔcupiscere oino pfecti est. nō aūt post ɔcupias luctaberis Ubi nota q quidā pcedūt ɔcupias: sicut illi qui puocāt vel pcurāt. qdā cōcomitāt ɔcupias sicut illi qui ɔsentiūt vel coopant. 2° remouet cām dicēs: Et a volūtate tua auertere.i. nō sequaris volūtatē ppriā que ois mali est cā: sz potius abijce eā abs te si vis sequi dñm: Luce ix. Si quis vult post me venire zc. Ubi nota q nō ire post ɔcupias ē nō obedire motib⁹ ɔcupie. Auerti vo a volūtate ppria est elongare se z alienare ab his ex quib⁹ orit voluntas pueria. 3° infert penā ibi Si prestes aie tue.i. aīalitati vel sensualitati cōcupiam.s. auaricie supbie vel luxurie vel lasciuie faciet te in gaudium inimicis tuis.i. demonib⁹. non q demones aliq̄ gaudeāt. sz gaudiū eoꝝ dr adimpletio desiderij eoꝝ z derisio qua derident hoies cū eos peccare fecerūt. In psal. Qui tribulāt me exultabūt si motus fuero. Tertio pctm intēpantie assilat puero q̄tū ad remediū qđ vtriq3 pbetur puer n. emendat p hoc q cohibet: ita dr puer.xxiij. Noli subtrahere a puero etate vel sensu disciplinā verboꝝ: verberū. vigiliarū: ieiuniorū eo q filius sue dimittat volūtati pentes suos confundit: vt dr Ecci.xxx. Et subdit cām punitōis.s. qz afflictio pua erit fructus mult⁹ tam in se q̄ in alio. vñ dicit si eū pcusseris virga.s. discipline nō morret: imo viuet correptus q.d. Nō dz talis ita puniri: ita q moriat. nā hec nō est virtus: sz vitiū. vñ subdit: Tu virga disciplie pcuties eum. z aiaz eius de inferno liberabis. Libenter g debet hō tpalē recipe disciplinā: qz idē est ac si aliquis adiudicatus suspendio liberaret pro vna alapa. Similiter dum cōcupie resistit ad modū debitū honestati reducit. z phs dicit iij ethi. q queadmodū opz puerū sm pceptū pedagogi viuere: sic etiā ɔcupiscentiā opz cōsonare rōni. Hec b. Tho. scda scde. q.cxlij. arti.ij in cor.q.p totū. Scdo dico q pctm intpantie vl ɔcupie ē maxime exprobrabile seu vitupabile: z pcipue triplici rōne.s. qz ɔtrariat vel repugnat noi rōni: honori. Pria rō est: qz pctm intpantie vel ɔcupie repugnat noi. Sicut n. dicit Greg. peccata carnalia que sub intpantia cōtinent. lz sint minoris culpe: sunt tn̄ maioris infamie: vbi.s.q.cxlij. articu.iiij. in solu.j. argum. Et ibidem.q.cli. articu.iij. in solu ij. argu. z in corpe q̄ōnis dicit. q inter vitia vel pctā intpantie pcipue sunt exprobrabilia z vitupabilia pctā venerea: intātū q etiā cōcubitus cōiugalis qui honestate nuptiarū decoratur verecūdia nō caret: vt dicit Aug. de ciui. dei. Cuius rō est: qz genitalia membra nō obediūt rōni z volūtati. Scda rō est: qz peccatū intpantie vel cōcupie maxime repugnat rōni. Nam tota dignitas z pulcritudo hois dependet ex lumie rōnis. intpantia aūt que est circa delectatōes venereas minus hz de lumine rōnis: imo in talibus delectatiōibus maxime absorbetur rō. Tertia rō quare pctm intpantie est maxime culpabile est: qz maxime cōtrariat honori. cum n. intpantia sit circa delectatiōes cōes nobis z brutis tunc magis est cōtra hois honorē z dignitatē vt se eis immergat. vbi.s. q.cxlij. arti.iiij. in cor.q. Hoc aūt pbat.b. Tho. b ibidē auctoritate psal. dicentis: Homo cū in honore eēt non intellexit: compatus est iumētis insipientib⁹ z silis factus est illis. Ubi nota qz deus ɔtulit homini tres honores in sui creatione. Primus honor fuit: qz factus est ad imaginē dei sm intellectū vel sm mentē. Et ideo contra hunc honorē pmo ponit defectus intelligendi: quia hunc honorē sibi diuinitus datū nō intellexit peccando Bern. Intelligat hō vnde cecidit z doleat: vbi sit vt erubescat: quo vadit vt timeat. Secūdus honor hois fuit: q data est ei ptās sup irrōnabilia. z qz hunc honorē nō intellexit: z iō secundo tangit cōpatio eius ad res viles.s. pper rōnis vel honoris abusum. vnde dicit Cōpatus ē iumentis insipientib⁹. Tertius honor homis fuit: q ad dei similitudinē factus est in bonitate. sed qz hūc honorē nō intellexit ideo etiā tertio tangit similitudo eius. vñ dicit silis factus est illis: non quidē in natura sed in vitio.s. iracundus in iracūdia: supbus in supbia: crudel in crudelitate z similr in alijs vitijs z peccatis. Tertio dico q peccatū intpantie vel cōcupie ē cōtristabile. Nā omnis intempatus vel cōcupiscens semp est tristis. Cuius rō est. qz concupitū aut non ē pñs intpato vel cōcupiscenti: aut est ei pñs. si non est pñs: tunc pp absentiā cōcupiti intpatus sp tristat. si aūt cōcupitū est pñs cōcupiscenti similiter tristat: qz desideriū eius in infinitū velut nō terminatū mēsura aliq̄. z iō in nullo delectabili satiat nec quietat. nec videt ei q possit se sufficient effundere in illo ad satietate. z iō tales sp remanet in tristicia

Sz forte argues ɔ: q nō est possibile q aliq̄s sil gaudeat z tristet. sed ɔcupiscens aliqū gaudet.s. ad pñtiam cōcupiti. g nō sp tristat. Rñdeo z dico q lz cōcupiscens gaudeat de concupito qn̄ ipso pñtialiter fruitur vel sm

q̄ hȝ ipm̄:tn̄ tristaſ:eo q̄ ipm̄ cōcupitū ad sui appetitus satietatē nō hȝ. ꝛ iō magis tristaſ de eo q̄ ꝯcupitū ei⁹ appetitū nō implet vel satiat:q̄ȝ gaudeat de modico cōcupiso qd̄ hȝ. Hec Alber.in scri.qd̄ recollegit.b.tho. sup libꝛ ethi.quē audiuit ab eo.

℄ Qꝫ tp̄s ē breue:mobile:irreuocabile. CA.I.

Empus. Circa tempus consideranda sunt tria.s. natura qua describiſ:ꝺria qua exprimitur:eminētia qua eligiſ. Primo cōsideranda est circa tempus natura q̄ describiſ. Nā natura tp̄is est q̄ est breue mobile:irreuocabile. Primo tp̄s est breue:ꝛ hoc quattuor modis. p⁹ respectu dei.sicut.n.terra est quasi pūctus respectu celi:sic tp̄s est quasi nihil respectu eternitatis diuine.2⁹ respectu nr̄i:q꞉ tp̄us nr̄e vite est multū breue respectu patrie seu vite future. Job.xiiij. Breues dies hoīs sunt.3⁹ respectu peccati:quia omne tp̄s peccati in fine deficit.ꝛ qui illō opaſ perit:lȝ affectus peccati nō deficiat. 4⁹ respectu meriti:q꞉ omne meritū modicū est vel breue respectu premij.ꝛ ideo qui breue tp̄s habet ꝛ longuȝ viā si non currit non ꝑuenit ad locū optatū. Modo aūt longam habemus viam.s.de terra ad celum: ꝛ ideo non pigritemus.ij.ad Corinth.vij.Itaqȝ fratres tempus breue est. Secundo est mobile.Sicut.n.tp̄s nunq̄ȝ quiescit naturaliter dico:sic nec homo:Job.xiiij.Nunq̄ȝ in eodē statu ꝑmanet.nec a parte corporis:q꞉ cōtinue corrumpitur nec a parte mentis:q꞉ cōtinuis affectōibus variatur Modo aūt sic est q̄ ille qui habet tempus pulcrū ī mane si expectat vsqȝ ad vesperā stultus est:sic iuuenis si ad benefaciendūȝ expectat vsqȝ ad senectutē stultus est: eo q̄ morbus semp intendiſ:natura debilitaſ:diabol⁹ magis insidiaſ:cōsuetudo difficilius mutaſ:deus qui misereri pōt magis offendiſ:ꝛ sic magis ꝑuocaſ: Eccl.xviij. A mane vsqȝ ad vesperam mutabitur tp̄s:ergo cum tp̄s habemus operemur bonū ad omnes:ad Galla.vi. Tertio tempus est irreuocabile.Si.n.amiseris vestem vł sanitatem potes recuꝑare.si aūt amiseris tempus nō: nam ꝑteritum amissum non redit sed aliud succedit.vnde p̄teritum amissum recuꝑare vel rehabere nō possum.Sed heu q꞉ nescit homo q̄ tempus illud ꝑtereat ꝛ mors appropinquet ꝛ relinquat oīa alijs ꝛ moriatur: vt ḋ Eccl xj. In quo verbo tangiſ triplex damnū.p⁹ tangitur damnū improuisionis tp̄is ibi:Nescit.i.non cōsiderat nec attendit dānū tp̄is.s.q̄ inutiliter ꝛ damnabiliter transeat 2⁹ tangitur damnū improuisionis finis:ibi Et mors appropinquat:iō nō attendiſ q̄ mors nature vel gehenne appropinquet:Eccl.vij.In oībus opibus tuis memorare nouissima tua ꝛc̄.3⁹ tangiſ damnū improuisiōis amissionis:ibi Et relinquat oīa alijs ꝛ moriaſ.

℄ Qꝫ sex sunt que differenter exprimunt ipm̄ tempus: scȝ nunc:tunc ꝛc̄. CA.II.

Ecundo principaliſ circa tempus considerāda ē ꝺria qua exprimitur. Nam sex sunt que differēter exprimūt ipm̄ tēpus.s.nunc:tunc:iam:olim: modo:repēte. p⁹.n.nunc qd̄ est aduerbiū diciſ ꝛ signat illud qd̄ est ꝑpinquū tempi p̄nti siue sit ꝑteritū. vn̄ cum diciſ: Qn̄ venit: Rn̄detur Nunc:siue sit futurū: vt cū dicitur: Qn̄ veniet: rn̄detur Nunc.i.modo.s.in p̄nti. 2⁹ tunc signat tp̄s remotuȝ a p̄nti:siue sit ꝑteritū: cum dico Factū est tunc diluuiū:siue sit futurū: vt cum dico Tunc erit tale quid. 3⁹ iam signat illud qd̄ est ꝑpinquū indiuisibili nunc:siue sit futurū: vt cum dico Qn̄ ibis: rn̄deſ Jam.i.statim:siue ꝑteritū vt cum queriſ Qn̄ venisti: rn̄detur Jam.4⁹ olim signat ꝑteritū remotū a p̄nti. 5⁹ modo signat tp̄us illud qd̄ p̄ntialiter occurrit. 6⁹ repente signat illud qd̄ fit subito vel improuise vel impceptibiliſ. Hec.b.Tho.in scri.sup.iiij.libro ꝛ.vi.vij.ph̄icoꝝ.c.xvi. Spūaliter aūt p⁹ Nunc diciſ de aliquo in p̄nti ad ostendendū q̄ in p̄nti opari debemus.Ad qd̄ faciendū quattuor nos inducunt. Primū est ꝑiculositas.Cum.n.sint q̄ttuor loca in quibus aīe post exitū a corpe collocantur .s.infernus:paradisus:purgatoriū: ꝛ mūdus. p⁹ in inferno opatio nihil valet:quia ꝑiclitare sunt irreuocabiliter Exo.xv.Descenderūt in ꝑfundū quasi lapis.2⁹ in paradiso nō est opatio necessaria:q꞉ ibi sunt saluate eternaliter In psal. Laqueus ꝯtritus est ꝛ nos liberati sumus. 3⁹ in purgatorio non est opatio meritoria sed passio satisfactoria.4⁹ in mundo est operatio necessaria:q꞉ per mala opera ꝑiclitamur. Secundū est oppoꝛtunitas tempis ī quo sumus. Cum.n.sint tria tempa.s.p̄ns:ꝑteritum: ꝛ futurū.ꝑteritū non habemus:q꞉ irreuocabiliter transijt.futurū non habemus:iō de eo incerti sumus. ꝛ ideo in p̄nti ē opandū ꝛ penitendū. Tertiū est modicitas pene quam hic sustinem⁹.Cū.n.sint q̄ttuor genera penaꝝ.est.n. p̄mo pena aspera sed non eterna.s.pena purgatorij. secundo ē pena eterna sed nō aspera.s.pena limbi.tertia est pena eterna ꝛ aspera.s.pena inferni.quarta est pena neqȝ aspa neqȝ eterna.s.pena in p̄nti. ꝛ ideo in hoc mundo libenter ē eligenda. Quartū est immensitas mercedis.in psal. Inclinaui cor meū ad faciendas iustificatōes tuas in eternū ꝑpter retributōem. Et ibidem: Et nūc que est expectatō mea:nōne dn̄s: Sicut ignis semp est in motu nisi in spera sua:sic cor hominis donec deū habeat quē expectat. Scd̄o Tunc significat aliquid qd̄ est remotum a p̄nti: ꝛ qd̄ est incertū ꝛ p̄cipue extremū iudiciū. In quo specialiter erunt sex. Primo iudicis exhibitio: Luce.xxi.Tunc videbunt filiū hoīs venientē ꝛc̄.Scd̄o maloꝝ obiurgatio.Tunc loqueſ ad eos in ira sua: vt ḋ in psal. ꝛ matth. xxv.Esuriui ꝛ non dedistis mihi ꝛc̄.Tertio sn̄ie diffinitiue latio: Matth.xxv.Tunc dicet his q̄ a dextris ei⁹ sūt ꝛc̄.Quarto maloꝝ a bonis separatio perpetua: Matth. xxiiij.Tunc duo erunt in agro ꝛc̄. Req̄.s. Incertitudo. Quinto bonoꝝ in celo exultatio: Isaie.lx.Tunc videbis ꝛ affilues ꝛc̄. ꝛ matth.xxij.Tunc erit tibi gloria coram sil discūbentib⁹ Sexto bonoꝝ vel beatoꝝ assecuratio: Sap. v.Tunc stabunt iusti in magna cōstantia. Tunc.i.in illa die terribili:qn̄ its tristabunſ ꝛ cruciabunſ iniqui.Stabunt iusti in magna constantia:qui modo viles ꝛ abiecti iacent in magna miseria. Aduersus eos q̄ se angustiauerunt.s.contumelijs:ieiunijs:flagellis varijs:mortibus diuersis. Vel tunc.i.in celo stabunt iusti in magna cōstātia: quia securi tunc erunt ꝛ certi nunq̄ȝ ꝑdere deum: qd̄ non contingit in p̄nti vita. Tertio Jam spūaliter significat ꝑpinquitatē diuine gratie ꝛ exclusē culpe: Johan.xv. Jam nō dicam vos seruos sed amicos. Jam.i.statim infusa gratia: Non dicaȝ vos ꝛc̄. Quarto Olim significat diuinū diuinū beneficiū exhibituȝ in ꝑterito ex quo ad p̄niam inducimur: Matth.xi.Si in tiro et sidone facte fuissent virtutes.s.miracula de curatōe infirmitatū olim in cinere ꝛ cilicio p̄niam egissent. Sup quo verbo Gre. xxxv.moral.sic dicit: In cilicio quippe asperitas ꝛ punctio peccatoꝝ.in cinere aūt puluis ostēdiſ mortuoꝝ. ꝛ idcirco vtrūqȝ adhiberi ad p̄niam solet: vt in punctiōe cilicij cognoscam⁹ q̄d p culpā fecim⁹: ꝛ in fauilla cineris ꝑpendam⁹ q̄d futuri sim⁹. Quīto Mō spūaliter nr̄am petitōeȝ ꝛ orōnē instruit: Jo.xvi.Vsqȝ mō nō petistis q̄cq̄ȝ i noīe meo: q̄ mō potētie. Re.s.Orō.v.ca. Sexto Repente qd̄ est aduerbiū idē est qd̄ subitū vel improuisum Et signat tria.p⁹ diuinū donū vel beneficiū qd̄ subito infunditur: Act.ij.Factus est de celo repente sonus tanq̄ȝ aduenientis spūs vehemētis ꝛc̄.2⁹ signat diuinū iudiciū vł

flagellum qd subito ꝛ ex improuiso infligit. vñ .j. ad thes sal. v. Cum. n. dixerint: pax ꝛ securitas tunc repentin⁹ eis superueniet interitus. quod verbũ duobus modis exponit. p⁹ sic: Cum dixerint pax in presenti. ꝛ securitas in futuro: tunc repentinus superueniet interitus. i. iudiciũ: qꝛ hic male: in futuro peius dei iudicio exigente. 2⁹ sic: Cum dixerint pax in boni presentia ꝛ securitas in mali absentia: tunc repentinus superueniet interitus. i. subita ꝛ improuisa afflictio. 3⁹ repente signat extremũ iudiciũ. vñ Marci. xiij. Vigilate qꝛ nescitis qñ dñs veniet ne cum repente. i. subito ꝛ improuise veniat: inueniat vos dormiẽtes.

## ℭ Qꝛ pp̄ quattuor rōnes aliq̄ magis obseruãt tp̄s. CA. III.

Tertio principaliter circa tempus cõsiderandã ẽ eminentia qua eligitur. Nam ppter quattuor rōnes aliqui magis obseruant tempus. prima rõ est: qñ tempus est melius sanatiuũ. secunda est ẽ melius pacificatiuũ. tertia qñ est melius lucratiuũ. quarta est qñ est melius fructificatiuũ. Primo tempus obseruatur qñ est melius sanatiuũ sicut infirmi multũ obseruant diem qua de suis infirmitate sanari vel cõualescere valeant. Cuius rõ est: quia si transeunt illum diem sciũt q vix aut nunq̄ sanari poterunt. sed cadent vel in mortem vel in infirmitatẽ incurabilem: sic peccator multum debet tempus pñle obseruare: qꝛ nisi curet in vita ista ab infirmitate peccati: in alia vita nunq̄ poterit liberari: sꝫ in infirmitatẽ insanabilẽ cadet. ꝛ ideo Eccl. xviij. dr: Ante iudiciũ para iusticiã tibi. quod verbũ exponit quattuor modis. p⁹ sic: Ante iudiciũ. i. anteq̄ veniat iudiciũ mortis vel iudiciũ futurũ para iusticiã tibi: vt misericordia ꝛ iusticia p te rñdeant in iudicio. 2⁹ sic: Ante iudiciũ. s. extremũ facias iusticiã de teipo: ꝛ tũc inuenies misericordiã qñ tempus erit iusticie. 3⁹ sic: Ante iudiciũ. i. anteq̄ officium iudicãdi accipias para iusticiam tibi. i. superiori obediendo: qꝛ qui nõ nouit esse discipulus: nescit esse magister. ꝛ qui non didicit subesse nescit preesse. 4⁹ sic: Ante iudiciũ para iusticiã. i. tu qui officialis es ꝛ platus anteq̄ tu iudices queq̄: para iusticiã teipm disciplinando ꝛ inferiorib⁹ cõdescẽdendo. ꝛ subdit Et ante languorẽ adhibe medicinã. qd etiam exponitur quattuor modis p⁹ sic: Ante languorẽ culpe adhibe medicinam pseruatiuã p timorẽ ꝛ cautelam. 2⁹ sic: Ante languorem. s. mortl adhibe medicinã pseruatiuã bone operationis. 3⁹ sic: Ante languorẽ. i. ante diem extremi iudicii adhibe medicinã. s. penit: vulneribus pctõꝝ tuoꝝ. 4⁹ sic: Ante languorẽ. i. ante obstinatõem adhibe medelam vel medicinã cõtritionis. confesessionis: ꝛ satisfactiõis. Et subiungitur fructus: ibi Et coram deo inuenies ppiciatõem. s. remissionẽ peccatoꝝ hic ꝛ in futuro. Scdo modo tp̄s obseruat qñ est magis pacificatiuũ. Videm⁹ enĩ q homo pauꝑ qui aliquẽ dñm magnũ ꝛ potentẽ offendit tp̄s obseruat ꝛ captat quo eum magis dispositũ, ꝛ tpatũ ad eum placandũ inueniat. Sic peccator debet facere. Lꝫ. n. deus quantũ est de se semꝑ est paratus pacificari. misereri ꝛ pcere: tñ mõ magis: qꝛ mõ est temp⁹ miserendi. postea võ erit tempus puniendi. vñ in psal. Tẽpus miserendi eius qꝛ venit tp̄s. vñ Tobie. iij. Benedictũ est nomẽ tuũ dñe deus patrũ nroꝝ: qui cũ iratus fueris misericordiã facies ꝛ in tpe tribulatõis peccata dimittis. Tertio obseruat tp̄s qñ est melius lucratiuũ: sicut aliq̄s tũc magis opatur qñ magis lucratur. Cum. n. est temp⁹ obscurum frigidum ꝛ pluuiosum ꝛ lutosum solet dici: nõ est tempus aliquid faciendi. sed qñ est luminosũ ꝛ tẽpatum: aptum solet dici: bonum tp̄s est. Spũaliter tp̄us peccati est obscurum circa cognitõem summi ꝛ veri dei. Est frigidum circa dilectõem dei: ꝛ lutosum p opatõem immũdi. Sed tempus gratie est clarũ: qꝛ intellectus illuminat circa cognitõem veri. est calidum: qꝛ affectus inflãmatur circa dilectõem dei. est pulcrũ: qꝛ homo retrahitur ab opatõe imundi. vñ dr Canti. ij. Jam. n. hiems. s. frigiditas transijt. Jmber. s. mortalitatis vel carnalitatis abijt ꝛ recessit. Flores. s. bone affectiões apparuerunt in terra nostra. Tempus putatõis aduenit: quo. s. peccata ꝛ vitia debent a mentibus separi cõtritione: cõfessione: satisfactõe: quo etiam mali ꝛ inutiles a iustis ꝛ electis debent diuidi. Quarto tempus obseruat qñ est magis fructificatiuũ: sicut agricole multũ obseruant tp̄s qñ plãte ꝛ semina melius pñt fructificare: ita spũaliter hõ debꝫ facere. s. obseruare tempus quo plus opari possit ꝛ mereri. Qui. n. seminare expectat ꝛ tardat qñ recolligere debꝫ stultus est. vñ qꝛ post hanc vitã nõ erit tp̄s seminandi neq̄ pficiendi sꝫ colligendi: ideo quicq̄d in hac vita boni opari possumus: seminemus ꝛ opemur. vñ aplꝰ ad gala. vj. Dum tp̄s habem⁹ opemur bonũ. ꝛ subdit: Tempe enĩ suo metemus nõ deficiẽtes: Eccl. iij. dr: Fili obserua tp̄s ꝛ deuita a malo. Dicit ergo fili obserua tp̄s. qd quattuor modis exponit. p⁹ sic: Fili obserua tp̄s. tanq̄ donũ preciosum ꝛ tibi accomodatũ: qꝛ sicut nõ perit capillus de capite: ita nec momentũ de tpe de quo nõ oporteat reddere rõnem. 2⁹ sic. Obserua tempus. i. opportunitatẽ oĩa faciendi 3⁹ modo sic: Obserua tempus. i. caueas ne tempus male expendas male agendo: vel ociosus existendo. 4⁹ sic. Obserua tempus. i. considera quale sit tempus: qa omnia tempus habent: vt dicit Eccs. iij Nam oia fecit deus bona tempe suo. Nota ibi q omnia tempa obseruare debemus. ꝛ subdit Eccl. iiij. Et deuita malo. qd verbum exponitur tribus modis. p⁹ sic: Et deuita a malo. q. d. Fac bonũ ꝛ declina a malo. qꝛ in his duobus cõsistit perfecta iusticia. 2⁹ sic: Et deuita a malo. s. ope vel a malo hoie vel ab hoste. 3⁹ sic. Et deuita a malo. i. vt nihil facias extra tempus suum: qꝛ male fierent: cum vnicuiq̄ temp⁹ congruũ sit statutum: sm illud Eccs. iij. Omnia tp̄s hñt: ꝛ suis temporibus transeunt.

## ℭ Quattuor vtilia documenta de tpe. CA. IIII.

Nota de tpe quattuor vtilia documẽta. Primũ est q sicut tp̄s mensurat dẽm motũ: vt dicit phs. iiij. phicoꝝ. ita intentio vel affectus ꝛ deus mensurant vel põderant ꝛ pmiant dẽm actum ꝛ augmẽtatũ iuxta affecti premiũ. Scdm est: q tp̄s p se est causa senectutis: non aũt iuuentutis. qd patet: qꝛ lꝫ al. q̄s lõgo tpe viuat ꝛ duret: non tñ innouat sed antiquat. Sic a simili tempus positũ in peccato nunq̄ facit redire ad innocẽtie iuuentutẽ. lꝫ ex dei gratia possit redire ad eandem: vel ad mercedẽ maiorẽ. Tertium est q tempus ẽ p se cã obliuionis: eo q pp tempus longũ senescunt oia: nõ aũt est cã mẽorie vel recordatõis. qd pꝫ. qꝛ ille q̄ multo tpe viuit a studio ociosus nõ addiscit sicut obliuiscit. Sic a silĩ: quanto aliquis maiori tpe pmanet in pctõ seu viuit in ocio: tanto magis obliuiscit dei. Quartũ est q tp̄s p se est cã corruptõis: qꝛ tpis lõgitudo corrũpit. Sic a simili: quanto maiori tpe aliquis permanet in peccato tanto magis deficit ab esse grẽ ꝛ glorie. Scdo nota q nunc: quod signat illud qd est ppinquũ p̄nti vt pꝫ. s. Facit duo. Nam ipm nunc: cõtinuat tempus p̄teritũ futuro secũdo sepat p̄teritũ a futuro: sed alia ꝛ alia rõne. Nunc. n. vt diuides p̄teritũ a futuro cõsiderat nõ vt vnũ ꝛ idẽ nũc: sꝫ vt multa. s. vt pncipiũ futuri tpis: ꝛ vt finis p̄teriti Scdm ãt q nũc: est vniẽs ꝛ dinuãs p̄teritũ cũ futuro: sic nõ cõsiderat vt multa. sed vt vnũ ꝛ idem. Sicut punctus pũt cõsiderat vt diuidẽs lineã accipit vt bis. s. semel vt pncipium vnius ptis linee: ꝛ semel vt est finis alterius Hec bea. Tho. in scrip. sup quartũ librum phicoꝝ. c. xxi. Spũaliter aũt hõ q̄ est medius inter p̄teritũ ꝛ futuꝝ duo

tẽ attẽdere. p°. n. debet opus boni qḋ in pterito fecit cõti nuare cum ope qḋ faciet in futurũ: vt continuet in bono ope ꝛ pseueret vsqȝ in finẽ. 2° opus mali qḋ in pterito ẽ opatus debet diuidere ꝛ pscindere a bono ope qḋ in pñti facit vel est in futuro facturus: ne opet aliq̇d in peccato mortali: ꝛ sic misceat mala bonis. Silr sicut nũc diuidens: vnũ est subiecto ꝛ aliud rõne: sic q̇ pscindit malũ a bono ꝛ ecõuerso: est vnũ subiecto sed aliud rõe. s. pfectrõe ꝛ pmiatõe. Et silr qui bonũ cõiungit bono ꝛ cõtinuat in eodẽ. ℭ Qȝ sunt spãliter quinqȝ que tẽtant. s. deus: hõ: caro: mũdus: diabolus. CA. I.

# Tentatio.

Circa tentatõez cõsideranda sunt tria. scȝ tentantiũ multitudo: destantiũ pmptitudo: ꝛ triumphantiũ fortitudo.

Prio cõsiderãda ẽ circa tentatõem tentantiũ multitudo. Sunt aũt spãliter qñ qȝ deus: hõ: caro: mundus: diabolus. Primo tentat deꝰ hoiem. secũdo hõ tentat deũ. tertio tentat caro. quarto tẽtat mũdus. quinto tentat diabolus hoiem. Ubi nota qȝ alia ꝛ alia intentõe: fine ꝛ aio tentãt hec quinqȝ. p° enim deus hoiem tentat vt bonũ occultũ vel sibi vel alijs pate faciat. 2° hõ deũ tẽtat vt de eo expimẽtũ assumat. 3° caro hoiem tentat vt iudiciũ rõnis puertat aut impediat. 4° mundus hoiem tentat vt eius affectũ ad peccandũ alliciat. 5° diabolus hoiem tentat vt eũ ad peccãdũ ptrahat psuadẽdo: blandiẽdo: trahẽdo. Primo dico qȝ deꝰ tẽtat hoiem. Ubi sciendũ qȝ ex vna pte Deus neminẽ tentat. Jaco. i. Qḋ p° exponit sic: Deus neminẽ tẽtat. i. vt decipiat: vt puertat: vt malas cogitatiões culpe imittat. 2° mõ Augu. in li. de bono pseuerantie exponit sic dicens: Deus neminẽ tentat. i. in tentatõem inducit. Nã tentari ꝛ in tẽtatõem nõ induci nõ est malũ. Beda 3° sic exponit: Deus neminẽ tentat: qȝ tentatõem exteriorẽ īmittit dñs an pbatõem suoꝝ: interiorẽ võ tentatõem qua sepe cõcipit malũ nõ imittit deus. 4° modo exponit. b. Tho. dicens: Deus neminẽ tẽtat quasi ipse aliquid ignoret vl' nesciat. Nã tentare est expimentũ a ssumere de aliquo sibi ignoto verbis vel factis: sicut dicimꝰ qȝ medicus tentat quis sit effectus alicuiꝰ herbe. Cũ ergo deus oĩa sciat ipse neminẽ tẽtat expiendo aliq̇d ignotũ sibi: cum oĩa cognouerit anteqȝ fiant. Ex alia võ pte deus hoiem tentat. Ita dicit' Gen. xxij. Tentauit deus Abraam. nõ. s. vt eiꝰ fidei cognitõem acciperet quã prius sciebat: sȝ vt sibi. s. Abrae esset manifesta ꝛ alijs in exẽplũ. p hoc. n. qȝ deus abraam tentauit: manifestabatur alijs qualis Abraam esset in fide ꝛ obedientia. Hec beatus Tho. ij. scri. sent. dist. xxj. arti. i. in cor. q. Et iõ tentari a deo est bonũ. nã tentari nõ ẽ malũ. vñ Eccl. xxxiiij. Qui nõ est tẽtatus quid scit: ꝛ ibidẽ infra: Qui nõ est tentatus qualia scit. Qḋ verbũ exponit' tribus modis p° sic: Qui nõ est tentatus. s. in tribulatõe pbatus ꝛ exercitatus. quid scit. q. d. Parũ aut nihil scit de modo habẽdi se in tribulatõe: qꝛ sola vexatio dabit intellectũ auditui. Isaie. xxviij. 2° modo exponit' sic: Qui nõ est tentatus. i. in tribulatõibus pbatus ꝛ examinatus qualia scit: q. d. ꝛ si aliqua vidit: nescit võ q̇lia sint. Multa. n. bona vident' inexptis que ab exptis iudicant' mala. nam expientia est optima mgr̃a in tribulatiõe. 3° exponit Aug. dicens: Periculosissima res est nulla tentatione pulsari: qꝛ inde puenitũ multa mala. primũ est elatio cordis. scõm est incircũspectio sui. tertiũ est incõpassio tẽtatoꝝ. quartũ est contentus alioꝝ. quintũ est ignorantia agendoꝝ. sextũ est priuatio celestiũ pmioꝝ. septimũ est incursio eternoꝝ suppliciorum.

ℭ Qȝ tẽtare deũ e pctũ pȝ triplici rõe. CA. II.

Secundo hõ tẽtat deũ. vñ in psal. Tentauerũt deũ in cordibus suis ꝛc. Qȝ aũt tentare deũ sit pctm̃ pbo triplici rõne. s. ignorantie: diffidẽtie: negligentie. Prio rõe ignorantie sic: Ignorare bonitatẽ dei est peccatũ. sed tentare est expimẽtũ assumere de re que ignorat'. g° tentare deũ est pctm̃. Scdo pbo hoc idem rõne diffidentie sic: Qui dubitat de dei virtute: bonitate ꝛ ptãte peccat. sed qui deum tentat facit huiꝰmõi: alias nõ tentaret. g° ꝛc. Tertio hoc idẽ pbo rõne negligentie sic: Qui ptermittit facere qḋ p se põt ad picula euadẽda: ad subsidia tpalia querenda: solũ ad dñm auxiliũ respiciẽs peccat. sed tentans deũ facit huiꝰmõi. ergo ꝛc. Ubi nota: qȝ sicut aliqs dicitur tẽtare equũ qñ eum sine vtilitate ꝛ magna necessitate currere facit: nõ aũt qñ ex magna necessitate: puta cuȝ equum facit currere vt hostes fugiat: sic ille deũ tentat q̇ habens quid faciat: sine rõne cõmittit se piculo expiens vtrũ possit liberari a deo. Si aũt ex magna necessitate ꝛ vtilitate aliquis se diuino auxilio se cõmitteret in dictis ꝛ factis que virtute sua nõ possit: hoc nõ esset deũ tentare. vñ. ij. Paralip. xx. Cũ ignoremꝰ quid agere debeamus: hoc soluȝ habemus residui vt oculos nostros dirigamꝰ ad te. Sed forte dices qȝ tẽtare deum nõ est pctm̃ tali rõne: Aliquis tẽtat deum qñ expitur bonitatẽ ꝛ volũtatem dei. sed hoc non est pctm̃: qꝛ in psal. dicit': Gustate ꝛ videte qm̃ suauis est dñs. Rñdeo ꝛ dico: qȝ cognitio diuine bonitatis est duplex. s. speculatiua: ꝛ affectiua. Prima cognitio diuine bonitatis est speculatiua: ꝛ q̇tum ad hanc cognitõem dubitare nõ licet: vtrũ deus sit suauis ꝛ bonus. Scda cognitio est affectiua. s. dũ aliqs affectat in seipso expiri gustũ diuine dulcedis ꝛ cõplacẽtiã volũtatis diuine. ꝛ hoc est licitũ nec est deũ tẽtare. Hec. b. Tho. secũda scde. q. xcvij. arti. ij. in cor. q. ꝛ in solu. ij. arg. Est aũt notandũ ad euidentiã pdictoꝝ: qȝ aliqui tentãt deuȝ sex modis. p° indiscrete piculo se cõmittendo. s. cũ habent humanũ cõsiliũ ꝛ auxiliũ de aliquo faciẽdo. qḋ ph̃ibet' Matth. iiij. Nõ tentabis dñm deũ tuũ. Glo. Deum tentat qui habẽs quid faciat sine rõne aliqua vel causa periculo se cõmittit: expiens vtruȝ possit liberari a deo: scda scde: vbi. s̃. arti. j. in cor. q. in fine. Scdo tentat hõ deum in incredulitate aliquid a deo petendo. qḋ ph̃ibet' Eccl. xviij. Ante orõem ppara aiaȝ tuã ꝛ noli esse sicut homo qui deum tentat. qḋ verbũ exponit' duobus modis. p° sic: Ante orõem ppara aiam tuam. s. iram: odium: rancorem: erga aliũ si habes. s. dimittendo. glo. Cum is ad orãdum: dimitte si quid habes aduersus aliquẽ: Matth. v. Si offers munus tuũ ꝛc. 2° modo exponit' sic: Ante orõnem ppara aiam tuã. s. cor tuũ colligẽdo; locutões superfluas fugiendo. ꝛ subdit': Noli eẽ quasi homo qui tẽtat deum. quod etiam duobus modis exponitur. primo sic: Deum tentat qui deum orat ꝛ male agit. scdo sic: Deum tentat aliquis labijs orando ꝛ corde per mundũ vagando. Tertio tentat homo deum miraculum sine necessitate postulando. Cuius cõtrariũ dicitur Isaie. vij. Non petam ꝛ nõ tentabo dominũ. Si. n. aliquis sine miraculo non credit: vel sine causa miraculũ petat talis deũ tentat. vnde Grego super illo verbo Marci. xvj Signa aũt eos qui crediderint hec sequentur sic dicit. Nunq̇d qui hec signa nõ facimus nõ credimus: Et rñdet qȝ hec. s. miracula in exordio necessaria fuerunt: vt fides miraculis nutriretur: fide aũt ecclesie cõfirmata nõ sunt necessaria. Et ponit de hoc tale exemplũ: Cũ arbusta plantamꝰ tamdiu aquã fundimus quousqȝ ea in terra cõualescere videamus: si võ radicez fixerint irrigatio cessabit. Quarto tentat hõ deum dei adiutorio terminuȝ ponendo. vñ Judith. viij. Qui estis vos qui tentatis dñm: ꝛ ita posuistis vos terminũ miseratõis dñi: ꝛ arbitrio võ diem cõstituistis ei. vbi glo. sic dicit: Nec tps nec modũ dño [illegible]

scribere debem⁹ sz magis eius arbitrio cūcta relinq̄m⁹. vñ quidā patꝝ in orōne legisse legit᷑: Fili dei sicut vis & scis miserere mei. Quinto tentat homo deū verū assit: p experimentū scire volēdo: Exo. xvij. Tentauerūt deū di cētes: Est ne deus in nobis an nō? Expositor: Est ne de⁹ in nobis. Iste inquit sermo fuit dubitatōis .s. vtrū oīpo tens quē firmiter colere debuerūt tante esset virtutis ve tantū illis facere posset .s. q eis daret aquā de petra. Uel aliter: Dubitauerūt an deus eēt in illis p potētiā .s. cōse rēdi qd desiderabāt: vel p grām vt eoꝝ meritis hoc age re velit: & vtroq; mō est tētare deū. Sexto tentat homo deū in sermone capiēdo. vñ Matth. xxij. Quid me tēta tis hypocrite &c. vbi hiero. dicit: Tētatores vocat hypo critas qui aliud hñt in corde aliud in ore.

¶ De tentatōe carnis nota quattuor. CA. III.

Tertio mūdus tentat hoīem eius affectū allicien do & extollēdo. Quarto tentat hoīem caro .i. cōcupia carnis iudiciū rōnis puertēdo aut im pediendo. Re. s̄. Locupia p totū. Ad cuius euidētiam nota quattuor. Primū ē q caro vel mūdus tentāt: qr ī bis cognoscit᷑ manifeste virtus vel infirmitas mētis: q̄ uis hostes nō pugnēt vt cognoscāt sz vt vincāt. vñ impu gnatio virtutis siue fit a principio intrinseco .s. a corru ptōe: siue a principio extrinseco vt a mūdo vel ab hoste tentatio dicit᷑. Hec b. Tho. ij. scri. sen. di. xxi. arti. j. in cor. q. in fine. Scdm est q tentatio carnis sp est peccatum. Cui⁹ rō est: qr ois inordinatus appetitus aie est peccatū sed in motu carnis qui est ex appbensione delectabilis est actus & appetitus aie inordinatus qr ipa aia est q̄ in ordinate mouet᷑ & appetit: lz mediāte carne ḡ &c. vñ no ta q motus carnalis libidinis insurgit duobus modis. Uno mō ex calefactōe corpis sine imaginatōe aliqua ex iste motus est pure naturalis nec hz rōez peccati: & ad h̄ virtus demonis pōt coopari sua virtute. Alio mō insur git motus libidinis ex appbensione alicuius delectabil᷑ & ex hac pte appetitus ↄcupiscibilis hz quandā libertatem sm q pōt obedire impio rōnis pbibētis: & hoc mō in cōcupiscibili pōt eē petm̄. Et hunc motū diabolus ex torquere nō pōt: vbi. s̄. arti. ij. in solu. v. arg. Tertiū est q tentatio que est ab hoste nō est sp peccatū. Cuius rō ē qr petm̄ causat᷑ ex inordiatiōe intrinseca ipi⁹ volūtatis. Tētatio aūt q̄ fit ab hoste fit ab extrinseco: & iō tētatio q̄ fit ab hoste nō est petm̄ nisi ei ↄsentiat᷑. Quartū est q tentatio aliqua est difficilior ad vitandū pp tres causas .s. pp fortitudinē: debilitatē: ppinquitatē. Pria rō est p pter fortitudinē impugnātis. & sic tentatio ab hoste dif ficilior est ad vitādū: eo q diabolus mille q̄ nocendi ar ma hz. & pluribus modis pōt malū suggerē. Scda rō ē p pter debilitatē tentati: & sic tentatio carnis est difficilior ad vitādū vel vincendū: qr tentatio carnis magis debili tat hoīem qui magis est pnus ad peccata carnalia q̄ ad spūalia. Tertia rō est pp ppinquitatē. & hoc mō etiā ten tatio carnis est difficilior ad vincendū vel vitādū: eo q tentatio carnis est pximior ipi tentato. Hec bea. Tho. ij. scri. sen. di. xxj. arti. ij. in solu. s̄. arg.

¶ De tētatōe diaboli notāda sūt q̄ttuor: & q̄. CA. IIII.

Quinto tentat diabolus hoīem. Ita dicitur. j. ad thessa. iij. Ne forte tentauerit vos is qui tentat .s. diabolus. Circa cui⁹ tentatōem nota quattu or .s. officiū motiuū modū: & terminū. Pmo nota eius officiū. Nam ppriū officiū diaboli ē tentare: vt dicit᷑ glo. sup illo verbo apli pallegato. Dicit᷑ aūt solus diabolus tentare triplici rōne .s. inceptōis: intētōis: opatiōis. p⁹ rōne inceptōis. Lz. n. diabolus non sit īmediatus tenta tor: tñ qr primus ipe tentauit hoīem ex qua tentatōe pa rata est alijs tentātibus via. iō &c. 2⁹ rōne intentōis. nā soli diabolo & mēbris eius cōuenit impugnare virtutes cū intentōe occidendi hoīem p petm̄. hoc aūt caro nō in tendit .sed frui cognitu delectabili. 3⁹ rōne opatōis. Naz ipe diabolus vtit᷑ rebus mūdi & carne sicut instrumētis ad tentandū hoīem. Hec b. Tho. ij. scri. sen. di. xxi. arti. j. in solu. v. argu. Scdo nota tētatōis motiuū. nā causa quare diabolus hoīnē tentat est triplex .s. malicia: su perbia: inuidia. Prima cā est malicia: Nam ipa tētatio hoīnū pcedit ex malicia demonū. Scda cā est supbia. Sicut. n. boni angeli ministrāt deo in determinatis offi cijs ad salutē hoīnū. sic demones pp eoꝝ supbiā diuine ptātis similitudinē vsurpātes determināt sibi certos et determinatos mīstros ad impugnatōem hoīnū. Ter tia cā est inuidia. nam demones saluti hoīnū inuidē tes pfectū eoꝝ p tentatōem impedire nitūt᷑. Hec b. tho. pma pte sum. q. cxiij. arti. j. in cor. q. Beatus etiā Augu. in q̄one sup Geñ ad lrām querens cur diabolus ē saluti hoīnū tam infestus: rñdit q hoc facit ppter tres cau sas. prima est ppter odiū in creatorē. scda est ppter inui diā in hoīem. tertia est pp sue salutis desperatiōem. Tertio nota diabolice tētatōis modū. nam diabolus in tentando tenet tres modos quos tenuit in tentatōe pri moꝝ parētū. p⁹. n. pulcritudine allicit suadēdo ↄcupiam vñ Geñ. iij. dr̄ q vidit lignū pulcꝝ visui & delectabile gu stui. 2⁹ diabolus honore attrahit pmittēdo dei dignita tē & gloriā. vñ subdit: Et eritis sicut dij. 3⁹ diabolus ho rorē abijcit negādo penā eternā. vñ dixit: Nequaq̄ mo riemini. Tentat etiā diabolus psuadēdo: blādiēdo: & ter rendo: vt dicit. b. tho. ij. scri. sen. di. xxj. arti. j. in cor. q. in fi ne. Nā ptz tribus modis: diabolus trahit hoīem ad pec candū sicut ptz ibidē. Quarto nota diabolice tentatio nis terminū. Nā diabolus sp hoc fine & hac intētōe ten tat vt noceat hoīni eum in petm̄ pcipitando: pma pte sū. q. cxiiij. arti. ij. Hoc aūt ptz: qr pmū hoīem quē diabol⁹ de tribus peccatis tentauit & supauit .s. de gula cum cibū vetitū comedēdū psuasit: de vana gloria: cū dixit: Eritis sicut dij: de auaricia cū addit: Sciētes bonū & malū. aua ricia. n. etiā altitudinis est cum supra modū ambit᷑ sub limitas: vt dicit Greg. Sed forte queres hic duo. Pri mū est: qr non videt᷑ cōueniēs q deus pmittere debuit hoīem tentari a diabolo. & hoc duplici rōne. Prima est: qr cum deus sit amator iusticie nō debet pmittere q ho mines qui sunt infirmi & ignari tentent᷑ & impugnent᷑ a demonib⁹ qui sunt potētes & astuti: eo q inter eos nō vi det᷑ esse equale bellū vel pugna. Rñdeo & dico. q lz con ditio pugne vel bellū inter eos nō sit equalis: fit tñ recō pensatio p diuinā grām & p angeloꝝ custodiā. Scdo argues sic: Infirmitati hūane sufficit impugnatio que ē carne & mundo: & ideo videt᷑ q nō debeat eē impugna tio a demone. Rñdeo & dico q infirmitati hūane q⁹ ad exercitiū sufficeret impugnatio q̄ est a carne & a mūdo. sed malicie demonū nō sufficit qua vtraq; impugnatōe vtit᷑ ad malū hoīnū. sz tñ deus illā impugnatōez ordi nat ad gloriā. Hec b. tho. in. j. pte sum. q. cxiiij. arti. j. in so lu. ij. & iij. arg. vñ Chryso. sup illo verbo Matth. iiij. Du ctus est iesus in desertū a spū vt tentaret᷑ a diabolo: sic di cit: Quisquis ḡ post baptismū maiores sustines passio nes non turberis. Etenī ppter hoc accepisti arma non vt vaces sed vt pugnes. Et subdit Chryso. Ideo aūt tentatio nē a te nō pbibet deus: ppter quinq; rōnes. Prima est vt discas. q̄m multo factus es fortior. Secūda est vt ma gnitudine donoꝝ non extollaris. Tertia est vt diabolus experientia cognoscat q pfecte ab eo abscessisti. Quarta ē vt crediti tibi thesauri signū accipias. Neq;. n. diabolus superueniret tibi ad tentandū nisi te in maiori honore effe ctū videret. Quinta est vt hoc fortior reddaris. Hec b.

Tho. in evangelijs cōtinuis super Matth. vbi supra.

Quis dz tētationē detestari: & quis nō. CA. V.

Secūdo principaliter circa tentationē cōsiderāda est detestantium promptitudo. Ubi nota q̄ inter hoīes duplex differētia inuenit. Quidā enī sūt inexperti: imperfecti: & infirmi. Quidā vero ecōtrario sunt firmi: experti: & perfecti. Primo ergo illi q̄ sūt infirmi: inexperti: imperfecti nullo mō debent appetere se velle tētari. Hoc aūt pbo quattuor rōnibus. s. rōne orationis: conformationis: perditionis: incertitudinis. Primo rōne orationis sic: Illud debemus desiderare qd̄ debemus orare. sed dn̄s docet nos orare ne inducamur in tētationē dicēs: Matth. vi. Et ne nos inducas in tentationē. ergo debemus desiderare tētationes a nobis amoueri. Ubi nota primo q̄ be. Tho. super allegato vbo. s. Et ne nos inducas in tētationē dicit: q̄ aliud est tentari: aliud incidere: aliud subduci: aliud vero induci. primū. s. tētari fit qn̄ homo simpliciter pulsat. secūdū. s. incidere in tentationes fit qn̄ hō impulsus resistendo pugnat. & hec duo nō sunt mala sed virtutis materia. tertio vero. s. subduci fit qn̄ decipit. quartū. s. induci fit qn̄ q̄s delectationi cōsentit & delectat: q̄ duo sūt mala. & ideo dicēne nos inducas &c. 2° nota q̄ deus nō inducit in tētationē causaliter seu efficiēdo sz permissiue & deserendo. Secūdo nō debemus tentatiōes appetere rōne cōformationis sic: Sicut enī volūtas nr̄a diuine volūtati dz esse cōformis: ita a volūtate hostis debet esse discordans. sz hostis noster. s. diabolus vult & petit nos temtare: dicit Luce. xxij. Ecce sathanas expetiuit vos vt cribraret quasi triticū. q. d. Sathanas fm̄ basiliū dr̄ ex eo q̄ aduersatur bono: diabolus vero ex eo q̄ cooperat nobis in malo hic expetiuit vos. s. a deo pmittēte: q2 nihil potest facere nisi pmissus. vt cribraret. i. vt tētationes cōcuteret sic triticū qd̄ cribratū & ventilatū cōcutit: ergo cū diabolus velit & appetat nos tētare: vt patz: nos a volūtate demonis discedere debemus: ergo &c. Tertio nō debemus tentatiōes appetere sed odire rōne perditionis sic: Illud qd̄ ad malū est ordinatū nō debemus appetere sz odire. sz tentatio ad malū finē. i. ad perditionē hominū est ordinata. ad salutem vero hoīuz nō est ordinata nisi per aliud. s. p auxiliū diuine grē: ergo tētari nō ē simpliciter appetēdū. Quarto rōne incertitudinis. Nullus enim sine adiutorio diuine grē pōt tētationi alicui etiā parue resistere. vn̄ glo. Matth. iiij. Sine spū sancto qui ad pugnaz vadit cito cadit. & q2 aliquis pcerto nescit se habere grām: ideo nō debz appetere tētari: alias discrimini se cōmitit qd̄ nullus dz appetere. Hec be. Tho. ij. scri. senté. di. xxj. arti. iij. in cor. q. & in duobus arg. cōtrarijs veris. Secūdo quidā alij sūt q̄ sunt fortes seu sūt firmi: experti & pfecti. & tales debēt tentationes appetere tum ppter patientiā: tū ppter victoriaz: tum ppter coronā. Prima rō est ppter patiētiā: quia in tentatiōe & tribulatione relucet virtus patientie. Ita dicit btūs Jacobus primo: Tribulatio patientiā opat. Secūda rō est ppter victoriā. Si quis enī in tētatione est certus de victoria: tūc debet appetere. hāc aūt victoriā habet perfectus q̄ est inflāmatus amore dei. vn̄ Ambro. Torrentē trāsit anima diligentis: nulla tēpestas: nullū pfundū: nullū periculū: nullus terror mortis aut pene vim charitatis imminuit. Tertia ratio est ppter coronā. Nā tētatio est necessaria ad coronā: vt dicit glo. Matth. vi. Propter qd̄ dauid certus de patientia: securus de victoria: inflāmatus p de corona dicebat. Proba me dn̄e & tenta me. ure renes meos & cor meū. In quo verbo tangit duos modos probationis & duo pbanda. Primus modus pbationis est cū dicit: Proba me dn̄e. i. manifesta me alijs per tribulationes esse pbatū. Sap. iij. Tanq̄ aurū in fornace probauit electos dn̄s. Secūdus modus pbationis est cum subdit: Et tenta me. i. vt mihi innotescā qualis sim in psperis & q̄lis sim in aduersis: in bonis & malis. Sap. iij. Deus tentauit illos & inuenit illos dignos se. Secūdo tangit loca pbāda. & primo tangit locū delectationū cū dicit: Ure renes meos. Sap. i. Renū eius scrutator est deus. 2° tangit locū cogitationū. s. cor. cū subdit: Et cor meū. qd̄ ē pncipiū cogitationū & oīuz peccatoz. Scrutās corda & renes deus ergo &c.

Q2 quilibet de tētatione diaboli victoriam habere potest. CA. V.

Tertio & vltimo pncipaliter circa tentationē cōsiderāda est triūphantiū fortitudo. Lz enī impugnet mūdus honore: diabolus praua suggestione: caro cōcupiscētie libidine: tyrānus oppressione: mī tētatio omnis a spūalibus pōt superari & vinci. Nā cōtra mundū opus est cōtinētia: cōtra carnē opus ē abstinētia: contra tyrānū opus est patiētia: cōtra diabolū opus ē sapiētia. Et q̄uis diabolus incitet hominē ad peccādū p modū suadētis: seducētis: allicientis: obiectū exterius pponentis & deterrentis: vt patz supra: nō mī cogit vel necessitat aliquē ad peccandū. Et ideo quilibet de diabolo victoriā habere potest qd̄ dupliciter pbo. s. rōne & auctoritate. Primo rōne sic: Qui potest illud qd̄ est difficile: multo magis pōt illud qd̄ est facilius. sz homo pōt resistere tentationi carnis que difficilior est ad resistendū tentationi demonis: cū temtatio carnis sit primior & diuturnior tentatiōe hostis: ergo &c. Q2 aūt homo tentationē carnis. s. ipsam cōcupiscentiā vel sensualitatē vel fomitē possit vincere pbat Gen. iiij. Sub te erit appetitus tuus. i. in ptāte tua appetitus sensitiuus. Et q2 liberi arbitrij est: motio vt pctiū nō dominet tibi: sed tu dn̄eris pctō: ideo subdit: Et tu dn̄aberis illius. Naz de iure virtus dz dn̄ari vitio & spūs carni. Re. supra Sensualitas. ca. vj. Triplex est rō q̄ nullus ab infectiōe pdicta naturaliter valet liberari: ibidē ca. vij. quare deus has penas voluit remanere. et pctū. vj. quot sunt illa que volūtatis arbitrio nō subdunt. Secūdo pbo hoc idē auctoritate Jaco. iiij sic dicit Resistite diabolo & fugiet a vobis. Ex q̄ auctoritate talē formo rōnē: Ille ob cuius pugnā & resistentiā alius fugit: hz victoriā sup illū qui fugit. sz pugnāte hoīe & tētationi resistente diabolus fugit vt patz ex inducta auctoritate: ergo &c. Sz forte queres hec tria. primo an oīa peccata pcedant a demonū tentatiōe. scdō an homo demoni possit resistere & de eo victoriaz hr̄e. tertio an demon semel victus ab vno ab impugnatiōe desistat. Primo queres an oīa pctā a demonis tentatiōe pcedāt. Et tūc rn̄deo & dico q̄ aliud ē eē occasio alicuius: & aliud est eē cā alicuius vbigrā: Desiccās ligna ē occasio cōbustiōis. sz ignis ē cā cōbustiōis lignoz. A sīli diabolus inquātū instigauit primū hoīez ad peccādū dr̄ esse occasio oīuz pctōꝝ: eo q̄ ex illa instigatiōe & ex illo pctō i toto hūano genere postea ad oīa pctā q̄dā pnitas & inclinatio ē secuta. Sz principalis & directa & p se cā pcti est libertas arbitrij & corruptio carnis. Et hoc mō diabolus nō est cā pcti. qd̄ pbo duabus auctribus. s. Augu. & origenis. primo enī Augu. in libro de ecclesiasticis dogmatibus sic dicit: q̄ nō oēs cogitatiōes male a diabolo excitāt. sz aliq̄ emergūt arbitrij motu. 2° origenis dicit q̄ etiā si diabolus nō esset. hoīes haberēt appetitū cibi & venereoz. Hec be. Tho. prima pte sum. q. cxiiij. arti. iij. p totū. Scdō q̄res. an possit hō diabolice tētatiōi resistere. Et argues q̄ nō tali rōne. Ptās minor non pōt ptāti maiori resistē. sz ptās demōis ē maior q̄ ptās hoīs q2 vt dr̄ Job. xlj. Nō ē ptās sup terram q̄ ei possit cōpari Rn̄deo & dico q̄ lz ptās demonis ē maior q̄ ptās hoīs tū q̄tū ad aliq̄d nō est maior. s. q̄tū ad liberū arbi. qd̄ nō pōt cogi. Nā hō est dn̄s per liberū arbitriū suoꝝ actuum: nō aūt demon. Hec b. Tho. ij. scri. sen. di. xxj. arti. ij. in sol.

b llargu. Et ideo dicit Jaco. j. Btũs vir qui suffert tẽtatio
nẽ. Quod vbũ exponit quattuor modis. pº sic: Beatus
vir. s. beatitudine spei in via et btitudine rei i patria. Qui
suffert tẽtationẽ. i. qui tentationẽ in sensualitate fert sub
rõne ne ratio in tentatione succũbat. 2º sic: Btũs vir qui
suffert tentationẽ. i. deorsum fert tẽtationes et tribulatio
nes vilipẽdendo. 3º sic. Btũs vir qui suffert tẽtationẽ. i.
sub deo fert non murmurãdo. 4º sic. Btũs vir q suffert
. i. sursũ fert. i. p eis que sursũ sũt fert tẽtationes. Ter
tio q̃res: an demon semel vict⁹ ab vno ab impugnatione
desistet. Rñdeo et dico q de hoc ẽ duplex opinio. Quidã
eni dicũt q demon superat⁹ ab vno: deceter o nec illũ nec
aliũ põt tentare. Quidã vero alij pbabili⁹ et meli⁹ dicũt. s.
q demon q̃nq3 recedit a quo est superat⁹: et q̃nq3 ad eun
dem redit a quo superat⁹. Primo ergo diabolus ab ali
quo supat⁹ alios põt tẽtare: nõ tñ q̃nq3 eũdẽ. qd pbo tri
plici rõe. s. diuine clemẽtie: diabolice astutie: hũane im
potentie. pº rõne vel ex parte diue clementie. Nam fm
Chry. super. Matth. diabol⁹ nõ tamdiu tẽtat hoies dei
q̃diu vult: sed q̃diu de⁹ permittit. Unde lz de⁹ pmittat
hoiez paulisper tẽtari: nõ tñ semp. et hoc pp̃ter suã clemẽ
tiã. 2º pbo hoc idẽ ex parte diabolice astutie. Nam fm
Ambro. sup Lucã. diabol⁹ infestare formidat eũ quẽ fre
quẽtius cõspicit et refugit triũphari. 3º pbo h idẽ ex pte
hũane impotẽtie. Nã de⁹ cognoscẽs infirmitatez hũane
nature nõ semp pmittit eũ tentari. vñ p᷑ma ad corinth.
f x. Fidelis deus qui non patief vos tentari supra id qd
potestis: sz faciet cũ tẽtatione pṽetũ vt possitis sustinere
Glo. Fidelis de⁹. i. ver⁹ i pmissis nõ patief vos tẽtari co
hibens impetũ tẽtationis eo q ipso ẽ protector suoꝝ ele
ctorũ. Supra id qd potestis. q2 vel cadere non sinit: vel a
casu erigit. Sed faciet cũ tẽtatione pṽentũ. s. dando vtu
tis augmentũ. Nã qui dat diabolo tẽtandi licentiã: ipse
dat tentatis suã misericordiã et grãm. et hoc est pṽentum
facere. Uel faciet cũ tẽtatione pṽentũ. robur et cõstantiã
dando: vt possitis sustinere. i. vincere vl' patiẽter vel per
seuerãter sustinere ne deficiatis in lucta. Scđo diabo
lus ad eũ quẽ p̃us tentauit et a quo p̃us ẽ superatus q̃nq3
e redit. Ita dr matth. xij. Cũ3 imudus spũs exierit ab hoie
ambulat per loca arida et in aquosa et nõ inueniẽs reqẽ3
dicit reuertar ad domũ meã vñ exiui et veniẽs inuenit eã va
cãtẽ et scopis mundatã et ornatã: tunc vadit et accipit se
ptem spũs nequiores se et ingressi habitãt ibi: et fiunt no
uissima illius hoĩs peiora p̃orib⁹. Hec be. Tho. p̃ma p̃te
su. q. cxiiij. arti. v. in cor. q. in fine. In qua q̃dẽ auctori
tate tangit per ordinẽ sex. pº egressum maliciosũ. ibi Cũ
imũdus spũs exierit ab hoie. Frequẽter eni diabol⁹ ab
hoie discedit siue recedit vt postea forti⁹ et peius p̃cipiet
2º tangit pgressũ3 formidolosũ: ibi Ambulat p loca ari
da. i. ab humore peĩ desiccata ardore ignis diui: q2 etiã
querit ponere maculã in electis. 3º tangit regressũ peri
culosum: ibi Reuertar in domũ meã vnde exiui: q2 alibi
requiẽ nõ inuenit. 4º tangit motiuũ dispositiuũ: ibi In
uenit eã etc. Naz tria peccata sunt inter alia q̃ pparant et
disponũt cõscientiã petõris ad hoc q diabol⁹ in eam in
tret. p̃mũ ẽ ociũ. vñ dic vacantẽ. s. a bonis operib⁹. scđm ẽ
vana gloria vel lascivia. vñ subdit. et scopis mũdatã. s. q̃
studet mũdare sordes corpis seu sordes purgare. et orna
re varijs colorib⁹. tertiũ est supbia vel hypocrisis. vñ sub
iungit: Ornatã. s. fictiõib⁹ et p̃ciosis vestib⁹. 5º tangit cõ
sortiũ pessimũ: ibi Tũc vadit et assũit septẽ spũs nequio
res se. Septẽ dicit pp̃ter vniuersitatem viciorꝝ: vel pp̃ter
maiorẽ conatũ: vel pp̃ter effectũ petõꝝ. Et ingressi habi
tant ibi. s. securi⁹ q̃ prius: liberi⁹ q̃ p̃us: trãquillius q̃
p̃us. 6º tangit effectũ periculosũ: ibi Et fiũt nouissima il
lius hoĩs peiora p̃orib⁹. Et precipue q̃tũ tria. p̃mo q̃tũ
ad culpã quã multiplicat. scđo q̃tũ ad grãm a q̃ se elon
gat. tertio q̃tũ ad penã cui se obligat et quã expectat.

¶ Circa diabolicaz tentationem cõsideranda sunt tria
et que. CA. VII.

De euidentiã predictoꝝ circa diabolicã tentatio
a nẽ cõsiderãda sũt tria. s. generalitas vitioꝝ: varie
tas modorũ: qualitas tentatorũ. Primo nota
generalitatẽ vitioꝝ. Nã diabol⁹ tentat de omni crimine
ex oi latere: in oi tẽpore. pº tentat de omni crimine. Re.
supra: vbi dicit q quinto tẽtat diabol⁹ de omni crimine
2º tentat diabolus hominẽ ex oi latere. et p̃mo a tergo vt
ad peccata p̃terita homo tendat. secundo ab ante vt a bo
nis inceptis resiliat. tertio a sursũ vt de bono opere sup
biat. quarto deorsũ vt terrena ambiat. quinto a dextris
vt in psperis eleuet. sexto a sinistris: vt in aduersis p im
patientiã et murmur deijciat. 3º diabol⁹ tentat in oi tem
pore. qd sic patz: Nã mane tẽtauit p̃mos parentes: quia
(vt credit) fuerunt p̃ma hora tentati: hora tertia tentauit
iudeos: cũ dixerunt: Crucifige. hora sexta tẽtauit milites
q̃ crucifixerũt xp̃m. qd tali hora credit factũ3. hora nona
tentauit illũ qui imposuit spongiã arundini et obtulit ei
acetũ. circa vesperã tentauit p̃ncipes sacerdotũ et pharise
os q̃ dixerũt pilato: Dñe recordati sum⁹ quia seductor il
le adhuc viuẽs dixit: post tres dies resurgã. iube ergo etc.

Nota etiã q diabol⁹ tentat in quolibet loco: in quoli
bet organo: in quolibet elemẽto. Primo tentat in quo
libet loco. qd patz: q2 pº tentauit angelos in celo q̃ luci
fer cauda sua traxit partẽ tertiã stellaꝝ. 2º tẽtauit p̃mos
parẽtes in paradiso per serpẽtẽ qui erat callidior cũctis
animãtib⁹ terre. 3º in agro q̃ tentauit cayn vt ibidẽ oc
cideret fratrẽ suũ. Scđo tentat diabol⁹ in quolibet orga
no. Et pº tentat de visu. q̃ facit videre illicita: sicut tenta
uit dynã que egressa est vt videret mulieres regionis il
lius. 2º tentat de auditu: q̃ noluerũt intelligere vt bene
agerent diabolo instigãte. et q̃ a veritate auertũt aures
et cõuertũt ad fabulas. 3º tentat de adoratu q̃ facit ado
rare suauia et vitare infirma. Sz de talib⁹: q2 p suaui odo
re erit fetor: vt dicit Jsa. iij. 4º tentat de gula sicut tẽta
uit euam et de ieiunio sicut tentauit xp̃m. 5º de tactu pu
ta furando aliena: nõ dando supflua: tangẽdo impudica
Tertio tentat de quolibet elemẽto. pº de igne: sicut ten
tauit nabochodonosor q̃ iussit vt tres pueri mitterent
in caminũ ignis. 2º tentat in aqua vel de aqua: sicut q̃
tentauit pharaonẽ vt faceret pijci hebreoru3 infantes in
flumen. 3º tentat de terra: vt illos q̃ oculos suos statue
rũt declinare in terrã. 4º tentat in aere: sicut tentauit si
monẽ magũ q̃ a demonib⁹ dimissus corruit et fact⁹ est.

Scđo p̃ncipaliter nota varietatem modoꝝ. Nam fm
Richardũ per septem capita draconis de quib⁹ habetur
Apoc. xij. septẽ tentationũ genera figurant. Unde dicit q
tentatio demonis p̃ma est importuna: qua diabol⁹ cõti
nue grauat: tñ infra vires tentati. Scđa tẽtatio ẽ dubia
qua anim⁹ vel mens tẽtati dubitatione inuolvit. Tertia
ẽ subita: qua mẽs vl' ratio deliberare nõ põt pp̃ter impro
uisionẽ tẽporis. Quarta ẽ occulta: qua rõ deliberare nõ
põt pp̃ter absconsionẽ rei. Quinta est violẽta: qua mens
pp̃ter quandã violentiã ducit ad cõsensũ. Sexta est frau
dulenta: qua mens per quãdã dolosam machinationez
seducit et cõsentit. Septima est perplexa: que varijs vitijs
animũ impedit: et tñ alteru maloꝝ illoꝝ necesse est fieri.
sed pp̃ter diuersas rõnes nescit q̃d min⁹ malũ sit. Ter
tio p̃ncipaliter nota qualitatẽ tentatoꝝ. Nã aliter se ha
bet diabolus ad tentandũ: vel cum tentat resistentes tẽ
tationi et non resistentes: aliter dormientes et vigilantes
aliter ad iustos et peccatores: aliter ad fideles et infide
les. pº enim diabol⁹ aliter tentat resistentes sibi: et aliter

sibi non resistentes. Nã diabolus graui⁹ ꝛ fortius tentat resistentes sibi ꝙ̃ nõ resistẽtes. vñ Grego. Hostis noster nos in hac vita positos quãto magis rebellare sibi cõspicit: tanto ampli⁹ vel fortius expugnare cõtendit. Sz non resistẽtes sibi diabol⁹ tentat multiplici⁹. Ratio huius est ne tales a sui potestate recedãt. 2° diabolus aliter tentat dormiẽtes: ꝛ aliter vigilãtes. Ubi nota ꝙ diabol⁹ tentat dormiẽtes. nõ ꝙ ꝑ̃ dormitionis tẽtatio effectũ habeat ita ꝙ tunc sit ibi meritũ vel demeritũ. Sz ideo tentat vt post dormitionẽ ratio seq̃t̃ tentationẽ: ita ꝙ ex vna parte grauior est tẽtio in somno ꝙ̃ in vigilia: eo ꝙ in somno nulla ẽ resistẽtia ex parte ei⁹ qui tentat: Ex alia vero pte grauior est tentatio in vigilia ꝙ̃ in somno. s. rõne damni cũ cõsentit tentationi. 3° aliter tentat diabol⁹ pctõres: ꝛ aliter iustos. Nã intẽtio ꝛ appetit⁹ diaboli maior est ad tentãdũ bonos ꝙ̃ malos. Et hoc ꝑpter duas causas. Prima est: qꝛ magis conat⁹ est ad trahẽdũ iustos quos non habet ꝙ̃ ad tentandũ pctõres quos habet ꝛ detinet. Secũda cã ẽ: qꝛ sicut aliquis ꝑ̃nceps terren⁹ magis insurgit cõtra illũ qui pl⁹ aufert de iure suo vel qui plus nocet regno suo ꝙ̃ cõtra eũ qui min⁹ aufert vel nocet: ita pl⁹ diabolus insurgit contra perfectũ ꝛ iustũ qui plus nocet regno suo ꝙ̃ contra peccatorẽ qui nõ nocet: vel ꝙ̃ cõtra imperfectũ qui min⁹ nocet. Ex alia vero parte. i. ex parte ei⁹ qui tentat diabol⁹ magis pctõres tẽtat ꝙ̃ iustos: imperfectos ꝙ̃ ꝑfectos Et hoc ꝑpter duas causas. Prima cã ẽ quia in malis aut peccatorib⁹ est amplior habilitas ad recipiẽdũ tentationẽ demonis ꝙ̃ in bonis. mali enĩ ad tentationẽ diaboli inclinant. boni vo inquãtũ tales resistunt. Scõa ratio est: qꝛ mali veniũt ad diabolũ vt ab eo tentent. diabol⁹ vo venit ad iustos vt eos tentet: nõ ꝙ se offerant tentatiõi. Quarto aliter se habet diabol⁹ ad fideles: ꝛ aliter ad infideles. p° enĩ infideles vel nõ credẽtes multiplicius. i. plurib⁹ tentatiõibus pulsat ꝙ̃ fideles ꝛ credentes. vñ Augu. Cũ mentẽ mulierculę sibi ꝑ infidelitatẽ subiugauerit diuersarũ rerũ species ꝛ similitudines imprimit: ꝛ menti quã captiuã tenet deludẽs: mõ leta mõ tristicia ostendẽs. vigilãdo: dormiendo per deuia ducem deducit. Et Grego. Facile inimico resistit q̃ non ei vel in multis lapsu⁹ diutius cõsentit. Si vo ei⁹ suasionib⁹ subesse cõsueuerit: quãto se crebrius ei subiicit: tanto eũ intolerabilẽ sibi facit vt ei reluctari nõ possit. vñ cũ infideles crebrius se subiiciãt ei⁹ tentatio est magis intolerabilis: sicut qui nõ habet scutũ quo se defendat ab aduersario facilius impugnat ab eo. Sz ipsa fides est scutũ: sic dicit ad Ephe. vi. Accipe scutũ fidei. 2° vo ex alia parte diabolus acrius ꝛ forti⁹ tentat fideles vel credẽtes ꝙ̃ nõ credentes. magis enĩ appetit deiicere fideles tanq̃ resistentes sibi ꝙ̃ infideles. 5° diabol⁹ aliter se habet ad renũtiantes ꝙ̃ ad nõ renũciantes seculo. Nã diabol⁹ multiplicius tentat existentes in seculo sz fortius ꝛ graui⁹ renũciantes seculo. Ubi nota ꝙ quadruplex ẽ status. Primus est in accessu ad religionẽ: ꝛ tũc occurrunt magne ꝛ vehemẽtes tẽtationes: qꝛ diabol⁹ nitit̃ retinere: ne oĩno relinquat mũdus. Secũdus stat⁹ est in initio cõuersationis: ꝛ tũc ex diuina misericordia mitigant̃ tentationes. ꝛ dat diuinit⁹ post laqueoꝝ euasionẽ quedã mẽtis suauitas vel iocunditas. Tertius stat⁹ est in ꝓgressu religionis ꝛ in illo ne fit negligẽtia ex securitate occurrũt tẽtatiões vñ Grego. Ne cõuersus securitatis negligẽtia dissoluat impulsu tentatiõis afficit̃. Et subdit: Sepe enĩ diuturna magis sunt tentationũ certamina ꝙ̃ longa fuerũt inchoantiũ blandimẽta. Quart⁹ status est in ꝑfectione: ꝛ tunc diuina cõsolatione roborant̃. vñ Greg. In inchoatiõe inueniũt blandimẽta dulcedinis: in medio certamina tentationis: in extremo vo ꝑfectionẽ plenitudinis: ita ꝙ in p° statu est grauior tentatio diaboli: eo ꝙ diabolus nitit̃ retinere. in scdo est tentatio min⁹ grauis. in tertio vo statu vno mõ est tentatio grauior. alio modo ẽ minus grauis. in quarto vo statu etsi tentationes in se sunt grauissime: alleuiant̃ tñ ꝑpter robur sustinentiũ.

Quid est tentio ꝛ quõ describit̃. CA. I.

Tentio. Circa tentionẽ consideranda sũt tria. s. notificatio: comparatio: ꝛ absolutio. Primo circa tentionẽ considerãda ẽ descriptio vel notificatio. s. quid ẽ tentio. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ tentio sic põt describi. Tẽtio ẽ ex vi ꝑ̃cepti vel ꝓhibiti vel consensus ꝓprij vt cõtractus voti: ꝓmissi: iuramẽti: vel pacti: ad agẽdũ vel nõ agendũ: vel obseruandũ: vel ad patiendũ obligatio. Ad agẽdũ rõne precepti affirmatiui: ad nõ agendũ rõne ꝓhibiti. s. ꝑ̃cepti negatiui: ad vtrũq̃z. s. ad agendũ vel nõ agendũ vel ad seruandũ rõne voti: iuramenti: ꝓmissi rõne cõsensus ꝓprij. s. voluntarij: ad patiendũ rõne pacti. Hec Alex. ij. parte sum. q. xxxiij. arti. xix. q̃d sit tẽtio ꝛ ex q̃b⁹ causis homo tenet̃: in cor. so.

Qꝫ possunt quinq̃z cõparatiões fieri causarũ ex q̃b⁹ aliquis tenetur. CA. II.

Secũdo ꝑ̃ncipaliter circa tentionẽ cõsideranda ẽ cõparatio. Possũt enĩ quinq̃z cõpationes fieri causarũ ex quib⁹ aliquis tenet̃. s. cõparatio ꝑ̃cepti ad preceptũ: volũtarij ad votũ: voti ad votũ: secreti ad ad secretũ: pacti ad pactũ. Primo põt fieri cõparatio ꝑ̃cepti ad ꝑ̃ceptũ tripliciter. s. ordinationis: obligationis ꝛ dispẽsationis. Prima cõparatio ẽ ex parte ordinatiõis. s. que ꝑ̃cepta sũt ꝑ̃us. ꝛ tũc dico ꝙ ꝑ̃us sũt ꝑ̃cepta prime tabule ordinãta ad deũ: vt dicit bea. Tho. ꝑ̃ma scđe. q. c. arti. vi. vtrũ ꝑ̃cepta decalogi cõuenieñter ordinent̃: in cor. so. Re. s. Preceptũ decalogi in speciali. ca. xi. Scđa cõparatio ꝑ̃cepti ad preceptũ est ex pte obligationis que precepta magis obligant. Et tũc dico ꝙ ꝑ̃cepta negatiua magis obligant ꝙ̃ ꝑ̃cepta affirmatiua. Re. cãm hui⁹ supra Precepta in generali. iii. ca. Tertia cõparatio ꝑ̃cepti ad ꝑ̃ceptũ põt fieri ex parte dispẽsationis: vtrũ. s. in ꝑ̃ceptis põt fieri dispẽsatio vł mutatio. ꝛ tũc dico ꝙ q̃ñtũ ad hoc differẽtia ẽ inter ꝑ̃cepta decalogi ꝛ iuris positiui. Nam ꝑ̃cepta decalogi ꝑ dispensationẽ mutari nõ possunt. qđ dupliciter ꝓbo. s. in generali ꝛ spãli. p° in generali: quia ꝑ̃cepta decalogi cũ sint diña ꝛ naturalia cõtinẽt bonũ cõmune qđ mutari nõ põt. 2° in spãli qꝛ tria ꝑ̃cepta prime tabule cõtinent ipsũ ordinẽ ad bonũ cõe ꝛ finale qđ de⁹ est. ꝑ̃cepta aũt septẽ scđe tabule cõtinent ipsũ ordinẽ iusticie inter hoĩes obseruãde: vt. s. nulli fiat indebitũ ꝛ cuilibet reddat̃ debitũ. ꝛ ideo ꝑ̃cepta decalogi sũt indispẽsabilia. In alijs vero ꝑ̃ceptis positiuis que sũt q̃si cõclusiones ꝑ̃ceptoꝝ naturaliũ: q̃nq̃z per hoĩes põt fieri dispensatio: puta ꝙ mutuũ ꝓditori patrie nõ reddat̃. Hec beat⁹ Tho. ꝑ̃ma scđe. q. xcvii. arti. iiij. vtrũ rectores multitudinis in legib⁹ humanis possint dispensare: in sol. iii. argu. Re. supra de dispẽsatione legis. Et ibidẽ. q. c. arti. viij. vtꝝ ꝑ̃cepta decalogi sint dispensabilia: in cor. so. Scđo cõparatio põt fieri volũtarij vel bñplaciti ad votum. s. ꝙ sit magis laudabile ꝛ meritoriũ facere aliq̃d sine voto vł cũ voto. Rñdeo ꝛ dico ꝙ facere aliq̃d cũ voto: vt ꝓbat btũs Tho. scđa scđe. q. lxxxviij. arti. vi. vtꝝ sit magis laudabile ꝛ meritoriũ facẽ aliqd sine voto ꝙ̃ cũ voto: i cor. sol. Re. rões infra Uotũ. v. ca. a medio ca. vsq̃z ad finẽ. Tertio cõparatio ẽ vł põt fieri voti ad votũ: qđ votũ sit poti⁹ alijs. Rñdeo ꝛ dico ꝙ votũ obediẽtie est potissimũ inter tria in cor. so. Re. rões in scđo volumine supra Obedientia Etiã in scđa scđe. q. ciiij. iii. ꝛ iiij. articulis. Quarto cõparatio põt fieri secreti ad secretũ qđ magis celari debeat:

an secretū qđ dicit̄ alicui sine sigillo cōfessionis: an secretū qđ dicit̄ alicui sub sigillo ↄfessionis. Rñdeo ꝛ dico ꝙ homo de facili non debet aliq̄d recipere sub secreto: si tñ recipiat aliquid sub secreto ex ꝓmissione tenet̄ hoc mō illud secretū celare ac si in cōfessione haberet: q̄uis sub sigillo cōfessionis nō habeat. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. xxj. de sigillo cōfessionis arti. j. q. ij. vtrū sigillū cōfessiōis se extendat ad alia q̄ ad illa que sunt de cōfessione: in so. ij. argu. Ratio aūt quare nullū secretū est denudandū ex ꝓmissione est: qꝛ in denudatione ꝓditio apparet: fm ꝙ habet̄. xxij. q. v. de forma fidelitatis. vbi dicit̄ ꝙ de forma fidelitatis est secretū nō denudare qꝛ illi qui ꝓdūt secreta alicuius fm leges capite puniunt̄. Sꝫ cōtra: Null⁹ ꝓ alio debet mentiri. ſꝫ ille qui nouit aliq̄d aliter q̄ per cōfessionē nō pōt dicere: nescio q̄n mentiat̄ quia nouit vt homo. Si ergo iurauit dicere veritatē tenet̄ vt homo secretū reuelare. ꝛ ad hoc videt̄ ꝙ possit ipsū iuramentū artare: ergo nō semꝑ tenet̄ aliquis secretū celare. Rñdeo ꝛ dico. ꝙ nō est simile de obligatiōe cōditionis: cōfessionis: ꝛ ꝓmissionis: qꝛ ꝓmissio ita obligat ꝙ nullo scandalo vel dispendio est reuelāda. Quādo aūt aliquis ꝓmittit alicui ꝙ celabit aliqđ secretū quod sibi cōmittit̄: hoc oꝫ intelligi si nō cogat eum obediētia superioris ad reuelationē vel necessitas mētiendi: vel dānatio innocentis: vl̄ alia huiusmodi quib⁹ cōtraiari nō pōt nec debet. Unde si quis ꝓmisisset alteri ꝙ teneret aliqđ factū suū secretū ꝛ post nisi factū illud vellet testificari dānaret̄ aliquis innocens: vel necesse esset ipsū mētiri: vel esse inobedientē vel aliqđ graue scandalū oriret̄: nō estimo ꝙ in tali casu factū illud deberet celare. Qñ ergo opponit̄: Si quis recepisset aliq̄d ꝛ ꝓmisisset ꝙ illud suaret secretū: ꝛ postea cognosceret illud per reuelationē alteri⁹ vl̄ etiā: an semꝑ teneat̄ illud celare. Rñdeo ꝛ dico ꝙ nō est veruꝫ: imo tenet̄ reuelare ex causa rōnabili vt tactū est nec dico ꝙ propter hoc oꝫ vel pōt reuelare aliquid qđ ꝓmisit se celaturū qꝛ illud cognouit aliquo mō sꝫ ex aliq̄ rationabili causa cōtra quā nō oꝫ ꝓmissio aliqua obligari. vñ maior ē obligatio sigilli q̄ ꝓmissi tñ sine sigillo confessionis. Hec Alex. iiij. parte sum. arti. cclxiiij. vtrū sacerdos teneat̄ celare qđ nouit vt deus in confessione ꝛ vt homo in secreto sine sigillo cōfessionis: in so iij. argu. ꝛ penultimi. Teneo magis ꝛ cōcordo cum beato Tho. qui dicit: ꝙ si aliq̄s secretum recepit ex ꝓmissione tenet̄ hoc mō celare ac si in cōfessione haberet. q̄uis sub sigillo cōfessionis nō haberet siue nō habeat: vt patꝫ supra tam rōne q̄ auctoritate.

Quinto cōparatio est iuramenti ad votuꝫ. s. qđ magis obligat ad obseruantiā sui. Rñdeo ꝛ dico ꝙ maior ē obligatio voti q̄ iuramenti. qđ ꝓbo duplici rōne. Prima ē talis: Per votuꝫ obligat̄ aliquis deo. per iuramētū vō interdū obligat̄ homo homini. magis aūt obligat̄ deo q̄ homini: ergo maior ē obligatio voti q̄ iuramēti. Scđa ratio ē talis. Utraqꝫ obligatio. s. voti ꝛ iuramenti causat̄ ex aliquo dīno: aliter tñ ꝛ aliter. qđ sic patꝫ: Nā obligatio voti causat̄ ex fidelitate quā deo debem⁹: vt. s. ei ꝓmissum soluam⁹. obligatio aūt iuramēti causat̄ ex reuerētia quā debemus ei: ex qua tenemur ꝙ verificem⁹ id qđ ꝑ nomen ei⁹ ꝓmittim⁹. Omnis aūt infidelitas irreuerētiā cōtinet sed nō cōuertit̄. videt̄ enī infidelitas subiecti ad dñm esse maxima irreuerentia. Et ideo votū ex sua rōne magis est obligatoriū q̄ iuramentū. Hec bea. Tho. scđa scđe. q. lxxxix. arti. viij. vtrū maior sit obligatio iuramēti q̄ voti. argu. cōtra: ꝛ in cor. so. per totū. Sexto cumparatio est pcī ad pcm̄. Sicut enī est gradus in meritis: vt patꝫ in scđo volu. supra meritū. ix. ca. ita ē gradus in peccatis: qꝛ vnū pcm̄ ē grauī⁹ altero: vt patꝫ supra in multis capi. Ex quo etiā quo etiā sequit̄: ꝙ debet esse grad⁹ in penis vel penitētijs fm gradū culpaꝝ. Re. ꝫ. Penitentia ꝛ supra Pena.

¶ Qꝫ tria sunt que tentionē soluūt ꝛ que. CA. III.

Tertio ꝑncipaliter circa tentionē ↄsideranda est absolutio. Nam tria sunt que tentionem soluūt. s. penitentia: dispensatio: ꝛ impossibilitas: que sic differūt: qꝛ penitentia soluit tentionē ex parte ei⁹ qui tenet̄. dispensatio vero ex parte illi⁹ cui fit obligatio: vel a quo ē obligatio. impossibilitas vō soluit tentionem ex parte rei ad quā quis obligat̄. Primo dico ꝙ penitētia soluit tentionē ex ꝑte illi⁹ qui tenet̄. Re. in scđo volu. supra Penitētia, ca. xxviij. de quātitate penitētie. Secūdo dispēsatio soluit tentionē ex parte illi⁹ a quo est dispensatio. Ubi nota ꝙ in ꝑceptis dīnis ꝛ naturalib⁹ non pōt fieri dispensatio. In ꝑceptis aūt vel in legib⁹ positiuis sic vt patet ca. ꝑcedenti. Est aūt dispensatio relaxatio iuris cōis: nō naturalis sꝫ positiui. vñ vocat̄ vulnus fm Ray. qꝛ vulnerat ius cōe. Re. supra Relaxatio. Tertio impossibilitas soluit tentionē ex parte rei quaꝫ obligat̄. Ubi nota ꝙ aliquis aut incidit in impossibilitateꝫ sine culpa sua aut ex culpa sua. ꝑ⁹ enī si incidit in impossibilitatē sine culpa sua tūc oīno absoluit̄: eo ꝙ null⁹ tenet̄ ad īpossibile. 2° si incidit ad īpossibilitatē ex culpa sua tūc tenet̄ ad aliquid ꝑter illud ad qđ ꝑus tenebat̄: vt ad satisfactionē de culpa. qđ patꝫ per tria exempla. Primū est de muliere q̄ tenet̄ ex voto ad virginitatē seruādaꝫ: aut enī talis mlier violat̄: aut fornicat̄: aut maritat̄. Primo enī cum mulier ad virginitatē seruādā ex voto obligat̄ violentat̄: a pctō excusat̄. Nō enim est crimē mulieris per violentiā violate si cōsensus nō assit: qꝛ nō inquinat̄ corpus nisi de cōsensu mētis: vt Lucia dixit. Hec be. Tho. scđa scđe. q. lxiiij. de homicidio arti. v. vtꝝ alicui liceat seipsū occidere: in so. iij. argu. iuxta mediū. Re. in. ij. volu. supra Homicidiū. ca. iiij. Scđo vero si mulier q̄ virginitatē vouit fornicat̄: tenet̄ ad duo. s. ad satisfactioneꝫ de culpa fornicatiōis cōmisse. ꝛ ad cōtinendū in posteꝝ. Tertio si mulier post votū etiā simplex v̄ginitatis vel cōtinentie maritat̄ nūq̄ pōt petere debitū. i. carnalē copulā sine pctō: qꝛ hoc est manifeste cōtra volūtatē continētie ad quā ex voto tenet̄: q̄uis possit sine pctō reddere debitū exigenti: ꝛ debeat postq̄ obligatā ē ad hoc ꝑ carnalē copulā ꝑcedentē. Et hoc idē dicu de viro: q̄ post votum etiā simplex cōtinētie nō pōt sine pctō debitum exigere: q̄uis vxori suū ius ꝑmaneat. vñ tenet̄ vxori ius suū reddere siue mulier petat exꝑsse siue interꝑtatiue: vt quādo mulier verecūda est. ꝛ vir sentit ei⁹ voluntatē de redditione debiti: tūc enī sine pctō reddere pōt. Et silr̄ si ei timeat de periculo castitatis. q̄uis enī m̄rimoniū nō claudicet: tñ ius petēdi debitū pōt eē in vno ꝛ nō in alio: tñ ꝓpter ꝑcedēs vni⁹ votū: tñ ꝓpter adulteriū. Mortua vō vxore vel viro tenet̄ totaliter cōtinere: qꝛ tūc nō est fact⁹ vel facta impotēs votū cōtinētie suare. Hec. b. Tho. iiij. scri. sen. di. xxxiij. in expositione lr̄e. i fine di. ꝛ ibidē di. xxxviij. arti. iij q. ij. in so. iiij. argu. Scđm exēplū ē de sacerdote nō celebrāte vel nō dicente officiū. Nā sacerdos qui tenet̄ ex ordine vel ex officio vel ꝓmisso celebrare ꝛ officiū dicere ꝛ nō celebrat: aut est sine culpa sua. s. ex infirmitate: ꝛ tūc ex tali impossibilitate absoluit̄: qꝛ tentio nō est nisi ei⁹ qđ ē possibile fieri: ꝛ ei⁹ qui pōt ꝓ tēpore quo pōt. vñ cū ex euētu fit aliq̄d īpossibile ꝓ illo tpe non tenet̄: aut sacerdos non celebrat ex culpa sua: puta qꝛ ludit ad taxillos: vel ex culpa sua librū amittat: ꝛ tūc nō oꝫ cōmodū reportare. ꝛ iō ex īpossibilitate ꝓueniēte ex culpa nō absoluit̄. tertiū exemplū ē de furioso. Si enī aliq̄s in furiā ꝑpetuaꝫ incidit sine culpa sua absoluit̄ ab eo ad q̄d ꝑus tenebat̄ ꝓpter īpossibilitatē implēdi. Si vō ex culpa

sua in furiã incidit: tunc tenet ad penã ex impossibilitate ad quã ex culpa sua incidit. Hec Alex. scda parte sum. de omissione. q. xxxiij. arti. xix. verũ aliqs teneat ad impossibile. in cor. so. z in so. arg. ¶ Qr ad ferendũ testimoniũ obligat quis ppter quattuor causas. CA. I.

# Testimonium.

Circa ferendũ testimoniũ: qd est cõfessio vitatis quattuor sũt notanda primũ est necessitas q̄ quis astringit. scdm ẽ numerositas que hic exigit. tertiũ est causalitas qua quis repellit. qrtũ ẽ culpabilitas qua qs arguit z punit. Primo cõsideranda est circa testimonium necessitas qua qs astringit. Nã ad ferendũ testimoniũ obligat qs ppter tres causas. pma ẽ ppter obediẽtiã psidentis. scda ppter iniuriã innocẽtis. tertia est ppter vitandã sniam punientis. Prima rõ est ppter implendã obedientiã psidentis sic: Debitũ est z iustum vt inferior obediat suo superiori. Re. supra Obedientia pma diuisione. Et ideo si superior platus vel dñs a suo inferiore vel subito suo exigat testimoniũ: in his pcipue in quib9 siue de qbus precessit infamia: z que sũt manifesta: quilibet ad testificandũ tenet. Si aũt prelat9 vel dñs a suo subdito exigeret testimoniũ cõtra ordinẽ iuris puta de his de quib9 infamis nõ pcessit: vel etiã de occultis: tunc nullus ad testificandũ tenet. Scda rõ quare aliquis ad ferendũ testimoniũ obligat est ppter defendendã iniuriã innocentis. Quãdo enĩ aliquis iniuste patit: tũc qui hoc nouit testificari tenet ad liberandũ dictũ hoiez. s. a quocũqz dãno iniquo: vel a qcũqz iniusta pena siue in psona siue in fama siue in pecunia. z hoc siue ei9 testimoniũ requirat siue non requirat. Si aũt eum liberare nõ põt: nihilomin9 tenet facere qd in se ẽ vt veritatẽ denũciet illi qui ad possit pdesse: iuxta illud qd dicit puer. xxiiij. Erue eos qui ducũt ad mortẽ. Re. expositionẽ hui9 auctoritatis. in fine hui9 ca. Trib9 aũt modis ferre testimoniũ quis nõ tenet. p9 super his que ad cõdẽnationẽ pertinẽt alicui9. si nõ requirat a suo supiori. 2o de his que sub ofessionis sigillo sacerdoti alicui sũt cõmissa: tũ qz talia sacerdos nescit vt hõ sz vt dei minister: tũ qz etiã maius ẽ vinculũ sacramẽti qz quolibet preceptũ hoĩs. 3o de his que sub secreto alicui cõmittũt. Ubi nota: qz talia. s. sub secreto cõmissa aut redũdãt in dãnũ corporale aut spũali cõiatis vel particularis hominis. z in tali casu quilibet testificãdo vel denũciando talia ppalare tenet. Aut nõ redũdant in malũ alteri9 z in tali casu null9 ea reuelare vel manifestare tenet etiã si sibi pcipiat a suo supiore: qz secretũ celare est de iure naturali: z nihil põt pcipi hoi cõtra id quod de iure naturali existit. Tertia rõ quare aliqs ad ferendũ testimoniũ obligat est ppter vitandã sniam punientis. nam de9 acriter punit eos h9mõi testimonis nõ ferũt. s. qñ ab eis exigit iuridice testimoniũ: z qñ inocẽs cõdẽnat. apls ad Ro. j. loquẽs sic dicit: Digni sũt morte nõ solũ qui faciunt. sed etiã qui cõsentiũt facientib9. vbi glosa sic dicit: qz tacere vbi possis redarguere est ɔsentire. Et btũs Augu. in glo. sic ait: Qui veritatẽ occultat z qui mendaciũ pdit vterqz reus est. ille qz pdesse non vult: iste qz nocere desiderat. Hec. b. Tho. scda scde. q. lxx. per totũ. Si aũt aliter vis pcedere dicas qz aliquis ad ferendũ testimoniũ obligat ppter quattuor causas. pma ẽ ppter defensionẽ innocẽtie. scda est ppter receptionẽ culpe. s. sub loco z tempore. tertia est ppter cõdẽnationẽ psone. z sic cõuenit laicis z nõ clericis. quarta ẽ ppter recuperationẽ rei ppie. Naz de iure naturali est qz quilibet tenet alteri facere qd sibi fieri vellet. Sz si aliquis periclitaret in fama: in pecunia: in psona vellet p se testimoniũ ferri. z sibi auxiliari: ergo in similib9 casib9 tenet qui nouit testimonium ferre alijs z vnde puer. xxiiij. dicit: Erue eos qui ducũt ad mortem. z qui ducũt ad interitũ liberare nõ cesses. In quib9 verbis ondit: qz virtuosus non solũ debet fortiter suas iniurias sustinere: sz etiã alienas debet remouere si põt. vñ dicit: Erue eos qui ducũt ad mortẽ. s. iniuste: vt Daniel Susannam: Dani. xiij. Et dñs adulterã liberauit: Joh. viij. Tñ si iusto iudicio aliqs est cõdẽnat9 magis est cõpatiendũ qz eruendũ. vñ Augu. x. confessionũ: Amet eni fraternus amor qd amandũ ẽ: z doleat qd dolendũ ẽ. Et subdit: Et qui trahũt ad interitũ zc. Qd verbũ exponit qnqz mõis. p9 sic: Qui trahũt ad interitũ. s. iniuste z corporalẽ: liberare nõ cesses: exẽplo beati Nicolai qui audiẽs triũ iuuenũ innocentiũ necem cucurrit ad locũ vbi erãt plectendi z liberauit eos. 2o exponit sic: Erue eos qui ducũt ad mortẽ. s. corporalẽ fame z penuria eis subueniẽdo. Glo. Si quos inspexeris fame: si quos algore perituros: victu z vestitu recrea. 3o mõ exponit sic: Erue eos qui ducũt ad mortẽ. s. peccati a ppria cõcupiscẽtia: dolendo: cõsulẽdo: monendo: Jacobi. v. Qui cõuerti fecerit petõrẽ ab errore vie sue: saluabit animaz eius a morte. 4o exponit sic: Erue eos qui ducũt ad mortẽ. q. violẽter fallacijs hereticorũ. Erue. fidẽ verã pdicando: vl' eos qui trahũt ad mortem a tyrãno vel falso iudice. Erue. p eis allegando z defendendo: Isa. j. Querite iudiciũ: subuenite oppressio: iudicate pupillo: defendite viduã: z venite z arguite me dicit dñs. 5o sic: Eos qui trahũt ad interitũ. i. eos qui in certamine passionis horrore mortis in fide succũbũt liberare nõ cesses: sicut btũs Sebastian9 z Marcellin9 fecerũt. ¶ Qr in omnib9 in quib9 fert preiudiciũ alteri duo vl' tres testes requirũt: sz in alijs vni9 testimonium sufficit. CA. II.

Secũdo pncipaliter circa ferendũ testimoniũ cõsiderãda ẽ numerositas que hic exigit. Nam fm legẽ diuinã z humanã nõ credendũ vni testi. s. in forma iudicij in quo pudiciũ infert alicui. In oib9 aũt in quib9 piudiciũ alteri nõ infert: credit testimonio vni9. sicut est in baptismo z in cõsecratione ecclesie. In oib9 aũt alijs duo vel tres testes ad min9 ad testimoniũ requirũt. qd rõnib9 z auctoritatib9 pbo. Primo pbo hoc triplici rõne. s. certificatiõis: perfectionis: signationis. Primo pbo rõne certificationis. Nam de actib9 humanis de quib9 cõstituunt iudicia z testimonia exigũt: nõ põt haberi oimoda certitudo cũ sint cõtingẽtes z variabiles. z ideo sufficit pbabilis certitudo q̃ magis habet a duob9 vel a trib9 qz ab vno solo: eo qz magis pbabile est qz dictũ duoz vel triũ cõtineat veritatem qz dictũ vnius. Scdo pbo hoc idẽ rõne pfectõis. Nam sic numer9 ternarius ẽ multitudo pfecta q̃ pncipio: medio: z fine cõprehẽdit: sic triũ testimoniũ est pfectũ. vñ Eccs. iiij. Funicul9 triplex difficile rũpit. Quod verbũ exponitur lraliter z spũaliter. p9 lraliter: qz sicut corda corde cõiũcta ẽ fortior: ita testimoniũ triũ ẽ fortiusqz vni9. 2o exponit spũaliter. z hoc qttuor mõis. pmo sic: Funicul9 triplex. i. potẽtia patris: sapiẽtia filij: bonitas spũs sci. Difficile. i. nũqz in se rũpit. scdo mõ sic: Funicul9 triplex quo ligamur xpo. s. ɔtritio: ɔfessio: satisfactio. Difficile rũpit. i. hec tria ĩ pposito nũqz debẽt abinuicẽ separi. tcio mõ sic: Funicul9 triplex. s. amor: timor: pudor. Difficile rũpit. amor. s. diui bñficij. timor diui iudicij: pudor peti cõmissi. qrto mõ exponit sic: Funicul9 triplex. s. rectitudo dilectiõis: de q̃ Cant. j. Recti diligũt te. amplitudo dilectiõis: de q̃ Matth. v. Diligite inimicos vestros. fortitudo dilectiõis de q̃ Cant. viij. Fortis ẽ vt mors dilectio zc. Tertio pbo h' idẽ rõne signatiõis. Nã hc. Augu. sup illo vbo Joh. viij. duoz vel triũ testimoniũ verũ ẽ. sic dicit. Magnã hz qõnẽ z valde videt in mysterio eẽ res cõstitu-

tura vbi deus dixit: In ore duorum vel trium stat omne testimo
nium vel verbum. Fieri enim potest vt duo mentiantur. Susanna
enim casta duobus falsis testibus vrgebatur. Uniuersus populus
mentitus est contra xpm. Quod ergo accipiendum est in ore duorum
vel trium testium etc. nisi quia hoc modo per mysterium est trini
tas commendata. Nam vnus testis diuine nature signat vnitatem.
duo vero testes duas personas signant. s. patrem et filium: quorum
nexus est spiritus sanctus. Tres vero testes trinitatem personarum signant
in qua est perpetua stabilitas veritatis. Et concludit Augu.
ibidem dicens: Accipite ergo nostrum testimonium ne sentia
tis iudicium. differo iudicium non differo testimonium. Se
cundo quod duo vel tres ad testimonium in iudicio requirantur
probo duplici auctoritate prima est Numeri. xxxv. vbi dicitur:
Ad vnius testimonium nullus condemnabitur. secunda est Deut. xix.
vbi dicitur: In ore duorum vel trium testium stat omne verbum. Et
saluator confirmat hoc idem Joh. viii. secunda secunde. q. lxx. arti.
ii. Ad maiorem etiam euidentiam predictorum de pluralitate te
stium nota hic quinque. Primum est quod diuersitas rei: loci: et tem
poris euacuant fidem testimonii. Primo diuersitas rei: vt cum
vnus testificatur de vna re vel de vna persona: alius vero de alia
ex quo enim non conueniunt nihil probant: sicut dicit Canon
xxxv. ca. q. vi. 2° diuersitas loci: vt cum vnus testificatur aliquid
esse factum in vno loco. alius vero in alio. In quem modum Da
niel reprobauit testimonium senum contra susannam quia vnus dixit fa
ctum esse sub prino: alius sub cino crimen siue adulterium quod
imponebant susanne. Daniel. xiii. 3° diuersitas temporis: vt
cum vnus testificatur aliquid factum esse in vno tempore. alius vero in
alio: sicut dicit Canon Leonis pape tertii. iii. ca. q. ix. Te
stium voces tanquam plurium non admittantur quos temporum di
uersitas fuisse prohibuit: ita quod oportet quod testes conueniant
in principalibus circumstantiis que substantiam facti non variant
. s. in re: in loco: et tempore. Si autem testes discordant abinuicem
in quibusdam circumstantiis ad substantiam facti non pertinenti
bus: puta si tempus fuit serenum vel nubilosum vel si domus
fuit depicta vel non: tunc talis discordia testimonium non pre
iudicat. quia talia vel similia facile a memoria elabuntur. Hec
be. Tho. secunda secunde. q. lxx. arti. ii. in so. ii. argu. Secundum est vt
si vnus dissidiat sibiipsi: puta quod diuersis temporibus contraria
vel diuersa diceret: testimonium eius penitus nihil valet.
Tertium est: quod si sint plures testes ex vna parte corrupti.
pauci vero ex alia parte non corrupti: tunc non debet ad multi
tudinem respici: sed ad sinceram fidem et ad testimonia quibus po
tius lux veritatis assistit: vt dicit lex quarta ca. q. iii. Et Exodi
xxiii. Non in iudicio plurium acquiesces sententie vt a vero de
uies nec sequeris turbam ad faciendum malum. Quartum est: quod
si omnes testes vtraque parte sint eiusdem conditionis: honoris: et
honestatis: tunc pluralitati testium est credendum: vt dicit de
cretalis Innocentii tertii. titulo de testibus. Quintum est: quod
clerici romane ecclesie duorum vel trium testium dicto condemna
ri non possunt: sed ad hoc exigitur maior numerus. vnde ii causa.
q. v. canon beati Siluestri sic dicit: Presul non condemnatur nisi
cum lxxii testibus. presbyter cardinalis nisi cum. lxiiii. diaconus car
dinalis vrbis rome nisi in. xxviii. subdiaconatus: acholitus
in xvii. testibus. Hec autem verbo intelligo de prelatis roma
ne ecclesie ratione dignitatis ipsius ecclesie. Et hoc propter tres
causas. Prima est propter sanctitatem prelatorum. nam dignitas
romane ecclesie exigit vt plus credatur sanctitati prelatorum quam
multis testibus. Secunda causa est propter prauitatem detractorum. Cum
enim prelati romane ecclesie habeant de aliis iudicare et iusti
tiam exercere multos aduersarios habent. Et ideo non est
passim credendum testibus contra eos: nisi magna multitudo
conueniat. Tertia causa est propter turbationem ceterorum. nam ex
condemnatione vnius prelati derogatur auctoritati prelatis illius ecclesie
et auctoritati. quod magis periculosum quam tolerare in ecclesia
prelatum aliquem peccatorem: nisi valde publicum et manifestum:
de quo oriretur graue scandalum. Hec bea. Tho. secunda secunde. q.
lxx. arti. ii. in so. iii. argu.

¶ Quod duodecim genera personarum a testimonio excluduntur. CA. III.

Tertio principaliter circa testimonium considerandum
est causa aliqua qua quis repellitur. Cum enim testimonium
exigatur: vt in iudicio de veritate certitudo probabi
lis habeatur. ideo. xii. genera personarum de quibus faciliter pro
bari potest quod ad testimonium ferendum inducant contrarium veri
tati: et quod de facili a veritate discedant: a testimonio exclu
duntur tanquam de supprimenda veritate suspecte. s. infideles: in
fames: pueri: mulieres. serui: pauperes: alienati: inimici:
domestici: idem in re sua. laici contra clericos. idem esse accu
satores et testes et iudices. Primo enim infideles a testi
monio excluduntur. Et hoc propter peruersionem veritatis circa
diuina. vnde concilium toletanum sic determinauit: vt habetur. ii. ca.
q. vii. vbi sic dicitur: Infirmari oportet eorum testimonium qui
in fide falsi docentur. nec eis credendum est qui veritatis fidem
a se abiecerunt. Secundo excluduntur infames vel detractores. et
hoc propter peruersitatem bonitatis in vita. vnde Greg. vt habetur
iii. q. iii. Testes sic. In testibus fides: dignitas: morum graui
tas consideranda est. Tertio excluduntur pueri. et hoc propter
defectum rationis. vnde in eodem canone. Testes. sic dicit: Ad tes
timonium infra annum decimumquartum etatis sue constituti non ad
mittantur. cum vero illam etatem transierint admittuntur ad testi
monium. Quarto mulieres a testimonio excluduntur. et hoc
propter flexibilitatem voluntatis ex qua frequenter multa di
cunt contraria veritati. vnde auctoritas Ambro. que habetur
xxxiii causa. q. v. ex libro veteris et noui testamenti sic dicit:
Mulierem constat subiectam esse viri sui dominio. et nullam auctori
tatem habere: nec testis esse: nec fidem dare: nec iudicare potest.
Ubi nota quod mulier in causa criminali non admittitur nisi suam
aut suorum persequatur iniuriam: vel in crimine lese maiestatis in
quibus casibus permittitur eius accusatio. Si vero non sit causa crimi
nalis vt pecuniaria vel matrimonialis recipitur. Quinto
serui a testimonio excluduntur. et hoc propter suspicionem timo
ris. Nam serui habent annexum dominationis timorem ex quo defa
cili mentiuntur. Ubi nota: quod seruus manumissus. i. transiens ad
libertatem: vel qui factus est liber potest recipi in testimonium eorum
que vidit tempore seruitutis. Seruus vero manens in seruitute de his
que ad dominum suum pertinent: non est recipiendus in testimonium. Cuius
ratio est: quia illi non videntur esse testes idonei quibus imperari potest vt te
stes fiant. cum ergo serui possint imperari a suis dominis quod fiant
testes. ideo etc. vnde iiii. ca. q. iii. Testes. sic dicitur. Serui nec pro
domino suo nec aduersus dominum possunt testificari. Si vero interro
gantur de aliis que ad dominum eorum non pertinent: testimonium eorum reci
pitur. et precipue qui est defectus probationis. Sexto pauperes a te
stimonio excluduntur. et hoc propter nimium amorem temporalis rei.
vnde be. Grego. sic dicit: et habetur. ii. ca. q. i. In primis de perso
nis testificantium subtiliter querendum est cuius conditionis sint. vnde
nota quod aliquis est pauper duobus modis. s. necessitate et volunta
te. Pauper necessitate est qui cupit diuitias. et quia presumptio
est vt talis pauper pro pecunia mentiatur: ideo eius testimonium non
recipitur. pauper vero voluntate est qui contemnit diuitias: et talis
idoneus est ad testimonium cum de eius fide et veritate presumatur.
Septimo alienati: amentes et furiosi a testimonio exclu
duntur et hoc propter alienationem rationis. vnde canon. iii. ca. q. vii.
sic dicit: A testimonio repelluntur qui repelluntur ab accusatione: sed
ab accusatione et iudicio prohibentur alienati mente: ergo etc.
Octauo inimici a testimonio excluduntur. vnde be. Greg. ii. ca.
q. i. sic dicit: In primis de personis testificantium querendum est ne for
te aliquas inimicitias habuissent. Nam odium persone declinare
facit a veritate. Nono familiares: domestici: amici consan
guinei a testimonio excluduntur. et hoc ne amore suorum a ve
ritate discedant. vnde lex canon. iiii. ca. q. iii. sic dicit: In iure
ciuili domestici testimonii fides reprobatur. Nam pater filiorum
vel filius patris idoneus testis esse non potest exceptis tribus casibus.
Primus est in testamento. vnde pater potest esse in testamento filii testantis. Secundo

casus ē in successione. Pater enī ꝛ mater admittūt ad ꝓbandū gen⁹ vel etatē filii. Terti⁹ casus est in matrimonio vñ dicit decretalis ꝙ parentes: fratres: cognati virtusqꝫ sexus in testimoniū filij ꝛ filie ad matrimoniū ꝯiūgēdi sūt admittēdi. Decimo ꝓhibet̄ idez ferre testimoniū in re sua. ꝛ hoc ꝓpter nimiā sui ipsi⁹ dilectionē. vñ lex canonica. iij. cā. q. iiij. Null⁹ idone⁹ testis in re sua intelligit̄.

Undecimo ꝓhibent̄ laici testificari cōtra cleros: ꝛ hoc ꝓpter emulationē stat⁹ laicoꝝ ꝛ status clericoꝝ. vñ. ij. cā. q. iij. Sicut enim ꝓhibet̄ ab accusatione: ita testimonio. Ubi nota ꝙ in casu ciuili laici cōtra cleros possūt testificari. in cā vero criminali nō admittūt̄. Duodecimo prohibent̄ eē idē accusatores ꝛ testes: fm̄ qḋ dicit btūs Fabianus. iiij. q. iiij. Null⁹ inquā ꝑsumat accusator sil̄ esse iudex ꝛ testis. Et btūs Damasus. q. eadez sic dicit: Per se accusatores: per se iudices. ꝑ se accusati vnusqꝫqꝫ in suo ordine. Btūs vero Tho. dicit ꝙ aliqui dupliciter a testimonio excludūt̄ vel ꝓhibēt̄. s. sine culpa: vel per culpam. Primo aliqui sine culpa a testimonio ꝓhibēt̄. Et h̄ ſpāliter triplici rōne. Prima rō est ex defectu rōnis: vt pueri: amētes: mulieres. Scḋa ex parte affectiōis: vt cōsanguinei: amici: ꝛ inimici. Tertia ē ex parte exterioris cōditionis: vt serui ꝛ paupes ꝛ oēs illi de qb⁹ faciliter ꝓbari pōt vt in eoꝝ testimonio inducāt cōtrariū veritati. Scḋo aliqui ex culpa a testimonio excludūt̄. s. rōnē cōmissi criminis. vt infames ꝛ infideles: in qb⁹ veritatis rectitudo nō credit̄ esse. Jn scḋa scḋe. q. lxx. arti. iij. in coꝛ. q. per totum.

Ubi nota ꝙ ad sciendū q̄ sūt testes idonei vel nō idonei fm̄ canones ꝛ humanas leges ꝯsiderare debem⁹ qnqꝫ in ꝑsonis testificātiū. s. mores: naturā: fortunā: animū: statū. P⁹ enī leges ꝛ canones cōsiderātes mores excluserūt infideles ꝛ infames. nā infidelib⁹ nō est credēdū propter errorē in fide infamib⁹ vero ꝓpter maliciā vite. 2° cōsiderates naturā excluserunt pueros: ꝓpter defectum etatis ꝛ rōnē obnubulātis: mulieres: qꝛ talis sexus voluntatem emollit. 3° cōsiderātes fortunā excluserūt pauges q̄ amore tpaliū flecti possūt a vitate: ꝛ seruos q̄ dñoꝝ suoꝝ solent ad mādata inclinari. 4° considerātes animū. s. intellectū ad affectū. ex parte intellect⁹ excluserūt a testimonio pueros: ꝛ amētes ꝛ furiosos. Ex pte vero affect⁹ excluserūt a testimonio tria genera ꝑsonarū. s. amicos inimicos ꝛ cōsanguineos ꝛ quēlibet in re sua. 5° cōsiderātes statū. ꝑmo excluserūt laicos ab excusatiōe ꝛ testificatiōe clericoꝝ. scḋo qꝛ semꝑ debet eē distinctio inter accusantem ꝛ testē ordinauerūt ne idē sit accusator ꝛ testis. Re. supra eodē ca. per totū.

¶ Qꝫ ex testimonio falso bō pantur tria mala. CA. IIII.

Quarto ꝛ vltimo circa testimoniū cōsiderāda est culpabilitas q̄ quis repellit̄ ꝛ punit̄. Nā ex testimonio falso bō patit̄ tria mala: ꝑmo eni cōmittit culpā: scḋo amittit famā: tertio incurrit penā. Primo cōmittit culpā. Ubi nota ꝙ falsū testimoniū pōt ꝯsiderari ex pte piurij ꝑcepti: mendacij. P⁹ ex pte piurij: ꝛ sic testis falsus mortaliter peccat: qḋ tali rōe ꝯndo: Jlle q̄ peierat mortaliter peccat. sꝫ testis falsus peierat. qḋ pꝫ: qꝛ testes nō admittūt̄ nisi iurati: ergo rōe piurij testis falsus semꝑ peccat mortaliter. 2° testimoniū falsū pōt considerari ex parte ꝑcepti diui. ꝛ hoc mō testis falsus semꝑ peccat mortaliter. qḋ tali rōne ꝯndo: Jlle qui facit cōtra ꝑceptū dei mortaliter peccat. sꝫ testis falsus facit ꝯtra ꝑceptū dei precipientis: Exo. xx. ꝛ dicētis: Nō loq̄ris ꝯtra ꝓximū tuū falsū testimoniū: ergo ꝛc. Ubi nota ꝙ ꝯtra hoc ꝑceptū faciūt tres ꝑsone. Prima ē ꝑsona accusantis falso. Contra hoc dicit̄ Leuit. xix. Nō eris criminator ꝛ susurro in populo. Scḋa ꝑsona testificātis mētiendo. Tertia persona iudicis male sentētiādo. Cōtra qḋ dicit̄ Leuit. xix. Nō iniuste iudicabis: nec aspicies ꝑsonā potētis. 3° testimoniū falsū pōt cōsiderari ex pte mēdacij: fm̄ ꝙ dē mendaciū ē pctm̄. ꝛ h̄ modo falsū testimoniū nō hꝫ ꝙ sacit̄ semꝑ sit pctm̄ mortale sicut nec quodlibet mēdaciū. Re. supra Mēdaciū. Dec bea. Tho. scḋa scḋe. q. lxx. arti. iiij in coꝛ. q. per totū. Scḋo testis falsus amittit famā. Ubi nota ꝙ falsus testis repellit̄ a testimonio duob⁹ mōis. p⁹ mō per modū exceptiōis: puta si testi aliqḋ crimē subijciat̄ vt a testimonio repellat̄: ꝛ tūc nō ē restitutio faciēda: qꝛ ille qui excipit nō petit sꝫ repellit siue expellit. tūc eni falsus testis nō accusat̄ vt cōdēnet̄ sꝫ vt a testimonio repellat̄. 2° mō falsus testis repellit̄ a testimonio per modū accusatiōis: puta qñ aliquis directe de falso testimonio accusat̄. ꝛ iuridice per testes cōuincit̄ falsū testimoniū ꝑhibuisse: ꝛ tūc ei⁹ testimoniū reprobat̄: ꝛ inter infames habet̄ ex testimonio falso: extra de ordi. cogni. c. intelleximus. Tertio testis falsus incurrit penam. vñ Prouer. xix. Testis falsus nō erit impunit⁹. vbi nota ꝙ testis falsus tripliciter peccat fm̄ Jsido. ꝑmo in deū cui⁹ veritatē annihilat. scḋo iudicē cui⁹ iudiciū ꝑturbat. tertio peccat in accusatū quē suo testimonio falso condēnat. Et ꝓpter hec tria falsus testis tripliciter punit̄. s. tpaliter: spūaliter ꝛ eternaliter. vñ testis falsus tenet̄ ꝛ compellit̄ restituere oia que ꝑ suū testimoniū falsū aliq̄ partiū amisit: nō q̄dē ei qui turpiter dedit. sed poti⁹ in cui⁹ iniuriā accepit. 2° punit̄ testis falsus spūaliter inquātū ꝑdit suū honorez ꝛ famā que oib⁹ bonis tēporalib⁹ est preciosior. Re. s. imediate de infamia quā testis falsus incurrit. 3° punit̄ eternaliter. vñ Prouer. xxi. Testis mēdax ꝑibit. s. eternaliter ꝓpter pctm̄ falsi testimonij. Propter hec tria dr̄ ꝓuerb. xxv. Jaculū ꝛ gladius ꝛ sagitta acuta hō qui loq̄t̄ contra ꝓximū suū falsū testimoniū. Qḋ verbū exponit̄ trib⁹ modis. p⁹ sic: Jaculū ꝛ gladi⁹ ꝛ sagitta ꝛc. q. d. Sicut ista interficiūt corpaliter: sic etiā falsū testimoniū illū qui falso testificat̄ interficit spūaliter: ꝛ eū ꝯtra quē ꝑhibet̄ corpaliter. 2° mō expont̄ sic ꝛ intelligit̄ de sermone detractoris. nā oīs detractor ꝓpter dicit̄ falsus testis. vñ dicit iaculū gladius ꝛ sagitta acuta: qꝛ testis falsus vno ictu tres interficit. s. seipsū qui detrahit: ꝛ eū cui detrahit: ꝛ eum q̄ audit. 3° mō exponit̄ sic: Jaculū ꝛ gladi⁹ ꝛ sagitta acuta: intelligit̄ trib⁹ mōis detractionis. ꝑm⁹ modus ē falsi criminis impositio. scḋus mod⁹ ē veri mali diffamatio. tertius mod⁹ ē veri boni denigratio. s. dū sinistra intentiōe etiā bonū in malū cōuertit. vñ falsus testis ꝓhibet̄ ꝓuer. xxiiij. Ne sis testis frustra cōtra ꝓximū tuū. Ubi nota ꝙ testis frustra fm̄ Senecā dicit̄ trib⁹ mōis. p⁹ dicit̄ testis frustra q̄ afficit eē veꝝ qḋ nescit. Cōtra hoc dicebat Job xxix. Causam quā nesciebā diligēter inuestigabā. 2° dē testis frustra ille qui dicit de ꝓximo qḋ scit eē. verū tn̄ aio infamādi. 3° mō dr̄ testis falsus ille q̄ dic̄ de ꝓximo suo illud qḋ scit eē falsū. ꝛ talis nō erit impunit⁹: vt dr̄ supra. Prouer. xix.

¶ Notanda sunt quattuor circa testimoniū ferēdū. CA. V.

Ad maiorē in euidentiā ꝑdictoꝝ nota hic q̄ttuor. Primū ē ꝙ ver⁹ testis dubiū ꝑ dubio dꝫ ꝓferre ꝛ certū ꝑ certo cū dꝫ asserere. Si aūt aliquis asserat ꝑ certo eē veꝝ illud qḋ ē falsū. si ꝑmo illud debita solicitudine recognouit ꝛ examinauit nō peccat mortaliter: qꝛ nō dic̄ falsū formaliter ꝛ ꝯ intētionē suā. sꝫ materialit̄ solū. Dec. b. Tho. scḋa scḋe. q. lxx. art. iiij. in so. 4. arg. Scḋm ē ꝙ aliud ē ꝑ testificatiōe accipe mun⁹ vel ꝑciū: aliud vero ē sūpt⁹ necessarios accipe. Primō eni. s. accipe mun⁹ ꝑ testificatiōe nō licet. vñ Augu. ad macedoniū: Sicut iudex nō dꝫ vēdere verū iudiciū: ita nec testis veꝝ testimoniū. Nā fm̄ Greg. acceptio munerū ē ꝑuaricatio veritatis. Scḋm. s. sūptus necessarios ꝑ testificatiōe per

cipere licet: ⁊ ꝑcipue cū oportꝫ ad locū remotū ꝓ testimonio ferendo accedere seu ꝓcedere. Nemo eni ſm apo. tenet ꝓprijs stipendijs militare. Tertiū ē: ꝙ iudex seu aduocatus seu cōsiliarij nō ꝓ scientia sed ꝓ labore debēt aliquid accipere cū non teneant. Judex vero vel officialis vel testis nō possūt aliq̄d accipere ꝓ labore in iudicādo vel testificādo cū ad illa teneāt. Quartū ē ꝙ si aliq̄s dat pecuniā alicui ꝓ testimonio ferēdo ista intentiōe vt ius ⁊ quietē sibi cōseruet: tūc testis tenet restituere ei a quo accepit. Si vō dat sibi pecuniā mala intentione: puta vt testē corrūpat tūc nō debet restituere ei a quo accepit sꝫ pauperib⁹: vel illi in cui⁹ iniuriā datū fuit, iuxta arbitriū ecclesie: qđ etiam a iudice est fiendū. qđ dicit Ray. in sū. sūma cōfessorum lib. ij. ti. v. q. cxlvij. ⁊ q. cxlviij. ⁊ q. cxl. per totum.

¶ Quid sit timor mūdan⁹: ⁊ quō a deo auertit. CA. I.

Timor. Nota ꝙ sicut dicit magister di. xxxiiij. li. iij. sen. q̄druplex ē timor. s. mūdanus vł human⁹ seruilis: initialis: filialis vel castus, vel amicabilis. Prim⁹ timor. s. mūdanus a deo auertit. Scđs. s. seruilis ad deū cōuertit. Terti⁹. s. timor initialis autē disponit vel inducit. Quart⁹ timor. s. filialis hoiēz ꝑficit ⁊ deo cōiūgit. Primo eni dico ꝙ timor mūdanus vel human⁹ ē q̄n q̄s propter penā quā inimici dei. s. tyrāni ⁊ infideles infligunt vel cōminant a deo auertit: vt dicit btūs Tho. scđa scđe q. xix. arti. ij. in so. iij. argu. Talis aūt timor semꝑ ē mal⁹ qđ tripliciter ꝓbo. s. ex pte radicis a qua ꝓgredit: rōnis quā trāsgredit: legis q̄ interdicit. Primo timor mūdanus est mal⁹ ex parte radicis a qua ꝓgredit. Nā fructus a mala radice ꝓgrediens semꝑ est mal⁹. sꝫ timor mundanus orit a mala radice. s. ab amore inordinato diuitiarū: deliciaꝝ: honorū: ⁊ huiusmōi tēporaliū. qđ patꝫ: qꝛ quilibet illa que amat timet amittere: vt dicit Augu. li. lxxxiij. q. Vn̄ cū amor inordinat⁹ sui ⁊ alioꝝ bonoꝝ temporaliū qui ē causa ⁊ radix timoris mūdani semꝑ sit mal⁹: ergo timor mūdan⁹ semꝑ ē malus: ibidēz. q. xix. arti. iij. in cor. q. in fine. Scđo timor mūdan⁹ est malus ex parte rōnis quā transgredit. nā ordo debit⁹ est: vt appetit⁹ rōni subdatur. ratio aūt dictat aliq̄ esse ꝓsequēda ⁊ aliq̄ fugiēda ⁊ inter hec dictat aliq̄ esse magis vel min⁹ ꝓsequenda vł fugienda: sicut vbi gratia Magis timenda sūt mala anime. s. peccata q̄ȝ mala corporis vel mala exterioꝝ rerū. Et ideo siquis incurrit mala aīe. s. peccata vt vitet mala corporis: puta flagella vel mortē: aut sustineat mala corꝑis vt vitet dānū pecunie: talis timor semꝑ est pctīn: vbi. s̄. q. xxv. arti. j. in cor. q. Sūt eni quedā. s. peccatorū opera ad que faciēda nullo timore aliq̄s debet cogi: vt dicit pħus iij. ethi. Cui⁹ ratio ē: qꝛ peius ē pctā cōmittere q̄ȝ penas quascūq̄ȝ pati: vbi supra. q. xix. arti. iij. in sol. iij. argu. Cuꝫ aūt appetitus timendo refugit illud qđ est ſm rationem fugiendum: puta maiora mala. s. peccata ⁊ eligit minora puta mortē corporis ⁊ flagella seu dāna rerū exterioruꝫ: talis timor est bon⁹: vbi. s̄. q. xxv. arti. j. in cor. q. per totū.

Tertio timor mūdan⁹ est malus ex pte legis qua interdicit. sicut eni de⁹ nō precipit nisi bonū: ita nihil ꝓhibet nisi malū. prohibet aūt timorē mūdanū. Matth. x. Nolite timere eos qui occidūt corp⁹: ergo ⁊c̄. vbi. s̄. q. xi. arti. iij. argu. cōtra. Prohibet aūt dn̄s timorē mundanū vt patꝫ ex inducta auctoritate: ⁊ precipue triplici cōsideratione vel rōne. s. humane impotentie: diuine ꝓuidētie resurrectionis future. P° ex cōsideratione humane impotētie. Et talis est ratio: Jlle hostis nō est timēdus qui nō potest ledere nisi in minimis tyrānus est huiusmodi qđ patet: quia nō pōt ledere nisi corpus solū: non autem animā: vt siquis scinderet vestē ⁊ corpus non lederet. vn̄ Chryso. Corp⁹ vestimētū est anime. ġ siq̄s scindat vestē alterius illi quidē facit iniuriā sed corp⁹ non patit detrimentū: sic anima occisorū sentit dolorē. sed dānum mortis non patit in natura. 2° ꝓhibet timore mundanū a cōsideratione diuine ꝓuidētie. Et est ratio talis: Si quantūcunq̄ȝ minima puta vita animaliū irrationabiliū diuina ꝓuidentia regunt ⁊ ordinant multo magis vita ⁊ mors iustoꝝ. vnde dicit ibidē: Nōne duo passeres veneūt dupondio ⁊ vnus eorū nō est in obliuione corā deo. vbi sic dicit Chryso. Si passer euentu nec orit nec morit: q̄nto magis nec homo iust⁹. Et est rō per locū a minori: quia si sine rōne nihil agit in his quorū ē ꝓcium vni⁹ denarij: quāto magis in his quoꝝ pciū est sanguis Jesu xp̄i. Nā vt ibidē dicit multis passerib⁹ pluris. i. maioris dignitatis estis vos. Et tripliciter. primo quo ad statū nature: qꝛ rōnabiles ⁊ perpetui. scđo quo ad statū gr̄e: qꝛ per adoptionē filij. tertio quo statū future patrie in gloria beatificandi. 3° ꝓhibet timorē mūdanū ex cōsideratione resurrectiōis future. Et est rō talis: Nō est timēdū de maiorib⁹ vbi est ꝓuidentia de minimis. sꝫ deo est ꝓuidētia de capillis q̄ i debito nūero resurgēt cū corꝑe. vn̄ subdit ibidē: Oēs capilli capitis vestri numerati sunt. ergo ⁊c̄.

Si aūt querit: an timor sit pctīn mortale. Rn̄deo ⁊ dico: ꝙ q̄n aliquis timore alicui⁹ mali tēporalis vel etiam mortis cōmittit aliq̄d qđ est diuina lege ꝓhibitū: vel omittit aliq̄d qđ ē ꝑceptū: tūc mortalit peccat alr̄ venialiter: scđa scđe. q. xxv. arti. iij. in cor. in fine. Hoc ꝓbo exemplo Nā petr⁹ timore mūdano negauit pctīn. sꝫ talis peccauit mortaliter: ġ ⁊c̄. Qꝫ aūt petr⁹ mortaliter peccauit negando xp̄m timore mūdano ꝓbo auctoritate ⁊ rōnib⁹. P° auctoritate Greg. in moral. sic dicētis: Petrus ab ipsis faucibus diaboli eripit. sꝫ in faucib⁹ diaboli nō ē quis nisi per pctīn mortale. ergo Petr⁹ peccauit mortaliter. 2° ꝓbo hoc idē duplici rōne. Et ꝑmo rōne negatiōis sic: Negare fidē vbi fides periclitat ē pctīn mortale. Nā corde credit ad iusticiā: ore aūt ꝯfessio fit ad salutē: vt dicit ad Ro. x. sꝫ Petr⁹ hoc fecit qꝛ fidē negauit ⁊ in his q̄ sunt fidei mēdaciū ꝓtulit dicēs: Nō noui hoīez. hoc erat valde ꝑiculosū: vt dicit Aug. in li. de mēdacio: ġ ⁊c̄. 2° rōne piurationis. Nā de piurio ē pctīn mortale. Re. s̄. Periuriū. sꝫ Petr⁹ defectui ꝯfessiōis addidit piuriū ⁊ blasphemiā qꝛ vt dicit Matth. xxvj. Detestari ⁊ iurari cepit: qꝛ nō nouisset hoiem. ġ ⁊c̄. Hec b. Tho. ix. quodli. q. xiiij.

¶ Circa timorē notanda sunt sex ⁊ que. CA. II.

Ad maiorē m̄ euidēciā ꝑdictoꝝ nota hic sex. Primū ē ꝙ timor rōnabilis ⁊ ordinat⁹. s. quo q̄s timet qđ ē timēdū magis vel min⁹ sꝑ ē bon⁹. Timor aūt irrōnabilis ⁊ inordinat⁹. s. quo q̄s magis timet qđ ē min⁹ timēdū vel ecōuerso sꝑ ē mal⁹. vt pꝫ. s. Scđm ē: ꝙ oīs timor ex amore ꝓcedit. Cui⁹ rō ē: qꝛ null⁹ timet nisi ꝯtrariū ei⁹ qđ amat. Et iō si amor ē bon⁹ vel mal⁹: timor q̄ ab amore causat erit bon⁹ vel mal⁹. Tertiū ē ꝙ sicut amor inordinat⁹ includit in quolibet pctō. qđ pꝫ: qꝛ ex amore inordinato ꝓcedit iordinata ꝯcupiscētia: ita etiā timor inordinat⁹ icludit in quolibꝫ pctō: sic pꝫ: qꝛ auar⁹ timet amissionē pecunie, intēpat⁹ amissionē voluptatis. ⁊ sic de alijs. Hec bea. Tho. scđa scđe. q. xxxv. arti. j. ⁊. ij. in cor. q. Quartū ē: ꝙ sic spes victorie forti ꝑbet audaciam: ita timor inordinat⁹ alicui⁹ rei causat desperationē illi⁹ rei ibidē in sol. iij. argu. Quintū ē: ꝙ timor ⁊ a pctō excusat ⁊ peccatū diminuit. Primo eni timor a pctō excusat. qđ tripliciter ꝓbo. s. auctoritate: rōne: ⁊ similitudine. P° auctoritate. Naꝫ in decretis. q. j. dicit ꝙ vim passus ⁊ inuitus ab hereticis ordinatus colorē hꝫ excusationis 2° ꝓbo hoc idēꝫ rōne sic: qꝛ timor inanū est peccatum

inquātū est cōtra ordinē rōnis: rō aūt iudicat quedā eē magis alijs fugienda. Et iō quicūqꝫ vt fugiat mala que sunt ſm rōem magis fugienda: non refugit mala q̄ sunt minus fugienda: non est peccatū. 3° ꝓbo hoc idem similitudine. Nam magis est fugienda mors corpis q̄ amissio rerū. ⁊ ideo si quis pp timorē mortꝫ latronib⁹ aliqd pmitteret aut daret excusaret a peccato: si ꝑtermissis bonis quibus eēt magis dandū: peccatorib⁹ largiretur. 2° timor peccatū diminuit: qū aliquis timore incurrit mala aīe. s. peccata. fugiens mala corporis: aut quādo sustinet mala corporis. s. vulnera vel flagella ⁊ fugit mala rerum exteriorꝫ. in talib⁹. n. casibus vel similib⁹ timor nō totaliter excusat peccatū: sed in parte diminuit ipm. Cuius rō est: qz qđ timore agitur minus est voluntariū: vt dicitur iij. ethicorꝫ. Hec beatus Tho. scđa scđe. q. cxxv. arti. iiij. ꝑ totum. Sextum est: qz aliter agendū est cum illo qui peccat timore: ⁊ aliter cum illo qui peccando nec deum timet nec homines veretur. vñ Basilius: Sciendū autē ꝙ deo permittente timorati lapsum patiunt̄ qnqꝫ ad status precedentis remediū. sed q̄uis idem videat̄ esse delictum timorati ⁊ aliorꝫ: refert tñ non modicū. nam timoratus ex quibusdā insidijs ⁊ pene ꝑ nolunt peccauit. alij vō nullam gerēdo curam neqꝫ sui neqꝫ dei peccant: non distinguentes inter peccare ⁊ agere virtuose. vñ rōis correctionis modū in eis debere fore diuersum. Nam timoratus quodā iuuāmine indiget ⁊ circa eandē rem erga quam peccauit iusta debet ꝑferre. alij vō cum totū bonum anime destruxerint affligi ⁊ moneri ⁊ ꝑceptis subijci debent quousqꝫ ratū sit illis vt deum iustum iudicē esse cōtremiscant.

¶ Q timor seruilis inquātū seruilis repugnat charitati: libertati: ⁊ delectabilitati. CA. III.

Secundo principaliter dico ꝙ timor seruilis est quo hō ad deum cōuertit̄ per penā diuinit⁹ inflictam vel cōminatā: vt ponit vel scribit beatus Tho. scđa scđe. q. xix. arti. ij. in solu. iiij. argu. Et Aug. dicit ꝙ timor seruilis est quo seu cum per timorē gehēne hō se cōtinet a peccato: vt dicit mgr̄ sen. tertio li. di. xxxiiij. et Bern̄ dicit: ꝙ timor seruilis ē de tribus. s. ne cruciemur gehenna: ne deseremur a gratia: ne priuemur visione diuina que est ineffabilis gratia: pp hec tria hō se abstinet a peccato. Ubi nota ꝙ timor seruilis inquantū seruilis repugnat charitati: libertati ⁊ delectabilitati: mercedi vel felicitati. Primo repugnat libertati. nam liber ē ille qui ex inclinatōe ꝓpria opat̄. s. ex amore. seruus aūt nō ex seipso sed motus ab extrinseco opat̄. s. timore pene vt dicit. b. Tho. secūda scđe vbi. s̄. arti. iiij. in cor. q. in pncipio. Scđo timor seruilis repugnat charitati. Naz timor seruilis inquātū seruilis nō manet cū charitate sed excludit eam: vt dicit. b. Tho. vbi. s̄. arti. vj. in cor. q. in fine. vñ. j. Joh. iiij. dicit̄: Timor. s. seruilis nō ē in charitate: sed perfecta charitas foras mittit timorē. Sup quo vbo Aug. sic dicit: Cum aūt ceperit charitas habitare pellitur timor. quantū. n. crescit charitas tantū ille decrescit ⁊ quantū illa fuerit maior tantū timor pellit̄ foras. maior charitas: minor timor. Si aūt nullus est timor nō est quo intret charitas. Tertio timor seruilis inquātū seruilis repugnat delectabilitati. Cuius rō est: qz ille penaz habet: vt dr̄. j. Joh. iiij. Timor penam hꝫ. Sup quo verbo Aug. sic dicit: Torquet̄ ꝯsciencia peccatorꝫ. Nam est ibi quod titillat mentem: quod pungit: quod stimulat. Hec magister sen. li. iij. sen. di. xxxiiij. Quarto timor seruilis inquantū seruilis repugnat mercedi: nō. n. meret̄ vitam eternā. Cui⁹ rō est: qz ille q̄ bonū opat̄ inuitus nō meret̄ sꝫ ita facit timor seruilis. vñ Aug. in glo. Timor seruilis est quo q̄uis deo credat̄: nō tñ in deū. Et si bonū fiat: nō tñ bene. nemo. n. inuitus bñ facit etiam si bonū est qđ facit. Hec mgr̄ sen. vbi. s̄. Nota tñ hic ad maiorē euidētiā ꝑdictorꝫ q̄nqꝫ. Primū est ꝙ vterqꝫ timor. s. seruilis ⁊ filialis refugit malū sed differēter: qz timor seruilis refugit malū pene: timor vero filialis refugit malū culpe: scđa scđe vbi. s. arti. v. in cor. q. ita ꝙ timor seruilis refugit peccare nō ꝓpter culpā quasi sibi displiceat culpa: sed ꝓpter penā. Timor vero filialis refugit peccare pp diuinā reuerentiā. Hoc duplici exemplo ptꝫ. p° exemplo serui ⁊ filij. nā seru⁹ timet peccare ne dñs eū puniat: fili⁹ vero ne pr̄ discedat. Seruus timet peccare ne dñs eū damnet fili⁹ vero ne deserat pr̄em 2° ꝓbat̄ hoc idem exēplo duarū vxorū: quarū vna vult facere adulteriū sed abstinet ne vir eā dānet: alia vō nō vult facere pp viri reuerētiā. Si aūt vtraqꝫ interroget̄ q̄re timeat: Illa dicet: timeo virū ne puniat. Ista dicet: timeo virū ne discedat. Illa dicat: timeo virū ne dānet. Ista dicet: timeo virū ne deserat et discedat. Hec mgr̄ sen. vbi s̄. Scđm est ꝙ vterqꝫ timor. s. seruil' ⁊ filial' respicit deū: sꝫ differēter: qz tīor seruil' respicit deū sicut pncipiū inflictiuū penarū: timor filial' respicit deū vt terminū a q° refugit separi p culpā: vt dic. b. t. vbi. s̄. arti. v. in so. ij. arg. Tertiū est ꝙ timor fuil' inquātū seruilis nō est numerādus inter dona spūssancti. Cuius rō est: qz timor seruilis pōt hr̄e annexā volūtatē peccādi. dona aūt spūssancti nō pñt eē cū volūtate peccādi: qz nō sunt sine charitate vbi s̄. arti. ix. in cor. q. Quartū est: ꝙ bonū facere ⁊ pctm̄ dimittere solo metu pene: nec a culpa liberat nec a pena. p° nō liberat culpa. vñ Aug. Inaniter se putat victorē peccati q̄ timore non peccat: qz etsi nō implet foris negociū male cupiditatis: ipa tñ mala cupiditas intus est hostis qđ est piculosius: sic maioris piculi ē hr̄e intus in domo inimicos latētes q̄ foris apte. 2° talis timor nō liberat a pena. vñ qđ timet impi⁹ veniet sup eū. Hoc ptꝫ exēplo. Nā quidā mortu⁹ ⁊ cū lachrymis ꝯfessus apparēs socio suo ſm condictū: dixit se dānatū ⁊ ꝯfessionē ⁊ lachrymas nil sibi valuisse: qz solo timore mortis ⁊ inferni illa oīa fecerat. Quintū est: ꝙ seruilitas timoris est mala: eo ꝙ opponit̄ multis bonis: vt ptꝫ s̄. tñ qz seruilitas nō est de rōne timoris: sicut nec infirmitas ptinet ad spēm fidei informis: iō timor seruilis ſm suā substātiā ē a spūscō. qđ ptꝫ: qz sup illud aplī ad Ro. viij. Nō accepistis spm̄ seruitutis iterū in timore sed spm̄ adoptōis filiorꝫ dei. glo. dic: Unus spūs est q̄ facit duos timores. s. seruilē ⁊ castū. g̃ ⁊c. Hec. b. t. scđa scđe vbi. s̄. arti. iiij. in cor. q. ⁊ in arg. 5. Et qz timor fuilis ſm substantiā suā ē bon⁹: iō saluator ad hūc timorē hortat̄ nos dicēs matth. x. Timete eū q̄ pōt ⁊ corpus ⁊ aīam mittere in gehēnā. nā timēd⁹ est deus spāliter ꝓpter tria. s. ꝓpter oīpotētiā: sapiam: ⁊ iusticiā. p°. n. pp oīpotentiā sic: Plus. n. timet̄ pnceps ⁊ eius pcepta meli⁹ obseruant̄: q̄ plus pōt nocere. sꝫ pnceps mūdi nō hꝫ ptātē nisi sup exteriora ⁊ sup corp⁹. de⁹ aūt sup oīa hꝫ ptātē nō delegatā nō cōmissam. sed ordinariā. g̃ sup oīa ē timēd⁹. 2° timēd⁹ ē pp sapiam sic: Judex. n. ille plus timet̄ ā quo scitur ꝙ nihil pōt eū latē. tal' aūt ē xp̄s. vñ apl's ad hebre. iiij. Oīa nuda ⁊ apta sunt ocul' ei⁹. ⁊. iij. li. Reg. iij. ca. Timuerūt regē salomonē. s. xp̄m vidētes sapiam dei eē in illo. 3° timēdus ē pp iusticiā sic: Judex. n. ille plus timetur qū scitur ꝙ ita est iustus ꝙ a iusticia nec amore nec odio nec prece nec precio potest flecti. talis autem est christus in iudicio: Prouerbi. vj. Zelus ⁊ furor viri non parcet in die vindicte nec acquiescet cuiusqꝫ precibus: nec recipiet ꝓ redemptione dona plurima. ideo dicebat Psal. Confige timore tuo carnes meas. Sed heu inquit Chrysosto. super allegato verbo Matthei decimo: Eum qui potest animā perdere non timemus: eum vero qui potest cor-

ptto nō pdere sed interficere timemus: puer. xxix. Qui timet hominē cito corruet.

¶ Quid sit timor initialis: ⁊ notanda sūt tria. CA. IIII.

Tertio principaliter dico q̄ timor initialis est quo homo ad deū cōuertit̄ ꝓpter timorē pene ⁊ culpe: vt ponit beat⁹ Tho. scda scde. q. xix. arti. ij. in cor. q. iuxta finē. Ad cui⁹ euidentiā nota tria. s. cōmendationē: significationē: ⁊ opationē. Primo nota cōmēdationē. Nam timor initialis qui est respectu pene ⁊ culpe. vel diuine offense semp est bonus. Cui⁹ ratio est: q2 timor initialis iō timet separi a deo: q2 diligit deū. Est aūt timor initialis pncipalior respectu sepationis a deo: secūdarius vō respectu punitiōis. ita q̄ dexter oculus hui⁹ timoris est separi a deo. sinister vō est timere penas. Secūdo nota significationē. Dicit̄ eni timor initialis ꝓpter quattuor causas. Prima est: q2 pmo inducit hoīem conuerti ad deum timore pene: postea vō timore culpe ⁊ horrore diuine offense. Secūda est q2 est in charitate impfecta: que est initiū ad pfectionē. Tertia causa est q2 timor initialis est incipientiū: qui versat̄ circa ꝓpriū cōmodum q2. s. timet malū incurrere ⁊ bonū amittere ꝓpter seipsuz talis eni diligit deuz ꝓpter suū cōmodum. Ubi nota q̄ triplex est gradus dilectionis. Primus est incipientiū. s. diligere deū ꝓpter cōmodū ꝓpriū. Secūdus est pficiētiū. s. diligere deuz ꝓpter seipsum. Tertius est pfectoꝝ. s. diligere se ꝓpter deū. Quarta causa est: q2 timor initialis est initiū sapientie. vñ in psal. Timor dñi initiū sapiētie. Et iō sꝫ nota tertio opationē. Nā timor initialis est initiū sapientie: vt dicit̄ puer. j. ⁊ Eccl. j. Est eni initium eliciens: obiiciens: stabiliens. Primo est initiū eliciēs. Nam timor initialis elicit duas cōclusiōes diuinā sapientiā vel iusticiā integrātes. Prima facit declinare a malo: puer. xvj. In timore dñi declinat ois a malo. Secūda cōclusio q̄ ē: q2 timor dñi facit opari bonū. Eccl. xv. Qui timet deū faciet bona. Qd̄ verbū exponit̄ trib⁹ modis. p° sic Qui timet deū nō vt seru⁹ sed vt fili⁹ faciet bona. 2° mō exponitur sic: Qui timet deū ostendet se timorē dei habere operis impletione. s. faciēdo bona. 3° sic: Qui timet deū non tm̄ vitabit mala sꝫ etiā faciet bona. Scdo timor initial' est initiū abiiciens vel excludēs sapientie impedimentū qd̄ est peccatū. nā prius oportet q̄ nobis displiceant peccata ⁊ postea sapiant bona. qd̄ facit sapientia. Tertio ē initiū vt stabiliens. Sicut eni fundamentuz cōtinet ⁊ roborat pies domus ne ruant. sic timor cōseruat ⁊ roborat dona spūs sancti ⁊ virtutes mētis ne abscedāt: Eccl. xxvij Si nō in timore dñi qui est custos virtutū ⁊ expellit peccatū cōmissum ⁊ cauet cōmittendū: tenueris te instantē. i. fortiter ⁊ pseuerāter. cito. i. subito subuertet̄ dom⁹ tua. i. pax oscie. i. edificiū virtutū i quo quiescere deberes. Qz o aūt timor initialis sit initiū sapientie habet̄ Job. xxviij. Timor dñi est sapientia ⁊ recedere a malo intelligentia.

Ubi nota q̄ timor dñi est sapientia spāliter tribus modis. s. effectiue: cōpletiue: cōcomitatiue. p° effectiue q2 timor initialis sapientiā introducit ⁊ causat sicut seta linū: vt dicit Aug⁹. 2° est initiuz terminatiue vel cōpletiue: q2 initiū timoris ad donū sapiētie cōplet̄ ⁊ terminat̄. 3° est initiū cōcomitatiue. vñ Greg⁹ sic exponit: Si deū times sapiētia plen⁹ es ⁊ ecōuerso. Et subdit: Et recedere a malo intelligentia. Hec eni. s. intelligentia sequit̄ ad timorē sicut effectus ad suā causam. Nam timor ⁊ sapientia ponunt̄ simul vt due cause. sꝫ recedere a malo ⁊ intelligētia vt effectus cōsequentes ad illa.

¶ Circa timorem initialē nota sex. CA. V.

Ad maiorē tñ euidentiā pdictoꝝ circa timorem initialē nota sex. Primū est q̄ articuli fidei sūt pncipia sapientie quo ad eius essentiā. timor vō initialis est initiū sapientie nō quo ad eius essentiaz: sed quo ad eius effectus qui sunt declinare a malo ⁊ facere bonuz: reuereri deum ⁊ subiici ei: vt dicit btūs Tho. scda scde. q. xix. arti. vij. in cor. q. Secūdū est q̄ timor initialis dicit̄ esse radix sapientie: Eccl. j. Radix sapientie est timere deū. Hoc autē dicit̄ ꝓpter quattuor causas. Pria est: q2 sicut radix virtute dicit̄ esse tota arbor: ita etiam timor dei dicit̄ esse sapientia: ibidē arti. vij. in so. iij. argu. Secūda ratio est: q2 sicut radix est initiuz arboris: ita timor est initiū sapientie. Tertia ratio est: q2 sicut radix ē in pfundo terre: sic timor dñi tenet hominē in pfundo humilitatis. Quarta ratio est: q2 sicut radix amara est sꝫ fructus arboris dulces facit sicut patet i palma: sic timor habet amaritudinē pene: sed generat dulcedinez sapientie. Tertiū est q̄ timor seruilis ⁊ initialis diuersimode sūt initiū sapiētie. nam timor dñi initialis est principiū intra: timor aūt seruilis est principiū extra qui penam respicit. Quartū est q̄ vterqꝫ timor nō solum est initium sapientie: sꝫ etiam dilectionis. Ita dicit̄ Eccl. xxv. Timor dñi initiū est dilectionis. different̄ tñ. Nam timor seruilis est initiū dilectionis: q2 introducit ad charitatē sicut seta filum vt Aug⁹ dicit. Timor vō initialis ē pncipium dilectiōis nō absolute: sed q̄tum ad statum dilectionis pfecte vbi. s. arti. viij in solu. pmi argu. Quintū est q̄ timor initialis nō differt fm essentiā a timore filiali: sꝫ solum fm actum qui est impfecte diligere. nam timorē initialem habēt illi qui sūt in statu incipientiū qui nōdum puenerūt ad pfectionem charitatis. Timorē aūt filialem habēt pfecti. s. qui ad statum pfecte charitatis puenerūt: vbi. s. arti. viij. in cor. q. p totum. Sextū est q̄ timor initialis nō timet penā sicut ꝓpriū obiectum: sed inquantū habet aliquid de timore seruili adiunctū: qui. s. timor seruilis fm substantiā manet cū charitate impfecta in eo q̄ nō solum mouet̄ ad bene agendū amore iusticie sed etiā ex timore pene: vt facit qui habet timorē initialē. sed iste actus cessat in eo qui habet charitatē pfectam que foras mittit timorem. s. habentē penam: vt dicit̄ pma Joh. iiij. ⁊ vbi. s. arti. viij. in solu. ij. argu. Ubi nota q̄ nulla charitas tollit timorē naturalez neqꝫ filialem. quelibet autē charitas tollit timorem humanū ⁊ mundanū. pfecta aūt charitas foras mitit timorē initialē: nō quo ad essentiā: q2 idem sūt in essentia timor initialis ⁊ filialis. sed solūz quo ad vsum vel ad actuz eius qui ē vereri vel timere penā. vñ pma Joh. iiij. Timor penā habet. qui autē timet nō ē pfectus in charitate. Qd̄ verbū sic exponit̄: Timor penā habet: intelligit̄ de pena seruili: initiali: ⁊ etiam de filiali q̄tum ad vsum vel actū qui ē timere offensam vel separatione a patre. Et subdit̄: Qui aūt timet nō ē pfectus i charitate. Qd̄ exponit̄ tribus modis. p° sic: Qui timet timore pene ex conscientie peccati remordētia Nō ē pfectus in charitate. 2° modo exponit̄ sic: Qui timet. i. qui operatur bona solo timoris imperio penam habet. 3° modo exponit̄ sic: Qui timet fm Augu. penam aliquā siue aliqd̄ periculū temporale nō ē pfectus in charitate. vñ ad Ro. viij. Quis nos sepabit a charitate xp̄i: tribulatio: an angustia: an fames: an nuditas ⁊c̄. Et glo. sup illo verbo. j. Joh. iiij. Perfecta charitas foras mittit timorem. sic dicit: Presentes tribulationes facit nō timeri charitas.

¶ Quid sit timor filialis: ⁊ quid causat i hn̄te. CA. VI.

Quarto principaliter dico: q̄ timor filialis ē quo homo timet peccare nō ꝓpter penam sed ꝓpter offensam patris vl' separationē ab ipso: vt ponit beatus Thomas scda scde. q. xix. arti. ij. ⁊ x. in corpo. q. Uel dicas q̄ timor filialis ē quo homo timet peccare nō ꝓpter ꝓpriū cōmodū. s. ipsius timentis: sed ꝓpter conditiones eius qui timet̄: vt cum quis timet deū offendere

ppter conditionez dei. ⁊ pcedit talis timor ex charitate. Hic eni timor filialis q̄ est pfectoꝝ causat vel facit in eis septē. pͥ enī eos cruciat de pteritis: qꝛ ignorant vtrū opa eoꝝ placuerit deo. 2° eos cruciat de pn̄ti: qꝛ timent ne forte in aliquo offendant deum. 3° eos cruciat de futuro: qꝛ nō sūt certi de finali pseuerantia. Eccl̄es. ix. Nescit homo finē suū. 4° eos cruciat de occultis. s. ne aliquid occultū sit in eis qd̄ deo displiceat. 5° talis timor mūdat de venialibus. s. ne inueniat in eis aliquid leue qd̄ deo displiceat 6° talis timor facit timere offensā vbi nō est: vt dicit Gregori⁹: Bonaꝝ mentiū est timere offensam vbi nō est. 7° talis timor facit magnos reputare se paruos: vt faciebat abraham q̄ dicebat: Loquar ad dn̄m meū cum sim cinis ⁊ puluis: Gen̄. xviij. Est autē sciendū ad euidentiā pdictoꝝ: q̄ timor filialis distinguit: intēdit: pficit: ptendit. Primo enī timor filialis distinguitur a qualibet timoris specie: vt pꝫ in ca. pcedentibus. Scd̄o timor filialis intendit. Cum enim timor filialis oriat ex charitate: quanto aliquis magis diligit deū tanto magis timet offendere deum ⁊ separi ab eo. Uel dicas q̄ timor filialis pcipue intendit ex duob⁹. s. ex charitate: ⁊ ex spe. pͥ augetur ex charitate. quanto aliq̄s magis diligit deum: tanto magis timet deū offendere ⁊ separi ab eo. vn̄ amor charitatis reuerentiā timoris nō minuit sed auget. Hec beat⁹ Tho. vbi. s̄. q. xix. arti. x. in cor. q. ⁊ in so. iij. argu. 2° timor filialis auget ex spe. Nam crescente spe: timor filialis crescit: qꝛ quanto aliq̄s certius expectat alicui⁹ boni cōsecutionē p auxilium alteri⁹: tanto magis veret vel timet eū offendere vel separi ab eo: ibidem in solu. ij. argu. Timor aūt pene totaliter tollit a charitate crescēte. Cui⁹ ratio ē: qꝛ quāto magis aliq̄s diligit deū tanto min⁹ timet penā ⁊ hoc q̄ntum ad duo. pͥ quidē: qꝛ quanto aliq̄s magis diligit deum tanto mīn⁹ attendit ad ppriū bonū vel minus curat de pprio bono cui contrariat pena. 2° qꝛ filius inherens patri magis cōfidit de pmio ⁊ p consequens min⁹ timet de pena: ibidem arti. x. in cor. q. in fine. Tertio timor filialis pficit. Cum enī timor filialis causet ex charitate: quanto maior est charitas tanto timor est maior: ita q̄ pfecta charitas pfectum timorē facit. Re. s̄. Charitas. iij. ca. tertia diuisiōe: de charitate patrie ⁊ vie. Quarto timor filialis ptendit. nō solum enī est timor filialis ī via: sꝫ etiā remanet in patria semp. vn̄ in psal. Timor dn̄i sanctus pmanet i seculū seculi. In quo verbo timor filialis cōmendat a trib⁹. s. a causa: ab efficacia: ⁊ ab indefitiētia. pͥ cōmendat a sua causa pmaria cū dicit: Timor dn̄i ⁊ hoc vel qꝛ est dn̄i vt cause efficiētis: vel quia est dn̄i vt obiecti cōuenientis. Re. infra An deus possit timeri. 2° cōmendat ab efficacia virtuosa: cū subdit Sanct⁹: eo q̄ sanctū efficiat. Ubi nota q̄ in generali triplex est timor. s. naturalis: libidinosus: ⁊ gratuit⁹. Primus est natural' quo q̄s naturalit timet ⁊ refugit mortē ⁊ dē sibi nocuū. qui timor fuit in xp̄o: Mar. xiiij. Cepit iesus pauere ⁊ timere ⁊ esse tristis. Et Theophilus sup illo verbo sic dicit Quia enī xp̄s totū assumpserat hoiem: assumpsit etiā pprietates ipsi⁹ hois. s. pauere: tedere ⁊ cōtristari naturalit Nā hoies naturalit timent mortē. Secūdus timor est libidinosus. ⁊ hic est duplex. Prim⁹ est humanus quo hō eligit peccare ne ledat in carne. cui⁹ contrariū dr̄ Matth x. Nolite timere eos q̄ occidūt corpus. Secūdus timor ē mūdanus: quo q̄s eligit peccare ne ledat in possessione. Cui⁹ contrariū dr̄ Luc. xij. Nolite timere pusill⁹ grex: vendite q̄ possidetis ⁊c. Terti⁹ est timor gratuit⁹. ⁊ hic etiā ē duplex. Prim⁹ est gratis datus quo. s. timet pena spūalis ⁊ eterna sꝫ nō amat iusticia. s. timore seruili. de quo dicit ad Ro. viij. Nō accepistis spm̄ seruitutis iterū in timore Secūdus timor est gratūfacciēs. ⁊ hic est etiam duplex. Uni⁹ est timor initialis quo pncipalit amat iusticia ⁊ secūdario timet pena: de quo. j. Joh. iiij. Perfecta charitas foras mittit timorē. Alius ē filialis siue castus: filialis ad patrē: castus ad sponsū. Hui⁹ timoris due sūt species siue duo sūt actus. s. timor sepatiōis ⁊ timor offense. Primus ē timor sepatiōis. quāto enī hō magis timet separi a deo tanto magis cauet sibi a pctō. Secūdus est timor offense. nā quāto magis hō timet offendere deū: tanto ampli⁹ expellit pctm̄ ⁊ reliquias pctī: quib⁹ remotis dulci⁹ sapit ei deus. ⁊ quāto de⁹ ei dulcior sapit tanto eū ampli⁹ diligit

Tertio cōmendat timor filialis ad indefinētia glorioſa: cū subiūgit Permanet i seculū seculi. Ad cui⁹ euidētiam notādū. Primū est q̄ null⁹ alius timor a filiali in patria remanebit. discurre p oēs. Secundū est q̄ timor filialis nō remanebit in patria q̄tū ad duos actus quos hic habet. s. quo ad timorē offense: ⁊ timorē sepatiōis. nā btūs q̄libet erit certus nūq̄ offendere deū ⁊ nūq̄ separi a deo. Tertiū est q̄ timor filialis remanebit ī patria q̄tū ad aliū vsum vel actū ei⁹. nam q̄ntum ad tres actus timor filialis in patria remanebit. s. q̄tū ad subiectionē: honorē ⁊ admirationē. pͥ q̄tū ad subiectionē. Sicut enī malū creature rationalis ē vt creature irrōnabili ⁊ inferiori se subiiciat p amorē ⁊ cōtra deū psumptuose insiliat ⁊ eum cōtemnat: ita ordo ad bonū rōnalis creature est vt subsit deo ⁊ sit sub deo ⁊ supra ceteras creaturas. beati/aūt diuine volūtati semp erūt subiecti: cui⁹ cōtrariū est possibile fieri i hac vita. 2° timor filialis i patria remanebit q̄tū ad honorē. nā quāto q̄s ab alio recipit mai⁹ bonū tanto illū magis diligit: magis honorat ⁊ veneratur. sꝫ beati sunt huiusmodi q̄ bonū infinitū. i. clarā dei visionē in se recipiūt. g̃ ⁊c. 3° timor filialis in patria remanebit q̄tum ad admirationē. vn̄ sup illo vbo Job. xxvj. Colūne celi cōtremiscūt ⁊ pauēt ad nutū ei⁹. btūs Greg⁹. xvij. libro moral. sic dicit: Ipse quidē virtutes celestiū q̄ hūc. s. deū sine cessatione cōspiciūt in ipsa cōtemplatiōe cōtremiscūt Sꝫ ille timor vel tremor quē angeli ⁊ beati ī patria hn̄t nō ē penalis: qꝛ nulla pena q̄ hic timet ibi erit. sꝫ est timor vel tremor admiratiōis: qꝛ beati admirāt deū vt supra eos existentē ⁊ eis incōprehensibilē. Et btūs Aug⁹. xiiij. de ciui. dei sic dicit: Timor inq̄t ille castus pmanēs in seculū seculi. s. in futuro nō erit timor exiens a malo qd̄ accidere pōt. sꝫ tenēs ī bono qd̄ amitti nō pōt. vbi enī boni adepti amor imutabilis ē: pfecto si dici pōt mali cauēdi timor secur⁹ est. Uel nō est dict⁹ timor pmanens in seculū seculi: qꝛ id pmanebit quo timor ipse pducit. Hec. b. tho. scd̄a scd̄e. q. xix. arti. xj. in cor. q. p totū. Re. infra Uirtutes an remaneant in patria. iiij. ca.

## ℭ Qꝫ causa timoris p se est duplex. CA. VII.

a Dhuc circa timorē dei vel circa timorē in generali debem⁹ cōsiderare quinq̄. s. ortū: obiectum: defectū: effectū: pfectū. Primo cōsiderare debemus timoris ortū. nā causa timoris est duplex. s. amor ⁊ defect⁹ virtutis. Pͥo dico q̄ amor est cā p se timoris. qd̄ duplicit pbo. s. autoritate: ⁊ rōne. pͥ autoritate. Nam btūs Aug⁹ in li. lxxxiij. q̄stionū sic dicit: Nulli dubiū ē nō esse aliā timēdi causā nisi ne id qd̄ amam⁹ aut adeptum amittam⁹ aut nō adipiscamur speratū. Oīs g̃ timor causat ex hoc q̄ aliq̄d amam⁹. 2° pbo hoc idē rōne sic: Ex hoc enī q̄ aliq̄s amat aliqd̄ bonū sequit q̄ timeat priuationē illi⁹ boni qd̄ amat. g̃ amor boni est cā timoris mali pruationi illi⁹ boni. Per accidēs vō timor ē cā amoris inquantū hō q̄ timet puniri a deo seruat mādata ei⁹ ⁊ sic incipit sperare de deo: ⁊ spes introducit amorē. Hec. b. tho. pma scd̄e. q. xliij. arti. pmo: argu. cōtra: in cor. q. ⁊ in sol. j. argu. Re. s̄. Amor pmo ca. pma diuisiōe: quō amor est cā omniū affectionū aie. Scd̄o dico q̄ defectus virtutis ē

causa timoris. qd' similiter dupliciter pbo. p° sic. Cõtrariorũ sũt cõtrarie cause. sz diuitie: robur: multitudo amicorũ ꝛ potestas excludũt timorẽ: vt dicit phs. ij. rhetorice ꝗ ex defectu hoꝝ causat̃ timor. 2° pbo hoc idem rõne sic. Obiectum timoris est malũ qd' de facili vitari nõ põt: vt patebit sequenti ca. sz ex defectu virtutis cõtingit ꝙ aliquis non possit repellere iminens malũ. ꝗ ꝛc. vbi. arti. ij argu. contra: in cor. q.

¶ Qꝫ timoris obiectum est duplex. s. ꝙ põt inferre malũ ꝛ ipsum malũ. CA. VIII.

Secũdo pncipaliter cõsiderare debemus timoris obiectũ. Nam timoris obiectũ est duplex. s. illud qd' põt infligere malũ ꝛ ipsũ malũ. Primo mõ si timor respicit illud qd' põt inferre malũ: tũc dico ꝙ de⁹ põt ꝛ debet timeri. Ubi nota ꝙ homo hoc modo tria timet. p° diuinã equitatẽ. nam cõsiderãdo diuinã iusticiã qua deus est inflictor pene ꝛ subtractor sue prĩtie vel sue gratie ex merito peccati nostri: tũc deus põt ꝛ debet a nobis timeri. vñ Malach. j. Si ego dñs vbi est timor me⁹. 2° homo timet humanã potestatẽ. s. q̃ est lesa vel q̃ est iniusta: q2 sic in pmptu habet nocumẽtũ inferre. 3° homo timet ei⁹ crimen cognoscentẽ. sicut ille qui est cõscius criminis q2 põt nocumentum inferre timet ne reuelet. Dec huiꝰ Tho. pma scde. q. xlij. arti. j. i cor q. iuxta finẽ. ꝛ scda scde. q. xix. arti. j. in cor. q. Scdo mõ timor pncipalit̃ respicit ipsũ malũ. Et hoc mõ deus qui est ipsa bonitas timeri non põt: ibidẽ. Nota tñ hic ad euidentiã pdictoꝝ sex. Primũ ẽ ꝙ timor p se est de malo. Cui⁹ rõ est talis: Timor est de eo qd' est priuatiuũ ei⁹ qd' amamus. cũ ergo amor sit boni: ꝛ malũ sit priuatiuũ boni. ꝗ timor est de malo: pma scde. q. xlij. arti. j. in cor. q. Secundũ est ꝙ timor nõ est de malo culpe. Cui⁹ rõ est: q2 illud qd' subiacet hominis ptãti nõ habet rõnẽ terribilis. sz malũ culpe est huiusmodi: eo ꝙ ppriã causã habet volũtatẽ humanã. ꝗ ꝛc. ibidẽ arti. iij. Tertiũ est ꝙ timor est de malo nature. qd' sic pz: Mors est malũ nature sz inter oĩa mala terribilissimũ est mors: vt dicit phs. iij. ethi. ꝗ ꝛc. ibidẽ arti. ij. arg. contra. Quartũ est ꝙ timor est de malo futuro. Ubi nota duo. Primũ ẽ ꝙ dolor vel tristicia differt a timore eo ꝙ dolor vel tristicia est de malo pñti: timor vo de malo futuro: ibidẽ arti. iij. in so. ij. argu. Secũdũ est ꝙ cũ timor sit de malo futuro illud malũ qd' nõ apprehendit̃ vel nõ estimat̃ vt futurũ sz vt pñs ꝛ necessariũ nõ timet̃. vñ phs dicit scdo rheto. ꝙ illi q̃ iam decapitant̃ nõ timẽt mortẽ videntes sibi iminere necessitatẽ mortis: ibidẽ. q. xlij. arti. ij. in cor. q. Quintũ est ꝙ timorem de malo futuro ppinquo. si enĩ malũ apprehendat̃ vt multũ remotũ ꝛ multuz distans nõ timet̃. vñ phs dicit scdo rheto. ꝙ hoĩes sciũt ꝙ moriant̃. sz q2 nõ apprehendũt nec estimant mortẽ: vt ppe nil curant: ibidẽ. q. xlij. arti. ij in cor. q. Sextũ est ꝙ timor est de malo arduo cui de facili resisti nõ põt. nam dolor seu tristicia põt esse de quocũqꝫ malo siue magno siue paruo: timor aũt nõ est nisi de magno malo. Cui⁹ rõ est: q2 timor est de malo qd' nõ subiacet nostre voluntati ꝛ potestati. sz tale est malũ magnũ ꝛ arduũ. ꝗ ꝛc. ibidẽ. q. xlij. arti. iij. in so. ij. argu. Ex istis ꝗ superi⁹ dictis pz ꝙ obiectum timoris est existimatũ malũ futurũ ppinquũ cui de facili resisti nõ põt: ibidẽ. q. xlij. arti. j. in cor. q.

¶ Qꝫ q̃ttuor mala sũt int̃ alia q̃ magis timent̃. CA. IX.

Ad maiorẽ tñ euidentiã pdictoꝝ nota: ꝙ cum timor pncipalit̃ sit de malo: q̃ttuor mala sũt inter alia q̃ magis timent̃. s. mala penalia: insolita: repentina: irremediabilia. Primo timent̃ mala penalia. cui⁹ rõ est: q2 vitari talia de facili nõ subiacet volũtati ꝛ potestati nostre: vt pz. s. de morte. Scdo timentur mala insolita. Cui⁹ rõ est duplex. Prima est: q2 experientia facit hoĩez magis potentẽ ad opandũ. ꝛ iõ sicut auget spem ita minuit timorẽ. Per oppositũ aũt inexperientia facit hominẽ min⁹ potentẽ ad opandũ. ꝛ iõ sicut inexperientia diminuit spem ita auget timorẽ. insolita aũt carent experientia. ꝗ ꝛc. Secũda rõ est: q2 vnũquodqꝫ magis apparet cõtrario iuxta se posito. vñ cũ aliquis statim a paupertate ad diuitias transit ppter paupertatẽ preexistentẽ diuitias magis estimat. ꝛ econuerso diuites statim ad paupertatem venientes eã magis horrent. Dec. h. Tho. prima scde. q. xlij. arti. v. in so. j. ꝛ iij argu. Tertio timent̃ mala repentina. Cui⁹ rõ est: q2 oĩa corporalia bona ꝛ mala quanto magis considerant̃ ꝛ puident̃: tanto minora apparent: ꝛ p oppositum quanto min⁹ considerant̃ tanto apparent maiora. Et iõ sicut p diuturnitatẽ dolor pñtis mali mitigat̃: vt pz p Tulliũ in libro. iij. de tusculanis q̃stionib⁹. ita ex pmeditatione etiã minuit̃ timor futuri mali. qd' aũt repente venit pmeditari nõ põt. ꝗ ꝛc. ibidẽ arti. v. in cor. q. Quarto timent̃ mala irremediabilia. Cui⁹ rõ est: q2 cũ malũ sit obiectũ timoris. vt pz ñ. ꝗ qd' auget malũ auget timorez. sed diuturnitas vel ppetuitas mali auget malũ. qd' patet: q2 si pati malũ in tanto tpe est malũ. ꝗ pati idem malũ in duplo tpe erit malũ duplicatũ. ꝗ pati illud maluz ppetuo est quodãmodo malũ infinitũ. sed irremediabilia quoꝝ nõ est auxiliũ accipiunt̃ vt ppetua. ꝗ ꝛc. q. xlij. arti. vj. in cor. q. p totum. Ex his quattuor pz ꝙ extremũ iudiciũ ẽ multũ timendũ: tũ q2 sup oĩs affligit: tũ q2 insolitũ: tũ q2 repentinũ vel improuisũ: tũ q2 oĩs remedij exclusiuũ. tũc enĩ nulla patebunt remedia quib⁹ extremũ iudiciũ vitari possit. Re. s. Sententia.

¶ Qꝫ inter homines est triplex conditio: ꝛ sm hoc ipsis est timor. CA. X.

Tertio pncipalit̃ cõsiderare debem⁹ timoris defectum. Est aũt inter hoĩes triplex conditio vel varietas. nã quidã supabũdant in audendo: quidam in timẽdo: quidã in nõ timẽdo. Primo dico ꝙ quidam supabũdant in audẽdo sicut audaces. Circa quos nota tria. Primũ ꝙ audacia ẽ peccatũ. Cui⁹ rõ est: q2 aggredi picula vltra q̃ rõ dictat est peccatũ. sz audax est huiusmodi. ꝗ ꝛc. Secũdũ est ꝙ audaces nõ sũt fortes. Cui⁹ rõ est: q2 audaces añ picula sunt puolantes. i. velociter ꝛ ardenter ad ipsa currẽtes: eo ꝙ ex impetu passiõis mouentur. q̃ñ aũt sũt in ipsis piculis discedũt: eo ꝙ motus precedentis passionis vincit̃ a difficultate. fortes vo pri⁹ q̃ ad picula veniant sũt quieti eo ꝙ nõ mouent̃ ex impetu passionis: sz ex deliberatiõe rõnis in ipsis aũt piculis vel operibus arduis sũt acuti: q2 iudiciũ rõnis ex quo mouent̃ non vincit̃ aliqua difficultate. Dec. h. Tho. in scrip. ethi. li. iij. ca. xv. Tertiũ est ꝙ q2 audacia est peccatũ vt pz. ꝛ oẽ peccatũ est vitandũ iõ societas audacis est vitanda ꝛ declinanda: vt dicit̃ Eccĩ. viij. Cũ audace nõ eas. i. nõ conferis: neqꝫ vadas cum arrogante: audace: psumptuoso: temerario. Nã arrogans est q̃ psumit. Audax q̃ nõ metuit. temerari⁹ vo q̃ nõ estimat piculum: vt dicit Papias. Dec. h. Tho. scda scde. q. cxxvij. arti. j. Secũdo sũt quidã alij q̃ supabũdant in timẽdo. ꝛ tales vocant̃ timidi q̃ timent que nõ oportet: ꝛ q̃ñ nõ oportet: ꝛ eo mõ quo non oportet: ꝛ sm alias circũstantias. ꝛ talis timiditas semp est peccatũ. Tertio sunt quidã qui supabũdant in nõ timẽdo. ꝛ tales vocant̃ impauidi: q̃. s. nihil timent: in scripto ethi: vbi. s. Tales enĩ sũt similes cuidam iudici: de quo dr̃ Luc. xviij. Erat q̃dã iudex in ciuitate q̃ deũ nõ timebat nec hoĩes verebat̃. Lz. n. timor dei magis debeat retrahẽ a pctõ q̃ verecũdia mũdi: tñ oppositũ frequent̃ cõtingit. vñ Theophilus super illo verbo sic dicit: Uideꝙ impudentez erga homines esse: grauioris est mali indicium. Deum enĩ q̃ plures non timent: attamen humano cohibent̃ pudore. Cũ enĩ sit aliqs ipudens

etiā quo ad boies: tunc excrescit cumul⁹ vitioꝝ. Q₃ āt aliq̄s nihil timeat: ꝓuenit ex triplici rōe. s. ex excessu elationis: ex defectu dilectiōis: ex nubilo rōnis. Primo ꝓuenit ex excessu elatiōis siue ex cordis elatiōe. Nam ex supbia cordis cōtingit q̄ aliquis estimat mala opposita bonis que amat sibi euenire nō posse. ⁊ ex hoc ꝑ se ꝑsu-

q

mit ⁊ altos cōtemnit. vñ de tali dicit̄ Job xlj. Qui factus est vt neminē timeret. Qð verbū exponit̄ quattuor modis. p̄ᵒ sic: Qui factus ē. q. d. non ꝑ naturā s₃ ꝑ elationē ad hoc venit vt nullū timeret. 2ᵒ modo exponit̄ sic: Qui. s. diabolus factus est bon⁹. s₃ ꝑ ꝓpriā p̄sumptionē ad hoc venit vt nec deū qui passur⁹ est timeret: vt dicit glo. L₃ eni demones timore naturali tormēta timeant: vt dicit̄ Luc. viij. Timebāt puniri ab eo. Et Jacobi. ij. Demōes credūt ⁊ cōtremiscūt. tñ timor filialis ⁊ initialis non est in eis. 3ᵒ mō exponit̄ sic: Factus ē ac si nullū timeret. 4ᵒ modo sic: Factus est vt nullū timeret. s. ad hoc vt vellet ei subijci. Scðo q̄ aliq̄s nihil timeat: ꝓcedit ex defectu amoris. Ex hoc eni q̄ aliq̄s bona tꝑalia vel nō diligit vel minus diligit: ꝓuenit ex hoc q̄ ea nō timet amittere. Sicut eni amor causat timorē: vt p₃. s. ita magnitudo amoris facit augmentū timoris. Ubi nota q̄ bona tꝑalia ex vna ꝑte debēt diligi. s. inquantū nos ad dei timorē ⁊ dilectionem inducūt ⁊ iuuāt ad beatitudinē ꝯsequendā. Ex alia ꝟo ꝑte debēt odiri ⁊ cōtemni. s. inquātū nos a dei timore ⁊ amore impediūt. vñ Eccī. xxxiiij. Qui timet deū. s. timore filiali: nihil trepidabit timore hūano vel mūdano. Re. s. Odiū. Tertio defect⁹ timoris ꝓuenit ex nubilo rōis. s. ex rōnis ebetatiōe seu ꝑuatiōe. Q₃ eni aliq̄ nihil timēt ⁊ ꝑcipue terremotus: inundationes vel talia: hoc iō vel q₃ sensu carēt vel rōne: sicut dicit̄ accidere de q̄busdā gentibus q̄ vocant̄ celte in quadā insula existentib⁹. Hec beatus Tho. scða scðe. q. cxxvj. arti. j. in cor. q. ꝑ totū. Et i scri. ethi. li. iij. ca. xv. Si aūt in diuidendo aliq̄s vis ꝓcedere dicas: q̄ aliq̄s nihil timeat ꝓcedit ex trib⁹ causis. p̄ma est electiōis vehementia. secūda est dilectiōis carētia. tertia est mentis vel rōnis dementia: vt p₃. s. hoc eodē ca.

¶ Q₃ timor inter alia causat tria ⁊ que: p̄mo cōtractionē. CA. XI.

q

Uarto p̄ncipalit̄ cōsiderare debem⁹ timoris effectū. nam timor inter alia causat tria. p̄mo cōtractionē efficit. scðo tremorē elicit. tertio opatiōnē impedit. Primo timor cōtractionē efficit. nam ex imaginatiōe alicui⁹ mali q̄ causat timorē fit i nobis contractio virtutis aialis ad interiora. Cui⁹ rō est: q₃ q̄ malum aliqð repelli nō possit: ꝓuenit ex debilitate virtutis. virtus aūt quāto debilior est tanto ad pauciora pōt se diffundere ⁊ ad exteriora pōt se minus extendere. Hoc aūt duplici exemplo ꝓbo. Primū est: q₃ videm⁹ in morientib⁹ q̄ natura vel calor naturalis ad interiora retrahit̄ ꝓpter debilitatē virtutis. Secūdū exemplū est: q₃ videm⁹ in ciuitatib⁹ q̄ qñ ciues timēt: retrahūt se ab exterioꝛib⁹: ⁊ quāto plus ꝓñt ad interiora recurrūt. Hec beatus Tho. p̄ma scðe. q. xliiij. arti. j. in cor. q. Ubi etiā notat q̄ timor facit pallentes: tacētes: fugientes. Cui⁹ rō est: q₃ spūs vel calor in timentib⁹ ab exterioꝛib⁹ ad interiora retrahit̄ quo subtracto remouet̄ calor: ⁊ sic palledo relinquit̄. vñ videm⁹ q̄ timentes mortē pallescūt. eo q̄ tūc ex timore mortis calor q̄ est causa coloris ad interiora contrahit̄. Oppositū aūt hui⁹ verecūdia causat. nā verecūdati nō pallescūt sicut faciūt timidi: s₃ poti⁹ rubescūt. Cuius rō est: q₃ sicut in timore fit retractio vel cōtractio ad interiora: vt p₃ imediate. s. ita i verecūdia fit diffusio caloris ad exteriora. Quanto aūt magis calor q̄ est causa coloris ad exteriora diffundit̄: tanto magis rubedo causat̄: vbi s. in so. j. ⁊ iij argu. Scðo timor facit tacentes. Cui⁹ rō est: q₃ in timentib⁹ fit mot⁹ interioris caloris ⁊ spirituū a corde ad inferiora. ⁊ iō timor cōtrariat̄ formatiōi vocis que fit ꝑ emissionē spirituū ad supiora ꝑ os: ꝓpter qð timor nō sinit formare vocē: ⁊ ꝑ cōsequēs tacentes facit. Sed in dolentib⁹ est oppositū. Nā in dolore natura ꝯseruat spiritū ⁊ calorē vt hoc vtat̄ ad expellēdū nociuū. multiplicatis aūt interi⁹ spiritib⁹ ⁊ calore necesse est q̄ emittant̄ ꝑ vocē. Et iō dolentes vix pñt cōtinere se q̄n clamēt vt dicit phs in libro de ꝓblematib⁹: vbi. s. in so. ij. argu. ꝑ totū. Tertio timor facit fugiētes. Cui⁹ rō est. q₃ in timentib⁹ ꝓpter frigiditatē ingrossantē spiritū ⁊ calorem: spūs ⁊ calor a supioꝛib⁹ ad inferiora mouent̄. nec congregant̄ circa cor: s₃ magis recedūt a corde ex imaginatione defect⁹ virtutis. ⁊ ꝓpter hoc timētes nō ꝓmpte inuadunt s₃ magis refugiūt. Irati aūt oppositū faciūt. nā irati reddunt̄ ꝓmpti ⁊ audaces ad inuadendu₃. Cui⁹ rō est: q₃ in iratis ꝓpter calorē ⁊ subtilitatē spirituū q̄ ꝓuenit ex appetitu vindicte fit interi⁹ motus spirituū ab īferioꝛib⁹ ad supiora ⁊ iō cōgregant̄ spūs ⁊ calor circa cor. ꝓp qð irati ꝓmpte ⁊ audacter incedūt: vbi. s. in solu. j. argu. ꝑ totū. ita q̄ timidi ⁊ verecūdi ⁊ irati opponunt̄ adinuicē: sicut p₃.

¶ Q₃ timor tremorē elicit: ⁊ causa quare. CA. XII.

s

Ecūdo timor tremorē elicit. Cui⁹ rō est: q₃ in timore calor ab exterioꝛib⁹ ad interiora cōtrahit̄: sicut p₃ ca. p̄cedenti. remoto aūt ab exterioꝛib⁹ calore q̄ cōtinebat mēbra remanent mēbra frigida. ⁊ ꝓpter hoc accidit in eis tremor. Nam tremor in timētib⁹ ex frigiditate causat̄. ꝓpter qð in timentib⁹ tremūt hec membra. p̄ᵒ tremit cor: eo q̄ in timore calor deserit cor ⁊ ad inferiora tēdit. 2ᵒ tremit vox ꝓpter vicinitatē vocalis arterie ad cor. Si eni in timore calor deserit cor ex quo sequitur tremor cordis: multo magis deserit vocalē arteriā: ex quo sequit̄ tremor vocis. 3ᵒ tremit mādibula inferior ꝓpter continuitatē ad cor. 4ᵒ sequit̄ strepit⁹ dentiū ꝓpter rōnē eandē. 5ᵒ tremūt brachia ⁊ man⁹. tū ꝓpter cōnexionem ad pectus vbi est cor: tū q₃ huiusmōi mēbra sūt magis mobilia: ꝓpter qð in timentib⁹ genua tremūt. vñ Isa. xxxv. Cōfortate man⁹ dissolutas ⁊ genua trementia roborate. Hec b. Tho. p̄ma scðe. q. xliiij. arti. iij. in cor. q. ⁊ in so. iij. argu. ꝑ totum.

¶ Q₃ timor opatiōnē ipedit: vbi notāt̄ tria. CA. XIII.

t

Ertio timor opatiōnē impedit. Ad cui⁹ euidentiam nota tria. Primū est q̄ opatio exterior a duob⁹ causat̄. s. ab agente p̄ncipali. s. ab aia: ⁊ ab agente instrumētali. s. a mēbris corpis. Et iō ꝓpter defectum agentis p̄ncipalis imꝑantis vel mouētis ⁊ ꝓpt̄ defectum agentis instrumētalis nō obsequētis pōt opatio impediri. Secūdū est q̄ timor impedit opatiōnē ex ꝑte corporis vel ex parte membroꝝ corporis. Cuius rō est: nam ꝓpter defectum caloris qui ex timore causat̄ a mēbris exterioribus ⁊ ꝑcipue i membris supioꝛib⁹: vt patet ca. p̄cedenti imediate: timor ex subtractione caloris mēbra debilitat ⁊ sic impedit ea operari. Tertium est q̄ si est timoris nimis vehemens ⁊ excessiuus intantū q̄ rationem ꝑturbat: tunc talis timor sic vehemens ⁊ rationē ꝑturbans impedit operationē ex parte mentis. Si autē timor ita est moderatus q̄ rationē nō ꝑturbat: tūc ad hū operandū cōfert inquantū solicitudinē causat ⁊ facit hominē attentius consiliari ⁊ opari. Hoc est qð dicit apl's

c

ad Philippēn. ij. Cum metu ⁊ timore salutem opamini. Que verba Aug⁹ ⁊ Haymo duobus modis exponunt. p̄ᵒ sic: Cum metu. s. mentis vel cordis ⁊ cum tremore corpis. 2ᵒ sic: Cū metu. i. nō p̄sūptuose vel supbe: q₃ q̄ timet semꝑ hūilis est ne cadat. ⁊ cū tremore. s. manifesto opamini salutē vestrā. i. vitā eternā. q. d. apl's. Nos meremur vitā eternā ꝑ bonā volūtatē ⁊ ꝑ bonā opatiōnē. sed ad hoc timendus ē deus: q₃ a nobis hoc nō habem⁹ s₃ poti⁹ a deo

qui opat in nobis velle bonū et pficere bonū. Hec beat. Tho. pma scde. q. xliiij arti. iiij in cor. q et in argu. contra. Spūaliter aūt in extremo iudicio erūt hec tria. primo ex ex pre peccatoris erit ɔtractio caloris et charitatis primo ca. scdo erit tremor corpis qꝛ fletus et stridor dentiū. tertio erit defectus ois boni opis qꝛ nihil poterūt opari q̄ mereant.

℃ Qr ex diuino timore quatuor bona nobis ꝓueniunt et que. CA. XIIII.

Quinto et vltimo cōsiderare debem⁹ timoris ꝓpositum. Nā ex diuino timore quatuor nobis bona ꝓueniūt. pmo eni gratia infundit. scdo culpa excludit. tertio vita pficit. quarto gloria nunq̄ deseritur.

Primo eni ex timore dei gratia infundit. Sicut eni a fonte ꝓcedit riuulus aque sic a dei timore riuul⁹ gratie: puer. xiiij. Timor dn̄i fons vite. vn̄ Bern̄. sup Cant. sermo. liiij. In veritate didici nil eque efficax esse ad gratiā pmerendā: retinendā: recuperandā: q̄ si oī tpe corā eo inueniaris nō altū sapere sꝫ timere. Et iō puer. xxviij sic dicit Beat⁹ hō qui semp est pauid⁹. Sup quo verbo Bern̄. sic dicit: Time cū accesserit. time cū abierit. time cū denuo reuertit. Time cū pn̄s fuerit: cum adest. time ne indigne operis. si abscesserit multo magis timendū est: qꝛ vbi illa deficit gratia deficis et tu. Si aūt gratia iam ꝓpiciata redierit. multo ampli⁹ tūc est timendū ne forte cōtingat te recidiuū pati: g̃ oi tpe est timendū.

Scdo ex diuino timore culpa excludit vel remittit. vn̄ Eccl. j. Timor dn̄i expellit peccatū. Et hoc trib⁹ modis. s. corrigendo p̄terita vitando pn̄tia: cauendo futura. Primo mō timor dn̄i expellit peccatū corrigendo p̄terita p pniam. Et hoc tribus modis. p° ex cōsideratiōe damni timor dn̄i inducit contritionē: sicut apostema in scissura expellit saniē. 2° ex cōsideratione future cōfusionis timor dn̄i inducit cōfessionem: sicut vomit⁹ expellit cibū venenosū. 3° ex inspectiōe vel cōsideratione eterne punitiōis timor dn̄i inducit satisfactionē: sicut in infirmo cōualescēte remanēt ex infirmitate aliq̄ nociue reliquie q̄ expellunt p medicinā. Secūdo mō ex timore culpa remittit vitādo pn̄tia p inocentiam: puer. xvj. In timore dn̄i declinat ois a malo. q. d. p timorē dn̄i. s. seruilē: initialē et filialē declinat ois a malo pene et culpe. Tertio mō ex timore culpa remittit cauendo futura: Eccl. vij. Qui timet deū. s. timore filiali Nihil negligit. s. facere vel vitare. s. de his q̄ vult deus fieri. et vitari de his q̄ ꝓhibet fieri. vel nihil negligit. i. oibus indigentib⁹ sine ꝑsonaꝝ acceptiōe ꝓuidet et benefacit.

Tertio ex timore vita attollit vel pficit. Cum eni timor filialis fundet et radicet in charitate: crescēte charitate augetur vel crescit timor. vn̄ Greg⁹. Mens que plus est illuminata et inflāmata plus timet. Re. s̄. Timor filialis. Hoc aūt exigit a nobis de⁹. Ita dicit Eccles vltimo: Deū time et mandata ei⁹ obserua. hoc est eni ois hō. Dicit g̃ deū time. s. timore filiali qui nō penā nō sepatione a deo: sꝫ offensam patris timere docet. Et subdit: Et mādata ei⁹ obserua. i. ob ipsum nō ob aliū serua. et subiūgit causam dicens: hoc est eni ois hō. Qḋ verbū exponit trib⁹ modis. p° sic: Hoc est eni ois hō. i. ad hoc factus est vt deū timeat et mādata ei⁹ obseruet. 2° sic: Hoc est eni ois hō. i. p hanc formā. s. p timorē dei et obseruantiā mandatoꝝ habet hō esse gratie et esse glorie. 3° sic: Hoc est eni ois hō. i. hoc solum requirit ab oī hoīe: et p hoc solum beatificat omnis hō.

Quarto ex timore gloria nunq̄ deserit. vn̄ in psal. Timor dn̄i sanctus pmanet i seculū seculi. Re. s̄. Timor filialis.

℃ Qr nihil ē vtili⁹ oī hoī timore dei. CA. XV.

Ad maiorē in̄ euidentiā p̄dictoꝝ nota q̄ nihil est vtili⁹ incipienti: et nihil est vtili⁹ ad pfectionē venienti: et nihil est vtili⁹ oī statui vel etati vl' sexui timore dei. vn̄ Eccl. xxiij. Nihil meli⁹ q̄ timor dei. Qr eni timor dei sit vtilis oī statui et qualitati pꝫ per singula discurrendo. Est eni vtilis peccantib⁹: penitentib⁹: tribulatis: tentatis: et cōtemplatiuis.

Primo ē vtilis peccantib⁹ quos timor dei ad statū pn̄ie adducit et transfert. Sicut eni latro videns iudicē se insequētē pre timore seipsū arguit heu cur feci: se iudicandū iudicat: heu heu in suspenderis rem furatā ꝓijcit. sic peccator cōsiderans futurum iudiciū pre timore facit tria. pmo eni pre timore diuini iudicij cor suū redarguit ɔsiderans dei offensā. scdo seipsū affligit cōsiderans penā debitā. tertio petit dimitti cōsiderans dei misericordiā.

Scdo timor dei ē vtilis penitentib⁹ quos mouet ad cōtritionē. s̄. Cōtritio. ad cōfessionē. s̄. Cōfessio. ad satisfactionem. s̄. Pn̄ia. vel. s̄: Satisfactio.

Tertio timor dei est vtilis tribulans. Sicut eni infirm⁹ timēs mortē corpis libenter sumit potiones vl' medicinas amaras: sic q̄ timet de pctō timēs mortem aie et separi a deo: libenter gaudet et longanimitatē sustinet. vn̄ talis timor facit tribulatū patientē: gaudentem: constantē in tribulationib⁹ sicut seru⁹ timens dn̄m labores in seruiēdo sustinet patientē: gaudentē: cōstanter.

Quarto timor dei est vtilis tētans. Sicut eni pugnāti ꝓ sua hereditate timor incutit sollicitudinē vel diligentiam in aggrediēdo: ꝑseuerantiā in pugnādo: et sic confidentiā in vincendo: sic timor dei p° facit diligentē in pugna. Eccles. vij Qui timet deū nihil negligit. s. facere ea q̄ vult fieri deus. Uel nihil nihil. s. bn̄facere oibus indigentibus sine ꝑsonaꝝ acceptiōe. 2° facit ꝑseuerantē in diligētia. Eccl. xxvij. Si nō in timore dn̄i tenueris te ꝛc. Re. expositionē hui⁹. s̄. Timor initialis. iij ca. 3° facit cōfidentem de victoria: pūer. xiiij. In timore dn̄i fiducia fortitudinis: qꝛ tanto forti⁹ mūdū despicit q̄s: quanto pl⁹ timet deū. Recte aūt Salomon cōiunxit timorē et fortitudinē simul: qꝛ in timore est humilitas cōtra p̄sumptionē: et in fortitudine est magnanimitas cōtra pusillanimitatē: ne humilitas sine fortitudine sit pusillanimis: et fortitudo sine humilitate sit p̄sumptuosa.

Quinto timor dei ē vtilis cōtemplatiuis. Sicut eni seru⁹ dn̄o quē timet assistit sepius: obsequit humili⁹: et alloquit dulci⁹: sic timor dei facit hec tria. Primo leuat ad spectum pme veritatis. vn̄ Eccl. x. Qui timēt deū. i. vt filij erūt in oculis ei⁹. Qḋ exponit duob⁹ modis. p° sic: Qui timēt deum timore filiali erūt in oculis ei⁹. i. bn̄ placebūt ei: sicut sunt oculi matris sup filium quocūq; vadat: qꝛ vbi amor ibi oculus. 2° sic: Qui timēt deū erūt in oculis ei⁹. s. plati: cognoscent a plato qui est oculus dei. Qḋ est cōtra multos qui suis facerdotibus suas cōscias reuelare nolūt: sꝫ alijs quib⁹ nō expedit Eccl. viij. Nō oī hoī manifestes cor tuum. i. secreta tua vel cōscientiā tuā: sꝫ tali de quo ɔfidas q̄ tacere possit: sciat et velit.

Scdo timor de est vtilis cōtemplatiuis: qꝛ humiliat eos ad obsequiū diuine maiestatis: Eccles viij. Ego cognoui q̄ erit bonū timēti deū qui veret faciē ei⁹.

Tertio pparat ad gustū sūme bonitatis. In psal. Q̄ magna multitudo dulcedinis tue dn̄e quā abscondisti timentib⁹ te. vn̄ Eccl. xv. Timor dn̄i sup oia. Ubi nota q̄ timor dei pmo est sup oia bona iōq; coꝝ custos ne amittant. scdo timor dei est sup oia mala tanq̄ diligēs represor ne ingrediant. tertio timor dei est sup oia transitoria tanq̄ prudens cōtemplator vt paruipendant. et iō dicit Eccl. xv. Beatus cui donatū est habere timorē dei. In vbo quatuor notabilia et excellentia tangit. p° habitū virtuosum: ibi Habere timorē: 2° obiectū bn̄ficum: ibi Dei. 3° donū gratuitū vel gratiosum: ibi Cui donatum est. 4° pmiū gloriosū: ibi Beat⁹: In psal. Btūs vir q̄ timet dn̄m.

℃ Ratio qre deus tribulatiōes imittat in speciali est nobis incognita: sꝫ ratio quare imittat i generali est nobis manifesta. CA. I.

# Tribulationes.

Circa tribulatiões p̄sentis vite cōsiderāda sunt tria .s. rō seu anim⁹ inferentis: diuisio seu numerus affligentis: dilectio seu virt⁹ vel mod⁹ auxiliantis. Primo circa tribulationes cōsideranda est ratio seu anim⁹ inferentis. Nā rō quare deus tribulationes immittit in speciali est nobis ignota. Ita dicit Greg⁹ libro .v. moral. in p̄ncipio: Occulta sūt iudicia dei in hac vita quib⁹ bonis male est ⁊ malis bene. sed occultiora sūt cū boni bona recipiūt ⁊ cū mali mala. Primo enī occulta sūt dei iudicia cum in hac vita boni mala: ⁊ mali bona recipiūt. Nam cū boni mala recipiūt ideo est: q2 ⁊ boni siqua deliquerūt mala hic recipiūt vt ab eterna damnatiōe plenī⁹ liberent: ⁊ mali bona hic recipiūt vt in posterū ad sola tormenta ptrahant. Et ponit ibidez duo exempla .s. de vitulis ⁊ infirmis. p̄° de vitulis dicēs: Currens iustus vel impi⁹ ad mortē debitam effrenatis voluptatib⁹ nitit: q2 ⁊ vituli qui mactādi sunt liberi in pascuis relinquūt. at contra iust⁹ a delectationis transitorie iocūditate restringit: q2 ⁊ nimirum vitulus ad laboris vsum deputat⁹ sub iugo tenet. 2° pbat p exemplū de infirmis dicēs: Negant electis in hac vita terrena: q2 ⁊ egris quib⁹ spes viuendi est nequaq̄ a medico cuncta q̄ appetūt conceduntur. dant aūt reprobis bona que ī hac vita appetūt: q2 ⁊ desperatis egris omne qȝ desiderant nō denegat. Perpendāt ergo iusti mala que in se quis pmanēt: ⁊ nequaq̄ eorum felicitati inuideant q̄ peribit. Scdo vo occultiora sūt iudicia dei qñ boni bona ⁊ mali mala recipiunt: q2 incertū est valde: vtrū boni bona recipiant vt puocati ad aliquid melius crescant: aut vt a premio vite sequentis marcescāt: ⁊ vtrū malos hic aduersa feriant vt ab eterno supplicio liberent: aut hic eorum pena incipiat vt quos cōplenda eos ad vltima tormenta gehenne pducat. Scdo dico ꝙ rō quare deus tribulationes īmittit ī generali nobis est manifesta. vñ btūs Greg. sup illo verbo Joh .ix. Neqȝ hic peccauit neqȝ parētes ei⁹ sȝ vt manifestent opera dei in illo ⁊c. sic dicit: Alia est pcussio qua peccator pcutit vt corrigatur: alia est ne culpa cōmittatur: alia est vt saluantis veritas cognita ardentius diligatur: alia vt sine retractione puniatur. Et beatus Aug⁹ sup Canti. sic dicit: Quinqȝ modis flagella contingūt: vel vt iustis merita p patientiam augeant vt Job: vel ad custodiam virtutū ne supbia tumeāt vt Paulo: vel ad corrigenda peccata vt marie lepra: vel ad initiuz pene vt Herodi: quaten⁹ hic videat qd in inferno sequit: vel ad gloriā manifestandū: vt pȝ de ceco nato. Concludendo igitur ⁊ elicīēdo rōnes ex dictis Grego. ⁊ Augu. dico ꝙ deus q̄nqȝ rōnib⁹ tribulationes īmittit. Prima est ppt

p purgationē a culpa: Eccī .ij. Pius ⁊ misericors deus ⁊ remittit in die tribulatōis peccata. Quod verbū duob⁹ modis exponit. p̄° sic: Pius est deus .s. beneficia cōferendo. Et misericors .s. a miseria liberando. 2° modo sic: Pius ē deus .s. gratiā cōferendo. Et misericors .s. remittendo iniuriā. io subdit: Et remittit in die tribulatōis peccata .s. qñ homo spiritu cōtribulatōis ⁊ corde cōtrito deū inuocat. vbi glo. interli. sic dicit: Nō omittit deus peccata: nisi in tribulatiōe ⁊ cordis contritiōe. vel remittit peccata .i. penā peccato debitaz. nam tanta pōt esse tribulatio spūs ⁊ cōtritio cordis ꝙ pena remittit. Re.ā Contritio. Secūda causa est ppter conseruationē a culpa. Sicut enim myrrha a putrefactione ⁊ corruptione custodit: ⁊ sal carnib⁹ appositū eas a putrefactōe ⁊ corruptione p̄seruat: ita tribulatio vel pena tpalis preseruat a corruptiōe ⁊ fetore peccati. Hec custodierunt paulū ne supbiret: vt ipse dicebat .ij. ad corinth .xij. Ne magnitudo reuelationū extollat me: datus est mihi stimulus carnis mee: angel⁹ sathane vt me colaphisset. Ubi nota ꝙ iste stimulus carnis a quibusdaz dicit fuisse dolor lateris: ab his dolor capitis: ab alijs afflictio ⁊ psecutio a tyrānis. sȝ verius credit fuisse tentatio carnis. Et dicit ꝙ ipse tentabat de quadā virgine quā ipse baptizauit .s. de sancta Tecla: de qua Hiero. in quadā epistola ad occeanū sic dicit: Post tētationis passionē antiochie a paulo phibet pariter pgere. nemo enī miles cū vxore pgit ad bellū. Tertia causa est ppter meliorationē. Eccī .xxvij. Uasa figuli pbat fornax: ⁊ homines iustos tētatio tribulatiōis. Nā iusti fornace tribulatōis ɔsolidant: roborant: ⁊ depurant. Et Aug⁹ sup illo verbo Uasa figuli ⁊c. sic dicit: Qȝ flagellū grano: qȝ fornax auro. qȝ lima ferro: hoc facit tribulatio viro iusto. vñ apl's ad Ro. v sic dicit: Gloriamur in tribulatiōib⁹: scientes ꝙ tribulatio patientiā opat: patiētia aūt spem. q.d. Nō gloriamur in psperitatib⁹: eo ꝙ sūt vt plurimū cā ɔdēnationis: sȝ gloriamur i tribulationib⁹: eo ꝙ sūt cā saluatiōis. vñ subdit: Sciētes ꝙ tribulatio patientiā opat .s. virtute dei a quo ē. In psal. Quī tu es spes: vel p̄ncipalis vel finalis patiētie mee. Ubi nota ꝙ tribulatio patientiā opat: vel ōndendo: vel roborādo: vel augēdo eā. sicut aqȝ piecta in calcē viuā auget ignē q̄ latebat intus ⁊ ōndit ipsū. Et subdit: Patiētia aūt pbationē .s. vtutis facit .s. vtutē puritatis. Quāto .n. iust⁹ plus patit tāto virt⁹ ei⁹ purior ⁊ fortior reddit. ⁊ subiūgit: Probatio aūt spem .i. certitudinē dei. Greg⁹: Quāto q̄s p eo grauiora sustinuit: tanto i deū spes solidior surgit. Spes aūt nō ɔfūdit: q2 null⁹ sperauit in deo ⁊ cōfusus est: sicut cōtingit illis qui in hoiem sperant. Quarta causa est ppter inchoatōem gehenne .s. vt pene eterne in p̄nti vita gustent: ⁊ in futura nūq̄ terminent: ita ꝙ pena vel tribulatio p̄ns sit ad dānatiōez ⁊ nō ad purgatōem: hoc est ex puersa volūtate hoīs qui ē impenitēs: nō aūt ex voluntate prima dei que est de saluatōe ⁊ nō damnatōe alicu⁹: q̄uis sit de volūtate dei ɔditionata que est respectu iustitie sue. Quinta cā est propter adoptōem glorie: Act .xiiij. Per multas tribulatōes opz nos intrare in regnū dei. Greg. Mala que nos hic p̄munt ad deū ire cōpellunt.

Circa tribulatōes ɔsiderāda sunt decem. CA. II.

a Nam ad maiorē m̄ euidentiā p̄dictorum ɔsiderāda sunt p ordinē decem. Primū est ꝙ ois tribulatio seu pena infert duobus modis. Uno mō p priuatōem vel ablatōez eius qȝ pficit. Alio mō p collatōez vel illatōem eius qȝ officit: ita ꝙ qñ aufert qȝ diligit ⁊ qȝ pdest: ⁊ qñ infert qȝ odit ⁊ qȝ nocet tūc causat pena vel tribulatio. Scdm est: ꝙ psperitas frequēter est mala ⁊ aduersitas frequenter est bona: ⁊ hoc ppter malā dispositōem vtentis. nam impij frequēter hūt psperitatē in malū eorum. vñ ipi in hoc puniunt ꝙ eam hūt. Et iusti sunt in aduersitatib⁹ in bonū eorum. Nā aduersitas in bonū iustorum cedit: q2 p hoc pficiūt ad virtutē. Hec. b. Tho. ij. scri. sen. di. xxxvi. arti. iij. in solu. v. arg. Tertiū est ꝙ si nulla p̄cessisset vel fuisset culpa nec in psona nec in natura: nulla fuisset tribulatio vel pena. vnde Greg. in orōne: Nulla nobis nocebit aduersitas si nulla dominet iniquitas. Et hiero. Quicquid nobis accidit mali: vitiū nrī est nō dei: q2 nisi nos vel adam peccassem⁹ nullā penā sustineremus. Et hec. b. Tho. iij. scri. sen. di. xv. arti. v. q. ij. i solu. iij. argu. Quartū est ꝙ pena principalr peccato debita est p subtractōem bonorum spualiū secūdario aūt est per subtractiōez bonorum corpaliū inquātū cedunt in damnū bonorum spūaliū. ij. scri. sen. di. xxxvi. arti. iiij. i cor. q. Quintū est ꝙ nullus patit tribulatōem vel penā in bonis spiritualib⁹: puta in subtractōe grē ⁊ glorie nisi p culpā propriā. in bonis aūt corpalibus patit quis sine culpa propria: nō tñ sine causa vel sine culpa aliena: ibidē. Sextū est: ꝙ tribulatio seu pena dupliciter potest considerari

vel vt est satisfactoria: vel vt est afflictiua. p⁹ ergo inquātum est satisfactoria interdū aliquis q̄ nō peccauit penā p alio voluntari⁹ portat: sicut videmus in rebus humanis q̄ aliquis in se transfert alteri⁹ debitum. 2⁹ modo in quantū pena est afflictiua sic semp habet ordinem vel respectū: vel ad culpā ppriā actualē puta qn̄ aliquis a deo vel ab hoie punit̄ p peccato cōmisso qn̄q̧ autē habet ordinem ad culpā originalē. Dec. h. Tho. pma scde. q. lxxvij. arti. vij. in cor. q. Septimū est q̄ flagella quibus in hac vita flagellamur a deo vel sūt satisfactiōis: vel sūt vindicationis. p⁹ eni si flagella quib⁹ homo a deo p peccatis suis in vita ista punit̄ homo ad purgationē suoꝝ peccatorū acceptat: eis vtens patienter: tūc talia flagella rationē satisfactionis accipiūt. 2⁹ vō si homo pdictis flagellis oīno eis p impatientiā dissentiat: tūc nō habent rationē satisfactiōis: sȝ vindicatiōis. Dec. h. Tho iiij. scrip. sen. di. xv. arti. iiij. q. ij. in cor. q. Octauū est q̄ lȝ flagella quib⁹ a deo punimur sint inuoluntaria z potestate dei nō sūt cē in volūtate nostra q̄ntum ad hoc q̄ eis patient̄ vtamur. z sic homo facit de necessitate virtutē. Lȝ eni supposita dei volūtate talia flagella de necessitate eueniāt nihilominus meritoria z satisfactoria sunt si ipsis homo vtit̄ patient̄: vbi. s̄. imediate in so. pmi argu. Nonū est q̄ lȝ flagella sint cōmunia bonis z malis: tn̄ solis bonis sūt meritoria malis aūt sūt supplicia z vindicta. Qd̄ pbat beat⁹ Greg⁹ quodā exemplo dicens: q̄ sicut sub eodē igne aurū rutilat z palea fumat: ita eisdem flagellis z boni p patientiā purgant̄ z mali p impatientiā magis inficiunt̄: vbi. s̄. imediate in so. ij argu. Decimū est q̄ pdicta flagella hn̄t respectū ad culpā pteritā z futuram differenter tn̄. p⁹ eni hn̄t respectū ad culpā pteritā vel nature vel psone. Si. n. in natura humana nulla pcessisset culpa nulla fuisset pena: vt pȝ. s̄. 2⁹ habent respectū ad culpā futurā. Nam sine culpa psone frequent̄ inferunt̄ flagella vel ad cautelā vel ad maiorē gloriā. Ut eni opus nostrū sit meritoriū tria sūt necessaria. pmū est q̄ in oībus deo exhibeat̄ honor z reuerentia. secūdū est q̄ de virtutib⁹ z bonis a deo perceptis habeat̄ diligens custodia. tertiū est q̄ a futuris peccatis pcauendis habeat̄ semp debita cautela: vbi. s̄. imediate in solu. iij. argu. p totum.

Qd̄ oēs tribulationes z pene hui⁹ seculi reducunt̄ ad septem quas Job tangit: Job. v. CA. III.

Ecūdo pncipaliter circa tribulatiōes consideranda est diuisio seu numerus. Nā oēs tribulationes z pene hui⁹ vite reducunt̄ ad septem q̄s tangit Job. v. dicens: In sex tribulationib⁹ liberabit te: z in septima nō tanget te malū. Qd̄ verbum exponit̄ quinq̧ modis. Primo sic: In sex tribulationib⁹ zc. Nomīe sex tribulationū intelligit omēs tribulatiōes z penas pn̄tis vite: in qua sex sūt dies laboris: Gen. j. septima aūt sabbatum est. i. requies dn̄i est. vn̄ Deutero. v. Sex dieb⁹ opaberis z facies oīa opa tua. septima dies sabbati ē. i. requies dn̄i. Et hoc est qd̄ Job dicit̄: In septima. s. vite future nō tanget te malū laboris z afflictiōis: Apoca. vij. Absterget deus oēm lachrymā ab oculis sanctoꝝ suoꝝ. Scdo mō exponit̄ sic: In sex tribulationib⁹ liberabit te. Nā sex tribulationes sūt fames z sitis q̄ntum ad victuȝ. frigus z calor q̄ntuȝ ad vestitū lassitudo z infirmitas q̄ntū ad motū. septima est mors ī qua iustus liberabit̄ ab oī pena. vnde dicit in septima. s. mortis nō tanget te malū. s. eterne pene Nā pciosa est mors sanctoꝝ. in psal. Tertio mō exponitur sic: In sex tribulationib⁹ que sūt ablatio rerū: pcussio familie. s. pueroꝝ z seruoꝝ: occisio filioꝝ: vulneratio in pprio corpe: egritudo corpis: blasphemia vxoris. septima est cōsolatio que magis est reprehensio amicoꝝ. Quarto mō exponit̄ sic: In sex tribulationib⁹ zc. Nam sex sūt tribulatiōes pn̄tis vite. Prima est fames penurie z alimenti corpalis. sȝ ab ista dn̄s liberat z eruit de morte: sicut liberauit daniel: Dan̄ vltimo. vel fames alimēti spiritualis. s. verbi dei. sȝ dn̄s liberat reficiendo electos verbo Nā in solo pane viuit hō zc. Secūda tribulatio est bellū psecutionis psonalis i factis: z ab istis liberat. sicut liberauit Dauid qn̄ gigas voluit eū occidere: vel est bellū diabolice tētationis: qz dn̄s custodit a sagitta volante in die z a negocio pambulante in tenebris Tertia tribulatio ē flagellū psecutionis in verbis: z ab isto liberatur iustus. s. vt non noceat ei: in psal. Proteges eos in tabernaculo tuo a contradictiōe linguaꝝ. Et Greg⁹. Dn̄s sanctū a flagello lingue liberat: qz dum sanctus laudē nō querit contumeliā nō sentit. Quarta tribulatio est calamitas pestilentie generalis: que pcedit ex qualitate aeris z aliorum elementoꝝ. z ab ista dn̄s liberat. vnde dicit: z nō timebis calamitatē. s. pestilentie generalis: sicut tpe Dauid. Quinta tribulatio est vastitas ab hostib⁹: Isa. pmo: Regionē vestrā coram vobis alieni deuorāt. sȝ ab hac dn̄s liberat. In psal. Dn̄s mihi adiutor: non timebo quid faciat mihi homo. Sexta tribulatio ē fames sterilitatis regiōis vniuersalis: vt in egypto. z ab hac liberat dn̄s: qz in psal. dicitur: Junior fui etenī senui z nō vidi iustū derelictū: z semen eius querens panē. Septima tribulatio est bestia. s. crudelitas tyrānice psecutōis. z ab ista liberat dn̄s. vnde dicit. Et nō timebis bestiam terre. i. tyrannū quemcūq̧: Matth. x. Nolite timere eos qui occidunt corpus. Uel formido bestie est timor diabolice temtationis in morte sȝ ab ista liberat: qz sicut dicit beatus Gregori⁹: Sentientes nō timet qui blandientes secutus nō est. Et initiū retributionis est in obitu securitas mentis. hanc nō timet q̄ bene morit̄. In psal. Si ambulē in medio vmbre mortis nō timebo mala. qm̄ tu mecū es dn̄e. Quinto exponit̄ sic: Nam p septem tribulatiōes septem peccata capitalia designant̄. s. fames gule: bellū luxurie: cōtra spiritū flagellū ire. calamitas accidie: vastitas auaricie: fames inuidie. bestia supbie. Uult g̊ dicere q̄ eos q̄ correptionē dn̄i patienter sustinēt: deus z a septem vitijs liberat. primo in fame gule eruet a morte culpe que pmos parentes interfecit p abstinentiā. scdo de bello luxurie liberat per ɔtinentiā. tertio a flagello ire liberat p patientiā. quarto de calamitate accidie liberat p diuinā lenciaȝ. quinto a vastitate auaricie liberat p elemosynā vel misericordiaȝ. sexto a fama inuidie liberat p charitatē seu beniuolentiā septimo a bestia terre. i. a supbia liberat cōferendo vel cōsiderando humilitatis causam vel materiam.

Qualit̄ intendit loq̧ de trinitate beata pure z attente charitatiue seu vtiliter. CA. I.

# Trinitas.

De beata trinitate que est pater: fili⁹: z spūs sanctus ei⁹ assistente gratia intendo loqui tripliciṫ. s. pure z fideliṫ: attente z diligenter: charitatiue: humiliter z vtiliter. Primo intendo loqui de btā trinitate pure z synceriter z fideliter: eo q̄ puritas mētis necessaria est ad tante veritatis cōtemplationē. vn̄ Aug⁹ in libro de trini. sic ait: Beata trinitas. s. pater z fili⁹ z spiritus sanctus est vn⁹ deus z sumū bonū: qd̄ non nisi purgatissimis mentib⁹ cernit̄. Et subdit ibidē: Mentis eni humane acies inualida in tā excellentē lucē nō figit̄ nisi p iusticiā fidei emundet̄. Scdo intendo loqui de beata trinitate attente: reuerenter z diligēter. vn̄ Aug⁹ in libro pmo de trini. sic ait: De hac igit̄ re summa z excellētissima cū modestia z timore agendū est: vbi querit̄ vnitas trinitatis patris z filij z spūs sancti. Et subdit rōnē ibidē ca. ij. dicens: qz nec pculosi⁹ alicubi errat̄: nec laborosi⁹ aliqd

querit: nec fructuosius aliquid inuenit. Tertio intendo loqui de beata trinitate charitatiue: humiliter et vtiliter. Nam propter huius materie excellentiam et meam insufficientiam possum dicere quod Aug. libro de trini. de seipso loquitur dicens: Non pigebit me sicubi hesito querere: nec pudebit sicubi erro vel ignoro discere. Quia aut humana ratione non possum attingere ad noticiam trinitatis: credo tamen firmissime beatam trinitatem esse vnum et verum deum et summum bonum. ¶ Quod deus sit vnus demonstratur autoritate et ratione. CA. II

His premissis de beata trinitate intendo manifestare duo. scilicet essentialem vnitatem: et personalem trinitatem. Primo intendo manifestare essentialem dei vnitatem. Quod. n. deus sit vnus supponitur fide: et demonstratur ratione. Primo. n. quod essentia diuina sit vna: nec sit ibi aliud et aliud: sed est ibi vnus ab vno vt filius a patre: et vnus a duobus: vt spiritussanctus a patre et filio supponitur fide: vt patet Deu. vi. Audi israel dominus deus tuus vnus est. Glo. interl. Unus in maiestate: trinus in personis. nec habet diuisionem: nec recipit solitudinem. Ubi nota quod cognoscere dei vnitatem essentialem preambulum fuit ad cognitionem distinctionis personarum. et hoc propter imperfectionem prioris temporis et ponis legis. fuit tempore aut noue legis referata: fuit de distinctione personarum apta cognitio: vt dicit Hugo cardinalis ordi. predi. in postilla vbi. s. et ad Ephe. iiij. Unus deus qui est pater omnium qui super omnes et per omnia et in omnibus nobis est. Glo. Ambro. Unus deus quod vnum et idem est: quod creditur a cunctis fidelibus. vel vnus deus quod est super omnes quod appropriatur patri qui a nullo est. Et ideo nemo potest alteri se preferre: et deus aut est super omnes: eo quod ipse precellit omnes creaturas. Et per omnia. Glo. diffusus: quia vbique est deus: ideo timendus est: cum non possit vitari. et dicit per omnia quod appropriatur filio qui est sapientia per omnia discurrens et attingens. Sap. viij. Attingit enim a fine vsque ad finem. Et in omnibus nobis: quod appropriatur spiritui sancto. qui secundum glo. est in omnibus nobis per gratiam qui vnitatem seruamus. ergo deus pater est super omnes per potentiam creando et regendo. deus filius est per omnia. s. per sapientiam cognoscendo. deus spiritussanctus est in omnibus gratiam infundendo. Secundo quod deus sit vnus demonstratur tali ratione: Cum enim totum esse creaturarum dependeat a causa prima: propterea proprietates creaturarum est deuenire aliqualiter in cognitionem cause prime. Est aut reperire in creaturis quattuor. s. multitudinem: ordinem: connexionem: imperfectionem: ex quibus demonstratur esse vnum deum. quod sic patet: Primo in creaturis est reperire multitudinem ergo ex hoc formo sic rationem: Cum enim omnis multitudo ex aliqua vnitate procedat: vt Dyo. dicit: Oportet multitudinem vniuersitatis ad vnum primum principium omnium entium reduci. et hoc principium est deus. ergo etc. Hanc rationem assignat bea. tho. primo scrip. sen. di. ij. arti. j. vtrum sit necessarium ponere vnum deum in cor. solu. Secundo in creaturis est reperire ordinem. quod patet: quia omnia que sunt in mundo inueniuntur esse adinuicem ordinata: secundum quod quedam quibusdam iuuantur. sicut corpora inferiora per superiora mouentur. et corpora superiora per substantias corporeas. Ex hoc ordine formo sic rationem: Omnis ordo essentialis cum habeat prius et posterius oportet quod hoc sit per respectum ad vnum principium: ergo principium alicuius ordinis oportet vnum esse. Cuius ratio est: quia illa que sunt diuersa non conueniunt nisi in quantum in vnum ordinem reducuntur. Melius autem diuersa in vnum ordinem reducuntur per vnum quam per multos: quia per se vnum est causa vnius et multa non sunt causa vnius nisi per accidens. s. in quantum sunt aliquo modo vnum. Cum ergo id quod est primum sit perfectissimum per se et non per accidens: oportet quod primum reducens omnia in vnum ordinem sit vnum tantum: et hoc est deus. Hanc rationem assignat bea. tho. prima parte sum. q. xi. arti. iij. vtrum deus sit vnus. Et est tertia ratio que ibi ponitur in cor. solu. Secundo confirmo hoc idem ex parte ordinis sic: Omnis natura que inuenitur in pluribus secundum prius et posterius oportet quod descendat ab vno in quo perfecte inueniatur et habeatur. Cuius ratio est: quia vnitas principati vnitati principii attestatur: vt verbigratia Sicut omnis calor originatur ab vno calidissimo quod est ignis. sed entitas inuenitur in pluribus secundum ordinem. i. secundum prius et posterius: ergo oportet esse vnum primum eius a quo entia omnia habeant esse. Hanc rationem assignat bea. tho. primo scrip. sen. di. ij. arti. j. vtrum sit necessarium ponere vnum deum. argu. j. contra. Tertio in creaturis est reperire connexionem. ex quo formo sic rationem. Omnis connexio diuersorum causam sue connexionis et conseruationis habet. sed omnia creata adinuicem connexionem habent. quia omnia sunt partes vnius mundi: ergo oportet quod omnia habeant sue connexionis et conseruationis primum principium quod est deus. Et probo et confirmo hoc per exemplum. Nam sicut multorum membrorum adinuicem connexorum vnum est caput: sic et deum qui est causa omnium oportet simpliciter vnum esse confiteri. Quarto in creaturis est reperire imperfectionem. Ex qua formo sic rationem secundum Boecium de conso. Omne imperfectum ab aliquo simpliciter perfecto procedit. sed omne ens creatum est imperfectum: quia habet aliquid de potentia. ergo origo et potentia eius est aliquid perfectum. sed perfectum simpliciter et vniuersaliter non potest esse nisi vnum quod tripliciter probo. Prima ratio est ex boni excellentia sic: Quod per superabundantiam dicitur et in vno tantum inuenitur. deus autem est summum bonum: ergo deus est vnus. Secunda ratio est ex sufficientia sic: Quod sufficienter fit vno posito melius est per vnum fieri quam per multa. sed omnia sufficienter complentur per vnum in producendo et ad vnum primum principium reducendo: ergo non est ponere plura principia sed vnum tantum. et hoc dicimus deum. Tertia ratio est ex sui ab alio differentia sic: Si. n. essent plures dij oporteret eos abinuicem differre: quia aliquid conueniret vni quod non conueniret alteri. et si hoc quod conueniret vni esset priuatio non esset simpliciter perfectus. si aut hoc esset perfectio alteri eorum deesset. et sic iterum non esset simpliciter perfectus. ergo quia deus est infinite perfectionis comprehendens in se totam perfectionem essendi: impossibile est esse plures deos. Hanc rationem assignat b. T. i par. sum. q. xi. arti. iij. vtrum deus sit vnus in cor. so. et est secunda ratio. Et iterum contra gen. li. primo ca. xlij. ti. quod deus est vnus assignat rationes predictas.

¶ Quod vnitas diuine essentie non compatitur pluralitatem naturarum. CA. III.

Ad maiorem tamen euidentiam predictorum nota quod vnitas diuine essentie nullo modo compatitur pluralitatem aliquorum: et aliquo modo compatitur pluralitatem aliquorum. Primo. n. quod vnitas diuine essentie nullo modo compatitur pluralitatem naturarum. quod preter rationes assignatas ca. precedenti sic probo ex tribus. s. ex dei simplicitate: et ex infinitate: et effectus dei proprietate. Primo hoc probo ex esse dei simplicitate. Et formo sic rationem: Manifestum est enim quod illud vnde aliquid singulare est: hoc nullo modo est multis communicabile. verbigratia: Id. n. vnde sortes est homo multis conuenire potest. sed id vnde est hic homo non potest conuenire nisi vni tantum. Si igitur sortes per id esset homo per quod est hic homo: sicut non possunt esse plures sortes: ita non possent esse plures homines. hoc aut conuenit deo. Cuius ratio est: quia ipse deus est sua natura. secundum igitur idem est deus et hic deus: ergo impossibile est esse plures deos. Secundo hoc idem probo ex perfectionis dei infinitate. Et formo sic rationem: Quod est infinite perfectionis communicari non potest: quia cum nulla perfectio desit sibi: quicquid perfectionis esset in alio deo totum esset in isto: et ita non haberet vnde differret ab alio: vt3 ca. precedenti. vnde et antiqui philosophi ab ipsa veritate coacti ponentes principium infinitum: posuerunt vnum tantum principium quod nos dicimus deum. Hec. b. t. i. par. sum. q. xi. arti. iij. vtrum deus sit vnus in cor. so. prima et secunda ratione ibidem. Tertio hoc idem probo ex effectuum dei proprietate. Nam in

effectibus dei.s.in creaturis duo cōmunia inuenimus. p° vnū actū cōem: qz omnia in hoc cōueniūt q sunt:ergo oportet oia eē ab vno pncipio:qz vnitas principiati atte stat vnitati principij:vt z p h.t.ca.pcedēti. 2° inuenim° vnū cōem appetitū:qz oē creatū apperit eē bonū:ergo vn° ē a quo oia inclinatiōem hñt. Hec magister Roma nus ordi.pdi.pmo scrip.sen.di.ij.arti.j.vtz deus sit vnus in cor.so. ¶ Q vnitas diuine eēntie cōpatit plurali tatē attributoz:rez:suppositoz vel psonaz. CA.IIII.

Secūdo dico q vnitas diuine essentie compatit pluralitatē triū.s.attributoz:rez:suppositoz vl psonaz. Primo dico q vnitas diuine eēntie cōpatit pluralitatē attributoz vel perfectionū. Nā attri butū accipit pro omni pdicato vel perfectiōe qd huic sub iecto qd deus ē pōt attribui siue illud sit siue se habeat vt substantia: vt cum dico: deus ē substātia: siue illud se habeat vt accidens additum ad substantiā z differens sm rōnem intelligendi:sicut iustus:sapiens z volens: in telligens z cōsimilia: vt exponit mgr hern° ordi.pdi.in tractatu quē fecit de attributis.q.j.vtz in deo sit ponē plu ralitatē attributoz in cor.so. Q aūt in deo necesse sit ponere pluralitatē attributoz differentiū rōne: dupliciē pbo.s.rōne: z similitudine. p° rōne sic: Quicqd nobili tatis z pfectionis est in creaturis mō nobilissimo est in deo z sine impfectione q nō est in deo.sz in creaturis ac cidit impfectio pfectionis inqntum sūt ex nihilo: z ideo que in creaturis sūt diuersa:in deo pp̄ter suā simplicita tem sunt vnū:g in deo est sapia:bonitas z hmōi pfectissi mo modo:qz quodlibz hoz est ipsa diuina eēntia: z oia ita sunt vnū re in deo. Hanc rōnez assignat. h.t.j.scri.sen. di.ij.arti.ij.vtrū in diuina essentia sit pluralitas attribu toz:in cor.so.vbi cōcludit q q in creaturis differūt in dō sunt vnū pp̄ter vnicū z simplex esse suū. Scdo pbo hoc idem similitudine.vbigrā:vt si ponant tres hoies quoz vnusqsqz sm suū habitū sciat ea que ptinēt ad vnā sciam pmus.s naturalia:scds grāmaticalia:terti° geometrica: qr tus qui hoz oim p vnū habitū sciam hz de quo cōstat q vere poterit dici q est grāmatic° vel grāmatica est i eo. z similit geometria: z phia. Et qmuis in eo nō sit nisi vna res sm quā ois hec sibi cōueniūt: tā aliud z aliud sm rō nem nois vnū quodqz horum in ipso nominat eo q vnū quodqz eoz impfecte exprimit illā rem:ita etiā in deo. enim.n.in alijs creaturis inueniat eē: viuere: intelligere: z oia huiusmodi sm diuersa in eis existentia: in deo tñ vnū simplex eē omniū predictoz virtutē z pfectiōem hz. Hoc exemplū allegat.h.t.j.scri.sen.di.xxxv.arti.j.vtz i dō sit scientia in solu.ij.argu.iuxta finē:vbi cōcludit q deus non dicit sm quid.i.sm aliū z aliū habitū:sciēs:volens z hmōi sz simpliciter sm eē suū. ¶ Q vnitas diui ne eēntie cōpatit pluralitatē rerum. CA.V.

Secundo dico q vnitas diuine eēntie cōpatit plu ralitatē rez. Ubi nota q res dupliciē pōt sumi. s.absolute: z relatiue vel respectiue. Primo.n. si sumat absolute.i.substātiue:tūc tres psone sūt vna res vt dicit Aug.in li.de doctrina xpiana. Et hoc mō intelli gendū est qd dicit Damas.s.q tres psone sūt vnū re. 2° si res sumat relatiue vel adiectiue: tūc pr z filius z spūs scūs sūt tres res.vt dicit Aug.in h.doctrina xpiana:ita q vnitas z multitudo attribuūtur deo nō sm idem qz op posita nō insunt eidem sz sm aliud z aliud.vbigrā: Uni tas attribuit deo sm eēntiā:pluralitas aūt sm psonas. vel vnitas sm absoluta:pluralitas vero sm relata. Hec.h tho.i qstiōibus disputatis de potētia dei.q.x.de psonis: arti.v.vtz in diuinis sit numer° psonaz:in sol.iij.z.xiiij. argu. Scdo modo potest exponi sic.s.q res pōt dici vl de ente qd est in aia pūt res dicit a reor reris: z de ente quod est extra animā pūt res dicit quasi aliquid ratū z firmū in natura. p° igit si res vel ens sumat absolute vel substātiue:tūc nō potest in diuinis pluraliter pdica ri de tribus psonis sz singulariter tm̄:pūt dicit q pr z fi lius z spūsscūs sūt vna res. 2° vero mō:si res vel ens su mat adiectiue vel relatiue:tunc multiplicat in diuinis: vt vbigrā Paternitas q non solū est sm rōnem in intel lectu sz etiā extra est alia a filiatione z sic sunt ibi tres res z tres entes. Et sm hoc dicim° q pat z filius z spūsscūs sūt tres res:nō tm̄ in aia sz etiā extra animā hñtes firmi tatem in natura. Hec.h.t.j.scri.sen.di.xxv.arti.iiij.vtrum tres psone possint dici tres res vel tres entes:in cor.solu. Tertio modo pōt exponi sic:q res dupliciter pōt sumi vel essentialiter siue psonaliter. p°.n.si res sumat essenti aliter.tunc eēntia diuina est vna res z illa res neqz genu it:neqz genita est:neqz est pater:neqz filius: si pat z fili° sumat adiectiue:cūius sit id quod pat z filius. 2° modo potest res accipi psonaliter: z tunc eēntia diuina non est vna res sz tres res:quaz vna est generans.s.pater:alia est genita.s.filius:alia est pcedens.s. spūsscūs: cūius eēntia neqz sit generans neqz sit genita nec pcedēs. Hec.h.tho. pmo scrip.sen.di.xxxiiij.in expositione littere textus in fi ne. ¶ Q vnitas diuine essentie cōpatit pluralita tem suppositoz. z nota ibi q est triplex modus veniēdi in cognitiōem alicuius rei. CA.VI.

Tertio dico q vnitas diuine essentie cōpatit plu ralitatē suppositoz vel psonaz. In quo scdo pn cipaliter intendo manifestare trinitatē psonaz. Ubi nota q triplex est modus veniēdi in cognitiōez alicui° rei.s.p ppriā inuentionē:alienā instructionē:di uinā reuelatiōem. Primo pōt aliqs venire i cognitiōez alicui° rei p ppriā inuētiōem.s.p nālem rōnē. Et h mo do nec phi nec aliqui alij naturali cognitione vel ratiōe deuenerūt in noticiam trinitatis.qd tali rōne pbo z ostē do. Naturalis ratio deū nō cognoscit nisi ex creaturis. omnia autē que dicunt de deo p respectum ad creaturas ptinēt ad eēntiam dei z nō ad psonas g zc. Sed forte argues 𝔷 sic Exodi.viij.dicit q magi defecerūt in tertio signo. Et exponit glo.q magi.i.phi defecerūt in cognitiō ne tertie psone g saltem p rōnem naturalem psonā pris z filij cognouerūt ex qbus etiam similiter deuenerunt in cognitiōem bonitatis q appropriat spiritui scō sicut i co gnitiōe potentie z sapiētie que appropriat patri z filio. Rñdeo duobus modis p° qz bonitatem nō cognouerūt qntum ad potissimū effectum ipsi°.s qntum ad incarna tionem z redemptionē. 2° qz nō tm̄ intenderūt venerati oni bonitatis diuine quā non imitabant sicut venerati sunt sapientiā z potentiā:qz cum cognouissent deū non sicut deum glorificauerūt.vñ dicit Apls ad Ro.j. Philo sophi etiam nō cognouerūt diuinas psonas p ppria per sonaz que sunt pr̄nitas z filiatio z pcessio sm illud aplī pmo ad corinth.ij. Loqmur dei sapiam quā nemo prin cipū huius seculi cognouit.i. p hoz sm glo. cognouerūt tñ quedā eēntialia z appropriata psonis:sicut potētia at tribuit patri sapientia filio bonitas spūisancto. Scdo modo pōt aliqd cognosci p alienā instructiōem.s.audi endo vel legēdo vt plato q multa dicit cognouisse de di uinis legēs in libris quos inuenit in egypto.vñ aug.vij. li.cōfessionū sic ait: Ibi s.in libris platonicoz legit q in pncipio erat vbum z vbū erat apud deū z de° erat vbū. in qbus vbi stradit distinctio psonaz. Sz qntū ad hoc rñdeo z dico q in libris platonis repiūtur pdicta verba nō sm q vbū significat psonā genitā i diuinis sz sm q ver bū intelligit rō idealis p quā oia cōdidit q filio appropia tur. Tertio mō pōt aliqs hre cognitiōem trinitatis p diuinā reuelatiōem.s.p fidē z sic cuicūqz deus infundit

fidem: que est de nõ apparẽtibus vt dicit apls ad he're.
g. põt habere cognitiõem trinitatis. Re.s. Fides ca.pri
mo. Sic g ꝙ deus sit: ꝛ ꝙ deus sit vn⁹ rõe nāli cognosci
potest. g ꝙ deus sit triu⁹ ꝛ vn⁹ nõ nisi p fidem. vñ hilari⁹
us in li. de trini. sic ait: Non putet hõ suā intelligentiam
generationis sacrũ se posse ꝯsequi. Hec. b. t. i. pte sum. q.
xxxii. arti. i. vtꝝ trinitas psonaꝝ vel diuine psone p rõem
nālem cognosci possint: arg. ꝯtra. ꝛ in cor. solu. ꝛ in solu.
primi argu. ¶ Q in diuinis est ponere trinitatē
psonaꝝ ꝓpter tria que sunt in deo. CA.VII.

Ex pmissis igit' assistente diuina grã intẽdo mani
e festare trinitatē psonaꝝ: nõ rõnibus naturalib⁹:
qꝛ hoc est impossibile vt ꝓbat' ca. ꝓcedenti: sed
psuasionib⁹: autoritate: similitudinib⁹. Primo ostẽdo
trinitatē psonaꝝ psuasionib⁹ vel rõnibus ꝓbabilibus q̄
sic patent: Nam in diuinis est trinitatem ponere psonarũ
ꝓpter tria que sunt in deo. s. ꝓpter summi boni fecunditatē
ꝓpter summam charitatē. ꝓpter sui felicitatē ꝛ iocũdi
tatē. Primo in deo est ponere trinitatē psonaꝝ ꝓpter
summi boni fecunditatē. Et formo sic rõnem: Cũ bonũ sit
cõicatiuũ sui ipsius: pfectio diuine bonitatis reqrit ꝙ de
us suã summe cõicet bonitatē. si aũt esset unũ in diuinis vna p
sona: deus nõ summe cõicaret suã bonitatē. creaturis. n.
nõ summe cõicat. Si vero eẽnt solũ due psone nõ cõica
rent' psecte delicie mutue charitatis. g oportz in diuinis eẽ
tertiam psonam cui psecte pat' suã cõicet bonitatē: ꝛ etiã
psonam cui psecte ꝯmunicet delicias charitatis. Sz nec
ista ratio cogit: qꝛ nõ oportet ꝙ si infinita bonitate deus
se cõmunicat: ꝙ ꝓpter hoc sit necesse esse trinitatē psona
rum. Cuius rõ est: qꝛ dei bonitas infinita manifestatur
etiã in ꝓductione creaturaꝝ: eo ꝙ infinite virtutis ē ꝓdu
cere ex nihilo creaturas. Et ista rñsio est bea. tho pma p
te sum. q. xxxij. arti. i. vtrum psone diuine possint cogno
sci p rõnem nālem: in so. ij. argu. Scdo dico ꝙ in deo ē
ponere trinitatē psonaꝝ ꝓpter dei summã charitatē. vnde
Richardus in li. de trini. sic ait: In quo est oĩs boni ple
nitudo: deesse nõ potest nõ esse summa dilectio. summa aũt dilectio
nõ põt eẽ ad seipm nec ad diuersũ in eẽntia: nec ad vnũ
solũ: qꝛ maior sit charitas qua quis vult habere ꝯdilectũ
ꝙ qua nõ. ergo oportet eẽ in deo pluralitatē psonaꝝ i ea
dem essentia vel eiusdē eẽntie. Reduc istã rõnem ad for
mã. Tertio dico ꝙ in deo est ponere trinitatē psonarũ
ꝓpter sui psectam felicitatē ꝛ iocunditatē. Et formo sic
rõnem: Perfectio. n. glorie in quadã magnificẽtia perse
cte cõmunionis ꝯsistit: qꝛ vt dicit Bocci⁹: Nulli⁹ boni
sine socio est iocũda possessio. g cũ nõ sit psecta cõmu
nio felicitatis diuersis in natura reqrit' ad plenitudinẽ
ꝛ psectionē felicitatis: iocũditatis ꝛ charitatis ꝯsortium
pluriũ. i. triũ psonaꝝ in vna natura. Sz nec ista rõ cogit.
Cuius rõ est: qꝛ qñ dicit' a Boecio ꝙ sine ꝯsortio nõ po
test esse alicui⁹ boni iocũda possessio: hoc intelligit' ꝙ i
vna psona nõ inueniť psecta bonitas. vñ indiget ad pfe
ctam ꝛ plenã bonitatē iocũditatis: bono alicui⁹ alteri⁹
sociati. Et hoc modo rñdet bea. t. i. pte sum. q. xxxii. arti. i.
vtꝝ diuine psone possint cognosci p rõnem nālē in solu.
ij. argu. vñ si plenitudo gaudij quē habet pat' cũ filio eẽt
in aliquo bono extriseco qḋ nõ haberet pat' in seipso ve
rificaret' dictũ boecij. Sed qꝛ fili⁹ ē in patre vt verbum
ipsius. nõ põt esse patri plenũ ꝛ psectũ gaudiũ de seipso:
tūc in filio sicut nec hõ de seipso gaudet nisi p ꝯceptõẽ
quã de seipso habet. Et hoc mõ rñdet. b. tho. dicto boecij
in q̃stionib⁹ de potentia dei. q. x. de psonis diuinis arti. v.
vtꝝ in diuinis sit numer⁹ psonaꝝ in so. ij. argu. Et ibidē
arti. xv. vtꝝ in diuinis sint tres psone tñ vel plures: in tri
bus argumẽtis pmis factis ad ptem ꝯtrariã. s. ꝙ sint tñ
tres psone.

¶ Q trinitas psonaꝝ ostẽdit' ex pte amoris: ordinis: ꝛ si
militudinis. CA.VIII.

I vero alit' vis ꝓcedē ꝯ ignorantiã vł ptinaciã
b aliquoꝝ potes trinitatē psonaꝝ in deo ostẽdere
tribus modis. s. ex pte amoris: ordinis: ꝛ similitu
dinis. Primo ex pte amoris formo rõem sic: Ad amo
rem reqrunt' tria. s. amãs: id quod amat': ꝛ ꝓpie amor vt
dicit Aug. li. viij. de trini. Duo aũt mutuo se amãtes sũt
pater ꝛ fili⁹. amor aũt qui est eoꝝ nexus ē spũsctũs g tres
psone. s. pr filius ꝛ spũsctũs sunt in diuinis. Scdo idē
ꝓbo ex pte ordinis Et formo sic rõnem: Inter dare ple
nitudinē diuinitatis ꝛ nõ accipe plenitudinē diuinitatis
est mediũ. s. dare ꝛ accipe. sz dare plenitudinē diuinitatis
ꝛ nõ accipe ptinet ad psonã patris. accipe vero ꝛ nõ da
re ptinet ad psonã spũssancti. g oportet eẽ psonam q̄ acci
piat ꝛ det plenitudinē diuinitatis: ꝛ hec ē psona filij. ergo
sunt tres psone in deo. Tertio hoc idem ꝓbo ex parte
similitudinis ꝛ modi originis. Et formo rõnē sic. Sicut
enim Richardus dicit in qnto de trinitate: In reb⁹ hũa
nis videm⁹: ꝙ psona de psona tribus modis ꝓcedit: quã
ꝙ imediate tñ: vt Eua de Adam: qñqꝫ mediate tñ sicut
Enoch de Adam mediate Eua: qñqꝫ mediate ꝛ imedia
te sicut enoch de adam ꝓcessit imediate inqntum filius
ade: ꝛ mediate inqntum fuit filius eue: sic etiã in diuinis
Nam ibi est vna psona que ab alia nõ ꝓcessit vt pr: alia
psona ibi est que a patre imediate ꝓcessit vt filius. tertia
vero ē ibi que simul mediate ꝛ imediate ꝓcessit vt spiri
tussctũs qui ex patre filioqꝫ ꝓcessit g in deo ē ternarius
nũerus psonaꝝ. Hec. b. t. in q̃stionib⁹ disputatis de potē
tia dei. q. x. de psonis diuinis: arti. ix. vtꝝ in deo sit pone
re tñ tres psonas: in trib⁹ argumẽtis vltimis factis ad p
tem ꝯtrariã. s. ꝙ sint tñ tres psone i diuinis ꝛ nõ plures
vel pauciores. ¶ Q trinitas psonaꝝ ostendit'
quattuor autoritatibus. pmo autoritate Gen. i. Faciam⁹
hominem ꝛc. CA.IX.

Ecundo pncipalit' ostẽdo trinitatē psonaꝝ i vni
s tate eẽntie qttuor sacre scripture autoritatibus
omissis alijs. s. duab⁹ veteris testamẽti: ꝛ duab⁹
f noui testamenti. Primo ostẽdo hoc autoritate Gen. i.
Faciam⁹ hominē ad imaginē ꝛ similitudinē nostram.
Que vba Aug. ꝛ Hilarius differẽter exponũt. qḋ sic patz
Primo. n. Aug. in li. de trinita. sic ait: Per hoc qḋ dicit:
Imaginē ꝛ similitudinē in singulari: vnitas eẽntie desi
gnat'. nõ. n. eẽt vna imago vel similitudo nõ habentium
vnã nām. Per hoc aũt ꝙ dicit Faciam⁹ ꝛ Nostrã in plu
rali: designat' pluralitas psonaꝝ. Scdo vo Hilari⁹ i li.
de trini. alit' exponit duob⁹ modis dicẽs: ꝙ ex quolibet
illoꝝ vboꝝ vtrũqꝫ. s. vnitatē eẽntie ꝛ psonaꝝ trinitatē in
tendit ostẽdere. qḋ sic ꝓbat: p°. n. p hoc ꝙ dicit Imagi
nē ꝛ similitudinē: ꝓbat vel ostẽdit ꝙ ibi ē pluralitas pso
naꝝ. Cuius rõ est: qꝛ idem nõ ē imago suipsi⁹ neqꝫ idē
ē sibi ipsi. Per hoc vo ꝙ dicit Faciam⁹ ꝛ Nrãm. de
signat pluralitatē psonaꝝ. solitari⁹. n. in plurali nõ loqt'.
2° Hilari⁹ ibidē sic dicit ꝙ p hec vba. s. p imaginē ꝛ simi
litudinē vnitas diuine eẽntie designat'. Cui⁹ ratio ē quia
vbi est imago vel similitudo ibi ē saltē ꝯueniẽtia aliqua
vel vnitas qlitatis. Silr p hec vba. s. p Faciam⁹ ꝛ Nrã
vnitas diuine eẽntie designat'. Cui⁹ rõ est qꝛ alieno a se
nullus diceret sol⁹ faciam⁹. vñ ꝛ p hec vba. s. Faciam⁹ ꝛ
Nostrã accipit vtrũqꝫ. pluralitatē qdem psonaꝝ rõe plu
ralitatis nũeri sm vnitatē eẽntie rõe ꝯsortij qḋ designat' in
vtroqꝫ consortiũ. n. oportz ꝙ sit in aliquo vno. Et qꝛ non
põt in diuinis eẽ vnũ in specie ꝛ diuersũ in nũero: oz ꝙ sit
vnũ in nũero: ita ꝙ i diuinis remouet' diuersitas sm diui
sionē eẽntie: ꝛ singularitas pp incõmunicabilitatē diuine
nãe. vñ similitudo dē ꝯ pluralitatē: pluralitas ꝯ singula

ritatē. ꝛ sic ꝓbat dicta verba vnitatē nature ꝑsonaꝝ trinitatē. vbi inuit ꝙ cū dicim⁹ tres ꝑsonas nō aliqd ponit̄ sȝ singularitas ꝛ solitudo negat̄. Et cū dicim⁹ vnā eēntiaȝ nō aliqd ponit̄: sȝ diuersitas vel pluralitas negat̄. Hec. b. tho. i. scri. sen. di. i. in expositiōe lr̄e mgr̄i iux̄ finē distinctiōis. ❡ Trinitas ꝑsonaꝝ in vnitate eēntie ostendit̄ autoritate Gen. xviij vbi dicit̄: Cumq̄ subleuasseȝ oculos Abraam ꝛc̄. CA. X.

Secūdo ondo trinitatē ꝑsonaꝝ in vnitate essentie in deo scd̄a autoritate vete. te. s. Gen. xviij. vbi sic dicit̄: Cūqȝ subleuasset oculos abraam apparuerūt ei tres viri. Ubi glo. interl. sic ait: Apparuerūt ei tres viri: q2 ita affectis manifestat̄ fides trinitatis. vn̄ etsi manifeste nō ē in textu. glo. col tn̄ sic ait: Tres vidit ꝛ vnum adorauit. Et exponit sex modis. Primo q2 hec apparitio fm̄ ꝙ possibile ē ducit i intellectū trinitatis. vn̄ aug. in li. iij. de trini. dicit: ꝙ ꝑ tres viros intelligit̄ trinitas ꝑsonaꝝ: ꝛ ꝑ vnū cui loqt̄ur vnitas diuine eēntie designat̄. vn̄ ad designandū diuine substātie vnitatē dicit̄ singulariter: Apparuit dn̄s abrae. ad designandū ꝑsonaꝝ trinitateȝ. subdit̄. Apparuerūt ei tres viri. Et subdit aug. ibidē dicēs: Stultissimū ḡ est dicere p̄rem nō apparuisse i subiecta creatura. sȝ aliqñ pater: aliqñ filius: aliqñ spūssctūs aliqñ tres sine distinctione ꝑsone apparuerūt. Hec i glo.

Scd̄o Hiero. in glo. colla. exponit sic dicēs: Apparuit aūt dn̄s abrae ꝛc̄. Abraā triplicē figurā gerit. p̄ma saluatoris qui relicta cognatiōe venit in mundū. scd̄am p̄ris qui filiū vnicū imolauit: tertiā que in hoc loco apparet sanctoꝝ q̄ aduentū xp̄i cū gaudio susceperunt. vn̄ Johis viij. Abraā pater vester exultauit vt videret diem meum vidit ꝛ gauisus est aug. ibidem: Non timuit sȝ exultauit vt videret credens vnq̄ȝ exultauit sperādo vt videret intelligēdo diem meū. Greg. ibidē: Tunc diē dn̄i abraam vidit cū in figura sūme trinitatis tres angelos hospitio recepit. Chryso. ibidem. Uel suū dicit diem crucis quaȝ abraam in oblatione arietis ꝛ Jsaac p̄figurauit. ꝑ h̄ ostēdens ꝙ nō inuit⁹ ad passionē iuit. aug. ibideȝ: Quale āt gaudiū fuit cordis videntis verbū manens: splendorem mentib⁹ piis infulgentē: p̄rem manenteȝ deū ꝛ aliqñ in carne venturū: sed nō de patris gremio recessurū. Tertio glo. colla. allegorice sic exponit: Tres viri ꝑnunciant aduentū quē duo angeli comitant̄. s. Moyses fm̄ quosdam ꝛ Helias: vn⁹ legislator qui in lege dn̄i aduentū iudicauit: alr̄ qui in fine mūdi venturus ꝛ euāgeliū eis ꝑdicaturus. vn̄ transfigurato dn̄o in monte cum eo videt̄.

Quarto Grego. in glo. colla. sic exponit dicens: Quos cū vidisset abraā ꝛc̄. Abraam tribus angelis occurrit: q2 vir ꝛ dn̄s domus. s. spūalis intellect⁹ debȝ in cognitione trinitatis claustra carnis excedere. ꝛ q̄si habitationis infime ianuā exire. cura carnis quaȝ Sara signat foris ad iactantiā nō appareat: sȝ post tergū viri. i. sub discretiōe spūs solum necessariis interna nesciꝫ ꝑaciter detegi sed verecūde moderari. Quinto Jsido. in glo. col. allegorice sic exponit dicēs: Tres vidit ꝛ vnū adorauit: saluatorem. s. ondens cui⁹ aduentū p̄stolabat̄. vn̄ abraā vidit diem meū: vidit ꝛ gauisus ē. Re. expositiōem. ā. Preuidit enim mysteriū futuri sac̄mēti. vn̄ pedes eoꝝ lauit vt in fine mūdi purificatiōem lauacri futurā mōstraret. Pedes enim nouissima signat: ita ꝙ abraā viris quattuor fecit. s. adorauit: pedes lauit: requiem tribuit: refecit. P° adorauit. Ubi nota: ꝙ trib⁹ modis pōt itelligi adoratō abrae Una fuit adoratio latrie: fm̄ ꝙ intellexit trinitatē. Alia fuit adoratio hyperdulie fm̄ ꝙ intellexit incarnationeȝ et passionem. Alia fuit adoratio dulie fm̄ ꝙ intellexit angelos. 2° pedes lauit Ubi nota ꝙ tria sūt necessaria viatori. s. lotio pedum ꝑpter sordes. quietatio ꝑpter lassitudinem: refectio panis ꝑpter ꝯfortatiōem ꝛ fortitudinis ꝯseruatiōem. Spūaliter. n. aturo ad celū sūt tria necessaria. Primo lotio ꝑpter penitentiā necessaria ē: vt fit contritio cordis ad dolendū de peccato: locutio oris ad cōfitendū: opatio ad satisfaciendū. hec miscent̄ in vnitate p̄nie ꝛ fit panis subcinerici⁹. s. panis p̄nie: in quo homo se debet cinerē cogitare. Gen. xviij. Loquar ad dn̄m meū ꝛc̄. De ista lotione dicit̄ Joh. xiij. Qui lotus est ꝛc̄. Cāt. v. Laui pedes meos quō inquinabo illos. Scd̄o quietatio ꝛ ꝯsolatio ē necessaria in passione xp̄i ꝯtra passiones vel tribulationes nr̄as q̄s patimur i p̄nti. Cant. ij. Sub vmbra illius quē desideraui sedi. ecce requies in passiōe Tertio refectio ē necessaria corporis xp̄i. Cant. ij. Fructus eius dulcis gutturi meo. Ecce refectio ad ꝯfortatiōnem psal. Panis coꝛ homīs ꝯfirmat. Hec dn̄s hugo cardinalis ordi. ꝑdi. in postilla: vbi supra. Sexto exponūtur dicta verba sic: Et q̄m̄s apparuerūt abrae tres viri: ꝛ vnū adorauit: ad manifestandū substātie diuine vnitatem ꝛ ꝑsonaꝝ trinitatē: vt ex ꝑmissis p3: tn̄ rep̄ntatio illa fuit insufficiens. Cui⁹ rō est q2 ordo vnius ꝑsone fm̄ quē ab alia est in illo signo visibili non manifestabat̄. et inde ē etiā ꝙ apparitio pōt ꝯuenire patri: nō aūt inuisibilis missio aut visibil: vt p3. ā. Spūsscūs. c. xiiii d̄ missione cui ꝯueniāt. Et hoc modo exponit. b. tho. i. scri. sen. di. xvj. de missione visibili: arti. i. vtꝝ missio visibilis competat diuine ꝑsone in so. iiij. argu. ❡ Trinitas ꝑsonaꝝ ondit̄ autoritatib⁹ noue legis. ꝛ p̄mo autoritate dn̄i. Matth. xxviij. dicētis: Eūtes in mūdū. CA. XI.

Post testimonia legis veteris de fide scē trinitatis ꝛ veritatis intēdo manifestare hoc idē autoritate domini Matth. xxviij. vl̄ vltio apostolis dicentis sic: Euntes docete oēs gentes baptisantes eos i noie patris ꝛ filij ꝛ spūssancti. Jn q̄bus verbis tangunt̄ quattuor. s. diligētia: prudētia: indigētia: forma. Prio tangit̄ diligētia ibi: Euntes. vbi glo colla. sic ait: Quia iā in lucē venit vbi nō est offensa qȝ hacten⁹ quibusdā de causis in dubiū hoībus fuerat. ideo dicit Euntes. ꝛ merito: q2 nō equos aut palefredos ad ambulandū dedit deus. sȝ pedes ꝑ salute animaꝝ: Joh. xv. Non vos me elegistis sȝ ego vos vt eatis ꝛc̄. Re. ā. Electio diuina. c. ix. Scd̄o tangit̄ prudētia: ibi Docete oēs gentes. Hiero in omel. ꝛ est in glo. Docete inqt̄. cōgru⁹ ordo primo enim docendus est auditor: deinde sacramētis fidei imbuendus ē: q2 nisi prius aīa fidē recipiat nō est dandus baptism⁹: nec valet mūdari baptismo. ꝛ subdit rōnem dicēs Non. n. potest fieri vt corp⁹ baptismi recipiat sac̄m nisi aīa ante fidei susceꝑit veritatē. ꝛ subdit. Omnes gētes. nam ante passionē dixit Jn viā gentiuȝ ne abieritis: vtȝ Matth. x. ex hoc: q2 fragiles erāt nec tot passiōes poterant sustinere quot oportet sustinere gentiliū ꝑdicatores. sed accepto spūsancto ita ꝯfirmati sūt sicut vasa victilia confirmāt̄ ꝑ ignē: vt sine ꝑsonaꝝ acceptiōe ꝑdicarent. vnde seuer⁹ ibidē: Oēs ḡ gentes p̄ās vna eadēqȝ creauit ad salutē q̄s creauit ad vitā. Tertio tāgit̄ indigētia: ibi Baptisantes eos. Cui⁹ rōneȝ reddit glo. interl. dicēs: Quia nisi q̄s renatus fuerit ex aqua ꝛ spūsancto non pōt intrare in regnū celoꝝ. Jta dr̄ Marci vltio: Qui crediderit fide firmata. ꝑ se: vt adulti. vel ꝑ aliū: vt pueri. Et baptisatus fuerit: vel baptismo fluminis vel flamis vel sanguinis saluus erit. supple si ꝑseuerauerit. Qui aūt nō crediderit ꝛc̄. Re. ā. Baptism⁹ ꝛ. ā Fides. Quarto tangit̄ forma ꝑpria: ibi Jn noie p̄ris ꝛ filij ꝛ spūssci. Glo. interl. i. in inuocatiōe ꝛ ꝑfessione trinitatis: q2 sicut corp⁹ sine spiritu mortuū ē: ita ꝛ fides sine opib⁹ mortua ē. Hiero. Jn noīe p̄ris ꝛc̄. iō dicit Ut quoꝝ ē vna diuinitas sit vna largitio nomēqȝ trinitatis vn⁹ deus ē. Unde hilarius in. ij.

de trini. sup illo vbo sic ait Quid enī in hoc sacro salutis hūane nō ↄtinet̃ plena sūt oīa vt a pleno ꝛ pfecto ꝓlata sūt noīe trinitatis. Et subdit de trinitate psonaꝝ q̄si diceret Habet.n. nature sue nomē in patre ipse ingenit⁹ eē nus habēs in se vt semꝑ sit soli filio notus: Filius aūt ꝓgenies ingeniti vn⁹ ex vno: verus a vero. viu⁹ a viuo: pfectus a pfecto. v̄tutis v̄tus: sapia sapie: gloria glorie: imago inuisibilis: dei forma p̄ris igeniti. Spūs aūt scūs nō pōt a ↄfessione p̄ris ꝛ filij separi. ꝛ q̄dem vbiq; nō deest: hic expectatiōis nr̄e solatiū: hic in donoꝝ opatiōib⁹ future spei pign⁹ ē. hic mentiū lumē. hic splēdor aioꝝ est. Hec hilarius vbi.s̄. Et Didim⁹ in li. de spūscō sic ait: Ex his aūt colligit̃ q̄ indiuisa sit substātia trinitatis: ꝛ p̄reȝ vere filij esse patreȝ ꝛ filiū vere patris filiū: ꝛ spūsctū vere p̄ria ꝛ dei eē spm̄ ꝛ insup sapiētie ꝛ veritatis. i. filij dei Hec oīa allegat bea. tho in euāgelio ↄtinuo sup Math. xviij. vbi supra. ¶ Trinitas psonaꝝ ꝓbat̃ autoritate. j. Joh. v. vbi dicit̃: Tres sunt qui testimoniū dant ꝛc. ꝛ quomō in psonis sunt tria. CA. XII.

Ecūdo intendo manifestare in diuinis psonarū trinitatē ꝛ eēntie vnitatē: scōa autoritate legis noue. s. pma Joh. v. vbi sic ait: Tres sūt qui testimoniū dant in celo: pat̃: v̄bū: ꝛ spūsscūs. ꝛ hi tres vnū sūt In q̄bus v̄bis nota in psonis diuinis tria. s. ꝓpria psonis: appropata psonis: cōia psonis. Primo in diuinis psonis tangūt̃ ꝓpa psonis cū dicit̃: Pater: v̄bū: ꝛ spūssanctus. Ubi nota q̄ hec tria noia. s. relatio: notio: ꝛ ꝓprietas large sumēdo idē dicunt. ſȝ ꝓprie sumēdo distinguunt̃. qō patȝ: q̄ꝛ relatio dicit habitudinē vel respectū ad aliud. notio vero ꝓprie dicit̃ ab innotescendo actiue. q̄ꝛ innotescere facit: vt patebit. ꝓpetas aūt vel ↄuenit vel distinguit: ita q̄ in diuinis alie sūt relatiōes: alie notiōes: alie ꝓprietates v̄bigrā: Nam relatiōes in diuinis sūt q̄tuor. s. paternitas: filiatio: ꝓcessio: cōis spiratio q̄bus vna psona refertur ad aliā. Notiōes vero sūt q̄nq;. s. innascibilitas: paternitas filiatio: cōis spiratio: ꝓcessio. Rō hui⁹ nūeri ē: q̄ꝛ notio est ꝓpria rō cognoscēdi diuinas psonas: vȝ. s̄. ſȝ istis q̄nq; cognoscunt̃ psone diue. qō de oībus patȝ. Prima.n. notio ē innascibilitas p quā cognoscit̃ pat̃ inq̄ntū a nullo est. Scōa notio ē paternitas p quā cognoscit̃ pat̃ inq̄ntum filius ab eo ē. Tertia est filiatio p quā innotescit filius nascēdo ab alio. Quarta est cōis spiratio p quā innotescit pat̃ ꝛ filius. Quinta ē ꝓcessio p quā innotescit spūsscūs. Proprietas aūt in diuinis distinguit̃ dupliciter. Quedā.n. sūt ꝓprietates psone vel psonaꝝ tm̄. s. ille q̄ in psonis sunt. ꝛ iste sūt q̄tuor. s. inascibilitas: paternitas: filiatio ꝛ ꝓcessio: et q̄ ↄueniūt tribus psonis. Quedam aūt ꝓpetates sūt psonales. ꝛ he sunt tm̄ tres. s. paternitas: filiatio ꝛ ꝓcessio que dicunt̃ ꝓprietates psonales. i. constituētes psonas. vn̄ habēt q̄si actū differētie ↄstitutiue. Hec. b. t. j. scrip. sen. di. xxvj. arti. iij. vtȝ sint tm̄ q̄nq; notiones: in coꝝ solu. Que iō allegaui: q̄ꝛ tangunt̃ in v̄bis premissis cū dicit̃: Pater: verbū ꝛ spūssanctus.

¶ Quomodo appropriata psonis alter ꝛ alter a diuersis assignantur. CA. XIII.

Ecundo in p̄dicta auctoritate. j. Joh. v. Tres sūt ꝛc. includūt̃ appropata psonis. Ubi nota q̄ appropata psonis sunt illa que habēt similitudinē cū ꝓprijs psonaꝝ: que aliter assignant̃ ab Hilario: aliter ab Augustino: alit̃ a magistro sen. aliter ab aplo. P. iō enim ab Hilario tria approprianť trib⁹ psonis. s. eternitas patri: species filio: vsus spūscō. Primo dico: q̄ s̄m Hilariū eternitas attribuit̃ patri ꝓpter duo q̄ sunt de ratione eternitatis q̄ ↄueniunt patri. Primū est q̄ eternitas ē p̄ncipium oīs duratiōis inq̄ntū eternitas ē pma mēsura. vn̄ ꝛ ab ipsa fluit ꝛ euū ꝛ tēpus. ꝛ hoc ↄuenit p̄ri inq̄ntū est principiū filij p generatiōem ꝛ spūssancti p spiratiōeȝ. Scōm est q̄ eternitas habȝ ꝛ includit in sua ratiōe p̄ua tiōem principij. ꝛ hoc ↄuenit patri inq̄ntū ipse est actor vel principiū nō de principio. vn̄ appropriata est ei innascibilitas. Scōo s̄m Hilarium species vel pulcritudo appropriat̃ filio. Cui⁹ rō est: q̄ꝛ pulcritudo corpis tria req̄rit: pmo mēbroꝝ ꝓportionē: scōo coloris splēdorē. dicimus enī hoīes pulcros q̄ habent mēbra ꝓportionata ꝛ splendentē colorē. ꝛ hec duo Dyoni. tangit ca. iiij. de diui. no dicit. n. ibidē q̄ deus ē causa pulchritudinis inq̄ntū ē causa ↄsonātie. i. ꝓportionis ꝛ claritatis. tertio pulcritudo req̄rit corpoꝝ magnitudineȝ. vn̄ dicit ph̄us. iiij. ethi. q̄ pulcritudo nō est nisi in magno corpe. vn̄ dicit, q̄ parui homies possunt dici ↄmēsurati ꝛ formosi. ſȝ n̄ pulcri. Et hec tria sunt appropata filio. qō de oībus patet. P̄°.n. inq̄ntū ipse filius ē ima patris: ꝛ sic est ibi ↄsonantia pfecta: inq̄ntum fili⁹ ē equalis ꝛ similis p̄ri sine inequalitate ꝛ dissimilitudine: vt dicit Aug. 2° inq̄ntuȝ ē verus filius habȝ pfectā naturā patris. ꝛ ita hȝ magnitudinem q̄ ↄsistit in pfectione diue nature. 3° inq̄ntū est verbū pfectū patris hȝ claritatē q̄ irradiat sup oīa ꝛ in quo splendent oīa vt dicit Aug. Potest etiā totuȝ accipi ex verbis aug. s̄m rōnē ↄsonantie q̄ triplex in eo ↄsiderari potest. Prima ↄsonātia filij est ad patrē cui p oīa filius est eq̄lis ꝛ similis. Scōa ↄsonantia ē filij ad seipm̄ inq̄ntū attributa oīa non differūt ſȝ sunt vnū. Tertia ↄsonātia est ad res creatas. quaꝝ rōnes in eo sūt vnū sicut ipse ē vnuȝ cum patre. Tertio vsus attribuit̃ spūscō ꝓpter duo q̄ vsus in sua rōne habet. Primū ē q̄ vsus assumpt⁹ est in facultatē voluntatis. ꝛ sic ↄuenit spūsancto inq̄ntum ipse ē amor: vt dicit aug. Scōm ē q̄ vsus ad alteꝝ est ordinat⁹. ꝛ iste ordo etiā ↄuenit spūsancto: inq̄ntū ipse est amor q̄ est spūssanct⁹. Non.n. tm̄ ē amor p̄ris i filiū sed etiā redundat in oēs creaturas s̄m q̄ sibi ↄpetit nomen doni. Hec bea. t. j. scrip. sen. di. xxxj. arti. iij. vtȝ appropatio hilarij quā facit trib⁹ psonis sit ↄueniēs in coꝛ so.

¶ Q̄ s̄m hilariū hec tria appropriat̃ tribus psonis diuinis. s. eternitas patri: species filio: vsus spūsancto. CA. XIIII.

I vero breuius via ꝓcedere dicas: q̄ ab hilario hec tria appropant̃ tribus psonis diuinis. s. eternitas patri: spēs filio: vsus spūsancto. P° eternitas appropat̃ p̄ri hac rōe: q̄a sicut etnitas est ens nō ab alio ꝛ principiū vel mensura eui ꝛ tpis: ita pat̃ est ens non ab alio ꝛ p̄ncipiū filij p generatōem: ꝛ spūssancti p spiratione. 2° species attribuitur filio hac ratōe: q̄ꝛ sicut species est ratio ꝛ principiuȝ oīa cognoscēdi: eo q̄ vnūquodq; cognoscit̃ p specie suā ita generatio filij a patre est vt noticia a mēte. ꝛ iō rōne noticie spēs attribuit̃ filio. 3° vsus attribuit̃ spūsācto rōne opationis ꝛ vtilitatis: cui⁹ principiū maximū ē voluntas: ꝓcessio aūt spūssancti sicut ꝓcessio voluntatis a noticia ꝛ a mente. Sȝ forte q̄res q̄re imago appropat̃ filio ꝛ nō spūsancto. Rñdeo s̄m Richardū q̄ in li. de trinitate duas rōnes de hoc assignat. Prima ē ꝓpter vniformitatē quā habet filius ad patrē in ꝓducēdo et se p̄sonā aliā sicut pat̃: iō d̄r filius imago p̄ris. Scōa rō ē q̄ꝛ imago s̄m humanā ↄsuetudinē magis solet dici p̄g vniformitatē extrinsecā q̄ intrinsecā. q. d. q̄ intrinsecū vniuscuiq; est qō apud semetipm̄ ē. q̄si extrinsecū est habitudo quā habȝ ad aliū: eandē hȝ habitudinē quaȝ hȝ pater ad spm̄ scm̄: eandē inq̄, constat hr̄e ꝛ filiū. Hec alex. pma pte sū. q. lxxvij. s. de appropatiōe Hilarij: in coꝛ. q.

¶ Q̄ s̄m aug. tria appropriat̃ psonis diuis. s. vnitas p̄ri: eq̄litas filio: nexus spūsancto. CA. XV.

Ecūdo ab aug. in libro de doctrina xp̄iana tria approprianť psonis diuinis. s. vnitas patri: eq̄

litas filio: ⁊ nexus spūisancto. Primo vnitas ab Aug. appropriatur patri. Cui⁹ rō est: qꝛ vnitas in sua rōe includit duo: vnū positiue ⁊ aliud priuatiue. p̄°.n. de rōe vnitas est principiū nūeri. ⁊ sic habꝫ similitudinē pr̄is qui ē principiū filij p generatiōem ⁊ spūssancti p spiratiōēꝫ. 2° vnitas priuatiue in sua rōne includit vel habꝫ: qꝛ ipa negat diuisionē: qꝛ vnitas est ens indiuisum. vel ipa negat principiū. Nam vnitas nō habet principiū. ⁊ sic habꝫ similitudinē cū innascibilitate patris: sicut etiaꝫ paternitas. vt dicit mgr̄ sen. Scd̄o ab aug. eq̄litas appropriat̄ filio: sicut patꝫ in oibus noibus psonalib⁹ ipsius filij. Nā ipse dicit̄ filius: imago: ⁊ verbū. p̄°.n. ex eo dicit̄ fili⁹: qꝛ recipit eandē ⁊ eq̄lem nām quā habet generās. 2° ex eo ꝙ dicit̄ imago includit ⁊ habet in se rōem eq̄litatis. 3° ex eo dicit̄ verbū ꝙ ē vbuꝫ pfectū eq̄le in natura cū pr̄e. Tertio ab aug. nexus appropriat̄ spūisancto. Et hoc duplici rōne. s. rōne modi: ⁊ rōne facti. p̄° rōne modi. s. ex modo sue pcessionis inq̄ntum spūssctūs ē amor patris ⁊ filij q° pat̄ ⁊ filius vniunt̄. 2° rōne facti: qꝛ ipe spūssctūs ē coniungens nos deo inq̄ntum est donū. Hec b. t. i. scrip. sen. dis. xxxi. arti. iij. vtꝝ appropatio Aug. sit conueniēs: in cor. so.

¶ Q꞉ fm̄ Aug. in pr̄e est vnitas: in filio eq̄litas: i spiritusancto concordia. CA. XVI

Si vero aliter vis pcedere dicas: ꝙ ab Aug. vbi supra appropriat̄ tria trib⁹ psonis diuis. vn̄ sic dicit: In pr̄e ē vnitas: in filio eq̄litas: i spūsc̄to vnitatis eq̄litatisq̄ concordia. Primo Aug. dicit: ꝙ vnitas appropriat̄ patri duplici rōne. Prima est. qꝛ sic vnitas nō est ab alio: sed ē principiū ipsoꝝ nūeroꝝ alioꝝ: ita pater. Scd̄a rō est: qꝛ sicut vnitas p se multiplicata non generat nisi vnū: ita pater genuit solum vnicū filiū deuꝫ.

Scd̄o ab aug. eq̄litas attribuit̄ filio: pp̄ter tres rationes. Prima ē: qꝛ cū equalitas sit vnitas virtutis: filius aūt sit vnitas virtutis cū patre: ita ei appropriat̄ equalitas. Scd̄a rō est: qꝛ ois ineq̄litas p equalitatem reducit̄ ad vnitatē. equalitas. n. est principiū in pportōnib⁹ sic vnitas in nūeris: qꝛ g̃ creatura rōnalis recōciliat̄ pr̄i p filiū patri aūt appropriat̄ vnitas: vtꝫ. ḡ. ineq̄litas vō culpe creature rōnali. pp̄ter hoc filio appropriat̄ equalitas velut medio reductiuo creature ad patrē. Tertia rō quare filio appropriat̄ eq̄litas est: qꝛ primo accipit eq̄litatem essentie a patre ⁊ dat eā spūisancto. sꝫ spūssctūs nō prio accipit equalitatē essentie a patre: nec dat eam: iō eq̄litas appropriat̄ filio ⁊ nō spiritui scō. Tertio spūisancto appropriat̄ concordia. Et hoc pp̄ter q̄ttuor rōnes. Prima ē qꝛ ipse est signū connexionis patris ⁊ filij. Scd̄a rō est: qꝛ ipse vn⁹ a patre ⁊ filio. ⁊ pat̄ ⁊ filius conueniūt in eo inq̄ntuꝫ ipe est vnus ab eis. Tertia rō est: qꝛ pcedit ab eis fm̄ vnā ⁊ eandē notionē q̄ est cōis spiratio. Quarta rō ē pp̄ter rōnem sue cause: qꝛ ei attribuit̄ conseruatio tot⁹ esse. sed vnitas est principium conseruationis reꝝ in esse: ḡ ⁊c̄. Hec Aler. i. pte sum. q. lxxv. i. arti. vlti. de appropriatione Aug. in solu. v. argu.

¶ Q꞉ fm̄ magr̄m sniaꝝ appropriant̄ trib⁹ psonis diuinis tria. s. potētia pr̄i: sapientia filio: bonitas spūisancto. CA. XVII.

Tertio a magistro sniaꝝ libro primo dist. xxxiiij. appropriant̄ tribus psonis diuinis tria. s. potentia patri: sapia filio: bonitas spūisancto. Primo potētia appropriat̄ patri. Et hoc dupliciꝫ: siue considerent̄ rōnes hoꝝ nominū fm̄ modū quo inueniunt̄ i creaturis siue p modū quo sūt in diuinis. Primo. n. si considerētur rōnes hoꝝ triū nominū. s. potētie: sapiētie ⁊ bonitatis fm̄ modū quo sūt in creaturis p contrariū inueniunt̄ i deo q̄ꝺ pater. Primo. n. apud nos infirmitas vel impotētia inuenit̄ in patrib⁹ pp̄ter senectutē. ⁊ ideo p contrariū patri attribuit̄ vel appropriat̄ potētia. Scd̄o in filiis inueniit̄ imperia: tum pp̄ter iuuentutē q̄ continue ē in motu tum p̄p inexpientiā. ⁊ ideo p contrariū filio dei appropriatur sapientia. Tertio nomē spūs apud nos ptinere solet ad q̄ndā rigiditatē ⁊ inflationeꝫ vel impetuositatē. Vn̄ Isaie. ij. Quiescite ab homie cui⁹ spūs est in narib⁹ eius. i. cauete ab illo qui tanq̄ꝫ inflatus ⁊ rigidus sentit in alios. ⁊ ideo p contrariū spūisancto appropriat̄ bonitas. Secūdo vero si considerent̄ vel accipiant̄ rōnes hoꝝ triū nominū. s. potentie: sapientie ⁊ bonitatis put sūt in diuinis sic etiā debēt appropriari trib⁹ psonis diuinis q̄ꝺ sic pꝫ. p̄°. n. patri appropriat̄ potētia. Cui⁹ rō est. qꝛ sicut potētia principiū includit: eo ꝙ potētia est principiū trāsmutationis: vt dicit ph̄s. v. metha. ⁊ sic pat̄ est fontale principiū totius deitatis. 2° filio appropriat̄ sapia eo ꝙ fili⁹ pcedit a pr̄e p modū intellectus q̄ pficit̄ sapia. 3° spiritui sancto appropriat̄ bonitas. Cui⁹ rō est: qꝛ spūssctūs pcedit p modū volūtatis cui⁹ obiectū est bonitas: iō ⁊c̄. Hec b. tho. i. scri. sen. di. xxxiiij. arti. iij. vtꝝ appropriatiō q̄ ponit̄ in lr̄a a magistro sen. sit competēs: in cor. solu.

¶ Item fm̄ magistꝝ sniaꝝ p̄dicta appropriant̄ trib⁹ psonis diuinis. CA. XVIII

Si vō aliꝫ vis pcedere dicas: ꝙ a magistro sniaꝝ appropriant̄ tria trib⁹ psonis diuinis. s. potētia patri: sapiētia filio: bonitas spūiscō. Ratō autēꝫ hui⁹ appropriatiōis est duplex. Primo rōe remotiōis erroris: vt dicit Aug. in li. de trini. qꝛ in creaturis ex antiq̄tate in patre ē defectus: ex posteritate vel iuuētute in filio imperfectio sensus notari solet: iō occurrit scriptura dicēs: Patrē oīpotētē. ne videat̄ prior filio ⁊ sic vetustior ⁊ min⁹ potēs. ⁊ filiū sapientē ne videat̄ patre posterior ⁊ sic iunior ⁊ imprudētior. Itē qꝛ nomē spūs videbat̄ q̄si nomē inflatiōis ⁊ tumoris: ne cū dicit̄ spūs habē deus crudelis putet̄: iō scriptura tēpauit sermonē noians spiritū bonū. Scd̄o rōne ostēdēde veritatis. vn̄ Richardus de scō victore sic ait: Potētia pōt eē vbi nulla ē vel pōt eē sapiētia: vt in plantis in q̄bus ē potētia nutriēdi ⁊ generandi: ⁊ in animalib⁹ in q̄bus ē potētia sentiendi vidēdi ⁊ audiēdi ⁊ hmōi. nō aūt sapiētia. Sed vbi ē sapientia ibi necessario inenit̄ ⁊ potētia fm̄ quā ē posse sapere: nā posse sape est aliq̄d sape. dat ḡ posse eē nō sapia potētie: sꝫ potētia sapie. Itē lucifer q̄ mane oriebat̄ multā habuit potentiā: ⁊ multā noticiā ⁊ sapiam. sed nō habuit voluntatē bonā. Quid aūt est bonū nisi bona voluntas? Ut ḡ possis bonā voluntatē habere optet vt valeas ⁊ scias bonū eligere. ⁊ ideo sicut potētia appropriat̄ patri ⁊ sapia filio: ita bonitas spiritui scō. Hec alexā. prima pte sum. q. xviij. de appropriatione sacre scripture istoꝝ triū. s. sapiētie: potētie: ⁊ bonitatis. s. trib⁹ psonis diuinis: in cor. solu.

¶ Q꞉ ab apostolo appropriant̄ tria diuinis psonis ⁊ que. CA. XIX.

Quarto ab aplo appropriant̄ tria trib⁹ psonis diuinis q̄ tangit ad Ro. xj. dicēs: Quoniā ex ipso ⁊ p ip̄m ⁊ in ipo facta sunt oia: ipi glia in secula amen. In q̄bus verbis tangunt̄ duo. s. psonaꝝ pprietas p distinctiōem triū ppositionū. s. ex: p: in: Ubi notā: ꝙ c̄ūuis in reb⁹ creatis sint q̄ttuor cāe. s. efficiens: formalis: materialis ⁊ finalis: nō tn̄ habitudines oim causaꝝ inueniunt̄ in deo q̄ꝺ sic patꝫ. p̄° eni causa material̄ nō competit deo nec respectu alicuius quod in ipo est: nec respectu alicui⁹ quod in creaturis ē. Cui⁹ rō est: qꝛ materia est in potētia ⁊ imꝑfecta q̄ꝺ non cōpetit deo: cū sit actus purissim⁹ ⁊ pfectissimus. 2° causa finalis conuenit vel est in deo respectu creaturaꝝ. Cuius ratio ē: qꝛ creature omnis bonitatē dei dicim⁹ esse finē. Non aūt est in deo causa finalis respectu alicuius quod in deo est. Cui⁹ ratio est: qꝛ vna psona nō est finis alterius psone:

q2 ex hoc sequeret gradus in bonitate: eo q melior ē fi-
nis his q̄ sunt ad finē: quod in psonis diuinis nō potest
esse: cū omnes sint equales: q2 infinite in bonitate. 3° cā
formalis competit deo ꝛ respectu creature cui° exēplar
deus est ꝛ respectu eius qd in ipso est ꝛ nō fm rem sed
fm modū sigñdi q2 in diuinis aliquid significat vt for
ma sicut eēntia: ꝛ aliqd vt subsistēs in forma sicut psona
4° causa efficiēs cōpetit deo ꝛ respectu creature ꝛ re-
spectu ipsius qd in ipso est: nō q̄dem essentie ad psonam
sed psone ad psonam: vt tā causa efficiens sumat large. s.
pcessus psone ab alia. non stricte vel ꝓprie: q2 in diuinis
nō est aliqd faciēs vel aliqd factū. Hec. b. t. i. scri. sen. dis.
xxxiiii. arti. ii. vtrū possit cōuenienter dici q in diuinis tres p-
ne sūt vni° eēntie: in cor. so. Re. infra de ꝓpositiōib° ve-
ris ꝛ falsis ca. xxi. Et his pmissis dico q ista tria. s. ex:
per: ꝛ in. s. cā efficiens: formalis vel exemplaris ꝛ finalis
n̄ sūt ꝓpria psonis sȝ approp̄ata. Primo. n. q nō sint pro-
pria psonis ꝓbo p causas inductas p°. eni nō sic sunt oīa
ex pte tanq̄ ex causa efficiēte: q nō sint ex filio ꝛ spūscō
2° nec sic sunt oīa p filiū tanq̄ p cām formalē vel exēpla-
rem: vt nō sint p patrē ꝛ spm scm. 3° nec sūt oia in spūscō:
tanq̄ in cā finali vt nō sint in patre ꝛ filio. Et iō scdo di-
co q p̄dicte tres ꝓpositiones vel cāe dicunt appropriate
trib° psonis: vt dicam° ex ipso patre tanq̄ a principali
actore vel efficiēte: p ipsū filiū tanq̄ p sapiam: ꝛ cām ex-
emplarē in ipso spūsancto tanq̄ in causa finali motiua
ad opatiōem ꝛ ꝯseruatiua opati. Et subdit: Sūt oīa. s. na-
turā habētia nō peccata q̄ nihil sunt ꝛ nām corrūpunt ꝛ
ānihilant: q2 nihil fiunt homies dum peccāt. Primo
ḡ dico q ista ꝓpositio ex appropriat patri. qd tali rōne
ośdo: Ex dicit habitudinē cāe efficiētis ad effectū. effi-
cere aūt ē potētie. sȝ potētia appropriat patri: vt ȝ ca. xvii.
ꝛ xviii. ḡ ex ipso appropriatur patri. Scdo illa ꝓpositō
p: appropriat filio. qd tali rōne ośdo: Ista ꝓpositio per
dicit habitudinē exēplaris ad exemplatū: imaginis ad
ad imaginatū sed filio vel psone filii appropriat eē exē-
plar: sapiētia vel imago patris vt ȝ. s. ca. xiiii. ḡ p ipsū ap-
propat filio. Tertio ista ꝓpositio in: appropriat spūisā-
cto. qd tali rōne ostendo: In dicit habitudinē ꝯseruātis
ad ꝯseruatū. sȝ bonitatis ē cōseruare qd attribuit spūisā-
cto qui inq̄ntū ē amor oia ꝯgregat ꝛ cōseruat. vñ q2 spūi
sancto appropriat bonitas vt ȝ. s. ꝛ bonitas ꝯseruat oia:
ideo ꝓpositio in: appropriat spūisancto. Scdo in ver-
bis apostoli pmissis tangit eēntie vnitas: ibi Ipsi gloria
vñ Aug. in libro de trini. sic ait: Ex ipso: dicit ꝓpt prēm
Per ipm dicit ꝓpter filiū. In ipso dicit ꝓpter spm scm.
Per hoc vero non q ait ex ipsis ꝛ p ipsos ꝛ in ipsis: nec
ait ipsis: sȝ ipsi insinuat hanc trinitatē vnū esse deū. Con-
cludit ḡ dicēs: Ipsi. s. deo: tam potēti. s. patri: tam sapiēti
. s. filio: tam bono. s. spūisancto gloria. Nec mirū: q2 non
pōt quis trinitati psonaꝝ ꝛ vnitati essentie magis quid
retribuere vel impēdere q̄ glorā. ideo dicit: ipsi gloria.
f vñ apls. i. ad thi. i. sic ait: Regi seculoꝝ ꝛ immortali ꝛ inui-
sibili soli deo honor ꝛ gloria in secula seculoꝝ amē. In
quo verbo tangunt tria. s. cui attribuit: quid attribuit:
tertio tangit q̄ diu debet. Primo cui attribuit: q2 re-
gi seculoꝝ ꝛc. q. o. Etsi misericordiā assecutus sum inde nō
attribuo mihi gloriā sed regi seculoꝝ ꝛc. In quo tangūt
q̄ttuor cause q̄re attribuit gloriā deo. Prima ē dignitas
generalis: ibi Regi seculoꝝ: nō vni° seculi tm̄ sed oium.
Apoc. xix. Habens in vestimēto ꝛ in femore suo scriptū:
Rex regū ꝛ dñs dñantiū. Scda cā est ptās eternalis. ibi
Immortali. Dañ. vii. Potestas eius ptās eterna q̄ nō au-
feret ꝛ regnū eius quod nō corrūpet. Tertia cā est inac-
cessabilitas claritatis vel incōprehensibilitas claritatis:
ibi Inuisibilis: pma ad thi. vi. Lucē hitat inaccessibilē:
tum q2 nullus ex se ad eā pōt accedere: sȝ cui dat dono
dei: quod intelligebat ꝓpheta dicēs: Accedite ad eam ꝛ
illuminamini. tū q2 in hac vita nullus pt eā videre Exo.
xxxiii Dñs dixit ad Moysen: Non videbit me hō ꝛ vi-
uet: post aūt videbit. Has duas rōnes tangit aug. in glo.
ibidem. tum q2 post hanc vitā nullus potest eā cōmphē-
dere: Joh. i. Deū nemo vidit vnq̄. s. visione cōprehensio-
nis: vt dicit bea tho. Re. s. Beati in pria. ca. ii. a medio
vsq̄ ad finē: ꝛ infra Uisio. Quarta causa referēdi grās
deo est immēsit: s vel infinitas bonitatis: ibidem Soli
deo. quo nil maius ꝛ melius pōt excogitari. Scdo tan-
git qd attribuit deo. s. gratiarū actio: ibi Honor ꝛ glia:
honor. s. q̄ntū ad reuerentiā tante maiestatis Malach. i.
Si ego dñs vbi est timor meus: Si ego pat vbi est ho-
nor meus ꝛ gloria in exaltatōe tante veritatis. iii. Esdre.
iii. Sup oia vincit veritas: Isa. xlviii. Gloriā meā alteri
dabo. quod exponit duobus modis. p° sic: Gloriā meā
. i. materiā laudis alteri nō dabo: vt ali° dicat liberator
tuus. 2° mō sic: Gloriā meā. i. laudē nō dabo alteri. i. ido-
lo: vt exponit glo. interl. q o. nō attribuā gentib° ꝛ idol
gloriā ꝛ reuerentiā q̄ soli deo debet. Re. s. Honor dei.
Tertio tangit q̄ diu debet: ibi In secula seculoꝝ. q. o.
Non solū p aliqd tps debem° impēdere gloriā deo sed
semp: in psal. Benedicā dñm in oi tēpe. Re. s. laus dei:
pmo ca. Et ꝯcludit vltimo ꝯfirmatio p̄dictoꝝ cū ꝛ dicitur
amen. i. fiat. Re. s. pater nr ca. vlti. Hec alex. breuit tāgit
pma pte sum. q. xviii. arti. lxxvi. de appropriatiōe illarum
ꝓpositionū ex ipso p ipm in ipso. Et dñs Hugo cardina-
lis ordi. pdi. in postilla quā fecit sup autoritates p̄dcās.

Q̄ cōia sūt psonis diuinis duo ꝛ que. CA. XX.

**E**rtio tanguntur ea q̄ sūt cōia diuinis psonis duꝫ
t sub. iūf. i Joh. v. Et hi tres vnū sunt. Nam cōia
trib° psonis sunt duo. s. eēntia ꝛ eēntialia. i. at-
tributa. s. sapientia. potētia: bonitas ꝛ alia supradicta.
Que quidē eēntialia attributa non sic appropriant pso-
nis vt eis esse ꝓpria asserant. sȝ ideo approp̄ant psonis.
q2 p eēntialia attributa diuine psone pnt manifestari du-
pliciter. Uno mō p modū vel p viā similitudinis: sic ea
q̄ ptinent ad intellectū appropriant filio q̄ ꝓcedit p mo-
dū intellectus vt vbū. Alio modo p modū dissimilitudi-
nis: sicut potētia appropriat patri: vt aug. dicit: q2 apud
nos pr̄es solēt esse impotētes ꝓpter senectutē ne tale ali-
quid suspicemur in deo. vñ ex talib° attributis null° er-
ror sequtur: sȝ magis manifestatio veritatis. Hec. b. t. pma
pte sum. q. xxxix. arti. vii. vtrū oīs eēntialia sint attribuen-
da psonis. in cor. solu. in fine. ꝛ in solu. i. arg. Dicit ḡ. Hi
tres vnum sunt. Quod verbū exponit dupliciter. vel hi
tres vnū sunt in sententia. vel vnū sunt in eēntia. p° modo
sic. Hi tres vnum sūt in sentētia vel cōuenientia. s. dantes
testimoniū de xpo. vñ glo. colla. sic ait: Pater dedit testi-
moniū deitatis d xpo qñ dixit hic est fili° meus dilect°
Ipse filius dedit q̄ in monte trāsfigurat° ꝛ potentiā di-
uinitatis ꝛ spem btitudinis dedit. Spūsscūs dedit quā-
do sup baptizatū in specie colūbe redeunt. vel qñ ad inuo-
catiōem nois xpi corda credentiū impleuit. Hec i glosa
ibidem. Scdo mō exponit sic: Hi tres vnū sūt in essen-
tia. qd triplicit ꝓbo: signo: ꝯcilio: euāgelio. p° hoc ośdo
signo. Nam q tres psone sūt vnū in essentia: signatū vel
figuratū est Gen. xviii. vbi legit q̄liter abraā tres vidit ꝛ
vnū adorauit. Re. supra ca. x. 2° hoc idem ostendo ex cō-
cilio. vt enim aug. dicit. ii. de trini. ꝯtra maximū ꝛ habe-
tur in littera: hoc nomen omousion in cōcilio niceno ad-
uersus arrianos ab omibus catholicis ꝯfessum ꝛ defen-
sum ꝛ ꝯfirmatū est. sed hoc nomē omousion idem signi-
ficat vel nihil aliud est q̄ tres psonas esse vni° essentie:
ḡ merito dicit: Hi tres vnū sunt. 3° hoc idem ostendo

euāgelio. Q: n. tres psone sūt vnū in eēntia inueniť q̄ntū
ad hunc sensum vel intellectuʒ in sacra scriptura Johis
x. vbi dicit: Ego ꝛ pater vnū sumus. qđ v̄bum Aug expo
nens ibidē dicit. Utrūq̨ audi ꝛ vnū ꝛ sum⁹ ꝛ a caribdi ꝛ
silla liberaberis ꝙ dixit vnū: liberat te ab arrio: q̄ posuit
ꝙ sicut sunt tres psone ita tres essentie. Q: dixit sum⁹ li
berat te a sabellio: q̄ posuit ꝙ sicut in diuinis est vna eēn
tia ita vna psona. Et aug. vj. de trini. sic dicit. Unū sūt pa
ter ꝛ filius natura. honore: virtute: nec natura eadeʒ pōt
velle diuersa. Scđo hoc ideʒ ostēdo autoritate Joh. xiiij.
Ego in patre ꝛ pať in me ē: vbi p̄positio in sigt idētitatē
substātie in vtroq̨: ꝛ hoc est ɔtra arriū. Q: aūt eadē sub
stantia sit in vtroq̨ ꝓbať Johis. xiiij. ibidem: Qui videt
me videt ꝛ patrē meum. vbi Chrẏso. sic ait: Filius ɔsub
stantialitatē natue vel substātie repn̄tare volens dixit:
Qui videt. s. oculis mentis meā substantiā: videt ꝛ eaʒ q̄
est patris. si ergo alteri⁹ substātie esset: vex non eēt: Qui
me videt ꝛ patrē meum videt qđ ꝓbat p exemplum di
cens. Sed nec aliquis in argento auri substantiaʒ vide
re potest. Non. n. alia p aliam apparet naturā. Hec Chrẏ
sos. ibidē. Et h. t. breuiť tangit. s. scrip. sen. di. xxxiiij. arti.
ij. vtr̄ sit dicendū tres psonas vnius esse eēntie: argu. cō
tra. ꝛ in so. j. ꝛ. iij. argu. Et itex in euangelio diuino. Joh.
vbi p̄dictas autoritates sm̄ doctores scōs exponit.

❡ Q: aliter se habet in hūanis ꝛ aliť in diuinis: ꝛ no
ta ibi ꝓpositiōes fallas ꝛ veras q̄ttuoř. CA. XXI

Vt aūt p̄dicte autoritatis. s. hi tres vnū sunt: veri
tas clari⁹ elucescat ꝛ falsitas caueať: nota ꝙ aliť
se habet in humanis: ꝛ aliter in diuinis. Nam i
humanis vel in rebus creatis non possum⁹ dicere ꝙ tres
homines sunt vni⁹ essentie. Cuius ratio est: q2 ibi multi
plicatis psonis multiplicanť essentie: sʒ in diuinis dici
mus esse tres psonas vnius essentie: eo ꝙ multiplicatis
psonis diuinis nō multiplicanť essentie. Hoc pmisso
dico ꝙ quattuoř ꝓpositiones sunt false ꝛ ideo cauende
ꝛ q̄ttuoř vere ꝛ ideo ɔcedende. vbigratia: Prima. n. ꝓ
positio falsa est ista: tres psone sunt vni⁹ dei. Cui⁹ rō est
q2 deus nō signať vt forma: ꝛ iō non posset intelligi ista
ɔstructio nisi possessiue quod in diuinis est falsum.
Scđa ꝓpositio falsa ē ista: tres psone sunt ex eadē essen
tia vel de eadē essentia vel p eandē essentiā. Cui⁹ rō est:
q2 iste ꝓpositiones ex: vel de: vel p: signi habitudineʒ cāe
efficientis vel materialis que nō competunt deo: vt pat3
supra ca. xix. Ratio aūt huius est: quia causa efficiens et
materialis in omnib⁹ distinguunť ab his quoꝝ sūt cau
se: nihil enim est sua materia: neq̨ aliquid est suum prin
cipiū actiuum. vñ tunc ostenderet aliud esse essentia q̄
psona si diceret tres psonas esse ex eadem vel de eadem
vel p eandem essentiā: quod ē falsum. Tertia ꝓpositio
falsa ē ista: Unus deus est triū psonaꝝ. Cuius rō est: q̄a
in nomine dei importať habitudo principij creantis et
gubernantis que nō competunt deo respectu psonarum
Quarta ꝓpositio falsa ē ista: Tres psone sunt essentie
simpliciter. Cuius rō est: q2 in rebus creatis dicim⁹ for
mam esse eius rei cuius ē forma: sicut sanitatem vel pul
critudinem dicim⁹ esse formā petri. Rem autem formā
habentē vel id in quo est forma nō diciť esse forme nisi
cum aliqua determinatione vel additione alicui⁹ adiecti
ui vel genitiui qđ designet illā formā: vt cum diciť ꝙ hō
non ē pulcritudinis sed magne pulchritudinis: ꝛ etiam
non diciť ꝙ mulier est forme. sʒ egregie forme: sic a simi
li: q2 essentia dei significať vt forma respectu psone: non
diciť ꝙ tres psone sūt eēntie: vel ꝙ psona sit essentie: sic
ecōuerso vt patebit: nisi addať aliquid ad designationeʒ
essentie: vt diceť. Econtrario aūt q̄ttuoř ꝓpositiones
sunt vere ꝛ ideo ɔcedende. Prima ē talis: Tres perso
ne sunt vnius dei. Cuius ratio est: quia nomine dei de
signatur essentia que non multiplicať in diuinis multi
plicatis psonis: vt pat3 supra. Scđa ꝓpositō vera ē ista
Tres psone sunt in eadem essentia vel substantia. Cui⁹
ratio est: q2 lʒ nihil possit esse sua materia neq̨ suū prin
cipium actiuū vt pat3 supra: aliquid tñ est sua forma: vt
patet in omnibus materialibus. Et omino p hoc ꝙ dici
mus ꝙ tres psone sunt in eadē essentia vel eiusdem eēn
tie ostendiť ꝙ non est aliud essentia q̄ psona sed ē ideʒ
realiter. Tertia ꝓpositio vera est ista: Una essentia est
trium psonaꝝ. Cuius ratio est: q2 p hoc ostendiť diffe
rentia in creaturis ꝛ in diuinis: vt patet supra. vñ vnum
in quo est nūerus est vnū creature. vnum aūt in quo nō
est numerus est vnum diuine essentie. Quarta ꝓposi
tio vera est ista: Tres sunt psone diuine essentie vel eius
dem essentie vel increate essentie in genitiuo casu. Cui⁹
ratio est: q2 in tali ꝓpositione reqritur duplex genitiu⁹:
quorum vnus significet formam ꝛ alius determinatiōeʒ
forme: vt cum diciť Iste est egregie forme vel magne v̄
tutis: vel vnus genitiu⁹ habens vim duoꝝ genitiuorum
vt Iste est vir sanguinū i. effusoꝛ multi sanguinis. Qua
igiť essentia diuina signatur vt forma oportet ꝙ in ꝓposi
tione sint duo genitiui quoꝝ vnus significet eēntiam di
uinam: ꝛ alius significet vnitatem vel simplicitatem vel
conditionem eēntie diuine. Hec brūs Tho p̄mo scrip.
sen. dis. xxxiiij arti. ij. Et p̄ma pte summe. q. xxxix. arti. ij.
vtr̄ possit conuenienter dici ꝙ tres psone sint vnius es
sentie: in cor. solu. ꝛ in solu. arg. Ubi nota: ꝙ magis exp̄
nitur vnitas diuina p hoc ꝙ diciť ꝙ tres psone sūt vni
us essentie q̄ vnius nature. Cuius ratio ē: q2 natura de
signat principiū actus. essentia vero diciť ab esse: ꝛ iđo
possunt dici aliqua vnius nature q̄ conueniunt in aliq⁹
actu: sicut omnia calefacientia: sed vni⁹ essentie dici nō
possunt nisi quoꝝ est vnum esse: vt est in diuinis psonis
Hec brūs Tho ibidem. s. p̄ma pte sume vbi supra: in solu
tiōe. iij. argumēti.

Q: hoc nomen tres est de transcendentibus: ꝛ ideo sunt
alique propositiones vere ꝛ tenende ꝛ alique false: ꝛ q̄.

Ad maiorem aūt euidentiā p̄ntis CA. XXII.
capi. est sciendum ꝙ hoc nomē res est de descē
dētibus siue de trāscēdentib⁹: ꝛ iō pōt ꝛ ad rela
tionē ꝛ ad substantiā ptinere. Scđm q̄ ꝙ ptinet ad rela
tionē in diuinis pluraliť p̄dicať. vñ dicit Aug. in li. ꝺ do
ctrina xp̄iana: ꝙ res q̄bus fruēdū est sūt pať ꝛ fili⁹ ꝛ spi
ritussc̄us. Scđm vo qđ ptinet ad eēntiaʒ singulariter p̄
dicať. vñ Aug. ibidem dicit: ꝙ eadē trinitas quedā sum
ma res est. Hec brūs tho. p̄ma pte sum. q. xxxix. arti. iij.
vtr̄ eēntialia vt hoc nomē deus p̄diceńť singulariter vl
pluraliť de tribus psonis: in so. iij. argu. Ex q̄bus ver
bis eliciť ꝙ aliq̄ ꝓpositiōes sunt vere ꝛ tenēde: aliq̄ vō
sunt false ꝛ cauēde. vbigrā ꝓpositiōes vere ꝛ tenēde sūt
iste. Prima ē ista vera: Deus ē trin⁹. vbi hoc nomē sub
stantiuū de⁹ supponit ꝓ eēntia. ꝛ hoc nomē adiectiuuʒ
trinus supponit ꝓ psonis. Et est sensus: Deus est trinus
. i. deus est vna eēntia in tribus psonis. Scđa ꝓpositō
vera est ista Deus est trinus ꝛ vnus. vbi hec dictio vnus
respicit tm̄ formam. s. essentiam diuinam ꝛ hoc adiecti
uum trinus respicit supposita. vnde determinat numeꝝ
in personis sm̄ ꝙ sunt vnius essentie. Et est sensus: De
us est trinus ꝛ vnus. i. tres persone sunt vnus deus vel
vna essentia. Tertia propositio vera est ista: Trinitas
est vna: quia hec dictio trinitas determinat numerum
personarum ꝛ vnitas essentiam. Quarta propositō ve
ra est ista Unitas est vna. naʒ sicut hec est vera Trinitas
est vna. ita hec Unitas est vna ꝛ non plures. quia essen
tia diuina est vna in qua non est numerus. quod non

potest dici de vnitate creature: vt patz.s. Quinta ppo/sitio vera est ista: Trinitas est in vnitate & vnitas in tri/nitate. Ubi nota q hec ppositio in:notat duo.s.quasi in/formatōem: sicut in hac: Unitas.s.eēntie est in trinitate .s.in tribus psonis. & notat q̄i subiectōem: sic in hac: Tri/nitas est in vnitate. Sicut.n.vnitas essentie est q̄i forma trinitatis: ita trinitas est quasi subiectū vnitatis. Sex/ta ppositio vera est ista: Tres persone sunt vnum in eēn/tia & vnū in trinitate: sed mō differenti: qd ptz. Cum enī dico: q tres persone sunt vnū in essentia sensus est: essen/tia diuina est cōis sm rem in qua conueniunt tanq̄ i vno pdicabili de illis. ibi enī est vnū ad modū vniuersal. Cuz aūt dico: Tres persone sunt vnū in trinitate: non possuz dicere: sunt vnū ad cōstituendū trinitatē. sed sensus est: q tres psone sunt ipa trinitas: ita q ibi vnū accipit non collectiue: sed q̄i collectiue. Due aūt ppositiōes sūt fal/se: & tō cauende. Prima ppositio falsa est ista: deus est triplex. Quāuis.n.ista est vera: Deus est trinus: vt ptz.s. nō tñ ista: Deus est triplex. Cui' rō est: q: triplex non tñ dicit ordinē: sed positōem. in spūalibus aūt & maxime in diuinis est ordo: nō aūt situs: vñ triplex nō cōceditur sz trinus. Secūda ppositio falsa est ista: trinitas est tri/na: q̄uis.n.hec sit vera. trinitas est vna. vt ptz.s. nō tñ illa trinitas est trina. Cui' rō est: quia sequeret q tres eēnt trinitates personarū: & sic nouez psone. & ideo est simpli/citer falsa & cauenda. Hec oīa Alex.i.pte sum.q.xviij.art. lxij.& lxvij.in cor.solu.& in solu.arg.

¶ Trinitas personarū & vnitas diuine essentie ostendi/tur per similitudinē in creaturis: & quō per vestigium.

T Ertio & vltimo principaliter CA.XXIII.

intēdo ostēdere essentie vnitatem & personarū trinitatem per similitudines in creaturis. Ubi nota: q omne agens intendit sibi assimilare passum: vt patet in actione ignis naturali per naturā: & in actiōe ar/tificiali artificis per ideas. deus vero cum sit causa om/nis creature.s.causa efficiens: formalis: exemplaris: & fi/nalis: vt patet supra ca.xix. ideo ab omni creatura est re/presentabilis: quia omnis creatura vt effectus represen/tat aliqualiter causam suam sm quod ei assimilatur. Est autem similitudo effectus ad suam causam duplex. Quedam indistincte & confuse repñsentans causam vl' rez cuius est similitudo vt similitudo pedis qui representat speciem animalis: sed non indiuiduū: & talis est repñsen/tatio vestigij. de cuius rōne sunt tria: Primū est similitu/do: quia vestigium vt effectus assimilatur aliqualiter ei cuius est vestigium. Secundū est similitudinis impfe/ctio: quia vestigium imperfecte assimilatur ei cuius est vestigium: puta sm genus non sm speciem: vel sm spe/ciem non sm indiuiduum. Tertium est imperfecta vesti/gij operatio: quia vestigium pprie dictum est impressio quedam imperfecte & confuse ducens in cognitōem ali/cuius cum non representet ipm nisi sm partem: vel sup/ficiem inferiorem tm: vt verbigratia: Uestigium pedis demonstrat motum alicuius transeuntis qualis sit i ge/nere vel in specie sed non qualis sit sm indiuiduum. Quedā autem similitudo effectus ad suam causaz est di/stincte & clare representans rem seu causam cuius est si/militudo: vt similitudo faciei que repñsentat indiuiduū & talis est similitudo imaginis: ita q vestigium repñsen/tat rem cōfuse: sed imago clare vt patet. His pmissis redeundo ad propositum dico. q in omnibus creaturis irrōnabilibus inuenitur representatio trinitatis p mo/dum vestigij. sed in creaturis rōnabilibus inuenitur re/presentatio trinimtatis per modum imaginis. Pri/mo dico q in omnib' creaturis irrōnabilibus inuenit representatio trinitatis per modum vestigij inquātū in qualibet creatura inueniuntur aliqua que est necesse in/ducere in diuinas personas sicut in causam. vt verbigra/tia: Quelibet creatura habet tria: scilicet entitatem: spe/ciem: ordinem. Primo enim quelibet creatura habet entitatem scđm q quelibet creatura subsistit in suo esse. & sm hoc quelibet creatura & substātia creata suam cām & principiū repñtat: & sic demonstrat psonam p̄ris qui ē principiū non de principio. 2° quelibet creatura habet formā per quam determinat ad spēm: & q̄tuz ad hoc re/pñtat verbū vel filiū: sm q forma artificiati est ex cōce/ptōe artificis. Nā verbū: vel filius ē pfectissima pulcri/tudo patris: ad quā sicut ad exēplar oīs creatura formaf. 3° quelibet creatura hz ordinē. & q̄tū ad h̄ repñtat spūm sanctū inquantū est amor: q: ordo effectus ad aliquid al/terū: est ex voluntate causantis & ordinantis. vñ de' tanq̄ oīm cā dat vnicuiq3 creature esse terminatū qd attestaf potentie patris: dat esse distinctū qd attestaf sapientie fi/lij: dat esse ordinatū qd attestatur bonitati spūsancti. et hoc est quod Aug. ait. vj. li. de trini. dicens: In qualibet creatura inueniunt tria. Primū est q vnū aliquid ē. qd attestaf potentie patris. Scđm est q aliqua specie infor/maf & hoc attestaf sapientie filij. Tertiū est q quedā or/dinē tenet & hoc attestaf bonitati spūsācti. Et ad h̄ tria reducuntur etiam illa tria: Sap.xi. numerus: pond': mē/sura. Re.s. Bonū.ca.ix. Silr alia tria que repiunt in omnib' creaturis trinitatē repñsentant.s. principiū qd re/presentat patrē qui est principiū nō de principio: mediū qd repñtat filium qui est media psona in trinitate. & fi/nis qui representat spm̄sanctū in quo terminaf vel finif pcessio psonarū. Et q: hec oīa trinitatē solum p modum vestigij repñsentant: vt ptz ideo cōcludo q ex his nō veni/mus in cognitōem trinitatis personarū nisi valde cōfu/se. qd tali rōne ostendo: Clara & perfecta cognitio perso/narū habef p ppria psonarū. sed ex creaturis nō venitur in cognitōem psonarū tanq̄ ex pprijs vel p ppria perso/narū sed p appropriata psonis. appriata aūt psonis sunt eēntialia: q̄tuis silitudinē habēt appropriata cum pprijs psonarū: ergo ex creaturis in cognitōe trinitatis psonaz ɔfuse venirt potest: dico ex creaturis irrōnabilibus & nō clare. & hoc est p modū vestigij sicut patet. Hec beat' tho. primo scri sen. di.iij. secunda pte distin. arti.j. Quid sit ve/stigium. in cor. solu. & in solu. iij. argu. & ibidem articu.v. vtrum similitudo creatoris sit vestigiū: in cor. solu. & ite/rum prima parte sum. q.xlv. artic.vij. vtrū aliquod vesti/gium trinitatis sit in rebus creatis: in cor. solu. & in solu. primi argu.

¶ Q3 in homine est imago dei sm mentē: & est imago trinitatis psonarū sm potentias. CA.XXIIII.

S Ecundo (diuina gratia faciente) intendo mani/festare personarū trinitatem & essentie vnitatez per similitudinē imaginis.s. clare & expresse: eo q imago est similitudo alicuius expressa & clara. & ideo representat res magis determinate q̄ vestigiuz: vt patet ca. pcedenti. vnde in illis creaturis dicif esse imago dei que ppter sui nobilitatē deum pfectius imitanf & repñ/tant: vt ptz in angelo & hoie. & q: angelus vel homo deuz sm mentē & sm potētias repñtat: ideo in homie est ima/go dei sm mentē & est imago trinitatis psonaruz sm po/tentias. Primo dico q in homie est imago dei q̄tuz ad naturā diuinā sm mentē eo q homo sm mētē est na/ture intellectualis sicut deus ita q sicut nō dicat equali/tem sed similitudinē. Q3 aūt homo sm mentē sit ad ima/ginem dei probo tripliciter.s. auctoritate similitudie di/stinctione. Primo hoc probo auctoritate Grego. nice/ni qui dicit q cum scriptura dixit hoiem factuz ad yma/ginem dei Genes. i. equale est ac si diceret humanā na/

turã esse factã pricipẽ oĩs boni.bonitati.n.plenitudo diuinitas est. ⁊ iterũ pbo idẽ auctoritate Aug.in li. de trinit.sic dicẽtis.Eo quippe ad imaginẽ dei hõ est quo capax dei est eiusq₃ pnceps eẽ põt.pncipatio aũt dei ẽ fm cognitiõem ⁊ dilectiõem.gͣ ⁊c. Scḋo pbo hoc idẽ filitudine. Nam hõ dicit ad imaginẽ dei nõ qꝛ ipẽ est eẽntia imago dei sed qꝛ imago dei dꝫ esse expressa in eo fm mentẽ. vt verbigra:Sicut denarius dꝛ imago cesaris inquantũ hꝫ imaginẽ cesaris. sic hõ dicit ad imaginẽ dei fm mentẽ:qꝛ hõ fm mentẽ est nature intellectualis.fm alias ptes inferiores puta sensibiles ⁊ corpales hõ ẽ vestigiũ dei. Tertio hoc idẽ pbo distinctiõe. Põt.n.aĩa fm mẽtẽ ɔuerti ad tria.s.ad inferiora se.ad se ad supiora s.ad deũ.pͦ n.cũ aĩa fm mentẽ cõuertit ad inferiora se nõ est imago dei.Cuius rõ est qꝛ ɔuertẽdo se ad inferiora se ⁊ ad vilia nõ assilat rei nobilissime que est deus.
2ͦ aĩa põt ferri ⁊ cõuerti ad se duob⁹ modis.Uno mõ aĩa fert ad seipam absolute ⁊ imediate. ⁊ hoc mõ aĩa nõ est ad imaginẽ dei.Alio mõ mens fert in se conditionate ⁊ mediate inquantũ est filitudo dei:sicut cum aliquis videndo imaginẽ hoĩs in speculo dicit ferri in ipm hoiẽ, vñ Aug.xiiii.de trini.sic dicit:ꝙ non ppterea est imago dei in mente qꝛ sui meminit ⁊ intelligit ⁊ diligit sꝫ quia põt etiã meminisse ⁊ intelligere ⁊ amare deũ a quo ẽ facta.Cuius rõ est qꝛ lꝫ mens nõ informet ipo deo:informat tñ filitudine dei.Si aũt aĩa nõ est imago dei fm ꝙ mens fert in seipam absolute:multo minus nõ attendit imago dei fm alia inferiora obiecta vt dixi. 3ͦ mõ cũ aĩa fert ⁊ ɔuertit ad supiora se.s.ad ipm deũ cognoscendo ⁊ diligendo ipm:tunc pprie est imago dei. vñ Aug.in li.ↄ trini.sic ait:Ex qua pte hõ cõsulit ⁊ intelligit veritatẽ eterna est imago dei:ex qua vͦ pte intẽdit ad agẽda inferiora nũ est imago dei. Hec.b.Tho.j.pte.q.xciij arti.vj. vtrũ imago dei sic in hoie fm mentẽ arg.3:⁊ in cor.solu. ⁊ in solu.1.argu. ⁊ ibidem art.viij.vtrũ imago trinitatis sit in aĩa solũ p cõpatiõem ad obiectũ qḋ deus est:argu.3:⁊ in cor.solu.⁊ dñs Ambaldus cardinalis de roma:ordi pdi. pmo scri.sen.di.iij arti.iij.vtrũ imago dei attendat i potentijs hoĩs respectu quorũlibꝫ obiectoꝝ in cor.solu vbi ponit distinctiõem pdictam quã tñ hꝫ a beato thoma.et sic aĩa qñ cognoscit se vt est filitudo dei:tunc est imago dei.vñ Aug.xv.de trini.ca.xxiii.dicit:ꝙ imago dꝛ nõ solum pictura sed tabula ppter picturã:sicut etiam aĩa vel imago anime nõ solum attendit fm potentias: cum tota ipa aĩa est imago dei:qꝛ ipsa est subiectũ huius imaginis tali filitudie informatũ. Ubi nota ꝙ aĩa dꝛ ad imaginem dei non qꝛ sp actu deum intelligat:qꝛ tunc imago non esset vel nõ remaneret in dormiẽte.sꝫ dicit eẽ ad imaginẽ dei:qꝛ põt deũ intelligere. vñ etsi actus intelligendi ⁊ diligendi deũ nõ sp manet in seipis manet tñ sp in suis principijs ⁊ habitib⁹.Et iõ Aug.xiiij. de trini. sic dicit:Si fm hoc facta est ad imaginẽ dei aĩa rõnalis ꝙ rõne atq₃ intellectu ad intelligendũ deũ põt ab initio quo esse cepit:fuit in ea imago dei. Hec.b.Tho. prima p sum.q.xciij.arti.vij. vtrũ imago dei sit in aĩa fm actus vl fm potentias:in so.iiij.argu.

## De imagine quid sit ⁊ quõ repitat. CA.XXV.

D maiorẽ tñ euidentiã pcedentiũ est sciẽdũ: ꝙ imago dicit quasi imitago.vñ imago noiat expressam ⁊ perfectã similitudinẽ ab alio impssaꝫ Illud aũt maxime similat alij:qḋ filatur ei in eẽ specifico.vltima vͦ ⁊ quasi specifica pfectio quã de deo capimus est intellectualitas.Creatura ergo rõnalis rõne sue intellectualitatis dicit imago dei. sed qꝛ nostra intellectualitas hꝫ fundamẽtũ in potentijs aĩe ⁊ in pgressu potentiarũ in actu perficit:ideo imago dei ⁊ ipi eẽntie aĩe vel nature aĩe cõpetit originaliter ⁊ in ipis potentijs cõpletiue. Ubi nota ꝙ imago dicit assimilatiõem in natura tripliciter.Uno mõ fm nature idẽtitatẽ. ⁊ sic dei filius est imago patris sui pp nature cõitatẽ.Alio mõ fm analogiã vel pporiõem. ⁊ hoc mõ angelus ⁊ aĩa sunt imago dei quo ad essentias suas.qm imitant euꝫ in intellectualitate.Tertio modo imago dicit assimilationẽ nõ solũ in natura sed fm mẽbroꝝ dispositiõem sicut ille filius dicit esse imago patris sui ꝙ ipm magis repitat in habitudine vel dispositiõe mẽbroꝝ. ⁊ hoc mõ imago dei inuenit in aĩa fm potẽtias:qꝛ sic repitat nõ solũ diuinã naturã sed etiam personarũ distinctiõem:vt patebit sequenti ca. Hec domin⁹ ambaldus cardinalis ordi.pdica.de roma. primo scri.sen.di iij.arti iiij.vtrũ hõ sit magis ad imaginẽ trinitatis fm naturã vel eẽntiam aĩe ꝙ fm potentias in cor.solu.

## Q hõ est ad imaginẽ psonaruꝫ trinitatis ⁊ vnitatis essentie fm potentias aĩe. ⁊ quõ in potentijs aĩe est inuenire quattuor q̃ sunt in psonis. CA.XXVI.

Ecundo dico ꝙ hõ est ad imaginẽ trinitatis psonaꝝ ⁊ vnitatis eẽntie magis fm potentias aĩe ꝙ fm essentiam qḋ tali rõne ostendo. In potentijs anime est inuenire quattuor que sunt in tribus psonis.s.distinctiõeꝫ.cõsubstantialitatẽ.originẽ equalitatẽ
Primo dico:ꝙ aĩa est ad imaginẽ trinitatis magis fm potentias suas ꝙ fm essentiã rõne distinctiõis: qꝛ sicut vna potentia aĩe nõ est alia:ita in diuinis vna persona non est alia. Secundo hoc idem pbo rõne cõsubstãtialitatis vel vnitatis:qꝛ sicut vna natura vel essentia subest tribus personis ita in homĩe vna natura vel essentia anime subest tribus potentijs. Tertio hoc idem pbo rõne originis:quia sicut vna persona oritur ab alia:sic vna potentia a balia.verbigra: Sicut.n.pater in diuinis generat ex se verbũ in quo sibi cõplacet ⁊ sic spirat amorẽ:sic ⁊ anima cõuertendo se ad speciem quaꝫ habet in memoria generat in se verbũ illius rei.⁊ ex vtroq₃ pcedit amor si placeat qḋ intelligit. Quarto hoc idem pbo rõe eq̃litatis. Nam in potentijs aĩe põt attẽdi duplex equalitas .s.potentie ad potentiã ⁊ potentie ad obiectũ. Et hec eq̃litas saluatur diuersimode respectu diuersoꝝ obiectoꝝ. Nam in illis que p habitũ acquisitũ discunt:seruat eq̃litas potentie ad potentiã:⁊ potentie ad obiectũ:⁊ hͦ eq̃litas saluat diuersimode respectu diuersoꝝ obiectoꝝ: ꝙ quecunq₃ comphendunt vna potentia cõprehendunt ⁊ alia.vbigrã fm Damas.Qḋ nemini intelligo ⁊ volo: ⁊ qḋ intelligo nemini ⁊ volo.⁊ qḋ volo:nemini ⁊ intelligo.
Sed cõtra.Mẽs multa nouit que nõ diligit.ergͦ nõ quecunq₃ comphendunt vna potẽtia cõprehendũt ⁊ alia:et sic vna potẽtia nũ gignit aliã. Rñdeo et dico: ꝙ ille qui intelligit aliqua diligit ea non fm id qḋ sunt: qꝛ intelligens mala nõ diligit mala esse: sed diligit ea nosse q.d. Non qcq̃d intelligim⁹ simplr esse volumus:vt ptꝫ ↄ malis:sed alio mõ sunt in volũtate nr̃a inquãtũ nos volum⁹ ea intelligere.Seruat etiã ibidem equalitas potẽtie ad potẽtiã simplr:qꝛ quãtũ se intelligit tãtũ se vult ⁊ diligit nõ sicut in malis ꝙ velit ea esse sꝫ tm intelligere.Si autẽ cõsideret potẽtia respectu obiectoꝝ corpaliũ: tũc seruat ibi eq̃litas potẽtie ad potẽtiã:qꝛ q̃cq₃ intelligim⁹ volumus nos intelligẽ:sꝫ nõ seruat eq̃litas potẽtie ad obiectũ: qꝛ res corpales sũt in aĩa nobiliori mõ ꝙ in seipis:vt dicit aug.si aũt ɔsideret potẽtia respectu hui⁹ obiecti qḋ ẽ de⁹: tũc seruat ibi eq̃litas potẽtie ad potẽtiã simplr. sꝫ nõ seruat eq̃litas potẽtie ad obiectũ:qꝛ de⁹ est altior ꝙ sit aĩa. Hec.b.t.j.scri.sen.di.iij.tertia pte de ptib⁹ imaginis:arti. iiij.vtrum imago attendat respectu quorũlibet obiectorum:in cor.solu.

¶ Q natura vel eẽntia anie tres hȝ ꝓprietates ſm quas repſentat trinitatẽ. CA.XXVII.

Si aũt ſciendũ ſm Aug. in li. de trini. ꝙ tres ſũt ptes imaginis in mẽte. ſ. tres potẽtie que appropriant̃ trinitati pſonarũ in diuis. ſ. mẽoria: intelligentia: ꝛ volũtas. vñ dicit ꝙ mẽoria appropriat̃ prĩ: intelligentia filio: ꝛ volũtas ſpũiſancto. Rõ hui⁹ eſt: qꝛ ex mẽoria prime veritatis generat̃ intelligentia: iõ aſſimilat̃ mẽoria patri. itelligẽtia eſt genita. iõ aſſimilat̃ filio. amor ab vtroqꝫ ꝓcedit: iõ appropriat̃ ſpũiſancto. Ideo nota ꝙ ois ꝓprietas ꝯſequẽs eſt eẽntia aie. vñ natura vl̃ eſſentia aie tres ꝓprietates hȝ. eſt. n. receptiua: intellectiua: dilectiua. Prĩo dico ꝙ natura aie eſt receptiua: in quantũ hȝ aliqd de potẽtia. Oẽ. n. qđ eſt in potẽtia reſpectu alicui⁹ eſt receptiuũ vel receptibile eius. ꝛ hoc ꝯſeqꝛ̃ aĩam quedã ꝓprietas. ſ. vt impſſa vel recepta teneat. vñ đr in tertio de aia ꝙ aĩa eſt locus ſpẽrũ: nõ tota ſȝ intellectus. ꝛ iſta virtus receptiua ꝛ retẽtiua đr hic mẽoria que nõ ſumit̃ hic ꝓ mẽoria q̃ eſt potentia ſenſitiue ptis: que hȝ organũ in poſtrema pte corporis: qꝛ talis cõis eſt ꝛ nobis ꝛ brutis. ſȝ ſumit̃ hic mẽoria ꝓ potẽtia intellectiua aie qꝛ ſola talis potẽtia intellectiua qđ accipit retinet: vt ptȝ ex auctoritate pꝰ inducta. Scđo aĩa eſt intellectiua. Cuius rõ eſt: qꝛ oẽ ꝙ ſm ſuã naturã a materia ẽ immune eſt intellectuale. vñ qꝛ aĩa eſt imunis a materia ſeqꝛ̃ ſcđa ꝓprietas aie. ſ. ꝙ illud qđ aĩa recipit ꝛ retinet intelligat. Et iõ poſt mẽoriã ſequit̃ intelligẽtia. Tertio qꝛ illud qđ intelligit̃: acceptat̃ vt intelligẽti cõueniẽs: iõ ſequit̃ in aĩa ſm naturã ſuã tertia ꝓprietas q̃ eſt ꝙ recepta: retenta: intellecta ei ꝯplaceant: ꝛ hec tertia ꝓprietas dicit̃ volũtas que tẽdit in ipm cõueniẽs: nec põt vltra ꝓcedere: qꝛ volũtas eſt reſpectu finis cui⁹ obiectũ eſt bonũ ꝛ ꝑfectio rei nõ extendit̃ vltra finẽ. Et ſm hoc ſunt tres potẽtie aie ptes imaginis. ſ. mẽoria: intelligẽtia: volũtas trinitatẽ pſonarũ clare repſentãtes: ita ꝙ imago trinitatis in his tribus potẽtijs maxime ꝑficit̃ tribus modis. P° in ordinata potentiarũ diſtinctiõe ſm ordinẽ originis vnius potẽtie ab alia ꝛ tertie a duab⁹: vt ptȝ. 2° in debita prũ equalitate: que attendit̃ ſm opatiõem adinuicẽ principalr̃ ꝛ earũ obiecta ſecũdario. 3° in congrua repñtatiõe ſeu aſſimilatiõe ꝑ informatiõem ſpeciei recepte. Nã aug. ad hoc ꝙ aia intelligat requirunt̃ tria. ſ. ſpẽs rei in mẽoria: ꝛ intellectus: ꝛ intentio volũtatis. ſic. n. trinitati ꝑ ſpeciẽ ꝯcepiſ aſſilat̃. ꝛ iõ tertio mõ in hoc ꝙ ꝑ ſpẽm rei cõcipit aia maxime đr imago dei. Hec. b. Tho. j. ſcri. ſen. di. iij. tertia pte diſtin. de ptib⁹ imaginis: arti. j. vtrũ mẽoria intelligẽtia: ꝛ volũtas ptineãt ad imaginẽ trinitatis: ꝛ qđ ſit vnaqueqꝫ: in cor. ſolu. ꝛ pe. de tharan. ibidem.

¶ Utrũ imago dei ſit in oĩbus hoĩbus. CA.XXVIII.

Sed forte queres gr̃a ꝓdictoꝝ: vtrũ imago dei ſit in oĩbus hoĩbus. ꝛ videt̃ ꝙ nõ. qđ duplr̃ ꝓbo. ſ. rõne: ꝛ auctoritate. Primo rõne ſic: Aut in homine imago attendit̃ ſm naturalia aut ſm gratuita. Si ſm naturalia: tunc nõ eſt in his qui vſum rõnis nõ hñt. Si võ ſm gratuita: tũc nõ eſt in his q̃ gr̃a dei carẽt: vt in peccatorib⁹ ꝛ i infidelib⁹: g̃ imago dei nõ eſt in oĩbus. Secundo hoc idem ꝓbo auctoritate Ambro. qui in glo. ſup matth. v. Beati mundo corde qm̃ ipi deũ videbunt. ſic ait: Si q̃ mundo corde ſunt deũ videbũt. g̃ alij nõ videbũt. ꝛ ſubdit rõem dicẽs: Neqꝫ. n. indigni deum videbũt. neqꝫ is q̃ deũ videre noluerit: põt videre. g̃ ꝛc. Rñdeo ꝛ dico: ꝙ duplex ẽ dei cognitio ꝛ dilectio. Una meritoria ꝛ talis nõ eſt niſi ꝑ grãm vñ nõ eſt cõis oĩbus. vt infra magis patebit. Alia naturalis. nam naturale eſt: ꝙ mens ad intelligendũ deũ rõne vti põt. ꝛ q̃tuȝ ad hoc imaginẽ dei ſꝑ dixim⁹ ꝑmanere in mente. Et de hac imagine dicit̃ in pſal. Signatũ eſt ſup nos lumẽ vultus tui dñe. Hec. b. Tho. j. pte ſum. q. xciij. arti. viij. vtrum imago trinitatis in aia ꝑ cõpatiõem ad obiectũ qđ eſt deus: i ſolu. ij. argu. Ubi nota ꝙ in pñti vita ex creaturis põt veniri in cognitiõem dei tribus modis. ſ. ꝑ cauſalitatẽ: remotiõem: eminẽtiã. Ad hoc aũt ꝙ aliqs ex creaturis in cognitiõem dei ꝑueniat requirunt̃ duo. Primũ eſt ꝙ aliquo mõ poſſit ipm deum cape. ꝛ ideo brutis nõ conuenit talr̃ ꝓceſſus cognitiõis. Secundũ eſt ꝙ cognitio diuina i eis incipiat a creaturis ꝛ terminet̃ ad creatorẽ. ꝛ ideo angelis non cõuenit cognoſcere deum ꝑ creaturas: neqꝫ beatis hominib⁹ qui a creaturis cognitione ꝓcedunt in creaturas: ſed cõuenit iſte ꝓceſſus bonis ꝛ malis. Ad auctoritatẽ võ ambro. rñdeo ꝛ dico: ꝙ ambro. loquit̃ de viſione dei ꝑ eẽntiã: que erit in patria ad quã nullus malus poterit ꝑuenire. ſicut etiam ad cognitiõem fidei nullus venit niſi fidelis. Sed cognitio naturalis de deo ẽ cõis bonis ꝛ malis: fidelibus infidelibus: ꝛ ſimiliter imago dei omnib⁹ eſt cõmunis. Hec. b. Tho. primo ſcri. ſen. diſt. iij. arti. iij. vtꝝ cognitio angeli quã hȝ de deo ſit ꝑ creaturas in cor. ſolu. ꝛ in ſolu. vlti. arg. vbi determinat quõ peccator cognoſcit deum.

¶ Q duplex ẽ imago in generali. ſ. ꝑfecta ꝛ imperfecta: et ꝙ imꝑfecta ſeu creata ẽ q̃druplex. CA.XXIX.

Pro maiorẽ rei euidentiã eſt ſciẽdũ ꝙ in generali duplex eſt imago. ſ. increata ꝛ ꝑfecta: ꝛ creata et imꝑfecta. Prima imago eſt ꝑfecta vt fili⁹ dei qui ẽ imago dei patris: ita dicit aplus ad Collo. j. Imago dei inuiſibilis. vbi Augu. in glo ſic ait: Filius dei eſt imago patris: qꝛ de ipſo eſt ꝛ nihil diſtat ab eo. ꝛ iõ dicitur imago ꝛ non ad imaginẽ. Scđo dico ꝙ eſt imago creata: ꝛ talis eſt quadruplex. ſ. imꝑfecta: abolita: obſcurata: ꝛ clara. Primo eſt imago imperfecta: ꝛ talis cõmuniter eſt in omni homine: Geñ. j. Ad imaginẽ dei creauit illum: qui dicit̃ imago dei ꝓpter ſilitudinẽ. ꝛ dicit̃ ad imaginem dei ꝓpter ſimilitudinis imꝑfectiõem. Nam hec ꝓpoſitio: ad diſtantiã vel remotiõem ſignificat: in quo notatur dr̃ia inter xp̃m dei filium qui eſt imago patris: et hoĩem qui eſt ad imaginẽ dei. Et ponit aug. de hoc duplex exemplũ. Primũ exemplũ eſt: ꝙ ſicut imago imperatoris vel regis aliter eſt impſſa in nũmo vel denario: ꝛ aliter in filio. nam imago regis perfectius eſt in filio q̃ȝ in denario argenteo. cui⁹ rõ eſt: qꝛ imago regis eſt in filio ſicut in natura ꝓpria puta in eo qui perfecte repñtat naturã regis. in denario aũt eſt impſſa ſicut in natura aliena: ſic de filio dei ꝛ de hoĩe. Secundũ exemplũ q̃ȝ idem qđ ponit eſt: ꝙ imago regis aliter eſt in filio regis ꝛ alr̃ in ſpeculo. Nã imago regis ꝑfectius eſt in filio q̃ȝ i ſpeculo. cui⁹ rõ eſt: qꝛ imago regis eſt in filio ſm equalitatẽ ſubſtãtie: nõ aũt in ſpeculo: ſic a ſilr̃ imago dei ẽ in filio ſuo ꝑmogenito ſicut imago regis in filio: ꝛ ꝑfectius repreſentans eandẽ nũero naturã patris: qꝛ eadẽ natura nũero eſt in patre ꝛ filio. Imago aũt dei in hoĩe ẽ imꝑfecta ſicut illa que eſt in denario: eo ꝙ non repñtat deũ in idẽtitate nature. vñ ſi imago ſimplr̃ repñtat naturã dei prĩs eſt ꝑfecta imago vt dei filius: qꝛ ꝑfecte adeq̃t naturã patris nam eãdẽ nũero hñs a prẽ. Si aũt imago nõ ſimplr̃ ſȝ ſm q̃d repñtat nãm dei prĩs: vt hõ vl̃ angel⁹: ẽ imꝑfecta imago: qꝛ nõ ſimplr̃ ſȝ ſm q̃d creatura adeq̃t creatorẽ. Hec. b. Tho. j. ſcri. ſen. di. iij. tertia pte diſ. de imagine: arti. j. vtrum mens ſit ſubiectũ imaginis: in ſolu. v. argu. Et prima parte ſum. q. xciij. arti. j. vtrum imago dei ſit in homine: in ſolu. ij. argu. Secundo dico: ꝙ eſt imago dei abolita vel ebetata q̃ſi obumbrata vel pene nulla. vt i his q̃ vſum rõnis nõ hñt. Re. ẽ. Euchariſtia. Tertio ẽ imago dei obſcurata atqꝫ deformata vt in pctõribus. de qua

in psal. Uelut somniū surgentiū dñe id ciuitate tua ima/
ginē ipoꝝ ad nihilū rediges. Glo. Cassi. Uelut somnium
surgēnū. Talis est felicitas maloꝝ quale est somniū eui/
gilantiū. Nam tpalia bona ipoꝝ imago dicunť. Cui⁹ rō
est: qꝛ sicut imago repñtat cem viuētē ꝛ tñ in se vitā hñi/
tē sic tpalia ista bona pponant quādā stabilitatē quā in
se nō hñt. Et subdit: Dñe in ciuitate tua. Glo. Cassi. i. ce/
lesti hierusalē: qꝛ cū deerit eis veritas supne veritaꝭ p̄i/
bit eoꝝ imago: qꝛ nec silitudinē retinebunt qui de vera
beatitudine nil habebūt. Et subdit dicēs: Et merito hoc fa
cit eis deus in sua celesti ciuitate: qꝛ ipi in sua terrena ci/
uitate dei imaginē. s. rōem ad nihilū redigerūt. Unū oēs
cōpati sunt iumētis insipiētib⁹. Hec Cassi. in glo. ibidē.

b Ita dr in psal. Hō cū in honore eēt nō intellexit: compa/
tus est iumētis insipiētib⁹ ꝛc. In quo verbo tangit tria
mala ꝫ triplicē honorē qui datus est hoi in sua creatōe.
Primus honor fuit ꝙ factus est ad imaginē dei sm mē
tē vel sm intellectū. vt dicit glo. Cōtra qd̄ dicit nō intel/
lexit. Glo. suā dignitatē. s. ꝙ intellectu vigeret. Uel nō in
tellexit: vñ cecidit vt doleat. vbi sit vt erubescat: q° vadat
vt timeat. Secundus honor fuit ꝙ data est ei ptās super
irrōnabilia: cōtra qd̄ dicit Compatus ē iumētis insipiē
tibus. Glo. Amissa rōne nō intellexit: Ideo cōpatus ē ꝛc
Aug. de trini. sic dicit: Honor hois verus est imago ꝛ si/
militudo dei: que nō custodit nisi ad ipm a quo imprimi
tur referať. Tertius honor fuit ꝙ ad similitudinē dei fa
ctus est in bonitate qꝛ in gratia cōditus fuit. cōtra quod
dicit: Similis factus est illis. s. vitio nō natura. Sꝫ for/
te ex his auctoritatib⁹ dices: ꝙ imago dei ī peccatore to/
taliter extinguať: cuius contrariū pbatū. ē ca. xxviii. Re/
spondeo ꝛ dico: ꝙ sicut dicit glo. sup illud psal. Signatū
est sup nos lumen vultus tui dñe. triplex est imago dei i
homine. Una est creationis que est rōnis: in quantū ap/
ppinquat ad imitatōēꝫ diuine intellectualitaꝭ. Et dr ima/
go eo mō quo truncus in corpalibus pōt dici imago. Et
talis imago nonꝗ extinguiť: sed remanet post peccatū.
Alia imago est imago similitudinis distinctōe potentia
rū repñtantiū trinitatē psonarū. Et hec assimilať ima/
gini in corpalibus sm ꝙ distincta est p limitatōes ptiuꝫ
Alia est imago recreatōis que cōsistit in habitib⁹ gratui/
tis. Et hec imago assimilať in corpalib⁹ ꝗtuꝫ ad colores
ꝛ alia que imaginē decorant. ꝛ sic dicta imago nō rema/
net post peccatū: sed aliis duobus modis sic: ita ꝙ imago
dei in peccatorib⁹ remanet post peccatū: quo ad esse sed
non quo ad bene esse. Hec beatus Tho. primo scrip. sen.
di. iii. in expositione litere. ꝛ Petrus ꝺ tharan. exponēs
predictam auctoritatē ibidem. Quarto imago dei est
pulcra ꝛ clara: vt in iustis: sicut augustinus dicit. xiiii. de
trinita. vnde apostolus ad Ro. viii. Quos p̄sciuit confor
mes fieri imaginis filii sui: hos ꝛ p̄destinauit. Requi. s̄.
Predestinatio. ii. ad Corinth. iii. Nos autem reuelata fa
cie gloriam domini speculantes in eandē imaginē trans
formamur a claritate in claritatē. In quo verbo tāgit
modum: obiectum: profectum: pcessum. p°tangit co/
gnitionis modum dicens: Nos autez qui sumus in dei
gratia reuelata facie. Aug. in glo. i. expedita rōne in qua
iudeis est velamen. Secundo tangit obiectum dicens:
Gloriam dñi speculantes. Ambro. in glo. Gloriam dñi. i.
xpm qui est gloria patris speculamur. de quo dicitur ad
Hebre. i. Qui cum sit splendor glorie ꝛ figura substantie
patris ꝛc. Augu. in glo. ibidem: Si queritur qualis est h̄
speculatio: dico ꝙ in speculo nō nisi imago cernitur: vbi
quippe speculū est imagines rerū apparent. vñ p speculū
rōnis que est imago dei deum videm⁹. Et iō tertio tan
git pfectū dicens: In eandē imaginē trāsformamur nos
Ambro. in glo. q. d. Nos reuelata facie speculantes xpm
qui est gloria patris transformamur in eandē imaginez
inuitamur tendētes vt euꝫ in essentia videamus. Et ideo
quarto tangit pcessum dicens A claritate in claritatē q.
d. Transformamur nō per essentiā sed per assimilatōem
ꝛ pfectōem. ꝛ hoc de claritate creatōis in claritatē iusti/
ficatōis: vel de claritate moysi in claritatē xpi: vel de cla
ritate spei in claritatē rei: vel de claritate fidei in clarita
tem speciei vel faciei. i. ad Corinth. xiii. Uidemus nūc p
speculū nunc aūt facie ad faciez. Hec aug. ꝛ ambro. ī glo.
ibidē. ꝛ beatus Tho. sub cōpendio tangit illam distincti
onē de imaginibus pma pte sum. q. xciii. arg. viii. vtrum
imago trinitatis sit in aīa solū p compatōem ad obiectū
qd̄ deus est: in solu. iii. arg in fine. ¶ Qꝫ inter poten/
tias aīe ꝛ psonas diuinas ē triplex dissilitudo. CA. XXX.

q Uāuis aūt inter potētias aīe ꝛ psonas diuinas sit
similitudo in quattuor ꝛ per cōsequens sint tres
potentie aīe: memoria: intelligētia: ꝛ volūtas p/
tes imaginis trinitatis: vt ptꝫ. s̄. ca. xxvi. nō tñ oīno ꝛ per
omnia sunt equales. īmo inter potentias aie ꝛ psonas di
uinas est triplex inequalitas vel dissimilitudo. Prima
dissimilitudo est: qꝛ vnus homo habꝫ tres potētias: nec
tñ ipse vel eius anima est ille tres potentie. in illa vō bea
ta trinitate tres persone sunt vnus deus. Secunda dissi/
militudo vel differentia est: qꝛ ista imago que est homo
habens illas tres potentias est vna persona. illa vō trini
tas non est vna persona sed tres. s. pater: filius: ꝛ spūssan/
ctus. Tertia dissimilitudo vel differētia est: quia lꝫ tres
potentie predicte anime sunt in vna anime essentia non
tñ sunt vna essentia. In diuinis aūt non sunt in vna eēn/
tia: sed sunt vna essentia. Hec mgr̄ sen. li. i. di. iii. ibi Uerū
tamē caueāt iuxta mediū distin. ꝛ ibidem infra Rursus
ista imago.

¶ Qꝫ octo modis in sacra scriptura insinuať trinitas p/
sonarū ꝛ vnitas eēntie: et quibus. CA. XXX.

a D maiorē autez euidentiā oīuꝫ p̄dictoꝝ nota: ꝙ
octo modis in scriptura sacra insinuať trinitas
psonarū ꝛ vnitas eēntie: primo p operū appro/
batōem: secūdo p signatōem numeralē: tertio p cōnotati
onē: quarto p verboꝝ ordinē: quinto p eternā replicatō
nē: sexto p terminoꝝ suppositōem: septimo per principa/
lem significatōem: octauo p cōstructionis differentē ha
bitudinē. Primo dico. in sacra scriptura insinuať psona/
rū trinitas ꝛ eēntie vnitas p operū appropatiōem. vnde
Moyses dixit Geñ. i. In principio creauit deus celuꝫ et
terram. In quo verbo determinat de ope creatōis: ꝺ q°
tangunť duo. s. cā causatrix ꝛ substātia creata. Primo tan/
giť causa creatrix: ibi In principio creauit deus celum ꝛ
terrā. nam cā creatrix est ipa trinitas. qd̄ sic ptꝫ: Naꝫ au/
gu. in glo. interli. sic exponit: Creauit deus. s. pater cor⁹ē
ptās. In principio. i. in filio cui⁹ est sapia. sed vbi ē pater
ꝛ filius: ibi est ꝛ amor. ꝛ hic est ꝛ spūssanctus qui subdit
ibidem cum dr: Spūs dñi. Glo. interli. i. spūssanctus cu/
ius est voluntas. vñ Berñ. ꝛ est glo. colla. cōcludit dicēs
Tota ergo trinitas intelligiť in his verbis. s. deus pater
principiū filius: spūs dñi spūssanctus. Ubi augustin⁹
in glo. colla. querit hanc qōnem: Quare dixit Spiritus
dñi ferebatur super aquas. Respondit dicens: ꙅ hoc iō
dixit ad ostendendū ꙅ deus sua libertate voluntatis et
non necessitate indigentie res condidit vnde august. ad
Orosium sic ait. Indigens atqꝫ egenus amor subiacet re/
bus quas diligit. sed amor diuinus precellit. q̄ ꝛc. dicit
ꙅ spūs dñi ferebať sup aquas: vt ostendať ꙅ deus non
necessitate: sed sola sua bonitate ꝛ voluntate res creauit.
Quod etiam tali rōne ostendo: deus quedam vult de ne
cessitate ꝛ qdā nō de necessitate. verbigrā: de⁹ necessario vult
seipm ꝛ suā beatitudinē vt pprium obiectū: sicut queli/

bet alia potẽtia necessariã habitudinẽ h3 ad ꝓpriũ ⁊ prĩ-
cipale obiectũ suũ.vt visus ad colorẽ.vñ volũtas necessa-
rio vult finẽ ⁊ id qḋ necessariũ est ad finez: sicut vbigra:
Uolo deũ vt finẽ vltimũ;volo beatitudinẽ:volo viuere:
nec possum velle oppositũ.silr volo cibũ necessario ꝓp cõ-
seruatõem vite.silr volens transfretare volo nauẽ de ne-
cessitate.nõ sic aũt volo de necessitate ea sine quib⁹ finis
haberi põt:sicut equũ ad ambulãdũ:q2 sine eo ire possũ
⁊ eadẽ rõ est de alijs.vñ cũ dei bonitas sit ꝑfectissima:cũ
nihil ei ꝑfectõis ex alijs accrescat ⁊ nullo alio extra se in-
digeat:sequit̃ ꝙ alia a se non necessario velit:vt in psal.
Deus me⁹ es tu qm̃ bonoꝝ meoꝝ nõ indiges.Glo.i.meis
bonis nõ expectas fieri beat⁹. s3 ego miser indigeo bois
tuis:⁊ quib⁹:certe indigeo te vt creante:ↄseruãte:iustifi-
cãte:beatificante.Et hec est potissima rõ ad oñdẽdũ ⁊ ꝓ-
bandũ ꝙ deus me⁹ es tu.s.qm̃ nullo indiges.⁊ quare:q2
es ꝑfectissimus. Hec.h.Tho.j.pte sum.q.xix.arti.iij.vtrũ
quicq̇d deus vult de necessitate velit:in cor.solu. Se-
cũdo principalr̃ tangit̃ substãtia creata. ⁊ hec est triplex
.s.lumiosa:ibi Celũ opaca.ibi.Terrã.media.s. trãsparẽs
ibi Spũs dñi ferebat̃ sup aq̃s.Expone vt.s̃.Unitas aũt
ẽẽntie ꝓbat̃ cũ d̃r:Deus ⁊ creauit in singulari.

C Q3 insinuat̃ trinitas ꝑsonarũ ꝑ cõsignatiõem nume-
ralem. CA.XXXII.

Secundo in sacra scriptura insinuat̃ trinitas ꝑso-
narũ in vnitate ẽẽntie ꝑ ↄsignatõem numeralẽ:
vt Geñ.j.vbi moyses dixit in ꝑsona dei:Faciam⁹ hoiem
ad imaginẽ ⁊ silitudinẽ nr̃am.⁊ infra ṗmo: Creauit de⁹
hoiem ad imaginẽ dei.q.d.Deus pr̃ cui⁹ est ptãs vel au-
ctoritas creatõis creauit hoiem ad imaginẽ.i.ad exp̃ssaz
imitatõem filij q̇ est sua imago.Cui⁹ rõ est:q2 filius non
solũ gerit similitudinẽ patris q̃tũ ad idẽtitatẽ substãtie
sed etiã ꝓp ↄformitatẽ:ꝓp qḋ filius h3 nomẽ imaginis.
Et subdit:Ad silitudinẽ.i.ad imitatõem spũsancti.Na3
spũsanctus d̃r tenere vel hr̃e silitudinẽ patris: q2 eadẽ ẽ
in substãtia cũ patre:⁊ in nulla ↄuenit ꝓprietate cum pa-
tre. qḋ ꝑ3:q2 pater nõ est ab alio.sed ab illo alius vel alij
vt filius ⁊ spũssanctus.s3 spũsanctus est ab alijs ⁊ null⁹
ab illo.vñ nõ signat̃ ꝑ nomẽ imaginis s3 silitudinis.q.d.
Deus creauit hoiem ad imaginẽ.i.ad imitatõem filij q̇
est ipa imago patris:⁊ ad silitudinẽ.i.ad imitatõe3 spũs
sancti q̇ est silitudo ⁊ imitatio dei pr̃is.Hec dñs Hugo
cardinalis ordi.ꝓdica.in postilla sup verbo ꝓdicto:⁊ au-
gu.li.lxxxiij.q.sic ait:Nõ frustra dixit deus h̃ duo. s.Ad
imaginẽ:⁊ ad similitudinẽ:q2 si vna res esset vnũ nomẽ
sufficere potuisset. Sciendũ est g̊ ꝙ imago põt distin-
gui a silitudine duob⁹ modis. ṗ⁰ vt imago sit in supio-
ri pte aie:silitudo ṽo in pte inferiori.vñ Aug.dicit ꝙ spi-
ritus.i.mens vel intellectus ad imaginẽ dei nullo dubi-
tãte factus ẽ.Cetera aũt hois.i.q̇ ptinẽt ad inferiores p-
tes aie.vel etiã ad ipm corpus ad silitudinẽ dei facta ẽẽ
aliqui volũt. 2⁰ mõ distinguit̃ vt imago ptineat ad rõ-
nẽ:silitudo ṽo ad volũtatẽ vel ad virtutẽ ita ꝙ imago sit
in cognitõe veritatis:silitudo ṽo in dilectõe virtutis. nõ
.n.est virtus sine dilectõe virtutis.Hec.h.Tho.j pte sum.
q.xciij.ar.ix.vtrum similitudo ab imagine distinguat̃.
arg.3:⁊ in cor.solu. Si ṽo aliter vis ꝓcedere dicas ꝙ
inter imaginẽ ⁊ silitudinẽ sunt sex dr̃e.Prima est q2 sili-
tudo cõpat̃ ad imaginẽ vt genus ad spẽm.vñ sicut gen⁹
est cõis spẽ:ita silitudo est cõis q̃3 imago.qḋ ꝑ3:quia
sm̃ Augusti.in li.lxxxiij.q.vbicunq3 est imago similitu-
do:sed nõ ecõuerso.qḋ ꝓbat ꝑ exemplũ de ouo qḋ quã-
tacunq3 est alteri ouo sile vel equale nõ d̃r imago vel ad
imaginẽ alterius oui:q2 nõ est exp̃ssum ab alio ouo. vñ
imago addit supra rõem silitudinis ꝙ sit expressum ab
alio.qḋ ꝑ3.q2 imago d̃r qḋ agit̃ ad imitatõem alteri⁹ sm̃
spẽm.Equalitas aũt nõ est de rõne imaginis: vt dicit au-
gu.vbi est imago nõ ↄtinuo est eq̃litas: vt ꝑ3 in imagie
alicui⁹ in speculo relucẽte.Est tñ equalitas de rõne perfe-
cte imaginis:vt ꝑ3 s̃.ca.xxix. Hec.h.Tho.j. pte sum. vbi
supra arti.j.vtrũ imago dei sit in hoie:in cor.so. ⁊ ibidez:
arti.ix.vtrũ imago a silitudine distinguat̃:in cor.so. Se-
cunda dr̃a est sm̃ glo.Geñ.j.quia imago d̃r q̃tũ ad natu-
ralia:silitudo q̃tũ ad gratuita Tertia est sm̃ aug. in li.d̃
aia:q2 imago est in cognitõe veritatis:silitudo ṽo in di-
lectõe virtutis.Quarta est sm̃ Hug. Nam imago d̃r q̃si
oia in ipa aia sint sm̃ sapiam:silitudo ṽo q2 aia vna ⁊ sim-
plex eẽ dicit̃ sm̃ essentiã.Quinta est sm̃ Cassi:q2 imago
attendit̃ sm̃ imortalitatẽ:similitudo ṽo sm̃ simplicita-
tem.Sexta dr̃a est:q2 imago dicit̃ aia q2 rõnalis est.sili-
tudo ṽo q2 spũalis.Hec alex.s̃.ij.pte sum.xv.arti.xxiij.de
differẽtijs q̇ ponunt̃ inter imaginẽ ⁊ similitudinẽ:i cor.
solu. Tertio in scriptura sacra insinuat̃ trinitas ꝑsona-
rũ ꝑ cõnotatõem:sicut imago sm̃ hilariũ cõnotat respe-
ctũ ꝑsonarũ ad inuicẽ:vt ꝑ3.s̃.ca.xxv.

C Q3 trinitas ꝑsonarũ insinuat̃ in scriptura per verbo-
rum ordinem. CA.XXXIII.

Quarto in scriptura sacra insinuat̃ trinitas perso-
narũ ꝑ verboꝝ ordinẽ. vñ in psal.lxvi. Bñdicat
nos deus deus nr̃ ⁊c̃.In quo verbo tangunt̃ tria.s. effe-
ctus:numerus:metus. ṗ⁰ effectus dicẽs:Bñdicat nos.
Nam benedictio dei in duobus cõsistit.s.in ablatõe ois
pene ⁊ in eallatõe glorie. 2⁰ tangit̃ numerus ꝑsonarum
ibi Deus ⁊c̃ In quo ṽbo notãtur duo.s.ꝑsonaꝝ trinitas
sm̃ glo.vt deus pater:deus filius:deus spũsanct⁹.⁊ ẽẽn-
tie vnitas in tribus ꝑsonis ꝑ hoc ꝙ dicit:Eum ⁊ nõ eos
Glo.in hoc psal.Benedictio trinitatis imploraẗ: cuius
vna eadẽq3 est sine diuersitate essentia.Ubi nota ꝙ i pn-
cipio dicit̃:Deus ⁊ nõ noster.in secũdo vel in medio di-
cit̃:Deus noster:vt notet̃ ꝙ ꝑsona patris nõ suscepit no-
stra3 naturã sed ꝑsona filij.iõ d̃r:Deus noster.s.ꝑ nr̃e car-
nis assumptõem. 3⁰ tangit metus:ibi Et metuant eum
⁊c̃.vl' metu filiali ⁊ reuerẽtie in bonis:vel metu seruili ⁊
pene in malis.vel loquit̃ de metu extremi iudicij quem
debẽt habere mali. Aug. Timendus est iudicij iudex q̇
venit hũilis veniet excelsus qui venit iudicãdus veniet
iudicaturus.Hec in glo.ibidem.

C Q3 trinitas ꝑsonarũ insinuat̃ ꝑ trinam replicatiõem
vt ꝑ3 Isa.vj. CA.XXXIIII.

Quinto in sacra scriptura insinuat̃ trinitas perso-
narũ ꝑ trinã replicatõem:vt Isaie.vj.Seraphin
clamabant alter ad alterũ dicentes Sanctus ⁊c̃.
ter.Glo.interli.Sanctus pater:sanctus filius sanct⁹ spũs
sanctus.⁊ tangit̃ vnitas ẽẽntie.s.dñs deus.Glo.nõ dñi s3
vnus deus.i.vnus deus in substãtia.q.d.dicẽs ter sanct⁹
trinitatẽ ꝑsonarũ ⁊ equalitatẽ innuit.dicens in sigulari:
Dñs deus:vnitatẽ ẽẽntie in trinitate ꝑsonarũ demõstrat
ꝑ hoc.n.ꝙ dic̃ Dñs exercituũ: xp̃i hũanitas significat̃:s3
quã veniet expugnare fortẽ armatũ:Luce.xj. De quo in
in psal.Dñs virtutũ ipe est rex glorie.i.xp̃s hõ est rex glo-
rie q2 deus. Sexto insinuat̃ trinitas ꝑsonaꝝ ꝑ termino-
rũ suppositõez:vt Eccl.xxiiij.Ego ex ore altissimi ꝓdiui ⁊c̃.
Re.expositiõez. Septimo insinuat̃ ꝑ significatõem prn-
cipalẽ:vt matth.vlti.Euntes baptisate oẽs gentes.Re.s̃.
ca.xj. Octauo insinuat̃ ꝑ cõstructõis differẽtẽ habitu-
dinẽ:vt ad Ro.xj.Ex ipo ⁊ ꝑ ipm ⁊ in xp̃o. Re.s̃.ca.xix.

C Q3 vana gloria est vitanda triplici rõne:⁊ ꝙ aliquid
dicit̃ vanum tribus modis: ⁊ nota quattuor ⁊ ꝙ homo
potest bona sua narrare ⁊ alijs placere velle quattuor ra-
tionibus. CA.I.

Ana glo ria. Nota q̄ inanis gloria est vitāda tri plici rōe.s. criminis grauedinis.opis. Primo est vitanda rōne crimis sic. Appetitus vani bonoris vel laudis ē peccatū z p ɔsequēs detestandus.s3 inanis gloria est h°mōi.ita diffinit a quodā sapiente: Inanis gloria est appetitus vel mot° inordinat° mētis ad laudē humanā. Oz aūt inanis gloria sit pctm̄ ptz ex trib°.p° ex pte eius de quo laus appetit:scdo ex pte ei9 a q° q̄rit vl appetit tertio ex pte ei° q̄ laude afficit. Pmo inanis glia est pctm̄ ex pte ei° de q° laus appetit.Ubi nota: q̄ vanū dr aliq̄d trib°modis.s.q̄ caret veritate:stabilitate: vtilitate.p° vanū dr qd caret veritate: z sic dē mēdaciū dr vanū. in psal.Ut q̄d diligitis vanitatē z q̄ritis mēdaciū. 2° mō vanū dr qd caret,stabilitate: z sic ois creatura cū de se sit ex nihilo vl̄ tēdat in nihilū dr vanū:Eccs j.Uanitas vanitatū z oia vanitas.3° mō vanū dr qd caret vtilitate: sic ois res dr vana q̄ nō refert ad debitū finē: vt medicina q̄ nō cōfert sanitatē ad quā est ordinata dr vana. vn̄ Isa.xlix. In vanū laboraui sine cā z vane ɔsūpsi fortitudinē meā. Mō igit qn̄ ds laudari appetit de falso:de vitio: de bono trāsitorio.ɫ bono infructuoso peccat pctō inanis gloriē. Scdo ianis glā ē pctm̄ ex pte ei°a q° laus appetit.s. qn̄ laus a petōre appetit vl ab alio q̄ deo nō hz certitudinē.Hiero.Si vitā tuā i ore hoim posueri:mō magn°mō paruus mō nullus babeberis. Tertio inanis gloria ē pctū ex pte eius q̄ laude afficit.Si.n.hō nō pp aliud s3 p pter seipm laudari appetat puta q3 finē z suoz opez mercedē in laude hoiz ponat.tal peccat:scda scde q. cxxxij. ar.j.in cor q.in fi. Ad maiorē tn̄ euidētiā pdictoz nota q̄ q̄ttuor.Pmū ē: q̄ cogicē seipm z sua opa ē necciū ad salutē: z iō appetēdū cogsci aūt ab alio nō ē necciū. z iō nō est necessariū pp se s3 pp aliud: vt infra patebit: ibidē in sol.iij.arg.Scdm est q̄ velle sibi placere est piculosū ita dic Aug.sup Joh.iij.Periculosū est sibi placere cui cauēdū est supbire:ibidē in sol.j argu Tertiū est q̄ velle placere deo est necessariū: z iō appetēdū.vn̄ apls ad colo.j.Ambuletis digne.q.d.Ambuletis digne deo.s.vt sitis digni deo tanq̄ pmto:p oia placētes nō p ptes:q3 nō est possibile in aliquo placere deo z in aliquo displicere sed necesse est p oia deo placere.Et iterū apl's.ij.ad Corinth.x.Quē de° cōmēdat ille pbat° est.q.d.Ille q̄ se commendat iactādo seipm est reprobat° a deo.Et sīr ille qui laudat aliū frequēter decipit.s3 ille quē de°cōmēdat est approbatus:eo q̄ deus nec fallit nec fallit.Quartū est q̄ velle placere alteri nō pter se s3 pp bonū aliqd: licet z ē meritoriū. Ubi nota q̄ hō pōt sua bona narrare z laudare z aliis velle placere q̄ttuor rōnib°.pria est vt deus glorificet:scda vt pximus edificet.tertia vt seipm cōsolet:quarta vt veritas elucidet: z sinistra suspicio euacuetur. Pria rō est vt deus glorificet. ita dr matth.v.Sic luceat lux vr̄a corā hoibus vt videant opa vr̄a bōa z glorificēt patrē vrm̄ q̄ in celis ē.Sup q° verbo sic dic Chrysosto Sic luceat.i.sic illuminate docētes vt nō vr̄a tm̄ audiēt verba s3 vt opa videāt vt quos illuminatis p verbū q̄i lux cōdiatis p exeplū q̄i sal.Ideo subdit.Ut videant opa vr̄a bona.qd verbū exponit q̄ttuor modis.p° sic.Ut videāt. Glo.interli. Bonū opus est bona doctrina:ita q̄ ille bene docet q̄ facit p° rio qd docet.2° exponit sic.Uideāt bona opa.i.bono aio z intentiōe facta.non.n.est bonū opus vbi est mala intētio.3° sic.Uideāt opa vr̄a bōa.i.deo grata.nā opa facta in charitate sunt deo grata. opa vō facta in pctō mortali nō sunt deo accepta 4°mō exponit sic: Uideāt opa vestra bona.i.vtilia.sicut.n.nō est malū qd nō nocet:ita illud nō est bonū qd nō est vtile z qd nō pdest.Et subiūgit:Ut glorificet zc.q.d.ñ glorificēt vos s3 prem vestrū cui soli est gloria:ita q̄ in vr̄o ope tanq̄ finē vel pmiū laudē hoīz nō queratis sed solū gloriam dei. Scda rō q̄re pōt z dz q̄lib3 alteri bōa sua narrare z ei placere est.vt prim°edificet.ita dicit apl's ij.ad Corinth.viij Prouidētes bona.s.opa a nobis fieri non solū corā deo q̄ videt interius.s.ɔsciam:sed etiā corā hoibus q̄ vident exteriora bona:vt.s.videāt nō vos s3 illa z in illis z p illa deū glorificent: ita q̄ bona ɔscia est nobis necessaria ad deū z bona fama quo ad primū:Propter hec duo chrisma cōficit ex duob°.s.ex oleo pp nitorē z splēdorē ɔsciē z ex balsamo pp odorē fame.Hoc aūt fit vt dicit Bern. si nō sit habit° notabilis nec actio rephensibilis: nec sermo ɔtēptibilis. Tertia rō est vt seipm cōsolet z ad meliora puocet:vt.s.ex bonis q̄ aliqs in seipo cognoscit ex testimonio fame vel laudis alterius studeat in eis pseuerare z ad meliora pficere:scda scde vbi.s.artic 3.in solu.iij. arg. Quarta rō est vt veritas elucidet.z suspicio sinistra euacuet.ita dicit apl's.ij.ad Corith.iiij.In manifestatiōe veritatis cōmendātes vosmetipos. ¶ Qz q̄ttuor modis inanis gloria est pctm̄ mortale: z q̄n̄q3 nō est peccatū triplici rōne.

CA.II.

Ecūdo pncipal'r inanis gloria ē vitāda rōe grauedis.Nā q̄ttuor modis inanis glā ē pctm̄ mortale.prio cū est de aliquo qd cōuenit soli deo. scdo cū est de aliq° extra vl pter deū.tertio cū ē de aliq° supra deū. q̄rto cū ē de aliq° ɔ deū. Pmo inanis glā ē pctm̄ mortale qn̄ ds gloriat de aliq° qd ɔuenit soli deo:sic gloriabat rex tyri:cui dr Ezech.xxviij.Eleuatū ē cor tuū.subintelligit p supbiā: z dixisti.s.p iactātiā:Deus ego sum.q.d.deus est ita bonus q̄ a nullo pōt argui.Ita tu supbus gloriaris te ita bonū q̄ correctiōe nō indiges.Uel aliter: Eleuatū est cor tuū z dixisti:Ego sum deus.q.d.Sic de° est eēntialiter bon° z a nullo alio bonū accipit z quo ois bonitas deriuat.sic tu gloriaris te bonū nō a deo s3 a teipo.vel gloriaris hr̄e te bonū.cui° ɔtriū dr.j.ad Corinth.iiij.Quid habes.s.boni qd nō accepisti. si autē accepisti quid gloriaris q̄i nō acceperis.Nā pcrsūt ēvalde q̄ bōa q̄ hz iactet z glorieē se nō hr̄e a deo s3 a seipo:vl a deo meritis suis:eo q̄ talis ɔtrat diuine bonitati:grē: z reuerentie.Greg.Autoris sui grām negare cōuincit q̄ sibi tribuit bonū qd opat. Scdo inanis gloria est pctm̄ mortale qn̄ ds gloriat de aliq° extra vl pter deū.Cui°ɔtriū phibetur hiere.ix.Nō glorieē sapiēs in sapia sua.nec fortis in fortitudie sua:nec diues in diuitiis suis.s3 in h° glorieē q̄ gloriat scire z nosse me.Nā obsessi in aliq̄ ciuitate vl castro de trib°pcipue ɔsueuerūt cōfidere z gloriā hr̄e.s.cū sunt magne prudētie:potētie: z opulētie.que tria phibet dn̄s dicēs:Nō glorieē sapiēs in sapia sua q̄i p hāc liberet.q3 sapia hui°mūdi stulticia ē apud deum. vt dr.j.ad Corinth.iij.2° nō glorieē fortis in fortitudine.Hiere.ix. Nec saluari se putet fortis.3°non glorieē diues in diuitiis suis.q3 vt dicit pūerbi.xj.Non pderūt diuitie in die vltionis sed in hoc glorieē scire z nosse me.scire.s.in pn̄ti p fidē: z in futuro p spem.Glo Uera gloria ē scire z intelligere deum.vn̄ apl's.ij.ad Corinth.x.Qui in dn̄o gloriatur.Augustinus:Uisio dei in patria est tota merces. Tertio inanis gloria est pctm̄ mortale.qn̄ ds gloriat

de aliquo supra deũ.s.cũ quis testimoniũ hoim͂ testimonio dei:sicut ꝯ quosdã dr̃ Joh.xij.Qui dilexerũt magis gloriã hominũ ꝙ̃ dei.Ubi Alchimus sic dic̃:Gloria hominũ est in mũdanis gloriari.ꝛ Chryso.Gloriã dei dic̃ visionẽ sedẽtis in throno. Quarto est pctm̃ mortale cũ quis gloriat̃ in aliquo ꝯ deũ puta qñ quis amore hũane laudis nõ ꝑtermittit facere ea que sunt ꝯtra deũ.vñ augu.v.de ciui.dei dicit sic:Hoc vitiũ.s.amor hũane laudis tam inimicũ est pie fidei si maior in corde sit cupiditas glorie ꝙ̃ dei timor vel amor:vt dñs diceret Joh.v.Quõ potestis vos credere q̃ gloriã ab inuicẽ accipitis ꝛ gl'iã que a solo deo est nõ queritis.q.d.Qui ab alijs appetũt honorari difficiliter ꝯuertunt̃ ad xp̃m.vñ alchimus sup illo verbo sic dicit:Magnũ vitiũ est hũane laudis ambitio que de sevuli estimari qd̃ de senõ hz.Jdeo.n.nõ pñt credere:qꝛ supbia mens eoꝝ laudari desiderat ꝛ se super alios efferre.Chryso.Si laudes amamus:ea q̃ a deo sũt sil' appetit ꝛ perijt.Est et̃ inanis gloria ꝑcipue pctm̃ mortale cũ q̃s de malicia gloriat̃.Req.s̃.Gaudiũ pctõꝝ.ꝛ.s̃.Malicia.scd̃a scd̃e.q.cxxxij.arti.iij.in cor.q.ꝑ totũ. Ex alia võ pte inanis gloria est pctm̃ veniale.Et hoc triplici rõne.s.intẽtõis:indeliberatõis:inuẽtõis.p̃ rõne intẽtionis.Cũ.n.intẽtio gloriãtis nõ sit de aliquo qd̃ charitati repugnet:tũc est veniale.2° rõe deliberatiõis.Cũ.n.quis subito ꝛ sine deliberatiõe inaniter gloriat̃ tunc venialit̃ peccat.3° rõne inuentõis:Nã sm̃ Chryso.inanis gloria etiã locũ hz in seruis xp̃i.in quib' tñ nullũ est pctm̃ mortale:ꝑ ꝛc.vbi.s̃.arti.iij.in cor.q.in fine:ꝛ argu.ꝯ.

¶ Q; inanis gloria ex bono orit̃:in bono interdicit̃:in religioso ꝛ laico intendit̃ ꝛ remittit̃. CA.III.

Et aũt notandũ ad maiorẽ euidentiã ꝑdictoꝝ ꝙ inanis gloria ex bono orit̃:in bono interdicit̃:in religioso ꝛ laico intẽdit̃ ꝛ remittit̃. Primo.n.in bono orit̃.ita dicit Chryso.sup illo v̄bo matth.xxiij.Oĩa sua opa faciũt vt videãt̃ ab hoibus.Jn oĩ indistre nascit̃ qd̃ ip̃am extermiat:sicut ex ligno vermis:ex veſtimẽto tinea:sic ex bono ope nascit̃ inanis gloria q̃ op' bonũ extermiat:vt cũ ip̃m bonũ sit:hoc ip̃m dũ pp hoĩes fit:fiat malũ. Scd̃o inanis gloria in bono interdicit̃.Nã in elyna:ieiunio:ꝛ orõne inanis gloria a dño ꝓhibetur.p° in elyna cũ dicit̃ Matth.v.Cũ facies elynaꝫ noli tuba canere ante te.qd̃ verbũ Chryso.sup Matth.exponit sic dicẽs:Tuba aũt est oĩs actus vel sermo p quẽ operis iactãtia demõstrat̃:puta qui facit elynã qñ videt aliquẽ p̃ntẽ:vel intercedẽte aliquo:aut honestiori ꝑsone q̃ põt retribuere:al's aũt nõ facit:sed ꝛ si in loco secreto fecerit eo ꝓposito vt laudabilis videat̃ tuba est.2° ꝓhibet inanẽ gloriã in ieiunio:cũ dicit Matth.vj.Cũ ieiunatis nolite fieri sicut hypocrite tristes.Sup quo verbo Chryso.sup matth.sic dicit:Sciebat.n.dñs gloriã vanã ex oĩ loco ꝓcedere:iõ spinã vane glorie que nascit̃ in terra bona iubet succidere:ne suffocet ieiunij fructũ.Et subdit:Nõ aũt põt fieri ꝙ vt nõ sentiat̃ q̃ ieiunat:sꝫ melius est vt ieiuniũ te ostẽdat ꝙ̃ tu ieiuniũ tuũ.Et iterũ Chryso.in omel̃.Nõ puus aũt fructus est hũanã gloriã cõtẽnere p hoc.n.aliq̃s a graui seruitute hoim liberat̃ ꝛ ꝓprius virtutis opator efficit̃:cũ.s.virtutẽ amãs nõ pp alios sed pp ip̃m. Sicut.n.nos ꝯtumeliã estimam' cũ nõ pp nos sed pp alia diligimur:ita nec virtutẽ optꝫ pp alios sequi:nec deo ꝓpter hoiem obedire sꝫ pp seip̃m.Cuius ꝯrariũ hypocrite faciũt:sicut patebit in ca.sequẽti.3° inanẽ gloriã ꝓhibet in orõne matth.vj.Tu aũt cũ oraueris intra in tabernaculũ tuũ ꝛ clauso ostio ora patrẽ tuũ in abscõdito ꝛc.qd̃ verbũ p° exponit hiero.dicens:Hoc simpliciter intellectũ erudit auditorẽ vt vanam orando gloriam fugiat.2° Chryso.sup Matth.sic dicit:Clauso ostio vt nemo sit ibi nisi ille q̃ orat ꝛ ille quẽ orat.testis.n.orantẽ grauat nõ adiuuat.3° Cyprianus de orõne dñica sup illo v̄bo sic dicit:Possum'.n.sic intelligere:ostiũ domus os corporis vt nõ clamorosa voce oẽm' dñm sꝫ tacito corde.ꝛ hoc ꝓpter q̃ttuor cãs.Pria est:qꝛ de' nõ voce clamorosa pulsandus est.sed ꝯsciã ꝛ vita recta placãdus q̃ cordis ẽ auditor.Scd̃a cã est:qꝛ secretas petitiões tuas nõ opꝫ alterũ scire:nisi te ꝛ deũ.Tertia rõ est:qꝛ clamorose orans alterũ iuxta te nõ pmittis orare.Quarta rõ ponit̃ in collatõibus patrũ:vbi dr̃ ꝙ cũ sũmo etiaꝫ est orandũ silentio:vt ip̃os quoq; inimicos nr̃os q̃ orãtibus nobis maxie insidiant̃:lateat nr̃e petitõis intẽtio.Lꝫ inanis gloria ꝓhibeat̃ in ieiunio ꝛ orõne.tñ sp̃alius de elyna sit exp̄ssio:vt patuit.s̃.Rõ aũt huius est:qꝛ in ieiunio ꝛ orõne eo ꝙ pñt fieri in secreto de facili põt eẽ directio intentiõis ad deũ.elemosynã aũt ip̄ossibile ẽ oĩno latere:qꝛ vl' ptꝫ multis vel saltẽ recipiẽti.ꝛ iõ est intẽtio dirigẽda:vt intẽtõe hũane laudis nõ fiat. Tertio inanis gl'ia intẽdit̃ ꝛ remittit̃.nã ip̃a agg̃uat̃ ꝛ alleuiat̃ dupl'r.s.ex pte mãe de q̃ ẽ:ꝛ ex pte mãe in q̃ ẽ. p° ex pte mãe d̃ q̃ est.Lꝫ.n.inanis gloria vbiq; sit pctm̃ vt dicit Chryso.in omel̃.lxxj.mixie ãt in ope mĩe est pctm̃.Rõ aũt hui' est:qꝛ vult videri subuenire ꝓximo ꝛ tñ nõ subuenit.vltime aũt crudelitatis ẽ nõ intẽdere nec velle subuenire ꝓxio.sꝫ velle ꝛ intendere laudes hoim ꝓximi necessitate ꝯtẽpta. 2° inanis gloria aggrauat̃ ꝛ alleuiat̃ ex pte ꝑsone in q̃ est.Sicut.n.se hꝫ supbia ꝛ hũilitas q° ad ꝯsuetudinẽ in religioso et laico:ita etiã ꝛ inanis gloria.Mõ aũt ita est ꝙ supbia maius pctm̃ est in religioso ꝙ̃ in seculari.ꝛ silr̃ hũilitas minor virtus est in religioso ꝙ̃ in seculari.Cui' rõ est:qꝛ vt inꝫ quãto min' hꝫ motiuũ ꝛ plus de trahẽte (ceteris parib') tanto est mai'.Religiosi aũt qui sunt mortui mũdo sunt cõtẽptibiles magis ꝙ̃ seculares.Rõ hui' est:qꝛ abiectio inclinat ad hũilitatẽ:honor võ ad supbiã.Silr̃ ptꝫ h' idẽ de vana gloria.Nã seculares q̃ sunt in mũdo hñt multiplicẽ materiã vane gloriandi:nõ aũt tãtã hñt q̃ renũciauerũt mũdo. Ubi tñ notãdum ꝙ ex vna pte religiosus plus peccat petõ inanis glorie ꝙ̃ facit secularis.ꝛ hoc pp duo.p° qꝛ religiosus hꝫ inter bona:bona ꝑfectionis stat'.s.bona sp̄ualia qualia sunt sciã ꝛ virtutes q̃ secularis nõ hꝫ:ita ꝙ magis peccat si de bonis sp̄ualib' inaniter gloriat̃ ꝙ̃ de tp̄alib'.2° religiosus magis peccat:qꝛ plus hꝫ de retrahente ꝛ min' excusatõis. Ex alia võ pte secularis plus peccat ꝙ̃ religiosus ꝛ hoc pp duo.p° qꝛ plurib' modis gloriat̃.habet.n.plura bona de quib' põt multipliciter gloriari.2° qꝛ hꝫ bona exteriora vt diuitias:honores ꝛ filios de quib' põt magis inaniter gloriari:ita ꝙ religiosus hꝫ maius motiuũ interi' ꝛ min' exteri':secularis võ ecõtra.

¶ Q; inanis gloria est vitãda q̃ de se mala ẽ ꝛ cã mali:qꝛ ꝓducit multa mala tanꝙ̃ filias que sunt septem. CA.IIII.

Ertio principal'r inanis gloria est vitanda rõne opis.Si.n.qd̃ est de se malũ est vitandũ.multo magis qd̃ de se ẽ malũ ꝛ cã mali.sꝫ inanis gloria ꝓducit ꝛ efficit multa mala tanꝙ̃ filias ei'.sicut.n.dic̃.b.Gre.xxxj.mora.Septẽ sũt filie inanis glorie:inobediẽtia:iactãtia:ptinacia:discordia:ꝯtẽtio:p̄sumptio:ꝛ hypocrisis. Pria filia ianis glorie ẽ inobediẽtia.s.in factis:dũ aliq̃s nõ vult obedire nec exeq̃ supioris ꝑceptũ.Re.s̃.Obediẽtia:de inobediẽtia. Scd̃a ẽ iactãtia q̃ aliq̃s p v̄ba manifestat ꝓpriã excellẽtiã.Re.s̃.Jactãtia.Tertia est ptinacia p quã aliq̃s innitit̃ sue sñie nolẽs credere sñie meliori. Quarta est discordia q̃ aliq̃s nõ vult a sua volũtate discedere vt alijs cõcordet.Ubi nota:ꝙ qui sciẽter ꝛ ex intentõe discordat a bono diuino ꝛ a bono ꝓximi mortaliter peccat:scd̃a secunde.q.xxxvij.arti.j.in cor.q.õnis.

Quīta ē ɔtētio dū aliqs ɔ aliquē clamore litigat. Ubi nota ꝙ ɔtētio ꝓut īportat īpugnatiōēz ṽitatis mō inordinato. s. cū clamore. tūc est pctm̄ mortale. si ṽo īportat īpugnatiōem falsitatis mō inordinato: tūc est pctm̄ veniale. Si ṽo ex cōtentiōe ꝛ impugnatiōe falsitatis scādalū generat: tunc est mortale. ꝓpter quod apls ꝓhibet. ij. ad Thimo. ij. dicēs. Noli verbis cōtendere. ꝛ subdit causaz. Ad nihil enim vtile est nisi ad subuersionē audientium. vbi s̄. q. xxxviij. ar. i. ꝛ ij. in cor. q. ꝑ totū. Sexta ē ꝓsumptio nouitatū quas hoīes magis solēt admirari. Re. s̄. Presūptio. Septima est hypocrisis. scđa scđe. q. cxxxij. ar. i. v. in cor. q. ꝑ totū. Ubi nota ꝙ sicut dicit Augu. in sermone dn̄i in mōte: In ecclesia ꝛ ī oī vita hūana quisqs vult se videri qđ nō est hypocrita est simulat. n. se iustū: nō exhibet iustū. hic totū celeste premiū ꝑdit qꝛ totuz fructū in laude hoīuz ponit: ita ꝙ ꝓprie hypocrisis est priuatio virtutis: sanctitatis: bonitatis: ꝛ simulatio ipius. vñ si ille dicatur hypocrita qui nō curat sanctitatē vel bonitatē hr̄e sed solū sanctus vel bonus videri: tūc hypocrisis ē pctm̄ mortale: qꝛ nullus priuat̄ totaliter sanctitate nisi ꝑ pctm̄ mortale. Sil'r si quis sanctitatē vel bonitatē qua caret simulat vt falsam doctrinā disseminet vel vt adipiscat̄ ecclesiasticā dignitatē mortalr̄ peccat. ita ꝙ hypocrisis duplici rōne est pctm̄ mortale. Prima est rōe intentōis: puta qñ eius intentio fert̄ vt sanctitate vel bonitate careat: ꝛ sanctus vel bonus appareat. Scđa rōe finis qñ finis ꝓpter quē bonitatē vel sanctitatē simulat ɔtraf dilectiōi dei vel ꝓximi. Si ṽo hypocrita sanctitatē vel bonitatē simulat sola libidine simulādi: nō intēdēs ɔtrari charitati dei vel ꝓximi: tūc venialiter peccat. vbi. s̄. q. cxi. art. iiij. in cor. q. ꝑ totum.

¶ Qz circa negocia secularia tria sunt videnda. s. distinctio: periculi incursio ꝛ viiij rō: ꝛ quinqz sunt inter cetera que sine peccato fieri non pñt: ꝛ ꝙ sex rōnibus mercatio est illicita. CA. I.

## Venditio et emptio

Circa negocia secularia notāda sunt tria. primo distinctio: secundo ꝑiculi incursio: ꝛ tertio viiij seu pcti rō. Primo notāda ē distinctio. Nā quedā negocia sunt illicita ꝛ mala ex sua natura: sicut fornicatio: vsura: symonia: ꝛ similia que nulli statui sexui vel etati sunt licita. Et hoc mō negociatio vel mercatio non est illicita: qꝛ ex natura sua nō est mala sed bona ꝛ ꝑꝑ bonū inuēta. Quedā vero alia sunt mala ex cā vel ex circūstantia. ꝛ sic mercatio ex cā pōt eē mala ꝛ illicita. vñ Aug. in li. qōnū noui ꝛ vete. testa. sic dicit: Fornicari hoībus nūqꝫ licet. negociari aliqñ nō licet: aliqñ ṽo licet. Scđo notāda est ꝑiculi incursio. Nam qnqꝫ ꝓcipue sunt inter alia q̄ vix pñt fieri sine peccato: vt dicit Ray. ꝛ Hostien. s. militie: reipublice administratio: aduocatio vel ꝓcuratio: ꝓlatio: mercatio. Primū est milicia que lꝫ ex sua natura non sit illicita: tñ illicitus est eius abusus: qui spāliter in trib' cōsistit. primo in oppressione innocentiū. scđo in exactiōe amplior stipēdior: tertio in ostētatiōe viriū cū nocumēto rerū et hominū: sicut sunt torneamēta: duella: ictus lancearū ꝛ similiū. Scđm est reipublice administratio. ꝑꝑ qđ dicebat apls. j. ad Corinth. iiij. Hic iam querit̄ inter dispēsatores vt fidelis quis inueniat̄ cui possit credi si bene dispenset. Re. s̄. Fidelitas. Tertiū est ꝓcuratio vel aduocatio. Nam vt dicit Aug. li. de simbolo ꝛ sup illud j. ad Corinth. vj. Secularia iudicia ꝛc. Aduocatus vt plurimum gratia ꝓuenit̄: amicitia flectit̄: inimicitia erigit̄ vel calūniat̄: pecunia corrūpit̄: impatia decipit̄. Re. s̄ Aduocatus. Quartū est ꝓlatio. nam sm̄ Hostien. nihil miserabilius: nihil tristius: nihil piculosius: ꝛ nihil dānabili' qꝫ si ꝑfunctorie hec res agit̄. Quintū est mercatio de q̄ leo papa sic ait. Difficile est inter vendētis ementisqꝫ cōmertiū nō interuenire pctm̄. Tertio pncipaliter ɔsideranda est circa mercatiōem peccati rō. Lꝫ. n. mercatio ex sui natura sit licita ꝛ nō illicita: tñ ex circūstantia vel ex causa est illicita ꝛ mala. Ubi sciēdū est ꝙ sex rōnib' mercatio est illicita. s. rōne ꝑsone: cause: fraudulētie: hore: loci: ꝯsortij. p° est illicita rōne ꝑsone: sicut qñ negociatur clericus. vñ Aug. in li. qōnū noui ꝛ vete. testa. sic dic: Anteqꝫ ecclesiasticus quis sit licet ei negociari. facto iā nō licet. 2° rōne cause negociatio est illicita: puta cum qs ꝓpter cupiditatē seu aliū malū finez negociat̄. vñ q̄ optat carū tp̄s vt possit carius vēdere hic eiicit̄ de eccl̄a. Hec Aug. 3° rōe fraudulentie. s. cum quis negociat̄ mēdacijs ꝛ ꝑiurijs. 4° rōne hore vel tp̄is. s. cum negociatio fit diebus solēnibus ꝛ festiuis orōni ꝛ vacatōi diuine deputatis. 5° rōne loci. s. cum negociatio fit in loco diuo cultui deputato: tales. s. vendētes ꝛ emētes dn̄s d̄ tēplo eiiciet: vt dꝛ Matth. xxi. 6° rōne cōsortij negociatio est illicita. s. cū res carius vendit̄ transeuntib' qꝫ manētibus. Licite ṽo negociatio vel cōmertiū fit sex modis. p° cū exercet̄ a cōgrua ꝑsona: vt a laica. 2° cū exercet̄ necessaria ꝛ iusta causa. s. vt possit sibi ꝛ sue familie ꝓuidere: aut opa misericordie exercere 3° cum exercet̄ debito mō. s. sine mēdacio ꝛ ꝑiurio. 4° cū exercet̄ tpe cōgruo. s. die nō festiua. 5° cū exercet̄ loco ɔcesso ꝛ tab exercitio apto. s. extra ecclāz. 6° cum exercet̄ iusto ꝓcio ꝓut cōiter vendit̄ in illa ciuitate vel loco in quo negociari ɔtingit.

¶ Qz venditio ꝛ emptio illicita ꝛ iniusta reddit̄ ꝓpter tria: ꝛ quō aurū verū pōt discerni ab auro sophistico. CA. II.

Ad maiorē tñ euidētiā ꝓdictor notā: ꝙ venditio vel emptio illicita ꝛ iniusta reddit̄ ꝓpter tria. p° qꝛ res venalis est spūalis ꝛ nobilior oī ꝓcio: sicut diuina. Re. s̄. Simonia. 2° qꝛ res venalis ē detestabil' ꝛ vilior oī ꝓcio. Re. infra auctoritatē matthei Quid. n. ꝓdest homini ꝛc. 3° qꝛ res venalis est inequal'. s. maior vel minor ꝓcio: sicut res corporea. Ubi est sciēdum ꝙ venditio vel emptio oīs rer corpalis quinqꝫ rōnibus est illicita vel iniusta. prio rōne latentis vitij: secūdo rōne excedētis ꝓcij: tertio rōne fallentis verbi: quarto rōne deficientis pōderis vel numeri: quinto rōne subsequētis tp̄is vel termini. Primo dico ꝙ venditio ē iniusta rōne latentis vitij. Ubi nota ꝙ defectus rei venalis in qnqꝫ pōt eē. s. in specie: qualitate: mixtione: sophisticatōe: quātitate. p° in specie: qñ vendit vnam rem ꝓ alia: puta agnū ꝓ hedo: ouem ꝓ ariete. ꝛ hunc defectuz si venditor cognoscat in re quā vendit tenet̄ dicere: al's in vendēdo fraudē cōmittit: scđa scđe. q. lxxvij. arti. ij. i cor. q. in principio. 2° defectus rei venalis inuenit̄ in qualitate: qñ vendit rem infirmā ꝓ sana: vel malā ꝓ bona: ita ꝙ quicunqꝫ vendit scienter aīal infirmū quasi sanū in vēditione fraudē cōmittit ꝛ est illicita. ibidē: i cor. q. Tertio defectus rei venalis in mixtiōe: puta qñ rem alteri cōpositā vel mixtā vendit sicut dicit̄ Isaie. j. Uinū tuū mixtum est aqua. argentū tuū versum est in scoriam. i. i sordes ꝛ i rubiginē metallor que igne coquunt̄: ibidē in cor. q. 4° defectus rei venalis reꝑit̄ in sophisticatiōe: puta qñ vendit scienter rem ꝑ alchimiā factaz: vt stannū ꝓ argento ꝛ auricalcū ꝓ vero auro. Ubi nota ꝙ verum aurū ab auro ꝑ alchimiā sophisticato pōt intelligi ꝛ discerni ex trib'. s. ex ꝓprietate: vtilitate: ꝛ durabilitate. pri ex ꝓprietate: qꝛ aurū verū habet ꝓprietatē letificādi cor quā nō hꝫ sophisticatū. scđo ex vtilitate: qꝛ aurū verū est medicinale: ꝛ valet cōtra quasdā infirmitates: nō aūt sophisticatū. tertio ex durabilitate: qꝛ aurū purū in sua pu

ritate diutius pmanet q̃ sophisticatũ. Et ideo si q̃s sciẽ-
ter aurũ sophisticatum vendit p vero: fraudem in sua vẽ-
ditione cõmittit ⁊ iniusta venditio est. Si aũt p alchimi-
am fieret aurũ verũ vt dicit Aug. iij de trini. de his que ar-
te demonũ fiũt tunc licite aurũ sophisticatũ posset vẽde-
re p vero. Cuius rõ est. q2 nihil phibet p artem vti aliq̃-
bus naturalib9 causis ad pducendos naturales ⁊ veros
effectus: vbi. s̃. arti. ij. in solu. j. argu. p totum. Sed bea-
tus tho. manifeste dicit q̃ per demones vel alchimistas
vna species naturalis in aliã transmutari nõ põt. qd̃ tri-
pliciter pbat. s. rõne. similitudine: autoritate. p9 ex rõe sic
Ars virtute nõ põt formã substantialẽ inducere vel con-
ferre: qd̃ tñ potest fieri virtute naturali: sicut patz in hoc
q̃ p artem inducit̃ forma ignis in lignis. sz quedã forme
sunt substãtiales quas nullo mõ ars põt inducere: quas
ars ppria actiua ⁊ passiua inuenire non põt. sz demones
vel alchimiste nõ opant̃ nisi p modũ artis: g̃ ⁊c. 2° hoc
idem pbo similitudine sic: Forma substantialis auri ñ
est p calorem ignis quo alchimiste vtunt̃. sz p calorẽ so-
lis in loco determinato vbi virtus mineralis viget: g̃ de-
mones vel alchimiste qui opatione ignis velut opatiõe
artis vtunt̃ non faciunt verũ aurũ: q2 virtute ignis nõ in-
ducũt formã substantialẽ: sed faciunt aliquid simile au-
ro q̃ntum ad accidẽtia exteriora. Quod etiaz patet ex hoc
q̃ tale aurũ p opationes cõsequẽtes speciem auri nõ habz
3° pbo hoc autoritate p hoc qd̃ dicit̃ in ca. de mineris
Sciant autores alchimie species rerũ trãsmutari nõ pos-
se. Hec btũs tho. ij. scri. sen. di. vij. de virtute demonũ in
opando: arti. j. vtrũ possint in materia corporali opari ali-
quos veros effectus: in solu. v. argu. p totum. Quinto
defectus rei venalis repitur in q̃ntitate quo cognoscit̃ p
mensurã. ⁊ iõ si quis sciẽter vtat̃ deficienti mẽsura i vẽ-
dendo fraudem cõmittit: ⁊ venditio est illicita: vbi. s̃. arti-
culo. ij. in cor. q. Est aũt sciendũ ad euidentiã predcõr
q̃ defectus rei venalis vel est manifestus: vel est occult9
Si est manifestus puta cũ equus ẽ monoculus vel clau-
dus: tunc nõ tenet̃ manifestare vitiũ vel defectuz rei: q̃a
forte ppter hmõi vitiũ emptor vellet plus subtrahi de p-
cio q̃ esset subtrahendũ. Scđo si venditor pdiceret defe-
ctum emptores exterrerent̃ ab emẽdo dum ignorarent
alias cõditiones rei venalis pp quas ẽ bona ⁊ vtilis. vbi
supra: arti. iij. in cor. q. ⁊. in solu. ij. arg. Si aũt defectus
rei venalis est occultus ⁊ soli venditori cognitus: tũc de-
fectum vel vitium rei venalis tenet̃ reuelare vel manife-
stare. Et hoc triplici rõne. pma est: ne circũueniat. scđa ẽ
ne damna inferat. tertia est. ne causa picuIi existat. Pri-
mo modo venditor defectum occultũ tenet̃ manifesta-
re ne circũueniat: sicut nullus debet circũuenire in nego-
cio frẽm suũ: vt dicit Apls. j. ad thessa. iiij. sz quicũq3 ven-
ditor defectũ rei venalis sibi cognitum ⁊ alteri occultuz
emptori nõ mãifestat: emptorẽ circũuenit. g̃ ⁊c. Scđo
venditor defectũ vel occultũ vitium manifestare tenet̃
ne damnũ inferat sic: Quicunq3 est damni causa alteri9
peccat. sed venditor nõ manifestans defectum rei venal̃
ẽ causa damni emptoris. qd̃ patet: q2 si ppter tale vitiuz
vel defectum res que vendenda pponit̃ minoris sit pre-
cij. venditor aũt ppter tale vitiũ de precio nihil subtra-
hat: damnũ emptori facit. Tertio venditor occultũ vi-
tium sibi cognitũ manifestare tenet̃ ne causa periculi ex-
istat sic: Quicunq3 ẽ causa periculi alterius peccat. sz ven-
ditor nõ manifestans vitiuz quod cognoscit facit hmõi
quod patet: q2 si ppter vitium rei vsus rei reddat̃ impe-
ditus vel nociuus: puta si aliquis alicui vendat equũ clau-
dicantẽ p veloci: vel ruinosam domũ p firma: vel cibuz
corruptum vel venenosum p bono: tunc ẽ causa piculi
alterius. ⁊ ideo si hmõi occulta ipse nõ detegat erit illici-

ta ⁊ dolosa venditio. ⁊ ad recompensatiõem damni ven-
ditor obligat̃: arti. iij. in cor. q. p totum. Sed forte di-
ces: q̃ homo nõ tenet̃ semp dicere veritatem. ⁊ ideo vẽ-
ditor nõ obligat̃ manifestare veritatẽ: dicendo vitium
sue mercationis quasi consiliũ dando emptori. Rñdeo
⁊ dico q̃ lz homo nõ teneat̃ semp dicere omnẽ veritatẽ
tñ quãdo immineret ex facto aliquo alterius detrimen-
tũ tenet̃ dicere veritatem ad damnũ vel piculum pcauẽ-
dum: ibidem in solu. iij. argu.

¶ Qz magnum p̃ciũ alicui9 rei potest cõparari ⁊ re-
ferri ad tria. CA. III.

Secundo pncipaliter venditio ẽ illicita ⁊ iniusta
rõne excedẽtis precij. Ubi nota q̃ magnum
preciũ põt compari ⁊ referri ad tria: pmo ad rez
venalem: scđo ad emẽtis vtilitatẽ: tertio ad vendẽtis ne-
cessitatem. Primo magnũ p̃cium põt referri ad rez ve-
nalem q2 tunc nullo modo licet eam cari9 vẽdere. vñ su-
p illo Matth. xxi. Eiecit vẽdentes ⁊ emẽtes de templo.
Chryso. sic dicit: Quicũq3 rem compat vt integrã ⁊ imu-
tatam vendẽdo lucret̃: ille ẽ mercator qui de templo dei
eijcit̃. Scđo magnũ p̃cium põt referri ad emẽtis vtili-
tatẽ: puta q̃ ille qui rem emit ex illa re quã emit multuz
iuuet̃ ⁊ ille qui vendidit carẽdo illa re nõ damnificet̃.
nõ debz eam supuẽdere. Cuius ratio ẽ duplex. Prima ẽ
q2 vtilitas q̃ alteri accrescit nõ ẽ ex ipsa venditõe. sz poti-
us ex ipsa sagacitate ementis. Scđa ratio ẽ: q2 nullus de-
bet alteri vendere qd̃ nõ ẽ suum. mõ res que vendita ẽ:
lucrũ eius nõ vẽdentis ẽ sed emẽtis. ille tñ q2 ex re alteri-
us accepit multũ iuuat̃: põt ppria sponte aliq̃d vẽdenti
supererogare quod ptinet ad honestatẽ eius: scđa scđe. q.
lxxvij. arti. j. in cor. q. in fine. Tercio magnũ p̃ciuz põt
referri ad vendẽtis necessitatẽ: ⁊ tunc licet plus vẽdere.
Ad cui9 euidentiã nota duo. Primũ ẽ q̃ res nõ appre-
cianẽ sm earũ dignitatem vel nobilitatẽ: sz ppt̃ necessita-
tem. Cuius ratio ẽ: q2 si res sm earũ dignitatẽ apprecia-
rent̃: tunc vna formica vel musca que ẽ aĩal sensibile eẽt
maioris p̃cij q̃ vna margaritha: quod tñ ẽ falsum. Et iõ
res appciant̃ multum vel parũ sm necessitatẽ: cui9 signũ
ẽ: q2 si homĩes nulla re indigerent: inter eos nulla cõmu-
tatio esset: vt dicit̃ in scri. ethi. sci tho. li. v. capi. ix. Ita q̃
res carius põt vendi q̃ fuerit empta ppt̃ q̃nq3 ratiões.
p9 pp vendẽtis necessitatem vel damnificatiõem. Nã
si vẽditor multũ indiget re quam vẽdit ⁊ multũ leditur
si ea careat: tũc in tali casu põt vẽdere rem licite plusq̃ va-
leat: q2 tũc iustũ p̃cium nõ solum fert̃ ad rem q̃ vendit̃
sz ad damnũ quod vẽditor ex vẽditiõe incurrit. vñ in ta-
li casu vẽditor nõ vẽdit rem sz damnũ suũ. vbi. s̃. arti. pri-
mo in cor. q. iuxta medium. 2° res põt carius vendi q̃
emerit pp rei melioratiõem: puta si rem in aliquo melio-
rauerit: vt dicit Chryso. sup Matth. Quicũq3 rem com-
pat nõ vt integram ⁊ imutatã vẽdat sz vt materia sit sibi
aliquid coopandi: ille nõ ẽ negociator q̃ eijcit̃ de eccle-
sia. Et ponit exemplũ: vt iste emit tabulas vt faceret scri-
niũ. ille cartas vt faceret librũ. Qui vo rem compat vt in-
tegram ⁊ imutatã vẽdendo lucret̃: ille ẽ mercator q̃ de tẽ-
plo dei eijcit̃. 3° põt res vẽdi cari9 q̃ empta fuerit pro-
pter p̃cij mutatiõem. s. q2 p̃cium rei ẽ mutatũ sm diuersi-
tatẽ loci vel temporis. 4° res carius vẽdi põt q̃ empta
fuerit pp suũ laborem: puta q2 laborauit eã fieri faciẽdo
5° pp piculi incursiõẽ: puta q2 piculo se exposuit trã-
ferẽdo rem de loco ad locum: vbi. s̃. arti. iiij. in solu. ij. ar-
gu. p totum.

¶ Qz verbis mẽdacibus ⁊ alijs illicitis modis pec-
cant mortalit̃. CA. IIII.

Tertio pncipaliter venditio vel emptio ẽ illicita
vel iniusta rõne fallentis verbi. Nam q̃ verbis

mendacibus ⁊ piurijs vendunt vel emunt mortalit̃ peccant ⁊ ad restitutionem tenent̃. Peccāt aūt in hoc frequēter vendentes ⁊ emētes. Primo q̃dem peccāt vendentes: q̄ scientes defectū rei eā ꝑ fas ⁊ nephas ɔmēdanr vēdunt ⁊ circūueniunt. Ita dicitur ꝓuer. xxj. Qui ɔgregat thesauros lingua mēdacij van⁹ est ⁊ excors ⁊ impinguetur ad laq̃os mortis. qḋ verbū exponit̃ duob⁹ modis. Primo sic: Qui ɔgregat thesauros ligua mēdacij .i. qui verbis mēdacib⁹ ⁊ piurijs simplicib⁹ vendūt: dicētes rē vilem p̄ciosam eē: vel q̄ dolum vel fraudē circa venditionem ɔmittūt mortalit̃ peccāt ⁊ ad restitutionez tenent̃: inq̃ntum p̄ximū decipiunt vel dāñificant. Scḋo modo exponit̃ sic: Qui cōgregat thesauros lingua mēdacij: vt faciūt aduocati: histriones: mercatores: q̄stuarij: p̄dicatores falsi: hic vanus ē: q̃ntomagis qui furtis: rapinis ⁊ homicidijs. Talis q̄ sic congregat tria mala incurrit. Primo enim est vanus ⁊ hoc trib⁹ modis. p̄°. .n. talis est vanus .i. nihil valens. Prouer. x. Argentū electū lingua iusti: cor impiorꝫ ꝓ nihilo. 2° est van⁹ .i. vacuus. nam cupiditas q̃ntomagis archam implet tanto magis mentem euacuat. 3° talis est vanus .i. rebus vanis adherēs. Scḋz malū quod incurrit est. q: talis non solū ē vanus sed excors .i. sine corde: q: talis cor suū ꝓijcit sup oīa q̄ cogitat videt ⁊ audit. vñ ꝓꝑ distractionem cordis ad multa que amat inordinate talis dicit̃ sine corde: prima ad thimo. vi. Qui volūt diuites fieri incidūt in tētationes ⁊ in laq̃os diaboli. Tertio talis impīgit in laq̃os mortis eterne inq̃ntum mēdacia: fraudes ⁊ piuria in mercatiōibus mergunt hoies in infernū: Prouer. v. Iniq̃tates sue capiunt impiū ⁊ funib⁹ peccatorꝫ suorꝫ ɔstringit̃ peccator.

Scḋo in mercatiōibus peccāt emētes dum res quas m emūt vel plurimū vilipendūt. Ita dicit̃ ꝓuer. xx. Malum est malū est dicit oīs emptor: ⁊ cū recesserit gloriat̃ quod verbū exponit̃ trib⁹ modis. p̄°. ad l̄ram sic: Malum est ⁊c̄. s. q̄n vnus mercator paruipēdit vt ꝓ minori p̄cio eas possit habere. vñ Malū est. malū est dicit. s; cū recesserit .i. postq̄ȝ iam emit ⁊ ab eo recesserit: tunc laudat eas: vt plus eas vēdere possit. ⁊ tūc gloriat̃ cū ibi potest lucrari. 2° mō exponit̃ de studio scientie vel sacre scripture sic: Malū est. s. studium. s. ꝓꝑ difficultatez ⁊ longitudinē laboris: q: magnus ⁊ long⁹ labor est in addiscendo. s; cū recesserit a studio. s. ad causam vel ad curaz animarꝫ: tūc gloriabit̃: q: habet vñ possit se ⁊ alios regere ⁊ gubernare. 3° mō exponit̃ sp̄ialiter. s. de ope penitentie ⁊ de mercede glorie sic: Malū est: malū est. s. opus penitētie: q: multa oportet agere ⁊ multa oportet pati ad hñdam vitā eternā. vñ dicit malū est. Et hoc sp̄alit̃ ꝓꝑ q̃tuor rōnes. Prima ē ꝓꝑ pene vel penitētie asperitatem. scḋa ē ꝓꝑ pñitētie diuturnitatē. tertia ē ꝓꝑ carnē relucātem. quarta ē ꝓꝑ diabolicā fraudē impedientē. S; cum talis. s. penitens recesserit a foro penitentie .i. de hac vita ad eternā tunc gloriabit̃. vñ Ap̄ls ad hebre. xij. Oīs quidem disciplina in p̄nti nō videt̃ eē gaudij s; meroris: postea aūt exercitatis ꝑ eā capacissimū fructū reddet iusticie. Aposto. ad Ro viij. Non sūt ɔdigne passiones hui⁹ tēpis ⁊c̄. Aug. Uenale habeo dicit xp̄s: qḋ ōne: regnum celorꝫ. Quō emit̃: ꝑ paupertate regnū. labore requies: dolore gaudiū: ignominia gloria. Ecōtrario merces mundi care emit̃ .s. nummo ꝓprie voluntatis. vñ quilibet mundanus dicit: Bonū est. bonū est: tñ nihil valet. qḋ patet: q: cū recesserit. erubescit ⁊ ɔtristat̃. S; tunc dicet̃ cuilibet illud quod dicit̃ ad Ro. vj. Quē fructū habuistis ⁊c̄.

Quarto p̄ncipaliter venditio ē iniusta ⁊ illicita rōne deficientis ponderis seu numeri. Req. supra Mensura vel pondera ꝑ totum.

¶ Quod venditio est licita vel illicita rōne temporis subsequentis: ⁊ q̄ venditio vel emptio fit ad certum tempus propter quinq̃. CA. V.

Quinto principalit̃ vēditio ē illicita vel iniusta rōne subsequētis tp̄is seu t̃mini. Ubi sciendum q̄ venditō ad tp̄us vel t̃minū fit ꝓꝑ q̄nq; rōnes. p̄ma ē ꝓꝑ rempublicā. scḋa ē ꝓꝑ ꝓuidentiā. tertia ē ꝓꝑ misericordiam. quarta ē ꝓꝑ ɔmutatiuā iusticiā. q̄nta ē ꝓꝑ auariciam. Primo dico: q̄ aliq̄ res emūt ad certū tp̄us quando res sunt viliores: sicut tp̄e messis ⁊ tp̄e vindemie frumentū ⁊ Uinū: ⁊ vendūt q̄n sūt cariores: ⁊ hoc ꝓpt̃ rempublice curā: sicut Joseph emit frumētū: vt hr̄et q̄d p̄uideret populis tp̄e famis. Et hoc rectores t̃rarꝫ licite possunt facere. ⁊ ē meritoriū. Scḋo tp̄e abūdātie res emitur ꝓpter ꝓuidentiā: sicut si aliq̄s tp̄e abūdantie emat vt vendat postea tp̄e charistie. s; q: timet ne postea oporteat eum cari⁹ emere: postea vero si non indiguerit ꝓꝑ aliquā cām pōt carius vēdere sicut in foro cōmuni⁹ venditur: scḋa scḋe. q. lxxvij. arti. iiij. in so. ij. argu. Tertio tp̄e abūdantie quidā res emūt ꝓꝑ miam: vt. s. tp̄e caristie postea possint pauꝑibus subuenire. Et isti si postmodū lucrent̃ vendēdo ex venditiōis lucro nō peccāt: dūmō tamen moderate lucrent̃ q̄ ꝑ caristia cōitas nō ledat̃. Quarto tp̄e abūdantie q̄dam res emūt ꝓꝑ ɔmutatiuā iusticiam sicut faciūt mercatores: tum ꝓꝑ suū laborē: tū ꝓꝑ reipublice vtilitatē p̄nt moderatū lucꝝ recipe quo sustenēt: dūmō caristiā inducē nō intendāt: scḋa scḋe vbi. s. articu. ij. co. q. in fine. Quinto tp̄e abūdātie aliq̄ res emūt ⁊ vt eas vēdāt tp̄e caristie ꝓꝑ auariciā. Et hoc q̃tuor modis. Primo .n. q̄dā res cari⁹ vēdūt q̄ȝ valeāt ex eo q̄ solutōe ad certū t̃minū emptorē expectāt ⁊ tales vsuras faciūt. Nam q̄ vēdit dilatōem tp̄is vsurā ɔmittit: vt dicit herphe⁹ quarto q̄dlibe. q. vlti. in cor. so Et glo. in sū. rayūdi. 2° quidā alij ordināt int̃ se vt vno p̄cio res vēdāt ⁊ cari⁹: ⁊ tales peccāt ⁊ sūt puniēdi facientes: ⁊ rectores ciuitatis hoc ꝑmittētes: vt Hostiē. dicit. 3° aliq̄ vnum de his ɔgregat tp̄e abūdātie q̄ alij hoīes tp̄e caristie ɔpellunt̃ ab ipsis emere ad libitū suū vñ adeo care vendit vt vult. Talis aūt vel tales ɔtra p̄ximū ⁊ ɔmunitatē enormit̃ peccāt ⁊ ad restitutiōem tenent̃. 4° q̄dā res q̄n sūt viliores occultāt vt eas vēdant tp̄e q° sūt cariores q vel tp̄e caristie. De q̄bus ꝓuer. xj. dicit̃: Qui abscōdit frumenta in tp̄e suo maledicet̃ in populis. bñdictio āt dn̄i sup caput vendētiū. Quod vbū duob⁹ modis exponit̃. p̄° l̄raliter sic: Qui abscondit frumēta in tp̄e suo. s. vt carius vendat fame vrgente: maledicet̃ in populis. Benedictio dn̄i. s. bñdictio eterna: de qua dicit̃ Math. xxv. Uenite bñdicti ⁊c̄. sup caput vendentiū. s. tp̄e necessitatis moderato p̄cio: sic fecit Joseph in egypto: Geñ. xlj. Aperuit vniuersa horrea egypti ⁊ vendebat ⁊c̄. 2° mō exponit̃ sp̄ualit̃ sic: Qui abscōdit frumēta. s. vbū dei q̄d est cibus aīe: sicut seruus nequā abscōdit talentū dn̄i sui sibi ɔmissum: Math. xxv. Maledicet̃ i populis. Beda .i. ꝑ multis quos corrigē potuit ⁊ q̄bus ꝓdesse valuit dānabit̃. vñ p̄ma ad corin: h. ix. Ue mihi si nō euāgelisauero. Sapia .n. absconsa ⁊ thesaur⁹ inuisus q̄ vtilitas i vtrisq;: Ecc̄i. xx. ⁊ xlj. Benedictio aūt dn̄i sup caput vēdētiū. Et dicit Uendētiū: vel q: a deo inde recipiūt p̄miuz: vel q: auditores tenent̃ reddere bonū op⁹ ꝑ vbo. s. subsidiū tēpale.

¶ Qz est illicita vēditio q̄n res venalis ē vilior p̄cio. ⁊ nota tria de lucro iniuste acq̄sito. CA. VI.

s Ecūdo p̄ncipalr̃ vēditō vel emptō est illicita: q̄ res venalis ē detestabilis ⁊ vilior oī p̄cio: sic culpa vel res criminosa. vñ Math. xvj. dicit̃. q Quid ꝓdest .n. hoi si lucret̃ vniuersū mūdū: aie āt sue detrimētū patiat̃ ⁊ aut quā dabit hō ɔmutatiōē; ꝓ aīa sua?

In quo verbo in lucro iniuste acquisito tangunt tria. pmo lucri temporalis inutilitas. scdo mentalis penalitas. tertio damni spiritualis irrecuperabilitas. Primo tangit lucri temporalis inutilitas: ibi Quid.n.pdest homini si lucret &c. q.d. Si homo lucret iniuste nõ solũ divitias: delicias et honores: imo etiã vniuersum mundũ qd pdest? Certe nihil: eo q de ipso nihil secũ portare poterit nisi peccatũ quo hec acqsiuit. vñ q̃nto quis plus acqsiuit de mundo tanto plus acqsiuit de inferno: Apoca. xviij. Quantum se glorificauit &c. Scdo tangitur mentalis penalitas: ibi Aĩe ãt sue detrimẽtũ patiat trib⁹ modis. pmo amittẽdo immensam gloriã: scdo incurrẽdo eternã penã: tertio relinquendo & pdendo humanã substantiã siue mundanam. Ambro. Ualde curandũ est & timendũ ne pp̃ter amorem carnalis vite vel pp̃t auariciã pecunie salutẽ aĩarũ querere negligam⁹. Et ponit exẽplũ Chryso. dicẽs: Si egẽs in vltimis malis positus videres filios in lascivia agere: quod lucrũ estimares te dñm eẽ? Sic a simili quid lucratur aĩa tua misera carne tua in lascivia existẽte. Uel hoc vbum. s. Anime aũt sue detrimẽtũ patiat: potest exponi de illis q̃ lucrãtur aĩas alioꝝ & negligũt suã. Uñ chryso. Si alteri solicitus te cõtemnas: similis es eis q̃ metalla fodiunt & necant. Origenes sup illo vbo sic ait: Ideo duobus modis ppositis sic ẽ eligendũ vt mundũ pdam⁹ & lucremur aĩas nr̃as q̃ ecõuerso. Tertio tangit damni spiritualis irrecuperabilitas: ibi Aut quã dabit hõ cõmutationẽ p aĩa sua. s. damnata. q.d. Si daret p ea tot⁹ mundus nõ liberaret sʒ damnaret: Prouer. vi. Zelus & furor viri nõ parcet in die vindicte: nec acqescit cuiusq̃ precib⁹: nec recipiet p redemptiõe dona plurima. Re. expositiõem supra Iusticia diuina. Apo. Horrẽdũ est incidẽ. Chryso. sup hoc verbo Quã dabit homo cõmutatiõem p aĩa sua sic ait: ac si dicat Diuitias si pdideris poteris alias diuitias dare ad redimẽdas eas: animã aũt pdens nõ poteris aliquã dare: sʒ neq̃ aliquid aliud. Origenes aũt ibidem sic dicit: Et pma q̃dem facie cõmutatio aĩe ẽ substãtia, vt substantiã suã det homo pauperibus & saluet aiam suam. Sed puto q nõ habet aliquid homo qd dans q̃si cõmutatiõem aĩe sue liberet eam de morte. deus aũt p aĩabus hoĩm dedit cõmutatiõem p̃ciosũ sanguinẽ filij sui.

¶ Q[uod] verecundia est actus discretionis honestatis: & virtutis. CA. I.

# Erecundia.

Circa verecũdiam cõsiderare debem⁹ quattuor. pmo actũ cui⁹ ẽ: secũdo vitiũ de quo est: tertio aspectum a quo ẽ: quarto subiectũ in quo ẽ. Primo. n. verecundia vel verecũdari ẽ act⁹ discretionis: passionis. honestatis: virtutis. p⁹. n. ẽ act⁹ discretionis vel rõnis. vñ Grego. sup Ezech. sic dicit: Erubescere malũ sapie ẽ. bonũ. n. erubescere fatuitatis eẽ constat. Et Bern. sup canti. Quantũ. n. displicet deo impudẽtia peccatoris: tantũ placet verecũdia penitẽtis. 2° est actus passionis. vñ Damas. dicit q verecũdia est timor de turpi actu. sʒ timor est passio aĩe: ergo &c. 3° est actus honestatis. vñ Ambro. pmo de officijs dicit: q verecũdia ẽ socia ac familiaris placide mẽtis pteruiã fugiens ab omni luxu aliena: sobrietatẽ diligit & honestatẽ fouet: & decorem reqrit. Quod verbũ exponẽs. b. tho. dicit q verecundia fouet honestatẽ: remouẽdo ea q̃ sunt honestati cõtraria: nõ ita q ad pfectã rõnẽ honestatis ptigat: scda scde q. cxliiij. arti. i. in solu. iij. arg. Et iteꝝ Ambro. de officijs In ipso motu: gestu: incessu: tenẽda ẽ verecũdia. habitus enim mẽtis in statu corporis cernit. & vox quedã aĩe ẽ corporis motus. 4° verecũdia ẽ actus virtutis. Uirt⁹. n. dupliciť põt accipi. s. pprie & cõiter. pmo. n. si virtus accipiat pprie: tunc verecũdia nõ est virt⁹. Cuius rõ est duplex. Prima est: q2 virtus est boni: verecundia vero ẽ de malo turpi. Scda ratio est: q2 virtuosus ẽ opans ex electione. nam virt⁹ ẽ habitus electiu⁹. motus aũt verecundie nõ ẽ ex electione: sʒ ex quodã impetu passionis. 2° ãt si virtus cõiter sumat put virtus cõiter dicit de qd ẽ bonum & laudabile in humanis actib⁹ vel passionibus: sic verecũdia dicit virtus cum sit quedã laudabilis passio: scda scde. q. vbi. s. arti. j. in cor. q. & in so. j. arg.

¶ Q[uod] verecũdia pprie ẽ de actu turpi & vitioso. CA. II.

Secundo circa verecundiã cõsiderare debem⁹ vitiũ de quo est. Nam verecũdia pmo est de actu turpi. Hoc aũt pbo auctoritate & rõe. Primo auctoritate Damas. in ij li. & Greg. nicen: q̃ dicũt q verecundia est timor in turpi actu vel in turpi ppetrato. Scdo pbo rõne sic: Uerecũdia pprie timet ingloriatõem seu vituperiũ & cõfusionẽ. sʒ vituperiũ vel cõfusio est de actu turpi & vitioso. sicut honor debet actui virtuoso. ergo &c. scda scde. q. cxliiij. arti. ij. argu. cõtra: in cor. q. Nota ißi h tria ad euidentiã predictoꝝ. Primũ est: q aliter amor auertit a malo: aliter timor: aliť verecũdia. Nam amor auertit a malo culpe pp dei reuerẽtiã quam nõ pmittit offendere. 2° timor auertit a malo inq̃ntum attendit ad penam damni vel sensus. 3° verecũdia auertit a malo inq̃ntum ipm malũ facit horrere fm q turpe est. Uñ si cõsiderem⁹ verecundie cãm que est turpe cõmissum: Damascen⁹. ij. li. verecundiã diffinit sic dicens: Uerecũdia est de turpi ppetrato. Si vero cõsiderem⁹ effectũ verecundie. s. infamiam: Aristo. iiij. ethi. diffinit sic dicẽs: Uerecũdia ẽ timor ingloriatiõis. vñ q2 verecũdia est de turpi vt patʒ: quanto peccatũ est turpi⁹ tanto maior ẽ verecundia. Scdo notandũ ẽ q aliquãdo cõtingit g̃uiora peccata esse min⁹ verecũdibilia. & hoc triplici rõne. pmo, rõe maioris turpitudinis: scdo rõe minoris prauitatis: tertio rõe maioris potestatis. Primo quãdoq̃ g̃uiora pctã sũt min⁹ verecundibilia rõne maioris turpitudinis: sicut hõ magis verecundat de peccatis carnalib⁹ q̃ de spũalib⁹: eo q peccata carnalia sũt turpiora spũalib⁹: q̃uis spũalia sũt g̃uiora. Secũdo rõe minoris prauitatis. sicut. n. inter bona vnũ est maius alio: sic inť peccata vnũ est maius vel minus altero: vt patʒ de timiditate & audacia. & iõ magis verecũdat hõ de timiditate q̃ de audacia. Tertio rõe maioris potestatis. vnde magis verecundat hõ de furto q̃ de rapina pp quandam speciẽ potestatis: vbi. s. arti. ij. in cor. q. & in solu. iiij. argu. Sed forte argues & dices: q verecundia nõ sit solum de turpi actu sʒ etiã de alijs: & pcipue de tribus que nõ sũt peccata. & pmo de obprobrijs q̃ inferũť: secũdo de infortunijs q̃ icurrũť: tertio de opib⁹ virtuosis q̃ cõmittuť. Primo hõ verecũdat de obprobrijs que inferũť. Ita dicit in psal. Propter te sustinui obprobriũ. iõ subdit: Operuit cõfusio faciẽ meã. sʒ obprobrium nõ est peccatũ. ergo &c. Respõdeo & dico q hõ põt dupliciť sustinere obprobriũ. s. pp crimen: & pp virtutem. p° igiť si hõ pp crimen sustinet obprobriũ: tũc homo verecundat rõne culpe cuius ipe voluntarie fuit causa. 2° sustinet obprobriũ pp virtutẽ. & tunc nõ verecũdat: imo virtuosus obprobria oĩa cõtemnit sciens q sibi irrogant indigne. vt de magnanimo patʒ. iiij. ethi. imo q̃nto magis ẽ virtuosus: tanto magis de obprobrijs gloriat: sicut apli faciebant: vt dicit actuũ. v. Ibãt apostoli gaudẽtes &c. Per oppositum vero ex defectu virtutis pcedit q hõ nesciat obprobria sustinere & verecũdet & pturbet de ipsis: vbi supra: arti. ij. in so. j. argu. p totum. Secũdo argues sic: Hoĩes verecundãť de infortunijs que occurrũt puta de paupertate: de ignobilitate: & seruitute: & de similibus. sed nullũ infortuniũ ẽ peccatũ. ergo &c. Respõdeo & dico q sicut

bonoꝛ ꝑncipaliter debet͂ virtuti. secũdario vero opinioni: sic vituperiũ ꝓpter ꝑncipaliter debet͂ culpe vel vitio secũdario vero ẽ vituperiũ sm̃ opinionẽ. s. rõe improperationis: ⁊ ideo hoies verecundant͂ de infortunijs nõ ꝓpter seipsa sꝫ ꝓpter opinionẽ hominũ quẽcũqꝫ defectuꝫ improperantiũ: ibidem in solu. ij. argu. Tertio arguẽ sic. Aliq̃ verecundant͂ aliq̃ opera virtutis facere. sꝫ opus virtutis opponit͂ vitio. g̃ nõ videt͂ ꝙ verecũdia sit de vitio. Respõdeo ⁊ dico ꝙ nullus ꝑ se verecundat͂ de operibus virtuosis. ꝑ accidẽs tñ aliquis verecundat͂ de actibus virtuosis triplici rõne. s. opinionis: presumptiõis: simulationis. pꝰ ratione opinionis: inq̃ntum sm̃ opinionẽ hoim opa virtuosa habent͂ vt vitiosa. 2ꝰ rõe ꝑsũptõis inq̃ntum virtuosus timet ꝑsumere de ope virtuoso. 3ꝰ rõne simulatiõis: inq̃ntũ virtuosus refugit simulationem ⁊ hypocrisim de ope vĩtuoso: ibidẽ in so. iij arg. Sic g̃ pꝫ ꝙ verecũdia ẽ de turpibꝰ ⁊ nõ directe de alijs supradictis.

Tertio nota dr̃am inť pudorẽ: ɔfusionẽ: verecũdiã: et erubescentiã. pꝰ. n. vt ɔmẽdatoꝛ dicit: verecũdia differt a ɔfusione: eo ꝙ ɔfusio ẽ de turpi ꝑpetrato. sꝫ verecũdia respicit futurũ. 2ꝰ verecũdia differt a pudoꝛe: qꝛ pudẽs opinionẽ verã falsamqꝫ timet: verecũdus nõ nisi verã timet. 3ꝰ verecũdia differt ab erubescẽtia: qꝛ ille q̃ verecũdatur de malo occultat se ĩ his q̃ agit. Ille vero q̃ erubescit: timet incidere in inglo[r]iatiõem in ɔfusionẽ vel vituperiũ aliorum: vt dicit Grego. nicenꝰ. ibidem in coꝛ. solu. in fine.

℄ Qꝫ sunt tria genera ꝑsonaꝝ a q̃bus nullꝰ verecũdatur ⁊ ꝙ verecũdamur a sex generibꝰ ꝑsonaꝝ. CA. III.

Tertio ꝑncipalr̃ circa verecũdiã ɔsiderare debemus aspectũ a quo est vel aspectum quẽ refugit. Sũt. n. tria genera ꝑsonaꝝ a q̃bus nullus verecũdat͂. s. pueri vel bestie: pegrini vel ignoti: infecti vl̃ criminosi. Primo nullus verecundat͂ a pueris vel a bestijs. Cuius ratio est: qꝛ verecũdia est timoꝛ de obꝓbrio vel ignominia. sꝫ tales. s. pueri vel bestie ꝓpter defectũ recti iudicij q̃ facit in eis ꝙ meritũ vel demeritũ: honorem et vituperiũ nõ possint discernere. g̃ ⁊c. 2ꝰ nullus verecũdat͂ ab ignotis ⁊ pegrinis. Cuiꝰ rõ ẽ: qꝛ nõ verecũdamur ab illis ad quos facta nostra nõ ꝑuenerũt ⁊ q̃ facta nr̃a nõ ɔsiderant: nec attendũt. sꝫ tales sũt pegrini ⁊ ignoti oĩno: g̃ ⁊c. scđa scđe. q. cxliiij. arti. iij. in coꝛ. q. 3ꝰ vero nõ verecundat͂ homo de peccato suo ab his quos scit peccato similis subiacere: vt dicit͂. ij. rhetoꝛic. Cuiꝰ rõ est: qꝛ verecũdia est quidã timoꝛ: sꝫ testimoniũ eoꝝ qui sũt nobis coniuncti peccati similitudine nõ foꝛmidamꝰ: qꝛ nõ estimamus ꝙ defectũ nostꝝ apprehendãt vt aliq̃d turpe: g̃ ⁊c. ibidem in solu. ij. argu. Scđo verecundamur a sex generibꝰ vel ɔditionibꝰ ꝑsonarũ: sicut sũt sapiẽtes ⁊ virtuosi: ɔiuncti vel ɔsanguinei: diffamatoꝛes: illi inť quos nihil mali fecimꝰ: illi a quibꝰ seruitiũ postulamꝰ: illi quorum de nouo amicitiã volumꝰ ⁊ imploꝛamꝰ. pꝰ verecũdamur a sapiẽtibus ⁊ virtuosis: eo ꝙ a talibꝰ honorari desideramꝰ. ⁊ ideo verecũdamur corã talibꝰ aliq̃d turpe ⁊ honori ɔtrariũ ꝑpetrare. 2ꝰ verecũdamur a parentibus ⁊ ɔsanguineis ⁊ cõiunctis: eo ꝙ cũ tales facta nr̃a magis ɔsiderent. magis ꝑñt nos vitupare ⁊ honoꝛare. Itẽ qꝛ cum consanguineis ⁊ ɔiunctis magis sumꝰ conuersaturi: ⁊ ꝑ hoc maius detrimentũ ꝑñt inferre: iõ magis verecũdamur ab eis. vbi. ã. in coꝛ. q. in fine. 3ꝰ verecũdamur a ꝓpalantibꝰ nostꝝ vitiũ vel defectũ: ⁊ ꝑcipue ab irrisoꝛibus ⁊ fictoꝛibus fabulaꝝ: vt dicit͂. ij li. rhetoꝛic. ⁊ hoc ꝓpter nocumentũ inde ꝑueniẽs q̃ð est diffamatio apud multos: vbi. ã. in solu. iij. argu. 4ꝰ verecundamur ab illis inť quos nil mali fecimꝰ. ⁊ hoc duplici rõe. s. opinionis ⁊ turbationis. pꝰ rõne opinionis. nam si aliquid turpe de nouo ɔmittimꝰ inť illos quos nil mali fecimus amisimus illã bonã opinionẽ ⁊ bonã famã quã de nobis habebant: ⁊ ꝓpter hoc verecũdamur ab eis. Scđo rõne turbationis. nam ɔtraria iuxta se posita maioꝛa videnť. vñ cum aliquis subito ab eo queꝫ bonũ estimauit aliquid turpe ꝑcipit. hoc tanq̃ꝫ turpius apprehẽdit ⁊ magis scandilisat͂ de eo: vbi. ã. in solu. iiij. ar. ꝑ totũ. 5ꝰ verecũdamur de aliquo turpi ab his a q̃bus de nouo seruitiũ aliquod postulamꝰ: eo ꝙ ɔmittere aliquid turpe coram talibus ẽ impedimentũ petitõnis implende: vbi. ã. in solu. iiij. argu. ꝑ totum. 6ꝰ verecundamur de aliquo turpi ɔmisso vel ɔmittendo ab illis quoꝝ de nouo volumus ⁊ querimꝰ amicitiã: eo ꝙ esset impedimẽtũ amicicie fiende ⁊ ɔseruande. vbi. ã. in solu. iiij. argu.

℄ Qꝫ sm̃ ɔditiões hoim ẽ verecũdia ĩ ipis. CA. IIII.

Quarto ꝑncipalr̃ circa verecũdiã ɔsiderare debemus subiectũ in quo est. Ubi nota ꝙ triplex dr̃a hominũ siue dispositõ. Quidã. n. sũt pessimi: quidã optimi: quidã medij. Inter istos ãt pessimi ⁊ optimi ex diuersis causis verecũdia carent. Primo. n. pessimi nõ verecũdant͂ de turpibꝰ: eo ꝙ illa que sũt turpia ⁊ erubescibilia nõ apprehendũt vt turpia. vñ hoies ĩ peccatis ꝓfundati q̃bus peccata sua nõ displicẽt nõ verecũdant͂ de eis: sed potius gloriant͂: sicut dr̃ ꝓuer. ij. Letantur cũ malefecerint ⁊c. Re. expositionẽ supra Gaudium peccatoꝝ. Et hiere. iij. de tali dicit͂: Frons mulieris meretricis facta est tibi: noluisti erubescere. Scđo sunt optimi ⁊ virtuosi nõ verecũdant͂. Cuiꝰ rõ est: qꝛ tales nõ apprehendũt turpitudinẽ vt inherentẽ eis ⁊ vt ꝑpetrabilem ab eis. Sunt tamẽ tales ita dispositi: ꝙ si in eis esset vel ꝑ ipos ɔmitteret͂ aliquid turpe: ꝙ de hoc verecũdarent͂: vt dicit ph̃s. iiij. ethi. s. ꝙ verecũdia est ex suppositione studiosi: scđa scđe. q. cxliiij. ar. iiij. in coꝛ q. Ubi nota ꝙ virtuosi nõ solum vitant vitia: sꝫ etiã ea que habẽt speciem vl̃ similitudinẽ vitioꝝ. vñ dicit apl̃s pma ad thess. v. Ab omni specie mala abstinete vos. Tertio sũt aliq̃ medij qui mediocrit͂ se habent: ita ꝙ in eis est aliq̃d de amoꝛe boni: ⁊ tñ nõ totaliter sũt immunes a malo. ⁊ hi debent verecũdari vbi supra in so. j. et. ij. argu. vñ Grego. in morali. Boni eo ignescũt ad desideriũ inquirẽde pietatis quãto magis erubescũt memoꝛia sue iniq̃tatis. Et grego. ibidem: Facile culpa coꝛrigit͂ q̃ erubescit͂. Et Ambꝛo. in sermone. Solet citius mereri indulgentiã qui verecũdius ꝑcatur.

℄ Qꝫ veritas vel falsitas est in tribus ꝓpter q̃ð veritas tripliciter diffinitur. CA. I.

Ueritas. Circa veritatẽ ɔsideranda sũt tria. s. inhesio: diffinctio: ɔfessio. Primo ɔsiderãda ẽ circa vĩtatẽ inhesio. nã veritas vl̃ falsitas ẽ in tribꝰ. pmo ĩ re tanq̃ꝫ in ꝑncipio effectiuo: secũdo in orõne vel in voce tanq̃ꝫ in signo representatiuo: tertio in mente tanq̃ꝫ ĩ subiecto cognitiuo. Uel si vis dicas alit͂. s. ꝙ vĩtas pmo hꝫ eẽ in re vt in efficiẽte: scđo in sermone vt in manifestãte: tertio in mẽte vt in cognoscẽte: sicut dicit bea. tho. pmo sen. sup li. ꝑiermenias. Primo dicit ꝙ veritas hꝫ eẽ in re vt in existente vel in causante: eo ꝙ vĩtas vel falsitas rei est causa vĩtatis vel falsitatis q̃ ẽ in voce vel in mẽte. vñ Aristo. in ꝑdicamẽtis ca. de substãtia: in fine dicit: Qꝛ i eo ꝙ res ẽ vel nõ ẽ dr̃ orõ vera vel falsa. ꝓpterea q̃ð vĩtas sic diffinit͂ ab Aug. in li. de vera religiõe: Ueritas ẽ id q̃ð ẽ. Et ab auicẽna: veritas cuiusqꝫ rei ꝓprietas sui eẽ q̃ð stabilitũ est ei: pma pte sum. q. xvj. ar. j in coꝛ. q. in fine. Scđo vĩtas hꝫ eẽ ĩ smõe vt ĩ signo mãifestãte: ita ꝙ orõ ɔcordãs rei est vera. ⁊ orõ discordãs a re ẽ falsa. Propť quod aug. li. de vera religiõe diffiniẽs vĩtatẽ sic dicit: Ueritas ẽ qua

ondit id quod ē. pma pte vbi supra. Ad cui⁹ euidētiā est notandū: q̄ orō enūciatiua potest variari quatuor modis. p° cū annūciat rem esse que est quod ptinet ad affirmatiuā verā puta cum dicim⁹ sorté currere cū currit. 2° mō cum enūciat rem nō esse que nō est qd ptinet ad negationē verā: vt cū dicim⁹ Ethiopes albos nō esse. 3° mō variat cū enūciam⁹ rem eē que nō est qd ptinet ad affirmatiōem falsā: vt cū dicim⁹ Coruus ē albus. 4° mō variat cū enūciamus rem nō eē q̄ est qd ptinet ad negationē falsam: vt cū dicim⁹ Nix nō est alba. Ista ponit bea. tho. i. scrip. sup li. periermenias. lectone scda que incipit: Quoniā aūt ē enūciatiua. Tertio veritas bz esse i mēte vt in cognoscēte. Cum n. intellect⁹ iudicat rem eē que est: vel rem nō esse que nō ē: tūc ē verus q̄ ɔcordat ⁊ adequat rei. Quādo aūt itellect⁹ a re dissonat vel discordat: puta cū dicit esse qd nō est vel nō esse qd est: tūc ē falsus Hoc aūt iudiciū habz intellect⁹ ɔponendo vnā rem conuenientē alteri ⁊ diuidendo vnam rem diuersam ab alia Propter qd veritas tripliciť diffiniť. p° a quodā pho q̄ dicit q̄ veritas ē adeq̄tio rei ad intellectū. 2° ab Aug. in li. de vera religione sic: Ueritas ē rectitudo sola mēte pceptibilis. 3° ab Aug. ibidem: Ueritas ē quod ita vt ē videť. Sz ɔtra hanc diffinitiōem pōt sic arguí: Si verū est qd ita vt ē videť. g̃ ablato eo a quo videť neq3 verū est neq3 falsū: qd est incōueniens: q2 fm hoc sequereť q̄ lapides q̄ sunt in pfundissimo terre nō eēnt lapides veri: q2 nō videnť: qd tamē falsū est. Rñdeo ⁊ dico: q̄ ablato cognitore in actu ē res q̄ est nata cognosci. vñ dato q̄ nō sit actu qui rem cognoscat: adhuc tñ res actu cognoscibilis est in natura sua.

¶ Q2 veritas put ē in mente reqrit tria: ⁊ quid put est in sermone: ⁊ q̄d put est in re. CA. II.

Ad maiorem tñ euidentiā nota q̄ cū habeat veritas eē in trib⁹ vt p p̄dicta patz. s. in mēte: in sermone: in re. Primo veritas put ē in mēte reqrit tria. s. q̄ mens cognoscat: diligat ⁊ intendat. Prīo reqriť q̄ mens veritatē cognoscat. nam in se veritatē vl' aliquā virtutē hr̄e ⁊ nō cognoscere nihil valet. propť quod Joh viii. dr̄: Cognoscetis veritatem ⁊ veritas liberabit vos. vbi Aug. sic dicit: Forte aliq̄s diceret: Et q̄d mihi pdest cognoscere veritatē? Jō subiungit: Et veritas liberabit vos. q. d. Si nō delectat veritas delectat libertas. liberari pprie diciť liber fieri quō sanari sanū. Et subdit augustin⁹: Unī veritas liberabit nisi a morte: a corruptiōe: a mutabilitate. veritas quippe imortalis: incorruptibiľ: incōmutabilis pmanet. vera aūt incōmutabilitas ē ipsa eternitas. Scdo requiriť q̄ mens veritatem: vt dicať ei quod diciť in psal. Ecce enī veritatē dilecisti. Sz veritas hodie a multis odiť. vñ apłs ad Gala. iiij Factus sū vobis inimicus veritatez loquēs. vbi glo. sic dicit: Ueritas odiū parit obsequiū amicos. Re. supra Odiū: causas duas quare q̄busdā odiť veritas. Tertio ad veritatē mētis requiriť q̄ mens veritatē intendat. Si. n. quis dicet veritatē: ⁊ tñ nō intenderet verū loq̄ talis mendaciū loqueretur: eo q̄ ɔtra veritatem iret. Re. supra Mendaciū talis qui sic loquiť: vnū loquens ⁊ aliud intendens ē duplex animo ⁊ vestitus veste lino ⁊ lane ɔtexta: quā dñs phibuit p moysen. Secunda veritas put ē in smone reqrit vt qd loquiť nō augeat vt iactatoi facit. Re s. Jactātia. neq3 q̄ diminuat vt ironia facit. Re. infra. iii. ca. imediate. sz q̄ vt est loquať: Zacharie. viij. Loq̄mini veritatem vnusquisq3 cū pximo suo. Tertio veritas put est in re vel in ope requiriť q̄ homo verē adimpleat. nō. n. sufficit cognoscere: diligere: intēdere: sz oportet ea facere ⁊ implere: ne sit sicut multi q̄ quod dicūt nō faciunt: imo frequēter ɔtraria his que dicūt opanť: vt dicit apłus ad Ro. pmo. vñ apłus ad ephe. iiij. Ueritatem aūt facientes in charitate crescamus. q. d. Ueritatem faciētes nō simulantes sicut hypocrite. Nam tūc est bona veritas q̄n ē in ope. Et subdit chryso. In charitate: vt sicut veritas ē i opere: ita charitas ē in corde. Re. supra. Charitas de augmēto charitatis. Et Joh. iii. sic diciť. Qui facit veritatē venit ad lucem. Sup quo verbo Cchryso. sic ait: Qui facit veritatem venit ad lucem. Nihil inquit veritate aptius neq3 fortius que neq3 latere vult: neq3 piculū formidat: neq3 insidijs tremit: neq3 gloriā que a multis est desiderat nulli humanoꝝ obnexia. In hmōi legiť Esdre li. ij. ca. iij. Q2 tres iuuenes custodes corpis regis varij dixerūt alť alteri: Dicam⁹ sermonē q̄ pcellat: ⁊ cui⁹ sermo fuerit sapientior dabit illi rex digna dona. tunc vn⁹ scripsit: Forte est vinū. Alius scripsit: Fortior ē rex. Alius scripsit: Fortiores sūt mulieres. q̄lib3 aliq̄liter verū dixit: q2 vnūquodq3 in genere suo ē verū. nam p° in visibilib⁹ vinū excellit ad imutandū gubernaculum vel statū corpis. 2° in dñabilibus rex excellit ad immutandū gubernaculū gentis. 3° in seducibilib⁹ mulieres excellunt ad imutandū gubernaculū mentis. Sz quarto sup hec oīa veritas vincit: vt ibidem subdiť. Sed heu q2 sicut dr̄ Jsaie. lix. Corruit in plateis veritas: ⁊ eq̄tas nō potuit ingredi: ⁊ facta ē vītas in obliuionē. Et Ozee. iiij. Non ē veritas: nō est mīa: nō est sciētia dei in ťra. Quod verbū exponiť q̄nq3 modis. p° sic: Non ē veritas. ⁊ iō mūdus est falsus: Non ē mīa: iō mūdus ē ferus. Non ē sciētia: iō mūdus ē fatu⁹. 2° modo exponiť sic: vbi glo. Hiero. sic dicit: Uult dñs suū populum vindicare ⁊ aperire causas sue indignatiōis. ⁊ reddit cām dicens: q2 nō ē veritas in ore: nec mīa in ope neq3 scientia in corde. pmū ē in iudicijs exequēdis. scōm ē in miserijs subleuādis. tertiū ē in piculis euitādis. 3° modo exponiť sic: Non ē virt⁹ seu veritas in effectu: sicut in fictis. Non est mīa in affectu: sicut in crudelib⁹ ⁊ impijs. Non ē scientia in intellectu sicut in insipiētibus vel in factis. 4° modo exponiť sic: Non ē veritas: q̄ntum ad se. Non ē mīa q̄ntum ad pximū. Nō est sciētia q̄ntum ad deū. s. quo ad credēda. 5° modo exponiť sic: Non ē veritas iusticie in platis: Jsaie. lix. Corruit i plateis veritas. scdo nō ē mīa in potētibus. sz timeāt qd dr̄ Jacobi ii. Judiciū sine mīa fiet ei qui nō fecit mīam. tertio nō ē scientia in ɔtemplatiuis vel sacerdotib⁹ Jsaie. v. Propť hoc captiuus ductus ē populus me⁹: eo q̄ nō habuit sciētiā. Et cuilibet sacerdoti dr̄ Ozee. iiij. Repellā te ne sacerdocio fungaris: q2 tu scientiā repulisti.

¶ Q2 fm Hieronymū triplex est veritas. s. vite: iusticie: ⁊ doctrine. CA. III.

Secūdo p̄ncipaliť ɔsiderēda ē veritatis distinctiō Nam fm Hieronymū distinguiť triplex vītas. s. vite: iusticie: ⁊ doctrine. Prima. n. veritas. s. vite est fm quā aliquis recte in se viuit. Secūda veritas. s. iusticie ē fm quā aliq̄s rectitudinē legis in iudicijs que sūt ad alteꝝ seruat. Tertia veritas. s. doctrine ɔsistit in q̄dam recta manifestatione verboꝝ de q̄bus ē sciētia: scdm scdē. q. cix. arti. iij. in solu. iij. argu. Nota tñ hic duo ad euidentiā p̄dictoꝝ. Primū est q̄ veritas vite p̄cepta affirmatiua ⁊ negatiua ɔprehēdens ad oēs ptinet Scdm est q̄ veritas iusticie ptinet ad p̄latos. vñ Exo. xviij. Prouide de omni plebe viros potentes ⁊ timētes deū in q̄bus sit veritas ⁊ q̄ oderint auariciā. q. d. Prouide cū magna deliberatiōe de omni plebe absq3 psonaꝝ acceptōe: Potentes ad psonaꝝ punitiōem: ac timētes deū cū magna solicitudine q2 q̄ timet deū nihil negligit. In q̄bus sit veritas. s. in iusticie executiōe. ⁊ q̄ oderint auariciā que puertit iudiciū: eo q̄ exēnia ⁊ dona excecāt oculos iudicū Eccl. xx. Tertiū ē q̄ veritas doctrine ptinet ad doctores.

Exo.xxviii. Pones in rōnali iudicii doctrinā ꝛ veritatē.
Scḋo notandū ē ꝙ vitas vite nūꝗ̄ omittēda est. vn̄ Thobie .i. Thobias i captiuitate posit⁹ viā veritatis nō deseruit. Sed forte q̄res talē casū. Est vn⁹ qui hꝫ bonā vitā ꝛ bonā ↄsciētiā apud deū ꝛ tn̄ multi suspicāt̄ de illo malū pp aliquā speciē mali exteriorē pp quā ↄ̄ talem scādalisāt̄: Quid faciet talis: an sibi sufficē debeat apud deū bona vita ꝛ bona ↄsciā: an se debeat excusare.' Dico fm Aug. ꝙ nobis ē necessaria bona vita ꝛ bona ↄscia coram deo ꝛ bona fama q° ad ꝓximū. Et iō q̄ntū in se ē debet satisfacere illis q̄ malū suspicant̄ de eo: se excusando ostendēdo intētiōem suā: ꝛ remouēdo speciē mali ꝛ etiā occasionē scādali in aliis fm ꝙ ē sibi possibile. Si vero adhuc nō pōt satisfacere eis: dolendū ē q̄ꝛ illi peccat. vn̄ Grego. Uocādi sunt ꝛ tranquille arguēdi atq̄ꝫ satisfieri oībus modis debet. Si aūt sibi satisfieri ex necessitate nō lueriut: habes ↄsolationē dn̄i in euāgelio dicētis: Sini te illos ceci sūt ꝛc̄. Et tūc faciat sic Job: Job. xvi. Ecce i celo ē testis me⁹: ꝛ ↄsciua me⁹ in excelsis. Et ↄfirmo h̄ idē tali rōne: Bō aliquid debꝫ deo: aliq̄d sibi: aliquid ꝓximo. p° .n. debet bō deo amorem ꝛ reuerētiā ꝛ h̄mōi. vn̄ q̄ ab his deficit vel contrariū facit dr̄ peccare in deū. 2° debet bō sibiipsi mūdiciā ꝛ ordinatiōem sui sub regimine rōnis. ꝛ iō q̄ in his deficit ꝛ se nō scḋm uāꝫ intellectualem vel scḋm rōnē ſꝫ fm naturā sensibilē diligit appetēs ea q̄ sunt delectabilia fm sensū: q̄ꝛ hec sūt mala ei ꝛ nociua fm illud qḋ vere est: ideo sibiipsi nocet: ꝛ seipm̄ odit actu ſꝫ nō affectu: ꝛ talis dicit̄ peccare i seipm̄. 3° debꝫ bō ꝓximo suo iusticiā ꝛ q̄ ab hac deficit ꝛ ↄtraria coꝝ facit dr̄ peccare in ꝓximū. Sꝫ forte argues in oppositū .s. ꝙ nullus peccet i deū tali rōe: Aliqs dr̄ peccare in aliquē q̄ꝛ ex suo peccato eū ledit ſꝫ deū peccādo ledere non possum⁹: vt dicit̄ Job. xxxv. Si peccaueris: q̄d ei nocebis.' q.d. nihil: q̄ꝛ si ex pctō tuo nō potes nocere celo: mltominus deo qui ē altior celo. Et si multiplicate fuerīt iniq̄tates tue. q.d. Et si multa pctā facies quid facies ↄ̄ deū q.d. nihil.' Aug. in li. de li arbitrio: Malū cū nocumētū sit: nocere tn̄ nō pōt nisi bono qḋ corruptibile ē. summum aūt bonū .s. deus ē icorruptibile: g̊ malū ei nocē nō pōt. g̊ nullus pōt peccare i deū. Rn̄deo ꝛ dico ꝙ bō dr̄ peccare i deū nō ꝙ deū in aliquo ledat vt dicit̄ Job. xxxv. ſꝫ seipm̄ sed dr̄ peccare in deū q̄ꝛ deo subtrahit qḋ ei debꝫ: ꝛ q̄ntū in ipo ē ei⁹ gloriā minuit: q̄uis h̄ facere nō possit. Dec. b. x. ii. seri. sen. di. xlii. scḋa pte distinctiōis: arti. ii. q. ii vtꝝ aliqs possit peccare in deū ꝛ i seipm̄ ꝛ i ꝓximū: i cor. q. ꝛ in solu. triū argumētoꝝ. Scḋo vitas iusticie q̄ ptinet ad p̄latos: aliq̄ñ ē omittēda: aliq̄ñ vo nō. Ubi nota ꝙ veritas iusticie in duob⁹ ↄsistit .s. in reddēdo vnicuiq̄ꝫ qḋ suū est: ꝛ in puniēdo vel infligēdo penas: ita q̄ntū ad p̄mū qḋ est reddere vnicuiq̄ꝫ qḋ suū est: veritas iusticie nunq̄ꝫ ē omittēda. q̄libet .n. iudex debet hoc hr̄e in volūtate ꝛ ad hoc debꝫ conari vt vnusq̄sq̄ꝫ habeat qḋ suū est. Quātū vo ad scḋm quod ē punire ꝛ infligere penas: veritas iusticie pōt q̄nq̄ꝫ omitti vel suspendi. ꝛ hoc pp multa mala q̄ possunt ↄtingere. Re. infra Uindicta. Tertio veritas doctrine q̄ ad magistros ptinet ꝛ doctores aliq̄ñ ē omittēda: aliq̄ñ nō. Ubi nota ꝙ i vitate doctrine sūt duo. Primū est veritas q̄ docet̄. ꝛ hec nūq̄ꝫ ē omittēda. nunq̄ꝫ .n. est licitū veritate p̄termissa falsitatē docē. Secūdum ē actus docēdi. ꝛ talis ad tp̄s pōt ꝛ debꝫ omitti pp vitandū scandalū: scḋa scḋe q. xliii. arti. vii. in solu. ii. arg. Re. supra Scandalū. q̄ bona sūt pp scādala omittēda.

¶ Qꝫ aliud est a veritate declinare: aliud veritatē tacere: aliud veritatē negare. CA IIII.

Tertio pncipalit̄ ↄsiderāda est veritatis ↄfessio. Ubi nota ꝙ aliud est a veritate declinare: aliud veritatē tacere: aliud veritatē negare. Primū .n. .s. a vitate declinare pōt aliqs facere duob⁹ modis .s. affirmādo ꝛ negādo. Prio mō affirmando cū quis moderate manifestat bonū qḋ habet. ita ꝙ maius bonū qḋ in se habet tacet ꝛ min⁹ bonū manifestat. ꝛ hoc licet ꝛ ē humilitatis ꝛ prudētie. Ita faciebat ap̄lus scḋa ad corinth. xii. Si gloriari voluero nō ero insipiēs. veritatē .n. dicā. parco aūt ne qs estimet me aliq̄d sup id qḋ videt me esse: aut audit aliquid ex me. q.d. Si gloriari voluero .i. laudare donū dei in me nō ero insipiens. licet forte alicui videar nō tamē ero insipiēs. Et hoc pp duas causas. p̄ma est: q̄ꝛ veritatē dicā. scḋa est: q̄ꝛ ad vtilitatē coꝝ faciā. Haymo: Si qs bono aīo ꝛ syncera intentiōe .s. ꝓ dei gloria ꝛ alioꝝ edificatiōe ꝛ alioꝝ vtilitate donū sibi ↄcessū cū humilitate narrat nō ē insipiens. tamē dicit: Parco aūt. quod verbū duob⁹ modis exponit̄. p° sic: Parco aūt .i. parcere volo i me laudādo ne aliqs .s. infirm⁹ estimet me eē sup id qḋ videt vel audit. nam quidā eū putabāt imortalem alii vero angelū. ꝛ iō ip̄e se nō laudabat ne aliq̄ eū esse diceret quod nō erat. 2° exponit̄ sic: Parco aūt .i. nō totum dicā ſꝫ pauca. ne quis .i. detractor aliqs reputet me tēdere elatiōe tumore supra id qḋ limes meritoꝝ meoꝝ admittit. Scḋo pōt quis declinare a veritate negādo eā: vt neget sibi inesse qḋ inest. ꝛ hoc nō licet q̄ꝛ ex hoc incurrit mēdaciū virtuti vitatis ↄ̄riū: scḋa scḋe. q. cix. arti. iii. in cor. q. Ubi nota ad eundē iā p̄dictoꝝ ꝙ vtq̄ꝫ peccat .s. ille qui iactat se hr̄e quod nō hꝫ: vtꝫ ā. Jactantia. ꝛ ille q̄ dicit se nō hr̄e quod hꝫ. vn̄ Aug. in li. de vbis ap̄li sic dicit: Cū humilitatis causa mētiris si nō eras pctōr an̄q̄ꝫ mētireris mētiēdo efficieris: scḋa scḋe. q. cxiii. arti. p̄mo arg. ↄtra d̄ ironia. Sꝫ forte q̄res qs g̊ui⁹ peccat an q̄ iactat se hr̄e qḋ nō hꝫ an q̄ dicit se non habere qḋ hꝫ. Rn̄deo ꝛ dico ꝙ iactātia ē maius peccatū ironia duplici rōne .s. ex pte motiui ꝛ oppositi. p° ex pte motiui sic: Tāto pctm̄ est g̊uius quāto ex motiuo turpiori ꝓcedit. ſꝫ iactātia ꝓcedit ex motiuo turpiori .s. ex appetitu honoris vel lucri. ironia vero ex fuga istoꝝ. Turpius aūt ē appetere ista q̄ꝫ fugere: g̊ ꝛc̄. vbi supra. q. cxii. arti. ii. in cor. q. 2° patꝫ hoc idem ex pte ↄtrarii sic: Illud peccatū ē g̊uius quod magis vtuti opponit̄. sicut auaricia ē maius siue g̊uius pctm̄ ꝓdigalitate eo ꝙ auaricia magis opponit̄ liberalitati q̄ꝫ ꝓdigalitati scḋa scḋe. q. cix. arti. iii. ſꝫ iactātia magis opponit̄ veritati q̄ꝫ ironia: vel iactator magis opponit̄ veritati q̄ꝫ ironicus: vt dicit̄ li. iiii. ethi. g̊ ꝛc̄. Contingit tn̄ q̄nq̄ꝫ ꝙ aliqs fingit de se minora q̄m sint ex aliq° malo motiuo: puta ad dolose decipiēdū: ꝛ tūc ironia ē grauius pctm̄ iactātia: scḋa scḋe. q. cxiii. arti. ii. in cor. q. in fine.

¶ Qꝫ veritatē tacere nō est semp mentiri: ꝛ quomō in q̄ttuor casib⁹ licitū ē veritatē tacere. CA. V.

Secundū est veritatē tacere. Ubi nota ꝙ tacē veritatē nō est semp mētiri. vn̄ Aug. in li. ↄ̄ mēdaciū sic dicit: Non ē hoc occultare veritatē quod ꝓferre mendaciū. Quāuis .n. omnis q̄ mentit̄ velit celare veꝝ: nō tn̄ ōis qui vult celare quod veꝝ est mētit̄. plerūq̄ꝫ enī vera nō mētiēdo occultam⁹ .s. tacēdo. Neq̄ꝫ enī mētitus ē dn̄s dicēdo: Multa habeo vobis dicere ſꝫ nō potestis portare modo. Neq̄ꝫ etiā mētitus ē cū nō rn̄dit pilato interrogāti: q̄d est veritas.' vera tacuit nō falsa locut⁹ est. vn̄ affirmatio veritatis obligat semp ſꝫ nō ad semp ſꝫ ꝓ loco ꝛ tp̄e: ita ꝙ causa facit taciturnitatē veritatis eē licitā. Ubi ē sciēdū ꝙ i q̄ttuor casib⁹ spālit̄ licitū est veritatē tacere .s. in casu ↄdēnatiōis: ↄfessiōis: violentatiōis. turbatiōis. Prio enī licitū est veritatē tacere in casu ↄdēnatiōis. Cū enī quis ↄdēnat̄ etiā iuste: tūc veritatē sciens nō tn̄ a iudice req̄situs: veritatē manifestare nō debet. ſꝫ poti⁹ occultare. Quādo aūt qs iniuste

condemnet sive in psona sive in fama sive in pecunia si ue in aliquo bono tēpali: tūc qui veritatē nouit etiā nō req̄situs testimoniū dicerere tenet ꝛ veritatē manifesta re ei qui pōt ꝓdesse ꝛ facere qđ in se est ad liberādū ho minē innocentē a supradictis. vnde in psal. Eripe paupe rē ꝛ egenū de manu peccatoris liberate. Et puer. xxiiii. Erue eos qui ducunt ad mortē ꝛc. In tali eni casu verita tem tacēs ꝯsentit ꝛ est dignꝰ morte. sicut ille q̄ occidit in iuste: vt dicit apl̄s ad Ro pmo. Et btūs Tho. scđa scđe. q. lxx. arti. j. in cor. q. Scđo licitū ē veritatē tacere in ca su ꝯfessionis nam veritatē ꝯmissam sub sigillo ꝯfessiōis nullus debet manifestare s; potius modis omnibꝰ occul tare: tum q2 talia nescit sacerdos vt homo s; vt dei mini ster: tum q2 maius ē vinculū sacramenti quolibȝ p̄cepto hominis. Si vero alicui sint ꝯmissa in secreto aut illa per tinēt ad corruptiōem multitudinis spūalem vel corpalē vel redundāt in damnū grue aliuiꝰ psone: ꝛ tunc ille cui talia sub secreto sūt ꝯmissa ꝓpalare tenet: aut testifican do: vel denūciando. in talibꝰ. n. pmissis vel secretis fran genda ē fides ad vitandū maius vel grauius damnū. Si aūt talia sub secreto ꝯmissa nō sint hmōi: ille q̄ hmōi ta lia sub secreto recepit. tenet celare ꝛ nullo mō manifesta re: q2 servare fidē est de iure naturali: vbi supra in so. ij. argu p totū. Tertio licitū est veritatē tacere in casu vio lentatiōis vel extorsionis vel abusionis. Cū. n. iudex ab utit iure suo ꝛ ab aliquo exigit veritatē ꝯtra ordinē iuris puta de occultis ꝛ de q̄bus infamia nō p̄cessit: tūc cuili bet licet veritatē celare: ꝛ testimoniū nō p̄bere: ibidem i cor. q. Quarto licitū est veritatē tacere in casu turbatio nis. Cum. n. p̄dicatio veritatis parit scandalū: tūc veritas nō est omittēda nec falsitas p̄dicāda: s; actus p̄dicādi est omittēdus ad vitādū scandalū alioꝝ: vbi. s. q. xliii. arti. vii. in solu. ij. argu. vñ Aug. in li. ꝯtra mēdaciū sic dicit: Licȝ p̄dicatori reꝝ eternaꝝ ad edificatiōem ptinentium occultare q̄cq̄d occultādū videt: mentiri aūt nunq̄ȝ licet.

¶ Q2 veritatē negare ꝛ falsitatē asserere nulli licet. CA. VI.

Ertiū vero. s. veritatē negare ꝛ falsitatē asserere nulli licet. qđ duplicit ꝓbo. s. rōe: ꝛ autoritate. P̄ꝰ rōne sic: Nulli aliqꝰ modo vnquā licet mētiri. s; q̄ ex ꝓposito veritatē negat ꝛ falsi tatē ꝯfitet mentit: g̃ ꝛc. Re. s̄ Mendaciū. 2ꝰ ꝓbo au toritate. nam Aug ad cassianū sic dicit: Uterq; reus ē et ille q̄ veritatē occultat ꝛ ille qui mendaciū vel falsitatem ꝓnūciat: ꝛ q2 ille nō vult ꝓdesse: ille vero desiderat noce re. Ad cuius euidentiā nota tria. Primū est ꝙ nullꝰ etiā venialit debet mētiri vt aliū liberet a peccato mor tali: vt q̄dam dixerūt. Cuiꝰ ratio ē: q2 si peccatū veniale debet eligi vel ꝯmitti: iā nō est malū neq; peccatū: quod tamē ē falsum. l; tū oīs pena sit eligēda ad vitādā culpā nunq̄ȝ tamē culpa alia ē eligēda ꝓ alia vitāda: scđa scđe q. xliii. arti. vii. in so. v. argu. Scđm ē ꝙ nullꝰ a iudice re q̄situs scḋm ordinē ꝛ formā iuris debȝ veritatem negare ꝛ falsitatē ꝓferre vt aliū qui meret mortē a morte liberet. Cuiꝰ rō ē: q2 cū quilibȝ plus debeat seip̄m diligere q̄ȝ ali um ꝓ nullo debȝ peccare nō solū mortalit̄ s; nec etiā ve nialit̄: vbi. s̄. q. lxix. arti. j. in so. ij. argu. Tertiū ē ꝙ iuste ꝯdēnatus ad mortē: nō debȝ vitatē negare vel falsitatem ꝯfiteri: q2 nullꝰ debȝ aliqđ peccatū ꝯmittere vt mortē cor poralē euadat: vbi. s̄. q. lxix. arti. j in cor. q. iux̄ p̄ncipium ꝛ arti. ij. in cor. q. ꝛ in so. j. argu. vñ Aug. ad cassulanū sic dicit: ꝛ habet in decretis: Quicūq; metu cuiuslibet pote statis veritatem occultat iram dei supra se ꝓuocat: q2. s. magis hominem timet q̄ȝ deum.

¶ Q2 intentio vindicantis q̄ndoq; est mala: q̄n doq; est licita. CA. I.

# Vindicta

Circa vindictā cuius actus est punire iniu riam factā q̄ttuor sūt notāda. s. intētio vindicātis: discretio puniētis: conditio delinquētis: punitio offendentis. Pri mo ꝯsiderāda est intētio vindicantis q̄ q̄nq; est mala: q̄nq; vero ē licita. Prīo intētio vindicā tis est mala pp tres rōnes. p̄ma ē: q2 q̄nq; animꝰ vindicā tis mouet ex odio. scđa est: q̄n quiescit ꝛ delectat in alte rius malo. tertio est: q̄n mouet vlciōis aīo: puta ꝙ malū ꝓ malo velit repēdere. vñ sicut nō excusat q̄ odientem se odit: sic nō excusat q̄ intēdit in malū illiꝰ q̄ sibi iniuste in tulit malū. Secūdo vindicātis intētio ē licita ꝛ merito ria: ꝛ spēaliter pp q̄ttuor rōnes. p̄ma est pp pctōris emen datiōem vel cohibitiōem. scđa est pp cōitatis pacē ꝛ q̄e tatiōem tertia ē pp eq̄tatis vel iusticie ꝯseruationē. q̄rta est pp diue bonitatis honorē vel laudē: scđa scđe. q. cviij arti. j. in cor q. ꝓ totū. P̄ꝰ vīdicatio licite ꝛ meritorie pōt fieri pp peccatoris emēdatiōem vel cohibitiōem. L; n. innocentē punire malū sit ꝛ illicitū: punire tū ꝛ etiā occi dere peccatorē est licitū. vñ p̄ma Petri. ij. Subiecti esto te omi hūane creature pp deū siue regi ꝛc. Et subdit: Ad vindictā malefactoꝝ: laudem vero bonoꝝ. 2ꝰ vindica tio licite ꝛ meritorie pōt fieri pp ciuitatis pacē ꝛ quieta tiōem. Sicut. n. p̄mo scintilla ē extinguēda ne regio vł ci uitas incendat: ꝛ ouis scabiosa ē repellenda ne totꝰ grex maculet: sicut dicit Aug. sup illo v̄bo ad Gala. v. Modi cū fermentū totā massam corrūpit ꝛ manꝰ putrida ē ab scindenda vt totū corpus saluet. sic peccator vel hereticꝰ a ꝯgregatiōe fideliū ē repellēdus: ne tota ciuitas vel eccle sia destruat vł maculet: scđa scđe. q. lxiiij. arti. ij. in cor. q ꝛ ꝯ gentiles li. iij. ca. cxlvj. rōe q̄nta. Tertio vindicatiō po test ꝛ debȝ fieri pp eq̄tatis vel iusticie ꝯseruationē. vnde Sap. j. Diligite iusticiā q̄ iudicatis trā. q. d. Uos q̄ habe tis officiū ē ptātem vindicādi diligite iusticiā. s. nō libi dine vindicte s; amore iusticie: nō furore s; amore iustici am ꝯseruetis. Ratio autē quare plus loq̄t de iusticia q̄ȝ de alijs v̄tutibus est: q2 iusticia int̄ oēs virtutes morales maxie ciuitatis ē ꝯseruatiua ꝛ saluatiua vt dicit ph̄s. v. ethi. Re. s̄. Justicia. Quarto vindicatiō debȝ fieri ppꝰ di uine bonitatis honorē vel laudē sic: Ille qui facit quod deꝰ vult deū honorat ꝛ laudat s; deꝰ p̄cipit malefactores occidere. ita dicit Exo. xxij. Malefactores non patieris viuere. g̃ ꝛc. Re. supra Homicidium.

¶ Q2 discretio vindicātis attēdit circa tria. CA. II.

Ecūdo p̄ncipalit̄ circa vindictā ꝯsiderāda est di scretio puniētis. Nā discretio vindicātis atten dit circa tria. p̄mo circa magnitudinē criminis secūdo circa multitudinē cōitatis: tertio circa aptitudi nē tēpis. Primo vindicās debet attēdere magnitudi nē criminis. Ubi nota ꝙ culpa seu iniuria: vł est diuina vel est nostra: vel in deū relata. Primo. n. iniuria est di uina: puta q̄n deus in se offendit. ꝛ tūc maxime ē vindi canda. Ratio huiꝰ ē: q2 q̄nto psona ē maioris dignitatis tāto peccatū quod in eā ꝯmittit est grauius: ꝛ ꝑ ꝯsequens puniendū. s; deus ē summū bonū: ꝛ iō iniuria illata deo est infinitū malū. pp quod de iniurijs illatis deo patien tiā h̄re nō debemꝰ: s; eas q̄ntū possumꝰ vindicare. Se cūdo est iniuria nostra. s. nobis illata. ꝛ tunc eā si oportet patiēter sufferre debemꝰ. vñ Hugo li. iiij. de aīa sic dicit: Magna virtus est si non ledas a quo lesus es. Magna gloria ē si cui nocere potuisti parcas. Nobile vīdicte ge nus est ignoscere victo. Et Bias prieneꝰ vnus de septē sa piētibus sic dixit: Quid prudētis opus est: cū possit nol le nocere. Quid stulti ꝓpriū: nō posse ꝛ velle nocere. Et iteꝝ Cleobolus lindius tertiꝰ de septē sapiētibꝰ sic dixit

Jgn ɔfcas aliis multa: nihil tibi. vñ Chryso. Multum lo
quēs de iniuriis diuis ꝛ ꝓpriis sic dicit. In ꝓpriis iniu
riis patientē esse laudabile ē iniurias aūt dei dissimula
re impiū ē. Et hiero. in epla ad riparium ꝑsbyteꝝ sic dicit:
Meā iniuriā patiēt̃ sustinui: impietatē ꝯ deū ferre non
tui. Sꝫ heu multi hodie ꝯriū faciūt: vt dicit Hiero. sup il
lo ṽbo Math. xviii. Si peccauerit in te frat̃ tu⁹ ꝛc̃. Nos
in dei iniuria benigni sum⁹ ꝛ in nostris ɔtumeliis odia
exercem⁹. Re. q̃ iniuria sit tolerāda supra Iniuris p totū
Tertio ē iniuria nobis illata q̃ redūdat in deū: ꝛ tūc ꝓ
priā iniuriā vt in deū redūdat vindicare debem⁹. quod
trib⁹ exēplis pꝫ. p̊ exemplo Helie q̃ fecit ignē descēde
re sup illos qui venerūt ad capiēdū ipm: q̃rto libri regū
p̃mo ca. 2° patꝫ exēplo Helizei: q̃ pueris eū irridētib⁹ ma
ledixit: q̃rto libro regū. ii. ca. 3° exēplo silvestri pape: q̃ ex
cōicauit eos q̃ eū in exiliū miserūt vt habet̃. xxiii. q. iiii.
gnilisarius ꝛ scd̃a scd̃e. q. cviii. arti. p̃mo in so. iiii. argu.

Scd̃o p̃ncipalit̃ vindicās debꝫ atēdere multitudinem
cōnatis. Ubi nota q̃ aut tota multitudo peccauit aut ps
multitudis: aut p̃nceps. Prio q̃ si tota multitudo pecca
uit hoc ɔtingit duob⁹ modis. p̊ peccat aliq̃ñ multitu
do sine spe correctiōis et tūc oēs debent puniri: sicut egy
ptii filios israel ꝑsequētes oēs submersi sūt ĩ mari rubro
Exo. xiiii ꝛ sicut sodomite vniuersalit̃ perierūt. 2° modo
multitudo peccat cū spe correctionis: ita q̃ correctio de
peccato multitudis expectat̃: tūc principaliores solū ad
terrorē alioꝝ debent puniri sicut dñs mādauit suspendi
p̃ncipes populi ꝓ pctō multitudinis: Numeri. xxv. Si
ṽo nō tota multitudo peccauit sꝫ aliq̃ de multitudie. tūc
si separi psit a multitudine sine scādalo alioꝝ debēt puni
ri: alter nō. sꝫ sūt tolerādi. vt infra dicet̃. 3° ṽo si solus p̃n
ceps peccauit: tūc debet puniri si pōt sine scādalo alioꝝ.
Si aūt eius petm̃ spūaliter vel tēpaliter multitudini ma
gis nocet q̃ scandalū. tūc ɔtēto scandalo peccatū ei⁹ pu
niri debet: scd̃a scd̃e. q. vbi. s. arti. p̃mo in solu. ṽ. arg. per
totum. Tertio p̃ncipalit̃ vindicās debꝫ attēdere aptu
tudinē tēpis: debet n. expectari tp̃us ɔueniēs ad facien
dā vindictā: ꝛ spēaliter in q̃ttuor casib⁹. p̃mo qñ mali ig
norant. scd̃o qñ mali corriguntur: tertio qñ boni scādalisant.
quarto qñ boni exercitant̃. Pmo. n. debet expectari tē
pus vindicte ɔueniēs quādo mali ignorant̃ ꝛ sūt occul
ti. vñ sup illo ṽbo Math. xiii. Sinite vtraq̃ crescē vsq̃
ad messem. Hiero. sic dicit: Int̃ triticū ꝛ zizaniā q̃d nos
loliū appellamus q̃diu herba est ꝛ needū culmus venit
ad spicā grani similitudo ē: ꝛ i discernēdo aut nulla aut
ꝑdifficilis distātia est. Premonet q̃ dñs ne vbi q̃d ambi
guū est cito sententiā ꝓferam⁹: ne forte cū volum⁹ colli
gere zizania eradicem⁹ simul ꝛ triticū: sꝫ suo iudicio reſ
uem⁹: vt cū dies iudicii venerit: ille nō suspitiōem crimi
nis sꝫ manifestū reatū de cetu scōꝝ eiciat. Secūdo de
bet expectari tēpus vindicte ɔueniēs cū mali corriguntur.
vñ sup illo ṽbo Math. xiii. Uis im⁹ ꝛc̃. Hiero. sic dicit
Datus ē nobis loc⁹ pnie ꝛ monemur ne cito amputem⁹
frēm q̃ fieri pōt vt ille q̃ hodie noxio deprauat⁹ est do
gmate: cras resipiscat ꝛ īcipiat defendē veritatē. Tertio
debꝫ expectari tp̃s vīdicte ɔueniēs cū mali scādalisant̃.
vñ sup allegato ṽbo Math. Aug. i epla ad pmenianū sic
dicit: Quādo itaq̃ cuiusq̃ crimē notū est ꝛ oibus exec
bile appaiet: vt vel nullos p̃sus vel tales habeat defēso
res p quos possit scisma ɔtingere: nō dormiat seueritas
disciplie in qua tāto est efficacior emēdacio criminis:
quāto diligētior fuerit obseruatio charitatis. Cum vero
idem morbus plurimos occupauerit: nihil aliud bonis
restat q̃ dolor ꝛ gemit⁹. vñ subdit̃: Sic etiā misericordi
ter corripiat hō quod pōt: q̃d nō pōt patiēter ferat. ꝛ ex
dilatione doleat atq̃ gemat donec ille desup corrigat et

emendet: aut vsq̃ ad messem differat ꝛ zizaniā ꝛ paleam
ventilare. Quarto debꝫ expectare tp̃s vindicte ɔueniēs
cū boni exercitant̃ vel corriguntur. vñ sup allegato ṽbo Si
nite ꝛc̃. Aug. de q̃stionib⁹ euāgelii sic dicit: Quia bōi dū
adhuc īfirmi sūt op⁹ habēt in q̃busdā maloꝝ ɔmixtione
siue vt boni p malos exerceāt̃: siue vt boni maloꝝ ɔpati
one meliores reddant̃: siue vt mali p bonos corrigant̃.
nam multi p̃mo zizania sūt: ꝛ postea triticū: q̃ nisi patien
ter cū mali sūt tolerarent̃ si euulsi fuerint simul eradica
ret̃ ꝛ triticū: quod futuri essent si parceret̃ eis.

¶ Q; tm̃ in illos q̃ volūtarie peccauerūt exercēda est
vindicta: ꝛ q̃ de aliquo vindicta exercert nō potest quat
tuor rationibus. CA. III.

Tertio p̃ncipalit̃ circa vindictā ɔsiderāda est cō
ditio deliquētis. nam in solos illos q̃ volūtarie
peccauerūt ē exercēda vindicta. hoc āt triplr ꝓ
bo. s. autoritate: silitudine: ꝛ rōe. p̊ autoritate aug. sic di
cētis: Omne peccatū iō peccatū: q̃ voluntariū. sꝫ pena de
bet̃ peccato: g̃ in solos malos volūtarios exercēda ē vin
dicta. 2° ꝓbo silitudie q̃ sicut aliq̃s meret̃ honorari ex
eo q̃ bonū aliq̃d volūtarie agit: ita aliq̃s meret̃ puniri ex
eo q̃ volūtarie aliq̃d malū agit. 3° ꝓbo hoc idē rōne sic:
Sicut. n. aliquis peccādo nimis secutus ē volūtate suā:
ita rōnabile est ꝛ ɔueniēs q̃ ꝯ voluntatē suā aliq̃d patia
tur: scd̃a scd̃e. q. cviii. arti. iiii. in cor. q. iuxta p̃ncipiū. ꝛ ar
gu. ɔtra. Ad maiorē tm̃ euidentiā nota hic tria. Pri
mū est illud: q̃ aliud ē peccare coacte: aliud indeliberate
aliud calide ꝛ maliciose. Pmū ē malū agere coacte. nā
opatio reddit̃ bona vel mala: laudabilis vel vituperabil̃ ꝓ
pter volūtariū ꝛ inuolūtariū. vñ si est opatio bona ꝛ vo
luntaria laudat̃ ꝛ p̃miat̃. si ṽo est opatio bona nō tm̃ vo
luntaria nō laudat̃ nec p̃miat̃. talis. n. bonū sic faciēs nō
est bon⁹. Similit̃ si ē opatio mala: nō tm̃ volūtaria neq̃
vituperari nec p̃miari debꝫ talis. n. qui malū sic agit nō est
malus. Aliud vero ē peccare indeliberate. nā illa indeli
berate fiūt que absq̃ cōsilio ꝛ absq̃ p̃cedēti deliberatōe
fiunt: puta qñ ex ira vel passione pctā ɔmittunt̃: ꝛ talia
peccata alleuiāt. Tertio ṽo ex malicia peccare ē ex certa
cognitiōe: deliberatiōe ꝛ electiōe peccare. Dec. h. t. in scri
pto. sup q̃rto li. ethi. ca. xiii. q̃d īcipit: Existētib⁹ aūt ī fa
ctis ꝛc̃. Scd̃o notādū q̃ actus volūtatis ē duplex. Un⁹
elicitus qui immediate causat̃ a voluntate: ali⁹ vero ac
tus est imperatus a voluntate mediāte alia potentia q̃
est in corpe. s. actus exterior. Modo igit̃ voluntas non
potest cogi quantū ad interiores actus eius ab ea imedi
ate elicitos: vt sunt consentire: eligere: velle: ꝓponere.
Cui⁹ ratio est: q̃ hec ꝓcedunt ab interiori p̃ncipio diri
gente. s. ab intellectu ꝛ imperante. s. a voluntate. Q̃d autē
cogit̃ ꝛ violentatur est a principio extrinseco. Exemplū
de lapide cuius inclinatio vel motus deorsum est a prin
cipio intrinseco. sed motus eius sursum est p violentiā
a principio extrinseco. Secūdo vero voluntas potest co
gi q̃ntum ad actus exteriores ita q̃ tales actus non sunt
in potestate nostra. ꝛ hoc vel cum deficit organum: vel
cum interuenit aliquod ꝓhibens organum ab actu: pri
ma scd̃e questi. vi. articulo. iiii. in corpe. q. Primi act⁹. s.
a voluntate eliciti si sunt boni sunt laudabiles. si ṽo ma
li vituperabiles. Actus secūdi. s. qui exercentur si quādo
q̃ preter voluntatem exercentur: nō sunt culpabiles ne
q̃ vituperabiles. Tertio notandum est q̃ aliud est de
eo quod sit coactione vel violentia: quia tunc illud ex
cusat a culpa. Cuius ratio est: quia sicut illud est pecca
tū q̃d est volūtariū ita illud malū q̃d ē inuolūtariū nō ē
culpa. sꝫ coactio vel violētia causat īuolūtariū. Cui⁹ rō ē:
q̃ voluntariū est inclinatio quedā a p̃ncipio itrinseco:

violentū vō a principio extrinseco. ꝛ iō sicut illud qd̄ est ꝫ naturā est violētū: ita illud qd̄ est ꝫ volūtatē quale est illud qd̄ ꝑ violētiā est: est involūtariū: ꝑma scđe. q. vj. ar. v. in cor. q. Illud aūt qd̄ ꝑ metū siue timorē agit᷑ est volūtariū. Cui' rō est: q2 volūtas fert᷑ in illud qd̄ fit ꝑ metū. lʒ nō ꝓꝑ se sed ꝓꝑ aliud: sicut ꝓiectio mercīū in mare ē volūtaria tpe tēpestatis ꝓꝑ timorē ꝑiculi vel submersionē ꝑma scđe. q. vj. Vñ generaliter loquēdo de aliquo vindicta seu punitio exerceri nō pōt: q̄ttuor rōnibus. s. violentie: ignorātie: abſētie: innocētie. P° rōne violētie. naʒ qñ malū aliqd̄ ꝑ vim agit᷑: tunc volūtas nō ꝯsentit: sed ē penitus involuntariū. ꝛ iō ꝯ pena ꝛ a culpa totaliter excusat: sicut ptʒ de virgine q̄ ꝫ volūtatē suā oīno corrūperetur. qñ aūt aliqd̄ malū cōmittit᷑ ꝑ metū seu timorē tunc nō excusat᷑ a culpa. Cuius rō est: q2 ci qd̄ fit ꝑ metū volūtas ꝯsentit: etsi nō ꝓꝑ se saltē ꝓꝑ aliud: vt ptʒ. ſ. ibidē ca. vj. vñ nullus recte rōnis diceret innocentē q̄ timore mortis negaret xp̄m: vt fecit petrus: vel eū qui impio tyrāni patrē occideret. Nota tñ ꝙ prima coactio. s. violētie excusat: nō a toto sed a tāto. Pone hic oīa ꝓcedētia in isto ca.

2° vindicatio vel punitio nō dʒ ꝫ aliquē exerceri rōne ignorātie. Re. ſ. Ignorātia ꝑ totū: que excusat ꝛ que aggrauat ꝛ q̄ allevtat. 3° rōne abſētie. nam sñia ꝫ abſētē fieri nō debet. Ubi nota ꝙ aliquis qñq3 ex duplici causa est abſñs. s. ex ꝯtumacia: ꝛ ex impotētia. Primo mō ē aliquis abſñs ex cōtumacia. s. qñ citatus cōpere ꝯtemnit. et talis sic abſñs iudicari pōt: sicut fuerūt dathan ꝛ abiron: qui vocati ꝛ citati a moyse noluerūt venire: vt ħ2 nume. xvj. Scđo vō est aliquis abſñs ex impotētia vel cā legitima: ꝛ talis legitime iudicari non pōt. qd̄ tripliciter ꝓbo. P° q2 sup illo verbo Deutero. i. Precepi eis audite illos. glo interli. sic dicit: Nemo est iudicādus nisi prius auditus. 2° bea. Cornelius vt habet᷑. iij. q. ix. o Dia q̄ aduersus abſētes in oī negocio aut loco agunt᷑ aut iudicant᷑ oīno euacuant᷑: qm̄ absentē nullus addicit nec vlla lex dānat. 3° sepherinus papa: vt hr̄. iij cā. q. ix. sic dič Absens nemo iudicet᷑: q2 hoc dīne ꝛ hūane ꝓhibent leges. Quarto vindicatio vel punitio nō debet exerceri ꝫ aliquē rōe innocentie. vñ Exo. xxiij. Innocētē ꝛ iustū nō occides Ad cuius euidentiā notāda sunt quattuor. Primū est ꝙ si nulla culpa in hoīe ꝓcessisset nec in natura nec in ꝑsona: nulla vindicta seu pena fuisset. iiij. scri. sen. san. tho. di. xv. de satisfactōe arti. iiij. q. ij. in so. ij. arg. Scđm ē ꝙ pena spiritualis q̄ est priuatio grē ad quā sequit᷑ priuatio glorie nunq̄ sine culpa infert᷑ alicui in pñti vita vel futura: scđa scđe. q. cviij. arti. iiij. in cor. q. in fine. Tertiū est ꝙ pena tpalis pñtis vite infert᷑ alicui sine culpa: nō tñ sine causa ibidē in cor. q. iuxta finē. Quartū est ꝙ deus ex se nunq̄ subtrahit bonū maius vt ꝯferat vl' ꝓmoueat mın': sic medicina corꝑalis nunq̄ excecat oculū vt sanet calcaneū: sʒ potius ecōuerso deus ꝯfert penā in minorib' bonis sicut in tpalibus vt bona maxia sicut spūalia infundat: conseruet ꝛ augeat: ibidē arti. iiij. in cor. q. iuxta mediū.

¶ Circa inflictōem penarū notāt᷑ tria necīa. CA. IIII.

Quarto principalr̄ circa vindictā ꝯsiderāda ē punitio offendētis. Nā vindicatio malefactoris ꝑ penas debet fieri. ita dicit ap̄ls ad Ro. xiij. Nō sine causa gladiū portat: dei. n. minister est vindex in irā ei qui male agit. Ad cuius euidētiā circa inflictiōem penarū nota tria. s. ꝯueniētiā: diuiam ꝑmanētiā. Primo nota ꝯueniētiā: Nā cōueniens est ꝙ lex penas adinuenerit tpales. Cui' rō est: q2 hoīes a pctō dupliciter cohibent᷑. p° amore iusticie: ꝛ tales nō indigēt vi coactiua legis. vñ ap̄ls. j ad thimo. j. sic dicit: Iusto nō est lex posita q. d. Iustus nō est subiect' legi timore pene sʒ amore iusticie. 2° cohibēt᷑ aliqui a pctō timore pene. ꝛ ꝓꝑ tales posita est lex q̄ hʒ vim coactiuā ꝛ punitiuā. vñ ap̄ls ad Gal. iij. Lex ꝓꝑ trāsgressores posita est. i. ꝓꝑ trāsgressiones cohibēdas ꝛ puniēdas. Scđo nota penarū diuiaʒ. Nō. n. ad exercendā vindictā sufficit vna pena: imo oportuit esse plures. Ad cui' ꝓbatōem ꝓmitto tria ex quib' sequet᷑ intentū. Primū est ꝙ vindicatio intātū est licita ꝛ virtuosa inq̄ntū ad cohibitōem vel punitōem pctōꝝ est ordinata. Re. ſ. ca. j. Secundū est ꝙ hoīes propter inordinatū amorē tpalium peccant. Tertiū est ꝙ quilibet homo ī hac vita cōiter diligit octo. s. vitam: sanitatē: ꝛ incolumitatē: patriā: famā: gloriam: libertatē: ꝛ diuitias temporales Non igitur iniuriari sed potius seruitia vel vel obseq̄a sibi exhiberi. Quartū est: ꝙ quia cōtraria cōtrariis curātur: ita opʒ ꝙ cohibeant᷑ homīes a peccato ꝑ subtractionē eoꝝ que amant inordinata. Et ꝓꝑ hoc Tullius scribit in legibus octo penarū genera que malefactorib' inferūtur: vt dicit augusti. in li. xxj. ca. xj. de ciui. dei. Quarū prima pena est damnuʒ ꝑ qd̄ tollunt᷑ diuitie. Scđa ꝛ tertia sunt vincula ꝛ seruitus ꝑ que tollit᷑ libertas. Quarta sunt sunt verbera ꝑ que tollit᷑ incolumitas corꝑis. Quinta est talionis ꝑ quā quilibet patit᷑ qd̄ alteri fecit. Sexta ē ignominia ꝑ quā tollit᷑ fama. Septima est exiliū ꝑ qd̄ tollit᷑ patria. Octaua ꝛ vltima est mors ꝑ quaʒ tollit᷑ vita: scđa scđe. q. cviij arti. iij. in cor q. ꝑ totū. Tertio principalr̄ ꝯsideranda est penarū duratio vel ꝑmanentia. Nam beatus augusti. in li. de ciuitate dei. xxj. ca. xj. querit: an predicte pene sint ꝑpetue in hoc mūdo. Et rñdet ꝙ non assignās rōem ꝛ dicens: Et ideo quippe in hoc mūdo predicte pene perpetue esse non possunt: q2 nec ipa vita q̄ his plectit᷑ porrigit᷑ in eternuʒ In inferno vō omnes ꝓdicte pene erunt ꝛ sine fine durabunt. Re. ſ. Pene ð omnib' supradictis. Si aūt in diuidēdo altevis ꝓcedere dicas ꝙ in exercendo vindictā ꝯsideranda sunt tria. Primū ē ꝑsona que ꝑficit᷑. Nō. n. quilibet pōt malefacturē punire. Re. ſ. Homicidiū. Secūdū est culpa q̄ obiicit᷑. nō eniʒ involuntariū malū puniri debʒ. Tertiū est causa que extollit᷑: nam ꝓꝑ quattuor causas punitio debʒ fieri. Quartū est pena que infligit᷑. Nā octo penarū genera fm̄ exigentiam culparū malefactorib' inferri possunt: vt ptʒ. ſ. immediate: ita ꝙ in faciendo vindictā quattuor generaliter debent attēdi: ꝑmo rector ꝯueniens: scđo motor sufficiēs: tertio honor insufficiēs quarto dolor corripiens. Re. in. uij. ca. ꝓcedē. Nota tñ ad euidētiā ꝓdictoꝝ: ꝙ vindicans circa penā quā inferi q̄ttuor debet attendere que sunt de rōne pene. primū est ꝙ pena sit volūtati ꝯtraria. scđm est ꝙ sit afflictiua. tertiū est ꝙ sit ꝑ aliqua culpa inflicta. quartū est ꝙ a patiēte sit cognita: ita ꝙ ille cui vindicās nocumētū vel penā infert ꝑcipiat: doleat ꝛ cognoscat ꝓꝑ illatā iniuriā sibi hoc ꝓuenire ꝑma scđe. q. xlvj. arti. vj. in solu. ij. argu. ¶ Q2 virginitas manens in suo virore cōtemnit oēm carnis libidinē: ꝛ ꝙ in corꝑis delectatōe sunt tria ꝛ que. CA. I.

**Virginitas** Circa virginitatem cōsiderāda sunt tria: primo mentis stabilitas cōseruans nitorem: secundo finis vtilitas inflamās amorem: tertio castitatis vl' puritatis dignitas omnē superans candorem. Primo cōsideranda est mentis stabilitas conseruans nitorem. Sicut. n. viriduas in suo manens virore nō sentit solis adustionē: sic virginitas in suo manēs virore ꝯtemnit oēm carnis libidinē. ꝛ ꝑ oppositū: Sicut solis ardor feni viriditatē deficcat ꝛ arefacit: sic concupita libido carnis virginitatem tollit. Nam omnis caro fenum: vt dicitur prima Petri ꝑmo. vnde sicut fenum solis ortu arescit ꝛ deficcatur: ita virginitas carnali appe-

ma amittit̃ ⁊ violat̃. Ad cui⁹ euidẽtiã ẽ sciendũ q̃ i delectatiõe carnis sunt tria. primũ est fractio mẽbri vel signaculi virginalis. secũdũ ẽ emissio sup̃flui semis. tertiũ est inuẽtio carnalis libidis. Primo in delectatiõe carnis ẽ lesio vel apertio mẽbri vł signaculi virginalis. q̃ nõ est de necessitate virginitatis integritas mẽbri virginalis. sed p accidẽs se h3 ad eã si violenť fiat ita q̃ qñ ɔ̃ voluntatĩ ꝓpositũ carnis integritas corrũpit̃ nec virginitas violat̃ nec aureola pdit̃. Hec. b. tho ꝓbat duob⁹ exemplis. p° ex emplo vulneris dicẽs: q̃ sicut nõ p̃iudicat virginitati si manus vel pes vulneret̃ ita nõ tollit virginitatẽ si membri integritas violẽter corrũpat̃: scḋa scḋe. q. clij. arti. j. in cor. q. in so. iij. arg. 2° ꝓbat exẽplo curatõis. vi. q̃olibe. q. xviij. dicẽs: Q̃z si claustra pudoris corrũpant̃ aliter q̃z p actũ venereũ: puta si obstetrix vel medicus ferro ad sanãdũ incidat: nihil depit virginitati. vt dicit. b. Aug li. i. de ciuitate dei. vñ lucia dixit pascasio. Si inuitã me violari feceris: castitas mihi duplicabit̃ ad coronã. Aufert tñ talis corruptio carnis sp̃ũalia insignia q̃ sp̃ũalibus sponsis xp̃i tradũt̃: vt est anulus aure⁹. velũ ⁊ talia. vñ Aug. Virgines q̃ corrupte sunt semel: se nõ audeãt sacris virginibus adeq̃re. Scḋo in delectatiõe carnis est emissio sup̃flui seminis que duob⁹ modis causat̃. Uno mõ voluntarie ⁊ ex mẽtis ꝓposito: ⁊ tũc qualitercũq3 eueniat virginitatẽ tollit. Alio mõ violẽter ⁊ ɔ̃ mẽtis ꝓpositũ: ⁊ tũc qualitercumq3 eueniat: vigilãdo vel dormiẽdo: ex infirmitate vel diabolica suggestiõe q̃uis caro delectatõem expiat̃: virginitas nõ amittit̃. Tertio in delectatione carnis est inuẽtio carnalis libidis: ⁊ talis tollit virginitatẽ. Propter qḋ bea. tho. diffiniẽs virginitatẽ dicit q̃ virginitas est ꝓpositũ ppetuũ abstinẽdi ab oĩ delectatiõe venerea: scḋa scḋe. q. clij. arti. j. in cor. q. iuxta finẽ. ⁊ aug in li. de nuptiis ⁊ ɔcupia dicit q̃ virginitas est in carne corruptibili incorruptiõis ppetua meditatio. Dicit̃ aũt ppetua meditatio incorruptiõis: nõ q̃ oporteat virginẽ semper actualẽ meditatõem de incorruptiõe hr̃e: sed q̃z deb3 in aĩo gerere vt in incorruptiõe pseueret. Subdit aũt q̃ incorruptiõis ppetua meditatio est in corpe corruptibili q̃z si caro corrũpi nõ posset nõ eẽt difficile ppetuã incorruptiõis meditatiõem hr̃e: scḋa scḋe. q. clij. arti. j. in solu. j. argu. Nota ẽm hic tria ad euidẽtiã p̃dictoꝝ maiorem: s. quãdo virginitas incipit quãdo ꝑficit: ⁊ qñ deficit.

Primo nota qñ incipit. Lz n. hoĩes ex sua natiuitate habeant materiã virginitatis. s. integritatẽ carnis: q̃z sunt immunes ab expimẽto venereoꝝ: nõ tñ nunc hñt perfectã cãm virginitatis: q̃ est ꝓpositũ ppetuũ seruãdi virginitatẽ pp deũ. ⁊ iõ qñ tale ꝓpositũ hñt: tũc virtutẽ v̓ginitatis hñt. vñ augusti. in li. de v̓ginitate sic dicit: Nec nos in virginib⁹ p̃dicam⁹ q̃ virgine sunt: s3 q̃ deo dicate pia cõtinẽtia virgines: vbi. s. q. clij arti. iij. in solu. j arg. Secundo nota qñ virginitas ꝑficit. Nã actus est meritori⁹ qñ a virtute charitatis ꝓcedit. ⁊ iõ si integritas sit in corpore: ⁊ voluntas de incorruptiõe seruanda pp deũ nõ sit in mente: tũc talis carnis integritas nõ est virtus: ⁊ p cõsequens nõ meret̃. vñ Hiero. ad eustochiũ sic dicit: Virginitatis diffinitio est sanctũ eẽ corpe ⁊ sp̃ũ: q̃z carnẽ virginẽ habere nõ ꝑficit si mẽte quis nupserit. ⁊ Isido. Nihil valet mundũ esse corpe qui pollutus ẽ mẽte. ⁊ augu. cõtra iouinianũ dicit: nõ valere virgines: carne nõ spiritu: quarũ corpus est integrũ sed anima corrupta: sed illa virginitas hostia xp̃i est: cuius nec mentẽ cogitatio: nec carnẽ libido maculat. Tertio nota qñ deficit. Lũ. n. ꝓpositũ ppetuũ voluntatis de incorruptiõe amittit̃: ⁊ delectatio carnis appetit̃: tunc virginitas pdit̃. nec vlteri⁹ q° ad aliq̃d recupat̃. Hoc aũt ꝓbo auctoritatib⁹ ⁊ exemplis. Et primo auctoritate Amos. v. Uirgo israel cecidit: non adijciet vltra vt resurgat. 2° auctoritate Hiero. sup dicto verbo ad Eustochiũ virginẽ in quadã ep̃la sic dicentis: Audenter loquor cum oĩa possit deus: suscitare non põt virginẽ post ruinam. valet quidẽ liberare de pena. s3 non põt coronare corruptã. Et Isido. de sum. bono sic ait: Oẽ peccatũ p pñiam recipit vulnerũ sanitatẽ: virginitas aũt si labat̃. ad integritatẽ nulla pñia repat̃. Has aũt auctoritates ⁊ similes oẽs Hugo de sancto victore: ⁊. b. tho. exponit. p°. n. hugo r̃ndet eis dicens q̃ si de corruptiõe carnis intelligit̃ hoc stultũ est sentire: q̃ hõ carnẽ suã vitiare posset ⁊ deus sanare nõ posset. Si etiã de corruptiõe cordis intelligit̃. hoc etiã stultũ est intelligere q̃ hõ peccare possit ⁊ deus iustificare nõ possit: ⁊ nõ tantũ iustificare quantũ ille peccare. Si aũt idcirco illud nõ posse dẽ deus q̃z factũ est: ⁊ qḋ factũ est nõ põt esse nõ factum: iõ hiero verũ dixit. Lum. n. dixit q̃ deus post ruinã virginem suscitare nõ põt. hoc nõ dixit: q̃z lapsum virgineũ reparare non põt sed q̃z non põt facere qñ fuerit corrupta: põt tñ integritatẽ mentis ⁊ corporis reparare. Hec Hugo. Secundo beatus tho. qñ querit: vtrũ possit virginẽ corruptam reparare: r̃ndet ⁊ dicit: q̃ in virginitate duo possumus ɔ̃siderare. Primũ est integritas mentis ⁊ corpis. et sic deus potest reparare virginẽ post ruinã. põt. n. mentem reintegrare p grãm ⁊ corpus cõsolidare p miraculũ. Secũda cã integritatis p̃dicte est. s. q̃ mulier nõ fuit cognita viro ⁊ q̃tũ ad hoc deus nõ põt reparare virginẽ p⁹ ruinam. nõ. n. põt facere vt ea que iam est cognita a viro nõ fuerit cognita: sicut nõ põt facere deus q̃ illud qḋ factũ est nõ sit factũ: neq3 ea que vera sunt eo ip̃o quo vera sũt sint falsa. v° q̃olibeto sancti tho. q. j. Est aũt sciendũ q̃ qui virginitatẽ p peccatũ amittit: nõ recupat materiã virginitatis. s. integritatẽ carnis: põt tñ recupare virginitatis ꝓpositũ: ⁊ finaliter essentiale premiũ. Probat autẽ h° duobus exemplis. Et p° q̃ nõ possit recupare virginitatis materiã. s. integritatẽ carnis: q̃z sicut magnificus post q̃z suas diuitias p peccatũ cõsumpsit p pñiam peccati nõ restituit̃ ei diuitie. sic postq̃z hõ p peccatũ virginitatem amisit per pñiam non recupat eã. s. in carne que iam est corrupta. 2° probat q̃ recupat eam q̃tum ad propositũ dicens. q̃ sicut paup q̃uis nõ habeat materiã magnificiẽ qḋ est facere magnos sumptus põt tñ in p̃paratiõe animi si sibi cõpeteret facere magnos sumptus. ⁊ sicut ille q̃ est in prosperitate habere põt p̃paratõem animi aduersa equanimiter tolerandi. q̃uis materiã non habeat: sic q̃libet qui materiã virginitatis. s. integritatẽ carnis per peccatũ amisit: põt habere ⁊ recupare virginitatis ꝓpositum eam ppetuo ɔ̃seruãdi: ⁊ in p̃mio eẽntiali equari virginibus ⁊ excedere eas: scḋa scḋe. q. clij. arti. iij. in solu. ij. ⁊ iij argu.

¶ De vtilitate vtilitate virginitatis. vbi nota tria ex quib⁹ cõcludit̃ q̃ virginitas pp q̃ttuor rõ̃es ẽ cõseruanda. CA. II.

Secundo principaliter circa virginitatẽ cõsiderãda est finis vtilitas inflãmans amorẽ. Ad cuius intellectum nota hic tria ex quibus quartũ s. diuisionis probatio cõcluditur. Primũ est q̃ virgo non abstinet ab omibus delectatõibus quasi abhorrens eas quasi esset insensibilis vel aggrestis: sed solum abstinet a delectatiõe omni venerea: ⁊ hoc sm̃ rectam regulã rõnis: scḋa scḋe q. clij. arti. ij. in solu. ij. argu. Secundũ est q̃ rõ exigit rõnalis vt duobus ꝓpositis. s. bono ⁊ meliori semp est melius eligendũ qḋ patet exemplo. Nam tria sunt bona hominis. s. exteriora. s. diuitie: honores: et voluptates. alia bona sunt corporea: sicut pulcritudo fortitudo. sanitas. alia bona sunt interiora vt sp̃ũalia. sic virtutes. Mõ igit̃ ita est q̃ bona exteriora. s. honores: diuitie: ⁊ voluptates sunt relinquẽda pp secũda bona. s. ppter

sanitatē corpis. Silr exteriora bona ꝛ etiā corporea sunt relinquēda pp bona aīe: ꝛ pcipue pp veritatis ɔtēplatōez ad quā virginitas ordinaē: vt infra patebit: vbi. s̄. arti. ii. in cor. q. Tertiū est φ si finis est bonus etiā illud qḋ ē ordinatū ad finē est bonū ꝛ ecōuerso. Nā vt dicit boeti⁹ Cui⁹ finis bon⁹ est ipm quoqꝫ bonū ē: ꝛ ecōuerso. Mō igiē finis virginitatis dicate deo sp est bon⁹: ibidē. Ex his trib⁹ intētū cōcludiē. s. φ virginitas pp quattuor rōnes vel fines ē ɔseruāda. pri ma est pp ɔcupiam refrenandā. secūda est pp celestia cōtēplanda. tertia est pp cōsilia adimplēda. quarta est pp pmia exequēda. Prima rō quare virginitas est ɔseruāda est pp ɔcupīam refrenandam ꝛ mundiciā conseruandā. Uidemus. n. φ aliquis a nociuis cibis abstinet: vt infirmitate remota recupet sanitatē. Sic a similī virgo abstinet a delectatōibus carnis vt cōcupla extincta puritatē cordis integritatē carnis cōseruet: secūda scḋe vbi. s̄ arti. ii. in cor. q. Requi. s̄. Concupiscentia: Cōtinentia. Delectatio carnis: Luxuria. Secunda rō est propter celestia cōtemplāda. vt enim virgo cōtemplationi veritatis vacet: abstinet a delectatōibus carnis: que supra omnia cōtemplatōez impediunt. vnde aplus. i. ad Corinth. vii. sic dicit: Innupta mulier ꝛ virgo cogitat que domini sunt vt sit sancta ꝛ corpe ꝛ spū. q̄ autē nupta est cogitat ea que sunt mundi: quō placeat viro. q. d. Mulier innupta q̄tum ad solutōem sui a viro: ꝛ virgo q̄tum ad carnis virginitatē cogitat. i. cogitare pōt q̄ sunt domini. Grego. Qui a terrenis actibus liber est que dei sunt cogitare pōt. ꝛ ibidem: Prima virginis cura primū studium sit scire voluntatē dñi sui ꝛ quid deo placeat: ꝛ q̄d displiceat diligēter inquirere. ꝛ subdit: Ut sit sancta corpore q̄tum ad actōes exteriores. ꝛ spū q̄tum ad interiores. Non. n. quo ad deū valet exterior sanctitas sine interiori: nec quo ad hoiem sufficit interior sine exteriori. Que aūt nupta est studeat quō placeat viro. s. pprio in bono tñ ꝛ decenti aliter mrīmoniū damnabile eē pōt

Tertia rō quare virginitas est ɔseruanda est pp consilia adimplenda. Nam ad pfectōis cumulū spectat nō solum precepta sed ꝛ cōsilia adimplere: sed virginitas non sub pcepto sed sub ɔsilio cadit. ita dicit apls. i. ad corinth. vii. De virginibus pceptū non habeo: cōsiliū aūt do: ergo ꝛc. Ubi nota φ aliter se hꝫ de pcepto comestiōis. ꝛ aliter de pcepto generatōis. Nam pceptū de comestione datū primis parentibus necesse est φ a quolibet impleaē: aliē enī indiuiduū cōseruari nō posset. Sed pceptū de generatione datum primis parentibus non oportet φ a quolibet pticulari hoie impleaē: sed a quibusdā impleri pōt a quibusdā vō omitti vt vacent cōtemplatōi diuine: sicut exemplo ptꝫ. Uidemus. n. in exercitu φ quidaꝫ castra custodiunt: quidā signa deferunt: quidā gladiis decertant que tñ omnia debita sunt multitudini: sed p vnū impleri nō possunt. sic in mūdo isto quidā generatōi: quidam vō virginitati ꝛ cōtemplatōi vacanē: scḋa scḋe. q. clii. arti. ii. in solu. i. argu. Quarta rō quare virginitas est conseruanda est pp pmia ɔsequēda. Ad cui⁹ euidentiā est notādum: φ sicut pauptas pōt eē meritoria ꝛ demeritoria: sic etiā vginitas. Nā pauptas si nō seruaē qñ seruari dꝫ: puta post obligatōem voti: vel sm φ dꝫ. s. sm mādatū dei: sed pp supstitōem aliquā vel inanē gloriā est demeritoria. si aūt seruaē qñ debet: ꝛ sm qḋ dꝫ: ꝛ pp φ debet ē meritoria: qꝛ beati paupes spū. Sic etiā virginitas si seruaē sm φ nō opꝫ. i. sm supstitōem aliquā vel sm aliquā inanē gloriā: vel si non seruaē qñ opꝫ vel sm φ opꝫ. vt ptꝫ in transgrediētibus votū virginitatꝭ ꝛ pauptatis est demeritoria. Sꝫ qñ seruaē sm φ dꝫ. s. sm mandatū dei: ꝛ propter qḋ dꝫ. s. ppter vitā eternā est meritoria: pma scḋe. q. lxv. arti. i. in solu. ii. arg. p totū. vñ Sap. iii. Felix sterilis ꝛ incoinquinata que nescinit thorū in delicto: habebit fructū in respectōe animarū sanctarū. Que vba exponit hugo sic dicens: Felix. s. eterna mercede digna. Olim. n. erat maledicta hodie est beata: sterilis. s. mente ꝛ corpe ꝛ incoinquinata: qꝛ nec heresi nec idolatria est polluta: q̄ nesciuit. s. p experientiā: qꝛ nec ɔsensum habuit: nec opus malū pegit. ꝛ subdit: que nesciuit. s. thorū in delicto. s. adulterii corpalis ꝛ spūalis. qḋ dico: qꝛ cōiugata pōt adulterii crimen cōmittere p vehementiā voluptatis vel libidinis intra limites mrīmonii. Uehemens aūt amator vxoris adulter est: vt augu. dicit: Talis ḡ que nesciuit thorū i delicto habebit fructū. i. pmiū eterne beatitudīs cōtinentie virginalis: vel fructū tricesimū si fuerit in cōiugio legitimo: vel sexagesimū si fuerit in viduitate: vel cētesimū si fuerit in virginitate. Et qñ: Certe in respectōe aiarum sanctarū. i. in die iudicii qñ deus respiciet aias sanctas liberando a miseria: ꝛ remunerando in gloria: cum seipm visibilem ostendit eis.

¶ Q; virginitas nō est excellentior omni virtute: ꝛ φ ē nobilior oīm castitate. CA. III.

Tertio circa virginitatē ɔsiderāda est castitas virginitas oēm supans cādorē. Ad cui⁹ intellectū nota duo. Primū est φ virginitas nō est excellētior oī vtute. Scḋm est φ ipa est nobilior oī castitate. Prīo dico φ virginitas nō est excellētior oī vtute. Cui⁹ rō est: qꝛ virginitas reddiē laudabilis ꝛ meritoria p hoc φ rebus diuinis aliquis cōtemplādo inhereret: ḡ tāto bonū aliqḋ ē nobili⁹ quāto facit deo ppinquius adherere. sed tria sunt bona q̄ faciūt ppinq̄us adherere ipa virginitate. s. theologice virtutes: martyrū: ꝛ sacre religionis pfessio: ḡ ista tria excellentiora sunt ipa virginitate. p⁹. n. theologice virtutes magis de ppinquo deo faciūt adherere: pp hoc vocāē theologice. 2⁹ martyres ppinq̄us adherent deo. Cui⁹ rō est: qꝛ magis appropinquāt ꝛ vniūē deo q̄ ppriā vitā pp deū ɔtēnūt q̄ꝫ q̄ voluptatē carnis. sed martyres nō solū voluptatē carnis sꝫ etiā ppriā vitā contemnūt ꝛ p ɔsequēs oīa. 3⁹ sacre religionis pfessores vginitatē excellunt. Cui⁹ rō est: qꝛ nobilius ꝛ mai⁹ est suam volūtatē relinquere q̄ꝫ carnis delectatōez: sꝫ religiosi suā volūtatē relinquūt: ḡ ꝛc. Ubi nota φ aliud est seq̄ in plurib⁹ ꝛ aliud ē seq̄ deū vicini⁹ vel ppinq̄us. Lꝫ. n. virgines sequāē agnū quocūqꝫ ierit: sicut dꝫ apoca. xiiii. eo φ xpm dupliciter imitanē. s. in virginitate mētis ꝛ etiā carnis: vt dicit Aug. in li. ḋ virginitate nō tñ ppinquius appropinquant q̄ꝫ faciat tria pdicta. Et similiter lꝫ virgines sole cantent cāticū ante agnū qḋ nemo alius cantare poterat: eo φ sole virgines hñt gaudiū de virginitate carnis seruata: tñ maius canticū cantant martyres: qꝛ mai⁹ gaudium hñt de vita p xpo posita: secūda scḋe. q. clii. art. v. in cor. q. ꝛ in solu. iii. arg. Scḋm est: φ ipa virginitas est nobilior oīm castitate. Fuit. n. error Iouiniani vt refert hiero. cōtra iouinianū φ virginitas non esset mrīmonio pferenda. Sed hunc errorē quinqꝫ modis reprobare intendo: primo sufficienti diuisione: secundo efficaci rōne. tertio ɔuenienti silitudine: quarto multiplici auctoritate: quinto filiali vtilitate. Primo φ virginitas sit oī castitate nobilior pbo sufficienti diuisione sic: Nam triplex castitas repitur: vt Aug. dicit. s. pudicitia cōiugalis cōtinentia vidualis: castitas virginalis. sed castitas virginalis has duas excedit. qḋ sic ptꝫ: Castitas coniugalis ex hoc solū laudaē φ abstinet ab illicitis voluptatibus. vñ nō hꝫ aliquā excellentiā supra castitatē cōem. Castitas aūt vel cōtinentia vidualis addit aliq̄d supra castitatē cōem: tñ nō ꝑuenit ad id qḋ pfectū est i materia castitatis. s. ad oīmodā immunitatē veneree voluptatis: sed sola virginitas hoc facit. nam ipsa velut optima: excellen

tissima inter oēs istas oēm delectatōez venereе volupta
tis ɔtemnit. vñ sicut magnificētia respectu liberalitatis
excellētiā hз: eo q magnificētia ē circa magnos sumpt⁹
liberalitas vо circa mediocres: sic vgīnitas respectu mrī
monij ꝛ viduitatis excellētiā hз: vt pз vbi. s̄. arti. iij in so
lu. v. arg. Uel forma breuius rōem sic: Nobilius est oēm
delectatōem ɔtemnere ꝙ aliquā solā determinatā vl' spe
cialē: sз castitas virginalis respectu aliarum hoc facit ꝛc.
Re. s̄. Cōtinentia. Scdo q virginitas sit nobilior vi
duitate ꝛ mrīmonio pbo q̄ttuor rōnib⁹. s. rōne electōis
actionis: cōpatōis: psuasionis. p° rōne diue electōis sic
Quicquid. n. xp̄s elegit ꝛ seruauit oi alio est nobilius. sed
xp̄s matrē vgīnē elegit ꝛ ipa seruauit virginitatē ꝛ virgi
nē virgini cōmendauit: g ipa virginitas est nobilior. 2°
rōne interne actōis sic. Sicut. n. actio mētis actōez excel
lit corpis: ꝛ actio vite cōtemplatiue excellit actōem vite
actiue: sic virginitas que ad cōtemplatiōem ordinat' est
melior vel nobilior mrīmonio qd ordinat' ad multipli
catōem plis. 3° rōne compatōis sic: Bonum diuinū est
potius vel nobilius bono humano. sed ipa virginitas ē
bonū diuinū: qz pter deum ɔseruat' ꝛ deum cōtemplat'
g ꝛc. 4° rōne psuasionis: Cōsilium nō est de impossibili
neqз de inutili. sed de bono meliori. sed cōsilium aposto
li est de virginitate: ita dicit ipe. j. ad Corinth. vij. De vir
ginibus aūt dñi mandatū non habeo: ɔsiliū aūt do. Ipa
neqз est impossibilis neqз inutilis sed magis sublimis:
scda scde vbi. s̄. arti. iiij. in cor. q. p iotū. Tertio pbo h
idem ɔuenienti similitudine. Nam. b. Hiero. ad nicolaū
loquens d virginitate: viduitate: mrīmonio: sic dic: Uir
ginitas thesauro nobilissimo. s. auro: viduitas compatur
argento: matrimoniū ferro: vt sit virginitas aurū: vidui
tas argentū: matrimoniū ferrū. 2° virginitas compatur
solis vel lucis claritati: viduitas aurore vel stelle matrio
niuз nocti vel lune: vt sit virginitas sol: viduitas aurora:
matrimoniū luna. 3° sic: Uirginitas compat' padiso: vi
duitas portui: matrimoniū pelago: vt sit vgīnitas paradi
sus: viduitas portus: matrimoniū pelag⁹. 4° sic. vt sit vi
ginitas diuitie: viduitas mediocritas. mrīmoniū paup
tas. 5° sic: vt sit virginitas regina: viduitas dn̄a. ɔiugali
tas ancilla. 6° sic: vt sit virginitas pax: viduitas redēptio
cōiugalitas captiuitas. Quarto pbo hoc idez multipli
ci auctoritate. ꝛ p° auctoritate hiero. ad nataliū sic dicen
tis: Uirginitas purpura est regalis: qua quisqз indutus
fuerit: cunctis eminentior erit. 2° auctoritate damas. iij.
libro sic dicentis: Quanto angelus homine supior ē: tan
to virginitas est nuptijs honorabilior. 3° sic: Nobili⁹ est
replere paradisum ꝙ mundū. sed sm Aug. nuptie terraз
replent: virginitas paradisum: g ꝛc. 4° auctoritate Am
bro. in libro de virginitate sic dicentis: Pulcritudinem
non potest quis maiorē estimare decore virginis: q̄ama
tur a rege: probatur a iudice: dedicat' a dn̄o: cōseruatur a
deo. 5° probo auctoritate apostoli. j. ad Corinth. vij. sic di
centis: Qui matrimonio iungit virginē suam continere
nolentem bene facit: qz plura sunt bona matrimonii ex
cusantia ꝛ qui nō iungit. s. cōtinere volentē: melius. i. pfe
ctius facit. 6° probatur hoc idem auctoritate Eccl. xxvj.
Omnis ponderatio non est cōdigna cōtinentis aīe. que
verba exponens Hugo sic dicit: Omnis pōderatio. i. om
nis res quantūcunqз sit magni ponderis ꝛ valoris non ē
condigna continentis anime. i. ad compatōem anime cō
tinentis. vnde augusti. Uirginalis integritas ꝛ per piam
cōtinentiam ab omni ɔcubitu immunitas: angelica por
tio est. cedat huic omnis fecunditas carnis: omnis pudi
citia cōiugalis. Et nota q non dicit corpis cōtinentie sз
anime: quia vt hiero. dicit: Omnis virtus cōtinentis in
mente est ꝛ in anima. vnde augusti. Tantū valet in men

te integritas castitatis: vt illa inuiolata: nec in corpe pos
sit pudicitia violari cuius mēbra potuerunt superari.
Quinto ꝛ vltimo pbat' hoc idem finali vtilitate. ꝛ hoc sic
Nam maius premiū debetur maiori merito. sed virgini
bus datur maius premiū. s. fructus centesimus: g ꝛc. Ita
a dicit' Matth. xiij. Attulit fructū: aliud trigesimū: aliud
sexagesimū: aliud centesimū. quod verbuз exponit' quat
tuor modis. p° Remigius exponit sic dicens: In terra
bona verbum dei trigesimū fructū affert: quando cor bo
nam cogitatōem gignit: sexagesimū qñ bonam locutiōez
centesimū vero qñ ad boni operis fructuз perducit. 2°
modo etiam remigius exponit dicēs: Trigesimū fructuз
facit qui fidez sancte trinitatis docet: sexagesimū vо qui
psecutiōem bonoꝝ operū cōmendat: centesimū autē q vi
tam eternam pmittit. Centenarius. n. de leua ad dexterā
transit: p leuam aūt vita p̄ns designat': per dexterā autez
futura. 3° modo augusti. de qōnibus euangelii exponit
sic: Confligendū est cum amore tempalium bonoꝝ ꝛ nō
vincant: edomitus subditusqз esse debet: vt cum surgere
ceperit: facile reprimat': aut ita extinctus vt se oīno nulla
ex pte cōmoueat. Ex quo fit: vt ipam etiā mortē alij eq̄ni
miter subeant: ꝛ hi afferunt fructū tricesimū. alij libenter
mortē subeunt: ꝛ hi afferūt fructū sexagesimū: alij vо for
titer: ꝛ hi afferunt centesimū. Quare etiam Augu. secun
do exponit dicens ibidē: Trigesimus fructus est cōiuga
torū: qz h⁹ modi etas est preliantiū. Ipi. n. hñt acriorē con
flictū ne libidinibus superent'. Sexagesim⁹ est virginuз
pter ocium: quia nō pugnant ɔtra libidinē carnis. So
let etiam ocium cōcedi sexagenarijs post militiā vl' post
actōes publicas. Centesimus vо fructus est martyrū pro
pter sanctitatem vite vel cōtemptū mortis. Est aūt no
tandū ad euidentiā predictoꝝ: q lз virginitas sit melior
ꝙ cōtinentia cōiugalis: potest tñ cōiugatus esse melior
ꝙ virgo: ꝛ hoc pter duas causas. s. propter voluntatis p
positū: ꝛ propter virtutis cumulū. Prima rō est pter
voluntatis ppositum. s. si ille qui est coniugatus habeat
animū magis preparatū ad conseruandaз virginitatē ꝙ
oporteret ꝙ ille qui actu est virgo: sicut abraam si ɔgruū
tempus fuisset: animū sic habebat dispositū vt parat⁹ eēt
virginitatē seruare. Ex quo aīo sic disposito meritum cō
tinentie coniugalis respectu premij substantialis: adeq̄
tur merito cōtinentie virginalis in Johanne baptista
ꝛ abraam ꝙnis abraā ɔtinentiā habuit in solo proposi
to: Johānes vо in ope seu in facto: vt augusti. dicit in li.
de bono cōiugali. Scda rō est pter virtutis cumulū.
Potest. n. esse q ille qui non est virgo aliquā excellentio
rem virtutē habeat quam non habet virgo: scda scde. q.
clij. arti. iiij. in solu. j. ꝛ ij argu. p totum. Nam vbi desunt
virtutes ꝛ pcipue tres. s. charitas: hūilitas: integritas: vir
ginitas carnis non pdest. p° non pdest si desit charitas
vñ Bern. in epl'a: Castitas sine charitate: lāpas sine oleo
subtrahe oleū: lampas non lucet. tolle charitatē: castitas
nō placet. 2° virginitas nihil pdest si deest humilitas. vñ
augusti. de viduitate sic dicit: Quis nesciat obedientem
mulierē inobedienti esse pponendā. ꝛ iterū augusti. sup
Matth. Quid ei prodest cui inest cōtinentia: si onerat
supbia: imo nocet. Subdit' igit': Supbis cōtinētibus ex
pedit cadere: vt in eoipso in quo se extollunt: hūilientur.
3° si deest integritas mentis. nam sm hiero. nihil prodest
carnē habere virginē: si mente quis nupserit. ꝛ aug. in li
bro virginitate sic dicit. Felicior mihi videt' mulier nu
pta ꝙ nuptura virgo: hз. n. illa quod ista cupit.

¶ Moz in virtutis diffinitōe quattuor bona que ex virtu
te causantur tanguntur: ꝛ q modus acquirendi virtuteз
est triplex. CA. I.

**Virtus** Circa virtutē in generali ɔsideranda sunt tria. pͦmo diffinitio: scđo acq̄sitio. tertio opatio. Pͥo ɔsideranda est virtutis diffinitio. Nā bea. Aug. in libro de libero arbitrio diffiniēs virtutē sic dicit: ꝙ virtus est bona qualitas mētis qua recte viuit: qua nullus male vtit: quā deus in nobis sine nobis opat. In q̄ q̄dez diffinitōe tāgunt q̄ttuor bona q̄ ex virtute causant. Primū est pfectio volūtatis. vn̄ dicit ꝙ virtus est bona qualitas mētis. Scđm est directio opis. vn̄ subdit: Qua recte viuit. Nā recte vel bene viuere in bene opari cōsistit Tertiū est exclusio crimis. vn̄ subiungit: Qua null᷒ male vtit. Ubi nota ꝙ nullus pōt male vti actu virtutis: eo ꝙ actus virtutis vel a virtute pcedens nūq̄ pōt esse malus imo semp est bonus. Pōt tn̄ aliquis male vti virtute tāq̄ obiecto: puta cum male sentit de virtute: cum odit eaz vel supbit ea. Isido. de sum. bono hoc pbibet dicens: Cū quis ex deteriore meliorē esse cepit: caueat de acceptis extolli virtutib᷒: ne grauius p virtutes corruat: q̄ prius ex lapsu vicioꝝ iacebat. Nota etiā ꝙ cū dicit virtus ē qua recte viuit: distinguit virtus a scīa ꝛ ab arte. lꝫ. n. he sint qualitates bone: nō tn̄ sunt qualitates voluntatis ſꝫ potius intellectus. Et iō cum nō regulent vel dirigant voluntatē: aliquis pōt ei male vti ꝛ male viuere hn̄s eas. Quartū bonū qđ a virtute causat est infusio diuini muneris cum ɔsensu hūane voluntatis. vn̄ subiungit: Quā deus in nobis sine nobis opat. Ubi nota ꝙ virtus infusa causat a deo in nobis sine nobis agētibus vl̄ opantibus. nō tn̄ sine nobis cōsentientibus: pͥma scđe. q. lv. arti. iiij. in cor. q. ꝛ in sol. v. arg. ꝛ. vj. Scđo principalr̄ ɔsideranda est virtutis acquisitio. Ubi nota: ꝙ in adeptōe virtutis requirit tempus: actus: mod᷒. Primo tp̄s. Non. n. inest nobis virtus a natura pfecte ꝛ cōplete. Cuius rō est: q2 illud qđ inest homini a natura: oibus hoibus est cōmune sed virtus nō est oibus cōis. g̃ ꝛc. Si autē virtus sumat sm̄ aliquā inchoatōem vel aptitudinē: tunc virtus inest hoibus a natura: inquantū quidā ex viuacitate sensitiue virtutis ꝛ ex cōplexione vel bona dispositōe corpis sunt magis vel minus ad virtutes dispositi vel apti puta ꝙ q̄dam naturalē aptitudinē hn̄t ad scientiā: alij ad fortitudinē: alij ad tpantiā: alij ad pdigalitatē: alij ad liberalitatē: alij ad magnificentiā: ꝛ sic de aliis virtutib᷒ seu vitiis. vbi. s̄. q. lxiij. arti. j. Scđo requirit act᷒. Ubi nota ꝙ virtus nō acquirit vno actu sed plurib᷒. qđ ptꝫ auctoritate pħi pͥmo ethi. ca. vlti. dicentis: ꝙ sicut vna irundo ver nō facit: nec vna dies calida estatē: ita vtiq̄ neq̄ beatū neq̄ felicē vna opatio ɥtutis. sed beatitudo est opatio perfecte virtutis: g̃ virtus nō causat vno actu sed plurib᷒: ibidem. q. lxi. arti. ij. Tertio in adeptiōe virtutis attendit modus. Ubi nota ꝙ modus ɔsequēdi virtutē ē triplex. primus est mediū attendēdo. secūdus est appetitū dirigendo. tertius est infectiuū excludēdo vel abiiciendo: ita ꝙ ille qui vult fieri virtuosus tria debet facere. pͦ debꝫ mediū attendere. Hoc aūt facit qñ ab extremis que sunt vitiosa recedit: ꝛ pͥcipue qñ recedit ab extremo qđ magis opponit virtuti vel medio: Sicut si aliquis vult ad virtutem fortitudis puenire: opꝫ ꝙ recedat a timidate q̄ magis opponit fortitudini q̄ꝫ audacia. Hoc autē pbat exemplo cuiusdā poete vel naute qui dicebant: ꝙ vndas maris ex vna pte ꝛ ex alia nebulas aspectū pbibētes vitarent: mediū psequētes. 2ͦ qui vult fieri virtuosus debet appetitū dirigere vt. s. ɔtrariū faciat eius ad qđ magis inclinatur: ad ɔtrariū eius ad qđ inclinat vitat: exemplo illoꝝ qui dirigunt ligna distorta: qui dū volunt ea dirigere: in aliā ptē torquēt. 3ͦ qui vult fieri virtuosus debet infectiuum abiicere. Nō. n. possumus in delectatōibus diuitius immorari q̄n delectemur in eis. Et ideo eas in principio vitare debem᷒: exēplo senioꝝ plebis troiane q̄ iudicabant helenā quandā mulierē pulcerrimā eē abiiciendā: sic etiaz nos oēs delectatōes corpales abiiciamus q2 tunc vel nihil vel min᷒ peccabim᷒ nā ɔcupia delectationū hoīes in plurima petā inducit. Hec ponit. b. t. in scri. sup ij. ethi. li. ij. ca. vlti. Tertio principalr̄ ɔsiderāda est virtutis opatio. nā virtus excludit inter alia tria. s. culpā: penā: ꝛ tristiciā. Primo excludit culpā. Ubi nota ꝙ virtutū quedā sunt infuse quedā sunt acq̄site. pͦ g̃ virtutes infuse petm̄ mortale excludūt: ꝛ ecōuerso. Cui᷒ rō est: q2 virtutes infuse sunt cū charitate q̄ est radix omniū: ſꝫ posita charitate oīa petā mortalia excludunt sicut vnū cōtrariū excludit aliud. g̃ ꝛc. 2ͦ dico ꝙ virtutes acq̄site nō tollūt pctū cuiusq̄ peti mortalis: eo ꝙ tales virtutes nō includūt necessario charitatē. 3ͦ dico ꝙ tam virtutes infuse q̄ꝫ acquisite pñt sīl̄ eē petō veniali: pͥma scđe. q. lxxi. arti. iiij. i cor. q. Scđo virtus excludit penā. Ubi nota ꝙ aliud est añ q̄ꝫ hō habeat virtutē ꝛ postq̄ꝫ habeat virtutē. Nā anteq̄ꝫ hō habeat virtutē facit sibi violentiā quādā ad opandū: ita ꝙ tūc in ope rōne sua difficultatē ꝛ penā hꝫ. sed p᷒ habitā opatōes sunt delectabiles. qđ aūt fit delectabilitē fit sine difficultate ꝛ sine pena. Hec. b. t. ethi. li. ij. ca. iij. Tertio virt᷒ excludit tristiciā. Ubi nota ꝙ virtuosus nō tristat de ope virtuoso: q2 nullus est virtuosus q̄ de virtuosa opatōe nō gaudet: vt dr̄. j ethi. sed tristat de his q̄ quocunq̄ mō repugnāt: ita ꝙ virtus excludit tristiciā de his que virtuti cōueniūt. Illa aūt tristiciā causant q̄ ɔtrariantur virtuti. vn̄ virtuosus moderate tristat. qđ ptꝫ ex quattuor. s. ex ɔtrietate: fragilitate: incursione: cōpassione. pͦ ptꝫ ex contrarietate. Sicut. n. virtuosus moderate gaudet de bono: ita moderate tristat ꝛ dolet de malo sicut de eius opposito. 2ͦ ptꝫ ex fragilitate. Lꝫ. n. virtuosus possit eē sine graui petō: tn̄ pp fragilitatē nature hūane nullus est q̄ absq̄ peccatis leuibus vitā ducat. j. Joh. j. Si dixerimus q2 pctm̄ nō habem᷒: g̃ ꝛc. 3ͦ ptꝫ ex incursione vl̄ omissiōe q2 virtuosus q̄uis actualiter petm̄ nō habeat: forte q̄ñq̄ habuit ꝛ de hoc laudabiliter dolet: vt dicit apl̄s. ij. ad corinth. vij. Que sm̄ deū est tristicia potētiā in salutē stabilem opat. Quarto pꝫ ex cōpassione: q2 lꝫ aliq̄s nō doleat vel tristet de petō suipͥius: tn̄ de petō alterius laudabilr̄ pōt: imo debet dolere: vt gaudeat cū gaudētib᷒ ꝛ fleat vl̄ doleat cum flentibus vel dolentibus: pͥma scđe. q. lxix. arti. iij. in cor. q. p totum.

## De virtutibus dat triplex distinctio. CA. II.

Secundo circa virtutē etiā cōsideranda sunt tria. s. distinctio: compatio vel pfectio: cognitio. Primo cōsideranda est distinctio. Dat. n. de virtutibus triplex distinctio. Nā quedā sunt morales: quedam intellectuales: quedā supnaturales. pͦ. n. ɥtutes morales sunt que mediū attēdunt. s. mediū rōnis vel rei. pͥma scđe. q. lxiiij. 2ͦ virtutes intellectuales sūt q̄ intellectū pficiunt: vbi. s̄. q. lvij. 3ͦ virtutes supnaturales sunt q̄ immediate deū ɔspiciūt: vbi. s̄. q. lxij. Re. de oibus in spāli. Scđo cōsideranda est virtutū cōpatio vel pfectio. nā vna virtus est excellētior vel eminētior altera. qđ sic ptꝫ. pͦ. n. inter ɥtutes morales iusticia est nobilissima: vbi. s̄. q. lxvj. arti. iiij. 2ͦ inter virtutes intellectuales sapīa ē maxima: ibidē arti. v. 3ͦ inter virtutes theologicas charitas est perfectissima: ibidē arti. vj. quere de his rōnes ibidē. Tertio ɔsiderāda est virtutis cognitio. Nā quō possit cognoscere aliq̄s grām vel virtutē hr̄e. Req. s̄. Beatia.

## Q᷒ non solum est vtile sed necesse virtutes morales acquirere. CA. III.

Ertio ad maiorē euidētiā p̄dictoꝝ iterū de virtutibꝰ q̄ttuor sunt notāda. p̄mū ē vtilitas adeptōis. scōm ē ineq̄litas receptōis. tertiū ē necitas cōnexionis: quartū ē perennitas duratōis. Prio ↄsiderāda est vtilitas adeptōis. Est. n. nō solū vtile sed necesse virtutes morales acq̄rere ꝛ hr̄e. Hoc aūt tripl'r p̄bo. s. rōne: auctoritate: ꝛ silitudine. Prio p̄bo duplici rōne. s. regule ꝛ pugne. Prio rōe regule sic: Uirtus respicit rectā regulā seu ordinē rōnis. Et hoc q̄ttuor modis. p̄° in actōe interiori: ꝛ sic est prudentia q̄ est recta rō agibiliū q̄ sunt in ip̄o hoie. Beatꝰ aūt tho. in scri. ethi. li. vi. ca. iiii. diffiniēs prudētiā sic dicit: Prudētia est habitꝰ cū vera rōne actiuus: nō quidē circa factibilia q̄ sunt extra hoiem: sꝫ circa bona ꝛ mala q̄ sunt ip̄ius hois. Differt. n. bonū actiōis a bono factōis: q2 bonū actiōis est in ip̄o agēte. bonū vō factionis respectu cuiꝰ est ars est in ip̄o facto. 2° virtꝰ respicit ordinē rōnis in opatōe exteriori: ꝛ sic est iusticia. 3° virtus respicit ordinē rōnis in passione delectabili. Est. n. q̄dā passio. s. ↄcupīa delectationū impellēs ad aliq̄d ↄtra rōnē: ꝛ hāc moderatᷣ t̄pantia. 4° virtus respicit bonū seu ordinē rōnis in passione horribili vel penali. Nā quedā est passio circa horribilia ꝛ penalia. s. timor a bono rōis retrahēs ꝛ ip̄ediēs: ꝛ iō fortitudo fuit necessaria q̄ passionē hanc moderatᷣ: p̄ma scđe. q. lxi. arti. ii. in cor. q. Scđo q̄ virtutes sūt vtiles ꝛ necessarie, p̄bo rōe pugne sic: Ubi est pugna vitioꝝ ibi oꝫ eē victoria virtutū. Nā bonū vincit malū. sꝫ quattuor sunt inter alia vitia iacula quibꝰ in p̄nti vita ab hoste inuadimur ꝛ puocamur. s. stulticia iniquitas vel iniusticia: timor p̄iculi vel incōstātia: ↄcupiā. g̊ p̄ oppositū q̄ttuor sunt scuta virtutū q̄bus pugnamus ꝛ p̄tegimur. s. prudētia ↄ stulticiā: iusticia ↄ iniq̄tatē: fortitudo ↄ timorē vel incōstātiā: t̄pantia ↄ luxuriā seu cōcupiam. Hec hiero. Scđo q̄ v̄tutes sunt nobis vtiles ꝛ necessarie, p̄bo auctoritate. Nā Sap. viii. dr̄: Labores illius magnas hn̄t virtutes. Sobrietatē ꝛ sapiam docet ꝛ iusticiā ꝛ virtutē quibꝰ vtilius nihil ē in vita hoibus. q̄ verba hugo exponit dicens: Labores huiꝰ. i. sapie: q2 nō repente habetᷣ sapīa vel virtus: sꝫ in laborādo circa ip̄am acq̄runtᷣ virtutes. vn̄ subdit: q̄ inq̄sitio sapie docet quattuor virtutes: ꝛ p̄io sobrietatē. i. t̄pantiā q̄ cōsistit in refrenādo ↄcupiam: scđo prudētiā q̄ cōsistit in recte eligēdo q̄d agendū est: tertio iusticiā q̄ ↄsistit in recte exequēdo q̄d prudentia elegit: quarto virtutē. i. fortitudinē que est in aduersis eq̄nimiter tolerando. ꝛ subdit vtilitatē dicens: Quibus vtilius nihil est in hac vita hominibus. q. d. Nihil est ita vtile ad cōseruatōem hūanā: sicut cardinales virtutes: q2 p̄ has hō ordinatᷣ ad p̄rimū ꝛ ad seip̄m. p̄ has. n. regitᷣ inter hoies vita n̄ra. vn̄ rabanꝰ: Qui t̄pātus est ꝛ prudens fortis ꝛ iustus q̄d illi deest. q. d. nihil. ideo subdit: Quibꝰ vtilius vel in via hoibus vel ad vitam eternam nihil est hoibus. Sed forte dices: q̄ v̄tutes theologice. s. fides: spes: charitas: sunt vtiliores ꝛ nobiliores virtutibus cardinalibꝰ. eo q̄ immediate ↄspiciunt deuꝫ. R̄ndeo duobus modis. p̄° q̄ iste tres virtutes theologice sub illis q̄ttuor ↄtinentᷣ. Nā fides sub prudētia: spes sub fortitudine: charitas sub iusticia ↄtinetᷣ. 2° q2 iste q̄ttuor cōsistunt in vsu operū. ille vō tres in cōtēplatiōe diuinorū. Tertio q̄ virtutes sint nobis vtiles ꝛ necessarie, p̄bo similitudie in figura: Nā Exo. xxviii. dr̄ q̄ in rōnali aaron erāt q̄ttuor ordines lapidū ꝛ singuli ordines habebant tres lapides. que verba expōnes Grego. dicit: Quattuor ordines gēmarū in pectore hꝫ sacerdos vel p̄latus: cū oē q̄d cogitat debet eē prudētia circūspectū: fortitudine firmū: iusticia rectū: t̄pantia a malis omnibꝰ segregatū. sed iidē ordines. i. quattuor virtutes hn̄t tres gēmas: cū prudētia: fortitudo: iusticia: t̄pantia trinitatis fide ꝛ opatōe cōsistit.

Quō virtutes diuersimode recipiuntᷣ. CA. IIII.

Ecundo principalr̄ circa v̄tutē ↄsiderāda est inequalitas receptiōis. Ubi nota q̄ si virtutes ↄsiderentᷣ eē in vno ꝛ eodē hoie tūc dico q̄ oēs in eo eq̄liter sunt intēse. ita dicit Aug. vi. de trini. q̄ quicunq̄ sunt eq̄les in fortitudie sunt eq̄les in prudentia et t̄pantia: sꝫ q̄ttū ad naturalē inclinatōem ad actū virtutis vnus hō fit magis p̄mptus ad actuꝫ vnius virtutis q̄ȝ ad actū alterius: et quā inclinatōe seu p̄mtitudie vnus sanctus magis laudatᷣ de vna v̄tute q̄ȝ de alia: sicut abrā de fide: moyses de mā suetudine: iob de patiētia. vn̄ etiā dr̄ de quolibet cōfessore: Nō est inuētus silis illi: p̄ma secūde. q. lxvi. arti. ii. p̄ totū. Si vō virtus cōsideretᷣ in diuersis hoibus ꝛ s̄m diuersa t̄pa: tunc dico q̄ vna virtus pōt eē maior ꝛ minor in vno q̄ȝ in alio. vel in vno ꝛ eodē pōt eē maior vno t̄pe q̄ȝ alio. q̄d p̄ꝫ p̄p̄ q̄ttuor rōes. s. p̄p̄ maiorē dispositōem: assuefactiōem: discretiōeꝫ: infusionē. p̄° dico q̄ vna virtus est maior in vno q̄ȝ in alio p̄p̄ meliorē dispositōem: inquātū vnus ex naturali cōplexione melius ē dispositus ad vnā virtutē q̄ȝ alius: vel inquātuꝫ vnus est melius dispositꝰ ad virtutē vno tēp̄e q̄ȝ alius. 2° pōt esse maior virtus in vno q̄ȝ in alio: p̄p̄ maiorē assuefactōem: inquātū vnus magis ad virtutē assuescit q̄ȝ alius: vel inquantū vnus ꝛ idē magis assuescit tēp̄e vno q̄ȝ alio. 3° potest esse maior virtus in vno q̄ȝ in alio propter maiorē discretōem: inquantū vnus hꝫ p̄spicatius iudiciū rōnis q̄ȝ alius. 4° p̄p̄ ampliorē infusionē: inquātū vni plus donatᷣ vel infunditᷣ de virtute q̄ȝ alteri: s̄m q̄ dicit ap̄ls ad ephe. iiii. Unicuiq̄ȝ data ē gratia s̄m mēsuram donatiōis x̄pi: p̄ma scđe. q. lxvi. arti. i. p̄ totum.

Q̄ q̄ȝuis peccata nō sint cōnexa tamen virtutes sunt cōnexe. CA. V.

Ertio principaliter circa virtutē cōsideranda ē necessitas cōnexionis: sꝫ enim peccata non sint cōnexa: tn̄ virtutes oēs inter se sunt connexe. Ubi nota q̄ inter virtutes est triplex cōnexio. p̄ma est cōnexio virtutū moraliū inter se. secunda est cōnexio virtutū moraliū cum charitate. tertia connexio est charitatis cum moralibus virtutibus. Primo. n. dico q̄ virtutes morales sunt inter se cōnexe de necessitate. q̄d dupliciter p̄bo. s. rōne: ꝛ auctoritate. Primo rōne: q2 vna virtus moralis sine alia nec p̄fectōem nec laude virtutis hꝫ: sicut verbigr̄a: Fortitudo vel firmitas animi nō hꝫ nec rōem nec p̄fectōem nec laudē virtutis si sit sine discretione prudentie: rectitudine iusticie: moderātia t̄pantie. p̄pter q̄d b. Greg. xxii. li. moral. dicit: q̄ virtutes si sint distincte nō p̄nt esse p̄fecte in rōne virtutis: q2 prudētia nō est vera iniusta impans: ꝛ fortis nō est si prudētia careat: ꝛ sic de aliis: vn̄ cōcludit ibidē q̄ vna virtus sine aliis aut est nulla aut est imp̄fecta. ꝛ Aug. vi. de trin. dicit: q̄ virtutes que sunt in animo hūano nullo mō ab inuicē separantᷣ. Secundo p̄bo hoc idem auctoritatibꝰ. ꝛ p̄° auctoritate ambrosii sup̄ lucam qui sic dicit: Cōnexe sibi sunt cōcatenateq̄ȝ virtutes vt qui vnam habeat plures habere videatur. 2° auctoritate tullii in secundo de tusculanis q̄ōnibus qui dicit: q̄ si vnā virtutē cōfessus es te nō habere: nullā necesse est te habiturū p̄ma scđe. lxv. artic. i. in cor. q. ꝛ in argu. ↄ. Secundo dico q̄ virtutes morales sunt ↄnexe cū charitate. Ubi nota q̄ virtutes morales vel sunt acq̄site. vel sunt infuse. p̄° g̊ virtutes morales q̄ sunt acq̄site ꝛ que dirigunt ad aliquē naturalē finē p̄nt eē sine charitate. sicut fuerūt in multis gentilibꝰ. 2° virtutes morales. s. infuse p̄ quas dirigunt hoiem ad finē supnālē sine charitate esse non p̄nt. Cuius rō est: q2 per virtutes morales infusas vita spiritualis perficitur. sed vita spiri

malis est p charitatē. ita dr. j. Joh. iij. Qui nō diligit manet in morte. g̃ ꝛc. ibidē. q. lxv. art. ij. Tertio dico ꝙ charitas cū virtutib⁹ moralib⁹ est cōnexa: ita ꝙ charitas sine virtutibus moralib⁹ haberi nō pōt. Hoc aūt dupliciē pbo. s. rōne: ꝛ auctoritate. p° rōne sic: Deus nō minus pfecte opaṫ in opibus grē q̃ȝ in opibus nature. sed in opib⁹ nature videm⁹ ꝙ nō inueniṫ in re aliqua pricipiū aliquorū operū qn inueniant in ea: ea q̃ sunt nec̃ria ad h⁹mōi opa pficiēda: sicut aialia hn̄t organa ad sua opa pficiēda multo g̃ plus hoc inueniṫ in opib⁹ grē. vn̄ opȝ ꝙ cū charitate infundanṫ oēs virtutes morales quib⁹ hō perficit oia opa virtuosa. 2° hoc idem pbo auctoritate augustini in quadā epl'a dicentis: ꝙ charitas in se oēs virtutes cardinales includit. vbi. s. q. lxv. arti. iij. p totū.

Quō virtutes post hēc vitā aliqualr manēt et aliq̃lr nō manēt: ꝛ q̃ nō manebūt. CA. VI.

Quarto principalr circa virtutes ɔsiderāda ē duratōis perennitas. Cū. n. virtutū quedā sunt morales: quedā intellectuales: quedaȝ supnaturales: oēs aliq̃liter post hanc vitam nō manent: aliqualr vero manent. Primo g̃ virtutes morales q̃tū ad inclinatiōnē appetitus ad passiones vel opatōes post hanc vitam nō manent. vn̄ in futura vita non habebūt locū ɔcupie ꝛ delectatōes cibox ꝛ venereox: neqȝ timor ꝛ audacia circa pericula mortis: neqȝ distributōes ꝛ cōicatōes rerum que ɔueniūt vsui pn̄tis vite. vn̄ dicit Grego. vj. moral'. ꝙ actiue vite opa cū corpe transeunt. Et idē sup Ezech. dic: Cū pn̄ti seculo vita auferṫ actiua. Scd̄o vō mō v̄tutes morales q̃tū ad ordinē rōnis post hāc vitā manebūt: in quantū rō vniuscuiusqȝ in beatis rectissima erit circa ea que spectāt ad eox statū: ꝛ ois appetitus eox oino mouebiṫ s̄m ordinē rōtus. vn̄ beat⁹ Augu. ɔ tulliū. xiiij. de tri. dicit: ꝙ prudētia ibi erit sine vllo piculo erroris: fortitudo sine molestia tolerādox malox: tpantia sine repugnātia libidinū: vt prudentie sit nullu bonū deo p̄ponere vel adequare: fortitudis ei firmissime coherere: tpantie nullo defectu noxio delectari: iusticie vō ppetuo subditū eē deo: pria scd̄e. q. lxvij. arti. j. p totū. Scd̄o dico ꝙ v̄tutes intellectuales q̃tū ad modū quē nūc hn̄t: puta p conuersionē ad fantasmata nō manebūt post istā vitā: propter qd̄ dr. j. ad Corinth. xiij. Scia destrueṫ. qd̄ verbum exponiṫ trib⁹ modis. p° sic: Scia destrueṫ. i. noticia quā nunc in enigmate de deo p fidē habem⁹ cessabit. Re. infra hoc eodē ca qualr non manebit fides. 2° exponiṫ sic: Scia destrueṫ: qꝛ in patria non cognosceṫ diua eēntia p speculū creature vt hic: sed ipsa diua essentia erit rō siue causa videndi eā. 3° exponiṫ sic: Scia destrueṫ q̃tum ad modū pn̄tis vite qui est vti fantasmatib⁹: q̃tū vō ad aliū modū, put scia est i intellectu manebit. sicut. n. intellect⁹ ē incorruptibilis: ita etiā scia. vn̄ mēoria, put hȝ eē in parte intellectiua post hāc vitā manebit pp qd̄ dicit Luc. xvj. Recordare qꝛ recepisti bōa in vita tua. pma scd̄e. q. lxvij arti. ij. p totū. Nota tn̄ ꝙ aie defunctox pn̄t hr̄e noticiā eox que hic aguntṫ q̃tuor modis. p° per spēs intelligibiles hic acquisitas que remanserūt in intellectu p⁹ sepatōem earum a corpe. prima pte sum. q. lxxxix. arti. vj. in cor. q 2° mō reuelatōe diua. 3° mō reuelatōe angelox vel demonū. 4° mō reuelatōe aiax que hinc ad eas accedūt ibidē arti. viij. in so. j. arg. Re. ē. Anima sepata. Tertio de virtutib⁹ theologicis dico tria. p° ꝙ post hanc vitā nō manebit fides. hoc pbo triplici rōe. Prima est: quia beati hn̄t deum pn̄tem. fides aūt nō est de pn̄tibus. Secūda est: qꝛ fides habet obscuritatē: beati aūt claritatem. Tertia rō est: qꝛ fides est sine apparitōe vel visione: qꝛ fides est credere que nō vides. beatitudo aūt cōsistit in visione sicut infra patebit: pma scd̄e. q. lxvij. arti. iij. p totū.

Scd̄o dico ꝙ spes post mortē in statu glorie nō manebit: qd̄ duplr pbo. p° auctoritate apl'i ad Ro. viij. sic dicētis: Qd̄ videt q̃s nō sperat. sed beati vident deuȝ: g̃ beati nō sperant. 2° pbo rōne: Spes est alicuius boni qd̄ non habeṫ: possibilis tn̄ haberi. g̃ qn̄ habebiṫ qd̄ nunc speratur (scȝ diuina fruitio) iam spes esse non poterit: ibidē arti. iiij. p totum. Tertio dico ꝙ post hanc vitam in gloria charitas sp manebit. qd̄ probo dupliciter. p° auctoritate apl'i. j. ad Corinth. xiij. sic dicētis: Charitas nūq̃ȝ excidit q. d. Lȝ charitas q̃tū ad aliqua. s. q̃tuȝ ad actus exteriores ꝛ laboriosos excidat: tn̄ q̃tū ad interiores sp manet. 2° probo hoc idem rōne sic: Quando impfectio nō est de essentia rei: tunc impfectōe remota id qd̄ primo est impfectū: postea idem numero manet pfectum. Exemplū de puero ꝛ albedine remissa que idē nūero manēt adueniente pfectōe. sed charitas via ꝛ patrie differūt s̄m pfectum ꝛ impfectū: g̃ sublata impfectōe charitatis in via: remanet eadē charitas quo ad pfectōem in patria: ibidem. q. lxvij. arti. vj. p totū. Et ɔfirmaṫ prima rō sic: Si amor est boni nō habiti: maior est boni habiti: et si nō cessat respectu nō habiti: multo min⁹ nō cessat respectu habiti: imo pficiṫ: qꝛ pfecti⁹ q̃libet diligit bonū habitū q̃ȝ nō habitū.

Quō sit visio corpalis: ꝛ q̃ ad visiotē reqriṫ. CA. I.

Visio corporalis Circa visionē ɔsideranda sunt tria: primo mod⁹ ɔueniens: secūdo defectus impediens: tertio fructus p̄eminens. Primo cōsiderandus ē modus ɔueniēs. Nā modus vidēdi non fit extramittēdo vt plato ꝛ empedocles opinanṫ: dicētes ꝙ visio fit emittēdo radios ab oculis. qd̄ duplr pbāt. p° qꝛ si visio pficereṫ intus suscipiendo vt vitas vult Aris. tradit tūc nō esset necesse qn̄ aliq̃s vellet acute videre nisi ꝙ apiret oculū: ꝛ q̄ato magis aperiret: tāto magis formā videret. Sȝ ɔtriū apparet. s. qn̄ aliq̃s acute vult videre magis ɔstringit palpebras ꝛ artat oculos: ita ꝙ ille conatus designat oculū aliq̃d a se eijcere vl' emittere ꝛ nō recipe. 2° hoc idem pbant: qꝛ cū color nō sit aliq̃ q̃litas actiua ꝛ immutatiua alicui⁹ corpis: nō agit i mediū nec in organū visus: ita ꝙ visus nō fit intus suscipiendo ȝ extramittēdo. Sed ꝙ hec opinio sit falsa et impossibilis. s. ꝙ visio fiat extramittēdo put lux egrediatur a visu vl oculū: ondiṫ p hoc ꝙ lux nō pōt egredi a visu nisi q̃tuor modis. p° qꝛ lux a visu egrediēs aut erit cōtinuata cū vidente ꝛ cōiuncta cū tota re visa. 2° aut lux separaṫ tota a vidēte ꝛ ɔiungiṫ cum re visa. 3° aut lux in visione nō ɔiungiṫ cū tota re visa ȝ cū aliqua pte eius. 4° aut lux pficiēs visionē sepaṫ ab vtroqȝ. s. a vidēte ꝛ a re visa. Primū ꝙ lux egrediēs ɔtinueṫ cū vidente ꝛ cū tota re visa nō pōt esse. ꝛ hoc ppter duas cās. Prima rō est: qꝛ cū nos videmus astra celi: sequereṫ ꝙ lux egrediens extendereṫ vsqȝ ad astra. qd̄ est impossibile: cum egredi sit corporeū. lux aūt non sit corpus. Scd̄a rō est: qꝛ sequereṫ ꝙ in arbitrio claudētis oculos ꝛ apientis lux ita parua impleat tam magnū spaciū sicut est de hinc ad celum ꝛ quotiens apiret: totiens illuminaret: qd̄ est impossibile ꝛ incōueniens. Secundū. s. ꝙ tota lux sepetur a vidēte ꝛ ɔiungatur cum re visa non potest esse: qꝛ qd̄ coniungit videntē nō videṫ. vn̄ hoc sile est ac si aliquis sentiendo tangat manu abscisa. Tertium ꝙ lux cōiungaṫ cuȝ aliqua parte rei vise hoc nō potest esse: eo ꝙ nulla res videbiṫ s̄m totum sed s̄m ptem que a luce tangiṫ. Quartum. s. ꝙ lux egrediens non cōtinueṫ cum videnre neqȝ cum re visa. sed ab vtroqȝ sepatur non potest esse: quia si lux non ɔtinuaṫ cū vidente nō videbit. si vō nō cōtinuaṫ cū re visa nō videbiṫ: ꝛ sic in vanū poniṫ ab oculo lucem

egredi. Ad primū ergo in oppositū qñ dicunt φ aliq̄s volēs acute videre nō apit oculos vt intus aliqd recipiat: sed potius cōprimit vel constringit palpebras ⁊ artat oculos: dicendū φ hoc nō fit ad hoc φ lux exprimat᷑ vel emittat᷑ a visu ꝫ potius vt cristallin⁹ humor ⁊ virtus visiua vniat᷑: adiuuet᷑: ⁊ ꝯfortet᷑. nam virtus vnita fortior est seipsa dispersa: in li. cā᷑. ppositōe. xxvij. vñ natura ordinauit supcilia eminētia ⁊ grossa ⁊ nigra vt adiuuent visum nō ꝯfundatur diuaricatus vel disgregatus a luce vel lumine exteriori. Cuius signū est: φ cum aliquis vult videre subtiliter ⁊ acute: obumbrat visum vt p vmbrā virt⁹ visiua cōgregetur ⁊ ꝯfortet᷑. Ad secundū qñ dicunt φ color non est qualitas actiua nec immutatiua: dicenduꝫ φ color nō agit materialiter sed formā suam simplicē generat in medio ꝭm esse spūale ⁊ esse intentionale. vñ pupilla nō immutat᷑ naturaliter a colore ꝭm esse materiale: qꝛ nō colorat᷑: sed ꝭm esse spūale. Et ideo ē alia positio Aristo. vera ꝭm φ visio nō fit extramittendo sed intus suscipiendo. Ad cuius euidentiā est sciendū: φ ad visionē pficiendā quinqꝫ necessario requirunt᷑. s. color: diaphanū. lumen: organū: ⁊ sensitiuū. s. potētia sensitiua: vt sit talis ordo. Primo. n. ad videndū requirit᷑ color qui mouet diaphanū ad sui susceptōem. Ubi nota duo. Primū est: φ motus diaphani a colore nō est motus localis sed alteratōis. alteratio aūt est motus ad formā que est qualitas rei vise. Secundū est: φ color in corpe colorato est qualitas complete in suo esse naturali. in medio autē est qualitas incōplete ꝭm esse intētionale: aliās si color eēt in medio ꝭm eē reale: nō posset p idem mediū simul videri album ⁊ nigrum. Secundo ad visionē requirit᷑ diaphanū. s. aliquod corpus pspicuū: puta vitrū: aqua: vł aer. Cuius rō est: qꝛ inter visibile ⁊ visum non esset medium transparēs sed vacuū vt democritus dixit. ⁊ cum ī vacuo nō possit esse cōtactus: tunc visibile nō immutaret ⁊ visus nō immutaret᷑. Tertio ad visionē requirit᷑ lumē qδ quidē lumen est necessariū nō ex pte coloris qui de se ē visibilis. Cuius rō est: qꝛ cum color sit quedā lux quodāmodo obscurata ex admixtione corpis opaci: nō mouet᷑ diaphanū pfecte ⁊ in vltima dispositōe. sed lumen in vltima sua dispositiōe facit diaphanū receptiuū coloris. Quarto ad visionē requirit᷑ organū: qδ quidē nō debet esse igneū vt dicit plato: neqꝫ aereū: sed aqueum vt dicit Aris. nō quidē ꝭm φ est aqua sed rōne pspicuitatis. Cuius rō est: qꝛ cum lumē nō sit in pspicuo: necesse est φ intra oculum sit pspicuū aliquod: nō corpus celeste: qδ nō venit in cōpositione alicu⁹ corpis: ideo debet eē in oculo pspicuum aqueū: tum qꝛ aqua magis cōseruat φ̄ aer: tum qꝛ magis repsītat. Quinto ⁊ vltimo requirit᷑ ad visionē sensitiuū aīe. s. potentia sensitiua que est principiuꝫ visionis. Et qꝛ potentia sensitiua exercet᷑ p corpus: ideo principiū visionis qδ est potentia visiua est interi⁹ iuxta cerebꝛ vbi cōiungunt᷑ duo nerui ex oculis pcedentes: et sic oportet φ intra oculū sit aliqδ pspicuū receptiuum luminis vt sic vniformis immutatio a re visa vsqꝫ ad principiū visiuū. Hec oīa patent in alberto ⁊ sancto thoma ī scripto ⁊ cōmēto sup scdo de aīa: ⁊ sup de sensu ⁊ sensato.

¶ Qꝫ visio impedit᷑ pp quattuor rōnes. CA. II.

Secundo principalr̄ circa visionē ꝯsiderandus ē defectus impediens. Ubi nota φ visio īpeditur pp quattuor rōnes. prima est pp obiecti absētiam seu remotōem. secunda est pp obiecti excellentiam seu intensionē. tertia est ppter mediꝫ tenebrā seu obscuritatē. quarta est ppter organi infectōem seu languorē. p° visio impedit᷑ pp obiecti absētiam seu remotiōem. Lꝫ. n. intellectus abstrahat ab hic ⁊ nunc: inqꝫtuꝫ ad sui opatiōem nō requirit determinatū tps vel situm: tñ visus ⁊ quilibet sensus pticularis nō apprehendit aliquid nisi sub hic ⁊ nunc. i. sub pñti loco ⁊ tpe. 2° visio impedit᷑ ppter obiecti excellentiā seu intensionē. Cum. n. inter obiectum ⁊ organū ꝓportio requirat᷑: iō sensibiliū excellentia vel impedit vel destruit sensum. 3° visio impedit᷑ ppter mediꝫ tenebram seu obscuritatē. Cum. n. visio fiat p diaphanū: vt ptꝫ ca. ꝑcedenti: eo φ sensibile positū supra sensum nō sentit᷑: opꝫ φ diaphanū sit actu illuminatū p p lucem. que quidem lux nō est necessaria ex pte coloris sed ex pte diaphani vt ptꝫ. s. 4° visio impedit᷑ propter organi insufficientiā seu languorē. Naꝫ qñ sensus ē vno humore infectus aliū nō pōt discernere. vñ Aug. Oculis egris odiosa lux est que puris ē amabilis: ita φ visio impedit᷑ ꝓpter quattuor rōnes. prima est cum obiectum sit absens. secunda est cum obiectū sit excellens. tertia ē cuꝫ mediū nō est ꝯueniens. quarta ē cū organū est languēs Re. infra Uisio diuine essentie: φ ꝓpter istas causas de⁹ in pñti vita videri non pōt.

¶ Qꝫ beatitudo nō est in delectatōe sed in clara dei visione. CA. III.

Tertio circa visionē cōsiderandus est fructus preeminēs. Nam pmiū seu beatitudo non in delectatōe consistit: sed in clara dei visione. Hoc aūt quadrupliciter pbo. s. rōnibus: similitudinib⁹: auctoritatibus: ⁊ ꝓprietatib⁹. Primo φ beatitudo nō consistat in delectatōe sed in visione dei, pbo quattuor rōnibus. s. rōne pñtialitatis: apphensibilitatis: ꝯtemplatōis: perfectionis. primo. n. deus nō pñs efficit᷑ actu voluntatis sicut actu intellectus. secundo deus nō attingit᷑ vel apprehendit᷑ actu voluntatis sicut actu intellectus. tertio hō non cōtemplat᷑ deum actu voluntatis sicut actu intellectus. quarto homo nō pficit᷑ actu voluntatis sicut actu intellectus. p° beatitudo principaliter cōsistit in actu intellectus rōe pñtialitatis sic: Beatitudo cōsistit in illo actu quo deus est nobis pñs. sed deus non est nobis pñs per actum voluntatis. Cuius rō est: qꝛ voluntas nō solū fert᷑ in bonū pñs cum in ipso quiescens delectat᷑: sed etiā in bonū absens vel in deum ꝓut ipe est abñs cum ipe desiderat᷑. sed deus est nobis pñs p actū intellectus sicut obiectū est pñs potentie. g̊ ⁊c̄. 2° beatitudo cōsistit in actu intellectus rōne apprehensibilitatis sic: Beatitudo cōsistit in illo actu quo primo deū attingimus. sed deum pmo attingim⁹ p actū intellectus qui est intelligere: nō autē p actū voluntatis: qꝛ nō possumus velle qδ nō intelligimus. g̊ ⁊c̄. 3° beatitudo consistit in actu intellectus rōe cōtemplatōis sic: Sūmū bonū hoīs cōsistit in vita cōtēplatiua. sed vita cōtemplatiua ptinet ad actum intellect⁹. sed beatitudo est summū bonū hoīs. ergo cōsistit in actu intellectus. 4° rōne perfectōis sic: Beatitudo cōsistit in actu illius potentie que est perfectior alijs. sed operatio intellectus est h⁹mōi. g̊ ⁊c̄. Nam opatio intellectus est nobilissima: delectabilissima: cōtinua: sufficientissima: Re. s. Cōtemplatio. Secundo φ beatitudo nō consistat in actu volūtatis sed intellectus, pbo similitudinib⁹: Nam ⁊ auarus suam beatitudinē poneret in pecunia et quereret᷑ ab eo quo actu beatificaret᷑. Rñdet φ nō amādo: nō desiderando: nō delectādo de pecunia: sed possidendo pecuniā. Similiter est in ꝓposito ille qui sūmuꝫ bonū ponit in deo eo actu beatificatur quo deū habet. sed deum hꝫ actu intellectus nō aūt actu volūtatis: ergo ⁊c̄. Qꝫ aūt p nullum actū voluntatis attingamus deū pꝫ p tres actus voluntatis qui sunt desiderare amare delectari in quibus cōsistit beatitudo. p° beatitudo non cōsistit in primo actu volūtatis qui est deuꝫ desiderare. Cuius rō est qꝛ beatitudo consistit in adeptōe summi boni. sed desiderare est respectu boni non habiti sed habendi. hoc aūt impfectōem importat. s. non habere bonū ⁊ desi

derare ipm. g̃ 7c. 2° beatitudo nõ ꝯsistit in secũdo actu volũtatis q̃ est deũ amare. Cuius rõ est: qꝛ nullus habetur siue efficit btũs nisi ab eo habeat deus. sꝫ ꝑ amare deum nõ semꝑ habet de⁹: eo ꝙ bonũ amat nõ solũ qñ habet: sꝫ etiã qñ nõ habet: lꝫ amor boni habiti sit pfectior amore boni nõ habiti. vñ qꝛ amor põt esse boni nõ habiti. beatitudo aũt ꝯsistit in sũmo bono habito: seqꝛ ꝙ beatitudo nõ ꝯsistat in scdo actu volũtatis q̃ ẽ amare deũ.
3° beatitudo nõ ꝯsistit in tertio actu volũtatis q̃ ẽ delectari in deo vel de deo. Cui⁹ ratio est: qꝛ btitudo est vltimus finis: ũmo habere deũ est vltim⁹ finis: ad qδ tanq̃ȝ effectus sequit delectari de deo. Et hoc trib⁹ modis. s. i p̃senti: in p̃terito: in futuro. p̃mo in p̃nti: dum bonũ qδ nũc intelligim⁹ seu sentim⁹ causat delectatiõem. scdo in p̃terito: dum bonũ p̃us habitũ ⁊ memoratũ causat delectationẽ. tertio in futuro: dum bonũ nõ habitũ ꝑut speramus hr̃e causat delectatõem. Sed illo actu btificat̃ q̃libet quo deũ habet. sꝫ deũ habꝫ ꝑ actũ intellect⁹: qꝛ deũ habere ẽ deũ noscere. sed solo actu intellect⁹ de⁹ cognoscit̃: ⁊ tunc deo adepto delectat̃ ⁊ q̃etat̃ appetitus: g̃ 7c.
Tertio ꝙ btitudo ꝯsistat in visione dei ꝓbat̃ autoritatib⁹. Prima ẽ aug. j. de trini. q̃ sic dicit: Finis omniũ actionũ requies sempiterna ⁊ gaudiũ est ꝯtemplatio dei. Scda ẽ etiã aug. sup illo v̄bo Joh. xvij. Hec est vita et̃na vt cognoscãt te 7c. sic dicẽtis: Infelix q̃ nouit oĩa ⁊ te nescit. qui aũt te ⁊ illa nouit: nõ ꝑꝑ illa beatior sꝫ ꝑꝑ te solũ btũs. Tertia ẽ etiã aug. qui dicit ꝙ visio ẽ tota merces. Quarta ẽ Joh. xvij. Hec est vita et̃na vt cognoscãt te solum verũ deũ: ⁊ quẽ misisti Jh̃m xp̃m. Re. expositionem supra Btitudo. Quinta ẽ p̃ma Joh. iij. Cũ apparuerit similes ei erim⁹: ⁊ videbim⁹ eũ sicuti est. Quod verbũ glo. ⁊ btũs Tho. ꝯtra gentiles li. iij. ca. xlix. in fine exponũt dicentes: Cũ apparuerit. Glo. s. in scdo adaetu. Similes ei erim⁹. Bea. tho. Nos videntes deũ similes ei erim⁹: q̃a sicut ipe ꝑ suã essentiã intelligit̃: ita etiã nos videbimus eũ. vñ subdit: Sicuti est: qꝛ eũ in ipsa deitatis sue substãtia vel essentia ꝯtemplabimur apte sine velamine. Ex q° v̄bo dat intelligere: ꝙ sola visio btificat quã delectatõ cõsequit̃. vñ Aug. ⁊ allegatũ ẽ supra: ꝙ visio dei ẽ tota merces. Ratio aũt q̃re visio dei dicit̃ btificare ⁊ esse tota merces est duplex. Prima ẽ: qꝛ visio dei necessario hꝫ annexam sibi dilectionẽ. dilectio aũt non necessario hꝫ annexam visionẽ: qꝛ est tam rei absentis q̃ȝ p̃sentis. Secũda ẽ qꝛ visio dei generat dilectionẽ ad quã sequit̃ delectatio ⁊ fruitio: ⁊ iõ visio dei ẽm Aug. est tota merces. Quarto ⁊ vltimo ꝙ btitudo ꝯsistat in actu intellect⁹ ꝓbat̃ ꝓprietatib⁹. Nam octo sunt p̃cipue ꝓp̃etates oculi q̃ possũt btitudini ꝯuenire ⁊ adaptari. Re. s. Oculi ꝓp̃etas ꝑ totũ.

¶ Qꝫ diuina essentia in p̃senti vita apte ⁊ clare videri non potest: ⁊ ꝙ est quadruplex visio vel cognitio q̃ de re haberi potest. CA. IIII.

# Visio diuine essentie.

Qꝫ diuina essentia in p̃nti vita apte ⁊ clare videri nõ possit: ꝓbo tripliciẽ. p̃° sufficiẽti diuisione: scdo efficaci demõstratiõe vel rõne: tertio infallibili autoritate. Primo ꝓbo sufficiẽti diuisione. Est. n. q̃druplex visio vl̃ cognitio que de re põt haberi. s. corp̃alis: sp̃ũalis: comp̃hensiõis: intellectualis. Prima cognitio q̃ de aliqua re potest haberi est corp̃alis. et ẽm hanc cognitiõem nemo vidit nec visurus est deum i essentia sua. Jta dicit̃ p̃ma ad corinh. ij. Oculus non vidit: nec auris audiuit: ⁊ in cor hominis nõ ascendit que p̃parauit deus his qui diligũt illũ. Que v̄ba aug. exponẽs dicit: Pro tanto illud valde magnũ est: qδ nec ocul⁹ vidit: qꝛ non est color. nec auris audiuit: qꝛ non est sonus: nec in cor hominis ascendit: qꝛ non est aliquid carnale nec terrenũ sed sp̃ũs. Ubi nota ꝙ res q̃ apprehendunt̃ ab intellectu vel sunt inferiores vel sup̃iores intellectu. Quãdo. n. res que app̃hendunt̃ ab intellectu sunt inferiores intellectu: tũc in cor hoĩs ascendũt: inq̃ntum res inferiores nobiliori modo sũt in intellectu q̃ȝ in seipsis. Quãdo vero res que app̃hendunt̃ ab intellectu sũt superiores intellectu: tũc quoddãmõ ascendũt. qꝛ sup̃iora intellectu altiora sũt in seipsis q̃ȝ sint in itellectu. Et subdit Que p̃parauit his qui diligũt illũ. s. vitã et̃nam q̃ in dei visione ꝯsistit. De quo dicit̃ p̃ma ad thimo. vj. Quẽ nullus hominũ vidit. s. visione corp̃ea. tum qꝛ illud qδ videtur visione corp̃ali est corpus: deus aũt est sp̃ũs. tum qꝛ illud quod oculis carnis videt̃: aliq̃ sui similitudĩe apprehendit̃. de diuina autẽ eẽntia nulla similitudo formari põt. Scda visio vel cognitio q̃ de re aliq̃ haberi põt: ẽ sp̃ũalis: qua sanctoꝝ mẽtes a vitijs purgate: adiute lumine diuine gr̃e in p̃nti vita ꝯtemplant̃ deũ. De q̃ Math. v. Beati mũdo corde. vñ sicut volẽtes solẽ materialẽ videre: oculũ corp̃is purgare debẽt: sic volẽtes diuinam essentiã ꝯtemplari: purgare debent oculũ mẽtis. Et tñ ꝑ lumẽ diuine gr̃e hic diuina eẽntia nõ videt̃: eo ꝙ lumẽ diuine gr̃e viatori cõicatũ diuinã eẽntiã ꝑfecte nõ rep̃sentat sicut facit lumẽ diuine gl̃e ꝯp̃hensori cõicatũ. Tertia visio vel cognitio que de re habet̃ est cognitio comp̃hensionis: qua cognitiõe nullus intellect⁹ creat⁹ vidit vel visurus est deũ. sꝫ solus deus hac cognitiõe vel visiõe. s. cõp̃hensiua videt ⁊ cognoscit seipm. Qꝫ aũt nullus intellectus creat⁹ diuinã essentiã ꝯp̃hendat tripliciẽ ꝓbo. s. rõne: similitudine: autoritate. p̃° ꝓbo rõne sic: Uirtus finita nõ põt ꝯp̃hẽdere obiectũ infinitũ. sꝫ talis est itellectus creatus respectu dei: q̃ est obiectum infinitũ: g̃ 7c. 2° ꝓbo similitudine sic: Comp̃hendẽs excedit cõp̃rehẽsum: sicut mẽsura mensuratũ. sꝫ deus excedit limites itellectus creati: g̃ 7c. 3° ꝓbo ex lumĩe sic: Lumẽ glorie q° intellect⁹ beati videt deũ deficit in infinitũ a claritate luminis quo intellect⁹ diuin⁹ seipm cognoscit. g̃ 7c. 4° autoritate Hiere. xxxij. vbi dr̃ ꝙ deus ẽ magn⁹ ꝯsilio. et i comp̃hensibilis cogitatu: p̃ma p̃te sũ. q. xij. arti. vij. i cor. q. ꝑ totũ. ⁊ ꝯtra genti. li. iij. ca. liij. Quarta cognitõ que de re habet̃ ẽ intellectualis: ⁊ hac visione seu cognitiõe nemo i mortali carne ex̃ña deũ videbit. Cui⁹ rõ ẽ: quia aĩa in hac vita mortali nãliter nõ intelligit nisi ꝑ sp̃ẽs et similitudines a sensu abstractas. sꝫ ꝑ nullã similitudineȝ diuina eẽntia videri põt: g̃ 7c.

¶ Qꝫ sicut visio corporalis ꝑ q̃ttuor impedit̃: sic itellect⁹ creat⁹ ne sua naturali virtute dei eẽntiã nude ⁊ apte videri possit. CA. V

Ecũdo p̃ncipalit̃ ꝙ in vita p̃nti eẽntia dei clare videri vel cognosci non possit: ꝓbo efficaci demõstratiõe vel rõne q̃ talis est: Nam ꝑꝑ q̃ttuor causas visus corp̃alis impedit̃ a visiõe Re. s. Uisio corporalis. ii. ca. ꝑꝑ q̃s causas impedit̃ intellect⁹ creatus ne sua nãli virtute eẽntiã dei nude: apte vel clare videẽ possit. p̃ma rõ ẽ ꝑꝑ carentiã p̃ñtie. scda ẽ ꝑꝑ excellentiã refulgẽtie. tertia ẽ ꝑꝑ insufficientiã potẽtie. q̃rta ẽ ꝑꝑ repugnantiã tenebre. Primo impedit̃ itellect⁹ hũanus ne essentiaȝ dei in vita p̃nti videat ꝑꝑ carentiam p̃ñtie. Lꝫ enĩ diuina eẽntia cuilibꝫ rei sit p̃ñs sicut causans est p̃ñs causato: nõ tñ ẽ p̃sens cuilibꝫ itellectui sicut itelligibilis forma: vel sicut obiectũ ẽ p̃sens potẽtie. sꝫ hoc mõ sibi ipsi deus semꝑ ẽ p̃sens ⁊ itellectui btõ. Scdo impedit̃ itellectus creat⁹ ne in via dei eẽntiã clare videat vel videre possit ꝑꝑ excellẽtiã refulgẽtie. Nã ipe lucẽ habitat inaccessibilẽ: vt dicit̃ p̃ma ad thimo. vj. Nõ q̃deꝫ ꝙ sua excellẽs claritas intellectũ creatũ corrũpat: sicut excellẽtia sensibiliũ corrũpit sensũ. sꝫ qꝛ itellect⁹ creatus sua virtute

non pōt tantā diuine essentie claritatem videre. Tertiō impedit intellectum creatum ne in via dei essentiaȝ clare videre possit.pp insufficientiā potētie. Nam intellectus angelicus cū sit creatus ꝛ p consequens finitus ꝛ limitatus sua virtute nō attingit nisi ad ens creatū ꝛ finitum. Jntellectus vero hūanus cū in vmbra itelligētie oriat: vt Jsa.dicit nō pōt sua virtute attingere ad lucē claram .s.ad visionē diuine eēntie in qua tenebre nō sūt vlle: vt dicit p̄ma Joh.j. Cuius rō est: qꝛ sicut lux solis ab oculo noctue videri nō pōt ita lux diuine essentie pp sui claritateȝ ab intellectu hūano videri nō pōt pp sui imbecillitatē. Quarto impedit pp repugnātiā tenebre. Sicut.n. in visione corpali necessariū ē nobis lumē: vtȝ supra.j. et ij.ca. Sic ad videndū eēntiā dei lumie glorie indigem⁹. non quidē ex pte diuine eēntie: sȝ ex pte potentie intellectiue. Re.s. Beatitudo de lumie glorie. Et qꝛ in p̄sēti vita lumē glorie non fulget nobis.imo potius in tenebris ambulam⁹: ideo hic diuinā eēntiā clare videre non possumus. Si aūt q̄ris quō in p̄senti vita videt ꝛ cognoscitur deus. R̄ndeo ꝛ dico: ꝙ res aliq̄ videt ꝛ cognoscit trib⁹ modis.s.sui essentialitate: sui similitudine: specult representatiōe. p° res aliq̄ videt sui eēntialitate.s.qn̄ res visibilis eēntialit̄ ꝛ p̄sentialit̄ ɔiungit visui: ꝛ talis mod⁹ .s.cognoscēdi rem p seipam soli deo ē naturalis ꝛ ꝓprius. Jpse.n.suā essentiā actualiter eternaliter naturalit̄ intuet.supra naturā vero intellect⁹ angelici vl' hūani ē diuinā essentiā cognoscē p seipam. 2° mō cognoscit, vel videt res aliq̄ sui īmediata similitudine. ꝛ hoc ē videre p spēm: qn̄ similitudo rei ab ipsa re abstracta imediate i pmit sensui: vt cū video lapidē p similitudineȝ eius. et talis modus cognoscēdi ɔnaturalis ē angelo. 3° mō videt res aliq̄ speculi representatiōe: sicut qn̄ similitudo rei p quam res cognoscit non imediate ꝓducit a re ipsa sȝ ab aliquo alio in quo relucet talis similitudo: sicut i speculo resultāt species sensibiliū ꝛ talis ē modus cognitionis hūane.q de viture arti.iij.in so.xiij.argu. Si aūt aliter vis ondere dicas ꝙ diuina eēntia in hac vita taliter videri ꝛ cognosci nō pōt pp q̄ttuor rōnes. p̄ma ē: qꝛ dei entitas nō est p̄ns. scđa est: qꝛ claritas est pcellens., tertia ē: qꝛ intellect⁹ nostri capacitas est insufficiēs. q̄rta est: qꝛ mediū obscuritas ē impediēs vel nō ē deferens.

¶ Qꝫ diuina eēntia clare videri ꝛ cognosci nō pōt pbat multis ꝛ diuersis autoritatibus. CA.VI.

Ertio p̄ncipalit ꝙ in p̄nti vita diuina eēntia clare videri ꝛ cognosci nō possit, pbo infallibili veritate q̄ p̄mo dicit exodi.xxxiij. Nō videbit me hō ꝛ viuet. Sup quo v̄bo btūs Greg. sic dicit: Qꝫdiu hic mortalit viuit: videri p quasdā imagines deus pōt: sed p ipam spēm nature sue nō pōt. Et subdit: Qui sapientiā vel eēntiā que deus ē videre nō pōt nisi huic vite funditus moriat ne eius amore teneat. 2° ibidē moysi querenti videre gloriā dei eñdit dicēs: Non poteris videre faciē meā. Sup quo v̄bo aug. sic dicit: Nō videbit hō faciē dei.i. ipam vim vel naturā diuine eēntie: oñdēs huic vite corruptibilis carnis deū sicuti ē videri nō posse. i illa.n. vita vt videat huic vite moriendū est. 3° pbat prima ad thimo.vj. vbi dicit. lucē habitat inaccessibibilem quē nullus hoim videt nec videre pōt. Glo. Lucē hitat inaccessibilē: qꝛ nullus ad eā ex se vel ex sua natura pōt accedere. sȝ cui dat dono dei. Et subdit: Quē nullus hoim vidit.s. viuens in vita p̄nti. nec videre pōt.s. p spēm vel p nām ꝓpaȝ. nisi gratia p̄ueniēte ꝛ gloria pficiēte. Quarto pbat p̄ma Joh.iiij. vbi dicit Deū nemo vidit vnq̄ȝ ꝛ hoc vel oculis carnis: vel virtute ꝓpa: vel exñs in mortali carne vt Aug. ꝛ Greg. dicūt: q̄ patȝ his trib⁹ modis predictis ꝙ diuina eēntia in hac vita sicut ē.i. clare: apte et sine velamine videri nō potest. Sȝ forte argues in oppositū.s. ꝙ in hac vita diuina essentia videat: qꝛ in scriptura sacra legim⁹ quatuor int̄ alios in hac vita vidisse deū.s. Jsaiaȝ: Jacob: Moysen: ꝛ Paulū aplm. p° enim iacob Gen.xxxij. dixit: Uidi dn̄m facie ad facieȝ ꝛ salua facta est aia mea. R̄ndeo ꝛ dico ꝙ illa visio nō fuit visio diuine eēntie. sȝ imaginaria vel corpalis. Un̄ glo. ibidē dicit: ꝙ iacob deum nō vidit sȝ formā vidit in qua deus locutus est ei. 2° legimus Jsaiā vidisse deū: cum dixit Jsa.vj. Uidi dn̄m sedentē sup soliū excelsum ꝛ eleuatū ꝛ plena erit oīs terra maiestate eius. R̄ndeo ꝛ dico ꝙ nec Jsaias etiā vidit dei essentiā q̄ oibus viatorib⁹ ē occulta. sȝ soliū vidit quasdā corpales seu imaginarias formas ostensas ei misterio angelorum p q̄s a manuducebat in dei cognitiōem. Propter qđ Greg. dicit: ꝙ angelus q̄ moysi apparuisse describit modo angelus: mō dn̄s nominat. Angelus qꝛ exteri⁹ loquēdo deseruit: dn̄s qꝛ interi⁹ presidens loquēti efficaciā tribuit. vn̄ ꝛ Aug. in li.ij. de trini. sic dicit: Natura dei est inuisibilis. pōt tn̄ videri in aliq̄ specie quā ipse elegerit: nō quā natura formauit. 3° legimus moysen vidisse deū. vn̄ postq̄ȝ a deo petiuit Exo. xxxiij. Ostēde mihi faciē tuā: petitō fuit exaudita a deo Nu.xij. vbi de eo dixit de⁹ ad aaron ꝛ mariā: Ore ad os loquar ei ꝛ palā: nō p enigmata ꝛ figuras: sȝ facie ad faciem deū vidit: vel gloriā domi sm̄.lxx. 4° legim⁹ apostolū paulū vidisse deū quādo rapt⁹ ad tertiū celū audiuit archana verba ꝛc. vn̄ Aug. Uidit dominū nō oculis carnis sȝ mentis. Et iterū Aug. i li. de vidēdo deū ad paulinā dicit: ꝙ ipa dei substātia a q̄busdā videri potuit in hac vita positis: sicut a moyse ꝛ paulo: vt idem priuilegium doctor gentiū ꝛ mgr̄ iudeorum ɔsequeret: scđa scđe.q. clxxvj. arti.iij. Est aūt sciēdū ad euidentiā p̄dictorum: ꝙ visio seu cognitio quā moyses ꝛ paulus de dīna eēntia habuerunt: fuit miraculosa. trāsitoria: media. p°.n. fuit miraculosa. Non.n. virtute naturali sȝ supnaturali: quia miraculose.i. ad aliquid sup naturā erat eleuat⁹.s. ad diuinā eēntiam ɔtemplandā: sicut supra naturā est ꝙ virgo pariat: ꝛ ꝙ in aqua ignis ɔburat. 2° talis visio quā habuerūt de deo nō fuit sempiterna sȝ transitoria: ꝛ ideo nō fuerunt simpliciter beati: eo ꝙ illa visio nō semp ꝑmansit in eis: ad temp⁹ q̄uis.n. scriptura nō determinet tp̄us q° moyses deum vidit sicut determinat de paulo. 3° talis visio fuit media int̄ cognitiōem vie ꝛ patrie. Naȝ in hoc ꝙ per essentiā deū viderūt fuit supra cognitiōem vie. in hoc vero ꝙ ex tali cognitione vel visione bti simplicit̄ nō fuerūt talis cognitio fuit infra cognitiōem vel visionē p̄rie. ni scrip. sen. san.c. di.xlix. de visione dei: arti.vij. in so.iiij.z.v argu.

¶ Qꝫ voluntatis bonitas vel pfectio ex q̄ttuor ɔmendat. CA.I.

Voluntas Circa voluntatē hominis consideranda sūt tria: p̄mo bōitas q̄ extollit: scđo q̄litas q̄ itēdit: t̄rio itegtas q̄ pficit. Prio eni ɔsiderāda ē bonitas q̄ extollit. Naȝ volūtatis bonitas vel pfectio ex q̄ttuor ɔmēdat.s. ex fide: causa: loco ꝛ tēpe. p° ex fide: vt p̄mus opet cires domesticos fidei: quos pp extneos nō relinqt. 2° ɔmēdat ex causa: vt si in occasionē calūnie vel captiuitatis ceciderit. 3° ex loco: vt si sit in carcere vel penis vel suppliciis vel pp debitū aliqđ excruciet iust⁹. 4° ex tpe.s. afflictōis. Si.n. tpe pericli quo ad mortē rapit plus apud te pecunia tua valeat q̄ȝ vita morituri: non est leue pctm̄. Jn decre. di.lxxxvj. nō satis. ꝛ ibi: Jrē pfecta libertas. Nota ꝙ volūtas ē inordiata ex trib⁹.s. ex dilectiōe: electōe: ipugnatōe. Prio ex dilectōe.s. qn̄ min⁹ bonū rgale bonū.s. diuitias: honores: voluptates magis amat

ꝙ maius bonū.s.dei bonitatē vel charitatē: diuinā legē ꝛ rōnis ordinē. Aug i li cōfes. Minus õnẽ te amat qui aliquid tecū amat quod supra te amat: vel ꝑ te nō amat. Scḋo ē inordinata ꝛ mala ex electōe: puta cū aliqs eligit min⁹ bonū contēpto maiori bono. Sic enim homo bñ dispositꝰ vel ṽtuosus eligit scienẽ pati abscisionē mēbri, vt vitam quā magis diligit seruet. ita vitiosus ꝛ prauus q2 eligit minus bonū: ideo vult ꝛ eligit detrimētum pati maioris boni qḋ ɔtemnit ꝛ eligit min⁹ bonū. Tercio ē inordiata ex impugnatiõe vel exclusiõe. Nā q̄ valorem dīne grẽ ꝛ spem vite etne ꝛ timorē gehēne ꝑ despe-ratiõem ꝛ ꝑ p̄sumptōem ꝛ ꝑ inidiā impugnat ꝛ repellit: absq3 freno ꝛ ex certa malicia peccat.

¶ Q2 bonitas vł prauitas volūtatꝭ vł opis augeť ex q̄ttuor. CA. II

Ecūdo p̄ncipaliť ɔsiderāda ē q̄litas q̄ intendiť. Nā bonitas vel prauitas volūtatis vel opis augeť ex q̄ttuor: p̄mo ex intentione appetitꝰ: scḋo ex durati̇õe affectus: tertio ex tensiõe vel multiplicatiõe actꝰ: q̄rto ex ɔditiõe euentus. Primo augeť bonitas vel malicia volūtatis vel opis ex intēsiõe appetitꝰ. Cum .n. volūtas sit qua peccať ꝛ recte viuiť: vt dicit Aug. in libro retractationū: q̄nto volūtas intēsius vel remissiꝰ in bonū vel malū tendiť: tāto ē melior seu peior. Hoc autē ex duabꝰ ptibus ꝑpēdi pōt. p̄° ex pte dispositiõis peccātis. Qui .n. ex malicia peccat intēsius ferť vel tēdit in malū ꝙ qui ex ignorātia vel impotētia: ꝛ iō talis volūtatē magis deordinatā habz. Re.s̄. Malicia. 2° ex pte operatiõis. Sūt .n. quidā actꝰ exteriores delectabiles q̄bꝰ volūtas augeť quasi freno rōnis remoto q̄ ante actū aliq̄liter remurmurabat. vñ q̄nto actus exterior fuitꝰ est volūtatē intēdere tanto volūtas est melior vel deterior: p̄ma scḋe. q. xx. arti. iiij. in cor. q. ꝛ in q̄stionibꝰ de malo: vtrū peccatū ɔsistat in solo actu volūtatis in so. viij. arg. Secūdo augeť bonitas vel malicia volūtatis ex durati̇one affectus. nam q̄nto volūtas ē diuturnior in bono ꝛ malo tanto ē melior vel deterior. vñ magis peccat q̄ sciens se se nō habere oportunitatē peccādi ɔtinuat voluntatem quousq3 ad actum peccati puenist: ꝙ alias bñs malam voluntatē dimittit eā: q2 peccādi oprunitatē nō habet. vñ sicut infirmitas quāto ꝓlixior tanto deterior: sic volūtas q̄nto est ꝑmanētior i peccato. Re.s̄. Grauitas peccati. ꝛ in questionibꝰ de malo: dbi.s̄. in so. viij. arg. Tercio augeť bonitas vel malicia volūtatis extensiõe vł additione actus. Nam volūtas nō ē ꝑfecta in bono si assit facultas operandi ꝛ nō opať: ꝛ ideo est necessariū opari si possibilitas adest. Hoc aūt q̄nq3 rōnibus patz. Prima ē: q2 voluntas nō est bona sine actione: sicut arbor sine fructu. Scḋa est: q2 magis mereť volūtas cū bono ope ꝙ sine ope: sicut ṽbigratia: Si aliqs vult facere aliq̄d ꝛ nō facit: ꝛ alius vult facere ꝛ facit: tunc ille plus mereť qui cū bonā voluntatē bñs opus bonū facit ꝙ qui bonā volūtatē bñs opus bonū nō facit. Et simile ē in malo. Tertia rō est: q2 actus exterior in satisfactione adiungiť tanq3 necessarius ꝛ tanq3 ad bonitatē voluntatis addēs. Quarta rō est: q2 actus exterior supra bonitatē volūtatis cadit sub p̄cepto. Quīta rō est: q2 actus exterior ɔfert ad p̄miū accidentale: scḋo scrip. sen. san. tho. di. xl. arti. iij. in cor. q. ꝛ in solu. vj. argu. ꝛ p̄ma scḋe. q. xx. arti. iiij. Quarto augeť bonitas vel malicia volūtatis ex ɔditiõe euentꝰ. Nā euētus sequēs addit ad bonitatē vel maliciā volūtatis. Ubi nota ꝙ euentꝰ sequēs vel est p̄cogitatus: vel non. Primo igiť si euentus sequēs est p̄cogitatus ꝙ ex ope suo malū aliqḋ sequi posset nec tñ ꝑꝑ hoc desistit. ex hoc voluntas eius magis inordiata apparet: sicut si aliqs daret alicui paupi elemosynam ꝛ sciret ꝙ ille abutereť elemosyna sibi data: nihil sibi ꝓficeret: imo potius sibi obesset. Similiť est in bono. nam q̄nto euētus p̄cogitatus fuerit melior: tāto opatio volūtatē meliorē ɔ̄ndit ꝛ facit. Si vero euētus sequēs nō ē p̄cogitatus aut ex nr̄o actu vel ope raro sequiť talis euētus ꝛ cū talis euētus impre cogitatus q̄ ex nostro ope raro sequiť nihil bonitatis vł malicie auget in volūtate. Si aūt euentus inp̄cogitatus ex nostro ope frequēter ɔtingeret: tūc nihilominꝰ auget bonitatē vel maliciā volūtatis ꝛ opis: p̄ma scḋe. q. xx. arti. v. in cor. q. ꝑ totū. Puto ꝙ additio q̄ est in p̄mo ca. ꝛ incipit: Nota ꝙ volūtas ē inordinata meliꝰ caderet hic ꝙ ibi attenta materia hic tractata.

¶ Q2 volūtas est duplex. s. plena ꝛ semiplena. CA. III.

Ertio p̄ncipaliť ɔsideranda ē integritas quā pficiť. Sicut .n. dicit aug in li. ɔfes. duplex ē voluntas. s. semiplena ꝛ plena. Uoluntas aūt semiplena diciť q̄ est sine actu exteriori volūtas aūt plena diciť .s. rōne prauitatis ꝛ opis. p̄° volūtas plena diciť rōe. s. q2 elicit nō solū actum interiorē q̄ est velle: sz etiā actum exteriorē. 2° volūtas semiplena diciť rōne prauitatꝭ vł bonitatis q̄si. s. voluntas q̄ntum in ipsa ē exiret in actū boni vel mali si dareť facultas ita ꝙ ex pte volūtatis nihil deest quin faceret si posset. Ubi nota ꝙ vbi nō est facultas faciēdi sz volūtas: tūc apud deū volūtas computať ꝑ facto. qḋ tripliciť ꝓbo. p̄° q2 sup illud psal. ꝛ tu remisisti impietatē peccati mei Glo. sic dicit: Uotū .i. desideriū vel intentio reputať ꝛ iudicať ꝑ facto. 2° q2 sup illud psal. Manus vr̄e ɔcinnāt Glo. sic dicit: Quicq̄d vis ꝛ nō potes dn̄s factū ɔputat. 3° q2 sup illud psal. In mādatis tuis volet nimis Glo. sic dicit: Sufficit velle si pficiendi mādata desit facultas. Ad maiorē tñ euidentiā p̄dictoꝝ nota hic duo. s. exemplū: ꝛ intellectū. Prio nota intellectū huius autoritatis. s. volūtas reputať ꝛ indicať ꝑ facto. Nam q̄ttuor modis intelligiť istud ṽbum. p̄° .n. bea. tho. exponens istud verbū Uolūtas reputať ꝑ facto dicit: ꝙ istud verbū intelligiť in his q̄ sūt diuīo ab hoīe: non aūt in his q̄ sunt ab alio: sicut ē de baptismo. Non .n. tñ valet volūtas suscipiēdi baptismū sicut ipsiꝰ susceptio. 2° mō exponit sic dicēs: ꝙ istud verbū voluntas reputať ꝑ facto intelligiť q̄ntum ad p̄miū eēntiale: nō aūt q̄ntū ad accñtale vt patebit inferiꝰ: q̄rto scri. sen. di. xvij. arti. iiij q. ij. in so. ij. argu. 3° mō. s. ꝙ volūtas reputať ꝑ facto intelligiť apud deū nō apud mūdū. qḋ dupliciť ꝓbo. p̄mo q2 sup illud psal. Etenī in corde operamini iniq̄tates glo. sic dicit: Quicq̄d vis ꝛ non potes dn̄s factū reputat. scḋo q2 sup illud Luce. viij mulier q̄ patitur fluxū sanguis. ꝛc. glo. sic dicit Cogitatōes ꝛ volūtates q̄ ꝙ suis ope nō ipleanť: apud deū ꝑ factis bñť ꝛ puniūť: apḋ mūdū vo nō. 4° mō exponiť: ꝙ aliť se hz in peccatis spūalibꝰ: ꝛ aliť in peccatis corꝑalibꝰ. Nā in peccatis spūalibꝰ voluntas reputať ꝑ facto. Cuiꝰ rō ē: q2 in peccatis spūalibꝰ volūtas ē sufficiēs ad suū actū īteriorē q̄ ē velle. vñ volūtas superbiēdi ꝑ supbia reputať. ꝛ sic de aliis. In peccatis vō corꝑalibꝰ volūtas nō reputať ꝑ facto. Cuiꝰ rō ē: q2 in peccatis corꝑalibꝰ volūtas nō ē oīno sufficiēs ad suū actū. vñ sicut in peccatis spūalibꝰ iniuriať hō tm̄ deo: sic in peccatō corꝑali p̄ter hoc ꝙ hō iniurieť deo vel sibi iniuriať etiā ꝓximo ꝛ iō ex volūtate homicidij nō ɔ̄hiť pena irregularitatis: vel pena aliq̄ tꝑalis. ex actu vō ɔ̄hiť. Scḋo ad declarationē p̄dicte autoritatis nota hic tres casus. Primꝰ ē talis: Sūt duo quoꝝ vnꝰ vult bonū ꝛ tñ nō facit illḋ: q2 sibi deest facultas: aliꝰ vō vult ꝛ facit q2 pōt: q̄s istoꝝ apḋ deū plus mereť? Rñdeo ꝛ dico ꝙ si sūt pares vel eq̄les ī charitate bñt eq̄le p̄miū eēntiale: nō tñ bñt eq̄le premiū accñtale. qḋ. b. t. ꝓbat tali exēplo dicēs: ꝙ q̄ hz volūtatē dandi elemosynā ꝛ nō dat: q2 facultatē nō hz: tātū meretur respectu p̄mij essentialis: quod est visio dei ꝛ gaudiū

de deo quantū ille qui vult dare ⁊ dat: supposito ꝙ sint pares in charitate. Quantū vero ad pmiū accidētale qđ est gaudiū de quocūq3 bono creato: magis meretur ille q̄ nō solū vult dare ſ3 etiā dat: q̄3 ille qui solū vult dare ⁊ nō dat: qꝛ iste gaudebit solū de volūtate. s. qꝛ voluit dare: nō tñ de ope: qꝛ nō dedit. Similiť etiā ē de merito: tantū. n. demeretur q̄ sola volūtate peccat ⁊ nō actu q̄ntū q̄ peccat actu ⁊ volūtate. ⁊ hoc ꝑ ꝯpatiōem ad penā eēntialē: q̄ ꝯsistit in sepatione a deo: qꝛ hec pena ē debita cōtemptui dei q̄ respicit voluntatē. S3 q̄ntum ad penā accidentalē q̄ est dolor de quocūq3 malo plus demeretur q̄ actu ⁊ volūtate peccat q̄3 q̄ sola volūtate. Habebit. n. dolorem nō solū de eo qđ male voluit. ſ3 etiā de eo qđ male fecit: ⁊ de omibus malis q̄ ex eius malicia ꝓuenerunt vñ ⁊ penitens q̄ penā futurā penitēdo ꝓuenit de omnibus talibus dolet: in questionibus de malo: vtrum peccatum consistat in solo actu voluntatis: in solu. viij. argu

Secūdus casus ē talis: Sūt duo quoꝝ vnus vult subire martyriū, ⁊ nō sustinet qꝛ oportunitas sibi deest: alius vo vult sustinere ⁊ sustinet: quis illoꝝ magis meretur. Rñdeo ⁊ dico ꝙ volenti plene. s. q̄ntum in se est: facultate tñ vel oportunitate deficiēte debeť aurea. volēti aūt et actū martyrij subeunti supadditť aureola: ita ꝙ q̄tum ad aureā sūt equales in charitate. quantū vero ad aureolam sūt ineq̄les: scđo scri. sen. san. tho. di. xl. arti. iij in cor. q.

Tertius casus ē talis: Sūt duo hoīes. s. diues ⁊ pauper: diues aūt dat elemosynā magnā: paup vo dat paruam q̄s istoꝝ magis mereť. Rñdeo ⁊ dico ꝙ si diues ⁊ paup sūt eq̄les in charitate: tūc diues q̄ dat elemosynā magnā magis mereť q̄3 paup q̄ dat puā. Ualet. n. elemosyna magna spēaliter ad q̄tuoꝛ bona. pmo ad maiorē habilitatōnem ad bonū: scđo ad ampliorē dimissionē pene debite vel iniuncte: tertio ad celeriorē transitū vel exitū de purgatorio. q̄rto ad maius premiū accītale. s. ad maius gaudium de maiori bono a se facto. Si vo nō sūt pares i charitate ſ3 paup cū maiori charitate ⁊ ꝯpassiōe dat elemosynā puam q̄3 diues magnā: tūc magis mereť paup q̄3 diues. qđ pat3 testimonio saluatoris paupem viduā ꝯmendātis ⁊ dicētis: Luce. xxi. Uere dico vobis ꝙ vidua hec plusq̄3 oēs misit. Quod verbū exponiť trib9 modis. plusq̄3 oēs misit. i. ex maiori affectu. vel plusq̄3 oēs. s. ꝓportione misit. vel plus misit ꝯpatione residui qđ ei remansit.

Primo exponiť sic: Plusq̄3 oēs misit. i. ex maiori affectu vñ Chryso. sup hoc vbo sic ait Non. n. paucitatē oblati: ſ3 copiā affectus intuitus est deus. Et beda ibidem: Acceptabile. n. est deo q̄cq̄d boni obtulerim9 q̄ cor ⁊ non substantiā pensat: nec ꝑpendit q̄ntū in eius sacrificio ſ3 ex q̄nto ꝓferať. 2° mō exponiť sic: Plusq̄3 oēs misit. s. nō maioritate q̄ntitatis: ſ3 ꝓportionis. nā maius est pauperē dare parū habito respectu ad paupťatē suā q̄3 diuitem dare multū. 3° mō exponiť sic. Plusq̄3 oēs misit. s. ꝯpatiōe residui qđ ei remāsit. vñ Chryso. ibidē sic dicit: Non ē elemosyna ex plurib9 pauca impēdere: sm illud vidue q̄ totā suā euacuauit substantiā. ꝙ si neq̄s tantū offerre sicut vidua: offer saltē totū supfluū. Beda autē hec vba exponēs dicit: Que paupcula vocať vel qꝛ superbie spēm vel pctā tanq̄3 diuitias mūdi abiecit. vidua vero: qꝛ vir ei9 ꝓpē a mortē ꝑtulit. Uel vidua vt theophilus dicit pōt intelligi q̄libet aīa orbata pmo viro. s. deo: ⁊ nō digna copule verbi dei: q̄ loco arre offert deo duo. s. fidē ⁊ ꝯsciam bonā. Uel sm bedā duo. s. minuta. i. dilectiōe3 dei ⁊ ꝓximi deo offert.

¶ Q3 circa voluntatē diuinā ⁊ humanā consideranda sūt tria: ⁊ quomodo bonitas hūane voluntatis dependet ex quattuoꝛ. ⁊ pmo ex qualitate opis. CA. IIII.

a Dhuc circa volūtatē humanā ⁊ diuinā ꝯsideranda sunt tria. pmū est humane volūtatis bonitas. scđm est humane volūtatis ad diuinā cōformitas. tertiū est diuine volūtatis rigorositas. Primo ꝯsideranda ē hūane volūtatis bonitas. Na3 bonitas humane volūtatis ꝑcipue dependet ex q̄tuoꝛ: pmo ex qualitate opis: scđo ex dispositione luminis: tertio ex intētiōe finis: q̄rto ex ꝯformatione volūtatis. Primo bōitas vel prauitas volūtatis dependet ex q̄litate opis. Sic. n. volūtas est mala ⁊ deo abominabilis ꝑꝑ opatiōem malā qꝛ vt diciť Ozee. ix. Facti sūt abominabiles sicut ea q̄ dilexerūt: ita volūtas ē bona ꝑꝑ bonitatē opis. Ratio aūt huius ē talis. Nā volūtas ex virtute ē bona: ita ꝙ bonitas volūtatis ex virtute dependet. ſ3 virtus est q̄ bonum facit habētē: ⁊ opus eius. g̊ volūtas illa est bona q̄ elicit intrinsecus actū bonū ⁊ extrinsecus efficit opus bonum Re. ā Uirtus, pmo ca. S3 forte argues sic. Si volūtas iudicať esse bona ex bono ope cū3 volūtas nō sit nisi boni: eo ꝙ bonū est quod oīa appetunt: nulla volūtas erit mala: qđ tñ est falsum. Rñdeo ⁊ dico ꝙ volūtas nō ē sēp veri boni ſ3 apparentis ⁊ ideo volūtas tūc est mala qñ ē vel qñ vult bonū apparens ⁊ nō exńs: pma scđe. q. xix. ar. ij. in solu. j. argu. Nota etiā ad euidentiā ꝓdictorum ꝙ bonitas vel prauitas inuenitur in volūtate: in ope: in vtroq3 diuersis modis. Prius. n. inueniť in voluntate ſ3 ne exteriori ope. Ita dicit aug. in li. retractationū: Uolūtas est qua peccať ⁊ recte viuiť. Rō aūt hui9 est ista: q̄a vbi ꝓus inueniť ordo ⁊ inordinatio: rectū ⁊ nō rectū: ibi pmo inueniť bonū ⁊ malū. ſ3 in actu intrinseco voluntatis hoc ꝓus inueniť: g̊ ⁊c. vbi supra. q. xx. arti. j. in cor q. Scđo aūt seu posterius inueniť bonitas vel prauitas in ope sine voluntate. Ubi nota ꝙ sicut aliq̄d est bonum ita aliq̄d est malū. Nam aliq̄d est bonū dupliciť. s. ex se ⁊ ex fine. vel ex sua nā vel ex circūstantia. p° aliq̄d est bonū ex sua nā vel ex seipso: sicut medicina sapida h3 rōem boni delectabilis ꝓter hoc ꝙ ē sanatiua. 2° aliq̄d est bonū ex fine seu ex circūstantia: sicut medicina amara ex hoc solo est bona ꝙ ē sanatiua: vbi. s. arti. iiij in cor. q. Ita q̄dam sunt mala ex fine: q̄dam vero sūt ex sua nā mala q̄ nullo fine aut bona volūtate pñt bene fieri: vt dicit aug. in li. ꝯtra mendaciū: vbi. s. q. xx. arti. ij. 3° bonitas vel prauitas inueniť ꝑfecti9 in vtroq3 s. in volūtate simul ⁊ ope q̄3 in altero tm. vñ bea. Tho. dicit ꝙ volūtas nō ē ꝑfecta nisi sit talis q̄ oportunitate habita opeť: ibide3 arti. iiij. in cor. q. Ubi nota duo. Primū est quđ actus exterior addit ad bonitatē vel maliciā volūtatis. Re. ꝓcedenti ca. immediate. Scđm est ꝙ aliud est habere oportunitatē peccandi ⁊ benefaciendi: ⁊ aliud est vti oportunitate ꝓdicta Primū. n. s. habere optunitatē peccandi vel bñfaciendi nō est meritū vel demeritū. ſ3 vti optunitate tali ē meritū vel demeritū cui debeť premiū vel supplictū. vñ aug. Nullus puniť a deo ꝓ eo qđ facturus est: ſ3 ꝓ eo qđ facit vel fecit: in q̄stionib9 de malo. arti. vtꝝ peccatū cōsistat in solo actu voluntatis.

¶ Q3 bonitas vel prauitas volūtatis dependet ex ꝯditiōe luminis rōnis: ⁊ notāda sūt ibi q̄ttuoꝛ de volūtate diua ⁊ hūana. CA. V.

s Ecūdo bonitas vel prauitas volūtatis depēdet ex ꝯditiōe luminis rōnis. Sicut. n. lumen dirigit viatorē: ita lumē rōnis dirigit voluntatē. Et sicut ex defectu luminis q̄s offendiť: ita volūtas peccat si recte nō subiiciť rōni. Ita dicit Hilarius. x. de trini. Immoderata est voluntas que nō subiiciť rōni: pma scđe. q. xix. arti. iij. argu. ꝯtra. Ad maiorem tñ euidētiā ꝓdictorū nota hic quattuoꝛ. Primū est ꝙ ꝓceptum dei semꝑ est bonū ⁊ nunq̄3 pōt errare: ⁊ iō voluntas hūana ꝯcordans ꝓcepto diuino semꝑ est recta ⁊ nunq̄3 pōt errare.

Ratio aūt hūana pōt errare: τ ideo voluntas ꝯcordans rōni humane nō semp est recta: vbi.ā.q. xix.arti.vi. i so.ii.argu. Secūdū est ꝙ error in rōne causat defectū seu peccatū in volūtate. Est aūt vel pōt esse in rōe triplex error seu triplex defectus. Prim⁹ est scire aliqd in habitu τ nō ꝯsiderare actu. nam aliud ē habere habitū sciētie et ꝟtutis τ vti eo: aliud est hre hitum τ nō vti eo: Naz peccatū ꝓuenit ex hoc ꝙ aliqs habēs habitū virtutis vel nō vtit illo hitu vel ꝯtra illū facit. Scd'us error seu defect⁹ rōis est scire aliquid in vniuersali τ nō in ꝑticulari. Nā frequent hō aliquid scit in vniuersali: puta oē ihonestuz est fugiendū: τ tñ nō ꝯsiderat in ꝑticulari: iō alit agit ꝙ̄ ratio vniuersalis sibi dictat. Tertius error seu defect⁹ rōnis est ex ligamine. nā alit se hz rō in iudicādo qñ ē libera: τ alit qñ est ligata. Cum.n.rō est libera dicit: nullum dulce est gustandū extra horā: vel nullū ihonestū opandū τ tūc volūtas recta rationi subiecta est bona vl recta. Qñ aūt rō est ligata vel ꝑ iram vel ꝑ dementiā seu ꝯcupiscentiā dicit hoc ꝯcupiscibile tali hora vel tpe ē eligēdū ꝯcupiscētia aūt qñ est vehemēs pōt mouere quālibz ꝑticulā ale: etiā rōnem si nō sit solicita ad resistēduz: τ sic ꝑ ꝯcupiscentiā homo frequēter aliqd agit ꝯtra rōnē τ opinionē vniuersalē: ex quo sequit prauitas volūtatis talez rōnem sequētis. Dec.h.t.sup scriptū ethi.li.x.alias.vij.c.iij. Primū quidē igit. Re.ā. Cōcupiscētia: τ supra Rationis ligamē: quot modis ligat rō. Tertiū est ꝙ voluntas debet seq̄ dictamē seu iudiciū rōis: τ iō si rō dictet vl iudicet bonū esse bonū: tunc volūtas appetēs illud ē bona: fugiēs vero illud est mala. Similit si ratio iudicet vl dictet aliquod bonū eē malū: tūc volūtas tendēs in illud est mala: nō q2 appetit quod sm naturā suā est malū: sed q2 tendit in illud ꝑ voluntaté qd̄ sibi a rōe est ostensum vt malū: scđo scrip.sen.san.tho.di.xxxix.arti.iij.vtr ꝯsciā errans obliget: in cor.q.ita ꝙ si rō est recta: puta ꝙ apprehendat rem sub rōne veri τ iudicet bonū eē bonū: tūc iudiciū sequēs rectū iudiciū rōnis est rectū. si vero rō erret in iudicādo: tūc volūtas errat imitādo. Ubi nota ꝙ voluntas ꝑcipue est mala τ sic peccat duob⁹ modis. p° qñ volūtas ē mali ꝑꝑ bonū: sicut velle furari ꝑꝑ elemosynaz faciendā. 2° ē volūtas mala qñ est boni ꝑꝑ maluz: sicut velle dare elemosynā ꝑꝑ inanem gl'iam ꝯsequēdā. τ his duobus modis semp volūtas ē mala. Et iō ad hoc ꝙ voluntas sit bona reqrit ꝙ sit boni ꝑꝑ bonū: ita ꝙ velit bonū ꝑꝑ bonū: ꝑma scđe q xix.arti.vij.in so.iij arg. Quartū τ vltimū est ꝙ rō dupliciter errat. Uno mō errore voluntario: τ talis error vel ignorantia nō excusat. vñ volūtas ꝯcordans rōni volūtarie errāti circa ea q̄ scire tenet semper est mala. Alio mō ratio errat errore inuolūtario: τ talis error excusat: ita ꝙ volūtas ꝯcordans rōni inuoluntarie erranti nō ē mala. Ubi nota ꝙ error rōnis vel ignorantie tūc ē inuolūtaria seu voluntati ꝯtraria: qñ postq̄ cognoscit inducit tristiciā τ plenitudinē de his q̄ qs fec. ex hoc.n. aliquis tristat τ dolet de aliquo: q2 est volūtati ꝯtrariū: ꝑma scđe.q.xix.arti.vi.in cor.q.τ in scrip.ethi.libro.iij. Q2 aūt ꝑꝑ ignorantiā. Re.ā. Jgnorantia ꝑ totū.

¶ Q2 bonitas vel prauitas volūtatis dependet ex intensione finis: τ ꝙ bona intētio est necessaria ex ꝑte voluntatis: opis: finis: τ mercedis. CA.VI.

Ertio bonitas vel prauitas volūtatis dependet ex intētiōe finis. Est aūt bona intentio nobis necessaria ex ꝑte voluntatis: opis: finis: mercedis. Primo est nobis necessaria bona intētio ex ꝑte voluntatis. Nā sola malicia intentiōis sufficit ad maliciā voluntatis τ ideo si intētio est mala: volūtas etiā est mala. τ ꝑ oppositū: si intētio q̄ est volendi causa est bona: volūtas etiā est bona: ꝑma scđe.q.xix.arti.viij.in so.iij.argu.

Scđo est nobis bona intētio necessaria ex ꝑte finis. vt eni dicit Boecius in topicis: Cuius finis bon⁹ est ipm quoq3 bonū est. τ cui⁹ finis malus est ipm etiā malū est ita ꝙ qñ volūtas vult vel exteri⁹ opat intenrōe boni finis est bona: τ ꝑ oppositū ē mala: sicut q̄ vult dare elemosynā ꝑꝑ inanem gloriā ꝯsequendā hz voluntatē malam. Lz.n. velit illud qd̄ de se bonū.s. elemosynā dare: tamē illud bonū vult sub rōe mali: puta ꝑꝑ inanem gloriā ꝯsequendā ideo vult malū: vñ ē volūtas mala: vbi.ā.q.xviij arti.iiij. τ ibidem.q.xix.arti.vij.in solutiōe.ij.argumenti. Sz forte dices ꝙ nullus ad malū finem respiciēs opat sed ad bonū: g̃ nec intentiōe mala sed bona. Rñdeo τ dico ꝙ illud bonū ad qd̄ aliquis respiciēs opat nō semp ē vez bonū sed ē qñq3 apparēs. τ bono aūt apparēti τ non existenti τ ex tali fine sequit actio τ intētio mala: vbi.ā.q.xviij.arti.iiij.in solu.j argu. Tertio ē nobis necessaria bona intentio ex ꝑte opis ita dicit Jsido.de sū bono: Ex intentiōe opus approbat aut reprobatur indignū. Et Ambro.d offi. Jntētio opi tuo nomē iponit. Et Math.xij. Bon⁹ hō de bono thesauro cordis sui ꝓfert bona: et similiter malus de malo ꝓfert mala: vbi dicit glo. ꝙ thesaurus malus vel bon⁹ cordis: ē intētio bona vel mala ex q̄ deus iudicat opa bona eē vel mala: vbi.ā.q.xix.arti.viij. in solu.j.argu. Et matth.vij. Nō pōt arbor bona fructus malos facere. Que vba raban⁹ τ aug. exponūt. p° rabanus sic: Hō autē ipe arbor bona vel mala ē ꝑꝑ bonā vel malā voluntatē. Fruct⁹ aūt sūt bona opa q̄ nec bōa male voluntatis eē pñt nec mala bone volūtatis. 2° aug.in sermōe dñi in mōte: hec vba exponēs dicit: Nō pōt malus hō bona opari: nec bonus mala. g̃ si vult malus bona opari ꝑus bonus fiat. Et subdit: Quā diu aūt q̄squis malus sit nō pōt facere fruct⁹ bonos. Et ponit exēpliū dicēs: Sicut.n. pōt fieri vt ꝙ fuit nix nō sit: nō aūt quādiu est nix sit calidū: sic pōt fieri vt q̄ malus fuit nō sit malus: nō tñ fieri potest vt malus exñs malus vel quādiu est mal⁹ bñfaciat: q2 tñ aliqñ vtilis est: nō hoc ipe facit: sz fit d illo diuina ꝓuidētia ꝓcurāte. Quarto bona intētio est nobis nec͡ria ex ꝑte mercedis. Nam intētione eṫne mercedis operari debem⁹. vñ Hiero.ad pāmachiū sic dicit: Quicq̄d agis ꝓ eṫna mercede age: τ nihil studeas ꝓpē laudē: nihil ꝑꝑ humanā opinionē: nihil ꝑꝑ famā agere. Et grego.in moral. Omne bonū qd̄ agim⁹ siue agimus i mente siue in corpe siue in occulto siue i maīfesto: ꝑ intētionē semp ad celestia eleuem⁹. Est aūt notādū ꝙ sicut intentio mala ē causa ꝙ volūtas ē mala vtz.ā.ita q̄ntum ē mala intētio tñ ē mala volūtas. Uñ sup illo vbo math.xij. Bon⁹ hō de bono thesauro cordis sui ꝓfert bona τc̄ dicit q̄dā glo. ꝙ tantū bonū q̄s facit q̄ntū intēdit. Hec intelligit q̄ntū ad reputatiōem dei: q̄ ꝑcipue ꝯsiderat intētōem finis: ꝑma scđe.q.xix.arti.viij.in so.j arg. Nā si intētio finis ē mala: volūtas nō pōt esse bona vt patz.ā. Ad maiorē tñ intellectuz huius autoritatis de qua loq̄t glo.sup math.xij. Quātū intēdis tātū facis nota q̄tuor. Primū est: ꝙ.h.t. sic exponit dicēs: ꝙ si q̄ntū est nomen: tūc verificat in malis: q2 q̄ntuz aliq̄s credit vel intendit peccare tantū peccat. Nō aūt verificat in bonis: q2 pōt aliq̄s intēdere tepida volūtate multū placere deo: nec tamen tantū placet. Si aūt q̄ntū ē aduerbiū: tenet τ verificat in bonis τ in malis: scđo scrip.sen.di.xl.arti.iij.i sol.ꝑmi arg. Scđm est ꝙ q̄nto intētio est deterior: tāto volūtas est deterior: τ culpa corrñdens illi intētiōi τ illi voluntati est g̃uior τ deterior. Tertiuz est ꝙ cū dicit: Jste intēdit peccare mortalit: sequit ꝙ mortalit peccat. Ratio huius ē: q2 cū peccatū mortale in intentiōe radicet: sola mala intentio sufficit ad rōnem peccati mortalis. sz nō sequit: Jste intēdit adulterari: g̃ adulterat. qd̄ veruz

est in corde:nō tñ simpliciť:eo φ adulterari ꝑpℓe se extendit ad actū exteriorem. Quartū est φ cū dicit: Iste intendit peccare venialiť qñ adulterať vel furať:nō tñ venialiter peccat. Cuius rō est:qꝛ ad rōnez peccati mortalꝭ requiriť φ alterꝫ sit mortale vel intētio vel opus. Ad hoc aūt φ sit peccatū veniale requiriť vtrūqꝫ.ſ.φ intentio sit pctm̄ veniale ꝛ opus veniale. Nota φ pctm̄ nō pōt eē in volūtate.ſ φ volūtas malū appetat nisi ꝑcistat pctm̄ vel defect⁹ in rōe ꝑ quā malū ꝓponiť volūtati vt bonū vnde origo ꝛ defect⁹ pcti est ex rōis errore duob⁹ mōis Primo ex ipsa rōne q̄ licz circa cognitionē naturalē ꝛ generalē boni vniuersalis vel boni qđ est finis vel boni qđ ē ad finez nō erret in pticulari: circa hoc errare tñ pōt vt estimet aliqđ esse bonū qđ nō est bonū vel aliq̄d eē finē qđ nō ē finis vel eē vtile ad finē quod nō ē vtile. Et siliter volūtas naturaliť appetit bonū qđ est finis.ſ.felicitatem in generali. ꝛ similiť bonū qđ ē ad finē. Nā vnusq̄sqꝫ appetit vtilitatē suā.ſ.in hoc vel in illo bono tpali siue pticulari. apperēdo aūt in hoc vel in illo vtili eligēdo: incidit pctm̄ volūtatis. 2° mō pctm̄ vel defect⁹ vel errorē rōne accidit ex aliquo extrinseco.ſ.ex passiōe aliq̄ virtutꝫ inferiorꝫ ex qua impediť ꝛ decipiť iudiciū rōnis: vt ratō nō limpide ꝛ firmiť suū iudiciū de bono volūtati ꝓponat: sicut cū aliqs hꝫ rectā estimationē de castitate suanda: ꝑ ꝯcupiscentiā delectabilis appetit ꝯtrariū castitati: ita φ iudiciū rōnis a ꝯcupiscētia ligať. Hec bea. tho.i.q. de vitate.q.xxiiij. de libero arbitrio.q.viij.in cor.q. ꝛ ibidem.q.ix.in cor.q.

## Q bonitas volūtatis dependet ex ꝯformitate volūtatis diuine. CA.VII.

Quarto bonitas volūtatis depēdet ex ꝯformitate volūtatis diuīe. Cui⁹ rō est: qꝛ volūtas tūc est bona qñ ē recta. ſꝫ rectitudo volūtatis hūane in hoc ꝯsistit φ ꝯformať diuine: vt dicit aug. in enchiridion. ḡ ꝛc. vñ christus Math. xxvi. sic dixit patri: Nō sicut ego volo ſꝫ sicut tu vis ḡ ꝛc. ꝑma scḋe.q. xix. arti.ix. ī cor. q. ꝛ in argu. ꝯtra. Sꝫ ꝯtra: Videť φ nō teneamur conformare voluntatē nr̄am volūtati diuīe in volito sic: Volūtas diuīa innotescit nobis ꝑ signa volūtatis. ſꝫ ꝑmissio que ē vnū signorꝫ est etiā de malis culpe: que nullo modo velle debemus. ḡ non debem⁹ vel tenemur ꝯformare volūtatē nr̄am volūtati diuine in volito. Rñdeo ꝛ dico φ ꝑmissio nūqꝫ significat φ voluntas sit de culpa: ſꝫ de bono qđ adiūgiť culpe. Hec. b. t. ꝑmo scri. sen. di. xlviij. arti.iii. vtrꝫ teneamur ꝯformare volūtatē nr̄am volūtati diuine in volito dei: in so. iij. argu. Re. supra Pater noster vi. ꝛ vij. capi.

## De ꝯformitate volūtatis hūane ad diuinā nota duo. CA.VIII.

Secūdo pncipaliť ꝯsiderāda ē volūtatis hūane ad diuinā ꝯformitas. Ad cui⁹ euidentiā nota duo. Primū ē φ ꝯformitas hūane volūtatis ad diuinā pōt intelligi trib⁹ modis.ſ.ꝑ modū cuiusdā imitatiōis: informatiōis: ꝓportiōis. p° per modū imitatiōis cuiusdā sicut statua herculis imitať. et sic volūtas hūana imitať diuinā: sicut effect⁹ cām. Non eni dicim⁹ φ hō sit silis sue imagini: ſꝫ ecōuerso. vñ nō ē dicēdū φ deus sit similis vel ꝯformis creature: ſꝫ φ creatura deo ꝯformeť imitādo ipm q̄ntuꝫ pōt. Hec. b. t. ꝑmo scri. sen. di. xlviij. arti.i. vtrꝫ volūtas hūana volūtati diuine ꝯformari possit: in so. iij. argu. in fine. 2° pōt intelligi ꝑ modū cuiusdā informatōis: sic oculus simulať colori in q̄ntum ei⁹ silitudine informať ꝛ sic volūtas nr̄a ꝯformatur diuine: inq̄ntū forma grē informať que ē silitudo dei. 3° pōt intelligi talis ꝯformitas ꝑ modū cuiusdā ꝓportiōis: ꝛ sic volūtas hūana ꝯformať diuine qꝛ sicut se habet voluntas diuīa ad suū obiectū: ita φ q̄cquid vult sub rōne boni vult: ita etiā suo mō haꝫ se volūtas hūana ad suū obiectum φ quicq̄d vult: vult sub rōne boni. Secundū est φ ꝯformitas hūane voluntatis a diuinā i q̄tuor pōt attendi.ſ. in volito: in motiuo: in modo: in termino. Primo ꝯformitas plena humane volūtatis ad diuinā debet attendi in volito: vt.ſ. velimus qđ deus vult.

Sꝫ dices ꝛ argues ꝯtra hoc tripliciť. Primo: qꝛ ego nō possum nec debeo velle quod ego ignoro. ſꝫ q̄đ deus velit vt in pluribus ignoramus: ḡ ꝛc. Rñdeo duobus modis. p° sic: quia ſꝫ in speciali ignoremus quid deus velit: ꝛ sic nō debemus nec possumus velle illud qđ de⁹ vult. Scimus tñ ſm rōnem cōmunē.ſ.φ deus quicquid vult: vult sub rōne boni: ꝛ ideo q̄cunqꝫ vult aliq̄d sub rōne boni vult illud qđ deus vult. Si aūt in speciali sciremus illud sicut sciunt illud beati tūc teneremur velle in spēali quod deus vult: sicut volūt beati: quorꝫ voluntas est directe seu ꝑfecte diuine volūtati ꝯformis: ꝑma. ij.q. xix. arti. xj. ꝛ. x. in so. ꝑmi argu. 2° mō rñdeo ꝛ dico φ diuinū volitū volūtatis añcedentis ē nobis notū ex ipsa naturali inclinatione. ſꝫ volitū voluntatis ꝯsequentis innotescit nobis vel ꝑ reuelatiōem vel ꝑ opationem: ꝑmo scripto sen. sancti tho. di. xlviij. arti. iiij. in so. ꝑmi arg. Scḋo argues sic. Si volo qđ deus vult: videť impiū. Nā deus vult damnare aliquē quē ꝑscit moriturū in pctō mortali: ḡ si teneor velle qđ deus vult: sequereť φ aliqs debet velle suā damnatiōem qđ ē impiū. Rñdeo ꝛ dico dupliciter p° de⁹ nūqꝫ reuelauit alicui suā damnatiōem. sicut etiā nec angelis: vt aug. dicit: ꝑmo scri. sen. vbi. s̄. in solu. ij. argu.⁹ 2° dico φ deus nūqꝫ vult ꝑ se damnatiōem vel culpā alicui⁹.ſ. damnatiōem sub rōe dānatiōis ſꝫ vult damnatiōem sub rōe iusticie. ꝛ qꝛ hō teneť velle iusticiā dei seruari: ideo etiā sub rōne iusticie teneť velle suā damnatiōem.ſ. si mereť. Nā diuina iusticia vult ꝛ exigit: φ si ī peccatis moriť damnať: ꝑma scḋe: vbi. s̄. in solu. ij. argu. ꝛ ꝑmo scri. sen. vbi. s̄. in solu. ij. argu. Tertio argues sic: Nullus debꝫ velle mortē patris sui: qꝛ hoc velle eē crudele ꝛ ꝯtra charitatē. ſꝫ si hō teneť velle qđ de⁹ vult: cū deus velit mortē patris sui seq̄ť φ debeat velle mortē pr̄is sui qđ ē impiū ꝛ ꝯtra charitatē vt dixi: ḡ ꝛc. Rñdeo ꝛ dico: φ deus nō vult mortē patris sub rōne mortis. ſꝫ sub rōe iusticie q̄ē φ si peccauerit moriať: vel vt ꝯsueť ordo nature: quā.ſ. iusticiā vel ꝯsuatiōem ordis nāe fili⁹ ꝛ oēs teneneť velle: ꝑma scḋe: vbi. s̄. in solu. iij. argu. Nota tñ φ nō sufficit ꝯformitas in volito solū.ſ. velle qđ de⁹ vult solū: eo φ volūtas pōt eē mala volens qđ de⁹ vult: nam volūtas dei ꝑ malas hoim volūtates impleť: sic ptꝫ ī morte xp̄i. volebat eni deus pať xp̄m pati: ꝛ tñ iudei mortez christi volentes peccauerūt. Et iō scḋa ꝯformitas humane volūtatis ad diuinam attendiť in motiuo.ſ. vt velimus quod deus vult nos velle. Nam qñ hō vult illud qđ deus vult eū velle: tūc ꝑfecte conformat voluntatem suā volūtati diuine. hunc enim ordinē volūtatis deus in eo fecit. Tertio ꝯformitas plena hūane volūtatꝭ ad diuinā attendiť in modo: vt.ſ. velimus eo mō quo deus vult. ita φ sicut deus oia q̄ vult: vult ex charitate: ita etiā hō quicq̄d vult: velit ex charitate. Quarto ꝯformitas plena humane voluntatis ad diuinam attendiť in termino vel in fine vltimo: vt sicut deus omnia voluit ꝓduxit. ordinauit ꝑpter sui gloriam ꝛ honorem: ita nos quicq̄d volumus ꝛ facim⁹: totum ꝑpter dei gloriā ꝛ honorem velimus ꝛ faciam⁹: ꝑma scḋe. q. xix. arti. x. in cor. q. Et ꝑmo scrip. sen. di. xlviij. arti. ij in cor. q. Est aūt volūtatis hūane ad diuinā incōformitas trib⁹ modis. p° quādo quis ꝯformať in volito tm̄. sicut iudei ꝯformes erant deo in morte xp̄i. 2° quādo quis diuine voluntati nō ꝯformatur in modo: vt qñ illud qđ vult nō vult ex charitate. 3° quando non ꝯformať diuine voluntati in

fine vltimo. sicut qui vult aliquid pp cōmodū ppriū: ꝛ nō ppter dei gloriā vel honorē tanq̄ pp vltimū finē. Ad maiorē tñ euidentiā nota hic tria. Primo nota q̄ volūtas hūana ex duob⁹ approbaṫ ꝛ reprobaṫ. Primū ē qn̄ vult qd̄ ei cōgruit velle. Scd̄m est qn̄ vult aliq̄d bono fine. Si. n. quis velit bonū qd̄ ei cōgruit velle ꝛ ꝯfert ad finē rectū: tūc volūtas est bona. Si aūt q̄s velit bonū qd̄ ei cōgruit sed nō refert ad finē rectū tūc volūtas ē mala. Scd̄o nota q̄ bona volūtas q̄nq̄ nō implet volūtatē dei: q2 bonus hō bona volūtate vult aliq̄d qd̄ deus nō vult. Aliqn̄ vo mala volūtas vult qd̄ deus vult: qd̄ p3 p exēplū de bono filio ꝛ de malo. Nā bonus fili⁹ p̄rem suū vult viuere: q2 hoc cōgruit filio velle quē tñ de⁹ vult mori. Malus aūt filius mala volūtate vult mori p̄rem quod deus vult bona volūtate. Tertio nota hic ꝛ vide exempla ad euidentiā p̄dictoꝝ. Nam p̄io deus p̄r voluit christū mori: scd̄o xp̄s voluit pati: tertio apl̄i ꝛ sācti voluerūt ꝛ nos volum⁹ xp̄m esse passum: quarto iudei voluerunt xp̄m pati: s3 tñ pp aliā ꝛ aliā cām: ppter quā volūtas eoꝝ approbaṫ vel reprobaṫ. Primo. n. de⁹ p̄r voluit xp̄m pati pp liberatōem hūani generis. vn̄ inq̄tū passio christi fuit cā nr̄e salutis intantū fuit bona: ꝛ sic placuit trinitati. Scd̄o beata virgo ꝛ apl̄i ꝛ oēs sancti voluerūt xp̄m pati ppter duas cās. Prima est pp impletōem dīne volūtatis. Scd̄a est ppter liberatōem hoīs: sed noluerūt mortem xp̄i dilectōe ꝛ delectatōe ip̄ius afflictōis: ita q̄ propter diuersas cās volebāt ꝛ nolebāt: gaudebāt ꝛ dolebāt de morte xp̄i. Tertio iudei volebāt mortē xp̄i nō pp impletōem dīne volūtatis: nō pp liberatōem humani generis sicut xp̄s voluit ꝛ alij sancti: sed vindicatōe ꝛ delectatōe mortis xp̄i: ꝛ sic volētes qd̄ deus voluit peccauerūt: quia nō ppter illū finē vt deus. Si aūt queraṫ: an passiōes sanctoꝝ possum⁹ velle: ꝛ an debeāt nobis placere. R̄ndeo et dico q̄ passiones sanctoꝝ possum⁹ velle ꝛ de eis gaudere: nō q2 eoꝝ passione saluati sumus. Nā sola passiōe xp̄i saluati sum⁹: q2 passio eius est cā salutis nr̄e tanq̄ passio capitis est cā salutis mēbroꝝ ꝛ nō passio alicui⁹ sancti: s3 possumus velle pp bonū eoꝝ: eo q̄ p passionē eoꝝ: eoꝝ p̄miū sunt adepti: ꝛ in bono ꝯfirmati: ꝛ ab oī miseria liberi ꝛ securi. Hec dic̄ mgr̄ sen. li. j. di. vlt. i fi.

¶ Quō ē duplex volūtas in deo p respectū ad nos: ꝛ q̄ ipleṫ. CA. IX.

Tertio principaliter ꝯsideranda est volūtatis diuine vigorositas vl̄ v̄tuositas. Est. n. duplex volūtas i deo. nō s̄m rē q2 ibi est sūma simplicitas s3 s̄m nr̄m modū intelligēdi. Una est p̄ia vel antecedēs que est idē qd̄ deus: ꝛ ista sp̄ impleṫ aut ð nobis aut etiam a nobis. p̄°. n. voluntas q̄ deus est de nobis impletur qn̄ peccam⁹. tūc. n. cū peccam⁹ nō facim⁹ qd̄ deus vult s3 de nobis deus facit qd̄ vult: q2 aut dolem⁹ de peccato cōmisso ꝛ penitem⁹: ꝛ tūc deus misereṫ ꝛ parcit. aut nō penitem⁹: ꝛ tunc deus nos iusto iudicio punit. 2° a nobis impleṫ volūtas dei qn̄ bonū facim⁹. id. n. facim⁹ q2 scim⁹ placere deo. Scd̄a volūtas est q̄ nō est deus. s. signa volūtatis dīne: vt p̄ceptio: p̄hibitio: p̄missio: ꝛ alia: ꝛ tunc fiūt mīta ꝯ ista. s. p̄ceptōez ꝛ p̄hibitōez. s3 p̄ter eius p̄missionē nihil fit. qd̄ p̄bo exēplo. Nā peccā fiūt p̄ter volūtatē q̄ de⁹ ē: ꝛ ꝯ sig̃ volūtatis q̄ sūt ꝯsilū: p̄ceptio: p̄hibitio. s3 nō fiunt p̄ter voluntatē que ip̄e nō est. s. p̄ter signū eius volūtatis: qd̄ est p̄missio. Nam oīa peccata ꝛ mala fiunt permissione diuina: ꝛ nullū fit cōtra eius p̄missionē. Re. s. Pater nr̄: ca. fiat volūtas tua p totū

¶ Q2 ad faciēdū votū quinq̄ p ordinē req̄runṫ. CA. I.

Uotum Circa votum consideranda sunt quattuor: primo integralis continentia: secundo criminalis obseruātia: tertio p̄sonalis impotētia: q̄rto v̄tualis eminētia. Prio ꝯsiderāda ē integralis cōtinentia. Nam ad votum faciendū quinq̄ p ordinem requirunṫ que sunt de rōne ꝛ integritate ip̄ius voti. primū est voluntatis intentio. secundū est rōnis deliberatio. tertiū est cordis p̄missio. quartū est oris expressio: quintū est p̄missionis testificatio vel cōfirmatio. Primo ad votum requiriṫ voluntatis seu mētis intentio: ita. s. q̄ aliquis voluntarie p̄ponat ꝛ intendat vouere. nisi. n. esset propositū voluntatis: nullū fieret votū. Secundo requiriṫ rōnis deliberatio. oportet. n. q̄ intentio vel voluntas vouētis sit deliberatōe firmata. vn̄ sicut p̄missio de re mala non obligat: vt diceṫ sequenti ca. ita p̄missio alicuius boni facta absq̄ deliberatiōe nec ē votum: nec ad sui obseruantiā obligat. Quidā dicunt q̄ anteq̄ quis faciat: debeat per vnā diem deliberare vl̄ duos quia in nimia tristicia ꝛ nimio gaudio nō potest esse p̄uida deliberatio. Glo. tñ guilhelmi dic̄: q̄ si mulieres in partu aut in infirmitate aut q̄cūq̄ in angustia cōstituti habuerūt intentōem obligandi se deo cogitātes ð causa que mouebat eos ad vouendū. s. de infirmitate vl̄ alio periculo ꝛ de fine ꝛ de euasione p̄iculi ppter quod euitandū vouebant: voto obligati sunt: s3 in tribulatōe ꝛ perturbatōe vota talia sunt emissa. Tertio ad votū requiriṫ cordis p̄missio. qd̄ intelligiṫ ð voto tacito qd̄ fit deo qui intueṫ coꝛ. vt diciṫ. j. Reg. xvj. Nam in voto tacito vl̄ secreto homo se obligat deo per solam p̄missionē cordis cuius deus est cognitor vt dictū est: ꝛ in hac cordis promissione rō voti perficiṫ. Quarto ad votū requiriṫ oris vel vocis exp̄ssio. Nam sicut p̄missio que fit deo fit corde: ita p̄missio que fit homini ppter deum ab homine fit per verba vel quocunq̄ signo exteriori. Nota tñ q̄ votū quod fit deo non solū fit corde sed q̄nq̄ exprimitur ore. Et hoc propter quattuor causas. prima est ppter mentis excitatōem: sicut de orōne p3. secunda est ppter alioꝝ cōtestatōem: vt alij a voti fractōe desistant ppter dei timorem. tertia est propter dei honorē. quarta est propter reuerentiā hominū. Debet. n. quilibet abstinere ꝛ cauere nō propter dei timorem solum sed etiam propter reuerētiam hominū a fractione voti. Quinto ad votum requiritur p̄missionis testificatio. s. testimoniū alioꝝ. nam testimoniū alioꝝ coram quibus votum emittitur: p̄missionē vouentis roborat ꝛ confirmat. Hec aūt quinq̄ magister senten. ꝛ theologi in diffinitōe voti tangunt ꝛ ponunt. p̄°. n. mgr̄ sen. in. iiij. li. sen. di. xxxviij. votum diffinit dicens: Uotū est testificatio quedā p̄missionis spontanee que deo ꝛ de his que dei sunt fieri debet. 2° theologi diffiniūt votum. s. votum est cōceptio melioris propositi cū deliberatōe firmata: scd̄a scd̄e. q. lxxxviij. art. j. in corp̄e q̄onis: ꝛ in solu. argu. ꝛ. iiij. sen. sen. di. xxxviij. articu. j. q. j. in coꝛ. q. p totū. 3° Ray. in li. iiij. votum sic diffinit dicens: Uotū est alicuius boni cū deliberatōe deo facta p̄missio. In quo breuiter tangit tria. primo tangit materiam de qua fit. vnde dicit q̄ votum est promissio alicuius boni. si. n. de malo fieret non obligaret. secundo tangit formā in qua fit vn̄ dicit q̄ fit cum deliberatōe. si enim subito ꝛ leuiter ꝛ q̄si ex abrupto p̄mittit nō est votum: non tñ excusatur a culpa transgrediēs. 3° tangit p̄sonam cui fit. vn̄ dicit q̄ votū est p̄missio cordis vl̄ oris que fit deo. Nā l3 votū fiat sanctis: tñ fit eis pp deum: vt dicit petrus de tharā. iiij. sen. sen. Beatus aūt tho. dic̄ q̄ ip̄sa p̄missio facta sanctis vel p̄latis cadit sub voto materialiter inquantū. s. homo vouet deo se impleturū qd̄ sanctis vel p̄latis p̄mittit: scd̄a scd̄e: vbi. s. arti. v. in sol. tiij. argu.

¶ Q2 quinq̄ sunt que excludunṫ a voto de quibus nō pōt fieri votum. CA. II.

Secundo principaliter circa votū ɔsiderāda ē crimināl obseruātia. Nā qnqȝ sunt q̄ excludunt a voto de qb⁹ nō pōt fieri votū: primo mala seu peccā: secūdo necīa: tertio casualia: q̄rto minima: q̄nto indiscreta. Primo a voto excludūt mala seu peccā de qb⁹ nō pōt fieri votū. ⁊ si fiat nō obligat. ⁊ faciēs peccat: ⁊ grauī⁹ suanavit Isido. In male pmissis rescīde fidē. in turpi voto muta decretū. Scđo a voto excludūt necīa. Cui⁹ rō est: qz votū est pmissio volūtaria: necessitas aūt volūtatē excludit. Est aūt duplex necessitas. s. absoluta ⁊ ɔditionata. p° g̃ illud qđ ē necīū absolute nullo mō cadit sub voto. Nā stultū eēt siq̄s voueret se moriturū vel se nō eē volaturū. 2° vo illud qđ est necīū ɔditionatū. s. ex suppositōe finis: qz sine eo salus eē nō pōt: vno mō cadit sub voto: qz volūtarie fit: alio mō nō inquātū est necītatis: sicut verbigrā: Lȝ abrenūciare pōpis diaboli ⁊ seruare fidē xp̄i sit ō necessitate salutis: tñ hoīes in baptismo sic vouēt ⁊ volūtate implēt: scđa scđe. q. lxxxviii. arti. ii. in cor. q. ⁊ in so. i. ar. ⁊ .iii. sen. Tertio a voto excludūt casualia vel fortuita. Ubi nota q̧ q̄dā sunt q̄ in oī euētu sunt bona vl̄ q̄ nō pñt hr̄e malū euētū: sicut opa virtutū q̄ absolute cadut sub voto Quedā vo sunt q̄ nullo mō pñt hr̄e bonū euētū: sicut peccata: ⁊ hec nullo mō cadere pñt sub voto. Quedā vo sut q̄ in aliq° casu pñt hr̄e malū euētū ⁊ in aliquo bonū: ⁊ tūc si votū de talib⁹ fiat in illo casu in quo hȝ bonū euētū obligat. in illo vo casu in quo hȝ malū euētū votū de ipo factū nō obligat: sicut fuit votū iepte qđ poterat hr̄e bonū euētū: puta si ei aliqđ aīal imolādū occurreret inq° casu tenebat seruare: ⁊ poterat hr̄e malū euētū: puta si aliqđ aīal ei nō imolādū occurreret: vt hō vel asin⁹. Et qz ɔtriū fecit eius qđ tenebat: iō dicit hiero. q̧ i vouēdo fuit stultus nō discernēdo int imolādū ⁊ nō imolādū: ⁊ in suando fuit impi⁹. Quarto a voto excludūt minima: qualia sunt vota mulierū. s. q̧ nō pectinēt caput die sabbati ⁊ similia: q̄ poti⁹ sunt deridēda q̄ȝ seruāda: etiā si fiant p honore scōꝝ: vt etiā dicit alber. Cui⁹ rō est: qz talia vota sūt magis sortilega ⁊ q̄dā relique idolatrie fm quā obseruāt dies ⁊ mēses q̄ȝ sint voto: ⁊ iō talia nullatenus sunt suāda: eo q̧ nec etiā cū infidelib⁹ noīa cōia debemus hr̄e: vt hiero dicit. Quinto a voto excludūt indiscreta: puta vota q̄ sūt ō imoderatis ieiunijs ⁊ vigilijs q̄ vergūt ⁊ redūdāt in detrimētū psone. vñ oia talia nō sunt suāda. Cui⁹ rō est: qz sub voto nō cadit aliqđ nisi inquātū ē actus virtutis: sȝ imoderata maceratio corpis redūdās in detrimētū psone nō est actus virtutis: sȝ poti⁹ qñ vel inquātū ieiuniū fit debita discretōe: vt. s. caro a ɔcupīa refrenet ⁊ ñ nimis grauet pp qđ dic aplš ad Ro. xii. Rōnabile sit obsequiū vr̄m ⁊c. Et iō sexto votū dȝ fieri de bonis melioribus. s. de bonis supererogatiōis. s. ad que hoīes necessario nō tenēt. Dicūt aūt talia bona meliora. s. bona supererogatōis: qz supaddūt illis bonis sine qb⁹ nō est salus. scđa secūde. q. lxxxviii. arti. ii. in cor. q. ⁊ in so. ar. ⁊ .iii. scrip. sen. di. xxxviii. arti. i. q. ii. in cor. q. ⁊ in solu. arg.

## ¶ Qz decē sunt genera psonarū q̄ licite vouere nō pñt. CA. III.

Tertio principaliter circa votū ɔsiderāda ē psonal impotētia. Naȝ decē sunt genera psonarū q̄ licite vouere nō pñt. s. amentes: furiosi: pueri: puelle: epi: clerici: serui: religiosi: vxor ⁊ vir. Rō autē quare isti vouere nō pñt est duplex. pria est pp rōnis defectū. scđa est pp seruitutis vinculū. Pria rō ē pp rōnis defectū. nā votū simpliciter efficaciā hȝ ex deliberatōe q̄ q̄s obligare se intēdit. sȝ furiosi ⁊ amētes q̄diu sūt in furia vl̄ amētia pp defectū rōnis deliberare nō pñt: g̃ pdicti. s. amētes ⁊ furiosi nō pñt se voto ad aliqđ obligare: scđa secunde. q. lxxxviii. arti. ix. in cor. q. p totū. Scđo aliq̄ vouere nō pñt pp seruitutis vinculū. Cui⁹ rō est: qz votū ipoztat pmissionē eoꝝ q̄ sunt in ptāte sua. q̄cūq̧ aūt ē subiect⁹ alteri: q̄ȝtū ad id quo ē subiect⁹: nō est sue ptātis facere id qđ vult sȝ pendet ex volūtate alteri⁹: ⁊ iō nō pōt se obligare p votū in his in qb⁹ subijcit alteri sine ɔsensu sui supioris. cū g̃ octo genera psonarū supioꝝ subdāt: iō vouere nō pñt: vbi. s̄. arti. viii. in cor. q. p° g̃ amētes ⁊ furiosi dū sunt in statu furie ⁊ amētie vouere nō pñt pp rōem pdutā. 2° pueri ⁊ puelle ante annos pubertatis vouere nō pñt. Intelligūt aūt anni pubertatis in masculis vsq̧ ad. xiiii. annos. in femīs vsq̧ ad. xii. annos cōpletos. Ubi nota: q̧ tales. s. pueri ⁊ puelle añ annos pubertatis aut patiūt defectū rōnis: ⁊ tūc votū eoꝝ robur nō hȝ pp defectū rōnis: vt s̄. de amētib⁹ ptȝ: aut attingunt vsuȝ rōis ⁊ sunt doli capaces: ⁊ tūc voto nō tñ solēni quātū in eis ē se pñt obligare Sed vota eoꝝ ante annos pubertatis scā pñt a parētib⁹ irritari: qz añ illud tp̄s: q̄ȝuis sint doli capaces: tñ adhuc parētū cure subdūt. Uoto aūt solēni quale ē votū religionis añ annos pdictos se obligare nō pñt pp statutū ecclesie qđ respicit ad id qđ in plurib⁹. sȝ pñt p⁹ annos pubertatis se obligare voto religionis vel simplici vl̄ solenni sine volūtate parētū: vbi. s̄. artic. ix. in cor. q. p totū. 3° epi votū pegrinatōis nō pñt emittere nec aliqđ aliud p qđ pīudiciū ex sui absētia fiat spōse. i. eccl̄e sibi cōmisse: vt Innocē. dicit in sum. cōfes. li. i. ti. viii. q. xxiiii. 4° clerici sine licētia epi votū pegrinatōis nō possunt emittere. sed votū religionis sic: ibidē. q. xxv. 5° religiosi vouere nō possunt sine plati licētia. ⁊ hoc pp duas cās. Prima ē qz religiosus subditus ē plato q̄ȝtū ad suas opatiōes fm pfessionē regule. Scđa est: qz nō est aliqđ tp̄s exceptuȝ in quo platus nō possit eū circa aliq̄d occupare: pp̄ter q̄d duo nullū votū religiosi est firmū nisi fit de ɔsensu plati: scđa scđe vbi. s̄. arti. viii. in so. iii. arg. Si aūt voueret aliquid qđ a suo plato nō occupat: vel qđ obediēns sui plati nō impedit: puta dicere vnā orōēȝ vbi nihil mali pt ɔtingere: seruet votū. Est. n. sibi licitū plus mereri: vt innocētius dicit in sum. ɔfes. li. i. ti. viii. q. xxvi. 6° seruus vouere nō pōt: eo q̧ in oibus opationib⁹ psonalibus subiectus est dño. ⁊ iō nullū votū p qđ dñs pdat opas eius seruo licet emittere: scđa scđa: arti. viii. in solu. ii. ar. 7° vir ⁊ vxor in quibus sibi inuicē obligant nō pñt vouere aliquid sine mutuo ɔsensu: sicut de voto ɔtinētie ptȝ. sed qz in dispensatōe dom⁹ ⁊ regimie vite mulier est subiecta viro ⁊ nō ecōuerso: iō vir pōt in talib⁹ vouere sine cōsensu vxoris sed nō ecōuerso. iiii. scri. sen. san. tho. di. xxxviii. de voto: arti. i. q. iii. in solu. iiii. arg. p totum.

## ¶ Circa votū notant quinq̧ casus. CA. IIII.

Ad maiorē tñ euidentiā pdictoꝝ nota hic quinq̧ casus. Primus casus est an filius ante annos pubertatis: vxor seruus: peccent vouendo sine scitu patris. viri: vel dñi. Rñdeo ⁊ dico q̧ nō peccant sic vouendo. Cuius rō est: qz in eoꝝ voto implicita cōditio intelligit. s. si placuerit suis supiorib⁹: ex qua cōditiōe vota eoꝝ reddunt licita ⁊ valida: scđa secūde. q. lxxxviii. arti. viii. in solu. iiii. argu. Secundus casus est: an pater vel tutor: dñs et maritus peccent reuocādo votū filioꝝ impuberū: serui et vxoris. Respondeo et dico q̧ tales reuocando non peccant: eo q̧ vtant iure suo sibi cōcesso a deo ⁊ a canone. nec tales peccāt votū nō implēdo p⁹ huiusmodi reuocatōem: vt dicūt glo. ⁊ Innocē. in glo. ⁊ hostien. in glo. sum. ɔfes. li. i. titu. viii. q. xxxii. Tertius casus est: an mulier que vouit ante mrimoniū cōtractū quod cōtracto matrimonio nondū impleuit: teneat illud implere post matrimoniū cōsūmatū. Respondeo ⁊ dico q̧ cōtra voluntatē viri illud votum seruare nō debet: qz vir irritare pōt. ibidē. q. xxxv. Quartus casus est: si mulier de cōsensu viri emittit vota. s. peregrinatōis: abstinentie: vl̄

cōtinentie: ꝛ postea vir ꝓhibet: an viro debeat obedire. Rn̄deo ꝛ dico ꝙ mulier debet ei obedire: ꝛ nullo modo peccat obediendo licȝ peccet vir id qḋ cōcesserat ꝓhibēdo vt dicūt Ray. hostien. albertus: ꝛ b. tho. ibidē. q. xxx.

Quintus casus est an mulier votū aliqḋ possit emittere sine cōsensu viri. Rn̄deo ꝛ dico ꝙ mulier votū aliqḋ nō pōt emittere qḋ sine scandalo viri implere nō pōt: vt de ieiunijs: de surgendo ad matutinas: ꝛ de iacendo de nocte in camisia ꝛ bis silia. Alia aūt q̄ pōt implere sine scandalo viri reuocare nō pōt: nec vxor tenet̄ ei obedire in reuocatione: vt si vouit ꝙ daret aliquid de ꝓprio vbi ɔsuetudo est ꝙ mulieres hn̄t bona pafernalia sepata a bonis dotalibus: vl̄ si vouit aliqḋ genus orōnis qḋ diceret singulis noctibus: vel alia q̄ nō impedirēt redditōem debiti: ibidem. q. xxxvij.

## ¶ Quod expedit vouere triplici rōne. CA. V.

Quarto principalr̄ circa votū cōsideranda est virtualis eminentia. Expedit. n. menti sane magna necessitate meliori fine ꝛ vtilitate vouere. qḋ ꝓbo triplici rōne. s. cōsilij cōmodi meriti. Primo expedit vouere rōne cōsilij sic: Cōsiliū sp̄ dat̄ de meliori. sȝ deus p psal. cōsulit nobis vouere dicens: Uouete ꝛ reddite dn̄o deo vr̄o ꝛc̄. Sed forte argues ꝙ nō oporteat seu expediat vouere duplici rōne. Prima rō est talis: Nō videt̄ cōueniens ꝙ hō priuet se maximo bono qḋ deus donauit ei. sed deus donauit hoi libertatē q̄ est vnū de maximis bonis. Uotum aūt aufert libertatē ꝛ inducit necessitatē: ḡ votū nō videt̄ expediēs. Rn̄deo ꝛ dico: ꝙ necessitas voluntatis ɔfirmate in bono nō diminuit libertatē vt pȝ in deo ꝛ in beatis: scḋa scḋe. q. lxxxviij. art. iiij. arg. 5: ꝛ in so. i. arg. Uotū aūt nō causat necessitatē coactiōis: qꝛ tūc excluderet libertatē ꝛ causaret inuolūtariū ꝛ auferret deuotōem que sunt falsa: sȝ causat imobilitatē voluntatis. vn̄ ꝛ volūtatē cōfirmat ꝛ deuotōeȝ auget: ibidē art. vj. in so. j. arg. Scḋo argues sic. Nullus dȝ exponere se piculo. sed q̄ vouet exponit se piculo. qḋ pȝ: qꝛ illḋ qḋ ante votū poterat sine piculo ꝑtermitti post votū cū piculo ꝑtermittit̄: eo ꝙ transgressor voti mortalr̄ peccat. Rn̄deo ꝛ dico: ꝙ piculū nascit̄ ex duob⁹. s. ex pte facti ꝛ facientis. p°. n. cū piculū nascit̄ ex pte facti: tūc nō est expediens: sicꝙ hō p pontē ruinosum trāseat flumē: ꝛ tale nō est faciendū sed vitandū. 2° cum piculū nascit̄ ex pte facientis: tūc a bono nō est cessandū: qꝛ tūc ab oībus bonis opteret cessare: eo ꝙ ex oī bono quātū est ex pte nr̄a piculū pōt seq̄. Nō aūt ita est: ꝙ piculū nō imminet voventi ex pte voti: sȝ ex pte hoīs q̄ volūtatē mutat trāsgrediēdo votū: vbi s̄ articu. iiij. in so. ij. arg. Secundo expedit vouere rōe cōmodi sic: Illud expedit facere qḋ in vtilitatē nr̄am cedit. sed votū est h⁹mōi: ḡ ꝛc̄. vn̄ Aug in ep̄la ad armentarium et paulinam sic dicit: Sicut. n. id qḋ damus deo nō est deo vtile: eo ꝙ bonis nostris non eget. sed potius est vtile nobis: qꝛ qḋ ei reddit̄: reddenti additur: ita etiam ꝓmissio qua deo aliquid vouemus nō cedit in eius vtilitatē: qꝛ a nobis certificari nō indiget. sed ad vtilitatē nr̄am. inquātū vouēdo voluntatē nr̄am imobiliter firmam⁹ ad id qḋ expedit facere. vn̄ Aug. in eadē ep̄la sic dicit. Nō te vouisse peniteat. imo gaude iam nō tibi licere qḋ cum tuo detrimēto licuisset: vbi. s̄. arti. iij. in cor. q. Tertio expedit vouere rōne meriti sic: Illud nobis licet ꝛ expedit ex quo opus aliqḋ efficit̄ laudabilius ꝛ magis meritoriū. sed magis est laudabile ꝛ meritoriū facere aliqḋ bonum cum voto q̄ȝ sine voto: ḡ ꝛc̄. Quod aūt hoc sit verȝ ꝓbo triplici rōne. s. rōne maioris virtutis: subiectōis: cōtinuatiōis vel duratōis. p° nobilius est ꝛ magis meritoriū facere aliqḋ bonū cū voto q̄ȝ sine voto rōne maioris virtutis sic: Illud qḋ ꝓducit̄ a nobiliori ꝛ maiori virtute est nobili⁹ ꝛ magis meritoriū. sed votū est actus latrie: que est nobilissima virtus: cū in diuino cultu cōsistat: ḡ ꝛc̄. Hoc aūt sic pȝ: Nam ieiunare qḋ est actus abstinētie: ꝛ ɔtinere qḋ est actus castitatis: cum fiant ex voto sunt q̄si quedā sacrificia deo: vbi. s̄. arti. vj. in cor. q. 2° facere aliqḋ bonū cum voto est laudabilius ꝛ magis meritoriū rōne maioris subiectōis sic: Ille qui plus ꝛ in plurib⁹ se subijcit deo ꝛ seruit ei plus meret̄ q̄ȝ ille qui in vno solum: sed q̄ bonū aliqḋ sine voto facit se subijcit deo ꝛ ei seruit q̄tū ad vnū solū. s. q̄tū ad actum solū. Qui aūt bonū aliqḋ fac̄ cū voto se subijcit deo ꝛ ei seruit q̄tū ad plura. s. q̄tū ad actuȝ ꝛ q̄tum ad ptātem: qꝛ talis voluntatē ꝓpriam a se tollit: ita ꝙ post votū nō pōt aliud velle nec aliud facere: ḡ tal' magis meret̄. ꝛ cōfirmat̄ rō exemplo beati anselmi in libro de similitudinib⁹ qui sic dicit: ꝙ sicut plus daret hoī qui daret ei arborē cum fructib⁹ q̄ȝ qui daret ei fructus tn̄: ita qui dat deo voluntatē: ptātem ꝛ opatiōem simul (sicut facit qui vouet) plus dat q̄ȝ qui dat opatiōeȝ tn̄: vt non vouens facit. Tertio facere aliquod bonū cum voto est laudabilius ꝛ magis meritoriū rōne maioris cōtinuatōis sic: Ille cuius volūtas imobiliter firmat̄ in bono magis meret̄ q̄ȝ ille cuius voluntas pōt declinare a bono. Nam ad pfectōem virtutis ptinet imobiliter opari: vt dr̄. ij. ethi. sed p votū volūtas imobiliter firmat̄ in faciendo bonū. qḋ tn̄ nō facit sine voto. ḡ ꝛc̄. Et confirmat̄ rō p locū ab opposito: qꝛ sicut peccare mēte obstinata aggrauat pctīm: ꝛ dicit̄ pctm̄ in spm̄sanctū: ita bn̄facere voluntate in bono firmata p votū auget meritū: vbi. s̄. arti. vj. in cor. q. p totū. vn̄ Aug in li. de ecclesiasticis dogmatibus sic dicit: Sicut. n. ille qui scit aliq̄d ꝛ scit se scire ꝛ se nō posse nescire: perfecte scit: ita qui vult aliquid ꝛ vult se velle ꝛ vult se nō posse aliud velle vel face. pfectissime vult: ꝛ talis est qui vouet. Ad maiorē tn̄ euidentiaȝ p dictoꝝ nota hic tria. Primū est: ꝙ ille qui aliquid facit sine voto habet imobilē voluntatē respectu operis tunc solum qn̄ facit illud: ꝛ non respectu futuri tempis. Qui aūt facit cum voto aliquid non solū habet firmā voluntateȝ respectu eius quod facit: sed etiā anteq̄ȝ illud opus faceret voluntatē suam obligauit ad illud imposterum pluries faciendū: ꝛ ideo plus meretur: vbi. s̄. arti. vj. in solu. iij. argu. Secundū est: ꝙ non solum danti vel operanti sed etiam voventi vel ꝓmittēti cum intentōe implendi gratie augentur: ibidem articu. v. in solu. ij. argu. Tertiuȝ est: ꝙ cum votum debeat fieri in magna necessitate et ꝓ magna vtilitate: nullo penitus indigenti ꝛ bona oīa iaȝ habenti vouere nō cōpetit. Et propter hoc nullus cōprehensor vouere potest. tum quia sunt in plena felicitate: tum quia in bono habent confirmatā immobiliter voluntatem: vbi. s̄. arti. iiij. in solu. iij. arg.

## ¶ De voto consideranda sunt quattuor: ꝛ p̄mo quō votum diuidit̄. CA. VI.

Ad habendum autē noticiam ampliorē de voto: circa votum cōsideranda sunt quattuor. s. diuisio: obligatio: solēnisatio: dispensatio vel cōmutatio. Primo consideranda est diuisio. Datur. n. a doctoribus triplex diuisio. primo. n. diuidit̄ votum in singulare et cōmune. secundo diuidit̄ in absolutū et conditionale. tertio diuidit̄ votum in simplex ꝛ solenne. p° diuidit̄ in singulare et cōmune: qꝛ votum singulare est d̄ illis ad que omnes non tenemur. s. de bonis melioribus que non sunt necessitatis sed superogationis. Uotū aūt cōmune est de illis ad que oēs tenemur: non necessitate absoluta sed cōditionata sicut de eo sine quo nō pōt esse saluus: vt pȝ. s̄. ca. ij. scḋa scḋe. q. lxxxviij. arti. ij. in corpe. q. Et. iiij. scrip. senten. distin. xxxviij. articu. ij. q. i. in cor. q. iuxta finem. 2° diuiditur votum in absolutum et con

ditionale. nam illud est votũ absolutũ: qḋ sine conditõe vel aliqua determinatõe emittiṫ: sicut qñ qͥs votũ abstinentie: cõtinẽtie pegrinatõis: sine aliqua ɔditõe emittit. Votũ aũt cõditionatũ est qḋ cũ certa ɔditõe emittiṫ: vt cum dr voueo tale quid si dñs dederit mibi sanitatez vsqȝ ad annũ: sum. ɔfes. li. j. ti. viij. q. viij. Tertio diuiditur votũ in simplex ⁊ solẽne. Nã illud votũ ẽ simplex qḋ simpliciter emittiṫ nulla solẽnitate adhibita: vt cum dico: voueo ɔtinentiã ⁊ nõ plus ꝓcedo. Votũ aũt illud solenne est qñ ꝑ ɔsecratõem vel spũalẽ bñdictiõem solennitas adhibeṫ: vt patebit infra ca. viij. scḋa scḋe vbi. š. arti. vij. in cor. q. ⁊ sum. cõfes. li. j. ti. viij. q. viij in principio.

¶ Q· votũ rite factũ obligat ad obseruantiã ⁊ q· transgressor voti peccat mortalr. CA. VII.

Secundo principaliter ɔsiderãda est voti obligatio. Nam oẽ votũ rite factũ obligat ad cõseruãtiã sui a deo: vt qui votũ rite factũ ꝑtermittit: mortaliter peccat. iiij. scri. sen. di. xxxviij. arti. ij. q. j in sol. iij. arg. Q· aũt transgressor vel violator voti mortalr̃ peccet: ꝓbo tripliciter. s. ex pte grauitat: infidelitatis necessitatis. p° ex pte grauitatis sic: Grauius peccat transgressor voti q̃ transgressor iuramẽti. Cuius rõ est: qꝛ maior est obligatio voti q̃ iuramẽti eo q· ꝑ votũ hõ obligatur deo· ꝑ iuramentũ vo obligaṫ hoi. magis aũt obligaṫ hõ deo q̃ hoi. sȝ transgressor iuramẽti (qualis est ꝑiurus) peccat mortalr: vt ptz. š. Periuriũ g̃ multo magis transgressor voti: scḋa scḋe. q. lxxxix arti. viij. ꝑ totũ. 2° transgressor voti mortalr peccat ex pte infidelitatis sic: Qui nõ seruat fidelitatẽ deo mortalr peccat. sȝ trãsgressor voti nõ seruat fidelitatẽ deo eo q· illud qḋ in voto ꝓmisit nõ implet. g̃ ⁊c. 3° hoc idem ꝓbo ex pte necessitatis sic: Ille qui ꝑtermittit aliqͥd ad qḋ implẽdũ necessario obligaṫ: peccat mortalr. sed ita facit voti transgressor. lȝ. n. vouere ⁊ nõ vouere sit volũtariũ: tñ votũ adimplere est necessariũ. vñ sup illo verbo psal. Vouete ⁊ reddite: glo. sic dicit: Vouere est volũtatis reddere est necessitatis. Nota tñ hic ad euidentiã ꝑdictoꝝ quattuor. Primũ ẽ: q· vbi est maior obligatio voti ibi trãsgressio est grauiꝰ peccatũ: qḋ ptz in voto cõi ⁊ singulari. naȝ maior est obligatio voti cõis q̃ voti singularis. Re. š. ca. ĩmediate ꝑcedẽti: g̃ transgressio voti cõis q̃uis nõ faciat spãle peccatũ a transgressione voti singularis: tñ addit pctõ spãlẽ seu maiorẽ deformitatẽ qꝛ magis peccat eodẽ genere pcti baptizatus q̃ nõ baptizatus: vt ptz ad hebre. x. Quanto putatis deteriora mereri supplicia qui sanguinẽ testamẽti polluerũt ⁊c. iiij. scri. sen. di. xxxviij. arti. ij. q. j. in so. iij. ar. Scḋo hoc idẽ ptz in voto simplici ⁊ solenni. Nã votum simplex qͫ̃o ad deum non minus obligat q̃ solẽne. vñ ita mortalr peccat frangens votũ simplex sicut frangens solenne. Sed q̃tũ ad matrimoniũ ꝑ qḋ hõ hoi obligaṫ nõ ita obligat votũ simplex sicut solẽne qḋ ꝓbo auctoritatibus ⁊ rõnibus. p° auctoritate pape clemẽtis: qui dicit q· votũ simplex impedit mrĩmoniũ ɔtrahendũ sed nõ dirimit cõtractũ. Votũ aũt solẽne nõ solum impedit cõtrahendũ: sed etiã dirimit cõtractũ. Cuius rõ est duplex. Prima est talis: Ille qui amisit ꝑpetuo corpis sui ptãtez nõ põt ipm tradere in ptãtem alterius. sed ꝑ votũ solenne hõ tradit corpus suũ deo ad ꝑpetuã cõtinentiã· g̃ ⁊c. Secunda rõ est talis: Matrimoniũ spũale multo dignius est q̃ carnale. sed matrimoniũ carnale prius cõtractũ dirimit matrimoniũ post cõtractũ: g̃ magis votũ solẽne qḋ est matrimoniũ spũale cũ deo. iiij. scri. sen. di. xxxviij. art. iij. q. ij. in arg. š. ⁊ ibidẽ. q. iij. in cor. q. ⁊ in arg. š. Scḋo nota: q· non est similis obligatio in voto absoluto ⁊ cõditionato. Cuius rõ est: quia obligatio voti ex propria voluntate ⁊ intentione vouentis causaṫ. ⁊ iõ si in intentiõe ⁊ voluntate est se obligare ad statim soluendũ: teneṫ statĩ soluere. Ira dicit Deutero. xxiij. Cũ votũ voueris dño deo tuo nõ tardabis reddere: qꝛ requirit illud dñs deus tuꝰ: ⁊ si moratus fueris reputabiṫ tibi ad pctm̃. Si aũt intentio vouẽtis est obligare se ad certũ tp̃s vel sub certa cõditiõe nõ teneṫ statim soluere sed adueniẽte ɔdiõe ⁊ certo tpe: scḋa scḋe. q. lxxxviij. arti. iij. in solu. ij. arg. ⁊ iiij. scrip. sen. dist. xxxviij. arti. iij. q. j. in cor. q. ⁊ in arg. š: ⁊ in solu. iij arg. Tertio nota hic gratia exẽpli tres casus. Primꝰ ẽ vt si voui ire ad sctm̃ iacobũ: si sanctus iacobꝰ sanaret me si cõstaret mihi q· nõ ꝑ miraculũ sed ꝑ medicinã ꝓbabilem sim sanatus nõ teneor ire: qꝛ cõditio nõ est adimpleta. Secũdus casus est: vt si voui sancto iacobo ⁊ sanctus petrus sanasset me euidẽter ⁊ miraculose: nõ teneor sancto iacobo. Tertius casus est: vt si voui ire ad sanctũ iacobum ⁊ ducere filiũ meũ. ⁊ ille nõ vult venire: vel qꝛ mortuus est: tunc teneor ego ire: qꝛ ego fui principalis in voto Sed si voui ire cum eo ⁊ ille mortuus est: vel nõ vult venire: tunc non teneor ire: qꝛ ipse filius est cõditio principalis: tñ hec melius iudicat intentio vouẽtis q̃ ars. Quarto nota q· aliqͥs nõ obligaṫ ad votũ implẽdum ex impossibilitate: que sicut impedit votum fiendũ: ita aufert obligatõem a voto facto: cum de impossibili nec impletio nec promissio esse possit. Hec aũt impossibilitas implendi votũ causaṫ ex q̃tuor. s. ex fortuna. culpa ꝓpria culpa aliena: ⁊ mala sequela. p° impossibilitas implendi votũ causaṫ ex fortuna vt si quis diues voueret edificare ecclam: quam postmodũ nõ posset perficere paupertate superueniente: ex tali voto ad implẽdũ non obligaṫ: ita q· si oĩno factus est impotens ad votum ꝑficiendũ simpliciter. non teneṫ: si vero factus est impotẽs non simpliciter sed ad ptẽ: tũc ad illud qḋ põt remanet obligatus. 2° impossibilitas implendi votum causatur ex culpa ꝓpria vt si ex culpa ꝓpria deuenit ad paupertatẽ. ⁊ tũc in isto casu teneṫ recõpensare ꝑ pniam. iiij. scri. sen. dis. xxxviij. arti. iij q j. in solu. j. argu. 3° impossibilitas adimplendi votum causaṫ ex culpa aliena: sicut mulier que vouit virginitatẽ si postea violẽter corrũpaṫ nõ est transgressa votum. si vo post votũ volũtarie est corrupta: obligatur ad duo: primo ad seruandã cõtinentiã: secũdo ad lamẽtum pniẽ vel ad pniam per quã virginitatẽ amissam recõpẽset deo. quod quidẽ etsi non est equiualens simpliciter: est tñ equiualens q̃tum ad receptõem dei qui ab homine non exigit vltra posse. iiij. scri. sen. di xxxviij arti. iij. q. j. in solu. j. argu. ⁊ scḋa scḋe. q. lxxxviij. arti. ij. in so. ij. argu. in fine. Quarto impossibilitas adimplẽdi votũ causaṫ ex mala sequela. sicut. n. iuramentũ qḋ vergit in deteriorẽ exitũ nõ est obseruandũ: ita etiã nec votum. vñ Isido. In turpi voto muta decretum: in male promissis rescinde fidem: quarto scrip. senten. dist. xxxviij. artic. iij. q j. in solu. iij. argu.

¶ De solennisatione voti: ⁊ q· tribus modis solennisaṫ.

Tertio principaliter circa votum CA. VIII. consideranda est solennisatio. Sicut. n. solennitas alicuius promissionis corporalis attendiṫ sm̃ aliquod corporale: ita solennisatio promissionis spiritualis attenditur sm̃ aliquod spirituale quod ad deum ꝑtinet. verbigratia: Nam solẽnitas militis consistit i quodam apparatu equoꝝ: armoꝝ: ⁊ cursu militum. Similiter solennitas nuptiarũ consistit in apparatu sponsi ⁊ sponse ⁊ cõuentu ꝓpinquoꝝ. Cuȝ ergo votũ sit quedaz ꝓmissio facta deo solẽnitas voti fit cũ quadã bñdictiõe vel ɔsecratõe: ita q· votũ tribꝰ modis solennisaṫ. p° mõ ꝑ sacri ordinis receptionem. 2° per certe regule professionem. Ratio autem istoꝝ modoꝝ est ista: qꝛ ꝑ susceptionẽ sacri ordinis quis diuino ministerio applicaṫ: et in

pfessione certe regule aliquis statū pfectōis assumit: secūdū scōe. q. lxxxviij. arti. vij. in coz. q. 3° mō solennizat votum p velū virginitatis vel viduitatis receptōem: qñ. s. aliqua mulier: vgo vel vidua velum vginitatis vel viduitatis accepit: z vestē religiosam assumpsit: z in scriptis a se vel ab alio factis z suo signo signatis pmisit se ppetuo cōtinentiā seruare: vt Innocen. dicit. z subdit: Credim⁹ n. q̄ votū tale est solenne: z dirimit matrimoniū ɔtractum post tale votū: sum. ɔfes. li. j. ti. viij. q. x.

## ¶ Q: in voto pōt fieri cōmutatio z dispēsatio. CA. IX.

Quarto principalr circa votū cōsideranda est cōmutatio. Ubi nota q̄ in voto pōt fieri dispensatio Nam in omni voto: etiam in voto solēni cōtinentie pōt dispensari. qd̄ pbo triplici rōne: primo propter vitandā turbatōem: secundo pp cōem vtilitatē: tertio ppter regularē pfessionē. Primo in voto solēni cōtinentie pōt dispensari ppter vitandā psonalē turbatōez sic: Nullū votū est licitū qd̄ pōt in psone piculū redūdare sed pōt esse q̄ ɔtinentia seruata vergat in piculuz psone. vñ ad minus in casu illo pōt votū cōtinentie dispensari. Scd̄o in voto ɔtinentie pōt dispensari ppcōem vtilitatē sic: Maioris firmitatis videt eē qd̄ pcedit ex cōi vtilitate q̄ʒ qd̄ pcedit ex singulari alicuius psone volūtate. s; in lege que bȝ robur ex cōi vtilitate pōt p hoiem dispensari g̃ zc. Tertio pōt dispensari in voto cōtinentie pp regularē pfessionē sic: Sicut. n. monachi tenent ad cōtinentiā: ita ad paupertatē z obedientiā. sed pōt dispensari cum eis q̄ʒtum ad votū obedientie z paupertatis: vt ptȝ in illis qui assumunt ad statum plationis. g̃ etiam in voto continentie pōt fieri dispensatio: scd̄a scōe. q. lxxxviij. articu. x. in corpe q. z quarto scrip. senten. distin. xxxviij. articu. iiij. q. j. arg. 3: z. q. iij. in coz. q. Frater Derueus in tractatu de voto dicit: q̄ in solenni voto cōtinentie pōt dispēsari. qd̄ sic pbat: q2 si in voto tali dispensari nō pōt hoc ē ppter tres cās: aut q2 nō pōt recōpensari p eque bonum vel maius: vel ppter obligatōem voti: aut ppter solennitatē voti. sed nullū istoȝ impedit. q̄ aūt nullū istoȝ impediat: pbo q̄ʒtum ad ista tria. Prio. n. votū cōtinentie pōt recompensari p maius bonū. qd̄ ptȝ: Nam bonū cōmune est melius z diuini⁹ bono singularis psone: z ideo magis est eligendū. sed vitare periculū discordie z reformare pacē ecclie in melius ɔtinentie bono qd̄ est bonuȝ singularis psone: g̃ zc. Probat aūt hoc duobus exēplis. Primo: q2 sicut abstinentia a carnib⁹ nō est de substātia eius in quo principalr cōsistit virtus abstinentie. sed est quidā gradus accidētalis supaddit⁹: ita virginitas vl' cōtinētia monachalis nō est de eēntia eius in quo pncipaliter cōsistit pfectio sed est quidā gradus accidētalis supadditus: ppter qd̄ celibatus iohis non pfert matrio'o abrae. Scd̄o pbat hoc exemplo vite cōtemplatiue z actiue. L; n. vita cōtemplatiua potior sit actiua tn̄ actus vite cōtemplatiue qui sunt magis pfecti opȝ dimittere vt exerceant actus min⁹ perfecti. s. actus vite actiue pp bonū cōe. Secundū etiā. s. obligatio voti nō impedit. q2 votū fatuū nō obligat. vñ si quis voueret sic seruare aliquid q̄ si totus mūdus piret nō dimitteret: illud votū esset fatuū ergo tale votū nō obligaret. vñ etsi ppter ppriū cōmodū z ppria sponte votū nō mutat: sed ppter bonū cōmune et auctoritate supioris pōt. Tertiū. s. solēnizatio voti nō impedit. Cui⁹ rō est: q2 omne illud qd̄ ex statuto z cōfirmatione eccle habet vigorē: per ecclam pōt mutari: z in eo dn̄o papa pōt dispēsari. sed oēs solennitates pfessionū: z oēs religiones supaddite xpiane religioni hn̄t vigorez a ɔfirmatiōe ecclie: g̃ zc. Secūdo in voto pōt fieri cōmutatio. Hoc aūt pbo duplici rōne. Prima rō est talis: Minus importat voti cōmutatio q̄ʒ voti dispēsatio: eo q̄ qñ votū cōmutat: votēs simplr a voto nō absoluit sine hoc q̄ ad aliud obliget: cū g̃ in voto possit fieri dispēsatio vt ptȝ. s. imediate qd̄ tn̄ est maius g̃ in voto pt fieri cōmutatio qd̄ est min⁹. Scd̄a rō est talis: Semp licȝ pficere. sed cōmutatio voti fit sp pp aliquē pfectū: vel q2 illud in qd̄ fit cōmutatio est melius: vel q2 est minus periculosum: g̃ zc. scd̄a scōe vbi. s̄. artic. x. z. iiij. scri. sen. vbi. s̄. arti. iiij. q. iij. in coz. q. Tertio in voto pōt fieri redemptio. Ubi nota: q̄ in dispensatōe: cōmutatōe: redēptiōe voti cōsiderāda sunt tria. s. auctoritas: necessitas: vtilitas

Primo ɔsideranda est auctoritas. nullus. n. auctoritate ppria cōmutare pōt votū necȝ in eo dispensare: sed requirit auctoritas prelati. Cui⁹ rō est: q2 votū est aliqua pmissio facta deo de aliquo qd̄ sit deo acceptū. sed quid in aliqua pmissione sit deo acceptū dependet ex arbitrio plati qui in eccla gerit vicem dei. g̃ zc. scd̄a scōe vbi. s̄. art. xij. in coz. q. in principio. z. iiij scri. sen. vbi. s̄. q. iiij. in coz. q. Est aūt sciendū q̄ in quibusdā nō quilibet plat⁹ pōt dispensare: sed solus papa. Quedā vero alia vota aliis platis inferiozib⁹ puta epis cōmittunt. qd̄ dupliciter probo. s. similitudine: plenitudine. P° pbo similitudine corporis vel capitis. Sicut n. in corpe hūano sunt quedam opatōes que ɔueniunt soli capiti: z quedā que cōueniūt solis principaliozib⁹ membris. Sic in eccla dei sunt quedam actōes que soli pape cōueniunt: qui z vicē z locum capitis tenet. Et quedā ɔueniunt solis epis qui vicē mēbroȝ principaliū tenent. 2° probo ex plenitudine ptātis Nam plenitudo ptātis in dispensando residet penes summū pontificē: alij aūt de hac ptāte pticipant quantū eis est cōcessum a papa: z ideo cum sit triplex votum. s. continentie terre sancte: tpalis pegrinatōis z abstinētie: in voto ppetuo cōtinentie solus papa pōt dispensare: vt ptȝ. s̄. in principio capi. Similiter papa reseruauit sibi votum terre sancte: de quo ipse solus pōt dispensare. In aliis aūt votis tpalibus: qualia sunt vota pegrinatōis z abstinentie pñt epi dispensare: scd̄a scōe vbi. s̄. arti. xij. p totum. et iiij. scri. sen. vbi. s̄. arti. iiij. q. ij. in coz. q. z in arg 3. Secūdo in dispensatōe vel cōmutatōe voti cōsideranda ē necessitas. nam qñ votum est simplr malū vel inutile seu maioris boni impeditiuū: oprtet q̄ determinet nō eē seruandū. z sic dispensent: scd̄a scōe. arti. x. in coz. q. Si autē esset magna necessitas: puta q̄ vouens senex sit debilis vel infirmus. vel si ex eius absentia in terra guerra vl' turbatio timeat: tunc facienda est cōmutatio in aliud bonū quod magis acceptum sit deo q̄ʒ peregrinatio vel abstinentia: sum. ɔfes. li. j. ti. viij. q. lxx. Tertio cōsideranda ē vtilitas. Nam in voto debet fieri sp cōmutatio in meli⁹ Et hoc modo omne votum temporale seu terre sancte siue quodcunqȝ aliud cōmutari pōt sine superioris arbitrio in votū religionis: eo q̄ votū religionis oīa alia vota includit: tum rōne pmanentie eo q̄ est ppetuum: tum rōne volūtarie obedientie que excellit omne sacrificiuȝ: iiij. scri. sen. vbi. s̄. arti. iiij. q. iiij. In voto aūt abstinētie ɔsiderari debent duo vt dicit Ray. s. p° rō asperitatis z affluentia vouentis: summa confes. li. j ti. viij. q. lxxiij. 2° in dispensatōe voti facienda fm albertū sup. iiij. sen. attēdēda est causa sufficiens. s. paupertas vel infirmitas. pro infirmitas vt si vouit non comedere hoc vel illud: postea vero debilitatur nisi comedat: tunc posset frangere votū secundo paupertas: vt si vouit non cōmedere carnes: z cū mendicat non dantur ei nisi carnes vel ea que cum carnibus sunt cocta: que nisi comedat: inedia consumetur. z tunc etiam potest frangere votum: summa confesso. li. j. ti. viij. q. lxxiij. 3° in redēptiōe voti generalis doctrina de facili hri nō pōt: sed ɔsiderande sunt circūstantie multe: z pcipue due. s. paupertas: z animi facilitas. P° paupertas

q2 in voto abstinentie nõ est ita dispensandũ cum diuite
sicut cum paupe nam paupi oparto ɔcedit redimere ie/
iuniũ secunde vel sexte ferie vno denario:nõ autẽ diuiti.
2° ɔsideranda est facilitas animi. Nam votũ qd ex facili
tate iuuenilis animi est remissum:remittendum est com
petenti redemptõe recepta:non aũt qd deliberatiõe ani/
mi est emissum: summa confes. libro.j.titu.viij.q.lxxiij.
per totum.

℄ Q2 ista quinqȝ inter se differũt.s.exactio: intẽtio: dona/
tio:cõmissio:locatio:z quõ. CA.I.

Sura. Circa vsurã quattuor cõ
siderare debemus. pmo
signatõem noĩs:secũdo rõem criminis:
tertio ɔditõem restitutõis: quarto illa/
tõem punitõis. Primo ɔsiderare de
debem⁹circa vsurã significatõem noĩs
Dicit̃.n.vsura quasi vsus eris.i.pecunie.nam pecunia ha
bet̃ oẽ illud cuius p̃ciũ põt pecunia mẽsurari.z iõ q̃cun/
qȝ ex mutuo pecunie vel alterius rei cuius vsus est ɔsum
ptio pacto tacito vel expresso aliquid accipit mutuo vel
lucro debitũ vsuram cõmittit. Ubi nota q2 ista quinqȝ
inter se differũt:exactio:intentio:donatio:cõmissio:locu
tio. Primũ est exactio. Nam siquis vltra mutuũ eius
cuius vsus est ɔsumptio aliquid exigit:vsurã ɔmittit: si/
ue p re naturali vltra illam exigat rem naturalẽ:vt frumẽ
tum p frumẽto:siue p vsuali siue p artificiali exigat rem
artificialẽ:vt pecuniã p pecunia:vinũ:triticum:vel oleũ:
vel h⁹mõi vsuram cõmittit. Si aũt mutuator exigit re/
compensatõem eoꝝ que pecunia nõ mensurant̃: puta be
niuolentiã z amorem non cõmittit vsuram:scõa scõe.q.
lxxviij.arti.ij.in coꝛ.q.p totum. Secundũ est intentio.
non.n.sola expressa exactio lucri ex mutuo sed etiã inten
tio vel spes lucri ex mutuo vsuram facit.vñ Gamfredus:
Hostien. Ray. z Berñ.dicunt: q2 siquis mutuat spe lucri
alias nõ mutuatur⁹ vsuram cõmittit.z talis in foro peni
tentiali est inducendus ad restituendũ id qd vltra sortẽ
recipit.vñ Luce.vi.Date mutuũ:nihil inde sperantes.qd
sic exponit̃:Date mutuũ:qd est p̃ceptũ affirmatiuũ in ca
su necessitatis:alias est cõsiliũ: Nihil inde sperãtes: qd ẽ
p̃ceptum negatiuũ. Potest tñ mutuans sperare tria: vel
mutui equalitatẽ:vel reamatõem :vel psonalez subuẽtio/
nem in articulo necessitatis. Tertiũ est donatio. Quan
do.n.aliquis nõ corrupta intentõe nec ex aliqua obliga/
tõe tacita vel expressa pecuniã mutuat:si donũ gratuituz
sibi gratis oblatũ gratis accipiat:nõ puto q2 vsurã cõmit
tat:vt dicit Ray.cuius rõ est fm.b.tho.q2 mutuans non
est peioris ɔditionis post mutuatõez q̃ ante : sed anteq̃
mutuasset:poterat aliqd gratuitũ donũ recipe: ergo z p⁹
scõa scõe vbi.s̃.arti.ij.in coꝛ.q.iuxta finẽ. Quartũ est cõ
missio. Nam ille qui cõmittit vel recõmendat pecuniaz
alicui mercatori põt amplius exigere:nõ aũt ille qui mu
tuat. Cuius rõ est:q2 ille qui mutuat transfert dominiũ
pecunie in eum cui mutat.vñ ille cui mutat non sub peri
culo mutuantis sed sub suo periculo tenet eam.z iõ tene
tur eam integre restituere:z ille qui mutuat amplius nõ
debet exigere. Sed in cõmissione seu recõmendatõe alit̃
est:q2 ille qui cõmittit vel cõmendat pecuniã suam mer
catori vel artifici p modũ cuiusdã societatis nõ transfert
pecunie sue dominiũ in illũ cui cõmittit:sed remanet do
miniũ eius ita q2 cũ piculo ip̃ius cõmittẽtis vel pecuniã
recõmendãtis mercatoꝛ de ea negociat̃ vel artifex opat̃
z iõ põt ptem lucri inde puenientis expetere tanq̃ de re
sua:scõa scõe vbi.s̃.arti.ij in solu.v.argu. Quintũ est lo
catio. Nam inter mutuũ z locatũ Ray.ponit tres dñas.
Prima est:q2 in mutuo transfert̃ piculũ in accipientem:
secus est in locato. Scõa est:q2 pecunia nõ deterioratur
p vsum vel p mutuũ.secus est in domo vel equo vel alia
re locata. Tertia est:q2 vsus pecunie nullum fructuz seu
vtilitatem facit:secus est in vsu equi:agri vel domus:vel
alterius rei locate:summa ɔfes.li.ij.ti.vij.q.xxviij.

℄ Q2 vsura sit petm̃ quadruplici rõne.s.iniurie: inobe/
dientie:iniusticie:siue vel pene debite. CA.II.

Secundo principalr̃ circa vsurã cõsiderare debe/
mus rõem criminis. Q2.n.vsura sit peccatũ pro
batur quattuoꝛ rõnibus.s.rõne iniurie:inobedi
entie:iniusticie:siue vel pene debite. Primo vsura est
peccatũ rõne iniurie sic:Quicunqȝ primo suo iniuriam
z violentiã facit:peccat.sed feneratoꝛ hoc facit.Exo.xxij.
Si pecuniã tuaz dederis mutuo populo meo paupi qui
habitat tecum:nõ vrgebis eum quasi exactoꝛ: nec vsuris
opprimes. Sed forte argues ɔtra sic: Cuilibet licet ac
cipe illud qd rei voluntarie sibi tradit.sed ille q̃ mutuũ
sub vsura recipit:voluntarie tradit mutuanti lucruz: z sic
accipiens lucrum nõ iniuriatur danti:ergo ille qui mu/
tuat licite potest accipe. Rñdeo z dico tria. Primũ est:q2
ille qui dat pecuniã p vsura nõ simpliciter dat voluntas
rie:sed quasi coacte. Nam indigentia cogit eum ad acci
piendũ sub vsura. Secundũ est:q2 ille qui mutuat nõ ve
lit sine pecunia mutuare.z iõ cogit recipientẽ ad dandũ.
z ita nõ voluntarie dat sed coacte: z sic mutuans licite nõ
recipit:scõa scõe vbi.s̃.arti.j.in solu.vij.arg. Tertiũ est q2
sperans z exigens pecuniã p mutuo sp peccat vt dictum
est: z infra patebit p alias rões. Sed dans pecuniã pro
vsura nunq̃ peccat.qd pbo duplici rõne. Prima rõ ẽ ta/
lis: Ille qui dat iniuriam patit̃ z sic nõ peccat sed qui fa
cit:vt dicit phs.v.ethi.sed ille qui dat pecuniã p vsura in
iuriam patit̃:q2 inuoluntarie dat:vt ptz.s̃. qui vo pecu/
niã p vsura accipit:iniuriã facit.g̃ z c̃. Secũda rõ est talis
Ille qui vtit̃ malo alterius pp aliqd bonũ non peccat:q2
z deus hoc facit:qui vtit̃ peccatis nr̃is pp bonũ iusticie
sed ita facit qui dat pecuniã p vsura.vtit̃.n.peccato vsura
rij pp aliqd bonũ qd est subuentio sue necessitatis vl̃ al/
terius:sicut illi qui incidit in latrones licz mãifestare bo
na sua que habet ad hoc vt nõ occidat̃ : que tñ latrones
diripiẽdo peccant. Licz.n.ille qui dat alteri occasionẽ pec/
candi peccet:tñ ille qui accipit pecuniã sub vsura nõ dat
vsurario occasionẽ accipiendi vsuras sed mutuandi. ip̃e
aũt vsurarius sumit occasionẽ peccãdi ex malicia cordis
sui:scõa scõe:vbi.s̃.arti.iij.in coꝛ.q z in solu.arg. Se/
cundo vsura est peccatũ rõne inobedientie sic : Qui non
obedit diuine legi vel diuino precepto sed potius ei con
trariat̃:peccat.sed ita facit mutuatoꝛ.g̃ z c̃. Nam feneras
toꝛ ɔtrariat̃ legi vniuersali:naturali: z supnaturali.s.dei
p̃° cõtrariat̃ legi vniuersali.vñ Aug. Judiciũ diuine bo/
nitatis z potestatis est:q2 quelibet creaturam cogit̃ seip̃az
dare seu cõicare:cuius oppositũ feneratoꝛ facit. 2° cõtra/
riat̃ legi naturali:de qua dicit̃ Matth.vij.Omnia que/
cunqȝ vultis vt faciant vobis hoĩes.z vos facite illis. 3°
cõtrariat̃ legi supnaturali.s.dei. Nam lex diuina vsuram
phibet: Leui.xx. Pecuniã tuã nõ dabis ad vsurã: z oẽm
frugum abundãtiã nõ exigas. Est aũt notãdũ q2 est dif
ferentia inter legem humanã: z diuinã. Nam lex huma
na pmittit vsuras nõ quasi estimans esse licitas z fm iu/
sticiã:sed ad vitanda grauioꝛa peccata.nisi.n. lege huma
na quedaz mala pmitterent̃:multa bona impedirent̃:et
multa peccata grauioꝛa cõmitterẽt̃. sed lege naturali et
diuina peccata z mala oĩa phibent̃:scõa scõe vbi.s̃.arti.
j.in solu.iiij.arg. 2° est notandũ q2 iudeis est phibitum
ne a suis fratrib⁹ vsuras accipent p qd dat̃ intelligi q2 ac
cipere vsuram a quocunqȝ hoĩe est illicitũ simpliciter:eo
q2 oẽm hoĩem z p̃ximũ in frẽm debem⁹ habere: z p̃cipue
in statu euangelij. Similiter pmissuz fuit iudeis non vt

ficitū vt vsuras acciperent ab extraneis.s.a gentilib⁹ alienis ad maius malū vitandū:ne.s.a iudeis deū colētibus vsuras acciperent ꝓpter auariciā cui dediti erāt:scḋa scḋe:vbi supra:arti.pmo in solu.ij argu. Tertio vsura ē pctm̄ rōne iniusticie sic: Quicūq; iniusticiā facit: peccat.sꝫ fenerator hoc facit ḡ ꝛc. Q ꝫ aūt fenerator iniusticiā facit:probo tripliciter. p° sic: Ille q̄ vnam rem bis vendit iniusticiam facit.sꝫ fenerator hoc facit:nā seorsum vēdit pecuniā ꝛ seorsum vsum pecunie:cū tn̄ nō sint duo sꝫ vnū eo ꝙ q̄ dat pecuniā dat vsū pecunie:sicut q̄ dat panē dat vsū panis.ḡ ꝛc. 2° ꝓbo hoc idē sic:Qui vēdit qḋ non est iniusticiā facit.sꝫ fenerator hoc facit:ḡ ꝛc. Q ꝫ autē fenerator vendat qḋ nō est: patꝫ ꝑ locū a simili. Sicut.n.vendens vsū panis ꝛ vini vendit nihil:eo ꝙ vsus panis ꝛ vini ꝛ similiū est ↄsumptio vel annihilatio ita vendēs vsū pecunie vendit nihil:eo ꝙ vsus pecunie est distractio ꝑ ↄmutatōem:vt dicit̄.j.politicoꝝ. 3° ꝓbo hoc idē sic: Qui q̄rit fructū vel lucrū iniusticiā facit.sꝫ fenerator hoc facit.qḋ etiā patꝫ a simili.Sicut.n.iniusticiā faceret q̄ q̄reret fructū de pane ꝛ vino ꝛ similib⁹ quoꝝ vsus nō est fruct⁹ sꝫ ↄsumptio:ita peccaret q̄ quereret fructum de pecunia cui⁹ vsus nō est fructus sꝫ ↄsumptio:distractio vel emissio:vt patet supra.Secus autē est in alijs in quib⁹ vsus non est ↄsumptio:sicut vsus domus nō est ↄsumptiō sed inhabitatio.Et ꝓpter hoc reseruato penes se dominio domus:pōt q̄s vēdere vsū dom⁹.ꝛ ↄ̄uerso reseruato penes se vsu domus:pōt ꝑ se ↄcedere dn̄ium domus. scḋa scḋe vbi.s̄.arti.j.in coꝛ.q.ꝑ totū. Quarto vsura ē pctm̄ rōe finis siue pene debite sic:Nibil excludit a vita eterna ꝛ iducit ad penā eternam nisi pctm̄ mortale.sꝫ vsura facit hmōi ḡ ꝛc.Vn̄ dauid petenti:q̄s habitaret in domo dn̄i:rn̄dit deus in psal.Dn̄i est terra:Qui nō dedit pecuniam suā ad vsurā ꝛc. In q̄bus vbis ꝑ ordinē tangit q̄nq;. p° excludit pctm̄ opis:ibi Innocēs manib⁹.s.q̄ nō peccauit ope.vel si peccauit:pn̄iam fecit. 2° excludit pctm̄ cogitatōis ibi Et mundo corde.Re.s̄.Cogitatio. 3° excludit pctm̄ omissionis:ibi Qui nō accepit in vano aīaꝫ suā q̄ nullis pctōꝝ fecib⁹ post baptismū suā aiam maculauit. 4° excludit pctm̄ locutiōis:ibi Nec iurauit ī ꝓximo suo. vbi dicit glo.Non ait simplicit̄ iurauit. Ex quo dat̄ intelligi ꝙ ꝑmittit iuramēta simplicia sꝫ ꝓhibet iuramēta dolosa.vn̄ dicit:Qui nō iurauit in dolo. Nā in dolo iurat q̄ aliē ꝑmittit q̄̄ sit factur⁹:in dolo nō iurat qui qḋ cogitat vel dicit: ope cōplet. 5° excludit pctm̄ iniuste vel violēte ablatiōis:ibi Qui nō dedit pecuniā suā ad vsuram.Ezech.xviij.Si ad vsurā nō comodauerit ꝛ amplius nō accepit hic vita viuet ꝛ non morieẗ.

## ¶De restitutiōe pecūie vsurarie notāda sūt tria. CA.III

T Ertio p̄cipaliter ↄsiderare debem⁹ conditiōem vel obligatiōem restitutiōis. Nam de restitutiōne pecunie vsurarie nota tria.pmo cui debeat fieri:scḋo quantū debeat restitui:tertio q̄s debeat restituere. Primo vidēdum est cui restitutio debeat fieri Et tūc dico fm̄ hosti.ꝙ pecunia vsuraria restituenda est ei a quo vsurari⁹ extorsit vel heredi suo:ꝛ si tales nō inueniūtur:est paupibus erogāda.Si aūt ille cui restitutiō est faciēda est absens:hoc pōt esse duob⁹ modis. p° q2 vsurarius alibi se trāstulit:ꝛ tunc vsurarius expensis proprijs teneẗ ei vsuras mittere. 2° mō q2 dans vsuras vl̄ eius heres alibi se trāstulit: ꝛ tūc vsurarius nō expensis ꝓprijs sꝫ illi⁹ mittat ei. Ray.cōsulit:ꝙ qn̄ vsurarius satisfacit:etiā petat veniā a debitore q2 forsan p̄ter vsuras esset obligatus ad aliquid restituendū ei ꝑ aliquo interesse vel damno:sūma ↄfes.li.ij.ti.vij.q.lxviij. ¶Quantum debeat vsurarius restituere. CA.IIII.

S Ecundo videndū est quātū debeat vsurarius restituere.Nam aliquando teneẗ restituere solū id quod per vsuram extorsit ꝛ non amplius.aliq̄ādo v̄o restituere teneẗ amplius q̄̄ extorsit.s.fruct⁹ inde ꝑceptos. Si.n. mutuator ꝑ vsurā extorsit pecuniā:granū:vinū:vl̄ talia:ꝛ de his postmodū est lucratus:nō teneẗ restituere nisi illud qḋ extorsit:nō illud qḋ de pecunia vsuraria est lucratus.Cuius rō est:q2 illud qḋ de h⁹mōi est lucratus non est fruct⁹ istoꝝ.s pecunie ꝛ similiū sꝫ hūane industrie:nisi ꝑ detentiōem dānificasset eum cuius erant. tunc teneẗ ad recompensatiōem nocumēti.Si v̄o mutuo extorsit domū vel agrum:tunc nō solū teneẗ restituere domū vl̄ agꝛ sed etiā fructus inde ꝑceptos:q2 fructus sunt rerū quaꝝ alius est dn̄s:ꝛ iō debent̄ ei:scḋa scḋe.q.lxxviij arti.iij.in coꝛ.q.ꝑ totū. ¶Q ꝫ septē genera ꝑsonarū p̄ter vsurariū restituere teneant̄:ꝛ que. CA.V.

T Ertio videndū est quis debeat restituere. Nam septē genera ꝑsonaꝝ p̄ter vsurariū restituere obligant̄.s.cōsultor vel inductor:fautor:ꝓcurator:scriptor:seruitor:receptor vel locator:cohabitator vel participator. Primo restituere obligat̄ consultor vel inductor.Nam illi q̄ cōsulunt alijs ꝛ eos inducūt ad fenerandū:si alij eoꝝ inductiōe vel ↄsilio fenerāt̄:tenent̄ ad restituendū illud qḋ ad eos de vsura ꝑuenit et nō amplius: sūma cōfes.li.ij.ti.vij.q.lxj. Scḋo teneẗ restituere fautor Nā si aliquis pecuniā suā cōmitteret vsurario nō habēti alias vn̄ exerceret vsuras hac intentiōe vt copiosius vsuras exerceret esset ꝑticeps culpe:q2 daret ei materiā peccandi.Si v̄o cōmittit vel dat pecuniā vsurario solum ꝓ custodia:qm̄ tn̄ hꝫ alias vnde feneret̄:nō peccat: scḋa secūde.q.lxxviij.arg.iiij.in sol.iij.arg. Tertio teneẗ restituere ꝓcurator.Cui⁹ rō est:q2 sicut aliquis ꝓhibeẗ ꝓprio noīe vsuras accipe.ita etiā alieno. Et iō,si accipit alieno noīe:siue sit tutor siue curator: siue ꝓcurator vel q̄cūq; alius:ad restitutiōem teneẗ:si ille cuius noīe accepit mortuus est:vel si viuit ꝛ nō vult soluere: q2 faciētes ꝛ cōsentientes pari pena sunt puniēdi.Hec Ray.in sum. Quarto restituere teneẗ scriptor.Nā notarij q̄ sup vsuris scienter instrumēta conficiunt:fm̄ Hostien̄ sunt piuri: q2 qn̄ creant̄:iurant ꝙ hoc nō faciant:ergo de cetero nec testificari pn̄t:nec publica cōficere instrumenta:ex hoc ꝙ sunt infames.quibus sunt actus legitimi interdicti:sum.ↄfes. vbi s̄.q.xlv. Quinto teneẗ restituere seruitor. Nam seruitores vel famuli vsurarioꝝ qui aut fenerant̄ de mādato dn̄oꝝ suoꝝ ꝛ vsuras recipiūt ad vsum dn̄oꝝ suoꝝ.ꝛ tūc restituere nō tenent̄.Si v̄o sine mandato dn̄oꝝ suoꝝ gerant negocia feneratorū:ꝛ tūc tenēt̄:eo ꝙ ipi sūt actores ꝛ ministri vsure: ibidē.q.lxiij. ꝛ.lxiiij. Sexto teneẗ restituere locator vel receptor.Statuit.n.Greg.decim⁹ in cōcilio lugdun̄:ꝙ nec collegiū:nec vniuersitas: nec singularis ꝑsona cuiuscūq; sit cōditiōis status aut dignitatis in tectis suis vel domib⁹ vsurarios manifestos recipiāt: et receptos de suis domib⁹ ꝛ ciuitatib⁹ expellere teneant̄ Qui v̄o cōtrariū fecerint:si sunt ꝑsone ecclesiastice: sn̄iam suspēsionis.si v̄o sunt ꝑsone seculares:sn̄iam excōicatōis si v̄o sit collegiū vel vniuersitas:sn̄iam interdicti se nouerint ipso facto incursuros:ibidē.q.lxxj.ꝑ totū. Septio cohabitator ꝛ ꝑticipator.s.vxor ꝛ familia vsurarij si de vsura comedāt:induant:vel alios necessarios vsus expēdāt ad restitutiōem teneẗ.Si aūt in domo sunt aliqua de iusto:tunc de illis licitis ꝛ licite quesitis:vxor ꝛ familia debent comedere ꝛ viuere Si v̄o nō sunt aliqua de iusto:restat eis triplex auxiliū vel remediū. Primū remediū est: q2 si pōt debet viuere de dote ꝛ sponsalitio: qḋ est donatio ꝑp nuptias fm̄ glo.Secūdū remediū est: q2 si vir nollet sibi hec duo dare.s.dotem ꝛ donatiōem sponsaliū: dꝫ dicere illis qui possunt ꝓdesse ꝛ nō obesse: ꝛ precipue si

potest pbare: debet dicere epo vt ipse compellat eum pascere vxorem suã et familiã de iusto et licite acqsito: et tradat ei dotem vel sponsaliciũ: vel ptem ɔmittat alicui persone honeste que ei puideat de honesto lucro. Tertium remediũ est: q anteq̃ de vsuris viuat: faciat tria. pmũ est q a ɔsanguineis victũ petat. scdm est: q manib⁹ suis laboret vt habeat vnde viuat. tertiũ est q si hec duo nõ potest facere: q elemosynas hostiatim q̃rat. Si aũt in arto est posita: ita q nec a ɔsanguineis habere põt: nec ppriis manib⁹ laborare scit: nec elemosynas inuenit. nec aliunde habeat vnde viuere possit tũc de rapina et de quocũq3 alio vel vndecũq3 põt victũ pcurare tenet: q2 necessitas nõ habz legẽ: ibidem. q. lxx. et ii. v. q. lxviii. p totum.

Quõ intelligit vsurarius manifestus: quõ talis ẽ puniẽdus: et quõ est ad pniam recipiẽdus. CA. VI.

Quarto et vltimo pncipaliter circa vsurã ɔsiderare debemus illãdẽm punitiõis. Cũ. n. ɔtra vsurarios manifestos plures decretales sint facte: et pcipue decretalis grego. decimi in concilio lugduneñ. et alexandri tertij in ɔcilio lateraneñ. et bonifacij octaui nouissima: ideo hic tria de vsurarijs videamus. pmo qñ intelligit vsurarius maifestus: scdo quõ talis ẽ puniẽdus: tertio quõ est ad pniam reducẽdus. Primo videamus quõ q̃tuoz modis itelligit esse vsurarius manifestus. p⁹ mõ qñ publice feneraf: ita q publice tenet mensaz paratã ad pecuniã mutuandã cuilibet sub vsuris. 2° mõ qñ p epm in ecclesia publicãtur. q̃uis. n. õ eis sit mag fama tñ si ab ecclesia tolerãtur et nõ publicaf secus est: 3° qñ ab epo requisiti cõfitenf. 4° qñ negantes p testes ɔuincunf. vt dicit Ray. li. ij. ti. vij. q. xlviij. Scdo pncipaliter videndũ est q̃liter maifestus vsurarius ẽ puniendus. Nã talis punif duob⁹ modis. s. tpaliter et spũaliter. p⁹ quidẽ tpaliter: q2 tales in domib⁹ nõ sũt recipiẽdi. et si eas ɔduxerint: sũt emittendi et de terra vel ciuitatib⁹ infra tres menses vt statuit gregori⁹ sũt expellẽdi: ibidez q. lxxi. 2° vsurarius manifest⁹ est puniendus spũaliter Nam vsurarius vel heres ei⁹ ɔpellif multiplicit ad reddendas vsuras s. a iure et a iudice. p⁹ a iure q2 si sunt publici vsurarij ipo iure sũt excõicati q̃ntũ ad tria. pmo: q2 nõ debẽt recipi eius oblatiões. scdo: q2 nõ debent recipi ad cõmunionẽ altaris. tertio: q2 nõ debẽt recipi ad sepulturã xpianã si decesserint in pctõ. 2° mõ ɔpellif a iudice: q2 põt ɔpellere quẽlibet vsurariũ ad restituẽdas vsuras etiã p maiorẽ excõicatiõem oi appellatiõe remota. 3° mõ ɔpellif: q2 si vsurarius repetit vsuras ab alio: repellif p exceptiõem donec ipse restituerit vsuras q̃s ab alijs male recepit: vel saltẽ fecerit posse suũ. Hec ray. li. ij. Cui ɔcordat gaufre. et hostieñ. sũma ɔfess. vbi. s. q. xlviij. Si aũt sacerdos nõ de iure s3 de facto oblatiõe3 recipiat vsurarij: tũc de tali oblatiõe hec fieri debẽt. p⁹ deb3 auferri ecclesie in penã sacerdotis accipiẽtis: vt dicit hostieñ. 2° deb3 dari ad dispensandũ epo loci sm alanũ et hostieñ. 3° eps sm pudentiã ei⁹ debet restituere vsurario manifesto q obtulit illã oblatiõem. et hoc pp duo. pmo pp ei⁹ opprobriũ: vt se cognoscat indignũ tali oblatiõe: scdo vt ipse vsurarius manifestus postea resipiscat: imo restituat ei a quo recepit: vt dicit hostieñ. ibidẽ. q. lij. p totum.

Tertio pncipaliter videndũ quõ vsurarius manifest⁹ est ad pniam recipiẽdus. Ubi sciendũ q nullus vsurari⁹ manifestus ad ɔfessionẽ vel absolutiõem vel ɔmunionẽ vel ecclesiasticã sepulturã debet admitti; nisi pus plenarie satisfecerit illis a q̃bus iniuste accepit si põt. vel nisi suo epo vel sacerdoti corã fidedignis cautio sufficiẽs prestet iuxtum possibile ẽ: ita q restituendoz q̃ntitas exprimaf: ibidem. q. lxxij. Si aũt vsurarius manifestus sit impotens ad satisfaciendũ: debet tria facere. p⁹. n. deb3 facere posse suũ vt doleat de pctõ. 2° debet habere i aio voluntatẽ restituẽdi si puenerit ad pinguiorez fortunaz. 3° deb3 postulare remissionẽ sibi fieri ab eo cui restituere obligaf. vel q sibi dimittat pecuniã vsurariã causa elemosyne et intuitu pietatis. Et talis sic faciens erit in statu saluãdoz alias nõ vt dicit ray. vbi supra. q. xlviij. i fine.

Qz tredecim sũt casus quos in fraudẽ vsuraz malicia cupiditatis quotidie inuenit. CA. VII.

Ad maiorẽ tñ euidentiã pdictoz est sciendũ: q inter alios sũt xiij casus quos in fraudẽ vsuraruz malicia cupiditatis quotidie inuenit. s. pemptiõis: emptiõis: expectatiõis: melioratiõis: pñtis estimatiõis: locatiõis: ɔuentiõis: satisfactiõis: obligatiõis: exactiõis: recõpensationis: depositiõis cõpassiõis. Prim⁹ casus est pemptiõis. Qui. n. de agro seminato emit fructus percipiẽdos illo ãno: quãuis ex forma ɔct⁹ vsurã nõ faciat: tñ si i fraudẽ vsurariã fac: verisimilitẽ estimãs q fruct⁹ inde colligẽdi pl⁹ valeãt in autũno q̃3 ipe emit. vbigr̃a: dedit sex solidos p mensura qñ est in agro: et verisimile est q mensura valebit in autũno. xi. vel. xij. tũc vsurã facit: et in foro pniali est ei restitutio indicenda et iniungenda. Si aũt pbabiliter dubitaf vtrũ fructus illi plus vel min⁹ valere debeant q̃3 qd emptoz dedit. tunc nõ est vsura vt dicit Ray. Hostieñ. et glo. sũma ɔfes. li. ij. ti. vij. q. xxvij. Silr qui tpe messis vel vindemie emit bladũ vel vinũ nõ necessitate sed potius cupiditate. s. vt postea carius vendat peccat; et est turpe lucrum: vt dicit Ray. et glo. ibidẽ. q. x. Similiter siquis fructus alicuius possessiõis ad certum terminũ emat: puta ad quadriennũ vel quinquenniũ p certa pecunie quãtitate peccat: q2 in fraudẽ vsurariã fac qd põt cognosci si fructus illius terre verisilr credebanf lõge plus valere q̃3 iste dederit si iustus emptoz inueniretur: ibidem. q. xxiij. Scdus casus est emptiõis rei i vno loco et solutiõis in altero: sicut cũ emo argentũ qd habes in anglia p minori pcio q̃3 valeat hic vel ibi: tũc nõ ẽ dubium vsurã esse: nec excusanf pp piculũ psonaz nec incõmodũ expensaz: vel pp alleuiamentũ venditoris vbi cõtractus expssam maliciã h3: sicut nec ɔtractus vsurarius pp picula et incõmoda vel alleuiamẽta petentis mutuo excusaf. Tertius casus ẽ expectatiõis. s. qñ vendit aliquid et expectaf ad tres menses vel hmõi: ita q tõne expectatiõis suguendit. et si soluit in pñti p minori dat: nõ est dubiũ esse vsurã: eo q tẽpus vendit nec excusaf p cõsuetudine vel statuto mercatoz sup hoc edito: vl p eo q dicit aliter lucrari nõ posse: vel p eo q eadẽ sub expectatione emit: et tũc optet eos eodẽ modo vẽdere p expectatione. Quartus casus est melioratiõis: puta qñ commodat vel mutuat annonaz veterem vt recipiat nouam: tũc vsurã ɔmittit sm ray. q2 talis meliorẽ recupare intẽdit. Si aũt hoc facit ne sua annona sibi pareat: vel forte vt accipienti subueniendo grãm facit: talis nõ ɔmittit vsuraz vt hostieñ. dicit ibidẽ. q. xlij. Quitus casus ẽ pñtis estimatiõis: puta qñ aliq̃s res aliquas vendit p pcio quod in pñti currit: sed si plus valeat vsq3 ad pasca: vult q plus sibi def. si vero min⁹ valet: nõ vult q preciũ sibi minuaf talẽ iniquũ hostieñ. iudico vsurariũ: cũ ipm i pactis claudicare videã: ibidem. q. xxi. Sextus casus ẽ locatiõis. Nam q̃ locat oues et boues vel alia aĩalia ad mediatiõez p certis sextarijs trũci sub ista ɔditiõe q si moriant vel deteriorenf: ɔductoz subeat medietatẽ piculi. si aũt meliorenf: ɔductoz habeat medietatẽ ɔmodi peccat: eo q cõductoz vix vel nũq̃ põt hr̃e tãtũ ɔmodũ de melioratiõe bouis quãtũ põt hr̃e damnũ de morte. Si tamẽ locatoz hãc penã apponit timẽs ne ɔductoz nimis gũet bouem. et pponat locatoz firmit q de illa pena nihil exigeret si bos sine culpa ɔductoris piret: credo q nõ peccat3 nisi pp

scandalū eoꝝ q̄ ignorarent ei⁹ intentiōem: ibidē. q. xxxv.
Septim⁹ casus est cōuentiōis qui dicit̄ noīe pene: an in ɔtractu vel mutuo pena faciat vsurariū. Exēgra: Mutuo tibi pecuniā sine vsuris vsq̄ ad annū: sȝ ab anno in antea solues noīe pene denariū vel aliud simile. Dico q̄ illa pena aut ē iudicialis aut incōuentōnalis: si iudicialis .i. a iudice imposita ꝛ statuta pp ɔtumaciā debitoris puniendā: qui cū possit ɔtenit tpe statuto soluere pecuniā creditori: nō est vsura. Si vero pena ē ɔuentionalis. i. de cōmuni ɔsensu partiū in ipo ɔtractu apposita vt saltē ꝓpter metū pene debitū certa vel statuta die soluat̄: vsura nō ɔmittit̄: dū tñ sit recta intentio. Si aūt ille q̄ penā apposuit ɔsueuit esse vsurarius: fraudē vsure facit: ibidē. q. xxiij. Octauus casus est satisfactōis. Si eni aliq̄s vederit decem cannas panni vel tantā quātitatē pecunie seu rei alte eius. eiusdē panni vel pecunie eandē quantitatē ad certū terminū recepturus: tūc si in fraudem facit puta q2 tpe solutiōis pānus plus valeat vel pecunia. vt q̄ mutuat decem cānas panni. in estate: eas recepturus in bieme. vel decem marcas in bieme eas recepturus in estate vel tpe quo hec moneta a mercatorib⁹ magis solet requiri: vsurā ɔmittit. Si aūt nō facit in fraudē: ꝛ tm̄ valet tpe mutui quantū tpe solutiōis: nō peccat. q. xiij. ꝛ. xix. Nonus casus ē obligatiōis. Si. n. scolares vel alie ꝑsone cāꝑsorib⁹ seu alijs mercatorib⁹ sint obligati in posteꝝ qñ indigebūt pecuniā mutuare vsurā ɔmittūt. Cui⁹ rō est: q2 ꝓ pecunia mutuata nihil est exigendū nec est expectandū ꝑter quantitatē pecunie mutuate q̄ restituēda ē nisi beniuolētie affectus q̄ sub estimatiōe pecunie nō cadit: vt dicit. b. t. scḋa scḋe. q. lxxviij. arti. ij. vtꝝ aliq̄s possit ꝓ pecunia mutuata aliquā ɔmoditatē expetere. in so. iij. arg.
Decimus casus est exactiōis. Nam quicūq̄ ex tacito pacto vel exp̄sso exigit ꝛ recipit aliq̄d de pecunia vel aliqua alia re mutuata que ex ipo vsu ɔsumit̄: peccat ɔtra iusticiā ꝛ vsuram facit. Si vō accipit aliq̄d nō ex debito sed quasi gratuito. s. donū aliqđ: nō peccat: q2 etiā anteq̄ pecuniā mutuasset: licite poterat gratis aliqđ donum accipere: nec peioris ɔditionis efficitur ꝑ hoc q̄ mutuauit. Hec. b. t. scḋa scḋe: vbi supra: in cor. so. Undecim⁹ cāsus est recōpensatiōis: vt si tenuisti meas centū libras ꝑ annū: des mihi alias tuas cētū ꝑ annū. qđ si fiat ex ɔuentiōe nō licet: si aūt ex amicabili reciprocatōe licet vt. s̄. Ubi nota q̄ recōpensatio alicui⁹ beneficij dupliciť pōt fieri. Uno mō ex debito iusticie ad quod aliq̄s ex certo pacto obligari pōt. ꝛ hoc debitū attendit̄ fm̄ quantitatē beneficij quod q̄s accepit. ꝛ ideo ille q̄ accipit mutuū pecunie vel cuiuscūq̄ similis rei cuius vsus ē eius ɔsumptō: non tenet̄ ad plus recōpensandū q̄ꝫ mutuo accepit. vñ cōtra iusticiā ē si ad plus reddēdū obliget̄. Alio modo tenet̄ aliq̄s ad recōpensandū ex debito amicitie: in quo magis ɔsideraf̄ affectus ex quo aliq̄s bñficiū ɔtulit q̄ꝫ quātitas ei⁹ qđ fecit: ꝛ ex tali debito nō ɔpetit ciuilis obligatō ꝑ quā inducit̄ quedā necessitas vt nō spōtanea recompensatio fiat. Hec. b. t. scḋa scḋe: vbi. s̄. in solu. ij argu. Sȝ cōtra: Pro pecunia mutuata pōt homo pign⁹ accipe cuius vsus posset aliquo ꝑcio vendi: sicut cū pignorat̄ ager vel domus q̄ inhabitat̄. ḡ licet aliqđ lucꝝ habere de pecūia mutuata ꝑter beniuolentiā ꝛ amorē eius q̄ mutuauit.
Rñdeo ꝛ dico: q̄ si quis ꝓ pecunia mutuata sibi obliget rem aliquā cuius vsus pōt ꝑcio estimari debet vsū illius rei hr̄e ille qui mutuauit. alioq̄n si vsum illi⁹ rei quasi gratis supaddi sibi velit: idem est ac si pecuniam accipet ꝓ mutuo: quod est vsurariū: nisi forte esset talis res cuius vsus sine ꝑcio soleat ɔcedi int̄ amicos sicut patȝ de libro accōmodato: vt dicit. b. t. vbi. s̄. imediate in solu. vj. argu.
Duodecimus casus est depositiōis: sicut si depono apō aliquā societatem pecuniā meam simpliciter noīe depositi nihil petendo ab eis sed voluntati eoꝝ libere cōmittendo si aliquid accipit̄ vltra sortem siue fuerit pecunia siue sp̄es: siue aliquid quod possit pecūia numerari: mēsurari vel estimari: vsura est. Tredecim⁹ casus est compassionis: sicut vsura ꝓ pupillis quā lex ꝑmittit: ꝛ cogit tutorem ad interesse pupillis si nō fecerit. Et credo ꝓ certo q⁹ nō liceat: sȝ debet bona fide tutor licite negociari de bonis pupilloꝝ ꝛ ꝓmouere quantum pōt. Qȝ si ɔtingat dampnū ꝛ cogat̄ ad interesse: imputet sibi qui tutelā suscepit: tñ pupilli peccāt petēdo si ɔstat de bona fide tutoris.
¶ Qȝ vsurpatio iudicij fit cū hō suscipit vel facit iudicium qđ ē alteri⁹: vł occidit aliquē sine publica autoritate CA. I.

# Usurpatio iudicii.

Nota q̄ vsurpatio iudicij fit cū homo suscipit vel facit iudiciū quod ē alteri⁹: vt qñ homo iudicat in q̄bus nō habȝ autoritatem. qđ fit in trib⁹ iudicijs. s. ī iudicio seculari: puta cū aliquis punit vel occidit aliquē sine publica autoritate. Hoc aūt quadrupliciť ꝓbo. s. rōne: similitudine: figura: autoritate. Primo ꝓbo hoc rōe sic: Ille q̄ fert iudiciū dicitū legis quodāmō intꝑetat̄ applicādo ipm ad ꝑticulare negociū. Cū aūt eiusdē autoritatis sit legē interꝑtari ꝛ legē condere: sicut lex condi non pōt nisi publica autoritate: ita nec iudicium ferri nisi publica autoritate que q̄dem se extendit ad eos q̄ cōmunitati subdūt̄. ꝛ ideo sicut iniustū esset vt aliq̄s ɔstringeret aliū ad legem q̄uādam que nō esset publica autoritate sancita: ita etiaȝ iniustum esset vt si aliquis aliquem compellat ferre iudicium quod publica autoritate non fertur. vnde iudicium vsurpatū dicit̄ ꝑ defectū publice autoritatis ex qua iudicium vim coactiuā hȝ. Hanc rōnē adducit b. t. scḋa scḋe. q. lx. arti. vj. vtꝝ iudiciū ꝑ vsurpationē reddat̄ ꝑuersuȝ: in cor. so. ꝛ in so. iij argu. in fine. Scḋo hoc ideȝ ꝓbo exēpli inductiōe Math. xxvj. Omis. n. qui accipit gladiū gladio ꝑibit. Accipe aūt videt̄ gladiū qui non est ɔstitutus in iudiciaria ꝑtāte. vñ Aug. ibidē ɔtra faustū sic ait: Ille aūt vtit̄ gladio q̄ nulla supiore aut legitima ꝑtāte aut iubēte aut ɔcedente in sanguinē alicuius armatur. Et subdit: Nā vtiq̄ dñs iusserat vt ferrū discipuli eius ferrēt: sȝ nō iusserat vt ferirēt. Hec. b. t. ꝛ in euāgelio cōtinuo sup math. ibidē. Tertio hoc idē ꝓbo figura. dicit̄ .n. j. Regū. xxiiij. q̄ dauid ꝑscidit orā chlamydis saul silenter. Et subdit̄ post hec: Percussit cor suū dauid. eo q̄ abscidisset orā chlamydis saul. vñ greg. in glo. colla. sic ait: Quid ꝑ saulem nisi mali rectores: q̄d ꝑ dauid nisi boni subditi. Orā chlamydis silenter incidūt: dū ꝑlate dignitati saluē innoxie ꝛ latēter detrahūt: ꝛ laceratōe reꝑhendūt. Et subdit̄: Dauid. n. ꝑcussit cor suū eo q̄ abscidisset orā chlamydis saulis: Facta quippe ꝑpositi gladio ferienda nō sunt: etiā cū recte reꝑstendenda videant̄. Si qñ vero ɔtra eos vł in minimis lingua labit̄: necesse est vt ꝑ afflictiōem pnie ɔprimat̄; vt ad seipm redeat. et cū ꝑposite dignitati deliq̄rit: eius ɔtra se iudiciū sibi q̄ ꝑlatus est ꝑhorrescat. Cōcludit̄ ḡ ex verbis bti grego. ibidem: q̄ inferioris nō ē iudicare: cōdēnare: vel reꝑhendere: facta alioꝝ. s. supioꝝ. Quarto hoc idē ꝓbo autoritate apli ad Ro. xiiij. Tu q̄s es q̄ iudicas alienū sūū; suo domino stat aut cadit. In q̄bus v̄bis tangūt̄ duo. ꝑmo apostol⁹ vsurpātē icrepat: ibi Tu q̄s es ꝛc; scḋo iudicare limitat: ibi Suo dño stat aut cadit. Pmo aplus iudicium vsurpātē icrepat: Tu q̄ es: aug. i glo. Tu q̄s es; id est cuius violētie: qu͂āte autoritatis ꝛ potestatis es: q̄ iudicas alienū sūū. Ubi ambro. i glo. sic ait: Manifestū ē. n. futȝ

nō debere ꝯ͛ uū indicare: Jacobi iiij. Tu q̄s es q̄ iudicas ꝓximū tuū: q.d. Ergo vnus ē iudex vn̄ tibi ꝑsūptō ꝛ vsurpatio iudicādi: Vel alit̄ glo. colla. Nō solū iō debes vitare ne vt trāsgressoꝛa deo iudiceris: ſ; etiā; iō: qꝛ fortasse in nullo precellis bos quos vitupas. Et alia glo. colla. ibidē sic ait: Tu q̄s es: q.d. Tu ēt iniquioꝛ ipse es: ꝛ tu ipse in maioꝛa potes ꝑpetrari peccata. ꝛ ille pōt resurgere ad bona. vn̄ grego. Cogitare debemus cū aliquē redarguimus qꝛ aut in eisdē pctis sumus aut eē potuim⁹ ꝛ sic eū in mā suetudine corripiamus. Jsidoꝛ⁹. Nō detrahas peccāti ſ; ꝯdole. ꝛ qō i alia detrahis: in te potius ꝑtimesce. Secūdo apl's iudicantē limitat: ibi Suo domino stat aut cadit. q.d. Sitiūs status vel casus ad suū dn̄m ptinet: non ad alienū. Ubi nota ꝙ ille stat qui bn̄ viuit. Jlle vero cadit q̄ male viuit Jn psal. Jpsi obligati sunt et eciderūt: nos aūt surrexim⁹ ꝛ erecti sum⁹. Alia lr̄a hab; Jpsi incuruati sūt. q.d. Jpsi. s. iudei vel peccatores vel presumptuosi incuruati sūt affectione peccati. ꝛ ligati ꝯsuetudine peccādi. ideo ceciderūt. s. in tentatiōem ꝛ desperatiōem. Et subdit̄. Nos aūt surrexim⁹. Cassiodoꝛ⁹ in glo. Nos aūt gentiles vel pagani surreximus de vitijs ad v̄tutes: ꝛ erecti sumus ad alta. vn̄ apl's ꝑma ad corinth x. Qui se existimat stare videat ne cadat. vbi aug⁹. i glo. sic ait: Deo. n. stat qui stat. a se cadit qui cadit. Videat ḡ ne cadat: vel in charitate p pctm̄ veniale: vel a charitate per pctm̄ mortale. Et hoc vel mortalit̄ peccādo vel mortalit̄ alios peccare faciēdo. Et itez apl's ꝑma ad choꝛinth. iiij. q sic ait: Qui aūt iudicat me dn̄s est. Ex quo v̄bo ꝯcludit: ꝙ nullus debet aliū iudicare nisi ille apud quē resid; autoꝛitas iudicādi: ꝛ hoc est dn̄s. s. deus. Ubi nota duo

Primū est: ꝙ triplex est iudiciū. Primū est hois d̄ alio. s. de occultis ei⁹. ꝛ hoc est incertū. de quo dicit̄ Math. vij. Nolite iudicare ꝛ nō iudicabimini. Secūdū ē hois de seipso ꝛ hoc nō est oīno certū. vn̄ apl's ꝑma ad corinth. f iiij. Sed neq; meipm̄ iudico. Ubi aug. in glo. sic ait: Tanta. n. ꝓfunditas credēda est esse in hoīe q̄ lateat etiā ipm̄ hoiem in quo est vt in petro ꝓfunditas īfirmitatis latebat: cū seipm̄ dn̄o ꝯmoritur ꝓmittebat. Et ꝯcludit dicēs Cūq; ḡ de se quisq; aut oīno nō possit: aut vix possit ferre sniam de quo magis videt̄: quō pōt de alio iudicare: cū nemo sciat quid agat̄ in hoīe nisi spūs hois. Tertiū iudiciū est dei de quolib; alio. ꝛ hoc est oīno certum. iō dicit: Qui aūt iudicat me dn̄s est. Ad ro. ij. Scimus eni; qm̄ dei est iudiciū s̄m veritatē ꝛ s̄m iusticiā qui reddit vnicuiq; s̄m opa sua. Haymo ibidē in glo. Veritas q̄ppe iudicij hoc expostulat: vt bonus bona ꝛ malus mala recipiat. Secūdū est. ꝙ iudiciū illicitū est duplex. Unū est iudiciū temerariū carens habitu sciencie ꝛ iusticie: q̄ sunt ꝑfectiones singularis ꝑsone: nō publice. Aliud ē iudiciū vsurpatū ꝑꝑ defectū autoꝛitatis publice ex qua iudicium habet vim coactiua;: vt dicit. b. t. scd̄a scd̄e. q. lx. arti. vj. vtr̄ iudicium p vsurpatiōem reddat̄ ꝑuersum: in solu. iiij. argu. ¶ Arguit̄ in oppositū. s. ꝙ ꝑꝑ defectu; publice autoꝛitatis iudiciū nō sit vsurpatū. CA. II.

Sed forte argues in oppositū. s. ꝙ ꝑꝑ defectu; publice autoꝛitatis iudiciū nō sit vsurpatū. neq; ꝑ ꝯñs iniustū tali rōne. Peccatores vel malefactores occidere ptinet ad iudiciū seculare. ſ; aliq̄ laudabilit̄ legūtur peccata puniisse vel peccatores occidisse qui nā ptātem sup illos nō habebant: sicut ꝑncipaliter pat; d̄ tribus: sicut de moyse qui vidit virū egyptium percutientem quendam de hebreis fratribus suis. Cūq; circūspexisset huc atq; illuc ꝛ nullū adesse vidisset ꝑcussum ꝛ occisum egyptiū abscōdit sabulo: vt d̄r exo. ij. 2⁰ ꝓbo hoc idē de phinees nūe. xxv. vbi dicit̄ ꝙ phinees filius eleazari videns virū israelitē. s. iudeū coeuntē cū muliere madianitā in lupanari: accepto pugione ingressus lupanar: ꝯfodit ꝛ occidit vtrūq; sil̄. 3⁰ obijcit̄ de daniele. dan. xiij q̄ nō h̄ns legitimā ptātem iudicauit illos iudices illi⁹ temporis senes. ḡ videt̄ ꝙ vsurpauerit iudiciū ꝛ maxie respectu illoꝝ iudicū qui erāt ꝯstituti suptores alijs. Rn̄deo duobus modis. s. in generali p hoc qō dicit̄ in canone. ij. q. vij. Nos si incōpetēter aliq̄d egimus ⁊c. miracula maxime veteris testamēti sūt admirāda: nō in exemplū nr̄e actiōis trahēda. multa. n. ꝯcedebant̄ q̄ nūc ꝓhibēt̄. Tunc. n. samuel agag regē pinguissimū amalech in frustra cōcidit. nūc nulli ecclesiasticoꝝ iudiciū sāguis agitare lic;. tunc Phinees iudeū coeunte cū madianita interfecit ꝛ reputatū est ei ad iusticiā: hodie sacerdotib⁹ in ꝑnciṗ sui officij vteret̄. Jn figura ḡ daniel occidit senes. vt patebit infra. q̄ veritate ꝛ grā aduenīēte nō est s̄uanda. Secūdo rn̄deo in spēali de supadictis. Et ꝑmo de moyse respondeo tribus modis. ꝑ⁰ ꝙ moyses occidit egyptium defendendo eū qui iniuriā patiebat̄ cū moderamine inculpate tutele. Un̄ ambro. in li. de offi. dicit: ꝙ qui nō repellit iniuriā a socio cum pōt: tam in vitio est q̄; ille qui facit. ꝛ inducit exemplū moysi. vn̄ ꝓuer. xxiiij. Erue eos qui ducūt ad mortē ⁊c. Quod v̄bum intelligit̄ salua iusticia quā moyses exercuit diuinus inspiratus. 2⁰ mō respondet̄: ꝙ moyses videt̄ occidisse egyptiū q̄si ex inspiratiōe diua adeptus autoꝛitatē. qō p; p hoc qō d̄r actuū vij. ꝙ p visso egyptio estimabat moyses intelligere fr̄es suos qm̄ dn̄s p manus ipsius daret salutē isrl̄. 3⁰ pōt respōderi ꝛ dici sicut aug. in. q. exodi: ꝙ sic vber ꝛ pinguis terra an̄ oīa semina quarūdā herbaꝝ inutiliū fertilitate laudat̄: sic illud factū moysi vitiosum quidē de se fuit. ſ; tn̄ laudat̄: qꝛ magne fertilitatis signū gerebat: inq̄ntum. s. erat signū virtutis eius q̄ dei populū liberaturus erat.

Scd̄o de phinees rn̄deo duob⁹ modis. ꝑ⁰ ꝙ ipe laudat̄ ex hoc ꝙ virū israelitē. s. zambrum filiū salomi coeuntem cu; madianita: pugione accepto ꝑfodit in lupanari ambos simul ꝛ interfecit i lupanari. eo ꝙ ex inspiratiōe diuina ꝯmo⁹us hoc fecit. 2⁰ rn̄deo ꝛ dico: ꝙ l; phinees n̄ eēt summus sacerdos. erat tn̄ sacerdos ꝛ filius sumi sacerdotis. ꝛ ad iusticiā ei reputabat̄. Non. n. tpe illo ꝓhibebat̄ sacerdotib⁹ ne iusticiā exequerent̄ in homicidas ꝑsonalit̄: vel etiam in malefactores. 3⁰ de daniele rn̄deo duobus modis. ꝑ⁰ ꝙ etiā ipse laudat̄: qꝛ iudicauit illius tēpis iniquos senes. eo ꝙ inspiratus a deo hoc fecit: vt pat; p textū danielis. xiij. in fine vbi dicit. Suscitauit deus spm̄ iunioꝛis pueri. 2⁰ laudat̄ daniel rōne ꝑfiguratiōis. Q2. n. daniel puer iniquos senes iudices iudicauit: ꝑfigurauit xp̄m pueꝝ qui scribas ꝛ phariseos accusātes adulterā iudicauit, dicēs: qui sine pctō ē v̄rm ꝑmus i illā lapidē mittat. Joh. viij. Hec b. t. scd̄a scd̄e. q. lx. arti. vj vtr̄ iudiciū p vsurpatiōem reddat̄ ꝑuersū: in so. j. argu et scd̄i: ad argumēta de moyse ꝛ de phinees. Et Alex. scd̄a pte sū. q. cxxxiij. arti. j. vtr̄ hō vsurpet iudiciū in puniēdo cū nō h; iurisdictiōem vel autoꝛitatē in so. j. ij. ꝛ iij. argu. vbi d̄r ꝙ daniel in iudicando senes iniquos iudices duplici laudat̄ rōe. s. rōe diuine īspiratōis ꝛ ꝑfiguratōis: vt;.

¶ Q2ē vsurpatō in iudicio spūali duplr̄. CA. III.

Secūdo ꝑncipalit̄ dico ꝙ ē vsurpatio in iudicio spūali. ꝛ h̄ duplr̄. ꝑ⁰. n. ptās ecclesiastica vl' spiritual' p seipā; exercet iudiciū seculare ꝛ ecōuerso. nūc. n. vna ptās vsurpat iudiciū qō ē alteri⁹ ptātis. 2⁰ cū ptās spūalis iudicat subditū alteri⁹ ptātis spūalis: puta cū ep̄us vni⁹ diocesis iudicat vel excōicat prochianū alterius diocesis. Primo dico ꝙ iudiciū spūale vel seculare est vsurpatū: cū ptās spūalis p seipā; exercet iudiciū seculare vel ecōuerso. Ad cui⁹ euidentiā nota tria. s. sufficientiā nūeralē. distin actualē: depēdētiā vel emi

nentiã virtualem. Primo nota sufficientiã numeralẽ. Sũt.n. due ptãtes in ecclesia dei sufficientes ad dirigen dũ populũ xpianũ. qd ꝓbo triplicit᷑.s. autoritate: similitu dine: exẽpli inductione. Pᵒ autoritate Hiero. in omĩl᷑ su ꝑ illud Matth xxij. Reddite q̃ sũt cesaris cesari ⁊ q̃ sũt dei deo sic dicẽtis: Nisi ꝑmus hõ imaginez dei in se pec cãdo violasset: nequaquã homo hoi subiectus eẽt: qꝛ in initio cũ deus fecisset hoiem ad imaginẽ ⁊ similitudiez suã: nõ ait Presit homo hoib᷒. ꝫ dñamini piscib᷒ maris ⁊ volatilibus celi ⁊ bestijs ẽre. Postq̃ vo ꝑ peccatũ int᷑ hoies iurgia: rixe: ⁊ seminaria discordie: crescere ceperũt ad ꝯprimendũ prauoꝝ hoim violentiã ꝓposuit deus ho minẽ hoib᷒: vt quos amoꝛ dei nõ ꝓuocat ad bonũ saltẽ timoꝛ hois coerceat a malis. Et subdit: Jam vo xpiano rũ tꝑibus omnia ꝓuidẽtia ordinauit vt sit in eccl'is dei nõ solũ pastoꝛ ⁊ pontifex ꝫ etiã in seculo ꝑnceps: vt.s. pa stoꝛ ecclesiam dei verbis instruat: ⁊ iste.s. ꝑnceps armis defendat: ⁊ quos iste.s. pastoꝛ nõ potest corrigere verbo ille.s. princeps feriat ferro: ⁊ qui noluit ꝑ ecclesiasticã di sciplinam: ꝓhibeatur a malis ꝑ potestatem regiã. ⁊ qui potestati dei non sunt subiecti mũdanis legibus ꝯstrin gant᷑. Et ideo debem᷒ xpianis principibus esse subiecti: ⁊ (nisi ꝯtra dei voluntatem nobis impent) obedientes: ⁊ iuxta saluatoris ꝑceptum que sunt cesaris cesari ⁊ q̃ sunt dei deo restituamus. Hec hieronym᷒ vbi supra. 2ᵒ hoc idem ꝓbo similitudine sic: Cum enim modicus erat dei populus sufficiebat vna potestas.s. spiritualis sed ex quo in nouo ⁊ veteri testamento multiplicatus est dei popu lus: necessaria fuit duplex potestas.s. sacerdotalis que ꝑes set in spũalibus ad ordinandam spũalem vitam: ⁊ po testas regalis que ꝑesset in temporalibus ad ordinandã terrenam vel corꝑalem vitam. Sed ꝯtra: Matth. vi. dicit᷑: Nemo poterit duobus dominis seruire. Respon deo ⁊ dico: q̃ hoc intelligit᷑ cum dñi sibiinuicem dissi dent ⁊ discordant. potestas autem regalis cum ordinata est nunq̃ dissidet a potestate sacerdotali: sed ipsi ꝯgruit ⁊ concordat. vnde sicut vita terrena vel corꝑalis suminis strat vite spũali: ⁊ vita spiritualis collehorat vite corpora li: sic potestas regalis sacerdotali: ⁊ ptãs sacerdotalis re gali. Tertio hoc idem ꝓbo exempli inductione simili tudine.s. gladioꝝ. de q̃bus dicit᷑ Luce. xxij. At illi dixe runt: Ecce gladij duo hic. at iesus dixit eis: Satis est. Quod q̃dem vbum dupliciter exponit᷑: litteralit᷑: ⁊ spũa liter. Primo.n. Chryso. ad lrãm de gladio materiali ex ponens dicit: q̃ dñs ꝑ hoc verbum ostendit apostolos in sufficienter dixisse vel respondisse. Cuius ratio est: q̃a si dñs humano volebat eos vti auxilio nec centum suffice rẽt gladij. si vero nolebat humanos eos vti subsidio: etiã e duo supuacui sunt. Et ideo ꝑdictum verbum: Ecce gla dij duo hic. spũaliter exponit᷑ quattuoꝛ modis. Pᵒ am brosius in glo. exponit sic dicẽs: Ecce gladij duo hic. vn᷒ gladius est lex vetus. ⁊ hic euaginatus est: qꝛ puniebat si peccabat. Re. supra Lex vetus ca. xxxij. Alius gladius ẽ lex noua.s. euangelium. ⁊ hic in vagina recõditus est: qꝛ par cit non punit. Re. vbi supra ca. xxxiij. Et subdit ambros᷒ Ut sit in lege equitatis eruditio: ⁊ in euãgelio bonitatis ꝑfectio: quib᷒ aduersus diaboli armamur insidias. 2ᵒ beda in glo. ibidez exponit sic dicens. Uel duo gladij suf ficiunt ad testimoniũ sponte passi saluatoris. Unus qui ⁊ apl'is audaciam ꝓ dño certandi: ⁊ dño virtutem medi cãdi doceret iesse ⁊ hic euaginat᷒ debꝫ eẽ: alter q̃ nequa q̃ vagina exempt᷒ ondderet eos: nec totũ qd potuere pro eius defensiõe facere pmissos. 3ᵒ glo. colla. ibidẽ sic ex ponit: Ecce duo gladij hic Un᷒ gladi᷒ ẽ vbũ dei. Ali᷒ est martyriũ. Et itez alia glo col. sic expõit: Ecce duo gladij hic. Un᷒ gladi᷒ ẽ audacia ꝓ xpo patienti: ⁊ hic debꝫ esse euaginat᷒. Ali᷒ patiẽtie sustinẽdi: ⁊ hic ĩ vagina debꝫ esse recõditus. 4ᵒ exponit᷑ sic: Ecce duo gladij h.s. ptãs spi ritual'᷑ ⁊ ptãs secularis. Un᷒ gladius ẽ spũalis.s. excõica re. Ali᷒ mãlis.s. corꝑalit᷑ punire vel occidere. Et rñdit do min᷒: Satis ẽ vel sufficit. ꝑ qd innuit dñs q̃ vteq̃ gladius ẽ in eccl'ia. Hec. h.t. in euãgelio ꝯtinuo sup lucã ad expo sitiõem autoritatis ꝑdicte: Ecce duo gladij h: luce. xxij. ⁊ Alex. scda pte su. q. xxxv.

℄ Q̃ ptãs spũalis ⁊ secular' in aliquo sunt vnite ⁊ distincte. CA. IIII.

Secũdo nota ptãtis drĩam actualẽ vel realẽ. Nã he due ptãtes ꝑdicte.s. spũalis ⁊ secularis: fuer' vnite q̃ntũ ad exerciciũ ⁊ ĩ moyse ⁊ ĩ xpo. qd sic pꝫ. Prio.n. q̃ fuerũt vnite ĩ moyse pꝫ: qꝛ moyses vtrũq̃ iudiciũ exercuit: ⁊ sacerdotis: ⁊ ꝑncipis gessit officiũ. sa cerdotis cũ vnxit aaron. officiũ gessit ꝑncipis cũ ꝯstituit ꝑncipes tribunos. Silr' he due ptãtes fuert vnite in xpo. qd pꝫ: qꝛ xps vtrũq̃ iudiciũ exercuit.s. spũale: cũ vẽdẽtes ⁊ emẽtes eiecit de tẽplo: ⁊ iudiciũ seclare cũ adulterã ab soluit. Silr' he due ptãtes ꝯiũcte sũt ĩ sũmo põtifice qui vtriusq̃ ptãtis apicẽ tenet: vt dic᷑. h.t. ij. scrip. sen. di. xliij. Re. ã. Dñium ca. v. ĩ fi. Scdo dico q̃ he due ptãtes.s. sa cerdotalis ⁊ regalis: ĩ alijs ĩferioꝛib᷒ a xpo ⁊ a papa sũ di stincte ⁊ tꝑe ⁊ dignitate ⁊ ope. vñ hugo ĩ li. de sacrãmẽtis sic ait: Ptãs spũalis q̃ntũ ad diuinaꝫ istitutiõem ẽ tꝑe prioꝛ. qd mãifeste ex testamẽto veti declarat᷑ sic legit᷑. 1. Regũ ix. vbi ꝑmũ a deo sacerdotiũ ĩstitutũ ẽ. postea vo ꝑ sacer dotiũ iubẽte deo regalis ptãs ẽ ordĩata. scdo ẽ potioꝛ di gnitate. vñ sicut spũs ẽ nobilioꝛ corꝑe: ita spũalis ptãs ẽ ꝑfectioꝛ ptãte seculari. tertio sũt distĩcte ope vel dignita te. vñ hugo ĩ li. de sacris sic ait: In vniuersitate eccl'e est duplex ptãs ĩ generali.s. spũalis ⁊ secularis. ⁊ ĩ vtraq̃ sũt diuersi g̃dus sub vno capite ꝯtẽti ⁊ distributi. Re. ã. Or do. Nam spũalis ptãs caput hꝫ sũmũ pontificẽ: secularis vero caput habꝫ regẽ.

℄ Q̃ potestas secularis de pendet a spũali ⁊ nõ econtra. CA. V.

Tertio nota ptãtis depẽdẽtiã v̾tualẽ. Nõ ptãs se cularis ⁊ est ⁊ depẽdet a spũali. ⁊ non ecõuerso. vñ hugo ĩ li. de sacris sic ait: Spũalis ptãs tꝑalẽ ptãtez ⁊ ĩstituere habꝫ vt sit. ⁊ iudicare hꝫ si bona nõ fue rit. Ipsa aũt.s. spũalis ptãs a deo ꝑmo ĩstituta ẽ. vt cũ de uiata solo deo iudicari põt. sic scriptũ ẽ: Spũal' hõ iudi cat oĩa. ⁊ ĩpe a nemine iudicat᷑: vt dic᷑ apl's ꝑma ad cho. ij. Ad cuius euidẽtiã nota q̃ ptãs secularis põt ꝯside rari q̃ntũ ad duo.s. q̃ntũ ad gradũ ⁊ q̃ntũ ad actũ. Prio q̃ntũ ad gradũ virtut'. ⁊ sic subdit᷑ ptãti spũali vt maioꝛi ⁊ dignioꝛi: sic corp᷒ subdit᷑ aĩe ⁊ nõ ecõuerso. Et iõ nõ ẽ vsurpatũ iudiciũ si ptãs spũalis se ĩtromittat de tempali q̃ntũ ad ea ĩ q̃bus ei subdit᷑ ptãs secularis vel ĩ his q̃ꝫ ptãti spũali a ptãte seculari relinquũt᷑: vt dicit. h.t. scda se cũde. q. lx. ari. i. vj. vtꝝ iudiciũ ꝑ vsurpatiõem reddat᷑ inius tũ: ĩ so. iij. argu. Scdo ptãs secularis põt ꝯsiderari q̃n tũ ad actũ exterioris opis: ⁊ tunc dico q̃ q̃ntũ ad hoc he due ptãtes eq̃lit᷑ abinuicẽ distinguũt᷑: qꝛ nec ptãs spũa lis ꝑ seipaꝫ põt exercere id qd ẽ ptãtis secularis nec ecõ uerso: ⁊ si facit. iudiciũ ei vsurpat: vt patebit statiꝫ. Ter tio nota q̃ nõ ẽ mutua depẽdẽtia nec eadẽ ꝯpatio. vtriusq̃ ptãtis adinuicẽ. Cuius rõ est: qꝛ lꝫ ad ecclesiam ꝑtineat ptãs custodiẽdi mĩstros ꝑ quos fiãt iudicia secularia: nõ tñ ad ptãtem secularez ꝑtinet ꝯstituere eos q̃ vtant᷑ gla dio spũali ĩ q̃ntũ hmõi vl' hoc mãdare. ⁊ si hoc facit: est iudiciũ vsurpatũ. Quarto dico q̃ vterq̃ gladius.s. spũa lis ⁊ corꝑalis ꝑtinet ad ptãtem spũalem: qd sic ꝓbo: qꝛ si gladius spũalis eẽt tñ ipsius ecclesie ⁊ nõ corꝑalis: cũ di ctũ fuit ab apl'is xpo Luce. xxij. ecce duo gladij hic: nõ re spõdisset dñs satis est. In hoc.n. q̃ dixit Satis est: innuit q̃ vterq̃ gladius ẽ ecclesie. ꝫ dr̾nter. qd patet: qꝛ gladius

materialis ꝯuenit alicui: vel nutu vel iussu vel manu. vñ Bern. iiij. li. ad eugeniũ papam sic ait: Uterq; gladius. s. spũalis vel materialis est cõmunis ecclesie. sz is quidem materialis ꝓ ecclesia: ille vero. s. spũalis ab ecclesia exercẽdus est. iste vo. s. materialis gladius ad nutũ sacerdotis ⁊ iussu impatoris ⁊ manu militis est exercẽdus. vñ sicut potestas secularis iussu nõ sine causa gladiũ materialem portat. ⁊ q̃re? subdit: Dei. n. minister est vindex in irã ei qui malũ agit: vt ait aplš ad Ro. xiij. Ita ptãs spũalis nutu habet gladiũ materialẽ vtz ⁊ iussu habz gladiũ spũalẽ. s. excõicare. Si vero ptãs spũalis iussu materiali gladio vteret: ⁊ ptãs secularis gladio spũali: tũc vtrũq; eẽt iudiciũ vsurpatũ. Et ꝓpter hoc dñs de gladio materiali loquens dixit petro Joh. xviij. ⁊ math. xxvi. Mitte vel cõuerte gladiũ tuũ in vaginã suam Quod verbũ raban⁹ in glo. col'a. spũaliter exponẽs sic ait: Mitte ⁊c̃. Oportuit. n. ꝙ actor gratie fideles patientiã suo exẽplo doceret: ⁊ potius ad sustinendum fortif aduersa instrueret q̃ ad vindicandũ ꝓuocaret. vñ glo. interl. sic ait Conuerte gladiũ tuũ in vaginã suã. i. cesset vindicta ⁊ exhibeaf patiẽtia: vt patientiã nr̃os doceam⁹ nõ vindictã. Et subdit dominus rõnem hui⁹ dicẽs: Oẽs qui accepint gladium: gladio pibunt. Quod verbũ hilarius ibidẽ exponẽs sic ait: Sed nõ oĩbus gladio vtẽtibus mors solet esse p gladiũ: nã plures aut febris aut aliis accidẽs casus absumit: g̃ nõ de gladio materiali sed spũali intelligif: q2 oĩs q̃ gladio vtif ad facinus: gladio sui facinoris pimef. Si vo aliter vis ꝓcedere dicas ꝙ dñs Math. xxvi. vbi. s̃. facit tria. s. ꝓmittit culpã: allicit ad patientiã: subiũgit causam

Primo ꝓmittit culpã ⁊ detestaf: ibi Et ecce vn⁹ q̃ erat cũ iesu. s. petrus ⁊c̃. vbi ostendif ꝙ quattuor facit. pmo manũ extendit vt fortius pcuteret. scdo gladiũ trahit. s. zelo vindicte: vt fecit phinees. tertio seruũ pcutit. quarto aurem incidit ne. s. audiat ⁊ obediat. Hec quattuor spũalit̃ sũmus põtifex facit. pmo manũ extẽdit sue potẽtie. scdo gladiũ trahit iuste snĩe. tertio reum pcutit excõicatione. quarto aurẽ incidit inobediẽtie. Secũdo dñs allicit et hortaf ad patientiã dicẽs: Mitte gladiũ tuũ in vaginã Joh. xviij. vbi aug. sic ait: Et ille eni ad patientiã cõmonẽdus fuit. ⁊ hoc ad itelligẽtiã oscribẽdũ. Et math. xxvi

c Conuerte gladiũ tuũ in vaginam suam. Quod verbũ exponif sex modis. p̃° leo papa in quodã s̃mone de passione sic ait: Dñs zelantis apli pium motũ vltra ꝓgredi nõ patif dicẽs: Conuerte ⁊c̃. Cui⁹ rõnem assignat dicens: Contra sacrm̃. n. redemptiõis nostre erat: vt qui mori ꝓ oĩbus venerat: capi nollet. dat g̃ in se furẽtibus licentiaz seuiẽdi: ne dilato glorioso crucis triũpho: ⁊ dñatio diabolica fieret longior: ⁊ captiuitas humana diuturnior.

o Tertio dñs ostendit cãm ⁊ cõminaf penã dicens: Oẽs. n. qui acceperint gladiũ: gladio pibunt. Quod ṽbũ exponif quattuor modis. p̃° aug. ꝯtra faustũ exponit dicẽs Oẽs. n. qui acceperint gladiũ. s. vsurpatorie: gladio pibũt vñ subdit: Ille aũt vtif gladio vsurpatorie: qui nulla supiore aut legitima ptãte vel iubente vel ꝯcedente in sanguinẽ alicuius armaf. Et subdit: Nam vtiq; dñs iusserat vt ferrum discipuli eius ferrent. sz nõ iusserat vt ferirent. 2° hilarius sic exponit dicens: Sed nõ omnibus gladio vtentib⁹ mors solet eẽ p gladium. Re. hanc expositiõem supra imediate. 3° hiero. ibidem exponit sic dicens: Quõ g̃ gladio pibit quicũq; gladiũ sumpserit? Respondet: Illo nempe gladio q̃ igneus vertif ante padisũ ⁊ gladio spũs qui in dei armatura scribitur. 4° modo Remigius exponit sic dicens: Qui gladio vtitur ad occidendum iniuste hominem ipse primus sue malicie vtitur ⁊ moritur gladio. 5° modo sic: Omnes. n. qui accepint gladium verbi dei ad defendendum errores suos gladio suoꝝ erroꝝ pibunt. 6° modo exponif sic: Omẽs q̃ accepint gladiũ excõicationis ꝓpter iram vel odium: pibunt. Uel oẽs qui accepint gladiũ vindicte: gladio. i. snĩa diuina pibunt: Apoca. j. Gladius ex vtraq; pte acut⁹ ex ore eius. Hec. b. t. adducit in euangelijs ꝯtinuis super Math. ⁊ Joh. ad expositiõez ꝓdicte autoritatis. Et alex. scda pte sũme. q. cxxxiiij. de iudicio vsurpato: arti. j. vtruz si potestas ecclesia vsurpet ea que sũt ptãtis secularis peccet vel non. in cor. so. ⁊ in so. argu.

℄ Qz est vsurpatio spũalis ptãtis quãdo iudex aliq̃s ecclesiastic⁹ iudicat vel excõicat subditũ alteri⁹. CA. VI.

e Ecũdo dico ꝙ est vsurpatio iudicij spũalis quãdo iudex ecclesiastic⁹ iudicat subditũ alteri⁹ iudicis ecclesiastici: sicut qñ vn⁹ eps excõicat parrochianũ alteri⁹ episcopi. Ubi nota ꝙ prochian⁹ aut delinquit in ꝓpria parrochia aut in aliena. Si delinquit in propria parrochia: tunc episcopus alterius parrochie eum iudicare vel excõicare non potest. ⁊ si excõicat: iudicium vsurpat ꝑ defectum autoritatis sup illum: Deu.

f xxiij. in fine ꝓhibef cuz dicif: Si intraueris segetẽ amici tui: franges spicas ⁊ manu ꝯteres. falce aũt nõ metes. Quod ṽbum grego. in glo. interl. exponens sic ait: Epus ĩgressus ecclesiã alterius episcopi: põt quedam minima facere: vt corrigere ꝓdicare: vel ꝯfirmare. sz magna facere. s. ordĩes ꝯferre vel excõicare ⁊ totam plebem. i. alterius epi ecclesiam regere nõ potest. Si vero prochianus vnius ecclesie delinquit in aliena ecclesia: tũc sortif forum iudicij illius epi qui presidet in loco in quo delinqut. qd̃ dupliciter ꝓbo. p̃°: q2 (sicut iura dicũt ⁊ canones) quilibz sortitur forũ rõne delicti. quod intelligendũ est quo ad illa que ptinẽt ad forum ꝯtentiosum: q2 potest ibi ꝯuinci: iudicari. ⁊ puniri de crimine ibi ꝯmisso. 2° hoc idem probo: q2 canon ꝯcilij apud ꝯpendiũ sexte cause dicit. q. iij. Placuit ꝓ cõmuni vtilitate vt nullus episcopoꝝ grauif ferat: si eius parrochianũ ꝓ depdationis causa alter epus excõmunicauerit. Sed forte de exemptis queres: vtrũ exempti qui immediate subduntur apostolice sedi: cum delinquunt: possint a suo episcopo iudicari? Respõdeo ⁊ dico ꝙ si ꝓuilegiatus deliquit: aut deliquit circa rem non exemptam: aut circa rem exemptam. Si. n. priuilegiatus deliquit circa rem nõ exemptam: vt in cõtractu emptionis vel venditionis vel in maleficio. sicut in furto vl̃ in adulterio. tale delictum potest epus iudicare. nam et si ꝑsona sit exempta: nõ res in qua delinquif non est exempta. vnde dicif. xj. causa. q. iij. Priuilegiũ meretur amittere ratione delicti. Si vero deliquit circa rem exemptam vt male gerendo officium suum vel alienando res ecclesie: in his a solo papa potest puniri. Cum ergo factum exempti ꝓiudicium affert in rebus vel in factis non exemptis: iudicabit eum epus loci. quãdo vero non affert ꝓiudicium: non iudicabif ab episcopo sed a solo papa. Hec alex. iij. parte sũme q. xxvj. articulo. vij. vtrum iudex aliq̃s possit de subdito alterius iudicare. ⁊ vtrum exempti qui immediate subduntur sedi apostolice delinquentes possint a suo episcopo iudicari: in cor. so. ꝑ totum.

℄ Qz est vsurpatio in iudicio sacramentali. s. cum sacerdos vnius parrochie confessionem alicuius alterius parrochie audit. CA. VII.

a Ertio dico ꝙ vsurpatio in iudicio sacramentali. s. cum sacerdos vnius parrochie: ꝯfessionez audit ⁊ pniam iniungit subdito sacerdotis alteri⁹ parrochie. Ubi nota ꝙ est aliud ꝯfessiones audire sua ꝓsumptione: ⁊ aliud superioris. s. episcopi iniunctiõe vel sacerdotis proprij commissione. Primo. n. dico ꝙ cõfessiones audire sua ꝓsumptiõe est iudiciũ vsurpatũ ⁊ il

licitū.vnde calixtus papa sic ait: Nullus terminos alteri
us vsurpet: ꝛ in cañ. sic habet: Placuit vt deinceps nulli
sacerdotū liceat quēlibet cōmissum alteri ad pñiam su/
scipere sine ɔsensu eius cui se prius cōmisit:nisi ꝑ ignorā
tiam illius cui penitēs prius ɔfessus ē.Qui ꝗ̄ ɔtra statu/
ta facere tentauerit gradus sui ꝑiculo subiacebit. Se/
cūdo dico ꝙ ɔfessiones audire suꝑioris auctoritate vl' cō
missione licet:idõ nō est vsurpatū.qḋ tripliciter ꝓbo:rōne
similitudine:cōparatōe. p° ꝓbo hoc rōne sic: Sacerdos pōt
dupliciter ipediri ne alicui' cōfessionē audiat. Uno mō
ꝓp defectū iurisdictōis. Alio mō ꝓp ipedimētū executōis
ordinis:sicut excōicari ꝛ degradari ꝛ h'mōi. Quicūq; āt
hz iurisdictōem pōt ea q̄ sunt iurisdictōis cōmittere.ꝛ idõ si
aliquis impediat ꝙ alteri' cōfessionē audire non possit
ꝓp iurisdictōis defectū.pōt sibi ꝑ quēcūq; iurisdictōez ha/
bentē imediatā in illos cōmitti ꝙ ɔfessionē audiat ꝛ ab
soluat:siue ꝑ ipm sacerdotē:siue ꝑ ipm epm:siue ꝑ papaz.
Si aūt ꝓp impedimētū executōis ordinis audire nō pos
sit:pōt sibi cōmitti ꝙ ɔfessionē audiat ꝑ eū q̄ impedimē/
tū amouere pōt. 2° hoc idē ꝓbo exempli inductōe: qꝛ si
cut est sacerdotis audire ɔfessiones:ita epi est confir/
mare ꝛ ordines dare.ergo sicut cōfirmare ꝛ ordinare pōt
ꝓprius eps alteri cōmittere:ita pōt sacerdos ꝓprius au/
dientiā cōfessionū alicui cōmittere. Tertio hoc idez ꝑ
bo cōparatōe sic: Licitū est egroto ꝛ rōnabile discretio/
rē' ꝛ meliorē medicū eligere ne de vita corꝑali ꝑiclitet.ꝗ̄
magis licitū est petōri ne d' vita spūali ꝑiclitet:discretio
rē cōfessorē eligere.ꝗ̄ licitū est sacerdoti vni' ꝓchie au
dire ɔfessionē subditi sacerdotis alterius ꝓchie dupli
ci rōne.p° rōne instantis vel iminentis necessitatis:secū/
do rōne suꝑioris auctoritatis. Alias aūt vbi nō est neces/
sitas vel suꝑioris auctoritas:audire ɔfessionē subditi vl'
ꝓchiani alterius ecclesie:est iudiciū vsurpare. Hec bea.
Tho.iiij.scri.sen.di.xvij.de cōfessione arti.iij.q.v.vtrum
possit aliquis cōfiteri alteri q̄ ꝓprio sacerdoti ex priuile
gio vel mādato suꝑioris:in cor.solu. Et Alex.scḋa pte sū.
q.xxv.arti.xxij.de vsurpatōe iudicij in foro pnie. vtrū li/
ceat vni sacerdoti vnius ꝓchie audire ɔfessionē subdi/
ti sacerdotis alterius ꝓchie:in cor.sol.ꝛ in so.arg. Re.
in ꝑmo volumie.s.Cōfessio.ca.xviij.ꝛ.xix.

Q̄r iudex secularis iudiciū vsurpat ꝑ defectū publice
auctoritatis q̄nq; modis. CA.VIII.

Ad maiorē tū euidentiā ꝓdictoꝝ est sciendū ꝙ tā
iudex secularis q̄ spūalis iudiciū vsurpat ꝑ defe
fectū publice auctoritatis ex qua iudiciū hz vim coactiuaz
vt dicit.b.Tho.scḋa scḋe.q.lx.arti.vj.vtrū iudiciū ꝑ vsur/
patoem reddat ꝑuersum:in solu.iiij.arg.in fine. Pmo
ꝗ̄ dico ꝙ iudex secularis iudiciū vsurpat ꝑ defectū publi
ce auctoritatis q̄nq; modis.s.sm ꝑsonā cām:penā: locū
tps. Primo sm ꝑsonā quā iudicat. Non.n.licet iudi/
ci seculari manū mittere in clericū.s.ad iudicandū vl' pu/
niendū eum.qḋ si facit:iudiciū alterius vsurpat. vñ apl's
ad Ro.xiiij.Tu quis es qui iudicas alienū seruū ꝛc. Re.
expositōem hui'.s.Usurpatio iudicij.ca.j. Secūdo iu/
dex secularis iudiciū vsurpat sm cām.s.cū spūalis eccle/
siastica negocia iudex secularis examinat iudicat ꝛ sentē
tiat.quod ꝓhibetur Deutero.xix.Non assumes nec au/
feres terminos ꝓximi tui.vbi.s.glo.colla.sic ait: Nō trāſ
grederis terminos quos posuerūt patres tui.i.ꝑcedē/
tium patrum regulas ꝛ diffinitōes viuendi ꝛ iudicandi
cuiuus cōtrarium facit qui suam iurisdictōem dilatat ꝛ al
teri' coartat ꝛ vsurpat. Ubi nota:ꝙ terminū possunt trāſ
gredi magis ꝛ minus:ꝛ sic sm magis ꝛ min' pōt eē pec/
catū ibi ꝛ quasi extendi ad infinitū.vnde nō est certa mē
sura huius culpe.ꝛ propter hoc relinquit puniendus vel
arbitrio sacerdotis vel alteri' suꝑioris vt episcopi ꝛ sum

mi pontificis. Tertio iudex secularis vsurpat iudiciū
sm pene qualitatē ꝛ mensurā. Licet.n.iudici seculari vti
gladio materiali vñ apl's ad Ro.xiij. Nō.n.sine cā gladiū
portat ꝛ subdit: Dei minister est vindex in iram ei q̄ ma/
le agit. In quo vbo sm Ambro.in glo. apl's facit tria. p°
ońdit necessitatē subiectōis: ibi Non.n.sine cā gladium
portat q.d.Si malus es time: qꝛ ptās secularis nō portat
gladiū.i.iudiciariā ptātem sine causa.2° ońdit auctorita/
tem iurisdictōis:ibi Dei.n minister est. nō est.n ptās nisi
a deo:vt apl's ibidez ꝑmittit.ꝛ ideo qui ptāti resistit: dei
ordinatōi resistit ꝛc.3° exprimit equitatē retributōis:ibi
Uindex in iraz ei qui male agit.q.d.extñs loco dei ē vin/
dex in iram vel ꝓp offensam ei qui malū agit.i.ad dānū
vel penā eius q̄ mala agit. Nō aūt licet iudici seculari vti
gladio spūali.s.excōicare qḋ si facit:iudiciū alteri' vsur/
pat: Matth.xxvj. Oēs.n.qui acceperint gladiū gladio peri
bunt. Re.expositōez.s.ca.v. Quarto iudex secularis iu/
diciū vsurpat sm locū.s.cū i loco.s.in eccl'a iudicia vl' sen/
tentias profert.vñ extra de immu.eccle. ca.ij.li.vj. Greg.
x.in cōcilio lugduneñ. ꝓhibet ista.d. Plura in eccl'a fie/
ri ꝓhibentur.s.vt non fiat in ecclesia strepitus iudicioꝝ
seculariū ꝛ precipue cause criminalis ꝛ maxime in cau/
sa sanguinis. Nam ꝓcessus iudicij ꝛ iudicioꝝ ꝛ snie pla/
te in locis h'mōi nō valent ipo iure. Hec Greg. ibidem.
Rō huius est: qꝛ in locis talibus homo debz habere ani
mū quietū ꝛ intētū diuinis. Et nota sm Hostieñ. ꝙ' q̄diu
malefactor est in eccl'a nō est inde ꝑ violētiā eiciēd' nec
detinēdus nec ɔstringēdus: nec reḋes nec vestis nec vi/
ctualia denegāda.ꝙ si quis ɔtrariū facere tētauerit:sciat
se maiestatis crimine irretitū.ꝛ sic vltimo supplicio pu/
nietur:lz hodie defacto i locis pluribus sit hec imunitas
vsurpata. Sed forte q̄res hunc casum: Quid si q̄s ho/
micida dum fugit ad ecclesiam obuiauerit sacerdoti cor
pus christi portanti ꝛ ei adhereat:nunquid etiam in talē
saluabit. Rñdeo sm hostieñ.ꝛ dico ꝙ sic. q̄uis enim nō
sit expressum in iure:tamen quilibet catholicus hoc face
re debet.nam ꝛ mulier que tetigit fimbriam vestimenti
christi salua facta est: Matth.ix. Et sm leges statua pre
fecti saluat hominē homicidā si ad eam confugerit.
Quinto ꝛ vltimo iudex secularis iudiciū vsurpat sm tem
pus:vt si sacris ꝛ solennibus diebus reuerentiam non ex
hibeat sed indifferenter sua iudicia secularia ꝛ maxime
si ad penam corpalem vel ad mortem sententiet: ꝛ iudi/
cet in diebus festiuis in quibus vacare oportet diuinis.
His ergo quinq; modis fit vsurpatio iudicij a iudice se
culari:vt dicit Hugo de sancto victore in libro de sacra/
mentis. Lz enim iudex secularis habeat potestatē: tamē
quia eius potestas est limitata : ꝛ q̄tum ad ista quinq;
eam ampliare non potest.et si potestatē dilatat: iudiciuz
vsurpat:vt ptz ex ꝓdictis.

Q̄r iudex spiritualis.s.ecclesiasticus propter defectū
publice auctoritatis iudicium vsurpat q̄tum ad tria.
CA.IX.

Secundo dico ꝙ iudex spiritualis
.s.ecclesiasticus ꝓp defectū publice auctoritatis
ex qua iudicium habet vim coactiuā sm ꝙ di
cit beatus Thomas in principio capituli ꝑcedentis vsur
pat iudicium:precipue q̄tum ad tria.s. q̄tum ad perso/
nam:causam:ꝛ penam. Primo q̄tum ad personam:pu
ta quia iudicat personam in quam vel super quaz aucto
ritatem vel iurisdictōem non habet. Nam regulare ē hoc
ꝙ nullus pōt vel debet alterius subditū iudicare. vñ Ca
lixtus papa sic dicit: Nullus alterius ꝓchianū iudica/
re vel ordinare vel excōicare ꝑsumat: qꝛ sicut nullus alterius
iudicio nisi sui snia tenebit aut damnabit. Habet autez
hoc instantiā in certis casibus : ꝛ precipue in quattuor.s.
vel propter consensum suꝑioris:vel ꝓpter delictum infe

rioris: vel propter succursum appellatõis: vel propter negligentiã vtriusq; ptis ius ad supiorem deuoluit. Secundo q̃tum ad causam: ꝛ tertio q̃tum ad penam: sicut est in causa sanguinis. Lz enim persona ecclesiastica vel iudex spiritualis possit cõstituere ministros. s. personas seculares per quas fiant iudicia secularia: non tñ penas corpales puta effusionẽ sanguinis mutilatõem membrorũ corporis vel penã mortis per seipsam. i. manu propria inferre põt. vnde q̃tum ad hec potestas spiritualis est limitata: nec in aliquo habet instantiã. vt patet in secundo volumine. s̃. Homicidiũ: ca. iii. Tertio q̃tũ ad alia duo. s. q̃tum ad tempus: ꝛ q̃tum ad locum potestas iudicis spũalis est limitata de cõgruitate sed non de necessitate: quia locus sacer ꝛ non sacer ꝛ tempus sacrum ꝛ nõ sacrũ potest esse in quo tractetur negocium ecclesiasticũ: magis tamẽ cõgruit locus sacer ꝛ tempus solenne. Hec alexander scda parte sum. q. xxxiiii. arti. iii. An in foro ecclesie liceat prelato alterius subditũ iudicare in cor. solu.

¶ Qz zelus aliter diffinit a pho ꝛ aliter a theologo. ꝛ ẽ dñia inter inuidiã: miam: nemesim: ꝛ zelũ. CA. I.

Zelus. Circa zelum cõsideranda sunt tria. s. diffinitionis proprietas: productionis causalitas distinctõis varietas. Primo circa zelum cõsideranda est diffinitõis ꝓprietas vl' cõgruitas. Nã zelus aliter diffinitur a pho ꝛ alirer a theologo. Prĩo zelus ꝓprie est tristicia de bono alterius ex eo q nobis deest illud bonũ: vt dicit phs. ii. reth. Ubi nota dñiam inter inuidiã: miam: nemesim: ꝛ zelum: eo q hec q̃ttuor alia ꝛ alia rõne tristant de bono alteri⁹. quod sic ꝓbo. Prĩo. n. aliquis tristat de bono alterius prout estimat illud bonũ vt malũ. ꝛ hoc duplr. p⁹ inquantũ timet sibi ex bono alterius piculũ alicui⁹ nocumẽti sic cũ homo tristat de exaltatõe inimici sui timens ne eum ledat ꝛ talis tristicia non est inuidia sz magis timoris effectus vt dicit phs in li. rheto. 2⁹ aliquis tristat de bono alterius ꝑut estimat illud bonũ vt malũ ꝓpriũ: inquantũ est diminutiuũ ꝓprie glorie vel excellẽtie ꝛ hoc mõ de alterius bono tristat inuidia. Hec. b. t. scda scõe. q. xxxvi. arti. i. vtrũ inuidia sit tristicia: in cor. so. Re. in scdo volumine. s̃. Inuidia. ii. ca. ꝑ totũ. Scdo mĩa est tristicia de miseria aliena: inquãtũ apprehendit vt ꝓpria ꝑ vnionẽ affectus. ex eo. n. q amans reputat amicũ tanq̃ seipm: etiam reputat malũ amici tanq̃ malũ ꝓpriũ. ꝛ ideo dolet de malo amici sicut de malo ꝓprio. Hec. b. t. scda scõe. q. xxx arti. ii. vtrũ defectus sit rõ miserẽdi: in cor. so. Re. s̃. Mĩa dei ad hoiem. ii. ca. ꝛ. s̃. Mĩa hois ad hoiez. ca. i. Tertio nemesis est tristicia de hiis q̃ ꝓsperant̃ indigne. s. cũ ꝓsperant mali. Quarto zelus est tristicia de bono alteri⁹: nõ pp hoc q nollem⁹ ei tale bonũ inesse: eo' q est impedimẽtũ ꝓprij boni: qz hoc facit inuidia. neq; pp hoc q compatiamur de eius ma'o vt facit mĩa. neq; ꝓpter hoc q ipse sit indignus illo bono vt facit nemesis. sz zelus est tristicia de bono alterius: ex eo q tale bonũ deest nobis: ꝛ sic diffinit phs zelum. ii. reth. xx. ca. si. n. zelus est tristicia quedã ꝛc. Et si zelus sit circa bona honesta est laudabilis: vt ibi dicit phus q zelus est virtus iusticie ꝛ zelare est iustoꝝ: fm illud apli. i. Corinth. xii. Emulamini carismata. i. ardenter desiderate excellẽtiora bona. Si aũt zelus sit ꝺ bonis tpalib⁹: põt eẽ cum pctõ ꝛ sine pctõ: vt dicit. b. t. scda scõe q. xxxvi. arti. ii. vtrũ inuidia sit pctm: in cor. so. Scdo zelus diffinit a theologo: Zelus est qdã feruor mẽtis quo quis debet incitari ad ꝓficiẽdũ cũ meliorib⁹: vt dicit aplus vbi. s. Et hoc mõ diffinit. b. tho zelũ scda scõe vbi. s̃. immediate: in so. i. arg. Tertio sup illo verbo: Joh. ii. Zelus domus tue comedit me. ab alchimo ꝛ Aug. in glo. colla. zelus sic diffinit: Zelus est feruor ani quo mens abiecto hũano timore ꝓ defensione veritatis accendit. Et subdit Zelus dom⁹ tue comedit me. glo. interli. Comedit me. i. intus cõmouit me ꝛ quasi corrosit vt impios eicerem et me piculo exponerẽ. ꝛ Aug. ibidez: Zelus domus dñi intꝰ comedit: qz oĩa que ibi vidit ꝑuersa: corrigere cupit: emendare nõ quiescit. si emendare non põt: tolerat ꝛ gemit. Hec. b. t. adducit ꝛ allegat pma scõe. q. xxviii. ar. iiii. vtrũ zelus sit effectus amoris: in cor. so. in fine. ꝛ in euangelio cõtinuo sup iohannẽ ad expositõem ꝑdicte auctoritatis: Zelus domus tue comedit me: Joh. ii. ca.

¶ Qz zelus ꝓuenit ex intensiõe amoris ꝛ ẽ effect⁹ ipius. CA. II.

Secundo principalr circa zelũ ꝯsiderãda est sue ꝓductõis causalitas. Nã zelus ꝓuenit ex intensione amoris velut effectus ipius. Hoc aũt tripliciter ꝓbo. s. auctoritate: rõne inductiõe vl' distinctõe. Probo aũt hoc primo auctoritate beati Diony. iiii. ca. de di. no. dicentis q de⁹ appellat zelotes. Exo. xx. Ego sum deus zelotes: ꝓpter multũ amorẽ quem habet ad existentia: ꝛ maxime ad ea in quibus posuit ꝛ impressit imaginẽ suam: sicut ad angelũ ꝛ hoiem. Secũdo hꝰ idem probo rõne sic: Manifestũ est. n. q quanto virtus aliqua intensius tendit in aliquid tanto fortius etiaz repellit oĩe cõtrariũ vel repugnans. cum ergo zelus ꝓueniat ex intensione amoris: vt ptz ad zelũ ptinere videt q aliquis nõ patiat vel ꝯsortiũ amorem ꝯtrariũ in amato: ipm refutãs quãtũ põt. Tertio hoc idẽ probo inductione. Nã aliq̃s zelare dicit pro deo ꝛ amico. Primo dicitur aliquis zelare ꝑ deo: qñ ea q̃ sunt ꝯ honorẽ vel voluntatẽ dei repellere fm posse conat: fm q dicit de helia. iii li. Reg. xix. Zelo zelatus sum ꝑ dño deo exercituũ: qz dereliquerũt pactũ dñi filij israel. ꝛ Nũe. xxv. dr: Phinees fili⁹ eleazari filij aarõ sacerdotis auertit irã meã. ꝛ subdit cãm dicẽs: qz zelo meo. i. magno ardore honoris mei succensus: cõmotus ẽ cõtra eos. s. ꝯtra virũ israelitã ꝛ mulierẽ madianitã. Nã vidẽs eos coire sil: accepto pugiõe. i. gladio ingressus post eos in lupanar ꝑfodit ambos sil: virũ: scz ꝛ mulierẽ in locis genitalib⁹. ꝛ subdit: Et cessauit plaga a filijs israel: ꝛ occisa sũt. xxiiii. milia hominũ. vbi Orige. in glo. colla. sic ait: Orem⁹ g̃ vt inueniam⁹ sp istũ gladiũ spũs ꝑ quẽ exterminẽt semina ipa. i. ꝯcepta culpa ꝛ ꝓpitius nobis fiat deus ꝑ verũ phineẽ dñm nrm iesũ xpm. ꝛ Joh. ii. dr: Zelus dom⁹ tue comedit me. Re. expositõem hui⁹ ca. ꝓcedenti. Scdo dr aliq̃s zelare ꝓ suo amico: scz cũ aliqua dicũt vel fiunt ꝯ bonũ amici que homo repellere studet. Ubi nota duo. Primũ est: q aliter se habet in amore beniuolentie: ꝛ aliter in amore cõcupiẽ. Nã in amore beniuolẽtie amicus zelãs ꝑ suo amico studet ꝛ conatur repellere oẽ qd honori amici sui ꝯtrariat: nõ ꝓpter sed pp bonũ amici sui. sed in amore cõcupie ẽ oppositũ: vt ptz in primo volumine de dñs amoris: beniuolentie: ꝛ ꝯcupie. Secundũ est: q bonũ qd quis amat est duplex. Quoddã est perfectũ qd integre simul possidet ꝛ possideri põt a multis: ꝛ ex amore talis boni non causat zelus. s. inuidie vel idignatõis: qz nullus inuidet alteri de cognitõe ṽitatis vel visiõe lucis q̃ sil a multis integre cogsci pt. sz forte ꝺ excellẽtia circa cognitõez hui⁹. Qddã ṽo bonũ est impfectũ vel defectiuũz ꝛ ꝑtiale: qz sil integre a multis possideri nõ põt. Ex defectu aũt boni ꝯtingit q quedã pua bona nõ ꝑnt integre sil possideri a multis. ꝛ ex taliũ amore causat zelus inuidie. qd triplr. ꝓbo: scz auctoritate: similitudine: distinctõe. Prĩo hoc ꝑ

c do auctoritate aplī .i. Corinth.iij. Cū sit inter vos zelus z ɔtentio: nōne carnales estis z fm hoiem ambulatis: In quo verbo ōndit ꝙ zelus inordinatus z detestabilis efficit tria mala. pͦ deordinat affectū: ibi Cū sit i vos zel⁹ .s. inuidie interius in affectu. 2ͦ deordinat actū: ibi Et ɔtētio .s. in exteriori effectu. 3ͦ deordinat statum: ibi Nōne carnales vel aīales estis: Nā zelus inuidie est cā ɔtentiōis: nō circa rem amatā: sed ꝑ re amata ɔtra īpedimētū fruitōis ipius: et eo ꝙ nō possit dele perfecte .i. integre simul a multis. vn̄ oē illud ꝙ impedit pfectōem hui⁹ cōicatōis z fruitōis efficit odiosum ex quo causat zelus inuidie et ɔtentōis ad alios qui pfectōe; huius fruitōis impediūt.

Scdo ꝑbo silitudine: Nam fm hoc viri dicunt zelare vxores quas nolūt hre cōes cum ceteris: eo ꝙ ꝑ cōsortiū alioꝝ impedit singularitas z totalitas fruitōis vel delectatōis quā in vxore querūt. z iō quantū pōt vir conatur repellere omne illud qd repugnat vel cōtrariat fruitiōi vel delectatōi boni amati: vtputa vxoris sue. Sed forte argues in oppositū .s. ꝙ zelus nō sit ꝓprie effectus amoris sic. Zelus sicut nō est sine odio sic nec sine amore: ḡ nō debet dici magis effectus amoris ꝙ̄ odij. ꝙ aūt zelus sit cum odio ptꝫ ꝑ id qd dicit in psal. lxxij. Zelaui super iniquos pacē pctoꝝ videns. In quo verbo tangit pͦ deordinatōem .i. indignatōem affectus: ibi Zelaui super iniquos. Aug. z glo. Zelaui sup iniquos .i. inuidi eis z grauiter tuli. scdo tangit illusionē aspectus: ibi Pacē pctoꝝ videns. q.d. Quid zelaui .i. inuidi z grauiter tuli in ipis pacem peccatoꝝ vidēs. nō intelligens: qꝛ hec pax peccatorū in pn̄ti videt sed nō intelligit. vn̄ Cassiodo. in glo. ibidem: Pax peccatoꝝ oculos claudit: qꝛ nō est pax vera sed terrena: fluxa: z caduca. Patet igit vt videt ꝙ zelus nō solum est effectus amoris sed etiā odij. Rn̄deo z dico ꝙ hoc ipo ꝙ aliquis odio habet ea que repugnāt amico ex amore ꝓcedit. vn̄ zelus ꝓprie ponit vt est effectus amoris. Hec. b. tho. prima scde. q. xxviij. arti. iiij. vtrū zel⁹ sit effectus amoris: arg. 3: z in cor. solu. z in solu. arg.

## Quid sit zelus: z ꝙ ad sex obligamur. z ꝙ quattuor sunt ꝓprietates zeli diuini .i. amoris. CA.III.

Dmaiorē aūt euidētiā pdictoꝝ est sciendū ꝙ zelus nihil aliud est ꝙ̄ intēsus amor refutans cōsortiū in amato: qꝛ impedit integrā vel pfectam seu totam fruitōem amati z delectatōe; ipius: ꝓpter qd viri dicūt zelare vxores. z iō si inuenit cōsortiū in delectatōe vxoris amate: sequit ira vel indignatio viri: quia fm rōem amoris boni amati ꝓcedit vt nō ɔpatiat amās in illo bono qd amat amorē alium quo impediat a pfecta delectatōe amati. nō aūt zelus refutat nisi amorē contrariū. vt verbigrā: Uir nō indignat si filius suus vxore; diligat: sꝫ si famulus vel aliqs alius: qꝛ amor serui vel extranei ɔriat pfecte fruitōi vel delectatōi quā in vxore ꝙ̄rit: nō aūt amor filij. Sic a silī Deus diligit creaturā suā; z maxime angelū z hoiem in quibus suā imaginē posuit. vn̄ in eis nō patit alienū amorē qui .s. nō refert ad gloriā dei: eadē dilectōe diligit qua z dn̄s. Qn̄ vo creatura rōnalis gloriā alterius ꝙ̄ dei querit in eo ponēs sibi finē amoris sui: suus amor ɔtrariat amori z honori diuino. z amorē talē cōtrariū nō cōpatit zelus diuinus: z ideo soli

c peccato indignat deus. vn̄ Exo. xx. Ego sum dn̄s de⁹ tu⁹ fortis zelotes visitās iniquitatē patrū in filios in tertiā z quartā generatōem eoꝝ q̄ oderūt me. In qua auctoritate tangunt vel ponunt sex verba vel sex ptes quib⁹ ōndit ꝙ ad sex obligamur. pͦ .n. dicit: Ego sum dn̄s. q̄re seruiendū est mihi. 2ͦ ego sum deus: ꝑꝑ qd ego sum adorandus. 3ͦ dicit Tuus: ideo diligēdus. 4ͦ dicit Fortis: ideo timēdus. 5ͦ dicit Zelotes: ideo circūspecte agendū. 6ͦ dicit Uisitans iniqtatē patrū in filios: iō corrigēda sūt male facta z cauenda futura. Ubi nota ꝙ quattuor sūt ꝓprietates vel cōditōes diui zeli .i. amoris pimientis amorē ɔtrariū .s. peccatū quas ponit dionys. iiij. ca. de di. no. dicens ibidē: Propter qd visitat excitatiue sicut emissor z sicut ꝓgenitor: sic mltū intensiue z sic multū extensiue. Primo dico ꝓpter qd .i. ꝓpter eminētiā diui amoris illi qui sunt fortes .i. maioris auctoritatis in sacra scriptura: sicut moyses: dauid: z quidā alij appellāt ipm deū zelotem: vt. s. ptꝫ. z hoc q̄ttuor modis: subiectiue: effectiue: intensiue: z extēsiue. Prio .n. manifestat ꝙ de⁹ est zelotes .i. amor subiectiue ꝑut diuīus zelus vel amor ē in deo subiectiue. nā deus essentialr est amor vn̄ excellēter ē amor ideo dicit: Propter qd .i. ꝓpter excellētiā diuini amoris. Secūdo deus dicit zelotes effectiue: qꝛ amor diuin⁹ increatus est causa amoris creati: iō dicit Uisitat excitatiue. excitat .n. in aliis zelum .i. amorē suū Est aūt deus causa amoris dupliciter: iō dicit: Sicut emissor: z sicut ꝓgenitor. pͦ .n. deus ē causa effectiua amoris in aliis sic emissor: inquātū amor causat⁹ ɔsiderat in diuersitate essentie a deo ꝓcedēs sicut a cā equoca. 2ͦ dicit deus cā amoris vt ꝓgenitor: inquātū amor ab ipo exēplarit ꝓcedit: z sic est causa quasi vniuoca amoris ꝑꝑ silitudinē exēplaris z exēplati. Tertio dr deus zelotes .i. causa amoris intēsiue. ideo dicit: sicut multū intensiue. qꝛ feruēter amat. Quarto dicit deus zelotes .i. cā amoris extēsiue. iō dicit: Sicut multū extensiue: qꝛ multipliciter amat. Uel dicas ꝙ beatus diony. vocat vel dicit deū eē zelotē .i. diuinū amore; excitātē .i. causantē vel efficientē: feruētē .i. inflamātē: fortificantē: vel roborantē: extēdētē vel multiplicāte; amorē in nobis. Hec. b. diony. in li. de di. no. Et dn̄s frater albertus de almania ordinis predicatoꝝ ibidē: in scrip. q̄d sit zelus: z quot z que cōditōes vel ꝓprietates zeli.

## Qꝛ deus dr zelotes: qꝛ spūaliter facit q̄ zelotipus sue vxori facit: que sunt q̄nq3. CA.IIII.

Spiritualiter aūt nota ꝙ deus dicit zelotes qꝛ facit que zelotipus sue vxori facit. Nā zelotip⁹ audit: respicit: longe se ire fingit: subito venit: nulli parcit. Primo zelotipus audit: Sap. i. Auris zeli audit oīa .i. auris dei zelantis aīas ex multo amore quem habꝫ ad ipas audit oīa verba: cordis: oris: z opis. Secundo zelotip⁹

c respicit sic deus: Canti. ij. En ipe stat post parietē nostrū respiciens ꝑ fenestras ꝓspiciēs ꝑ cācellos. In quo ōndit ꝙ deus est impeccabilis: immutabilis: inuisibil: honorabilis. pͦ deus est imutabilis: qꝛ stat z non mouetur Boetius: Stabilis manens dat cuncta moueri. 2ͦ deus est impeccabilis: qꝛ stat nō inclinatus pctō vt nos. 3ͦ de⁹ est inuisibilis: ibi Stat post parietē nostrū .i. velatus carne nostra stat paratus auxiliari. nam quasi post parietē nostrum christus incarnatus stetit: qꝛ in humanitate assumpta diuinitas latuit. z quia eius imensitate; si ostenderet infirmitas nostra ferre non posset: carnis obstaculum obiecit: z quicq̄d magni inter homines opatus est: quasi post pariete; humanitas fecit. 4ͦ christus est ex pte visibilis: ibi Respiciens per fenestras zc. per fenestras aut cancellos qui aspicit: prim videt z partim se abscondit: sic z dn̄s noster iesus christus dum z miracula ꝑ diuinitatis potentiā fecit: z abiecta per carnis infirmitatē ptulit: quasi per fenestras z cancellos prospexit: qꝛ deus per aplos z ꝓphetas dei ecclesiam illuminauit. Nam fenestre ecclesie ministri sunt luminis abundantis: z significant apostolos qui dei ecclesiam illustrauerunt abundanter. Cancelli vero sunt parua foramina habentes per que illud lumen intrat. z signant prophetas qui in ecclesia dei paruam z perobscurā de xp̄o cognitōem dederūt respectu apostoloꝝ. quibus christus dixit: Uos estis lux mundi: Matth. v. Tertio principaliter zelotipus lon

ge se ire fingit: sic deus: Prouer. vij. Abijt via lōgissima: fingat se nō videre nec audire: cū tñ ab ostio nō recedat. e Apoca. iij. Ecce ego sto ad ostiū et pulso. siquis audierit vocem meā et aperuerit mihi ianuā: introibo ad illū et cenabo cū illo et ipse mecū. In quo verbo nota q̄ deus cōfert aīe quinq̄ grās. p° grām adiuuantē: ibi Ego sto parat° adiuuare. 2° grām expectātē: ibi Sto. Glo. interli. i. expecto Canti. ij. En ipse stat: vt. s. 3° grām inspirantē ibi Ad ostium. s. volūtatis p̄ quā xp̄s ingredit̄ ad aīam. vel ad Ostium. Glo. interli. i. ad cor clausum. 4° grām p̄uenientem: ibi Et pulso. Glo. interli. i. inspiro increpo et p̄ p̄dicatorez voco: iō debet apiri ei: Canti. v. Pessulū ostij mei aperui dilecto meo. Re expositiōem hui°. s. Liberari a pctō ca. xxiiij. 5° cōfert grām beatificātē: ibi Siquis audierit vocē meā. Glo. interli. intelligēdo et obediēdo. Et aperuerit mihi ianuā cordis impedimēta grē nō p̄stando: introibo ad illū grām infundēdo et cenabo cū illo et ipse mecuz gl'iam conferendo. Quarto zelotipus subito venit: sic d deus. vn̄ ap̄ls. j. ad thessal. v. sic ait: Dies dn̄i sicut fur in nocte veniet. Haymo in glo. singula verba exponit. dies ibi nō accipit̄ p̄ tpe: sed p̄ cognitōis oīuz certitudine: q2 tūc oīa erunt apta q̄ mō sunt occulta. Et d2 dies dn̄i q2 h̄ dies est dies oīuz p̄ libito suo agētiū. sed tūc erit dies domini in virtute iudicātis: sicut fur in nocte veniet: q2 aduentus suus improuisus erit sicut aduentus furis in nocte q̄ latentius venit cū hoīes dormiūt: tunc oīa subripit: vt q̄ diuitē se putabat euigilans nihil inueniet: ita multi bene securi mō: tūc nihil boni se se hr̄e inueniēt. Hec haymo in glo. ibidē. vbi aug. in glo ita cōcludit dicēs: Nō ergo post quātū tpis hoc futurū sit opus est scire: vt curēt filij lucis esse: et pato corde vigilare: q̄ nolūt ab illa hora sicut f nocturno fure comp̄hendi: Apoca. iij. Si nō vigilaueris veniā ad te sicut fur. s. improuisus sicut fur venit. vbi haymo sic ait in glo. Uigilat hō viuiliter quattuor modis. p° vigilat q̄ ad aspectū luminis oculos apertos tenet sanctitatis recte: et cognitōis vere: vt dicat cū psal. lxij. Deus deus meus ad te de luce vigilo: hn̄s verā cognitōez et rectā intētiōez 2° vigilat q̄ corpis a se pellit negligētias. 3° vigilat q̄ bōa desiderabilia p̄uidet et mala solicitus cauet. 4° vigilat q̄ ex his nō hūanā gloriā sed dei laudē et gloriā querit.

Quinto principaliter sicut zelotipus nō pcit: sic nec deus Prouer. vj. Zelus et furor viri nō pcet in die vīdicte: nec acquiescet cuiusq̄ p̄cib°: nec suscipiet p̄ redēptiōe dona plurima. qd verbuz exponit̄ dupl'r. s. l'raliter et sp̄ūaliter. Primo l'raliter: vbi tangūt̄ tria. suspitio: indignatio: misericordie solutio. p° tangit̄ suspitio ibi Zelus. i. amor vehemens et feruēs viri ad vxorē: adeo vt nō possit sustinere colloquium alterius cum ea: timens supplantatōem et amissionē dilectōis quā in vxore querit. 2° tangit̄ indignatio: ibi Et furor viri: ita q̄ zelus ē ad vxorē et furor cōtra adulterū. furor eni. i. ira et indignatio ɔsequit̄ zeluz. i. amorē. 3° tangit̄ mīe solutio: ibi Nō parcet a morte corpali adultero et sic lex non p̄ntat: in die vindicte. i. in die qua cōp̄rehendet̄ cū adultera: nec acqescet cuiusq̄ p̄cib° quin ipm occidat. Secūdo exponit̄ sp̄ūaliter de die iudicij: vbi adulter aiam suā pdet. vn̄ tūc zelus iusticie: et furor vindicte viri et furor. s. xp̄i non pcet in die iudicij. Rō hui° est. Solent. n. hoīes flectere ad pcendū. s. mīa p̄camina: munera: que tria nō flectent xp̄m: qd sic p̄bo. p° eni solet flectere ad pcendū mīa: Hiere. ij. Recordatus sum tui miserās adolescētiā tuā. sed tunc. s. in die iudicij non erit mīa sed iusticia: in psal. ci. Tempus miserendi eius: quia venit tp̄s. s. puniendi. Sepe. n. quanto aliquis ē paciencior tardiorq̄ ad iram tāto tardius flectit̄ qn̄ cōmouet̄. Quanto igitur xp̄s nunc benignior et diutius expectat: tanto erit durior: Apoca. vj. Dicent tunc montibus et petris Cadite sup nos et abscōdite nos ab ira sedētis in throno. 2° solent flectere ad pcendum p̄camina: Matth. xviij. Omne debitū dimisi tibi: qm̄ rogasti me. Tunc aūt si oēs sancti et angeli et beata virgo rogent nihil dimittetur. Et hoc est qd dicit̄: nō acquiescet cuiusq̄ p̄cibus. 3° solent flectere ad pcendū munera: Prouer. xxj. Mun° abscondit non extinguit iram. et Gen. xxxij. dixit Jacob: Placabo eum munerib°. Tūc aūt munera nihil p̄derūt. a Sopho. j. Argentū eoz et aurū eoz nō poterit eos liberare in die ire dn̄i. quod verbū hieronym° in glo. col. litteraliter sic exponit dicens: Diuites qui magna iniq̄tate congregant diuitias p̄ eas non poterunt liberari: q2 ignis celi. i. iusticie et vindicte dei succensus est cōtra eos. Sp̄ūaliter: Argentū eloquētie: et aurum sapientie nō poterit reprobos a pena liberare: quia p̄uer. xxj. dicit̄ in fine: Non est sapientia. nō est prudentia non est consiliū ɔtra dn̄m q. d. Nō est sapientia de diuinis: nec scientia de hūanis: nec cōsilium de ambiguis cōtra dn̄m: q2 sapientia cōtra dn̄m est stulticia: prudentia cōtra dn̄m est imprudētia. s. prudentia carnis: ɔsilium cōtra dn̄m est temeritas vel p̄sumptio. Ut. n. dicit hiero. Omnes mali vn̄ se contra dei dispositōem erigunt inde voluntatē dei implēt: sicut possum exemplū Greg. de fratrib° ioseph qui ne adorarent ioseph sicut de° disposuerat vendiderūt: et iō adorauerunt. Sic ḡ p̄z q̄ diuitie in die iudicij a pena liberare nō p̄nt Et iō aug. sic ait: Redime te hō dum viuis. redime te x̄p̄o dū potes: redime te inq̄nā: ne dū te mors amara p̄uenerit et vitā simul et p̄ciumperdas.

¶ Quō zelus dei dupliciter cōmendat̄. CA. V.

f Exo zelotip° et adulterū et adulterā punit: Exo. e xx. Ego sum dn̄s deus tuus zelotes: visitans iniquitatē patrū in filios in tertiā et quartā generatōem eorū qui oderunt me: et faciens mīam in milia his qui diligunt me et custodiūt p̄cepta mea. In quibus verbis zelus dei dupliciter cōmendatur. primo a rigore punitōis: ibi Ego sum deus visitans: secūdo a feruore dilectōis: ibi Et faciens mīam zc. Primo zelus dei cōmendat̄ a rigore punitiōis maloz: ibi Ego sum dn̄s deus tu° zelotes visitans zc. Re expositōem hui°. s. j. et. iij ca. Et subdit effectum zeli dicens: Uisitans iniquitatē patrū in filios. Sed contra: Ezechiel. xviij. dicitur: Filius non portabit iniquitatē patris: neq̄ pater iniquitatē filij: anima que peccauerit: ipsa morietur. Respondeo et dico q̄ hoc intelligēdū est de pena eternali et nō de pena tpali: nā filius interdū tpaliter punit̄ p̄ pctō patris: et ecōuerso. Sz forte argues q̄ nō magis debet dici q̄ filij puniūt̄ p̄ peccatis parentū q̄ extranei sic: Filius nō peccat pctō patris sed pctō p̄prio: q2 pctā filioz nō sunt pctā patrū sz ipsoruz filioz p̄pria qui ea cōmittūt: ita filius nō punit̄ peccato patris cuius p̄priū est pctm̄ qui ipm ɔmisit: ergo nō magis hoc dicetur de filijs q̄ de extraneis. nō ergo filij pro peccatis parentū puniunt̄ magis q̄ extranei: sed p̄ peccatis p̄prijs. Rn̄deo et dico q̄ magis dicunt̄ filij vel consanguinei puniri p̄ peccatis parētū et cōsanguineoz q̄ extranei duplici rōne. s. p̄p diffusionē: et imitatōem. Prima rō est p̄pter diffusionē. Naz pena p̄pinquoz quodāmodo redundat in illos qui peccauerunt: inquantū filius est q̄dam res patris. Secunda rō est p̄pter imitatōem: q2 domestica patrū et ɔsanguineoz exempla et pene magis mouent filios et ɔsanguineos q̄ extraneos. vnde quādo aliquis est nutritus in peccatis parentū: vehemētius ea sequitur. etsi coz penis non est deterritus: obstinatior videtur et maiori pena dignus. Et addit: Usq̄ ad tertiā et quartam generatiōem. Quod dupliciter exponitur. s. litteraliter et sp̄ūaliter. p° litteraliter sic rn̄deo: q̄ iō addit Usq̄ in tertiā et quartā generatōem: q2 tātū ɔsueuerūt hoīes

piuere. ꝛ sic mutuo videre pñt ꝛ filij pctã patrũ ad imitã-dum: ꝛ patres penas filioꝝ ad dolẽdũ. Hec.h. Tho.pma scđe.q.lxxxvij.arti.viij.vtrũ aliqs puniat̃ ꝑ pctõ alterius in so.j.arg in fine. 2° spũaliter exponit̃ sic: Nã verũ est qꝑ de⁹ punit vsqꝫ in tertiã ꝛ quartã generatõem.qđ sic pꝫ prima.n.generatio intelligit̃ cogitatio pctĩ: scđa delecta-tio in pctõ citra cõsensum: tertia ꝯsensus in pctõ: quarta opatio pctĩ: ergo deus nõ visitat pctã prime ꝛ secũde ge-neratõis eternalr̃ puniẽdo: cũ sũt pctã venialia. Re.š. Pe-na pctĩ venialis ca.xx. sed punit eternalr̃ peccata tertie ꝛ quarte generatõis: qꝛ ꝯsensus ꝛ opatio sunt pctã morta-lia. Scđo principaliter ꝯmẽdat̃ zelus dei a feruore di-lectõis ꝛ ꝑmiatõis: ibi Faciẽs mĩam in milia. qđ duplr̃ exponit̃. p° glo.interli.exponit sic: Faciẽs mĩam in milia .i.in oẽs: finitũ ꝑ infinito ponit: vt glo.interl.exponit. 2° sic exponit̃: cũ.n.dicit: Ego sum deus zelotes visitãs iniq-tatẽ patrũ in filios vsqꝫ in tertiã ꝛ quartã generatõem. ec-ce iusticia. Cũ dicit: Faciens mĩam in milia: ecce mĩa: q̃ in terra ꝑcellit iusticiã: vt quãto plus cõprehendit̃ ꝑmi-lia qꝫ ꝑ tertiã ꝛ quartã gneratõem. Hec est expositio ma-gistralis oñdens quãto mĩa dei excellit eius iusticiã. Et subdit: Dis qui diligunt me. Glo.interli. Nõ qui oderũt sed qui diligunt. Glo.colla. Tales.n.correptiõe vel puni-tõe nõ indigẽt. Nõ.n.peccant qꝛ diligunt: nõ odiũt: per-fecta.n.charitas foras mittit timorẽ. ꝛ cõcludit: Et custo-diũt ꝑcepta mea. Glo.interli. Si quis diligit me: sermo-nẽ meũ seruabit. Re.š. Preceptũ: ꝛ in pmo volumine.š. Charitas.ca.vj.

¶ Querit̃ quis zelus sit bonus ꝛ qs malus. CA.VI.

Tertio principalr̃ circa zelũ ꝯsideranda est distin-ctõis varietas. Nam zelus est motio animi siue in bonũ siue in malũ. Et dicit̃ vl̃ sumit̃ multipli-citer. vñ versus: Suspicio: liuor: amor: indignatio: feruor. Si aũt querit̃ qs zelus est bon⁹ ꝛ quis malus: ꝛ vñ ẽ bo-nus vel malus: Rñdeo ꝛ dico qꝑ hoc hꝫ zelus ex cã. Naꝫ zelus ab amore causat̃ tanqꝫ effect⁹ a sua cã. Est.n. zelus amoris effectus vt dicit diony. quarto đ di.nomi. ꝛ iõ si amor est bonus: zelus bon⁹ est. Est aũt amor bonus q̃ est boni honesti: ꝛ ꝑcipue amor boni diui. amor ṽo boni de-lectabilis vl̃ vtilis põt eẽ malus. ꝛ ẽm hos duos amores duplex est zelus. s. bonus ꝛ malus. Zelus bonus est zelus feruoris diui ꝛ iusticie. zelus ṽo malus est zelus liuoris vel inuidie. Pmo dico qꝑ zelus bonus est zelus diuini feruoris ꝛ iusticie. ꝛ hoc duplr̃. s. quo quis debet incitari ad ꝑficiendũ: ꝛ quo qs dꝫ alari ad malũ ꝑpter deũ puni-endũ. Pmo zelus bonus est feruor aĩ quo qs dꝫ inci-tari ad ꝑficiẽdũ cũ meliorib⁹: ẽm illud. j. ad Corinth.xij. in fine: Emulamini carismata meliora. Ambro. in glo.i. ardenter desiderate spũsancti bona in bonitate excellen-tiora ꝛ ꝑfectiora ꝛ maxie charitatẽ. iõ subdit: Adhuc ex-cellentiorẽ viã demõstro ꝛc. ex quo oñdit̃ qꝑ nõ oẽs vir-tutes sunt pares nec oĩa dona: sicut nec oĩa peccata. vnde Bern in quadã epła sup illo verbo apłi: Emulamini ca-rismata meliora ꝛc. sic ait: Nemo ꝑfectus est q̃ ꝑfectior eẽ nõ appetit: ꝛ in eo ꝑfectiorẽ se quisqꝫ approbat vt ad meliorẽ ꝑfectõem tendat. ꝛ Aug. de verbis dñi ibidẽ sic ait: Sẽꝑ tibi displiceat qđ es si vis ꝑuenire ad id qđ nõ-dum es. nã vbi tibi placuisti: ibi remãsisti. si autẽ dixisti sufficit: ꝑisti. Et ibidẽ Aug. Semꝑ ꝑfice ꝛ noli in via de-ficere: noli retroire: noli deuiare. Remanet in via q̃ nõ ꝑ-ficit. Retrocedit a via: q̃ ad ea reuoluit̃ vñ iam recesserat A via deuiat q̃ a fide apostatat. Scđo dico qꝑ zelus bo-nus diuini feruoris ꝛ iusticie est quo quis debet anima-ri ad pctã ꝑꝑ dei honorẽ puniendũ: quo zelo. s. diui amo-ris ꝛ honoris hõ accensus interdũ sine vllo timore ꝓsi-lit in vindictã: vt vere valeat dicere cũ dauid: Zelus do-mus tue comedit me. ꝛ iterũ in psal.cxviij. Tabescere me fecit zelus meus: qꝛ obliti sunt verba tua inimici mei. vbi Aug. in glo. sic ait: Corpe tabescit dauid. zelus iste ẽ amo-ris nõ liuoris. Hoc zelo arsit phinees fili⁹ eleazari qñ me-chãtes interdicta dei ꝯsuetudie copulatos interfecit. q° facto oẽs a pena redemit ꝛ indignatõem diuinã mitiga-uit: nume.xxv. Et subdit Aug. ibidẽ: Melius est vt pau-coꝝ dãnatõe plurimi liberẽt̃ qꝫ coꝝ absolutõe plures pe-riclitent̃. Deinde quasi qs quereret cur ita tabescit: qꝛ ob-liti sunt verba tua inimici mei. q.d. in hoc sunt inimici: ꝛ si ẽm seculũ sunt amici. Hec Aug. vbi.š. Scđo princi-paliter dico qꝑ zelus malus est qui ab amore malo causa-tur. ꝛ talis est zelus liuoris vel inuidie q̃ est cã cõtentõis De quo Jaco.iij. dicit̃: Ubi est zelus ꝛ cõtẽtio: ibi incõ-stantia ꝛ oẽ opus prauũ. qđ verbũ sic exponit̃: Ubi est ze-lus vel inuidie vel indignatõis in aĩo: ibi est cõtentio in verbis. hec.n. vt frequẽtius sunt annexa: Prouer.xi. vbi fuerit supbia: ibi erit ꝛ cõtumelia. vñ zelus inuidie ẽ cau-sa ꝯtentõis: nõ cõtra rẽ amatã sed ꝑ amata ꝯ impedimẽ-ta ꝯsecutõis ꝛ ꝑfecte fruitõis ipius. Et sequit̃: ibi Incõ-stantia. i. ꝑgressus đ malo in malũ: qꝛ nõ stat in vno ma-lo. s. a malo cordis ꝑrumpit in malũ oris: qꝛ ex indigna-tõe cordis: male inde loquit̃ ꝛ ꝑ ꝯsequens malũ opis. vñ subdit: Et oẽ opus prauũ. s. interius: ꝛ exterius prauũ: qꝛ ex mala arbore nõ nisi malus fructus ꝑcedit: Matth.vij Hec bea. Tho. sub cõpẽdio tangit prima scđe. q.xxviij.ar-ti.iiij. vtrũ zelus sit amoris effectus: in cor.so. ꝛ in so.j.ar-gu. ꝛ iterũ scđa scđe.q.xxxvj.arti.ij. vtrũ inuidia sit pctũ: in cor.solu. ꝛ in solu.j.arg. Re.š. Zelus.j. ꝛ.ij.ca. ꝛ per alia in locis suis.

Finit secũda summe fratris Rainerij de Pisis ordi-nis ꝑdicatoꝝ: ꝛ in hoc cõpletũ est totũ opus summe Rai-neriane maxima cum diligentia: sũmaqꝫ cura ac vigilia emendatũ atqꝫ ordinatũ: Impressum venetijs impensis Hermãni Liechtensteyn Colonienſ. Anno ab incarna-tõe dñi. M.cccclxxxvj. ꝑdie Idus Septembris.

Registrum chartarũ.

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| A | quatern⁹ | O | quatern⁹ | DD | quatern⁹ |
| B | quatern⁹ | P | quatern⁹ | EE | quatern⁹ |
| C | quatern⁹ | Q | quatern⁹ | FF | quatern⁹ |
| D | quatern⁹ | R | quatern⁹ | GG | quatern⁹ |
| E | quatern⁹ | S | quatern⁹ | HH | quatern⁹ |
| F | quatern⁹ | T | quatern⁹ | II | buatern⁹ |
| G | quatern⁹ | U | quatern⁹ | KK | quatern⁹ |
| H | quatern⁹ | X | quatern⁹ | LL | quatern⁹ |
| I | quatern⁹ | Y | quatern⁹ | MM | q̃tern⁹ |
| K | quatern⁹ | Z | quatern⁹ | NN | quatern⁹ |
| L | quatern⁹ | AA | quatern⁹ | OO | ternus |
| M | quatern⁹ | BB | quatern⁹ | PP | ternus |
| N | quatern⁹ | CC | quatern⁹ | | |

LAUS DEO

FRAYNFRI

de Pisis Sa

Theologic